ספריית אגודת חסידי חב"ד

אהל דוד

(*OHEL DAWID*)

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF THE HEBREW AND SAMARITAN MANUSCRIPTS

IN THE SASSOON LIBRARY, LONDON

COMPILED BY

DAVID SOLOMON SASSOON

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

VOLUME TWO

OXFORD UNIVERSITY PRESS
LONDON: HUMPHREY MILFORD
5692 : 1932

PRINTED IN
GREAT BRITAIN
AT THE
UNIVERSITY PRESS
OXFORD
BY
JOHN JOHNSON
PRINTER
TO THE
UNIVERSITY

CONTENTS

VOLUME II

VI. CATALOGUE (*continued*):

Inscriptions, pp. 567–579.
Samaritans, pp. 580–603.

VIII. INDEXES:

(i) Authors, pp. ג–ז.
(ii) Scribes, pp. ז–ט.
(iii) Owners, pp. י–יח.
(iv) Witnesses, pp. יט–כב.
(v) Mentioned, pp. כב–נח.
(vi) Poets, pp. נח–עא.
(vii) Censors and Non-Jewish Owners and Mentioned, pp. עא–עג.
(viii) Family Names, pp. עג–פז.
(ix) Titles of Works, pp. פז–קט.
(x) Geographical Names, pp. קט–קיט.
(xi) Poems, pp. קיט–רעא.
(xii) Samaritans, pages רעא–רעו.

M

INSCRIPTIONS

1

מצבה

Tombstone. The tombstone was found by Arabs about 130 years ago in a place called אראצי אל באשה, which is about 4½ hours' walk from Hillah to the east. The Arabs brought it to Shkoori, the Nasi of Hillah. The tombstone was placed in the synagogue at Hillah, near the Holy Ark, and later on it was put over a well inside the synagogue. The slab was found by me on this place and in this condition in the year 1910. The material of this stone, which is of white marble, came probably from Hit on the lower Euphrates. The measurement is: length 26 in., width 14 in., and thickness 3 in. The inscription is dated 1543 Sel. (= 1232). The writing, which is engraved, shows all the characteristics of a square Persian hand. The tombstone is dedicated to R. Ezra el-Sheikh Ṣadaḳah b. R. Israel, designated as Ben 'Athira. The inscription comprises ten lines, and reads as follows:

זה קבר העבד
הצריך אל רחמי
יוצרו ר׳ עזרא
אלשיך צדקה בן
ר׳ ישראל הנודע
בבן עתירא נע׳
צורו ירחמהו
ויחנהו ובגן ערן
יניחהו הנפטר
בש׳ אתקמג לשט

2

מצבה

A Jewish-Arabic Tombstone. This stone was also found about 50 years ago near Hillah, in the same part as the previous one. The slab is dark marble. The measurement is: length 20 in., width 16 in., and thickness from 2¼ in. to 2½ in. The inscription is not dated. The writing should be compared with the Damascus Pentateuch of the 9th cent., v. MS. No. 507, above, Cat., pp. 22–23. The inscription is dedicated to Ḥasan b. Faḍlan, comprises six lines, and reads:

חסן בן פצלאן
רחמה אללה
ורצי ענה ואם
[כנ]ה מע הצדי
וחסידים [קים]
אמן סלה

3

מצבה

A Jewish-Arabic Tombstone. This stone was found at the same time and in the same place as No. 2. This stone is also a dark marble. The measurement is: length 17½ in. to 16¾ in., width 16¾ in. to 17½ in., and thickness 2 in. The inscription is not dated. The writing, which is in relief like that of the previous number, is much more archaic, and shows traces of an ancient characteristic square hand. The inscription is dedicated to

Bisher b. 'Ali b. el-Saloobi, comprises six lines, and reads:

הדה קבר
בשר בר עלי
בן אלסלובי
רחמה אלה
ואסר מקאמה
מע אלצלחין

Bibliography: M. Schwab, Deux Épitaphes Judéo-Arabes in REJ., vol. 56 (1908), pp. 243–247.

4

Inscriptions in the Shrine of the Prophet Ezekiel at el-Kifil (near Hillah).

The first inscription is to be found over the doorway of the Shrine, cut in stone in relief, and reads: זאת המצבה היא מצבת קבורת אדוננו יחזקאל הנביא בן בוזי הכהן זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמ. This inscription was cut by Elijah b. Ḥakham Mordecai Ḥazzan in the year 1810. Another epigraph, by the cutter of the above inscription, which is on wood, and now in our possession, reads: הכותב והחוקק אותה והעוסק במלאכתה אני הקטן אליה בכה"ר ח' מרדכי חזן: שנת התק"ע ליצירה. Mordecai Ḥazzan died in the Great Plague of the year 1773, v. MS. No. 636, p. 11, and D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, *JQR.*, N. S., vol. xvii (1927), p. 450, note 185. The measurement is: $10\frac{5}{8}'' \times 31\frac{1}{2}'' \times 1\frac{3}{8}''$ thick.

The second inscription contains a poem written by Ḥakham 'Abdallah el-Khḍeir (about whom cf. above, Cat., p. 88 f.). The poem commemorates the restoration of the Shrine by David Sassoon, and reads:

ענו לאל במהלל ושירים — אשר זיכה נדיבי עם ישרים
בבנין רב אדוננו יחזקאל — נביא האל לישראל בחורים
דעו מי זה בהוד יופי עשאו — וטח אותו בציור זר ואורים
אשר הושר ומשוח בששר — והון פיזר בזהב רב ספורים
לטוב נזכר שמו דויד בנו שר — נשיא ששון ויחם הגבירים
לבית דויד יברך צור מעונים — בברכת אל זקנים עם נערים
הנחל ששון לבית ששון בשמחה — בני חיי ומזוני רב לדורים
ונשתכלל על יד גבאי ראובן — והוא פקיד וגזבר שר בשרים
ועת נשלם באלף שש ובשנת — להקים את בריתו ליצורים

The date of this poem is apparently 5618 (בריתו = 1858). A report of this event is given in the newspaper דורש טוב לעמו, Bombay, vol. IV, No. 32, dated 2 Iyyar, 5619. The name of the Gabbai Reuben occurs in an inscription in the synagogue of Hillah. It reads: מודע לבינה שאיך זאת ב"הכנ בנה אותה הג' היקר דוד ששון הי"ו על תנאים שהתנה פקידו ה"ר שי' ראובן יחזקאל יהודה הי"ו עם ק"ק חלי שחצי הכנסות של ב"הכנ יהיה לישיבת אדונינו יחזקאל הנביא זיע"א.

The third inscription, dated 5613 (=1853), is to be found on the catafalque. The catafalque is of very large dimensions, measuring 12 ft. 9 in. in length, 5 ft. 1 in. in height, and 5 ft. 3 in. in width. It is covered with an embroidered cloth, which bears the following inscription: זה המעיל ששלח אותו הגביר היקר המ' כה"ר שי' דוד ששון צאלח דוד יעקב הי"ו מעיר בנבי לעיר מולדתו בגדאד יע"א לכבוד אדוננו יחזקאל הנביא זיע"א, and a poem for the occasion, by 'Abdallah Khḍeir, which reads:

עשות חסד וצדקות עוז שמורים לאיש נדיב ומגן לישרים
בהמציא אל נביאנו יחזקאל נדיב הלב ומזרע יקרים
דביר קדשו מעיל צדק יעטו לארונו סות פארים
אשר פעל ועשה בן נשיאים שמו דויד גביר ששון והורים
לכל דרכו יהי משכיל כדויד וורעו יהיו כולם הדורים
לברכו שנות חיים בשיבה וצדקותיו לפניו הם מאירים
הלא הובה(!) ליד פקיד ראובן שנת תרי"ג לחשבון היצורים

The cloth was sent by David Sassoon from Bombay. About similar dedications of covers (קבאואת) and curtains (פרוכיות) to various shrines in Mesopotamia, v. D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, *JQR.*, N.S., xvii (1927), p. 430, note 35, where a reference to the Jewish-Arabic periodical מגיד מישרים, Calcutta, vol. vii (5656), No. 40, containing the Arabic original of the announcement (אסתשהאר), mentioned in the foot-note, has to be added.

A fourth inscription which is painted on the wall of the Shrine, records a visit of Menaḥem b. Ṣaleḥ b. Menaḥem b. Daniel of Baghdad in the year 5658 (= 1898), and commemorates the repainting of the mausoleum. It reads: העיר ה' וויכה להג' הר' מנחם צאלח הי"ו ובא בשנת התרנ"ח וחידש ציור מצבת יחזקאל הנביא זיע"א.

The fifth inscription is found over the tomb of the father of Menaḥem b. Ṣaleḥ (d. 22 Tammuz, 1890). This Ṣaleh b. Menaḥem b. Daniel is buried between two צדיקים, i.e. Geonim. The inscription was composed by Ḥakham Joseph Ḥayyeem of Baghdad, and reads:

כאן קבור איש יקר ונכבד בעמו
הוא האיש צאלח מנחם דניאל שמו
זה מקומו שבחר בחייו לעצמו
שכב בו אחר פטירתו לבית עולמו
להגין עליו זכות הצדיקים אשר עמו
כאן. יעמוד עם כל מתי עמו
ויקבל טל התחייה מאת אלהימו
יום כ"ב תמוז התר"ן

The sixth inscription in honour of the Prophet Ezekiel is found on a silver flag (בירק) which we have, is dedicated by Joseph b. 'Abdallah b. Elijah, and reads: הקדישו הבחור יוסף עבדאל' אלייהו לכבוד אדוננו יחזקאל הנאבי(!) זכותו יגין בעדינו אמין בשנת התקפ"ז ליצרת(!) עולם (= 1827).

5

Inscriptions in the Shrine of Ezra the Scribe at el-'Ozeir near Basra.

The inscription is carved round the upper ledge of a large wooden catafalque, and reads: זה הארון הקדוש והטהור שהוקדש לכבוד גדולת מעלת אדוננו ואור עינינו קדוש יוי עזרא הסופר ע"ה ויב"ק (= ויעננו ביום קראנו) אשר זכו והקדישו אותו הגבירים היקרים השרים הנכבד[ים מעלת] קדושת השם הטוב משה בכה"ר מרדכי יצ"ו והשני שבקדושה השם הטוב יוסף בכה"ר נסים מנחם גבאי יצ"ו זכות עזרא יגן עליהם ועל בניהם עד עולם לשני גלת הכותרות אשר הכינו לבבם והחזיקו במלאכת הבנין והתנדבות ארון קודש כהן יוי עזרא בן שריה בן עזריה בן חלקיה בן שלום בן צדוק בן אחיטוב בן אמריה בן עזריה בן מריות בן זרחיה בן עזי בן בקי בן אבישוע בן פינחס בן אלעזר בן אהרון הכוהן הראש: הוא עזרא עלה מבבל והוא סופר מהיר בתורת משה אשר נתן יוי אלהי ישראל ויתן לו המלך כיד יוי אלהיו עליו כל בקשתו: כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת יוי ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט: ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם כי מעל כל העם היה וכפתחו עמדו כל העם: בשנת התצ"ט ליצירה (= 1739).

The second inscription is on one of the three marble slabs over the doorway on the right, which reads: בנה נבנה המעון הקדוש הזה לרום מעלת הקדוש ועטרת תפארתנו ואור עינינו עזרא הסופר סופר מהיר בתורת יוי זיב"א (= זכותו יגן בעדנו אמן) ובעד כל עמו בית ישראל ואשר נדב לבם אותם לבנין מלאכת הקדוש הגביר יקר ומרומם כמה"ר משה מרדכי יצ"ו והגביר יקר ומרומם כמה"ר יוסף נסים מנחם גבאי יצ"ו יה"ר שיזכו לבנין בית אלהינו עם כל ישראל אחינו אבי"ר ויראו

עינינו וישמח לבנו בקבוץ עם נבחר בשנת הת"ק ליצירה (= 1740).

The third inscription is on the left, and contains a thanksgiving by Sliman David of Babel, dated 1739, which reads: בינו עמי עשו (= בשם ה' נעשה ונצליח עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ) אודה מלכי בכל רגע ובכל זמן ואהלל לאל נורא ואיום אשר זכני לעמוד עלי בנין האדון עזרא הסופר עליו שלום יזכני ויראני משיחו הנאמן בעגל ובזמן קריב אמן היום העבד המצפה לישועה סלימאן דוד מתושבי בבל יע"א שנת התצ"ט למנין היצירה בעשרים לחדש טבת והשעה, v. also above, Cat., p. 34.

The fourth inscription which is on a small silver plate nailed to the catafalque, reads: לק"י לכבוד אדונינו עזרא הסופר עליו השלום עשתה זה הארון הבתולה עמאם בת שלש שנים זכות אדונינו ע"ה יעמוד לה שנת הקמ"ד (התקמ"ד) ליצירה (= 1784) כ"ח סיון מבורך.

The fifth inscription commemorates the rebuilding in the year 1883 of one of the 'khans' or caravanserais by Mrs. Mozelle E. D. J. Ezra of Calcutta, which reads: תכתב זאת לדור אחרון ולבני בנים תהיה לזכרון וכל המזכיר אותה ירון אשה חכמת לב חבצלת השרון נאה במעשיה וחסודה הגבירה היקרה והכבודה שמה נאה לה סיניורה מול טוב מב"ח גברת הנשים בת גדולים וישישים בת מלכים ויועצי ארץ אי מזרח אי מפרץ אשת חיל עטרת בעלה הלא הוא השר הגדול מעוז ומגדול נשיא ישראל כמהר"ר אליה דוד יוסף עזרא הי"ו מעי"ת כלכתה יע"א אשר נדב לבה אותה להרים תרומת כסף סך ארבעת אלפים רופייא לבנין החצר הזה של גדול אדונינו עזרא הסופר זיע"א אנא ה' הואל נא וברך נא את הבית ישראל הזה והמשפחה הרמה הזאת במותב תלתא כחדא בני חיי ומזוני והיו לאגודה בבנים ובני בנים דשנים ורעננים לעד לעולם ככוכבים בהלם ותן את חנם בעיני המלכים והשרים וזכות אדונינו הוא עזרא הראש יגן בעדם ובעד זרעם ויזכו לראות ביאת הגואל ובנין אריאל בא סימן כי עת לחננה לפ"ק (v. about this inscription the Calcutta periodical פרח, vol. V, No. 36).

The sixth inscription in honour of Ezra Hassofer is to be found on the תיק הספר (i.e. the silver case which is used for the Scroll of the Law), which Sason b. Ṣaleḥ b. David dedicated in the year 1791 to the Great Synagogue in Baghdad. The inscription reads: וואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל תיק זה קדש לה' לא ימכר ולא יגאל הקדישו השם הטוב הגביר היקר המרומם כה"ר ששון בכ"ר צאלח דוד יצ"ו לכבוד אדונינו עזרא הסופר זכותו יגן עלינו אמן בסדר ובשנת כַּאֲשֶׁר צוה ה' כן עשו ויִּבָרֶךְ אותם משה.

The seventh inscription in honour of Ezra Hassofer is to be found on a small silver disk in our possession, dedicated by Seraḥ the daughter of Moses b. Israel, and reads: הקדישה אותה האשה סירח בת משה ישראל לכבוד אדונינו עזרה הנביא ז"ל. It is usual to fasten such a disk to the covers of the catafalque.

6

Inscriptions in the Shrine of Rab Isaac Gaon.

The first inscription which is on the tomb itself, has an epitaph composed by Ḥakham 'Abdallah el-Khḍeir (v. about him above, Cat., p. 88 f.), which reads: עַל ציון זה יש מצבה. בַּה צדיק חי ראש ישיבה. דור חמישי לסבוראי. אִישׁ רב יצחק גאון סבא. למיום בוקש למעלה. הֵיא שנת כֹּתֹר לחר' ב"ה, i.e. 688 C.E.

The second inscription is painted on paper around the dome, and reads: פה מצבת הצדיק שיך יצחק גאון זיע"א אשר נשמתו עלתה לשמים בטהרה שנ' כתר לחרבן ב"השק יובב"א: עושה הטורים האלה הר' אלישע סופר הי"ו על נש' אביו המ' ששון אברהם ח' עזרא סופר נ"ע שנת התרס"ד (= 1904).

The third inscription, the date of which is doubtful, either 1801 or 1831, is on a marble slab in relief, and reads:

. . . . לבב ועושה באמונה
. . . . . פיזר והצליח ובנה
. . . . . לצור שוכן מעונה
. . . . [א]ברהם גביר וקנה ובינה
. . . . [א]וה לו בגן עדן נכונה
[עם] חושבי שמו נכתב ונמנה
[שנת] טוֹבָה לִישְׂרָאֵל תהי נא

The fourth inscription on a silver plate which we have, is dedicated to Sheikh Isaac

Gaon by Isaac Ḥayyeem b. Sheikh Ezekiel Barukh in the year 1822. It reads: הקדישה הבחור יצחק חיים ש' יחזקאל ברוך לכבוד אדונינו ש' יצחק גאון זכות (צ"ל זכותו) יגן בעדינו אמין שנת תקפ"ב.

The Shrine of Rab Isaac Gaon, who is called Sheikh Isaac Gaon by the Jews of Baghdad, and Sheikh Isḥaḳ Ṣarraf 'Ali by the Moslems, is a place of local pilgrimage. There is also a Yeshibah where about thirty blind and lame poor men recite the whole day the Psalms, the Idras, the Zohar, &c., who are provided for by the Baghdad Jewish community. The Yeshibah is known by the name of Ṣlat Sheikh Isaac Gaon. A reference may be made to No. 6 of the Dinim for mourners which are printed in the ספר עלוי הנשמות, Baghdad, 1889, p. 55 b, where we read: גם נוהגים שלאחר ג' שבועות לפטירת המת היינו ביום כ"ב מתאספים קרוביו ומיודעיו לביתו ואומרים זוהר ותהלים ועורכים שלחן לפניהם ומי שידו משגת עורך שלחן להזקנים הבטלנים הלומדים בישיבת אדונינו שיך יצחק גאון ז"ל וחדשים מקרוב נהגו לגמור כל הזוהר באותו היום היינו שמחלקים לכל אחד אחד כעשרה דפים ואותו היום נקרא חדש חסר וכסדר הזה עושים ביום שלשים.

7

Tombstone inscriptions of David Sassoon and of his son Solomon.

The first inscription is copied from the mausoleum of David Sassoon in the court-yard of the 'Ohel David' Synagogue in Poona. David Sassoon was born in Baghdad, Ḥeshwan, 5553 (= 1792), and died at Poona, 6 Ḥeshwan, 5625 (= 1864). A full obituary notice with an elegy beg. ארים קולי במרה is to be found in the Bombay periodical דורש טוב לעמו, vol. X, No. 5, v. also above, Cat., pp. 372, 388, 401. The inscription, on the right, reads:

פ"ט

אבי כל תופשי צדק בימינם. **ודוד** בא עד הראש ראש לנדיבים.
ה"ה צדיק באמונתו נגיד בעמו אחד המיוחד בנכבדי ארץ
כש"ת כמוה' **דוד ששון** זצ"ל

אשר עשה לו בתים בל ימוטו. הוא בנה בתי כנסיות **מגן דוד** בעיר בומבי **ואהל דוד** בעיר פונא.
גם הקים בית חולים ובית מקלט לנערים לכל אנשי הארץ
מכל דת ודת. מלבד כל זאת אין ערוך לצדקת פזרונו בארצות שונות. לירושלים
עה"ק תוב"ב שלח מנחותיו ולעיר לונדון הוביל נדבותיו
ומגלות ספר לא יכילו דבר גבורותיו:

בעיר בגדאד היו מולדותיו ובעיר פונא היו תוצאותיו. בן ע"ב שנים היה במותו ותכל נפש דוד לצאת מעמק עכור לעולם שכלו טוב ביום ש"ק פ' נח שתי שעה וחצי אחר חצות ה' מרחשון שנת התרכ"ה לברי"ע: וכבוד גדול עשו לו במותו כאשר לא היה לעולמים חורי וסגני הארץ התאוו תאוה ליסד בנין מאבן שיש בשער בת רבים לדוד להזכיר זכר עולם:

תהלתו בזכרון כל איש היא קשורה.
תהי נפשו בצרור החיים צרורה.

On the left there is the following elegy:

(1) עובר עמוד פה ינוח מבחר האצילים
ענקים פעולותיו וגמדים הדמיונים.
אנשי קדש ואנשי חסד לזמן מעילים
ועל המעילים היה הוא כפעמונים.

(2) מעשיו גברו בעז איש את אחיו ידחקון
ארובות השמים בנדבותיו פותח.
הן שחק ואבדון מרחק רב ירחקו
ויחד לשערי שניהם הון ועושר מפתח:

(3) איש יהודי היה בכל עת ראשון במערכה
ועין חסדיו לכל בני דת ודת שלח פארותיו.
אם חפץ לב רוזנים לארצם הביא ברכה.
באלפיהם באו הם ודור ברבבותיו:

(4) הוי אדון יספרו יושבי חשך ותמורות
ואבינו מת ובני הדור יתומים.
אחינו אתה יאמרו לו מלאכי מאורות
שבה עמנו נהי עתה מלמעלה תאומים:

Attention may be drawn to the following publications which were printed by special order of David Sassoon: (1) מוסר השכל והוא ספר המדות ללמוד לנער חובותיו לאלהיו לנפשו ולאחרים כתוב בשפה קלה וברורה למען אשר ירוץ הנער לקרוא בו מאת ברוך שאנפעלד. Musar Haskel, a Primer of Ethics for Israelites by Baruch Schoenfeld. Appropriated for the use of Eastern children by an English Glossary explaining all the German words which occasionally occur [by Moritz Steinschneider]. By special order of S. D. Sassoon, Esq., Berlin, A. Asher & Co., 1859 (the letter S is obliterated in all copies); (2) מוסר השכל המיוחס לר' האי גאון ושיר הקערה לר' יהוסף האזובי. נדפסו מחדש. ונוספה ראשונה אגרת האזובי. עם הערות המסדר משה שטיינשניידר. בצווי הנדיב ר' דוד ששון מבומבאי. Musar Haskel adscribed to R. Hai Gaon and Shir Ha-Kearah (To which for the first time is added the dedicatory Epistel) by Jos. Ezobi. New Edition revised and enlarged with notes by M. Steinschneider. Printed by order of D. Sassoon, Esq, Bombay. Berlin, A. Asher & Co., 1860; (3) משל ומליצה להורות נערי בני ישראל בארצות המזרח ללכת בדרכי המוסר ולהבינם מליצת לשון הקדש נאסף מספרים שונים חדשים וגם ישנים בצווי הנדיב ר' דוד ששון נ"י בבומבאי על ידי משה שטיינשניידר ומצויר בציורים נאים ברלין בדפוס אדאלף פרידלענדער תרכ"א. Mashal U-Melitsa. A collection of fables and parables for the use of Jewish youth in the eastern countries, compiled by special order of David Sassoon, Esq., Bombay, by M. Steinschneider. With engravings. Berlin, A. Asher & Co., 1860; and (4) ראשית הלמוד לילדי בני ישראל בארצות המזרח ובפרט בבית מדרש נערים הנוסד בבומבאי ע"י הנדיב מהר"ר דוד ששון חובר ע"פ כללי הדקדוק והחינוך מאת משה שטיינשניידר. ונדפס בצווי הנדיב הנ"ל בצרוף כמה ציורים ומפת אסיא וארץ ישראל בלה"ק. ברלין בדפוס אדאלף פרידלענדער שנת עשרים לפ"ק. Reshith Hallimud. A systematic Hebrew Primer for David Sassoon's Benevolent Institution at Bombay, edited by M. Steinschneider. With many engravings, two maps, and the music of the anthem. Berlin, A. Asher & Co., 1860. This edition contains also the portrait with the Hebrew and English signatures of David Sassoon.

The second inscription is copied from the tombstone of Solomon b. David Sassoon in the cemetery of the Jewish community in Bombay, situated at Chinchpogly. Solomon Sassoon was born in Bombay, 7 Tishri, 5602 (= 22 Oct., 1841) and died in Bombay, the 10th of Adar II, 5654 (= 1894). A full obituary notice with an elegy by Solomon Twena, beg. הוי אדון הוי הודו יספרו לו! הוי אחי והוי אחות יקננו לו, can be seen in the Calcutta periodical מגיד מישרים, vol. V, No. 24. The inscription reads:

מצבת קבורת
סלימאן דוד ששון
נתבקש בישיבה של מעלה
ביום עשרה לחודש אדר ב'
שנת התרנ"ד
תנצב"ה

We add here an inscription copied from a memorial tablet in the Synagogue of the Yeshibath 'Eṣ Ḥayyeem, London (v. Jewish Chronicle of June 23, 1922, p. 30), which is dedicated to the memory of Miss Mozelle Sassoon the daughter of Solomon David Sassoon, and grand-daughter of David Sassoon. Mozelle Sassoon was born in Bombay, 17 Ḥeshwan, 5645 (= 5 November, 1884, v. the Calcutta periodical Paeraḥ, vol. VII, No. 21, p. 151), died Sunday, 24 Kislew, 5682 (= 25 December, 1921, v. Jewish Chronicle of December 30, 1921, pp. 2, 10), put to rest temporarily in the

'House of Life' of the Spanish and Portuguese Congregation at Golders Green, London, on Tuesday, 26 Kislew, 5682 (= 27 Dec., 1921), and found her final resting-place on the Mount of Olives, Jerusalem, on Tuesday, 10 Ṭebeth, 5685 (= 6 Jan., 1925, v. דאר היום, Jerusalem, Sunday, 15 Ṭebeth, 5685).

ציון
לנפש העלמה המצוינת בתורתה
יראתה את ה' וכשרון מדותיה וצניעותה
מרת מזל טוב ז"ל
בת הישר באדם המצוין במדותיו וענותנותו
מוהר"ר סלימאן דוד ששון ז"ל. תנצב"ה:
שנפטרה ביום א' כ"ד כסלו התרפ"ב

אמה תבדל לחיים האשה הצדקנית והמופלגת בתורה
מרת פַּרחה תחיה
בת ר' יחזקאל יהושע אברהם ז"ל
הציבה את הלוח הזה

The inscription on the Mount of Olives reads:

מצבת קבורת
מזל טוב
בת
סלימאן דוד ששון נ"ע
נלב"ע
ביום כ"ד כסלו התרפ"ב
תנצב"ה

v. also dedication in D. S. Sassoon, אגדות עתיקות מתימן, Frankfurt-am-Main, 1924; Joel Lieb Herzog, Rabbi in Paris, ספר אמרי יואל, pt. 3, 1924, p. 206; and funeral oration in S. I. Hillman, אור הישר, London, 1927, pp. 126–131.

8

Inscriptions from the old cemetery of the Bene Israel in Byculla, Bombay.

One of the inscriptions reads:

זה הציון הלז כ'
שמואל בן אלוזי[1] נוג
מכר ש'[2] יום ב' ד' לח
דש אדר ש' התקע
ט[3] ליצירה חיו ל"ה

[1] i.e. אליהו. [2] i.e. שנפטר. [3] 1819.

A second inscription with transliteration of Marathi reads:

זה הציון הלז מרת
לאה באי רזפורכרני
שנפטרה יום ב ג ימים לחדש חשון שנת
התקפה ליצירה . . . שני חייה ע

Leabai Rajpoorkara hi gama wali dewas Somwar
Tarik 25 Actober sun 1824
Wadai sudya tirtyia kartik
Syky 1746 amur warsa 70

A third inscription dated 1824 reads:

פנ
הרב החסיד המקובל
מו"ה מאיר יחיאל זצ"ל
מע"הק צפת תובב"א
שנפטר י"ב לחודש אדר
ראשון שנת תקפ"ד לפ"ק
תנצב"ה

These inscriptions are copied from our MS. No. 554, about which v. above, Cat., p. 370.

9

Inscriptions from the cemetery of the Jewish community in Calcutta.

The first is dedicated to the memory of Mari Aaron b. Se'adyah 'Iraḳi Hakkohen, who died 11 Ḥeshwan 5576 (= 1815), and reads:

מצבת קבורת הזקן
הנכבד בר אבהן ובר
אורין כה"ר מארי אהרן
סעדיה עראקי הכהן נ"ע
נפטר יום י"א חשון שנת
התקע"ו ליצירה תנצב"ה

The second is dedicated to the memory of Eleazar b. Mari Aaron b. Se'adyah 'Iraḳi Hakkohen, who died Friday, 28 Iyyar, 5624 (= 1864). He was the first Hebrew printer in Calcutta, v. about him and his family in the periodical הצופה לחכמת ישראל, vol. VII, p. 3 f. The inscription reads:

זאת מצבת צדיקא חסידא
תורתו אומנותו אהב צדקה
וחסד ירא ה' העניו הזקן בר
אבהן ובר אורין אלעזר מארי
אהרון סעדיה עראקי הכהן נ"ע
נתבקש בישיבה של מעלה
יום עש"ק כ"ח אייר התרכ"ד לפ"ג
פה כלכתה תנצב"ה

The third is dedicated to the memory of a great writer, who hailed from Austria, lived as a poor cobbler in Darjeeling in the Himalayas, and died in an hospital in Calcutta. His name was Asher Isaiah b. Moses Isaac b. Ḥayyeem Zeeb b. Moses b. Joseph Hallevy of Gorlice. His poetic and prosaic works are in MSS. These works comprise his autobiography with the title תולדות אשר הלוי (MSS. Nos. 854 and 874), Psychology of Religion, styled ספר הישר והוא ספר החתום (MS. No. 848), Visions, under the title משא גי חזיון (MS. No. 853), Commentaries on the Books of Psalms, Esther, and Canticles (MS. No. 852), Essays (MSS. Nos. 871 and 872), and other miscellaneous works (MSS. Nos. 849, 850 and 851), and deal with various historical and apologetical, religious and philosophical problems. They throw also light on the history and culture of the Jews in various countries. Asher Hallevy was born 1849, and died Wed. 13 Ṭebeth, 5672 (= 1912). The inscription reads:

פה נקבר הח' העניו ונכבד הזקן המ' ח' אשר ישעיהו בן משה יצחק חיים זאב הלוי נ"ע נולד בעיר גארליץ הקטנה אוסטרייה ונלב"ע יום ד' י"ג טבת התרע"ב כבן ס"ג שנה תנצב"ה.

10

Inscription from the cemetery of the Cochin Jews in Cochin.

The tombstone is dedicated to the memory of Samuel b. Ezekiel Diveker Cammodan (v. about him above, Cat., p. 381). The inscription reads:

הציון הלז של ר' שמואל בר יחזקאל דיויכר
כומדן ישראל שנפטר ביום ד' ארבע עשר
לחדש כסליו שנת התקנ"ז ליצירה
תנצב"ה

He built the Sha'ar Haraḥamim Synagogue in Samuel Street, Bombay, 1796, and died on a journey to Cochin whilst delivering prayers in a synagogue. The purpose of his journey was to bring Scrolls of the Law from Cochin to Bombay.

An inscription in the Sha'ar Haraḥamim Synagogue of the Bene Israel, Bombay, commemorates Diveker's name in the following terms: זה השער ליי צדיקים יבאו בו והבית הזה בית תפלה יקרא לכל העמים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה לאות לבני ישראל לדרותם אשר היא זאת היתה בנויה על יד כה"ר שמואל יחזקאל דיויכר כומדן נ"ע בשנת התקנ"ו לפ"ג והיא בֵּיתָא וְעֵרְתָא היתה ולכן ק"ק בני ישראל הי"ו בנו בנינה מחדש והרחיבו מקומה ותשלם כל המלאכה בסדר ויהי בחודש הראשון באחד לחודש הוקם המשכן בשנת אשרי תִּבְחַר (= 1850) ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך: לפ"ק.

The historian of the Cochin Jews (v. MS. No. 268, p. 8) writes about him as follows: עד מהרה יצא קול במחנה השולטאן כי שלוחים מעם בני ישראל באו לפני השולטאן ויביאו לו מנחה ויבקשו חן בעיניו וימהר שמואל דיעואקר אחד מבני ישראל אשר בבומבאי שר אלף בצבא בריטנים ושבוי ביד השולטאן ויבא אל האחים בני רחבי ויתחנן לפניהם כי יוציאוהו משביה ויספר להם כי הוא אחד מבני ישראל אשר בבומבאי ויחמלו עליו וילכו שנית אל השולטאן לבקש בעד נפשו וגם לדבר הזה נשא את פניהם ויוציאוהו למרחב ויובילוהו לעיר קוגין ובבואו לקוגין התפלה (!) מאד בראותו את בית תפלה וספרי תורה אשר מעודו לא ראה כזאת ויתנפל לפני הרב ר' יחזקאל רחבי ויאמר אנא אדוני הואל וקח מידי את כל הכסף אשר אספתי בימי שביי לקרבן מנחה לפני ה' קודש יהיה לבית התפלה: על זאת ענהו ר' יחזקאל כי אין חפץ לעדתם בכספו אחרי כי עשירים הם ולבית תפלתם יש כסף רב מבלעדי נדבתו ואם יחפוץ להקדיש את כספו אז טוב כי ישוב לעירו לבומבאי ויבנה בית תפלה לאחיו ויפיק רצון מאת האלהים שמואל שמע בקולו וישב לעירו באניה

אשר נתן לו יחזקאל ובנה בית תפלה הנקרא שער רחמים וישב לקוגין להביא ספר תורה אך נאסף פה בקוגין אל עמיו י"ד לכסליו בשנת התקנ"ז (1796 =), v. also The Bene Israel Annual & Year Book, 1917–18, p. 45; 1918–19, p. 30; 1919–20, p. 20; further, the Bene Israelite, Bombay, vol. 3. No. 7; and מגיד מישרים, VII, No. 32, p. 3.

II

Inscriptions in Synagogues and other communal buildings.

The first inscription is copied from the gate pillar of the old Bene Israel Cemetery at Clare Road, Byculla, Bombay (v. about the inscriptions on tombs in this cemetery, above, Catalogue, p. 369 as to MS. No. 554, and The Bene Israel Review, Bombay, vol. I, No. 8, pp. 3–7). The inscription reads: זה הציון הלו כהר רבי יטזי בן יוסף גרכאר | שנפטר יום ג' כ"א ימים לחודש אדר שנת התקע"ב (=1812): או | בנוזי בן יטזי גרכאר שנפטר יום ב' ט"ו ימים לחודש אייר | שנת התקע"ט (=1819): או ברוזי בן יטזי גרכאר שנפטר יום ו' י"ט ימים | לחודש אייר שנת התקע"ט: או שרה באי גרכרה שנפטרה יום | ג' י"ט ימים לחודש חשון שנת התקפ"ח (=1827): אלה הכל בית הקברות | ומקבורות בקברים חדש יש מקום אחר דויד בן ברוזי גרכאר | שנפטר יום ב' כ"ט ימים לחודש אב שנת התקצ"ה (=1835): ונבנית חומות | בקברים ישן מן מטון של להם למצות בעל החומות חסו באי | גרכרה. יום ב' י"ו ימים לחודש סיון שנת התקצ"ו (=1836).

The second inscription is found on a stone in the wall inside the synagogue, on the left, which is known as Midrash Abu Mnashshi in Baghdad, and reads: שבח לאל אשר זכה להגביר היקר והנעלה איש חסד כה"ר יחזקאל בן ראובן מנשה נר"ו י"ל אשר קנה ובנה והקדיש את בית המדרש הזה לתורה ולתעודה יזכה בבנין בית המקדש החמודה הוא ובניו בקרב כל ישראל נס"ו שנת כי תקדמנ"ו (=1840) ברכות טוב לפרק.

The third inscription is copied from a tablet on the wall of one of the 'khans' provided in the year 1845 for the pilgrims to the Shrine of Ezekiel the Prophet by Jacob Ṣemaḥ, v. about him above, Cat. pp. 204, 389, 391, 405. The epitaph, composed by Ḥakham 'Abdallah el-Khḍeir, reads:

עלו אחי בני אל חי כבודו מקום נביא יחזקאל וחדרו
בחדרי תוך חצרותיו תהלה שמו נותו מזור מעוו
דבירו
דבר תורה תפלה גם תחנה במצבת אדונינו פארו
אשר בנה והקדיש הוא גביר נדיב לב יעקב צמח
בחירו
לעולם יהיה שלם בגופו ובתורתו בממונו וזכרו
לעת יבא משיחנו ותמיד יהיה אלהי יעקב בעזרו
הלא נבנה באלף שש ובשנת רמה קרני לבריאת עולם

The fourth inscription was copied in the synagogue of the little townlet Musseyib, north of Hillah, which was built by Menaḥem b. Sliman b. Menaḥem b. Daniel in memory of his son Joseph, in the year 1878. It reads: זו בית הכנסת עשה אותה הר' מנחם סלימאן מנחם דניאל הי"ו לו ולמנוחת בנו המרוחם יוסף נ"ע תנצב"ה שנת תרל"ח לפ"ק.

The fifth contains the inscription in the synagogue in Basra which was rebuilt in the year 1906 with money from the estate of Mas'oodah bath Aaron b. Jacob Kharmoosh, the wife of Meir b. Ezekiel Gareḥ. The inscription reads: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. זה מקום המקודש בנו ויסדו אותו מחדש מטה ומעלה הר' אהרן יעקב כרמוש ומאיר יחזקאל גארח הי"ו אנשי יקר וגדולה. כעזבון המרוח' מסעודה בת אהרן ואשת מאיר הנז"ל. שנלב"ע יום כ"ד שבט התרס"ד להיות לזכר לה. ולמטה ילמדו בו תשב"ר תנ"ך וביוצא וגם להיות בית תפלה שיתפללו בו הקהל כל השנה כולה. ולמעלה ילמדו בני ישראל תנ"ך ולשונות וכתיבה מעולה והס"ת של המ' מסעודה יצא ראשון בכל י"ט ראשון וכן חוור חלילה ומהכנסות של ב"הכנ הנז' יעשו בכל ר"ח סעודת הצהרים לתשב"ר העניים הלומדים שם סלה. ואם יותר מן ההכנסה יוציאוה על תשב"ר ככל הצורך להקימו על תלה. ולזכר עולם כתבנו וחקקנו זאת המצבה להיות לראייה היא העולה עד בוא גואל צדק בב"א לפדות בני הגולה. והיה זה בשנת התרס"ז ליצירה למנין עם סגולה.

The sixth inscription is to be found in the Meir Elijah Hospital in Baghdad, named

after Meir b. Elijah b. Solomon b. David, dated 1910. It reads:

האבן הואת בראש הומיות תקרא
למכרת נצח לעם נברא
שבית זה הבנוי לתלפיות
תפוחי זהב במשכיות
הוא נדבת לב צפירת תפארה
נדרש לכל שואל עזרה
הגביר האביר רצ"ו אור יומם
השר והטפסר נשא ורם
סי' מאיר אליהו הי"ו
שקנה ובנה והקדיש בית החולים הזה
הוא עם כל חפציו לק"ק בגדאד יע"א
ה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים
עד ביאת הגואל בבי"א כי"ר בשנת
וְהַעַל אֲרוּכָה וּמַרְפֵּא לפ"ק

The seventh inscription is on a stone at the entrance of the Bene Israel synagogue in Ranchore Lines, Karachi. The synagogue was built by Shalom b. David Umardikar, Municipal Surveyor, and his wife Seghullah, in the year 1893. It reads: זה השער לה' צדיקים יבואו בו מגן שלום הבית הזה אשר בנה ה"ר שלום דוד אומרדיכר הי"ו מיונסיפל סרויר לתשוקת אשתו האהובה והמקנאה קנאת הדת מרת סגולה מב"ח הוא בית התפלה לכל עדת בני ישראל והקדיש אותו ביום מתן תורה התרנ"ג ליצירה.

12

Hebrew Inscriptions from Bombay.

The first, to be found at the entrance of Maghen David Synagogue at Byculla, Bombay, built by David Sassoon (1861), reads: בינ"ו | מגן דוד | זה השער לי' צדיקים יבואו בו | והאבן הזאת | אשר שם מצבה יהיה לאות | כי הבית הזה | בית תפלה | יקרא לכל העמים | אשר בנה אותו עבד נבחר לה' | ונשיא בעמו וגדול ליהודים הגביר דוד ששון צאלח יצ"ו | הוא וכל זרעו יחיו בקרב ישראל כל הימים אמן | ויהי בחדש הראשון באחד לחדש הוקם המשכן | בשנת אשרי תִּבְחַר ותקרב ישכן | חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכליך לפ"ק.

The second, in the same synagogue, on the western side, engraved on a marble tablet, contains a poem in honour of David Sassoon, sons and grandsons, by Samuel עבו. The signature of the latter occurs in a Responsum concerning the religious status of the Bene Israel, which appeared in the periodical דורש טוב לעמו, Bombay, 19 Nov., 1869, v. MS. No. 519, v. also the periodicals פרח, XI, No. 22, p. 155 c, and מבשר, I, Nos. 43 and 44. The poem reads: שׂאו עיניכם וראו אור בהיר הוא בשחקים. מה נורא המקום הזה בית תפלה מאיר כברקים. פעולת צדיק אשרי אדם יעשה זאת מקדש מעט לשמוע אל הרנה ואל התפלה תפלתם של צדיקים. אשר בנה ואשר נטע מטע יי להתפאר נטיעה של מצוה. לישרים נאוה. האדם הגדול בענקים. המלך דוד ששון יצ"ו ובני דוד כהנים שרים וסגנים הזלים זהב מכים אין כסף נחשב הוראת שעה הדור אתם ראו ציור וביור הבית ואלה מפה תלמוד תורה ומדרשה רבה מקום אשר אשי"י שד"ר מארבע ארצות החיים שם יחנו ושם ינוחו ישיבה שהן בה סמיכה עין חיים היא למחזיקים:

מה נכבד היום הזה יום חנוכת הבית ויום קהלה. אשריך במבאי העיר המהוללה ארץ מגדלת גבורים מהדרים מן המהדרים. הוד והדר סלה. הנה מלכך יפה פרי תואר ובישראל יתפאר. ענף עץ עבות אוחז מעשה אבות לשם ולתפארת ולתהלה. זרעו בו למינהו. ממנו כמעשהו. שני אדנים יוסף תהלות ועזרה בשירות ישישו וישמחו כמשוש חתן על כלה. לאב יגיעו הוא סיניור עבראל':

ואשר על ידו השני. הוא עדינו העצני בקהל עם יהללוהו. שר בשרים ונגיד נגידים אליהו בהיר נגיד ומצוה לאומים יקראוהו. בניו כשתילי זתים מלכים לכסא ואת יועצי סביב לשולחנו וכלות אליהם ועטרת מלכם בראשם תפארת בנים על אבותם מלך ביופיו הביטו וראו:

אשרי עין ראתה חדוה ועלצון. הנה מלכך יבוא כליל תפארת. כולו כהדרת השר סיניור ששון כמלך במסיבו. והשם אהבו. בריא עדיף שלם בגופו שלם בממונו ויט חנו ברא כרעותיה יוסף בסדר עליון ימליך מלכותיה השומר אמת ישמרם באישון. עד ביאת נין נחשון:

לאחד קראתי נועם בין מגדול ובין. ברך יי חילו. זהב משבא יובילו. ומלאת בו מלואת אבן אבנים טובות ומרגליות ובתים מלאים כל טוב ועליות תפוחי זהב במשכיות בנוי לתלפיות יחי ראובן:

עוטה אור כשלמה נופך ספיר ויהלום עושר וכבוד ימצא מצא אשה מצא טוב חומה נשגבה יעלת חן חן חן לה מאל עילום. אחי נועם ואחי טוב הלא זה אדוני אברהם שלום:

ברך לקחתי וברך חברת בית דויד וכל הקרב הקרב רון ירון. ישישו וישמחו יחיו דגן ויפרחו העמק והשרון בשמחת הידיד הוא הנגיד אהרן:

ולי נאה לברך לאחי יפת ואחימן. נטע נעמן. רב חביבא. מרגליתא טבא. זרוע המיומן. תפארת בחורים מה ברוך טעמו ברוך שככה לו בעולמו ישר ונאמן. יחי שמו כשם הגדולים אשר בארץ כידותון והימן. סיניור סלימאן:

חזק אלי שמע קולי המלך דויד יאריך ימים. ושנות חיים. בבנים ובני בנים. ותפארת חתנים. בעדי עדי עדיים. גם דור רבעים מלך ביופיו תחזינה מהבן יקיר סיניור פרג חיים: שמונה אלה בני המלך נסיכי אדם. עינא דחזי להו בבישותא ליפקע וליתבר עד שפוך דם. ואוהביו יאירו כאור החמה שבעתים רחמתין עזיזא רחם רחמתים כתפארת אדם. וכסא דוד וממלכתו נכון יהיה לעולם ככוכבים בהילם. ויהי דויד עושה משפט וצדקה בארץ ארץ ישראל מקורשת בכל מדות שהתורה נדרשת להקים אותה ולסעדה עם כל שביות החמדה הטוב והישר בעיני אלהים ואדם.

The third contains a dedication to Albert of Saxe Coburg and Gotha, Prince Consort of Queen Victoria, by David Sassoon. The inscription is on the statue of the Prince Consort in the Victoria and Albert Museum, Bombay. The English inscription reads: ALBERT PRINCE CONSORT, 'Dear to science, dear to art, dear to thy land and ours, a prince indeed'. Dedicated by David Sassoon, 1864. The Hebrew part reads: נציב | אלבירט הנסיך בעל המלכה גברתנו יר"ה | גדול העצה ורב העליליה | זורע חכמות מפריח תבונות שר שלום | רצוי לכל עמו וזכרו לא יסוף מארצו | הקימו | דוד ששון | ה' אלפים תרכ"ד לבריאת עולם | ובשנת כ"ז למלכות ויקטוריא.

13

Synagogue inscriptions from Cochin.

The first inscription is to be found on a slab which belonged to the synagogue in Kochangadi. This synagogue is now in ruins. It was built in the year 5105 (= 1344), and is to be regarded as the oldest synagogue in Cochin. The synagogue was destroyed by Tipoo Sultan, and the members of the Kadgambagam community took the slab hence, and placed it in their synagogue known as the Kadgambagam Synagogue. The text reads:

בנה בנינו בית זבול לך מכון לשבתך
עולמים שנת גדול יהיה כבוד הבית
הזה האחרון מן הראשון ליצירה היום
בשלישי בשבת חמשה לכסלו בה"א [1]

The second is a record of the Thekumbagam Synagogue. The synagogue was built, according to the date on the inscription, in the year 1800 Sel. (= 1489) by Jacob Castiel (v. about this synagogue, J. H. Lord, The Jews in India and the Far East, Kolhapur, 1907, p. 84 f.). The text reads:

ותשלם המלאכה על יד הצעיר יעקב קשטיאל
ביום ב' לירח איר שנת אם תשוב תבנה גדר
לדביר והמון רחמיך עלינו תגביר אשר עלה
בשם בגבול ודביר והיח בשכר ושח כי אחרי
דרגא תביר ולא ימאס תם אל כביר פתחו שערים
ויבא גוי צדיק שומר אמונים שחור על הלבן
זכר לחרבן עשה לו בהרת בכל בנין חדשות היא
להנכרת חרבן בית המקדש

v. also משבית מלחמות by Ḥayyeem Jacob Hakkohen, Jerusalem, p. 77 a.

The third inscription comes from the Kadgambagam Synagogue in Cochin, and commemorates the completion of the synagogue in the year 1855 Sel. (= 1544). The inscription from שדי נשאו אליך is taken from Judah el-Ḥarizi's Taḥkemoni (v. ed. Vienna, 1854, p. 63 a). The work was completed under the leadership of Barookh b. Joseph Hallevy. The text reads:

שדי שעה קול צועקים אליך משתחוים לפני הדום
רגליך רמת ועצמת ונעלמת באין מקום ונגלית
במפעליך על כן עבדיך ידיהם קצרו לבנות לך נוה

[1] בעזרת ה' אמן.

כפי גדליך אולם ככוחם כוננו מקדש מעט לשום
מגמתם להיכליך לבך ועינך יהו שמה הבי לבם
ועינם נשאו אליך ותשלם המלאכה על ידי ר׳
ברוך הלוי בר יוסף ה׳ (= הלוי) בשנת אתתנ״ה
להי״ל בב״ה [1] אנס״ו

The fourth inscription found on a stone placed on the front wall of the Kadgambagam Synagogue, commemorates the completion of the eastern wall of that building in the year 1861 Sel. (= 1550), and reads:

שחור על לבן זכר לחרבן
ותשלם הכותל כ״ח טבת ש׳ אתתם״א ע״י
יעקב בכמה״ר דוד קשטיאל ז״ל חצי הבנין
במנוחת נפשו וחציו כר״ר ברוך הלוי נ״ע

The fifth inscription commemorates the building of the synagogue in Parur by David b. Jacob Castiel in the year 5376 (= 1616). The lines are written by Elijah 'Adeni (v. about him, Catalogue, above, pp. 263 and 267), and read:

אשר שכן בצר בסנה
למענו ישכון ביתי
יהי אור בו לבית יעקב
הבי חשכו בגלותי
ענה דוד בנו יעקב
דגול יחש לקשטיאל
נוה קדש בעת הוֹשלם
יהי רצון ובא גואל

14

Inscriptions from Poona.

The first commemorates the building of the Synagogue Ohel David in Poona in the years 1863–1867 by David Sassoon and his sons, and reads: בינ״ו | זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו | והאבן הזאת | אשר שם מצבה יהיה לאות | בית התפלה | יקרא לכל העמים בשם | אהל דוד | והיה יסוד בנין הבית הזה בארבעה | לחדש התשיעי בכסלו שנת תרכ״ד | על יד עבד נבחר לה׳ ונשיא בעמו | וגדול ליהודים הגביר המרוחם | דוד ששון צאלח נ״ע | ונשלם בנין הבית הזה על ידי | בניו הגבירים הרמים הי״ו | וה׳ עליהם יחיו הם וכל זרעם | בקרב ישראל כל הימים | אכי״ר | והיה חכון תפלתינו בערב יום טוב הזכרון | תחלת שנת כי תשיתהו בְּרָכוֹת | לעד תחדיהו בשמחה את פניך לפ״ק.

The second is to be found in the David Sassoon General Hospital which was built in the years 1863–1867, and reads: דוד ששון גיניראל האספיטאל | בית החולים הזה | הנקרא בשם האיש הנדיב שהתנדב | מאתים אלף ושלשה עשר אלפים | רופייא לבנינו ולקרנו נכון על ידיו | לרפואת חליי עניי עיר פונה: | קפטאן איֹג צינט כליר | ויולקינין ראייל אינגינייר | חשב את תכונת הבית הזה אשר | הוחל בשנת התרכ״ג ונשלם בשנת | התרכ״ז ליצירה שהיא שנת אתתם״ג ושנת אתתם״ז למנינם: | סך הוצאותיו שלוש מאות אלף ועשרה | אלפים וששים רופייא. The inscription is in three languages, namely Hebrew, English, and Marathi, and mentions Capt. H. St. Claire Wilkins, R.E.

15

Tombstone inscriptions from Surat.

The first is dedicated to the memory of Moses Ṭoobi, one of the first settlers in Surat, who died 21 Iyyar, 1769. The inscription reads: הנשיא הזקן משה טובי מקהל קדוש קוגין נפטר יום ראשון אחד ועשרים לחו׳ אייר שנת התקכ״ט שנותיו ע״ה שנים ועתה יגדל נא כח ה׳.

The second is in memory of Isaac b. David b. Jacob of Baghdad, who died 7 Ḥeshwan, 1790, and reads: הציון הלז של הנשיא הזקן בה״ר יצחק דויד יעקב מק״ק בגדאד נפטר ליל ואו ז׳ לחו׳ חשון התקנ״א ליצירה וביום עשק״ו נקבר.

The third one, in memory of Ḥayyeem b. David b. Ḥayyeem, who died 2 Tishri, 1844, reads: הציון הלז של ה״ה המרוחם כה״ר חיים דויד חיים נתבקש יום א׳ ב׳ לתשרי שנת התר״ה ליצירה תנצב״ה.

16

Inscriptions on Scroll Cases of the Law and other appurtenances.

The first inscription is dedicated to the

[1] לשטרות ה׳ יזכנו לראות בנין בית המקדש.

memory of Reuben b. Sason Ṣaleḥ David Jacob, in the year 5570 (= 1810), which is to be found in the Great Synagogue of Baghdad. The inscription reads: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים ואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל תק"ע לפ"ק: תיק זה עם ספר תורה שבו קדש לה' לא ימכר ולא יגאל על נשמת היקר המרוחם ראובן נ"ע תנצב"ה בן הגביר היקר המרומם השר והטפסר כמה"ר ששון צאלח דוד יעקב נר"ו יאיר כיר"א. Reuben died in the plague of the year 5563 (= 1802). The scribe who wrote the Scroll spent seven years on the work.

The second inscription is dedicated to the memory of 'Amam bath Abraham b. David b. Yeshu'a Gabbai, the wife of Sason Ṣaleḥ David Jacob in the year 5581 (= 1821), also in the Great Synagogue in Baghdad. It reads: לק"י לס"י ואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: אלה החקים והמשפטים אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל: תיק זה וספר תורה שבו למנוחת האשה הכבודה והצנועה עטאם בת הגביר אברהם דוד ישועא גבאי תנצב"ה: שנת תקפ"א.

The third inscription is dedicated to the memory of Simḥah bath Sliman b. Jacob b. Sliman (who was the earliest Jewish settler in Bombay, v. about him above, Cat., pp. 388, 547), the wife of Ezekiel b. Sason Mordecai, in the year 1833, which is to be found in the Maghen Shalom Synagogue at Karachi. It reads: הקדיש הגביר שי' יחזקאל ששון מרדכי הי"ו למנוחת נפש אשתו הכבודה מרת שמחה תנצב"ה בת הגביר כבוד שי' סלימאן יעקב סלימאן הי"ו בשנת וְאַתְּ הַבְּנַיִם שִׁמְחָה הַלְלוּיָהּ לפ"ק.

The fourth inscription which is on the תיק of the Scroll of the Law belonging to Mrs. Flora Solomon David Sassoon,[1] reads: ואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: אלה החקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה: תיק זה וספר תורה שבו של היקרה סיניורא פרחה סלימאן דוד ששון מב"ת שנת וּבִירֻכָתֶיהָ (= 1883).

The fifth inscription which is to be found on a silver ark in our possession, is dated 5554 (= 1794) and belonged to a person called Nathan Naṭa'. The inscription reads: לפרט אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהַלְכֶם בְּהַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ לפ"ק. נרי הודי והדרי. תורה אשר בחדרי. נצח אל תעדרי. נענד כותרת. טירת מפוארת. עטרה למבחרת.

The sixth inscription is on a silver coin of a prayer book which belonged to Rachel the wife of Wolf in the year 1760. It reads: רחל אשת הקצין כ' וואלף שלי"ט חנוכה תק"ך לפ"ק.

The seventh inscription which is on a silver-gilt breastplate reads: בשנת תקמ"ב לפ"ק (= 1782) מעשה ידי אלימלך צורף מסטאניסלאב.

The eighth inscription, which is also on a breastplate, reads: ברוך שמואל בכמ"ר יאודה בנימין לוי ז"ל שנת התקס"ב לפ"ק (= 1802).

[1] v. above, Cat., p. 247. The Address mentioned there was translated into Hebrew by Joel Lieb Herzog of Paris, and published in ספר אמרי יואל על ספר ויקרא, London, 1924, pp. 204-206.

SAMARITAN MANUSCRIPTS

402

ארהותה קדישתה

The Samaritan Bible.

The MS. begins with Gen. 27, 5, and ends Deut. 37, 2. Between pp. 16–17 the passages Gen. 31, 36 b–32, 1 are missing Between pp. 96–97 the passages from Exod. 9, 20–16, 4 are wanting. P. 116 ends והבחדתיו, Exod. 23, 23. P. 117 beg. with Exod. 30, 23. P. 406 ends with Deut. 28, 33 יגעך, and p. 407 beg. with לחם לא אכלתם, Deut. 29, 5.

Some parts of the text are marked horizontally by various sayings. P. 35 containing the story of Judah and Tamar (Gen. 38, 24–30), is marked דיאנה אתשקע עשיד. P. 51, in the story of Joseph (Gen. 43, 24–32), is marked חכימה שאל באביו. P. 163, the verses Lev. 7, 12–16, are marked חצי התורה. P. 215, the beginning of sec. אם בחקתי, is marked מברך ורעי למן שמר. P. 220, the verses Lev. 27, 10–19, are marked אהן ספר תורואתה. P. 284 f. containing the portion of the death of Aaron (Num. 20, 23–29), is marked מלכא קים ושמשה מית.

The Decalogue in Exodus is numbered in the margins. P. 119 contains the following sentence constructed by the arrangement of the respective letters (Tashḳil, pronounced Teshul) from the text in a circle: אשרל אשרי שמר קדשה. Two pages, referring to the blessing of Aaron (p. 170, וישא אהרן את ידו, and p. 242, כה תברכו), are stained by the continual kissing with the hand.

The MS. is written in a beautiful large Samaritan sq. hand of the 13th cent. on 418 pp. of 29 ll. to a p. The first 13 pp. of the Book of Deuteronomy are divided in two columns to a page for the Tashḳil of the colophon.

Scribe: *Abi Barkhatah b. Abzahutah.* The colophon reads: אנה אבי ברכהתה בר אב זהותה בר אב נפושה בר אברהם צרפתאה כתבת הדה ארהותה קדישתה למאורה אב חסדה בר סמוכה אבזהותה בר סמוכה אבחסדה דמן דיארי גרר בשנת יב ו וק למלכות ישמעאל (1215–16) והיא מלוי ל' אוראן כתבת מוראה לסעודה ואשול לה דימלינה מלף בה בנים ובני בנים.

Owners: (1) *Ab Ḥasdah b. Abzahutah b Ab Ḥasdah of Gerar.*

(2) *Ṭabiah b. Ṣadaḳah.* The entry (p. 72) reads: אסיד על סהבה אב זהותה בן סהבה נגמה בן אב זהות דמבני דנופתה וכן סהבה זהרה בן סהבה יוסף בן זהרה דמבני פיגמה אן אנון אסידו קדמי אן זאת התורה הקד' ממלכת סהבה וסמ' קה' וא' קה' וע' טב' טביה בן סה' וסמ' קה' וא' קה' וחכומה צדקה בן עבד ה' דמבני דנפתה ואן אבי טביה הזכור מלכו יתה בימי חייו מלבד אחי השלשה ושני אחותיו ואן לא לאחד מהם בה מאום וזה בחדש רביע שנת תשע ותשעים ושמנה מאות למ' בני ישמ' (= 1493) ואתקשט בעיני ממלכת טביה לזאת התורה הקד' ואני עזי בן איתמר בן עבראל בן עמרם בן עזי להם ברית הכהנה הגד' רצון וסלחתו עליהם אמן בעמל בן עמרם הנאמן.

(3) *Ṣadaḳah b. Ṭabiah b. Ṣadaḳah.*

(4) *Ṣadaḳah b. Abi Hafataḥ b. Ibrahim.* The entry (p. 148) reads: קנה זאת התורה הקדושה העבד המסכין הצריך אל רחות ה' צדקה בן אבי הפתח בן אברהם בן אבי עזי דמבני יתרנה מן העבד המסכין צדקה בן טביה בן צדקה דמבני דנופתה בארבע מאות ושמנים כסף ארומי וכן בחדש אלקעדה שנת ארבעים ותשע מאות (= 1534) ובכן

ספרויית חסידי חב"ד
אדל... יצחק
ליובאוויטש
U.S.A. – ארה"ב

הדת ומסכינה צדקה בן סהבה ומס' אברהם דמבני עבדה אל ממלכת סהבה טבה וסמוך קה' וא' קה' עבד אלה בן סהבה וסמוך קהלה ומסכינה יצחק דמבני איקרה ומנחתה בעשרה דנרים ואנפל קשטון מן הכונו ואן לית לון פי זאת התורה קשט וכן אסיד וכתבו העבד המסכין עבד הטוב בן יעקב בן צדקה דמבני רמח אודיע את ה'.

(4) *Ya'ḳub b. Matnah.* The entry (p. 307) reads: אתא העבד העני המסכין יעקב בן מתנה בן אבי הפתח בן אברהם דמבני שפט מן שכוני שכם וקרא בזאת התורה הקדושה ומצא בה יתר ופתח וכתב יתה על הקשט אשר מצאתו וכתבו בירחה גמדי אלאחרון שנת תשע ושמנים ושמנה מאות לממלכות בני ישמעאל (= 1484) אודי את ה'.

(5) *Yusuf b. Ṣadaḳah b. Abraham* דמב' איקרה.

(6) *Ya'ḳub b. 'Abdallah b. Isḥaḳ* דמבני איק'. The entries (ibid.) read: אתעתקת בשם ה' זאת התורה הקדוש' מן ממלכת סהבה וסמ' קה' ורכ' (!) קה' יוסף בן סהבה וסמכ' קה' וארכ' קת' המסכ' צדקה בן סה' וסמכ' קה' ומסכ' אברהם הדמב' איקרה אל ממל' סהבה וסמוך קה' וארכ' קהלה יעקב בן סהב' וסמ' קה' ומסכ' עבד ה' בר סה' וסמ' קה' ומס' יצחק דמבני איק' מן שכו[ני] מצ[רים] במה דלו לנפשו ברבעה דנהרים כס[ף] פי חדש שעבאן שנת חמשה ושלשים שנה לממלכת ישמעל (= 1529) לממלכת ישמעאל אודי ה' יהיה ברכה וברך עליו אמן אמן בעמל משה הנא'.

שהד בדלך . . . שהד בדלך . . . שהד בדלך וליד צדקה בן יוסף.

אלמנסוב בה צחיח יוסף בן צדקה אלמדכור בשם ה' הגדול אתעתקת (p. 414): and אעלאה זאת התורה הקדושה מן ממלכות הזוכיר עליו אל ממלכות יקירה ואקר טוב וקרה וצ' וח' וכ' וס' ק' ורכ' קה' יוסף בן סה' טב' וי' ואק' טוב וק' וצ' וח' וכת' ויד' וס' קה' ור' קה' צדקה בן סה' טב' ומס' אברהם בן סה' טב' וכ' אב רוממותה דמבני איקרה בחמשה דנרים כסף מעשה כדני בחדש רביע הראשון שנת . . .

(7) *Yusuf b. 'Abdallah b. Isḥaḳ* דמבני איקרה.

אסיד וכתבו אברהם הקבצי: ובכן אסיד במה סופיר וכתבו זהרה בן אביעזי בן רמח.

(5) *Eleazar Hakkahen b. Phinehas b. Eleazar.* The entry (p. 222) reads: קנה זאת התורה הקדושה אדונן וגברנן הכהן הרב אלעזר בן אדונן וגברנן הכהן הגדול פינחס בן אדונן וגברנן הכהן הגדול אלעזר מן העבד המסכין צדקה בן אבי הפתח בן אברהם דמבני יתרנה בשלש מאות ועשרים כסף אדומי וכן בחדש אלקעדה שנת ארבעים ותשע מאות (= 1534) ובכן אסיד וכתבו אברהם הקבצי: ובכן אסיד וכתבו זהרה בן אביעזי בן רמח.

Vellum, 13½″ × 11″.

403

ארהותה קדישתה

The Samaritan Bible.

The MS. contains Genesis (pp. 1–132), Exodus (pp. 133–240), Leviticus (pp. 241–307), Numbers (pp. 308–414), and Deuteronomy (pp. 415–506).

The Decalogue in Exodus is numbered in the margins. The words in sec. האוינו are counted in the margins, the total being 476.

The MS. is written in a beautiful Samaritan sq. hand of the 15th cent. on 511 pp. of about 30 ll. to a p. The following parts of the MS. are written by a later hand: from the beginning to Gen. 9, 28; from Gen. 11, 3 b to 11, 23; and from Deut. ch. 23 to the end. These additions are on paper.

Scribe: *Ab Naṣ'anah b. Ṣadaḳah.* The colophon (pp. 434–444) reads: אני אב נצענה בר צדקה בר יעקב בר צדקה בר אב חסדה בר עבד ה' כתבתי זאת התורה הקדושה לנפשי שנת ג' וע' וח' מאות למלכות בני ישמעאל (= 1468–69) והיא מליו הי' ארואן כתבהתי מודאה לאלה.

Owners: (1) *Abraham b. Ṣadaḳah.*

(2) *Yusuf b. Ṣadaḳah.*

(3) *'Abdallah b. Isḥaḳ.* The entry (p. 240) reads: אתעתקת זאת התורה הקדושה מן ממלכת הסמוכים וארכונים הטבים אברהם ויוסף ילידי סהבה טבה וסמוך קה' וארכן קה' ועשה טבאתה ועמוד

(8) *Yusuf b. Abraham b. Yehobaḥ* דמבני התנך. The entry reads: אתעתקת זאת התורה הקדושה מן ממלכת העברים המסכינים הצריכים אל רחות ה' יוסף ויעקוב בן עבד ה' בן יצחק דמבני איקרה אל ממלכת סהבה טבה וסמוך קהלה וארכון קהלה ואקר טוב וקרא וצלה וחשובה וכתובה יוסף בן סהבה טבה וסמוך קהלה וארכון קהלה ומסכ' אברהם בן סהבה טבה ומסכינה עבד יהובח דמבני התנך ומנחתה בשמנה דנרים ואנפלון קשטון מן זאת התורה וכן בירחה דיאלחגה שנת ח' ל' ותשע מאות למטלכת קדד (= 1532) אוריע את ה'.

(9) *Faraj Ṣadaḳah el-Samri.*

(10) *Ḥabib Ṣadaḳah el-Samri.*

(11) *Ṣaleh, Yusuf and Fatḥ Allah, sons of Ḥabib Ṣadaḳah el-Samri.*

(12) *Ya'ḳub Ṣadaḳah.* The entry (p. 507) reads: פי יום תאריכה אדנאה אסתוהבו אלרגאל אלמעתברין שרעא והם כל ואחד מן עבאדה תעאלי אלבואגה יעקוב צדקה ואבואנה אבראהים וחסן אולאד אלמרחום פרג צדקה אלסאמרי מן אולאד עמהם צאלח ואבואנה יוסף ופתח אללה נצף הדה אלתוראה אלואריתנהא עין אביהם אלמרחום חביב צדקה אלסאמרי ולם תבקי להם חק מטלקא ועוצו יעקוב צדקה ואבואנה אלמדכורין קימתה והבתהא ברצי צאלח ואבואנה ולם תבקי להם בהדה חק כליא וצארת מלך מן אמלאך יעקוב ואבואנה אבראהים וחסן ולאגל אלביאן וחדרא מן גדראת אלזמאן צאר תחריר הרא אלאסהאב פי סבעת עשר גמאד אול מן שהור סנת תלאת מאיה ותסעה (= 1891) עין יד שהודת אלחאצרין. גרי דלך עין יד באתבה אלחקיר יעקוב הבהין עפה ענה במנה. שהד בדלך כאתבה בצר אלכאתן עפה אללה ענה במנה ורחמה.

(13) *Ibrahim b. Faraj Ṣadaḳah el-Samri.*

(14) *Ḥasan b. Faraj el-Samri.* The entry (ibid.) reads: מן בעד אן גרת גמיע נסכת אלכתבה פימא בין אבראהים אבן אלמרחום פרג צדקא אלצבאחי אלסאמרי ואביה חסן צדקא במדינת נאבלס קד צארת הדה התורה הקדושה כאצת אחדהמא חסן אלמדכור ולם בקי לאביה אבראהים אלמדכור חק חסב אקראהמא לדי אלשהוד אלחאצרין תחריר פי xv שהר שואל סנת אתנתין ועשרון ותלתמאיה ואלף ערביה (= 1905) גרי דלך בחצור כאתבה אלחקיר יעקוב הכהין עפי ענה. שהד בדלך מרגאן אבן אסעד אלסראוי.

Vellum, $9\frac{3}{4}'' \times 7\frac{11}{16}''$.

404

ארהותה קדישתה

The Samaritan Bible, with Arabic Translation.

The MS. contains Genesis (pp. 1–140), Exodus (pp. 141–254), Leviticus (pp. 255–323), Numbers (pp. 324–428), and Deuteronomy (pp. 429–523).

On p. 323 we find the following interesting extract from the סדרי מקרתא, which reads: סדרי מקרתה עשרה והם: פסק (תקסים). נגד (תחבע). ארכנו (תואצע). אנחו (תרייח). שאילה (סואל). זעיקה (נדא). בעו (טלב). תורו (תסריע). זעף (נהר). אתמחו (עגב) וקד וגדנאהם עלאמתין ונצענא עליהם עלאמה ענד אכר אלכלמה ועלאמה מן פוקהא כמא תרא כאתבה מרגאן אל אסעד אלסראוי אלדנפי רחמת אללה עליה ועלי אסלאפה אמין בחיאת סיד אלמרסלין אמין. Marjan occurs as witness in MS. 403, p. 507, from which we see that he lived in the year 1903.

The MS. is written in a beautiful large Samaritan sq. hand of the 15th cent., and contains 523 pp., in 2 coll., the Hebrew text occupying the right side, and the Arabic translation the left, both in Samaritan characters, 47 ll. to a p.

Scribe: *Ab Naṣḥanah b. Ṣadaḳah b. Jacob b. Ṣadaḳah b. Ab Ḥasdah b. 'Abdallah Demibbani Munis in Egypt.* The colophon (p. 523) reads: אני אב נצחנה בר צדקה בר יעקב בר צדקה בר אב חסדה בר עבד ה' דמבני מונים הכתוב במצרים כתבתי זאת התורה הקדושה על שם יקירה ואקר טוב וקראה וצלאה וידועה וחשובה וכתובה וסמוך קהלה וארכון קהלה ועשה טבהתה עבד ה' בן סהבה טבה ויקירה וסמוך קהלה וארכ' ומסכי' ועשה טבהתה עבד ה' בן סהבה טבה ויק' וס' קהלה וארכונה ועשה טב' וק' וחכ' אבי הפתח מבני רמח: ישימה בריכה ומברכה עליו וילמד לגוה בנים ובני בנים והכללת בירח רגב שנת ג' ופ' וח' ק' למטלכת בני ישמעאל (= 1478) והיא מליו שנים עשר ארואן כתבתי מודאה לאלה דכן סעד: ברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם: עורח מן זבח מצרים.

Owners: (1) *'Abdallah b. 'Abdallah b. Abi Hafataḥ Mibbani Ramaḥ*, v. colophon above.

(2) *'Abdallah b. Ṣadaḳah Demibbani Ramaḥ.*

(3) *Ṣadaḳah b. Abraham Demibbani 'Abdah.* The entry (p. 323) reads: קנה זאת התורה הקדושה במה דלו לנפשו סהבה טבה ויק' וקר' וצל' ועש' וכת' וסמוך קה' ואר' קה' ויעדוה ואקר טוב ועשה טבהתה וזקן ישר' ועמר הדת ומושירה צדקה בן סהבה טבה וסמוך קה' ואר' קה' ומסכינה אברהם יסלח לו ה' דמבני עבדה מן ממלכות סהבה וסמוך קה' ואר' קה' ויעדוה וקר' וצל' ועש' וכת' ועשה טובה ואקר טוב עבד אלה בן סהבה טבה וסמוך קה' ואר' קה' ומסכינה צדקה דמבני רמח ונתן לו בידו מנחתה חמשה ועשרים דנר זהב מצרי ורצי בה ומכרה קדם כתובה ואסיד על נפשו אן לית לו בזאת התורה קשט ואנפל קשטו מן האונה וכן בירח צפר שנת ד' וצ' וח' מאות מן ממלכת עמי נדם (= 1489) ובען אסיד וכתב צדקה בן יושע בן מתוחיה בן טביה בן אברהם בן ברכה הלוי דמן קרית הכהנים שרתי המכתבים הקדושים במצרים הודיע את ה' יסיר יתה מן ארע מצרים בטוב אל שכם קרוב בעמל אבר' ויצ' ויע' ה' ימלי יתה בה וילמד לגוה בנים ובני בנים בעמל דמע הנאמנים. As to Ṣadaḳah b. Yusha' b. Methoḥiah, &c., v. Gottheil, The Dating of their Manuscripts by the Samaritans (reprint from the Journal of Biblical Literature, vol. 25, pt. 1, 1906), pp. 36 ff.

(4) *Ibrahim, Yusuf and their sister Ḥalar, the children of Ṣadaḳah Demibbani 'Abdah.*

(5) *Jacob b. Abraham b. 'Abdallah Demibbani Munis.* The entry (p. 254) reads: אתעתקת זאת התורה הקדושה מן ממלכת הסמוכים וארכונים אברהם ויוסף ואחותם חלר ילידי סהבה וסמוך קהלה ואר' קה' ויע' ומסכינה צדקה דמבני עבדה אל ממלכת סמוך קה' ואר' קה' ויעדוה יעקב בן סה' וסמוך קה' ושמור אהרותה קדש' אברהם בן סה' ומסכינה עבד אלה דמבני מונים במה דילו לנפשו בששה עשר דנר זהב ולית לן פי זאת התורה קשט וכן בירחה חדש רגב שנת אחד ועשרים ותשע מאות למלכת יישמעאל (= 1515) וכן אסיד וכתבו עבד הטוב בן בן (!) יעקב בן צדקה יסלח לו ה' אמן: שהד עלי דלך . . . יעקוב בן יוסף בן עבדה אלמדכור אעלאה.

(6) *Yusuf b. 'Ebed Raḥmanah b. Abraham Demibbani Raḥamah.* The entry reads: אתעתקת זאת התורה הקדושה מן ממלכת סהבה טבה וסמוך קהלה ואר' קה' ואק' טו' וק' וצל' ועש' וכ' יעקב בן סה' ט' וי' ואק' טוב וק' וצל' וסמוך קה' ואר' קה' ושמור אהרותה קדש' אברהם בן סה' ומסכינה עבד אלה דמבני מונם אל ממלכת יקירה ו[א]קר טוב וקר' וצל' ועש' וכ' וס' קה' וא' קה' יוסף בן סה' טהב' ויק' ואק' ט' וקר' וצ' ומס' עבד רחמנה בן סה' טב' ומס' אברהם דמבני רחמה במה דלו לנפשו בששה עשר דנר ולת לו פי זאת התורה קשט וכן בירחה רמצאן שנת ארבעים ותשע מאות למלכת עמי נדם (= 1534) וכן אסיד וכתבו יפת בן יעקב הסופיר יסלח לו ה' אמן.

Vellum, $13\frac{1}{2}'' \times 11\frac{9}{16}''$.

30

ארהותה קדישתה

The Samaritan Bible.

The MS. contains Genesis (pp. 1–113), Exodus (pp. 113–216), Leviticus (pp. 217–275), Numbers (pp. 276–357), and Deuteronomy (pp. 358–441).

The MS. is written in a very small Samaritan sq. hand of the 14th or 15 cent., and contains 441 pp. of about 28 ll. to a p. The following parts of the MS. are written by a later hand: pp. 1–5: Gen. 1, 1–2, 5; pp. 142–145: Exod. 13, 19—14, 19; pp. 170–173: Exod. 24, 14—25, 27, and pp. 382–441: Deut. 11, 15 to the end. These additions are on paper.

This MS. was written especially for the use of the Nazarites (נזירים), who carried it round their necks in a bag.

The name of the first scribe is unknown. The second scribe is *Ya'ḳub b. Aaron b. Shalmah.* The colophon (p. 379) reads: מלא חסרן הדה ארהותה קדישתה העב, so far the original writing, which is supplemented

ד הצריך לרתות ה' ורחמותו יעקב בן אהרן בר שלמה בן הצ' הכהן הלוי על שמי שנת ד' פ' ור' ואלף לממלכת בני ישמעאל (= 1867–68) אודה את ה'. P. 441 this scribe writes: מצאתי שלשה תורות בבתינו אשר הוא בית כהנתה. לקחתי מנון זאת התורה אלא פאתי מן ראשה ותוכה ואחרה וממחי מן אותתיה רב עמרתי אתה ובחבתי המגרע ממנה ועשיתי לו עור טהור מעשה ידי: וכתבתי אתה על שמי ושני התורות הזוכרים אחדה לדדי הכהן עמרם והשנית לבן עביבי פינחס לית לי בן מאומה ולית לון בזה התורה מאומח ואני עבדה מסכ' יעקב בן אהרן בן שלמה בן טביה בן יצחק בן אברהם בן יצחק בן צדקה בן טביה בן אברהם בן יוסף בן טביה הכה' הלוים להם רצון ה' וסל' וואת בחדש רביע הראש שנת ד' פ' ור' ואלף לממלכת ישמע' (= 1867) אודה את ה' ושלום ה' על ארונן משה בן עמרם נבי כל עלמה וקטף כל נשמה.

Owners: (1) *'Ebed Haraḥoom b. Ibrahim b. Berakhah Demibbani Anṣir.*

(2) *Ṣadaḳah b. Yusha' b. Matnahyah.* The entry (p. 357) reads: קנה זאת התורה כהנה טבה ונאירה צדקה בן כהנה טבה ויקירה יושע בן כהנה טבה ויקירה מתנהיה מן בבית הכהנים מן סמוכה וארכונה עבד הרחום בן סמוך קהלה וארכונה אברהם בן סמוכה וארכונה ברכה דמבני אנציר בשבעה דנרים וכן בשנת חמשה ושלשים ושמנה מאות (=1431–32) תהיה בריכה עליו אמן בעטל משה הנאמן ובבן אסיד ועהב אבישע בן פינחס בן אבישע בן פינחס.

(3) *Yusha' b. Ṣadaḳah b. Yusha'.*

(4) *His wife Sarah bath Ibrahim Hallevy.*

(5) *'Ebed Ha'ashir b. Ibrahim b. 'Ebed Ha-'ashir Demibbani 'Abdah.* The entry (p. 275) reads: קנה זאת התורה הקדושה לנפשו נאירה וסמ' וארכ' עבד העשר בן סהבה וסמ' קה' ואר' קה' ואקר טו' וקר' וצ' וחש' וכ' ויעד' אברהם בן עבד העשיר דמבני עבדה מן שרה ברת אברהם הלוי אחת כהנה ומס' יושע בן כהנה צדקה בר יושע והיא מורשה לה מן בעלה מן קשט זבוגה בשמנה עשר דנר זהב תהיה בריכה ומברכה עליו אמן וכן אסיד עליה יוסף בן עבד חנונה דבני התנך שנת ששה עשר וט' ק' למלכת ישמעאל (= 1510–11).

אסיד במה סופ' וכתב יוסף בר אברהם בר עבד ה' בר יפת מבני מונס.

(6) *Yuah, the wife of 'Abdallah.*

(7) *Yusuf b. 'Abdallah.* The entry (p. 113) concerning these last owners is dated 19 Rabi' II, 940 A.H. (=1533).

Vellum, $3\frac{13}{16}'' \times 3\frac{3}{4}''$.

Bibliography: Von Gall, Der Hebr. Pentateuch der Sam., Giessen, 1914, pp. xxxv–xxxvi, where this MS. is referred to under G. As to Ṣadaḳah b. Yusha', v. R. Gottheil, l. c., p. 36.

32
ארהותה קדישתה

Fragments of the Samaritan Bible.

The fragments contain: Gen. 45, 14—46, 24; Gen. 48, 18—49, 32; Exod. 25, 30—26, 22; Exod. 28, 21—30, 37.

The MS. is written in a beautiful sq. Samaritan hand of the 14th cent. on 12 pp. of 30 ll. to a p.

Vellum, about $12'' \times 9\frac{1}{2}''$.

31
ארהותה קדישתה

Fragments of the Samaritan Bible.

The fragments contain: Exod. 7, 26—8, 16; Lev. 13, 19—13, 35; Lev. 16, 2—16, 18; Deut. 3, 19—4, 6; Deut. 21, 3—22, 1. The fourth fragment contains the remnant of the following note: ח מצרים . . . אחה ועצר עלי, belonging to a Tashḳil.

The MS. is written in two different sq. Samaritan hands of the 15th cent. on 10 pp. of 25–28 ll. to a p.

Vellum, about $10\frac{1}{4}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

390
ארהותה התרגום

The Targum of the Samaritan Bible.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand, and contains 385 pp.

Scribe: *'Ebed Ha'aziz b. Ya'ḳub b. Ṣadaḳah Haddanafi*, 1328 A. H. (= 1910).

Paper, $7\frac{7}{8}'' \times 4\frac{15}{16}''$.

71

תרגמת אלתוראת אלמקדסת

The Arabic Translation of the Holy Bible of the Samaritans by Abu el-Barakat b. Sa'id el-Baṣri el-Suriani.

The translator speaks in the introduction of an older version ascribed to Abu el-Ḥasan el-Ṣuri, which appears to him very faulty. The translator asserts, however, that the version in fact belongs, not to el-Ṣuri, but to (R. Se'adyah) el-Fayyumi (אלפיומי יעאלם אליהוד). The introduction (p. 3) reads: תרגמת אלתוראת אלמקדסת. קאל אלעבד אלמסכין אלראגי עפו אללה תעאלי אבו אלברכאת בן סעיד אלבצרי אלסריאני גפר אללה לה אנני למא ראית תרגמת הדא אלכתאב אלשריף ואצטלאחהם אלמפסודת באללגת אלערבית מע כון בעצהם יזעמון אנהא תרגמת אלשיך אלפאצל אבי אלחסן אלצורי רחמה אללה פאנהא ליסת לה ואנמא הי תרגמת אלפיומי יעאלם אליהוד ודלך אכטי פי תרגמתה פי קלת צחת אלאלפאט כצוצא פאקתצת אלמצלחת ענדי אן אתרגם הדא אלכתאב אלשריף מן אללגת אלעבראנית ואלסריאנית בעבארת צחיחת לינקל מנהא אלנסך ויתרך ממא אעתמדה אלפיומי ויציר לי בדלך דכרא גמילא במעונת אללה.

The MS. is written in an Arabic hand of the 18th cent., and contains 491 pp.

Scribe (?): *Abu Sa'id b. Abi el-Ḥusein b. Abi Sa'id.* The colophon (p. 2) reads: מן אקתדי באלחק אהתדי. קאל אלעבד אלפקיר אלי רחמת אללה תעאלי אבו סעיד בן אבי אלחסין בן אבי סעיד לעמר אללה עאקבתה אנני למא ראית תרגמת אלכתאב אלשריף אלתי באידי אצחאבנא אכתרהם אללה ואצלחהם מפסודת צורת ומעני לגהלהם באללגת אלערביה מע כון בעצהם יזעמון אנהא תרגמת אלשיך אלפאצל אבי אלחסן אלצורי רחמה אללה וליסת לה ולא יסתחיל אן ינטק בהא וכצוצא מא תרגם פימא הו כפרן צראח ומא וקע משבהא לה ואנמא הי תרגמת אלפיומי יעאלם אליהוד קאתלה אללה אקתצת אלמצלחת ענדי אן אתרגם הדה אלנסכת ומא תקדמהא ומא קד אכתב בעדהא אנשא אללה תעאלי בעבארת צחיחת פציחת לתנקל מנהא נסין תנסך אלבאטל אלדי עול עליה אלפיומי ומן רצי בעבארתה וליציר לי דכרן גמיל ענד אללה עז וגל ומתבעי אלחק מן אמתה אן שא אללה תעאלי אלחואשי אלתי עליהא גמיעהא אסתכראגי ממא ודי אליהא אגתהאדי ואכתרהא מעאנן גריבת ללה אלחמד עלי אלאנעאם בהא פאדא וקע מן יערף שיא מן עלם אלערבית בחית יכון תקת צאלחת תם ישרט עלי מן יכתב מן כטה מתל דלך פאן כרג עמא שרטה פאללה ביני ובינה וכפי באללה וכילא.

The marginal notes referred to in the colophon, are spread over the whole work. He refers in one of them (p. 180) to Abi el-Faraj Harun, and in another (p. 278), to the Rabbanite scholars (אליהוד אלרבאניון). It is doubtful whether our MS. was written by Abu Sa'id b. Abi el-Ḥusein b. Abi Sa'id or whether it was copied from a MS. written by Abu Sa'id.

Owners: (1) *Silvestre de Sacy.*

(2) *Lord Amherst of Hackney.*

Paper, $13\frac{9}{16}'' \times 8\frac{3}{4}''$.

373–374

דליל אלסאיל עלי אלמסאיל

A Commentary on Genesis in Questions and Answers in Arabic.

The MS. is written in two volumes. Vol. I contains 384 pp., and vol. II, 391 pp. Both are written in a modern Arabic and Samaritan hand.

Paper, $12\frac{7}{16}'' \times 8\frac{5}{16}''$; $12\frac{1}{16}'' \times 8\frac{5}{16}''$.

375

כאשף אלגיאהב

A Commentary on Leviticus in Arabic.

The MS. is written in a very modern Arabic and Samaritan hand on 409 pp.

Paper, $8\frac{15}{16}'' \times 6\frac{7}{16}''$.

376

כאשף אלגיאהב

A Commentary on Numbers in Arabic.

The MS. is written in a very modern Arabic and Samaritan hand on 307 pp.

Paper, $12\frac{15}{16}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

1006

סדרי מקרתה

A Treatise on the Accents of the Samaritan Pentateuch.

The author of this treatise is, according to Gaster, The Samaritan Literature, Leiden 1925, p. 6, Abu Sai'd b. Dartah. The Samaritans assert that it is the work of the Seventy Elders. The names of the accents agree with the list written by Marjan ibn As'ad el-Sarawi, which is to be found on p. 323 of MS. No. 404, v. Catalogue, above, p. 582.

The MS. is written in Samaritan sq., and Arabic characters of the 14th cent., and contains 24 pp.

Vellum, $4\frac{1}{4}'' \times 3\frac{3}{8}''$.

723

מקאלת פי אלמקרא

A Commentary to the Treatise on the Accents of the Samaritan Pentateuch, by Ibrahim b. Ya'ḳub b. Marjan el-Danafi.

The title-page reads: הדה מקאלת פי אלמקרא תאליף אלעאלם אלפאצל אלעם אלמרחום אלשיך אבראהים אלעיא אל אלמרחום יעקוב אבן מרגאן אלדנפי עפה אללה ענה מולאה וגמענא נחן ואיאה פי לוא רצאה בשפאעת מן בנאה ופא לפּא נאגאה אמין אללהם ופיהא כלאם וגדה פי כתאב צאחב אלקואנין אלארשאד אלמתעלמין לאבא סעיד וואד מן ענדה והו כלאם מריפה אנים מתין רגח רחמהם אללה גמיע וגעלנא בהם פי דאר אלנעים מגתמעין שלום ה' על הנבי הצדיק חתמים הטהור הנאמן משה ברה דעמרם.

According to the title-page this author used a work by Abu Sa'id b. Abi el-Ḥasan b. Sa'id, the author of כתאב אלקואנין לארשאד אלמתעלמין (v. MS. 977).

The MS. contains also the whole סדרי מקרתה ascribed to ibn Dartah (pp. 44–53), and a grammatical treatise אלמקניה פי אכתצאר אלתוטיה by Abu Isḥaḳ Shams el-Ḥukama (pp. 54–71), with glosses by the writer of the MS. (p. 72).

The MS. is written in a modern Arabic and Samaritan hand on 72 pp.

Scribe: *Naji b. Khiḍr* (= *Phinehas*) *b. Isḥaḳ b. Shalmah b. Ghazal* (1915).

Paper, $13'' \times 9''$.

35

כתאב אלכלף

The Differences between the Jews and Samaritans as to the Text of the Pentateuch.

The differences are arranged according to the Books of the Pentateuch in columns. The first 19 pp. are furnished with Arabic translations. The introduction reads: הה הנמצא מן המוסף והמגרע בין תורת השמרים ובין תורת היהודאים על התמים.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand and contains 93 pp.

Scribe: *Isḥaḳ b. 'Amram b. Shalmah b. Ṭabiah b. Isḥaḳ the High Priests.*

Paper, $10\frac{1}{8}'' \times 7\frac{1}{8}''$.

401

כתאב אלכלף

The Differences between the Jews and Samaritans as to the Text of the Pentateuch.

The work is a copy of the כתאב אלכלף, v. MS. No. 35, compiled by the father of our scribe. In this MS. the work is furnished with an introduction which is wanting in MS. No. 35. We learn from the introduction that the work owes its origin to the general interest taken in the Samaritan literature by several people.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand, and contains 114 pp.

Scribe: *Amram b. Isḥaḳ b. Amram b. Shalmah b. Ṭabiah b. Isḥaḳ Hakkahen* (1331 A.H = 1913).

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 6\frac{3}{16}''$.

731

שרח אם בחקותי

A Commentary on אם בחקותי (Lev. 26) by Abu el-Faraj Nafis el-Din ibn Katar.

The MS. is written in a Samaritan and Arabic hand of the early 20th cent., and contains 171 pp.

Scribe: *Ḥasan b. Faraj ibn Ya'ḳub b. Isma'il b. Ṣaleḥ b. Sarur el-Ṣabaḥi* (1913).

Paper, $14\frac{7}{16}'' \times 9\frac{3}{4}''$.

378

שרח כי אפשם

A Discourse on Deut. 32, 3 in Arabic and Samaritan by Ibrahim el-Ḳabaṣi.

The MS. is written in a modern Arabic and Samaritan curs. hand, and contains 155 pp.

Scribe: *Ghazal b. Khiḍr b. Isḥaḳ b. Salamah b. Ghazal Hakkahen* (1323 A.H. = 1905).

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

379

שרח כי אפשם

A Discourse on Deut. 32, 3 in Arabic and Samaritan by Ibrahim el-Ḳabaṣi.

The MS. is written in a modern Arabic and Samaritan curs. hand, and contains 124 pp.

Scribe: *Ḥasan el-Faraj b. Ya'ḳub b. Isma'il b. Ṣaleḥ b. Sarur el-Ṣabaḥi* (1330 A.H. = 1912), who copied this work at the request of his sons *Yusuf and 'Abed.*

Owner: *Naji b. Khiḍr Hakkahen.*

Paper, $12\frac{1}{4}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

391

צלאואת אלשבת ואלראש חדש

The Samaritan Liturgy for Sabbath and New Moon.

Some of the poems are to be found in Carmina Samaritana, ed. Gesenius, Leipzig, 1824, pp. 19, 23.

The MS. is written partly in a sq. (pp. 1–17), and partly in a curs. Samaritan hand of a very recent date, on 348 pp.

Scribe: *Ghazal b. Phinehas el-Kahen* (1331 A.H. = 1913).

Paper, $11\frac{5}{16}'' \times 8''$.

392

עאדת אלמוסם וראס אלסנה, or in Samaritan צלות שבת צמות ופסח

The Samaritan Liturgy for the Sabbaths before Passover and for Passover.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 233 pp.

Paper, $9'' \times 6\frac{7}{8}''$.

393

עאדת אלארבעת עשר יום ואלפסח

The Samaritan Liturgy for the Fourteen Days Before Passover and for Passover.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 388 pp.

Scribe (p. 317): *Ghazal b. Khiḍr b. Isḥaḳ Hakkahen* (1330 A.H = 1912).

Paper, $9'' \times 6\frac{1}{4}''$.

394

צלאת חג המצות

The Samaritan Liturgy for the Festival of Maṣṣoth.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 191 pp.

Scribe: *Ṭabiah b. Phinehas* (1331 A.H. = 1913).

Paper, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

395

עאדת אלכמאסין

The Samaritan Liturgy for Pentecost.

The MS. is written in a curs. Samaritan hand of the 19th cent. on 187 pp.

Scribe (p. 186): *Ibrahim b. Yusuf b. Ṣarawi* (1305 A.H. = 1887).

Paper, $8\frac{7}{16}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

396

עאדת ארבעת אלענצרה

The Liturgy for the Day of Revelation.

The MS. is written in a modern curs. Samaritan hand on 286 pp.

Scribe: *Ghazal b. Khiḍr b. Isḥaḳ Hakkahen* (1329 A.H. = 1911).

Paper $8'' \times 5\frac{3}{16}''$.

397

עאדת חג הקציר

The Samaritan Liturgy for the Day of Harvest.

The MS. is written in a modern curs. Samaritan hand on 177 pp.

Scribe: *Ghazal b. Khiḍr b. Isḥaḳ Hakkahen* (1331 A.H. = 1913).

Paper, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

398

עאדת מוסם אלציאם

The Samaritan Liturgy for the Festivals of the Seventh Month (Tishri).

The MS. is written in a modern curs. Samaritan hand on 236 pp.

Scribe: *Ibrahim b. Yusuf b. 'Abd el-Laṭif el-Ṣarawi el-Danafi* (1306 A.H., 6326 Sam. = 1888).

Paper, $8\frac{7}{16}'' \times 6\frac{1}{8}''$.

399

עאדת אלעשרת איאם הסלחיות

The Samaritan Liturgy for the Ten Penitential Days.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 149 pp.

Scribe: *Naji b. Khiḍr b. Isḥaḳ b. Salamah b. Ghazal b. Isḥaḳ b. Ibrahim Hakkahen* (1330 A.H. = 1912).

Paper, $8\frac{11}{16}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

400

עאדת סבעת איאם הסכות וצלאת יום השמיני

The Samaritan Liturgy for the Festivals of the Tabernacles and the Eighth Day.

The MS. is written in a modern curs. Samaritan hand on 316 pp.

Scribe: *Ṭabiah b. Phinehas b. Isḥaḳ Hakkahen* (pp. 173 and 188).

Paper, $9'' \times 6\frac{11}{16}''$.

716

כתאב אלכאפי

A Compendium of the Mosaic Laws as interpreted by the Samaritans, compiled by Yusuf b. Salamah el-'Uskari in Arabic.

The MS. begins with a note about the author and his work, written by 'Imran b. Salamah, which reads: בשם ה' הגדול נשרי. הדה כתאב אלכאפי והו יגתמל עלי אתנין ותלאתין באב ברכדהם פי הדה אלכתאב אינשא אללה תעאלי עלי אלתרתיב פי אולה ופי מא יאתי פי דאכלה והו תאליף חצרת אלעם אלמכרם אלמפכם אלמרחום אלמעפו ען רוחה אלשריף אלעאלם אלעלאם אלבחר אלואכר אלפהאמה מהדב אלדין אלשיך אלגליל שיך אל אסראיל פי דאך אלגיל יוסף אבן אלעם אלמרחום סלאמה אבן יוסף אלעסכרי תגמדה אללה תעאלי ברחמתה ואסכנה פסיח גנתה ועם אעצאה באלרחמת ואלרצואן וגמענא אני ואיאה פי גדא פי פרדוס אלגנאן אמין ודלך אלכתאב ברסם אלאימה הבהנים בני לוי והו אלדי לפקה וגמעה אלעבד אלפקיר אלחקיר עמראן אבן סלאמה הכהן הלוי. ושלום ה' על הנבי הצדיק החמים הטהור הנאמן משה ברה עמרם איש האלהים ועל אבהתו. There are two other entries, one on the cover of the MS., and the other on p. 4, by the same writer, both of which are dated 1247 A.H. (= 1832), and read: (a) הדה כתאב אלכאפי אלמגיב אלגואב אלשאפי למן אליה מואפי רחם אללה מאלפה קר וגדתה בין כתבנא מן גיר גלד דאתר ומהרי ומשרמת ואיל אלי אלעדם מן אלמדה לאני וגדת לה מכתוב יום אנני עמרתה כמסמאיה סנה פקצדת אני ארממה ואכתב מא קר דהב מנה פבאדרת בדלך מתכלא עלי אללה תעאלי פעמרתה בידי מן גיר משארך ישארכני וגעלת לה דלך גלד טאהר ואנא אלעבד אלפקיר עבדה עמראן אבן סלאמה הכהן הלוי בשכם פי אלחגה הדה כתאב אלכאפי (b); כתאם סנת ١٢٤٧ ערביה וגדתה פי דשסנא מהרי ומקטע ואיל אלי אלעדם פלום אני עמרתה ורממתה בידי וקצדת פי דלך לוגה אללה תעאלי חסנא אגד בהא כטיא פי גדא ואנא אלעבד אלפקיר עמראן אבן סלאמה אבן גואל אבן אסחאק הכהן הלוי בשכם ודלך פי גאית דאלקעדה סנת ١٢٤٧ ערביה (= 1832) אחסן אללה כתאמהא אמין פי ו אלמפרוץ עדדהם (p. 4).

The MS. contains many entries made at various times by readers and students. We copy them here in chronological order. The first is dated 1561, and reads: בשם ה' הגדול. פלמא כאן בתאריך נהאר אלתלאתה אלמבארך סאבע עשר די אלקעדה סנת ٨٦٩ כאן אלעבד אלפקיר אלחקיר עבדה עבד אללה אבן אלמרחום אלשיך אבראהים אלקבאצי פי מדינת נאבלס נחן וגנאב אלשיך אלעמאד אסמאעיל אלרמיחי וגמלה מן אלגמאעה פי עזימת סידי הכהן הגדול אלעזר לאנה כאן מראמה ידכל ולדה סידנא הכהן הגדול פינ' וכאן בסבב אלסעד אלאופר נהאר תאריכה דכלנא אלמדינה וסאעת אן דכלנא רזק אללה תעאלי אלי סידנא אלאמאם אלאעטם אלמשאר אליה ולד דכר פואר עלינא אלפרח ופי ליל אלגמעה אלמבארכה עשרין תאריכה דכל סידי הכהן הגדול פינחס עלי אלבנת אלבכר אלבאלג אלסת זינב בנת אלשיך אלמכרם סידנא אלמרחום הכהן הגדול יוסף עלי סנת אללה ורסולה משה בן עמרם שלום ה' עליו געלהא אללה סאעתא מבארכה מעקובה באלבנין אמין וקאמו אלגמאעה בואגב סידנא בעמל סבת מוסם אלי כראמת אלרים ופרצו עלי אנפסהם פריצה איש כמתנת ידו. וטבכו אלמביך ענד סידנא אלעם עבד אללה אלחפתאוי וכאן תלך אלסבת אלמדכור שבת צמות חג הסכות ודארו אלעם אלשיך עבד אללה אלחפתאוי ואלשיך אסמאעיל אלרמיחי ואלכהן ייסר השבחו עומו אלגמאעה וכאנת אלצלאה זאידה ען אלעאדה בחים (= בחית) שארו אלגמאעה אן יכון אלי הדה אלסבת צלאה ואחדה ומוסף צלאת אלצהר בוגה אלאכתצאר ואטלעו תלביה תאניה ולבו עלי קטף הזכאים וכתמת אלצלאה ודכר אלאמאם אלי אלולד ואלי אלערים וכדלך אלשיך אסמאעיל אלמשאר אליה קאל אלישתבח אלמתחפה ומוספת שלשה וטלעו אלגמאעה מן אלצלאה ואגתמעו פי בית סידי אלשיך עבד אללה אלחפתאוי אלמדכור וקרו אלנובה כגארי אלעאדה ואתרוקו ואנצרפו כל מן הו אלי ביתה ואבטו אלי אן דארת עזאמין אלמסכרה ועזמו גמיע אכאבר אלגמאעה וחצרו אלי סמאע אלקול ואלצור פלמא תתמם חצורהם בדא אלעם אלתקה עבד אללה אלמזבור צור אלולד אול ואפצולהא בביות לאיקה וקאלו אלגמאעה מן אלשיראת אמדינה ואלאימה קאלו תלש' עלי גארי אלעאדה תם בעד דלך קרא אלחפתאוי וילך איש והכהן הגדול ופינחס ובעדהם ביתין מפרדה לשטח ובעדה תרגם אלצור אלמדכוראת עלי נהג ויצחק אתי במדברה ובעד דלך בדא קול אלערים ותרתיב אלתדכיר ודכר אבי אלערים סבע ביות כבאר ואיצא בית סידנא ואלדה ובית פי אסיאדנא

אבן גואל הכהן הלוי אלנאבלסי גפר אללה לה ולואלדיה אמין פי שהר השני חזיראן סנת אלף ומאיתין ותלאת עשר (p. 114). The seventh entry bears the date 1801, reading: טאלע פי דלך אלכתאב ותאמל פי מאניה אלעבד אלפקיר אלחקיר ראגי גפראן אלכטאיה ואלדנוב עבדה סלאמה בן אבי גואל אסחאק הכהין הלוי בשכם שמש המכתב הקדוש והשם הגדול פי שהר שעבאן סנת ו׳ו׳ו (p. 15). The eighth is dated 1813, and reads: טאלע פי דלך אלכיתאב אלדי הו כיתאב אלכאפי פי נהאר אלתאלת ו שהר רגב לדכול ר מן אחזראן ו׳ר׳ח כאתב האדי אלחרוף אלעבד אלפקיר אלחקיר אלממלוך ראגי אלגפראן ולדנוב עבדה ואבן עבדה אבראהים אבן אסמאעיל אבן יוסף אבן יושע אבן מפרג אבן יושע אמפרגי גפר אללה לה ואלי ואל[דיה] אמן ואלחמ[ד] ללה רב אלעאלמין שלם ה׳ על מושי בן עמר[ם] (p. 169). The last dated entry, the ninth, is of the year 1838, and contains the following lines: חזי בדן כתבה ואתקדש מן קדושה בחכם מה בו מן סודים עבדה לכל ריטור ושמש לכל בתור וצריך לכל אמור ולמן ישביר מן מן מקור עבדה מסכינה יצחק בן שלמה בן טביה הכהן הלוי בעי מן מרו סליחות לחטאו אמן. כאן דלך פי ר׳ שעבאן סנת ס״ף ומאיתין ואלף למלך אלאסמאעיליה (p. 87).

There are, besides these nine entries, two others. For sake of completeness copies of these entries are here given. They read: (1) טאלע פי הדה אלכתאב אלשריף אלדי הו כתאב אלכאפי רצי אללה ען שארחה ורחמת אללה תעא׳ עלי כאתבה וטאלע ואטלע אלעבד אלפקיר עבדה ואבן עבדה עבדה לוי הכהן הלוי אבן אלמרחום אבראהים הכהן בשכם שמש המכתב הקדוש בשכם גפר אללה תעא׳ לה ואלואלדה וגמיע גוק אסראיל אמין (p. 25); and (2) טאלע פי באב אלאמאמה אלדי הו מנוט פי הכהנה הכדלה ופי מא סואהם פי אימת אלכהנה גמיע מא הו מן נסל לוי ואנא עבדה אסחאק אבן סלאמה אבן גואל אלאמאם אללוי דמבני קהת מן זרע עזיאל ושלום ה׳ על מן קרן אור פניו אדונן משה בן עמרם עליו השלום לעלם אמן (p. 26). No. 1 may be identified with ליבי הכהן, No. 2 is the same as the signatory of the entry dated 1838.

אבותה ובית פי אולאד עמה תם בעד דלך קרי סידנא אלערים ויצחק בה במדבר׳ ואפצלוהא אלגמאעה וכאלו אלשיראת כל טב ואלאימה תתדכרון ובעד דלך תרגם אלחפתאוי אלצורה אלמדכורה וקרא בעדהא ויקח עמרם ועאד קראת והכהן הגדול ופינחס ובעדה אפצלו באלפצאל ורשו אלמא ורד ודארת אלכאסאת ודאם אלמחצר פי שרב וט״ב עיש אלי אלמגרב תוגהו זקיני העדה צלו צלאת לילת אלאחד ורגעו אלי מחלהם וגדו צפרה טעאם מנצובה אכלו ושרבו ודכר אלחפתאוי וכלף אלי אלגמאעה וקבלו איאדי אלאמאם ותוגה כל אנסאן אלי מחלה אללה ידים אלאפראח בין קהל ישראל ודעי אלרי״ם אלמדכור אסם ולדה עבד אללה חרסה אללה כתבה עבדה אלפקיר אלחקיר עבדה עמראן אבן סלאמה אבן גואל הכהן בשכם ונקלת דלך ען כט אלשיך עבד אללה אלקבאצי רחמת אללה עליה אמין (p. 2). The second is dated 1682, and reads: טאלע פי דלך אלכתאב אלשריף סוך אלאצגר אלאדל אלאחקר אלראגי גפראן אלדנוב מן עלאם אלגיוב סוך סרור בן יוסף בן סרור אלסאמרי אלמטרי ודלך פי עאשר שהר מחרם אלחראם מן שהור תלאת ותסעין ואלף מחמד הגירת ועמרהא באלכיר ואלאחסאן (p. 87). The third is dated 1732, and reads: טאלע פיה ותאמל מעאניה אלממלוך גזאל אבן אבו אלסרור אבן גואל אלצופי אלטביב פי אואסט רמצאן סנת א׳ו׳מ׳ו אסמאעיליה צח (p. 87). The fourth, dated 1737, contains the following entry: למא כאן בתאריך לילת אלתלתא אלמבארכה תסעה שהר גמאדי אלאול סנת א׳ו׳ל גבנא דלך אלכתאב מן סידנא אלי עמנא ליבי הכהן בשכם לאגל יטלע עלי בעץ כלאמה ואללה אעלם סוך אבן אבראהים הכהן (p. 282). The fifth is dated 1746, and reads: טאלע פי הדה אלכתאב ותאמל מעאניה אלעבד אלפקיר אלחקיר אלראגי גפראן אלכטא ואלדנוב עבדה גזאל אבן אלמרחום אסחק אבן אבראהים אבן אסחק אבן צדקה אבן גואל הכהן הלוי שמש המכ[תב] הקדוש בשכם עפי אללה לה ולואלדיה ולגמיע קהל ישראל ודלך פי שהר רמצא[ן] סנת ו׳ו׳ו מלך בני אסמאעיל צח (p. 87). The sixth has the date 1798, and contains the following lines: טאלע פי הדה אלכתא[ב] אחקר אלעבאר אלפקיר סלאמה

P. 285 has a formulary of a letter of divorce, headed: צורת ספר כריתית. The document is styled in Arabic כתאב אלטלאק. The scribe signs his name: *Amram b. Shalmah Hakkahen* (1831). The formulary reads:

נשרי בשם ה' הצדיק
אל אלהי הרוחות
יתקדש שמו הגדול
דבחר עבדיו ישראל
ושלח להם משה הנבי
ועל ידו תורה תמימה
וביאר בה מצות ומשפטים
מנון חקת הדביקות וחקת השלחות

המלך אל ישר
לכל הבשר
בכל רמש וצפר
מכל העשים דר בתר דר
בן עמרם דמע כל הבשר
מורשה לעם הישר
ותרואן וגזר
לישראל הנמצאם בכל

אמן

בעבור כן בשנת כרא וכדא בחדש אלפלאניא היה משפט שלחות פלאן אבן פלאן אבן פלאן דמבני פלאן מן שבוני פלאניה לאתתו פלאנה בנת פלאן אבן פלאן דמבני פלאן מן שכוני פלאניה בתר מה היה ביניון מריבות גדלות ובא ביניון תועבות וערות דבר ואתפרקו תריון ברצות נפשותון ואנקאת האשה הזוכירה מכל אשר לה מן הנשאר לה במכתב הדביקות והוא המהר הנשאר לה עליו מבגלל הדביקות שנים אלפים וחטש מאות כריתה מצריה נתן לה מקדם שלחותה ונתן לה כל אשר לה מן הבגדים והכילים ולא נשאר לה עליו מאום מרב ועד מעט בסהדות הסהדים וכתב לה דן ספרה כריתה ונתן בידה כאשר אמר ה' על יד עבדו משה כי יקח איש אשה ובא אליה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתית ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה: ולא אתוי לאחד מנן על חברו מאום מן האיש והאשה והן האשה הזוכירה שלוחה וכלה ממו והכתב זה המכתב ועדת העידים תהיה בו להיות לעדה תמימה צדיקה ויתברך שם ה' מקדם ומכתר וברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם ושלום ה' על אדונן משה בן עמרם דמע כל הבשר. The scribe concludes with the following words: תמת צורת כתאב אלטלאק אללה ידפע אלסו ען קהל ישראל.

The MS. is written in a beautiful large sq. Samaritan hand of the 14th cent., and contains 281 pp. of 28 ll. to a p. Six pages have been added by Amram b. Salamah who lived in the beginning of the 19th cent. (v. above, Cat. pp. 589 and 590.)

Scribe: *Abu el-Sarur b. Yusuf b. Abi el-Sarur b. Abi Sa'd el-Israili el-Samri el-Aṣḳalani.* The colophon (p. 281) reads: תם כתאב אלכאפי בחמד אללה ומנה ומא וגד מן הדא אלכתאב אלא אלי הנא. כתבה אחקר עבאד אללה ואחוגהם אלי רחמתה אבו אלסרור אבן יוסף אבן אבי אלסרור אבן אבי סעד אלאסראיילי אלסאמרי אלעסקלאני אלמתטבב חאמדה ללאה תעאלי וואפק אלפראג מנה נהאר אלתלתא עאשר רביע אלאול מן שהור סנה תמאן וארבעין וסבע מאיה לממלכת בני אסמעיל (= 1347) וחסן אללה באתמתהא ואלמסוול ממן יקרא פי הדא אלכתאב אן יתרצא ען מצנפה וידעו לכאתבה באלרחמה ואלמגפרה ואלסלאם עלי סיד אלמרסלין ואלחמד ללה רב אלעאלמין.

Paper, $10\frac{1}{16}'' \times 7''$.

385

כתאב אלכאפי

A Compendium of the Mosaic Laws by Yusuf b. Salamah el-'Uskari in Arabic.

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 277 pp.

Scribe: *Barhun b. Yusuf Sarawi* (1322 A.H. = 1904).

Paper, $9\frac{11}{16}'' \times 7''$.

977

כתאב אלקואנין לארשאד אלמתעלמין

The Book of the Laws for the Guidance of the Students by Abu Sa'id b. Abi el-Ḥasan b. Sa'id. The title-page reads: כתאב אלקואנין לארשאד אלמתעלמין תאליף אלשיך אלריים אלעאלם אלפאצל שיך אלמשאיך סדיד אלדין אבו סעיד בן אבי אלחסן בן אבי סעיד קדם אללה רוחה ונור צריחה.

The MS. is written, partly in Arabic and partly in Samaritan, by an early hand of the 14th cent. according to the epigraph on p. 22, which reads: נגזת אלקואנין נהאר אלגמעה סאבע עשר גמאדי אלאול סנת סבע ועשרין וסבעמאיה (= 1327) פי מדינת נאבלס פי דאר סכן סידנא אלאמאם אלקדוה אלעאלם אלעאמל אלזאהד אלורע אלריים פינחאס אעאד אללה עלי אלטאיפה מן ברכאתה ואלחמד ללה רב אלעלמין, and contains 22 pp.

Paper, 7″ × 5″.

719

כתאב אלפראיץ

The Book of Duties by Abu el-Faraj Nafis el-Din, who is also the author of שרח אם בחקותי (v. MS. No. 731, and Gaster, l. c., p. 11).

The MS. is incomplete. The first fifty chapters and all the chapters after 105 are missing.

The MS. is written in Samaritan and Arabic characters by two different hands of probably the early 15th cent., and contains 138 pp.

Paper, $10\frac{3}{8}$″ × $7\frac{1}{4}$″.

727

כתאב פי מקאלת אלאתנין

Dissertation on the two Festival Months (Nisan and Tishri) by Ibrahim b. Ya'ḳub el-Danafi.

The title-page reads: בסם אללאה אלרחמן אלרחים ובה נסתעין רב יסר יא כרים הדא כתאב פי מקאלת אלאתנין והמא אלשהרין אלשהר אלאול שהר אלעיד עיד אלפסח ושהר אלסאבע שהר אלאסתגפאר פיה אלצום אלמעטם עליהמא אלסלאם והי אלמקאלת מן תאליף כדמת אלעם אלרכן אלאגל אלמכרם אלמחתרם אלעם אלשיך אבראהים אלמלקב באלעיא אבן אלעם אלמרחום אלשיך יעקב אלדנפי אטאל אללאה איאם חיאתה ויקים מנה כמתלה פי חאל חיאתה אמין.

The work deals with the festival of the first month Nisan and the Holy Days of the seventh month Tishri.

The MS. is written in Arabic and Samaritan characters of the 18th cent., and contains 111 pp.

Scribe: *Salamah ibn Sarur ibn Yusuf el-Ṣabaḥi.* The colophon (p. 109) reads: אלחמד ללה תעאלי תם אלנסך מן דלך אלכתאב אלמגמע פיה מקאלת אלעידין אלסעידין הו אלעיד אלפסח ואלעיד אלסאבע נגז פי לילת אלכמים גרת רביע אלאול אלמואפק אלי סבעה אדאר אלרומי והו שהר אתמת השנה והי סנת תלאתת ותסעין ומאיה ואלף למלכת בני אסמאעיל (= 1779) והו עלא יד כאתבה אלפקיר אלחקיר אלמעתרף באלדנב ואלתקציר אלממלוך אלאצגר אלאדל אלאחקר עבדה סלאמה אבן סרור אבן יוסף אלצבאחי אלמדהב אלמוסוי גפר אללה לה ולואלדיה ולמן עלמה ואחסן אליה ולגמיע קאל יסראייל אגמעין אגמעין אמין הסגודים להר גריזים בתאל והו ברסם כאתבה ורסם אביה יוסף והו מן נטם אלעם אלרכן אלאגל צאחב אלפצל אלעמים אלעם אבראהים אבן אלעם אלמרחום אלשיך יעקב כתר אללה מנה ויקים מנה כמתלה אמין אמין אמין ושלם ה' על אדונן משה בן עמרם הנבי הצדיק ובעדה מן וגד עיבא ואצלח פי גמיע אמורה יצלח וינגח וידעי לנא ואלי מן לנא שרח באלמגפרה ונסאל אלקארי לא יואכד אלכאתב בעכם אלכט ועגם אללסאן וקלת אלאדב.

Paper, $9\frac{1}{16}$″ × $6\frac{5}{8}$″.

386

כתאב אלטבאך

Samaritan Laws of Sheḥiṭah and other Religious Rules by Abu el-Ḥasan el Ṣuri.

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 366 pp.

Scribe: *'Azzat b. Isma'il b. Israil b. Isma'il b. Ibrahim el-Danafi* (1329 A. H. = 1911). Ibrahim was the author of the book el-Miri (כתאב אלמירי).

Paper, $9'' \times 6\frac{11}{16}''$.

726

כתאב אלשרח (?)

A Fragment of a Commentary on Abu el-Ḥasan el-Ṣuri's Treatise el-Ṭabbakh by a Samaritan author in Arabic and Samaritan.

The name of the author and the title of the book are unknown. *Abu el-Ḥasan el-Ṣuri* is mentioned (pp. 11 and 27).

The MS. is written in an early Arabic and Samaritan hand of the 14th cent., and contains 48 pp.

Paper, $10\frac{1}{4}'' \times 7\frac{1}{16}''$.

382

כתאב אלטקוסאת

The Constitution of the Samaritan Religion by Phinehas, who is called Khiḍr b. Isḥaḳ el-Kahen.

On p. 348 we read about the aim of the work the following interesting remark: 'As the revival of the works of the old authors is a duty of honour, and the exposition of their good deeds is a national duty, therefore the acknowledgement of the greatness of our ancestors is incumbent upon us. I feel therefore obliged to copy this book which is the work of my father the Priest Phinehas, who is called Khiḍr b. Isḥaḳ el-Kahen. My father studied from his earliest youth continually and assiduously all the branches of theology with the aim of achieving a full knowledge of the Samaritan language and literature. He even succeeded so far that he was able to compose wonderful poems. The wide circulation of his work among the Samaritans bears also testimony to his great authority. Owing to the repeated inquiries and the great interest taken in the history and literature of the Samaritans, the High Priest Ya'ḳub Aaron entrusted my father with the writing of this book which deals with the fundamental principles and the lore of the Samaritans in a comprehensive manner. This important book is divided into ten chapters'. This is a free translation of the scribe's מקדמה ותאריך.

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 351 pp.

Scribe: *Naji b. Phinehas b. Isḥaḳ b. Salamah b. Ghazal* (1329 A. H. = 1911).

Paper, $8\frac{7}{8}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

721

כתאב אלטקוסאת

The Book of the Constitution by Phinehas b. Isḥaḳ, the Samaritan High Priest.

The title reads: בסם אללה אלרחמן אלרחים אללהם עפוך אלבאב אלאול פי אצל טאיפת אלסאמרה ומן אי אלאסבאט הם מן אסבאט אסראייל ואסבאב אנתסטאקהם ען טואיפת אליהוד ובאי וקת תפרקו ענהם ואסבאב אלקא בהם באסם סאמרה וקדר איש כאן עדדהם למא תפרקו ואתחארהם במפרדהם ואסבאב אלאצמחאן אלדי הם פיה אלאן ומא אלדי אלגא לקלת עדדהם אלאן ואללה אלמופק אלי מא פיה אלצואב. Accordingly the work deals with the history and literature, theology and liturgy of the Samaritans.

The MS. is written in Arabic characters of the 20th cent., and contains 349 pp.

Scribe: *Naji b. Phinehas* the son of the author. The colophon reads: פכאן אלנגאז פי נהאר אלארבעה אלמואפק אלי 11 שהר מחרם אפתתאח 1911 אלמואפק סנת 1911 אפרנגיה עלי יד עבדה ואבן עבדה נאגי אבן אלמאלף אלמרחום כצר אבן אסחק אבן סלאמה אבן גואל אלאמאם

עפה אללה ענה וגפר לה ונור קלבה ואצעף כסמה ואהלך צדה וחפט נסלה ובארך אללה בסאיר עמלה ווופקה בין גמיע כלקה אמין אללהם אמין.

Paper, $8\frac{15}{16}'' \times 6\frac{3}{16}''$.

784
מסאיל אלכלאף

A Dissertation on the Differences between Jews and Samaritans by Abu el-Faraj Munajjah b. Ṣadaḳah b. Gharub.

The MS. contains the first part of this voluminous work and consists of 94 pp. of the original MS. which has been completed by Barhum b. Yusuf el-Sarawi el-Samri in the year 1925 (pp. 80).

The original MS. is in Arabic and sq. Samaritan characters, probably of the 14th cent.

Paper, $6\frac{9}{16}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

Bibliography: M. Gaster, The Samaritan Literature, Leiden 1925, p. 7.

718
מסאיל אלכלאף

A Dissertation on the Differences between Jews and Samaritans by Abu el-Faraj Munajjah b. Ṣadaḳah b. Gharub.

The MS. contains the first part of this important Samaritan work, and is written in Arabic characters, probably of the 14th cent., and contains 114 pp. of 15 ll. to a p.

Paper, $7\frac{1}{4}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

717
מסאיל אלכלאף

A Dissertation on the Differences between Jews and Samaritans by Abu el-Faraj Munajjah b. Ṣadaḳah b. Gharub.

The MS. contains the second part of this work, which is indicated in the title (p. 2) reading: כתאב אלגז אלתאני מן מסאיל אלכלאף תאליף אלשיך אלפאצל אלעאלם אלעלאמה [אבו אלפרג] מנגא רצי אללה ענה.

There are entries by readers and students of this MS. The first is by *Yusuf b. Hibah b. Mu'in Hakkahen*, the Minister of the Temple in Nablus, and reads (p. 2): טאלע פי הדא אלכתאב אלמבארך אלעבד אלפקיר אלי אללה תעאלי אלחקיר יוסף בן הבה בן מעין הכהן שמש המכתב הקדוש ב... שלום ה' ענד מן יטאלע פיה וידעי עליה באלמפרקה תם לה מא וקף עלי אלכואנה אלשריפה בשכם בבית כהנתה רבתה יהיה ברך ומברך עליון וילמדו בו בנים ובני בנים אמן אמן בעמל משה הנאמן אמן אמן. The second entry is by *Ibrahim b. Ya'ḳub el-Mafraji*, and reads (p. 24): טאלע פי דלך אלכתאב [אלעבד] אלאצגר אלאדל אלאחקר אלראגי גפראן רבה אלמעתרף בדנבה אברהים אבן יעקו[ב] אלמפרגי פרג א[ללה] תעאלי המה וג[מה] וכאן לה . . . The third is by *Ibrahim b. Ya'ḳub b. Marjan Ibrahim b. Isma'il*, and reads (p. 25): טאלע פי הדא אלכתאב פקיר . . . אלברים אלעבד אברהים בן אלמרחום יעקוב [בן] מרגאן אברהים אבן אסמאעיל אל . . . עפה ענה מולאה ורחמה ברחמתה . . . מן קרא פיה ואתוהם עליה . . . The last is dated 1838, and is signed by *'Imran b. Salamah b. Ghazal Hakkahen*, who throws light on the external and internal state of the MS. His entry (p. 226) reads: אלחמד ללה אלדי ענאנא עלי גמע הדא אלכתאב בעד אלאיאס בה פמן אלמולא סבחאנה ואן וסאעד עלי גמעה ורמה תם אנני נקלתה גמיעה בכטי בעד תרמימה ותעויץ מא צאע מנה ען בעץ אוראק משרמטה ודאיבה פקצדת בדלך רגוע דלך אלכתאב בין גמאעתנא כתר אללה מנהם בעד אנקטאעה וגרי דלך פי סנת אלארבעה וכמסין ומאתין ואלף (=1838) עלי יד אלעבד אלחקיר אלמסכין אלעאגז אלדליל עמראן אבו סלאמה אבן אלמרחום גואל הכהן הלוי בשכם עפה ענה מולאה וגפר לה ולואלדיה ולמן עלמה ואחסן אליה אמין אמין אללהם אמין ושלום ה' על אדונן משה בן עמרם.

The MS. is written in Arabic and sq. Samaritan characters, probably of the early 15th cent., and contains 227 pp.

Paper, $7'' \times 5\frac{1}{16}''$.

377

מסאיל אלכלאף

A Dissertation on the Differences between Jews and Samaritans by Abu el-Faraj Munajjah b. Ṣadaḳah b. Gharub.

The MS. contains the second part of this work.

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 284 pp.

Paper, $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

380

סיר אלקלב אלי מערפת אלרב

The Way of the Heart Leading to the Recognition of God by Sheikh Ibrahim el-Ḳabaṣi.

The MS. is written in a modern Arabic and curs. Samaritan hand on 168 pp.

Scribe: *Ghazal b. Khiḍr Hakkahen* (1326 A. H. = 1908).

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 6\frac{7}{16}''$.

381

כתאב אלדלאיל פי יום אלמיעאד

The Guide for the Appointed Day by Phinehas b. Isḥaḳ.

The work contains an exposition of the Samaritan doctrine of eschatology, divided in 100 paragraphs. This MS. has an introduction and an excerpt from the שרח אם בחקותי (v. MS. No. 731), both of which are not to be found in the following MS. No. 730.

The MS. is written in a modern Arabic and curs. Samaritan hand on 443 pp.

Paper, $12\frac{3}{16}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

730

כתאב אלדלאיל פי יום אלמיעאד

The Guide for the Appointed Day by Phinehas b. Isḥaḳ.

The work contains an exposition of the Samaritan doctrine of eschatology, divided in 100 paragraphs.

The MS. is written in a modern Arabic and Samaritan hand and contains 381 pp.

Scribe: *Japheth* (= *Ḥasan*) *b. Farj b. Ya'ḳub el-Ṣabaḥi* (1914).

Paper, $13\frac{5}{16}'' \times 8\frac{3}{16}''$.

372

ספר פליאתה למרקה ומימר מרקה

The Book of Wonders and the Book of Sayings by Marḳah with an Arabic Translation.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 504 pp. The Arabic translation is also in Samaritan characters.

Scribe: *Shalum b. Shalam b. 'Abdallah b. Mashallamah Demibbani Danafatah* (1330 A. H. = 1912).

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 7''$.

720

מולד משה

A Biography of Moses by Isma'il b. Neder b. Abu el-'Azz el-Ramiḥi.

The title-page reads: בסם אללה אלרחמן אלרחים ובה נסתעין הדא כתאב אלנאשיחא פי מולד אדונן משה תאליף אלעם אלמרחום אלפאצל שיך אסמאעיל אלרמיחי תעמדה אללה תעאלי ברחמתה ואסכנה פסיח גנתה ונפענא מן ברכתה וברכת אלה ועתרתה וסלפה אלטאהרין וחשרנא בהם פי יום אלחכם ואלדין אמין אמין. ובאן אלאבתדא פי דלך פי יום אלארבעה אלמבארך ו רביע אול סנת ווו (= 1749).

The epigraph (p. 151) reads: כאן אלפראג מן רקמהא ונטמהא פי עצרית נהאר אלאחד אלמבארכה שהר רביע אלתאני אלמואפק אלי וו אדאר אלרומי סנת ווו (= 1749).

The MS. is written partly in Arabic and partly in Samaritan by an 18th cent. hand, and contains 155 pp.

Scribe: *Ibraḥim b. Ya'ḳub el-Danafi*. The colophon (p. 148) reads: עליה איצא מדיח פי אלסיד אלרסול אלדי כאן ענד מולאה מקבול מן תרתיב כאתבה פקיר עפו אלרחים אלעבד אלגאית אברהים נגל אלמרחום יעקוב אלדנפי עפה ענה רבה. There is also an entry (p. 146) by *Muslim b. Absakuwah el-Danafi*, reading: עליה איצא מדיח פי סידי משה מן תאליף בנז אלדכאיר וכטיב אלמחאצר אלעלאמה אלעם אלשיך אלתקה מסלם [בן אבסכוה (= מרגאן) אלדנפי] רחמת אללה עליה וירחמנא חין נעוד אליה אמין אמין.

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{15}{16}''$.

509

ספר יהושע בן נון

The Samaritan Book of Joshua in Hebrew.

The MS. is written in a very modern Samaritan curs. hand on 148 pp., and is a copy of an earlier MS. which ended with the following lines: מכתב עבדה מסכינה הדל אבישע בן פינחס הכהן השמרי המקים בעיר שכם מול הרגריזים בית אל.

Scribe: [*Naji b. Phinehas b. Isḥaḳ b. Salamah b. Ghazal*].

Paper, $8\frac{3}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

510

ספר יהושע בן נון

The Samaritan Book of Joshua in Arabic.

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 183 pp. The MS. was copied from the ancient MS. (מנקול ען אלנסכה אלקדימה).

Scribe: [*Naji b. Phinehas b. Isḥaḳ b. Salamah b. Ghazal*].

Paper, $8\frac{3}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

389

אלתולידה

The Genealogy of the Samaritan High Priests by Eleazar b. Amram in Samaritan.

The MS. beg. (p. 9): אנוש צ: שת קה: אדם קל: ובשנת ח' מן כהנתו והיא קינן ע: וכו', and ends שנת נ ור ואלף הגריה ביום א' בשעה הששית הוה חרדה גדלה עד מותר ואתחרב מן שכם בתים גדלים וכן שנת שנים וחמשים ביום א' בשעה האחרית מן יומה הוה חרדה כראישונה נשול לאלה ישא הלחץ מעלינו ברחמיו וכן בשנת י"א מן כהנת עמרם אתחרבת כנשת שכם ובנו יתה כל הקהל במכסות נפשות מן הגברים והוה זה על פי הכהן עמרם וצאת טב מן ראישונה.

The Genealogy is preceded by a treatise on the Samaritan calendar. It beg. זה החשבן העברי אשר בו נדע הימים וחדשים והשנים ירשנו אתו מן פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן עליו ועל אבהתו ועל דורו שלום ה'. The Genealogy belongs to the group of Samaritan chronicles which were published by A. Neubauer in the Journal Asiatique, Paris, 1869, v. Adler and Seligsohn, Une Nouvelle Chronique Samaritaine, Paris, 1903, p. viii, and M. Gaster, The Chain of Samaritan High Priests, JRAS., 1909, p. 393.

The MS. is written in a very modern, partly sq. and partly curs., Samaritan hand on 31 pp. of about 35 ll. in 2 cols. to a p.

Paper, $14'' \times 9''$.

36

כתאב אלתאריך

The Annals of the Samaritans by Abu el-Fatḥ ibn Abi el-Ḥasan el-Samri el-Danafi.

There are bigger and minor differences between this MS. and Abulfathi Annales Samaritani, ed. Ed. Vilmar, Gothae, 1865.

The MS. is written in a beautiful Arabic and curs. Samaritan hand of the early 16th cent., and contains 332 pp. of 13 ll. to a p.

Scribe: *'Abd el-Laṭif b. Ya'ḳub b. Ṣadaḳah b. el-Ḥakim Ṣafi Min Bani Ramiḥ*, who was also the writer of the Samaritan Book of Joshua, which is now in the British Museum (Add. 19956). The original colophon of our MS. is missing. There are also a few leaves at the beginning, in the middle and

at the end of the MS. wanting. These were, however, supplemented by Muslim b. Marjan b. Ibrahim b. Isma'il b. Ṣadaḳah el-Samri el-Danafi. His entry (p. 325) reads as follows: הדא אלתאריך אלמבארך כט ואחד יסמי עבד אללטיף אבן יעקוב אבן צדקה מן בני רמיח והו כאתב ספר יהושע אלדי ענדנא רחמת אללה תעאלי עליה וכאן הדא אלתאריך מקלף ונאקין בעד אוראק וכמלה אלממלוך מסלם אבן מרגאן אבן אברהים אבן אסמאעיל אבן צדקה אלסאמרי אלדנפי גפר אללה תעאלי לה ולואלדיה אמין פי עצרית נהאר אלאתנין אלמבארך תאמן שהר צפר סנת ׳׳׳׳ ערביה (= 1699) אחסן אללה כתאמהא בכיר אמין ושלום ה' על משה בן עמרם. The colophon of the MS. Brit. Mus., which may throw light on the author of our MS., reads: תם דלך אלכתאב אלמערוף בספר יהושע בן נון שלום ה' עליו ברסם כואנת אלמולי אלאגל אלשיך אלסני אברהים ולד אלמרחום אלשיך אלתקה עפיף ולד אלמרחום אלשיך אלעפיף צדקה אלסאמרי אלאסראייל מן בני מונם גפר אללה תעאלי לה ואלואלדיה ולמן קרא פיה ולמן וקף עליה וגמיע קהל ישראל על יד אלממלוך אלאצגר אלראגי עפו רבה עבד אללטיף בן יעקוב בן צדקה בן אלחכים צפי אלסאמרי מן בני רמח גפר אללה לה ואלואלדיה ואללה תעאלי ירחם מן ירחם עלי אלממלוך ורחם אללה מן קאל אמין ואן וגדת עיבא פסד אלכללא אגל מן לא פיה עיב ועלא והו חסבי וכפי ושלום ה' על משה הנבי הצדיק התמים הטהור הנאמן ודלך פי כאמס עשר שהר צפר אלכיר אלמבארך מן שהור סנת תמאן ותסעמאיה (= 1502) אללה תעאלי יחסן אלעאקבה ויקדר במא פיה מן אלכיר אמין.

There are entries signed by (1) *Shalabi b. Ya'ḳub b. Marjan b. Isma'il b. Yusuf b. Ṣadaḳah el-Danafi.* The entry (p. 332) reads: בסם אללה אלרחמן אלרחים ואלחמד ללה רב אלעאלמין ואלמתכאל עליה למא כאן בתאריך נהאר אלסבת אלמבארך טלעת עלי הדא אלכתאב אלמבארך והו כתאב אלתאריך וגדתה כל ורקה וחדהא ולזם עליא אנני למית גמיע אלאוראק ולפקתהם ורממתהם מע בעצהם וגמעתהם ולם בקא אלא מן אולה ורקתין לם כנא נגדהם וגלדתה פי דור סנת ׳׳׳׳ (= 1781–82) ואנא ללה עבד אלעבד אלפקיר אלמסכין ראגי מן אללה סבחאנה ותעאלי אלעפו ואלגפראן ואלנגאה מן אלנאר אלחקיר שלבי אבן אלמרחום יעקוב אבן אלמרחום מרגאן אבן סמאעיל אבן יוסף אבן צדקה אלדנפי עפא ענה וענהם מולאה אמין אללהם אמין ושלום ה' על אדונן משה בן עמרם אמין.

(2) *Isḥaḳ b. 'Imran b. Salamah b. Ghazal b. Isḥaḳ el-Kahen.* The entry (p. 164) reads: מאלע פי הדא אלכתאב עבדה אסחאק אבן עמראן אבן סלאמה אבן גואל אבן אסחאק אלכאהן הלוי בשכם בגרת שהר די אלקעדה סנת ׳׳׳׳ תלאתה ותסעין ואלף ומאיתין (= 1876).

(3) *Khiḍr b. Isḥaḳ.* The entry (p. 137) reads: מאלע פי הדא כתאב אלתאריך אלפקיר אלי אללה ואלעבד אלמסכין כצר אבן אסחאק [אבן סלאמה אבן גואל אלאמאם].

(4) *Isḥaḳ Azokab.* The entry (p. 83) reads: אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר יפיפית הצעיר יצחק אזוכב יצ"ו.

Besides these, there are a number of other entries. We give them here in a chronological order. The entry (p. 76) of Isḥaḳ b. Benjamin b. Abi 'Abdallah el-Maṣri reads: טאלע פי הדה תאריך אלמבארך אקל עבאד אללה תעאלי ואחוגהם אלי רחמת רבה אלברים אלטאלב מן אללה תעאלי גפראן אלכטאיא ואלדנוב אלממלוך אלאצגר ואלמחב אלאכבר אלראגי מן אללה תעאלי גפראן אלכטאיא ואלחרג ואלמסאמחה ואלגפראן מן אלמלך אלעלאם אלממלוך אסחאק אבן בניאמם אבן אלמרחום אל אלתקה עבד אללה אלמצרי אדמבן לוי אלסאמרי אלאסראייל אליוספי אלנסב אלמוסוי אלמדהב אלטאלב מן אללה תעאלי גפראן אלכטאיא ואלזלל ומן קרי בדלך ירחם עלי באחבה באלמגפרה . . . אלאברה לה ולואלדיה גמיע קהל ישראל הסגודים בהרגריזים בת אל ואלקארי לא יעתב עלי אלכאתב פי אלכט ואלעבארה וקלת אלאדב באן אלעבד עאגז פי אלכט ואלעבארה וקלת אלאדב וחסבנא אללה תעאלי ונעם אלוכיל ואלסלאם ואלתסלים עלי אלנבי אלכלים ואלסלאם ומן וגד עיבא וסד אלכללא גל מן לא עיב פיה ועלי ומן וגד עיבא וסד אלכללא וינגח וסטהא ואלסלאם וחדר דלך פי יום אלכמים אלמבארך גאית שהר אלחגה אלחראם מן שהור סנת ׳׳׳׳ (= 1641).

Another entry (p. 57) of the same reads: בסם אללה אלרחמן אלרחים ובה נסתעין ובה נתוכלה עליה וחסבנא . . . קאם אלעבאר פימא אראד ולה אלמראד פימא יריד אני עלי אלבאב חתי תצלחו עוגי ודנבי רב אלעבאד אסאלך באלמצטפי אלעדנאן הון עלי עבד מחסן יסכן אלרצואן ואגפר לה יא

אלאהי כל מא קד כאן בחק טהר אלשפיע פי אלעגם ואלערבא כתבה אסחאק אבן בניאמין אבן עבדאללה אבן יוסף אבן צדקה אבן אסחאק אדמבאני ליבי וכתב דלך פי יום אלאתנין אלמבארך ראבע צפר אלכיר סנת ١٠٥١ (= 1641).

There is an entry (p. 145) as to the date of the Passover in the year 1051 A. H. (= 1641), which reads: למא כאן בתאריך אלאתנין אלמבארך כאמס עשר שהר מחרם אלחראם מן שהור סנת ١٠٥١ כאן עיד אלפסח אלמבארך עלי [קאל ישראיל].

In the year 1172 A. H. Isḥaḳ b. Ya'ḳub b. Sarur b. Yusuf el-Samri el-Maṭari adds the following note (p 326): טאלע פיה ופהם מן בעץ רמוזה ומעאניה פקיר עפו רבה אלכרים עבדה ואבן עבדה אלעבד אלאצגר אלאדל אלאחקר עבדה אסחאק אבן אלמרחום יעקוב אבן סרור אבן יוסף אלסאמרי אלמטרי ודלך פי עצרית נהאר אלגמעה סתת עשר שהר שעבאן סנת ١١٧٢ ערביה (= 1759) ואלכיר יכון.

In the year 1204 A.H. Yusuf b. Shalabi b. Ya'ḳub b. Marjan b. Ṣadaḳah el-Danafi el-Samri writes (p. 7): בסם אללה אלרחמן אלרחים רב יסר יא כרים פלמא כאן בתאריך לילת אלאתנין אלמבארך ١٢ שהר רביע אלאכר ١٢٠٩ (= 1790) טאלע פיה וארתסתפע מן מעאניה אלפקיר אלאצגר ואלדליל אלאחקר עבדה ואבן עבדה אלפקיר ללה תעאלי יוסף אבן שלבי אבן יעקוב אבן מרגאן אבן צדקה אלדנפי אלסאמרי אלמוסי ומן ארי עישא ואצלח פי גמיע אמורה תנגח גפר אללה לה ולגמיע קאל ישראיל אמין אמין אמין מ'.

In the year 1211 Ya'ḳub b. Shalabi b. Ya'ḳub el-Danafi registers the birth of his child. The entry (p. 6) reads: בסם אללה אלרחמן אלרחים רב יסר יא כרים פלמא כאן בתאריך נהאר אלכמיס אלמבארך ١٨ שהר רמצאן מן דור סנת ١٢١١ (= 1797) רזק באתבה אלפקיר יעקוב אבן אלמרחום שלבי אבן אלמרחום יעקוב אלדנפי ולד דכר ודעא אסמאהו אסעד אנשא אללה תעאלי יכון מן אלסעדא אלדניא ואחד ומן ארי עישא ואצלח פי גמיע אמורה גפר אללה לה ואלי גמיע קאל ישראיל אמין אמין.

A similar entry (p. 3) of the year 1229 A.H. reads: (= 1814) תחראר בתאריכה סנת ١٢٢٩ וצעאת אכתנא כאביה ולד ודעא אסמו בקר פי ٢٨ רגב מואפק אלי ٢٩ מן שהאר תמוז אלרומי געלה אללה תעאלי מבארך עלי קל ישראל אצאגודם להגראיז בתל (= הסגודים לפני הר גרזים בית אל) אמין אמין אמין באמל מושי אנמן אמן.

In the year 1258 A. H. Ṣaleḥ b. Ibrahim Ṣaleḥ el-Samri notes (p. 125): קד אטלע עלי דלך אלכתאב ותפהם מנה בעץ כלאם אלפקיר צאלח ולד אבראהים צאלח אלסאמרי סנת ١٢٥٨ (1842–43 =).

Paper, 7″ × 5⅝″.

383

כתאב אלתאריך

The Annals of the Samaritans in Arabic. The last entry in the Annals refers to the year 1306 A. H. (= 1888–89).

The MS. is written in a very modern Arabic and curs. Samaritan hand on 533 pp.

Paper, 8⅜″ × 6″.

384

כתאב אלתאריך

The Annals of the Samaritans in Samaritan.

This MS. is the Samaritan translation of MS. No. 383.

The MS. is written in a very modern curs. Samaritan hand on 387 pp.

Paper, 8 11/16″ × 5¼″.

732

כתאב אלתאריך

The Annals of the Samaritans in Arabic.

The last entry in the Annals refers to the year 1332 A. H. (= 1913).

At the end (pp. 213–237) there is another work comprising אלתולידה, namely, the Genealogy of the Samaritan High Priests in Samaritan.

The MS. is written in a very modern Arabic and Samaritan hand on 237 pp.

Paper, 13¾″ × 9 13/16″.

413

מכתב הזבוג

A Samaritan Marriage Document.

The document is dated 1193 A.H. (=1779), and beg. with an introductory poem, acrostic צבי כהן. The name of the bridegroom: 'Abdallah b. Yusuf b. 'Ebed Ḥannunah ('Abd el-Laṭif), that of the bride: Sar (סר) daughter of Ishmael b. Abraham Demibbani Danafatah. The פוקיר חרסתה, i.e. the Advocate of the Bride, was Ibrahim b. Ya'ḳub Demibbani Danafatah. The document was written by Marḥib b. Yehusha' b. Marḥib Hammarḥibi, who acted also as one of the witnesses. The names of the witnesses are: (1) Salamah b. Abzahutah Demibbani Ṣafar; (2) his brother Yusuf; (3) 'Abdallah b. Muslim b. Marjan el-Danafi; (4) Shalaḥ b. Isḥaḳ Haddanafi; (5) his brother Ibrahim; (6) Yusuf b. Yehusha' b. Marḥib Hammarḥibi; (7) Marjan el-Marjani el-Danafi; and (8) Ibrahim b. 'Abdallah Haddemibbani Ṣafar.

The marriage document reads:

בשם ה' אלהי ישראל נשרי ונחסל

החל בשם אלה.	בעל היכולה.	והרבות ה[גדל]ה	אשר לא תכלה.
צעור הכל קרם.	צער אבינו אדם.	. . . ימו	ברמות והצלם לו מלא.
במדע לו אוקר.	ובחסדו עשה לו עז[רה] .	. דיל	מן פרי בטן יגלא.
יתגלי מן הפריה.	הלוכי דרך ייה.	א . . י . . טב . .	באחרית ותחלה.
כל אחד בדרו.	צדיק ותמים בישרו.	עד אתא מי מרו . ברו.	בנסתר ובנגלא.
הוא השליח הצדיק.	דמן נורו העולם דלק.	אשרי מן בו ידבק.	בכל יו' ולי'.
נרכן קנומן ונאמן.	בזה השליח המימן.	דעל ידו מרן לן אזמן.	בתורה דשלח.
חקת הזבוג אשר.	כל אנש בה יתוקר.	והיא אקר לכל גבר.	מן ידרשה יתצלח.

דל ואבין ומקים פני המלכים ומיטב למסכנים וסמוך קהלה וארכון קהלה ועשה כל טבהתה הזקן אברהם בן יעקב כהלון דמבני דנפתה: ואגיב לשאלו במלאת דעת וטוב לבב ורצון נפש: והיא בעת ההיא נערה בתולה משיגת דרך הנשים יעשה לה כתורת הנשים כמשפט בנות ישראל העזיזות המכבדות כחוה הברואה מצלע אדם לעזר לפריה ולרביה: במהר והוא ארבע אלפים ותשע מאות כריתה מצריה נתן לה טרם קחתו אתה שנים אלפים וארבע מאות כריתה מצריה ויארש אתה ותהי לו לאשה שלוחה וכלואה מכל איש זולתיו והוא לה לבעל יעשה לה כתורת הנשים באשר אמר ה' על יד עבדו משה: שארה כסותה ועונתה לא יגרע ומקים נדריה ואסריה ומפירם: ולו עליה חסד הבעילה תשמע מדבריו ולא תמרי לפיו ותהי לו עזר כנגדו: וישאר לה עליו מבגלל הדביקה שנים אלפים וחמש מאות כריתה מצריה תקחם ממנו בעת תתריח כמה תבחר: וידבק בה כאשר אמר ה' על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד: והכתב זה המכתב ועדת העדים תהיה בו להיות לעדה תמימה צדיקה וה' הוא המצליח לכל הלוכי דרכיו ומקומי משפטיו ויתודי לעלם מראש ועד עקב: וברוך אלהינו לעולם וברוך שמו לעולם: ושלום ה' על הנבי הצדיק התמים הטהור הנאמן משה ברה דעמרם איש האלהים:

בעבור כן בשנת שלשה ותשעים ומאה ואלף לממלכת בני ישמעאל (=1779) בחדש רמצאן היתה מארשת חתנה טבה ויקירה וקראה וצלאה וסמוכה ודרוש לכל מאום טבה ואקר טב עבד ה' בן סהבה טבה ויקירה וצלאה וסמוכה ואקר טב יוסף בן סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה ומבוננה ומעיני הערה וסמוך קהלה ועשה טבה עבד חנונה: על סר ברת סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה וידועה ומבוננה וריטורה ומשירה ופתורה ומעיני העדה ומתקן מקרתה וחשוב חשבן קשטה וזקן צלותה ועבוד גוני טבהתה ואבי כל יתום ואלמנה ומקים פני המלכים ומיטב למסכנים וסמוכה רבה וארכונה טבה ועשה כל טבהתה הזקן ישמעאל בן סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה ומבוננה וריטורה ומעיני הערה ואבי יתום ואלמנה ומקים פני המלכים וסמוך קהלה וארכון קהלה ועשה טבה אברהם דמבני דנפתה כהלון מן שכוני שכם: אחרי דרש יתה חת[נה] הזוכיר מן פוקיר חרסתה סהבה טבה ויקירה וקראה וצלאה וחשובה וכתובה ונאירה וידועה ומבוננה וריטורה ומשירה ופתורה ומעיני העדה ומתקן מקרתה וחשוב חשבן קשטה וגדול זקני צלותה ופתור ארהותה קדישתה בתלתה לשנותה וים דעתה ובינתה וצפין פעל חכמתה ועמוד בנין קהל עבראותה ואבי כל יתום ואלמנותה ועבוד גוני טבהתה עם כל

העד במה בו סופיר העבד הדל
אל רחתות ה' שלמה בן אב
זהותה דמבני צפר יסלחו ה'
אמן אמן

שהד במא נין ושרח אעלאה
אלעבד אלפקיר וטאלב
אלגפראן מן אלרחים
אלרחמן עבדה עבדאללה
אבן אלמרחום מסלם אבן
מרגאן אלדנפי

העד במה בו אברהם
בן יצ' הדנפי
ים' ה'

העד במה בו יוסף בן
אבזהותה הד' צפר יסלח
לו ה' אמן

סהד במה בו סופיר
העבד בן יצחק הדנפי
יסלח לו ה'

סהד במה בו סופיר
יוסף בן יהושע בן
מרחיב המרח' יסלח
לו ה' אמן והכתב על
פיו

שהד במא פיה אלעדד אלפמא פי
מרגאן אלמנסוב מן אל
אלמרגאני אלדנפי

סהד במה בו סופיר עבדה
מסבינה מרחיב בן יהושע
בן מרחיב המרחיבי כתוב
זה המכתב יסלח לו ה'
אמן

סהד במה בו סופיר
העבד אברהם בן עבד
ה' הדמבני צפר
יסלח לו ה' אמן

The text of the document is written in a sq. Samaritan hand of the 18th cent., in 48 ll. The signatures are in curs. Samaritan and Arabic.

Paper, $21\frac{1}{4}'' \times 17''$.

Bibliography: John Wilson, The Lands of the Bible, vol. ii, Edinburgh 1847, pp. 689 ff. with two facsimiles; M. Gaster in MGWJ., 54 (1910), pp. 174, 289, 435 ff.

724

מכתב הזבוג

A Samaritan Marriage Document.

The document is dated 1229 A.H. (=1814), and begins with an introductory poem, the acrostic of which reads: אני טביה הכהן הלוי.

The name of the bridegroom: Sa'd Allah b. Shalmah Ab Zahutah Demibbani Ṣafar of Shechem, that of the bride: Ḥanuniah bath Isḥaḳ b. 'Ebed Ḥannunah min Bani Danafatah. 'Ebed Ḥannunah Demibbani Danafatah officiated at the wedding as פוקיד חרסתה. The document was written by Shalmah b. Ṭabah b. Isḥaḳ Hakkahen, and signed by the following witnesses: (1) 'Ebed Haraḥaman ('Abd el-Raḥman) b. 'Ebed 'Ashar Haddanafi; (2) Isma'il b. Yusuf b. Yehusha' b. Marḥib Hammarḥibi; (3) Marjan b. Laṭif b. Ya'ḳub Danafi; (4) Shalmah b. Marjan; (5) Yehusha' b. Mafraj el-Mafraji; and (6) Ibrahim b. Mafraj.

The text of the document is written in a sq. Samaritan hand of the 19th cent., in 49 ll. The signatures are in Samaritan and Arabic.

Paper, $24\frac{1}{2}'' \times 17\frac{5}{8}''$.

725

מכתב הזבוג

A Samaritan Marriage Document.

The document is dated 1264 A.H. (=1848), and begins with a long introductory poem.

The name of the bridegroom: Shalaḥ b. Isma'il b. Shalaḥ Demibbani Danafatah. The name of the bride: Katubah bath Abraham b. Ishmael Demibbani Marḥib. Yusuf b. Yehusha' Demibbani Marḥib Hammarḥibi officiated at the wedding as פוקיד חרסתה. The document is signed by the following witnesses: (1) Amram b. Shalmah b. Ṭabiah Hakkahen (who is at the same time the writer of the document); (2) Ya'ḳub b. Ṣadaḳah Haddanafi; (3) Marḥib b. Abraham Hammarḥibi; and (4) Isḥaḳ b. Yehusha' Hammarḥibi.

The text of the document and the signatures of the witnesses are written in Samaritan sq. and curs. characters respectively of the 19th cent. in 49 ll.

Paper, $25'' \times 18\frac{1}{16}''$.

722

חשבן קשטה

Correct Calculation for Fixing the Samaritan Calendar.

The work is divided in diagrams which are written in Samaritan, and explanations which are in Arabic.

The MS. is written in a Samaritan sq. and Arabic hand of the early 14th cent., and contains 36 pp.

An entry on p. 4 written by *Marjan ibn Ibrahim el-Danafi*, dated 1669, reads: פלמא כאן בתאריך לילה בספר צבאחהא יכן נהאר אלכמים אלמבארך תאמן עשר שהר די אלקעדה אלחראם מן שהור ١٠٧١ מואפקא אלי תאני יום מן שהר ניסאן מן שהור אלרום תאריכה והו חדש הראישון רזק אלאך צדקה אלדנפי ולד דכר ודעא אסמה עבד אלבאקי אללה תעאלי יגעלה מבארך עליה ויגעל קדומה ביר עלי גמיע קהל ישראל נסאל אללה אלואחד אלמעבוד אן יחפט לנא הדה אלמולוד ויגעל עמרה מעאונא בסעד אלסעוד אמין יא ודוד. כאתבה מרגאן אבן אברהים אלדנפי. וכאן אנוצע להדה אלמולוד אלמבארך קבל אלפכאר אלפסח.

Vellum, $4\frac{1}{8}'' \times 3\frac{1}{2}''$.

388

חשבן קשטה

Correct Calculation for Fixing the Samaritan Calendar.

The MS. is written in a modern curs. Samaritan hand, and contains 38 pp.

Scribe: *Ibrahim b. Phinehas Hakkahen* (1316 A. H. = 1899).

Paper, $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

728

בטאקה

Samaritan Calendar for the year 740 A. H. (= 1339 or 1340)

The Calendar is written on pp. 2–3, 6–7, 10–11, 14–15, 18–19, 22–23, 26–27, 30–31, and 34–35. Originally it must have consisted of one or two large sheets. The pages in between contain a Samaritan liturgical composition written in Arabic characters. The heading reads: שירה מעשרה עלי אלצום אלמבארך ללחכים אבו אלברכאת רמיח. The poem is divided in 22 parts comprising the letters of the alphabet, each part containing ten lines. The poem begins with the words: אהיה אשר אהיה אלהים הרב.

The Calendar is written in a sq. Samaritan hand of the 14th cent., the poem in Arabic characters, probably of the 15th cent. The MS. contains 36 pp.

The entries concerning the poem are by two different hands. The first (p. 17) by *'Abdallah b. Absakuwah b. Ibrahim Demibbani Danafatha*, reads: הדה אלשירה נטקהא עבראני וכטהא ערבי ואללה אעלם וכתבו עבד ה' בן אב סכוה בן אברהים דמבני דנפתה יסלח לו ה' אמן פי יום השלישי שבעה עשר יום מן חדש רביע השני שנת ששה עשר ומאה ואלף (1704 =) למלכת בני ישמעל. The other (p. 33) is written by *Ibrahim ibn Ya'ḳub el-Samri*, and reads: מאלע פי הדה אלשירה אלמבארכה כאתבה אלפקיר ללה עז שאנה עבדה ואבן עבדה אבראהים אבן יעקוב אלסאמרי אלדנפי עפי ענה אלמסתברי אלחי סנת ١١٥٣ (1740 =) רביע תאני ١٠.

Paper, $7\frac{3}{8}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

729

בטאקה

Samaritan Calendar for the year 840 A. H. (= 1436 or 1437).

The Calendar is written on pp. 2–3, 5, 8–9, 12–13, and 16–17. This Calendar must have consisted originally, like the previous number, of one or two large sheets. The pages in between contain poems by *Abisha b. Phinehas b. Abisha b. Phinehas*, one of which is in honour of the marriage of the bridegroom *Najam b. Ya'kub with the daughter of 'Abdallah b. Abu el-Surur.* This poem is headed (p. 18): אלחמד ללה רב אלעאלמין אלמסתעאן באללה תעאלי אללה נאגח אלאמור לעבד רבה אלעאזר בן סידי הם הגדול פי בית המכתב הקדוש [בשכם] ושלם ה' עליה ון אלפהא אלעבד אלמסכין אצעף אלנאס אבישע בן פינחס בן אבישע בן פינחס פי ערס אלנטאם נגם בן יעקוב שהור סנת אלארבעין ותמאן מאיה (=1436–7) אחסן אללה עאקבתהא אמין יא רב אלעאלמין, is provided with an epigraph (p. 19) which reads: אלחמד ללה ומנה וחסן תופיקה פי לילת ספר צבאחהא אלתלתא חאדי עשר שהר שעבאן אלמכרם מן שהור סנת אלארבעין ותמאן מאיה וותקהא בדלך תלך אללילת פי אללל ולילת אלארבעא אלראכל בעדהא כאן ערש אלנטאם נגם אלמהדב יעקוב בן נגם עלי בנת אלעם עבדאללה בן אבו אלסרור אללה יהניהם ויכתר מן קהל ישראל הסגודים להרגריזים ביתאל פי סאיר אלאמאכן ומן סאיר אלמחיד ואן יגד עיבא פסאד אלכללא פגל מן לא פיה עיב ועלא והו חסבי וכפי ואלכלאם צפה אלמתכלם ואלחמד ללה רב אלעאלמין וחסבנא אללה ונעם אלוכיל, and beg. לאלהים ארימת קולי וארוממת. There are four other poems: (1) beg. אבישע הקצף במקטל; (2) אצינו לי אה קהלה בסוד דן הנאפת והנף; (3) יתרבי דקרא שמו ה' אלה' ה' אחד ממללה; and (4) אציתו אה צמידים מן האב' וילידים, probably all by the same author.

There is (p. 6) an entry containing the name of *'Abdallah b. Ya'kub b. Ṣadaḳah el-Danafi.* P. 1 has the following entry about the birth of a child called *'Abd el-Raḥmat* in the year 1077 A.H. (=1666 or 1667): למא כאן בתאריך נהאר אלכמים עאשר מן שהר שעבאן אלפרד פי שהור סנת סבעה וסבעין ואלף וצעת אלואלדה אך ודעה אסמה אלואלד עבד אלרחמת אללאה תעאלי יגעלה אלי אלחיאת ויגעלה נשוא צאלחא סאלך פי טאעתה ועבאדתה ויגעל קדומה מבארך עלי גמיע קהל ישראל הסגודים להר גריזים ביתאל אמין.

The Calendar is written in a sq. Samaritan hand, the poems in Arabic characters, both of the 15th cent. The MS. contains 19 pp.

Paper, $7\frac{7}{16}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

733

כתאב אלרד עלי אל יהוד

A Polemical Treatise against the Rules of the Jewish Calendar by Shams el-Din, the author of the work מסאיל אלכלאף, v. however above Cat., pp. 594 and 595.

The treatise refutes the well-known rules לא אג"ו כפור ולא בר"ו פסח ולא גה"ו עצרת ולא אד"ו ראש השנה.

The treatise (pp. 1–67), which is written partly in sq. Samaritan and partly in Arabic characters, was copied from an earlier MS. dated 730 A.H. (=1329 or 1330). The scribe, *Naji ibn Phinehas* (1913) writes (p. 67): הדא מא וגד מן דלך אלמקאלה מרסומא באוראק קדימה מחררה פי סנת ٧٣٠ סבעמאיה ותלאתין ללהגרה מוגודת פי אלמכתב אלכצוצה והי כציצתי וכציצת אסיאדי אכואני אדאם אללה וגודהם נקלתהם תאמא אמאלא אלאסתדלאל עלי מא פקד מנהם שי ואני עאזמא עלי אלתטויף בבלאד ארובא ואלאסתפחאץ פי אלמכאתיב אלעמומיה עלי אתראת אלכתב אלסאמריה וראגיא מן לדנה תעאלי נואל אלמראם ואלוצול ללתואב ואלעודת ללאוטאן בשפאעת סיד אלאכואן מוסי אבן עמראן עליה אפצל אלסלאם וכאן אלנגאן בצבאח נהאר אלכמים ٢٠ רגב סנת ותתו הגריה עלי יד אלפקיר ללה תעאלי עז שאנה נאגי אבן פינחס אלכאהן אללאוי מרי יניר לבו אמין.

The MS. contains also another polemical work against the Jews (pp. 69–73), compiled by the scribe's father *Phinehas ibn Isḥaḳ.* The title reads: מסאלה פי אלרד עלי אליהוד בשעלהם אלנאר פי מסאבנהם פי יום אלסבת ונפי חגתהם אלפאסדה בחלאלתהם הדא אלאסתעמאל.

Paper, $7\frac{7}{8}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

387
כתאב אלתרגמאן

A Samaritan-Arabic Dictionary.

The MS. is written in a modern curs. Samaritan and Arabic hand, and contains 245 pp. of 20 ll. to a p.

Scribe (p. 241): *Naji b. Khiḍr b. Isḥaḳ Salamah b. Ghazal el-Kahen* (1325 A. H. = 1907).

Paper, $6\frac{11}{16}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

74
השמות המתפרשים

A Samaritan Amulet.

The amulet contains mostly mystic names and Biblical passages. The following passage refers to the bearer of the amulet: ויזכר אלהי' את אברהם ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים ה' ירפא את בעל המכתב הזה אמן ויקרא שם בשם ה' אל עולם: ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה: ה' ישלח מלאכו אתך ה' יקרא לפניך היום ויצליח דרכך ויפלטך מכל סן ומכל דבר וכל ביש מרוד ווידן וטלום ואיש רע ועין רעה וכל כלום מכה ושן בהמה מכה וזחל עפר אמן אה' אש' אה'.

The outer margins contain Exod. 14, 19–21.

The amulet is written in a partly sq. and partly curs. Samaritan hand of probably the 14th cent. in 128 ll. in 4 cols.

Vellum, $16\frac{7}{8}'' \times 12\frac{9}{16}''$.

Bibliography: M. Gaster, Samaritan Phylacteries and Amulets, PSBA., vol. 37, where this amulet is referred to.

33
צורות המשכן

Two Designs of the Tabernacle according to the Tradition of the Samaritans.

The plans give coloured illustrations of the Tabernacle and the Holy Vessels with indications in Samaritan.

The indications are written in a fairly modern sq. Samaritan hand.

Paper, $16\frac{3}{16}'' \times 11\frac{5}{16}''$; $18\frac{1}{4}'' \times 14\frac{1}{8}''$.

735
כתבה קדישה

A Scroll of the Samaritan Bible.

The Scroll contains the Pentateuch from Num. 3, 44 to the end, and is written in 52 cols. of 74 ll. to a col. in a sq. Samaritan hand of the 12th cent.

The colophon, which begins at the first verse of Deuteronomy, reads: אכתב אהן כתבה קדישה לכנשת עצאפה בשנת ב' וס' וה' מואן למלכות ישמעאל (= 1166) משם אבי ברכאתיה צדקתה בר אב חסדיה אברהם בר חדותה ואכתב באדי יהושע בר לוי דמן כהני גרר פלגה קמאה ופלגה ערא באדי שלמה בר אברהם בר יוסף צרפתאה.

Scribes: (1) *Yehusha' bar Levy.*

(2) *Shalmah bar Abraham bar Yusuf.*

Owners: (1) *Abi Barkatih.*

(2) *The Synagogue at 'Aṣafa.*

Vellum, $1' 5\frac{3}{16}'' \times 24' 8''$.

Bibliography: M. Gaster, The Samaritans, London, 1925, plate 12.

734
כתבה קדישה

A Scroll of the Samaritan Bible.

The Scroll contains the Book of Genesis and Exodus up to 9, 35, and is written in 41 cols. of about 75 to 89 ll. to a col. in a sq. Samaritan hand of probably the 12th cent.

Vellum, $1' 2\frac{1}{8}'' \times 18' 4''$.

34
כתבה קדישה

A Scroll of the Samaritan Bible.

The Scroll contains the Five Books of Moses written in 243 cols. of 49 ll. to a col. in a modern sq. Samaritan hand

Paper, $109' 2'' \times 13\frac{9}{16}''$.

O

APPENDIX

964

תורה

Pentateuch with the Masorahs, and an Introduction to the Bible.

The MS. begins with Masoretic rubrics arranged in a decorative design, the centres of which consist of circles and segments of circles, upon a background of lines arranged diamond-wise (pp. 2–3). This is followed by an introduction to the Pentateuch (pp. 4–77), the greater part of which agrees with the text published by Joseph Derenbourg in his work: *Manuel du Lecteur d'un Auteur Inconnu*, publié d'après un manuscrit venu du Yémen, Paris, 1871, pp. 6–150. The introduction contains a long didactic poem with the beginning אפידת חבור הכל ודבור אמירת הכל (v. Derenbourg = D., pp. 6–8). The poem is followed by a chapter on the external forms of the letters (צורת האותיות), v. D., pp. 8–11. The third chapter beg. זה השער לייי צריקים יבאו בו דע והבין כי כל דבור שבעולם בכל הלשונות כלם. לשון אשורי או יוני או עברי או טרסי או ארמי או ערבי ושאר כל הלשונות אינו אלא או שם או פועל או אות מחבר והוא הנקרא אות לענין עלת השם והפועל, and deals with the והאות (v. D., pp. 11–16). The introduction proper is divided in three parts. The first part has the following headings: (a) שער תוצאות האותיות בפה (v. D., pp. 18–19); (b) דרך שמושן (v. D., pp. 19–31); (c) שער חלוף האותיות זה בזה (v. D., pp. 32–36); (d) שער אחר באותיות שער ידיעת בנין התיבות (v. D., pp. 36–38); (e) שער ידע הקורא וצירופם (v. D., pp. 38–47); (f) שער ידע המקרא בכל המקרא (v. D., pp. 47–52). The second part is divided in the following divisions: (a) שער שמות המלכים וצורתם ומקום יציאתם וסידורן (v. D., pp. 54–60, the paragraph beg. כבר ביארנו שהאותיות לבדם בלא מלכים, and ending והרי אנו מבארין בזה החלק המלכים וצורתם ומחלקותם in D., pp. 53–54, is in the MS. the end of the first part); (b) שער ידיעת השוא (v. D., pp. 60–71). The third part is divided in (a) שער הטעמים (v. D., pp. 71–78); (b) עניני בג"ד כפ"ת ואוי"ה בדגש ורפי (v. D., pp. 78–81); (c) שער נחזור לענין הטעמים (v. D., pp. 81–87); (d) שער כבר אמרנו שהשופר שהוא מכלל המשרתים נחלק לשלשה (v. D., pp. 87–90); (e) שער נבאר בו עניני הטעמים והמשרתים (v. D., pp. 90–102); (f) שער מוסף לחלוק המשרתים (v. D., pp. 103–109). The next chapter is headed: וראיתי לכתוב החלופים שנחלקו בהן הסופרים בנקדות זה החילוף אשר נמצא בין שני המלמדים אהרן בן משה בן אשר ומשה בן נפתלי ירחמם אל (v. D., pp. 109–111). This is followed by a chapter headed: נתחיל עתה בחילוף וחיבור שביניהן בתורה ואזכיר הסדרים שבכל חומש וחומש ומנין הפרשיות. The MS. has a short introduction dealing with the annual and triennial cycles respectively, which is not in the edition. The paragraph agrees with the words of Maimonides in the Yad Haḥazaḳah הלכות תפלה, XIII, 1. The chapter proper beg. והריני מבאר מניין הפרשיות שבכל חומש וחומש ומנין פסוקי הפרשיות ונעשה לכל מנין פרשה ופרשה שם איש ידוע כנגד המנין כדי שיהיה המנין שמור לכל אחד ואחד ולא ישתבש בטעות הסופרים: ואבאר החלוף והחיבור שבין שני המלמדים בעז' שהכל לו מודים ספר ראשון והוא ספר הישר דע כי הספר הזה שנים עשר פרשה כללם חמשה וארבעים סדר והוא אלף וחמש מאות וארבעה ושלשים פים' סימ' אך לך: ומנין הפרשיות הפתוחות שלוש וארבעים והסתומות שמונה וארבעים סימ' צא פרש': נתחיל במנין כל

פרש' ופרש' (v. D., pp. 111–125). The next chapter is headed: סדר חיבות אשר במקרא חצובות (v. D., pp. 125–128), followed by treatises on the קרי ולא כתיב וכתיב ולא קרי (v. D., pp. 129–133), פירוש סדר הספרים עד אלין פתחין באתנחה החרבן (v. D., pp. 133–139), דכל קריה (this chap. is not to be found in D.), מנין האותיות by Se'adyah Gaon, with a commentary (v. D., pp. 139–149),[1] אותיות גדולות ודרך ואותיות קטנות שבמקרא (not in D.), and ידיעת הפרשיות (also not in D.). Ed. D. ends with a paragraph dealing with the number of Biblical verses, &c., which is to be found at the end of the MS. (p. 645).

The MS. contains the Book of Genesis (pp. 80–222), Exodus (pp. 222–342), Leviticus (pp. 342–427), Numbers (pp. 427–544), and Deuteronomy (pp. 545–644). Both Masorahs are written on each page on the upper and lower margins as well as on the outer margins, in the latter in a zigzag form. The Masorah shows signs of later developments containing Halakhic and Aggadic expositions. In one place reference is made to the Masorah of Samuel bar Shelath in Neharde'a (p. 111). There are several glosses, one is signed by Abner b. Ner Hashsharoni (v. p. 210 כל לשון רתימה לא מפיק אל"ף וכל לשון חבישה דמקריא אסירה מפיק דו"ק ע"כ אבנר בר נר נרו השרוני י"י), who wrote in the year 1613 the first order of the Mishnah, MS. No. 61, v. Cat. above, p. 90, another gloss, perhaps by an earlier hand, writes (p. 212): לא ידעתי מי מחק הפסיק מבין תיבת ויביאו לתיבת את והשופר מתיבת מקניהם והזקף מתיבת יוסף ועשה זרקה וסגולתא ואני הצעיר החזרתי עטרה לישנה ומחקתי הזרקה והסגולתא והחזרתי הפסיק והשופר והזקף כי כן הוא בס"ת המדוייקים ואני הצעיר שמעתי מפי אבא מורי יצ"ן בשם האר"י זלה"ה שאסור לו לאדם לשבש שום ספר מספרי הראשונים ואני אומר שעתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה מי שמשבש ספרי הראשונים ר"ל (cf. Gen. 47, 17). P. 308 has a reference to India, which reads: הוא המור (עי' שמות ל' כ"ג) והוא הדם הצרור בחיה שבהודו. וקנה בשם קנים דקים אדומים והן באים מאיי הודו.

P. 646 has a poem headed: שירו ליי שיר חדש, beg. אמונה יוצרה אצלו אמנה ועד לא נוסדה ארץ הכינה. Towards the end we read the following lines:

ואשרי איש כתבה על לבבו
ועל ספר חקקה והבינה:
חתמתיה שנת אתקפ"א למנין
לאום זרה תהא סוף חשבונה:

This date, 1581 Sel. (= 1270) has to be corrected to 1781 Sel. (= 1470) as in the colophon. Both, the colophon as well as the poem have been tampered with by a recent hand. Jacob Saphir saw this poem in two MSS. and published the same in Eben Saphir, II, Mainz, 1874, pp. 232–233. One of them has the additional line:

כתבתיה אני דוד צעירה
ילוד רבי קטן חברי המונה

and is dated 1798 Sel. (= 1487), and the other gives Moses (אני משה צעירה) as the name of the scribe. Since both MSS., which Jacob Saphir saw are younger than this MS. and MS. 942, both written by Benaiah b. Se'adyah b. Zechariah himself, and they do not contain the line referring to the writer's name as in MSS. Saphir, we may assert that the scribe of the MS., namely Benaiah, was the author of the poem. Later writers like David and Moses inserted their names and changed the original dates in their own.

The MS. was used as a Model Codex. In several places we find Tetragrammatons which had been cut out from the Sacred Scrolls pasted on the margins.

The text of the Bible is written in a bold square Yemenite hand of the 15th cent., on 565 pp. of 20 ll. to a p. The Masorahs and the introduction to the Pentateuch are written by the same hand in curs. characters. The introduction contains 77 pp. of 30 ll. to a p. The text is fully vocalized and punctuated. The total of the pages of the MS. is 648.

Scribe: *Benaiah b. Se'adyah b. Zechariah.* The colophon (p. 645) reads: נכתבה זאת התורה אשר היא לעיני דורשיה מאירה ובשמש מזהירה לכג"ק האח הטוב והנעים נטע שעשועים סע[דיה ש"צ ב]ן מרינו ורבינו דוד רי"ת בירבי

[1] Identical with the fragment at the beg. of the Shem Ṭob Bible, v. above, Cat., p. 3, where מנין הפסוקים should be corrected to מנין האותיות והפיסוקים.

חלפון נע"ג בן דוד תנצב"ה בן סעדיה ז[לה"ה] בן עמרם זק"ל בן סעדיה הידוע אלענסי אלה' ישימה עליו סימן טוב וברכה מעתה ועד עולם הוא וזר' וזר' זרע' אנ"ס ויתק' עליו מק' שבת' לא ימ' ספ' התו' הז' מפ' ומ' זר' וג' ז"ז מו"ע אנ"ס ונשלמה בחדש טבת שנת אתקפ"א לשטרי (= ש"צ נע"ג 1270) במדינת צנעא: ספרא בניה בן סעדיה בן זכריה זלה"ה. The correct date of the colophon must be read אתשפ"א (= 1470). We know this from the date of the colophon in MS. No. 942, and from the dates given in the entries of this MS. The traces of the alterations are clearly visible.

Owners: (1) *Se'adyah b. David b. Ḥalfon b. David b. Se'adyah b. Amram b. Se'adyah el-'Ansi.*

(2) *Ḥalfon b. Se'adyah*, son of the previous owner.

The MS. has seven entries (pp. 647–648) bearing on the births of the children of the two owners of the MS. The first refers to *David the son of Se'adyah*, which reads: סימן טוב לחיין אריכין ושנין נפישין: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב דוד שמ' צור' בן סעדיה ז"ל בר דוד ר"ת בן חלפון נע"ג בן דוד זלה"ה בן סעדיה תנצב"ה אלטוילי הידוע אלענסי ביום שני בשבת בשחרית שהוא סוף חדש כסלו שלשנת א"ת שפ"א (= 1470) אלי"ם ישימהו על אביו ועל אמו סימן טוב וברכה מעתה ועד עולם ויתקיים עליו מק' שכ' כי ילד ילד לנו בנל והעש ושפ יאג אשש אמ' ועוד יתקיים עליו מק' שכ' יאאבכמומובחודומ ואי כבלבה וכ' אנס כתרמשוא.

The second entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב גם ייי יתן לו הטוב חלפון ש"צ בירבי סעדיה זצ"ל בירבי דוד נע"ג בן חלפון זלה"ה בן דוד ר"ת בן סעדיה תנצב"ה אלטוילי הידוע אלענסי באחד בשבת עשירי באדר שנת שנת (!) אלפא ושבע מאה ותמנן וחמיש שנין לשטרי (=1474) אל' יברך אותו הוא ואחיו ויקיים עליהם קב"ה מקרא שכתוב המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנער' ויקר' בה' שמ' וש' אב' אב' ויצח' וידגו לרב בקרב הארץ אמן.

The third entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב גם ייי יתן לו הטוב יוסף ש"צ בירי' סעדיה זצ"ל בירבי דוד ר"ת בן חלפון נע"ג בן דוד זלה"ה בן סעדיה תנצב"ה אלטוילי הידוע אלענסי במעלי שבא דהוא שתת עסר יומין בירח ניסן שנת אתשצג לשטרי (=1482) לחיין אריכין ושני נפישתא וגופא יאיא ובריא יקיים האל' עליו מקרא שכת' המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי וישם אבותי אבר' ויצ' וית' לר' בק' הא' ועוד יתקיים עליו מקרא שכת' יבר' ייי ויש' יאר ייי פנ' א' ישא ייי פניו אל' אנ"ס.

The fourth entry reads: נולד הפרח הטוב והנעים נמע שעשועים יהודה ש"ץ בירב סעדיה ש"צ בירבי דוד ר"ת בן חלפון נע"ג בן דוד זלה"ה בן סעדיה תנצב"ה אלטוילי הידוע אלענסי יום רביעי שחרית ארבעה ימים בירח כסלו שנת אתשצ"ו שנין לשטרי (=1485) לחיין אריכין ושני נפישתא וגופא בריא ומזלא נהורא מן שמיא ויקיים עליו ועל אחָיו מקרא שכת' ילדים אשר אין בהם כל מאום ומובי מראה ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון בשדים ועוד יקיים עליו מקרא שכת' יברכך ייי וישמרך יאר ייי פניו אליך ויחנך ישא ייי פניו אליך וישם לך שלום אמן.

The fifth entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב האל יתן מזלו טוב ויהיה חלקו בלקח טוב אברהם ש"צ בן סעדיה ש"צ בן דוד ר"ת בן חלפון ש"צ אלטוילי הידוע אלענסי יום חמישי ארבעת עסר יומין בירח טבת שנת אתת"ג שנין לשטר[י (=1492) האל]ה' ישמרהו ויחייהו ואשר בארץ ויקיים עליו מקרא שבת' לא תאנה אליך רעה ולי"ב ועוד יקיים עליו מקרא שבת' יבר' ייי ויש' יאר ייי פניו אל' וג'.

The sixth entry refers to *David b. Ḥalfon b. Se'adyah* who was the son of the second owner of this MS., and reads: נולד סימן טוב: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב אלה' יתן לו כל טוב וישים חלקו בלקח טוב דוד ש"צ בן חלפון ש"צ בן סעדיה נע"ג בן דוד ר"ת בן חלפון תנצב"ה אלטוילי הידוע אלענסי ליל ששי דהוא עסרין וחמשה יומין בירח כסלו שנת אתתי"ד שנין לשטרי (=1503) אלה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ וישים אותו חלק טוב על אביו ועל אמו ויזכו לראות בתורתו ובחופתו ויתקיים עליו מקרא שכתוב כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו וג' ויתקיים עליו מקרא

שבת' יברכך יי׳ וישמ' יאר יי׳ וג' ישא יי׳ וג' כן תהי רעוא מן שמיא אמן.

The last, the seventh entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב אלה' יתן לו כל טוב וישים חלקו בלקח טוב אביגד ש"צ בן חלפון ש"צ בן סעדיה נע"ג בחצי חודש שבט שלשנת אתתי"ז שנין לשטרי (=1506) אלה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ וישים אותו חלק טוב על אביו ועל אמו ויזכו לראות בשמחת תורתו ובחופתו ויתקים עליו קרא דכת' ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה וג' ועוד יתקים עליו כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו וג' ויתקים עליו קרא דכת' יברכך יי׳ יאר יי׳ ישא יי׳ כין תהי רעוא מן שמיא אמן.

(3) *Se'adyah b. X.* His entry (p. 1) reads: לעולם יכתוב אדם שמו על ספרו שמא יבוא אחר מן השוק ויאמר שלי הוא [לכן בתבתי שמי על] ספרי אני העבד הצעיר סעריא (?) . . . . . הב"ה יקיים עלי [קרא דכתי'] לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל [הכתוב בו כי אז] תצליח את דרכיך ואז תשכיל אנס"ל.

(4) *Jacob b. Shalom b. X el-Abyaḍ.* The entry (p. 1) reads: אשר חנן אלהים את עבדו הצעיר יעקב בן לאדוני א"מ שלום בן . . . אלאביץ קניתיו בחדש אב י"ל [שנת] הת"ה (=1645) ליצירה הב"ה יזכני להגות בתורתו יומם ולילה ויזכני בבנים זכרים שיעסקו בתורתו ויקיים עלי מקרא שכתוב לא ימוש סהה"מ והי' בו יו' ול' כתרמ"ש ויקיים עלי לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר יי׳ מעתה ועד עולם כתרמ"ש. About a member of the same family, i.e. Mari Yaḥya el-Abyaḍ, who played a part in the history of the גלות מוזע which is contemporary with the date of this owner, v. above, Cat., p. 368.

(5) *Salem b. Sa'id* מסך. The entry (p. 1) reads: אשר חנן אלהים את עבדו הצעיר סאלם ן' מ"ו סעיד מסך יצ"ו ברוך הקרא בו וארור גונבו ועם יי׳ בשלום.

(6) *George A. Crawley* (v. Catalogue of a Valuable Library, the property of the late George A. Crawley, Esq., Sotheby & Co., 1927, 9th of May, pp. 9–10).

Paper, $11\frac{3}{16}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

Binding: Old leather box, pierced brass clasps, centre ornaments and corner pieces.

Bibliography: Eben Saphir, I, Lyck, 1866, p. 102. There is a tradition that Benaiah wrote 400 copies of the Pentateuch. Saphir saw one Pentateuch written by this scribe's daughter, Miriam.

942

תורה

Pentateuch with the Masorahs and an Introduction to the Bible.

The MS. begins with Masoretic rubrics arranged in the same manner as described in MS. No. 964. The introduction to the Bible agrees in order and arrangement with the text of MS. No. 694, containing also the chapters which are not to be found in the treatise published by Joseph Derenbourg under the title: *Manuel du Lecteur d'un Auteur Inconnu*, Paris, 1871, pp. 6–150.

The text of Genesis occupies pp. 78–220, Exodus pp. 220–340, Leviticus pp. 340–425. Numbers pp. 425–542, and Deuteronomy pp. 543–642. Both Masorahs are written on each page on the upper, lower, and outer margins, in the latter in zigzag form.

P. 644 contains a poem headed: שירו ליי׳ שיר חדש, beg. אמונה יוצרה אצלו אמנה ועד לא נוסדה ארץ הבינה. The date of the poem is given as 1781 Sel. (= 1470). The name of the scribe is not mentioned in the poem.

The text of the Pentateuch is written in a bold sq. Yemenite hand of the 15th cent. on 565 pp. of 20 ll. to a p. The Masorahs and the introduction to the Bible are written by the same hand in curs. characters. The introduction contains 76 pp. of 30 ll. to a p. The text is fully vocalized and punctuated. The total of the pages of the MS. is 644. The arrangement of the text in lines and pages is exactly the same as that of MS. No. 964.

Scribe: *Benaiah b. Se'adyah b. Zechariah.*

The colophon (p. 643) reads: נכתבה זאת התורה אשר היא לעיני דורשיה מאירה וכשמש מזהירה על שום החבר הטוב והנעים נטע שעשועים כג"ק יוסף ש"צ ברב אביגד נע"ג ברב מימון רי"ת ברב אביגד תנצב"ה הידוע אל . . . אלהים ישימיה עליו סימן טוב וברכה מעתה ועד עולם הוא וזרעו וזרע זרעו ויתקיים עליו מקרא שכתוב לא ימוש ספ' התו' הז' מפ' וג' זר' וג' זר' זרע' אמ' נצ' סל' ויתקיים עליו מקרא שכתוב יבר' יי ויש' יאר יי פנ' אל' ויח' ישא יי פני' אליך ויש' לך שלום אנ"ם נשלמה בשנת אתשפ"א שנין לשטרי (= 1470) לישועה קרובה מאת האל ב"ה ספרא בניה בר סעדיה בר (ש"צ רי"ת נע"ג זכריה).

Owners: (1) *Joseph b. Abigad b. Maimun b. Abigad.*

(2) *Malʿfuḍ b. Daud el-Dehbani*, who mortgaged the MS. to Suleiman b. Joseph el-Meshraḳi. The entry (p. 1) reads: צאר הדא אלתאג רהן ביד סלימאן בן יוסף אלמשרקי מן מחפוץ בן דאוד אלדהבאני פי סבעה חרוף פצה . . . מן סכת אלאמאם אסמעיל אלדי יצרף כל חרף אר[בעה] בקשה וכאן דאלך בחד בשבא דהוא עסרין יומין לירח אי[יר] שנת קע"ח שנין לשטרי (= 1867) לחק חרפין וכטי שאהד עלי שמריה בן דוד אל . . . . מעודד בן יוסף יש . . . . לחק חרפין . . .

Paper, $10\frac{1}{4}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

916

תורה

Pentateuch with the Masorahs.

The MS. contains Genesis (pp. 2–112), Exodus (pp. 113–205), Leviticus (pp. 205–270), Numbers (pp. 271–363), and Deuteronomy (pp. 363–441). Pp. 443–449 contain Masoretic rubrics: (a) אלף בית מן תרין תרין; (b) סדרי התו'; (c) פסקתא דאוריתא; (d) חד מן ז' מלין; (e) פתחין באתנח וסו' פסו' בתורה אלפא בית' מן; (f) דכתי' י' בסוף תיבות' וקורין ה' חד חד כתבי' יוד במצ' תבו' וקורי' ו'; (g) מספר כל הפרשיות כל הפסוקים ושנים.

The MS. which is written in a large Spanish sq. hand of the 15th cent., is fully vocalized and punctuated, and contains 454 pp. of 2 cols. of 21 ll. to the col. The Masorahs are written on the upper and lower as well as the outer margins respectively. The Parashiyyoth are marked throughout, and occasionally also the Sedarim, e.g. p. 388.

Scribe: *Jacob Hassofer b. Moses Hassofer.* The colophon (p. 441) reads: אני יעקב הסופר ס"ט בר משה הסופר נ"ע כתבתי אלה חמשה חומשי תורה ליקר דון אברהם ן' קרשפין ס"ט בר יוסף נ"ע וסיימתים ביום רביעי יום ראשון לחדש אדר שנת חמשת אלפים ומאתים וארבעים ושבע לבריאת עולם (= 1487) האל ברחמיו יזכהו להגות בו הוא וזרעו עד עולם אמן אמן סלה.

Owners: (1) *Don Abraham b. Joseph ibn Ḳrispin.*

(2) *Israel of Toledo.*

(3) *Jacob b. Elijah.* The entry (p. 450) reads: ב"ה ביום אחד . . . . לחדש אייר שנת השנ . . (= 1590 ?) מודה אני ישראל . . . . מטולימטלה שמברתי זה הספר לך יעקב בר אליה וקבלתי שברו בפני בן יהודה ן' אלבאבי ולראיה חתמנו שמותינו. The signatures are illegible.

(4) *Joseph b. Mordecai Soncino.* The entry (p. 450) reads: שלי יוסף ס"ט יצ"ו בכ"ר מרדכי ע"ה איש שונצינו.

(5) *Solomon b. Sason* [*Maʿtuḳ*] (p. 443).

(6) *Mordecai b. Solomon* [*Maʿtuḳ*] (p. 442).

(7) *Solomon b. Abraham b. Sason* [*Maʿtuḳ*] (p. 454).

(8) *David b. Sliman b.* [*Abraham Maʿtuḳ*] (p. 451).

(9) *Joseph b. Sliman b. Abraham* [*Maʿtuḳ*] (p. 454).

(10) *Moses b. Daniel.* The entry (p. 453) reads: אני משה ד[ני]אל קניתי הספר הזה . . . . . שנת השׂר (= 1740) שלום לפני עדים שהם . . . . .

(11) *David* דושיד (p. 452).

(12) *Yaḥya b. Ṣaleḥ b. Salem* (on the inner cover).

Vellum, $11'' \times 8\frac{5}{8}''$.

958

תורה

The Pentateuch.

The MS. contains: Genesis (pp. 1–50), Exodus (pp. 50–91), Leviticus (pp. 91–118), Numbers (pp. 118–158), and Deuteronomy (pp. 158–196).

The marginal notes show that the MS. was used for a תיקון ספר תורה, v. pp. 50, 64, 65, 91, and 192. The beginnings of the Parashiyyoth are marked by ׀.

The MS. is written in a sq. Italian hand of the 15th cent., and contains 196 pp. in two cols. of 31 ll. to a col.

The text is fully vocalized and punctuated.

Owner: *Joseph Hallevy*. The Ex Libris reads: זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמך מספרי יוסף הלוי.

Censor: *Antonius Franciscus Enriquez, Urbino*, 1687.

Vellum, $13\frac{9}{16}'' \times 9\frac{3}{4}''$.

996

תורה

Pentateuch with the Masorahs and an Introduction to the Bible.

The introduction to the Bible is partly in agreement with the text of the same work as represented by MSS. Nos. 942 and 964, written by Benaiah b. Se'adyah b. Zechariah, and partly with the text published by Joseph Derenbourg in his work: *Manuel du Lecteur d'un Auteur Inconnu*, Paris, 1871. The MS. contains the אלין פתחין באתנחה, which is to be found in the Benaiah MSS. and not in ed. Derenbourg. This MS. wants the paragraph beginning דע כי המנהג הפשוט concerning the annual and triennial cycles, and the paragraph headed: דרך ידיעת הפרשיות, which are in the Benaiah MSS. and not in ed. Derenbourg. The chapter about the Big and Small Letters has been added by a later hand.

The MS. contains: Genesis (pp. 71–184), Exodus (pp. 185–281), Leviticus (pp. 282–349), Numbers (pp. 350–443), and Deuteronomy (pp. 444–525). P. 526 contains the סכום הפסוקים.

The MS. is written in a sq. and curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 527 pp., 19 ll. to a p. in the text, and 31 ll. in the introduction respectively. The text of the Pentateuch is fully vocalized and punctuated. The Masorahs are written on the upper, lower, and outer margins.

Owners: (1) *Suleiman b. X*, who mortgaged the MS. to *Abu el-Sa'ud* אלעדוי. The entry (p. 70) reads: צח האדא אלתאג ביד אבו אלסעוד אלעדוי מן [סלימאן] . . . . . בתמאניה דהב וגעל לה אלאתאלה פיה אלי עצרת מן שנת אתתקנ"ד (1643 =) ואן לם יסלם לה כמסה דהב ונצף אלי אלתאריך אלמדכור פאן לם יאד לה פי דאלך שי אלי ופא אלתמאניה והיא מאיה בקשה ודאלך בקנין מן סלימאן אלמדכור דנן ובאן דאלך אלקנין יום אלאחד תאני ראש חדש ניסן מן שנת אתתקנ"ד שנין לשטרי במגדלא מכבאן דעל ברוכתא דמיא בריכה אלכלב מותביה בדאלך שהדנא אד עלא ש
אלאמר וקפנא וכתן ואדרך מן זוגתה והכל קיים שלום
ש
נ ב ת
בא"מ אביגד נע"ג עמרם בן דוד בן עודד יש"ל
ש ו י א

(2) *Joseph Ḥaddad*. The entry (p. 70) reads: האדא אתאג חק יוסף חדאד ברוך הקורא בו וארור גונבו יכוני יוי להגות בו אני ואזרע זרעי עד סוף כל הדורת אמן ואמן.

(3) *Joseph b. Abraham el-Lawi el-Sawdi.*

(4) *X the daughter of Joseph b. Abraham el-Lawi el-Sawdi* (p. 527). [בחצורנא נתן אלשהוד] אלואצעין כטוטנא אבאעת בנת יוסף בן אברהם אללוי אלסודי זוגת . . . יהודא אללוי אלפקעה חצתהא . . . . . אלתאג אלדי תסקק להא באלארת מן . . . ואלדהא יוסף מן . . . בן מורי סעיד . . . מבלגהא מן אלקימה סתה חרוף ונצף חרף מן קטעת סתה חרוף אלוקייה ומא בקא להא פי הדא אלתאג לא חק ולא דעוא ולא טלבה לא בד[יני ישר]אל ולא בדיני אומי עלמא . . . עלי הדא אלביע . . . . . עמרם הלוי נע"ג.

Paper, $10\frac{3}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

1015

תורה

Pentateuch with the Masorahs, and an Introduction to the Bible.

The introduction is incomplete at the beginning and at the end. The first words read: דע והבין שאלו האותיות מרוב הרגל הלשון מתחלפין זה בזה והענין עומד ורוב החילוף ימצא באותיות אוי"ה ויש קצת בשאר אותיות כמו אלו ודומיי', and ends with the chapter headed: שער לחילוק המשרתים.

The MS. contains the Book of Genesis (pp. 26–196), and Exodus (pp. 197–340). The Masorahs are on the upper, lower, and outer margins.

The MS. is written in a sq. and curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 340 pp. of 17 and 32–37 ll. respectively. The text is fully vocalized and punctuated.

Owner: *Jacob b. Se'adyah* (pp. 132 and 157).

Paper, $10\frac{7}{8}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

654

תורה

Fragments of the Books of Genesis, Exodus, and Leviticus with the Masorahs.

The fragments contain Genesis 39, 16—49, 6; 50, 2 to the end of the book; Exodus 1, 1—5, 7; 12, 16—19, 2; 19, 24—25, 11; 25, 35—29, 26; 36, 3—36, 25; Leviticus 1, 5—8, 7.

The Masorah Gedolah is written on the upper and lower margins, the Masorah Ḳeṭannah on the outer margins.

Pp. 101–112 contain a Masoretic treatise dealing with the numbers of Parashiyyoth (פרשיאתא), Sedarim, אתנחתא וסוף פסוק, פסקתא, מספר שנים של הספרים, and מספר אותיות. The margins contain two Masoretic rubrics, the first gives the mnemonic signs for the number of verses in each weekly portion, the אותיות גדולות, אותיות תלויות, and אותיות מנוורות. The second contains a part of the דקדוקי הטעמים edited by Baer and Strack, Leipzig 1879. The MS. begins with the words: המקרא וגלוים ונסתרות שבם שבל אדם צריך לדעת אותן וכל מי שהוא יודע אותם או מקצתם תלמיד הוא מתלמידי בעלי מקרא, and ends with שבע נקודות למאד כבודות מקרא מלומדות מקרא בחכמה מגידות עטרות ענודות מנביאי עתידות כזהב חמודות בכל אות מתלבדות וכו'.

The MS. which is beautifully illuminated and is written in a Spanish sq. hand of the 15th cent., contains 112 pp. of 22 ll. to a p. The text is fully vocalized and punctuated.

Vellum, $7\frac{1}{4}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

801

תורה

Fragments of the Book of Exodus with Targum and Arabic Translation.

The fragments contain Exod. 2, 10—5, 14; 7, 9—8, 11; 12, 3—16, 8; 16, 28—18, 13; 29, 20 b—32, 10; 32, 29—35, 19 a.

The MS. is written in a Yemenite sq. hand of the 14th cent., and contains 90 pp. in 2 cols. of 24 ll. to a col. The Hebrew text, as well as the Targum, are furnished with the superlinear punctuation.

Vellum, $12\frac{1}{2}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

949

תורה

Fragments of the Pentateuch with Targum.

The MS. contains: Leviticus 22, 28—23, 18; 25, 49—26, 17; and 26, 40—27, 15. Numbers 1, 46—4, 9; 5, 4 b—5, 24; and 20, 12—26, 42 a.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 14th cent., and contains 32 pp., in two cols. of 26–27 ll. to a col. Both the text and the Targum are supplied with superlinear punctuation.

Vellum, $12\frac{3}{4}'' \times 9\frac{1}{8}''$.

802

תורה

Fragments of the Book of Numbers with Targum and Arabic Translation.

The fragments contain Numbers 2, 23—9, 22 b; 10, 31 b—27, 5; 27, 21 b—33, 32.

The MS. is written in a Yemenite sq. hand of the 14th cent., and contains 150 pp., 2 cols. of 24 ll. to a col. The Hebrew text as well as the Targum are furnished with the superlinear punctuation.

Vellum, $12\frac{1}{2}'' \times 9\frac{3}{8}''$.

803

תורה

Fragments of the Book of Deuteronomy with Targum and Arabic Translation.

The fragments contain Deut. 1, 1—6, 10; 11, 2—11, 13; 14, 24—32, 31 a. P. 96, with reference to Deut. 28, 15 ff., we read the remark: הל׳ פסוק׳ אין מתרגמין בצבור.

The MS. is written in a Yemenite sq. hand of the 14th cent., and contains 122 pp., in 2 cols. of 25 ll. to a col. The Hebrew text as well as the Targum are furnished with the superlinear punctuation.

Owner: *Abraham b. Isaac.* The entry (p. 3) reads: הרא אלכתאב לאבראהים בן יצחק אלשמ . . . . . יזכהו להגות בו הוא וזרעו וזרע זרעו אבי״ך.

Vellum, $12'' \times 9''$.

804

נביאים ראשונים

The Former Prophets with the Masorahs.

The order of the books is as follows:

Pp. 1–61, Joshua.

Pp. 61–120, Judges.

Pp. 120–264, Samuel.

Pp. 264–391, Kings.

The Masorah Gedolah is given on the upper and lower margins, the Masorah Ḳeṭannah on the outer margins. The latter refers very often to the הללי, e.g. p. 50 to Joshua chap. 21, וממטה ראובן, we have the Masoretic remark: אלי שנים פסו׳ אינם כתיבי׳ בהללי כי אין בכאן מקומן אלא ברב׳ הימי׳. P. 149 contains with reference to 1 Samuel 13, 23, on the word מצב the note קמ׳ הוא לפי הקמחי וכן כלם אפילו בסמיכות.

The MS. is written in a Spanish sq. hand of probably the 13th cent., and contains 391 pp., 2 cols. of 20 ll. to a col. The text is fully vocalized and punctuated.

Vellum, $12\frac{1}{2}'' \times 10\frac{5}{16}''$.

653

נביאים אחרונים

The Latter Prophets with the Masorahs.

The order of the books is as follows:

Pp. 1–181, Jeremiah.

Pp. 181–329, Ezekiel.

Pp. 329–470, Isaiah.

Pp. 473–594, Minor Prophets.

The Masorah Gedolah is given on the upper and lower margins, whilst the Masorah Ḳeṭannah is written on the outer margins. We draw attention to the חצי הספר in Jeremiah which according to the MS. is ויקח חנניה (ch. 28, 10), whilst according to the Masorah it is ויאמר חנניה (v. 11). In the book of Ezekiel the middle of the book is in the MS. והיה יחזקאל לכם (ch. 24, 24), whilst according to the Masorah it is ויהי בעשתי עשרה שנה (ch. 26, 1). The חצי הכפר in the two other books agree with the usual Masoretic tradition. P. 541 has the following rubric to Nahum, 1, 1: ס״א ורבינו שי׳ יוסף ואבן עזר׳ אומ׳ חזון דבוק אע״פ שהוא בתביר.

The MS. is written in a German sq. hand, probably of the 13th cent., and contains 594 pp., of 18 ll. to a p. The text is fully vocalized and punctuated.

Owners: (1) *Meshullam b. Abraham Wallerstein.* The entry reads: משולם בר אברהם שליט וולרשטיין המכונה לייבש (p. 469).

(2) *Abraham b. Meshullam Wallerstein* (p. 472).

(3) *Joel Levy* (p. 494).

(4) *Anschel Levi* (p. 1).

(5) *Judah* משראגן.

(6) *Zalman* (זאלמן).

(7) *Samuel* אזן הום.

(8) *Zalman Ḥazzan of Cassel* (זאלמן חזן מקאשל).

(9) *Mendelin* (מענדלן).

(10) *Wolf Levy* (וואלף לוי).

(11) *Jekutiel b. Isaac* (p. 594).

Vellum, $8'' \times 6\frac{3}{8}''$.

943

כתובים

Hagiographa.

The MS. contains the Book of Psalms (pp. 1–137), Proverbs (pp. 139–180), Job (pp. 181–230), Daniel (pp. 230–268), and Ezra-Nehemiah (pp. 270–360).

The MS. begins with Psalm 2, 9 b, and ends with Nehemiah 13, 27. Both Masorahs are given in the margins, some of them in beautiful designs. The initials of the books are illuminated in gold and red. The last three pages contain Masoretic notes on Chronicles, Psalms (תהלות), Job, Proverbs, Ruth, Canticles (השירים), Ecclesiastes, Lamentations, Scroll of Esther (אחשורוש), Daniel, and Ezra, indicating the number of verses, the middle of the books, and the number of Sedarim. At the end of the list the final sums of the Hagiographa are given.

The MS. is written in two sq. Spanish hands of the 15th cent., and contains 363 pp. of 22 and 17 ll. to a p. respectively. The text is fully vocalized and furnished with accents.

Scribe: *Isaiah b. Isaac Nahum.* The colophon (p. 269) reads: אני ישעיה ב"ר יצחק נחום ס"ט כתבתי זה התהלים ומשלי ואיוב ודניאל של ר' יוסף רומירו נ"ע השם ברחמיו יתן חלקו עם כל הצדיקים בגן עדן אמן. וכתבתי וסיימתי אתו שנים ועשרים יום לחדש אלול שנת חמשת אלפים ומאתים ושלשים ותשעה לבריאת העולם (= 1479) השם ברחמיו יזכני ויגיעני לעשות ספרים הרבה ולעסוק בתורה ולהגות בו שנא' והגית בו יומם ולילה והשם ברחמיו יזכני לראות פני משיחנו אמן סלה. The rest, namely Ezra-Nehemiah, is written by a different hand.

Owner: *Joseph Romero.*

Vellum, $6\frac{11}{16}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

627

תהלים

A Fragment of the Book of Psalms with Arabic Tafsir.

The fragment begins with Ps. 118, 1 and ends Ps. 135, 21.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 26 pp. of 18–19 ll. to a p. The text is fully vocalized and punctuated.

Owner: *Isaac b. Se'adyah* (p. 22).

Paper, $10\frac{1}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

847

שיר השירים עם תרגום ושרח ערבי

Song of Songs with Targum and Arabic Paraphrase.

Similar MSS. are described above, pp. 29–31. To the bibliography we add another edition, Baghdad 1867, the title-page of which reads: ספר שיר השירים עם תרגום יונתן בן עויאל גם נלוה עמו ביאור בלשון צח ורבים משתוקקים אליו לשון ערבי כי יערב לכל קוראיו להבין אמרי בינה לעיני בני עמו ואל שער מקומו עיר תהלה בבל יע"א יהי שמו לעולם: נדפס פה בבל יע"א שנת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חודשים לפ"ק.

The MS. is written in a sq. Baghdad hand

of the 19th cent. (1860), and contains 125 pp. of 17–18 ll. to the p.

Scribe: *Raḥamim b. Reuben b. Mordecai.* The name of the scribe is not mentioned in the MS. By comparison of the writing with the lithographed ed. of the Book of Esther, Bombay, 1864, we are enabled to establish the name of the writer. The title-page of the Book of Esther reads: זה ספר מגלת אסתר לשון ושרח ופירוש נדפס בעיר פה במבי יע"א בשנת ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר המדפיס רחמים ח' ראובן ח"ר מרדכי הי"ו מעיר בבל יע"א. The same booklet contains, in a cursive Baghdad hand of the same date, the ספור מגלת אסתר or ספור נס פורים in Jewish-Arabic. The same scribe published a lithographed work with the title: ספר תחנות וסגולות ודרך ארץ זה הספר נדפס בעיר פה במבי יע"א בשנת ולכל בני ישראל היתה אור במושבותם (=1863) המדפיס רחמים ח' ראובן ח"ר מרדכי מעיר בבל יע"א. The book is written in a cursive Baghdad hand. The scribe printed the following books: (1) זה ספר שבחי מעלת הרב הגדול רב חיים ויטל זל מה שעלה בימיו עם הארי זל ווולתו נדפס פה בבל יעא בשנת כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורה וחיים (=1866) אשר תחת ממשלת אדונינו המלך שלטון עבד אל עזיז ירה המדפים רחמים ח ראובן חר מרדכי אברהם היו. The book has also the title ספר חזיונות (v. Ben Jacob, p. 173, No. 219). The approbation is signed by Obadiah b. Abraham Hallevy, Nissim b. Aaron b. Elijah Kohen, and Sason b. Elijah b. Moses Hallevy, the authorities of Baghdad; (2) הדרת זקנים, containing prayers for the Nights of Shabu'oth, Hosha'na Rabba, and the Thirty-third Day of 'Omer, as arranged by Isaac Luria and Ḥayyeem Joseph David Azulai, Baghdad, 1866; (3) ספר תקון תפלה, the title-page of which reads: ספר תקון תפלה והוא תיקונים ונסחאות אמיתיות וסדרים ומנהגים יקרים בדברים העומדים ברומו של עולם מלוקטים ומקובצים מספר הכונות של רבינו הגדול האר"י זיע"א אשר קיבל מפי אליהו זכור לטוב ואת לרבות עוד מסידור רבינו הרש"ש זיע"א אשר כל דבריו בנויים על פי קבלה האמיתית של רבינו האר"י זיע"א דוקא יה"ר זכותם יגן בעדינו תמיד אכי"ר: פה בבל יע"א שנת כה תברכו את בני ישראל לפ"ק (=1870), some of the alterations, corrections and additions gave rise to an attack on the author (Ḥakham Joseph Ḥayyeem b. Ḥakham Elijah b. Ḥakham Moses b. Ḥayyeem) by Dr. Jacob Obermayer, v. המגיד, vol. 20 (1876), No. 8, pp. 65–66, 76–77, 84–85, where the Ḳabbalistic innovations and textual alterations of Ḥakham Joseph Ḥayyeem are severely criticized; (3) שבחי האר"י, Baghdad, 1867, which contains at the end the following poems: (a) איך אוכל אראה, acr. א"ב, (b) אל המדבר בצדקה, acr. אני ברכיה בורא עולמים, acr. א"ב, (c) מתיר אסורים מגן, acr. א"ב, (d) עטרת תפארת ישראל, acr. ירעד לבי עת שיר יהגה גבורים, (e) בן משה by David Ḥai b. Ṣaleh b. Jacob b. Ezekiel, Baghdad, 1867, printed with three different title pages; (5) ספר חק לישראל, Baghdad, 1868; (6) ספר מי כמוך הישר, Baghdad, 1869; (7) ספר קרנות צדיק, with Arabic translation, without title-page, s. l. & a.; (8) תפלת בית עלמין, also without a title-page, s. l. & a; and (9) קצת אהל מתל, likewise without a title-page, s. l. & a.

Owner: *David b. Joseph b. Ezra* [*Baḥr*].

Paper, $6\frac{7}{16}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

830

ספר שיר השירים ורות וקהלת עם תרגום יונתן בן עזיאל זצ"ל עם פירוש המאור הגדול רש"י זצו"ל

Canticles, Ruth, and Ecclesiastes, with Targum and Commentaries by Rashi.

The title-page reads: זה ספר שיר השירים ורות וקהלת עם תרגום יונתן בן עזיאל זצ"ל עם פירוש המאור הגדול רש"י זצו"ל. נכתב זה הספר. אמרי שפר. עטרה ונזר. וכבוד ותפארת ועוד. לאשר הזיל והב מכים יהיה זיו ווהר. כה"ר אברהם בכ"ר שלום בכמה"ר משה אלקטיעי יצ"ו יוכיהו השי"ת לכל משאלות לבו לטובה ולברכה ולשמחה ולאורה. ויצליח בכל מעשה ידיו בעזרת האל הגדול הגבור והנורא. ויזכהו האל לכתר תורה ולכתר שם

טוב יהיו לו לאורה ולעזרה. ויזכהו האל לבנים עוסקים בתורה ובמצות ומעשים טובים בכבוד והדרה. ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח במהרה. בשנת קוֹלִי שְׁמַעְתָּה כחסדך בקראי מהר עניני ליצירה (= 1825). תהא סוף וקץ לכל צרה. תחלה וראש לבשורת אומה טהורה. על יד אליהו הנביא מבשר הבשורה. עם משיח בן דוד יגאלינו במהרה אכי"ר. נעתק פה קוגין יע"א ספרא מסכינא וחלשא קל הקלים. עפר רגלי חכמים. אסקופה הנדרסת לרבנים. צעיר וגבזה לפני כל נביא וחוזה. מתחנן ובוכה ודמעות עיניו יזה. לכל מי שיקרא בספר זה. וימצא בו טעות באות או בתיבה או בפסוק או בניקוד או בטעם יתקננו מיד וידין לזכות. שאני כחבתיו ברוב חולאים ושיבוש דעת וחשכות הראות. וכך ארז"ל כשם שאי אפשר בלא חבן. כך אי אפשר לכותב בלא טעות. וכתיב על יד נעים זמירות ישראל שגיאות מי יבין מנסתרות נקני. הצעיר יעקב בכר אברהם יוסף אלתנעמי ס"ט.

The text and the Targum are furnished with vowel points and accents.

The MS. is written in a sq. and curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 103 pp.

Scribe: *Jacob b. Abraham b. Joseph el-Tan'ami.*

Owners: (1) *Abraham b. Shalom b. Moses el-Ḳaṭi'i.*

(2) *Salem b. Abraham b. Shalom b. Moses el-Ḳaṭi'i.* His entry (p. 1) reads: נחלתי זה הספר מאבא מורי ועטרת ראשי תנצב"ה הצעיר סאלם אברהם מורי קטיעי יצ"ו.

(3) *Solomon b. Musa b. David.* The entry reads: גואל אחרון הצעיר שלמה מוסא דויד.

Paper, $8\frac{15}{16}'' \times 6\frac{5}{8}''$.

1016

הפטרות

Haftaroth with Targum and Arabic Translation.

The MS. begins in the midst of the Haftarah for section נח, with the words: תדכרין עור: פלא תכאפין פאנך לא תכיבין ולא תכגלי פאנך לא תכזין בל תנסין חיא צבאיך ועאר תרמלך לא תדכרינה אבדא: כי בעליך עשיך וגו', v. Is. 54, 4, and ends with the Haftarah for שבת חולו שלסוכה ביחזקאל, v. Ezek. 39, 1. The Hebrew text and the Targum are provided with superlinear punctuation. The Hebrew text is also vocalized. The order of the Haftaroth for the Sabbaths and Days of Festivals agrees with that of Maimonides. There are blanks between pp. 4–5, 6–7, 28–29, 50–51, 64–65, and 78–79.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 14th cent., and contains 174 pp. in 2 cols. of 26 ll. to a col.

According to R. Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ in his חלק הדקדוק, such MSS. as described here and above, Cat. p. 33, were known under the name of קובין הפטריות, whilst MS. No. 332 is styled אפטריות התורה.

Vellum, $13'' \times 9\frac{1}{8}''$.

842

שרח

Arabic Translation of Biblical Books and the Ethics of the Fathers.

The MS. contains the Arabic translation of Psalms (pp. 1–88), Proverbs (pp. 89–118), Job, headed שרח כתאב איוב אל צדיק פי אל ערבי (pp. 123–156), Daniel (pp. 158–177), Ruth (pp. 178–182), Lamentations (pp. 183–189), Ecclesiastes (pp. 190–200), Canticles with Targum (pp. 201–255), Esther (pp. 265–276), and Pirḳe Aboth with Arabic translation. The latter is headed שרח מסכת אבות פי אל ערבי ומן בעץ פירוש רבינו עובדיה בר תנורה (pp. 278–324). Pp. 298–300 contain a longer extract from the commentary of Maimonides in Hebrew, which is headed: פירוש מהרמב"ם ז"ל על הלכה הנז"ל (פרק ד' הל' ה') וקטע עקלי אכתבו אחרי אשר, beg. הון והאדה כלאמו מלה במלה הסכמתי שלא אדבר בזאת הצוואה מפני שהיא מבוארת ולדעתי גם כן נשדברי בה לא יאותו לרוב חכמי התורה הגדולים ואפשר לכולן חזרתי

מהסכמתי ואדבר בה מבלתי שאשגיח לקודמים וכבר הורה רבינו, and ends: או לנמצאים יוסף הלוי ז"ל לאיש במקום אחד שהיו לו גנות ופרדסים שהיה חייב בעבורם אלפים זהובים ואמר שייפטר מתת בעבורם דבר מכול מה שזכרנו מפני שהיה תלמיד חכם ואף על פי שהיה נותן במס ההוא אפילו עני שבישראל זהו דין תורה כמו שפטרה התורה מחצית השקל מן הכוהנים כמו שביארנו במקומו ומה שדומה לזה עכ"ל פירוש הרמב"ם ז"ל.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 18th cent., and contains 325 pp. of about 30 ll. to a p.

Owners: (1) *Aaron Shalom b. Jacob Gabbai* (p. 325), v. above, Cat. pp. 243, 244.

(2) *Solomon b. Isaac b. Solomon b. Benjamin* (p. 88).

(3) *Isaac b. Solomon* [*b. Isaac b. Solomon b. Benjamin*] (p. 88).

(4) *Isaac b. Ezra b. Isaac b. Solomon* [*b. Isaac b. Solomon b. Benjamin*] (p. 327). The three latter owners were members of the family of the Nasi of Basra, v. D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, *JQR.* N.S., vol. 17 (1927), p. 423.

Paper, $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

Bibliography: The translation of the *Psalms* differs from the following editions: (1) ספר תהלים מע שרח בל ערבי, published by Ezekiel b. Shem Ṭob b. David, Bombay, Hebrew and English Press, 1890; (2) ספר תהלים באותיות גדולות Livorno, 1893; and (3) ספר תהלים with a long commentary styled שיר ידידות, by Solomon b. 'Abed b. Solomon b. Moses Twena. This last extremely rare book is without a title-page, and was never completed or published. The work contains 248 leaves, and breaks off with chap. 51 inclusive. The place of printing is Livorno. For another Arabic translation of the Psalms, v. above, Cat. p. 37. For translations of the *Proverbs*, v. above, pp. 34, 36, and 37. For *Job*, v. also the same references. An Arabic translation of *Daniel* is mentioned above, pp. 34 and 36. The bibliography of the Arabic translation of *Ruth* can be seen above, p. 36, for *Lamentations*, v. ibid. p. 36, and add another, ed. Baghdad שרה איכה [1924]. The Arabic translation of Ecclesiastes with Twena's commentary שמע שלמה, was printed in Jerusalem, 5648, and not as given above, p. 36, in the year 5649. The latter date was conjectured from an advertisement in the 'Paerah', vol. 11, No. 29, pp. 201–202. The title-page, which I found lately, gives the corrected date. To the bibliography of the translation of *Canticles*, we add here a lithographed edition of ספר שיר השירים עם תרגום יונתן בן עוזיאל ופירוש בל' ישמעאל מספיק ומפיק לכל נפש המשתוקקת לרוות צמאונה בספר הנחמד הזה שהוא קדש קדשים למען תנוח בקריאתו נפש הקורא בו ויגלו לו קצת סודותיו הנעלמים בתרגו' הארמי ובלשון ערבי ויהיו לרצון אמר' פינו ושיח שפתותינו ונזכה לחיים בי"ר כתבו צעיר הסופרים יצחק בן יעקב י"ץ מעיר בבל בעיר כלכתה יע"א תחת ממשלת גבירתנו המלכה ויכתורייה מלכת ברטנייאה יע"א ירום הודה וינשא כוכב מערכתה א' בשנת אריתי מורי עם בשמי לפ"ק, Calcutta, 1841. This ed. contains also the Arabic version of the מי כמוכה ואין כמוכה, beg. מן מתלך יא רב ולים, and the Hebrew poem for Purim, beg. מתלך, שימני ראש על כל איובי (צ"ל אויבי) ותשמחני, acr. שלמה חזק. For the bibliography of שרח אסתר, v. above, p. 36. The bibliography of the שרח פרקי אבות, v. above, p. 35 f., may be enlarged by the following numbers: (10) ספר פרק אבות באותיות גדולות מע שרח ערבי כמנהג ק"ק בגדאד ואגפיה אשר נוהגים לאומרם בשבתות שבין פסח לעצרת וכן עשינו לקיים הפסוק אל תמנע טוב מבעליו כה דברי המדפיס והמוכר הצעיר יחזקאל שם טוב דוד יצ"ו פה במבי יע"א שנת ה' תרנ"ד לפ"ג, Bombay, English & Vernacular Printing Press, 1894; and (11) פרק אבות לשון ושרח, Bombay, s. l. & a., lithographed by Isaac 'Abd el-Nabi Ṣaleḥ Joseph. The translation of the פרקי אבות in this MS. differs entirely from the MS. described on p. 36, and the edd. mentioned there.

883
שרח אלתורה

Arabic Translation of Leviticus.

The fragment contains sections אשה כי, אחרי מות, זאת תהיה תורת המצורע, תוריע, בהר, אמור, קדשים תהיו, and אם בחקתי, ending with chap. 27, 17.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th or 17th cent., and contains 30 pp. of 23 ll. to a p.

Paper, 9″ × 6½″.

920
מדרש רבה

The Midrash Rabbah on the Pentateuch.

Genesis Rabbah (pp. 1-46) beg. אומה שאני עתיד לנטות אליה שלום שנ' הנני נוטה אליה כנהר שלום. ר' שמאי בר תנחום ור' חנין בריה דר' ברכיה בר צדיר בש"ר אחא אמ' אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאלמלא הוא הייתי מחריב עולמי. ר' אחא בש"ר הונא אמ' עליה, נמוגים ארץ וכל יושביה כמד"א נמוגו כל יושבי כנען, v. Gen. Rab. chap. 66, ed. Stettin, 1863, p. 73d, and ends: וכשם שאני מנחם את בני כך אני מנחם את ציון ואת חרבותיה שנ' כי נחם יי' ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן יי' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה חם. The chapters are headed פרשתא. There are 100 chapters of which the first 65 are missing. There are lacunae between chaps. 72 and 76, and between chaps. 96 and 99. A comparison between the MS. and ed. Stettin may give an idea of the character of our MS. Chap. 77 begins in the MS. ויותר יעקב לבדו כתי' אין כאל ישורון. The first statement of R. Berekhyah in the name of R. Judah b. Simon contains a few variants. Ed. reads: את מוצא כל מה שהקב"ה עתיד לעשות לעתיד לבא הקדים ועשה על ידי הצדיקים בעולם הזה, MS. reads: כל מה שעתיד הב"ה לעשות ר' ברכיה בשם ר' הקדים ע"י הצדיקי' בעה"ז. Ed. ר' ברכיה בש"ר יהו' בר סימון, MS. סימון אומר ר' חייא רבה ור' שמעון בר רבי נסבין. Ed. אמ' ויהבין בפרגמטיא בהרין מטכסא עלון להדא צור ועבדון עבידיתהון מן דנפקין מן פילי. אמרי נלך ונתפוס אומנות אבותינו נחזור ונחמי אי אנישינן דלמא, MS. כלום. חזרין ואשכחון מחיילא דמטקסין ר' חייא רבה ור"ש ב"ר ורשב"ג הוו עסקין בפרקמטיא במטבזין בהדא צור וכין שיצאו להם אמרו נלך ונתפוש אומנות אבותינו אמרו נחזור ונחמי אי אנישינן כלום חזרין ואשכחין חדא מחילה דמטכסין אמרין להון מנא הא לכון אמרין מאבונא יעקב, Ed. העביר המלאך את של יעקב אבינו כהרף עין. והיה יעקב אבינו מעביר וחוזר ומשכח מעביר וחוזר ומשכח כל הלילה. אמר ליה פרקמוס. (נ"א) פרמקוס. אמר ר' פנחס באותה שעה נטל יעקב אבינו פוקרין, ונתן לו בתוך צוארו ואמר לו פרקמוס פרקמוס העביר המלאך את של יעקב אבי' כהרף עין, MS. והיה אבי' יעקב מעביר וחוזר ומשכח. מעביר וחוזר ומשכח. א"ל פרהקוס. א"ר פנח' נטל פתקין ונתנן לו על צוארו א"ל פרמקוס פרמקוס לית חרשין מצליחין בליליא.

Exodus Rabbah (pp. 46-177) beg. ספר ואלה שמות רבה. ואלה שמות בני ישראל וגו' כתי' חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר בנוהג שבעולם אדם שאמ' לחבירו פלו' הבה לבנך יורד ומשחרבה ערבה כל שמחה, and ends: עמו לחייו וגלה משוש כל הארץ כשיבנה את ירושלם במהרה בימינו הוא מחזיר לתוכה את השמחה שנ' כי נחם יי' ציון ניחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן יי' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה. תם ונשלם בילא"ו. The number of chapters differs from the edd. The latter counts 52 chapters, whilst the MS. has only 49 chapters.

Leviticus Rabbah (pp. 177-260) beg. ספר ויקרא רבה. ר' תנחום בר חנילאי פתח ברכו יי' מלאכיו גבורי כח עושי דברו במה הכתו' מדבר ז' שמות, and ends: אם בתחתוני' הרי כבר נאמ' נקראו לעני עני אבין מסכן רש דל דך מך. עני כמשמעו אבין שהוא מתאוה לכל. מסכן שהוא בזוי בפני הכל. היך מד"א וחכמת המסכן בוויה. רש מן הנכסי'. דל שהוא מדולדל בנכסיו. דך שהוא מדוכדך רואה דבר ואינו אוכל רואה דבר ואינו שותה. מך שהוא מך לפני, v. ed. chap. 34, p. 28 d.

Numbers Rabbah (pp. 261-368) beg. פרש' מצורע בן מרושם זה הנואף שכת' בו לצבות בטן ולנפיל ירך וכה"א בתת יי' את ירכך נופלת ואת

בטנך צבה הוי איש איש וגו', v. chap. 9, p. 45 c, and ends: כתי' כי מראש צורים אראנו להודיע שנאתו של אותו רשע שמתוך ברכותיו אתה יודע מחשבתו לה"ר לאדם שבא לקוץ את אילן מי שאינו בקי קוצץ את הנופים כל ענף וענף, v. ed. chap. 20, p. 81 b.

Deuteronomy Rabbah of which only four pages are preserved (pp. 369–372), beg. ארבעי' יום ומ' לילה ר' אליעז' בן יעקב ור"ש חד אמ' כ"ט ימים היו מושלמי' להב"ה ו"א יום מתחשבין לעשו' העגל וחד אמ' י"א יום היו מושלמי' להב"ה וכ"ט יום היו מתחשבין לעשות העגל הוי אחד עשר יום, and ends: רבנין אמרי כמה הרוגין הוא עתיד [להרוג] וכמה צלובין הוא עתיד לצלוב מכם. פנו לכם צפונה ר' יודן אמ' אם באת שעתו של. The text differs greatly from that of the editions, and represents an entirely different type of the Midrash on Deuteronomy.

The MS. is written in a Spanish curs. hand of the 15th cent., and contains 372 pp. of 37 ll, to a p.

Owners: (1) *Solomon Dayyan* (p. 99).

(2) *Israel Saṃḥon b. Abraham* (p. 220).

Paper, $10\frac{1}{2}'' \times 7\frac{1}{8}''$.

641

מדרש תנחומא על בראשית ושמות

The Midrash Tanḥuma on Genesis and Exodus.

The first book (pp. 1–152) beg. ואמר רב יוחנן מפקחין פקוח נפשות בשבת. ואמר רבי יעקב בר אידי אמר ר' יוחנן הולכין לבתי כניסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן וכו', v. ed. Frankfurt-a-O., 1792, p. 3 b, l. 3 f. b. The first section (בראשית, pp. 1–19), which is rather fragmentary, agrees on the whole with ed. Fft. The following parts are wanting in the MS.: ed. p. 4 a, last line מפני טורח שבת, to p. 5 a, l. 1 ארירה על אחת כמה וכמה; p. 6 a, l. 8 עושה אותו רע, to p. 6 b, l. 10 ואתה מצילה א"ל ומנין יש לי רוח.

Sec. נח (pp. 19–45) beg. יתברך שמו שלמלך מלכי המלכים הקב"ה שבחר בישר' משבעים אמות לקרא כלם בשם ייי ואבטל שעבוד האומות מישר' ויהיו עובדין אותי ביראה שנ' עבדו את ייי ביראה וגילו ברעדה אכי"ר. The arrangement in the MS. is different from that of the ed. The order of the MS. is: (a) יתברך, v. ed. p. 9 b, l. 27 to p. 10 b, l. 27; (b) שאילתא, v. ed. p. 10 b, l. 28 to p. 11 a, l. 6 f. b.: (c) ילמדינו, v. ed. p. 9 a, l. 10 f. b. to p. 9 b, l. 6; (d) שלשה כת' בפסוק למה, v. ed. p. 11 a, l. 6 f. b. to p. 11 b, l. 6. Between pp. 26–27 the part contained in ed. pp. 11 b, l. 8 ומין ידבק במינו, to p. 12 a, l. 5 ומשמרו שנאמר יברכך ה', is missing. The rest of the sec. in the MS. agrees with the ed. There are, besides, a few variants to be pointed out. MS. p. 24 r.: אמר רב מאיר משל למה הדבר דומה לשנים שהיו בעיר ועשו משתה וכו', ed. r.: תניא ר' מאיר משלו משל משום רבן גמליאל לה"ד לשני בני אדם שהיו וכו'. MS. p. 25 r.: מצות חלתו, v. ed. חלה מניין היא טימאה חלתו שלאדם של עולם. MS. p. 43 r.: ויפין ייי אותם משם ר' אבהו בשם ר' אליעזר בנו שלר' יוסי הגלילי, v. ed. p. 16 a ר' איבו בשם ר' יוסי הגלילי אומר ר'. MS. p. 43 r.: אמר רבי חנניה בר אבהו מגדל וכו', v. ed. p. 16 a א"ר חייא בר אבא.

Sec. לך לך (pp. 45–59) beg. ילמדינו רבינו אדם מישר' מהו שיקבל עליו עול מלכות שמים, and ends: שאין ערל עומד לפני לעתיד לבוא שנאמר עורי עורי וכו' אכי"ר. The arrangement in the MS. differs from that of the ed. The ילמדינו, MS. p. 49, beg. גר שנתגייר ערב הפסח is followed on p. 50 by יתברך שמו שלמלך מלכי המלכים שבקש לנסות, whilst the ed. p. 17 b, l. f. b. r.: יתברך, and p. 18 b, l. 6 ילמדנו רבינו. There are other variants also in the names of the teachers. MS. p. 45 ר' אידי ורב הונא בשם ר' יוסי ור' יהודה בשם רב אידי ורב הונא בשם ר' שמואל, v. ed. p. 17 a רבי יהודה ור' יוסי בשם ר' שמואל. MS. p. 47 ר' לוי בר חתה אומ' נסין הראשון, v. ed. p. 17 b אמר ר' ור' לוי אומר נסין הראשון. MS. p. 47 יוחנן אמר ר' חנניה בוא וראה חיבתו של אב', v. ed. ibid. א"ר חנינא בא וראה וכו'. MS. p. 54 ר' בנימין בר יפת בשם ר' יוחנן אמר הקב"ה שהיה ר' בנימן אמר הקב"ה שהיה יודיע וכו', v. ed. p. 19 a ר' יונתן בשם ר' יוסי הגלילי יודע.

אומ' מאה ושבעים וארבעה דור קיפל הקב"ה, v. ed. p. 20 a ורבי יוחנן בשם ר' יוסי הגלילי. Between pp. 58–59 a few leaves are missing, which contained from מלכים שאלו הרגו אותי (v. ed. p. 20 b, l. 10 f. b.) to לעולם ולבניו ברית מלח (v. ed. p. 22 b, l. 7).

Sec. וירא (pp. 59–81) beg. ילמדינו רבינו כמה ברכות אדם מתפלל בכל יום, and ends: אמ' לו ומהו שופר אמר לו חזור לאחוריך מיד וישא את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו. יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעונותיהן והוא שדוד משבח מגני וקרן ישעי. Between pp. 62–63 the part beg. ולבונה וכן שלמה אומר (v. ed. p. 23 b, l. 15) up to מהו שיהא מסתכל (v. ed. p. 24 a, l. 11 f. b.) is missing. The recension of the MS. is shorter than that of the ed. We find that the homilies on p. 28 a, l. 1 to l. 29, and p. 29 a, l. 2 to p. 29 b, l. 6 of the ed. are omitted from the MS.

Sec. חיי שרה, more correctly, ואברהם זקן (pp. 81–88) beg. ילמדינו רבינו היה רוכב על החמור, and ends: מיכאן אתה למד שאם מתה אשתו שלאדם ויש לו בנים שלא ישא אשה עד שישיא בניו ואחר כך ישא אשה לעצמו שכך עשה אברהם אחר מיתת שרה השיא את יצחק ואחר כך נשא לעצמו מנין ממה שבת' ויביאיה יצחק האהלה ואחר כך ויוסף אבר' ויקח אשה ושמה קטורה. The recension of the MS. is again shorter than that of the ed. This is proved by the following fact. P. 86 we read: ד"א הוד והדר לבשת מהודיך והדרך שהלבשתו לראשו שלאב' שנתת לו הדרת זקנה שנ' ואברהם זקן ויי ברך את אבר' בכל בזכות מה בזכות שהפריש מעשר מכל. We see from here that the whole passage beg. זש"ה אשת חיל (v. ed. p. 31 b, l. 11 f. b.) and ending לכך נאמר ויי ברך את אברהם למה כי אחר קראתיו ואברכהו (v. p. 32, l. 11 f. b.) is omitted. Secondly, p. 88 we read: שנשא אשה והוליד עוד כמה בנים באחרונה שנ' ויוסף אבר'. ויוסף אבר' זה שאמ' הכת' ואני תמיד איחל. The ed. p. 32 b ll. 17–33 contains another homily beg. זש"ה בבקר זרע זרעך, which is not in the MS.

Sec. תולדות אלה (pp. 88–92) beg. על מה השלמים באים. The end of this sec. is missing from the MS. The last words of the sec. read: יצ' תמה ואומר (v. ed. p. 34 b, l. 17 f. b.). The homily beg. זש"ה גיל יגיל אבי צדיק (v. ed. p. 33 b, l. 1) is not in the MS. Other variants which may be pointed out are, e. g. p. 88 ר' חייא רבא בשם ר' חייא בר אבא בשם רבי, v. ed. p. 33 a, ר' יהודה עשה פלקטירין שלו בדמות, and p. 89 ר' יהודא אקונין שלו, v. ed. p. 33 a. אביו.

The beg. of sec. ויצא (pp. 93–100) is missing. The first words of the sec. in the MS. read: ושבים. ארמוני כלו כאדרת שער רשע כל תועבת בו וכו' (v. ed. p. 37 b, l. 15). The sec. ends: ועוד כדי לעקור ע"ז מבית אביה לפי כך ולא ידע יעקב הוי אומ' ותגנב רחל (v. ed. p. 39 b, l. 2).

Sec. וישלח (pp. 100–112) beg. זה שאמ' הכתוב ויי נתן קולו לפני חילו כי רב מאד, and ends: תחלתה הלביש ערומים. ויעש יי אלה' לאדם ולאשתו אמצעיתה ביקור חולים. וירא אליו יי סופה קבירת מתים דכת' ויקבר אותו בגיא בארץ מואב. The first paragraph beg. עם לבן גרתי is not in the MS.

Sec. וישב (pp. 112–125) beg. כל מקום שהוא אומר וישב לשון צער הוא, and ends: יוסף לא נמכר אלא על ידי חלום שנ' ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא לכו ונמכרנו לישמעאלים ולא מלך אלא על ידי חלום שנ' ויהי מקץ שנת' ימ' ופרעה חלם. The text agrees on the whole with the ed. One exception is that the homily beg. זש"ה תחשכנה עיניהם מראות, v. ed. p. 47 a, is not in the MS.

Sec. ויהי מקץ (pp. 125–138) beg. ילמדינו רבינו הרואה את הגשמים יורדין בזמן שהבריות צריכין להן והלא דברים קל וחומר ומה תקלה שבאה על ידי צדיק זה היה בה מחיה לכל באי עולם זכות הקב"ה על ידיהן על אחת כמה וכמה אבי"ר, and ends: וכמה.

Sec. ויגש (pp. 138–148) beg. ילמדנו רבינו איזה הוא ערב שהוא חייב. The end of the sec. is missing. The last words read: ביוסף ויקרע יעקב שמ' בציון, v. ed. p. 55 a, l. 7 f. b.

The greater part of sec. ויחי (pp. 149–152) is missing. The beginning of the remaining part reads: חזר ונתנו לנביאים שנ' כי אם גלה לעתיד סודו, v. ed. 60 a, l. 6. The sec. ends:

והפכתי אבלם לששון ואנחם ציון וחרבותיה שנ' כי ניחם יי׳ ציון ניחם כל חרבתיה אמן כן יהי רצון.

Sec. שמות (pp. 153–180) beg. ואלה שמות בני ישר' הבאים מצר' זה שאמ' חושך שבטו שונא אמ' שלמה אני ראיתיו יושב עמהם, and ends: בנו ודן בתוכם שנ' נודע בשערים בעלה בישבתו עם זקני ארץ.

Sec. וארא (pp. 180–200) beg. ילמדינו רבינו מהו שיקרא אדם את השם באותיותיו, and ends: פקד עונך בת אדום גלה על. The text agrees on the whole with that of the ed. A few variants may be pointed out. P. 180 אמ' ר' שמעון בן יוחי אף משה לא הזכיר את השם, v. ed. p. 69 a. P. 183 ר' אומר מה רשב"א אף משה ד"א. P. 188 ואם ראו להקיש, v. ed. p. 69 b. תאמר מה אכפתה לך אם כן למה זה שלחתי ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם מה יעשו אותן התנינים בתוך המים אמר לו עתה תראה אשר אעשה כך כתבא בריש פרשתא, v. ed. p. 71 a. ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך שמך חיי' ורפואה לכל באי עולם ובשמך הרע לעם הזה מה יעשו אותן הנתונים בתוך הדמום א"ל עתה תראה וכו' (כדכתיב' ברי' פרשת ויאמר אלהים אל משה וכו'). P. 194 אמ' ר' אלעזר כל צור חסר במקרא במלכות הרשעה הכת' מדבר במצ' וכל צור מלא ברומי א"ר אליעזר כל צר חסר שבמקרא במלכות עכו"ם הכתוב מדבר שהיא מצירה לישראל וכל צור מלא בקפוטקייא הכתוב מדבר.

Sec. בא (pp. 200–215) beg. ויאמר יי׳ נטה ידך על השמים וכו' זה שאמ' הכת' שלח חשך שמאי אומ' אלו תפלין שלבית, and ends: ויחשיך אבי אימא. וארבע פרשיות אלו צריך לכתוב בסדרן כתבן שלא בסדרן הרי אלו יגנזו. י"ח פרשיות שלפסח וסימנהון מצראי הדין לא מנטרא למנטר למסב מכלתא לשבעי יומי קדם לארבעה עשר קדש ותיעול בליליא מיכל פסחא ותקדש מעלנא חזקו. This mnemonic sentence occurs also with slight variants, in the Ed. Pr. of the Tanḥuma, p. 17 c, where we read: מצריא הדין לא מתו מנטרא למנטר למיסב מכולתא לז' יומין קדש לארבעת עשר קדש ותיעול בליליא מיכל פסחא ותקדש מעאלנא. This closing phrase of the first tractate of the Mekhilta in the Oxford MS. is fuller, and reads: חסלת מסכתא דפסח ואית בה פרשיתא י"ח וס'מנהון מיצריא הדין לאומר וסה למינטר למיסב מיכולתא לשובע יומין קודש לארבעת עשר ותיקדש ותיעול בליליא מפלוסין פסחה ותקדש ארעא דמעאלנא, v. Jacob Z. Lauterbach, 'The Arrangement and the Division of the Mekilta' in the Hebrew Union College Annual, vol. I (1924), p. 448. This sentence concludes the extract from the Mekhilta, which beg. p. 205: ממכלתא דר' ישמעאל. וידבר יי׳ אל משה ואל אה' בארץ מצ' לאמ'. לא היה הדיבור אלא למשה בלבד, v. ed. Friedmann, p. 1 a, where the text differs from that of the MS. P. 208, before ויסעו בני ישר' מרע', we read: פרשתא י"ד כ"ו הלכות, v. Lauterbach, l.c. p. 459. P. 212, before והיה כי יביאך, we find the following remark: פרק י"ו הל' מ"ג. This part of the Tanḥuma comprises a shortened version of the Mekhilta. The same is the case with the extract from the Mekhilta in the following section.

The following variants between the MS. and ed. deserve attention. MS. p. 204 ר' מאיר אומ' וירדו ראמים עמם. וירדו רומיים עמם, v. ed. p. 76 a ר"מ אומר וירדו ראמים עמם וירדו עכו"ם עמם. The MS. reads after ועל מלבי האדמה the following lines: ועל הארץ. ר' אבא בר כהנא אמ' חשך ואפלה שמשו במצר' אבל תוהו ובהו לא שמשו בעו' הזה ולא עתידין לשמש והיכן עתידין לשמש בכרך גדול שברומי ונטה עליה קו תהו ורבנן אמרי אומות העו' שלא קבלו את התו' שניתנה מתוך החשך עליהם הוא אומ' כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים אבל ישר' ועליך יזרח יי׳.

Sec. פרשתא ויהי בשלח (pp. 216–241) beg. קמיתא הל' חכמים ויהי בשלח שילוח זה לויה, and ends: וכן הוא אומ' וגלתי בירוש' וששתי בעמי. ואומר כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. אמן כן יהי רצון. The words הל' חכמים are not to be found, neither in the MSS. of the Mekhilta nor in the Ed. Pr. of the Tanḥuma, p. 17 c. The latter contains the remark that the first chapter consists of 28 Halakhoth, which is not given in the MS. The first page of the section is furnished with superlinear punctuation by a later hand. P. 223 we read: חסלת מסכת ויהי בשלח. שבעה סימן. והוה. ומליל. נרדף. ואמר. חוטרא. איתא בירך הלכתא. קצב שירתא פרשיתא קמיתא, v. Lauterbach, l.c. p. 451 and p. 459. P. 226, before

כי גאה גאה, we read הלבות ל"ד פרשה, v. Lauterbach, l.c. p. 460. P. 235 we read the heading: אז ישיר מספרא. ילמדינו רבינו. מהו ליתן אספלונית.

Sec. יתרו (pp. 241–256) beg. זה שאמ' הכת' בעו', and ends: ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו הזה על ידי יצר הרע השנים מתקצרות אבל לעתיד לבוא בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים. The text of the ed. is, in this section, shorter than that of the MS. The MS. does not contain the homily of R. Levy in the name of R. Samuel bar Naḥman in the shortened form (v. ed. p. 94a), but reads (p. 248): בחדש השלישי זה שאמ' הכת' יצפן לישרים תושיה מגן להולכי תם. אמ' ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן תשע מאות ושמונים דור קיפל הקב"ה ליתן את התו' לאברם שנ' זכר לעו' בריתו דבר צוה לאלף דור אין ברית אלא מילה שנ' ואתנה בריתי ביני וביניך לא ניתנה אלא לעשרים דור מאדם עד נח עשרה מנוח עד אבר' עשרה דורות הרי עשרים דור. Likewise is the dialogue between a philosopher and Rabban Gamaliel given in its full form (v. MS. p. 253 f.), whilst the ed. (p. 96a) has the remark: בע"ז פ' רבי ישמעאל ועשרת הדברות כתובים בפרק של שבועות. In the ed. p. 96a, there is missing a passage which reads in the MS. (p. 254): פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים. נרתע משה ונבהל. אמ' לו בזמן שהן מסורגין. ולא בזמן שאינן מסורגין. מיד וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. אמ' חם ושלום אין ביישר' קוצין בן קוצין קוצין. כשם שמידת פרענות לארבעה דורות אף מדה טובה לארבעה דורות. תל' לו' נצר חסד לאלפים. או אלפים. שומע אני מיעוט אלפים שנים. תל' לו' לאוהביו ולשומרי מצוותיו לאלף דור. לאוהביו זה אבר' וכיוצא בו. ולשומרי מצוותיו אלו הנביאים והזקנים שבארץ ישר'. ונותנין עצמן על המצות. מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני. מה לך ליצלב. על שקראתי בתו'. מה לך יוצא לילך על שאכלתי את המצה. מה לך לוקה. מכף רגל על שנטלתי את הלולב. ואומ' אשר הכיתי בית מאהבי. והמכות האלה גרמו לי לאהוב לאבי שבשמים.

Sec. ואלה המשפטים (pp. 256–284) beg. ואלה המשפטים זה שאמ' הכתוב ועוז מלך משפט אהב, and ends: וכן הוא אומ' המלאך הגואל אותי מכל רע. אמר הכתוב מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו.

Sec. תרומה (pp. 284–292) beg. ילמדינו רבינו. מותר תרומה מה עושין בה, and ends: אמ' הקב"ה בזכות המזבח שהאש בו ביום ובלילה אני נפרע מן המלכות הרשעה ותהא נשרפת ביום ובלילה שנ' לילה ויומם לא תכבה לעולם יעלה עישנה אמן. Between pp. 288–289 there is a lacuna wanting the part beg. דניאל היה רואה (v. ed. p. 109b, l. 16 f. b.) to ירד ד' מלכיות ביד יעקב אבי' למצרים שהיה קשה (v. ed. p. 111a, l. 22).

Sec. ואתה תצוה (pp. 292–309) beg. ילמדינו רבינו. קטן לכמה נמול, and ends: אמ' הקב"ה על ידי קטרת הייתם מתכפרין ואף לעתיד לבוא כן עולות מחים אע' לך עם קט' אילם. P. 309 we find the reading אמ' אבא כלב בשם ר' שמ' בן לקיש בשראה אר' למלאך וכו', ed. p. 117b has א"ר אבהו בשם ר' שב"ל.

Sec. כי תשא (pp. 309–348) beg. ילמדינו רבינו. כמה תרומות היו תורמין, and ends: וכשיטלו הצדיקים מתן שכרן לעו' הבא באותה שעה הוא נוטל שכרו שנ' הנה יי אלהים בחזק יבא וזרעו משלה לו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו.

Sec. ויקהל (p. 348) beg. ויאמר יי אל משה ראו קרא יי. ילמדינו רבינו עד כמה חייב אדם להטפל בבלאים. The Midrash of this section consists in the MS. of 14 lines, the rest is missing.

The MS. on the whole agrees with ed. Frankfurt-a-O. with slight variants, as pointed out above. The resemblances are even closer with the Ed. Pr.

The MS. is written in a Yemenite sq. hand of the 15th cent. on 348 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, 10″ × 7½″.

944

פרקי רבי אליעזר

The Chapters of R. Eliezer.

The greater part of the MS. is written in a curs. Yemenite hand, probably of the 15th cent., on 184 pp. of 23 ll. to a p. The re-

maining 50 pp. are written in a later curs. Yemenite hand.

Owners: (1) *Suleiman b. Daud b. Phinehas.*

(2) *Joseph* טביט.

Paper, $7'' \times 4\frac{5}{8}''$.

626

פרקי דרבינו הקדוש עם שרח ערבי

The Chapters of Rabbenu Haḳḳadosh with Arabic Paraphrase.

The MS. beg. חן אשה על בעלה חן מקח על, and ends: לוקחו ויש אומ' חן מקום על יושבו עשרים ושתים מדות טובות ברא הקב"ה בעולמו וכולן בטלו אדם הראש' בטל דעת ובינה וקומה וקלסתר וגן עדן. אנשי דור המבול בטלו כח וגבורה ולידה וגידול בנים דור הפלגה בלבלו הלשון אנשי סדום בטלו נואי חטים ונואי אנשים דור המדבר ביטלו המן והבאר ועמוד הענן ועמוד האש והביאו צמאה לעולם שהיא שקולה כנגד כל הפורעניות שבעולם אנשי ירושלים בטלו ירושלים עיר הקדש ומלכות בית דוד ועבודת בית המקדש ועבודת כהונה ולוייה נמצאו עשרים ושתים מדות טובות שברא הקב"ה בעולמו וכולן בטלו ולא נשתייר מכולן אלא תורה וגמילות חסדים ואין העו' כולו קיים אלא על חסדו שלמקום ברוך הוא שנ' יהי חסדך יי עלינו הרחמן ישמחינו בבנין בית המקדש ובתיקון ירוש' אנ"ס בריך רחמנא.

The first chapter comprises the following sentences: (1) ג' דב' (2); ג' מנוחלי העו' הבא; ג' דב' מביא' (3); מביאין את האדם לידי עניות ג' (5); ג' מלכים (4); את האדם לידי פרגדא ג' (6); צדיק' נקראו בשמותן עד שלא נברא העו' דב', שאל מלאך המות את ר' יהוש' בן לוי, at the end of which we read: משום שמואל הקטן אמ' לו ואם בקשת לישמר מכל דבר רע אל תסתכל באשה נאה וכו' (7); ג' עולמות אדם רואה (8); ג' שאין אדם (9); ג' דב' שאין אדם עומד עליהן ג' שאין כורתין ברית עם בעליהן (10); נמנע מהן מפני ג' דברים לא (12); ג' מיני אדרקון (11) יכנס אדם לחרבה with the story of R. Yose and Elijah, v. Berakhoth 3a; ג' דב' (13); ג' דב' מעבירין את האדם (14); מזקינין את האדם (15); ג' דב' מביאין את האדם לידי דאגה (16); ג' חלומות מתקיימין (17); ג' דב' חלומן טוב ג' דב' (20); ג' כתובים (19); ג' נביאים (18); ג' דב' שעומדין ברומו שלעולם (21); נכנסין לגוף ג' דב' העושה (22), the rest of the saying is missing; (23) בג' דב' זכה משה ג' שבאו (24); ג' שאין (26); ג' שחישבו בליבן (25); בעלילה ג' שהן (צ"ל שאין) עומדין (27); הפרגוד ננעל ג' כתות הן ליום הדין (28); בפני פקיח נפש ג' כתרים (30); ג' כתות נעשו ישר' על הים (29) הן; ג' דב' נא' בגרגיר (31) (here again at least two pages are missing just as No. 22); ג' דב' מעין העו' הבא (33); ג' ידות הן (32); ג' הודו ואבדו (35); ג' דב' נאמרו בצפורן (34); ג' שדברו אמת ואבדו (37); ג' שיראו ונהלו (36); ג' דב' אין (39); ג' דב' מכרין עליהן הקב"ה (38); ג' דב' שאין להן מחילה (40); אדם נמנע מהן ג' שאם עשו תשובה (42); ג' דב' שהגוים נאנחין (41); ג' דב' מתישין את הגוף (43); אין הקב"ה חפין בהן; אמר ר' שמעון בן יוחאי ג' שהקב"ה שונאן (44) ר' חונא בריה דר' (46); ג' שהקב"ה אוהבן (45) יהושע בן לוי חלה ונמשך לאותו העו' כמה ימים וכמה ג' דב' מרבין את הובל (47); לילות וכו' (48); ג' דב' נכנסין (49); וג' דב' ממעטין את הזבל ג' דב' (51); ג' אין נכנסין גוף (50); לגוף ג' מתין בלא זמנן (52); מרחיבין את לבו שלאדם ג' שנים (54); ג' פעמים בכל יום הכרוז יוצא (53) אמ' ר' שמעון בג' דב' (55); נחלקו ב"ש וב"ה ר' עקיבה אומ' בג' (56); אני אוהב את הפרסיים בג' דב' תלמידי (57); דב' אני אוהב את המדיים בג' (59); בג' דב' אדם ניבר (58); חכ' ניכרים ג' כל זמן שמזקינין (60); דב' עיניו שלאדם כהות ג' דב' מאריכין ימיו שלאדם (62); ג' עזים (61) ג' (64); ג' דב' אמ' בן עזאי שראה בר' עקי' (63) (66); ג' דב' ממעטין את הורע (65); דב' מקצרין ימיו ג' חיים ואינן חיים (67); ג' מתים בשהן מספרין ג' (69); ג' דב' העושה אותן קרוב למיתה (68) ג' אינן רואין פני (70); דב' נאמרו באספרגם ג' (72); ג' דב' צוה ר' יהושע את בנו (71); גיהנם ג' דב' אמ' חכמ' אכל ולא שתה (73); קלין הן ג' צועקין (75); ג' דב' משיבין את הנפש (74) ג' (77); ג' דב' נאמרו בפוך (76); ואינן נענין ג' שונאין זה את זה (78); דב' נאמרו בכותח הבבלי ג' דמעות יפות (80); ג' אוהבין זה את זה (79) ג' (83); ג' מעינות הם (82); ג' דמעות רעות (81) ג' (84); ג' שאין להם מחילה הסך לחברו מפך ריקן ג' שאין (85); שאין להם מחילה גר שחזר לסורו

ה' דב' מעמידין את החכמה (5) ; דב' אמ' בן עזאי (here again at least two pages are missing) ; בה' דב' נכר הכלב (6) of which the Arabic translation alone is preserved ; (7) ה' דב' ; ה' דב' שיעורן טפח (8) ; נאמרו בקרומות שלקנה ה' דב' (10) ; ה' דב' נאמרו בגחלת שלהקדש (9) נאמרו באש שלשמים, the end of which is missing, likewise the next pages ; (11) ה' דב' ה' שהמול (אולי צ"ל (12) ; שהקב"ה מתחרט עליהן ; ה' שאין הדעת סובלתן (13) ; שהמבול) בא בגללן (14) and (15) ; ה' דב' העושה אותן דמו בראשו ה' דב' נאמרו בשום (the end is missing).

The beginning of the fourth chapter is missing. The remaining part beg. אזל איתי סהדי אשכחיה לרב פפא דיתיב בערסא אמר ליה את קטלתיה באותה שעה אמרו ואל תשב על מטה ארמית ותפסיר דאלך קאלו אלעלמא וכו', and contains : (1) ו' דב' צוה ר' עקי' את ר' יהוש' ; (2) ו' דב' צוה ר' עקי' את ר' שמעון בן יוחאי ו' דב' נאמרו (4) ; ו' דב' עשה חזקיהו המלך (3) ו' (6) ; ו' דב' משכחין את החכ' (5) ; בפתילה שאלו את ר' (7) ; דב' מאריכין ימיו שלאדם ו' דב' (9) ; ו' דב' סימן יפה לחולה (8) ; זכאי ; ו' דב' מחזירין את החולה (10) ; מרפאין את החולה ו' דב' נאמרו (12) ; ו' דב' נוהגין בבני אדם (11) ; ו' דב' נאמרו ביין (14) ; ו' דמעות הן (13) ; בשדים ; ו' דב' נאמרו בבצל (16) ; ו' דב' נאמרו בשכר (15) ו' אימות הן (18) ; ו' שמות יש לו לשלמ' (17) (here again at least two pages are missing) ; ו' דב' נאמרו בעמי (20) and ; ו' אשות הן (19) הארץ.

The fifth chapter is headed : פרק חמישי והו פרק השבעה, and contains : (1) ז' דב' נבראו (3) ; ז' כתות שלצדיקים (2) ; קודם בריאת העולם ; ר' שמעון בן מנסיא אומר לשבע שמחות מדמין ; ז' יורדין לגיהנם (5) ; ז' דב' נאמרו בגסי הרוח (4) ז' שמות יש לו (7) ; ז' מצות נצטוו בני נח (6) ז' שמות יש (9) ; ז' שמות יש לגיהנם (8) ; לאריה (11) ; ז' שמות יש לו ליתרו (10) ; לו ליצר הרע ז' שכבו (13) ; ז' כורתי ברית (12) ; ז' רעים (!) ; ז' שאין להן חלק לעו' הבא (14) ; בכבוד העולם (16) ; ז' דב' מביאין את האדם לידי תחתוניות (15) ז' פתחים פטורין (17) ; ז' דב' מכוסין מבני אדם ז' (19) ; ז' עולמות אדם רואה (18) ; מן המזוזה ז' כמנודין (21) ; ז' יורשי גיהנם (20) ; רקיעים ז' פרושים (22) and ; לשמים.

; ג' שאלמלא קליפתן החיצונה אינן (86) ; להן קבורה (88) ; ג' שקולין זה בזה (87) ; יוצאין מבטן העליון ; ג' דב' צוה מלאך המות את ר' יהוש' בן לוי ; ג' מבטלין את האדם מדברי תורה (89) ג' (91) ; ג' דב' מרחיבין דעתו שלאדם (90) ג' דב' שאליהו עתיד (92) ; קולות ערבין (here again at least two pages are missing) ; (93) ג' דב' (94) ; אמ' ר' יוסי כל האוכל שלש סעודות ג' דב' ביקשו אבות (95) ; אמ' ר' יוסי בן קסמא ג' כתות (97) ; ג' מתנות טובות (96) ; העו' ; ג' שהקב"ה אוהבן (98) ; שלמלאכי השרת ג' מדות (100) ; ג' שמות יש לו ליצר הרע (99) ג' דב' שנה הקב"ה (101) ; ברא הקב"ה בעולמו כל מי שאין לו אשה נמנע מג' (102) ; בבני אדם ג' דב' אמרו חכמים קנקנים שלגוים (103) ; דב' אמר רבי יצחק ג' פעמים בשנה חייב (104) ; וכו' מתוך ג' דב' אין אדם רשאי (105) ; אדם לטהר ג' דב' אמרו לעולם יאכל (106) ; and לעמוד ; אדם וכו'.

The beginning and the end of the second chapter are missing. The remaining part contains the following sentences : (1) ' דב' גנאי ד' (3) ; ד' שהקב"ה מעיד עליהן (2) ; הם לתל' חכ' (5) ; ד' מדות יפות לבני אדם (4) ; צריכין שמור ד' מדות רעות לבני אדם (here at least two pages are missing) ; ד' דב' שאם עשה אותן אדם (6) ד' (8) ; ד' דב' שאם עשה אותן דמו בראשו (7) ד' דב' (9) ; דב' שהגוים מכעיסין את האל בהן ד' מיני (11) ; ד' סימנין הן (10) ; אמרו חכ' ד' דב' צריך (13) ; ד' אויבי אדם (12) ; שליו הן ד' דב' העושה אותן (14) ; תלמיד חכמים ללמוד ; ד' פרוטות שאין בהן סימן ברכה (15) ; דמו בראשו ד' דב' נאמרו (17) ; ד' מדות נותנות חיים (16) ד' דב' (19) ; ד' דב' מזכירין את העון (18) ; בפת ד' דב' צריך אדם ללמוד בכל (20) ; צריכין חיזוק יום (here again at least two pages are missing) ; ד' דב' צוה אחיתופל (22) ; ד' כתות (21) ; לעולם יהא אדם (24) and ; ד' נכנסו לפרדס (23) מענה רך ומשיב חמה.

The beginning and end of the third chapter are missing. The remaining part beg. פקלת לה איש ראית קאל לי אלעשבה תגאהי פקלת לה אוריניהא קאל אנא מחלף אן לא אוריהא למכלוק, and contains : (1) ה' דב' שכל אחד מהן ה' דב' כל אחד מהן אחד ששים (2) ; משישים ה' (4) ; ה' דב' היה מחוסר הבית האחרון (3) ; מחברו

The sixth chapter is headed: פרק ששי שמונה, והוא פרק השמונה, and contains: (1) בח' דב' נבחר מות; and (2) שמות יש לו למשיח מן החיים.

The seventh chapter is headed: פרק שביעי ט' שירדו לגן, והו פרק התשעה, and contains (1) ט' אין מתפללין עד שהקב"ה עדן בחייהן; and (2) ממלא עמהן תפלה.

The eighth chapter is headed: פרק שמיני י' שלא, והו פרק העשרות, and contains: (1) י' דב' נאמרו בבוס שלברכה (2); טעמו טעם מיתה י' ממזרים (4); י' דב' ברא הקב"ה בעולמו (3) י' דב' נבראו בין השמשות (5); ואינן ממזרים (here again two pages are missing); and (6) י' נקודות, of which the beginning is missing.

The next chapter is headed: פרק תשיעי היא, והו פרק האחד עשר, and contains: (1) י"א דב' רובן (2); הכת' בתורה ביוד אחד עשר; י"א דב' מרבין את הזרע (3); קשה ומיעוטן טוב; י"א נמשחו (5); י"א דב' ממעטין כוחו שלאדם (4); and (6) לעולם תהא נאה בצאתיך ובבואיך.

The tenth chapter beg. פרק עשירי כיצד אדם מכבד את רבו בזמן ששניהן מהלכין בדרך נותנו ער' ושפי' דמים לימינו ואין נותנו, and ends: ושבועת שקר וחלול השם ולשון הרע וגסות הרוח וגזל שאינו חוזר וגזל הצבור ולשון שקר ועזות פנים וחימוד וצר עין והחושד בש', between the beg. and end at least two pages are missing.

Chapter XI contains: (1) ט"ו ו נאמרו ט"ו מדות נאמרו בתלמיד חב'; (2) בפרשת היין; and (3) רבי נחמיה אומר ט"ז דברים נאמרו בארבה.

Chapter XII contains: (1) כ"ב דברים כ"ד מתנות כהונה נתנו לאהרן; (2) נאמרו בגרע ולבניו; and (3) כ"ב מדות טובות ברא הקב"ה בעולמו.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 90 pp. of 20 ll. to a p.

There are the following entries of births attached to the MS., probably written by owners of the MS.: (1) *Joseph.* His entries read: (a) נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב אלהים ישימהו על אביו ועל אמו סימן טוב ישע בן יוסף יום רביעי דהוא שיתה יומין בירח אלול שלשנת אתתי"ט לשטרות (= 1508) אלהים יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ויתקיים עליו מקרא שכת' כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום ויתקיים עליו מקרא שכת' יברכך יי' וישמריך יאר יי' פניו אליך ויחנך ישא יי' פניו אליך וישם לך שלום; and (b) נולדה הבת המבורכת ממלכה בת יוסף יום חמישי שבעה עשר בתמוז שנת אתת"כ (= 1509).

(2) *David.* The entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב אלהים ישימהו על אביו ועל אמו סימן טוב ישע ביר' דוד יום סבעה ועשרין בחדש מרחשון שלשנת אתתל"ז לשטרות (= 1526) אלהים יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ויתקיים וכו'.

(3) *Salem.* The entry reads: נולדה הבת המבורכת חכאיה בנת סאלם יום שלישי שהו ששי בחשרי שנת אתתמ"ז שנין לשטרות (= 1536) תהי רגל מבור' ועליה יתקיים מקרא שכ' תבו' מנש' יעל אש' חב' הק' ויתק' על' מק' שכת' יברכך יאר ישא אמן נצח סלה.

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

783

ילקוט תלמוד תורה לר' יעקב בר חננאל סקילי

Midrashic Collectanea by R. Jacob b. Hananeel of Sicily.

The MS. contains the first part of R. Jacob b. Hananeel's work comprising his compilation of Midrashim on the Book of Genesis. The MS. is complete, only the first two pages of the introduction being missing. The MS. proper beg. ענין אחר כאשר עשו ר' יהודה ור' נחמיה בפרשת האזינו ובכמה סדרים וכן עשו תנאים אחרים ולפעמים יסדרם התנא או האמורה הפסוק וידרוש או יפרש כאשר עשה ר' שמעון בפסוק לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו'.

The late Dr. S. Poznański published the whole introduction of the ילקוט תלמוד תורה in the הצופה מארץ הגר, III (5674), pp. 1–22, and gave an account of the sources used by the author. We shall confine ourselves to a description of the MS. and give a full

account of the Midrashim used by the author.

The first section (pp. 5–98) beg. בראשית ברא אלהים אמ׳ ר׳ יונה בשם ר׳ לוי למה נברא העולם בבית מה בית זה סתום מכל צדדיו ופתוח מלפניו, and ends: אמ׳ ר׳ סימון מצינו שהב״ה עושה חסד עם הראשונים בזכות האחרונים ומנין שנ׳ ונח מצא חן באי זה זכות בזכות תולדות הה״ד אלה תולדות נח. רבה.

Sec. תולדות נח (pp. 98–138) beg. אמ׳ ר׳ אבהו כל מקום שנאמ׳ אלה פסל את הראשונים ותהי שרי עקרה אין לה ולד אמ׳ רב, and ends: נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנאמר אין לה ולד אפי׳ בית ולד אין לה. הבא על יבמתו.

Sec. לך לך מארצך (pp. 138–180) beg. ויאמר יי׳ אל אברם לך לך אמ׳ ר׳ ברכיה למלך שנפלה לו מרגלית מראשו ועמד המלך שם וכו׳, and ends: וקבל צוויו של הב״ה והלך ומל עצמו שנ׳ נימול אברהם רבן גמליאל אומר לא מלו אלא רפאל ולאחר שמלו בא הב״ה לבקרו שנ׳ וירא אליו יי׳ וגומ׳ ילמדנו התם.

Sec. וירא אליו (pp. 180–228) beg. לכל הנביאים נגלה להם בחזון ולאברהם בחזון ובמראה עד שלא השקיע הב״ה שמשה של שרה, and ends: הזריחה שמשה של רבקה שנ׳ הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך וגו׳ ובתואל ילד את רבקה ואחר כך ויהיו חיי שרה רבה.

Sec. ויהיו חיי שרה (pp. 229–247) beg. זש״ה נומה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבו, and ends: ד״א ואלה שני חיי ישמעאל. מה ראה הכתוב לחשב שנותיו של רשע כאן אלא על ידי שבא מדקדקו של מדבר כאן לגמול חסד לאביו. רבה.

Sec. ואלה תולדות יצחק (pp. 247–276) beg. אמר ר׳ אבהו כל מקום שנ׳ אלה פסל את הראשונים, and ends: ממרד שמרדו עשו וישמעאל בהב״ה באתה להם תקלה. ויצא מצרה צדיק. זה יעקב שנ׳ ויצא יעקב מבאר שבע. רבה תולדות.

Sec. ויצא יעקב (pp. 276–310) beg. ויצא יעקב מבאר שבע אמ׳ רבי הושעיא כבר כתי׳ וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וכו׳, and ends: באותה שעה פתח יעקב ואמר להם הואיל ובאתם אשלח אתכם לפני אחי הה״ד וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו סדר אליהו רבה.

Sec. וישלח יעקב מלאכים לפניו (310–338) beg. וש״ה כי מלאביו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, and ends: וכן לענין הצדיקים אברם הוא אברהם. הוא משה ואהרן הם בצדקתם מתחלתם ועד סופם וכו׳. פ״ק דמגלה.

Sec. וישב יעקב (pp. 338–366) beg. אמ׳ ר׳ יוחנן כל מקום שנ׳ וישב אינו אלא לשון צער, and ends: אמר לו הב״ה אתה שבחתו ואני לא שבחתיו. ויהי מקץ שנתים ימים רבה.

Sec. ויהי מקץ (pp. 366–383) beg. כתיב בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור, and ends: ואתם עלו לשלום. השלום דכולה. נשפה העולם דכולה נטפה השלום דכולה קטטה ורוח הקדש אומרת שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

Sec. ויגש אליו יהודה (pp. 383–394) beg. ר׳ יהודה ור׳ נחמיה ורבנין ר׳ יהודה אומר הגישה למלחמה בר״א ויגש וכו׳, and ends: וישב ישראל (!) בארץ מגורי אביו ויבא יוסף וגו׳ וכו׳ וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות וגו׳. וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויקרבו ימי ישראל וגומ׳. חלק.

Sec. ויחי יעקב בארץ מצרים (pp. 395–419) למה פרשה זו סתומה יותר מכל פרשיות של תורה, and ends: ד״א אמ׳ להם אם אני הורג אתכם יאמרו המצריים עם אחיו אינו משמר אמונה עמנו לא כל שכן הוי וינחם אותם וידבר על לבם דברים טובים דברים ניחומים. פסיקתא דרב כהנא תם בנל״ך ואע״י אנ״ס.

The author used the following Rabbinic sources which we register in alphabetical order.

(1) אבות דר׳ נתן p. 6, עשר שמות נקראת הארץ נקראת ראשית שנ׳ בראשית ברא אלהים; חמשה זקנים כתבו את התורה לתלמי המלך p. 7; יונית ושנים עשר דבר שנו בה ואלו הן וכו׳ p. 48; אמר ר׳ אליעזר גדולה היא מלאכה שאפי׳ אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה וכו׳ וכן הוא אומר ולימדתם (!) אותם ושמרתם לעשותם; ויקרא האדם שמות קרא לבהמה בהמה p. 51 וחזר וקרא שם לכל אחת ואחת קרא לחיה חיה וכו׳ קרא לעופות עופות וכו׳ קרא למלאכי השרת מעופפים וכו׳ ויש אומרים אף להב״ה קרא שם וכו׳; שאלה מטרונה את ר׳ יהושע אמרה לו והלא p. 53 מתחלת ברייתו של עולם גנבה היתה שם אמ׳ לה חס וחלילה לא גנב המקום כלום. אמשול לך משל למה הדבר דומה לאחד שנטל ליטרא מן הטבח והיה בה עצם ואמ׳ לטבח הא לך עצם זה ותן לי

ואביה יושבים ושונים בבית המדרש והיא יוצאת ויאמר ראובן אל p. 377 ; לראות בבנות הארץ וכו׳ אביו לאמר את שני בני תמית שואל שלא כראוי יעקב p. 379 ; ומשיב שלא בענין זה ראובן וכו׳ יתנבא ולא ידע מה נתנבא שנ׳ וישלח לכם את חמשה קל וחומר בתורה הן p. 382 ; אחיכם וכו׳ כי טוב כל ארץ p. 389 ; כסף אשר מצאנו וכו׳ ; מצרים לכם הוא נתנבא ולא ידע מה נבא וכו׳ ובאבות דר׳ נתן ר׳ יהודה בן חבינאי and p. 404 . פחדת חטאת זנית

בראשית אין ראשית אלא חכמה p. 5, בהיר (2) ואין חכמה אלא ברכה כד״א ויברך אלהים את שלמה ובמה ויי׳ נתן חכמה לשלמה ומפני מה מתחיל בבית כמה דמתחיל ברכה ומנא לן דהתורה נקראת מאי דכתי׳ מעולם נסכתי מראש p. 6 ; ברכה וכו׳ אמרה תורה אני קדמתי להיות ראש לעולם ואם תאמר שמא הארץ קדמה ת״ל מקדמי ארץ כד״א בראשית ברא אלהים וכו׳ ומאי הוה דתחלת תורה בבית דכתי׳ בראשית וכו׳ תרי אלפין ואחר כך ; ראשית כד״א אלפים שנה יש לו שהוא ראשית ר׳ ישמעאל שאל לרבי עקיבא מאי דכתי׳ את p. 8 השמים ואת הארץ אמ׳ לו אלמלא לא נאמר את היינו אומרי׳ שמים וארץ אלוהות הן. אמר לו העבודה יגעת ולא ביררת כן דברת. אבל את לרבות חמה ולבנה כוכבי׳ ומזלות ואת לרבות אילנות אמר רבי ברכיה מאי p. 10 ; ודשאים וג״ע וכו׳ דכתי׳ והארץ היתה תוהו מה היתה שכבר היתה תוהו ומאי בהו. אלא תהו היתה ומאי תהו דבר המתהא בני אדם וחזרה לבהו דבר שיש בו ממש ישב ר׳ כוי ודרש מאי דכתיב יוצר p. 14 ; וכו׳ אור ובורא חשך וכו׳ אמר רבי ברכיה מאי האורה קדמה לעולם וכו׳ אמר רבי ברכיה מאי דכתי׳ ויאמר אלהים יהי אור וכו׳ שאלו תלמידיו לר׳ יוחנן מאי נינהו עשרה מאמרות וכו׳ ואמר ר׳ יוחנן שני אורים בצלם אלהים ברא אותו p. 29 ; גדולים היו וכו׳ האזן דמות האלף והאלף עיקריהון דעשר הדברות הילכך לא תמלא האזן משמוע וכשם ששם הב״ה חכמה גדולה באזן לאין תכלית כך יש הכח ההוא מאי דכתי׳ זכר ונקבה .ibid ; בכל האברים וכו׳ ברא אותם אפשר לומר כן והכתי׳ ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו ואחר כך אעשה לו עזר כנגדו ויקח אחת מצלעותיו אלא אימא כתי׳ בהו יצירה וכתי׳ בהו עשייה וכתי׳ בהו אמר ר׳ יוחנן שני אורים p. 31 ; בריאה וכו׳ גדולים היו דכתיב ויהי אור ועל שניהם נאמר כי טוב ולקח הב״ה האחד וגנזו לצדיקים לעתיד לבא בשר תחתיו וכי גנב זה בלום אמ׳ לו לאו. אמ׳ לה p. 54 ; כך עשה המקום עם אדם הראשון וכו׳ מעשה בתלמידיו של ר׳ יהודה שהיו יושבין ושונין ועברה כלה לפניהם אמ׳ להם יהודה חבירנו עמדו ויאמר האדם זאת .ibid ; והתעסקו עם הכלה וכו׳ הפעם וגו׳ כיון שראה אדם הראשון את חוה אמ׳ זה זוגי שנ׳ ויאמר האדם זאת הפעם וגו׳ זאת נבראת מכאן ואילך אדם נושא אשה ומצווה על פריה ורביה. זאת הפעם הפעם הזאת נעשה המקום שושבין לאדם p. 56 ; מכאן ואילך אדם קונה לו שושבין לעצמו היו מתונין בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה שכך את מוצא [הב״ה] עשה סייג לדבריו ואף אדם הראשון הב״ה מנין שנ׳ ואמרו כל הגוים על ארבע מדות בנשים p. 58 ; מה עשה יי׳ וכו׳ p. 61 ; גרגרניות קנואיות עצלניות ציתניות וכו׳ ארבעה שגו ברומה אדם קין בלעם חזקיהו אדם כל התרעמנים p. 62 ; מנין ויאמר לו איכה וכו׳ הלא אם p. 77 ; תלמידיו של אדם הראשון הם וכו׳ תטיב שאת וגו׳ איסי בן יהודה אומר חמשה דברים יש בתורה שאין להם הברע וכו׳. אבות דר׳ נתן ארבעה שגו בדומה וכו׳ p. 79 ; ובכמה מקומות שלשה חישבו מחשבה רעה וגילה הב״ה מחישבתם לכל ; באי עולם וכו׳. אבות דר׳ נתן וקצתה בילמדנו חמשה קל וחומר נאמרו בתורה כי שבעתים p. 83 p. 149 ; יוקם קין קל וחומר ולמך שבעים ושבעה עשר יודין בתורה מלך בלע היא צוער הלא הוא אמ׳ למה נקרא שמו שדי שדיו לעולם p. 171 ; לי וכו׳ קמח סולת p. 185 ; בו ד״א שדי שאמר לעולם די אמ׳ ר׳ יצחק כתי׳ קמח וכתי׳ סולת מכאן אמרו שהאשה עינה צרה באורחים יתר מן האיש אבות ויאמרו אליו איה שרה p. 187 ; דר׳ נתן וברכה אשתך וגו׳ תניא למה נקוד על איה שהיו יודעין ולא ידע p. 204 ; היכן היא ספרי ובאבות דר׳ נתן בשכבה ובקומה למה הנקיד על ובקומה לומר לך שבשכבה הרגיש ובקומה לא הרגיש אבל הצעירה אל ארץ המוריה עשרה חלקים חכמה p. 218 ; וכו׳ ירדו לעולם תשעה בירושלם ואחד בכל העולם p. 263 ארבע מדות בנשים, v. above as to p. 58 ; p. 272 ויישא עשו קולו ויבך שלשה בכו ; ושמע הב״ה בביתם ואלו הן הגר ועשו וחזקיה p. 290 עשרה דברים בגולם ועשרה בחכם וכו׳ p. 296 ; ואומר על שהוא יודע אומר ידעתי וכו׳ הבה לי בנים למה אמרה הבה לי בנים ולא אמרה תנה מלמד שבאותן שבע שנים שעבד בה אמ׳ לה p. 326 ; עתיד הב״ה להעמיד ממני י״ב שבטים וכו׳ חופר גומץ בו יפול זו דינה בת לאה שהיו אחיה

האור הראשון דאמ' ר' מאי דכתי' ויאמ' אלהים יהי וישבע יעקב בפחד אביו יצחק p. 309 ; אור וכו' אברהם יצחק ויעקב ניתנו להם כוחות אחד לכל אחד ואחד במדה שהלך כל אחד ואחד דוגמתה נתן ויתן יד ר' אמורא ישב ודרש מפני p. 354 ; לו וכו' מה זכתה תמר ויצא ממנה פרץ וזרח מפני שהיה and ; שמה תמר וכו' זכר ונקבה בראם הבהיר כשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו מעוטר p. 413 כחתן וכלה בקישוריה וירד עליו תחיית טל מן השמים ונדשנו עצמותיו ונעשה גם הוא גבור וכו' ישב ר' אמורא ודרש מאי טעמא זרקה בסוף התיבה ואינה בראשה ללמדך שאותה תגה עולה עד למעלה וכו'.

ויהי אחרי הדברים p. 398, בראשית רבה (3) האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם חולה ומצוה בשעת מיתה אלא כשהיה בא עת פטירתו היה מתעטש ונפשו יוצאה מנחיריו עד שבא יעקב אבינו ובקש רחמים על זאת וכו' פרקי ר' אליעזר. ובהשוכר את הפועלים. ובחופת אליהו ובילמדנו ובבראשי' רבה. וישלח p. 400 and ; בכלהו משנה הלשון קצת ישראל את ימינו וכו' אמר ר' נחוניא וכי מן התולדות אין אנו יודעים שהוא הצעיר אלא שהיה מצער עסקיו ומתוך כך זכה לבכורה ומה אם הצעיר על ידי שהיה מצער עסקיו כך גדול שהוא מצער עסקיו על אחת כמה וכמה. בראשית רבה.

ויקרא יי אלהים אל p. 60, דרך ארץ רבה (4) האדם וגו' לא יכנס אדם לבית חבירו פתאום וילמוד כל אדם דרך ארץ מן המקום שעמד על פתח הגן וקרא לאדם ויאמר לא איכה. דרך ארץ ויראו בני האלהים ומאי עובדייהו דעוא p. 92 ; רבה ועואל מעיקרא אמרי קמי רחמנא מה אנוש כי תזכרנו וגו' אמר להם הב"ה השתא חזיתון דאתון טעיתון טפי מניהון אשלוט בהון יצרא בישא וניחות וכי הוה להו יצרא מאי אהני ברביקה אי הכי היינו דכתיב ויראו בני האלהים ויולדו להם דכיון דמדבקי בהו ומעלי לגבריהי מדמו בניהי למלאכי. גמר דרך תנא ארבע מלכיות הללו לא נתכוונו p. 150 ; ארץ אלא בשביל אברהם שנ' ויבואו אל עין משפט היא ; קדש. הוא קדוש שנתקדש עליו שם שמים וכו' תנא מיכאל ורפאל וגבריאל מיכאל לבשר p. 196 את שרה רפאל לרפאת את אברהם גבריאל להפוך מנין שמשיבין p. 239 ; את סדום וכו' גמר דרך ארץ על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון שנ' ויאמר בת and ; מי את הגידי נא לי וכו' גמר דרך ארץ

הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך וגו' מלמד ; שאור הראשון אין כל בריה יכולה להסתכל בו וכו' ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים אמ' ר' p. 39 ינאי הארץ נבראת תחלה לשמים שנא' ביום עשות וכו' אמרו לו והכתי' בראשית ברא וכו' אמ' להם למלך שקנה חפין נאה ולא היה שלם קרא עליו שם וכו' למלך שהיתה לו מרגלית טובה והיא חמדת וכל אשר יקרא לו האדם וכו' p. 51 ; מלכותו וכו' ; כל שברא הב"ה בעולמו שם שמו מענייני וכו' שאלו תלמידיו מר' אימורא אימא לן עובדא p. 56 דנחש היכי הוה אמ' להם סמאל הרשע קשר עם מה היה p. 61 ; כל צבאות מעלה על רבו וכו' לבושו של אדם הראשון עור צפורן וענן כבוד מכסה עליו וכיון שאכל מפירות האילן נפשט עור הצפורן שאלו תלמידיו מר' אימורא אימא לן p. 65 ; וכו' עובדא דנחש היכי הוה וכו' לעיל עד והביא שלשתן וגזר עליהם גזר דין תשע קללות ומות והפיל את ; סמאל ואת הכת שלו ממקום קדושתו מן השמים וכו' מאי לולב מה לולב זה כתוב ל"ו לב אף ללב p. 74 מסור ל"ו ומה לב זה שלשים ושתים פלאות חכמה ; בו אף בכל נתיב ונתיב מהם צורה שומרת וכו' מאי שטן מלמד שיש לו להב"ה מדה אחת p. 119 ששמה רעה והיא לצפונו של הב"ה שנ' מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ כלומר כל רעה ; שהיא באה על כל יושבי הארץ מצפון היא באה מאי דכתיב אשר כרת את אברהם כרת לו p. 174 ברית בין עשר אצבעות ידיו ורגליו נתבייש אברהם למה p. 175 ; אמ' לו הב"ה אני הנה בריתי וכו' הוסיף הב"ה ה"א לאברהם יותר משאר אותיות כדי שיזכו כל איבריו של אדם לחיי העולם הבא שהוא p. 190 ; נמשל לים בביכול שבו נשלם הבנין וכו' אמר ליה רב המנונא להההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא קמיה מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה אמ' ליה דהא כתיב זכר צדיק לברכה. p. 216 ; מדאוריתא מנא לן דכתי' ויי אמר המכסה ויטע אשל וגו' מאי דכתי' וישמור משמרתי כך אמרה מדת החסד כל ימי היות אברה' בעול' לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ד"א ויי ברך את אברהם p. 235 ; שם במקומי וכו' בכל מאי ברוגז רחם תזכור בעת שיחטא[ו] בניך לך ותכעום עליהם רחם תזכור מאי רחם תזכור זכור אותו שאמר ארחמך יי חזקי ונתת לו המדה יושב אהלים ישב ר' אמוראי p. 254 ; הזאת וכו' ודרש מאי דכתי' אוהב יי שערי ציון מכל משכנות יעקב שערי ציון פתחי עולם הם ואין שער אלא פתח מאי ניהו יראת יי היא אוצרו זה p. 257 ; ובו'

היו נושרות ומטיפות דמעות מעיניהם על מקום פטירתו כיון שראו כך עשו לו הספד גדול מלמטה, v. Yalḳuṭ Shim'oni, Gen. § 42, where the passage is quoted in the name of the Midrash Abkhir; ibid. ויולד בן מפני מה לא נאמר בשמו כמו שנ' קין הבל מהללאל וכולן מפני שמתושלח חכם גדול היה והיה מזהיר את יְשַׂרְאֵל ביתו שלא יקראו אותו בשם דור המבול שמא כשפים יעשו לו והיה ירא שמא יהרגוהו בכשפיהם וגדל עד שנשא אשה והוליד בן ובא אל אביו ואמ' לו נולד בן ואמ' לו קרא שמו נח שהוא ינחם הדורות ושמך יהא למך כיון ששמעו אנשי דור המבול שקרא שמו נח שמחו ואמרו זה ינחמנו ממעשינו אמר להם מתושלח אם כן עשו תשובה וינחם אתכם ואם לאו אין מנחם אתכם, v. also Midrash Abkhir, l.c. § 42; p. 91 ויראו בני האלהים וגו' אלו בני קין שהיו נאים ביופין וגבוהין בקומתן ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו שהיו הבעולות נשואות לבעליהן מניחות לבעליהן ובורחות אליהם בעבור יופין. ומנין שבני קין נקראו בני האלהים שכך אמרה חוה קניתי איש את יי' ד"א ויראו בני האלהים זה עזה ועזאל שהיו יושבין ברקיע והורידו עצמן לארץ כשהיו ברקיע והיו שומעין כשהיה הב"ה אומר אמחה את האדם אשר בראתי וגו' אמרו לפניו רבונו של עולם ותדעהו ובן אדם ותחשבהו וכו'. אמר להם הב"ה אם הייתם בארץ כבני אדם אלו ותראו נשים יפפיות שיש ביניהם מיד היה נכנס יצר הרע בקרבכם והיה מחטיא אתכם היינו דכתיב ויראו בני האלהים וגו' כיון שראו בקשו לחזור לרקיע אמרו לפניו רבונו של עולם דיינו בניסיון זה אמר להם כבר נטמאם (צ"ל הנפילים p. 94; נטמאתם) ואין אתם נטהרים עוד היו בארץ. אלו בני בניו של קין שהיו גדולים ושליטים בכל הדור ההוא. וגם אחרי כן אשר יבואו בני האלהים וכו' אלו בני בניו של קין שנולדו מבנות האדם ויצאו נאים והדורים בקומה וגבורים בכח יתר מאבותיהם וילדו להם ביופין ובדמותן. המה הגבורים שהיו ראשונים לכל תולדות בני אדם מפני שהם היו מיום שנברא העולם והינו אשר מעולם p. 95; אנשי השם רצחנים בני רצחנין קין הרג הבל למך הרג קין ובנו. הה"ד אנשי השם ד"א הנפילים היו בארץ זה עזא ועזאל המה הגבורים וגו'. בתחלה היו אנשי השם ועכשיו היכן הם אמ' ר' אלעזר בר' יוסי קשורים הם בשלש[ל]אות של ברזל ותלואים בהרי חשך וחוזרין כל השנה כולה עד שיכלו עד כאצבע וחוזרין ועומדין כבראשונה ומלמדים כשפים לאותם שנטמאו וירא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו p. 393 (צ"ל צואריו) עוד. העבר רצונך ורצון חברך מפני רצון שמים שכן מצינו ביעק' שלא נשק ליוסף בנו וכו'.

בצלמו שלשה עשר בני p. 29, חופת אליהו (5) אדם יצאו מהולין ואלו הן אדם שת נח שם יעקב יוסף משה בלעם איוב שמואל דוד ירמיהו זרובבל אדם מנין שנ' ויברא אלהים את האדם בצלמו. מהו בצלמו, a gloss reads: חמשה p. 71; י"ג בני אדם שבאו מהולין דברים עשאן הב"ה בגמילות חסדים מזויג זה לזה מלביש ערומים וקובר מתים ומנחם אבלים. מלביש ערומים דכתי' ויעש יי אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. חופת אליהו ובפרקא קא (צ"ל קמא) שלשה עשר בני אדם יצאו מהולין וכו' p. 87; דסוטא ויהיו כל ימי אדם אשר חי וגו' ibid.; חופת אליהו אמ' ל מפא(!) שמעתי מפי הראשונים ששנותיו של אדם הראשון א[ל]ף שנים שבעים מהם להיכן הלכו אמ' ר' ינאי בא וראה ושמע דברי הגדה שמושבין לבו של אדם כמים אמ' לו ומה כך שמעתי ששנותיו של אדם הראשון אלף שנים ובשעה שברא הב"ה האדם העביר לפניו כל הדורות שהם עתידין להיות לקראת שם ומול כל אחד ואחד מהם כיון שהגיעו למולו של דוד וראה שהוא משורר מזמר ומשבח כל מיני תושבחות וראה יופיו ומלכותו חמוד ונאה והיו לו חקוקים שלש שעות לחייו אמר אדם הראשון לפני הב"ה רבונו של עולם היש תקנה לזה אמ' לו הן אמ' לפניו רבו' של עולם כמה ימי חיי אלף שנים אמר לפניו שבעים מהם יהיו לזה במולו וכו' חופת אליהו למה נקרא שמו שת לפי שנשתל תחת p. 88; ע"ש הבל ואחריו אנוש ולמה נקרא שמו אנוש שנולד בדור אנוש ואחריו קינן לפי שקינן לדורו רעה והטעה אותם. ואחריו מהללאל לפי שהוא חזר בתשובה והתחיל להלל ולשבח להב"ה. ואחריו ירד לפי שבימיו ירדו דורו למדרגה התחתונה ואחריו חנוך לפי שהוא הלך בדרכי שמים ועליו אמר הכתוב אשרי תבחר ותקרב ובשהוא אומר ויתהלך ויהיו p. 89; חנוך את האלהים מלמד שלקחו וגנזו כל ימי מתושלח וגו' מתושלח צדיק גמור היה ולמה נקרא שמו מתושלח שבכל דבור ודבור שהיה יוצא מפיו היה מושל עליו מאתים ושלשים משל בשבחו של הב"ה והיה שונה תשע מאות סדרי משנה סימן תשׁה שלש מאות באלפים של תוהו ושלש מאות באלפים של תורה ושלש מאות באלפים של ימות המשיח ובשעה שמת נשמע קול רעם גדול ברקיע שהיו עושין לו הספד תשׁה שורות של מלאכי השרת כנגד תשׁר סדרי משנה שהיה שונה ואף חיות הקדש

ראה יעקב וגו׳ ויגש יעקב ויגל את האבן. מה בין יעקב למשה במשה (צ״ל ביעקב) כתי׳ ויגל את האבן כיון שראוהו המים עלו מעצמן מה שאין כן במשה דכתי׳ ארבע אבקות הן אבק p. 340; וגם דלה דלה לנו רבית אבק ע״ז אבק לשון הרע אבק הרשות. אבק לשון הרע דכתי׳ ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם מבאן אמרו שני צדיקים לקו מזה יעקב ויוסף. יוסף שספר לקה אחת ומה היא גרם לעצמו בית האסורים שנים עשר שנה ויעקב שקבלו לקה שתים שנסתלקה ממנו שכינה עשרים ושתים שנה. הא למדת שכל המספר לשון הרע לוקה אחת והמקבלו לוקה שתים וגורם רעות רבות לעצמו; and p. 398 ויהי אחרי הדברים האלה, v. above, sub בראשית רבה.

ויעקב איש תם. חופת אליהו רבה (6) p. 253, שלשה עשר בני אדם יצאו מהולין ואלו הן אדם שת נח שם יעקב וכו׳ לעיל. יעקב מנין שנ׳ ויעקב איש תם.

אלהים למשפטיך עמדו היום (7) ילמדנו p. 6, וגו׳ במשפט בראת הכל שנ׳ בראשית ברא אלהים. כשברא הב״ה את עולמו בראו במדת הדין שנ׳ בראשית ברא אלהים ולא עמד עד ששתף עמו מדת הרחמים שנ׳ ביום עשות וכו׳ ואף המטר לא ירד עד שמזגו במדת הרחמים שנ׳ כי לא המטיר וגו׳ ואף אדם הראשון לא עמד עד שמזגו במדת הרחמים שנ׳ וייצר וכו׳. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא וכו׳. אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו אמ׳ בן עזאי בא וראה כמה קשה חלול השם כביכול לא הזכיר הב״ה שמו עד שהוכיר שתי תיבות אמ׳ ר׳ עזריה כל מה p. 9; בראשית ברא אלהים שאתה רואה תולדות שמים וארץ הן שנ׳ בראשית ברא וכו׳ אמ׳ ר׳ יצחק בשר ודם שבונה פלטרין בונה את התחתון ואחר כך בונה את העליון. והב״ה בתחלה בנה את העליון ואחר כך בנה את התחתון; p. 10 שנ׳ בראשית וכו׳ ילמדנו ובמדרש תלים וחשך על פני תהום זה מלאך המות שמחשיך פניהם אמר ר׳ שמעון p. 26; של בריות ד״א זה גיהנם בן לקיש כשברא הב״ה את עולמו ברא בו בכל יום ויעש אלהים את חית p. 27; שלשה דברים וכו׳ וגו׳ אמ׳ ר׳ חמא אמ׳ ר׳ הושעיה בנפשות הוא מונה ארבע ובגופות הוא מונה שלש. ר׳ אומר אלו השדים שברא הב״ה את נשמתן ובא לבראות את גופן ibid.; וקדשה שבת ולא בראן וכו׳ רבה ובילמדנו אמ׳ ר׳ יהודה בר שלום כשם שברא את הכל לא היה יכול לבראות את אלו בשעה קלה אלא בא ללמד לבריות שאם היה אדם בא בדרך והיה בידו תמים היה שלשה עשר בני אדם יצאו p. 99; בהן מהולין ואלו הן אדם שת נח וכו׳ לעיל נח מנין וכו׳ p. 107; שנ׳ תמים היה. חופת אליהו ובילמדנו ע״ש כי לימים עוד שבעה וגו׳ אמ׳ ר׳ יוסי דורמסקית לא קבע להם הב״ה לבני דור המבול אלא זמן אחד בלבד וזמן שני בשבר שספדו את מתושלח שבעה שבעה שמות נקראו ליצר הרע מפי p. 119; ימים הב״ה נקרא רע שנ׳ כי יצר לב האדם רע מנעוריו והוא מנין הימים שהולד דר במעי אמו מספר תשעה ר׳ שמעון בן אלעזר אומ׳ משום p. 120; חדשים ר׳ ישמעאל חצי תשרי ומרחשון וחצי כסליו זרע וכו׳ ר׳ יהודה היה מונה ממרחשון ור׳ שמעון היה מונה מחשרי. מציעא המקבל וברבה ובחופת אליהו אחר הדברים האלה וגו׳ שלשה רעים p. 156 אהובים היו לו לאברהם אבינו ואלו הן ענר אשכול וממרא וכו׳ בוירא אליו. מהו אחר הדברים האלה אחר הדברים שאמר לו ממרא השיבו הב״ה ואמר לו אני עותרך וסומכך ואתן לך שכר טוב בעולם הזה ולעולם הבא שנ׳ אנכי מגן וכו׳ הרבה בעולם הזה באלוני ממרא שלשה p. 180; מאד לעולם הבא רעים אהובים היו לו לאברהם אבינו ואלו הן ענר אשכול וממרא וכשאמר הב״ה לאברהם מול בשרך רבן גמליאל בנו של ר׳ p. 182; הלך ונמלך וכו׳ יהודה הנשיא אומר בשנימול אברהם אבינו ביום השלישי היה כואב לו מאד לנסותו מה עשה הב״ה נקב חור אחד מתוך גיהנם והרתיח היום כיומן של רשעים ויצא וישב לו בפתח האהל לרוח היום שנ׳ והוא יושב פתח האהל כחוום (!) היום. אמ׳ הב״ה למלאכי השרת באו ונבקר את החולה שמדת בקור חולים גדולה לפני ונגלה הב״ה הוא ומלאכי השרת לבקר את אברהם שנ׳ וירא אליו ויי וגו׳ אמר הב״ה למלאכי השרת בואו וראו כחה של מילה שעד שלא נימול אברהם היה נופל על פניו ואחר כך הייתי מדבר עמו שנ׳ ויפול אברהם (!) על פניו וידבר אתו וגו׳ ועכשיו בשנמול הוא יושב ואני עומד ומנין שנ׳ והוא יושב פתח האהל ואומר והנה שלשה אנשים ואברהם זקן שלש מדות טובות p. 233; נצבים עליו ברא הב״ה בעולמו על ידי שלשה צדיקי׳ ואלו הן זקנה וחולי ורפואה וכו׳ חופת אליהו ובהשובר את חמשה דברים עשאן p. 245; הפועלים בלשון אחרת הב״ה בגמילות חסדים ויווג זה לזה הלביש ערומים וקבור מתים וניחום אבלים וביקור חולים וכו׳ ניחום אבלים דכתי׳ ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים אמר ר׳ מאיר מעולה הוא p. 267; את יצחק בנו ריחן של צדיקים שהוא הולך מסוף העולם ועד סופו ויהי כאשר p. 290; שכן מצינו ביעקב שנ׳ וירח וכו׳

למודים היו שבשעה שאמר הב"ה לאדם ארורה מהו לא ידון רוחי באדם לעולם. p. 93 ; האדמה וכו' אמר הב"ה לפי שאני מאריך להם שנים הם מכעיסים אותי שהם חיים שבע מאות שנה וכו' בשגם הוא בשר בזכות משה השאיר להם פלטה. ד"א בשגם הוא בשר כד"א שגם זה הבל אמר הב"ה אני יודע שגם יצרם הוא מחטיא בשרם וכו' ומצינו שלא ירד המה הגבורים p. 95 ; המבול אלא לאחר מאה וכו' וגו' מלמד שהיו מורידין חמה ולבנה ועושים כשפים עליהם הה"ד המה היו במורדי אור ד"א המה p. 99 ; הגבורים שהיו קשים ומורדים בבוראם וכו' נח נח הפוך התיבה ודורשה חן לשמים חן לבריות ; כד"א ומצא חן ושכל טוב וכו' איש צדיק למה נקרא ibid. v. sub ; שמו צדיק על שזן בריותיו של הב"ה את האלהים התהלך נח p. 100 ; חופת אליהו מלמד שהיה הב"ה סומכו שלא ישתקע במעשה דור המבול. משל למלך שהיה לו בן והיה הולך בשליחות אביו והיה לפניו דרך משוקעת בטיט והיה המלך וירא אלהים את הארץ וגו' מלמד .ibid ; סומכו וכו' עשה p. 102 ; שהיו מדביקין מטותיהן זה לזה וכו' לך תיבת עצי גופר וגו' אמר רב הונא בשם ר' יוסי מאה ועשרים שנה עכב הב"ה לדור המבול שמא יעשו תשובה ולא עשו וכיון שאמר לנח עשה לך p. 104 ; תיבת עצי גופר עמד נח ונטע ארזים וכו' מה ראה הב"ה לאבד עולמו במים ולא באש ולא במגפה. למלך שבנה פלטרין והושיב בהם אלמים ובכל יום ויום משכימין ושואלין בשלום המלך ברמיזה ; ובאצבע. כיון שראה המלך כך אמר ומה אלו וכו' ובאת אל התיבה וגו' ר' יהודה ור' סימון p. 105 אמרי נח כשנכנס לתיבה נאסר לו פריה ורביה וכו' כיון שהיו רואין p. 110 ; בחלק וברבה ובילמדנו דור המביל שהן אובדין היו מבקשין להפוך את התיבה אוי לרשעים ואוי p. 112 ; מה עשה הב"ה וכו' ; לדיבוקיהם. אשריהם לצדיקים ואשרי דיבוקיהם וכו' אמר ר' לוי כל אותן שנים עשר חדש שעשה .ibid אמ' p. 114 ; נח בתיבה לא טעם טעם שינה וכו' ר' שמעון בן לקיש חלון אחד עשה נח במדור העליון ; ומי שהיה מביט בה היה רואה מסוף העולם ועד סופו כשבא נח לצאת מן התיבה וכל הבאים עמו p. 118 בתיבה אמר להם הב"ה פרו ורבו שרצו בארץ ורבו ויהיו בני p. 125 ; בה. אמ' לו נח רבון העולם וכו' נח היוצאים וגו'. מהו ויהיו שעשה להם הב"ה הויה בעולם שם וחם ויפת ובי שם היה הגדול והלא כבר נאמר אחי יפת הגדול ולמה הקדימו לשם שהיה כשר ושלם לבוראו. וחם הוא אבי כנען. הוא הוא אחד ; משלשה ששמשו בתיבה ולקו וכו' ילמדנו וברבה בלום וכו' ואת הבהמה למינה וגו' כל מעשה בראשית נצטוו להדבק במיניהם שנ' ויעש אלהים וכבשוה האיש מצווה על פריה ורביה p. 30 ; וכו' ולא האשה. מנא הני מילי וכו' בהבא על יבמתו האיש כובש את האשה ואין האשה .ibid ; ובילמדנו כובשת את האיש. לא תצא אשה בעיר של זהב וכו' וכבשוה חסר ו כתי' איש כובש את הארץ ויקרא האדם p. 51 ; ואין האשה כובשת את הארץ שמות כשברא הב"ה אדם הראשון העביר לפניו כל הבריות דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו. דור בא וראה כמה קשה לשון p. 57 ; דור ופרנסיו וכו' הרע וכו'. בזאת תהיה תורת המצורע. וכן את מוצא בנחש הקדמוני על שספר לשון הרע על בוראו וכו' אמר רבי הונא הסלעין שהן על הנחש היא אמר ר' מאיר שלשה נבנסו p. 70 ; צרעתו וכו' לדין ויצאו ארבעה מחוייבין ואלו הן אדם וחוה ונחש והארץ עמהם ועל כל אחד ואחד נגזר עשר קשה הוא לשון הרע שהביא p. 72 ; גזרות וכו' מיתה על אדם הראשון וכו' הן האדם היה ואין הן אלא מיתה שנ' הן קרבו וכו' וש"ה לבד זה מצאתי וגו' אשר עשה אלהים וגו'. לא ברא הב"ה את האדם בעולמו אלא כדי שיהא צדיק וישר הה"ד הן וקין היה עובד אדמה. שלשה נזקקו p. 75 ; האדם לאדמה ונעשו חולין וכו' אמ' ר' לוי כל מי שנאמר p. 79, v. ; בו היה סופו כשר ותחלתי כשר וכו' קול דמי אחיך p. 80 ; אבות דר' נתן above sub צועקים אלי אמ' לפניו רבונו של עולם וכי יש דלטורין לפניך שמלשינים אבי ואמי הרי הן בארץ ואינן יודעין שהרגתי ואתה בשמים מנין אתה יודע אמר לו שוטה שבעולם כל העולם כולו אני סובל ואיני יודע מה עשית אמר לפניו הואיל וכל העולם אתה סובל עוני אי אתה יכול לסבול גדול עוני מנשוא אמ' לו הב"ה הואיל והודית ועשית תשובה וישם p. 81 ; צא וגלה מן המקום שנ' ויצא קין וגו' ייי לקין אות יש אומרים שבת נטל לפניו כתי' הכא אות וכתי' התם כי אות היא וגו'. וכשם שלמד שבת זכות על אדם הראשון כך למד זכות על ר' אבא אמר רמז למפרשי ימים p. 83 ; קין ; שהן זוכרין את בתיהן ובאין מיד רבה ובילמדנו ויאמר לו ייי לכן כל הורג קין וגו' אמר לו p. 84 ארבעה משפחות היו עתידין לצאת מהבל אחיך ובטלתם מן העולם. כך תפתח הארץ את פיה ותבלע ונתן בו הב"ה בינה p. 85 ; לך ארבע משפחות וכו' ויולד p. 89 ; וקרא שבעים שמות לכל בריותיו וכו' ויקרא p. 89 ; בן מהו ויולד בן שממנו נברא העולם את שמו נח לאמר וכי נביא היה אמ' ר' שמעון

ויכו את כל שדה העמלקי ולכמה ibid. ; עין משפט
p. 151 ; דורות נולד עמלק אלא על שם העתיד
וישמע אברם כי נשבה אחיו וכי אחיו היה אלא
ענותנותו של אברהם אחר אותו מריבה דכתי׳ ויהי
ריב וכו׳ היה קורא אותו אחיו וכו׳ ד״א וישמע אברם
וכו׳ וכי אחיו היה אלא שהיו קלסטרין שלו דומין
לאברהם וכיון ששבו אותו היו סבורין שבן אברהם
וירק את חניכיו שנטל כסף וזהב וחפה p. 152 ; הוא
אותם אמר להם הוו יודעין שבמלחמה אתם יוצאים
אל תתנו עיניכם בכסף וזהב הרי כל זה שלכם ד״א
הריקן בדברים אמר להם מי האיש הירא ורך
אמר לו הב״ה לאברהם אתה p. 153 ; הלבב וכו׳
עשית הרג בשונאי מחצי הלילה עד הבקר חייך
ויאמר מלך p. 155 ; אני יורד והורג בשונאי בניך וכו׳
סדום אל אברם וגו׳ אמר לו תן לי הנפש שאתה
הצלתני מהריגת אותם מלכים שאלו הרגו אותי היו
; [נוטלים] את נפשי ומטוני טול לך ממוני שהצלתני
הבט נא השמימה הבט מן השמים אין כתי׳ p. 159
כאן אלא השמימה אמ׳ לו הב״ה בה״א בראתי
עולמי הריני מוספו על שמך ואתה פרה ורבה. כה
יהיה זרעך. אמ׳ ר׳ תנחום בשם ר׳ אחא אין העולם
אמר ר׳ ברביה p. 160 ; חסר מיטלשים צדיקים וכו׳
הבהן בשעה שירד אברהם אבינו לכבשן האש היו
מלאכי השרת מריבין זה עם זה אומ׳ אני יורד
וכו׳ אמ׳ להם הב״ה אין זו שלכם אלא אני יורד
ביום ההוא p. 167 ; וכו׳ ילמדנו ובמדרש תלים
כרת ייי וכו׳ גדולה מילה שנשבע הב״ה לאברהם
שכל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנם שנ׳ גם את
התהלך לפני אמ׳ ר׳ לוי p. 172 ; בדם בריתך וכו׳
למטרונה שאמר לה המלך עברי לפני עברה לפניו
ונתכרכמו פניו אמרה שמא נמצא בי פסולת אמ׳
לה המלך לא נמצא בך פסולת אלא צפורן אצבעך
ויאמר אברהם לו p. 178 ; קטנה גדול קימעא
ישמעאל יחיה לפניך אמ׳ הב״ה אין בו דעת בזקן הזה
אמ׳ לפניו רבו׳ של עולם נזקנתי ונתקטנה דעתי
; עלי הרי נזקנתי ואין אני רואה בן מיוחס לפניך וכו׳
זש״ה אז יגלה אזן אנשים וגו׳ זה אברהם p. 180
שגלה לו הב״ה שעבוד מלכיות וגו׳ ובמוסרם יחתום
שחתם הב״ה בבשרו ברית מילה דכתי׳ ואתנה בריתי
וכו׳ וקבל צוויו של הב״ה והלך ומל עצמו וכו׳ רבן
p. 182 ; גמליאל אומר לא מלו אלא רפאל וכו׳
כחום היום הרתיח הב״ה אותו היום כדי שלא
וישא ibid. ; יעברו העוברים והשבים וילך ויצטער
עיניו וירא אעפ״י שהשכינה מדברת עמו דעתו
לעוברים ולשבי׳ לפי שהיה זריז במצות והנה שלשה
p. 183 ; אנשים והנה דמותם כבני מלכים וכו׳

ויטע כרם שמשנטע כרם נקרא איש האדמה p. 127
ויכסו ibid. ; ונעשה חול שלשה נזקקו לאדמה וכו׳
את ערות אביהם שהיתה ביאתן כדרך הליכתן מה
פרע להם הב״ה נתן לשם הטלת וליפת קבורה בארץ
חם בא על אשתו בתיבה p. 129 ; ישראל וכו׳
ונתעברה מן כנען לפיכך נתקלל. ר׳ נחמיה אומר
ארבעה p. 131 ; כנען ראה והגיד לאביו וכו׳
חסידים היו שם ברור הפלגה שם ועבר נח ואברהם
הבה p. 134 ; שם ועבר ואברהם הטמינו עצמן וכו׳
נבנה לנו עיר ירד הוא למטה ואנחנו נעלה לשמים
; אם לאו נעשה עמו מלחמה ואעפ״י כן הניחן וכו׳
ועתה לא יבצר וגו׳ פשט להם הב״ה יד p. 135
ibid. ; ימינו לעשות תשובה ואמרו לא יבצר וכו׳
הבה נרדה והלא הכל גלוי וצפוי לפניו אלא ללמד
לבריות שלא לגמור את הדין ושלא לומר דבר שלא
על כן קרא שמה בבל וכו׳ שבראשונה p. 136 ; ראה
; היו מדברים בלשון הקדש ובו בלשון נברא העולם
זש״ה ולא אחד עשה ושאר רוח לו וגו׳ אמ׳ p. 140
ר׳ שמעון בן לקיש ולא אחד עשה זה אברהם שהיה
יחידי בעולם במעשיו והפרישו הב״ה מע״ז וכו׳ אמר
ר׳ שמעון אפי׳ ערובי תבשילין שמר אברהם אבינו
וכו׳ את מוצא שתרח אבי אברהם היה עושה צלמים
ועובד אותם אמר לו הב״ה קום לך מארצך וכו׳ אל
הארץ אשר אראך לא אמר לו למקום פלוני נסיון
בתוך נסיון יש אדם שהולך ואינו יודע לאיזה מקום
וילך אברם וגו׳ מלמד שהלך בדרכי p. 142 ; הולך
כיון שהגיע p. 143 ; קונו יותר ממה שצוהו קונו
אברהם לפיילי של מצרים ועמדו על היאור ראה
אברהם בבואה של שרה במים כחמה זורחת אמ׳
; לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את וכו׳
למען ייטב לי בעבורך לעולם צריך אדם p. 144
ד״א ויהללו אותה אל ibid. ; ליתן מקום לשעה וכו׳
; פרעה אמרו אין דרך זו להשתמש בה הדיוט
מהו על דבר שרי באותה שעה ירד מלאך p. 145
מן השמים והשרביט בידו בא פרעה לשלוף שערה
היה מכהו בידו בא לנגוע בבגדה היה מכהו והיה
המלאך נמלך בשרה על כל דבר ודבר ועל כל מכה
ומכה ואם היתה שרה אומרת לו שילקה היה מכהו
וכו׳ ואת ביתו לרבות עבדים וכתלים ועמודים וכל
כל אלה חברו אל עמק השדים. למה p. 149 ; דבר
נקרא שמה שדים שהיתה מניקה אותם כשם שהשדים
מניקים את התינוק הוא ים המלח שבעונם נעשה
וישובו p. 150 ; אותו עמק מים ומלוחים וכו׳
ויבואו אל עין משפט היא קדש וגו׳ יתברך שמו
של הב״ה מגיד מראשית אחרית על ידי שעתיד משה
ליטול משפטו בקדש על ידי המים לפיכך נקראת

לך לך ניסיון אחרון כנסיון ראשון p. 218 ; ובילמדנו p. 220 ; מה נסיון בלך לך אף נסיון אחרון בלך לך ויקח אברהם את עצי העולה וגו' כזה שהוא טוען צלובו בכתפו ויקח בידו את האש וכו' אמ' ר' חנינא למה נקרא שמה מאכלת וכו' וילכו שניהם יחדיו זה לעקוד וזה ליעקד וכו' ויאמר יצחק אל אברהם וגו' ; בא סמאל אצל אברה' אמ' סבא סבא רבה ובילמדנו כשהיו מהלכין אברה' ויצח' בנו בא שטן ועמד ibid. לימינו של יצח' אמ' לו אי עלוב בנה של עלובה ויאמר אל תשלח p. 223 ; כמה תעניות נתענית וכו' וגו' אמ' לו מי אתה אמר לו מלאך אמ' לו כשאמר לי קח נא את בנך את יחידך הוא בעצמו אמ' לי ועכשיו אם הוא מבקש הוא יאמר לי מיד ויקרא אליו מלאך ייי וכו' למה שנית שלא רצה לקבל מן הראשון וכו' עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה מיד פתח הב"ה את הרקיע ואת הערפל ואומ' ויאמר בי נשבעתי וגו' אמ' לו אתה נשבעת ואני נשבעתי שלא ארד מן ; המזבח עד שאומר כל מה שאני צריך לומר וכו' ויהיו חיי שרה זש"ה נוטה שמים ויוסד ארץ p. 229 ויוצר רוח אדם בקרבו למה נוטה שמים ויוסד ארץ מפני שיצר רוח אדם בקרבו ללמדך שאין העולם לספוד p. 230 ; נברא אלא בעבור האדם וכו' לשרה ולבכותה האי מאן דשביב ליה שכבא חייב למספדיה ולמבכייה ולמקבריה דהכי אשכחנא ד"א p. 234 ; באברהם בעירנא דשכיבא שרה וכו' וייי ברך את אברהם בכל. אברהם היה מברך את הכל וכו' אמ' ר' חמא שלא חזר ונסה אותו וכו'. ר' לוי אמר תלת שהשליטו ביצרו ושעשה ישמעאל בארבעה דברים התחיל p. 244 ; תשובה בימיו וכו' אברהם בזקנה ביסורין ובפונדק ובליטגמא. בליטגמא ; מנין שנ' ולבני הפילגשים נתן אברהם מתנות ורבקה אוהבת את יעקב למה היתה אוהבת p. 254 ד"א p. 261 ; אותו לפי שנאמ' לה ורב יעבוד צעיר ותכהין עיניו מראות. למה כהו עיניו לפי שהיה צפוי זש"ה מסיר p. 262 ; לפני הב"ה שיצחק מברך לעשו שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח מדבר ביצחק וביעקב ; ששניהם בקשו לגלות מסתורים של הב"ה וכו' ורבקה שומעת וגו' בשעה ששלח יעקב p. 263 (צ"ל יצחק) את עשו לצוד ציד להביא נאמ' הרבר לרבקה עשו הרשע קרא לאביו בזדון p. 265 ; ברוח הקדש ; שנ' יקום אבי וגו' אבל יעקב קרא בלשון בקשה וכו' ויהי כאשר כלה יצחק וגו' אך יצא יצא p. 270 יעקב זה יוצא וזה נכנס היאך הדבר אלא מי שנתון באורה אינו רואה למי שנתון בחשכה. אבל מי שנתון ד"א עולים ויורדים בו מיום שברא p. 280 ; וכו' הב"ה את העולם היו המלאכים משבחים להב"ה וירא וירץ לקראתם אמ' לו הב"ה בשכר שלש p. 188 ; ריצות שרצת אני ארוץ לפני בניך וכו' אמר רבן שמעון בן גמליאל כמה דיו משתפכת וכמה קולמוסין משתברין וכמה עורות נאבדין וכמה תינוקות ; מתהרצצין ללמוד דבר שלא היה בתורה וכו' וייי אמר המכסה וכו' אמ' ר' לוי למה גלה p. 190 הב"ה לאברהם מפני שהיה אברהם מהרהר על דור אולי ימצאון p. 195 ; המבול ועל דור הפלגה וכו' שם עשרה כדי כניסה לכלם ד"א למה עשרה שכבר נשתייר מדור המבול שמונה ולא נתלה לעולם בשבילם ד"א למה עשרה שהיו שם עשרה לוט ; ואשתו וארבעה בנותיו וארבעה חתניו. רבה ובילמדנו ומצות אפה ויאכלו והלא אין אכילה למלאכי p. 197 השרת אלא ללמדך דרך ארץ שלא ישנה אדם ממנהג הנה נא לי שתי בנות וגו' בניהג p. 198 ; המרינה שבעולם אדם מוסר עצמו ליהרג על בנותיו ועל אשתו וזה מוסר את בנותיו להתעולל בהם אלא מלמר שגם הוא היה שטוף בזמה אמ' לו הב"ה חייך לעצמך אתה משמרן ולבסוף תינוקות של בית רבן ibid. עתה ; משחקין וקורין ותהרן שתי בנות לוט וכו' נרע לך מהם מה שאנו רוצים לעשות באותם אנשים שני פעמים למה p. 199 ; נרע לך לשון מטונף הוא אמר הב"ה אני שפרעתי מעוברי עבירות ואני הוא ; שעתיד לשלם שבר טוב לגודר עצמו מן העבירה אמ' ר' שמעון בן לקיש המוליר הזה בקש p. 201 אדם להוציא ממנו חמין מוציא צונן מוציא כך בשבקש אשריהם p. 203 ; הב"ה להוציא מן השמים וכו' הצדיקים ואשרי דיבוקיהם שאפי' בשעת כעסו של וייי פקד את שרה p. 208 ; הב"ה נזכר ללוט וכו' כאשר אמר כל מקום שנ' וייי הוא ובית דינו של p. 211 ; מעלה וייי פקד את שרה הוא וסנקליטין שלו אברהם התחיל בשלשה דברים בזיקנה ובפונדק ובלגטמא ויש אומרים בייסורין. אמ' אברהם לפני הקב"ה רבונו של עולם אלולי שנתת שלוה לדור המבול לא היה (!) מבעיסין ומורדין בך. אמ' לו חייך ממך אני מתחיל וכו'. אמ' ר' הושעיא שנגמל מן p. 212 ; היסורין ואידך אמ' שנגמל מיצר הטוב וכו' כל אשר תאמ' אליך שרה וכו' מכאן את למד שהיה ד"א ויטע p. 216 ; אברהם תפל לשרה בנביאות אשל אמ' ר' נחמיה אשל שאל בשהיה אדם נכנס אצלו היה אומר לו שאל כל מה שאתה מבקש ואני נותן לך ועשה פונדק בפרשת דרכים ונותן לעוברים אמ' ר' יוחנן p. 217 ; ולשבים אכילה שתיה לויה משום ר' יוסי בן זמרא אחר דבריו של שטן דכתי' ויעש אברי משת' גדו' וגו' אמ' השטן לפני הב"ה רבו' ש' עו' זקן זה חננתו למאה שנה וכו' רבה

; מעם בניך אלא שמשברתך עד שיבוא משיח וכו׳
ויאמרו הכזונה יעשה את אחותינו אמרו מה p. 330
הם נוהגים בנו כבני אדם של הפקר. ויאמר אלהים
אל יעקב וגו׳ אמ׳ ר׳ ינאי מאי דכתי׳ ואחר נדרים
לבקר איחר אדם נדרו נבקרה פנקסו. ר׳ חייא אמר
צריך מלקות וכו׳ קום עלה בית אל וגו׳ אמ׳ ר׳ ינאי
הנודר ואינו משלם פנקסו מתבקרת לפני הב״ה
ואומר היכן פלוני שנדר בא וראה כשהלך יעקב וכו׳.
בבורחך מפני עשו אחיך. אמ׳ ר׳ ינאי אמר לו הב״ה
ליעקב יעקב בשעת עקא נדרי בשעת רוחא שמטי
; כשהיית בצרה נדרת ובשאתה ברוחה שכחת וכו׳
וירא אלהים אל יעקב עוד מהו עוד אמ׳ ר׳ p. 331
יוסי עוד כבראשונה מה ראשונה על ידי מלאך אף
זו על ידי מלאך ר׳ אבא אמ׳ עוד איני מיחד שמי על
בריה אלא אחד ר׳ יודן אמר עוד פעם אחרת אני
p. 336 ; נגלה עליך רבה ובפסיקתא ובילמדנו ע״ש
ובילמדנו אמר רבי שמואל בר נחמני אמ׳ רבי
יונתן מאי דכתיב ואלה בני שעיר החורי יושב
הארץ. אטו כולי עלמא יושבי רקיע נינהו אלא שהיו
ד״א וישב p. 340 ; בקיאין בישובה של ארץ וכו׳
יעקב למה נתעסק הב״ה תחלה ביחוסין של אומות
העולם. משל למלך שהיתה לו מרגלית מושלכת
בתוך העפר וכו׳. ד״א וישב יעקב. אמ׳ ר׳ יהודה
צריכין היו יעק׳ ובניו לירד למצרים מכופתין בקולרין
ולא עשה כן אלא בעל המחשבות חשב וכו׳ ואמ׳ ר׳
אלעזר מהו וישב יעקב מלמד שחשב יעקב בדעתו
ואמר כבר אמר הב״ה לאברהם להיות בניו גרים
וכו׳. ד״א וישב יעקב אמר יעקב אבותי נתאוו לישב
בארץ ישראל וישבו בה וכו׳. מכאן אמרו כל היושב
בארץ ישראל מקבל עליו עול מלכות שמים וכו׳.
בארץ מגורי אביו. מלמד שישב גר בארץ גרות
אביו. בארץ שנתגייר אברהם וכו׳ ואלה תולדות
יעקב יוסף והלא ראובן הוא הבכור אלא בחללו
יצועי אביו נתנה בכורתו ליוסף לפיכך אלה תולדות
ד״א וישבו לאכול לחם אמר רבי p. 345 ; יעק׳ יוסף
יהודה ישיבה אחת שישבו שבטים בעצה למכור את
p. 346 ; יוסף בלבלה את העולם שבע שנים וכו׳
בעשרים כסף כל אחד ואחד נטל שני כספים לקנות
מנעלים מהם לרגליו וכי תעלה על דעתך שנער
יפה כמותו נמכר בעשרים כסף אלא כיון שהושלך
; לבור נשתנה זיו פניו מפחד הנחשים והעקרבים
ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה מהו כי p. 347
ארד אל בני וכו׳ אמר הב״ה הבטיחני על שנים
עשר שבטים והרי מת אחד מהם שמא לא זכיתי
ותשא אשת אדונ[ו] את עיניה p. 358 ; בהם וכו׳
אל יוסף פעם אחת נתקבצו המצריות ובאו לראות

ואומרי׳ ברוך יי׳ אלהי ישראל ולא היו יודעין מי הוא
והנה יי׳ נצב עליו וגו׳ אמ׳ p. 282 ; ישראל וכו׳
ר׳ שמעון בן לקיש האבות הן הן המרכבה וכו׳ אמ׳
ר׳ סימון אין המלך עומד על שדהו לא כשהיא
ד״א ונתן p. 286 ; נחרשת ולא כשהיא נזרעת וכו׳
לי לחם לאכול וגו׳. לחם לאכול זה תורה כד״א
לכו לחמו בלחמי ובגד ללבוש זה אפוד. ד״א לחם
לאכול זה המן שאכלו בניו במדבר ארבעים שנה ובגד
ושבתי p. 287 ; ללבוש זה לבושו של אדם הראשון
בשלום אל בית אבי רבנין ורב אסי רבנין אמרי על
הכל השיבו הב״ה לישראל ועל הפרנסה לא השיבו
כשהיה יעקב p. 290 ; וכו׳ ויקרא רבה ובילמדנו
בתחום חרן תלה עיניו וראה בית המקדש בנוי וחרב
ובנוי וראה סנהדרין בלשכת הגזית מטמאין ומטהרין
אוסרין ומתירין וראה הגליות ושעבוד בניו ביד
המלכיות וראה חזרתן וגאולתן וראה בנין שלישי
מיד שמע p. 299 ; שאינו חרב לעולם ושמח וכו׳
p. 300 ; הב״ה תפלתה והיינו דכתיב ואחר ילדה בת
ילמדנו רבינו הרואה אדם נאה כיצד הוא מברך כך
שנו רבותי׳ הרואה בריות טובות וכו׳ ואין לך נאה
מרחל ובשביל יופיה בקש יעקב לישא אותה והיה
את p. 305 ; משלח סבלונות ליתנם לרחל וכו׳
התרפים וכו׳ למה נקראו שמם תרפים שהם מעשה
תורף. כיצד עושין מביאין אדם ונותנין אותו בבור
ושוחטין אותו ומולקין אותו ומולחין אותו במלר
לא יחיה .ibid ; ובשמים וכותבין על ציץ זהב וכו׳
באותה שעה נגזרה על רחל מיתה לולי בניה שהיה
כשהרגישו מלאכי ארץ ישראל p. 309 ; בבטנה
שיעקב הוא יוצא מחוצה לארץ ובא לארץ יצאו
ד״א וארבע מאות איש עמו. p. 312 ; לקראתו וכו׳
אמ׳ ר׳ שמואל ארבעה מלכים קשורי כתרים היו ויש
אומרי׳ ארבע מאות אפרכין היו ר׳ ינאי אומר ארבע
מאות ראשי גייסות היו. ד״א ויהי לי שור וחמור
ושמתי את p. 314 ; וכי לא היה אלא שור אחד וכו׳
זרעך וגו׳ למה נמשלו ישראל כחול הים אמ׳ ר׳
מנחמא לומ׳ לך מה החול הזה אתה עושה בו גומא
אהבתי אתכם אמ׳ יי׳ אמרו לו במה p. 324 ; וכו׳
אהבתנו וכו׳. בנוהג שבעולם אדם שיש לו שני בנים
אחד בכור ואחד פשוט מי נוטל הרבה וכו׳ אמ׳ ר׳
אחא כיון שעשו שלום יעקב עם עשו אמ׳ עשו ליעקב
מי לך כל המחנה הזה וכו׳ אמר עשו ליעקב איני
מניחך עד שתעשה לי דיהכסים דרש ר׳ אחא אמר
לו יעקב מה צורך לדיהכסים זה וכו׳. אמ׳ ר׳ אחא
לולי דיהכסים שעשה עשו ליעקב היה נוחל עשו עם
יעקב לעתיד לבא וכו׳. אציגה נא עמך מן העם אשר
אתי אמ׳ לו רואה אני שיסורין עתידין לבא על בני

אביכם הזקן וכו׳ ויאמרו שלום וכו׳ אמ׳ ר׳ חייא חד בבלי אמר ליה לחבריה מה עביד אבא אמ׳ ליה אמך שאלה בך כלפיליא אמינא לך כדין ואמרת לי כדין אמ׳ לו שואלין על החיים ואין שואלים על המתים וכו׳ אלהים יחנך בני אמ׳ ר׳ יהושע לפי ששמענו חנינה באחד עשר שבטים ובשבט בניימין לא שמענו חנינא והיכן שמענו כאן שמענו. וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו וכו׳ כשהביאו בניימין אצל יוסף שאלו היה לך אח אמ׳ לו היה לי אח ומת ומיום שגלה אחי ירד אבי מעל המטה וישב על גבי קרקע מאי דכתי׳ זאב וטלה ירעו כאחד p. 381 ; וכו׳ ואריה כבקר יאכל תבן. זאב זה בניימין טלה אלו הבקר אור והאנשים וכו׳ ולמה ibid. ; השבטים וכו׳ אמר יוסף אם אני משלח אותם בלילה אין כל בריה יכולה להם לפי שנמשלו לחיות וכו׳ והשגתם ואמרת אליהם הוי שוגה אותם בדברים אחת רכה ואחת אמ׳ ר׳ יצחק השבטים קרעו על p. 382 ; קשה בניימין ויצא ממנו מרדכי שקרע על כל ישראל האלהים מצא את עון עבדיך אל תקרי p. 383 ; וכו׳ מצא אלא מוצא לעולם אין שני אחים נכנסים לבית המשתה ואנו נמצינו בערוגה אחת בעון אחד שהיה ולא יכלו אחיו לענות אותו וכו׳ ביון p. 387 ; בידינו שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים וכו׳ אמ׳ להם מפני מה אתם מסתכלים לכאן ולכאן אני יוסף אחיכם מיד פרחה נשמתם וכו׳ אמר ר׳ יוחנן אני יוסף p. 388 ; אוי לו לאדם מיום הדין וכו׳ אחיכם כיון שראה יוסף שהיתה להם בושה גדולה אמר להם גשו נא אלי וכו׳ אמ׳ ר׳ יודן כשהיתה חמת יהודה עולה היו שתי שערות יוצאות מתוך לבו וכו׳ אמ׳ ר׳ שמעון בן לקיש משל לשני אטליסין תפוסין זה בזה כיון שהרגיש אחד מהם שהוא נצוח ויברך יעקב את פרעה תניא ויברך p. 394 ; וכו׳ יעקב את פרעה במה ברכו אמ׳ ר׳ יוסי שנמנעו p. 397 ; ממנו שני רעב וכו׳ ספרי והיה ובילמדנו רבי אלעזר אמר דברים בגו ר׳ חנינא אמר דברים בגוב ר׳ יהושע בן לוי אמר דברים בגוב מהו דברים בגוב ריש לקיש אמר אתהלך לפני ייי בארצות החיים והלא אין ארצות החיים אלא צור וחברותיה קסרין וחברותיה דתמן זולא ותמן שובעא ריש לקיש בשם בר קפרא ארץ שמתיה חיים תחלה ומה טעם נותן נשמה לעם עליה מעתה רבותינו שבגולה מה תהא עליהן אמר ר׳ סימאי מחליד לפניהם את הארץ והן מתגלגלין כנודות וכשהן מגיעין לארץ ישראל נפשם חוזרת עליהם דכתיב והנחתי אתכם וכו׳ ר׳ ברכיה שאל לר׳ חלבו ור׳ חלבו לר׳ אמי ור׳ אמי לרבי ואפי׳ כירבעם בן נבט וכו׳ ושכבתי עם אבותי אפי׳ יופיו של יוסף מה עשת אשת פוטיפר נטלה אתרוגין ונתנה לכל אחת ואחת ונתנה שקים לכל אחת ואחת וקראה ליוסף והעמידתו לפניהם כיון שהיו מסתכלות ביופיו של יוסף היו חותכות את ידיהן אמרה להן ומה אתן בשעה אחת כך אני שבכל שעה ושעה על ; אחת כמה וכמה ובכל יום ויום היתה משדלתו וכו׳ ד״א הן ארני אמ׳ ר׳ יהודה בר׳ שלום למה מאן p. 359 יוסף לפי שראה איקונין של אביו ואמר לו יוסף יוסף עתידין אחיך ליכתב באבני אפוד תרצה שתהא חסר יום יום אמ׳ ר׳ יהודה בר׳ שלום ; ibid. מכלם וכו׳ יום יום שנים עשר חדש היתה מתגרה בו ואין יום יום כשרצה הב״ה p. 363 ; אלא שנים עשר חדש וכו׳ לברוא את האשה היה מחשב מאי זה אבר לבראתה אמ׳ אם אברא אותה מן הראש וכו׳. אמ׳ ר׳ יהודה בר שלום וזו שאמרנו בכשרות שבישראל אבל בצנועות שבאומות העולם מה כתי׳ ותתפשהו בבגדו כל דבר שיצא מפי הב״ה p. 367 ; לאמר וכו׳ בקצבה הוא לשמש נתן קץ שנ׳ מקצה השמים וכו׳ לארץ נתן קץ וכו׳ לחשך נתן קץ וכו׳ ליציאת מצרים נתן קץ וכו׳ אמר ר׳ יהושע בן לוי בא וראה שלא כמדת הב״ה מדת ב״ו מדת בשר ודם מכה באזמל בריאות בשר ויפות p. 368 ; ומרפא ברטייה וכו׳ תואר. כשבא פרעה לומר החלום ליוסף בקש לבדקו אמ׳ לו והנה מן היאור עולות וכו׳ אמ׳ לו יוסף לא ראית אלא יפת מראה ובריאות בשר. אמ׳ לו והנה שבע פרות אחרות וגו׳. אחרי הודיע אלהים וכו׳ אחרי היית כשחלמתי שהודיע אלהים אותך וגו׳. יהיו שבע שני רעב ארבע עשרה שנה רעב היו ראויין ותחלנה שבע שני p 371 ; להיות וכו׳ ילמדנו וברבה הרעב. נכנסו חולניות עד שהן יושבין בקשו אפי׳ בית (צ״ל פת) קיבר ולא מצאו אמרו לא כך אמ׳ יוסף וכו׳ אמר ר׳ יהודה ארבע עשרה שנה רעב היו ראויין לבא וכו׳ לעיל אלא שגזר יוסף ונעשו שבעה שנ׳ יהיו ואל שדי וגו׳. מה ראה p. 379 ; שבע שני רעב יעקב לברכם באל שדי ללמדך שהרבה יסורין עברו עליו במעי אמו עשו מריב עמו וכו׳ אמ׳ מי שאמר ; לשמים וארץ די יאמר לצרותי די הוי ואל שדי וגו׳ וטבוח טבח וגו׳ והלא אין דרך המלכים p. 380 לאכול מיום לחבירו אמ׳ ר׳ יוחנן שבת היתה ואין והכן וכו׳ הדה אמרה ibid. ; והכן אלא שבת וכו׳ ששמר יוסף שבת עד שלא נתנה ויגשו אל האיש וכו׳ מלמד שהיה דוחפן לפנים והן דוחפין אותו לחוץ. ירוד ירדנו ירידה היא לנו בארצנו אנו היינו מפרנסים את אחרים עכשיו אנו צריכים לפרנסתך. אלהיכם ואלהי אביכם בין בזכותכם בין בזכות אבותיכם וכו׳. אמ׳ ר׳ יצחק עבד כהדין ערעורא

p. 411 ; אדם מת בספינה הנפש הולכת אחר אבותיו כל מי שאינו מסתכל באשה אין יצר הרע שולט בו שנ' בן פורת יוסף וכו' ומעשה בר' מתיה בן חרש שבקש השטן להסיתו ובא ונדמה לו באשה יפה וכו' ד"א כל אלה שבטי ישראל שנים עשר and p. 415 על סדורו של עולם שנים עשר שעות ביום שנים עשר שעות בלילה שנים עשר חדשים בשנה וכו' אמ' ר' יוחנן וכי שנים עשר שבטים היו והלא כבר נאמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי וכו'.

The author quotes the Yelammedenu with catch-words, sometimes indicating the weekly portion, sometimes the beginning of the chapter or verse, for instance, p. 20 ויהיו ילמדנו כי תשא p. 36 חיי שרה, pp. 41, 58 ילמדנו בנח, pp. 42, 47 אם בחקתי, pp. 49, 131, 147, 335 ילמדנו וישב יעקב, pp. 63, 69 אשה ילמדנו ביום השמיני, pp. 108, 401 כי תזריע ילמדנו לך p. 137 ילמדנו בראשית, pp. 119, 120 לך, p. 148 ילמדנו ויצא יעקב, pp. 178, 253 ילמדנו שלח לך p. 223 ילמדנו אלה שמות, p. 258 ילמדנו וישלח יעקב p. 287 ילמדנו ראה, pp. 307, 418 ילמדנו תולדות יצחק p. 412 ילמדנו פנחס, and בויאמ' ויי סלחתי כדבריך ילמדנו p. 345 בין כתפיו שכן ילמדנו p. 382.

(8) כלה בלא ברכה אסורה לבעלה p. 242, אמ' ר' יוחנן כנדה שלא טבלה וכו' and p. 350 כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה וכו'.

(9) אמ' ר' אלעזר p. 43 ל"ב מדות דר' אליעזר התורה נדרשת בשלשים ושתים מדות וכו' מכלל שאחריו מעשה ואינו אלא פרטו של ראשון כיצד וכו' רק אין יראת אלהים במקום הזה רק and p. 206 מיעוט הוא יכול שלא היו יראים מן השם כלל ת"ל רק רשעים היו אך יראים וכו'.

(10) ר' יהודה ורבי נחמיה p. 61 מדרש איכה, ר' יהודה אומר אין איכה אלא לשון תוכחה and p. 318 אמר ר' ברכיה שחתי לר' חלבו מהו ויאמר שלחני כי עלה השחר.

(11) לעולם אין הב"ה p. 375 מדרש אסתר מניח את הצדיקים בצרה אלא שלשה ימים.

(12) מדרש קהלת, pp. 43, 50, 58, 68, 85, 96, 111, 119, 122, 124, 133, 242, 278, 302, 320, 324, 367, 377, 378, and 401.

(13) מדרש רות, pp. 42, 67, 239, and 400.

(14) מדרש שיר השירים, pp. 61, 66, 71, 176, 249, 271, 315, 361, 370, and 390.

(15) מדרש תלים, pp. 9, 11, 15, 17, 18, 25, 25, 32, 38, 44, 45, 46, 49, 50, 51, 57, 108, 134, 137, 139, 144, 154, 160, 167, 172, 193, 215, 217, 225, 244, 251, 272, 272, 273, 277, 281, 284, 360, 363, 379, 388, 390, 403, and 411.

(16) מכילתא, pp. 39, 71, 84, 145, 152, 154, 166, 167, 174, 178, 201, 209, 232, 312, 345, 368, 398, and 416.

(17) משנה, pp. 120 and 166.

(18) דור המבול ירדו p. 101, סדר אליהו זוטא לידי שפיכות דמים דמים שנ' כי השחית כל בשר וירדו לידי גלוי עריות שנ' את דרכו על הארץ.

(19) סדר אליהו רבה, pp. 96, 100, 102, 116, 130, 146, 147, 155, 190, 200, 203, 205, 207, 222, 246, 248, 254, 268, 269, 275, 282, 284, 296, 303, 310, 310, 316, 318, 342, 347, 348, 399, and 400.

(20) סדר עולם, pp. 52, 93, 113, 129, 132, 165, 216, and 357.

(21) ספרא, pp. 21 and 130.

(22) ספרי, pp. 48, 84, 112, 169, 187, 211, 267, 284, 333, 370, and 397. The author quotes also ספרי בהעלותך, p. 91 ; ספרי והיה עקב, pp. 109, 133, 147, 186, 203, and 394 ; ספרי שמע, pp. 110, 218, and 236 ; ספרי האזינו p. 155 ; ספרי ויקח קרח, p. 281 ; ספרי ואתחנן, p. 286 ; ספרי זאת הברכה, p. 399.

(23) אלהי אברהם, p. 308 מסכת ספר תורה קדש ואלהי נחור חול אלהי אביכם משמש קדש ומשמש חול. רבה ובמסכת ספר תורה ואלהי אביכם פוטיפר אלו שמות הנחלקין בית and p. 356 און באר שבע פוטיפר צפנת פענח ויחר אף ויי חרה אפי ר' יוסי אומר אין נחלקין. מסכת ספר תורה.

(24) אותו האילן שאכל ממנו p. 58, פסיקתא אדם הראשון ר' אלעזר אומר אתרוג היה הה"ד ותרא האשה וכו' צא וראה איזה אילן שעצו נאכל בפריו ואין אתה מוצא אלא אתרוג. רבה ובפסיקתא כל התרעמנים תלמידיו של אדם הראשון הם p. 62 ותאמר מי p. 210 ; וכו' אבות דר' נתן ובפסיקתא מלל לאברהם. אמ' ר' פנחס מי דבר אין כתיב כאן אלא מלל רמז שהוליד למאה שנה וכו'. רבה וישא אברהם את עיניו והנה p. 223 ; ובפסיקתא איל אמ' ר' יודן מלמד שהראה הב"ה את האיל לאברהם נוטש מחורש זה והולך ונסבך בחורש אחר וירא אלהים אל יעקב p. 331 ; וכו' לעיל פסיקתא עוד וכו' אמ' ר' יוסי עוד כבראשונה וכו' רבה

והעוף ירב בארץ אמ׳ ר׳ מונא אלו שנבראו מן הארץ פרים ורבים בארץ ואלו ששרצו במים פרים ורבים בששי אמ׳ הב״ה לתורה נעשה p. 27 ; במים וכו׳ אדם בצלמנו כדמותינו אדם עד שהיה לבדו נקרא שמו אדם ר׳ יהודה אומ׳ על שם בשר ודם נקרא ויברך אותם אלהים וגו׳ עשר p. 30 ; שמו אדם חופות עשה הב״ה לאדם הראשון בגן עדן וירד הוא ומלאכי השרת לגמלו חכד והיו מלאכי השרת מהלכין והולכין לפניו כר ים המשמרים את החופות והב״ה כחזן מה דרכו של חזן עומד ומברך לחתן ולכלה בתוך חופתן כך הב״ה עמד וברך לאדם הראשון ; ולעזרו שנ׳ ויברך וכו׳ רבה ובפרקי ר׳ אליעזר שבע חנוכות ברא הב״ה שיש מהן חנך p. 35 ואחת שמורה לדורות ברא יום ראשון וגמר את כל מלאכתו וחנכו שנ׳ ויהי ערב וכו׳ ברא יום שני וגמר את כל מלאכתו וכו׳ וכן עד יום ששי ברא יום השביעי שלא למלאכה שלא נאמר בו ויהי ערב ויהי בקר למה שהוא שמור לדורות שנ׳ והיה יום אחד ויברך אלהים p. 36 ; הוא יודע ליי׳ לא יום ולא לילה את יום השביעי ויקדש אותו הב״ה ברך וקדש את יום השבת וישראל אינן חייבין אלא לשמור ולקדש את יום השבת מכאן אמרו כל המברך ומקדש על היין בלילי שבתות מאריך ימים בעולם הזה ובעולם הבא שנא׳ כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים ירבו ; ימיך בעולם הזה ובעולם הבא שנ׳ ויוסיפו וכו׳ אמ׳ ר׳ יהודה פעם אחת בכל חדש וחדש p. 40 סלתיות עולות מן התהום להשקות את כל פני הארץ ויפח באפיו p. 43 ; שנ׳ ואד יעלה מן הארץ והשקה נשמת חיים נפח הב״ה ברוח נשמת פיו ונזרקה בו גן עדן מקדם שבעה דברים נבראו p. 44 ; נשמה קודם שלא נברא העולם וכו׳. מקום שנהנו ופרקי ר׳ חיבה יתירה חיבב הב״ה את אדם p. 47 ; אליעזר לעובדה .ibid ; הראשון שבראו ממקום טהור וכו׳ ולשמרה שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן להשקות והלא כבר נהר יוצא מעדן ומשקה את הגן שנ׳ ונהר יוצא וכו׳ ומה הלשון הזה לעבדה ולשמרה אינו אלא לעסוק בדברי תורה ולשמור את כל מצותיה שנ׳ לשמור את דרך עץ החיים ואין עץ החיים אלא כשברא p. 50 ; תורה שנ׳ עץ חיים היא למחזיקים בה הב״ה אדם הראשון בראו במקום בית המקדש ולקחו משם והכניסו בגן עדן והיה מטייל שם כאחד ממלאכי השרת אמר הב״ה אני יחיד בעולמי אף זה יחיד בעולמו אני אין פריה ורביה לפני אף זה אין פריה ורביה לפניו למחר יאמרו כל הבריות הואיל ואין פריה לפניו זה הוא שבראנו לא טוב היות וכו׳ p. 55 ; ר׳ יהודה אומ׳ אם זכה כנגדו לא זכה לנגדו

ד״א וזאת and p. 415 ; ובפסיקתא ובילמדנו ע״ש אשר דבר להם אביהם יעקב אבינו קבל חמש ברכות שתים של יצחק ואחת של אברהם דכתי׳ ויתן לך את ברכת אברהם ואחת של מלאך ואחת של הב״ה וכשבא לברך את השבטים ברכם בחמש ברכות שהיו בידו והוסיף להם ברכה ששית משלו הה״ד וזאת .וכו׳ ברכה זו מוספת על הברכות כולן. פסיקתא

(25) פסיקתא דרב כהנא p. 22, יהי מאורות וגו׳ אמ׳ ר׳ יוחנן לא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד יהי מאורות אין כתיב כאן אלא מארת אם כן למה נבראת לבנה לקדש בה ראשי חדשים וראשי שנים ר׳ עזריה אמר לא נברא להאיר וכו׳ ר׳ ברביה אמ׳ שניהם נבראו להאיר יהי מארת וכו׳ ד״א וידבר על לבם אמ׳ ר׳ שמלאי אמ׳ and p. 419 להון אתון רישא ואנא גופא אי אזיל רישא מה גופה טב ד״א אמ׳ להם נמשלתם בעפר הארץ ובחול הים ובכוכבי השמים הריני הולך ועושה מלחמה עמהם וכו׳ ד״א אמ׳ להם מה יעשה אנטידיקם של אבא אבא מוליד ואני קובר ד״א מה יעשה אנטדיקום של הב״ה הב״ה מברך ואני מסייף. ד״א אמר להם אתם מנהגו וסדרו של עולם מנהג סדורו של עולם שתים עשרה שעות ביום שתים עשרה שעות בלילה וכו׳ ד״א עד שלא ירדתם לכאן היו המצריים נוהגין בי עבודת עבדות משירדתם לכאן הודעתם גינוסייא שלי אם אני הורג אתכם וכו׳ ד״א אמ׳ להם אם אני הורג אתכם .יאמרו המצריים וכו׳

(26) פרקי ר׳ אליעזר p. 8, שמים מאי זה מקום נבראו מאור לבושו לקח ופרש בשלמה והארץ מאי ; זה מקום נבראת משלג שתחת כסא כבודו וכו׳ ויקרא אלהים לרקיע שמים והלא שמים וארץ p. 18 נבראו ביום ראשון שנ׳ בראשית וכו׳ ואי זהו הרקיע שנברא ביום שני ר׳ אליעזר אומר הרקיע שעל ראשי ויאמר אלהים יקוו p. 19 ; החיות שנ׳ ודמות וכו׳ המים בשלישי היתה כל הארץ כבקעה והיו המים נכנסין ומכסין על פני כל הארץ וכשיצא הדיבור מפי הגבורה יקוו המים עלו מקצת הארץ הרים וגבעות ונתפזרו המים על פני כל הארץ ונעשת עמקים עמקים ; ועלה תוכה של ארץ ונתגלגלו המים ונקוו לעמקים אשר זרעו בו על הארץ פתח פתח לגן עדן p. 22 שמשם נטעו על פני כל הארץ כל מין עץ אילן עושה פרי למינו וכל מין עשב ודשא מהן ובהן זרען על והיו לאותות .ibid ; הארץ שנ׳ אשר זרעו בו וכו׳ ולמועדים כל המזלות משרתות למולד הלבנה ולתולדות בני אדם ועליהם העולם עומד וכל מי שהוא חכם ומבין הוא מבין מולד הלבנה ותולדות בני אדם ; p. 26 ועליהם הכתוב אומר והיו לאותות וכו׳

ונטרד מגן עדן וזו היא עברה חמורה. ד"א גדול עוני מנשוא גדול עוני שאין לו כפר ונחשב לו הדבר p. 81 ; הזה לתשובה. רבה ובפירקי ר' אליעזר וישם ייי לקין אות אמ' קין לפני הב"ה עכשיו יעמוד צדיק אחד ויזכיר שמך הגדול עלי ויהרגני. מה עשה הב"ה נטל אות אחת מעשרים ושתים אותיות ונתן על זרועו של קין שלא יהרג שנ' וישם ייי לקין אות בעשרים ושמונה באלול נבראו חמה p. 85 ; וגו' ולבנה ומנין חדשים ושנים וימים ולילות וקיצים ותקופות ומחזורות ועיבורים והיו לפני הב"ה והיה מעבר את השנים ואחר כך מסרן לאדם הראשון בגן ויולד בדמותו בצלמו p. 87 ; עדן שנא' זה ספר וכו' (צ"ל בצלמו) מכאן אתה למד שלא היה קין לא מזרעו ולא מדמותו ולא מצלמו עד שנולד שת והיה בדמותו (צ"ל בדמותו) ובצלמו (צ"ל ובצלמו) של אדם ; אביו שנאמר ויולד בדמותו בצלמו (צ"ל בצלמו) והיה הב"ה מעבר את השנה ואחר כך מסרן p. 88 לאדם הראשון ואדם מסר לחנוך ונכנם בסוד העיבור ועבר את השנה שנ' ויתהלך חנוך וכו' ויתהלך חנוך p. 94 ; בדרכי מנין העולם שמסר אלהים לאדם ששה נקראו בשמותן עד שלא נולדו ואלו הן וכו' בוקראת את שמו ישמעאל ומשה מנין בשגם הוא בשר מהו בשגם מנין משה וחייו של משה מאה הנפילים היו בארץ ר' p. 94 ; ועשרים שנה וכו' אומר המלאכים שנפלו ממקום קדושתן מן השמים ראו את בנות דורותיו וכו' ר' יהושע אומר המלאכים איש לוהט הם והאש באה בבעל בשר ודם ואינה שורפת את הגוף וכו' ר' צדוק אומר מהם נולדו הענקים המהלכים בזדונות לבם ובגובה קומתן ; ומשלחים ידם בכל גזל וחמס ובשפיכות דמים וכו' מה היו עושין דור המבול כשהיו באים אצל p. 101 ווה אשר p. 102 ; נשיהם היו משחיתים זרעם וכו' תעשה וגו' תני ר' שמעיה באצבע הראה הב"ה לנח ואמ' לו כזה וכזה תעשה וכו' לקמן ר' ישמעאל אומר חמש אצבעות של יד ימינו של הב"ה כלם תחתיים שניים ושלישים וגו' p. 104 ; לגאולה וכו' תאנא תחתיים לזבל אמצעיים לבהמה עליונים לאדם ואית דמחלפי תחתיים לטמאים שניים לו ולבניו ולטהורים ועליונים לזבלים ואית דאמרי תחתיים לזבלים וכו' תני ר' שמעיה באצבע הראה הב"ה לנח אמר נח לפני הב"ה רבו' של עולם p. 110 ; וכו' וכי יש בי כח לקבצן אל התיבה וירדו המלאכים הממונים על כל מין ומין והיו מקבצין אותן אליו אל אתה ואשתך ובניך ונשי בניך p. 116 ; התיבה וכו' וגו' ר' לויטס איש יבנה אומר כל הבאים לתיבה ; כשהיו באים היו מופרשים זכרים מן הנקבות וכו'

על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו. וכי יעזוב איש את אביו ואת אמו. מצות כיבוד אלא שאהבת נפשו ומפרי p. 56 ; דובקת אחר אשתו שנ' ודבק באשתו העץ אשר בתוך הגן וכו' תני ר' זעירא ומפרי העץ אשר בתוך הגן אין העץ האמור כאן אלא אדם שנמשל בעץ שנ' כי האדם עץ השדה. אשר בתוך הגן ואין תוך זה אלא לשון נקי ואין הגן הזה אלא p. 57 ; האשה שנמשלה בגן שנ' גן נעול אחותי כלה והייתם כאלהים דין הנחש דין בינו לבין עצמו אמ' אם הולך אני ואומר לאדם יודע אני שאינו שומע לי שהאיש קשה לעולם כד"א והאיש קשה וכו' אלא הולך אני ואומ' לחוה שאני יודע שהאשה שומעת לי שהנשים נשמעות לכל הבריות וכו' בא הנחש ואמר לאשה וכי אתם מצווין על פירות האילן אמרה לו הן וכו' וכיון ששמע הנחש דבריה של חוה מצא לו פתח להכנם אמ' לה צווי זה אינו אלא עין רעה כי בשעה שאתם אוכלים ממנו תהיו כמוהו אלהים ; מה הוא בורא עולמות ומחריב עולמות אף אתם וכו' כי ערום אנכי כי ערום אנכי ממעשה כי ערום p. 61 אנכי מצווי כי ערום אנכי מפועל. פרקי ר' אליעזר. ויאמר מי הגיד לך וגו' מה היה לבושו של אדם הראשון עור צפורן וענן כבוד וכו' הבהיר ובפרקי רבי ולאדם אמר כי שמעת לקול וכו' p. 67 ; אליעזר אשר צויתיך להזהיר על כל בהמה חיה ועוף וכו' ארורה האדמה וכו' שתהא מעלה לך ארורים בגון יתושים וכו' ד"א ארורה האדמה בעבורך אם אדם חטא הארץ מה חטאת שנתאררה אלא על שלא מארבע פינות p. 69 ; הגידה את המעשה וכו' העולם כנס הב"ה עפרו של אדם הראשון וכו' אמ' ר' אלעאי מן העור שהפשיט הנחש לקח p. 71 p. 72 ; הב"ה ועשה להם כתנות כבוד לאדם ולעזרו כשנתגרש אדם הראשון מג"ע גורש ויצא לו חוץ לגן עדן בהר המוריה ששער גן עדן סמוך להר המוריה משם לקחו ולשם החזירו למקום שלוקח שנ' לעבד וישע ייי אל הבל ואל p. 76 ; את האדמה וכו' מנחתו בשהגיע ליל יום טוב של פסח קרא אדם לבניו אמר להם בלילה הזה עתידין ישראל להקריב אמ' רבי יצחק שנאה p. 78 ; קרבנות פסחים וכו' גדולה נכנעה בלבו של קין על הבל אחיו על שנתרצת מנחתו ולא עוד אלא שהיתה תאומתו יפה בנשים וחמד אותה בלבו אמר אהרוג את הבל אחי ואקח את תאומתו ממנו שנ' ויהי בהיותם וכו' ואין שדה זו ויאמר קין אל p. 80 ; אלא אשה שנמשלה לשדה ייי גדול עוני מנשוא אמ' לפניו לעליונים ולתחתונים אתה סובל ולי אין אתה סובל ד"א גדול עוני מנשוא. גדול עוני על של אבא. אביך על מצוה קלה עבר

החוצה בליל יום [טוב] של פסח אמר לו אברהם יש בך כח לספור צבא השמים אמ׳ לפניו רבון העולם וכי יש מספר לגדודיך אמ׳ לו כך לא יספר זרעך קחה לי עגלה p. 163 ; כמרוב שנ׳ כה יהיה זרעך משולשת זו מלכות אדום שהיא כעגלה דשה. ועז משולשת. זו מלכות יון (ו)שנ׳ וצפיר העזים וגו׳ ואיל משולש. זו מלכות מדי ופרס שנ׳ האיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי ופרס. ותור אלו בני ישמעאל שאין לשון זה אלא לשון ארמית. תור זה שור. וגוזל אלו ישראל שנמשלו בגוזל שנ׳ יונתי בחגוי הסלע. ר׳ אליעזר בן יעקב אומר לא נאמר לשון זה משולשת אלא גבורים בחכמה כד״א והחוט המשולש וגו׳ ר׳ משרשיא אמר משולשין יהיו שלשה פעמים עתידין למשול בארץ ישראל פעם ראשונה כל אחד בפני עצמו פעם שנייה בשנים פעם שלישית כלם באחד להלחם על בית דוד שנאמר ורוזנים נוסדו יחד וגו׳. ר׳ יהושע אומר לקח אברהם את חרבו ובתר אותם אחד לשנים שנ׳ ויבתר אותם בתוך ואלו לא בתר אותם לא היה העולם יכול לעמוד בפניהם אלא הואיל ובתר אותם תשש כחם. וגוזל בן יונה הניח בחיים שנ׳ ואת הצפור לא בתר. ; מכאן את למד שלא היה שם אלא גוזל אחד בלבד וירד העיט על הפגרים. ירד העיט לפזרן ibid. ולאברן ואין העיט הזה אלא דוד בן ישי שנמשל לאיל שנ׳ העיט צבוע נחלתי לי וגו׳ ומעת זריחת השמש היח אברהם יושב ומניף עליהם בסודרו כדי שלא ימשול בהם העיט עד שיבא הערב רבי אלעזר בן עזריה מכאן את למד שאין מושלן של ארבע מלכיות הללו אלא יום אחר מיומו שלהב״ה. אמ׳ ר׳ אלעזר בן ערך בודאי כדבריך כן הוא שנ׳ נתנני שוממה כל היום דוה עמד אברהם והיה מתפלל לפני הב״ה שלא ישתעבדו בניו בארבע מלכיות ונפלה עליו ; תרדמה וישן לו שנ׳ ותרדמה נפלה על אברם ידוע תדע וגו׳ אמר אברהם לפני הב״ה p. 164 רבון כל העולמים לא נתת לי זרע ואתה אמרת לזרעך נתתי את הארץ הזאת. במה אדע כי אירשנה. אמ׳ לו הב״ה אברהם כל העולם כולו בדברי עומד ואין אתה מאמין בדברי אלא אתה אומר במה אדע כי אירשנה. חייך שני פעמים ידוע תדע שנ׳ ויאמר ר׳ זעירא אמר כל p. 166 ; לאברם ידוע תדע הנפשות יוצאות ונאספות אל דור אבותיו ואל עמיו הצדיקים עם הצדיקים והרשעים עם הרשעים שכך אמר הב״ה לאברהם ואתה תבא אל אבותיך בשלום אמר ר׳ p. 168 ; ואומר הנני אוסיפך אל אבותיך שמעון בן יוחאי הגר בת פרעה היתה כיון שראה פרעה מעשים שנעשו לשרה בביתו נטל את בתו ויקח מכל הבהמה הטהורה שור וכשב ומכל p. 118 העוף הטהור תור ובני יונה ובנה את המזבח הראשון שהקריבו עליו קין והבל והקריב עולות ארבע זרע וקציר וקור וחום בעשרים ושמונה p. 120 ; וכו׳ בשיצא נח p. 128 ; באלול נבראו חמה ולבנה וכו׳ מן התיבה מצא גפן אחת שנגרשה מגן עדן נטע ממנה כרם ובו ביום נשאת שגשג פירותיה שנ׳ ביום נטעך דשגשגי ושתה ממנה יין ונתגל בתוך אהלו כנמרוד גבור ציד אמ׳ ר׳ p. 130 ; ונכנם כנען וכו׳ יהודה הכתנות שעשה הב״ה לאדם ולאשתו היו עם נח בתיבה וכשיצא מן התיבה חם בן נח הוציאם עמו והנחילם לנמרוד ובשעה שהיה לובש אותו כל בהמה וחיה ועוף היו רואים את הכתנות ובאים ונופלין על פניהן לפניו והיו בני אדם סבורין שהוא מכח גבורתו אמ׳ p. 134 ; לפי׳ המליכוהו עליהם שנ׳ על כן וכו׳ נמרוד לעמו בואו ונבנה לנו עיר גדולה ונשב בתוכה פן נפוץ על פני כל הארץ בראשונים ונבנה מגדל בתוכה עולה לשמים שאין כוחו של הב״ה אלא במים ; ונקנה לנו שם גדול בארץ שנ׳ ונעשה לנו שם הבה נרדה אמ׳ ר׳ שמעון קרא הב״ה p. 135 לשבעים מלאכים המסבבים את כסא כבודו ואמר להם בואו ונרד ונבלבל את שבעים גוים ואת שבעים וינגע ייי את פרעה וגו׳. אמ׳ p. 144 ; לשונות וכו׳ ר׳ יהושע בן קרחה אותה הלילה שנלקחה שרה אמנו היתה ליל יום טוב שלפסח והביא הב״ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים ללמד ולהודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו שנ׳ וינגע ייי את ד״א אנשים אחים אנחנו וכי אחים p. 146 ; פרעה היו והלא לוט בן אחיו היה אלא ללמדך שבני אחיו שלאדם הרי הן כאחיו. וכן הוא אומר וישמע אברם ויחלק עליהם לילה שמואל p. 152 ; כי נשבה אחיו הקטן אמר שם נחלק הלילה שיצאו בו ישראל הב״ה מסר סוד העיבור לאדם p. 154 ; ממצרים הראשון ואדם לחנוך וחנוך לנח ונח לשם ושם (!) ונכנם שם בסוד העיבור ועבר השנה ונקרא כהן שנ׳ ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן וכי שם בן נח כהן היה אלא שהיה בכור והיה משרת p. 156 ; לאלהיו ביום ובלילה לפיכך נקרא כהן במחזה לאמר. לכל הנביאים נגלה להם בחזון ולאברהם במראה ובחזון במראה וירא אליו ייי בחזון שכרך הרבה מאד אמ׳ לו p. 158 ; במחזה לאמר אברהם אל תירא שאני מגין לך בכל מקום שאתה הולך כתרים לפני הפורענות ואני נותן לך שכר טוב לך ולבניך בעולם הזה ובעולם הבא שנ׳ אל תירא ויוצא p. 159 ; אברם אנכי מגן לך הרבה מאד אותו החוצה ר׳ אומר הוציא הב״ה את אברהם

ממנה והיו אומרות אין אנו כדי להניק את בנינו ; מחלבה של צדקת. רבה ובפירקי ר' אליעזר ותלך ותתע במדבר ויכלו המי' בזכות p. 213 אברה' אבי' לא חסרו המים מן החמת וכיון שהגיע[ה] לפתח המדבר התחילה תועה אחר ע"ז של אביה ומיד חסרו המים מן החמת שנ' ותלך ותתע והעלהו שם לעולה p. 218 ; וגו' ויכלו המים וגו' אמ' לו רבון כל העולמים באיזה הר אמ' לו בכל מקום שתראה את כבודי עומד וממתין לך שם ואומ' לך זהו המזבח שנ' אל אחת (צ"ל על אחד) ההרים אשר אומר אליך אשר אמרתי אליך אין ויחבוש p. 219 ; כתי' כאן אלא אשר אומר אליך את חמורו הוא החמור בן האתון שעתיד בן דוד לרכוב עליו ויקח את שני נעריו עמו ישמעאל ויאמר אברהם אלהים p. 220 ; ואליעזר עבדו יראה לו השה לעולה בני אמ' יצחק לאביו אבא הרי האש והעצים איכן הוא הכבש לעולה אמ' ; לו בני אתה לעולה שנ' יראה לו השה לעולה בני ויבן שם אברהם את המזבח ר' שמעון p. 221 אומר באצבע הראה הב"ה לאברהם אבי' את המזבח אמ' לו זה הוא המזבח הוא המזבח שהקריבו בו אדם ובניו הוא המזבח שהקריבו בו נח ובניו שנא' ויבן שם מזבח את המזבח. מזבח אין כתי' כאן p. 226 ; אלא המזבח המזבח שבו הקריבו הראשונים אמ' לו הב"ה לא אחלל בריתי ואת בריתי אקים את יצחק וכשאמרתי לך קח נא את בנך את יחידך וכו' ומוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו אמרתי לך אסקתיה אחתיניה. כי ברך אברכך וגו' אמר רבי ברכיה נשבע הב"ה לברכו בעולם הזה ולעולם הבא שנאמ' בי נשבעתי וגו' כי ברך אברכך. ברך בעולם הזה אברכך לעולם הבא והרבה ארבה ויבא אברהם p. 230 ; את זרעך וגו' לעתיד לבא כששב אברהם מהר המוריה בשלום חרה לו לסמאל שראה שלא עלתה בידו תאות לבו לבטל קרבנו של אברהם מה עשה הלך ואמר לשרה הלא שמעת מה נעשה בעולם אמרה לו ומה אמר לה לקח אברהם את יצחק בנך ושחטו והקריבו על גבי המזבח לעולה מוקדה התחילה בוכה ומיללת שלש בכיות כנגד שלש תקיעות ושלש יבבות ופרחה נפשה ומתה וכשבא אברהם מצאה שמתה ומהיכן בא מהר לפיכך נקראת p. 231 ; המוריה שנ' ויבא אברהם אמ"ר עקיבא p. 238 ; קרית ארבע. ארבעה זוגות כל מי שהוא נכנס לעיר ומצא נערות יוצאות לפניו דרכו מיושרת לפניו בא וראה מאליעזר עבד אברהם עד שלא נכנס לעיר מצא נערות יוצאות לפניו שנ' ; ובנות אנשי העיר יוצאות לשאוב מים והלך והצליח ונתנה לה אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא מטרונה בבית אחרת אמ' לה הא אגריך לכך ששה p. 171 ; ושמה הגר ואף אבימלך עשה כן נקראו בשמם עד שלא נולדו ואלו הן יצחק וישמעאל משה שלמה יאשיהו והמלך המשיח. ישמעאל מנין שנ' וקראת את שמו ישמעאל ולמה נקרא שמו ישמעאל שעתיד הב"ה לשמוע באנקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית שמים מאיזה מקום נבראו מאור ibid. ; הימים לבושו שהוא לובש לקח ופרש כשמלה והיו נמתחין והולכין עד שאמ' להם די לכך נקרא אל שדי שאמר יצחק מנין שנ' וקראת שמו p. 178 ; לשמים די יצחק ולמה נקרא שמו יצחק יו"ד עשרה כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבי' ועמד בכולן צ' תשעים כנגד תשעים שנה שהיתה לשרה אמו כשילדתו. ח' שמונה כנגד שמונת ימים שנימול בהם ק' מאה כנגד בעצם p. 179 ; מאה שנה שהיה אברהם כשילדו היום הזה וגו' בגבורת השמש בחצי היום ולא עוד אלא בעשור לחדש ביום הכפורים. ביום הכפורים כתי' וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה וכאן

הוא או' בעצם היום הזה וכו'. באת כל דמו ישפוך v. Pirḳe, ch. 29; p. 180, v. above as to p. 156; p. 186 ויקח חמאה וחלב וגו' אמ' ר' חנינא המעולה אחר זה בינוני אחד מארבעים אחר זה קיבר אחד מעשרים והיכן הוא הפת אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר אמ' פרשה שרה אמנו נדה ונטמאת העיסה. בהשוכר את הפועלים וייי אמר p. 189 ; ובפרקי ר' אליעזר וברבה ע"ש המכסה אני מאברהם וגו' כל מי שהוא מבקש לדבר עם חבירו שהוא גנאי לו מתחיל בדבר טוב וגומר בדבר רע שאינו לרצון לו מנין אנו למדין מהב"ה כשנגלה על אברהם אבינו התחיל מבשר אותו על הריון הבטן של שרה אשתו שנ' כעת חיה ולשרה בן ואחר כך הגיד לו מעשה סדום ועמורא דכתי' p. 200 ; וייי אמר המכסה אני מאברהם אשר וגו' אל תביט אחריך אמרו המלאכים ללוט ולאנשי ביתו אל תביטו לאחוריכם שהרי ירדה שכינתו שלהב"ה להמטיר על סדום ועל עמורא גפרית ואש עידית אשתו של לוט נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות בסדום והביטה לאחריה לראות אם הולכות הן אחריה ואם לאו וראתה אחורי השכינה ונעשת הניקה בנים שרה שרה אמנו p. 210 ; נציב מלח היתה צנועה יותר מדאי אמר לה אברהם אין זו שעת הצניעות אלא גלי את ידיך כדי שידעו הכל כי הב"ה עושה נסים גלתה את דדיה והיו נובעים חלב כשתי מעיינות והיו מטרוניות באות ומניקות את בניהן

האדם וחי ותחת המיתה כהו עיניו בזקנותו שנא׳ ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות מבאן את כשהגיע ליל יום p. 263 ; למד שהסומא חשוב כמת טוב של פסח קרא יצחק לעשו בנו הגדול אמ׳ לו בני הלילה הזה בו עליונים אומרים שירה וכו׳ הלך יעקב והביא שני גדיים. וכי שני גדיים היה מאכלו של יצחק אלא הקריב אחד קרבן פסחים ואחד עשה תני ר׳ יהודה בר׳ אלעאי הקול p. 266 ; מטעמים קול יעקב והידים ידי עשו. קולו של יעקב צווח ממה שעשו לו ידי עשו בבית תר. ד״א הקול קול יעקב ביחוד הש׳ הקול קול יעקב בהגיון תורה והידים ידי עשו בשפיכות דמים ובכל מות רע. ולא עוד אלא כשמכריזין בשמי׳ הקול קול יעקב השמים רועשים ובשהן מכריזין בתחתונים הקול קול יעקב כל מי שהוא שומע ועושה יהיה חלקו עם הקול קול יעקב וכל מי שאינו שומע ואינו עושה יהיה חלקו עם הידים ויתן לך האלהים אמ׳ רב יהודה p. 268 ; ידי עשו עשר ברכות ברך יצחק את יעקב על טלי שמים ועל דגן הארץ כנגד עשרת הדברות וכנגד עשרה מאמרות ; שבהם נברא העולם שנ׳ ויתן לך האלהים וגו׳ ר׳ תנחומא אומר גדלו שני הנערים אחד p. 273 הלך בדרך החיים ואחד הלך בדרך המות שנ׳ ויגדלו הנערים וגו׳ יעקב הלך בדרך החיים שהיה יושב אהלים ועוסק בתורה כל ימי חייו. עשו הלך בדרך המות שהרג את נמרוד ועוד מעט שבקש להרוג את טוב p. 274 ; יעקב אחיו שנ׳ ואהרגה את יעקב אחי אחרית דבר מראשיתו הברכות הראשונות שברך יצחק את יעקב על טללי שמים ועל דגן הארץ שנ׳ יתן לך האלהים מטל השמים וגו׳ והאחרונות ברכות יסוד עולם שנ׳ ואל שדי יברך אותך וגו׳ ועוד הוסיף לו ברכת כהנים שנ׳ ויתן לך את ברכת אברהם הוי כשיצא יעקב p. 279 ; טוב אחרית דבר מראשיתו אבינו לארם נהרים היה עני שנ׳ ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו ואלו היה לו כר או כסת לא היה מניח ראשו על האבן ויקח. מאבני המקום לקח יעקב שתים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקר עליו יצחק אביו ושם אותם מראשותיו באותו מקום לפי שעתידין לצאת ממנו שנים עשר שבטים ונעשו כלם אבן אחת להודיע שכולן עתידין להיות גוי אחד בארץ ד״א p. 281 ; שנ׳ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ויחלום והנה סלם וגו׳ אמ׳ ר׳ לוי באותה הלילה הראה לו הב״ה ליעקב אבי׳ כל האותות הראהו סולם מוסב מן הארץ עד לשמים שנ׳ והנה סולם מוצב ארצה ומלאכי השרת עולים ויורדים בו ורואים את פני יעקב ואומ׳ אלו הפנים כפני החיה שבכסא הכבוד אלו שהיו למטה היו עולים לראות מקרית ארבע ועד חרן מהלך שבעה עשר p. 240 יום ובשלש שעות בא העבד לחרן והיה תמה בלבו ואומר היום יצאתי והיום באתי שנאמ׳ ואבא היום אל העין. ר׳ אבהו אמר רצה הב״ה לגמול חסד ליצחק ושלח מלאך לפני אליעזר ונקפצה הדרך עליו וכשהיה p. 241 ; ובשלש שעות בא העבד לחרן בבקר השכים העבד וראה את המלאך עומד וממתין לו בחוץ אמר להם אל תאחרו אותי שהרי האיש שבא אתמל עמי והצליח דרכי הרי הוא עומד וממתין לי בחוץ שנ׳ ויאמר אליהם אל תאחרו אותי ויביאיה יצחק האהלה אמ׳ p. 243 ; וייי הצליח דרכי ר׳ שמעון אמ׳ אברהם ליצחק בנו העבד הזה חשוד על עבירות של תורה ראה שמא נגע בצינור הביא את הנערה האהלה והוציא בתוליה באצבע לידע אם טהורה היא בבתוליה הרי היא ראויה לך לאשה ממעי אמה הכניסה האהלה והוציא את בתוליה באצבע והראם ibid. ; לאברהם אביו ואחר כך לקחה לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו שראה שהיו מעשה רבקה דומין למעשה שרה. ויוסף אברהם ויקח אשה וגו׳ אחר מיתתה של שרה חזר אברהם ולקח גרושתו שנ׳ ויוסף אברהם ויקח אשה וגו׳. ולמה ויוסף. אלא פעם ראשונה היתה אשתו ועוד הוסיף לבא עליה. ושמה קטורה שהיתה מקוטרת מכל מיני בשמים. p. 249 ; ד״א קטורה שהיו מעשיה נאים כקטורת לנכח אשתו אמ׳ ר׳ יהודה עשרים שנה היתה רבקה עקרה ולאחר עשרים שנה לקחה יצחק והלך להר המוריה למקום שנעקד שם והתפלל על הריון הבטן ויגדלו p. 253 ; ונעתר לו שנ׳ ויעתר יצחק לייי וגו׳ הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה אמ׳ ר׳ מאיר עשו אחיו של יעקב ראה הכתונות של נמרוד וחמד אותם בלבו והרגו ולקחם ממנו ומנין שהיו המודות בעיניו שנ׳ ותקח רבקה את בגדי וגו׳ החמודות. וכשלבש אותם עשו נעשה גם הוא גבור ויורע יצחק p. 258 ; ציד שנ׳ עשו איש יודע ציד בארץ ההיא ר׳ אליעזר אומ׳ וכי זרע דגן זרע יצחק חס ושלום אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים ולאביונים כשם שאתה אומ׳ זרעו לכם לצדקה. ועל כל דבר ודבר שעשה פתח לו הב״ה מאה שערים של מיני ברכות שנ׳ וימצא בשנה ההיא וימצאו שם באר מים p. 259 ; מאה שערים וגו׳ חיים היא הבאר שעתידה לעלות בירושלם ולהשקות את כל סביבותיה שנ׳ ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם ועל שמצאו אותה שבעה פעמים קרא אותה ד״א ותכהין p. 261 ; שבעה שנ׳ ויקרא אותה שבעה עיניו מראות אמ׳ ר׳ שמעון בשעה שנעקד יצחק נעשה עיניו למעלה וראה כבוד השכינה וכתי׳ כי לא יראני

יעקב חייך כדברך כן יהיה הוא ימשול עליך בעולם הזה ואתה תמשול עליו לעתיד לבא אמ׳ לפניו רבון כל העולמים אני מחניף לרשע בשביל שלא יהרגני מכאן אמרו מחניפין לרשעים בעולם הזה מפני דרכי שלום. כה אמר עבדך יעקב למדה תורה דרך ארץ לחלוק כבוד למלכות. ר׳ היה כותב לאנטונינוס יהודה עבדך שואל בשלומך לחלוק כבוד למלכות ; כאשר עשה יעקב לעשו. פרקי ר׳ אליעזר ובילמדנו ויריץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו p. 320 וישקהו ויבכו כשעבר יעקב לבא בארץ כנען בא אליו עשו הרשע מהר שעיר בזעף אף חמס להורגו אמ׳ עשו איני הורג יעקב לא בקשת ולא בחצים אלא בפה ובשני ואמצה את דמו שנ׳ ויריץ עשו לקראתו וגו׳ וישקהו אל תהי קורא וישקהו אלא וישכהו ונעשה ; צוארו של יעקב כעצם השן וקהו שיניו של עשו ויאמר עשו יש לי רב אחי בשביל כבוד p. 321 שחלק עשו ליעקב דכתיב יש לי רב אחי לפי׳ חלקו כבוד בני ישראל לבני עשו בו בלשון שנ׳ רב לכם בשחור יעקב אבינו p. 331 ; סוב את ההר הזה מבית לבן הארמי אמר הב״ה צריך לברכו מיד נגלה עליו וברכו שנ׳ וירא אלהים וגו׳ ויברך. וירא אלהים אל יעקב עוד וגו׳ ויברך אותו על ידי שנכנם בסוד p. 338 ; העיבור ברכו ברכת עולם שנ׳ ויברך אותו וישׂ־אל אהב את p. 341 ; אלוף מגדיאל זו רומי יוסף וגו׳ אמ׳ ר׳ ישמעאל כל בן זוקן חביב לאביו שנ׳ וישראל אהב את יוסף מכל בניו. כי בן זקונים הוא לו. וכן (צ״ל וכי) בן זקונים היה. והלא בנימין היה בן זקונים אלא על ידי שראה בנבואתו שהוא ; עתיד למלוך לפיכך היה אוהב אותו מכל בניו ד״א ולא יכלו דברו לשלום לפי שראה בני p. 342 פילגשי אביו אוכלים בשר אליות מכבשים כשהם חיים והוציא עליהם דופי לפני אביהם יעקב לא יכלו p. 347 ; דברו לשלו׳ שנ׳ ולא יכלו דברו לשלום ע״ש טרוף טורף יוסף כתי׳ מגיד דבריו ליעקב ואת הדבר הזה לא הגיד לו למה מפני החרם שהחרימו בני יעקב ושתפו השכינה עמהם שלא היו כי אם תשעה ולפיכך לא ידע יעקב בדבר שנעשה ליוסף אסנת בת דינה p. 370 ; ואמר טרוף טורף יוסף היתה שילדה אותה משכם בן חמור ואמרו בני ישראל להרגה והכל צפוי לפני הב״ה מיד ירד מיכאל ונטלה והורידה למצרים לביתו של פוטיפר שהיתה אסנת ראויה ליוסף לאשה והיתה אשתו של פוטיפרע עקרה ונדלה עמה כבת וכשירד יוסף למצרים לקחה עשרה p. 373 ; לו לאשה שנ׳ ויקח לא את אסנת מלכים משלו מסוף העולם ועד סופו וכו׳ המלך השלישי זה יוסף שמשל מסוף העולם ועד סופו שנ׳

את פני החיה שבכסא הכבוד ואלו שהיו למעלה יורדים ורואים פניו של יעקב כפני החיה שבכסא הכבוד אלו עולים ואלו יורדים שנ׳ והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. והראה לו הב״ה ארבע מלכיות מושלן ואובדן והראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עויקים ויורד ושר של יון מאה ושמונים עווקים ושר מלכות מדי חמשים ושנים עווקים ויורד ושר מלכות אדום עולה ואינו יורד ואומ׳ אעלה על במותי עב אדמה לעליון אמ׳ יעקב אך אל שאול תרד אל ירכתי בור. אמ׳ לו הב״ה אם תגביה כנשר וזה p. 285 ; אם בין כוכבים שים קנך משם וכו׳ שער השמים מכאן אתה למד שכל המתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד ששער השמים שם אם p. 291 ; הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל לרמאות אחי אביה הוא אם לצדק וכי בן רבקה הוא. ותרץ ותגד לאביה אמ׳ ר׳ יוחנן אין האשה רגילה אלא לבית אמה. איתיבין ותרץ ותגד לאביה שמתה אמה ולמי היה לה להגיד לא לאביה. ויהי כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו מה שמע כח גבורתו הכי אחי אתה וכי אחיו p. 292 ; שעשה על הבאר היה והלא בן אחותו היה אלא ללמדך שבן אחותו אמ׳ ר׳ יוסי שבעת ימי p. 294 ; של אדם כבנו המשתה ממי אנו למדין מיעקב אבינו כשנשא את ; לאה עשה שבעת ימי המשתה שנ׳ מלא שבוע זאת ראובן אמ׳ ר׳ לוי ראה הב״ה בצרתה של p. 295 לאה ונתן לה הריון בטן ניחומין לנפשה וילדה איש p. 300 ; טוב תאר ואמרה ראו בן שנתן לי הב״ה אמ׳ ר׳ אליעזר משבעה שבעה חדשים ילדה לאה את בניה ולשבע שנים נולדו ליעקב אחד עשר בנים ובת אחת וכולם נולדו ונולדה בת זוגו עמו חוץ מיוסף. שלא נולדה בת זוגו עמו שהיתה בת אסנת בת דינה ראויה לו לאשה וחוץ מדינה שלא נולד זוגה עמה אמרו הילדה הזו דין ומשפט היא על כן ותקרא את ותגנוב רחל. לפיכך גנבתם רחל p. 304 ; שמה דינה כדי שלא יגידו ללבן שברח יעקב ולא עוד אלא והבנים בני וכי p. 307 ; להכריח ע״ז מבית אביה בניו היו והלא בנותיו היו אלא ללמדך שבני בנותיו של ויאמר יעקב לאחיו וכי p. 308 ; אדם הרי הם כבניו אחיו היו והלא בניו היו. אלא ללמדך שבניו של אדם כה תאמרון לאדוני לעשו. בא וראה p. 311 ; באחיו יעקב ישן והב״ה והמלאכים משמרים אותו דכתיב והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו והנה ייי נצב עליו והוא משלח כה תאמרון לאדני לעשו הה״ד מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע. ד״א אמ׳ לו הב״ה ליעקב לא דייך שעשית את הקדש חול אלא שאני אמרתי ורב יעבוד צעיר ואתה אמרת עבדך

הרבה מעשים כתב משה בתורה p. 12, אל פרעה סתומים ועמד דוד ופירשן ואנו מוצאים ממעשה בראשית שמשברא שמים וארץ ברא האור שנ' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ואחר כך ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. ודוד פירש מאחר שברא האור ברא שמים שנ' עוטה אור כשלמה נ"ט שמים כיריעה. הרי למדנו שמשברא האור ברא שמים שלש בריות קדמו לעולם המים והרוח והאש. המים הרו וילדו אפלה חאש הרת וילדה אור. הרוח הרת וילדה חכמה ובשש בריות אלו מתנהג העולם. ברוח בחכמה באש ובאור בחשך ר' חמא בר חנינא פתח p. 34, רבא בנשא; ובמים. הגו סיגים מכסף וגו' לאמבטי שהיתה מלאה מים והיו בה שני דיוסקוסין נאין כל זמן שהיתה האמבטי מלאה מים לא נראו הדיוסקוסין כיון שפתקה ונער המים מתוכה נראו הדיוסקוסין כך שהיתה תוהו ובוהו בעולם לא נראית מלאכת שמים וארץ כיון שנעקר תוהו ובהו מן העולם נראת מלאכת שמים וארץ שנ' ויוצא לצורף כלי נעשו ככלים הדא דכתי' ויכולו השמים והארץ. כיצד ברא הב"ה את עולמו אמ' ר' יוחנן נטל הב"ה שתי פקעיות אחת של אש ואחת של שלג ופתכן זו בזו ומהם נברא העולם. ר' חנינא אומ' ארבע לארבע רוחות העולם. ר' חמא אמ' שש לשש קצוות ארבע לארבע רוחות העולם ואחת למעלה ואחת למטה. אמ' ר' הושעיא דריש ר' אפס אין לשון ויכולו אלא לשון כליה למלך שנכנס במדינה וקלסו אותו בני המדינה וערכו לו קלוסין הרבה להם בדיצה ומיעט להם בהריובים לאחר זמן הכעיסו אותו מיעט להם בדיצה והרבה להם בהריובים כך יש מזל שגומר הילוכו לשלשים שנה והוא שבתאי ויש מול שגומר הילוכו לשנים עשר שנה והוא צדק ויש מזל שגומר הילוכו לשנים עשר חדש והיא חמה וכוכב ויש מזל שגומר הילוכו בארבע מאות ושמונים שנה והם נוגה ומאדים ויש שגומר הילוכו לשלשים יום והיא הלבנה הה"ד ויכולו השמים והארץ. אמ' ר' יהושע בן לוי נתכלכלו שמים בחמה ולבנה ובמולות ונתכלכלה הארץ באילנות ודשאי' וג"ע. ר' סימון אומ' מכולכלין היו המעשים והיו נמתחין והולכין רבה. ויכולו השמים והארץ. אין ויכולו אלא לשון תאוה כד"א נכספה וגם כלתה נפשי. מלמד שהיה רבה בזכור את; הב"ה משתוקק לבראת את העולם יום השבת, p. 36, v. Gen. Rab. chap. 11, where many variants can be noticed, e.g. ed. רבינו עשה סעודה לאנטונינוס בשבת הביא לפניו תבשילין של צונן אכל מהם וערב לו עשה לו סעודה

וכל הארץ באו מצרימה. מצרים אין כתי' כאן אלא מצרימה מלמד שהיו מביאין המס שלהן ומנחותיהן אל יוסף שארבעי' שנה היה משנה למלך וארבעים p. 386; שנה מלך לעצמו שנ' ויקם מלך חדש וגו' אמר רבי ישמעאל עשרה פעמים אמרו בני יעקב ליוסף עבדך אבינו ושמע יוסף את הדבר ושתק p. 390; שתיקה כהודאה לפיכך ימיו עשר שנים ותחי רוח יעקב אביהם וכי מתה היתה רוחו של יעקב אבינו שחית אלא מפני החרם נסתלקה רוח הקדש מעליו וכיון שהתירו את החרם שרתה עליו; רוח הקדש בבתחלה שנ' ותחי ר"ח יעקב אביהם כשבאו ישראל בגבול מצרים נתיחסו כל ibid. הזכרים ונמצאו ששים וששה ויוסף ושני בניו הרי ששים ותשע וכתיב בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה אלא שהב"ה ננכנם עמהם במנין ועלו למספר שבעים לקיים מה שנ' אנכי ארד עמך מצרים' וכשעלו ישראל ממצרים נתייחסו כל הגברים ששים רבוא חסר אחת מה עשה הב"ה ננכנם עמהם במנין ועלה מספרם ששים רבוא לקיים מה שנ' ואנכי אעלך p. 391; גם עלה וכי בנות היו לו ליעקב והכתי' ואת דינה בתו אלא ללמדך שבנותיו של יעקב נשי בניו היו שכל זרעו של יעקב לקחו אחיותיהם כדי שלא יתחתנו בעמי הארצות לפי' נקראו זרע אמת p. 392 חושים בנו של דן היה פגום באזניו ובלשונו וכשבאו לקבור את יעקב במערת המכפלה בא עשו לערער עליהם והיו מעכבים אמר להם חושים מפני מה אנו מעכבים כאן הראוהו באצבע אמרו לו מפני זה האיש שאינו מניח אותנו לקבור את יעקב שלף חרבו והתיז את ראשו של עשו וכו' בפ"ק דשומה מיום שנבראו שמים p. 398; ובפרקי ר' אליעזר וארץ לא היה אדם חולה ומצוה בשעת מיתה אלא כשהיה בא עת פטירתו היה מתעטש ונפשו יוצאה מנחיריו עד שבא יעקב אבינו ובקש רחמים על זאת ואמר לפני הב"ה רבון כל העולמים אל תקח נפשי ממני עד שאני מצוה על יוסף ועל בני ביתו ונעתר לו שנ' ויאמר ליוסף הנה אביך חולה לפיכך חייב אדם לומר לחבירו בשעת עטישותיו חיים שנהפך מות העולם לאור שנ' עטישותיו תהל אור. פרקי ר' אליעזר. ובהשוכר את הפועלים. ובחופת אליהו; ובילמדנו ובבראשי' רבה בכולהו משנה הלשון קצת ד"א ויפוזו זרועי ידיו שלשה כבשו יצרן and p. 412 לפני יוצרן יוסף ובועז ופלטי בן ליש והיה צפוי לעמוד מיוסף שנים עשר שבטים ויצאו מראשי אצבעותיו זרע של עשרה שבטים שנ' ויפוזו זרועי ידיו ונשתיירו שנים מנשה ואפרים.

(27) רבה בבא. The author quotes

ידי זכאי. ראויין היו ישראל להשתעבד שאלו לא עמדו פרעה ומצרים שנ' ועבדום וענו אותם אלא שמגלגלין חובה על ידי חייב ראויין היו ישראל לעבוד ע"ז שאלו לא עמד ירבעם בן נבט שנ' וקם העם הזה וגו' אחרי אלהי נכר הארץ וכו' התם מסכת שמחות.

(29) תוספתא, v. especially תוספתא דשוטה, pp. 92, 123, 124, 125, &c.

(30) תלמוד. Yerushalmi is very frequently quoted, as is also the Babli. The extracts are given with references to the chapters, e.g. ירושלמי דהרואה p. 28; חלק, pp. 94, 147 and 199; הזהב, p. 101; or like פ"ק דברכות, pp 17, 178, 199, 218; פ"ק דכלאים, p. 21, or by referring to treatise and chapter, e.g. ירושלמי דתעניות בג' פרקים, p. 20. Special attention may be drawn to the names of some treatises, e.g. משקין, pp. 108, 294, and 417; בפורין, pp. 175 and 275; תעניות, pp. 43, 218, 238; שוטה, pp. 65, 71, 156, 194, &c.; פסח שני, pp. 201 and 330; יום הכפורים, p. 308.

The MS. is written in a very clear curs. Greek hand of the 15th cent., and contains 419 pp. of 32 ll. to the p.

Owners: (1) *Simeon b. Moses Levy* (p. 3).

(2) *Moses b. Simeon Levy* (p. 420). The entry reads: משה שמעון מוסא לוי ז' מאיר ז' יוסף הלוי ז' שלמה הלוי ושלמה ושלום.

(3) *Ṣaleḥ b. Aaron* (p. 3).

Paper, $11'' \times 8\frac{7}{16}''$.

Bibliography: S. Poznański, Hazofeh, III (5674), pp. 1–22, and Maybaum Festschrift, Berlin, 1914, pp. 191–208.

821
מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Genesis.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 229 pp. of 2 cols. of 43 ll. to a col.

Owners: (1) *Jacob b. Ibrahim el-Ṭawil.*

(2) *Joseph b. Salem.* The entry (p. 1) reads: זכה וקנה זה המדרש בראשית ואלה הדברים יוסף [ז'] סאלם מן יעקוב ז' אברהים אלטויל סת

בחול הביא לפניו תבשילין רותחין א"ל אותן ערבו לי יותר מאלו א"ל תבל אחד הן חסירין א"ל וכי יש קלרין של מלך חסר כלום א"ל שבת הן חסרין אית רבי' הקדוש עשה סעודה, MS. reads: לך שבת לאנטונינוס בשבת הביא לפניו תבשלין צוננין וערבו לו עשה לו סעודה בחול והביא לו תבשילין רותחין ולא ערבו לו וגו'. עד אמ' לו תבלין אחד יש לנו, רבה בוירא אליו ייי באלוני ממרא; ושבת שמה p. 151, v. Gen. Rab. chap. 42; רבה אלה ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם p. 246, המשפטים מה ראה הכתוב ליחס תולדותיו של רשע כאן אמ' ר' לוי להודיעך בן כמה שנים נתברך זקנך. אמ' ר' אבהו כל מקום שנ' אלה פסל את הראשוני ואלה מוסיף על הראשונים ואלה תולדות ישמעאל הוסיף על הראשונים ומה הן מה שכתוב למעלה ותלד לו את זמרן ואת יקשן וגו' אף כאן הוסיף ומה היו בכור ישמעאל נביות וגו' רשעים כיוצא בהם; and רבה יצחק בקש לגלות את הקץ לעשו p. 271, ויחי יעקב לפי שהיה מחבבו אמ' לו עשה לי מטעמים מה עשה הב"ה העביר טעמו ממנו ולא ידע מה לומ' אלא התחיל וחרד שנ' ויחרד יצחק חרדה. כיון שלא מצא מה לומר אמ' גם ברוך יהיה הה"ד וטעם זקנים יקח. There are numerous passages extracted from the 'Rabbah' without any further indication of the section or of the book from which the extracts have been copied. References to שמות רבה are to be found on pp. 37 and 165, ויקרא רבה pp. 33, 39, 46, 81, 118, 144, 150, במדבר 153, 167, 194, 198, 230, and 288, סיני רבה pp. 130, 227, 275, and 331, and אלה הדברים רבה p. 82.

(28) דרש רבי עקיבא מגלגלין, p. 166, שמחות זכות על ידי זכאי ראויין היו ישראל ליגאל ממצרים שאלו לא עמדו משה ואהרן שנ' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי. ראויין היו ישראל לקבל את התורה שאלו לא עמדו משה ואהרן שנ' יצפון לרשעים תושיה אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וכו'. ראויה היתה פרשת פסח שני שתכתב שאלו לא עמדו טמאים אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי. ראויה היתה פרשת שוטרים ליאמר שאלו לא עמד בנות צלפחד אלא שזעי"ז ראוי היה בית המקדש להבנות שאלו לא עמדו דוד ושלמה שנא' מקדש ייי כוננו ידיך אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי. ראויים הם היו ישראל ליגאל בימי המן שאלו לא עמדו מרדכי ואסתר שנ' ואף גם זאת בחיותם בארץ אויביהם וגו' אלא שמגלגלין זכות על

עשר חרף בקנין שלם במא גרי סאלם ן׳ סעיד וסאלם ן׳ סלימאן.

Paper, $11\frac{7}{8}'' \times 7\frac{15}{16}''$.

997
מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Exodus.

The glosses furnish the Biblical references and provide explanations. Some of the latter refer to the Lexicon of Tanḥum Yerushalmi (p. 184), עין יעקב (p. 340). The glossator used other MSS. with different readings, v. p. 488.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of probably the 15th cent., and contains 588 pp. of 23 ll. to a p.

Owners: (1) *Yaḥya b. Salem b. Judah el-Ladani.*

(2) *Yaḥya b. Joshua b. Maḥfuḍ el-Lawi.* The entry (p 588) reads: הדא אלמדרש אלדי הו גזיו ואלה שמות ליחיא בן ישועא בן מחפוץ אללוי שרא מן יחיא בן סאלם בן יהודה אללאני. This owner is probably identical with Yaḥya b. Joshua el-Lawi, who sold the MS. to his nephew, the following owner.

(3) *Sa'id b. Ibrahim b. Joshua el-Lawi.* The deed of sale (p. 3) reads: קנינו אנן העדים החותמים למטה מן יחיא בן ישועה אללוי קנין מעכשו בגמיע שרוטה אלשרעייה ודאלך באנה מקר ומעתרף ומצאדק מעכשו באנה קבץ ותסלם וצאר בידה מן סעיד בן אביה אברהים בן ישועה אללוי תסעה חרוף דהב נצף חרף דהב אלדי צרף כל חרף מנהא ארבעין בקשה פצה מצרי וחלבי סלימה אלקץ ואלתשביה מן סכה אלצולטאן מראד בן סלים ג״רה גאיזה פי אלביע ואלשרא פי מדינת צנעא ואעמאלהא פלמן קבצהן מנה אבאע אליה בהן תלאתת קטע מן מדרש הגדול והן בראשית והדא גזו ואלה שמות וגזו במרבר סיני דאלך ביעא מעכשו תאבתא אבידא לאזמא שרעייא מנגזא גאמעא לשראיט אלצחבתן בתלא נאפדא קטעייא לא שרט פיה יפסדא ולא כיאר יבטלה ולא עלא סביל רהן ולא עדה ולא תלגייה בל ביעא תאמא מסלמא לה ולמן יקום מקאמה מן בעדה אלי אנתהא אלעאלם וזכן ואדרך בכל מא אכתל עליה פי דאלך מכל באי העולם ושעבד כל נכסיו לה פי דאלך קרקע ומטלטלין מטלטלין על גב הקרקע דקנא ודעתיד למקני ואפלו מגלימא דאכתפוהי הו ומן יקום מקאמה מן בערה לסעיד דנן ולמן יקום מקאמה מן בערה ודאלך מהכא ועד עלמא ובטיל כל מודעי ותנאיי עד סופהון כתיקון חכמ׳ ז״ל כעין קנינא אנן סהדי מן יחיא דנן לסעיד דנן על כל מאי דכתיב ומפרש לעיל קנין שלם חמור גמור מעכשו בכלי הכשר לקנות בו וכאן דאלך יום אלרבוע דהוא עסרין וארבעה יומין בירח אדר שנת אתתק״ה שנין לשטרי (= 1594) במדינת צנעא דעל נהרא דמייא אלמרבבי מותבה והכל קיים. משה ב״ר יוסף רי״ת. שלמה בן סעדיה.

(4) *Suleiman b. Sa'id el-Dhamari.*

(5) *Joseph b. Sa'id el-Ten'ami.* The deed of sale (p. 3) reads: קנינו אנן העדים החותמין למטה מן סולימאן בן סעיד [אלד]מארי קנין מ[עכשו] בגמיע שרוטה אלשרעייה ודאלך באנה מקר ומעתרף ומצאדק מעכשו באנ[ה קבץ] ותסלם וצאר בידה מן יוסף בן מור״י סעיד אלתנעמי תלאתה קרוש ונצף פלמן קבצהן מנה [אבאע אליה] בהן קטעתין מן אלמדרש והן האדא גזן ואלה שמות וגזו מתנות כהונה והפטרה מ־גזי דאלך ב[יעא מעכשו] תאבתא אבידא לא זמא שרעייא מנגזא גאמעא לשראיט אלצחבתן בתלא נאפדא קטעייא [לא שרט] פיה יפסדה ולא כיאר יבטלה ולא עלא סביל רהן ולא עדה ולא תלגייה בל ביעא תאמא מסלמא ל[ה ולמן] יקום מקאמה מן בעדה אלי אנתהא אלעאלם וזכן ואדרך בכל מא אכתל עליה פי דאלך מכל באי ע[ולם] ושעבד כל נכסיו לה פי דאלך קרקע ומטלטלין על גב הקרקע דקנא ודעתיד למ[קני] ואפלו מגלימא דאכתפוהי הו ומן יקום מקאמה מן בעדה ליוסף דנן ולמן יקום מקאמה מן בע[דה] ודאלך מהכא ועד עלמא ובטיל כל מודעי ותנאיי עד סופהון כתיקון חז״ל כעין קנינא אנן ס[הדי מן] סולימאן דנן ליוסף דנן על כל מאי דכתיב ומפרש לעיל קנין שלם חמור גמור מעכשו בכ[לי הכשר] לקנות בו וכאן דאלך יום אלרבוע דהוא ארבעת עשר יומין לירח שבט שנת תרין אלפין ש[נין] לשטארי (= 1689) במאתא אלמכואגה דעל בריכתא דמיא בריכת סכנדר מותבה והכל ק[יים]. יעקוב בן יוסף אלספרגל יצ״ו. יעקוב בן כלף יצ״ו. והאדא ביע הולא אלכתב פי . . .

Paper, $10\frac{1}{4}'' \times 7''$.

805
מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Exodus.

The MS. beg שלעולם והמתק תקרה כראי

נותן עביה שלתקרה זו בצד ראשה שלתקרה זו לפיכך מקדים אלו לאלו. ומניין שהן תקרתן שלעולם שכן ישעיה אומ' שמע אלי יעקב עבדי וישראל מקוראי, and ends: ונשבר או מת אין לי אלא שבורה ומתה אבדה וגניבה מניין דין הוא חייב כאן וחייב בנושא שכר מה מצינו בנושא שכר משלם אבדה וגניבה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 264 pp. of 26 ll. to a p.

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 7''\frac{11}{16}$.

814

מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Exodus.

The MS. beg. מי הקים כל אפסי ארץ זה אברהם אבי' דכת' כי אב המון גוים נתתיך מה שמו יי שמו מה שם בנו אלו ישראל דכת' כי נער ישראל ואהבהו, and ends: אבל המינים והמשומדים והמוכרים והאפיקירוסים ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חתיתם בארץ חיים והן הפרנסין המטילין אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים ושחטאו ושהחטיאו את הרבים כגון.

The MS. is written in a Yemenite curs. hand of the 17th cent., and contains 338 pp. of about 33 lines to a p.

Scribe: *Se'adyah b. Solomon el-Ḳisi.* The entry (p. 284) reads: והכותב סעדיא בן שלמה אלקיסי שנת קפ"ג (1872 =)

Paper, $11\frac{7}{8}'' \times 8''$.

825

מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Exodus.

The MS. beg. בני בנים. יאמר זה שאלו בן הייתי אומר הא אין תולה אלא לבן בלבד מניין לשלשה וארבעה דורות ת"ל על שלשים ועל רבעים: לשנאי בזמן שתופסין מעשה אבותיהן, and ends: לא תהיה לו בנשה שלא ידחקנו ולא יתבענו כשידע שאין לו: כי אתא רב דימי אמ' מניין לנושה בחבירו ויודע בו שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל לא תהיה לו כנשה: רבמי ורבסי דאמרי תרויהו כאלו דנו בשני דינין.

The MS is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 95 pp. of 25 ll. to a p.

Paper, $10'' \times 7\frac{5}{16}''$.

815

מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Numbers.

The MS. is written in a Yemenite curs. hand of the 17th cent., and contains 338 pp. of about 33 ll. to a p.

The colophon reads: . . . ת שהוא שלשים ושלשה ימים בעומר שנת אלף ותשע מאות ושבע עשרה שנה לשטארות (1606 =).

The margins contain comments and references to the Bible.

Owner: *Salem* . . . . The entry (p. 1) reads: לקחתי זה המדרש מיגיע כפי וזה הוא אני סאלם . . .

Paper, $12'' \times 8''$.

816

מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Deuteronomy.

The MS. beg. ואפלו אנגריה לא תעביד בהו מכאן שאסור להתגרות זה בזה שנ' אל תתגר בם ואומ' אל תצרם ואל תתגר בם והרי דברים קל וחומר ומה אם עמון ומואב שאמ' הכת' לא תדרש שלומם וטובתם נאמ' אל תצורם ואל תתגר בם ורצון שבני סנה, and ends: אנו על אחת כמה וכמה שעשה רצון מי שנגלה על משה בסנה. תבואתה לראש יוסף הבא בראש עכשו בא בראש לעתיד לבוא. ולקדקד נזיר אחיו למי שריחקו אותו אחיו ועשו אותו נזיר. בכור שורו הדר לו ניתן הוד למשה.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 310 pp. of 38 ll. to a p.

Paper, $11\frac{5}{16}'' \times 8''$.

998

מדרש הגדול

Midrash Haggadol on Deuteronomy.

The few leaves at the beginning and the last two leaves at the end are missing. The MS. begins with the words: אומר קרב לגבי דהינא ואידהן דבי ר' ישמעאל תנא עבר מלך מלך. ד"א עד הנהר הגדול נהר פרת מגיד שהוה מפרה והולך עד שעוברין אותו בספינות. ד"א עד הנהר הגדול נהר פרת מגיד שמתפרת והולך עד שהוא כלה בארץ מואב אמ' ר' [יהודה במגרפה, and ends: אלמלא מקרא כת' אי אפש]ר לאמרו משה היכן מת [בחלקו שלראובן שנ' ויעל משה] מערבות מואב אל הר [נבו ונבו בחלקו שלראובן קימא] דכת' ובני ראובן בנו את.

The MS. is written in a large curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 738 pp. of 26 ll. to a p.

Paper $10\frac{13}{16}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

940

מדרש נור אלצלם

Light of Shade.

A Midrashic Commentary in Hebrew and Arabic composed by R. Nethaneel b. Isaiah.

The MS. begins with the words: ולא בצלמו שנ' והאדם ידע את חוה כו' ידע שנתעברה משמאל ואחר כך בא עליה ונתעברה בהבל והולידה אותם תאומים. Section בראשית concludes with the words: ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת בראשית בעזרת שדי ב"ה נבתדי פי פרש' אלה תלדת נח. Sec. נח beg. with a poem (p. 8) נקלותי היות עבד אנשים ואיכה אהיה עבד לאישים. Another poem occurs in sec. עקב (p. 402) beg. שמע מני ידיד נפשי דברים והקשב אזנך אל מאמרים. The name of the author and poet is indicated in the last line, which reads: סבל נא את יהב עבדך נתנאל והרם את דלותו מעפרים, his father's name in the fourth line, reading: פנה אל בן ישעיהו ושיחו אשר מוג וחלק לחברים. A third poem occurs on p. 66, beg. קומה שאב מים סביביו שלהבות. P. 9 gives an illustration of Noah's Ark. The MS. ends in the middle of sec. שפטים.

Dr. Alexander Kohut fully described manuscripts of this title and their contents in his work נור אלטלם ומצג אלחכם Light of Shade and Lamp of Wisdom, being Hebrew-Arabic Homilies composed by Nathanel ibn Yeshaya (1327), New York, 1894. The contents of the MS. on the whole agree with the information derived from Dr. Kohut's report. An investigation of our MS. enables us to complete here and there Dr. Kohut's observations. The date given in the MS. (p. 291) reads: ולפי חשבון השמטים והיובלות אותה השנה שאחר חרבן הבית והיא שנה ראשונה מן השבוע השלישי והיא שאחר השמטה ולפי חשבון זה שאנו מחשבין שנה זו שאנו עומדין בה שהיא שנת חמשת אלפים ושמונה ושמונים ליצירה שהיא שנת אלף ושש מאות ותשעה ושלשים לשטרות היא שנה שנייה מן השבוע הרביעי והיא שנת שלש ועשרים מן היובל שהוא שש ועשרים יובלות אחר חרבן בית שני תהא שנה זו סוף לגלותינו, accordingly the date given in the author's introduction, v. Kohut, l.c. p. 15, namely the year 1640, requires correction.

The author quotes the Mishnah, e.g. p. 211 ועז דאלך קאלת אלמשנה הכשר בתורים פסול בבני היונה. The אהל אלתלמוד are referred to p. 65 וקד עלמת מא דכרו פי אלתלמוד ורכר פי קאלו סולם זה סיני, P. 197 we read: אלתלמוד אן טול כל לוח ששה טפחים. The author gives shorter and longer extracts from the Midrashim, e.g. p. 17 קאלו פי אלמדרש יצאת זמורה אחת מגן עדן בימי המבול ואשכלתיה עמה ולקח מהן ואכל ונטע ממנה נטיעה ובא השטן ונשתתף עמו והביא אילים וכבשים בבקר ושחטן והשקה אותה מדמן ובין הערבים שחט ארי והשקה אותה מדמו ולערב שחט קוף והשקה אותה מדמו ובו ביום נטע ובו ביום בשלו פירותיה ובו ביום שתה ובו ביום נשתכר שנ' ביום נטעך תשגשגי. תדע לך שהוא כן כשאדם שותה שני כוסות הוא דומה לכבש שתה חמשה דומה לארי שתה עשרה דומה לקוף וכו', v. Midrash Abkir, Yalḳuṭ Gen. § 61. P. 44 קאלו פי אלמדרש מכאן אתה למד שירושלם יקולו פי אלדרשות עומדת על שבעה הרים. P. 50 אנה השביעו בברית מילה ולים אלאמר כדאלך

לאן לו כאן כדאלך לם יקול ואשביעך בייי וכו' וילן שם קאל פי אלמדרש אמר לו הקב"ה P. 64 ליעק' שכוב במקום הזה אמר יע' רבון כל העו' עוד לשמש ירידות הרבה ולא עת לבוא השמש במערב והדי נץ P. 65 .מיד ירדה השמש במערב ולן שם אלמדרש תאני רחבו של סולם שמונת אלפים פרסאות דכת' עלים וירדים בו עולים חרי ויורדים P. 66 .תרי כי פגעו בהדדי הוי להו ארבעה וכו' פאכתר אלמדרשות יקולו אנהא ארבע מעלות אלדי פי אלסולם אלאולי הי אלמתכוונאת אלארבע אלדי הי אלמעדן ואלנבאת ואלחיואן אלאבכם ואלחיואן ופי אלמדרש קאלו אן כושן P. 76 .אלנאטק רשעת' הו לבן הארמי ולמה נקרא שמו כושן רשעתים שעשה שתי רשעיות אחת בימי יע' ואחת וקאלו פי אלמדרשות אנהם Ibid. .בימי השפטים מלאכי חוצה לארץ אוצלו יע' אבינו אלי חד ארץ ישר' ואלתקוה מלאכי ארץ ישר' פאלאולין כלצוה מן לבן .P. 111 קאלו פי אלמדרש ר' ישמעאל אומר עשרה פעמים אמרו בני יע' ליוסף עבדך אבינו ושמע קאלו פי P. 117 .יוסף את הדבר הזה ושתק וכו' בעין אלמדרשות אן משה רבי' למא נצר אן מא פי עצרה אכמל מנה צן אנה זוכה בכתר מלכות פמנע מן דאלך והו קו' אל תקרב הלם ואין הלום אלא וקד נצו פי בעין אלמדרשות P. 118 .מלכות וכו' אן אלבאר כנאיה ען מוצע אלתעלים והו אלמדרש פלמי וצל משה אלי הדי אלפאצל תמם אלעלום עבדה וקד P. 119 .וגעלה מדרם לתלאמיד אלעלם וכו' דכר פי אלמדרש אן כאן גואה כמי הסתיר פניו אקיל פיה ותמונת ייי יביט יעני למי ערף אלחד קאלו פי אלמדרש אנה P. 122 .אלאנסאני וכו' נמסר לאדם הראשון בגן ערן ואדם מסר אותו לחנוך וכאן מתנאקל מע אהל אלמסורות אלי יעקב אלי יוסף. קאלו כיון שמת יוסף נשלל ביתו והיה יתרו מאסטגניני פרעה ולקח את המטה והניחו בביתו וכיון שבא משה וראה את המטה והאותות כתובות עליו לקח אותו והיה רועה בו צאן יתרו אלמתחצל מן כלאם אלמדרש דלאלה עלי אן וקאלו P. 125 .אלמסורת והי נקל אלעלום וכו' פיה פי אלמדרש עד שלא נברא העולם לא היה אלא שלשת ימים קיל פי P. 129 .הקב"ה ושמו בלבד אלמדרש אן ישר' כאנו מקברין את הרשעים שבהן וקאלו פי אלמדרש אין אדם נפטר P. 223 .וכו' מן העולם עד שיעבור עליו מאותה האש The author makes very frequent use of the Targum (pp. 7, 54, 72, 98, 101, 186, 195, 225, 227, 285, and others), and Targum Yerushalmi (p. 224). Some passages seem to be copied from lost or unknown Midrashim, others differ from the usual versions. Some examples will illustrate this. P. 135 מהלך שבעה ימים בין מצר' ובין ירוש' על דרך אשקלון. פן ינחם העם בראתם מלחמה גנון בן אפרים עורר את הקין קודם שיעמוד משה בשלשים שנה ויצא עמו שלשים אלף מבני אפרים ופשטו בארץ פלשתים ויצאו אנשי גת הנולדים בארץ והרגום בולם ועליהן נאמ' בדברי הימים והרגום אנשי גת P. 210 .בי ירדו וכו' ויתאבל עליהם אפרים אביהם וסמך ידו על ראש העלה כיצד היא הסמיכה סומך המקריב שתי ידיו על ראש הבהמה בכל כחו לא מן הצואר ולא מן הצדדין ולא יהא דבר חוצץ בין ידיו ובין הבהמה, v. however MS. No. 628, p. 80 where the same passage reads: וסמך ידו על ראש העולה כיצד צריך לסמוך ידו על ראש הבהמה בכל כוחו ומניח שתי ידיו בין שני קרניה לא על הצואר ולא על הצדדין ולא יהיה דבר חוצץ בין ידיו ובין הבהמה ומתודה ואומר חטאתי ועויתי ופשעתי .ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך ייי וזו כפרתי כל המשנה בדברים שלע"ז עומד בברית P. 212 וקאלו אן אסא מלך P. 271 .אלהיו שניתנה בסיני יהודה היה מכבד תלמידי חכ' יתר מראי והוא עומד בפני תלמיד חכ' ומנשקו על ראשו וקורא לו רבי .ומרי

Of general importance may be the following notes, some not mentioned by Kohut. ויצאו אל מדבר שור והו ברייה עיראב אלדי P. 142 בין מצר ואלשאם ותאכד אלי אלעראק ואלי גהה אליסן והי מדבר בוב. אמרו עליו על מדבר בוב שהוא שמנה מאות פרסה על שמנה מאות פרסה כנגד ארץ כוש וכולו מלא נחשים ועקרבים שכ' ויבאו מרתה. אלמא P. 143 .המוליכך וכו' אלמר אלמאלח קיל אנה יצהר מן מואצע יך' פיהא ואיצא דכרו אן פי P. 144 .מעאדן כבריתייה בלאד סנגאר מן אלעראק ינול להם שי אעז מן אלמן P. 216 .והו יסמא אלתרנגבין וטבעה חאר ליין ותכלף אלרהבאנייה מן אלנצארא עלי טול אלציאמאת ואלקצאצאת אלשניעה פאמי תורה שלנו פהי משיבת נפש והו אן מן אכטא אסתגפאר כמאה בקליל מן אלסמד אלמוגוד ענד כל אנסאן וכל P. 234 המראות האלו אין משערין בהן לא באיש גרמני ולא בכושי אלא בבינוני ישראל אינן לא גרמנים ולא כומרי P. 267 .כושים אלא דומין לעץ שלאשכרוע ע"ז היו לובשין צמר ופשתים. ואלי אליום משהור

ענד רהבאן קבט מצר הדי אללבאס ועובדי ע"ז כאנו ילבסון. P. 251 Ibn Janaḥ is mentioned, וקאל אבן גנאח אן עתי הו רגל זמאני יעני זקן. וכאנו אלמינים יעתקדון אנה יטלק אלשעיר פי אלמדבר.

Other references to Christian and Moslem usages and customs can be found in several places of this work. A few illustrations will suffice. P. 94 יום הלדת את פר' כאנו אלמלוך יעמלו סעודות פי כל יום פי אלאסבוע אלדי ולד פיה מתל אדי ולד פי יום אלסבת עמל פי כל סבת סעודה וכדאלך אלנצארא יעמלו יום אלאחד עיד והו יום ולד פיה דרך כומרי ע"ז P. 270 פיה ישוע הנצרי. ואלי אלאן משהור פי Ibid. להשחית פאת זקנם קסיסין אלנצארא פי אלרום ואלאפרנג אנהם יחלקו ומדהב אלרהבאנייה מן אלנצארא P. 381 לחאהם. איצא יתכלפו ציאמאת ותעדיב אלאגסאם ואפעאל לא יטיק אלאנסאן יקום בהא. ולא תפריט כבעץ אלמדאהב מן אלאסלאם אלדי פיהא תסאמח שדיד ולישמעאל שמעתיך אוראה משוגע ושיעתה P. 32 והו קו' במאד מאד ערדהא עדד משגע.

The author quotes Plato, p. 4 וכדא אן אפלאטון ירמז פי אלעלום וסמא אלצורה אלדכר קאל אפלאטון לים P. 22 ואלמאדה אלאנתי אלאלאה יפעל אלאשיא מבאשרה אלי אן ינצר אלי תבצר יא דוי אלפטרה P. 118 עאלם אלעקול. אלצאפיה מא אקולה ודאלך מן גיר תכדיב ולא תגאסר עלי אלנצץ אלנבוייה ודאלך אן יקאל אן פוטיאל הו אפלאטון אלפילסוף אלאעצם.

The work is rich in geographical and historical information, e.g. p. 19 והדי הו אלאקלים אלאול והו אכבר אלאקאלים והי בלאד אלסודאן. P. 20 וספרה הר הקדם אלגבל אלשרקי. Ibid. והי בנסעם מקדם קיל אנהם כאנו מתגולין פי אקלים אלהנד פלטי סלטו עליהם נמרוד צהר בהם אלי אלעראק ואלבצרה ובגדאד ואלכופא ומן אלשאם דמשק וצור ועכא ואלטבריה ובית אלמקדס ועסלקאן וגדה ופי ארץ מצר אלפיום ואלאסכנדריה כלהא פי אלאקלים אלתאלת. P. 32 לו ישמעאל יחיה לפניך טלב אן יך' לישמעאל מלך איצא פאגיב וקאמו אלכלפא ל"ץ ובני חם אלהנד P. 54 כליפה פי בגדאד עדד ל"ץ ואלסנד.

Special attention may be drawn to a passage which is to be found on p. 95 of this MS., which reads: קאלו אן ג' מלוך טלבו ען אלרויא פרעה ונבוכדנצר וסאבור פרעה אלתמס אלרויא ואלתפסיר ונבוכדנצר אלתמס אלרויא ואלתפסיר וסאבור מלכא הו מן מלוך אלרום טלב יכברוה אלחכ' מא יחלם ומא תפסירה וכאן פי עצרה שבץ יסמא שמואל בר שילת פראח אלי גאריה אלמלך וסאלהא ען מא יהם אלמלך פקאלת לה אן אלמלך יהם אן ידכל עליה מלך אלפרס ויסבי בנתה פפסר לה שמואל דאלך וכאן פי תלך אלאיאם דכל עליה מלך אלפרס וסבאה.

Finally we mention a reference to the כט אלשגרי, which reads (p. 20): ויהי כל הארץ שפה אחת קאלו לשון הקדש היתה ודברים אחד' זה כתב אשורי שכל אות ואות מיוחדת בפני עצמה והי לגה אדם הראשון ואלכט אלמכלוק בין השמשות והו שכל הדה אלחרוף כמי קאלו והכתב מן גמלה אלאמור אלמכלוקה בין השמשות והו וחי אוחא אללה בה אלי אדם פכאנו יכתבון בה ויתכלמון בלשון הקדש אלי מא גא נח ואסתעמל כט יסמונה אלשגרי והו עלי שכל אלשגרי תם איצ' לעבר כט יסמהא עברי. The alphabet of this script (כט אלמסגר) is preserved together with the Ḳabbalistic, Syrian, אלבראבי, the old Hebrew, Chinese, and אלסוסיה in our MS. No. 56, pp. 193–195, v. above, Cat. p. 421 f.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 434 pp. of 24 ll. to a p.

Paper, $10\frac{1}{2}'' \times 7\frac{5}{16}''$.

628

נור אלצלם

Light of Shade.

A Midrashic Commentary in Hebrew and Arabic composed by R. Nethaneel b. Isaiah.

The MS. beg. כל פטר רחם צריך להטפל בו ויהי בשלח עד שיפרהו, and comprises sections יתרו (pp. 1–7), (pp. 7–19), this section contains פצל עשר הדברות, which is, however, incomplete, משפטים (pp. 19–40), תרומה (pp. 40–51), תצוה (pp. 51–57), כי תשא (pp. 57–72), ויקהל (pp. 72–76), פקודי (pp. 76–78). At the end of the second book we read: ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת אלה פקודי ואלתי חפצנאהא פי ספר מכילתא בעזרת אלהא דאבהתא. נבתדי בתורת

כהנים בעזרת שומר אמונים. The sections of the third book are divided as follows: ויקרא (pp. 78–88), צו (pp. 88–94), שמיני (pp. 94–104), תזריע (pp. 104–111), מצורע (pp. 111–122), קדושים אחרי מות (pp. 122–134), בהר (pp. 135–154), אמור (pp. 154–171), בחקתי (pp. 171–175). At the end of the third book we read: ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת אם בחקתי ואלתי חפצנאהא פי ספר תורת כהנים בעזרת אדני האדונים. נבתדי פי חומש הפקודים. בעזרת שהכל לו כורעים ומודים. Of the fourth book only the homilies for sections במדבר (pp. 180–185), נשא (pp. 185–188) and 2 pp. of section בהעלותך are preserved.

The text of the Midrash agrees on the whole with similar MSS. described in the previous items.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 190 pp. of 25 ll. to a p. There are some lacunae between pp. 2–3 and 14–15.

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 8\frac{1}{16}''$.

1009
נור אלצלם

Light of Shade

A Midrashic Commentary in Hebrew and Arabic composed by R. Nethaneel b. Isaiah.

The MS. begins with the words: . . . מ אלמדן אלדין יחכמון פי אלסיאסיא ויעגב יתרגם וקראת אליה: אנקלום ותהון כרברבין, and ends: לשלום וכו׳.

The material is grouped under headings like: פצל רשות כל אדם נתונה לו. ויאמר ייי (p. 5), פצל בני (p. 7), פצל קין האדם אלהים הן (p. 11), פרשת היין פצל אלקשת (p. 22), האלהים (p. 24), פצל אלבתרים (p. 33), פצל אלמלכים (p. 35), פצל ויאמר אלהים (p. 39), פצל אלמילה (p. 40), אל אברהם (p. 48), פצל שבע כבשות (p. 50), פצל ויי פקד את שרה (p. 52), פצל ואברהם זקן (ibid.), פצל אלעקידה (p. 57), פצל בני (p. 62), פצל ויוסף אברהם (p. 63), ישמעאל פצל ויהי (p. 66), פצל ויהי רעב כי זקן יצחק (p. 68), פצל קום עלה בית אל (p. 90). The rest of the MS. does not contain these headings. Each section ends ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת. Sections אשה כי תזריע to וארא are missing. The text and the arrangement agree with the MSS. described in the previous numbers. The glosses refer to other MSS. under נ״א, e.g. (p. 264): והמניח תפלין שלראש על מצחו וחפלין שליד על זרועו (נ״א על פס ידו) הרי זו דרך מינות, and (p. 304): ואחד חובר את הנחש ואחד חובר את העכבר. נ״א העקרב. The poems שמע מני ידיד, קומה שאב מים, נקלותי היות נפשי are to be found on pp. 14, 74, and 272.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 308 pp. of 26 ll. to a p.

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

1010
נור אלצלם

Light of Shade.

A Midrashic Commentary in Hebrew and Arabic composed by R. Nethaneel b. Isaiah.

The MS. begins with the words: אומא בקו׳ ולא אסף עור להכות . . . תלאף אלתקופות זרע זו תקופת תשרי . . . פי אול דקיקה מן ברג אלמיזאן ואעלם אן ירבעם בן, and ends: ואלוקת בארד נבט עיבר באלול ועשה החג בחדש השמיני והו החדש אשר בדה מלבו לקדר מא אכתל ענדה אלנין כיף אלא אלנקל. לא תאכל עליו חמץ לא תאכל חמץ משעה הראויה לשחיטת הפסח. There are some lacunae in the middle of the MS. The sections end: ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת. The first book ends (p. 42): ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרשת ויחי יעק׳ בעזרת שדי ב״ה ותמת בעין אלמעאני אלדי חפצנאהא פי ספר הישר בעזרת צדיק וישר נבתדי פי ספר מכלתא במימר אלהא דאבהתא. The end of the second book is missing. The third book concludes (p. 168): ותמת בעין אלמעאני אלמנקולה מן נור אלצלם פי פרש׳ אם בחקתי בעז׳ שדי ב״ה ותמת תורת כהנים בעז׳ אלהי האלהים ואדוני האדונים נתחיל בחומש הפקדים בעז׳ שהכל לו מודים.

For fuller details v. above, Cat. p. 645.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 246 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $10\frac{1}{2}'' \times 8''$.

900

מדרש החפץ

A Haggadic Compilation in Hebrew and Arabic on the Pentateuch and Haftaroth by R. Zechariah b. Solomon, called Yaḥya b. Suleiman.

The author of this work wrote a homiletic compilation known under the name of Midrash Haḥefeṣ. Our MS. partly agrees with the Midrash Haḥefeṣ and partly differs from that work. The name of this MS. described here, is to be found in the colophon as מדרש התורה.

The MS. contains the end of the י"ג מדות of R. Ishmael, and the 33 Rules of the Aggadah (ברייתא דר' אליעזר בן יוסי הגלילי, pp. 1–5). The Midrash on Genesis (pp. 5–194 beg. אתחיל בפרשת בראשית ברא בעזרת אל גבור ונורא. בראשית ברא אלהים וכו' זה הוא שאמ' הכת' כה אמר האל יוי בורא השמים ונוטיהם שמשעה שנבראו נסתבכו לפי רצון בוראם. רוקע הארץ וצאצאיה אוי להן לבריות שהן רואין ואינן [יודעין מה הן] רואין מהלכין ואינן יודעין על מה הן מהלכין, and ends: אחר כך בא וריצה דוד ונשבע לו שנ' ואשבע לו ובשביל שריצה דוד יצא ממנו מרדכי. ונשלם הענין בשב"ה השלמתי ספר הישרים שבח ותעצומים לצור עולמים. שהוא אלהי האלהים. שנשקף ממרומים. אני זכריה הרופא נקלותי וקטנתי מכל היקומים. נשלם חומש בראשית בעזרת שב"ה.

The Midrash on Exodus (pp. 195–360) beg. אתחיל לכתוב מדרש ספר הברית שתחלתו ואלה שמות בעזרת נשקף ממרומות: זש"ה תחת אבותיך יהיו בניך, and ends: השלמתי ספר הברית שתחלתו ואלה שמות. בעזרת אלהים חיים מגביה שחקים ומוריד ארץ לתהומות: חפצי שבח לשמו הגדול והקדוש דגול באלפי רבבה מגלה סתומות. אשאל ממנו יסייעיני על מעשה רצונו ויגלה לי סודות נעלמות. אני זכריה הרופא אסבר לשמו רוממות ותעצומות: בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה.

The Midrash on Leviticus (pp. 362–503) beg. נתחיל במדרש ספר תורת כהנים שתחלתו פרשת ויקרא בעזרת אל גבור ונורא. ויקרא זש"ה טוב אמור לך עלה הנה רחוק ממקומך שנים שלשה מקומות, and ends: השלמתי ספר תורת כהנים שתחלתו ויקרא בעזרת אל נערץ בסוד קדוש' רבה שהוא אל גבור ונורא. אשאל ממנו יגלה לי צפונות ונסתמות כמוסות בתורה. אני זכריה הרופא אבקש ממנו יעזרני שוכן שמו שפרה. סליק חומשא בעזרת אלה כל אנשא אנ"ס.

The Midrash on Numbers (pp. 504–607) beg. אתחיל במדרש חומש הפקודים שתחלתו פרשת במדבר סיני באהל מועד בעזרת מי שהוא לכסאו סועד זש"ה והיה מספר, and ends: השלמתי חומש הפקודים. בעזרת מי שאור לו מודים. והכל עבדיו ואנחנו לו מיחדים. אשר בידו נפש כל חי ורוחינו בידו מפקידים. אני זכריה הרופא אשאל ממנו יזכיני למעלת השרידים אכי"ר.

The Midrash on Deuteronomy (pp. 607–720) beg. נתחיל במדרש חומש משנה תורה שתחלתו פרשת אלה הדברים בעזרת משפיל ומרים קאלו זש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא, and ends: ז"ל משה לא מת אלא עלה ומשמש במרום. אלה' יברכינו בברכת משה: קאל אלחכים יחיא ו' סלימאן אלמעלם גאמע הדה אלמעאני ליתדכרהא אני אחלף באללה תע' למן אטל עלי הדי אלכתאב אן ידון אותי לכף זכות פאן לקי פיה גלט או זלל פאמא אן יתבתה או יחסבה כאנה מא כתב. פקד הדי בעין מא תייסר לי בחסב ציק אלגלות וצלמתהא. וכאן תמאמה פי אכר שנת הק"ץ ליצירה (=1430) תהא קץ וסוף לכל גלותינו: וכאן תאליפה ואנא במצנעת בני קיק תחרוב ותצדי וירושלם תחבני ותשתכלל אכי"ר: השלמתי מדרש התורה בשמח ונופש: בעזרת מי שברא עולמו בששת ימים וביום השביעי שבת וינפש: משביח שאון ימים וגליהם ויגרשו מימיהם רפש. This is followed by comments on special Haftaroth. The margins contain glosses, explanations of words, and references to various persons and books, e.g. p. 225 קאל אלכאשגדי פי באב נעם אלנעאמי באלצם ריח אלגנוב אבל אלריח וארטבהא ואלינהא.

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 726 pp. of 24 ll. to a p.

Paper, $9\frac{7}{8}'' \times 7\frac{1}{4}''$.

826

מדרש החפץ

A Haggadic Compilation in Hebrew and Arabic on the Pentateuch and Haftaroth by R. Zechariah b. Solomon, called Yaḥya b. Suleiman, and Midrashim on Esther and Lamentations.

The first book of the Pentateuch (pp. 4–89) beg. בראשית זש"ה כה אמר האל ייי בורא השמים ונוטיהם שמשעה שנבראו נסתבכו לעשות רצון בוראן. רוקע הארץ וצאצאיה ר' יוסי אומר אוי להם לבריות שהן רואין ואינן יודעין מה הן רואין, and ends: ויישם בארון במצרים כשהגיעה השעה לקח משה גביעו שליוסף וחתך ממנו ארבע חתיכות וכתב על אחת דמות אריה והשליך ליאר ולא עלה. ועל אחת דמות שור ולא עלה. ועל אחת דמות נשר ולא עלה. ועל אחת דמות אדם ואמ' השכינה מעוכבת לך וישראל מעוכבין לך אם מודיע אתה עצמך מוטב ואם לאו הרי אנחנו נקיים משבועתך מיד צף ארונו שליוסף: שלים חומש הישרים. בעזרת גומל חסדים. ברוך מי שסייעני להשלימו בהו"ש. The text of the Midrash is much shorter than that of MS. No. 900, but contains much material which is not to be found in the fuller version of our Midrash. Attention may be drawn to the מעשיות in the margins of this MS., e.g. p. 84 מעשה בתגר אחד גדול בספינה ובא חבם [מעשה] . . . והיה, and p. 86 אליו ואין עמו בלום אביו הולך אל קבר בנו בכל יום אחר תפלתו.

The second book (pp. 89–223) beg. ואלה שמות למה אמ' ואלה ולא אמ' אלה בל מקום שנ' בו ואלה מוסיף שבח על הראשונים וכל מקום שנ' ובהעלות: בו אלה פסל את הראשונים, and ends: הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום היעלותו הרא בחסב אלמאדה מא דאם אלאנסאן ינחי נחו אלמאדה ליס מעה כמאל כמא קאל חשך וערפל סביביו. פאלי קהר טבאעה ונחא נחו אלצורה באנת אלענאיה פיה כמא קאלו בא לטהר מסייעין אותו שנ' ואחשך גם אנכי אתך מחטא לי. הרחמן יסייעינו על מעשה רצונו אוי"ר.

The third book (pp. 224–262) beg. נתחיל בתורת כהנים ויקרא בעזרת אל גבור ונורא ויקרא אל משה אלף קטן מלמד שהקטין משה עצמו זכה שיהיו כל ישראל עומדין ולא נקרא אלא למשה, למה מתחילין ללמד התינוקות מספר ויקרא וכו' קאל כל חרם אשר יחרם מן האדם לא: and ends יפדה מות יומת לאן אדי קד נגמר דינו וגא אחר יסתפכה פמא עאד לה פכאך כמא קאל והיה הוא ותמורתו יהיה קדש קאל חומר שעורים והוא אלכור ואלכור שלשים סאה וקאל אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה שנ' אלה המצוות.

The fourth book (pp. 262–300) beg. נתחיל בחמש הפקודים בעזרת שהכל לו מודים. במדבר סיני באחד לחדש השני מתוך חבתן לפניו מונה אותן כל שעה כשיארע להן דבר: and ends אך בגורל מה מיעט מיעט אלגורל מן יהושע וכלב אד' הם יקחו זאיד עלא אלסהם אלדי להם ואן הוא יהושע אדוה שכם וכלב אדוה חברון ויש אומ' בגורל באור[י]ם ותומים לם אכתלפת אסמא בנות צלפחד בחסב כמאלהן ונקצהן. Pp. 281–284 contain מעשה בר' מדרש אל יתהלל, and p. 289 the יצחק לוריא ולה"ה, on the margins.

The fifth book (pp. 300–334) beg. אלה הדברים מן הנא תעלמנא המורה הלכה בפני רבו יתחייב מיתה א' אמרו ל' לנו ה' החכמ' ה' המורא ה' דבר ב' בפני ר' רבו י' יתחייב מ' מיתה, and ends: . . . ואם היה יודע אחת . . . הן ליי אלהיך השמים הן בחלוף . . . הן טית נקצת ואחדה והי אלדי קאל . . . לאן חלוף הן תשעה ותשעים . . . ברוך הוא וברוך שמו אבי"ר.

The comments on the Haftaroth (pp. 335–340), which are much damaged, end: לא ימוש ספר התורה מפיך מבאן למדנו שכל העוסק בתורה נכסיו מצליחין ודבר זה כת' בתורה שנוי בנביאים משולש בכתובים כת' בתורה שנ' ושמרתם את כל דברי התורה הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון שנוי בנביא' מבאן משולש בכתו' שנ' ובתורתו יהגה יומם ולילה כו' וכל אשר יעשה יצליח: נשלם מדרש הענינות בעזרת שדי ברוך הוא ברוך ייי לעולם אמן ואמן יזכה הכותב והנכתב לו יזכו כולם לחזות בנועם ייי ולבקר בהיכלו ברוך שעזרני להשלימו בהו"ש.

The Midrash on the Scroll of Esther (pp. 340–351) beg. וראיתי לכתוב כאן אגדתא דמגלה בעזרת נורא עלילה ויהי בימי אחשורוש ר' ברכיה פתח ודרש מי פעל ועשה קורא הדורות ורצוי לרוב אחיו מלמ' שפירשו: מראש, and ends ממנו מקצת סנדרי ואמרו כדי היית גורם על שונאי ישראל כלייה שעמדת בפני מי שהשעה מצחקת לו.

982

מדרש החפץ

A Haggadic Compilation in Hebrew and Arabic on the Pentateuch by R. Zechariah b. Solomon, called Yaḥya b. Suleiman.

The beginning of Genesis is missing. The first legible lines read: אוי לנו שלא זכינו לעלות ולראות כבוד ייי אמר להם הקב"ה ד . . . שאין להם רשות לומר שירה עד שתאמרו אתם תחלה שנ' מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ויישם בארון במצ' (p. 177), and ends: יי וכו' לכשהגיעה שעה לקח משה גביעו שליוסף וחתך ממנו ארבע חתיכות וכתב על אחת דמות אריה והשליך ליאור ולא עלה ועל אחת דמות שור ולא עלה ועל אחת דמות נשר ולא עלה ועל אחת דמות אדם ואמר השכינה מעובבת לך וישראל מעובבין לך מיד צף ארונו שליוסף. סליק ונשלמה זאת הפרשה בעזרת שדי ב"ה. השלמתי ספר הישרים שבח והודיה ותעצומים לצור עולמים. שהוא אלהים חיים ומלך עולם נשקף ממרומים. אני זכריה הרופא נקלותי וקטנתי מכל היקומים בר"ד.

Exodus beg. (p. 178) בשם ייי אל עולם אתחיל לכתוב מדרש ספר הברית שתחלתו פרשת ואלה שמות בעזרת נשקף ממרומות ואלה שמות זש"ה תחת אבותיך יהיו בניך שהיו השבטים צדיקים כאבינו יעקב מפני שיסר אותם ורדה אותם, and ends: (p. 265): פנור אלעין מן נור אלכואכב ונור אלכואכב מן נור אלשמס ונור אלשמס מן נור אלעקל ונור אלעקל תאבע לנור אלאנואר אלדי הו צהור וגוב אלוגור עלי אלמוגודאת כמי קאל אלולי כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. ונשלמה זאת הפרשה בעזרת שדי ברוך הוא. נשלם ספר הברית שתחלתו ואלה שמות. בעזרת אלהים חיים בורא שחקים ותהומות. חפצי שבח לשמו הגדול מגלה סתומות. אשאל ממנו יגלה לי כל תעלומות. אסדר לשמו רוממות ותעצומות. בריך רחמנא דסייען בהדן. והוא ברחמתיה יסייען על מא דאשתאר.

Leviticus beg. (p. 265) בשם ייי אל עולם אתחיל לכתוב מדרש ספר תורת כהנים ממדרש החפץ שתחלתו פרשת ויקרא בעזרת אל גבור ונורא. ויקרא זש"ה טוב אמר לך עלה הנה רחיק ממקומך שנים שלשה מקומות ושב כדי שיאמרו לך עלה, and ends: (p. 394) הדא קיל רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה והדא נאדר שערי בעיד לים הו גרץ אלנץ בל גרץ אלנץ יוסף חומש על עיקר הממון. ונשלמה וחבחב אסתר תיו ותכתב גדולה שכתבה היא בכתב ידה ושלחה לכל הגולה. שלימת אגדתא דמגלה.

The Midrash on Lamentations (pp. 351–358) beg. וראיתי לכתוב ענינות לאיכה שלשה אמרו בלשון הזה משה ישעיה ירמיה משה אמר איכה אשא לבדי ישעיה אמ' איכה היתה לזונה ירמיה אמ' איכה שאל ר' שמעון לר' שמואל, and ends: ישבה בדד שמעתי עליך שאתה בעל הגדה באר לי מאיכן אורה יוצאה לעולם אמ' לו נתעטף הקב"ה בטלית לבנה מצויצת והיה כל העולם מבהיק מהדרו ואמ' לי בלחש אמרתי לו ולמה אתה אומרה לי בלחש והלא מקרא מלא עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה אמ' כשם שאמרוה לי בלחש כך אומרה לך בלחישה. הרחמן יאיר עינינו במאור תורתו ויתן בלבינו אהבתו ויראתו למען נזכה לעולם הבא בביאתו בן יאמ' צור ששיכן בישראל שבינתו אמן וכן יהי רצון. נשלם וברוך העוזר.

This is followed by the story of סליק the son of R. Kahana (pp. 359–366) מעשה בבנו שלרב כהנא.

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 366 pp. of 23 ll. to a p.

P. 2, written in a different and later hand, contains a part of the בדיקת הריאה, p. 3 contains a part of a calendar, and the end of מעשה חולדה ובור.

Scribe: *Se'adyah b. Shalom b. Zikkam* (= *'Alū*). The colophon (p. 358) reads: . . . [ת]מוז שנת אתתצ"ט שנין לשטרי (= 1588) במאתא קריה בני עמר מן ואדי עאשר. והבותב [קל]המבינים סעדיה
תמ"כב נע"ג
בן שלום בן זְבָם הידוע דממאתא אלמתעף. אלהים ימחול לי על כל מה [שהוספ]תי וגרעתי בדבת' שגיאות מי יבין מנסתרות נקני. פליעלם מן אטל עלי הדי אן לקי [ידין]אותי לכף זכות קאלו אלחכמ' ז"ל הדן את חבירו לכף זכות מלמטה דנין אותו לכף זכות מלמעלה. The scribe copied also the colophon of an earlier MS. at the end of the Pentateuch (p. 334), of which only a part is preserved, and reads: . . . בן מנצור אלביחאני והו קול אלחכמ' ז"ל . . . או כתא או זיאדה או נקצאן או . . . כיר בחסב אלעלם ואלמערפה פאנא לום . . .

Paper, $8\frac{11}{16}'' \times 6''$.

זאד אלה אלתי פי אבתדי אלכלמה ואליא אלתי פי אכרהא לפי שהיו אומות העו' אומר' מצרים שולטין בדבור אחד. Numbers ends (p. 27): בגופן וכו' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע דכת' הלא כה דברי נאם ייי כאש וכפטיש יפוצץ סלע. השלמתי חומש הפקודים. בעזרת מי שאנו לו מודים. והכל עבדיו ואנחנו לו מיחדים. אשר בידו נפש כל חי ורוחינו בידו מפקידים. אני זכריה הרופא אשאל ממנו יזכני למעלת השרידים. סליק בסיעתא דישמיא. בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה.

The fifth Book beg. (p. 28) אתחיל במדרש חומש משנה תורה בעזרת אל גבור ונורא שתחלתו פרש' אלה הדברים בעז משפיל ומרים אלה הדב' זש"ה מוכיח אדם אחר חן ימצא. The end is missing. The last words in sec. וזאת הברכה read: ודבר זה כתוב בתורה מכן שנוי בנביאים שנ' כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים.

The glosses on pp. 28–39 contain לקט מן מדרש חומש בראשית, on pp. 40–57 similar collectanea to the Book of Exodus, by a later hand.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 162 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $9\frac{1}{8}'' \times 6\frac{9}{16}''$.

1018

מדרש

A Midrash on the first Four Books of the Pentateuch.

The MS. beg. שהיא גבוהה כארז. קנים זו מלכות יון שהיה בעל תוכיות ומרמה. תיבה זו מלכות אדום וישמעאל שהם מבקשים לאבד כל הדתות והלשונות ולהכניסם בדתם, and ends: קו' ההולך יחף אשתו מפלת יעני תצעף מאדתה. וכוחל עיניו מן אגאל דהנה וגד מעני. והשוכב בבית הכנסת כלב נושכו יעני יתסלט עליה אמר אלכיאל. ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה. The MS. contains in a shortened form the work bound with a MS. of the מדרש החפץ (MS. No. 262, pp. 172–288, v. Cat., above, pp. 50–57). The latter has also a similar

זאת הפרשה בעזרת שדי ב"ה. השלמתי ספר תורת כהנים. בעזרת משנה עתים. מחליף את הזמנים. אשאל ממנו יגלה לי כמוסי ענינים. אני זכריה הרופא ארומם ואפאר לאדוני האדונים.

Numbers beg. (p. 394) אתחיל במדרש חומש הפקודים שתחלתו פרשת במדבר סיני באהל מועד בעזרת מי שהוא לבכאו בחסד סועד. זש"ה והיה מספר בני ישראל כחול הים וג' ולא מנה משה אלא מבן עשרים ולבד. במדבר סיני באהל מועד וכו' The end of the fourth Book is missing. The last words in section מספי read (p. 486): מצוה ביד גואל הדם להמית אף כל דבר הממית וממית מצוה בידו להמיתו ואינו ממיתו עד שיעמוד בדין לפני הסנהדרין שנ' ולא [ימות] הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט והוא הדין לכל הנהרגין.

Deuteronomy beg. (p. 487) אתחיל במדרש חומש משנה תורה שתחלתו אלה הדברים בעורת משפיל ומרים. זש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא זה משה רבינו ע"ה שהוכיח ישראל ועליו נאמ' טובה תוכחה (צ"ל תוכחת) מגולה מאהבה מסותרת. The end of Deuteronomy is missing. The last words in section האזינו refer to the verse כי אשא אל שמים ידי.

The text is sometimes shorter than that of MS. No. 900. There are lacunae between pp. 132–133, 222–223, 264–265, 392–393, and 486–487.

The MS. is written in two different curs. Yemenite hands of the early 16th cent., and contains 588 pp. of about 28 ll. to a p.

The scribe of the second part (pp. 265–588) is identical with the writer of MS. No. 1018, i.e. *Joseph b. Se'adyah b. Solomon b. Abraham b. Caleb b. Amram el-Ḥazi* (1512); v. further p. 655.

Paper, $7\frac{1}{4}'' \times 9\frac{15}{16}''$.

987

מדרש החפץ

A Haggadic Compilation in Hebrew and Arabic on the Pentateuch by R. Zechariah b. Solomon, called Yaḥya b. Suleiman.

The MS. beg. in section פינחס with the words: הראובני השמעני למה הוא אומ' כך יעני

work on Deuteronomy which is wanting in this MS. From the parallel MS. (No. 262) we may infer that the aim of the author of this work was to comment on Aggadic passages in the Rabbinic literature. He says (MS. No. 262, p. 172): והדי בעין שרח מן כלאם אלחכ' עלי מא ארו פי אלדרשות אול דאלך בראשית. Some of these Midrashim are drawn from unknown, others from pseud-epigraph sources, all of them collected in D. S. Sassoon, אגדות עתיקות מתימן, Frankfurt-a-M., 1924.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 16th cent., and contains 56 pp. of about 28 ll. to a p. P. 55 has a סליחה, beg. ישראל בחירי אל ילדי איתניך, by a later hand, with superlinear punctuation.

Scribe: *Joseph b. Se'adyah b. Solomon b. Abraham b. Caleb b. Amram el-Ḥazi.* The colophon (p. 55) reads: נשלם זה המדרש בחסד האל וברחמיו במעלי שבא בירח אייר שנת אתתכ"ג שנין לשטרי (= 1512) במאתא קריה אלגרן מן ער בני אלאעצב תחרוב וירושלם תשתכלל אמן כן יאמר האל והכותב הקל והנקל יוסף בן סעדיה בן שלמה בן אברהם בן כלב בן עמרם אלחאזי אלהים ימחול לי על כל מה ששגיתי ושטעיתי וגרעתי והוספתי ונסתר מעיני כדכתיב שגיאות מי יבין מנסתרות נקני אמן נצח סלה לעד.

Owners: (1) *Sa'id b. Salem el-Ḥazi.*

(2) *Daud b. Sa'id* אלמהדמי. The entry (p. 56) reads: אשתרא מורי ורבי דאוד ן' סעיד אלמהדמי מן סעיד סאלם אלחאזי בקרש חגר בחצרה מורי ורבי דאוד סאלם אלמוג[אנ]י: וסיידי סעיד אברהים אלמגאני: וסיידי אברהים סעיד אלמהדמי: וסיידי אברהים יוסף אלמהדמי עדים.

Paper, $9\frac{3}{4}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

948

מדרשים נלקטים

Aggadic Collections.

The title of the work is derived from the opening words of the MS., which reads: בשם ייי אל עולם אתחיל לכתוב מדרשים נלקטים לחמשה חומשי תורה.

The first book (pp. 2–63) beg. פרשת בראשית זהש"ה אני ייי הוא שמי ולהלן הוא אומ' ושמו את שמי מה להלן שם המפורש אף כאן שם המפורש מכאן אמ' ר' אליעזר עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו בלבד כיון שעלה ברעתו לברות עולמו קרא עצמו אל ואלהים ואהיה ושדי וצבאות בשם ייי אל עולם אלהי עולם, and ends: לכשהגיעה שעה לקח משה גביע שליוסף וחתך ממנו ארבע חתיכות וכו' מיד צף ארונו שליוסף סליק פירוש ספר בראשית בעזרת מגיד אחרית מראשית (v. MS. No. 826).

The second book (pp. 64–146) beg. ספר ואלה שמות זש"ה מי עלה שמים וירד זה משה שנ' ומשה עלה אל האלהים וירד זה משה שנ' וירד משה מן ההר אל העם, and ends: וכל זה כדי שיהיה לו חלק במשכן ויעמידו והיה מעמידו כל שבעת ימי המלואים ומפרקו שלשה פעמים ביום שנ' תקים ויקם הוקם אמ' הקב"ה, the rest missing. The margins contain references to the Midrash Haggadol (v. p. 139), and Zohar (p. 129).

The third book (pp. 148–203) beg. בשם ייי אל עולם ויקרא אל משה ר' יהושע דסכנין פתח כי טוב אמור לך עלה הנה ר' עקיבה מתני ליה בשם ר' שמעון רחק ממקומך שנים שלשה מקומות וישב כדי שיאמרו לך עלה ואל תעלה שמא יאמרו לך רד, and ends: כל חרם אשר יחרם זה כולל מיתות בית דין כיון שנאמ' בתמורה שני לאוין לפי כך לוקין עליו ואע"פ שניתק לעשה. P. 165 contains an extract from the lost Midrash on Job, which reads: ואת בת היענה זו ביצתה כך אמרו חכמים ז"ל במדרש איוב הנעמית הזאת יולדת שתי ביצים אחת יולדת ואחת מפסדת וניזון ממנה האפרוח ולפי שניזון ממנה נקרא בת ומכאן למדנו לחצי שיעור שהוא אסור מן התורה.

The fourth book (pp. 203–280) beg. ספר במדבר סיני זש"ה צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה צדקה שאתה מביא על העולם אתה מביאה מפורסמת כהרים הללו וכשאתה דן את העולם כתהום רבה מה תהום זה בסתר אף משפט בסתר ולא תסב נחלה ממטה למטה וכל בת, and ends: יורשת נחלה ממטות בני יש' שניהם בדיבור אחד נאמרו בענין שנ' הלא כה דברי כאש נאם ייי וכפטיש יפוצץ סלע אשר צוה ייי ביד מש' וכה מש' שנעשה שליח בין ישראל לאביהן שבשמים בילא"ו

The fifth book (pp. 280–348) beg. אלה הדברים וש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא ר' עזריה בשם ר' יהודה בי"ר סימון מוכיח זה משה אדם אלו ישראל שנ' ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, and ends: ולכל היד החזקה זו מכת בכורות ונסין שנעשו על הים שנ' וירא ישראל את היד הגדולה ולכל המורא הגדול זה מעמד הר סיני ונסים שנעשו במדבר שנ' המוליכך במדבר הגדול והנורא. בהלב ואעי ברדב בהוש ובדי עמד תוחלע שושרש.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 17th cent., and contains 350 pp. of 26 ll. to a p.

Owners: (1) *Se'adyah b. Solomon b. David, called el-Ṭabi'ah.* The colophon (p. 348) reads: נשלם בחסד האל וברחמיו ביום אחד בשבת שהוא יום שני משני ימי ראש חדש אלול שנת אתתקי"ז שנין לשטרות (= 1606) תהי סוף כל צרה תחלה וראש לגאולה אמן כן יאמ' אשר לו הגדולה. עונה הישואל ושומע התפלה. נכתב על שם החבר הטוב האח הנחמד והנעים סעדיה בן שלמה בן דוד הידוע אלטביעה ה' יזכה אותו לכל מדה טובה ולזקנה ושיבה ויתן לו בנים הגונים חכמים ונבונים מקיימי כל ענינים בדת עם נאמנים אכ"י עליון על כל עליונים.

(2) *Yaḥya b. Daud.* He was the owner of the first part (pp. 1–146). The entry (p. 1) reads: אלדי צח ליחיא דאוד מן אלכתב תאג בראשית פרשת בראשית תכלל סגיר רש"י כאמל פשוט תורה ונביאים ראשונים בחצר אלשהוד סלם הלאל ודאוד בן מו' סעיד הלאל ויוסף חסן הלאל וסעיד חסן ומו' יחיא בן סלם הלאל.

(3) *Sa'id b. Daud.* He was the owner of the second part (pp. 148–350). His entry (p. 147) reads: אלדי צח לסעיד דאוד מן אלכתב תאג ויקרא פרשת ויקרא תכלאל כביר תולעת יעקב ואלהלכות בחצר אלשהוד סלם הלאל ודאוד בן מו' סעיד הלאל ויוסף חסן וסעיד חסן ומו' יחיא בן סלם יש"ל הלאל.

(4) *Joseph b. Nissim* (p. 147).

Paper. $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

1014

מדרש הפטריות

A Hebrew-Arabic Midrash on the Haftaroth.

The Midrash proper is preceded by a work comprising seventy questions and answers (אלמסאלה ואלגואב) with an index of questions Nos. 42 to 70. The first lines of this treatise are badly damaged. The following words appear legible: ..... בע .. אנה רמא ... מרינו ור' יהודה בירב שלמה וכאן כתאבה אע ..... קבלתהו קבל אלוקוף עליה ופצית אלכתאב ואדא פיה מסאיל .... The author mentions his teacher (p. 2) ואעלם במא שדית מן אסתאדי זצ"ל ומא טאלעת מן אלכתב אעני כתב אלפלאספה, Maimonides (v. pp. 3, 7, 8, 19, 20, 26, 27, 33, and 35) and his works דלאלת (pp. 7 and 9), and שרח אלמרכבה להרמב"ם (p. 15), Plato וכדא קלו ז"ל אין הקב"ה עושה דבר עד שהוא מסתכל בפימליא שלמעלה וכדי קאל אפלאטון אן אללה תע' ינצר פי עאלם אלעקול פיפיין ענה אלוגוד (אלדי מעני הדי אלכלאם אן עלם אלצור אלרוחאנייה), and philosophers (p. 4). He refers to Targum Onḳelos (p. 33), Targum Jonathan ben Uzziel (pp. 18 and 34), Aristotle's כתאב אלנפס (p. 9), and שיעור קומה (pp. 21 and 23). Most of the questions deal with the teachings of Maimonides, e.g. (p. 26) אלמסאלה אלכ"ב מא מעני קו' רב' ז"ל וקד ביינא דאלך פי תליפנא אלכביר פי אלפקה אן אלמכלוקאת כלהא ג' אקסאם אלמסאלה אלי"א מא מעני קול רב' (p. 15), וכו' ז"ל פי שרחה לאלמרכבה קאל מעולם אן מן אלנאס אשכאין צוור וגוההם שביהה בצורה וכו'. Some questions are based on Biblical or Rabbinic sayings. The treatise is incomplete at the end and a few leaves are missing in the middle, namely between pp. 10–11, 18–19, 38–39, 40–41, 46–47, and 50–51.

The Midrash on the Haftaroth for the whole year and the Festivals (pp. 53–382) is defective at the beginning and at the end. The Midrash beg. דבר אחר אמ' הקב"ה איני משרה שבינתי באומות העולם ותהלתי לפסילים כלומר ולא תהלתי לעובדי פסילים אלדי הם עובדי ע"ז מישר'. אמ' ר' עקיבה אמ' הקב"ה איני נותן תהלתי אלא לציון שנ' וכבודי לאחר לא אתן וישראל שנקראו ציון שנ' עליהם וכבוד יי עליך זרח, and ends: וחע' בתלך אלכיפייאת אלד' צארה אצדקצאת למא [תר]כב מנהא. והדי בנסבת משאבהה או ואמי אלדי קאל כאן אלברד ואלנאר פי וצטה הדא

אמוגה אלנאטקה וקבלת בנסבה אלדי קאל כאן ולא בכיפייה. לאן אדי קבלת אליבוסה ואלרטובה

The Midrash quotes Aristotle (p. 66 קאל אלפילסוף ארסטאטאלים עלי אלמות והו מן מערפה אלעלם אלטביעי פי תרכיב אלגסד אן אלמסתולי וקד קאל אלפילסוף p. 84, עלא אלגין פי בטן אמה ארסטו אן אללה ינצר פי עאלם אלעקול אולא חתי יפיץ מנה אלא אלוגוד ופימוליא הם אלעסכר פי לגה קאל ארסטו לא מאדה אלא בצורה p. 150, יונאן ולא צורה אלא במאדה פי אלעאלם אלאספל וקד ותעלם p. 211, קאל אלנין לא טוב היות האדם לבדו אן אלמלאיכה מוגודין ולא נחתאג עלא דאלך ברהאן, and לאן ארסטו קאל אן אלמלאיכה עקול מפארקה פאכד ארסטו מסמאר חדיד וקליל מן אלעטב p. 212 ואחמא אלמסמאר וכוא אחד ארבאע דאלך אלחיואן (פאדרג תחתה מן אלעטב וכו׳ Ibn Janaḥ (p. 166 ומה לשון ספון אל תקרא ספון אלא צפון דאלך פי כתאב אבן גנאח), ועלא אבן Avicenna (p. 100 סינא סמא אלצוור אלמקוומה גוהרא וסמא אלצוור אלמתממה היולא, and אבן סינא p. 104 קאל עלא אלמנצמת אלעלם למן יעלם והו אלטב אלנאפע (פי מנצמת אלעלם אן קואם אלגסד Galen (p. 238 קאל גאלינוס מתחקדם קואם אלנפס וקצדה אן יך׳ בתסלסל אלנוע עלי פעל אדם וחוה), Plato (p. 212 ואפלאטון אסתאדה יעתקד אן מא תם נבוה ואן אלעאלם קדים וקיל אנה אעני אפלאטון הו יתרו ודאלך מא חצל מן עלם כל מתכלם: קאל עון אפלאטון אן כאנת בנת מלך חצל סרטאן פי ראסהא פסאלה אביהא אן יזילה ודאלך אלחיואן קד תצור והו צגיר ודאלך אפראט פטלב אפלאטון אן יזילה פלזם דאלך אלחיואן פי גשא אלדמאג: וארסטו מסתעגם בין ידיה לאן הו אסתאדה פכאן מן ארסטו קאל מהלא יא אסתאד לא תפעל כדא פאכד ארסטו מסמאר חדיד וקליל מן אלעטב ואחמא אלמסמאר וכוא אחד ארבאע דאלך אלחיואן פארדג תחתה מן אלעטב ופעל כדאלך פי גמיע ארבאעה ושאלה פשפט באלעטב וסלם וצאחב אלזיג (p. 133 זיג אלפארסי), and אלפארסי קאל אן אלתרייא כלף סמת אלרום והו כלף כט אלאסתוא והו הקו השווה). Se'adyah Gaon (p. 101 קאל ר׳ סעדיה מן אלצואן אלצלד יעני צהר להם טריק אדראך מא לם יצהר לגירהם והדה דלאלת אלמעאני אלתי הי עלא דרך משל), and וקאל משה הזמן איצא פי Maimonides (p. 231 קאעדה מן קואעד המלך המשיח קאל כמא באן פי וקאל רבינו פי אלדלאלה אן p. 341, פרשת בלעם גרץ אלקול אלי אלמלאך אלמתכלם לה והו קולה פי אול אלקצה אנכי האל וכדאלך במחדוף אלמצאף בלומר אנכי שלוח האל הדובר אליך בבית אל, and הדי אלאמר אלשריף אלדי יתשרף פי p. 369 חיאתה לירתקי לה פי אכרתה עלי אלדי ק׳ משה (הזמן אן גא אלמות לה פי חקנא וכו׳ are the only Jewish philosophers quoted by their names.

The Midrash often uses the Mishnah (e.g. pp. 225, 313, 314, and 364), Talmud (e.g. p. 65 קאלו פי גמר סנהדרין על שלש עבירות נשים מיתות בשעת לידתן ואלו הן שמירת נדה הפרשת p. 131, חלה והדלקת נר שבת אלתלמוד לומדין p. 138, בעיקרא שמו יוסף באחרנא יהוסף פי גמר סוכות למה מעלה ומוריד ומוליך ומוביא בתלמוד ברכות נא׳ זכור את יום p. 209, בלולב השבת לקדשו ולא נא׳ לברכו ללמדך שכל מי שלא ואנת תגד יקול פי p. 315, מצא יין מברך על הפת והדא p. 335, and אלתלמוד שהסגן קודם לאמרכל אלאמר מבהם קאל פי אלתלמוד מה אם ספר תורה נמצא הארון למה לא ימצא ועוד המנורה למה לא נמצאת ודאלך עלי סביל אלתעגב והמש׳ יבינו), Targum (pp. 115, 134 and 215), Onḳelos (pp. 84 and 174), Jonathan (pp. 186, 241 and 264). The Talmud Yerushalmi is quoted in the following terms: p. 98 ואעלם בחקיקה הדה אלצורה פהי מנקול מן אלתלמוד והדה צורה אלמשכן p. 172, and אלירושלמי מנקול מן אלתלמוד אלירשלמי עלא אלתמאם היוצר עין הלא יביט. The author knew Midrash Ḳoheleth (p. 84 ופי מדרש קהלת ופי בראשית רבה קאל את אשר כבר עשהו אל תקרא עשהו אלא עשוהו כביכול הוא ובית דינו נמנו על כל אבר ואבר), ופי מדרש חזית (p. 126 מדרש חזית וקאל פי מדרש חזית עשר הדברות הן חמשה כנגד חמשה. אנכי כנגד לא תרצח. לא יהיה כנגד לא תנאף. לא תשא כנגד לא תגנב. זכור כנגד לא תענה. כבד כנגד לא וכבר נתבאר (p. 196 פרקי אברהם אבינו, (תחמד בפרחי (!) אברהם אבינו שמרבית הכוכבים קרוב על צורת האותיות וקרוב מצורת החי ולזה דעתי נוטה), and מדרש א״ב (pp. 229, 257, and 311).

There are numerous quotations from the Bereshith Rabba, some of which have different readings, and others differ entirely from the editions. The following list may give an idea of the Bereshith Rabba used by the compiler ot our Midrash. P. 67 קאל פי בראשית רבא המלאך שליש העולם כמשמעו.

לעופות על גגו והם אינן אוכלין לא על גגו ולא על חצירו ואו' שמה פחין ורשתות יש כאן אמר עליו קאל פי ברא' P. 292 .שלמה כי חנם מזרה הרשת רבא חיבה יתירה חיבב הקב"ה לאדם הלא שבראו במקום קדוש ממקום בית דמקדש והכניסו לפרדס וקאל פי בראשית רבא כוונתו P. 315 .וכו' שלאדם הראשון לידתו שליעקב והיא לידתו שלמשה וקאל פי בראשית רבא ר' נתן או' עמלק P. 317 .פסע ארבע מאות פרסה ובא להלחם עם ישראל וכו'

The compiler of this Midrash used Midrashic works unknown to us, and collections of Midrashim the text of which differ from the usual editions. A few examples will illustrate this. צעקה אל אלישע למה P. 59 צעקה כדי לפרנסה הרא היא דכתיב אם רעב שונאיך האכיליהו לחם .P. 80 .אמ' ר' עקיבה ולמה נקראה בת איוב ימימה בי' מפני שי' עמד לפני הקב"ה ואמר רצוני שת[ב]רא בי את העולם שבי נקראת יה צור העולמים ולא עוד אלא כל הבריות משבחין לך שנ' יודוך כל מעשה ידיך השיב הקב"ה ואמר ליוד אין אני עושה כך שבך עדית (צ"ל עתיד) .אני לברות יצר הרע שהוא מטעה את הבריות וכו' מפני שכל בעלי חטא יש להם גנאי ובושת P. 83 פנים ואין להם שבח ושם טוב בעולם אלא חרפה וכלמה וכו'. אמר ר' עקיבה טית טומן ידו מפני ר' ישמעאל עלה P. 91 .שעמד לפני הקב"ה וכו' למרום מה העלה אותו אמרו כתב שם המפורש ועלה והקבילו הקב"ה ואמ' למלאכי שרת אל תאחרו את ישמעאל אלא אמרו לו מה שהיה כבר היה מיד ירד אמ' רבן גמליאל שמע P. 95 .לחביריו וכו' שמדינת דסגגיא אינן לומדין תורה מיד שלח להם שלשה מתלמידיו ללמדם תורה והם ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבה לפיכך באו למדינה ושהו על פתח העיר מעט. יצאה אשה מן המדינה היא ובנה ופרתה הולכת לרעותה הלכה ארבע אמות ואמרה לבנה חזור לבית רבך ואמור לו בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש מה מעמיה וחזר הנער למדינה. מיד בכו ר' אליעזר ור' יהושע ושחק ר' עקיבה מיד אמרו לו מה לך שוחק ואנחנו בוכים אמר להם שוטים אתם ולמה תבכו והלא בנו (צ"ל באנו) ללמד אלו תורה למדנו מן האשה החמורה הזאת והלא אמרתי לכם בשעה שישבנו בה אם תשבו בצד זה או בצד זה ולא רציתם אלא ישבתם בצד ימין וישבתי בצד שמאל. אחר כך הלכו כנגד קודש הקדשים ומצאו שועלים יוצאין מבית קודש הקדשים ונבנסין הם בפו והוא שחק אמרו לו שוטה אתה אמר לא צחקתי אלא על

וקאל פי בראשית רבה כל מקום שנ' בו ייי P. 84 קאל פי בראשית רבא P. 86 .וייי הוא ובית דינו בכל יום הקב"ה בורא כת שלמלאכים ואומרים לפניו קאל פי בראשית רבה P. 87 .שירה והולכין להם מה שאמר משה אמרה אסתר קאל פי משה מזה בירך באסתר אמר מה זה ועל מה זה. וקאל פי נתינת התורה וזרח משעיר למו יעני אלהי ישרק וקאל Ibid. .עלא כל כאמל מסתחק באלאדראך פי בראשית רבה כשאדם ישן נפשו אומרת למלאך וקאל פי בראשית P. 92 .ומלאך אומר לכרוב רבא ורוח אלהים מרחפת יעני אלנפס אלנאטקה באותה שעה היתה שמעפעפת על בנה נוגעת ואינה וקד באן אנה קאל פי בראשית P. 109 .נוגעת רבא אין קדש לי כל בכור הו ען אלעקל אלפעאל קאל פי בראשית רבא מצאנו השומרים P. 112 עמונים ומואבים יעני אנהם דכלו שומרון וסכנוהא ואלה המשפטים קאל פי P. 141 .והם אלכותים בראשית רבא ר' יוחנן פתח ואבריה לי בחמשה וקאל פי בראשית רבא אלו לו P. 148 .עשר כסף (צ"ל לא) משכנו שלמשה לא היה משכן אדם כת' קאל פי בראשית P. 161 .מגיד מראשית אחרית רבה מדינת רומי היה עליה חשך. ר' מאיר אומ' איזו גדולה רומי או מצרים והלא מצרים מהלך ארבעים הנני שולח לכם את אליהו הנביא P. 211 .יום וכו' קאל פי בראשית רבא שפנחס הוא אליהו שקנה ואעלם מא ארץ P. 212 .בזמרי וקנה בנביאי הבעל וקאל פי בראשית רבה דברים שהן כבשונו שלעולם ופי בראשית רבה P. 225 .יהיו בבשים ללבושיך נא' בעת שישראל מוציאין דבר מתוך דבר ומדמין דבר לדבר הן מדמין את הצורה ליוצרה דבר אחר נא' במטה ויגמל שקדים. ונא' ברכו ייי היושבים בבית ייי, prior to this passage a sentence from the Mekhilta is copied, which reads: קאל במכילתא בשעה שישראל קוראין את שמע הן מדמין הצורה ליוצרה. קאל פי בראשית רבא אם P. 261 .אתה יודע טעם וינפש דע בטעם עלי תאנה P. 263 נא' פי בראשית רבא היה סנחיריב מחזר על פתחי האומות ואומר להם תנו לי בחוריכם ונלך ונבז את ירושלים. P. 267 .קאל פי ברא' רבא ען אברהם עד דסנדלך ברגלך דרום כובא הוא מאי שאתה מעלה עליו דש אותו .P. 268 קאל פי בראשית רבא נא' זכור והלא נא' ויברך אלהים את יום השביעי למה שנה הכת' ואמר מלמד שהטוב שנברא ביום ראשון היה מקודש בכל יום מששת הימים .פצל עוף השמים יוליך את הקול מה טעמיה P. 280 קאל פי בראשית רבא מעשה בחכם אחד שהיה מזמן

צוארו ומה טע' אם יבא חרב ויכם או שעשה בהן נבוכד נצר הגלם והחריב ארצם ולא קשה מן החרב אלא הגלות עד שריחם עליהם הקב"ה ועלה עזרא מבבל ועמו מישראל אלפים ורבבות והכהנים ושלשה נביאים והם חגי זכריה ומלאכי והועידו על מדת הבית וכל אשר בו: בשעלה עזרא וחביריו לבנות הבית מנו הכלים שנלקחו ממנו ומצאום אלף וחמש מאות וחמשה ותשעים דכ' ומקצת כלי בית ייי לקח נבוכד נצר ויבא אותם בבלה. הקב"ה יושיענו ויראינו שכלול עירו ובנין היכלו ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. והיה מדי חדש בחדשו זה משפט הרשעים P. 305 בגיהנם וצלמות ואבדון ובאר שחת ושאול בכל אחת שנים עשר חדש דכ' והיה מדי חדש בחדשו ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי ומהיכן יצאו אלא מפתחה שלירושלים. מלמד שבין פתחה שלירושלים לפתחה שלגיהנם חמשים אמה כדי שיהיו הצדיקים יוצאין ורואין הרשעים נשטפים בגיהנם דכ' נאם ייי אשר לו אור בציון ותנור בירושלים מפני שמדורותיה אש ועצים ושם הוריד הקב"ה את כסא הכבוד ומשיב הרשעים בעמק יהושפט ומעביר כל אמה ופסיליה לתוך גיהנם והאש נכנסת בפיהם ושניהם משתברות ונופלות דכ' שני רשעים תשברנה (צ"ל שברת) ועוד נא' שהצדיקים יוצאין ורואין בנשיקת הרשעים באש ובברד והמלאך הממנא על האש שמו נרסיגאל היה טורד אותם מן האש אל הברד ומן הברד אל האש. והצדיקים לפני הקב"ה אומרין רבון העולמים הלא נא' בך ורחמיו על כל מעשיו. והוא אומר אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא. מיד אמרה תורה וחנותי את אשר אחן זה למי שהוא מזרע יעקב אמר ר' עקיבה הקב"ה קדש יעקב וזרעו וחקק דמותו על כסא הכבוד דכ' יעקב בחר לו יה ובעת שישראל קוראין קדיש מלמטה הקב"ה מוריד כת שלמעלה ומנשקין פי יעקב והוא נקרא חלק דכ' אמ' חכ' חמשה בתים P. 308. ואנכי איש חלק שלדין בגיהנם וכלם ראה אותם ישעיה בן אמוץ אומרין לו נכנסת לבית ראשון ראה כמה בני אדם שהן תלוין בלשונם ואש דולקת בגופן אמר לפניו רזא גלי לי מא אלין אמר ליה מא אלין בני אדם שמחמדין ממון חבירם ולוקחין בתי חביריהם ומביאין חביריהם לאניסות והמשפט מונח להם בעולם הזה ונדחו מן העולם הבא: ונכנס לבית שני רואה נשים שהן תלויות בדדיהן ואגלי ברד סובכין אותם וכל הנבעלת לבור תהיה לפניו גלי לי רזיא גלי לי מא אלין אמר לו לא ידע ישעיה בן אמוץ מה הנשים התלויות הלאלו הן שעגבו בני ישראל והלכו לבין הגוים המשפט היה מוכן לפניהם בעולם הזה כך כל עונותנו שנמצאו היום. אמרו חכ' אל תחמה באלו והרי רבן יוחנן בן זכאי שדרש על כל דבר וגימטריות ממשלת כובסין וממשלת שועלים ושיחת קלים (צ"ל דקלים) ושיחת שדים ושיחת מלאכי שרת P. 102. קאל חזקיה נעץ חרב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמר מי שלא ילמד תורה ידקר בזה החרב לאנה צדיק לפיכך שתף שמו הקב"ה עמו ועוד אמרו שהיה נביא וצפה שעתיד לצאת ממנו שני רשעים גמורים לפיכך נתעכב שלא ישא אשה עד שנתחלה ונתרפה בישעת (צ"ל בישועת) הקב"ה שהוסיף לו חמש עשרה שנה אחר חליו. אחר כך בא ישעיה הנביא ואמר לו מא לך חזקיה לא תשא אשה אמר לו צפיתי שיצא ממני שני רשעים. מיד אתה יודע שאין המלך המשיח יצא אלא ממך אמר צפיתי שיהא אחד מהן עובד ע"ז ואחד מגלה עריות לפיכך השיאו ישעיה בתו וילדה לו שני רשעים גמורים והם מנשה ורב שקה. ר' יהושע דסכנין אומ' בשעה שאמר הקב"ה P. 165 למשה עשה לי משכן היה לו לצאת להביא ארבעה קנדסין ולמתוח אותו עליהן אלא הראה למשה למעלה אש אדומה אש ירוקה אש שחורה ואש לבנה אמ' עשה לי כזה. אמ' משה מנין לי אש אדומה. אמ' לו בתבניתם (צ"ל כתבניתם) אשר אתה מראה בהר. ר' ברכיה אומ' משל למלך שנגלה לבן בתו בלבוש מרגליטון ואמ' לו עשה לי כזה. אמ' הבן מנין לי לבוש מרגליטון. אמ' לו הקב"ה אני מצמצם שכינתי ביניכם למטה ולמעלה. למעלה שרפים עומדים. למטה שנים עומדין והם שטין למעלה כובבים אף למטה כובבים אמ' ר' חייא מלמד שהיו קרשי הזהב פורחין במשכן ככובבים הקבעין ברקיע. ביום חתנתו זה בנין בית המקדש. וביום כלות משה להקים. מי עלה שמים וירד זה הקב"ה דכ' עלה אלהים בתרועה וירד זה יום מעמד הר סיני. מי אסף רוחו בחפניו אשר בידו נפש כל חי. מי צרר מים בשמלה. צורר מים בעבין מי הוקים כל אפסי ארץ. ייי ממית ומחייה. מי שמו צור שמו צבאות שמו ר' הושעיה אומ' אמ' הקב"ה להקים את המשכן ולא להקים את המשכן ללמדך שהוקם עמו כל כליו.[1] עד שלא הוקם המשכן היה העולם רותח משהוקם נתבסם העולם. לכך נאמ' ויהי ביום כלות משה. ר' אלעזר אומ' ביום כלות שכלת המלאכה אמ' ר' לוי ביומא דעלת כלתיה לגונייה. אמ' ר' אליעזר. תניא בכל יום משה הקים את המשכן ובכל בקר ובקר היה אמרו חכ' בשעה P. 246. מקריב קרבנותיו עליו שהרין עורך הדין יהיה ירא כאלו חרב מנחת על

1 cf. פסיקתא דרב כהנא, ed. Buber, p. 6a.

שליח מן קדשא בריך הוא לשיזבותנא והוא שהקב"ה רמז למלאך הממונא על האש (בין השורות: והוא גבריאל) וירד והצילם: אמר ר' אלעזר ולמה לא שרף דניאל עמהן אלא מפני ששמו כשם צלמו (בגליון: בלטשאצר) והיה לו גנאי שישרוף שם עבודתו ולא עוד אלא דניאל היה נביא ולא שך אן הולאי אלתלאתה אכף רתבה מן דניאל והם היו צדיקים גמורים והם שנ' בהם באו אנשים לדרוש את יי והיה להם זה האות כדי שידע אותו רשע ששכינתו שלהקב"ה מלא כל העולם. ואחר כך הרג המלך הישראלים שעבדו הצלם בבקעת דורא ואחר כך כפרו ישראל בתחית המתים מיד הראה הקב"ה להם תחית המתים והחיה אלו על ידי יחזקאל ונמצא קלקלתו שלמלך תקנתו קלקל עליהם שישתחוו והשתחוו ואחר כך הרגם תקן. מיד אמ' ישראל לך יי הצדקה ולנו בשת הפנים: בשעה שהרגו המלך אמר להם ידעתם שלכם אלוה מציל אתכם ולא תעבדו זולתו אלא כיון שעשיתם בארצכם והחרבתם אותה כך רצונכם שתעשו בארצי מיד הרגן והיו אלפים ורבבות והיתה גויותיהם משלכות בבקעה עשרים שנה עד שבא יחזקאל והיה מתנבא עליהן ומחזיר שאר העם בתשובה והתנבא בביאת הגואל ובתחית המתים כל אותן כ' שנה עד ששרת עליו שכינה שנייה והראם הקב"ה תחית המתים באלו העצמות על ידי יחזקאל והעלתי אתכם מקברותיכם זו עליית הנשמה מן הגוף שהוא לה כקבר קאל אלפילסוף אדי קיל לך מא אלקיאמה קל קיאם אלנפס אלא מבדאהא אלדי הו אלגסד והו ארתקא אלנפס אלא מבדאהא והשתדל בזה הטעם מאד: ואמר בן אדם התחיינה העצמות האלה לפיכך אמר יחזקאל יי אתה ידעת ולא אמר אתה יכול לעשות כך לפיכך אמרו חכ' לא האמין יחזקאל לפיכך נתחייב שיקבר בארץ טמאה דכ' ואתה על טמאה תמות. אמר הקב"ה ליחזקאל התנבא על העצמות היבשות אמר יחזקאל ומא יש להם עשרים שנה ויחיו היום אמר הקב"ה התנבא אמר יחזקאל לפניו רבון העולמים הנבואה מעלה בשר וגידים ועצמות שאכלו מהן חיות השדה ועופות כל אותם עשרים שנה והלכו למות בארץ אחרת. אמר לו הקב"ה הלא כת' בתורה אני אמית ואחייה והעובר על נבואתו חייב. אחר כך נתנבא יחזקאל דכ' ונבאתי כאשר צוני: באותה השעה דבר אליו הקב"ה מבין שני הכרובים. אמ' חכ' באותה שעה שדבר בה הקב"ה ליחזקאל רעשה הארץ וכל ישראל והלא שדבר הקב"ה עם יחזקאל מבין שני הכרובים דכ' ויהי קול כהנבאי והנה רעש ולמה היה רעש להודיעך כוח תחיית המתים שהיא כמעמד הר סיני הנבעלת לבור תהיה תלויה בדדיה בכלל הגוים: נכנס לבית שלישי ראה שלש כרסאות שלאבנים טובות ומרגליות מיד אמר רזיא גלי לי מה אתה אומר צדיקים שקיימו תורתי לעולם ולעולמי עד ודע שזו טובה אחת מטובות העולם שנגנזה להם: נכנס לבית רביעי ראה שלשה שלחנין טובין ועליהם בשר עגלים ופניו נבלות אמר לו גלי רביעי גלי לפני מה אומר לו הלאלו שלשה שלחנין שאתה רואה שהן מוכנין לבנות ישראל שהן משלשות בבשר עגלים והלאלו בשר נבלות אלו רשעים שעזבו בנות ישראל והלכו ולקחו בנות הגוים שהגוים כנבלות זו משפט מוכן לעולם הבא. נכנס לבית חמישי וראה נשים שהן שואבות מים ובונות מפולת בור עמוקה ובור אינה מלא הן אינן פוסקות אמר לו גלי לי רזיא גלי לי ית אלין אמר לו הללו שעברו על דת זה והמשפט מוכן להם לעולם הבא אבל צדיקים שעשו רצונו שלהקב"ה הם ובעלי תשובה זוכין למה שמתקן להם עין לא דבר אחר ר' יהודה P. 336 .ראתה אלהים זולתיך אומר בשעה שגלו ישראל מירושלים לבבל לא הניחו מעשיהם הרעים לפיכך הוביא הקב"ה עליהם עגגם בבבל ואלו בטלו סנהדרין שלמטה לא בטלו בית דין שלמעלה מיד נפרע מהם הקב"ה על ידי נבוכד נצר מלמד שעשה נבוכד נצר צלם גדול והוקימו בבקעת דורא והכריז שכל מי שלא ישתחוה לו שישרף בגו אתון נורא יקידתא. אמ' חכ' על אתון נורא די הוה חמימותיה אזל לקווה (בגליון: לקצוי) דארעא במיזל תלתה יומיא והלא דניאל אמר על בבשנא דנורא אזלא לפיפיה דקצוא תלת יומהי והוו ישראל דחלין מניה וסגדין להדא צלמא ולא דחלין מאלהא דשמיא. נפקו מנהון חנניה משאל ועזריא ולא סגידו לצלמא בדיל פקיח מלכא למרמי יתהון לכבשנא רמו בהון ולא שליטת בהון נורא והצילן הקב"ה מן האש ובעת שיצאו באו הכסדים ורקקו על הישראלים שעברו ואמרו היש לכם אלוה מציל אתכם והשתחויתם לע"ז. אמ' חכ' בשעה שנזרקו אלו השלשה לכבשן ראה אותם המלך ארבעה מיד אמר המלך אתה בל שצר כמה זרקתם לאש אמר זרקנו שלשה אמר אני רואה ארבעה הרביעי מהלך עם השלשה ממקום למקום אמר ליה מה את חזי בלשצר אמר אנא חזי ארבעה אמר לבסדים חזיתין מא חזינן אמרו לא חזינן מדעם: אמר לבלשצר (בין השורות: והוא דניאל) אתה בלשצר אפקנון מיד אמר להון דניאל פוקו מגו יקידתא דנורא מיד יצאו ועמדו לפני המלך והריח אותם המלך כולם ולא מצא בהן ריח אש. אמר הויתי חזי עמכון גבר רביעאה אזיל ואתון אולין בתרוהי היכן הוא אמרו ליה הוא מלאכא

ועמד על ישעך. יעני יקול אן לא יקאבל אלמיני פי שריעה מן אלשראיע כמא קאל שאת פני רשע לא טוב.

The compiler uses a number of poems, which are introduced with the words: והדה אלשירה עלי תמאם הדה אלמעאני. P. 64 we find a poem by el-Ḥarizi, beg. אתה ידיד נפשי טהור לב. P. 116 המל לבבך והסר זה בקרבך. אחבר חמודות משלים וחידות P. 137, by el-Ḥarizi. P. 145 a Hebrew-Arabic poem צן אלסר ען כל מסתכברן וחאדר אלנאס כל אלחדר. שלום לעזריך וצור צלך שלום שלום לך P. 155, acr. יהודה. יי אלהים נתן לי לשון מורים P. 169. חלפון, acr. חכמות נפלאו מני עליהם ענבה P. 172. אזכרה נא שמא דאלהא דקשא (צ"ל קדישא) P. 200. ברא כל חכמה עצמה P. 215, part of the צמאה נפשי by Abraham ibn Ezra. P. 255 דודי קנה בינה בכל יקר. ברק ברק בעין לבי ראיתיו P. 354.

The chapters and subjects are introduced by the frequently occurring סמיך, e.g. p. 309 סמיך כל המדבר על חבירו אין לו רפואה דכ' מלשני בסתר רעהו וכת' אחד אומר ארור מכה רעהו בסתר תדע לך שהוא כן בוא וראה מן הנחש שדבר על אדם וחוה וקללו הקב"ה שיהא מאכלו עפר דכ' על גחנך תלך ועפר תאכל אמר רבן גמליאל ישר' דברו על הקב"ה ואמרו היש יי בקרבנו ראה הקב"ה שדברו עליו ועל כבודו שהוא אש מיד שלח בהם אש והם אש דכ' ותבער בם אש יי ותאכל בקצה המחנה וכו'.

Attention may be drawn to a Yemenite custom mentioned on P. 77: סמיך ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי אמרו חכ' לפי שבפסוק הזה הזכרת השם שלשה פעמים ללמדך שצריך אדם לכרוע ולענות אמן ביתגדל אחר שליח צבור שלש פעמים בשעה שאומר יתגדל ובשהוא אומ' יהא שמיה וכשהוא אומ' יתברך ובסופו אמן ודאלך מן תכציץ אללפצה אלשריפה ושלום. P. 257 we read: צאד מפני מה יש לו שני ראשים מפני שזה טועם על ישוע הנצרי ומה עשה מלמד שתפס בשני ראשים ראשן שלישראל וראשן שלאדום והולך ומטעה את הבריות וכיון שראו ישראל את מעשיו הרעים שהוא אוחז וקוסם ועובד ע"ז מיד תפסוהו וצלבוהו על הצלוב.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of probably the 15th cent., and contains 382 pp. of 24 ll. to a p. The fly-leaf contains notes on the calendar and tables.

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

נא' כאן רעש ונא' כאן רעש דכ' והר סיני עשן כלו. והנה רעש מלמד שרעשו בהומות וחיות שאכלו מהן ומתו בארץ אחרת. דבר אחר ויהי קול בהנבאי והנה רעש מלמד שאמר הקב"ה ושובבתי את ישראל אל נוהו ודאלך אמר כלי קאלו היתה ארץ מקרבת עצם אל עצמו דכ' ויקרבו עצמות עצם אל עצמו דכ' מעשה במלך P. 339. ויקרבו עצמות עצם אל עצמו נבוכד נצר שהיה יושב על כסאו יום תחיית המתים והיה שותה יין הוא ומשניהו בכוס מעפר אלו הנהרגים מיד נתפרר הכוס מיד משניהו מיד נחפז המלך ונרתע לאחוריו ואמר מה זה שנעשה מיד קרא לדניאל ושאלו על דבר הכוס אמר דניאל אפשר שהיה בכוס מעפר הישראלים הנהרגים בבקעת דורא והם מקרבים אותם הקב"ה עצם אל עצמו. מיד נבהל המלך וידע שהקב"ה אלוה רם ונשא לפי שהוא עצמו אלוה והם ארבעה שעשו עצמן אלהות שלשה מאמות העולם והם נבוכד נצר ופרעה וחירם. ואחד מישר' והוא יואש: מה עשה ליואש אמרו חכ' נכנס יתוש לחטמו ואכלו מעט מעט עד שנשאר כיתר גזם: דבר אחר מתוך שלא לשמה בא לשמה אמר לישראל שעברו רצונכם שתעשו בארצי כמה שעשיתם בארצכם באותה שעה מקול שנתפסה בבל נרעשה הארץ זעקה בגוים נשמע מעשה P. 357. זה בשעה ששב נבוכד נצר מדרכו בהגמון אחד ששאל את רבן גמליאל וא' לו כת' בתורה ברוך שכ' כ' יי (צ"ל שם כ') מל"ו והיכן מקומו שלהקב"ה מיד השיבו רבן גמליאל אמר לו שוטה אתה שאתה שואל אותי הוכן מקומו שלהקב"ה אלא דע אתה היכן נפשך: אמ' אותו הגמון אין אני יודע. אמ' לו רבן גמליאל והלא אמ' לך שוטה אתה מה אם נפשך שהיתה בגופך אין אתה יודע בה אלא דע בהקב"ה שהו למעלה משלשת אלפים וכ' שנה ולא עוד אלא צפית בכל העולם ואם היה עושה דבר בכל העו' היה צופה ועושה השני בסוף העו'. יעני כאלו הן עושה במזרח. והו עושה השני במערב ועיניו צפות בכל ואל' יז' או' ואו' תע' בקצת P. 365 (= ואלהים יזכה אותם ואותנו). ר' עקיבה ומיני אחד ששאל ר' עק' ואמ' לו בשעה שיצא מבית הכנסת בלילי שבת הלך על פתח אותו מין והיה אותו מין מתכוין בחלונו עד שהלך ר' עק'. מיד הלך ר' עק' אמר לו אותו מין. עק' מה כתוב בתורתכם אמ' לו כת' ורגלי חסידיו ישמור. אין ישמר אלא ישכר מפני שאתה מהלך ואתה מקלקל האבנים. אמ' ר' עק' לאותו מין ואין אתה יודע שכת' בתורה ורשעים בחושך ידמו. מיד הוליך מין את ר' עק' עמו א' לו ואני אפרש לך והיה מבקש להרגו. מיד יצאת בת קול וא' לר' עק'. עק' פרח לך לעצמך

962

פירוש רש"י על התורה

Rashi's Commentary on the Bible.

The MS. begins with the words ובלשון עברי לשון ענקים הוא: בימים ההם וכו' v. Gen. 6, 4, and ends: לעיני כל ישראל שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנ' ואשברם לעיניכם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנ' אשר שברת ישר כוחך ששברת: נשלם פירוש רש"י על חמשה חומשי תורה בשם השם ברוך אדונינו שהפיק רצונינו בר"ד.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 230 pp. of about 37 ll. to a p.

Paper, $8\frac{5}{8}'' \times 6\frac{1}{16}''$.

701

ספר דורש רשומות

A fragment of a Bible Commentary by an unknown author.

The MS. beg. באור אחר כפי אשר . . . . . התפשט חבור רבנו שלמה ברב מושבות ישראל וחבור פרושי ר' אברהם בקצת המקומות אמרתי לבלתי אאריך לבאר ולכתוב כל פסוק ופסוק על הסדר כי די באשר ימצא . . . החבורים הנכבדים באורים האלה ולמה אחבר ואעתיק מאמרם ואהיה מדמע ת . . . . . דבריהם למיניהם בשירות חולין בערך אליהם ואתן בתר דבריהם הנכונים בראשי ואתנשא לעשות לי שם ברבר שלא חדשתיו. ואולם אזכרם ברב המקומות כפי אשר אהיה צריך לבאר קשרי הענינים אשר אבאר ואשר אחדש וראש אזכור דברי רבנו שלמה אזכור בשמו בכל דבר ודבר לבלתי יתערבו עם דברי שאר המפרשים אשר אזכור בספר הזה. וכן בקצת דברי החכם ר' אברהם אזכור בשמו לצרך וקצתם אזכרם בשם חכם מפרש בכלל שאר החכמים המפרשים אשר אכתוב דבריהם כאשר יזדמן לי ואין הפסד בזה כי בספר חבור זה פרושו ימצא הכל. ובקצת דברי החכמים המפרשים האחרים אזכרם אומר בהם שמעתי או ראיתי או יש מפרשים ולא אזכרם בשמם. ואם אמרו רבותי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם לא אמרו זה לפי דעתי רק על דרך ה . . . . בעבור שיהיה מאמר מדרבי סבה למעשה הנם הגדול ההוא והקדמת רפואה למכה ובאמת הוא הנהגת מוסר ומדה טובה לבל יבוה אדם דבר הנאה שיגיע לו מצד חברו ולא יהיה כופה במובתו. וכן אם יאמר אדם דבר טוב ויפה ונאה ומקובל לשומעיו ראוי לאמרו על שמו להללו ולשבחו כאשר הרגיל עצמו במעלות שבליות עד אשר התעורר לדבר טוב כזה, and ends: יפת תאר יתכן יפה בקומה ובאברי הגוף כמו יתארהו בשרד ובמחוגה יתארהו והוא ענין מוגבל על התכונה וכן היו אבריה מוגבלים על נכון לא גדולים ולא קטנים. ויפת ממנה בפנים ונושאת חן בעיני כל רואיה. ענין שמות הבנים כפי הספור.

The title of the commentary is indicated on p. 3 in the passage והנה קראתי שם הספר הזה דורש רשומות בעבור כי כן ענינו לחקור ולדרוש כל הרשום בכתב ספורי התורה לדעת מה סור ענינם וכונתם והוא המכון בחבור הספר הזה כאשר זכרתי. The commentary on each section is divided in two parts, e.g. ביאור and כונה. The author intended to add commentaries on the Psalms connected with each section, yet only four such commentaries were written. The author himself says: וכבר עלה על לבי לכתוב פירוש מזמור אחד הדומה לאחד מפרטי הספורים הבאים בכל פרשה ופרשה אחרי חלק הכונה להרחיב מאמר בספר הזה כי ימצא בתוכם דברי שכל וחכמה מצורף אל הענין הכתוב בפרשה. ואשר עלה זה על לבי בעבור שמצאתי מזמורים רבים אשר בא בכלם או בקצתם קצת עניני ספורי התורה. וידוע שהם מספר נכבד מדבר בחכמת נפלאות בכלל המציאות שהוא שבח ותהלה ותפארת וגדלה לשם. אמנם בראותי כי יארך ענין הספר הזה ויכבד על המביטים בו נמנעתי מעשות זאת ולא כתבתי רק ארבעה מהם כפי הראוי והמכון לכתבם ולבארם במקומם לצורך (p. 4). The first section is preceded by a chapter headed שער הקדמה למעשה בראשית (p. 6 ff.). The author quotes the following authorities and works:

(1) אברהם בר חייא, p. 76 וטרם אבאר הענין אקדים הקדמה לזה כבר תתבאר אצל חכמי המחקר כי הארץ כדורית וחציה מגולה מחצי האחר מכסה במי הים הגדול וכן כתב החכם ר' אברהם בר' חייא בספר חבור העבור והחכם ר' אברהם אבן עזרא ואולם p. 79; בפירוש מזמור ליי הארץ ומלואה אחרי כתבי זה ימים רבים מצאתי בספר חבור העבור לחכם ר' אברהם בר' חייא כי הסבה היא מפני שהשמש יוצא ממרכז הארץ שתי מעלות ועל כן יתחיב להיות החם תמידי בצד דרום כי שם

וכן p. 54 ; כאלו אמר ולעצמו לא מצא האדם עזר פר״א בחבורו השני כי מלת אף כי לאות שדבר עמה ופר״א כי אש יי ירדה p. 55 ; דברים אחרים וכו׳ ואולם דברו על ענין זה p. 74 ; ואכלה הבכור חכמים בספריהם דרך ספור כאשר אגיד ואחרית תתי אל לבי הענין הזה והשלמתי באורו בא לידי פרוש החכם ר׳ אברהם בן עזרא שחבר בפרשת בראשית בחבורו השני אשר לא ראיתיו עד הנה וראית בו שטה אחת בקצר לשון ובאו בה ברמז כפי הענין אשר חשבתי עליו והוא זה בהיות ערב בסוף וכן פר״א במזמור אל אלהים יי .ibid ; ההוה וכו׳ והחכם ר׳ אברהם אבן עזרא p. 76 ; דבר ויקרא וכו׳ וכבר p. 98 ; בפירוש מזמור ליי הארץ ומלואה נקרא נהר הכח העליוני שהוא סבת קיום העולם התחתון בפסוק ונהר יוצא מעדן על דעת ר׳ שלמה בן גבירול כאשר כתב ר׳ אברהם בשמו בסוד ספור ; כן פר״א p. 99 ; גן עדן והנהרות כאשר ארמוז ואשר פר״א כי הרוח ייבש הארץ וכו׳ לא p. 100 ור׳ אברהם כתב p. 107 ; דקדק על נכון מלת יקוו בפרשת החרש הזה בחבורו השני שבעה ועשרים וכן כתב החכם ר׳ אברהם בן עזרא .ibid ; יום וכבר פר״א p. 114 ; בספר העבור אשר חבר בחבורו השני מלת נעשה הוא והמלאכים וכן פרש חכם גדול ואמר החכם ההוא כי בית בצלמנו הוא ; בית העזר וכו׳ והבאור הראשון גם כן נכון בעיני וכו׳ ופר״א ידענו כי גן עדן תחת הקו השוה p. 125 ; כאשר פר״א בחבורו השני בשם ר׳ שלמה p. 126 וכבר כתב ר׳ אברהם בחבורו p. 137 ; בן גבירול הראשון על ענין הכרובים סוד זה וכו׳ ובחבורו השני לא כתב ענין זה ולא ידעתי מה היתה כונתו בזה ופר״א יותר נכון ובא על p. 169 ; בהמנעו לכתבו ויוד פר״א הפעיל מנחי p. 197 ; משקל ויתמרמר הענין ע״מ וישב את כל הרכוש.

ור׳ אדנים אמר כי ביום p. 30 ,ר׳ אדנים (3) הראשון היה חשך כדמות לבנה.

ונמצא בהגדה בתורת p. 138 ,רב האיי (4) כהנים ואהבת לרעך כמוך אמר ר׳ עקיבא זה כלל גדול בתורה אמ׳ ר׳ זה ספר תולדות אדם גדול ממנו ופרש רבינו האיי כי זה כלל גדול יותר שנופל בכל מצוה שבין אדם לחברו כי כאשר יתן אל לבו ענין תולדת אדם שנברא יחידי יאהב איש את חברו אהבה שלמה ויגמלנו חסדים בגופו ולא יזיק לו לעולם לפי שהכל בגוף אחד והוא גדול מענין ואהבת לרעך כמוך שנוכל לומ׳ שלא אמר זה בכל אדם כללי רק לרעהו שהוא יודעו ומכירו ואוהבו וכפי זה הענין בא בפרק אחד דיני ממונות מפני מה נברא אדם השמש קרוב תמיד והוא האריך לבאר ענין זה בספרו ובעבור שאין הדבר נכון כן בעיני קצת החכמים לא ונשוב אל דברי החכם ר׳ אברהם p. 81 ; כתבתיו בר׳ חייא ונאמר כי אף לדבריו היה ראוי להתישב ומצאתי .ibid ; הארץ לפאת דרום רחוק מן הקו וכו׳ בחבור העבור לחכם ר׳ אברהם בר׳ חייא כי מה שמיושב מן הקו השוה והלאה לפאת דרום לא נכללו חכמי המחקר לחשבו בכלל שבעת האקלימים ולא דברו בחלוק ענינו במהלך החמה מפני שהוא משונה בעניניו מענינם כאשר נמצא כתוב בספרו אף כי הם כל אלה p. 84 f. ; בני חם אשר אררם נח אביהם הענינים הם ראיה לבונתי אשר זכרתי ואחרי ימים ושנים אשר בארתי וכתבתי זה הענין הגיע לידי ספר חבור העבור אשר חבר החכם ר׳ אברהם בר׳ חייא ומצאתי בו הענינים אשר כתבתי למעלה בשמו וכן מצאתי בו כדברי בענין בריאת השמש בנקודת וכן החכם ר׳ אברהם בר׳ p. 100 ; קו השוה וכו׳ חייא אמר בו כונה אחרת בספר הגיון הנפש ושבעים ובספר חבור העבור אשר p. 122 ; פנים לתורה חבר החכם הידוע הנשיא ר׳ אברהם בר׳ חייא מצאתי .כדברי וזה לשונו מכאן אתה למד וכו׳

וכן בקצת דברי p. 1 ,ר׳ אברהם אבן עזרא (2) החכם ר׳ אברהם אזכרם בשמו לצרך וקצתם אזכרם ; בשם חכם מפרש בכלל שאר החכמים המפרשים ופרש ר׳ אברהם בחבורו השני כי הוא פועל p. 11 עומד והיה ראוי בחירק תחת היוד על דרך ונירם אך p. 12 ; עשו כן בעבור שלא תתערב המלה בקריאה פר״א הטעם שיהיה לו ילד ולא יאמר אלד ילד לעתיד רק לנקבה. אשר חי אמרו כי הוא מפעלי הכפל. ופר״א בחבורו השני כי שרשו חיה רק הוא זר ור׳ אברהם בן עזרא פרש במזמור p. 23 ; ברקרוק וכן p. 26 ; הללו את ה׳ מן השמים במלת במרומים באו שלשת העולמים על הסדר במזמור הלל הגדול וכן כתב ר׳ p. 29 ; על דעת ר׳ אברהם בן עזרא אברהם בפרשת בא אל פרעה כי בים אוקיאנוס יבא חשך עב שלא יוכל אדם להבדיל בין יום ובין לילה ובפרשת אתם נצבים כתב שלא יוכל אדם וכבר פר״א p. 45 ; להכנס ברחבו מפני חשכת המים בבאור ויהי ערב ויהי בקר יום אחד הטעם שהיה יש לשאול לפי מה p. 48 ; ערב ובקר של יום אחד שפר״א כי השמים הנאמר בפסוק הראשון הוא על השמים הנראים שהוא הרקיע וכו׳ ור׳ אברהם עצמו אחרי כן ראיתי p. 49 ; כמו זה בפרושו באמרו וכו׳ בפני פרשת בראשית בחבור השני אשר חבר ר׳ אברהם והנה שב מזאת הדעת ופרש השמים הנאמר פר״א הטעם p. 53 ; בפסוק הראשון הם העליונים

סוף מערב האקלימים עד שהיה סוף התפשטותו מגיע ואולי דעת רבינו p. 108; עד חצי ארך האקלימים סעדיה הוא לבאר ענין המולר לפי מעלות השמש ומלת כדמותנו באה לכפל p. 117; במקום ירושלם דבר או היא כדמות הממשלה שהשם מושל בכל וזה דעת רב סעדיה.

(11) ר' שלמה אבן גבירול, v. above sub ר' אברהם אבן עזרא.

(12) ר' שלמה בר יצחק, p. 22 וכן אמרו רבותינו את השמים לרבות תולדותיהן ואת הארץ ופר"ש שהם p. 41; לרבות תולדותיה כמו שפר"ש כן פר"ש בפרק p. 84; מכסא הכבוד עצמו וכו' וכן p. 150; גיד הנשה וכן נמצא במסכת סוטה פר"ש שנשאר ענר וחביריו וישבו על הכלים לשמור p. 161; כמו שפר"ש בפרים ואלים ושעירים p. 157 וענין הדורות כמו שפר"ש וחכם פרש מלת דור ולא ידעתי למה הוסיף אנקלוס p. 170; כטעם דירה בו ואם תיבין ואף אם נאמר אם תיבין בלא וו כטעם שבים ועומדים במרדם כפר"ש. ואינו נכון כי איך כי נביא הוא פר"ש p. 172; יאמר אחר כן וכו' ויודע שלא נגעת בה ובפרק החובל פרש בענין אחר שפרש על מה שלמר בגמ' השב אשת האיש מכל מקום ודקא אמרת הגוי גם צדיק תהרג הלא הוא אמר לי אחותי היא נביא הוא וכו' מכאן שבן נח שנהרג שהיה ללמוד דרך ארץ ולא למד מדק"א רחמ' נביא הוא משמע אין ממש בדברים וראוי אתה ליהרג כן פר"ש. ואולי מה שפרש הנה הוא על דרך כמו p. 181; הפשט ואע"פ שהוא בבריא' רבה וכבר פר"ש ibid.; שפר"ש כי היה הענין מפורסם שהוא מחלוקת בבראשית רבה.

וכתב החכם p. 35 ר' שמואל בן תבון (13) הגדול ר' שמואל בן תבון בספר מאמר יקוו כי יתכן לפי הדעת הזאת שהיא השגת השכלים הנבדלים הם וכבר כתב החכם ר' שמואל בן p. 44; השרפים תבון בספר מאמר יקוו מה שכתב להישיר דעת ר' לוליני.

ואני ראיתי p. 89, אגרת צורת העולם (14) באגרת צורת העולם העשויה על פי חכמים גדולים קדמונים שאדם הראשון מצויר שם מצד מזרח הישוב אולי כן הוא הקבלה דור אחר דור.

כמו שאמרו רבותי' p. 170, ספר אלפסי (15) במסכת קדושין בפ' ראשון אפי' רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום רשעו שנ' ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וכן פסק הרב אלפסי.

אף כי נמצא בספר p. 71, אלפרגני (16) יחידי מפני שלא יהיו משפחות מתגרות זו בזו ומפני החמסנין והגזלנין ומה עכשו שנבראו יחידי משפחות מתגרות זו בזו וגוזלין וחומסין זה את זה אם נבראו שנים על אחת כמה וכמה.

וכן כתב ר' יהודה חיוג p. 11, ר' יהודה חיוג (5) ואמר גם כן טעם למה לא אמרו כמו כן ותרא ונרא בפתחות אותיות איתן.

ור' יונה פרש שם ערלה כטעם p. 163, ר' יונה (6) ורבים כן כאשר הביא ר' יונה בספר p. 169; מאום כאשר פרש ר' יונה במלת יתעו p. 172; רקמה לבלי אכל כטעם ינועו וינודו.

ואחרי ימים p. 16, ר' יעקב [אנטאלי] (7) ושנים אשר כתבתי זה הענין בבאור אור לבושו ושלג שתחת כסא הכבוד מצאתי בספר המלמד כפי זה הענין בפרשת בא אל פרעה. וחי השם לא ראיתי זה הענין ולא שמעתיו בטרם כתבי אותו וששו בני מעי בבואי לכונת דעת החכם הגדול הידוע ר' יעקב המחבר הספר ההוא והוא ענין נכון לישר מאמר ר' אליעזר הגדול.

וכבר כתב הר"ם p. 42, ר' משה בר מימון (8) בספר מדע כי אמרם תחת כסא הכבוד הוא לפי שמעלתם למטה ממעלת השם ודבר זה אינו מכוון לפי שדומה שאין חיות הקדש מכלל הכסא ואשר אמרנו והר"ם פרש בפתיחת ספר p. 120; יותר נכון בעיני חביר פרוש המשנה להסיר עצבו ותהיה התכלית זה השלם בהשארות נפשו אחר המות להיותו כשכל p. 124; נבדל לאור באור החיים הם חיי העולם הבא אשר כתב הר"ם בפרוש אבות כי הכח המרגיש שמש וכבר כתב הר"ם שאין p. 191; ופועל אל האחר ענין הזווג על דרך מזל רק הדברים הטבעיים כארוך והר"ם p. 194; וקצר וכו' כמו שכתו' בפרוש אבות פרש אין מזל לישראל שתקונם והפסדם אינם לסבה טבעית ולא על מנהג המציאות אלה נתלה בעבודת השם ובמרי.

וכן פרש ר' משה p. 188, ר' משה קמחי (9) קמחי המדקדק במשלי כענין זה בראש החלק השלישי מלת עד פעם שם תואר ופעם שם דבר.

ומלת אין מושכת p. 51, רב סעדיה גאון (10) מלת ואד יעלה מן הארץ על דעת הגאון רבינו סעדיה ועוד אחרי זה הגיע לידי קצת מפרוש רבנו p. 85 סעדיה ומצאתי לשונו נבוך ומבולבל בענין בריאת וכבר זכר הגאון רב סעדיה אחת p. 100; השמש מהכונות אשר זכרתי חכר עוד כונות רבות בזה ורבנו סעדיה כתב שלא נוסף דבר על שעור p. 101; כדור המים בהקות המים אשר היו על הארץ p. 107; ולפי דבר רבינו סעדיה שאמר שנבראו השמש נוכח

הביא זאת ההגדה על פסוק הן האדם ואמר כי מתחלת הספר ועד כאן שבעים ואחת הזכרות.

(27) מאמר יקוו, v. above sub ר' שמואל בן תבון.

(28) מאמר כלל החכמים, p. 23 על דרך יי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה כי השבלים הנבדלי' היו סבה לחיוב הגלגלים כאשר נמצא מאמר ונמצא במאמר מבוא p. 32; בכלל החכמים לכלל החכמים כי יש הבדל גדול בין החומרים ונמצא בספר מאמר כלל p. 30; בשתי הצורות החכמים כי מלת וחשך הוא האש היסודי לכלול ונמצא במאמר p. 35; בפסוק זה ארבעה יסודות כלל החכמים שזה שראה יחזקאל דמות אדם שעל הכסא החלוק בשני דמיונים נאמרו וכו' p. 41; ואשר נפלא בעיני איך קרא במאמר כלל החכמים לאחת ממעלות המלאכים אופנים והנה לא נמצא בכתוב שם אופנים רק בגופות ארבע היסודות במראת יחזקאל או לגופות הגלגלים לדעת יונתן בן עוויאל כאשר נמצא במאמר כלל החכמים p. 42; ונמצא במאמר כלל החכמים כי ערבות הוא גלגל ועל דעת כלל החכמים הוא מענין p. 57; העליון כל זה p. 119; חלול שטעו בימי אנוש טעות גדולה ונמצא במאמר p. 136; נמצא במאמר כלל החכמים כלל החכמים כי לא לחנם נכתב ענין הריגת קין בשדה כאשר p. 165; כי לא אפשר להרגו בבית רק בשדה נמצא במאמר כלל החכמים מבואר בפרוש כל מעשיך וזה נמנע מכל חי אף p. 173; יהיו לשם שמים מהמלאכים כאשר אמרו רבותי' לא יראני האדם וחי; אלו המלאכים וכן נמצא במאמר כלל החכמים ואף על פי שנמצא במאמר כלל החכמים p. 184 כי ענין האזור אשר טמן ירמיהו בפרת ופקדו אחר זמן גדול וכו'.

(29) ספר המלמד, v. above sub ר' יעקב אנטאלי.

(30) פרוש על משלי, v. above sub ר' משה קמחי.

(31) ספר הרקמה, v. above sub ר' יונה, v. also p. 114.

(32) תורת כהנים, p. 138.

(33) תרגום, pp. 127, 151, 170, 173.

(34) תרגום ירושלמי, p. 124.

The MS. is written in a Sefardi curs. hand of the 13th cent., and contains 210 pp. of 28 ll. to a p.

Paper, $8\frac{7}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

אלפרגני כי כל כוכב שבגלגל השמיני גדול מן הארץ ועל כן המקומות ההם אינם מיושבים על דרך p. 80 וכן p. 81; רבוי כאשר כתוב בספר אלפרגני האקלים הראשון הסמוך אל הקו השוה ישובו לא ובספר p. 107; רב כאשר כתוב בספר אלפרגני אלפרגני כתוב שבעה ועשרים יום ותשע שעות וחצי וקצתם אמרו כי התחלת היום p. 122; וחומש שעה הוא מעת חצי היום עד חצי יום מחרתו כאשר כתוב בספר אלפרגני.

(17) בראשית רבה, pp. 44, 134, 151, 154, 156, 181, 189, 196.

(18) הגדה, p. 54 ונמצא בהגדה כי עד מלת ויאמר בו קללת הנחש יש שבעים ואחת אזכרות השם מראש פרשת בראשית ללמד שדנו בסנהדרי שלמה לרמזו הכונה בזה שלא היה לו אז כח להביט p. 162 ולהשגיח ולהשיג בהשגה שלמה כי איש בוש ונכלם על חטאו כמו שכתוב בהגדה.

(19) הגיון הנפש, v. above sub ר' אברהם בר חייא, and p. 62 ונמצא בספר הגיון הנפש כי מאז היה חומר והוא דבר שאין לו צורה קדמון עם השם ונקרא היולי בלשון יוני ונחלק לשני חלקים זך ושאינו זך.

(20) חבור העבור, v. above sub ר' אברהם בר חייא.

(21) חובות הלבבות, p. 97 מה שבארתי בענין זה ראוי גם כן לפי מה שכת' בספר חובת הלבבות כי בכלל החכמות שלש.

(22) יוסיפון, p. 172 ומצאתי בספר יוסף בן גוריון ענין מכון לזה שאמר כי תחת שבקש אבימלך לגלות את בשרה הרבה להלבישה בגד חמדה בכסף וזהב ואבנים יקרות.

(23) ילמדנו, p. 137 וכבר נרמז בספר ילמדנו שאמר על זה שבת העמידו בעבור שנקרא שבת אות ויש ספרים כתוב בה שבת נעל בפניו.

(24) ירושלמי, pp. 138, 146.

(25) כוזר, p. 94 ואחרי אמרי זה מצאתי בספר כוזר שהזכיר האומרים על רוח אלהים מרחפת על פני המים שרצונו במים האלה החמר הראשון וכו'; וכן אמרו החכמים והסכימו כלם באשר p. 130 כתוב בספר הכוזר כי אדם הראשון היה השלם מבלי תנאי; ובספר הכוזר כתוב כי הניחו עד p. 150 שהתחזק החלי הוא חלי עונותיו והמיתו אך לישראל סולח ומוחל.

(26) לקח טוב, p. 55 ואמנם בספר לקח טוב

875

מדרשים ופירושים על איכה

Midrashim and Commentaries on the Book of Lamentations.

The MS. contains nearly the whole of Rashi's commentary on the Book of Lamentations. The MS. begins with a long extract from מדרש איכה. The extract contains the פתיחה by R. Abba bar Kahana (בשם ייי אל עולם איכה ישבה בדד ר' אבא פתח לא ישבתי בסוד משחקים ואפלו זה מפני ידיך בדד ישבתי כי זעם מלאתני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבון העולמים מימי לא ישבתי בבתי טרטיות ובבתי קרקסאות שלגיום ושחקתי בהם וכו'), of Bar Ḳappara (איכה ישבה בדד בר קפרא פתח ויקרא ייי אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק אמר הקב"ה למלאכים מלך בשר ודם אבֵל מה הוא עושה וכו'), and other extracts. The commentary proper beg. איכה אמר ר' סעדיה גאון ז"ל שמלת איכה בלשון פרקים אלו אינן אלא לשון שאלה וכו'. Rashi's commentary begins with the words איכה ירמיה כתב ספר קינות והא בה שלשה אלפא ביתא וכו'.

The text differs partly from the editions of Rashi. One or two instances will illustrate this. P. 5 on Lam. 1, 14 we read: נשקד עול פשעי שקודה הייתי מעונותי. סבורה הייתי שימחול לי על כל עונותי בשעה ששמעתי שאנא לגין שלי נקרע מלמעלה. פיר' שטר חוב ודין. ד"א נשקד עול שין כת' שקד הקב"ה אין (צ"ל איך) להביא עלי הרעה להביא אמ' אם אני מגלה אותן בתקופת טבת הם מתים בצנה אלא הריני מגלה אותן בתקופת תמוז. שאפילו הם ישנים בדרכים וברחובות אין אחד מהם ניזוק. ד"א נשקד ע' פשעי אין לתיבה זו דמיון במקרא. ובלשון ארמי שלפסיקתא קורא לדרבן מסדקא. מלפרר הבקר ואומ' אני טונטוריין. נקודים נקודים מנומרין ומסומרין. עול פשעי בידו היו פשעי בידו שלהקב"ה לזכרון לא נשכח מנינם. ויש לפרש נשקד כמו נשקד והרבה בבראשית רבה. לשון הבטה. ישתרגו נעשו קליעות קליעות. מלשון שריגים ועלו על ראשי ועל צווארי. עלו על צווארי הכשיל כוחי משעלו על צווארי הכשילו כוחי. סלה רמם לשון סלו סלו. ד"א נשקד שקד אין להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותן בתקופת טבת אין ענבים בגפן ואין תאינים בתאינה אלא הריני מגלה אותן בתקופת תמוז שיש ענבים בגפן ותאינים בתאינים ואין העלה נבל. ד"א נשקד שקד אין להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותן דרך מדבר הם מתים ברעב אלא הריני מגלה אותן דרך ארמניא שהן כרכין ומחוזות ומאכל ומשתה מצוי להן. ד"א נשקד סקודא עשאן עלי סריגות סריגות הביא אותן מכופלות. בבל. וכשדים. מדי. ופרס. יון. ומקדון. ואדום. וישמעאל. עשאן סריקות בבל קשה. ומדי מתונה. יון קשה. אדום מנה כן. ומנה כן ואמרו חכמ' ז"ל ארבעה דברים מתישין כוחו שלאדם ואלו הן. התענית. והדרך. עון. ומלכות. תענית דכת' ברכי כשלו מצום. הדרך דכת' ענה בדרך כוחי. עון דכת' כשל בעוני כוחי. מלכות שנ' ויאמר יהודה כשל כוח הסבל והעפר הרבה ואנחנו לא נוכל לבנות בחומה. The part underlined is taken from Rashi's commentary on Lamentations. P. 14, on Lam. 3, 1 reads: אני הגבר ראה עני מה ראה ירמיה לקונן בשלשה פיסוקים כנגד איכה ישבה בדד. איכה יעיב איכה יתעם. ד"א קונן עליהם על שעברו על תורה כתובים ונביאים. ד"א קונן על חרבן הבית וחרבן ירושלים וגלות ישראל. ראה עני אשר ראה עני. בשבט עברתו שלרודה ומכה הוא הקב"ה. אך בי ישוב אני לבדי לוקה תמיד כל תשובות מכוותיו. בנה עלי ויקף הקיפני באויבים שהן דומין לבנין גבוה שאין יכולת לצאת.

There are a few later interpolations, one mentions R. Tanḥum Yerushalmi, v. p. 6, Lam. 1, 17: פירשה ציון בידיה פירש ר' תנחום הירושלמי שבשעה שדאגה ציון לא מצאה מי שיבצוע לה פת ניחומים ויאכיל אותה וינחם אותה אחר כך בצעה בידיה לנפשה הה"ד פירשה ציון ב' מלש' פרוסה.

The commentary supplies large extracts from the Midrashim on Lamentations, some of which are not to be found in the editions of Rashi's commentary. The Midrash on Lamentations is referred to as מדרש קינות (v. p. 10: כן נדרש במדרש קינות). The glosses contain large extracts from מדרש איכה.

The commentary proper ends p. 22 with the words: השיבנו ייי מפני שמסיים בדברי תוכחה החקק לכפול מקרא שלפניו וכן ישעיה תרי עשר וקהלת. This is followed by a commentary and Midrash on Psalm 137, the story of R. Simeon and R. Ishmael, and the private

fast days arranged according to the months of the year, beg. באחד בניסן מתו שני בני אהרן וכו׳. The MS. ends with the words: גזרו רבותינו ז״ל שיהו מתענים בשני ובחמישי מפני שלשה דברים על חרבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חרפת השם. אלו התעניות שקיבלו עליהם מן התורה לעתיד לבוא עתיד הקב״ה להפכן לששון ולשמחה שנ׳ והפכתי אבלם לששון אמן כן יאמר רחום שלים ומן שמייא מסייעין לן.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 24 pp. of about 31 ll. to a p.

Scribe: *Abraham b. Judah el-Jamuḥ*, the writer of MS. No. 947.

Paper, $7\frac{7}{8}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

650

פירוש רד״ק על תהלים

R. David Kimḥi's Commentary on the Psalms.

The commentary on the Psalms (pp. 1–159) beg. ואז ברצונך תרום קרננו (תהלים פ״ט, י״ח) וכת׳ תרים פי׳ שאתה היית מרים קרננו וקרי תרום רוצ׳ לומ׳ ברצונך היתה רמה קרננו כמו רמה קרני ביי ואע״פ שקרננו כתי׳ ביוד לשון רבים ותרום לשון יחיד פי׳ כל קרן וקרן רו׳ לו׳ ואמר כנגד הנשמות מלכי ישראל, and ends: הללויה. ברוך העוזר והגומר אמן. אהלל אל עזרני בפירוש תהלותיו ונתן מאויי. בעודי אתנה לשמו תהלה ועל חסדו אברכנו בחיי. ברוך מי שזכני להשלים אמן אמן סלה.

The text of the MS. agrees with that of the Ed. Pr., Bologna, 1477, and ed. Venice, 1517. The latter ed., used for comparison, is printed on vellum, the title-page of which reads: ספר כתובים עם התרגום ועם הפי׳ נדפס עם רב העיון בויניואה רע״ח לפ״ק ובשנת י״ו לדוכוס ליאונרדו לורידנו על ידי דניאל בומבירגי מפלאנדריאה. The printing, according to the colophon, was completed 27 Kislew, 5278 (= 1517), v. ZfHB., xv (1911), p. 53.

The MS. contains also a commentary on Proverbs (pp. 162–204) by R. Joseph Ḳimḥi. The introductory poem reads:

אוהב מוסר לשמור חקה
בנבון דעת מהר דבקה
ושנא מושב כל מתלוצץ
אם תרחיקם תקריב מרה
דברת אגור אוגר בינות
עתה בא כתבה על לוח
ספר חקה

למד מפי נבון דעת משלים
והתבונן בחידות הנבונים
ולמי בין נפשו שוקקה
על דלתי איש שכל דפקה
שבת בתי ברים חשקה
בשכון עמם תשכון מתקה
סלסל ומזמות לב חשקה
לבך גם על ספר חקה
פירוש משלי

ומוסר מאבי חכמות וטעמו
ועל כלם ראה משלי שלמה

(as to the relation of this poem to the commentary, v. Steinschneider, HB., X, 86, XIII, 113; H. John Mathews, Sepher Ha-Galuj von R. Joseph Kimchi, Berlin, 1887, p. VII), and ends: שכן דרך העולם שהרשעים סופם לאבדון ויחלף. Ḳimḥi mentions his Sefer Haggaluy (p. 165 וכבר ביארתי כל זה בספר הגלוי; p. 177 כבר פירשתים באר היטב בפתיחת ספר הגלוי; and p. 192 וכבר השיבותי עליו (כלומר על מנחם) בספר הגלוי ועל רבינו יעקב (מצרפת שהודה לדבריו בראיות נכוחות), his commentary on Job (p. 163 וכן פירשתי בספר איוב ספר המקנה (הן יראת ה׳ היא חכמה (p. 204 וכבר פרשתי מהו חסד ומהו אמת בספר הזה כתוב ובפי׳ איוב ובספר המקנה בענין רחב הזונה וכו׳). The commentary refers to אנשי יונה אבן גנאח (p. 173), חיוג (p. 165), החכמה (p. 165), מנחם בן סרוק (p. 192), פייט (p. 195), פילוסופים (pp. 169, 183, 189, 190), and סעדיה (p. 193). There are numerous references to, and quotations from Hebrew poetry (pp. 166, 167, 168, 172, 176, 180–184, 187, 189, 190, 192, 197–199, 200, 202). The Sefer Hammusar is mentioned on p. 199. The MS. agrees partly with ed. Breslau, 1868 (e. g. p. ג, l. 8 of the ed. ולקטנים, likewise in the

MS.) and partly with the corrections and additions published by S. Eppenstein from MS. Munich in ZfHB., V (1901), 144 ff.

The MS. is written in a Spanish curs. hand of the 14th or early 15th cent., and and contains 204 pp. of about 28 ll. to a p.

Scribe: *Jacob* (v. p. 119 where יעקב occurs twice at the beginning of the line and is pointed).

Vellum, $9\frac{1}{2}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

694

פירוש ריקאנטי על בראשית

R. Menaḥem b. Benjamin Reḳanaṭi's Commentary on Genesis.

The MS. beg. with the words: המים נתונים כשהוא אומ' בין המים אשר מעל לרקיע הוי אומ' המים העליונ' תלויים במאמר וכך: and ends הוא אלמלא דחבו ישר' הה"ד חרות על הלוחות חירות ממלאך המות דהא אילנא דחיי הוה משיך לתתא ועל.

The references to the commentaries of Se'adyah ibn Moṭoṭ are to be found on pp. 4, 6, 36, 65, &c. P. 36 contains also a reference to the writer's uncle R. Moses b. Ḥalawah (לכן שמע פי' שעשה הר' ומארי דודי החכם ר' משה בן חלאוה ז"ל). On p. 105 we find a quotation from the lost Midrash on Job (מדרש איוב), v. S. A. Wertheimer, מדרש איוב, Jerusalem, 1926, p. 14, No. 30.

The MS. is written in a curs. Or. hand of the 17th cent., and contains 138 pp. of about 30 ll. to a p.

Paper, $8\frac{3}{8}'' \times 6\frac{1}{8}''$.

637

פירוש על איוב

A Commentary on Job by Isaac b. Solomon Kohen.

The Title-page reads: בשם האל יוצר כל היצורים בוריא(!) עולם ויוצר הרים הוא יבנה נכחדות ערים הון את כול העולם בטובו כי לעולם חסדו אשר מכוש ועד הודו בשם יי אלהי ישראל אתחיל [לכ]תוב ספר איוב בפירושו וגם דברי הרב רש"י זלה"ה וגם גם כן דברי הרב הנשר הגדול הראב"ע זלה"ה וגם דבר[י] הרב הגדול הרד"ק זלה"ה וג"כ דברי הרב הגדול הרבי הרלב"ג זלה"ה ואני הצעיר אהרן ן' לא"א כה"ר אברהם ויזמאן יצ"ו באתי ומצאתי אותו מפוזר ומפורד בין העמים כי באשר סררו הרב זלה"ה ורצה להדפיסו ובעונות הרבים והרעים כי מרוב הצרות שבאו עלינו לפי שכמיום שחרבה עירינו וחרבה מקדשינו ונוטל כבוד מבית חיינו באו עלינו רוב הצרות עד בלי די ומרוב הצרות נפטר הרב ז"ל הלך למנוחות עולם ובעונות הרבים נתפזר הספר הזה ובאתי אני אהרן הנזכר והעתקתי אותו והשם יזכיני להשלימו עד חומו בעה"ו אני הצעיר דבצעירייא ועני שבענייא מלחיך עפרא מתחות רגלהון די צדיקייא ע"ה אהרן ן' אברהם דידיע בר ויזמאן ס"ט יצ"ו אבי"ר: אני ע"ה אהרן ן' לא"א כהה"ר אברהם ויזמאן יצ"ו בתבתי זה המצחף לכבוד החכמים והתורה גם ברוך אהי לה'.

The MS. beg. החלק הא' צמר שנים כלומר אם תק' שנית הוא אלף וזה הוא צמר קדם פי' מכל בני הראשונים. הפירוש בחלק זה איש וכו' הנה טרם בא כונת הכתובים נשית לב ראשונה באומרו והיה האיש ההוא שהן מלות יתירות ומהראוי איוב יאמר איוב איש תם וישר ועוד ויולדו לו הול"ל ויהיו לו כמ"ש במקנה: אמנם הנה בכללות ראשית מקראי קדש הללו למדנו ג' למודים . . . שאין מוריש ומעשיר כי אם . . . . ית' הנותן לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו: וגם כן אמר והיה האיש ההוא . . . . . והלכו בניו ועשו משתה מהראוי יאמר והלכו בניו וכו' ואחיותיהם . . . ועוד למה אצטריך לומר וקראו לג' אחיותהים זאת ועוד ויהי כאשר היקיפו . . . . . וכאשר הקיפו מאי ויהי כאשר הקיפו: אמנם הנה למען ישמעו . . . . ילמדו לקחת מוסר השכל בא את האלהים ואוי להם לשותים במזרקי יין וכאמ' ז"ל שכול ישיבה לאכול ולשתות עושה רושם כענין שנאמר ויאכלו וישתו וכנגד הוא אמר אשא ויקומו לצחק וכו' :and ends דעי למרחוק ידעתי לדרוש הרוחק שבינינו לבין אלי"ם כל הרוחק הוא פועלי כמ"ש איוב כי תמאס כו' ידיך עצבוני כו' כביכול נתיגע הקב"ה בבני האדם אפי' בכל פרט אבריו וא"כ אין לש[ום] רוחק בינינו לבינו עד שלא נהיה ראויים שיש.

The text has to be compared with the edition of the Book of Job with a com-

mentary by Isaac Kohen b. Solomon Kohen, Constantinople 1545 (v. Steinsch., Cat. Bodl., p. 22, No. 113, and p. 1153, No. 5418). There are some variants between ed. and MS. The bulk of the MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 16th cent., and contains 184 pp. of about 32 ll. to a p. The text of Job is written in a contemporary sq. Sefardi hand. P. 2 mentions the approbation of Jacob Ṣarraf.

Owners: (1) *Abraham b. Samuel Wiziman* (p. 57).

(2) *Aaron b. Abraham Wiziman* (p. 56), who was also owner of MS. No. 638, v. above, Cat., p. 493.

Paper, $10\frac{5}{16}'' \times 7\frac{5}{16}''$.

773

ספר תהלה לדוד

Commentary on Psalms ch. 84, 5, and ch. 145, by Sason b. Mordecai b. Moses.

The text of the MS. agrees with the book printed in Baghdad 1892 under the title: ספר תהלה לדוד בולל פירושים נחמדים ודרושים נשגבים בדרך רמז על מזמור תהלה לדוד אשר האומרו בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב מאת הרב הגדול מעוז ומגדול המקובל האלהי בקש"ת ששון מרדכי משה זלה"ה ושארית ישראל לא יעשו עוולה להשיג את גבולינו לשוב ולהדפיסו מבלי רשותינו וברכות הר גריזים יחולו עליהם אכי"ר.

The printed work is based on this very MS., which contains also the remarks of Solomon Bekhor Ḥuṣein under the title דברי שב"ח (MS., p. 297, ed. p. 147 a), the printer and editor of the work.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 304 pp.

Owner: *Joseph b. Abraham 'Anbar* (ענבר, p. 3), also owner of MS. No. 767, v. above, Cat., p. 424.

Paper, $8'' \times 5\frac{11}{16}''$.

Bibliography: D. S. Sassoon, אגרות פרס ותימן, Budapest, 1926, pp. 15–18.

852

תהלות ישראל

Commentary on Psalms by Asher Isaiah Hallevy.

The commentary beg. הקדמה. באור לספר תהלים מאתי אשר ישעיהו הלוי. אמר אשר ישעיהו בן משה יצחק הלוי הן הספר התהלות אשר בהם התהלל דוד מלכינו את אלהי השמים ובם אנחנו בני ישראל נשפוך צקון לחשינו ואיש איש בצר לו: בהם נודה ונשבח ונתהלל את צור ישעינו ובם קדוש ישראל יתהלל בפי כל עם ולשון התהלות האלה היו צריכים להתבאר באר היטב לירד לעומק וכוונת הדברים אשר שפתינו יוציאו לפני אלהי השמים, and ends (p. 223): ברוך יי אשר עזרני עד כה לסיים פרוש על ספר הקדוש הזה. אשר כל בית ישראל יהללו את יי בו. כל מר נפש. וכל המוכה בשדפון העניות וכל אשר לו מחלת לב ממהלומות הזמן מפצעיו ומנגעיו. יתפלל ליי ממזמורים הקדושים האלה. ואם יתפלל בכל לבו. אמר ר' יוסי יהי חלקי עם גומרי ההלל בכל יום כאשר פרשתי בהקדמה לספר הזה. והנני אסיים בזה יהי"ר מלפני אלהי השמים שהוא הנותן חיים. רוקע ארץ על המים הבוחר בירושלים נותן לחם ומזון. לכל בשר לשובע ולא לרזון. הוא ייטיב את פרנסתי. וייטיב אחריתי מראשיתי. אשר היו מרים מלענה לחיי רוחי ונשמתי. עד כי רבות פעמים קצתי בחייתי. ואמרתי טוב היה מיתתי. מתי אחזיר יחידתי. ואנוח בקברי ורגבתי. כי לפצעי וחבורתי. השלכתי לארץ טמאה. לקלסי וחרפתי. באין קרוב. באין גואל. באין משיב באין שואל בצואה וברואי. אשר לא רוחץ למשעי בחמאי ופשעי במעלי ורשעי. ועתה אנא אלהי ישעי ומושיעי הושיעני. וממצוקותי הוציאני. ומצרותי חלצני. ופרנסני והרויחני. ואל אמות בארץ טמאה והנדחה. מכל טוב משולחה. אשר לא ראיתי בה טובה ומנוחה. ומעתה שלח לי ברכה והרוחה. ודרכי תהיה צלחה. ולבי תהיה שמחה. ואויבי יהיו בהסתר. בעת כי אפרש מגילת אסתר. ואגודת מוטה התר. ומהרה על הרי ישראל ננתר. ונזכה בביאת גואלינו מאלהי ישענו. ובבנין בית קדשינו. כנבואת חוזינו. במהרה בימינו. אמן כן יהי רצון היום יום ב' לסדר ולפרט נדבה בבקר בבקר. פה דארגילינג. על הר מהרי הימאללאי הודו. אשר ישעיהו בן משה יצחק בן חיים זאב הלוי יליד גרליץ אשר באסטרייך.

The MS. contains also a commentary on

Esther under the title מר דרור (pp. 224–241), and a commentary on Canticles, called שיר ידידות (pp. 242–258).

The introduction to the Scroll of Esther (p. 224) reads: הקדמה למגילת אסתר. אמר [אשר] ישעיהו בן משה יצחק הלוי הן מגילה זו אשר כל בית ישראל קורין בארבעה עשר באדר על הנסים והנפלאות. שעשה הקב"ה את ישראל. זה יותר משני אלפים וארבע מאות שנה. ראוי לשום לב מה ראו על ככה. הן נסים כאלה ראו ישראל מיום צאתם מארץ מצרים. או מיום שעמדו על הר חרב. כמו שאמרו ז"ל הר שיצאה חרבן על ישראל. רבות ורעות עד כי אין מספר להם. אין לך דור שלא קם המן עלינו אין לך מלך שרוח פרעה לא ידבר בו. הבה נתחכמה לו פן ירבה. אין לך ארץ שלא יתייעצו בהם בלעם בן בעור. ואין לך עיר שבלק בן צפור לא ימשול בה. ואם נחשוב את לבן ואת גלית ואת שובך ואת כל צוררי ישראל לא יכילו המגילות וידי בני אדם לכתבם. אם נחשוב הרעות והצרות אשר אירע לנו מידי אויבינו מיום גלות ישראל מארצו. עד השעה הואת שאנו חיים בו. כמה המן קמו שמכרו את ישראל לאחשורוש המן הראשון לא הוציא את מחשבתו אל הפועל. ואלה בעונותינו הוציאו והוציאו יותר מן מה שרצו מן חרבן בית ראשון עד חרבן בית שני. קרה לנו צרות. עד שאיש ישראל אמיתי אמר להרים כסוני הן מבחוץ והן מבפנים. יונים ומוקדנים מבחוץ. פריצי ישראל מבפנים. פרושים וצדוקים. נזירים ובייתוסים נוצרים. ועל כולם בית הורדום אכלו הרגו שרפו טרפו רמסו. זה היה בעוד עיר יי היתה על תילה בנויה. ואחר שנהרם כל תקותינו. מה נאמר בזכרינו את אשר עבר עלינו תסבר שערת ראשינו לא היה שנה אשר המן לא מכר אותנו בלי כל מחיר ותקוה. כמה נהרגו עד ימי הצלב. כמה נשחטו בימי המסע הארורה באשכנז באנגלאנד. בצרפת. באיטאליה בארץ יון. בביצאנץ. בסוריה אשר אין חשבון ואין מספר לצאן ההריגה. ואחר כן ספרד פורטיגאל מורוקו תימן בוכארא וכל ארצות ערב וישמעאל אם יתקבץ כל דמי ישראל אשר נשפך. הלוא הים הגדול יהיה כנגד הים ההוא כמו מעיין קטן. אין מגילה על הרוגי ביתר. אין זכר על חרבן אלכסנדריא ועל הרוגיה על ידי אלכסנדר טיבעריוס ההמן הגדול והארור. אשר ממעי ישראל יצא. ימח שמו וימח זכרו. הוא ובתו הזונה. ואמו הכלבתא עד דורות עולמים יוכרו לאלה ולקללה. אין שריד על הרוגי קירענע. ומה הוא (!) מגילת אסתר ושמחותיה. אם המן וחבריו קיימים לעולם. נעזוב דורות הראשונים ונביט על הדור החי הזה על מלבי רוסייא. אם אחד המן. השני אחשורוש. והשלישי טיטוס. גם הבית חפשית צרפת. אשר ישפיעו חכמה על כל הארצות. יותר משפעת דות אמם. גם משפעת זכותם. עד כי רבים נטבעו במצולותם. גם להם לכבוד ולתפארת השם אינטיסמיטים. לא רק בשם. אלא בפועל. ומה מגילה על צוררי רומענייא ואויבי סרביא וחכמי אשכנז. אנחנו נשמח על אבדן המן זה אלפים וארבע מאות שנים. והמן מרקד בינינו. ואם תאמר השמחה על ההצלה שהצילנו יי על ידי נס ופלא. הלוא כזה ישאיר לנו יי מכל צרה פליטה. ואנחנו רואים שהפליטה ההוא (!) למען שיהיה להאויב מקום לכלות חמתם בנו. אנחנו מקללים את המן. ארור המן אשר בקש לאבדי. ולא נקלל את ההמנים אשר אבדו אותי. אנחנו קורין ויבוא עמלק זכור את אשר עשה לך עמלק. תמחה את זכר עמלק. כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק. ועמלק מתחזק בכל דור ודור. ויפרו וירבו וישרצו כחזירים ובחתולים. עד כי ותמלא הארץ אותם. הן בימי קדם היו עם לבדד. והיו ישראל שומרים עצמם מהם. ומיום שנפרצה ההשכלה נתערבו העמלקים בקרב כל העמים. והיו למורים ולמלמדים. להרבות השכלתם. ולבשו צורה משונה. הן העמלקי הקדמון. אמר בפרוש שהוא שונא ישראל. שכך צוה להם עמלק אביהם. וכן הקאטוליק הקדמון גם הוא לא בוש לאמר שעמלקי הוא. אבל שבזמנינו ירים קולו ויאמר כי אוהב ישראל הוא. וידבר טיבות. וישא עצות עד כי יראה את אהבתו. לא בשפתים. אך בפועל כפים. כי יקים על ישראל הולכי יחפים וארטילאים. והוא ורעיו המורים המשכילים. יעמדו בראשם ויהיו לאוסרי המלחמה. וישללו וישדדו. ויעשו מעשים אשר לא נעשו גם בין הפראים. אבל יותר הפלא ופלא. כי גם בתוכינו. עם אלהי אברהם. נעתרבו המן ועמלק. והם ישנאו את ישראל יותר מן עמלקיהם והמנהים. אם כן מה נקללם. אנחנו מקללים. והם מתברכים. אנחנו מבקשים המות עליהם. והם יאריכו ימים ושנים. ומבלים ימיהם ושנותיהם בנעימים.

2

הן כזאת עלתה במחשבתי מה ראו על ככה ומה הגיע עליהם. לכתוב מגילה זו. ולחברה עם כתבי הקדש. ולחזקה ביתרות הברזל שבל תימוט לעולם. שגם אם המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים. הן לעתיד אם ימי הפורים לא יתבטלו. הלוא בצדק נחוג את השמחה הזאת כי יתמו חטאים

מן הארץ. ואויבים לא יהיו עוד. יתם המן ועריץ לא יהיה. עמלק ימח יהיה והמן יסח יהיה. אם כן אז יגל יעקב וישמח ישראל. ויעש משתה ויום טוב. ויספר את הנס הנפלא אשר עשה יי לנו לבניו ולביתו. אבל בעת שהמן ועמלק קיים ולשמחה מה זו עושה. השאלות האלה המה ברעיוני מימי ילדותי. הן עזבתי את ארצי ואת כל בית אבי ומולדתי ובאתי לערי תוגרמה. וראיתי שאצל אחינו בני ישראל הספרדים. ימי הפורים האלה אין ולאו ורפייא בידם. המגילה יקראו בשוקים וברחובות בלי טעמים. בלי התעוררות. כאדם הקורא איגרת. ובבקר ילך איש איש למלאכתו. גם החכמים לא יבטלו ממלאכתם. כי יש להם עסק להתיר את השאלה העצומה. המקדש במעות פורים הדין כצד וכמה גדול יהיה המנה. שיקיים בו ומשלוח מנות. ויש שמעמיקים בשעור דלא ידע בין ברוך לארור. ולאחד שעשה פלפול גדול המחלוקת שבין אחשורוש להמן. שהמן סבר כהאי תנא ואחשורוש סבר כי האי תנא בענין עשרת אלפים כיכר כסף. אם קנה הגוף והפרות או לא. שאלתי אותו מתי היה המעשה הזה של אחשורוש ועניינו. אמר לי כבר גמרו ואמרו. שהיה בימי שאול המלך. הלוא תראה שבפרשת זכור אומרים ההפטורה הכתובה אצל שאול. והנה עזבתי אותו ושאלתי לאחר והשיב לי שהזמן יתגלה בזמן שאליהו יגלה כל סודות התורה. וכאשר באתי להודו אשר אחינו אלה המה בני בבל וארם צובא. כשהגיעו ימי הפורים שחקו למגדול ועד קטן בקוביא. ואני שאלתי אם עושים סעודה ואם שולחים מנות. אמרו לי שאינם נוהגים כאן. אלא כל מי שרוצה ליתן לעניים איזה דבר נותן. אמרתי לפלגות לבב אחינו גדולים חקקי לב. הם יודעים מה שבלבי יותר ממני. אבל התנחמתי על גלות ירושלים אשר באסטרייך רוסיא אשכנז אנגלאנד עמיראקא ועוד ארצות רבות אשר לא יודעים מן מחלוקת של המן ואחשורוש. המה ישישו וישמחו בפורים וישמחו את עניהם במאכל ומשתה ומגדנות וממון איש לפי ערכו וכוחו. אמרתי הלוא דבר הוא. וצריכה למוד. הקירה ודרישה בדבר הזה. ותורה שלימה היא.

The commentary was finished on the Fast of Esther, 5669 (= 1909), in Darjeeling, India. The epigraph (p. 241) reads: היום יום ב' תענית אסתר לסדר ולפרט היא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה. ארץ הודו על הר הימאללאי אשר ישעיהו בן משה יצחק בן חיים זאב הלוי נולד בגרלין בארץ אסטרייך.

The commentary on Canticles (p. 242) beg. הקדמה לשיר השירים. אמר אשר ישעיהו בן משה יצחק בן חיים זאב הלוי הנה הספר הזה נקרא שיר השירים רמוז בו שמו ושם אביו שלמה בן דוד מלך ישראל עולה אלף ע"ב ג' ספרים עשה הרי ע"ה כמנין שיר השירים אלף ע"ה והנה רבותינו ז"ל הללו מאד את ספר הזה ואמרו כי כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים. The introduction relates stories of apostates, e.g. Joshua Lorki and Joseph Pfeferkorn.

The MS. is written in a curs. Polish hand of the 19th and 20th centuries, and contains 258 pp.

Autograph.

Paper, $9\frac{3}{16}'' \times 5\frac{7}{8}''$; $7\frac{15}{16}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

831

פירוש על ספר בראשית

Commentary on Genesis.

The MS. beg. בעזרת ראשון שאין לו ראשית אחל לפרש ספר בראשית בראשית שרשה ראש ודקדוקה הבית תורה על הזמן כבית בבואכם אל הארץ בהנחל עליון בהפרידו והיוד והתו סימן לשם בארון נקבה כמו שארית ואחרית וכו', and ends: בקמצות הבית שהכין לנפשו ובספר הישר בארון שמלא בשמים וכל מעשה רוקח על שפת היאור הוא שיחור. The commentary deals with grammatical and geographical questions. The commentator knew Arabic, and compares the two languages with each other.

The MS. is written in a Syrian curs. hand of the 18th cent., and contains 291 pp.

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 6\frac{1}{8}''$.

887

חדושים ותשובות

Novellae on Bible and Talmud and Responsa by Simeon b. Solomon b. Ezekiel b. Judah.

The paragraphs are headed: בישיבת בית יעקב מה"ר (p. 1), נשאלתי מח' יעקב מערבי יצ"ו, יצ"ו ליקוטי פתגמים מחבורי (p. 5), יצחק לוי תימני הי"ו

מאמר "משלי חכמה ומוסר" שבספרי הקטן מאמר נשאלתי מהר"ר אברהם בנימין, (p. 7) אסתר מבן אחי מר יצחק, (p. 9) ברגמאן יצ"ו מכולל הו"ד מח' יעקב אדרעי מערבי, (p. 12) בנימן יהודא יצ"ו בעורת ה' אלו הם השאלות שנשאלתי, (p. 12) יצ"ו מאנשים פרטים מהחה"ש משה סבאג בביהמ"ד חסד אל יכב"ץ ומהלומדים בביהמ"ד אור זרוע יצ"ו נשאלתי מהחכם כה"ר דוד פיזאנטי נ"ע, (p. 17) המלמד המסור לתלמידי בית התלמוד תורה ש' מה"ר צאלח יחזקאל מזרחי, (p. 19) הספרדים מאחי הרוקח הראשי של בקור חולים מפעה"ק, (p. 20) מהחה"ש ר' עמרם אבורביע מערבי ראש, (p. 23) מה"ר, (p. 25) הבית המדרש ק"ק אור זרוע יצ"ו מבני היקר יעקב י' יהודא, (p. 26) שלמה סורנאגה שי' על מה שנוהגים לכתוב בשטרות לדעת הרשב"א לח' יהודא אדרעי מקאזה בלאנכה יצ"ו, (p. 28) ז"ל בישיבת בית יעקב יצ"ו חזקוני על התורה, (p. 29) נשאלתי מהרב ח"ר יצחק אגסי זלה"ה[1], (p. 31) נשאלתי מהר"ש לניאדו יצ"ו שבפורת יוסף[2], (p. 35) נשאלתי מה"ר יהושע משה הי"ו, (p. 36) (ibid.), לפני ימים אחדים נשאלתי מה"ר דוד עמוס הי"ו and (p. 41).

The MS. is written in a very modern Palestinian hand, and contains 41 pp.

Autograph.

Paper, $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{8}''$.

988

ילקוט התורה

Ḳabbalistic Commentaries on Genesis and Exodus.

[1] Rabbi Aghasee was a native of Baghdad, died in Jerusalem 9 Shebaṭ 1917, and was the revered teacher of Mrs. Solomon David Sassoon and her children during his stay in Bombay. The inscription on his tombstone reads: צל"ח על האי שופרא דבלע בארעא בכינא וירושלים תתן קולה הי חסיד הי עניו הי מדוכה ביסורים הר"ר יצחק בהר"ר שמעון אגאסי מבבל עלה בסערה השמימה ביום החמשי תשעה לח' שבט ש' תרע"ו תנצב"ה. His full name was Isaac b. Simeon b. Abba b. Abba Aghasee.

[2] He was a descendant of the well known Rabbi and author of Aleppo, Samuel Laniyado, the genealogy of Solomon Laniyado is: שלמה בן מאיר בן אברהם בן עבדיה בן אפרים בן רפאל שלמה בן שמואל בן אברהם בן שלמה בן אברהם בן שמואל בן אברהם.

The commentary brings extracts from different exegetical, homiletical, and Ḳabbalistic works. We mention: אור החיים, אור, בת מלך, בית מועד, בחיי, האמונה והבטחון, ישר, דברי, דברי חכמים, גלי רזא, גי חזיון, גבול בנימן, היכל הקדש, דרוש שמואל, דברי שלמה, נחמיה חומת, חידושי הרח"ו, זר זהב, זוהר, ויקהל משה, יורה חטאים, ס' חסידים, חסר לאברהם, חזקוני, אנך, כוונות אר"י, ילקוט שמעוני, ילקוט דוד, יין המשומר בתר, כסף נבחר, כנפי יונה, כלי יקר, כלי חמדה ליקוטי, ליקוטי שבט מוסר, לוית חן, שם טוב, מאיר לארץ, מאורי אור, לקט שכחה, שושנים, מגיד חדש, מגדול דוד, מאירת עינים לר' מנחם מוסרי של"ה, מדרש תלפיות, מדרש אבכיר, מגן דוד, משנת חסידים, מעבר יבק, מסכת סופרים, והגהות, נפש דוד, נחל קדומים, נזר הקודש, נגיד ומצוה, סדר עבודת יוה"כ למהרי"ק, נפתלי שבע רצון, עוללות, סודי רזא, סוד החשמל, סדר הדורות, עמודיה שבעה, עיר מקלט, עטרת צבי, אפרים, פירוש ספר יצירה לראב"ד, עין החיים, עמק המלך, קומץ, צרור המור, ציוני, צדה לדרך, פני דוד, ריקנטי, רוח דוד, קרבן שבת, קיצור רמ"א, מנחה, שער שמעון, שיח יצחק, שושן סודות, ספר הרמזים, תולעת יעקב, שתי ידות, שרביט הזהב, שערי אורה, תורה אור, and others.

There are several extracts from the מדרש החפץ (p. 24), מדרש הגדול (pp. 134 and 202), ליקוטים ישנים (p. 131), ליקוטים (pp. 140 and 141).

The compiler made use in numerous places of Shalom Shabazi's commentary חמדת ימים on the Pentateuch (v. MS. No. 345, above, Cat., pp. 84–85, where a reference to the printed edition, Jerusalem 1883–5, has to be added[1]). The writer refers on p. 118

[1] The printed ed. came into my possession after the printing of the first part of this Catalogue. I therefore include here the title-page of the printed ed. which reads: מדרש חמדת ימים ספר בראשית מאת הרב החסיד הגדול המקובל האלקי מארי סאלם (שלם) בן מארי יוסף בן מארי ישראל אלשיבזי זצ"ל מעיר טעיז מארץ התימן. הציאו לאור הרב הישיש צדיק תמים מארי שמואל דיין הי"ו אב"ד בק"ק עדן והאחים המבורכים הגבירים השרים הסגנים ירא"י ה' והמה השרים כהר' סי' בונין הי"ו וכהר' סי' יהודה הי"ו בני הרב הנשיא שר וגדול ליהודים מארי מנחם

to his teacher R. Isaac b. Abraham Wannah עוד מצאתי בכתיבת מ"ו הרר"י יצחק ונה זצ"ל סגולה לקריאת המשנה שהיא תורה שבע"פ משנה אותיות נשמה (v. about him, above, Cat., pp. 203, 319, 323, 337, and 342). The margins contain similar extracts almost from the same books. P. 9 we read: ואני ראיתי גדולי ישראל נוהגים וכו' סליק ועתה אכתוב ליקוטי ה"ה מהר"י ן' יעיש חמדי ז"ל. The glossator also used the חמדת הימים of Shalom Shabazi, quotes R. David Haḳḳaṭan (p. 23 פי' ר' דוד הקטן שפי' ושמתי את זרעך כעפר הארץ כנגד אנכי מגן לך למה המשיל כך ,ibid. ישמעאל וכו' (ותירץ ר' דוד הקטן שהוא משל וכו'). Some glosses are headed ליקוטי מהרי"י, pp. 69, 84, and 169 f. others end with the words מכתיבת יד מ"ו יחיא ן' יעקב צאלח נע"ג (p. 117). Probably מהרי"י is identical with Yaḥya b. Jacob Ṣaleḥ.

The MS. also contains similar expositions on Canticles (pp. 228–243). The colophon of this part (p. 243) reads: נשלם פירוש נחל אשכול בעזרת שוכן זבול. The extracts in the margins are copied from נקודת ברית שלום, הכסף, and שושנת העמקים. Most of the paragraphs in the body of the commentary conclude with the abbreviation מאי"ן, which is perhaps a title of a commentary on Canticles. The author of the latter work used a MS. of the Palestinian Talmud, v. p. 239: אפשר במ"ש בירושלמי פ"ב דשקלים האמר שמועה משם אומרה יראה בעל שמועה כנגדו ובנוסח כ"י מסיים אם עשה כן מוטב ואם לאו יצבור ולא ידע מי אוספם משתכח תלמודו. He also used Solomon b. Joseph Sirilio's commentary on the Yerushalmi, for he writes (ibid.): כמ"ש מהר"ש סרילו בפירושו לירושלמי כ"י. A copy of Sirilio's commentary on the Yerushalmi is at present in the British Museum. The glosses by a later hand bear the title ליקוטים.

The commentary on Ruth is divided in two parts. The first has the title נפש דוד and the second is styled נחל אשכול. The glosses contain one work called סדר הדורות and other ליקוטים. The work נפש דוד is given on pp. 244–249, נחל אשכול on Ruth (pp. 244–267).

Finally there are commentaries on Ḳoheleth consisting of ליקוטים, מעין החכמה, and נפש דויד. These consist of extracts from חומת אנך (quoting a commentary on Ḳoheleth by Abraham Farisol, MS.), אפיק נחלים, a commentary on Ḳoheleth by David Ḥazzan (p. 268 בספר דויד חזן זצ"ל בספרו ביאור קהלת, p. 269 כתב זה לשון רבינו דויד חזן, כל וו"ל, p. 277 ובדרך הנסתר ביאר הרב דויד חזן זלה"ה), and others.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 287 pp., 2 cols. of about 38 ll. to a col.

Owner: *Ḥayyeem b. Joseph* קרח (pp. 228 and 287).

(2) *Ḥayyeem b. Abraham* אלגשאש אללושי (p. 2).

Paper, $8\frac{7}{8}'' \times 6\frac{3}{8}''$.

702
דרשות על התורה

Homilies.

The MS. beg. בינ"ו עמ"י פרשת בראשית בפ' הזאת יש ספיקות מהם שיחם השלמת השמים והארץ אל היום הז' באומרו ויכלו אחר שחתם הפ' הראשונה ויהי ערב ויהי בקר יום הו' והיה נר' יותר ראוי בא' מב' פנים אם לא שבת' זה הפסוק כלל כי לא היה מן הצורך ואם שכתו' ביום הו' כי אחר שלא נתהווה דבר אחר שכלת' המלאכה בהכרח קודם יום הז' ומהם מה שחזר עוד ויכל אלהים ביום הז' מלאכתו אשר עשה והנה זה מורה שנשלמה המלאכה בז' ואיך יהיה זה אחר שלא נתהווה דבר אחר, and ends with the section והיה כי תבוא with the words: לתריץ אלו הקושיות נאמר שהעונש שנותן הב"ה לאדם הוא באחד משני דרכים הא' הוא שהב"ה מסתיר פניו מן האיש ההוא ומניחו למקרה שנא' הכתוב והסתרתי פני מהם ההוא בשהב"ה פנים אל פנים נותן לו עונש פרטי כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא שאם לא כן הפסוקי' סותרים זה את זה פעם א' אמ' והסתרתי פני.

The homilies quote many Midrashim and

משה זצ"ל. פעה"ק ירושלם תובב"א שנת תרמ"ג לפ"ק בדפוס הרב ר' יואל משה סאלאמאן נ"י.

philosophical writings. Among the latter we find references to Alexander (p. 107 ומצאנו לזה סמך מדברי החכם ומאמר ז"ל ומהתורה וזהו מינות אלישע שקצץ בנטיעות שאמר אלאסכנדר דע שיש בין אלו הג' עולמות כח קושר שקושר קצתם בקצתם כמו שיש באיברי האדם כח קושר וכמו שכת' ארסטו (p. 83 Aristotle, וכו'), באי' מהמדות כי מאת האלהים ראוי שיהיה כמו שאמ' ארסטו בשמע פ"כ (p. 108 מאושר כמ"ש החכם (p. 244 מאמר ראשון אם במופת סבה בס' המדות כי העשיר צריך אוהבים לב' דברים וכו' ובענין זה אמר איזהו עשיר השמח בחלקו (p. 251 כמ"ש (p. 270 and ר"ל כמ"ש ארסטו במדות וכו' ארסטו במדות שמעלת מי שהוא מעולה וטוב בעצמו צריך (p. 26 פילוסופים, (היה מספקת בעצמה וכו' להקדים הקדמה א' והיא שיש ב' סברות רעיעות של פילוסופים הא' הוא שיש פילוסופיא שסוברים (p. 57 שהנפש לא יש לה שכר כי אם עונש וכו' וצריך שתדע כי יש מחלוקת בין חכמינו הקדושים והפילוסופי' כי הפילוסוף סובר שנותן הצורות הוא ונוכל לסמוך זה (p. 194 and השכל הפועל וכו' לתורתי' הקדושה עם שהשמות הם משוגים מן השמות (p. 52 חוקרים), and (ששם הפילוסוף לענין אלו ובעבור זה הסכימו החוקרים שא"א להיות מזג שוה שאם יהיו שוים החום והקור הוא יות' פעליו מהקור וצריך שתדע כי יש מחלוקת בין החוקרים (p. 56 וכו' עוד (p. 207 אם הש"י מניע גלגל ערבות או לא מהפרשה שמור פתחי פיך כתב החוקר בספר ב"ח מהמאמר הג' כי בגוף האדם יש ג' איברים הא' כתב (p. 212 האצטומכה והיא דבוקה יותר לאחור וכו' החוקר בספר החוש והמחוש כי המיתות הם שנים מיתה טבעית ומיתה מקרית וצריך שנאמין ג"כ שיש מיתה אחרת באה ע"צ ההשגחה האלהית (p. 240 and, אמר זה בעבור כי כל החוקרים אומ' כי השכל א"א להשיג מעלה יותר שלימה מהתחברותו עם השכל הפועל וכו'.)

The author mentions the following commentators and writers: (1) Rashi (p. 73 ב' מה צורך אריכות דברים אלו הלא הכל גלוי וידוע איך היו דברים אלו ודברי רש"י ז"ל והרמב"ן כבר הא' בהקדמת אל (p. 79 ידענום שאינם מספיקים שדי נראה אלי בלוז ועם פרש"י ז"ל שכתב מה שכתב ולמה שכת' רש"י ז"ל היה (p. 80 עדין נשאר לדקדק למה (p. 88 לו לאומרו בפ' הראשונה של סדר זה צוהו כן רש"י ז"ל חפץ של מצוה ונ"ל פ"א אחר מפני שיעקב אמר בלבו אולי בני לא ירצה לעשות מאמרי ואומר (p. 191 אע"פי שאני אביו מאחר שאני עני שמה שנר' לדעת הרמב"ן ז"ל עם היות שלא היה כוונת רש"י אבל כוונתי מיושבת בציץ אפי' לדעת רש"י ואין אני רוצה להאריך בכתיבת המחלוקת שכך פרש"י ז"ל ונוחל (p. 218 שיש בזה הענין את הארץ חיי העה"ב וא"כ ימשך ג"כ מזה שמא ימנע עצמו מלעשות מצוה בעבור המצוה ורש"י תירץ לא היו יכולים (p. 324 and, וכו' להשקות מקומות הרמים כמו הרים אבל במטר (השמים משקה הרים ובקעות, Abraham ibn Ezra וקודם שנדע כוונת הפסוק י"ל מה שהקשו (p. 185 הרמב"ן והראב"ע ז"ל שבעשרת הדברות אמ' פוקד עון וכו' והכניסו עצמם ברוחקים שהראב"ע ז"ל עשה וראב"ע תירץ לראשונה שאמר שכל (p. 263 הד' ה' העונשים שהשם נותן לאדם אינם על הכוונה הראשונה בכאן הקשה (p. 270 אלא בעבור שישובו בתשובה ראב"ע שמה קשר יש לאלו הפסוקים עם מ"ש וראב"ע פי' (p. 273 and, למעלה הבו ליי כבוד ועוז שמ"ש הצילה מחרב נפשי פי' למה שסבבוני כלבים וכן תמצא להר"ם ז"ל (p. 14 Maimonides, וכו') והרמב"ם (p. 23 שאו' וזאת הוקת התורה שם תמצא כתב כשהב"ה מנסה לאדם א' שהוא צדיק לא ינסהו לידע אותו ולהבירו כי כבר ידעו אבל לפרסם האמת (p. 83 כמ"ש הרמב"ם ז"ל בשתופין (p. 55 וכו' במאמר הר"ם ז"ל האלהים אשר התהלכו לפניו אמר כי האדם יוכרח להשיב לזולתו בא' מג' סבות כמו שאמ' הרמב"ם ז"ל בספר מורה (p. 129 הנבוכים חלק ראשון ע"כ שרמז בכאן שיהיו שלשים רמב"ם בין השאלה (p. 141 ברברים המדותיים וכו' לדעת תכלית זה העולם הוא קשה שנניח מציאותו כמו שכת' הרמב"ם ז"ל בפ' ע' מהחלק (p. 201 וכו' הא' שבתנועת הגלגל יתבאר שהוא בורא א' אפשר לפר' כל מה שלדעת הרמב"ם ז"ל (p. 226 והיו מביאים ראיה כמו שהוא במורה הרמב"ם (p. 230 כמ"ש הגאון הרמב"ם (p. 238 ז"ל מטבע הדבר ז"ל בספרו הנכבד מורה הנבוכים ועכשו תבין כוונת כמ"ש הגאון (p. 239 הפסוק שאמר בזה האופן וכו' הרמב"ם ז"ל בספרו מורה הנבוכים והביא משל מאדם ואשתו שהלכו לאיי הים ובהיותם באיי הים כמ"ש (p. 246 נתעברה זאת האשה ותלד בן וכו' הרמב"ם ז"ל כי השגת המושכל היא כבדה וכו' כבר ידעת שכתב הרמב"ם ז"ל בספרו במס' (p. 298 וו"ש נביא לגוים נתתיך רצוני רציתי (p. 299 פ"ט לתתך נביא ומוכיח לגוים וכאן אתם אצל מאמר הרמב"ם ז"ל במורה שסתר מפאת תורתי' סברת מה (p. 311 הפילוסופי' בנבואה תעיין בס' שני

והר"ן ז"ל נתן טעם אחר לזה בדרש שמעו נא, and
כמו שפי' הר"ן ז"ל (p. 323), Joseph Albo (p. 145
וה"ר יוסף אלבו שרצה להתפרסם בקהל גדול וזאת
היא הסבה שלא ניתנה לאברהם ליצחק וליעקב וכו'
זהו העולה ממה שאמ' מהרל"ן (p. 248) and
המפרשים בזאת המשנה והחכם הכולל מהרל"ן אמ'
שכוונת זאת המשנה לומר לנו דבר א' גדול ועצום
וכו'). The preacher often refers to his
teacher without giving his name (p. 56 בוונת
שע"ה באלו הפסוקים כפי מה ששמעתי מפי מורי
ולענייננו שמעתי מפי p. 116, החכם ה"ב ז"ל וכו'
מורי א' שאמר למעלה ומי גוי גדול וכו', and
ומורי אמר לפי שכל מה ברא השם בזה p. 324
העולם הישפל מיד נתן לו שלימותו).

The following Midrashic works are cited: Midrash Rabba (pp. 32, 33, 240), Genesis Rabba (p. 228), Exodus Rabba (p. 160), Numbers Rabba (p. 210), Lamentations Rabba (p. 288), Zohar (p. 138 ורשב"י אמר בזוהר שעל כנפי נשרים הוא על גדפי טוריא, and
והוא אמת מ"ש בזוהר ששור וחמור הם ב' p. 234
וג"כ במדרש p. 71), and Midrash (מערכות וכו'
שנר' משל לבחור שהיה דלוק בעבירה והיה ראוי
למות מה עשה לו הב"ה תלה לו עד שנשא אשה וכו'
והענין הזה ג"כ אמרוהו רז"ל ג"כ and p. 83
במדרש סיטרא דימנא או איסיטרא דשמאלא), and
וזה נר' ממ"ש פה בילמדנו Yelammedenu (p. 51
רבינו ר' עזריה בשם ר' חנינא אמר לא נברא להאיר
אלא גלגל חמה וכו'). Special attention may be drawn to Midrashim quoted on pp. 148 and 172 respectively. The first reads: שבן מצינו
שא"ר טרפון לר' נהוראי טרפון טרפון לא תתגאה
א"ל מ"ט א"ל אמור אתה הטעם אמר הוא אי משום
יחוסתא אני בא ממשפחת עזרא אי כשום תנויי כל
ימי גדלתי בין החכמים אי משום עושר יש לי נכסים
השיב להו ר' נהוראי מכולהו טעמתא מחייבנא לך
למ"ש שאתה ממשפחת עזרא יותר טוב שיהיה האדם
טוב מעצמו ממי שיהיה מצד אחר כמו שמצי' בשני
אנשים שהלכו להרוג זה את זה אמר א' לחבירו איך
אשוה עצמי עמך שאני ממשפחת רבה השיבו האחר
ואמר יותר טוב שיתחיל מן האדם המדות והמעלה
ממי שיסיים בו זה מה שהשיב לו ר' נהוראי למה
שאמר ר' טרפון שהוא בא ממשפחת עזרא ולמה
שאמ' שכל ימי נגדל[תי] בין החכמים שאין זו ראייה
שכבר יקרה זה לאדם ולסוף לא יש בו ידיעה כלל ולג'
השיב לו שמה הועיל לו העושר אם לא יעשה ממנו

שאמר הרמב"ם ז"ל שידיעת השם ומהותו הכל א'
כמו שמנאם הרמב"ם בספר המדע and p. 330
בפרקיו הראשונים וכו'), Naḥmanides (p. 14
בשביל שהרמב"ן אמר שמצות תמים תהיה עם יי
אלהיך ומצות אחרי השם תלכו אחת היא וכו'
כי איך איפשר שלא p. 73 v. above sub רש"י, p. 79
יזכירם הפסוק ולא יסבול הדעת כלל למה שכת'
ודעת הרמב"ן וולתו נודע p. 85, הרמב"ן תעיינהו
כמ"ש הרמב"ן וזהו שדי ר"ל שודד p. 94, מהפ'
וזהו המיטל הנאה ששם הרמב"ן p. 138, המערכות
לתשובת רמיזת הע"ה שהוא כמו האב שרוצה ללמוד
את בנו תורה מה עשה אומר טול פרי ולמוד תורה
עם שהרמב"ן p. 180, ואז הבן רוצה ללמוד וכו'
ז"ל תירץ שרצון הפסוק הוא לפי שיצחק בירך ליעקב
בב' דברים וכו', p. 185 v. above sub Abraham
ibn Ezra, p. 191 v. also above sub Rashi,
ואלו הד' ענינים רמזו ז"ל באלו הפסוקים p. 213
תאמר המחלוקת שיש בין חכמי אומנתי' ובין
הרופאים והפילוספים ביצירת העובר ותעיין בהרמב"ן
ובן שועאייב ואמר הכתוב כימי נדת דוותה תטמא
הרמב"ן אמ' שלא היה בו יצר הרע שכן p. 219, וכו'
נר' מהפסוק שאמ' ותקח מפריו ותאכל p. 234,
וזה היה סבת גלות מצרים שרבים אמרו טעמים
שהרמב"ן אמר בשביל אברהם וכו' p. 271, ועם
זאת ההקדמה נתרץ קושיא א' גדולה עשויה מהרמב"ן
והוא שהיאך שבט לוי יהיו כ"כ מועטים וכו' והרמב"ן
עצמו תריץ שהסבה וכו' אבל עכ"ז לתירוץ הרמב"ן
ולמה שהקשה הרמב"ן ז"ל p. 323, and ישאר דוחק
שכונת הפסוקי' לא ישימם בכל שונאיך
(וא"כ עכשו היא הבטחה גדולה וכו'), Levy b. Gershon (p. 283) והכונה בזה מ"ש הרבל"ג (צ"ל הרלב"ג
שיש למעלה ט' גלגלים והב"ה עולה על גביהן וכו'
והנה בזה הטעם נתן רלב"ג ז"ל אמר p. 287
הנה שכל מה שהיה הדבר היותר נכבד היתה
טומאתו יותר חמורה וכו' ומה שיש p. 288, and
לתמוה כפי דעת רבל"ג (צ"ל רלב"ג) כמו שזכרנו כוונת
אלו הטומאות החומרות וכו' שבין זה ובין כפי כוונת
ואמ' הראש ז"ל כי (p. 258), Asheri (רלב"ג וכו'
לא הבין מאין מלת בראשי' ירמוז לאמירה וכו'
Ibn Shoeib (p. 213 v. above sub Moses b. Nahman), David Abudarham (p. 111
ואבודרהם לתרץ זאת הקושיא מכנים עצמו בדוחק
שהגירסא היא ושר"ל ובל המרבה לספר ביציאת
מצרים הרי זה משובח), Ibn Ḥisdai (p. 143
והרב ן' חסדאי השיב לראשונה לרמוז כל הטובות
המדומות כשיביא עליהם), Nissim Girondi (p. 288

מבריח לכל צבא מעלה לכל אשר יחפוץ ואתה הבעסת אותו במעשה ידיך ובזדון לבך מכל אשר לפניך כי דמים רבים שפכת ולא חמלת על אחיך והנה הוא נהפך לך למשחית ובידך הסבות טוב מזלך אחורנית והנה טבע המזל לא הוכחש.

There are, further, apologetic and polemic passages. One of them (p. 85) reads: לא יסור שבט מיהודה כבר נודע מה שטענו המקבילים וזה בטל א' ממה שסר שבט מיהודה כמ"ז מאות שנים קודם בואו כי מימי היונים ניטלה מלכות בית דוד ובתחלת בית שני כבר לא היו שם כי אם פחתים כמו זרובבל ואח"כ מלכות בית חשמנאי ומלכי הורודום ועוד כי אין מדרך המברך שיהיה לו טובה וברכה עד זמן מוגבל ואחר יאכל. P. 204 we read: לפי שיש סברא רעועה שאומרת שאנו יושבים בגלות לעולם ושלא יבא משיח ונותנין לזה ד' סבות הא' כי אין לנו זביות והב' שהוא חולי בלי רפואה כי אנו יושבים בגלות כמה שנים והג' שאנו מפוזרים בארצות ולא יוכל המשיח לקבץ אותנו הד' שלא יש בירושלם לשנשבו שכלו חרב. P. 264 ואמ' זש"ה משעיר שהם הנוצרים מהר פארן שהם ישמעאל ולא קבלוה בא ישראל וקבלה.

The homilies are full of material for the culture history of the preacher's age. A few instances will suffice to show this. P. 59 י"ל מה זאת התשובה שהשיב המלאך ליהושע ונאם שזה תיבת הלנו היא תיבה שרגילים גדולים ופרנסי הדור לאומרה כמו המלכים ודומיהם בעבור שהם כבר הסכימו. P. 74 שקולים כנגד כל האומות מנהיגי הנימוסי' והדתות לבלתי הענישם לעוברי על הדת אם רק בשנים ובזה ג"כ הסכימה התורה האלהית איפשר. P. 86 עד י"ג וב"ד של מעלה עד כ' שירמוז עם היות שימצאו באשר ברכת החכמה השמיע' בבקיאו' בתלמוד בדינים ובקבלות עכ"ז ימצאו בה חכמות החמודות בחצרות מלכים ובטירותם. P. 151 בחכמת ההלצה וההיגיון והניצוח וזולתם והתחיל במ"ש אל תעש עצמך כעורכי הדיינין שעושים חנפות או יר' מ"ש כי יבא אלי העם שהאומה ישראלית הם באים לשאול ג' דברים יש מהם שישאלו העתידות ויש מהם ששואלין דינין ויש מהם שרצונם ללמוד תורה וז"ש לא' לדרוש ולתבוע מהאלוה העתידות והב' ושפטתי והג' והודעתי את חוקי האלהים. P. 214 זאת אומ' כי בעונותינו השם הכה אותנו בזה הזמן עם מיני נגעים ומכות בבשרינו ונגעים ומכות בארצנו בעבור שלא ירד גשם הצריך אע"פ שאנו בין האומות בארץ לארץ וכו'.

צדקה, the second reads: כמ"ש ז"ל בשחלה ר' חזקיה נכנסו חכמי ישראל לבקרו ור' ביניהם ואמרו אין עושין לך מידי אמר יש לי חולי מב' צדדין יש מי שעושה טוב לזה יפסיד לזה אמרו לו יביאו רפואה מחלב של אלייתא קטנה ואלייתא זקנה ויקחו מהקטנה מעט ומן הזקנה הרבה ומיד ירפא עשה כן וריפא קרי אנפשיה דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד.

The author gives (p. 244) a long extract from the Indian book כלילא ודימנא, which he used in the Hebrew translation, and reads: וראיה לזה מ"ש במשלי כלילא ודימנא אשר חכם א' מצא ספר רפואה כתוב מפי חכם קדמון ומצא בו אשר בהרי יון יש שני עשבים שמחיים בהם המתים והחכם ההוא חשב כי כן היה הדבר ההוא כפשטו ושמר הספר מלהראותו לאדם בעולם עד לאחר זמן שהקריבו אליו המלך להיות לו רופא ואמ' למלך הלא אגלה לך דבר טוב שיש לי אשר לא גליתי לשום אדם בעולם ראה גם ראה מה כתי' בזה הספר ועתה צוה אדוננו וילכו עמי עבדיך להרי יון ונביא מן העשבים ההם ונהיה באלהים יודעי טוב ורע ויודעי' להחיות את המתים אמר המלך למלאת כל חפצו והלך להרי יון ולקט מן העשבים האלו ונסה בהם הסגולה הכתובה בספר ההוא להחיות המתים ואין קול ואין עונה עד שאמרו לחכמי יון הנה מצאתי כי ספר רפואה מחכם מובהק וכתו' בו כי אלו העשבים הצומחי' בהרים הללו הם מחיים את המתים והנה אין הדבר כן הוריעוני מה זאת אמר החכם אשר כתב זה אמת אבל לא הבנת מ"ש הרים על החכמים ומ"ש העשבים הם הדורשים טובים האמתיים וההישרות הטובות אשר יוציאו מחכמתם ובהם מחיים את המתים מתי הנפש הנה כי החכמה האמתית מחיה את בעלי' כי היא התורה וא"כ מרבה תורה מרבה חיים.

Interesting is the story of the Jewish physician זיזל and a king, which reads (p. 78): וכמו שא"ל הרופא היהודי הנקרא זיזל למלך ששאל אליו כי א"ל שנולד במזל טוב ובמזל נצחיות ותגבורת על שונאיו ואח"כ היה בהפך השיב לו אם תכנס בקור הגדול והקרח הנורא לבית המרחץ תהיה שם בחום או בקור א"ל בחום א"ל ואיך יהיה שם חום ביום הקור שיחממו המים בידי אדם עד שיחום האויר א"ל והלא בטבע הזמן להיות קור גדול א"ל האנשים בתחבולותם יכריחו הזמן להפך טבעי במקום ההוא א"ל ישמעו אזניך מה שפיך מדבר כי אתה נולדת במזל טוב ובמזל נצחיות אבל לדעתי לנו אלהינו בשמים הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים ושהוא

מלאה שקוצים וגילולים אעפ"כ השם אמר לא מאסתים. P. 325 יש אנשים שמשתדלים בזה העולם כדי לשמור גופם ונפשם ויש שמתעסקים לשמור את נכסיהם ויש שמתעסקי' תמיד בהיות' משגיחים על בניהם.

Contemporary conditions of various types and shades are also reflected by the parables and examples used by our author. A few instances will illustrate this. P. 95 אבל אומר שזה דומה למלך ששאל מאת אדם א' שימכור לו ארגמן שהיה מוכר לכל האנשים ואמ' שלא יש בלום ואח"כ שאלו ממנו אנשים שימכור להם ומכר להם הלכו למלך ואמרו לו שהאדם ששאלת ממנו ארגמן ואמר לך שלא היה לו בלום שמכר להם אז קרא לו המלך ואמ' לו מה טעם עשית כן אז אמר הארגמן שהיה לי הוא לאנשים הפחותים אבל לא לחסדך. P. 262 אמשול לכם משל למה"ד לאדם שנתן סחורה לאדם א' וערב לו המעות בעבור שראה אותו כשר בעיניו ושיפרע לו דמיו ביושר ובענין זה לא שאל מאתו כי אם פתק א' לשישאל אותו לשיאמין בעבורו והשוו ביניהם של זמן פלו' יפרע לו דמיו והוא לא כן עשה ולבבו לא כן חשב ובא הב"ח לאחר שעבר הזמן ושאלו ופרעו פעם אחרת הביא סחורה אחרת למכור והלך אצלו לקנותו ממנו בלא (!) פעם א' אמר בעל הסחורה אני אמכור לך סחורתי ואשמור לך זמן שתרצה אבל רצוני שתעשה לי כתב א' בכל חיזוקי סופר שכבר שלא שלמת נדריך שפעם אחת (!) ועתה פחדתי שתעשה לי כזה עשה השם עם ישראל.

The MS. contains homilies for the weekly portions, once for the Haftarah (p. 123 הפטרת דבורה), two for שמיני עצרת (pp. 326 and 328), and some funeral orations (pp. 169, 174, and 331). For the style of the homilies a few instances shall be copied. P. 35, a homily for פרשת ויצא יעקב, beg. אין ספק כי יש הפרש בין הנבואות אשר יבואו לנביאים כי מהם אשר יבא להם הנבואה בחלום ומהם שיבוא לו בהקיץ ועל ההפרש הזה יש הפרש אחר והוא כי במקצת הנבואות ידברו עם הנביא בפי' ולא במשל ובמקצתם ידברו עמו במשל ובחידה כי יש מהן שפירשו לו מיד כוונת הנבואה וכו'. P. 50 פרשת ויהי מקץ א"י א"ת ש"פ אלו התיבות שהתחלתי בהם הם תשובת יוסף לדברי פרעה כששאל בשיפתור חלומו אשר חלם ואמ' לזה וכו'. P. 120, the preacher apologizes for wearying his audience, with the following words: ולא אדבר בזאת השירה ובכל פרטיה שא"כ יקשה הדיבור בה ויהיה טורח על הכלל לשמעה. P. 124 the preacher addresses the congregation in these terms: וכן אני אומר בעבור אתם קהלה קדושה שמעו מלכים והנכבדים האזינו הם הקהלה קדושה כלה כי אני קורא רוזנים וכו'.

According to a note by a previous owner of the MS., this work contains the homilies of R. Abraham b. Shem Ṭob Bibago, the author of the דרך אמונה (Const. 1521) and זה ינחמנו (Salon. 1522–23, v. Steinsch., Cat. Bodl., col. 670, No. 5193). There surely are similarities between the homilies in this MS. and Bibago's works, yet there is no evidence for the authorship of our work.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 15th cent., and contains 334 pp. of about 30 ll. to a p. The copyist of the MS. used an older MS. which was defective, v. p. 202 f.

Owner: *Solomon Aaron Wertheimer.*

Paper, $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

636

עבודת הצדקה

Sermons and Homilies by Ṣadḳah b. Se'adyah Ḥuṣein.

The second homily is a funeral sermon dedicated to the victims of the Plague in the year 1773. The preacher mentions a number of names, e.g. the Nasi, the three brothers *Abraham*, *Moses*, and *Michael*, *Ṣaleḥ b. Aaron*, *Jacob*, *Menahem*, *Solomon*, *Reuben*, *Elijah*, and *Mordecai Ḥazzan*, the leaders and the heads of the Jewish community (p. 13, v. The History of the Jews in Basra, JQR., NS., XVII (1927) p. 450, note 185). P. 136 contains a long prayer for the leaders, officials, and wardens of the two communities in Baghdad. First the Nesiim of different periods are mentioned. They were: *Ezekiel b. Mordecai*, *David b. Mordecai Kohen*, and *Isaac b. David b. Yeshu'ah* [*Gabbai*].

Secondly: *Sheikh Sason* and his brother *Elijah*, thirdly: *Isaac Laniyado*, and finally *Ḥakham Ezekiel*. Similar prayers for others are to be found on pp. 142 and 143. They are: *Reuben* the son of *Ṣaleḥ b. Aaron*, *Isaac Aṣlan*, *Jacob* [*Elyashar*], *Ḥakham Menaḥem*, *Sheikh Abraham*, and *Ṣaleḥ Ḥazzan* (i.e. Ṣaleḥ b. Joseph Maṣliyyaḥ). The author mentions besides these names the following: p. 52, כמה"ר אריה (v. Cat. p. 387), משה צידוני (v. also p. 12 משה סידון, and above, Cat. p. 399), and ח' מנחם (v. also p. 12). P. 53 contains a document dated 5531 (= 1771) at Baghdad.

Joseph b. Joseph Haḥebroni, the author of the כסף צרוף, Jerusalem, 1926, copies frequently from Ṣadḳah Ḥuṣein's עבודת הצדקה (v. p. 9 c, p. 121 c & d, p. 122 b & d, p. 123 a, &c.).

The MS. is written in a Syrian curs. hand of the 18th cent., and contains 326 pp.

Autograph.

Owner: *Se'adyah Bekhor Ḥuṣein.*

Paper, $8\frac{7}{8}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

781

דרשות

Homilies by a Persian Preacher.

The MS. begins with the words: ראוי להבין סמיכות שני המקראות אשר המה קוראות מה שייכות עוד כל ימי הארץ עם ויברך אלהים את נח ומקרא הראשון באומרו עוד כל ימי הארץ יובן כאיש המתרעם על חבירו אפילו שמחל לו עדיין יש תרעומת בלבו עליו, and ends: האמנם מה שיוכל השכל [להשיג] לפי שפרעה הרשע לא הישיב למשה כאשר אמר לו בנערינו ובזקיננו בבנינו ובבנותינו כי לא נתן רשות רק לטף כאשר נראה . . . . . אמר לכו עבדו את ה' אלדיכם רק צאנכם ובקרכם יוצג גם טפכם ילך עמכם שכל כוונתו היתה שיקריבו קרבנות מטפם כמו שהקריבו . . . . . קרבנו וזו היתה תש[ובתו] כי אלדיכם אין לו חפץ בעולות אילים וכבשים שתקריבו לפניו דבר קל הערך צאן ובקר צאנכם ובקרכם.

The MS. comprises the sections from נח to ויגש and the two first sections of the Book of Exodus. The homilies are headed by short introductions, e.g. p. 3 אני הגבר ראה עוני נדדתי שינה מאישון עיני קמתי לעורר את האהבה ולהודות לאל הנערין בסוד קדושים רבה כי מחוסר נבוני ירדתי להסתפק בקב"ה וילדי הזמן שמוני רועה במדבר בערבה עד דצערי כנישרין רבה וכאז התחלתי להתבונן במאמר שהובא במדרש רבה אחר כל אלה הדברים. את קולי כישופר ארים P. 6 ואשאל שאלה ברורה. כי מעלת אאע"ה היתה ליהודים אורה. והבורא הפיל אימתו על כל נברא. לכן אתן שבח וזמרה. לאל גדול ונורא. ובניב שפתי קרוא אקרא. למה לא הולידו אברהם ושרה. בהיותם בחורים כאבן היקרה. עד שהזקינו וסוגר עליהם כל בית מבוא. ולא היו יכולים לצאת ולבוא. מרוב אפיסת חולשתם. ולא הולידו בן לכלכל שיבתם. כי אם לעת זקנתם. הפריח הבורא גוע נחלתם.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 18th cent., and contains 54 pp. of about 40 ll. to a p.

Paper, $12\frac{1}{4}'' \times 8\frac{3}{8}''$.

692

דרשות

Homilies by a Maghrebi Preacher.

Some of the sermons are composed for special occasions, e.g. p. 1, a sermon delivered on the occasion of the martyrdom of Solomon Narboni, which is headed: דרוש שדרשתי על הריגת היקר כה"ר שלמה נרבוני תנצב"ה, p. 14, an address in honour of Yom Ṭob Ṭobianah, which is headed: דרוש שדרשתי על היקר כה"ר יום טוב טובייאנה תנצב"ה, and a third (p. 52) is dated 1640, the heading of which reads: מה שחידשתי עוד שנת ללכת ארצה כנען לפ"ק בס"ד, and a sermon on the occasion of the consecration of a synagogue, which is headed: דרוש לבנין בית הכנסת שנתחנכה ביום מתן תורה (p. 47). Others deal with the Passover Haggadah and the weekly portions.

P. 14 contains a reference to persecutions which took place in the days of the author. He meant, perhaps, the persecutions of the

Jews of Palestine in the year 1625 which are described in a booklet with the title חרבות ירושלים, Venice, 1636, v. Ben Jacob, p. 201, No. 836, or to the persecutions of the Jews in Poland by Chmielnicky in the year 1648–9. The passage reads: מהיות שקרה בע"ה בשנה הזאת מעין ודוגמת מה שנעשה בחרבן בית מקדשינו ובגרוש פורטגאל כמו שסיפרו לנו אבותינו ושמועה שמענו ולא ראינו ובעונותינו בשנה זאת ראיה ראינו וגדולה ראיה משמיעה וזה המאורע הזכיר לנו המאורעות והצרות של שמדות שעברו רחמנא לאיצלן וא"כ צריך כל איש הנלבב שיעלה על זכרונו מאורע זה ולא ישכחנו ובכלל מה שאמר הכתוב אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני הוא שזה ודאי דומיא דחורבן דכמו שהיה זה בזמן החורבן ובגזירות של שמדות ב"מ מסיבת העונות והם שנפרעו במכת חרב והרג וגירושים כן בלי ספק לא היה זה אלא ששביל (צ"ל בשביל) החטאים והעונות ולזה בשיזכור אדם המאורע זה ממילא יזכור מה שאירע לאבותינו בזמן החורבן ובשמדות וישוב אל אלהיו בכל לבו פן יגרמו העונות לאבד נפשות ישראל ח"ו היקרים והחביבים לפני ה' ית' ולא נשארנו כ"א מעט מהרבה ולא נאמר שזה ח"ו היה במקרה ובהזדמן אדרבה כל מי שאומר זה הרי הוא מגדיל אשמתו עד לשמים וכמ"ש הפסוק בקללות שבת"כ והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי בקרי אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם וכו' וזכרתי את בריתי יעקב וכו' והקשו המפרשים דמאחר שהתודו עונם ועון אבותם למה אמר אח"כ אף אני אלך עמם בקרי וכי זה הוא שכר הוידוי שהתודו אדרבה מן הראוי שירוחמו כמש"ה ומודה ועוזב ירוחם ויש מהם שאמרו כי הטעם בזה לפי שהוידוי לא היה אלא בפה ובקרבם ארבם כאמרם צעקנו בפינו חטאנו וגו' ולכן והבאתי אותם בארץ אויביהם אחר שהוידוי לא היה מלב ומנפש ואחזור להענישם עד שיכנע לבבם הערל ויהיה הוידוי בלב נשבר ונדכה ואז וזכרתי את בריתי יעקב או נאמר כי אע"פ שהאדם יתודה חטאתו לא ינצל מהעונש מכל וכל עד שימרק עונותיו ביסורין כדרך שכתבתי בענין מעילה שאמרה תורה והתודה והשיב את אשמו בראשו שהוא הקרן וחמישיתו יוסף עליו ואחר הוידוי למה לא נתכפר מיד ולמה הוצרך חומש אבל נראה אע"פ שהתודו את עונם שאמרו חטאנו בזה ובזה לא נתכפרו בדין התורה אלא ביסורין שימרקו עונותם וזהו אף אני אלך עמם בקרי ואענישם יותר בענין שלא ירצו עונם שיתודו ויתכפרו מכל וכל ומ"ש והבאתי אותם וכבר היו שם נראה שהש"י הביאם בארץ אויביהם כדי שיוסרו בה ובשראה שהוסיפו בה על חטאתם פשע הביא אותם בארץ אויביהם שהם אויבים אחרים יותר אכזרים מהראשונים כמו שראינו שנתגרשו היהודים מקשטילייא לפי שהיו בה כמלכים ובאו לפורטוגאל מלכות זדון מהרה תעקר ועשו מה שעשו לנו ולתורתנו ואח"כ הנשארים הלכו למלכות ישמעאל ולגלילות אחרים לראות אם יכנעו ישראל מתועבותם ואם לא ישובו וזכרתי את בריתי יעקב ע"כ דברי בעל ספר צרור המור.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 17th cent., and contains 76 pp. of about 30 ll. to a p. The original pagination was folios 120–156.

Paper, $8\frac{5}{16}'' \times 6''$.

809

ספר דרושים

Sermons by Meir Sanguinetti.

The title-page reads: ספר דרושים שחברתי אני המ"ס ס"ט אבי"ר.

The first sermon is dated בסייעתא דשמיא חשון שנת התקכ"ו (= 1765) ליצירה, and is headed: דרוש לשבח מדת הענוה וגנות הגאוה. The sermon beg. כתוב בספר טבעי החיות בי העוף הנקראת פאו"ו ריא"ל בהכירו את עצמו משונה לטוב משאר העופות באברי נוצתו אשר הם עשויים בתכלית השלימות בגוונין מינין ממינין שונין. The second sermon is headed: דרוש שני יראת למעלת התורה, the third הרוממות על גרעון הקניינים, the fourth על הד' שלמיות הארציים ועל ההשתעבד כחות הגוף לכחות הנפש תלמוד, the fifth על מעלת השלום, the sixth ומעשה סובב, the seventh על הבטחון הולך מוסר גדול ללמד לאדם דעת שהכל תלוי ברגלי האדם שיתאמץ בהם ויפלס מעגל רגלו, the eighth על עשיית אהבת האל עם ישראל, the ninth על היצר הרע המצות בשמחה וההרחקה ממנו והוא דרוש לשבת הגדול, the tenth על ג' מיני אהבה שאין לאדם להיות בפוי ההשגחה, the eleventh טובה ולהראות פחיתות המדה הזאת על תועלת הרצון, the twelfth על התגבר השכל על הזכירה,

בג' דברים נתנה תורה החומר, the nineteenth לישראל, שבת שמעו, the twenty-first (1771 =) דרוש שדרשתי בשנת התקל"א חודש תמוז סדר בלק במדרש עץ חיים על הספר מ' הח' מהרד"ק וצ"ל בתשלום החודש, the twenty-second את בריתי שלום שמן, the twenty-third על ענין התורה זית זך, the twenty-fourth ביאור מדרש רבה עפ"י דרך מהר"א ן' חיים ז"ל עם חוספת משלי, the twenty-fifth, and at the end a funeral oration on the occasion of the death of the Emperor Francis I, Grand Duke of Tuscany, which was delivered at Livorno in in 1765.

The MS. is written in a curs. Italian hand of the 18th cent., and contains 244 pp.

Autograph.

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 5\frac{11}{16}''$.

796

חומת אנך

Commentary to the Pentateuch and the Five Scrolls by R. Ḥayyeem Joseph David Azulai.

The commentary contains numerous excerpts from the Bible commentary of R. Efraim and the works of R. Eliezer of Worms and others.

The MS. is written in a Bagh. curs. hand of the 19th cent., and contains 312 pp. of 27 ll. to a p.

Scribe: *Isaac b. Ḥakham Mordecai b. Ḥakham Sason* (v. MSS. Nos. 792 and 793, Cat., above, pp. 365 and 426).

Paper, $6\frac{1}{16}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

865

ליקוטי אמת

Homiletic Collectanea.

The beginning of the MS. is missing. The first part is headed: חידושים פרטיים, and beg. מִמכון שִׁבתו הִשגיח ר"ת משה שמרחם עליהם. The author quotes רבני אשכנז (p. 1); חיים בן עטר (p. 4); and others. The second part is headed: חידושים לנישואין, and mentions ר' יונה אשכנזי (p. 27 שמעתי מפה קדוש ר' יונה אשכנזי). This part has also a commentary (p. 21) headed: פירוש ברכת אירוסין ופירוש שבעה ברכות. P. 45 we read: רמזי קדש וליקוטי אמת אל מדינת תהראן. Similarly p. 293, ליקוטי אמת אל מדינת תהראן. P. 55 we read in the author's commentary to the Haggadah for Passover: סכ"י בתהראן אצל מ' ר' יצחק יצ"ו. P. 226 there is a reference to the Siddur Ashkenazi. P. 334 the author refers to the death of his son Judah Nissim in the following terms: גם לזו ארשום שנדרתי על פטירת בני יהודה נסים נ"ע שנפטר בן שתי שנים ועליו נכמרו רחמי מידי עלות זכרונו על לבי אש תוקד בקרבי ואמרתי לעשות פירוש על ס' יהושע בן סירא שהוא ירמיהו בגי'. P. 422 contains a story about the Sultan of Venice, copied from an unknown source.

The author of the MS. is, according to information, Joseph b. Joseph, known among the Jews of Baghdad under the name of Ḥakham Joseph Ḥebroni, the compiler of the work בסף צרוף, a commentary on the Pentateuch, Jerusalem, 1926.

The MS. is written in an Or. curs. hand of the 19th cent., and contains 484 pp.

Paper, $7'' \times 4\frac{1}{2}''$.

765

דרשות

Sermons by Isaac b. Moses Yezdi.

The first sermon is headed: כדרש תורא משך (pp. 12–18), and concludes with the words עבדא זעירא יצחק בר כה"ר מ' משה יודי בן כה"ר מ' אור נ"ע הי"ת יואנס"ו בשביל מורי ורבי וציץ נזרי עטרת ראשי אהובי וידידי כמו מתוק דבש מ' שלמה השוחט הדיין המצויין החכם השלם המובחק (!) בדינים השייכים ובגמרא ובתורה ובהגדה ובהלכה זכותו יגן בעדי זעירא פקירא יצחק קטן הי"ת ישמרהו ואנס"ו.

The second sermon (pp. 22–29) is headed: בסיעתא דשמיא עבדא זעירא יצחק בר כמה"ר מ"ם בשביל מ' שלמה חבירי ז"ל בס"ט.

The third (pp. 30–33) beg. אתחיל מדרש אחרי חיים.

The fourth (pp. 34–50) is headed: פרשת אשה כי תזריע מדרשו, and signed by the preacher: עבדא זעירא יצחק בר כמה"ר מ' משה נ"ע.

The fifth sermon (pp. 52–59) is headed: עניין מדרש נח ליקוטים שט.

The sixth (pp. 59–66) is headed: מדרש של ויקרא של שם ש'.

The seventh (pp. 68–74) beg. מדרש קדש ורחין בשביל החכם המובחק (!) בעל הדין מ' שלמה בן כה"ר מ' דוד אצפאוני הי"ת ישמהרו (!).

The eighth (pp. 76–97) is headed: מדרש כל ישראל ומשנה דרש ו' פרקים משנה עד כולי בסימנא טבא ובמולא יאה. ובסיעתא דשמיא. בהנ"ו עמ"י כל ישראל וכו'.

These are followed by a ספר ליקוטים (pp. 98–125), extracts from שם שמואל (p. 126), and other works. The first ליקוטים are headed: זה ספר ליקוטים יש הקדוש ב"ה יעזור ממני בעזרת האל ברוך הנותן ליעף כח בסיעתא דשמיא אני יכתוב (!) ספר זה לזכרון עד שיבוא מלך משיח במהרה בימינו ואנס"ו, and contain large quotations from Talmudic and Ḳabbalistic writings. The last work is divided in two parts. The first beg. החלק הראשון בגודל ענינה ויש בו ג' פרקים. One of these beg. כוונת אמן ומדרש נעים, comprising the story of Mordecai Yafeh, the author of the לבושים, copied from the ספר דרך ישרה. The second part is headed: החלק השני בשמחתה ויש בו שני פרקים. There are further many extracts from Midrashim, e.g. מדרש אבכיר (p. 163), מדרש חבוט הקבר (p. 159), and several טעמים.

The MS. is written in a Persian curs. hand of the 18th or 19th cent., and contains 181 pp. of about 30 ll. to a p. The margins comprise contemporary and later glosses, in one of which we find a reference to a MS. of the שני לוחות הברית written in the handwriting of Mordecai Rabbi (p. 92 ע"ש בספר של"ה בכ"י מ' מרדכי רבי ע"ש).

Autograph.

Paper, $9'' \times 7\frac{3}{16}''$.

812

מסכת אבות עם שרח ערבי

Treatise of Aboth with Arabic Translation.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 68 pp. of 18 ll. to a p.

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 5''$.

941

משנה זבחים עם פירוש הרמב"ם

The Mishnah Zebaḥim with the Arabic Commentary of Maimonides.

The MS. begins with פיגול או נותר אן כאן אלאכל אלטמא ואכל כזית מן דאלך אלפיגול או אלנותר וכו', and ends: ואללה נהא ען אלתקריב פי אלבמות אדא כאנת תם מנוהה והו קו' כי לא באתם.

The commentary extends from ch. 3, Mishnah 4 to ch. 14, Mishnah 6, with lacunae between pp. 14 and 15, and between pp. 26 and 27.

The MS is written in a Yemenite curs. hand of the 16th cent., and contains 46 pp. of 26 ll. to a p.

Paper, $10\frac{1}{8}'' \times 7\frac{11}{16}''$.

918

תלמוד בבלי וירושלמי סנהדרין

Fragments of the Talmud Babli and Yerushalmi Treatise Sanhedrin.

The first fragment begins with the words אמרו להם תורת משה נצחתם נתנו לו רשות הלך ודן עמהן אמ' להן מהיכן אתם אמ' עולא אמ' מנקבין אותו (v. B. Sanhedrin 91 a), and ends: ככברה אביי אמ' כי אוכלא דקצרי (v. ibid. 92 a). Some of the variants between MS. and ed. will be pointed out in the following lines:

Ed. 91 b

אלא משעת פקידה
דבר זה למדני אנטונינוס
שנא׳ ופקודתך
מאימתי יצה״ר
א״ל משעת יצירה
בועט
אלא משעת יציאה
דבר זה למדני אנטונינוס
בעכו״ם ועכו״ם
מאי בעו התם הנך דכתיב בהו
כאן לימות המשיח כאן לעולם הבא
שיעבוד גליות
במחנה צדיקים
חסר
מחיצה
תניא אר״מ
דיבנה
כאילו בנה
וא״ר יהושע בן לוי
מכאן לתחיית המתים
עתידין כל הנביאים כולן אומרים
אמר רב חנא בר ביזנא

Ed. 92 a

עולא בר ישמעאל
ואמר אביי

MS. p. 2

אמ׳ ליה משעת פקידה
דבר זה למדתי מאנטונינוס
מלת שנא׳ חסר
יצר הרע מאימת
חסר
יבעט
אמ׳ ליה משעת יציאה
דבר זה למדתי מאנטונינוס
באומות העולם ואומות העולם
מאי בעו בהנך דכת׳
כאן בימות המשיח כאן בעולם הבא
שעבוד מלכיות
במחנה ישר׳
השת׳ אחויי מחייה אסויי מיבעיא
מחין
תניא ר׳ אומ׳
חסר
כאילו לא
חסר
חסר בדברי ר׳ חייא בר אבא אר״י
עתידין כל הנביאים לומר
אמר רב חנא בר בהנא

עולא אמ׳
אביי אמ׳

תני ר׳ שמעון בן יוחי עלה ספר משנה תורה ונשתטח (v. ibid. Hal. 6).

The following is a list of variants between MS. and ed.

Hal. 4

כתיב שיר המעלות וכו׳ לא גבה לבי בשעה שמשחני שמואל ולא רמו עיני בשעה שהרגתי את גולית ולא הלכתי בגדולות בשעה שהעליתי בארון ובנפלאות ממני בשעה שהחזירוני למלכותי אלא אם לא שויתי ודוממתי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי. כהן ינקא דנחית ממעי אימיה כן הוות נפשי עלי

Hal. 5

ופורץ לו דרך
דכתיב על פיו וכו׳
המקנה ויאמרו
הוא היה עם דוד באפס דמים

The second fragment begins with the words בעיני ועם האמהות שאינן אמהות אלא אימהות ובמה נענשה ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד והכת׳ יתרעם לעגלה אשתו אלא שגעת בעגלה ומתה (Yeru. Sanhed. ch. II, Hal. 4), and

MS. p. 3

כת׳ שיר המעלות לדוד יי לא גבה לבי ולא רמו עיני. לא גבה לבי בשעה שמשחני שמואל למלך ולא רמו עיני בשעה שהרגתי את גלית. ולא הלכתי בגדולות בשעה שהחזורוני למלכותי. ובנפלאות ממני בשעה שהעליתי את הארון. אם לא שוותי ודוממתי וגו׳. כהן ינקה דנפק ממעיא אמיה כן הות נפשי עלי

ופורץ לעשות לו דרך
ומוציא למלחמת הרשות דכת׳ על פיו וכו׳
דכת׳ נהגו לפני המקנה ההוא ויאמרו
הוא היה עם דמים בפס דמים

בחקל סומקתה
ורבי שמואל אמר שמשם נפסקו דמים
ופלשתים נאספים
ותהי שם חלקת השדה
עדשין היו
כתוב אחד אומר ותהי שם חלקת השדה מליאה שעורים וכתיב מלאה עדשים

שנה אחת היתה וכו׳
אחת שעורים ואחת עדשים
פשיטא ליה לאביד וליתן דמים דילמא פשיטא ליה לאביד שלא ליתן דמים. אי זה מהן יאבד ואי זה מהן יתן דמים
כשרה מליאה ברכים
רבי חייה בר בא אמר

לשתות
שתיקבע
קבעה מסכת לדורות

Hal. 6

שלא יהו מסירות וכו׳
רב כהנא על שם הששי יתרעם לעגלה

ומה כתיב תמן
חסר
אפסנייא
אפסנייא של שנה זו
חיללתים לא ירבה לו נשים וכתיב והמלך שלמה אהב נשים נכריות

אהב ממש
ר׳ יוסי אומר למושכן לדברי תורה ולקרבן וכו׳

ר׳ ליעזר אומר
אשכח תימר
ארבעים אלף אורוו׳ סוסים למרכב ושנים עשר אלף פרשים בטלנים היו

אבני עשר אמות ושמונה אמות
ומה טעם אין כסף
והיה מחזר על בתי כניסיות ובתי מדרשות ואומר אני קהלת וכו׳
בקנה

בחקלה סימוקתא
אמ׳ ר׳ שמואל בר נחמן שמשם וכו׳
ופלשתים נאספו
ותהי חלקת השדה מלאה
עדשים היו
כת׳ אחד אומ׳ ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים וכת׳ אחד אומ׳ ותהי שם חלקת השדה מלאה שעורים
שנה אחת היית ושתי שדות היו
אחת של עדשים ואחת של שעורים
פשי׳ לו לאבד וליתן דמים ניחה לאבד וליתן דמים דילמא פשיטא לו לאבד ולא ליתן דמים אי זה מהן לאבד ואי זו מהן ליתן דמים
כשדה מליאה ברכומין
ר׳ חייה רובה אמ׳

p. 4

לשתותם
ולא אבה דוד שיתקבע
קבעה הלכה לדורות

שלא יהוא וכו׳
לא ירבה לו נשים כהנה על שם הששי יתרעם לעגלה אשתו
וכת׳ תמן
ויותר ממנו רכב
אפסוניא
אפסוניא של אותה השנה
חללתים. ירבה לו נשים ולא ירבה לו סוסים וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. לא ירבה לו נשים וכת׳ והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות וגו׳. מן הגוים אשר אמר יי אל בני ישראל לא תבאו בהם וג׳
אהבה ממש
ר׳ יוסה בן חלפתא אומ׳ למושבן בדברי תירה ולהבניסן תחת כנפי שמים
ר׳ ליעזר בנו של ר׳ יוסי הגלילי
אשכחת
ארבעים אלף אורות סוסים למרכבתו. יפה עשה דכת׳ ולא ירבה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב כשהוא ואומ׳ ושנים עשר אלף פרשים הוי השאר בטלנים היו
אבני עשר אמות היו אבני שמנה אמות היו
שנ׳ אין הכסף
והיה צווח ואו׳ אני קהלת הייתי מלך

בקנים

The third fragment (pp. 5–6) half of which is cut away lengthwise, beg. קובעתה. אמ' ר' יעקב בר זבדא קשייתה קומי [רבי אבהו לא כן אמר זעירא ורבי יוחנן בשם] ר' יניי ר' ירמיה ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוצדק (v. Yer. Sanhed. ch. 3, Hal. 5), and ends: ר' ברכיה ר' [חלבו רבי בא בשם רבי יניי] התובע תובע והנתבע משיב והדיין. אמ' ר' [סימון צריך הדיין לשנות טענותיהן שנ' ויאמר המלך] זאת אומרת זה בני החי ובנך המת וזאת אומ' וכו' [רב הונא כד הוה חמי] סהדי בכוונא הוה חקר וכד הוה [חמי הכן הוה מכוון רב הונא מיקל לריינא דאמר] מקבלין אתון עליכון [חד סהיד אלא יימרון אינון. רב הונא כד הוה] ידע זכו לבר נש בדין (ibid. Hal. 8).

The fragments are written in sq. Or. hands of the 11th and 10th cents. respectively. The first fragment has 2 pp. of 32 ll., the second 4 pp. of 28 ll. to a p.

Vellum, $11\frac{3}{16}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

754

עין יעקב

Aggadic Compendium from the Babylonian Talmud and parts of the Yerushalmi by Jacob b. Solomon ibn Ḥabib.

The MS. comprises the first part of the עין יעקב, namely ברכות (pp. 1–85), זרעים (pp. 85–87), מדרשים נקלטים מהירושלמי (p. 87–103), עירובין (pp. 103–152), מסכת שבת (pp. 152–168), פסחים (pp. 168–192), יומא (pp. 192–224), סוכה (pp. 224–234), ביצה (pp. 234–235), ראש השנה (pp. 235–247), תענית (pp. 247–276), מגלה (pp. 276–304), מועד קטן (pp. 304–315), חגיגה (pp. 315–333), and ירושלמי (pp. 334–355).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 355 pp. of about 35 ll. to a p.

Scribe: *Se'adyah b. Isaac.* The colophon reads: נשלם בסיועתא דשמיא דהוא תלתא בשבא דהוא י"ח לחדש תשרי שנת בנ"א לשטרי (= 1740) במאתא חלא תוב"ב וירושלם ת"ו במהרה בימינו אמן ותהא השנה הזאת סוף לכל צרותינו ויגאלנו ברחמיו כמו שהבטיחנו ונאמר אמן: והכותב קל הקלים עבד רגלי החכמים עבד האל סעדיא בן יצחק המכנא חבארה טוב ימחול לי על כל מה ששגיתי וגרעתי וטעיתי והוספתי כדכתיב שגיאות מי ימ"נ ונכתב על שם האח הטוב הדומה לעץ רטוב גם יי יתן הטוב שלמה בן אהרן בן שלמה יוכיהו השם להגות בו הוא וזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות כדכתיב לא יסהמובילתלכהבכאתאדות.

Owners: (1) *Solomon b. Aaron b. Solomon.*

(2) *Judah b. Solomon b. Aaron* אלמרעי.

(3) *Ḥabibah and Sa'idah the daughters of Judah b. Suleiman b. Haroon* אלמרעי.

(4) *Yaḥya b. Joseph* אתרכי. The entry reads: הדא אלכתב עין יעקב חק יחיא ן' יוסף אתרכי שראה מחביבה וסעידה בנאת יהודה ן' סלימאן בן האהרון אלמרעי בקרש ונן חגר תבקא להון לא חק ולא דעוא שהיד סעיד אלכאשת ולדה יחיא אלעמרי . . . .

Paper, $8\frac{5}{8}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

971

חידושי הרמב"ן

Novellae by Naḥmanides on some Talmudical Tractates, and Halakhoth.

The MS. contains novellae on תעניות (pp. 1–28), פסחים (pp. 28–56), יום טוב (pp. 57–119), מגילה (pp. 119–148), הלכות טומאה (pp. 148–155), הלכות ספר תורה (155–157), הלכות מזוזה (pp. 158–161), תפילין (pp. 161–169), הלכות ציצית (pp. 169–175), and a fragment of Naḥmanides' commentary on חלה and צומת הגידין (pp. 177–178).

Tractate תעניות is headed: מסכת תעניות, with the following poem:

חדל מסוד מרעים ועשה טוב
וצור יושיעך משוד וקטוב
ונלה מחקרי דברי חכמים
עמוד על סוד הליכותם ביום טוב

ביצה שנולדה ביום טוב ב"ש The tractate beg. או' תאכל וב"ה או' לא תאכל וכו' דוקא ביצה אבל אמה מותרת לדברי הכל דהא מוקמינן לה בגמ' בתרנגולת העומדת לאכילה ודוק' נולדה אבל במעי אמה דברי הכל מותרת וכו' and ends: מאי טעמא דר' דסתם לן בי"ט חלוף ממה שסתם בשבת ופרקינן י"ט דקיל להו לבני אדם דהא אופין ומבשלין וכל צורך אוכל נפש עושין בי"ט ואי שרית ליה מוקצה אתי לולזולי ביה לפיכך הוא החמיר וסתם לן לחומרא אבל שבת דחמיר להו אע"ג דשרית ליה מוקצה לא אתי לולזולי בה ומשום הכי לא אחמיר בה וסתם לקולא. ושנאה כהלכה המסורה בידם. תם תם סליק פירקא וסליקא מסכתא. בריך רחמנא דסייען בהדן א"ס.

Tr. מגילה is introduced with the following poem:

קרא ניסים ותן לאל תהלה
לשעבר ולעתיד תפילה
ויען תהיה תורת ייי
בפיך תקראה הלכות מגילה

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר וכו' beg. פעמים בזה ופעמים בזה ולקמן במתני' מפרש לה לא פחות ולא יתר לא פחות מי"ג ולא יתר מט"ו המתרגם פסוק כצורתו דכתי' ויראו and ends: וכו' את אלהי ישראל ויתרגם אותו כצורתו תרגומו וחזו ית יקר אלהא ישראל כדאי הוא דכתיב כי לא יראני האדם וחי והמוסיף עליו וחזו ית מלאכא דייי אלהא ישראל ותחות כורסיה יקריה הרי זה מגדף שמישוה כבוד עבד לכבוד קונו. סליק פרקא וסליקא מסכתא בריך רחמנא דסייען.

הלכות טומאה ואמר The rules of beg. ייי אל משה אמור אל הכהנים וכו' ת"ל הכהנים יצאו חללים ומנין לרבות בעלי מומין ת"ל בני אהרן הכי איכא בספרא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אי זה מצוה, and ends: מעשה שמת שמעון בן יהוצדק בלוד ובא ר' יוחנן אחיו מן הגליל אחר שנסתם הגולל ובאו ושאלו את ר' טרפון וחכמים ואמרו אל ימת אלא יפתחו חצי הקבר ויראה והלכה כר' יהודה משום ר' טרפון ושמעינן מיניה טעמ' דנסתם הגולל הא כל זמן שלא

קחה מפי גאונים דת עליות
ומיד נושאי משאות מניות
ותמצא חן בתורת מעלת חן
וכל תענוג בסדר תעניות

מאימתי מזכירין גבורות גשמים וכו' beg. מזכירין הזכרה בעלמא כגון משיב הרוח מוריד הגשם דאין זה לשון שאלה כלל ובגמרא מפרש למאי קרו להו גבורות גשמי' שיורדין בגבורות של הקב"ה וכו' וחלות לשון מחולות צאינה וראינה and ends: דמשמע שיוצאות וחולות. וביום שמחת לבו זה בית המקדש שיבנה במהרה בימינו. סליק פרקא וסליק מסכתא בריך רחמנא דסייען.

The introductory poem to פסחים reads as follows:

ראה הלכות יקר יעלו פרחים
באהלים לתושיות מתוחים
והמה מעלות לבני מזמות
ועל כל בא להטהר פתחים
לכה אקחך אל הוד תבונות
ודת ודין במסכת פסחים

אור לארבעה עשר גרסי' דאי גרסי' לאור beg. ארבעה עשר הוה משמע ליל ט"ו כמו אימת משיאין לאור עבורו שהוא ליל יום העבור שהוא יום שלשים ונכנם בלילה יום שלשים ואחד, and ends: ומעתה אנו למדין לכלי חרס שנשימשת בהן חמין בצונן שכיון שתחלת תשמישן בחמין הוא מבלע בלעי דחמין נמי אית ליה חורפא דומיא דיין שהרי מצינו ששוה לו בכלי שמכניסו לקיום כדאמרי' בשמעתין בבית שאור שחמוצו קשה והיינו משום שהאשה משהתו שם כמו שפרש"י ז"ל וכדאמרי' באגני נמי הואיל ותדירי למילש בהו חמירא כבית שאור שחמוצו קשה דמי ש"מ כשם שכלי שמכניסו לקיום לענין יין נסך אין דנין אותו כדין צונן כך לענין חמץ אנו נדון בצונן ולפי מה שמצאתי בירושלמי אף לענין הכשירן שוין דגרסינ' התם בשלהי כל שעה הורה. The rest is missing. There is also a lacuna of one or more pages between pp. 30–31. The first ending with the words: ללמד שתהא אסור באכילה כי בימי נח כל בהמות שבעולם היו שוות וכולן הותרו ולא קרי ליה, the latter begins with the words: ארנונא הוא לשון שתוף דכתי' כי ארנן בין גבול מואב ובין גבול האמורי ויש מפרשי' ארנונא לשון מס שהמלך נוטל עישור מן הבהמות ומן התבואה.

Tr. יום טוב beg. with the introductory poem:

ר' זירא לסדיניה היתיר ציציותיו מסדינו שהיה של פשתן. עד כאן מצאתי וחסר כמו דף אחד.

The fragment at the end of the MS. beg. with the words: שלא הפריש לכהן אומרין דאינו תרומה טהורה נשרפת ויפריש לכהן אלא יפריש לאור שלא יהו אומרי' כאינו תרומה טמאה נאכלת מתוך שהוא מפריש שתיהן לכך הוא, ישאל מהנהר ומאמנם ולפנים וו וזו מדבריהן and ends: ואשכחן לה להך סיעתא בגמרא דמערבאי כדבעינא למכתב קמן הילכך חלת חוצה לארץ שחזרה לתוך העיסה בטלה ברוב ואכל לה אפילו זר וכן הלכתא. סליקא לה בריך רחמנא דסייען. This last page belongs to the הלכות חלה. This is followed by a note dealing with פי' צומת הגידין, and concludes with the following poem:

אור השכל מעין המליצה.
חכם חרשים ונבון עצה
אב בחכמה ירו בבינה רמה
פקודא חדתא זוהר נהיר לאוריתא
יסוד ליסודות ועמוד לחכמות
צורה מצויירה זכה ובהירה
לא ישיגה דמיון בה נלאה כל רעיון
אך דמות דמיון יראה להמון
נדמה לבר אנש אך לא יגוע ויאנש
שכלו הטוב בהדיא מבואר
בפי כל משכיל מפואר
בשם פעל ומלה מתואר
מי יתן ויהיה לי כנף להיות מעופף
לנוד ממקומי ולהסתופף
ללקוט בדולח אמריו
ולשם שבו סדריו

The authorship of these works can be established by comparing the MS. with ספר לקוטות הרמב"ן זצוק"ל, Salonica 1791. The passage (ed. p. 5 a) beg. וראיתי להראב"ד ז"ל שהוא מחייב להתפלל נעילה בכל ת"צ וכו', and ending: כמו שמפורש במס' תענית ואלהינו יפדנו מכל עוונותינו ויאר פניו אתנו אמן סלה, is to be found in our MS. pp. 15–18. The passage (ed. p. 5 d) beg. וראיתי בירושלמי כתיב יצא חתן מחדרו זה נשיא וכלה מחופתה זה אב ב"ד, and ending: אבל מודה שמתפללין בהם כ"ד ומתריעין ומתפללין בכל מקום ואין זה נכון, agrees with a similar paragraph in MS. pp. 9–10. For the authorship of the commentary on

נסתם הקבר מיממא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמה שירצה. סליק מסכתא בריך רחמנא דסייען.

The rules of ספר תורה beg. הלכות ספר תורה הלוקח ספר תורה מן השוק בחוטף מצוה ומצוה עבד, אבל אי כתבי הוי מצוה טפי יתירא and ends: ואם גוי מעבדן וישראל עומד על גבן ומסייעו מסייע זה יש בו ממש דנכרי אדעתא דישראל עביד טפי מכותי דאמר אנא גמירנא טפי מינך וכעונין זה התירו הגאונים ז"ל עבוד גוי כך כתב רבינו יעקב ז"ל סליקא לה בריך רחמנא דסייען.

The laws of מזוזה beg. הלכות מזוזה שתי פרשיות וכו' פשיטא דאות אחת מעכבתם דכתיב וכתבתם כתיבה תמה קוצו של יוד רגל ימיני של יוד וטלית שאולה כל שלשים יום, and ends: וכו' פטורה מן הציצית דכתי' כסומך (צ"ל כסותך) למעוטי שאולה ואע"ג דפטורה או אושלה (צ"ל שאולה) בציצית כיון דבת חיובא היא ואיהו נמי מחייב בציצית חייב לברוכי ולא דמי לסדין דאמר רבא מאן דמברך בטלית של פשתן עובר משום לא תשא דההוא לא בת חיובא הוא כלל סליק לה בריך רחמנא דסייען.

The הלכות תפילין beg. אמר רב יהודה לא נצרכא אלא לקוצו של יד (צ"ל יוד) רגל ימיני של יוד הא נמי פשיטא דהא לא נעשית האות שאין גויל מקיף לה שמדובקת באות אחרת והני דקתני אות אחד מעכבין כלומר הלכות משפט אות אחת מעכבין מהו שיניח תפילין תחת מראשותיו: לתפילין, and ends: בלילה בשהוא ישן. יום טבילה הוה יום שטבלה אשתו דהוה ליל תשמיש ולאגמורן הלכה למעשה מה שצוני להביאם לולא בא ללמדני אלא לעשות מעשה כשמואל שתלה תפלין ביתד. יתלו חייו. דורשי חמודות קשרים וסתומות הכלולים בתורה זה התולה תפליו שהתורה חייו של אדם ורמז לך הכתוב שיתלו חייו. בכיסתיה תלה. בתוך תיקן היו ותלה התיק. סליק לה בריך רחמנא דסייען אמן.

The הלכות ציצית beg. הכל חייבין בציצית כהנים לויים וישראלים ובגמר' פריך כהנים לויים וישראלי' פשיטא אי נמי הני פטירי מאי כולי חייב, כהנים איצטריכא ליה ס"ד הואיל וכתיב לא תלבש, שעטנז וכו' גדילים תעשה לך וכו', and ends: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי ונמצאת ציצית פסולה והוי כלאים שלא במקום מצוה תעשה ולא מן העשוי דפסול היני שנעשה מתחלה שלא לשום ציצית ואפי' נעשה לשום ציצית ולא נעשה במצותו ואחר כך תקנו קרינא ביה ולא מן העשוי אבל אם היתה ציצית כשרה מתחלה לית בה ולא מן העשוי שרייה

p. 129 ,עד כאן לשון רבינו ש"צ p. 96 ,להיתר וכו'
זה כתב הרב ר' זרחיה ז"ל ורבינו ש"צ כתב הכי
אלו הם דברי הרב ר' p. 132 ,דלא לוסיף עליהו וכו'
,זרחיה ז"ל ואמ' רבינו ש"צ כי אפסיקא הלכתא וכו'
כל זה לשון הר"ז ז"ל וכן פרש"י ז"ל וכתב p. 135
רבינו ש"צ על הרב ר"ז אפשר שלא נתברר לו
,דבריו אבל דברים נכונים הם וכן הפירוש באמת וכו'
ואין צריך להשיב על דברי הבאי and p. 175
וכבר נתקיים בידינו המנהג כמו שהוא נהוג על פי
דברי רבינו הגדול ז"ל ג"כ ראיתי לרבינו שלמה ז"ל
.בתשובה והאמת יראה דרכו ע"כ לשון רבי' ש"צ
Based on all these facts the commentaries may be ascribed to Naḥmanides.

The following authorities and works are quoted in the MS.:

(1) כתב הרב ר' אברהם p. 4 ,ר' אברהם אב"ד
אב בית דין ז"ל בפירוק קושיא זו התם ציבור
הוא ואין מטריחין את הציבור הבא יחיד p. 35
ולשון אחר כתב הרב אב ב"ד ז"ל בשם הרב ר'
משה בר יוסף ז"ל דמשום הכי לא מברכינן לבער
דמשמע מצוה שאין לה גמר אלא חייב לעשותה תדיר
ולפי מה שפרשו and p. 73 ,כגון הנחת תפילין וכו'
הגאון ר' יצחק והרב אב ב"ד ז"ל נראה דאפי' בלא
.שינוי מותר

(2) והרב ר' משה ז"ל p. 4 ,ר' אברהם בן דוד
כתב בפירוק הראשון אבל הראב"ד ז"ל כתב בפירוק
האחרון וכתב ונראה לי הא דאמר מתענה ומשלים
ונראה שתירץ הרב ראב"ד ז"ל p. 5 ,כל ימי וכו'
דרב חסדא אתא לאשמועינן גבי נדר שאם אמר
והראב"ד ז"ל כתב הא דאמר שמואל אין p. 9 ,וכו'
תענית צבור בבבל אלא תשעה באב בלבד יש מפרשים
משום דבבל טבעני נינהו וכו' כל אלו דברי הרב ז"ל
וכתב רבינו ש"צ כי לפי דבריו אין הענין נוהג אלא
בבבל שיש להם העוני הזה והחולשה הזאת p. 15
וראיתי לראב"ד ז"ל שהוא מחייב להתפלל נעילה בכל
,תענית צבור בזמן הזה אפי' בבבל חוץ מט' באב וכו'
כתב הראב"ד ז"ל השתא דקיימ' לן דתעניות p. 22
ומעמדות אית בהו נעילה ותעניות הינ' תעניות צבור
א"כ קשיא לן אמאי לא מצלינן האידנא בט' באב
פי' הראב"ד ז"ל אע"ג דיש p. 49 ,תפלת נעילה
שבח עצים בפת הפת מותרת דכי אמרינן דיש שבח
עצים בפת הפת אסורה הני מילי כגון ערלה וכלאי
p. 89 ,הכרם דאיסורי הנאה נינהו אבל תרומה וכו'
ושמעתי כי הראב"ד ז"ל הורה בזה להיתירא דכיון
דהוא אינו מתכוין לכבות אלא להבעיר והוא מרבה
והרב ר' אברהם בר דוד ז"ל p. 105 ,בפתילות וכו'

פסחים, R. Nissim (ed. Vilna 1886, p. 4 a, s.v. ולענין ברכת נשואין) can be used as a witness. R. Nissim says: ולענין ברכת נשואין נהגו שאין מברכין אלא לאחר שתכנס לחופה לפי שאין ברכות הללו אלא ברכות תפלה ושבח תדע שהרי מברכין אותם כל ז' וכן נראה מדברי בעל הלכות גדולות אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות אישות שצריך לברך אותן קודם נשואין וכן דעת הרמב"ן ז"ל ולא מפני שהיא בכלל מה שאמרו כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן שהרי אלו ברכות השבח הן אלא מפני שחופה ייחוד היא ובעיא ראויה לביאה וכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה, MS. p. 37 reads: וכן נהגו ומנהג ישראל תורה היא וכן המנהג בברכת נישואין שאין מברכין אלא לאחר שתכנס לחופה שאין לו אלא ברכות תפלה ושבח תדע שהרי כל שבעה מברכין אותה וכן נראה מהלכות גדולות והרב ר' משה ז"ל אמר קודם הנישואין וכן דעתי נוטה שהרי חופה יחוד הוא ובעינן ראויה לביאה והרי כלה בלא ברכה וכו'. Many times the views of Naḥmanides are quoted with the introductory remark: וכתב רבינו ש"צ, v. for instance p. 9 וכתב רבינו ש"צ כי לפי דבריו אין הענין נוהג אלא בבבל והנה לפי דבריו נמי אין p. 5d ,לקוטות v. וכך נראה דעת הרב p. 13 ,הענין נוהג אלא בבבל אלפסי ז"ל מלשון שכתב במעשה שהיה בימי חלפתא ובימי ר' חנניא כתיב רבינו ש"צ מה ששנינו ואומר p. 4c מה לקוטות v. ,לפניהם עשרים וארבע ברכות ששנינו במסכת תענית ואומר לפנים עשרים וארבעה וכתב p. 16 ,ברכות שמונה עשרה שבכל יום וכו' רבי' ש"צ ז"ל ולפי שלא ראיתי סדר ברכות הללו בסדורי הראשונים אכתוב הסדר כפי מה שנראה לקוטות ,cf. והמלמד אדם דעת מלמדני האמת ולפי שלא ראיתי סדר ברכות הללו וכו' p. 5b כתב רבינו ש"צ מיהא שמעינן דלא מיחייב p. 25 ,בכפיית המטה ואע"פ שהיא מצוה הנוהגת באבל וכו' כתב הרב ר' זרחיה ז"ל כתב הרב אלפסי p. 50 ז"ל מדלא קא יהיב שיעורא ש"מ במשהו ומדבריו אתה למד שמה שנמצא כתוב בכל ספרי הגמרא שלנו במשהו ברב אינו מעיקר הגמר' וחכמי צרפת וחכמי נרבונא עמודי עולם ז"ל פרשוה לשמעתא כולה כר' יוחנן וכו' ותפס עליו רבינו ש"צ רבותא למחשב ורבינו ש"צ כתב דינין חלוקין הן p. 55 ,גברי וכו' בענין זה שיש רותחין שהם מפליטין ויש רותחין כתב רבי' שצ"ו וכלי קבורה p. 64 ,שהם נבלעים בי"ט שני אם מותר להחזירם לביתם לעיר או לא נראה לי דכלי קבורה בי"ט שני כלים שמלאכתן

וכו' כדכתיבנא בתוספות הלכות ווו הנסחא תנן התם כתב p. 130, וכו' עד כאן דברי ר' אפרים ז"ל וכו' הרב ר' אפרים ז"ל מההוא עובדא דקם רבא ושחטיה לר' זירא אידחי ליה מימרא דרבא ולא שפיר דמי כתב הרב ר' אפרים ז"ל הא p. 137, למעבד הכי מתני' קשיא רישא אסופא דכולה רישא שמעינן מינה רבנו אפרים and p. 139, היכא דלא מעלין וכו' פרשה בבית הכנסת של יחיד והוצרך לפרש כך משום דקשיא ליה ר' מאיר אדר' מאיר כיון דאמר ר' מאיר שאין מוכרין משל רבים ליחיד וכו'.

והרב ר' אשר ז"ל פירש p. 58, רבינו אשר (6) דדוק' בעומדת לאכילה קתני מתני' ביצה אסירא הא אמה שריא אבל תרנגולת העומדת לגדל ביצים בין להוציא מהם אפרוחים בין להטיל ביצים לאכילה מודה כתב הרב p. 59, ליה רבא לרב נחמן דאסירא וכו' ר' אשר ז"ל ואם תאמר מאחר דלא מקריא הכנה כתב הרב ר' and p. 97, אלא גמר עשייתה וכו' אשר בי"ט שני מותר כל ספק מוכן כיון דספקא דרבנן הוא וכו'.

לוה אדם העניתו ופורע כתב p. 6, גאון (7) הגאון ז"ל בתשובותיו אין הדבר הזה במי שיש עליו לצום יום בעצמו אבל במי שיש עליו מספר ימים וכיון שהוא צם אותם אם נזדמנה סעודת מצוה או כיוצא בה מה שהוא כבוד לבריות לוה ופורע וכו' p. 75, פי' הגאון ז"ל משום הכנה דרבה p. 62 נראה מדברי הגאון ז"ל (הוא אלפסי) הלכה כר' שמעון כיון שהביא בריתא זו ר' שמעון מתיר וקנסא שרי פי' גאון כגון אבוקה p. 89, בתבואה שהיא עשויה מחתיכות עצים קטנים אם נוטל ביום טוב מאותן עצים שלא אחזה בהם אור שרי ולא דמו למסתפק משמן שבנר דאסור.

ודעת רבינו והגאונים ז"ל p. 38, גאונים (8) שלא אמרו אלא באותה טבילה דגברא לא חזי לדעת הגאונים p. 45, לברכה אבל לא באחרות ראיתי p. 75, ז"ל שאמרו אין אונם בערוה וכו' בתשובת הגאונים שרגילין ללבשן תחת מנעליהן ונועלים עליהם עור של חיישים מעובדין וכנגד העקב של רגל עושין אותו של צמר וקורין אותו נימטי פרשתי הלכה זו לדעת הגאונים ז"ל אבל לפי p. 107 פי' רש"י ז"ל לא מהני שום תנאי בעצי סוכה דמצוה ובענין זה התירו הגאונים ז"ל עבוד גוי p. 157, וכו' ורצועות של ראש כך ראינו גאונים and p. 167 הראשונים ששתיהן מטילין אותן לשמאל.

ורבינו דוד יעקב גאקו p. 167, דוד גאקו (9) הביא ראיה שאינו צריך לקשר בכל יום מפרק המוצא את התפילין דקאמר חדשות שיהא בהן רצועות פי' דאף לסוכה רעועה דעלמא שנפלה בי"ט לא מהני בה תנאה לפום מסקנא דשמעתא דאדחי ליה p. 117, שנויא קמא דסופא אתאן לסוכה דעלמא כתב הראב"ד ז"ל תמה אני למה הניח הגאון מה שחלקו בגמרא מילא ונתן לחברו רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו ורב ששת אמר כרגלי הממלא וכו', וכן כתב הראב"ד ז"ל בתשובת שאלה p. 137 ושמעתי בשם הראב"ד ז"ל כי קדושה and p. 145 של יוצר לא צריכה עשרה משום דאופנים היא דקאמרי לה ואינו אלא סיפור דברים.

וכן כתב רב אחא p. 32, רב אחא משבחא (3) כתב רב אחא משבחא p. 35, משבחא גאון זצ"ל בשאלתא דפסחא וכן במניח ערובין מברך על מצות עירוב נראה דבריו כמקצת ראשונים ולא כדברי וכן כתב רב אחא p. 50, האומרין להניח וכו' משבחא ור' שמעון קיירא ופרסא (!) בירושלמי מתני' במקום שנהגו שלא לאכול פת של גוים אבל במקום מיהו רב אחא ז"ל כת' דוק' p. 64, שנהגו מותר במקום דליכא עממין אבל במקום דשכיחי עממי ליכא כתב רב אחא and p. 125, למעבד אלא בעממי דכי חל פורים בשבת דהוי תענית בערב שבת דתענית נדחה לחמישי לפי שאין רשאי לכנס בשבת שהוא מעונה וכו'.

והרב ר' אליהו קשתיי (?) p. 167, ר' אליהו (4) ז"ל היה אומ' כל זמן שמניחן קושר אותן.

מיהו קשיא ליה לר' p. 1, רבינו אפרים (5) אפרים ז"ל דמפרש התם דלא אמרי' אלא בלילה הראשונה דהיא חובה לאכול בסוכה וכו' דכי אמר רבינו אפרים התם אבל מיכאן ואילך לא הוי סימן ובהגהת רבי' אפרים ז"ל כתב נמי p. 29, קללה הלכת' כשמואל אבל הרב ר' משה ז"ל פסק כרב וכו' אבל רבי' אפרים ז"ל אוקמ' ביום טוב דעלמא p. 58 וכו' וכת' דביום טוב אחר השבת אסורות וכו' וכת' עליו הרב ר' זרחיה ז"ל לא נתכוונו דבריו הללו אצלי וכו' ויש לי הכותב קושיא אחרת על רבי' אפרים ז"ל דאוקי להאי בריתא דהשוחט ביום טוב דעלמא וכן כת' רבי' אפרי' ז"ל דדוק' בגוולים קטנים p. 69 מהני זימון דומייא דחייה שקנתה בפרדם דאוקימנא וכתב רבינו אפרים כי מתנה p. 83, בדידה וכו' דוקא דאית ליה מידי דבשיל מאתמל אבל לכתחלה וראיתי לרבינו אפרים ז"ל שפירש p. 121, אסור לפרק קשיא זו בזמן הזה שישראל מיוסרין בדקדוקי ענויות אי יהיבנן להו מתנות בי"א ובי"ב ובי"ג אזלי כתב הרב ר' p. 128, ואבלי להו בההוא יומא וכו' אפרים ז"ל תוספת על הלכות הרב אלפסי ז"ל הא דתנן התם כל הכתוב במגלת תענית דלא למכפר

והר"ו p. 58, שאמרה וחלוקים עליו חבירו ז"ל ע"כ ז"ל כתב בלהטיל ביצים לאכילה דשריא הביצה למאן דלית ליה הכנה דרבה דמשום מוקצה לית כת' הרב ר' זרחייה ז"ל p. 63, בה ולא נהיר וכו' שלא נאמרו דברי רבא אלא בזמן שהיו ישראל מקדשין על פי הראיה אבל בדורות הללו מאחר שהותקן סוד העבור על פי מנהג שנהגו בידינו הרי חזרה להיות כל ארץ ישר' כבית הועד שאין להם ספק בקדושת היום ואינן חייבין לשמור כי אם יום אחד בין בראש השנה בין בשאר ימים טובים וכן נהגו לעשות בכל ארץ ישראל כל הדורות שהיו לפנינו עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פורבינצא והנהיגום לעשות שני ימים בראש השנה על פי הלכות הרב אלפסי ז"ל וכן כתב רבי' אפרים ז"ל שאין חייבין בני ארץ ישראל לשמור כי אם יום הרב ר' זרחיה ז"ל פי' זה המעשה p. 82, אחד ע"כ לא היה בנהרדעא ואם היה בנהרדעא לא היה אותו סומא מנהרדעא ולא מן השרויין בתחומה אלא מחוץ ומדאסרו חכמים לכבד בין p. 90, לתחום היה וכו' המטות מוכיח הרב ר"ו ז"ל מכבדות דבר שטלאכתו לאיסור הוא וכו' ועוד האריך בראיות במסכת שבת להוציא מדברי הרב אלפסי ז"ל שהתיר כבוד הבית וכו' והרב בעל התוספות ז"ל כתב ג"כ לאיסור ולא והר"ו ז"ל כתב על p. 91, מטעם השואת גומות וכו' זה אנן לא גרסינן הכי כי כל כיבוי שמחמת אוכל ועוד p. 94, נפש מותר מה לי הבערה מה לי כבוי אני אומר בשמועה זו מה שצריך רש"י ז"ל להזכיר בכאן דין מוקצה וכן הר"ז ז"ל אוחז דרכו אין והר"ז ז"ל מוקים p. 112, דבריהם ענין לכאן וכו' ובעל המאור הזה p. 116, לה בשפוד של עץ וכו' ז"ל כתב במסכת סוכה דמשום דלא חש לה שתיק וכתב הר"ו ז"ל p. 118, והיאך סמך כאן אשתיקותיה אע"פ דבבא מציעא אמר רב נחמן בפיר' לא קנה חבירו לא קשיא דידיה אדידיה דאיכא למימר כיון שניתן כתב הרב ר' זרחיה ז"ל p. 127, לידו של חבירו וכו' and p. 131, לדידן לא מכרעא דר' יוחנן כרב וכו' כתב הרב ר' זרחיה ז"ל הא דתניא יונית ליונים יצא אע"פ שכתב הרב אלפסי ז"ל לא הלכתא היא דמשמע מינה יונית ליונים אין וכו'.

והקשה הרב ר' חיים ז"ל p. 120, ר' חיים (13) למה אמרו מקדימין ליום הכניסה קרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות.

(14) רבינו חננאל, very often.

(15) יהודה בר יהודה החכם, p. 163.

(16) ופי' הרב ר' יוסף ז"ל p. 52, ר' יוסף ורב p. 167, דניאל עזיז ריש מתיבתא (10) דניאל עזיז (בגליון עמרם) ריש מתיבתא כתב קשר של תפילין צריך שיהיה למעלה בתפילין של יד קאמר וכתבתם ושמתם שתהא שומה כנגד הלב.

כתב רבי' האיי ז"ל p. 11, רב האיי גאון (11) מדקא משוינן בנין ונטיעה ואירוסין ונשואין למשא ומתן מה משא ומתן רשות והיא של שמחה וכו' פי' רבינו האיי ז"ל דאפי' אתקיעות קאי מה p. 13 שאנו אומרים דבאחת תוקעין ומריעין ותוקעין ובאחת ומצאתי בתשובת p. 25, מריעין ותוקעין ומריעין וכו' שאלה שכתב רבינו האיי ז"ל אבל שחל שביעי שלו בט' באב פוסק לאחר תפלת שחרית או ממתין עד הערב הוו יודעין שאינה מצוה להפסיק את האבלות לאחר כתב רבינו האיי ז"ל שני ibid., תפלת שחרית וכו' תבשילין שאמרו כגון אורז ועדשים שהם שני מינין וכן פסק הרב ר' יצחק אבן גיאת ז"ל בשם p. 29 ובחקיעת p. 35, רבינו שרירא ורבינו האיי ז"ל שופר נמי הורה רבינו האיי אביהן של ישראל שהלכה רווחת היא לשמוע בקול שופר ולא על שמיעת שופר ורבינו האיי ז"ל אמר p. 38, ולא על תקיעת שופר ירושה היא מאבות שלא ישיח עד שיגמור כדי שלא p. 164, יסיח דעתו כשהוא נמנע מן השיחה לבו ונחנו תלמידיו קבלנו מרבותינו שקבלו מן הגאונים ורבינו האיי ז"ל כתב and p. 167, ורב האיי זצ"ל קשר של תפילין שבראש מכניס רצועה בעניבה שהיה בית רצועה ומאריך רצועה של שמאל וכו'.

ולדעת הרב ר' p. 43, רבינו זרחיה הלוי (12) זרחיה ז"ל מפלג פליגי אהדדי דר' אלעזר איש ברתותא סבר אין בין חולין בין תרומה מלפני כתב הרב ר' זרחיה ז"ל הלכתא p. 48, השבת וכו' כמאן דאמר על גבי גחלים לוחשות הפת אסורה כתב הרב p. 50, מדגרסינן בפרק כיצד צולין וכו' ר' זרחיה ז"ל כתב הרב אלפסי ז"ל מדלא קא יהיב שיעורא שם במשהו ומדבריו אתה למד שמה שנמצא כתוב בכל ספרי הגמרא שלנו במשהו כרב אינו מעיקר הגמר' וחכמי צרפת וחכמי נרבונא עמודי עולם ז"ל פרשוה לשמעתא כולה כר' יוחנן וכו' ותפס עליו רבינו ש"צ רבותא למחשב גברי הרי בעל הלכות גדולות ובעל הלכות פסוקות והרב אלפסי ז"ל ורבינו ר' יצחק אבן גאית ז"ל כולם אמרו מדלא קא יהיב שיעורא ש"מ במשהו נראה שכך היתה קבלה בידיהם מראשונים ובפשטה ברוב ספרי ישראל ובכל הספרים הבאים מן הישיבות וכל זה מוכיח שהוא דבר מוסכם מן ומה שכתב הרב ר' זרחיה p. 51, הראשונים וכו' על חכמי צרפת אינו כן אלא רבינו יעקב הוא

דכיון דאיכא תרתי לטיבותא שהוא נותן טעם לפגם ומותר בדיעבד וכו׳.

(17) ר׳ יוסף בר יהודה, p. 82.

(18) וגם אחד חכם ששמו ר׳ יעקב קלעי, p. 164 ר׳ יעקב קלעי ככם עשה.

(19) והרב ר׳ יצחק, p. 26 ר׳ יצחק אבן גיאת אבן גיאת ז״ל כתב כל שני תבשילין הן דרך כבוד ואסרו אותן חכמים אפי׳ ממין אחד של קטנית וכו׳, וכן כתב הרב ר׳ יצחק בן גאית ז״ל אבל הרב p. 27 ר׳ משה ז״ל כתב ביום הכפורים ובט׳ באב וכו׳, וכן פסק הרב ר׳ יצחק אבן גיאת ז״ל בשם p. 29 פי׳ רבינו יצחק, p. 38 רבינו שרירא ורבינו האיי ז״ל אבן גאית ז״ל בדיקת חמץ מדרבנן הוא וכיון שהבדיקה לשם ביעור הוא והביעור עיקר עליו מברכין אבל רבינו ר׳ יצחק אבן גיאת ז״ל פירש p. 40 צריך ואינו צריך על המטה קאמר ומסתברא וכן פסק הרב ר׳ יצחק אבן p. 48 כדמפרשי גאית ז״ל אבל דברי הרב אלפסי ז״ל מטין לקולא ואפשר משום דמתרצי רב פפא ורמי בר חמא אליבא אבל הרב ר׳ יצחק אבן גאית p. 51 דמאן דשרי ז״ל כתב אמור רשוותא חלב שחלבו גוים בכליהן קודם הפסח וכן גבינה הנקפית בכלים חדשים ושמרם והרב ר׳ יצחק אבן and p. 54 מחמץ מותרין בפסח גאית ז״ל כתב שמגעיל הכל אחד אחד.

(20) ואפי׳ ר׳ שמעון אוסר לפי ריב״א, p. 92 גרסת הרב ר׳ יב״א ז״ל ויש גרסא אחרת שר׳ שמעון מתיר.

(21) ר׳ יצחק אלפסי, several times.

(22) פרש״י ז״ל בערבי ר׳ יצחק הלוי, p. 124 פסחים בשם רבינו יצחק הלוי ז״ל לפי שעיקר הנס נעשה על ידם על ידי אסתר.

(23) כך שמעתי בשם ר׳ יצחק ממולינש, p. 8 ר׳ יצחק ממולינש ז״ל בתשובת שאלה.

(24) והרב ר׳ משה בר יהודה, p. 65 בר׳ יהודה ז״ל אמר דמקרעי ביום טוב שיני מאחר דנהוג ביה אבילות כמו שבת׳ הרב אלפסי ז״ל בהלכות אבל.

(25) ר׳ אברהם sub ר׳ משה בר יוסף, v. above אב״ד.

(26) ר׳ משה בר מימון, several times. v. especially the Responsum ascribed to Maimonides on p. 164, cf. מגדל עוז to Maimonides הלכות תפילין, ch. 3, in which a work on תפילין by Moses of Cordova, Jacob Ḳal'i, Moses Dar'i, and Rabbenu Hai are mentioned.

(27) וכזה כתב ר׳ משה מקורטובה, p. 164 אותו שחבר חבור תפילין שמו ר׳ משה מקורטובה ואותו החבור הוא שהטעני והטעה כל אנשי המערב מלפני.

(28) ור׳ משה הדרעי ר׳ משה הדרעי, p. 164 כשבא מן המערב לארץ ישראל היתה תפלה שלו כמו אנשי מקומכם וכשהראוהו דברי הגאונים הקדמונים והראיות שלהם השליך תפליו ועשה על הסדר.

(29) ובשם רבינו סעדיה רב סעדיה גאון, p. 38 ז״ל מי שבירך על ביעור אין להפסיק עד שיבטל ואם שח בין ברכה לביטול חוזר ומברך, and p. 164 וכן כתב רבנו סעדיה ז״ל דבעינן הויות באמצע אבל רש״י ז״ל כתב והקורא קורא כסדרן כסדר שהם כתובים בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר.

(30) ואמר רב עמרם רב עמרם גאון, p. 31 ישראל שמכר חמצו לגוי או שנתנו לו במתנה גמורה וכו׳.

(31) וכתב רב פלטוי רב פלטוי גאון, p. 7 בתענית של שני וחמישי בצפרא קרי בפרשה דשבתא ובמנחה בפרשת תענית וכו׳.

(32) רש״י, very frequently.

(33) שח מברך ר׳ שלמה חייא גבאי, p. 167 שתים כדשלח רב שלמה חייא גבאי לא שח מברך על של יד בלבד.

(34) רב שרירא גאון, pp. 15, 29.

(35) ר׳ שמעון קיארא, p. 50.

(36) ר׳ יעקב דרומרוג, very frequently, also רבינו תם.

The following books are mentioned:

(1) הלכות גדולות, pp. 37, 50, 84.

(2) הלכות פסוקות, p. 50.

(3) הלכות תרומות וחלה, pp, 37, 124.

(4) ספר המצות להרמב״ם, p. 65.

(5) ספר העיטור, pp. 34, 38, 51, 54, 125, 127.

(6) תוספות, p. 89.

The author refers to French scholars (חכמי הצרפתים), e. g. pp. 33, 50, 51, 134, and to scholars and people of Catalonia and Provence (v. p. 3 וכך נהגו אנשי קטלוניא ואנשי פרובינצא שאין שואלין עד ששים, and p. 63, v. above sub ר׳ זרחיה הלוי).

The MS is written in a curs. Sefardi hand of the late 14th or early 15th cent., and contains 178 pp. of 32 ll. to a p.

Paper, $11\frac{9}{16}'' \times 8\frac{9}{16}''$.

613

חידושי מועד קטן להריטב"א

Novellae on Mo'ed Ḳaṭan by Yom Ṭob b. Abraham of Seville.

The MS. beg. מתני' משקין בית השילהין במועד וכו' פרש"י ז"ל בית השילהין ארץ שהיא עיפה למים שצריכה למים תמיד פי' בין גנוניאתא דהיינו גן הירק ובין באגי דהיינו שדה תבואה ולקמן בגמ' גבי בית השילהין שחרבה מעינה דאמרי בגמרא אלימ' חרבה ממש פי' ז"ל שאין בה לא תבואה ולא ירק ויפה פי' רבי' ז"ל בהא סוגיין בפ' המוכר את הבית איכא מאן דאמ' בגמרא מאי שילהין גנוניאתא כדכת' הנפטר, and ends: שלחיך פרדס רמונים וכו' מחבירו אל יאמ' לו לך בשלום אלא לך לשלום פי' לפי שחבירו צריך תפלה על המקום שהולך שם כי מכאן כבר הוא נפטר בשלום והנפטר מן המת הוא בהפך כי צריך שילך מכאן בשלום ואז ימצא שלום שם בודאי ואם אינו הולך מכאן בשלום שאין בידו מעשים טובים לא ימצא שם שלום לפי' צריך שיעשו לו סימן טוב כי בשלום הוא הולך. תלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הבא פי' שהולכין מג"ע לכסא הכבוד ומטיילין בכל מחיצות עליונות ותחתונות ליהנות מזיו שכינה כהולך מבית הכנסת לבית המדרש ועליהם הכתו' אומ' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלי"ם בציון. בילא"ו בנל"ך ואע"י. ובהכי סליקו חידושי מורנו ורבינו הרב הגדול המעולה רבינו יום טוב בן אלישבילי נר"ו של מועד קטן שבח והודאה לנותן דעת לקטן אמן.

P. 74 has an extract from the ספר המצות, beg. כתוב בספר המצות מדברי התוספות וזהו לשון הספר. גרסי' בירושלמי א"ר יוסי בר בון אגדה לקרוא אי ידע דלא מזדבן והוא פחות מן קרנא מזדמן מכאן משמע דאין קרוי דבר האבד אלא א"כ הוא פוחת מן הקרן, and ends: וכמו שנר' דעת רבי' יצחק ז"ל דברי פשרה הם והם המורים על עצמן שאין בהן סמך ראוי להקל ויאחז צדיק דרכו בילא"ו תושלב"ע.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 15th cent., and contains 74 pp. of 35 ll. to a p.

Owners: (1) *Jacob 'Antebi.*

(2) *Isaac b. Isaiah Dayyan.*

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{1}{16}''$.

Bibliography: A. Freimann, קונטרס המפרש השלם, p. xiii.

620

חידושי כתובות להריטב"א

Novellae on Kethubboth by Yom Ṭob b. Abraham of Seville.

The MS. is incomplete at the beginning and at the end. The beginning reads: ולפום גמ' דילן נאמנת דקאמר ר"ג מישמ' דנאמנת לגמרי ואפי' לבעלה ואפי' בחדא ספקא משום דאיכא חזקה דגופה והיא ברי והוא שמא וכדאי' התם בפרקי' ואפש' שאין הירוש' מדבר אלא באשת כהן או בקטנה ברכת בת ישר' דליכא אלא חד ספק וכו', and ends: הבית מרובה פרש"י ז"ל כשהם רבים עוזרים זה לזה ועו' במזלא דרבים ולפי זה לא א"ש מאי דפרכי' וליהב לה לפי ברכת הבית והנכון דברכת [הבית] מרובה משום דנר לא' נר למאה. יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שעשו עשו פרש"י ז"ל שמכרו קודם שהורידו בהם ב"ד את הבנים והרי דייק קצת לישנא דקאמ' שכתבו ועו' שאם אתה אומ' שזה אפי' לאחר שהורידום בנכסים בטלת תקנות בנות בנכסים מועטים והא דאמרי' הכא תפסי מחיים התם.

The MS. is written in an Or. curs. hand of the 18th cent., and contains 370 pp. of about 22 ll. to a p.

Paper, $7\frac{11}{16}'' \times 5\frac{5}{8}''$.

Bibliography: Freimann, l.c., p. xvi.

704

חידושי הר"ן מפסחים ומועד קטן

Commentaries on the Tractates Pesaḥim and Mo'ed Ḳaṭan by Rabbenu Nissim.

The MS. begins with the words פסח וקדשים מאי איכא למימר ומהדרי דאהנ' דמברך לשחוט נמי ה"מ למ"ד לבער אבל למ"ד על ביעור בפסח וקדשים נמי מברך על השחיטה דפסח וקדשים נמי בביעור חמץ דמי שאני הכא דבעידנא דאגבהיה נפק ביה ואפ"ה מברך עליו דאכתי עוסק במצוה הוא שצריך לנענעו ואיבא מ"ד דה"מ למ"ד על מעיק' מישמ' אבל למ"ד על להבא משמ' הכא מירי במברך עליה מקמי דשקיל ליה וה"ה למ"ד דעל מעיק' מישמ' דהיכא דעביד הכי מברך כלמ"ד אלא משום דנקיט לה תנא בעל מתרצי דבבה"ג עסקי' ולא נהיר דא"ה מאי שנא דנקט לה תנא הכי ואיצטריך למנקט לישנא דעל

ולא נקט במברך עליה מקמי דשקיל ליה ולינקט לישנא כלמ"ד לפי' נראה שתקנת חכמים היה שלא יברך עליו אלא לאחר נטילתו שאם יברך קודם לכך יהא סבור שמצותו בנטילה לבד ולא ינענעו. All this is missing in the edition. The next paragraph in the MS. (p. 1) beg. והלכתא על ביעור חמין קשיא להו לרבוותא ז"ל כיון דלבער כ"ע לא פליגי וכו' ותירץ הראב"ד ז"ל. The commentary ends with the words: והר"ן הלוי ז"ל כת' דדינא דמתני' בפסח דוק' הוא ולא במצה ועובדא דאביי ורבא לאו בפסח הוה אלא בבי מדרשא ולא הביאוהו בגמ' אלא ללמוד ממנו פרוש' דנרדמו ונתנמנמו תם ונשלם ת"ל חדושי הר"ן מפסחים. בנל"ך ולאע"י אמן סלה (p. 157). This is followed by a remark headed: פרק ערבי פסחים בדבור המתחיל לכם למה לי בא לידי מכתב יד וראיתי להעתיקו כי הוא דבר נאות, beg. הקושיא החזקה שמקשים כל העולם כי הר"י מקורביל אינו מקשה כלום שאם כתב תרי ערלים וכו'. The extract quotes ריש"ל (p. 158 וגם ראיתי לרש"ל ז"ל שכתב).

The text differs greatly from the edition.

The commentary on Mo'ed Ḳaṭan (pp. 162–225) beg. מסכת מועד קטן משקין בית השלהין אבל לא מימי הגשמים ולא מימי קילון פי' מי גשמים ברכה סמוך לגנות ונתמלאות בברכה מימי הגשמים ומי קילון הוא כמו ביב שהמים בו עמוקים וצריך להשקות ממנו, בדולה וטעמ' משום דאינה טרחא יתירה ואמועד קאי, דאלו לשביעית מותר, and ends: וא"ר חנינא ת"ח אין להם מנוחה בעולם הזה ולא בע"ה כלומ' אפי' לאחר מיתה יעסקו בתורה לפני השכינה כדאמרי' במעשה יהודה דלא הוה ידע למשקל ולמטרי בהדי רבנן דכתי' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אל "ם בציון זהו בשעת פטירתן שנהנין מזיו השכינה וזהו ציון של מעלה שהוא כנגד ירושלם הבנויה כעיר שחוברה לה יחדו. סליקא פרקא וסליקא מסכתא בסיעתא דשמיא אמן. The commentary is followed by a dissertation beg. ולענין הוצאת המת באיזו שעה מוציאין אותו מפורש הוא התם במס' ברכות וכן מפו' התם שמצוה ללוותו וכן נמי במס' מגלה פ' בני העיר. The treatise quotes Naṭronai Gaon, Halakhoth Gedoloth, Gaon (Hai), Palṭoi Gaon, Rab 'Amram, Naḥmanides, and others. The treatise is incomplete. The quotations from Rashi in the commentary on Mo'ed Ḳaṭan differ entirely from our Rashi commentary. It is likely that the commentator used the genuine commentary of Rashi on this treatise. The text also differs from the printed commentary; v. also for other MSS., Freimann, l. c., pp. ii–iii.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 15th or 16th cent., and contains 228 pp. of 25 ll. to a p.

Owner: *Rephael b. Solomon Hallevy* (p. 91).

Vellum and paper, $8\frac{3}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

797

חדושים על טור ובית יוסף חלק אורח חיים

Novellae on Ṭur and Beth Yosef by a Baghdadi Rabbi.

The MS. also contains glosses on some Talmudic treatises, e.g. Berakhoth (p. 63), Mo'ed Ḳaṭan (p. 66), and Maimonides (p. 78). He refers to Ḥayyeem Joseph David Azulai as still living.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the end of the 18th or the beginning of the 19th cent., and contains 82 pp.

Paper, $6\frac{1}{16}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

778

הליכות עולם

Talmudic Methodology by Jeshu'ah b. Joseph of Tlemcen.

The MS. begins with the words: זה ספר הנותן אמרי שפר אשר חבר הרב הכולל ישועה הלוי בן רבי יוסף נ"ע אשר מארץ תלמסאן ע"א. This is followed by a poem beg. צבי עופר קחה היום תשורה. The first chapter of the work is missing. The first words read: בתרא. אחת ארוכה ואחת קצרה כדרך כל מחבר שמחבר וחוזר ומתקן חבורו ומאריכו ומקצרו ונחתם הגמרה וכו'. Pp. 97–104 contain מפתחות הליכות עולם. P. 105 f contains a poem by

Isaac el-Ḥadab composed on the occasion of the wedding of his son Abraham. The poem is headed: מזרק כסף נבחר לשון החכם ה"ר יצחק אלחדב ז"ל שלוחים לאברהם בנו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. לאברהם בנו מנחה שלוחה. בחופתו בעת ששון ושמחה. להצליחו לשמה ידיד נפשי, beg. לבבו. להישירו בדרך הנכוחה קחה מילים ערבים.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 17th cent., and contains 109 pp.

Scribe: *Joseph b. Sliman* [*b. Abraham*] *Ma'tuḳ*. The colophon (p. 96) reads: אני הצעיר יוסף בן סלימאן יצ"ו הרחמן הוא יזכיני לקרות בו ויבטיחני לעולם הבא כדתני דבי אליהו מובטח לו בן העולם הבא שנא' הליכות עולם לו ונשלם זה יום ג' אחד לחדש אדר הראשון שנת ת"ם (1680 =). עונך בת ציון לפ"ק במדינת בגדאד. A second colophon on p. 3 reads: אמר הצעיר יוסף נר"ו בכ"ר סלימאן נר"ו במקום רנה שם תהא תפלה דכתיב לשמוע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל שתתן לי לב טוב לעבדך בלבב שלם וללמוד תורתך לשמה ותזכיני להיות מבני אדם אשר בצל כנפיך יחסיון אמן סלה ועד.

Owners: (1) *Sliman b. David Ma'tuḳ* (p. 98).

(2) *Nissim b. Sliman b. David b. Sliman b. Abraham Ma'tuḳ*. The entry (p. 1) reads: אני זעירי מכל בני עירי נער עברי הכותב קטינא דארעא המצפה לישועה מתושבי בגדאד יע"א הלא הוא העבד התורה ולומדיה נסים בכר סלימאן דוד אחי ח' יוסף ואחי ח' צאלח בני הגביר היקר הנעלה סלימאן אברהם מעתוק נר"ו לכך אני שמי משים. ותורתך בלבי תשים. אני הצעיר נסים בכר סלימאן דוד יצ"ו. P. 108 we read: צאחב אל מצחף נסים ולד סלימאן ולאד דוד ולד סלימאן אברהם מעתוק נ"ע.

(3) *Abraham b. Elijah b. Abraham b. Sason* [*b. Mordecai b. Moses*]. The entry reads (p. 109): אני זעירי מכל בני עירי אני עבד עברי מתושבי בגדאד יע"א אני הצעיר אברהם אליהו ח"ר אברהם יצ"ו קניתי אותו פי במסה ועשרין קרש ראיג יום אל אחד ١٥ תמוז קצ"ט (1839 =) יהי רצון שנקרא בו אני אברהם הי"ו אמן כן יהי רצון.

Paper, $8'' \times 5\frac{11}{16}''$.

706

פירוש על הרי"ף

A Commentary on Alfasi by Jonathan b. David Hakkohen of Lunel.

The MS. contains the following: commentary on ברכות (pp. 1–20), הלכות טומאה (pp. 21–27), הל' ספר תורה (pp. 27–32), הל' תפלין (pp. 33–40), מזוזה (pp. 40–53), הל' ציצית (pp. 53–64), commentary on שבת (pp. 65–303), ערובין (pp. 304–444), תענית (pp. 445–475), מגלה (pp. 476–534), פסחים (pp. 534–648), יומא (pp. 649–680), ר"ה (pp. 681–724), סוכה (pp. 725–783), חגיגה (pp. 784–808), ביצה (pp. 809–874), מועד קטן (pp. 875–950), and חולין (pp. 951–1046).

The commentary on ברכות begins with the words: בין ברכה הסמוכה לחברתה אבל בברכת בונה ירושלם הוא משובח לפי שברכת הטוב והמטיב לאו דאוריתא וטוב הוא להפסיק ביניהם ועל שבתאי שר, and ends: בן הוא פותח בברוך וכו' שעה ראשונה ליל רביעי שבאותה שעה נתלו המאורות בשבע שעות שצ"ם חנכ"ל תמצא בהקף שצ"ם של עולם סימני שעות תחלת הלילות. חל"ם מוצאי שבת כוכב. תחלת ליל שני צדק תחלת.

The next section is headed: ב"ה פי' הלכות טומאה מקוה ישראל יי, beg. ויאמר יי אל משה וגו' בני אהרן ולא בנות אהרן מדכתי' בני אהרן ולא כתי' בית אהרן דמשמע זכרים ונקבות אי נמי לא כתיב סתם דהוינן אמרין נכללות בכלל בבית הקברות ס"ד וכי, and ends: כהנים וכו' משום למעוטי אותם שרי' איסו' דאוריתא אלא בית הפרס שנחרש בו קבר שאין טומאתו אלא מדרבנן שכיון שאחר שנחרש בו הקבר הלכו בו רבים ודרכוהו אי אפשר שלא יהו כלאותן חתיכות של עצמות נדשות ברגלי אדם שאין בהם אפי' עצם או שנדבק במנעלים של אנשים הראשונים שהלכו בו ולא נשאר מהם כלום. תם. סליקו פי' הלכות טומאה.

Sec. הל' ספר תורה beg. אמ' ר' יהושע בר אבא אמ' רב גדל אמ' רב הלוקח ספר תורה מן השוק וכו' כלום' אין לו שכר גדול כל כך למי שטרח בכתיבתו וכו', and ends: צריך שיכתוב במקום נחושתן כלום' בתחתון שלו כשהיה על הבהמה דהינו מקום לבן ואם שנה פסול דקים להו

באמה על אמה ברום שלש אמות. הדרן עלך מי שהחשיך וסליקא מסכתא דשבת.

פי' מסכת ערובין. מבוי beg. Tractate עירובין שהוא גבוה למעלה מעשרים וכו' מבוי נקרא חורי הכותל שמכניסין בתוכן ראשי הקורה. ואם איתן החורים הם למעלה מכ' אמה וכו' דוקא : and ends, בתו דעביד איניש דרייר אצל חתנו אצל בנו אין אדם מסית דעתו מביתו לדור עם כלתו שמא תתקוטט ויצא. כלבא זכר גורייתא נקבה כגון כלו' למטה. דקא אמרינן בית שמאי למטה ממש. סמוך למים ואין צריכין ראשי הקנים ליגע במים. אבל סמוך לשפתו לא מהני, the rest is missing.

מסכת תענית. מאימתי beg. Treatise תענית מזכירין גבורות גשמים וכו' מפרש בגמ' דהתם קאי במסכת ברכות שהיא בסדר זרעים. מזכירין גבורות גשמים וכו' בפרק אין עומדין. והדר מקשי מאי שנא דשבק לשאול בכל סדר זרעים עד הכא ולא יצפצף : and ends, בתענית דהוא מסדר מועד ועולה בשאר החוטאים. וכל הכלים טעונין טבילה שכל אחת ואחת מחזקת חברתה בטמאה ואפילו היו מקופלין ומונחין בקופסא שהם טהורין אפי' הכי צריכין טבילה שאפשר שהרבה מהם לא היו טמאים ולא היו לובשין אותן בנות החכמים אלא עד שיטבילום ולפיכך הוצרכו טבילה שלא לבייש אותה שאינה טהורה ולא יבשו עמי לעולם. הדרן עלך בשלשה פרקים וכו' וסליקא מסכת תענית ברוך נותן ליעף כח וגו'.

מסכת מגלה. מגלה נקראת beg. Treatise מגלה באחד עשר וכוליה המקרים שלא יקרים קודם אחד עשר של אדר והמאחר אי אפשר לאחר יותר מט"ו וכל המוסיף עליו אינו רשאי לפחות : and ends, וכו' מפני כבוד החכמים שמא יקפידו עליו ויענשו אותו אלא אם כן היה אביו או רבו קפידין ואינו מתקנא בהן אביו דכתי' ייטב אלהים את [שם] שלמה משמך ויגדל את כסאו מכסאך רבו כדכתי' ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. סליק פירקא וסליקא מסכתא דמגלה ברחמי שמיא ברוך העוזר והגואל.

מסכת פסחים אור beg. Tractate פסחים לארבעה עשר גרסינן דהינו ליל של תחלת י"ד שהוא יום שלשה עשר ולא גרסי' לאור ארבעה עשר דהוה משמע מוצאי יום י"ד והוא הכנסת י"ה : and ends, ויש מי שאומ' שכשיגיע השבוע לברה יאמר שהם שבוע אחד ובשמונה ותשעה אינו מונה שבוע אחד ושני ימים ושלשה ימים עד שיגיע י"ד יום שאז יאמר שהם שני שבועות ובט"ו ובי"ו יחשוב הימים ולא יחשוב השבועות אלא עד שיגיע כ"א שהם לרבנן דהני עדיף טפי ומתקיים הכתב יותר ולא יהיה כותב חציו גויל וחציו קלף משום דבענן ואנוהו אבל אינו נפסל בכך מדלא קרוי פסול בפיך מן המותר בפיך דזהו בהמה טהורה. סליקו הלכות ספר תורה תם.

שתי beg. The commentary on הל' מזוזה פרשיות שבמזוזה כו' דהינו שמע והיה אם שמע. ד' פרשיות שבתפלין דהינו קדש וכו' : and ends, פי' שוכב ממש כיון דבחוצה לארץ היא לא קפדינן בישובא לאלתר משום יישוב ארץ ישראל כלומ' דלאחר שישב שם אינו יכול ליטלה משם אפי' יוצא ממנה הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפי' יוצא ממנה יבא אחר וישכרנה ממנו בשימצאוה מזומנת במזוזה ונמצאת ארץ ישראל מיושבת. סליקו הלכות מזוזה.

ארבע פרשיות beg. The sec. הל' תפלין שבתפלין מעכבות זו את זו וכו' ד' פרשיות הן קדש עד למעודה (צ"ל למועדה) מימים ימימה. ב' והיה לפי שבשני מקומות : and ends, כי יביאך וכו' הוזכר בתורה חד בפרשת שמע וחד בפרשת והיה אם שמע. כל המניח תפלין מאריך ימים שנא' עליהם יחיו ועליהם לשון רבים ואי זו היא מצוה שיש בה שתי מצות הוי אומ' זו תפלין של זרוע ושל ראש. סליקו הלכות תפלין.

תנו רבנן הכל חייבין בציצית beg. Sec. הל' ציצית ומשמשין אותו שני : and ends, וכו' ד' ולא ג' וכו' אלפים ושמונה מאות עבדים וכו' עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי נמצא שבכנף אחד יחזיק מכל אחת ואחת משבעים אומות עשרה שהם שבע מאות בכל כנף וכנף צא וחשוב שבע מאות בכנף אחת ושבע מאות בכנף השני הם אלף וארבע מאות ובשנים כנפות הנשארות אלף וארבע מאות עלו הכל לחשבון שני אלפים ושמונה מאות שיבקשו ממנו. והחוט המשולש לא במהרה ינתק אלו תפלין ומזוזות ואומר חונה מלאך יי וגו'. תם ונשלם שבח לאל עולם.

The commentary on Tractate Sabbath beg. יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים וכו' יציאות שבת הוצאה מרשות לרשות האמורות לשבת, and ובגמרא מפרש נמי דלהכנסה קרי יציאות וכו' : ends כשלא היה פנאי כגון שנדר בליל שבת או ביום שבת דשרינן לשאול לחכם על נדרו להתירם אבל אם נדר בערב שבת שהיה יכול לישאל לחכם בערב שבת אסור בשבת משום דמיחזי כדיני באוונא דמיא בגיגית מליאה מים. מדידה דמצוה כגון מקוה אם יש בו ממים שיעור ארבעים סאה שהן מוחזקין

שלשה שבועות וכן בכולם. הדרן עלך ערבי פסחים.

Tractate פסחים was originally divided in two parts. The first part contained chaps. 1–4, and chap. 10, v. MS. No. 594, above, Cat. pp. 98–101. The second part is called מסכת פסח שני, and contains chaps. 5–9 inclusive. The commentary on the second part (pp. 603–648) beg. ואתחיל מסכתת פסח שני. תמיד נשחט בשמנה ומחצה וכו' תמיד של בין הערבים כל השנה היא נשחט בשמונה שעות ומחצה אע"ג דמדאוריתא שעות אחרונות כשרות וכו', and ends: וכיון דאמ' ר' יהודה בפירקין דלעיל שאין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאימנוי עליה אחרינא קאי ואפי' אין שם תערובת הרי לך זה שבא מן השוק ומנה עליו בכל מקום שהוא הוה ליה אחד מבני חבורה הראשונה. נגמרה מסכת פסח שני ברוך נותן ליעף כח וגו'. The commentator himself refers to מסכת פסח ראשון (p. 625) and to מסכת פסח שני (p. 592).

Tractate ראש השנה beg. מסכת ראש השנה. ארבעה ראשי שנים הם וכו' מפרש בגמ' ארבעה ראשי שנים הם שהם בארבעה ראשי חדשים שלשה לדברי הכל שאין בהם מחלקת בית שמאי ובית הלל, and ends: והוא ספק אם יש להם שופר אם לאו אפילו הכי ספק דברי תורה עדיף מודאוי דדבריהם. ושל פרקים כגון חנכה ופורים וראשי חדשים כיון שחלוקין במוספין דכתיב מלבד עולת החדש מה הוא לומר זמן פי' שהחיינו וקיימנו וכו' ומסקנא אומ' זמן בראש השנה והוא חיב לאומרו בתורת חובה. הדרן עלך יום טוב של ראש השנה וסליקא מסכת ראש השנה תהלה לאל שוכן מעונה.

Tractate יומא beg. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישי' כהן גדול מביתו לפי שכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו כדילף בהוריות בפר' בתרא דכתי' גבי יום הכפורים וכפר הכהן אשר משח אותו ובגמ' מפרש וכו', and ends: עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה שמי שרגיל באחד מאלה לא יוכל לכוף את חבירו יצרו שלא ישוב בדרך הרעה שהורגל בה. הלכה כחכמים שמקדים חטאתי לעויתי ועויתי לפשעתי. בתעניות ומעמדות ומקשי התם אטו תעניות ומעמדות מי איכא בהו מוסף ומתרץ תני הכי בשלש פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהם כל זמן שמתפללין ויש מהם ארבעה פעמים ביום בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה ואלו הן שלשה פרקים תעניות ומעמדות ויום הכפורים מפני שחיי סגי ומסגי יראה זרע יאריך ימים. הדרן עלך יום הכפורים וסליקא מסכת יומא ברחמי שמיא.

Tractate סוכה beg. סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה פסולה מפר' בגמ' בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, and ends: התקינו שישבב יחלוק לעולם בצפון ובלגה בדרום וצור ישראל יסיר לב האבן מבשרנו ויתן לנו לב בשר. ויזכנו לימות חמשיח ולבנין בית המקדש ונשמח בשמחת בית השואבה ויתקיים בו מקרא שכתו' ושאבתם מים בששון וגו' הדרן עלך החליל וסליקא מסכת סכה.

Tractate חגיגה beg. מסכת חגיגה. הכל חייבין בראיה וכו' במצות יראה כל זכורך שצריך להתראות בעזרה בהבאת קרבן כדכתי' לא יראו פני ריקם חוץ מחרש שוטה וקטן וכו', and ends: משום דרחמנא קרייה אדמה הא לאו כלום הוא דבטל צפוייהו לגביהו לפי שהעין חשוב ונאה יותר מהנחשת ושם עין קרוי עליו דכתיב והמזבח עץ שלש אמות והוי כלי עץ העשוי לנחת ולא מקבל טומאה. הדרן עלך חומר בקודש וסליקא מסכת חגיגה ברחמי שמיא בריך רחמנא לעלם ולעלמי עלמיא.

Tractate ביצה beg. ביצה שנולדה ביום וכו' מוקים לה בגמרא בתרנגולת העומדת לאכילה וביום טוב שחל להיות אחר השבת אפי' בית שמאי מודו וביום טוב כר', and ends: דלא תוכל בו ביום יהודה דאית ליה מוקצה משום דסתם לן תנא כותיה דתנן ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב בתרנגולת העומדת לאכילה פשיט' היא ואמה שריא דאוכלא דאיפרת הוא. סלקא לה מסכת יום טוב ב"ה משקין בית השלהין.

Tractate מועד קטן beg. מועד קטן וכו' בהא כדמתרגמי' עיף ויגע משלהי ולאי הוא דבר שצמא למים ואינו יכול לחיות בלא השקאה וכו', and ends: לפתוח ראשון שקורא ראשון בספר תורה בבית הכנסת. ולברך ראשון בברכת המזון להוציא הרבים ידי חובתן. וליטול מנה יפה ראשון. בחלוק לחם הפנים ובכל הקרבנות והמנחות הנאכלין. כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש זוכה ומקבל פני שיכנה (צ"ל שכינה) שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון: הדרן עלך ואלו מגליחין וסליקא מסכת מועד קטן ברחמי שמיא ברוך הנותן ליעף כוח ולאין אונים עצמה ירבה תם תם תם שבח לאל עולם. This is followed by a beg. העתקה אבל אינו נוהג אבלות ברגל. אי אבלות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד וכו' איכא מרבואתא מאן דפשיט מהכא אינוח לילה מדאוריתא

על רב אלפאסי ז"ל היכי גרים כל שאחריו בהספד ותמה הוא למה לא הביא הרב p. 530, אסור וכו' יש לתמה תמהא p. 562, אלפאסי ז"ל הא דעולא גדולה היאך הביא הרב אלפאסי ז"ל סיוע ממלתיה ויש p. 574, דר' יהושע בן לוי למלתיה דר' עקיבא מתמיהין על הרב אלפאסי ז"ל היאך שיכא הא מלתא ואם כן היכי שיכי להדדיה ועד, and ibid. דמתני' היכי דאמ' הרב אלפאסי ז"ל הלכה כדפסק ר' דהא אין למדין הלכה מפי משנה ובריתא והיא בריתא היא דתניא ר' אומר הלכה כר' אליעזר ובכולי תלמודא קבע הלכה כאמוראי בתרא p. 575 ומשמע דדעת הרב אלפאסי ז"ל היתה כבן בתירא וצ"ע היאך הביא הרב אלפאסי ז"ל זו p. 599, וכו' הבריתא דהא רב אשי הוא דתרצה הכי ומוקים לה וראיה לדבר כל מאן דפסיל פסק הרב p. 736, וכו' אלפאסי ז"ל שמותר ליישן בכילת חתנים וכו' ואפי' לפי' הרב אלפאסי ז"ל דמחמיר נראה p. 761 והרב p. 853, שלא יפסל בסדיקת העלה וכו' אלפאסי ז"ל מצרך בכדי שיעשו גבי תחומין במסכת והרב אלפאסי ז"ל כתב p. 872, שבת גבי חלילין כן צריך לפרש p. 87, לחומרא כמנהגו הטוב דברי הרב אלפאסי ז"ל ובפי' המשנה פרשנו בענין והרב אלפאסי ז"ל גרים בענין אחר p. 888, אחר והכי פירושו אמר רבינא תרביצא שרי לתרבוצי בחולא דמועדא פי' תרביצא הוא גן שאחורי הבתים אין חופרין כוכין במועד בפי' המשנה p. 889, וכו' וצ"ע למה p. 927, שלא בפי' הרב אלפאסי ז"ל הוצרך הרב אלפאסי ז"ל להביא זה הטעם והרב p. 932, דתישלומין שהרי פסיק הלכה כרשב"ג והכי p. 939, אלפאסי ז"ל לא הזכיר ר' יוחנן וכו' אמרי' לקמן בפרקין וסבירא ליה לרב אלפאסי ז"ל דסתמא דהא בריתא יחידאה הוא שאם היו רבים דסבירא להרב אלפאסי p. 982, הלכה כרבים וכו' ובגרסת הרב אלפאסי p. 1003, ז"ל דלית הלכתא ז"ל נראה דבעוף קאי ובנקבים שיש בה חסרון האי מתני' ליתה בהלכות הרב and p. 1024 ריאה שהאדימה אלפאסי. Passages like p. 1006 מקצתה כשרה לדעת הרב הגדול הזה שמפרש אלא לא שנא לקולא, and others may be considered as referring to Alfasi.

The author quotes further the following authorities: (1) רב אחא משבחא p. 40, וקאמ' רב אחא משבחא ז"ל ה"מ דלא קבע ליה לאלתר בבית אחד מותר ליטלה כדאמ' מתירין ציצית מבגד וכתב רב אחא ז"ל אבל p. 937, לבגד וצ"ע למאן דלא קרי ולא תני בעשרה סגי ליה ובפחות האי פרושא עדיף מההוא דפריש: וכו', and ends ביה הרב רבינו יצחק אלפאסי ז"ל בהלבות ברכות שלום רב.

Tractate חולין beg. הכל שוחטין ושחיטתן כשרה. מקשי' בגמ' כיון דתנא הכל שוחט' דמשמע דלכתחלה קא שרי' להו לשחוט תו לא איצטריך למיתני ושחיטתן כשרה דפשיטא הוא. ומתרץ לה ומה: and ends, בחסורי מחסרא והכי קתני וכו' מצוה קלה שהיא בכאיסר שאינו מפסיד ממה שמצא אלא כאיסר כשמשלח האם אמרה תורה למען ייטב לך בעולם הזה והארכת ימים לעולם הבא שכולו ארוך מצות חמורות שאדם מוציא בהם ממה שיגע אלף או אלפים עאכ"ו ששברו כפול ומכופל שלא יספר מרוב: סליק פירקא וסליק מסבת חולין בס"ד ביל"או. וסליק פי' ר' יהונתן לסדר מועד מרבינו יצחק אלפאסי ז"ל.

The author explains first the Mishnah and afterwards the Gemara according to the Halakhoth of Alfasi. R. Isaac b. Jacob Alfasi is quoted p. 23 שכיון שנתגרשה וחזרה ונתקרבה מטמא לה וצ"ע דאיתי לעיל הרב אלפאסי ז"ל, p. 25, וצ"ע היאך לא פירש הרב את דבריו ולדברי הרב אלפאסי ז"ל דמיחייב בציצית p. 54 וצריך עיון p. 94, טלית של פשתן וציצית של פשתן והא לא p. 124, היכי מיתי הרב אלפאסי ז"ל האי איצטרך לרב אלפאסי ז"ל לאיתויי דהא פסקינן וצריך עיון אמאי לא p. 183, בסמוך כשמואל וכו' וצריך עיון לדברי p. 249, כתבה הרב אלפאסי ז"ל הרב אלפאס ז"ל דמייתי מיניה ראיה לרב הונא p. 319, ואין מורין כן קאמ' סמך הרב אלפאסי ז"ל על רב אדא שמתרין בענין אחר וסמך נמי אהא דמייתי לקמן במבוי וכו' ש"מ דהלכה ומורין כן קאמ' דסבירא ליה לרב אלפאסי ז"ל שפתוח וצ"ע אמאי אצטריך לרב אלפאסי p. 320, היה וכו' ז"ל לכתוב ואם יש באלכסון יותר מעשר וכו' וצ"ע אמאי הביא הרב אלפאסי ז"ל דר' p. 326, צ"ע גדול מה שפי' הרב אלפאסי p. 327, זירא וכו' p. 338, ז"ל תשמישיה לאויר ישתי ולא ערב וכו' והרב אלפאסי ז"ל לא חשש לסיים דבריו לפי p. 380, אך זה שבעוונינו חרב בית מקדשנו וכו' רצה לומר הרב אלפאסי ז"ל ערב עלן פלוני יהיה וצורת הרב אלפאסי p. 395, שביתתנו באותו מקום ז"ל בהר המתלקט אין ללמוד כלל כלל מכבש המזבח שאינו מודד המדרון אלא המישור וכו' ותמה הוא למה הביא זה הגאון רב אלפאסי p. 489 ויש לתמוה p. 492, ז"ל זו ההלכה דהא אין נוהגת

ויש מפרשים שלא כפה המטה אלא הטה p. 943 (e.g. p. 512 פירוש אחר, (על צדה וישן עליה וכו' פ"א פרשא דמתא מקום ידוע לקנות כלי זין פ"א פוקסת כמין בצק הוא של סמנין p. 890 ויש (p. 494 יש אומרים, and (ומעברת על פניה אומ' כי הוא וא"ו גדולה מחשבון אותיות גדולות שכתובים בעשרים וארבעה כל חשבון אל"ף בי"ת ויש אומרי' שמשוה הקרקע ששוכב p. 891 גימ"ל בו הסום לפי שמזיק הוא לסום כשאינו שוכב יפה ויש אומרים אם עמדו אבל וחולה p. 947 and וכו', מפני גדול אין ראוי שי[א]מר להם שבו אלא אומ' (להם המקום יברך אתכם וכו'.

The author makes frequent use of the Palestinian Talmud which is styled either גמרא דבני מערבא (e.g. p. 485 ואע"פ שנמצאין חומרות אחרות בגמ' דבני מערבא בתפלין ומזוזות (מה שאין כן בספרים אחרים והכא לא נימא להו ולדברי הירושלמי שמביא הרב p. 1 ירושלמי or ובירושלמי דפסיל p. 46 אלפאסי ז"ל לא קשיא תלויה ביני שיטי בתפלין ומזוזות מהאי טעמא וכו' ובירושלמי מפרש לפי שהיו רחוקין מהלך p. 106 ובתלמוד p. 148 ד' ימים ממקום שעושין בו השמן ירושלמי מפרש טעמ' דלא ליחשדוה דטעין ליה לחבריה תותי בנפיה ובגמ' שלנו משמע משום דילמ' ומפרש בירושלמי p. 156, מחבי עליה ושליף ליה וכו' שאשתו של רבינו הקדוש קְנָאָה בו וצעקה על בעלה בגמ' p. 189, בשלא היה עושה לו כמוה וכו' ירושלמי מפרש בתחלה היו קושרין כל אחד ואחד p. 193, מישראל לשון של זהורית בחלונות וכו' כך פסק בירושלמי p. 449, מפורש בתלמוד ירושלמי ובתלמוד ירושלמי גרסי' אמ' ר' חייא בדין p. 507 שתקדים פרשת החדש לפרשת פרה אדמה שהרי מפרש p. 591, באחד בניסן הוקם המשכן וכו' בתלמוד ירושלמי מאי טעמ' לא ישתה כדי שלא ירושלמי מן המצר קראתי יה והיכא p. 669 ישתכר ירושלמי p. 903, דהרחיב את הקצר אינו מן המצר ילפי מקלקלתא ולא ילפי מתקנתא כלומ' קרא עליהו ינאי שלמדין מכל אדם חכם אם עשה דבר על פי ההלכה למדין דבר מדבר ומדמין מילתא למילתא ירושלמי נראה שהיא מטפחת ספרים מלשון p. 907 ספר תורה דגרסי' עלה דההיא מטפחות ספרים אין מכבסין אותן בימי רגלים מפני הכבוד אבל מכבסין אותן בנתר ובורית ופי' מטפחות ספרים שפורסין סדינין של צמר על הספסלים שהתלמידים משימין עליהם קונדריסי ספרים שאינם קשורים יחד כדי שלא תמחיק הכתב מהם וצריכין תמיד לכבסם לכבוד

רבינו אפרים (2); מי' אי אפשר מפני הקדיש לשון הרב ר' אפרים ז"ל עיינא בהו p. 263 ואשכחנא דלאו מילי נינהו ומגופיה דהא עובדא ילפת p. 918, רב האיי גאון (3); דאסיר למימ' לגוי וכו' ואמימר קבע הלכה למעשה דאתו רבנן אחריני ושרו וקאמ' רבינו האיי גאון ז"ל ודוקא דשרו להוי בחכמה ובירואה, the author cites also or הגאון גאון without any name, e.g. p. 122 משמע שהגאון הזה הבין הפלוגתא דרב אחא ורבינא כפלוגתא מניח אדם p. 843, דר' יהודה ור' יוחנן הסנדלר וכו' ערובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה כדמפרש והגאון הזה פירש בענין p. 1017 and הגאון ז"ל אחר ומיקל הוא והראשון נראה, which however may refer to Alfasi; (4) רבינו חננאל p. 1003 ור' חננאל ז"ל פי' כן פי' ניקבה הגרגרת נקב מפולש רבינו תם, i.e. רבינו יעקב (5); שיש בהם חסרון ומחרין הרב רבי' יעקב ז"ל אע"פ שנשנית p. 1023 ר' יצחק בן גיאת (6); לאחר חזרה דין הוא וכו' וכן מצאנו בהלכות ר' יצחק בן גיאת ז"ל p. 932 and (7); מכי מהדריתו אפייכו מבבא דאבלא ולפום גירסת הרב רבינו שלמה ז"ל וכל p. 183 רש"י הספרים הנמצאים אתנו משמע דמותר בלחין ואסור ואין בידי כח להתיר לשון p. 1023 and, ביבשין הרבינו הרב צרפתי ר' שלמה.

The author frequently refers to earlier commentaries and commentators under יש ויש מפרש ופתלהו מתוכו שלא (p. 57 מפרשים הפוחת לא יפחות מז' יש p. 64, יהיה כולו גדיל מפרשי' מקשרים כנגד שבעה רקיעים והמוסיף ויש מפרש בגמ' כבלא p. 146, לא יוסיף על י"ג דעבדא חותם שעושין לעבד בכסותו לסימן להכיר איתי דמפרישי p. 543, לכל שהוא עבד או שפחה מצינו שאותיות אך במקום חֵן בחילוף [אלף] בחית וכף בצדי שמצינו אותם סמוכות באותיות באלפא ביתא דר' חייא דאחסבטעגיפרכץ נמצא אל"ף סמוכה ויש מי שפירש p. 583, לחי"ת וכ"ף לצד"י וכו' בשביל מצות ביעור חמץ ולא נהירא דהא בערו ויש מי שמפרש משנה p. 592, בשש ובטלו אחר כן זו דישנו מקצתן משום דנראה כאוכל בשני מקומות ויש מפר' סמוך אדידי סמוך על שלחני p. 842, וכו' בדכתי' p. 866, וישלחו מנות לאין נכון לו וכו' ועכיבות פי' עכביות בלשון ערב כרשוף ויש שפי' באספרמקי יש מפרשים בשמים ויש p. 874, בדנגאן יש מפרשי' שאמ' לו אע"פ p. 915, מפרש' שיראין שאמרתי לך שלא תתאבל אפי' הכי עשה קצת שלא תתן שלום לכל אדם להודיע למי שאינו יודע וכו'

התורה ומפני התלמידים שמפילין עליהם השמן והחלב שלומדין לאורה בלילה. ואומ' בירושלמי שאסור לכבס בימי רגלים שדרך העולם לכבס בהם שאר בגדים וכו', and p. 946 ירושלמי תני חכם שמת הכל קרוביו ואפי' קרובים שאינן ראויין להתאבל בהדיה וכו'). The author quotes further the following works: הלכות האירפוקיא (p. 156 ויש מפרש כמו שמפורש, p. 273 מפורש בהלכות בהלכות משום דלאו אורח ארעא שמא יש בו מקרה לילה ויחשדוהו, and p. 321 כדכתיבא בהלכות), ובהלכו' גדולות פסיק דדוקא (p. 2 הלכות גדולות ובהלכו' גדולות, p. 3 דאכלו אינך כזית וכביצה וכו' כתוב בהלכות גדולות, and p. 1021 הכי חזן מזו כל היכא דבעי בדיקה נפילה דרוסה ושבורה הלכות ר' יצחק בן גיאת, (דמתכשרי בבדיקה וכו' הלכות ר' שמעון קיארא (p. 932, v. above), וברוב הספרים ובהלכות דרבן שמ' קיארא (p. 262 כתיב מפורש המל את העבדים א"מ' ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ספר, העתקה מספר המאור נראה לי (p. 321 המאור (שאין דברי הרב נכונים בזה אלא תחת הקורה וכו', and (ובערוך הוא פלומא בלעז p. 57 ערוך ויש לומ' דהאי תוספתא נשנית (p. 531 תוספתא לפי משנה ראשונה שהיו אומ' שהפותח לבדו הוא מברך לפניה והאמצעיים לא לפניה ולא לאחריה וכו').

The author draws special attention to the various readings of the text, and furnishes very frequently לעזים of difficult words. We supply here a few specimens of the author's style and method. P. 737 וכן דרך התלמוד כישמותחיל לסתור כל השיטה הוא סותר כדחזי' בסנהדרין ביש אם למקרא שסתר את כלם. P. 819 אותן של בבל קרי לן ואותן של ארץ ישראל קרי להו לפי שזה התלמוד נסדר בבבל ורחוק הם מארץ ישראל והכי פירושא לבני ארץ ישראל שהיו מקדשים על פי הראיה כי הוה בית המקדש קיים שהיה שם קלקול הש[י]ר של מנחה וכו'. P. 832 לבני ארץ ישראל שהם עשירים דאית להו עבדים ואי שרית להו לכתוש במכתשת קטנה יכתשו במכתשת גדולה ויאמרו במכתש קטנה כתשנו אבל לדידן של בבל שהם עניים ואין להם עבדים אלא בני חורין עצמן הן אופין ומבשלין ובני חורין זריזין נמצא דקים להו לחכמי P. 859 הם במצות וכו' התלמוד דרבים פליגי עליה דר' מאיר ומשום הכי הלכה כותיהו אבל אי הוה יחיד פליג עליה לא קבעי' כותיה משום דחזי' ליה סתמא וכו'. The author mentions p. 32 תלמידי ישו הנוצרי ס"ת שכתבו מין ישרף תלמדי ישו הנוצרי (p. 32 וראוי לשרפה הן ואזכרותיהן לפי שכותבין השמות לשם ע"ז שהן דבוקים בע"ז הרבה, and p. 525 האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין וכו' דחיישינן שמא מינות נזרקה בו שתלמידי ישו הנוצרי שהם הכומרין עושין כן ולובשין לבנים והולכין יחפים בשעת תפלת שוא שלהן ומקפידין על שאר בגדי צבעונין וכו').

Of R. Jonathan's commentaries there are up till now printed that of עירובין in the editions of Alfasi, that of חולין edited by Joseph Stern and Simḥah Bamberger in ספר עבודת הלוים, Frankfurt-a-M., 1871, and that of ספר פקודת הלוים in תענית and ברכות, ibid., 1874. A supercommentary on R. Jonathan's work on עירובין under the title חצי כתונת פסים is to be found in the יהונתן by Jacob Meir b. Ḥayyeem Padua, v. Ben Jacob, p. 250, No. 380.

The MS. is written in a curs. Or. hand of the 15th cent. (pp. 1023–1046 by a contemporary Sefardi hand), and contains 1046 pp. of 28 ll. to a p.

Owners: (1) *Murad b.* לזם. The entry (p. 204) reads: הצאעיר מראד אבז לזם יחפּצו אל' היו אל יאכדו אל מצחף ימח אסמו אמן אמן אמן.

(2) *Shabbethai b. 'Abd el-Rezzaḳ Kohen.* The entry (p. 1046) reads: אני כתבתי שמי על ספרי הצעיר סביתי ן' עבד אלרזק כהן.

(3) *Midrash Bet Zilkhah in Baghdad.* The entry (p. 347) reads: זה הספר פרוש רבינו יונתן על הריף סדר מועד נמצא בבית מדרש בית זלכה פה בגדאד יע"א ואח"כ לקח אותו הר"ה הגדול כמהר"ר יע"ר אתו ירושת"ו וכונותו היתה להדפיסו ב[י]ן הכי וב[י]ן הכי נסתלק הרב הנז' ונשאר פה ירושת"ו בבית מדרש הבבלים המכונה שושנים לדוד יכב"ן. The name of the Rabbi mentioned as יע"ר is Ezekiel Ezra b. Raḥamim, whose biography is given in the glosses on the Shulḥan 'Arukh Oraḥ Ḥayyeem, compiled by him, and published after his death by his brother Isaac Nissim b. Raḥamim, under the title ספר עצי היער,

Baghdad 1910. The title-page reads: ספר עצי היער ליקוטי ופסקי דינים מספרי ראשונים ואחרונים סובב הולך על שולחן הטהור או"ח ע"ס הסימנים עד סי' לב ורובו בכלל וחלק ראשון להאי גברא רבא ויקירא מיקירי ירושלים תובב"א כמהר"ר היע"ר זללה"ה והיה זה לו לזכרון עולם עד ביאת הגואל לעמו ישראל כיר"א שנת אז יִרְנֵנוּ עֲצֵי הַיָּעַר לפ"ק פה בגראד יע"א ברפוס ח' עזרא דנגור הי"ו. For a similar entry v. p. 3, where we read: זה הספר הקדוש נמצא בבית מדרש בית זלכה ולקח אותו בשאילה הרה"ג הגדול יע"ר זצ"ל ואחר פטירתו נשאר פה בירושת"ו.

Paper, $9\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

705

פיסקי חולין לר' ישעיה די טראני הזקן

Decisions on Treatise Ḥullin by R. Isaiah di Ṭrani the Elder.

The MS. begins with the words: בשעושין לקופה ולכל אלה הם מקבלים טומאה שנוייהן אין מעכבין אותם מתורת כלים. אבל אם הוא מחוסר חטיטה דהינו חקיקה טהור מפני שאין לו בית קיבול, and ends: אמ' רב יהודה אמ' רב אסור לזכות בבצים כל זמן שהאם רובצת עליהן שנ' שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך שלח והדר תקח ואע"ג דנפלה לחצירו לא זכתה לו מ"ט כל היכא דאיהו מצי דכי שילח חצירו נמי זכיא ליה וכל היכא דאיהו לא מצי זכי דהא לא שילח חצירו נמי לא זכיא ליה.

The authorship of the Decisions is proved by the style of the work and the references to Isaiah di Ṭrani's other works, v. especially p. 166 עיין מה שכתבתי בפ' אין מעמידין ובערך ל"ג בספר המכריע. The work contains many references to the Geonim and Geonic literature, e.g. שאלתות דרב אחא (p. 8 וכדבריי מצאתי כתוב משום שאלתות דרב אחא שאם שחט למעלה מן הסימן ושוב הפכו ושחט מצד אחר קצת (אפילו זה שלא בנגד זה שחיטתו כשרה ומצטרפין Halakhoth Gedoloth (p. 8 וכך פסק בעל ההלכות p. 9, ואף בהלכות וכך פסק רבינו יצחק מפאס גדולות כתוב והיכא דשהא במיעוט סימנין בין בתחילה בין בסוף אסור דכיון דלא איפשיט לא עבדי' ובהלכות גדול' p. 15, להתירא אלא אולינן לחומרא p. 27, פוסקין כר' יוסי בר חנינה ואינו נראה לי כתב בעל ההלכות גדולות דכוותה בקרקבן פנימי לבן כתב בעל p. 28, וחיצון אדום ואי חליף טרפה ההלכות גדולות וליתה לדעולא דהא אמ' אמימר כתב בעל p. 35, היל' חוששין לספק דרוסה ההלכות גדולות אינקיב טרפ"ש דכבדא טרפה ועוד כתב יבשה הכבד שלה טרפה ותימה בעיני אנא מצא כתב בעל ההלכות p. 36, סמך לדברי' הללו וכו' גדולות האי בועא בקיימא בשיפולה דריאה או על ובהלכות גדולות ובהלכות בדיקה p. 41, אודנה וכו' שחיבר רבינ' שמואל תולין הטעם דאי לא מבצבצא הויא לה ריאה שיבשה ואינה יכולה לחיות ואינו אפילו הכי כתב בעל p. 45, נראה לי טעם זה ההלכו' גדולות הא דאמ' רב יוסף בר מניומי אמ' רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה בשרה וכו' וכך פסק גם בעל הלכות גדולות כרבנן p. 48 דמכשרי וכך פסק גם רב' יצחק מפאס כרבנן וכיון שבני בבל נהגו בו איסור p. 52, דמכשרי אנן נמשכין אחר בני בבל והכל אסור בין דאקשתא בין דאיתרא וכך פסק הנו' ובעל ההלכות גדולות וכך כתב בעל הלכות גדולות והיכא דמידרסא p 61 חיותא צריכה בדיקה מכפא דכוותא עד אטמא בכל וכתב בעל p. 62, דוכתא בעל' דכי מינקיב וכו' ההלכות גדולות דכל היכא דצריכא בדיקה כגון דרוסה ונפולה או נשברה השדרה ולא ידעינן אי פסיק חוט השדרה אי לא כיון דצריכה בדיקה אי אבל בעל ההלכות p. 65, שחיט לה אסירא וכו' גדול' כתב והיכא דחותך מן הכחול ומן הכליות אסור באכילה וטרפה דתנן חותך מן העובר וכו' כתוב בהלכות גדולות וחגבים הללו אינן טעונין p. 82 שחיטה שהרי אחר דגים הוזכרן הכת' ואת תורת גם p. 94, הבהמה כמשמעה והעוף כמשמעו וכו' בהלכות גדולות מצאתי שפוסק כדברי המורה ונראה לי שאין שיטת התלמוד הולכת כן דהא רב דקאמ' ובעל p. 128, לה משמיה דרב הדר ביה וכו' ההלכות גדולות כתב דשמנונית דגיד בו נתבשלה ודברי רב חסדא פי' p. 136, או נמלחה אסיר וכו' בעל ההלכות גדולות כך אמ' רב חסדא אכל בשר אסור לאכל גבינה ודוקא בלא קינוח וכו' וכך כתב גם בעל ההלכות גדולות בהלכות p. 152 גיד הנשה שחיבר הא דתנן הכחל קורעו ומוציא and, את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו וכו' וכך כתב גם בעל ההלכות גדולות בהל' p. 155 דם כבד שנשלקה או נתבשלה אסורה היא גופה וסייג מצאתי (p. 37 Geonic Responsa), וכו' לדבריו בתשובת הגאונים ונכרין דברי אמת p. 39, ויש שאומרין שאם חסרו אונות הימין מצרפין לה

בהדיהו הואיל ויותרת היא ובתשובות הבבלים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני p. 66, והיכא דאשתכח דם בכוליא כתב בעל ההלכות גדולות דבריותא היא וכך מצאתי גם בתשובות הגאונים), Responsa by Rab Ṣemaḥ Gaon (p. 45 וכך מנהג בשתי ישיבות והאי דאמ' רבינא והוא דסביך בבישרא לא שנא בבשר שבין הצלעות ולא שנא בצלעות עצמן מא' טעמ' דרב נחמן דופן סותמתה סתמא קאמ' לא שנא בבשר ולא שנא בצלעות עצמן כשרה. וכך מצאתי גם בתשובות רב צמח גאון. ואין אלה אלא דברי נביאות לעקור שיטת התלמוד וסוגיא דשמעתא בלי שום ראיה שבעולם, והילכך כדברי המורה שהכשיר מסתבר and p. 38 וכך מצאתי שהשיב רב צמח גאון אונא דריאה דסמיכא לאומא דריאה ששאלתם רבותא היא ומגן (אהדרי וכשרה היא ולא צריכה מיפרקה ומיבדקה), by Rab Naṭronai Gaon (p. 121 וכך מצאתי בתשובות רב נטרונאי גאון זצ"ל וששאלתם דוכתא דלא שכיח לכן מילחא כלל אסור לבשל לאכלו צלי אי נמי צלי קדרא יצלו אותו עד שיזוב דמו ואחר כך יבשלהו בקדרה אבל לחלוט אי אפשר ואין אנו מחירין את ישראל לחלוט שאין הכל בקיאין (בחליטה ומתיראים אנו שמא יבואו לידי אכילת הדם), Rab Amram Gaon (p. 8 אבל בתשובת רב עמרם גאון מצאתי שגורס אמ' ליה ר' זירא לימרתנו רבי' מתנית' בסכין אחד ושני בני אדם ופסק הל' (כשמואל דאמ' בענן שחיטה וכו'), and Hilkhoth Bediḳah of R. Samuel b. Ḥofni Gaon (p. 41 ובהלכות גדולות ובהלכות בדיקה שחיבר רבינ' גם רבינו and p. 94, שמואל תולין הטעם וכו' שמואל כתב בהלכות בדיקה שחיבר אם נשבר (פרק האמצעי וכו').

The author quotes besides these the following post-Geonic authorities and works: (1) the early scholars of France (e.g. p. 143 כך ראיתי בתוב גם לחכמי צרפת הקדמונים דתרנגולת שנשלקה והלב והכבד בתוכה שאותה אע"פ שראיתי and p. 147, התרנגולת נעשת נבלה לחכמי צרפת הקדמונים שאומ' אם הכנים אדם כף (חולבת בתוך התבשיל של בשר וכו'); (2) Moses of Pavia (p. 38 וכן מורן בבי מדרשא ובתשובת הגאונים והלכות גדולות ותשובת הרב ר' משה מפביאה והוא נזכר בערוך כשאר הגאונים וכן נוהגין לאסור בכל מקום חוץ מאותן המקומות (שפשט היתר רבי' שלמה); (3) Rabbenu Hananeel (p. 37 וכפתרון רבי' חננאל מסתבר דמטריף כשהן זו על גבי זו ולא כפתרון המורה, and p. 125 וכך פסק גם רבינו חננאל דהיל' כרב אשי דבשר שנעלם מן העין אסור מדמקשה מינה באילו (מציאות ואונא); (4) R. Jacob b. Yaḳar (p. 36 הסרוכה באומא והיא אצלה מעשה בא לידי [כלומר לידי רש"י] ושאלתי את פי רבי' יעקב בר' יקר והתירה לי לאכול ויש שאוסרין והוא אמ' לי טעמו (וטעמן); (5) Rashi, generally styled המורה; (6) Alfasi, called מפאס לקח (7); רבינו יצחק בת' בלקח טוב סימן מובהק בדגים (p. 83 טוב (כל שהוזנב שלו שוים); (8) 'Arukh (e.g. p. 16 וכן פסק הערוך דליכא שהייה בעוף ובתוספתא דחולין נמי גרסי' אחד או רוב אחד בעוף אע"פ (ששהא לזמן מרובה וכו'); (9) Abu el-Walid ibn Merwan ibn Janaḥ (e.g. p. 104 וכן פירש בן (גנאח במחברת שלו שמריא הוא מין פר גדול; (10) Rabbenu Tam (p. 37 ועל אונא באומא שמכשיר המורה ראיתי שכתב רבי' תם בספר הישר כל המתיר אונא באומא אינו אלא טועה ומאכיל כתב רבי' תם או' ר' הסח, p. 113 טרפות לישראל בין שחיטה לשחיטה חייב לחזור ולברך, and ורבינ' תם פסק דלא קימ' לן כרב ודייק p. 125 (מדאמרי' ורב היכי אכיל בישרא); (11) R. Solomon b. Hayyathom (e.g. p. 126 וכך פיר' רבינו שלמה בן היתום ואע"פ שאין השיטה (מוכחת שֵׁם כך דשחיטה הוי סימן וכו'); (12) R. Judah b. Barukh (p. 40 שמעתי מפי מורי הזקן (שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בר ברוך וחביריו; and (13) R. Meir (p. 113 מפי הרב ר' מאיר (ונראה לי שהלכה כדבריו וכו').

The author pays special attention to the various readings in the Talmudic texts, e.g. p. 8, v. above, sub Rab Amram Gaon, p. 43 ונראה לי דגירסא משובשת היא זו מדאמרי' בגמרא אמ' ליה מר זוטרא לרבינא הא דרב נחמיה דבדיק, p. 67 לה בפשורי אנן אדרבא מתנינן לה וכו' וברוב ספרים כתיב ר' אלעזר בר ינאי ולא ר' ינאי, ויש ספרים שכתוב בהן רבינא סבר לה כרב p. 73 אחא בר יעקב ורב אחא לא סבר לה כרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר בהאי לישנא ומוכיח, p. 115 בפירוש דרבינא סבירא ליה דטריפה יולדת ונראה לי דחייב גרסינן גבי בלעתו הארץ כדגרסי' בגמרא, and p. 126 ומוקמינן לה בשירשומו ניכר וראיתי כת' שרבינו תם גריס אתא לקמיה דרב ולא אתא לקמיה דאביי והשתא מקשה תלמוד מדידי לדידיה.

The MS. is written in a Southern Ital. curs. hand of the 13th cent., and contains 191 pp. of 28 ll. to a p.

Scribe: *Judah b. Abraham.* The colophon reads: סליקו פיסקי חולין שחיבר הרב ר' ישעיה זצ"ל. וכתב יהודה בר אברהם נ"ע מילי?

Vellum and paper, $10\frac{7}{16}'' \times 7\frac{7}{16}''$.

Bibliography: מעט דבש, Oxford, 1928, p. 7 ff.

1011

יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains the catalogue of the Commandments, beginning with No. 85 (pp. 1–24), the general index of the work (pp. 24–26), the first book ספר המדע (pp. 27–164), and the second book ספר אהבה (pp. 166–254), ending with the second Halakhah of the ninth chapter הלכות מזוזה וספר תורה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 16th cent., and contains 254 pp. of 24 ll. to a p.

Scribe: *Se'adyah b. Abraham b. Se'adyah b. Me'oded Hallevy.* The colophon (p. 165) reads: שלים בסייעתא דשמייא בששה בשבא דהוא תשעה יומין בירח שבט שנת אלפא ותמני מאה ותמני עסר שנין לשטרות (= 1507) במאתא בית אנעם יהא סימן טוב על מריה דכתב יתיה ליה לנפשיה דהוא סעדיה בן אברהם בן סעדיה בן מעודד הלוי יזכה למהגי ביה הוא וזרעיה ו[זרע] זרעיה אנ"ס כדכת' לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה ויקיים עליו מקרא שכת' יברכך יוי וישמרך יאר יוי פניו אליך ויחנך ישא יוי פניו אליך ויחנך (!) וישם לך שלום שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני ברוך שסייעני להשלימו בר' הוא ובר' שמו.

Paper, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

951

יד החזקה

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains the enumeration of the 613 Commandments (pp. 1–30), index to the whole work (pp. 31–65), הלכות יסודי התורה (pp. 66–101), הלכות דעות (pp. 101–130), הלכות תלמוד תורה (pp. 130–152), הלכות עבודה זרה (pp. 153–200), הלכות תשובה (pp. 200–300).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 230 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 6\frac{3}{4}''$.

938

יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains the books מדע, אהבה, and זמנים.

The MS. is written in a Yemenite curs. hand of the 17th or early 18th cent., and contains 378 pp. of 35–36 ll. to a p., in two cols.

Owners: (1) *Solomon b. Joseph.*

(2) *Yaḥya b. Salem b. Ma'uḍa el-Mi'ayir.* The entry (p. 1) reads: האדא אלכתאב ליחיא בן סאלם בן מעוצה אלמיעאיר.

(3) *Yaḥya b. Yaḥya.* The entry reads: צאר הדא אלכתאב אלדי הוא רבינו אהבה מדע וזמנים רהן ביד סעיד אבן יחיה מן אכוה יחיה בארבעה . . . כל חרף ארבע? בקשה . . . בחצר מוסא בן שמעון ויחיה כאלה.

Paper, $12'' \times 8\frac{1}{4}''$.

606

יד החזקה להרמב"ם

Fragments of the Halakhic Code of Maimonides.

(A) הלכות דעות, ch. 5, 3 to ch. 5, 22 (pp. 1–4).

(B) הלכות תלמוד תורה, ch. 2 end to ch. 4, 12 (pp. 5–10).

(C) הלכות עבודה זרה, ch. 1, 4 to 4, 1, ch. 12, 1 to the end; and הלכות תשובה, ch. 1 to 3, 12,

and from the end of ch. 4 to ch. 8, 2 (pp. 11–42).

(D) הלכות ברכות, from the middle of the second chapter till ch. 11 near the end (pp. 43–68).

The fragments are written by two different Yemenite semi-curs. hands of the 16th and 17th centuries, respectively, and contain 68 pp.

Paper, $9\frac{5}{8}'' \times 7\frac{9}{16}''$.

950
יד החזקה להרמב"ם

Fragment of the Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות תפלה וברכת כהנים from chaps. 5 to the end, with the exception of a part of ch. 10. The section תפלין ומזוזה up to ch. 10 ספר תורה וספר לא יאחוז אדם, the end is missing. The section ומרחיק מעט ועושה חוליה שניה בחוט beg. ציצית תורה בזרועו, and is complete till the end. The last section is הלכות ברכות up to ch. 10, with a few lacunae, some of them completed by a later hand.

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 106 pp. of about 24 ll. to a p.

Paper, $9\frac{5}{8}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

1012
יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות שבת (pp. 1–118), הלכות עירובין (pp. 118–147), הלכות שביתת עשור (pp. 147–152), הלכות שביתת יום טוב (pp. 152–183), הלכות חמץ ומצה (pp. 183–208), הלכות שופר וסוכה ולולב (pp. 208–231), הלכות שקלים (pp. 231–241), הלכות קדוש החדש (pp. 241–297), הלכות תעניות (pp. 297–312), and הלכות מגלה וחנוכה (pp. 312–323).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 323 pp. of 25–26 ll. to a p. P. 324 contains an Arabic poem in a Hebrew curs. hand, probably of the 17th cent., beg. אלהאני אבראהם פאלך פאל אלנבי. The poem has ten strophes, and each of them refers to one of the Patriarchs or Prophets, as follows: Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Moses, Aaron, Joshua, David, Ishmael, and Solomon (?).

Scribe: *Benaiah b. Zechariah el-Mergazi.* The colophon (p. 323) reads: שלים בעזרת שדי ב"ה במעלי שבא דהוא ארבעת עשר יום לירח ניסן שנת אתשע"ה שנין לשטרי (= 1464) במאתא עקאר יהא סימן טוב על מריה עמראן בן מחפוץ אלהים יזכיהו למהגי ביה הוא וזרעיה וז' זר' אנס"ו הכותב הקל בניה בן זכריה אלמרגזי אלהים ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי ונסתר [מעיני] כדכתיב שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני ויתקים עליו מקר' שכת' יבר' יי ויש' יא' יי פנ' אל' ויח'] ישא יי פנ' אל' וי' לך שלום].

Owners: (1) *'Imran b. Maḥfuḍ.*

(2) *'Oded b. Amram* (*'Imran*) [*b. Maḥfuḍ*].

Paper, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

1013
יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות אישות (pp. 1–130) from ch. IV, Hal. 7 till the end, הלכות גירושין (pp. 130–210) from the beginning till ch. XIII, Hal. 29, הלכות יבום וחליצה (pp. 211–251) from ch. II. Hal. 11 till the end, and הלכות נערה בתולה (pp. 251–278) from the beginning till ch. IV, Hal. 6. The margins contain glosses by later hands.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 278 pp. of 19–22 ll. to a p.

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 7\frac{3}{8}''$.

990
יד החזקה להרמב"ם

Fragment of the Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות מאכלות אסורות, chap. II, Hal. 21 (לוקה שלוש מלקיות ואם היתה יתר על זה מן המינין שנבראו בפירות וכו'), till chap. XV, Hal. 19 (אסור לבטל איסורין שלתורה לכתחלה וכו'). Part of chap. VI is wanting.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 48 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $8'' \times 5\frac{9}{16}''$.

939

יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains ספר הפלאה (2–128), ספר נזיקין (pp. 129–218), and ספר קנין (pp. 219–382). Of the first book we have שבועות ch. 1–11, 13 and ch. 12, 11–12; נדרים complete; נזירות ch. 1, 1–6, ch. 2, 11 to end; ערכים וחרמים ch. 1–2, 3.

Of the second book there remain נזקי ממון from ch. 7 to the end; גנבה the first two chapters and the first two Halakhoth of the third chapter; גזילה ואבדה ch. 3, the end of ch. 5, ch. 6 complete, the beginning of ch. 7, the end of ch. 8, and ch. 9; חובל ומזיק complete; and the first nine chapters of רוצח ושמירת הנפש.

The third book is represented by מכירה chaps. 1–25, and chaps. 29–30; זכייה ומתנה chaps. 1–3, 6 and chaps. 8–11; שכנים parts of chaps. 1, 2, and 4, chap. 6 to end complete; שלוחין ושותפין, complete; and עבדים the first four chapters incomplete.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent.. and contains 382 pp. of 24 ll. to a p. The colophon (p. 381) reads: ברוך מי שעזרני להשלימו ב"ה וברוך שמו ביום י"ם בירח אלול שנת אתת"ט לשטרות (= 1498).

Owners: (1) *David b. Shalom b. Abraham b. David b. Judah el-'Azeiri.*

(2) *Ḥalfon b. Shalom b. Abraham b. David b. Judah b. David b. Joseph el-'Azeiri el-Nejjar el-Ḥamdi.*

(3) *Yaḥya b. Musa.*

(4) *'Awaḍ b. Musa.* The entry (p. 382) reads: אשתרא יחיא ן' מוסא הוה ואביה עואץ פדו אותו מיד הכותי עלי סעיד בתמן קדרהו קרש ונץ פראנצי ובאן אלשרט בינהם אלא לחוק אלגוי פי גרימה אליהודי כאן אלגוי אלגרים וכאן דאליך אלתאריך יום אלכמים י"ד לחדש אב שנת תרין אלפין ותמנן שנין (= 1697) והכל קיים. The brothers Yaḥya and 'Awaḍ redeemed this book from the gentile 'Ali Sa'id, who probably robbed it from the first owner. The entries show that the book was returned not long after the purchase made by the two brothers to the rightful owner. The entries as to the births of Ḥalfon's sons read: (a) סימ' טוב מלפני מי שהשבין שבינתו במערב על שני צנתרות הזהב. נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב גם יי יתן לו הטוב ויהיו ימיו ושנותיו בנעים ובטוב ויהיו חייו כגן רטוב ויתעדן בטוב אמן. שלום בן חלפון בא"מ שלום ן' אברהם ן' דוד ן' יהורה ן' דוד ן' יוסף אלנגאר אלעזירי אלחמדי יש"ל אמ' ליל ששי כ"ז בכסלו שעת לבנה שעה א' שנת ב"ה לשטרי (= 1694) ואלקמר פי תלך אללילה פי אלאכליל יהא סימן טוב עליו ועל אביו ועל אמו ויתקיים עליו מקרא ש' יי ישמרהו ויחייהו וב"ו תב"א וי"ר ועוד וקיים עליו מ"ש כי ילד יולד לנו בֶּן־לוֹ־הַעֲשׁוּשִׁפּוֹ אל גַּאֲעֲשׁשׁ. ויקיים עליו מקרא שכתו' שלום שלום וכו' אמ' יי ורפאתיו ועוד יקיים עליו מ"ש שלום לך ושלום לעוזריך אמ' כי"ר. שמח לבי ויגל כבודי. ויזכני הש' ב"ה לראות ניני ונכדי (p. 382).

(b) סימן טוב וברכה נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב גם יי יתן לו הטוב ויהיו ימיו ושנותיו נעימים וטובים בגזירת מי שהוריד על הארץ רביבים ויהיו לו חיים ארוכים וימים טובים מלפני יושב כרובים אמ' שלמה ן' חלפון בא"מ שלום ן' אברהם ן' דוד ן' יהודה ן' דוד ן' יוסף אלעזירי אלנגאר אלחמדי יש"ל ליל א' עשירי באב י"ל שעת לבנה שעה ב' ואלקמר פי אלשולה שנת תרין אלפין ותרי עשר שנין לשטארי (= 1701) יהא סימן טוב על אביו ועל אמו ויקיים עליו מקרא שכתו' יי ישמרהו ויחייהו יאושר בארץ ואל תתניהו בנפש אויביו וי"ר ו"א ועוד יקיים עליו מקרא שכתו' כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי העשושפ"י אל גא"ע ש' ש' ועוד יקיים עליו מ"ש כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט יהיה בימיו אמכי"ר ישמח לבי גם

אלאכליל יהא סימן טוב על אביו ועל אמו אמן ויתקיים עליו מקרא שבתוב ה' ישמ' ויחייהו יאושר בארץ ואל תתניהו ב' א' ויתקיים עליו מקרא שכתו' הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועוד יתקיים עליו מקרא שבת' כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שבמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום אמן וכי"ר. ועוד יתקיים עליו מקרא שכתוב כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו אמן כן יאמר רחום. ובזמן שישראל עושין רצונו שלהקב"ה אינם תחת המזל קב"ה יפרוק יתן בעגלא ובזמן קריב אמן (p. 1).

Paper, 11″ × 8¼″.

983

יד החזקה להרמב"ם

A part of the Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות שכירות, chap. VIII to the end (pp. 1–15), הלכות שאלה ופקדון from beginning to end, with the exception of chaps. IV–VI (pp. 15–26), and till chap. XXIV with the exception of chap. XII (pp. 26–80).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 80 pp. of 23–26 ll. to a p.

Paper, 10⅜″ × 7$\frac{13}{16}$″.

629

יד החזקה להרמב"ם

A part of the Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות סנהדרין from chap. XIX to the end (pp. 1–16), הלכות עדות, with the exception of chaps. X–XV (pp. 16–44), and הלכות ממרים (pp. 44–56).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 56 pp. of 25 ll. to a p.

Paper, 9$\frac{15}{16}$″ × 6¾″.

אני בהיות בני על שמאלי וימיני וירבו ימיהם ושנותיהם בעזרת מי שאמר חי אני (p. 382).

(c) סימ' טוב וברכה. הקטן יהיה לאלף בעזרת מי שהוא לעמו מילף. נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב גם ה' יתן לו הטוב ויהיו ימיו ושנותיו בנעים וטוב ויהיו חייו כגן רטוב ויתעדן בטוב בעזרת מי ששמו טוב. סעדיה בן חלפון בא"מ שלום בן אברהם בן דויד בן יהודא בן דוד בן יוסף אלעזירי אלחמדי יש"ל אמ' יום ב' רביעי בחודש סיון שנת תרין אלפין ושבע עסרי שנין לשטארי (= 1706) בשעת חמה שעה ה' ואלקמר דאלך אליום פי אלנתרה יהא סימ' טוב על אביו ועל אמו ויקיים עליו מקרא שכתוב ה' ישמ' ויחיהו יאושר בארץ ואל תתניהו בנפש אויביו ויקיים עליו מקרא שכתו' כי ילד יולד לנו בנלוהעשושפי אל נאעשש והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ויקיים ע' מק' שכ' יברך את הנערים אמ' יקימהו לסעדיה"ו ויחייהו לחזות בנועם ה' שנקרא אני הוא (p. 1).

(d) נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב גם ה' יתן לו הטוב ויחייהו מי שנק' טוב בזכות משה ר' שהוא טוב ויתעדן בגן הטוב אמ' נס"ל אברהם ן' חלפון בא"מ שלום ן' אברהם ן' דוד ן' יהודה ן' דוד ן' יוסף אלנגאר אלחמדי אלעזירי יש"ל אמ' ליל ה' שעה ד' שעת לבנה ואלקמר פי תלך אללילה פי אלתריא כ"ט באייר שנת ב"כ לשטרי התס"ט ליצירה (= 1709) ויגלה מישיחנו מהרה. ונראה היכל ועזרה ויחזיר לנו תפארת ועטרה אמ' בחיינו ובחיי בנינו עטרת ראשינו יהא סי' טוב לנו ועל כל דורנו ויקיים עליו מק' שכתו' ה' ישמ' ויחייהו וא' בותחבא וכי"ר ויקי' עליו מ' ש' כי יילבנלוהעשושפי אל גאעשש ויק' ע' מ' ש' הקטן יה' ל' והלעאהבא ויקיי' עליהם מ"ש יברך את הנע' ויק' בה' ש' אמ' נס"ל (p. 382).

There is further an entry as to the birth of Solomon b. David b. Shalom, the first owner of our MS., which reads: סבחאן אלמעין ב"ה סימן טוב אנס"ל נולד הפרח הטוב הדומה לעין רטוב גם ה' יתן לו הטוב אמן שלמה בן דוד בא"מ שלום בן אברהם בן דוד ן' יהודה אלעזירי אלנגאר אלחמדי יש"ל יום אלאתנין ז' בחדש סיון שנת תרין אלפין וחמיש שנין לשטרי (= 1694) פי אלסאעה אלתאמנה בשעת לבנה ואלטאלע פי תלך אלסאעה אלנבהה ואלגארב סעד אלסעוד ואלשמס פי דאלך אליום פי אלהקעה ואלקמר פי אלוברה ואלטאלע פי דאלך אליום אלתרייא ואלגארב

625

שרח אלחיבור

An Arabic Commentary on the Yad Haḥazaḳah by Yaḥya b. Suleiman el-Israili.

The MS. contains parts of הלכות איסורי ביאה (pp. 1–12), שרח מאכלות אסורות (pp. 12–24), שרח תאני מסאל לקט מן (pp. 24–27), מאכלות אסורות שחיטה (pp. 27–30), in seven chapters with לקט מן הל' שחי' מן פרק ג' (pp. 30–53), containing ספר הפלאה, הל' נדרים, שבועות, and הל' נזירות (pp. 53–66), ספר טהרה (pp. 66–67), ספר הקרבנות (pp. 67–70), and ספר משפטים (pp. 70–71), the latter three are very fragmentary. The last page of the work contains explanation of words and a סואל וגואב, the beginning of which reads: פרק חמישי סואל כיף קו' הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה וכו' כיף אלמענא: אלגואב אעלם אן אלמצות תנקסם תלת אקסאם. The last page contains the words of the author Yaḥya b. Suleiman el-Israili, who writes: בשם ייי אל עולם אליך נשאתי את נפשי היושבי בשמים: טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף: טוב ייי לקוו לנפש תדרשנו: קאל אלחכים יחיא בן סלימאן אלאסראילי אנה למא כאן פי שנת אתשל"ח (= 1427) אל לאסכנדר דו אלקרנין ראית אן אשרח הלכות פי אלחיבור אבהמת ומעאני אנגלבת פיה גלילת אלקדר והי תחתאג אלי איצאח פגדדת המתי עלי דאלך וראית אן אשרח בחסב מא ענדי ודאלך בחסב קצורי ובחסב עול הזמן ומלכות הרשעה המחשכת עינינו פאן דאלך תאבע לאלגזא ואלעקאב אלי אן ארתפעת עגא אלעצאיה בחסב עונותינו ועונות אבותינו . . . תע' אן יכלצנא ברוב חסדיו כמא קאל ולייה ועבדה וחכיתי ליי המסתיר פניו מבית יעקב: ועלם אללה אן קד פיה מעאני לא יגוז וצעהא פי כתאב ולכן אלגת אלצרורה לילא תתלף בתלאפי אלדי לא בד מנה למן קד פעלתה בדרך רמז איצא אקתדית במן אוכא מני באלעלם והו שכר אלקדום אלשריף אלחכים רחמה אללה תע' אלדי וצע אלנקל ודאלך לא יגוז דברים שאמרתי לך על פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב לכן פעל דאלך לילא . . . גמלה ואללה אלמופק נחו אל . . .

The author quotes several times ספר המצוות of Maimonides (pp. 14, 19, 26, 27, 54, and 56), ערוך (p. 24), מדרש חזית (p. 24), מן גהה (p. 30 תרגום (p. 34), מדרש אלפקל ומעני (pp. 21, 64 רבינו יהושע (אלסריאני, and אכר דכרה רבי' יהושע פי אלמסאיל והו הדי קאל פי בלאר אלשאם יתקאל אלסחאב באלמטר ויקרב מע אלארץ בחית יד' ספאק אלגבאל אעלא מנה ויבקא אלסחאב דונה וירמון עליה אלתבן וגירה פענדמא ינחל ינול אלמטר ויסקט דאלך אלשי אלדי ירמונה עלי אלסחאב אלי אלארץ פלו פרצנא אנה ירמא עלי דאלך אלסחאב קמח ונול דאלך אלקמח מע אלמטר פוקע אלשך מע אלחכמ' הל יסמא לחם ממושבותיכם אם לא, 18 and 21).

Attention may be drawn to a passage on p. 58, which reads: קאל בפרק י"א מנהא (יד החזקה הלכות טלכים) וכל הדברים האלו שלישוע הנצרי ושלוה הישמעלי אינו אלא כדי לישר הדרך לימות המלך המשיח אלדי הוא משוגע מים חית מים דל לאנה מע אנה קד כלק אומות העולם טלבא באלתשבה בתו' ולכן ואי נסבה ונעם מא קאל אלנבי ע"ה כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקדם (צ"ל תקום) אתך למשפט תרשיעי: פקו' כל כלי יוצר עליך אשארה אלי אלמלוך אלדי טלבו אבאדה ישראל באלסיף מתל עמלק וסיסרא ונבוכדנצר וגירהם כתיר: וכל לשון תקדם (צ"ל תקום) אתך למשפט תרשיעי: יעני אל מחאגגין לנא ירומון אבטאל מא באידינא מתל פרם ויון וישמעאל: והקב"ה יקרב קין גאלתינו ויצילנו מידם אמן נצח סלה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 72 pp. of 23 ll. to a p.

Paper, $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{1}{2}''$

Bibliography: M. Steinschneider, Arab. Lit., § 198.

1033

פירוש על מסכת נזיר

Commentary on Treatise Nazir.

The MS. beg. וחזר ואמר הריני נזיר דאתיא נזירות וחיילא על השבועה אדרבה ליפרוך מושבע ועומד הוא דאין מושבע מהר סיני גדול מזה שנשבע שישתה. לכך פר"ת דמושבע ועומד הוא בתמיה כלום' וכי צריך קרא לאסרו והלא אינו

מאה סותר הכל. פי' מן התורה אפילו לרב מתנה דמאה הוי כשלמים ר' אלעזר אומ' אינו סותר כי ואע"ג ז"ל פי' כן אין, and ends: אם שלשים הכחשה במונה דודאי כי אמ' ג"ד ר"ל א"ב. ופ"ה עוד דצ"ע דמשמע משיטתא דהכא דעד אחד אומר חמש ולא שתים ואחד אומ' שתים ולא חמש דהיינו הכחשה לדברי הכל וא"כ בביוצא בזה שעד אחד אומ' מנה ולא מאתי' ואח' אומ' מאתי' ולא מנה דמשמע דהויא הכחשה ל"ה והו'. הדרן עלך מי שאמר קמא ת"ל מרבה עצמה.

Ch. 4 (pp. 209–295) beg. פרק מי שאמר הריני נזיר תנין ושמע חבירו ואמ' ואני כולן נזירים. פי' זה אחר הראשון ואני ואחר אמ' אחר השני ואני לא"א ז"ל הותר הראשון פי' שהלך אצל חכם והתיר לו כולן מותרין שכלן נזירים בנזרו לא"א ז"ל הותר האחרון הוא מותר וכולן אסורין, and ends: שלא תלו נזריהם בנזרו כלל ל"ה והקו' פירש כפשטו כגון שנטמא אביו והפריש מעות לצפרין ואשם קרבנות של נזירות טמא ומת מהו שיוסיף הבן על אותן מעות להביא קרבנות נזירות דטהרה שלו ל"ה. וגם פי' רי"מ כמו שפירשנו כבר בפי' שכתבו התוספות. הדרן עלך מי שאמר תניין. תהלה לאל יסוד הבנין.

Ch. 5 (pp. 296–319) beg. פרק בית שמאי. בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש פי' כדמפרש ואזיל ביצד שור שחור שיצא ראשון שיצא מביתי הרי הוא הקדש ויצא לבן בית שמאי אומרים הקדש פי' אותו לבן שיצא ראשון ובגמר' מפרש טעמא ל"ה ובתו' פירשו די"מ שחור שיצא שני אך לפי' ראשון יש סעד בגמר' דינר של זהב וכו'. וחבית של יין וכו'. ופ"ה והתו' דבע' למה לי תלתא בבי, and ends: אמר רב אשי כגון דאמ' הריני נזיר שנזירות הכל עלי פי' דאמ' ט' בני אדם שהתפיסו עצמן בנזירות בכוי ואמ' כל דין נזירות שעל כולכם עלי נמצא שעליו תשעה ספק נזירות ואם ירצה לתקן עצמו יאמר אם יש עלי תשעה נזיריות חובה מוטב ואם לאו הרי עלי תשעה נזיריות נדבה ל"ה. הדרן עלך פרק בית שמאי תהלה לאל, v. Tos. p. 34 a, where this passage is given *verbatim*, s.v. כגון דאמר הריני נזיר, and v. also the reading of our MS. רב אשי instead of רב ששת in the ed.

Ch. 6 (pp. 319–433) beg. פרק שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת והיוצא מן הגפן פי' הטומאה כדכתיב על כל נפשות מת לא יבא והתגלחת כדכתי' קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו מושבע ועומד דנהי דכתי' זכור את יום השבת היינו קדושה בפה ודנהי דדרשינן זכרהו על היין הוי אסמכתא בעלמא לשון פרישת אבא מרי ורבי ואמ' רב המנונה היינו טעמא, and ends: זלה"ה דמחסרא קרבן כלום' מה מפטרה בקרבן אחר לפי שמחסרא קרבן של לידה ולא יבא עליה שעה ראויה להביא קרבן של ראשונה דבכל קדש לא תגע ואל המקדש לא יבא עד מלאת ימי טהרה דהואיל דילדה שנית לא תוכל להביא קרבן של לידה ראשונה עד מלאת לידה שניה והואיל ולא הספיקה למלאת לידה שניה עד שילדה שלישית הרי לא היתה ראויה.

The first chapter ends (p. 76) with the words: לתו' למעלה הוא אומ' קיר קירות פי' דכתי' הננע בקירות הבית והוה ליה למכתב בקיר הלכך קאמר ארבע אבל ומראיהן שפל מן הקיר לא קא חשיב דאינו מיותר דלגופיה אתא. ואע"ג דדרשינן מינייהו איזהו קיר שהוא בקירות הוי אומר זו קרן זוית היינו משום דהוה ליה למכתב ד' זמנין, קירות ל"ה. הדרן עלך כל כנויי נזירות תל"י, v. Rashi, Nazir p. 8 b, where the same explanation is given with some variants.

Ch. 2 (pp. 77–170) beg. פרק הריני נזיר מן הגרוגרות. בגמרא מפרש אמ' ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן. פי' דסבירא ליה לר' יהודה דלא נחלקו ב"ש וב"ה באומר הריני נזיר מן הגרוגרות דלא הוי נזיר ולא נחלקו אלא באומ' בלבי שיהו הגרוגרות עלי כקרבן דב"ש סברי נדור הוי מן הגרוגרות וב"ה סברי אינו נדור ותימא דבפ"ק דנדרים דלר' יהודה אמר קרבן לא אמר כלום לר' יהודה אבל אמר כבר זה עלי קרבן הוי נדור, v. Tosafoth, p. 9 a, וקשיא אמר ר"י אף כשאמרו, and ends: על זה דבפרק קמא דראש השנה קאמר ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה סוף היום עולה לה בתחלתה וכו' דמשמע טפי ראוי לומר בסוף שיעלה לה מקצת היום מתחלתה. עוד יש מחלקים בפי' אחר דדוקא בזבה גדולה דכתיב ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואח"כ תטהר דין הוא שלא יהא יום שפוסקת בו עולה למנינו אבל בשומר' יו' דלא כתיב טהרה דמרבוי' דקר' דיהיה הוא כך לשון תוספות. הדרן עלך פרק הריני נזיר ת"ל.

Ch. 3 (pp. 171–208) beg. פרק מי שאמר הריני נזיר מגלח ליום שלשים ואחר יכולה מתני' הוי פרוש' בפ"ק לבר פרא כדאית ליה ולרב מתנה כדאית ליה. הרי נזיר מאה יום נטמא יום

כבן כ"ב שנה והעתקתיו לעת זקנתי וברוך העושה עמי להפליא אמן. There are several quotations which the compiler copied from his father's commentary on Nazir. A full list of these quotations shall be given here. P. 1 לכך פר"ת דמושבע ועומד הוא בתמיה כלום' וכי צריך קרא לאסרו והלא אינו מושבע ועומד דנהי דכתי' זכור את יום השבת היינו קדושה בפה ודנהי דדרשינן זכרהו על היין הוי אסמכתא בעלמא לשון פרישת אבא מרי ורבי זלה"ה, v. Tos. p. 4a, which agrees with the Tosafoth of our compiler's father. P. 3 מתני'. ה"ג הריני כשמשון בן מנוח בבעל דלילה. בפרישת אבא מרי ורבי זלה"ה פי' דדוקא כשאומ' ג' לשונות הללו הוי נזיר אבל בחד מניהו לא. Here again cf. Tos. p. 4a, s.v. כשמשון כבן מנוח, where this view is expressed in the following way: אבל בשמשון לחודיה לא סגי עד שאמר שלשתן כבן מנוח לחודי'. P. 5 ובשיטת אמ"א ורבי זלה"ה פי' כך וא"ת לימא דשאלה איכא ביניהו דנזיר שמשון ליתיה לשאלה ונזיר עולם איתיה בשאלה וכו', v. again Tos. p. 4a, s.v. מה בין נזיר שמשון. P. 9 ודילמא גוססין שוינהו ואפילו למאן דאמר לקמן פרק ג' מינין דכהן אסור ליטמא לגוסס הכא לאו גוססין ממש קאמ' אלא קרוב לגוסס ל"ה. אלא גמרא גמירי לה דקטלינהו ונגע בהן לאחר מותן ונהי דקסברי גוים אין מטמאין באהל במגע מיהא לא מטמאו לפא"א מו"ר זלה"ה, v. Tos. p. 4b, s.v. אלא גמרא. P. 17 לפרא"ם ז"ל ולרב מתנה קשיא סופא ביון דסבירא ליה דסתם נזירות ל' יום אמאי יצא כשיגלח יום ל' הרי לא השלים נזירותו. P. 20 האומר הריני נזיר שלשים אם גלח ביום שלשים לא יצא בשלמא לבר פדא וכו' אבל לרב מתנה דקאמ' מקצת היום ככולו קשיא לפרי"ש' אבא מרי ורבי זלה"ה. P. 25 מפי א"ם זלה"ה. ווה ביאור המאמר ולשון א"ם. P. 31 זלה"ה כך הוא. בשלמא לרב מתנה ניחא וכו' אלא לבר פדא קשיא פי' דלא היה צריך לתת טעם לומר דברי עבד יצא דהא דבעינן ל' יום אינו אלא מטעם גזרה ע"כ. P. 38 אבא מרי ז"ל פי' כן. ולשון פא"ם. P. 49 מלשון א"ם זלה"ה. P. 40 ז"ל כך הוא לא דכ"ע שלשים יום בעינן ואי קשיא לך א"כ אמאי לא אמרי תרויהו מעד מלאת דמפיק מניה ר' שלשים כיון דאמרת דלכ"ע בעינן ובפרישת א"ם ז"ל פירש כך P. 53 שלשים דהיינו טעמא דכשאמ' הריני נזיר ויום אחד וכו'

והיוצא מן הגפן כדכתיב וענבים לחים ויבשים אל יאכל ל"ה', and ends: ואית ספרים דגרסי אמ' קרא ונתנו על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתיב שלמיו ל"ה. סותר קרבנותיו כדמפרשי במתניתין ל"ה. דיקא נמי דמסתירת קרבנות איירי דמייתו ראיה לדבריהם ממה שאמרו חכמים הביא שאר קרבנותיו ל"ה. הדרן עלך פרק ג' מינין תהלה לאל סוג הסוגים למעלה מכל המינין המוריד לבאר שחת אפקורוסים ומיני'.

Ch. 7 (pp. 433–511) beg. פרק כהן גדול ונזיר אין מטמאין לקרוביהם כראיתא בפרשת אמור ובפרש' נשא ואל יטמא נזיר כדמפרש טעמא לפי שחמור הוא שמביא קרבן על טומאתו קדושתו ואין דנין ק"ו מהלכה. and ends: קדושת עולם פי' מכח חמור שהוא מהלכה למשה מסיני לא ק"ו נעשה ק"ו ת"ש רביעית דם ק"ו וכו'. הדרן עלך פרק כהן גדול תהלה לאל הגדול.

Ch. 8 (pp. 512–549) beg. פרק שני נזירים שאמר להם אחד וכו' וצ"ל דמיירי דלא [מכחישן] דאי מכחישן אותו לא מהימן כראיתא בפרק האומ' בקדושין דעד אחד בהכחשה לא מהימן מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומ' אם קרבן וכו', and ends: ובתום' פי' מגלח דתגלחות ש"מ כולהו משום מצוה ש"מ. דיש מפרשים דפשים הכי דכיון דכוללן יחד א"כ דמו להדדי ודכולהו בתער אף השלישית שהיא לספק נזיר טמא וה"ג ואי ס"ד משום עבורי שער טומאה הוא ואפי' בג' סגי וקשיא דמאי קא מייתי הלא בכל התגלחות יש לספק או במצורע או בנזיר טהור אף לשלישית לכ"ע כגרם קמיתא ופי' ראשון לתו'. הדרן עלך שני נזירים תהלה לאל.

Ch. 9 (pp. 549–568) beg. פרק הגוים אין להם נזירות. בגמר' מפרש מנא לן עבדים יש להם נזירות בגמר' מרבה להו את עבדו פי' שימחה האדון על נזירותו ובגמ' מפרש טעמ' שהוא מפר נדרי אשתו ועל ידי הפרתו תהא מותרת לשתות יין לעולם ואפי' לאחר שיגרשנה שהרי הנדר בטל לגמרי ולא יוחל לחול עוד ואינו מפר נדרי עבדו שאם ישחרר אותו יחול הנדר ל"ה. The last chapter is incomplete.

The name of the author or compiler is unknown. P. 50 we read the following interesting remark: סליקא שמעתתא דבעיא צלותא ואחזוקי ידא כי האי דבר פדא. ברוך העוזר יתברך שם יוצרי העוזרי. שעשה עמי רוב חסדים ופרשתי הפרק הזה עד כאן בימי ילדותי בהיותי

כי לא אמר עלי אבל אמר עלי אפלו לשון קרבן אוסר ע"כ, cf. with this Tos. p. 9 a, s.v. אמר, where the words of the compiler's father are quoted anonymously. P. 80 ע"כ מפרישת אבא מרי ורבי זלה"ה מלבד מה שכתבתי בו בשם ופרי' א"מ ז"ל קצרה וכך היא. P. 85 התוספות לאתשולי הוא דקא אתי לאו דוקא דלא שייך כאן שאלה אלא ר"ל חוזר בו תוך כדי דבור והוא סבור שתועיל כאדם שבא לחכם לשאול על נדרו וכו', v. Tos. p. 9 a, where we read: לאיתשולי קאתי לאו דוקא לאיתשולי דהא לא בא לשאלה אלא מתחרט וחזר בו כאדם שבא לשאול לחכם על נדרו מחמת חרטה שהחכם מוצא לו פתח דאמ' מנחה P. 86. וחרטה והוי נדר טעות ובטל מן השעורין דאע"ג דלא שייכי שעורין גבי מנחה דיביא מנחת חטין משום דגמר ונדר לשם חטין אלא שטעה דסבור היה דכי היכי דמנחת סוטה באה מן השעורין כך שאר מנחות נמי ואלמלא היה יודע הברור היה אומ' מן החטין בהדיא כלא"מ, v. Tos. p. 9 b, s.v. באומר. P. 87 כך לשון וא"א הגיה בספרו ואין. Ibid. א"מ ורבי זלה"ה שאלה בהקדש אלא אפלו כי אמר מן השעורים וכו'. P. 88 ע"כ מפא"מ ז"ל, v. Tos. p. 10 a, s.v. פרה זו, from which we may derive that the compiler's father was R. Perez b. Elijah of Corbeil, and consequently the compiler himself was Elijah b. Perez of Corbeil. To prove this assertion the text of the Tosafoth has to be put together with that of the MS.

דהוי נזיר שנים משום דמיד דאמ' הריני נזיר לחוד הוי נזיר וכי אמ' ויום אחד הוי כאלו אמ' הריני נזיר ליום אחד דמונה ל' יום כדלעיל. P. 54 ופיר' א"מ ז"ל בלשונו דסבר ר' דכיון דלא אמ' הרי עלי נזירות בשער ראשי דנזירות אריכתא ופא"מ ז"ל דה"ה דהוא ליה קביל עליה. P. 57 לאיתויי לא מהכא אלא בגמר' הסוגייא הביאה ולשון א"מ ומשני באתרא דלא מנו פרסי ז"ל כך. P. 64 אלמא מילתא דאית ביה קיצותא אינו נודר לנזיריות אל נזירות אריכא וא"ת א"כ כיון דבסוף העולם דמתניתי' אית ליה קיצותא ליהוי נזיר נזירות אריכתא כי הכא. Ibid. ואא"ז ל פי' דפריך אבריתא דהריני נזיר כל ימי חיי דהוה לן למימר דבכל ל' יום יגלח כמו בשער ראשי איכא לא לימני תרתי כי אין לנו. P. 66 עכ"ל להוסיף ממה שפי' קמ"ל כלא"מ זלה"ה. P. 74 ולשון פרישׁ' א"א ז"ל כך הוא אמאי לא ליחזיה פי' אמאי לא נסתלק מיד אחר הקשואין דס"ד דנזירות קביל עליה וכל חד וחד נזירות באפי נפשיה. P. 75 ולשון א"מ ז"ל הלקטי קייץ והוא גלים מהתאנים דהלקטי לשון גל כדאיתא בסוף מנין הילקטי, v. Tos. p. 8 b, s.v. מסכת שבת ע"כ. לפאמז"ל וכבר פרשתיו לעיל במתניתין P. 76. ולשון א"מ ז"ל לא אמרו אלא באומ' תרי P. 77 הן עלו (צ"ל עלי) קרבן כלום' הגרוגרות אסורות עלי כקרבן וא"ת והא הריני נזיר קתני וי"ל דנזיר משמע לשון הפרשה וקאמר הריני מופרש מהן אבל דיני נזירות אין עליו כלל. וא"ת הכא משמע דקרבן לבר אסור ובנדרים משמע דלר' יהודה לעולם אינו אסור אם לא אמ' כקרבן וי"ל דה"מ

Ed.

לכן נראה למהר"ף נ"ע דלפום ריהטא דמתני' משמע שהפרה עצמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני היה נופל בטוב בלישון ולכך נישנית במשנה לשון אני.

MS. p. 87.

שהיתה פרה רבוצה וא"ת והיכי משמע ממתניתין שהיא רבוצה. וי"ל דמשמע הכי מדקאמ' אם אינה עומדת כלום' כסבורה פרה זו שאינה עומדת כמו והאניה חשבה להשבר ולום' נראה לפי ענינה שאינה יכולה לעמוד הריני מבשרה. וא"ת היכי משמע הכי ממתניתין. וי"ל מדקאמר הריני נזירה דקאי אגברה דקאמ' הריני נזירה מפיק הא דר"ל דהני נזיר ממנה דנזירה ר"ל נזיר שלה כמו ממנה. וא"ת כיון דהריני נזירה קאי אגברא אמאי אמ אני לבסוף. וי"ל דכפל מילה הוא דאמר אני אהיה נזיר אם את עומדת. אי נמי אגב שטר דנקט במתניתין אמר אמרה דמשמע שהפרה היתה מדברת נקט נמי אני ע"כ מפאמז"ל.

פליגי עליה ואמרי דכי חזיא טמאה למפרע ומי סבר ר' יוסי הכי פי' דמכאן ולהבא מטמא זב וא"א ז"ל פי' ולכך Ibid. בעל שתי ראיות וכו' נקט בעל שתי ראיות דאי בעל שלש לא הוה חזי למיכל לאורתא עד יום שמיני שיביא קרבנותיו וביום שמיני לא מצי למנקט דא"כ היכי ליתני זב בעל שתי ראיות v. Tos. p. 15 b, s.v. וכו' לאאז"ל P. 164 לפאאז"ל. מאי למפרע וכו' Ibid. דתני ר' אושעיא הרואה בזב בשביעי שלו סותר את שלפניו פי' רש"י בפרק כיצד צולין לא ידענא היכא קאי סותר את של לפניו וצריך למנות ז' ימים אחרים ור' יוחנן לא יספור אלא יומו ב' ויחזור v. Tos. ibid., s.v. ויספור יום עכ"ל א"א ז"ל וא"א זלה"ה פי' יומו Ibid. ואף ר' אושעיא ומי לא יסתור שהרי היא ראיה ראשונה של זיבה ובפ' אאמז"ל פי' כן דאם P. 169 אחרת וכו' ראתה בלילות סוף היום הוה סליק לה לשמור כדפי' והתוספות ופי' א"א ז"ל דמאי דנקט אפילו P. 171 שהה שם שלשים משום דסד"א הואיל ושהה שם כ"ע לא P. 174 ימי נזירות דיעלו לו מן המנין פליגי דחיילא פי' כשיטהר בלא חיילות נזירות פעם אחרת להכי שביעי עולה לו מן המנין לאאז"ל. והקו' פי' דחיילא לעניו שאינו צריך לחזור ולהזיר ואאז"ל פירש הא מלקא לקי אף P. 175 וכו' תוך שבעה דאי לקי קודם הוה ליה למתני אינו וא"א זלה"ה פירש בקלקולא שמקלקל P. 179 לוקה ומיומא עצמו במזיד דנטמא דאיירי הוי בנטמא והתו' ואאז"ל פי' הכי דה"ה P. 180 בשוגג עכ"ל דמצי למיבעי לה הכי בנכנס בשוגג באהל המת לא"א ז"ל P. 181 והתרו בו לפרש מן הטומאה ודין הוא גמרו ימי טומאתו מגלח ומביא קרבן אף ימי חלוטו מגלח ומביא קרבן פי' והואיל P. 184 לא"א ז"ל P. 182 והושוו בזה וכו' ה"ג הכי נמי מסתבר' ימי חלוטו וכו' והא כתיב Ibid. וכבס בגדיו וגלח כל שערו לא"א ז"ל ימי חלוטו שאין ראוי לתגלחת טומאת נזירות כי אם מצרעתו שאם נטמא במת בתוך ימי חלוטו יגלח תחלה לסוף ימי חלוטו לא כ"ש שלא יעלה וא"א P. 189 לא"א ז"ל. ויש ספרים דגרסי וכו' ז"ל פירשה בלשון זה גופא. וא"ת היכא קאי דקתני גופא וי"ל דקאי אדלעיל דאמ' רב חסדא משכחת לא"א ז"ל P. 190 לה בגון שנטמא בשביעי וכו' עד שיביא חטאתו פי' אבל הביא חטאתו אע"פ שעדיין לא הביא אשמו אם נטמא מביא קרבן באיזה P. 193 שני דקסבר אשם לא מעכב לה נפש חטא אם ר"ל שנטמא לא הוה למימר על

ואא"א ז"ל פי' דתלמודא פריך לה לקמן Ibid. ואמז"ל פי' כן הכי קתני עומדת מאליה P. 91 והכי גרסינן ודלא פריך כ"א מאליה דלא תנן מאליה במתניתין כ"א עומדת לבד אבל לא גרסינן וזה לשון P. 95 מי קתני ועמדה מאליה וכו' פרישׁ' אבא מרי זלה"ה דאמר הריני נזיר מיין והיינו דקאמ' הריני נזירה ר"ל הריני נזיר מיין v. Tos. בשבילה אם לא עמדה ועמדה מאליה וכו' וא"א P. 97 ואמר הריני נזיר p. 10 b, s.v. ז"ל פירשה כך אלא אמ' רבא כגון דאמ' הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה פי' והשתא מפליג להו P. 98 לא"א ז"ל P. 99 רבא בעמידת פרה חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה ומאי דקאמ' ר' שמעון מתיר קאי אתרי בבי לא"א ז"ל דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דמיירי דאמ' הריני v. Tos. p. 11 a. נזיר חל חליו כל הני נזירות וכו' ואח"כ אינו מועיל תנאי אבל הכא לר' P. 100 שמעון בעי שיזיר מכולן וכיון שהוציא אחד מן הכלל אינו נזיר לא"א ז"ל P. 104 אריאשא כיון דנדר מח[מ]רא אריכות לשון בעלמא הוא ועיקר התרוץ מסופא כדפי' לא"א ז"ל P. 107 וכן נראה לשון א"א ז"ל שפירש כן בלשונו עלי בהאי מילתא קאמ' כלומ' כמו כן עלי חובה כמו שאמ' חבירי לגבי הא ובכולי מילתא הוא P. 111 לא"א ז"ל אמר ליה קאמינא אסורא דלא נייד. פי' דאשה לא ניידה אבל קבועא בביתא דכל כבודה ובפרישת P. 118 בת מלך פנימה וראוי לקנוס וכו' אבא מרי זלה"ה כמו שקבלה מרבותיו לא פי' כמו שכתבתי למעלה אלא פי' כן דק' דאדם שיש לו קמח בתוך ביתו היאך יכול לעשות חבירו שליה וא"א ז"ל פירשה P. 122 להפריש חלה וכו' כך. וקשיא דמפר לה איהו מיד וי"ל דאינו רוצה להפר כל זמן שיהיה בעיר פן יהיה קטטה ביניה'. ע"כ, v. Tos. p. 12 b, s.v. טעמא דכתב P. 129 ופא"א ז"ל ואחר שישלים נזירות בנו יגלח דמשלים נזירות ראשון וא"ת והא אמרינן לקמן דאין תגלחת וזה לשון פרישת P. 131 פחותה מל' יום וכו' א"א ז"ל לא הפסיד כלום פי' דכיון דל' יום דבנו כלים בתוך ימי נזירותו יעלו לו לנזירות בנו וכו' וא"א ז"ל פי' דלאחר שבעים סותר כגון P. 132 דנולד ביום שבעים ואחד דאז אינם כלים בשוה כל"ה ולעיל פירשתיו כמו שפי' א"א זלה"ה P. 133 ופי' א"א ז"ל דאסופא דרישא דמתניתי' P. 145 קאי כדפי' משום דארישא דמתניתין דהריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן התחיל מונה את שלו וכו' לאאז"ל ורב כר' יוסי סבירא ליה ורבנן P. 163

עוברין פי' אין התר מצטרף לאיסור (p. 330), עוד מצאתי שהקשו בתוספות על מאי טעמא לאו וכבר (p. 335) משום דהתר מצטרף לאיסור וכו' כתבתיו לעיל הקושיא והתירוצים ומצאתי כתוב בתוספות שכתבנו כל הסוגיא כמו שפירשה הר"ם ואני כתבתיה כל לשון רש"י שפי' בה בפרק אלו עוברין וכל מה הקו' והתו' וכל מה שנראה לי כן היה נראה לי הגרסא (p. 359) להוסיף עליהן וכו' ואח' כן מצאתיה בספר אחר כתיבה כך לישנא ולי נראה (p. 430) אחרינא אמרי אמ' רב וכו' ולא נהירא לי (p. 438) דבג"ש דאינה מופנה וכו' לומ' כן דנימא דנחלק באהל זרוק בין מת לארץ העמים וכו' (p. 501).

The compiler quotes frequently Rashi (pp. 30, 242, 244, 322, 331, 333, 334, 338, 345, 359, 363, 397, 448, and others), used the Tosafoth of Rabbenu Tam and R. Isaac (ר"י). Besides these we find the views of R. Jekutiel (p. 5 יקותיאל היכי והקשה הר"ר דבעי למימר דר' יהודה סובר כר' יעקב דלא בעינן (רבר הנדור ותנן בפרק ד' נדרים וכו' R. Joseph of Orleans (p. 117 ואומ' הרב ר' יוסף מאורליינש דמ"מ שליח מצי משוי הואיל דביד המשלח לקנות כך (עיסה להפריש וכו'), R. Nathanel (p. 287 הגרסא מכאן ועד המשנה כאשר כתבה הר"ר יצחק מאיברא מפי הר"מ אחיו על פי' נימוקי ר"ת ופירושו כאשר מצאה רבינו נתנאל בכמה ספרים (ע"כ פי' רבינו נתנאל ז"ל and p. 292), ישנים ובפרישת (ראב"ד, p. 323 R. Abraham b. David הראב"ד ז"ל בריש ת"כ ראיתי מתוך דעתו שחושב (לכלל ופרט מדה בפני עצמה וכו' R. Joseph of Jerusalem, or קלצין (p. 88 ופי' רבי' יוסף איש ירושלם דה"פ ממתניתין אמר האדם כשראה פרתו רבוצה כמדמה דאמרה פרה זו הריני נזירה וכו' ודחק דלפי' רבינו יוסף ניחא וכו' ונ"ן לפי' p. 92 ועוד הקשו בתוספות קשה p. 122, רבינו יוסף לרבינו יוסף קלצין מ"מ יפר לה איהו בשעת דברו והקשה הר"ר יוסף קלצין and p. 350, לשליח וכו' איש ירושלם אכתי היכי ילף נזיר מגעולי גוים מה לגיעולי גוים איכא למיפרך מה לגיעולי גוים (שכן אין התר לאסורן and Rabbenu Hananeel ואפלו לר"ח שפסק כלותה ואכלה ונשאה (p. 243 בעל יורש הוי ופרע היינו דוקא מאותה נכסים ור"ח גרים בחמור שהכניסה לו and p. 353, וכו' שבהם).

The compiler more frequently made use

הנפש דעלה קיימינן לא"א ז"ל. תפ"ך. ולי נראה דמשום מה שנטמא לא הוי ליה למיקרי חומא לא"א ז"ל וקתני עד שיהיו לו ימים P. 196. וכו' ובפרישת א"מ ז"ל פירשו כך P. 205. ראשונים וא"א ז"ל פי כן P. 208. י"ד ול' יום מיבעי ליה. אין הכחשה במנכה דודאי כי אמ' ג"ד ר"ל א"ב P. 209, v. above, beginning of ch. 4. P. 210 אבל אם איתא דלאחר כדי דבור מהני הוה ליה למיתני אף הרביעי כדי לא שמעינן שמדפיסין אף ולאאו"ל P. 228. לאחר כדי דבור מלאאו"ל וחברתה אסירה לפי שהיתה ראשונה בכל דין נזירות עד ההפרה וההפרה אינה מועילה לשניה ולשון א"א ז"ל הוי כיון דמיירי P. 291. וכו' דלא ברקוהו כי אם לידע אם היה בן עונת נדרים ולשון א"א ז"ל Ibid. ע"כ היה בתחלת י"ג וכו' הוא כך היאך היה הדבר להביא קרבנות דלר' ודאי כשברקוהו כדי לידע אם הביא שתי כך הגרסא בקצת ספרים P. 393. שערות וכו' כאשר כתבתה ובקצת ספרים גם כפ"ה והתו' גרסי ואבא מרי ורבי זלה"ה כתבה כך בספרו או ששיירו שתי שערות לא עשה ולא כלום אמ' רב אחא ומכתב P. 404. בריה דרב איקא זאת אומרת וכו' אבא מרי ורבי כך דאיצטריך לאצטריך לאשמעינן דמטמא לנגעים משום דסד"א דמצורע חשוב כמת וגם מטמא באה לכמת וכו'.

The compiler mentions his own opinion or his views in the following terms: וכן פרשתיו במתניתין ודר"ל קמ"ל כבעל דלילה וכמי שנקרו דצריך לומ' חדא מהני עם כשמשון בן מנוח (p. 3), ונ"ל לי דפריך משום דיש לנו לעשות הג"ש ונ"ל דלכך נקט תלמודא (p. 11), טפי מב' ימים דהויא ליה כפרה עם מגלח ומייתי קרבנותיו משום ונ"ל דהטעם הוי משום דאמרינן (p. 17), דהכי קאמ' ועדיין יש לנו (p. 52), ספק נזירות להקל וכו' לדקדק על מה שפירשתי דבבעיא דנזיר שמשון מספק הוא מי משניהם ידדה האחר מפני שאם נקיים נזירות סתם דמעכשו יבטל נזיר שמשון ופי' רש"י שכך כותבת לו כל אחריות דאית (p. 141), לו (צ"ל לי) עלך מן קדמת דנא הכל קבלתי כל"ה. וזה הלשון העתקתי מפרק המקבל וכן כתב רש"י ולשון הקו' לא העתקתי כנראה לי (p. 242), התם פרישה לי מעולה זו יותר אך מעט מדברי הקו' ומלשון א"א ז"ל הוספתי בה כמו שהעתקתים לעיל ולי נראה דלפי' גרסא שכתובה בספרים (p. 292), שלנו לא קשי' מידי שהם גורסין הפך וכו' אכתו' פי' שמועה זו בלשון רש"י שפירשה בפסחים בפרק אלו

of the Tosafoth Evreux which are not known from any other source. These Tosafoth furnish the commentaries of R. Moses and his brother R. Isaac of Evreux. The former occurs on the following pages. P. 5 ותרץ הר"ם דלא דמי דאע"ג דסבירא ליה לר' יהודה שאין מתפיסין בתרומה דאפלו הכי מתפיסין בבכור ופי' הר"ם דבמתניתין נמי הוי כמו P. 105 וכו' נדרי אונסין משום דטעמא דנדרי אונסין הוי פי' P. 112 משום דאין פיו ולבו שוים וכו' הר"ם דה"פ אנא אמינא אשה דלא ניידה שבשעה שקדשה השליח היתה קבועה אבל עוף בשעה שפרח והר"ם מפרש סוגיא P. 261 היה ניד ולא קבוע הכי אלא מעתה מעות ולא עופות דקאי אהא דקתני לעיל גבי שאר חייבי קינין סתומין יפלו לנדבה וכו' P. 263 כך פי' הר"ם ל"ה P. 285 ונראה להר"ם דודאי דרשה גמורה היא לענין שיהא תקנה לספק יולדת במה שמביאה חטאת העוף. P. 287, v. above, sub ר' נתנאל P. 329 ופי' הר"ם דיש לתת טעם לדבר לפי מה שפי' רש"י בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי הפרט פירושו של כלל ומבטל הכלל לגמרי וכו' דקשי להר"ם איך נימא דילקה ודהתר P. 335 ואומ' P. 337 יצטרף לאיסור להלקותו וכו' הר"ם דמדקאמ' התם רבנן בפרק אלו עוברין על חמץ דגן גמור חייב כרת על ערובו בלא כלום משמע אפי' האכל הרבה מן הכותח דאמרי דלא וע"ק להר"ם דבסוף שמעתין P. 353 מחייב וכו' דייק השתא אסור והתר מצטרף אסור לאסור מבעיא וכו' P. 359, v. above, the paragraph in which we gave instances for the compiler's method. P. 360 אומ' הר"ם דבסומקתא אירי שפיר בפלוגתא צריך שיהא בהם כדי רביעית. ועוד תרץ הר"ם דלמאי דבעי למימר בפרק P. 387 ב' נזירין אהך בריתא דראשו דהקפת כל הראש ובתוספו' תרצו בשם P. 391 לא שמה הקפה וכו' הר"ם דלרבנן ניחא דחזינן דרחי עשה דהקפה דעשה דדחי בעלמא לא תעשה אם לא השוה בכל דנהי דלאו דהקפה הוי אינו שוה בכל וכו' P. 403 ואומ' הר"ם דאע"ג דגבי בית המנוגע אמרינן בפרק השוחט דידיו טמאות מדרבנן P. 416 ונראה להר"ם לפרש דחבריה דר' נתן היו סבורים דמה שפירש בבריתא שער ניקנור כיצד הוא בא כך P. 433 אלא א"כ טבל והעריב שמשו וכו' והר"ם פי' דקולי קולי קתני P. 437 פי' הר"ם וקאמ' שאין קולא במשוח מלחמה מבסגן אלא זאת שיטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן P. 446 ונראה להר"ם דע"כ צריך לומ' ראית ליה לר' עקיבא דג"ש שאינה מופנה כי אם מצד אחד וקשיא להר"ם מאי P. 531 דלמדין ואין משיבין פריך למה לי למכתב זקנו הא והא איצטריך לאשמעינן וכו' The latter is mentioned in the second half of the MS. on the following pages. P. 287, v. above, sub רבינו נתנאל. ואומ' הר"ר יצחק מאיבר"א דאין לתמוה P. 289 מנין לו להאי מקשה דאם גדול ר"ל בהגעת נדרים דאין אנו צריכין לאותו טעם שפירשנו וכו' P. 313 והקשה הר"ר יצחק מאיור"א א"כ מאי מותבי ב"ש לכ"ה על מאי דאמרי ב"ש הקדש בעלמא הקדש והקשו בתוספו' בשם הר"ר יצחק P. 318 וכו' מאיור"א דשביעי נמי משכחת לה כגון שאמר ואומר הר"ר יצחק P. 335 הריני נזיר ודאי צ"ע מאויר"א אחיו של הר"ם דודאי השתא דס"ד דטעמא משום דהתר מצטרף לאיסור נוכל לומר דסבר דטעם בעיקר דאוריתא ולא נתבטל וכו' וקשה להר' יצחק מאויר"א דלהדיא נמי P. 346 דהמ"ל במין שאינו מינו כ"ש שיש לחכמים להחמיר ותרץ P. 347 במין במינו ותרץ הר"ם דלא דמי הר"ר יצחק מאיוויר"א דאי מחמץ בפסח ליכא למילף במקפה משום דאיכא למיפרך מה לחמץ שכן חייב כרת או שכן אסור בהנאה וכו' P. 370 ואמ' מהר"ר יצחק מאוירא דכל זה מדברי רבא דמותיב לרב אשי ומפרק ליה הכי אלא לא תרוץ ובתו' פירשו כן ואומ' P. 375 דתנא ושייר וכו' הר"ר יצחק מאויר"א דדוקא אם שייר בו כדי לבוף אך אם שייר פחות אינו חשוב וכו' P. 404 והר"ר יצחק מאויר"א פי' דבת"כ כתוב כך במותם לא ימא אבל יושב הוא בהספד ובשורה לתו' ופי' בתוספו' ואומ' הר"ר יצחק מאוייר"א P. 415 דנפקא מינה במאי דקאמ' דטבול יום כזב דמי לענין דאין שוחטין וזורקין עליו וכו' P. 426 והר"ר יצחק מאויר"א דשמא דהואיל וסתר לתגלחת משניזרק אחד מן הדמים אולי לרבנן סגי בסתירת ובתוספות פירשו דאומר P. 434 ז' ל"ה ותו' הר"ר יצחק מאיור"א אחיו של הר"ם דנוכל לומר דמיירי שנזדמן לשניהם מת מצוה ביום הכפורים ור"י מאוייר"א דבפרשת אמור מוכח דאין P. 438 כהן הדיוט לאחיו מאמו מהכא וכו' P. 475 ואומ' הר"ר יצחק מאיור"א דנראה ממתניתין דאהלות דהשוק הוי למטה מן הארכובה וכו' ופי' בתוספות דאומ' ר"י מאויר"א דלא P. 548 מהדר אד' תגלחות דמתניתין דאירי בספק מוחלט

ואומ' הר"י P. 559 .ובספק נזיר טמא וכו' מאויר"א הטעם משום דאמרינן פ"ק דנזירות כל דבר שאין הרשות בידו כגון דאמ' שבועה שאשתה וכו'.

Besides these Tosafoth the compiler used other Tosafoth on Nazir, some of which are introduced by the abbreviation תפ"ך. The compiler pays special attention to the readings and texts of the Talmud, and registers in many places the לעזים, v. p. 76 ולי נראה שהוא לשון קרוב ללשונינו שבלעז שלנו משנים תדור p. 447, ושלש אנו אומרין דו"ש מראיי"ש וצפיחית כמו p. 457, הוא כף קולל"א בלעז צפיחית בדבש שקורין ברישק"א בלע"ז, and ועוד פי' בערוך ל"א גביגלין קונטצדרא p. 463 בלע"ז ל"ה.

Attention may be drawn to p. 536 f, where we read: ובהלכות גדולות דמר יהודאי גאון ז"ל בהלכות נזיר אמר רב מקל אדם כל גופו בתער מתיבי וכו' ולפי גרס' הלכות גדולות משמע דאף בישאר אברים אסור להעביר בתער ובהלכות פסוקות דמר יהודאי גאון ז"ל שכת' רבינו יוסף יש בתוב כמו שכתו' בהלכות גדולות שלנו כמו שכתבתים לעיל אלא דלא גריס בהו אלא כי קאמ' רב במספרים אלא גריס כי קאמ' רב במספרים בלא אלא והרי לפי גרסת דגריס אלא הוי הפי' כדפי' לעיל וכו', v. Tos. p. 59 a, and סמ"ג, ed. Soncino, 1488, I, § 60, where we read: ובערוך גרסינן בגרסת הספרים שלנו אמנם בהלכות גדולות שכתב רבינו יוסף טוב עלם וכתוב בסופ' סליק סיפרא דרב יהודאי גאון והלכות נזיר אין בהן אבל כתוב בהלכות נדה גירסא זו אמ' רב מיקל אדם כל גופו וכו', from which we infer that R. Moses of Coucy used a different copy of the Halakhoth Gedoloth from that used by the compiler of this MS. and of the printed Tosafoth, which contradicts Rapaport's suggestion that the printed Tosafoth on Nazir are the work of R. Moses of Coucy.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 16th cent., and contains 468 pp. of 26 ll. to a p.

Scribe: *Solomon*, v. pp. 283 and 284, where the word שלמה is four times dotted.

Paper, $8'' \times 5\frac{11}{16}''$.

1027
פירושים על הש"ס

Commentaries on the Talmud.

The MS. contains commentaries on the following treatises: יום טוב (pp. 1–39), מועד קטן (pp. 41–88), יומא (pp. 90–122), and הלכות (pp. 123–159).

Tractate יום טוב beg. פירוש מסכת יום טוב בס"ד. ביצה שנולדה ביום טוב ב"ש או' תאכל מותרת היא באכילה אפי' בו ביום וב"ה אומ' לא תאכל בו ביום והא דלא נקט ב"ש מתירין וב"ה אוסרין לא קפיד תלמודא בכי הא אי נמי כי היכי דלא ניטעי למימר אסורה לעולם, and ends: בייתות. מלשון בית. משום סירכא דעור הבהמה נפשטה יפה יותר על ידי ההשקאה וכך היו נוהגין בבית המקדש כדתנן השקו התמיד בכוס של זהב. וצדקו דברי הרב הגאו' ז"ל במה שפסק בענין מוקצה דאסור בי"ט וכבר כתבתי במכילתין כמה ראיות כל אחת במקומה כדי לחזק דבריו. אע"פ שאינן צריכין חזוק ורבותי' הצרפתים ז"ל מתירין בין בייתות בין מדבריות כר' שמעון. סליק פירקא ומסכתא סליקא שבחא למרי שמיא וארקא בר"ח לב"א.

Treatise מועד קטן beg. פירוש מסכת מועד קטן בס"ד לימד על חולו וכו' דכל מקום שנ' השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה ר' יונתן אומ' קל וחומר וכו' כלומ' דלא צריך קרא דמק"ו נפיק לן ומה יום ראשון של החגים ויום אחרון שאין קדושה וכו', and ends: אמר ר' לוי מכאן ואילך עד שלשים לא שנא חיה שהרחם שלה פתוח לוב דמה וקרובה לבא לידי נוול ולא שנא שאר אשה אין משהין אותן. לפתוח ראשון בתורה ולברך ראשון בסעודה כל היוצא מבית המדרש לבית הכנס' ומבית הכנסת לבית המדרש כלומ' שעקר מאכתו תורה ותפלה זוכה ומקביל פני שבינה שנ' ילכו מחיל אל חיל מחיל של תורה לחיל של תפלה יראו פניו אל אלהים בציון והוא ציון של מעלה בדאמרי' ציון של מטה מכוון כנגד ציון של מעלה: סליק פרקא וסליקא מסכתא שבחא למרו שמיא וארקא בר"ח לב"א.

Treatise יומא beg. בס"ד כל עבדת יום הכפורים לא היתה בשרה אלא בכהן גדול בלבד ועל כן שבעת ימים קודם יום הכפורים הוה עובד מקצת העבודות כדי שיהא רגיל בעניני העבודה וכל

הביאו אוכל כללו של דבר כל מה שתלוי בחופה אסור בהנאה ובספר העטור כתובה החיצונה הזו ולא נמצא לאיסור הזה עיקר בתלמוד וגם לא נתברר טעמו אבל קבלה היא ונקבל בסבר פנים יפות. This is followed by two smaller notes, the first beg. הא דאפסיקא הלכת' במס' שבת צדדין אסורין צדי צדדין מותרין, and the second beg. מי שנשבע שלא יאכל דבר פלוני או שלא יעשה דבר פלו' ושמע חברו ואמ' ואני בן במוהו ואחר כך רצה הראשון להשאל על שבועתו וכו'. There are at the end two longer dissertations, the first of which beg. גרסי' בפ' השולח וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונין זה מזה כלומר שאין גופן קנוי כדמסיק התם, and ends: וכתבתי כל זה משום דנפק' לן מינה לענין דינא אם נתגיירו אם צריכין גט שחרור להתירן בבת ישראל. The last beg. צרכי חולה שאין בו סכנה אומ' לגוי ועושה ודעת האחרונים נ"ב דוק' לגוי מפני שאין שביתתו עליך אבל על ידי עבדים שלנו כגון ישמעאלים הללו שהן שלנו אסור לעשות על ידן שהרי אנו מצווין על שביתתן דבר תורה, and ends: והינו עובדא דר' מאיר דערק מעובדא דאחתיה דרביתהו דאמ' לההוא שומר אימ' אלהא דמאיר ענני ומתצלת ואעפ"כ שהיה נכון לבו ובטוח שינצל מידם שהרי גם השומר ניצל על ידו אפי' הכי ברח שאין קדוש השם במסירת ענינין כאלו כלל.

The author quotes the following authorities:

(1) ר"א, p. 26 אי נמי בגוי שאינו שרוי עמך בעיר אבל בשרוי עמו בעיר והפירות ההן מצויין שם מותר דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו וכל שכן p. 42; בזו של דבריהם ולקולא וכן דעת הר"א ז"ל וכת' הר"א ז"ל דהכא איכא מילי טובא שאינן צרכי רבים בהשקאת סוטה וטהרת מצורע ורציעת עבד והר"א ז"ל הקשה עליו (על הרב הגאון p. 46; וכו' עי' לקמן) דלמה מאריך בו ומרחיב בו כיון שלא דעת הר"א ז"ל דתנורי p. 49; לצורך המועד הוא מעשה הדיוט הן באותן שהיה דרכן לעשות בזמנן p. 50; וכן מגדל מהולתא דרך גדילה שהוא שינוי והר"א ז"ל דחכמים שערו הטורח כנגד ההפסד; והילכך במתני' דבית השלחין הוא טורח מרובה מאד וכת' הר"א ז"ל ודוק' מבוין אבל שוכח או p. 55 וכענין p. 56; מתעצל אין קונסין אותו על כך שכתבנו למעלה בשם הר"א ז"ל דשוכח או מתעצל אמ' רבא ibid.; אינו בכלל מבוין מלאכתו במועד שבעת ימים הללו היה טעון פרישה והיכן היו מפרישין אותו בלשכת פרהדרין דגרסי' בפ"ק דיומא אחר: and ends, בואת יבא אהרן אל הקדש שעבד כל העבודות כלן היה מקדש ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויוצא לביתו וכל העם מלוין אותו ויום טוב היה עושה לאוהביו על שיצא בשלום וצור ישראל יזכנו לראות משיחו בעטרת צבי נפך ספיר ויהלום ייי עוז לעמו יתן ייי יברך את עמו בשלום. To this treatise belong two dissertations. The first beg. חולה שיש בו סכנה מחללין עליו את השבת במאכליו ומשתיו ואפילו בעשיית רטיה ואספלנית וכיוצא בהן כמו שמוזכר בסי' שבת ובמס', and ends: הילכך בנדון שלפנינו שיש לפניו נבלה שצריך לבשל אותה ובשרה שאינה שחוט' מוטב לשחוט הכשרה ולבשלה דלא מיחייב בשחיטה זו מדאוריתא מאלו מאכילין אותו נבלה הילכך כשרה עדיפא זהו מה שנראה לי בכלל דברים אלו. The second beg. גרסי' בפ' יום הכפורים שאל ר' מתיה בן חרש את ר' אלעזר בר עזריה שמעת ברומי ארבעה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש אמ' לו שלשה הן ותשובה עם כל אחת מהן עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא זזו משם וכו', and ends: ובאמת שאף בעברות החמורות אע"פ שאינן מכופרות בוידוי מ"מ מועיל לו להקל בדינו שהרי זה תשובה במקצת ואבינו אב הרחמן הוא ורחמיו על כל מעשיו אף לרשעים שנ' חי אני נאם ייי אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה וכתי' השיבו וחיו זהו מה שנראה לי בכלל דברים אלו וייי הטוב יכפר בעד.

The first of the Halakhoth deals with the rules of כלאי כרם, beg. הזורע כלאים בכרם אסור בהנאה שנ' לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש וגו' וצריך לחקור מה הם הדברים המקדשין בכרם ומה שאמרו בנדה בגד והמותרין בו, and ends: שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור התם אבד שאני וכדקת' טעמ' שמא יקרע כסותו ויתלנו משם ויתפרנו בו הא לאו הכי שרי תדע דהא אסרו נמי למכרו לגוי ואלו היה בו ודאי כלאים מותר ודברים ברורין הן.

The next treatise beg. צ"ע מה הוא הדבר הנקרא חופה. ויש שהיו סבורין לומ' שהוא פריסת הסודר שפורסין על ראש החתן והכלה עד שמקצת המפרשים נ"ב פרשו מה שאמרו במס' קדושין כיון שפירם טליתו עליה אינו רשאי למכרה וכו', and ends: ושוב נמצא במסכת שמחות עושין חופות לחתנים אחד דברים שהביאו אוכל ואחד דברים שלא

יוסף דמטות שלנו של נסרים מסלק רגליהן ונסרים נופלין מאיליהן.

(3) אברהם בן דוד, p. 6 והראב"ד ז"ל פי' להקבר במועד ושאני התם דהוי טרחא רבתי ושם כת' הראב"ד ז"ל לא דוק; p. 42 הארכתי בס"ד כת' p. 43 חדתי ממש אלא אפילו כעין חדתי וכו' הראב"ד ז"ל כל היכא דתנינן מתקנין המקולקלת כגון והראב"ד ז"ל פי' p. 46 הא דאמה וההיא דעוגיות להקבר בו במועד ואפי' הכי אין בונין כוכין וקברות דאיפשר בקברות כעין שלנו שהיא חפירה בעלמ' אבל לענין אם צריכין אשתו ובניו לנהוג p. 59 p. 63 נדויו דעת הראב"ד ז"ל שאין צריכין וכו' וכן דעת רוב המפרשים והראב"ד ז"ל אסר עוד אלו דברי הר"ם ב"ן ז"ל p. 65 אפי' כלי פשתן והראב"ד ז"ל כתב בגמ' שיש תשלומין מדקת' וכן פי' הראב"ד ז"ל p. 68 בגמרא בסמוך ופי' הראב"ד ז"ל שעוקר שתי שבלים או p. 136 שלשה ושוקלן וחוור ושוקלם לחצי שעה וכו' אבל הראב"ד ז"ל כת' הוא שהרחיק מתחלה p. 140 ואף and p. 142 הראב"ד ז"ל התיר בהשגותיו לקחת ביצה חמה במטפחות של כלאים מידי דהוה אצררי דווי ותפס על הר"ם במז"ל, v. also sub. ר"א.

והר' אלחנן ז"ל הקשה p. 11 ר' אלחנן (4) עליו (על ר"ת) בירוש' דדמאי גבי אמ' רשב"ג שלח לי ר' יוסי ברבי אתרוג ואמ' לי זה בא מקסרין והר' אלחנן ז"ל כתב דהמעין היה קטן p. 19 וכו' וכו'.

והר' אפרים ז"ל אסרן p. 1 ר' אפרים (5) משום הכנה דמאתמל גמרה לה וכו' ואינו מחוור; והר' אפרים ז"ל דחה p. 4 כמו שהוכחנו וכו' ראיתו משום דכיון דידעי בקבועא דירחא הרי הוא וכן דעת רבנו p. 7 כבאו עדים קודם המנחה and אפרים.

(6) הרב הגאון, mostly Alfasi is meant, p. 4 כתב הרב הגאון ז"ל ושמעי' מיהא דבני ארץ ישראל צריכי למעבר שני ימים טובים של ראש השנה p. 6 תירץ שם הרב הגאון ז"ל דלהקבר בו אחר המועד ופסק הרב הגאון ז"ל כאבוה p. 8 דוק' קאמ' דשמואל מההיא דבפ' משילין ויש מן הפוסקים נ"נ חלוקים עליו מפני שלא נמצא שם בגרסאות כגון וכן דעת הרב הגאון ז"ל אע"פ p. 11 עסה וכו' שבתוספו' אסרו כל מלילה בשבת והתם מולל לרכך בעלמא קאמ' וכבר כתבתי שם זה בס"ד p. 12 ופרשה הרב הגאון במלח משום דכיון דרכה היא על הדרך p. 16 נידוכת היא היטב אפי' בהטאה לשוט דברי הכל אסור פי' הר"א ז"ל דהכא מירי כתב הר"א ז"ל p. 60 ביוצא מארץ לחוץ לארץ שענין הנזיפה אינה אלא הכלמה בעלמ' ומתחבא מבני כתב הר"א p. 61 אדם וממעט ברבורו ובעסקיו ז"ל נראה לי מפני שלא התרה בו תחלה שלא יאבל והר"א ז"ל החמיר עוד אפי' כל שלשים p. 63 וכו' מדתניא בשמחות שלשים לתספרת כיצד אחד שער ראשו וזקנו ואחד כל שער שבו ואין כל זה נכון וכו' והר"ם ב"ן ז"ל כתב שאין זה מחוור שהרי אמרו p. 66 אסור ברחיצה עד הערב וכו' וכן דעת הר"א ז"ל ואינו קורע פי' הר"א ז"ל בשהוצרך לכבם p. 68 מפני האונס וכיוצא בו אבל לא מן החפץ הפשוט והקשה הר"א ז"ל חליצת מנעל לא ליבעי דלא p. 71 וכתב הר"א p. 76 אשכחן ליה נמי בלא שבעה ז"ל דדוקא אחר שלשים דאביו ואמו אבל תוך שלשים דאביו ואמו אסור שהרי אפי' לישא אסור כדאמרי' וכן למדנו מההוא עובדא p. 77 כל שלשים לנשואין דאמימר דכשהוא קורע על השניים אם קרע שלא בפניהם לא יצא דהא כדאתא בריה חזר וקרע וכן כתב ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל והר"ם במז"ל אעפ"י כתב הר"א p. 81 שאין נראה כן מדברי הר"א ז"ל ז"ל דה"מ בין מיתה לקבורה או ששמע ביום מיתתו ובאחוי אלסבנדרי פי' הר"א ז"ל שהיא p. 83 וכו' כעין התפירה שלנו שוה מלמעלה ובולטת מלמטה תירץ הר"א ז"ל דשאני הכא שהשמועות באו p. 84 אבל אין טעמם מחוור לפי הסכמת p. 133 באחת הר"א ז"ל וכל האחרונים וצריך להחמיר למעשה. זהו אע"פ שאין p. 135 מה שנראה לי בענינן אלו נראה כן דעת הר"א ז"ל וכל זה מן העיקר שכתבנו ובזה p. 142 למעלה שאין מין אחד בלבד מקדש עמדו דברי הרב ר' משה ז"ל שאסר לקיחת ביצה חמה וכר' אליעזר שהלכה כמותו שלא כדברי הר"א והר"א ז"ל and p. 145 ז"ל והנה אמת הנה נכון השיג עליו (על הרמב"ם) כלשון הזה היה לו לומ' שאינו טוב.

(2) אבאמרי בר יוסף, p. 68 וכת' הרב אבאמרי ב"ר יוסף ז"ל הא דאמרי' על אביו ועל אמו מחליף וקורע דוק' מחליף אבל לובש בגד אחר על גביו אין נראה שיהא צריך לקרוע וכו' ויש מי שלשה ימים הראשונים אסור p. 75 שחולק בזה בשאלת שלום כתב הר' אבאמרי ב"ר יוסף ז"ל כשאומר לאחרים היאך אתה שרוי בשלום וביוצא בזה אבל אם אומ' לו יבא עליך שלום או לך לשלום פי' הר' אבאמרי ז"ל דוקא שרוב p. 82 מותר חכמתו ממנו כדאמרי' גבי אבדה במציעאה ואינו ולר' אבאמרי בר' נראה בעיני וכו' and p. 86

ואפי׳ p. 7 ; והכי מוכח התם כדברי הגאונים ז״ל למאן דתני לה משמיה דר׳ יוחנן הא איכא רבה ואיתימ׳ רב יוסף דקימי כותיה בגמ׳ וכן כתבו משם הגאוני׳ ז״ל ויש פוסקים כשמואל דרב כהנא ורב ערדלים פרשו משם p. 13 ; יוסף משמע דסברי הכי ; הגאונים ז״ל מין בגד שרגילין לתתן בשולי מנעליהם ואם נסתפק אם באו מחוץ לתחום לדעת רש״י p. 26 ז״ל בשבת פרק השואל אזלי לקולא שפי׳ שם גבי חלילין חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ולקולא ולדעת הגאונים ז״ל אסור מספק וכן ראוי להורות ושם הרב הגאון p. 35, v. above sub ; הארכתי בס״ד ומ״מ לפי דרכנו למדנו שהוא מותר לקנות p. 49 בציר בחול המועד אע״פ שימצא מהם אחר המועד כל שנראה לו שעכשו יקח בזול יותר ועל דרך זו נראה שהולך הר״ם ב״ן ז״ל והרבה מן הגאונים p. 55 ; ז״ל אסרו והמחמיר תבא עליו ברכה והגאונים ז״ל נראה שמפרשין שאוסרין אותה עליו לעולם וכן כת׳ רב פלטוי ז״ל מהו יאבדו דמאבדין להו מניהו בידים וכתב רב נטרונאי ז״ל והיכא דליכא ממונא למקנסיה כגון חיט או סופר או וכתבו הגאונים ז״ל והוא שהתירו p. 62 : אורג וכו׳ ונראין p. 67 ; שלא מחמת יראה ובדעת נוחה דבריהם (של רבותינו הצרפתים) להלכה מיהו אנן כתבו הגאונים p. 71 ; בתר הגאונים ז״ל גרירינן ז״ל דבמוצאי הרגל אינו קורע מדאמרי׳ בגמ׳ קריעה ומקצת מן הגאונים p. 76 ; בלא שבעה מי איכא ז״ל השיבו שיש מקומות מקילין ליכנס שם כל שלא הא p. 80 ; יסעדו בו ויש מחמירין שאין נכנסין דתנן אין קורעין ולא חולצין וכו׳ אלא קרוביו פרשוה אבל הגאונים p. 109 ; הגאונים ז״ל בחול המועד ז״ל ורוב מחברי סדר העבדה מנו אותה אחר אילו ואיל העם מיד דהינו כשהשלים כל מעשה שחרית וראיתי לרב ברצלוני ז״ל שכת׳ and p. 129 ; וכו׳ שנמצא בתשובות הגאונים ז״ל והלכתא מותר לזרוע תבואה או ירקות בחוצה לארץ לכתחלה וקימ׳ לן כר׳ יאשיה ולגאון אחר תשובה שסיימו בה הילכך וכו׳ והנה תשובות אלו אין לסמוך עליהן וראוי לומ׳ לנו שלא עשאום גאונים ז״ל וכאותה שאמרו אטו מר בריה דרבנא חתים עליהו שהרי זה ודאי דלא כבולהו תנאי ודלא כבולהו אמוראי שהירקות מקדשין והיאך אפשר להתירן וכו׳ אלא ודאי תשובות אלו סופרים שבשו אותן ואין לסמוך בהן כלל.

נזיאתא דאית בהו פי׳ רב p. 54 ,רב האיי (8) האיי ז״ל רגילי דאית בהו חזיאן להסקה p. 61 ; כתבו משם רב האיי ז״ל דוק׳ ברשו להנהו אחריני בחכמה ויראת חטא ולא נהגו חכמים קלות ראש נראה p. 19 ; שפירשה הרב הגאון ז״ל בסמוך מדברי הרב הגאון ז״ל דנהי דאדחיא הא דרב לא השיב הרב p. 23 ; אדחיא הא דרב חסדא דלעיל הגאון ז״ל דמאן חכמים ר׳ יהודה דסברי דבר שאין מתכוין אסור ולית הלכתא כותיהו ויש חולקין p. 27 ; עליו וכבר הארכתי בזה בפ׳ המצניע בס״ד וקימ׳ לן כותיה לגבי י״ט כדעת הרב הגאון ז״ל ; מדעת הרב הגאון ז״ל נראה דאף בנפגמה p. 28 בי״ט אין מורין כן וכן נראה עיקר וכך אסר הר״ם זה סיוע לרב הגאון ז״ל שפסק בי״ט p. 29 ; במז״ל וקטמא שרי שאינו בר גבול כמו p. 34 ; כר׳ יהודה שפי׳ הרב הגאון ז״ל וכן פרש״י ז״ל ויש מקשים אם כן כל שכן דאסור משעת נתינת מים וכו׳ ורת״ם ומ״מ למדנו p. 35 ; ז״ל פי׳ מדוחק קושיא זו וכו׳ משמועתנו דבי״ט קימ׳ לן כר׳ יהודה דאית ליה מוקצה כדברי הרב הגאון ז״ל ויתר הגאונים ז״ל שלא כדברי מהו שלא הוצרך הרב הגאון ז״ל p. 38 ; התוכפות וצדקו דברי הרב p. 39 ; להביא שקלא וטריא זו הגאו׳ ז״ל במה שפסק בענין מוקצה דאסור בי״ט והנראה מדברי הרב הגאון ז״ל שהוא סובר p. 41 נראה שהרב p. 43 ; דמלאכת חול המועד דאוריתא הגאון ז״ל מפרש בין בזרעים שלא שתו לפני המועד בין בשדה גריד ואפי׳ הכי הוא פוסק כר׳ אליעזר בן יעקב דאסר כמו שכתב בסמוך ויש שפוסקים כרבנן ואין גורסין בגמ׳ כגרסת הרב ז״ל וכן דעת p. 46 ; הר״ם ב״ן ז״ל ויש להם על מה שיסמוכו והרב הגאון ז״ל הוצרך לפרש דלהקבר בו אחר ; ולא נתברר למה לא הביאה p. 51 ; המועד קאמ׳ מה שהביא הרב הגאון ז״ל p. 52 ; הרב הגאון ז״ל מה שאמ׳ בירוש׳ שני אחים ושני שותפין וכו׳ וכמו שכת׳ הרב p. 57 ; נועלין פתח חנותן וכו׳ כתב הרב הגאון p. 59 ; הגאון ז״ל במס׳ ברכות ז״ל בתשובה דאולי׳ בהוא לקולא דמדרבנן נינהו כמו שכת׳ הרב הגאון ז״ל וכן נראה p. 63 ; וכו׳ אבל גאון ז״ל השיב במי ששמע p. 65 ; מן הירוש׳ שמת אביו וקרע ואחר כך אמרו לו קיים ולא נהג שני ימים אבלות ואחר כך אמרו לו שהאמת היה ונשאל גאון ז״ל אם חל ח׳ של ibid. ; שמת וכו׳ אביו ואמו להיות בשבת ערב הרגל אם מגלח בערב שבת כאבא שאול וכו׳ והשיב דהא קימ׳ לן כדברי כתב הרב הגאון and p. 66 ; המיקל באבל וכו׳ ז״ל והלכה למעשה וכו׳ ומאן דשכיב ליה שכבא וכו׳ ומ״מ מה שכת׳ הרב הגאון ז״ל אינו אלא דוקא בשבעה מתי מצוה.

אבל הגאונים ז״ל הסכימו p. 5 ,גאונים (7) דלא בעי׳ אשתהי ולא ישתהא כלל וכו׳ ibid. ;

ז"ל אמרו דאף הנשואין לבד אסורין אע"פ שקדש כתבו רש"י והריב"א וצ"ל מבעוד יום, v. also p. 19 ריין גרסי' אלא דאכתי קשיא מדגרסי' בירוש' ביומא גבי ים שעשה שלמה.

(15) וכן כתב הר' יצחק בר מאיר, p. 35 ר' יצחק בר' מאיר ז"ל בשבת והביא ראיה ממה שאמרו בפ' כלל הגדול מאן דמכנף מלתא.

(16) וכת' ה"ר יצחק אבן גיאת, p. 48 ר' יצחק בן גיאת ז"ל אין מונעין רפואה מבהמה וכל כתב ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל שכן מאדם, p. 54 לא חיסא אין לו מה יאבל שהוא עני אלא אפי' עשיר וכן נראה דעת ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל כי אין לו מה יאבל, p. 57 כתב ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל יצחק בן גיאת, p. 73 ז"ל דדוק' ביום אבל בלילה מותר במלאכה, p. 74 כתב הרב ר' יצחק בן גיאת ז"ל טעמ' דרבים כת' ה"ר יצחק צריכין לו הא לאו הכי לא, p. 75 אבן גיאת ז"ל ומאן גדול הבית ההוא דסמיך ביתא עליה וגרירי כולהו בתריה לא שנא בן ולא שנא וכן כתב ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל אח קטן, p. 77 אבל יש מקומות שאין, and p. 86 והר"ם במז"ל נוהגין לאמרו אפי' בחול המועד וכן כת' ה"ר יצחק בן גיאת ז"ל שנהגו הם מימות זקנים הראשונים וכו'.

(17) ר' יצחק אלפסי, v. above sub הגאון, and pp. 17, 33, 82.

(18) ר' משה בר מימון, quoted very frequently.

(19) ר' משה בר נחמן, is also mentioned very often.

(20) וכלשון הזה כתב ר' משה מקוצי, p. 128 ה"ר משה דקוצי ז"ל בספר המצות.

(21) כת' רב נחשון גאון, p. 87 ר' נחשון גאון ז"ל ינוקא דאתליד והוי בר תלתא אי בר שבעה יומי הרי רגילין וגמירין דכד ניחא נפשיה מהלינן ליה על קבריה בלא ברכה דכר מרחמין מן שמיא לתחיית המתים הויא ידיעה בינוקא ומבחין ליה לאבוה ע"כ.

(22) רב נטרונאי גאון, v. above sub גאונים, p. 55.

(23) וכן כת' רב עמרם גאון, p. 73 גאון ז"ל והוסיף עוד שאומ' בברכת בונה ירושלם בא"י מנחם אבלים ובונה ירושלם וכן נראה שמסכים הר"ם ב"ן ז"ל אע"פ שיש גאון שכתב שאין להוסיף בנוסח ברכת בונה ירושלם כלום.

(24) רב פלטוי גאון, v. above sub גאונים, p. 55.

(25) רש"י, very often.

ופי' רב האיי ז"ל שהוא p. 68 בנדויה שלש שנים שער שעל הלסתות ומכסה בעטיפתו עד ראש החוטם; פי' רב האיי ז"ל כשבא לחנותו בבקר מתאחר p. 75 קצת יותר ממנהגו ויוצא בערב בעוד היום גדול והשיב רב האיי גאון ז"ל דמותר לעשות p. 76 סעודת אירוסין ונשואין תוך י"ב חדש לאביו ואמו p. 78 שמצוה זו חמורה מאיסור כניסת המשתה ומ"מ האידנא כל ענינין אלו תלויין במנהג וכן השיב וכך כתב רב האיי ז"ל p. 79 רב האיי ז"ל בן נראה p. 81 בתשובה וכמו שכתבתי למעלה מדברי הגאונים ז"ל. לרב האיי ז"ל קטן שעברו עליו שלשים יום אומרין עליו צדוק הדין ויתגדל וכן השיב רב האיי שכנהגם לומ' קדיש and p. 86 על המת ביום טוב שני ולומ' תתכלי חרבא וכו'.

(9) וכו כת' הר"ז הלוי ז"ל p. 5 ר' זרחיה הלוי; ואע"פ שהר"ז ז"ל פסק כר' עקיבא דאפי' p. 20 והר"ז ז"ל דחה and p. 69 נפש בהמה במשמע זה שאין הימים עולין למי שלא שמע ולא חל בהם אבלות וכו'.

(10) ור"ח ז"ל פי' שם p. 9 רבינו חננאל כובדו קובעו שמפני כובדו אדם קובע לו מקום בשבת ור"ח ז"ל פי' כדי שיובאו p. 25 ואסור ליטלו וכו' פי' הר"ח ז"ל and p. 85 מאותו גן שהביאם הגוי אפי' של בניו ואשתו אבל של אכסנאין לא.

(11) ונשאל מר רב p. 58 רב יהודאי גאון יהודאי ז"ל אבל מנודה מהו להברותו ונסחפק בדבר ולא ידעתי למה דהא מנודה מותר להתנותו and p. 73 ומר רב יהודאי אמ' כיון דאיכא תלתא או עשרה לאו צנעה הוא.

(12) וכן מצאתי p. 124 ר' יהודה ברצלוני לרב ר' יהודה ברצלו' כלשון הזה ובתשובות והלכת' מותר להרכיב מין במינו שחורות בלבנות וגסות בדקות וכו'; p. 129, v. above sub גאונים; and והרב ברצלוני ז"ל כתב שהדברים זה (!) של p. 145 כרים ושל כסתות מחלקת בין הגאונים ז"ל כמו שכתוב בספרו ומה שכתבנו נכון

(13) ובקשתי לי חבר ומצאתי p. 129 רבינו יונה רב שכך כתב ה"ר יונה זצ"ל באגרת התשובה מין אחד בכרם כגון חטה בלבד או שעורה בלבד ושמענו שה"ר יונה ז"ל p. 140 מותר בחוצה לארץ; and p. 142 היה אוסרן ולכאורה נראין דבריו וכו' אבל מ"מ נראין לי דברי ה"ר יונה ז"ל שאסר עיקר מפני שבירוש' ראיתי שפסקו כר' אליעזר.

(14) ומיהו כת' p. 38 ר' יצחק בר אברהם רת"ם ז"ל בתשובה דלמעשה אין מקדשין האשה בשבת אלא מדוחק גדול ומשם רבינו יצחק בר' אברהם

(26) וכן כתב רבינו שמשון p. 13, רבינו שמשון ואף רבנו שמשון ז"ל כן כת' דמתני' p. 125; ז"ל אבל רבנו שמשון ז"ל כת' p. 133; דבר תורה קת' כן היא p. 135; שצריכין הרחקה כגפן יחידית וכו' הגרם' בפירושי רבנו שמשון ז"ל ואם כן קשיא ליה ורבינו שמשון פי' לוקט p. 137; לר"ם ז"ל בתרתי ורבנו שמשון ז"ל פתקו לירוש' זה בפירושיו p. 142 ובודאי ראוי לסמוך על פסק הירוש' שאלו היה לנו ממסכת' זו גמרא בבלית ולא פסקו כן היינו אומ' אי אית' לא שתיק גמרין מינה אבל אחר שאין לנו ממנה גמרא כומכין על הירוש' דלא גרע מגאון כפי מה שנראה מדברי רבנו שמשון ז"ל ibid. שכת' דשתי תכיפות שאכרו הוא שחזר וקשר שני ובתשובה לרבנו הגדול ז"ל כדברי רבנו and p. 144 שמשון ז"ל.

(27) רבינו תם, very often.

Many authorities are introduced by the titles הרב, מחברים, מפרשים, פוסקים, and ראשונים. Special attention has to be paid to the quotations mentioned under רבינו (p. 2 וכת' רבנו נ"ר דוק' בשאינו מכיר עצי האסור הא p. 6 מתירין להו בטול שאין בטול בדבר הניכר לעין p. 9 וכן כת' הר"ם ב"ן ז"ל וכן דעת רבינו נ"ר תירין רבינו נ"ר דהתם הוא מפני שפשע כשלא והכי כוכח לכאורה בגמרא p. 24 הניח עירובו ובכפר עבדת הקדש לרבינו נ"ר שאע"פ שאסור לתת p. 25 לפניהם מזונות מ"מ במקום הפסד מותר ונשאל רבינו נ"ר גוי שהביא לישראל בני יונה קטנים משובך שיש לו בעיר אם מותרין ביון שאינן צריכין צידה וקימ' לן דאין הכן לגוי והשיב נראה כך p. 26 דמותרין הן כיון שאין צריכין צידה וכו' וכת' רבינו נ"ר בחבורו p. 28 היא בנמקי רבנו נ"ר והקשה רבינו נ"ר מי גרעי ממקלות דאמ' ר' p. 29 ואדרבה קשיא ליה לרבינו נ"ר p. 32 אלעזר וכו' אפכא אפי' בסוכה דמצוה וכו' ומ"מ הקשה הוא נ"ר וכו' על כן כתב הוא נ"ר להלכה ולא למעשה וכו' רבינו הגדול and p. 34 (וכן כתב רבינו נ"ר ושוב מצאתי לרבנו הגדול ז"ל בתשובה p. 57) שכת' p. 133, דמנודה מתעסקין עמו לכל דבר וכו' וכדבריו כת' רבנו הגדול ז"ל אבל להלכה נראין לי דברים שבחבתי נכונין וכו' p. 144 v. sub רבינו ורבנו הגדול ז"ל היה מוסיף p. 155 שמשון, and לאסור אף בעבד שאינו שלו וכו'). Apparently the author of our MS. was a pupil of R. Solomon b. Abraham ibn Adereth. Since Rabbenu Jonah is several times referred to in the MS., and lived earlier than רשב"א, consequently the description given in Sotheby's *Catalogue of a Valuable Collection of Hebraica, including some important early Manuscripts*, June 28–29, 1928, p. 7, No. 49 is incorrect. The name of the author of these commentaries and Halakhoth is for the present unknown.

The author quotes his commentary on Berakhoth (p. 80 והא ברית' כולה פרישתיה במס' ברכות בס"ד), Shabbath (p. 26 וכבר הארכתי יותר בשבת פרק שואל בס"ד, pp. 11, 23), Mo'ed Ḳaṭan (p. 6 ושם הארכתי בס"ד), Meghillah (p. 82 הארכתי בה במגלה בס"ד), and Ḥullin (p. 11 ובמס' חולין הארכתי בס"ד).

The following works are mentioned: אגרת התשובה (p. 129), הלכות (pp. 18, 71, 75, 79, 87), הלכות גדולות (pp. 29, 46, 63, 73), המאור (p. 26), עבדת הקדש (p. 24), עיטור (pp. 7, 147), ערוך (pp. 76, 125), and תוספות very often. The commentator paid special attention to different readings (v. pp. 2, 19, 26, 30, 63, 70, 73, 79, 127, 135), לעזים (v. pp. 7, 14, 23, 34, 48, 83, 148), and to customs and usages of his time and surroundings (pp. 20, 141, 145, 148, 157). The Rabbis of France and their teachings are referred to under רבותינו הצרפתים (pp. 8, 39, 49, 66, 67, 71, 72, 93, 95, 145).

P. 40 contains a copy of the tombstone inscription of R. Jonah b. Abraham of Gerona, who died Marḥeshwan 5024 (= 1263). The inscription is headed by the words: אלו הבתים כתובים על מצבת קבורת הרב הקדוש זקינינו רבינו יונה זצק"ל אשר הוא קבור בבית החיים אשר במדינת טוליטלה יע"א. The inscription agrees with that published in אבני זכרון, Prague 1841, and in M. Schwab, Rapport sur les Inscriptions Hébraïques de l'Espagne, Paris 1907, p. 72 of the reprint. The handwriting of this page is different from that of the MS.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 15th cent., and contains 159 pp. of 26 ll. to a p.

Vellum and paper, $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{8}''$.

611
פירוש הרשב"ץ על הלכות ברכות להרי"ף

Simeon b. Ṣemaḥ b. Duran's Commentary on Alfasi's Code dealing with Berakhoth.

The MS. begins with the words אתחיל לכתוב פירוש הרשב"ץ זלה"ה לס' ברכות על סליקא מסכתא ברוך יי, and ends: הרי"ף ז"ל. אל עולם בגל"ך ואע"י. This is followed by a poem which reads:

פירוש לשמעון בנו	צמח קחה להגות	בו יום ולילה ואז	על פי יי פרוש
כי הוא להלכות גדול	פוסקים מפרש ובו	נאה תקיים	נאה בתורה דרוש
דע כי חסיכות מבוא	חזון ואם תעשה	דברי בכרות לפי	חסד קצור וחרוש
תומכיו מאושר ועץ	חיים לאיש מחזיק	בו הוא ואל עוזביו	מות ולענה ורוש
שמרה דרכיו ושים	בין עינך כל אשר	ואמר ורעה בלי	על רעך תחרוש
על כן בקראך ספר	ספור וספר בכל	תלמוד סדריו בשש	שימה ברכות לראש

שיהא מתכוין כיון שהוא מתכוין לקרות בתורה ור"ח ז"ל פסק כרשב"ג ונראה בעלמא, and ends: שטעמו ז"ל משום דכל מקום ששנא רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב ויצידן וראיה אחרונה ואי משום הא לא אריא שכלל זה אין למדין ממנו בכל מקום כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בחידושי מצי' פ' המקבל ובמקומות אחרים וכן הרי"ף ז"ל אינו סומך עליו בכל מקום. הילכך מסת' בת"ק בפסק הרי"ף ז"ל וכל שכן האידנא ששאר בני אדם אינן מכוונין כל כך שאין חילוק בין חתן לשאר אדם ואדרבא כתב הרב ר' מאיר מרטונבורק ז"ל שאין לו לפטור עצמו חתן בכל מק"ש מהאי טעמא וכן כתוב בספר עמודי גולה גבי הלכות ט' באב. סליק פרק היה קורא (pp. 29–49).

פרק מי שמתו בס"ד The third chap. beg. הכי גרים להו הרי"ף ז"ל אבל יש ספרים שגורסין בתר היה קורא תפלת השחר וכן היא גרסת רש"י ז"ל ובגרסת הרי"ף ז"ל נראה לי דאידי דתנא לעיל פ' היה קורא פטור מק"ש לחתן תנא בתריה פטור ק"ש למי שמתו מוטל לפניו וכן היא בהלכות גדולות, and ends: אשכח תני שואלין הלכות בית המרחץ בבית המרחץ והלכות בית הכסא בבית הכסא וכתב הרמב"ן ז"ל דמסתברא דגמרא דילן לא שריא אלא לאפרושי מאיסורא ומעשה דרבי מאיר לאו הכי הוה כדמיתינן ליה בירושלמי אלא כראיתא בגמרא דילן בקש להדיח לו קרקע אמר לו אין מדיחין וכו'. סליק פרקא בס"ד (pp. 49–71).

פרק תפלת השחר The fourth chap. beg. תפלת מנחה עד הערב חשיבה עד פלג המנחה בגמרא מפרש לה אין לה קבע מפרש בגמרא. גמ' ורמנהי מצותה של קרית שמע עם הנץ החמה כדי וכו' ודאי הוה מקדים ק"ש קודם הנץ החמה תכף

A later owner of the MS. remarks: אעפ"י שהרב ז"ל לא קרא לו שם לספר הנכבד הזה אני קריתי לו שם ספר מעיין הברכות להרשב"ץ זלה"ה. A more recent owner adds to this: אינו צריך שם שמא דמריה עליה הרשב"ץ ברכות על הרי"ף ז"ל.

פרק מאימתי קורין The first chapter beg. קר' שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן מפרש בגמ' כהנים שנטמאו וטבלו והעריב שמשן והגיע עת צאת הכוכבים לאכול בתרומתן דכפרה לא מעכבה . . . זבים ומצורעים שהן מחוסרי כפרה דבתרומה . . . מעכבת האשמורה הראשונה שליש הלילה כדמפרש בגמ', and ends: וזה נראה לי פשוט אעפ"י שלא ראיתי שכתב זה אחד מן המפרשים בגמרא בפירוש. וכיון שלא יצא מחזירין אותו זהו לשון הריא"ף ז"ל וג"ל שאם טעה בהמלך הקדוש שחוור לראש ואם טעה בהמלך המשפט אינו חוור לאתה חונן וגם אם נזכר אחר שעבר אותה ברכה ואמר ברכות אחרות אינו אומר אותה ברכה של השיבה שופטינו במקום שהנזכר משום דרב אסי דא' פ' אין עומדין אמצעיות אין להן סדר אלא חוזר מאותו מקום שנז' לברכת השיבה שופטי' וגומ' התפלה כסדר משם ואילך וכמו שפירש שם הרי"ף ז"ל וכן מצאתי לר"מ במ"ם ז"ל. סליק פירקא קמא בס"ד (pp. 1–28).

פרק היה קורא בס"ד The second chap. beg. מתני' היה קורא בתורה בפרשת שמע והגיע זמן המקרא זמן קרית שמע אם כיון לבו יצא אקשי' בגמרא שמעת מינה מצות צריכות כונה כלומר שצריך שיהיה מתכוין לשום מצוה ותקשי לרבה דאמר במסכת ראש השנה התוקע לשיר יצא ופרקי' מאי כיון לבו לקרות כלומר אבל לצאת לא בעי'

ובירושלמי חותמין בה באי"י חי העולם ולא נהגו כן ופוק חזי מא עמא דבר בדאמרינן הכא מה עמא דבר. מה הן נוהגין וכבר הן נוהגין לברך שהכל וכנזכר לעיל כל שיש בו טעם יין אפילו רמא תלתא ואתו תלתא דאי רמא תלתא ואתו ארבעה לדברי הכל יין הוא. סליק כיצד מברכין בס"ד (pp. 101–129).

The seventh chap. beg. פרק שלשה שאכלו בס"ד שלשה שאכלו כאחת כלומר שהסבו או שאמרו ניכיל וניכול נהמא ברוך פלן שיש קביעות ביניהן וכמו שפי' בפרקין דלעיל כן פירש הר' יהונתן הכהן ז"ל ועוד אכתוב לקמן בס"ד גבי שתי חבורות אי בעי הסבה לברכת זימון אי לא. חייבין לזמן להזדמן יחד לצירוף ואי לא :and ends מיתבא דעתיה בעמידה מברך כשהוא מהלך דאפילו בתפלה אמרינן הכי ויתובי דעתיה טפי מעמידה וישיבה וכן בתוספות פירשוה במהלך בבית מפנה לפנה. סליק פרק שלשה שאכלו בס"ד (pp. 129–145).

The eighth chap. beg. פרק אלו דברים בס"ד מתני' אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה שנחלקו בהלכות סעודה וא"ת ותו ליכא והא איכא הא דתנן בפרק כיצד מברכין בירך על הפרפרת דפליגי בית שמאי עלה ואמרינן אפ לא דבר עם חבירו והפליג :and ends מעשה קדרה והסיח דעתו והיסח הדעת פוסל בידים ומשום הכי נוטל שתי ידיו. לא יטול מבחוץ שמא יחשדו אותו שלא נטל ידיו. יחזיר פניו לאורחים ולא אחוריו שמא לא יראוהו נוטל דאינא דעתיה ולא יחשדוהו בזה שכל אדם יש לו אסטניסות לאבול בלא נטילת ידים. סליק פרק ואלו דברים (pp. 145–156).

The last chap. beg. פרק הרואה בס"ד הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל וכו' כגון הנך דקת' בגמרא מעברות הים והירדן ונחל ארנון. וכתב הראב"ד ז"ל דדוקא בפעם ראשונה חובה אבל מכאן ואילך רשות והא דאמרינן בגמרא דאמר ליה רבה להההוא דנפל עליה בעבר ימינא כל אימת דמטית התם בריך שעשה לי נס התם נמי לאו בחובה קאמר ליה דאיהו בעי מיניה אי מצי לברוכי פיס' לא יכנס בהר הבית :and ends או לא וכו' אדמפקנא אדרי אעול בהא בעוד שאני מקיפ כל שורות הבתים הללו אקצר דרכי ואכנס מכאן בב"ה ויש גורסין אדמקיפנא אדרי ואיעו' בהא ופי' בעוד שאקיף אשא את רגלי ואכנס מכאן אדרי אשא כמו דרטונא (pp. 156–161).

The MS. is written in a curs. Maghrebi

שיביר בין תכלת ללבן לא היה סומך גאולה לתפלה לפי שזמן תפלה אינו כי אם אחר הנץ החמה וקס"ד דדוקא סמוך להנץ החמה כדכתיב ויראוך עם שמש ואם לא עשה כן יקרא מעוות לא יוכל לתקון ובמתני' קת' עד חצות כי תניא ההיא לותיקין, :and ends וי"א שצריך לצאת לחוץ להקביל פני שכינה וראיתי מי שכתב שאין מברכי' עליה בליל שבת דשמא הלכה דיש תחומין למעלה מעשרה והוי כמקביל פני רבו למעלה מעשרה ואיני מבין זה. מאי מברך וכו' פועלי אמת שפעולתם אמת. ויש אומרים פועל אמת שפעולתו אמת. וכן היא נסחת הרמב"ם ז"ל ויש אומרים פועל אמת שפעלתם. וגרסת ההלכות דוקא והכי גרסי' לה בגמרא ברוך מחדש חדשים. במסכת סופרים גרסינן ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים ואין זאת נסחת התלמוד ויש לסמוך על התלמוד וי"א ברוך יוצרך עושך קונך בוראך ראשי תיבות יעקב ובגמרא אמרי' דכיון דכי בצרא לא מברכינן דיין האמת דהא אורחא הוא הכי נמי כי מחדשא לא מברכי' הטוב והמיטיב. סליק פרקא (pp. 72–90).

The fifth chap. beg. פרק אין עומדין בס"ד מתוך כובד ראש. הכנעה. שוהין שעה אחת. במקום שבאו להתפלל כדי שיתנו לבם ומחשבתם מכל עסקיהם ויכונו לבם לשמים. גמ' מנא הני מילי דבכובד ראש ובהכנעה חייב אדם להתפלל עבדו את ייי ביראה תפלה שהיא לנו במקום עבודה דכתיב בכל לבבכם ואיזו היא עבודה שבלב זו גרסינן :and ends היא תפלה עשו אותה ביראה בירושלמי פר' היה קורא מצא עצמו בשומע תפלה חוקה כיון. נתפלל ולא כיון אם יודע שיכוין יחזור ויתפלל. אמר ר' חייא בר' אבא א"ר יוחנן וכו' שיש בו חלונות החלונות גורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע. סליק פרק אין עומדין בס"ד (pp. 90–100).

The sixth chap. beg. פרק כיצד מברכין בס"ד משום דתנינן בפ"ק מקום שאמרו לקצר וכו' דמשמע מהתם שאם שנה מטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא בעי הכא כיצד מברכין בפירות שאם שנה המטבע שלא יצא על פירות האילן אומר בורא פרי העץ חוץ מהיין שמתוך חשיבותו קובע ברכה לעצמו וכן בפת. בורא מיני דשאים לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים וזרעים כגון קטניות כר' יהודה יש :and ends בעי היכר ברכה לכל מין ומין אומרים שרבי טרפון לא היה מברך בסוף ויש אומרים שבסוף היה מברך גם כן בורא נפשות רבות בורא נפשות רבות וחסרונן צרכי ספוקן

hand of the 18th cent., and contains 161 pp. of 44 ll. to a p.

Paper, $12\frac{1}{8}'' \times 8\frac{3}{8}''$.

684

הלכות שחיטה

The Rules of Sheḥiṭah.

The rules are divided in 10 chapters. The beginning is missing. The MS. begins with the words בהן מדברים החותכים והוא שיהי' פיה חד ולא יהי' בה פגם (v. Maimonides, Mishneh Torah, Sheḥiṭah, 1, 14). This is followed by שאילות ותשובות להלכות שחיטה (pp. 54–86), שאלות ותשובות של שבעים טריפות (pp. 87–118), וטריפות כמנהג קהל פאס וכל המערב שיר על הטריפות שברי[אה] להחכם השלם כמה"ר דוד ויטאל זצ"ל על האלפא ביתא, beg. אני ריאה אני מראה כשירותי וטריפותי, acr. א"ב דוד בן שלמה ויטל חזק וברוך (pp. 119–121), שאלות ותשובות לטריפות (pp. 122–125), אתחיל לכתוב שירים על הלכות שחיטה, headed: קצת שירים מיוסדים על אדני פז על הלכות שחיטה יסודתם מהררי קדש מההר"י קארו זלה"ה אדון עולם, beg. וישם המחברם רמזו בראשי הבתים אברהם, acr. לאברהם יחידו הלא נגלה בעצמו וכבודו בן אדוני אבי כה"ר שלמה בן יעיש[1] נר"ו חזק וברוך (pp. 126–133), and שמע שלמה (pp. 134–168), poetical Hilkhoth Sheḥiṭah with a commentary, headed: שמע שלמה אשר חיבר ודבר ברוח השיר דבר בו ומלתו על לשונו החכם השלם הדיין כהה"ר יהודה זלה"ה בכמהה"ר אברהם זלה"ה בן החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר שלמה זלה"ה בן הרב הגדול כמה"ר יהודה זלה"ה כלאץ. The introduction beg. שאול שאל ממני בני חמודי חכם ונבון שלמה נר"ו כשמש יאיר אנס"ו לשוט בנהרי נחלי השיר ולבנות לו בתים ממנו ולהציב להם דלתות בחרוזים לעומת מסגרתם מוסבות משבצות במלואותם, and refers at the end to another work of a similar type dealing with the rules of marriage and divorce, civil law, &c. (v. MS. No. 688) in the following terms: ועונתה שיקבע לה עת קבוע בכל שבוע ושבוע להתעסק בה ובכלל הגדול שעשיתי להלכות קדושין וגירושין ומיני השבועות של נקיטת חפץ וקצת דיני ממונות והוא כמו אלף בתים מיוסדים על אדני פז וקראתי שמו אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים אשר מעולם אשאל מהבורא יתברך והיכול על כל יתברך שמו שיקיים בנו שכתוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם אכי"ר. The introductory poem beg. ידיד נפשי משוש לבי שלמה יהודה בר אברהם, acr. כלין חוק. The Halakhic part begins with בני הטה לאזן מאמרי טריפות והקשיבה דברי. The commentator refers to his grandfather's commentary on the Hilkhoth Sheḥiṭah of Maimonides (p. 137 כתב אדוני זקני החכם השלם כהה"ר יהודה כלין זלה"ה בבארו להלכות שחיטה להר[מ]ב"ם ז"ל, v. the commentary מגיד משנה by Judah el-Khalaṣ in ספר זבחים שלמים, Livorno, 1858, p. 38 a. The MS. ends with the commentary of the דיני הגולגולת.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 168 pp, of 20 ll. to a p.

Paper, $5\frac{7}{16}'' \times 3\frac{11}{16}''$.

924

הלכות שחיטה שלהרב ר' יהודה העניו בי"ר בנימן

The Rules of Sheḥiṭah by Judah b. Benjamin.

The title is taken from the note on p. 7, where we read: נשלמו ההלכות שחיטה שלהרב ר' יהודה העניו בי"ר בנימן נר"ו. In MS. No. 405, p. 827, this part is headed: הילכות טריפה. The MS. beg. כרם הפנימית. אמר רבה בר בר הונא מפרעתא. מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי. במערבא אמרי כל הכרם כולו כרם הפנימית איכא מאן דפסק כרבה בר בר הונא ואיבא מאן דפסק כבני מערבא ואנן עבדינן לחומרא כבני מערבא (v. MS. No. 405, p. 806, where, however, the last sentence is omitted). The fragment contains further Responsa by Rabbenu Ephraim, which beg. אילו הן שאילות ותשובות של[ר]בינו אפרים נ"ע, and ends: נשלמו אילו שאילות ותשובות שלר' אפרים. Each Responsum

[1] Most probably brother of David b. Solomon b. Ya'ish, owner of MS. No. 272, v. above, Cat. p. 447.

begins with the words: אם ישאלך ארם לומ' מפני מה . . . השיב לו כך. There are altogether 13 questions and answers. The fragment ends with a section beg. אין אמר רבה וושט לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים משום דחוששין לספק דרוסה, and ends: וכן פסק רבי' ישעייה דאפי' דרוסה בודאית אם. Besides R. Isaiah (of Trani), R. Solomon (i. e. Rashi) is quoted. There are a few לועזים, e. g. אורופומינטו and קלריש.

The fragment is written in a curs. Italian hand of the 13th cent., and contains 8 pp. in 2 cols. of 37 ll. to a col.

Vellum, $11\frac{7}{16}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

622

ספר העיטור

Halakhic Compendium by R. Isaac b. Abba Mari of Marseilles.

The MS. contains the introduction, the first words of which are missing, and the headings of the chapters. The first paragraph is headed זמן (pp. 3–13), followed by the chapters headed: קנין (pp. 13–22), אגב (pp. 22–28), אחריות (pp. 28–39), נאמנות (pp. 39–44), בשמות בעלים (pp. 44–48), כתיבת גיטין ושטרות וכו' (pp. 48–62), which is divided in two parts, קיום טופסין (pp. 62–70), שטרות היוצאין על המצרנין (pp. 70–72), (pp. 72–80). The next part of the work is divided into 12 divisions under the heading: תשקף בגזע חכמה, letter ת standing for שטרי התנאין, in 14 paras. (pp. 80–92), ש for שטרות, &c. (pp. 92–126), ק for קיום, &c. (pp. 126–166), פ for פותיקי, &c. (pp. 166–211), ב for בירורין, &c. (pp. 211–217), ג for גט אשה (pp. 217–233), ז for זיכוי, &c. (pp. 233–237), ע for ערב, &c. (pp. 237–242), ח for חוב, &c. (pp. 242–284), כ for כתובה, &c. (pp. 284–316), מ for מודעא, &c. (pp. 316–393), and ה for הודאה, &c. (pp. 393–403). This order agrees with that of the edition of ספר העיטור, Warsaw, 1883–1885. At the end are Responsa by R. Asher b. Yeḥiel (pp. 403–404).

The MS. beg. with the words: תורת יי [תמימה משיבת נפש עדות יי] נאמנה מחכימת פתי. פקודי יי ישרי[ם משמחי לב] וגו' יראת יי מהורה עומדת לעד. משפטי יי אמת צדקו יחדיו ובשלשה ס[פרים ספר] ספור וספור. נתיבות פלאות ארחות התבונות והחכמה דרכי הדעת והערמה מסלה העולה בית אל הפונה לשכם מעלת הקדש מסלות שערי האמת ופתחי הצדק, and ends: על כל מאי דכתו' ומפרש לעיל במנא דכשר למקניא ביה בכך וכך לחדש פלו' שנת כך וכך לבריאת עולם למנינא שאנן מונין בפלוניתא מתא וכתבנו ונתננו ביד פלו' בר פלו' הנו' להיות לו ולבאי כחו לראיה ולזכות והכל שריר וקים.

The Responsa by R. Asher b. Yeḥiel (pp. 403–404) beg.: (a) שאלה ראובן נתן לשמעון מתנה ע"מ שלא יחול על מתנה זו שעבוד חוב שנתחייב עור אחרת לראובן ולשמעון וללוי יש (b); המקבל וכו' להם בתים פתוחים להצר אחת שאין לו דלתות וכו'; and (c) שאלה זו נשאלה לבני הרב ר' אשר וצ"ל עו' ילמדני קהל שמטילין חרם אם גם זה תלוי ברוב אם המועטין יכולין למחות וכו'.

Owing to the importance of this Halakhic Code, we feel that it will be useful for students of Jewish literature to have the names of all the authorities and works mentioned by our author in alphabetical order based on the MS. These are:

(1) רב אחא משנחא, p. 23 לרב אחא בפסקא; דבהר סיני p. 187 וכן כתבו רב אחא משבחא; ובעל מתיבות p. 232 ורב אחא משבחא משמ'; דהכי סבירא ליה p. 238 וכן פסק רב אחא.

(2) ר' אלחנן, p. 252 ור' אלחנן פסק הלכתא כר' חייא בתרויהו.

(3) רבנא אלעזר ריש כלה, p. 60 וכן שדר רב נטרונאי לרבנא אלעזר ריש כלה דרבא ורב פפא הלכה כרבא ומעשי' בכל יום דכתי' אינש שטר ארוסין לדעתו ואין נמלכים בארוסין עד שעת קדושין וכן מנהג כל ישראל.

(4) רבינו אפרים ואבן, p. 6 ואפי' לרבי' אפרים מגש דאמרי דלא פליג ר' אלעזר באין בו זמן ונכת' ביום ונחתם בלילה דכשר לדברי הכל; p. 12 ורבינו אבן מגש ורבי' אפרים סברי p. 18 וכת' רבנו אפרים; דר' אלעזר לא פליג p. 30 ודבנו אפרים נהוג עלמ' בכליו של קונה

לגופא הא לפירא ש"מ דרשב"ג דפליג עליה סבירא רבי' אפרים p. 373; ליה דאפי' מכירת קרקע וכו' ורבנן קמאי כלהו כרב ושמואל סבי' להו ורב פפא וכתב רבי' אפרים p. 375; הוא דפסק הלכת' וכו' ז"ל ש"מ דאע"ג דלא מצי מיכר לאשתמושי בהו וכת' רבי' אפרים פסק אדננו p. 381; לא מזדבני האיי גאון הלכה כרב הילכך היכא דזבן איניש כת' רבי' אפרים בהודאת and p. 395; קרקע וכו' בעל דין כמאה עדים הני מילי דאודי דלית ליה ממונא גביה.

וכן כת' p. 16, רבינו ברוך בר שמואל (4) רבי' ברוך ז"ל וזה לשונו אמ' ברוך בן שמואל ראינו שכת' הגאון ז"ל הא דאמרי' אסמכת' קניא וכו' גבי ההוא גברא דאיתפיס זכותיה בבי דינא איתמ' ולית על דברי הגאון ראיה וסבירא לן וכי פסק רבי' ברוך p. 17; דדבר שנוהג בכל הוא דליכא למיחש לגאון דאמ' מטבע נקנה בחליפין; ויש לבעל דין לחלוק דבילדותיה מסתברא וכו' אבל רבי' ברוך אמ' לא שנא בתורת חליפין p. 20 ורבנו ברוך מכירה p. 24; ולא שנא בתורת דמים ורבי' ברוך אמ' דוק' גבי p. 154; ממיש בדמים בהמ' הוא דאמ' האי טעמ' גביל לתורי אבל ורבי' ברוך הכי פסק דרבינא p. 174; בסחורה לא וכתב רבי' ברוך כל מתוך p. 256; קאי כותיה שאינו יכול ליתבע משלם מיהו משתבע היאך ורבנו ברוך ז"ל פליג p. 313; שבועה דרבנן ונוטל עליהו דלא ילפי' מבהמה כרכתי' ותו כת' דעסקא p. 327; ליתליה למקבל רשותא למשקל פלגא וחזינא לרבי' ברוך ולרבי' שמואל ז"ל דמפרשי and; ואמרי אינו יכול לטעון יותר מיכדי דמיהן p. 377. וכן מצאתי בפי' רבי' ר' ברוך.

כת' הרב ז"ל p. 11, גאונים and גאון (5) איתחזי לן מדברי הגאונים דאיחור שיש לומ' טעות; סופר הוא בההוא מודה ר' יוסי שהוא כשר וכתב גאון ש"מ אם כת' סופר כתבה p. 13 באחד מימי השבוע וכת' ברביעי בשבת או בחמישי בשבת אע"ג דיום הכתיבה לא רביעי ולא חמישי הוא וגאון אוקמה בגוסס p. 15; למחזי כשקרא לא חיישי' והכי p. 16; דומיא דמא שאירש מאבא מכור לך שדרוה ממתיבתא גדולי מתא מחסיא. וריבואתא פי' כל מי שאמ' אעשה כך וכך ואתן לך כך וכך; בלשון הבא הוא קנין דברי' ולא נהירנא לן וכת' גאון דוק' סתם אבל פי' בשעת קנין p. 22 ותירץ גאון אתתא p. 26; בלא חזרה אינו חוזר כלל שאני דלית לה קרקע דהא קים' לן מה שקנתה והגאוני' נהגו כר' יהודה p. 52; אשה קנה בעלה פי' גובה המוכר מכירתו מנכסי' משועבדי' דלוקח לרבי' אפרים אי טעין להה ואמ' לית p. 75; וכו'; לך גבאי כלום דסהדי דהאי שטרא שקרי נינהו וכתב רבי' אפרים דסוגיין דמעביר על p. 102 ורבי' אפרים פי' כרב p. 132; דבריו הוי ולא קני לרבי' אפרים ז"ל גמ' דבני מערבא p. 146; אלפסי p. 167; ליתא דק"ל בתרי גופי פלגינן דבורא ורבי' אפרים פי' והלוקח יחוש לעצמו יפיים לב"ח; שיתבע חובו כל זמן שיש נכסי' ללוה בני חורין כת' הרב רבי' אפרים והכא אנן סהדי p. 170 דגופא דלוה ופירא דמלוה אלא כיון דלא מצי מסלק ליה עד משלם שניא אילן וכו' ע"כ לרבי' וקשיא ליה לרבי' אפרים ז"ל מאי p. 192; אפרים שנא מדמי אבדה דק"ל כר' טרפון דאמ' לפיכך ורבנו אפרים p. 198; אם אבדו חייב באחריות שאמ' על ר' ישמעאל בר' יוסי דטעה בדבר משנה p. 207; הוה דקא תניא אין מקבלין פקדונות וכו' לרבי' אפרים שפיר קאמ' אדננו גאון דהא בהא ורבינו אפרים דוק' דאתו בתרי p. 210; לא תנן ואמרי אנן ידעי' דההיא שעת' דאמ' בבי דינא לרבי' p. 212; דההוא דיסקיא לא הוה גביה אפרים קבלו עילויה כחד מכלל דאי קבלה כבי p. 249; תרי אפי' לאחר גמר דין יכול לחזור בו וכת' רבי' אפרים במלוה בשט' הוא דאמרי' מצוה רבי' אפרים p. 270; על היתומי' לפרוע חובת אביהם חלק עליו ולא דמי להההוא דנסכא וכו' וליכא עליה אלא שבועת היסת ודברי גאון לאו שגגה הן ורבי' אפרים דאמ' דלית ליה אלא פסקא דלוטא לא פריש רבי' אפרים דאי לא אמאי p. 288; דייק לן; לא תאני לה גבי נשבעין ונוטלין ולא דמי וכו' וכתב רבי' אפרים ז"ל כגון שכת' לה p. 290; כתובה משעת ארוסין וכת' לה עיקר ותוספת וכו' תשוב' לרבי' אפרים ז"ל האי קדמו דקתני p. 298; קודם שומת ב"ד וראו שהן מועטין ופסקו אותם וכו' ורבי' אפרים ז"ל אמ' כגון נר לאחד נר p. 308 רבי' p. 333; למאה אבל פת וכיוצא בה יהבינן אפרים כת' הא דאמרי' אפקוה דלחזיוה אמ' כדו לא מפיקנא ליה אמ' ליה שפיר קאמ' ראה תניא. וכן ibid.; וכתב משמיה דגאון ראה בעדים וכו' כת' רבי' אפרים ז"ל דההיא עובדא בדקא מודיא רבי' אפרים p. 340; דבתורת פקדון הות גביה וכו' היכא דהלך ראובן שהוא גדול למדינת הים ומת אביו כאן ויש לו נכסי' לנכסי שבוי מדמינן ליה וכתב רבי' אפרים מכלל דמתני' p. 344; וכו' בחלון שאינו עשוי לאורה מיירי א"כ למטה מד' לרב' אפרים ז"ל הא p. 366; אמות יש לו חזקה

p. 217 ; קמיה גאון כשר באשה פסול ביבמה וכו׳ תשובה p. 219 ; וכן פי׳ גאון שלא היה שם עיקר לגאון דלא צריך קנין ומודעא דגט ומתנה הוא ; כגון שאמ׳ לעדי׳ דעו שאני כותב גט וכו׳ ומקשי׳ השתא נמי נחייביה מדרב נחמן p. 253 וכו׳ אלמ׳ חדא מכסיפא נינהו אלא דלא חזינא ; לגאון דאמ׳ הכי ואי בתר דמשתבע איתי חד סהדא וכן דעת הגאונים ועל כל טענת בריא דינא p. 256 ומאתים דינרין של תורה הם ב׳ p. 286 ; בהיסת וקא p. 288 ; אוקיו׳ וחצי לחשבון הגאונים ז״ל פריש גאון ז״ל בתרי דמכריזינן עליה ושימי׳ ליה ; וכן פסקו ר״ח והגאוני׳ ז״ל p. 295 ; על ב״ח וכו׳ ונשאל גאון נשא אשה ומתה בחייו ונשא ibid. אחרת ומת הוא לזו בנים ולזו בנים ונטלה שניה כתובה ועודה בחיים יש להן לבני ראשונה כתובת בנין דכרין או לא. והשיב דבר זה אינו מפורש בגמ׳ ואין דנין בדבר שאינו מפורש ולא שמענו בשתי ישיבות מי שנתן כתובת בנין דכרין לבנים והכי שדר גאון p. 297 ; ואשת אביהם קיימת ז״ל פשיט׳ מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין כת׳ עליה גאון נהי דאחד גרושה p. 299 ; וכו׳ ואחד חלוצה היכא דלא בעי ליבם תקינו מטלטלי משום חנה אבל ליבמה דקם מיבם לה יבם מי וגאון ז״ל שאמ׳ הינו טעמ׳ p. 303 ; יימר וכו׳ ; דבעי׳ שיעור כתובה כדי שתשבע עליהן לבסוף יש גאונים שהורו שאין פוסקין מעות p. 304 וכן פסקו p. 306 ; לאשה שהלך בעלה למדינת הים גאון אין מנהג בבל אחר p. 309 ; הגאונים ז״ל שתכנם לחופה מברך ברכת חתנים והמקדש ובעל p. 311 ; בלא ברכה אין רוח חכמי׳ נוחה הימנו וכת׳ רב אלפס ז״ל חזינא לגאון דמספקא ליה מילת׳ ולענין יבום ולית ליה זרעא אלא האי משפחה וכת׳ גאון וה״ה ללוקחו מן האיש p. 318 ; וכו׳ וחזינא לגאון ibid. ; וחזר ולקח מן האשה וכו׳ דאמ׳ הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו וכתב משמיה דגאון ראה p. 333 ; ממש וכו׳ ; בעדים דידעי דהאי כלי דהאי תובע הוא ליתה ורבותי׳ הגאוני׳ פסקי דספיקא הוא דאמרי׳ p. 359 הת׳ לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב״ג וכתב גאון ושכיב p. 369 ; הילכך ספיקא הוא מרע דפטר אחתיה משבועה ובתר כמה יומין הדר והכין פסק רבי׳ p. 378 ; ביה בההוא פקדונא וכו׳ חננאל ז״ל משמיה דגאון דרבא דפסק הלכת׳ יתר וכת׳ גאון בתר ibid. ; על שתות בטל מקח וכו׳ דמכרזינן דשיימינן לה לבעל חוב כתבינן למקבל לגאון אם מת האב אין p. 379 ; מתנה טרפא

וכל p. 53 ; ואפי׳ בשטרות צריך לכתו׳ מהיום טעות שבא מתחת ידי סופר אין ערעור הבעל וכת׳ גאון דבתר p. 56 ; כלום וכן דעת הגאונים תקנה אי אמ׳ סתם ולא אמ׳ כלכם כתובו אע״פ וגאון אמ׳ איכא p. 69 ; שאינו במעמד כלם בשר דגרסי ממשעבדי ואיכא דגרסי מבני חרי מיהו רובא דרבנן דעליהון סמכא דשמעתא דמגבי ממשעבדי גרסי ואעפ״כ כיון דפליגי גרוסאי לקולא p. 82 ; עבדי ולא מגבי׳ ממשעבדי ולא בריך לן ; וכן הורו גדולי הגאונים הראשונים וכן ראוי לעשות וכת׳ גאון אי נפיק שטרא דאית׳ באסמכת׳ p. 86 אע״ג דכתי׳ בה דלא כאסמכתא שטרא בטילא אבל גאוני מתא מחסיא בתשובה פסקי p. 89 ; הוא כר׳ זירא אע״ג דפליג רבא על ר׳ זירא אכרע ודוק׳ p. 112 ; אבוה דר׳ אבין קמי דר׳ זירא וכו׳ לקבלה אבל להולכה מצי משוי שליח דהולכה מכח בעל אתיא וכאלו הבעל עצמו עשאה אלו דברי וכתבו הגאונים הערמה אסורה אפי׳ p. 122 ; גאון בדרבנן כגון ההוא צורבא מרבנן דקא ניים אמברא שאסור לכתחלה ב״ש הערמה באבות מלאכות וכת׳ p. 125 ; שיש חלול השם ואסור לכתחלה הגאון למזון הבנות ולמזון האשה ואחר אכרזתא כותבין ונותנין ביד הלוקח שט׳ הכרזה הקריה לגאון p. 127 ; אגרות ביקרות והוא באות בי״ת להיכא דליכא בנייר כדי לכתוב בו קיום מלפף ליה ניירא אחרינא וכתוב בקיום וקיומיה מלפף לגויה וכת׳ גאון איכא p. 134 ; וכתיב ביה סימן מובהק מאן דאמ׳ מדלא חשיב בהדיהו קיום שטרות ש״מ וכן כת׳ רב אלפסי דההוא p. 144 ; בקרובין כשר בעיא דאיבעיא קמי גאון מי שצוה בשעת מיתתו וכת׳ רב p. 145 ; בפני קרוב לו ורחוק מבניו וכו׳ אלפסי משמיה דגאון ה״מ בעדות על פה אבל כת׳ גאון p. 151 ; שטר שיש בו שלשה עדים וכו׳ ה״ה אם קרובים לעידי השט׳ כדכתבי׳ לעיל בפ׳ החובל דיקי׳ מינה מדלא כתו׳ לא יומתו אבות על p. 175 ; והכין שדר גאון p. 166 ; בנים ש״מ וכו׳ וכתב רבי׳ משמיה דגאון שכותבין על החתן שאם ; יחזור בו ולא יכנוס יהא עליו קנס כך וכך וכו׳ כת׳ גאון בטלו הקדושין בטל הפסק ל״ש p. 176 ; יבם ול״ש אחר ואפי׳ נתן לו מקצת מעות וכו׳ ופסק גאון הלכה כרשב״ג דהלכה כר׳ p. 181 מחברו אבל מאביו לא ומסתברא דפלוגת׳ דר׳ וכת׳ p. 184 ; ורשב״ג בפלוגת׳ דאבא שאול ורבנן גאון או שיש לו אצל חברו ממון ויש לו תחת ידי חברו מלוה או פקדון דמיא כמאן דאמ׳ דעביד וההיא תוספת׳ אתשיל p. 203 ; אינישׁ דינא לנפשיה

כלהו או במקצתן אי איתיה לספרא מתקין ליה ; p. 71 ורבי׳ האיי איירי בחצר ולא בריר לן פירושא מיהו מסתברא כרבי׳ האיי ורבי׳ אלפסי דכל p. 73 היכא דליכא דינא דקדימה וליכא שיעור אלא לחד תשובת רבי׳ האיי גאון לקהל פאסי p. 74 ; וכו׳ מלוה ע״פ ומלוה בשט׳ וחמן מלוה ע״פ קודם וכו׳ ; וק״ל כרב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה p. 75 וזו באה בפני עצמה ומעידה כדכתבי רב אלפסי וכת׳ רבי׳ p. 86 ; ורבי׳ האיי הכי פסק בסוף ימיו האיי במקח וממכר אם לא הזכיר בעקר המעשה ע״ט אלא אם בלשון הקדש ואי בלשון ארמית וכן כת׳ p. 89 ; אסמכת׳ היא בין בממון בין בגיטין רבי׳ האיי בתשובה ואנן הכי סבירא לן שאם נכת׳ תנאי בגט לאחר סיומו שלא יתחלף כשר בשמתקיים והכי חזינן לריבואתא קמאי לרבי׳ p. 93 ; התנאי בתשובה p. 100 ; האיי ולרבי׳ שרירא בתשובה ibid. ; לרבי׳ האיי חלקו אין בו זמן בלבד מחיל ובתשובה לרבי׳ האיי שליש נאמן בלא שבועה ורבי׳ p. 106 ; דחזקה אין אדם חוטא ולא לו האיי כת׳ בתשובותיו כיון דמשנינן בה כמה שנויי ומילת׳ דאיסורא הוא לחומרא עבדינן ותקינו רבנן p. 110 ; לרוחא דמילת׳ לאיסתלוקי מספיקא וכו׳ וחזינא לתשובתו לרב האיי לענין היה סופר במזרח תשובה לרבי׳ האיי p. 117 ; וכת׳ במערב וכו׳ בראובן דאגר דרתא לשמעון בכך זוזי בשתא ולא p. 125 ; אדכר כמה שני ודר ביה שמעון וכו׳ לרבי׳ האיי משמתינן ליה ל׳ יום ולא משמתי׳ ליה צ׳ יום אלא למי שרוצה לירד בנכסים שהן ורבי׳ ibid. ; יוצאין בידו שמא עוסק בפריעתו האיי פי׳ רישא וסופא בדאכרוז ורישא בדברי׳ אלא דרבי׳ האיי פסק כרב p. 128 ; שמכריזין נחמן דהלכתא כותיה בדיני וכו׳ ומסתברא כרבי׳ האיי דבעיא דתנאי היו דברינו אליב׳ דרב נחמן לרבי׳ האיי לא על כל אדם ראוי p. 134 ; וכו׳ לסמוך כשאומ׳ זו דומה לזו שהמזייף טורח לרמות וכן פסק רבי׳ האיי דלית הלכת׳ p. 149 ; עדים וכו׳ ורבי׳ האיי p. 176 ; כר׳ טרפון ור׳ עקיבא וכו׳ ור״ח פי׳ בפוסק במפרש אם תכנוס בתי אתן לך p. 178 ; כך וכך אבל בסתם זכתה הבת ווכה היבם וכתב רב האיי אם מת האב בלא נכסים ומת אבי האב ואחר נפלו להם נכסי׳ אין נוטלת עשור וכו׳ ; ורב האיי אתשיל בהאי ענינא ושדר מזון ibid. p. 205 ; האשה והבנות ממטלטלין דמתיבתא הוא ורבינו האיי כת׳ בטופסי דשטרי בדלא שמטתאי והלל דתקין פרוסבול ולא תקין ע״מ דתקנתא ורבי׳ האיי כת׳ דוק׳ p. 211 ; דהתירא תקין וכו׳

הבן חייב לשלם אלא היזק שעשה לאחר מיתת and ; וכן דעת הגאונים p. 388 ; האב לא מחייב וכן דעת הגאונים שכתבו הודאה באחד p. 396 משאר ההקנאות.

(6) רבינו גרשום p. 254, ור׳ ליאון ורבי׳ גרשום ז״ל מייתו לה מק״ו יש לך לומ׳ אי זו היא כח מרובה וכו׳.

(7) רב דוסא p. 296, ומר רב דוסא אמ׳ לא חזינא ריבואתא ז״ל דהוו מקמן דדייני כתובת בנין דכרין ומשני נפישתא לא דייני לה בתרתי ישיבתא וכיון דעבדי להו כמה שנין לכתחלה אנן לא דינינן לכו בהכין.

(8) רב האיי גאון p. 13, וכת׳ רבי׳ האיי במקח וממכר מצאנו לאחד מן הגאונים בלשון תשובה ושאלה דשטר מיקני בחליפין ולא איבריר גבן ; וכת׳ רבי׳ האיי דדבר שאין בו ממש וכו׳ ibid. פסק רבנו האיי דאדמי קאמ׳ ובנו מוציא p. 14 ובתשובת לרבי׳ p. 24 ; מיד הלקוחות בלא דמים האיי משמ׳ דהכי סבירא ליה דקאמ׳ היכא דאודי ; שמעון דזבנה לארעא לראובן וקביל מיניה זוזי והכין כת׳ רבי׳ האיי גאון ז״ל הת׳ דאקנייתא ibid. p. 25 ; בגו זמניה כשטר דמיא וגבי ממשעבדי ובדברי p. 27 ; ורבי׳ האיי פסק כלישנא בת׳ דרבא רבנו האיי חזקה וקנין לא מהני היכא דעייל ונפיק ואיתמ׳ משמיה דרב האיי אע״פ שלא p. 30 ; אזוזי פירש המשלח לשליח הוהר שלא תקנה שלא ibid. ; באחריות אלא שלחו סתם חייב השליח לרבי׳ האיי אחריות דעלמ׳ מחזיר לו הדמים ; שנטל הימנו ואין על המוכר להוסיף בדמיו וכו׳ ובשם רבי׳ האיי אשכחן דאמ׳ הלכת׳ מאן ibid. דזבין קרקע ולית ליה ראיה דיהיב דמי בחזקת וכן פי׳ p. 34 ; שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן רבי׳ האיי ודאמ׳ שקנאה בכסף ובשט׳ ובחליפין לרבי׳ האיי p. 39 ; או בחזקה שגדר ופרץ וכו׳ שט׳ דנפק בגו זמניה לא גבי מנכסי׳ משועבדי׳ וכן פסק רבי׳ האיי p. 41 ; אלא בשבועה וכו׳ בתשובת שאלה כר׳ שמעון דכלהו טעמי מוקי ר׳ שמעון אליב׳ דהלכת׳ בבא קמ׳ כחנן תנינא כאבא ובתשובה p. 42 ; שאול תליתאה כשמואל וכו׳ לרבי׳ האיי תנאה דחרם סתם והדרת הראש לא מהני בנאמנות ואין חברו יכול לעכב חרם סתם לרבי׳ האיי האי מאן דמקבל למכת׳ p. 44 ; וכו׳ שטר׳ בכל לישנא דזכותא אע״ג דלא ידע ספרא לחזוקי כראוי כיון דכתוב ביה ואחריות שטרא דנן וכן כת׳ רבי׳ האיי אי יהיב p. 53 ; קבילית וכו׳ בעל רשותא לסופר למכתב גט שלם וטעי בהני

ורבי׳ האיי p. 269 ; עדים ולא הוחזק כפרן וכו׳
לרבי׳ האיי p. 274 ; אפי׳ שבועת היסת ליכא וכו׳
ז״ל חצר גדולה ובתוכו בתים הרבה ואין בכל בית
ובית דין חלוקה אין דינן בכל בית גוד או אגוד
p. 284 ; אלא אמרי׳ חולקין בתים כנגד בתים וכו׳
וכת׳ רבי׳ האיי ורבי׳ אבן מגש דבשעת קדושין
וכתב רבי׳ p. 296 ; לא בעי קנין מדרב גדל וכו׳
האיי גאון ז״ל מבטלי רבנן כתובת בנין דכרין בזמן
ואתשיל רבי׳ האיי ואביו ז״ל בבת ibid. ; הזה
ארוסה שגרשה אם יש עשור נכסי ושדרו כאן
; דלא משום אמה הוא נוטלה יש לה עשור נכסי
וכן פסק ר״ח ורבי׳ שרירא ורבי׳ האיי ז״ל p. 300
ורבי׳ האיי ז״ל במקח וממכר כל p. 303 ; וכו׳
ימי אלמנותה מוכרת לי״ב חדשי׳ ולוקח מפרנס
לרבי׳ האיי ז״ל מעוברת p. 308 ; אחד לל׳ יום
דמגרשה לית לה מזונות עד דילדה ושקלה שכר
ורבי׳ האיי ז״ל פי׳ דההוא עובדא p. 317 ; מניקה
דפרדיסא לא איתי לה אלא ללמוד ממנה במקומות
ורבי׳ ibid. ; אחרים שכל שמפחיד את חברו וכו׳
האיי ז״ל כת׳ במקח וממכר ותדע איך יתבטל
וההוא p. 323 ; המודעא כגון שחדש כתב המכר וכו׳
עובדא דאמ׳ בשוקי בראי הואי כת׳ רבי׳ אלפס
מסתברא כרבי׳ האיי דבשעת חרום אוקמה הא
; לאו הכי קים׳ לן מחאה שלא בפניו הויא מחאה
לרבי׳ האיי מי שיש לו חלון על חברו אם p. 346
הכותל שלו יכול לסתמו ולהגביהו למעלה כנגדו
וכתב רבי׳ האיי במקח וממכר שאין p. 357 ; וכו׳
לו למכור אלא כדי חייו ואם יש ממון הרבה ינתן
רבי׳ האיי p. 364 ; לו ממנו מקצת לסחורה
בתשובותיו דהכותב נכסיו לאחרים לא שהניח בניו
; לגמרי דא״כ מתנה על מה שכתוב בתורה וכו׳
ופסק משמיה דרבי׳ האיי ז״ל דלא מצי p. 375
ור״ח ורבי׳ האיי ז״ל פרשו ibid. ; מעכבי עליה
גרסי׳ בפר׳ p. 377 ; לא קנה אלא כנגד מעותיו
המקבל האי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי
אית דמפרשי׳ בנכסי הגר אבל גרסת רבי׳ האיי
ז״ל האי מאן דזבין ביני אחי ושותפי חוצפא הוי
; לרבי׳ האיי ז״ל p. 378 ; סלוקי לא מסלקינן ליה
ורבי׳ האיי ז״ל איתי ראיה מיהא דגרסי׳ p. 379
בפ׳ השותפין רוניא זבן ארעא אמצרא דרבינא
; סבר רבינא לסלוקי משו׳ דינא דבר מצרא וכו׳
וכן פי׳ רבי׳ ברוך ורבי׳ האיי גאון ז״ל p. 380
וכת׳ רבי׳ האיי ורבי׳ אלפסי p. 381 ; וכלהו קמאי
ז״ל בתשובותיו שאם שהא בר מצרן משידע תביעתו
אבל מורדת כת׳ הר׳ אבן מגש ז״ל p. 384 ; וכו׳
בש׳ רב האיי דכת׳ בתשובה דיליה אפי׳ ממלאכה

מלוה שנתברר בידו דבר חוב אבל בעל חוב אחר
ובתשובה לרבי׳ p. 212 ; כופין אותו ודן בעירו
האיי דיין שהתנה עם בני המקום שלא יכתוב להם
מאי זה טעם דן אותם ובא אחד ואמ׳ אני לא
הייתי בעת התנאי ואפי׳ הייתי אין לי לקבל הדין
ורבינו האיי בתשובה ibid. ; עמו ואינו מועיל התנאי
לא חלק בזה לרב שלום שר מתיבתא אין לו לדיין
אלא מה שעיניו רואות בב״ד הגדול שאין למעלה
הימנו אבל שלא בב״ד הגדול אין להם להכנים
ובתשובה לרבי׳ האיי p. 214 ; עצמן בספק וכו׳
שמואל ור׳ ישמעאל בר׳ יוסי ור׳ ישמעאל בן אלישע
ורב ענן וביוצא בהם מדת חסידות הוא דעבדי
אבל מן דינא לית ליה לנתבע למפסליה ואקדים
ורבי׳ האיי ibid. ; תובע ואורחיה לבי דינא וכו׳
פי׳ רבי׳ p. 215 ; דאמ׳ סומא בשתי עיניו כשר
האיי כיון שיבאו בעלי דינין לפני ב״ד מי שבא
; קודם להתרעם לפני ב״ד מקדימין לשמוע דינו וכו׳
ורבי׳ האיי נשאל אם נזקקין לנכסי יתומי׳ p. 217
וכן כת׳ p. 219 ; במלוה בשט׳ והשיב שאין נזקקין
רבי׳ האיי דאין צריך קנין אלא בפיו בטל את
; המודעא ודאי לכתחלה תקינו את המודעא וכו׳
וכתב רב האיי דלא נהיגי בכל אתרא הכי p. 222
משו׳ דרובא דעלמ׳ לא אזלי האידנא בלא סנדלא
ורבי׳ האיי p. 233 ; ולא צריכי לסנדל בתי דינין
שמנה זיכוי עם קנין ההקנאה ליתא דזיכוי לחוד
אבל רבי׳ האיי אמ׳ p. 235 ; לאו כלום הוא וכו׳
; בין עובר דיליה בין לעובר דעלמ׳ דכלהו לא קנה
ומסתברא כרבי׳ ibid. ; וכן כת׳ רבי׳ האיי p. 243
האיי וכרבי׳ שרירא דאמרי בטיל ליה לגמרי
וכן כתוב p. 246 ; ומשתבע שבועת היסת וכו׳
בשם רבי׳ האיי שאם צוה לחתום על הודאתו
ורבי׳ האיי p. 247 ; דיניה כמפיק שטר אחבריה
כת׳ בתשובה שאין לסמוך על רב שר שלום ור׳
p. 252 ; שמעון קיירא דאמרי סברא כלישנא קמא
ורב עמרם ורבי׳ האיי ז״ל פסקי הלכתא כר׳ חייא
דר׳ יוחנן קאי כותיה דאמ׳ שבועה זו תקנת חכמי׳
ורבי׳ האיי גאון אמ׳ דלא גמרינן p. 259 ; היא וכו׳
מינה לדינין אחרים לברר הדבר אלא בטוען פרעתי
ובשם רבי׳ האיי p. 261 ; בפני פלו׳ ופלו׳ לחוד
אם ראה כת׳ ידו או שמצא על פנקסו או שאמ׳
; לו אביו שראובן חייב בטענת בריא הוא וכו׳
וכתב רבי׳ האיי אין מגלגלין אלא על דבר p. 263
וראיתי ibid. ; שאם יודה בו יתחייב ממון וכו׳
שפסק רבי׳ האיי בתשובה שאלה מי שנתחייב
שבועת היסת ואמ׳ השביעני בינו לביני ולא הכחישוהו

ור"ח שפי' כגון חכמי' ובן זוגם p. 232; לידה p. 248; שקול כמותם לא הויה הכרעה לא דייק לן; ובן השיב ר"ח בתשובה הדין כמו שכת' רבי' האיי and p. 249 ובן דעת ר"ח דאי לא תימ' הכי תקנתא דבתראי למיגבא ב"ח ממטלטלי מאי הא מצוה איכא.

(12) בעו רבנן קמיה דרב p. 109, רב חנניה גאון חנניה גאון בבלה רבתי נכרי לאו בר שליחות הוא מהו למכרביה לגיטא בחד מנא ומימ' לגוי אמטי חד מנא לישראל פלו' וליתניה לאיתתיה.

(13) תשובה p. 295, רב חנניה בר יהודה גאון למר חנניה בר' יהודה גאון ז"ל היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מישיבתנו ומפני מה בטלה לפי שצריך דקדוק בנכסים שיש להן אחריות ובראוי ובמוחזק ובמותר דינר וכו'.

(14) רב שמואל בר חפני, v. sub ר' חפני.

(15) ורב יהודאי ובע' p. 13, רב יהודאי גאון הלכו' דכתבי גבי סאה בסאה דהא אמור רבנן כותי p. 161; קנין ברבית לא מהני מהתם סמכי שקרש הוה עובדא ואצרכוה גיטא מר רב יהודאי וכת' רב יהודאי p. 225; ומר רב שמואל ריש בלה אי כדנסבא בעל הוה יבם משומד לא בעיא חליצה איתשיל מקמי מר יהודאי ואמ' p. 252; מיניה המלוה את חברו ובקש לצאת למדינת הים ולא הגיע זמן לפרוע אין לו לתבוע ואין לומ' תן לו ולא איתברר לן שפיר דאי משו' ibid.; ערב טעמ' דרבי' אלפסי מיהא דכתי' בספרים למאן דאמ' הילך פטור פירושא דמר רב יהודאי הא p. 254; דכתי' בנסח' דילן ולאו פירכא הוא וכו' והכין חזינא דשדר מר רב יהודאי דלא מפכינן אלא או משתבע ומפקע או משלם בלא שבועה; והואיל ואתא לידן אסורא דרבית נימ' p. 315 ביה מילת' במאי דכתי' רבואתא רב יהודאי ורב ומסתברא and p. 359 שמעון בן קיירא ז"ל וכו' מההוא פירוש' דרב יהודאי דשכי' מר' מצי למעבר וכתבו רבואת' p. 400; מתנה דיליה כמתנת בריא משמיה דמר רב יהודאי כיון דשליחא שוייה אי בעי לבטולי לשליחא וכו'.

(16) וכת' הר' יהודה ז"ל p. 136, הר"ר יהודה ה"מ לגמר דינא דלא פסקינן לדינא על סהדותיהו אלא בפני בעל דין כדאמרי' בגמ' וכו' and p. 168 והר"ר יהודה ז"ל כת' דאיכ' מ"ד דלא גבי אלא בשבועה.

(17) ר' יוסף אבן מגש, quoted very often, v. pp. 6, 12, 15, 30, 59, 79, 91, 93, 129, 130, 135, 137, 145, 151, 156, 157, 165, 168, 177,

הוי מורדת ומוסיפין לה על כתובתה וכו' p. 385; וכן כתבו רבי' האיי ורבי' אלפסי ז"ל בשאלה אבל בעל כרחו אינו מגרש כדקיימ' לן וגבי עוברת על דת וכו' and p. 398; וכת' רבי' האיי ז"ל בהמחאה כגון ראובן זבין חפץ לשמעון ואותו חפץ אצל לוי וכו'.

(9) ועבד שברח מחוצה p. 232, רב הילאי גאון לארץ יצא לחרות וצרי' גט שחרור ועבד שברח מבית האיסורין יצא לחירות וצריך בשם מר רב ומר רב מתתיה p. 306; הילא ז"ל דוק' לארץ ומר רב הילאי ז"ל דלא אמרו בדמים כדרבא דאמ' הכיר בה שאינה שלו וכו'.

(10) ושמעתי שהרב p. 53, ר' הלל מרומניא ר' הלל מרומנייא פוסלו.

(11) רבינו חננאל, mentioned very often, וכתב ר"ח בשט' שיש לומ' מוקדם ויש לומ' p. 8; מאוחר כי האי גונא לא מחזקינן רעותא וכת' ר"ח ש"מ מאן דקבע זימנא לחבריה ומטא p. 38; זמניה לא יהיב ליה ב"ד זמן אחר וכו' p. 40; אלו דברי ר"ח ibid.; וקרובי' דבריהו לדברי ר"ח וכת' ר"ח ז"ל מדגרסי' בעלה של p. 49; ז"ל עציץ נקוב ש"מ בנייר כי האי גונא אפי' כת' קציץ ופסק ר"ח דהלכה כר' יוחנן בתרוייהו p. 50; כשר ובתשובה לרבי' p. 53; דרביה דר' אלעזר הוה חננאל ז"ל כגון אלו שאין מפורשין אם צוה אדם לכתוב אלו הדברים שמא יפלו בידי אדם שאינו הגון ולמדו לשקר לפי' אין לנו אלא מן הפה לאון ורבי' חננאל דחה להא דרב אלפס p. 77; לנאמנים ואמ' דיחוי בעלמ' וליכא למעבד בהו עובדא ור"ח נמי קשיא ליה הלכת' אהילכתא וסמך p. 80 והגהה שבהלכות דליתה לדרב p. 81; על הירוש' לית' דהלכת' כרשב"ג וכן פסק ר"ח ז"ל ובעל ור"ח ורב אלפסי כי פסקי הלכה p. 83; מתיבות כסתם מתני' דהשוכר את הפועלים בתנאי שיש p. 85; מעשה בתחלה ולא אוקמה בגיטין וקדושין p. 106; ור"ח פירשה על זו הדרך ולא נהירא לן וכתב p. 111; וכן פסקו בעל מתיבות ור"ח ז"ל ר"ח מסתברא דלא אמ' רב אלא בזיון דבעל. וכת' גאון שאלה אשה שעשתה שליח לקבלה וכו' וכת' ר"ח ש"מ אשה ועד אחד בספינה p. 149 שטבעה והכירוהו מת לא מהימני וכ"ש גוי אפי' וכתב ר"ח קבלנו מרבותי' p. 157; מסיח לפי תומו ל"ש כי יהיב שמעון ההוא מנה ל"ש כי לא יהיב לה ול"ש כי שוייה שליח בב"ד ול"ש כי לא שויא וכת' ר"ח קבלנו מרבותי' אפי' זרקו p. 218; וכו' לה בחצרה לא משתרי לעלמ' עד דמטא גיטא לידה דגרסי' בירוש' הי מחוור שבכלן עד שיתננו

183, 186, 196, 202, 230, 234, 238, 239, 243, 244, 249, 252, 253, 257, 259, 260, 262, 267, 269, 272, 273, 274, 276, 277, 278, 284, 287, 293, 304, 321, 322, 325, 332, 333, 336, 340, 345, 348, 352, 362, 363, 373, 384, 388, 389, and 394.

(18) רב יוסף בר יהודה גאון p. 363, ובתשובה אשכחן לריבוותא קמאי בשאלתא דמתיבתא בפסקי מר רב יוסף בר' חנינה בהאי לישנא דאמרי' רבנן היכא דכתבינהו נכסי לחד לא עשאו אלא אפטרופיא וכו'.

(19) רב יעקב גאון p. 171, וכתב בע' מתיבות משמיה דרב יעקב גאון גברא דמשכן שדה או כרם או חצר ומנכה מהלואתו עד רביעי מותר וכו'.

(20) ר' יעקב בר משולם p. 139, וכן הורה הרב ר' יעקב בר' משולם.

(21) רב יעקב בר מר נסים p. 231, וקשיא ליה למר רב יעקב בר מר רב נסים מאי שנא ממאנת ממורדת דמפסדא תוספת.

(22) ר' יצחק בר יעקב אלפאסי, quoted very often, v. pp. 4, 5, 7, 14, 15, 17, 20, 22, 28, 31, 33, 37, 39, 41, 42, 44, 47, 49, 51, 53, 54, 55, 58, 60, 65, 67, 68, 72–77, 79, 80, 81, 89, 93, 94, 95, 99, 102, 104, 106, 111, 114, 115, 119, 120, 123, 125, 127, 132, 139, 142, 146, 151, 154, 155, 158, 165, 198, 202, 208, 228, 235, 260 וכת' רבי' אלפסי אמ' רב בגדול הבא בטענת אביו ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא ומתני' ר' אליעזר בן יעקב הוא וכו' וצוה להגיה בהלכותיו והלכה כר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ועו' דסוגיין כותיה וכו'; וכת' רבי' אלפסי ז"ל וכן 282, 301, and 333 מצאתי בכל ההלכות אמ' רב אשי ואי אפקיה משוי ליה ראה וטעותא היא דבנסח' דילן אי פקח הוא משוי ליה ראה.

(23) רב כהן צדק p. 28, רב כהן צדק גאון ואפי' חתים ב"ח בשט' זביני לא אבד זכותיה והכי שדרוה ממתיבתא p. 99; ומשתבע ושקיל דמר רב כהן צדק. ובתשובה תרין שותפין דמית חד מנהון ולא אישתבע א"נ חד מיניהו חשיד לית ובע' מתיבות p. 170; דינא לאשתבועי לאידך משמיה דרב כהן צדק גאון מנהגא דילן למיכל בנכיתא כרבינא וביומי דרב שמעון קייארא ז"ל ואמ' רב כהן צדק אי לא מיתי p. 367 ראיה לישמתוה סתמ' על כל מאן דאית להו מידי מאבוהון וקא כפר וכו'.

(24) ר' לוי פי' במקו' שחב p. 103, ר' לוי לאשה בכתובתה דייקי ריבואתא תנו כזכי בדבר וכדפרש' הרב and p. 379; שהוא ברשותו וכו' ר' לוי ועיקר לר' משה בר חנוך אם אינו מוצא למכור לא למצרן ולא לישראל אחר וכו'.

(25) ר' ליאון ורבי' גרשום p. 254, ר' ליאון ז"ל מייתו לה מק"ו.

(26) ר' לאונתין ממיינצא p. 202, וכן פסקו רש"י ור"ת בפ' דע"ז. העיד רבי' שמואל וכן הורה ר' לאונתין ממיינצא על מעשה שבא בגרמישא ופטר בעל חוב וכן שמעתי מפי חכמי' שנהגו במצרים וכן פי' רבי' בע' הערוך וכן פסק רבי' שמואל ורבי' אבן מגש בפ"ק דע"ז.

(27) רב משה גאון p. 28, ופליגא דמר רב משה כדאית' גבי ראובן שמכר שדהו לשמעון וכן כתו' p. 82; באחריות וזקפן עליו במלוה וכו' בתשובה p. 295; בתשובת רבנא משה גאון ז"ל ולרב משה p. 314; דמר משה גאון ז"ל הכי כתי' גאון ז"ל והקונה ממוצא מציאה אפי' המוצא חייב אבל רב משה גאון בתשובה p. 346; להכריז וכו' and p. 377; אין לשנותו ממקומן אפי' למעלה והכי פירש מר רב משה גאון.

(28) רב משה בר חנוך p. 15, ור' משה בר חנוך גאון אמ' כתובה אין בכל הירושות שאין וכן p. 174; האשה מוחזקת בה עד שתשבע וכו' פסק ר' משה בר חנוך כרב זביד ורב עוירא ופי' ומ"ה p. 292; דשטרא דלאו לגוביאנא קים' וכו' תקינו למחצה לשליש ולרביע לרב משה בר' חנוך ז"ל ובאתרא דמשביעין חוץ לב"ד וכל אתרא חוץ לביתא; and p. 379, v. above sub ר' לוי.

(29) ר' משה בר טודרוס הנשיא p. 297, ועל דבר זה נשאלתי מאת הרב החסיד ז"ל שחלק על הנשיא הגדול ר' משה בר' טודרוס ז"ל והבאתי ראיה מן התוספות שאין דין פרנסה במקום שאין והנשיא ר' משה בר' טודרוס p. 335; בן וכו' גרים הכי דקאמרי בפנינו הודה לו כלו' בן אריס ובן גזלן טוענין של אבינו היה וכו'.

(30) ר' משה בר' מימון p. 9, והר"ר משה בר מימון דחק עצמו ופי' מוקדמין שט' שלוה בו ופרעו והרב ר' משה בן p. 302; וחזר ולוה בו וכו' and; מימון ז"ל אמ' על היתומי' להביא ראיה וכו' כתב הרמבמן"ל היא נאמנת ויש לו להחרים p. 338 עליה חרם סתם.

(31) ר' משולם בר קלונימוס בתשובת p. 3, רבי' ר' משלם בר' קלונימוס לשטרות להודיע שט' תשובה לרבי' p. 43; מוקדם ושט' מאוחר וכו'

דאתשיל קמיה טירפא ואדרכתא ושומא מאי לרב נטרונאי משמתי׳ ליה צ׳ p. 125; פירושה יום שמתא ופתיחא ואחרמתא כרכתי׳ בשאלה ורב p. 306, v. above sub p. 73; נטרונאי ורבואתא ז״ל דאמרי בלא דמים וכו׳ איתמ׳ משמיה דרב נטרונאי ז״ל הא דתנן p. 311; הולך כמוה ואי זו זו ולד שפחה ונכרית וכו׳ ואיכ׳ דמפרש הא שדר רב נטרונאי and p. 355 דמהדר ליה זוזי דיהיב ליה בלחוד.

לרב p. 297, רב נטרונאי בר הילאי (35) נטרונאי בר הילאי ראשי מתיבתא ז״ל מנהג שתי ישיבות כרבנן וליתה להא דא״ר יצחק א״ר אלעזר משמיה דחזקיה וכו׳.

וקשיא לרבי׳ נסים הא p. 12, ר׳ נסים (36) דגרסי׳ בפ׳ רבן גמליאל הרי אמרו אמ׳ ללבלר ורבי׳ נסים השיב כן בקבלה p. 53; כתוב גט וכו׳ מפי הגאונים היכא שכת׳ הגט הבעל בעצמו אם ובתשובה לרבי׳ נסים אי איכא p. 65; ערער וכו׳ p. 139; בגט זכירת זמן שני פעמי׳ או טעות סופר וכו׳ p. 203; ורבי׳ נסים אמ׳ על כל הפושעים קאמ׳ p. 221; תשובה לרבי׳ נסים פרחבול על שני ענינים and; ומתני׳ טעמ׳ אחרינא בפירושא דרבי׳ נסים ורבי׳ נסים איתי ראיה דחייב למזבן מיה׳ p. 382. דגרסי׳ בתוספת׳ דתרומה וכו׳.

ורבינו סעדיה p. 65, רב סעדיה גאון (37) p. 75; והגאונים דאמרי מחק שמו ושמה פסול ורבי׳ סעדיה כת׳ שט׳ p. 125; ולא כרבי׳ סעדיה טרפא ללוקח וקורע שמ׳ שביד הלוקח וליתה; שאלה לרבי׳ סעדיה ז״ל שמעון שדך אחת p. 162 מבנותיו של ראובן ובא שמעון בבית הכנסת ואמ׳ ראובן סתם בתך מקודשת לי והיו שם תלמידים וכן p. 309; בני מר רב נתן ואמ׳ ראובן וכו׳ כת׳ רבי׳ סעדיה ז״ל בספ׳ שטרות ויהיב לה שנים לאפוקי מרב מתתיה גאון p. 313; עשר זוזי ופלגא ז״ל וממר רב שמעון קיירא ז״ל בהלכותיו דאמרי לא מחייב אלא בגנבה ואבדה וכו׳ וכן כת׳ רבנו שריראא

ופי׳ רבי׳ סעדיה שדרך p. 342; סעדיה ז״ל היא and p. 401; להשפיל כותל שבו המרזב וכו׳ וכך השיב ר׳ סעדיה ז״ל לרב יוסף ראש ישיבה (אולי צ״ל רב סעדיה בר יוסף ראש ישיבה) תובע דאי בעי יהיב לנכסי יהיב משוי אפטרופוס נתבע לא.

ואמ׳ רב עמרם p. 18, רב עמרם גאון (38) השתא תקינו רבנן במתיבתא דקני שליח ב״ד או עדים דעבדי שליחותא דקונה ומקנה p. 252, v.; ורבי׳ עמרם above sub רב האיי גאון p. 282; ר׳ משלם בר׳ קלונימוס שט׳ דכתי׳ ביה נאמנות כשני עדי׳ כשרי׳ ואשתכח דכפר ואמ׳ לא קבילת ומסתברא טעמ׳ דרבנא p. 97; עסקא פלן מינך וכו׳ משולם בר קלונימוס מלוקא שהשיב לב״ד שבארלדי p. 223; על שלשה אחין שהתנו זה לזה בקנין וכו׳ בתשובת רבי׳ ר׳ משלם בר׳ קלונימוס מדגרסי׳ בירוש׳ זה או׳ בטבריה וזה או׳ בצפרי וכו׳ אבל בתשובת רבי׳ משלם בר קלונימוס p. 295 ז״ל קא דייק שניה דומיא דיורשיה ובין היא ובין וכן פסק ר׳ משלם בר׳ p. 342; יורשיה וכו׳ קלונימוס בתשובותיו וש״מ שאינו יכול להשפיל וכך פי׳ רבי׳ משלם and p. 365; המרזב וכו׳ בר׳ קלונימוס.

רב מתתיהו גאון (32), v. above sub רב סעדיה גאון and further on הילאי.

אבל רבי׳ נחשון גאון (33), רב נחשון p. 13, פי׳ מפני שלא אמ׳ ידור בו כך וכך ידור בו שעה אשכחן לרב צמח גאון ולרב נחשון p. 28; אחת משמ׳ ורב p. 52; וריבואתא קמאי פסקי מה שגבה גבה נחשון אמ׳ נהיגי במתיבתא כר׳ יהודה כתקנת רב ואמ׳ רב נחשון שודא דדייני שיתא p. 71; בגיטין ובתשובה לרב p. 237; הוו בכולי תלמודא וכו׳ נחשון אמטייה כדנפיק חדא כוכבא שפיר דמי לקבולי ואי לא קבליה איהו דאפסיד אנפשיה ונפטר ולרב נחשון ראובן דאית ליה ממונא. ibid; הערב; על שמעון ואוקים ליה ערבא עד ל׳ יום וכו׳ ומטא לי תשובה דאיתשיל קמיה ר׳ נחשון p. 241 ומאן דשאיל קמיה אית ליה סברא דילן ואיהו שדר ליה פי׳ אחרינא ואמ׳ דמתני׳ בדקנו מיניה ורב יהודה נמי בדקנו מיניה ולא בריר לן ולסברא דריבואתא ערב בלא קנין דפרע למלוה בלא דעתיה לא מחייבי׳ ליה דהא לא משתעבד ושמעתי שמנהג זקנים היה בנרבונה שעושין ערבות בלא קנין; וכן אמרו רב נחשון ורב נטרונאי p. 306; and p. 365, the same as on p. 52.

והכי שדר רב p. 32, רב נטרונאי גאון (34) נטרונאי כדאשכחן בתשובה ב״ח שבא לגבות עדית במקו׳ קרוב ובינונית במקום רחוק גובה עדית קרוב והכין שדר רב נטרונאי כרבא p. 37; וכן הלכת׳ וכן שדר p. 60; דקא פריק מאי דאקשו עליה p. 73; רב נטרונאי לרבנא אלעזר ריש כלה וכו׳ דאיכא מריבואתא כגון מר שלום ומר רב נטרונאי דאתשיל קמיהו דמן תמנין ותרתין שנין דנהיגין ריש גלותא ותרתי מתיבתא ודייני דבבא וריש כלי למיגבא בעלי חובות מטלטלין וכו׳ p. 123; כדכתיבי בשאלתא עתיקתא דרב נטרונאי גאון

שכותב ור' שילא שמצא במפתחות של ר' אבהו ורב פפא הלכה כרב פפא ליתא דק"ל הלכת' כותבין שובר.

(47) רש"י, quoted very often.

(48) ר' שמואל מאורטנטא, v. above, sub ר' שילא.

(49) וכת' הנגיד ז"ל ר' שמואל הנגיד, p. 299 בתשובותיו למר רב שלום ורב נטרונאי ז"ל דמן תמנין ותרתין שנין דשני ריש גלותא ותרתי מתיבתא ודייני בבא ורישי כלי נהגי למגבא בעלי חובין וכתובה ומזונות מן המטלטלין וכו', v. also above, sub רב נטרונאי, further on sub רב שלום, and D. S. Sassoon, ספר מעט דבש, Oxford, 5688, p. סז.

(50) שאלה לרבנא רב שמואל בר חפני, p. 19 חפני כיון דקים' לן דבעי' מקנה מלוקח ראובן מזבין ארעא משמעון על שם לוי וכו'; p. 27 תשובה לרבי' שמואל בן חופני נהגו לכתו' בהרשאות בחלק המורשה בארץ ישראל שלא יחזיק בו האפטרופוס ולא יקנה כי אין מקומו ידוע ולא ורבי' שמואל ז"ל בן ממוצר במצרים וכו'; p. 97 חפני בספ' השותפות כת' אע"פ שלא נתערב ממון השתוף זה עם זה נכנס לכלל השותפין והריוח וכן פסק רבי' שמואל בן חפני; p. 105 לאמצע וכתב רב שמואל בן חפני ענינים אחרים p. 111 תשובה לרב שמואל בן חפני איכא בקבלה; p. 254 ורבי' מ"ד דבדאורית' לא מפכי' כלל אלפסי סמך על רב שמואל בן חפני בספ' המבוא הלכת' כאדמון בשתי הלכות ומתיבתא שדרו כותיה וכו', v. about the Introduction of R. Samuel b. Ḥofni in my מעט דבש, l. c., p. סט; p. 336 תשובה לרבי' שמואל בן חפני היכא דאית ליה נכסי טובא לבעל מדינא מקחו קיים דמצי למימ' לה הנחתי לך וכו' אבל בישיבה נהגו לעשות חיזוק לר' שמואל p. 337; ואפי' יש לבעל נכסים הרבה בן חפני הבא לחפור בית הכסא סמוך לביתו של חברו צריך להרחיק בכדי שלא יזיק אפי' עשרים וכת' p. 370; אמה כדי שלא יפסיד מימי הבאר רבי' שמואל בן חפני מי שמזכיר שם מיתה הוא הנקרא מצוה מחמת מיתה וכו' and p. 401 ובמאמ' אגב תשובה לרבי' שמואל בן חפני.

(51) ר' שמואל בן מאיר, quoted very often.

(52) רב שמואל ריש כלה, v. sub רב יהודאי.

(53) ור' שמעון קייארא ר' שמעון קיירא, p. 24 איירי בכלהו נמי במתנה ובקנין בין במכר בין במתנה אבל רש"י ז"ל פי' על הגאלה זו מכירה ז"ל איתשיל בהא שמעתא דרבא ואמ' טעמ' דרבא ופי' רב עמרם ז"ל בתשובותיו תקנו p. 294; וכו' מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי וכו' and איתשיל ואמ' רב עמרם ז"ל בעל המוציא p. 305 מיד הלקוחות בדמים וכו'.

(39) תשובה לרב פלטוי גאון רב פלטוי, p. 14 מאן דכתי' בשטר יהבית לאתתי או לברי כל וקאמ' p. 178; דאית לי וכל דהוי ליה לא קני וכו' רב פלטוי ריש מתיבתא הני מילי דלא שעבד לרב פלטוי חלץ p. 225; מטלטלי לכתובה וכו' ליבמתו ואח"כ קדשה חייבי לאוין הוא ותפסי בה ושדר רב פלטוי p. 232 קדושי וצריכה גט ז"ל עבד שברח מבית האסורין יצא לחרות כרב שמן א"ר יוחנן.

(40) ומר רב צדוק גאון רב צדוק, p. 253 משמיה דריבואתא הכי פסק מיהא דשנים אוחזין ואי לאו דחזינא לריבואתא דאמרי שבועת היסת בלא נקיטת חפץ וכו'.

(41) רב צמח גאון רב צמח, p. 28, v. above sub לרב צמח ריש מתיבתא אם ברח p. 237; נחשון גאון ב"ח וערב אמ' תנו לי זמן עד שאביאנו לדין נותנין ואמ' רב צמח גאון משכון p. 243; לו זמן וכו' למר צמח p. 299; ביד מלוה דינו כשטר וכו' גאון ז"ל ויבמה שלשה חדשי' הראשוני' נזונת משל ובן מצי' לרב צמח דבעי p. 345; בעלה וכו' פרוץ פציטין.

(42) ואמ' רב צמח בר פלטוי רב צמח, p. 29 בר פלטוי היכא דתפשא אתתא תכשיטין דעבד בעלה מחיים תפיסה הוא וב"ח מוקדם לא מפיק וכו'.

(43) וכן אמ' רב צמח בר שלמה רב, p. 306 צמח בר' שלמה דיינא דבבא חוזר וגובה הדמים מבעל של אשה בשעה שמוציאין מידו מפני שהוא יורשה וכו'.

(44) ובתשובה לרבי' קלונימוס ר' קלונימוס, p. 121 קלונימוס בשם שאסור לשכור מרחץ כך אסור לשכור פורני שמלאכת שניהם שוים ואין לו תקנה לרבי' קלונימוס בשבועה p. 269; and וכו' ובתשובת רבי' קלונימוס הנשיא מנרבונא p. 363 דשתיקה מרורות הראשונים מהניא והשתא מחמת כסופא הוא דשתקה.

(45) ושמעתי שהרב ר' הלל ר' שבתאי, p. 53 מרומנייא פוסלו והרב ר' שבתאי חלק עליו.

(46) והיום ראיתי כתב תשובה ר' שילא, p. 94 הרב ר' שמואל מאורטנטא על ידי מעשה שהשיב לר' שילא בנו של הרב ר' יצחק מסימפונט ז"ל ופסק לגבות כתובה בין מזמנו בין מיורשיו בשובר

רב האיי p. 243, v. sub; לה אותו משומד ובשאלה לרבי רב שרירא כתוב בכתב p. 246 ידו ואמ׳ לעדים כתובו וחתומו ומסרו ליה הרי p. 253 הוא כשטר וגובה מנכסים משועבדים לרבי שרירא ואי אודי מרעתיה בתשובה דעבד אינו נפסל ואין לו להשביעו על ההודאה וכו׳ לרבי שרירא דוק׳ חבלות אבל הלואות p. 257 או פקדונות או גזל אם הוא בידה או ברשותה וכת׳ רבי שרירא p. 293 חייבת להחזיר וכו׳ ז״ל דלא סבירא לן כאמימר דאמ׳ על דעת רבים רב האיי p. 300, v. sub; אין לו הפרה וכו׳ וכתב רבי p. 350 שרירא הדה אית קרמנא במתיבתא דכלה באדר שנת רפ״ד כדתנינן להדין פרקא מכדי מריש פרקא וכת׳ p. 351 ועד הכא בארחוקי הויקא עסיקי׳ רבי שרירא גרמא דגירי יש בה קושיא דאמרי׳ מודה ר׳ יוסי בכולי פרקין ומודה במשרה וירק ורבי שרירא דקאמ׳ דקושיא אחרונה p. 352 וכו׳ דרבא לא נמצא לפרוק ושבעה קושיין של רבא עמדו מהן ובטלו הפרק שפרקו וכלהו אפי׳ לרבנן מעמ׳ דאיכא כלהו הא ליכא סמיך והשנים לא בטלו וקאמ׳ משמיה דגאון אבי אביו דהא דאביי לא איפשיט ולא שמעי׳ משמיה דגאון היכי עבדי׳ p. 368 ואית מרבנן דס״ד דהלכת׳ כאביי וכו׳ ורבי שרירא אמ׳ מפני שלא אמ׳ ידור בו כך ורבי p. 380 וכך וידור בו שעה אחת משמ׳ שרירא השיב בתשובותיו לא אשכחן דמרי בתי מעכב אמרי בתי ומספקא ליה אם מחובר לקרקע ובתשובה לרבי p. 385 אם הוא בקרקע וכו׳ שרירא בתר רבנן סבוראי וכו׳ ויש שנותנין גט באונס ומסתפק גט מעושה כדין או שלא כדין וקא נפיק מיניה חורבא תקינו בה מר רבה בר הונא נ״ע למורדת ותובעת גירושין שכל נכסי צאן ברזל שהכניסה לו תמול וכו׳ וכזה נהגנו בשלש מאות איחשיל מקמי רבי שרירא ב״ד and p. 400 שנה הגדול ולב״ד הגדול שלמד רבי׳ האיי בענין הרשאה דלא הוה כתי׳ ביה וכל מה דמתעני מן דינא עלאי ושדרו שאין כל בעל דין שעליו הרשאה בזאת עסק דברים וכו׳ וכתו׳ בנסח׳ דיליהו שותפא שויה למאי נפק׳ מינה למיתפס פלגא.

(56) ברם זכור אותו האיש לטוב והנשיא ר׳ ששת שמו יאר הש׳ פניו אליו אשר שאל ממני לפרש פ׳ התכלת ועל פיו פרשתי הלכו׳ תכלת וציצית ותפלין ובהיותי בן שבע עשרה שנה חברתי הלכו׳ שחיט׳ וטרפה במצות הרב ז״ל.

וכת׳ רב שמעון קיירא דאי אמ׳ ליה p. 88; וכו׳ p. 171; כל ימי חיי פלו׳ ואינסיבא ליה לאלתר וכו׳ וביומי דרב שמעון קייארא ז״ל הכי נהוג וכת׳ וכן כת׳ ר׳ p. 234 בהלכותיו אבק רבית וכו׳ ותשובה לשר שלום ור׳ p. 243 שמעון קיירא; שמעון קיירא היכא דמית מלוה וטעין לוה דפריעא וכת׳ רב שמעון קיירא ז״ל p. 292; הוא וכו׳ לרב שמעון קיירא ז״ל p. 304; דליתה לדרשב״ג; וחייב בפרקונה ובהפר נדריה ואם מתה יורשה ורב p. 338; רב יהודאי גאון p. 315, v. sub שמעון קיירא שפסק בהלכות דלית לבעל בההוא p. 354; מתנתא מידי ולית לבעל לעכובי עלה וכו׳ וכן p. 386 and; [שר] שלום ורב שמעון קיירא כת׳ ר׳ שמעון קיירא כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וחייב בפרקונה ואם מתה יורשה.

(54) ומה שכת׳ רב שלום p. 29, רב שר שלום דכיון דכל נכסיו אחראין לכתובה כמאן דתפיסה לה דמי ואע״ג דב״ח קודם אותה זכייה p. 212, ר׳ שמעון קיירא p. 243, v. sub; רב האיי v. sub; p. 299, v. sub הנגיד ר׳ שמואל and p. 354, v. sub ר׳ שמעון קיירא.

(55) והכי חזינן לריבואתא p. 93, רב שרירא קמאי לרבי האיי ולרבי שרירא בתשובה. ובעל מתיבות הכין כתב אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה ואיכא נסחאי בנסחי רבי שרירא p. 129; וכו׳ דלית ביה אלא אמ׳ רבא בכותבין שובר קמיפלגי ואליבא דהלכת׳ לעולם אין צריך לקיימו וכן פסק p. 135; הרב חביבי בספרו כמשנת בר קפרא לרבי שרירא אי יהבי אמתלא לדבריהם יכול וכת׳ רבי שרירא בן חנינא p. 179; לחזור ולהגיד במורדת בתר רבנן סבוראי כשראו חכמי׳ שבנות ישראל הולכות ותולות בגוים ליטול להן גיטין וכו׳ תקינו ביה רבנן מר בר רב הונא למורדת ותובעת גרושין שכל נכסי צאן ברזל שהכניסה משלם תמלם ושדר רבי׳ שרירא יחיד מומחה דחשיב p. 206; וכו׳ בדורו דפקיעא במשנה ובתלמוד ופקיעא נמי בשקול הדעת ומעיין בדיני כמה שני ומנסו ליה זימנין סגיאין ולא חזו ליה טעותא כגון ההוא מומחה לרבי שרירא מי שחייבוהו ב״ד p. 215; לרבים בחוב או בפקדון ואין יכולין להוציא ממנו ויש ביניהם מקום בי דואר של גוים שאינו לוקח שחד ומקבל עדות ישראל על חברו יש לזקנים ותלמידים לרבי׳ p. 225; שילכו לפני השופט ויעידו וכו׳ שרירא יבמה שנפלה לפני משומד ביון דהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומתעגנה עד דחליץ

ופי' הרב קרובי ז"ל דאמ' ע"מ הוה ליה כמאן וכת' החסיד p. 74; דאמ' לא תקנה אלא בשטר קרובי מדקאמ' לאורועי סהדי ולא אמ' למיפסל ש"מ דלא קרעי' לשטרא אלא מוקמינן לממונא וכת' הרב החסיד ז"ל טעמ' p. 97; בידיה דמאריה דכל אחד עושה שכיר ופועל לחברו ודמי להא וכתב p. 99; דאמרי' כגון ששכרו ללקט מציאות הרב החסיד קרובי ז"ל ודינא דשבועות שותף עם וכת' p. 100; אשת שותפו כדין אשה עם בעלה הרב החסיד ז"ל וחכמי נרבונה פסקו דינם דטעמ' לשון הרב החסיד קרובי p. 191; משום מחילה שאלתי לרב החסיד קרובנו כיון דגמרי' p. 206; ז"ל קרש קרש ממעשר מה מעשר שני אינו נוהג בזמן וכת' הרב החסיד p. 237; הזה אפי' בארץ וכו' אם הלוה גברא אלמא הערב פטור עד שיכפוהו וכתב הרב קרובנו הא ביתומי' p. 247; ב"ד וכו' גדולי' קיימ' דאי בקטני' לא מצו לאשתבועי שאמ' ובתשובת הרב קרובנו ז"ל יתומי' ibid.; לנו אבא מן היתומי' שבאו ליפרע בשבועה שלא פקדנו אבא ומה שכת' p. 359; ומת אחד מהם מן האחין וכו' הרב קרובנו במס' גיטין בטילה היא דבריו קיימין כגון שאינו חב לאחרים ולא בריר לן ואיכא נסחא והרב p. 393; דכתי' בהו דבריו קיימין ולא דייקי החסיד ז"ל האריך בפירוש' אחרינא ואמ' משמיה דרב הא דאמ' רב יהודה אמ' רב צריך לומ' אתם והרב החסיד אמ' טעמ' כדי p. 399; עדי וכו' שלא יהא כל אחד ואחד מוליך מעות של חברו למדינת הים וכופר בהן; and p. 297, v. above הרב הקדוש further; ר' משה בר טודרוס sub והרב הקדוש ז"ל מוקי להההיא דערכין p. 239 ביתומי' קטני' והכא בגדולי' ולא נהיר' לן דאמו כך פי' הרב p. 309; גדולים לאו בני מעבד נינהו הקדוש בש' בע' הלכות ז"ל וטעותא היא וכו'; ורבנו הקדוש אמ' לעיוני איניש דשבק and p. 337 חכמי further; ליה אבוה ביתא דאית בה וכו' ויש מחכמי דורינו p. 172, חכמי הדור or דורנו שכתבו אי ס"ד דאי קדים בר מצרא וזבין אתי מריה משכנתא ומפיק השתא איהו מפיק מבר ויש מחכמי p. 257; מצרא איצטריך לאשמועי' וכו' דורנו שכת' נפק' מינה דאי חשיד אשבועת' בדרבנן ויש מחכמי הדור and p. 397; לא מפכינן וכו' דאמרי אע"ג דקא מודה גינאה חבריה בטעותא לא מהימן. Very frequently are quoted הרב, ריש or ראשי ישיבות, צרפתי, הרב המחבר לראשי ישיבות ראובן דאמ' ליה p. 102, מתיבתא לשמעון אית זבינתא בדוך פלן זיל וזבנה ביני

(57) רב ששת בר חנוך גאון p. 32, ובתשובה לרבי' ששת בר חנוך גאון. יתומי' שבאו לפרוע כתובה ואין להם אלא עדית אין יכולין לקנות זיבורית ולפרוע, probably רב משה בר חנוך.

(58) רבינו תם, very often, also quoted under רבינו יעקב.

The author frequently refers to his father, v. p. 45; וכן מצוי אצלנו בתשובת הרב אבינו זק"ל והרב אדני אבי פי' בהאי טעמ' מיהו דיקי' p. 13 לה מיהא דגרסי' בירוש' א"ר אבהו אמ' ריש וכן מצאתי שפי' רבי' יעקב p. 169; לקיש וכו' ז"ל והרב אדני אבי גרים איפכא דקאמ' באתרא וכן p. 315; דלא מסלקי לא ניטל אלא בנכיתא פי' א"א הרב ז"ל ובנסח' עתיק' גרסי' הני דיזפי והרב p. 345; זוזי בתשרי ופרעי בטבת וכן עיקר ורבנא p. 348; א"א ז"ל פי' כותל באלכסון כגון זה אבא מרי כת' דההוא במבוי מפולש עסיקי' שאינו והרב א"א ז"ל p. 350; כלו מיוחד בני למבוי פי' דרכן של בני מבואות חייטין במקום אחד וכו' p. 366; ורבי' אדננו אבינו הבי מתרץ לה p. 351; והרב א"א אמ' יורד ואוכל דקאמ' ר' לפירא וכו' ואנו רגילין לפרש כפי' הרב אדננו אבינו p. 379 ז"ל משו' דרוניא שתלא דרבינא הוה ויש לו חלק רבינו, he mentions p. 71; בשדות דרוניא וכו' ופי' רבי' מה שפירש בפרוש הרי הוא שלו והשאר כת' רבי' קבלה בידינו אם יש p. 134; חולקין עדים שהוא כתב ידן אע"פ שלא ראו כשנחתמו או שכת' ידן יוצא ממקום אחר וזה דומה בענינו הרב הבבלי further, p. 81; אין נאמנין ליפסל וכת' רב אלפס הלכת' כרבנן וכו' ולא בעי' תנאי כפול ולא להקדים תנאי למעשה ולעולם תנאי קיים p. 113; וכן כת' הרב הבבלי ותמיהא לן וכו' אבל הרב הבבלי כת' נשי' קרובי' ואפי' פסולים p. 253; מדברי עברה כשרים לשליחות אלו וכו' ומיהו אם תפש לא מפקי' כדאית' הת' בחיבור חדש הרב הבבלי אם טענו חטים ואמ' הלוה איני וכתב p. 286; יודע אם חטים אם שעורים וכו' הרב הבבלי ז"ל אם זה טען מטבע פלו' חשוב p. 307; היה וזה או' לא כי אלא פחות היה וכו' הרב הבבלי כת' בכל ספק גרושין אם מתה אין והרב הבבלי שאמ' ספק and p. 386; הבעל יורשה further; מגורשת בעלה אינו יורשה אין לו ראייה וחביבי פי' שליח מתנה להוליך מתנה p. 106, וחביבי פי' אפי' עד p. 259; לאוהבו או לקרובו מפי עד ואפי' קרוב או פסול לגלויי מילת' בעלמ' הרב החסיד or הרב קרובי also p. 24; כשרין

לבעל מתיבות ב"ד הגדול אלימא למעבד שורא p. 71 וכן כת' בעל p. 73 ; דדייני כל דייני דעלמ' לא המתיבות כי עבדי' כשמואל במקרקעי אבל בהלואות ; כרב עבדינן דק"ל ממון המוטל בספק חולקין והגהה שבהלכות דליתה לדרב לית' דהלכת' p. 81 כרשב"ג וכן פסק ר"ח ז"ל ובעל מתיבות והכי נמי ; שמעי' לר' יהודה ברבר של ממון תנאו קיים וכו' ובעל מתיבות איתי להאי ירוש' ורבי' שמואל p. 83 בפ' יש נוחלין אמ' כרב אלפס בגיטין בעי' תנאי p. 84 ; כפול וכו' ור"ת אחיו ז"ל חלק עליו בתשובה ירוש' לבעל מתיבות כל דבר שאי אפשר לקיים ; והתנה עליו מתחלתו לא נתכון זה אלא להפליגה ופלוגת' דריבואתא אולי' לחומרא ובעל מתיבות p. 90 דלא איתי פלוגת' דרבה ור' זירא סמך על הירוש' p. 93 ; דאיתי בפ' השוכר כרכתבי' לעיל בדרך תנאי ובעל מתיבות הכין כתב אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה לא מיבעיא מאתים זוז דחזו ; לה מדאורית' דגביא אלא אפי' תוספת גביא וכו' ובעל מתיבות ז"ל איתי לה בפ' הנושא את p. 98 האשה בהאי לישנא. ירוש' אדם שמצא מציאה אחיו ובעל מתיבות משמ' p. 102 ; חולקין עמו וכו' דסבירא ליה כהאי סברא והכי כת' הנותן מעות לבעל מתיבות הא דאמרי' ibid. ; לישלוחו וכו' בקדושין רב הונא יהיב ליה זוזי לרב ואמ' זבנה ; ניהליה להוא ארעא אזל זבנה לנפשיה וכו' והלכת' כותיהו וכן פסקו בעל מתיבות ור"ח p. 106 וכן מצאתי בבעל מתיבות עתיקתא p. 107 ; ז"ל למאי נפק' מינה להולך כזכי שאם אמ' לשליח הולך גט זה לאשתי וכו' אינו יכול לבטלו. וזה הוראת רבנו ואבינו ראש ישיבת גאון יעקב שער ישיבת של [ימין] והורה תיקון שלא יהא הבעל יכול ובעל מתיבות הכי סבירא p. 111 ; לבטל גט לאשתו לן דקאמ' דכל רב ור' חנינה הלכה כרב ור"ח ורב אלפס סבי' להו כר' חנינה דרב לגבי ר' חנינה תלמיד הוה כדכתי' בהלכו' ואיתי סיעתא ובע' מתיבות הכין כת' ארבעין p. 140 ; וכו' בכתפיה וכשר הת' יצרו תקפו ומסתברא כרב ; נחמן דסוגיא דרבינא כותיה אולינן בנסח' דילן וכת' בע' מתיבו' נהי דלא מגבי' ביה אבל p. 144 ובעל p. 146 ; משבעי' ליה אפומא דכשר וכו' מתיבות הכין כת' דילמ' אתי לאיחלופי בקיום שטרו' ובעל מתיבות כת' הלכת' כרב p. 164 ; דעלמ' ומאי לעולם דלא פקעי קדושי שני אלא בגט ; p. 170, v. sub רב כהן צדק גאון ; p. 171, v. sub ובעל מתיבות ור"ח p. 174 ; רב יעקב גאון ורבי' אלפסי כר' יהודה סבירא להו ומסתברא

ובינך אזל חבנה שמעון וא"ל ראובן פלוג לי וא"ל לריש מתיבתא דוק' דאמ' p. 39 ; לא פליגנא וכו' בשעת קדושין אבל אם פטרה בשעת מיתה פטרה ; וגובה בלא שבועה בין להבא בין לשעבר וכו' לריש מתיבתא שותפין שחלקו ומצא בחלקו p. 272 לריש p. 276 ; אחד מהם אבנים גדולות וכו' מתיבתא ז"ל אי איניש תקיפא הוא ומעלי לה זוזי יתירי אומדין יצא בבי דינא כדאמרי' כמה אדם לריש and p. 303 ; רוצה ליתן בשדה זו לנטעה מתיבתא כי אמרי' מוכרת לששה חדשי' שלא בב"ד הדיוטות לאלתר דשכיב דאין אדם רוצה שתתבזה רבוותא, and אשתו בב"ד וכו'.

The following is a short list of the more important works quoted by the author: הלכות (1) וכת' בעל הלכות אי בטליה v. p. 108 לגיטא קמי סהדי ואזל שליח ויהביה לאתתא ואולא וכת' בעל הלכו' דליתא p. 117 ; ואתקדשא וכו' וכן כת' בעל and p. 157 ; לדרשב"ג בחנות ההלכות ופי' ארצויי ארצי ולכי איתידע ארצי גמרי הלכות and הלכות קצובות (2) ; להו קדושי וכו' הלכה כר' מחברו p. 128, קצובות דבני מערבא ולא מאבין וכן בהלכות קצובות דבני מערבא דר' ומצאתי and p. 193 ; ורשב"ג הלכה כרשב"ג בהלכו' קצובות ר' יהודה ור' שמעון הלכ' כר' ; שמעון חבור (3) ,v. above sub הרב הבבלי ורבי' אבן מגש ז"ל p. 389, מגלת סתרים (4) במגלת סתרים דיליה אמ' מדלא אמ' מחלקת בקדושי שתי נשים וקאמ' בטענת שתי נשים ש"מ דקדושי שתיהן הוה בטעות וקאמ' נמי מענת אשה ספר המצרניות (5) ; אחת כעין שתי נשים וכו' ורבי' האיי כת' בספ' המצרניות היכא p. 381 דובנה ויהבה במתנה באחריות הדרה אבל אורתא ויהבה במתנה שלא באחריות לא הדרה דומיא ,v. sub מקח וממכר (6) ; דשומא ולא נהיר' לן ופרש"י ריבואתא p. 4, מתיבות (7) ; רב האיי גאון איפוך בתרייתה ואיכא פלוגת' ביניהו. בעל מתיבות פסק כריש לקיש דאמ' משעת כתיבה וזמן משו' פירות ורב אלפס ז"ל פסק כר' יוחנן וזמן משו' בת אחותו ור"ח כת' פלוגת' דריבואתא ולא אברע ורב אלפס פסק כר' יוחנן. ור"ח p. 5 ; כחד מנייהו וכן פסק p. 47 ; ז"ל ובעל מתיבות לא פסקי כלל ובעל מתיבות כת' איבעיא p. 49 ; בעל מתיבות להו עציץ שאינו נקוב מאי ת"ש עציץ נקוב מקדש הכי כת' רב אלפסי ומשמ' דתרוייהו p. 51 ; בברם ; בעי ובעל מתיבות אמ' והוא שגדול עומד על גביו ; בעל מתיבות פסק מקודשת כרבה ורבינא p. 60

; הוי חזקה ופסק' דרבי' אבן מגש ז"ל לא נהירא לן זה לשון בע' מתיבות וכולא דוק' אלא p. 342 בסופא דמשמ' בארבע אמות דידיה ממחי ובנסח' דילן בנשים הא דתימר חוץ מן הכביסה וכו' ובנזיר ובמתיבתא אינו מוצא ישראל p. 379 ; גרסא אחרת לקנותה מוכרת לגוי מדגרסי' שמותי משמתי' ליה וכן כת' בעל מתיבות וטעמ' משום and p. 400 ; דאין סימן למטבע ומצי למימ' לא יהיבנא לך וכו' וכן פי' רבי' בע' הערוך וכן p. 202 ,ערוך (8) ; פסק' רבי' שמואל ורבי' אבן מגש בפ"ק דע"ז ופי' בע' הערוך מנעל רפוי שהוא גדול p. 220 ; וליתיה דהינו חליצה בגדול שהוא יכול להלך וכו' והערוך שפי' הכרעה חצי דבר מזה and p. 232 ספר (9) ; וחצי דבר מזה לאו הכרעה ליתא וכן כת' רבי' סעדיה ז"ל בספ' p. 309 ,השטרות ובתיקון p. 220 ,תיקון הגט (10) ; שטרות וכו' הגט לרבינו כשנותנו לשליח בין לקבלה בין להולכה או' התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי ; וכו' p. 49 ,תשובות הגאונים first ,תשובות (11) ובתשובת הגאונים שניא פרה ממגלתא דאלו מגלתא ; אומרין אוירא דמגלתא הוא ולא פגים בגיטא וכו' והכי שדרו רבנן קמאי ממתיבתא ופרשי p. 60 ריבואתא לא ניתנו ליכתב דאע"ג דכתבי שטרא אבל גאוני מתא p. 89 ; לא גבי ממשעבדי וכו' p. 93 ; מחסיא בתשובה פסקי כר' זירא וכו' ובתשובה דאתשיל קמי רבנן שדרוה כי אמרי רבנן לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ה"מ בעקר כתובה וקא בעיא למשאל ומיפק אבל כי טענה הב לי מאי וחזינן בתשובה דאין בעלי p. 143 ; דכתבת לי וכו' קרובות פסולין להדדי אלא בעל האם עם בעל הבת ותמיה' לי אי משו' דבתרי קדושי מתקרבי וכו' ; ובתשובה אבי חתן ואבי כלה אינן כשרין .ibid ובתשובה .ibid ; לדן ואפי' הוא דיין קבוע וכו' כל הני דפסילי מדרבנן כגון הרועים והגבאין והמוכסין אם קדש בפניהם אפי' שניהם מודים לא ובתשובה עדי' שהעידו p. 148 ; תפסי קדושין כלל בב"ד וחזרו והעידו בחילוף ב"ד מלקין אותן ועדות תשובה p. 152 ; הראשונה וגם האחרונה בטלה אפטרופוס מעיד בר"ג דהכונס ארבעה דברים p. 161 ; העושה אותן פטור מדיני אדם וכו' ובתשובה מאן דמקדיש מהני נשי דאיסור קדושה כגון כהן שקדש גרושה ודומיהן וכו' וכן כת' רב ומצא p. 204 ; יהודאי וכו'. שאלה זו צריכ' עיונא ר"ת בתשובת הגאון המלוה על ביתו של חברו שביעית משמטתה המלוה בשט' ושלא בשט' נמצא בתשובת הגאון השמטת כספי' בזמן שבחוצה לארץ כרב זביד ורב עוירא דרב יהודה יחידאה הוא אבל ר"ח ורבי' p. 178 ; דשטרא דלגוביאנא קאי אלפסי פסקי כר' יוחנן כדכתי' בהלכות וכן פסק לבעל מתיבות ז"ל p. 182 ; בעל מתיבות וכן כתבו p. 187 ; קטן ממנין עליהן אפי' קרוב ובעל p. 195 ; רב אחא משבחא ובעל מתיבות מתיבות כת' בעובדא דרסתקא הא יש רואה יביא תנא אין דנין לא זה p. 215 ; ראיה ותו לא מידי עם זה ולא זה את זה וכו' ואין מעידין לא זה את זה וכו' והדין לישנא דבעל מתיבות והרב אלפסי p. 218 ; ז"ל לא גרים ברישא זה בפני זה וכו' ובעל מתיבות כת' את לא תעביד עובדא ברשו' p. 221 ; הרבי' עד דמטי גיטא לידה וכן הלכת' ובעל מתיבות אפקה לבר מהלכת' מיה' דתנן ובעל p. 225 ; מארכובה ולמטה חליצתה כשרה מתיבות כת' דמיקרו ליבם מעומד לא חפצתי ובעל מתיבות שכת' מיה' שמעי' p. 227 ; לקחתה דהיכא דלא בעל אע"ג דאתיא שתי שערות והגדילה ובעל מתיבות פסק דליתא לדרב p. 230 ; וכו' ושמואל בקטנה אבל בנערה הלכת' כותיהו ומסתברא וכן מצי' בבעל מתיבות הישן וכו' p. 236 ; כותיה כדכתי' גבי שלישות הגט. ובנמ' דהלכו' רב אלפס גרסי' בהא דרב וכו'. ואשתכח בנסח' אחרינא דיליה דליתא לדרב דק"ל כרב נתן וכו' וליתא להה"א נסח' כלל דהלכת' כרב דאמ' חולצת וליכא מאן דפליג ; בההיא סוגיא וכלהו ריבוותא הכי סבירא להו וכו' ובעל מתיבתא לא אייתי הא דמיחת לנכסיה p. 254 וכת' בעל p. 265 ; ומשמ' דסבירא ליה כר' יוסי מתיבות שבועה גבי לוה הוא ואמור רבנן משתבע וירשל' ובע' מתיבות ז"ל פסקו p. 283 ; מלוה וכו' ובעל p. 289 ; הת' כרשב"ג ואנן נמי הכי פסקינן מתיבות ור"ח ז"ל פסק כת"ק ויהבי טעמ' כתרויהו לבעל מתיבות ז"ל קשיא לן כמה p. 292 ; וכו' וחזינן לריבואתא p. 296 ; אתה נותן לבנך כך וכך לבעל מתיבות ולרב אלפסי ז"ל ולכלהו רבואתא ז"ל דמפרשי יש לה מזונות לארוסה ופסקו כלישנא ובעל מתיבות ז"ל פי' לה p. 302 ; בתרא וכו' ככתובה והכי אית' בתוספת' אלמנה שתבעה כתובתה אומרין לה התקבלת עד שלא נשאת צריכין הן ירוש' p. 305 ; להביא ראיה שנתקבלה כתובתה לבע' מתיבו' הפורע שט' חובו של חברו שלא p. 338 ; מדעתו פלוגת' דחנן ובני כהנים גדולים ובע' מתיבו' משמ' דהכי סבירא ליה והכין כת' אמ' רבא הלכת' המוכר שדה לאשתו במעות והכי מסתברא וכן p. 341 ; טמונין לא קנתה וכו' כת' בע' מתיבות בחצר שאינו שלו אפי' העמדה

צרי׳ המלה לום׳ ללוה משמט אני שלא תשכח ושדרו ממתיבתא רבותי׳ p. 205; תורת שמטה שבחוצ׳ לארץ היו מפרישין תרום׳ ומעשרות לאחר וכן מצאנו בתשובת ראשי p. 226; חרבן הבית ישיבות כי שכיב אבוה דקטנה ומקדשה לה אמה או אחיה תקינו רבנן אי מצטביא תפסי בה קדושי ובתשובה מי שנעשה ערב בקנין או p. 241; וכו׳ שנעשה קבלן יכול לחזור בו קודם נתינת מעות תשובה ראובן שהוציא שט׳ על p. 254; וכו׳ שמעון בקנין שנתרצה בהיפוך שבועה ומתו העדים בתשובת הגאונים מאן דאפקיד p. 257; ונתקיים וכו׳ זוזי גבי אתתא ולא איתת גבר הוה ואינסיבת ותבעו מינה לבי דינא ונפל שבועה עלה לית מן דינא לא ובתשובה מי שהוא מן הנשבעין p. 264; שבועה וכו׳ ונוטלין וכשכנגדו אין לו כלום אין אחד מהם נשבע לגאון קשר עליה וקשור תחתיו עליון p. 272; וכו׳ ותו לגאון ראובן ibid.; יש לו חלק בכותל וכו׳ יש לו כותל קשורה בכותלו ויש לו עליו תקרה ולשמעון תקרה ודאי הכותל של שניהם וכו׳; ובתשובות הגאוני׳ ז״ל האידנא סליקו p. 292 בנקיטת חפץ אפי׳ בגברי אלא מטעינין גוירא תשובה p. 318; ושפורא ומשמתי׳ ליה וכו׳ לריבואתא מלך שאנס ביתו מישראל ולקחה ישראל חברו ממנו איכא מ״ד דין דמלכותא דינא ואיכא ובתשובה p. 319; מ״ד דין דגזלן דייניגא ליה וכו׳ היכא שנכנסה מלכות במלכות אחרת ועקרה מלכות הראשונה ויש מהן שגלו ונטלו קרקע שלהן אם יכולין בעלי׳ הראשונים לחזור על הקרקע וכו׳; תשובה לגאון דשדרו ממתיבתא בפירוש p. 337 כלשון הזה כל חזקות שבעולם אין עליו שבועה p. 358; ולכך נקראת חזקה שהיא חזקה כשמה וכו׳ ובתשובת הנותן מתנה לאחר מותו ולא נודע אותן נכסי׳ שהיו לו באותה שעה נוטל הודאי וכו׳; תשוב׳ לגאון בריא שאמ׳ מתירא אני p. 371 שמ׳ יארע בו מות פתאום והריני מצוה כך וכך שדרו p. 376; אין בו דין מצוה מחמ׳ מיתה וכו׳; וממתיבתא כי אמרי׳ עייל ונפיק אזוזי לא קני וכו׳ וכתו׳ בתשובות איצטבא שרבו יושביה p. 381 ורוצה אחד מהן למכור את מקומו אין לו רשות ובתשובה דינא דמורדת p. 386; למוכרו לאחד וכו׳ על בעלה כדתקינו רבנן סבוראי בשנת תתק״ן למנין שטרות וביומי מר רבנא גאון מפום בדיתא ומרבא ומר בר רב הונא גיאוני מסורא ואיהו הוא דאסר כנתא ואיהו הוא דתאני תניא דהאשה נקנית אבל ביבמה מורדת לא עבדינן תקנתה לתקנתה וקיימ׳ ושדרו ממתיבתא p. 397; לן אדינא דגמ׳ וכו׳

לא נתן שלחני חוזר פועל אצל בעל הבית ונוטל שכרו וכו׳; p. 107 quotes a Responsum ascribed to the רישי כלי, which reads: ואיתשיל קמי רישי כלי יש אונם בגיטין או לא ולא איפשיט. There are a number of Responsa ascribed to Alfasi and other authorities, v. for instance, ובתשובת הרב הקדוש ז״ל p. 200.

The work is of special interest for the author's critical remarks on the readings of the Talmudic texts, and for his collection of various usages, e.g. מנהג נרבונא (pp. 43, 100, 168, 215, 220, 241, 288, 347), and מנהג ישיבה (v. p. 360).

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 15th cent., and contains 404 pp. of 31 ll. to a p.

Owner: *Samuel Laniyado* (p. 68).

Paper, $11\frac{1}{4}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

Bibliography: S. Asaf, מפתח לתשובת הגאונים המובאות בספר העטור לר׳ יצחק בר אבא מארי in Hazofeh VI (1922), pp. 288–309, and as to the ספר מתיבות, v. Marx, *JQR.*, N.S., I, pp. 86–99.

707

פסקים לרבינו ישעיה ב״ר אליה ז״ל

The Halakhic Decisions of R. Isaiah b. Elijah di Ṭrani.

The MS. contains פסקים on the following treatises: שבת (pp. 3–90), ערובין (pp. 90–143), פסחים (pp. 143–171), יום טוב (pp. 171–189), ראש השנה (pp. 197–210), יומא (pp. 189–197), סוכה (pp. 210–227), מגילה (pp. 228–243), תעניות (pp. 244–256), משקין (pp. 256–276), ברכות (pp. 276–319), חולין (pp. 319–359), נדה (pp. 359–394), הלכות ע״ז (pp. 394–411), הלכות ציצית (pp. 411–415), הלכות תפלין (pp. 415–419), הלכות מזוזה וספר תורה (pp. 419–425), פסקי סדר נשים לרבינו ישעיה ב״ר אליה ז״ל לי״א מסכת יבמות (pp. 425–471), כתובות (pp. 471–541), גיטין (pp. 542–593), קדושין (pp. 593–630), סוטה (pp. 630–642), and נדרים (pp 642–678).

הבהמות הבייתות הלנות בעיר בין מן המדברות שדרכן ללון באפר ואין צריך להזמינן מערב יום טוב שהרי הן כפירות העומדין לסחורה שאין צריך להזמינן לא בשבת ולא ביום טוב כמבו' בקו' הראיות.

הזהירה תורה לשבות ולהתענות beg. יומא Tr. ביום הכפורים שנ' שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם ואומ' כי כל הנפש אשר לא תעונה הרואה קרי ביום: and ends, בעצם היום הזה וכו' הכפורים ורוצה לטבול לקרויו יורד וטובל ואם ראה קרי מבערב שכבר יבש הקרי עליו ישפשף בידיו ויטבול.

ארבעה ראשי שנים הן beg. ראש השנה Tr. באחד בניסן ראש השנה למלכי ישראל באחד בתשרי ראש השנה למלכי אומות העולם לפי שהיו מונין בשטרות לשנות המלכים וכותבין וכו': and ends, תפלות הבאים לפרקים כגון של ראש השנה ויום הכפורים ושל שאר ימים טובים יסדיר אדם תפלתו בהן ואחר כך יתפלל אבל בשאר ימות השנה אין צריך להסדיר.

צותה תורה לישב בסכה בחג beg. סוכה Tr. הסכות לזכור הנס שנעשה לאבותינו שהוציאם הקב"ה ממצרים והוליכם במדבר והיו יושבין בסוכות שנ' וכן ביום: and ends, למען ידעו דורותיכם וכו' השביעי כהן קורא ביום הששי לוי קורא וביום השביעי ישראל חוזר וקורא מה שקרא הלוי רביעי הנוסף בשביל המועד חוזר וקורא שני ספיקי היום ששי ושביעי ונמצאו ארבעתם קורין בעניין ספיקי היום וכן אמר מז"ה משם גאוני מערב וכן עקר.

מגילה נקראת בארבעה עשר beg. מגלה Tr. לאדר ובחמשה עשר לאדר שנ' להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו משה תקן להן לישראל שיהיו שואלין and ends: ודורשין בעניינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג וכן שיהו קורין בתורה כל קריאה וקריאה בזמנה שנאמר וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל.

תקנו רבותינו להזכיר גבורות beg. תעניות Tr. גשמים בברכה שנייה של תפלה לפי ששלש ברכות הראשונות דברי שבח ודברי רצוי הם כעבד הבא לבקש בקשה מלפני רבו ומתחיל תחלה לפייסו בדברי שבח ודברי רצוי וכו': and ends, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה שנ' שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה וגומ'.

כשם שאסרה תורה לעשות beg. משקין Tr.

בהנו"א פסקי סדר מועד beg. שבת Treatise לרבינו ישעיה ב"ר אליה ז"ל. הזהירה תורה שלא לעשות מלאכה בשבת שנ' וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו. וכל המלאכות ממלאכת המשכן למדו אותם חכמים. שכן כתוב במלאכת המשכן אך את שבתותי תשמורו אעפ"י שאסור למדוד בשבת: and ends, וגומ' מדידה של מצוה מותרת כגון למדוד המקוה אם יש בו שיעור מ' סאה וכן אם הוא מודד בתוך המים מדידה שלא לצורך המתעסק בדברים שאינן צריכין אין בזה חשש אסור.

מבוי שהוא סתום מג' צדדין beg. ערובין Tr. ודופן רביעי פרוץ כלו הרי זה רשו' היחיד מן התורה ומותר לטלטל בכלו אבל חכמים אסרו לטלטל בו בד' אמות עד שיעשה בדופן רביעי שהוא פרוץ לחי או קורה שיהיה לו הכר בדבר ולא יתחלף המכנים טמא שרץ: and ends, לו ברשו' הרבי' במקדש חייב שרץ עצמו פטור שנ' מזכר ועד נקבה תשלחו וגומ' ואומר לא תטמאו את מחניהם מי שיש לו טהרה במקוה יצא שרץ שאין לו טהרה במקוה וכן אם הכנים שם כלי חרס טמא פטור לפי שאין לו טהרה במקוה.

הזהירה תורה שלא לוכל חמץ beg. פסחים Tr. בחג המצות וכשם שאסור באכילה כך אסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ לא יהא בו התר אכילה כמו האב חייב: and ends, שמבואר בפרק שלפנינו לפדות את בנו הבכור שנ' את בכור בניך תפדה ומברך אקב"ו על פדיון הבן וכן מברך אבי הבן שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. The פסקים are limited to the chapters contained in מסכת פסח ראשון, e.g. chaps. 1–4 and ch. 10, which were distinguished from the other chapters, e.g. 5–8 inclusive, called מסכת פסח שני. The copyist explains this omission on p. 163 differently, saying: מפני שאלו הד' פרקים הבאים אחר זה מדברים על ענין קרבן פסח שאינו נוהג בזמן הזה על כן דלגם זה רבי' ישעיה והתחיל בפרק עשירי וזה הוא, v. however for the order of chapters in the treatise פסחים, above, Cat. p. 98, and the commentary of R. Jonathan b. David of Lunel, MS. No. 706.

הזהירה תורה שלא לעשות beg. יום טוב Tr. מלאכה ביום טוב כדרך שהזהירה שלא לעשות מלאכה בשבת אלא שבשבת חייבין עליה סקילה במזיד וקרבן חטאת בשוגג כמו שביארנו בהלכות שבת: and ends, משקין ושוחטין ביום טוב בין מן

ביארנו שם דברים רבים בעניין תפילין וחולי מיעים פטורין מן התפילין כמו שמבו׳ בפרק כל הבשר.

צוותה תורה beg. הלכות מזוזה וספר תורה על מצות מזוזה שנ׳ וכתבתם על מזוזות ביתך אבל השוכר בית בארץ, and ends: ובשעריך וכו׳ ישראל עושה מזוזה לאלתר משום יישוב ארץ ישראל כמו שמבו׳ לפנים בפרק התכלת כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה שהרי בשתי הפרשיות כתוב וכתבתם.

צוותה תורה beg. על מצות יבום Tr. יבמות וחליצה שאם מת אדם בלי זרע עומד אחיו מן האב ומיבם את אשתו שנאמ׳ כי ישבו אחים יחדיו וכו׳ וכן מי שנשתתק ואינו יכול לדבר ובדקו and ends: אותו אם הוא שפוי בדעתו כדרך שבודקין לגיטין וכתב להן שמת איש פלו׳ או שהעיד להם בהרכנת ראשו משיאין את האשה על פי אותה עדות לפי שהקילו חכמים בעדות האשה שלא תשאר האשה עגונה כל ימיה כמבו׳ בקו׳ הר׳ בר׳ י״א.

הכונס את beg. הבתולה כונסה כתובת Tr. ברביעי לפי שעזרא תקן לישראל שיהו בתי דינין יושבין בשני ובחמישי וראוי לכל אדם להיות זהיר וכי אפשר לאדם, and ends: באשתו בעילת מצוה לדבק בשכינה והלא כבר נאמר כי ייי אלהיך אש אוכלה הוא אלא המשיא את בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ומהנה תלמיד חכם מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו נדבק בשכינה שהיא גורם לקיום התורה והמצות וכעניין שנ׳ ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ייי צבאית הוא.

הבא beg. לגרש את אשתו צריך לכתוב Tr. גיטין ספר כריתות הנקרא גט וליתן לה שנ׳ וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ולפנים יתבאר עניינו and, ושוב מעשה באחד ששאל מאשתו שני קישואין ends: והביאה אליו שני נירות לפי שקרובים שמם בלשון ארמי וכעס עליה ואמר לה תשברי אותם על בבא בן בוטא והלכה ושברתן עליו כשהיה יושב בשער ב״ד ודן כל ישראל ואמר לה מה זה אמרה לו כך צוני בעלי ולא כעס עליה אלא בירכה ואמר לה את עשית רצון בעליך לשבר עלי שתי נירות תזכי לשני בנים כמוני כמו שמבו׳ בנדרים בסוף פרק ר׳ אליעזר.

האשה נקנת beg. לבעלה בשלש Tr. קדושין דרכים בכסף בשטר ובביאה שנ׳ כי יקח איש אשה ובעלה אין קיחה אלא בכסף שנ׳ נתתי כסף השדה בנערותו מה הוא אומר, and ends: קח ממני וקויי ייי יחליפו כח יעלו אבר כנשרים בזקנותו מה הוא אומר עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר

מלאכה בימים טובים כך אסרו חכמים לעשות מלאכה במועד שהם ימי חולו של מועד של פסח ושל חג הסוכות ולפי שאסורו מדברי סופרים התירו לעשות כל היוצא מבית, and ends: מלאכה בדבר האבר הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנסת זובה וטקביל פני שכינה שנ׳ ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון.

ראשית beg. חכמה יראת ייי על כן Tr. ברכות היה סדר רבותינו הקדושים להתחיל סדרי המשנה ביחודו של הקב״ה ואמרו שחייב אדם לקרוא קרית שמע ליחד שמו של הקב״ה ולקבל עליו עול מלכות שמים ועול תורה והמצות ערב ובקר שנ׳ בשכבך וכל היוצא מבית הכנסת ונכנס, and ends: ובקומך לבית המדרש לעסוק בתורה זובה ומקביל פני שכינה שנ׳ ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון.

מי beg. חכם ויבן אלה נבון וידעם Tr. חולין כי ישרים דרכי יי ילכו בהם זקיני כאשר נאמרו למשה בסיני וכן בהלכות הזביחה שרמז בהן הכתוב לעולם יהא, and ends: שנ׳ ובחת מבקרך וכו׳ אדם זהיר בכוונות ואפי׳ במצוה קלה שאין לך מצוה קלה יותר משלוח הקן וכתוב בה למען יטב לך והארכת ימים ואם במצוה קלה כך קל וחומר למצוות חמורות שבתורה.

לפני beg. אידיהן שלשה ימים הלכות ע״ז אסור לשאת ולתת עמהם כגון למכור להם ולקנות ובהלכות פסחים בפרק כל שעה, and ends: מהם ביארנו עניין בליעת הכלים והגעלתן.

הזהירה beg. תורה על הנדה שנ׳ ואל Tr. נדה אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה והבא עליה חייב כרת שנ׳ ואיש אשר ישכב את אשה וכו׳ ואם נתן אחת ונטל אחת כשר הואיל, and ends: ונשאר רובו של מקוה מים כשרים כמו שמבואר בפרק הערל בהלכת סרים חמה כהן.

צוותה beg. תורה להטיל הלכות ציצית אדם ציצית על ארבע כנפות כסותו שנ׳ גדילים תעשה לך על ארבע כנפות בסותך וטלת שאין בה ועוד אמרו, and ends: ארבע כנפות פטורה חכמים בכל עת יהיו בגדיך לבנים זו מצות ציצית ושמן על ראשך אל יחסר זו מצוות תפילין כמו שמבואר בפרק שואל אדם מחבירו.

צוותה beg. תורה על הנחת הלכות תפלין תפילין שנ׳ וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך וארבע פרשיו׳ כתובות בהן ואלו הן וכו׳ הנכנס לסעודת קבע חולץ תפילין ומניחן, and ends: על שולחנו עד זמן ברכה וכשמגיע זמן ברכה מניחן אחר שאכל כמו שמבו׳ בפרק מי שמתו ובבר

באברהם ואברהם זקן בא בימים וייי ברך את אברהם בכל.

Tr. סוטה beg. מצות סוטה האמורה בתורה כך היא מי שלבו נוקפו על אשתו שמא נתנה עיניה באחר והתרה בה בפני שנים ואמר לה אל תסתרי ובאיזה זכות: and ends, עם איש פלו׳ זהו קנוי מתקיימת ישראל בקדושא דסדורא ואמן יהא שמיה רבא שאומרי׳ בסוף הדרשה כשמתרבין העם בסוף התפלה ובסוף הדרשה ומקלסין להקב״ה ברוב עם.

Tr. נדרים beg. הזהירה תורה על הנדרים שנ׳ איש כי ידור נדר ליי׳ דרשו חכמים על פי הקבלה וכל זה: and ends, שידור בדבר הנדור ליי׳ וכו׳ מבואר בפרק מי שאמר הריני נזיר וכן ביאר שם מו״ה האומר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר הרי זה נזיר מיד שאינו יודע מתאי ימות וכל שעה יש לספקו שמא ימות עכשיו וזה מבואר למעלה בפרק ראשון בהלכה ר[ש]ונה וכיוצא בזה ראוי לומר בשאר נדרים.

Joshua Boaz, the author of the שלטי הגבורים, which is printed in the editions of the אלפס, copied a large number of quotations from the work of Ṭrani, and printed them under the title לשון ריא״ז. Most of these are marked in the MS. by slight signs which suggest that the extracts in the edd. are based on, or have been compared with, our MS.

Nearly every page contains one or two or more references to our author's lost work קונטרים הראיות, and to the works of his grandfather R. Isaiah di Ṭrani the Elder, who is called throughout מורי זקני הרב (= מו״ה). He used his grandfather's פסקים, e. g. p. 5 ואם נטל מזה ונתן לזה פטור ואעפ״י שלא הפסיק בנתים כמו שביאר מורי זקני הרב בפסקיו. ולי נראה שאם לא הפסיק בנתים הרי זה חייב אבל אין נותנין חטים p. 10, וכו׳ כמבו׳ בקו׳ הראיו׳ לתוך הריחים של מים וכו׳ כמו שביאר מו״ה ולי נראה שאף בזו התירו לתת שם החטים מבעוד יום, והן נטחנין והולכין כל השבת כמבו׳ בקו׳ הרא׳ צריך לברך עליה אשר החיינו בתחלת p. 15. עשייתו כמו שביאר מו״ה בפסקיו There are many more references to the different recensions of Isaiah di Ṭrani's Talmud commentaries, e. g. p. 383 וכן ביאר מו״ה כאן במהדורא קמא, p. 387 כמו שמבו׳ במשנת תרומה בפרק שני כמו p. 651, וכן ביאר מו״ה כאן במהדו׳ קמא כמו שביאר p. 363, שביאר מו״ה במהדו׳ תניינא וכן Tosafoth, p. 533, מו״ה במהדו׳ רביעאה ספר המכריע, and ביאר מו״ה בתוספות e. g. כמו שביאר מו״ה במהדורא תנינא ובספר p. 41 המכריע בערך כ״ג, and p. 417 כמו שביאר מו״ה בפסקיו וראיותיו מבוארות בספר המכריע בערך ע״ו. The author quotes further רב צדוק גאון (p. 488 ומעשה באחד שהפיל שנו של חבירו ובא לפני מר רב צדוק גאון ז״ל ואמר לו דבר קצוב איני מטיל עליך אלא לך ופייסהו או בממון או בדברים וכזה ראוי לנהוג בין בדיני קנסות בין בשאר נזקין שאין רב צמח גאון (p. 541, דנין אותן בחוצה לארץ רב האי גאון, (ומו״ה כתב משם רב צמח גאון ומו״ה אומר שלא נאמר כן אלא (e. g. p. 57 בשאר שקצים ורמשים וכו׳ וכבר ביארתי בקו׳ הרא׳ שאף בשמנה שרצים אינו חייב עליהן וכו׳ ואמר p. 229, וכן שטת רבינו האי גאון וצוק״ל רבינו האי גאון שנהגו לפשוט את המגלה בשעת קריאתה כאגרת ולא לכורכה כספר תורה p. 285, ואמ׳ רבי׳ האי גאון שרשאי אדם להתחיל בתפלתו עם שליח צבור ואומר ברכת אבות וברכת גבורות עם שליח צבור ועונה קדושה עם הצבור וכך היו ופירשו (p. 9 גאונים, and (נוהגין בימי הגאונים הגאונים שלא התירו תענית אלא תענית חלום בלבד ואומרים p. 74, כמו שכתב רבינו יצחק בפסקיו הגאונים שהנולד כשהוא מהול צריך לבודקו יפה יפה בידים ומראית עיניים ולא בברזל שלא להצר ומו״ה אומר עד שיקבל עליו אחיות p. 144, לו (צ״ל אחריות) האונסין ואני אומר שאעפ״י שלא קבל עליו וכו׳ כמבו׳ בקו׳ הר׳ בפרק שלפנינו בהלכה נכרי p. 155, שהלוה את ישראל ורוב הגאונים כדבריי וכבר אסרו הגאונים הקדמונים הלתיתה שאין כל אדם יודע להזהר בדבר ופשט אסורן לכל ישראל, אעפ״י שחכמי התלמוד התירו לחלוט כמו ibid. שביארנו כבר הגאונים הקדמונים אסרו אותו לפי וכן בדברי p. 156, שאין הכל בקיאין בחליטה וכך p. 242, הגאונים ושומרין אותו בשעת מחינה היא בסדר הגאונים ובמנחה קורין ויחל משה ונהגו וכן מפורש בדברי p. 248, להפטיר שובה ישראל וכך היא שטת התלמוד וכן היא p. 251, הגאונים ובדברי הגאונים כתוב שבכל ibid. בדברי הגאונים התעניות קורין ויחל משה ומפטירין דרשו וכו׳ ואומרי׳ הגאונים שיום טוב האחרון של רגל p. 269

גם האבל מניח תפילין מיום ראשון ואילך כמו שביארנו בהלכות אבל וכן ביאר מז"ה בפרק ואלו מגלחין, p. 427 גם בזמן הזה שיש ברוב מקומות מחלוקת בין החכמים ובין הגאונים אסור להם לבני העיר להחלק ולנהוג במנהג פשוט קצתן כאחד וקצתן כאחד אלא יעמדו על המנהג ויעשו כולם על פי הרוב, p. 430 ורוב הגאונים אומרים שאינה נאסרת בכך אלא לנטען וכו', p. 488 תקנו הגאונים הקדמונים שמנדין את המזיק עד שירצה את הניזק במתן ממון, p. 496 או להרבות עליו רעים עד שיתרצה אליו וכבר תקנו גיאוני הישיבות שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין כשאינה מוצאה קרקעות בין כשהיא גובה כתובתה מן הבעל בין כשהיא גובה מן היורשין, p. 498 וכבר ביארנו שתקנו הגאונים לגבות מן המטלטלין ואפי' אינה יכולה להוציא המטלטלין מיד היורשין אלא הן מחזיקין בהן ונותנין לה מזונות אע"פ שכך הוא דין המורדת בדין התלמוד, p. 505 כבר תקנו גאוני הישיבות שכל אשה המורדת בבעלה ותובעת ממנו גירושין כופין הבעל ליתן לה גט ונוטלת מנה מאתים וניכסי נדוניתה שהן בעין, p. 518 ויש מן הגאונים אומרי' שאף המניקה שמת בעלה אינה ראויה לגבות כתובתה כל ימי הנקתה שאינה ראויה להנשא ואין אני קורא בה כשתנשאי ולפי תקנת הגאונים שתקנו, p. 519 לאחר וכו' שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין הרי הן אצלו ונראה בעיני לפי תקנת הגאונים, ibid. בקרקעות וכו' שתקנו לגבות האשה כתובתה מן המטלטלין של יורשין, p. 520 אינה יכולה לגבות מן היורש וכו' כבר תקנו גאוני הישיבות שהאשה ובעל חוב גובין מן המטלטלין של יורשין כאילו היו קרקעות ואין צריכין לתפוש לא מחיים ולא לאחר מיתה ואפי' אבל מז"ה כתב, p. 524 הניח אביהן מלוה וכו' בפרק השולח גם שכבר הסכימו כל גאוני הישיבות שאין סומכין על ההלכה זו אלא אף האלמנה משביעין הורו, p. 525 אותה בב"ד וגובה כתובתה וכו' הגאונים שבזמן הזה אינו ראוי לב"ד להאמין שום אדם בעד אחד ואין מהפכין השבועה על פיו וכו' ונראה בעיני שאע"פ שתפשה האשה מטלטלין, p. 534 לצורך כתובתה מוציאין מידה לצורך קבורת המת ואע"פ שהתנה עמה בעלה וכו' אינה גובה מן המטלטלין אלא בתקנת הגאונים ולא היתה דעת תקנת הגאונים לעשות תקנה לאשה ולהיות המת ויש מן, ibid. מושלך לפני הכלבים בב"ה בר' י' הגאונים שאמרו שאין ב"ד נזקקין לניכסי יתומין לצורך ומפרשין הגאונים, p. 281 עולה לו למניין שבעה והוא שאינו בולע אבל בולע כל שהוא צריך לברך ומז"ה אומר שאעפ"י שבולע אין צריך לברך וכדברי הגאונים, p. 285 נראה לי עקר כמבוא' בקו' הרא' היה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל פוסק וכו' וגם אינו בא לחדש דבר בתפלתו וכך היא שטת רוב הגאונים אבל מז"ה אומר שאעפ"י שיודע שהתפלל ואעפ"י שאינו בא לחדש דבר בתפלתו יכול להתפלל כל היום ודברי הגאונים נכוחים בעיני יותר כמבו' ואין מתפלל הבינני בעיר אלא, p. 291 בקו' הראיו' כשיוצאין לדרך או בשעת הדחק כדברי הגאונים, p. 306 ואומ' הגאונים שלא אסרו לענות אמן יתומה אלא על ברכה שצריך לצאת בה ידי חובתו ורוב הגאונים פוסקים כדברי המחמיר לשער, p. 324 ואומ' p. 330 בבהמה רביצה כדי שישחטנה לבד הגאונים שאם חסרה אחת מן האינות שבצר ימין, p. 331 הואיל והעינוניתא שם מצטרפת להשלימן מכח התלמוד נראה שאין הדופן מגין אלא כשהריאה סמוכה בחזק לבשר הדופן ולא בעצם אבל הגאונים פירשו דרך אחרת והנהיגו בישיבות להתיר בכל עניין שהיא סרוכה לדופן ואפי' בעצם וכו' ופשט היתה סרוכה, ibid. המנהג הזה ברוב המקומות בכים שלה ראיתי גאונים שמטריפין אותה ומז"ה יש גאונים, p. 347 מכשיר לפי שמקום רבותא הוא שפוסקין שהבישר הנעלם מן העין מותר ויש שפוסקין וכך נראה, p. 351 לאיסור שחוששין לעורבים וכו' בעיני שאסור לוכל גבנה אפי' אחר בשר עוף וכו' וכך היה מנהג הגאונים קדמונינו ומעולם לא בטל ונראה בעיני שאף בתקנות, p. 372 מז"ה זה המנהג שתקנו הגאונים האחרונים אם פשטו תקנותיהם ברוב ישראל אין כח לבתי דינין אחרים לבטל תקנותיהם אלא אם כן היו גדולי' מהן בחכמה ובמניין ולפי מה שפשטה התקנה חייבין העם להתנהג בה כמבו' בקו' ויש, p. 389 הראיו' בכתובות בפ' מציאת האשה גאונים אומרין שהוא אסור בשאר משקין עד אלף ואין שטת התלמוד כדבריהם בפסקיו וכן שטת ויש גאונים שאוסרים, p. 414 המורה כדבריי אפי' להטיל בו חוטי פשתן שמא יטיל בו תכלת של צמר וילבשנו בלילה וכך היא שטת מז"ה כמו שביאר וכן אומרים כל, p. 416 בספרו ודבריו נכוחים הגאונים וכן בדברי רבי' משה שהעתיק מן הספר, p. 419 המדוייק הידוע להם וכן עקר בקו' הר[א]יו' ואומרין הגאונים שמניחין תפילין בתשעה באב שהרי

ורבינו חננאל and p. 583 בפסקיו ובתוספותיו ומז"ה אומרים שאע"פ שהיו קשריו יותר משלשה לא הכשירו בו עבד או גוזן כל עקר אלא קרוב אחר בלבד ואין שטת התלמוד כדבריהם כנ"ה בר' ר' יצחק אלפאסי (2) ; (ט' very frequently (e.g. בד"א בשל בעל הבית אבל של אומן מקפיד p. 27 עליהן למלאכתו ואסור לטלטלן כדברי מז"ה ורבי' יצחק מתיר אפי' של אומן וכן נראה בעיני כמבו' אין מצילין אותן אבל טעונין גניזה p. 60 ,בקו' הר' בחול שלא יתבזו כדברי רבי' יצחק ומז"ה אומר שאם היו כתובין בשאר לשונות מצילין אותן בשבת p. 152 ,ודברי רבי' יצחק נראה לי כמבו' בקו' הר' ורבי' יצחק אומר שהן נטהרין בהגעלה ככלי מתכות ,וכדברי רבי' יצחק נראה לי וכן עקר כמבו' בקו' הר' נטלה פיטמתו והוא הדר שבראש האתרוג p. 223 כעין פיטמא של רמון רבי' יצחק ורבי' משה והמורה ומז"ה מכשירים וכדברי חפוסלים נראה לי כמבו' בקו' ואם אמר האל הקדוש ואוהב צדקה p. 280 ,הרא' ומשפט אין מחזירין אותו כדברי מז"ה ורבינו יצחק אומר שמחזירין אותו וכך נראה בעיני עקר כמבו' מברכין עליהן לבסוף על p. 303 ,בקונ' הראיו' המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותם לבסוף על הארץ ועל המחיה כדברי רבי' יצחק וכן רוב המפרשין ומז"ה אומ' שחותם גם באלו על הארץ ועל הפירות ודברי רבי' יצחק עקר כמבו' יש אומרים שבגדי צמר p. 413 ,בקו' הר' בר' ב' ובגדי פשתן חייבין בציצית מן התורה אבל השירים והכלך ונוצה של עזים אין חייבין בציצית אלא מדברי סופרים וכך היא שטת רבי' יצחק בפסקיו אבל לפי דברי מז"ה כולן חייבין מן התורה וכן עקר כמו ישראל משומד סומכין p. 470 ,שביאר מז"ה בפסקיו עליו במסיח לפי תומו כגוי כדברי רבי' יצחק ומז"ה אומר שאין סומכין עליו במשיח לפי תומו וכדברי ,רבי' יצחק נראה בעיני כמבו' בקו' הר' בר' ז' בד"א במטלטלין אבל בקרקעות אין אונאה p. 533 לקרקע אפי' ביותר משתות כמו שביאר מז"ה ורבי' ואם מנהו אבי היתומים p. 566 ,יצחק בפרק הזהב אין יכולין להשביעו מספק אלא אם כן באו עליו ,בטענה ברורה כמו שביארו רבי' יצחק ומז"ה וכן כל דבר הנקנה בכסף אינו נקנה p. 595 במשכון בעניין שביארנו ואפי' מי שפרע אינו ,מקבל עליו וכן ביאר רבי' יצחק בפרק הזהב וכבר ביארתי שם בקו' הר' שהמתפיש and p. 644 בנדר הרי הוא נדר גמור כאילו התפיש בקונם וכן כתובת אשה אלא וכו' ואין שטת התלמוד כדבריהם ואם מסר מודעא על בטול p. 554 ,בכ"ה בר' ח' המודעא ואמר שבאונס אני מבטל וכו' כמו שכתוב ואמרו משום הגאון שאין p. 561 ,בדברי הגאונים גובין קנס זה אלא בארץ ולא בחוצה לארץ כשאר כל הקנסות וכבר ביארתי בקו' הר' בר' ל"ה שאין זה דומה לשאר תקנות וגזירות שתקנו וגזרו חכמים p. 564 ,בין בארץ בין בחוצה לארץ וכן בדברי מז"ה ויש גאונים שפוסקין כדברי האומר שאם התנה סתם שיגבה מעדית קרקעותיו הרי זה גובה מעדית קרקעותיו אפי' מן היתומין וכך היא שטת מז"ה ,וכו' אף לפי פסק הגאונים כמו שביאר המורה אפיטרופוס שמפסיד בניכסי היתומים וכו' p. 566 ויש p. 571 ,בכמו שביאר מז"ה משם הגאונים גאונים אומרים אף הקטנה בין היא בין אביה ואין שטת התלמוד כדבריהם כנ"ה בפר' האיש מקדש המורדת בבעלה שכופין הבעל לגרש p. 590 ,בר' ג' בתקנת הגאונים הרי זה גט מעושה בדין שתקנת הגאונים, and p. 647 דין היא כמו שביאר מז"ה כתב רבי' משה בסוף פרק ו' הנודר שלא ידבר עם חבירו הרי זה מותר לו לכתוב ולדבר עם אחר והוא שומע העניין שירצה להשמיעו וכזה הורו הגאונים).

Besides the Geonim the following authorities are frequently mentioned: (1) רבינו חננאל (e.g. p. 156 אשה שהיא לשה ואופה צריכה שני כלים וכו' כדברי רבי' חננאל ולדברי מז"ה אעפ"י וכך p. 281 ,שאינה אופה צריכה לצנן ידיה וכו' היא שטת המורה ושטת רבינו חננאל ורבינו חננאל אומר שקורא על מטתו פרשת שמע והיה אם שמוע p. 287 ,זולתי פרשת ציצית שאין זמן ציצית בלילה ורבי' חננאל p. 308 ,וכך היא שטת רבינו חננאל אומר שאין החכמים נוהרין עכשיו על זה אלא מזמנין ובלבד שישתייר p. 333 ,אפי' על עם הארץ בור ממנה למטה סמוך לפי הטבעת כמלא בטרא כשוד שהוא אצבע אחד לפיתרון המורה וד' אצבעות לפיתרון ואני אומר שאף לאחר p. 481 ,רבי' חננאל זצוק"ל שכתבו וחתמו מעידין בפני השלישי וחותם עמהם ,בכ"ה בר' י"ו וכך היא שטת רבי' חננאל זצ"ל וכן אם באו לגבות מטלטלין ע"פ ב"ד אין p. 528 ,דנין אותם על פי האומד וכו' וכן ביאר רבינו חננאל ורבי' חננאל אומ' שמדת הדין לוקה בזה אבל ibid. כל אחת נוטלת לפי מעותיה וחולקין הכל בשוה וכו' ומז"ה קילס דברי רבי' חננאל כמו שביאר

אסור מה שנשאר בכלי מותר וכן נראה (נראה בעיני כמבו' בקו' הראיו' בפרק שלפנינו, and p. 449 ורבי' תם פוסל מי שנפצעה ביצה אחת שלו ומכשיר כשנטלה לגמרי שהרי יש הרבה שמולידין בביצה (6) ; (אחת כמו שביאר דבריו בספר הישר רבינו יוסף הרמב"ם, very frequently ; and (7) ורבי' יוסף ב"ר משה אומר (e.g. p. 87 בר משה שלא התירו לתתו לקטן אלא בשעה שהוא מהלך ובשעה שרוצה לעמוד נוטלו ממנו וכו').

The author used the following works: (1) תלמוד ארץ ישראל, nearly on every page ; (2) תרגום אונקלוס (e. g. p. 623); (3) תוספתא (e. g. pp. 37, 39, 55, &c.); (4) שאלתות (e. g. p. 164); (5) הלכות גדולות (e. g. pp. 186, 324, 328, 333, 336, 343, &c.); (6) סדר הגאונים (e. g. p. 242); (7) תשובות הגאונים (e. g. p. 249); (8) ספר הפרדס (e. g. pp. 146, 154, 413); (9) ערוך (e. g. pp. 252, 271); (10) לקח טוב (e. g. p. 340); (11) ספר הישר לרבינו תם (e. g. p. 449); (12) תוספות ריב"ם (e. g. p. 278); and (13) ספר התרומה (e. g. pp. 159, 365, 367, 369, 370, 371, 385, 405, 408, 548, 571, 586, 590, 626, &c.).

The author frequently uses the terms: נראה בעיני, ולי נראה, ואני אומר. Several times he uses the term: הרי זה ספק בתלמוד, רפא הרופא ארם אחר מג' חולאים e g. p. 35 בג' מיני קמיעים הרי זה ספק בתלמוד אם נעשה האשה שהיא רוצה p. 37, הרופא מומחה וכו' להערים ולפרוף על האגוז כדי להוציאה לבנו (צ"ל לבנה) הקטן הרי זה ספק בתלמוד וספיקו להקל היה עומד ברשו' היחיד ופי אמתו ברשו' p. 139, הרבי' ומשתין הרי זה ספק בתלמוד ומספק אסור אכל לחם וכסבור שאכל תמרים ופתח p. 277 לברך על דעת תמרים והוציא מפיו ברכת הזן הרי זה ספק בתלמוד ונראה בעיני שצריך לחזור ולברך מספק לפי שברכה אחרונה מן התורה היא כל השהיות שבתוך p. 325, והרי הוא ספק תורה השחיטה מצטרפות לשיעור שהיה הלכה זו מסופקת ואם ימצא p. 345, היא בתלמוד ואסורה מספק בשר הכף עגול הרי זה ספק בתלמוד וגידו אסור וצימרן פסול לציצית מספק שהתלמוד p. 377, מספק ואם משכנן לו הגוי אם ראה p. 393, מסופק בזה דעתו של גוי שעתיד להחליטן לו הרי זה ספק בתלמוד אם הן כלקוחין וצריכין טבילה אם לאו ואם היה הקשר קיים ויכול לענוב כל חוט p. 413

רש"י, generally (3) ; (שטת רבי' יצחק ורבי' משה called המורה, cited very frequently (e.g. p. 20 וכן אשה p. 152, וכך היא שטת המורה ומו"ה שלותה כבר מחברתה לפני הפסח ושלמה לה לאחר ורבי' p. 164, הפסח מותר וכן אמר המורה ומו"ה יצחק ומו"ה אומרים שאין טעונין ברכה במקומן אלא פת ומיני דגן אבל יין ופירות אין טעונין ברכה במקומן והמורה אומר שאף היין ופירות של שבעת המינין טעונין ברכה במקומן וכו' וכדברי המורה ומו"ה אינו p. 214, נראה לי עקר כמבו' בקו' הר' תולה הטעם משום טומאה ולפי דבריו אין חלוק בין פשתן לקנבס וצמר גפן ואין שטת התלמוד כדבריו כמבו' בקו' הר' ושטת המורה כדבריי וכן היא בספר הערוך והמורה אומ' שהוא p. 271 ואם אכל כזית דגן מוציא p. 308, סודר שעל ראשו אחרים אעפ"י שהאחרים אכלו כדי שובעה ונתחייבו בברכת המזון מן התורה כמו שביארו המורה ומו"ה המורה משער בשהיית העוף בשיעו' שחיטת p. 325 אבל אם נטע אילן או ענף והשריש p. 377, עוף בקרקע ואחר כך עבדו הרי הוא כתלוש ולבסוף חברו ואסור אפי' עקרו של אילן כדברי המורה והמורה אוסר לוכל עמה בקערה אחת p. 411, היה משתמש בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת p. 509 וכך היא שטת המורה וכן עקר כב"ה בראית י' והמורה אומ' שאף על ידי אביה אינה p. 571 וכדברי המורה נראה לי p. 595, מתגרשת שאע"פ שלא היה דעתה להתקדש אלא בקנין הסודר הואיל והזכיר לשון חליפין או שאמר לה תתפשי לי ; (קניין להתקדש לי אינה מקודשת כב"ה בר' א' ומו"ה אומר (e.g. p. 473 רבינו יוסף הלוי (4) שמברכין ברכת אשר ברא בלבד שלא בעשרה ורבי' יוסף הלוי אומר שאף ברכת אשר ברא צריכה רבינו (5) ; (עשרה וכן נראה בעיני כב"ה בר' ז' רבי' תם אמר מצות שיש להם (e.g. p. 146 תם הפסק ואינו מאריך בהם כגון מילה ושחיטה וכסוי הדם מברך בהן על המעשה אבל מצות שאין להן הפסק ומאריך בהן כגון תורה תפלין וציצית וכיוצא החמץ בפסח הרי p. 151, בהן מברך עליהן לעשות הוא כשאר אסורין ואם נתערב אינו אוסר אלא p. 300, בנותן טעם וכן ביאר ר"ת ומו"ה וכן עקר ולי נראה שהפת פוטרת כל מיני משקה בתוך סעודתו חוץ מן היין לפי שהיין גורם ברכה לעצמו ורבינו תם ביאר p. 384, וכך היא שטת רבינו תם שאין הנצוק חבור ואעפ"י שקלוח היוצא משפת הכלי

לעצמו ואינו יכול לעונבן כולן כאחד הרי זה ספק פצוע דכא כהן אסור בגיורת מספק p. 449, בתלמוד לפי שנסתפקו בו חכמי התלמוד אם הוא עומד בקדושתו בת חמיה p. 467, ואסור בפסולי כהונה אם לאו שאינה בת חמותה וכן חמות הבאה לאחר מכן כגון אם יבמה שאינה אם בעלה ספק הן בתלמוד ואינן אבל אם לא כתב לו p. 560, נאמנות עליה מספק גט שחרור הרי זה ספק בתלמוד ואינו גובה השאילו סוס לרכוב עליו או טבעת p. 659, מספק להתכבד בו שיראה אדם חשוב ויכבדו אותו כשהולך בבית המשתה או כשילך אצל הסוחרים לקנות מהן דבר וגורמין לו שכר אע"פ שאין נוטלין עליהן שכר בהשאלתן הרי זה ספק בתלמוד וספיקו אסור כב"ה בר' א', &c.

Especial attention may be drawn to some passages which are of interest for the knowledge of the religious and cultural history in the age of our author. A few instances will suffice to show this. P. 61 ויש לשאול על ספרי הגויים שכותבין היום בלשונם והם כתבי הקודש שלנו אם מעונין גניזה בחול ואם יש לחוש על אזכרותיהן שלא לשבע בהן לשקר ושלא למחוק אותן שהמוחק את השם עובר ונראה בעיני להחמיר והיהודים שהיו P. 84. בדבר כמב' בקו' הר' מעבירין בגדי הגויים שהיו בני החיילות של מלך אם הם משורבבים קצתם למטה מכתפיהם שיראו וכן התלמידים P. 121. דרך מלבוש מותר שמקבלין פרס מן הרב והולכין ואוכלין כל אחד בבית שיש לו בחצר הרי כל אלה אין צריכין לערב וכן התלמידים שהיו אוכלין בבית, and ביניהן וכו' בעלי בתים שלהן והיו לנין בבית המדרש שהיה רחוק ממקום אכילתן יש להן אלפים אמה לכל רוח וכן אם היה P. 150. מבית המדרש שלהן וכו' רואה נויי ע"ז שהיה שומע נגינות הכומרים המנגנים לפני ע"ז אם אינו מתכון להנות שאינו חפץ בהנאה זו ואינו צריך לה מותר ואם היה מתכון להנות אסור שאף הקול והמראה אעפ"י שאין בהן ממש אסור אבל במקום שמניחין המכס P. 360. להנות מהם סתם לכל אדם כמו שעושין היום לירידים שלנו שעושין חירות לכל אדם שוה ואינו נראה כנהנה בימוסות של P. 381. מע"ז כמבו' בקו' הרא' גוים בשעת השמד שעבדו אותם ישראל אעפ"י שהשמד בטל אותן בימוסות לא בטלו שהרי הן של כל העוברין אותן ונעשו ע"ז של ישראל ואינן בטלים לעולם.

The author takes great care to point out the religious custom of his days, e.g. p. 199 ומפני זה נהגו להשכים בלילות באותם הימים ולהרבות בתפלות ותחנונים אולי יכפר הבורא עונותינו ביום הכפורים, p. 225 כמו שנ' כי ביום הזה יכפר עליכם יש מקומות שנוהגין להניח התיבה באמצע הכנסת ולהקיף אותה זכר למקדש ויש מקומות שנוהגין מקום שנהגו לכפול, p. 226 להקיף בספרי תורות יכפול לפשוט ישפוט הכל כמנהג המדינה והמנהג לכפול הוא מאודך ולמטה לפי שכל הפרק היה דבריו כפולין ומאודך ולמטה אין דבריו כפולין, יש מקומות שנהגו שלא לוכל בשר מראש p. 255 חדש אב עד התענית ויש מקומות שנהגו שלא לוכל מי"ז בתמוז כמו שאנו נוהגין שלא לוכל בשר ושלא לספר מי"ז בתמוז ואין לשנות המנהג, p. 285 אבל נהגו העם כדברי האומר אין דברי תורה מקבלין טומאה ואין אדם צריך לט[ב]ול לקרויו לא בריא ולא חולה ואפי' בתשעת קבין אינו צריך ומותר בין בדברי תורה בין בתפלה בין בברכו' ולא מיחו חכמים במנהג זה אלא הניחו העם כמנהגם, p. 300 יש מקומות שמברכין בשתיית היין לפני המזון ולאחר המזון שאחר שגומרין סעודתן מברכין בשתייה קודם ונראה בעיני שלא p. 301, שיברכו ברכת המזון נאמרה הסיבה אלא לבני אותן המקומות שדרכן להסב על המטות ושוכבין מטין על צדן אבל אנו שאין דרכנו בהסיבה אלא לישב על גבי ספסלים וביוצא בהן ישיבתנו היא הסיבתנו הוץ מלילי הפסח שצריכין להסב זכר לחירות כמבו' בקו' הרא' בראי', וכבר נהגו ברוב המקומות שלא ישא p. 446, י"ג אדם שתי נשים ועל פי המנהג ראוי לדון שכל הנושא על דעת המנהג הוא נושא והבא לשנות המנהג ולישא אשה על אשתו יוציא ויתן בתובה ולא שמענו במקומות הללו p. 490, כב"ה בר' י"ו מעולם מי שגבה כתובה לארוסה שנתאלמנה וכל המארסין בנותיהן על דעת המנהג מארסין אותן, ויש מקומות שנוהגין לכתוב בכתובה שומת p. 508 בגדים והכלים כפליים ממה שראויין לכתב בשביל כבוד והנה אנו נוהגין לכתוב על אחד עשרה וכשהאשה באה לגבות כתובתה אינה גובה אלא לפי הראוי ובמקום שכותבין כפליים גובה מחצה, ונראה בעיני שלפי מה שאנו מתנין במנהגנו p. 510 שאם תמות האשה קודם בעלה בלא בנים תחזור נדוניתה ליורשי אביה אין רשות לאשה ולא לבעל יש and p. 534, למכור הנכסים שהכניסה לו מקומות שנהגו שלא להכריז כל עקר לפי שגנאי להן ללקוחות לקנות נכסים שמכריזין עליהן.

The author very often points out differ-

ences existing between Palestine and Babylon. These passages throw light on the author's method of learning. A few instances may be gathered here. P. 97 לא התירו פסי בראות לא בחוצה לארץ ולא בבבל לפי שבחוצה לארץ אין שם רוב ישיבות ואין התלמידים בדרכים כדרך עולי רגלים ובבבל אעפ"י שיש שם רוב ישיבות והתלמידים מצויין בדרכים כדרך עולי רגלים הרי יש שם רוב מעינות מים מצויין בכל מקום ואין צריכין לפסים אבל בארץ ישראל שהיו שם רוב ישיבות באותם הימים והתלמידים מצויין בדרכים כדרך עולי רגלים ואין שם רוב מים התירו להם פסים כדרך שהתירו לעולי רגלים. P. 221 ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא במקומות שהיו שם רוב ישראל כגון בארץ ישראל ובבבל וכיוצא בהן אבל מקומות שלא היו שם רוב ישראל מעולם אין חוששין שמא נגזלה ודרכם היה. P. 232 אותו שדה מישראל וכו' בבבל לתרגם הקריאה כדי שיבינו ההדיוטות שהיה לשונם תרגום ותרגום של תורה אנשי כנסת הגדולה תקנוהו וכו'. P. 253 וכן אם היה דבר בארץ ישראל אפי' בעירות הרחוקות מתענות אעפ"י שאין שיירות הולכות ובאו' שם אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן. P. 303 ובני ארץ ישראל היו מברכין כשהיו מסלקין תפליהן אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חקיו ונראה בעיני שאין אדם חייב לברך בצים המעוכין הואיל ואינן על סלוקן. P. 349 מסריחין בתוך כיסיהן הרי הן כמחוברין ונתרין בשחיטת הבהמה כשאר כל איבריה ובני בבל נהגו בהן אסור מפני שדומין לאבר מן החי וכל בני הגולה בבל הרי. P. 543 כבני בבל הן כמבו' בקו' הר' בר' ג' היא כארץ ישראל לגיטין לפי שבאותו הזמן היו שם ישיבות קבועות והשירות מצוינת ללכת ממקום למקום ואין הדברים הללו אמורין אלא באותו הזמן כשהיו הישיבות קבועות בארץ ישראל ובבל אבל עכשיו שנתמעטו הישיבות ובתי דינין בין בארץ ישראל בין בבל הרי הן כולן כחוצה לארץ וכן ביאר בבבל שמדברין בלשון. P. 572 מז"ה בפסקיו ארמי מדקדקין בין פטרוה לפיטרוה וראוי להחמיר להם בלשון זה וכן בכל שאר לשונות ראוי לדקדק אם הלשון הוא משמע לשון גירושין אם לאו.

The author points out the different readings in the Talmudic texts, e. g. p. 615 אמר לה על מנת שאני קורא כיון שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זו מקודשת ויש שגורסין עד יש ספרים p. 671, שיקרא ויתרגם בתרגום שלנו שכתוב בהן שאם נדר עד סוף אדר אסור עד סוף אדר שני, and furnishes formularies for the following documents: (a) נוסח גט חליצה (p. 459); (b) קיום השטר (p. 480); and (c) לשון הגט (p. 585).

The MS. is written in a curs. Italian hand of the 14th cent., and contains 678 pp. of 32 ll. to a p.

Scribe: *Jacob b. Moses of* מונצ׳ליצי.

Owners: (1) *Moses of* מונצ׳ליצי, v. colophon of the next MS. (No. 708)

(2) *Immanuel Ḥai b. Abraham Ricchi*, a well-known author of the first half the 18th cent., v. about him Steinschneider, Cat. Bodl. No. 5267.

(3) *Shem Ṭob* [*Gagin*].

Vellum, $12\frac{5}{8}'' \times 8\frac{7}{8}''$.

Bibliography: מעט לבוש, Oxford, 5688, p. 7 ff.

708

פסקים לרבינו ישעיה בר אליה ז"ל

The Halakhic Decisions of R. Isaiah b. Elijah di Ṭrani.

The MS. contains פסקים on the Order of נזיקין, and formularies for documents. The פסקי מסכת בבא are divided as follows: קמא בבא (pp. 1–67), בבא מציעא (pp. 68–145), בתרא בבא (pp. 145–237), סנהדרין (pp. 237–284), מכות (pp. 284–294), and שבועות (pp. 294–322). The formularies are given on pp. 323–332, and contain the following documents: (1) שטר מכירת תורה או ספר; (2) מתנת בריא; (3) שטר אירוסין; (4) שטר שותפות; (5) פשרה; (6) הנפק מסירת מודעה; (7) מתנת שכיב; (8) גט חליצה; (9) שטר מכירה; (10) מרע שליחות קבלת הגט; (11) כתובת יבמה; (12) שליחות הגט לאשתו; (13) בטול מדעות גט; (14) שטר תנאי שלא לקח אשה אחרת; (15) שטר תנאי; (16) שליח לקדש אשה; (17) שטר הרשאה; (18) אפיטרופא דבי דינא; (19) שטר עיסקא; and (20) הזהירה תורה על הנזיקין beg. Tr. בבא קמא שאם הזיק האדם בגופו וכן במטונו שהזיק חייב לשלם וחמשה נזקין כתובין בתורה על נזקי מטונו

כן והלא באותו היום עמנו הייתם במקום פלו' הרי אלו הראשונים זוממין ונהרגין שנ' ועשיתם לו כאשר רצה המקום ברוך זמם לעשות לאחיו, and ends: הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנ' יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. תרי"ג מצות נתנו להם לישראל שנ' תורה צוה לנו משה. תורה בגימטריא תרי"א ואנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום ואעפ"כ כל התורה כולה תלויה באמונה שנ' וצדיק באמונתו יחיה.

Tr. beg. שבועות שקר הוהירה תורה על שבועת שנ' לא תשבעו בשמי לשקר וחייב על שגגתה קרבן עולה ויורד שנ' או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם ומפורש בעניין קרבן אע"פ שהשואל משלם, and ends: עולה ויורד את השבורה ואת המתה חייב לישבע שבועה שאינה ברשותו שמא עיניו נתן בה וכן שומר חנם שבא לפטור עצמו בטענת גניבה ואבידה משביעין אותו שאינה ברשותו ושלש שבועות משביעין אותו אחת שאינה ברשותו ואחת שלא פשע בה ואחת שלא שלח בה יד כמו שמבו' בפר' שנים אוחזין ובפרק הגזל עצים. סליקו להו פיסקי מסכת שבועות ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

This part of Isaiah di Ṭrani's Halakhic Code shows the same characteristic features which have been pointed out in the description of the first part. There are frequent references to the author's קונטרים הראיות and to the Code, commentaries, and the מכריע of his grandfather, R. Isaiah di Ṭrani the Elder. He quotes very often Geonim and Geonic institutions (p. 3 ועכשיו תקנו גאוני הישיבות שהמטלטלין שירשו היתומין מאביהן משתעבדין לבעל חוב של אביהן בזמן שאינו מוצא ונראה בעיני לפי מה שתקנו p. 6, להן קרקע הגאונים שבעל חוב יכול לגבות חובו מן המטלטלין בזמן הזה שאין בתי דינין קבועין בארץ p. 49, וכו' ישראל אין בידינו כח לדון הדיינין האילו כמו שביארנו אלא כדי שלא יהא חוטא נשבר ושלא יהו העם פרוצין בנזקין תקנו הגאונים הקדמונים שמנדין את המזיק עד שירצה את הניזק במתן ממון או להרבות עליו ריעים עד שיתרצה אליו, אבל מורידין הקרובים על מטלטלים של p. 89 קטן, p. 137 כמו שביאר מו"ה משם הגאונים וכתב עוד היה בן המצר במדינה אחרת או חולה או קטן ואחר כך הבריא החולה או הגדיל הקטן ונקראו אבות שכולן יש להן תולדות ואילו הן הקרן בשות: והשן והרגל והאש והבור וחזין (!) שהוא השחת של תבואה אין בהן משום גזל שגוזזין השחת לצורך הבהמות וחוור וצומח ובמקום שמקפידין עליהן יש בה משום גזל. נשלמו הלכות בבא קמא. בעזרת הנותן תורה תמימה

Tr. beg. בבא מציעא שנים שהיו אוחזין בטלית וטוענין עליה בבית דין זה אומר אני מצאתיה וזכיתי בה מן ההפקר וכולה שלי וזה שאוחז עמי בגזל הוא אוחז וחבירו טוען כנגדו כמו כן זה ישבע שיש לו חלק בה ואין לו בה וכו', and ends: מי שהיתה גינתו למעלה מגינת חבירו ובזקיפת קרקע בין זו לזו היו גדילין ירקות או אילנות כל שהעליון יכול לפשוט ידו וליטלו הרי הוא של עליון ובלבד שלא יאנס את עצמו וכל שאין העליון יכול לפשוט ידו וליטלו בלא אונס הרי הוא של תחתון אע"פ שהוא יוצא מן הקרקע של עליון הואיל ואינו מגיע לו ראוי לו להפקירו לתחתון שיכול לנוטלו מגינתו ואפי' אם צריך לכולם היה מגיע העליון לנופו ואינו מגיע לעיקרו הרי זה ספק בתלמוד.

Tr. beg. בבא בתרא השותפין שבאו לחלוק חצר השותפות בין שיש לו דין חלוקה וחלקו אותו מן הדין בין שאין בו דין חלוקה וחלקו אותם ברצונם כופין זה את זה לעשות ביניהן מחיצה גבוהה ארבע אמו' כדי שלא יראה אחד תשמיש של חבירו שהזק וכן גט אשה שכתב ראייה שמו הזק, and ends: הבעל שאלו בשלום אשתי והעדים חתומין מלמטה הרי שאלת שלום מפסקת בין גט לחתימת העדים והרי הוא כגט שאין עליו עדים ואם כתוב בו ושאלו בשלו' אשתי הרי וי"ו מוסף על עניין ראשון ועל הכל חתמו העדים ואינו מפסיק בין הגט לעדים והרי הוא כגט שיש עליו עדים.

Tr. beg. סנהדרין צותה תורה למנות שופטים ושוטרים על ישראל בכל עיר ועיר ובכל שבט ושבט שנ' שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך לא ידבק בידך מאומה לשבטיך וכו', and ends: מן החרם למען ישוב יי מחרון אפו שכל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם. אבדו רשעים מן העולם נסתלקה חרון אף מן העולם ואומ' באבוד רשעים רנה. ובשבא רשע לעולם רעה באה לעולם שנ' בבוא רשע בא גם בוז. צדיק בא לעולם טובה באה לעולם שנ' זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו.

Tr. beg. מכות עדים זוממין שאמרה תורה ועשיתם לו כאשר זמם כיצד אמרו מעידין אנו באיש פלו' שהרג את הנפש ביום פלו' במקום פלו' ובאו עדים אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין

ורבי' יצחק לונגוברדו אומר שלא התירו (p. 150 לומר כן אלא מפני שלבו לשמים שנ' בו אש אוכלה והם סבורים שעל ע"ז שלהם הוא אומר אבל אם הוא מזכיר שם ע"ז בפירוש כדי להציל ממונו אסור וכן נראה בעיני עקר כב"ה בנדרים בפר' קונם יין (בר' ג'.

Here also some passages which throw light on the religious and cultural history of the author's time will be pointed out. P. 53 ונראה בעיני שהמעות שלנו שהם נמשכין אחר הזהב לעולם ופעמים שהמעות נפסלין הם כמו שלש מאות בטרין של זהב והמעות היוצאות כמו עשרים וארבעה בטרין בגזירת המלך יש לנו ללכת בהן לעולם אחר הזהב ואם היה חייב לחבירו שלש מאות מן המעות הנפסלות נותן לו מן המעות היוצאות שוה טרין אחד שהרי השלש מאות P. 178. שנתחייב לו כך הם שוים כב"ה בר' ו' אע"פ שחזקת השדות שלש שנים כמו שביארנו למעלה בארץ פרס נהגו להיות חזקתן ארבעים שנה וישראל הדרים שם נמשכין אחר אותו המנהג ואנן חוששין למחות בתוך שלש וכן בכל מקום שיש להם מנהג פשוט ראוי לדון להם על פי המנהג שכל משאם ומתנם של בני אדם על דעת בימי P. 243. המנהג הוא והמנהג מבטל ההלכה החכמים הקדמונים לא היו עושין כדרך שאנו עושין שבעה עיבורים במחזור אלא היו מעיינין כל שנה ושנה ומחשבין התקופה ורואין זמן האביב וזמן פירות האילן ולפי הזמן ולפי הצורך היו מדקדקין בכל שנה ורואין אם היא ראויה להתעבר ואם ונראה בעיני שישראל המלמדו תורה P. 265. לאו הרי הוא עובר ולפני עור לא תתן מכשול ולא נאמר כל זה אלא בתורת משה ומצותיה שנצטוו בהן ישראל אבל נביאים וכתובים נראה בעיני שמותר ללמדו שרואה בהן הגוי נחמות האמורין לישראל ותשובות שראוי להאמין לאפיקורוסין ועל P. 278 f. ידי כן אפשר שידבק בתורת ישראל ולפי שראיתי מבני פריצי עמנו המלגלגין ובוזין דברי חכמים ומלמדין המדרשים [לכומרי] אומות העולם לתעתע ולהלעיג על תורתנו באתי לבאר עניין המדרשין ומה היתה כוונת חכמי תורתנו בהם. דע והבן כי המדרשים הן על שלשה דרכים יש מהן שהן דרך גוזמא כמו שאמרו בפרק גיד הנשה דברה תורה בלשון הבאי דברו נביאים בלשון הבאי דברו חכמים בלשון הבאי בעניין ערים גדולות ובצורות בשמים. וכן ותבקע הארץ לקולם ויוצא בהן ויש מהן רבים כדברי רבה בר בר חנה האומ'

ובא ההולך אינו יכול לסלקו וכו' וכזה הורו ולפי תקנת הגאונים אף המטלטלין p. 208, הגאונים ואמרו הגאונים שאין בדורות p. 257, חשובין שיור הללו מי שיוכל לומר מומחה אני בתורה ויודע לכל דבר לפיכך אין יחיד יכול לכוף את הנתבע וגם כתב בדברי p. 307, לדין עד שיהו שלשה וכו' הגאונים שעושין לפניו אייומין גדולים כגון להביא לפניו מטה שנושאין בה מתים ונודות נפוחין ותוקעין בשופרו' ומקללין לפניו והתינוקו' וכל העומדין שם עונין אמן אבל אין משביעין אותם של תורה ובמקומנו ראינו המנהג לתפוש הנשבע ספר תורה ולישבע בתורה אבל לא בהזכרת השם וכך p. 310, וכך ראינו המנהג בימי מורינו ורבינו היא שטת רבי' משה ורוב הגאונים, and p. 320 ויש מן הגאונים אומרין שגובין בו מחצה והרי (הוא בדרך פשרה שמא ימצא שיגבה בו הכל ומעשה באחד שהפיל שינו R. Zadok Gaon (p. 49 של חבירו ובא לפני מר רב צדוק גאון ז"ל ואמ' לו דבר קצוב איני חוצב (צ"ל קוצב) עליך אלא לך ופייסהו או בממון או בדברים וזכה ראוי לנהוג בין בדיני קנסות בין בשאר נזקין שאין דנין אותן ורבי' יצחק p. 170), R. Hai Gaon (בחוצה לארץ כתב בפסקיו בשם רב האיי גאון שאין רגילין Rabbenu), (לכתוב במתנת שכיב מרע פרהסיא וכו' כמו שביאר מז"ה בשם Hananeel (e. g. p. 49 וז היא שטת רבי' חננאל p. 55, רבי' חננאל ורבי' יצחק אבל מז"ה אומר שאם קבל המעות לקנות הכל לבעל המעות בין לאבילה בין לסחור בהן וכו' וכדברי רבי' חננאל ורבי' יצחק נראה וכן פסקו רבי' חננאל p. 65, לי עקר כב"ה בר' י' רבי' חננאל ורבי' יצחק אינו p. 105, ורבי' יצחק מתירין לוכל אלא בעניין זה וכבר ביארתי בקו' ואם אין לו עדים אינו נאמן p. 127, הר' בר' ט' בשבועה כדברי מז"ה אבל רבי' חננאל ורבי' יצחק אומ' שאם אין לו עדים ישבע שלא פשע בו וכו' כמו p. 215, וכן ביאר רבי' חננאל זצ"ל p. 166, שמבו' בתלמוד ארץ ישראל וכן ביאר רבי' חננאל וכך היא שטת רבי' חננאל ושטת רבי' p. 221, and יצחק ושטת מז"ה יותר נכוחה כב"ה בר' י' ורבי' חננאל ביאר שם שלא נאמר כן p. 248 אלא כשחוטף משל אחרים ואוכל כמו הכלב ולמד (דבריו מתלמוד ארץ ישר' כב"ה בר' כ"ה R. Isaac Alfasi, several times, Rashi (e. g. pp. 21, 73, &c.), his grandson, R. Samuel b. Meir (e. g. pp. 176, 178, 188, 190, 191, 197, and 206), Maimonides, several times, and Isaac לונגוברדו

המדרש כענין הקרוב לו ובא אותו הכתוב ללמד שעתיד הבורא לחדש טובה גדולה בעולם וכיוצא בזה אומר שם גם מדרשים אחרים ועוד אמרו בתלמוד ארץ ישראל בפרק שביעי של נזיר וכי המדרשות אמנה הם דרוש וקבל שכר הא לך הדבר מבואר שלא אמרו החכמים המדרשים על דרך אמנה ועקר אלא להרבות טעמים למקרא ולדורשו בכל פנים ואולי יש בהן רמז והמלגלג על דבריהם עליו נאמ' ויהיו מלעיגים במלאכי אלהים ומתעתעים בנביאיו ובכמה מקומות נענשו עונש גדול על שהיו מלגלגים בדברי חכמי' צא ולמר מאותו תלמיד שהיה מלגלג על דברי החכם כשהיה יושב ודורש ושמתי כדכור שמשותיך והראו לו מן השמי' לכבודו של חכם כי דברי החכם עקר ואין ללגלג עליהן ונענש התלמיד המלגלג כמו שמבו' לפנים בפר' זה. P. 281 contains a short treatise throwing light on the author's attitude towards philosophic studies, and reads as follows: הקורא בספרים החיצונים אין לו חלק לעולם הבא והם סיפרי המינים שאדם נמשך בהם למינות. ואלו הן סיפרי אריסטוטולוס ושאר הפילוסופין שהן הפילוסופין שהן כופרין בתורה ובמעשה בראשית ואומרי' לית דין ולית דיין כמו שכתב רבי' משה בסיפרו שדעת אריסטוטולוס שהשגחת השם תכלה ותפסק אל גלגל הירח. ועוד כתב שכל מה שתראה מענייני בני אדם המתפלספין חשב אריסטוטולו שהם במקרה גמור ואין לך מינות גדולה מזו שהוא אומר לית דין ולית דיין ועוקר כל התורה כולה ועליו אמר דוד על מה ניאץ רשע אלהים אמר בלבו לא תדרוש. וכבר הזהירו חכמי תורתנו שלא לדרוש במעשה מרכבה אפי' ביחיד ולא לדרוש במעשה בראשית בשנים. ויש מגדולי חכמי תורתנו שלא היו רוצין ללמוד חכמה זו כל עקר ואפי' מפי חכמים גדולים שהיו מקובלין בה קבלה הוגנת. ואמרו ארבעה גדולי עולם נכנסו לפרדס ולא יצא מהם לשלום אלא ר' עקיבא לבדו כמו שמבו' כל העניין הזה במסכת חגיגה. וכל שכן דורות האחרונים שאינן מגיעין לציפורנים של ראשונים ואין להם שום קבלה באלה החכמות ואינן יכולין ללמוד בהן אלא מן הספרים שחבר בהם אריסטוטולו וחבירו שהן סיפרי מינות. ואפי' דבר טוב אסור ללמוד מן המינין שנ' הרחק מעליה דרכך וכן מבואר במסכת ע"ז בפר' ראשון. הלא תראה מה שאמר איוב הצדיק והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה. אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. ויאמר לאדם הן יראת יי היא בפר' המוכר את הספינה שהן דרך גוזמא שדרך בני אדם לדבר כן. וכן יש מן המדרשין שהן על דרך מעשה ניסים שמראה הקב"ה בוחו לחסידיו ומראה להן מעשים נוראים ומותמהין כמו שנ' בדניאל וראיתי אני את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה. וכן יונה בן אמיתי שבלעו הדג והקיאו ורבים כיוצא בהן וכאלה ימציאו רבים בדברי החכמים כמו שנאמ' בפ' חזקת הבתים על ר' בנאה שהיה מציין המערות וכשהגיע למערת אברהם אבינו מצא אליעזר עבד אברהם שהיה עומד לפני הפתח וכל העניין האמור שם. ועוד אומר שם שהיה מגוש אחד החוטט (בין השורות מוגה: שהיה חוטט) מערות המתים וכשהגיע למערת אחד מן החכמים תפשו חכם בזקנו וכל אותם העניינים מעשה נסים כמו שהיו נעשים ונגלים לנביאים מה שאין כן לשאר בני אדם ויש מאלה רבים כמעשים של רבה בר בר חנה שהן דברים מותמהין שהיה מראה לחסידיו המאמינים בו בלב. ויש מן המדרשין שכוונת חכמים בהם לדרוש המקרא בכל עניין שיכולין לדורשו וסמכו על מה שכתוב אחת דבר אלהים שתים זו שמענו וכן מה שכתוב הלא כה דברי כאש נאום יי וכפטיש יפוצץ סלע ולמדו מזה שמקרא אחד יוצא לכמה טעמים כמו שמבו' בפר' אחד דיני ממונות ואל תתמה על זה הלא תראה רוב פעמים אפי' הדיוט אחד מדבר דבריו טורבין שיש להן שתי פנים וכל שכן דברי חכמה שנאמרו ברוח הקדש ועל דרך זה דורשין חכמים המקרא בכל עניין שיכולין לדורשו ואמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו שהוא העקר וכל המדרשין הנדרשין בו יש מהן שהן העקר קרוב לפשט ויש מהן שיש בהן רמז כמעט הלא תראה מה שדרש אחד מן החכמים בפר' ראשון של תעניות שאמר יעקב אבינו לא מת והשיב לו חכם אחד וכי בחנם הספידוהו הספדנים וחנטו החונטים וקברו הקוברים והשיב לו מקרא אני דורש בלומ' גם אני יודע שמת אלא אני מתכוין לדרוש המקרא בכל עניין שראוי לידרש ואם אי אפשר להיות המדרש כמשמעו יש בו רמז שיש לומר לא מת כעניין שאמרו צדיקים אפי' במיתתן הן חיים לפי ששמם זוכרם ומעשיהם קיימים לעולם ובזה תמצא בפרק במה מדליקין שהיה הדרשן דורש עתיד ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנ' יהי פיסת בר בארץ וגומ' ליגלג עליו אותו תלמיד שנ' אין כל חדש תחת השמש אמר לו בוא וארך דוגמתן בעולם הזה והראה לו כמהין ופטריות וכלי מילת נברא דבר קורא והודיע לו שיש לך לפרש

שכל עקרן של כתובים וכוונתם אינה אלא לשבח דרכי הישר ותורת אלהינו ומצותיו וכן נאמר על אברהם אבינו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יי׳ לעשות צדקה ומשפט. וכשיתבונן אדם באלה הדברים יכיר וידע כי התועלת הגדולה המועלת לו לאדם היא עסק התורה והמצוות ועל זה נאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וכבר הארכתי בזה העניין בקו׳ הר׳ בר׳ א׳.

This part also supplies many instances for the author's term ספק בתלמוד. A few instances may be quoted. P. 1 כשכשה בונבה כשבוש יתר יתר והזיקה הרי זה ספק בתלמוד בפרק שלפנינו אם הוא מתולדות הרגל אם הוא ונסתפק התלמוד על הצרורות P. 9 מתולדות הקרן הללו שהן מתולדות הקרן אם משלם עליהם חצי נזק או אם משלם רביע נזק עד שלא הועדו וכו׳. דברים הראוי להשביח וקדם אחר וזכה בו P. 16 עד שלא השביח הרי זה ספק בתלמוד ואין מוציאין עמד השומר לישבע בשקר P. 41 מידו מספק וכו׳ ולא הניחוהו הרי זה ספק בתלמוד אם הוא נאמן גזל ישראל P. 51 לבעליו והוא בחזקת שומר וכו׳ ומכר לגוי והשביח הגוי הגזילה וחזר הגוי ומכרה לישראל אחר הרי זה ספק בתלמוד ומספק אין היה העד אדם חשוב P. 61 מוציאין השבח מידו שראוי להאמינו כשנים ואינו יכול להשמט מן המכשול הרי זה ספק בתלמוד אם הוא רשאי לילך שתק ולבסוף P. 69 להעיד בפני המושל וכו׳ צווח זה ספק בתלמוד שיש לומר הואיל ושתק בתחלה הרי הודה לו וזה שצווח לבסוף נמלך הוא אמר בעל הבית לשליח בארבעה P. 115 וכו׳. והשליח התנה להם בשלשה ואמרו לו הם כמו שאמר בעל הבית הרי זה ספק בתלמוד אם האמינו היו אשתו P. 122 לשליח וסמכו על דבריו וכו׳ ובניו מהבהבין לו הרי זה ספק בתלמוד אם הוא דומה כענבים ודבר אחר מפני שמשביר האוכל לאכילה אם לאו ומספק אסור כב״ה בר׳ א׳. הרי כל אלה ספק בתלמוד אם הם דומין P. 123 לחסימה אם לאו ומספק אסור ואין לוקין עליו היתה אמת המים או רשות הרבים או P. 201 תכיפת דקלים מפסקת בין אותו השיור לשדהו של מוכר הרי זה ספק בתלמוד אם מחזיר לו קרקע אם מחזיר לו מעות ואין מוציאין מעות מיד הלוקח סיבלונות העשויין ליבלות ולא P. 217 מספק בלו הרי הן ספק בתלמוד אם נגבין אע״פ שאכל חטין P. 309 אם לאו ואין נגבין מספק וכו׳

חכמה וסור מרע בינה. הנה ביאר לך שאין דעתו של אדם משגת לעמוד על עקר החכמה ואולי יצא מדרך האמת וימשך למינות כדרך הפילוסופין ומוטב לו לפרוש מהן ולעסוק בתורה המלמדת יראת יי׳ וסור מרע. וכן ציוה עלינו רבן של נביאים ע״ה שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד. ולא אמר להשכיל ולהתבונן בידיעת האלהות בדרך חכמה אלא להאמין היחוד על פי שמועה ועל פי קבלה כשם שאנו מקובלים כל התורה והמצות על פי שמועה ועל פי קבלה כענין שנ׳ וצדיק באמונתו יחייה. הוא שאמר הצדיק אז ראה ויספרה שסיפר לעצמו מעשה בראשית וענין הייחוד. וכן אמר שלמה ע״ה ראשית חכמה יראת יי׳. וראשית הוא עקרו של דבר והמובחר שבו בענין ראשית דגנך ראשית תבואתו. וכן אמר בספר קהלת סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. הלא תראה כוונת תורת אלהינו בכל מקום לשבח ולהלל המתעסקים ללכת בדרכי מצוות וחקים ולהגות בהן תמיד הוא שאמר הנביא אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי באלה חפצתי נאום יי׳ וידיעה הזאת היא שמירת התורה והמצוות כאשר אמר הנביא הזה במקום אחר דן דין עני ואביון אז טוב. הלא היא הדעת אותי נאום יי׳. ועל חכמת התורה נאמר טוב סחרה מסחר כסף. יקרה היא מפנינים וכל אותו העניין כאשר אמר המשורר ע״ה משפטי יי׳ אמת צדקו יחדיו הנחמדים מזהב ומפז רב וגומ׳. וכן אמ׳ למדו היטב דרשו משפט וגומ׳ ולא צוה ללמוד בשאר חכמות. ובן כתו׳ בתורת אלהינו ועתה ישראל מה יי׳ אלהיך שואל מעמך כי אם לירא וגומ׳. וכיוצא בזה אמ׳ הנביא הגיד לך אדם מה טוב ומה יי׳ דורש ממך. הלא תראה שלשה עמודי עולם נח איוב ודניאל שאמר עליהם יחזקאל הנביא המה בצדקתם יצילו את נפשם ולא אמר בחכמתם ואע״פ שהיה דניאל חכם מכל החכמי׳ כמו שאמר עליו זה הנביא עצמו החכם אתה מדניאל שעסק מאד בספרי החכמות כאשר צוה עליו המלך וביום צרתו צדקותיו עמדו לו ולא חכמתו כמו שנ׳ וכוין פתיחין ליה בעליתיה נגד ירושלם. ואומ׳ אלהא די אנת פלח ליה וכן בתחלת ספרו ויושם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו והיא שעמדה לו. וגם על נח נאמר איש צדיק תמים היה בדורותיו ואומר כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. וגם על איוב נאמר איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע.

הזרועות לקרקע ולא השרישו הרי זה ספק בתלמיד היה מלוה אחד P. 319 אם הן דומין למטלטלין שהיו לו שני שטרות הללו על שני לווין והוציאין יחד בב"ד הרי זה ספק בתלמוד ואינו גובה בהן מספק שהדבר ידוע שהאחד הוא פסול וכו'.

At the end of chap. הזהב (p. 100), the following rhymed prose indicates that the remaining part of the work was compiled without a second revision by the author, owing to his death. The passage reads:

תם הזהב ויועם זהבנו.
ונישך ותרבית נשכנו עוונינו.
בהעלות מורינו רבינו.
הכתם הטוב ומאור עינינו:
עד כאן חבר ושנה.
מכאן ואילך חבר ולא הספיק לשנות.
ויאמר שנו וישנו.
ויאמר שלשו וישלשו.

The MS. is written in a curs. Italian hand of the 14th cent., and contains 332 pp. of 32 ll. to a p.

Scribe: *Jacob b. Moses of* מונצ׳ליצי. The colophon (p. 322) reads: בחמישי בשבת אחד עשר יום לחדש אב כ"ה לולייו משנת קנ"ג לפ"ק (= 1393) השלמתי אני יעקב יע"ו בבמ"ר משה יויי"א ממונצ׳ליצי זה הפסק מרבי' ישעיה האחרון וכתבתיהו לשם אדו' אבי יויי"א ולשמי ולשם בניי ואשר יולדו לי יהי רצון מלפני אבינו שבשמים יזכנו להגות בו אדו' אבי ואני וזרע זרעי עד סוף כל הדורות ויקיים בנו קרא דכתיב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר יי מעתה ועד עולם וחפץ יי בידינו יצלח אמן וכן יהי רצון אמן חזק הכותב ואמץ הקורא אמן.

For owners v. the description of the preceding number (MS. No. 707).

Vellum, $12\frac{5}{8}'' \times 9''$.

Bibliography: מעט דבש, Oxford, 5688, p. 7 ff.

607

ספר שבולי הלקט השלם

The Halakhic Code of R. Zedekiah b. Abraham Harofe.

The MS. contains a complete table of contents (pp. 1–14), all the 372 paragraphs (pp. 15–442), preceded by table of contents (pp. 442–477), הילכות מילה (pp. 477–488), הילכות ציצית שלרבינו שלמה זצ"ל (pp. 489–492), and עניין תפילין (pp. 492–494). The last chapter ends with the Responsum of Rab Sar Shalom Gaon.

The text of the MS. agrees on the whole with that of MS. No. 539, described above, Catalogue, pp. 159–161. The order of the subjects is somewhat different.

The MS. is written in a curs. Italian hand of the 13th cent., and contains 494 pp. of 37 ll. to a p.

The scribe was probably *Moses b. Samuel*, since on p. 165 the letters משה, and on p. 397 the name שמואל are dotted.

Vellum, $10\frac{9}{16}'' \times 7\frac{9}{16}''$.

946

שלחן ערוך אורח חיים

The Halakhic Code of R. Joseph b. Ephraim Ḳaro with the Glosses of R. Moses Isserles.

The MS. contains also the title-page of the Shulḥan 'Arukh Eben Ha'ezer, written in Reda' in the year 1972 Sel. (= 1661). The colophon reads: ותהי ראשית מלאכתו יום ו' כ"ד בחדש אב יה' לשש' שנת אתתקע"ב במתא דרדאע.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 330 pp., 2 cols. of 32 ll. to a col.

Scribe: *Solomon b. Shalem, called bin el-Rab'ah.* The name of the scribe is derived from MS. No. 1003, p. 4, which is written by the same hand as this MS.

There is an entry (p. 1) dated 2 Ab, 2006 Sel. (= 1695), and signed as witness by *Solomon b. Shalem* (perhaps the writer of this MS.), on behalf of *Salem b. Yaḥya*. The entry reads: אקר סאלם בן מ' יחיא באן אלקבוב אלדי בנא בושאע בינהם ליס לה חזקה אלא

סאעת מא יקתסמה אלמגלם ואלדימה . . . במא אכתל פי אלכשב חק אלמגלם ואלדימה בוֹאלך שהדנא שלמה בן שלם יש"ל יום ב' חדש אב י"ל שנת ב"ו לשטרי.

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

953

שלחן ערוך אורח חיים

The Halakhic Code of R. Joseph b. Ephraim Ḳaro, with the Glosses of R. Moses Isserles.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 738 pp., 2 cols. of about 30 ll. to a col.

Scribe: *Shalom b. Abraham 'Arshi.* The colophon (p. 738) reads: דברי הכותב יצ"ו. ארומם ואהלל ואודה למלך מלכי המלכים הקב"ה אשר עוז וחדוה במקומו אשר החייני וזיכני וסייעני להשלים כתיבת ספר אורח חיים עם הגהותיו בכתיבה מפוארת הוא יזכיני לכתוב ספרים עד אין קץ ואחלה פניך אחי הקורא בספר הזה שאם תמצא איזה טעות שאל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר מגונה ח"ו כי אני כתבתיו ואני הייתי מלמד תינוקות ודוחק הזמן הרע מעוני ומחוני ועול גלות והדעת משובשת באופן מכל צד ומכל פינה עד יערה עלינו רוח ממרום ויאמר לצרותינו ולייסורינו ולדחקינו די ואנחנו מצפים לאלהינו מרחם שיגאל אותנו כמו שגאל את אבותינו וימהר בביאת משיחנו רוח אפינו משיח ה' אע"י שאין אנו ראויים יעשה הדבר למען שכינתו ולמען תורתו כן יאמר רחום אכי"ר. אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו. נשלמה המלאכה המהורה והקדושה הזאת יום ד' כ"ז טבת בל"ט (= 1728) יהי רצון שתהא סוף וקץ לכל צרה ימהר הקץ ויחיש הגאולה. שלום בן אברהם ערשי יחייהו אלהי אברהם אמן שושר"ש.

Owner: *Salem b. Musa 'Imrani.* The entry (p. 737) reads: נשלם חלק ראשון בעזרת האל הראשון על ידי הפועל העוסק במלאכת שמים הדל הצעיר שלום ן' אברהם ערשי ונכתב לתשוקת האדם הטוב סאלם ן' מוסא עמראני יזכהו ה' לקנות ספרים עד אין קץ הגונבו חש"ן ילבש והקורא בו הדר והוד ילבש.

Paper, $8\frac{5}{8}'' \times 5\frac{15}{16}''$.

999

שלחן ערוך מטור אורח חיים ומטור יורה דעה

The first and second parts of the Halakhic Code of R. Joseph b. Ephraim Ḳaro.

The copy was made from the Venice edition 1598. The title-page of the second part (p. 279) reads: שלחן ערוך מטור יורה דעה חברו כמהר"ר יוסף קארו זצ"ל בכה"ר אפרים קארו זלה"ה נדפס והוגה בעין רב עם תוספת ביאור המלות במצות האדון זואן בראגדין על יד זואן דגארה שנת משי"ח פה ויניציאה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 18th cent., and contains 466 pp., 2 cols. of 43 ll. to a col.

Scribe: *David b. Zechariah b. Solomon.* The first colophon at the end of the first part (p. 276) reads: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. ביום שלישי ר"ח אדר שני שנת בכ"ו לשטרות (= 1715) במאתא שצ'ב קרית אלראם תחרוב ותצדי וירושלים תחבני במהרה בחיינו ובימינו אמן כי"ר קלא זעירא דוד בן זכריא בן שלמה ממקום אלקארה יש"ל. The second colophon (p. 466) reads: תם ונשלם ביום ו' כ"ה לירח ניסן שנת הת"ע ליצירה (= 1715) במאתא אלקארה ממדינת אלסורה תחרוב ותצדי וירושלים תחבני ותשכלל אמן קלא זעירא דוד בא"מ זכריה בירב שלמה יש"ל.

Owners: (1) *Ḥayyeem b. Joseph el-Ḍahri* (p. 1).

(2) *Abraham* בוני.

(3) *Abraham b. Joseph.* The entry (p. 2) reads: הרא אורח חיים חק אברהם ן' יוסף קימה קרשיין ונין הקרא בו ישמח והגונבו יש"ו והארי כט מידי אברהם בוני יצ"ו בחצר מן שהד שהד אלדי מא חצר יצחק מהאצרי יצ"ו כאתב ושאהד.

Paper, $8\frac{3}{8}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

1003

שלחן ערוך מטור יורה דעה

The second part of the Halakhic Code of R. Joseph b. Ephraim Ḳaro, with the Glosses of R. Moses Isserles.

The title-page reads: וירבר אלי זה השלחן אשר לפני ייי. שלחן ערוך מטור יורה דעה בכרך קטן למען ישאוהו בחיקם להגות בו בכל עת ובכל מקום כאשר יחנו או יסעו. חברו הגאון החכם השלם מהר"ר יוסף קארו מופת הדור זלה"ה עם חידושי דינים מדקדוקי סופרים הראשונים ואחרונים שהשמיט הגאון מהר"ר יוסף קארו ז"ל והמציאם הגאון מהר"ר משה איסרלס ז"ל. ואלה מוסיף על הראשונים עשרת מונים בי הצבנו ציונים אשר ממנו יצא הוראה לנר ישראל הגאון מהר"ר משה ז"ל בהגהותיו. יהיה יסודו על אדני תשובות או פוסקים חדשים גם ישנים ובצד ההגה"ה שמנוה והיה כל מבקש מקום מקור ההגה"ה בנקל ימצאנו לקוח את הדבר הזה מתוך חבורו הגדול דרכי משה. והתי ראשית מלאכתו ביום ד' כ"ג בתמוז שנת התי"ח (1658 =).

The MS. also contains the index of Halakhoth to the first part, namely to the אורח חיים and a special index to both parts of the Shulḥan 'Arukh (pp. 331–340) under the heading מפתח למצוא כל דין ודין לשני הטורים.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 340 pp., 2 cols. of 35 ll. to a col.

Scribe: *Solomon b. Shalem, called bin el-Rab'ah.* The colophon (p. 4) reads: בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה והוא ברחמתיה יסייעינן על מה דכתשתאר כן תהא רעוא מן שמיא אמן ונכתב במדינת רדאע תחבני עד דתשתכלל קרתא ירושלם והכותב קל הקלים קטן הסופרים שלמה בן שלם הידוע בן אלראבעה בשנת אתתקס"ט (1658 =), and on p. 330 התחלתו והשלמתו תם ונשלם בע"ה יום חמישי עשרים ושלשה ימים לחדש אב שנת אתתקע"ב (1661 =) שנין לשטרות יזכה הכותב והקורא בו לחזות בנועם ייי ולבקר בהיכלו.

Owners: (1) *Se'adyah b. Me'oded.* The entry (p. 1) reads: זה החפץ לסעדיא בן מעודד ברוך הקרא בו וארור גונבו.

(2) *Hannah the widow of Sa'id el-Sheikh.*

(3) *Salem ibn Manṣur* (1767). The entry (p. 3) reads: בפנינו אנו העדים חתומי מטה חצרו אלא חצרתנא סעיד יוסף אלעוכאשי וחנה אלמנת מ"ו סעיד אלשיך וחיניד נטקת חנה וקאלת אשהדו עלייא לאני וכלת סעיד יוסף וכיל מניין יביע לי האדא אלכתאב שלחן ערוך כאמל . . . . אלא סאלם אבן מנצור אלשיך בז' קרוש חגר פלמן קבצתהא מנה אבעת אליה האדא אלכתאב ולא בקא לי לא חק ולא דעוא ולא טלבה וכאן דאלך במעלי שבתא דהוא שיתא יומין לחדש תמוז שנת בע"ח לשטרי במאתא וחסי (?) דעל בריכתא דמיא אלקארונייה מותבה והכל שריר ובריר וקיים יחיאל שלי"ט בן סעדיה רי"ת.

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{11}{16}''$.

824

שלחן ערוך יורה דעה

The second part of the Halakhic Code of R. Joseph b. Ephraim Ḳaro.

The MS. contains הלכות שחיטה (pp. 1–21), הלכות טריפות (pp. 21–74), and הלכות בשר בחלב (pp. 75–84).

The MS. beg. לשחוט אין מוסרים להם לשחוט, and ends: ואם הצלי מכוסה וכין פשטידא שמכוסה הנקב שבו מותר אפלו בתנור צר. שושר"ש תושלב"ע בריך רחמנא דסייעינן בהדין והוא ברחמתיה יסייענן על מא דמשתאר בריך הוא ובריך שמיה. The first 31 pages supply the הגהה on the margins.

Pp. 85–87 give the השכבה לאיש ולאשה with an extract from the Zohar, which is headed: סוד מהזוהר מפ' פינחס זלה"ה. Pp. 88–126 contain הלכות שחיטה, pp. 128–158 הלכות מאכלות אסורות of Maimonides, pp. 160–218 a commentary on הלכות שחיטה in Arabic under the title שרח שלום. The commentary beg. בשם ייי אל עולם פירוש הלכות שחיטה מאי פירוש הלכות סייר תסתרה מן אללגה אלעבראנייה מן קולה ויתהלך חנוך את האלהים ומן קולה את האלהים התהלך נח ומן קולה ויולך ייי את הים ברוח קדים עזה ומן קולה הליכות עולם לו ותסתכרג איצא מן אללגה אלסריאנייה מן קולה כהלכת בנת ישראל יעביד לה ומן קולה בהלכתא קדמיתא דהויתא משקי ליה והדה אלסייר היא אלאחכאם כמא קאל במשפט ומצות בסוי הדם הבנות יעשה לה, and ends:

קבלהא לאן אלחכמים ז"ל שהוא רבינן אראד אן יכתם אלכתאב באמר אתפאקי ואמא כונה קדם מצות כסוי הדם על מצות שלוח הקן לאן דאלך פי נצאם אלמצוות לאנהא אכתר וגוד ושלוח הקן שאד והוא קו' כי יקרא קן צפור לפניך. תושלב"ע שושר"ש בריך רחמנא דסייען. The commentary is provided with glosses, the first of which reads: פירוש האדי אלשרח פי קול נתנאל בירב ישעיה וקאל אל תקרי הליכות אלא הלכות יעני אדא חצל לאלשכין הלכות אלתי הי קטוע אדא צחיחה וכו'. P. 216 we read the well-known Geonic Responsum about בדיקת סרכא דלבא, beg. פיר' מעשה פעם אחת שמעו גאונים שרבינו יעקב גאון ז"ל בודק סרכא דלבא ומתירה נכנסו אצלו מר אסימי ור' יצחק ור' יצחק (!) גאונים ז"ל וכמה תלמידים עמהם אמרו לו רבינו אנחנו שמענו עליך שאתה מתיר סרכא דליבא אמר להם חס ושלום לא סרכא דליבא אני מתיר ממש והאומרים משמי אינם יודעים כיצד אני מתיר וכו' השיבו רבינו יצחק גאון וכל התלמידים שעמו ואמרו לו יעקב חבירינו אם אתה עושה כן אי' אנ' חולקים. Pp. 219–226 give the 13 Articles of Faith, beg. אעלם אן קואעד שריעה משה רבינו י"ג קאעדה והולאי הם, and ending: ואן אטמעתך המתך אנך תחצל אגר אצה מן מרה או מן עשר פקר עלם אללה אטמעתך כאלמחאל פלא תעגל פיה פאני לם אצעה כיף מא אתפק אלא בעד תאמל ותתבת ומטאלעה אדא צחיחה וגיר צחיחה ותחציל מא ילום אן יעתקד מנהא ואסתצהאר בחגג ודלאיל עלי כל מענא ומענא ומן אללה אסאל אלתופיק נחו אלצואב תושלב"ע שושר"ש נו"ה ברוך יי לעולם אמן ואמן. Pp. 227–230 contain התקבצו חכמים, beg. פתיחה לרשות התלמידים, mentioning: ועמדו על עמדכם כי זבד טוב אזבדכם והוא פירוש המשנה אשר שננו אבותיכם. וביאור הגדירות אשר גדרו הרועים מנהלי אני משה בירב מימון הספרדי and עולותיכם בניתיהו ומים התלמוד משיתיהו, followed by a poem beg. אפתח פי ברשות שמים וברשותכם רבותי, acr. א"ב, and concluded with a prayer beg. יהיו לרצון מלפניך יי חילי לכונן מחשבות לבי. The התקבצו חכמים is provided with a שרח, which however is incomplete.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 230 pp. of about 25 ll. to a p.

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 6''$.

952

שלחן ערוך

The Halakhic Code of R. Joseph Ḳaro.

The MS. contains the אורח חיים (pp. 1–272), יורה דעה (pp. 274–490), and אבן העזר (pp. 492–624). The Oraḥ Ḥayyeem begins with הלכות ציצית, chap. 8, Hal. 1, and Eben Ha'ezer ends with הלכות חליצה, ch. 176, Hal. 6.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 624 pp., 2 cols. of 34 ll. to a col.

Scribe: *Shalom b. Joseph b. Solomon, called* הקרחי. The colophon (p. 272) reads: ספרא חלשא ומסכינא שלום בן יוסף בן שלמה הידוע הקרחי יש"ל וכל המוצא בו טעות או שגיאה יתקנה וידון אותי לכף זכות כי לא כתבתיו אלא באמצעות שתי אספקלראות זו על גב זו כי כהה מאור עיני מאד המקום ידון אותו לכף זכות. The same name is to be found on p. 490.

Paper, $11\frac{3}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

818

שלחן ערוך חשן המשפט

The Halakhic Code of R. Joseph Ḳaro.

The MS. contains the last page of the Shulḥan 'Arukh Eben Ha'ezer, and the following Ḥalakhoth of Ḥoshen Hammishpaṭ: (a) הלכות דיינים (pp. 1–27); (b) עידות (pp. 27–53); and (c) הלכות הלואות (pp. 53–254). On p. 208 we find a formulary of a letter of divorce headed: זה נוסח הגט שראיתי אותו כתוב על דעת הררי"ק ז"ל, dated 20 Kislew, 2150 Sel. (= 1839) at אלאשעב.

The MS. is written in a Yemenite curs. hand of the 16th cent., and contains 254 pp. of 24 ll. to a p.

The colophon of the Eben Ha'ezer reads: והיתה השלמת הספר הנכבד הזה ביום ג' י"ט לשבט שנת היש"ז ליצירה (= 1557) בצפת תוב"ב שבגליל העליון יבנה במהרה בימינו אמן.

Owners: (1) *Shooker b. Joseph* (p. 209).

(2) *Joseph el-Baṭeel.*

(3) *Family of Yaḥya Ḥasan Masal b. Hasan* (p. 209). The entry reads: אשתרא יוסף אלבטיל שלחן ערוך מן עייל יחיא חסן מסל בן חסן במא בלג קימתהן קרשין חגר והן יורה דעה וחשן משפט בחצר מן שהד יוסף בשארי ויהדא אלסים ואלה כייאר אשהדין וכאן דאלך יום כ׳ לחודש אייר שנת בקל״ד (=1823) ברצונם ומדעתם וסלם בל מעינה והכל שריר ובריר וקיים סעיד מוסא.

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 5\frac{15}{16}''$.

795

מפתח דינים לשלחן ערוך אורח חיים ויורה דעה ע״ס א״ב

An Alphabetic Index to the First and Second Part of the Halakhic Code of R. Joseph Ḳaro.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 157 pp.

Scribe: *Isaac b. Mordecai b. Sason.* The name of the scribe is derived by comparison of the handwriting of this MS. with that of MSS. Nos. 792, 793, and 796 (v. above, Cat., pp. 365, 426 and 678).

Paper, $5\frac{1}{8}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

688

הלכות

Halakhoth in Versified Form.

The MS. contains הלכות קדושין (pp. 2–20), beg. דבר תורה באחד משלשה דברים איש הלוה קונה לאשה. The Halakhoth are divided under the following headings: דיני המקדש דין המקדש בכסף ובשוה כסף והמקדש בשטר דין המקדש בגזל וגניבה ואיסורי הנאה בטעות דין המקדש במלוה ובמשכון ובפקדון ודומה להם דין מקדש העריות והשניות ואיסורי ובהנאת דברים דין המקדש לאוין ואיסורי עשה שהלאוין צנועים בו דין נשים כאחת ויש בהם שאינם ראויות לקדשם המקדש באונס ודין דברים שיש בהם שתי משמעות דין המקדש אחת משתי אחיות סתם ולא פירש לה בשמה והוא הדין לאב שקבל קידושין על אחת דין המקדש לבתו מבנותיו סתם וכיוצא בזה הדין דין קדושי קטן סתם והוא מורשה מבתו לקדשה דיני וחרש וחרשת ושכור ומומר וזרע המומר דין כיצד הוא הלשון המועיל לקיים הסרים וסימניו דין הקטנה והנערה שהן הקידושין ושאינו מועיל ברשות אביהן ומקדשן לדעתן ושלא לדעתן ומצוה שלא דין קדושי יתומות למיאון יקדשן אלא עד שיגדלו דין סימני הנערות והבגרות ויתומות בחיי אביהן דין אם נראו סמני המקדש על מנת שירצה אביו אלונית ולא נראו סמני נערות עד אימתי תקרא דין המרשה לקדש קטנה ומתי תקרא אלונית גמורה דין שאין לעשות האיש מורשה לקדש לו לו אשה דין אם מת המורשה ולא נודע למי אשה בעדים דין מה בין המקדש בפני דיני עדי הקידושין קדש דין ערים הפסולים מהתורה לפסולי׳ מחז״ל הפסולים לעדות יותר מהנזכרים והחרז שוה בכלם דין המקדש בביאה, and בסוגר. Pp. 22–73, the verses are repeated, and furnished with a commentary.

The commentary consists of extracts from Maimonides' Yad Haḥazaḳah, occasionally the הגהות מימוניות (p. 27), המגיד (p. 29), R. Joseph Ḳaro (pp. 27, 31, 52, 69, 71), טור (p. 67), שלחן ערוך אבן העזר (p. 68). P. 40 we read: אמר יהודה כלין ס״ט הנה חקקתי ביטיר ובאיסו״ר עש״ה ארב״ע ידועי״ם והם מצרי ואדומי ובעולה לכ״ג וצרת יבמה שארבעתם הם בלאו הבא מכלל עשה שדינו בעשה וכש[כ]תבתי דברי הרמב״ם ז״ל שבפ״ז לבאר השיר הנז׳ כתבתי כפי מה שמצאתי שאסור ביאתן בעשה שלשה הם מצרי ואדומי ובעולה לכ״ג ולא כלל עמהם צרת יבמה ובפ״ד כלל צרת יבמה והוא אומרו המקדש אחת מהשניו׳ או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה וכן יבם שקדש צרת יבמה והוקשה לי ואח״כ מצאתי שכתב המגיד ז״ל בפ״ד שצרת יבמה היא בלאו הבא מכלל עשה שדינו בעשה ולא מנאה רבינו ז״ל עם איסורי עשה לפי שאינה נמנית מצוה מיוחדת כמו האחרות ולזה הוצרך רבינו ז״ל לפרוט אותם בכאן עכ״ד ז״ל.

The Laws of Divorce (הלכות גטין, pp. 79–99) are introduced by a poem beg. ידיד

החכם השלם מה"ר אברהם זמירו ז"ל. ומזה הצד הוכרחתי לסמוך אלו החרוזים לדעת הרמב"ם ז"ל. והעניינים והדקדוקי' הנהוגים להיותם בגט ולא נזכרו בדברי הרמב"ם ז"ל אביא דעת פוסקים אחרים בהם.

The rules about alimony for widows and orphans (מזונות האלמנה והיתומים pp. 200–202). The beginning of this section is missing.

The next section (pp. 211–218) is headed: כלל גדול בדין מחוייבים שבועה מהתורה בנ"ח (= בדין נכסי חוב) להצעיר יהודה ס"ט בכמה"ר אברהם ז"ל בהחכם השלם הדיין המצויין מהה"ר יהודה תנצב"ה כלין. The commentary extends from pp. 220–262. The name of the commentator is mentioned p. 233, where we read: אמר הצעיר יהודה ס"ט בה"ר אברהם כלין זלה"ה כוונת המגיד ז"ל וכוונת הרב ז"ל מבוארים וכו', and p. 236 כך נראה אני הצעיר יהודה ס"ט בה"ר אברהם כלין ז"ל לדייק בדברי הרב ז"ל.

The MS. concludes with the following poetical pieces: (1) headed: קינה להצעיר יהודה אני, acr. אל מי תדמיוני ואשוה, beg. כלין ס"ט; (2) headed: בקשה ליהודה כלין יהודה כלין; (3) headed: יום יום לכל העוברים, beg. ס"ט נועם שחר אבקשך, acr. על משכנות רועים יהודה כלין; (4) headed: בקשה לנועם אחשוק ולא אדע ליהודה כלין ס"ט, beg. אחמוד בעוד רוח בו; (5) headed: בקשה ברכי לנועם כל ברואי ליהודה כלין ס"ט, beg. נפשי לאל יוצרך; (6) headed: בקשה ליהודה ישע קדושי תמיד אקוה, acr. כלין ס"ט, beg. יהודה כלין חזק ואמין; and (7) headed: בקשה מעולה אלף, beg. ליום השבת להצעיר יהודה כלין ס"ט אשורר לאל שיר ידידות, acr. א"ב יהודה כלין חזק; בקשה לנועם בת אהובת להצעיר יחידתי עבוד(!) את יוצרך, beg. יהודה כלין ס"ט בתמימות, acr. יהודה כלין חזק.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the early 17th cent., and contains 296 pp. of about 20 ll. to a p.

Owners: (1) *Ephraim Duran.* The entry (p. 1) reads: לעולם יחתום אדם שמו על ספרו שמי(!) יבא אחד מן השוק ויומר(!) שלי אני הבחור אפרים דוראן יצ"ו.

(2) *Joseph Abudarham* (p. 100).

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

נפשי אסדר לך כללים בגירושין במאזני שיר שקולים, acr. יהודה בר אברהם כלין חזק ואמץ. The rules are divided under the following headings: יסוד הראשון יכול ואלו שאין, דיני הכפייה, סימני האלונית, להוציא דין המומר, דיני המודעות, יסוד השני, ואלו כופין להוציא דין מי, דין השבור והנכפה, דיני הזמנת העדים, יסוד השלישי, דין העידים, דין החרש, שנשתתק דין גט, דין מי שנותן בגטו תנאי, יסוד הרביעי דין המגרש, דין גט מי שהוא גוסס, שכיב מרע דין מי שיש לו שני שמות, יסוד החמישי, בשבת דין שליח, יסוד השמיני, יסוד השביעי, יסוד הששי דין הנערה והקטנה שאין יכולין להרשות בחיי, קבלה דין שליח, יסוד העשירי, יסוד התשיעי, אביהן דין שליח שחלה, דין שליחות הגוי, הולכה, and דין יורדי הים והולכי מדברות והיוצא בשיירה והמסובן והנשחט והמושלך בבור אעפ"י שלא צוו אלא על הכתיבה בטרוד מחשבה ולא צוו על הנתינה דיותבין (צ"ל דכותבין) ונותנין לנשותיהם. The commentary extends from p. 108 to p. 194. At the end of the commentary we read: אמר הצעיר יהודה ס"ט בכמה"ר אברהם כלין זלה"ה מצאתי תשובה להרב מה"ר אליה מזרחי זלה"ה והיא בסימן ל"ג בספר תשובותיו. Special attention may be drawn to the following remarks on p. 110, where we read: ההכרח שהכריחני לתקן אלו החרחים על דעת הרמב"ם ז"ל מצד . . . הסבה הראשונה מצד שהוא מקצר ועולה כגדר המליצה שהוא עניין ארוך במלות קצרות. והסבה השנית שארצנו זאת עיר תלמסאן קבלה בידינו מאבותינו ז"ל הקדושים שעל פסקי רמב"ם ז"ל הם מתנהגים מיום היותם ואני ראיתי תשובת שאלה שבאה מקהל תוואת לשאול על קצת דיני דשייבי לחולו של מועד וזמנה היום קרוב למאה וחמשים שנה ומכלל דברי התשובה . . . רוב עיר תלמסאן יע"ה מתנהגים על פסקי הרמב"ם ז"ל. וחתום על אותה תשובה הנז' חכמים גדולים ובראשם הרב הגדול מה"ר יהודה כלאץ זלה"ה הבא מגירוש קשטילא והוא זקנו של אדוני החכם השלם מה"ר יהודה כלאץ ז"ל ואחריו חתם החכם השלם מה"ר יעקב בירב ז"ל רבו של מורינו בה"ר יוסף קארו ז"ל בעל בית יוסף. ואחריו חתם החכם השלם הרופא מה"ר יעקב גבישון ז"ל הבא מגירוש ג'רנאטא והוא אביו של אדוני זקני אבי אמי החכם השלם הרופא מה"ר אברהם גבישון זלה"ה. ואחריו חתם

696
זובח תודה

The Rules of בדיקת הריאה according to the Rite of Salonica.

The MS. beg. הלכות בדיקת הריאה, and ends: עד כה סופה דמלתא ממנהגים הנוהגים בבדיקת הריאה כעת פה שלוניקי יע"א.

P. 10 we read about the author's disputes with his colleagues in Salonica and about his stay at Adrianople. The passage reads: וכך הוא המנהג שאלוניקי משנים קדמוניות ובבואי פה שאלוניקי יע"א מעיר אנדרונפלו שישבתי שם כמו ששה שנים עומד ומשרת במלאכה זו מצאתי מנהג חדש מקרוב בא מהשוחטים נהגו להטריף בכה"ג מטעם שעתיד תולעת זה לנקוב הריאה וא"א הרא"ש ה"י היה חולק עמהם כי אמר כי מעולם לא נהגנו מנהג זה להטריף אלא א"כ היה נקובה הריאה לפנינו ובבואי אני פה העירה סיפר לי א"א ה"י את המנהג החדש הזה ורע עלי המעשה לאבד ממונם ש"י בכדי בפרט שהקצבים מרי נפש היו צווחים ככרוכייא באומרם למה נשתנה המנהג שהיה בימי קדם להכשיר בכי האי גוונא ולכן פילפלתי עם רבני העיר ה' עליהם יחיו והראתי להם את קונטריסי שכתבתי ע"ז להכשיר והסכימו עמי ולא היו ימים מועטים עד שבא מעשה בזה לידי. Another reference to Salonica we find on p. 11: כתב הר' בני חיי בסי' זה ז"ל שמעתי מפי אומן בקי בשם רבני שלוניקי שלפעמים נמצא בריאה כדמות נחש ומכניסים אותו בשם טרפות דילה קוליבריקא. P. 21 we find another reference to the Minhagh of Salonica (אנו נוהגין פה שלוניקי לבודקו בדרך הזה, and וכזה אנו עושים מעשה פה שלוניקי מימי עולם), and to the author's stay in Adrianople (וכשהלכתי לאנדרינופלה לעמוד לשרת במלאכה זו כן בא לפנינו טינר א' כזה וחבירי הכשירו אותו ואני הטרפתיו ואמרו לי מאיזה טעם הטרפתיו ואמרתי להם בשביל זה הטינר ויתמהו האנשים ואמרו לי לא מצינו שום טרפות בטינר ואמרתי להם הלא טרפות זה לא בשמים היא וכו'). Further we read on the same page: וכמדומה שבהרבה מקומות אין בודקים אחר זה וכמו שמצאתי באנדרינופלה שלא היו בקיאין בזה והכשירו כמה בהמות מימי עולם מטרפות זה לפי שלא נמצא כתוב בס' טרפות זה אף שאין לך טרפות מים התלמוד גדול מזה וכו'. The author writes (p. 24) about the changes in the Minhagh of Salonica between the time of מהרשד"ם and הרש"ג on one side and מהר"י סמוט on the other, as follows: ואפשר שמנהגי שלוניקי נתחלפו מזמן מהרשד"ם והרש"ג ז"ל לזמן מהר"י סמוט ז"ל וכמ"ש הר' כנה"ג בעצמו בדקמ"ח ע"ג שמנהגי הריאה שבשלוניקי נתחלפו מזמן מהרי"ם לזמן מהר"י פיגון ז"ל לענין אחר וה"ה הכא נמי. P. 26 we read of a Shoḥeṭ who left Salonica for Sofia: ומעשה היה בבודק מומחה מפה שלוניקי שהלך לעיר צופייא ושאל לבודק העיר ההיא דין זה של שלחופית ולא ידעו בין ימינם לשמאלם להשיב לא לאסור ולא להיתר וכו' ומשו"ה יש הסכמה ידועה פה שלוניקי מרבני קשישאי שלא יוכל שום בודק להכשיר אוכל נפש לישראל סביב שלוניקי אלא א"כ נטל קבלת סמכה משלוניקי כי יען בקיאים ומומחים הם בודקי שלוניקי בכל הטרפיות שמנו הפוס' דמרוב הבהמות שנשחטים במקולי ישראל רואים בכל יום הלכה למעשה ותן לחכם ויחכם עוד. There are many more references to the Minhagh of Salonica, e.g. pp. 23, 30. The author used MSS. written on the same subject by *Abraham Yiṣḥaḳi* (pp. 31, 34, 38, 46 and 48), מהר"י פיגון (p. 33), מהרש"ג (p. 34), *Solomon Yiṣḥaḳi* (pp. 46, 47 and 50), and בדיקות כ"י משלוניקי (p. 37).

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 17th cent., and contains 50 pp. of about 30 ll. to a p.

Paper, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

868
הלכות שחיטה וטריפות

The Rules of Sheḥiṭah and Ṭerefoth.

The MS. comprises the material of chapters 18–59 of the Yoreh De'ah. At the end we read the following remark: ליקוטים הלכות שחיטה היוצאים מאלו שני הפסוקים העתקתים במודונא יע"א מכתבי הרב הכולל כמהר"ר מז"ט שליט ז"ל אשר קבל מפי אביו כמהר"ר משה שליט בשם אביו כמהר"ר אברהם ידידיה ז"ל שא נא תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 14 pp.

Paper, $9\frac{1}{4}'' \times 6\frac{5}{8}''$.

867

דיני שחיטה

The Laws of Sheḥiṭah.

The MS. beg. מצות עשה מן התורה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל שנא' וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך ואכלת בשערך, and ends: או שבר עם שבר אפילו אם הוא עדיין עב במקום השבר וניכר עדין שנשברה כשרה ובלבד שיהא הקש עובר מעבר לעבר.

The MS. is written in a Baghdad-Indian hand of the 19th cent., and contains 43 pp. of about 20 ll. to a p.

Owner: *Yacob Tobee, Bombay.*

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 4''$

678

הלכות שחיטה ובדיקה

The Rules of Sheḥiṭah in Jewish Arabic.

Some of the rules are in the form of שאלות ותשובות. The MS. contains also the שבעים מריפות על סדר הרמב"ם עליו השלום זיע"א (pp. 8–9), further דיני הטריפות ודיני הבשירות.

P. 30 mentions מנהג פאס.

The MS. is written in a partly curs. and partly sq. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 30 pp.

Scribe: *Jacob Dar'i.* The colophon (p. 27) reads: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם כתיבתי אני הצעיר יעקב דרעי להחשוב המו"ן ישועה אטלאן יצ"ו ס"ט ולעקיבא לסגיור אבנו כיף יקרא שחיטה חתה הווה [1].

Owner: *Jeshu'ah Aṭlan.*

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

[1] i.e. *Jacob*, his son, *scil.* the son of *Yeshu'ah Aṭlan*, will also learn the Rules of Sheḥiṭah from this MS.

631

טעמי הלכות שחיטה

A Commentary on the Laws of Sheḥiṭah.

The MS. is at the beginning and end defective. The MS. beg. with the words וראיה תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה עוד קשה למה כתב מלת או וא"ת אלו כתב בגערה ובמקל בואו ולא או באלף הו"א דצריכים בשניהם אבל וכו'. The MS. ends with chap. 25, § 1 of the Yoreh De'ah.

The MS. is written in two different curs. Maghrebi hands of the 19th cent., and contains 108 pp.

Owners: (1) *David b. Mordecai.*

(2) *Shalom b. Mordecai ibn Shabbath.*

(3) *Mas'ud ibn Shabbath.*

Paper, $7\frac{1}{8}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

890

מטה משה

The Rules of Sheḥiṭah and Bediḳah by R. Moses Hallevy.

The beginning and end of the work are missing. The remaining part of the introduction reads: בדיני השחיטה והטריפות, והבדיקות אשר ממנה מסתעפות, וגם שאר הדינים מחודשים, אשר חדשו הפוסקים והמפרשים, בהכירי ערכי ומקומי, לא להגדיל את שמי, זחלתי ואירא, ואומר מה נורא המקום הזה, כי צעיר אנכי ונבזה, איך אשא ידי בעט סופר, ולכתוב ספר, הנותן אמרי שפר, ואנכי עפר ואפר, על כן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני, כי בדרך האמת הנחני, לכן חצני נערתי, ובספרי הפוסקים חפשתי, ומצאתי שנים ושלשה גרגרים, בראשי העמרים, ועוללתי עוללות אחר הבוצרים, ולקטתי שבלים אחר הקוצרים, ואספתי אחת הנה ואחת הנה מבין העמרים, וסדרתי חבור מעט הכמות, ורוב האיכות, בדרך ארוכה וקצרה, ערוכה בכל ושמורה, להיות כל השוחטים אליו פונים, למצוא חפצם בכל פסקי הדינים, ולא יצטרכו לטרוח ולחקור, ממקומות מושבותם, בחצריהם ובטירותם, ואיניני רק כמעתיק ממגלה למגלה, כי אין בלשוני מלה, כי חיים הם למוצאים

בחיקם בצידה לדרך סלולה. ומה שראיתי מדברי המחברים. מקילים או מחמירים. שהם מיותרים. ואין צורך בהם כפי כוונתי. לא העתקתי במגלתי. לכן קראתי שמו מטה משה. למען אשר שמי לא ינשה. מתוך בני ישראל. עד ביאת הגואל. על כן תמצא בראש כל פרק רשומה. אות אחת משמי ושם אבותי חתומה. ויחל משה הלוי את פני כל רואהו. אם ימצא בו טעיות יתקנהו מיד בעין החמלה. ושכר הפעולה. ישא ברכה מאת יי. וצדקה מאלהי ישעו. גבור בארץ יהיה זרעו. חסדך יי יסעדני. להתחיל ולהשלים יזכני. ויאיר עיני במאור תורה תמימה. להוציא לאור כל תעלומה. ללמוד וללמד לשמור ולעשות המלאכה. מלאכת השם להורות כדת וכהלכה. והמחמיר תבוא עליו ברכה

The chapters begin with the acrostic of the author's name.

The MS. contains also another work of the same subject. The beginning and the end of this work are also wanting. The second part (pp. 39–48) of the latter work is headed: הלכות בריקה לה' ר' שמואל ולה"ה שבעים, and beg. טריפות אסורות עיקרן ח' אבות וסימ' ד"ן חנ"ף קנ"ש. v. about the Halakhoth of R. Samuel, MS. No. 267, pp. 67–80, above, Catalogue p. 196.

The MS. is written by two different Persian curs. hands, both of the 17th cent., and contains 48 pp.

Paper, 6″ × 4″.

656

מנהגים של בדיקות הריאה

A Halakhic Compilation by Rephael Birdogo.

The heading reads: אתחיל לכתוב קיצור מנהגים של בדיקות הריאה מהרב המופלא כמוהר"ר רפאל בירדוגו זלה"ה ומבי"ן ז"ל, i. e. Maimun Birdogo, son of Rephael Birdogo. v. Toledano, נר המערב, Jerusalem, 1911, p. 197.

The author refers to the writings of his father (e. g. pp. 1 and 16), to the decisions of מהר"מ[נחם] סרירו (pp. 3, 7, &c.), and to other Maghrebi authorities.

The MS. is written in a Maghrebi curs. hand of the 19th cent., and contains 24 pp.

Paper, $6\frac{15}{16}$″ × $4\frac{1}{8}$″.

682

מנהגי שחיטה וטריפות כמנהג מראכש יע"א

Ritual Customs concerning Sheḥiṭah and Ṭerefoth according to the Usage of the Jews of Marakesh.

The Minhaghim are written on pp. 1–6. The MS. contains, besides, kindred matters under the following headings: (1) פסקי דינים שחי' וטרי' כפי מה שאנו נוהגים הלכה למעשה (p. 15); (2) תשובת שאלה מהח' מימי הראשונים טופס (p. 16); (3) כהה"ר יעקב בן מלכא יש"ץ פס"ד אחר שהשיב הח' הש' כהה"ר יצחק ביבאס תשובת שאלה (p. 18); and (4) והמעתיקים מכת"י מפאס יע"א (p. 22). Some entries begin with מעשה, e. g. מעשה שנמצא נגיחה בשור במקום הנק' סאקלא וכו' ואסר א"א ז"ל וכו' (p. 19). Many times the date of the event is registered, e. g. הוה עובדא שביום ששי בש' כ"ח לאב יה"ל שנת פ"ו לפ"ק (= 1726) הכניס הטבח ידו ובדק הריאה וכו'. This entry is signed by ישעיה אבן זכרי בכמוה"ר חנניה סילט"א (p. 19). The next entry (p. 20), which is also dated, beg. ומעשה היה לפני הח' הש' כמוהר"ר משה בירדוגו י"ץ וכמוה"ר יצחק אצאבאן בחודש תמוז שנת עטרת פ"ז לפ"ק (= 1727) שמצאו טרפסא דכבדא נקוב וכו'. This entry has a *post script* which reads: אח"ך מצאתי כ"ז כתוב להח' הש' נר ישראל כמוהר"ר שמואל ן' דאנאן שבא מעשה לידו בכה"ג והכשיר ז"ש ישעיה סימ"א. We draw attention further to the following entries: (1) אירע מעשה שמצאנו כרס אחת מקום בית הכוסות נקוב מבפנים וכו' ואחר שנתקבצנו בבית הח' הש' והכולל הדו"מ כמוהר"ר משה אדהאן ונשאנו ונתננו הדק היטב ונראה לפני החכם גם בעיני להתיר וכו' (p. 20) אך מכמה טעמי נראה להתיר גם מורי' כמה"ר משב"ר (= משה בירדוגו) נ"ל להתיר אמנם מקורם היו נוהגים הטבחים בבית דינו של כמהר"ר הנשר הגדול משה טולידאנו זלה"ה שהיו מסירים וכו' אכן האידנא הב"ד של משי"ח (= יעקב בירדוגו)

הה"ר יוסף צרפתי זלה"ה בהר"ר אהרן צרפתי ז"ל, which is followed by פיסקי דינים and שו"ת. P. 158 has the heading: מופס מנהג פאס יע"ה בקצרה שכתבו טבחים מומחים שבמתא פיס יע"א בתשו' שאלה ששאלו טבחי מתא סאלי יע"ה וסדרו להם כל המנהגים בקיצור עפ"י הסכמת מורינו הרב הגדול מוהריב"ע זלה"ה. P. 161 is headed: דינים מלוקטים מטבח מומחה ה"ה כהה"ר מרדכי ברדוגו פסקי דינים הלכה למעשה שהיו לפניו. P. 167 is headed: חידושי דינים ומנהגים מיוחסים לרבני קאסטלייא ח"ב שעל פיהם אנו מתנהגים בכל המערב מלוקטים מפי ספרים וכל הפורש מהם כפורש מחייו ואין רשות לשום אדם לחדש בהם דבר דאין לנו אלא תורתן של ראשונים. P. 201 is headed: קיצור מנהגי בדיקות הריאה וחידושי דינים הלכה למעשה ממו"ר הרב המובהק א"א כמהר"ר רפאל בירדוגו זלה"ה וכדי שלא יחסר כל בהם דבר גדול וקטן לכן הוספתי עליהם קצת הגהות מהראשונים שהשמיטם הרב המחבר לאהבת הקיצור כדי שיהיו שלימים בכל מכל כל נאם הקטן המעתיק מבי"ן (= מימון בירדוגו נר"ו) בן לא"א הרב המחבר נר"ו העתקתים בשבט משבי"ר לפ"ק (= 1792). The commentary referred to in the heading is styled מורא מקום. P. 215 is headed: פסקי דינים להרב המרביץ (= מרדכי בירדוגו ישמרהו צורו). Pp. 225–264 contain a work on the same subject with the title זובח תודה ש"ע סי' ל"ה ריאה, beg. זובח תודה שניקבה וכו' ואם חסרה אחת מהימין וכו' וג' גם במנהגי מהר"ש מהשמאל מריפה, and ends: יצחקי ז"ל כתב קרוב למעשה זה והכשירה כיון שעלה בנפיחה וכן מנהגינו ועושים מעשים בכל יום. עד כה סופא די מילתא ממנהגים הנוהגים בבדיקת הריאה כעת פה שאלוניקי יע"ה, v. MS. No. 696, above, Cat. p. 751. Pp. 265–266 contain מנהגים, pp. 267–275 שו"ת ודינים, pp. 277–291 דרשות, which are headed: (1) דרוש לאשת חיל, and (2) דרוש לאשה. Pp. 311–333 supply a full alphabetical index to the laws of Sheḥiṭah and Ṭerefoth under the heading: אתחיל לבתוב מפתח של המנהגים הנז"ל.

The MS. is written in a Maghrebi curs. hand of the 19th cent., and contains 333 pp. of about 33 ll. to a p.

Owner: *Solomon b. Moses* עמאר.

Paper, $7\frac{5}{16}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

שאלה (2) הורה להסיר בשר הכרס וכו' (p. 21); על סי' תלויה שטעה הבודק ובדקה ובצבצה והשיב כההה"ר מסעוד ה"ן מוייאל ז"ל לקולא (p. 27); שנת התס"ד (= 1704) ערב חג השבועות (3) בא לידינו סירכא מאומא לאונה וכו' (p. 29); פעם אחת אחר שבדק הבודק מצאו סירכא מרגל (4) החמור לשומן הלב וכו' והתיר כמוהר"ם סירירו שנת התס"ג ליצירה (= 1702) (5) ז"ל (ibid.); כ"ח לתשרי הבשרנו נקיבת הטרפס הלבן שמצד הכבד לפי שהעידו כמה טבחים שמהר"ם סירירו ז"ל היה מכשיר בסוף ימיו ולכך הבשרנו חה היה במעמד כמה"ר וידאל הצרפתי וכה"ר יהודה ן' יום ה' לעתותי ערב כ"ג (6) עטאר וכו' (p. 32); לאלול שנת התס"ו ליצי' (= 1706) הביאו לפני בא מעשה לידינו (7) וורדא סרוכה לאומא (ibid.); יום אסרו חג של כפור ש' התס"ג ליצי' (= 1702) מ"כ וז"ל (8) עצם הקולית של עוף וכו' (ibid.); אמר המעתיק המנהג היום בפאס יע"א ובצפרו יע"א שאם נסמכה הוורדא לאונא וכו' (p. 35); ובמנהגי מתא צפרו יע"א מ"כ וז"ל אמר המעתיק (9) מועתק מס' משחא דרבותא (10) וכו' (p. 37); מועתק (11) בנמקיו ליו"ד למהרמ"א ז"ל מס' מטה יהודא משו"ת השייבי ליו"ד וז"ל על דין וראיתי שהוא (12) בועה שנמצאת וכו' (p. 40); and מנהג שאין לו שורש בפוסקים הראשונים והאחרונים רק חידשוהו בסברא בעלמא וגם הוא חומרא דאתי לידי קולא (p. 42). P. 44 contains a Responsum from בית יעקב, No. 94. Pp. 45–92 give מנהגים מדוייקים היטב וז"ן כפי מה שאנו נוהגים עפ"י שוחטים מובהקים י"ץ. P. 93 is headed: נוסח פס"ד מס' בית יעקב למהר"י הלוי בשאלותיו כת"י וז"ל. P. 95 is headed: שאלות ותשובות לע' מריפות כפי הש"ע וזה החילי בעזרת אילי. P. 107 is headed: דיני הטרפות בקיצור טרפות הראש הסי' בהם טר"פ סל"ע. P. 115 is headed: קצת פרטי דינים מחודשים מחכמי מראכיש יע"ה בענין או"ה זה נוסח שאלה. P. 119 is headed: א' ששאלו חכמי אלמדייא יצ"ו החתומי' לחכמי אלגזאייר יצ"ו ע"ע עצם הקולית ותשובתם להם והעתקתיה על נכון. The question is signed by ישראל אבן יעיש and מסעוד בר אברהם אשריקי, the reply by מימון יאפיל. P. 125 is headed: דינים מלוקטים מצאתים בקו' א' להח' הש' כמה"ר שמואל הצרפתי ז"ל מכתיבת ידו, containing a Halakhic diary. P. 139 is headed: סדר הטרפות בקיצור כפי מנהג פאס במו שנמ"ך בכת"י

820

שלחן טהור

A Halakhic Compendium by David Pardo with Indexes.

The work contains extracts from Ṭur Oraḥ Ḥayyeem (pp. 5–71), and Ṭur Yoreh De'ah (pp. 71–118). P. 4 gives in a shortened form the approbation of Judah b. Ḳalonymos Hakkohen, Rabbi of Amsterdam, and the shortened introduction of the editor, David Pardo.

The copyist's introduction reads: אחי אתם עצמי ובשרי אתם ק"ק בני ישראל ראו הביא לנו איש אחד מן הכהנים נר"ו וידבר אלי בבקשה ממך להעתיק לי זה הספר להיותי קורא בו בכל זמן ובכל עת ואראה חשקו ותאותו לש"ש יהי אלהיו עמו אשר נשתדל בכל עוז להביא הספר הזה משלוחי פיפיות עם קדש גאולי ה' אשר פיהם לשמים נעים זמירות ישראל ומלתו על לשונו לאמר הנה באתי עתה במגילת ספר קטן הכמות ורב האיכות גדול המעלה ורב הערך וכתוב עליו קיצור ההלכות הנערכות על שני טורים מטורי השלחן ערוך משני החלקים הראשונים להתהלך לפני ה' באור"ח חיי"ם. ולהבין ולידע ביתרון דעת ביורה דעה ויבין שמועה. וידבר אלי זה השלחן הטהור אשר לפני נערים וזקנים יתיצב יהיה עלי לטורח לנקותו מכל שגיאות גם לברר וללבן אם נפלה איזו טעות בו כשגגה שיוצא מלפני השליט. אמרתי וכמה היא. איך לא אשא פניך על הדבר הזה למלא תאות אהבת השלמות כמה יגיעות יגעתי בשביל להגדיל תורה ולהאדיר. וכמה הגהות מעט במספר ניתוספו בו והיא היא הנותנת כח ולאין אונים תרבה עצמה להתעסק במלאכת שמים ללמוד וללמד. זאת ועוד לשמור ולעשות הדבר ולעמוד על אמתתו. ואשימה עיני עליו לבלתי השאיר בו דבר שאינו מתוקן כהוגן ועוד כדי לחדש בו דברים ראוים שנשמטו. ובכל חילוקי הדינים להעמידם על בורים למען יצא הכל מבורר ומתוקן לסעודה אשר על השלחן הזה מתוק לעצם ומרפא לנפש ולרוות נפש כל הצמא לדבר ה'. ואם יהיו דברי אלה מעטים לפניך לא על כל איש ואיש לגמור המלאכה ואינו בן חורין ליפטר ממנה. ולכן תהיה לו לפחות להתנהג עמו במדת הלימוד תמיד. ומה טוב ומה נעים לכל

965

מקומן של זבחים

Rules of Sheḥiṭah in Prose and Poetry.

The title-page reads: ליקבה"ו אתחיל לכתוב ספר מקומן של זבחים מה ששורר הרב דוד בן הרב אהרון ז' חסין על הלכות שחיטה וטריפות כאשר נהגו ותקנו רבני קאשטלייא תנצב"ה וכאשר קיימו וקבלו עליהם ברוב מדינות המערב מיוסדים על שבעים טריפות הלכתא ודינא והלכות מדינה כאשר עיני הקורא מישרים תחזינה במשקל שוה מתחילתו עד סופו לא נשתנה והוא לנועם קערת כסף ומשתנה לכמה ניגונים באמת ואמונה ע"כ לשון הרב הנז' זיע"א.

The poem (pp. 3–47) beg. אני היום לאל, and ends: אשירה. וידבר דוד את דברי השירה. The text is probably copied from ed. Amsterdam (1807). This is followed by שאילות ותשובות להלכות שחיטה וטריפות (pp. 47–57), שאלות ותשובות לע' טריפות (pp. 57–92), and שאלות ותשובות (pp. 92–167), containing 250 questions and answers.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 167 pp. of 23 ll. to a p.

Scribe: *Ḥayyeem Hallevy* בן צפת. The colophons read: p. 47 עכ"ל האזהרה מועתק מלה במלה ותשלם מלאכת הסופר יום א' בש' טו"ב לתמוז ש"ש תרי"ב (=1852) כה דברי הצעיר תם; p. 92 ע"ה חיים הלוי בן צפת ישצ"ו אכי"ר ונשלם שבח לאל בורא עולם ותשלם מלאכת סופר יום ד' בש' עשרים יום לחדש תמוז ש"ש תרי"ב לפ"ק נאום הצעיר שבצעירים ע"ה חיים הלוי בן צפת סי"ט יצ"ו ע"כ לשון השאילות והי"ת; p. 116 יעזרני לסיים התשובות בעזרת שוכן ערבות יש לאלהים פתרונים ע"ה חיים הלוי בן צפת יצ"ו; and p. 167 והיה תשלום מלאכת הסופר ע"ה חיים הלוי בן צפת ישצ"ו יום רביעי בש' שבעה ועשרים לתמוז שנת תרי"ב לפ"ק ה' יעזרני ויזכיני כדי לכתוב אחרים בעה"ו אכי"ר אנפ"ו סס"ם.

Paper, $6\frac{11}{16}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

תלמיד ותיק להיות תלמודו בידו וחפץ ה' בידו יצלח אנס"ל כי"ר.

P. 1 contains a poem beg. באללה עליך יא טיר, acr. יהודא בן חזמק.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 122 pp. of about 30 ll. to a p.

Paper, $6\frac{3}{16}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

837

ספר שלחן טהור

The Halakhic Compendium by David Pardo with Indexes.

The title-page reads: ספר שלחן טהור מפתו יאכלו טהורי לב לחם הרינים למלא נפשם מעדנים: ראה זה חדש הוא בכרך קטן למרן ישאוהו בחיקם נדפס להפקת רצון חכם ונבון נו"י כה"ר דוד פארדו יצ"ו לונדון בשנת כי לוי"ת (= 1786) חן הם לראשיך: נדפס בבית כה"ר אור לוי: ומיופיו ומתיקותו מתוק מדבש נעתק בכתיבת יד לתשוקת החכם הנבון כהר"ר עזרא בכה"ר אלעזר מ"ו אהרן עראקי הכהן נרו יאיר. פה כלכתה יע"א שנת התרכ"ד (= 1864) ליצירה הצעיר סאלם ן' לא"א מ"ו סלימאן ונה אלתנעמי.

The MS., which is copied from the London edition 5546 (= 1786), is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 130 pp. of 24 ll. to a p.

Scribe: *Salem b. Suleiman Wannah of Ten'am* (p. 126). The colophon reads: ואני הסופר המעתיק עבד לאל עליון ולעליון מצפה לבניין היכל ואפריון ולצמיחת קרן משיח צדקינו ינון מה אני ומה חיי ומה כחי ומה עצמי הצעיר סאלם ס"ט בן לא"א מורי סלימאן רי"ת ונה אלתנעמי.

Owners: (1) *Ezra b. Eleazar b. Aaron 'Iraḳi.*

(2) *Samuel b. Ezra* [*b. Eleazar*] *Arakie* (*'Iraḳi*) [*Hakkohen*].

Paper, $6\frac{7}{16}'' \times 3\frac{15}{16}''$.

1035

ספר שערי קדושה עם לחם תודה

The Rules of Sheḥiṭah by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ b. Yaḥya with a Commentary by Yaḥya b. Judah b. Yaḥya Bediḥi.

The title-page reads: בשם רחמן אתחיל להעתיק ספר שערי קדושה שחיבר ה"ה מהרי"ן זצוק"ל עם פירושו הנקרא לחם תודה מהדורא בתרא שחיברו החכם השלם בכל מיני חכמות כמהר"ר יחיה בן כמהר"ר יודא בדיחי נר"ו כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

The introduction to the שערי קדושה agrees with that given in the description of MS. No. 257, v. above, Cat., p. 195. The introduction of the commentary reads: הקדמה. ידוע מאמר חז"ל ליבן של ראשונים כפתחו של אולם וכו' א"ר אשי ואנן כי אצבעתא בבירא ליטכחה ע"כ. ק"ו בן בנו של ק"ו אנו בדור הזה שגברה יד האויב עלינו ובכל יום ויום או' הב הב ממון. מם וארנון. כי יתן עינו בכים. במיעוט פרנסה וחסרון כיס וכמעט שלא נשאר לב להבין התורה ולהעלותה על לב. ובהיות שראיתי בעצמי שבעו"ה אני קשה לכנוס ומהר לשכוח. כי ביטול השקידה וקוצר המשיג ועומק המושג וחמדת התאוה הוא הגרמא בנזיקין על כן יעצוני כליותי שטוב לעשות קיצור הלכות שחיטה וטרפיות מקובץ מכל הפוסקים ז"ל כפי המנהג פה בק"ק צנעא יע"א כי שליחות היד בקולמוס היא מסוגלת. להיות לי למזכרת. ולא לכם החכמים עשיתי זה רק לעצמי או גם לאחי וריעי בני גילי. הילדים אשר כגילי ואף כי אני פחת הערך יהי לבך עלי רך. ואל תדבר עלי פרך. כי ידעתי שרבים מהתלים על עשות ספרים חדשים אמור אמרתי יעבור עלי מה כי מאתי אין מאומה. כי אם מדברי החכמי' עולי הרמה. ולהיות שכבר טרח והאריך בפלפולים נאים. טובים ונעימים. לחזק ולסעד המנהג מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים הוא הרב המובהק המפורסם מהרי"ן נע"ג בספרו זבח תודה על כן בחרתי בו לקצר דבריו ולחסות תחת כנפיו. זאת ועוד אחרת שראיתי כי הקיצור שעשה הנזכר הנקרא שערי קדושה הוא בתכלית הקיצור וכמעט שרוב הרינים שהעלה בספר זבח תודה לא נזכרו בס' ש"ק על כן אמרתי לעשות קנדרים זה סביב לשערי קדושה להשלים ולמלאות דבריו מניה וביה לחבר את האהל

להיות אחד ושניהם כא' טובים. ועוד הוספתי בו קצת מדברי פוסקים מה שלא הוזכר בספרו ז"ת וזה שמו אשר ראוי להיקרא בו לחם תודה כי הוא לוקח מז"ת ואי אפשר ללח"ם תוד"ה בלא זב"ח תוד"ה זאת ועוד אחרת כי שם זה עולה במספר שמי במילואו עם הכולל ועם כינוי הד"ל אני הצעיר יו"ד ח"ת יו"ד ה"ה בריחי בן לא"א כמה"ר יהודה בן יחיה מעתיר ומתחנן לפני האל להסיר לב הערל ויפתח לבי בתורתו עם אהבתו ויראתו לעשות רצונו כחפצו אני וכל זרעי אכי"ר.

The MS. contains besides the following small treatises and notes: (1) גמלת אלשיעורין (pp. 136–137); (2) ליקוטים מענין שחיטה (pp. 137–139); (3) זביחה נוטריקון (p. 140); (4) צפת (p. 141), title-page of ספר שערי קדושה אלניקוד or סדר הניקוד (pp. 142–144), and חלוקי ע' טרפיות (pp. 144–145) written by Abraham ibn Yaḥya גוזפאן; (5) טעמי שחיטה וטרפיות (pp. 154–157); and (6) גמטריאות קמיעות שמות והשבעות (pp. 158–161). The writing of these five items is in different hands, which differ entirely from the writing of the main work of the MS.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 134 pp. of about 30 ll. to a p. The additions are written on pp. 136–161.

Scribe: *Abraham ibn Yaḥya* גוזפאן. The entry (p. 141) reads: ונכתבה לתשוקת האח הטוב עפר רגלי חכמים והוא הכותב זה אברהם אבן יחיא גוזפאן יש"ל, who was also the scribe of p. 141.

Owner: *Abraham b. Se'adyah b. Salem Khalfon*. The entry (p. 152) reads: האדא אלחפץ חק מ"ו אברהם בן לאדני אבי סעיד סאלם כלף הקורא בו ישמח והגונבו ימח ועם ייי בשלם הצעיר אברהם בר סעדיה ס"ט, who was the owner of MS. No. 425, v. above, Cat., p. 520, and signed a document on Monday, 12 Tishri, 1888, at Bombay, v. above, Cat., p. 390, where also a letter written by the same person addressed to Jacob b. Ṭobee is catalogued.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

932

ספר מקור חיים

The Rules of Sheḥiṭah and Ṭerefoth by Yaḥya b. Jacob Ṣaleḥ, compiled from the work זבח תודה of Yaḥya b. Ṣaleḥ.

The title-page reads: זה ספר מקור חיים הל' שחיטה והל' טרפיות קטן הכמות ורב האיכות ראה זה חדש הוא אשר לא היה לעולמי' העתיקו בקיצור הרב המובהק והמופלג בדורו החכם העניו הדיין המצויין כמהר"ר יחיה אבן יעקוב צאלח נרו יאיר ויזהיר וכשמש ינהיר יויי"א מספר זבח תודה אשר חיבר הרב המופלא נר ישראל מופת הדור ה"ה כמהר"ר יחיא בן כמהר"ר צאלח זת"ע ועל כ"י. בקיצור יפה הלכות ברורות אחת לא' למצא חשבון כפי מנהג ק"ק צנעא יע"א וכלל בו כל הדינים בלי שקלא וטריא לזכות בו את הרבים להיות הדינים שגורים בפיהם כי חיים הם למוצאיהם וזבות הרבים תלוי בו הי"ו ויזן בעזרו. ויאריך ימים בטוב ובנעימים ולרבין תורה בישראל הוא וורעו וז"ז עסכ"ה אכי"ר הכו' הצ' העוסק במלאכת שמים יוסף בן לא"א דוד מנזלי יצ"ו שנת כל הכתוב לחיים בירושלים לפ"ק (1855 =).

The preface beg. אל עין הקורא. הני תלמידי יקירי רבנן ומורי למאן שופרי ויקרי לדילאי בהן. The introduction reads: הקדמה. אמר המאסף בהיות שראיתי בדורינו זה שרבו התלאות והצרות חולפות ובאות ונתמעטו הלבבות ונחסרו הדעות מפיזור הנפש וחולשת הסברות עד כי נתקיים בנו ואבדה חכמת חכמיו וגו' ואזלת יד התורה ולומדיה. והנה ראיתי להרב הגדול הדיין המצויין מהרי"ץ שיגע יגיעה גדולה יום ולילה ואסף וקבץ כל דברי הפוסקים המסכימים להקל בדיני שחיטה וקרא אותו זבח תודה ולא נתפשטו הרבה אצלינו כי אם ג' ד' ספרים א' הנה וא' הנה ואינם לומדים בהם מסיבת מיעוטם ואחזו להם דרך ללמוד בקיצור זבח תודה הנק' שערי קדושה שקיצר מהרי"ץ זלה"ה וכשעזרני השי"ת וזיכני ללמוד ספר זבח תודה ושערי קדושה לא נחה ולא שקטה דעתי בקיצור שערי קדושה כי ראיתי כמה דינים בס' זבח תודה רבו מלספו' ולא העלה אותם בס' ש"ק ואין בה אלא דינים א' מעיר וב' ממשפחה ולכבוד מהר"ר מהרי"ץ אזרתי חיל ללקט שושני ספירי אמרותיו הנז' בס' ז"ת וקבצתי אותם הלכות פסוקות כעין השלחן הטהור בלי שקלא וטריא בלשון צח ונעים ויפה וכולל

וכתב מהרי"ן וז"ל P. 54 שהביא סברתו בסתם ומנהגינו הקדום שאם נסרכה לכיסה ע"י פירוק ונפיחה ומדכתב ומנהגינו הקדום משמע דנתבטל מנהג זה ע"פ המכשירין וכן שמעתי מפי מהר"ר דוד בן בנו של מהרי"ן שהיה נוהג אביו הר"ר אברהם זלה"ה ריש טבחא דמתא להכשיר וכן העיד מהריק"א על מהרי"ן שהיה מכשיר בלי וכ' המרי"ן והבן זה כי P. 62 .פירוק ונפיחה הוא חילוק אמיתי ועיין בתשובותי סי' רע"ו ח"ב P. 63 .ומהר"י בשירי בשם רבי' סעדיא גאון מ"כ בקובץ א' מכ"י מהר"ר שמואל נ' עטאר P. 64 .ז"ל מנהגינו בזה בכולהו אזלינן בתר רובא דע שכל מקום שאמרנו בדין הסרכות טרפה לא טרפה בהחלט אלא מפרקין הסרכא ומדקדקין שלא ישאר מהסרכא כלום ואח"כ בודקין בפושרין אי לא מבצבצא כשרה וכן המנהג הקדום בכל ארצות תימן מימות קדמונים איש מפי איש וראו אבותינו לסמוך על הדין ועל האמת כמ"ש הרמב"ם מטעם הפסד ממונם של ישראל. ודי להם להתנהג כפי הדין ולא להחמיר. ומצאתי בבדיקות ערבי לחכמי התימן משנת השמ"ו (= 1586) וז"ל מועתק חכמי התלמוד היו מתירין הנפיחה לפי שהיו חותכין הסרכא מעיקרא ומחטטין אחריו ואם לא יבקבקו המים זה יורה שהיא שלימה מכל נקב ואם יהיה שם נקב יבקבקו המים ובאו בודקים אחר חכמי התלמו' והיו חותכין הסרכא מאמצעה ונופחין אותה בפושרין. וידוע שאם חתך הסרכא מאמצעה לא ייראה הנקב ולא יבקבקו המים שאפשר שיהיה הנקב נסתם בסרכא. וכשראו חכמי הדורות כך עמדו ונהגו במנהג שכתב הרמב"ם: הנה מבואר מדברי מהרי"ן שמן הדין צריך לנקות הסרכא. אבל הרב בעל ר"ב כתב שראה תוספת במנהג על הדין והוא וכו' ומנקין הסרכא ואח"כ נופחין אותה ולא מצאתי לזה שום סמך וכו'. וכבר האריך מהרי"ן על זה והשיב עליו יעו"ש ועיין השגת בנו של הרב על מהרי"ן.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 90 pp. of about 32 ll. to a p.

Scribe: *Joseph b. David Manzali.*

Owners: (1) *Yaḥya b. Suleiman el-Ḥagabi.* The entry (p. 1) reads: הדא מקור חיים חק יחיא נ' סלימאן אלחגבי יצ"ו.

(2) *Judah el-Ḥagabi* (p. 90).

Paper, $6\frac{1}{8}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

א' להקל על מי ששערי דמעו"ת נעולים בפניו ולא יוכל לכתוב לו ס' ז"ת בחיבור זה יספיק לו, והשנייה לפי שבזמן הזה שרבו התלאות מי שלומד אינו צריך אלא למסקנת הדינים לא לשקלא וטריא. והג' שאם יפזר שכלו ברוב משא ומתן יצא מהמכוון משא"כ אם ילמוד תוכן הדינים והם סדורים לפניו אז ישמח לבו ויתעורר שכלו. ואל אלהים יודע כי לא נתכוונתי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבי רק כדי ללמוד אני וחבירי אשר בגילי ליקבה"ו וקראתי שם הליקוטים הזה מקור חיים שלא יעלה על דעתך כי מאתי יצאו הדברים והמה פועל ידי. לבבך לא כן יחשוב לפי שכל הליקוטים שליקטתי ואספתי מקורם מס' ז"ת שחיבר מהר"ר יחי"א הנקרא ג"כ חיים וזהו מקור חיים. ועוד קראתיו מקור חיים לפי שאם תמנה מקו"ר יעלה גי' שמ"ו ועם ד' אותיות יעלה גי' שמי על כי ששמי ושמו שוים בין בכינוי בין בחניכה. ועוד אם תמנה שם המחבר ושם אביו חיים בן יוסף צאלח ע"ה גי' מקור חיים. וג"כ אם תמנה יחיא בן יעקב צאלח עם האותיות גי' מקו"ר חי"ם. ועיני לשמיא נטלית יזכור לי זכות הרב המחבר ויחייני ויזכיני ללמוד וללמד בתורת ה' אני וזרעי וורע זרעי עד עולם ויקויים בי מ"ש לא ימושו מפיך ומ"ז וז"ע א"י מו"ע. כה דברי איש צעיר מקוה חסדי אהיה הצעיר יחיא בן לא"א יעקב צאלח יצ"ו.

At the end of the MS. there are two certificates of qualification for Yaḥya b. Suleiman el-Ḥagabi (אלחגבי). The first is dated Elul, 2166 (= 1855), and signed by Yaḥya b. Judah?, and the second dated 3 Elul, 2166 (= 1855), and signed by Joseph b. Sa'id.

There are many interesting informations about the Yemenite scholars and their literary works which have to be noticed. P. 48 we find the following remark: ומפי מגידי אמת שמעתי שהיה שנפחו ריאה ונמצאת שלימה וחתכו אותה לחתיכות וצלו אותה ויהי כי אכל האוכל והנה מחט בתוכה וחייו לשא"ל הגיעו והגיע הדבר אל מעלת מהר"ר צאלח ומהר"י בשארי זלה"ה במעמד כמה בקיאים והסכימו בכנופיא להתיר מטעם זה. P. 53 זוהי דעת הרב פר"ת ומהר"י אלצאהרי וגם הרב ר"ב הסכים לדעת הפר"ת

1032

סדר הגט

The Order and Rules of Divorce.

The MS. beg. בעה"י. סדר הגט. לשאל על השמות ועל הכנויין ולהשוותם בכל דבר שלא יהא שום חילוק בין האיש לאשה ולא בין הבעל לסופר ואני הכותב אותו הגט, and ends: או לעדים עדיין הוא בידי וראיתי בו שלא הרחיקו העדים כל כך כמו שאר שיטין מהגט ואפילו הכי פוסלו. חתם סופר ועד פסול לר' יצחק בר' שמואל וכן בתוספת רב אלפס. וכן בסמ"ג בסדר שלו כשר ואין העדים רשאים ליטול שכר כי אם שכר בטלה בפ' שני דייני גזירות גבי קרנא ובסמ"ג במצוה לא תקח שוחד שנינו בבבורות הנוטל שכר לדון דיניו בטלין וכן להעיד עדותו בטל. תם ונשלם סדר הגט. The סדר הגט שבח לאל בורא עולם is provided with glosses from various sources. The letter of divorce is dated 8 Nisan, 5199 (= 1439) at Regensburg on the rivers Danube and Regen. The name of the husband is Meir b. David, and the name of his wife יוטא בת אלעזר, called ויבש (pp. 42 and 47). The names of the witnesses are: Abraham b. Asher and Gad b. Dan (p. 55). The שטר הרשאה (p. 28) is dated 20 Siwan, 5173 (= 1413) at Prague (פראגא, r. פראגא), also called מוזגרזי, on the rivers מולטווא and בוטיין, the name of the husband is משה בר קשבייא, the name of the wife is ליביצא בת דן, the names of the messengers are Ephraim b. Joseph and Dan b. Joshua. The signatories are Yom Ṭob b. Solomon, called Lipman Mulhausen, Menahem b. Jacob Shalem, and Abigedor b. Isaac Ḳara.

The author mentions the following mostly contemporary authors and Rabbis: (1) בינדיט וכן הגיד לי מהר"ר בינדיט כ"ץ ז"ל (p. 40) כ"ץ שיש גט בידו שכתבו מה"ר ייטב ז"ל וכתבו בו ומהר"ד (p. 22) ר' דוד (2); (אייר בב' יודי"ן הרשאה זו, and p. 28) הי"ר כתב עד צ"א יום ושמעתי מהר"ר (p. 5) ר' הלל (3); (שלח מהר"ר הלל שכל שמות שיש להסתפק אם יש לכתוב (p. 4) ר' זוסיל (5); (א' או ה' שיש לכתוב בה' וכן ראיתי גט הניתן במגנין דכתב ביה אנא ישעיה מנשה ב"פ וכו' והוא מנשה בן מה"ר זוסיל ז"ל והסכים (p. 5) זלמן כהן מנורנבערק (6); (עכ"ל מהר"ן מאיגר להא דלעיל כי היה במעמד ז"ך ושוב מצאתי כן בתשובה וכמדומה שראיתי p. 14 גם כן בספר ר' אבי"ה עכ"ל מהר"י מולין ז"ל ואני ז"ך נ"ל דמשום סכנה p. 15, שכתב לי ז"ך וגט אחר ראיתי ibid., נמנעים לכתוב לישנא דגר שניתן בפניו במגנין והיו הבעל והאשה שמה וכתב לגבי אשה נמי וכל שום וחניכא וכו' ויש לחלק כך ראיתי בטופס מהר"י מולין ס"ל ibid., ז"ך מעשה בהרשאה שנכתב בה שם p. 16, ז"ל ז"ך הכינוי של השליח על אביו ונשאל מה"ר ז"ך מה שמעתי מדייקן א' מופלא ז"ך כל p. 44, דינו וכו' אני p. 48, העיר ונהרות שיש להן ב' שמות וכו' ז"ך נסתפקתי אם יש לכתוב לגבי אשה שרה והמיימוני והגהה and p. 54, דמתקריא או דמתקרי' מהר"ז בונא (7); (במיימוני לא משמע הכי ז"ך ומהר"ז בונא כתב שמצא כתיבת ידו של מה"ר (p. 4 יוחנן בן מה"ר (8); (שמואל שלישטאט ז"ל וו"ל נאו' יוחנן בן מה"ר מתתיה ז"ל ז"ך (p. 14) מתתיה שמעתי דאיכא נפקות' בדבר וכו' נאם and p. 40 ר' יונה (9); (יוחנן בן מהר"ר מתתיה זלה"ה עוד כתב ר' יונה הנ"ל השליח ידבר עם האשה דאם (p. 1, i. e. Jacob Weil מהרי"ו (10); (וכו' לא אמר נמי בחתימה ונפסל בחתימה לא יהיה לסופר רשות לכתוב גט אחר כי כבר גמר שליחותו וישאלוה אם מתגרשת מרצונה p. 2, מהרי"ו ז"ל כך נראה p. 5, מהרי"ו ז"ל בשם מהר"י מולין ז"ל לפי עניות דעתי p. 9, לי ולמהר"י ווילא יצ"ו דאיתן(!) לן למיזל בספיקא בתר רובא ואע"ג דחילוק הרב המופלג מוהרי"ו יצ"ו and p. 15, מהר"י מולין (11); (וכן הסכים מה"ר וועילא יצ"ו (p. 2, v. above, sub מהרי"ו, p. 14, v, above, ראיתי גט ששלח לי מהר"י מולין p. 15, ז"ך ס"ל ז"ל ע"י שליח וכתוב בו וכו' and ibid., כך ראיתי בטופס מהר"י מולין ס"ל ז"ל ז"ך); והסופר יזהר להתחיל סמוך (12) מהרי"ל (p. 2 לשרטוט שבצדדין ולא הכתיבה בשרטוט מהרי"ל משם p. 22, מדרשות מהרי"ל ז"ל p. 8, ז"ל מהרי"ל הגיד לי שליח להולכה שציוהו לעמוד אצל מוהרי"ל p. 29, הסופר בשעת כתיבת התורף וכו' עכ"ל p. 38, שלח מטיא־טט [צ"ל מנייאשטט] לאובן התשובה מהרי"ל, the Responsum is addressed to R. Solomon and mentions מהר"א and רבו' ובגט הניתן על פי מהרי"ל and p. 42, בנימין הגדול מהר"י מרפורק (13); (במגנין כתוב ג' פעמים כאן

(pp. 7 and 29), אובן (p. 28), פאראגא (p. 25), רעגנשבורק ובן המנהג בנורבעק אכן (p. 42), מרפורק במוסגרת גיטין בארפורק (!) כתיב כאן בג׳ מקומות אכן ראיתי גם שהובא (p. 39), and Jerusalem (וכו׳ מירושלם עיר הקדש שנכתב בשני יודין).

The glosses mention most of the names which occur in the body of the book, and at the same time furnish us with new material enlarging the subject dealt with in the treatise. The first group of glosses comes from a source ascribed to מה״ר קיצינגן ז״ל (p. 7, מהראק״ין כתב בתשובה שמהרי״ל כתב בגט משה בן שמריה המכונה זלמן ועל אברהם שלא כתבתי אברלן ברצון עשיתי עיין לקמן בתשוב׳ מה״ר נתן מהראק״ין מהראק״ין יצ״ו כתב וז״ל ונ״ל שצריך למנות (p. 22 השליח קודם שיצוה הבעל לסופר ולעדים לכתוב בשם מהר״א ק״ין ז״ל (p. 31, ולחתום הגט וכו׳ וכתב הגאון מוהראק״ין ז״ל וז״ל ואם שליח (p. 32 ב״ד שהוא יאמר והרי את מותרת לכל אדם ושליח שלשתן בלא יוד לאפוקי מבחמישי (p. 36, ב״ד אני ונ״ל (p. 38, וכו׳ מ״מ הסימן אמת מהר״א ק״ין א״א מעמ׳ מהא דכת׳ בטור ונהגינן בכל המקומות ומכאן פסק מהרי״ל גט (p. 40, וכו׳ מהר״א ק״ין שנשלח מטרויז והיה כתוב ביום שני של ר״ח עכ״ל וכן עשיתי מעשה א״א (ibid., א״א מהר״א ק״ין זצ״ל וכתב א״א הגאון (p. 41, הגאון מוהרנ״א ק״ין ז״ל מהר״א ק״ין ז״ל שמהרי״ו ז״ל פסל גט שנכתב בו מונין בוי״ו וכו׳ עכ״ל א״א הגאון מהר״א ק״ין ז״ל כתב (p. 45, עכ״ל הגאון מהר״א ק״ין ז״ל (p. 43 א״א הגאון מהר״א ק״ין ז״ל וז״ל אחוי לך הני מתוותא דהואיל ולא היו יודעין מכלל דקטנים היו העדים אין צריכין לכתוב כיניהו מיהו (and p. 56 היכא שניתן להם שם אחר בחוליים אז צריכין לכתוב שניהם כך השיב ר׳ אונפהיים (!) ור״י להר״א כ״ין.

A second group comes from a source ascribed to רימ״ץ, especially in the latter part of the MS., v. p. 38 וכתב רימ״ץ ז״ל קבלה לכתוב לכתחלה אייר בב׳ יודין ובכסלו יש ספיקא הואיל ובתרגום הוא מלא וקבלתי שיש למנוע מלתת בו גט אם איפשר להמתין אבל מסקנתי לכתוב וכן מוכח בספר עזרא (p. 40, חסר כסלו עכ״ה ודוק פתשגן הנשתוון בחד וו משום דלשון יחיד הוא ועל נהר ביירייץ נר׳ אחר שאין (p. 44, ריי״מ ז״ץ סיפוק בעיר ממנו לא לכביסה ולא לשתות הבהמות ממנו כי אם לפרקים רחוקים מוליכין שם למחן כתב מהר״י מרפורק וז״ל אם לא נכתב בת (p. 7 מהר״י (14); (אליעזר שמריה המכונה שמערלין וכו׳ כתב מהר״י מייסטריל למה״ר (p. 37 מייסטריל אליא י״ץ וז״ל העיד מה״ר ישראל שי׳ טרפורק בשם מהרי״ו שהעיד בשם מהרי״ל רבו ז״ל שאמר בשם רבו מהר״ש ז״ל שהכשיר בבה״ג גט שהיה (15); (כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתב יום וכן ראיתי גיטין ממה״ר יעקב ז״ל (p. 15) ר׳ יעקב ר׳ יעקל (16); (דלא כתב חינוך דמשפחה בפי׳ וכן בה״ג כתב מהר״ן וכן כתב מהר״ם (p. 39 מזוויים גט באיגר לפני מה״ר יעקל ז״ל באדר ראיתי גיטין הניתנין בעיר (and p. 42 הראשון; (וינא לפני מהר״ם הלוי ז״ל ולפני מה״ר יעקיל ז״ל (17); (מאיר הלוי, v. above, sub ר׳ יעקל (18); ואני הכותב ראיתי גט (Meir of Znaim (p. 6 שכתב מה״ר מאיר מזויים שכתב בו אברהם המכונה אברמן, and p. 39, v. above, sub וכן שמעתי (p. 11 משה כ״ץ (19); (ר׳ יעקל ממהר״ר משה כ״ץ חתן קרובי מהרי״ח ז״ל שאמר לי מה״ר אברהם כ״ץ שלא רצה לכתוב בחתימתו שם אביו ולהקראות בו לקרוא לתורה בן הרב (ר׳ אליהו רק אליה (20); R. Nathan of Eger (p. 5, v. above, sub ז״ך ומהר״ן ז״ך, p. 15 מאיגרא השיב לי דמהני בכל לישן וכו׳, p. 24 מצאתי בליקוטי מהר״ן, p. 29 מהר״ן ז״ל, p. 39 כתב לי מהר״ן ר׳ יעקל, and p. 40 v. above, sub מאיגר ז״ל וז״ל סמכתי על מה שמה״ר ליפמן ומה״ר מנחם שלחו גט לאיגר וכתבו גט אייר ראיתי (p. 14 ר׳ שלום (21); (בב׳ יודי״ן עכ״ל ממהר״ר שלום ז״ל שעשה מעשה וכתב פלוני בר׳ ר׳ שמואל קרא (22); (אברהם אבינו ותו לא נאם אביגדור (p. 49, a Responsum signed: קרא ובנו שמואל קרא, v. also above, p. 28, where a הרשאה is signed: אביגדור בהק״ד (23); (יצחק קרא דיין ר׳ שמואל שלישטאט, v. above, sub מהר״ן בונא.

The author mentions the following names of places: וינא (p. 5 וראיתי גט אחר בווינא דכתב ביה דמתקרי ביו״ד בין מ״ם לתי״ו, and p. 41 הניתנין בעיר וינא לא כתיב בהן כאן רק העומד היום וכו׳ וכן ראיתי גט הניתן על פי מהר״ם ז״ל וכבר הוחזר גט (p. 7 לנצהום, (ומהר״י ז״ל וכו׳ (מלנצהום לאובן בשביל דקדוק זה ודקדוקי אחרים והוצרכתי לסדר גט אחר בנויאושטט (p. 7 ניאושטט (מהרי״ל, and p. 29, v. above, sub לאותו האיש (p. 15), מגנץ (pp. 15 and 43), נורנוברק

איתא במקרא מלא וחסר וכו' וכה"ג עשיתי מעשה וה"נ מהר"ן איגר ז"ל ובנו ז"ל ואני p. 24, ז"ך ז"ך נ"ל אם ראה הכתיבה והחתימה ובאותו פעם לא היה שליח עדיין ואח"כ מינהו הבעל לשליח מה"ר ז"ך ז"ל לא p. 25, לא מהני כן עכ"ל נ"ל היה מזכיר הנהרות כלל אכן מהר"ל ז"ל ומה"ר סמ"ק ibid., איכל ז"ל הזכירו ובסמ"ק לא הזכירו ומה"ר ליפמן כתבו י' פ' בפ' ומה"ר איכל ז"ל ומה"ר ז"ך ז"ל לא כתבו כן. סמ"ק ומה"ר איכל ז"ל ומה"ר ז"ך ביד ומה"ר ליפמן ז"ל לא כתב ביד p. 26, כן כתבו מה"ר ליפמן ז"ל ומה"ר ז"ך ז"ל והכי איתא בסמ"ק אכן מה"ר איכל ומהר"י ברונא ובסדרו של ז"ך צריך ד' עדים p. 27, כתבו להולכה שיש לשאול ibid., ב' על הגט וב' על ההרשאה וכו' לשליח אם הוא מכירה שהיא אשתו כנ"ל ז"ך ומה"ר יונה הנ"ל כתב בסדרו ולשאל לשליח אם וכן כתב מהר ז"ך אמנם בסדר p. 30, הוא מכירה יש p. 36, מה"ר איכל בסדרו לא הזכיר דין זה למנוע מלכתוב בר"ח כך דעת המונעים. ז"ך שמעתי, and p. 51 וכן הובא לפני ע"פ מה"ר יצחק ז"ל ז"ך.

Besides these the glosses contain names of scholars which occur in the text, e. g. Jacob Weil (p. 4), Jacob Mulin (pp. 6, 12, 13, 33), Nathan Eger (pp. 7, 16, 18, 19, 23, 30, 31), Lipman Mulhausen (pp. 7, 25, 26, 27), R. Hillel (p. 12), Israel Marburg (pp. 4, 17), R. Zalman of Nuremburg (p. 12), R. David (מהר"ד הי"ד, p. 16), Jacob Levy (p. 20), and R. Shalom of Wiener-Neustadt (p. 48).

There are, further, in the glosses a number of new authorities whose names may be given here: (1) מהר"ז הי"ד, p. 7; (2) מהר"ך אמר, p. 7; (3) מה"ר זוסקינד אינשטיט, p. 7; (4) מהרי"ל ששאל ממה"ר זוסקינד ז"ל ר' שעביל, אהו' מה"ר שעביל יצ"ו אשר דקדקת אחרי p. 7 במה שכתבתי סלכ' באל"פ ובדעתך היה לכתוב בה' כמו שהעתקת בארפורט שכל שם שיש להסתפק בסוף הברתו שיש לכתוב בה' וכו', the Responsum is signed by Israel Isserlein, p. 8 ומה"ר שעביל י"ץ כתב לכל חכמי ישראל שלא לכתוב גדולה p. 11, מוהר"א קלונר (5); מחנה חנחלין מזו בפ' מהר"א קלונר ז"ל בג"י סימן אשירי פ"ק ר' ירוחם (6); דע"ז דכתיבה שדלג בה ארבעה וכו' וכתב לי הח"ר ירוחם שלשם p. 16, בר אברהם בא לפני אביו מהר"א איש שנשתמ' וחזר בתשובה ורצה לגרש את אשתו והיה מסופק מהר"א וכו'

הואיל והוא חוץ לתחו' אין צריך לכותבו כאשר כתבתי שהרי לפעמי' מוליכין לטחון ברחוק שתי רימי"ץ p. 48, פרסאות בשעת הדחק רי"מ י"ץ למה"ר יודא י"ץ לכתוב פרישפורק בפ"ה כי כן הוא לשוננו גם מרפורק כותבין כך בדין גט ממהרי"ו רגילין לכתוב p. 50, ז"ל וכתב אוישפורק בפ"ה ה' דלמהך גדולה קצת שיהא ניכר פה הרחקת אע"פ שלפי הדקדוק יש p. 52, הרגל רי"מ י"ץ להיות חסר מחמת הדגוש נהגו לכותבו אלא דלא לישתמע מותרת אחריתי רי"מ י"ץ, and p. 53 ויאריך בויי"ו תרגום של ספר כריתות גט פטורין בלא יו"ד בין פ"ה לטי"ת והאשירי כתב ביו"ד ראשונה ואחרונה וכן הנהיג מה"ר שלום ליכתוב פטורין ביו"ד אעפ"י שכתוב ומרדכי לא משמעתי והכותב ביו"ד אין צריך להאריך הוי"ו כמו בתרובין אין כותבין בשיטה ושבוקין רי"מ י"ץ, and p. 55 אחרונה רק כדת וכו' והמחברים האריכו בזה רי"מ י"ץ.

A third group of glosses belongs to ז"ק whose name or abbreviation we came across in the text of the work. P. 5 והכי איתא כתוב בפ' כל הגט דיש לכתוב לארוסה ארוסתי וכ"כ לי מהרי"ל בשם מה"ר גומפרעך ז"ל ז"ק, כן כתוב מה"ר הי"ד אבל מה"ר ז"ק העיד p. 7 שמה"ר ז"ק ז"ל כתב זנודל ג"כ ביו"ד.

A fourth group of glosses belongs to ז"ך. P. 5 אשה היתה ושמה אסתר ונשתמדה וחזרה בתשובה וכדי להתנכר למכיריה אסקה לנפשה בשמה דפעסלין וכן קראו לה הכל וכמעט נשכח שהיה שמה אסתר ואחר כך באת להתגרש לפני מהר"א שליצטט וכתב בגיטה פעסלין אסתר בלי מתקרי והמכונה מאחר שלא נשתנה שמה מחמת חולי אבל לקחה עצמה שם אחר והורגלה בו בפי כל להכי הקדימו ג"כ בהאי גט אף כי הוא אשכנזי. ואחר כך שאל פי מה"ר ז"ך ז"ל והשיב לו דשפיר עבד ושכן כתב מהר"ש שליצטט בתשובה כל זה אמר לי מהר"א ז"ל שליצטאט. גם אמר לי שמאח"כ נודע לו שגם מהר"י מולין ז"ל כתב כה"ג חייה יעקב המכונה גוקל יוזל יופא . . . ז"ך p. 8, דיצ"ל כך שמעתי ג"כ דמהר"ר ז"ך כתב לכתוב p. 10 ליוא או ליווא, this is in a Responsum of R. Israel Isserlein, p. 12 כן כתב לי מהר"י מולין ז"ל שראה כן בתשובה ונראה לי ראיה דפ' תצוה פרש"י על הא דששה משמותם כתולדותם דבכל אבן ואבן היו בה אותיות ובנימן מלא כך יש לכתוב ירחמיאל ביו"ד וכן p. 13, פרש"י ז"ך

(7) ר' ישראל קוטפוס, p. 16 הואיל וחזר והעיר לפניו הרב ר' ישראל קוטפוס שקבל הוא מרבותיו דכל כה"ג לא כתבינן וכו' וקבל מהר"א דבריו ר"י (9) ר' יחיאל בר אברהם ספלמן, p. 26; (8) באשר כתב הר"י אופנהיים להר"א אופנהיים, p. 32 (10) כ"ץ בחדושי מהר"ם קו"ל בסימן אשירי ר' יונה, who also compiled a סדר הגט, v. pp. 30, 31; and (11) ר' גומפרעך, p. 5. The glosses quote the Zuricher סמ"ק (pp. 31, 50), the Austrian Mordecai (p. 37), and (p. 25) the formulary for a הרשאה from a טופס מה"ר איכל, dated Thursday, 22 Ḥeshwan, 5103 (= 1342) at Halle (הל) on the river Salle (זלא). The name of the husband is David b. Hezekiah, called Seligman (זעליקמן). The witnesses are Judah b. Jacob and Moses b. Judah. The document is verified by יחיאל בר אברהם ספלמן. The last pages, e.g. pp. 42, 49, 50, frequently refer to a work called שכל טוב. The glosses mention a number of names of places.

The MS. is written in a curs. Or. hand of the 18th cent., and contains 56 pp. The copyist apparently was not well acquainted with the original writing which must have been in a German hand, probably of the 15th cent.

Owner: *Isaac Sason*, 5668 (= 1908).

Paper, $8'' \times 5\frac{13}{16}''$.

759

סדר הגט

The Order and Rules of Divorce.

The MS. gives first the נוסח הגט, dated 3 Siwan, 5539 (= 1779) at סחאר, which is followed by short rules concerning the performance of divorce and questions asked by the Rabbi and answered by the parties to the divorce.

The סדר הגט proper beg. with the words: סדר הגט ונתינתו בקצור נמרץ למען ירוץ הקורא בו בפי שכלו ועיונו ורוב תנאיו והלכותיו וסדר הרשאת השליח ושליח מפי שליח לא נכתבו כי רבו מלספור כי לא הספקתי לכתוב כל הדקדוקים ובעל הנפש היפה לא יסמוך על סדורי זה בהלכה למעשה עד שימלא כריסו מכל מיני מטעמי רז"ל, and ends: מאד מאד יש לאדם ליזהר שלא להשתדל בענין גטין אם לא שיהא בקי בהלכות גטין כי רבו בהם הדקדוקים ובנקל יכול אדם לטעות בהם ויבא לכלל פיסול ממזרות: וישמע חכם ויוסף לקח וצור ישראל יצילנו משגיאות ויאיר עינינו במאור תורתו אכי"ר. ע"כ סדר הגט הניתן מיד הבעל לאשה בקצור: תם.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Persian hand of the 18th cent., and contains 21 pp.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

927

סדר הגט לארוסה

The Order of Divorce for the Bride by R. Ishmael Hakkohen.

The סדר is divided in 138 paragraphs.

The MS. shows that at the beginning of the 19th century in Italy as well as in the countries of the East the usage of גט לארוסה was still known, v. about this custom, D. S. Sassoon, אגרות פרס ותימן, Budapest, 1926, p. 3, where reference to this MS. has to be added, v. also Catalogue, p. 469, and MS. No. 891, p. 187, for Baghdad and אגראפונט, respectively.

The order consists of 138 paras., and is written in a curs. Italian hand of the 18th or 19th cent. on 5 pp. of 2 cols. to a p.

Autograph.

Paper, $11\frac{1}{8}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

914

סדר הגט וחליצה

The Order of Divorce and Rules of the Dissolution of the Levirate.

The first part of the MS. is incomplete. The second part is headed: סדר חליצה בקיצור נמרץ. The third fragment has the same heading and a treatise headed: אופן עשיית המנעל וכל דיניו בקיצור. Further סדר הגט

ענין, פסול עדות מחמת קורבה, הניתן מיד הבעל סדור הגט שסדרתי אני הצעיר, and תקנת הקדושין עבד האל שמואל במר"ר יוסף אבולכיר זלה"ה זי"ע ממה שלקטתי מספרי הראשונים ומספרי האחרונים זי"ע.

The fragments are written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent. on 25 pp.

Scribe: *Samuel b. Joseph Abulkhair.*

Paper, various sizes.

915

דיני ממונות

Rules of Civil Law.

The fragment beg. ופנויה המשמשת בבית ראובן ויצא קלא דלא פסיק שמתיחד עמה ב"ד כופין ראובן ושמעון, and ends: אותו להוציאה מביתו ולוי חברו חכירות אחת לשנה ומינו גבאי שיגבה בעבורם לסוף ט' חדשים עשו חשבון עם הגבאי ונשאר להן מעות בידו בקש מהן שיניחום לו בשכירות של ג' חדשים שנשארו ונרצו לו אחר כך מכרו ראובן ושמעון החכירות ללוי ותבעו לגבאי שיחזיר להן מה שהקדימו לו שלא עשו רק על דעת שישאר החכירות בידם אין בדבריהן כלום. The writer quotes Rashi (p. 3), Rabbenu Tam (ibid.), Maimonides (ibid.), and Naḥmanides (p. 2).

The MS. contains further two pages of Responsa, originally numbered 36–39. The beg. of No. 36 is missing. The page begins with the words: . . . ובה אמ' לו אחד מאוהביו לא טוב הדבר אשר אתה עושה ונתרצה . . . מצאו סופר לכתוב גט אבל כתב בכתב ידו שהוא עשה שליח לאותו האיש וכו'. The reply beg. תשובה חס ושלום לא תהיה כזאת בישראל דהא קימ' לן כר' יוסי דאמ' בגטין פ' התקבל אפי' אמר לבית דין הגדול שבירושלם תנו גט לאשתו וכו'. No. 37 beg. עוד שאלת מי ששרך אשה והיה יוצא ובא לבית . . . ואחר כך נשאת לאחר וזה הראשון טוען שקדשה בביאה וכו'. No. 38 beg. עוד שאלת מעוברת שראתה דם מחמת אונס אם צריכה טבילה. No. 39 beg. עוד שאלת בעל משכונה שלא כתב שטר ולא קבע זמן ולא פרט . . . קיימת אם לא. The Responsa quote הלכות גדולות רבינו, רבינו חם, אלפאסי, חננאל, but mostly Maimonides.

The first fragment is written in a Spanish curs. hand of the 15th cent., and contains 8 pp. of 22 ll. to a p., and the second fragment is written in a Spanish curs. hand of the 15th cent., but different from that of the first fragment, and contains 2 pp. of 30 ll. to a p.

Paper, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{1}{4}''$.

891

שאלות ותשובות לה"ר צדקה חוצין

Responsa by Ṣadḳah b. Se'adyah Ḥuṣein.

The MS. contains 25 Responsa, which throw light on the inner life and economic conditions of the Jews and Jewish communities in the East generally, and Baghdad and its surroundings particularly. Information derived from this MS. about the Jews in Basra, has been collected and published in an article, 'The History of the Jews in Basra', *JQR.*, NS., xvii (1927), pp. 448–451. Pp. 68–69 contain a question by *Obadiah Mizraḥi* addressed to Ṣadḳah, which beg. שאלה שכך וכך היה מעשה בא' בכפר סורדש שמו יחזקאל ורצה ליקח אשה וכתב כתב א' בכתב ידו עם א' קרובו ושלח אותו לאצל לוי לבוי סנגק והיה כתוב באותו כתב וכו'. The next Responsum relates of a German Jew, called *Judah Ashkenazi*, who left his native country and settled in Baghdad. The question (pp. 71–77) reads: נדרשתי לאשר שאלוני לאדם אחד ושמו ח' יאודה אשכנזי שזה כמה שנים שיצא מערי אשכנז והיה מחזר ממדינה למדינה זה קרוב לעשרים שנה ויותר שעלה האיש מעירו ובא בשליחות לעצמו פה בגדאד ונשא אשה אחת ובאו לו שני בנים ממנה וימותו גם שניהם ואח"כ חלה את חוליו אשר ימות בו ושאלו אותו אם יש לו אח במדינתו והשיב שיש לו אח ושמו פרץ ושאלו אותו אם הוא חי או מת והשיב וכי נביא אנכי איני יודע אם הוא חי או מת ופעם אחרת שאלו אותו על אחיו אם הוא חי או מת והשיב שכבר מת אמרו לו מנין אתה יודע שמת אמר להם כך ראיתי בחלום והיה שפוי בדעתו בכל זה ובאותו היום נפטר לב"ע ומת ובן

אין לו ולא בת וזרע אין לו ושאלו אם האשה הזאת צריכה חליצה ויבום או לא מי מהימן בדיבורו לומר שיש לו אח להצריכה חליצה או יבום לאוסרה על אחרים או לא ומדינתו היא רחוקה הרבה ממדינה זו ואם תצטרך יבום וחליצה לית לה תקנתא דלא יתכן שיבא אחיו לכאן לחלוץ או ליבם יורנו ושכמ"ה.

Another Responsum (pp. 91–98) reports about a persecution in a certain place where the Jews were forced to apostasy. The question reads: נדרשתי לאשר שאלוני וזה לשון השאלה בעיר אחת גזרו שמד על ישראל ובעו"ה נשתמדו יחד אנשים ונשים וטף ובראותם שנשתמדו חשבו בלבם שמא יבואו גוים ויקחו מהם נשים ויעברו על לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו קמו כל אחד ואמר זה (!) הבת אני שדכתי אותה ובתוכם היה בת יתומה ובאו גוים ליקח אותה קם ראובן ואמר זאת מאורסתי היא מקודם לכן ומרוב פחדו ראובן על הבת קם ונתן לה בסף קידושין בינו לבין הבת בלא עדים וכסף קידושים עדיין הוא קיים והבת אומרת אני קבלתי קידושים ומרוב פחד הגוים קם ראובן והלך ועשה בבין בערכאות של גוים ובא על הבת בלא כתובה מפחד של גוים עכשיו הלך ראובן וברח מפני הגזירה ולאחר שברח בטלה הגזירה ולא נודע להיכן ברח במטו מניה דמור תשלח לנו תשובה אם אלו הקידושין הוו קידושין וצריכה גט להנשא לאחר או תנשא לבעלה הראשון ובטחנו בחסד אל ובחסדיך שתאיר עיני עבדיך אלה ותשובתך הרמתה מהרה תצמח ע"כ.

Some Responsa throw light on the social life (pp. 111–124 and pp. 133–139), economic conditions (pp. 165–180 and pp. 181–186), and religious activities (p. 187) among the Jews of Baghdad and Persia. The MS. contains also a Responsum written by Isaac Laniyado (pp. 199–201), a document signed by Ṣaleḥ b. Ezekiel as witness (p. 243), a funeral oration (pp. 244–248), and חדושים על הרמב"ם (pp. 213–234 and pp. 249–261).

The MS. is written in a Syrian curs. hand of the 18th cent., and contains 261 pp.

Autograph.

Owner: *Solomon b. Joshua b. David b. Bekhor b. Sadḳah Ḥuṣein b. Se'adyah.*

Paper, $8\frac{13}{16}'' \times 6\frac{9}{16}''$.

Bibliography: ספר צדקה ומשפט, pt. 1, edited by Isaac Nissim b. Mulla Raḥamim of Baghdad, Jerusalem, 1926. The biography of the author is written by the editor.

703

שאלות ותשובות מרבני פאס ומארכוס אשר בארץ המערב

Responsa by Maghrebi Rabbis.

The index (pp. 9–39) beg. טבוא העיר, and ends: נשלם מפתח של שאו"ת של הרה"ג מעוז ומגדול כמוהה"ר חיים טולידאנו זצוק"ל. ע"י אני הכותב והוא הקטן הצב"י שלמה טובי יש"ין ס"ט כי"ר. והיתה לאות ולמוכרת ביד ידידינו ואו"ע. שאר בשרינו. קרוב לנו האיש מגואלתנו. החכם השלם והכולל. אור גולל. ענותן כהלל. השד"ר. כמוה"ר חיים ן' וואליד נר"ו יאיר אכי"ר ישישלח לי חותם יאמ"ן כדר עגול על שמי ויכתוב בו הצב"י שלמה טובי הי"ו. וה"ן מזהירין לנזהר.

The MS. contains Responsa by Abraham ibn Danon, Ḥabib Toledano, Ḥayyeem Toledano, Joseph Gabbai, Jacob Toledano, Jacob ibn Ṣur, Judah ibn 'Aṭṭar, Judah 'Uzziel, Maimon Adhan, Maimon Aflalo. Menaḥem Seriro, Moses Birdogo, Se'adyah ibn Danan, Immanuel Seriro, and Samuel Ṣarfathi.

The subjects of the Responsa are: דיני דין קרימה וטירפא במטלטלין, גביית מלוה דיני נאמנות, דין שומת נכסי הלוה, הלואה דין גביית חוב מהיתומים, דיני פשרה, פקדון דיני, דיני מסירת שטרות, דיני צוואת ש"מ דין מחאה, דין בחלקי הייתי משתמש, אסמכתא דיני, דיני מצרנות, דיני תפיסה ואפותיקי, ומודעה דיני חק"ה, דיני מוסר, דיני גנב, דיני מזיק, גאו"ג דיני קידושין וביטולן, דיני משכונה, הל' שבועה דיני, דיני ירושה וחלוקה, דיני שליחות, דיני הגט דינא דמלכותא, דיני חזקת קרקעות, עיסקה ושותפות דין בתובת היבמה, דין שומר ושמירה בבעלים דיני שבועת, דיני כתובה כרת, דיני ערב, דיני רבית דיני, דיני מכירה, דיני עיגונא דאתתא, אלמנה דיני שותפים, דיני טתנה, דיני נשים, אונאה דיני שכירות בתים ובונה חורבת חבי', ואומרנא, and דיני שדוכין.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 357 pp.

Scribe (of the index): *Solomon Ṭobi.*

Owner: *Ḥayyeem ibn Walid.*

Paper, $7\frac{11}{16}'' \times 5\frac{9}{16}''$.

917

שאלות ותשובות להרשב"ץ

Responsa by Simeon b. Ṣemaḥ Duran.

The MS. contains a full index to the Responsa of which the first two pages are missing. The index begins with the words: אם יש חשש עבירה בתיקון המבואות שם ל"ז, and ends: בענין נעשה ונשמע שם שי. תם ונשלם שבח לאל בורא עולם (pp. 1–46).

The first part of the Responsa is headed: ספר שאלות ותשובות להרב הגדול מוהר"ר שמעון זלה"ה בן החכם הר' צמח זלה"ה דוראן בס"ד (pp. 47–510). The first part consists of 178 Responsa. Between the first and the second part of the Responsa (pp. 511–518) there are 12 תקנות headed: אלו הם התקנות שתקננו על עניני הכתובות וקבלו עליהם יתר הקהלות. The heading is preceded by the following poem:

אם ישאלך בנך מחר
תאמר אליו על שם שמעון
אל מי היא זאת האגרת
בן איש צמח היא נזכרת

The heading is followed by a remark, which reads: ולא דברו בתקנות אלו בנשים שיוצאות מבעליהם מפני מאורעות שדינם המוזכר בגמ' הוא כפי הנזכר בהם אלא מה שנזכר בתקנות אלו בפירוש. The Taḳḳanoth are provided with a *postscript* by Simeon b. Ṣemaḥ Duran, dated Iyyar 5181 (= 1421). Simeon b. Ṣemaḥ Duran was at that time 60 years old. The Taḳḳanoth are dated 5154 (= 1394). This is followed by a catalogue of works written and composed by the author. The catalogue is headed: מפתח חבוריו של הרב המחבר הרשב"ץ זלה"ה (pp. 518–519), beg. אלו הספרים שחבר הרב ז"ל בעל הספר הרשב"ץ זלה"ה וזה דברו. הנה נא זקנתי ושבתי וכי משששתי את כל כלי מה סגלתי בזמן הבלי להנחיל אוהבי יש ולבני הוד והדר מצאתי בי הכינותי בעניות דעתי הספרים האלה בס"ד אני שמעון בה"ר צמח זלה"ה, and ends: הספר הארבעה עשר עוד הארכתי ימים והיום שאני בחדש הששי באמצעו משנת שמנים משנותי חברתי מאמר אחד בהלכות פסח וקראתיו מאמר חמץ ובסופו פירוש ההגדה קראתיו אפיקומן שנת ה' חפץ למען צדק"ו (= 1441) יגדיל תורה ויאדיר ובסופו קונדרים נקרא תפארת ישראל מדבר בענין המולדות. תושלב"ע.

The second part of the Responsa is represented by Nos. 1–74 and Nos. 178–190 (pp. 521–580).

The MS. is written in three different curs. Maghrebi hands of the 18th cent., and contains 580 pp.

Owner: *Rephael ibn Ṣur of Fez.*

Paper, $12\frac{5}{16}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

714

שאלות ותשובות למוהר"א ן' טווא זלה"ה

Responsa by Abraham b. Jacob b. Abraham Ṭawwa.

The title-page reads: שו"ת חלק א' למוהר"א ן' טווא זלה"ה וזה שמו נפך. Pp. 3–4 contain an alphabetic index to the subjects dealt with in the Responsa. Pp. 5–9, notes and extracts mostly from the Palestinian Talmud. Pp. 11–14, Responsum, beg. ראובן יש שאלה. בידו שטר שיהודה נתן לו חצרו במתנה גמורה ושמעון הוציא ג"כ שטר שיהודה עצמו נתן חצרו וכו'. Pp. 15–26, index to 150 Responsa, beg. רמזי תשובות ספר ראשון מתשובות הר' בן[ן טווא] הנקרא נפך, and ends: הנה נשלמו רמזי המאה וחמשים תשובות מנין נפ"ך על שם הספר הנקרא נפ"ך בס"ד. Pp. 27–364 contain the Responsa. No. 2 mentions differences in customs as to נפיחת הריאה between the Jews in Fez and Tlemcen. The Jews in Fez were divided in their customs in two parties, the בלדיא

and the Castilians. The same difference existed between the Jews of Tlemcen and those of Oran. The writers of the questions hailed from Tlemcen. No. 4 deals with a Responsum by Moses אצבי, No. 5 with a Responsum by R. Judah חלאוה on the same subject. No. 6 is a reply to R. Judah כלין of Tlemcen who also took part in this discussion. No. 9 is addressed to החכם הר' שלמה ישצ"ו. No. 11 is headed: לדייני קהלנו ישצ"ו. No. 38 is addressed to Tlemcen. No. 39 is addressed to Constantine, headed: אל המשכיל הה"ר מסעוד קסניטנה (!). No. 40, headed: והראן אל החכם הר' חיים סטורה. No. 43 is headed: זוואוה אל החכם הר' משה אבן צבי נר"ו. No. 44 is headed: מליאנה אל המשכיל הה"ר משה הכהן בקרי יצ"ו. No. 92 is headed: גרבה אל החכם הדיין נר"ו. No. 94 is headed: עוד שאלו האחים ישצ"ו. No. 96 is headed: והראן אל החכם הר' חיים סטורה נ"ר. No. 114 is addressed: לדייני קהלנו, likewise No. 115. No. 118 is addressed to וארגלה. No. 147 is addressed to Constantine.

The following list may give an idea of the subjects dealt with in the Responsa. No. 36 שאלת מי שהוא שרוי בתענית ורצה ללותו beg. ליום אחר אם יכול או אינו יכול כי מהר"מ במז"ל ומאורח חיים אינו נראה מהו הדין בזה כי אין בהם בדבר זה דבר מפורש וישמענו מקצת מתלמידך שאמרו משמך שיש אומרין שיכול ולא ידענו מי הם לכן רצינו ממעלת כבודך שתפרש לנו בדבר ברור לסמוך עליו ושכרך הרבה מאד. No. 38 שאלת כי בימי החורף אם תגלה ראשך יתקרר ויהיה לך בו כאב גדול ולכן אתה שואל אם תוכל לעשות תפילין של ראש על כובע כדי שלא יתגלה ראשך. No. 48 שאלת בענין התיבה שנהגו שש"צ עומד שם ומוציא אחרים ידי חובתן והרי היא מחיצה בפני עצמה אי משום דגבוהה עשרה אי משום דמוקפת מחיצות אי משום דרחבה ד' על ד' אי משום כלם כאחד כי כלהו איתנהו בה וא"כ כיצד ש"צ מוציא אחרים ידי חובתן והרי הוא במקום לעצמו ואינו מצטרף עמהם וכיצד מוציא אותם בחסדך האדון תודיענו כי אני נבוך בזה הרבה וכבר שאלתי אחרים ולא ראיתי דברים מי שנכנם לבית הכנסת ומצא צבור שהתפללו שחרית וקרא כל הזמירות וכל הברכות ובשהגיע להתפלל עמדו הצבור להתפלל מוסף שהיה ר"ח היתפלל עם הצבור מוסף ואח"כ שחרית או יתפלל שחרית ואח"כ מוסף. No. 53 שאלת הקורא שמע ושמע קריש או ברכו או קדושה אם הפסיק ועונה או לא שראינו דאורח חיים שהביא מחלוקת בזה ורצינו לידע הלכה למעשה כי בכל יום יבא מעשה זה לידינו וישאר האדם מסופק מה יעשה. No. 54 שאלת מי שהיה קורא ק"ש וקראו ש"צ לקרות יפסיק ויקרא או לא יפסיק. No. 55 שאלת אם יכול האדם לטעום כלום קודם שיתפלל תפלת שחרית או אסור. No. 60 שאלת עוד חז"ל אמרו והאריכו והעלו בשכר כל האומר תהלה לדוד תהלה לדור ג' פעמים בכל יום מה נשתנה מזמור זה משאר המזמורי' עוד אני שואל למה מוסיפים פסוקים אלו והם אשרי תמימי דרך ב' אשרי יושבי ביתך ג' אשרי העם ד' ואנחנו נברך יה שאומרי' בסוף שכל אלו הד' אינם ממזמור תהלה לדוד וא"כ מה היא הכונה באלו הד' פסוקים ומה התכלית בהם ושמעתי שיש מחכמי ארצכם שאמ' שאין אומרי' אשרי תמימי דרך ואתם נוהגין לאומרו כמונו לכן אני צריך שתתן לי טעם בכולם שאסמוך עליו ואל יהיו דברי עליך למורח כי תורה היא וללמוד אני צריך והרבה מעות יש לי ואני צריך לשלחני ואין לי שלחני כמוך. No. 63 עוד שאלת גוי שבשל בכלי של ישראל דבר המותר לנו ואין בו איסור אלא משום בשולי גוים אם יאסר הכלי לבשל בו ישראל לפי שהוא בלוע מבשולי גוים או לא. No. 77 שאלת אדוננו כבר שמעת וידעת המחלוקת אשר אנחנו בו וקטטה בכל שעה בעינן אם היו שני מתים ביום אחד מי יקבר תחלה אם גדול בשנים או במעלה וכן אם היא איש ואשה מי יקדום. No. 80 עוד שאלת ברחמנא שעושה ש"צ על מי יעשה תחלה לכן אדוני בחסדך תבקש אם יש רמז או על מה נסמוך בדברים אלו כדי להסיר המחלוקת והמריבה שהדור פרוץ וכל אחד אומר אני ואפסי עוד לכן אם יבא דברך האדון הכל יכפו ראשן ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע ושכרך הרבה מאד. No. 84 עוד שאלת על נטילת ידים של שחר אם צריכה כל תנאי הנטילה שאנו מצריכין לנטילת הפת כגון כלי ושעור ומראה ומה שדומה או אין צריך אלא נקיות לבד ואם יש הפרש בין נטילת ידים שחרית לשאר תפלות. No. 87 שאלת עוד ראובן יש לו בת גדולה ראויה לנשואין ולא רצה ליתן לה פרנסה לנשואיה מהו הדין אם יש לכפותו

ולמה כופלין אותה שתי פעמים והיכן נזכר דבר שאלה אם הש"צ טעה ואחר שקראו No. 136 זה. ו' בשבת אמר קדיש אם צריך לחזור ולקרות ז' או המפטיר ישלים ואם צריך קדיש אחר מאחר שהמפטיר משלים. Many other Responsa throw light on the political and economic conditions under which Jews lived in North Africa in the time of our author. The author generally refers to Naḥmanides and Simeon b. Ṣemaḥ Duran as his ancestors, e.g. p. 80 אבל א"ו הרשב"ץ ז"ל כתב וכו', and p. 93 אבל א"ו הרמב"ן ז"ל בתשובותיו נשאל גם הוא על זה וכו'.

The Responsa end with the words: נשלמו תשובות הספר הנקרא נפ"ך ומנינם מאה וחמשים כמנין נפ"ך בריך רחמנא דסייען מרישא ועד כען ומנין קונדריסין ט"ו וסימניך עזי וזמרת י"ה שבטי י"ה עדות לישראל. There are a few lacunae in the MS., e. g. after pp. 26, 54, 106, 170, 200, 294, 308, and 320.

The MS. contains also poems and hymns by various poets. The majority of the poems are by Abraham b. Jacob b. Abraham Ṭawwa, the writer of the Responsa. Some of his poems are to be found in the prayer-book according to the rite of Algiers, v. קרובץ כמנהג אלגיר, Liv. 1865, p. 124. P. 365 gives the following poems: (1) אמת קנה . . ., 2 lines; (2) אשר יגע וקנה לו ספרים, agrees with two lines in Samuel Hannaghid's Ben Mishle, v. above, Cat., p. 458, consequently we assume that the writer of the MS. used a copy of the Naghid's Diwan, and we are entitled to suggest that the foregoing and the succeeding poems (Nos. 1 and 3) are copied from the Naghid's poetical works; (3) קח מאמרים מפי מורים, 3 lines; (4) headed: להרשב"ץ, beg. לבי רוץ מצא כופר ופדיון; (5) לא בכל בני זקנה; (6) מכספך אל כסף הן קצפך; and (7) שער שיבה; (8) הלבין שער ראשי. Pp. 371–400 contain the following poems: (1) פזמון לו headed: אודה לאל הגואל בעת צרה; (2) [יוצר] הכל וכל מכל הוא ברא, beg. זלה"ה; (3) headed: שירה, beg. מי כמוך ואין כמוך וכו' אלהים (4) אדיר טובתך תמימה רמה, acr. א"ב; (4 a) באשמורת השקיף בזעם ועברה, acr. א"ב; (5) אני [תפול עליהם אימתה], acr. תשר"ק; אני נפלאות אל אזכיר כי לו תהלה נאוה, acr.

שאלת ואמרת כי מנהגנו No. 95 על זה או לא שלא לומר ביום הכפורים אשרי ובא לציון במנחה אלא בנעילה ועתה בא לבאן בעל תורה ואמר כי אנו מוטעין כי הנה רי"ע ז"ל כתב בטור אורח חיים כי במנחה אומרם וקשה עלינו לשנות מנהגנו שאלת אדני No. 97 ויבא דברך ויחיה אותנו ישמענו שאתה מגפר בר"ה וי"ה ואתה אומר זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר חיים טובים ונסח זה לזכור באן טובים לא מצאנוהו בסדורים וגם לא במפרשי' ז"ל ורי"ע ז"ל כתב מפורש שאין לאומרו שכך כתב ולא היה אומר לחיים טובים עד בסוף בהודאה שאומר וכתוב לחיים טובים כי המבקש צריך שיבקש תחלה דבר מועט ואח"כ מוסיף והולך וכו' ולכן אדני הודיענו אם יש שום רמז בשום מקום מפרש או פוסק או מנהג כי אנחנו לא מצאנוהו ולא שמענוהו. The answer refers to the custom of Catalonia and to the prayer-book of the Catalonian Jews in the following terms: יש בזה פוסק ומפרש ומנהג. אם מנהג זה היה מנהג קטלוניא אשר היתה מקום חכמים וגדולים רבנים מעולים ובן הוא בסדורים הבאים מקטלוניא דוק ותשכח. אם מפרש הנה בן שועיב ז"ל בדרשת ר"ה אמר כי ראוי לאומרו וכן היה מנהגם במקומותיהם וכו'. This Responsum is referred to in the description of the Salonica edition of the Catalonian prayer-book (1526) with MS. notes, MS. No. 822. שאלת בענין היום הרת עולם אם יש No. 98 שום שנוי והבדל בין ש"צ ליחיד כי שמענו על כבודך שאמרת שיש הבדל ושנוי ולא ידענו כיצד ומה הוא זה ההבדל לכן הודיענו הדרך שנלך בה. עוד שאלת שבמוסף של ר"ה שמענו שאם No. 99 יבא בשבת שאין אתם אומרין יום המנוח ביעלה ויבא ולא ידענו אם הוא אמת או לא ואם הנשמע אמת לא ידענו טעם לזה שהרי אנו אומרין יום המנוח באתה בחרתנו לכן הודיענו טעם הדבר שאלת פת של גוים No. 108 אדני ואור עיני. אי זו אסורה ואי זו מותרת ואם יש צד להתירה שאלתם ששמעתם שיש מי שאמר שביום No. 113 השבת אם אין לו מה יאכל שיכול לאכול פת של גוים ורצינו לידע אם ראוי לסמוך על דבר זה או שאלת No. 118 לא ואנו מיחלים דברך האדון הנזיר אם מותר בתפסורת זקנו או לא No. 123 למה מברכין במוצאי שבת על האור מכל שאר דברים ומה טעם יש בזה No. 124 ומה ששאלת מה הוא זה שאנו אומרין בליל שבת בואי כלה

אברהם הקטן בר יעקב טוא אברהם טוא חזק אביר לביאת (6) headed: לעד נצח סלה ועד ברוך אברהם טוא, acr. משיחי ובנין קודשי עיני תלויה; (7) headed: סליחה, beg. אלהי בושתי ונכלמתי (7 a) headed: מפני גודל . . . סליחה יסוד beg. החכם א"ז ההה"ר אברהם טואה זלה"ה אברהם, acr. יי צורי וגואלי יהיו לרצון אמרי פה (8) headed: סליחה ברבי יעקב טואה קטן חזק יסוד החכם א"ז ההה"ר אברהם טואה זלה"ה ליום ר"ה, beg. אקום לשורר וזמר אעורר acr. אני אברהם בה"ר יעקב טוא הקטן חזק נצח סלה (9) headed: סליחה יסוד החכם א"ז כמ"ר לעד; beg. אברהם טואה זלה"ה [ליום] שבת ור"ה אנה אשר למולך מפילים תחנה ומיחדים יחוד שמך באמונה, acr. אברהם טואה [ח]זק; (10) headed: סליחה יסוד החכם א"ז הה"ר אברהם טואה זלה"ה ליום ר"ה, beg. תי באתי עדיך ודמי הקרבתי . . . אברהם ברבי יעקב טואה קטן, acr. לך לבדך סליחה: (11) headed: חזק נצח לעד סלה ועד יסוד החכם א"ז ההה"ר אברהם טואה [זלה"ה נועם אלהי] אל תדנני יסד על היכל אשר עשה . . . קודם שירה לעליית ס"ת, beg. אברך צור היוצר היצורים, acr. אברהם ברבי יעקב אבן טוא א'—ת' (בלי ר') חזק, the date of the poem is indicated in the line which reads: שנת יש"א יי את פניו וישים לך שלום כנהרים; (12) headed: סליחה יסוד החכם א"ז ההה"ר אברהם טואה זלה"ה איחל לך שוכן, beg. נועם אלהי משמי מעוניך וגו' אברהם בר, acr. מרומים מלך יושב בכס רמים יע[קב טו]אה [ח]זק[ק] לעד, at the end of the poem this direction is given: ואח"כ יאמר שיר המעלות בשוב יי את שיבת ציון וגו' ויתחיל (13) בעבור דוד עבדיך וגו' וירד לעלות ספר headed: בתים עוד לו זלה"ה נועם שופט כל הארץ ונועם ירצה צור ונועם יה איום. תקנתי היכל זה לכבוד האל ומעלתו. אני צעיר אברהם אבן טואה לתורתו. ההיכל המפואר בהר קדש יסודתו. בית נביא התשבי שם נגלה לעדתו. יהי רצון שהאל ישרה בו שבינתו. ויהי נועם יי עלינו וחמלתו. וירבה מאד תפארתו. ותתעלה גדולתו. ויחיש את ישועתו. שנת יש"א ברכה נתקן, beg. לעם נקרא סגולתו לבית תפלתי; (14) headed: בתים עוד לו זלה"ה מהר שלח פדות לעמך אל, beg. נועם ירצה צור; (15) headed: בתים עוד לו זלה"ה נועם קול שו[פר], beg. קול רחמים תחיש לעם; (16) headed: פזמון לשבת ור"ה, beg. שני ימים מחזור קטן כמנהג ארגיל, acr. שלמה מקוייטים, v. Liv. 1886, p. 43; (17) headed: עוד לו זלה"ה הרנין עם קדש במזמור נעים, beg. נועם עת שערי עוד לו זלה"ה, acr. אברהם טוה; (18) headed: לחוץ ומחוץ ירימנו, beg. נועם יעלו לאלף (19); אומר לצפון תני, consisting of 5 lines which agree with the זולת of Abraham ibn Ezra, v. מבחר השירה העברית, Leipzig, 1922, p. 199; (20) headed: בתים קודם ואלפינו, beg. אל נא יערב שיח נדח ותחנוניו (21); רפא מחלת עמך, acr. יעקוב חזק; (22) headed: תוכחה, beg. . . . ותרצה ותבחר ערך תפלת השחר, acr. א"ב; (23) headed: עלי אל ארון, beg. אל ארון אחר בורא, acr. א"ב; (24) headed: אל ארון אחר נערין בורא עולם, beg. עלי אל, acr. סליחה, beg. א"ב יוסף כספי חזק; (25) headed: אחד ונורא איום שעה ישוע עדתך, by Joseph ibn Kaspi; and (26) headed: חידה לה"ר צמח דוראן ס"ט, beg. מלך יצא מלבן.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 16th cent., and contains 400 pp.

Owners: (1) *Abraham b. Judah ibn Ṭawwa.*

(2) *Ṣhem Ṭob Gagin.*

Autograph?

Paper, 8″ × 5¾″.

612

שאלות ותשובות

Responsa by several authorities.

The first is addressed to Joseph b. Danan and signed by Joseph b. Abraham Sasportas. No. 2 is headed: שאלה מתלמסאן מר' עמרם נגארי נר"ו, signed by Joseph b. Abraham Sasportas. No. 3 is by Solomon b. Simeon b. Ṣemaḥ Duran. No. 4 is headed: שאלת עיר שבהמותיה סמוכות לה ואינן נכנסין לתוכה ולנין בגנות מחוץ לחומה והדבר ידוע שאין ביניהם בהמה ממאה אם מותר לשתות מאותו חלב אע"פ שאין ישראל רואהו. This Responsum is addressed to Joseph Sasportas. No. 5 beg. ראיתי כל מה שנשאת ונתת בישאלת תשובת השתי נשים ראשונה ושנייה לה ונשאת בענין גרושי הראשונה שמנעוהו והגעת עד שאמרת שאסרוהו ואינו אלא מנעוהו. This Responsum is written

by Ṣemaḥ b. Solomon Duran and addressed to Joseph Sasportas. No. 6 beg. את קולך שמעתי מתהלך מבין כוסי כתבך ממבוא השמש ואגיל לקראתו ואומ' מה נכבר היום מה טוב ומה נעים בא זכרוני לפניך לקדמני וכו', and is signed by Joseph b. Abraham Sasportas. The Responsum is addressed to Nathan בוסתה of Fez. No. 7 beg. נשאלתי מתלמסאן מר' עמרם נגארי אבאר לו הלכה שמצא בהלכות טומאה וטהרה לרמב"ם ז"ל בטומאת אוכלין וכו', and is signed by Joseph b. Abraham Sasportas. The letter mentions Nathan Shalal (p. 32 ברוך ה' אשר החזיר לך חותנך נר"ו מהמדבר הגדול והנורא בגופו ובממונו תפקדני בשלומו ובשלום הזקן זקנו ר' נתן שלאל תנשק בנך מטעמי בני כבר הצעתי. No. 8 beg. (ונכדי דורשים שלומך במקום אחר דין דאין אדם משים עצמו רשע והראיות והחלוקין עשו בו ואיך אם הוא מעיד על עצמו לחייבו, and ends: תמים תהיה עם יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו שמור בני תורת אביך ואל תטוש אמרת אמך ומתוך האהבה אל תקלקל שורה ושטה ואם תחיונו בזה ותדקדק אלו לא תמצא פתח ולא מעקרא חרטה וחתמתי שמי יוסף בר אברהם ששפורטש זלה"ה זה"ל. No. 9 beg. הקשית לשאול על לשון הרמב"ם ז"ל מצאת בהלכות מאכלות אסורות בפ"י וכו', and is signed by the same.

The next section (p. 37) contains Responsa by Solomon b. Simeon b. Ṣemaḥ Duran. No. 1 beg. ראובן ויהודה אחים ושותפין בחצר שהניח להם אביהם. No. 2 headed: דבר זה נשאלתי שאלת אשה יש לה קטטה עם בעלה ובכל עת בורח ומעגנה חמש שנים ופעמים שלש וכו'. No. 3 beg. שאלת ראובן בלוד ושלח מרגליות לשמעון לשילה למכרם לו על ידו. This Responsum is addressed to a place called ברשך. No. 4 beg. שאלת מי שהוא בכפר שאין בו עשרה יהודים והיהודים הנמצאים שם רבם קרובים ומהרחוקים אין שם שנים שיודעים לחתום מה תהיה תקנתם בכתיבת כתובתן ובברכת חתונתם.

The third section (p. 49) contains Responsa by Joseph b. Abraham Sasportas. The first is addressed to Moses Hakkohen Shalal, beg. אחלי תראה כל מה שכתבתי לכבודך אל חברנו הנשיא ה"ר משה הכהן שלאל ותודיעוני דעתכם ושלום, and ends: עליה אין להוסיף ולומ' מדוע. ולא לפקפק לחסר לגרוע. בתשובתך הנכונה תצא מברכת שדה כובס הפסק בא על אויבי אתגבר אעלה ואסק אודיע בעמים גבורות כי אורך ארים שופי קולי מבקעה יכסם הר וגבעה ראות תשובת אגרתי זאת תשמיע שועה כוסף יוסף בר' אברהם זלה"ה ששפורטש זלה"ה נכת' יום א' בפרש' והבדלתם מן הבהמה הטהורה וכו'. No. 2 beg. לפי דברי ר' יהודה אלנקאוה מינהו היקר בנך לקדש לו בת ר' יהודה ונסתפקתי אם יובל להיות נשאלה. No. 3 beg. שליח בעד אחר לקדש בתו שאלה זאת ממני יוסף ששפורטש לרב ר' שלמה בן הרב ר' שמעון זלה"ה עוד עמדתי על כל מה שכתבת בענין האשה שמנתה שליח לקבל לה גטה מיד בעלה בארץ רחוקה והשליח עשה שליח וקבל עוד כת' כבודך הייתי. No. 4 beg. וקרע וכו' מעיין ובא לידי ס"ת שבלה ויש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תיבות שלימות. The Responsum is signed by Solomon b. Simeon b. Ṣemaḥ Duran. No. 5 beg. שאלתי אני יוסף ששפורטש לרב ר' שלמה בר צמח זלה"ה ראיתי כל מה שכתבת בענין מה שאמרו שבריה אינה כתבת כי נמצא בקצת. No. 6 beg. בטלה וכו' הפירושים כי שטר כתובה שנהגו לכתוב בו וכל זמן ששטר כתובה זו יצא וכו'. No. 7 beg. שאלת ראובן קנס אותו מושל העיר על שהעלילוהו שמכר יין לישמעאלים וקפץ ונשבע על דעת המקום ועל דעת רבים וכו'. No. 8 is headed: תשובה שהשיב מארנא ורבאנא הרב הגדול ר' שמעון זלה"ה בן החכם ר' צמח ריש"ת אל הישיש ר' יצחק כפוסי נ"ע בעודו בחיים בעיר בגאיה. No. 9 beg. נשאלתי אני יוסף ששפורטש ממדינת מאלקה מדון יהודה אלרוטי ולשון השאלה בלעגי שפה ובלשון אחרת ואני העתקתיה ללשון עברי לשון מפואר הוא לשון הקדש וזה כונת שאלתו המועתקת על פי. No. 10 beg. אני יוסף ששפורטש הצעתי מה שארע בשאלה ונשאתי ונתתי תשובת השאלה ללמוד ולעשות אולי יצא פעלו לאור בהירי ודכותי יפסיק המורה מה שיהיה לפי שארע ונעשה בהבל שבא בשיירא ממתקה וחנה במרה ומהשיירא פירש לתור המדבר הגדול והנורא אשר עלה עשנו שמה בשביל מנה מאתים ואחת שייחד. No. 11 beg. לה תחת הנדוניא שהביאה מבית אביה ואחת נשאלתי. No. 12 beg. שהכנים לה שום משלו וכו' ממתקומטים. מקו יושר המוסר נוטים. אחר יצרם הרע הנבל פורטים. יאריכו לשון למעניתם ואחר

דופי הגנות מחטטים. ועליהם אמרו ז"ל שוטים שקלקלו לחצי שנונים שוטים. ולמדין משטה אחרונה בללים ופרטים. השאלה היא לדעת דין מוסר ומלשין ער והיכן יגיעו גחלי רתמי רשפי אשי אמרותם ויתחייבו בנפשותם. No. 13 beg. שאלה לרב ר' שמעון בר צמח ז"ל מחכמי בוגיאה ו"ל ילמדנו רבינו על ענין עירובי חצרות שנאכל או נאבד ושאלתם אם אסור לומר וכו'. No. 14 beg. ברכה על דבר אסור אם לאו. No. 15 beg. ושאלתם סעודת חתנים שחסר להם פת בשבת מהו לומר לגוי שיקנה להם פת חמה מהפלטור (the end missing). The beginning of No. 16 is wanting. The section ends: ובעל השלום יתוויך חבה אהבה בין כל קהל עדת ישראל זהו מה שנראה לי להשקות השואלים יין ישן ופת בג המלך מפתו וכוס על פניו אהפוך אשפוך יין מעושן היוצא מכבשן תוסס מגתו כה דבר יוסף בר אברהם ששפורטש זה"ל.

The fourth section (p. 101) contains Responsa by Nahmanides. The first beg. תשובה לרב הגדול רבי' משה בר נחמן ז"ל על ענייני המנחשים והמכשפים וענייני החזים בכוכבים. No. 2 is headed: זו התשובה השיב גם כן הרמב"ן ז"ל לרב רבי' יונה זצ"ל, and beg. איש אלהים קדוש הוא הרב החסיד ר' יונה ז"ל שלומך ושלום תורתך יגדל לעד וישגה לנצח הגיעני מצותך בענין הפלגש. No. 3 is by Simeon b. Ṣemaḥ Duran, beg. שאלת ראובן הקדיש שני חדרים בחצרו שימברו ויקנו בדמיהן ספר תורה. No. 4 is headed: זהו מה שהשבתי אני יוסף ששפורטש לרב ר' פחשגן, beg. שמעון בה"ר צמח מהניין אלגזייר כתב הדת הנתן לדוינו (צ"ל לירינו) ממורנו הרב נר"ו על מה ששאל עזבון אביו מורישו ירושתו בנכסיו וכו'. No. 5, Responsum by R. Solomon b. Adereth, beg. שאלת לרשב"א ז"ל אם יכולין להתיר שנים או שלשה אסרים בלשון אחד כגון שיאמרו מותרין לך. No. 6 beg. שאלה ראובן התנדב לתת בכל שנה ושנה כל ימי חייו כך וכך והבריז כן בבית הכנסת ונתן כדי נדבת לבו השנים שעברו וכו'. No. 7 beg. שאלה לרשב"א ז"ל שאובה שהמשיכוה כלה או רובה אם מהורה אם לאו. No. 8 beg. נשאלתי אני יוסף ששפורטש ממקום אחד בענין שמיטת כספים אם נוהגת בזמן הזה אם לא. No. 9 beg. נשאלתי ממקום והראן מאיש שוגה ומפתי בספקו מגמת מבקשו להאיר עיניו ברין נתפקפק בו הוא או זולתו רצה אגלה

נשאלתי. No. 10 beg. לו קשט אמרי יושר וכו' ממקום תלמסאן מהשר להאיר עינו ברין הבא לפניו משני יהודים היה ביד אחד מהם משכון וטען בספר המצות בשרש. No. 11 beg. שנאנם התשיעי ומה שראוי שיחובר אל זה השר[ש] שאני מספרו והוא כי זה שאמרנו שהוא ראוי שימנו העניי[ם] המצוה בהם והמוהר בהם הוא בתנאי וכו'. No. 12 beg. זהו מה שהצעתי אני יוסף ששפורטש על מה שכתב לי ר' שלמה בר שמעון זלה"ה בענין בועה שנמצאת בשיפולי ענוניתה דורדא והכשירה זאת שקלתי וטרייתי. No. 13 beg. בלא בריקה ברין אני יוסף ששפורטש במי שמנה לאבי בת לקדש לו בתו אם תוכל גם הבת למנות האב עצמו לקדש בעד הממנה ולקבל הקדושין בעד הבת נשאלתי מר' יעקב. No. 13 a beg. המנה אותו דרעי הקשו לי שני לשונות נמצאו בחקות הדיינין זאת שקלתי וטרייתי לי אני יוסף ששפורטש להוציא מהכח אל הפועל לשים שלום בין לשון ללשון ולהעמיד עמוד החבה לפי שנסתפקתי למאד בהעדת עד אחד וכו'. No. 15 beg. ביצת עוף שילדה אותה והיא ודאי טרפה אסורה שאלה להר"ם במז"ל ספר תורה. No. 16 beg. שאינו עשוי כהלכתו או ספרים של קלף שהם ודאי פסולין אם מותר לברך על התורה הקורא בו או אסור לברך. The writer adds a short extract from the אורחות חיים of R. Aaron Hakkohen of Lunel. No. 17 beg. שאלה לרשב"א ז"ל למה אין מברכין על המצות כלן כגון המלוה את חבירו והטוען עמו וכיוצא בהן שאלה להרשב"א ז"ל. No. 18 beg. כישאר מצות אם לוי שקורא אחר ישראל שלישי אם יש כאן לפי שנשאלתי ממי. No. 19 beg. משום פגם שנתקשה לו איך תהיה טהרת מים טמאים במי מקוה שהרי אם ישפכם במקוה יתערבו וכו'. No. 20 headed: שאלה מר' עמרם נגרי מתלמסאן, beg. שאלה אשה אלמנה היתה חולה ונכנסו שני אנשים לבקרה ואמרה להם היו עלי עדים וכו'. The answer beg. תשובת השאלה בפרק המוכר את הספינה בבבא בתרא לריא"ף ז"ל, and is signed by Joseph b. Abraham Sasportas. The address reads: היושבים על מלאת הדין. וחרב פיפיות הורתן הדין. דנהירין ופרישן להו כשטלה וכספין. היקרים הנכבדים דייני הקהל הקדוש קהל תלמסאן יזכו מלעילה מהב"ד. No. 21 beg. שאלה מר' חגאי ממוסתגאנים שאלת וזה לשון השאלה זקנה אחת היו לה שתי בנות נשואות ומתה

the signature of Joseph b. Abraham Sasportas. The address reads: דבר כעסי ושחי אשיב חרפי. מן אמרי נעם ייני וחלבי וצופי. בכחב ומכתב לא בהבל אמרי פי. לא כחל ולא שרק אבל חין אמרי יופי. No. 30 headed: שאלה מב"ד של תלמסאן beg. מעשה, וזה נוסח השאלה ותשובתי אליהם שהיה כך היה כי ראובן ויהודה יש להם בשותפות דירה וכותל מחיצה ביניהם וכו', is signed by Joseph Sasportas and addressed to Amram b. Isaac Nagri of Tlemcen. No. 31 beg. שאלה אחרת מר' עמרם הנז' על ולד טרפה שאל למה הוא מותר וזה כוונת דבריו והא לך תשובתי. No. 32 headed: זאת תשובתי לשאלות באו אלי מן אלגזאיר מן החכם ר' צמח בן הרב ר' שלמה זלה"ה. No. 33 beg. שאלה אתה השואל שכלך טרוד מהתהלך ומשוט מנעך מהשכל לשון דין בכור ופשוט ולרואי שמש התלמוד הוא למאד מאד פשוט וכו'. No. 34 beg. בסימן ל"ב הביא הר"ם מקוצי ז"ל וז"ל כל מאכל היוצא ממים האסורין שלוקין על אכילתן וכו'. The end of the Responsum is missing, the last words read: רבינו חנוך הספרדי ז"ל וכן נמצאת תשובה לחכמי נרבונה ז"ל. No. 35 beg. שאלה לרשב"א ז"ל מי שנדר בחלום אין צריך שאלה. No. 36 beg. שאלה לרשב"א ז"ל שליח שהגיע לו נזק בממון שלו מחמת שליחות. No. 37 beg. לרשב"א ז"ל אלמנה ששמו לה ב"ד קרקע של יתומים למכרו. No. 38 beg. שאלה לרשב"א ז"ל ראובן חייב לשמעון מנה ושלחן לו על יד יהודה וכו'. No. 39 beg. ומה שהוספת לשאול בענין הזקן ואמרת אם תחפוץ אשתו לצאת מתחתיו ולהפרד ממנו הוא חייב ליתן כתובה וכו'. No. 40 beg. מה ששאלת בשם ר' יעקב בזיז יצ"ו כבר השבתי בש.....א דוק תשכחיה בקונדרסי קבלת ממני ואין צריך לשנות וכו'. No. 41 beg. שאלה נשאלתי ממך ר' דוד קוקומריל להאיר עיניך ולתרץ קושיא הושגה לפניך מארץ לא לך ולא העלת מצודת שכלך לתקן את אשר עותה קושיתך ואע"פ שהרימותי ידי לעצמי על פי כוונתי לבל והר"ם במז"ל והחכם, and ends: אשגיח וכו' ר' לוי פוסק כר' מאיר ור' יהודה ואנחנו תפוסי גלותינו זאת דנין כהר"ם במז"ל אחר שתירצנו קושיית לשון רש"י שפסק כר' יוסי אין לחטט אחר הקושיא מאד ואני בתומי אשר אין לי יד לתחת רגל הקושיות הלאיתי אותם בתירוצי סוסי אש ורכבי פלדות בטעמים מפוטמים חותכים פרוכים בחרבי

אחת מהנה בחייה והניחה שתי בנות וכו', and ends: כה דבר החפין בך לאשר שמעתי מספרים בשבחך תועלתך להשכילך כוסף יוסף בר' אברהם ששפורטש זלה"ה זה"ל צי"ב נכתב יום ו' פרש' ויוצא פרח בבנות צעדה. The address reads: ויצין ציין על דין הירושה. שואל דין משה מורשה משפטן כלפני יי כמפורש בפרשה המשכיל הנבון ר' חגי בר שלמה זלה"ה. No. 22 beg. תשובת שאלה לר' חגי בר' שלמה. חכמה שלמדתי באף שלי שלו. מה שתעלה מצודתי מכור לו. דקלי לפירותיו לפי אכלו. הותיק ר' חגי בר' שלמה. ואשיג בקנדרסי זה שאלתך הראשונה באשר שלחתה אתה כדי שלא לתת פתחון פה למערער לומ' אין התשובה ממין השאלה וכו'. No. 23 beg. שפכת מרי שיחך ממה שהקניטך ר' יהודה אלנקאוה יצ"ו על אורות המזמור גמרתם אותו בכנופיא דלית בה עשרה ולא יכלתם לומ' קדיש וכו'. No. 24 beg. שאלה אחרת מר' חגי הנז' שאלת וזה לשון השאלה. עדיין נפל ספק בדין הקרקע אשר אמרת וכו'. No 25 beg. עוד שאלת ואמרת שזקן אחד נשוי אשה והוסיף אשה קטנה על אשתו הראשונה הזקנה אולי יוליד ויצא עליו קול שחלש משכבו ישען על התרגזן ושאננך ביתו ולא יעמוד וכו'. No. 26 beg. ראיתי מתוך כתב השאלות איך נפלת במכמורת חרמי השם וחסרון נקודת זבוב בל עתך וקוץ קוצו של יוד השביעתך תמרורים הלכידוך ברשת פח מה. No. 27 beg. פרעון דמים שלא כדין וכו' ששאלת שהרבה אנשים ונשים כשעושין שליח או מורשה הן בגיטין הן בקדושין הן בשטרי חובות והלואות וכו' אינן יודעין לסדר תרף הדברים, and ends with the signature of Joseph b. Abraham Sasportas. The address reads: וזה על גב הקנדרים ששלחתי עביד דינא לנפשיה ולא דאין גרמי אף אם יהא נתפס בעד חבריה ופרע דמי ר' חגי יצ"ו בר' שלמה זלה"ה במוסתגאנים. No. 28 headed: שאלתי מר' שלמה זלה"ה וזה נסח כתבת כי, beg. השאלה והתשובה אשר השיב לי נמצא בקצת הפירושים כי שטר כתובה שנהגו לכתוב בו וכל זמן ששטר כתובה זו יצא וכו', and ends with the signature of R. Solomon b. Simeon b. Ṣemaḥ Duran. No. 29 beg. משא ומתן שעשיתי לעצמי גלוי ומפורסם נראה לעין כל המפורסם הוא איך בתשעה עשר לירח תמוז יה"ל נולד בן ליוסף בן גיאן בערב לפנות היום ולהיות החיה היולדת מקינה נודדת עולה ויורדת לומ' אינה מעוברת וכו', and ends with

שאלתני אודיעך דין אם מותר להלוב עז beg. בי״ם כי בעיניך היה הדבר בהלכות התר בי״ט. No. 53 beg. בבתרא בפרק ראשון השותפין שרצו לעשות מחיצה ת״ר קופה נגבית בב׳ ומתחלקת בג׳ וכו׳. No. 54 beg. מבואר מפורש ונגלה ומפורסם לרואי פני שמש התלמוד והפסקים ז״ל שותי מימי ואיך דין מי שנדוהו בחלום הצריכוהו עשרה להתירו וכו׳. No. 55 is much damaged and illegible. No. 56 beg. וששאלתם לענין אבל לילך שבת ראשונה להתפלל בב״ה עם הצבור או יושב בביתו. This Responsum is by Rab Naṭronai Gaon. No. 57 beg. והלכתא כל רחיצה שאסרו חכמים באבל כלן של חמין. No. 58 beg. [י]וששאלתם מאי ברכת אבלים ומאי תנחומ אבלים ברכת רחבה. No. 59 beg. וששאלתם הא דאמור רבנן קורין ויוצאין מאי פירושיה. No. 60 beg. וששאלתם מהו לספר אחר המת וכו׳. The rest is illegible and incomplete.

P. 1 contains an index of 78 Responsa.

The MS. is written in a Spanish-Maghrebi hand of the end of the 15th cent., and contains 218 pp. of about 33 ll. to a p.

Owner: *Ḥai Moses Picciotto* (pp. 41 and 85).

Paper, $10\frac{5}{16}'' \times 7\frac{1}{8}''$.

972

מחזור לימים נוראים כמנהג בית הכנסת של הרב נהורי זלה״ה

Prayer Book for the High Festivals according to the Rite of the Synagogue named after R. Nehorai in Algiers.

Pp. 7–13, מנחה לערב ראש השנה.

Pp. 14–29, מעריב של ראש השנה, beginning with the poem אחות קטנה תפלותיה, acr. אברם חזן חזק.

Pp. 30–36, מסכת ראש השנה, headed: כתוב בקונטריסי ההאר״י זלה״ה שבלילי ר״ה טוב הוא לקרות על השלחן ד׳ פרקים דמסכת ר״ה שהם כנגד ד׳ אותיות י׳ והם כנגד ד׳ בחינות המלכות כי הם סוד ד׳ ראשי שנים הנז׳ במשנה או י״ל כי ד׳ פרקים אלו הם כנגד ד׳ אותיות של שם אדנות וכן צריך לכוין בקריאתם בלילי ר״ה וצריך לקרותם קודם מים אחרונים.

חדות ואל יחסרני שומע למה מדוע שלחני קן קלמוסי ודין עסיסי להאריך מעניתי בדברי חמודות כי אש קרחה באפי לשמוע מלחשים מגירי חרבות ובשמים עדי ובמרומים סהדי שכל עצמי לא ליתיהר להשיב ולהתגדל בעטרת ההוראה חלילה וחס אלא להוציא מהכח אל הפעל אגילה וארננה במעשה ידי ילבישו שחורים לחלק לבנים בגלילי אותות ותרבות חמודות זהו מה שנראה לי להועילך ולהאיר עיניך לך אתה השואל ממני ואם תראה תרצה להפיץ מהמעיין חוצה תצא ושל ברזל מחיצה לא יפסיקו בינך ובין הרוצים ללמוד הלכה למעשה חזק ויאמץ לבך אל תירא ואל תחת מפרצה כי אני אחריך להושיעך בכחי עשר ידות כה דבר אף אם הוא על ערש דוי מוטל לא ייעף ולא ייגע ולא יתעלפה שכחו להוציא לאמתה של תורה שבעל פה ללמוד וללמד ולעשות כוסף יוסף בר אברהם ששפורטש זלה״ה. No. 42 is addressed to Jacob Ashkenazi in Tlemcen, beg. שאלה ראובן היה לו חזקה זה כמה שנים על גג הבית של שמעון וכו׳, and signed by Joseph Sasportas. No. 43 beg. נשאלתי ממקום תלמסאן במי שהוציא שטר מתנה מבית כתוב בו מארעית תהומא עד רום רקיעא אם מספיק לשון זה וכו׳, and is signed by Joseph Sasportas. No. 44 beg. דין בעל מצר. No. 45 beg. תשובת שאלה שטר מתנה הכתו׳ בו במתנת בית עד מתהום ארעא עד רום רומא וכו׳. No. 46 beg. ראובן ושמעון באה לידם דירה גדולה בתוכה חדרים וכו׳, and signed by Joseph Sasportas. No. 47 beg. שאלת חה לשון שאלתך ראובן היה לו בית וכותל רעוע משותף לחרבתו של שמעון וכו׳, and signed by Joseph Sasportas. No. 48 beg. כדי לרדת לסוף כ׳נתך למלאת חפץ כונתך לכוף לארום לגרש בטענת מאים עלי סברת כל האחרונים הסכימו כלן שלא לכוף ושלא לעשות כמו שהביא הר״ם במז״ל בספר נשים והבאת לזה ראיה ממה שמצאת בספרי החכם חמיך ז״ל מצא בתקנות קבלו עליהם מהר׳ הגדול ר׳ יצחק בן ששת אחד מהם שלא ידין במאים עלי על פי הר״ם במז״ל. No. 49 beg. תשובת שאלתך זה לו קרוב לי״ב חדש שלחתים לך על יד ר׳ יהודה בן אלנקאוה כך מנהגי ודרכי שלא להאריך לענות. No. 49a beg. שאלה שאלת ביקרת . . . ישמרם צורם רצו למנע לפעוטות שאלה. No. 50 beg. שלא הגיעו לידי גדלן וכו׳ מהחכם ר׳ יעקב אשכנזי נ״ר על הלכה האי בר שטיא דזבין נכסי ואתו במדי וזו תשובתי לו וכו׳. No. 51 beg. בהלכות שבת להר״ם ב״ן ז״ל פ״ב וז״ל. No. 52

Pp. 36–47, בקשות, containing: (1) לך אלי; (2) יי׳ יום לך אערוך תחנה, acr. ה׳; תשוקתי; (3) בת אהובת אל קמה בשחר, acr. בניתן חזק; (4) חשתי ולא התמהמהתי בתנומות, acr. חיים; (5) שחר אבקשך צורי ומשגבי, acr. שלמה; (6) שמע קולי אשר ישמע בקולות קמתי להלל; (7) לשם האל הנכבד יום זה לישראל אורה; (8) יצחק, acr. ושמחה כי אשמרה שבת אל; (9) אברהם, acr. אני קמתי הדל והחלך, ישמרני; (10) אני אברהם טואה חזק נצח סלה, acr. כל; (11) שלמה, acr. ברואי מעלה ומטה אדון עולם; (12) יגדל אלהים חי וישתבח, acr. אשר מלך; and (13).

Pp. 48–118, סדר תפלת שחרית with the following liturgical poems: (1) headed: בקשה להחכם השלם כמהה״ר אברהם טווא זלה״ה, beg. אני אברהם בה״ר, acr. אקום לשורר וזמר אעורר אלהי אל; (2) יעקב טוא הקטן חזק נצח סלה לעד יעלה ויבא אצלך, acr. א״ב; (3) תדינני כמעלי רעה בשבטך עם יקוה, acr. יהודה; (4) זכרון נשמת ידידי עליון שוכני, acr. משה; (5) פריום ציון, acr. יהודה; (6) ידי רשים נחלשים, acr. אני אלהי מעשיו מה נפלאים, acr. יהודה; (7) אתה כוננת מישרים, acr. א״ב-ל; (8) יחזו יהודה, acr. יצרה צור אין כערכו; (9) מגדל עוז פנימו היום קהלתכם, acr. יהודה; (10) שם יי׳, acr. מ-ת, continuation of No. 8; (11) לבית ישראל יחיש ישועתו, acr. יהודה: (12) שני ימים מקויימים, acr. שלמה; (13) למשפט להשית חלקם בחיים, acr. יהודה; (14) כונן כסאו יעלו לאלף ולרבבה, acr. לוי; (15) אדירי ישורון יברכו בקול, acr. יהודה; (16) יראי יי׳ הללוהו כל זרע יעקב, acr. א״ב; and (17) כבדוהו הלוי בר שמואל הלוי חזק בא יהודה מאדום.

Pp. 118–122, and p. 149, פרשה והפטרה with a בקשה at the end, beg. סמר גבי צור משגבי, acr. סלימאן.

Pp. 123–135, סדר תקיעת שופר, with the following poems: (1) עת שערי רצון להפתח, acr. עבאש יהודה שמואל, וכו׳ באחרית נסה אל; (2) יי׳ בקול שופר יזכור לאב המונו; (3) יי׳ בקול שופר הקשיבה לעם לך צפר; and (4) יקבץ נפזרים. Pp. 133–134 belong to the original MS., the other pages have been added by Solomon b. Abraham Azrad.

Pp. 137–146, תפלת מוסף של ר״ה.

Pp. 150–166, תפלת שחרית ליום שני של ראש השנה, containing: (1) יי׳ נגדך כל תאותי, acr. שלמה; (2) ואם לא אעלנה, שואף כמו עבד; (3) יהודה, acr. מי יתנני עבד אלוה נשמת; (4) יצחק, acr. יריאיך עורכי הגיון, יה שמך ארוממך; (5) שלמה, acr. שב מן הפסילים כווני; (6) יהודה, acr. וארץ התנפל לפני דר גבוהי; (7) יצחק, acr. בן יחיד אלהי; (8) יצחק ברבי יהודה הנדיב חזק, acr. אני המון גוים לוקח מארם; (9) יצחק, acr. אמן, אב המון גוים לוקח מארם; (10) א״ב יצחק יירונדי חזק, acr. יום לריב תעמוד; (11) לוי חזק, acr. יאזין צורי חן קולי; (12) יצחק ברבי יהודה, acr. איתן אוהביך בטובך ערבת; (13) א״ב אני יצחק בן יהודה יירונדי חזק, acr. אהוב מבטן; (14) יצחק, acr. ה׳ אלהיכם לכל קוראיו עונה; (15) יצחק, acr. יחיה צבאיו אל דעות, אהוב מבטן; (16) א״ב אני יצחק יירונדי בן יהודה, acr. לתהלה ולצבי עת שערי רצון להפתח וכו׳ אני; (17) חזק ואמץ, acr. אני משה ברבי מימן חזק, מזכיר היום; (18) משה בירבי, acr. מלאבי צבא מעלה ירננו בקול; (19) יצחק, acr. לך יאתה יקר תפארת המלוכה; (20) מלך זוכר ראשונות, אל הקשיבה לעם; and (21) רם הנקדש בקדושות שלשה, לך צפר.

Pp. 166–168, פרשה והפטרה.

Pp. 171–201, ערבית ליל כפור, containing: (1) לך אלי תשוקתי, שמע קולי אשר ישמע; (2) השכבה, which reads (p. 178): כל נדרי ואסרי; (3) בקולות הנותן אל החסידים מהליכים בין העומדים לנפשותם הטהורות אשר אתו בחיים צרורות כי יקחם מיד שאול ויפדה אותם ויגאול בעצתו ינחם ואחר כבוד יקחם: הוא יחון ויחום ויחמול וירחם על כבוד אדוננו ומורינו וגאוניו הרב המובהק פטיש החזק עמוד הימני תל שהכל היינו פונים אליו מורינו הרב הגדול רבי יצחק בר החכם רבי שישת זכותו יגין עלינו:

הנותן אל החסידים מהליכים בין העומדים לנפשותם הטהורות אשר אתו בחיים צרורות כי יקחם מיד שאול ויפדה אותם ויגאול בעצתו ינחם ואחר כבוד יקחם: הוא יחון ויחום ויחמול וירחם על כבוד אדוננו ומורינו וגאוניו הרב המובהק פטיש החזק עמוד הימני תל שהכל היינו פונים אליו. מורינו הרב הגדול רבי שמעון בן הרב הגדול רבי צמח דוראן: זכותו י״ע.

הנותן אל החסידים מהליכים בין העומדים לנפשותם הטהורות אשר אתו בחיים צרורות כי יקחם מיד שאול ויפדה אותם ויגאול בעצתו ינחם ואחר כבוד יקחם: הוא יחון ויחום ויחמול וירחם על כבוד

רבי יצחק טייאר: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המקובל רבי יעקב בן שמול: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב הכולל והישיש רבי יצחק בן שמול: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המקובל מורינו רבי שאלום פורטוגיס: על כבוד הח' הש' הד' המ' רבי אהרן הכהן:

המקום: עם מעלת:

על כבוד הח' הש' הד' המ' רבי יצחק נרבוני: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המובהק ש"ד רבי יהודה עמאר: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב הישיש רבי אברהם דאדון: על כבוד הח' הש' הד' המ' העניו יר' אלהים הרב המובהק ר' יוסף אבולכיר:

המקום ברחמיו יהלך לפניהם צדקותם

עם מעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים שם תהי מנת ומחיצת על כבוד הח' הנבון רבי אברהם מאמאן: על כבוד הח' הנבון והישיש רבי חיים עמאר: על כבוד הח' הותיק רבי שלמה מועטי: על כבוד הח' הש' רבי יעקב יעיש: על כבוד המש' הנבון העניו ירא אלהים רבי שמואל בינישתי:

המקום ברחמיו יהלך לפניהם

ניחות נפשן ושביקת עווין וסליחת חובין וחולקא מבא הרחקת פשע והקרבת נוח נשמות וכפור אשמות וחלוץ עצמות מאת שוכן מרומות תהי לרוח אבותינו וכל החכמים ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם והדינים והסופרים והחזנים והדרשנים והבעלי צדקה והעומדים בפרץ ובכללם כל מי שמתו על יחוד קדושת השם בין בעיר בין בחוצה לעיר בין במדינה ובין שנהרגו בחרב ובמיתה משונה או שנטבעו בים או בנחלים או בחנק או בסקילה או נפל עליהם גל או נפלו מן הגג או נפלו לבורות או שמתו במדבר או חיה רעה אכלתם או אש שרפתם או שמתו פתאום ויצאה נשמתם שלא כמיתת בשר ודם ולא יצאה מהם טפת דם שנפטרו לבית עולמם כרצון אלהים מלך המלאכים (צ"ל המלכים) ברחמיו ירחם עליהם מלך המלאכים (צ"ל המלכים) בחסדיו יגונן עליהם המקום ברחמיו יזכרים ויפקידים עם כל הצדיקים בגן עדן מתינו ומיתי עמו ישראל בכלל הנחמות והרחמים וכן יהי רצון ונאמר אמין (5) another השכבה representing the old rite, mentions only R. Isaac b. Sheshath and R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran, and his son, R. Solomon Duran; (6) ברכי נפשי וכו' [ברכי] אצולה מרוח הקדש acr. א"ב אוילים מדרך (7); יהודה הלוי בן שמואל נ"ע אדוננו ומורינו וגאונינו הרב המובהק פטיש החזק עמוד הימני תל שהכל היינו פונים אליו. מורינו ורבינו הרב הגדול רבי שלמה בן הרב הגדול רבי שמעון דוראן: זכותו יגין עלינו:

מנוחה נכונה בישיבה עליונה עם כל הצדיקים בג"ע מובנה עם מעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים שם תהי מנת ומחיצת על כבוד החכם הש' הד' המ' הרב המקובל מורינו ר' נתנאל קרשקיש עם מעלת קדו' וטהו' כזו' הרק' מאי' ומז' שם תהי מנת ומחיצת על כבוד החכם הש' הד' המ' הרב המקובל האילהי מורינו ר' צמח קרשקיש: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב הגדול ח' ק' מ"ו ר' חיים יוסף דוד אזולאי: על כבוד החכם הש' הד' המ' הרב הכולל ר' יוסף אזוביב: על כבוד החכם הש' הד' המ' הרב המק' מורינו ר' נהוראי אזוביב: על כבוד החכ' הש' הד' המ' הרב המק' האילהי מורינו ר' אברהם טובינאנא (צ"ל טוביאנא): על כבוד החכ' הש' הד' המ' החסיד העניו יר"א הרב המק' והישיש מורינו רבי ישועה סירון. המקום ברח' יהלך לפ' צדקותם: עם מעלת. שם תהי. על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המופ' מורינו ר' שלמה צרור: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המקובל מורינו ר' יהודה עייאש: ע"כ הח' הש' הד' המ' הרב המפורסם מורינו ר' מסעוד בן גנון:

המקום ברחמיו

ע"כ הח' הש' הד' המ' החסיד העניו יר' אל' הרב הישיש ר' יהודה מועטי: ע"כ הח' הש' הד' המ' החסיד העניו יר' אל' ר' שבתאי טייאר: ע"כ הח' הש' הד' המ' העניו ירא אלהים רבי יצחק מועטי:

שם תהי מנת ומחיצת

ע"כ החכם הש' הד' המ' הרב הכולל והישיש של' דרח' (= שליחא דרחמנא) ר' יעקב פיתוסי: ע"כ הח' הש' הד' המ' הרב הכו' והיש' שלי' דרח' ר' יעקב בן נאיים: על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב המקובל רבי אהרן מועטי:

המקום ברחמיו יהלך לפניהם צדקותם כדכתיב והלך לפניך וכו' עם מעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים שם תהי מנת ומחיצת על כבוד החכם השלים הדיין המצויין הרב הכולל והקדוש רבי יצחק אבולכיר:

המקום ברחמיו יהלך לפניהם צדקותם כדכתיב אז יבקע כשחר אוריך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקיך כבוד ה' יאספך: עם מעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים שם תהי מנת ומחיצת

על כבוד הח' הש' הד' המ' הרב הכולל והישיש

בליל עשור (8); אני לוי הקטן חזק, acr. פשעם זכרו, משתחוים להדרת קדש (9); משה, acr. להתכפר, שטר עלי בעדים וקנין (10); מתודה, acr. אני שלמה הקטן ברבי יהודה גבירול מאלקי חזק אשמינו תבלע (11); and רחמנא אידכר לנא, acr. א"ת ב"ש במצולות שועל.

Pp. 201–212, כתר מלכות.

Pp. 215–261, סדר שחרית ליוה"כ, containing: (1) א"ב, acr. ברוך אשר אשש דוק וחוג סעדיה זראפה, acr. סלח רשעתי וקח דמעתי (2) שעה שועי ורפא מחלתי (3); חזק לעד נצח סלה ועד אקום (4); שמואל ברבי נסים משנות חזק, acr. אני משה ברבי יעקב אבן, acr. להודות לך אלהי נשמת אסירי עונות (5); עזרה גרנאטי חזק, acr. אלה מהימן די ברא (6); אני משה הקטן בר יעקב אפרים חזק, acr. incomplete, v. מחזור קטן לימים נוראים כמנהג ק"ק תלמסאן יע"א, 3rd ed., Livorno, 1861, p. 163 a f.; (7) התעוררו תמהים, acr. אני אעמוד במשמר מנעמי (8); משה, acr. אסירי תקוותם מכלוא (9); משה הקטן חזק סלה אחלה (10); אני משה הקטן חזק לעד, acr. מעצבה אמרים (11); אברהם חזק, acr. פניך באימתה מארץ שפלנו ברבי (11 a); אברהם, acr. עמכם קחו אזרח רענן (12); משה א"ב חזק, acr. עונינו; א"ב משה הקטן ברבי יעקב חזק, acr. פרח כשושנה (13); משה, acr. מדמי הלבבות וחלבי הכליות (14); משה, acr. מחבש עצבות שרידי פאות (15); א"ב משה ברבי יעקב, acr. אלוה פקד גפן פוריה הקטן חזק; משה, acr. חרדים לבית תפלתם (16); משה, acr. מרפא יהיה דבר פי ועניניו (17); תשר"ק משה ברבי יעקב אבן, acr. תם אהל צדק, acr. את חטאי נכח פני שמתי (19); עזרה חזק, acr. החרשים שמעו מפי נוראות (20); א"ב משה כל מעשה יי (21); אני משה הקטן חזק סלה לעד טרום וקדוש שעה (22); משה, acr. מאד נורא הוא, בטרם אמון תחלת כל תחלה (23); משה קטן, acr. אלה נורא הנקרא ממערב וממזרח (24); א–ל, acr. נורא אתה אלהי (25); אני משה בר יעקב, acr. למשפט אמרתו ישלח (26); א"ב, acr. המשפט, שלח, acr. כח לא עצרתי (27); אני משה בר יעקב, acr. מקדש (28); אני משה בר יעקב, acr. לפני המלך אני משה בן יעקב, acr. מלך וכסא ובכוד מראשו קדשו אקדש כי הוא קדוש (29); בן עזרה, acr. שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד (30); משה, acr. (32); יה איום זכור היום (31); שלמה חזק, acr. וידוי הגדול (33); א"ב, acr. אמצה ממנו אשמתנו וידוי (34); and לרבינו נסים זצ"ל ראש ישיבת בבל למוסף לרבינו שם טוב בן ארדוטיאל ז"ל.

Pp. 261–301, סדר תפלת מוסף ליום כפור, containing: (1) אתאנו לחלות פניך (1 a); אוחילה, beg. רשות לסדר עבודה (2); לאל אחלה פניו (3); אני משה קטן חזק, acr. אערוך מדברי דתי, beg. אתה כוננת עולם מראש יסדת תבל, עבודה כמראה השמש באדר (3 a); א"ב תשר"ק, acr. אשרי עין ראתה (4); משה הקטן חזק, acr. ווהר משה קטן חזק, acr. וכו' מכהן וחוק דתותיו אלהים (6); ישראל עבדיך לפניך נאספים (5) נאור (7); א"ב משה, acr. למשפטיך עמדנו היום משמים עוניכו שוכן (8); אברהם, acr. מקור חיים אילת אהבים נגידי אומר (9); משה, acr. מעוני, יוספים שנית לעמוד (10); א"ב משה, acr. תצביא מקשיב מענה שבעת שוביים (11); ש[ל]מ"ה, acr. תמהים (12); משה, acr. (צ"ל שועת שבויים) (13); תשר"ק משה, acr. מחובם שבתם וקימתם אנא אדון עולם אברח (14); ימי האדם צבא, ישן אל תרדם (15); אני משה קטן חזק, acr. ממך אתה אלהי האלהים אשר (16); יהודה לוי, acr. אלהי (17); אני משה בר יעקב חזק, acr. אליו נועד אני משה בר יעקב, acr. ישראל רומה היום והופיע אני, acr. ייי אבוא באימה לשאול סליחתך (18) קדושתך אואל אבאר (19); משה ברבי יעקב, acr. (21); ישראל עבדיך לפניך נאספים (20); א"ב משה מראש מקדמי עולמים נמצאתי במכמניו החתומים אדני (22); and משה בן נחמן ירונדי חזק, acr. אני שמעון בר צמח חזק, acr. חזקי ארחמך.

Pp. 302–318, מנחה של כפור, containing: (1) אנושי לב כארי, acr. א"ב–ל משה ישע (2); יעטרהו מעם משגבו, cf. above, Cat. 255, where r. יעטרהו; (3) מפרי שפתיו זבח ומנחה, acr. מ–ת בר יעקב (continuation of No. 1); (4) קדש תפארתנו כימי (צ"ל בימי) חיותנו (5); אני משה ברבי, acr. אתיתי מתחנן מבקר ועד ערב שלמה הקטן, acr. שוכני בתי חומר (6); יעקב, acr. מושבי על (צ"ל עול) עונים (7); ברבי יהודה, acr. היום יודע אל רם על כל אל (8); משה, acr. אבן, acr. אדיר אשר עולם בראת (9); אני יושף משה הקטן, acr. צדק לפועלי אתנה (10); עזרה אני משה, acr. לקהל רב אביע עזוז יי (11); חזק משה קטן, acr. יה אשר אשפוך לפניו (12); חזק קראתי מצרה למצוא היום רוחה (13); and חזק, acr. משה.

Pp. 318–337, נעילה של כפור, beginning

with מלכי עולם בורא, acr. משה חזק, and contains: (1) אדון היושב על חוג הארץ, acr. כחגבים נחשבו בעונם (צ"ל בעינם) (2); אני משה ידועיך; (3) בר יעקב, acr. בבבי יונת אלם; (4) אילי הצדק עברו (5); ענך בחטלתו מאז ועד הלום בשערים, acr. אבן עזרה; (6) מצעק מעלות שחר עת שערי רצון להפתח וכו' (7); משה קטן acr. באחרית נוסה, acr. עבאש יהודה שמואל; (8) אנשי (9); א"ב, acr. אדירי ישורון יברכו בקול אני משה קטן, acr. חסד הנושאים את הוד קולם בנשף קדמתי (10); משה, acr. משה; and (11) משה חזק, acr. אל נורא עלילה המציא לנו מחילה.

The MS. is written by two different Maghrebi curs. hands on 337 pp. The older one is of the 17th cent., the younger, that by Azrad, of the 19th cent. The former is almost complete, yet has been supplemented by the latter. The later scribe endeavoured to revise the older rite to conform with that of the Nehorai Synagogue. To the older hand belong pp. 9–24, 29–74, 83–84, 89–122, 133–134, 149–166, 183–212, 221–250, 253–258, 273–276, 283–294, 303–312, 323–328, all the rest is written by the younger hand.

Scribe: *Solomon b. Abraham Azrad.* His colophon (p. 5) reads: מנחה היא ומנוחה עת אשר נשלם בטובה. בעשרת ימי תשובה. בשנת ותראה(!) אותו כי טוֹב הוֹא לפ"ג (=1668). תנו רבנן חייב אדם לחתום שמו על ספרו שמא יבא אחר מן השוק ויאמר שלי הוא על כן חתמתי שמי על ספרי שהוא מחזור קטן בכתיבת יד. ע"ה שלמה בן אברהם אזראד נירו יאיר.

The fly-leaf gives the names of worthies belonging to the Nehorai Synagogue, under the title: האדו נאם חברת נהוראי דסבאע לויאת.

Paper, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

651

קרוב"ן

Prayer Book according to the Rite of the Jews of Algiers.

Pp. 1–4, סדר תפלת ערבית לראש השנה, beginning with ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון ירושלם עיר קדשך.

Pp. 5–11, בקשות. The beginning of the first בקשה is missing. The first remaining words read: הארץ והטים ואמר יהי אור ויהי מרעיד פני צורו שיחר (2); אור בקר וצהרים ואזמר שחר קמתי וגם נכלמתי (3); משה הקטן, acr. אעירה שחר את (4): שלמה, acr. לשאת לך פני עיני, acr. יוסף בר משה קדוש חזק, probably identical with החסיד החכם הרב הגדול הקדוש רבינו משה הנשיא ז"ל, the ancestor of Joseph b. Judah b. Merwas, the scribe of MS. No. 508, v. Cat., p. 2; (5) אני קמתי הדל והחלך; (6) אני אברהם טואה חזק נצח סלה, acr. אדון עולם (7); שלמה, acr. כל ברואי מעלה ומטה יגדל (8); and אשר מלך בטרם כל יציר נברא אלהים חי וישתבח.

Pp. 12–37, סדר תפלת שחרית, ending with a בקשה by Abraham Ṭawwah, which beg. אני אברהם בה"ר, acr. אקום לשורר וזמר אעורר יעקב טואה קטן חזק נצח סלה לעד.

Pp. 38–51, פיוטים ליום ראשון, containing: (1) אלהי אל תדיינני כמעלי יעלה (2); א"ב, acr. רעה בשבטך (3); יהודה, acr. ויבא אצלך זכרון נשמת ידידי עליון (4); משה, acr. עם יקוה פדיום ידי רשים נחלשים (5); יהודה, acr. שוכני ציון, acr. אלהי מעשיו מה נפלאים (6); and יהודה, acr. אני יהודה.

Pp. 51–56, תפלת מוסף (incomplete).

Pp. 57–61, סדר תפלת המנחה, with a בקשה for the second day, beg. סמר גבי צור משגבי, acr. סלימאן (v. also MS. No. 455, above, Cat., p. 264, where, however, only the two first strophes are to be found).

Pp. 62–82, סדר ליום שני של ראש השנה, containing: (1) יי נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה; (2) מי שואף כמו עבד ישאף, acr. שלמה; (3) נשמת יתנני עבד אלה עשני, acr. יהודה; (4) יה שמך יריאיך עורבי הגיון רננין, acr. יצחק; (5) שב מן הפסילים כווני ארוממך, acr. יהודה; (6) וארץ אתנפל לפני דר יצחק, acr. שלמה בן (7); אני יצחק ברבי יהודה הנדיב חזק גבוהי, acr. incomplete; (8) אב המון גוים לוקח מארם, acr. א"ב יום לריב יצחק יירונדי חזק, beginning missing; (9) יאזין צורי חן קולי תעמוד, acr. לוי חזק; (10) איתן אוהבך בטובך יצחק ברבי יהודה, acr. (11); א"ב אני יצחק בן יהודה יירונדי חזק ערבת, acr. יי אלהיכם לכל קוראיו עונה, acr. יצחק; (12) (13)

R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran, and his son R. Solomon b. Simeon Duran. The order contains the following liturgical pieces: (1) ברכי נפשי את יי ברכי אצולה מרוח הקדש, acr. אוילים מדרך (2); א״ב יהודה הלוי בן שמואל נ״ע; and (3) אני לוי הקטן חזק, acr. פשעם זכרו; אני שלמה הקטן ברבי, acr. שטר עלי בעדים וקנין יהודה גבירול מאלקי חזק.

Pp. 107–120, כתר מלכות.

Pp. 121–191, סדר שחרית ליוה״כ. The order begins with a poem by R. Isaac Ghayyat, which commences with the words ברוך אשר, acr. אשש דוק וחוג בעשרה מאמרות וכללם א״ב. The poem is furnished with a commentary by Simeon b. Ṣemaḥ Duran (v. מחזור קטן לימים נוראים כמנהג ק״ק ארגיל יע״א, Livorno, 1861, pp. 169 b–172 b). The commentary ends in the edition with the words: וזהו מה שאמר בעל ס׳ יצירה בספר וספר וספור כמו שפירש בעל ספר הכוזרי, the MS. adds: ולפי זה נשאתי משלי אחר שפירשתי העשרה מאמרות ואען ואומר.

שמעון בנו צמח	הואיל לבאר את	פיוט אשר אשש	מפתח ליום כפור
המאמרות הם	בפרט עשרה אך	בכלל שלשה הם	ספר ספר ספור
נעים בשירותיו	פירש בטוב ביאור	כדת וכהלכה	יפה ברב שפור
פירוש קרובה זו	בה שמחה נפשי	למאד והיה לי	גילו כגיל יום פור

נשלם פירוש פיוט אשר אשש בעזרת הבורא עולמו ביומים שש

The order comprises further the following liturgical compositions: (1) סלח רשעתי וקח סעדיה זראפה חוק לעד נצח סלה, acr. דמעתי; ועד; אברהם חזק, acr. אשם וזע מזדונהו (2); אני יושף עטון חזק, acr. אל נאמן אב רחמן (3); יי נגדך נצח סלה לעד (by a later hand) (4); אקום; כל תאותי ואם לא אעלנה על שפתי (5); אני משה, acr. להודות לך אלהי כל עוד בי נשמתי נשמת (6); ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי חזק אני משה הקטן, acr. אסירי עונות שבויי אשמים התעוררו תמהים ראות מבלי מחזה (7); בר יעקב אני acr, אעמוד במשמר מנעמי (8); משה אסירי תקותם מכלוא (9); משה הקטן חזק סלה אחלה (10); אני משה הקטן חזק לעד, acr. מעצבה אמרים (11); אברהם חזק, acr. פניך באימתה מארץ שפלנו ברבי (12); אברהם, acr. עמכם קחו אזרח רענן פרח (13); משה א״ב חזק, acr. עונינו יחיה צבאיו אל דעות (14); יצחק, acr. אהוב מבטן; א״ב אני יצחק יירונדי בן יהודה, acr. לתהלה ולצבי עת שערי רצון להפתח וכו׳ אני (15); חזק ואמץ אני משה ברבי מימן, acr. מזכיר היום חסדי אבותי; חזק (16); acr. מלאבי צבא מעלה ירננו בקול, לך יאתה יקר תפארת המלוכה (17); משה בירבי; מלך זוכר ראשונות ואחרונות (18); יצחק; רם הנקדש (20); אל הקשיבה לעם לך צפר (19); יי (22); פרשה והפטרה (21); בקדושות שלשה בקול שופר יקבץ נפזרים, by Isaac מועטי; and יי בקול שופר ישמיע ישועה לקבץ שה פזורה (23), acr. יעקב. At the end there is a poem by a different hand, beg. אפצח בשירה ואודה זמרה, acr. אני דוד בן אברהם עטון חזק אמן נצח סלה ועד.

Pp. 83–84, סדר תפלת המנחה לערב כפור.

Pp. 85–88, בקשות, containing: לך אלי שמע קולי אשר ישמע בקולות תשוקתי, and by R. Hai Gaon (incomplete).

Pp. 89–107, ערבית לליל כפור. The beginning is missing, the remaining part begins with the השכבה for R. Isaac b. R. Sheshath,

(29) אני משה בן יעקב בן עזרה מראשו acr.; (30) משה קדשו אקדש כי הוא קדוש acr.; (31) שלמה חזק כל הארץ ואותה במשפט יעמיד acr.; (32) א״ב אמצה ממנו אשמתינו acr.; (33) משה מבורך זה היום מכל הימים acr.; (34) וידוי לרבינו נסים ז״ל איום זכור היום ראש ישיבת בבל; and (35) פרשה והפטרה; (36) רחמנא לבעלי ההקדש beg. ניחות נפשין ושביקות עויין.

Pp. 191–242, סדר תפלת מוסף ליוה״כ, containing the following liturgical compositions: (1) אלהים למשפטיך עמדנו היום acr.; (2) יוספים שנית לעמוד שלמה acr.; (3) משמים עונימו שוכן מעוני משה acr.; (4) נאור אילת אהבים נגידי א״ב משה acr.; (5) מקור חיים בך נפשי בטוחה אברהם acr.; (6) מקשיב מענה שועת שבויים תמהים משה acr.; (7) תשר״ק מחובם בשבתם וקימתם משה acr.; (8) אנה ארון עולם אברח ממך ימי האדם צבא acr.; (9) ישן אל תרדם אני משה קטן חזק acr.; (10) אתה אלהי האלהים אשר יהודה לוי acr.; (11) אליו נועד אני משה בר יעקב חזק acr.; (12) אני משה בר אלהי ישראל רומה והופיע acr.; (13) קדושתך אואל אבאר גאון יי אבא באימה לשאול סליחתך יעקב acr.; (14) רשות לסדר אני משה ברבי יעקב דבר אלהינו א״ב משה acr.; (15) עבודה אערוך מדברי דתי אכונן סדר עבודתי beg. סדר עבודה beg.; (16) אל אלהי אבותיכם האמירכם זרע אמוני אני משה קטן חזק acr.; (17) אשרי א״ב אני משה בר יעקב אבן עזרה עין ראתה כל אלה וכו׳ אשרי עין ראתה מכהן וחק ישראל עבדיך משה קטן חזק acr.; (18) דחותיו מראש מקדמי עולמים acr.; (19) לפניך נאספים יי חוקי ארחיך מטה בן נחמן ירונדי חזק acr.; (20) ודוי אני שמעון בר צמח חזק acr.; and (21) לרבינו שם טוב בן ארדוטיל זלה״ה.

Pp. 242–270, סדר תפלת מנחה ליוה״כ, containing: (1) פרשה והפטרה; (2) ניחות נפשין ושביקת עויין (entirely different from that of p. 190 of this MS.); (3) אנושי לב כארי acr.; (4) א״ב–ל משה; (5) ישע יעטרהו מעם משגבו (continuation of No. 3), מפרי שפתיו זבח ומנחה; (6) קדש תפארתנו כימי ט–ת בר יעקב acr.; (7) אתיתי מתחנן מבקר ועד ערב היותנו acr.; (8) שוכני בתי חומר אני משה ברבי יעקב acr.; (9) מושבי עול עונים שלמה הקטן ברבי יהודה היום יודע אל רם על כל אל משה acr.; (10) אדיר אשר עולם בראת אני יושף acr.; (11) צדק לפועלי אתנה אבן עזרה acr.; (12) לקהל רב אביע עוז יי משה הקטן חזק acr.; (13) יה אשר אשפוך אני משה חזק ומהללו acr.; (14) מזמרת שירתי לפניו משה קטן חזק acr.; (15) קראתי הבאתי מנחתי משה א״ב acr.; (16) מצרה למצוא היום רוחה משה acr.; and (17) ורוי להה״ר יצחק בן ישראל זלה״ה.

Pp. 270–284, סדר תפלת נעילה, which ends with the Habdalah (incomplete), beg. דלנו יה מחטאה.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 17th cent., and contains 284 pp. of 23 ll. to a p. There are a few glosses by a later Maghrebi hand mentioning Naḥmanides, the אור זרוע (by David b. Judah Ḥasid), ראשית חכמה, and אר״י (Isaac Luria).

Owner: *Solomon b. Musa* (p. 151).

Paper, 10″ × 7¾″.

665

מחזור קטן

Prayer Book for the Days of New Year and the Day of Atonement according to the Rite of the Jews of Algiers.

The MS. begins with the אופן of Judah Hallevy for the first day of the New Year which is headed: ידי רשים נחלשים. The first two strophes are missing. The MS. proper begins with the words ומחיל אל חיל ילכו בני ישראל. להקדיש, and contains the following liturgical pieces: (1) אלהי מעשיו מה נפלאים acr.; (2) אתה כוננת מישרים אני יהודה א״ב–ל acr.; (3) יצרה צור אין כערכו יחזו יהודה acr.; (4) פניכו היום קהלתכם מגדל עוז יהודה acr.; (5) שם יי להנצל מ–ת acr., being the continuation of No. 2; (6) לבית ישראל יחיש ישועתו acr.; (7) שני ימים מקויימים נועדו לעצומים יהודה acr.; (8) ישראל להשית חלקם בחיים שלמה acr.; (9) למשפט כונן כסאו לוי acr.; (10) אדירי ישורון יעלו לאלף ולרבבה יהודה acr.; (11) יראי יי הללוהו כל יברכו בקול א״ב acr.; (12) זרע יעקב כבדוהו יהודה הלוי בר שמואל acr.

קול שופר הדרור (13) and ; הלוי חזק בא מאדום קל מהרה יזומן.

The order for the morning service of the second day (pp. 37–98) contains: (1) ייי שואף כמו (2) ; נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה מי יתנני עבד אלוה עושני (3) ; שלמה, acr. עבד, acr. יהודה (4) ; נשמת יריאך עורכי הגיון רנניך acr. יצחק (5) ; יה שמך ארוממך, acr. יהודה ; שב מן הפסילים כוני שומרי הבלי (6) שלמה, acr. ; בן יצחק (7) ; וארץ אתנפל לפני דר גבוהי, acr. יחיד אלהי (8) ; אני יצחק ברבי יהודה הנדיב חזק אב המון גוים לוקח מארם (9) ; יצחק, acr. אמן, acr. יום לריב תעמוד (10) ; א״ב יצחק יירונדי חזק, acr. יצחק, acr. יאזין צורי חן קולי (11) ; לוי חזק, acr. איתן אוהבך בטובך ערבת (12) ; ברבי יהודה, acr. ייי (13) ; א״ב אני יצחק בן יהודה יירונדי חזק יחיה (14) ; יצחק, acr. אלהיכם לכל קוראיו עונה אהוב מבטן (15) ; יצחק, acr. צבאיו אל דעות א״ב אני יצחק יירונדי בן יהודה, acr. לתהלה ולצבי עת שערי רצון להפתח וכו׳ אני (16) ; חזק ואמץ (17) ; אני משה ברבי מימן חזק, acr. מזכיר היום משה בירבי, acr. ; מלאכי צבא מעלה ירננו בקול יצחק, acr. ; לך יאתה יקר תפארת המלוכה (18) and (19) ייי בקול שופר ישמיע ישועה.

Then סדר מנחה וליל יום הכפורים (pp. 99–146) contains: (1) כל נדרי ואסרי with the reading מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים (2) ; ברכי נפשי את ייי ברכי אצולה מרוח הקדש, acr. אוילים מדרך (3) ; א״ב יהודה הלוי בן שמואל נ״ע בליל (4) ; אני לוי הקטן ח[ז]ק, acr. פשעם זכרו משתחוים להדרת (5) ; משה, acr. עשור להתכפר שטר עלי בעדים (6) ; מתודה, acr. קדש הר אריאל אני שלמה הקטן ברבי יהודה גבירול, acr. וקנין אשמינו תבלע במצולות שועל (7) and ; מאלקי חזק acr. א״ת ב״ש.

The order for the morning service סדר שחרית (pp. 147–175) contains: (1) ברוך אשר אשש דוק וחוג, acr. א״ב, by Isaac ibn Ghayyat ; אקום להודות לך אלהי (2) ; ייי נגדך כל תאותי (3) ; אני משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי, acr. (4) ; אני משה נשמת אסירי עונות שבויי אשמים, acr. התעוררו תמהים ראות מבלי (5) ; הקטן בר יעקב, acr. אעמוד במשמר מנעמי (6) ; משה, acr. מחזה אסירי תקותם מכלוא (7) ; אני משה הקטן חזק סלה מעצבה אחלה (8) ; אני משה הקטן חזק לעד, acr. אמרים עמכם (9) ; אברהם חזק, acr. פניך באימתה מארץ שפלנו ברובי עוננו (10) ; אברהם, acr. קחו, אזרח רענן פרח כשושנה (11) ; משה א״ב חזק, acr. מדמי (12) ; א״ב משה הקטן ברבי יעקב חזק, acr. מחבש (13) ; משה, acr. הלבבות וחלבי הכליות אלוה פקד (14) ; משה, acr. עצבות שרירי פאות ; א״ב משה ברבי יעקב הקטן חזק, acr. גפן פוריה תם (15) ; משה, acr. חרדים לבית תפלתם תשר״ק משה ברבי, acr. אהל צדק ומגורי יושר את חטאי נכח פני (17) ; יעקב אבן עזרה חזק החרשים שמעו מפי (18) ; א״ב משה, acr. שמתי (19) ; אני משה הקטן חזק סלה לעד, acr. נוראות (20) ; משה, acr. כל מעשה ייי מאד נורא הוא ; משה קטן, acr. מרום וקדוש שעה שועת שבויים אל (22) ; א–ל, acr. בטרם אמון תחלת כל תחלה (21) אני משה בר, acr. הנורא הנקרא ממערב וממזרח ; א״ב, acr. נורא אתה אלהי המשפט (23) ; יעקב אני משה, acr. למשפט אמרתו ישלח שלוח (24) כח לא עצרתי לפני המלך (25) ; בר יעקב, acr. מקדש מלך וכסא כבוד (26) ; אני משה בר יעקב אני משה בן יעקב בן עזרה, acr. מראשו (27) ; משה, acr. קדשו אקדש כי הוא קדוש שופט (28) ; שלמה חזק, acr. כל הארץ ואותה במשפט יעמיד ; יה איום זכור היום (29) אמצה ממנו אשמתנו (30) ; and (31) אשמינו תבלע במצולות שועל ; א״ב, acr.

The סדר תפלת מוסף (pp. 276–366) consists of the following pieces: (1) אלהים למשפטיך ; א״ב משה, acr. עמדנו היום (2) יוספים שנית משמים עוניתו שוכן מעוני (3) ; של[מ]ה, acr. לעמוד אילת אהבים נגידי אומר תצביא (4) ; משה, acr. ; אברהם, acr. נאור מקור חיים (5) ; א״ב משה, acr. מקשיב מענה שועת שבויים (6) ; משה, acr. תשר״ק משה, acr. ; תמהים מחובם שבתם וקימתם אנא אדון עולם אברח (8) ; ימי האדם צבא (9) ישן אל תרדם (10) ; אני משה קטן חזק, acr. ממך אתה אלהי האלהים אשר (11) ; יהודה לוי, acr. אני משה בר יעקב חזק, acr. אליו נועד (12) ; אני משה בר יעקב, acr. אלהי ישראל רומה היום ייי אבא באימה לשאול סליחתך, acr. אני (13) רשות לסדר headed: (14) ; משה ברבי יעקב עבודה, beg. אערוך מדברי דתי, acr. אני משה קטן חזק ; (15) headed: סדר עבודה, beg. אל אלהינו (16) ; א״ב אלהי אבותיכם האמירכם, acr. א״ב אני משה בר, acr. אמצו לבל יכשל במלה אשרי עין ראתה כל אלה (17) ; יעקב אבן עזרה משה קטן חזק, acr. וכו׳ אע״ר מכהן וחק דתותיו ; ישראל עבדיך לפניך נאספים (18) מראש

מקדמי עולמים, acr. משה בן נחמן ירונדי חזק; and (20) אתה אמרת אבקש אובדים, acr. א״ב-י.

The סדר תפלת מנחה (pp. 366–397) contains: (1) אנושי לב כארי, acr. א״ב-ל משה; (2) מפרי שפתיו זבח (3); ישע יעמרהו מעם משגבו, acr. מ-ת בר יעקב (cont. of No. 1); (4) אתיתי מתחנן מבקר (5); קרש תפארתנו כימי חיותנו שוכני (6); אני משה ברבי יעקב, acr. ועד ערב, acr. שלמה הקטן ברבי יהודה, acr. בתי חומר היום יורע אל (8); משה, acr. מושבי עול עונים, acr. אדיר אשר עולם בראת (9); אני יושף, acr. רם, acr. צדק לפועלי אתנה (10); אבן עזרה, acr. משה, acr. לקהל רב אביע עוז ייי (11); הקטן חזק, acr. יה אשר אשפוך לפניו (12); משה ח[ז]ק אדיר ונאור בורא דוק (13); and משה קטן חזק וחלד, acr. א״ב.

The סדר תפלת נעילה (pp. 397–416) which is at the end imperfect, contains: (1) אדון כחגבים (2); אני משה, acr. היושב על חוג הארץ נחשבו בעינם (3); בר יעקב, acr. בבכי יונת אלם אילי הצדק (5); ענך בחמלתו מאז ועד הלום (4) מצעק מעלות (6); אבן עזרה, acr. עברו בשערים שחר, acr. משה קטן (7); את שערי רצון וכו׳ באחרית נוסה, acr. עבאיש יהודה שמואל (8); אני משה, acr. אנשי חסר הנושאים את הוד קולם בנשף קדמתי ולבית אל עליתי (9); acr. קטן משה אל נורא עלילה המצ[י]א לנו (10); and משה, acr. משה, imperfect.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 17th cent., and contains 416 pp. of 12 ll. to a p.

Paper, $4\frac{1}{16}'' \times 2\frac{7}{8}''$.

657

מחזור קטן מנהג בה״כ הגדולה

Prayer Book for the Days of New Year and Day of Atonement according to the Rite of the Great Synagogue at Algiers.

The title-page reads: מחזור קטן מנהג בה״כ הגדולה לראש השנה ויוה״כ בכתב יד המסדר משנת כה תברכו (= 1865 or 1870) יום ר״ה לי״ן: זאת מנוחתי עדי עד ע״ה שלמה בן לאברהם אוראד ס״ט.

Pp. 5–16, ליל ראשון של ר״ה, containing besides the prayer, the poem אחות קטנה תפלותיה, acr. אברם חזן חזק.

Pp. 17–64, שחרית יום ראשון של ר״ה. The order contains the following liturgical pieces: (1) אקום לשורר וחמר אעורר, acr. אני אברהם; (2) בה״ר יעקב טוא הקטן חזק נצח סלה לעד יעלה (3); א״ב, acr. אלהי אל תדינני כמעלי רעה בשבטך (4); יהודה, acr. ויבא אצלך זכרון נשמת ידידי (5); משה, acr. עם מקום פדיום ידי רשים (6); יהודה, acr. עליון שוכני ציון אלקי מעשיו מה נפלאים (7); יהודה, acr. נחלשים אתה כוננת מישרים ועתרת (8); אני יהודה, acr. ירצה צור אין (9); א״ב-ל, acr. יום פקדתך יחזו פנימו היום קהלתכם (10); יהודה, acr. כערכו מגדל עוז שם יי להנצל ממדורה (11); יהודה, acr. ערוכה, acr. מ-ת (continuation of the poem beg. אתה כוננת מישרים ועתרת יום פקדתך); (12) יהודה, acr. לבית ישראל יחיש ישועתו; (13) יהודה, acr. ישראל להשית חלקם בחיים (14) יעלו (15); לוי, acr. למשפט כונן כסאו (16) אדירי ישורון; יהודה, acr. לאלף ולרבבה יראי יי הללוהו כל (17); א״ב, acr. יברכו בקול יהודה הלוי בר שמואל, acr. זרע יעקב כבדוהו הלוי חזק, acr. ההוא יקרא עמק החרון (18); and בא, acr. במשפט עמך אל תרשיע (19) מאדום.

Pp. 65–70, סדר התקיעות, beginning with a poem למשפט כונן כסאו והשקיף על שוכני עפר, acr. לוי, and במשפט עמך אל תרשיע, acr. בא מאדום, which is followed by the last two strophes taken from the poem את שערי רצון להפתח וכו׳ באחרית נוסה. The order contains also a poem beg. חי יי וברוך אילי, and prayers ascribed to השמ״ש (= שלום מורחי שרעבי).

Pp. 71–78, תפלת מוסף של ר״ה.

Pp. 79–93, סדר ליום שני של ר״ה, containing: (1) סלימאן, acr. סטר גבי צור משגבי; (2) שואף כמו עבד (3); יי נגדך כל תאותי, acr. מי יתנני עבד אלוה עושני (4); שלמה, acr. נשמת יראיך עורכי הגיון רננין (5); יהודה, acr. יה שמך ארוממך (6); יצחק, acr. שב מן הפסילים כוני (7); שלמה בן יצחק, acr. אני יצחק אתנפל לפני דר גבוהי (8); וארין, acr. יחיד אלהי אמן (9); ברבי יהודה הנדיב חזק אב המון גוים לוקח מארם (10); acr. יצחק, acr.

יום לריב תעמוד (11); א״ב יצחק יירונדי חזק acr. יצחק, יאזין צורי חן קולי ברנני (12); לוי חזק א״ב אני acr., איתן אוהבך בטובך (13); ברבי יהודה יי אלקיכם לכל (14); יצחק בן יהודה יירונדי חזק יחיה צבאיו אל (15); יצחק acr. קוראיו עונה, דעות acr. יצחק, אהוב מבטן לתהלה ולצבי (16); א״ב אני יצחק יירונדי בן יהודה חזק ואמץ acr.; עת שער[י] רצון להפתח וכו׳ אני מזכיר היום (17), יאתה לך (18); אני משה ברבי מימן חזק acr. מלך זוכר (19); יצחק acr. יקר תפארת המלוכה אל הקשיבה לעם לך (20); ראשונות ואחרונות רם הנקדש בקדושות שלושה (21); and צפר, which is followed by the Minḥah service for the second day of New Year, and for the Fast of Gedaliah.

Pp. 95–113. ערבית ליל כפור. The order begins with the liturgical compositions תשוקתי שמע קולי and, which is followed by the כל נדרי and השכבה for R. Isaac b. R. Sheshath, R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran, and his son R. Solomon b. Simeon Duran. The order consists of the following pieces: (1) אני לוי הקטן acr., אוילים מדרך פשעם זכרו; (2) חזק acr., לך יי הצדקה זאת אשיב אל לבי; (3) זרחיה acr., יי אלהי הצבאות יושב הכרובים; (4) א״ב acr., בליל עשור להתכפר משה; and (5) מתורה acr., משתחוים להדרת קדש הר אריאל.

Pp. 114–148, שחרית של כפור, containing: (1) א״ב acr., ברוך אשר אשש דוק וחוג; (2) סעדיה זראפה חזק acr., סלח רשעתי וקח דמעתי, שעה שועי ורפא מחלתי (3); לעד נצח סלה ועד אקום (4); שמואל ברבי נסים משנות חזק acr. אני משה ברבי יעקב אבן עזרה acr., להודות לך נשמת אסירי עונות שבויי אשמים (5); גרנאטי חזק acr., התעוררו (6); אני משה הקטן בר יעקב אעמוד במשמר מנעמי (7); משה acr., תמהים אסירי תקותם (8); אני משה הקטן חזק סלה acr.; אני משה הקטן חזק לעד acr., בכלוא מעצבה (9); אברהם חזק acr., אחלה פניך באימתה אמרים (10); אברהם acr., עמכם קחו מארץ שפלנו (11); משה א״ב חזק acr., ברבי עונינו אזרח (12); א״ב משה הקטן ברבי acr., רענן פרח כשושנה (13); משה acr., מדמי הלבבות יעקב חזק (14); משה acr., מחבש עצבות אלוה פקד גפן (15); א״ב משה ברבי יעקב הקטן חזק acr., פוריה (16); משה acr., חרידים לבית תפלתם תם אהל (18); משה acr., מרפא יהיה דבר פיו תשר״ק משה ברבי יעקב אבן עזרה acr., צדק א״ב acr., את חטאי נכח פני שמתי (19); חזק אני משה הקטן acr., החרשים שמעו (20); משה כל מעשה יי מאר נורא הוא (21); חזק סלה לעד acr., מרום וקדוש שעה שועת שבויים (22); משה acr.; בטרם אמון תחלת כל תחלה (23); משה קטן acr., האל הנקרא ממערב וממזרח (24); א–ל acr., נורא אתה אלהי (25); אני משה בר יעקב acr., למשפט אמרתו ישלח (26); א״ב acr., כח לא (27); אני משה בר יעקב acr., שלוח אני משה בר יעקב acr., עצרתי לפני המלך (28); אני משה בן acr., מקדש מלך וכסא כבוד מראשו קדשו אקדש כי הוא קדוש (29); יעקב בן עזרה acr., שופט כל הארץ ואותה במשפט (30); משה acr.; יעמיד acr., שלמה חזק (31); אמצה ממנו אשמתנו האזינה יי תפלתי והקשיבה לקול (32); א״ב acr.; תחנונותי וידוי הגדול לרבינו נסים (33); and זצ״ל ראש ישיבת בבל.

Pp. 148–183, מוסף של כפור. The Musaf service is preceded by the reading of the Law from the Holy Scrolls which are in the handwriting of R. Isaac b. Sheshath and R. Solomon b. Simeon Duran, respectively. The order contains the following liturgical hymns: (1) אתאנו לחלות פניך; (2) א״ב משה acr., אלהים למשפטיך עמדנו היום; (3) אברהם acr., נאור מקור חיים משמים עוניתו (4); משה acr., שוכן מעוני אילת אהבים נגידי (5); א״ב משה acr., אומר תצביא יוספים שנית (6); שלמה acr., לעמוד מקשיב מענה שועת (7); משה acr., שבויים תמהים מחובם בשבתם (8); תשר״ק משה acr., וקימתם ימי האדם צבא (9); אנא אדון עולם אברח ממך משה acr., אני (10); יהודה לוי acr., ישן אל תרדם קטן חזק (11); אתה אלהי האלהים אשר אליו נועד acr., אלהי ישראל (12); אני משה בר יעקב חזק acr.; רומה היום והופיע אני משה בר יעקב acr., אני acr., יי אבוא באימה לשאול סליחתך (13); משה ברבי יעקב קדושתך אואל אבאר (14); א״ב משה acr., סדר עבודה של בית כנסת הגדולה beg., אערוך מדברי דתי acr., אל אלהי אבותיכם (15); אני משה קטן חזק א״ב אני משה בר acr., האמירכם זרע אמוני אשרי עין ראתה כל אלה (16); יעקב אבן עזרה acr., משה קטן חזק; וכו׳ אשרי עין ראתה מכהן

(19) מראיש ישראל עבריך לפניך נאספים (20); מקדמי עולמים, acr. מישה בן נחמן ירוגדי חזק; (21) אני שמעון בר צמח, acr. אדני חזקי ארחמך חזק; and וידוי למוסף לרבינו שם טוב ארדוטיאל ז"ל.

Pp. 183–198, סדר תפלת מנחה לכפור, containing: (1) בן אדמה בן אדמה יזכור למולדתו; (2) אברהם חזק, acr. אשם זע מזדונהו; (3) דויד, acr. למענך אלהי רצה עם לך שחר; (4) אנושי לב כארי, acr. יהודה שמע אביונין; (5) ישע יעטרהו מעוז משגבו, acr. א"ב-ל משה; (6) מ-ת בר יעקב, acr. מפרי שפתיו זבח ומנחה, continuation of No. 5; (7) קדש תפארתנו בימי אתיתי מתחנן מבקר ועד ערב, acr. חיותנו; (8) אני מישה ברבי יעקב, acr. שכני בתי חומר; (9) מושכי עול עונים, acr. ישלמה הקטן ברבי יהודה; (10) היום יודע אל רם על כל אל, acr. מישה; (11) אדיר אישר עולם בראת, acr. אני יושף; (12) צדק לפועלי אתנה, acr. אבן עזרה; (13) לקהל רב אביע עזו יי, acr. מישה הקטן חזק; (14) קדוש הארון מפי ישרפי, acr. אני מישה חזק; (15) צבאות, acr. יה אשר אישפוך מישה חזק; (16) לפניו, acr. קראתי מצרה מישה קטן חזק; (17) וידוי למנחה לרבי יצחק בן ישראל ז"ל, acr. למצוא היום רוחה מישה; and (18) נעילה של כפור, containing: (1) מלכי עולם בורא, acr. מישה חזק; (2) כחגבים היושב על חוג הארץ, acr. אני מישה; (3) בבכי יונת אלם תתן נחשבו בעינם ידועיך; (4) קולה, acr. ענך בחמלתו מאז ועד בר יעקב; (5) הלום, acr. אבן אילי הצדק עברו בשערים; (6) עזרה, acr. מצעק מעלות שחר מישה קטן; (7) בנשף קדמתי ולבית אל, acr. אני אנישי חסד הנושאים את הוד קולם; (8) עליתי, acr. אל נורא עלילה המציא מישה; (9) לנו מחילה, acr. המבדיל מישה חזק; and (10) בין קדש לחול, acr. יצחק.

P. 208, תפלה לאומרה קודם ת"ש מהרב השמ"ש (= שלום מזרחי שרעבי) זצוק"ל.

The MS. is written in a Maghrebi sq. hand of the 19th cent., and contains 208 pp. of about 30 ll. to a p.

Scribe: *Solomon b. Abraham Azrad*, who copied this MS. between the 3rd of Tishri and the 4th of Shebaṭ, 5659 (= 1899), from an earlier MS. dated 1865. The fly-leaf contains important remarks concerning the development of, and changes in, the Algerian Minhagh. About the scribe of this MS., v. above, Cat., pp. 529 and 776.

Owner: *Moses b. Joseph Bo'aziz* (בעזיז), who is also the writer of the remarks concerning the Algerian Minhagh, on the fly-leaf.

Paper, $11'' \times 7\frac{5}{16}''$.

908

סדר תפלות ליום הכפורים כמנהג אלגיר

Order of Service for the Day of Atonement according to the Rite of all the Synagogues in Algiers, except the אשנוגא לכבירא (v. ספר מחזור קטן לימים נוראים כמנהג ארגיל יע"א, Liv. 1886, p. 201)

The MS. contains the directions for the precentor in the above synagogue for the Day of Atonement. The MS. begins with the prayer for, and the list of Rabbis and worthies mentioned on the Eve of the Day of Atonement, cf. above, Cat., pp. 773 and 774.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 12 pp.

Paper, $8\frac{7}{16}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

808

ספר הפרשיות

Prayers and Hymns for Pentecost, Tabernacles, and Various Occasions according to the Rite of the Jews of Algiers.

These compositions and collections are known under the title of קרוב"ץ, v. for instance ספר חכמת מסכן, edited by Nahorai b. Se'adyah Azubib, Livorno 1772, קרוב"ץ, ed. by Abraham Bukhabza, Liv. 1902, and קרוב"ץ, ed. by Makhloof and Abraham Shabbath and Abraham b. Mas'ood Albu, Liv. 1865.

Pp. 1–21, Liturgical Compositions for the second day of Pentecost, containing: (1) נשמת ישורון ממטיף ממתקי חכו יי אלהי; (2)

Pp. 23–33, סדר חג הסכות ליום ראשון, containing: (1) רשות, beg. יצב גבול שמם acr. יצחק; (2) מחרך, beg. שם אל אשר אין לו ערך acr. אברהם; (3) נשמת, beg. נשמת יושף בר acr. ישורון החוגג שבעת ימי חגיגתו; (4) פיוט, beg. אתה נורא אתה ומי יכילך; acr. יצחק; (5) קדיש, beg. יחד קרבי בי תצהלנה acr. יוסף; (6) ברכו, beg. השתחוי וברכי לפני צור מעוני acr. דויד; (7) אופן, beg. מחנות עליונים כלם acr. אברם; (8) מאורה, beg. כאחד קדושה עונים acr. אהבה; (9) ששת, beg. שאלו ידידי בעדי acr. חופף עלינו כל היום; (10) שמואל, beg. יהמה לבבי על נדוד כרובי acr. גאולה; (11) פיוט, beg. שמחים בצאתם ובביאתם; acr. אברם; and (12) הושענא ליום ראשון, beg. אנא אל אחד ושמו אחד.

Pp. 33–41, סדר חג הסכות ליום שני, containing: (1) לשובב נות בית; (2) אל חי בקרבי נשמת ידידים (3) בשמו ירנן לבי, acr. אברהם; פליטת זרע איתני תיחדך יום קדמתי לאל, acr. דויד; (5) יחד בני עליון רננו, acr. יהודה; (6) יעריצון אלי אפצחה רנה ותודה, acr. אברם; (7) מלכי בקדש יעלת אהבים שמחי, acr. יוסף; ורוני, acr. יוסף, incomplete, the אהבה and גאולה missing; (8) שמחים בצאתם ובביאתם; and (9) הושענא, beg. אנא אל אחד ומבייש אומרים שנים.

Pp. 41–46, הושענות, for the third day, beg. אנא האל הנקדש בקדושות שלשה; (2) for the fourth day, beg. אנא השם בכסאו חיות ארבעה; (3) for the fifth day, beg. אנא המיחד לכבודו שמות חמשה; (4) and for the sixth day, beg. אנא הבורא עולמו בימים ששה.

Pp. 47–55, סדר לשבת וחולו של מועד, containing: (1) יסוד הכל והוא בכל ואין כל acr. יצחק; (2) נגדך אשים מגמתי acr. יעקב; (3) נשמת ידידים פליטת זרע איתני תיחדך אדיר צוה מלך מהולל בתשבחות רוכב בערבות (4); להמוני ידך (6); יוסף acr. יה לרוב חסדך ארוממך (5) יעריצון אלי מלכי acr. יצחק; (7) אלהים יסדה בקדש, acr. יוסף; (8) אל אלהים חילי שמך בעלת אוב וקסם מהרי (9); אברהם acr. משושי, אלהים beg. הושענא לשבת and (10) acr. יצחק; אזון בטובך acr. יוסף.

Pp. 55–80, סדר יום הושענא רבה, containing: (1) מרום וקדוש שעה משה קטן acr.; יה איום זכור היום (3); אנא המקדים לעולם (2); ברית נפקד אשר נעקד (5); אנא זכור תם (4); למענך אדיר באדירים בורא רוח (6) acr. א״ב; למען אב מאור כשדים (8); למודך וגם ידידך (7); סליחה (10); זכות משה אל תנשה (9); acr. א״ב; אודך ביום השביעי (11); beg. יום באתם לחלות; בזכות אהרן רון ירון (12); acr. א״ב–ח (13); את רחמיך אשאל acr. א״ב till ז and ש״ת; יה אתה שמת (15); זכות פנחס המיוחס (14); אמצני אלהי ביום מועדי וחגיגי (16); לשבתך מכון זכור סגן אשר נגן (17); acr. א״ב till ט and ת; יוסף acr. אנא ישר עם בא בהושענא רבה (18); כהושעת ידידים מכף מעבידים ותמחץ לודים (19) אל נא אוצרך הטוב פתח (20); יוסף acr. אצים, מזבולה קדם (21); אני יוסף בר יצחק acr. יושב איום ונורא acr. יושף; האל למושעות לעם (22); יפה נוף אנופף בחזיון תעודה (23); and נושע בה׳ acr. יוסף.

Pp. 81–98, סדר ליום שמיני חג עצרת, containing: (1) ידועת אמונות דחי השקרים acr. יהודה; (2) בשם אל חי הגיון לשוננו acr. אברם; (3) נשמת acr. אברם; אל אשר מעשיו עצומים (4); ישראל acr. משה; מחנות מקהלות צבאיך (5); ימי קדם לבן acr. יהודה; בחירי אל עבדיך (6); שאלוני בליל נדוד רעיוני (7); acr. יצחק; רודם יום תאוה יגלה יחישה acr. שאמי; (8); אל חי יפתח beg. מגן למוסף לגשם (9) headed:

אל חי יפתח ידו, beg. מחיה (10); אוצר מעלה
אל מעלה נשיאים, beg. עסטריותא (11); לאצילים
containing a poem in 12 strophes, describing
the 12 months of the year, acr. אברהם בן
אל בשמים, beg. פזמון (12); עזרה ברבי מאיר
המון מים, acr. אברם; and (13) סליחה, beg.
אל חי יפתח אוצרות שמים, acr. א"ב-ט. This
is followed by the קדושה, beg. כתר יתנו לך,
for the Musaf, and ברכת כהנים.

Pp. 99–110, סדר ליל שמחת התורה, containing: (1) בצר מנוסי אשימה, acr. אברהם
(also used for the first day of Pentecost);
(2) כימי הנעורים מי יתנני, acr. יהודה (also for
the second day of Tabernacles); (3) השכל
והדת שני מאורות, acr. לוי (also for the first
day of Pentecost); (4) אמרות האל טהורות,
acr. יהודה; (5) נודע בכל המון גם בהמוני, acr.
אברם, acr. אל אשר מעשיו עצומים (6)
יהודה; יעלת (7) (שמיני עצרת); אהבים שמחי
(also for the second day of Tabernacles); (8)
תורת אמת נתן לנו, acr. יוסף (also for the
אפאר ואמליך (9); ברוך אשר בחר בנו
אדירי ישורון (10); בכל יום תמיד, acr. אברהם;
שמו לעד נרומם (11); יברכו בקול, acr. א"ב;
יי אלהי גדלת מאד הוד והדר (12); שמואל
אל ישיב היכלו (13); לבשת חוק, acr. שלמה
על מכונו בשלומי; and (14) אל יבנה מקדשי, acr.
יושף חזק.

Pp. 111–127, סדר יום שמחת התורה, headed: בעזר מעביר אפילה ומביא אורה אכתוב סדר יום
שמחת התורה, which contains the following
liturgical pieces: (1) שפל רוח שפל ברך וקומה,
acr. שלמה; (2) מנחה טהורה אקריב לפניך; (3)
סודך (4); לוי, acr. נשמת להקת עם אל מיחדים
(6); אברם, acr. אל פעליו גברו (5); לא נחקר
נודע בכל (7); יהודה, acr. אמרות האל טהורות,
המון גם בהמוני (8); יהודה, acr. יצורי כצל כלם,
acr. יצחק, incomplete, the first four strophes
missing; (9) למי נתן צור מתן; (10) טובייה
אשריך הר (11); דברייה קרייה מהימין ביתיה
העברים, acr. אברהם; (12) headed: פטירת
אל יום כתמנא ספר, beg. מרע"ה באל ערבי
אז איש ענו כשעלה אל (13); שריעת אלחייא
הר העברים, acr. א"ב; (14) אבי חש להתארך,
אלעזר ברבי חזק זל ברוך, by Ḳalir; and
(15) אסבלה נדודי אגילה בגלותי, acr. יצחק.

Pp. 129–170, פורים אדום. Order of Service for the local Purim celebrated by the Jews of Algiers on the 4th of Marḥeshwan. The order is divided in the following parts: (1) order of service for the Sabbath before the Purim, and (2) for the Purim proper. The first part is headed: שבוע שחל להיות בתוכה ארבעה במרחשון קורים בשבת שלפניו סדר זה בס"ד רשות, and contains: (1) אל חי משוש נשמת (3); כל הנשמה תהלל במליה (2); לבי ישראל עמך לביתך משכימים, acr. משה; (4) יחדו אלהים על שבח רמת, acr. אברהם; (5) בשנת בקר בעלות (6); ייחודו יחיד ואין בלעדו בקר, acr. אריר טובתך תמימה רמה (7); א"ב, letter ם giving the date of the event with the words: מעה קיסר שנת קרב (=1542) וירד על פני השדה ואמר אכה אותם ולא אשנה וה' אמר גם אל העיר לא יקרב המחנה ענני במרחב אלהים באשמורת השקיף בזעם ועברה (8); יה, תפול עליהם אימתה אוכל חלב ודם (9); א"ב, acr. אני נפלאות אל אזכיר; and (10) תשר"ק, acr. אני אברהם הקטן בר, כי לו תהלה נאוה יעקב טוא אברהם טוא חזק לעד נצח ועד סלה ברוך. The order for the afternoon service consists of the following liturgical pieces: (1) מרום אדון אשר לו תאות מלוכה (2); לעמך גאלת אליך אלהים ה' נשאתי ואדים את (3); א"ב, acr. עיני א"ב אני משה ברבי יצחק משיש חזק; אל שמחת (5); יעקב, acr. אם קמי לחרדתי (4); אומר (6); and יהודה, acr. גילי שוכן הדביר, לצפון תני אברם, acr. The order for the Purim proper has the following parts: (1) משה בר מאיר, acr. עושה נפלאות בורא נוראות אל שמחת גילי שוכן הדביר (2); אבן אל צבי חזק, השתחוי וברכי לפני צור מעוני (3); יהודה, acr. ארוממך אלהי, beg. מסתגאב (4); דויד, acr. אביר יעקב חסדך הפק (5); המלך אמליך אחר כל אלה הדברים באו עלינו (6); א"ב, acr. אני אברהם בן רבי שלמה נוצרים וצרים, acr. א"ב; אוספו יחד כל עדתי (7); הצרפתי חזק אברהם, acr. אכלו רעים שתו וישכרו חברים (8); אל יחיד (9); בן רבי שלמה צרפתי הקטן חזק אברהם בה"ר שלמה, acr. ומיוחד בלבב ידידים צור לבבי רב חסדים; and (10) צרפת חזק.

Pp. 173–322, פיוטים לחתנים. Poems for the Bridegroom, divided under the following

headings: (1) רשות; (2) מחרך; (3) נשמת; (4) קדיש; (5) ברכו; (6) אופן; (7) מאורה; (8) אהבה; (9) גאולה; and (10) פיוט. The order contains 159 poems, which beg. (1) אל; (2) שמעון, acr. שובה שביתנו ובגיל ובשמחות, acr. יונה מה תהגי (3); חי שיריך יהגה חכנו, acr. יהודה; (4) יש[תבח] שם אל בכל שירה מיופה; (5) שמעון בן צמח acr. אחד מיוחד אתה; (6) אברהם acr. אלוה חי אשר יצר בחכמה; (7) שלום לבן דודי (8); אהלל אל אשר יצר יצורים אברך אל אשר (9); שלמה, acr. הצח והאדמון אני אודה לאל (10); אבא מרי, acr. יצר בחכמה מקום עולם (11); אבו נצר, acr. שוכן מעונים מנת חלקי (12); מנדיל, acr. ואין עולם מקומו מה לך יפיפיה (13); מנדיל, acr. וחזקי צור מעוני מה זה (14); מנדיל חזק, acr. ככה שחרחורת מרי עבור (15); מנדיל חזק, acr. דמות דודך מרומם בעוז (16); מנדיל חזק, acr. דודי אחזתיו יחיד ברחמיך האר (17); מנדיל חזק, acr. חביון יעירני לבבי משנתי (18); יצחק, acr. אפלתי מפתח שפתי מישרים בטוב הגיון (19); יוסף, acr. (21); צרור המור ראיתיך חתני (20); מנדיל חזק יחיד (22); שלמה חזק, acr. שחי לאל יחידה החכמה; יוסף בה"ר שלום אבן בספי חזק, acr. ורם על כל יונה (24); יהודה, acr. יזרח מאור עליון (23) שער אשר (25); יהודה, acr. כבודה בת מלך אבי בך (26); שלמה, acr. נסגר קומה פתחהו אעמוד (27); אברהם חזק, acr. שמתי שברי ותקותי; שתיל נעים וחמדת שעשועים (28); היום בתוך קהלי מאת אחותך (30); אני קטון מאד מן החסדים (29) לך אל (31); מנדיל חזק, acr. הן כתוב לך ספר יושבת בנדוד (32); שלמה, acr. חי תכסוף יחידתי אני יוסף בה"ר שלום בספי, acr. שאלי כל עובר אם הזמן יעצרני ירבה נדודים וצבא (33); חזק, v. Zunz 500, who reads: אם הזמן יעברני, with the acr. אברהם קרטבי; לבי יעורר (34); ישוב צבי חן אל בית דביר קדשו (35); שבח יפתה (37); יה לעבדך זכור ברית (36); יעקב, acr. אל אלהים (38); יוסף, acr. עלמת חן ומעין נעלמה אשמחה (39); חיים, acr. אשיר בשירתי לו תברך יה לך נכספה נפשי (40); אברם, acr. כי אפתחה משוכני סנה אשאל (41); יוסף חזק, acr. וכלתה אבי מבין שיחי (42); מנדיל, acr. מענה לי יענה יה לך נפשי כלתה (43); אהרן הלוי חזק, acr. יחיד ורם לו (44); יוסף בר שלום חזק, acr. יוסף בה"ר שלום אבן בספי חזק, acr. הגבורה; יצחק (?) חזק, acr. יחיד ורם נמצא וגם יכול (45); מנדל, acr. מושיב יחידים התיחדו ביתה (46); אלי בך (48); סאלם, acr. סגולתי ואור עיני (47) אני יושף בר שלום אבן, acr. בטחתי מהר סלח גליל, acr. חדש כמאז אבי ששוני (49); כספי חזק מהלל צור אחוה (51); יונתי בחגוי סלע וצביה (50) ואסדר, acr. מנדיל, incomplete; (52) beginning missing, יפה את ותמה, acr. probably מנדיל מה (54); אלהי אבי מבין מחשבי (53); גליל or ענפי עין חיים (55); מנדיל, acr. יפו אחות פעמיך; יוצרי לגבולם תשיב בניך (56); מה טוב צלכם להמשכיל כ"ר מנדיל אבי זמרא (57) headed: אודה (58); מנדיל, acr. ממיטב זמרתי מנחה beg. ירחיב (59); א"ב, acr. למארי די ברא נשמתא; בשירתי תשיר יחידתי (60); אלהי בגבול חתני נכספה נפשי (62); ממיטב זמיר אשירה לידידי (61) אדון האדונים מעוותי (63); נתן, acr. וגם כלתה לך אפצחה רון וצהלה אל (64); אני זרחיה, acr. סלח (65); אני נתן בר יעקב בלחן חזק, acr. צור נפלא מטרום קדשך (66); אברהם, acr. אלי עוזי אלהינו מבטחי (67); מנדיל בן זמרה חזק, acr. בעין חמלה נשמת (68); מנדיל חזק, acr. אל חי ובו רוחי יה שוכן מעוני אשורר (69); חתני דבוטח באל רם רון (70); יוסף בר שלום בן כספי, acr. לפניך דורשי ומהללי (71); וצהלה אבקש בשיר חדש אבא מרי, acr. אחו על דל מהלל (72); אשיר לך; אהרן הלוי חזק, acr. אל משגבי ומנוסי גורלי (73) אל (75); יעקב, acr. יה עם דל מנוד לבבו (74) (76); אהרן הלוי חזק, acr. רם בהודך לגאול עדה מנדיל בר אב זמרא, acr. מן די לכל בשרא ברא אל (78); יצחק?, acr. ברצות יי דרכי איש (77) אבא מרי, acr. נורא מלכותו מלכות כל עולמים יי עניני (80); יוסף, acr. כל היצור יאבדו (79) אבא מרי בר יוסף אבן, acr. ושמע לשועי רצני להמשכיל הגבון המשורר (81) headed: כספי משירי אהודה יה, beg. כה"ר מנדיל אבי זמרא מהלל אפצחה כי (82); מנדיל חזק, acr. תחלה נגדך יה עווי (83); מנדיל חזק, acr. טוב להודות נצח לך נדרש (84); נתן בלחן חזק, acr. וזמרתי אלהים ממכון (85); נתן בלחן חזק, acr. לכל שואל אבא מרי בה"ר יוסף חזק, acr. שחק עלי עבדך חמול (87); נתן חזק, acr. מה גדלו מעשיך יי (86) (88); נתן בלחן חזק, acr. נפשי הללי אל נורא מנדיל, acr. מלאו גביעים מדמי אשכול (89); צמח חזק, acr. צהלי נשמה רוממי בעצמה (90); יוסף בר שלום כספי, acr. אמרות יי חשקו לבי

שלמה בן מול טוב, acr. לאילת אהבים יעלת חן (135); יהודה הלוי חזק, acr. יונה על אפיקי מים (136); אני שלמה, acr. אחר נוגנים אשיר שירה (137); מזל טוב (v. Cat., pp. 263 and 266); (138); יצח[ק], acr. יותן לך שלום כפרת ופי־שן (139); חתן תנה הוד ועצמה (140); הן כוכבי שחק יענו חתן קרא (142); חתן יהי לעד אל שומרך (141); קום עלה נזר כל (143); נא בספר תורת אלהים (145); קומה ידיד רעים אל עמך (144); חחני צבי נחמד (146); קומה רעי שמע קול שיר רנני שירו וזמרו לאל ברנה (147); מראיך, acr. משה (148); קומה חתני במהרה acr. יצחק (149); שמואל, acr. שוכן שמי עלין נורא עלילה (150); שושנת עמקים (151); שובה חתני שובה לכסא שלום לך עופר (152); שלמה, acr. ספיר ויהלום שוב אל מקומך דודי (153); שלמה, acr. צבי סנסן הנעימים ישרים ותמימים (154); acr. נתן בלחן, שוכן ברום חביון (155); סעדיה ידידי בחיי נפשך קום נלך לטיבריא (156); חזק acr. יצחק בר שלמה חזק, the poem enumerates tombs of ancient worthies, e.g. R. ʿAḳiba and his pupils, R. Jeremiah, Rab Kahana, R. Johanan, R. Meir, R. Jonathan, the sons of R. Ḥiyya, Maimonides, the mother of Moses, Miriam, the sons of R. Jeremiah, the wife of the Great Prophet, and the wife of R. ʿAḳiba, whose graves are shown in Tiberias; (157) ככלות ייני תרד עיני, incomplete, acr. שלמה; (158) כי אשמרה שבת אל ישמרני, acr. אברהם; and (159) טובך יה לגמור, incomplete, acr. ישראל.

The MS. was known to the owners of the work under the title of ספר הפרשיות.

The MS. is written in a Maghrebi curs. hand probably of the late 16th or early 17th cent., and contains 322 pp. of 22 ll. to the p.

Owners: (1) *Judah Mor'ali.*

(2) *Zeraḥiah b. Judah Mor'ali* (1741).

(3) *Judah ʿAyyash* (1756).

(4) *Abraham b. Judah Mor'ali* (1756). The entry (p. 171) reads: זה ספר הפרשיות הוא של אדוני אבי נ"ע שנפטר בישנת התק"א ליצירה (= 1741) וקבל אותו אחי זרחיה יצ"ו בכלל גביית כתובת אמו נ"ע שירשה והאפטרופוס של אחי הנז' שהם ה"ר יוסף הכהן בקרי יצ"ו

יחדי חי עולם יחידתי, acr. יוסף (91); חזק (92); אבא מרי, acr. אדיר ונעלה בשמי שמי מרומך (93); יוסף בר, acr. קולי בנעים זמירות אשיר חסדי אלהי אחסוד (94); משה חזק לעד נצח סלה (95); מנדיל חזק, acr. מלך מרומם ונעלם (96); יעלת, acr. אבא מרי (97); אפצח בשירה ערוכה יוסף כשפי חזק, acr. אהבים רעיה בת נדיבים (98); אל, acr. נערין בכוד גלגלו וקרושיו בידו (100); אל גבור אבי עד עזרך (99); אברהם אמנם לברך (101); שלמה, acr. שם אלהינו נהלל יחונן צור להשיב את שביתי (102); שם נורא נגדך צור מרומם ונעלה (103); יוסף חזק, acr. נכספה נפש עניה (104); נתן בלחן חזק, acr. אשיר לאלי בנעים (105); נתן בלחן חזק, acr. חלילי; אבא מרי בה"ר יוסף אבן כספי חזק, acr. אם צבי נר (107); מכלוא מאסר יגוני (106); אני לוי אבן משה חזק, acr. ממעוני זמר (109); זרחיה, acr. עם צבי לכו ונלכה יצחק הקטן בר יעקב אבן, acr. ושיר ומהלל נם, acr. למשה יה בסיני (110); מרן חזן (112); דורשי תורה יתהלכו (111); נתן חזק מי זה (113); מנדל, acr. מלכי עלי עמו יחמול מוציא לאור תעלומה (114); ימלל גבורות צפן מלכי יצוק מי (115); מנדיל בן זמרה חזק, acr. מלך (116); מנדיל אבן זמרה חזק, acr. ישע צורי עון (117); מנדל, acr. רב ורם על כל רם נחום, acr. הסתו ארח ארח מעצבי (118); מריי סלח מנדיל, acr. מה תעשי רעיה כי שני תלבשי (119); בר אברהם בן אבי זמרה חזק סלה לעד (120); מנדיל בן אבי, acr. מלפני אלהים מלך רב ורם מאש אהבת דת בלבבי (121); זמרה חזק, acr. מנדיל בן אבי זמרה חזק נצח סלה לעד (122); מנדיל בן אבי זמרא, acr. מן ונופת עם יערת צוף חיש הגאולה ללאום ברית החזיקו (123); מעשה ידי אומן (124); ראו אגן סהר בתוך הגן (125); מנדיל, acr. יחדי יוצרך יחידתי, אראה יצחק, acr. שוכן בבור שביה לך (127); שלמה, acr. נתן יונה יפת עין צביה נעמה (128); עורי יחידה מתנומה הללי (129); בן יעקב בלחן חזק מכיר חזק, acr. אבא בגבורות אלי (130); אני מנדיל בן אבי זמרה חזק נצח סלה לעד אלף אמלל גודל יקרו (131); based on the Hebrew alphabet, acr. א"ב מנדל בן אבי נחום, acr. נרד וכרכום ציץ בגני (132); זמירי (133); אברם, acr. יעלת צבי כלילת יופי שיר (134); חיים, acr. עת דודים כלה בואי לגני

והר' יעקב עמאר יצ"ו מכרו זה הפרשיות למורינו החכם השלם הדיין המצויין כמוהה"ר יאודה עייאש נר"ו ובעת שעמד הרב הנז' לילך לארץ ישראל חוב"ב קניתי אותו ממנו אני החותם למטה וזכיתי בו זכייה גמורה ה' יזכיני לקרות בו אני וזרעי וזרע זרעי עד עולם אכי"ר והיה זה ביום הששי שמנה ימים לחדש אלול שנת התקי"ו ליצירה (=1756) שהוא יום שהלך הרב הנז' והפליג למדינת הים לחיים ולשלום הקב"ה יגיעהו למחוז חפצו לחיים טובים ולשלם וישמענו עליו בשורות טובות אכי"ר ע"ה אברהם מרעלי בן יודה מרעלי ס"ט.

(5) *Joseph 'Ayyash* (1787). His entry (p. 171) reads: ויהי היום עבר זמן ונפטר אברהם הנז' הקונה ויצא זה הפרשיות למכור וקניתי אותו אני ע"ה יוסף עייאש ע"ס (=ערב סכות) ש' התקמ"ח (=1787).

(6) *Joseph Azubib* (p. 128).

Paper, $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

652

קרוב"ץ

Prayer Book according to the Rite of the Jews of Algiers.

Pp. 1–12, סדר פרשת שקלים, headed: אתחיל לכתוב פרשת שקלים בעזרת שוכן שחקים יסייעיני לכתוב קרובות למועדים בס"ד, containing the following liturgical compositions: (1) יונה בצלמון בהשליגה, acr. יצחק הלוי; (2) ירד צווה אז מענה, acr. יצחק; (3) ימנה עדר נפוץ, acr. יצחק לוי; (4) יסיף לקנות, acr. יצחק לוי; (5) ידך נשאת acr. יצחק לוי; (6) זיו כבודך, acr. ייי יחיה; (7) זבוד יה, acr. זרחיה; (8) זרחיה הלוי חזק, acr. זרחיה הלוי חזק; (9) ילבש צדקה, acr. יצחק; (10) ימי פרישה acr. יהודה, יושב תהילות מאין תחלות; (11) יצחק לוי הלוי; and (12) יצחק, acr. כי אתה יוצר נגוהים.

Pp. 13–26, פרשת זכור, containing: (1) דואב חזן, acr. תרומה הרמנו דורשי ומצילי; (2) נשמת ידועי חלאים, acr. יהודה; (3) משה, acr. סודך לא נחקר; (4) שיר אהבה חדש, acr. משה; (5) יעץ הצר, acr. א"ב–ל; (6) את מלחמות ייי, acr. יהודה; (7) תחבולות, acr. ירים הוד המוניו; (8) מכנף הארץ, acr. מ–ת, continuation of No. 6; (9) לוכד חכמים בערמם, acr. יאמר נא ישראל יום צור; (10) לפניו ילין בכי, acr. לוי; (11) יושב תהלות, acr. יהודה הלוי; and (12) אמר אויב ארדוף, acr. א"ב יהודה.

Pp. 27–36, תקון יום פורים, containing: (1) יסוד הכל, acr. יוסף ברבי יצחק בן קמחי; (2) קומה אלהים עזרתה לי, acr. אברהם, by Abraham ibn Ezra; (3) זכר פורים, acr. זרחיה; (4) יום פורייא, acr. יצחק בן זרחיה לוי; v. MS. No. 671, p. 28; (5) יום שאת, acr. יצחק; (6) על אודות ימי הפורים, acr. משה חזק; and (7) המן נלחץ, acr. קוראי (8) מגילה, acr. אברם.

Pp. 37–50, פרשת פרה, containing: (1) אלהים צמאה, acr. אספרה אל חק א"ב–ח; (2) טהור עינים, acr. ישראל יושיע; (3) אברהם acr. מ–ע, continuation of No. 1; (4) הפרה, acr. פ–ת יעקב; (5) עוד יגל, acr. פדות שלח מראש; (6) יושב תהלות מאין conclusion of No. 4; (7) אלפתנו להטהר, acr. יהודה הלוי; and (8) תחלות, acr. אני אברהם בר חיים.

Pp. 50–62, פרשת החדש containing: (1) יה אור מסות, acr. יצחק הלוי; (2) יעקב יתר, acr. יצחק לוי בן זרחיה לוי; (3) אור, acr. יצחק acr. יצחק הלוי חזק; (4) יצאת לישע, acr. הלוי; (5) יוסיף ידו, acr. יודעי דעת אלהיכם; (6) יצחק לוי; (7) יצחק הלוי חזק, acr. יי יואל צפות acr. יצחק הלוי; (8) יוצק יום (incomplete), acr. יצחק הלוי בר; (9) יצחק לוי, acr. עשה ירח כבוד זרחיה (the first strophe missing); and (10) יצחק הלוי בר זרחיה, acr. שמש יודע דעת.

Pp. 62–72, אזהרות לשבת הגדול להרב רבינו קלונימוס זצו"ל. The introductory poem beg. בנים שמעו לי. The Azharoth beg. את מועדי, acr. א"ב אני קלונימס. The concluding poem beg. יי, acr. קלנימס. ימינך אל

Pp. 72–74, מעריב לליל פסח, containing: (1) ליל שמורים אותו אל חצה acr. א"ב–ח; (2) ליל שמורים אכלו פחוזים acr. א"ב; and (3) ליל שמורים סימן הוא, acr. ס–ת, conclusion of No. 1; the letters מ–נ are missing; for the full poem, v. MS. No. 405, p. 128f (מחזור רומי), v. above, Cat. p. 280; cf. MS. No. 535, p. 357 (מחזור ויטרי), v. above, Cat. p. 309, where the arrangement agrees with this MS.

Pp. 75–79, יום ראשון של פסח, containing:

(1) יונה מעונה, acr. יצחק חזק; (2) כיום ולחי, acr. יצחק; (3) נשמת חוגגי, shortened, for the fuller version, v. MS. No. 664, pp. 130–132, acr. שלם בר יצחק; (4) האל אעירה (צ"ל העירה), acr. יבורך גואלי, acr. השנירי; (5) יקותיאל?; and (6) ירוחם בך יתום, acr. יהודה.

Pp. 80–83, הפטרה ליום ראשון של חג הפסח with Targum and רשות, beg. איסב רשו מן קדם אלהא רמא. The ברכה for the Haftarah is also in Aramaic, and reads: בריך את ייי אלהנא רבון עלמא די בחר באוריתא רישא דכל מלייא ובמשה עבדיה רישא דכל נביאיה ובישראל עמיה רישא דכל אומיא ובנביאיה מהימנייא דאתניבאו בקושטא.

Pp. 84–91, סדר הטל, containing: (1) שזופת שמש, acr. שלמה; (2) שלח רוחך, acr. שלמה; (3) בטל אצור, acr. א"ב; (4) יום הפילי, acr. יצחק; (5) לך לשלום גשם; and (6) יום פדותי, acr. יוסף.

Pp. 92–102, containing: (1) בצר פקדנוך, acr. בחיי חזק; (2) יקרו נסיך, acr. יהודה; (3) נשמת ישראל עמך acr. יוסף בר יצחק; (4) שעה ניב דל, acr. שלמה; שחק וכל המון (5); יושב הכרובים, acr. יצחק; (6) יזכרו פלאך (7); יום נפלא בן עמרם, acr. יהודה; (8) אמרו בני אלהים, acr. אברהם; and (9) הלוי.

Pp. 102–105, הפטרה ליום שני של פסח, with Targum.

Pp. 105–111, סדר לשבת וחולו של חג הפסח, containing: (1) שאל להודות, acr. שלמה; (2) אערוך בשבחי, acr. אברהם; (3) נשמת שומרי משמרת, acr. שלמה; (4) ברום גלגל סובב, acr. ברכיה; (5) צור לבבי; (6) מחנות עליונים, acr. יונה נכספה, acr. יוסף; and (7) כל אברם; (8) ימי צבאי, acr. יצחק.

Pp. 111–113, הפטרה לשבת וחולו של פסח עם תרגום.

Pp. 113–120, סדר ליום שירה, containing: (1) יקרה תהלתך, acr. יהודה; (2) כל הנשמה תהלל במליה; (3) נשמת ישראל עמך, acr. יוסף; (4) שבעה שחקים, acr. שלמה; (5) היתחוי דויד בגאונו, acr. כהן; (6) יחיד ובברכי, acr. יום (7); יהודה הלוי, acr. ליבשה נהפכו; and (8) יצאו בני ישראל, acr. שלמה.

Pp. 120–124, הפטרה ליום שירה עם תרגום.

Pp. 125–133, סדר לאחרון של חג הפסח, containing: (1) שורש בנו ישי, acr. שלמה; (2) נגדך אשים, acr. יצחק; (3) נשמת שזופת שמש, acr. שמואל; (4) אל שמחת גילי, acr. יוסף; (6) יה יהודה; (5) זמירות אפצחה, acr. אני משה; (7) כל פה צח, acr. שכינתך; (8) אהבה נוססה; and (9) אם יום שנירי, acr. אברם.

Pp. 133–138, הפטרה ליום אחרון של פסח עם תרגום.

Pp. 139–148, סדר חג השבועות ליום ראשון, containing: (1) יום מעמר, acr. יצחק; (2) דת נשמת ידידים זרע, acr. יוסף; (3) נעים (5); קול מהלל יגדל (4); יצחק בר יוסף? שמך, acr. בחיי; (6) השכל והדת, acr. לוי; (7) אומר לצפון (8); אם תאהב דרך, acr. אברם; נעשה ונשמע אמרו בסיני (9) acr. אברם.

Pp. 147–171, שרח עשרת הדברות לרבינו סעדיה גאון זלה"ה, headed by a Pizmon beg. אמת עלי לספר מאמרות, acr. א"ב—י.

Pp. 171–185, containing: (1) פיוט, beg. רשות למצות עשה, acr. אברהם; בצר מנוסי, beg. שולמית שחרחורת, acr. שלמה בן יהודה; (2) לב חלל כחליל, beg. רשות (3); אזהרות (4); שמור לבי, beg. לרבי שלמה ן' גבירול וצו"ל מענה; and (5) פזמון, beg. יום יצאה כלת עדנים, acr. זרחיה.

Pp. 186–194, סדר ליום שני של שבועות, containing: (1) יעירוני בשמך, acr. יהודה; (2) נשמת ישורון (3) אל אלהים נצחי ייי אלהי גדלת מאד וכו' שחק כדוק; (4) ממטיף נטית, acr. שלמה חוק; (5) עם בחרתם, acr. גליל; (6) בצר מנוסי, acr. אברהם; (7) כימי אל בדתך, acr. יהודה; (8) הנעורים, acr. אברהם; and (9) אמת ישעך אקו בגלותי, acr. יצחק; and (10) עלי לספר, acr. א"ב-י.

Pp. 194–212, containing: (1) רשות, beg. בצל שדי; (2) אזהרות, beg. כמה ירדפני; and (3) פזמון, beg. אלוה מתימן יבא, acr. שמעון (בן צמח חזק).

Pp. 213–222, סדר ליום ראשון של חג הסוכות, containing: (1) יצב גבול, acr. יצחק; (2) שם נשמת (3) אל אשר אין לו ערך, acr. אברהם; ישורון החוגג (incomplete); (4) השתחוי וברכי, acr. דויד כהן (beginning missing); (5) מחנות עליונים, acr. אברם; (6) ששת שאלו ידידי, acr. יהמה לבבי (8); חופף עלינו, acr. שמואל (7);

אברם; (9) למענך אדיר אדירים, acr. א"ב–ל; (10) אנא אל אחד ושמו אחד; (11) אנא אל אחד ושמו אחד אחרון וראשון אמץ עם כהושעת ירויי; and (12) היאור, acr. יוסף.

Pp. 222–231, יום שני של סוכות, containing: (1) לשובב נות בית, acr. לוי; (2) אל חי בקרבי, (incomplete), acr. אברהם; (3) יחד בני עליון, acr. דויד כהן (beginning missing); (4) אפצחה יעריצון אלי; (5) אברם טואה רנה ותודה, acr. יוסף; (6) יונה יעלת אהבים, acr. יוסף; (7) אחשוק ולא אדע איך תדמי, acr. יהודה; (8) אנא אל אחד ומבייש, acr. אברהם; (9) אנא יוצרי דורשני כהושעת יגיעי נשם, acr. יוסף; and (10) יוסף.

Pp. 233–243, הושענות, containing: (1) אנא יסד יסוד מקדשי, acr. אנא האל הנקדש; (2) אנא כהושעת ידידים, acr. יוסף; (2a) אנא יערב לך, acr. הבורא עולמו ביסודות ארבעה; (4) אנא המיחד לכבודו, acr. יוסף; (5) כהושעת יקושי מלבן, acr. יוסף; (6) יוצרי וקדושי, acr. אנא הבורא עולמו בימים ששה; (7) יוסף; (8) אנא הישר מערכי, acr. יוסף; and (9) כהושעת ילידי אהב, acr. יוסף.

Pp. 243–253, סדר לשבת וחול המועד סוכות, containing: (1) יסוד הכל, acr. יעקב; (2) נגדך אשים, acr. יצחק; (3) נשמת ידידים פליטת יה לרוב חסדך, acr. יוסף; (4) ידך אלהים יסדה אל, acr. יעריצון אלי; (5) יוסף; (6) בעלת אוב וקסם אלהים חילי, acr. אברהם; (7) אום נצורה כבבת, acr. א"ב; (8) יצחק; (9) ביום שבת קדש, acr. אנא חיש נא; (10) יוסף; and (11) כהושעת יוצאי פתרום, acr. יוסף.

Pp. 253–280, הושענות להושענא רבא, containing: (1) למענך אדיר אדירים, acr. א"ב—ל; (2) יה איום זכור; (3) אנא אל אחד ושמו אחד; (4) ברית נפקד; (5) אנא אל אחד ומבייש; (6) היום למודך וגם ידידך; (7) אנא האל הנקדש; (8) זכות אנא הבורא עולמו ביסודות ארבעה; (9) אנא המיחד לכבודו; (10) נשמר ובריח שמר אנא הבורא; (11) זכות משה אל תנשה; (12) בזכות אהרן רון ירון; (13) עולמו בימים ששה; (14) זכור סגן; (15) אנא המקדים לעולם; (16) יוסף בר יצחק, acr. אנא ישר עם בא; (17) כהושעת ידידים מכף מעבידים, acr. יוסף; (18) אני יוסף בר יצחק, acr. אל נא אוצרך הטוב; (19) יושב קדם איום ונורא, acr. יוסף; (20) האל למושעות; and (21) יפה נוף אנופף, acr. יוסף.

Pp. 281–290, סדר ליום שמיני חג עצרת, containing: (1) ידועות אמונות, acr. יהודה; (2) נישמת מחנות; (3) בשם אל חי הגיון מקהלות (incomplete), acr. אברם; (4) אל אשר מעשיו עצומים, acr. משה (beginning missing); (5) יום תאוה, acr. יצחק; (6) ימי קדם לבן רודם, acr. יצחק; (7) אל חי יפתח אוצרות מעלה; (8) אל מעלה נשיאים, acr. אל חי יפתח ידו; and (9) אברהם בן עזרה ברבי מאיר (incomplete). The rest of the order missing.

Pp. 291–298, סדר לשמחת תורה ופזמונים לפטירת משה רבינו, beginning and end of the order missing. The MS. contains: (1) נשמת סודך לא נחקר; (2) לוי, acr. להקת עם אמרות האל; (3) אברם, acr. אל פעליו גברו נודע בכל המון; (4) יהודה, acr. טהורות יצורי; (5) יצחק, acr. אסבלה נדוד; (6) יהודה אישרך; and (7) יצחק לוי בן זרחיה, acr. כצל הר העברים, acr. אברהם (incomplete).

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the early 18th cent., and contains 298 pp. of 22 ll. to a p.

Owners: (1) *Mordecai Kohen Shulal* (v. pp. 13, 37, 62, and 92).

(2) *Elijah Zmiro.*

(3) *Moses Bu'aziz.* The entry on the fly-leaf reads: מנחה היא שלוחה מאת ידידינו ואהובנו המו"ן ר' אליהו זמירו ביום ו' בש"ק י"ט אדר ב' תרע"ט 21 מארס 1919 ע"ה מ"ב.

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 6\frac{5}{16}''$.

664

קרוב"ץ

Prayer Book according to the Rite of the Jews of Algiers.

Pp. 5–52, סדר שבת פורים [ופורים של] מפלת אדום יש"ו. Order of Service for the Sabbath before Purim and for the Purim of Edom (i.e. the 4th of Marḥeshwan). The order comprises the following pieces: (1) אל חי; (2) כל הנשמה תהלל במליה; (3) משוש לבי נשמת [ישראל] עמך לביתך משכימים, acr. משה;

מי כמוך (4) יהודה, acr. ; חלאים אנשי מכאובות שיר אהבה חדש שירו (5) ; באלים ידידים קדמוך סודך לא נחקר ומעשיך (6) ; משה, acr. לאל נאמן א״ב, acr. את מלחמות יי בהנקמו (7) ; מעידים יהודה, acr. ; עין השר תחבולות (8) till ל ; (9) מכנף הארץ זמירות שמעו (10) ; ירים הוד המוניו אזנינו, acr. מ to ת, being the continuation of No. 7, beg. את מלחמות יי ; (11) לפניו ילין בכי ; יאמר (13) ; לוי, acr. לוכד חכמים בערמם (12) יהודה, acr. ; נא ישראל יום צור מיר צר פדם יהודה הלוי, acr. ; יושב תהלות מאין תחלות (14) and (15) אמר אויב ארדוף כאריה ואחטוף, acr. א״ב יהודה.

Pp. 82–92, פזמונים ליום פורים לקריאת המגלה, containing : (1) יסוד הכל אשר אין לו תחלה, על אודות (2) ; יוסף ברבי יצחק בן קמחי acr. קוראי מגלה הם (3) ; יצחק, acr. ימי הפורים זכר פורים לא יעבור (4) ; אברם, acr. ירננו, יום שאת ויתר (5) ; זרחיה לוי, acr. יצחק, קומה (7) ; יצחק בן, acr. יום פורייא יומא דנן (6) ; אברהם, acr. אלהים עזרתה לי וענה בצרתה (8) and משה חזק, acr. ; המן נלחין ומרדכי נושע (9) שיר אהבה חדש, acr. משה.

Pp. 92–104, סדר פרשת פרה, beginning missing, the rest contains : (1) מהור עינים בצוותו, acr. from ט to ע, being the continuation of the poem beg. חוק אספרה אל, v. חכמת מסכן, Livorno, 1772, 31 b ; (2) הפרה פרות שלח מראש, acr. פ to ת, being the conclusion of No. 1 ; (3) עוד יגל אל (4) יושב ; and (5) יהודה הלוי, acr. ; תהלות מאין תחלות אני אברהם, acr. אלפתנו להטהר על כן נורה לך בר חיים.

Pp. 104–116, סדר פרשת החדש, containing : (1) יצחק, acr. ירח למועדים בעשותך כתרין יצחק, acr. ; יה אור מסות אור בראו (2) הלוי, יעקב יתר צור חבלי קשריך (3) ; לוי בן זרחיה לוי יצא לישע רעיה ואחות (4) ; יצחק הלוי חזק, acr. יודעי דעת אלהיכם (5) ; יצחק הלוי, acr. יצחק הלוי חזק, acr. ; יי יואל צפות (6) ; יצחק לוי יצחק הלוי, acr. ; יוסיף ידו אלהי הצבאות (7) ; (8) יושב (9) ; יצחק לוי, acr. יוצק יום יום לחשו כי אתה (10) ; יהודה, acr. תהלות מאין תחלות עשה ירח (11) ; אל עולם מן העולם ועד העולם יצחק הלוי בר זרחיה, acr. ; and (12) כבוד אלהים יצחק הלוי בר זרחיה, acr. שמש יודיע דעת וחשבון.

יחדו (5) ; אברהם, acr. אלהים על שבח רמת (4) ביצנת בק״ר בעלות (6) ; אבא מרי, acr. ייחדו יחיד יסוד הכל והוא הכל וכל הכל הוא ברא (7) ; בקר, the second strophe gives the date of the event with the words : ברוך ברק . ביצנת ברק (1542 =) ולנקמות לבש חמית . ביום שלישי השקיף קדושי ; (8) אדיר טובתך תמימה רמה, acr. ב״א ; (9) אלהים באשמורת השקיף בזעם ועברה, acr. ב״א ; תפול עליהם אימתה אוכל חלב ודם (10) acr. אני אגיד נפלאות אל כי לך תהלה (11) ; תשר״ק אני אברה[ם] הקטן בר יעקב טוא, acr. נאוה אברהם טוא חזק לעד נצח סלה ועד ברוך (12) ; מרום לעמך גאלת אדון אשר לו תאות (13) ; מלוכה, acr. אליך אלהים יי נישאתי (14) ; א״ב אני משה ברבי יצחק, acr. וארים את עיני ; יעקב, acr. אם קמי לחרדתי (15) ; משיש חזק אל שמחת גילי שוכן הדביר (16) ; יהודה, acr. עושה (18) ; אברם, acr. אומר לצפון תני (17) משה בר מאיר אבן, acr. נפלאות בורא נוראות אל שמחת גילי שוכן הדביר (19) ; אל צבי חזק השתחוי וברכי לפני צור מעוני (20) ; יהודה, acr. ; ארוממך אלהי המלך אמליך (21) ; דויד, acr. ; אביר יעקב חסרך הפק (22) ; א״ב, acr. (23) אחר כל אלה הדברים באו עלינו נוצרים וצרים אני אברהם בן רבי שלמה הצרפתי חזק, acr. אכלו (25) ; א״ב, acr. אוספו יחד כל עדתי (24) אברהם בן רבי, acr. רעים שתו ושכרו חברים אל יחיד ומיוחד (26) ; שלמה צרפתי הקטן חזק בלבב ידידים, acr. אברהם בה״ר שלמה צרפת חזק ; צור לבבי רב חסדים (27) and אפצחה רנה (28) ותודה, acr. אברם טוא.

Pp. 52–67, סדר שקלים, containing : (1) יצחק הלוי, acr. יונה בצלמון בהשליגה בחוסף ; ירד צוה אז מענה לשבטי יה (2) יצחק, acr. ; ימנה עדר נפוץ (3) ידך נשאת לעם שמך (4) ; יצחק לוי, acr. יאהבון יוסיף לקנות מקנה (5) ; יי יחיה שארית אביונו (6) ; יצחק לוי, acr. (7) ; זרחיה הלוי חזק, acr. זיו כבודך תמון בת משכלת ; זבוד יה זבד טוב עבד (8) ; זרחיה, acr. (9) ילבש ; ימי פרישה וחמן קדושה, acr. יצחק ; (10) יושב תהלות (11) ; יצחק לוי, acr. צדקה בשריון כי אתה (12) ; יהודה הלוי, acr. and מאין תחלות יוצר נגוהים, acr. יצחק.

Pp. 67–82, סדר פרשת זכור, containing : (1) תרומה (2) ; דורשי ומצילי מצר וצוק גואלי נשמת ידועי (3) ; משה, acr. הרמנו שיר לאל

Pp. 116–122, אזהרות לשבת הגדול להרב רבינו קלונימס ז"ל, introduced with the words: בנים שמעו לי ילדי איתני. האזינו אמרי בינו הגיוני. ומשפטי הפסח המצווים בסיני. אקרא באזניכם כמו צווי נבוני. וסעד לדבריהם אשר קבעו אמוני. וידבר משה את מועדי יי, beg. את מועדי יי אקרא אליכם, acr. א"ב אני קלונימס; and a Pizmon, beg. ימינך אל נגלתה בנוף, acr. קלנימס.

Pp. 123–129, ללילי פסחים, containing the evening prayer, and poems: (1) ליל שמורים אותו אל חצה, acr. ח—א"ב; and (2) ליל שמורים אבלו פחוזים, acr. א"ב.

Pp. 129–137, סדר ליום ראשון של חג הפסח, containing: (1) יונה מעונה מה תען בשיחיה כיום ולחי כל ימי עילמך, acr. יצחק חוק; (2) שלם נשמת חוגגי חג המצות, acr. יצחק; and (3) בר יצחק, fuller than in the edd., where however, the strophe ל is given, which is wanting in the MS.; שעה ניב דל מאהלו נבדל יושב, acr. שלמה; (4) שחק וכל המון זבול יובלו, acr. יצחק; (5) הכרובים על כנפי שחקים אמרו, acr. יהודה; and (6) פלאך צבא מרום בני אלהים במה, acr. אברהם.

Pp. 137–141, סדר לשבת וחולו של חג הפסח, consisting of the following poems: (1) שאל אערוך בשבחי לאל להודות לך נשמת, acr. שלמה; (2) בבית משכנות מבטחי שומרי משמרת חג הפסח מסח, acr. אברהם; (3) יבורך גואלי האל העירה וראה אשר נשגב בהודו ירוחם, acr. השנירי; and (4) בך יחום אסיר תקוה, acr. יקותיאל?; (5) יהודה.

Pp. 141–149, סדר הטל, containing: (1) שוופת שמש לחוצת פתרוסים בטל, acr. שלמה; (2) שלח רוחך להחיות גויינו יום הפילי, acr. שלמה; (3) אצור לברר וללבן תחנתי, acr. א"ב; (4) יום פרותי בעדו כל שואלי, acr. יצחק; and (5) לך לשלום גשם ובא בשלום טל, acr. יוסף.

Pp. 149–154, סדר ליום שני של חג הפסח, containing: (1) בצר פקדנוך זוכר ברית אבות יקרו נסיך לאום בך נושעת, acr. בחיי חזק; (2) נשמת ישראל עמך שארית אום עמוסה ברום גלגל כובב עלי, different from the edd., where the acrostic reads יוסף בר יצחק; (3) יהודה מעגל, acr. ברכיה; (4) צור לבבי רב חסדים מחנות עליונים כלם כאחד, acr. צורף; (5) יונה נכספה למצוא מנוחה אברם, acr. יושף; and (6) יקרה תהלתך גילי משוש לבי נשמת ישראל, acr. יהודה; (2) כל הנשמה תהלל בכוליה שבעה שחקים, acr. יוסף; (3) עמך להללך מתועד השתחוי וברכי לפני, acr. שלמה; (4) לא יכלכלוך יחיד בגאונו וחסדו, acr. דויד כהן; (5) צור מעוני יהודה הלוי, acr. יום ליבשה נהפכו מצולים (6) יצאו בני ישראל חמושים, acr. שלמה.

Pp. 159–168, סדר ליום אחרון של חג הפסח, comprising the following liturgical pieces (1) שרש בנו ישי נגדך אשים, acr. שלמה; (2) נשמת שוופת שמש שולמית מגמתי, acr. יצחק; (3) אל שמחת גילי שוכן הדביר זמירות אפצחה בתוך מקהל אמוני, acr. שמואל; (4) יהודה; (5) אני שכינתך בינות אנשים יה, acr. יוסף; (6) שנירי כל פה צח בפסח יפצח משה, acr. שנירי; (7) אם יום פרותי איחר אהבה נוספה בי כל ימי צבאי אוחיל, acr. אברם; and (8) יצחק. For the Minḥah service there are two strophes, beg. תביאמו ותטעמו ותקל כובד נוגשים, where the end of the exile is referred to in the following terms: חק גלותכם אם נשלם. אלף ושלש מאות וחמשים שנים ושירים. תהיו גאולים. לשנה הבאה בירושלים. The edd. have two additional strophes and a different date, reading: אלף וחמש מאות שנים ושירים.

Pp. 168–185, סדר הפטרות בתרגום של חג הפסח.

Pp. 185–220, סדר ליום ראשון של חג השבועות, containing: (1) יום מעמד סיני יצחק; (2) נשמת ידידים זרע דת אלהים צלך, acr. יוסף; (3) אתה נורא אתה איתני, acr. יצחק בר יוסף?; (4) נעים שמך להודות קול מהלל יגדל היום, acr. בחיי; (5) לוי השבל והדת שני מאורות, acr. אברם; (6) אומר אם תאהב דרך אמת נעשה ונשמע אמרו, acr. אברם; (7) לצפון תני בסיני; (8) headed: האדה שרח עשרת הדברות לרבינו סעדיה גאון זלה"ה with an introductory poem beg. א"ב-יוד, אמת עלי לספר מאמרות (this שרח עשרת הדברות is to be found in שפר עשרת הדברים, according to the rite of Tunis, printed Livorno, 1815, 2nd ed., for the 1st ed., Amsterdam, 1737, v. Ben Jacob, p. 453, No.

657; רוכב ערבות, Liv. 1857, pp. 56–71; ספר עשרת הדברים, Liv. 1876; ספר עשרת הדברות, 2nd ed., Liv. 1885; ספר עשרת הדברות, Tunis, 1897; ספר דברי שלום, edited from a MS. in the possession of the Ṭayyib family, by David 'Aydan, Gerba, 1925; ספר קול אלהים והוא כתאב אל עשר כלמאת, Tunis, n. d. [Ṣemaḥ Hallevy, printer]; and ספר עשרת הדברים, Tunis, n. d. [Ṣion Uzan]; v. further editions mentioned previously, above, Cat., p. 61); (12) בצר מנוסי, acr. אברהם; (13) אשימה תורת יי תמימה שולמית שחרחורת בתוך עלמות תתהלל, acr. לב חלל כחליל יהמה ממרי; (14) שלמה בן יהודה אזהרות להה"ר שלמה גבירול זלה"ה (15) beg. יום יצאה כלת עדנים; and (16) שמור לבי מענה acr. זרחיה, with a commentary.

Pp. 220–240, סדר שני של שבועות, containing: (1) יי אלהי, acr. יעירוני בשמך רעיוני יהודה; (2) שלמה חזק, acr. גדלת מאוד וכו' שחק כדוק נטית; (3) עם בחרתם עת נגאלו, acr. גליל, v. above, Cat., p. 783; (4) יהודה, acr. כימי הנעורים מי יתנני; (5) ישעך אקו, acr. אברהם, אל ברתך האמרתנו (6) בגלותי, acr. יצחק; (7) הפטרה; (8) אמת עלי כמה ירדפני יום יום אויבי; (9) לספר מאמרות מצות לא תעשה, beg. בצל שדי אחסה; and (10) שמעון (בן צמח) חזק, acr. אלוה מתימן יבא (11).

Pp. 240–252, סדר ליום ראשון של חג הסוכות, containing: (1) יצב גבול שמם, acr. יצחק; (2) נשמת, acr. אברהם, שם אל אשר אין לו ערך; (3) יושף בר, acr. ישורון החוגג שבעת ימי חגיגתו; (4) יצחק, acr. יחד קרבי בי תצהלנה; (5) יוסף; דויד כהן, acr. השתחוי וברכי לפני צור מעוני; (6) מחנות עליונים כלם כאחד קדושה עונים, acr. אברם, שאלו ידידי בעדי, acr. ששת; (8) יהמה, acr. חופף עלינו כל היום שמואל; (9) לבבי על נדוד כרובי וגואלי, acr. אברם; (10) הושענה, beg. אנא אל אחד ושמו אחד ומי ישיבנו; and (11) כהושעת ירויי היאור, acr. יוסף.

Pp. 253–264, סדר ליום שני, containing: (1) לשובב נות בית, acr. לוי; (2) אל חי בקרבי, acr. אברהם; (3) נשמת ידידים פליטת זרע איתני יחד בני עליון (4); יהודה, acr. תיחדך יום קדמתי רננו, acr. דויד כהן; (5) אפצחה רנה ותודה, acr. יעריצון אלי מלכי בקדש (6); אברם טואה, acr. יעלת אהבים שמחי ורוני (7); יוסף, acr. יונה איך תדמה (8) אחשוק ולא (9); יהודה, acr. ארץ מקום אברהם; (10) הושענא, beg. אנא אל אחד ומבייש אומרים שנים (11); יוצרי דורשני, acr. יוסף; and (12) כהושעת יגיעי נשם, acr. יוסף.

Pp. 264–272, סדר הושענות, for the third day: אנא האל הנקדש בקדושת שלישה. For the fourth day: אנא השם בכסאו חיות ארבעה. For the fifth day: אנא האל המיחד לכבודו שמות חמשה. For the sixth day: אנא הבורא עולמו בימים ששה. For fuller particulars v. MS. No. 671, below, Cat., p. 795.

Pp. 272–283, סדר לשבת וחולו של מועד, containing: (1) יעקב, acr. יסוד הכל והוא בכל; (2) נשמת, acr. יצחק, נגדך אשים מגמתי; (3) ידיד פליטת זרע איתני תיחדך אדיר צוה; (4) יוסף, acr. יה לרוב חסדך ארוממך; (5) יעריצון אלי, acr. יצחק, אלהים יסדה ארין; (6) אל אלהים חילי, acr. יוסף, מלכי בקדש; (7) בעלב (צ"ל בעלת) אוב וקסם, acr. אברהם; (8) אלהים אזון בטובך, beg. הושענא, acr. יצחק; (9) אנא הנראה בלבת, acr. א"ב יוסף; and (10) כהושעת יהודה ואפרים, acr. יוסף.

Pp. 283–311, סדר יום הושענא רבה, consisting of the following pieces: (1) מרום אנא המקדים, acr. משה קטן, וקדוש שעה; (2) יה איום זכור היום, acr. לעולם דברים שבעה; (3) למענך, acr. אנא זכור תם המשתחוה ארצה (4); למען, acr. א"ב אדיר אדירים בורא רוח (5); א"ב יוסף, acr. אב מאור כשדים ישוע ונעזה; (6) א"ב–ח, acr. אודך ביום שביעי ואחדיש שיריך (7); את רחמיך אשאל וחוקותיך אדרושה, acr. (8); אמצני אלהי ביום מועדי וחגיגי, acr. א"ב–ז ש–ת (9); אנא ישר, acr. א"ב till ט, and the letter ת (10); יוסף בר יצחק, acr. עם בא בהושענא רבא (11); כהושעת ידידים מכף מעבידים, acr. יוסף; (12) אני יוסף בר, acr. אל נא אוצרך הטוב תפתח; יושף, acr. יושב קדם איום ונורא (13); יצחק; יפה, acr. רחם נא קהל עדת ישורון (14); and נוף אנופף בחזון תעודה, acr. יוסף. For the inserted parts of poems beg. with זכות and בזכות respectively, v. MS. No. 671, further on Cat., p. 795.

Pp. 312–319, סדר ליום שמיני חג עצרת, containing: (1) ידועת אמונות דחי השקרים, acr. יהודה; (2) בשם אל חי הגיון לשוננו, acr. נשמת מחנות מקהלות צבאיך (3); אברם, acr.

(5) יהודה, acr. ישראל בחירי אל (4) ; משה יום תאוה יגלה (6) ; שאלוני בליל נדוד רעיוני יחישה, acr. יצחק ; (7) ימי קדם לבן רודם acr. אל חי יפתח אוצר מעלה (8) ; יצחק אל מעלה נשיאים (10) ; and יפתח ידו לאצילים acr. אברהם בן עזרה ברבי מאיר.

Pp. 319–325, סדר ליום שמחת התורה, containing: (1) שפל רוח שפל ברך וקומה acr. נשמת (3) ; מנחה טהורה אקריב לפניך (2) ; שלמה סודך לא (4) ; לוי, acr. להקת עם אל מיחדים נחקר (5) ; אברם, acr. אל פעליו גברו (6) ; נודע בכל (7) ; יהודה, acr. אמרות האל טהורות המון, acr. יהודה (8) ; פזמונים על פטירת משה רבינו עליו השלום, beg. יצורי כצל כולם, acr. למי נתן צור מתן (9) ; יצחק לוי בן זרחיה טובייה בדברייה קרייה מהימן (10) ; יצחק לוי אשריך הר העברים (11) ; אברהם, acr. ביתיה ; (12) א״ב, acr. אז איש ענו עלה אל הר העברים and (13) אב״ג אלעזר, acr. אמון הנה ישעך בא ברבי חיים חזק ז״ל ברוך.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 17th cent., and contains 325 pp. of about 18 or 19 ll. to a p. Pp. 315–325 have been added by a later hand of probably the 18th cent.

Paper, $9'' \times 6\frac{5}{8}''$.

671

קרוב״ץ

Prayer Book according to the Rite of the Jews of Algiers

P. 1 contains the end of the סדר פורים של אדום. The beginning of the poem אפצחה רנה ותודה is missing, the first words on the page read: ובתוך עם אעמודה ואברך את יי״ (v. MS. No. 664, p. 51), acr. אברם טוא.

Pp. 3–11, סדר שקלים. The beginning is missing. The first liturgical piece beg. חילם בחילם לך תמנה, v. the Pizmon beg. ירד צוה אז מענה in MS. No. 664, p. 55, and ספר חכמת מסכן, Liv. 1772, p. 17 a, acr. יצחק. The order for שקלים contains, besides, the following liturgical pieces: (1) ימנה עדר ; (2) ירך נשאת, acr. יצחק לוי ; (3) יוסיף לקנות מקנה acr. יצחק לוי ; (4) יי״ יחיה ; (5) זיו כבודך, acr. זרחיה, acr. זבוד יה זבד טוב (6) ; זרחיה הלוי חזק ילבש צדקה (7) ; ימי פרישה, acr. יצחק ; (8) יושב תהלות מאין (9) ; יצחק לוי כשרין, acr. כי אתה יצר תחלות, acr. יהודה הלוי ; and (10) נגוהים, acr. יצחק.

Pp. 11–23, סדר לפרשת זכור, containing: (1) דורשי ומצילי, acr. דואד חזן ; (2) תרומה הרמנו, acr. משה ; (3) נשמת ירועי חלאים acr. מי כמוכה באלים ידידים קדמוך (4) ; יהודה כפול סודך (6) ; משה, acr. שיר אהבה חדש שירו (5) ; א״ב-ל, acr. את מלחמות יי״ (7) ; לא נחקר ירים הוד (9) ; יהודה, acr. יעץ הצר תחבולות המוניו (10) ; מ—ת, acr. מכנף הארץ זמירות continuation of No. 7 ; (11) לפניו ילין בכי יאמר (13) ; לוי, acr. לוכד חכמים בערמם נא ישראל, acr. יהודה (14) ; יושב תהלות מאין אמר אויב (15) ; and יהודה הלוי, acr. תחלות ארדוף כאריה, acr. יהודה א״ב.

Pp. 23–31, פזמונים ליום פורים לקריאת המגילה, containing: (1) יסוד הכל אשר אין לו תחלה, acr. יוסף ברבי יצחק בן קמחי ; (2) קוראי על אודות ימי הפורים, acr. יצחק ; (3) זכר פורים לא יעבור מגלה, acr. אברם ; (4) יום שאת ויתר acr. יצחק ; (5) זרחיה הלוי יום פורייא יומא דנן, acr. יצחק בן, shortened, (6) for the full poem, v. MS. No. 652, p. 30 ; המן (8) קומה אלהים עזרתה, acr. אברהם ; and (7) נלחץ, acr. משה חזק ; שיר אהבה חדש (9) acr. משה.

Pp. 32–43, סדר פרשת פרה, containing: (1) אלהים אספרה אל חק, acr. א״ב-ח ; (2) ישראל צמאה לך נפש גולים, acr. אברהם ; (3) טהור עינים בצוותו acr. ט-ע, for the beginning v. No. 1 ; (4) יושיע אל הפרה עוד יגל ; (5) פדות שלח מראש, acr. יעקב, פ-ת, conclusion of No. 4 ; (6) יושב תהלות, acr. יהודה הלוי ; and (7) אלפתנו להטהר, acr. אני אברהם בר חיים.

Pp. 43–53, סדר פרשת החדש, containing: (1) יה אור יחד למועדים, acr. יצחק הלוי ; (2) מסות אור, acr. יצחק לוי בן זרחיה לוי ; (3) יעקב יתר, acr. יצחק הלוי חזק ; (4) יצאת לישע יודעי דעת אלהיכם, acr. יצחק הלוי ; (5) יי״ יואל צפות, acr. יצחק הלוי ; (6) יצחק לוי יוסיף ידו אלהי הצבאות, acr. יצחק ; (7) חזק

הלוי; (8) יצחק לוי, acr. יוצק יום יום לחישו; (9) יהודה הלוי, acr. ירשב תהלות מאין תחלות; (10) עשה ירח כבוד (11); כי אתה אל עולם אלהים, acr. יצחק הלוי בר זרחיה; and (12) שמש יודיע דעת, acr. יצחק הלוי בר זרחיה.

Pp. 55–62, אזהרות לשבת הגדול להה"ר קלונימס זצ"ל. The introductory poem beg. בנים שמעו לי. The Azharoth beg. את מועדי יי אקרא, acr. אני קלונימס א"ב. This is followed by a Pizmon beg. ימינך אל נגלתה, acr. קלונימס.

Pp. 62–101, סדר של פסח. The order contains the following poems: (1) ליל שמורים אותו אל חצה, acr. א"ב–ח; (2) ליל שמורים אכלו, for the Eve of Passover; acr. א"ב, פחווים (3) יונה כעונה, acr. יצחק חזק; (4) כיום ולחי נשמת חוגגי חג, acr. יצחק; (5) כל ימי עולמך המצות, the poem is much shorter than that in MS. No. 664, pp. 130–132, where the acrostic reads: שלם בר יצחק (6); האל העירה יבורך גואלי אשר נשגב (7); השנירי וראה, acr. בהודו, acr. יקותיאל?; (8) ירוחם בך יתום, acr. שזופת שמש לחוצת פתרוסים, acr. יהודה (9); שלמה, acr. שלח רוחך להחיות (10); שלמה בטל אצור לברר וללבן, acr. א"ב (11); (12) יום הפילי תחנתי, acr. יצחק; (13) בעדו, acr. יוסף; and (14) לך לשלום גשם, for the first day of Passover; (15) בצר פקדנוך, acr. יהודה; (16) יקרו נסיך, acr. בחיי חזק; (17) נשמת ישראל עמך, acr. יוסף בר יצחק; (18) שעה ניב דל שחק, acr. שלמה; (19) וכל המון זבול יושב הכרובים על כנפי שחקים (20); יזכרו פלאך צבא מרום, acr. יצחק; (21) אמרו בני אלהים, acr. אברהם, for the second day of Passover; (22) יהודה; שאל אערוך בשבחי לאל, acr. שלמה; (23) להודות לך נשמת שומרי משמרת, acr. אברהם; (24) ברכיה, acr. ברום גלגל סובב; (25) שלמה; מחנות עליונים (26); צור לבבי רב חסדים כלם, acr. אברם; (27) יונה נכספה למצוא מנוחה, acr. יוסף, for שבת וחולו של חג הפסח; כל הנשמה, acr. יהודה; (28) יקרה תהלתך נשמת ישראל עמך להלל; (29) תהלל במליה שבעה שחקים לא יכלכלוך, acr. יוסף; (30) דויד כהן, acr. השתחוי וברכי; (31) שלמה; יחיד בגאונו וחסדו ידע לבבי כי בלי ידע, acr. יצחק; (32) יום ליבשה נהפכו, acr. יהודה הלוי, for the seventh day of Passover, called יום שירה; (33) שורש בנו ישי, acr. שלמה; (34) נגדך אשים כגמתי נשמת שזופת, acr. יצחק; (35) שמואל; אל שמחת גילי, acr. שמש; (36) יוסף; זמירות אפצחה, acr. יהודה; (37) אני משה שבינתך, acr. יה כל פה צח; (38) שנירי; אהבה נוסכה, acr. אם יום; (39) אברם; and (40) כל ימי צבאי פדותי, acr. יצחק, for the last day of Passover.

Pp. 101–115, הפטרות בתרגום של חג הפסח.

Pp. 117–125, פיוטים ליום ראשון של חג השבועות, containing: (1) יום מעמד סיני, acr. נשמת (2); יוסף; דת אלהים צלך, acr. יצחק; (3) ידידים זרע איתני, acr.? יצחק בר יוסף; (4) נעים שמך להודות (5); קול מהלל יגדל, acr. אם תאהב (6); לוי; השכל והדת, acr. בחיי (7); אומר לצפון תני דרך, acr. אברם; (8); נעשה ונשמע אמרו בסיני אברם; and (9).

Pp. 125–142, שרח עשרת הדברות לרבינו סעדיה גאון זצ"ל, with a poem beg. אמת עלי לספר מאמרות, acr. א"ב–י.

Pp. 143–151, אזהרות, containing: (1) בצר מנוסי אשימה, acr. אברהם; פיוט, beg. שולטית שחרחורת (2) רשות לאזהרות, beg. רשות למצות עשה (3); שלמה בן יהודה, acr. אזהרות להה"ר שלמה (4); לב חלל בחלל beg. גבירול זלה"ה, beg. שמור לבי מענה; and (5) Pizmon, beg. יום יצאה כלת עדנים, acr. זרחיה.

Pp. 152–153, פירוש זה הפזמון להרשב"ץ זלה"ה, commentary on the poem beg. יום יצאה, by Simeon b. Ṣemaḥ Duran.

Pp. 154–161, כדר יום שני של שבועות, containing: (1) יעירוני בשמך רעיוני, acr. יצחק; (2) יהודה; אל אלהים נצחי, acr. (3) נשמת ישרון ממטיף (4); יי אלהי גדלת מאד עם בחרתם (5); שלמה חזק, acr. וכו' שחק, acr. אברהם; (6) בצר מנוסי אשימה, acr. גליל; (7) יהודה; כימי הנעורים, acr. אל בדתך (8); ישעך אקו בגלותי, acr. אברהם; and (9) יצחק.

Pp. 161–164, הפטרה ליום שני של שבועות עם תרגום.

Pp. 164–175, containing: (1) אמת עלי לספר, acr. א"ב; (2) רשות, beg. כמה ירדפני; (3) מצות לא תעשה; and (4) פזמון, headed:

יסדו הרשב"ץ זלה"ה לאמרו אחר מצות לא תעשה מיוסד על ששה חלקי התורה אשר במזמור השמים מספרים לנו' יום יצאה, beg. אלוה מתימן יבא, acr. שמעון (בן צמח) חזק.

Pp. 177–186, סדר ליום ראשון של חג הסכות, containing: (1) יצב גבול שמם, acr. אברהם; (2) יצחק, שם אל אשר אין לו ערך; (3) נשמת ישורון החוגג, acr. יוסף בר יצחק; (4) יחד קרבי בי תצהלנה, acr. יוסף; (5) מחנות עליונים, acr. דויד כהן, acr. וברכי; (6) ששת, acr. שאלו ידידי; (7) עליני כל היום, acr. שמואל; and (8) יהמה לבבי, acr. אברם.

Pp. 186–187, הושענא ליום ראשון, containing: (1) אנא אל אחד ושמו אחד; (2) אל ראשון נצור נצורים כאישון; and (3) ירויי היאור, acr. יוסף.

Pp. 188–196, סדר ליום שני של חג הסכות, containing: (1) לשובב נות בית, acr. לוי; (2) אל חי בקרבי, acr. אברהם; (3) יחד בני עליון, acr. דויד; (4) פליטת, acr. יהודה; (5) אפצחה רנה ותודה, acr. אברם טואה; (6) יעריצון אלי מלכי בקדש, acr. יוסף; (7) יעלת אהבים, acr. יוסף; (8) יונה איך תדמה, acr. יהודה; and (9) אחשוק ולא אדע מקום, acr. עופר אברהם.

Pp. 196–205, הושענות: (1) אנא אל אחד; (2) אנא יוצרי דורשני, acr. יוסף, (3) ומבייש אנא האל; (4) כהושעת יגיעי נשם, acr. יוסף; (5) אנא יסד יסודות, acr. יוסף; (6) הנקדש; (7) אנא, acr. יוסף, כהושעת יפה נוף ממכלאי נוף; (8) כהושעת ניני; (9) אנא צור מושיעי; (10) אב המון; (11) אנא האל המיחד; (12) כהושעת מלכי וקדושי שעה, acr. משה; (13) צפיעי איש תמים אנא הבורא עולמו בימים; (14) ששה; and (15) אנא מלכי וקדושי פדני, acr. יוסף כהושעת יקושי מלבן.

Pp. 205–211, סדר לשבת וחולו של מועד של חג הסכות, containing: (1) יסוד הכל והוא נגדך אשים מגמתי, acr. יעקב; (2) בכל יה לרוב; (3) נשמת ידידים פליטת יצחק; (4) ידך אלהים יסדה, acr. יוסף; (5) חסדך אל; (6) יעריצון אלי מלכי, acr. יוסף; (7) בעלת אוב, acr. אברהם; and (8) אלהים חילי וקסם, acr. יצחק.

Pp. 212–214, הושענא ליום השבת, containing: (1) אלהים אזון בטובך, acr. יוסף; (2) אנא הנראה בלבת; and (3) כהושעת יהודה ואפרים.

Pp. 215–239, סדר יום הושענא רבא, containing: (1) מרום וקדוש שעה, acr. משה קטן; (2) אנא המקדים לעולם; (3) יה איום זכור היום; (4) אנא זכור תם המשתחוה ברית נפקד; (5) למענך אדיר אדירים, acr. א"ב; (6) אשר נעקד למען אב מאור; (7) למודך וגם ידידך זכות משה אל, acr. יוסף בשדים; (8) אודך ביום; (9) יום באתם לחלות; (10) תנשה בזכות אהרן רון ירון; (11) שביעי, acr. א"ב–ח; (12) את רחמך אשאל, acr. א–ז ש–ת; (13) יה אתה שמת לשבתך; (14) זכות פנחס המיוחס אמצני אלהי ביום מועדי, acr. א–ט; (15 a) מכון אנא ישר; (15) זכור סגן אשר נגן; (16) ת כפול בהושעת; (17) יוסף בר יצחק, acr. עם בא אל נא; (18) ידידים מכף מעבידים, acr. יוסף; (19) אני יוסף בר יצחק, acr. אוצרך הטוב תפתח; (20) יושב קדם איום ונורא, acr. יוסף; (21) רחם נא קהל עדת ישורון; and (22) יפה נוף אנופף, acr. יוסף.

Pp. 239–252, סדר ליום שמיני חג עצרת, containing: (1) ידועת אמונות, acr. יהודה; (2) נשמת מחנות בשם אל חי הגיון, acr. אברם; (3) ישראל בחירי אל, acr. משה מקהלות; (4) יצחק, acr. יוסף; (5) יהודה, acr. ימי קדם לבן רודם; (6) שאלוני, acr. אברם אל אשר מעשיו עצומים; (7) יום תאוה יגלה יחישה, acr. שאמי בליל נדוד; (8) אל חי יפתח אוצר מעלה, acr. יצחק; (9) אל מעלה נשיאים, acr. אל חי יפתח ידו; (10) אל בשמים, acr. אברהם בן עזרה ברבי מאיר; (11) אל חי יפתח אוצרות שמים, acr. אברם; and (12) acr. א"ב–ט.

Pp. 253–260, Liturgical Compositions for the Eve of שמחת תורה, containing: (1) בצר כימי הנעורים, acr. מנוסי, acr. אברהם; (2) אמרות, acr. לוי; (3) השכל והדת, acr. יהודה; (4) נודע בכל המון, acr. יהודה האל מהורות; (5) אל אשר מעשיו עצומים, acr. יהודה; (6) תורת, acr. יוסף; (7) יעלת אהבים, acr. אברם; (8) אפאר ואמליך, acr. יוסף; (9) אדירי ישורון, acr. א"ב; and (10) אמת נתן לנו, acr. אברהם.

Pp. 261–268, קרובה ליום שמחת התורה, containing: (1) שלמה, acr. שפל רוח; (2) מלגרי, acr. מנחה טהורה אביא לפניך, who is

referred to by R. Abraham of Béziers (ברשי) according to a marginal note, which reads: מחבר זה המחרך שמו מלגוירי וכרו הרב הר אברהם בדרשי זלה"ה עם המשוררים באומרו למלגוירי גדולים חקרי לב סגולת דור ודור שחלי סודך (4) ; לוי, acr. נישמת להקת עם (3) ; וגורי אל פעליו גברו, acr. אברם (6) ; לא נחקר נודע בכל (7) ; יהודה, acr. אמרות האל טהורות המון, acr. יהודה (8) ; יה השב לבצרון ; and (9) מה נעמו ספרי דת, acr. יוסף.

Pp. 268-278, פזטונים על פטירת משה רבינו ע"ה, containing: (1) יצחק, acr. יצורי כצל כלם ; (2) יצחק, acr. למי נתן צור מתן ; לוי בן זרחיה (3) ; טובייה דברייה קרייה מהימן ביתיה (4) ; פטירת (5) ; אברהם, acr. אשריך הר העברים אל יום כתמנא, beg. משה רבינו ע"ה באל ערבי אז איש ענו כישעלה (6) ; ספר שריעת אל חייא אבי חיש להתארך (7) ; א"ב, acr. אל הר העברים, acr. אלעזר חזק, v. Davidson, p. 86, No. 1857 ; and (8) אסבלה נדודי, acr. יצחק. אומן ישעך בא

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 278 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $9\frac{1}{4}'' \times 7''$.

912

תפלות וקינות

Prayers and Elegies according to the Rite of Algiers.

The first part (pp. 4–10) contains the השכבה for R. Isaac b. Sheshath, R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran, and his son R. Solomon, the Order of Service for the Day of Atonement, מוסר והתעוררות, and נוסח על חטאים ליום כפור הלב קודם תקיעת שופר מהרב השמ"ש (= שלום מזרחי שרעבי) זלה"ה.

The elegies contain the following pieces: (1) אלילה אלכה שולל, acr. אני יוסף ; (2) אקרא יום קינה (3) ; שמעיה, acr. בבכיה רבה איכה ישבה היום אל תאבא (צ"ל תבוא) רננה בו, acr. אברהם ; (4) אחזיק נא לי יגון, acr. עזוז חזק ; (5) ארים על שפים קולי בבכיתי, acr. יצחק ; (6) אל ים גלותינו הולכים, acr. יעקב ; (7) היום לכם ינעם קול, acr. על חרבן ציון יהמה לבי (8) ; אברהם חזק, acr. אברהם ; (9) שמי רעיה בעצבון, acr. ישראל ; (10) הוי אריאל קרית דוד חנה, acr. יעקב ; (11) מתי נישמה דלה עגומה, acr. ישראל ; (12) ימי גלותי, acr. ישראל ; (13) אוור שק אחגורה, acr. שמרון כלביא צעקתה (14) ; יצחק, acr. עת נפתחו דלתי בטני (15) ; יצחק, acr. עדת אל נא בכינה (16) ; and משה אדהאן ; קול ברמה נישמע בילה (17) (pp. 11–25).

The MS. contains, besides, a prayer for women consisting of a collection of Biblical verses with appropriate supplications. This prayer is used by the people of Baghdad.

The first two items are written in two different curs. Maghrebi hands of the 19th cent. on 25 pp., the last item in a sq. Baghdad hand of the same age, and contains 7 pp. of 10 ll. to a p. The latter is fully vocalized.

Paper, various sizes.

676

מנהג בית הכנסת הגדולה באלגיר

The Liturgical Arrangement of the Great Synagogue at Algiers by Solomon Azrad.

The MS. contains an Order for Memorial Services held for Rabbis or scholars (דיין), a collection of Biblical passages, סדר לראש, נשמת לחתנים, בקשות, and סדר זמני תפלות כל השנה בכה"ג.

The MS. is written in a partly curs. and partly sq. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 20 pp.

Scribe: *Solomon b. Abraham Azrad.*

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 4\frac{15}{16}''$.

675

מנהג בית הכנסת הגדולה באלגיר

The Liturgical Arrangement of the Great Synagogue at Algiers for the Penitential Days by Solomon Azrad.

The title-page reads: בם"ד אתחיל לכטוב (!) מנהג בית כנסת הגדולה בעשרת ימי תשובה גם זאת לטובה שנת התרו"כ (= 1866) להיות לנו

לזכרון ולא ייש חסרון ויתרון על חלק ראשון זאת מנחתי עדי עד ע"ה שלמה אזראד ס"ט.

The MS. beg. with ברכה לחיל היוצאים למלחמה and הנהגה לעליית ס"ת חדש (pp. 2–3), gives the מנהגים של בית הכנסת הגדולה for the whole year (pp. 4–66), and concludes with נשמת חתנים (pp. 67–78).

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 78 pp.

Scribe: *Solomon b. Abraham Azrad.*

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

655

חלוף מנהגים

Liturgical Differences between the el-Ḥarah and Ya'ish Synagogues in Algiers.

The title is derived from the heading of the MS., which reads: האדה לפרק אלי כאין בין מנהגי אלחארה וחברת יעיש. The differences between the two Synagogues are described in Jewish-Arabic, e.g. זכור. יקראו נשמת כל חי בחם למועד. פי לקרוב"ץ מא יקראו לה נשמת ולא עסטריותא וגירו.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 4 pp.

Paper, $7\frac{11}{16}'' \times 5\frac{13}{16}''$.

894

ספר הפזמונים

A Collection of Liturgical Poems according to the Rite of Aleppo.

The MS. contains the following poetical pieces: (1) יבן כמו רמים, acr. ישעיה; (2) ישיש עלינו יצרפנו ככסף צרוף, acr. ישעיה; (3) אלודנו, acr. ישעיה; (4) ימחין אל ראש אויביו acr. ישעיה; (5) יחלתי לאל אתחנן, acr. ישעיה; (6) דודי יראה אל חי בעונינו, acr. ישעיה; (7) יושבת בטח דופק מבשר טוב, acr. דוד חזק; (8) עדינה יריד צרור המור, acr. ישעיה; (9) דור רום שמימה, acr. דור; (10) דובר צדק יבא נא אל עיר קרית חנה, acr. דוד; (11) חזק ימי חרפי אהבתני, acr. ישראל; (12) שמך אורה יחיד רם יכול, acr. ישעיה; (13) בכל לבי, acr. שלמה; (14) ידיד השב את יושב בשמים, acr. יצחק דבח חזק; (15) שבותי, acr. יה אלי יוצרי וצורי, acr. ישעיה; (16) יאמר, acr. אהרן כהן חזק; (17) איומה יחידה רעיה, acr. שלמה; (18) יגל שמן מור מכל בשמים, acr. יעקב; (19) לבי עם בן ואח ישרים ישכנו, acr. ישראל; (20) יתרועעו אף ישירו כל זרע, acr. ארץ; (21) יפה דודי אף נעים, acr. ישראל; (22) יש חוש אל נר טרם יכבה, acr. ישראל; (23) יבואוני רחמיך זהב ורב פנינים, acr. ישראל; (24) ישראל עם אל ישראל בר משה, acr. ואחיה; (25) אשריכם, acr. ישאבון מי ששון; (26) ינשא גיא עמוק מאוד, acr. ישראל; (27) אב רחמן למה דוד לנצח, acr. ישראל; (28) זמירות ותהילות נהלל מביט את השפלים, acr. זרח[יה]; (29) בפינו מלך רם שוכן שמים, acr. משה; (30) יגעתי בקוראי ניחר נגדך גרוני, acr. ישראל; (31) יום הניסים והפורקן, acr. אבט[ליון]; (32) יהלל פי אהלל לצור קדושי, acr. יונא; (33) אתה אורי ישעי בימי חרפי, acr. אהרן כהן; (34) אמונים ערכו שבח, acr. אבטליון; (35) אל נגלית בסנה, acr. שויתי לנגדי, acr. יערב לך שיר בן אמונים, acr. משה; (36) יה שעה צורי שיר פי, acr. יהודה; (37) משים למישור כל עקוב, acr. משה; (38) יפה משתחוה אני לך אפים, acr. יצחק; (39) יה עוז התאזר, acr. הראיני מראיך, acr. ישעיה; (40) אלי לתפלתי הקשב, acr. יהלל פי בקול רנה, acr. אבטליון; (41) אליה, acr. אלי אדיר נא יחיד בנה נא; (42) שמך שמן טוב תורק, acr. שלמה; (43) אורה אל חי שיר שבחי, acr. ישעיה; (44) אל חי בו שש אני, acr. שלמה; (45) שער אשר נסגר, acr. אליה; (46) יה כקדם שמחני, acr. יצחק; (47) יחיד רם שמך, acr. יצחק; (48) עליה, acr. יהו[ד]ה; (49) יונה חן נכספה, acr. יעקב; (50) ידידי מתי תשוב, acr. יהו[ה]; (51) מלך נעלה יזכור אל חי, acr. יצחק דבח; (52) אם פי צדק מעלה דר, acr. מיכאל; (53) אותות אל אזכיר שנה, acr. אברהם; (54) דרשו אל בגיל וחדוה, acr. אברהם חזק; (55) אזכירה דודך שפתי שושנים, acr. אברהם;

(129) אברך שמך אלי וארוממך acr. אבטליון;
(130) יה מרימי קום; (131) יה מרימי בא נא;
(132) אל רם דר רום acr. אהרן הכהן חוק;
(133) ימלא אז שחוק פינו acr. ישראל; (134)
שחר (135) ישן על מטות יש[ראל] acr.;
(136) אעיר מתנומות; (137) לבי ומעי יהמו
יהלל ניב שפתינו (138) לבי ובשרי וטוחי
יומם ולילה תכבד עלי (139) י[שראל] acr.
יוצא צבא על (141) יה חסין מלך (140);
ידיד ואם לא (142) ישראל acr. צר ירום
יפה העבירי מורך (143) ישראל acr. אשורך
acr. יפו דודיך נעימה (144) ישראל acr.
ישראל acr. בצל חורש מצל (145) ישראל
acr. יעורו מורשי לבי (147) יודו הגיוני (146)
ישראל acr. לקחי סוד לקחי יחידה (148) ישראל;
(150) ישראל acr. ישעי מנוסי אתה ניסי (149)
(151) אבטליון acr. אומר ליי מחסי ומצודתי חנון
אשמח (152) משה acr. אהובי חביבי אבי סביבי
(154) אל גדול יי ומהולל מאד (153); אל בגורלי
יחיד גלה אור (155) ינהלני דוד על מי מנוחות
יה נשא ורם (157) ישמח לבי גואלי (156)
משה acr. יוצרי נא חושה (158) יהוד[ה] acr.
אהללה (160) ישלים חוקי מנת חלקי (159) חזק
אב רחמן (161) אבטליון acr. לאל בקול תודה
אודה שמך (162) אליה acr. שוב לנוה ועדי
(162a) אל אין חקר לגדולתו; אליה acr. במקהלות
מול דר (164) מה נמלצו לחכי אמרתיך (163)
מרדכי acr. מעונות אריות (165) שחקים
(167) אבטליון acr. אברך ואהלל שמו (166)
אויבי השקם רעל (168) צדיק כתמר בלבנון
אדרוש לך אלי (169) אברהם acr. בסף
(171) יצחק חזק acr. אני לדודי ודודי לי (170)
אל (172) ישראל acr. ישעי מנוסי אתה נסי
ארץ ורום (173) אהרן acr. שוכן בשמי שמים
מי זאת עולה (174) אני אברהם acr. בהבראם
אבי עד שר שלום (175) מרדכי חזק acr. יפפיה
acr. אחד יש ואין שני (176) אברהם חזק acr.
אברהם acr. אחד יחיד המיוחד (177) אברהם;
יום טוב acr. יונה יקושה תוך פחים (178)
שמך (180) יצחק acr. ידיד נפשי ותקותי (179)
נאוה תהילה (181) שמואל acr. אודה בכל לבי
אליך דודי אני נשאתי (182) נסים acr. לך אני
עיני; אפמיר שפה שחר (183) אבגד acr.
ישראל חזק acr. יפה ענף חורש מצל (184)
(186) ישראל acr. יהיה לבבי אז איתן (185)
יפקד אל (187) ישראל acr. יפה דמעתך ראיתי

(68) אברהם acr. אקו לאור כבוד קוני (69)
שמש (70) אברהם acr. אתיו אנוה זה אלי
מעין גנים טים (71) שלמה acr. צדקה ומרפא
נותן (73); יה אשא עיני (72) משה acr. חיים
יעשה שלום לי (74); נסים acr. דרך ונתיבה
acr. אל עיר רחבת ידים (75) ישעיה acr.
יחידתי (77); שתול יהיה בית אל (76); אבטליון
אמרו לאלהים מה (78); ישע[יה] acr. אל תגורי
acr. יישר חילך דחיל חמאין (79); מאוד נורא
acr. יאריך ימים על ממלכתו (80); ישראל
אשיר (82); לב אישים (81); ישראל בן משה
כי (83); ישראל בן משה acr. שיר נאה ומתוקן
יה שוכן (84); ישראל acr. יה כי ישוב וישיב
יהוד[ה] acr. יה מלך נאמן (85); יהודה acr. שחק
יה שוכן בשמי (87); ירנינו צדיקים בעוז (86)
עליה acr. יודו בכלי נבל (88); יהו[ד]ה acr.
שבע ביום הללתיך (90); אליה acr. אל מושיעי לך
acr. יכתירני אל אב בחכמה (91); שלמה
יוסף (92); אליה חזק acr. אל צור גאוני (93)
אבטליון acr. אהגה בתורתך (94); אל ברום יחיד
(96) יצחק acr. יה רוחי שעה ניאומי (95)
שועתי נא מהר (97); במצרף שים גוי הזלים
אל (99); אל מושל ברום שמים (98); הקשיבה
אבטליון acr. אדיר אל נעלה (100); טיר הוללה
שחר תודה לך (102); תדיר תן דיר לי תן (101)
מושל בגבורתו עולם (103); שלמה acr. נפשי
אל גדול דר על שחקים (104); מנחם חזק acr.
(106); אתה אלי מגן בעדי (105); משה acr.
יערב לך (107); יצחק acr. ידידי קבץ נדודי
יזכור אל חי (108); יצחק acr. מהללי
מה לך רעיה יחידה (109); יצחק דבח acr.
אברהם acr. אל חי ראשון ואחרון (110); מנחם
יה אל ברוך (112); בישיר חדש אקדמך (111)
אל מושיעי לך (113); ישראל acr. שור שיר
ירנינו צדיקים בעוז (114); אליה acr. ינהם לבבי
אודה לאל תוך אמוני (115); יהודה חזק acr.
ידידים לאל נבחרו (116); אבטליון acr.
ישראל acr. יה יתן ויתן ויחזור ויתן (117); ישראל
ישראל acr. ימינך מלאה צדק (118); חזק
יאיר (120); ישראל acr. יסתר אל מעיני (119)
יפו לי (121); יהודה acr. מקדשו בלהב אישו
אב (123); אורי חתום בגן עדן (122); פעמיך
אשרי אנוש יעשה זאת (124); רחמן פדותי קרב
אדון עולם (126); ה' מלך גאות לבש (125)
אל רב עצמה (127); אהרן acr. תמים דעים
יעקב acr. יושיע ציון ויבנה את ערי יהודה (128)

מלך (241); נסים, acr. נחה עם צאן מרעיתך
מלך דר (242); טיכאל, acr. רם שוכן שחק
יום יום אעתיר (243); מרדכי, acr. בשמי עליה
ישעיה; ידיד צרור המור (244); יום טוב acr.
יה מלך (246); אברהם, acr. אל חי מבטחי (245)
אל משגבי חי וקיים, רחמן (247); יצחק, acr.
יונה (249); ישנה בחיק תאוה (248); אליה acr.
(250); יהודה חזק, acr. מה לך הומיה יקרה חמודה
יפעתך תמה מביש חמה (251); ירתח כסיר לבי
(253); ישעיה, acr. יושב על כסא נעלה (252)
יושב שמי (254); מלאכי רום לא יכילון גדלך
יראי אל שומרי מצותיו (255); ישראל, acr. שחק
יוחיל עמך להסתופף (256); ישראל acr.
אברהם, acr. אל צפן חסדו מפליא (257); ישעיה
(259); דוד חזק, acr. דודי דופק מבשר (258)
יגל לבי (260); דוד חזק, acr. דודי חלף עבר
ידיד ואם לא (261); יעקב, acr. עם בן ואח
יה מנת חלקי וגורלי (262); ישראל, acr. אשורך
acr. מלך מקשיב לשועת דל (263); יצחק acr.
אדיר בורא (265); נעים דודי יפה (264); מנחם
זכור עניי ועמלי (266); אהרן, acr. לכל נברא
אבטליון, acr. אלי דר מעונה (267); זרחיה acr.
מלכי שובה (269); משגב לעתות בצרה (268)
אלך לי אל (270); שלמה חזק, acr. את שבותי
נאוה קומי מבור שבי (271); הר המור, acr.
מצמיח ישועה רב להושיע (272); נסים משען חזק
ישראל, acr. ינוב פי ניב (273); מיכאל כהן acr.
יהודה, acr. יוציא אסירים מבית הסורים (274)
משה ישראל, acr. מלכי ארץ וכל לאומים (275)
יהודה, acr. ירכב על כרוב ויעוף (276); זכות
יבנה (278); ישראל, acr. ירה בי נדוד (277)
שמן מור מבושם, acr. דביר המדוייק (279)
(281); אודך אל בניב שפתי (280); שלמה
(282); ישראל, acr. ישכון כבוד אל בעירם
ישראל, acr. הללויה כי טוב זמרה לאלהינו
(284); משה, acr. מלך אונים דר מעונים (283)
ינוב פי (285); שבתי, acr. ששתי בתורה בעדן
שוכן עד תשב, acr. ניב, acr. ישראל (286)
יה שוכן עד לעד, acr. שלמה בר שמואל (287)
ישראל, acr. ירוץ ינהר ניב פי (288); יעקב אלישר
(290); ישראל, acr. יום צעקתי בלילה נגדך (289)
חלקי לך (291); משה, acr. מחזה מסעד לעמך
יוצר (293); יהמו מעי לך (292); דלפה עיני
נהלל לאל (294); יעקב, acr. יצרנו לשמור תמיד
נותן דרך ונחיבה (295); נסים, acr. חי במכתם
יה מסי כבין רחמנא (296); נסים acr.

אלודי הרוחות (188); ישמח לב מבקשי ה׳, acr.
ישראל (189); יחלוף עלי ידידי (190); ינפש בן
אמתך, acr. ישראל (191); יחידה חמה כדמות
חמה, acr. ישראל (192); ישפט חבל באמונתו
יעקב (194); צדיק בתמר כתמר (193); acr.
אל גדול ונורא בוחר בשירי זמרה (195); acr. [אה]ן
יחידה (197); ישראל, acr. יגלה כבוד מלכותך
יצחק, acr. קומי נא (198); יצחק, acr. יחיד גאוני נא פדני
יצחק (199); יהודה, acr. ירחיב לי את ידי
(201); אלעזר, acr. אברך את שם ה׳ בחבה (200)
אדון עולם (202); קציר חזק, acr. קום ידידי הבה
Hebrew and Turkish, ישועתי צגלג סנדן שאלתי
אליעזר, acr. (203); תן תנה ליהודים אורה (204)
יה אולי (205); ישראל, acr. ישמח ישראל בעושיו
ממרחק, acr. יהודה בן משה (206); זה headed:
הפזמון להרב המובהק נ״ע נפטר שנת תקל״ב
יודו כל, beg. (1772 =), כמהר״ר יצחק ברכה יצ״ו
אודה לאל (207); יצחק חזק, acr. החיים חסדו
אלהי נשמה שנתת (208); אברהם, acr. רם ונעלה
יתר לבי ומחשבי (209); ישראל, acr. בי מושבה
יגה שביב אישך (211); ידעת שבתי וקומי (210)
מה לך דוה (213); יפית ונעמת צבית חן (212)
יה הלבן חטא נאדם (214); בת נאוה, acr.
יקרו לי כל רעיך אל (215); ישראל בר משה חזק
ישראל, acr. יה ממסגר חיש (216); ישראל acr.
ישראל, acr. ידך תנחני אל חי עושי (217)
יה קשה (219); יפה ברה אשר אורה (218)
ישיבוני כל (220); ישראל, acr. כשאול קנאתי
שעיפי, acr. ישראל (221); אל קדוש יושב
אמר יי צבאות (222); אבטליון, acr. תהילות
אשפוך שיחי ברוב אחי (223); אבטליון acr.
(225); אבטליון, acr. אב אתה לאביונים (224)
ירצני אהוב שוכן (226); ידידות משכנותיך, acr.
יהודה (227); אשיר לאל איום, a poem on the
months of the year, acr. אני ישחק דבח חזק
אשתחוה (229); ישראל, acr. יד צר התם (228)
אל מסתתר מאד (230); אפים לך יושב בשמים
נעלה, acr. אהרן, v. above, Cat., p. 211; (231)
נוה קדש בית (232); אל ברוך יום יום יעמוס
משכני, acr. נסים; (233) אלי למה עזבתני, acr.
יצחק, acr. רפדוני כל מתי סודי (234); אהרן
ילבש נקם על צר (236); יגה שביב אשך (235)
ירעו עמים בטוב מרעם (237); יזרעאל חזק acr.
שלום ציון אשאל ממך (238); יצחק acr.
יחיל לבי בקרבי (239); שבת בן פכית (240)

ידידי אמור לנדודי (297) ; acr. ישראל
יונה תבסוף אל צירה (298) ; acr. ישראל (299)
ידיד ראה עמך שדוד (300) ; acr. ישראל
יצר סמוך תצר (301) ; acr. ישראל, ראשי עתה
יקרא דרור ראש מר (302) ; acr. ישראל
מונה מספר לכוכבים (303) ; משה (304)
אני שלמה, acr. אל גדול מאד נשגבת (305)
שלמו, acr. שפה לנאמנים מסיר לבי ומעי (306) ; acr. ישראל
ישגיב אל עולם בכוחו (307) ; יהמו
יחזיק רטט נודך לבי (308) ; acr. ישראל בר
יודע כל תעלומה (309) ; משה ; acr. ישראל
יחיד עני אני צופה (310) ; acr. ישראל (311)
אור זרוע לצדיק (312) ; acr. רוחי יה אלי לך
אל גדול ה' על כל העמים (313) ; acr. ישראל
אהרון הכהן חזק (314) ; acr. אדיר אתה אדון עולם
ירופפו קירות לבי (315) ; acr. אברהם (316)
ישראל, acr. יפרח כתמר ציץ (317) ; יה אל טוב
יהיה אלהים עמדי (318) ; acr. ישראל
ידידי רועי מקימי (319) ; acr. ישראל
מלא עולם מקום אהיה (320) ; משה, acr. חזק
כל עלמות אהיבוך (321) ; acr. ישראל (322)
יפפיה לבבתיני (323) ; acr. ישראל אתה מאור
ישעי בך נפשי חסיה (324) ; acr. יצחק ; זהורי
יסמר שערת בשרי (325) ; acr. ישראל (326)
יצפר ינהר להר גלעד (327) ; acr. ישראל יוצר
הכל למי יחפץ (328) ; acr. ישראל אלי אל ישוב
ידיד בלתך שלוי נם (329) ; acr. ישראל ; דך נכלם
גואלי פדני יה (330) ; לך צור גאוני (331)
יונתי חיש התנערי (332) ; ידידי בחשקך
יבא דודי אל זבולו (333) ; אני נלהב (334) ; (335)
יוצר אור בהיר (336) ; acr. ישראל ידים רפות
ישוע, acr. תחזק (337) ; ידור עמי הדור בלבושו
יום יום יעמום (338) ; יחלצון ידידיך (339) ; acr.
ישראל בר משה (340) ; יגדל שם אל חי עושיני ;
ישראל (341) ; acr. אזמרך אל בניב ברורה
אקומה נא ואבקשה (342) ; אבטליון ; אני (343)
לאלהים אקרא (344) ; אל ישפוט תבל בצדק ;
ישראל, acr. יהיו כמין עובדי כמש (345) ; (346)
ינהלני על מי מנוחות (347) ; acr. ישראל יתנשא
ילוה אישי אלי (348) ; acr. ישראל, כארי (349)
יהי פסח בר מצוי (350) ; acr. ישראל יונה
הומה מה תהמי (351) ; acr. ישראל ירחיק נדוד
יעלם שבני (352) ; acr. ישראל, דוד נעמן
יה חנון רב חסד (353) ; acr. ישראל בר משה
אקומה נא לראש אשמורות (354) ; acr. ישראל
מהללי לך אשירה (355) ; acr. אני חיים מודע[י]
מיכאל ; (356) יפטירו שפתי תהלה, acr. יצחק
יוסד ארץ על בלימה (357) ; דבח חזק (358)
יושב תהלות מלכנו (359) ; acr. ישראל, יה עוטה
בשלמה אורה (360) ; ללבי חיש מזוריהו (361)
אשחרך כי טוב חסדך (362) ; נכספה נפשי וכמה
נסים ; (363) ; acr. איותה נפשי על משכבי
יהלל ניב שפתנו (364) ; אברהם חזק (365)
ישעיה, acr. יושיע ציון (366) ; יונתי חיש התנערי
יעקב, acr. ויבנה (367) ; אודך בעמים ה' ואזמרך
אברהם, acr. בלאומים (368) ; יה צבאות צור משגבי
יין הטוב רטוב (369) ; acr. יצחק (370) ; acr. ישעיה
נורא האזינה אמרי, acr. נסים ; (371) יעשה שלום לי
שיר לך נשיר (372) ; acr. יצחק ; acr. ישעיה
ימינך נאדרי רמה (373) ; acr. יצחק שמך אודה (374)
שמואל, acr. בכל לבי (375) ; אין צור כאלהינו
חסדי ה' אשירה (376) ; and acr. אברהם חזק
חיים מודעי, i.e. acr. חיים חזק.

P. 238 contains a poem by a very late hand, beg. צור מכול צר גאלנו.

Pp. 239–242 contain an index to the poems written in the earliest writing of the MS. The index is divided in two parts, one is written in a sq. and the other in a curs. hand. Pp. 243–244 contain the Ḳiddush for Passover according to the rite of the Aleppo Jews; v. about the same, D. S. Sassoon, בואי תימן in Hazofeh, vol. VIII (1924), pp. 312–313, Reprint, pp. 8-9.

The MS. is written in three different Or. Syrian curs. hands of the 18th and 19th cents. respectively, and contains 244 pp. The older writing is represented by pp. 31–46, 101–110, 145–162, 167–178, 199–200, 223–237, and p. 1 which contains the last two strophes of a poem whose remaining words beg. יהין נבלי חרס.

Scribe: *Judah*, v. p. 79, where the words סופר יהודה are written in big letters. Accordingly this Judah was the scribe of one of the younger parts of the MS.

Owners: (1) *'Antar b. Isaac* (p. 237).

(2) *'Antar b. Moses Judah.* The entry (p. 237) reads: הצעיר ענתר בכ"ר מושה יהוצה ח' מושי נ"ע.

Paper, $6\frac{3}{4}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

738

ספר הפזמונים

Liturgical Poems according to the Aleppo Rite.

The MS. begins with the words: ראשט חגאז קרית עוזי דוד חנה, the last line of a poem, which is missing from the MS.

Pp. 1–62, section ראשט, containing the following poetical pieces: (1) מגן הוא לכל החוסים, acr. משה חזק; (2) יגה שיביב אישיך, acr. ישעיה חזק; (3) יום יום תמיד לך אתפלל, acr. יעקב עבאדי חזק; (4) יותן לעמל אור, acr. דוד חזק; (5) דיר תנה לביתך שלום, acr. שלום חזק; (6) שבתי בבית נאווה קודשי, acr. משה; (7) מטע ה' להתפאר, acr. שלום חזק; (8) יונה תמה יפה, acr. יעקב; (9) יושב על כסא רם ונשא, acr. יוסף ששון; (10) ברה אני, acr. דוד חזק; (11) חכמה ראש דרכו אל קנני, acr. משה; (12) דשא בנאות ירבציני, acr. ישועה חזק; (13) יפרוש כנף על בת ציון, acr. שלמה; (14) יש׳ ידידות לך אשירה, acr. אבטליון; (15) אשפוך לך שיחה, acr. מאוייבי וגם מרדפי קמי אלוהים צבאות לך; (16) יאות הודאות, acr. אבטליון; (17) אנקת אסיר אפצח רינה, acr. אברהם חזק; (18) וצהלה ואומר הלל שפה, acr. דור קורה משמי מעל; (19) לנאמנים מסיר, acr. ישראל, יולבשו בושת וכלמה; (20) יפה ברה כחמה רעיתי, acr. יחיד נמצא קדמון לא גוף, acr. יה חונן דל; (21) יש[ראל] אמת בשמך, acr. אל אל ואהללהו, acr. אבטליון; (22) מקדם, acr. יגל לבי בבא התשבי, acr. יעקב חזק; (23) יתברך שם קודשיך, acr. אליך ה' אקרא השיבה לי שיבת, acr. אברהם ששון חזק; (24) ציון, acr. אברהם חזק, ובשרי ירנינו שיר היחן; (25) מראש, acr. יצחק; (26) תהילות פצחי נא, acr. משה; (27) אנא אב רחמן, acr. אה יא אל אלי שבח ומהלל; (28) עוזי בך אשעון צור, acr. אברהם; (29) יחיד ורם על, acr. עזרא סתהון חזק; (30) אודה אל רב עצמה, acr. יעקב; (40) כל גאה, acr. אברהם; (41) אין בלתיך מעלמות, acr. אברם; (42) שא את ראש בני ישראל שפוני, acr. אני, acr. שמואל; (43) אני פי מלך שומרת, acr. שלום בן חיים חזק; (44) עולם מושל בגבורתו, acr. עזרא, i.e. עזרא עטייא; (45) נופת ניב, acr. אתה הוא מלכי יא אלי; (46) תיטופנה, acr. אברהם; (47) ימינך ה' רוממה, acr. יעקב חזק; (48) אל דעות סיבה ועילה, acr. אברהם; (49) יושב, acr. דוד חזק, דברי שירות ותשבחות; (50) ישראל יוסף ששון, acr. תהילות צטיה יום כלות; (51) ישראל, acr. יריבי ריב והפל שין; (52) מה יפית כלה אחותי, acr. מרדכי; (53) ידיד, acr. יוסף ששון, ישמע האל תחינתי; (54) ממך, acr. ידידיה חזק, אשכול כופר נרדי; (55) עם נחלתך, acr. מיכאל, אלי ישועתי השב; (56) יהיר לץ אריב אליך, acr. עזרא, ונלאה; (57) acr. יצחק; (58) acr. מחץ את ראש ארץ רבה; (59) משה; acr. יוסף חזק, יקבוץ נדים הנפרדים; (60) שלום חזק, acr. שירו דודים עם ידידים; (61) יצחק חזק, acr. יקר בית אל נחפר; (62) אמת, acr. חלפון חזק, חיים וחסד עשיתה; (63) בר זך, acr. אברהם חזק, קנה אמרי בינה; (64) יראה זרע דודי יאריך, acr. משה, וחשקי יה; (65) אל תמים דרכו מגדיל, acr. יוסף חזק, ימים; (66) אל הקשב, acr. אברהם, ישועות מלכו; (67) אל שוכן שמים ואחר, acr. אברהם, מאמרי; (68) עת דודים כלה בואי, acr. אהרון, כותלנו; (69) לגני, acr. חיים; (70) אטע אהולי אפרנו, acr. ישועה, acr. יונתי כגפן פוריה; (71) אברהם; ששון, acr. אל יה אל יה לעמך חון יה; (72) עזרא, acr. עיניך יונים צביה; (73) אליה חזק; (74) חזק, acr. עזרא, עד ה' אלהיך שובה; (75) עליון, acr. מרדכי, מנת חלקי וכוסי אתה; (76) עזרא, acr. דר רום שמימה, עוז מפי; (77) משמיע, acr. עזרא, עוללים ויונקים יסדת; (78) אזכיר טובו, acr. מרדכי; ישועה יאמר לציון; (79) acr. אליהו, גמלני; (80) acr. יוסף, ימין צדקך תמכתני; (81) ישראל; יפה, acr. דוד, דר רום שמימה ראה; (82) אדלג שור, acr. ישראל, בואי אל גינתיך; (83) ישקני מנשיקות יוציאני, acr. אברהם, כאל; (84) דע לבבי וחקרני אל, acr. יושף, ממצוקות; (85) אתחנן לאל עליון יחום על, acr. דוד חזק; (86) אל רם ערוך אליו מי, acr. עזרא חזק, דל; (87) יום יום אודה, acr. אליהו ששון, בשחק; (88)

שדי שמע (90) ; יצחק acr. לאל אשר בחר בנו ; שלמה חזק acr. שועתינו שעה שיח שפתותינו ; עזרא חזק acr. עד אנה אהי נגוע ומעונה (91) ; ישראל acr. אודך אל כי דיליתני (92) ; ישראל acr. מכלכל (94) ; מרדכי חזק acr. חיים ויברכם וירבו ידיד (95) ; ישראל acr. נאור הזרח לי אור הילולי יה (96) ; יצחק חזק וחזק acr. אל יוצרי וצורי יפה (97) ; ישראל acr. דוד לך אשא ידי יונה תמימה (98) ; יהודה בר נח חזק acr. מתי תשובי, the lines beginning דודי and נחמי are omitted, v. MS. No. 608, p. 24, Cat. p. 213, where the acrostic ought to read יהודה בר נח חזק ; (99) אברהם acr. אהבת כלולים גן נעול יהללך (100) ; ישראל acr. ניב שפתים אליך אדרוש (101) ; אליהו ששון acr. צור ישועתי ישמעו (102) ; ישראל acr. ענוים שירה וישמחו ישראל (103) ; יעקב עבדי חזק acr. מי כמוהם נחלת אל (104) ; יעקב עבדי חזק acr. יושב בסתר חדרי חדרים יעקב acr. יבא גוי צדיק שומר אמונים (105) ; and עבדי acr. עזוז נורא לשה פזורה (106) ; עזרא acr.

Sec. נגריז (pp. 67–74) contains: (1) בן ירא חרד (2) ; בן משה acr. פורת וסנסן רטוב קמחי מלכי ; ישראל acr. יונה שובי שבי (3) ; יואל acr. בעיר קריית חנה יערת דבש על (4), in a shortened form, v. ספר השירים, Baghdad, 1906, No. 42, and above, Catalogue pp. 237, 240, 263, 267 ; יה רוחי שעה (5) ; יצחק acr. נאומי אל יקשיב לקול תחנוני (6) ; יונה נעה נדה (7) ; אבטלין acr. ישראל acr. ידד ידידי יברח כצבי (8), also shortened, v. ספר השירים, No. 54 ; אבטלין acr. אל אהבת לאומיך יזכור לי אלי חסד (10) ; ישועה חזק acr. בצרתה נעורי, יודו שמים פלאך (11) ; יצחק חזק acr. יברך כל בשר יאמר ברוך (12) ; ישראל acr. יה בנה לעמך את היכלו (13) ; יהודה בן נח acr. אעתיר לצור אלי (14) ; and אבטלין ; דוד acr. דומיה לך תהלה (15).

Sec. מהוורנא (pp. 79–87) contains: (1) ישראל acr. יטיבו נגן בתרועה ; אברהם acr. חי ואעלין (3) ; ישראל acr. אנכי אשמח אגיל (4), shortened ; אברהם acr. על ראש שמחתי יום ליום (5) ; יעקב acr. אביע אומר סלח נא על קל וחומר ; חזק acr. אשיר שיר בניב הגיוני (6) ; חזק acr. אני אשיר וארנן ביום חתונה (7) ; אברהם acr. יראה זרע דודי יאריך ימים (8) ; יוסף חזק acr. אחותי כלה צהלי ריני שמחי גם (9) ; אפרים חזק acr. אדון עולם ומלך חי (10) ; אברהם חזק acr., the poem refers to Ezra the Scribe and to the Synagogue called after Ezra, which is situated in the village Tedif near Aleppo ; v. about the inscriptions at this place D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, *J.Q.R.*, NS., vol. XVII, p. 410, and XVIII, p. 55, where this poem is published ; v. also MS. No. 518, p. 24, Catalogue, p. 207 ; יודוך כל המיחלים acr. גילי (11) ; יוסף דוד חזק acr. אל חי גואלי סלח לי אבי צורי וצירי (13) ; אהרן acr. ידבו פי שיר ותהילה (14) ; אברהם חזק acr. ויוצרי ידידיה חזק acr., a poem in honour of the restoration of the Synagogue in Aleppo ; v. l. c. p. 55 ; and מור דודי לי חבלילי (15), acr. משה חזק.

Sec. מאהור (pp. 91–118) contains: (1) יבא דודי צח (2) ; חוקר כליות ומבין כל הרהור יחזיק רטט נודיך ליבי (3) ; ישראל acr. ואדום יה אל (4) ; ישראל בר שלום acr. ובקרבי ביתר אל תסתר פניך (5) ; ישראל acr. מגן להולכי תום אור זרוע לצדיק ולישרים (6) ; אהרן acr. ממני יעקב acr. ירנינו צדיקים בעוז ומגדל (7) ; לב ; ישראל acr. יוצרי אורי ממי אירא (8) ; חזק יהללו (10) ; יעקב acr. יה הקם ברכות אבי (9) ; ישראל acr. אל במחול דמינו אלוהים (11) ; דוד חזק acr. חסדו משוש החתן ישיש (12) ; משה acr. עלייך אודה אל חי נותן לנו (13) : חזק acr. אחלמה ולשם אני משה בליף (14) ; אברהם acr. שבו מהולל אקרא ה' acr. מנחם ; (15) מכל הימים יום שבת קדשת (16) ; ישראל acr. יחיד ואין בלתו אחר אל (18) ; ישראל acr. ההרים אשא עיני ארשת (19) ; אברהם acr. שפתי בל תמנע משוש לבי (20) ; מנחם דבח acr. וכשגבי ישכון בהרי קדשך (21) ; ידידיה acr. נהליני אל היכלי שן (22) ; יודע כל תעלומה לריב ריבי acr. נסים (23) ; שמואל acr. רוחי יה אלי לך (24) ; ישראל חזק acr. ידך תנחיני אל חי (26) ; יה שוכן מעונה (25) ; ישראל acr. עושי ידיד לריעי בן כל דרכי (27) ; ידידיה חזק acr. הסכן ישבוח החתן וכלתו (28) ; ישועה חזק acr. חי חי חי דוד אשיר להלל לו (29) ; חיים חזק acr. פי יספר גדלו תמה בואי (30) ; ישראל חזק acr. לגני יה אלי ילביש בושת (31) ; ידידיה אשבנזי חזק אמץ acr. אויביו וביגד בוגדיו ;

(32) ישעיה חזק, acr. יושב על כסא ישראל; (33) דוד חזק, acr. דודי יפה הוא אף נעים; (34) שמואל, acr. שיר חדש אשיר בשם אל יה; (35) יצחק חזק, acr. צור שוכן במרומים נאור; (36) נסים, acr. אתה אדיר אל מלך נעלה דלה; (37) מנחם, acr. יקרה היא מפנינים גולה; (38) ישעיה, acr. יעלת חן אילת אהב ומעטרות; (39) ידידיה, acr. יערב לו שיח דלה ונבזה; (40) [שר]אל חזק, acr. ירחיב ה' גיבולך; (41) ישראל ששון, acr. ישגיב אל עולם בכוחו; (42) ישראל בר משה, acr. יחיד עני אני צופה; (43) ישראל, acr. עוזך הראה יה אלי; and (44) עזרא חזק, acr.

Sec. ספגאר (pp. 123–140) contains: (1) יושבת בטח עדינה; (2) יפרח כתמר ציץ ישע איומה כנדגלות בשרי לך; (3) ישעיה דבח, acr. שומר כל ישראל מה; (4) אברהם, acr. תהילות, acr. מה טוב מפז קנה חכמה; (5) שלמה, acr. מלל, acr. ידיד צרור המור ריחו לא; (6) משה חזק, acr. נמר, acr. יראה אל חי בענינו; (7) ישעיה, acr. מרדכי, acr. משגבי שרים רדפוני; (8) ישעיה, acr. ישראל בר, acr. יריבי ריב והפל שן; (9) חזק, acr. אל חלץ ידידים; (10) משה, acr. יערת דבש על, acr. יוסף; (11) יושב בנווה שלום לשוניך, acr. ישראל; (12) יושב שמי שחק בנה, acr. אשרי אדם מצא; (13) ידידיה, acr. למקדשי, acr. שמואל, acr. שמך אודה בכל לבי; (14) אשה אשירה נא שיר ורננים, acr. מרדכי; (15) אל מול אל מול פני שוכן דר עליה, acr. אבר[הם]; (16) משה, acr. משה ידבר בניב שפה יחבר; (17) חזק, acr. אל אמונה אל אמונה אלי; (18) משה חוסן, acr. אברהם, acr. יה בנה נא יה בנה נא; (19) אברהם, acr. אשיש על אמרתך אלי; (20) אברהם, acr. אני יצחק חזק, acr. אני לדודי ודודי לי; (21) מלאכת השיר, acr. מהרו כל שרים לשורר זמירים, by Abraham Sithon, in honour of the restoration of the Synagogue in Aleppo; and (22) ידידיה, acr. יוסיפו לך שנות חיים, a song in honour of a bridegroom called Ezra.

Sec. ערזבאר (pp. 143–153) contains: (1) אעלום בכנפי רננים, acr. יבא דודי לגן עדנו; (2) ישעיה, acr. יה חנון אל גדול דעה; (3) אברהם, acr. דעת וכשרון חכמה ויתרון, acr. דוד; (4) composed in honour of a man called Rephael; אתן, acr. אדוני רם על כם יה; (5) אברהם, acr. תודה למול עדה, acr. ישעיה; (6) יה אל ברוך; (7) אני לי נאה, acr. שור שיר ערוך ישראל; (8) אני יצחק חזק, acr. אצילי בני לברך לאל; (9) אברהם, acr. ישראל כבוד שימו לאלוהיכם; (10) שלמה חזק, acr. שמש צדקה ומרפא ידיד; (11) ישעיה חזק, acr. נפשי מלך רם אדום דודי; (12) אברהם, acr. דגול וצח דלה יונה אל הר; (13) דוד חזק, acr. אודה אל חי שיר שבחי ציון; (14) ישעיה, acr. אשירה נא לידידי הדרי הודי; (15) אברהם, acr. אלוף נעורי לו (צ"ל לא); and (16) אברהם, acr. ימאס.

Sec. איראק (pp. 156–204) contains: (1) יה ימלא אז; (2) ישראל, acr. אל חשכת גלותי; (3) ישראל, acr. שחוק פינו יה אל השוכן רום; (4) יעקב, acr. מעלה, יה אראה אור צר כי יהל; (5) ישראל בן משה, acr. מלכי מצד פעלותיו; (6) משה, acr. ניכר, acr. יה קדוש יושב תהילות; (7) ישראל, acr. משה, acr. מעים ה' עזרי לי אורי; (8) ישראל, acr. יאריך ימים על ממלכתו חזק; (9) בן משה, acr. אל נסי מנת חלקי וכוסי; (10) אברהם, acr. שבע ביום היללתיך אל; (11) שמואל, acr. יצחק אמ, יהלל פי בשירים i.e. Isaac Amigo, v. שירי ישראל בארץ הקדם, Constantinople 1921, p. 213; (12) יפו דודייך נעימה, acr. ישראל חזק; (13) אשיר עוזך וארנן; (14) משה, acr. מחסי נפשי לך נכספה; (15) דודי יפה הינך נעים, acr. יאר צור גואלי; (16) דוד חזק; אנא אל גואלי מנת חבלי וגורלי; (17) יום טוב, acr. יעיר רינה ניב לשוני; (18) ישראל, acr. שלח אורך וגם לאמתך; (19) נסים, acr. ינעם שיר לחכי; (20) אודך מוראי צורי רואי; (21) שלום נקם; (22) נסים, acr. ילבש צור משגבי יה פיתי; (23) ישראל בר משה חזק, acr. ממציא בסלי ירפאני; (24) יצחק, acr. יה רוחי שעה ניאומי מומור שיר; (25) יוסף, acr. רופא אמן נאמן משה, acr. והודאה אשיר להודות אל; (26) אברהם חזק, acr. אל שוכן רום ותחתייה נאקי אל; (27) ישראל, acr. יפה בואי אל גינתיך מורה צדק צדק; (28) נסים, acr. שמע וגם ראה אל שמור תם; (29) משה חזק, acr. אל נאדר אליך ה' אקרא חנון תצילני; (30) וראה ישר יה שור מצרים; (31) יצמית מבלבל המוני ידיד חוניני; (32) ישועה, acr. ירד עמי ראשונה חוניני; (33) ישראל, acr. יה החייה לב עניים; (34) נסים, acr. נשאו נהרות לך דכיים; (39) ישראל, acr. ידיד ואם לא אשורך; (40) יה

(5) יוסף דוד חזק acr., הלל לשומר מה מלל אזכיר תהילות (6) דוד חזק acr., דבר סתר גלה אברהם חזק acr., אלי כי הוא אל שמחת גילי and (7) נאווה קודש בית משכני acr., נסים.

Sec. חוסיני (pp. 217–300) contains: (1) יה acr., אברהם; (2) אלי אל ישוב דך נכלם מהללי לך אשירה (3) ישעיה acr., אמיתך ואורך יושב תהילות מלכינו מה אדיר (4) מיכאל acr., יושב התהילות צור נורא (5) ישראל acr., שמך יצחק דבח acr., יפטירו שפתי תהילה (6) עלילות (8) יושב הכירובים וחוצב להבים (7) חזק; אברהם חזק acr., אויתה נפשי על משכבי (9) יוסף דוד חזק acr., יפה בנישם (צ"ל בנשים) הן אזכור דוד acr., דודי אתן לך דודי אשיר שבחי (10) ידיד בלחך שלוי נם אביר (11) חזק acr., אליהו acr., אלי וצור ישועתי (12) ישראל אני (14) אברהם acr., אורי קומי כל כבודה דרשו ה' דברו (5 אברהם acr., חולת אהבה acr., שאלה אחת אני שואל (16) דוד acr., שיר, acr., שלום ידבר אל חם[י]דיו (17) שאול חזק acr., יצחק acr., יוסד ארץ על בלימה (18) שלום חזק יוסף דוד acr., יה חנון רב אור הנערב (19) דוד acr., דעת ומזמה ואמרי חכמה (20) חזק אני דוד acr., אני לפני אלוהים אקרא (21) חזק נכספה (23) גואלי פידיני יה אלי אלי (22) חזק מה נכבר (24) נסים acr., נפשי וכמה לך בשרי acr., יעלם שבני נעלם זמני (25) היום חתן אליך אור עיני נשאתי את (26) ישראל בן משה ישיר ישראל שירה (27) אליהו חזק acr., עיני אשיר לאל בשיר נועם (28) יצחק acr., ותהלה יה עוטה כשלמה אורה (29) אברה[ם] acr.; (31) דוד חזק acr., דבר דבור על אופניו (30) אין צור כאלוהינו (32) דוד acr., דבקה נפשי אחרך יסמו (33) אברהם חזק acr., מחסה ומגן בעדינו (34) ישראל בן משה acr., הרים כדונג מלפניך (36) יהלל ניב שפתינו (35) יונתי חיש התנערי מלך בורא (37) אלוהים אלי אשפוך לך שיחה יפתח פי (38) משה ידיד חזק acr., את העולם ינהלינו (39) יוסף ששון חזק acr., שיר ותהילה ישרים ישכנו (40) ישראל acr., על מי מנוחות דורך על במותי עב (41) ארץ אל נחת גדוד acr., מה נמלצו אמרי חכמה (42) דוד acr.; מנחם אברהם acr., אקו לאור כבוד קוני (43) יום בשורה לישראל (45) ישראל acr., (44) דבר אחד ידבר עמים תחתינו (46) דוד acr., יושב בניות (47) ישעיה acr., ינחני במעגל צדק

יה חן על עם (41) ישעיה acr., חונינו לך קוינו מראש מקדם (42) יעקב חזק acr., דל ואביון יגלה כבוד מלכותך (43) משה acr., נסכתי יום יום אודה לאל אשר בחר בנו (44) ישראל acr., יגל ישמח לבי בישועתיך (45) יצחק acr., יונה עופיפי בואי לגני (46) יצחק דבח יראו ישרים ישמחו בא[י]ן יוצאת (47) ידידיה חזק שולכני הב לי יה (48) יוסף acr., וא[י]ן פרץ (50) אז ימלא שחוק פינו ושפתינו תרועה (49) יצא חוטר מבית (51) אחל תת מזמור לאסף יפה אשימך עמי (52) ידידיה חזק acr., יביעון שיר וינובבו (53) יהודה acr., בחברה אב רם על כל רמים (54) ישראל acr., שפתי יה אשא עיני אל רום (55) אברהם חזק acr., נדרי לך אשלם (56) ישראל acr., שמך (58) ישראל acr., יפת עיניים ובבות (57) נסים יעצור (59) אברהם acr., אנוש ברא המציא אורה יבא מאיין (60) ישראל acr., בעמי מבית הלחמי (61) יוסף חזק acr., עזרי כי בו שמתי שברי יה מלך (62) אלוהי הצבאות חי בפי שים ניב אבקת (63) יעקב acr., רחמן חתונני ותרחם עלי אהבוך (64) אברהם acr., רוכל אשבול כופר ידיד השב את (65) אברהם acr., מישרים דודיך דיבר בקודשו (66) יצחק דבח חזק acr., שיבותי אקרא בגרון לאל (67) דוד חזק acr., האלוהים אני הצעיר acr., אני אשוב ארעה צאני (68) יה יוצר הארץ ועושה (69) שלום סלים חזק acr., משה acr., מודה לאל ברוב חיבה (70) ישראל עזרא acr., עד אנה אהי נגוע ומעונה (71) ששון ישעיה דב[ח] acr., ימלא פי רב תהילות (72) חזק שני שדיך כשני עופרים תאומי צבייא (73) acr., יה אל כלעי ומצודתי זכור (74) שלמה אל (76) יחיד פסח בליל פסח (75) ישראל יודוך כל מלכי ארץ (77) מחזיק כל ברק acr., יה נותן לחמי ומימי (78) ישראל בן משה acr., מרדכי acr., מחסי עזרי בירח ניסן (79) ישראל יפרוש כנפיו דוד חמדתי (80) חזק; ישראל acr., יום (82) ישראל acr., ידיד שוב עימי (81) נדבות פי אלי (83) ישראל acr., קראתי תעניני רצה נא acr., נסים חזק acr., composed in honour of some Reuben; and (84) שמך אהלל בעודי acr., שלמה.

Sec. ראחית אל ארווח (pp. 209–213) contains: (1) יטה אוזנו לי צורי acr., ישראל; (2) דביר (3) משה חזק acr., מלא כל הארץ כבודו ירון פי (4) דוד חזק acr., והיכל ואולם ובית

יעקב יוסף חזק, acr. יוצר רומה ותחתיה (77)
referring to Rephael b. Ezra; יעל דודי (78)
מאוד הוי (79); ישועה חזק, acr. אז הר אלי
אזכיר היום (80); משה חזק, acr. נזהר יום לילי
נגינתי, acr. אברהם חזק, i.e. Abraham Sittehon,
in honour of the Synagogue named after
Ezra the Scribe, at Tedif near Aleppo, com-
posed perhaps on the occasion of the author's
pilgrimage to the sacred place;[1] אלפי (81)
אפתח נאות, acr. מנשה שירו נא אברהם; (82)
אלפי ישראל מבטן עמוסים, acr. פי להלל (83);
יהיה השיר לנו ביום גילת תורה, acr. אברהם (84);
אהודה משירי לאל חי בו, acr. יוסף חזק (85);
יוהירו אדלג שור, acr. אברהם חזק (86);
ידידיה, acr. משכילים כחשמלים בעת הזיהור
אברהם, acr. אשיש ואשמחה בשיר שבחה (87)
חזק ונתחזק, referring also to the rebuilding of
a synagogue under the leadership of Elijah, v.
above, No. 55, written by Abraham Sittehon
by Abraham Sittehon, the last three lines
read: חזק קהל צובה. יזכו לכל טובה. עוד ינובון
בשיבה. גילה אחר גילה: זכו לבנין זה. חלצים
מגלות זה. אני צעיר ונבזה. ברכת הדיוט קלה.
קהל ארם צובה. למרגלית טובה. גם רוח נדיבה.
שלום וצדק נשקו, acr. שפת תהילה: תם (88);
אדיר ונאור בו שברי, acr. שלמה חזק (89);
אני דוד, acr. אוחיל יום יום אשתאה (90);
בר אהרן בר חסין חזק, enumerating the graves
of the Rabbis around Tiberias; שדי (91)
אל חון (92); שלום, acr. נשגב לבדו שוכן עליה
אלי צור (93); סלוהא (!) כל עוברי דרך מסילי
עד אן אהיה שדוד (94); אברהם, acr. מחסי
יה ריב את יריבי ולמהריסי (95); עזרא חזק, acr.
צבאות אות עשה עם (96); ישעיה עטיה חזק, acr.
שמח בחור חתן נעים (97); שה פזורה, acr.
דבר ה' אשר היה משיב נפש (98); שמואל חזק
בת נעימה קרתוהא (99); דוד חזק, acr. לי למחיה
ישמחו שמים עם (100); ובזהבים עטרתוהא
אזמר לאל בעודי (101); ישראל, acr. ירושלים
acr. אברהם, also in honour of the above-
mentioned Synagogue of Ezra in Tedif,
by Abraham Sittehon; שמור לך אל (102)
ירונו יחדיו כל (103); שלמה, acr. בית עולם

יגל ישראל בגיל (48); יצחק חזק, acr. ברמה
אל אל שירי (49); יוסף דוד חזק, acr. וששון
אלי מלכי אשאל (50); אברהם, acr. בגיל ורון
אשמח בך חי כי (51); אליהו ששון, acr. ממך
אשיר לאל שירים (52); אברהם, acr. רב חילי
אני אשיר שיר (53); עזרא חזק, acr. ורננים
חתנים, acr. אני יוסף חלפון עטיה חזק, the poems
of this writer, who lived in the beginning of
the 19th century, are preserved also in MS.
Sassoon No. 84, v. above, Catalogue, p. 86,
the bridegroom of our poem is Rephael b.
Ezra, special reference being made to the
Emperor of Austria, Francis I; יום (54)
שמחה הוא לישראל, acr. יוסף ששון חזק; (55)
אהלל לאל ושיר אחדש, acr. א"ב, referring to the
rebuilding of a synagogue in Aleppo which
was destroyed by an earthquake, this poem is
much fuller than that in MS. No. 518, v.
above, Cat., p. 209, mentioning many people
who contributed to the restoration of the syna-
gogue, e.g. Elijah (נדיב לב השר. מלך וטפסר.
אליהו הסר [!] נזר הקודש), Rephael b. Ezra
עימו איתן שר. בן לאחי שר. ריפאל השר. גזע)
הקודש: פז כתם ראשו. אבנר [!] לבושו. תתערן
יעקב (נפשו. שר עזרא מקודש), Jacob Kohen
איש תם לכהן בקודש), Abraham, Samuel,
Solomon, and Isaiah; אחל גדלך חי אל (56)
אשמורות עיני קדמו (57); אברהם, acr. רואי
אצפצף שיר כסום עגור, acr. אברהם (58);
צור רם על כל רמים, acr. צאלח; אברהם (59);
שבח לרב עולה כי הוא אל אדיר, acr. (60)
עשה עבור שמך קבץ עדתך (61); שלמה חזק,
יגן על העיר הוא אלוהינו (62); עזרא חזק, acr.
שבח אחביר ביום שמחה, acr. יוסף (63);
דוד, acr. דודי שוב אל מעונו (64); שמואל חזק
אחת שאלתי מאת אל (65); אברהם, acr. חזק;
אהרן עלי כהן (67); אודך בניב שפה, acr. (66)
שיר לך נשיר ברוב חיבה, acr. יצחק (68);
אשאל ממך אחת, acr. ידידיה חזק אמץ (69);
יונה הומה מה תהמי, acr. ישראל (70);
אהבה, acr. דוד חזק (71); אמולה לבת כאישון
בת, acr. אברהם (72); יין הטוב רטוב השקיני
יפה ונעימה איומה (73); יצחק, acr. יעקב
יה שמעה הקם דגל מרכבי (74); משען, acr.
יצחק (75); יהודה, acr. יה ממציא מאין יש
ידידיה אשבנזי חזק, acr. ישלח פדות לעמו (76);

[1] This poem is printed in שפתי רננות, Algiers (title-page dated 5627, yet the introduction is dated 1888), p. 54; v. further, above, Cat., p. 208, and the literature referred to above, Cat., p. 802.

מרדכי acr., מלא משאלות לבי לעובדיך (6); ישעיה חזק acr., יה חנון ואב רחמים (7); יפאר מקום (9); לב יתר מהיותי נד מאוהבי (8); שיר חדש וזמר ארנן (10); יוסף חזק acr., מקדש, דורש טוב אל ידרשנו (11); שלמה acr., אמרי פי והגיוני שעה נא (12); דוד חזק acr., אקומה נא ואבקשה את דודי (13); אברהם (14); צאלח acr., צאי נא לקראת יונה ושכחי נגונים (15); אברהם acr., אהבת כלולים גן נעול מורה (16); משה acr.; and (17) לצדקה הורינו, ישראל אשר ידידיה acr., אני בך אתפאר.

Sec. בייאת (pp. 319–386) contains: (1) שחר תודה לך נפשי; (2) יפרח כתמר ציץ ישע; יוסף חזק acr., יונה תמה אחותי; (3) שלמה acr.; (4) תדיר תן כל דיר לי תן אל טיר הלולה; (5) אליה חזק acr., (צ"ל הוללה) ניר תנני אנא שא (6); אברהם חזק acr., נא למחלי מושי שמך שמן (7); שלמה acr., טוב תורק אודה אוזר חייל (8); יוסף acr., יכתירני אל אב בחכמה (9); אבטליון acr., אהגה בתורתיך ובמצותך (10); משה חזק acr., מכין חבל ברוב חכמתו (11); יצחק acr., יבוא דודי אל הדומו אל (12); אברהם acr., ראשון ואחרון אזמרך אשיר (13); אברהם acr., שירים בליל שמורים מה (14); מרדכי חזק acr., טובו דודיך הינך יפה; יעקב acr., יוצר יצרנו לשמור תמיד אל חקו; ישראל בן acr., יאריך ימים על ממלכתו (17); משה acr., אל נסי מנת חלקי וכוסי (18); אברהם acr., אתה האל נורא (19); אברהם acr.; (20) דברתי צדק (21); שלמה acr., שיר מזמור למר דובר תמים (22); דוד חזק acr., במקהלות עם, דעו כי אלוהינו הוא (23); דוד acr., ידבר עמים, דוד חזק acr., אילותי חיש לעזרה (24); אברהם חזק acr., שימה אל יה אלי (25); שאול acr.; (26) דר רום השוכן שמימה (27); דוד חזק acr., אל נישא ורם שוכן עד (28); אברהם חזק acr., ירנינו צדיקים בעוז ומגדל יהודה בן שאול acr., אלוהי מעוזי ומנוסי ביום צרה (29); חזק; דוד חזק acr., דודי חיש הראינו לאות נפלאות (31); דוד acr., דוד הצילני מבור גלות העלני מפר (33); אלעזר acr., את רצונך אקו (32); משה acr., אותות ברים, אתן שבח למלכינו (34); אליה acr., אור יקרות בהיר בשחקים (35); אברהם acr., יה דליני מבור למה עזבתני (36); דוד חזק acr., דרוש ציון השבולה (37); אליה acr., אל מושל ברום שמים (38); יבן (39); יוסף חזק acr., אפסי ארץ דבר (104); דוד חזק acr., דרך האיש הרך יוצר אור וצר (105); דוד חזק acr., ואולם והיכל אשירה נא לידידי (106); יוסף acr., אשר יצר אשירה נא ביום (107); אברהם acr., הדרי הודי כלת, אברהם חזק acr., אפריון לי עשה (108); אברהם acr., ארנן במעשה יד אל (109); אברהם acr., אל נערץ בסוד קדושים (110); אברהם חזק acr., יה חנון רב חסד (111); אברהם acr., יום יום אודה לאל אשר בחר בנו (112); ישראל acr., דורך פורה בעוז וגבורה (113); יצחק acr.; נסים acr., נפלאות אל בארץ חם (114); דוד חזק; חזק (115); אברהם acr., אטיב נגן בקהל רב (116); אברהם acr., אשמע מכנף ארץ זמיר (117); יצחק acr., ידיד חשקי שוכן רומה (118); ימינך (119); ישעיה acr., יעשה שלום לי ידריכיני יחיד א[י]ן (120); יצחק חזק acr., נאדרי רמה אל עיר (121); יוסף דוד acr., בלתו א[י]ן זולתו ידיד גאוני נא (122); אבטליון acr., רחבת ידים דגול מרבבה ריבבות (123); יצחק acr., פדיני, אוחזה בסנסני תמר (124); דוד חזק acr., עם ירום ראשי עתה על כל (125); אברהם חזק acr.; ירום ראשי (126); ישראל acr., אויבי סביבותי, יחיד אליך אדרשה (127); ישעיה acr., וגם כבודי אשאב בששון ממעיני (128); יוסף חזק acr.; הישועה (129); אליהו acr., in Hebrew and Aramaic; ישראל acr., יהי פסת בר מצוי לבר קורא (130); הצעיר יונה acr., האל העירה וראה (131); אברהם acr., אעבור בסך אתדדים (!) (132); עזרא חזק acr., עד אן יצעק בן אמה (133); ישראל acr., כי יה כי יה ישוב ויושיב לבבות (134); אברה[ם] acr., אודך בעמים ה' (135); אל (136); ישראל acr., יהיו כמוץ עובדי כמוש את שאהבה (137); אברהם acr., בעוזו ים פורר נפשי חי, אברהם acr.; (138) יושב בשמים (139); ישעיה acr., יאמר, יהלל פי יראה שמי (140); ישועה חזק acr.; (141) יושיע ציון ויבנה את ערי יבנה דביר המדויק (142); יעקב acr., יאודה, ערכו שירים גם רננים (143); עזרא acr., יהודה; and (144) אפרים; צור וישועתי ענני יה ענני acr. צאלח.

Sec. טאהיר (pp. 308–316) contains: (1) אזמרך אל בניב ברורה (2); יפה קול ומטיב נגן acr. אבטליון; (3) יפה בואי אל גינתיך acr., ישראל acr., יחלצון ידידיך ממושליהם (4); אברהם acr., אזור חלציו צדק ואמונה (5); בר משה

יוסף acr., יה דר ערבות עונה בצרה (86); ישעיה acr., דברי למואל יבנה ההר אל (87); סתהון acr., מלכי צדק מלך שלם (88); דוד חזק acr., מה לך רעיה יחידה (89); מנחם acr., יהיו (90); ישעיה acr., עמים משרפות סיד קוצים ירכב (91); יהודה חזק acr., על כרוב ויעוף שיר מעלות (92); שלמה acr., לזיכרון דודי פנה ולא פנים (93); דוד חזק acr., אז ישיר ישראל עם ונשיא (94); אליהו ששון acr., ראש למולים מולל לאב (95); רפאל שלמה acr., למולים איפה מלכך יונת (96); אברהם acr., אלם אשכול כופר דוד מלך (97); אברהם acr., במסיבו אותות אל אזכור (98); אברהם חזק acr., איחר מועדי ער אמתי (99); אברהם acr., אהבת כלולים גן נעול (100); אברהם acr., אז ישיר (102); אברהם acr., אל השוכן מעונה (101); אליהו ששון acr., משה ישראל עת וזמן (103); דויד acr., דרשו אל בגיל וחדווה אעורר (104); א״ב ישראל acr., שירה חדשה להודות מתוק (105); משה חזק acr., נפש מרפא אם תבעיון (106); יעקב acr., אבני קריית דוד חנה אדיר אל (107); אבטליון acr., נעלה דר רום מעלה אלופי (108); אברהם acr., ומיודעי דן ידין דיני למזור (109); ישראל חזק acr., יצא ציץ וימל אוהל (110); אברהם acr., ישרים מה טובו שועתי נא (111); מהר הקשיבה acr., ידי אשא לדברך כימי חיים (112); יוסף חזק acr., מקורך שמך גדול בגבורה (113); שלמה acr., אמונים נוצר אומן יוצר (114); אברהם acr., אהבה בתענוג יונה (115); אני acr., עבד יאמר בלב נשבר (116); and ישראל acr., יגדל שם אל חי עושני (117).

Sec. נאווה (pp. 393–419) contains: (1) ישראל acr., הללויה כי טוב זמרה אלוהינו (2) [י]שראל acr., שמחת לבי מפלטי צור משגבי יחיד (3); מיכאל חזק acr., מה יפו לי דודיך (4); ישראל acr., על כל ברואים שוכן עד תישב (5); שלמה בר שמואל acr., באיתן יפה בואי אל (6); ישראל acr., גינתך שושנת העמקים שובי (7); שלמה acr., שובי השולמית גל עיני ואביטה (8); שמואל acr., שבח אתן בנעימה אודך (10); אל בניב שפתי acr., שמח נפש דאבה (11); שמואל acr., מלך אונים דר מעונים (12); משה acr., יהמו נעים דודי יפה רפאיני וארפא (13); יהודה חזק acr., מעי לך גואלי מלכי ארץ (15); משה ישראל חזק acr., וכל לאומים יודע (16); ישראל חזק acr., כל תעלומה שיר אעיר (17); שמואל acr., בקול נעים אל רם שוכן עד (18); ישעיה acr., כמו רמים שתול אהיה בית (40); שלמה acr., אומר לאל פורה גואל (41); אליהו acr., משגב לעתות בצרה (42); יהודה acr., יה שוכן בשמי עליה (43); מיכאל acr., אל (45); ישראל acr., ללבי חיש מזורהו (44); אברהם acr., צור חלקי הסר מחלה מקרבי (46); אברהם acr., אימת מלך רם עוזו נוראות (47); אברהם חזק acr., אל נורא ואיום עמי מכלל יופי אל (48); אליהו acr., אלוהי עולם ה׳ הופיע (49); משה acr., ירננו אל אל חי לבי (50); יעקב עבאדי חזק acr., ובשרי אל ברום (51); אבר[הם] acr., יחיד לך אקו תמיד אתה (52); עזרא חזק acr., האל דר רום חבין שנת (53); שלמה acr., ישע החישה נא ידיד שובה (54); ידידיה חזק acr., למעונך ראשון לציון (55); רפאל חזק acr., ישעה, אלהא פרוק עמא (56); יצחק חזק acr., אודה לצורי רפא צירי (57); אני עזרא acr., אני acr., אשיר לאל איום (58); יצחק דבח חזק, a poem based on the significant features of the twelve months of the year; (59) אברהם acr., אתיו אנווה זה אלי (60); אברהם acr., אשים סוד ימתיקו יודו כל (61); יצחק חזק acr., החיים חסדו יהי עמנו שוכן (62); יצחק חזק acr., שוכן בשמי עליה (63); יצחק חזק acr., רומה, ישיב שבות ציון בבוא גואל (64); שאול acr., שעה ניבי צור עליון (65); ידידיה acr., שער אשר נסגר קומה פתחהו (66); שאול חזק acr., יוסף acr., יושב בסתר עליון מלך דר (67); שלמה חזק acr., עזרא עטיה חזק acr., עווי אליך אקרא (68); צאלח acr., צפיתי יומי ולילי מצמית (70); מיכאל כהן acr., ישועה רב להושיע יה (71); משה acr., שלם שלים באיש גואלי יחיד (72); אב המון הוא וראש למולים acr., יוסף חזק acr., בנה לי משכן שילו (73); יוסף חזק acr., אודם ברקת ופטדה אלי (74); אברהם acr., אות אלף מאלפית חכמה תודיעיני, containing a poetical explanation of the letters of the Hebrew alphabet; (76) שים נקם על צר acr., דלתי שים זהב מפו (77); דוד acr., שלום חזק א״ב חזק שלום. acr., אביר הרועים ארוני (78); אברהם acr., אוכירה דודיך שפתי שושנים (79); אברהם acr., איילת אהב מחצבת רהב (80); אל אל (82); אהרן acr., אל קנא שמו גואלי אברהם חזק acr., שמחת גיל עם קדושים נאמן (83); אברהם acr., אשיר אפצח בליל פסח (84); ינוב פי שירה חדשה acr., יוסיף לקח לעמו (85);

במרומים, acr. אברהם; (19) יה נא שמע שיר
רנתי, acr. יעקב; (20) ירה בי נדוד, acr. ישראל;
נותן (22) דוד חזק, acr. דבר אמת וענוה (21)
מלך מקשיב לשוועת (23) נסים, acr. דרך ונתיבה
ירוין (24) מנחם, acr. חבוש מזור נא לצירי
אודה (25) ישראל בן משה, acr. דשן ביתך
מה לך יחידה (26) אליהו, acr. גמלנו כל טוב
ידידי אמור לנדודי אתכם (27) משה, acr. תשבי
ידיד ראה (28) ישראל, acr. מגוי מר גאלתי
נאווה קומי מבור (29) ישראל, acr. עמך שדוד
אל מתנשא לכל לראש (30) נסים, acr. שבי
שופט (32) אברהם, acr. אלך לי אל הר המור
נהלל אל חי (33) שלמה, acr. הארץ הנשא
ידיד ואם לא אשורך (34) נסים, acr. במכתם
acr. ישראל; (35) בנה לי זבול משכני, acr.
מונה מספר לכוכבים (36) רפאל חזק, acr.
עם סודי (38) חלקי לך דלפה עיני (37) משה
אל נא (39) ישראל חזק, acr. נפשו ירעה לו
יוצר אור שוכן מעונים (40) הבט את אויבי, acr.
אמרי האוזן (צ"ל האזין) הט לי אוזן (41) ישעיה
acr. אליה; (43) שלמה, acr. שמן מור מבוסם (42)
יה מסי כבין רחמנא אסי כביהון לעם דנא יחמון
acr. ירום ראשי עתה (44) ילדיהון מתבדרין
יוצר (צ"ל יצר) סמוך תיצור (45) and ישראל
ישראל, acr. שלום.

Sec. נהפת (pp. 422–428) contains: (1)
לב (3) דוד חזק, acr. דודי דופק מבשר טוב
אדיר מושיב יחידים (4) אישים כליל לאישים,
acr. אברהם; (5) יקר מזולל מוציא, acr. יוסף
acr. ישראל; (6) ירוץ ינהר ניב פי לשיר; דוד
(8) אברהם חזק, acr. אדלג שור כל סלעי (7)
אלף מגן יגן (9) אליהו, acr. אני לדודי ודודי לי
עלי, acr. אברהם המון; and (10) אליצפן חסדו
מפליא, acr. אברהם המון.

Sec. אצפהן (pp. 430–442) contains: (1)
ישראל אמץ, acr. ינום גבר ישן גבר על מסתר
acr. אלופי מסובלין לאלהא מצלין (2) וחזק
אל ארמון נוטש שור דר רומה (3) אליהו,
acr. אברהם, יונתי בשיר הרניני (4) אברהם
(6) אברהם, acr. אל הצדיק הפרח (5) חזק
דוד חזק, acr. דופק על דל חיש לפדות עם דל;
יפה את (8) יעקב, acr. יגל לבי עים בן ואח (7)
אחדה בשמחה שובע שמחות (9) חבלי וגורלי
acr. אברהם חזק; (10) דודי חלף עבר, acr. דוד

מלך על כל בני שחץ (11) חזק; acr. משה
מישירי (13) דוד; acr. דרוש ציון השבולה (12)
מרדכי חזק, acr. (צ"ל משירי) אודה אל נורא
אבן (15) דוד חזק, acr. דיצה חדווה צהלה (14)
(16) אברהם, acr. בוחן גאבש (צ"ל גביש) ראמות
אל (17) אברהם חזק, acr. ארנן במעשה יד אל
אדיר היקר (18) אברהם, acr. חי פועל ישועות
ידיד גאוני (19) אברהם המון, acr. הן אל כביר
אודה לאל רם ונעלה (20) יצחק acr נא פדיני,
אל גדול ה' על כל (21) and אברהם: acr.
העמים, acr. אהרון הכהן חזק.

Sec. רהאווי (pp. 445–461) contains: (1)
(3) אברהם, acr. את רעיה טובו דודיך (2)
אודה (4) ישעיה חזק, acr. יחיד חי קיים ונורא
אמיתך בכלי (5) אברהם, acr. לאל בכל לבי
נבל, acr. אברהם; (6) אמונים ערכו שבח, acr.
אהרן כהן, about this poem v. הצופה, vol. VIII
(1924), p. 315, and reprint, p. 11; (7)
יושב על (8) משה חזק, acr. המפואר ברום הודו
ישיב הרע לצוררי (9) ישעיה, acr. כסא נעלה
אלי לתפלתי הקשב (10) יעקב עבוד, acr.
acr. סלח סלח אל טוב וסלח (11) אבטלין,
יה תשועתי עד אן יעבור (12) אהרן הכהן חזק
אל מרומם צור משגבי (13) יוסף חזק, acr. עידן
acr. אביר רועים תמים דעים (14) ישעיה, acr.
ישראל, acr. בצל חורש מוצל (15) אברהם;
(17) ידידיה חזק, acr. יריד צח לך אפצח (16)
(18) אברהם, acr. אנסוך אני מהר את מלכי
רפאל שלמה, acr. רועה נאמן יפקוד אב רחמן
אפ[ר]ים, acr. אל תקיף מכניע זדים (19) חזק
רננות אמר שלמה (20) חזק בר שלמה חזק
יחיד הוא וא[י]ן בלעדו (21) רפאל שלמה, acr.
acr. יצא למלוך מבית סורים (22) ידידיה;
יקים דבר (23) ישראל בר משה בר לוי חזק;
אל גיבור יועץ פלא (24) ישועה, acr. עבדו, acr.
אלוהי לטובה לי זוכרה (25) אברהם, acr.
אל פקח קוחי (26) אברהם, acr. אברהם; and
שלמה, acr. שדי שדי אמר לעולמו (27)

Sec. בוסאליק (pp. 464–474) contains: (1)
אל (2) ישראל, acr. יה מן רב גלותי וטלטולי
יה יתן ויתן (3) אברהם, acr. גינת אגוז ירדתי
אני חולת (4) ישראל משה חזק, acr. ויחזור ויתן
מלך איום מושל ים (5) אברהם, acr. אהבה
אלי צורי אחסה בו (6) משה, acr. ואיים
אברה[ם] (7) אתה תאיר נירי, acr. אברהם חזק;

מי כמוך (9); ישעיה, acr. ירום ויתעלה שמך (8)
מעונה אלוהי (10); משה, acr. אל עושה פלא
מוחץ רופא רפאיני (11); משה חזק, acr. קרם
יאריך ימים על ממלכתו (12); מרדכי, acr.
דר בשמי שמי עלייה (13); ישראל בן משה, acr.
יום וליל לך אשיחה (14); דוד חזק, acr. יוסף
יביע אומר אמרותיו (15); דוד חזק, acr. יוסף
אדיר אתה אדון עולם (16); דוד חזק, acr.
אל רם ונישא שוכן עד (17); אברהם, acr.
יערב מהללי בשפתי רננה (18); אברהם, acr.
מלך עולם דר מעלה (19); יצחק, acr. משה חזק;
אוהב חוכמה אב ישמח (20); אברהם חזק, acr.
ימלא פי שירה כים (21); ירידיה חזק, acr.
דליני יה (22); ישעיה, acr. יה חונינו לך קווינו
מבור שאון, אגילה ואשמחה בך (23); דוד חזק, acr.
דובר שלום ידו בדה (צ"ל) (24); אברהם חזק, acr.
צורי גואלי יה צורי גואלי (25); דוד חזק, acr. (הדה)
משים למישור כל (26); ישראל בר משה, acr. יה,
מהרו כל שרים (27); משה, acr. עקוב
ממלכות הארץ שירו (28); משה, acr.
מתי יצרי זר לפני יוצרי (29); משה, acr.
יושב ברומו של עולם (30); יעקב עבדי חזק, acr.
יה ציין ויפרח כבוכב יזרח (31); יוסף, acr.
בשמי שמי מרגליתא דלית בה טימי (32); דוד, acr.
ינוב פי שירה חדשה (33); ישעיה, acr.
דור ישרים בבירים נאצלים (34); דוד חזק, acr.
יקר מחרוץ מפז (35); יוסף דוד, acr. אב
רחמן רחם עלינו (36); אהרן חזק, acr. אנא ענה
דוד יפה (37); אברהם, acr. יראה אל חי שיר
שבחי (38); יוסף דוד חזק, acr. מלך רם שוכן
שחק מהר (39); מיכאל, acr. אל גדול ה' על כל
העמים (40); אהרון הכהן חזק, acr. and מכלכל
חיים ויברכם (41); מרדכי חזק, acr.

Sec. נירז (pp. 521–536) contains: (1) אל
יפה דורי אף נעים (2); הר זה קנתה ימינו, acr.
יה שוכן עד לעד עיניו (3); ישראל, acr. יעקב
יה חוש אל נר טרם יכבה (4); אלישר, acr.
עורי עורי לבשי עוזך עיר ציון (5); ישראל (6);
יערב לך שיר בן אמונים (7); יוסף, acr. שירה
לידידי אשירה נא (8); שלמה, acr. נפשי אשא
למעון קודשך (9); נסים, acr. שמע קולי וזמרי
גואלי (10); שלום חזק, acr. מעוז לדל ומגדל
יה חון בעדינו (11); אתן הלל אל אל יואל (12);
ישלח אלוהים אל חנון (13); יעקב, acr. יצחק
יחיד אודך בקול רינה (14); ישעיה, acr. (15);
יפה הראיני מראיך (16); ידידי אל הללו לו, acr.

יה מרימי בא נא איתי (8); יוסף, acr. יה (9);
מרימי קום גדל אזרחי (10); יצחק, acr. אור
אברהם חזק, acr. פניך נסה (11); יחיד רם שמך
יצחק, acr. על כל גדל (12); ירתח כסיר לבי
ישראל, acr. מנוד אוהבי (13); אורי חתום בגן
אבטליון חזק, acr. אלי דר מעונה (14); עדן,
יפו לי פעמיך (15); אבטליון, acr. יונה מה לך (16);
יהודה בן לוי, acr. הומיה יקרה חמודה אם (17);
אברהם, acr. מחולל (18) and פי צדק שינה
משה חזק, acr. כל רב בחוכמה.

Sec. עשיראן (pp. 477–491) contains: (1)
ישראל, acr. יש לכל חכלא קין וסוף אשרי
שמואל, acr. אנוש יעשה זאת יה שעה (3);
יצחק, acr. אומר עזוז נוראות ניאומי (4);
אברהם, acr. אברך שמך אלי וארוממך (5);
ישעיה, acr. יושב שמים חונינו (6); אבטליון
אברהם, acr. אוצרו הטוב יפתח לך יגל (8);
ישעיה חזק, acr. ישמח לבי גם אני יוחיל (9);
ישעיה, acr. אל רב עוצמה (10); עמיך להסתופף
עזרא, acr. עושה עש כסיל וכימה דר (12);
דוד, acr. רום רוכב ערבות מה יקר חסדיך (13);
מרדכי חזק, acr. אקרא אברך לפני מלכי (14);
אברהם, acr. מי יספר השחקים חתן, acr.
משה חזק; אל שוועתי האזינה יום קוראי (16);
אברהם, acr. ארנן לך שיר רננים (17);
אברהם, acr. ענה יונה סורה וגולה עתה (18);
עזרא חזק; שמך אל יתגדל על כל גדולה (19);
ישראל, acr. שלמה; ימינך מלאה צדק (20);
מרדכי, acr. מראש צורים יצר הרים (21);
שמואל, acr. שיר חדש אשיר ושם אל אב (23);
רחמן פדותי קרב יחיד רם מלך וגורא (24);
ישעיה חזק, acr. יום יום ממך אשאל (25);
אברהם, acr. אצפה לאל ישעי (26); יוסף חזק;
ישועה ששון חזק, acr. יה כרם שהיה לידידי (27);
אברהם חזק, acr. אומרה לאל סלעי למה (28);
אברהם, acr. אמרי בינה וגם רינה (29);
שמואל חזק, acr. יסתר (31); שוכן בשמי שחק
ישראל, acr. אל מעיני; and (32) ה' מלך גאות
לבש.

Sec. עגאם (pp. 495–516) contains: (1)
אפטיר שפה שחר עיפה אלי צורי וגואלי (2);
אברהם חזק, acr. קרא דרור אל קהלי יה (3);
ישראל, acr. קדוש יושב תהילות אלי אדיר (4);
נא יחיד בנה נא אמונות אל עד שחקים (5);
אברהם חזק, acr. דובר צדק יבא נא (6);
דוד חזק, acr. דרכי נפשי עוז הללי (7); דוד חזק;

ירעד לבי עת שיר (27) ; אברהם חזק, acr. יחודו אבן ישראל (28) ; ישראל בן משה, acr. יהגה דשן מעגלותיך (29) ; אברהם חזק, acr. רועה צור דרוש ציון השכולה (30) ; דוד חזק, acr. ירעפון אל (33) ; אחר קדוש היה עורי, acr. אברהם יום יום אביע ולילה (34) ; עושיני ומאור עיני אשבח (35) ; ישועה ששון, acr. אשירה נא לאל דור לדור (36) ; אברהם, acr. מעשיך ה' ניסי יום מסיני זרח (37) ; דוד חזק, acr. ישבח עושיו לנו, acr. פנה אלי וחונני (38) ; יוסף סתהון, acr. ירחש לבי ולשוני תהגה צדקיך (39) ; פי[נ]חס חזק, acr. יוציא אסירים יה הוציאיני (40) ; יוסף, acr. ישימך אלוהים חיים (41) ; יוסף דוד חזק, acr. ישראל, acr. יד צר התם יושב קדם (42) ; ישראל, acr. אברהם, acr. אך טוב לישראל בניין הבית (43) ארץ (45) ; משה, acr. ממשא מלך ושרים (44) אל רב עלילה (46) ; אברהם, acr. חפין לך קראתי, acr. אבא בגבור[ו]ת בעודי (47) ; חיים חזק, acr. במעלה יוסף, acr. ינון שמו הוא מנחם (48) ; אהרן, acr. מיכאל, acr. מה רבו חסדיך אל (49) ; דוד חזק אברהם חזק, acr. אבף לאלוהי מרום ואקוד (50) ; שובה למעונך וקבוץ קהלי חי גואלי (51) יוצריני עושיני מאיר הוא עיני (52) ; שאול חזק אל ברוך יום יום יעמום (53) ; יצחק חזק, acr. אתה האל (55) ; עזרא, acr. ענה אל כביר ידידי רועי מקימי (56) ; אברהם, acr. עושה פלא שמש צדקה ומרפא (57) ; ישראל חזק, acr. כירי (59) ; יה חון למען שמך (58) ; שלמה חזק יוסף כהן, acr. רם כירי רם שיר ושבח ומכתם אברהם חזק, acr. אתה אהובי צורי משגבי (60) ; יצחק, acr. יזכור אל חי איש כל יום ולילה (61) אברהם, acr. ארומם אל חי כי לי דל (62) ; דבח אל רם שוכן מעונה רחם על בת מעונה (63) נשיכת פרעושים כעקרב ונחשים (64) ; אברהם ידיד אזמר לאל בעודי הוא מרים ראשי וכבודי (65) acr. אברהם, in honour of the Scribe Ezra, by Abraham Sittehon, v. above, Cat., p. 805 ; (66) יונתי (67) ; משה חזק, acr. בזכות משה בר בתייא אוכיר חסדי אל חי (68) ; יושף, acr. חיש קומי אורי נאמן, acr. שה פזורה ישראל לו (69) ; אברהם ירעו עמים בטוב (70) ; שמואל חזק, acr. הבכורה מלך עוטר ישראל דרכם (71) ; יצחק, acr. מרעם דורש טוב הוציא את (72) ; משה חזק, acr. נגה אערוך לך ואצפה (73) ; דוד חזק, acr. עמך לרוויה אלי גואלי אשאל ממך (74) ; אליהו ששון, acr. אבירי לב לי תשמעו (17) ; יצחק אברהם, acr. ישראל, acr. יחיד א[י]ן ערוך אליך (18) ; חזק אברהם חזק, acr. אבא בית אל במקהילות (19) ; משה חזק, acr. רחש לבבי בראותי (20) ימי (22) ; ישראל, acr. ישראל עם אל אשריכם ינשא גיא (23) ; ישראל חזק, acr. חופש קרב לי יהלל פי בקול (24) ; ישראל, acr. עמוק מאוד דת ודין לפני שוכני סנה (25) ; ישעיה, acr. רינה (27) ; יקרא אלוהים חי דרור (26) ; דוד חזק, acr. מתי אבא ואראה (28) ; ישעיה, acr. יה עון התאזר מענה איחלה (29) ; and משה חזק, acr. פני אבי בניב שיחי, acr. משה.

Sec. גרגא (pp. 541–545) contains: (1) מלא עולם מקום (2) ; אבא שערי ירושלים הבצורה אהיה, acr. יהיה אלוהים עמדי (3) ; משה שני ישבון כבוד אל בעירם (4) ; ישראל, acr. ישראל, acr. כל עלמות אהיבוך (5) ; ישראל מהלל אל (7) ; ישראל חזק, acr. ידידי רועי מקימי מפי אל מפי (8) ; מנחם דבח חזק, acr. שורירו אל, acr. א"ב ; (9) אומר לאל שיר זמר, acr. יפיפייה ליב[ב]תיני עד אור בוקר (10) ; אברהם אמונתך חוסן ישועות (11) ; and ישראל, acr. אברהם.

Sec. צבא (pp. 549–604) contains: (1) ה' יחיד ; (2) יעקב עבדי חזק ואמץ, acr. ומיוחד אין לו שני יעקב עבדי א"ב, acr. יהיו לרצון אמרי פי עת אעורר אערוך (4) ; אלוהי נשמה שנתת בי מושבה (3) ; חזק מוליך לימין משה (5) ; אברהם, acr. לאל ואצפה מה נאווה על הרים מבשר (6) ; משה חזק, acr. אתן (8) ; יגה שביב אישך (7) ; משה חזק, acr. אל עיר קדשי (9) ; אברהם, acr. זמירות ותהלה אל מסתתר (10) ; אברהם, acr. קרית חמודי שמעו זאת יושבי (11) ; אהרן המון, acr. מאור נעלה יתר (13) ; יפה את חבלי וגורלי (12) ; על מדין אשתחוה אפים לך יושב בשמים (14) ; לבי ומחשבי ישעיה, acr. ירצה ניבי כמו קורבן ועולה (15) ; אברהם, acr. אל ישים בפי שיר ותהילה (16) דרוש דרש עמו (18) ; ידעת שבתי וקומי (17) יחיל לבי בקרבי נגדי תמיד (19) ; דוד חזק, acr. ירציני אהוב שוכן בן הדם (20) ; מכאובי ישראל, acr. יה הלבן חטא נאדם (21) ; יהודה דמיתיך רעיתי כשושנה (22) ; בר מיה חזק, acr. יפה בואי אל גינתיך (23) ; דוד חזק, acr. יוצר הרים בורא רוח (24) ; ישראל, acr. אורי ישעי לך אקרא עניני (25) ; יוסף דוד, acr. אב המון גויים הכיר (26) ; אברהם, acr. אלי

ידידיה acr., יעלת חן איילת שחר (6); עורא חזק acr., אברהם (8); אגורת כסף הכסוף נפשי (7) יראת (9); דוד חזק acr., דומה לך דודי לצבי מי העיר אור (10); ישעיה acr., האל היא אוצרו יתציני סביב נדוד (11); משה חזק acr., ממזרח אבטליון acr., אל שלח את תשבי (12); דודי אסתופף (14); אברהם acr., אל הגיגי בינה (13) יום (15); אברהם חזק acr., בבית גינת ביתן מלך (16); יצחק חזק acr., אשיר שירה ותהילה יוצר הכל למי (17); מרדכי חזק acr., ביופיו אחזה יחפוץ acr., ידד שנת עיני (18); ישראל חזק acr., ישראל acr., יהודה וישראל רבים (19); ישראל (21); שלמה acr., שוכן רום דר רחם על דל (20) דיבר (22); אברהם acr., אברת אל תסוככיני יה (23); דוד חזק acr., צורי אל לעם קדוש אל שמך (24); ידידיה חזק acr., מושיב ביתה יחידים יונתי ממיך (25); and שלמה acr., אהלל בעודי כל חדק.

Sec. שיגא (pp. 625–681) contains: (1) אעיר רינה לאל גדול רם (2); יונתי בחגווי הסלע יחלתי לאל (3); א"ב אני acr., על כל רמים אבי חייל כל בני עבר (4); ישעיה acr., אתחנן מראש הר שניר וחרמון (5); אברהם acr., acr. אנא אלי נורא עלילה (6); מ[י]כאל חזק acr.; דוד חזק acr., דר וסוחרת איתי אל (7); אברהם יושף דוד acr., ירביצני דשא בנאות (8) ישעיה acr., ידיד צפון בסוכתו לעמו צאן מרעיתו אליה acr., אלי תן ניר לי תן (10); עטיה יורה (12); ישעיה acr., יודוך כל מעשיך יצו האל (13); יוסף דוד acr., דיעה יבין שמועה יעקב עבדי acr., חסד גדול מעל שמים (14); משה חזק acr., מי זאת הנשקפה כשחר יפה אברהם acr., אדמוני עים יפה עיין (15); יונה (17); אבטליון acr., אומר לה' מחסי ומצודתי יום (18); יום טוב acr., יוקשה (צ"ל יקושה) תוך פחים יצחק חזק acr., יום אל שדי אוחילה לו תמיד נאווה (20); יצחק acr., ידיד נפשי ותקוותי (19) דן ידין אלודים (21); נסים acr., תהילה לך אני אברך ואהלל שמו (22); דוד חזק acr., במעון אהללה שמך לעולם (23); אבטליון acr., אורח לצדיק מישרים (24); אליהו ששון חזק acr., יערב לך שיר מהללי (25); אברהם יום acr., יעקב עבאדי acr., יבא דודי לגן עדניו (26); טוב (28); נסים acr., נחיני דר רום עלייה (27); חזק שלמה חזק acr., שיר אהודה לאלודי אבי (29); אל שוכן (30); אהרן acr., אל הוא מלך הכבוד אנא זוכריני (75); אליהו ששון acr., ואוחילה יספר כבודי בחסדי האל נאמן (76); פוקדיני חי יה מלך רחמן אל רחמן (77); יצחק חזק acr., יצחק חזק acr., יפה את רעייה יונתי (78); יצחק חזק acr., עזרא acr., עורה כבודי עורה (79); חזק acr., שיר לידידי כנגד בית קודשי (80); שמואל חזק (81); שלום ציון אשאל ממך (82); אברהם דיין חזק acr., אשיר אני בבית כעוני חסדיך אל כל יום (85); לך תיכלא עיני (84); אברהם חזק acr., אור מפני חושך גוללי (83); ידידיה acr., ישמח לבי גם כבודי (86); הוחלתי חזק (87); ישראל acr., יתחמץ יום יום לבבי (88); ידך בעורף (89); ישראל acr., ישדר אלה פורקניה אוייביך (90); ישראל acr., ינה שביב אישו מסביב ידידות משכנותיך השב אותי (91); יוסף דוד חזק acr., אמלל גבורות אלי ביום ובעת (92); ישעיה acr., אהגה באשמורות (93); אברהם acr., שמחת גילי יחיד גאה רם (94); אברהם acr., אביע אומר דמינו לך אלוהים כי (95); יצחק acr., ונעלה המשפט acr., אישא דעי לחי רואי (96); דוד חזק acr., דרך כוכב ויפץ אור (97); אני אברהם acr., אברהם acr., אור מתוק וטוב לעין (98); דוד חזק מיכאל הכהן acr., מלך נעלה דר רום מעלה (99) דוד acr., דבר אל יאמן שפר עובדייה (100) אוחיל יום יום לך דומייה (101); חזק acr., יום יום אעתיר לשונן על (102); אברהם acr., מרים לראשי שלח לחופשי (103); יום טוב acr., ידך תנחיני אל חי עושי (104); מרדכי חזק ידידיה acr., יברך עמו בשלום (105); ישראל שמואל acr., שמע שירי אלוהים חוניני (106); חזק עזרא acr., ילבש נקם על צר רודה (107); חזק עזרא חזק acr., עד אן יפה הומה (108); חזק עזרא acr., עבדי ה' הללו איתי אל גדלו (109) ישעי מנוסי אתה ניסי (110); ישראל acr., (111) ימי (112); נסים acr., נחה עם צאן מרעיתיך אנא אלך (113); ישראל חזק acr., חורפי אהבתני מלך רם שוכן שחק (114); ישראל acr., מרחיך שבח אתן דוד (115); מיכאל acr., מהר מה נמלצו אמרי חכמה (116); שאול חזק acr., אברהם acr., אל שור נחלת צבי (117); מנחם יוסף. acr., ישמח אבי שמחת גילי (118); and חזק

Sec. מוחייאר (pp. 609–622) contains: (1) בן משה acr., בן בשר ודם מה כוחו להלל (2); אברהם acr., אני ישנה שוכבת על ערשי מלכי (3); משה acr., דר על מרומי אלי בים קנה נעץ (4); אבטליון acr., עוזי ומעוזי יה אלי נאמן (5);

(80) עד אן אני הולך ודל acr. חזק ; (81) עזרא
אשורר (82) גבריאל acr. ; גילה רינה האזינה
יה אשא עיני (83) חיים חזק acr. ; לאל ואהללה
אנא אל אלודי (84) ישראל acr. ; אל רום שמיך
דבר נא אל אמונה (85) עזרא חזק acr. ; אבי
acr. ער אן אויבי יהי דשן (86) דוד חזק acr.
acr. שם אל נורא אודה ידידי (87) עזרא חזק
אברהם acr. ; אודה צור משגבי (88) שמואל
יצחק acr. יה איום נורא לך כמה בשרי (89)
חלפון acr. ; חסדי אל אשיר בחיבה (90) חזק
(92) דוד חזק acr. ; דלינו מבור תחתייה (91)
יה צורי (93) יוסף acr. ; יה חונן צור בחמלתו
מה מר השקני אויבי (94) ישעיה acr. ; וגואלי
acr. עזרא חזק ; עזבתני ולמה (95) יעקב
עזרא חזק acr. ; יה שעה אל ניבי והגיוני (96)
יוסף דוד חזק acr. ; יגן בעדי יספור נודי (97)
חן נא (99) מרדכי acr. ; מקימי מעפר דל (98)
אורה ושמחה (100) חלפון חזק acr. ; איזי חביבי
דעי אשא לחי (101) אברהם acr. ; יקר וששון
אנשי לבב שמעו שיר (102) דוד חזק acr. ; עושה
אשאל מאל יושב (103) אברהם acr. ; ידידות
acr. מעי יהמו לך דודי (104) אליהו acr. ; שחק
(106) צדיק כתמר כלבנון (105) משה חזק ;
דרכי (107) אברהם acr. ; אל גדול איתך מי רב
יבא (108) דוד חזק acr. ; סיפרתי מהר עניני אל
ממעונות (109) יוסף דוד acr. ; ידיד לנווה ידיד
אשירה (110) מרדכי acr. ; אריות מהררי נמרים
יתן בפי (111) אברהם acr. ; שיר אל נעלה
ישעי מנוסי (112) ידידיה חזק acr. ; שיר חדש
אלי עד אן אני (113) ישראל acr. ; אתה ניסי
יה סביבי (114) אליהו acr. ; נתונה ביד זרים
מלך רם שוכן (115) יוסף acr. ; היה חונה
נאזר בעוז וגבורה (116) מיכאל acr. ; מרומים
acr. יחיד עיר ציון בנה נא (117) נסים acr. ;
אל נווה איתן ישיב צור (118) ישראל acr. ;
ידך תנחיני אל חי עושי (119) אברהם acr. ;
acr. ימי חורפי אהבתני (120) and ישראל acr.

Sec. אוג (pp. 687–713) contains: (1) סמר
אז תשמח במחול (2) ישראל acr. ; שערת בשרי
תן תנה ליהודים (3) אברהם חזק acr. ; בתולה
acr. יהי אור ויאור הולך ואור (4) אורה ושמחה
יהודה acr. יה אולי ממרחק חיש פדיני (5) דוד ;
acr. יה רוחי שעה ניאומי (6) בן ר[פ]אל חזק
דוד acr. דבר הטוב רחש לבבי (7) יצחק ;
ישראל acr. יד ואם לא אשורך (8) חזק ;
דבר ויקרא ה' מסיני (31) אהרן acr. ; בשמי שמים
acr. יונה שובי לעיר צבי (32) דוד חזק acr. ;
עזרא acr. עורי נאה וחסודה (33) יצחק חזק ;
אברהם acr. ; אויבי השקם רעל בסף (34) חזק ;
(36) משה חזק acr. ; מי יתנך כאח לי (35)
(37) דוד חזק acr. ; דלתיך דפקתי לא אחשה
אמרי יושר (38) דוד acr. ; דודי מני נסע נגלה
יערב שירי לך (39) אברהם acr. ; מה נמלצו
את כרוב ממשח (40) ידידיה חזק acr. ; דודי
יה חון על עם דל (41) אברהם acr. ; השב יונה
ידיד לעדתך זכור (42) יעקב חזק acr. ; ואביון
אל נאזר אומר (43) ידידיה אשכנזי חזק acr. ;
שיר לידידי כנגד בית (44) אליהו acr. ; גזר
אוהב כסף כלתה (45) שמואל חזק acr. ; קודשי
אל אדיר מהררי טרף (46) אברהם acr. ; נפשו
אדוני שב לימיני (47) אברהם acr. ; הדרך צלח
acr. אהללה שם אל בשיר (48) אברהם acr.
acr. פינחס פנה אלי וחוניני יה אלי (49) אברהם
אברהם חזק acr. ; אל מי הים כנך כונס (50) חזק ;
(51) עזרא חזק acr. ; ערכו שיר בני איתנים
יה (53) משה חזק acr. ; מלך עולם שוב ובנה נא
אבי עד שר (54) יצחק acr. ; שוכן בשמי עליון
בצל חורש מצל (55) אברהם חזק acr. ; שלום
יודו הגיוני (56) ישראל acr. ; נשב מחום אור צר
מגן ישעי האל (57) ישראל acr. ; לצור עולמים
אודה אל מחוללי (58) משה חזק acr. ; רועי
acr. יה אמת אלודי אבי (59) חיים חזק acr. ;
אעיר רינה בתוך עם בחירי לו יה (60) אהרון כהן
acr. אחד יש ואי]ן שני (61) אברהם acr. ;
אליהו הכהן acr. ; אליך נפשי חסיה (62) אברהם
(64) אברהם acr. ; אגילה בך ואשמחה (63) חזק ;
שוכן (65) שמואל acr. ; שמך אודה בכל לבי
אור (66) שלמה חזק acr. ; רומה מעון קודש
אתן שבח (67) אברהם acr. ; כשלמה יה עוטה
יבא (68) אברהם חזק acr. ; ורוב גילה וצהלה
אודה יה תוך (69) ידידיה acr. ; ידידי לעיר תהילה
מהלל אל שוררו נא (70) אברהם acr. ; קרייה
עזרי אתה (71) מנחם דבח חזק acr. ; כל צבא
אל (72) עזרא עטיה חזק acr. ; נחמד למראה
(73) אהרן הכהן acr. ; צור ארוממך כי דליתני
יעלה בואי (74) דוד חזק acr. ; דבר בי דר עלייה
אגדלך אלודי כל נשמה (75) ישראל acr. ; לגני
acr. אב תעודה זיווה והודה (76) אברהם acr. ;
acr. מי זאת עולה יפפייה (77) אברהם חזק
אברהם acr. ; אל אל ערבי נפשי (78) מרדכי חזק ;
סתהון ; יצחק חזק acr. ; יושבי שער ישחו בי (79)

Sec. מוסתער (pp. 719–723) contains: (1) בין תבינו לקנות חכמה, acr. ישראל בר משה; (2) איתי כלה מלבנון, acr. אברהם; (3) אמץ לבי כגבורים, acr. אברהם; (4) עוך אשיר וארנן, acr. דודי לבש עוז וגבורה; (5) עזרא חזק, acr. אלי זה הוא ואנוויהו והראיני; (6) דוד חזק מרדכי חזק, acr. מושיב ביתה יחידים; (7) אברהם יאמר; (8) משה חזק, acr. מזמור שיר ידידות; (9) אלי; and (10) יוסף דוד, acr. שומר מה מילל הור נורא, acr. אברהם.

Sec. חגאו and אואל (pp. 725–766) contains: (1) מגיני ראה עני עיניו דימע יול, acr. ישראל; (2) אל חי ראשון והוא אחרון, acr. אבטליון; (3) דודי לי צרור המור אהבת, acr. דוד חזק; (4) ראשית בכורי יערה, acr. אברהם ששון; (5) עלינו רוח מרום יונת חן, acr. ישראל חזק; (6) מר תצרח אחזה נעימות בית, acr. ישראל; (7) קודשי נחלה לי אל אברך, acr. אברהם חזק; (8) דום לה׳ והתחולל, acr. דוד חזק; (9) דעו כי אלודינו הוא אגן, acr. נסים; (10) סהר לבנת ספיר אבי יבחן עד, acr. דוד חזק; (11) נצח יום יום תמיד אליו, acr. אברהם חזק; (12) שובי בתולת ישראל, acr. יעקב אוחיל; (13) יערב לך ה׳ אלודינו, acr. יעקב שלמה; (14) יחידה רעייה הוללה, acr. יצחק ידיד; (15) שור זמנא מטא לך אל שמע, acr. ידידיה; (16) ניאומי כבודי ינטו צלילי, acr. אברהם; (17) דרור יקרא צורי דוד, acr. ישראל חזק; (18) את רעייה נאווה יפה אברהם, acr.; (19) אל חי מבטחי בחסדיך אברהם חזק, acr.; (20) שור אלי לחיבת עין איילת, acr. שלום; (21) שחר חן יעלת אנצח על, acr. אברהם; (22) נחילות יה חונינו לך קווינו, acr. אברהם; (23) דין עני אביון יציץ ויפרח, acr. ישעיה; (24) רופא חולים רפאל, acr. דוד חזק רפאל; (25) יודו שמך רב עלילה יוסף דוד חזק, acr.; (26) אייחד דם היכולת מגן עזרי ה׳ רועי, acr.; (27) מרדכי ואורי שוש אשיש במחולת יפתי, acr.; (28) שאול חזק אוהבי אהב אבן הראשה, acr.; (29) אברהם יושיע עמו מיד צר יוסף, acr.; (30) דוד חזק נפלאותיך אשיחה כי עימך הסליחה, acr.; (31) נסים עזרי עליך נסמכתי מרחם, acr.; (32) עזרא עטיה חזק אתה אלי צורי משגבי, acr.; (33) אברהם חזק אהלל אל לשם ולתפארת, acr.; (34) אברהם אדיר דרכו תמים אהרן, acr.; (35) חזק דניאל חזק, acr. דומי נפשי לאלודים; (36) ידידיה, acr. ימי מלך אחשורוש הפטיר שפה; (37) יפה ענף חורש מצל הייתי ישראל, acr.; (38) מאתיך תהילתי אליך אשים חזק, acr.; (39) יה רכובו עבים ישראל בן, acr.; (40) אומר לך נטע נעמן אברהם חזק, acr.; (41) אבוא אל בית אל ברינה אברהם, acr.; (42) יביעון שפתי שירה יפקוד יוסף יונה חזק, acr.; (43) אל אלוהי הרוחות אדון עולם ישועתי, acr.; (44) דברתי אני אל לבי דוד, acr.; (45) יחיד אין בלתו אחר אחד יצחק חזק, acr.; (46) יחיד המיוחד קורא דבר בחזון אברהם, acr.; (47) בצדקות פרזון יצרפנו ככסף דוד חזק, acr.; (48) צרוף בעליל יחידה קומי נא ישעיה, acr.; (49) יצחק אורי, מדלג על ההרים מבשר, acr.; (50) משה חזק אמור יאמר עבר אברם, acr.; (51) אברהם חזק יצר האדם לכבודו, acr.; (52) ידידיה חזק אבני אקדח שים שערי, acr.; (53) אברהם יהיה לבבי אן (צ״ל אז) איתן, acr.; (54) ישראל דרך אמונה לי הקרא דוד, acr.; (55) דוד חזק דלה יונה העגונה, acr.; (56) חזק דרשו אלעזר, acr. אברך את שם ה׳ ביחיבה דוד חזק, acr. ה׳ ועוזו כי לו נאווה כל תהילה (57) אל גדול ונורא בוחר בשירי זמרה, acr. אברהם אערוך שיר כפי כוחי, acr.; (58) אהרן נווה (צ״ל נאוה) תמה מיין רקחך השקיני, acr.; (59) חזק נאדרי במה אקדם פניך אלודי קדם, acr. נסים; (60) יום הצל יונה מחכה, acr. נסים; (61) ישראל הניסים והפרקן היה לסעודה מתוקן, acr.; (62) שמואל חזק שמחי בת ציון מאוד וגילי; (63) יחלוף ישראל, acr. יפה דמעתיך ראיתי; (64) יחזק אל ראש אויביו עלי ידידי, acr.; (65) יצחק ידיד גאוני נא פדיני ישעיה; (66) אברהם חזק ארנן במעשה יה אל משה, acr. מי כעמך ישראל מי גוי גדול; (67) דוד חזק דמתה קומתיך לתמר חזק; (68) דוד חזק דלותי לי יהושיע אראה; (69) אברהם אור יהל בתוך אוהל ישיש עלינו אליהו, acr. תעירו אל תעורירו דברי שיר הלל שבח ישעיה, acr. אלודינו; (70) דוד חזק יום מנוחתי שמרו רנן, acr. יהודה מרעיתי אגדלך אלוהי כל, acr.; (71) אברהם נשמה בי אל דבר בי אל, acr.; (72) יעקב דיבר שמע מהללי נפשי לך, acr.; (73) שלמה חזק כמה אויתה נפשי לך, acr.; (74) אב[ר]הם דודי קום ידידי הבה, acr.; and (75) פת וחמרא טבא קציר חזק, acr.

ידיד צח ואדום חובב (93) ; acr. אברהם
יהמו נא רחמיך רחם אל (94) ; acr. ידידיה חזק
שמך אלי רם תרומם (95) ; acr. שמואל יוסף חזק
יוצר כל ממציא יש מאין (96) ; acr. ידידיה חזק
אל הנקדש בשיר חדש (97) ; acr. אברהם חזק
אבי סוכו אלף המגן (98) ; acr. אברהם
מנוסי אתה ניסי (99) ; acr. ישראל אות לטובה (100) ;
אהרן כוהן (101) ; acr. עשה אב הרחמן קרב
עד מתי עוזך בשבייה (102) ; acr. זמן אהרן
אל נווה איתן ישיב צור (103) ; acr. עזרא חזק
יונה תכסוף אל צורה (104) ; acr. אברהם
יה עבדך אנא (105) ; acr. ישראל ישראל ; and
בואו נספר מעלת ישראל (106) ; acr. א"ב.

Sec. שהנאז (pp. 773–779) contains: (1) מיוחד מלך מהלל (2) ; יאות לתת הוד וגדולה
יה קדוש יושב תהילות (3) ; acr. ישראל
אורי בחושך יזהיר כזוהר (4) ; acr. אברהם אלי (5)
אליהו (6) ; acr. וצור ישועתי אור פני מלך
אהלים וקינמון בן פורת (7) ; acr. אברהם אברהם
יה מנת חלקי וגורלי (8) ; acr. יצחק חזק (9) ;
ידידיה חזק (10) ; acr. יהלל פי ולשוני אנצח
אברהם (11) ; acr. בנגינות שיר השירים יחיש
ישראל (12) ; acr. את סוכת עם אביון להקומם
שלמה (13) ; acr. שיר דוד עבדך רצה וקבל ירחיק
ישראל (14) ; acr. נדוד דוד נעמן יגדל שם אל
ישראל (15) ; acr. חי עושינו ארנן בצל כנפי אל
אברהם (16) ; acr. שיר חדש אשיר ושם אל
שמואל (17) ; acr. אקדיש יסכון כבודי בבית
שלמה (18) ; acr. שחר עלה אלי ; יוסף acr. ועדי
ישמח יגל כבודי (19) ; acr. יוסף דוד חזק and .

Sec. שהזוראך (pp. 783–791) contains: (1) אל תתהלל אדם גביר (2) ; יפה בואי אל גנתיך
ישראל (3) ; acr. אוצר חביב גם סגולת
אל צדיק הפרח (4) ; acr. אברהם (5) ;
ערכו שירים גם רננים (6) ; acr. עזרא אפרים
אהרן (7) ; acr. אלי למה עזבתני זכור אליך אקרא
אתחנן (8) ; acr. אל נווה ביתך מהרה נרוץ
אל חלץ ידידים (9) ; acr. אברהם חזק אברהם ;
יודך חי חי כמוני (10) ; acr. יוסף דוד חזק
איומה יחידה רעייה (12) ; acr. אהרן כהן חזק
נדבות משען חזק (13) ; acr. נסים חפץ
חסר מרבה להטיב (14) ; acr. חלפון חזק יחיד
רם יכול המושל בכל (15) ; acr. ישעיה דבח דבר
פי שבח ותהילות (16) ; acr. דוד חזק שיר מעלות
לזכרון (17) ; acr. שלמה אלי וצור ישועתי
אל גדול ורם אלי (18) ; acr. אליהו שאול עבוד

אליעזר (41) ; acr. אעיר רנני לך שוכן עליון
יוסף דוד (42) ; acr. יושב בשמי אשכול כופר
אהבתך לי מה נפלאתה (43) ; acr. אברהם חזק ;
ישראל (45) ; acr. יחיד קרן משיחו ירים (44)
אברהם (46) ; acr. אורך ואמיתיך ינחיני ידודון
יוסף (47) ; acr. יוחו שמך עושה פלא ; שנות מעיני
אתה מגן בעדי (48) ; acr. ידידיה חזק ;
יהודה (50) ; acr. ירציני אהוב אהובי מפורש שמו
אני בך אעלווה (51) ; acr. חיים אברהם
ישראל חביבי שמע והסכת (52) ; acr. ידידיה חזק ;
אז ישיר משה אל נאדר אלים (53) אבן
אברהם (55) ; acr. מאסו ראשי הבונים יחיד
יצחק חזק (56) ; acr. אדוני אדון על כל חי
אברהם (57) ; acr. אזמרה שמך עליון אשיר
אברהם חזק (58) ; acr. שירים לאל אתה הוא
אברהם חזק (59) ; acr. ידידי מלך שמור חתן
מרדכי (60) ; acr. נעים נורא אתה יוצר רוחי
שלח לנו משיחינו (61) ; acr. נסים שמואל
אם חכם ליבך בני (62) ; acr. אברהם חזק ;
יה אשאלה מימך צור (63) ; acr. עזרא חזק
מרדכי (65) ; acr. איומה מראיך הראיני שדי ברך
שמואל חזק (66) ; acr. ארום נעים יה אלי נהלל
יצחק חזק (67) ; acr. ישא הוד לי ישועה
אב הרחמן קרב לי את זמן (68) ; אבינו ששון לו,
אברהם חזק (69) ; acr. יוצר את הכל מחולל כל
יצחק חזק (70) ; acr. אן לי בלתיך מי לי
אל טוב וסלח אשם לי (71) ; acr. אברהם חיים
מרדכי (73) ; acr. משך חכמה מפנינים (72)
מיכאל (74) ; acr. ממיך אלי ישועתי אערוך
אנכי דוד בן אהרון בן חסין חזק acr. מהלל ניבי ;
אבקת רוכל אשכול כופר (75) ; acr. אברהם חזק
אב החמולי אל שמחת גילי (76) ; acr. אברהם
דוד חזק (78) ; acr. דורך בים אוני יום יום
יוסף דוד חזק (79) ; acr. אגיד פלאיך דרשתי
דוד חזק (80) ; acr. אל בכל לבי דודיך נזכירה
דוד חזק (81) ; acr. מיין דל דר מרומים acr.
דבש וצוף אמרי נועם (82) ; acr. דוד חזק דוד
אל מאיר נירי ישעי ואורי (83) ; acr. חזק
יהמה לבי בתוך קרבי (84) ; acr. יצחק אברהם ;
אליך תערוג נפשי (85) ; acr. אברהם דבח ;
שיר חדש אשיר ושם אל אקדיש (86) acr.
שלמה חזק (87) ; acr. שוכן עלייה חביבי ; שמואל
אנסכה לו בשמחה (88) ; acr. אברהם ;
אשיש כגיבור לרוץ (90) ; acr. אברהם לך אני
משה חזק (91) ; acr. מלך נורא אשיר יראנו
נפלאות בקדם נוראות (92) ; acr. נפלאתה את שאהבה נפשי

The MS. is written in an Or. curs. hand of the 19th cent., and contains 794 pp.

Scribe: *Elijah Ḥayyeem Ya'beṣ*. The colophon (p. 792) reads:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם
בסדר ואברתה לכם ברית (= 1850) עולם
תן לנו בני חיי ושלחן עולם
אנו וזרעינו וכל ישראל כולם
על כן ברכך אלודים לעולם
ביום . . . . מנחם מחרשי עולם
בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם
עושר וכבוד וכתר תורה עולה על כולם
דשינים ורעננים בבניין תא ואולם
אל חי הוא ינחילינו חיי עולם
הצעיר אליאו חיים יעבץ ס"ט

Owner: *Joseph Belilos* (בלילוס, p. 676).

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

697

ספר הפזמונים

A Collection of Liturgical Poems according to the Rite of Aleppo.[1]

The MS. contains the following poetical pieces: (1) שם הוא טיר גילי, acr. אבטליון; (2) מקול צרינו דר נעלם, acr. משה; (3) מתי תשים עיניך בי, acr. [מיטראני] משה; (4) אהלל למלך עולם, acr. [אהרן אלידי]; (5) אעיר שיר לאל עושני, acr. אני משה; (6) מרום אלי מקומי, acr. משה משכונא חזק, Hebrew and Spanish; (7) אל טיר הוללה; (8) אל דודי אורי בירושלים; (9) פלא עושה, acr. ישראל, גורי גורי יונה גורי; (10) עלה לדין, acr. אהרן אלידי; (11) עמי במחנה חיילים, acr. מרדכי; (12) מי האיר ממזרח, acr. משה; (13) יה גומל לי חסדי, acr. חיים; (14) חפצו אלי מלא, acr. שבתי; (15) יד על כס יה חושה, acr. עולם; (16) beg. missing, the first words read: שם את קהל אהלל לצור; (17) עדתי כי נאנחה, acr. ישראל חזק? ; (18) מלך עולם שוכן רום, acr. אבטליון קדושי; (19) טיר שלם תנה לי, acr. משה; (20) אדמת קדשך אשר תאשר; (21) מלכי בי שוב נא; (22) אל ליונתך המעונה ימים והלילות אשב; (23) אלי שוב נא משמים בדביר ה' כי; (24) אל, acr. אימו אדיר ונורא, acr. משה; (25) המלמוהו זמן הישועה קרב נא, acr. אבטליון חזק; (26) אלי שוב נא משמים; (27) זרחיה אברכה את ה' תמיד, acr. משה; (28) גואלי יוצרי בכל עת בתפלה, by Aaron b. Isaac Alidi; (29) אל, acr. אהרן [אלידי] אשיר לך צורי; (30) יה בורא ים, acr. אהרן מסתתר מאד נעלה; (31) מיום רחק נדוד דודי, acr. יהושע ואגמים; (32) אל, acr. ישראל ידו פרש צר עלי; (33) אל, acr. ישראל ינוב פי לב יקשיח; (34) אל, acr. אברהם [טולידו] גנת אגוז ירדתי; (35) אלהים, acr. אהרן [אלידי] אתה ה' חלקי; (36) יום נסעך שלוי נם אביר, acr. צבאות השיבנו; (37) יעלם שבני, acr. ישראל; (38) ישעך, acr. ישראל יוסף חזק תשגבני; (39) אל אלהים, acr. יהושע קארו תמיד צפתי; (40) אל צורי נא בזכות משה, acr. עולם ועד; (41) אל, acr. אהרן אל תן שלומך; (42) אל, acr. אבטליון אל שלח איש; (43) אקדמך, acr. אבטליון חזק אל בנה עיר; (44) מי כמוך חסין, acr. אברהם חזק נורא עלילות; (45) יה, acr. מרד[כי] מתקומטי תחרם; (46) עיני אליך, acr. מרדכי להדליק נר קנו; (47) חזק, acr. אברהם אז אשירה שיר ידידות; (48) and אזמר כבוד מושיע חוסים, acr. אברהם. Pp. 793–4 contain a poem beg. צורי גואלי יה, in Jewish-Arabic, צורי גואלי יה מהר והחש פרות, cf. ספר השירים, Baghdad, 1906, Nos. 240, 241.

[1] After describing this MS. I became acquainted with two works, namely שירי ישראל בארץ הקדם, edited by the bookseller Benjamin Raphael B. Joseph, Stamboul 1921, and ספר נעים זמירות, edited by Barookh b. Jacob, with a preface by Solomon Abraham Rosanes, Salonica 1929, which raise doubts as to my ascribing this Diwan to the rite of Aleppo. The poets mentioned in this description as well as those occurring in the description of MS. No. 1031 are of Turkish origin, therefore this MS. ought to be placed under the liturgy of Turkish rite. Owing to technical reasons it is impossible to displace or transfer this item. The above-mentioned books supply us with plenty of historical information as to the names and origin of our פיטנים in these MSS.

(113) שוטר בעגום עם acr. משה חזק; (114)
(115) יגעתי באנחתי ראה צור acr. יעקב עמרון;
(116) אדון הסליחות רצה ניב acr. אהרן אלידי;
חביב אלא אליהו (117) אשפוך שיחי ברוב אחי
(118) עזיז אלא אלייהו פינחס ן׳ אלעזר יתסאמא
אוכיר חסדי (119) יד צר התם acr. ישראל חזק;
מלך מ[י]שרים (120) אל נאמן acr. אברהם;
ישראל acr. יקשיח לב צר (121) acr. משה חזק;
יום הנסים והפורקן (122) בר משה acr. ישראל;
יהושע קארו חזק acr. יה חיש הושיעה (123)
(124) יפית ונעמת צבית חן acr. ישראל; (125)
שומרני (126) יומם ולילה תכבד acr. ישראל;
שומע תפלה (127) שלמה [שני] acr. באישון עין
מלכי (128) שלמה שני acr. צור נורא עלילה
(129) משה ישראל חזק acr. ארץ וכל לאומים
אב (130) יום חורפי יחיש צורי acr. ישראל;
לי תנה (131) רחמן נקראת חנון acr. אבטליון;
acr. חי שעה קול ניב דל (132) מדור תוך מעון
איום ונורא משגב שמו לבדו (133) חיים הלוי
ואודך על כי נוראות נפלאת (134) acr. אברהם;
acr. שמחת לבי מפלטי (135) acr. אהרן אלידי;
acr. מלך עומר בשחק (136) שלמה רב הונא
acr. משה עשוקים הצל אל רועי (137) משה;
(139) acr. משה מירושלים תצא שארית (138)
מלכי קום (140) acr. משה מאד יגדל ששון לבי
אהרן acr. אל צור חבלי (141) acr. משה הודך
משה acr. מה נאוו על ההרים (142) [אלידי];
acr. מה גדלו מעשיך אל נעלה (143) מטרא[ני];
אלהי ישועתי שעה שועתי (144) משה מטראני חזק
acr. אברהם חזק, according to the scribe the
poet's name was Abraham Reuben; (145) רן
מה גדלו מעשיך אל נעלה (146) גם מילין בן
מאד יגדל ששון לבי (147) משה מטראני acr.
acr. ימי חנוכה גואלי (148) משה מטראני acr.
יעקב acr. ימלא פי כל היום תהלתך (149) ישראל;
(151) acr. אתה ה׳ מחסי (150) עמרון; אברהם
שושנת (152) acr. יוסף יכתירני אל אב בחכמה
acr. [שני] שלמה העמקים שובי שובי השולמית;
(154) acr. משה מלך אונים דר מעונים (153)
אזכירה (155) acr. שבתי חזק שמחת גילי גואלי
מלכי רצני (156) (incomplete) שמך בשמחה
(158) עורי יונתי תמתי (157) acr. מרדכי ומשבני;
(159) acr. משה [מיטראני] יה מהר לעמך פדיון;
(160) beg. acr. מרדכי מלך רם כי אין לו שני
missing, only last strophe preserved, which
beg. פדה לעם נהלחים (161) שפילנה ישפילה,

acr. אבטליון אל צוה לחברים (56) תמיד צופים
מושל (58) acr. שבתי שוכן בציון העלני (57)
acr. אשירה שיר נאה (59) בגבורתו עולם
acr. אהרן [אלידי] אבטח בך צורי (60) אברהם;
יערב (62) acr. יעקב עמרון יה חון בעדינו (61)
ללבי חיש (63) acr. יעקב עמרון לך צור קוני
acr. אתנפל לפניך עליון (64) acr. ישראל מזורהו;
acr. משה [עבאם] אל גדול דר על שחקים (65)
אהגה בתורתך (67) יונה יושבת בציון (66)
אל שלח בן איש (68) acr. אבטליון ובמצותיך
ממלכות הארץ שירו (69) acr. אבטליון אפרתי
acr. מרפא לכל לב (70) acr. משה לאלהים,
acr. ישראל ישתבח דר בשמי ערץ (71) משה;
acr. יודע מצפוני לבי (73) אל חון נא בניך (72)
acr. אהרן אלידי אל כי הוא ראשון (74) ישראל;
acr. משה משכונא מי ימלל גבורות אל (75)
אל לא ינום ולא יישן (77) שא לניב שא לניב
acr. אל קול עמי דל ועני (78) acr. אבטליון
לך תכלה עיני (80) אל רם עורה (79) acr. אבטליון
שמח לבי (82) יחלוף עלי ידידי (81) acr. ישראל
acr. שמחני כימות עניתני (83) שלמה, acr. ויגל כבודי
אשבול (85) השומרים הסובבים (84) acr. שלמה
מדור פז מספיר (86) acr. אברהם הכופר לי דודי
חובי איש (88) מזמור שיר היזן (87) יהלום
אחביר במלים בניב שפה (89) יעקב, acr. חוגר
acr. אשתחוה לך צור חבלי (90) acr. אבטליון
acr. יקבוץ מפוזר בגבורה נאזר (91) acr. אבטליון
acr. משה מערי הצל לי אל אמת (92) ישראל;
משה מיטראני acr. מהר כנס שה פוורה (93)
acr. משה מיטראני מדלג על ההרים (94) (95);
acr. משה [מיטראני] מהר שלח את בן ישי (96);
acr. משה [מיטראני] מעלי אל חי הסר נגעך
(97) מקור חיים חי עמך (incomplete), by Moses
Miṭrani; (98) acr. משבית שאון האחים משכונא;
acr. משה משכונא מי כמוך מרום משים פה (99)
אליה בר acr. אלהים נורא האר אורה (100)
ישראל חזק acr. יושב על כסא רום (101) יצחק;
(103) acr. אהרן אלידי אשתחוה אפים לך (102)
אהרן אלידי acr. אלי אמור קומי אורי (104);
לי מה רע חלו (105) עול נהיה לאלפי עד מה
(107) acr. משה יגיל זה לאיד בן אגגי (106)
הקשב (108) acr. משה יד על כם יה נשבע
אל יבשר את (109) acr. משה חוסני יאור לי
אויבי טורף נקי (110) acr. אבטליון עם אביון,
acr. אבטליון מדור פז מספיר יהלום (111)
acr. משה דן נא ודין נא (112) משה משכונא;

acr. ישראל ; (162) יונה תמה שרך אגן, acr. שלמה שוב אשוב אליך ; (163) ישראל חזק, acr. אקדם בהגיון לאל עליון ; (164) רב הונא, acr. מהר עמי תוך עירכם (165) ; אברהם משה, acr. יהושע [קארו] יונה שובי בואי אצלי (166) ; שמו (168) ; אדיר אלי שמחת גילי (167) ; חזק עוני נא געה (169) acr. שלמה ; נקרא ה׳ ניסי אתן (171) ; חסד ה׳ מלאה תבל (170) ; בנקיון יה דודי למה (172) acr. אבטליון ; לך אל רעיוני עזבתני acr. יהושע קארו ; and (173) אל חי acr. דוד, according to חנון שוכן ברום חביון the scribe the poet's name was David Ḥazzan.

The greater part of the MS. is written in an Or. curs. Syrian hand of the 19th cent., with some later additions of the same period, and contains 110 pp.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

647

רשימת הפיוטים

An Index of Poems to a Diwan of Aleppo.

The first section (pp. 1–333) contains lists of poems arranged according to the weekly portions of the Law. This section begins with the words בינ״ו עמ״י עש״ו בסימנא טבא

לפ׳ בראשית	שם עניין השבוע
ראשט יסד ארץ וגם	אחת מצלעותיו
אמת בשמך	בראת העולם
מתי כגפן פוריה	יצר האדם בצלמו
יזכור לי אלי	זאת הפעם
יחיד נמצא	יהי אור
משמיע ישועה	עושה פרי
	עולם מושל

and ends: תם ונשלם פ׳ וואת הברכה ת״ל המעלה ארוכה נשלמו חמשה חומשי תורה בעזרת הגיבור והנורא הוא יקבץ שה פזורה לבית הבחירה כיר״א.

The second section (pp. 411–551) supplies an index to a Diwan arranged according to the following headings in Hebrew and Arabic: מאהור, מהורנא, נגריז, ראשט, ססגאר, חוסיני, ראחית אל ארוואח, איראק, ערזבאר, אצפהאן, נהפת, נאווה, נהווניד, בייאת, טאהיר, גרגא, נירין, עגאם, עשיראן, בוסאליק, רהאוו, צבא, מוחייאר, שיגא, אוג, תגאז, מוסתעאר, and שהנאז.

The third section (pp. 557–625) registers poems under the following headings: תפילות, לשמחת בית השואבה, לסוכות, לשופר, לר״ה, לפורים, לחנוכה, לשמיני עצרת, לשמחת תורה, לשבת, לחג הפסח, לשבת ור״ח, לחג שבועות, סליחות, נחמיות, לשבת איכה, לשבת שמעו, דברי, אבי הבת. פדיון הבן, מילה, אבי הבן, חתן, ארוס, סליחות, מטר, טל, לבית חדש, לחולה ונתרפא, מוזיגא, and אספקי אל עיטאש ותחמילתו.

The fourth section (pp. 637–655) is headed: שמחת פורים, and contains the following full poems: (1) אלי צור ישועתי למה עזבתני, acr. אברך את שם ה׳ בחיבה (2) ; אשר בן יעקב חזק, יודוך כל המיחלים עלי מחול (3) ; אלעזר, acr. יום הפורים יום הפורים (4) ; יוסף דוד חזק, acr. צור קרן לעמו הרים (5) ; יהודה בנימין, acr. הניסים והפורקן היה לסעודה מתוקן, acr. ישראל ; שימיני ראש על כל אויבי (6) ; שלמה חזק, acr. עזר מצרי תהיה (7) ; עזרא בן ששון חזק, acr. מהר ביום פורים קומה פתח חבית (8) ; משה חוצין, acr. אשיר שירה לאל נורא (9) ; אני משה, acr. חזק ; and (10) כפול חזק, acr. אזכיר הסדי אל נאמן, אברהם חיון בר שלמה, the last two strophes are missing.

The fifth section (pp. 667–674) contains לחש לחולה.

The following, the sixth section (pp. 697–786), is headed: תפילות לימים טובים ולמועדים.

The last, the seventh section (pp. 791–831), registers poems according to the names of persons, beginning with אברהם and ending with שלום. This section concludes with the words: תמו שמות בני ישראל ה׳ עליהם יחיו אתה ה׳ תשמרם וכציונה רצון תעטרם אכי״ר.

The MS. is written in a curs. Aleppo hand of the 19th cent., and contains 831 pp.

Paper, $5\frac{7}{16}'' \times 3\frac{9}{16}''$.

1031

חדשים לבקרים

A Collection of Liturgical Poems by Abṭalion b. Mordecai b. Abṭalion (v. above, Cat., p. 815, foot-note).

אבל באתי להתאבק בעפר רגלם. להדמות אחד מני אלף כפעלם. דבר קטון וגדול עד אור הבקר.

חדש לב ורוח חדשה. על לוח לבו תרושה אחד מיחד בשבטנו. הוא מחוקקנו ושופטינו חכם משורר ושר בשירים. על אחד מאה שערים. שלם בכל שלמיות. אלף המגן בנוי לתלפיות יהודה יעלה בתחלה. כי לו משפט הגאולה. משה זכה וויכה את הרבים. בשיריו הנחמדים והמה בכתובים משומרים לבקר שומרים לבקר.

חדש כבודי עמדי. כי שויתי ה׳ לנגדי. תמיד בהריסי קולי הנני יוסיף להפליא. מאוס ברע ובחור במוב בלשון זמירות אל. ולא בלשון יון וישמעאל. לשיר תוך עדת ישראל. תוך אריאל אריאל. ביום שבת קדש וברגלים בהיות הבקר בבית ה׳ שתולים ולחדש בכל יום שירים חדשים לבקרים אשר על כן קראתי לספר זה חדשים לבקרים.

חדשים לבקרים יבחר אלדים חדשים. ויתן לי שם בשלשים האל ברחמיו יזכני להוציאם לאור ויחייני ויחנני והקימני ואשלמה להם כל השירים הצודקים בזמניהם ולחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו בתוך משכן שילה. ואני אשיר עוך וארנן לבקר.

The MS. contains the following liturgical compositions and poetical pieces: (1) אזמר אני אבטליון בכ״ר, acr. לך בשיר חדש בשרים מרדכי חזק, in which reference is made to a contemporary of the poet whose name was Isaac in the following terms: ויצחק הוא אבי כל העבריים. תהלותיו הלא המה סדורים. נאומיו הם למול פני סדורים. וממימיו אני שותה נהרים; (2) אודה ה׳ כצדקו ואזמרה שם ה׳ עליון, acr.; (3) מעוזי באלה מן כל שעתא ורגעי; (4) אבטליון בשמיה אלהיה רחמנא אל רחים רב בעלמין; (5) בשמהא אלהא רחמנא אל רחים; (6) חסידוהי מה יפית בת; (7) דקריב יתנא קודם טורא דסני מרומם; (8) משה בן יוסף, acr. אם מטוב רשת מלך שלם; (9) משה, acr. שעה הוד המוני אמוני מהרי יונה לקרן, acr. הושיעני; (10) משה בר יוסף, acr. מלכי שוב הרק שוב; (11) משה בר, acr. מהללת לך אל דוד; (12) בזבולי אבטליון, acr. אל הצל עמך מיד צר; יוסף מלכי (13) אבטליון, acr. אל שעה את ניבי; (14) מלאה צבא אל עיר צבא; (15) שמח העגימה מהר נשמתי אל; (16) משה [בר] יוסף, acr. יפטירו שפתי לאל שיר; (17) משה, acr. דורשי אלהים צבאות לך יאות; (18) יהודה, acr. תהלה אשפוך לך שיחה; (19) אבטליון, acr. הודאות

The introduction of the compiler reads: הקדמה אל ספר פזמונים חדשים לבקרים רבה אמונתך. אמר הצעיר דל ואביון. עני בשיר שגיון. העבד הקטון אבטליון. בן לאדוני אבי הישיש זקן ונשוא פנים הנבון ומעולה כה״ר מרדכי בכ״ר אבטליון נ״ע.

חדש שיר נתן בפי. אל חי בימי חרפי. להקריב מנחה חדשה לה׳. תוך קהל עדת אמוני. כי בכל יום חדשים מקרוב באו. מנגון הישמעאלים וישן מפני חדש תוציאו. לכן אני הוכרחתי לבא לפנים משורת הדין. לפני כל יודעי דת ודין. להגיד בבקר שיר חדש. תהלה לאל יתגדל ויתקדש. שמן מדי שבת בשבתו. את הקו״ל יפה בעתו. גם בחגים ובמועדים. להלל ולשבח לאל חי מושיב יחידים. ברון יחד כוכבי בקר.

חדש תחת השמש. חדשתי אני בעור המשמש בצהרים באפלה. בין יום ובין לילה יען אשר הפצירו בי. תשורה זו להביא. חברי אלופי ומיודעי. מליצי אהובי ורעי. מאשר נמצא בשפתי. ולא כל אשר כי בידו עתותי. ואל אלדים הוא יודע וישראל הוא ידע כי לא לכבודי עשיתי להודיע ולהודע ולא לכבוד בית אבא לבוא במלאכה זו כי רבה היא ומה גם אשר כבר קדמוני שרים חכמים שלמים רבנים ומשוררים כאשר נודע בשערים וירדו בם ישרים לבקר.

חדש הוא ראו זה כי כבר היה לעולמים. מלכי ארץ וכל לאומים. מאן מלכי רבנן. ובתורתם אנן עסקינן. ראשון לכל דבר שבקדושה. האבן הראשה. אשר הפליא לעשות. הפלא ופלא לצוד נפשות. כי בישראל קם כמוהו. ועד שיבא אליהו. ויהי שירה חמשה ואלף. ללמד לבני אדם וללאלף. ורבו ופשו והודפסו. ואליו גוים ידרושו. לעמוד בבקר בבקר.

חדש שם קורא לו למורי ורבי אשר בנה את המלוא שירים טינים ממינים שונים. קדמו שרים אחר נוגנים. ויצח״ק בא מבוא. רוח ה׳ נוססה בו. אהו״ב אוהב את הבריות דורש כתרי אותיות. אשר ממימיו אני שותה עד דאישתמיט דרגא מתותיה. על טוב יזכר שמו איש ישר מתהלך בתומו. יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם וישכימו בבקר.

חדש שיר אשירה לה׳. בשירי זמירי ובקול תחנוני אשר יזכני לפצות פה ולצפצף. וכדי בזיון וכס״ף. כי כל רואי ילעיגו לי לאמר על דלות שכלי. כי לאפס ותהו נחשב לפני קטון וגדול ישיש ושב. מכל העוברים לפני. אשר שררו שירה לה׳. בשירם וזמירם ומהללם. וממני כל דבר נעלם.

(74) מלכי לרומם את שמך acr. משה; (75) מתנשא השוכן במעוני (76); יונתי עמדי וצפי (77); אלדי אזמרך לך בכנור acr. משה; (78) מכל הימים יום שבת (79); יערב על מלכי שיחי (80); מהר יונתי אבנה ארצך acr. משה; (81) אעיר שיר לאל עושני acr. משה; (82) מלך רם שור עם בשמך קראו acr. משה; (83) מפלט השוכני (84); אדיר אלי שמחת גילי (85); ינחני לחצרותיו אבואה acr. משה; (86) יושב הכרובים וחוצב להבים משכנותיו; (87) אדון עולם אל (88); שוכן עד וקדוש שמו (89); אהבתי מעון ביתך acr. אבטליון; (90) אין ערוך אליך חנון acr. אבטליון; (91) אל עם זה כי שח ממועקה acr. אבטליון; (92) ניב שפה כי הוא לדוד acr. משה; (93) חיש בו גיל אל (94); אל אל נבר לו אתודה acr. משה; (95) תנני דיר נא דיר תן acr. אבטליון; (96) יעלם שבני נעלם זמני acr. ישראל; (97) אל צור קדושי גלה חזון acr. אבטליון; (98) יה חדש אל דור תוך נותך acr. אבטליון; (99) אל חי יוריש ים ודרום acr. אבטליון; (100) אל בנה את בית נותך acr. אבטליון; (101) אבי ראה חי יסודי יעמיד acr. אבטליון; (102) אל ימס למרמס גם ראה acr. אבטליון; (103) אלהים לאנשי חמס חזק acr. אבטליון; (104) אל שובה חפץ חסד הוא acr. אבטליון; (105) אל גלה לעם הם נבזים חזק acr. אבטליון; (106) אל קץ נסתר וסתום חזק acr. אבטליון; (107) אלי מקדם חי יראני נפלאות acr. אבטליון; (108) אליך ה' אקרא קדושי acr. אבטליון; (109) אל עלין שוכני סנה חזק acr. אבטליון; (110) אלי חי ישועתי לא יכלה acr. אבטליון; (111) אור עיני שב על בסא דין acr. אבטליון; (112) אל פדה עדת ראה בעיני acr. אבטליון; (113) אל חי אהבתך נבאה acr. אבטליון; (114) אל חי שמע קול נאומי acr. אבטליון; (115) אל ברכת לתמימך חזק acr. אבטליון; (116) אמין איה אשר חזה acr. אבטליון; (117) אל אנא אל שוב שביתנו acr. אבטליון; (118) אל שוב בקדם למעוני acr. אבטליון; (120) אל גואלי ברכים כושלות acr. אבטליון; (121) יקר שקי יה שא וראה צוקי טירי (123); אל חי אליה acr. אבטליון; (124) נגוהי משכני מהולל מאד acr. אבטליון; (125) אעתיר נאמן שנאן בשמי קדם acr. משה; (126) מאויבי תחבמני מצותיך acr. אבטליון חזק; (127) יושב על כסא חנון acr. משה בר יוסף חזק; (128) אל קולי תשמע עתה acr. יעקב עמרון; (129) אל אלי חושה תבנה acr. אבטליון; (130) אל עם שבים לך הקשב acr. אבטליון; (131) אקרא acr. אבטליון אל הכרת גוי השים חמן; (132) אל יאמר לעם acr. אבטליון לעם נאמני; (133) אשיר עם עם לו כמהים acr. אבטליון המונו; (134) אבין מעולם זה צידה acr. אבטליון; (135) אלי שלח לעמך גואל acr. אבטליון; (136) אל לא ימאס נאקת כביר acr. אבטליון; (137) אומר בשירי באלהים אהלל acr. אבטליון; (138) בר acr. אבטליון אלי לאלפי מנשה; (139) אגלי טל מברי ירדו (140); זך וחזקי יה אלי את השב חיש (141); חוסני תנני כאז עמך אל חי ילט את acr. אבטליון אתה תאיר; (142) אויב צר בא acr. אבטליון דיר אויבי; (143) אמת אל שמך acr. אבטליון בתחבולה; (144) אל בן יקיר כי נגרש acr. אבטליון מקדם; (145) אל אהבת ללאומיך acr. אבטליון; (146) אל אעתיר לצור אלי acr. אבטליון; (147) אל יקשיב acr. חלקי חזקי אל משעול סור (148); אל תן תקומה acr. אבטליון לקול תחנוני; (149) אל גוי לא ידע שמך acr. אבטליון; (150) אבי חנון מצוארי הסר acr. אבטליון; (151) אל רם יה שלח נא ציר acr. אבטליון; (152) אקום להודות בכל בקר גדול שמך acr. יה (153); יפו לי רגלי מבשר acr. אבטליון אפתחה (154); מלכי פתח acr. אבטליון פי לך להודות (155); מפלטי מאויבי acr. משה יוסף שערי אורה (156); משרת אמרי פי acr. משה וגם מרודפי (157); יה הקשב את שיחי acr. משה (158); יעקב עמרון acr. יה זכור אבות שלשה (159); יעקב עמרון acr. יה מהרה חושה עליון (160); הקם בגוי ירים משתעבד אל גוי אדום acr. יעקב עמרון acr. יה שלח מרפא כאבי (161); קדום חלקי acr. יעקב ישאל זר בעצו (162); אמת ובריך acr. יצא חוטר מגזע ישי (163); יעקב עמרון acr. ידך הראה דודי (164); יה חון נא acr. משה יה שימני בעדן (165); אור זרוע לצדיק acr. יעקב עמרון בעדי (166); אלי acr. אבטליון אתן לך אל רעיוני (167); אתה אל acr. אבטליון כל נפשות ונשמות (168); מלכי קום הודך יחזון acr. אבטליון מנת כוסי (169); מלך עומד בשחק acr. משה;

רועי, acr. (אבטליון (183; יושב התהלות צור
שמש ודילו כצבי (184); נורא עלילות (185);
יתגלון רזין סתימין (186); יד צר ואויב, acr. יצחק;
דבר בי אלהים בעוז (187); acr. יצחק
יל עיני (189); אליה, acr. אל ארץ וים כוננת
ציר עם זו רפא (190); יעקב עמרון, acr. כמו דלי
שוב נא ידיד חשקי (191); acr. משה
משה חזק, acr. אודך ה' צור בזמרתי (193);
יעקב עמרון, acr. יה אל בקולות וברקים;
אני יצחק אמיגו, acr. אערוך שיר שבחי (194);
משה, acr. אל נעלה דר מעלה (195); (196)
יעקב עמרון, acr. יומם וליל אל דר סנה (197);
יעקב עמרון, acr. ידבר לך עושק וגם משנאים;
יה אלי דר סנה נחם לב עגום, acr. (198)
אלי מקדם מעונה מי כמוך (199); יעקב עמרון
אל נפשי לא תרמה רחשי (200); acr. אבטליון
אל תניף גשם נדבות (201); acr. אבטליון
יום נסעך שלוי נם אביר (202); acr. אבטליון
אל טור אקדחי בנה בית קדשי (203); ישראל
אבטליון, acr. אל נא זו שוני (204); acr. אבטליון
אבטליון, acr. אל בנה כקרם זבולך (205); (206)
אבטליון, acr. אלהים את נפשי תפרה (207);
אלי חי וקיים אל דר בסנה, acr. אבטליון (208);
אני (209); יעקב עמרון, acr. יה דגל קהלי תקים
אזמרך (210); אברהם, acr. ישנה שוכבת על ערש
מישרים (211); אבטליון, acr. אל בניב ברורה
אקום נא באשמורות (212); משה, acr. אל חפץ
אבטליון, acr. אל גוחי מבטן (213); acr. אבטליון
דין לעשוקים ותקים עלינו רועה (214)
משה, acr. אל יבול ארץ רבה (215); (216)
יעקב עמרון, acr. יה עמך באהבה (217);
אל (218); אבטליון, acr. אל בפופים זוקף
אל (219); אבטליון, acr. רוחי תן לי למנה
אל עם (220); אבטליון, acr. שלח את תשבי
אל יה שור (221); אבטליון, acr. דל עני והלך
אל שוב אל (222); אבטליון, acr. אויבי גר אתי
יה נטע משכן (223); אבטליון, acr. היכלי שן
דוד הבא איש (224); יעקב עמרון, acr. ישראל
מהר בקש זמן והעלה כל מם (225); acr. מחוקק
אבטליון, acr. אלי בים קנה נעץ (226); משה
(228); ישראל, acr. יסיר הודך שנת עיני (227)
אל (229); אבטליון, acr. אור צר וכוכבי נגוהים
אודה (230); אבטליון, acr. שור לשונא קם לנגדי
אל לאויבי (231); אבטליון, acr. שמך אלי כי טוב
אלי בו בטח לבי (232); אבטליון, acr. נא ימחצם
אלי חנון ריוח תשים (233); אבטליון, acr.

גור ביתי דור (129); משה, acr. כי ברה דין
שעה (131); שוב חשקי כי כמם (130); משה
שלח גואל שוכן סנה (132); acr. עבד לך יכתיר
שבתי, acr. שב דין יורים זה עול (133); שבתי;
אל כביר (135); עזרי אלי לדין עם דין (134)
יעקב, acr. יהי נא השרב אגם (136); ממרומי
יה הסר מני עולמין הגלות הדן (137); עמרון, acr.
חוסני נא חי יה לי אורי (138); יעקב עמרון, acr.
יעקב עמרון, acr. יה אל משמים השקף (139); משה
ינהם (141); משה, acr. מגן עווי דר רומי (140)
(143); אל אל נשיאי מהרה (142); לבבי ככפיר
(144); אבטליון, acr. אליך אקרא ה' בכל יום
(145); אבטליון, acr. אקריב קרבן לך אל נורא
אל אלי (146); משה חזק, acr. הבו נא זה עמי
אל שור כי (147); משה, acr. הבו כבוד הודי
אל אדיר נעלה (148); אבטליון, acr. בחרתי
אדון אל מני אל תרחק (149); אבטליון, acr.
את חטאי אני מזכיר (150); אבטליון, acr.
מלכי אל עולם (151); משה, acr. רוחי כל יום
משה בן יוסף חזק, acr. שוב וקבוץ אביונים
(153); אבטליון, acr. אל בקראי לי יענה (152)
אל (154); אבטליון, acr. אל חי עשה עמי טובות
שמע שועתי בקוראי בבית מגורי, acr. אבטליון
(156); אבטליון, acr. אומר אלי בכל בקר (155)
אל (157); אבטליון, acr. איש הלחמי הוא המולך
תנני (158); אבטליון, acr. עקוב צר עלי רדה
(159); אבטליון, acr. דוד תנני דוד תנני חדיר נא
שוב (160); אבטליון, acr. אל אורי צורי בטובה
שיר ביתי כון (161); משה, acr. נא ידיד חשקי
איש (163); ניב באה עזרתה לי (162); באר דת
אפתח את פי וארנן (164); acr. בא דודי נא לי
גוי (166); חזקי חי לי דוד לבי (165); אבטליון
אל הר (167); משה בר יוסף, acr. מעבר הירדן
שוב לדין אל רב אונים (168); אבטליון, acr. בת ציון
אל יקבץ פזוריו (169); אבטליון, acr. משה
אל צורי יעזור (171); נור לאומים מני עול (170)
יה אל את (172); אבטליון, acr. לכל הנחשלים
אשירה לך ידידי (173); יעקב עמרון, acr. קין גלה
(175); מאמץ אבירי שמי (174); אבטליון, acr.
כימי חרפי (176); משה, acr. אעיר שוחרי אל צור
אל צור קדושי בכל יום (177); משה, acr. בית זבול
אל עמך יה הרם (178); אבטליון, acr. ראשי
אל חזון סתום חיש גלה (179); אבטליון, acr.
אל חי בנה את בית זבול (180); אבטליון, acr.
אין קדוש חנון בלתך (181); אבטליון, acr.
אל אורי ישעי הוא אל חי (182); אבטליון חזק

אל גילי אח (287) ; יעקב עמרון acr., אשא עיני
יה חיש איש טוב רואי (288) ; כביר קולי העתר
acr., ירוין מדשן עמי (289) ; יעקב עמרון acr.
יעקב acr., יה ראה גואלי (290) ; יעקב עמרון
(292) ; צור עלילה תן רוב גילה (291) ; עמרון
יה (293) ; יעקב עמרון acr., יה בנה ערי יאודה
(293 a) ; יעקב עמרון acr., שלח נא ביד תשלח
(294) ; יעקב עמרון acr., יה נא שמע שיר רנתי
אל (295) ; יעקב עמרון acr., יה ישועתך תגדיל
אדיר אלי (296) ; אבטליון acr., בחמתו לבן אמה
(298) ; יום חורפי יחיש צורי (297) ; מנת חבלי
(299) ; אבטליון acr., אל לאסורים יפקח קוח
(300) ; אבטליון acr., איך עירי שרתי במדינות
שובה (301) ; אבטליון acr., אורי יהל אל עושני
אל יה הוא לי חשקי סלה (302) ; אלי קבל שירה
יה מלך על כל מלך (303) ; משה בר יוסף acr.
(305) ; אבטליון acr., אתה אל רם חנון (304)
אל ידידי (306) ; אבטליון acr., אלי דר מעונה
אלי גוי עני (307) ; אבטליון acr., לאויבי זרה
חון אל (309) ; בשמי יהיו שפלים רום (308)
יה הן (311) ; אורי לי ואור ישעי (310) ; דלים
מה עמי שואלים (312) ; יעקב עמרון acr., אל כביר
אל צירי שלח (313) ; משה בן יוסף acr., לי מה
אבי לבני תענה (314) ; אבטליון acr., רפואה
אביר נאמן רחמן נחמן (315) ; אבטליון acr.
acr., אל ללב עגום שמחהו (316) ; אבטליון acr.
אבטליון acr., אלי מה מתקו ניביך (317) ; אבטליון
(319) ; אבטליון acr., אל קח נא מפי שיר (318)
אל חי (320) ; אבטליון acr., אל ישמעם ויענם
מפי שיר (321) ; אבטליון acr., אין ערוך אליך
יריד צור גואלי (322) ; משה acr., אומר המור
acr., אדיר אל נעלה (323) ; יעקב עמרון acr.
(325) ; יש[י]מני צור אלי לסגולה (324) ; אבטליון
אל (326) ; משה acr., מלך אונים דר מעונים
יורה שמש (327) ; משה acr., אלדים צור מנתי
מפלט (329) ; נעים דודי יפה (328) ; ואור נגנז
מונה מספר לכוכבים (330) ; משה acr., בת תמימה
acr., יעקב ; משה acr., יה תאיר אורי (331)
(333) ; אבטליון acr., אודך בכל לבי אבי (332)
אמריו (334) ; אבטליון acr., אל מפניך לא נעלם
אמץ זרועי (335) ; אבטליון acr., חושך איש דעת
אב רחמן מושיע חוסים (336) ; אבטליון acr., וידי
acr., אל מכון בית תפארתך (337) ; אבטליון acr.
acr., אשיר לאל שיר תהלות (338) ; אבטליון
acr., אבוא בהודאה בכל יומי (339) ; אבטליון
acr., אל משנאיך נשאו ראש (340) ; אבטליון

acr., אל על כל עולם הוא מלא (234) ; אבטליון
acr., אעיר שירי בניב שפה (235) ; אבטליון
acr., אל חי הושיעני בכל זמן (236) ; אבטליון
ישראל acr., יה חנה שדי בבין שדי (237) ; אבטליון
אבטליון acr., אל נאדר בקדש נורא תהלות (238) ;
אבטליון חוק acr., אשיר לאלדים אמת (239) ;
אבטליון acr., אויתיו אל יונת אלם (240) ;
אל חי (242) ; אבטליון acr., את כבוד אל אדירים
acr., יקר נאומי ולי חוק (243) ; עושני חי עושני
(245) ; שים בולי ציה בזבול השם יה (244) ; משה
אל (246) ; אבטליון acr., אל חי בקראי יה חנון
אהלל לך (247) ; אבטליון acr., לרחוק ולקרוב
אודה לשמו (248) ; אבטליון acr., תמים דעים
אל צוית פקודיך (249) ; אבטליון acr., המרומם
יעקב acr., יה ידמו לשאול (250) ; acr.
acr., אל חי שית אויבך הדום (251) ; עמרון
acr., אלי נא הבט את אויבי (252) ; אבטליון
acr., אל הר קרית מלך רב (253) ; אבטליון
אבטליון acr., אל אלדים עוור לי (254) ; אבטליון
(256) ; יעורר לבבי לאלדי אבי (255) ; בן מרדכי
(257) ; משה acr., מה אהבתי תורתך ועדוותיך
(258) ; משה acr., אל אלדים שוב פרץ אל ללאומי
מרום שור ממרומך (259) ; יה נגדך בשיר שגיון
(261) ; אשתחוה מלכי לך ארצה (260) ; משה acr.
קומה (262) ; משה acr., אעתיר נאמן כי בא דין
אל מרום (263) ; משה acr., שם תכה צר מיד דין
אל רם מתנשא על כל הארץ (264) ; הבט שואלים
acr., ייצר הכל למי יחפוץ (265) ; אבטליון acr.
(267) ; פדה מר עינה דמעה (266) ; ישראל חזק
אזעק (268) ; משה acr., עיר חשקי חיש בנה אל רם
אב (269) ; אבטליון acr., אל ה' קולי תוך אמוני
מי אל בשמים (270) ; אבטליון acr., רחמן נקראת
מלכי ארץ וכל לאומים (271) ; משה acr., באלדים
acr., אל אל ה' אתחנן (272) ; משה ישראל זכות
אבטליון acr., אל חי תן מזך מענה (273) ; אבטליון
אבטליון acr., אשרי תבחר לשכון חצריה (274) ;
אל (276) ; אבטליון acr., אומר שיר תחנתי (275)
אתה אלי דר (277) ; אבטליון acr, חלצם מיד שונא
אל לשונאי חיש יגרשם (278) ; אבטליון acr., בעדן
acr., אל מחולל את ישראל (279) ; אבטליון acr.
acr., אל את שאהבה נפשי (280) ; אבטליון acr.
אבטליון acr., אשלם לך נדר נדור (281) ; אבטליון
(283) ; אבטליון acr., אל יציל עמו מחרין (282)
אל (284) ; אבטליון acr., ארוממך אל כי בשמחה
יה מציל לי (285) ; אבטליון acr., קבץ צאנך
יה אל ההרים (286) ; יעקב עמרון acr., מנבכי ים

בצרצרף (393) ; ברה חיש תן אל לה נאוה
משה, acr. (בגליון: במצרף) שים גוי הזלים כסף ;
(394) חרשו חורשים על גבי, acr. משה ; (395)
(396) בשוב עם עמי ביהודה, acr. משה ;
איש גר (397) ; משה, acr. אל אמת הקשב
אל רוחי באש תוכי טומן (398) ; יה אומן,
שרי מה רם שמך דחיל (399) ; אבטליון, acr.
(400) ; יעקב עמרון, acr. יה את עמך ברך
לדליק (402) ; אבטליון, acr. אודך ברנתי במקדשך
יום (403) ; (צ"ל להדליק) נר קנוי שמן זית ורביד
ישוב כאז (404) ; יעקב עמרון, acr. ליום יביע אומר
ממיץ אף הנה (405) ; יעקב עמרון, acr. אל הר המור
נועם מס (406) ; יעקב עמרון, acr. אצעק אלה
אל שמתי בך מעייני (407) ; מלכי של פורץ טירי,
acr. אויבי שם פח לרגלי (408) ; אבטליון, acr.
אבטליון, acr. אזכה לראות פניך (409) ; אבטליון
(410) ; אבטליון, acr. אנא האל חיש השיבה
(411) ; אבטליון, acr. אל צוה לחברים זאת החוקה
(412) ; אבטליון, acr. אל תן ניר לבני ישראל
אתה (413) ; אבטליון, acr. אל חי עשה אתי
ישלח (414) ; אבטליון, acr. אל ממרום
אמרי נא (415) ; יעקב עמרון, acr. בינה האזינה
מושל בגבורתו (416) ; אבטליון, acr. עולם
אשירה אשירה (417) ; משה בר יוסף, acr. יוסף
אזכיר (418) ; אבטליון, acr. אל צרור המור
את פניך אל (419) ; אבטליון, acr. תהלות ה'
אל תן רתת וגם (420) ; אבטליון, acr. אבקשה
אל שור צר רחש (421) ; אבטליון, acr. קמל
אדיר חנני תנה (422) ; אבטליון, acr. כזבים
אבטליון, acr. אל קבץ עם נדודי (423) ; אבטליון
אבטליון, acr. אל ישלח לנו ידידו (424) ; חזק
מלכי קום (426) ; אלי כל עונות מוחל (425)
עמי שירו אל (427) ; משה, acr. בנה ההראל
אבטליון, acr. אל יחדש ששוני (428) ; אלדיכם
(430) ; אבטליון, acr. אל חי שמעה בקולי (429)
אורח (431) ; אבטליון, acr. אדרוש לאל איום
אהלל (432) ; אבטליון חזק, acr. חיים תודיעני
יה חון בעדינו (433) ; אבטליון, acr. לצור קדושי
מלך עולם שוכן רום (434) ; יעקב עמרון, acr.
משה, acr. מזלות וגם כוכבים (435) ; משה ;
מהרו (437) ; משה, acr. מה אקרם ואגביר (436)
טיר שלם תנה לי (438) ; משה, acr. כל שרים
(440) ; משה, acr. ברביר השם כי הלמוהו (439)
את (441) ; יעקב עמרון, acr. יערב לך צור קוני
אל חי אותי העלה (442) ; חשבי אבי אלי, acr.
אבטליון, acr. אלי לתפלתי יקשב (443) ; אבטליון
(445) ; אבטליון, acr. אשיר את שמו הגדול (444)

עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ (341) ; אליהו
(343) ; יעקב עמרון, acr. ידיד עורה בישן (342)
יעקב עמרון, acr. ימלא פי כל היום תהלתך ;
אל (345) ; אבטליון, acr. אל אמונה ליונה (344)
אהגה (346) ; משה, acr. גדול דר על שחקים
תדיר (347) ; אבטליון, acr. בתורתך ובמצותיך
אל נאדר זרם (348) ; יעקב, acr. תן דיר לי תן
אל עמי עם חמודי (349) ; אבטליון, acr. לאויבך
acr. אל אמר לעם לו כמהים (350) ; אבטליון
אבטליון, acr. אספי יונה את בניך (351) ; אבטליון
(352) ; אבטליון, acr. אשורים עמך בזו
אהלל (354) ; אבטליון, acr. אל הקם נא דבריך
(355) ; אבטליון, acr. לאל צורי בנחת בעלמא הדין
אל (356) ; אבטליון, acr. אל נא הבט לבן מבין
אל שלח (357) ; אבטליון, acr. הקשה את רוחינו
אשמחה (358) ; אבטליון, acr. איש ביתך לבנות
אל יוציא ממסגר (359) ; אבטליון, acr. בחלקי
אורה בלב שלם (360) ; אבטליון, acr. נפשו
acr. אל חנון וברוך שמו (361) ; אבטליון, acr.
אל הצל עם מיד גולין בטיט (362) ; אבטליון
אבטליון, acr. אל סמוך ימיני (363) ; אבטליון, acr.
אל (365) ; אבטליון, acr. אל אהלי שובה (364)
אל ממרום (366) ; אבטליון, acr. יחיש חוסן ישועות
אל שלח בן איש (367) ; אבטליון, acr. רוחו
קול עמי ישא בנאומי (368) ; אבטליון, acr. אפרתי
acr. מורשה ירושת עדן (369) ; משה, acr.
אל (371) ; מתתיא גבר לאויבים (370) ; אבטליון
(372) ; אבטליון חזק, acr. אין כמוך באלדים ה'
השב (374) ; יה רב שאב כי צרור עלי דודי ; משה, acr. אל טיר הוללה דיר תנני
דשנים יהיו כל רודפי דוברי (375) ; השומר גדיל
אלדים יקבוץ פזוריו (376) ; שלום ואמת, acr.
אבטליון, acr. אברע לאל ברך (377) ; אבטליון
אבטליון, acr. אל חי ישמע לקול קוראיו (378) ;
יעקב, acr. יה חיש איש משרה על שבמו (379)
acr. יה עד אן כיולדה אפעה (380) ; עמרון
יעקב, acr. יה שוב מגן בעדי (381) ; יעקב עמרון
אבטליון, acr. אל בקראי מהרה (382) ; עמרון
ישראל בן, acr. אשיר שיר נאה ומתוקן (383) ;
אבטליון, acr. אל ביתי בא סורה אלי (384) ; משה
יקים אל חי (386) ; דגלי הרם שדי בגיל (385)
יעקב, acr. יה אל שלח ינון ותשבי (387) ; טירי
אבטליון, acr. איש שלומי זה בטחתי (388) ; עמרון
אבטליון חזק, acr. אל בנה עיר היתה למס (389) ;
יעקב עמרון, acr. יה אלי אל נא הייני (390) ;
(392) ; אבטליון, acr. אישי אלי שובה (391)

אשפוך את נפשי מול קדושך (496) ; אבטליון acr.
אשרי איש מעורר שחר (497) ; אבטליון acr.
אנא שלח לנו גואל (498) ; אבטליון acr.
אל לעמך רצה כמו אב את בנו (499) ; אבטליון acr.
אל כפעלם לעמים תתן (500) ; אבטליון acr.
אל (502) ; יה אלי דר במות (501) ; אבטליון acr.
אקוד ואכרע (503) ; אבטליון acr. גבוה על גבוהים
תען לשוני כי שמת (504) ; אבטליון acr. לך ברך
אל אל אלי (506) ; קוני תן ניר ניר תן (505)
אל רם על כל רמים (507) ; אל אל אלי acr.
אל בנה ביר לארץ רבה (508) ; אבטליון acr.
אל אל ברוך לך בקראי (509) ; אבטליון acr.
(511) ; משה acr. גן עדן חלקי (510) ; אבטליון
עוזי חשקי דר (512) ; זון זון בולי בזבולי ציה
אמרו עם אַל תחשו (513) ; משה acr. במרומי
אסוף אל קנוא ונוקם (514) ; אבטליון acr.
אל חי ירצה שיר הגיוני (515) ; אבטליון acr.
משה acr. גגון יה לי (516) ; אבטליון acr.
(518) ; משה acr. היכלי שן חיש אל נאמן (517)
ימחו (519) ; שבתי acr. שמך ניסי אל חי רואי
יה חיש (520) ; יעקב עמרון acr. מרשעים שרשם
אלדי (521) ; יעקב עמרון acr. לעשות נקמה
איש אשר (522) ; אבטליון acr. ישראל באהלי
אזכרה נגינתי (523) ; אבטליון acr. רוח אלדים בו
אל יוצר אורה (524) ; אבטליון acr. בלילה
אל אבושה כי קראתי (525) ; אבטליון acr. וחושך
אודך ה׳ כי אנפת (526) ; אבטליון acr. לך גילי
(527) ; אבטליון acr. בי שמת משפט חשן
אל (528) ; אבטליון acr. אקרא אני אל עליון
אל תן (529) ; אבטליון acr. השב לשונאי אונם
יה ראה (530) ; אבטליון acr. לי כירחי קדם
התמה (531) ; יעקב עמרון acr. כי כל יום גולמי
אלה ישוב אל היכלי (532) ; והיקרה מה טוב כנך
אנוש אישי סעדי (533) ; אבטליון acr.
אבטליון acr. אלי הרם לעם עני (534) ;
(536) ; יצחק אמיגו acr. יה מרימי קום (535)
אקריב (537) ; בין בדי אל אח הוא אומן
אקום להודות (538) ; אבטליון acr. לאלי שי מנחה
אל יתן (539) ; אבטליון acr. לך כל יום ולילה
אברך שמך אל (540) ; אבטליון acr. עוז למלכו
אלי לעזרתי חושה (541) ; אבטליון acr. וארוממך
אל שדי יוצר אור (542) ; אבטליון acr.
אבטליון acr. אל הוא שומע תפלה (543) ;
(545) ; אבטליון acr. אל שלח את בן יעבץ (544)
אל (546) ; אבטליון acr. אגיד מפלאות אל בעודי
אל חי מפח (547) ; אבטליון acr. חפין למען צדקו

אל (446) ; אבטליון acr. אל ארה לעם נכרי
אל תגל (447) ; אבטליון acr. עמי השב ידידי
אל טיר רחבת (448) ; אבטליון acr. נפשי באיתן
אל חנון אחרי תשאיר (449) ; אבטליון acr. ירים
אלי אתה תאיר נרי (450) ; אבטליון acr.
אבטליון acr. אל נגלית בסנה (451) ;
אבטליון acr. אל ארץ יפה נוף משוש (452) ;
אבטליון acr. אל צור אשר אין לו דומה (453)
אבטליון acr. אלי הבט גוי בא אלי (454) ; חזק
אבטליון חזק acr. אל ישגיב בכחו ציון (455) ;
אבטליון חזק acr. אפתח פי להלל לאל (456) ;
(458) ; אבטליון חזק acr. אל חי אמץ לעם (457)
(459) ; אבטליון חזק acr. אל נאור האר מאורי
אל (460) ; אבטליון acr. אשיר לך שיר חדש
אוגר (461) ; אבטליון חזק acr. חי מי כמוך חסין
ישירו לדר (462) ; משה חזק acr. שוא ושקר
עושני גם לי (463) ; יעקב עמרון acr. שחקים
יה ראה כי אכלו (464) ; משה acr. אור חזקי
יה אל צורי (465) ; יעקב עמרון acr. צרים
יום שלט גאה (466) ; יעקב עמרון acr. ישועתי
אם תשוב (467) ; יעקב עמרון acr. קר קרבי
אלי ישור בן גבירה (468) ; אבטליון acr. לפני מלכך
אנשי שם יורשים את עדן (469) ; אבטליון acr.
איום אדיר ונורא הוא (470) ; אבטליון acr.
אלדים יריב ריבי (471) ; אבטליון חזק acr.
אדפוק דלתיך בכל יום (472) ; אבטליון acr.
אל אדיר תוך עיר שלם (473) ; אבטליון acr.
אם עוננו ענו בנו (474) ; אבטליון acr.
אל (476) ; אבטליון acr. אל יה לעזרי (475)
יונה את (477) ; אבטליון acr. יעלה שם לנפשי
אלי שויתי (478) ; יעקב עמרון acr. קולך שמעתי
שלום לי כנהר הטה (479) ; אבטליון acr. לנגדי
אבטליון acr. אל תן חבלי יה תוך עירי (480)
(482) ; אליה acr. אזנך לי הט ושמע (481)
אויבי (483) ; אבטליון acr. אערוך ניבי לאל צורי
אל חון (484) ; אבטליון acr. שמני לו מרמס
(485) ; אבטליון acr. את עם לך כלו עיניהם
בעזרה (486) ; אבטליון acr. אל שגיא יקר יחנה
ידעתי (487) ; אבטליון acr. הרעם לעמך השיגום
אודה (488) ; יעקב עמרון acr. אלי אלי חי גואלי
עורי עורי (489) ; אבטליון acr. ה׳ אל רם בצדקו
ידי סמוך אל מקים הדלים והעניים (490) ; לבשי עוזך
(492) ; גדול ה׳ ומהולל הון מיונק עד עולל (491)
אזמרך (493) ; אבטליון acr. אל ישלח לי משיחי
אשרי איש שוקד (494) ; אבטליון acr. בלאומים
אל ילחם לוחמי (495) ; אבטליון acr. דלתותיו

עמי בהר (603) ; אבטליון, acr. תנחמני ערשי
(604) ; אל שוב ; אלי הוא נאדר ביה שמו (605)
יה שלח (606) ; יעקב, acr. חֲבי איש חוגר חרב
; מי כמוך אל נאדר (607) ; יעקב עמרון, acr. חוסני
(608) ; משה חזק, acr. מלך משרים אז צוה לישרים
, אל בקראי ענני (610) ; עם זו דלה גם ירדה (609)
acr, אל אל במהרה יחיש (611) ; אבטליון חזק acr.
acr. אל מהולל אויבי העמק (612) ; אבטליון
, אל רם היה והוה ויהיה ידינם (613) ; אבטליון
אחביר במילים בניב (614) ; אבטליון חזק acr.
, אשתחוה לך צור חבלי (615) ; אבטליון acr שפה
acr. אשיר שיר לאל ידידים (616) ; אבטליון acr.
; משה בן יוסף, acr. שוטר בעגום עם (617) ; אבטליון
אל נערץ בסוד קדושים רבה וכו׳ אל חסין (618)
, אפרוש כפי בירושלים (619) ; משה acr. יה חנון
, אל עושני ומאור עיני (620) ; אבטליון חזק acr.
; משה acr. עזרי חנה חלקי (621) ; משה acr.
(623) ; משה acr. בהר ציון עיר שבתי (622)
דן (624) ; ישראל acr. יד צר התם יושב קדם
acr. יום רוחתי נם (625) ; משה acr. נא ודין נא
acr. שיר הדר לאל נאדר (626) ; יעקב עמרון
ששון בא (628) ; יד על כם יה חושה (627) ; שבתי
acr. שדי מי כמוך על סין (629) ; שבתי acr. לעדר
; משה acr. אדון הבל חי בלי שום תמורה (630) ; שבתי
(632) ; אבטליון acr. אלך לי אל הר המור (631)
, אל חי ישלח גואל (633) ; עמי בואו מיודעים
acr. אשרי איש רודף אמונים (634) ; אבטליון
acr. אבוא ביתך אשתחוה (635) ; אבטליון
אם (637) ; עזרי תן טוב לי תן (636) ; אבטליון
acr. אשרי כי תקרב (638) ; יהיה אלדים עמדי
מלוא (640) ; ירופפו קירות לבי (639) ; אבטליון
אשרי (641) ; משה acr. עולם מקום אהיה חנון
אל חי (642) ; אבטליון acr. העם יודעי תרועה
אל עמי (643) ; אבטליון חזק acr. יעלה חנון
יושב קדם צור (644) ; אבטליון acr. ישור ויבט
אל קול עמי נא (645) ; ישראל acr. חמדתי
אל בית מסבך (646) ; אבטליון acr. הקשיבה אל
acr. אל אוצר בלום (647) ; אבטליון acr. קרבם
אבטליון acr. אל ארוממך אורה שמך (648) ; אבטליון
; משה acr. יתערן עמי בחנם (649) ; בכר מרדכי
אני אשיר (651) ; משה acr. יה יוצר ארץ (650)
, ידך תנחני אל חי עושי (652) ; אבטליון acr. עווו
אל (654) ; מתן משמי ערץ (653) ; ישראל acr.
אומר (655) ; אבטליון acr. מעי מעי מאר מאזרי
אהללה (656) ; אבטליון acr. לה׳ מחסי ומצודתי
אלי דיר (657) ; אבטליון acr. לאל בקול תודה

אורי חתום בגן (548) ; אבטליון acr. מוקשים
אין בלתך אל רב (549) ; אבטליון חזק acr. עדן
אשכון אל מקום (550) ; אבטליון acr. וגואל
אדיר ונאור הוא (551) ; אבטליון acr. אהלך
אל בית יעקב (552) ; אבטליון acr. יוצר אור
; יושב בסתר עליון (553) ; אבטליון acr. לכו ונלכה
(555) ; ישראל acr. יה אל מבין כל מורשי (554)
יה (556) ; אבטליון acr. אל שים עמך לראש פנה
, אנא אל נפשי מלטה (557) ; יעקב acr. מהר קוני
; אבטליון acr. ממרום ענוני (558) ; אבטליון acr.
(560) ; משה חזק acr. מזמרת שיר הלולי (559)
אל קדוש (561) ; יעקב עמרון acr. יגעתי באנחתי
אב אתה (562) ; אבטליון חזק acr. יושב תהילות
אורי בירושלם (563) ; אבטליון acr. לאביונים
אל טיר (564) ; אבטליון חזק acr. העלה אלי
אשיר שירים (565) ; אליה acr. הוללה ניר תנני
, אותי זרי משל בי (566) ; אבטליון acr. כחוללים
acr. אלי לו לעדה בחר לנו (567) ; אבטליון acr.
; אבטליון acr. את שביי בעוצמה (568) ; אבטליון
(570) ; אבטליון acr. אלי זרה צר הוא נגדי (569)
קמי (571) ; אבטליון acr. את איש חבר אל נא הרם
את גר עד עשרה (572) ; משה acr. קם נושא מגוי
; משה acr. שוב אל רואי (573) ; אבטליון acr. דרי
(575) ; משה acr. אל רואי אלדים חיים (574)
(576) ; משה בן יוסף acr. יד על כם יה נשבע אביר
יה, חיש ב[י]מינך פשוטה (577) ; אליה acr. לי מה רע
acr. יה אלי אמין גואלי (578) ; יעקב עמרון acr.
יעקב acr. יה הט אוזן לשועתי (579) ; יעקב עמרון
יה (581) ; לוטפי שר לי יקומם (580) ; עמרון
יעקב acr. יה ראה לעני (582) ; אל מני גוי ארור
(584) ; משה acr. הקשב חוסני יה (583) ; עמרון
אל ברוך יום יום (585) ; גיל זה לאב בן אגגי
; יום הנסים והפורקן (586) ; אבטליון acr. יעמוס
אמר ה׳ (588) ; אבטליון acr. אויבי טורף נקי (587)
, אל עם הוצא מבית כלא (589) ; אבטליון acr. צבאות
; אבטליון acr. אל הבט לצר (590) ; אבטליון acr.
אל (592) ; אבטליון acr. אל קרית חנה (591)
אל שור (593) ; אבטליון acr. ישמע קול תחנוני
acr. אל לבניך תן (594) ; אבטליון acr. משמיך
acr. אל תקום תרחם ציון (595) ; אבטליון חזק
acr. אל אדיר הבט וגם שור (596) ; אבטליון
acr. אל יבשר את עם אביון (597) ; אבטליון
acr. אל השיבה רגלי בעדותיך (598) ; אבטליון
; אבטליון acr. אגורה באהלך (599) ; אבטליון
(601) ; אבטליון acr. אל לישראל אהב (600)
אל (602) ; אבטליון acr. אב המון יזכור לעבדו

רש (711) ; משה acr., עיר חמדה בא עמי חיש
(712) ; משה חוק acr., ודל הן גוי אל דורשי
(713) ; משה acr., דורשי אתי שם בארץ גושן
acr., אל שלח ציר ללמד (714) ; רחשי לאלי יה
; משה acr., גשה הודי חשקי (715) ; אבטליון
; אבטליון acr., אל שור כי בא איש חתי (716)
; אבטליון acr., אל אשר לעד פודי (717)
(718) ; אבטליון acr., אל תן לנו מחיה (717 a)
; אבטליון acr., אקדם לפניו בשיר נאה להללו
(720) ; אבטליון acr., אל שור לתפלת בניך (719)
אל (721) ; אבטליון acr., אל אשר הוד לבשת
אנא צור (722) ; אבטליון acr., גוים לא ידעוך
אמרי נא האוינה (723) ; אבטליון acr., שבותי שוב
acr., אל רב הודו מי מלל (724) ; אבטליון acr.
acr., אודך אלדי מבין רעיוני (725) ; אבטליון
; אבטליון acr., אל ביד כל יחתום (726) ; אבטליון
אל (728) ; אבטליון acr., אל חי חיילים יגבר (727)
יה מי הים כנד (729) ; משה acr., שמטי דלה נא היעול
; נדר חובי לאל בעוז (730) ; יעקב עמרון acr., כונס
; אבטליון acr., אל בנה ביתי הוא חמדתי (731)
; אבטליון acr., אל חי יריק את ברכתו (732)
(734) ; אבטליון acr., אל הדר בשמי שמיא (733)
אמרתי (735) ; אבטליון acr., אמרי פי אל והגיון
נשפטי ערום (736) ; אבטליון acr., לרב האיכות
acr., אל תלבש לכהן חוזה (737) ; מטובה חנון
, אל אישי מלך על כל עולמים (738) ; אבטליון חזק
; מעשי ידי אתם לי לעם (739) ; אבטליון acr.
(741) ; אבטליון acr., אל תן לעמי צרי (740)
אל (742) ; אבטליון acr., אודה לך אל עליון
אערוך לאל (743) ; אבטליון acr., צר חת לטובים
מלך יה נסי מזבחי (744) ; אבטליון acr., שיר חדש
(746) ; משה acr., מגר עורכים לגד (745) ; שלם
אליך ה' אקרא (747) ; אל אל חי אשיר שירים
אשתחוה (749) ; נדר חובי לאל בעוז (748) ; חנון
אקדם את (750) ; אבטליון acr., אל היכל קדשך
מהר עמי בא נא (751) ; אבטליון acr., הוד פניך
; משה acr., יה אלוף נעורי (752) ; משה acr., אצלי
רועי (754) ; משה acr., שא לניב שא לי ניב (753)
(755) ; משה בן יוסף acr., לי את ניב הלולי
אלך (756) ; אבטליון acr., אלי שירי קח נא מפי
דלה חנון (757) ; אבטליון acr., כל ימי ושני בצל שדי
אל אדון על כל (758) ; משה acr., נות קדשי חי
יפה ענף (759) ; אבטליון acr., מעשים בתוך עמים
אל לא (760) ; ישראל חזק acr., חרש מצל הייתי
אל שור לצר (761) ; אבטליון acr., ינום ולא ישן
acr., אלי חי לנגדי (762) ; אבטליון acr., בנך עולב

נא לניב שפתי (658) ; אבטליון acr., תן לעיר שלם
acr., אלי תן ניר לי תן (659) ; משה acr., הוד שיחי
; משה acr., טיר הוללה אדיר תן (660) ; אליה
יה אל מלך (662) ; שים בולי וזבול הצג יה (661)
מה נמלצו (663) ; יעקב עמרון acr., צור גואלי
יעקב acr., יה נהלך ברגש (664) ; לחכי אמרתך
יעקב acr., יה קבץ את קול צאני (665) ; עמרון
; אבטליון acr., אל תחיש בעתה (666) ; עמרון
אנא (668) ; אבטליון acr., אל ידידי ורועי (667)
גוי גר כני (669) ; אבטליון acr., אל תן לי אות
acr., אלי נאזר בגבורה (670) ; ליה עד מה
acr., אלי אין זולתך לגאול (671) ; אבטליון
; אבטליון acr., אתחנן לפניך אל (672) ; אבטליון
(674) ; יעקב עמרון acr., יה שבותי השב (673)
(675) ; יעקב עמרון acr., יושב תהלות צור מחסי
אל חי (676) ; יעקב עמרון acr., ידידי ברח כצבי
אעתיר לך בארץ (677) ; אבטליון acr., למה תישן
, אזמר על גאות עשה (678) ; אבטליון acr., שביי
acr., אל תשבח כל צורירך (679) ; אבטליון acr.
; אבטליון acr., אהובתי ארשתיך לי (680) ; אבטליון
(682) ; אבטליון acr., אברך ואהלל שמו (681)
(683) ; אבטליון acr., אזעק ואהמה בלב נשבר
אויבי (684) ; אבטליון acr., אל תן ארוחה ומשאת
איש בו (685) ; אבטליון acr., וצרי לעמי שבו
אל טור (686) ; אבטליון acr., חפצתי אל שלח
נא גן נאוה (687) ; אבטליון acr., תור בצבור
; אבטליון acr., אל לפי טף חנני (688) ; יהי ביתי
יה (690) ; יעקב עמרון acr., ירך תוריח (689)
יה אל שמע (691) ; יעקב עמרון acr., חוש לשפלים
דודי אוגר בי (692) ; יעקב עמרון acr., בקולי
; אבטליון acr., אל לך יאונה להלל (693) ; גרותו
; אבטליון acr., אל תן למחתה בן מלך גזר (694)
(696) ; אבטליון acr., אלדים חי הושיעני (695)
ארוכה (697) ; אבטליון acr., אני בחסדך בטחתי
מלכותך מלכות (698) ; אבטליון acr., מארץ מדה
אל גדול ה' (699) ; משה בן יוסף acr., עולמים
ינהלני על (700) ; אבטליון acr., ומהולל מאד
, ישן על מטות שן בזובלי (701) ; מנוחות גואלי
acr., אתה אל בבית מקדשי (702) ; ישראל
; שבתי acr., שכר עוסקים עם הצבור (703) ; משה
(705) ; שבתי acr., שפת לקחך מר נטף (704)
אשירה (706) ; אבטליון acr., אל ישועתי חנני
אליך ה' (707) ; אבטליון acr., לה' שירה חדשה
אלי שים ארחי (707 a) ; אבטליון acr., שועתי
, אלי אין כמוך נאדר (708) ; אבטליון acr., בשלם
אל (710) ; שור לעם טב (709) ; אבטליון acr.

את פי בשיר לא אחסה (816); ישראל חזק acr., את איש ימיני אל נא רפא (817); אבטליון acr., משה; ירח יאהיל מתוך צעיפה (818); אבטליון acr., אל מן רע (819); יה עבדך אנא acr., ישראל (820); יה עספה מבעם עיני acr., חלו (821); אבטליון acr., אל צר (823); מגר עם תורקי (822); יעקב עמרון acr., אל חי (824); מגר בא באהלי acr., גשה וגורה אל (825); אבטליון acr., יברך לעם אביא לו (826); and אבטליון acr., הר המור זמיר מטוב זמירי acr., אבטליון.

The MS. contains also formularies for documents, p. 406 כתובת אלמנה, dated 5591 (=1831) at the Island of Marmora, near Constantinople (בכפר אי מארמארה הסמוך לקוסטאנדינה), p. 407 נוסחה די בתובה די כפר מארמארה יע"א, date and place as in the previous formulary, p. 408 נוסח שטר מתנה חוץ דילה כתובה, pp. 429–432 formularies for headings of letters addressed to communities and prominent individuals, pp. 433–444 medical prescriptions in Spanish and in Hebrew. All these items are written in a much later hand than that of the poems described above.

The margins contain the following poems, written by different hands, most of them younger than that of the scribe of the MS.: ישישו ישמחו בך (2); יונתי מקצוי הים אקבצך (1), פארות פרה (4); שבה בעת צר (3); ישראל acr., מושל תבל על כל פנה (5); משה acr., ישמעו ענוים (7); ערוך אין אליך (6); משה acr., שירה, אודך אל כי דליתני (8); ישראל acr., שפה (11); אבטליון acr., אבא בשיר ערב (10); קחו (13); חסדי ה' אזכיר (12); לנאמנים מסיר אבטליון acr., משה בן נפש חיה תהלל יה (15); חזק acr., את דברי ספר החתום (16); יוסף חזק acr., טוב רש הולך אמונים (17); אבטליון acr., אל רום שוכן ערץ (18); אבטליון acr., אל (20); אליה ואליד acr., אנא אל בוראי (19); אלי עד אן (21); אליה ואליד acr., רצני פדני מה רם שמך (22); אליה acr., שמע ניבי אל כי שת (23); משה acr., שבתי (23 a); בינה acr., שבתי (23 c); שוב רעי רוחי acr., יערה עלינו רוח מרום (815); אבטליון acr., אבי אלי שור בחבה (814); אבטליון acr., יעקב עמרון (813); אבטליון acr., אל חי את נפשי (812); אבטליון חזק acr., חנון קרא יה סעיד (811); אבטליון acr., אל אל חנון אקריב (810); אבטליון acr., אל עשה ים ויבשה (809); אבטליון acr., עמרון זון בולי (806); אני אראה ציון (805); עמרון acr., תנה תנה דיר דיר תן (807); זבול צור יה אבטליון acr., אלדים תמים דעים (808); אבטליון acr., יעקב acr., ישראל מתוך הגולה (804); משה (803); יה פנה את כל לב שבור (802); ממשלה תן לי ואגידה תהלות אפתחה (801); שב אמין אל דבר גאול (800); אבטליון acr., אל נתן לנו תרופה ברוך (799); יעקב עמרון acr., יה נא כנהר שלום נט אל בעדן יעמידני (769); אבטליון acr., אל חלץ נדודי (768); האל יוצר בריות בצורה בשלשון ושמחה (767); אבטליון acr., אל שמחת גילי ידידי (775); יעקב עמרון acr., יפה רועי (776); יעקב עמרון acr., מרוב עמלי אספי יונה (777); יעקב עמרון acr., יקר חוסני ידיד לך אשא (778); אבטליון acr., לדוד שלח אל ראש אויבי מהר (779); יעקב עמרון acr., ידי, אל צור הצל אותי (780); אבטליון acr., יכסום אל הרם לי כקדם (781); אבטליון acr., אל אהיה הוא יהיה לי (782); אבטליון acr., אויבי לי שם גאות עשן (783); אבטליון acr., אורי אל קדושי (784); אבטליון acr., ידך גלה אל (785); יעקב עמרון acr., אין (786); אלה צור בלתי צייר יה (787); אבטליון acr., תן לחם לפי הטף אל (788); יעקב עמרון acr., דודי עד אן אביעה שיר (789); אבטליון acr., ותהלה, עלי גנים סודי היטב (790); אבטליון acr., דין אדון אני אל לבני (791); משה acr., אל רועי ואבי (792); משה (793); אבטליון acr., אבי רוחי אל שור בטובה (794); אבטליון acr., מלכי תן (795); אבטליון חזק acr., אל שוכן מעלה עם אלה (796); משה בן יוסף acr., ישמח צדיק בה' (797); אבטליון acr., אל חי ראשון והוא אחרון (798); אבטליון acr., אל אתי נא מלא חפצי (799); יעקב עמרון acr., יה נא כנהר שלום נט (800); שב אמין אל דבר גאול (801); ממשלה תן לי ואגידה תהלות (802); יעקב acr., יה פנה את כל לב שבור (803); משה; יעקב acr., ישראל מתוך הגולה (804); עמרון זון בולי (806); אני אראה ציון (805); עמרון acr., תנה תנה דיר דיר תן (807); זבול צור יה אבטליון acr., אלדים תמים דעים (808); אבטליון acr., אל עשה ים ויבשה (809); אבטליון acr., אל אל חנון אקריב (810); אבטליון acr., יה סעיד (811); אבטליון חזק acr., חנון קרא אל חי את נפשי (812); אבטליון acr., ית עמי אבי אלי שור בחבה (814); אבטליון acr., ינעם יערה עלינו רוח מרום (815); אבטליון acr., אל (764); דיר דיר תן כל אלין (763); אבטליון acr., חי יקים את טוב חזון נביאים (766); אבטליון acr., אל קול עמי דל ועני (765); אבטליון acr., אל נתן לנו תרופה ברוך (767); אבטליון acr., האל יוצר בריות בצורה בשלשון ושמחה (768); אבטליון acr., אל בעדן יעמידני (769); אבטליון חזק acr., יה (771); תן שארית מרובה (770); יעקב עמרון acr., אורך קומי אורי יסתופף (772); יעקב עמרון acr., בביתך נוח לי יה אלי (773); יעקב עמרון acr., אל שמחת גילי ידידי (775); יעקב עמרון acr., בששון ושמחה יפה רועי (776); יעקב עמרון acr., מרוב עמלי אספי יונה (777); יעקב עמרון acr., יקר חוסני ידיד לך אשא (778); אבטליון acr., לדוד שלח אל ראש אויבי מהר (779); יעקב עמרון acr., ידי, אל צור הצל אותי (780); אבטליון acr., יכסום אל הרם לי כקדם (781); אבטליון acr., אל אהיה הוא יהיה לי (782); אבטליון acr., אויבי לי שם גאות עשן (783); אבטליון acr., אורי אל קדושי (784); אבטליון acr., ידך גלה אל (785); יעקב עמרון acr., אין (786); אלה צור בלתי צייר יה (787); אבטליון acr., תן לחם לפי הטף אל (788); יעקב עמרון acr., דודי עד אן אביעה שיר (789); אבטליון acr., ותהלה, עלי גנים סודי היטב (790); אבטליון acr., דין אדון אני אל לבני (791); משה acr., אל רועי ואבי (792); משה (793); אבטליון acr., אבי רוחי אל שור בטובה (794); אבטליון acr., מלכי תן (795); אבטליון חזק acr., אל שוכן מעלה עם אלה (796); משה בן יוסף acr., ישמח צדיק בה' (797); אבטליון acr., אל חי ראשון והוא אחרון (798); אבטליון acr., אל אתי נא מלא חפצי (799); יעקב עמרון acr., יה נא כנהר שלום נט (800); שב אמין אל דבר גאול (801); ממשלה תן לי ואגידה תהלות (802); יעקב acr., יה פנה את כל לב שבור (803); משה; יעקב acr., ישראל מתוך הגולה (804); עמרון זון בולי (806); אני אראה ציון (805); עמרון acr., תנה תנה דיר דיר תן (807); זבול צור יה אבטליון acr., אלדים תמים דעים (808); אבטליון acr., אל עשה ים ויבשה (809); אבטליון acr., אל אל חנון אקריב (810); אבטליון acr., יה סעיד (811); אבטליון חזק acr., חנון קרא אל חי את נפשי (812); אבטליון acr., ית עמי אבי אלי שור בחבה (814); אבטליון acr., ינעם יערה עלינו רוח מרום (815); אבטליון acr.,

(24) שבתי, acr. שדי בית מקדש הוד עוזי ידידי (25) יעקב עמרון, acr. יפצחו רינה והלל יה לעגום (26) יעקב עמרון, acr. תרחיב צעדי לב, acr. יעקב עמרון (27) יעקב עמרון, acr. יה לשועי מרום הבט אל מהולל שוכן רומה (28) יעקב עמרון, acr. אהרן, acr. אל הכרת כל צרים (29) אליה, acr. (30) שבתי, acr. שורש ישי מחמדי הצמח אשירה (32) שבתי, acr. שם אל חי רם ונשא (33) אהרן אלידי, acr. נא לידידי שירה ושבחה (34) אהרן אלידי, acr. אל האלהים לעיר תהלה אל חי נורא השיבני (35) ריבבות אלפי ישראל, acr. אודה לך ואחזור ואודה (36) אהרן, acr. ארומימך (38) עורי יונתי יפתי (37) אהרן, acr. שתי בה׳ מחסי (39) אהרן, acr. אל רם אהרן, acr. אך שירי בליבי לאלי צורי (40) אהרן יפה את (42) משה, acr. רם אלי דון נגש (41) נא לי (44) מלכי השב ניני (43) יונה תמה אל אלוהים חנון רם ונישא (45) מושלי תן תן גיל (47) ישראל, acr. ילוה אישי אלי (46) תורת אמת רוחי דברי (48) תן גיל דר מעונה את עמיך (50) אהרן, acr. אהלך באמיתך (49) חיכי ישיר (51) אליה, acr. תוך עירך כנם רועי חוסני שים (52) חיים, acr לאל עילום שמן ששון ומעטה (53) שבתי, acr. בעדן, acr. (55) שבתי, acr. שפתי ישבחונך (54) שבתי (56) אליה חוק, acr. אתה אל חיי צור קדושי אל אדיר חיי (57) אליה, acr. אני כדל שואל אל שמע שועתי (58) אליה, acr. אל אגדיל אל אמן את מעלי כפר (59) אבטליון, acr. יעקב עמרון, acr. יה הקם ברכות אבי (60) משה שלום ירושלים עיר שלומי (61) שבתי, acr. אומר (63) אבטליון, acr. אל בקראי לי יענה חמול על עמך (64) אבטליון, acr. אלי בכל בקר אל עקוב צר שלי כלה (65) חיים, acr. הם פזורים חון עלי בזמן קדום (66) אבטליון, acr. בחימה אל מי אקרא (67) אליה, acr. (68) חיים, acr. אלי (69) ישראל, acr. יהיו כמוץ עובדי כמוש ערב וכל בוקר (70) אליה, acr. חנון שוכן סנה יה חושה שלח נא (71) וצהרים אשיחה (72) יה חיש גאולה (73) אשיר חדשים שירים חי, acr. יה חיש שעה קול ניב דל (74) יעקב עמרן, acr. יה בהר כונין זובולי (צ״ל זבולי) (75) חיים לוי מלכי לך (77) יעקב, acr. יבלו בטוב ימיך (76) מלכי שוב חנה (78) משה חזק, acr. יכרע כל ברך מחסי (80) יעירו לבי ושפתי (79) משה, acr. לנגדי מרומם לך אפטיר (81) משה, acr. שעה לדורשיך

(83) שירה, acr. משה; (82) ישא לבי בגילה אל חי פודה (84) אל צור חושה בעת צר ענני מחמם טובי מידי צוררי (85) צור וגואל, acr. יה, acr. מהר עמי תוך עירכם (86) משה; יוצרי (88) משה, acr. אל חי השוכן במעוני (87) קין איי אין לוש שיילוש קומי איל (89) שוב נא טר עם ענך (91) אודך אל בניב שפתי (90) דייו אל עיר כי נעה (92) אהרן, acr. יה דצלי קדמך שבתי, acr. שא אל רואי (93) אהרן, acr. היא ארומם (94 a) שלמה, acr. שדי פנה עשוקים (94) שפתי רננות פי (95) אהרן, acr. שמך אל אהיה יה, acr. אל קרן דודי תגדיל (96) שבתי, acr. אפצה שפתי בקול רננות (97) יעקב עמרון עמי חיש מול יוצריכם (98) משה, acr. (99) ינוב פי (100) שבתי, acr. ששתי בתורה בעדן עמי קרא בצר יה (101) ישראל, acr. שמע אל רועי (103) דא מה בעתן דת (102) ישלח (105) שוכן בציון העלני אל (104) שועתי אל רם (106) יעקב עמרון, acr. אל ממרום ויקחני יה בשיר (108) אבטליון, acr. אל יודע תעלומות אני חבצלת (109) יעקב עמרון, acr. אקדם לך שושנת (110) אהרן, acr. השרון שושנת העמקים (111) שלמה, acr. העמקים שובי שובי השולמית כון ירושלים (112) משה, acr. פלג אלהים אלפים אל אמת כי שמי (113) משה, acr. שמם מ׳ש׳ה, acr. חדש רוחי נשיר כל עת (114) משה; יום (116) מיש[ה], acr. עול שוחי מן עמים (115) אל אלהים (117) יעקב עמרון, acr. וליל הודה ברננה בא הד אויבי חרה בי (118) עבאש, acr. עולם ועד שורה (120) משה, acr. מלכי חשקי מעוזי (119) גוי מאיש שדה (121) עלי עוז תן אל חנון משה, acr. רם אל תן לישורון (122) משה; יחד (124) משה, acr. עדתי מבלי חקר (123) מלכי מלא (125) יעקב עמרון, acr. עם בן ישי יה תן לצירי צורי (126) משה, acr. מאווי מלכי אלי צור מוט רגלי (127) יעקב עמרון, ירום ונשא גבה מאד (128) משה בן יוסף acr. שמחו את ירושלים (129) ישראל, acr. (130) שירו לה׳ כי (131) אשרי אדם מצא את החכמה יה מתנשא הודי (132) שבתי, acr. גאה (133) שמחו את ירושלים (134) אמת כפור כפור אל חי מרום אל חי רם ונשא (135) משה, acr. (136) אל חון את עם (137) משה, acr. בא לשיב יה לעניי ראה שוכן (137 a) אבטליון, acr. לך כלו אשרי (139) יה תן לצירי צורי (138) סנה

צר דַמֶה לשפוך (202) ; יוסף הקם אל ציון, acr. ; אל טובך לבבי דורש (203) ; אבטליון דמה, acr. ; מורי קוב מורי קוב מורי קוב (204) ; אבטליון, acr. ; יה שומעי פסקי שורה חנון (205) ; אבטליון acr. ; בצרה עמה אגרה נדה (206) ; שבתי acr. (207) ; יה אלי (208) ; שבתי חזק acr., שיר אומר לאל חי ; יעקב עמרון acr., רפא צירי יה שועתי עד אן (209) ; יעקב עמרון acr., אני הלך הלום יונה רני (210) ; יעקב עמרון acr., יחגור חן אוגר (211) ; יעקב עמרון acr., וצהלי ; יעקב עמרון acr. (212) ; יה איש תמים פרה מגן ; גור ארי גם זה לי בן (213) ; שמה כי (214) ; אל נאמן אל נאמן (215) ; עמי את אברהם acr., ; יה היה לי עוזר (216) ; יהלל פי בשירים (217) ; יצחק אמיגו acr. (218) ; מלכי תן עם אלה, ; משה בן יוסף acr. (219) ; מהר עמי בא נא אצלי, ישבחונך שפתי acr. (220) ; משה acr., ישראל : אדיר נעלה דיר תנני (221) ; קומה עזרת (222) ; שבתי acr., ה' שדי צבאות חסדך קוינו (223) ; לנו ילאה נאשיא (צ"ל נשוא) לב עול שביה (224) ; שוב שוכן זבול (225) ; ישראל acr., שבתי בין תבינו (226) ; יקרה רב עוזה ; and (227) חזק ; לקנו[ת] בינה, acr. משה בר ישראל.

The MS. is written in a Turkish curs. hand of the 18th cent., and contains 446 pp. of 19 ll. to a p.

Owners: (1) *Samuel Grassian.* The entry (p. 446) reads: שמואל גראשייאן יצאתי לאויר העולם ביום שבת קודש של נחמו שנת התקכ"א (=1761) וכתבתי זה האותיות בשלושה של אדר שנת התקל"ח ליצירה (=1778) ויצאתי לאויר העולם בעיר גאליפול יע"א.

(2) *Abraham Grassian* (1777), p. 446.

(3) *Hayyeem Grassian* (p. 51), and on the binding.

(4) *Joseph Grassian.* The entry (p. 124) reads: אישטי ליברו אים די הבחור חכם וחשוב . . . כמוהר"ר יוסף גראסייאן הי"ו.

(5) *David Grassian.* The entry (p. 426) reads: זה הספר של פיזמונים של הבחור חכם וחשוב כמוהר"ר דוד גראסייאן נר"ו הי"ו ס"ט.

(6) *Hezekiah Grassian* (p. 369).

(7) *Elijah Grassian* (p. 432).

(8) *Solomon Hallevy* (pp. 13 and 136).

(9) *Isaac Hallevy* (p. 124).

(10) *Vidal Shalom Ashkenazi* (p. 13).

(11) *Nissim Shalom Ashkenazi* (p. 40).

מרום מבני קראתם (140) ; אדם מצא את החכמה מלך שוכן שמי (142) ; מרומם צור מחולל (141) יחיד (144) ; נפשי לאלי הלולי פתח (143) ; רומה ; יוצר התבל ומלאה (145) ; ישראל acr., רב מושל ; אל יוצר נשמתי (147) ; אדיר ונאור צור (146), ; אל משגב ומחסה (148) ; אבטליון acr. (149) יונה (150) ; משה acr., מלך על יצוריו דיין ; בשמחה מהרי (151) ; מרומם צור חשקי במעלות ; יה שדי קומם עמך (152) ; מלכי מלא מאויי (153) ; משה acr., לאלדי' ; משה acr. (154) ; הקשיבה רינתי האזינה תפילתי ; יוחנן acr., יוחנן (155) ; יצחק acr. (156) ; אתגבר חיש כלביא ממלכות הארץ שירו (157) ; משה acr., עד מה ראזון ער (158) ; מקרוא (159) ; יחיה צדיק באמונתו לזמר (160) ; משה acr., לשמך עליון אטו דיוו דיל (161) ; יוסף acr., ה' מלך גאות לבש (162) ; אלטו יה (164) ; משה acr., מקימי מעפר דל (163) ; ישראל acr., יתן ויתן משפתי יקשיב שיחי (165) ; אמרות אל ותפלותיו (166) אפתחה את (167) ; אליה acr., פי במשל אל רם על כל (168) ; אהרן acr., אשתחוה אפים לך (169) ; אלהים יה גומל לי (171) ; אשפוך שיחי ברוב אחי (170) ישראל acr., ימותי קלו כצבאות (172) ; חסדי עולם ; שבתי חזק acr., שבח לו יאתה (173) ; חזק ואמץ שבתי acr., שמחת עולם תן על ראשם (174) (175) ; שבתי acr., שמן ששון ומעטה תהלה שאלתי (176) ; שבתי acr., מאת ה' אל ראי בן טוב ראי (177) ; שבתי acr., שתי בה' מחסי (178) ; שבתי acr., נא ; משה acr., יה עיני למרום דלו (179) ; שבתי חזק ; משה acr., מהולל בקהל ועדה (180) ידך (181) ; ישראל acr., תנחני אל חי עושי חי חי קומם (182) ; משה acr., שים ברת אל רעיונך (183) ; ישראל חזק ואמץ acr., אודה בך רון יה ענני (184) ; מהרי בת יונת אלם (185) ; אבטליון אל (186) ; אבטליון acr., יניף שלוי בעדן אל חי שבטי (187) ; אבטליון acr., ומשענתי ; אבטליון acr., אל מורי רום יה (188) ; פה רש תרומם אל ושמור (189) ארבו (190) ; אבטליון חזק acr., לעמי שבאים שבתי בבית (191) ; שבתי acr., ה' כל ימי חיי אתה אל בבית (192) ; משה acr., בשיר מכתם תהלות (193) ; מקדשי משה acr., מלכי לזמר כל שחר (194) (195) ; שה פזורה אל תכונן שובה ה' רבבות (196) ; שבתי acr., אלפי ישראל שיר שבח (197) ; משה acr., אזכירה אל העולם דר נעלם (198) ; ישראל acr., יפרוש כנפיו דוד חמדתי (199) שערי (201) ; אם יתמהמה אל חי עושי (200)

(12) *Isaac Ḳaspi?* (קאספי, p. 360).

(13) *Shalom Costa?* (כוסטא, p. 426).

(14) *Samuel b. Ruby b. Joseph b. Ruby* (p. 443).

Paper, $8\frac{3}{8}'' \times 6\frac{3}{16}''$.

969

מחזור מנהג אפ״ם

Prayer Book for the New Year and the Day of Atonement according to the Rite of the Jews of the Three Communities of Asti, Fossano and Moncalvi.

P. 3, מעריב של ר״ה with the poem אמוני נבונים, acr. א״ב–ח.

Pp. 3–12, זמירות.

Pp. 13–36, יוצר יום א׳ של ר״ה with the following liturgical compositions: (1) מלך אזור גבורה, acr. א״ב; (2) איהל כהיום ברחמים, acr. א״ב; (3) ארעד ואפחד באימתה ופחד, acr. א״ב; (4) א״ב משה בר שמואל בר אבשלום חוק ואמץ תאלת זו, acr. א״ב; (5) אתא חיל יום פקורה, acr. תשר״ק; (6) אבן חוג מצוק בחפץ להתעיל, acr. א״ת ב״ש; (7) נשיה, acr. א״ב; (8) אל נא אתה הוא אלהינו אם אשר בצדק נתישנה, acr. א״ב; (9) בנימן בר באתי לחלותך ברשיון עמוסיך, acr. א״ב; (10) שמואל אאפיד נור איום, acr. א״ב; (11) אדירי מלך עליון אל דר במרום, acr. א״ב; (12) איומה לאל עורך דין, acr. א״ב; (13) ארין ודריה מלך במשפט יעמיד ארץ, acr. א״ב; (14) אז מאז כל מפעל סקרת יצפו לדין, acr. א״ב; and (15) האוחז ביד מדת משפט, acr. א״ב.

Pp. 36–64, מוסף יום א׳ אל ר״ה, containing: (1) אסתופף באולמך מרובע ער יור, acr. א״ב; (2) אופד מאז לשפט היום תפן, acr. א״ב; (3) אף אורח במכון לכם שבת, acr. תשר״ק; (4) אל נא אתה הוא משפטיך, acr. א״ת ב״ש; (5) אומין אדירי כל חפץ אלהינו, acr. א״ב; (6) אז אמרתי הנה באתי אלעזר בירבי קליר, acr. א״ב; (7) אלהי צורי איחדו, acr. א״ב; (8) מלך עליון ארתיבי תרשישים, acr. א״ג ה״ז; (9) שמעון בר יצחק חזק כל שנאני שחק, acr. א״ב; (10) אתה בקרבנו מלך ונתנה תוקף קדושת היום, acr. א״ב; (11) וחיות אשר הנה מרובעות ועמך תלואים בתשובה, acr. א״ב אלעזר; (12) תהלות כבודך אמצך, acr. תשר״ק אלעזר; (13) האוחז ביד מדת משפט, acr. תשר״ק; (14) אוחילה לאל אחלה פניו, acr. א״ב; (15) זכר תחילת אנסיכה מלכי, acr. א״ב כפול; (16) אשא דעי כל מעש, acr. תשר״ק מרובע; and (17) בצדק, acr. א״ב כפול.

P. 64, מעריב ליל ב׳ של ר״ה, beg. מלך אמיץ, acr. א״ב–ח כח רב עלילה.

Pp. 65–86, יוצר יום ב׳ של ר״ה, containing: (1) אתיתי מלך אמון מאמרך, acr. א״ב; (2) אמרתך לחנגך בלב קרוע ומורתח, acr. א״ב; (3) תמים פעלך צרופה, acr. א״ב שמעון בר יצחק; (4) שולחתי שמעון בר יצחק, acr. תשר״ק; (5) שמעון בר יצחק במלאכות סגל חבורה, acr.; (6) שמו אל נא אתה הוא אלהינו, acr. א״ב; (7) אדר והוד מפארים עדת חבלו שמעון, acr.; (8) יראים מבקשי פניך אתן בצביון, acr. א״ב; (9) אתן לפועלי צדק יוסף בר שמואל, acr.; (10) מלך עליון אמיץ שמעון בר יצחק חזק, acr. א״ב; (11) אוירי ערץ המנושא, acr. א״ג ה״ז; (12) אשר לאל סודר דין, acr. א״ב; (13) אחד קדוש אש מי יעשה כמעשיך, acr. א״ב; and (14) אוכלה, acr. א״ב.

Pp. 86–100, מוסף יום ב׳ של ר״ה, containing: (1) איככה אוכל פני להרים, acr. א״ב; (2) אגן הסהר נוקשת שער יוסף בר שמואל חזק, acr.; (3) תחבושת אילפת למור מוקטרת, acr. א״ב; (4) ברוח נשברה הסתופפתי, acr. תשר״ק; (5) בנימן חזק אל נא אתה הוא אלהינו, acr.; (6) אז איום תמים דעים, acr. א״ב; (7) אסלד לקורא אמרתי הנה באתי, acr. א״ב; (8) אהללה אלהי הדורות, acr. א״ב בנימן חזק; (9) אפחד במעשי, acr. א״ב; and (10) אנוסה לעזרה אמצא נגדי, acr. א״ב.

Pp. 101–127, מעריב ליל כפור, containing: (1) אלהי הצבאות נורא בעליונים שלמה, acr. א״ב; (2) אמנם אנחנו חטאנו בר יצחק, acr. א״ב; (3) ישראל משתחוים להדרת גרשם בן יהודה חוק, acr.; (4) יצחק, acr. יצרה עם אביון יהודה, acr. קדש; (5) בליל כפור ועשור, acr. א״ב–מ; (6) דלתיך הלילה לשבי פשע משה, acr.; (7) משכבי, acr. אמונים בני מאמינים, acr. א״ב בנימן; (8) אבדנו מארץ טובה יי שמעה תפלת הלילה, acr.; (9) אותך אדרוש ואליך אתודע, acr. א״ב גרשם בר יהודה חוק, acr.; and

Pp. 128–185, יוצר יום כפור, containing the following liturgical pieces; (1) אז ביום כפור קדוש אדיר (2) סליחה הורית, acr. א"ב כפול; (3) אימיך נשאתי חין בערכי בעליחו, acr. א"ב; (4) אמצת עשור לכפור תמה, acr. א"ב; (5) איחדת תאות נפש לשמך אל נא אתה, acr. תשר"ק; (6) יום זה בשנה, acr. א"ת ב"ש; (7) טורה חטאים הוא אלהינו, acr. א"ב; (8) אדר יקר אלי משלם בירבי קלונימוס חזק, acr. א"ב; (9) אנא אלהים חיים תכתוב דבקיך לחיים, acr. א"ת ב"ש; (10) אך אתים בחין לפניך אמרו לאלהים ארך אפים, acr. א"ב; (11) מעשה אלהינו אין בשחק יערוך לו, acr. א"ב; (12) אשר אומץ תהלתך, acr. א"ב; (13) אפסי על ישראל אמונתו, acr. א"ב; (14) מי כמוך ארץ בדברו הקים, acr. א"ב; (15) אין כמוך באדירי אדיר במרומים, acr. א"ב; (16) מעלה האדרת והאמונה, acr. א"ב; (17) רוממו אדיר ונורא, acr. א"ב; (18) נאמירך רוממו אל מלך נאמן, acr. א"ב; (19) אמונתך בעליונים באימה, acr. א"ב; (20) הנקדש באלפי אלפים, acr. א"ב; (21) אלי שחק חצובי להבים, acr. א"ב; (22) אין מספר לגדודי צבא חילו, acr. א"ב; (23) מי יתנה תוקף תהלתך, acr. תשר"ק; (24) ושמך כי כשמך כן תהלתך, acr. א"ב; (25) מרומם על כל ברכה ותהלה, acr. תשר"ק; (26) אחד קדוש ואז אלים יאדירוך, acr. א"ב; (27) האוחז ביד מדת אש אוכלה, acr. א"ב; (28) האדיר בשמי עליות משפט, acr. א"ב; (29) התיכן מתחת זרועות עולם, acr. א"ב; (30) האימן כיפי שחקים אמרת, acr. א"ת ב"ש; (31) לא אומר מי אדיר אפסך יראך אדון פועל, acr. א"ת ב"ש; (32) מלך תר כל סתרי גנזים, acr. א"ב; (33) כי תודה יתנו לך שבים, acr. תשר"ק; (34) לך אדר נאה מכל פה, acr. א"ת ב"ש; (41a) ויאתיו כל לעבדך ויברכו ויכרעו לפניך, acr. א"ב; (42) אנא השם הנכבד והנורא, acr. א"ב; (43) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, acr. א"ב; (44) אנא הואל סלוח לעבדיך, acr. א"ב; (45) אדון בשפטך אנוש רמה, acr. א"ת ב"ש; (46) אמנם אלהי תגרת יד אסוף, acr. תשר"ק; (47) אפס מזיח מחבב ומכפר עולם, acr. א"ב; (48) אשפוך שיחי שמעון בר יצחק חזק, acr. א"ב; (49) לפניך צורי אליך האל עיני כל, acr. א"ב בנימן; (50) הוא השואל, acr. א"ב ברוך בר שמואל חזק; (51) מפלטי אלי צורי, acr. א"ב; (52) שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד היום, acr. תשר"ק; (53) אדברה תחנונים כרש שלמה; and (55) acr. א"ב קלונימוס חזק.

Pp. 186–233, מוסף יום כפור with the following poetical pieces: (1) ארעד ואפחד באימתה ופחד, acr. משה בר שמואל בן אבשלום; (2) יום מימים; שושן עמק איומה; חזק ואמץ (3); אל נא אתה (4); צפה בבת תמותה; החם (5); אשא דעי למרחוק, acr. א"ב; (6) הוא אלהינו; אנא אזון, acr. א"ב; (7) אין ערוך אליך מעשה אלהינו אדיר, acr. א"ב; (8) שועת חנון אשר אימתך בארצי, acr. א"ב; (9) בועדו אמיצי שחקים ממעל, acr. א"ב; (10) אומץ אור נוגה עטיית מעילו, acr. א"ב; (11) אל ברוב עצות; מי ימלל גבורות חיליך (12a); תמיד תחלונן בידך כל נפש, acr. א"ב; (13) אליך ועדיך יבא כל בשר, acr. תשר"ק; (14) האוחז ביד מדת משפט, acr. א"ב; (15) יאתה תהלה לבקדש נאדר, acr. ב"ש; (16) כי אדוקי אש באימה יאפדוך, acr. תשר"ק; (17) בכל און אוסיף אומץ, acr. א"ב; (18) תום דרך המיחלים לכון, acr. תשר"ק; (19) לאל אחלה פניו; (20) headed: סדר העבודה, אתן תהלה לאל המהלל, beg. א"ב; (21) אתה כוננת עולם ברב חסד, acr. א"ב; (22) אמוני עיתים ישולח לקדים איך, acr. א"ב; (23) אשא ראש וארים פנים שמעון חזק, acr. א"ב; (24) אבל אנחנו חטאים ואשמים, acr. א"ב; (25) אכפרה פני מלך רב, acr. א"ב; (26) בנימין אפסו אישים ובטלו קרבנות, acr. א"ב; (27) אריאל בהיותו על מכונו, acr. א"ב אלעזר; (28) אדון דין אם ידקדק זכריה חזק, acr. א"ב; (29) אך במתח דין, acr. א"ב; (30) אמנם אנחנו חטאנו, acr. א"ב גרשם בן יהודה חזק; (31) האל עיני כל יציר תלויות, acr. א"ב בנימן; (32) אני הוא המדבר, acr. א"ב אפרים בן רב [יצ]חק; (33) אהבת עזו ותוקף חבה, acr. א"ב בנימן; חזק (34); אם עברנו תורות וחלפנו חקים, acr. בן זרח חזק; (35) גדול עוני ולחמא הוספתי, acr. א"ב; and (36) גרשם בר יהודה יזכה לח עד אמן.

Pp. 234–257, מנחה יום כפור with the following pieces: (1) איתן הכיר אמונתך, acr. אל; (2) אראלים בשם תם ממליכים, acr. א"ב; (3)

אפאר למלכי (4) ; א״ב acr. נא אתה הוא אלהינו בקדש, acr. אל אדיר רב חילו (5) ; א״ב acr. אחד קדוש אש (7) ; כי רכובו בערבות (6) ; א״ב acr. אוכלה ; כי מקדישך בערכך קדשת (8) ; א״ב acr. האוחז ביד מדת משפט (9) ; א״ב acr. ובכל תוקף יאמן עוז הלולך (11) ; תשר״ק acr. מאין כמוך באמצך שמים ויאתיו (12) ; א״ב acr. כל לעבדך תעלה תפלתינו למעון (13) ; א״ב acr. שמיך אדון בפקדך אנוש (14) ; תשר״ק acr. משאת כפי (15) ; א״ב יצחק הכהן החבר חזק ואמיץ אלהים (16) ; מרדכי בר שבתי מנחת ערב אבואה (17) ; א״ב acr. בישראל גדול נודעת אך בך לדל (18) ; א״ב acr. אל באפך פן תמעיט (19) ; א״ב acr. מעח אליך האל עיני כל יציר תלויות (20) ; א״ב acr. אלהי העברים נקרא בכל דברים (21) ; א״ב בניכן אמונת אומן עצות מרחוק (22) ; א״ב אפרים acr. לך יי הצדקה תלבושת (23) ; א״ב יצחק חזק acr. אלה אזכרה ונפשי עלי (24) and ; תשר״ק שלמה אשפכה, acr. א״ב יהודה חזק.

Pp 258–279, תפלת נעילה with the following pieces: (1) אני אברהם, acr. אשל צדק היום ; (2) אהובת נוער, acr. אברהם יחידים הקדימו (3) ; אל נא אתה הוא (4) ; יוסף הקטן חזק, acr. פניך אלהינו, acr. א״ב ; (5) אל אל יקוו זרע אמת, acr. אמת בספרך בראת עולמך (6) ; אברהם בנימן, acr. וחיות בוערות לכסא (7) ; אברהם חזק האוחז ביד מדת משפט, acr. בר שמואל ויאתיו כל לעבדך ויברכו ויכרעו לפניך (9) ; א״ב ; (10) א״ב acr. אז לפנות ערב and ; (11) אבן מעמסה עמום, acr. א״ב-ע.

The MS. is written partly in a sq. and partly in a curs. Italian hand of the 18th cent., and contains 279 pp. of 28 ll. to the p. Most of the poems are vocalized.

Owners: (1) *Aaron Ḥayyeem Hakkohen.* The entry (p. 1) reads: זה המחזור עם הקונטירניטו הוא של הקצין רבי אהרן חיים הכהן יצ״ו.

(2) *Jacob Vita Levi* (1831).

Paper, $9\frac{3}{4}'' \times 7\frac{5}{16}''$.

1024

סדר של חג הסוכות כמנהג קהל קדש אויגניון

Prayer Book for the Feast of Tabernacles according to the Rite of the Jews in Avignon.

P. 1, title-page, which reads: סדר של חג הסוכות כמנהג קהל קדש אויגניון יגן השם בעדם אמן.

Pp. 3–9, ליל ראשון של סוכות.

Pp. 10–59, שחרית א׳ של סוכות, containing besides the usual prayers the following poetical pieces: (1) כי אשמרה שבת, acr. אברהם ; (1a) כל ברואי מעלה ומטה יעידון, acr. שלמה ; (2) לך שדי איומתך מחכה יסוד הכל והוא (3) ; ישוב לאחור צל נטה (4) ; בכל אודה לשם (5) ; אל חי בקרבי (6) ; באפי נשמה, acr. אברהם נשמת יושבים (7) ; צורי משגבי אהודנו בעודי (8) ; דלים וכבירים בצלו (9) ; יוסף, acr. כואבים ; מלך אשר רם גאותו סותו (10) ; ברום גלגל סובב (11) ; לאל כל חי בידו אל נערץ בסוד (12) ; גלגלו קויתי (13) ; יכספו אישים לאישים (14) ; בצלך לשבת שלישית חסדך תמיד יראה עלי (15) ; יזכרו פלאך צבא מרום אחרי (16) ; צללים היטבת (17) ; בקשו כל משנאי (18) ; עושי אלה אמת אבאר הלכות סוכה, acr. א״ב (19) ; חסדך בתי יצחק, attention may be drawn to the strophe beg. ילידי איתנים, where the arrival of the Messiah and the end of the exile is dated 1152 ; (20) לקראת אב המונים ליחד בלב (21) ; רוממו עם יחידו רחום בך (22) ; ישעך תשלח אל עם גולה אחד (23) ; אתגברה פשעו ואשמתו יעביר (24) ; לענג יום מנוחה (25) ; בחמלתו יותר באלוף אל תבטחו and (26) ; יוסף, acr. אל נערץ בסוד קדושים רבה (27) : הושענות ; אנא אל אחד ושמו אחד (1) ; בר יצחק חזק ; מהור יוסיף ידו (2) ; כהושעת ירואי היאור (3) ; יה צאתי ובואי ישמור בכל מקום אשר (4) ; יה שונא דתך and (5) ; שמי אזכיר.

Pp. 59–66, מוסף א׳ לסוכות with the following

Pp. 66–75, יום ב׳ של סוכות, containing: (1) יה יהיה לעם הומה בגלותו ; (2) לשובב נות בית אלהי תהלות על (3) ; יומם ולילה ילדי איש תמים (4) ; נערוך זמירים ונהלל שם אלהים (5) ; כל תהלות ; במה אקדמה אלי (6) ; לעם מישר דרכו (7) ; נשמת ידידים מקוים, acr. מה יתרון (8) ; יוסף, acr. יסרוני (9) ; רבו חסדיך עלי (10) ; לשמי כבודך מחנות עליונים (11) ; שם כבוד שוכן (12) ; רעיוני ; שרפי רום לאל עולם (13) ; כלם כאחד (14) ; מנום בשביי שאלי (15) ; מאור שמשי היה לעמי מגן ; מן (16) ; שבת בצלו אחמוד (17) ; זרחך ינשא (18) ; קץ ישעי ראי (19) ; ההדם על הדסה שלחן (20) ; (21)

ויום זכרון (23); קבל תחנונים (22); הכינותי, acr. יצחק; יבואונו חסדיך (3); יצחק, acr. ישועתו; הוצא מנרחקה (5); יצחק, acr. יום צעקו שבים (4); יעקב, i.e. בקעי, acr. בינה על ראש שבעה (6); and שומר ישראל (7).

Pp. 151–172, ליום ערבה, containing: (1) אשר משיג וחמר נבדל (2); סלו לרוכב בערבות; אקום להודות לך יום בחצרות בית קדשך (3); ימ כמוך וכו' (5); נשמת שמחים ביום זה (4); אשריך ישראל, acr. א"ב–נ and eleven other strophes, one of the last of which gives the date על הנסים ועל הנפלאים. עשה לנו לעיני הגוים. שנת האלף לך שלמה. ומאתים וארבע אל נערץ בסוד קדושים (6); (= 1343) ביום הערבה סלח חובי וישר (7); רבה ברך או[ם] מיחדת (9); נועם שיר אביא לאבי (8); את לבבי אלהים אורה שמך ואספרה תעצומיך במקהלים, acr. שנירי; שם שכנו עלי כסא (10); ארוממך (12); א"ב, acr. אלי הצדק מטע חשובה (11); אל חסדך יחלנו (13); חושו בני איתנים (14); למענך אלהי הצבאות (15); שירו בנים ואבות אנא (17); חלתה פני אדוניה (16); א"ב, acr. ראה עדה לך מודה (18); שעה שה פזורה חנן (20); א"ב חזק, acr. אל אלהים יי ארים קול יצו לי (22); צור יעקב קדושו (21); פני דר מעל (24); א"ב, acr. למען אסף אוכל (23); צור רויה; לנקמות חגור חמות (25); חון סגולתך ונחלתך, את רחמיך אשאל (27); קם מלכי ניב הכי (26); שני (29); חנון לבם אמצת (28); א"ב, acr. למען (31); בן זוכר מלכות (30); אחים אזרחים חשוקים נאמנים (32); א"ב, acr. אב נוסה בקח נא יה הוציא (34); העתר יום תעתר (33); נאהבים תשר"ק, acr. תתננו לשם ולתהלה (35); מאנחה יה (38); מלך תצמיח (37); חוקר תעלומים (36); מחרב היונה לא מצאה (39); שמך בית מצדות; אנא המקדים עולמו ימים שבעה (40); היונה מנוח בהושעת (42); האל למושעות עם נושע ביי (41); יושב קדם (43); יוסף, acr. ידידים מכף מעבידים אזמר (45); המון חסדו וטובו (44); איום ונורא (47); אבי עד חש לתארך (46); לאל המיוחד מי הדרו יראה (48); הוצא שבויים מידי מציקים המונים (50); and נא חתמנו לחיים (49); לקמים באו הלום.

Pp. 173–193, ליום גשם, containing: (1) ידוע רב חלי (2); נפשי כאיל על אפיקי מים (3); אברהם, acr. אלי אהללך בבור לבב (4); מתגרת כפך (5); בשם אל חי הגיון לשוננו; תאות כל נפש בידך תנוח (6); רופפו שמים

Pp. 75–85, פרישיות והושענות לחול המועד, containing: (1) אמין אום עגומה, acr. א"ב; (2); אנא האל הנקדש בקדושת שלשה (3); יוסף, acr. כהושעת ידידים מכף מעבידים (4); אנא השם בכסאו (5); א"ב, acr. את עוז אלהים; ארבע חיות ארבעה, acr. כהושעת יקיר משוד (6); יוסף, acr. אהובת נוער באבות משולשת (7); אנא המיחד לכבודו (8); א"ב יוסף בר יצחק הזק; שמות חמשה, acr. כהושעת יקושי מלבן (9); אל אלהי הצבאות יושב הכרובים, acr. (10); יוסף; and אנא הבורא עולמו בימים ששה (11); א"ב; כהושעת ילידי אהב (12).

Pp. 85–97, שבת חול המועד, containing: יפת נועם ובין אמות (2); יעידון כל עבדיך (1); נפשי נפשי (4); לקראת מקור חיי אמת (3); לקראת מקור (6); דמות כסא כבוד (5); וחפשי; חיי אישים, acr. נשמת ישראל ישירו (7); יוסף יחד כל בני (9); יחד קרבי כי תצהלנה (8); חזק לאל (11); השתחוו בהדרת קדש (10); אלהים יה (13); כל פה יערוך מהללו (12); כל חי בידו חין (15); לי אור קדושי (14); בפי קדושים; חזקי רפת לב וחכי (16); מאמרך מה מאד; מה לעבדים מואסי (18); יש ארוכה ומרפא (17); בלב שלם התחננו (20); שלומי אל אמוני (19); איומה נועדה שפוך (22); חקיך מתוקים (21); אנא (23); א"ב יוסף בר יצחק, acr. למולך עתרת; כהושעת יהודה ואפרים (24); and שם אל ונשגב לעד (25).

Pp. 97–144, ליל החותמת or ליל הושענה רבה, containing besides several chapters of the Book of Psalms, the following liturgical compositions: (1) ברית יה איום זכור היום (2); נפקד אשר נעקד (4); למודך וגם ידידך (3); זכות משה אל (5); זכות נישמר וברית שמר זכור (7); בזכות אהרן רון ירון (6); תנשא; and סגן אשר נגן.

Pp. 144–150, אשמורת ליל החותמת, containing: (1) יגלה צור; שפתי אפתח ברנני (2); תחנונים (23); הכינותי, אזהרות לר' שלמה ן' יהודה גבירול, v. תרועה (25); כמה במאסרי (24); שמור לבי מענה, beg. בשרפי קדש באהבה (26); בורא כל יש מלא יש; גואלנו מעולם בצדקתך הואל (27); אנא אל (29); א"ב, acr. אמין עוטה עוז וגאוה מי (31); כהושעת יגיעי נשם (30); אחד ומבייש; תמים יעיר לבבו; and לא לנו רק לשמך (32).

(9) ; חי מדבר משיג (8) ; נשמת יוספים להודות לך (7) ; מקוים שלום יצורי גשם (10) ; שרוננו וגליל מעוננו (11) ; הנה מקום אתי (12) ; יקירון מי ברכות (13) ; שרפי רום לאל עולם (14) ; אל אשר מעשיו עצומים (15) ; שואל שמי (16) ; לבדו היה בטרם יומים (17) ; אור (18) ; נוגה ויראה לך לאור ; ועצמותי (19) ; המעט מכם אותי צרור ; לבבי צורי (20) ; מן ההדם על ההדם (21) ; נחלי זרים אם יעלו ; נשבה (22) ; מי כמוך וכו' אלהים בטרם נהיה ; אני יוסף בן מאיר בן acr. , אדם וכל נפש חיה (23) ; עת יערתו לאמר ; עזרא מ"ב קטן (24) ; אלהי תהלות על כל ; נאור יסד בחכמה (25) ; אל חי יפתח (26) ; מים עמוקים סוד ; תהלות (27) ; אל חי יפתח ידו לאצילים (27 a) ; אוצר מעלה ; א"ב acr. , אחלה בתחנון לרוכב ערבות (28) ; אברם acr. , אל בשמים המון מים (29) ; אברהם בן עזרה ברבי acr. , אל מעלה נשיאים (30) ; אלהינו ואלהי (31) ; לך לשלום טל ; מאיר (32) ; א"ב acr. , אבותינו בגשמי אורות (33) ; אלהינו הורידהו לברכה ; and (34) מרום אם גברו חטאים.

Pp. 193–222, לשמחת תורה, containing : (1) ; בסוד עם מיודעי (2) ; שלום לך הר העברים (3) ; נשמת (4) ; לאל טוב זמרה ; עוז אל מעידים (5) ; יסרוני (6) ; להקת עם אל ; אל שמחת גילי (7) ; יה אנא אמצאך (8) ; אליו צבא מעוני ; רעיוני (9) ; שדי קדושי ושמחת גילי (10) ; כל פה יערוך ; מראש מקדמי (11) ; אברם acr. , את שה פזורה (12) ; מרדכי ברבי חנין ברבי נתן זצ"ל acr. , ארץ נסוכה (13) ; ירימון מסילותי (14) ; עוד יורח עלי ; תשמע (15) ; יה השב לבצרון (16) ; דתו וחוקו ; זכור לנו (17) ; אספר אעורר (18) ; אתהלל אשרי עין ראתה קדש (19) ; ברית ראשון השכל (20) ; קחה מני תורה (21) ; עמו בקרב אשרי (22) ; המו גוים גאוני (23) ; והדת שני מאורות ; ברא בגבוהים סדרים (24) ; עין ראתה נוה צדק ; לא (25) ; ואלה התורות תמימות וישרות (26) ; ומאל עליון בפתחי (27) ; אהלך במעקשים (28) ; זמירות אפצחה (29) ; מפאתי מזרח לי אמשכם (30) ; שירו השרירים שררו (31) ; קומי לך רעייתי (32) ; יבנה מלאכי מגדל ציון על הכל יתגדל לפניו (33) ; מהלל יי לספר ; עוז ולשמו חדוה במקומו (34) ; וקום ועלה משה לשם שבו זה הים (35) ; יקרה דת אל (36) ; בכי גדול מה נכבד (37) ; התקבצו מלאכים (38) ; מקרא ומדרש אשר (39) ; בגלל אבות דר בשמי ערבות יפחד וירהב (40) ; לבבי, acr. יצחק ; (41) ; לא קם אחר כמשה (42) ; גלגל חוזר בסבות ארבע שמעו נגידים אמרי (43) ; נואש משה ידבר יה הצור תמים פעלך ; גלגלי זבול (44) ; יעלו על לב יושבי אדמה (45) ; למסבות צעקה יוכבד (46) ; יצורי בצל כלם ; מכאב מר וקשה אז ענו כעלה אל הר (47) ; א"ב acr. , העברים אשריכם ישראל כי בכם (48) ; א"ב acr. , בחר אל נעים שיחי לך אל חי (49) ; headed : עלי ברכת אדוננו הפיפיור יר"ה (50) beg. יקירון מי ברכות תהלות הגיוננו which is followed by מי שברך for the Pope and his officials (כל האדונים והשרים מאדוננו האפיפיור פלו') respectively ; ידידים העומדים (51) ; מי רחמנא אידכר לן (52) ; שענה אברהם אבינו (53) ; רחום פרוש כפיך (54) ; לנקמות חגור חמות ; אבי עד חש לתארך (55) ; דלת פתח נא (56) ; אל אשר מעשיו (57) ; רננו לאל שוכן מעוני ; בהגיע האל זמן בא הגואל (58) ; and עצומים מרגיזי עמים עולות יפעלון (59).

Attention may be called to pp. 218 and 219 where we read : וגונז ספר ראשון ולוקח וגונז ספר שני ולוקח ספר שני, and ואומר שלישי ואומר. These notes suggest that the custom of the Jews in Avignon agreed with that of the Jews in Aleppo and Yemen as described in my article בואי תימן, v. Hazofeh, vol. viii (1924), pp. 309–312. The prayers for the community and individuals recited on שמחת תורה, v. pp. 213–216, greatly resemble those used by the Yemenite Jews.

The MS. is written in a sq. Italian hand of the early 18th cent., and contains 223 pp. of 27 ll. to a p. The text is fully punctuated.

Scribe : *David Ṣoref of Verona*. The colophon reads : וכתבתי אני דוד צורף מוירונה בשנת תפ"א לפ"ק (=1721).

Pen and ink drawings.

Paper, $15\frac{1}{2}'' \times 10\frac{11}{16}''$.

843

בית התפלה

Prayer Book according to the Rite of the Baghdad Jews.

The title-page reads : ספר בית התפלה מהורה

היא ונקתה מכל סיג וחלאה להתפלל אל ה' מימים ימימה ולהשתחוות ולשבו"ח בחדשי השנה ערוכה בכל ולה סדרים ותופע כמו אור לכל בני ישראל מעמו וראו טעם לדבר ודבר ולמנהגי פה בגדאד יע"א ועוד נוסף עליהם דברים רבים וחדשים ודינים אשר הורו לנו קדושים אשר בארץ המה כי נשמור לעשות לטוב לנו כל הימים פה בגדאד יע"א בשנת הר זה קנת"ה ימינו (=1795).

The MS. contains the prayers for week days (pp. 3–256), Sabbaths (pp. 257–472), New Moon (pp. 473–508), Ḥanukkah and Purim (pp. 508–528). At the end there are special prayers for סדר ברכות, תענית יחיד, and Ḳabbalistic supplications. The MS. contains special references to the usages of the Baghdad Jews, e.g. p. 528, where we read: הנה לדידן שאנחנו מסופקים אם מוקפת חומה מימות יאושוע בן נון אם לאו ובשחל יום ט"ו בחול אנחנו מוציאים ס"ת וקורין בו ג' בפרשת ויבא עמלק וכנז"ל מ"מ בשחל יום ט"ו בשבת אין להוציא ס"ת כדי לקרות בו פרשת ויבא עמלק אלא מוצ[י]אין ספר אחר וקורין בו פרשת השבוע (שכנה"ג ואמת ליעקב ולדוד אמת ועיין הטעם בס' תיקון יששכר ע"ש) וכן מנהגינו פה בגדאד יע"א ועשינו מעשה שלא הוציאנו ס"ת אחר מפני פרשת ויבא עמלק בשנת התקנ"ט (=1799) ובשנתינו זאת התקס"א ליצירה (=1801).

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Baghdad hand of the 18th cent., and contains 537 pp. of about 20 ll. to a p.

Owner: *Jacob b. Ezekiel b. David Nawi* (p. 1).

Paper, $6\frac{5}{8}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

844

סידור

Prayer Book according to the Baghdad Rite.

The MS. contains prayers for the New Year (pp. 2–55), Fast of Gedaliah (pp. 58–68), Day of Atonement (pp. 68–348), Prayers for the Dead (pp. 350–357), התרת נדרים (pp. 358–366), and תשליך (pp. 370–379). P. 73, there is a poem by Ḥakham Sason b. Mordecai b. Moses, headed: עלה אסם ח' ששון מאל בני אהרן הכוהן נדב ואביהוא beg. שעה בא באימות.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 379 pp.

Scribe: *Benjamin b. David b. Benjamin b. Solomon b. David.* The colophon (p. 2) reads: נכתבה יום חמש עשר לחו' אב ט"ו באב: אני קטן וועיר מכל בני העיר נער ובחור עבד עברי הלא הוא בנימין דויד בניימין שלמה דויד יצ"ו כי"ר אכי"ר כתבתי שמי על ספרי שמה יבא אדם מן השוק ויאמר שלי זה עתה אין אדם יכול לומר שלי זה א"ע לו יוכל ועתה נ"א הו"א יהיה (!).

Paper, $6\frac{3}{16}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

968

סדר מנחה וערבית

Afternoon and Evening Prayers for the Eve of Passover according to the Rite of Baghdad.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 45 pp. of 15 ll. to the p.

Owners: (1) *Manasseh b. Ezra* [*b. Ezekiel*] *Baḥer.*

(2) *Sason* [*b. Moses b. Ezra*] *Baḥer.*

Paper, $4\frac{3}{4}'' \times 3\frac{7}{16}''$.

866

סדר מנחה וערבית

Afternoon and Evening Prayers for Week Days according to the Rite of Baghdad.

The title-page (p. 12) reads: סדר מנחה הכותב והמעתיק והבוטח באלהי דיוסף הצדיק הלוא הוא הב' הר' מנשה עזרה יחזקאל עזרה בחר הי"ו יצ"ו הי"ו.

The MS. contains besides the Minḥah (pp. 13–54) and 'Arbith (pp. 54–63), also פתיחת אלייהו הנבי (!) ז"ל (pp. 1–9).

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 63 pp. of 15 ll. to a p.

Scribe: *Manasseh b. Ezra b. Ezekiel b. Ezra Baḥer.*

Illuminated.

Paper, $4'' \times 2\frac{1}{2}''$.

780

סדר מנחה וערבית

Afternoon and Evening Prayers for Week Days and Sabbaths according to the Rite of Baghdad.

The MS. is defective at the beginning and at the end.

To the bibliography given above, Cat., p. 228, the following editions may be added: סדר מנחה וערבית, Baghdad, 1917 (Dangoor); תפלה בית ישראל, Liv. 1921 (Ezra b. Abraham b. Elijah b. Abraham b. Ezra Hassofer); סדור מנחת ירושלם, Jer. 1921 (Ezra b. Abraham b. Elijah b. Abraham b. Ezra Hassofer); סדור מנחת ירושלם, Jer. 1921 (David b. 'Abboodi Meir of Baghdad); סדור אש"י ישראל, Jer. 1921 (Sliman b. Ezekiel b. Meir of Baghdad, both this and the previous ed. have the additional date: שהיא שנה שניה לנציב יהודה, i.e. Sir Herbert Samuel); סדר מנחה וערבית, Bagh. 1922 (מטבעת אל וטנייה); and סדר מנחה וערבית לשלש רגלים, Liv. 1923.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 88 pp. of 10 ll. to a p.

Scribe: *Saul b. Abraham b. Ezekiel Mkammal.* The colophon (p. 52) reads: הכותב והמעתיק הבוטח באל דיוסף הצדיק הלא הוא הבח' שאול אברהם יחזקאל מכמל יצ"ו הי"ו נרו יאי' ויזהיר לעד אכי"ר.

Paper, $3\frac{3}{4}'' \times 2\frac{1}{2}''$.

846

תיקון ט"ו בשבט

A Liturgy for the Fifteenth of Shebaṭ according to the Baghdad Rite.

The title-page reads: תיקון ט"ו בשבט הועתק בארוכה כפי מה שסדר בעל חמדת ימים בקצור בשנת התקל"ז ליצי' (=1777).

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Baghdad hand of the 18th cent., and comprises 52 pp.

Scribe and owner: *Mordecai b. Abraham Ma'tuḳ* (pp. 51, 52).

Owner: *Rephael Ḥayyeem b. Simeon Ḥayyeem b. Isaac.*

Paper, $6\frac{7}{16}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

960

ספר פרי עץ הדר

A Liturgy for the Fifteenth of Shebaṭ according to the Baghdad Rite.

The title-page reads: ספר פרי עץ הדר תיקון לליל ט"ו בשבט והוא ראש השנה לאילנות. אשר יקראו בית ישראל כל בי עשרה בקול רננות. הכל מתוקן מס' חמ"י עפ"י הסוד בקיצור לשונות. ואשים פני לכתבו כאשר נדפס ביופי עשר מנות. פי המדבר קרי בי רב ובוטח באל הנאמן עבדאללה כצ'יר סלימאן נר"ו נכתבה פה עיר בגדאד יע"א אשר תחת ממשלת המלך האדיר דהוד פאשא ירה"ו כי"ר שנת פרי עץ הדר לפרט קטן (=1819) ונשיא נשיאי ישראל ראש גולת אריאל בימיו יבא גואל הגביר היקר והמרומם השר עזרא שי' יוסף נר"ו יאיר שבעתים כאור החמה חיים עד העולם אכי"ר.

The MS. opens with an introduction by 'Abdallah Khḍeir Sliman, which is not to be found in the editions, and ends with poems. The first poem is headed: וטוב לזמר ואם חל ט"ו בשבט בשבוע פ[רשת שירה . . .], beg. ישיר ישראל שיר נועם, acr. ישראל. The second poem beg. שיר חדש אשיר ושם אל, acr. שמואל. The third beg. יום יום אודה לאל אשר בחר בנו, acr. יצחק. The fourth item is an admonition headed: תוכחת בדחן ליושבים על השלחן, beg. גם בראותי בלילה הזו ליל ט"ו בשבט. Finally there is a poem by the writer of the MS., beg. עושה פלא חי וקיים, acr. עבדאל.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 62 pp.

Scribe: *'Abdallah b. Khḍeir b. Sliman;*

v. about him above, Cat., pp. 88, 379, 391, 242, and 246.

Owners: (1) *Ezra b. Joseph*, v. about him above, Cat., p. 400, and my 'The History of the Jews in Basra', *JQR.*, NS., xvii (1927), p. 414.

(2) *Joseph b. Moses Darwish* (דרויש).

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

855

עקידת יצחק אבינו עליו השלום

A Liturgy for the Second Night of the New Year's Day used by some members of the Ṣlat Farḥah at Baghdad.

The MS. agrees in order and arrangement with that described above, p. 231. Between pp. 2 and 3 four poems are missing. As to the poems נטרי תרעי and סלח ורב חסד לך v. now S. Asaf: פיוטים וסליחות מתקופת הגאונים in Kirjath Sepher, vol. 2 (1925), pp. 145–149; D. S. Sassoon: עקידת יצחק אבינו, ibid., vol. 2 (1925), pp. 258–267; and the same: יוסף בן סעדיה השני, ibid., vol. 3 (1926), pp. 168–171.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Baghdad hand of the 18th cent., and contains 92 pp. of about 18 ll. to a p.

Paper, $5\frac{7}{16}'' \times 3\frac{13}{16}''$.

760

סדר עקידת יצחק אבינו עליו השלום כפי מנהג עירינו בגדאד יע"א

A Liturgy used on the second night of the ר"ה by some members of the Ṣlat Farḥah at Baghdad.

The beginning and end missing. The MS. begins with the words: למתי . כמה אהיה זנוחה, and ends: וחלפת לו באסמך אל אהיה לרוחה, and ends: עזין אד׳ אנת מעצם נסלו. מתל מהו מכתוב. The order and arrangement agree entirely with that of the MSS. described above, Cat., pp. 231–233. For fuller particulars, v. קרית ספר, iii (1926), pp. 168–171.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 18th cent., and contains 56 pp.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

779

הגדה של פסח

The Haggadah according to the Baghdad Rite, with Arabic Translation.

The MS. contains also סדר קצירת העומר (pp. 47–48), and שיר השירים with Targum and Arabic translation (pp. 51–114).

The MS. is written in a sq. Baghdad hand of the 18th cent., and contains 114 pp. of 28 ll. to a p.

Owners: (1) *Elisha b. Abraham* (1807).

(2) *Elijah b. Manasseh b. Elisha.*

(3) *Abraham b. Manasseh b. Elisha b. Abraham b. Elisha* (p. 49).

(4) *Shuwwa' b. Meir b. Moses Baḥer* (p. 50); v. also above, Cat., p. 31.

Paper, $8\frac{11}{16}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

903

הגדה ופירוש ההגדה

The Haggadah according to the Baghdad Rite with Arabic Translation, and a Commentary on the Haggadah by Ḥakham 'Abdallah b. Abraham b. Joseph b. Ezekiel Somekh.

The MS. contains פתיחת אליהו (pp. 8–9), an introduction to the Haggadah by *Solomon b. Isaac Ḥayyeem* (p. 14), בדיקת וביעור חמץ and תפלת ערבית (pp. 20–35), עירובי תבשילין (pp. 16–19), שיר השירים (pp. 77–82), הגדה ושרח (pp. 36–77), פירוש מנחה וערבית לחול ולשבת (pp. 84–89), with the introduction of על ההגדה מעי"ל, i.e. 'Abdallah b. Abraham b. Joseph b. Ezekiel Somekh (pp. 92–306), poems beg. (*a*) יאמרו ישראל בן משה, acr. גאולי ה׳ אשר גאלם מיד צר; (*b*) יד וזרוע אל חי, acr. ישראל; (*c*) גאולי אל אני ישראל בר משה חזק, acr. תנו שבח; and (*d*) יוסף, acr. ישמח הר ציון ותגלנה בנות יהודה

(pp. 314–316), and extracts of laws from Oraḥ Ḥayyeem §§ 429–494 (pp. 318–356).

For further details about the commentary, v. above, Cat., p. 248 f.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 356 pp. of 22 ll. to a p.

Scribe: *Ezekiel b. Joshua b. Ezekiel b. Abraham Gabbai.* The colophon (p. 1) reads: כתבתי אותה כשהייתי בעיר בבל יע"א שכחתי אמתי כתבתי אותה כמדומה לי ש' הת"ר ליצירה או התר"א (1840–41) הצעיר יחזקאל יאושוע יחזקאל אברהם גבאי יצ"ו. Ezekiel Gabbai is the scribe of MS. No. 58 (v. above, Cat., p. 227) and of MS. No. 57 (v. above, Cat., p. 243). This MS. is based on MS. No. 193, v. above, Cat., p. 248 f. The copyist notes (p. 94): כל מקום שאתה מוצא מעי"ל ר"ת מהצעיר עבד ה' להזכיר וכל מקום שאתה מוצא שי"ח ר"ת שלמה יצחק חיים והסתם מן המפ' ז"ל. זאת ההגדה מועתקת מן מעי"ל ומן שי"ח ומחוברת הכל יחד. אוריך אחי כשחברו אותה היתה בשנת מעי"ל (=1790) קרא לה שם קיבוץ חכמים ושי"ח קראה אגדה מקובצת.

Paper, $5\frac{15}{16}'' \times 3\frac{15}{16}''$.

873

הגדה של פסח לשון ושרח

The Haggadah for Passover according to the Baghdad Rite, with Arabic Translation.

The order and arrangement of the service agree with the descriptions given above, Cat., pp. 234 ff.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 110 pp. of 12 ll. to the p.

Scribe: *Rephael b. Ezekiel b. Saul.* The colophon reads: בהנ"ו עמ"י עש"ו בנל"ך ואע"י בס"ד ובס"ט לק"י לס"י הריני מתחיל לכתוב הגדה של פסח הכותב והמעתיק הבוטח באלהי דיוסף הצדיק הוא הבחור רפאל יחזקאל שאול יצ"ו בן פורת יוסף בן פורת עלי עין אנא מורעא דיוסף קאתי המלאך הגואל וכו'.

Owner: *Manasseh b. Ezra b. Ezekiel Baḥer*; v. above, Cat., p. 834.

Paper, $3\frac{15}{16}'' \times 2\frac{9}{16}''$.

857

הגדה של פסח

The Haggadah according to the Baghdad Rite, with Arabic Translation and Rules.

The order and arrangement are similar to those described in MS. No. 238; v. above, Cat., p. 234. The Haggadah is followed by a poem describing the order of the service, beg. לבל ימוט נצח. Pp. 81–91 and pp. 95–100 contain לקוטי דינים השיכים לקידוש ולסדר, comprising §§ 429–435 and §§ 472–482 of the Oraḥ Ḥayyeem. Pp. 92–94 give the reading of ויושע ה' and the Song of Moses as customary in Baghdad. The Haggadah of this rite is enlarged by three poems of Israel b. Moses Najara (pp. 51–55) The first beg. יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר, acr. ישראל בן משה; (2) יד וזרוע אל חי עורי acr. אני, and (3) גאולי אל תנו שבח והודאות ישראל בר משה חזק.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 100 pp.

Scribe: *David b. Abraham b. Joseph* [*b. Ezekiel*] *Somekh b. Elijah b. Abraham b. Nissim.* The colophon reads: לק"י לס"י כתבתי את ההגדה אני הצעיר והזעיר מכל בני העיר דויד אברהם יוסף סומך אליה אברהם רבי נסים יצ"ו והשלמתי אותה יום ע"פ שנת ושמרתם את המצות לפ"ק והיא שנת הת"ר ליצירה (=1840).

Paper, $6\frac{1}{8}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

736

סדר לי"ז בתמוז ולט' באב

Order of Prayers for the 17th of Tammuz and the Ninth of Ab according to the Rite of Baghdad.

The MS. contains the Haftarah for the Ninth of Ab with Arabic translation (pp. 2–4), the reading of Deuteronomy 32 instead of Exodus 15 (p. 4), the announcement (p. 5), the order for the 17th of Tammuz

(pp. 6–13), and the elegies for the Ninth of Ab (pp. 14–39).

The hymns for the 17th of Tammuz are as follows: (1) וארץ שפל רומי יום דמה, acr. שמואל; (2) אזי בבגדי אמרי דר מעוני, acr. א"ב; (3) שלמה, acr. שעה נאסר אשר נמסר; (4) אלהי ישועתינו שעה שועתינו, acr. אנדרישר, r. אשמנו מכל עם בושנו מכל גוי; (5) אנדריש, acr. ה' שטופה חטופה; and (6) acr. א"ב. שלמה. The five elegies which are to be recited on the days between the New Moon and the 9th of Ab are: (1) נלאה להליל על בורא עד אנה יונחך; (2) אני משה, acr. שברינו אבכה ועל שור זבולי; (3) במצודה, acr. בנימין; (4) נוולי, acr. יתומים היינו בארץ נכריה; ? אברהם; and (5) הרגת ביום אפיך. These elegies are known under the catch-word נבאיה, the same סימן is to be found in MS. No. 201, p. 304. Attention may be drawn to a little booklet which was published in Calcutta, 1889, containing the same elegies. The title-page reads: סדר הקינות שסימנם נביא"ה לקונן בם על בית חיינו, שחרב בעונינו. כאשר נהגו לעורר בם ליתן ק"ק עוב"י בגדאד יע"א אחר תפלת בין הערבים. ולזכות את הרבים שייתקיים בהם מקרא שכתוב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה [לפ"ק] הצגנוה פה. נדפסה פה כלכתא יע"א שנת התרמ"ט לפ"ק. The elegies for the night of ט' באב are: (1) headed: בק"ק בגדאד מור אבי תנצב"ה קודם על נהרות בבל היה מתחיל אוי כי ירד למי אבכה וכף אכה; (2) אש מן השמים; (3) אז בחטאינו חרב מקדש, acr. א"ב; (4) an announcement, headed: (1831 =) ש' התקצ"א סדרתי את זה בעיר היה יע"א. גם לא היה לכל שמעו, beg. הקהל שהיו עמי סדור של ד' תעניות נא רבותינו אנחנו בוכים על חרבן בית קדשינו, which is dated 1763 after the Destruction of the Temple (= 1831); (5) בליל זה יבכיון וילילו אוי כי; and (6) זכור ה' ליהודה ואפרים; בני קינה רבת מפי בן ומפי בת. The morning service has the following number of elegies: (1) וארץ דוק וחוג רעשו, acr. שפל רומי ונקלה כבודי; (2) בת, acr. יוסף צועקת בהרע; (3) דויד, acr. שכינה צועקת בהרע; (4) אליה לוי חזק, acr. ציון שמעתי ממררת אמריה; (5) בחדש, acr. דויד, דממו שרפים מזמר; (6) אך זה היום יום פקודת, acr. החמישי יעצו תרים חובי; עד מתי ה' יום זה לעומתיך (8); א"ב–ח, acr. שאי (9); יהודה, acr. איכה צאן ההריגה (10); גרושים מבית, acr. קינה במגינה (11); אלי עדתי; איך נוי שודד (12); תענוגיהם איך (14); בת עמי תיילל ביגוניה (14); והלילי קינה לדון (15) headed: נוי חטאתי השמימה יהודה וישראל דעו מר לי, beg. יהודה יחייא ז"ל שומרון קול תתן מצאוני עוני (16); מאד, acr. אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה (17); שלמה, acr. לשכינה (19); אמרה ציון מצאוני עוני (18); א"ב אללי לי אללי על (20); עלתה ויללה כי רבתה על היכלי אבכה יומם ולילה (21); רוע מעללי ספדי והלילי תורת (22); עב[א]ם חזק acr. קומי וספדי תורה ועשי קינות זכירה (23); יקותיאל; and (24) במקום אשרי העם איכה זהב יועם. The afternoon service consists of the following hymns: (1) נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כופר נחמו נחמו עמי; and (2) וכו' על חללי בת עמי יאמר אשכול כופר וכו' אשא נם לגוים.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the early 19th cent., and contains 39 pp. of about 25 ll. to a p.

Scribe: *Mordecai b. Sason* [*b. Mordecai b. Moses b. Mordecai Shindookh*]. The scribe wrote this MS. in Hit when he with others from Baghdad spent the fast days far from their home, owing to the Great Plague (ובה אלכביר) in those days, and were left without prayer books for the fast days. The order of service was copied from a Siddur which was in the possession of a Jew who lived among the Arabs at Hit. The entries about this MS. read: (1) p. 6 כתבתי זה הקונטרים בעיר הית יע"א ולא היה אצל כל הישראלים שהיו עמי סדור של ד' תעניות והזמין השי"ת לנו ישראל א' שהיה עם הערב הרבה שנים והיה עמו סדור כרך קטן בקצור והעתקתי זה הקנטרים ממנו בי"ו לתמוז שנת התקצ"א ליצירה (=1831) הודאות לשם שק"ק עדתינו יותר מג' מניינים עם ס"ת של המשיח צדקינו[1] ועמנו כהן

[1] According to a reliable tradition the scribe of this MS. possessed a very small Scroll of the Holy Law which he kept in readiness for the Messiah, who, in accordance with the command in Deut. 17, 18 f, will have to provide himself with two Scrolls, therefore this Scroll which is identical with MS. Sassoon, No. 896, v. above, Cat. p. 554, was called the "Scroll of the Messiah".

ולוי ולא חסר לנו שום דבר ירמ"י או"א שתגיענו למחוז חפצינו לשלום ותשלח לנו משיחנו במהרה בימינו אבי"ר מרדכי בן להגאון החסיד העניו ח"ר יששון זלה"ה, and (2) p. 22 אמר הכותב מרדכי וזה כתבתי בר"ח מנחם יה"ל התקצ"א (=1831) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו עין המחכה לב"ו תכהה ולא תראה זולתי למחכה לאלהים שיאורו עיניו ו"א יעשה למחכה לו מאור זך וחדוד הראות אבל למחכה לאחרים עיניו יכהו וזהו עין לא ראתה ומובטח אני ביוצר עין הלא יביט שלא יעזבני וישלח משיחנו כי"ר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו המחכה לשי"ת יעשה לו דבר פלא שיוכל לכתוב כתיבה דקה שאין עין כל אדם רואה אותה הפך למחכה לב"ו שעיניו כהות. אמר הצעיר מרדכי יצ"ו בן להגאון החסיד העניו המקובל האלהי מורי ורבי ח"ר ששון זלה"ה ואני בעיר הית יע"א י"ו לתמוז התקצ"א (=1831) עם ק"ק עדתינו בגדאד יע"א וארא בחלום נפתחו השמים כתוב בקונטרים אחר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כשנסתכל שלמה המלך ע"ה בפרה אדומה אמר אמרתי אחכמה וכו' הנה הפרה בעודה חמרית קודם שנשרפה מטמאה ולאחר שנשרפה מטהרת וכו'. The same scribe also wrote MS. No. 200, Prayer Book according to the Rite of Baghdad, v. above, Cat., p. 224 f, and MS. No. 790, ספר רזא מהימנא, v. above, Cat., p. 436. He was the owner of MS. 757, ספר הקנה, v. above, Cat., p. 434, and of MS. No. 46, Miscellaneous Works, v. above, Cat., p. 516.

Paper, $4\frac{1}{4}'' \times 3''$.

839
תפלות לחולה ולמת

Prayers for the Sick and Dead.

The MS. divides the prayers under the following headings: (1) בעת שהחולה גוסס; (2) בעת יציאת הנפש; (3) כשירחוץ על הלוח; and (4) בעת לבישת תכריכין.

The MS. contains also the poem beg. קצת חנה אל מרחומה; שובני באתי (!) חומר, in Jewish-Arabic; and סדר ודוי של שביב מרע מחסידים ואנשי מעשה.

The MS. which is written in a curs. Indian hand of the 19th cent., contains 36 pp., and is bound together with the תפלת בית עלמין, Calcutta, 1851, v. above, Cat., p. 376.

Owner: *Samuel b. Ezra* [*b. Eleazar*] *Arakie* (*Iraḳi*) [*Hakkohen*], v. about him, above, Cat., pp. 376, 492, 756.

Paper, $5\frac{3}{4}'' \times 4''$.

885
תפלה למתים

Prayers for the Dead.

The MS. contains elegies (a) שובני בתי חומר, acr. שלמה הקטן בר יהודה, and (b) הצור תמים פעלו. There are, further, entries by Ezra b. Isaac b. Solomon b. Benjamin about the death of his mother Hannah bath Dinah, who died 9 Siwan, 1878, and his wife Hannah bath Raḥel bath Ma'tuḳah, who died 25th of Oct., 1881, his father Isaac b. Sarah, who died 24 Siwan, 1886. The MS. contains also the biography of Isaac b. Solomon b. Benjamin who was born in Basra in 1808, and owing to persecutions left for India and arrived in Calcutta in the year 1836 (v. about him, D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, *JQR.*, NS., xii (1927), pp. 423 f. and above, Cat., p. 615). The writer further reports the death of his sister Reemah on 22 Nisan, 1880 at Rangoon, his sister Sarah 29 Ṭebeth, 1895 in Calcutta, his wife Ḥabibah bath Dinah the daughter of Ezekiel b. Joseph Khleifah who died 19 Nisan, 1896, his brother Ezekiel died 24 Ab, 1898 in London (v. about him, above, Cat., p. 563), and his son Ezekiel died 19 Adar, 1907. Pp. 25–26 contain notes about payments.

The MS. is written in a sq. and curs. Baghdad-Indian hand of the 19th cent., on 26 pp. The text of the poems is fully vocalized. The MS. is bound together with תפלת בית עלמין כפי מה שנוהגין לומר בעה"ק חברון תובב"א, printed by Eleazar Mari Aaron 'Iraḳi Hakkohen, Cal., 1851, v. above, Cat., p. 376.

Scribe: *Ezra b. Isaac b. Solomon, Calcutta*, v. also above, Cat., pp. 248 and 480.

Paper, $6\frac{3}{16}'' \times 4\frac{1}{16}''$.

845

תחנות בלשון ערבי ועברי

Supplications in Arabic and Hebrew.

The MS. contains Psalm 24, a Hebrew prayer, beg. יה"ר מלפניך ה' האל הגדול הגבור והנורא עשה למענך ולמען קדושת המזמור הזה והשמות הקדושים הנזכרים בו וכו', further an Arabic prayer, beg. יכון רצה מן קדאמך אל' אל טאיק אל כביר אל גבאר ואל מוכיף סווי לכאטרך ולבאטר תקרים אל תמגיד האדה וכו', being the translation of the previous prayer with some additions. Further a Menorah, and finally a prayer beg. יכון רצה מן בשם השם נעשה ונצליח. קדאמך אל' אלאהנא ואלה אבהאתנא אלאה אברהם ואלאה יצחק ואלאה יעקב עליהם אל סלאם וכו'.

The MS. is written in a sq. Indian hand of the 19th cent., and contains 35 pp. The text is furnished with vowel points and was written for the use of women.

Paper, $6\frac{3}{16}'' \times 3\frac{15}{16}''$.

833

תחנות בלשון ערבי ועברי

Supplications in Arabic and Hebrew.

The MS. contains two prayers. The first beg. יכון רצה מן קדאמך אלא אלאהנא ואלאה אבהאתנא אלאה אברהם ואלאה יצחק ואלאה יעקב עליהום אל סלאם תסווי לכאטר משה רבינו ואהרן הכהן ויוסף הצדיק ובזכות דויד המלך וכו'. The second beg. יהי רצון מלפניך ה' האל הגדול הגבור והנורה (!) עשה למענך ולמען קדושת המזמור הזה והשמות הקדושים הנזכרים בו וקדושת פסוקיו ותיבותיו וכו'. The last part contains Arabic translations of Biblical verses, and an Arabic version of the second prayer, beg. יכון רצה מן קדאמך אללה אל טאיק אל כביר אל גבאר ואל מוכיף.

The MS. is written in a sq. Indian hand of the 19th cent., and contains 17 pp. The text is furnished with vowel points, and was written for the use of women.

Paper, $8'' \times 6\frac{1}{2}''$.

683

סדר תקון חצות

Midnight Prayers according to the Rite of Carpentras.

The arrangement of the prayers are entirely different from all other rites. The order is ascribed to Abraham Nathan Hannabi. The title-page reads: בס"ד סדר תקון חצות אשר סדר האיש האלהי כמהר"ר אברהם נתן הנביא משנת ישראל נוֹשׂע ביי (=1666).

The MS. contains also an order of prayers arranged by Joseph Hezekiah of מונטילין. The heading reads: בה"י ספר אשר סדר השלם כה"ר יוסף יחזקיה דמונטילין. The order contains, besides several Psalms, also the following poems and prayers: (1) יה איום זכור; (2) היום ברית שבעת תמימיך רחמנא אדכר לן; (3) עבאש יהודה, acr. עת שערי רצון להפתח אל נגלה במדות שלש עשרה; and (4) שמואל בסיני, acr. אני שלמה בן יצחק חזק. Pp. 187–190 contain a special prayer for a local Purim on the 9th of Nisan, which beg. על הניסים ועל הנפלאות הראת אלינו עמוסי התלאות בתשעה לחדש ניסן שנת הולך בתם קמו נגדינו שונאינו מאליפות, written by Israel Lyon (ישראל ליאון), who was also the owner of the MS.

The MS., which is fully vocalized, is written in a semi-curs. hand of the 17th cent., and contains 190 pp. of 19 ll. to a p.

Scribe: *Immanuel b. Gad de Milhaud*

The first colophon (p. 97) reads: היום חמשה עשר לחדש אדר שנת חמשת אלפים ארבע מאות ועשרים וששה וסימנו כח מעשי"ו (=1666) הגיד לעמו אני המעתיק עמנואל בר גד דמיליאב תמ"ך.

The second colophon (p. 186) reads: נעשה על יד עמנואל ב"ר גד דמיליאב תמ"ך; v. about the same scribe, above, Cat., pp. 216 and 218.

Owner: *Israel Lyon.*

Paper, $5\frac{1}{8}'' \times 3\frac{1}{2}''$.

822

מחזור מנהג קאטאלוניה לנוסח ברצלונה

The Salonica Edition of the Catalonian Prayer Book (1526), with Manuscript Notes.

The Maḥazor contains the prayers for the New Year and the Day of Atonement. This edition of the Prayer Book is so rare, that a full description seems to be justified, with special attention to the MS. notes.

The first 19 pages contain the תפלות for the New Year, with אבינו מלכנו, and a poem beg. ה' בקול שופר ישמיע ישועה. The glossator notes as to א"מ, אבינו מלכינו חטאנו לפניך, א"מ קרע רוע גזר, מחול וסלח לכל עונותינו, א"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו, דיננו, and א"מ מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך, in all the five instances: בר"ה אין אומרי' אותו. The catchwords and p. 19 are printed in red.

P. 20, title-page, with a poem in MS. headed: לליל יום כפור, beg. שמע קולי אשר ישמע בקולות.

Pp. 21–29, אזהרות של ראש השנה, ascribed to R. Phineas b. R. Joseph Hallevy, beg. אלהים נצב בעדת אל, a second Pizmon by the same, beg. אסיר תקוה לקץ ימין.

Pp. 30–34, מנהגי ר"ה.

Pp. 34–40, מנחה לר"ה, headed: בשעת מנחה מתפללין כשאר ימי השנה וקודם שיתחיל בתפלת ערבית אומר זאת הסליחה מרבי אברהם חזן גירונדי, beg. אחות קטנה תפלותיה. The margins have many explanatory notes and a poem in MS., headed: לליל שני, beg. מרום נורא עלילותיה.

Pp. 40–44, תפלת ערבית.

Pp. 44–119, שחרית ליום ראשון של ר"ה, containing the following poetical pieces: (1) רשות, beg. יעלה ויבא אצלך זכרון, acr. יהודה; (2) מחרך, beg. רעה בשבטך עם יקוה פדיום, acr. משה; (3) נשמת לר' יהודה הלוי זצ"ל, beg. יה שמך ארוממך (4); נשמת ידידי עליון שוכני ציון, acr. יהודה; (5) אופן לר' יהודה הלוי ז"ל, beg. אלהי מעשיו זולת, (6) ידי רשים נחלשים; beg. אתה מגן, (7) אני יהודה; acr. מה נפלאים בוננת מישרים, (8) פזמון; א"ב עד ל', acr. יצרה צור אין כערכו, beg. למלכיות; יהודה, acr. מסתגאב למלכיות (9) beg. ארוממך אלהי המלך (10) שלמה בר יהודה, acr. שדי השוכן רומה יחזו פנימו, beg. ברוג לר' יהודה הלוי זצ"ל מחיה לזכרונות לר' יהודה (11) היום קהלתכם; (12) מגדל עוז שם ייי להנצל, beg. הלוי ז"ל סליחה, beg. מלאך שמך בקרבו, by Judah Hallevy (Zunz 699); (13) מסתגאב, beg. חסדי ה' אזכיר תהלות ה' אזכיר קצות הנוראות, acr. ישראל להשית, beg. כרוג (14); אברהם בן עזרה חלקם בחיים, acr. יהודה; (15) משלש, beg. שופרות, למשפט כונן כסאו והשקיף, acr. לוי; (16) פזמון, beg. יוצר רום בבינה, acr. יצחק; (17) שני, beg. לשבת וראש השנה לנועם יצו האל מסתגאב (18) beg. ימים מקוימים, acr. שלמה; אני, acr. תקעו בחדש שופר לאדיר נורא תהלות אם חסדך שכחנו, beg. תוכחה, (19); שלמה חזק פזמון, beg. (20) א"ב אני משה הקטן חזק acr. פזמון, beg. (21) יהודה, acr. יעלו לאלף ולרבבה סלוק, beg. (22) א"ב, acr. אדירי ישורון יברכו בקול יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו, beg. יהודה הלוי בר שמואל הלוי חזק; acr. (23) קול שופר, beg. פזמון לאחר תקיעת שופר הדרור; (24) רשות ליום שני, beg. אלהי אל שואף כמו עבד (25) תדיינני כמעלי, acr. א"ב; ישאף, acr. שלמה; (26) מרחך (read מחרך), beg. נשמת (27); יהודה, acr. מי יתנני עבד אלוה עושני יצחק הלוי, acr. ישורון יום זה מדינך רועד (28); אברהם, acr. חרדו רעיוני כי אלהי משפט (29); שלמה בן יצחק, acr. שב מן הפסילים כוני שומרים א"ב עד ט', acr. אדר היקר העיר מזבולו (30); לוי חזק, acr. יום לריב תעמוד ולרין (31); (32) המלך ה' רום ותחת קונה (v. Zunz 398); (33) משה, acr. מפיל אני תחנתי יושיע (34) (v. Zunz 727 who ascribes it to Moses b. Nissim); יונת אלם מזח האור (35) יוסף, acr. וישיב כליל עת (36) acr. י'–פ', continuation of No. 30; אני משה ברבי, acr. שערי רצון להפתח יום אהיה מימן, the poem proper beginning אני מזכיר זכור רחמיך וכו' אמיץ (37); היום חסדי אבותי יראה ויוקשב (38) א"ב עד ז', acr. גוזר ומקים צמח צדיק אצפצף (39) יוסף, acr. סוד עמך acr. צ'–ת', continuation of No. 35; (40) יצחק, acr. ה' אלהיכם לכל קוראיו עונה i.e. Isaac b. Judah Girondi; (41) תקע בשופר גדול וכו' יגדל נא (42) א"ב עד ו', acr. אל איום ונורא

מלאכי (43) חסדך לעם מלא פחדך, acr. א״ב; ובכן ולך (44) משה בירבי צבא מעלה, acr. מלך (45) יצחק; תעלה וכו׳ לך יאתה יקר; אל הקשיבה לעם לך צפר (46) זוכר ראשונות; ה׳ (48) רם הנקדש בקדושות שלשה (47) בקול שופר ישמיע ישועה לקבץ שה פזורה.

Pp. 120–139, תפלת ערבית לליל צום כפור.

Pp. 140–168, special prayers for the Eve of Kippur in the following order: (1) פתיחה ה׳ אלהי הצבאות יושב, beg. הכרובים, acr. א״ב; (2) פסוקי דרחמי, beg. אנשי אמונה אבדו באים בכח (3) ה׳ הגדולה; (4) פסוקי דרחמי, beg. משתחוים להדרת קדש, acr. יהודה; (5) פסוקי דרחמי, beg. אבא משה קטן, acr. שירו ילדי אמוני; בגבורות ה׳ (6) תוכחה, beg. אני, acr. שטר עלי בעדים וקנין (7) שלמה הקטן ברבי יהודה גבירול מאלקי חזק יצר עזוב (8) ודוי (9) רחמנא אידכר לנא חטא, acr. יצחק; (10) אנשי לבב שמעו לי, acr. אנניה; אעזבה מחשבות און (11) יצחק? בליל, beg. פזמון (12) אלהינו שבשמים (13) מבורך זה היום, acr. משה; עשור להתכפר, acr. משה (Zunz 583); and (14) מסתגאב, beg. זרחיה הלוי, acr. ה׳ הקשיבה וכו׳ זועק בקראו נחר ברבי יצחק נרו.

Pp. 168–276, שחרית ליום הכפורים, containing: (1) ברוך רשות לברוך שאמר, beg. אשר ששש, which according to an old tradition known to R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran, v. מחזור קטן כמנהג ק״ק ארגיל, Liv. 1861, p. 169 b, and מחזור קטן כמנהג ק״ק תלמסאן, ibid. 1861, p. 197 b, is ascribed to Isaac ibn Ghayyat; (2) בקשה לר׳ יהודה הלוי ז״ל, beg. ה׳ נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה (3) אקום להודות לך אלהי, beg. רשות לנשמת, acr. אני משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי נשמת אסירי עונות שבויי, beg. נשמת (4) מרובע; (5) אני משה הקטן ברבי יעקב, acr. אשמים ברכי נפשי וכו׳ ברכי אצולה מרוח, beg. מסתגאב (6) א״ב יהודה הלוי בן שמואל נ״ע, acr. הקדש אופן, beg. התעוררו תמהים ראות, acr. משה; זולת, beg. אחלה פניך באימתה, acr. אברהם חזק; כרוג (8) אמרים עמכם קחו, beg. אברהם ואדון אקוד ואשתחוה, acr. רשות למגן (9) ה׳ רצה נא מחמד, beg. פזמון (10) א״ב אברהם הלולי; (11) מגן, beg. אמונת השרש באמירו, acr. פזמון (12) א״ב אני אברהם חזק, beg. כרוג (13) יענה כבוד אבות, beg. אמץ בן רצוי מחיה (14) אברהם בר מאיר; הגלה, acr. א״ב אני אברהם חזק, acr. אלמד ארחות אלהי יום יום; חרדים לבית תפלתם, beg. פזמון (15) משה, acr. אל ביתך רצתי, acr. כרוג (16) אברהם בר מאיר. משלש (17) נ״ע; אמן יוכח ודרכו תמימה, beg. פזמון (18) אברהם בן עזרא, acr. יום צעקו, beg. קיקלר (19) יצחק, acr. שבים מחטאיהם, beg. ובכן (20) א״ב שלמה, acr. למדני וכו׳ שעה זכרון דתי פזמון, beg. אפס גאון עוי, acr. [אבר]הם; (21) מסתגאב, beg. ובכן קרוב ה׳ וכו׳ אפיל תחנתי תוכחה, beg. אין, acr. אברהם חזק; לפניך (22) פזמון, beg. מלה בלשוני, acr. אברהם עזרא; (23) תקרב ותרצה ותבחר (24) אסיר מעל יצף פועל כל המיחלים לישע, beg. פזמון (25) א״ב; קרבת, beg. מסתגאב (26) צורכם, acr. משה; א״ב אברהם, acr. אלהים וכו׳ אחרי שובי נחמתי מסתגאב לרב רבי משה בר נחמן גירונ[ד]י (27) אומר אני וכו׳ מראש מקדמי עולמים, beg. זצ״ל, מסתגאב (28) משה בן נחמן ירונדי חזק, acr. ה׳ מה אדם וכו׳ ה׳ מה אדם הלא בשר, beg. את חטאי עסתריוטא (29) גבירול, acr. ודם; ובכן אזכר (30) א״ב משה, acr. נכח פני שמתי מעללי תבל וכו׳ החרשים שמעו מפי נוראות, acr. מרום פזמון (31) אני משה הקטן חזק; וקדוש שעה, acr. משה קטן; פזמון (32) סלוק (33) ממרום לבן ערום, beg. משה, acr. ובכן ולך תעלה קדושה וכו׳ אל אל הנורא הנקרא נורא אתה אלהי (34) אני משה בר יעקב; למשפט אמרתו ישלח (35) א״ב; המשפט, acr. כח לא עצרתי (36) אני משה בר יעקב, acr. מקדש מלך וכסא (37) אני משה בר יעקב, acr. קדשו אקדש (37 a) אני משה בר יעקב, acr. כבוד אדני פזמון (38) משה; כי הוא קדוש, acr. נורא פזמון (39) האדנים השקיפה ממעונים; ידידים פזמון (40) מכל ואיום, acr. משה; ישיני תוכחה (41) לבית אל חישו, acr. משה; פזמון (42) לב מה לכם, acr. אברהם עזרה חזק; יה איום זכור היום, beg. this poem occurs also with slight variants in the rite of Carpentras, v. above, Cat., pp. 255 and 257, and in the rite of Yemen, v. above, Cat., p. 332, and is still used in the ordinary Sefardi rite for הושענא רבא, namely the strophes יה איום for the first

Circuit, ברית נפקד for the second, למורך וגם ידידך for the third, and זכור סגן אשר נגן for the seventh, v. מחזור לשלש רגלים בק"ק קונשטאנטינה, Vienna, 5650, vol. iii, pp. 112 ff, ספר חכמת מסכן, rite of Algiers, Liv. 1772, pp. 108 ff, קרוב"ץ, Liv. 1902, pp. 70 b ff, and for the later Yemenite rite, v. MS. 339, pp. 459 ff; (43) אליכם אקרא נמהרים, acr. משה; (44) אצלצלה, acr. אני; (45) אזמרה למפיק מאויי בטרם, acr. א"ב-ל'; (46) ברכותיך אלהי מערכות, acr. אמון תחלת כל תחלה, acr. א"ב-ל; and (47) אתה אמרת אבקש אובדים, acr. א"ב-יוד.

Pp. 276–345, מוסף ליום הכפורים, containing the following items: (1) אלהים למשפטיך עמדו היום, v. מחזור קטן ארגיל, Liv. 1861, p. 225 b, which reads: אלהים למשפטיך עמדנו היום, v. also Catalogue, above, p. 255 as to the rite of Carpentras, acr. משה; (2) אל מעמדי שבתי, acr. משמים עונימו שוכן מעוני, beg. כרוג (3); אברהם, acr. מחיה (4); משה, acr. אילת אהבים נגידי, beg. אברהם, acr. נאור מקור חיים (5); א"ב משה, acr. מקשיב מענה שועת, acr. משה; כרוג (6), beg. תמהים מחובם בשבתם, acr. משלש (7), beg. תוכחה (8); תשר"ק משה, beg. ימי האדם צבא חי אני תמים דעים, acr. א"ב (9); אזה (10); אני משה קטן חזק, acr. אדון עולם אברח (11); יהודה הלוי, acr. תוכחה (12); ישן אל תרדם, beg. שעה קולי בהתעטפי, acr. א"ב משה (13); פזמון לקדושה, beg. זה אל זה ישאלון, acr. א-ו and אלהים אל מי אמשילך, beg. סלוק (14); acr. ט-נ; ה' צבאות שם כבוד מלכותך, acr. א"ב (15); יהודה הלוי, ראש הממשלה הראשונה חייליהם (16); בר שמואל, acr. הממשלה השנית צבא השמים (17); המודה לאדוניו, acr. הממשלה השלישית (18); ברכו ה' המתודה על עוניו, acr. וחייליה (19); ביום הכפורים, acr. רשות (20); בכל מקומות, acr. אנא אל נאור האירה פניך, beg. לסדר עבודה (21); אני, acr. אבאה ברשיון מחוללי, beg. רשות אל אלהים בך, beg. סדר עבודה (22); יוסף חזק (23); א"ב מרובע יוסף אבן אביתור, acr. יצדקו אשרי עין ראתה כל אלה וכו' אע"ר, beg. פזמון ארון הקדש בני אהרן משרתים במקדש הקדש, acr. א"ב; (24) פזמון, acr. אע"ר גודל עשרה כיורות, beg. תוכחה (25); שלמה, acr. יוספים שנית לעמוד, beg. שוכני בתי חומר, acr. לר' שלמה ן' גבירול, beg. יעזוב פזמון (26); שלמה הקטן ברבי יהודה אומללנו בנפש אנושה, acr. רשע נתיבות (27); אני, acr. אזמר לאל המיוחד and (28) אני משה.

Pp. 345–368, מנחה ליום הכפורים, containing: (1) מגן, beg. אשלש תפלות החוק, acr. אני אברהם; אני אברהם בר, acr. ה' נאמי יקרב אצלך (1 a) בקר וערב שם אל להודות, beg. מחיה (2); מאיר, acr. ארנן בקול רם, acr. כרוג (3), beg. בן עזרא; acr. השכם, beg. משלש (4); אברהם בן עזרה הצע[י]ר נפשי, beg. תוכחה (5); הקטן, acr. והערב לצורי, beg. פזמון (6); אברהם עזרא, acr. אל צור ילדך, beg. אחד לבדו באין (7); משה, acr. היום יודע אל רם, beg. פזמון (8); אברהם בן עזרא חזק, acr. סמוך, יה אשר אשפוך לפניו (9); מעלות השחר קראתיך, עת שערי רצון להפתח (10); משה קטן חזק, acr. מחטאתי ארגא (11); עבאש יהודה שמואל, acr. מיחד כל יום שם האל and (12), acr. תמיד; acr. משה.

Pp. 369–401, נעילה ליום הכפורים, containing: (1) מגן, beg. אדון היושב על חוג הארץ, acr. כחגבים נחשבו בעינם, beg. כרוג (2); אני משה; בר יעקב, acr. מחיה (3), beg. בבכי יונת אלם; משלש, beg. ענך בחמלתו מאז (4); כרוג, beg. תוכחה (6); אבן עזרה, acr. אילי הצדק עברו, beg. משה קטן (7); acr. מצעק מעלות שחר, beg. קדושה, acr. אנשי חסד הנושאים הוד קולם, beg. בנשף קדמתי ולבית פזמון (8), beg. אני משה קטן; אל נורא עלילה, acr. אל עליתי (9); משה, acr. אנא ה' חתמנו לחיים, beg. פזמון (10); משה חזק; ידעו הבנים השובבים, beg. פזמון (11); יהודה, acr. אנא בקראנו לקול שוענו ה', beg. סליחה (12); דויד חזק, acr. שמעה אנא ברחמיך עון בצענו and המבדיל בין קדש לחול וכו' יצוה, beg. פזמון (13); יצחק, acr. ה' חסדו.

The colophon reads: היתה השלמתו ערב הצום הנכבד שנת עזרי (=1526) מעם יי פה העירה שאלוניקי תחת ממשלת אדוננו המלך הגדול סולטאן סולימן ירום הודו על ידי הצעיר משה לביה שונצינו בבית השר הנעלה דון אברהם שניאור יצו לבקשת הישרידים אשר מגרוש קאטאלונייא ובפרט החכם השלם מהרר אליעזר השמעוני אשר אור תורתו זורח עליהם יראה זרע יאריך [ימים].

The MS. notes, which cover the margins of the greater part of the book, are written by three different hands of various ages. These

glosses supply acrostics, commentaries, variants to the text, remarks as to the customary readings of the writer's place and age.

A reference to the Catalonian rite and prayer book is to be found in the Responsa of R. Abraham b. Jacob ibn Ṭawwa (v. MS. No. 714, above, Cat., p. 767).

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 5\frac{13}{16}''$.

Bibliography: De Rossi, Ann., p. 31 and Steinsch., Cat. Bodl., col. 368, No. 2446.

863

סליחות והתרת נדרים כמנהג קוגין

Penitential Prayers and the Order for the Remission of Vows according to the Rite of the Jews of Cochin.

The order in the MS. agrees with that contained in the editions enumerated above, Cat. p. 251, to which we may add here the following: (1) מחזור לימי הסליחות והתרת נדרים כמנהג ק"ק ספרדים כמו שנדפס בעיר קונשטאנטינה יע"א ועתה נדפס על ידי יחוש נדוש בעפר לדוש המצפה לישועה מיקרי דרדקי במתא כושי"ן יע"א. ודירתו בעיר בומבאי. הצעיר שלמה בן כה"ר סאלם שרעבי יצ"ו הי"ו. נרו יאיר לעד אכי"ר: לתשוקת האנשים הגבירים והנכבדים שהזילו זהב מכיסם כדי לזכות בו את הרבים. ה"ה כה"ר סלימאן בן דוד דיויכר. וכה"ר חיים בן יצחק גלסורכר. הי"ו נרם יאירו אמן: נדפס בעיר בומבאי יע"א בשנת וזכרתי להם ברית רִאשׁוֹנִים לפ"ק, and (2) סליחות The Jewish Propitiatory Prayer: or a Prayer for the Forgiveness of Sins. Translated from Hebrew into Marathi by Joseph Ezekiel Rajpurker Teacher in David Sassoon's Benevolent Institution Published by the Bene-Israel Improvement Society. Bombay Printed at Gunput Krushnajee's Press 1859–5619 Price 8 Annas.

The MS. is written in a sq. Cochin hand of the 19th cent., with vowel points, and contains 160 pp. of 12 ll. to a p.

Owners: (1) *E. S. Rabby* (רחבי, p. 1).

(2) *Naphtali b. Elijah Roby* (רחבי, p. 160); v. also above, Cat., p. 370.

Paper, $6\frac{1}{16}'' \times 3\frac{7}{8}''$.

861

שירות כמנהג קוגין

Liturgical Poems according to the Rite of Cochin.

The MS. contains the following liturgical pieces: (1) אחד יחיד ומיוחד אל נדרש לבר לבב, acr. אביגדור קרא; (2) אל ישיב היכלו על אלי אלי אל למה עזבתני שמתני; (3) מכונו אנא יעקב, acr. בשביה ביד אויב מכרתני; (4) אני אחר נוגנים אשיר שירה על יעלת חן, acr. אהלל אל צורי וקוני; (5) שלמה מזל טוב אהלל שמך וארוממך; (6) אפרים בר צלח אלעזר, acr. אקדמך בלב נשבר עתירה; (7) א"ב אני אמוני עם ישורון הנקראים שבטי יה; (8) אני נחמיה בן אברהם, acr. ישנה אכן לבי ער מוטה חזק (died 25 Kislew, 1616, v. above, Cat. p. 547); (10) אשר שבן בצר בסנה, acr. אליה עדני, v. about him and about David b. Jacob Castiel, whose name is commemorated in the poem, above, Cat. p. 578; (11) אשיר אליה בן, acr. שיר עליון אנגן בנבל שיר הגיון, identical with אליה עדני according to an indication by the scribe; (12) אדוני אני שם טוב בן אברהם, acr. אלהי עזור נא בצרה; (13) אני לוי, acr. אזמר לך אל ידידי וגואל חזק; (14) בן משה חזק אעורר לשמיע קול תהלה; (15) אני הצעיר נחמיה בן אברהם מוטא חזק, acr. אני ישראל, acr. אזמרך אלהי כל יצורים; (16) א"ב, acr. אתאנו לפניך אבות ובנים; (17) ארומם אני שישן בן משה חזק, acr. צור מעון המציא; (18) אשא עיני אל ההרים לאל עליון, acr. ארנן לאלי ויומי שם טוב בר אברהם חזק; (19) אני שם טוב בן אברהם חזק, acr. ולילי; (20) שם טוב חזק, acr. אדני שיר ומר לך יחדש; (21) לוי בן משה, acr. אדני לך בנועם פה אהלל; (22) גורי אשר לבי וכליותי וטוחי (incomplete); (23) דוד בך אבטחה, acr. ישראל; (24) גורי יונה גורי האל העירה וראה; (25) דוד בן שמואל חזק (incomplete); (27) beginning missing, the page beg. אות והדר: יונתי תמתי חבי כמעט רגע; (28) יהודה, acr. טובות מאל אזכירה; (29) headed: זמירות ישראל, beg. ידד ידידי יברח כצבי, acr. ישראל; (30) יקו לאור לב ואין, acr.

ישראל, acr. יערת דבש על לשונך (31); ישראל, acr. יעלת המור ומדברך נאוה (32); ישראל, acr. יכסוף לבי ירחי קדם יום ליום (34); ישראל, acr. אודה לשמך (35); ישראל (incomplete); beginning missing, the first words on the page read: דרכי לעירי כי בך שמתי שברי, acr. ישראל; (36) ימינך תסעדני אדיר, acr. ישראל; (37) יטיבו נגן בתרועה, acr. ישראל; (38) יגלה כבוד מלכותך, acr. ישראל חזק; (39) ירזה משמן בשרי יעלת קומתך, acr. ישראל; (40) דמתה לתמר יונתי מה לך, acr. ישראל; (41) נודדת יפית ונעמת צבית חן, acr. ישראל; (42) יונתי זו יפעתך, acr. ישראל; (43) יקר חסדך אלהים ידידי, acr. ישראל; (45) מכם בקשתי ידידי את אהוב, acr. ישראל; (46) יי יערב לך שיר הגיגי לבי, acr. ישראל; (47) ירושת נחלה לשם טוב ותהלה, acr. ישראל; (48) ינעם שיר לחכי יהושע, acr. ישראל; (49) יונה מה תהגי יחיה צדיק, acr. יהודה; (51) יום יום לך יקרא, acr. יוסף; (52) באמונתו יביא, acr. ישראל; (54) ישאו עיניך תשואות חן יום זה, acr. יוסף; (55) ישועתי יחיש מנוחתי ידיד הלך, acr. ישראל; (56) מכובד מכל ימים יאמר נא לצרותי, acr. ישראל; (57) לו לרום זבולו די, acr. יוסף; (58) headed: כתובה לחג השבועות לאומרה עם הוצאת ספר תורה לחן אלהים אלי אתה, beg. ירד דודי לגנו לערוגות בשמו; (59) ישיר ישראל, acr. ישראל; (60) נושע ביי עלי תוך קהל אמוני ישראל, acr. יבוא דודי תוך דבירי, acr. ישחק; (61) beginning missing, the first words on the page read: מורשיו יהיה הוא ובניו יורשין, acr. ישראל; (62) יום זה מכל יום מכובד, acr. ישראל (incomplete); (63) beginning missing, the first words on the page read: בואו וראו וצאו ושתו כוסות בשיר נשיר שירים אלי צור גואל, acr. ארבע; (64) נגדך צור כליל אהלל בחליל, acr. נחמיה; (65) נחמיה חזק; beginning missing, the remaining part of the poem reads: מברכה שם אדון צוה את הברכה הא לך בן ישי כתר מלכות לך צור גאוני כלתה רוחי; (66) לך ראוי כל יתר בקרבי, acr. ישראל; (68) לך אודה אדון עולם, acr. ישראל בן משה חזק; (69) מתוק דבר תורה, acr. משה; (70) מתי יבושר עם אלעזר, acr. נפוצותינו מכלוא מאסר יגוני משה; (71) נגינותי ושירותי אעורר כנם אל עיר נאמנה; (72) נוגנים שרים שוררו שירים נגדך; (73) נחמיה (incomplete, v. סדר תפלות, Amst. 1769, p. 80, and ספר חופת חתנים, Liv. 1849, p. 109b).

The MS. is written in a sq. Cochin hand of the 18th cent., is vocalized, and contains 80 pp.

Owner: *Levy b. Shem Ṭob Ḥaleguva* (p. 1); v. also above, Cat., pp. 25, 259, and 260.

Paper, $3\frac{3}{4}'' \times 5\frac{13}{16}''$.

686

מחזור לראש השנה ויום הכפורים

Prayer Book for the Days of New Year and the Day of Atonement according to the Rite of Constantine (Algiers).

Pp. 1–13, סדר שחרית ליום ראשון של ראש השנה, containing: (1) יחיד ומיוחד צדיק ונושע; (2) אלהי אל תדיניני, acr. א"ב; (3) יעלה ויבא רעה בשבטך עם, acr. יהודה; (4) אצלך זכרון נשמת ידידי עליון, acr. משה; (5) יקוה פדיום שוכני ציון, acr. יהודה (incomplete); (6) אתה סלחה למלכיות, acr. א"ב–ל; (7) כוננת מישרים יחזו, beg. יום לריב תעמוד; (8) לוי חזק מגדל עוז, acr. יהודה; (9) פניכו היום קהלתכם שם ה' להנצל, acr. מ–ת, continuation of No. 6; יה איום זכור היום סלחה למלכיות, beg. (10) ישראל להשית חלקם ברית שבעה תמימך, acr. למשפט כונן בסאו בחיים, acr. יהודה; (11) לוי עת שערי רצון להפתח וכו' אני מזכיר, acr. היום אני משה ברבי מימן חזק; and (13) יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו, acr. יהודה הלוי בר שמואל הלוי חזק בא מאדום.

Pp. 13–18, סדר לתקיעת שופר, containing: (1) קול שופר הדרור קול, beg. פזמון לתוקע מהרה יזומן; and (2) פזמון לאדוני זקיני שלם גיג זלה"ה, beg. קול אדיר וחזק יפוצץ הררי עד, acr. א"ב.

Pp. 18–26, תפלת מוסף, beg. with אוחילה לאל אחלה פניו.

Pp. 27–44, סדר יום שני של ראש השנה, containing: (1) יחיד ומיוחד צדיק ונושע; (2) ה' נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה שואף; (3) שלמה, acr. כמו עבד מי יתנני עבד אלוה; (4) נשמת יריאך עורכי הגיון, acr. יהודה; (5) יה שמך ארוממך, acr. יצחק; (7)

אני יצחק ברבי acr., וארץ אתנפל לפני דר גבוהי acr., ירצה צור אין כערכו (8); יהודה הנדיב חזק acr., אב המון גויים לוקח מארם (9); יהודה acr., מנומם בעת קומם (10); א״ב יצחק חזק (11); יצחק ברבי דוד acr., יאזין צורי היום קולי ברנני א״ב אני acr., איתן אוהבך בטובך ערבת (12) ה׳ אלהיכם (13); יצחק בן יהודה יירונדי חזק יחיה צבאיו (14); יצחק acr., לכל קוראיו עונה אהוב מבטן לתהלה (15); יצחק acr., אל דיעות א״ב אני יצחק יירונדי בן יהודה חזק ואמץ acr.; עת שערי רצון וכו׳ באחרית נוסה (16) acr., לך יאתה יקר תפארת (17); עבאש יהודה שמואל המלוכה, acr.; יצחק (18) פזמון לתוקע beg. ה׳ התעוררו אבותי (19); בקול שופר ישמיע ישועה ה׳ אלהינו יחיד הוא (20); ועמדו על עמדכם ושמו.

Pp. 47–54, תפלת ליל צומא רבה, containing: אוילים מדרך פשעם (2); כל נדרים ואיסרין (1) ברבי (3); אני לוי הקטן חזק acr., זכרו מרחוק א״ב acr., נפשי את ה׳ ברבי אצולה מרוח הקדש (4) and acr., משתחוים להדרת קדש הר אריאל יהודה.

Pp. 55–66, כתר מלכות.

Pp. 67–118, סדר יומא דכפורייא, headed: בס״ד אתחיל סדר יומא דכפורייא אל שוכן עלייה יכתבינן בספרא דחייא. The morning prayer contains the following liturgical compositions: שבחי איומה ה׳ (2); שעו מני אקונן על עוני (1) שוררו נאמני הללויה (3) acr., שלמה acr., מלך אני יוסף acr., אשר חסדו נשמר (4); שמואל? א״ב יצחק acr., ברוך אל ראשון בלי תחלה (5) הלוי acr., ברוך אשר אשש חוג ודוק (6); א״ב אשתחוה אפיים (8); יחיד ומיוחד צדיק ונושע (7) אקום להודות לך (9); אברהם עזרה acr., ארצה אני משה ברבי יעקב אבן acr., כל עוד בי נשמתי נשמת אפירי עונות שבויי (10); עזרה גרנאטי שמעה (11); אני משה הקטן בר יעקב acr., אשמים אל (12); שלמה acr., אדון עולם שמעה תהלתי אלהים (13); א״ב acr., אדון סלח נא על כל זדון א״ב אני משה acr., אל נורא ואיום אוזן הטה התעוררו תמיהם (צ״ל תמהים) ראות מבלי (14) acr., משה; מחזה, אעמוד במשמר מנעימי (15) וארץ אשפיל (16); אני משה הקטן חזק סלה acr. יה איום זכור היום (17); א״ב acr., ואפיל תחנתי א״ב שלמה acr., אבן בוחן פינה מיוקרת (18) שמע לחש (20); יענה בבור אבות (19); קטן

(21) שלמה בר יהודה גבי[רו]ל acr., מעוז השליט א״ב שלמה acr., אוי בהר המור רץ יונת אלם עת שערי רצון להפתח (22); בר יהודה גבירול עבאש יהודה שמואל acr., וכו׳ באחרית נוסה; שלמה ברבי acr., שלום רב מזבול הנערב (23) acr., איש תם יושב באהלי תושיה (24); יהודה יום צעקו (25); א״ב שלמה ברבי יהודה חזק אלהים אל מי (26); יצחק acr., שבים מחטאיהם א״ב acr., אמשילך with the other four parts belonging to it, interspersed in the next number; (27) א״ב acr., אלי מרום אומרים הילולו, shortened; (28) סדר ועבור, containing: (a) אנשי אמונה אבדו; למענך אלהי רצה עם לך שחר (c); תמהנו מרעות (b); ה׳ אלהי הצבאות יושב הכרובים (d); דויד acr., בטית לעמך א״ב acr., shortened, with a reference to the printed סליחות for the Nights of Elul; and (e) מה לך בן אדם נשמה באפו acr., רתבת הודו לרבינו נסים ראש הישיבה (29); יעקב אני משה acr., החרשים שמעו מפי נוראות (30) יעזוב רשע דרכו (31); הקטן חזק סלה לעד מדמי הלבבות וחלבי (32); ונתיבו וישפיל גובהו כל מעשה ה׳ מאד נורא (33); משה acr., הכליות חרידים לבית תפלתם (34) acr., משה acr.; and משה. This is followed by the Musaf service, which is incomplete. The חזרת הש״ץ contains: (1) אוחילה לאל; אלהי ישראל אאדירה (2); and (3) עמך באומץ באומר.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 118 pp. of about 27 ll. to a p.

Scribe: *Abraham b. Mordecai Guedj* (p. 44). On p. 54 we read the following three entries: (1) בס״ט והצלחה נולד לי בני חמודי יהודה גיג בעשרה בתמוז שהוא ליל שבת קדש בשנת כי ילד יולד לנו בן ניתן לנו ותהי המשרה (=1785) על שכמו ה׳ יחייהו ויזכיהו לתורה ולחופה ולמצות ולמעשים טובים בחיי אביו ואמו אבי״ר ע״ה אברהם במזל טוב נולדה (2); ו׳ א״א מרדכי ידיע גיג סיט לי בת בר״ח שבט ושמה מרים משנת התקמ״ט (=1789) ה׳ יחייה ויגדליה לראות אביה ואמה (3); בחופתה באורך ימ״ו אבי״ר ע״ה אברהם גיג במזל טוב והצלחה נולדה לי בת וקראתי שמה לאה נולדה ליל ששי שלשה ועשרים לח׳ סיון משנת תקנ״ב לפ״ק (=1792) ה׳ יזכה אביה ואמה לראות בחופתה באורך ימים ושנים דשנים ורעננים אבי״ר ע״ה אברהם גיג סיל״ט.

Owner: *X Zaghbib.* The entry (p. 29) reads: אים תכתוב טוב הנה מה טוב ואים לאוו לך אל היער לחטוב ויתר טוב אני הצעיר . . . זגביב.

Paper, $13\frac{1}{2}'' \times 9''$.

685

קרוב״ץ

Prayer Book for New Year and the Day of Atonement according to the Rite of Constantine (Algiers).

The order for the first day of New Year (pp. 1–14) contains the following liturgical compositions: (1) יחיד ומיוחד צדיק ונושע הוא (v. מחזור קטן מנהג קצונטינא, Tunis, 1913, p. 16 a); (2) יעלה ויבא אצלך זכרון, acr. יהודה; (3) נשמת ידידי עליון שוכני ציון, acr. יהודה; (4) יה צור העולמים נאדר בקודש, acr. יהודה; (5) אסיר משחר את פני רבו בהריעו, acr. א״ב–צ; (6) אלהי מעשיו מה נפלאים אימיו מה, acr. יהודה; (7) אתה כוננת משרים, acr. אני יהודה נוראים; (8) יום לריב תעמוד, acr. לוי חזק; (9) יחזו פניכו היום קהלתכם, acr. יהודה; (10) מגדל עוז שם ה׳ להנצל, acr. מ–ת, continued from No. 7; (11) למשפט כונן כסאו, acr. לוי; (12) יראי ה׳ הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו, acr. יהודה הלוי בר שמואל הלוי חזק בא מאדום (13); קול שופר הדרור קול מהרה, beg. פזמון לתוקע אדירי (15); קול אדיר וחזק, acr. א״ב; (14) יזמן פזמון (16); and ישורון יברכו בקול, acr. א״ב; על הקבלה, beg. ה׳ אלהינו יחיד הוא ושמו וברוב תעצומו.

The poems for the second day (pp. 15–22) are: (1) מי יתנני עבד אלוה עושני, acr. יהודה; (2) נשמת יראיך עורכי הגיון רננך, acr. יצחק; (3) ואין אתנפל לפני דר גבוהי, acr. אני יצחק; (4) ברבי יהודה הנדיב חזק ירצה צור לאין בערכו; (5) אב המון גויים לוקח מארם, acr. יהודה; (6) מנומם בעת קומם, acr. א״ב יצחק יירונדי חזק; (7) יצחק ברבי דוד, acr. יאזין צורי חן קול ברנני (8); א״ב אני יצחק בן, acr. איתן אוהבך בטובך ערבת ה׳ אלהיכם לכל קוראיו (9); יהודה יירונדי חזק עונה, acr. יצחק; (10) יחיה צבאיו אל דיעות, acr. יצחק; (11) א״ב אני, acr. אהוב מבטן לתהלה לך (12); and יצחק יירונדי בן יהודה חזק ואמין, acr. יצחק יקר תפארת המלוכה (v. מחזור קטן מנהג קצונטינא, Livorno, 1872, p. 21 a, beg. יאתה לך).

The next section (pp. 23–24) is headed: אתחיל לכתוב תפלת צומא רבה בעה״ו, containing the כל נדרים and a poem beg. אוילים מדרך אני לוי הקטן חזק, acr. פשעם זכרו מרחוק. The section that follows (pp. 25–59) is headed: אתחיל לכתוב תפלת יום כפור. The order for the Day of Atonement contains: (1) שעו שבחי (2); מני אקונן על עוני ואבכה כל ימותי שוררו נאמני (3); שלמה, acr. איומה ה׳ מלך הללוייה (4); אשר חסדו נשמר, acr. ?אני יוסף; (5) ברוך אל ראשון בלי תחלה, acr. א״ב יצחק; (6) ברוך אשר אשש חוג ודוק, acr. א״ב הלוי; (7) אקום להודות לך כל עוד בי נשמתי, acr. נשמת (8); אני משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי אני משה הקטן, acr. אסירי עונות שבויי אשמים שמעה אדון עולם שמעה תהלתי (9); בר יעקב אל ארון סלח נא על כל זדון (10); שלמה, acr. אלהים אל נורא ואיום אוזן הטה (11); א״ב, acr. התעוררו תמהים ראות (12); א״ב אני משה, acr. אעמוד במשמר (13); משה, acr. מבלי מחזה וארץ (14); אני משה הקטן חזק סלה, acr. מנעימי אבן בוחן (15); א״ב, acr. אשפיל ואפיל תחנתי יענה בבור (16); א״ב שלמה קטן, acr. פינה מיוקרת שלמה בר, acr. שמע לחש מעוז השליט (17); אבות אוי בהר המור רץ יונת אלם (17 a); יהודה גבי[רו]ל שלום רב (18); א״ב שלמה בר יהודה גבירול, acr. איש (19); שלמה ברבי יהודה, acr. מזבול הנערב א״ב שלמה ברבי יהודה, acr. תם ישב באהלי תושיה יצחק, acr. יום צעקו שבים מחטאיהם (20); חזק פזמון על סדר הקדושה וזה אל זה שואלים (21) אלי מרום, beg. איה אלים ומעריצים ומהללים מה לך (22); א״ב, acr. אומרים הללו אופן וגלגל יעזוב רשע (23); יעקב, acr. בן אדם נשמה באפו כל מעשה ה׳ מאוד נורא הוא (24); דרכו ונתיבו חרידים לבית תפלתם (25); משה, acr. משה: א״ב–י, acr. אתה אמרת אבקש אובדים (26): אני יוסף בן יצחק, acr. אלהי ישראל אאדירה (27) עמך באומץ באומר באישור יאמרו (28); חזק א״ב נטילת רשות לש״ץ (29); א״ב–י, acr. ברוך מאלהא עלאה ומקהלא קדישא לסדר עבודה, beg. אדברה וירוח לי פני סוחלי (צ״ל סולחי) ומוחלי סדר עבודה לר׳ יוסי הכהן זצו״ל (30); א״ב, acr.

מיוסד מבריאת העולם עד אהרן הכהן דור דור אזכיר גבורות אלוה, beg. דורשיו דור דור מנהיגיו נשארנו ריקים צועקים (31) ; א"ב, acr. נאדרי ממעמקים, acr. א"ב ; (32) אמצה ממנו אשמתינו, מרום וקדוש שעה שועת שבויים (33) ; א"ב, acr. יוספים שנית לעמוד (34) ; משה קטן, acr. אנא אדון עולם אברח ממך (35) ; שלמה, acr. אבארה דת שעשועים יום (36) ; אני משה קטן חזק אוחילה לאל, acr. א"ב, in memory of the Ten Martyrs, incomplete ; (37) ודוי, beg. missing till ל ; (38) קראתי מצרה לי אל ה' אני, acr. את חטאי נוכח פני שמתי (39) ; משה חזק, acr. רועה ישראל האזין לקול צאנך (40) ; א"ב משה, acr. זכור נא אלהינו ברחמיך לרחומיך (41) ; א"ב, acr. משה קטן, מצעק מעלות שחר ; and (42) האומרים בקול שרים (צ"ל שירים) ואלו פינו (43) מלא.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 61 pp. of about 33 ll. to a p.

Scribe: *Simeon b. Mordecai Ghenassia.* The colophon (p. 59) reads: כתיבתי אני הצעיר שבצעירים והדל שבדלים לוחיך עפרא מבין רגלי עמלי תורה ה"ר שמעון בן לאדוני אבי המו"ן מרדכי גנאסייא זלה"ה הב"ה יזכני לכתוב ספרים אחרים ויולד בנים זכרים של קיימא העוסקים בתורה ובמצות בנים שלא ימותו ונכסים שלא יתמו וכן יהי רצון ונאמר אמן ע"ה שמעון מרדכי גנאסייא. His name occurs also on p. 14, where we read: שלי אני הצעיר שבצעירים והדל שבדלים לוחיך עפרא מבין רגלי עמלי תורה המו"ן שמעון בן לאדוני אבי המשביל הנבון ה"ר מרדכי די ידיע גנאסייא זלה"ה הב"ה יזכיה[ו] לכתוב ספרים אחרים ויתין לו בנים זכרים של קיימא אמן, and on p. 22.

Owner: *Moses 'Allush* (p. 19). At the end of the MS. (p. 61) there is a letter of greetings in Jewish-Arabic written by *Aaron 'Allush* to his father *Moses 'Allush.*

Paper, $8\frac{5}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

687

מחזור של יום ראש השנה ויום הכפורים

Prayer Book for the Days of New Year and the Day of Atonement according to the Rite of the Jews of Constantine (Algiers).

Pp. 1–48, סדר ר"ה, containing the following liturgical pieces: (1) יחיד ומיוחד צדיק ונושע הוא, ascribed to Maimun Najjar ; (2) אלהי יעלה ויבא (3) ; א"ב, acr. אל תדיניני כמעלי רעה בשבטך עם (4) ; יהודה, acr. אצלך זכרון נשמת ידידי עליון (5) ; משה, acr. יקוה פדיום אסיר משחר את פני (6) ; יהודה, acr. שוכני ציון ידי רשים נחשלים (7) ; א"ב–צ יהודה, acr. רבו יה צור העולמים נאדר בקדש (8) ; יהודה, acr. שמחים בצאתם ובביאתם (8 a) ; יהודה, acr. מתעלסים (9) ; א"ב–ל, acr. אתה כוננת מישרים יחזו (11) ; לוי חזק, acr. יום לריב תעמוד (10) מגדל עוז (12) ; יהודה, acr. פנימו היום קהלתכם שם ה' להנצל, acr. מ–ת, continued from No. 9 ; ישראל להשית (14) ; יה איום זכור היום (13) למשפט כונן כסאו (15) ; יהודה, acr. חלקם בחיים עת שערי רצון להפתח וכו' אני (16) ; לוי, acr. אני משה בר מימן חזק (17) ; מזכיר היום יהודה הלוי, acr. יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו פזמונים (18) ; בר שמואל הלוי חזק בא מאדום קול שופר הדרור קול מהרה, beg. לתקיעות שופר ה', beg. פזמון על דרך הקבלה (19) ; יזומן יהודה שוואט, acr. אלהינו יחיד הוא ושמו (20) ; עת שערי רצון להפתח וכו' באחרית נוסה אדירי (21) ; תפלות ובקשות לתקיעות שופר אתאנו לחלות (22) ; א"ב, acr. ישורון יברכו בקול יחיד ומיוחד צדיק ונושע הוא (23) ; פניך (24) ; ה' נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה שואף (25) ; שלמה, acr. כמו עבד מי יתנני עבד אלוה (26) ; יהודה, acr. נשמת יראיך עורכי הגיון רננין (27) ; יה שמך ארוממך, acr. יהודה ; (28) יצחק, acr. אני יצחק אתנפל לפני דר מעוני (29) ; וארץ, acr. ירצה צור אין (30) ; ברבי יהודה הנדיב חזק אב המון גוים לוקח (31) ; יהודה, acr. כערכו מנומם (32) ; א"ב יצחק יירונדי חזק, acr. מארם יאזין צורי חן קול ברנני (33) ; בעת קומם, acr. איתן אוהבך בטובך ערבת (34) ; יצחק ברבי דוד אני יצחק בן יהודה יירונדי חזק, acr. (35) ; א"ב יצחק, acr. ה' אלהיכם לכל קוראיו עונה אהוב (37) ; יצחק, acr. יחיה צבאיו אל דעות א"ב אני יצחק יירונדי בן, acr. מבטן לתהלה עקידה לשלשה אחים (38) ; יהודה חזק ואמץ, beg. לך יאתה (39) ; עת שערי רצון וכו' באחרית נוסה ה' בקול שופר (40) ; יצחק, acr. תפארת המלוכה

סדר (30) ; יעקב, acr. מה לך בן אדם נשמה באפו החרשים (31) ; הודוי לר׳ דוד בן ישועה זצ״ל ; יעזוב רשע דרכו ונתיבו (32) ; שמעו מפי נוראות כל מעשה ה׳ (34) ; משה, acr. מדמי הלבבות (33) ; חרידים לבית תפלתם (35) ; משה, acr. מאד נורא (36) ; א״ב-ל, acr. אפודי שש לאל שונא שש (37) ; אלי מרום (38) ; א״ב acr. אלהים אל מי אמשילך ה׳ צבאות שם (39) ; א״ב, acr. אומרים הלולו (40) ; יהודה הלוי בר שמואל, acr. כבוד מלכותך סדר חמשה (41) ; ודוי הגדול לרבינו נסים זצ״ל ויעבור (for details, v. above in the order for the Eve of the Day of Atonement, Nos. 4, 5, 6, 7) ; יום (43) ; למענך אלהי רצה עם לך שחר (42) ; יצחק, acr. צעקו שבים מחטאיהם אדירי (44) ; and ישורון יברכו בקול, acr. א״ב. The Musaf service consists of the following liturgical parts : (1) במרומי ערץ כסא שבתך (2) ; אתאנו לחלות פניך אני יוסף בן יצחק, acr. אלהי ישראל אאדירה (3) עמך באומץ באומר באישור יאמירו (4) ; חזק א״ב נטילת רשות לסדר עבודה (5) ; א״ב-י, acr. ברוך, א״ב שלמה גבירול, acr. ארוממך חזקי וחלקי beg. ; אני, acr. אערוך מדברי דתי beg. רשות (6) נטילת רשות לי״ץ מאלהא (7) ; משה קטן חזק אדברה, beg. עלאה ומקהלא קדישא לסדר עבודה סדר עבודה לר׳ יוסי (8) ; א״ב, acr. ויחוח לי הכהן זצ״ל מיוסד מבריאת העולם עד אהרן הכהן דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו בס״ד, beg. א״ב, acr. אזכיר גבורות אלוה נאדרי (incomplete) ; אמת מה נהדר כ״ג בצאתו בשלום מן הקדש (9) ; אשרי עין ראתה וכו׳ אע״ר ארון התפארת (10) ; אע״ר וכו׳ אע״ר ארץ הצבי וגוי אחד (12) ; א״ב, acr. נשארנו ריקים צועקים ממעמקים (13) ; סדר שבעה ויעבור על סדר הקדמון (14) ; שבעה ויעבור על סדר הדפום חרידים לבית (15) ; משה, acr. תפלתם (16) ; עבודה, beg. אל אל אשא דעי, by Isaac ibn Ghayyat, beg. and end missing, letters ה to פ preserved ; (17) שבעה ויעבור, the first three missing, the fourth has the poems beg. אראלי מעלה אומרים ה׳ אדוננו and ישראל עבדיך לפניך נכספים, the fifth has החרשים שמעו מפי נוראות, acr. אני משה הקטן חזק סלה לעד, the sixth יה איום זכור היום, with references to the Messiah and to the worldly rulers in the prayer, beg. אלהינו שבשמים שמע קולינו וקבל תפלתינו ברצון, which reads : א״ש תן חיים התעוררו אבותי ועמדו (41) ; ישמיע ישועה על עמדכם.

Pp. 49-154, בסייעתא beg. ספר דכפוריא, דשמיא אתחיל לכתוב ספר דכפוריא אל שוכן עליה יצליני מכל שגיאה וטעיה ויכתבינו בספר חייא י״ט באב הרחמן יושיע עם לא אלמן בשנת ואל יִבֹא כָּל עַת אֹל הקדש לפ״ק וְנִקְחֹתִי מפשע רב לפ״ק (=1806). The order for the Eve of the Day of Atonement (ליל צומא רבא) contains : (1) אוילים (2) ; כל נדרים ואיסרים ברכי (3) ; אני לוי הקטן חזק, acr. מדרך פשעם ; א״ב, acr. נפשי את ה׳ ברכי אצולה מרוח הקודש ; א״ב-ז, acr. אנשי אמונה אבדו באים בכח (4) רחמנא אדכר (6) ; תש״ר, acr. תמהנו מרעות (5) ; לן, acr. אראלי מעלה אומרים ה׳ אדונינו (7) ; א״ב-ד, acr. שעה שועת דלים ומלולם (8) ; סדר שלמה ; and (9) אדיר ונאור בורא דוק. The שבחי איומה ה׳ (1) contains : לאשמורת הבקר, acr. ישוררו נאמני הלליה (2) ; שלמה, acr. מלך אשר חסדו נשמר ורחמיו לא כלם (3) ; שמואל, acr. ברוך אל ראשון בלי תחלה (4) ; ?אני יוסף ברוך אשר אשש דוק (5) ; א״ב יצחק הלוי, acr. וחוג, acr. יחיד ומיוחד צדיק ונושע הוא (6) ; א״ב ; ה׳ נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה (7) אשתחוה (8) ; אברהם עזרה, acr. אפים ארצה אקום להודות (9) ; אני משה ברבי יעקב אבן, acr. לך כל עוד בי נשמתי נשמת אסירי עונות שבויי (10) ; עזרה גרנאטי אשמים, acr. אני משה הקטן בר יעקב (11) ; שלמה, acr. שמעה אדון עולם שמעה תהלתי א״ב, acr. אלהים אל נורא מאז ואיום אוזן הטה אל אדון סלח נא על כל זדון (13) ; אני משה התעוררו תמיהם ראות מבלי מחזה (14) ; א״ב, acr. אני, acr. אעמוד במשמר מנעמי (15) ; משה, acr. יה צור העולמים נאדר (16) ; משה הקטן חזק סלה בקדש, acr. וארץ אשפיל ואפיל (17) ; יהודה, acr. תחנתי ; א״ב, acr. יה איום זכור היום (18) ; יענה (20) ; א״ב שלמה קטן, acr. אבן בוחן מיוקרת שמע לחש מעוז השליט (21) ; כבור אבות, acr. אזי בהר המור (22) ; שלמה בר יהודה גבי[רו]ל ; א״ב שלמה בר יהודה גבירול, acr. רץ יונת אלם (23) ; עת שערי רצון וכו׳ באחרית נוסה (24) ; שלמה ברבי יהודה, acr. שלום רב מזבול הנערב א״ב שלמה, acr. איש תם יושב באהלי תושיה (25) יום צעקו שבים מחטאיהם (26) ; ברבי יהודה חזק, acr. יצחק ; (27) א״ב, acr. אלהים אל מי אמשילך (28) ; א״ב, acr. אלי מרום אומרים הלולו (29) ;

החכם השלם ר' שלום פחל. החכם ר' יוסף פחל. החוש הדום מו ר' מרדכי גיגִ. החוש הדום מורי ורבי שלום עלוש. החון ר' פרץ עלוש. החון ר' דוד עלוש. החון ר' בנימין עלוש. החון ר' מסעוד בטיטו. המון ח"ק ר' יאודה נאבת. המון ר' יש[ש]כר גיגִ. המון יוסף בושושה. החון ר' יעקב עויזראת. החון ר' יעקב צבאח. החוש ר' נחמיה מיארא. א"א ר' משה בושושה. המון מסעוד נקאש. המון ר' חיים גאלוני. המון יאודה זדוש. היחכם (צ"ל החכם) הרב ר' שלמה אלפאסי נ"ע. המון דוד נאבת. המון אפרים עויזראת. המון ר' פינחס זגביב. המון מסעוד זגביב. המון ישעיה זגביב. המון אליהו זגביב. המון מרדכי זגביב. המון משה נאבת. המון משה בנייאן. המון מכלוף עדא. המון יעקב עלוש. החון ר' צמח לאלום. המון שלמה צפג. המון עזר בקתון. המון חיים עלוש. המ' משה שמלא. המ' כלפא עוואט. המש' שוואל בושושה. המו"ן מסעוד שמלא. המ' מנחם חגאגִ. המש' שלום גיגִ. המ מרדכי עלוש. המ יוסף כליפא. המון שלום נאבת. המון מרדכי עתאלי. המון סלימן בקתון. המו"ן כלפאלא עדא נ"ע. המו"ן יעקב עדא נ"ע. המו"ן דוד כליפה. המו"ן משה לאלום נ"ע. המו"ן אברהם עתאלי נ"ע. המון מייר עתאלי נ"ע. המון סלימאן עלוש נ"ע. המון צימח תלוף נ"ע. המו"ן יוסף פיתוסי נ"ע. המו"ן אברהם חסון. המו"ן פרג עלוש נ"ע. המו"ן יעקב עויזראת נ"ע. המו"ן יעקב ללוש נ"ע. המו"ן מכלוף ללוש נ"ע. הנשרף מזגיש. הנשרף דוד ן' בבה גיגִ. הנשרף כלפה נקאש. הנשרף אלעזר ן' זקין. ר' יאודה שושנה. ר' שמואל וואן. ר' שלום שושנה. הנש' סניור דוד כהן בקרי. הש' סניור דוד דוראן. הש' סניור משה עמאר. הש' סניור משה תאבת ן' טיבי. והנשרף הגביר הנעלה כב"ר יעקב גיגִ נ"ע. והנשרף הר' תורכמאני רבי משה מזרחי יצו נירו סט (!). שם תהי מחיצת נפש הגביר הנעלא קנה וקנמון שמן הפרסמן מלא מצות ברמון כב"ר יעקב גיגִ נ"ע. החכם השלם בני עליון (5); העניו הר רבי פרגִ בוששה זיע"א אנשי חסד הנושאים (6); and בגבהי שחקים יאיצו אני משה קטן משה קולם, acr. The rest is wanting.

The MS. is important for the change of Minhagh in the community of Constantine, representing a compromise between the old and the more recent rites. The former is represented by MSS., the latter by the printed prayer books. P. 77 says כמו שכתוב ושלום לאדוננו מלכינו משיחנו שיגלה ב"ב: א"ש תן חיים ושלום לאדונינו יר"ה: א"ש תן בלבו ובלב כל יועציו ושריו ומנהיגיו רחמנות להטיב אלינו; and (18) פזמונים אחר תפלת מוסף, beg. יוספים שינית לעמוד, acr. שלמה. The order for the Minḥah service contains: (1) פזמונים קודם מנחה, beg. משה מושבי עול עונים, acr.; (2) אני יושף היום יודע אל רם על הכל, acr.; (3) השבבה החכמה מאין תמצא, beg., mentioning the father of the scribe of our MS., Moses Bushushah, the scribe's grandfather, Joseph Bushushah, and probably also his great-grandfather, Shalom Bushushah; (4) השבבה, mentioning the following spiritual leaders, teachers, martyrs, and worthies of the community, and reading: מנוחה נכונה בישיבה עליונה תחת כנפי השבינה וכו' שם תהי מחיצת וישיבת נפש הנשר הגדול בעל כנפים סיני ועוקר הרים המפורסם שמו נודע בשערים מאור הגולה נר ישראל פטיש (צ"ל פטיש) החזק עמוד הימני הרב הגדול המופלג מורינו ורבינו אשר אור תורתו לא תמה ולא תזנח ה"ה שמעון בר צמח המכונה הרשב"ץ זיע"א ושם תהי מחיצת וישיבת נפש וכו' כדלעיל ה"ה יצחק בר ששת המכונה הריב"ש זצו"ל זיע"א שם [תהי] מחיצת וישיבת נפש הרב הגדול המפורסם ברורו סיני ועוקר הרים פטיש החזק עמוד הימני מ"ו חסידא קדישא ה"ה ר' יוסף מניר המכונה לחסיד זכותו י"ע. שם תהי מחיצת וישיבת נפש הרב הגדול סיני ועוקר הרים מורינו ורבינו ה"ה מימון נגאר זי"ע שם תהי מחיצת וישיבת נפש מורינו ורבינו ר' יאודה שוואט זי"ע שם תהי מחיצת וישיבת נפש מ"ו ר' אברהם שוואט ז"ל זיע"א שם תהי מחיצת וישיבת נפש החכם השלם הדין המצויין הרב הכולל ר' מסעוד זגביב זי"ע שם תהי מחיצת וישיבת נפש החכם השלם הרו"מ הרב הכולל ר' יוסף בושושה שם תהי מחיצת וישיבת נפש כדלעיל ר' שלום גיגִ. הח' הש' הדו"מ חסידא קדישא ר' יאודה עלוש. החו"ש ר' אשר עלוש. החו"ש ר' מכלוף עדא. מ"ו ר' דוד קרשקיש. החוש הדום ר' משה זמור. החכם השלם הדין ר' כלפא חסון. החכם ר' פרץ עלוש. החוש ר' אברהם מאמן. החוש הדום ר' שמעון עלוש. החוש הדום ר' אברהם נקאש. החוש הדום ח"ק ר' יהודה עלוש. החוש הדום ר' נסים נקאש. החכם ר' נסים נקאש. החכם ר' משה נקאש. החוש ר' מבורך עוואט. החכם הש' הדיין ר' שלום בושושה.

לקמן בסדר החזרה המסודרת על סדר הדפוס וכו' וגומר כל סדר הקדושה כבתוב לקמן עד שמגיע לנקדישך ונעריצך חוזר התפלה מלה במלה עד שמגיע לפני ה' תטהרו ואומר על ידי רחמיך ומסדר חמשה ויעבור וזה המנהג כמנהג הקדמונים ז"ל שהיו מתפללין על סדר כתיבת יד ובתוך חמשה דויעבור היו נוהגין לומר אלו הפזמונים, v. further p. 79, where we find headings like תשלום הודוי מכתיבת יד. Pp. 127–128 distinguish plainly between the old rite (סדר הקדמון) and the order of the printed prayer books (סדר הדפוס).

The MS. is written in a Maghrebi curs. hand of the early 19th cent., and contains 154 pp. of 30 ll. to a p.

Scribe: *Faraj b. Moses Bushushah.* The colophon of the first part (p. 48) reads: ברדמוך בנלך ואעי תם ונשלם שלב"ע תמו סליחות ופזמונים של ראש השנה עש"ק בסדר ואהבך וברכך והרבך וכו' טו"ב לחדש אב הרחמן בשנת השם יִכַּתְּבֵנוּ לְחַיִּים (=1806) אנם"ו לפ"ק אני הסופר הצעיר פרג בן משה בושושה לפ"ק בן פּוֹרֵג בּוּשׁוּשָׁה לפ"ק.

Paper, $14\frac{5}{16}'' \times 9\frac{3}{4}''$.

680

מחזור ליוה"כ

Prayer Book for the Day of Atonement according to the Rite of the Jews of Constantine (Algiers).

The MS. contains a part of the Musaf service (pp. 1–22), the Minḥah (pp. 23–31), and Ne'ilah (pp. 31–39). The Musaf comprises: (1) רשות לסדר עבודה לר' שלמה ן' גבירול, beg. ארוממך חזקי וחלקי; (2) רשות אחר לסדר עבודה לש"ץ לרבי משה אבן עזרא, beg. אערוך מדברי דתי; (3) קדישא וירוח לי, beg. אדברה לסדר עבודה נטילת רשות לש"ץ מאלהא עלאה ומקהלא, acr. סדר עבודה לרבי יוסי הכהן זצ"ל שהוא (4) א"ב; מיוסד מבריאת העולם עד אהרן הכהן, beg. אזכיר גבורות אלוה נאדרי, acr. א"ב (incomplete); (5) נשארנו ריקים צועקים ממעמקים, acr. א"ב; (6) אנשי אמונה אבדו תמהנו מירעות, acr. א"ב–כ; (7) אמצה תשר"ק–נ, acr. תשש כוחינו מצרות ממנו אשמתינו, acr. א"ב; (8) ישראל עבדיך לפניך (9); אדוני האדונים השקיפה ממעונים נכספים (10); ה' אלהים צבאות יושב הכרובים בטית לעמך (11), שלמה, acr. יוספים שנית לעמוד (12), acr. א"ב; אני משה, acr. אנא אדון עולם אברח ממך (13), acr. אבארה דת שעשועים יום (14); שלמה, acr. שואף כמו עבד (15); א"ב; אלהי נשמת אנוש נרך (16); לערוך שיר באנו, acr. משה קטן, acr. מציב אדמה וכל גבוליה (17); יהודה; האומרים בקול שירים אלו פינו מלא (18); חזק; בל היצור יאבד צור יעמוד (19); יוסף, acr. שנאנים שוכן שמי ערץ ובורא חייליה (20); שלמה, acr. שנאנים (צ"ל שאננים) כניצוצים ילהבו (21); שם ה' צבאות יה אייחד, acr. קטן חזק (22); חיות ישוררו וברוך יאמרו שלמה קטן חזק (23); ה' שובה שביתינו נשוב כימי עולם (24); אנחנו החומר יסדת שחקים, acr. יצחק (25); מעשה אלהינו אדיר עפר ואפר, acr. א"ב (26); אמרו לאלהים אל מלך בויעודו, acr. א"ב (27); יה צוה הנחה לאום בעולמו, acr. א"ב–מ (28); אל נגלה דלה ונאנחה, acr. א"ב–ט; and (29) אני שלמה בן יצחק, acr. במדות שלש עשרה בסיני חזק.

The order for the Afternoon Service comprises: (1) מושכי עול עונים, acr. משה; (2) היום יודע אל רם על כל אל, acr. אני יושף; (3) מלכי עולם בורא מי כמוך, acr. שלמה חזק?; (4) בני עליון בגבהי; (5) אתאנו לחלות פניך תמהנו (6); אנשי אמונה אבדו (7); שחקים מרעות (8); יה אשר אשפוך לפניו כשי שיחה, אנא כעב זדוני תמחיהו (9); משה קטן חזק, acr. עינינו לך (10); אני משה (incomplete); צופייה (11); אלהי קדם מעונה ישובב (shortened); שלמה בר יהודה (12); שוכני בתי חומר, acr. ודוי למנחה לרבינו יצחק גיאת זצ"ל (13); משה קטן, acr. מרום וקדוש ושעה שועת עניים (14); א"ב, acr. רועה ישראל האזין לקול צאנך (15); דויד חזק, acr. אנא בקראינו לקול שועינו (16); and זכור נא אלהינו ברחמיך לרחומיך (17).

The Ne'ilah contains the following liturgical pieces: (1) משה קטן, acr. מצעק מעלות שחר; (2) יום אחד בשנה יום בואו לפניו ברננה, acr. (3) א"ב; אתאנו לחלות פניך כי חסד ואמת (4); יהודה, acr. ידידיך מאמש חן ותפלה סדרו (5); משה, acr. בנשף קדמתי ולבית אל עליתי (6);

אל נורא (7); acr. א"ב–ח, אנא ה' הטיבה חתימה עלילה המציא לנו מחילה בשעת נעילה אליך צועקים אני יושף בר יצחק חזק משה חזק, acr. ישישים; and (8) המבדיל בין קדש לחול וכו' יצוה, acr. יצחק.

Some of the Piyyuṭim are shortened, in which cases the copyist refers to a סדור, probably in MS. (v. p. 9), and to printed books (v. p. 22).

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand, probably of the 18th cent., and contains 39 pp. of about 33 ll. to a p.

Paper, $13\frac{9}{16}'' \times 9\frac{1}{4}''$.

679

מחזור ליוה"כ

Prayer Book for the Day of Atonement according to the Rite of the Jews of Constantine (Algiers.)

The MS. comprises a part of the Musaf, Minḥah, and Ne'ilah. The MS. beg. ביום סליחת העון הזה ביום מקרא קדש הזה מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך וכו', and contains after the וידויים the following pieces: (1) headed: (2) אנשי, beg. סדר ששה ויעבור די בעינן במנחה תמהנו (3); א"ב, acr. אמונה אבדו באים בכח מרעות, acr. ק"תשר; (4) יה שמע אביוניך, acr. יהודה; (5) אלהי קדם מעונה ישובב יונה הגלה, acr. אברהם; (6) headed: שבעה כורתי ברית, beg. רחמנא אדכר לן קימיה די אברהם רחימא משה קטן חזק, acr. יה אשר אשפוך לפניו (7); שלמה הקטן ברבי יהודה, acr. שוכני בתי חומר (8); (9) headed: עקידה לג' אחים, beg. את שערי רצון להפתח, acr. עבאש יהודה שמואל (10); קראתי מצרה לי, acr. אני משה חזק (11); headed: עסתריוטא, beg. את חטאי נוכח פני מרום וקדוש שעה, acr. א"ב משה (12); שמתי, acr. רועה ישראל האזין, acr. משה קטן (13); (14) א"ב; זכור נא אלהינו ברחמיך לרחומיך (15); headed: פזמונים קודם תפלת נעילה בס"ד, beg. יום אחד (16); מצעק מעלות שחר, acr. משה קטן; (17) headed: חטאנו על י"ג, beg. בשנה, acr. א"ב; אל נגלה מדות שלש עשרה בסיני מדות, acr. ענה עני (18); אני שלמה בן יהודה חזק אראלים וחשמלים זה אל (19); שפל כל השפלים אמת בספרך בראת, acr. א"ב; (20) זה שואלים עולמך, acr. אברהם חזק; (21) headed: שלושה עינינו לך צופיה ענינו, acr. ויעבור דנעילה רחמנא אדכר לן קימיה, beg. שלמה בר יהו (22); אני, acr. אנא כעב זדוני תמחהו (23); דאברהם אלהינו שבשמים שמע קולינו, acr. משה (24); א"ב; עת שערי רצון (25) (shortened, v. above, No. 8); ידידיך (27); שבט יהודה בדוחק (26); מאמש, acr. יהודה (incomplete); (28) beg. missing, the first words read: לשנה הבאה בנשף קדמתי, acr. משה; תהיו בירושלים (29); (30) א"ב–ח; אנא ה' הטיבה חתימה (31); דוד בן יעקב בן ישועה, acr. אליך קוני נשאתי יוסף בר, acr. אל נורא עלילה (32); חזק אמן יצחק חזק; and (33) המבדיל בין קדש לחול וכו' יצוה, acr. יצחק.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand, probably of the 18th cent., and contains 48 pp. of about 29 ll. to a p.

Owner: *Abraham Ghuzlan.* The entry (p. 20) reads: זה הסליחות של הבחור הנחמד הר' אברהם גוזלאן יצ"ו הקב"ה יזכהו לבנים זכרים של קיימא בעודו בחור בחיי אביו ואמו ובחיי כל הקהל אכירו"א סלא.

Paper, $14\frac{3}{8}'' \times 10''$.

623

מחזור קורפו

Prayer Book for Passover according to the Rite of Corfu.

The MS. contains the סדר שבת הגדול של פסח (pp. 1–16), which is divided in the following headings: (1) רשות לשבת הגדול, beg. יוצר לשבת הגדול (2), beg. שישי נות יושר; אשכולות שדים כנכונו לכבודה, acr. א"ב (Zunz 72); (3) אופן, beg. שוקיו עמודי שש, acr. שמואל (Zunz 595); (4) זולת לר' שלמה, beg. שבויה עניה לארץ נכריה, acr. שלמה (Zunz 411); and (5) מי כמוך לשבת הגדול של פסח, beg. מי כמוך ואין כמוך וכו' את מועדי ה' אליכם אקרא, by Ḳalonymos, v. Davidson, Thesaurus, p. 387.

The סדר מנחה לשבת הגדול של פסח (pp. 17–22), agrees with the כך גזרו רבותינו of the Maḥazor Romi, v. above, Catalogue, p. 279.

The סדר ערבית של פסח (pp. 22–40) contains: ליל שמורים אתו אל חצא, acr. א"ב, and the evening prayer and Hallel. Attention may be drawn to the following points in the ritual of the Corfu Jews: (a) מלכותך ה' אלהינו ראו בניך על שפת הים: מפי עוללים ויונקים שירה שמעת על שפת הים יחד כולם הודו והמליכו ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד ונאמר כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו בא"י גאל ישראל, v. Maḥazor Aleppo, 2nd ed., vol. I, p. 116 b, where we read: מפי עוללים ויונקים שירה שמעת לשמך על שפת הים יחד כלם בקול אחד הודו והמליכו ענו ואמרו זה צור ישענו פצו פיהם וענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד: בגלל אבות הושעת בנים כן תביא גאולה לבני בניהם אחריהם: ונאמר גואלינו ה' צבאות שמו קדוש ישראל בא"י גאל ישראל; (b) in the 'Amidah the Corfu Jews preserve the old Palestinian version, reading: מתיר אסורים משען לאביונים ומקיים אמונתו לישיני עפר מי כמוך אדון הגבורות וכו'; (c) in the מודים the following sentence is added: כי לא תמו חסדיך כי מעולם רבות קוינוך לא הכלמתנו ה' אלהינו ולא עזבתנו ולא הסתרת את פניך ממנו.

The next item is headed סדר שחרית של יום ראשון של פסח (pp. 40–76). Especial attention must be drawn to the version of the ברוך שאמר as represented by our MS. It contains full alphabetic hymn, which reads: ברוך שאמר והיה העולם. ברוך הוא ברוך אומר ועושה. ברוך בורא בראשית. ברוך גוזר ומקיים. ברוך דן יחידי לכל באי העולם. ברוך הוא ברוך המרחם על הארץ. ברוך המרחם על הבריות. ברוך והוא באחד ומי ישיבנו ברוך הוא ברוך זן ומפרנס לכל. ברוך חי לעד וקיים לנצח. ברוך טוב ומטיב לכל. ברוך יחיד בעולמו. ברוך הוא ברוך כבודו ממקומו. ברוך לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו. ברוך הוא ברוך מעביר אפלה ומביא אורה. ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה ברוך הוא ברוך סומך נופלים רופא חולים ומתיר אסורים ברוך עשה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר ברוך הוא ברוך פודה ומציל. ברוך פועל ישועות בקרב הארץ ברוך צדיק וחסיד על כל הדורות. ברוך הוא ברוך קרוב לכל קראיו באמת. ברוך רם ונשא. שוכן עד וקדוש שמו. ברוך הוא ברוך שאין לפניו לא עולה ולא שכחה לא כזב ולא מרמה. לא משא פנים ולא מקח שוחד. בשבת או' ברוך המנחיל מנוחה לעמו ישראל ביום שבת קדש. ברוך הוא ברוך שנתן לנו את יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה ברוך תמים בכל דרכיו. ככתוב האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו. ככתוב ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ. כל הארץ ישתחוו לך ויזמרו לשמך עליון סלה וכו'. The רשות ליום א' של פסח לנשמת, beg. שורש בנו ישי שלמה, acr. v. above, Cat., pp. 264 and 269. The text of the נשמת differs greatly from other versions. The יוצר ליום אור ישע ראשון של פסח contains the poem מאושרים, by Solomon Gabirol, v. above, Cat., pp. 280 and 289. The סלוק beg. צאינה וראינה משכיל שיר ידידים. The אופן beg. ראשו אהבוך כתם פז תשר"ק, acr. The זולת beg. נפש להה[ו]דך, acr. א"ב, yet there is another acrostic which suggests מרדכי הקטן, v. Davidson, אוצר, p. 59. The מי כמוך, beg. אני שמואל אל שוכן מרומים, acr. After the morning prayer the גבורות טל דר' אליעזר, beg. טל תן לרצות ארצך is given with the introduction אוחילה לאל אחלה פניו.

This is followed by the סדר תפלת מוסף (pp. 76–84).

The סדר יום שני של פסח (pp. 85–101) contains: (1) רשות לנשמת ליום שני של פסח, beg. יוצר ליום שני, beg. יעירוני ימי קדם; (2) אדבר מישרים משפטים ישרים, acr. א"ב, by David b. Huna; (3) נגון אחר, beg. נאור אור צאינה וראינה דרך משרים; (4) סלוק, beg. לי; (5) אופן, beg. גן נעול אוספו אראלים, acr. א"ב; (6) זולת, beg. אתיה (צ"ל אתית) יום גאלתני, acr. מי כמוך, beg. משה בן שבתי יחיה, acr. חסין יה נורא עליליה יגדל בתורה אמן.

The סדר שבת וחול המועד (pp. 101–118) contains: (1) יוצר, beg. אז בהעביר סוררים, acr. תשר"ק; (2) נגון אחר, beg. בא וגע בנימן בר רבי שמואל, acr. חנוך שכלול אפריון; (3) סלוק, beg. חזק; (4) אני ישינה בגלות בבל; (5) אופן, beg. מה דודך מדוד בחורה מעלמות; (6) זולת, beg. אצלתיך קנוייתי כסלת נקייתי, acr. א"ב; and (7) מי כמוך, beg. יד עמך בנימין בירבי; acr. לראות אפקח עיני יוסף א"ב יושף ברבי מאיר.

סדר יום שביעי של פסח ושני ימים אחרונים (pp. 119–150) contains: (1) מעריב, beg. יה שלח אורו והופיע, acr. יהושע; (2) רשות לנשמת, beg. יהודה אל צבא חלד, acr. אתה הארתה יומם, beg. יוצר; (3) יהודה בן משה ולילה, acr. אסר, beg. אופן; (4) א״ב כפול; (5) זולת, beg. רכבו בשלישי חילו, acr. א״ב; (6) מי כמוך, beg. אז בבוא אויבי ומתי מי כמוך שתים בגבורה מורכבים מחומר, beg. יוצר ליום שמיני, acr. שלום; (7) וצורה, acr. א״ב כפול מנחם, beg. אבליל אלף שמני מכמם ׳ברוב, beg. סלוק; (8) בירבי מרדכי הפרנס חזק מנחם ה[ק]טן, acr. גאונך מהודר בכם תפארה ברבי מרדכי הפרנס חזק אמן קוריצי שמקהל אודרנטום יחי ויגדל בתורה ובמעשים טובים ונאים כבודו מלא רום ושלש שלישי, beg. אופן; (9) אמן מנחם המכו[נה] קוריצי יח[י] ויגדל בתורה acr. אז, beg. זולת; (10) ובמעשים טובים אמן סלה א״ב מנחם ברבי מרדכי הפרנס, acr. לקהל המוניך מי כמוך ה׳ אלהי, beg. מי כמוך; and (11) חזק יצחק הקטן ברבי, acr. ישראל בנה ושכלל אריאל אברהם הפרנס נח נפש יצחק המכונה כלבם חזק.

The MS. is written in a sq. Greek hand probably of the 18th cent., and contains 152 pp. of 16 ll. to the p. The indications are written in a curs. hand.

Owner: *Isaac b. X* (p. 152).

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 6\frac{1}{16}''$.

970

פזמונים

Liturgical Hymns according to the Italian Rite.

The MS. contains Pizmonim (pp. 1–65), קינות, סדר תשליך של ראש השנה (pp. 66–68), סדר מסירת מודעה (pp. 69–76), תפלה נאה לומר אותה בבית הקברות ביום ט׳ באב (pp. 76–81), סליחה ליום ערב רה״ש ועי״כ (pp. 81–94), מנחם, beg. מבורך אל מעון שואל הכפורים, acr. אום, beg. יוצר ליום הושענה רבה (pp. 94–96), אליה יצ״ו חזק, acr. אשר בך ה׳ דבוקה (pp. 96–100), יוצר להושע״ר, beg. שערי נהרות נפתחו (pp. 100–104), רשות לנשמת של שבת בראשית, beg. שחר אקום להודות לך צורי ישעי (pp. 104–105), לחג שבועות, beg. ארחות אר[א]לים יאדירו בסיני (pp. 106–107), שוכני בתי חומר למה תישאו עין, acr. שלמה הקטן ברבי יהודה, with Italian translation (pp. 108–112), פסוקים שאומרים בצום כפור (pp. 112–113), prayers, one ascribed to R. Isserlein, beg. צדיקים יסודי עולם יהי רצון (pp. 115–117), לוח הפזמונים, an index of 53 poems (pp. 118–119), סליחה, beg. אל נורא עלילה המציא לנו מחילה (p. 123), the prayer of the High Priest on the Day of Atonement (p. 126), and a poem beg. למענך ולא לנו ולשוכני מערה (pp. 127–129).

The order of the 53 poems mentioned above is as follows: (1) שאו שערים ראשיכם ידידי; (2) והנשאו פתחי עולם יבוא ברנה מלככם שלום; (3) יוסף, acr. את אהוב לבי וכל חפצי בך שער; (4) שלמה, acr. לבן דודי הצח ואדמון יונה; (5) שלמה, acr. אשר נסגר (incomplete); (6) יהודה, acr. מה תהגי שולמית שובי שובי שובנו אלי שובנו, acr. שלמה; (7) נא אחר נוגנים אשיר שירה, acr. שבתי אני של, by Solomon b. Mazzal Ṭob; (8) מתי מפי אל מפי אל יבורך; (9) יבושר עם עניו שי אונות כפי, acr. א״ב ישראל אין אדיר לו ניבי שניור אפיד אבוש, acr. שמואל חזק; (10) איל נוסטרו סיור אלדינו דימי פור קי חוס על שארית; (11) קריו אה משה רבינו עמך, acr. חייא; (12) ישאו עיניך תשואות חן יחידי, acr. ישראל; (13) ידד ידידי יברח כצבי יפוצו אויביך בנסוע אהרון (צ״ל הארון); (14) ישראל בין תבינו בין תבינו בין תבינו, acr. יואב; (15) אדיר לא ינום; (16) אין פה נאוה לעדה שבעת שחקים, acr. א״ב ברוך לא [י]ישן תרומם בת רמה, acr. שלמה לא יכלכלוך ישורר שירה פי וגם רינה; (17) וחון אהליבה משיח וגם אליהו בא יבואו, acr. יעקב; (18) אקריב קרבן לך אל נורא ברנה; (19) יה אדיר באד[י]רים, acr. אקריב שי שירי ישראל, acr. יכסוף לבי ירחי קדם; (20) יוסף ידיד הלך; (21) אמן אמן אמן שם נורא אל ברוב; (22) ישראל חזק, acr. לו לרום זבולו אמור לשילה; (23) אברהם, acr. חסדיך החיה רוחי אלי מנת חבלי אפתח; (24) אני יוסף, acr. אגוז זו פי; (25) אשחרך כי טוב חסדיך; (26) אברם אולי אולי; (27) אל רם גדול שמך אקרא יה פלט נא פלטי; (28) יהודה, acr. אולי ישקיף יי

שוב אל (39); אדיר אל דע לך (38); פליטיך (41); תן ברכה בעוז ידך (40); תורתך הבט (42); שבתי, acr. שמעה תפלתי אל פורה וגואל ידך גלה דוד (43); א"ב, acr. יום אהבה לישראל (44); ישראל, acr. לדוד נדד שנה ידך; מחמד עיני ירום (46); ישראל, acr. יהמה לבבי בראותי (45); ללבי חיש (47); ישראל, acr. ונישא גבה מאד מזורהו, acr. ישראל; שמע לקול אנקת אסיר (48); חסד אל אני (49); צור שוכן עלי שמים אספר, acr. חייא; and (51) ירום אל ויתעלה.

According to the index the MS. contained originally two more poems, one beg. מלך רם ניב, and the other יהמה לך לבי, which are now missing between pp. 4–5.

There are two elegies (pp. 69–76), one beg. למי אבכה וכף אכה, and the second is headed קינה על שורפי (צ"ל שרופי) אנקונה שאומרים ביום תשעה באב, beg. שבי אלמנה בית אביך בת יהודה, mentioning by name all the martyrs of Ancona. Similar elegies are published in a rare booklet שלטי גבורים, by Jacob b. Joab Fano, cf. David Kaufmann, *REJ*, XII, 152, and that of Solomon Ḥazzan by Adolf Neubauer in הלבנון, vol. V, p. 343. Our poem gives the following names: שמעון הזקן הקדוש, שמואל, אברהם כהן, יוסף פאפו, יוסף אוהב, מנחם אברהם, אברהם פאלקון, אברהם צרולייה, גייאסקון, משה פאצו, יעקב מוצו, שלמה יחייא, דיספאנייה, שלמה נחש אגוורם, יוסף ורדאיי, יצחק נחמיאום, יוסף ברצילון, שלמה פינטו, יוסף מלכו, דוד נחש, דוד, יעקב כהן, אברהם לובו, יעקב מונטאלבאנו, דונה מיאורה, and דוד צדיקאירו, ראובן.

The MS. is written in a sq. and curs. Italian hand of the 17th or early 18th cent., and contains 127 pp. Some parts are vocalized.

Owners: (1) *Samuel Reccanatti.*

(2) *Josef Ditta Fano di Pesaro*, 1750 (p. 120).

Paper, $7\frac{5}{16}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

674

תפלות לנשים

Prayers for Women with Italian Directions. The MS. is defective at the beginning and at the end. The MS. beg. with the words: ואתה נשאת עון חטאתי סלה חרבם תבא בלבם וקשתותם תשברנה, and ends: ותחנני שתהא הולד אשר אני ממנו הרה בן זכר ולא נקבה ולד של קיימא ותשפיע עליו נשמה קדושה טהורה ברה וזכה מעלמא דדכורא ומסטרא יודיטא בת ויטוריא. The name of the mother of the child in the last prayer is underlined.

The MS. is written in a sq. Italian hand of the 18th cent., and contains 56 pp. of 12 ll. to a p. The text is fully vocalized.

Paper, $4\frac{1}{16}'' \times 2\frac{13}{16}''$.

794

אוצר נחמד

A Ḳabbalistic Ritual.

The title-page reads: ספר אוצר נחמד מגיד לאדם מה שיח"ו בשפ"ר הכונות ומקראות שה"ן להם הכרח ודבר בעתו בקרב הימים האלה ימים נוראים שורשו פתוח אל מים חיים העליונים ואשר להיות דבר ה' היה יקר ואין ספרי הזוהר והתקונים כדי המלאכה ואיזה מקום בינה יאמר נא ישראל והנה הלך דבש ואין משיג ידו אל פיו לכך ערכנו שולחן דבר יום ביומו מראש השנה עד יום הכפורים ויוה"כ בכלל לילו ביומו ואלה מוסיף על הראשונים שנכתבו בו כ"ו מזמורי תהלים ללילי העשור וגם לימוד הזוהר לר"ה ענין דבר יום ביומו וגם האידרא זוטא קדישא לשלמות המלאכה כדי שיהיה הכל ערוך ומזומן לפניו: נכתב בכ"י פה מדינת צחאר יע"א שנת והתקדשתם והייתם קדושים לפ"ק (1814=) כתבתי והשלמתי אני דל ונבזה חרפת אדם ובזוי עם קל שבקלים ודל שבדלים העבד הצעיר שמואל בלא"א וא"מ מנשה בכ"ו שמואל הכהן יצ"ו. אזכה להגות בו אני וז' וז"ו כי"ר.

The MS. contains תפלת אליהו הנביא (pp. 7–10), סדר ערב ר"ה (pp. 11–12), סדר ערבית (pp. 12–16), סדר סעודה ליל ר"ה (pp. 16–18), לימוד לסעודת ר"ה (pp. 19–27), מסכת ר"ה (pp. 28–40), סדר שחרית ר"ה (pp. 40–47), סדר תפלת (pp. 47–51), סדר תפלה לתוקע (pp. 52–54), תפלת מנחה וסדר תשליך (pp. 54–61), מוסף ר"ה (pp. 61–63), סדר ליל יום טוב שני (pp. 63–66), סדר ערב יוה"כ עשרת ימי תשובה

(pp. 67–76), תפלה לכל נדרי (pp. 76–84), קריאת מזמורים (pp. 84–89), מסכת יומא (pp. 90–106), אידרא זוטא (pp. 106–148), סדר אשמורת, שחרית מוסף מנחה ונעילה (pp. 149–190), יוה"כ ליוה"כ (pp. 190–210), סדר ברכת הלבנה (pp. 210–212), נוסח על חטאים (p. 213–214), and אני אם פגע בך האי מנוול, beg. תוכחה, acr. אברהם חזק (p. 214).

The MS. is written in a partly curs. and partly sq. Persian hand of the early 19th cent., and contains 214 pp. of 21 ll. to the p.

Scribe: *Samuel b. Manasseh b. Samuel Hakkohen.*

Owners: (1) *Salem b. Judah* (1848).
(2) *Raḥamim b. Solomon* (1868).
(3) *Shalom b. Moses Eliezer.*
(4) *Moses b. Reuben Kohen.*
(5) *Judah b. Joseph.*

Paper, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{1}{2}''$.

858
תפלות וגורלות

Special Prayers and Geomancy.

The MS. contains special prayers for daily use and various occasions, e.g. תפלה לבעל על אשתו בשיהא (צ"ל כשהיא) מעוברת משבאה לכלל חדש השביעי עד שתלד (p. 6). There are, further, poems, one of which is headed: אתחיל לכתוב מי כמוך של פורים של מורי ורבי הרב נהוראי אזוביב זצוק"ל, beg. אתה בשרי פלצות ומן המצר קראתי (צ"ל אחז), acr. אני הצעיר נהוראי ברבי סעדיה אזוביב חזק ברוך. The second is headed: מי כמוך להר' יעקב ן' נאיים יצ"ו, beg. מי כמוך וכו' ינון תשלח רוכב על עב קל, acr. יהודה א"ב, with an additional poem, beg. יום שבת עונג ומנוחה אכפרה פניו בעלות המנחה, acr. יעקב בר שמואל בן נים חזק. The third beg. ארוממך אלהי ואגדלה שמך, acr. א"ב. The fourth poem beg. מי כמוכה וכו' אודה ה' מאד בכל כחי, acr. א"ב. The fifth poem beg. אל בית אלהים נאספו חכמי ונבוני, acr. א"ב. The sixth poem beg. אפצח זמירות לאל קנא. The seventh poem beg. אלהים באו גוים להכרית, acr. אברהם טובייאנה חזק חזק סלה. The eighth poem beg. ידיד נפשי מקור שרשי, by Nehorai b. Se'adyah Azobib. The ninth poem beg. איום ונורא במה אקדם פניך, by the same. The tenth poem beg. נשאל לאליה מתי התבשר עם נהוראי חזק. The eleventh poem beg. נורא ואיום סוב נא נחני, by the same. The twelfth poem beg. נפלאה לי אהבת אל, acr. נהוראי. The thirteenth poem beg. יושב מקשיב לקול תהלה, acr. יעקב בן נאים הי"ו. The fourteenth poem beg. אלוף נעורי מתי תרחם, acr. יעקב נאים חזק. These poems are followed by the order of the Afternoon Service, for which see שבח תודה in the קרוב"ץ, Liv. 1902, p. 126 f.

The MS. contains further, accounts (pp. 17–20), תפלה בשביל גורלות, and גורלות (pp. 21–26), another version of גורלות (pp. 27–29), בקשה בל ערבי להרב נהוראי אזוביב זצוק"ל (pp. 30–32), פזמונים (pp. 33–36), and גורלות (pp. 37–42). The poems contain: (1) אליו מי הקשה וישלם, acr. אני אברהם חזק; (2) מרים לראשי שלח לי חפשי, acr. מרדכי חזק; (3) ימי לדוד נדד חורפי אהבתני, acr. ישראל חזק; (4) שינה יודד, acr. ישראל; (5) headed: פזמון של טבריה, beg. אני הייתי בעיר ארגיל ולכל עובר הייתי שואל, acr. אני שלום חנון חזק, enumerating the graves of sages and scholars in Tiberias; and (6) צפיתי יומי ולילי, acr. צאלח. Pp. 34–35 contain also סדר רחיצת המת.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 42 pp.

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{13}{16}''$.

698
תפלה מרבי ישמעאל כהן גדול

A Ḳabbalistic Prayer ascribed to R. Ishmael the High Priest.

At the end of the MS. is an Aramaic exorcism against the Evil Eye, with prayers.

The MS. is written in an Or. sq. hand of the 19th cent., and contains 16 pp. The Spell is written in a curs. hand.

Paper, $7\frac{1}{16}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

947
תולעת יעקב

A Ḳabbalistic Commentary on the Prayer Book by R. Meir ibn Gabbai.

The MS. begins with the words פנימי נעלם מכל הנבראים בענין שכתוב ונעלמה מעיני כל חי וכת' נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עין איה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 17th cent., and contains 239 pp. of 26 ll. to a p.

Scribe: *Abraham b. Judah* אלגמוח. The colophon (p. 239) reads: נגמר יום ששי דהוא מעלי שבא דהוא שתת עסר יומין בירח אייר שנת אתתקי"ב שנין לשטארי (=1601) במאתא קרית לדאן תחרוב ותצדי ותתבני קרתא ירושלם בעגלא יהא סימן טוב למריה די כתב יתיה העבד הצעיר הקל והנקל אברהם בירב א' מ' יהודה אלגמיח כתב יתיה לנפשיה יזכה להגות בו הוא וורעו וזרע זרעו אמן נצח סלה לעד כתרמש ויימרון אמן ואמן כדכת' לא ימוש ספר התמוכיולתאה ואז תשכיל ומן שמייא מסייעין לן אמן.

Paper, 8″ × 5½″.

661
קינות לתשעה באב

Order of Service for the Ninth of Ab according to the Rite of the Jews in North Africa.

The MS. contains the Haftarah for the Ninth of Ab with the Arabic paraphrase (pp. 1–15), קצת חנה (pp. 17–20), קצת איוב (pp. 20–26), קצת עשרה הרוגי מלכות (pp. 26–39), קצא על הבתולה שקדשה שם שמים בעיר פאם (p 40), and קינות (pp. 41–118). The latter contain: (1) איכה ישבה אקרא בבכייה רבא; (2) יום קינה היום אל תבוא רננה בו אברהם, acr.; (3) אחזיק נא לי יגון רום כריזל אלעאזום, acr.; (4) חזק[1] מה לבנים; (5) צעקי במר עידה מהוללה; (6) הראיתם אחי בעוצם מבית אביהם דחופים; (7) אני יעקב, acr. אלי כבתולה נפשה מרה לה; (8) יעקב אבן צור, acr. יה שור אום נטושה; (9) יצחק, acr. על שוד עיר עדינה בעת אזכירה איכה ישבה אקרא (11); נפלה עטרת כתר ראשינו אידא נזי נכתב המי מא יקדני (12); בבכייה רבה כול יושבי תבל ישאלו איך צר (13); כאגיט וחבר לואת דמעת עיני תרד (14); חיים, acr. ואויב בי רדה שאלו תבל הראו אם שמעו שבר (15); כמו נהר אלילה אלכה שולל ויחיף (16); יוסף חיון, acr. בשברי מר לי מר (17); אני יוסף, acr. אצא לקריאת איכה מבכי מעיין מי דמעות (18); כי חזות קשה הוגד לי ימי חלדי והבלי קמו לי (19); שלמה, acr. אשאב, acr. יצחק, acr. ארים על שפאיים קולי; (20) שלמה, i.e. Isaac Ḳoriat; (21) על הר המורייה משא אוי כי בית (22); אני סעידה, acr. גיא חיזיון אל (23); אהרן, acr. קודשינו נשרף בגחלי אש ים גלותינו הולכים כול נחלים, acr. יעקב; (24) אשא קינה באלמנה כי לפני אויב שחוח הלכתי לשאת על ירושלים מספד על הר וגבעה (25) על חורבן ציון יהמה לבי ועיני (26); יצחק, acr. שימי רעייה בעצבון עינייך בריכות (27); יבכיון יונה הומייה מספד (28); ישראל, acr. בחשבון אבינו (29); ישראל בר משה, acr. מר אעירך הגמול הזה קוינו אלילי, the reference to the expulsions of the Jews from Portugal reads in the MS.: יצאו אחיכם גרושים מפרטוגאל ומקשטילייא ראיתי כי אתם קשים הבאתי גירוש שבילייא לשיזיליא א־גון גאראבדא עלי, whilst the סדר חמש תעניות, Livorno, 1877, p. 89 b, and סדר ארבע תעניות, ibid. 1889, p. 93 b read: יצאו אחיכם גרושים משירי"ץ ומשבילי"א ראיתי כי ערפם קשים הבאתי גרוש קאשטילי"א ושיציליי"א אראגו"ן גראנאד"ה עוללי, v. also MS. No. 658, p. 117, where the acr. reads מתי לשמה דלה עגומה; (30) מאיר דיוידאש אוילי בלויל עלא מא זראני; (31) ישראל, acr. יום זה מספד; (32) אני מנשה ן' יוצף, acr. ואליום ואזב נחזאנו יא ישראל; (33) אגדילה כולנא; (34) יום אזכרה נפשי נודיך מעמי (35) היום יזל מים מעיני; (36) הן מאר מר לי מר נזר ראשי נפלה; (37) אברהם קרית חזק, acr. יוסף בן משה חזק, acr. ירדתי לתחתיות למתי קצי; (38) איכה יעיב באפו ה' את בת ציון למתי אל נערץ תעורר; (39) אשיג קץ משיחי איך היתה נשמה בגוים עיר קודשי; (40) אהבה יוסף חזק, acr. יום צבי עדיו לגאול שמהו; (41) אני, acr. אשבח שיר ונגינות אשבח שיר אשבח שיר ורנינה אשבח שיר; (42) יוסף בן משה

[1] v. further, Cat., p. 860, foot-note.

acr. א"ב ; (45) קינה בלעברייא, headed: beg. יום (46) ; ננסא לביר ולפורחא ננסא לביר מה לך (47) ; עמי הוגלה יום ארצי אבלה נבלה שכולה גולה וסורה וגלמודה, acr. מסעוד חזק ; מה (49) ; יעקב acr. רוחי מה לך נדהמה (48) מתי (50) ; יוסף acr. לך שבינה כי תזעקי בקינה ; מתי יסיר צור שבטו (51) ; ירעה צור שבטו עד אן קרייה עליזה היתה למס ולבזה (52) ; שומרון כלביא צעקתה (53) ; יצחק acr. (54) ; א"ב-כ acr. אמר אויב בבוא גזרותיו (55) ; יצחק acr. על עידה הנבחרית קונינו היקרים ; נגנז ספר רפואות למכאובי וחובי (56) (57) יאות לכון למקרע לבבון כולי האי קהלא קדישא, על (59) ; היום אשכח נגינתי (58) ; יעקב acr. יום מאורי (60) ; שבר בת עמי אשא קינה, referring to the expulsion of the Jews from Castile and Portugal in the following terms: יום מאורי יום מאורי. חשך בגירוש קשתילייא. אוי לי על שברי: מפרטואל נשמע קול נהי ומרה. אהה עלי ואלילי. כי לשבר קשתילייא לא נמצא צרי, for some variants, cf. No. 99 ; יצחק acr. חלפו ימי לא ראו טובה (61) ; עוררי משל וחידה (62) ; למתי אל תבנה ביתך (63) ; א"ב-ט acr. אזעק על שברי אנוש מכאובי (64) ; אקונן ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך (65) ; יוסף by Judah Hallevy ; היום לכם ינעם קול נהי וקינות (66) ; אברהם חזק acr. למה לנצח תאבר תקותי (67) ; ירשו כשדים גבול נחלתי (68) ; אני יצחק acr. יימר כול שיר (70) ; למתי לא אקו פדיונך (69) ; יששכר בן acr. מחודש על חורבן המקדש (71) ; אהרן acr. איכה יעיב באפו ה' את בת ציון ; חיים acr. אביר ישראל עד אנא יחרה אפך (72) אפתח בחידה (74) ; שתה ימי גלותי חלילה (73) ברוב יגוני מספד (75) ; יהודה acr. קינה ערוכה ניחר גרוני בקראי גרוני דבק (76) ; ארים מר acr. אברהם ; (77) acr. אל יום זה יאות קינה רוחי נדהמה איך ציון תהיה (78) ; שלום בן צור גלות ספרד בכול (79) ; שלום בן צור acr. שמה, לבבכם acr. אברהם ; (80) מי זה במר יפצה פיהו ; קינות ארבה על עדר ה' (81) ; יעקב בן צור acr. ; יענה ותנים צעקו צעקה מרה (82) יעקב acr. ; היך שפירתא בגולא אזלא ומדלדלא (83) (84) יונתא בכן תרים קל יללה על חנה ועל שבעה בניה, ארץ חפץ נדחייך (85) ; יצחק acr. ; שלמה acr. שור ה' וראה כי צר לי (86) (87) ; משה acr. זרים נכרים צרים עמדו למוני (88) יוסיף ה' שנית (89) ; ספר אמרי שפר התפלשי ; בגבורה על חורבן ציון אתחלחל (90) ; יצחק acr. אמאם חיי בכול עת כעת שומעי חרפה (91) acr. מימים ימימה לבנות יענה אדמה (92) ; אהרן ; יוסף acr. רחקו במעלי יום פדות וחופש (93) ; הילילי בבכייה הילילי אוי לי כי נגרשתי (94) יום תשעה (96) ; שמעו קולי אני זכרייה (95) ציון הלוא (97) ; לחודש אב הוד מדבירי נגרש אחות רעייה הגלי (98) ; תשאלי לשלום אסירייך יום (99) ; שלום אבן צור acr. ציון הלוא תשאלי acr. מאורי יום מאורי חשך בגירוש קשתילייא קל מרירא מחציפא אוריך לי בול (100) ; שמעיה acr. יום הגליתי מחדרי משכני (101) ; יומייא עד מתי הצור תמים תשוב שבות (102) ; יהודה לבבי מלא יגון (103) ; אנהורי חזק acr. מלקוחי מרפא (104) ; יעקב אבן צור acr. כי צר בי רודה מנדיל אבן אבי זמרה חזק acr. אין ציר נאמן, שבינתא קדישתא כד אסתלקא רחימתא (105) ; סלה כנישתך במרירו בבייא (106) and ; יעקב acr. גיו עממייא, אברהם acr.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 118 pp.

Scribe and owner: *Samuel b. Ḥaninah Amzalag.* The handwriting is similar to that of MSS. Nos. 662 and 668. The entry reads: זה הספר שלי הוא אני החומ"ט תולעת קטנה. מעיר עדינה. מור קארינא. שמואל בן חנינה. ישמריהו אל שוכן מעונה. ימלא ימיו ברינה. כיר"א.

Paper, $6\frac{15}{16}'' \times 4\frac{1}{2}''$.

658

פיוטים וקינות

Hebrew Poems and Elegies according to the Rite of the Jews in North Africa.

The first part (pp. 1–92) contains the following poems: (1) headed: פיוט לשבת אני acr. שמחו בה' וגילו קדושים, beg. החדש ; שמואל acr. למדו נדעא נרדפא (2) ; דוד חזק אני משה בר אהרן acr. אהללך בעודי חי (3) ; אני דויד חזק acr. בקול זמר אביע אומר (4) ברכו לאל בשירא ברכו על הספירא (5) acr. ; שמעיה חזק (6) headed: פיוטים לפסח פיוט

הישירים, Baghdad 1906, No. 259; (36) אל אני, acr. נערץ בקדושה אליו תכרע כל ברך לולב ומיניו לעם אמונים (37); דוד בן חסין, acr. אלי וגואלי הקשב (38); אני דוד בן חסין חזק ווֹאת (39); אני יעקב אדהאן חזק, acr. ושמע קולי אספר תהלות אל (40); הברכה אשר ברך משה אני יעקוב למאליח חזק אמיץ, acr. בקדש נאדר יום אזכרה (41); סלה בן יוסף זכרו לטובה (42) יהודה חזק, acr. חסדים ופלאי אל חי תשלום מי כמוכה לכמוהה"ר יעקב [אבן צור]: headed חסין יה מי כמוכה מחסינו, beg. זלה"ה, acr. זה היום עשה ה' אגדיל ששוני (43); חזק, acr. לכבוד תורה ההדורה אשיר (44); אני דוד בן אהרן מי זאת עולה יפיפיה (45); משה, acr. ברון וצהלה ממצר יה קראתי לאל (46); מרדכי חזק, acr. כל אחינו בני (47); מימו[ן], acr. אדיר ונאור יערת (48); אני יעקוב חזק, acr. בריתינו האזינו יה רב ריבי (49); ישראל, acr. רבש על לשונך צור חילי אלי למה עזבתני (49a); מני גוזלי משכיל שיר הידידות ונעים זמירות (50); אני משה פסח הוא, beg. פיוטים לחג הפסח: headed (51) לאל אדום (52); אני דוד בר אהרן, acr. זברון טוב אבגית"ץ קר"ע דוד בן חסין, acr. וצח, incomplete; (53) אני יעקב, acr. אור עיני כוחי ואוני בחג זה נעשה מופת ונם (54); בר מלכא חזק אפצחה פי אברך צור ישעינו שם (55); א"ב,[1] acr. דוד, acr. דרך בים יום שביעי יחיד עוטה אורה שמע בני מוסר אביך חג (56); בן אהרן חזק של יעקב אבן צור חזק, acr. המצות תעשה לך (57); יעקב חזק, acr. לאלהיך תשיר במצלתיים ממצרים גאלנו ברוך אשר בחר בנו (58), acr. יום זה עמוסי מעיים (59); אני יעקב בן צור חזק ישורר פי בניב (60); יעקב, acr. שפתותם פצחו מה טוב (61); יעקב אבן צור, acr. שפה ברורה יעקב אבן צור, acr. יום שמו פסח (62): headed אברהם בן ביום צאתי ממצרים אודה ה', acr. במצות אל ישר מעגלך עם יוצא מארץ (63); מוסה יתרומם עושה גבורות (64); יעקב, acr. מצרימה דצך עדש באחב יעקב בר יקותיאל, acr. בארץ רהב אני, acr. אל גדול עצות רוקע ארצות (65); חזק, acr. אל חי מעוז ומחסה (66); דוד בן חסין חזק

סי' אני חיים בר יוסף יצרתיהו אף עשיתיהו מידי היתה זאת על עשר מכות שהביא הקדש ב"ה על המצרים של ידי"ן ורוחי אחי וראש החכם השלם כהה"ר חיים טולידאנו נר"ו צור ישראל כאישון בת עין וירפאהו רפואה שלימא שלחו אלי מעיר רבאת יע"ה נו' לצור גואלינו שיסד החכם המשורר נעים זמירות כהה"ר דוד בן חסין זלה"ה, beg. אשיר בהגיוני בשיר והודאה אשירא (!) לה', incomplete; (7) a poem, the beginning of which is missing, the first words in the MS. read: גם ספר תהלה לדוד, v. את הדבר הזה תן אליו Amst. 1807, p. 32 b, the poem beg. לאל אדום דוד, acr. יום זה נהלל אל שוכן שמים (8); וצח אני, acr. לצור גואלנו אשיר במצלתים (9); חזק אל גדול עצות רוקע (10); דוד בן אהרן חזק יה (11); אני דוד בן חסין חזק, acr. ארצות זמר (12); אני דוד חסין, acr. לך רוחי כלתה מבית עבדים (13); דוד, acr. אפצח בקול נעים אזכיר תהלות (14); אני דוד חזק, acr. צור פדיתנו שירו שיר ושבח קהל (15); אני דוד, acr. אל חי אזכור (16); אני דוד בן חסין, acr. עם אמוני אני דוד בן אהרון, acr. מעללי יה שוכן גבוהים שירים נאים זמירו עם קדושים (17); חזק, acr. פיוטים: headed (18); משה חלוא חזק ברוך להרב כמוהה"ר יעקב אבן צור זצוקלה"ה, beg. חג המצות (19); יעקב, acr. יבושו כל עובדי פסל לאלהיך תשיר (20); יהושע סירירו, acr. תעשה לך מלכי מקדם אלהים (21); יעקב חזק, acr. במצלתים אשורר שירה (22); מזמור לדוד, acr. מלכותו יום זה השיגנו (23); אני דוד חזק, acr. חדשה לאל פרעה בשפת ים סוף, acr. יעקוב חזק, i.e. ibn Ṣur, v. עת לכל חפץ, Alexandria 1893, p. 40a; (24) יוסף הלוי, acr. נעלית אל נערץ בקדושה (25); יעקב חזק, acr. שמעו נסי אל חי זמיר פצחי (26); נפשי בחג ישעי, acr. פסח הוא זכרון טוב זכרוהו (27); אני דוד בר אהרן, acr. נודה ונהלל אל חי (28); אני דוד בן חסין, acr. חלקנו יום ליבשה (29); יהודה הלוי, acr. נהפכו מצולים אל רם (30); בכל נודעת אני לאל דעות אערוך אמרים (31); אומנואל אמץ, i.e. Immanuel Seriro, acr. בחג השבועות תורת אל חי אחי מה רב טובה (32); יעקב, acr. שמך יה אלהינו הגדול הנורא (33); יוסף בן יע[קב] יצו בני שמעוני (34); יעקב אבן צור, acr. סוכה ואצוה אתכם (35); אני מ[ש]ה חזק, acr. ולולב לעם סגולה ספר, v.

[1] Different from the poem with the same beginning in ספר שובע שמחות, Algiers, 1890, p. 85, the acrostic of which reads: אני יוסף הלוי.

פיוט להרה"ג (67) headed: אני דוד חזק איש נחש שם על, beg. כמהה"ר חיים טולידאנו
אני אל אל אדרוש (68); חיים, acr. נם במופת
אני יעקב בר יוסף בן מלכה יצו, acr. הוד והדר
דויד בן אהרן, acr. לגזור ים סוף כבור בנהר (69)
אשורר שירה חדשה לאל נערץ בקדושה (70); חזק
ארומם צור קדושי בסוד (71); אני דוד חזק, acr.
אברהם אצבאן חזק יצ"ו אכי"ר, acr. עדת ישרים
יעקב אבן, acr. ידידים נבחרים בגיל ורעדה (72)
אודה לו בשבחי וגם סתרי טוחי (73); צור, acr.
אל אל אפצחה רעים (74); אלעזר בהלול חזק נר"ו
צור מעין ברואיו נחבה (75); צאלח, acr. (76)
אני דוד בן אהרן, acr. ארוממך אודה שמך צדקתך, incomplete; and מפי אל תחברך ישראל (77)
אין אריר, acr. א"ב, the scribe of this poem (p. 91) signs: אני הכותב ע"ה ב"ה יהודה טולידאנו,
the *verso*, (p. 92), contains by the same hand the story of the Matron of Ephesus, and a השבעה.

The second part (pp. 93–144) is headed: אתחיל לכתוב קינות לט"ב, and contains: (1) יום קינה היום אל תבוא רננה בו, acr. אברהם;
אל ים (3); אחזיק נא לי יגון רום כריזל[1] (2)
ארים (4); יעקב, acr. גלותינו הולכים כל נחלי
אביר (5); יצחק, acr. על שפאים קולי בבכיתי
אסדר (6); חיים, acr. ישראל עד אנה יחרה אפך
אצרח (7); אברהם, acr. נהי וקינה לנוד שבינה
אני משה, acr. במר נפש אצוח על עיר קדשי
אקרא בבכיה רבה איכה ישבה (8); חזק, acr.
שמעיה (9); ישראל, acr. מתי נשמה דלה עגומה
(10) שתה ימי גלותי חלילה, acr. ישראל;
היום יזל (12); שמואל חזק, acr. הן מאד מר לי מר
ממשוש אתיאש (13); אברהם, acr. מים מעיני,
לטה לנצח תאבד תקותי (14); יעקב הקטן, acr.
על הר המוריה גיא משא (15); אני יצחק, acr.
יום מאורי יום מאורי (16); אני סעדיה, acr. חזיון
חלפו (17); שמעיה, acr. חשך בגירוש קאסטילייה
עדת אל נא (18); יצחק, acr. ימי לא ראו טובה
(19) משה בן אדהאן, acr. בבי נא ונהו נהי בקינה
אני, acr. פנה בעוד יום שמשי קדושי מרים ראשי
לבבי מלא יגון כי צר בי רודה (20); משה, acr.
מי זה במר יפצה פיהו (21); יעקב אבן צור,
מתי ירעה צור שבטו (22); יעקב בן צור, acr.
שלמה, acr. ימי חלדי והבלי קמו לאורבי (23)
שלום, acr. קל מרירה מחצפה אוריך (24); חזק
יעקב, acr. שכינתא קדישתא כד אסתלקא (25)
יהודה, acr. יום הגלתי מחדרי משכני (26)
שלום בן צור, acr. אל יום זה יאות קינה (27)
מר לי מר כי חזות קשה הוגד לי (28), acr.
אבינו הגמול הזה קוינו אללי (29); שמעיה, acr.
מאיר דיוידאש חזק, the text of this poem differs greatly from that with the same heading to be found in MS. No. 661, p. 68; (30) איללה
אזור (31); אני [י]וסף, acr. ואלכה שולל ויחף
גולת ספרד (32); ישחק, acr. שק אחגורה בת עמי
אברהם, acr. בכל לבבכם ברכו נא שם אלהיכם;
יצחק, acr. יענה ותנים צעקו צעקה מרה (33)
נפלה עטרת (35); מימים ימימה לבנות יענה (34)
ספר אמרי ספר (36); שמעיה, acr. כתר ראשינו
יה רבון עלמין אלמה (37); התפלשי עפר ואפר
היך (38); אני דוד סירירו נר"ו, acr. כל יתבין
שומרון כלביה צעקתה (39); שפירתה בגולה אולה
מרפא אל ציר נאמן (40); שם טוב, acr.
יום עמי (41); מנדיל אבן אבי זמרה חזק סלה
רוחי (42); משלם, acr. הגלה יום ארצי אבלה
נדהמה הומה עגומה, acr. יעקב, i.e. (43); פאריינטי
שור ה' וראה כי צר (44); למתי אל נערץ תעורר
גולת ספרד בכל (45); שלמה בן לוי, acr.
שרים ושרות (46); אברהם, acr. לבבכם ברכו
יעקב הלוי, acr. כולם נהפך לאבל מחולם (47)
קול (48); יצחק, acr. לשאת על ירושלים מספר
שלום בן צור חזק, acr. ברמה אועק אהימה (49)
ישראל בר, acr. יונה הומייה מספד מר אעיריך
הלילו הה ליום חשך ואפילה (50); משה; and
ציון הלא תשאלי לשלום אסירים בלי תקוה (51).

The MS. is written by two different curs. Maghrebi hands of the 18th cent., and contains 144 pp. of about 18 ll. to a p.

Paper, $3\frac{3}{4}'' \times 2\frac{7}{8}''$.

[1] According to the scribe the acrostic reads יצחק חזק, v. however MS. No. 661, p. 41f, where the acrostic reads אלעאזום, with an additional strophe למה לנצח שכוח נשכחתי, which is neither in our MS. (No. 658), nor in the ed. בינה לעתים, Amst. 1841, p. 50a.

632

פיוטים

Liturgical Poems according to the Rite of the Jews in North Africa.

The poems are divided in the following order:

(A) טבע אלמזמום (pp. 5–7) contains: (1) אני עמרם, acr. אני את פי אפתח בשיר נאוה; (2) עד מה צורי לא תשים על אום לך קוית, acr. עמרם; (3) עיני לגור בארץ צבי הם בחרו, acr. עמרם; (4) אן חנה דודי ברח יה (5); אל חי (6); תקים לאדת (צ"ל לעדת) נעמה בראני ואמר חי אני, part of Abraham ibn Ezra's דר עליה בת נאוה (7); צמאה נפשי, shortened, acr. דויד, v. שיר ידידות, Marakesh, 1921, p. 164 b; and (8) אדום לי מה זיראני, acr. אני.

(B) אסתהלל ביתאיין (pp. 7–12), containing: (1) יה רבי לבית עליון; (2) רון עלמות נוטרים; (3) אתה אל שמע מלכי אהובי חמדת לבבי; (4) יה שמעה קול אמרי פי; (5) נא יונה כי נעשקה אל רם נאזר בני (6); יחשוב לבי אעיר ניבי (7); אלהים חי ארוני פנה אלי חוניני (8); אב יחכמו acr. אברהם; (9) אלופי עלה ריש דיש ושלח שורש, acr. אברהם, i.e. Abraham Ḳoriaṭ, v. שיר ידידות, l.c. p. 76 b; (10) יה מעין לבי קדמי נפשי שירים ורננים (11); תמחה דמעתי עמרם, acr.; (12) עם דל אשכון בקרוב בבית הבחירה and (13), acr. עמרם.

(C) בטאיחי דרציד (pp. 12–13), containing: (1) יעלה בצר וידך; (2) אל קדש עדה מא נאוה מדי (3); דרור עמך ידידי רם ונישא גברה; (4); סגולתי ואור עיני (5); עבור דודי אחזתיו אל חי נאזר בני (6); שער פתח דודי קומה פתח בך (7); קולי לצור מקודש; (8) אב יחכמו and (9), אשמת אדון עולם.

(D) טבע צבוחי (pp. 14–16), containing: (1) תשבי צורי לבבי; (2) באתי לחלות פני צור acr. יעקב; and (3) יונה עד אנא תילכי, acr. יעקב.

(E) טבע לבאציט גייאט (pp. 16–29), containing: (1) האל העירה וראה צר על עם שפל לך האל לך כתר; (2) קרב פרות וזמן; וגאה וחוכמה; (3) אם אדם אלף שנה יחיה, acr. יעקב; (4) משגיח (5); דוד, acr. ...רמיה שנין איש שרה (6); שמעון בן לביא, acr. ומופיע צופה כלל ופרט (7); אני דוד בר אהרן, acr. אוחיל יום יום אשתאה (8); בן חסין חזק מצוק זמני אבחנה מעלות (9); יעלת אהבים שמחי ורוני, shortened, acr. יוסף, v. שיר ידידות, l.c. p. 98 a; (10) אל תושע עם זו, acr. אברהם, by Abraham Ḳoriaṭ; (11) אנא מצרה, acr. יצחק; (12) יה הודי ברח ממני אל רם נורא אתה צורי גואלי אל (13); אשא בשיר משלי לבן דודי חיש, acr. נסים חזק; (14) מלך נאמן אברהם, acr. אל נורא בלבי אהבה (15); תקוה by Abraham Ḳoriaṭ; (16) אל רם צור דר יחל (18); דר שמים נערץ בקדושה (17); לבי בקדוש, shortened, by Shalom b. Ṣur, v. שיר ידידות, l.c. p. 207 a, and צלצלי שמע, Alexandria 1892, p. 53 b; (19) חבוש מחלה יה השקיף על עם הוקם על (20); acr. ידידי; כל היום אשבר לאל רם בעוצמה (21); יעקב חזק נגדך (22); יה משגבי שרפו לבי, acr. יעקב; (23) בך בטחתי צור עולם (24); אפצחה מהלל בשחר אהלל שם אל (26); אם סוף לקץ הנחתם (25); צור נעלה עמך נעשקו ביד מוני (27); גדול מהלל (29); יעקב, acr. יה אור עטה כשלמה נטה יחידה יפה משולה לאל חי (30); צור אחוה, acr. ברום גלגל סובב עלי מעגל (31); יהודה חזק shortened, acr. ברכיה, v. שיר ידידות, l.c. p. 128 a; (32) ראו אגן סהר בתוכו גן (33); יטורש בנו ישי (34); מנדיל, acr. מעשה ידי אומן; and (36) שלמה, acr. מזולזלת בנבכי ים (35); שער אשר נסגר קומה פתחיהו וצבי אשר ברח אלי שלחהו יה קבץ את צאנך, different from the poem with the same beginning, given twice in שיר ידידות, l.c. pp. 70 b and 143 a.

(F) טבע קאיים ונוין דלחגאז לכב ... (pp. 29–30), containing: (1) יה אל חי איום נורא; (2) אל יחיד צורי רפא נא שברי and (3) יה חביבי הט לעולבי.

(G) טבע לעושאק (pp. 30–37), containing: (1) אם אמרתי אספרה בלשוני, shortened, acr. אני דוד חזק, v. שיר ידידות, l.c. p. 122 a; (2) שח כתוא מכמר (3); דרור עמך ידידי רם ונישא אשירה (5); דוד, acr. אין די באר שבח נצח (4); יה על מתה סוריד יה (!) (6); להי בכל כוחי חיים חזק, acr. המני ואסר אותי במלכודתו (7); אני יעקב חזק, acr. אליך נפשי כמהה (8); מרדכי חזק, acr. מרים לראשי שלח לי חפשי (9); אנכי דוד בן אהרן, acr. אערוך מהלל ניבי (10); אוחיל יום יום אשתאה עיני תמיד (11); בן חסין צופייה אעברה נא ואראה אדמת קדש טבריה (12); and (13) אהלל אל בשיר נבל תהלה מרפא ומזור אל תנה.

(H) פיוטים לביאת כלה אל החתן (pp. 39–70), containing: (1) אברך את שם ה' הנעלם (2); יעלת אהבים שמחי ורוני (3); מצא אשה מצא טוב, acr. אהלל שם האל צור עוטה אורה (4); יוסף חיים, acr. ועושר יוסיפו לך (5); אני משה חזק, acr. אברהם חזק, acr. אפתח פי בשיר נעים (6); חי[ם] של חתן בשעת עלית ס"ת (8); ינובב פי בשירה (7); יעלה (9); ארננה בהגיון גם בשיר ובצהלה beg. יונה העלי קוליך צהלי (10); חתני מבחר אמוני שמע שועי (12); ובעומדך תשמח בין אוהבים (11) שוכן שמי עליון נורא (13); ראה עני אל עליון ישע חיש (15); רבון עלמין רבוננא (14); עלילה (17); חתן נעים שמח היום (16); שלח ופדה ואברהם זקן בא בימים beg., קריאה ותרגום לחתן; יונה שובי למלכיך (19); תחיה ותאריך ימים (18) אברך אל עליון אודה (21); יה שמע ניבי (20) (23); כלה מהוללה שושנת העמק (22); אדיר הוא; אהללך יוצר נשמה (24); נעמת ויפית יעלת חן מושל בעוזו אדון (26); עמך אדון האדונים (25) אודה לאל (28); שובה חתני שובה (27); עולם דוד בן acr., לדוד שיר ומזמור (29); שיר נעים משה acr., משה ואהרן משיבי החרון (30); חסן יעקב acr., ידיד נפשי אהובי עד אן תשכחני (31); קומי יעלת הישר אהוב ושר (32); אד[ה]אן חזק חביב חביב שוכן (34); לעם נאמני צוה ה' (33) עליה, acr. יהודה; אפתח פי בשיר ומזמור (35); חשב (37); אליך צורי ישוכן (צ"ל שוכן) עליה (36) acr., אברהם וזרעו יהללו (38); המלך לאמר אברהם יצחק יעקב (39); אברהם בן ישי חזק (41); יעקב נשקה בי אש אהבתך (40); כולם יהודה שירו ידידים (42); יהודה לתורה ולתעודה יוסף אשורר שיר ורננים (43); בשיר ותודה נפשי לראות חכם שוקקת (44); אבן ישי חזק acr. אהללה (46); גור אריה יהודה אברהם אהובי (45) אנובב בשיר (47); בתודה לכבוד מבחר העדה אהלל (49); אפצחה שיר וזמרה (48); חדש (51); לך דוד גזרת יהלום (50); בשיר ורון (52); אפצחה שירה וזמרה לחכם האבן מאירה acr., אשבול הכופר דודי לי עלה לספר תוך קהלי; לכבודך דוד שיר אערכה (53); אני יהודה חזק (54); ינובב פי שיר נעים, acr. יעקב חזק (55); אברהם, acr. אומה נבחרה עדה טהורה (56); עמרם חזק, acr. עם דל ישבון בקרוב בבית פי (58); יפה חכמה נעימה קוליך נא השמיעיני (59); אני מסעוד ברבי יוסף חזק, acr. יגיד מישרים שלמה, acr. שמועות טובות ובשורות תתבשר (60); ובעומדך תשמח בין (61); ציין פרח בגנינו שפתי (63); להודות טוב לאל כביר (62); אוהבים שאוג ישאג דודי (64); שלמה, acr. שיר הללו בן חסין, acr. בן חכם ישמח אב (65); מארקים אשירה נא לידידי זה דודי וזה הודי (66); דוד לכבודך ידיד (68); אור עיני אהוב בחכמתו (67) (70); יעקב, acr. ידיד נפש טוב עין (69); אשירה אפתח פי בשיר ומזמור ורשות מהאל אשאלה (71); פיהו ישקני כי ידיד קום בלב תמים (72) אהלל שם ה' אילי וגואלי (73); טובים דודיך יום פדות (74); אני מרדכי בר אברהם acr. אל האדיר ובשיר (75); אייחיל כל ימי בעודי יה מלא חומות (76); זמרה הוא חומר הכמוני בך בטחתי אל חי עולם (77); חיילות ירושלימה מושלי תקוף לבם (78), with a strophe in Arabic; אשתעשע במשל (80); אם סוף לקץ הנחתם (79) קול צעקי יה שמע נא (81); אברהם, acr. קדמון מה נאה חוקה לבת (82); and (83) יעקב, acr. מסעור, acr. אהוב דר עליה עד אן בגלות המר חזק.

(I) טבע אצביהן (pp. 71–90), containing: (1) שפל רוח שפל ברך וקומה (2); שלמה, acr. אשמחה כי אפתחה (3); מה נעמו עלי ידידות קוני פי להודות, shortened, by Abraham ibn Ezra, v. שיר ידידות, l.c. p. 44 a; (4) יפת מראה נאוה מה לאסיר תקוה (6); מן ונופת עם יערת צוף (5) מי זה ימלל גבורות שפן (7); בבור part missing, v. שיר ידידות, l.c. p. 227 a; (8) יבוא דודי לגן (9); חיים חזק, acr. יריבי עז ידיד (11); יוסף חזק, acr. יה אל זירי (10); עדנו קול בשורת קמה (12); יוסף, acr. נאוה שמעה אני חיים, shortened, acr. אל חורפי תשרש (13); by Ḥayyeem Pinto, v. שיר ידידות, p. 74 b; ארה בעמך פער (15); יה לבי אל רפה (14) headed: (16) יעקב בן דוד חוסן, acr. פיו לא ינום; אסתכבר מאת רבי (17) headed: נגונים לנקרישך; אל beg. יעקב ן' יצחק הו אלכבאש מעיר אקא יע"א אלי (18); אני יעקב, acr. חי אדיר שוכן רומה אני יעקב, acr. איך תוך גלות החיל מרמה ותוך ראַ דיכראכום עינדי מן זומלאתי (19); חזק אני יעקב, acr. קומי רעיתי שובי מגלותיך (20); אנא יעקב, acr. חתן ובלה אל צור גאוני (21) (23); יעקב חזק, acr. יחיד אין לו ערך (22); יעקב בר יצחק אלכבאש, acr. יפת נשים כלה נעימה אני, acr. קין בת נאוה בתוך מצוק נשברה (24) יעקב אלכבאש חזק אמיץ, in Hebrew and Arabic;

יה אדון על כל (5); צורי עד מה אויבי בי רודה שלח נא (7); סגולתי ואור עיני (6) סלאם, acr.; ביד תשלח מזמור לדוד קיים, acr. קיים, by David; בשגיון פי ירון בשבח ארץ טהורה עלי הקרית (8) אנכי שלמה חלואה בר, acr. חברון אשירה אזמרה ישבר (= יששכר) ההרוג על קדוש השם ממנוחתו בבית הררי, a geographical poem enumerating the graves of the Patriarchs, Biblical personages, Tannaim and Amoraim, and later Rabbis, according to the work זכרון ירושלם; אני יעקב חזק, acr. אשיר לאל שוכן במעונים (9); דוד, acr. דוד למה תישן עורה אלי האזינה (10); על מה היא נסתה גבירה שרה העברית (11), shortened, acr. אברהם חזק, v. שיר ידידות, l.c. p. 222 b; אחזני איוב (צ"ל אויב) צר נא (12) יחשוב לבי אעיר ניבי (13); אל ובזה אותו אור (14), shortened, acr. יעקב אלמאליח חזק; צלצלי, v. אני שלום בן צור, acr. בית על נתן זר שמע, Alexandria, 1892, 52 b; (15) אייחיל אברהם קרית חזק, acr. תמיד נפשי לאל שברה, i.e. Abraham Ḳoriat of Asvera; (16) נתן בתי רעיה מה לך עציבה, acr. (17); עוז לעמו יצא למלוך מבית סורים, acr. בוחבוט; (18) אשאלה כל יום מאל הוא אור (19); ישראל דר מרום חן (20); אני מסעוד לוי, acr. עיני מי אין (21) חן אלי נאוה, acr. דוד; and יוסף בוחבוט חזק, acr. יוכל לספר פלאות כולם.

(M) מטרו לערובי (pp. 118–122), containing: יה קומה לשוטני (1); ירשו זרים משכן זבולי (2), acr. יוסף; צדוני אויבי כצמר בפח (3); אל (4) ישרני אל רם אל (5); נא תראבי רעיה יפיפיה עיר אודם פטרה, acr. [קב]יע; (6) ימי חרפי אהבתני, acr. ישראל; (7) עאל הודאלי חלאה סאווארסין (8); דוד מלך הוא בורא ישראל, acr., the beginning which reads יחיד רם בשלום פדה is omitted, v. שיר ידידות, l.c. p. 164 a; (9) עיני ולבי בנימן, acr.; בידך עיתותי הצילני (10); כאבילים אבלו בנאות דשא אורח חיים יציץ ופרח (11) and בנימן, acr.

(N) טבע למאייא (pp. 123–124), containing: נגן טוב (2); שלום לך דודי הצח והאדמון (1); עת דודים כלה בואי לגני (3); עלי עשור לדודי שמח שא נם למטה בין חיצונים (4), and headlines of several other poems.

(O) Index (pp. 125–128). Pp. 3 and 4 contain four poems. The first beg. שחר אדון למה זר (26); דוד למה תישן עורה (25) אל חביב לי חיבתו (27); אני שלמה כהן, acr. אני דוד בן אהרן חזק, acr. (28); אתה ארוממך אודה שמך, acr. אני מסעוד חזק; אין די באר חסדי ה' עוזי ומעוזי ומנוסי (29) אשת נעורים חמודה (30); אליהו חיים חזק, acr. מטור אודם ופטדה, shortened, acr. אברהם בר חכם, the scribe adds: תשלומה תמצא בספר יונה ישינה בשביה משנתיך עורי (31); שלי האחר תורה היא יה מאירת עיני (32); ישראל, acr. יום וליל רוחי תודה ברננה (33) ישראל, acr.; שה נתונה (35); צור חילי כי אתה אלי (34) שבח עופר קרית חנה (36); שלמה, acr. ביד צר שלמה, acr. שמע שירי איש הדל תפדה יה (37); למה (39); דבת נאוה שמעה בגלות תצריחי (38) קול בשורת קמה (40); ערה בצר הנה וחרדה שמע בן נאמן על כל נעשק (41), acr. יונתי בעוזך (43); אל רם דר בעליה (42); שלמה שדי הוא משה ישראל מכבל (44); תבנה נא נוה ייטב יפרח בצרה זמני דודי (45) and יה (46) אל רצה קול מהללי.

(J) בטאייחי (pp. 91–98), containing: (1) מול עמך סעד (2); זר ענה מלך נורא צופה יה דוד (4); שוב לפדותיה למה לבדד עובתיה (3) בטאיחי דלחגאז headed: (5); מלבי אלי יקרב לכביר, beg. חכיתי אל רם אויבי עינני בבעם חיקו; עמך מייחל (7); לו כאן צוקי כפיר עני ידעך (6) קין, acr. עמרם; (8); שבק בי שם אלאה פי וסאמך צבוחי דלפקיה (10); אידא צאחך האד למאליח (9) שיר המעלות אל ה' בצרתה אמרה (11); עמר יה כמה לבי (12); איומה עת בעסתה צרתה אנא עלי צרים (13); יהודה, acr. תשפיל אויבי מה נאה חוקה; and (14) גברו.

(K) טבע (pp. 99–102), containing: (1) אל (2); מסעוד חזק, acr. מרפא תנה אל נא (4); יעלה מעולה על כל (3); חביב בנך חוסה דברי שיר שבח (5); ארשת שפתי נא אל תבזה (7); אספר תהלות אל ויקרו (6); למלכנו זמרו אל (8); מרדכי, acr. מראות בינה לעם אמונה חסיני ודודי חון על דך (9); רם צור דר עליה בישימון (11); and יה כמה לבי (10); נכלם עלי הר.

(L) טבע משרקי (pp. 102–118), containing: (1) יחיד ואין בלתו אחר אל בשירי זמרה בוחר incomplete, acr. ישראל; (2) חסין נושא שחקים (4); מה נעמו עלי ידידות קוני (3); על זרועו

אבקשך צורי ומשגבי, acr. שלמה; the second, אם השמים גוילים והיער לקנים; the third, אנוש הלא תיבוש ותכלם; and the last, יהלום ותרשיש תלבשי עוד, incomplete.

The majority of the poems in this MS. are shortened.

The MS. is written in three or four different Maghrebi curs. hands, of the 18th cent., and contains 128 pp.

Owners: (1) *Shalom b. Jacob Amzalag.* The entry (p. 71) reads: אני עב"ה שלום בר יעקב אמזאלג מעיר אליג יע"א מהרש"א.

(2) *Mordecai b. Judah ibn [Sha]bbath of Tulin* (p. 102), v. about him, above, Cat., pp. 435 and 440.

Paper, $5\frac{13}{16}'' \times 3\frac{3}{4}''$.

649

בקשות ופיוטים

Liturgical Compositions according to the Rite of North Africa.

The MS. contains the following liturgical pieces: (1) שמעה תפלתי יי ושועתי האזינה . . . שחר אבקשך צורי ומשגבי (2) יה צפה ובינה, acr. שלמה; (3) כי אשמרה שבת אל ישמרני, acr. אברהם; (4) אלהי עוז תהלתי רפאני וארפה, acr. אליקים; (5) חשתי ולא התמהמהתי בתנומות, acr. חיים; (6) אודה לאל לבב חוקר ברון יחד, acr. שמעיהו; (7) כבבי בקר שמו לב על הנשמה ידיד נפש (8) יה יודע מצחרי (צ"ל מסתרי) שומרני בת אהובת אל קמה בשחר (9) אב הרחמן, acr. שמע צעקת דל השואל סליחה (10) בנימן חזק שער אשר נסגר קומה פתחהו (incomplete); (11) כי לו נאה כי לו יאה, acr. א"ב; (12) שלמה, acr. לכם יגיעי הזמן קומו ומשחו מלככם (13) עלמה תמימה (14); אדיר ונעלה בשמי מרומך (15) ושמח ועלוז כי אתה מבחר (16); רעיה איומה שבו שמחות לימי עלומים (17); החתנים שוכנת (18); יום פדותי בעדו כל שואלי, acr. יוסף (19); בו לבד בשדה עם אהלי כושן, acr. שלמה (20); יה שוכן (22); רחמיו נגדי נתנם (21); אבטח בעודי מעוני אשורר לפניך באימה, acr. [בר שלום] יוסף; והדרך יחזה (23); נתן עוז לעמו ולראשם פאר ורוצנא לווטננא ומיחלם (24); בן נאמן על שמך יבטח (25); יגאלו שלום לבן דודי הצח והאדמון (26); ידך תנחני אל חי עושי (27); שלמה, acr. ישראל; בר יוחאי (28); מעון אשר בידו רוחי (29); כל מחנות (30); שמעון לביא, acr. נמשחת אשריך; ובעומדך תשמח בין אוהבים (31); כרוביו ברכו אל חתן תנה הוד (33); נתן לך האל אב רחמן (32); בא (35); חתן יוצא לקראת כלה (34); ועוצמה (37); יא מא צעב אל פירק (36); זמן ציר נאמן נגין טוב (38); חביבי יא רוחי קולי ועלאש גאפית לכבוד תורה הדורה אשיר ברון (39); עלי עשור תורת אמת נתן לנו (40); וצהלה (41); יוסף, acr. צרור המור דודי (42); עת דודים כלה בואי לגני רמת על כל (44); סורה חתני סורה לכלה (43) אליך (46); אל הר הטוב הזה באתי (45); רמים מרים לראשי שלח (47); קוני עיני כל היום תוחיל יא קאעד (41) headed: מרדכי חזק, acr. לחפשי עלא כורסי אלחק ותפכרלי עקידת יצחק, beg. אשכים לבית השר אומרים כבר רכב אבא, by Abraham ibn Ezra; (49) יעלה יעלה בואי לגני; השיב מלוכה (51); אל חי וקיים חסדו יצוה (50) מגיני צור ישעי חיש ומהר (52); שבט יהודה הביא, acr. ישראל; (53) ישעך לבבי דורש, acr. אלי וגואלי הקשיב ושמע קולי; (54) ישראל, incomplete, acr. אני יעקב אדהאן חזק, i.e. Jacob b. Moses Addahan, v. ארבעה גביעים, Liv. 1839, p. 128 b; (55) מתי יבא משיחי ויגאלני, acr. אליהו; נא זכרו לטוב (56); משה חזק, acr. יצח[ק]; and (57) שבוע טוב לנו ולכם.

The MS. contains also חידושים and דרשות in Jewish-Arabic (pp. 29–56).

The MS. is written in a sq. Maghrebi hand of the 18th or 19th cent., and contains 56 pp.

Owners: (1) *Abraham* בוקאיה.

(2) *Nathan* גיאן (p. 57).

Paper, $9\frac{1}{8}'' \times 6\frac{3}{8}''$.

648

פיוטים

Liturgical Poems according to the Rite of the North African Jews.

The first page contains the end of a prayer in Arabic ([למילה] דעווא), v. also MS. No. 666, p. 75.

The MS. contains the following liturgical compositions: (1) יום פדותי בעדו כל שואלי, acr. ישעך לבבי דורש אל רואה (2); יוסף, acr.

יום יום וכו׳ אעברה נא ואראה אדמת קודש (46) ; אני דוד בר אהרן בר חסין acr. טברייה ; נתן acr. (47) ; יא ערפין אצוות יא פהאמין שפל שורש (48) ; שלמה acr. רוח שפל ברך וקומה שאלי יפיפיה מה תשאלי (49) ; שלמה acr. בנו ישי שלום לבן דודי הצח (50) ; שלמה acr. מני שער אשר נסגר קומה (51) ; שלמה acr. וה[א]רמון (52) ; שלמה acr. פתחהו וכו׳ ליל בו בואך עדי עת דורים כלה (53) ; שלמה acr. שמעה אדון עולם יה שוכן מעוני אשורר (54) ; חיים acr. בואי לגני אעמוד היום (55) ; יוסף בר שלום acr. לפניך באימה אהלל אל אשר יצר (56) ; בתוך קהלי במשאלי חנון להודות (58) ; צרור המור ראיתך (57) ; יצורים ; חתן שנות חיים יוסיף לך האל (59) ; לך נגד כל פני הלל תמלל למלא (61) ; אשבח ליוצר כל נשמה (60) (63) ; ישוב צבי חן אל בית מנוחו (62) ; לא יחסר יעלת (64) ; ראו אגן סהר (63 a) ; מה גדלו מעשיך ה׳ אמרו בני אלהים במה אתן (65) ; צבי כלילת יופי ; העם קניתו נחלה (66) ; אברהם acr. לפועלי צדק ממעונות אריות (68) ; מנשיקות ידידות חמדתי (67) שוחרי אל חי (69) ; מרדכי acr. מהררי נמרים כמה טובות (70) ; ישראל acr. ארנינו (צ״ל הרנינו) ; שבתי acr. כמה טובות כמה טובות אלהי גמלתני אדון (72) ; ישראל acr. יונה הומה ומה תהמי (71) בר יוחאי בוצינא (73) ; אני יוסף acr. הזן את העולם פדני רע ודוד בשמו (74) ; אני פרגי חזק acr. קדישא אמרתי צורי ומגני עוזי (75) ; פרגי acr. ובמעשיו מלאו גביעים מדמי (76) ; אברהם חזק acr. זמרתי קומו תראוו יא נאיימין (77) ; מנדיל acr. אשכול Arabic and Hebrew ; (78) אל רם בי רומם acr. ; יצחק (79) יזכרו פלאיך צבא מרום acr. יהודה ; שערך רעיה אדמה (80) Hebrew and Arabic ; מנדיל acr. (82) ; מה טובו צבייה דודייך לדוד (81) ; מנדיל אב זמרא acr. מאן די לכל בשרא ברא אשאל ממך מענה (83) ; אני פרגי חזק acr. (84) ; דורשי ומהללי אשיר לך פי ישבח לאל חי (85) ; אחו על דל מהלל ולא יחדל (86) acr. פרג ; יונתי מה לך נודדת (87) acr. ישראל ; אגדלך אלהי כל נשמה (89) acr. אברהם ; אדיר אתה על (90) ; א״ב acr. לא ינום ברוך לא ישן מבית חשוק חשוק (91) ; קמי קום למשפט נורא כפלח הרמון אדמה (92) ; דוד חזק acr. מבית ; רקתך (93) ; יוצר מידו עושר וריש acr. יצחק ; יין (95) ; נסים acr. נחה עם צאן מרעיתיך (94) ימי חורפי (96) ; יצחק acr. טוב רטוב השקיני דיד נפשי אהובי עד אן (97) ; ישראל acr. אהבתני

מרדכי acr. מי זאת עולה יפיפיה (3) ; ישראל מרדכי acr. מרים לראשי שלח לחופשי (4) ; חזק עמרם acr. עלבון הבת היקרה מאשו (5) ; חזק acr. ידך תנחיני אל חי עושי (6) ; עמאר חזק שיר חדש אשורר לך מבין רעיוני (7) ; ישראל שמחי בת יפיפיה כי ישעך (8) ; שלמן חזק acr. סיב דקלים (9) ; מסעור סוסי חזק acr. ממרחק בא לעד (9 a) ; סעדיה שוראקי חזק acr. לי ארגה תען לשוני (10) ; ארוממך מלכי כי חסדך גדול עלי כ[י]מי הנעורים מי (11) ; ישראל acr. בי שמתי אשירה כשירת משה (12) ; יהודה acr. יתנני מדת ימי וצבא שני אוחיל (13) ; שיר לא ינשה ינובב פי שיר נעים לכבוד (14) ; משה חזק acr. לכבוד (15) ; יעקב אדהאן חזק acr. נטע שעשועים (16) ; משה acr. תורה הדורה אשר ברון וצהלה ; א״ב acr. כי לא (צ״ל לו) נאה אדיר במלוכה (17) (18) ; יוסף acr. יעלת אהבים שמחי ורני אני נתן אסייג acr. אשורר שירים מרים ראשי מה נאוו על (19) ; נתן בן משה נאמן ביתו חזק אלי וגואלי (20) ; משה חזק acr. הרים רגלי מבשר (21) ; אני יעקב אדהן חזק acr. הקשב ושמע קולי (22) ; אני דוד חזק acr. אל הר הטוב הזה באתי אני acr. אם אמרתי אספרה בלשוני נפלאותיך יושב בשמים יאמר לצפון תני (23) ; דוד חזק (25) ; אל גבור אבי עד עוזרך (24) ; ישעיה acr. שבו שמחות ל[י]מי (26) ; קום עלה נזר כל חתני acr. יה שוכן מעוני אשורר לפניך (27) ; עלומים מפי אל מפי אל תתברך (28) ; יוסף בר שלום ; א״ב acr. השב עלובה שבט יהודה (28 a) ; וישראל acr. יוסף acr. תורת אמת לנו ברוך אשר בחר בנו (29) אפתח פה בשיר (31) ; לא רם בכל נודעת (30) אני משה בן יעקב acr. ומזמור ורשות ; i.e. Adhan חג המצות אשר לך (32) continuation of the poem beg. יהושע סירירו אמין acr. ישראל גפן פריה ; אדיר לא (34) ; יא גנת חייתי ביך יגפר אדנוב (33) אל נורא מלכותו (35) ; א״ב acr. ינום ברוך לא ישן אדון הזן את העולם חיש (36) ; מלכות כל עולמים יריח יקר מלא (37) ; אני יוסף acr. בנה מקדש יחיד רם בשלום פרה (38) ; פרגי acr. בן יומו חתני מפז ומיהלום (39) ; ישראל acr. נפשי יונה עד אנא תלכי (40) ; אתה יקרת בעיני יצא ציין (41) ; יעקב acr. נעה גם נדה בגולה אפצחה רינה (42) ; ישראל חזק acr. וימל ביד צר (43) ; אברם acr. ותודה אצהאלה בגאון ה׳ יונתי (44) ; ישראל acr. יערת דבש על לשונך אוחיל (45) ; יעקוב חזק acr. יונתי יונתי יונה יונה

(151) יצחק חזק, acr. קום ועלה חתן בין שושביני ;
(152) headed: אתחיל לכתוב הברלה למש"ק,
(153) beg. מתי יבוא משיחי; שבוע טוב לנו ולכם
(154) יצחק, acr. יה קצינו אל תנשהו, in Hebrew and Arabic;
(155) גוי אחד אשר נבחר ;
(156) יוצר כל מבשר ;
(157) קדשו שם איום ונורא
(158) יוסף, acr. חי העולמים הדרך רכב תשלח,
(159) צלח, in Hebrew and Arabic; יא רבי יא
(160) אלמשיח חין; אליה (צ"ל אלה) וסמע דעוואתי
(161) יסאעא, acr. א"ב–ט אנא אל איום ונורא שדי ;
(162) נאור בגבורה, in Hebrew and Arabic; אלי
(163) אברהם, acr. אליהו הנביא הביא נא המבדיל
(164) בין קודש לחול, with Arabic paraphrase;
(165) נורא אל נדרש לכל דל שואל יחד גוע ;
(166) האיתנים ; קומי יעלת השר נגיד ושר
(167) חתן קרא נא בספר צורת עופר ;
(168) ולבב נמר ; יחונן צור להשיב את שבותי
(169) יוסף חזק, acr. אדיר ונעלה בשמי שמי ;
(170) אבא מרי, acr. אודה לאל חי נאמן ;
(171) יחדי חי עולם יחידתי, acr. מרומך מה יפו
(172) קדוש יעקב וגואלו ; יוסף, acr. האל
(173) אחות פעמייך ;
(174) התולה עולם באשכול שירה ורינה אעורר ;
(175) נגן טוב עלי עשור לדודי ייחדו נא
(176) כל איש וטוב רחשו ; נכספה נפש ענייה
(177) קומה ידיד ריעים אל עמך סולם
(178) במעלות גדולות יחיד ורם לו הגבורה, acr. ;
(179) יוסף בהר שלום אבן כספי חזק קול דודי
(180) הנה זה בא ; אחר נוגנים אשיר שירה
(181) אהוב נחמד וטוב יונה יפיפיה
(182) יהודה, acr. אל אלהים ; לדבירי מתי תשוב
(183) אשיר בשירתי רון וצהלה ארחש בשיר ;
(184) יפתח פי בשיר לחי נעלה, acr. יצחק ; חדש
(185) נגדך צור מרומם ונעלה נתן בלחן חזק ;
(186) בפה צח אפצח אשכול הבופר דומה
(187) אני חיים, acr. לעופר סנסן הנעימים ישרים ;
(188) סעדיה, acr. לאדון כל אודה ותמימים
(189) דוד, acr. בקול גילה קום עלה נזר כל ;
(190) אפצחה רון ברשות אל נורא חתני שוב אל מקומך ;
(191) אקום להפטיר ברשות אל אדיר מרומם על כל ברכה ;
(192) דודי וריעי אלף אלהים ; צור עון מריי סלח
(193) א"ב, acr. נשגב לבדו נתן בקולו גילו ציון ;
(194) נתן גיאן, acr. וגם פרח נודה בלשוני ;
(195) נתן, acr. לקוני נאור אתה אדיר שמך ;
(196) נתן גיאן, acr. אשיר לדודי נגיד ורודה ;
(197) אליך צורי אורי אשא את עיני, acr. אני

(98) יעקב אדהאן חזק, acr. תשכחני מלפני ;
(99) מנדיל, acr. תורה אלהים מלך רב ורם
(100) צוה לנו משה נכספה וגם כלתה נפשי אל ;
(101) אדיר ונאור יחיש ישועתו יעקב אבן צור, acr. ;
(102) חזק ; שמעון, acr. הבה לבי הבה קום דודי
(103) יעקב, acr. חכמי וזקני הגו בשתי תורות ;
(104) אבן צור ; מה יפת יפה שחר נשקפה, acr.
(105) משה חזק ; אפצחה תודה וקול זמרה, acr.
(106) אני עמנואל אש דת אשר נתן לעמו, acr. ;
(107) אברהם חזק ; מי זה מלך בא מארום, acr.
(108) משה בן צור ; נגד מלכים אעמודה ;
(109) אברהם, acr. בצר מנוסי אשימה תורת ה' תמימה ;
(110) אל ארץ עזובה שלח נגיד גם שר ;
(111) ישראל, acr. מלכי ירום ונשא גבה מאד
(112) שלמה, acr. אולי אולי אולי ; שובה את שבותי
(113) יהודה, acr. ירח יקר מלא בן יומו ; ישקיף ה',
(114) פרגי, acr. יציץ יצא (צ"ל יצא ציץ) ויטל ;
(115) ישראל חזק, acr. קום עלה גזע כל נבוני ;
(116) אדון עולם יצוה לחתנים חתן תנה ;
(117) הודך על רעיה תמה אלהי תהלתי קומה ;
(118) אברהם, acr. יזרח מאור עלין לעוזרני, acr. ;
(119) יהודה נשמת השמחים בשמחת חתן וטובו ;
(120) נשמת חתני הבוטח באל רם נשמת ;
(121) נשמת חתני החוסה ; חתני המיחל רחמיך
(123) נשמת חתני הנעים במעשיו ; בשמך
(125) נשמת חתני ; נשמת חתני השמח במצותיך
(126) נשמת חתני המיחד שמך ; המחכה רובי חסדיך
(127) נשמת ; נשמת חתני העובד לפניך בפחד
(129) נשמת [חתני] ; חתני הבוטח באל חי מנת חלקי
(130) נשמת חתני הבוטח ; יפה עין מחלה פניך
(131) נשמת חתני הבוטח באל ; הנכסף לאהבתך
(132) נשמת חתני המקוה רחמיך ; מנת חלקי
(133) נשמת חתני המקוה רחמיך ; קדוש ישראל
(134) נשמת חתני החוסה באל רם ; ישעי ואורי
(135) נשמת חתני הנעים בחור מעם מורם ; וגדול
(136) ירחיב אלהי ; בשירתי תשיר יחידתי
(137) אם קמי לחרדתי עלי נוסדו ; בגבול חתני
(139) יעקב, acr. יחד זמיר ושיר ומהלל ;
(140) אני דוד, acr. אל קול צלצלי שמע ומינים חתן ;
(141) מנדיל חזק, acr. מלך מרומם ונעלם ;
(142) חתן תנה הוד ועוצמה ; שתיל אורח
(143) יו[ס]ף, acr. ידידי חתני שמחו במסיבו שירו וזמרו לאל ;
(144) ישמח חתני בקהל אמוני חתן יהי לעד אל שומריך ;
(145) יצחק, acr. ברינה ;
(146) קום כהן לאט ועלה בשובה ;
(147) קום חתני במהרה ועלה וקרא בתורה ;

צרי נדוד (10); שמעיה קוסון, i.e. acr. שמעמהון; אלהי עון תהלתי (11); ישראל, acr. אחזוני; אל אלהים אשיר בשירתי (12); אליקים (13); פנה אלי וכבוש (14); מה לך יצרי תמיד תרדפיני (15); נעמו עלי ידידות קוני (16); את כובשי יונה ומה תהמה (17); בן דוד תן לעם לו ימתין עת דודים (19); מה לידידי מעמדי נד (18); נפשי (21); יפה בואי אל גנתי (20); כלה בואי לגני ינעם שיר (22); יפיר מחשבות דורשי אובות יעצור מעמי ומבית הלחמי (23); ישראל, acr. לחכי בי (25); קמתי להלל לשם האל (24); ישראל acr. (26); אברהם, acr. אשמרה שבת אל ישמריני (27); אברהם, acr. אשיר במשרים את שיר ה׳ סדרי בר[א]שית נוצרו וביום שביעי נגמרו, acr. שומר שבת מצוה רבה (28); סעדיה שוראקי חזק יום השבת אין כמוהו (29); משה צולטאן חזק acr. מה (31); אז תפיל בנעימים (30); מנצור acr. יודוך רעיוני (32); מסעוד acr. לך יחידתי קום להלל מוסר בו נבחר ודבר (33); ישראל, acr. ה׳ רועי ביום שבת (34); משה הצעיר גנו acr. ה׳ יקר מה נעמו דודייך (35); משה חזק acr. לאל ארנן (37); נפשי עלי תהמה (36); משה acr. רעייה יונתי מה לך (38); חלפון acr. חולת אהבה אני מה טוב שמו שבת (39); ישראל acr. נודדת מבורך שבת מפי אלהים (40); מימון חזק acr. קוראי עונג שירו יחדיו (41); משה בר יעקב acr. שמעון acr. שבת כאישון בת עיין (42); פרגי acr. כי לו נאה כי לו יאה אדיר במלוכה (43); בן לביא פדה (45); אל ההרים אשא עיני (44); א״ב acr. ליום זה צרי ונוגני נגן (46); יפדה עם בחין צורי גדולת יום זה נכוחה בארבע קצוי (47); בתרועה אני אברהם acr. אליו מי הוקשה ויושלם (48); נשיה (50); אני פרגי acr. שומר שבת מחללו (49); חזק קום יחידתי להלל אל, by David Hallevy, v. קומי (51); שיר ידידות, Marakesh 1921, p. 53 f; שדי אשיר יצור עולם (52); רעייה שקדי שערי אל; אני חיים חזק acr. אליכם נאמני אזכרה ברנני (53); אגדלך (55); שער הרחמים ל[ע]ם בך בוטח (54) מי כמוך אדון (56); אברהם acr. אלהי כל נשמה טוב להודות (57); מרדכי גיג acr. עולם אקו לך למרו נדעה (58); אני פרגי? acr. אל אל ישועתי (59); שלום acr. נר[ד]פה נאמני לדעת את ה׳ יכינך (59a); יי אלהי גדלת מאוד הוד והדר לבשת ירננו צדיקים (59b); קלנימ[וס] acr. אל נגלת בנוף ברכי נפשי את ה׳ (59c); יצחק acr. לשוכן בשחקים יחונין צור (60); אברהם acr. וכל קרבי הללויה

נעים זמיר ישבח לשוני (206a); נתן גיאן acr. יוצר עולם ובורא כל בחכמה (207); נתן (208); נתן חזק acr. צרור המור דודי ילין בבין שדי אליהו זכור לטוב יבוא לנו בסימן טוב (209); אני [נ]תן גיאן acr. אודך אל ברוך עושה (210); אני נתן גייאן חזק acr. נפלאות דין ומדון (211); נתן גיאן חזק acr. רם ואדון עמית בתורה (212); נתן גיאן חזק acr. עמרם הורה, acr. נורא בי עמרם גרם (213); נתן גיאן חזק acr. פיהו ישקני דוד כי (214); פרג acr. טובים דודיו זרע קודש פצחו (215); נתן גיאן חזק acr. שירה אשיר בקול (216); נעים שירה בחיבת לאל אשר שבת acr. אני נתן נפלאת אהבתך לי צורי ואורי (217); חזק acr. אל חי וקיים עת קין יגלה (218); נתן חזק acr. יום זה לנו יום בשורה (219); אני נתן גיאן חזק acr. אבי שוכן שחק בצר עזרתה (220); נתן חזק acr. קול דודי הנה זה בא (221); נתן חזק acr. לי אליך (222); אני נתן חזק נתן acr. בא באלף ורבבה (223); אהרן חזק acr. קוני עיני כל היום תוחיל (224); ה׳ ישעי ואורי כי אתה הוא תאיר נירי אם (225); and יהודה acr. יחיד חי נקרא נורא אנכי דוד acr. קמי עלו על ראשי.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 194 pp. of about 22 ll. to a p.

Owners: (1) *Abraham* לקנוי. The entry reads: של התלמיד הנעים ה״ר אברהם לקנוי יצ״ו אכי״ר (p. 194).

(2) *Simeon* לקנוי (p. 139).

Paper, 6″ × 4″.

937

פיוטים

Liturgical Poems and Hymns according to the Rite of North Africa.

The MS. contains the following liturgical pieces: (1) לאדון כל נודה בקול גילה (2) יחברך (3); ישתבח שמך לעד רם ואדון האדונים אל (5); אני קמתי הדל והחלך (4); צור חנון קדוש אברהם מימין חזק acr. מסתתר בשפריר חביון השכל ארץ (7); שלמה acr. שחר אבקשך צורי ומשגבי (6) הקדושה יקרה חמודה, acr. אברהם, i.e. Abraham Salamah; (8) אל ארץ עזובה של[ח] נגיד (9); אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בקר שימו לב

פניו (126) ; אם הבנים גלות יושלם (125) ; הנדוד
מושלי (127) ; פרגי acr. ,דוד בלילי יאיר על קהלו
אשיר (128) ; מרדכי חזק acr. ,סוערה ענייה
(129) ; אני באלאג חזק acr. ,לאלהים בכל כחי
פודה ה' (130) ; ישראל acr. ,יונא (!) איך תרבצה
; מלך רם הנאדר (131) ; פרגי חזק acr. ,נפש עבדיו
(133) ; ישראל acr. ,ימי חורפי אהבתני (132)
(135) ; ממעונות אריות (134) ; חבירים נכבדים אתם
מה (136) ; פרגי acr. ,פעולות אל מה נוראות
,יערת דבש על לשונך (137) ; משה acr. ,נאוו על הרים
,acr. פלאך קויתי דגלי רוממה (138) ; ישראל acr.
,acr. אשא עיני אל אדון שמים (139) ; פרגי
משה acr. ,מוציא אסירים בכושרות (140) ; א"ב-י
מהלל אפצחה (142) ; קום יה עניני (141) ; חזק
יום acr. ,יונא יקושא (!) תוך פחים (143) ; כי טוב
,acr. אמרו לבת ציון הנא (!) ישעך (144) ; טוב
(146) ; נגדך אשים מזימתי (145) ; אני מרדכי חזק
לי דוד נדד (147) ; ישראל acr. ,מה לך דוה בת נאוה
,ישירו דודים שירים (148) ; ישראל acr. ,שינא (!)
,יהיו כמוץ עובדי כמוש (149) ; י[צח]ק כלפון acr.
; אדיר אל חי נעלה אל דר (150) ; ישראל acr.
מטה עוז מקל (152) ; פרח פרח ציץ מטך (151)
; ה' מלך גאות לבש ולבושו הדור (153) ; תפארה
אלי וגואלי (155) ; פרגי acr. ,יריח יקר מלא (154)
מרים לראשי שלח (156) ; יעקב אדהאן acr. ,הקשיבה
,acr. ירחיק נדוד דוד (157) ; מרדכי חזק acr. ,לי חופשי
; מרדכי חזק acr. ,מי זאת עולה יפיפייה (158) ; ישראל
אומרה לאל סלעי שלח (160) ; ידך תנחיני אל חי (159)
שולמית (161) ; אני פרגי בר נסים חזק acr. ,לי
,אל חי ישועתי קרב פרות (162) ; בשירי יספה
acr. ,סיב דקלים לי (163) ; אני מרדכי חזק
ידך תנחיני אל חי (164) ; סעדיה שוראקי חזק
זאת עולה (166) ; הללו האל בשירה (165) ; עושי
יפיפה (incomplete) ; (167) קצת יוסף, the beg.
of which is missing, the first words of the
remaining part read : טלעו בזוארא סאג אשע
נטלובו לילהנא יזמע שמלנא פי and ends : יתעדא
רושאילים בלאדנא מעא אלי פלארר האדא. תם
ונשלם שבח לאל בורא עולם, the text differs
from the קצת יוסף הצדיק, Histoire de Joseph
composée entierment en vers poésies en
langue Hébraïque (musique Égyptienne) par
Simah Levy, Tunis le 5 Octobre 1896, and
קצת יוסף הצדיק, printed in מעסכר 1899 ; (168)
; אברהם הכהן חזק acr. ,שי למורא שי למורא
and (169) a fragment of an Arabic story.

אפצחה רון (61) ; יוסף חזק acr. ,להשב את שבותי
(63) ; מה גדלו מעשיך ה' נגדך רם (62) ; וצהלה
,ממשכבי קמתי להודות (64) ; נורא אל נדרש לכל דל
(66) ; יהודה acr. ,יחידה בבור גלות (65) ; יוסף acr.
,acr. מתי יבוא משיחי (67) ; יה מושיעי וצור סלעי
טוב (69) ; יוצר כל מבשר תשלח (68) ; משה חזק
; שלמה acr. ,שער אשר נסגר (70) ; וחסד ירדפוני
תביט בעוניני אלהי (72) ; תנו שיר על זמיר (71)
יה לך (74) ; שוב שבת אל חי נעלם (73) ; עולם
,פקוח פקח אוהבי עין רחמים (75) ; נפשי כלתה
מלך מהלל בתושבחות רוכב (76) ; פרגי חזק acr.
שערי (78) ; רון וצהלה ארחיש (77) ; בערבות
,אדון בעוזו יוצרי (79) ; אברם acr. ,פדות אפתח
acr. ,ירוחם בך יתום אסיר תקוה (80) ; אברם acr.
; יוסף acr. ,יעלות אהבים שמחי ורוני (81) ; יהודה
(83) ; יוסף acr. ,יונה נכסיפה למצוא מנוחה (82)
; יחיד הנערץ והנעלה (84) ; שיר השירים אקדם לאל
אם (86) ; יוסף acr. ,יום פדותי בעדו כל שואל (85)
כל ימי צבאי (87) ; אברם חזק acr. ,יום פדותי איחר
פרגי acr. ,פי יענה זמרה (88) ; יצחק acr. ,אוחיל
שמחים (90) ; יונה יונה כי בי תוחלתיך (89) ; חזק
קומה ה' אלהים (91) ; בצ[א]תם ובביאתם מתעלסים
(93) ; אפתחה ואברך שם יקרך (92) ; למנוחיך
ובעומדך (94) ; שמח חתן בכלתך בשמחת אב המון
יחיד ומיוחד לו לבדו תיאות (95) ; תשמח בין אוהבים
יין (97) ; בתורה ידיו חולילה כל יציר (96) ; המלוכה
מפז חרוץ וכלי (98) ; יצחק acr. ,טוב רטוב תשקיני
יצא ציץ (100) ; דרשו לי אן הלך אהובי (99) ; יקר
(102) ; יתאיו לבבי ישוב דבירי (101) ; וימל ביד צר
; ברוך אשר הפליא חסדו לי (103) ; מזלולת בנבכי ים
; יה ראה עושיקה (105) ; אשיחה במר נפשי (104)
(107) ; פרגי חזק acr. ,פיה תקפוץ עולה (106)
מפי אל ומפי תתברך (108) ; מלך יקר מאין מחקר
(110) ; מה לקוני נד וארח ממעוני (109) ; ישראל
כמה אדוני (111) ; אמר ה' צבאות במקום זה
פועל (112) ; אדוני טביט (צ"ל תביט) מעוני
אל ממרומו (113) ; פרגי acr. ,גבורות יקומם דלים
כמה צור (114) אני משה acr. ,יקרא לעמו
; אל תטשיני צורי וגואלי (115) ; טובות גמלתני
נחה (117) ; נסים acr. ,נא אלי יוצר רוחי (116)
ישעך לבבי (118) ; נסים acr. ,עם צאן מרעיתך
; חזק חתני יה צוה (119) ; ישראל חזק acr. ,דורש
אני פרגי acr. ,יה כמה יהיה עבד משל בי (120)
; יעק[ב] חזק acr. ,ידך אל תרום בחילה (121) ; חזק
אל תיראי (123) ; ילבשו בושת וכלימה (122)
כלה זמן (124) ; אני פרגי חזק acr. ,תולעת יעקב

The MS. is written in a Maghrebi curs hand of the 19th cent., and contains 117 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $7\frac{15}{16}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

737

פיוטים

Liturgical Poems for various occasions according to the Rite of North Africa.

Pp. 1–53, פיוטים למילה, containing: (1) אל פודה מכל צרה, somewhat different from a similar poem published in רני ושמחי, Vienna 1890, p. 32 a; (2) לצור עומה אורה שיר (3); אני מסעוד חזק, acr. חדש ותהלה עת דודים (4); חיים, acr. כלה בואי לגני על מצות מילה לבי (5); אני יעקוב, acr. חורש (7); אל בתורתו צוני (6); אל חי קדוש לך יאתה, acr. אני מסעוד חזק; אליה התשבי נפשי חשקה, acr. אני מסעוד (8); אשיר שיר במצלתים, acr. אני [יעקב] חזק (9); אל יחיד רם נעלה, acr. (incomplete) (10); אשיר שיר וזמרה, acr. אני מסעוד חזק (11); אנבי יעקוב אלכבאש חזק ידיד צרור (12); אל אדיר במרומים, acr. אני מסעוד המור (13); בן מרדכי (?) סבעוני חזק חזק יהלל פי (14); יעקב, acr. בשיר חדש ארזי הלבנון יפריחו (15); אנ[י] מסעוד חזק, acr. בחסדיך את רוחי (16); אברהם, acr. תפדה יה קבץ את צאנך (17); אליך אעטירה ברוח נשברה, acr. אני מסעוד אברהם, acr. אליך אעתיר רפא שברי (19); חזק יתברך אל חי מגיד מראשית אחרית (20); יעקוב כפול הקטן נרו חזק, acr. מרם בשרי (21); משה, acr. אל אל אשר יצרני (22); יגדל שם האל בפי כל היצור, acr. בחוכמה אל אדון ברצותו (23); אהובי אני לכם, acr. יצחק (24); אני משה חזק, acr. אומר לה' מחסי (26); אנכי מסעוד חזק, acr. יעקב בחר (27); יעקב בן צור, acr. התיר ממאסר (28); שער אשר נסגר, acr. שלמה; מלך כהן ושר (29); אל ברוך גדול דעה, acr. אני דוד חזק (30); אני חיים חזק, acr. אדון עולם ומלואה (31); אערוך מהלל ניבי, acr. אנכי דוד בן אהרון בן אערוך שיר תהלה בתוך קהל (33); חסין חזק סגולה, acr. אני יעקב; אערוך שיר תהלה (34); אני דוד, acr. אפתח (35); לצור אשר אין בלתו אני דויד הקטן נרו, acr. פי היום בשפה נעימה; מימון חזק, acr. לכבודך דוד אשיר לך (36); (37); טלין טוב, acr. לכבודך דוד רם ונעלה (38); אל אדיר במרומים (39) and ידידי שמח בשמחה, v. No. 13.

Pp. 55–62, פיוטים לחתנים, containing: (1) אני מסעוד חזק חזק, acr. אל חתן הטוב רך טוב; אנכי מסעוד, acr. אודה ביום הזה האל הטוב (2); חתן וכלה, acr. חתן יפריח יוריח (3); חזק חזק ישמח, acr. לצור קדושי שירו שירה חדשה (4); משה; אשורר שיר ותהלה יקר מאד ונעלה (5); and (6) נגינות א[נ]י סעדיה מראגי חזק, acr. אעיר ושיר אחבירה.

Pp. 63–74, פיוטים לספר תורה, containing: (1) headed: לבעל המילה לספר תורה, beg. אני יהודה, acr. אערוך צהלה בתוך עם סגולה; (2) headed: לאבי הבן, beg. שתיל עלה בגן יונה העלי (3); שצ יעקב בר יה[ודה], acr. רטוב; (4) headed: לחתן, beg. אנכי היום קולך צהלי; (5) headed: פיוטים אשירה לאלהי הרוחות; ובעומדך תשמח בין אוהבים, beg. לואברהם זקן קום חתן לקרוא (6); כוכב עוזך הן עלה (7); בתורה שוכן שמי עליון נורא עלילה (8); (9); headed: לאבי הבת כשעולה לס"ת, beg. מה זה מה יפית יפה שחר נשקפה (10); דמות דודיך יהודה, acr. יונה בת מלך (11); משה חזק, acr. שלמה בן; and שיר לאיילת אהבים, acr. (12); יום נוספה בי אהבתיך (13).

Pp. 75–88, פיוטים לתפלין, containing: (1) אשירה בקול זמרה, acr. יעקב; (2) אברך ה' אלהים חי (3); אני דוד, acr. בראשית כל מלין אשרי איש נותן לב (4); אני דוד, acr. נורא אתה אנכי דוד אבן עטר חזק, acr. על ציצית הכנף לדוד, acr. הללו אל שומר הבטחותיו (5); ישצו קום תלמיד נעים לקרוא בתורה (6); חזק (7); יעקב, acr. רנה ושיר שיר ידידות אערבה אנכי מסעוד חזק, acr. אל יוצר בראשית; and יחיד ומיוחד ואין לו שני (9).

P. 90, פיוט, beg. גלה נא זוהר פניך אהובי, acr. שלמה עמרם.

Pp. 91–95, פיוטים לחתן היוצא מחופתו, containing: (1) מיין הריקח אשקיך מעסים (2); אל במקום שי שיר יותן, acr. רם כרם קן; and אני מסעוד חזק ויאמץ.

Pp. 97–103, פיוטים לס"ת, containing: (1) אשיר לאל (2); יעקב, ac יה בניך חיש תפרם

בקול שמחה, for a person called יצחק; (14) אני אשיר בשירה (15); וזכור לנו ברית אבותינו חסדך יוחק צור (16); אני משה חזק, acr. וקול זמרה אשיר בשירה לשוכן (17); חלוא, acr. שוכן שחק אפתח שירה וזמרה לאל (18); אני שלם, acr. שחק אשיר (19); אני יע[ק]ב, acr. רם שוכן שחק יה (20); אני מרדכי חזק, acr. שירה כלולה מחשבת צוררי השבית, acr. יעקב, for a person called יעקב (21); פרי עץ הדר קודש הלולים נשקה בי אש (23); בית יעקב לכו ונעלה (22); אהבתיך, אשירה נא לידידי שירת חן בעודי אני ארים בקולי בשיר (25); אני יעקב ח[ז]ק, acr. אשיר (27); קול תפלה קול תחינה (26); מהללי אור תורה (28); אני יעקב חזק, acr. שיר מכתם יחיד ונורא קח (29); אני חיים, acr. האיר זרח נא תשורה, acr. יעקב, for a person called משה; חיי[ם], acr. ידיד בכבודך עמוד על עומדיך (30); שירה (32); אשירה לדוד שיר לא ינשה (31); משה חללאה, acr. אמורה במורא called משה בן משה, perhaps Moses Ḥalewah; (33) אני, acr. אפצחה שיר וזמרה לאל אדיר ונורא אני את פי אפצחה למשאת וארוחה (34); יעקב זכות משה ואהרן משיבי החרון (34 a); אנ[י] שלמה, acr. אני [יע]קב חזק, acr. לכבוד חתן מקל תפארה (35) אני אשיר (37); בן אמה ואח לקולם רמו (36) אהרן, for a person called יעקב, acr. אני, בזמירים; (38) חיים, acr. אקריב תשורתי בשיר וגיל אני דוד, acr. אשירה נא לידידי זה ריעי וזה דודי, for a person called דוד; (40) בן דוד בא לרחק ולקרב (shortened); (41) לדוד תהלה ברון וצהלה (42) אנכי אשיח בלב שש שמח, the first three strophes agree with the poem of the same beginning in ספר תהלה לדוד, Amst. 1807, p. 40 b, which was written in honour of דוד ן׳ מרגי of Hebron, instead of the last six strophes of the ed., the MS. has three strophes with the following begs. חושה, and האל שוכן כרובים, לעד לא יכבה נרו אשירה נא לידידי זה ריעי וזה (43); אהוב וקומה אערוך שיר זמרה בפי (44); אני דוד, acr. דודי יה זכור ברית דוד (45); אני חיים, acr. ולשוני אל ידיד טוב מיין (46); והבט, for a person called יוסף; (47); אהלל לכבוד יקר יוסף (48); אני בשמחה אומרה לך תהלה צור נורא (49); יעקב, acr. ידיד נפש טוב עין (50); יעקוב חזק, acr. יעמוד לקרוא דת לבב כוסף (51); חזק (52); אני אשירה אזמרה (53); אשורר שיר ורננים

בזמרה; (3) חיים, acr. אחלה יושב שמים (4); לכבוד תורה ההדורה (5); אהרן קדוש ה׳ ישיש ישיר לוי על (7); אפתח פי בשיר ובמזמור (6); שירו ידידים קהל ישראל (8); and (9); דוכנו חן חן עלי שפתי ידבר.

Pp. 105–125, פיוטים לחכמים יצ״ו, containing: (1) ידידות חכם עלה במורא, acr. חיים; (2) אני אשיר בשירה, acr. יעקב; (3) שיר במסיבי לכבוד מקל תפארה, acr. זבולון חזק, who is styled in the poem איש חכם and ריש מתיבתא אני שם, acr. ארים קולי בשפה ברורה (4); רב ודיין טוב; (5) ינובב פי שיר נעים, acr. יעקב חזק; (6) אשיר שירה (7); נפשי לראות חכם שוקקת אשורר, acr. משה; (8); אני שלמה חזק, acr. ערוכה ושמורה חכם נתעלה מכל (9); שלמה, acr. שירים חדשים אני תוך קהל עם אפצחה, acr. מסעוד (10); אחיו חזק, in honour of a scholar whose name was אנכי, acr. אני תוך אום נסוכה (11); אלעזר מסעוד חזק, for a scholar named שלום; (12) אנכי מסעוד חזק, acr. אשיר שירי לפני יוצרי for a scholar named ברוך; (13) אשיר בשירי אנכי מסעוד חזק, acr. בתוך עם יקירי, for a scholar named מסעוד (14); אל לו יאתה שירה וזמרה יקרה, acr. אני מסעוד חזק, for a scholar named בנימין בן דוד, acr. אני, אהלל מושיע חוסים (15); מסעוד חזק, for a scholar named נסים; (16) אשיר, acr. עיני ראתה לבבי יחד; (17) אני יעקב, acr. [אבר]הם, לאל בשירה לכבוד מקל תפארה (18); אשירה בשיר נעים לכבוד חכם הנעים (19); ידיד האל (20); אשכול הכופר דודי שרביט הזהב אשיר בתחנה (21); and יעקב חזק, acr. מקבציאל בשפה נכונה, acr. אני מסעוד חזק, for a scholar named משה.

Pp. 137–248, פיוטים על סדר השמות, containing: (1) דוד ח[ז]ק, acr. ידיד קום בלב תמים, for אברהם; (2) אפתח חשב המלך לאמר (3); שבחיו ידידי לך נכספה (4); פי בשיר יפה אעיר את רחשי (5); שלמה, acr. גדלו רבו ועצמו אברהם בן אברהם חזק, acr. בשיר נעים, for אלימלך; (7) ארי שבחבורה עלה לתורה (8); אני, acr. אפצחה פי בשירים לאל יוצר הרים יעקב; (9) אפצחה פי בשירה ערוכה ושמורה אני, acr. שירה אמורה בנעים קול זמרה (10) אני, acr. אנעים שיר מהללי (11); מסעוד חזק; אערכה שירי אומרי ברון ודיצה (12); אני את פי אפצחה (13); אני סעדיהו חזק, acr.

(54) אני אשיר בשירה לכבוד ספיר יהלום, acr.
(55) אני יעקב, for a person called שלום;
(56) שלום לבן דודי הצח, acr. יעקב;
(57) שמך אחלה אלי גביר, acr. שלמה, והאדמון;
(58) אערוך את המעולה, acr. שלמה כביר חזק;
(59) שיר מזמור למנצח, acr. אני משה חזק, דבירי;
(60) לשלמה, for a person called לך דודי גזרת יהלום;
(61) אני בפי אשירה, acr. אני, called שלמה;
(62) שלמה, acr. שיחו שפתותיו שירים;
(63) אפצח, acr. פרגי; ירח יקר מלא בן יומו
(64) אנכי יעקב, acr. שירה ערוכה לאל בתעצומו
(65) אני מסעוד, acr. אל דר מעונה יה הצליחה נא
אשירה נא (66) חיים, for a person called חזק;
(67) אני לגבר שירים; שיר נעים מזוקק שבעתים
אפצחה (68) אני יעמאי חזק, acr. עליו אחבר
(69) יה; אני מסעוד חזק, acr. שיר תוך עם נקיים
(70) לבי חשק וגם אהב; רם על רמים
(71) אשורר שירה וזמרה לכבוד דוד אבן יקרה, acr.
אשיר (72) חיים וחסד נא המציא; אני חיים
(73) אני יעקב, acr. שירה וזמרה בתוך עדה טהורה
(74) בנימן, for a Ḥakham called ידיד אמריו
(75) מה נעמו אוחיל יום יום; יעקב חזק, acr.
(76) צור אקוה אני מסעוד חזק, acr. for a person called יהושוע לך דודי
אל ידידי יהושוע חביב (77) אברהם נרו יצו, acr. איש נחמד
(78) שוכן עליה, acr. יהודה, for a person called חביב;
אל (79) אני דוד; אל חביב לי חבתו, acr.
אשיר (80) אני מסעוד חזק, acr. פדה עם חביב
(81) אני מסעוד חזק, acr. בשיר חדש יקר נעים, for a person called סלימאן;
אל עליון בתעצומו (82) ברוך, for a person called מלא מחמדות
(83) ישרות; יערב מנופת צוף שיר, acr. משה;
(84) אמוני עם סגולה מהר אורכם יזריח, for a person called אליהו;
(85) קול הולך ומגיע; אלי אהובי דודי מבטחי
(86) שיר לאל אביר, for a person called מכלוף; אפתח פי
(88) קום חשוב זרע ישרים, for a person called שנטוב;
(89) אני שלם חזק, acr. אני אשיר במצלתים, for a Ḥakham called שיר אמרי שפר; אפרים
(90) לצבי ועופר, for a person called שמואל;
(91) מי הוא חכם ויבין שמי, acr. מסעוד, for a person called מסעוד;
(92) אני, acr. אשיר בחן וכבוד
ידיד (94); אשיר בשירי בתוך עם יקירי; שלמה (93)
נפש טוב עין, acr. יעקב, for a person called
דגל מחנה (96); נאם יהודה הקטן (95); יהודה
אערוך שיר תהלה ברנה וצהלה (97); יהודה ירום
לתורה ולתעודה אשיר (98); אני יעקוב חזק, acr.
אערוך שיר תהלה (99); מזמור לתודה, v. No. 97;
ידיד צרור (101); אחי נפלאתה לי אהבתיך (100)
נטע קדוש מרחם (102); יעקב, acr. מר אשכול,
אלהים צדיק (103); מנחם, for a person called
נחם תנחם וגם תרחם (104); אחלה פניו (105)
ינובב פי בשירה, acr. יניי, for a person called
יד (107); ארומם זה אלי ואנוהו (106); מרדכי
סגולת הכנסת (108); המרבה לבדוק משובחת
אערוך שיר ומזמור לכבוד (109); אורחים גדלה
מאיר (110); דודי צרור מור, acr. [אבר]הם;
שחרים האירה חשכי, for a person called מאיר;
משה, acr. שיר שבח אשירה בשפה ברורה (111);
אשיר לאל בשירה לכבוד מקל תפארה (112)
ראובן, for a person called אני עמרם חזק, acr.;
(113) יעקב, acr. יה אדון אין בלעדיו (114);
ידידי דר עליה יצילך מכל ברייה, for a person
called חנניה; ידידי תן הוד לשוכן ערץ (115)
shortened, acr. אני דו[ד] בן חסי[ן], for
a person called אלעזר; דבר טוב נעים (116)
יעקב, acr. יחד בקהל אמוני (117); לבבי חרץ
עליון שוכן (118); for a person called ישראל;
אדיר גדול ונורא נאזר בגבורה (119); and שמימה,
for a person called מוסא.

Pp. 249–266, פיוטים לעולים לס"ת מלוקטים, containing: (1) שירה נעימה אני אשירה; (2)
אני מסעוד, acr. אל נדבות שפתי תרצה תואל
אני אשיר בשירה לאל גדול ונורא (3); חזק, acr.
(4) אני חיים, acr. אנעים זמירות בלשוני (5);
אני חיים חזק, acr. אשיר לאל בזמרה חמודה, who according to the scribe of the MS., is identical
with לדוד נעים מבחר ריעים (6); חיים בוחבוט
אשירה בקול נעים לכבוד נטע (7); מאליח, acr.
שפתי זמרה ישאו (8); של[מ]ה, acr. שעשועים,
for continuation v. No. 15; (9) אודה לאל
אני חיים בן מסעוד חזק, acr. שיר נעים וזמרה;
עלה לספר (11); אליך צורי שוכן עלייה (10)
ישמעו קול בשורה (12); חיים, acr. תורת יי;
נורא אל נדרש (14); קומי יעלת הישר (13)
יעקב נרו חזק, acr. על לבו הן שמורה (15)
continuation of poem No. 8 beg. שפתי זמרה
דוד, acr. לכבודך דוד שיר אערכה (16); ישאו
אל אדיר ונאור יחיש ישועתו, acr. חזק; (17)
ידיד (19); ידידי עורה קומה במהירה (18); יעקב
אשכול הכופר דומה לעופר (20); עמור קום בגילה
אני מסעוד, acr. אשיר שיר חדש בגילה (21)

חזק; and (22) אשיר בשירי לדר עלייה, acr. אני מסעוד חזק, in honour of a Ḥakham called יחייא.

Pp. 273–322, פיוטים לעולים לס"ת, containing: (1) אקריב מזמרת שירי, acr. אני מסעוד אברהם, acr. אפצחה שירי עתה (2) חזק חזק אשורר בשיר נעים לכבוד נטע שעשועים (3) חזק אשיר בשירה תוך קהל עדה (4) אברהם חזק; acr. אל דר בשחק (5) אברהם חזק, acr. טהורה אערוך (6) אני מסעוד חזק, acr. חסדך לעד יחק (7) אני מסעוד חזק, acr. צהלה בתוך עם סגולה אני אשירה בשיר בתום לב ובכושר אני אשיר בשירה חמודה (8) יעקוב חזק אני אביע שירים ורננים (9) מסעוד חזק אני אל מול הדרת אהובי (10) מסעוד חזק; (11) headed: לשם השר הטפסר שר משה די אליהו מונטיפיורי ברוניט יצ"ו, beg. אעיר את רחשי בשיר מנופת צוף דבשי לאל מרים ראשי לכבוד טפסר שר משה די אליהו מונטיפיורי ברוניט, probably by מסעוד, v. the next number; (12) אל גדול רם מתנשא, acr. אני מסעוד חזק חזק, also in honour of Sir Moses Montefiore; (13) אנכי אשיח אשיר אשבח, acr. אני מסעוד חזק; (14) אפתח פי אני אפצח שיר בגרון (15) בקול גילה אני אני אשיר בזמירים (16) מסעוד חזק אלי נדבות שפתי נא תרצה (17) מסעוד אפצחה שיר ושבחה (18) אני מסעוד חזק, acr. ידידים עם נבחרים (19) אני מסעוד חזק, acr. אדיר שוכן שמים (20) אני מסעוד חזק, acr. אל עוטה אורה נורא (21) אני מסעד חזק, acr. אני אחבירה זמרה (22) אני מסעוד חזק, acr. אני אשיר שיר וזמרה (23) אני מסעוד חזק אשיר בשירי בתוך עם (24) אני מסעד חזק, acr. אני לאל חי (25) אני מסעוד חזק, acr. רמו אל קיים (26) אני מסעוד חזק, acr. אשירה אני אשירה בקול (27) אני מסעור, acr. במלכותו אפצחה (28) אני מסעוד חזק חזק, acr. שיר וזמרה אשיר (29) אני מסעוד חזק, acr. פי בשירה אני היום (30) אני מסעור חזק, acr. שירה נעימה (32) עושה צדקה בה נפשו דבקה (31) אשירה (33) אני מסעוד חזק, acr. אל חכם אהבתו גדלה אני מסעוד חזק, acr. אני אשיר בשירה לאל רם אני אני אשיר אומיר תוך עם ישרים (34) אני, acr. אני בתחנה לאל דר מעונה (35) מסעוד חזק אני מסעוד חזק, acr. ארבה אגדיל שבחי (36) אני מסעוד חזק אפצחה רננים לנמצא בכל עת (37) מסעוד חזק אקריב תשורה, acr. אני מסעוד חזק (38) אל (39) אני מסעוד חזק, acr. לפני גדול ונורא אני מסעד חזק, acr. מסעון קודשך השקיפה (40) יהו[ר]ה, acr. יושר אמריו מתקו מצוף (41) אני מסעוד, acr. אשיר שירתי בתוך עם קהלתי אשורר בשירה חוך רוזני ונסיכי (42) חזק אשיר אשבח לאל אדיר (43) אני מסעוד חזק אני בשירה (44) אני מסעוד חזק, acr. חסין אומרה, acr. אני מסעוד חזק; and (45) אודה יה ארוממנהו, acr. אני מסעוד חזק.

Pp. 333–334, פיוט מרובע, beg. אל שוכן שמים אל ארך אפים, acr. אני עיוש חזק.

Pp. 335–338, פיוט של הפסקה, beg. אחי אשיר שירה וזמרה, acr. רפאל חזק בשירה רומימו יקרה, acr. אברהם אלועדי, and the second beg. יום זה עשה ה' רם על סיני, acr. יושף חזק.

Pp. 339–342, (1) פיוט לעשרת הדברות: אני עמרם חזק, acr. אשיר שירתי בפי ולשוני (2) מה טוב מה מתוק שם יה בפי וגרוני, acr. נודה לאלהינו בשירים נעימים; and (3) מסעוד.

P. 343, beg. אביע למי שעשה ספר תורה, acr. אני יעקב שיר וזמרה.

Pp. 344–345, פיוט לבא מן הדרך, beg. אודה אני דוד חזק, acr. לאל ואברך.

Pp. 357–395, פיוטים של פורים, containing: (1) אשרי כל עין (2) קומה אלהים עזרתה לי אני יהושע סיריע אמץ חזק, acr. ראתה עת נחלה (3) יושב (4) אנא אל תחרש לדמעת ענייה אל חי (5) חיים חזק, acr. עלייה דר אנא ירידי אני אברהם, acr. רם ונשא נפלאות לנו עשה מימון בן יעקב חזק, acr. מה חשב נבזה בלבו (6) אני, acr. אספר תהלות אל בגבורה נאזר (7) יעקוב בן יצחק אל[כבאש חזק ואמיץ], the strophes from כ to ץ are missing: (8) an alphabetic poem, the beg. of which is missing, with the acr. אני מסעוד (9) א–ת אדיר רם עליון ניב למי (10) headed: הגיון, acr. אני מסעוד חזק; אני דויד בן, acr. אל אלהים עוזינו, beg. כמוכה ליום פורים (11) headed: אהרן חסין חזק יעקב בן יקותיאל, acr. יום כלו כמו עשן, beg. שושן אני משה, acr. ביומי פוריא קדישא (12) חזק; and (13) פצחו גוע אמוני חלואה בר אהרן חזק, acr. אני יעקב חזק.

Pp. 396–416, פיוטים לאבי הבן ולמילה בקיצור,

containing: (1) חן חן (2) ציין פרח בגניו; (3) דבר ויקרא ארץ ושמים (4) אליו נגלה אספר (5) אומר לה' מחסי ומצודתי אלהי אבי חנון להודות לך נגד פני כל צר (6) תהלות אל דרור עמך (8) חכם לבב מה גדלו מעשיך (7) מלך עולם יחיד שוכן שמימה (9) ידידי רם ונשא, acr. מלך עולם יסד ארץ (10) מרדכי חזק בחוכמה, acr. מסעוד חזק (10a) בן עמרם משה מדם בשרי (12) סח כתוא מכמר (11) הנביא ארים תרומה, acr. משה (13) יה נהל בחמלה יה ליונה הלביש (14) יה שלח נא ציר (15) יה עד (17) צור נעלה עמך נעשקו (16) אמונה; כפלח הרמון אדמה רקתיך (18) אן בי רדה יונתי (20) שמואל, acr. שמורה בתשרק (19) שובה גבעת לבונה, acr. יעקוב בפול חזק; and תשבי צורי לבבי זכרו כצוף ומין (21) acr. יעקב.

Pp. 494–513, פיוטים לפסח, containing: (1) אזבור מעללי יה שוכן (2) אספר נסי אל ואנובב אשבח אומר (3) אני דוד בן אהרון חזק, acr. גבוהים אהלל (4) אני אברהם חזק אמיין סלה, acr. לצור ידידי (5) חיים יוסף בוחבוט חזק, acr. אל חי נצח שירה מלא פינו אל ארך אפים (6) שמעו קולי acr. אנבי דוד בן יעקב חזק, according to the scribe the full name of the poet was דוד בן יעקב צבאח (7) אספר נסי צור מחסי, acr. גמול אותי חנון דר עלייה (8) אברהם קוריאט; and אל עליון שוכן מעונים (9) אני עמרם, acr. חזק.

Pp. 527–528, containing a poem beg. יום משה חלואה, acr. זה שיר מפינו.

Pp. 529–531, פיוט לחנוכה, beg. אלי ארוממנהו אני חיים פינטו חזק, acr. אין יחוד כיחודו, and יזל מים ולא תדום בת עיני (incomplete).

Pp. 533–535, פיוט לפדיון הבן, beg. אשיר לדר עלייה הוה והיה, acr. א"ב.

Pp. 537–538, סדר פדיון הבן בפי מנהג מראבש יע"ה מועתק מהרמב"ם ז"ל.

Pp. 542–543, פיוט לשבת הגדול, beg. אל צו בחסדו, acr. אני מסעוד.

Pp. 547–572, פיוטים לכבוד הרשב"י ולכבוד הצדיקים ז"ל זתלו"י אבי"ר. ולהודאת הגשמים, containing: (1) headed: להודאה, beg. אליך אני משעוד חזק, acr. נפשי אשא נאדר בקדושה אוחיל (3) מסעוד חזק, acr. משגיח על עמו (2) אודה (4) אני מסעוד חזק חזק, acr. צור אשיר אשירה (5) אני מסעוד חזק, acr. ה' גדול ונורא בקול זמרה בתוך עדה טהורה, acr. אני מסעוד אני לאל נורא תוך עם קדוש נטהר (6) חזק חזק; אני אשירה לאל גדול (7) acr. אני מסעוד חזק חזק; ונורא בשפה ברה, acr. אני מסעוד (8) אביעה שירים בתוך עמי וגם אחי אני לאל (10) אקריב שי לאלהים חי (9) חזק; אביע רננה וקול שירים, acr. אני מסעוד חזק; אלי קומים סוכתך הנובלת (11) acr. אני מסעוד אדיר יושב בסתר אודה בשבחי (12) acr. חזק; (13) headed: לכבוד אליהו, אני מסעוד חזק; אני אשיר בשירי לאלהי אבי beg. acr. אביע ית חדוותא גו עמא הדין (14) and חזק.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 572 pp. Paper, $6\frac{3}{4}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

712

פיוטים

Liturgical Poems and Hymns according to the Rite of North Africa.

The MS. contains the following poetical pieces: (1) אפרש אני תורת אל תוך קהל עדת ישראל, acr. אליהו חיים, who according to the indication given in the last strophe delivered this poem before a sermon held in the community of צפת, i.e. Saftu in North Africa, the poem has also one strophe in Ladino; (2) יונתי יונתי יונתי יונת שובה, acr. יעקב; (3) צורת שלם הוא כולל יופי תואר צורתו, acr. אני מתי תרחם קוני עדינה ונצורה (4) acr. מסעוד לבשי עוך יפה כולך (5) משה חלואה חזק, acr. אני פרגי, who according to a note was a native of Tunis; (6) איך אוכל לבוא עדיך, acr. א"ב קשוב אלי וזכר לחשי (7) יצחק בר שעדיה, acr. יעקב; אל אל אשחר ואפללה (8) acr. אברהם; סעדיה שוראקי, acr. סדרי בראשית יוצרו (9) אשיר במישרים את שיר ה' (10) acr. אברהם; משה בן יעקב, acr. מבורך שבת מפי אלדים (11) להודות מה טוב כהיום (12) חזק (shortened); יעקב הלוי (13) acr. כי אשמרה שבת יפת פעם ובין אמות נדוחה (14) acr. אברהם; דוד הלוי, acr. קום יחידתי להלל (15) יעקב; קמתי להלל לשם האל הנכבד (16) ישתבח (17)

עליון בך אתהלל (57); acr. לגני ישראל; acr. אשירה לך גואלי (58); acr. שלמה מאימארן סיב דקלים לי (59); acr. אנכי הקטן שלמה ענה הבת היקרה (60); acr. סעדיה שוראקי חזק ישראל; acr. יחיד רב בשלם פדה (61); עמרם אני דוד חזק; acr. אם אמרתי אספרה בלשוני (62); אני מרדכי; acr. אספר תהילות [אל] ויקרו (63); אני מרדכי; acr. אשירה מלא כל העולם כבודו (64); נוסח קידוש (66); צור חילי למה עזבתני (65); ספר זכרנו לחיים הארוך, v. the Gerba rite in Liv. 1871, p. 124 ff, for further references v. Hazofeh, VIII (5684), p. 312, D.S.Sassoon, בואי תימן, Budapest 1924, p. 8, and now L. Ginzberg, גנוי שעכטער, vol. II, New York 1929, pp. 256–257; (67) headed: פיוט שיסד ידידינו החכם השלם והכולל כמוה"ר יצחק בן שקרון נר"ו יאיר אכי"ר לכבוד ידידו החה"ש כהה"ר יעקב אלכבאש נר"ו יאיר לנו שירו אשר אערוך שירה ותהלה beg. שר עליו רי"ע הנז' אנכי יצחק בן שקרון acr. לכבוד דוד אהוב נעלה (68) headed: פיוט זה יסדתי כההרי"ע הנ"ב על כמוהרי"ן ן' שקרון הנ"ב כי לו נאה ולו יאה בנודע ליודעיו ולמכיריו נועם הנ"ב סימן אני יעקב ושלשה בתים יתרים רמז בהם שם כההרי"ץ הנז' כאשר עיני הרואה תחיזנה (!) מישרים חה לשונו the poem is not given; (69) יה ריב ריבי (70) אני לדודי אשת נעורים (71) acr. אברהם חזק, אשירה (72) headed: פיוט יסדתיו אף כוננתיו על סיום מסכת נדרים והתחלת אספר תושבחתא גו עמא קדישתא beg. מס' שבת (73) acr. אני דוד חזק; acr. אל חביב לי הזריחה שמשי, שמע ש[י]רי איש הדל תפדה (74); acr. שלמה חזק acr. שלמה כהן; (75) acr. אשיר בשיר השירים acr. אני אברהם פארינטי חזק; (76) acr. אל למה דחיתני לאל (77); acr. אני דוד בן הרוש חזק מביתך דוד בן acr. עושה גדולות אשיר שיר למעלות אני דוד acr. רחם תרחם שוכן שמים (78); יעקב acr. אני שלמה אפצחה פי בשירה (79); חזק acr. לדויד חזק, the poem (80) לדויד שיר ותהלה is written in honour of שלמה ן' עולייל (81); אשיר (82) acr. אני דוד חזק, אשיר בפי ולשוני acr. אני דוד בן הרש, in honour בקול שיר ותהלה of אשיר בשירי עוגבי לכבוד (83); יהודה ן' עולייל אשיר (84); acr. דוד בן הרש, דוד גבור כלביא לבי תאב (85); acr. דוד בן הרוש, בתופים ומחולות (86) headed: פיוט וגם נכסף acr. דוד בן הרוש;

acr. ישראל, יערת דבש על לשונך (18); שמך לעד רם שולמית בשיר יספה (20); אחלה את פני צורי (19); acr. אברהם, אחז עמי אויב צר (21); acr. שלמה יה מר לי מר (22); acr. אברהם, (23) headed: פיוט יסדו אף כוננו ידידינו ואהבינו אחינו ושרינו החכם השלם והותיק כהה"ר שמואל אלבאז נר"ו אני acr. אשוררה לאל איום beg. לט"ו בשבט (24) headed: פיוט מיוסד במחלוקת שמואל חזק; שהיא לשם שמים אם תלמוד גדול או מעשה אני acr. דין ודברים שמעתי תוך עדת קדשי beg. לאל צור עולמים שירים אחדש acr. עמור לאלהיך אנכי רפאל אהרן חזק (shortened); (26) חג המצות תשיר במצלתם acr. יעקב חזק; (27) שמע תעשה לך acr. יהושע סירירו אמץ; (28) פצחו ורננו acr. יעקב בני מוסר אביך שירו acr. יעקב בירדוגו תודה וקול זמרה (30); רוני שמחי acr. יעקב לצור חותם תכנית (31); אני לאל אפצחה acr. יעקב חזק; (32) ליערות חושף שירה acr. אני יעקב בירדוגו (33); אם acr. יעקב בירדוגו ברוך וחזק אצפצף (34); (35) אמרתי [אספרה] acr. אני ד[וד חזק] בלשוני acr. משגיח ומופיע צופה כלל ופרט שמעון (36); acr. שם נורא קוב רד דוד מרום עמרם; (37) יעלת המור ומדברך נאוה acr. קומי שם נורא אלעזר acr. צח ואדום מלא (39); acr. ישראל יחידה acr. יהודה רעיה גל נעול (40); חזק יחידה (42); acr. עובד חזק עורי נא בשיר יפתי אפתח acr. יעקב חזק; מעלמות יפו דודיך (43); בני שמעו acr. יעקב אתה אל נורא מעון (45); acr. אני דוד קולי יפה נאוה הדורה (46); acr. יעקב מצרה אשא בשיר משלי (47); יעקב acr. אפצח פי וניבי (48); ידיד (49); acr. יעקב שיר מהללי אל שמחת (50); acr. יעקב צרור מור acr. יעקב בירדוגו חזק גילי (51); headed: פיוט למי ששמו יוסף ידידינו החכם השלם כולל כל אישורי"ן כמהר"ר יעקב בירדוגו לכבוד יברכך beg. החכם שר"ר כהה"ר יוסף מצליח acr. יעקב בירדוגו חזק צור אהיה (52); headed: פיוט לחולה שנתרפא אני היום אשירה beg. אני יעקב acr. אספר תהילות אל בקדש (53); נאדר acr. אני יעקב אלמאליח חזק (shortened, v. above, Cat., p. 873); (54) קין גראן פלאזיר סיניורים, being a Spanish translation of the previous number; (55) אל דר רום יעלה יעלה בואי acr. אליהו חזק; (56) שוכן עד

דוד acr. לכבודך דוד שיר אערכה (110); חזק יה (112); הייתי מושל על צרים (111); חזק פיוט יסדתיו headed: מלא כל משאלי (113); וכוננתיו כשנתרפאתי מחולי לב והעלה התרופה למכתי ח"ל ב"ש' אודך כי עניתנ"י לפ"ק (=1830), beg. ארוממך אלוהי כי דליתני (113); דוד acr. פיוט יסדתיו אף כוננתיו ביום שנתהנך יעקב בני למצות המילה בש' להגי"ד כ"י יש"ר לפ"ק לדוד שיר ומכתם לאל חי אין (=1832), beg. בלתו פיוט יסדתיו (114); דוד בן הרוש חזק acr. ואף כ ננתיו לכבוד מעלת ידי"ן כהה"ר שלמה אבוהב בש' להגי"ד כ"י יש"ר (=1832) כשנכנס דוד acr. עלין בשיר מהלל beg. לחופה, דוד אהוב בוחן לבבות acr. (115); בן הרש אלי למה עזבתני וכמת מלב נשכחתי (116); דוד פיוט יסדתיו אף (117); א"ב דוד בן הרוש acr. כוננתיו לכבוד מעלת ידי"ן ורוחי א"ח טוב לישראל הגביר המרומם ונעלה כהה"ר יעקב פאריינטי נר"ו בכה"ר יוסף נ"ע שנת יח"ד הרי"ם ירננ"ו (=1833), אני דוד acr. אערוך נא שיחי בעור מבטחי beg. פיוט לעולה לס"ת headed: בן הרוש (118); יסדתיו אף כוננתיו כשנתחנך למצות תפילין הבו"ן חב"ו כה"ר יהודה הלוי נר"ו בכה"ר שלמה נר"ו יאיר אבי"ר beg. לך דוד ריכא בר ריכא acr. פיוט יסדתיו אף כוננתיו לסיום (119); דויד חזק מסכתא beg. שבחא דאתא ממלה יאתה acr. דוד בן acr. למוני עוד יה למלחה (120); דויד חזק שיר אמרי שפר לצבי ועופר (121); הרוש acr. לך תהלה יאתה צור (122); אני יעקב בירדוגו נורא acr. אל ידידות לשוני (123); יעקוב חזק acr. אדון עוזינו מגן (124); יעקוב חזק acr. מהללת סוכה (125); אני יעקב בירדוגו חזק acr. ישענו ולולב לעם סגולה יחד ירונו ישאו תהלה אני אשיר שירה חדשה, acr. אני אברהם חזק i.e. Abraham 'Ammiel; (126) לולב ומיניו נוטלים כאחד acr. אלהים חי ומחסה (127); אני הקטן דוד צבאח חזק acr. אלי צור ישועתי למה עזבתני (128); אני דוד acr. אימפיסאר קיירו קונטאר (129); א"ב acr. אוחיל יום יום אשתאה לאל חי צור דר (130); מעון acr. אברהם חזק i.e. Abraham 'Ammiel; ישרני אל רם אל עיר אודם פטדה (131) acr. אזמרה לאל סלעי דר עליה (132); יעקב כפול acr. אני יעקב בירדוגו (133) beg. missing, the last strophe reads: נאום יעקב בנו יקותיאל אעורר שיר (134); מכונה בירדוגו ירצה אלהים חן על יונה חן (135); יעקב בירדוגו acr. רנני

יסדתיו אף כוננתיו למעלת ידי"ן ואו"ע איש נבון וח' beg. הגביר המרומם סי' שלמה הלוי בר כההרי"צ אני דוד בר acr. אשיר ואהללה לכבוד גביר נעלה עמוד לקרוא דת יקותיאל וכו' אלהי (87); הרוש headed: (88); אני דוד בן הרוש acr. עוזי ומגיני פיוט יסדתיו אף כוננתיו לכבוד מעלת ידידינו החכם השלם והכולל כמוהה"ר יהודה אלמאליח מג"ן לי"ו (=מאור גולה נרו לעד יאיר לעילם ועד) אשיר בשירי עוגבי בעזר אלהי beg. אכי"ר (89); אבי headed; פיוט יסדתיו אף כוננתיו לכבוד מעלת ידי"ן ורוחי החו"ן כה"ר שמואל אסוסי אביע אומר beg. נר"ו כשנכנס לחופה עם בת דודתו (90); דוד חזק acr. בעזר צור פודה גואל headed: פיוט יסדתיו אף כוננתיו לכבוד מעלת ידי"ן החו"ן beg. כה"ר משה ן' אדהאן נר"ו יל"ו אכי"ר אני דוד acr. אשכול הכופר דודי אהובי חמודי דוד acr. רעיתי רעיה גפן פוריה (91); בן הר[וש] אספר נסי האל צור במרומים (92); קאים חזק אמץ מזמור שיר (93); אנבי דוד בן הרוש acr. דר אליך צורי (94); דוד קיים חזק acr. שירו זמרו headed: (95); אני דוד בן הרש acr. אקרא יה שמע beg. (=1830) הבן יקיר לי יעקב נר"ו דויד בן יעקב הרש acr. לקולי והסר כל חולי דוד בן acr. יחלתי לדברך עורה לא תישן (96) שיר זה יסדתיו אף כוננתיו על הלכות (97); הרש נטילת ידים שחרית ועל הלכות ציצית ותפילין לאומרו בכל יום כל בר ישראל לידע להודיע ולהודע כמה דינים הכלולים בו חדשים גם ישנים ללמד לכל אדם איך יתנהג תמיד צפרא ורמשא כאשר יבא ביאורם בס"ד וציינתי בו פוסקי ההלכות למזכרת ולאות כל אחד יושב על כנו לנועם קערת כסף והוא נועם מצאותו האומרים בכל קהלות בן אדם beg. המערב ישצ"ו ומשתנה לכמה נגונים אפתחה פי בשירה לכבוד (98); שמע בקולי איעצך אדון (99); אנבי דוד בן הרוש acr. מקל תפארה אל (100); אני שלמה כהן acr. למה זר אני מבית חשוק חשוק מבית (101); חביב לי חיבתו יונה (103); אהמה בנודי לדודי (102); דוד acr. יהודה acr. יפיפיה לדב[י]רי מתי תשוב (104); אל קדוש בצדקה (105); רוממות אל בהמולות אל גדול נורא (106); אני דוד חזק acr. נקדש אלהים (107); אני יעקב חזק acr. נאזר בגבורה אני דוד acr. חי נורא אתה שפתי ישבחונך (108); אברהם חזק acr. אפצח שיר ורון אערכה אני דוד acr. אל הר הטוב הזה באתי (109)

על יונה, acr. חיים נר"ו; and (136) יפג לבי המו מעי, acr. יעקב.

P. 160 contains a document (שטר תנאים) between Makhloof b. Abraham ibn גנו and Rachel the daughter of Isaac ibn זכרי.

P. 161 contains a סגולה ending: גם זה מ"ך בס' מג"ן (=מאור גולה נר"ו) הנז' שהעתיקו מאיזה כתיבות שכתוב בהם בכתבי הקדש כמוהה"ר יעבץ שהעתיק מכמוהה"ר יחייא דיין זצוק"ל שד"ר די ירושלים תוב"ב אכי"ר.

P. 162 contains a parody beg. דינר קוצר. דינר בוצר. דינר מתיר. דינר אוסר. דינר קורא לחכם בור. ומעמידו פרנס על הצבור.

P. 163 is headed: מ"ך בס' מהרי"ל מג"ן ששמע משם הרב כמוהה"ר אברהם ן' עזרא זלה"ה.

Pp. 165–169, formularies for addresses and letters, the first addressed to משי"ח, i.e. Jacob Birdugo.

Pp. 170, a note on נס חנוכה, mentioning: זה מ"ך בס' לחם יהודה שחיבר מהרי"ל מג"ן יאיר שכתבו משם כמוהה"ר אברהם פינטו תנצב"ה.

Pp. 171–177, the history of נס מערב in the year 5338 (=1678), in Ladino and in Hebrew. A full account of this Purim is given by R. Samuel ibn Danan, and an order of service for the same Purim which is held on the 2nd day of the New Moon of Elul, in אהבת הקדמונים, Jerusalem 1889, pp. 12b–15b.

P. 178, a poem beg. שבחא דאתא מטלה יאתה, v. above, No. 119.

P. 179 f, a poem in Ladino, beg. פאסיאבה סי אוויזו פורטודה סיבייא.

Pp. 187–188, memorandum, headed: כל זה שאני כותב הוא לזכרון לידע מה להשיב לשואלי דבר אתחיל לכתוב מה שהוצאתי על נכסי מהרי"ק מר גיסי ז"ל להוציאו מתחת לארץ הוא ואשתו תמ"ך, referring to expenses incurred on account of the exhumation of bodies brought from North Africa to Palestine.

Pp. 189–194, סימנים for the years.

Pp. 196–200, list of expenses.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 200 pp.

Owner: *Abraham Levy* (p. 159).

Paper, $5\frac{5}{8}'' \times 4''$.

777

סדר תפלות

Order of Prayers according to the Rite of the Jews of North Africa.

Pp. 1–38, פיוטים, liturgical compositions in the following order: (1) אור חסד רבי יהודה, אשירה (3) מאיר פניו על בניו (2) אברהם, acr. אספר (4) אני יוסף הלוי, acr. נא חסדי אל אני יעקב בל"מ, acr. תהלות אל בקודש נאדר (5) מאליח חזק אמיץ סלה בן יוסף לטובה זכור (6) יהודה הלוי, acr. יום ליבשה נהפכו מצולים חביב חביב שוכן עלייה (7) אחד ואין לו שני מה רב טוב אהבתך (9) רחש לבי דבר טוב (8) אנבי אשיח בלב שש שמח (10) עטרות אענדך לכבוד אהוב ונחמד (11) אני דוד חזק, acr. אני ארים (13) אשיר שירה ומרה יקרה (12) אעיר את רחשי (14) אני יעקב חזק, acr. בקולי שירה נעימה (15) אברהם חזק, acr. בשיר נעים באתי לחלות פני (16) שלמה, acr. אני אשירה (18) תשבי צורי לבבי (17) צור שוכן מעוני אדון על כל (19) צורי עד מה אויבי בי רודה, acr. שיר לאילית אהבים יעלת חן (20) אדון יצ[חק, acr. אן תחנה יעלת חשקי (21) שלמה מה לצביה נאמה למה בגלות אשכבה (22) עזיאל] יה לך (24) משה, acr. מה לאסיר תקוה (23) יחידה יפה משולה לאל חי (25) נפשי כלתה לחזות אלהים (27) סגולתי ואור עיני (26) יהודה, acr. יחידה החכמה יפה נאוה מה (28) אקראה עליון לך האל לך כתר (29) יהודה, acr. לך איומה ידיד רוחי (31) חנון להודות לך (30) והוכמה אל דר שחקים צו (32) יהודה, acr. ונשמתי עבדיך, v. ספר רני ושמחי, Vienna, 1890, p. 53, where it reads חסדך instead of עבדיך; (33) יחל (34) נסים חזק, acr. נורא אתה צורי גואלי יה נהל (35) שלום בן צור, acr. לבי בקדוש אמול (36) שלום בן צור, acr. בחמלה לקטן יוטל עם (37) שלום בן צור, acr. עזור רוחך חוס נא אלי ממעון (38) שלום בן צור, acr. אל, אשיר עוזיך ואודה שמך (39) חיים, acr. שמיך עצל עד מתי תהיה (40) אני דוד בן חסין, acr. אפצחה שיר בהגיוני לכבוד תורה (41) נרדם מדת ימי וצבא (42) אני דניאל חזק, acr. היקרה אהלל אל שומר את (43) משה חזק, acr. שני אהלל (44) אני דוד בן חסין, acr. הבטחותיו

שמע (46); אל חביב לי הזריחה (45); בשיר יפה (48); מרים לראשי שלח לחופשי (47); קולי צור אם השמים (49); אשיר שירתי בפי ולשוני אבריך את שם האל (50); שלמה חזק, acr. גוילים יחלתי (52); יין ישמח אנשים (51); הגדול והנורא אתה על קמי (53); משה, acr. לדברך יום יום יונה דומי אומללים רשים (54); קום למשפט יה שובן מעוני אשורר לפניך באימה (55), acr. בפי (57); דוד, acr. בורא דר מעוני (56); יוסף צח אפצח (58); פודה ומציל יענה (59) headings of poems; (60) לבן דוה וחיש תקוה (61) אל נורא בלבי; and (62) יכון תמיד מהלל נאוה.

Pp. 39–86, הגדה של פסח, ending with a prayer for הוצאת ספר תורה בשחרית.

Pp. 86–91, פיוטים, consisting of the following pieces: (1) מן עמקים חיש תרעה נא, acr. אנא יה הודי ברח (2); אני י[צ]חק, acr. יה נעלם שועתי לך הושע אני (3); אני יצחק, acr. שלמה חזק; (4) ברום גלגל סובב (5); ראו אגן שורש (7); משה, acr. מעשה ידי אומן (6); סהר בנו ישי, acr. שלמה; and (8) הייתי מושל על צרים.

Pp. 91–96, Arabic folk songs and proverbs.

Pp. 97–128, תפלות ופזמונים של ראש השנה.

Pp. 129–168, סדר תפלות די יום הכפורים ערבית ושחרית ומנחה ונעילה.

Pp. 169–179, סדר תפלות של סוכות ושל פסח ושל שבועות.

Pp. 181–182, פיוט, beg. ברוך אשר אשש דוק וחוג בעשרה מאמרות.

Pp. 183–192, folk songs, parables, &c. in Arabic.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 192 pp.

Owner: *Isaac Afriat*. The entry (p. 128) reads: האד לכנאס די יצחק אפרייאט יצ"ו הצעיר שבצעירים ודל שבדלים ה"ה יאודה חאדידא.

Paper, $6\frac{1}{8}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

662

פיוטים

Hebrew Poems according to the Rite of the Jews in North Africa.

The poems are divided under the following headings: (1) בקשות (pp. 3–29); (2) פיוטים לרכיבת החתן (pp. 53–59); (3) פיוטים למשו"ש (pp. 61–120); (4) פיוטים דלבוחי (pp. 121–125); (5) פיוטים למעלת הרשב"י (pp. 137–146); (6) פיוטים לחתן כשעולה לס"ת (pp. 169–173); (7) פיוטים של ס"ת לאבי הבן (pp. 175–176); (8) פיוטים להוצאת ס"ת ואלה (9); (pp. 176–178) פיוטים שמות בני ישראל (pp. 178–210); (10) פיוטים (pp. 217–295); (11) פיוטים לפסח (pp. 317–333); (12) פיוטים למילה (pp. 345–352); (13) להבדלה (pp. 361–364); and (14) ערובי מן בלאד תלמסאן (pp. 365–376).

The first section is headed: אתחיל לכתוב בקשות של שבת, and contains the following: (1) יום זה מכובד מכול; קום יחידתי להלל היימים, acr. ישראל; (3) סדרי בראשית יוצרו מציאותו בארבעה; (4) סעדיה שוראקי חזק, acr. עולמות, second strophe of the poem beg. אודה לאל, v. No. 10 in this sec.; (5) מה טוב שבת באישון; (6) מימון חזק, acr. יום שמו שבת מבורך שבת; (7) שמעון בן לביא, acr. בת עין להודות מה; (8) משה בר יעקב, acr. מפי אלהים ישתבח; (9) יעקב הלוי, acr. טוב כי היום לה' אודה לאל בקול נעים; (10) שמך לעד רם ואדון מציאותו; (11) by David b. Aaron Ḥasin; אגדילך אלהי כל נשמה; (12) ואחדותו ואין גוף למדו; (13) וסום קשור יסוביב; (14) אברהם, acr. אל אל אשחר; (15) שמואל, acr. נדעה נרדפה שומר שבת ומכבדו; (16) אברהם, acr. ואפלילה מנוחה ושמחה ואור ליהודים; (17) אני משה, acr. מה לך יחידתי קום להלל; (18) משה, acr. להודות מה טוב בחיבת; (19) מסעוד, acr. יהודה יוציר יחידתי לו אתנה; and (20) בן אברהם חזק דודי.

The second sec. contains: (1) אני ישינה הייתי ולבי ער בקרבי, acr. א"ב–מ, the name of the poet is given in the strophe beg. with the letter Waw, and reading: ויאמר לי מה שמך אהובי אשכול הכופיר. אמרתי אני עבדיך. ושמי יעקוב הסופר. שלחני לצבי עופיר, the poet mentions the following names: Judah Uzziel, Judah ibn זוכרי, and R. Naḥman; (2) אלייה אל ארץ עזובה שלח; (3) גואלי תבשר במהרה נגיד; (4) הבה לבי הבה קול דודי דופיק, acr. עת דודים כלה בואי נא; (5) שמעון בן לביא

לגני, acr. חיים ; (6) יחיד בארבע נשוי על ארבע acr. ישראל, יעלם שבני נעלם זמני (7) ; יהודה acr. יונתי (9) ; משגיח ומופיע צופה כלל ופרט (8) יחאו לבי (10) ; ישראל acr. מה לך נודדת זר (12) ; אנכי היום אשירה (11) ; חשקה ידידי יה אל רם (13) ; זבולון acr. חולה ברוב תאוה דברי שיר שבח למלכינו זמירו (14) ; ברחמיך acr. יהודה ; (15) אשיר עוזך ואודה שמך (16) ; דוד יחידה החכמה יפה (17) ; רומימות אל בהמולות acr. נאוה, acr. יהודה ; (18) מה לצבייה נאמה (20) ; and קומי אחותי רעייתי (19) ; משח מפי acr. א״ב, אל מפח אל תחברך ישראל.

The third sec. contains: (1) ישמח חתני acr. שבעת שחקים לא יכלכלוך (2) ; בקהל אמוני acr. שולמית שובי נא שובי (3) ; שלמה יגדל שם האל (5) ; הסתיו עבר ארח מעוצבי (4) בפי כול היצור, acr. יצחק, in Hebrew and Arabic ; (6) גומל (7) ; יה לעבדך זכור ברית יום תאוה יגלה החישה (8) ; חסדים הט לשוועתי נפשי לאל (10) ; תאבה נפשי כמה לך בשרי (9) אפציחה פי אבריך צור ישעי (11) ; חי הומייה acr. אני יוסף (12) ; ארון עולם לך אודה פשעי acr. שלום (14) ; קום נא אהובי ושמע נוגה (13) אלהים על (15) ; אהרן acr. ארון רעייה צבייה ; אברהם acr. אלהים על שבח רמת (16) ; כול יכול יונה יפיפייה נאוה (18) ; שולמית בשיר יספה (17) שער אשר נסגר קומה פתחיהו וכו׳ (19) ; כתרצה יונה יפיפייה לדביר מתי (20) ; שלמה acr. ליום אוהבי כצבי ומשנאי (21) ; יהודה acr. תשוב אל (23) ; יומי ולילי אהלל יוצרי (22) ; כאריה יגדל שם האל בפי כול היצור (24) ; פודה מיד צר acr. יצחק ; (25) אל אשר יצרני בחוכמה acr. גלה נא זוהר (26) ; אני אהרן בר מבעור חזק אהרן acr. אל עליון בתעצומו (27) ; פנייך אהובי acr. אהרן, acr. אומר בנעים זמירים (28) ; חזק (31) ; יעלת חן העלמה (30) ; אהמה בנודי לדודי דרשו לי אן (32) ; חסין נושא שחקים על זרועו שוכין (34) ; חי ה׳ אלהי עולם (33) ; הלך אהובי שורדי יחידה (35) ; שלמה acr. רום חוציב להבים מלך רם ורם על כול (36) ; לאל עליון הגביר שיר נעלה ברום מה לו שבייה (37) ; רם ברום in Hebrew and Arabic ; (38) צורת עופר ולבב אל תהדר (40) ; אנוש גביר אל תאנח (39) ; נמר (42) ; מנת חלקי בך חשקי (41) ; אנוש גביר מה (43) ; יהודה acr. יחידה החכמה יפה נאווה זמיר (44) ; לצבייה נאמה למה בגלות אשכבה תשבי (46) ; נורא אל נדרש (45) ; ושיר ומהלל acr. יחל לבי בקדוש (47) ; יעקב acr. צורי לבבי acr. יה נהל בחמלה לקטן (48) ; שלום בן דוד יומל (50) ; אמול עזור רוחך יכלכל (49) ; שלום חום נא אלי ממעון (51) ; עם אל בדד לאולם acr. מהולל שם האל אקרא (52) ; חיים acr. שמיך (54) ; די למבין כי זה חלקו באלהיו (53) ; משה גלה נא זוהר פניך (55) ; האל הנערץ בסוד בהמולה אל עליון בתעצומו (56) ; שלמה עמרם acr. אהובי, acr. אומר לך בנעים זמירים (57) ; אהרן חזק acr. יעלת (59) ; אהמה בנודי לדודי אזעק (58) ; אהרן זר חולה (60) ; יהודה acr. חן העלמה אל תדאבי ; יה מלא כול משאלי (61) ; זבולון acr. ברוב תאוה אשירה מלוא (63) ; אספר תהלות אל ויקרו (62) קולי (64) ; אני מרדכי acr. כול העולם כבודו (66) ; ה׳ אלהי אתה ארוממך (65) ; צורי מקודש ; סגולתי ואור עיני (67) ; בך אשמח אדון עולם אל אלהים (69) ; אל נורא כול יה תדין (68) ידיד צרור המור ריחו לא נמר (70) ; אתפלל אין (72) ; יחיד רם בשלום פרה (71) ; ישעיה acr. אליהו הזק, acr. די באר חסדי ה׳ עוזי ומעוזי ; אברהם acr. אשת נעורים חמודה (73) (74) ; יונה ישינה בשבייה (75) ; ישראל acr. אם יהיה אני acr. אני לאל חי נצחי (76) ; אסף וידותון ; יוסף acr. אפתח פי ואביעה חידות (77) ; א״ב ויתין לך ראש כל ברכותי (78), with Arabic translation, the date of the poet is indicated in the third strophe beg. מני זמן אלף ושבע מאות וששה עשר שנים נעבדים עבדתי אוייבי לדוד (79) ; ולא תיאות עבודת אדון לעבדים קשוב אלי (80) ; א״ב acr. משכיל שיר וזמרה בן לוי ירון (81) ; יעקב חזק acr. וזכר לחשי איה חסדיך תפתח שערי חן (82) ; בנעים הגרון אלי וגואלי הקשיב ושמע (83) ; אברהם acr. לשבים בכול יום (84) ; אני יעקב אדהאן חזק acr. קולי ארשת (85) ; אברהם חזק acr. אקוה לך צור חילי אהלל (86) ; אני יעקב acr. שפתי נא אל תבזה (87) ; אני מרדכי ברוך acr. שם ה׳ אילי וגואלי מבמחי ואור עיני ה׳ (88) ; אל רם כרם קן צר אשאף אל כביר יוריני (89) ; מרדכי acr. צבאות אליך (91) ; אתה על קמי קום (90) ; אברהם acr. יעלה בצר וידך גברה (92) ; צורי שוכין עלייה שער (94) ; אל ה׳ לעזרתה צורי (93) ; יהודה acr. (95) ; שלמה acr. אשר נסגר קומה פתחיהו וכו׳ ליום יה כמה (96) ; יעקב acr. יעלה הן נתנו בחבלי אידם יה מה (97) ; יהודה חזק acr. לבי תשפיל אוייבי

יחידה יפה (161); מהלל צור אחוה (160); יעקב כול צבאות (162); יהודה, acr. משולה לאל חי אם סוף (164); מה לצבייה נאמה (163); המוני (166); בשחר אהלל שם אל (165); לקץ הנחתם יה קבץ את צאניך הנו (167); מזולזלת בנבכי ים; אל קדיש עידה מה נאוה (168); זבולון, acr. נגזל שער (170); אל נורא בלבי אהבה נשקה (169) פיוט לחכמים וצדיקים: (171) headed; פתח דודי, זלה"ה אולאד בן זמירו זמירו מעיר אספי יע"א זמיר ושיר אביעה. אל ברוך גדול דיעה. לכבוד beg. אנכי, acr. קדושים שבעה. בן זמירו שמם נקרא חיים בוחבוט חזק, the poet mentions: Maṣ'ud בעבאלו, and Abraham Ṣulṭan; (172) יעלה המני ואסר אותי במלכודתו (173); מעולה על כול, acr. שלח נא ביד תשלח (174); חיים חזק, acr. יעקב, acr. יחשוב לבי אעיר ניבי (175); מזמור צור חילי כי (177); לעד ארוממך מלכי (176); and (178) שבח יהודה חזק ברך, acr. אתה אילי עופיר קריית חנה.

The fourth sec. contains: (1) לפניך אני נחשב בעיני, continuation of poem beg. שפל רקע שחקים (2); שלמה, acr. רוח שפל ברך; דעו כי ה' הוא האלהים אין טלבדו (3); ממעל יעקוב בן, acr. יעלצון צאן תנשא שה פזורה (4) לכו (6); שירי לך יערבו (5); ?הלוי יצו יבורך שח (8); סגולתי ואור עיני (7); בנים שמעו לי (10); שער אשר נסגר וכו' ליום (9); כתוא מכמר (12); חנון להודות לך (11); בי אבי חון נא אמי אשירה מלא כול (13); שבחך צירוף עבדך בדברו, מלך עולם יחיד שובין שמיימה (14); העולם בבודו (16); מזולזלת בנבכי ים (15); מרדכי חזק, acr. בוא יבוא נא (17); and בך אשמח אדון עולם ידיד נפשי.

The fifth sec. contains: (1) ה' אלהי אתה (2); אני מסעוד חזק, acr. ארומימך אורה שמך; אברהם חזק, acr. אליך אעתיר רפא שברי במהירה; (3) פיוט: (4) headed: רומימות אל בהמולות, למעלת רשב"י והוא מעיר מהוללה תלמסאז יע"א בר יוחאי בוצינא קדישא נהיר לך בנהורא beg. פיוט (5) headed: אני פרגי חזק, acr. דנפישא אקריב תשורת, beg. להילולת הרשב"י ולמעלתו אני חיים פינטו חזק, acr. זמרת שבחי together with the poem אוחיל יום יום אשתאה עיני תמיד צופייה אעברה נא ואראה אדמת קודש טבריה in alternative strophes: אני דוד בר אהרן, acr. (6) אני אשורר בשיר זמרת זמרת שבחי יחיד בחלדו ימלוך לבדו (98); ליונה הומה, acr. יה (100); כוהן ונביא עומדים לימיני (99); יעקב; וראה כוכבים כמה רמו (101); קבץ את צאניך; חנון להודות לך (103); יה בל ינום נעלה (102); ענייה יה קץ בה (105); מהלל אשיר לך (104); עם זו נאלח (107); עם עצמו יה (106); הולל מה נאה חוקה (109); קול זעקי יה שמע נא (108); מראות בינה לעם אמונה (110); לבת אהבים אלי רם דר (112); שמעה האל תפלתי (111); בעלייה (114); קול תם וקול איש שדה (113); אל רם נאזר (115); חכיתי אל רם אוייבי עיינני עם דל (116); שלמה הכהן חזק, acr. בני אב; מה לאסיר תקוה בבור נאלח (117); ישבון בקרוב יה (119); כול היום אשביר לאל רם (118) דרשו שמי (120); משגבי שרפו לבי תוך סביבי בשחר אקום לשחר (121); המוני תמיד, acr. אני (123); צור נעלה עמך נעשקו (122); יצחק; ידיד עד מתי אתה תתמהה (124); לאל חי נצחי (125) headed: טריק עלא לחן די אין די באר חסדי מאת רבי יעקוב אלקבץ מעיר אקא, beg. אני יעקב, acr. אני אזכיר חסדי ה' מחסי (126); אני יעקוב, acr. קול שיר אשיר לאל אדיר (127); יחיד רם (128); יעקב, acr. לדוד אשכול כופיר אל יונה נעתמה (129); יעקב חזק, acr. צור תעודה; די למבין כי זה חלקו באלהיו (130); יעקב, acr. קול (132); האל הנערץ בסוד בהמולה (131); יה גוזליך טוכה מה לך (133); ששון וקול שמחה דוד ליפה תן (135); אח למה נולד לצרה (134); שלווה (136) headed: טריק קדים מן מראקיס יע"א, beg. שאפה רעייתי תבנה חריבתי (137); עם הזה למס, acr. לבן דוה חיש תקווה (138); שלמה כהן (139); הייתי מושל על צרים (140); אל חי בראני (141); אמול עזור רוחך יכלכל אברהם, acr. the beginning of the poem reads (143); יונה עד אנה תילכי (142); צמאה נפשי; אתה אל שמע נא (144); עריבים עלי דברי דוד טל עתה (146); יה רם בנה בית עליון (145); שמך (148); תורה היא יה (147); תוריד יה (149); שלמה כהן, acr. ברינה ענייה יה תודה יה (150); שלמה, acr. שמור נשמתי כי שמתיה; יוצרי שובן כרובים (151); רם בנה בית עליון נקם בבוצרה (153); אשר חמל על עמו (152); עשה (154); אברהם, acr. קום חון נא לי (155); אל חי נורא שמע נאקי (156); יה עד אן אשתוקק נתני (158); שמע נא אל אדיר צפצופי (157); יה אור עטה (159); זמני ביד איש שדה, acr.

מכלוף חזק, with the continuation of the poem beg. אוחיל יום יום אשתאה וכו׳ אדמת קודש אוחיל ירצה טבריה, and the whole of the poem אני אשיר (7) אל ניבי הגיון פה אליו ירון בשירי לאלהים חי.

The sixth sec. contains: (1) ארגינה בהגיון גם (2) יעלה חתני מבחר אמוני ; (3) בשיר ובצהלה ובעומדך תשמח בין (4) יונה העלי קולך צהלי חתן (6) ; שמע שועי ראה עוניי (5) ; אוהבים (8) ; שוכן שמי שחק עליון (7) ; ביום חתונתו ; ישע חיש שלח ופדה (9) ; רבון עלמין רבוננא תהיה ותאריך (11) ; חתן נעים שמח היום (10) אני אבריך (13) ; יונה שוב למלכיך (12) ; ימים (15) ; כלה מהוללה שושנת עמקים (14) ; אל עליון נעמת ויפית יעלת חן (16) ; אהללך יוצר נשמה and (17) שובה חתני שובה לכסא.

The seventh sec. contains: (1) בסימן טוב יגיל וישמח קהלינו acr. ; (2) ובמזל טוב והצלחה ובעומדך (4) ; ברוכים אתם קהל אמוני (3) ; יעקב לכבודך דוד רם (5) ; and תשמח בין אהובים ונעלה, acr. מליץ טוב.

The eighth sec. contains: (1) לכבוד תורה נפוצותינו כנס אל (2) ; הדורה אשר ברון וצהלה שמים ושמי שמים (3) ; יצחק ? ; עיר נאמנה, acr. תורת אמת נתן לנו (4) ; לא יכלכלו את גודלו זה היום עשה ה׳ (5) ; and ברוך אשר בחר בנו כבוד לו הבו, acr. אני דוד חזק.

The ninth sec. contains: (1) יפה חוכמה נעימה, acr. ; (2) דוד אשיר שירה לה׳ ואומרה חכם עלה במורא לקרוא תורה (3) ; דוד חזק, acr. נפשי לראות (4) ; חיים חזק הדורה, acr. probably ידידי בגבורה בעין וסברא (5) ; חכם שוקקת משה, acr. ; (6) מצה שמורה דומה למורא זבולון, acr. אני אשיר בשירה לכבוד מקל חפארה (7) ; בן חכם ישמח אב מים בששון ישאב (9) ; חזק תנו לי כוס אשר ינים (10) ; אשיר שירה וזמרה יקרה (12) ; יגונים ; דוד, acr. לכבוד פטדה חמודה (11) אני, acr. אשיר שירה חדשה לכבוד אבן הראשה ינוביב פי שיר נעים (13) ; משה הכהן חזק, acr. אני את פי אפציחה בקול נעים (14) ; יעקב חזק אשיר שיר לאל ותורה (15) ; אני אלעזר חזק, acr. אפתח (17) ; דוד, acr. ידיד קום בלב תמים (16) אפתח פי (18) ; אברהם, acr. פי בשיר נעים אני, acr. אפתח שירה ערוכה (19) ; בשיר יערב אני יצחק, acr. אפתח פי בשיר יפה (20) ; יעקב אביך יעקב, acr. אני אשיר שיר וזמרה (21) ; (22) וזכור לנו ברית אברהם אבינו אני את פי (23) ; אשיר שיר בגילה, acr. אפציחה בשמחה (24) ; אני יעקב ביום הוקם (26) ; אשיר שבח ותהלה (25) ; גביר אני ארים בקולי (28) ; אור תורה האיר (27) ; בשיר אפתח יסודתו (29) ; בשיר אני את (30) ; אני שיר אחבירה (31) ; פי אפציחה ברינה שאוג (33) ; לתורה ולתעודה לכבוד פטדה חמודה ידיד נפש טוב עין (34) ; ישאג דודי מארקים, acr. אשוריך שיר ורננים (35) ; יעקב חזק, acr. אני אשיר שירה בקול צהלה (36) ; משה חזק אני אשיר (38) ; אשיר שירה וקול זמרה (37) אני אפתח פי בשיר (39) ; אזמרה לכבוד תורה אני שמואל חזק, acr. זמרה לכבוד אהוב (40) ; אפציחה פי (41) ; אני יעקב, acr. ינוביב פי בשירה אברהם חזק, acr. בשירה וקול רינה וזמרה (42) ; אפציחה (43) יעקב, acr. יחיד ונורא קח נא תשורה משה (44) ; שיר וזמרה לכבוד מקל תפארה אהלל בקול שיר ורון (45) ; ואהרון משיבי החרון אנכי אשיח (47) ; בשיר ורון אקרא בגרון (46) אשירה נא לידידי זה ריעי (48) ; בלב שש שמיח שיר (50) ; לך דודי גזרת יהלום (49) ; וזה דודי אפציחה שירה (51) ; מזמור למנצח לשלמה ישיחיח אשירה נא לידידי (52) ; וזמרה לחכם אבן מאירה ינובב פי בשירה (53) ; בשירה עשורה שמורה ; אערוך שיר ומזמור (54) ; בתודה וקול זמרה אני יעקב, acr. אפתח פי בקול שירה (56) ; (55) אני יעקוב, acr. אפציחה שיר וזמרה לאל אדיר ; אני יעקב, acr. אשיר שירה בניב שפתיים (57) אשיר לאל (59) ; שירה אמורה במורא חיים ועושר יוסיפו לך (60) ; אברהם, acr. בשירה יריח יקר מלא בן (62) ; פי יגיד מישרים (61) אל עמו יחידו נגלה צור מהודו (63) ; יומו, acr. פיום להמון headed: (64) ; יוסף בר משה חזק אני יהודה, acr. אשכול הכופר דודי לי, beg. העם אחי (66) ; לכבודך דוד שיר אערכה (65) ; חזק אני יעקוב חזק, acr. רון ושיר ערכו ; and (67) אמצא חן גם שכל טוב לרוב ידידי.

The tenth sec. contains: (1) headed: פיום יפו דודייך נעימה איומה כנדגלות, beg. לקדיש, (3) ; יום וליל רוחי תודה ברננה (2) ; ישראל, acr. יונתי יונה יונתי שובה (4) ; יבוא דודי לגן עדנו (5) ; שלמה כהן, acr. שמע שירי איש הדל תפדה (6) ; מראות בינה לעם (7) ; די בת נאוה שבעה בגלות שמעה האל תפלתי (9) ; עם זו נאלח (8) ; אמונה ; (11) headed: לנשמת, אלי רם דר בעלייה (10) כמה וכמה טובה כפולה ביום זה יומא רבא beg.

; יעלה מעולה על כול (83) ; תפתח שערי החן
, acr. קריב אלוף קין (85) ; עמך מיחיל קץ (84)
אל חי (87) ; יבוא דודי לגן עדנו (86) ; קוריאט
; שמע נא אל אדיר צפצופי (88) ; נורא שמע נאקי
למה (91) ; די בת נאווה (90) ; אל רם כרם (89)
; אלי רם דר בעלייה (92) ; נגידה בצר הגה וחרדה
יוצרי שוכן (94) ; יה אדון על כול אדון (93)
שלום לבן (96) ; זר חולה ברוב תאוה (95) ; ברובים
; מיחיל ומצפה ליום בשורה (97) ; שלמה, acr. דודי
: (99) headed ; יהודה חזק, acr. ידידי הקשיבו לי (98)
לנין תם צור למה יעטוף פדיום, beg. פיוטים לה' מלך
(101) ; אל רם כרם קן צר (100) ; יעקב acr.
בן ריוך בטוב מהלל (102) ; אם יהיה אסף וידותון
אני, acr. אליך נפשי כמהה (103) ; יעקב חזק acr.
(105) ; אשת נעורים חמודה (104) ; יעקב חזק
בשר ענייה גולה (106) ; הלוא עינני עם צייתו בי
; אברהם, acr. חי דר שמים עניני (107) ; דוד acr.
(109) ; יעקב, acr. יפה היא אומה טהורה (108)
אז ימלא פינו רינה (110) ; רעייתי הנך יפה
יום פדות (111) ; אני מסעוד חזק, acr. ולשונינו
; אלף אמלילה שם כבוד מלכותיך (112) ; אייחיל
; אני אברהם חזק, acr. אודה לאל שיר נעים (113)
(115) ; לאל רם בגבורה אשיר שיר וזמרה (114)
אל חביב לי (116) ; חלפן חזק, acr. חולת אהבה אני
דוד חסין, acr. לשמוע רינה והתחינה (117) ; חיבתו
יחיד (119) ; מלכי בן דוד אוייבינו ישמיד (118) ; חזק
בשמחה ובגיל (120) ; יוסף, acr. במלוכה מקור הברכה
יונה העלי (121) ; ברכה חזק, acr. בשמך האל
(123) ; סעדיה, acr. סיב דקלים לי (122) ; קולך
אשוריר בשירים (124) ; אל נורא בלבי אהבה נשקה
לבנה כסהר מאירה (125) ; אברהם, acr. לאל רם
; ישראל, acr. יערת דבש על לשוניך (126) ; כחמה
(128) ; נסים, acr. נורא אתה צור גואלי (127)
; על מה הינסתה (129) ; מציקי מגלה בנך בת יחידה
אלף אמלילה שם (131) ; יום פדות אייחל (130)
יאמר נא ישראל שירה (132) ; כבוד מלכותיך
(134) ; יבוא דודי לגן עדנו (133) ; לאל איום
יה רם (135) ; אפוכי סידרא מידרא חזינא הכא
אל דר רום שוכן עד (136) ; ועליון דר חביון
יעלה יעלה בואי לגני (137) ; אליהו חזק acr.
אני, acr. אל שוכן גבוהים (138) ; ישראל acr.
; יהודה, acr. יה קומה תראיני (139) ; משה חזק
(141) ; שלם, acr. שמשי היום זרחה (140)
אשירה בשירת, beg. פיוטים לשירה : headed
, acr. מרום יערב לך שירה ערוכה (142) ; משה
; דברי שיר שבח למלכינו זמירו (143) ; משה

,דהילולא בו נשמחה ונגילה לכבוד הרב רשב"י
בוש (13) ; אמירותיו מה יקרו (12) ; אברהם acr.
; מרים לראשי שלח לחופשי (14) ; מלהקריב נבדל
אנא עלי צרים (16) ; תודות אל חי וניחוחי (15)
ענייה יה (18) ; חנון להודות לך (17) ; הם גברו
(20) ; קול בשורה קמה יונתי (19) ; קין בה הולל
; שמעה האל תפלתי (21) ; למה עידה בצר הנה
קול תם וקול איש (23) ; אלי רם דר בעלייה (22)
; רבו נסי פלאיך בראש מלכי זמן (24) ; שדה
פיוטים : (26) headed ; אלהים על שבח רמת (25)
(27) ; זכור לטוב יאיר נירי, beg. למוצאי שבת
יה רם בנה בית (28) ; עריבים עלי דברי דוד
הללתיהו (30) ; תורה היא מאירת עיני (29) ; עליון
; שמך ברינה ענייה לך תודה (31) ; ישקה אדמה
יחיד רם בשלום (33) ; ידיד צרור המור (32)
(35) ; אין די באר חסדי ה' (34) ; פדה נפשי
(37) ; יה ריב ריבי (36) ; אשת נעורים חמודה
(39) ; יוצרי שוכן כרובים (38) ; יה ארון על כול
; למה בדה עם מגבולי (40) ; צורי קנא לשמך
קול בשורת (42) ; אור בית על ניטל זר (41)
שלמה, acr. שמע שירי אל שדי (43) ; קמה יונתי
מציקי (45) ; הלא עינני עם צייתו בי (44) ; כהן
עם דל ישכון בקרוב (46) ; מגלה בנך בת יחידה
; יריבוני עלי עו[בי] בריתם (47) ; בבית הבחירה
אלי רם דר (49) ; ענייה וסורה נא גואל (48)
די בת (51) ; הבת שחרה פניך (50) ; בעלייה
אלי הקשיב (53) ; כי לך שחרת יונה (52) ; נאווה
לו (55) ; ייטב יפרח בבשורה זמני (54) ; לעמי
, acr. יה כמה לבי (56) ; זבולון, acr. כאן צוקי
לי (58) ; אן חנה דודי ברח (57) ; יהודה חזק
; אור בית על ניטל זר (59) ; דוד, acr. רד לי רד
אוחיל יום יום אשתאה וכו' אעברה נא ואראה (60)
,שמח שא נס (61) ; חברון צפית (צ"ל צפת) טברייה
צור חילי (63) ; אליך אקרא אנא ה' (62) ; שלום acr.
אילי, acr. הוד זיוך תגלה (64) ; אני משה (65)
(67) ; קרב פדות וזמן (66) ; האל העירה וראה
מלכי אהובי (68) ; אברהם, acr. את רוחי תפדה
אתה אל שמע (69) ; זבולון חזק, acr. חמדת לבבי
ידך תנחיני (71) ; רומימות אל בהמולות (70) ; נא
(73) ; פודה ה' נפש עבדיו (72) ; אל חי עושי
אודה לאל איום מה רבו (74) ; פודה ומציל יענה
נורא (75) ; אני מסעוד חזק וברוך, acr. מעשיו
; אל קדיש עידה מא נאווה (76) ; בעם רם גרם
יודו לה' (78) ; יעלה מעולה כלה כלולה (77)
אתה (80) ; איך ברח חביב נאזר (79) ; חסדו מיחדו
איה חסדיך (82) ; בן לוי ירון (81) ; אל שמע נא

אני מרדכי, acr. אספר תהלות אל ויקרו (144) שלמה, acr. שמאל ימין ימין קבץ דל עני (145) שדי הוא השה (147) ; יום קרב אל תן (146) ; כהן ליל (148) ; שלם, acr. (צ"ל משה) ישראל מסבל קולי צורי מקודש אל (149) ; שלמה, acr. בואך עדי ; איך ברח חביב נאזר (150) ; יעקב, acr. חנון אני, acr. אני אשיר בשירה לעוטה אורה (151) ; עת יקבץ אלי שה פזורה (152) ; שלמה חזק (153) ; שולמית בשיר יספה (154) ; יתאוו לבי חשקה אל (156) ; אשירה מלא כול העולם כבודו (155) מרים לראשי (157) ; חביב לי חביב לי חיבתו ; ידך תנחיני אל חי עושי (158) ; שלח לחופשי אל רם ונישא (160) ; יום קרב אל תן (159) יוצרי (162) ; ליל בואך עדי (161) ; צור עולמו ; עיני ולבי כאבילים אבלו (163) ; שוכן כרובים ידך תנחיני (165) ; פודה ה' נפש עבדיו (164) אל חי עושי, acr. ישראל, with an Arabic paraphrase ; יצחק, acr. יין טוב רטוב השקיני (166) ; יוסף גב[א]י, acr. יחיד ומיוחד וקדמוני (167) ; יהודה הלוי, acr. יום ליבשה נהפכו מצולים (168) ; אברהם, acr. אם אספרה כמו ופי ימלא (169) יפה היא ידידי (171) ; למה עזבת יפה (170) (173) ; יפה חוכמה נעימת (172) ; אומה טהורה אברהם קריית, acr. אייחיל תמיד נפשי לאל שברה אני, acr. אב תשים מוקיד צפו לעיים (174) ; חזק איך (176) ; and יה קומה תראיני (175) ; דוד ברח חביב נאזר.

The eleventh sec. is headed : פיוטים לפסח. בעו' אדום וצח. ויצא הראשון. מעם בן חסון, containing : (1) לאל אדום וצח שורירו נא שירים, acr. לצור (2) ; אבא יתין קרע אני דוד בן חסין גואלינו אשיר במצלתים עבדים היינו בארץ מצריים, acr. יום זה נהליל (3) ; אני דוד בן אהרן חזק אל גדול (4) ; דוד חזק, acr. אל שוכן שמים ; אני דוד בן חסין חזק, acr. עצות רוקע ארצות אני, acr. אזכיר מעללי יה שוכן גבוהים (5) פיוט לספירת : (6) headed דוד בן אהרן חזק בקול זמר אביע אומר לאל על, beg. העומר מבית (7) ; אני דוד חזק, acr. ספירת העומר יודו (8) ; אני דוד חזק, acr. עבדים צור פדיתנו אברהם, acr. לה' חסדו לבני אדם נפלאותיו נודה ונהלל ונפאר אל חי חלקינו (9) ; קורייאט ; אני דוד בן חסין, acr. מה טוב יום שמו (10) לאלהיך תשיר (11) ; יעקב אבן צור, acr. פסח לאדון אדון (12) ; יעקב חזק, acr. במצלתיים ; אני יוסף חזק, acr. האדונים שורירו שירים (13) אברהם חזק, acr. אפתח פי בשיר לכבוד חג פסח ; מלכי מקדם אלהים מלכותו בכול משלה (14) אשוריר שירה חדשה (15) ; מזמור לדוד, acr. בתוך (16) ; אני דוד חזק, acr. לאל נערץ בקדושה אז ישיר משה וישראל לאל (17) ; קהל אהלל אל שורירו שיר לאל נאדר (18) ; אשר ראה עוניים אפציחה פי אזכיר עשר נסים (19) ; and בכוח, acr. אני יהושע חזק.

The twelfth sec. contains : (1) אל ברוך גדול שיר חדש אפציחה (2) ; אני דוד חזק, acr. דיעה אערוך (3) ; אני דוד חזק, acr. לעילת כול עילות ; אני דוד חזק, acr. שיר תהלה לצור אשר אין בלתו ; אני יעקב חזק, acr. אל חי צוה אב המון (4) אני דויד הקטן, acr. אפתח פי בשפה נעימה (5) אני משה, acr. אל אדון ברצותו לטהרינו (6) ; נרו ; and (7) אערוך מהלל ניבי לפני ניבי, acr. חזק אנכי דוד בן אהרון בן חסין חזק.

The thirteenth sec. contains : (1) יוצר כול יא אילאה (2) ; יוסף חזק, acr. מבשר תשלח אהרון פרז עלא קאווסך, in Hebrew and Arabic, יא רבי יא אילאה וסמאע דעוואתי (3) ; יעקב, acr. in Hebrew and Arabic ; (4) אל משיח חין יסאעא יזמע ישראל פי סאעא, acr. א"ב-ט, in Hebrew and Arabic ; (5) אנא אל איום ונורא שדי נאזר בגבורה, in Hebrew and Arabic.

The fourteenth sec. contains : (1) תנו לי כוס אשר ינים יגונים, in Hebrew and Arabic ; (2) יא במלת למועאני (3) ; יא מן דם מרא חאיילא (4) האר למאדיח אלאדי סאבאני, acr. נתן חזק ; (5) נתן, acr. ונזמת אצבאח בהזא עלימא ; (6) headed : יא מן צעאב לפיראק יא, beg. צנעא תונסייא זדידא קלבי, acr. נתן ; (7) headed : צנעא רבאטייא קדימא נווארת אלגסאן פי אינשידאח, beg. ; (8) headed : דאך לחאביב, beg. צנעא תטאוולייא קדימא למוצאפר ; (9) headed : צנעא פאסייא קדימא מא דא זארא פי זאמאני, beg. נתן חזק, acr. ; and (10) חאביבי, beg. צנעא מכנאסייא קדימא יא רוחי קולי ועלאש נאפית, acr. [נת]ן.

Pp. 1–2 contain poems written by a hand different from that of the body of the MS. One beg. אל נורא בלבי אהבה נסיקא (צ"ל נשקה), acr. [קורייאט] אברהם, the second beg. שולטית בשיר יספה, the third beg. סורה אדוני סורה לכלה, the fourth beg. אמרמיך (צ"ל אתה) ה' אלוהי אתא אורה שמך (צ"ל ארוממך).

The MS. is written partly in a sq., and partly in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 383 pp.

Scribe: *Samuel Amzalag* (p. 382).

P. 383 contains a letter addressed to *Hananiah b. David b. Joseph*, mentioning in a *postscript* a certain Samuel who may be identified with *Samuel Amzalag* the scribe of this MS., v. also MS. No. 661.

Paper, $7'' \times 4\frac{5}{16}''$.

668

פיוטים

Arabic and Hebrew Poems according to the Rite of the Jews in North Africa.

Pp. 1–100, Arabic Songs.

P. 117, Introduction of the author, Samuel Kohen Amzalag of Marakesh, which reads: הקדמת המחבר הרש"ך. ישמחו הפיטנים ויגילו האומנים. בראותם זה הספר כלול מכול מין ומין מינים שונים. שחיברו החכמים הראשונים. וגם אני מאחרונים. ועשיתי בו פיוטים קדמונים. לשורר לפני הדיינים. ולפני הקהל הנבונים. בחגים ובזמנים. ובלידת הבנים. ובחופות חתנים. שירים ורננים. שירי דוד הנאמנים. שבחר בהם שוכן מעונים. וחברתי אותם אני הצעיר ברוך מבנים. גזע האיתנים. מזרע הכוהנים. שיגעתי בהם כמה שנים. עד שלמדתי הניגונים. כולם נכונים. על אמתתם נתונים. וכבר שוררתי בהם לפני החכמים המצוינים. כמו שמונים. והסכימו לדעתי בעשרת מונים. וברכה הם טעונים. לפני אדון האדונים. נותין ליעף כוח ולאין אונים. וכול העם המתחוננים. ישמחו בראותם זה הספר בחורים וזקנים. אף האומנים המנגנים. האומרים לעץ אבי אתה ויתנו עליו הונים. ה' יצילם מאף וחרונים. ועכשיו בזה הדור שלנו אבן מאסו הבונים. מפני הנשים המגונים. שאינם רוצים בשירי דוד המע"ה המבונים. ובעליהם אל עצתם פונים. ואחריהם עונים. ואומרים תנו למלמדים הונים. וישארו ריקנים. והמים הזידונים. שותים בלי מדה עים אפרוחים ויונים. בלי צער ובולי (צ"ל ובלי) אנחות ויגונים. וביום שבת קודש כול העם ישינים. והוא בצער עים הקהל לעשות רצונים. שלא ישפכו עליו חרונים. ובבואו לביתו יקומו עליו השכינים. למה נתעכבת ובניך הם רעבתנים. אם יאכלו קודם שיבוא השכינה. ישא על אשתו קינה. ואם יניחו אותה צנונה. יכה אותה ולא יעשה רצונה. ואפי' בשבת אינו ברנה. זהו הריוח שנוטל הפייטן בכול שנה. פחים וצנים. למטה בין חיצונים. והוא בין אישונים. לכן מעתה שלא יעתיק שום אהד זה הספר עד שתי שנים. יזכה הסופר. והכותיב זה אמרי ספיר. לראות בחזרת צבי עופיר: בסדר אמור אל הכוהנים ע"ה הרש"ך מעיר מראקיש יע"ה ע"ה שמואל ה' אמואלג סי"ט.

Pp. 119–128, Index up to letter Yod inclusive.

The poems are divided under the following headings:

(I) טבע לחגאו לכביר בציט (pp. 177–184), containing: (1) איך בין הגבורים לשונם עיט מהלל אשיר לך (2) סופר, acr. אברהם; (3) באימה וגילה (4) ; ענייה יה קץ בה הולל עם עצמו יה (5) ; הבת שחרה פניך הוד ששוני אגרילך (7) ; אב שור לקול תור (6) ; אנחה למו קרב פדות (8) ; אברהם, acr. אלהי כול נשמה תשבי צור לבבי זכרו (9) ; וזמן ישע תמהר יוצרי יה דבירי וגם סוכה (10) ; יעקב, acr. כצוף ומן די בת נאווה שבעה בגלות תצרחי (11) ; בנה צורי קול זעקי יה שמע (13) ; כי לך שחרת יונה (12) אלי (15) ; עם זו נאלח שורד בין עמים (14) ; נא מה נאה חוקה לבת אהבים (16) ; הקשיב לעמי נעמה (18) ; אדון למה זר אני (17) ; יעקב, acr. אב (20) ; אתה אל שמע נא (19) ; בין השמשות (22) ; יה בל ינום נעלה (21) ; שיר לעד יאתה לך (23) ; שלמה, acr. שמעה האל תפלתי בעת רצון יה (24) ; שלמה, acr. שמעי קולי כי הוא בחשקה יה מלא כול משאלי (25) ; מזלי דל מצפינית (27) ; שלמה, acr. שמח בת יפית מקווה (26) קולי (28) ; and שלמה, acr. קומה לצירי תחבש לצורי מקודש.

(II) קאיים ונוץ דלחגאז לכביר (pp. 184–192), containing: (1) זר חולה ברוב תאווה (2) ; כטל עתה תוריד יה (3) ; נדחו קבץ מאז הווה יהודה חזק (4) ; יעלת חן העלמה אל תדאבי, acr. אני דוד בן חסין (5) ; אשיר עוזיך ואודה שמך, acr. אני דוד בן אהרון (6) ; אליך צורי שוכן עלייה, acr. שוב לעמך רם וחביב (7) ; בן חסין חזק שים בחצר יונה כי נעשקה (8) ; שלמה, acr. חדש (10) ; חיש יחיש ובא ישעכם (9) ; שלמה שרי בסעדי יגין בעדי (11) ; ובנה עיר רבתי נחלה

אל רם משגבי אביון עשקו (12) ; שלמה acr. אוכרה כול חסדי לאומתי רבתי עם (13) ; שלמה acr. ששון ויקר יתאמר (14) ; שלמה acr. משה יה אסור בן חביב (15) ; שלמה כהן acr. בירך (17) ; שלמה כהן acr. אותם בעוצמה והזמינם לחופה (18) ; יעקב acr. אל תמנע טוב אל נא (19) ; כון בחשקך בית וחדר יפה רביד ועטרה שים (20) ; מזרע מוצל כבת עין.

(III) בטאיחי דלחגאז לכביר (pp. 193–207), containing: (1) זר ענה מלך נורא צופה יה ; (2) כמה תעה דל בין זר (3) ; מזל עמך סעיד צורי עד מה אויבי (5) ; נאווה כמו תפדה דודי (4) ; קול בשורת קמה יונתי גם ניצבה (6) ; בי רודה ישן בכנפי (8) ; שתי עיניו הורגים בלי שלח (7) ; הנדוד (10) ; ברום גלגל סובב עלי מעגל (9) ; ראו אגן סהר בתוכו גן for the end of this poem, v. No. 7 of this section, according to שיר ידידות, Marakesh, 1921, p. 131a; (11) מעשה ידי אומן אראה סביבות אהולי shortened, acr. מנדיל, v. שיר ידידות, l.c. p. 131a; (12) תשבי צורי לבבי, shortened, acr. יעקב, v. שיר ידידות, p. 131b; (13) שורש בנו ישי acr. שלמה, the date of the poet can be established from the following line (p. 196), which reads: מנה זמן אלף. ושש מאות שנים. אני נעבד בתוך. גלות לקאת מדבר, v. also MS. No. 632, p. 28, where the line reads: מני זמן. אלף ושש מאות שנים עשר אני עובד בתוך גלותי לקרת (!) בתוך מדבר, in the ed. (p. 131b) the whole line is misprinted, reading: מני זמן אלף. שנים ; אני נעבד. אדמה בתוך גלות. לקראת בתוך מדבר צורי דמעת עיני (15) ; צורי היה לי לעזרה (14) ; דרוש (17) ; יעקב acr. יונה עד אנה תלבי (16) ; שלמה acr. שער אשר נסגר קומה פתחיהו וכו׳ ליום (18) ; שלמה חזק acr. שדי הוא משה ישראל מסבל חביתי אל רם (20) ; יגדל בוחך הדר מלא (19) אל רם נאזר בני (21) ; שלמה acr. אויבי עיני אב יחכמו, acr. שלמה כהן חזק, most of the poems bearing the acrostic שלמה in this MS. are by Solomon Kohen; (22) ושלח מרפא יום פרות איחיל כול (23) ; לצירי צור שוכן עלייה ייטב יפרח בצרה (24) ; יהודה חזק acr. ימי בעודי זמני (25) ; יהודה acr. יה כמה לבי תשפיל אויבי יה גדל (27) ; לו כן צוקי כפיד עני ידעך (26) שמע בן נאמן על כול (28) ; שלמה acr. נטרדה נעשק, acr. שלמה (29) ; אלי רם דר בעלייה ; בעוך תבנה נא נוה הושם (30) ; שלמה acr. סגולתי ואור עיני (32) ; שלמה acr. נאדר חובב (33) ; אלעזר בן חביב יקבוץ נורד שמך אוחיל כברק (34) ; שלמה acr. אני שלמה חזק (36) ; סור עוני לאל גדול רם ונעלה (37) ; אלי תפרח בת עמי מה לך אמרי נא (38) ; אחותי רעייתי חביב חביב שוכן (40) ; יפית ומה נעמת אהובה עלייה, acr. יהודה (41) ; שוב למבצרך אלייה גלה, acr. שלמה.

(IV) טבע לחגאז לכביר (pp. 208–213), containing: (1) יה אור עטה כשלמה נטה, acr. מהלל צור אחוה (3) ; קרב פרות וזמן (2) ; יעקב מוציא לאור תעלומה (4) ; ואסדר שבחי (5) ; יהודה חזק acr. יחידה יפה משולה לאל חי (6) ; ישראל acr. ימינך תסעדיני אדיר נורא (7) כול צבאות (8) ; עלין זוכרה ברית יצחק עקידיך ; אני לוי אבן משה חזק acr. המוני יודו לו במהים (9) אחר נוגנים אשיר שירה, shortened, acr. אני שלמה מזל טוב, v. שיר ידידות, l.c. unnumbered leaf between p. 108b and p. 109a; (10) שיר לאילת אהבים יעלת חן, shortened, acr. שלמה, i.e. Solomon b. Mazzal Ṭob, v. שיר ידידות, l.c. p. 108a; (11) נרד וכרכום ציץ ; יוצרי יה ויגין בעד חתני (12) ; נחום acr. בגני בול הנשמה תהלל מעשי יה (13) ; יצחק acr. יהלום ותרשיש תלבשי (14) ; מסעור חזק acr. עור.

(V) טבע לחגאז (pp. 214–216), containing: (1) יה חטול תם שעה (2) ; יגדל נא מהר בוח עם, shortened, acr. שלום בן צור, v. שיר ידידות, l.c. p. 146a; (3) צור (4) ; יה רם אל תאטר אשירה (5) ; יהודה חזק acr. חילי כי אתה אלי ; אני משה חזק acr. נא לידידי שירת חן בעודי (7) ; אני לדודי ובלבי היתה חשקת אהבתו (6) מהלל אפצחה (8) ; יעקב acr. יחשוב לבי אעיר ניבי כי טוב להודות, shortened, acr. מנדיל חזק, v. לעד ארוממך, l.c. p. 128b; and (9) שיר ידידות מלבי.

(VI) קוראם חוגאז לכביר מושתת (pp. 217–246), containing: (1) יבוא דודי לגן עדנו (2) ; שלמה acr. שה נתונה ביד זר נוצחי (3) שכח ; שמע שירי איש הדל תפדה (4) ; עופיר קרית חנה יה, acr. שלמה ; (5) די בת נאווה שבעה בגלות למה עידה בצר (7) ; קול בשורת קמה יונתי (6)

אני acr. אתה אב עליון גדול ונורא (53); חזק acr. אשא בפי בתחנה אליך דר מעונה (54); משה acr. אל זיוך תנה לי (55); אני שלמה א"ב acr. אדוני עד אן בין אדום אנא שחל (56); עמרם acr. צור בוזין אותי ריקים (57); שלמה הכהן חזק acr. דודי ליפה תן שלוה ותרופה (58); משה חלוא acr. אל פורה מכול צרה (59); אני משה acr. אלהים בשיר חדש אשיר לך אדון כול יצור acr. ידיד נפשי אהובי עד אן תשכחני (61); and א"ב-כ acr. יעקב.

(VII) טבע לחצאר (pp. 247–248), containing: (1) לפניך אני נחשב בעיני, continuation of the poem beg. שפל רוח שפל ברך, acr. אני שלום; (2) אור בית על נטל זר; שלמה acr. כטל עתה תוריד (3); כביר אוני חיש גואלי (4); יה acr. שוב לקרייה האל מועדי ונביא (5); שלמה shortened; (6) אל רם כרם קן; (7) יה רב and (8) חנן[יה] acr. חנון להודות לך בנה בית עליון.

(VIII) טבע דלעוסאק קאיים ונוץ (pp. 249–250), containing: (1) אהלל אל בשיר נבל תהלה, shortened; (2) אדון רעייה צבייה acr. לך (4); נעלם בשחק היה למסך ענגו (3); אהרן הזהרו בשם יה בו (5); אקרא נא צמח קום שלח מעלת (7); and פדיני חי ינהר שמשי (6); מאמין משה acr. תורה יה בה עמו פדה?

(IX) קודאם דלעוסאק (pp. 251–254), containing: (1) חשקי אני לעם נדה עזרו (2); אם אני דוד shortened, acr. אמרתי אספרה בלשוני בך אשמח (2a), v. חזק, l.c. p. 122a; שיר ידידות אדון עולם shortened; (3) אספר תהלות אל אשירה מלוא כול העולם כבודו (4); ויקרו שח כתוא מכמר (5); לאביון מרודה כמה נסה (4a); שער אשר נסגר קומה פתחיהו וכו' ליל בואך (6); עלין בך צור (8); יגדל כוחך הדר מלא (7); נעלה כי לך אוחילה למוני וצרי תגעל (9); תזכור סלה (11); כול חסדים נגדך תנם (10); לעם מטה acr שמת מחלה אל אמונה (12); שלמה and (13) שיחי ירום בפי אודה.

(X) טבע לעושאק בטאייחי (pp. 254–256), containing: (1) אל אמת נאור בורא כול יצור, אלהי עולם פדה דך נכלם נאלם (2); אהרן acr. מוסא acr. מיטב מהלל יעלה (3); אהרן acr. בשחר אקום לשחר את פני אדוני (4); חזק acr. מרפא ומזור אל תנה (5); יצחק יזכירו פלאך (7); ממרום קודשך בעין חמלה (9); מראות בינה לעם אמונה (8); הנה וחרדה (10); הן סתיו כבר הוה אל היונה אל תחמילי אויב עיני הקשיבה (11); בגדי אל נחל אויב ברומה תן כול עובדיך באמונה (12); לקול שועתי (14); הן ידיעתי חשקה ברה כחמה (13); כולו עם מדוכא (15); קם זר עלי יה הדור מלך מזולזלת בנבכי ים (15a), shortened; רחמן שלמה acr. ענייה מסורה ביד זר אויבי (16); יה (18), shortened; אלי רם דר בעלייה (17); יהודה, v. על אמה בוז תן אסוף, shortened, acr. כול בני אדם (19), l.c. p. 237a; שיר ידידות שם ישי (20); כהן acr. בחסדך קום הושע ופדה שיחי ירום (21); שלמה acr. חביבי, shortened; שלמה הכהן חזק acr. בפי אודה בו מלך מרומם על מה הנסתה גבירה שרה העברית (22) acr. חכה נא לימים קץ פלאות (23); אברהם חזק acr. אני דוד acr. רעייתי הנך יפה (24); אברהם acr. אני אברהם acr. אודה לאל שיר נעים (25); חזק שלח דר עלייה גואלי עם ישאפו מהר (26); חזק בקול שופר תשלח (27); שלמה כהן acr. המורייה אנא חמלת קוני (28); אני משה חזק acr. מבור (29); אני חיים מחפוט acr. והנה נפרד הרבה שור בנך נרמס (30); חשקי תשפוך דם על צרים אקריב מפרי פי שי ותשורה (31); שלמה הכהן acr. עם דל ישכון בקרוב בבית (32); אני יעקב acr. אהלל שם האל (33); עמרם חזק acr. הבחירה שוב (34); אני משה חזק acr. צור עוטה אורה אור עיני (35); שלמה acr. דמה לשמי נאומי שמך צור נעים (36); תיסדי אור עיני קריית מלך מיד עושקי פדיני (37); שלמה acr. הט לנפשי אשירה לך גואלי (38); מסעוד חזק acr. דר עלייה ריב (39); אנכי הקטן שלמה acr. בפי כוחי וחילי יום חביב (40); משה חלוה acr. ריבי יה בחדוה את (41); אני חיים acr. נסתר אור עיני האר יה גוזלי חנם (42); אני יעקב acr. עוזב בדין נין השמיעי קוליך וגדור (43); משה acr. הרדני מתי עם גלו צור (44); משה acr. פרצת דחוייה יה (45); משה חלוא acr. במהומה כול צר בו רחבה (46); אברהם חזק acr. מה ליונה הומה אני ע[מ]רם חזק acr. מני ים צור תרים אותה (47); שלמה acr. שוב דמה לשמי נאומי (48); בוש מלהקריב נבדל (49); אור עיני תייסדי אני שלמה acr. אני אודה גודלך רב יפה נאוה יום וליל רוחי תודה ברננה (51); כהן shortened, acr. ישראל, v. שיר ידידות, l.c. p. 135a; (52) משה חלואה acr. מתי תרחם קוני עדינה ונצורה

עיני ראתה איש (8) and ; יהודה acr. ,צבא מרום תם.

(XI) קודאם דלעוסאק צבוחי (pp. 257–261), containing: (1) רקע (2) ; שפל רוח שפל ברך ; יעלצון צאן תנשא שה פזורה (3) ; שחקים ממעל לכו בנים (5) ; שירי לך יערבו (4) ; יעקב acr. שער אשר (7) ; סגולתי ואור עיני (6) ; שמעו לי בי אבי (8) ; נסגר קומה פתחיהו וכו׳ מה זה דמות חנון להודות לך (9) ; חון נא אמי ,being the end of the poem beg. שבחיך ציריף (10) ; לבנה כסהר מלך עולם יחיד שוכן (11) and ; עבדיך בדברו שמיימה, acr. מרדכי חזק.

(XII) טבע רצד דיל (pp. 261–263), containing: (1) יה (2) ; כמה הוא נטמע acr. ,כהן הודע רב (3) ; שלמה קבץ סוערה ענייה ,acr. גולה כמה היא תוך פחדה (4) ; כהן acr. ,חיליך (6) ; יה ריב ריבי מני גוזלי (5) ; שלמה acr. שבחי לך (7) ; אברהם acr. ,אשת נעורים חמודה ; לך מלכי צופייה (8) ; שלמה כהן acr. ,מלך העולם and (9) שם ישי חביבי תשלח עם אלייה acr. שלמה כהן.

(XIII) טבע רצד דיל בטאייחי (pp. 263–264), containing: (1) מהלל יכון נאמן היום ; (2) ענייה חולת במר acr. ,כהן and (3) זיו פני קודשיך יחייני.

(XIV) קודאם די רצד דיל (pp. 264–267), containing: (1) איך בין הגבורים acr. ,אברהם ; (2) שמאל ימין קבץ דל עני acr. ,שלמה כהן ; (3) אל רם ונישא צור (4) ; יום קרב אל תן לנעווה יוצרי שוכן כרובים האל (5) ; דוד acr. ,עולמו סובל פודה (7) ; איך ברח חביב נאזר (6) ; גדול העיצה אל (9) ; חי דר שמים עניני (8) ; ומציל יענה עיני ראתה איש תם (10) ; נעלה שלח לקהלה יוקם לטוב איש תם (12) ; לך אשאלה נא (11) ; עם נקרא הוא בטוב כתיר (13) ; הנעשק and (15) ; תאבתי הרבה מלך ינון יאיר אישוני יה מזלי מאז מלך.

(XV) טבע רמל למאייא (pp. 268–276), containing: (1) אהלל אל אשר יצר יצורים ; (2) יפה נאווה מה לך דוה (3) ; שערי פדות אפתח ,acr. שמורה בתשרק נחונה בברק (4) ; יצחק acr. ,מאל אני שואל לקרב ביאת גואל (5) ; שמואל acr. ,עמרם ; עין חן עלי בניך פקח (6) ; מימון acr. ,יעקב חזק ,acr. יה השקיף על עם הוקם על (7) ; נזם וחח (9) ; בחיי acr. ,נעים שמך להודות (8) ; וחלי תלבש, acr. ,אפציחה רנה ותודה (10) ; אברהם acr. ,אם קמי לחרדתי (11) ; יעקב acr. (12) ; אני יוסף acr. ,ישבת בגדוד שאלי אודה (13) ; לאל בשירה ,acr. יעלת אהבים שמחי ורוני (14) ; יוסף acr. ,יפיפיה לבבתיני המתיני (15) ; ישראל acr. ,יחיד נורא האזין לשועתי (16) ; יעקב חזק acr. ,אשתחוה לך ארון עולמים (17) ; אפרים acr. ,יפה נאווה נעימה ; יהודה בן אברהם חזק acr. ,מלך (20) and ; אהוב ונחמד בך לבי עלין (19) מרומם על כול נעלה.

(XVI) טבע רמל למאייא קודאם (pp. 277–281), containing: (1) חסין נושא שחקים על ,acr. מה לאסיר תקוה בבור נאלח (2) ; זרועו ; כול היום אשבר לאל רם בעוצמה (3) ; מנח[ם] acr. ,יעקב ; יה משגבי שרפו לבי תוך סביבי (4) יום פדותי בעדו (6) ; נגדיך ונגדיך אפצחה (5) יה (8) ; בך בטחתי צור עילום (7) ; כול שואלי בני (9) ; יהודה חזק acr. ,שובה כצבי בא ממרחק ; זמר שאי נפשי (10) ; אל חי תנו זמרה ותורה מנדיל חזק ; and (11) מלך מרומם ונעלם acr. ,דרשו שמי המוני (12) acr. מישה.

(XVII) טבע רמל למאייא (pp. 282–283), containing: (1) שיחי לאל יחידה החכמה acr. ,אל אלהים אשיר בשירתי (2) ; שלמה acr. ,חיים ; יה לך נפשי כלתה לחזות יקרך (3) אל (4) ; בנפשיך תאמרי רעייתי ; and (5) יקרת הלת כבודיך acr. יהודה.

(XVIII) טבע רמל למאייא בציט (pp. 284–290), containing: (1) יחיד רוחי ונשמתי חשקה acr. ,אברהם ; אבן סוחרת ודר (2) ; ישראל acr. ,מסעוד בן ממרום תשלח גואל (3) ; חזק acr. ,מתי יבושר עני נאלח (4) ; שלום יצ״ו מימון נפשי לאל (6) ; יה לעבדך זכור ברית (5) ; חזק ; תאבה נפשי כמה לך בשרי (7) ; חי הומיה ; אל אל אשר יצרני (9) ; אהובי אני לכם עבד מרי עבור (11) ; יצחק acr. ,יגדל שם האל (10) שער (12) ; מנדיל acr. ,דודי אחזתיו ולא פנה זמר ושיר ומהלל (13) ; שלמה acr. ,פתח דודי עליון זוכרה (14) ; יצחק הקטן חזק acr. ,לצורי כול צבאות המוני (15) ; ברית יצחק עקידיך acr. ; מה לצבייה נאמה (16) ; אני לוי אבן משה בשחר אהלל שם אל (18) ; אם סוף לקץ הנחתם רצה אל חי בשפל ברך (19) and ; גדול ונורא.

(XIX) טבע רמל למאייא בטאייחי (pp. 291–293), containing: (1) ארוממך יה כי דליתני ; יענה פי הדרך (3) ; יופי קוליך אהוב (2) acr. ,אברהם ; קום חון נא לי (4) acr. יהודה

שור בדמעתי תרד על לחייה (7) ; שלמה כהן acr. שולמית (9) ; יתאיו לבי חשקה (8) ; שלמה acr. מרום יערב לך שירה ערוכה (10) ; בשיר יספה בי אבי חון נא אמי (11) ; משה צור acr. shortened, acr. יהודה, v. שיר ידידות, p. 89 b ; נברא מן עוני (13) ; ועמי לכלה זמם (12) acr. שלמה, גלה נא זוהר פניך אהובי (14) ; כהן acr. חביתי אל רם אויבי עיניני (15) ; עמר acr. (17) ; שבחה תצרף ערכה לבי שירות (16) ; כהן אברהם אבי acr., אלהים חי אדוני פנה אלי חוניני ; בך חסה נורא אוהב תורה (18) ; אדוני שלום כנס שה (20) ; יה יתרבה אבי איש נבר (19) יחל לבי בקדוש (21) ; כהן acr. פוורה, acr. (23) ; אברהם acr. קום חון נא לי (22) ; שלמה שלח (24) ; משה acr. מבול חיש אני בראות עיניני כול היום (25) ; שלמה כהן acr. מלך יבנה מכוני כול רם ועני בשרם (26) ; כהן acr. שמח עמך acr. שלמה, שברי עלך דר שחקים (27) ; כהן acr. and (28) שלמה acr., שבן ברמה את צאני עדרי כהן.

(XXV) טבע למשרקי קודאם (pp. 312–319), also called קודאם למשרקי לכביר, containing : (1) אברהם acr., את רוחי תפדה אל יה חביבי ; (2) יום קרב (3) ; יצחק acr., יה קבץ את צאניך (5) ; יה בל ינום שוב למסבי (4) ; אל תן לנעווה אשא קול על מה אני במר (6) ; נורא תדין אנס אליך נפשי (8) ; משה acr., זון זון בנך העני (7) שורש ישי שלח (9) ; אני יעקב חזק acr., כמהה אל (11) ; עם מדוכא רחמן acr. שלמה ; (12) אברהם acr., ואדוני מורי אויב גבר ואחז אל עליון בתעצומו (13) ; מעלות כולם תנחל לי אל נורא בלבי אהבה נשקה (14) ; אהרן חזק acr. אל חביב לי הזריחה (15) acr., אברהם acr. ; דוד acr., בשר ענייה גולה (16) ; שלמה חזק אתה (18) ; אם אסדרה שבח ותודה לאל חי (17) שלמה acr., כל מיד פגול נתנני בין הרים נדה אברהם acr., אליך אעתיר רפא שברי במהרה (19) (21) ; אברהם acr., עם דל מקוה פדות (20) ; חזק אני חיים פינטו acr., אקריב תשורת זמרת שבחי חזק ; and (22) יה תושיע את מקנתי, being the end of the poem No. 20 in this section, accordingly the acr. reads : אברהם קריית חזק.

(XXVI) טבע גריבת לחסין בציט (pp. 320–323), containing : (1) אדון עולם לך אודה פשעי ; כמה רב טובך לעמך (3) ; יחל לבי בקדוש (2) עם הזה למס אומללים (4) ; כהן acr., הורמי שדי בסעדי יגין (6) ; אל יחיד רב העליליה (5) בעדי, acr. שלמה ; and (7) צור נעלה עמך נעשקו.

(XX) טבע רמל למאייא קאיים ונוץ (pp. 294–295), containing : (1) אל כביר רם מחולל, shortened, acr. אני יעקב הקטון, i.e. Jacob Birdugo, v. קול יעקב, London, 1844, p. 2 ; (2) נקם בבוצרה (3) ; אשר חמל על עמו ירוק זירני (5) ; יה תעמיד דגל היונה (4) ; עשה חביב האל חשקי גואלי (6) ; צוררי ורצה ככה יוצרי שלח דודי תשבי על (8) ; שקט ריב ולבן עוני (7) כאור עיני תשבי ; שלמה acr., ההר, shortened, acr. כהן ; and (10) יה הבט בצר לי אהבתו, acr.

(XXI) טבע רמל למאייא דרז (pp. 296–298), containing : (1) אדון למה זר אני מתוך היכל ; אל חביב לי חיבתו (2) אני דוד, shortened, acr. בן אהרן חזק, v. שיר ידידות, l.c. p. 220 b f ; (3) אנא (4) ; אני יהודה, acr. אהלל בקול תודה אם אזכור ימי קדם (5) ; אל ניבי תבחר acr., זד (7) ; יה אדיר כונין חומייה (6) ; אנכי מסעור חיים קטן, shortened, acr. בן זרה שפחת אמי, i.e. Pinto, v. שיר ידידות, l.c. p. 75 b ; (8) אברהם acr., אלופי עלה רש דיש ושלח שורש שם אשכונה עים איש תם (9) ; and שלמה acr., הודו מול חביב יומם יוצר אור (10).

(XXII) טבע חגאז משרקי בציט (pp. 299–300), containing : (1) כול הימים לחי נזרו בצדק אוחיל כול יום בתוחלת (2) ; כהן acr., ארבה ממושכה ; (3) כול הימים לך אקרא אדירי acr., כהן ; (4) שוב לציון חרב acr., שלמה ; and (5) יה מלא חומות חיילות ירושלימה.

(XXIII) חגאז משרקי קאיים ונוץ (pp. 301–304), containing : (1) יה מלא חון ; (2) תמה שבן (3) ; שלמה כהן acr., ברה חום נא אל עליה אל תסעדו (4) ; שלמה כהן acr., בביתך עידה ענייה לך שאפה ברם תבנה (5) ; שלמה acr., אל אמונה ביתך ; (6) שלמה acr., שדי פרה עם מסבול חשקה (8) ; שלמה acr., שירתי תערב צור בנה עת דודים כלה בואי לגני (9) ; נדורה עדת יהודה יחיד ומיוחד וקדמוני (10) ; חיים acr., יוסף acr., יוצר מידו עושר וריש (11) ; and (12) יצחק acr., עורי נא אחותי רעייתי.

(XXIV) טבע למשרקי בטאייחי (pp. 305–311), containing : (1) אל קדש עידה מה נאוה ; הללתיהו ישקה אדמה (3) ; ועד מתי תענה (2) שלמה כהן acr., רחק אוהבי עד אנה (4) ; (5) שמתני לך אודה (6) ; אדוני תקנה עידה ענייה

אל נורא (5) ; כול יצורים ירונו סלה (4) ; חביבי משבני תבנה ברנה (6) ; כול יה תדין איש שעיר אל חנון דר עלייה (8) ; ישאלו עמי כי חילו (7) ; שלמה, acr. ; ערייץ (9) ; שלח תשבי צור נאמן (10) ; שלמה, acr. ; אל מכת הצאן עינך צור פקח (11) ; שם גודליך and (12) ; אור עיני קרב הנביא אדוני, acr. שלמה.

(XXX) טבע רצד לכביר בציט (pp. 338–341), containing: (1) אל חי בראני ואמר חי אני, acr. אברהם עזרא, continuation of the poem beg. צמאה נפשי ; (2) אשפיל לך לבי ועיני ; (3) אל נא איום נורא (4) ; יה נפלת אביון ירוד (5) ; כהן חזק, acr. כמו יום זה תשלח מוכה במחליהו ; יהודה בן, acr. יונה יפיפייה נאוה כתרצה (6) ; אוהבי כצבי ומשנאי כאריה (7) ; אברהם חזק (8) ; צור לבבי רב חסדים and (9) ; יחדו לי על טובותי.

(XXXI) טבע רצד קאים ונוץ (pp. 341–342), containing: (1) לעד ארוממך מלכי (2) אל ; יונה יפיפייה and (3) ; תסעדו אל אמונה בנך הזה נאוה כתרצה.

(XXXII) טבע רצד לכביר בטאייחי (pp. 343–346), containing: (1) מצוק זמני אבחנה מעלות ; (2) מכלוף, acr. זמנים עברו בשר בחונה כתשבי ; (3) שלמה כהן, acr. תפרח, יחיד ואין בלתו אחר ; ישראל (4) ; שלמה, acr. רחום יראת איום ; (5) לבנה כסהר מאירה כחמה יונה דומי (6) ; אומללים נשם קולם אשע מלא תהלה עים (7) ; כביר מלך עלי רמים, acr. משה ; תפארתי (8) ; קטן חזק אשאלה שלום אור עיני ירושלימה (9) ; יה אלי קריב זמן and (10).

(XXXIII) טבע רצד לכביר דרג (pp. 347–352), containing: (1) יקרים אליהם הם קורים, חכיתי אל רם אויבי (2) א״ב from י to פ, acr. ; בישימון עלי הר (4) ; כלה לך כמהה (3) ; עינני בשם האל (6) ; לבית היה גלים מזור לה קרב (5) לבית היה (7) ; יהודה, acr. אפתח בשיר חדש גלים מזור לה קרב, by Moses Ḥalewah? ; (8) גולה כמה היא (9) ; שמע בן נאמן על כול נעשק זיו (11) ; שובה ותמהר ינון שלח (10) ; פחדה בת נאוה בת ידיד (12) ; פני קודשך יחייני ותבנה יומי ולילי and (14) ; קום חון נא לי ; נפשי אהלל יוצרי.

(XXXIV) קודאם דרצד לכביר (pp. 353–360), containing: (1) אשאף אל כביר יוריני, acr. יעלה (3) ; קול זעקי יה שמע נא (2) ; אברהם יה כמה לבי (4) ; יהודה חזק, acr. בצר וידך גברה (6) ; שים בחצר יונה כי נעשקה (5) ; שלמה כהן (7) ; שלמה כהן, acr. שם נקלס טוב תוך ארמוני יה ארי רם על אמה קל (8) ; יחדוך יה נעלם אל (10) ; במהרה במה אל נא ישעך יתאוו (9) ; יה שובן מרום שמחה וטוב נתנם יה (11) ; שלמה (12) ; שמת מחלה אל אמונה יה (13) ; and (14) ; הושיע את מקנתי נהדר כול מוני אויבי.

(XXVII) טבע לגריבא קאים ונוץ (pp. 323–327), containing: (1) ממצר יה קראתי ; (2) אנוש גביר אל תאנח ; (3) קול מהלל יגדל (4) ; אהרן חזק, acr. אל פודה מיד צר אל תהדר (5) ; שמואל, acr. אלהים על כול יכול (6) ; and (7) אברהם, acr. אלהים על שבח רמת.

(XXVIII) טבע גריבת לחסין בטאייחי (pp. 328–334), containing: (1) שאפה רעייתי תבנה חריבתי ריקתי, acr. אתה על קמי (2) ; שלמה כהן, acr. קום למשפט נורא שפיר קאמר מעלות עוך (3) ; יקרו, acr. שלמה ; (4) מלא חסדים הצילו מפחדים ; אתודע מהר לבת (6) ; ארוני תקנה עדה ענייה (5) אם חטא בן (7) ; אני שלמה כהן, acr. המנוסה חום נא אלי ממעון (8) ; אני שלמה, acr. נאוה, אפתח פי ואביעה חידות (9) ; חיים, acr. שמיך, חבוש מחלה ומלך שום תשום (10) ; א״ב-ט, acr. ה׳ אלהי אתה ארוממך (11) ; יעקב, acr. עלינו, אני מסעוד חזק, acr. אורה שמך, the poem is written in honour of the teachers mentioned in the Zohar; (12) אהמה בנודי לנודי, by Mandil b. Abi Zimrah, who gives his name and the name of his son Isaac in the following way: חתום באוצר וסתום. פתח ויתר עקודי: ישוב שבותי מהרה. ישוב יקבץ נדודי: ואני בן מנדיל מכונה. ושמי כשם איש יהודי: אגיל ביצחק חמודי. אנים יגוני ונודי: מאל אבקש היותך אחי וריעי ודודי: דורש שלומך בכל עת. שואל בטובך חמודי: כי זכריך לי למסעד. הוא סהדי והוא עידי: ובך מזוני וחוקי. ובך הדרי והודי: ואני בן מנדיל מכונה. זמרה אזמר בעודי: ושמי כשמך מקורא שמך שללי ועדי: ריחו באפי בריח. נקרא בשם איש יהודי: ישובבך צור לבבי. ישמח ויגיל כבודי אתה (14) ; אמול עזור רוחך יכלכל מחליהו (13) משך (15) ; and אברהם, acr. מחסי יום ולילה אל נא.

(XXIX) טבע גריבת לחסין קודאם (pp. 335–337), containing: (1) שלח אורך לעיני רם ונישא ; לך אקרא יה (3) ; זה כמה שנים יונה צופייה (2)

(XXXIX) טבע צביהאן בציט ביתאיין (pp. 373–376), containing: (1) שפל רוח שפל ברך, acr. שלמה; (2) מה נעמו עלי ידידות קוני; (3) בת יפת מראה; (4) אשמחה כי אפתחה פי להודות מן ונופת עם יערת; (5) נאוה לעבור לשמך חשקה מי; (6) מה לאסיר תקוה בבור נאלח; (7) צוף גומל חסדים הט לשועתי, acr. עמרם; (8) זה ימלל גבורות שפן ענו; (9) יום תאוה יגלה יחישה; (10) לוי acr. הבת היקרה מאישה עצמי חרה מרים לראשי; and (12) נורא אתה צור גואלי שלח לחופשי.

(XL) טבע צביהאן קאיים ונוץ (pp. 377–378), containing: (1) נעשק בין הגזלן אל תסעדו; (2) שים בחצר יונה יה מתי; (3) אל אמונה בפי צח אפצח; and (5) ישראל, acr. יבוא הגואל.

(XLI) טבע חמדאן ביתאיין (pp. 379–384), containing: (1) אקח רשות ואשא נס אני, acr. מסעוד, a poem in honour of R. Meir Ba'al Hannes; (2) אוחיל יום יום אשתאה וכו' אעברה אני דוד בר, acr. נא ואראה אדמת קודש טברייה; (3) דלתות רם אשקודה; אהרן בן חסין חזק מלכי; (5) אל האדיר ובשירי זמרה הוא חומד שמך יחיד; (6) משה חלוא, acr. אהובי היה בעזרי הדור אין לו גוף אין; (7) שלמה, acr. ואין לו שני יקוד זיו פני אדיר כאש בועירה; (8) לו דמות מישה חלואה חזק, acr.

(XLII) טבע ציכא בציט (pp. 385–387), containing: (1) שדי הדרת עני תחזיר הוא שדי פדה עם; (3) ענייה יה קץ בה הולל; (2) אהבתי מסבול, acr. שלמה; and סעד נא צאנך נגזל; (4) אברם, acr. אנא אור עיני החלימני והחייני; (5) חזק.

(XLIII) טבע למזמום בציט (pp. 387–389), containing: (1) אני את פי אפצח בשיר נאה; (2) ועמי לבלה זמם ישכון; (3) עד מה צורי לא תשים בן לקראתו בחיל שודד עתק רענן; (4) נא במדורו אל מרומם צור; (6) שלח ינון ואלייה עזבוני; (5) חכיתי אל; (8) רץ לבי להיות רושם; (7) משגבי אנא שלח על מוני איש; (9) רם אויבי עיננו אליה, acr. משה; and (10) יה בן אמה שקט משה, acr. מס נגמר שאנן.

(XLIV) טבע ערק עזם בציט (pp. 391–395), containing: (1) לפניך אני נחשב בעיני יה ליונה; (2) שפל רוח שפל ברך וקומה cf. שמת מחלה אל; (3) יעקב, acr. הלביש סות נאוה ינון ליפה שלח רחמן; (4) שלמה, acr. אמונה

(XXXV) טבע למאייא בציט (pp. 361–364), containing: (1) אנה הלך דודי ממני חמק עבר מחניים, shortened, acr. אני שמואל ארוליו חוק; (2) יפה בגלות רוני, l.c. p. 117a; v. שיר ידידות דרשו לאן הלך אהובי; (3) יהודה חזק, acr. צהלי אדוני תקנה עדה ענייה, acr. אני; (4) דוד, acr. יוסף, acr. יה עינך פקח בשופכי לקח; (5) ישראל כהן חזק, acr. כמה לי תשוב לבית נאוה; (6) צורת; (8) מלך רב ורם על כול רם ברום; (7) עופר ולבב נמר שיר, shortened, acr. משה, v. דוד ואהוב איך, l.c. p. 122b; (9) ידידות בדמע יפה נאוה; and (10) שכחתני סקלי עם בא למשול בעמי, acr. סלמה כהן.

(XXXVI) טבע למאייא קאיים ונוץ (pp. 365–367), containing: (1) אוצר נעזב תפתח בחסד אל; (3) כנה נטעתה תוסיף לדעתה; (2) תורק דובר שלום לעמו; (4) שלמה, acr. בורא נשייה גוי גוול שבני; (5) דוד?, acr. אל יאיר פניו ישא לבנה כסהר מאירה כחמה; (6) ברית אל היפר ידיד רוחי; (8) משה, acr. מתי יבוא משיחי; (7) יה קום למה תנח; (9) יהודה חזק, acr. ונשמתי אל דר שחקים; and (10) ישראל, acr. את בן ניתן צו חסדך, acr. אני עמרם.

(XXXVII) טבע למאייא במאייחי (p. 369), containing: (1) אדון למה זר אני מתוך היכל אדון נעלה קבץ; and (2) אני שלמה כהן, acr. מעונה.

(XXXVIII) טבע למאייא קודאם (pp. 370–371), containing: (1) שא נס למטה בין חיצונים שמש עושה חן עזובת ואסורת; (2) שלמה, acr. הייתי מושל; and (4) הדרו שמשי מחסי יה (3) זבולון פרץ חזק, acr. על צרים כולם

שולמית (7) ; יה ארון תשלח תשבי (6) ; שלמה כהן יעלת חן יפייה (8) ; שלמה, acr. שובי נא שובי ; שלמה, acr. שלח תשבי לי חביבי (9) ; יהודה acr. ; שלמה, acr. שיתה בחסדך לעם נוצרי פקודך (10) ; כהן (12) ; בי אבי קבץ נפוץ לך אתחנן (11) ; שלמה, acr. שובן רומה תבנה ותרדה בן אמה ; אדע אני אור הלעד תעוב נורא ונאור (13) acr. שאל להודות לך לבי (14) ; אני ראובן חזק acr. ; שלמה יום פדותי בעדו כול שואלי (15) ; יוסף acr. אם אמרתי אספרה בלשוני (16) ; דוד חזק and (17) ; ממך גואלי יוצרי אשאלה גאולה.

(XLVIII) טבע אסתהלאל בטאייתי (pp. 418–421), containing: (1) מצרה אשא בשיר משלי, acr. ידיד צרור המור ריחו לא נמר (2) ; יעקב כמה היונה בין (4) ; יה מושלי תקיף לבבם (3) שמך אל איום נדרש (5) ; מתי המון היא דרוכה שלמה, acr. שובי לעירי בנך נאמן (6) ; שלמה acr. שלח (8) ; אהבת עליון אל חי יבוא אלייה (7) ; כהן אל חום נא כסהר (9) ; שלמה, acr. נאדר הדור מלך שם נפזר חביב (10) ; and שלמה כהן acr. שלמה כהן.

(XLIX) טבע אסתהלל קודאם (pp. 422–424), containing: (1) בן נדה מביתי אספי, acr. תורה היא יה מאירת עיני (2) ; שלמה (3) ; אל יה נמצא צאנך תפדה (4) ; הללתיהו ישקה אדמה שמך ברנה ענייה (6) ; כלה היא יה לך שאפה (5) שדי לי גאל (7) ; שלמה כהן acr. לך תודה, acr. שלמה שם אשכונה עם איש תם (8) ; שלמה ; שלמה, acr. שמור נשמתי בי שמתיה (9) ; שלמה (10) ; אתה אל חכם מזמן (11) ; יכון תמיד מהלל נאוה and (12) ; שוב לפדותיה למה לבדד עזבתיה acr. שלמה.

(L) בראוול דלסתהלאל (pp. 425–435), containing: (1) שירתי תערב צור בנה ציון acr. יעלה (3) ; יום רם חוסן אב מלך (2) ; שלמה כהן אני acr. אבי חום נא וחמול (4) ; מעולה על כול אהלך יסוד (6) ; לך חי אשאלה קום (5) ; משה מה (8) ; קוריאט acr. קרב אלוף קץ (7) ; גבל מלך נערץ מטני אל (9) ; משה נחשב נבוה acr. ; משה acr. תחרש שיר מזמור לתודה קהל (10) ; שלמה acr. וגם עידה שיפר טובך יזרח לי (11) ; מלהב וכול זעם לעלוב הנכלם (12) ארואה (13) ; חיים acr. בעז כפה אח לא ינום נדה מן (14) ; עם רוב בת קץ אלי וגואלי הקשב ושמע (15) ; אני יעקב acr. קולי ארשת שפתי נא אל (16) ;

פיו פתח להם (6) ; נותין תורה ברה לאום טהורה (5) יה קומם (7) ; ת to פ from א"ב acr. בשאלתו שוב (9) ; יה קבץ בן ידידך (8) ; נפזר נגלה הורם יחידה החכמה יפה נאוה (10) ; לגני קרב זמן אשאלה גאולה מאלהי אבי (11) ; יהודה acr. ; אהרן חזק (12) ; יפטירו שפתי תהלה acr. יצחק ; מה טובו (14) ; and יה צורי רפא את מחלי (13) ; מנדיל acr. צבייה דודייך לדוד.

(XLV) טבע למשרקי צגיר ביתאיין with השמטות מן לבראוול דלחגאז לכביר (pp. 396–402), containing: (1) אם אספרה כמו ופי ימלא, acr. אהוב (3) ; יה קבץ את צאניך (2) ; אברהם acr. יפה היא (4) ; לב עד אנא תשכח דך בין האומות יה למועדי לבן (5) ; יעקב acr. ידידי יפה היא מהלל מועד (6) ; אברהם acr. ארמי אובד אבי אל דר (8) ; אשיבה בית תפארתך (7) ; בקרבן אב תשים (9) ; אברהם acr. ערץ חן וחמלה לבש מכתב כתב (10) ; אני דוד acr. מוקד צפו לעיים (12) ; מלכי תחיש תפרה מצר (11) ; צור אל עולם סעדיה acr. סיב דקלים לי [ארגה] אמה הנכרייה יריד נפשי אהובי עד אן תשבחני (13) ; שוראקי חזק דוד למה תישן עורה אל האוינה (14) ; יעקב acr. כי מיה חשקי יה רוהים (15) ; and דוד acr. משה חלוא.

(XLVI) טבע אסתהלאל בציט (pp. 403–409), containing: (1) אהלל אל בשיר נבל תהלה ; חנון (3) ; לוי acr. לך האל לך כתר וחוכמה (2) להודות לך, being the end of the poem beg. ; לבנה כסהר (4) ; פנה אלי וכבוש את כובשי ה' ישקוט ישראל (6) ; אנוש הלוא תיבוש ותכלם (5) אל ארץ עזובה שלח נגיד עים (7) ; ושאנן ישב הבה לבי הבה קום דודי דודי (8) ; שר acr. אל רם כרם קן צר כנוף קרא יום (9) ; שמעון משגיח ומופיע ציפה כלל ופרט (10) ; יצחק acr. יעלת המור ומדברך (11) ; שמעון בן לביא acr. אשתעשע במשל קדמון (12) ; ישראל acr. נאוה ואהיה אצלו אמון, dealing with the Names of God, acr. אברהם, about the second strophe which beg. רץ לבי להיות רושם, v. above, p. 889 ; על מי נטשת הצאן (13) ; עמרם acr. and (14) יהיו לרצון שבחי ישראל.

(XLVII) טבע אסתהלאל קאיים ונוץ (pp. 411–417), containing: (1) ארון למה זר אני מתוך בי אבי חון (3) ; יה לאב המון בחרו (2) ; היכל שמת גבול לים בל ישוב (4) ; נא אמי acr. שמע לבד מכובד המרנן קול (5) ; שלמה

אפתח שירה ערוכה בתוך (28) ; לחכם קורא בתורה ידיד קום בלב (29) ; אני יעקב, acr. עידה ניסוכה וזכור לנו ברית אברהם (30) ; דוד, acr. תמים (32) ; אשיר שיר בגילה ברון וצהלה (31) ; אבינו ביום (33) ; אשיר שבח ותהלה לאל רם ונעלה אני ארים בקולי (34) ; הוקם גביר על שירתי תיחק אני את פי (36) ; בשיר אפתח יסודתו (35) ; בשיר אני שיר אחבירה (37) ; אפציחה ברינה וגם שמחה שאוג (39) ; אשיר שירה חמודה בתוך קהל ועידה (38) אמצא חן ושכל טוב לרוב (40) ; ישאג דודי מארקים אני יעקב, acr. אחי רון ושיר ערכו (41) ; ידידי אשורר שיר (43) ; ידיד נפש טוב עין (42) ; חזק אני אשיר שירה בקול (44) ; משה חזק, acr. ורננים אשיר (46) ; אשיר שירה וקול זמרה (45) ; צהלה אשיר לאל (47) ; שירה וזמרה לכבוד תורה היקרה אפציחה פי (48) ; בתהלה לכבוד מבחר קהלה (49) ; אברהם חזק, acr. בשירה וקול רינה וזמרה אפציחה (50) ; יעקב, acr. יחיד ונורא קח נא תשורה משה ואהרון (51) ; שיר וזמרה לכבוד מקל תפארה (53) ; אהלל בקול שיר ורון (52) ; משיבי החרון אפציחה שיר וזמרה (54) ; אפתח פי בקול שירה (56) ; אשיר שיר בניב שפתים (55) ; לאל אדיר אשיר לאל בשירה (57) ; שירה אמורה במורא אנכי אשיח בלב שש (58) ; לכבוד מקל תפארה ; אשירה נא לידידי זה ריעי וזה דודי (59) ; שמיח שיר מזמור (61) ; לך דודי גורת יהלום (60) פי יגיד מישרים (62) ; למנצח לשלמה ישוחיח (64) ; יריח יקר מלא בן יומו (63) ; בסור ישרים אערוך (65) ; ינוביב פי בשירה בתודה וקול זמרה אברהם, acr. שיר ומזמור לכבוד דוד צרור המור אשיר שירה וקול זמרה שיר בניבי (66) acr. אפתח פי בקול שירה לכבוד (67) ; שמואל חזק אני בשיר (68) ; אני שמואל חזק, acr. יפה הצורה אני שמואל חזק, acr. אומרה ברנה ושפה ברורה שירים נעים אומר בלשוני כול יום (69) acr. אני אשיר בפי ולשוני מהללי (70) ; שמואל חזק יודוך רעיוני כול (71) ; אני שמואל חזק, acr. אני אשיר בשירה לכבוד (72) ; and שמואל חזק אני שמואל חזק, acr. מקל תפארה.

(LIII) פיוטים לעשרת הדברות (p. 489), beg. אשיר שירתי בפי ולשוני.

(LIV) פיוטים מלוקטים (pp. 505–518), containing : (1) headed : למרנא ורבנא חכמי דיר אני לאל רם נישא בתחנה beg. דמראקים יע"ה, אנכי מסעוד חזק acr., ובבקשה אוכירה זכות ששה mentioning the following six scholars of

קשוב (18) ; יה עד מתי קץ הפלאות (17) ; תבזה לדוד שיר ומזמור בתוף ובמצלתיים (19) ; אלי וזכר אשירה לך גואלי כפי כוחי (20) ; דוד חזק acr. אחלה את פני צורי יאיר הלי נירי (21) ; וחילי ; אל עליון אדוני נתן לנו דת יקרה (22) ; יעקב acr. אשרי מי (24) ; קדמי נפשי שירים ורננים (23) מאנס (25) ; and עמרם, acr. שתמו אויביו ואינם משה חזק, acr. תציל הדרת עם.

(LI) פיוטים לחתן כשעולה לס"ת עים שושביניו ארנינה בהגיון (1) (pp. 441–446), containing : יעלה חתני מבחר אמוני (2) ; גם בשיר ובצהלה ובעומדך תשמח בין (4) ; יונה העלי קולך צהלי (3) חתן ביום (6) ; שמע שועי ראה עוניי (5) ; אוהבים שוכן שמי שחק (7) ; חתונתו מחול לו על חטאתו תתן נעים (9) ; ישע חיש שלח ופדה (8) ; עליון אני (11) ; יונה שוב[י] למלכיך (10) ; שמח היום כלה מהוללה (12) ; אבריך אל עליון נורא שוכן (14) ; אהללך יוצר נשמה (13) ; שושנת עמקים שובה חתני שובה (15) ; and נעמת ויפית יעלת חן לכסא.

(LII) פיוטים של ס"ת לאבי הבן ואלה שמות בני ישראל (pp. 447–476), containing : (2) ; בסימן טוב ובמזל טוב והצלחה לילידינו (1) שתיל עלה בגן (3) ; ובעומדך תשמח בין אוהבים יגיל ישמח קהלינו ושוש תשיש עדתינו (4) ; רטוב (6) ; ברוכים אתם קהל אמוני (5) ; יעקב acr. יפה (7) ; מליץ טוב, acr. לכבודך דוד רם ונעלה אשיר שירה לה' (8) ; דוד, acr. חובמה נעימה (10) ; ושם הטוב קנה לו אחי טוב (9) ; ואומרה נפשי (11) ; חכם עלה במורא לקרוא תורה הדורה מצה שמורה דומה (12) ; לראות חכם שוקקת אני אשיר בשירה לכבוד (13) ; משה, acr. למורא אשיר (14) ; אני זבולון חזק, acr. מקל תפארה אנוכי משה, acr. שירה חדשה לכבוד אבן הראשה ינובב פי שיר נעים לכבוד נטע (15) ; הכהן חזק בן חכם ישמח אב (16) ; יעקב חזק, acr. שעשועים אשיר שירה וזמרה יקרה (17) ; מים בששון ישאב עזרי (19) ; תנו לי כום אשר ינים יגונים (18) עמרם בוב חזק, acr. ומשגבי מלא משאלי (20) ; ואנא דאכלת עליך גיר בסאיידנא ברהים לכאליל לכבוד פטדה חמודה אשיר מזמור לתודה (21) acr. אני, acr. אני את פי אפציחה בקול נעים (22) ; דוד אפתח פי בשיר יערב לפני אל (23) ; אלעזר חזק אברהם, acr. אפתח פי בשיר נעים (24) ; חי אשיר שיר לאל (26) ; אפתח פי בשיר יפה (25) אני אשיר שיר וזמרה (27) ; ותודה בתוך ישראל

Marakesh: (a) R. Rephael of Asvero (אצבארו); (b) R. Joseph Kohen of רמתה; (c) Moses Hakkohen מקצה; (d) R. David of אנארז; (e) Ḥayyeem Diwan, father of Amram Diwan, at Wazan (ואזאן); (f) R. Joseph b. 'Azir, also at Wazan; and (g) R. Suleiman אבאיוב; (2) headed: לצדיקים וחסידים זלה"ה אולאד בן זמירו, beg. זמר ושיר אביעה אל ברוך גדול דיעה לכבוד, acr. אנכי קדושים שבעה בן זמירו שמם נקרא חיים בוחבוט חזק, mentioning the following names: Mas'ud בעבאלו, and Abraham Ṣulṭan of אספי; (3) יעלה מעולה על כול אודה; (4) אני מסעור חזק, acr. לאל רב מה רבו מעשיו וברוך, mentioning the following scholars: (a) R. Solomon a native of Ḥanes (בן לחנס); (b) Moses Kohen; (c) R. Abraham; (d) R. Jacob Ashkenazi; (e) R. David Hallevy at אדרע; (f) R. Amram Diwan; (g) the seven sons of the Zmiro family; (h) R. Ḥayyeem אנפראז at אנראז; (i) R. David b. Barukh Kohen; and (j) R. Joseph b. Jacob Pinto. Besides these names, the following places have to be pointed out: ברז, באף, אמת, and אגיגא; (5) אל"ף בי"ת אליף בינה, acr. אברהם, in Hebrew and Aramaic; (6) אל חי נורא שמע נאקי, acr. המני ואסר אותי במלכודתו (7) יהו[דה]; acr. יחשוב לבי אעיר (9) שלח נא ביד תשלח (8) חיים; צור חילי כי אתה אילי (10) יעקב, acr. ניבי במהללי, acr. יהודה חזק; (11) יחיד בחלדו ימלוך לבדו, acr. יעקב; (12) אל ה' לעזרתה צורי ולבה שמך (14) לא שלותי ולא נחתי (13) לישועתה; יה שור ענייה הדחוייה (15) צור אפאר בעודיני חי; מלכי נותין ליעיף כוח ועוצמה (16) and (17) אהובי חמדת לבבי.

(LV) פיוטים לשירה לכול הימים דבר יום ביומו עים נשמת and [אלמים] פיוטים להמשיח (pp. 553–556).

(LVI) סדר ובא לציון גואל אכי"ר ב"ב (pp. 557–559), containing: (1) שוכנת בשדה עם יה רצה לקול אום, acr. שלמה; (2) אהולי כושן סוערה; acr. מתי יבושר עם עיניו כדל שואל (3); מלכי תחיש תפדה מצר בן נאוה (4); אלעזר.

(LVII) פיוטים להכנסת כלה (pp. 559–560), containing: (1) יעלת חן העלמה נעימה; and (2) יונתי לשם תפארתי.

A large number of the poems found in this MS. and registered on the previous pages are not preserved in their entire forms but contain either the beginning, the middle, or the end strophes only. In most cases it is difficult to establish which part of the poem is meant. The catchwords in the index of poems therefore, must not be taken as indicating the beginning of the poems, but merely the headings as found in this MS. The collection preserves the Diwan of Solomon Kohen.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 560 pp.

Scribe: *Samuel Kohen Amzalag* (pp. 117, 227, 384).

Owner: *Judah Benzimra, Gibraltar.*

Paper, $8\frac{11}{16}'' \times 6\frac{11}{16}''$.

666

תפלות ופיוטים כמנהג אנשי מערב

Prayer Book according to the Rite of the Jews of North Africa.

Pp. 1–80, פיוטים, the beginning of which is missing. The rest contains the following liturgical compositions: (1) ידידי רועה מקימי, acr. אומר האזינה נורא איום (2) ישראל חזק; acr. אני יצחק, different from the poem with a similar beginning in ספר שירי זמרה, Liv. 1872, p. 78a, and ספר שירי זמרה, Tunis 1905, p. 61b, with the acr. אני אליהו סדבון חזק כפולה, v. also Davidson, Ozar, No. 1889; (3) headed: פיוט חונסי מובא מעיר ארגיל, beg. ישעך לבבי דוריש אל רואה, acr. ישראל; (4) מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת, acr. אני אל הר הטוב הזה באתי (5) מסעור; acr. דוד חזק, by David b. Aaron b. Ḥasin; (6) לכבוד תורה ההדורה אשיר ברון וצהלה, acr. יוצר מידו (8) מעון אשר בידו רוחי (7) משה; עלבון הבת היקרה (9) יצחק, acr. הון עושר וריש עמרם עמאר חזק; מאישה, Heb.–Arabic, acr. אדיר (11) יום גילה יום גילה, acr. א"ב; (10) כי לו (12) לא ינום ברוך לא יישן, acr. א"ב; אשירה כשירת (13) נאה כי לו יאה, acr. א"ב; (14) יום ליבשה יהודה, acr. משה, acr. א"ב; (15) ידידי בחיי נפשך יצחק ראואט, acr. הלוי

enumerating the graves of Tannaim and Amoraim around Tiberias; (16) קול דודי הנה זה בא, acr. א"ב, the last strophe indicates the name of the poet as follows: ישמח יוסף הפייטן בביאת גאולתינו בחצר גינת ביתן וכו', who refers to contemporaries, e.g. יעקב הסופר, and יהודה אבן זכרי, v. above, Cat. pp. 540 and 541, where the poem is given in a shortened form; (17) שעריך רעיה אדמה לחריר מדהבי, Heb.–Arab.; (18) יא גמאעת אטאלייב; (19) שובי מבין שיחי, acr. אהרן הלוי חזק; (20) שובי צביה, acr. שמואל עטיא חזק; (21) חזקו ואמצו, acr. יעקב חזק; (22) השיג[נ]ו פרעה, acr. עדתינו; (23) יושב תהלות ומאיין תחלות; (24) אני יהודה מועטי, acr. אהלל תהלה לנורא עלילה אביע, acr. רנני לעוטה כשלמה אורה; (25) חזק פיוט זה: (26) headed: אני ישחק בן דוד חזק יסדנו אותו בהיותנו באלמשוֹר[1] לתפ"ץ ונעורר בו מה שאירע לנו בשנת התקס"ה ליצ' (=1806), beg. אני, acr. אשורר בשירה לאל נאור בגבורה אליהו זכור (27) יצחק בן דוד אלאשקר חזק אמן אני יצחק חזק, acr. לטוב יבוא יבוא בסימן טוב; אני יצחק, acr. אל נא תראוני חונה באהלי קדר (28) אזמר (30) יצחק, acr. יום בשורה היום הזה (29) אני שמואל עטייא חזק, acr. בשירה לאל קדוש ועליון דין ומדון יה שומימה לאיש זדון יה שומימה (31) שמואל עטייא חזק, acr. a poem against a self-made ruler who rose against the Turkish government and was followed by the Arabs; (32) מלך יקר מאין מחקר (33) ארומם ידידי אני יצחק בן אהרן אדרעי חזק, acr. פארי הדרי, the poem is written in honour of the brothers ישמעאל and (34) חיים בן אברהם אשיר לאהובי אהבתו עלי, acr. אני יצחק בן אהרן חזק, the poem is dedicated to (35) מימון בן ר' יהודה הדיין אני דניאל חזק, acr. אשורר שיר לך דודי (36) יונה (37) יהודה, acr. כימי הנעורים מי יתנני אשכול הכופר (38) ישראל, acr. הומיה ומה תהמה יחלתי (39) שמואל, acr. דודי שרביט הזהב אזמר בשירה (40) ישראל, acr. לדברך יום יום פיהו ישקני דוד כי טובים (41) זמירים עריבים ישראל, acr. לדוד נדד שינה (42) פרגי, acr. מה לך דוה בת נאוה (43) ישראל, acr. נגא[רא] יונה תמימה (45) א"ב, acr. חוננני אבי חוננני (44) אל מקום (46) יצחק חזק חזק, acr. רעיה איומה אבי רוכב שמימה יצר הכל (47) נורא קדמתי אור עיני כוחי ואוני (48) אני יצחק, acr. בחכמה אני יעקב בר מלכא חזק, acr. (49) headed: אל רם בכל נודעת, beg. פיוטים להוצאת ס"ת מה (51) יה השב לבצרון חבצלת השרון (50) פיוטים לשמחת (52) headed: נעמו ספרי דת התורה, beg. תורת אמת נתן לנו, acr. יוסף; (53) אל ישיב היכלו על מכונו (54) א"ב, acr. מפי אל מפי אל תתברך ישראל וכן שומרי (55) אברהם, acr. בצר מנוסי אשימה אזרחי היה יחיד (57) headed: פיוטים למילה, beg. תעודה ודת ותורה אשרי מואסי עורלה (58) בן (צ"ל בין) לאומים אל ברית מילה (60) יצחק, acr. תקותי ואור עיני (59) בברית דם המילה נודה לשמך (61) אלהים זכור פצחו ברנה גוע אמוני (62) מראכשי, acr. (63) אערוך מהלל (64) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך אנכי דוד בן אהרון בן, acr. ניבי לפני אלהי אבי שיר חדש אפצחה (65) חסין חזק; (66) headed: דעווא למילה (Arabic prayer for circumcision), beg. אלאה אלהך קודמך עלא לעדא תרפע ידך; and (67) ציין פרח בגנינו.

Pp. 81–121, הבדלות, containing: (1) מתי שבוע טוב לנו יבוא משיחי, acr. משה חזק; (2) ולכם, acr. יצחק; (3) headed: הבדלה בלערבי דאקת (4) יה קצינו אל תנשיהו, beg. שלמה; תשבי צורי (5) רוח לוחשבייא ולעמר מצא ופנא לבבי, acr. אלי אליה יבוא אלינו (6) יעקב, acr. יוצר כל מבשר תשלח (7) אברהם חזק, acr. אנא, beg. הבדלה מטרוז בלערבי יוסף חזק יה לעם נדח יוצרי (9) אל איום ונורא, acr. יה רצה קול אום סוערה (10) יוסף חזק, acr. יה מתי יבוא הגואל (11) נתן בן יעקב בלחן חזק שגול בלערבי (12) headed: ישראל חזק, acr. ביסם אלאה לעזיז וביה נבראיו ללהבדלה, beg. יא רבי, beg. הבדלה בלערבי (13) headed: יא אלאה וסמאע דעוואתי (14) headed: אלמשיח חין יסאעא יגמע, beg. הבדלה בלערבי

[1] According to information received from R. Isaac Morali of Algiers and of R. Joseph משאש of Tlemcen the meaning of the word אלמשוור, in French El-Mechouar, is Council or Parliament, where the nobles of the country assemble to discuss the affairs of the kingdom or realm; the affairs of the Jews especially, in the respective countries, were decided in the משוור. The leaders of the Jewish communities waited for the decisions in an adjacent room. From our information it appears that the years 1805-6 were very critical for the Jews in Algiers, Fez, &c. Tlemcen has still a street called after such a building.

קדשו שם איום ונורא (15); ישראל פי סאעא נא (17); יצחק, acr. קרב קין וזמן הנטמן (16); זכרו לטוב אליהו, acr. כהן בר שלם חזק v. above, Cat., p. 864; (18) אשיר נשיר לאבי זכור (19); לטוב בסימן טוב אליהו הנביא אליה התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבוא אלינו עם מלך משיח בן דוד איש אשר קנא לשם אלוה עושהו, acr. א"ב (incomplete); (20) בסימן טוב זכור לטוב אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבוא אלינו עם מלך משיח בן דוד איש אשר קנא לשם שוכן מעונה, acr. בס"ט זכו"ל וכו' איש אוהב שומרי (21); א"ב, acr. תורה, בס"ט זכו"ל וכו' איש אשר (22); א"ב, acr. קנא לאל עליון המבדיל בין (23); and יצחק הקטן, acr. קודש לחול וכו' יום פנה, with Arabic translation.

P. 122, פיוט, beg. תורה צוה לנו משה מורשה, acr. דוד ק[אי]ם מפי אלהינו.

Pp. 123–133, אזהרות לשבת הגדול, beg. בנים שמעו לי, acr. א"ב אני קלונימס; and פזמון, beg. קלנימס, acr. ימינך אל נגלית בנוף.

P. 134, פיוט, beg. אפצח שיר מהללי, acr. אברהם, in honour of Abraham Azulai.

Pp. 135–155, צהיר של פסח.

Pp. 156–178, רשות להפטרה, beg. איסב רשו מן קדם אלהא, with the Haftarah.

Pp. 179–185, תקון הטל ליום ראשון ש"פ, containing: (1) שזופת שמש, acr. שלמה; (2) בטל אצור, acr. שלמה; (3) שלח רוחך הטוב לברר וללבן, acr. א"ב; and (4) יום הפילי תחינתי, acr. יצחק.

P. 186, פיוט, beg. אפתח פי היום בשירה, in honour of R. David b. Barukh Hakkohen.

Pp. 187–200, צהיר ליום שני של פסח.

Pp. 201–211, רשות להפטרה ליום שני של פסח להחכם השלם הותיק כמוהר"ר סעדיה אבן דנאן ס"ט.

Pp. 212–250, הפטרות, with Aramaic and Arabic translations.

Pp. 251–339, שרח עשר כלמאת, the beginning of which is missing.

Pp. 341–354, הרשענות לסוכות וסדר תיקון הגשם.

Pp. 355–392, ספר הרעשים והרעמים, with סימן הקפת הלבנה and תקופות. The beginning is wanting.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 392 pp. of about 19 ll. to a p.

Scribe: *Ḥayyeem* עשעאש. The colophon reads: כתבתי זה הקונטרים אני דמתאביק בעפרא של רגליהון דחכימייא הצעיר שבצעירים והדל שבדלים חיים עשעאש ישצ"ו יויי"א אבי"ר. The writer refers to a printed ed. of the רעשים ורעמים by *Abraham b. Judah Löb*, saying: הבאתיו לבית הדפוס אני הצעיר אברהם בכמה"ר יהודה ליב זצוק"ל.

Paper, $5\frac{15}{16}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

921

פירוש על התפלות

A Commentary on the Prayer Book.

Neither the author nor the title of the work are known. According to entries (p. 1) the work was compiled by an early writer of Der'a in North Africa. The first entry by Samuel Hallevy ibn יולי reads: מודעת זאת בכל הארץ מודעה רבא להודיע ולהודע איך ספר זה הוא לאחד קדוש מדבר ממקובלי דרעא הקדמונים זצ"ל ולפי רוב הענוה את שמו לא הגיד והיה העלם"ה והוא פירוש התפלות לשבתות ור"ח מידי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו נהרא נהרא ופשטיה פושט והולך גם לרבות ע"ד אמת וצדק אף הוא היה מחכוין להורות את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון ואתייא תוך תוך לקט ציבחר מיכא ציבחר מיכא מס' ארחות חיים לרבינו אהרן הכהן אשתרוק ז"ל ומס' התמיד לרבינו ראובן בר חיים צבי זלה"ה הכ"ד איש צעיר עני ונכה רוח מדבר משחיו אדם להבל דמה עפר מן האדמה עבד לצורי וגואלי שמואל הלוי אבן יולי ס"ט. The second entry reads: זה הספר לשמו לא ידעתי אכנה והוא בלול מכל וכל על עניני תפלות השנה ומנהגה כולו ורובו מס' ארחות חיים והוא בלול מפרדם ה"כ דברי המתאבק תחות עפרא דתחות סנדלייא נע"ם ס"ט.

The MS. contains commentaries on the prayers for the Eve of Sabbath (pp. 3–47), the Morning of Sabbath (pp. 47–219), Musaf (pp. 221–275), Minḥah (pp. 277–295), מוצאי שבת (pp. 297–337), and New Moon (pp. 339–402), and concludes with a treatise on the calendar. The commentator used the follow-

ing liturgical, Ḳabbalistic and Rabbinical works, from which he gives long extracts:

(1) כתב ה"ר דוד אבי (p. 5) דוד אבודרהם דרהם ז"ל אתה קדשת את יום השביעי לשמך וצריך להפסיק מעט בין לשמך לתכלית, pp. 8–10, ועוד 179–182, דקדוקים לאבי דרהם ז"ל 56–58 בענין אל אדון לה"ר דוד בר' יוסף בר' דוד אבי דרהם ז"ל, 184, 212–213, 221, and 281–283 מפירוש התפלות לה"ר דוד ברבי יוסף ברבי דוד בן אבי דרהם ז"ל).

(2) וכתב ה"ר (p. 13) ספר אדם לר' ירוחם ירוחם ז"ל והחולק על דברי גאון הוא מאבד עצמו לדעת ובן כתב רבינו שרירא גאון ז"ל וששאלתם, p. 279 דאית ביניכו תלמידים והם שועלים קטנים ספר אדם נתיב י"ב חלק י"ט לה"ר ירוחם בר משולם ז"ל מה שנהגו לומר צדקתך במנחה בשבת וכו').

(3) ארחות חיים (pp. 4–5, p. 8, p. 26, p. 35 ועוד פירוש במה מדליקין מספר ארחות חיים, עכ"ל ה"ר אהרן הכהן ז"ל p. 46, p. 56, p. 168 בן אשתרוק בספר ארחות חיים, pp. 185–186, מספר ארחות חיים לה"ר אהרן הכהן p. 206 כתב ה"ר אהרן הכהן p. 213, p. 215 אשתרוק ז"ל, נ"ע בספר ארחות חיים בסדר תפלת שבת שחרית, p. 221, p. 229, pp. 277–278, pp. 279–280, pp. 293–295, p. 297 מספר ארחות חיים וטעם לאלפא ביתא ולמעלות, pp. 301–302, pp. 305–308, pp. 321–323, pp. 326–327, pp. 339–340, p. 341, p. 358, and p. 401).

(4) ספר הבהיר (p. 264) וזה סוד גדול בששת ימי בראשית ויסודם הצפון אבל אכתוב לך מאמר אחד לדברי רז"ל בספר הבהיר וזהו לשונם ישב רבי ברכיה ודרש להם שבינה למטה כשם ששכינה למעלה).

(5) זוהר (pp. 13–15, 16–20, 41–46, 50–53, 54–55, 60–64, 94–95, 116–130, 174–177, 191–194, p. 197, p. 225, p. 230, pp. 249–254, 256–264, 271–273, 313–318, 319–320, p. 329, and p. 399).

(6) ספר הזקן (p. 392 מספר הזקן ז"ל).

(7) ספר חנוך (p. 310) והנני אומר לשרידים אשר ייי קורא משום אומרו אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות ואף על פי כי סתומים הדברים וחתומים ורז"ל רמזו והסתירו הענין כפי מנהגם הישר ראיתי בספר חנוך בסוד עין הדעת.

(8) ספר חסידים (p. 21).

(9) ספר כולא ביה (p. 305 ספר כולא ביה הנקרא ספר כל חי ונהגו הנשים לדלות מים במוצאי השבת תכף ששמעו ברכו).

(10) ספר מגן לה"ר יד"ע ז"ל, perhaps by Isaac of Acre (p. 298 וכן בספר מגן לה"ר יד"ע ז"ל וו"ל ה"ר דוד קמחי ז"ל באלפא ביתא דאשרי תמימי דרך, v. about this author, also MS. No. 919).

(11) מדרש תהלים (pp. 64–76, p. 94, pp. 107–115, p. 329, pp. 343–349, and pp. 365–377).

(12) ספר המוסר (p. 255 סוד חילול שבת מספר המוסר לה"ר רבי יהודה כלין ובהגהת ר' משה בן אלעזר כלין מקוצר מלשונם).

(13) מכילתא (p. 26, and pp. 138–152).

(14) מנהיג (p. 58, and p. 224).

(15) ספרי מקובלים (p. 330, and p. 378).

(16) מראות הצובאות (p. 232 מראות הצובאות בפרשת אמור אל הכהנים אבל באתי לעוררך על השבת בסוד נעלם ונסתר בענין שלש סעודות בשבת מספר משכן העדות (p. 225 משכן העדות לה"ר משה בר שם טוב ז"ל די ליאון).

(17) סדר רב עמרם גאון (p. 25, p. 164, p. 196 (?), and p. 304).

(18) פירוש שיר השירים להרמב"ן (p. 355 עכ"ל הרמב"ן ז"ל בפירוש שיר השירים בפסוק ששים המה מלכות).

(19) פרקי ר' אליעזר (pp. 11–12, pp. 21–22, p. 303, and p. 309).

(20) ציוני (p. 226 מספר פירוש התורה לה"ר מנחם ברבי מאיר ציוני ז"ל בפרשת וזאת הברכה).

(21) ספר קנה בן נחום (p. 328 מספר קנה בן גדור ממשפחת רבי נחוניא בן הקנה ואחר ההבדלה יעשה מלאכתו ויסדיר שלחנו אף על פי שאינו צריך אלא לכזית וילוה המלך).

(22) שו"ת הרשב"א (p. 277, and p. 321);

(23) שו"ת (p. 48 סוף תשובת שאלה חמישית משש שאלות ששאל ה"ר יוסף בר אברהם ז"ל אל ה"ר יהושע בר מאיר הלוי ז"ל והשיב לו עליהן ח"ל ועתה אחי דע והבן כי האדם נקרא עולם קטן).

(24) שאלתות דרב אחאי גאון (p. 301).

(25) שבלי הלקט (pp. 7–8, p. 46, p. 210, p. 254, p. 279, p. 300, pp. 323–325, p. 326, p. 339, p. 340).

(26) פירוש שיעור קומה (p. 397 שיעור קומה

(27)

בחילוף סדר האותיות וכשתהפך האלפא ביתא יבואו כסדרן והשם הראשון יוצא מפרשת קרבן שחרית והשני יוצא מפרשת קרבן מוסף של שבת והשלישי יוצא מפרשת קרבן בין הערבים וכל אלו השמות יוצאים מהפסוקים על ידי צירוף האותיות כמו ..... מה שלא תוכל לצרף כאלו לא נתחלפו והבן והשם יחנך בני לעמוד על הגהה. וכן פסק רב (p. 196) רבינו חננאל (5) עמרם ורבינו חננאל ורבי' יעקב ברבי יקר ורבי' יצחק בר יהודה ורבינו שמחה ודלא כרבי' יצחק הלוי שפירש שיכול הישראל לקרוא לפני לוי וכן היה נראה לרש"י כרבו הלוי דאטו אם בית הכנסת כוליה מלא מלוים לא יקרא בתורה וכן הורה הגאון ר' שמואל בר דוד הלוי והנה מורינו ורבינו כתב בתשובה כרבינו המחבר וטעמו וכתב דאם אין ישראל שם מוטב שיקראו קטנים ישראל או . . . (סודותיו ע"כ).

(5) רבינו חננאל (p. 196) עמרם ורבינו חננאל ורבי' יעקב ברבי יקר ורבי' יצחק בר יהודה ורבינו שמחה ודלא כרבי' יצחק הלוי שפירש שיכול הישראל לקרוא לפני לוי וכן היה נראה לרש"י כרבו הלוי דאטו אם בית הכנסת כוליה מלא מלוים לא יקרא בתורה וכן הורה הגאון ר' שמואל בר דוד הלוי והנה מורינו ורבינו כתב בתשובה כרבינו המחבר וטעמו וכתב דאם אין ישראל שם מוטב שיקראו קטנים ישראל או . . . (קיצוץ הנטיעות).

(6) יוסף בר אברהם גיקטליא (p. 387) להרב רבי יוסף בר אברהם ז"ל גיקטליא סוד מה הוא (פירוש יעלה ויבא מספר תמיד p. 357, and הייחוד).

(7) יוסף בר אברהם שליח בורגוש (p. 297) ל"ו. סדר לויית שבת אחר סעודה שלישית בשירות וזמירות יש מקומות קורין בני עורה והקיצה ורוצה שמע מוסר ותוכחה ועצה והיא ארוכה חברה רבינו האיי גאון ז"ל ויש מקומות קורין שלש עשרה יסודות בשיר ארוך חברו רבי יוסף בן אברהם שליח עדת בורגוש והוא מתחיל בשם האל יסוד כל היסודות אני מזכיר שלש עשרה יסודות. ובכל מקום קורין אלפא ביתא דתמניא אפי והיא אשרי תמימי דרך וג' ואחריה וסמוך לה ט"ו שיר המעלות כסדרן ואחריהם לשלמה אלהים משפטיך וג' ואחר זה המזמור בארץ דרעה קוראין ומשלימין (עשרה מזמורים).

(8) יוסף בר יום טוב אשבילי (p. 391 פירוש) קצר קצרתיו מפירוש ארוך שמעתיו מפי רבי יוסף ברבי יום טוב ז"ל אשבילי דר בפאס כשבא אצלנו לדרעה בכפר תינזולין . . . בענין קטרוג הלבנה (וזהו הקצור).

(9) יעקב בן הרא"ש (p. 24) ודע כי כל הגאונים ז"ל והרבנים ז"ל כתבו בספריהם או בתשובות שאלות לומר פרק במה מדליקין אחר ברכה מעין שבע וכן כתב רב נטרונאי גאון ורב עמרם גאון ורב שר שלום גאון ורבינו האיי גאון וזולתם וה"ר מימון ז"ל והרמב"ם ז"ל וה"ר ראובן בי חיים ז"ל כמו שאמרו לי בפירוש והורוני והבינוני ולרוב הקדמונים לא נודע אלא לשנים או לשלשה גרגרים בראש אמיר. והחכם רבי אברהם אבן עזרא ז"ל כתב בספרו שהוא נגד חמשה דברים שאמרו (חכמים ז"ל).

(28) שמות רבה (pp. 152–159).

(29) שערי צדק להר"ר לוי (p. 299) בישערי צדק בר משה אבן אליד ז"ל ודע יאמצך האל כי בכל מוצאי שבת ליל אחד בערבית אומרין לך נפאר וההבדלה באתה חונן וכן במוצאי יום טוב לחול המועד או לחול ע"כ).

(30) תוספות (p. 190).

(31) תיקון הרב רבינו האיי ז"ל בחלומות בלילי החדש (p. 275).

(32) תלמוד בבלי (pp. 159–163, pp. 245–249, pp. 273–274, and pp. 341–342).

(33) תמיד (p. 7 פירוש ויכלו מספר תמיד, pp. 96–106, מספר תמיד פסוקים של חול p. 77, pp. 130–138, pp. 168–171, pp. 283–291 ספר תמיד להר"ר ראובן בן חיים צב"י תפלת מנחת שבת אתה אחד כבר כתבנו במקום אחר מענייני (פירוש יעלה ויבא מספר תמיד p. 357, and הייחוד).

In addition to the names mentioned in the previous list of books, we point out the names of the following Rabbis, some of whom are quite unknown:

(1) אברהם הלוי (p. 327 והרב רבי אברהם הלוי ז"ל כתב והטעם שצריך אדם להראות את עצמו כאלו מצטער על השבת שהלכה וכאלו צריך (חיזוק ואין בו כח לעשות מלאכה).

(2) גאונים (p. 273 וראיתי קבלה מהגאונים ז"ל שאין מתענין תענית חלום בשבת אלא על אחד משלשה דברים הרואה שיניו נופלות והרואה קורות ביתו נופלות והרואה ספר תורה שנשרף חס ושלום (ויש אומרין אף הרואה יום הכפורים בשעת נעילה).

(3) דוד הלוי (p. 398 מצאתי במכתב יד ה"ר דוד הלוי ז"ל הקבור בארץ תאמגרות גר מארץ דבדו).

(4) האיי גאון (p. 222 תשובת שאלה לרב האיי גאון שהשיב לאנשי בגדאד וששאלתם מפני מה תקנו אנשי כנסת הגדולה אלפא ביתא בתפלת מוסף שבת מהו כוונתם. תשובה. לעניות דעתין אין בידנו משלנו תשובה מספקת אבל שמענו טעם מחסידים ואנשי מעשה לפי יש בה שלשה שמותיו של הקב"ה והם רקיחא יחוה צעמל והם

וה"ר אהרן הכהן אשתרוק ז"ל וה"ר יעקב בן הרא"ש ז"ל ווולתם רבים זכר כלם לברכה).

(10) יעקב ברבי לוי (p. 361 ועוד על ברכת ההלל לדופק דלתי מרום רבי יעקב ברבי לוי ז"ל).

(11) משה די ליאון (p. 15, pp. 182–183, pp. 222–224, p. 239, p. 271, p. 292, p. 302, p. 309).

(12) משה בר יוסף מקוצי (p. 245 וקראת לשבת ענג אמרו רז"ל במה מענגו באכילה ובשתייה ובמלבושים נאים וכתב הרמב"י מקוצי ז"ל שאסור להתענות עד שש שעות בשבת ע"כ).

(13) ראובן בן חיים (p. 24, v. above sub יעקב בן הרא"ש).

(14) שם טוב פלכו (p. 222 הר"ם במז"ל כתב בכל נסחי תפלות המוספין את מוספי יום פלוני זה ושאלתי אל ה"ר שם טוב פלכו ז"ל הטעם והשיב לי נראה שכתב כן על מה שכתוב במדרש על פסוק כל צאן קדר יקבצו לך שדרשו ז"ל כל הקרבנות וכו').

The MS. contains a number of Geonic Responsa, fuller than in other sources, and is written by a Maghrebi curs. hand of the end of the 16th or early 17th cent., on 410 pp.

Paper, $10\frac{13}{16}'' \times 7\frac{1}{4}''$.

660

סידור

Prayer Book with Arabic Rules.

The MS. contains the order of the morning prayers for week days, and beg. ליי בתורה זמרו לאלהינו בכנור וכו'.

P. 7 beg. והודיות גדולה תהלה ותפארת עוז וממשלה נצח וגבורה מעתה ועד עולם with the eulogy ברוך אתה יי אלהינו מלך גדול התשבחות אל ההודיות אדון כל המעשים הבוחר בשירי זמרה חי העולמים. This is followed by the שירת הים which ends: והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם ממזרח שמש עד מהלל שם יי. P. 8 has between the Song of Moses and the ברכת יוצר before the Ḳaddish והוא רחום with the following remark: . . . תם יקול והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו פאן כאן באלחצרה עשרה רגאל עקלא באלגון יקול שליח ציבור קדיש עלי הרא אלתרתיב יתגדל ויתקדש שמיה רבה. Attention may be drawn to p. 22 where the קדושא דסידרא ends with the following words: ברוך אלהינו ברוך אדוננו ברוך מלכנו ברוך בוראנו שבראנו לכבודו שהבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת על ידי משה רבנו וחיי עולם נטע בתוכנו הרחמן יפתח לבנו לתלמוד תורתו ויתן בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם ובנפש חפצה למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה כן יהי רצון ורחמים מלפניך יוי אלהינו שנשמור חוקיך בעולם הזה כדי שנחיה ונזכה לימות המשיח ונראה ונירש תורה וטוב לחיי העולם הבא יהי שם יוי מבורך מעתה ועד עולם ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יוי.

The fragment is written by two different curs. Or. hands of the 13th cent., and contains 26 pp. of about 19 ll. to the p.

The fragment was found in the binding of MS. No. 597.

Paper, $5\frac{5}{8}'' \times 4\frac{7}{8}''$.

1045

סידור

Prayer Book with Arabic and Persian Rules.

The MS. contains prayers for צום גדליה (pp. 1–6), מעריב של ראש השנה (pp. 7–12), שחרית של כפור (pp. 12–16), מעריב של שמיני חג הסוכות (pp. 16–18), and שבחות (pp. 19–25), מעריב של שמיני (p. 26), and שבחות (pp. 27–38).

The first 'Amidah has זכרינו לחיים, and the קדושה, and in the prayer beg. ובכן יתגדל we read: ועל ציון משכן כבודיך ועל זרע אהרן עם קדושיך ועל שבט לוי משרתיך על עירך ועל המוניך וכו'. The מודים (p. 5) is also different from other known rites. It reads: מודים אנחנו לך ומספרים גדלך ומברכים את שמך כורעים ומשתחוים לפני כסא כבודיך שאתה הוא יוי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד על חיינו המסורים בידיך על נשמותינו מלבינו הפקודות לך על נסיך וטוביך ורחמיך וחסידיך שבכל עת אתה עושה עמנו ועל כלם תתברך ותתרומם לעד מלא רחמים רבים ובל החיים יודוך סלה יהללו שמך באמת חי העולמים

בעל הרחמים כי טוב רחום וחנון אתה כי יחיד אתה ואין זולתך ב"א יוי הטוב שמך ולך נאה להודות. The 'Amidah for ראש השנה contains a part of the Musaf, e.g. the זכרונות, beg. אתה זכור מעשה עולם, the end of the שופרות with the היום הרת עולם, and the אבינו מלכינו. Of the evening service of Kippur, the beginning of Psalm 103, the end of the 'Amidah and the ודוי are left. The morning prayer of Kippur has only the introductory rules and the part of the 'Amidah. The מעריב for Sukkoth begins with והוא רחום. The second blessing in the 'Amidah has מחיר אסורים ומשען לאביונים. The order ends with the readings from the Pentateuch for the חול המועד של סוכות. The evening prayer for שמיני עצרת gives merely Psalm 148 for this evening. The glosses furnish additional material, e.g. p. 18 where מנהג אלאפרנג is referred to.

The שבחות contain the following poetical compositions: (1) beg. missing, the first words read: יאושר באשר יפנה בכל מסע וכל מחנה; (2) שבח אתן לבורא כל יצורים; (3) אלהים חיים שוכן שמי מעלה, acr. ישועה; (4) חתן יהי ברוך מקוריך; (5) איחד שם יוי בתחלה, acr. יצחק; (6) דלתי תהלות בזמן נפתחו, acr. שלום לך מכל עבריך, acr. יצחק; (7) דניאל; (8) חתן חתן שאי עין יחידתי לצוריך, acr. שלמה; (9) נברך שם שמש לך זרחה, acr. אברהם חזק; (10) אמרו עדת אל מרעית כבוד שוכן מעונים; (11) רצוי האל יפה תואר ימינו, acr. אבינדב; (12) אדון הכל בחמלתו ורב חסדו וטובתו בחכמה; (13) אלהי לא כמעלי תגמלני, acr. אבינדב; (14) הכל ויוצר כל [אדון], acr. אלעזר; and (15) acr. אבינדב.

The MS. is written in a Persian sq. hand of the 15th cent., and contains 38 pp. of about 17 ll. to the p.

Paper, $8\frac{5}{16}'' \times 6\frac{3}{16}''$.

889

תפלות לסעודות שבת

Ḳabbalistic Prayers before and after the Meals on Sabbath.

The MS. contains besides Ḳabbalistic prayers also an Aramaic poem, which is headed: והשיר הזה יסדו החכם הגדול הרב מנחם די לונזאנו ע"ה ובחרתי בו לסבות כמוסות אצלי וראוי למשכילים לאחוז בשירו מדי שבת בשבתו, and beg. מקורא סתימא ואבא ואמא אבהן דעלמא. The MS. concludes with a lectionary from the Zohar for four meals of the Sabbath day.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 19th cent., and contains 24 pp. of about 18 ll. to the p.

Paper, $6'' \times 4''$.

892

כוונת הברכות

Ḳabbalistic Prayers for the New Year and the Day of Atonement.

The MS. contains prayers copied from Ḳabbalistic works, especially from books ascribed to Isaac Luria and the חמדת ימים.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 19th cent., and contains 12 pp.

Paper, $6\frac{9}{16}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

910

פירוש על הגדה של פסח

Haggadah according to the Persian Rite with Commentary on the Haggadah and Ḳabbalistic Prayers.

The MS. beg. אותו קודם שיקרבו כולם שונין אותו ואם שנו ישלשו ועל כל קריאה תוקעין ג' תקיעות תר"ת גמרו מלהקריב פותחים העזרה וכו'.

The MS. is written in a semi-sq. Persian hand of the 19th cent., and contains 92 pp. of about 15 ll. to a p.

Scribe: *Nehemiah Kohen.* (הצעיר נחמיא כהן ס"ט יצ"ו נר"ו).

Paper, $6\frac{1}{8}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

909

לימוד זוהר של פסח

Readings from the Zohar for the different days of Passover.

The MS. beg. מצרים כמה דכתיב כתועבות הגוים דחלא דשאר עמין ת"ח חכמתא דיוסף דכתיב ומקצה אחיו לקח ה' אנשים ואוליף לון למימר אנשי מקנה היו עבדיך, and ends: נשלם סדר לימוד של ימי הפסח שבח לאל בורא עולם.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 19th cent., and contains 56 pp. of 22 ll. to a p.

Paper, $5\frac{7}{8}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

758

כתובה לחג השבועות

The Poem for Pentecost by Israel Najara.

The heading reads: פיוט לר' ישראל נאגרא לאומרה בחג השבועות ביום ראשון עם יציאת ס"ת שדמה את התורה ככתובה בין ישראל להקב"ה דוגמת חתן וכלה. The poem beg. ירד דודי לגנו לערוגות בשמו. The MS. contains also a poem for the second day, which is headed: כתובה ליום שני של חג השבועות לאומרה בעת הוצאת ספר תורה ויתחיל אשרי העם לרבי סעדיה בן יוסף זלה"ה, beg. אשרי העם ראתה שכינה עמו. The MS. ends with the words: וכתב והעד עדים נאמנים השמים והארץ והים.

The MS. is written in a sq. Persian hand of the 18th cent., and contains 18 pp. of 15 ll. to a p.

Paper, $6\frac{5}{8}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

895

פזמונים

Liturgical Poems.

The beginning of the first poem is missing, the first words in the MS. read: נקי תהיה בביתיך שנה אחת משנתיך שמת נא את באשתיך. No. 2 contains a dialogue between the Sabbath and the Festivals, beg. בין שבת ומועד מלחמה ערוכה זה אומר ככה וזה אומר ככה. No. 3 is headed: שירה לחתן, containing a dialogue between wine and water, beg. בין מים ויין ריב אין כמוהו זה אומר אני הוא וזה אומר אני הוא. No. 4 beg. אפתחה פי וצורי אשאלה רם ונשא וישוכן מעלה, acr. א"ב, the letter ת reads: תם דברי ועד כאן נאמי קאל בן ליוסף נבון הירושלמי וצעיר וחזמק הוא שמי. No. 5 beg. אפתחה פי שח ועניו ולא יתהללה, acr. וצורי אשחרה בנועם שיר עוז הודו אפארה א"ב, the name of the poet is indicated in the letter ת, reading: תם דברי מחולו לי כבודכם. צעיר הצאן ישחר את פניה(כ)ם. ושמי הקל נקלה בין שמיכם. שריא בר כבוד יוסף ועזרא. No. 6 beg. אלהי חי והוא נמצא והוא המציא כל נמצא, acr. אני שריה הכהן. The last poem beg. שיר השיר לשלמה מלך שלום עמו (incomplete).

The MS. is written in a sq. Persian hand of the 18th cent., is vocalized, and contains 30 pp. of 15 ll. to a p

Scribe: *David b. Abraham* (p. 14).

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

1028

מחזור רומי

The Liturgy for the Whole Year according to the Roman Rite.

The MS. beg. בעזרת שוכן מעונה אתחיל תפילות כל השנה יתברך שם הבורא אשר ברא וכו'. The introduction is a shortened form of that of MS. No. 405, v. above, Cat. p. 276.

Pp. 2–39, תפלת השחר, beg. כשעומד אדם ממטתו. Attention may be drawn to the headings, e.g. p. 9 כתובים אשרי האיש אשר לא הלך וכו', and משנה מאימתי קורין את שמע, p. 13 ודורש מדרש ר' ישמעאל והוא ראשון, p. 14 הלכה פסוקה אמר ר' זירא תורת כהנים, p. 15 בריתא תנא דבי אליהו בנות ישראל וכו', and אגדה אמ' ר' אלעזר אמ' כל האומר וכו' ר' חנינא וכו'. P. 21 contains the ע"ב פסוקים p. 31 gives an illuminated Menorah, and the

section concludes with the prayer of R. Ishmael.

Pp. 40–73, contain כתר מלכות with supplications.

Pp. 74–127, morning prayers, beg. לאחר שמתקבצין שבעה או ששה בני אדם בבית הכנסת מתחילין הזמירות על שם ברוב עם הדרת מלך. תפלת לעולם יהא אדם ירא שמים וכו׳, and ends: השחר מצותה עם דימדומי חמה וזמנה עד חצות והזריז הרי זה משובח ואם נאנס או שכח ולא התפלל שחרית מתפלל שחרית במנחה שתים אבל אם הזיד ולא התפלל אין לו תקנה בתשלומין ועליו הכתוב אומר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות.

P. 128, סדר תפלת המנחה.

Pp. 129–135, סדר תפלת ערבית, beg. נהגו להלקות החוטאין בין מנחה למעריב וקורא המלקה על הלוקה והוא רחום יכפר עון וגו׳.

Pp. 135–139, סדר קריאת [שמע] על המטה.

Pp. 139–148, הילכות שבת.

Pp. 148–157, תפלת ערבית של שבת. The אמת ואמונה has a poetic composition reading: אמת ואמונה בשביעי קיימתה גזרת דברת, acr. א״ב, and in the ʿAmidah ומאהבתך יי אלהינו שאהבת את ישראל עמך.

Pp. 158–208, תפלת שחרית של שבת with יוצר לשבת בראשית, beg. אלהינו אמת, acr. א״ב, and איהל בעוז גבורותיו, acr. א״ב.

Pp. 209–217, מוסף של שבת.

Pp. 217–221, מנחה של שבת.

Pp. 221–233, עניין תפלת מוצאי שבת.

Pp. 233–237, סדר הפטרות של ראשי חדשים וכו׳.

Pp. 237–256, סדר ברכות.

Pp. 257–274, עניין ראש חדש with a poem for שבת ור״ח, headed: יוצר לשבת וראש חדש, beg. תיאמת אור בקדש, acr. א״ב.

Pp. 275–296, עניין תענית with the following סליחות: (1) אתה תקום תרחם ועל הרעה תנחם, acr. א״ב; (2) אתה תשמע מן השמים, acr. א״ב; (3) אין לי בטחון כי אם עליך, acr. א״ב; כפול אלהי קדם מעונה ישובב יונה הגלה, acr. בנימין; (4) אל אמת תתקדש לנצח נצחים, acr. אברהם; (5) זכור ברית אברהם ועקדת יצחק, acr. בנימין; (6) אליך יי אקרא בכל דור ודור, acr א״ב; (7) אל תעזבני יי אלהי יומם עינינו תלויות, and (9) יצחק חזק, acr. א״ב.

Pp. 296–311, עניין חנוכה with יוצר לשבת אודך יי כי אנפת ותשוב אזנך, acr. וחנוכה, beg. א״ב, אזכור מעללי יה ואתן לו הודיה (2); acr. א״ב, יצחק משה חזק; and (3) יתנו צדקות יה, acr. א״ב.

Pp. 311–316, שמונה עשרה לעשרה בטבת, beg. בן אדם אלות אנח בשמעך.

Pp. 316–323, סליחות לעשרה בטבת, containing: (1) אבותינו בשלותם בעטו, acr. א״ב; (2) אריה מסובבו בעת עלה, acr. א״ב; (3) אז בעזבי מקרא דת מעת אל עת, acr. א״ב; and (4) תהיינה עיניך פקוחות, acr. יוסף בר יצחק, א״ב.

Pp. 323–325, יוצר לפרשת שקלים, beg. אל המתנשא לכל לראש, acr. א״ב.

Pp. 326–328, יוצר לפרשת זכור, beg. זכור את אשר עשה, acr. א״ב.

Pp. 328–340, מי כמוך לשבת שלפני פורים, beg. אדון חסדך בל יחדל, לר׳ יהודה הלוי ז״ל, acr. א״ב.

Pp. 341–349, סליחות לצום אסתר, containing: (1) אבשרה בקהל רב תוקף ועוז אלי, acr. א״ב; (2) אלופי דת וחכמי דורות בנימן, acr. א״ב; (3) אתה האל עושה פלא, acr. שמואל א״ב; (4) שובן עליונים מלך מסכית עתר, acr. שמואל א״ב; and (5) שמואל בר מיו הקטן חזק אל אחד ואין שני, acr. אברהם.

Pp. 350–353, עניין פורים.

Pp. 354–356, יוצר לפרשת פרה, beg. אום אשר בך דבוקה, acr. א״ב.

P. 357, יוצר לפרשת החדש, the beginning of which is missing and read originally אות זה החדש, v. above, Cat. p. 289.

Pp. 357–366, יוצר לשבת הגדול, containing the following pieces: (1) אני חומה ושדי כמגדלות, acr. יהודה א״ב; (2) ארוסת אמונה, acr. רשות לשבת; and (3) יהודה ברבי מנחם חזק הגדול, beg. כך גזרו רבותינו סנהדרין גאוני עולם, acr. בנימין א״ב.

Pp. 366–550, עניין פסח, consisting of prayers, Haggadah, and liturgical compositions for Passover. The latter are as follows: (1) ליל שמורים אותו אל חצה, acr. א״ב; (2) אז רוב ניסים פסח אכלו פחוזים, acr. א״ב; (3) אומץ גבורותיך הפלאתה, acr. הפלאת; (4) כי לו נאה כי לא נאה אדיר, acr. א״ב; (5) בוקר אעיר אקראך במלוכה, acr. א״ב; (6) אנעים חידושי שירים בנימן, acr. א״ב מרובע; (7)

Pp. 584–590, יוצר לשבת הגדול של שבועות, beg. אמונת עתים אצלו אמן, acr. א״ב אברהם.

Pp. 590–616, אוהרות לשבועות לר׳ שלמה בר׳ יהודה זצ״ל, beg. שמור לבי מענה.

Pp. 617–619, אוהרות דרבנן, beg. אוהרת ראשית לעמך, acr. א״ב.

Pp. 620–636, אוהרות דאליהו זכור לטוב which are divided in eight סדרים, and beg. as follows: (1) אתה הנחלת תורה לעמך, acr. א״ב; (2) תודה ומנחה כשבה ושעירה, acr. תשר״ק; (3) אבחנת מומים מלהגיש בעל מום, acr. א״ב; (4) תוצאת משרת אל מחוץ למחנה, acr. תשר״ק; (5) את שם המיוחד שלא לקלל, acr. א״ב; (6) תורה לשמור תעודה לנצור, acr. תשר״ק; (7) אהל מועד לנטותו בחסד, acr. א״ב; and (8) תשמח לוי ביום שמחתך, acr. תשר״ק.

Pp. 637–710, עניין שבועות, containing the prayers, Targum of the Haftaroth and the following liturgical compositions: (1) אל נגלה בסיני, acr. א״ב; (2) headed: רשות לנשמת אזכור, beg. לשבועות להרב ר׳ יואב מן הכנסת ז״ל אור ישראל קדושי, יואב acr. מקדם פלאי אל, וירד אב לנביאים, acr. [בן מנחם] יהודה (4); א״ב יהודה, acr. אנכי אדיר באדירים (5); א״ב יהודה, acr. יש לפעולתך שברים (6); בירבי מנחם חזק אנגלי (8); א״ב acr. ארכין ייי שמיא לסיני (7); חזק ארעא רקדא שמיא (9); א״ב acr. מרומא פתחון אמין שתין לרומא (10); א״ב acr. זמרו איתו כרועו לצלמי (11); א״ב acr. בה שעתא, beg. אלפא ביטין מר׳ משולם: (12) headed איניש דאישתבע בשמי (13); גור נבובך נצר פביט מר׳, acr. לשקרא (14); headed: משולם, beg. אמגן מומי לא תשתבע, acr. א״ב; ארעא ורקיעא, beg. אלפא ביטא דר׳ שלמה (15) אמר יצחק לאברהם, acr. א״ב; ודיבהון איתגבר בחיליה אדניה בן (17); א״ב acr. אבוהי, אארי מתילי ואחין מתקלין (18); א״ב acr. חגית, יוצר ליום שני של (19); headed: acr. א״ב; אלהים בהנחילך דת מורשה, beg. שבועות כבודו (21); וכל לוהטו משלהביותיך (20); א״ב לא יודעים אופנים, acr. ליאנטי חזק; and (22) אתה הוא המעלינו מים, acr. א״ב.

Pp. 711–729, עניין שבעה עשר בתמוז, containing: (1) שמונה עשרה לשבע עשר בתמוז, beg. ארבעים יום הם, acr. א״ב–צ יודן הכהן בירבי; (2) מסתיה אתאנו לך יוצר רוחות, acr. א״ב; שבתי, acr. צאינה וראינה שמחת יום חתונה (8); איומה נכונה (10); גן נעול אושר (9); בירבי משה, acr. א״ב; כשחר (12); אחות שושנת עמקים (11); ברח דודי אל שכן (13); כרם אשל ידיד משמח א״ב ליאנטי, acr. שיר אשר נאמו (14); שאנן נוה, acr. אוהל נכון ונישא (15); בר רבי אברהם חזק (17); א״ב, acr. כבודו אימץ בסגולה (16); א״ב משה הקטן חזק, acr. אם תקיימי מצותי (18); בנימן המתפלל בעם, acr. כרמי שלי לפני (19); על הרי בשמים בעלי לכותשה ברח דודי (20); בנימן, acr. ודמה לך לצבי, אור ישע מאושרים (21); א״ב מרובע שלמה הקטן ברבי יהודה יחיה יגדל acr. צאינה וראינה (22); בתורה ומעשים טובים אמן מרדכי הקטן יגדל יצלח, acr. משכיל שיר ידידים, שלחיך פרדס שפר נאים (23); בתורה אמן ואמן סלה שלמה הקטן יגדל בתורה אמן ואמן לעד סלה נצח acr. תשר״ק, acr. ראשו כתם פז תג עיטור כתר (24); חזק מרדכי, acr. אהבוך נפש להדך (25); כפול שלמה חזק שחורה ונאוה (26); הקטן יגדל בתורה כהוגן וכשורה שלמה ברבי יהודה חזק ואמץ מאד בתורה, acr. נשוקתו על הרי בשמים סוב דמה לך דודי (27); אמן ואמן ברח דודי עד (28); מרדכי הקטן יגדל בתורה acr. שלמה הקטן יחי יחזק, acr. שתחפץ אהבת כלולינו; א״ב מרובע, acr. אדבר מישרים (29); יגדל לתורה; דויד בן הונא, acr. צאינה וראינה דרך מישרים (30); אחיית יום (32); גן נעול אוספו אראלים (31) מעריב לויושע, acr. א״ב; (33) headed: גאלתני beg. יה שלח אורו, acr. יהושע; (34) headed: יוצר לויושע, beg. אתה היארת, acr. א״ב מרובע; (35) אסר רכבו בשלישי חילו, acr. א״ב; (36) מאן (37); א״ב acr. איויל משה וקום על ימא תנון שבחיה, acr. א״ב; כוותך אריא נהמא דשלים על כל קוזמום, acr. תשר״ק; (39) headed: אופל המוני נגה, beg. יוצר ליום שמיני של פסח לעיני, acr. א״ב; (40) תאיר נוגה תאיר נוגה; אלהי האלהים הושיעה נא, acr. א״ב–ט; (41) מי כמוך אומר ומקים, acr. א״ב; (42) עושה, acr. א״ב; (43) אהבתו יודיע לכם יי ישפות לנו, beg. השלום מפסח שבועות וסוכות בנימן חזק אמן, acr. שלום יי יברך עמו בשלום; and (45) א״ב אני בנימן חזק, acr. איש מלאכי חפצתי בו.

Attention may be drawn to the Targum of the Haftaroth and of the Song of the Sea on pp. 426, 437, 443, 504, 510, 519 and 540.

Pp. 550–583, מסכת אבות, the last chapter is called פרק ר׳ מאיר.

(3) תחלת אורח אבותינו, acr. תשר"ק; (4) אנהים; and (5) במר יחידתי, acr. א"ב ליאונטי חזק, acr. אליה חזק, כנסת ישראל זועקת בקולה.

Pp. 729–734, יוצר לשבת איכה, containing: (1) הכל אנחו במבוכה, acr. א"ב; (2) ותאמר לנחם איומתך, acr. איך לומר הגיון; and (3) א"ב.

Pp. 735–832, עניין תשעה באב, containing the following pieces: (1) headed: שמונה עשרה לתשע' באב, beg. זכור איכה אנו שפתינו; (2) איכה אצתה באפך, acr. שבת סורו מני אלעזר; (3) איכה עד חוג שמים, acr. א"ת ב"ש; acr. א"ב; (4) איכה תפארתי מראשותי, acr. תשר"ק; (5) איכה ישבה, acr. אשפתו פתוח כקבר; (6) אהלי אני עבטתי בדבור, acr. א"ב חבצלת השרון; (7) איכה אהובים נאמנים, acr. סרה, acr. א"ב; (8) זכור אשר עש צר בפינים, acr. א"ב; (9) אוי כי אוסרתי בזיקים אויל כהבנים, acr. א"ב; (10) אנה אלך ואזיל דמעות, acr. תרף בהיכל, acr. א"ב; (11) איכה אלי קוננו מאליו, acr. א"ב; (12) במכת אהלה אמרתי, acr. אוי כי מחלוקת, acr. א"ב; (13) עונינו ארוכים ורחבים, acr. א"ב; (14) אהלי איכה גילו קדישים למי, acr. א"ב; (15) אם תאכלנה נשים פרים, acr. אמרת מכל בני אב, acr. א"ב; (16) אם תעירו תלונותיכם, acr. תשר"ק; (17) אז בחטאינו חרב מקדש, acr. א"ב; (18) תיסתר לאלם תרשישים מרון, acr. תשר"ק; (19) אתה איבדת פרעה נכה אויב בעת, acr. א"ב; (20) איך תנחמוני הבל, acr. נכנם להיכל, acr. א"ב; (21) אדום אמרה אין קץ, acr. א"ב; (22) אנכי אנכי אנחם, acr. למען תהילות שם קדשך; (23) בימים ההם ובעת ההיא, acr. א"ב; (24) סילוק, beg. ויכון עולם על מלאתו.

Pp. 833–839, יוצר לשבת של נחמו, containing: (1) את יום פרותכם אחיש, acr. א"ב; and (2) ארחמך מרחמי כי רחמתני, acr. א"ב.

The MS. is written in a sq. Provençal hand of the 14th cent., and contains 840 pp. of 21 ll. to a p. The text is fully vocalized. There are throughout numerous coloured grotesques, drawings of birds and animals, illuminated decorations, borders, every initial word within a pen-work frame in red and blue. Especial attention may be drawn to the following drawings: p. 31, the Menorah, heightened with gold; p. 157, כוס של קידוש; p. 323, three scales, and heads of animals; p. 354, Red Heifer; p. 383, to וסימן ויק"ן, there is an illustration of a demon shooting an arrow at a swan. The Haggadah is full of illuminations, e.g. p. 387 מזיגת הכוס, p. 388 the word הא in gold, Seder Dish, Paschal Lamb, מצה and מרור.

Scribe: *Meir b. Samuel Deslois of Arles*. The colophon reads: ותשלם מלאכת עבודת הקדש על ידי הסופר מאיר בכ"ר שמואל דשלויש[1] מעיר ארלדי אשר בארץ פורווינצה וכתבתי אותו הנה בעיר פישאה אשר בטושקאנה אל כבוד מורי ר' יחיאל יויי"א בכמ"ר מתתיה ישר"ו מן הכנסת והיתה השלמתו בשבעה ימים לירח אדר ראשון של שנת חמשת אלפים ומאה וחמשים ושבע לבריאת עולם (=1397) המקום ברחמיו יזכהו להגות בו הוא וזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות אמן.

Owners: (1) *Jehiel b. Mattithiah* מן הכנסת.

(2) *Vita Finzi* (on the cover, 17th. cent. binding).

(3) *Emilia Finzi* (on the other side of the cover).

Vellum, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{13}{16}''$.

1017
סדר תפלות

Prayer Book according to the Sefardi Rite.

Pp. 1–12, כתר מלכות, incomplete, beg. בה. שלחתה אל הגוף לעבדהו ולשמרהו והיא מחזור ליום כפור, v. כאש בתוכו ולא תשרפהו, Liv. 1832, p. 52 a, 3 ll. from bottom, and ends: כמנהג ק"ק ספרדים ואז אומר אודך יי כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני ולך יי חסד על הטובה, v. ibid., p. 54 b, last line.

Pp. 13–27, בקשות, containing: (1) beginning missing, the first words read: למען יי יום, acr. א"ב; (2) ידידות אב אהביך ממולא יי נגדך כל תאותי; (3) יהודה, acr. לך אערוך תחנה, acr. א"ב; (4) אלהי אל תדיינני; (5) ואם לא אעלנה כל ברואי; (6) שמע קולי אשר ישמע בקולות

[1] v. H. Gross, Gallia Judaica, p. 652, who identifies the place with Sauves, cf. MS. Turin, No. 118, and MS. Berlin, No. 25.

אדון עולם אשר מלך (7) שלמה, acr. מעלה ומטה; (8) headed: בקשה לעקידה, beg. אם אפס רובע הקן, acr. עת שערי רצון (9); אפרים בר רבי יצחק חזק, acr. עבאש יהודה שמואל, להפתח וכו' באחרית נוסה; אברהם עזרה, acr. אשתחוה אפים ארצה (10); and אמצה ממנו אשמתינו (11), acr. א"ב.

Pp. 27–93, סדר תפלות כל השנה.

Pp. 93–100, שבעים ושתים פסוקים with prayers.

Pp. 100–116, תחנונים של שני וחמישי.

Pp. 116–156, תפלות של שבת. The Musaf prayer contains a prayer for the king, which is followed by prayers for the congregation. The first is the usual מי שברך, the second beg. ברכות רבות לאלפים ולרבבות, the third beg. אדון אשר שלומים עושה במרומים, acr. א"ב–ו'.

Pp. 157–172, תפלות ראש חדש with פרשיות והפטרות.

Pp. 172–188, תקון חנוכה with פרשיות והפטרות.

Pp. 189–203, תקון תענית עשרה בטבת.

Pp. 203–211, זולת לפרשת, תקון ד' פרשיות, beg. ידך תחיש לישא בפרשת כי תשא שקלים, and the readings from the Pentateuch and Prophets for that Sabbath.

Pp. 211–227, תקון שבת זכור, containing: מי כמוך לר' יהודה הלוי תנצב"ה, beg. מי כמוך ואין כמוך וכו' אדון חסדך, and the readings for that Sabbath.

Pp. 227–233, תקון צום אסתר, containing: (1) אגגי בהעמיקו מחשבת זממו, acr. [יוסף] א"ב; (2) יחלת עבדיך בחזיוני כתביהם, acr. יצחק; (3) יי ישראל עמך; and (4) יהירים קמו בכל דור נושאים עין למרומך.

Pp. 233–236, תקון פורים.

Pp. 236–242, תקון פרה אדומה, with זולת beg. יסוד טעם סתרי חוק, and lectionary for this Sabbath.

Pp. 242–249, תקון שבת פרש' החדש, with זולת, beg. ימי חדות מעוזכם, acr. יצחק גיאת, and lectionary.

Pp. 249–258, אזהרות של פסח לשבת הגדול, beg. ובכן שמעו נבונים ואזרחים פירושי הלכות פסחים כלם למבין נכוחים. אבארה הלכות חג פסח, acr. א"ב נתן בר יוסף החזן חזקני, and Pizmon, beg. יעורר נאם חוזה לפדות השבויה, acr. יהודה.

Pp. 259–358, headed: אתחיל לכתוב תקון פסח ותפלותיו בעזו המקרה במים עליותיו פרשיות' והפטרותיו. The Tiḳḳun contains, besides the ordinary prayers, Haggadah and lectionary, the following pieces: (1) תקון הטל, consisting of שלח רוחך in the מגן, and שוופת שמש in the מחיה; (2) סדר לטל, consisting of אערוף מבטח, acr. א"ב, and Pizmon, beg. במטר לקחי רשות לבעת ההיא (3); כל היצור ומעומם וצלם ארומם אל נאדר בין הכרובים דר, acr. רשות לוישלח המלך (4); אני שאול חזן, beg. רשות (5); מרשות שם האל אל פודה וגואל מלך אין בלתו שגבה, beg. לשבת חולו של מועד, acr. משה; (6) רשות לוידבר דוד, beg. יקר האל אנובבה לשוני ארחיבה, acr. יהודה; and (7) רשות לעוד היום, beg. אל נורא ואיום, acr. [אלחנ]ן. The Haftaroth are provided with תרגומים.

The upper and lower margins contain the Book of Psalms beg. VII, 11, and ending CV, 15.

The MS. is throughout beautifully illuminated with arabesques, figures and animals.

The MS. is written in a sq. Spanish hand of the 15th cent., is fully vocalized, and contains 358 pp. of 23 ll. to a p., and 5 ll. on the upper and lower margins to a p. respectively.

Vellum, $5\frac{1}{2}'' \times 3\frac{3}{8}''$.

1019

סידור עם פירוש על פי הקבלה

Prayer Book according to the Sefardi Rite with a Ḳabbalistic Commentary.

The MS. beg. with the words: רגלים במקדש מפני הכבוד. תניא רבי נתן אומר כשהוא שוחק אומר הרק הטיב היטב הדק מפני שהקול יפה לבשמי'. The MS. contains: סדר שחרית (pp. 1–69), סדר תפלת המנחה (pp. 69–78), תיקון של חצות (pp. 78–94), תפלת ערבית

(pp. 94–109), סדר קבלת שבת with כוונת, סדר של שחרית (pp. 102–136), ברכת המזון [לשבת], with סדר העמידה (pp. 136–160), סדר (pp. 161–167), סדר תפלת מנחה של שבת סדר ר"ח ושבת (pp. 167–173), ראש חדש (pp. 173–175), ברכת הלבנה (pp. 175–176), סדר חנוכה (pp. 176–178), ענין פורים (pp. 179–182), כוונת העומר (pp. 182–210), דרוש פסח (pp. 210–218), עמידה לשלש רגלים (pp. 218–222), סדר ראש (p. 223), כוונת בין המצרים (pp. 224–225), חדש אלול ענין ראש השנה (pp. 225–264), סוד יוה"ך (pp. 264–271), סוד השופר (pp. 271–275), סוד ענין סוכות (pp. 275–282), סוד הקפות (pp. 282–284), ליל הושענא רבא יום הושענא רבא, with שמיני עצרת (pp. 284–287), and סודות (pp. 288–296). Pp. 307–330 contain the songs for the three meals for Sabbath composed by Isaac Luria in Aramaic, with a commentary, which is headed: בס"ד פירוש השירים שיסד האר"י זלה"ה לשלש סעודות של שבת. לסעודה א' אומר בשבחין

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 330 pp.

Scribe: *Abraham b. Joseph* עטון.

Owner: *Benjamin Duran*. The colophon reads (p. 330): אל הסופר תן מנוח. רבו צירין מני ארבה. ברוך נותן ליעף כח. ולאין אונים עצמה ירבה. הסופר לא יוזק לא היום ולא לעולם. עד שיעלה חמור בסולם. אוי"ר. כתבתי זה הספר המשובח והמפואר להפקת רצון אדונינו ומורינו ועטרת ראשינו ומאור עינינו כבוד החכם השלם הדיין המצויין נר ישראל ואורן. כמהה"ר בנימן דוראן נרו לא יכבה וגדולתו לעד תרבה. אוי"ר האל ברחמיו וחסדיו יתברך יזכהו לקראת בו הוא וזרעו וזרע זרעו מו"ע אוי"ר יבמ"י ומ"י. כתיבת ידי אני הצעיר שבצעירים קטן שבסופרים זעירא דלאו מן חברייא ע"ה המנשק עפר כפות רגלי האדון נר"ו אברהם בן לא"א ה"ר יוסף עטון נ"ע ז"ל האל ברחמיו וחסדיו ית' יזכני לכתוב ספרים רבים ונכבדים מאלה אוי"ר. ועוד אחלה פני האל ית' שידרכנו בדרך הישרה. ויזכנו להשיג סודי התורה. ויבנה לנו בית הבחירה במהרה. וכשנפטר מחלד יאיר נשמתינו תחת כסא כבודו באור המנורה הטהורה. אוי"ר. תושלב"ע

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

994

סדר תפלה

Prayer Book according to the Sefardi Rite with Ḳabbalistic כוונות.

The MS. is defective at the beginning and at the end. The MS. begins with the words: הדבר כפשוטו ח"ו אלא הכל מורה על שמות קדושים מחול פי' וכן ענין רחל ולאה וכו', and ends: אל נא צדקך מעמך בל יפסק וברך חרוב וקרוסטל ואפרסק הושענא והושיעה נא.

Attention may be drawn to a סליחה on p. 348, beg. אחי הקבצו ושמעו מורשי אולי תשמעו ותחי נפשי, which apparently is not known from other sources, acr. א–נ.

The MS. is written in an Or. curs. hand of the early 19th cent., and contains 442 pp. of 26 ll. to a p.

Owners: (1) *Joseph b. Yaḥya b. Ṣaleḥ* (p. 1).
(2) *Joseph b. Salem Ḳarah* (p. 6).

Paper, $6\frac{3}{16}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

663

הגדה של פסח

The Order for the Nights of Passover according to the Sefardi Rite, with Illuminations.

The order begins with the words אתאן מפירקא שטפין כסא ומוזגין חמרא ומברכין (v. also MS. No. 24, Cat., p. 299), and ends מלך מהולל בתושבחות אמן. The Haggadah is complete with the exception of 12 pages (23–34) added by a later hand

The MS. is preceded by the מעריב for the Passover Evening of which only the strophes from ח to ת of the poem פסח אכלו פחחים (v. MS. No. 535, Cat., p. 310) are preserved, and is followed by רשות ליום ראשון שלפסח, beg. יונה מעונה מה תען בשיחיה, acr. יצחק חזק. The MS. concludes with the following poems: (1) ביום ולחי כל ימי עולמך, acr. יצחק; (2) נשמת חוגגי חג המצות שבעת ימים לה', acr. השנירי; and (3) האל העירה וראה שלמה (v. above, Cat., pp. 238, 241 266, 267,

464, and 548, where the Baghdad MSS. read in the second strophe צעיר instead of שעיר, and the printed ספר השירים, Baghdad 1906, p. 28, puts the acrostic הצעיר יונה נר"ו).

The MS. is written in a very large and bold Sefardi sq. hand of the 14th cent., and contains 122 pp. of 7 ll. to a p. The initials are illuminated, likewise the מצה and מרור. The margins contain two glosses by a later Maghrebi hand. The first (p. 61) reads: שמעתי בשם חכם אחד סגולה אחת שבל מי ששותה מכוס ששופכין ממנו לעשר מכות ומה שנשאר ממנו שותהו בתוך הסעודה מובטח לו שלא יהיו מזונותיו של אותה שנה מצומצמים אלא מרווחים בע"ה. The second gloss (p. 122) contains by the same hand two hymns, the first beg. אתה נורא אתה ומי יכילך, and the second מלך מהולל בתשבחות רוכב בערבות.

Vellum, $9\frac{5}{16}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

931

תיקון תעניות וקינות

Order of Service for Fast Days, and Elegies according to the Sefardi Rite.

Pp. 2–13, תיקון תעניות for the 10th of Ṭebeth, containing: (1) אז בבוא יום פקודת גיא המחזה, acr. א"ב; (2) יושב בשמים שעה; (3) שעה עליון לעם אביון; and (4) יי יגוני קראוני אל אבל, acr. יהודה.

Pp. 14–18, צום אסתר, containing: (1) אגני בהעמיקו מחשבת זממו יחלת, acr. א"ב; (2) יצחק עבריך בחזיוני כתביהם יהירים; (3) קמו בכל דור יי אויב גבר על עם; and (4) קדוש, acr. יהודה.

Pp. 19–20, שבעה עשר בתמוז, beg. וארץ שפל רומי יום דמה צר להכניעי, and ending בחרש הרביעי זעם צור נשאתי, the rest missing.

Pp. 21–110, קינות לתשעה באב. The order contained originally 63 elegies of which the first eleven are missing. The headings are given in the index (pp. 110–114). The first elegy in the MS. began אקונן במר נפשי, acr. אברהם; (2) אז בחטאינו חרב מקדש, acr. א"ב; (3) עורה נא ימינך רמה, acr. יחייה; (4) אני הגבר אקונן בליל זה; (5) איך מפי בן ומבת; (6) וארץ שפל לירושלם עיני עיני יורדה מים, acr. שלמה בר יהודה, with רומי ונקלה כבודי ירדתי לתחתיות; (7a) בחדש החמישי אנו ואבלו דוק וחוג רעשו ותשבון; (8) יוסף בן סלעי חזק, acr. שבינה צועקת בהרע; (9) דויד ; ענגה, acr. בת ציון שמעתי ממרת אמריה; (10) יוסף ; דממו שרפים מזמר, acr. בת הלוי חזק; (11) אך זה היום יום פקודת חובי; (12) דויד ; אך, acr. עד מתי יי ביום זה לעומתך; (13) א"ב עד ח' ; איכה צאן גרושים מבית תענוגיהם; (14) ; שאי קינה במגנה, acr. יהודה ההריגה; (15) שמואל ; אלי עדתי והילילי; (16) על ; יעקב, acr. אריאל כי נתן הודו לאחר; (17) יונה מה לך מקוננת; (18) שכורה ולא מיין ; שמעו קולי אני זכריה; (19) יהודה ; יהודה לוי, acr. יום אכפי הכבדתי בת עמי; (20) תיילל ביגוניה ; אילותי בגלותי לך נשאתי; (21) איך ידידות נפש מקנה נדדה; (22) עיני ; שמרון קול תתן; (23) קול יללה אשמיעה ומספד ; אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה, acr. א"ב; (24) שמואל חזן, acr. יה לואת יכהו עינים; (25) referring to persecution of the Jews in Spain, namely in the following towns: Seville, Jerez (גירים), Cordova, Coria (קורייא), Baeza (באיסא), Obeda (אובידא), ליידינא, and San Lucar (שאללוקאר); (26) על שבר בת עמי אשא קינה; (27) אקונן במר ואהימה במותני שק אשימה ; רבה, referring to the persecutions in Seville, Cordova, Barcelona, Toledo, and Cuenca (קואינקא); (28) אויה לי כי גרתי משך; (29) כל אור חסרה במלוני ; אהה ירד על ספרד, referring to the persecutions in Lucena (אילוסינא), Seville, Cordova, Jaen (גאין), Almeria (אלמאריאה), Ceuta (סיבטא), Granada, Malaga, Lorka, Sagalmasa, Fez, Tlemcen, Gibraltar, מאבסה, Der'a (דרעא), and Kar'a (קרעא), acr. אברהם, the text of the elegy differing greatly from MSS. and editions; (30) איך נוי שודד ודודי ; לשבינה עלתה ויללה, (31) אני דנש ; הלילו עמי וקרחו, acr. עף ונדד ; נחמו (39) ; יריעה עודפת כהיום קצרה (38) ; וקנכם נחמו עמי יאמר אשכול כופר וכו' אשא נס (40) ; תמיד (41) יהודה ; יי דרכי חמה ושבילי לבנה, acr. איכה ישבה בדד העיר (42) ; אמיר בנהי שירי לחרבן (44) ; בנין יפה כל הארץ (43) ; ושוממה על חרבן (45) ; עיר הקדש ושוד בית תפארתינו

אני אברהם בה"ר acr. אקום לשורר וזמר אעורר (2) אלהי יעקב טוא הקטן חזק נצח סלה לעד ועד (3) יעלה ויבא א"ב acr. אל תדינני כמעלי רעה בשבתך עם acr. יהודה (4) נשמת ידידי עליון acr. משה (5) יה שמך ארוממך acr. יהודה (6) יחיד השיבנו ומבור דלות acr. יהודה חזק (7) אל העלנו acr. יהודה הלוי בן שמואל נ"ע (8) ידי רשים acr. אדון יוצר רוח אדם א"ב (9) אלהי מעשיו מה acr. יהודה (10) אתה כוננת מישרים acr. אני יהודה (11) ירצה צור חן כערכו acr. א"ב-ל (12) מגדל acr. יהודה (13) עוז שם יי continuation of No. 11 (15) יום לריב acr. ישראל להשית חלקם בחיים יהודה (16) לבית ישראל יחיש acr. למשפט כונן כסאו לוי (17) יעלו לאלף ורבבה acr. תעמוד לוי חזק (18) עת acr. יהודה (19) יראי יי הללוהו acr. המלך יי רום ותחת קונה (20) יהודה acr. שערי רצון להפתח וכו' אני מזכיר היום יהודה הלוי בר שמואל הלוי חזק בא מאדום acr. (22) עת שערי רצון להפתח וכו' באחרית נוסה acr. (23) יי בקול שופר acr. עבאש יהודה שמואל (24) קול acr. ישמיע ישועה לקבין שה פזורה ושופר הדרור מהרה יזומן (25).

Pp. 24–37, סדר ליום שני, containing: (1) סלח acr. יצחק חזק, יה מושיעי פודה ורועי (2) יי acr. סעדיה זראפה חזק, ר'שעתי וקח דמעתי (3) שואף כמו עבד acr. נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה (4) acr. מי יתנני עבד אלוה עושני שלמה (5) acr. נשמת יריאיך עורכי הגיון רנניך יהודה (6) acr. יצחק יסוד הכוד וסוד היסוד (7) acr. יצחק (8) וארץ acr. שלמה בן יצחק שב מן הפסילים (9) אני יצחק ברבי יהודה acr. אתנפל לפני דר גבוהי יצחק acr. יחיד אלהי אמן הנדיב חזק (10) א"ב יצחק acr. אב המון גוים לוקח מארם (11) יצחק acr. יגלה צור ישועתו יירונדי חזק (12) יצחק ברבי acr. יאזין צורי חן קול ברנני (13) acr. איתן אוהבך בטובך ערבת יהודה (14) יבואוני acr. א"ב אני יצחק בן יהודה יירונדי חזק (15) יחיה acr. יצחק חסדיך צור שוכן שחק אהוב מבטן acr. יצחק צבאיו אל דעות (17) א"ב אני יצחק יירונדי ב' יהודה acr. לתהלה ולצבי יי אלהיכם לכל קוראיו עונה חזק ואמין (18) לך יאתה יקר תפארת המלוכה acr. יצחק (19)

בליל זה acr. יהודה (46); פעמים ארץ צבי ירושלם מה נשתנה הלילה הזה מכל (47); נפלה חומה ספרי והלילי (48); הלילות בכל הלילות אנו שמחה ספר יי ספר יי בבה תבכה (49); תורת יקותיאל (51); יהודה וישראל עם אל מקורא הצדיקו דין (50) acr. אש תוקד בקרבי (52); איך נוי חטאתי השמימה על נהרות בבל חשכה יפעת אורותינו (53); א"ב acr. אבכה לילי ויומי על חללי בת עמי (54); א"ב-ה' acr. אללי לי על רוע מעללי (55); קומי acr. אברהם ארץ צבי תפרש כפיה (57); ואני היום (58) וספרי תורה ועשי קינות אבכה בנפש מרה.

Pp. 114–120, דיני הלכות תשעה באב. Attention may be drawn to a few passages. P. 115 we read: ויש נוהגין איסור בבשר ויין ונוהגין כן על פי תלמוד ארץ ישראל והנוהגין אין לשנות המנהג בלתי התרה. P. 116 there is a reference to a French custom, בצרפת נהגו ליתן כמה מינין בקדרה אחת ואפי' למחמירין דבר שדרכו בכך כגון אפונים או עדשים ובצלים וביצים בתוכם מותר.

The MS. is written in a sq. Spanish hand of the 14th cent., and contains 120 pp. of 18 ll. to a p. The text of the poems and elegies is fully vocalized. P. 1 contained a poem with an acrostic יהודה, the beginning of which is missing. The poem ends: התנהלי אט. דגולה בשמו. עד תגיעי אל אולמו. אל אפריון מקדש הדומו. עשה לו המלך שלמה, and is followed by the words חם ונשלם חזק וחזקו.

Owner: *Isaac b. Joseph b. Yeshu'ah* (p. 102).

Vellum, $5\frac{1}{2}'' \times 4\frac{1}{8}''$.

659

מחזור לראש השנה ויום הכפורים

Prayer Book for the New Year and the Day of Atonement according to the Rite of Tlemcen.

Pp. 1–5, תפלת ערבית לראש השנה, beg. אברם חזן חזק acr. אחות קטנה תפלותיה, with Ḳabbalistic prayers and שמות, especially before eating the seven special kinds on the evenings of the New Year, e.g. תפוחים בדבש, ראש כבש, and דגים, קרא, תמרי, סלקא, כרתי.

Pp. 5–23, סדר יום ראשון, containing: (1)

ברכו יי כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו acr., זמן הבלי ימי סכלי (28); ביום הכפורים שני (30); קול יעקב יקרא ממעמקים (29); משה יערב לפניך מעמד (31); שלמה חיי ומאויי acr., ממרום לבן עירום (32); יוסף השחר acr., שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד (33); משה אנא בקראינו לקול שוענו (34); שלמה חזק acr., אמונת יה נפשי חכה (35); דויד חזק acr. למענך (37); וידוי הגדול לרבינו נסים זצ"ל אדון (38); דויד acr., אלהי רצה עם לך שחר עולם אשר נעלם acr., אפרים, by Ephraim el-Naḳawa; יונה שוכבת בינות שפתים (39) acr., יוספים שנית לעמוד (40); יצחק בן יהודה גיאת acr., ישעך אל תלביש לעלוב (41); שלמה acr., אבני קדש מצוקי ארץ (42); יצחק א"ב יצחק acr., יקח (44); ישראל עבדיך לפניך נאספים (43); גיאת תמימי (45); יצחק גיאת acr., צפצוף חן קוראי איה יי יי (46); תשר"ק יצחק acr., אורח חיל אזרו אין מלה (47); א"ב acr., רם על כל אל רמים אתה אלהי (48); אברהם עזרא acr., בלשוני אני משה בר יעקב acr., האלהים אשר אליו נועד acr., אלהי ישראל רומה היום והופיע (49); חזק יי אבוא באימה לשאול (50); אני משה בר יעקב קדושתך (51); אני משה ברבי יעקב acr., סליחתך acr., אואיל לבאר גאון דבר אלהינו (52); משה acr., אערוך מדברי דתי beg., רשות לסדר עבודה ארוממך beg., רשות אחר (53); אני משה קטן חזק רשות (54); א"ב שלמה גבירול acr., חזקי וחלקי acr., אל אלהי אבותיכם האמירכם beg., אחר סדר העבודה מספר חמדת ימים (55); א"ב אנשי אמונה (56); אתה כוננת עולם מראש beg. יה איום זכור (57); א"ב acr., אבדו באים בכח יוסף acr., יערב לפניך כמו קרבן (58); היום וידוי למוסף (60); and ימי האדם צבא (59) רבש"ע בראותי בחורותי beg., לרבינו שם טוב זצ"ל.

Pp. 124–135, סדר תפלת מנחה, containing: (1) שבת acr., שלישית שוקדת שלישיה משתטחה (3); אליך עינינו אל חנון וחומל (2); שבתון הוא יוסף ברבי acr., יבואו ותבשרם סלחתי פשעיך (4); יצחק יום acr., יונה מצפצפת בקול ערב (5); כפורים הוא קראתי מצרה למצוא היום רוחה (6); משה acr., יושב ועוז שגבני פלטני יוסף acr., צפרתי משחר כחליל הומה (7); ברבי יצחק היום יודע אל רם (8); צום העשור הוא acr. יי הוא בורא (9); אני יוסף acr., על כל אל שלמה acr., שובני בתי חומר (10); כל בחכמה

Pp. 38–58, סדר לליל כפור, containing: (1) לזמן (3); כל נדרי ואסרי (2); לך אלי תשוקתי שלמה acr., הזה צור הגיענו נרומם את שמו; ברכי נפשי את יי ברכי אצולה מרוח הקדש (4) אוילים (5); א"ב יהודה הלוי בן שמואל נ"ע acr. (6); אני לוי הקטן חזק acr., מדרך פשעם זכרו זרחיה הלוי acr., לך יי הצדקה זאת אשית אל לבי; יי אלהי הצבאות יושב הכרובים בטית לעמך (7) אנשי אמונה אבדו באים בכח מעשיהם (8); א"ב acr.; משה acr., בליל עשור להתכפר (9); א"ב acr. משתחוים להדרת קדש הר אריאל (10) שעה שועתי בשוקדי אלהי בית (11); מתודה מרום וקדוש שעה (12); שמואל acr., מעוניך לעמו ישראל (13); משה קטן acr., שועת שבויים יחידה עקיבך (14); and יצחק acr., יצו שדי סליחה יצחק הלוי בר זרחיה ירונדי זכרו acr., כרוך לברכה אמן.

Pp. 59–124, סדר יום כפור, containing: (1) ברוך אשר אשש דוק וחוג acr., א"ב (2); אלוה (3); אברהם עזרה acr., אשתחוה אפים ארצה (4); שמע קולי אשר ישמע בקולות (5); מאד נעלה אני acr., אקום להודות לך אלהי כל עוד בי נשמתי נשמת (6); משה ברבי יעקב אבן עזרה גרנאטי אני משה הקטן בר acr., אסירי עונות שבויי אשמים אפרים acr., אלה מהימן די ברא זמן (7); יעקב (9); א"ב acr., אל ארון יוצר רוח אדם (8); חזק אעמוד במשמר (10); משה acr., התעוררו תמיהם אסירי תקותם (11); משה קטן חזק acr., מנעמי אני משה הקטן חזק לעד acr., מכלוא מעצבה וארץ (13); א"ב acr., או דברת תמים דעים (12) אבן בוחן (14); א"ב acr., אשפיל ואפיל תחינתי יענה (15); א"ב שלמה קטן acr., פנה מיוקרת acr., שמע לחש מעון השליט (16); בבור אבות אזי בהר המור (17); שלמה בר יהודה גבירל יום צדו (18); א"ב שלמה בר יהודה גבירול acr. acr., איש תם יושב (19); יצחק גיאת acr., צעדי היום תישע (20); א"ב שלמה ברבי יהודה חזק יום צעקו (21); יוסף א"ב–נ acr., שוחריך שחרית acr., ישיני לב מה לכם (22); שבים מחטאיהם אלהים אל מי אמשילך (23); אברהם עזרה חזק acr., יי צבאות שם כבוד מלכותך (24); א"ב acr. הממשלה השנית צבא (25); יהודה הלוי בר שמואל הממשלה (26); המודה לאדוניו acr., השמים המתודה על עוניו acr., השלישית וחייליה (27); מלאכי צבא מעלה ירננו (20); and יצחק acr., משה בירבי בקול acr.

בן אדמה יזכור במולדתו (11); הקטן ברבי יהודה
א"ב יוסף הקטן ברבי, acr. אמונתך אצחצחה (12)
וידוי למנחה לר' יצחק בן ישראל (13); יצחק
פתיחה (14); רבש"ע ויהי בעלות המנחה beg.
יה שמע, beg. לסליחות לרבי יאודה הלוי ז"ל
מושבי עול עונים, acr. אביונך, acr. יהודה (15);
יערב לפניך תפלת המנחה, acr. א"ב-ו; משה (16);
בלבב בר מאד נשבר, acr. משה; and (17)
שכחי יגונך נפש הומיה, acr. שלמה חזק (18).

Pp. 135–140, סדר תפלת נעילה, containing: (1) בחדש ברביעית עורכת תמה תפלה, acr. יושיעם ויחתום ספר פדיוננו; (2) השביעי יוסף במקהל במצער אחווי; (3) יוסף ברבי יצחק acr. ישעך ועוזך; (4) בעשור לחודש יוסף acr. יחידים; (5) יוסף ברבי יצחק acr. שפתי פצו קדמוך לפניך מאמש, acr. יושף הקטן חזק; (6) ידידיך מאמש חן; (7) אנא יי המסדר כוכבים ארשת שפתי פציתי; (8) יהודה acr. ותפלה סדרו שער; (9) אני יוסף ברבי יצחק חזק acr. ואפער תחכן; (10) א"ב האיתון באקדח תבאר יוסף יוסף בר, acr. ישראל ויהודה סוחחי פעולה בנשף קדמתי ולבית אל עליתי; (11) יצחק חזק acr. אחרית ותקוה יתן אלהיכם; (12) משה acr. אל נורא עלילה המציא לנו; and (13) אני משה מחילה, incomplete.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 140 pp. of 27 ll. to a p.

Scribe: *Abraham ibn Naḥmani Hassofer Soraḳi*.. We establish the name of the scribe by comparison of the writing of this MS. with the writings of MSS. Nos. 646, 670 and 1020, which are by the same hand, namely Abraham bar Naḥmani Hassofer Soraḳi (v. next item and Cat., pp. 912 and 915).

Paper, $9\frac{5}{16}'' \times 6\frac{7}{16}''$.

1020

מחזור לראש השנה ויום הכפורים כמנהג תלמסאן

Prayer Book for the New Year and the Day of Atonement according to the Rite of Tlemcen.

The order and the arrangement agree entirely with those in MS. No. 659, which was written by the same scribe as this MS. There are lacunae between pp. 38–39 and 50–51, which can be completed with the help of MS. No. 659. This MS. furnishes the concluding part of the Ne'ilah prayers which is missing from MS. No. 659. These are: (1) אל נורא עלילה; (2) המבדיל בין קדש לחול וכו' יצחק, acr.; and (3) מצעק מעלות שחר משה קטן, acr. P. 131 gives a poem, beg. יאמר נא ישראל שירה לאל איום, acr. א"ב-ה.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 131 pp. of 24–26 ll. to a p.

Scribe: *Abraham b. Naḥmani*, who also wrote MSS. Nos. 646, 659, and 670. The colophon reads: את זה העתקתי להפקת רצון ידיד נפשי. ידיד האל ואוהבו. נכבדות מדובר בו. תורת אלהיו בקרבו. שיף עייל שיף נפיק החכם השלם כהה"ר יהודה גנון. יבורך מפי אל עליון הרחום וחנון. המעתיק עבד נרצע לצור גאוני. יפנה ברחמיו אלי ויחוננני. הזעציר אברהם ז' נחמני. הסופר ים"ט. התחלתיו ביום שנכפל בו כי טו"ב עשרים יום לחדש אב הרחמן משנתנו זאת היא שנת למען יאריך ימים על מטלכת"ו הוא ובניו לפ"ק (=1776) וסיימתיו ביום שנכפל בי טו"ב חמשה ימים לחדש אני לדודי ודודי לי. שנה הנזברת. כמו"ל לעולם יצא אדם בכי טו"ב ויכנס בכי טו"ב. ושלום על ישראל.

Owner: *Judah Ganon*.

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 6\frac{3}{4}''$.

670

פיוטים

Liturgical Poems according to the Rite of Tlemcen.

The MS. is divided in the following parts: (I) פיוטים למילה (pp. 1–7), containing: (1) אזרחי היה יחיד בין לאומים אשרי; (2) מואסי ערלה תקותי ואור עיני צור ישעי, acr. יצחק אלחקון; (3) בברית דם המילה נודה

(II) לעיטור תפילין (pp. 7–8), containing: (1) אני יעקב, acr. אל גדול נורא נאור בגבורה (2) אשירה; חזק (3) שתיל אזרח רעננה; and שיר חדש לאל רם, acr. אני יעקב. The rest of this section is wanting.

(III) רשות (pp. 9–12), containing: (1) שפל שורש בנו ישי, acr. שלמה; רוח שפל ברך (2) שלמה, acr. שאלי יפיפיה מה תשאלי; שלמה (3) שלמה, acr. שלום לבן דודי הצח והאדמון (4) שלמה, acr. שער אשר נסגר וכו' ליל בואך עדי עת (5) מנדיל חזק, acr. מה זה דמות דודך (6) צרור, incomplete; דודים כלה בואי לגני חנון להודות, incomplete; המור ראיתיך חתני (7) חתן שנות חיים יוסיף לך (8) חנניה, acr. לך, הלל תמלל (9) אשבח ליוצר כל נשמה (10) יעקב, acr. ישוב צבי חן (11) למלא לא יחסר חזק; and מה גדלו מעשיך יי נגדך רם (12) ונשא, incomplete.

(IV) פיוטים (pp. 13–20), containing: (1) אמרו בני אלהים במה אתן לפועלי צדק מנשיקות, acr. העם קניתו נחלה (1a) אברהם; ממעונות אריות מהררי (2) ידידות חמדתי לחצרות נמרים, acr. מרדכי, incomplete; אחו על (3) יונתי (4) אבא מרי, acr. דל מהלל ולא אחדל אגדלך אלהי כל (5) ישראל, acr. מה לך נודדת נשמה, acr. אברהם; כימי הנעורים מי יתנני (6) אפצחה רינה ותודה אצהלה, acr. יהודה; לכבוד תורה ההדורה (7) אברהם, acr. בגאון יי אדיר לא ינום ברוך לא יישן (8) משה, acr. א"ב; (9) headed: פיוט מערבי, beg. מבית חשוק (10) אתה על קמי קום למשפט נורא יערת דבש על לשונך (11) חשוק מבית, acr. כפלח הרמון אדמה רקתך (12) ישראל; The rest of this section is wanted.

(V) מצהלות חופת חתנים (pp. 21–60), containing: (1) חתן (2) אדון עולם יצוה לחתנים; אלהי תהלתי קומה לעזרתי (3) תנה הודך, acr. יהודה; יזרח מאור עליון (4) אברהם; נשמת השמחים בשמחת חתן וטובו בשירתי (5) פצחו ברינה גזע אמוני (6) לשמך סלה; אשירה נא (7) הבאים עמך בברית חותמך אערוך שיר תהלה לצור (8) ל[י]דידי שיר נבחר עליון נעלה (9) אני דוד, acr. אשר אין בלתו שיר חדש (10) עמנואל חזק, acr. מטה ומעלה אני דוד חזק; and אפצחה לעילת כל עילה, acr. (11) יגל ישמח קהלנו יעקב.

אפתח פי בשיר ומזמור (7) תשיר יחידתי, acr. אל נורא מלכותו (8) אני משה בן יעקב (9) אל גבור אבי עד (10) ירחיב אלהי בגבול חתני יעלת אהבים שמחי ורוני (11) יוסף, acr. זמיר ושיר (12) אם קמי לתרדתי, acr. יעקב אל קול (13) יצחק הקטן בר יעקב, acr. ומהלל שבו שמחות (14) אני דוד, acr. צלצלי שמע מלך מרומם ונעלם (15) לימי עלומים, acr. מנדיל, acr. חתן שתיל אזרח (16) מנדיל חזק ידידי חתני (17) חתן תנה הוד ועצמה ישמח חתני בקהל (18) יוסף, acr. שמחו במסיבו שירו וזמרו לאל ברנה (19) שמחה, acr. אמוני חתן יהי לעד אל שומריך (20) יצחק, acr. קום כהן לאט ועלה בשובה (21) יצחק, acr. קומה חתני במהרה (22) משה, acr. נורא אל (23) יצחק חזק, acr. חתן בין שושביני יחד גזע האיתנים (24) נדרש לכל דל שואל משה, acr. קומי יעלת השר (25) יוסף, acr. צורת עופר ולבב (26) חתן קרא נא בספר יחונן צור להשיב את שבותי (27) נמר, acr. אדיר ונעלה בשמי שמי מרומך (28) יוסף חזק אודה לאל חי נאמן (29) אבא מרי, acr. מה יפו (30) יוכף, acr. יחדי חי עולם יחידתי קדוש יעקב וגואלו (31) אחות פעמיך שירה ורינה (32) האל התולה עולם כאשכול נגן טוב עלי עשור לדודי (33) אעורר יהודה, acr. ייחדו נא כל איש וטוב רחשו (34) קומה ידיד ריעים (35) נכספה נפש עניה לעד ארוממך מלכי (36) סולם במעלות גדולות יוסף בהר שלום, acr. יחיד ורם לו הגבורה (37) קול דודי הנה זה בא (38) כספי חזק, acr. אחר נוגנים אשיר שירה (39) אני חיים יונה יפיפיה (40) אהוב נחמד וטוב ומבחר ריעים אל אלהים אשיר (41) לדבירי מתי תשוב רון וצהלה ארחש בשיר (42) חיון, acr. בשירתי יצחק, acr. יפתח פי שיר לחי נעלה (43) חדש בפה (44) נתן חזק, acr. נגדך צור מרומם אשכול הכופר דומה לעופר (45) צח אפצח סנסן הנעימים ישרים (46) אני חיים לאדון כל אודה בקול (47) סעדיה, acr. ותמימים אפצחה רון ברשות אל (48) דוד, acr. גילה קום (49) אקום להפטיר ברשות אל (50) נורא חתני מפז ומיהלום (51) עלה נזר כל חתני אדיר (52) שוב אל מקומך דודי ורעי (53) צור עון מריי סלח (54) מרומם על כל ברכה א"ב נתן בלחן, acr. אלף אלהים נשגב לבדו (65)

ידידי (79); פרגי, acr. פלאך קויתי דגלי רוממה
קום (80); יצחק, acr. ידידי אדיר נאזר בגבורה
יה צבאות שמעה לקול (81); נא כלי פז ופטדה
שובה חתני שובה (82); נתן בלחן חזק, acr. רחשי
קול בנעים (84); הן כובני שחק (83); לכסא
זמירות אשיר, acr. יוסף בר משה, the poet refers in the third and fourth strophes to the troubles of his life and his sufferings in prison, from which God delivered him in the following terms:

יוצרי ומבטן גוחי. שברי בך שמתי לעד
ובידך אפקיד רוחי. כי לחמך לבי יסעד
סתרי ומגיני שיחי. תשמע ורגלי לא תכשל
פועלי קורא הדורות. מראש שמע תפלתי:

ברוך אשר הפליא חסדו לי. בהיותי במצור
מהרשיע אותי ידו לא קצרה לעד קצור
שלח לבן משה עברו מלאך נצרהו נצור
הוא לי לעזרה מצרות. נמצא מאד לרוחתי:

(17) אני יעקב, acr. בניב טוב לידיד רך וטוב; אני יהודה, acr. אערוך שירים לאדיר אדירים (18); מסעוד חזק, acr. מיטב מהלל אענה (19); headed: נערים ממשתה נגינתם, beg. אל הביטה מרים לראשי (20); דל כבודי, acr. אברהם חזק; ישוב בשמים (21); מרדכי חזק, acr. שלח לחפשי יחלתי לדברך יום יום (22); ישעיה, acr. יאמר ישראל, acr. לדוד נדד שינה יודד (23); ישראל, acr.; (24) מה לך דוה בת נאוה, acr. ישראל; (25) רני יעלה בת איש חלק, acr. ישראל חזק; (26) יחידה (27); ישראל, acr. ידך גלה דוד מחמד עיני אדרוש לך (28); ישראל, acr. תמה כדמות חמה אל לא יישן רם ומתנשא (29); אלי על מה אבן (צ"ל יבן) כמו רמים (30); אהרן חזק, acr. יצחק, acr. יפטירו שפתי תהלה (31); ישעיה, acr. (32) יה ריב ריבי מני גוזלי; דבח חזק (33); and (35) אל ישעי ומגיני (34); יה האזין רנני צור משלו אכלנו. The rest of the section is missing.

The seventh section (pp. 75–76) is headed: עם בני ישראל לסיום המשנה, and contains: (1) עדה נאמנה שירו לאל שירה על סיום המשנה אשירה נא לידידי שירת (2); אני דוד חזק, acr. צורי (3) and; אני משה יצ"ו חזק, acr. חן לדודי בתתו תעודה, acr. יעקב.

we find the same poet in MS. No. 651, v. above, Cat., p. 776, whom we identified with the ancestor of Joseph b. Judah b. Merwas, the scribe of MS. No. 508; (85) משתה שמחה ויום טוב; and (86) בי אל דבר בי אל דבר, acr. אלעזר(?).

(VI) The beginning of the sixth section is missing. This section contains poems to be recited before נשמת and at the calling up of the bridegroom to the Scroll of the Law, arranged according to their respective names. The section (pp. 61–74) contains: (1) נשמת חתני המתחנן; (2) נשמת חתני הנכסף לאהבתך (3); נשמת חתני הבוטח באל מנת חלקי וכוסי (4); נשמת חתני המקוה רחמיך קדוש ישראל נשמת (5); נשמת חתני המקוה רחמיך ישעי ואורי נשמת (6); חתני החוסה באל רם נשמת חתני הנעים בחור (7); אני יעקב, acr. אפצח שיר עתה (8); מעם מורם יצחק, acr. אני בשירה וגם בזמרה אחלה לאל רם (10); אני יעקב, acr. אביע אחוה בקול שיר חזק (11); אפצחה שיר וזמרה לכבוד מקל תפארה, acr. תפלה למשה עשה תעשה (12); אני דוד בן חסין יעקב, acr. יחיד ונורא קח נא תשורה (13) (14); אני יעקב, acr. אנכי אשירה בשפה ברורה (15); אשורר (16); יעקב, acr. יחד כל המוני שירו שיר

The eighth section (pp. 77–104) is headed: אלה מועדי יי, and contains: (1) מה טוב חג שמו פסח, acr. יעקב אבן צור; (2) לצור גואלנו, acr. אשיר במצלתים; (3) אני דוד בן אהרן חזק, acr. יהושע סירירו אמין; (4) חג המצות תעשה לך, acr. ממצרים גאלנו ברוך אשר בחר בנו אני יעקב, acr. לאל אדום וצח שוררו נא שירים; (5) חזק אל גדול; (6) אבגית"ן קר"ע אני דוד בן חסין; (7) אני דוד בן חסין, acr. עצות רוקע ארצות שמעיהו, acr. ברכו לאל בשירה ברכו על הספירה אני את פי אפצחה בתהלה וקול זמרה; (8) חזק יום זה השיגנו פרעה; (9) אני מימון חזק, acr. יחיד בארבע נשוי על ארבע; (10) יעקוב חזק, acr. מזמור מלכי מקדם אלהים; (11) יהודה אני, acr. אשאל ממך מענה; (12) לדוד בן חסין אני, acr. סוכה ולולב לעם סגולה; (13) פרגי חזק חג הסוכות תעשה לך ושמחת; (14) משה חזק חנניה בן, acr. בחגך נדיבי עמים ישורון סגולה בני שמעוני ואצוה אתכם; (15) ישעיה חזק אני בשירי זמרה אפאר; (16) יעקב אבן צור יודע כל; (17) אני עמנואל חזק, acr. צור עולמים תעלומה הנחיל תורה קדומה, acr. ישראל; (17a) אל ישיב היכלו על מכונו בשלומי אין דורש אברהם, acr. אזכיר חסדי אל אמוני; (18) אני לי, acr. פורים פורים פורים לנו; (19) נאה להודות, acr. שלח רצים דחופים אברהם, probably by the writer of the MS., Abraham b. Naḥmani Hassofer; (22) אברהם, acr. קומה אלהים עזרתה להרשב"א זלה"ה. בן עזרא headed: (23) שורה, beg. מוהר"ר שמואל [בר יצחק] לבאז זצ"ל יה דר רום, acr. שמואל אדוני פה שבא מעל, acr. יעקוב אשאל מאל עליון יעלנו; (25) לציון, acr. אברהם בן נחמני חזק אנא אל; (26) אברהם חזק, acr. חי ואדיר מגלות פדני שמע, acr. מסעוד מי הוא חכם ויבין שמי בני יעקב אבן צור חזק, acr. מוסר אביך יעקב חזק, acr. לאלהיך תשיר במצלתים אני דוד חזק, acr. אשורר שירה חדשה כמה נעימה, acr. יעקב כמה הגונה נעימה ידידי אל בני איתן, acr. יעקב ויפה, חג הסוכות תעשה; (34) יעקב אבן צור הקטן לך ושמחת בחגך שמור ועשה מצות סוכה; (35) אני דוד בן חסין חזק, acr. לצור גאוני יה, acr. יעקב בן צור נאדר; (37) headed: אתקינו סעודתא לחכימי מתא, beg. לסיום מסכתא תורת יי תמימה הנחיל לעם; (38) acr. יעקב לקראת תורת שעשועי, נאמני; (39) acr. יעקב בגיל אזמרה וברינה ותודה; and (40) acr. יעקב. acr. יעקוב.

The last section (pp. 104–148) is headed: בקשות, and contains: (1) אהלל אהלל בקול אליו מי הקשה וישלם, acr. יסחק חזק שירים, acr. אני אברהם חזק ארץ ורום בהבראם, acr. אני אברהם חזק ישראל, acr. ידידי רועה מקימי; (4) אלהי עוז תהלתי יום; (5) חזק אליקים, acr. מנצור השבת אין כמוהו להודות מה טוב, acr. יעקב הלוי כהיום מה טוב יום שמו שבת; (8) קום יחידתי להלל נעמה; (9) מימון חזק acr. בין השמשות סלסלו בנים ביחד; (11) סעדיה, acr. סדרי בראשית יוצרו; (12) שוראקי חזק אמן, last strophe missing; (13) אברהם, acr. כי אשמרה שבת אל ישמרני אני חיים חזק, acr. אליכם נאמני אזכרה ברנני אשמח ביי; (15) על אהבתך אשתה גביעי שומר, acr. אלעזר חזק אל נאדר בכח שיר ידידות; (17) אני משה, acr. שבת ומכבדו שומר, acr. שמואל בן חיים מללול אנובבה שלמה בן מרדכי בן גוזלון, acr. שבת מצוה רבה אני, acr. שומר שבת ומהללו יי ישלם פעולו; (20) שירו בשיר חדש ותנו זמירים; (21) פרגי יונה תמה שררך אגן, acr. ישראל חזק; (23) אודה בלבי, incomplete; תפיל בנעימים חבלך אברך את שם יי; (25) לצור משגבי, acr. אלישוב שירו לאל נבוני, acr. יעקב; (26) הנעלם אני יעקב בהר, acr. אקום דוד לראש אשמורות יצחק, acr. יערב לך קול עבדך; (28) שלום חזק יוסף הלוי הקטן, acr. לדלתי ביתך הנני; (29) אני אברהם, acr. אראה יומי ומתרחק; (30) סעדיה שוראקי חזק, acr. סוב נפשי וגוחי חולי ישראל חזק, acr. יד צר התם יושב קדם; (32) ישראל חזק, acr. קומה דודי אל היכלי שן אני יוסף ממאן, acr. אוי לגופי וגם לנפשי; (34) שמואל, acr. למדו נדעה נרדפה נאמני; (35) חזק שמעיה חזק, acr. כל הנשמה תהלל מעשה יה; (36) ימינך תסעדני אדיר נאזר בגבורה, acr. סעדיה, acr. סומך נופלים סומכני; (38) ישראל אודה לאל לבב חוקר וכו' שימו לב על; (39) אודה לאל לבב חוקר, acr. שמעיהו הנשמה יוסף פארדו חזק, acr. וכו' יוסף יי על עמו; (41) אודה לאל לבב חוקר וכו' שמע אלי הקשב קולי, יודד שנת עיני ואסער כאוני; (42) acr. שלום חזק

acr. ישראל; (43) צירי נדוד אחזוני acr. ישראל, שמעה תפלתי יי (44); אלי בך בטחתי (45) acr., ישעי ואורי אבי (46); אני יוסף בר כספי חזק acr., שמע צעקת (47); יושף שלום בר אבן כספי חזק acr., יום יום אקום להודות (48); דל השואל שאי (50); כל היצורים יחדוהו (49); יצחק הקטן עורי מאירת (51); שלמה acr., עין יחידתי ליוצרך אני לביתך שיחרתי (52); א"ב ישראל acr., אישוני acr. יה צורי מהר ענני (53); אברהם חזק acr.; יי בוקר אערוך לך גם בקר תשמע (54); אני יוסף קולי, acr. שלמה; (55) פנה אלינו ברחמים (56); אברהם acr., פנה אלי וכבוש את כובשי יי (57); אברהם סלאמה acr., ארץ הקדושה יקרה חמודה (58); אברהם קטן חזק acr., יוצר בחכמה רוחי יהודה acr., שער הרחמים לעם בך בוטח (59); שם יי הודו וחסדי ה' עם יי זכרו (60), incomplete.

Pp. 149–156, Indexes.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 156 pp. of about 21 ll. to a p.

Scribe: *Abraham ibn Naḥmani Hassofer*. The colophon (p. 96) reads: אל ממרומו. ישלח לעמו. איש על מקומו. יבוא בשלום. שלום שלום. לכו לשלום. המעתיק ע"ה ב"ה אברהם נ' נחמני הסופר יס"ט. This scribe is also the writer of MSS. Nos. 646 and 659.

Owner: *Mordecai* מוחה (p. 96).

Paper, $8\frac{7}{16}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

646

פיוטים

Liturgical Poems according to the Rite of Tlemcen.

Pp. 1–12, Index.

Pp. 13–21, פיוטים למילה, containing: (1) אשרי מואסי (2); אזרחי היה יחיד בין לאומים ערלה (3); תקותי ואור עיני צור ישעי acr., בברית דם המילה נודה (4); יצחק אלחקון לשמך סלה (5); פצחו ברנה גוע אמוני (6); אשירה נא (7); הבאים עמך בברית חותמך אערוך שיר תהלה לצור (8); לידידי שיר נבחר עליון נעלה (9); אני דוד acr., אשר אין בלתו מטה ומעלה acr., עמנואל חזק (10); שיר חדש אפצחה לעילת כל עילה acr., אני דוד חזק; and יגל ישמח קהלנו ושוש תשיש עדתנו (11), acr. יעקב.

Pp. 22–28, לתפילין, containing: (1) אל אני יעקב חזק acr., גדול נורא נאור בגבורה (2); שתיל אזרח רעננה (2 a) מה יפית יפה שחר אהלל אהלל בקול (3); משה חזק acr., נשקפה יסחק חזק acr., שירים (4); אל רם בכל נודעת בין תים ויין ריב (5); מה נעמו ספרי דת אשאל ממך מענה (6); יהודה acr., אין כמוהו כימי הנעורים מי (7); and אני פרגי חזק acr., יתנני יהודה acr.

Pp. 29–35, רשות, containing: (1) שפל רוח שורש בנו ישי acr., שפל ברך שלמה acr.; (2) שלמה acr., שאלי יפיפיה מה תשאלי (3); שלמה acr., שלום לבן דודי הצח והאדמון (4); שער אשר נסגר וכו' ליל בואך עדי acr., מה זה דמות דודך כי תשאלי acr., שלמה (6); חיים acr., עת דודים בלה (7); מנדיל חזק (8); יה שוכן מעוני יוסף בר שלום acr., היום בתוך קהלי אהלל אל אשר יצר (9); יצורים שלמה acr., שמעה אדון עולם (10); צרור המור ראיתיך חתני (11); חננית acr., חנון להודות חתן שנות חיים יוסיף לך (12); האל אשבח ליוצר כל נשמה (13); and הלל תמלל למלא לא יחסר (16).

Pp. 36–38, מחרך and קדיש, containing: (1) ישוב צבי חן אל בית מעון קדשו יעקב acr., ראו אגן סהר (2); מה גדלו מעשיך יי (3); חזק בתוכו גן יעקב acr., יונה עד אנה תלכי (4); יעלת צבי כלילת יופי (5); and אמרו בני (6); אברהם acr., אלהים במה אתן.

Pp. 40–60, פיוטים, containing: (1) העם מנשיקות ידידות חמדתי לחצרות (2); קניתו נחלה מרדכי acr., ממעונות אריות מהררי נמרים (3); כמה ישראל acr., שוחרי אל חי ארנינו (4); טובות כמה טובות כמה טובות אלהי גמלתני יונה הומה ומה תהמי acr., שבתי (6); אני יוסף acr., אדון הזן את העולם (7); ישראל מלפני acr., ימי חרפי אהבתני (8); אלהים מלך רם ורב מנדיל acr.; (9) מה נאוו (10); משה חזק acr., על הרים רגלי מבשר תורה (11); צוה לנו משה נכספה וגם כלתה נפשי אל (12); יעקב אב acr., אדיר ונאור יחיש ישועתו i.e. Jacob ibn Ṣur; (13) הבה לבי הבה acr.

יחיד (צ"ל יחדי) חי עולם יחידתי (35); לאל חי נאמן
קדוש (37); מה יפו אחות פעמיך (36); יוסף acr.
האל התולה עולם (38); יעקב וגואלו ומצילו
נגן (40); שירה ורנה אעורר (39); כאשכול
יחדו נא כל איש (41); טוב עלי עשור לדודי
יונה יפיפיה לדבירי (43); נכספה נפש עניה (42)
סולם (45); קומה ידיד ריעים (44); מתי תשוב
יחיד ורם לו (46); במעלות גדולות עלו ידידים
(47); יוסף בהר שלום כספי חזק, acr.
אחר נוגנים אשיר (48); קול דודי הנה זה בא
(50); אהוב נחמד וטוב ומבחר ריעים (49); שירה
רון (51); חיון, acr. אל אלהים אשיר בשירתי
יפתח פי שיר (52); וצהלה ארחש בשיר חדש
נגדך צור מרומם (53); יצחק, acr. לחי נעלה
יצא ציץ (55); בפה צח אפצח (54); ונעלה
בין שבת ומועד (56); ישראל חזק, acr. ויטל
ידידי בחיי נפשך קום נלך (57); מלחמה ערוכה
יא אילאה אילי מא יוצפא (58); לעיר טבריה
א"ב, acr. אלף אלהים נשגב לבדו (59); וואצא
אמנם לברך שם נורא (60) and; נתן בלחן חזק
ועילום, acr. [ם]אברה.

Pp. 109–127, לעולים לס"ת ראשון, containing: (1) יוחן לך שלום בספרת ופישון, acr.
(3) אשכול הכופר דומה לעופר; (2) יצח[ק]
אני (4); אני יעקב, acr. אפצח שיר עתה לידידי
(5); אני יצחק חזק, acr. בשירה וגם בזמרה
אנכי (6); אני יעקב, acr. אביע אחוה בקול שיר
מיטב (7); אני יעקב, acr. אשירה בשפה ברורה
יחד כל המוני (8); מסעוד חזק, acr. מהלל אענה
אשורר בניב (9); יעקב, acr. שירו שיר ותודה
אערוך שירים לאדיר (10); אני יעקב, acr. טוב
סנסן הנעימים (11); אני יהודה, acr. אדירים
לאדון כל (12); סעדיה, acr. ישרים ותמימים
אפצחה רון (13); דוד, acr. אודה בקול גילה
(15); אענה לזמירות בסיבה (14); ברשות אל נורא
(16); [ם]אברה, acr. אקום להפטיר ברשות אל
חתני מפז ומיהלום (17); קום עלה נזר כל חתני
אדיר (19); שוב אל מקומך דודי ורעי (18)
צורי עון מריי סלח (20); מרומם על כל ברכה
אערוך שיר תוך (22); סגולתי ואור עיני (21)
אלהים (23), in Hebrew and Arabic; קהלה
אשמחה כי (24); ממכון שחק עלי עבדך חמול
עורה (25); אברם, acr. אפתחה פי להודות
ישמע לקול שועתי (26); לקראתי יה שוכן סנה
אזמר בשירה זמירים עריבים (27); יעקב, acr.
תנו לי כוס אשר ינים יגונים (28); יעקוב acr.

חכמי וזקני הגו בשתי תורות (14); שמעון
אשירה אפצחה תודה (15); יעקב אבן צור acr.
אש דת אשר נתן (16); עמנואל, acr. וקול זמרה
מי זה מלך בא (17); אברהם חזק, acr. לעמו
נגד מלכים (18); מש[ה] בן צור, acr. מאדום
תורת אמת נתן לנו (19); נתן בר יעקב, acr. אעמודה
acr. אברהם, בצר מנוסי אשימה (20); יוסף
(21); א"ב, acr. מפי אל מפי אל תתברך ישראל
ירום ונשא (23); אל ארץ עזובה שלח נגיד (22)
מלכי שובה את שבותי (24); ישראל, acr. גבה מאד
סעדיה, acr. סיב דקלים לי ארגה (25); שלמה acr.
אולי אולי אולי ישקוף יי (26); שוראקי חזק, acr.
פרגי, acr. ירח יקר מלא בן יומו (27); יהודה
and (28) יחיד ונורא קח נא תשורה, acr. יעקב.

Pp. 61–108, לחתנים, containing: (1) אדון
חתן תנה הודך על רעיה (2); עולם יצוה לחתנים
אבא, acr. אלהי תהלתי קומה לעזרתי (3); תמה
מרי[1]; (4) יהודה, acr. יזרח מאור עליון (5)
בשירתי תשיר (6); נשמת השמחים בשמחת חתן
אני, acr. אפתח פי בשיר ומזמור (7); יחידתי
ירחיב (9); אל נורא מלכותו (8); משה בן יעקב
אל גבור אבי עד עזרך (10); אלהי בגבול חתני
(12); יוסף, acr. יעלת אהבים שמחי ורוני (11)
זמיר ושיר (13); יעקב, acr. אם קמי לחרדתי
אל קול (14); יצחק הקטן בר יעקב, acr. ומהלל
שבו (15); אני דוד, acr. צלצלי שמע ומינים
מלך מרומם ונעלם (16); שמחות לימי עלומים
חתן שתיל אזרח יגיל (17); מנדיל חזק, acr.
חתן תנה הוד ועצמה (17a); מנדיל acr.
(18); יוסף, acr. ידידי חתני שמחו במסיבו
(19); שמחה, acr. ישמח חתני בקהל אמוני
(21); יצחק, acr. שירו וזמרו לאל ברנה (20)
קום כהן לאט (22); חתן יהי לעד אל שומריך
קומה חתני במהרה (23); יצחק, acr. ועלה בשובה
קום, acr. ועלה חתן בין שושביני (24); משה
נורא אל נדרש לכל (25); יצחק חזק, acr.
קומי (27); יחד גוע האיתנים (26); דל שואל
(29); תפלה למשה עשה תעשה (28); יעלת השר
צורת עופר ולבב נמר (30); חתן קרא נא בספר
אפצחה שיר וזמרה לכבוד מקל תפארה (31)
יחונן צור להשיב (32); אני דוד בן חסין acr.
אדיר ונעלה (33); יוסף חזק, acr. את שבותי
אודה (34); אבא מרי, acr. בשמי שמי מרומך

[1] Slightly different from the poem with the same catchword and acr. אברהם, v. above, Cat., pp. 866 and 909.

(29) תורתי אל תעזובו, in Hebrew and Arabic; and (30) יא מן דם מרא חאיידא.

Pp. 128–129, לסיום משנה, beg. עם בני ישראל עדה נאמנה שירו שירה לאל על סיום המשנה, acr. אני דוד חזק.

P. 129, לתפלין, beg. אשירה שיר חדש לאל אני יעקב, acr. רם עוטר עמו בתפארה.

Pp. 129–149, פיוטים, containing: (1) חנון פלאך קויתי, acr. חנניה; (2) ידידי ידידי אדיר, acr. פרגי; (3) בי אל דבר בי אל, acr. יצחק; (4) יה צבאות, קום נא כלי פז ופטדה (5) מרים, acr. נתן בלחן חזק; (6) יושב, acr. מרדכי; (7) יחידה תמה, acr. ישעיה; (8) אדרוש לך אלי, acr. ישראל; (9) אהרן, acr. אל לא יישן רם ומתנשא; (10) צור משלו אכלנו ברכו; (11) הן; (12) קולי בנעים זמירות אשיר; (13) יה ריב ריבי מני; (14) יחלתי לדברך יום יום; (15) לדוד נדד שינה יודד, acr. ישראל; (16) ישראל, acr. מה לך דוה בת נאוה; (17) ישראל, acr. רני יעלה בת איש חלק; (18) ישראל, acr. ידך גלה דוד מחמד עיני; (19) אהרן, acr. אל לא יישן רם ומתנשא; (20) ישעיה, acr. אבן (צ"ל יבן) כמו רמים אל כנה; (21) יצחק, acr. יפטירו שפתי תהלה; (22) אברהם, acr. אל הביטה דל כבודי; and (23) אל ישעי ומגיני.

Pp. 150–155, למקרא מגילה, containing: (1) צורי בתתו, acr. יעקוב; (2) תעודה, acr. יעקב, i.e. ibn Ṣur; (3) אשירה נא, acr. אני משה יצ"ו חזק; (4) אברהם, acr. מה טובו דודיך אהובה; (5) אור עיני בית המקדש מתי יבנה חדש; and (6) חנה דודי ברח (the writing of Nos. 4–6 differs from that of the other parts of the MS.).

Pp. 157–220, בקשות, containing: (1) אליו ארץ, acr. אני אברהם חזק; (2) ידידי, acr. אני אברהם חזק; (3) אלהי עוז, acr. ישראל חזק; (4) יום השבת אין כמוהו, acr. אליקים; (5) להודות מה טוב כהיום, acr. מנצור; (6) מה טוב יום שמו שבת, acr. יעקב הלוי; (7) סלסלו, acr. קום יחידתי להלל; (8) סדרי בראשית, acr. מימון חזק; (9) יוצרו, acr. סעדיה; (10) אני כעדיה שראקי, acr. סעדיה שוראקי חזק אמן; (11) קמתי להלל לשם האל הנכבד, acr. אעיר כנשר קני מאושר; (12) אברהם, acr. חזק; (13) אני [ח]יים חזק, acr. כי אשמרה שבת אל ישמרני אליכם נאמני אזכרה ברנני; (14) אשמח ביי, acr. על אהבתך אשתה גביעי; (15) שומר, acr. אלעזר חזק; (16) שיר ידידות, acr. אל נאדר בכח שבת ומכבדו; (17) שומר, acr. אני משה; (18) אנובבה, acr. שמואל בן חיים מללול; (19) שלמה בן מרדכי, acr. שבת מצוה רבה; (20) יונה תמה, acr. שירו בשיר חדש ותנו זמירים; (21) headed: שררך אגן, acr. ישראל חזק; (22) לשבת ור"ח, beg. שירו לאל נבוני, acr. יעקב; (23) מבורך שבת, acr. יה לגמור טובך, acr. אז תפיל בנעימים חבלך; (24) אשיר, acr. מפי אלהים, acr. משה בר יעקב; (25) אברהם חזק, acr. במישרים את שם יי; (26) אברך את שם יי, acr. אודה בלבי לצור משגבי; (27) לשבת וי"ט, acr. הנעלם מכל נמצא; (28) headed: אני יעקב, acr. אקום דוד לראש אשמורות beg. יערב, beg. לר"ה ויוה"כ, acr. בהר שלום חזק; (29) שער, beg. לר"ח, acr. יצחק; (30) בקשות, acr. יהודה הרחמים לעם בך בוטח; (31) יוסף, acr. לדלתי ביתך הנני, beg. ליומי החול אני, acr. אראה יומי ומתרחק; (32) סעדיה, acr. סוב נפשי וגותי; (33) יד צר התם יושב קדם, acr. שוראקי חזק; (34) קומה דודי אל היכלי שן, acr. ישראל חזק; (35) אני, acr. אוי לגופי וגם נפשי; (36) למדו נדעה נרדפה, acr. ישראל חזק; (37) כל הנשמה תהלל מעשה יה, acr. יוסף ממאן חזק; (38) ימינך תסעדני אדיר נאזר, acr. שמואל; (39) סומך נופלים סומכני, acr. שמעיה חזק; (40) אודה לאל לבב חוקר ברון יחד, acr. בגבורה, acr. ישראל; (41) שמעיה, acr. כוכבי בקר שימו לב על הנשמה; (42) אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בוקר, acr. סעדיה; (43) יוסף פארדו חזק, acr. יוסף יי על עמו; (44) אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בקר שמע, acr. שלום חזק; (45) יודד שנת, acr. אלי הקשב קולי, acr. עיני ואסער כאוני; (46) צירי נדוד אחזוני, acr. שמעה תפלתי יי ושועתי האזינה; (47) ישראל, acr. אלי בך בטחתי מהר סלח חמאתי; (48)

ישעי ואורי אבי (49); אני יוסף בר כספי חזק יושף בר שלום אבן, acr. למיחלים חיש הביא (50); שמע צעקת דל השואל (51); כספי חזק, acr. יום יום אקום להודות בלב ונפש מיוחדת כל היצורים יחדוהו כאחד (52); יצחק הקטן (53); שלמה, acr. שאי עין יחידתי ליוצרך (54); אני (55); א"ב ישראל, acr. עורי מאירת אישוני יה צורי (56); אברהם חזק, acr. לביתך שיחרתי יי בקר אערוך (7); אני יוסף, acr. מהר ענני פנה (58); שלמה, acr. לך גם בקר תשמע קולי פנה אלי וכבוש את כובשי (59); אלינו ברחמים ארץ הקדושה יקרה (60); and אברהם, acr. יי, חמודה סלאמה, acr. אברהם.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th cent., and contains 220 pp. of about 21 ll. to a p.

Scribe: *Abraham Hassofer Soraḳi* (p. 149). The full name of this scribe is to be found in other MSS. written by him, namely MS. No. 670, pp. 96 and 97, where he signs: המעתיק ע"ה ב"ה אברהם ן' נחמני הסופר ים"ט, and MS. No. 1020, v. above, Cat., p. 908. He is also the scribe of MS. No. 659, where his name is not mentioned but can be established by the comparison of the writings of the three MSS., v. above, Cat., p. 908.

Paper, $6\frac{1}{4}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

980

מחזור של ראש השנה

Prayer Book for the New Year according to the Rite of Tunis.

The Maḥazor is headed: אתחל לכתוב מחזור של ראש השנה ברוך שוכן מ[עונה], and contains the following liturgical pieces: (1) אני שם טוב חזק, acr. אליכם אקרא זרע אמוני נצח; (2) אברהם חזק, acr. נאמר בהבר לבבות (3) אני דוי[ד] חזק, acr. אחזתני היום רעדה (4) אבגדה ב, acr. אלהים אודה שמך ואקוה תעצומיך בטרם שחקים וארקים נמתחו (5); שלמה בר יה יום גשתי להלך (7); יום באתי ליחדך (6), acr. הנה כעיני עבד אל יד אדונו (8); א"ב, acr. יצחק; (9) יה צורי ואור נרי, acr. א"ב (10); ברוך אשר אשש דוק וחוג ברוך, acr. א"ב (11); and אשר יצר שחקים וארקים בעשרה מאמרות ברוך אל אדיר במרומים ולא יכלכלהו (12), acr. אני יצחק חזק קלעי חזק יצחק.

The MS. also contains דיני קדיש וברכו (pp. 37–40), a Hebrew-Arabic sermon, beg. ליקבה"ו איתא בגמרא אתמר רבי יוסי בר חנינה אמר תפלות אבות תקנום וכו' מורי ורבותי זרע קודש ברוכי ה' לא נעלם ממעלת כבוד תורתכם. סבה די הכריחתני לעמוד במקום קדוש כזה דל יהי: ורזה עליהם בן מזה יזה אכי"ר, and ends רצון מלפני בעל הרצון שיגלה משיחינו במהרה בימינו ויקבץ נפוצותינו ויקבל שיח שפתותינו ואליהו יבוא ויבשרנו בבשורת הגאולה אכי"ר בילא"ו בריך רחמנא דסייעיני ע"כ תם (pp. 45–76), and a fragment of an Arabic treatise dealing with Midrashic passages about the story of Hiram, and the miracles regarding the Well, beg. עלא אלפייאן דראע ושקייא דלמא די כא תפריק ביניהא כיף אתלתא, and ends: ועמלו כוין עשר שנין ואין דורש ואין מבקש לולי ה' שהיה לנו וחין מן ישראל די כיף קאל לפסוק וירא אלוהים את בני ישראל וידע אלוהים והווא גואל האמתי לא השבית לנו גואל וספד צפירה.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 18th or 19th cent., and contains 92 pp.

Paper, $5\frac{7}{16}'' \times 3\frac{5}{8}''$.

902

סדור גדול

Prayer Book according to the Rite of Yemen with Rules in Arabic, and Commentary in Hebrew.

Pp. 1–43, תפלת חול, comprising ק"ש על ברכה שלפני הזמירות, ברכות השחר, המטה ק"ש עם, ברכה שלאחר הזמירות, פסוקי הזמירות, ברכותיה, and נוסח התפלה.

Pp. 43–51, תפלות לשבת.

Pp. 51–70, מסכת אבות, divided in six chapters, with a Hebrew commentary. The commentary refers to ספר הכוונות (p. 56), ר' יוסי דון יחיא (p. 62), and to מדרש (p. 69, beg. הביאו בזה משל במדרש. משל לאדם שהיו לו שלשה חבירים הראשון אוהבו מאד. והשני

אוהבו ולא כל כך. והג' לא היה אוהבו ולא היה חשוב בעיניו למאומה וכו').

Pp. 70–73, פרק קנין תורה, beg. גדולה יראה שהיא מביאה לכל המדות האלו. The note refers to תקון ישששכר by Ibn Susan.

Pp. 73–75, פרק רבי מאיר מדרך ארץ זוטא.

Pp. 76–83, תפלת מוצאי שבת והבדלות. The latter contain the following hymns: (1) אליהו הנביא איש אשר קינא לשם אל, acr. א"ב; (2) המבדיל בין קדש לחול וכו' יום פנה, acr. יצחק; (3) במוצאי יום מנוחה המציא לעמך רוחה; הקטן, acr. חדש ששוני אל נא (4) יעקב מנוי חזק, acr. יואב הקטן חזק; (5) משביח שאון ימים, acr. חסאן אברם; (6) שיר אענה כי הנה מבשר טוב, acr. אברהם; and (7) אלי אליה הנביא הבא נא, acr. אברהם.

Pp. 84–87, תפלת ר"ח.

Pp. 87–122, תפלת פסח, containing: ליל סדר העשייה בלילי הפסח, and תפלת לילי הפסח, פסח, with a long Hebrew-Arabic commentary.

P. 123, תפלת חג השבועות.

Pp. 123–125, תפלת התעניות.

Pp. 125–126, תפלת תשעה באב.

Pp. 126–136, מגלת איכה עם תפסיר ערבי.

Pp. 136–139, קינות לתשעה באב, containing: (1) אש חוקד בקרבי בעלות על לבי צאתי ממצרים, by Judah Hallevy; (2) על נהרות בבל חשכה; (3) בת ציון שמעתי ממררת אמריה, by the same; (4) אמרה ציון איך יצאוני בני אברם, acr., by Abraham ibn Ezra; and (5) אז בבית שביינו צר לא הניח לנו, acr. א"ב.

Pp. 140–150, מגלת איכה מהזוהר.

Pp. 150–161, תפלת ראש השנה, with the following poetical pieces: (1) עת שערי רצון רומה להפתח, acr. עבאם יהודה שמואל; (2) בליל זה אלהים שמך לקדש, acr. א"ב עד כ; (3) יום נעקד יצחק בראש השנה נדדנו שנתינו לקרבן, acr. יוסף בן ישראל משתא; and (5) המלך ייי רום ותחת קונה.

Pp. 162–166, תפלת כפורים.

Pp. 166–169, תפלת חג הסוכות.

Pp. 169–186, נוסח הושענא.

Pp. 187–190, תקון שמחת תורה.

Pp. 191–194, ברכה לרבים, beg. יקום פורקנא מן שמיא.

Pp. 195–199, סדר העשייה בחנוכה, with מגלת בני חשמנאי in Aramaic.

Pp. 199–257, תפלת פורים, with the Scroll of Esther, Arabic translation, and the Aramaic translation called תרגום שני.

Pp. 258–265, תפסיר עשרת הדברות, or תפסיר עשר הדברות, beg. תפסיר עשר כלמאת ממא ענא בתאליפה ונקלה אלי לגה' אלערב והו אסמה ר' אלעזר זצ"ל. Pp. 265–266, מדרש פטירת אהרן, in Arabic. Pp. 266–269, מדרש פטירת משה, also in Arabic.

Pp. 270–286, תפלות לחול, beg. והדה זיאדאת ממא אסתסנו בעץ אלמואצע אן יגיבוהא מן אלסדאדיר אלדפוס לאלחול ואלסבת ואלאעיאד ואלציאמאת ומא ינצאף אליהא. These additions contain: בקשות, e.g. (1) בת אהובת ארץ הקדושה יקרה (2) בניסן חזק אל, acr.; שחר אבקשך (3) חמודה אברהם סלאמה, acr.; כל ברואי מעלה (4) צורי ומשגבי שלמה, acr.; אדון עולם אשר מלך (5) ומטה שלמה, acr.; and (7) יגדל אברך את שם ייי הנעלם (6). The writer further supplemented the ritual with the reading of the Prayer of Hannah (v. MSS. Nos. 200 and 201, representing the Baghdad rite, and cf. תפלת החדש, Livorno, 1864, p. 17 b), פטום הקטורת, supplications for Mondays and Thursdays, the first beg. ייי אלהי ישראל שוב מחרון אפיך, and the second ייי שאירית פליטת אריאל, acr. שמואל, and finally with the Aramaic prayer בריך שמיה דמרי עלמא.

Pp. 286–296, the prayers for Sabbath, containing among others, the poem לכה דודי, by Solomon Hallevy el-Ḳabiṣ, some chapters of the Mishnah, treatises Shabbath and Kelim, poems, e.g. קמתי להלל לשם האל הנכבד; (2) אגדלך אלהי כל נשמה, by Abraham ibn Ezra; (3) אזמר בשבחין למיעל גו פתחין, acr. אני אסדר לסעודתא צפר (4) יצחק לוריא בן שלמה; and (5) דשבתא, acr. אני יצחק לוריא היכלא דכסיפין למחזי.

Pp. 296–297, תקון ר"ח with an additional poem beg. שער הרחמים לעם בך בוטח ביום ראש החדש הזה יפתח, acr. יהודה.

Pp. 297–300, additional poems for New Year and Day of Atonement: (1) אחות קטנה תפלותיה, acr. שופט כל; (2) אברהם חזן חזק, acr. שלמה חזק הארץ ואותה במשפט יעמיד; (3) אבלה שפל רוח שפל ברך, acr. שלמה; (4) נפשי וחשך תארי שמע, acr. יוסף ב"א; and (5) קולי אשר ישמע בקולות.

Pp. 300–310, כתר מלכות לר' שלמה בן גבירול.

Pp. 310–317, סדר עבודה. The רשות beg. לר' משה (!) בן גבירול. ארוממך חזקי וחלקי. The 'Abodah proper is headed: כתב הריטב"א בפסק הוציאו לו בשם בעל העיטור שסדר עבודה אתה כוננת, beg. זה תיקנו יוסי בן יוסי כהן גדול עולם מראש יסדת. It contains also two Pizmonim, one ascribed to Judah Hallevy, beg. אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשינו אשרי עין ראתה כהן גדול ועטרת, the other to Abraham ibn Ezra, beg. אשרי עין וכו' אשרי עין ראתה ארץ צבי וגוי אחד. Both are preceded by a poem beg. אשרי עין וכו' אשרי עין ראתה שושנת השרון, and followed by a Pizmon beg. שמם הר ציון בעונות אבותינו, by R. Solomon ibn Gabirol.

Pp. 317–323, מסכת כפורים.

P. 324, השכבות.

Pp. 325–327, תקון הגשם, consisting of the following pieces: (1) שפעת רביבים יוריד מכסה שמים בעבים, acr. שלמה חזק מזבולין; (2) ומלבישם; (3) headed: ברוג, beg. לשוני כוננת ישבעון ידידיך מאוצרות שמים; (4) אלהי ותבחר, acr. יושף; and (5) אל חי יפתח אוצרות שמים, acr. א"ב עד ט.

Pp. 327–329, תקון הטל, consisting of the following pieces: (1) שזופת שמש לחוצת שלח רוחך הטוב, acr. שלמה; (2) פתרוסים, acr. שלמה; (3) להחיות גויינו מבטח כל היצור, acr. שלמה; (4) ברוג, beg. לשוני כוננת אלהי ומעוזם וצלם לך לשלום גשם; and (5) ותבחר.

Pp. 329–338, אוהרות לר' שלמה בן גבירול, beg. שמור לבי מענה, with the רשות, beg. אמון יום זה.

Pp. 338–357, סדר ארבע תעניות, divided as follows: (A) לעשרה בטבת, containing: (1) אז שמעיה, acr. וארץ שפל רומי וגדל שברי; (2) שעה עליון בבוא פקודת גיא המחזה, acr. א"ב; and (3) יושב לקול אביון ושועתו אל תבזה; (4) תענית אסתר (B) בשמים שעה באי באש ובמים, containing: (1) אגגי בהעמיקו מחשבת זממו, acr. א"ב; (2) ייחלת עבדיך בחזיוני כתביהם איך; (3) יהירים קמו בכל דור, acr. יצחק; (4) זרים אכזרים כדבורים סבבוני, and (5) ייי אויב; (C) אני יהודה, acr. גבר על עם קדוש וגבר; (1) וארץ תקון שבעה עשר בתמוז, comprising: אז בבגדי (2) שפל רומי יום דמה רשע להכניעי; (3) שעה נאסר אשר אמרי דר מעוני, acr. א"ב; (4) אלהי ישועתינו שעה נמסר, acr. שלמה; (the Yemenite version of this liturgical poem represented here and in MS. No. 340, p. 63, v. above, Cat., p. 333, and MS. No. 421, p. 22, v. above, Cat., p. 336, has two strophes which are not given in the same poem as represented by the Avignon rite, MS. No. 495, p. 4, v. above, Cat., p. 219, and by the Sefardi rite, MS. No. 491, p. 121, v. above, Cat., p. 300; there are also other important variants in the text of the poem between the different rites); and (5) ייי שטופה שלמה בר רבן, acr. חטופה וממות קמופה; (D) למי אבכה וכף, containing: (1) תשעה באב זכור ייי וכו' אקונן בכל שנה, acr. אכה; (2) בליל זה יבכיון וילילו בני (3) א"ב עד נ אליכם עדה קדושה (4); זכור ייי ליהודה ואפרים (5); אוי כי קינה רבת (6); אשאל מכם שאלות וארץ שפל רומי (7); אני הגבר אקונן בליל זה דממו (8); שלמה בר יהודה, acr. ונקלה כבודי; דויד, acr. שרפים מזמר (9); יום אכפי הכבדתי (10), בת עמי תייליל ביגוניה (11); יהודה, acr. שומרון קול תתן (12); איך נוי חטאתי השמימה (13); שלמה, acr. אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה (14); נחמו נחמו עמי יאמר אשכל (15); א"ב, acr. נחמו נחמו (16); and הכופר וכו' על חללי בת עמי עמי יאמר אשכל כופר וכו' אשא נם לגוים.

Pp. 357–374, סדר סליחות לליל אשמורות, consisting of the following liturgical hymns: (1) בן אדם בן (2); יהודה, acr. ישן אל תרדם; (3) קמתי ותדד שנתי, acr. אדם מה לך נרדם; (4) יהודה, acr. יעירוני רעיוני וסוד לבי ומשאלו; (4 a) ייי אלהי הצבאות יושב הכרובים בטית יהודה, acr. שבט יהודה בדוחק (5); א"ב, acr. לעמך; (6 a) משה, acr. בעת רצון תחנתי (6); שמעיה חזק אנשי (6 b); אני משה, acr. אנא כעב זדוני תמחתו

acr. תמהנו מרעות (7) ; א״ב acr. אמונה אבדו אפרים ברבי acr. , אם אפס רובע הקן (8) ; תשר״ק acr. משה , למתודה חטאתיו ומודה (9) ; יצחק חזק שמואל חזק acr. , יי׳ שועת עמך הקשיבה (10) ; יהודה acr. , יי׳ יחיד לבות כל בני אדם חוקר (11) ; דויד בר אלעזר acr. , יי׳ דלו עיני למרום (12) ; חזק אני דויד קטן acr. , יי׳ אם גדל עוני מנשוא (13) ; יי׳ (15) ; שמואל acr. , יי׳ שעה נודד מקנו (14) מבית (16) ; אברהם acr. מושיב יחידים שעה נא אם תאהב דרך (17) and ; משה acr. , מלוני קמתי אמת , אברהם acr.

Pp. 375–450, סליחות לאל רחמים, with מפתח הסליחות. The order of the Penitential Prayers comprises the following pieces: (1) שלומי (2) ; א״ב acr. , בשם אלהי אברהם אפתחה יעלו לאלף ולרבבה (3) ; עליון ישיני מכפלה acr. , יהודה acr. , יונה מה תהגי (4) ; יהודה acr. , בני ציון הכואבים אבאר קצת (5) ; יהודה acr. , פלאי אלהים א״ב אני יהודה הלוי ברבי acr. , שמואל acr. , יונה נשאתה על כנפי נשרים (7) ; יהודה acr. , אפתחה שערי רנני אני יהודה (8) ; יהודה acr. , ירושלם האנחי (9) ; הלוי בר שמואל יהודה acr. , אלהים שיחרתיך (10) ; יהודה acr. , אלהים שיחרתיך (11) ; יונה (12) ; א״ב יהודה הלוי acr. , בקדש חזיתיך יהודה acr. , יצרי ראשית צרי (13) ; פותה יהודה acr. , יום להיטיב תקרא (14) ; יהודה acr. , את נתיבי רעיון אכונן שובי נפשי (16) ; א״ב acr. , למנוחיכי כי יי׳ גמל עליכי יקרה מיקר יהודה הלוי acr. , ישן אל תירדם (17) ; יהודה acr. , יונות הושתו שכם יוני (19) ; יהודה acr. , גיאיות הומות רחמיך שאלתי וכלו (20) ; יהודה acr. , לישעך עיני ישראל בחירי אל עבדיך ועדיך (21) ; יהודה acr. , יקירים אדירים משרתי אל (22) ; יהודה יצו האל לדל שואל (23) ; יהודה acr. , לאט האל בעם נדכה (24) ; לוי חזק acr. , מתודה acr. , משתחוים להדרת קדש הר אריאל יה (27) ; יהודה acr. , יה למתי צפנת חזיון (26) ידי דלים (28) ; יהודה acr. , אנה אמצאך מקומך יה מלאך שמך בקרבו (29) ; יהודה acr. , נחשלים אליך אלכה ועיני למעוניך (30) ; יהודה acr. , מה יתרון לאדם בעמלו (31) ; א״ב acr. , מקבי יהודה acr. , יעקב יצעק לאל ילוד (33) ; יהודה acr. , יצורים וצפון חובם ישעך יזכירו (34) ; יהודה acr. , עם בך יכתירו יסף יגון יוספים (35) ; יהודה acr. , אומץ יודעי הפיצוני ימי עוני (36) ; יהודה acr. , אבל אשימים אנחנו (37) ; יהודה acr. , יעירוני רעיוני וכוד לבי (38) ; יהודה הלוי acr. , ישמעני אלהים בקראי לנגדו (39) ; יהודה יה (41) ; יהודה acr. , ירושלם למוגיך (40) ; א״ב ימי חרפי (42) ; יהודה acr. , שמך ארוממך יחו לשון חזות אישון (43) ; יהודה acr. , זכרתים ידידיך מאמש חין ותפלה (44) ; יהודה acr. , יהודה acr. , עם יי׳ השלחה לכם היום בשורה (45) ; משה acr. , בנשף קדמתי ולבית אל עליתי (46) את גומל מערבות לחייבים טובות (47) ; יהודה acr. , יבושר עם לא אלמן (48) ; אהרן חבר יהודה acr. , ירדו שמי כבדי (49) ; [ל]וי (50) ; דויד acr. , דלתיך הלילה לשבי חטא הותרו יקדישון (52) ; א״ב עד כ acr. , רומה אלהים שמך אשר לו הים וחרבה (53) ; יהודה acr. , ביום שלש (55) ; א״ב acr. , מי כמוכה ממליך כל מלך (54) לוי בר acr. , לאיש כמני רשעי וצדקתי לבן אדם אלהי (57) ; יצחק acr. , ידיכם קודש תשאו (56) אם איבי יאמרו (58) ; אברהם acr. , קדם מעונה אלהי הודיעני את (59) ; אברהם acr. , רע לי אפתח שפתי בנגינותי (60) ; ארח החיים acr. , אל בית המלך לבוא נקראתי (61) ; אברהם acr. , אברהם acr. , סמר גבי צור משגבי (62) ; סלימאן i.e. Solomon b. Judah ibn Gabirol, v. Bialik-Rabnitzki, שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, vol. II, Tel-Aviv, 1925, p. 99 f; (63) יי׳ מה שני חיי (64) ; גבירול acr. , אדם הלא בשר ודם שחר קמתי להודות (65) ; ומאויי לריק ספו בחובותי שופט כל הארץ ואותה במשפט (66) ; שלמה acr. שבועה קבועה פנה נא (67) ; שלמה acr. , יעמיד שחורה ונאוה כאהלי (68) ; שלמה acr. , אליה קדר acr. , שלמה (69) ; שבולה עבורה מה לך בוכה שבולה אבולה למה תבבי (70) ; שלמה חזק acr. שנותינו ספו בדלות וקלות (71) ; שלמה acr. שבת משושי ורבו יגוני (72) ; שלמה חזק acr. שדודים נדודים לציון תקבץ (73) ; שלמה חזק acr. שולמית בלי תרמית למולך תפיל (74) ; שלמה acr. משאת שיר וזמירות (75) ; שלמה חזק acr. , תחנה אנא (76) ; משה acr. , i.e. Moses ibn Ezra יונה זמיריך (77) ; משה acr. , הנשא והעיר פלאות אל דמי לכם ילדי איתני (78) ; משה acr. , הרבי acr. ; משה (80) ; משה acr. , מדמי הלבבות (79) ; משה acr. headed: beg. , למר יצחק בן גיאת ז״ל יום לבי יצבתי עמודים באבני (81) ; יצחק גיאת acr. , סבותי יה להלל ביום וליל (82) ; יצחק acr. , פז מוכנים acr. ; יצחק (83) ; יום עירום אעמוד מצדקתי (84) headed: beg. , מן אקואל מר לוי לך עיני צופיות acr. ; לוי חזק acr. , לבי יחיל בקרבי (85) ; לוי חזק

מ׳ (26) ; מ׳ ״׳ דסגיאין רחמוהי על כל בריתא
,מ׳ אויל מעין דמעות כמו עין (27) ; מחי ומסי
מ׳ ״׳ אלהא דכל (28) ; אביגד בר חלפון acr.
מ׳ יושב בשמים ומביט (29) ; דמטמר קדמוהי גלי
,מ׳ שאו נא עיניכם אל אלהיכם (30) ; עד קצה מים
מ׳ אשא עיני אל רם (31) ; שעדיה בן מסעוד acr.
; מ׳ את הוא אלהא דגלן קדמך עמיקתא (32) ; ונשא
א״ב acr. ,מ׳ אדרוש בוטחי בורא רוחי (33)
מ׳ (35) ; מ׳ יום ישבתי להודות כחשי (34) ; סעדיה
מ׳ (36) ; משה acr. ,להודות באתי על חטא סתרי
; מנצור acr. ,מלך עלמין דגלגלוהי שביבין די נורין
; א״ב acr. ,מ׳ אלהא דישראל ומרי נהוריה (37)
א״ב acr. ,מ׳ אליך אתודה שוכן מעונים (38)
מ׳ ששים ושמחים לקראת (39) ; תמים בן יוסף חזק
מ׳ לך אלהא (40) ; שעדיה חזק acr. ,יום איום
מ׳ יונה נודדת (41) ; דאבהתי אנא קרי בבעותי
מ׳ אכן אתה (42) ; ישועה יוכה נצח acr. ,מקנך
; א״ב acr. ,אל מסתתר וגולה רזים בשמך יגילון
מ׳ אכן אתה אל מסתתר וגלי רזין בנהורא (43)
מ׳ ״׳ דקריב לכל מן (44) ; א״ב acr. ,את שרי
,מ׳ אל שוכן רומי הרצה נאמי (45) ; דקרי ליה
מרן את הוא אלהא (46) ; אהרן אלוף חזק acr.
מ׳ אזמרך עליון בשובי (47) ; דשרי ברום רקיעא
מ׳ אוחילה לקדוש (48) ; א״ב סעדיה acr. ,ברציון
מ׳ אמנם (49) ; א״ב סעדיה acr. ,בעד עם קדוש
,א״ב דואב בן איאמי חו acr. ,אם עונינו הגדולים
by David b. Benjamin ; (50) מ׳ אודיעך חטאתי
מ׳ יה (51) ; א״ב סהלול acr. ,על פשעי בהתודי
ישועה בן יעקב acr. ,מתי תשבור קרן מצעירה
מ׳ תעיתי כשה (52) ; יוכה (צ״ל יזכה) נצח חזק
מ׳ אשוב אל (53) ; תשר״ק סהלול acr. ,אובד
מ׳ אל גדול (54) ; א״ב acr. ,ביתי ואדרוש עדתי
; אני סעדיה בן דוד חזק acr. ,ונורא עוטה תפארה
סעדיה בן acr. ,מ׳ סומך נופלים עוזר דלים (55)
acr. ,מ׳ אליך אקרא בוטה מצרה (56) ; דוד
acr. ,מ׳ ים ליבשה נהפכו מצולים (57) ; א״ב
מ׳ אדיר בקדושה הפך ים (58) ; יהודה הלוי
מ׳ אנוסה עדיך (59) ; א״ב סעדיה acr. ,ליבשה
מ׳ (60) ; א״ב משה בן כתיר acr. ,לבקש רחמיך
אני סעדיה acr. ,אודיעך חטאתי ואתודה על עונותי
מ׳ אשפוך עתירתי (61) ; בן דוד בן שלמה חזק
מ׳ (62) ; א״ב שעדיה חזק acr. ,לפני אל אילותי
(63) ; א״ב חומק acr. ,אם עונותינו רבו מלמנות
מ׳ אתאנו (64) ; מ׳ אשרי כל חוסה באומר ועושה
(65) ; א״ב משתא acr. ,על שמך אדיר במרומך
; יצחק בן קפוהרש acr. ,מ׳ יגורתי מפני שמים קונה
בזכרי על משכבי זדון (87) ; יום יום יחידתי (86)
ימינך נושא עוני (88) ; בלעם חזק acr. ,לבי ואשמיו
(89) ; יהודה כפול acr. ,פשוטה לקבל תשובה
(91) ; אם עונות יענו בנו (90) ; כמפעלי צור גואלי
מנומם בעת (92) ; בעשור לחודש ביום בו כפור עוני
(94) ; ישראל בחירי אל ילדי איתניך (93) ; קומם
אשר (95) ; א״ב acr. ,ישראל עם קדוש יגל וישמח
בשם ״׳ אל עולם בשם ״׳ אדמות (96) ; יסד ארקים
אל מי נמשילך (97) ; א״ב acr. ,ומרומות נקראו
אברהם ברבי מאיר בן acr. ,ואין ערוך אליך
acr. ,יום באתם לחלות פני אל רמים (98) ; עזרה
; שמריה acr. ,שטפוני דמעות (99) ; יצחק כנזי
(101) ; אדוני האדנים השקיפה ממעונים (100)
אמונתך (102) ; שלמה acr. ,מלא רחמים ונושא עון
לפני המלך אשפוך (103) ; אברהם acr. ,יודיעו
דרכי שבעה רועים (104) ; משה acr. ,תחנתי
מי כמוך (105) ; דניאל acr. ,זכור לעם שנדכאו
א״ב כפול אני יהודה acr. ,יחיד הנסתר מאישון
אלהים מקדם (106) ; הלוי בן שמואל חזק אמן
להודות לשמך (107) ; א״ב יהודה acr. ,מלכת
(109) ; היכל ״׳ ומקדש הדומו (108) ; שחר קמנו
מפתח (110) ; and א״ב acr. ,אתחננה לך רחום
הסליחות.

Pp. 451–478, נצד אלרחמים, containing the following pieces : (1) שומע תפלה עדיך כל בשר
לך ״׳ הצדקה (3) ; ״׳ מה אדם ותדעהו (2) ; יבואו
אלהינו (4) ; א״ב acr. ,ולנו בושת הפנים כהיום הזה
רחמנא רחים עלן בדיל (5) ; ב[ו]שנו במעשינו
זכור (7) ; רחמנא מא נתיב ומא נימר (6) ; ויעבור
״׳ מה היה לנו הביטה וראה את חרפתינו זהמה״ל
היינו (8) ; א״ב acr. ,הביטה וראה את אנחתינו
אלהינו שבשמים אל תעמוד (9) ; חרפה לשכנינו
רחמנא דא היא (10) ; א״ב acr. ,לנו במדת הדין
רחום וחנון (11) ; אוריתך דיהבת להון לישראל
; א״ב acr. ,חטאנו לפניך רחם עלינו אב הרחמן
; עשה למען קדושת שמך (13) ; רחמנא חטינן (12)
כשענית (15) ; עשה למענך ולא למעוננו (14)
רחמנא ענינן (16) ; לאברהם אבינו בהר המוריה
רחמנא רחם על עמך ישראל (17) ; בהדא שעתא
מרן דבשמיא (18) ; א״ב acr. ,דאנון קיימין קמך
מרן אסתכל בעמך דגלא מניה (19) ; לך מתחננין
מ׳ אנוסה (21) ; מ׳ דאתקרי חוסיו (20) ; יקריה
; א״ב סעדיה בן עואץ acr. ,לעזרה בעמדי בצרה
שלמה acr. ,מ׳ שלמא לכון שארא דישראל (22)
; מ׳ דבשמיא מר על כל מרי (23) ; בן משה
(25) ; מ׳ תורתא דמרביא בטולי וברגבי (24)

and (66) מ' אראלי מרומים בשיר ושבח קמים, acr. א"ב שמריה כהן.

Pp. 478–486, סדר עבודה, beg. אמוני ליבב הבינו מה נורא סוד נעלם, with the introduction by Abraham ibn Ezra, beg. אוכירה סדר עבודה, and the liturgical piece אשרי עין ראתה כל אלה וכו' אשרי עין ראתה קודש הקדשים.

Pp. 486–514, נצאם אלברכות, containing: ברכת, ברכת חתנים, ברכת אורח, ברכת המזון, ברכות אירוסין ונשואין, ברכות המצוות, הזימון, ברכות המילה, with the poem beg. אלופים שאננים כלל שרי עברים השונים בהלכות במסכתות, acr. א"ב (v. my ספר מֹעֵט דִּבֵּשׁ, Oxford, 1928, pp. 54–56), וסדרים הפרשת, פדיון הבן, מילת גרים, הנחת תפלין, קביעת מזוזה, עשיית מעקה, חלה, נר, קריאת המגלה, ישיבת סוכה, מצות ציצית, נר שבת, חנוכה, and ביעור חמץ.

Pp. 514–553, חסאב אלעיבור, and תקופות. There are two calendars. The first is dated 5413–5490 (=1653–1730), the second from 5492–5548 (=1732–1788) by a later hand.

Pp. 553–557, צלות אלמיית, containing: צלות אלמיית, תפלה לחולה, ודוי שכיב מרע, התרת נדוי בחלום, השכבה, הקפות, מספדות, and סגולות.

Pp. 558–559, ספר רעשים ורעמים.

Pp. 559–561, עירובי חצרות, עירובי תבשילין, and עירובי תחומין.

Pp. 561–572, Documents containing formularies for marriage agreement, letter of divorce, חדוש כתובה, כתובת יבמין, חליצה, שטר מי, גביית הכתובה, כתובת המחזיר גרושתו נוסח, שרצה למחול לאשתו שבועת האלמנה מכירת החצר או, מתנת שכיב מרע, שובר, קיום השטרות, and שטר המתנה, הקרקע.

Pp. 572–578, תוכחות ובקשות, headed: מן דאלך ליהודה הלוי זצ"ל, and containing the poems: (1) אברך את יי אשר יעצני אף לילות ברכי נפשי את יי ואל (2) יסרוני כליותי ברכי נפשי את (3); תשכחי כל גמוליו זכרי כי; א"ב יהודה הלוי בן שמואל, acr. יי ברכי אצולה אל (4); א"ב, acr. אוי לי כי נדדתי ממך (5); and (6) מסתתר בשפריר מעוז ושם חביון עוז המהולל לעולם ולעולמי עולמים.

Pp. 579–582, תקון לשני וחמישי.

Pp. 582–588, תקון לתענית צבור לגשמים, consisting of the following pieces: (1) appeal to the community, beg. אחינו כל בית ישראל לכו נפיל (2); שמעו לא שק ותענית גורמים מכסה (3); פנינו בנפשות נאנחות, acr. חיא; אל חי יפתח אוצרות (4); שמים בעבים ומלבישם אלהינו ואלהי אבותינו (5); א"ב עד ט, acr. שמים אנא אלהינו ענינו כרוב (6); בגשמי אורה יה איום זכור (8); עינינו לך צופיה (7); רחמיך דניאל איש (9); and היום ברית שבעת תמימיך חמודות.

Pp. 588–589, headed: להרב ר' לעצירת גשמים, beg. רבונו שלעולם יחיד ישראל בן משה זלה"ה, acr. שוכן ברום שמי ערץ ישראל בר משה זלה"ה.

Pp. 589–591, דברי כבושין בשביל הארבה, containing Joel, ch. 1, and the Pizmonim: יום לבי דניאל, and דרכי שבעה רועים, acr. יצחק גיאת סבותי.

Pp. 591–593, בקשה לפרנסה.

Pp. 593–600, מעשה ישוע הנצרי בן פונדירא שר"י, different from and longer than the version of the story contained in MS. No. 152, pp. 264–274, v. above, Cat., p. 48. This version beg.: מעשה באדם אחד ושמו יוחנן והיה לו אשה ושמה מרים והיתה לו שפחה אחת בא עליה אחד ושמו יוסף בן פונדירא והיתה טמאה וסבורה נתקבצו סיעת הרשעים, and ends: שהוא בעלה כולם אמרו אם אתה שלוח יש"ו הראינו אות אמר מה אות תבקשו ממני אמרו לו עשה כמו שעשה יש"ו הביאו לו פסיח וקרא עליו האותיות ועמד אמרו אמת אתה שלוחו אמר יש"ו נותן לכם, v. S. Krauss, Das Leben Jesu nach Jüdischen Quellen, Berlin 1902, pp. 118–121, l. 9 f.b. Our version beg. כיון ששמעו חכמים במעשיו עם רבו יהושע בן פרחיה אמרו הואיל והוא מעיז פניו עד כך ברבו נפשפש במעשיו שמא ילד זמה הוא ונבדוק את אמו פשפשו אחריו ושלחו אחרי אמו אמרי לנו ילד זה מאביו ענתה ואמרה נתעברתי מארוסי ועוד אינו רוצה עבודת, and ends: ר' יוחנן וכו' אבותיכם שכתו' על ידי ישעיה חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי. אלו ישו שר"י יאמר לכם כל מי שירצה יהיה בחזקתו. ויעשה בשביל שבת ששנא אותן ויהיה יום ראשון טוב לכל הימים ובו היאיר הקב"ה עולמו. ועשו בשביל פסח שלישראל עשו אותם מועדא דקיימתא. מועד פסח שעמד מקברו. ובשביל עצרתא סליק והוא יום שעלה בו לשמים. ובשביל ראש השנה אשכבתא דכליבא. והוא יום

(22) זרע ישורון צבאות מחנים, acr. אברהם; (23) ראו עם גבורת ים סוף, acr. אברהם; שירו לעצרת ליהודה: headed (24); גאולים שירה נאה, beg. יום בקול המולה נגד עם סגולה, הלוי ז"ל; (25) headed: גירה לאברהם בן, acr. יהודה; זכרו אותות קדמוניות והאמינו, beg. חלפון ז"ל לראש השנה לשלמה: headed (26); בם לאותיות, acr. שעריך בדפקי יה פתחה, beg. הקטן ז"ל; (27) שלמה; (28) אלהי שא עונותי וכפר לעניין סוכה לאברהם בן עזרא ז"ל: headed; (29) אל, acr. אברהם; אל חי יואל ומנה, beg. שבת (30), acr. אברהם; חי יפרוש בעבור שמו אזכיר גבורת (31), acr. אברהם; ויום חג יגשו אצולה (32), acr. אברהם; אל אמת ושלוחו שלום (33), acr. אברהם; לפנים בכסא ערבות לעניין חנוכה: headed (34); לך הר העברים אבני יקר על הר, beg. לאברהם בן עזרא ז"ל; (35) headed: ישע יבשרו אום, beg. צבי התפרקו, acr. אברהם; לאברהם בן חלפון ז"ל אשיר לאלי כי לעשות (36), acr. אברהם; גולה ליום (37) headed: קוראי מגלה, beg. לי הפליא, acr. אברהם; פורים לאברהם בן עזרא ז"ל גירה סימ' (38), acr. אברהם; הם ירננו לאל אלעזר, beg. אילת אהבים חבשי פארך (39); שירות (40) headed: לעניין חתנים מן דיואן יהודה הלוי ז"ל וגירה, beg. שמח דודי ביום פורים יהודה הלו[י ח]זק, the יונה על אפיקי מים, acr. lines יוד and ח are missing; (41) בן פורת יפה יפרח חתן כשושן, acr. (42); עין בן פורת עלי עין עיני כל (43); בתולות על שירתן יהודה; (44); צאינה בנות נוא אמון (45); ישראל אליך (46); חרידי לב הדחתים מנויהם ומשכנם, acr. יהודה; הבכום (47); הראיתם ברק בא מעוני מפאתי היכל אש (48); הלבנה יין אדמדם הורק (49); דוד בחלום נטה ללון בחיק עפרה הסנה (50); שלומות (51); חתני מה מאד יקרה מנתו חתן תנה הודך עלי (52); נקבצו כים המונים (53); ראו חופה ראו ערש רבודה (54); אב המון מל בשר יחידו (55); שיר חדש בפי כולנו, acr. יחונן צור בחמלתו (56); באללה באדר, beg. נשיד; יוסף (57); חופת חתנים, Aden, 1925, p. 46a); (58) headed: פי סלאמי יא רסול, by Salem b. Joseph (v. יפה נוף משוש (59); ממעלות גבהי זבול הופיעה (60); חלו פני אל פורשי כפים (61); תבל, acr. יהודה; לוי, acr. לאל חי ברכו נפשות חסידיו (62);

שנמצאו בו עין שנתלה עליו. ובשביל עצרתא ולא נמצא נוסח, cf. Erich Bischoff, Leben Jesu, p. 52, and Krauss, l. c., p. 181. This version is also different from that contained in MS. No. 793 (v. above, Cat., p. 426), which beg. ידוע הוא כי אמו של ישו היתה מבנות ישראל הכשרים והצנועות והיה שמה מרים ובעלה היה מאנשי חסד והיה שמו רבי יוחנן והיה עוסק בתורה ובמצות וירא וזה אירע להם לישראל מהרשע, and ends: שמים והממור ובר נדה ישו הארור הכופר בתורת ה' ובתורת משה רבינו ע"ה. ועשה רבי יוחנן זה התיקון והציל את ישראל מן הצרות ועשה תשובה גדולה ותהי נפשו צרורה בצרור החיים אמן אמן אמן. נשלמה מעשה ישו. והמאמינים בו הבל וריק ירשו. The same page contains notes written in two different hands. The first beg. זה הלשון נמצא בכתיבת יד מהר"ב סעדיא גאון זצ"ל אלו הימים בחונים וגם מנוסים צוה בהם מרע"ה במדבר שכל מי שיולך בהם לדרך וכו'. The second contains the same note, but instead of Se'adyah Gaon, we read: ר' סעיד דורין זצ"ל (v. above, Cat., pp. 333, 421).

Pp. 601–621, שירות ותשבחות, headed: מגמועה מן תאליף אשבאץ כתירין, and contains the following poems: (1) headed: אוול דאלך יקר, beg. מן דיואן יהודה הלוי זצ"ל לענין שבת שלום לבא (2); יהודה, acr. יום השבת תגדיל; בצל השבת מימי נח (3); שבת שלום ושמחה יהודה, acr. יום שבתון אין לשכוח (4); שבח (6); בחירי אל ראו כי יי נתן לכם השבת (7); שמואל, acr. אומרים בני אמוני על שבת סוערה ענייה (8); על אהבתיך אשתה גביעי יודעי מכאובי (9); יהודה, acr. שואפה וצופיה אותותינו (10); יהודה, acr. אל תתמהמהו מהביא; א"ב עד ח', acr. התמהמהו איה אלהי אליהו ישעי (12); יהודה, acr. צאן אובדות בגלות (11); יהודה, acr. צמח והצלח ופרח ומאורי זרח (13); headed: גירה לאברהם בן עזרא ז"ל, beg. מתי (15); אברהם, acr. רני ושמחי כי הנני בא אבטח (16); אברהם, acr. יבשר בביאת נגידי אלי עשה לי (17); אברהם, acr. ביום צר לי אמון ישמח כי קץ פדותו (18); למענך לא למעני מי כמכה אלהי ישראל (19); אברהם, acr. קרוב, acr. אברהם; ומי דומה לך מושיע וגואל (20); יום נושעו גאולים מיד מתגאל, acr. אברהם; (21)

יונת רחוקים (64) ; שור כי איומה בשחקים (63) קציד, acr. יהודה ; (65) headed : נגני היטיבי על אלמרש, beg. אבדע בואחד פי אלסמא ; and (66) headed : קציד עלי אלצינייה, beg. אבדע ברבי די כלק עידאן.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 621 pp. of about 30 ll. to the p. The commentary is written in a Yemenite curs. hand of the same age. The whole text is provided with superlinear punctuation.

Paper, $12'' \times 7\frac{3}{4}''$.

954

סדור גדול

Fragment of a Prayer Book according to the Rite of Yemen.

Pp. 1–2, ברכת המזון with rules in Arabic, beg. ויקול נברך שאכלנו משלו והם יגיבון ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו תם יבתדי ב"א ייי אלמ"ה הזן את העולם וכו' ואן כאנו אלאכלין עשרה ומאלע יומינו בשם ויקול נברך וכו', and ends : וכדאלך כל שי לים הו מן תרביה אלארץ כמתל אללחם ואלסמך ואלבין ואלגבן ואלמא ואלנביד ועציר אלתמאר.

Pp. 3–26, פזמונים, containing : (1) בשם ייי אל עולם בשם ייי אדמות ומרומות נקראו, acr. א"ב ; (2) יקרה מיקר יוצרה לקוחה, acr. יהודה ; (3) ידיד יונה פותה יקושת, acr. יהודה ; (4) עליון שמע הגיון, acr. יהודה ; (5) מי אשש בלתך אדמה, acr. א"ב ; (6) יצורים וצפון חובם אמרות, acr. יהודה ; (7) האל מהורות יוני גיאיות הומות, acr. יהודה ; (8) יונה נשאתה על כנפי נשרים, acr. יהודה ; (9) ייי אתה הוא עד לא עולם, acr. יהודה ; (10) אני יצחק בן יהודה נברא (incomplete), acr. ; (11) beg. missing, the page beg. with the words : עתה מלפני פן אבלך בדרך : פזמ'. קדושי אתה אלוה ; (12) פקד עדרו. ושלח מלאך לשמרו נהיית אתה אל רם נעלית, acr. א"ב עד ג' כ-ת ; (13) יבושר עם לא אלמן (incomplete) ; (14) beg. missing, the first words read : זהב. פזמ'. טען ימים שרץ וכיני חיה מארץ, acr. א"ב יהודה ; הלוי ; ארוני האדונים השקיפה ממעונים (15) יד צרי נחתה בי ברוב מריי, acr. א"ב ; (16) אל מי נמשילך ואין ערוך אליך, acr. אברהם (17) יום באתם לחלות ; ברבי מאיר בן עז[ר]ה (18) ייי מעון אתה אתה אמן ; יצחק בנזי, acr. (19) קנית, acr. א"ת ב"ש ; and את נתיבי רעיון (20) אכונן, acr. א"ב (incomplete, v. above, Cat., p. 317).

Pp. 27–64, סדר הברכות. A treatise in Arabic on the ברכות, the beginning of which is missing. The first words on p. 27 read : או אלטיב אלדי פוק ערוה מן אלעריות וכדאלך אלמשמום אלדי עמל לא זאלה ראיחה רדייה פלא יברך עליה מחל אלמאכול אלחראם ואלרואיח אלדי בבית הכסא. ואלתי תעמל ללאמואת. The second chapter beg. נבתדי באלקסם אלתאני והו ברכות היראה ואלשבח ואלהודייה לשם הקב"ה. The third chap. is headed : נבתדי באלקסם אלתאלת והו ברכות המצוות. The chap. contains : טופס הכתובה, ברכות אירוסין ונישואין, ברכות המילה (between pp. 42–45 there is a poem beg. אומץ חיל אזורים, v. my ספר מעט דבש, Oxford 1928, p. 62 f., which is written in a different hand and added here), פדיון הבן, קביעת מזוזה, עשיית מעקה, הפרשת תרומה, קריאת המגלה, מצות ציצית, הנחת תפלין, סדר העשייה and ביעור חמץ, נר שבת, חנוכה בלילי הפסח (incomplete).

Pp. 67–75, סדר שמחת תורה, the beginning of which is missing.

Pp. 75–76, נצאם צלוה אלכפור.

Pp. 76–91, הלכות תפלה וקריאת התורה.

Pp. 91–104, קדוש שבת, מאה ברכות, ברכת המזון, קדוש יום טוב, אלהבדלה and ברכת חתנים.

Pp. 105–123, סליחות, containing : (1) לכם יחידתי התאנחי ; בני ציון הכואבים, acr. יהודה ; (2) זמן הבלי ימי סכלי ; והתאונני, acr. משה ; (3) אסיר תקותך אני והמוני, acr. אהרן ; (4) את גומל מערבות לחייבים טובות, acr. אהרן ; (5) חרדתי ופחדתי מתגרת ידיך ; חבר אם (6) לאט האל בעם נדכא ; עונות יענו בנו, acr. (7) יה מלאך שמך בקרבו לחמוך ; לוי חזק, acr. שופט כל הארץ ואותה במשפט ; יהודה (8) שנותינו ספו בדלות וקלות ; שלמה, acr. (9) שלמה חזק, attention may be drawn to the (10) (11)

third strophe where the date of the poet is given, reading: משלני ששך עד אשר קרס. ושלמו בי אחריו מדי ופרס. הפיצוני לעולם ומשך ותירס. וגם עוד ישמעאל הרג והרס. שבע עשרה שנה וחמש מאות, i.e. 517 A.H. (=1123–24), the same date is to be found in MSS. Nos. 338 (v. above, Cat., p. 317), 264 (Cat., p. 322), and 339 (Cat., p. 332), where the same year is given, v. however, Bialik-Rabnitzki, שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, vol. 2, Tel-Aviv, 5685, p. 7, where we read: הרי ששים ואחת וארבע מאות, i.e. 461 A.H. (=1068–69); (12) יהודה, acr. ירושלם למוגיך השקי כוס תמרוריך; (13) יהודה כפול, acr. ימינך נושא עוני בנשף; (15) בעשור לחדש ביום בו כפור עוני דלתיך (16) משה, acr. קדמתי ולבית אל עליתי; דויד, acr. הלילה לשבי חאט (צ"ל חטא) הותרו; (17) יהודה, acr. ידידיך מאמש חן ותפלה סדרו משאת (19); שני חיי ומאויי לריק ספו בחובותי (18) מה יתרון לאדם (20) משה, acr. שיר וזמירות ידיכם קדש (21) מקבי, acr. בעמלו ובכבודו עם יי השלחה לכם (22) יצחק בן, acr. תשאו ברכי (23) יום זה בשורה (incomplete); and נפשי וכו' ברכי אצולה מרוח הקדש את שם אדיר, the א"ב יהודה הלוי בן שמואל, acr. נאדר בקדש נשלמו הסליחות: בעזרת מחליף תוגות בשמחות ואנחות בהנחות: אבי"ר.

Pp. 124–187, סדר רחמים, beg. וזה הוא עיקר תפלת רחמים שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו, and contains: (1) לך יי הצדקה ולנו בושת הפנים כהיום הזה, א"ב acr. רחמנא רחם עלן (2); בקל ויעבר רחמנא ארצי לן, א"ב acr. רחמנא (3); מה נתיב ומה נימר לאלהינו שבשמ' אל תעמוד לנו במדת הדין, א"ב acr. למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם (5); רחמנא דא היא אוריתך כשענית (9); ענינו אבינו ענינו ענינו אלהינו ענינו רחמנא ענינן רח' פרוקינן (10); לאברהם אבינו רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו ארך אפים, א"ב acr. רחמנא רחם על עמך (12); סעדיה בן יעבץ בן, acr. א"ב ישראל דאנון יתבין רחמנא רחם על עמך ישראל (13); דאינון קיימין קמך, א"ב acr. רחמנא וכו' (14); דאפקתא יתהון בחילך, א"ב דויד בן עמרם, acr. [מרן] את[א]נו על שמך אדיר (15); יזכה אמן [מ'] (16) במרומך מיוחד בעולמך, א"ב acr.; (17) אשוב אל ביתי אדרוש ערתי, א"ב acr.; אשא עינים אקוד אפים [מ'], א"ב בן כתיר acr.; (18) משה בן כתיר, i.e. משה אשא עיני [מ']; (19) אל צורי וקוני, א"ב תמים בן יוסף acr.; אליך אלי אשמיע קולי, א"ב יחיה בירבי acr. [מ']; (20) סעדיה יזכה חזק אתפלל אתודה [מ']; אתחנן ואקודה, א"ב כלפן בן יעקב חזק acr.; (21) אתה אל מסתתר וגלי רזין בנהורא אכן [מ']; (22) את שרי, א"ב acr. יי אלהא די [מ']; (23) כרסייה שביבין, א"ב acr. מלך עלמין [מ']; (24) דגלגלוהי שביבין, מנצור acr. את הוא [מ']; (24 a) אלהא דשרי ברום רקיעא יי דסגיאין [מ']; (25) רחמוהי על כל בריתא יי דבידיה [מ']; אסתכל בעמך דגלא מיניה יקריה (26); אסו [מ']; (27) אליך יי נשאתי עיני, acr. ש–י א"ב; (28 a) אסבלנן קמך והדרנן לתרעך [מ']; (28 b) יי קריב לכל מן דקרי ליה [מ']; (28 c) דאתקרי חוסיו מרן דבשמיא מר על כל; (29) תבר גיברי שמע קלא דתבירי מרי, [מ']; (30) תשר"ק acr. גליא קמך דכחיש לן [מ']; (31) שומר ישראל חילן [מ']; (32) יונה [מ']; (33) ישועה, acr. נודדת מקנך אודיעך [מ']; (34) חטאתי על פשעי בהתודי, א"ב סהלול acr.; (35) יום ישבתי להודות כחשי אנוסה [מ']; (36) לעזרה בעמדי בצרה, acr. סעדיה בן עואץ א"ב; אחלה בתחנוני אליך יי, א"ב יחיה acr. [מ']; (37) אבלה יהודה והיית נדודה בן סעדון, [מ']; (38) אפוא רחמיך אלהי הקדמונים, א"ב acr. [מ']; (39) דרכך היטיבי ושמעי את, א"ב acr. [מ']; (40) דניאל ברבי פיומי, acr. אליך [מ']; (41) אדון אקרא בגרון, acr. שאפע בן סעיד א"ב; אשפוך לפניך שיחות, acr. עורו א"ב [מ']; (42) סעדיה, [מ'] אנוסה עדיך לבקש רחמיך; (43) יי יי איה, א"ב משה בן כתיר acr. [מ']; (44) חסדיך הראשנים בעלונו אדונים, סהל acr. א"ב; בר נחמיה חזק אדרוש בוטחי בורא [מ']; (45) רוחי, א"ב סעדיה acr. אשפוך שועי [מ']; (46) בחסד מושיעי, acr. סעדיה א"ב יי [מ']; (47) אלהא את אמרת לכנשתא דישראל [מ']; (48) להודות באתי על חטא סתרי, acr. משה [מ']; אל שובן רומי הרצה נא נאמי, acr. אלוף אה[ר]ן תורתא דמרביא בטולי וברגלי (49); יי למה תישן עורה (50); (צ"ל וברגבי) acr. [מ']; (51) אשא עיני אל אל רם ונשא, א"ב (52); אנא אל הנישא בוחר באב נוסה, acr. סעיר א"ב [מ'].

[מ'] סלח ומחול לאום בך (53); בן מרחב חזק [מ'] סעיד (54); סעיד בן מרחב acr. מתרחצא; סעיד בן מרחב acr. וסמיך הוי לן שוכן רומה; סעיד בן acr. [מ'] סיבור ישראל ופרקיה (55) [מ'] סולח ומוחל מחול ושבוק לחובי (56); מרחב [מ'] סאבי כולה (57); סעיד בן מרחב acr. עמך (58); סעיד בן מרחב acr. מאתא דעלחון לצלותא א"ב סעיד acr. [מ'] אדיר האדירינו ברוך ברכינו [מ'], יגרתי מפני שמים קונה (59); בן מרחב [מ'] במאי פומא נפתח (60); יצחק בן קפרון acr. יהודה acr. [מ'] שירה חדשה חידשו גאולים (61) [מ'], acr. אנא הבורא בורא כל במאמרו (62); הלוי [מ'] סדר חטאתי וחטאת ערתי אדבר (63); א"ב [מ'] שאו נא עיניכם אל (64); סעיד בן מסעוד acr. [מ'] אזמרך (65); סעדיה בן מסעוד acr. אלהיכם [מ'] (66); א"ב סעדיה acr. עליון בשובי ברציון אשפוך לפניך שיחי בוטחי ומרויחי acr. א"ב (incomplete); (67) ירצה שוע קהל נועדו [מ'], acr. [מ'] יה מחי תשבור קרן (68); ישועה יזכה אמן מצעירה acr. ישועה בן יעקב (incomplete); and (69) a prayer beg. ישרי וישבוק לכלכון ישראל מכל חוביכון.

Pp. 187–201, headed: והדה סליחות לרבינו סעדיה זצ"ל, containing: (1) אנשי אמונה תפן להקשיב (2) א"ב acr. נעלמו מדורות אזון שליש עשרה (3); תשר"ק acr. ממרומים תאחר מיום זכרון חותם (4); א"ב acr. מדות אשחר תשועתך נוצר (5); תשר"ק acr. קריאה תהום השוטף על ראשי (6); א"ב acr. חסדים אל תסתיר פנים ועין אל (7); תשר"ק acr. צפה אל תתעלם מתחנתי כי (8); א"ב acr. תעלים אביר יום העשור לכל (9); א"ב acr. דרשתיך אערוץ ביום צומי רוב (10); א"ב acr. המיחלים אב הרחמן אשר הסליחה (11); א"ב acr. המוני עמך, the poem itself is not given, but we are referred to a previous page; (12) אחננה לך רחום כי בך אושיע (13); א"ב acr. אמרתי נגזרתי בחרוב בית תפארתי, א"ב acr. The order of Seliḥoth conclude with the words: ובעד אלסליחות תקאל הדה אלאקאויל [אלי] תמאם אלף בית. הרבינו לפשוע ובקש ציר בעדינו.

Pp. 201–204, סדר עבודה, headed: והדא קול לאברהם בן עזרא זצ"ל פיה נצאם סדר עבודת יום הכפורים יגאב בעד אן יתם שליח צבור תפלת מוסף והו מחכם אלבנא מקתפי אזכירה סדר, consisting of לאתר אלהלכה סוא עבודה אזכירה תהלות יי, acr. א"ב, and אמוני ליבב הבינו מה נראה סוד נעלם, acr. א"ב (incomplete), ending with the words: נכון ללבוש שמונה תמימים מכפר ביום תענית עוני. נפרש משבעה ימים לפני בוא יום יי. נגיד.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 204 pp. of 21 ll. to a p. The text is furnished with superlinear punctuation.

Paper, $9\frac{7}{8}'' \times 7''$.

955

מנהג

A Fragment of the Prayer Book according to the Yemenite Rite.

The MS. contains the greater part of the סדר הרחמים (pp. 1–36), the calendar (pp. 37–71), and נוסח השטרות (pp. 71–84).

The first section beg. with the words אל תזכור לנו עונות ראשונים, and contains the following pieces: (1) רחמנא רחם עלן בקל ויעבר; (1a) זכור יי מה (2); רחמנא מה נתיב ומה נימר; למה יאמרו הגוים (3); היה לנו וכו' את אנחתינו; רחמנא דא היא אוריתך דיהבת להון לישראל (4); רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו אב (5) רחמנא חטינן רחמנא (6); הרחמן חט' לפ' ר"ע אל רחום שמך אל חנון שמך רחים (7); אסכלנן רחמנא ענינן (9); ענינו אבינו ענינו (8); עלינו רחמנא רחם על עמך ישראל (10); בהדא שעתא מרן דבשמיא (11) א"ב acr. דאינן קימין קמך מ' יי אלהא מלך על כל (11a); קדמך מתחננין מ' יי את הוא אלהא דשרי ברום (11b); עלמיא מ' יי דבידיה אסו לכל מחתא (11c); רקיעיא מ' אכן אתה אל מסתתר וגלא רזין בנהורא (12), מ' יי אלהא די כרסיה שביבין (13) א"ב acr. (14); מ' דבשמיא מר על מרי (15); סעדיה בן acr. מ' שאו נא עיניכם אל אלהיכם מסעוד (16); מ' מחי ומסי ממית ומחי מ' (17); מ' אסתכל בעמך דגלא מניה יקריה (18); א"ב סעדיה acr. אדרוש בוטחי בורא רוחי (19); מ' יושב בשמים ומביט עד קצה מים שלמה acr. מ' שלמא לכון שארא דישראל (20); מ' דבשמיא רבון כל עלמיא (21); בן משה

דברי שיר חדש (17); חשוק קלבי שוקהו אזעגני מגדי אלבארי סבחו לה, Heb. and Arabic; and (18) בוא בשלום חתן ועלה למקומך, Heb. and Arabic. No. 17 mentions Ben Ḥisdai יא יהוד אלבלדאן יא גמיע אלאמה. רוקכם בן חסדאי. מא בקלבה חכמה. ינחבה לאליונה הדה (אלנעמה. אלדי פצלהא רבנא באלאחסאן, and Ḥalfon מה אני מה כותי מא דבירי מן שי. מה (גבורת חלפון באלתרא מתלאשי). The last poem contains in one strophe a reference to Ben Isaiah. The passage reads: קום ידידי ושמע קול צעיר העברים. בן ישעיה יחביר יאמרה גם ירים. מה אנוש כי יזכה לחזות בעירים. הוא שפל הוא קטן סוף ברואים כולם. The poet's name must have been Ben Isaiah, probably David b. Isaiah (v. Bacher, שירי תימן, p. 18).

The MS. is written by two different curs. Yemenite hands of the 16th cent., and contains 104 pp. of 17 ll. to a p. The colophon of the first part (p. 84) reads: נשלם זה המנהג בחדש סיון שלשנת אתתמ"ב (=1531) לשטרי במדינת צעדה ונכתב על שם החבר הטוב והנעים נטע שעשועים אורי ומחמד עיני יוסף ביר' עמרם הלוי ביר' יוסף הלוי ביר' משה הלוי אלחביבי אלערוסי אלהים ישימהו עליו סימן טוב מעתה ועד עולם ויק' על' מק' שב' לא ימו' ספר התו' הזה מפי' כו' ויראה זרע נכון להגות בו ולדקדק . . . בענינו ולגלות מצפוניו אמן כן תהא רעוא מן שמיא.

Owner: *Joseph b. Amram b. Joseph b. Moses Hallevy el-Ḥabibi el-'Arusi.*

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

945
סדור גדול

Prayer Book according to the Rite of Yemen.

The MS. begins with the words: זרע יצחק עקידך שנעקד על ג[בי מ]זבחך ערת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אתו ומשמחתך ששמחת בו קראת וכו', and contains the daily prayers (pp. 1–36), prayers for the Sabbath (pp. 36–45), tractate of Aboth (pp. 46–70), prayers for מוצאי שבת with the following hymns: (1) headed: הבדלה למוצאי שבת אלדי וצעו חכמי במוצאי, beg. ארץ ישראל שירים נאים ומפוארים, (22) מ' את (23); מ' מלך עלמין דגלגלוהי שביבין מ' ייי דסגיאין (24); הוא אלהא דשרי ברום רקיעיא מ' שומר ישראל שמור שארית (25); רחמוהי מ' דאתקרי חוסיו יחיש (26); ישראל מ' אדיר האדירינו (27); מ' תורתא דמרביא בטולי מ' במאי פומא (28); א"ב ברוך ברכינו, acr. מ' אתפלל אתודה (29); נפתח במאי לישנא נשבח מ' (30); א"ב בלפן בן יעקב חזק, acr. אתחנן מ' להודות (31); ישועה, acr. יונה נודדת מקנך מ' אחזתי (32); משה, acr. באתי על חטא סתרי; א"ב דויד בן נשיא, acr. בסאתי אשר הייתי מודד (33); מ' אנא אלהי הנאדר במרומי רומה (34); מ' אראלי (35); מ' אשא עיני אל רם ונשא; א"ב שמריה כהן, acr. מרומים בשיר ושבח קמים and (36) מכניסי רחמים.

The calendar beg. with the year 1815 Sel. (=1504), and deals with the Maḥazor of 279 till 289. The calendar ends with a treatise headed: והדא שרח ענין אלפרשיות פי כל סבת וסבת טול אלסנה.

The third section gives the נוסח הכתובה, כתובת, חדוש כתובה, [כתובה] למחזיר גרושתו נוסח, בראה אלאמראה לבעלהא, נוסח הגט, יבמה וגט חליצה, and קיום השטרות.

Pp. 85–104 contain Piyyuṭim by a different hand. They are: (1) עופר בפיהו שני טורי; (2) ידידי[1] די באהבת בת כרמים ענק; (3) לבבי אליהם; (4) ששוני רב בך שוכן מעוני; (5) אהה בא חביב ידו בא בי סגולת נדיבים; (6) headed: לאברהם בן חלפון, beg. אל אחד אל נערץ בסוד; (7) אברהם, acr. ואין זר אתו גלגלו (incomplete); (8) ישעי צמח והצלח ופרח, acr. יהודה; (9) רוחי בלום פיך שלום לך; (10) מולן בהיכל דודי הצח והאדמון, acr. שלמה; (11) אלעור, acr. אלורא פאהו לא עמדו בסודו אי; (12) ישן מחדש גילים, ascribed to Abraham ibn Ezra: בוא לשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק; (13) לי צביה עלמה היא דמות הסהר, acr. דויד, attention may be drawn to the sixth strophe, which reads: גור ארי בתעודה. בן נתנאל הרב כי מליצת חידה יודעה הנשגב לו אני מתודה. כי שמו לי יערב ואני לו דוד מה אשאלה לו זמר; (14) אזמר אל נקרא אדון הכל, acr. א"ב, the end missing, Heb. and Arabic; (15) קד

[1] v. above, Cat., p. 340, where כל חיים should read כרמים [בת].

Pp. 191–205 contain the order for שמחת תורה, comprising the following pieces: (1) אשר בגלל אבות בנים גדל, acr. א״ב; (2) שמחו בשמחת תורת משה, acr. א״ב; (3) אנא משה רחימא ספרא דמלכא, acr. א״ב; (4) שמחו בשמחת חדו חדו רבנן תורה היא אורה, acr. א״ב; (5) אשמחה ברודי בשמחת תורה תמימה, acr. א״ב; (6) סימן טוב אמרה איומה על זאת, acr. א״ב; (7) סימן טוב וכו׳ אתי מלבנון כלה, acr. א״ב; (8) כי סימן טוב סימן אהוב נם סימן, acr. א״ב; (9) ברכה בשם אדיר תצאון, acr. א״ב; and (10) יקום פרקנא מן שמיא לקהל, beg. the text of this item was published from MSS. Nos. 149, 264, 337, 338, and 339 by C. Duschinsky in the Memorial Volume to the late Dr. S. A. Poznański, Warsaw, 1927, pp. 182–198.

Pp. 205–215 contains סדר העשייה בשמונת ימי חנוכה with מגלת בני חשמנאי.

Pp. 215–216, תפלת פורים.

Pp. 216–218, מספדות with צלאה אלמיית.

Pp. 218–241, נצאם אלברכות, containing: ברכות הבשמים, ברכת האורח, ברכת המזון, ברכות המילה, ברכות ההודייה, with a poem which is headed: ונהגו להוסיף מענין המילה כמו דרש ודברים נאים הם ליודעים ואלו הן אלופים שאננים כלל שרי העברים beg. acr. ברכות הפרשת חלה, מצות פדיון הבן, א״ב and אירוסין ונשואין.

Pp. 241–245 contain תוכחות ובקשות, consisting of the following pieces: (1) ברכי נפשי את יי׳ ברכי אצולה, acr. א״ב יהודה הלוי; (2) בן שמואל נ״ע אל מסתתר בשפריר מעוזו; and (3) ושם חבין עתו המהולל לעולם ולעולמי עולמים.

Pp. 246–249, the Arabic translation of the 'Amidah, headed: והדה פאתחת צלאתנא.

Pp. 249–337, סליחות לאל רחמים, containing: (1) בשם אלהי אברהם אפתחה, acr. יעלו; (2) שלומי עליון ישיני מכפילה; (3) יונה מה תהגי לאלף ולרבבה, acr. יהודה; (4) לכם בני ציון, acr. יהודה; (5) אבאר קצת פלאי אלהים, acr. יהודה; (6) אני יהודה הלוי יונה נשאתה על כנפי נשרים; (7) ברבי שמואל אפתחה שערי רנני, acr. א״ב יהודה; (8) ירושלם האנחי; (9) אני יהודה הלוי בר שמואל אלהים שיחרתיך, acr. יהודה; (10) יעקב מנוי יום מנוחה המציא לעמך רוחה, acr. חדש ששוני אל נא; (2) אגיל ואשמח בלבבי בראותי [אלע]זר, acr.; (3) יואב הקטן חזק משביח שאון ימים, acr.; (4) שיר אענה כי הנה מבשר טוב אברם, acr.; (5) אלי אליה הנביא הבא נא אברהם, acr.; (6) אליהו הנביא אליהו הנביא וכו׳ איש אשר קנא המבדיל בין קדש לחול וכו׳ יום פנה, acr. יצחק הקטן; and (8) א״ב (pp. 72–83). The MS. contains further תפלת ראש חדש (pp. 83–89), תפלת הפסח וג׳ רגלים with the Haggadah (pp. 89–122), תפלת התעניות (pp. 122–125), מגלת איכה וקינות with תשעה באב, consisting of the following elegies: (1) אש תוקד בקרבי, acr. א״ב; (2) על נהרות בבל חשכה יפעת; (3) אורותינו בת ציון שמעתי ממררת אמריה, acr. הלוי חזק; (4) אמרה ציון איך יצאוני בני א״ב, acr. אברם; and (5) אז בבית שביינו, acr. תפלת ראש השנה ועשרת ימי תשובה (pp. 125–148), תפלת כפורים (pp. 149–163), תפלת חג הסוכות ושמיני עצרת (pp. 163–170), and תפלת שמחת תורה (pp. 170–175).

Pp. 175–191 give the הושענות with the following heading: וזה נוסח הושענות שתיקן רב סעדיא בירב יוסף גאון לכל יום נהגו כל ישראל להעמיד תיבה באמצע בית הכנסת ובכל יום משבעת ימי החג מניחין ספר תורה עליה ומקיפין אתה בלולביהם פעם אחת ויום ז׳ שבע פעמים כדרך שהיו מקיפין את המזבח זכר למקדש כדי שיתברכו גשמי השנה. The order consists of the following pieces: (1) למענך אדיר ענה אתויים בשמך, acr. א״ב; (2) באדירים אנא אל אחד ושמו אחד, acr. א״ב; (3) רציץ למען אב עקד בן, acr. א״ב; (4) ומי ישיבנו תשר״ק; (5) ענה תואבי ישעך שוכן שחקים אנא אל אחד ומבייש אומרי שנים; (6) מארוד וארפד ואבד ואלופיהם, acr. א״ב; (7) ענה אוחזי ארבעת מינים אנא, acr. א״ת ב״ש; (8) למענך אל אחד הנקדש בקדושות שלשה ענה; (9) אב ידעך מבין מנאצים אנא השם, acr. א״ב; (10) אומני חוקה נסוכה למענך תקיף אלהי קדם; (11) בבסאו חיות ארבע מעונה איומה אמרתך, acr. תשר״ק; (12) אנא המיחד לבבודו שמות לוקחת, acr. א״ב; (13) אנא הבורא עולמו בימים ששה חמשה; and (14) אנא המקדים לעולם דברים שבעה.

רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו אב הרחמן רחמנא חטינן (63); א״ב acr., מלא רחמים רבים אל רחום שמך באנו (!) (64); רחמנא אסכלנן ענינו אבינו ענינו (65); א״ב acr., נקרא שמך הרחמן אל (67); רחמנא ענינן בהדא שעתא (66) רחמנא רחים על עמך (68); תעש עמנו בחטאינו א״ב acr., שלמא בן ישראל דאת הוא אלהא רחמנא רחם על עמך (69); סר שלום חזק לעד א״ב acr., ועדיה ישראל דאינון יתבין בארע גלותא רחמנא (70); (צ״ל סעדיה) בן יעבץ בן סעדיה חזק acr., רחם על עמך ישראל דאפיקתא יתהון בחילך מרן את הוא אלהא ולית בר מנך (71); א״ב-נ (73); מרן ״י את הוא אלהא רבון כל עלמיא (72) (74); א״ב סעדיה בן עואץ acr., מרן אנוסה לעזרה מרן ״י את (75); ישועה acr., מרן יונה נודרת מקנך מרן אדרוש (76); הוא אלהא דשרי ברום רקיעיא מרן (77); א״ב סעדיה acr., בוטחי בורא רוחי מרן אוחילה (78); א״ב סעדיה acr., אזמרך עליון מרן ״י מלך עלמין (79); א״ב סעדיה acr., לקדוש מרן ״י מחי (81); מרן ״י דסגיאין רחמוהי (80) (83); מרן דבשמיא מר על כל מרי (82); ומסי מרן שלמא לכון (84); מרן יושב בשמים ומביט acr., מרן דרכך היטיבי (85); שארא דישראל מרן אל שוכן רומי (86); דניאל ברבי פיומי acr., מרן אראלי מרומים (87); אהרן אלוף חזק מכניסי רחמים הכניסו (88); א״ב שמריה כהן acr., בנשף קדמתי ולבית אל עליתי (89); רחמינו acr., אהרן חבר את גומל מערבות (90); משה ידידיך מאמש חין ותפלה סדרו (91); יהודה acr., עם ״י השלחה לכם יום זה (92) and

Pp. 337–350, סדר עבודת יום הכפורים אחר תפלת מוסף חברו ר׳ אברהם בן עזרא בנוי על אזכירה סדר עבודה, beg. פי ההלכה.

Pp. 350–364, עבור השנים, dated 1945–1966 Sel. (=1634–1655).

The MS. is written in two curs. Yemenite hands of the 17th cent., and contains 364 pp. of about 21 ll. to a p., and is furnished with superlinear punctuation.

Owner: *Joseph b. Abraham Ḥasan.* The entry (p. 1) reads: הדא אלסדור חק יוסף אבן אברהים חסן ברוך הקורא בו וארור גונבו.

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

שובי נפשי (12); א״ב acr., את נתיבי רעיון (11) ישן אל (13); יהודה acr., למנוחיבי וכו׳ יקרה מיקר תרדם acr., יונות הושתו (14); יהודה הלוי acr., אלהים (16); יהודה acr., יוני גאיות (15); יהודה יונה (17); א״ב יהודה הלוי acr., בקדש חזיתיך פותה acr., יצרי ראשית צרי (18); יהודה acr., יהודה (20); יהודה acr., יום להיטיב תקרא (19); ישראל בחירי אל עבדיך (21); רחמיך שאלתי acr., יקירים אדירים משרתי אל (22); יהודה acr., יצו האל לדל שואל (23); יהודה acr., לאט האל בעם נדכה (24) אליך (26); יהודה acr., יה מלאך שמך בקרבו ידי דלים (27); א״ב acr., אלכה ועיני למעוניך נחשלים acr., ילוד יעקב יצעק (28); יהודה acr., יהודה (29); יהודה acr., יום להיטיב תקרא יעירוני (31); יהודה acr., יצרי ראשית צרי (30) רעיוני acr., ירושלים למוגיך (32); יהודה acr., יונה פותה (33); יהודה (34) יוני גיאיות (35); יהודה acr., ירושלים היאנחי acr., יונות הושתו (36); יהודה acr., יהודה (37) יי שמע נא את (38); יהודה acr., יונה נשאתה אברהם acr., קולינו וכו׳ אקום חצות ליל (39); אברהם acr., אלהי קדם מעונה אם אויבי (40); אברהם acr., יאמרו רע לי אלהי הודיעני את (41); אברהם acr., אפתח שפתי בנגינתי (42); אורח החיים סלימאן acr., סמר גבי צור משגבי (43); אברהם גבירול acr., יי מה אדם הלא בשר ודם (44) יי אתה הוא (46); שני חיי ומאויי לריק (45) אני יצחק בן יהודה acr., עד לא עולם נברא עת שערי רחמים להפתח ליל יהי כפי לאל (47) ידידים (48); עבאס יהודה שמואל acr., שוטח ימינך נושא (49); משה acr., נצבאו ובאל פגעו ישראל בחירי אל ילדי (50); יהודה acr., עוני בליל זה בראש השנה נדדנו שנתינו (51); איתניך בזכרי (53); א״ב-ט acr., רומה אלהים שמך (52) יחו לשון (54); בלעם acr., על משכבי זדון לבי ידיד עליון שמע (55); יהודה acr., חזות אישון דרכי שבעה רועים (56); יהודה acr., הגיון רחמנא רחם עלן בקל ויעבר (57); דניאל acr., זכור יי מה היה לנו וכו׳ (58); א״ב acr., למה (59); א״ב acr., הביטה וראה את אנחתינו אלהינו (60); יאמרו הגוים איה נא אלהיהם א״ב acr., שבשמים אל תעמוד לנו במדת הדין [רחמנא דא היא אוריתך] (incomplete); (61) (incomplete), the first words on p. 315 reads: וידעון עממיא דאית להון פריקא לישראל (62)

1004

סדור גדול

Prayer Book according to the Rite of Yemen.

Pp. 1–4, פתיחה לתפלת שחרית and פטום הקטורת.

P. 5, title-page, which reads: סידור כולל כל התפילות חול ושבת וי"ט ומסכת אבות ומגילת פורים ומגילת אנטיוכס וסליחות ואשמורות ומרנות ואזהרות לחג השבועות וכתר מלכות ומסכת יומא ליום הכפורים וכל הברכות ועיבור השנים ונוסח כתובות וגיטין ושטרות וסדר עבודה מדויק כאשר עיניך תחזינה מישרים והכל נעשה בכרך קטן למען יקל לנושא על כתפו ונמצא בו כל מבוקשו כמו שנוהגין כל ק"ק ספרדים יע"י כי"ע וכק"ע אכי"ר.

Pp. 6–45, daily prayers.

Pp. 45–61, prayers for Sabbath with the first chapter of Aboth.

Pp. 61–66, prayers for the day of New Moon.

Pp. 66–77, prayers for Passover and Pentecost.

Pp. 77–80, תפלת התעניות.

Pp. 80–92, תפלת ט' באב with the Book of Lamentations and the elegy, beg. אז בבית שביינו צר לא הניח לנו, acr. א"ב (incomplete).

Pp. 93–161, סליחה לאל רחמים, containing: (1) בשם אלהי אברהם אפתחה, acr. א"ב; (2) יעלו לאלף ולרבבה (3) שלומי עליון ישיני מכפלה; (4) משתחוים להדרת קדש, acr. יהודה; (5) דלתיך הלילה לשבי חאט (צ"ל חטא) הותרו, acr. יהודה, יושן (צ"ל ישן) אל תרדם (6) דויד; (7) אלהים שיחרתיך, acr. יהודה; (8) א"ב אני יהודה, אבאר קצת פלאי אלהים, אפתחה שערי רנני (9) הלוי ברבי שמואל, acr. (10) א"ב אני יהודה הלוי בר שמואל, acr. (11) א"ב יהודה הלוי, אלהים בקדש חזיתיך אל מי (12) א"ב, את נתיבי רעיון אכונן, acr. (13) אברהם ברבי מאיר בן עזרה, נמשילך בשם יי אל עולם בשם יי אדמות ומרומות, acr. (14) א"ב; יהודה, יצרי ראשית צרי, acr. יהודה; (15) יונה נשאתה על כנפי נשרים, acr. יהודה; (16) ידי דלים נחשלים זמן (17) יהודה, acr. אשר לו ים (18) הבלי ימי סכלי, acr. משה; (19) וחרבה יוני גיאיות הומות, acr. יהודה; (20) יונה מה יונות הושתו, acr יהודה; (21) שטפוני דמעותי, acr. תהגי, acr. יהודה; (22) שמריה יום להיטיב תקרא, acr. יהודה; (23) אסיר תקותך אני אהרן חזק, acr. (24) יה למתי שובי נפשי למנוחיכי, acr. יהודה; (25) צפנת יעזוב רשע נתיבו, acr. יהודה; (26) אלהי יחו לשון חוות אישון, acr. יהודה; (27) יום באתם קדם מעונה, acr. אברהם; (28) יה מלאך שמך יצחק כנזי, acr. לחלות; (29) יד צרי ניחתה בי יהודה, acr. בקרבו; (30) יצורים בעשור לחדש ביום בו כפור עוני, acr. (31) שני חיי ומאויי ישראל בחירי אל ילדי איתניך; (32) שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד, וצפון חובם יהודה, acr. (33) ברכי נפשי וכו' ברכי אצולה מרוח שלמה; (34) א"ב יהודה הלוי בן הקדש את שם אדיר, acr. (35) יקירים אדירים משרתי אל שמואל, acr. (36) עת שערי רחמים להפתיח ליל יהא יהודה; (37) עבאם יהודה שמואל, acr. כפי לאל שוטיח יעירוני יהודה, acr. יצו האל לדל שואל (38) אליך אלכה ועיני למעוניך רעיוני, acr. יהודה; (39) ימינך נושא עוני יהודה, acr. א"ב; (40) יה אנה אמצאך יהודה, acr. כפול; (41) ישראל בחירי יה שמך ארוממך, acr. יהודה; (42) רחמיך שאלתי אל עבדיך ועדיך, acr. יהודה; (43) בלעם חזק בזכרי על משכבי, acr. (44) יי מה אדם הלא בשר אשר יסד ארקים; (45) ידידיך מאמש חין ותפלה סידרו ודם, acr. (46) אהרן חבר את גומל מערבות יהודה; (47) דרכי שבעה רעים עם יי השלחה לכם (48) לשערי חסדיך זכור לעם דניאל, acr. and (49) צעירי הצאן מנצור, acr.

Pp. 162–197, נצד אלרחמים, containing: (1) לך מה נאמר לפניך שומיע תפלה (2) אתנו על אלהינו בשנו ונכלמנו יי הצדקה (3) רחמנא רחם עלן בקל ויעבור וכו' ארצי שמך (4) זכור יי מה היה לנו וכו' א"ב, acr. (5) אלהינו שבשמים אל את אנחתינו, acr. א"ב; (6) רחמנא תעמוד לנו במדת הדין, acr. א"ב; (7) בורא עולם במדת רחמים דא היא אוריתך (8) אל רחום רחמנא חטינן רח' אסכלנן (9) עשה למען אברהם שמך חנון אל חנון שמך (10) כשענית לאברהם אבינו ומילתו (11) רחמנא רחם על רחמנא ענינן בהדא שעתא (12) (13) (14) (15) (16) (17)

עמך ישראל דאינון קיימין קמך בתחנונא וצלו (17) ; מ׳ ייי אלהא מלך על כל עלמיא (18) ; מ׳ אבן (19) ; מ׳ ייי דבידיה אפו לכל מחתא acr. אתה אל מסתתר וגלי רזין בנהורא את שרי ; מ׳ אסתכל בעמך דגלא מניה יקריה (20) ; א״ב acr. מ׳ את[א]נו על שמך אדיר במרומך (21) ; מרן דבשמיא מר על כל מרי (22) ; א״ב (23) ; מ׳ אתחנן בבקשה בדברי מורשה acr. א״ב (24) ; שעדיה בן מסעוד acr. מ׳ שאו עיניכם אל אלהיכם ; מ׳ יונה נודדת מקנך (25) acr. ישועה (26) ; מ׳ אנוסה (27) ; שירה חדשה חידשו גאולים ; א״ב משה בן כתיר acr. עדיך לבקש רחמיך (28) ; משה acr. מ׳ להודות באתי על חטא סתרי אהרן acr. מ׳ אל שוכן רומי הרצה ניאומי (29) מ׳ (31) ; מ׳ יום ישבתי להודות (30) ; אלוף חזק מ׳ (32) ; שלמה acr. שבת משושי ורבו יגוני מ׳ דרכך היטיבי (33) ; מחי ומסי ממית ומחי מ׳ (34) ; דניאל ברבי פהומי (צ״ל פיומי) acr. (35) ; א״ב acr. אתפלל אתודה אתחנן ואקודה א״ב סעדיה acr. מ׳ אנוסה לעזרה בעמדי בצרה acr. מ׳ אדרוש בוטחי בורא רוחי (36) ; בן עואץ מ׳ יושב בשמים ומבים עד (37) ; א״ב סעדיה ; מ׳ שלמא לבון שארא דישראל (38) ; קצה מים א״ב acr. מ׳ אליך אתודה שוכן מעונים (39) מ׳ אשוב אל ביתי (40) ; תמים בן יוסף חזק מ׳ נא אלהי שוכן (41) ; א״ב acr. ואדרוש עדתי מ׳ אשא עיני אל ההרים באתי (42) ; רומה מ׳ אוחילה לקדוש (43) ; דויד חזק acr. לחלותך מ׳ אשא (44) ; א״ב סעדיה acr. בעד עם קדוש מ׳ אראלי מרומים בשיר (45) ; עיני אל רם ונשא ושבח קמים acr. א״ב ; and (46) מכניסי רחמים.

Pp. 198–233, נצאם אלברכות.

P. 234, צלוה אלמייה.

Pp. 235–265, עבור השנים, dated 1921–1947 Sel. (=1610–1636).

Pp. 266–281, formulary of documents, headed: נוסח הכתובות והגטין והשטרות.

Pp. 282–286, שבחות, containing: (1) אל המהולל לעולם ולעולמי (2) ; מסתתר בשפריר מעוזו עולמים ; יהודה acr. יקר יום השבת תגדיל (3) ; אגיל ואשמח ולאל (4) ; שלום לבוא שבת אשבח acr. אני סעדיה (5) ; שירו גאולים שירה (6) ; יום בקול המולה נגד עם סגולה (7) ; נאה אברהם acr. אל חי יפרוש (8) ; and יהודה ; אזכיר גבורות [אל] אמת ושלוחו acr. אברהם (9).

Pp. 287–294, סדר עבודה לאברהם בן עזרא, beg. אזכירה סדר עבודה ; and אמוני ליבב הבינו.

Pp. 295–303, תפלות ליום הכפורים, beginning missing.

Pp. 303–335, תפלת חג הסכות ושמיני עצרת, with the following הושענות based on the prayer book of R. Se'adyah Gaon; (1) ענה אתויים (2) ; א״ב acr. למענך אדיר באדירים אנא אל אחד ושמו (3) ; א״ב acr. בשמך רצים ; א״ב acr. למען אב עקד בן (4) ; אחד אנא אל (6) ; תשר״ק acr. ענה תואבי ישעך מארוד וארפד (7) ; אחד ומבייש אומרי שנים ענה אוחזי (8) ; א״ב acr. ואכד ואלופיהם אנא אל (9) ; א״ת ב״ש acr. ארבעת מינים למען אב (10) ; אחד הנקדש בקדושת שלשה ענה אומני חוקה נסובה (11) ; א״ב acr. ידעך, אנא השם בכסאו חיות ארבע (12) ; א״ב acr. למענך תקיף אלהי קדם מעונה (13) acr. ענה איומה אמרתך לוקחת (14) ; תשר״ק acr. אנא המיחד לבבודו שמות חמשה (15) ; א״ב ענה (17) ; א״ב acr. למען אב נם יקח נא (16) אנא הבורא (18) ; א״ב acr. איומים בעוז ברוכים ; למען אברהם האהוב (19) ; עולמו ביומים ששה ; and א״ב acr. ענה איומה קוראה בתחנוני (20) אנא המקדים לעולם דברים שבעה (21). The MS. contains the following liturgical pieces for שמחת תורה ; (1) אשר בגלל אבות בנים שמחו בשמחת תורת משה (2) ; א״ב acr. גידל אנא משה (3) ; א״ב acr. כי נתנה אלהים למשה שמחו (4) ; א״ב acr. רחימא ספרא דמלכא חדו (5) ; א״ב acr. בשמחת תורה כי היא אורה הללויה וכו׳ (6) ; א״ב acr. חדו רבנן בשמחת תורה סימן (7) ; א״ב acr. אשמחה בדודי אמרה איומה ; and א״ב acr. טוב וכו׳ אתי מלבנון כלה (8) כי בשמחה תצאון וכו׳ כי בשם אדיר תצאון acr. א״ב.

Pp. 335–340, תפלת חנוכה ופורים.

Pp. 340–347, מגלת בני חשמונאי in Aramaic.

Pp. 348–364, מגלת אסתר.

Pp. 365–374, רשות לאזהרות, beg. אמון יום אני דויד בן אלעזר בקודה acr. זה נחלו עם זה אלו האזהרות לר׳ שלמה בן גבירול and חזק, שלמה בן יהודה acr. שמור לבי מענה beg. וצוק״ל.

Pp. 375–387, כתר מלכות לרבי שלמה בן גבירול זצוק״ל.

Pp. 388–396, משנה מסכת יומא.

Pp. 397–412, תיקון הושענא רבא, contain-

ing: (1) למענך אדיר באדירים, acr. א״ב; (2) ענה אתויים בשמך רצים, acr. א״ב; (3) למענך אלהי המקדים לעולם דברים שבעה; (4) ענה האב למען אב עקד בן, acr. א״ב; (5) אנא זכור אב תשר״ק, acr.; (6) תואבי ישעך מארוד וארפר ואכד, acr. א״ב; (7) הבטחתו ענה אוחזי ארבעת מינים, acr. א״ת ב״ש; (8) אנא זכור יחיד בשרת בו לקץ נסים שבעה; (9) למענך אלהי האב למען אב ידעך מבין מנאצים, acr. א״ב; (10) ענה אומני חקה נסוכה, acr. א״ב; (11) אנא זכור תם המשתחוה אפים; (12) למענך תקיף אלהי קדם מעונה, acr. תשר״ק; (13) ענה איומה אמרתך לוקחת, acr. א״ב; (14) אנא הפודינו על יד שביעי לרועים שבעה; (15) אנא המנחילנו שבת לימים שבעה; and (16) אנא החק זמן חירותינו ימים שבעה.

Pp. 413–426, מסכת אבות, chaps. 2 to 6.

Pp. 427–428, מזמור לשבועות.

P. 429, הפטרת שמחת תורה ביהושע סי׳ א׳.

P. 430, פיוט, beg. שלום לבוא שבת.

Pp. 431–436, Calendars, one dated 1967–1993 Sel. (=1656–1682), and another dated 2063–2080 Sel. (=1752–1769).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the early 17th cent., and is furnished with superlinear punctuation. Pp. 1–6, 281–294, 365–466 are by a later Yemenite hand of the middle of the 18th cent. The MS. contains 436 pp. of 21 ll. to a p.

Owner: *Sa'id b. Joseph* (p. 429).

Paper, 8″ × 5⅝″.

1001

סדור גדול

Prayer Book according to the Rite of Yemen.

P. 1, יגדל אלהים חי.

Pp. 2–20, תפלת חול.

Pp. 20–38, תפלת שבת. Attention may be drawn to p. 24, where we read: וכשגומרין לקרות מחזיר ס״ת למקומו ואומ׳ קדיש ומפטיר בנביא מענין הפרשה ומברך לפניו וכו׳, v. about this custom, D. S. Sassoon, בואי תימן, reprint from הצופה לחכמת ישראל, VIII (1924), p. 4 f.

The text of the treatise of Aboth (pp. 25–35) is, according to a marginal note, corrected from the מילי דאבות by R. Joseph Ḥiyyun. The marginal note reads: מסכת אבות הגהנוה מספר מילי דאבות שפירש ר׳ יוסף חיון ז״ל ולפיכך תמצא בה כמה שנוין על נוסחאות של אנשי תימן.

Pp. 38–40, תפלת ראש חדש.

Pp. 40–53, תפלת פסח with סדר העשייה בלילי הפסח.

Pp. 53–54, תפלת חג השבועות.

Pp. 54–55, תפלת התעניות.

Pp. 55–64, תפלת תשעה באב with מגלת איכה and the following: (1) קינות לתשעה באב, acr. א״ב, ascribed to R. Judah Hallevy; (2) על נהרות בבל חשכה יפעת בני ציון שמעתי אורותינו, by the same; (3) מטרדת אמריה, by the same (v. pp. 297, 300, 315, 321, 336, 838, 905, 916, 926, and 930, where the poem beg. בת ציון שמעתי מטרדת); (4) אמרה ציון איך יצאוני בני, ascribed to Abraham b. Ezra; and (5) אז בבית שביינו צר לא הניח לנו, acr. א״ב.

Pp. 64–70, תפלת ראש השנה ועשרת ימי תשובה.

Pp. 70–74, תפלת כפורים.

Pp. 74–86, תפלת חג הסכות ושמיני עצרת. The order of the הושענות is as follows: (1) למענך אדיר באדירים, acr. א״ב; (2) ענה אתויים בשמך רצים, acr. א״ב; (3) אנא אל אחד ושמו אחד; (4) למען אב עקד בן, acr. א״ב; (5) ענה תואבי ישעך שוכן שחקים, acr. תשר״ק; (6) אנא מארוד אל אחד ומבייש אומרים שנים; (7) ענה אוחזי וארפר ואכד ואלופיהם, acr. א״ב; (8) אנא אל אחד ארבעת מינים, acr. א״ת ב״ש; (9) למען אב ידעך הנקדש בקדושת שלשה; (10) ענה אומני חוקה מבין מנאצים, acr. א״ב; (11) אנא השם בכסאו חיות נסוכה, acr. א״ב; (12) למענך תקיף אלהי קדם ארבע, acr. ענה איומה אמרתך לוקחת, acr. תשר״ק; (13) אנא המיחד לכבודו שמות חמשה; (14) למען אב יקח נא, acr. א״ב; (15) אנא הבורא ענה איומים בעוז, acr. א״ב; (16) למען אברהם האהוב עולמו בימים ששה; (17) ענה איומה קוראה בתחנוני, acr. א״ב; and (18) אנא המקדים לעולם דברים שבעה. The MS. contains the following liturgical pieces

אשר בגלל אבות בנים (1) : שמחת תורה for גידל, acr. א״ב ; (2) שמחו בשמחת תורת משה, acr. א״ב ; (3) אנא משה רחימא ספרא דמלכא, acr. א״ב ; (4) שמחו בשמחת תורה כי היא acr. א״ב ; (5) חדו חדו רבנן בשמחת אורה, acr. א״ב ; (6) הללויה וכו׳ אשמחה , acr. א״ב תורה תמימה סימן טוב (7) ; בדודי אמרה איומה acr. א״ב ; and (8) כי אתי מלבנון כלה וכו׳, acr. א״ב ; בשמחה תצאון וכו׳ כי בשם אדיר תצאון, acr. א״ב.

Pp. 87–91, סדר העשייה בחנוכה, with מגלת בני חשמונאי in Aramaic.

Pp. 91–92, תפלת פורים.

Pp. 92–93, צלוה אלמיית, containing the following מספרות : (1) אהוב הוא יי אלהים אמת נצדיק דין אהוב אשר (2) ; וצדק מפעלו, acr. א״ב (3) ; אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה (4) ; דר בזבולו אהוב ירחמו שוכן (5) ; אהוב ירחמו שוכן ערבות (6) ; מרומים (7) ; נעימה בנשים בחייה ומותה אהוב ירחמו שוכן (8) ; אהוב ירחמו שוכן שמים בזכרי יום הדין לא נשאר בי כח (9) ; שמי שפר אהוב הוא יי אלהים אמת רוכב על עב קל (10) ; אהוב (11) ; אבבה ואקונן קינה אחר קינה נצדיק דין אהוב (12) ; יי מלכינו בחסד ומשפט אהוב הוא יי אלהים (13) ; and מוליך השבעה אמת ועצומים נסיו, acr. א״ב עד נ (14).

Pp. 94–108, סדר סליחות לליל אשמורות, containing : (1) בן אדם בן אדם מה לך נרדם ; (2) קמתי ותדד שנתי מ׳ פתיחות לארבעים (3) ; שבים אליך בכל לב (4) ; לילות שבט יהודה (5) ; בעת רצון תחנתי בדוחק, acr. שמעיה חזק (6) ; רחמנא אדכר לן קימא דאברהם, acr. משה (7) ; אנשי אמונה אבדו באים בכח acr. א״ב (8) ; תמהנו מרעות תשש כוחינו (9) ; א״ב מעשיהם, acr. תשר״ק ; (10) אשמנו מכל עם acr. א״ב ; (11) אשמנו באומר ובפועל acr. א״ב ; (12) אשמנו וחטאתינו נרשם, acr. א״ב ; (13) headed : אבל אנחנו אשימים, acr. א״ב ; (14) beg. אבל וידוי אחר לרבי יהודה זרובבל ז״ל אלהינו (15) ; חטאנו ועוינו ופשענו, acr. א״ב ; שבשמים שמע קולינו וקבל תפלתינו, acr. א״ב ; ענני אבינו (16) ; אלהים אתה ידעת לאולתי (17) ; רחום וחנון חטאנו לפניך, acr. א״ב ענני (18) ; יי עשה (19) ; acr. א״ב וכו׳ אדון הסליחות למען שמיך, acr. א״ב מלך אדיר מלך (20) ; ברוך, acr. א״ב למה לך איבה עם זרע (21) ; אברהם (22) ; דעני לעניי ענינן למתודה (23) ; חטאתיו ומודה כל אשמיו יי שועת עמך (24) ; שמואל חזק, acr. הקשיבה יי יחיד לבות (25) ; יהודה חזק, acr. כל בני אדם חוקר יי (26) ; סלח נא לעון הזה יי אם גדל עוני מנשוא (27) ; אני דוד קטן, acr. יי שעה נודד מקנו (28) ; שמואל, acr. יי מושיב יחידים שעה (29) ; מרנא דבשמייא לך מתחנין (30) ; אברהם (31) ; מ׳ מתרצה ברחמים מ׳ שומר ישראל (32) ; שמור שארית ישראל מ׳ מחי ומסי (33) ; מ׳ רחמים בקשנו ממך מ׳ חיים שאלנו (35) ; ממך, acr. א״ב מ׳ אליך יי נשאתי עיני (36) ; אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמיך (37) ; and משה, acr. מבית מלוני קמתי (38) ; אברהם, acr. אם תאהב דרך אמת (39), i.e. Abraham ibn Ezra.

Pp. 108–129, סליחות לאל רחמים, containing : (1) בשם אלהי אברהם אפתחה, acr. יעלו (3) ; שלומי עליון ישיני מכפלה (2) ; א״ב יונה מה תהגי (4) ; יהודה, acr. לאלף ולרבבה יהודה, acr. לכם בני ציון הכואבים (5) ; יהודה, acr. א״ב אני יהודה, acr. אבאר קצת פלאי אלהים (6) ; יהודה, acr. יונה נשאתה (7) ; הלוי ברבי שמואל א״ב אני יהודה הלוי, acr. אפתחה שערי רנני (8) ; יהודה, acr. ירושלם האנחי (9) ; בר שמואל את נתיבי רעיון (11) ; יהודה, acr. אלהים שיחרתיך שובי נפשי למנוחיכי וכו׳ (12) ; א״ב, acr. אבונן ישן אל תרדם, acr. יקרה מיקר (13) ; יהודה, acr. יהודה הלוי, acr. יונות הושתו (14) ; יהודה, acr. (15) ; יהודה, acr. יוני גיאיות אלהים בקודש חזיתיך (16) ; יהודה, acr. יהודה, acr. יונה פותה (17) ; א״ב יהודה הלוי, acr. יום (19) ; יהודה, acr. יצרי ראשית צרי (18) ; רחמיך שאלתי להטיב תיקרא, acr. יהודה ; (20) יהודה, acr. ישראל בחירי אל עבדיך ועדיך (21) ; יהודה, acr. יקירים אדירים משרתי אל (22) ; יהודה, acr. יצו האל לדל שואל לאט (24) ; יהודה, acr. האל בעם נדכה משתחוים (25) ; לוי חזק, acr. להדרת קדש יה למתי צפנת (26) ; מ[ת]ודה, acr. יהודה, acr. יה אנה אמצאך (27) ; יהודה, acr. ידי דלים נחשלים (28) יה (29) ; יהודה, acr. מלאך שמך אליך אלבה ועיני (30) ; יהודה, acr. למעוניך מה יתרון לאדם בעמלו (31) ; א״ב, acr. ילוד יעקב יצעק לאל (32) ; מקבי acr. יהודה, acr. יצורים וצפון חובם (33) ; יהודה, acr. ישעך יזכירו (34) ; יהודה, acr. יסף יגון יודעי הפיצוני ימי עוני (36) ; יהודה, acr. אוספים

אני acr., אבל אשמים אנחנו (37) ; יהודה acr., יעירוני רעיוני וסוד לבי (38) ; יהודה לוי acr., ישמעיני אלהים בקראי לנגדו (39) ; יהודה acr., ירושלים למוגיך (40) ; א״ב יה (41) ; יהודה acr., ירדו שמי כבודי (42) ; יהודה acr., שמך ארוממך acr., יהודה ; יומי חרפי זכרתים (43) ; יהודה acr., ידידיך (45) ; יהודה acr., יחו לשון חזות (44) ; יהודה acr., מאמש חן ותפלה סדרו יבושר (46) ; יהודה לוי acr., עם לא אלמן עם ייי (47) ; משה acr., בנשף קדמתי (48) ; השלחה לכם acr., את גמל מערבות (49) ; אהרן חבר acr., דלתיך הלילה לשבי חמא רומה (51) ; דויד acr., אלהים שמך acr., א״ב עד כ ; יקדישון ביום (52) ; יהודה acr., דרכי שבעה רועים (53) and שלש acr., דניאל.

Pp. 129–141, נצד אלרחמים, containing : (1) רחמנא בדיל ויעבר וכו׳ אירצי לן acr., א״ב ; (2) זכור ייי וכו׳ הביטה (3) ; רחמנא מא נתיב ומא נימר למה יאמרו (4) ; א״ב acr., וראה את אנחתינו אלהינו שבשמים אל (5) ; הגוים איה נא אלהיהם רחמנא (6) ; א״ב acr., תעמוד לנו במדת הדין רחום וחנון וכו׳ (7) ; א״ב acr., דא היא אוריתך רחמנא (8) ; א״ב acr., אב הרחמן חטאנו לפניך acr., עשה למען אמתך (9) ; חטינן ר׳ אסכלנן רחמנא (10) ; כשענית לאברהם אבינו (11) ; א״ב acr., רחם על עמך ישראל דאנן קימין קמך acr., מ׳ אנוסה לעזרה בעמדי בצרה (12) ; א״ב מ׳ שלמא לכון שארא (13) ; א״ב סעדיה בן עואץ מרן דבשמיא (14) ; שלמה בן משה acr., דישראל מ׳ תורתא דמרביא בטולי (15) ; מר על כל מרי מ׳ (16 a) ; מ׳ ייי דסגיאין רחמוהי (16) ; וברגבי acr., מ׳ אויל מעין דמעות (17) ; מחי ומסי מ׳ ייי אלהא דכל דמטמר (18) ; אביגד בר חלפון קדמוהי גלי (20) ; מ׳ יושב בשמים ומביט (19) ; שעדיה בן acr., מ׳ שאו נא עיניכם אל אלהיכם (22) ; מ׳ אשא עיני אל רם ונשא (21) ; מסעור מ׳ את הוא אלהא (23) ; מ׳ יום ישבתי להודות מ׳ להודות באתי על (24) ; דגלן קדמך עמיקתא acr., מ׳ אדרוש בוטחי בורא רוחי ; חמא סתרי מ׳ מלך עלמין דגלגלוהי (26) ; א״ב סעדיה acr. מ׳ אלהא דישראל ומרי (27) ; מנצור acr., שביבין מ׳ אליך אתודה שוכן (28) ; א״ב acr., נהורי מ׳ יונה (29) ; תמים בן יוסף חזק acr., מעונים מ׳ אבן (30) ; ישועה יוכה נצח acr., נודדת מקנך acr., אתה אל מסתתר וגולה רזים בשמך יגילון acr., מ׳ אבן אתה אל וגלה רזין (31) ; א״ב מ׳ אל שוכן (33) ; מ׳ ייי דקריב לכל (32) ; א״ב מ׳ את הוא (34) ; אהרן אלוף acr., רומי הרצה מ׳ אזמרך עליון (35) ; אלהא דשרי ברום רקיעא מ׳ אוחילה לקדוש (36) ; א״ב סעדיה acr., בשובי מ׳ אמנם אם (37) ; א״ב סעדיה acr., בעד עם קדוש מ׳ (38) ; א״ב דואד בן איאמי acr., עונינו הגדולים א״ב סהלול acr., אודיעך חטאתי על פשעי בהתודי א״ב acr., מ׳ אראלי מרומים בשיר ושבח (39) ; and שמריה כהן (40) מכניסי רחמים.

Pp. 141–147, נצאם עבודת יום הכפורים לאברהם בן עזרא זצ״ל.

Pp. 147–158, נצאם אלברכות.

Pp. 158–174, עבור השנים, dated 1784 Sel. (=1473), the calendar proper is dated 1969–2080 Sel. (=1658–1769).

Pp. 174–179, נוסח שטרות.

Pp. 179–182, תוכחות ובקשות, containing : (1) ברכי נפשי וכו׳ ברכי אצולה מרוח הקדש א״ב יהודה הלוי בן שמואל acr., את שם אדיר (2) ; אל מסתתר בשפריר מעוז ושם חביון עוז יקר יום (4) ; המהולל לעולם ולעולמי עולמים (3) יום בקול המולה (5) ; יהודה acr., השבת תגדיל acr., אברם ; תשבי שלח לי אלי (6) ; יהודה acr. and מי כמכה אלהי ישראל ומי דומה לך (7) ; מושיע וגואל acr., אברם. The rest is missing.

The margins contain glosses by a later hand.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., is furnished with superlinear punctuation, and contains 182 pp. of 30–32 ll. to a p.

Paper, $11\frac{7}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

634

סדור גדול

Prayer Book according to the Rite of Yemen with Rules in Arabic and חדושין on the outer margins.

P. 14, title-page, which reads : בשם ייי נעשה ונצליח אברכה את ייי בכל עת תמיד תהלתו בפי. שאו ידיכם קדש וברכו את ייי. סידור גדול כולל כל הברכות והתפלות מכל השנה כמנהג אנשי תימן וגם ממה שהוספנו ממנהג אנשי ספרד שנוהגין להוסיף בתפלות כגון תיקון הגשם ותיקון

הטל ועם חידושין שחדשנו מקצת טעמים ופירושן שליקטנו על ענין התפלות והברכות בקיצור אשר קראנו שמו של סידור הזה פעמון ורמון על שולי המעיל סביב ועם תיקוני שבת מלכתא אשר נוהגים בני ארץ ישראל זכותם תגן עלינו אמן כן יהי רצון.

The prayer book beg. סדור גאמע לאלברכות ואלתפלות אלמנצומה בפם גמיע ישראל מע מא ידכל פי טייהא מן אלצראיר אללאזמה פי כל וקת אעלם ופקך אל' אן גמיע אלברכות ואלתפלות ליס יכון להא באלאבתדא נסכה מעלומה אלי כל ואחד יצלי עלא קדר פצאחתה ודראבת לסאנה חסב מאקתה קליל או כתיר ואלמעני מן אלגמיע הו ואחד ולא אחד יגייר גרץ אלברכה אצלא אלא יזיד וינקץ פי אללפץ פקט והכדא כאן אלאמר דאים אלי אן גלו יש' באיאם סנחריב ונבוכדנצר שר"י ותשרבת לגתהם ותשתתת אלסות. פצאחה בלשון הקדש כמא שהד אלנבי וקאל ובניהם חצי מדבר יהודית וחצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית פלמא ראו ווראנא תלך אלחאלה קאמו ורתבו גמיע אלברכות ואלתפלות נסכה לא תתגייר ולא יזאד עליהא ולא ינקץ מנהא חתא יתעלמונהא אלגמיע ותכון אלצלאה ואלברכות אלדי פי פם אלנאס אגמעין לפץ ואחד לא יתגייר ואסתוא פיהא חאל אלעארף ואלגיר עארף פצח מן הדא אן נסכת אלברכות ואלתפלות גמיעהא תרתיב עזרא ובית דינו ולא צלח אן יזאד עליהא ולא ינקץ מנהא אד והי תרתיב אל אנביא פגאיה אלאנסאן אן יהתדי בהם ויקתדי בסנתהם פקט. עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והמוסיף או גורע נקרא משנה מטבע שטבעו חכמים בתפלה ואינו אלא טועה. פראית אן אנסך גמיע אלברכות ואלתפלות ואביין נצאמהא ומא ידכל בטייהא ליכון תדכרה לאלמתעלמין ואלעון מנה תעאלא אד הו ולי דאלך.

Pp. 15–16, קריאת שמע על המטה.

Pp. 17–23, נהגו headed, תוכחות ובקשות במקצת מקומות לפתוח בבקר בתוכחות אלו לרבי בשם יי אל עולם (1): יהודה הלוי זצוק"ל ואלו הן ברכי נפשי את יי ברכי אצולה (2); אפתח שפתי ברכי נפשי את יי ואל (3); מרוח הקדש את שם אדיר תוכחה לר' חייא בר יוסף (4); תשכחי כל גמוליו, כוונה (5); ברכי נפשי וכו' נפשי עת תדרוכי beg. יה"ר ורחמים מלפניך יאו"א לטהר מערכי רעיוני beg. ישתבח שמו וזכרו וכבוד מלכותו beg. אחרת (6); יה"ר ורחמים מלפניך יי אלהי, beg. פתיחה (7); ואלהי אבותי שתפתח לבי beg. תחנונים (8); אנא אדון עולם ובורא הברואים כולם and (9); אלהים אלהי אתה אדון ואני עבד beg. אחרת.

Pp. 23–24, מצות ציצית, in Arabic.

Pp. 25–26, הנחת תפלין, also in Arabic.

Pp. 26–27, ברכות השחר.

Pp. 27–34, סדר תפלת החול לצבור, beg. יבתדי חזן הכנסת באלצבח יברך הולאי אלברכות. ובעץ נאס יברכו אלברכות על זה הסדר בא"י וכו' המעביר חבלי שינה.

Pp. 34–36, שבח קודם ברוך שאמר, beg. אל שבח אחר: (2) headed; מסתתר בשפריר מעוו beg. אל מסתתר מזראה וגלוי בלב כל רואה, שבח והודייה (3) beg. א"ב בנו ישוע acr.; ברוך אדון עולמים אדיר במרומים acr. א"ב; עמידה (4) beg. שמי השמים לא יכלכלוהו; and עמידה (5) beg. ה' שמעתי שמעך יראתי אם זכרתי וחלתי.

Pp. 37–41, ברכה שלפני הזמירות, פסוקי דזמרה, and ברכה שלאחר הזמירות.

Pp. 42–46, ברכה ראשונה, נוסח הקדיש, ברכה שלאחריה, ק"ש, and ברכה שנייה.

Pp. 46–48, דיני התפלה בלשון ערבי. Rules about the 'Amidah in Arabic. The first beg. פצל פי דכר מואנע אלצלאה, the second beg. פצל מן מפרוצאת אלצלאה ואלמסתחב ואלמנדוב.

Pp. 48–54, נוסח הקדושה, התפלות וסדורן, ברכת כהנים, and נפילת אפים.

Pp. 54–60, סדר היום, daily Psalms, אין רבון העולמים, פטום הקטרת, קדיש, כאלהינו עלינו לשבח and.

Pp. 60–61, הוצאת ספר תורה בחול.

Pp. 61–62, תפלת מנחה שלחול.

Pp. 62–65, צלוה אליחיד, תפלת ערבית שלחול, תחנה אחר התפלה, and שאילת מטר.

Pp. 66–91, תיקוני שבת כלה מלכתא, beg. מהאיש האלהי קדוש יאמר לו בוצינא קדישא ונהורא עמיה שרא כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה ונוסף על דגלו סדר מוצאי שבת ותיקון ליל השבועות וליל הושענא רבא כלם יחדיו יהיו תמים. מאירים ומזהירים. לארץ ולדרים. עליהם הם מאירים. וזיו הביאו אל הדפוס מלאכת הקדש כמהר"ר יהודה בן הגאון מהר"ר דוד הכהן זלה"ה אשכנזי מתושבי עיר בודון יע"א ונדפס פה קהלת קדושת קראקא יעזרם אלהים אמן כי"ר. The

Tikḳun contains Pss. 95–99 and 29, the poem לכה דודי, the Aramaic poem בר יחאי, which is headed: אמר המדפיס נמשחת אשריך מצאתי כתוב באמתחות כתבי הרב אמע"ר ז"ל שהובא לו פזמון נאה מארץ ישראל שמשוררים בכל ערב שבת ושבת בסדר קבלת שבת על קברו שלהרב רשבע"ה וזכותו יגן בעדינו ובעד כל ישראל אחינו כי לו נאה להודות בהלל ושבח לפני מי שאמר והיה העולם נעשה אדם בעבורו שזכה וויכה את הרבים. ושמעתי מאמע"ר ז"ל וגם מחכמים גדולים אנשי השם שבאו מארץ הקדושה כל מי שהאיר י" את רוחו עליו אף בחוצה לארץ והוא מארי קבלה ינגן פזמון זה והוא סגולה נפלאה להארת הנשמה כי האותיות מחכימות והוא מיוסד ומסודר דרך המעלות סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה מלמטה למעלה עד לראש כל הכתרים וכן מצאתי אחרי זמן זמנים שהובא בדפוס אחד, Pss. 92 and 93, Prov. 31, 10–31, Prayers, Canticles, Mishnah Shabbath, and Poems, one beg. אזמר בשבחין למיעל, acr. אני יצחק לוריא, the second beg. אני יצחק אסדר לסעודתא בצפרא דשבתא לור[יא].

Pp. 92–116, תקוני שבת, somewhat fuller than that of the previous item, which does not contain the readings from Canticles and the Mishnah belonging to the סעודה שלישית, and the poem beg. בני היכלא דכסיפין, with the acr. יצחק לוריא. This copy contains also the תקון ליל השבועות וליל הושענא רבה. The writing of the first copy differs from the writing of the MS., and belongs to a later MS. which has been inserted here.

Pp. 117–119, דיני עירובי תחומין ועירובי חצירות ונר שבת בלשון ערבי.

Pp. 119–121, תפלת ליל שבת.

Pp. 121–126, תפלת שחרית שלשבת, containing the following poems: (1) קמתי להלל לשם האל הנכבד; (2) אז תפיל בנעימים חבלך; (3) יום השבת אין כמוהו, acr. מנצור; (4) יום לבי, acr. יצחק; (5) זה לישראל אורה ושמחה אברהם בן עזרה, acr. ובשרי ירננו אל אל חי; and (6) המהולל לעולם ולעולמי עולמים.

Pp. 126–128, הוצאת ס"ת בשבת. This MS. has the usage described as the old Yemenite custom according to which the Haftarah is read after the Scrolls have been returned to the Ark. The direction reads: ונושא החזן ס"ת ואומ' יהללו את שם יי" וגו' עד סופו ואומ' בפתח ההיכל יי" הוא האלה' וגו' אין כמוך וגו' ומכנים ס"ת למקומו ואומ' שובה למעונך ושכון וגו' ובנוחה יאמ' וגו' השיבנו וגו' ככת' לעיל ואומ' קדיש ומפטיר בנביא מענין היום או מענין הפ', v. Hazofeh, vol. VIII (1924), pp. 308 ff., and Catalogue, above, pp. 325 and 930. We draw attention to a passage in the Palestinian Talmud which explains the Yemenite custom. We read in Yerushalmi Soṭah VII, 6, cf. Yerushalmi Yoma VII, 1: רבי יוסי מפקד לבר עולא חזנא דכנישתא דבבלאי כד דהיא חדא אורייא תוגייל לה לחורי פרוכתא. כד אינון תרתיי תי מיבל חדא ומייתי חדא, from which we infer that the Palestinians returned the Holy Scrolls before reading the Haftarah, and secondly that they did not take out two Scrolls simultaneously. The same customs were in vogue among the Yemenite Jews. It is interesting to note that the Maḥazor according to the rite of the Jews in Rome (מחזור כמנהג ק"ק רומה), printed in Mantua, 1559, knew the latter custom as well. Part I, p. 147a we read the following entry: וקורין בתורה ה' בני אדם ואם הוא שבת קורין ז' בפרשת בא אל פרעה. ומוציאין ספר אחר ואומרים אלהים השיבנו וכו' ומפטיר קורא בפרש' פנחס וכו'. Similar entries occur in the second part, e.g. pp. 405 ff: ואומר גדלו ואחר כך קורין ששה בני אדם בפרשת אחרי מות וכו' ואומר קדיש עד לעילא ומוציאין ספר שני וקורא בו המפטיר בפרשת פנחס ובעשור לחדש השביעי. The same custom is mentioned in Siddur printed on vellum, ed. Bologna, 1537, Maḥazor ed. Bologna, 1541, and Venice 1526. MS. No. 416, which was written early in the 14th cent., and represents the rite of Carpentras, does not know this custom. P. 36 of that MS. reads: ומוצי' שני ספרים וכו'.

Pp. 128–129, תפלת מוסף שלשבת with קדושא רבה.

P. 130, תפלת מנחה שלשבת.

Pp. 130–139, תפלת מוצאי שבת, with special

prayers and Piyyuṭim. The latter are headed: פזמונים למוצאי שבת ממחזור הדפוס, first beg. יעקב, acr. במוצאי יום מנוחה המצא לנו רוחה; (2) מנוי חזק, acr. חדש ששוני אל נא; (3) אברם, acr. שיר אענה כי הנה מבשר טוב; (4) אברהם, acr. אלי אליה הנביא הבא נא; (5) אליהו הנביא אליהו הנביא וכו' איש אשר קנא לשם האל, acr. א"ב; (6) משביח שאון ימים, acr. המבדיל בין קדש ליוֹאב הקטן חזק; and (7) יצחק הקטן אמת, acr. לחול וכו' יום פנה. The paragraph ends with the צפה אלהבדלה and תפלת היחיד בשבת.

Pp. 140–151, מסכת אבות. The sixth chapter is given in two versions. The copyist's remark (p. 147) reads: מפני שנהגו ברוב המקומות לקרות מס' אבות בשבתות שבין פסח לעצרת הוצרכנו להעתיק המסכתא כולה ומפני שהשבתות שש והפרקים ה' הוסיפו פ' מ הבריתא בלש' המשנה וקראוהו פ' קנין תו' כי להיותו מזהיר על ענין התו' קראוהו כן. ועשאוהו נהוג סמוך לעצרת ואמ' מפני מה קורין מס' אבות בשבתות שבין פסח לעצרת מפני שמסכת אבות מלמדת על ענין התו' והענוה והדעת ובאותו הזמן ניתנה תו' לישראל וצריך האדם שיהא מכוון בדעתו ומיושב בדעתו ללמוד כדאמרי רבנן האי מאן דבעי למקיים מילי דאבות ואמרי לה מילי דנזיקין ומפני זה היה פרק קנין תו' סמוך לעצרת יום שניתנה בו התו' ואני הצעיר המעתיק מצאתי שני העתקים והוצרכתי להעתיקם כולם באחד. The seventh chap. beg. פרק שביעי ר' מאיר אומר, is introduced with the remark: דרכן שלתלמ' חכמ' להיות עניו ושפל רוח וכו' פירש בספר תיקון יששכר שנהגו לקרות מס' אבות בין פסח לעצרת בכל שבת פרק ומתחילין משבת שאחר הפסח ונמצאו משלימין הו' פרקים שלמסכתא זו בו' שבתות שבין פסח לעצרת בין בארץ בין בח"ל חוץ משנה שיהיה יום ראשון שלפסח בשבת ששמיני שלפסח אינו י"ט אצלם ובו ביום מתחילין פ' ראשון בח"ל שעדיין הוא י"ט אצלם ולפ"כ הוא אצלם באותה שנה ז' שבתות ולפ"כ צריכין לקרות בשבת ז' פ' אחד מדרך ארץ זוטא וזהו נוסחו ועוד נוסף באחריתו ממנהגות המוסתערבים יצ"ו בנזכר נוסף עוד כאן ז' אבות כרותי ברית.

Pp. 152–155, תפלת ר"ח, with the ברכת הלבנה.

Pp. 156–173, תפלת לילי, צפה ביעור חמץ, פסחים, with special references to the Sefardi and Yemenite prayer books, the סדר העשייה בלילי הפסח, with the long Ḳiddush (v. about the same my בואי תימן סדר הכנסת ספר תורה כמנהג אנשי תימן, p. 8) and אתה גאלת (v. ibid., p. 11), תקון הטל, which contains the following pieces: (1) שזופת שמש לחוצת שלח רוחך הטוב; (2) שלמה, acr. פתרוסים; (3) שלמה, acr. מבטח לכל היצור להחיות גויינו; (4) כרוג, beg. ומעוזם וצלם לשוני כוננת אלהי; and (5) ותבחר לך לשלום גשם ובוא לשלום טל; (6) א"ב, acr. או"א בטללי אורה תאיר אדמה סדר ספירת העומר, תפלת מוסף further עד כ; and תפלת שביעי שלפסח. Special attention must be drawn to the note יש מקומות שאומרין אחר שמשלימין ענין ויהי בשלח בשבי[עי] שלפסח ליום ויושע נוסח זה, the poem beginning with the words אשר גלה חכמה ליעקב והתקין בינה לבנו בכורו, acr. א"ב.

Pp. 173–229, containing: תפלת חג השבועות with the poem אשר נגלה למשה בסיני להנחיל לעמו תורת אלהים חיים, acr. א"ב, and the Azharoth by Solomon ibn Gabirol.

Pp. 183–231, תקון שבת, תפלת התעניות, poems for the three Sabbaths before the 9th of Ab which are to be read before the Haftarah; (1) לו ישקלו רעי; (2) דברי נביאים העתידים ידעו מהומתי; (3) headed: לנשמת, beg. נשמת שמואל; (4) שדודים נדודים בארצות מונים, acr. לפרות עם דל בגלות מוני; (5) לקדיש, beg. לאתה בשנה אהגה ביונה; (6) beg. לברכו יונה נכאבה נפשה; (7) beg. הראית לשבת שמעו והאזינו ואדברה אני, beg. שמעו רשות נשמת ילדים, beg. לנשמת; (8) שמואל, acr. שוממים על חרבן, acr. [ב]יעק; (9) לקדיש, beg. לברכו, beg. יום את אויביך אל תשמיד; (10) כמו נוד עמדו דמעי, beg. עד לאתה הראית אשחר, beg. הברות ר"ח אב; (12) אן צבי מודח לשבת איכה לב' שאמ'; (13) עדתי ולמאד ענייה אריה, beg. אחר; (14) אפתח פי להודות איך, beg. רשות לנשמת; (15) שאג ועלה באפו הלנופלים תקומה מבור; (16) משכני עליון לשמה נשמת, beg. לנשמת; (17) יהודה, acr. עוני לגאון, beg. אמונים רגזו וחלו; (18) אברהם, acr. נלאה להיליל, beg. מש[ה] בן עז[רא] ואלו פינו היכל ייי היכל ייי, beg. לקדיש; (19) על שברינו

היכל יי, acr. [ק]יצח; (20) לברכו, beg. יום נלחמו בי יחד, acr. אברהם; (21) לאתה הראית, beg. קול אהלה תתייפח; and (22) אחר, beg. בורא עד אנה יונתך במצודה, acr. בנימין. This is followed by תפלת תשעה באב, Psalms and מגלת איכה. The margins on pp. 190–210 contain מדרש איכה. The קינות לליל תשעה באב contain the following pieces: (1) אקונן בבל שנה ודמעתי אחמיד, acr. א״ב-נ; (2) בליל זה יבכיון וילילו בני, beg. קינה לחן שמרון; (3) קינה, beg. מדי שנה קינה בליל זה; (4) קינה, beg. זה היה רוה לבינו; (5) קינה, beg. על יום חרבן היכל מקודש; (6) קינה, beg. זכור יי, beg. כי ירדה אש מן השמים; (7) קינה, beg. אליכם ערה; (8) קינה, beg. קדושה אשאל מכם שאלות; (9) באב במ״ש אין אומ׳ ויהי נעם ואומ׳ קינה זו קינה למוצאי שבת; (10) אוי כי קינה רבת, beg. אני הגבר אקונן בליל זה שלמה, acr. רמאק; (11) קינה, beg. אז בחטאינו חרב מקדש, acr. אב״ג; and (12) נחמה, beg. עורה תקון לשחרית, acr. יחיה? The יי ימינך רמה ואין תשעה באב has the following pieces: (1) שפל רומי ונקלה כבודי ירדתי לתחתיות; (2) בחדש החמישי נותק אזור כוחי; (3) ואבד נצחי, all by Samuel b. Judah b. Nethaneel; (4) קינה, beg. דוק וחוג רעשו, by David ibn Baḳudah; (5) קינה, beg. שבינה צועקת בהרע, acr. יוסף; (6) קינה, beg. אופן, beg. דממו שרפים מזמר, acr. דויד; (7) בחדש החמישי יעצו תרים; (7a) בחדש החמישי הו הו אך זה, beg. פתיחה; (8) קינה, acr. א״ב עד ח חיום יום פקודת חובי שאי; (9) עד מתי יי יום זה לעומתיך, beg. קינה במגנה בת ציון, acr. שמואל; (10) קינה, beg. גרושים מבית תענוגיהם, beg. קינה, beg. איך נוי שודד ודודי עף אלי; (11) קינה, beg. עדתי והילילי קינה מן דיואן ר׳ יהודה הלוי; (12) אש תוקד בקרבי, beg. ז״ל ביר שמואל הלוי זצ״ל בעלות על לבי, acr. א״ב; (13) קינה, beg. איך שכורה ולא מיין; (14) ידידות נפש מקנה נדדה בת עמי תיילילי; (15) קינה, beg. השליכי תופיך קינה לבן ובת ר׳ ישמעאל כ״ג; (16) ביגוניה, beg. קינה, beg. איך נוי חטאתי השמימה קינה לדן יהודה יחייא; (17) אבכה ועל שוד זבולי ז״ל, beg. יהודה וישראל דעו מר לי מאד; (18) עיני עיני ירדה; (19) יתומים היינו בארץ נכריה מים; (20) קינה, beg. הרגת ביום אפיך; (21) קינה לר׳ זרחיה הלוי ז״ל, beg. זאיבי ערב וכל שומרון קול תתן; (22) קינה, beg. דוב אורב; (23) קינה, beg. קול יללה אשמיעה; (24) קינה, beg. שלמה לשבינה עלתה ויללה כי רבתה; (25) קינה, beg. על נהרות קינה לר׳ יהודה הלוי זצ״ל; (26) יום חובי ענה בבל חשכה יפעת אורותינו; (27) יונה מה לך מקוננת, acr. יהודה לוי; (28) בי, acr. יהודה יום אכפי הכבדתי; (29) יהודה, acr. לוי; (30) יהודה, acr. איכה צאן ההריגה; (31) יהודה, acr. הלוי חזק, acr. בת ציון שמעתי ממררת; (32) אח ועבד, beg. קינות לר׳ אברהם בן עזרא זצ״ל אהה ירד על ספרד; (33) אברהם, acr. הדימוני אללי אללי; (34) אברהם, acr. רע מן השמים זכור יי מה; (35) אברהם, acr. צורי סמך עלי היה לנו הביטה וראה את חרפתינו זכור יי יום אמרה ציון איך יצאוני בני; (36) אויב בא אללי לי אללי על רוע מעללי; (37) אברהם, acr. קינה להוצאת ס״ת בט׳ באב; (38) א״ב עד ה קינה על; (39) על היכלי אבכה יומם ולילה אלה אזכרה ונפשי עלי, beg. עשרה הרוגי מלכות; (40) א״ב יהודה חזק, acr. אשפכה כי בלעוני זאבים; (41) אז בבית שביינו צר לא הניח לנו and (42) א״ב. The נחמות are: (1) נחמה, beg. על ידי נחמו נחמו עמי; (2) רחמיך הרבים סלח לנו יאמר אשכול הכופר וכו׳ על חללי בת עמי לבי נחמו נחמו עמי וכו׳ אשא נם לגוים; (3) הומה סליחה, beg. נחמו נחמו לשוכנים בבל תבל; (4) נחמה, beg. תעש עמי יאמר אלהיכם; and (5) בטוב בעיניך לאין למו מעשים.

Pp. 230–237, contain, by a modern hand, different pieces. The first is headed פתיחה למי אבכה וכף אבה קודם הקינות, beg. secondly נוסח שבע הקפות שאומרין על המת אם היה אדם גדול או חכם או אדם כשר אומרים שבע הקפות ודוקא לאיש ולא לאשה אומרים אותם רחם נא עליו אל, beg. קורם שיקבר ואלו הן אלהים חיים ומלך עולם. This piece contains also the התר, beg. ברשות בית דין שלמעלה וברשות בית דין שלמטה וברשות תורתינו הקדושה וברשות סנהדרי גדולה וברשות כל הקהל הקדוש צור, beg. צדוק הדין, further הזה מותרים יהיו וכו׳ השכבות, and the ממעונו צדיק הוא וצדיק דינו לאיש ולאשה. Thirdly התרת נדרים ושבועות, which is copied from the ספר שערי ציון, the תקיעת, and the poem for the אבינו מלכינו

שופר, beg. עת שערי רחמים להפתח יום אהיה עבאש יהודה, acr. כפי לאל שוטח וכו' באחרית שמואל, another poem beg. המלך יי רום ותחת קונה, and prayers.

Pp. 238–251, תפלת ראש השנה, containing אחות, תפלת ליל ראש השנה, קדוש, the poem קטנה תפלותיה, acr. אברהם חזן חזק, and סליחות, acr. אתיו אמונים ביחד (1) : מענין תקיעת שופר, acr. ישראל עם קדוש יגל וישמח לבו (2) ; א"ב עד י, acr. שופט כל הארץ ואותה במשפט (3) ; א"ב, acr. רומה אלהים שמך לקדש (4) ; שלמה, acr. יעמיד בליל זה בראש השנה נדדנו (5) ; א"ב, acr. שנתינו ; מנומם בעת קומם (6) ; שבזא, acr. (7) יהודה הלוי בר, acr. יראי יי הללוהו כל זרע יעקב ; שמואל (8) ; יהודה, acr. יעלו לאלף ולרבבה (9) ; יהודה, acr. עת שערי רחמים (10) ; ידי דלים נחשלים להפתח יום יהא כפי לאל שוטח וכו' באחרית, acr. יום נעקד יצחק לקרבן (11) ; עבאש יהודה שמואל, acr. עת שערי צדק (12) ; יוסף בן ישראל משתא היום נפתחו, acr. סעדיה בן זכריה אלבדיחי ; and (13) יי בקול שופר ישמיע ישועה. The Musaf prayer agrees with the Sefardi rite.

Pp. 251–259, תפלת כפורים, containing תפלת ליל כפורים with the poem beg. שמע קולי אשר ישמע בקולות, ascribed to Hai Gaon, and the other prayers for the Day of Atonement. The נעילה is provided with the following poems: (1) ידידיך מאמש חין ותפלה תיענו ותיע[ת]רו מן (2) ; יהודה, acr. סדרו בנשף קדמתי ולבית אל (3) ; השמים בשר נא עליתי, acr. משה ; עם יי השלחה היום לכם (4) את גומל מערבות לחייבים טובות (5) ; בשורה, acr. אנא הנשא והעיר נפלאות (6) ; אהרן חבר, acr. דרכי שבעה רועים זכור (7) ; משה, acr. אל נורא עלילה המצא לנו (8) ; דניאל משה, acr. חזק, the strophe beg. שופבים לך is omitted in the MS. ; and (9) דלתיך הלילה לשבי חטא, acr. דויד.

Pp. 260–273 are written by the same hand as pp. 230–237, and contain: (1) סדר ליל וידוי (2) ; לך אלי תשוקתי with the poem כפור ; (3) הגדול לרבינו נסים זצוק"ל ראש ישיבת בבל סדר יום הושענה (4) ; and משנה מסכת יומא רבה with the הקפות : (a) אנא המקדים לעולם ; (b) אנא זכור אב הבטחתו ; (c) דברים שבעה אנא זכור תם (d) ; אנא זכור יחיד בשרתה בו המשתחוה ; (e) אנא הפודינו על יד שביעי ; לרועים (f) ; אנא המנחלינו שבת לימים שבעה ; and (g) אנא החק זמן חירותינו ימים שבעה. At the end we have a poem for שמחת תורה, beg. אצולה לפנים בכסא ערבות, acr. אברהם.

Pp. 274–294, תפלות חג הסוכות, comprising the rules of ישיבת הסוכה in Arabic, and תקון הגשם, consisting of the following parts: (a) שלמה חזק, acr. שפעת רביבים יוריד מזבוליו ; (b) כרוג, beg. לשוני ; מכסה שמים בעבים ; (c) ישבעון ידידיך ; and (d) אלהי כוננת ותבחר מאוצרות שמים, acr. א"ב. The הושענות are introduced with the remark: נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להביא תיבה באמצע בית הכנסת ובכל יום ויום משבעת ימי החג ומניחין ספר תו' עליה ומקיפין אותה בלולביהן ואומ' אנא ה' הוש' נא ובכל יום ויום מקיפין אותה פעם אחת וביום השביעי מקיפין אותה ז' פעמים כדרך שהיו מקיפין את המזבח זכר למקדש וכבר תיקן רב' סעדיה גאון זצ"ל מאמרות ופיוטים יש מהם באבג"ד ויש מהן בהפך ע"ד תשר"ק ויש מהן בא"ת ב"ש אכמות הבנין אומ' אותן בשעה שמקיפין את התיבה וקורין בכל יום פרק אחד וביום השביעי שונין הכל. The order for the first day is: (1) למענך אדיר באדירים, acr. ענה אתויים בשמך (2) ; א"ב, acr. אנא אל אחד ושמו אחד ; and (3) א"ב. The order for the second day is: (1) למען אב עקד בן, acr. ענה תואבי ישעך שוכן שחקים (2) ; א"ב, acr. אנא אל אחד ומבייש אומרי ; and (3) תשר"ק שנים. The order for the third day reads: (1) מארוד וארפד ואכד ואלופיהם, acr. א"ב ; ענה אוחזי ארבעת מינים (2) ; א"ב, acr. אנא אל אחד הנקרש בקדושות שלשה (3) א"ב. The order for the fourth day contains: (1) למען ענה (2) ; א"ב, acr. אב ידעך מבין טנאצים אנא (3) ; and אומני חוקה נסוכה, acr. א"ב ; השם בכסאו חיות ארבע. The order for the fifth day is: (1) למענך אלהי קדם מעונה, acr. ענה איומה אמרתך לוקחת (2) ; and תשר"ק ; (3) אנא המייחד לכבודו שמות חמשה. The sixth day has: (1) למע' אב נם יקח נא, acr. ענה איומים בעוז ברוכים בברכת עוז (2) ; א"ב, acr. אנא הבורא עולמו בימים (3) ; and א"ב. The order for the seventh day comprises: (1) למען אברהם האהוב שכליל מקדשך ;

(2) ענה איומה קוראה בתחנוני, acr. א״ב; and (3) אנא המקדים לעולם דברים שבעה. The הושענות לשבת consist of the following items: (1) אום, acr. א״ב, למע׳ אדיר באדירים; (2) אל נערץ בסוד, acr. א״ב, נצורה כבבת; (3) ביום קדושים רבת מזמור שיר ליום השבת; (4a) אנא חיש נא ישעי שבת קדש השב עם סגולה כהושעת ישבי, ביום השביעי, acr. יוסף; and (5) פתרום. The order for שמחת תורה contains the following poetical pieces: (1) אשר בגלל אבות שמחו בשמחת תורת משה (2) א״ב, acr. בנים גידל; (3) שמחו בשמחת תורה (4) אנא משה רחימא; (5) א״ב, acr. חדו חדו רבנן, acr. כי היא אורה; (6) א״ב, acr. הללויה והללויה הללויה והללויה אשמחה; (7) א״ב, acr. בדודי סימן טוב סימן טוב סימן טוב; and (8) א״ב, acr. כי יהיה לכל אחי מלבנון כלה בשמחה תצאון ובשלום תובלון וכו׳ כי בשם אדיר תצאון. The order concludes with a long prayer headed: ברכה זאת לרבים, beg. יקום פרקנא מן שמיא וחנא וחסדא, v. above, Cat., p. 926.

Pp. 295–296, סדר העשייה בשמונת ימי חנוכה.

Pp. 296–303, מגלת בני חשמנאי in Hebrew, Aramaic, and Arabic.

Pp. 303–305, תקון עשרה בטבת, containing: (1) פתיחה (2) וארץ שפל רומי וגדל שברי; (3) שעה עליון לקול אביון ושועתו אל תבזה; and (4) יושב בשמים שעה לקול באי באש ובמים. beg. אז בבוא יום פקודת גיא המחזה, acr. א״ב;

Pp. 306–307, תקון תענית אסתר, containing the following poems: (1) אגגי בהעמיקו מחשבת זממו, acr. א״ב; (2) יחלת עבדיך בחזיוני כתביהם; (3) יצחק, acr. יהירים קמו בכל דור; and (4) איך זרים אבזרים כדבורים סבבוני.

Pp. 307–310, תקון פורים with the מי כמוך ואין כמוך מי דומה לך, acr. א״ב, a poem beg. אחר כל אלה הדברים אחשורוש את המן הרים, acr. אני יהודה הלוי הקטן ברבי שמואל הלוי; another poem beg. אלהים עדר צאנו ביקר, acr. א״ב, and concluding with the poem of Judah Hallevy, beg. אכלו רעים שתו ושכרו, acr. אני יהודה.

Pp. 311–334, the Scroll of Esther. The margins contain the מדרש מגלת אסתר. After the Meghillah an Aramaic poem is read, which beg. אלהא דבשמיא פרקינן מיד עממיא בזכות תלתא חביבא, acr. א״ב. The very same poem is to be found in the ritual of the Cochin Jews for Purim, v. above, Cat., pp. 262 and 264. To the bibliography given above, p. 262, a Marathi translation of our poem, has to be added. The booklet was printed under the title 'אלהא דבשמיא Purim-cha Git', at the 'Satya Prakash' Press, Bombay, 1881. Special attention has to be drawn to another booklet printed in Bombay, 1886 by Aaron b. Jacob Divekar, Manager of the Press, and Ezekiel b. Benjamin Penkar, owner of the 'Anglo-Jewish and Vernacular Press', opposite the Musjid Bunder Railway Station. This very rare edition contains the benedictions before and after the reading of the Meghillah, the Scroll of Esther, the Pizmon אלהא דבשמיא פרקינן, the prayer ברוך ה׳ אלהי ישראל, and the poem פורים פורים פורים לנו ברוך אשר בחר בנו, acr. יוסף שלום (v. חופת חתנים, Aden, 1925, No. 40), with Marathi translations.

Pp. 334–335, סדר החלום, beg. הרואה חלום ונפשו עגומה עליו יאמ׳ בשעת נשיאות כפים רבש״ע אני שלך. This portion contains also מחמת, which beg. התר למי שנדו אותו בחלום דאשתמת פל׳ בן פל׳ ואם היה תלמ׳ חכמ׳ אומ׳ רבי פל׳ בן פל׳ בחלמיה מותר יהא.

Pp. 335–336, סדר המת, consisting of the תרתייה, which is headed: ודוי שכיב מרע והדה תרתייה תקאל קבל צלוה אלמית סימ׳ שוכני בתי, and beg. שלמה הקטן בר יהודה, and מקדמה, which is headed: חומר למה תשאו והדה מקדמה תקאל קבל צלוה אלמיית, and beg. על זאת יתפלל כל חסיד אליך. Attention may be drawn here to a very rare booklet with the title ספר הנהגת הח״ק, printed at Baghdad, 1893, where the poem שוכני בתי חומר is to be found on p. 12 b.

Pp. 336–345, מספדות, consisting of the following pieces: (1) הצור תמים פעלו וכו׳ (2) מרעי ושבני ואחי ונאמני אהה כהו עיני; (3) אמונות יהגה חכי ואצדיק את דין מלכי במרם תקונן אנוש מתאונן עמור והתבונן מה; (4) עלי כואת תבכנה שאננות ותהמנה האדם; (5) שובה עבד (6) אה בתי השכחת משכנך

אל נקדש בצדקה ולנו בושת הפנים מתרצה זך שוכן מעלה יושבי חשך (38); בתחנונים (לך דומיה תהלה) (39); יהודה, acr. וצלמות רצה נא תשובת שבים יה צור נורא עלילה; and לובש מלבוש צדקה ונורא על כל סביביו (40), acr. לוי קטן.

P. 349, סדר מאה ברכות in Arabic.

Pp. 350–367, סדר סליחות לילי אשמורות, containing: (1) ישן אל תירדם, acr. יהודה; (2) יעירוני רעיוני, acr. בן אדם בן אדם מה לך; (3) יי אלהי הצבאות יושב הכרובים, acr. יהודה; (3a) שבט (5); יהודה, acr. קמתי ותדד שנתי (4); א"ב בעת רצון (6); שמעיה חוק, acr. יהודה ברוחק רחמנא ארכר לן קיימיה (7); משה, acr. תחנתי אנא כעב זדוני תמחהו וסלחת (8); דאברהם אנשי (9); אני משה, acr. לעוני כי רב הוא תמהנו (10); א"ב, acr. אמונה אבדו באים בכח אלהינו שבשמים (11); תשר"ק, acr. מרעות תשש (12); א"ב, acr. שמע קולינו וקבל תפלתינו רחום וחנון (13); א"ב, acr. ענינו אבינו ענינו חטאנו לפניך רחם עלינו ארון הסליחות, acr. א"ב; יי עשה למען שמך (14); א"ב אם אפס רובע (16); דעני לעניי ענינן (15) יי (17); אפרים בר רב יצחק חזק, acr. הקן נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה על שפתי (18); לוי חוק, acr. לאט האל בעם נדכה ומכאובים; בלעם חוק, acr. בזכרי על משכבי זרון לבי (19); and למתודה חטאתיו ומודה על רוב אשמיו (20), acr. משה. These poems are followed by the supplications for the six days of the week. They beg. (1) יי שועת עמך הקשיבה, יי יחיד לבות כל בני אדם (2); שמואל חוק, acr. יי דלו עיני למרום (3); יהודה חוק, acr. חוקר, acr. דויד בר אלעזר סררי חוק (MS. No. 338, v. above, Cat., p. 316, has only the latter part of this poem, beg. יי סלח נא, whilst MS. No. 339, v. above, Cat., p. 331, has only the former part till כי לך יי הוחלתי אתה תענה יי, whilst the rest is given in a cursive hand as a gloss); (4) יי אם גדל עוני מנשוא, acr. יי שעה נודד מקנו (5); אני דויד קטן, acr. שמואל; and (6) יי משיב יחידים שעה נא, acr. אברהם. The order concludes with the usual prayers and pieces pointed out in previous MSS. of the Yemenite rite. At the end there are Pizmonim: (1) beg. מבית מלוני בת נדיב חגורת שק (7); עולם וספוק על ירך נאסף אביר רועים ועדר יי תועה (8); על בעלה הצור תמים וכו' תנוח בשלום תמצא שלום (9) הצור וכו' יא (10); תבושר שלום מאדון השלום (11); קלב מא לך חיראן משגול מא לך כסלאן הצור וכו' מא שאן דמועי תדרי אליום פי דא הצור וכו' אני אבכה היום (12); and אלמחצר ואקונן קינות. The portion concludes with צדארת תעזיה, and נסכה ורקה נחמה, i.e. a letter of condolence in Hebrew and partly in Arabic. The style and the titles given to the addressee suggest an early date for this letter.

Pp. 346–349, ארבעים פתיחות ללילי אשמורות, which beg. with לך יי הצדקה, and contain the following poems: (1) אלהי קדם מעונה חנון (2); אני יעקב חזק, acr. נורא עושה פלא נושא עון (3); ארך אפים ולנו בושת הפנים, שדי עולם סובל (4); ופשע ולנו בושת הפנים (לך ההוד והנצח) יושב עד וכל (5); שלמה, acr. יסעד, acr. יעקב; (6) ממך (לך העוז והמלוכה) שדי אומ' (7); מי בר יעקב, acr. מענה לשון צור שוכן שמו מעונה (8); שמואל, acr. ועושה; (10) אל מתנשא לכל לראש ולנו בושת הפנים (9); שופט אוהב משפט (11); צדיק נורא ואיום יוסד (13); יוסף הלוי, acr. יושב בשמי מרומים; אל שומע צעקה (14); יצחק, acr. ארץ וקונה והזרוע (16); פנה אל ברחמיך והופיע (15); אל שוכן שמים (17); החזקה לך אום המחושקה שיר (19); יוצרי וצור ישועתי (18); לך נאוה, acr. ושבח ותהלה ישירון לפני כסא כבודיך יוצר (21); אל קורא הדורות חוקר (20); שמואל ולך יאתה מלכותיך (22); יוסף, acr. כל היקומים יבואונו רחמיך לשועינו (23); בקר אגיד חסדיך צור (25); שומר נפשות חסידיו (24); הקשיבה דובר צדק ומישרים (26); יושב ברום זבולה דויד, acr. דגול שוכן מעלה (27); דויד, acr. (לך זרוע עם גבורה) יה רציני (28); הקטן חזק נושא רב פשע ורב (29); יעקב, acr. וחלצני אדיר שוכן מעונים (30); חובות מה נתאונן יעקב; (31) יחיד חי לעולמים, acr. יצחק חזק בוחן (33); יצחק, acr. יה מרומם ומתעלה צור אשר (34); בחיי קטן חזק, acr. לבות יצורים שמואל הקטן, acr. לו המשפט שעה נא את שועתו; (לך אשא לבבי) צור אשר תבין בסוד חובי (35); עושה כל בצדקה ולנו בושת הפנים (36); (37)

קמתי, acr. משה; and (2) headed: פזמון לר' אברהם בן עזרא ז"ל ללילי אשמורות בהשכמה, beg. אם תאהב דרך אמת ללמוד.

Pp. 368–374, סליחות לרבינו סעדיה גאון זצ"ל, which contain the following liturgical pieces: (1) כי על רחמיך הרבים אנו בטוחים; (2) אנשי אמונה נעלמו מדורות, acr. א"ב; (3) תפן להקשיב ממעונים, acr. תשר"ק; (4) שלש עשרה מדות, acr. א"ב; (5) זכרון חותם קריאה, acr. תשר"ק; (6) תשועתיך נוצר חסדים, acr. א"ב; (7) השוטף על ראשי, acr. תשר"ק; (8) פנים ועין אל תעלים, acr. א"ב; (9) מתחננתי כי דרשתיך, acr. א"ב; (10) העשור לכל המיחלים, acr. א"ב; (11) ביום צומי רוב המוני, acr. א"ב; (12) הרחמים אשר הסליחה עמך, acr. א"ב; (13) אתחננה לך רחום כי בך אושע, acr. א"ב; (14) אמרתי נגזרתי בחרוב בית תפארתי, acr. א"ב; and (15) הרבינו לפשוע ובקש ציר בעדינו, acr. א"ב. Nos. 2–7 are to be found in the same order in the Maḥazor Aleppo, ed. pr., Venice, 1527, pp. 595–598. This is another instance of the relationship between the Yemenite liturgy and the Aleppo rite, both of which used the Siddur of R. Se'adyah Gaon.

Pp. 375–382, כתר מלכות לר' שלמה בן גבירול זצ"ל.

Pp. 383–390, סדר עבודה לר' אברהם בן עזרא זצ"ל. The Seder consists of two parts. The introductory poem beg. אזכירה סדר עבודה אזכירה תהלות ה', acr. א"ב. The עבודה itself beg. אמוני לבב הבינו, acr. א"ב מרובע אני אברהם בן עזרא קטן חזק.

P. 391, a dissertation in Arabic on repentance, beg. אעלם אן אלתובה מן אלמעאצי ואלאתאם ואלאקראר בהא בין ידיה תע' ואלתרך ענהא פריצה לאזמה עלי אלגמיע.

Pp. 392–485, סליחות לאל רחמים, beg. אוול מא יבתדי אן יקול מן הולאי אלפסוקים איש מא אראר. ואני ברוב חסדך וכו'. The order consists of the following liturgical pieces: (1) בשם אלהי אברהם אפתחה, acr. א"ב; (2) יה אנה אמצאך מקומך ישראל, acr. יהודה; (3) בחירי אל עבדיך ועדיך אלהים, acr. יהודה; (4) שיחרתיך ונגדך אשפוך ירושלם, acr. יהודה; (5) היאנחי ודמעך ציון נסכי יצרי, acr. יהודה; (6) ראשית צרי שובי נפשי למנוחיבי, acr. יהודה; (7) וכו' יקרה מיקר יקירים אדירים, acr. יהודה; (8) משרתי אל לכם בני ציון הכואבים, acr. יהודה; (9) יה למתי צפנת חזיון, acr. יהודה; (10) ידיד עליון שמע הגיון יצו, acr. יהודה; (11) האל לדל שואל יה שמך ארוממך, acr. יהודה; (12) וצדקתך ימינך נושא עוני, acr. יהודה; (13) פשוטה יחו לשון חזות אישון, acr. יהודה; (14) יה מלאך שמך בקרבו, acr. יהודה; (15) יום להיטיב תיקרא, acr. יהודה; (16) יוני גיאיות יונות הושתו, acr. יהודה; (17) הומות יונה נשאתה על כנפי, acr. יהודה; (18) נשרים ימי חרפי זכרתים, acr. יהודה; (19) בצוקתי יודעי יגוני יספו, acr. יהודה; (20) יבושר עם לא אלמן יהודה, acr. יהודה; (21) לוי ישעך יזכירו עם בך יכתירו, acr. יהודה; (22) יצורים וצפון חובם, acr. יהודה; (23) יקדישון ביום שלש יהודה, acr. יהודה; (24) אבל אשמים אנחנו און זרענו אני, acr. יהודה; (25) יהודה לוי יונה פותה יקושת כל מעבר, acr. יהודה; (26) ירושלם למוגיך השקי את כום, acr. יהודה; (27) יוסף יגון יוספים יהודה, acr. יהודה; (28) יודעי הפיצוני ימי עוני יהודה, acr. יהודה; (29) ירדו שמי כבדי יונה מה תהגי, acr. יהודה; (30) יד מעללי הכבידה יהודה, acr. יהודה; and (31) אל בית המלך לבוא נקראתי אברהם, acr. אברהם. The scribe notes that here end the poems of R. Judah Hallevy, and he begins to copy those of R. Abraham ibn Ezra. These are: (1) אפתח שפתי בנגינותי אלהי קדם מעונה ישובב אברהם, acr. אברהם; (2) ייי שמע נא את קולינו אברהם, acr. אברהם; (3) אם אויבי יאמרו רע לי אברהם, acr. אברהם; and (4) נשלם סימ' אברהם ממה שכתכנו ונתחיל בס"ד סליחות שאין להם סימן ואלו הן. The latter begin as follows: (1) ישראל בחירי אל ילדי איתניך אשר; (2) אדוני האדונים השקיפה ממעונים ייי מה אדם; (3) יסד ארקים ותלם על בלימה יה איום זכור היום; (4) הלא בשר ודם חרדתי ופחדתי מתגרת יעזוב רשע נתיבו לאיש כמוני; (5) אשר לו ים וחרבה ידיך שטפוני דמעות ונגרו על רשעי וצדקתי; (6) שמריה עיני אם עונות יענו בנו עיני

division groups the poems with the acrostic שלמה ogether, and contains: (1) אעורר שבועה (2); אני שלמה, acr. טוב מחשבתי שחר קמתי להודות (3); קבועה פנה נא אליה שופט (4); שלמה הקטן, acr. לך אלהי תהלתי שנותינו ספו (5); כל הארץ ואותה במשפט שחורה (6); שלמה חזק, acr. בקלות ודלות; מלא רחמים ונושא עון (7); ונאוה כאהלי קדר שכולה עבורה (9); שכולה אכולה למה תבכי (8); שבת משושי ורבו יגוני (10); מה לך בוכה; and שלמה חזק, acr. שולמית בלי תרמית (11); שלמה חזק, acr. שבחי יגונך נפש הומיה (12). The seventh group contains poems with various acrostics: (1) אריד בשיחי ואהימה, acr. את יום השביעי ברך (2); אני יוסף בן שולי אמיץ אשר לו (3); אני צדוק חזק, acr. וקדש; אני דויד בר אלעזר בקודה חזק, acr. הגדולה; אדיר נוטה עליות רקע ממדי נשיות (4), acr. אל מי (5); אני דויד בר אלעזר בקודה חזק אברהם ברבי מאיר, acr. נמשילך ואין ערוך אליך א״ת, acr. אתה אמון קנית (6); and בן עזרה נשלם ב״ש. The eighth group is headed: מה שראינו לכתבו מהסימניות בס״ד ונתחיל בע״ה, אפתחה שערי רנני לבוא בבריית (1): סימן אבג״ד (2); א״ב אני יהודה הלוי בר שמואל חזק, acr. א״ב אני, acr. מי כמוך יחיד הנסתר מאישון מי כמוך (3); יהודה הלוי בן שמואל חזק אמן אלהים בקדש (4); א״ב ממליך כל מלך, acr. אמרה גולה (5); א״ב יהודה הלוי, acr. חזיתיך וסורה, acr. אבאר קצת פלאי אלהים (6); א״ב בשם ייי (7); אני יהודה הלוי ברבי שמואל, acr. אתה (8); אל עולם בשם ייי אדמות ומרומות אלוה נהיית אתה אל רם נעלית, acr. (9); א״ב אברך (10); א״ב את נתיבי רעיון אכונן, acr. א״ב שלמה בן דויד הקנזי, acr. בורא נפרדים אפתחה שערי חיים לכל נשמה (11); and חזק ונשמה, acr. א״ב כפול. This is followed by the סדר הרחמים, which consists of the following pieces: (1) שומע תפלה עדיך כל; מה נאמר לפניך יושב מרום (2); בשר יבואו רחמנא רחים עלן בקל ויעבור, acr. א״ב (3); רחמנא דא היא אוריתך דיהבת להון לישראל (4); בורא עולם במדת רחמים בחר בעמו (5); אל רחום שמך (6); רחמנא חטינן ר׳ אסכלנן (7); רחמנא ענינן בהדא שעתא (8); דעני לעניי ענינן רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו ארך (9); יום צעקי (10); א״ב, acr. יום עיני תלויות (12) היכל ייי ומקדש (13); מאישון במעמדי הראשון (14); בעשור לחדש ביום בו כפור עוני (15); הדומו רחמיך שאלתי (16); כמפעלי צור גואלי (17); וכלו אלהי (18); יום עירום אעמוד (19); הודיעני את אורח החיים עמדי יחידתי עלי (20); עבאסי חזק, acr. משמרת יום לריב תעמוד (21); לוי חזק, acr. ולדין עמים לך עיני צופיות (22); לוי חזק, acr. אליך אלבה ועיני למעוניך (23); א״ב, acr. ישמיעני אלהים בקראי לנגדו (24); סמר גבי צור משגבי, acr. א״ב (25); סלימאן מה יתרון לאדם בעמלו ובכבודו (26); יצחק, acr. יום לבי סבותי חזות איה טובתי (27); לוי, acr. ביום כפור זדונינו (28); לבי יחיל בקרבי יומם ולילה (29); לוי חזק, acr. יחידתי התאנחי (30); א״ב, acr. אפיל תחנוני שני חיי (31); יום יום יחידתי (32); והתאוננו ידי צרי ניחתה (33); ומאויי לריק ספו בחובותי אסיר תקותיך אני והמוני (34); א״ב, acr. בי אליך (35); עורר חמלתיך לשארית המוני (36) רצה רנת מתודים ותהיה (37); ייי נשאנו עינינו לכו נפיל פנינו בנפשות (38); למנחה חשובה יום זה למרום שאו בלב נכון (39); נאנחות ברכי נפשי צור עושי כי גואל (40); עיניכם יום צעקו שבים מחטאיהם (41); משחת חייבי משתחוים (42); עובר על פשע ונושא חובה (43) מתודה, acr. (44); להדרת קדש הר אריאל (45); and יושעון קהליך העומדים בבית ייי בלילות שחיל עמיאל ושרשו (46). The fourth group contains the following poems with the acrostic יצחק. They are: (1) יה להלל ביום ולילי; (2) ישראל עבדיך (3); מה רבו פלאיך ועצמו מוראיך יום (5); ידיכם קדש תשאו (4); שופבים שיחם (6); יצחק כנוי, acr. באתם לחלות פני אל רמים אני יצחק, acr. ייי אתה הוא עד לא עולם נברא הוא אלהים חיים ומלך עולם (7); בן יהודה, acr. יצבתי עמודים (8); and אני יצחק בר יהודה באבני פז מוכנים, acr. יצחק. The fifth group contains liturgical pieces with the acrostic משה, which are: (1) משאת שיר וזמירות; (2) אל דמי לכם ילדי איתני (3); מדמי הלבבות (4) משה קטן, acr. שירו ילדי איתני ואמוני (5); לפני המלך אשפוך עתירתי כל מעשה ייי (6); נורא הוא מרום וקדוש שעת שבויים (7); זמן הבלי ימי סבלי (8); יונה זמיריך הרבי (9); and מקור עיני על עוני. The next

מ׳ יה מתי תשבור קרן מצעירה (50); כחשי
מ׳ (51); ישועה בן יעקב יזכה נצח חזק acr.
א״ב דואד בן acr., אמנם אם עונינו הגדולים
מ׳ (52); איאמי חו, by David b. Benjamin
מ׳ (53); א״ב דוד acr., דאתקרי חוסיו יחיש נסיו
אכן אתה אל מסתתר וגולה רזים בשמך יגילון,
מ׳ אכן אתה אל מסתתר וגולה (54); א״ב acr.
מ׳ יירצה (55); א״ב acr., רזים בנהורא את שרי
מ׳ (56); ישועה יזכה אמן acr., שווע קהל נועדו
יצחק בן קפוהרש acr., יגורתי מפני שמים קונה;
מ׳ ספו חסידים ופסו אמונים מעולם (57) acr.,
מ׳ אשפוך לפניך שיחי (58); סעיד בן מרדכי חזק
מ׳ אספו אמונים (59); א״ב acr., בטחוני ומרויחי
אפסו, the commentator reads: בעלי אמונה,
מ׳ אחזתי בסאתי אשר הייתי (60); א״ב acr.
מ׳ אתפלל אתודה (61); דויד בן נשיא acr., מודד
א״ב כפול כלפן בן יעקב יזכה acr., אתחנן ואקודה
מ׳ אנוסה עדיך לבקש רחמיך (62); חזק acr.,
מ׳ אבדו ישרי חומותי (63); א״ב משה בן כתיר
מ׳ ייי אלהא דשבינתיה (64); א״ב דויד acr., ושורי
מ׳ ייי אלהא את אמרת (65); בשמי מרומי
מ׳ הא בעיני עבדיא (65 a); לכנשתא דישראל
מ׳ אראלי מרומים בשבח (66); קדם רבונהון
מ׳ (67); א״ב שמריה כהן acr., ושיר קמים
יהודה הלוי acr., שירה חדשה חדשו גאולים;
שלמה acr., מ׳ שבת משושי ורבו יגוני (68);
מ׳ ייי אלהא די כורסייה שביבין דנורא (69),
מ׳ אנא הבורא בורא כל במאמרו (70); א״ב acr.
מ׳ תבר גיברי שמע בקלא דתבירי (71); א״ב acr.
מ׳ אנא אל הנאדר במרומי (72); תשר״ק acr.
מ׳ אשא עיני אל אדון האדונים (73); רומה
א״ב acr., מ׳ אם עונינו רבו והפשע גבר (74)
מ׳ אם עונינו ענו בנו (75); שמואל הכהן חזק
מ׳ אלהי (76); א״ב דויד בן נשיא acr., בעדים
מ׳ אתאנו (77); א״ב acr., אזכורה ושינה אעירה
מ׳ אבלה (78); א״ב acr., מתודים שעריך נקדים
מ׳ אמרתי (79); א״ב acr., יהודה והיתה נדודה
א״ב דוד acr., אוי נא לי כי יסף מוטה עולי;
מ׳ אליך אתודה על עונות ופשעים (80) acr.,
מ׳ אשוב אל ביתי אדרוש (81); א״ב תמים
אשא אל ביתי, the commentator reads עדתי,
מ׳ אתחנן בבקשה בדברי מורשה (82); א״ב acr.
מ׳ אתאנו על שמך אדיר (83); א״ב משה acr.
מ׳ גליא עמך דבחיש (84); א״ב acr., במרומך
מ׳ סמיך וסעיד הוי לן שוכן רומה (85); לן חילן
מ׳ במאי פומא נפתח (86); סעיד בן מרחב acr.

רחמנא רחים על (11); אפים ורב חסד ואמת
עמך ישראל דאפיקתא יתהון בחילך מבית עבדותא,
רחמנא (12); א״ב דויד בן עמרם יזכה אמן acr.
רחים על עמך ישראל דאנון יתבין בארע גלותא,
(13); א״ב סעדיה בן יעבץ בן סעדיא חזק acr.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאתן למסגד קמך
רחמנא רחים על (14); א״ב acr., ולבהון תבירי
acr., עמך ישראל דאנון קיימין קמך בתחנונא וצלו
רחמנא רחים על עמך ישראל דאת (15); א״ב
א״ב שלמה בן acr., הוא אלהא רבון כל עלמיא
רחמנא רחים על עמך (16); סר שלום חזק לעד
א״ב סהיל acr., ישראל דאתן ובעון בעניא על דשי
מרן דבשמיא לך מתחננין (17); בן נחמיה חזק
מרן דבשמיא רבון כל עלמיא אסתכל בזעירין (18)
מ׳ מלך עלמין דגלגלותי שביבין (19); מכל עממיא
מ׳ את הוא אלהא (20); מנצור acr., דינורין
מ׳ ייי דסגיאין רחמוהי (21); דשרי ברום רקיעיא
מ׳ ייי דבידיה אסו לכל (22); על כל ברייתא
מ׳ אסתכל בעמך דגלא מניה יקריה (23); מחתא
סעדיה acr., מ׳ אנוסה לעזרה בעמרי בצרה (24)
מ׳ יונה נודדת מקנך שובי לנותך (25); בן עוואץ
מ׳ להודות באתי על חטא (26); ישועה acr.
מ׳ אדרוש בוטחי בורא (27); משה acr., סתרי
מ׳ אזמרך עליון (28); א״ב סעדיה acr., רוחי
מ׳ אוחילה (29); א״ב סעדיה acr., בשובי ברציון
מ׳ אשא (30); סעדיה acr., לקדוש בעד עם קדוש
מ׳ מחי ומסי ממית (31); עיני אל רם ונשא
acr., מ׳ שלמא לכון שארא דישראל (32); ומחיה
מרן דבשמיא מר על כל (33); שלמה בן משה
מ׳ אפסו בעוני עצי (34); מרי אלהא מהימנא
מ׳ אליך אתודה (35); א״ב דויד acr., המערכה
מ׳ (36); תמים בן יוסף חזק acr., שוכן מעונים
מ׳ (37); אנת הוא אלהא דגלן קדמך עמיקתא
מ׳ שאו (38); יושב בשמים ומביט עד קצה מים
שעדיה בן מעודד acr., נא עיניכם אל אלהיכם;
א״ב acr., מ׳ אלהא דישראל ומרי נהוריה (39)
מ׳ (41); מ׳ לילי זכרון עמדתי מרעיד (40)
(42); א״ב acr., אודיעך חמאתי על פשעי בהתודי
מ׳ אזיל (43); מ׳ תורתא דמרביא בטולי וברגבי
(44); אביגד בר חלפון acr., מעין דמעות כמי עין
מ׳ ייי (45); מ׳ ייי דקריב לכל מאן דקרי ליה
מ׳ אשא (46); אלהא דכל דמטמר קדמוהי גלי
(47); א״ב acr., עיני אל ההרים באתי לחלותך
דניאל acr., מ׳ דרכך היטיבי ושמעי את ניבי
מ׳ אל שוכן רומי הרצה נאמי (48); ברבי פיומי
מ׳ יום ישבתי להודות (49); אהרן אלוף חזק acr.

מ' סדר חטאתי וחטאת (87); במאי לישנא נשבח (88); סעיד בן מסעוד, acr. עדתי אדבר בשפתי מסעוד בן, acr. מ' מה לי ללכת אחרי ההבל א"ב, acr. מ' אשא עיני אל צור קוני (89); יחיה מ' אשא עינים אקוד על (90); תמים בן יוסף אפים, acr. א"ב בן כתינא משה, i.e. Moses b. Khatina; (91) מ' יונת אלם קץ ישועה, acr. ישועה; and (92) מ' אליך אקרא יומם ולילה, acr. א"ב.

Pp. 486–493, סדר נוסח הברכות, containing Grace after Meals, ברכת אורח, ברכות הבשמים, ברכות היראה, &c., with Arabic indications.

Pp. 493–497, נוסח ברכת אירוסין ונישואין.

Pp. 498–513, ברכות המילה with the following liturgical pieces: (1) אלהים ברא עולם בנאמו, acr. א"ב; (2) אמת האל נגלה לאברהם אבינו וצוה במילה, acr. א"ב לדויד בן גד; (3) אופני שחק לרכבו האל רתם בחכמה, acr. א"ב; (4) אלופים שאננים כלל שרי עברים השונים בהלכות במסכתות וסדרים, acr. א"ב, by שלמה; (5) בן שלם ידיע בן אלראבעה אמונים באמונה, acr. א"ב; (6) קיימו דת נאמנה אמונים אהובים, acr. מראשית יצירתו נכונים חמובים מברייתו, acr. אדון עולם נגלה לאיתן מימים (7); acr. א"ב אדון עולם נגלה עלי (8); א"ב עמרם בן סעיד אומין חיל אזורים, acr. א"ב; (9) בחור מעמים א"ב מנחם, acr. לידע להודיע ולהתודע בדברים אמונה בידועים כמו נר (10); בר אפרים חזק במנורה, acr. א"ב סעדיה בן חטר; and (11) prayers. These poems are published in my ספר מעט דבש, Oxford 1928, pp. 50–67.

Pp. 513–515, סדר פדיון הבן.

Pp. 515–517, הפרשת תרומה ומעשרות וחלה עשיית מעקה קביעת מזוזה מתנות כהונה פדיון פטר חמור ובכור בהמה טהורה.

Pp. 518–531, נוסח הכתובות והגטין והשטרות. Formulary of Documents under the following headings: (1) כתובה; (2) חדוש כתובה דאירכסא; (3) למחזיר גרושתו; (4) כתובת יבמין; (5) שרח אלטלאק, the rules about divorce with the Get, dated שנת אלפא ותשע מאה וכך וכך, i.e. after 1589; (6) כתאב אלאירום; (7) עידי מסירה; (8) שליחות הגט; (9) קבלות גיטא; (10) שליח קבלה; (11) כתאב אלוכאלה, a letter in which the husband delegates a proxy for divorce; (12) קבלות גיטא; (13) בראה'; (14) שליח קבלה; (15) שליח הובאה אלאמראה לבעלהא, receipt from the divorced woman to her husband; (16) נוסח גט מיאון; (17) סדר חליצה, in Arabic; (18) כתובת יבמין; (19) גט חליצה; (20) נוסח שטר המכירה; (21) ביע עקאר, sale of property; (22) שטר המתנה; (23) כתאב הבה' אלעליל, the last will; (24) כתאב אלוצייה, i.e. [מחמת מיתה] מצווה; (25) ביע אלדפאתר, sale and transfer of business books; (26) כתאב אלרהן, letter of mortgage; (27) כתאב אלמקולה, agreement; (28) כתאב אלשרכה, deed of partnership; (29) קסמה אלאבוה, division of property between brothers; (30) כתאב אלמפאצלה, dissolution of partnership; (31) כתאב אלצמאן, letter of guarantee; (32) כתאב אלודאעה, acknowledgement of a deposit; (33) תסלים אלודאעה, receipt on return of deposit; (34) כתאב אלנכרה, letter of denial; (35) כתאב אלחזקה; (36) כתאב אלתנפיק אלאיתאם; (37) תנפיק אלאיתאם, i.e. מזונות היתומים; (38) תנפיק אלארמלה, i.e. מזונות האלמנה; (39) תנפיק אלארוסה, i.e. מזונות קצא אלכתובה מן אלאיתאם; (40) payment of the Kethubbah from the orphans; כתאב ביע אלעביד, sale of slaves; (41) עתק אלעביד, i.e. release of slaves; (42) הרשאה נוסח שטר; (43) שטר בירורין; (44) [לשוחט]; שטר גביית הכתובה; (45) מחילת; (46) שנקרע טלאבה שהאדה, i.e. קיום שבועת האלמנה; (47) מעארפה שהאדה, i.e. verification of signatures; (48) קיום השטרות; and (49) עדות בקשה לעניים, v. about this letter, D. S. Sassoon, אגרות פרס ותימן, Budapest, 1926, reprint from Hazofeh, vol. IX, p. 13. From Yerushalmi Mo'ed Ḳaṭan, ch. 3, Hal. 1, we see clearly that such letters of recommendation were usual in the Talmudic age. There we read: שמעון בר בא אתא לגביה רבי חנינה א"ל כתוב לי חדא איגרא דאיקר ניפוק לפרנסתי לארעא ברייתא. We call here attention to a unique printed leaflet, which contains recommendations on behalf of Abraham b. Alexander of Bredfeld, near Schnaitach, the author of the work תורה אור (not in Ben Jacob), dated 8 Tishri, 1602, and signed by

Judah Lowe b. Bezalel,[1] Rabbi in Prague, Meir Epstein,[2] the Parnas of the community, and Joseph Jekutiel, called Kauffmann b. Jacob Judah Segal,[3] the secretary of the Jewish community in Prague. The leaflet contains also longer and shorter letters of recommendation by Italian Rabbis, e.g. Issachar Beer Eulenburg,[4] Rabbi in Gorizia, Ben Sion Ṣarfathi,[5] Barukh b. Samuel,[6] and Leb Saraval,[7] all of Venice, and Nathan Ottolenghi of קונייאן.[8] The leaf is censored by Giovanni Domenico Carretto, 1629.[9] It reads as follows: יהללך זר ולא פיך נכרי ואל שפתיך. מי ראה שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם יוצאים ולא יצא: אלו האלופים והגאונים יצ"ו אשר העידו כשרות על הנזיר הזה כי חסיד גדול וישר הוא כלם אנשים ראשי בני ישראל המה. כאשר עיני מכ"ת תחזנה החתימות:

להוי זאת ידוע לכם כי זה החסיד אברהם בר אלכסנדרי ז"ל מק"ק ברעדועלד אצל ק"ק שנייטיך הנקרא בפי כל אדם אברהם ווינגם חסיד גדול ונאמן הוא והנה היה בכאן בק"ק פראג מקרי דרדקי שלשה שני' רצופים ולא נמצא בו שום דבר רע ומפני זה אל תיראו מלפניו כי נאמן הוא ואף בבגדיו אינם ניכרים כי הדרכי' בחזקת מסובנים הם וגם ה' יראה ללבב והאדם יראה לעינים ועל זה באתי להעיד. נאם יהודה ליוא בן לא"א בצלאל ז"ל ריש מתיבתא דק"ק פראג:

הגם שדברי הגאון המורה אינן צריכין חזוק ומה לנו לידו' ועוד לקרא. מ"מ באנו כדי לאפושי גברא בדברי אמת וישרה. להעיד עדות ברורה שהחסיד הנ"ל הוא למדן ובעל סברא. וכל המטיבים עמו. יהיה ה' אלהיו עמו. כי הוא איש הולך בתומו. היום יום ה' ח' תשרי שס"ב לפ"ק דברי הכתוב (צ"ל הכותב) וחותם בפקודת פרנס החודש הקצין הראש כמהר"ר מאיר עפ"שטיין וחבירי והקצינים ראשי' יצ"ו. נאם יוסף יקותיאל נקרא קפמן בן לא"א כמהר"ר יעקב יודא סג"ל ז"ל סופר דק"ק פראג:

מודעת זאת בכל הארץ כי זה האיש הנ"ל היה בגליל זה פריול בארץ איטאליאה מקרי דרדקי זמן רב ומעולם לא יצא דבר שאינו מתוקן תחת ידו ועולה לא נמצא בשפתיו וכל הבעלי בתים יצ"ו אשר היה מתגורר בצל קורתם העידו והגידו בדברי אמת וישרה כי חסיד גדול ונאמן הוא ונזיר כמוהו ירבו נזירים בישראל שהפריש והבדיל עצמו מכל הנאות העולם לגבר הזה אשר דרכו החסידות נסתרה והיו מעשיו נעימים וישרים וכל המטיבים עמו יהי ה' אלהיו עמו כי הוא הולך בתומו. ועתה הגיעו עת דודים לזווג בתו הוכרח לשוטט בארצות על פתחי נדיבים לבקש עזר מעט וגם זה ע"י ספרי אלהים חיים אשר נדבה רוחו להדפיסם להועיל בם לבני ישראל כדי שיוכל ללקט איזה סך חשוב להשיא בו את בתו הגדולה וגם להיות הנשאר בידו מוכן ללכת לשבת באדמת קדש ירושלם תוב"ב לאכול מפריה ולשבוע מטובה המהורה. לכן אנשי לבב קרושים מחזיקי בדק חזקו ואמצו להנעלה הזה וקנו לכם ספריו הנקרא תורה אור הנחמדים שהיו טמונים זה כמה ימים ושנים יותר משבעים שנים והטילו לביס ת"ת כדי שיוכל למלאות נדרו להשיא בתו וליכנס לארץ הקדושה לשבת בבית המדרש ללמוד תורה עם שאר החסידים ופרושים כדומה לו ובזה תזכו לחזות מלך ביפיו ובשמחת בשוב ה' ציון ובא לציון גואל: כ"ע הצעיר על כל הא דלעיל ואף גם זאת שיתנו לו בכל עיר ועיר די מחסורו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. נאם יששכר בער איילנבורג דק"ק גריציה:

עדיו בחותמיו זכין לו ומעידין עליו מאת צדקתו הר"ש ר"ג ור"מ מק"ק פראג נוסף על עדות האלוף הנ"ל המביר החסיד ומעשהו באמונה לכן עשו עמו ברכה כי תמצאותו בארץ החיים. נאם בן ציון צרפתי דק"ק ויניציאה:

העבד הקטן ברוך בכמהר"ר שמואל ז"ל דק"ק ויניציאה:

לאיש אשר אנכי בא להעיד עליו ומלבד שעדיו

[1] He is the famous Maharal mi-Prag, or der hohe Rabbi Low, born 1515, and died 1609, the author of many works.

[2] v. about him Zunz, Zur Geschichte und Literatur, p. 270; Z. f. d. G. d. J. i. D., I, 182; Simon Hock, Die Familien Prags, Pressburg, 1892, p. 247, No. 3172.

[3] About his descendants see Hock, l.c. pp. 234-235.

[4] The author of the באר שבע, Frankfurt-a-M., 1709, v. Ben Jacob, p. 65, No. 179.

[5] v. about him תולדות נדולי ישראל, by Nepi-Girondi, Trieste, 1853, p. 55, No. 9.

[6] v. ibid., p. 57, No. 11.

[7] v. ibid., pp. 218-219.

[8] v. about him, l.c., p. 275, No. 8. His name is also mentioned in Fano's מקוה ישראל, p. 85 b, with reference to the affair of Rovigo.

[9] His signature occurs also in MS. No. 557, v. above, Cat., p. 103, and in MS. No. 162, v. above, Cat., p. 485.

בחותמיו זכין לו אזורו מוכיח עליו נזיר אלהים ואין ספק שמעשיו יקרבוהו וכל נדיב לב יקרבוהו ויטיל מלאי לכיסו ע"י ספר הזה כי כן יבורך גבר ירא ה'. נאם הצעיר ליב סרוואל דק"ק ויניציאה:

דברי הגאונים הנ"ל אינם צריכים חזוק וכל המרחם על הנזיר הנז' מן השמים ירוחם. נאם נתן אוטולינג מק"ק קונייאן:

A late owner of the pamphlet signed himself שלי אני ע"ה ידידיה ס"ט.

Another interesting אגרת ארחית was published by David Kaufmann in the Monatsschrift XXXIX (1895), pp. 557–559. The letter was written on behalf of Ḥayyeem b. Moses Katzenellenbogen of Lublin, dated 4 Adar, 1656, and signed by the Rabbis of Lublin (Joshua Heschel b. Jacob, Yekutiel Zalman b. Aryeh and Yoḥanan Barukh b. Simḥah Rofe), Mantua (Samuel Meldola), Modena (Abraham Joseph Shalom b. Mordecai Graziano), Venice (Moses b. Mordecai Zacut), and Verona (Abraham Ortona).

Pp. 531–533, קואער אלשריעה. The Thirteen Articles of Faith.

Pp. 533–536, תפסיר אלעשר אלכלמאת לר' אלעזר ביר אליעזר. The Paraphrase of the Ten Commandments, by R. Eleazar b. Eliezer.

Pp. 536–537, מדרש פטירת אהרן הכהן, in Arabic.

Pp. 537–538, מדרש פטירת משה רבינו, also in Arabic.

Pp. 538–551, עבור השנים. The Calendar begins with the year 5421 (=1661), and ends 5491 (=1731). Between pp. 541 and 544, two pages are added of a calendar from the year 5644–5664 (=1884–1904).

Pp. 552–556, שער נפילת התקופות.

Pp. 556–567, באב פי כסוף אלשמס ואלקמר עלא שהור אלסנה.

Pp. 568–575, סדר זבח פסח. The rules of Passover with a letter at the end, which is headed: וואת האגרת למהרי"ץ זצוק"ל.

Pp. 575–588, ספר שערי טהרה, in Arabic. This and the previous work were compiled by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ in the year 1775. The epigraph (p. 587) reads: ברוך יי אשר עד כה עזרני להתחיל ולסיים דיני נדה ומבילה והנלוים אליהם לדעת מה יעשה ישראל ואם רבו הם ורבו דקדוקיהם הנה על כל פנים בשמרו אותותי אלה בקרבו ינצל מהפיכה ובזה יזכה להמשיך נשמה לנפש היולד זרע קדש ברוכי יי בנין לקב"ה ושבינתיה דחזיא לאלין בנייא לעילא מעינא ואמרי בשירה חזי במא אתינא לקמך. גם מיעוד ושכר מצוה זאת כי רבה היא למהר לשלחנו מן הארץ מהור ימהרנה לו לאשה וארשתיך לי באמונה והיה לך למשיב נפש לאות ולעד מה שהאריך הרב בספרו משרא קטרין כי הזהיר בזה עד מאד ללמד דעת את עמי הארץ והנשים ואיסור והיתר על כן אני הצעיר עבד לעבדי ה' המסתתרים במולא דמהימנותא יחיא בן לא"א יוסף בן כמוהר"ר צאלח זצוק"ל ערכתי הנה הדינים הצריכים בקיצור בלשון ערבי שיבינו אותו הכל אנשים ונשים וטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יי אלהיהם וש"ל את כ"ד התורה הזאת ואל אלהי אתחנן ירחיב גבולי בבנים ובני בנים והמה חכמים מחוכמים יאריכו ימים יזכו לעולמים עד עמוד כהן לאורים ותומים ועינינו תראינה ציון נוה שאנן אכי"ר היום יום שני סדר הנני נותן לו את בריתי שלום. בפ"ו לשטרות התקל"ה ליצירה (=1775) יזהר הקץ ויחיש הגאולה אכי"ר שושר"ש בילא"ו.

Pp. 588–592, בקשות, containing: (1) באשמורת הבקר עמדתי מרעיד ולבי סחרחר; (2) סעדיה בן יוסף, acr. הקבצו ושמעו ריעי וחבירי; (3) ארון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא; (4) א"ב מן דודי ירד לגנו לרעות בגנים, acr. אל מסתתר בשפריר חביון; (5) צפת עו"ב חיים כהן שער; (6) אברהם מימין חזק, acr. השכל הנעלם עורה; (7) יהודה, acr. הרחמים לעם בך בוטח; and (8) ישראל חזק, acr. כבודי עורה ואל תאחר, שמעו לי ריעי וחבירי הקשיבו לתוכחתי, acr. סעדיה בן שלמה.

Pp. 592–593, נוסח וידוי שכיב מרע.

Pp. 594–602, תוכחות ובקשות, containing the following liturgical pieces: (1) אברך את יי אשר יעצני, by Judah Hallevy; (2) בורא כי גיאותם בהשתחוייתם; (3) נשמות ונומה מרומות אודך על כי נוראות; (4) כי במאור פניך יגהו א"ב, acr. אוי לי כי נדדתי ממך; (5) נפלאתי אתה נורא אתה ומי; (6) הנני כורע ומשתחוה אקוד ואשתחוה ואכרעה ואתפלל; (7) יעמוד לפניך

אל חי יפרוש בעבור שמו על עמו סוכת (34) שבת ויום חג אם (35); אברהם, acr. שלומו, acr. אזכיר גבורת אל אמת ושלחו (36); יגשו אשיר לאלי כי לעשות לי הפליא (37); אברהם, acr. ליהודים היתה אורה בשלשת (38); אברהם, acr. שיר חדש (39); יהודה הלוי, acr. אבני יקר (40); שלם, acr. בשם בן יאיר (41); אברם, acr. אשיר לאל רם (42); שעדיה, acr. שמח דודי ביום פורים וייטב לבביך (43); ונשא אברהם, acr.; קוראי מגלה הם ירננו לאל (44) אשבח צורי יוצר מאורות על הנסים ועל (45) הגבורות, acr. אני יוסף, in Hebrew and Arabic, the last strophe reads: אחתום שירי בשבח האל. ושמי יוסף בן ישראל. אשאל צורי יחיש גואל. יביא לנו יום ההקהל. ונאמר שירה ודברי הלל. אל חי בקרבי (46); ונראה היכל חיל ועזרות אל אל (47); אברהם, acr. בשמו ירנן לבבי (48); אברהם, acr. וטובו יפחד וינהר עם קרובו אברהם, acr.; אל נערץ בסוד גלגלו וקדושיו בידו (49) אל נערץ בסוד כל בריות מלאכים וחיות (50); יושף, acr. יום אמר אדון העולם אל משה ידידו אברם, acr.; איחרה עת מועד מועדים וחצי (51) הבכום הלבנה יום (צ"ל יין) אדמדם הורק (52) the last strophe reads: אם בכל לב מכאוב לחזות הר המור. ממקורו לשאוב ודברו לשמור. שואלים בעלת אוב בעבורו לאמר. גארשי"ש דאבינ"א ארב"י נש"ב אלח"ק. גארם בנד מבנראד מן חביבי אסחק, the same poem occurs in MS. No. 264, p. 425, v. above, Cat., p. 323, and ends: שואלים בעלת אוב בעבורו לאמר. אם כבוד אל חנה שם בציון הוחק. נעלה לא נרד עד ובנ"א: נשלם לו חק, in the margin is added: גרשיש דאבינה ארדבינה באלחק. כנד יד מברנד. יחיד מרומם על כל גויה (53); מן חביבי אסחק יחיד מרומם בורא נשמה (54); יחיאל, acr.; דויד, acr. שמים בצהלם ובני אדמה בגילם (55) אל נשגב בהודו ברא משרתיו (56) מפאתי היכל דמעי (57); מפאתי היכל אש הסנה (58); אברהם, acr. איך (59); כמו נחל מרוב חלי שישו בני (60); מעינות עיני אוכח במוסרי אי גבורתך ימין (61); טשרה כי נירכם זרה אי גבורתך ימין (62); אל הן בכל לבי דרשתיך יוסף, acr. אל אך באוני אז שמעתיך in Hebrew and Arabic; (63) לבי לעלמה . . . . כי יעניני אקרא ויאמר הנני (64); . . . . גבירה שובי נפשי (10); חננתני נפש חניני דעה (9) למנוחיכי כי יי גמל עליכי הלא מרוח פיו נפחך, by Solomon ibn Gabirol; אליכם אישים (11) אקרא זכרו האל הנורא, by Judah el-Ḥarizi; and (12) בן אדם אל תאשם נפשך, acr. א"ב.

Pp. 603–623, שירות ותושבחות, comprising the following hymns: (1) יקר יום השבת אשמור שבת אלהי תגדיל, acr. יהודה; (2) שבח אומרים בני, acr. שלמה; (3) יום השבת האל עשאו, acr. שמואל; אמוני (4) על אהבתיך אשתה גביעי, acr. שלמה; (5) שלום לבוא שבת שלום ושמחה, acr. שעדיה; (6) אם אשמורה, acr. מה נעמה שבת ומה כבידה (7) יום שבתון, acr. אברהם; שבת אל ישמריני (8) אין לשכוח זכרו כריח הניחוח, acr. יהודה; (9) אם לקראת שבת אצא בחבה, acr. דויד; (10) אני יוסף בן ישראל, acr. אשמרה שבת נפשי שמורה משתא טתי יבשר, in Hebrew and Arabic; (11) בביאת נגידי אליהו הגלעדי, acr. אברהם; (12) אותותינו התמהמהו איה אלהי אליהו, acr. א"ב-י; לנר ולבשמים (13) מצור יהיה שבוע הבא (14) רני ושמחי כי (15); סעדיה, acr. נפשי מיחילה (16) הנני בא ועל כל פשעים תכסה אהבה, acr. רני ושמחי כי הנני בא אראך (16a); אברהם מי כמוך אלהי ישראל ומי (17); חיי עולם הבא זרע (18); אברהם, acr. דומה לך מושיע וגואל יום (19); אברהם, acr. ישורון צבאות מהנים אשמח במועדים (20); אברהם, acr. נושעו גאולים יום ליבשה (21); שעדיה, acr. מיום ליום נצמדים אגיל (22); יהודה הלוי, acr. נהפכו מצולים ואשמח ולאל אשבח ואזבח זבח ביום הפסח נפלו אגיל ואשמח ולאל (23); אני סעדיה, acr. אויבי אשבח ואזבח זבח ביום הפסח ברוך אלהים, acr. דגולים עבדו אל והללו שם יי (24); א"ב-י בין שבת ומועד מלחמה (25); דויד בן ישע הלוי ערוכה, acr. אני אבר חאדת, slightly different from the same poem ascribed to Abraham ibn Ezra, v. Siddur Aleppo, 1527, p. 723a, and Davidson, Thesaurus, II, p. 24, No. 545; יהודה בן, acr. בין מים ויין ריב אין כמוהו (26); דוד, acr. לבי ישיר וגם יעירה וימלא שיר (27); יהודה, acr. יום בקול המולה נגד עם סגולה (28) שעריך בדפקי (29); זכרו אותות קדמוניות (30); ייטב לבב הוגה (31); שלמ[ה] acr. יה פתחה במלכיות, acr. בזכרי אותות קדומים (32); ישראל, acr.; אברהם, acr. אל חי יואל ומנה תפלתינו (33);

אלהי אברהם ובתחלת ימי אברהם כאלו לא נתפרסמה מלכות שמים בתחתונים וכו׳. P. 73, on the margin, הגהה להר״ר יצחק ונה ז״ל ומפני כבוד השבת ראוי לעמוד מעת שפותח פיו בשירת לכה דודי עד סיום בואי כלה כשהוא מקבל בבית הכנסת ואין צריך לומר כשהולך חוץ לתחום. P. 127 ואומ׳ הנותן תשועה למלכים אז״ל בספר הגלוי כי ענין תשועה בלש׳ ערבי אלאגאתה והוא קבול שועה כמו ותעל שועתם. Ibid. ומפטירין בנביא מענין היום ופי׳ ר׳ מאיר פורינץ ז״ל שלשון הפטרה הוא לש׳ סיום כמו אין מפטירין אחר הפסח וזה ר״ל המפטיר בנביא כלום׳ סלוק תפלת השחר.

The MS. is written by three different Yemenite curs. hands of various ages. The original MS. is of the 17th cent. (v. p. 541, where the calendar is dated 5421=1661), and is furnished with full superlinear punctuation. Pp. 66–91 are written by a second hand, probably early in the 18th cent. The third writer, who added pp. 1–17, 230–237, 260–273, 542–543, 554–559, and 568–593, lived, according to the calendar (p. 542) about 1884. The whole MS. contains 623 pp.

Paper, $11\frac{3}{4}'' \times 8''$.

711

סדור גדול עם פירוש עץ חיים

The Prayer Book according to the Yemenite Rite with Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ's Commentary.

The MS. contains the first part of the Yemenite prayer book. The text and the commentary agree with ed. Jerusalem, 1893.

The MS. beg. הקדמה שמצאתי בכ״י מהר״ר יהודה צערי בן כה״ר שלמה זלה״ה עשאה הקרמה לפירוש הסדור שהתחיל לכתוב ולתועלת המעיינים ראיתי להעתיק הנה ישרים וישמחו וזה הנוסח הכתוב שם אות באות תיבה בתיבה בשם ה׳ אל עולם וכו׳. This introduction is followed by the remark: ע״כ מה שמ״כ בכת״י קדש מורינו מהר״י צעדי יצ״ו גם יש אתי תשובה על ענין שינוי מנהג תפלותינו שבתכאליל אל נוסח סדורי ספרד מהרב מהר״ר פנחס הכהן עראקי; (65) אברהם, acr. אשמחה כי [אפתחה] פי להודות; (66) זמני אגיל בתוך אהלי [לי], by Samuel Hannaghid, v. above, Cat., pp. 457 and 460; (67) מפאתי זמני . . . . דרום קומי שאי יונה לרב הראיתם ברק בא מעוני, incomplete; (68) שלום; (69) the beginning wanting, the first words read: יחישה לגאול עדתו כאשר גאל בתחלה; (70) אם תחפצה בחכמה הט אוזך, in Hebrew and Arabic; (71) אם תחפצה בחכמה טהר לבבך הכון, also in Hebrew and Arabic; (72) אם תחפון בשלומך טהר; (73) שלום בך נשבעתי ידידי קנה חכמה קומה נמלא; (74) למוסר עצמך לאמתחת, in Hebrew and Arabic, the end missing; (75) שמש בגבעון דום לראות צבי אל אל גדול ומהולל, acr. סעדיה; (76) החן אל אל ברוך, acr. אברהם; (77) אצעק מעניי יום, acr. סעדיה, אזכרה דעי לבי מאד חשק; and (78) ומבורך אקרא מא[ו]יבים וקמים.

The חדושין agree only partly with those described in previous MSS. of this type. We draw attention to a few points. P. 32 we read: ר׳ ישמעאל אומ׳ בי״ג מדות התו׳ נדרשת נתפרשה במדרש הגדול פרש׳ ויקרא אל ולכך אמ׳ דוד כשהביא הארון, P. 34, משׁ׳ ע״ש. שני מזמורים הללו ומפורש בב״ר לפי שהפרות כישרו אמ׳ שני מזמורים הללו ר׳ שמואל בר נחמני אומ׳ וישרנה הפרות מה שירה אמ׳ הודו לייי קר׳ בש׳ ר׳ אלעזר אמ׳ שירו לייי כל הא׳ וגו׳ לפ״כ תקנם דוד לאמרם לפני הארון מזמור אחד שחרית ואחד ערבית מפי ר׳ אלעזר בר משלם וכן אמ׳, P. 41, ז״ל עכ״מ בפי׳ רש״י ז״ל במדרש דאשכח ר״ע לאליהו ועמיה שתא אלפי גברי דמעיני רוגז א״ל הני למאן א״ל למאן דמפסיק בין ישתבח ליוצר אור ובין קדוש לברכו ואז״ל מאן דפסק יתפסק מאן דארך יתארך ומאן דחטף יתחטף וכו׳ והגאונים ז״ל אמ׳ שהנכנם לבית הכנס׳ ומצא צבור שקראו הזמירות אם יכול לאמרן ולברך ק״ש בברכותיה ולהשיג אותם ולהתפלל עם הצבור מוטב ואם לאו ידלגם. P. 46, ובש״ע הביא כמה ראויות שאין לענות אמן אחר גאל יש׳ ואמ׳ מה שתמצא בדברי הרמב״ם ז״ל שכת׳ בהן אמן מעות סופר היא שכבר דקדק בספרי הרמב״ם וכבר בספרים מדוייקות שאין כתב במדרש יחזקוני מפני, P. 48, לענות אמן מה לא הזכיר בתחלת י״ם ברכות אלא שם בלא מלכות ולא אמ׳ מלך העו׳ מפני שהדבור בה

ז"ל והרבה להאריך לשון נגד המשנים בהוכחות וגזרות בלשון לא רפה, and the second introduction headed: הקדמה שמצאתי בתכלאל קדמון, and הקדמה שנייה. The latter is dated and signed by the author: היום יום י"ג בניסן אשר עומר לנס ויהי לנס שמורים לכל בני ישראל. כה מעתיר ומתחנן איש עני. מקוה חסדי רבוני הצעיר יחיא בן לא"א כמהר"ר יוסף בן כמהר"ר צאלח זכר כולם לברכה.

The prayer book proper beg. וזה סדר הברכות והתפלות כמנהגינו אנו הק"ק צנעא וכל ערי תימן יע"א, and ends with the formulary for the גט חליצה.

The text of the prayers as well as the commentary agree with the first part of the printed edition, Jerusalem, 1893, where, however, the נוסח הכתובות והגטין והשטרות is omitted.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent. on 350 pp. The text of the prayers is punctuated.

Scribe: *Moses b. Shooker el-Ṣayir* (p. 350).

Owners: (1) *Abraham b. Ṣaleḥ.*

(2) *Yaḥya el-Najjar.*

(3) *Suleiman.*

(4) *Yaḥya, the brother of Suleiman*, both belonging to the family of *David el-'Azeiri*. The entry (p. 350) reads: אשתרו הדא אלתכלאל עין חיים כאלתמן מבלגהו והם סלימאן ויחיא עיאל מו' דוד אלעזירי בארבעה אלא רבע פראנצי ואגרת יחיא אלנגאר אלדי אכרגה אלא קרית צראב וצאר פי מלכהם הקורא בו ישמח והגונבו ימח ועם ה' בשלם הצעיר יחיא ן' מו' ן' אללוי יצ"ו ס"ט ודאלך אלשרא מן אב' ן' מו' צאלח ויחיא אלנגאר יום י"ב לחודש אייר בקע"ב (1861=).

Paper, $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

635

סדור גדול

The second part of the Yemenite Prayer Book.

The MS. contains:

Pp. 1–2, חפ' חג המצות ערבית של פסח.

Pp. 3–23, אגדתא דפסחא סדר העשייה בליל הפסח, with Arabic rules, the Ḳiddush containing the passage תרומה הברילנו מכל עם, v. about it more fully D. S. Sassoon, בואי תימן, Hazofeh, VIII (1924) p. 313, and אתה גאלת, v. ibid., p. 315.

Pp. 24–26, תפלת מוסף לג' רגלים.

Pp. 26–49, מסכת אבות, six chapters.

Pp. 50–51, תפלת ערבית של שבועות.

Pp. 53–62, תפלת יום טוב של פסח וחג השבועות. The Musaf for Passover contains the poem שזופת שמש לחוצת פתרוסים, by Solomon ibn Gabirol. P. 54 we read the following direction: ואין המסדיר מזכיר שם ומלכות שאינו מסדיר אלא לרבים ואין עוני אחריו אמן ובשגומר להסדיר אומר קדיש ומברך מעריב ערבים ופורס על שמע ועומדין ומתפללין כמו שהסדיר להם ש"צ ובשגומרין להתפלל גומר ש"צ ההלל ומברך וכו'. From this we infer that the מסדיר was not identical with the שליח צבור. The same custom seems to prevail up to this day in Algiers. The מחזור קטן of the Algiers rite, printed in Livorno, 1886, contains the approbation of ten people, some of them sign as מסדר and others שליח צבור, and some ש"ץ ומסדר e.g. סעדיא אזולאי ש"ץ, שלמה אוראר ומסדר חברת אסאנטוגין אברהם סמאגא, and מסדר אשנוגא לכבירא ש"ץ חברת ר' סעדיא סמאגא ז"ל.

The custom of the Yemenite Jews to take out only one Scroll at a time from the Ark, dealt with previously above, Cat., pp. 325, 930, and 934, prevailed still in the time of the late writer of this MS. He writes, p. 56 ומוציאין ס"ת וקורין בו ה' גוברי בפר' בא מן משכו ואם הוא שבת קורין ז' גוברי מן והיה היום הזה ואומר קדיש ומוציאין ספר שני וקורין המפטיר וכו'.

Pp. 63–71, אזהרות by R. Solomon ibn Gabirol, beg. שמור לבי מענה, with the introductory poem, beg. אמון יום זה נחלו עם זה, acr. אני דויד בן אלעזר בקודה חזק.

Pp. 73–88, חשעה באב, containing the following liturgical pieces: (1) הקבצו ושמעו לכי אבכה וכף אכה; (2) בני יעקב כולכם; (3) על נהרות בבל חשכה יפעת אורותינו;

(4) אש תוקד בקרבי, by Judah Hallevy; (5) יונה מה לך (6); יהודה לוי, acr. יום חובי ענה בי, acr. יהודה; (7) מקוננת, acr. יום אכפי הכבדתי; (8) יהודה; (9) בת, acr. יהודה, איכה צאן ההריגה; (10) הלוי חזק, acr. ציון שמעתי מטרפת אמריה, by Abraham ibn Ezra, אמרה ציון איך יצאוני בני; (11) זכור יי מה היה לאבותינו; (12) א״ב, acr. אז בבית שביינו צר לא הניח לנו ספדי; (13) על היכלי אבכה יומם ולילה; (14) קומי וספדי תורה; (15) והלילי תורת יקותיאל תרומם ישפלה; (16) במקום אשרי העם; and (17) תקומם נכשלה.

Pp. 88–128, תקון סליחות ללילי אשמורות, consisting of the following pieces: (1) ישן, acr. יעירוני רעיוני; (2) יהודה, acr. אל תירדם בן אדם בן אדם מה לך נרדם; (2a) יהודה; (2b) קמתי; (3) יי אלהי הצבאות יושב הכרובים אליך יי אקרא; (4) יהודה, acr. ותדד שנתי שבט יהודה; (5) א״ב, acr. משגב לעתות בצרה בעת רצון; (6) שמעיה חזק, acr. בדוחק ובצער רחמנא אדכר לן; (7) משה, acr. תחנתי אנשי; (8) אני משה, acr. אנא כעב זרוני תמחהו א״ב כפול, acr. אמונה אבדו אמונים פסו וחרדו אנשי אמונה אבדו באים בכח מעשיהם; (9) א״ב, acr. ודוי אחר לר׳ יהודה בן זרובבל ז״ל; (10) א״ב, acr. אבל חטאנו ועוינו ופשענו beg. אפרים בר רבי יצחק, acr. אם אפס רובע הקן בלעם חזק, acr. בזכרי על משכבי; (13) חזק לוי חזק, acr. לאט האל בעם נדכה; (14) יי איה, acr. משה; למתודה חטאתיו ומודה יי שארית, acr. אברהם; חסדיך הראשונים יי שועת עמך, acr. שמואל; פליטת אריאל יי יחיד לבות, acr. שמואל חזק; הקשיבה יי סלח נא, acr. יהודה חזק; כל בני אדם יי דלו עיני, acr. סררי; לעון העם הזה יי אם גדל, acr. דויד בר אלע[ז]ר; למרום יי שעה, acr. אני דויד קטן; עוני מנשוא יי מושיב יחידים, acr. שמואל; נודד מקנו שעה נא, acr. אברהם; אם אשמינו כתולע (25); מרנא דבשמיא לך מתחננין; (26) האדים; (27) מ׳ מחי ומסי; (28) מרן שומר ישראל מ׳ תורתא, acr. דויד; (29) מ׳ דאתקרי חוסיו מ׳ אליך יי נשאתי עיני שמע קול; (30) דמרביא מ׳ יושב בשמים ומביט; (31) א״ב, acr. תחנוני; (32) מ׳ מלך עלמין דגלגלותי; (33) מנצור, acr. מ׳ אראלי מרומים בשיר ושבח קמים; (34) א״ב, acr. מבית טלוני קמתי; (35) משה, acr. שמריה; (36) אברהם, acr. אם תאהב דרך אמת; (37) יהודה, acr. אלהים שיחרתיך ונגדך אשפוך שיחי; (38) and ילוד יעקב יצעק לאל שוכן גבוהים, acr. יהודה.

Pp. 128–139, תפלת ראש השנה, beginning with אברהם, acr. אחות קטנה תפלותיה עורכה חזן חזק.

Pp. 139–146, סליחות לליל ראש השנה, containing the following liturgical pieces: (1) שלומי, acr. א״ב, בשם אלהי אברהם אפתחה; (2) יעלו לאלף ולרבבה, acr. עליון ישיני מכפלה; (3) בליל, acr. יהודה; רומה אלהים שמך לקדש; (4) זה בראש השנה נדדנו שנתינו; (5) headed: בואי שנת, beg. וזאת למו׳ יחיא אלצאהרי זצ״ל ישראל בחירי; and (7) אהבה וצאי שנת איבה אל עבדיך ועדיך, acr. יהודה.

Pp. 146–163, שחרית ר״ה, containing: (1) רעה, acr. א״ב; אלהי אל תדינני כמעלי שואף, acr. משה; (3) בעמיך עם מקוים פדיום שופט כל הארץ, acr. שלמה; (4) כמו עבד ידי דלים נחלשים, acr. יהודה; and (5) שלמה.

Pp. 163–169, סדר התקיעות, with the poem beg. עת שערי רחמים להפתח וכו׳ באחרית, acr. עבאם יהודה וחתח קונה, and המלך יי רום.

Pp. 169–182, תפלת מוסף ומנחה לר״ה.

Pp. 182–186, תפלת יום שני של ר״ה, consisting of the following liturgical pieces: (1) שלמה, acr. שפל רוח שפל ברך וקומה; (2) יי יום לך אערוך תחנה, by R. Judah Hallevy; (3) יהודה, acr. יה שמך ארוממך; and (4) יוסף בן ישראל, acr. יום נעקד יצחק לקרבן משתא.

Pp. 187–189, סדר ערב יום הכפורים.

Pp. 189–205, ערבית ליל כפור, containing: (1) שמע קולי אשר ישמע בקולות והאל המקבל התפלות; (2) לך אלי תשוקתי בך חשקי ואהבתי; and (3) ששון, acr. יריאים שלחוני לבקש מלפניך.

Pp. 205–218, תפלת שחרית יום כפור, with the following poems: (1) אלהי אל תדינני רעה בעמך עם מקוים, acr. א״ב; (2) במעלי פדיום, acr. משה; (3) שואף כמו עבד, acr. שלמה חזק, acr. שופט כל הארץ; (4) שלמה קטן, acr. שנאנים כנצוצים; (5) and דניאל, acr. דרכי שבעה רועים.

Pp. 219–240, סדר הרחמים, or נצח אלרחמים,

consisting of the following pieces: (1) שומע לך יי הצדקה ולנו (2); תפלה עדיך כל בשר יבואו אלהינו בושנו ונכלמנו (3); בושת הפנים כהיום הזה זכור יי מה (5); רחמנא רחם עלן (4); להרים היה לנו הביטה וראה את חרפתינו וכו' את (6); למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם; אנחתינו (7); אלהינו שבשמים אל תעמוד לנו במדת הדין; רחמנא דא היא אוריתך דיהבת להון לישראל (8); רחום וחנון חמאנו לפניך רחם עלינו אב (9); אל רחום (11); רחמנא חטינן קמך (10); הרחמן ענינו אבינו ע' ענינו (12); שמך אל חנון שמך (14); רחמנא ענינן בהדא שעתא (13); אלהינו; רחמנא רחים על עמך ישראל דאינון קיימין קמך מרן מלך (16); מרנא דבשמיא לך מתחננין (15); מרן את הוא אלהא דשרי (16a); עלמין דגלגלותי מרן יי דבידיה אסו לכל (17); ברום רקיעא מרן אסתכל בעמך דגלא מניה (18); מחתא (20); מרן דבשמיא מר על כל מרי (19); יקריה מרן (21); מרן יי דקריב לכל מן דקרי ליה (22); אלהא דישראל ומרי נהוריה acr. א"ב; מרן יי אלהא (23); מרן מחי ומסי ממית ומחיי מרן את הוא אלהא (24); דשכינתיה בשמי מרומי מרן אבן אתה אל מסתתר (25); לכנשתא דישראל מרן תורתא (26); acr. א"ב, וגלי רזין בנהורא מרן אליך אתודה (27); דמרביא בטולי וברגבי מרן מה לי ללכת (28); acr. א"ב, שוכן מעונים מרן יה (29); מסעוד בן יחיה acr., אחרי ההבל ישועה בן יעקב יוכה acr., מתי תשבור קרן הצעירה מרן, acr. ירצה שוע קהל נועדו (30); נצח חזק מרן שלמא לכון שארא (31); ישועה יוכה אמן מרן (32); and שלמה בן משה acr., דישראל א"ב acr., אראלי מרומים בשיר ושבח קמים שמריה כהן.

Pp. 241–243, תפלת מוסף יום הכפורים.

Pp. 243–257, headed: סדר עבודה, והוא קול לאברהם בן עזרא זצ"ל פי נצאם עבודת יום הכפורים, beg. אזכירה סדר עבודה אזכיר תהלות. The עבודה proper beg. יי, acr. א"ב אברם. אמוני ליבב הבינו מה נראה סוד נעלם.

Pp. 258–267, כתר מלכות לרבי שלמה בן גבירול זצוק"ל.

Pp. 267–277, השגות למו' יחיא [בר סעדיה] זצוק"ל, beg. יי מי יגיע עד תכלית אלצאהרי חכמתיך.

Pp. 277–288, משנה מסכת יומא.

Pp. 289–294, תפלת נעילה וסליחות לנעילה.

The latter contain: (1) ידידיך מאמש חין אלהי קדם מעונה (2); יהודה acr., ותפלה סדרו עם יי השלחה (3); אברהם acr., ישובב יונה הגלה בנשף קדמתי ולבית (4); and לכם היום בשורה משה acr., אב (צ"ל אל) עליתי.

Pp. 294–328, סליחות לליל כפור, comprising the following liturgical pieces: (1) יונה מה לכם בני ציון הבואבים (2); יהודה acr., תהגי יונה פותה יקושת כל מעבר (3); יהודה acr., אבאר קצת פלאי אלהים (4); יהודה acr., יונה (5); א"ב אני יהודה הלוי ברבי שמואל ימינך (6); יהודה acr., נשאת על כנפי נשרים את נתיבי רעין (7); יהודה כפול acr., נושא עוני אפתחה שערי רנני (8); א"ב acr., אבונן ידיד עליון (9); א"ב אני יהודה הלוי בר שמואל יצרי ראשית צרי (10); יהודה acr., שמע הגיון יהודה acr., יום להטיב תקרא (11); יהודה acr., יה (13); יהודה acr., יונות הושתו שכם (12) יוני גיאיות הומות (14); יהודה acr., למתי צפנת אליך אלכה ועיני (15); יהודה acr., בפחדן מה יתרון לאדם בעמלו (16); א"ב acr., למעניך בן אדמה יזכור במולדתו (17); מקבי acr., ובכבודו שובי (19); יהודה acr., יצו האל לדל שואל יה אנא (20); יהודה acr., נפשי למנוחיבי וכו' יקרה יה מלאך שמך בקרבו (21); יהודה acr., אמצאך ישראל בחירי אל עבדיך ועדיך (22); יהודה acr., יקירים אדירים משרתי אל (23); יהודה acr., משתחוים להדרת קדש (24); יהודה acr., ישעך (26); יהודה acr., יצורים וצפון חובם (25) אבל אשמים אנחנו (27); יהודה acr., יוכירו יהודה acr., יודעי הפיצוני (28); אני יהודה לוי ימי (30); יהודה acr., ירדו שמי כבידי יחו לשון חזות (31); יהודה acr., חרפי זכרתים יקדישון ביום שלש (32); יהודה acr., אישון (34); בעשור לחדש ביום כפור עוני (33); יהודה אם אויבי יאמרו רע לי, acr. אברם; and (35) שלמה acr., שחר קמתי להודות לך.

Pp. 329–332, תפלת חג הסוכות.

Pp. 333–357, נוסח ההושענות, containing: (1) ענה acr., א"ב; למענך אדיר באדירים (2) אנא אל אחד (3); אתויים בשמך רצים acr., א"ב; (4) למען אב עקד בן acr., א"ב; (5) ושמו אחד אנא אל אחד (6); acr. ק"תשר; ענה תואבי ישעך ענה (8); acr., א"ב מארוד וארפד (7); ומבייש אנא (9); א"ת ב"ש, אוחזי ארבעת מינים acr., למען אב (10); אל אחד הנקדש בקדושות שלשה

ענה אומני (11) ; א"ב acr. ידעך מבין מנאצים אנא השם בכסאו (12) ; א"ב acr. חוקה נסוכה, ענה איומה אמרתך לוקחת (13) ; חיות ארבע אנא המיחד לכבודו שמות חמשה (14) ; א"ב acr. אנא (16) ; א"ב acr. ענה איומים בעוז (15) אנא המקדים (17) ; הבורא עולמו בימים ששה יה איום זכור היום (18) ; לעולם דברים שבעה ברית נפקד (20) ; אנא זכור אב הבטחתו (19) (22) ; אנא זכור יחיד בשרתו (21) ; אשר נעקד אנא זכור תם המשתחוה (23) ; למודך וגם ידידך זכות משה אל תנשה (24) ; אפים ארץ שבעה ; אנא הפודינו על ידי שביעי לרועים שבעה (25) אנא המנחילנו (27) ; בזכות אהרן רון ירון (26) זכות פינחס המיוחס (28) ; שבת ליומים שבעה (29) אנא (30) ; א"ב acr. ענה איומה קוראה זכור (31) and ; החק זמן חירותינו ליומים שבעה סגן אשר נגן.

Pp. 357–363, תפלת שמיני עצרת.

Pp. 363–374, תקון שמחת תורה, containing : (1) אשר בגלל אבות בנים גידל, א"ב acr. ; (2) אנא משה רחימא (3) ; שמחו בשמחת תורת משה חדו (5) ; שמחו בשמחת תורה כי היא אורה (4) (6) ; א"ב acr. חדו רבנן בשמחת תורה תמימה ; א"ב acr. הללויה והללויה וכו' אשמחה בדודי, סימן טוב סימן טוב סימן טוב יהיה לכל (7) כי בשמחה תצאון וכו' כי בשם (8) ; א"ב acr. מפי אל מפי אל (9) ; א"ב acr. אדיר תצאון, יתברך ישראל אין אהוב כיי (10) ; א"ב acr. מפי אל מפי אל יתברך ישראל אין אדיר כיי, מברך רחמנא מברך (11) ; א"ב acr. מרובע רחמנא ; and (12) אצולה לפנים בכסא ערבות acr. אברהם.

Pp. 374–382, ברכה לרבים, beg. יקום פורקנא מן שמיא, v. also above, Cat., pp. 926 and 938.

Pp. 383–386, פירוש סוד התקופות, beg. אמר הרב רבי יששכר המשער אלו הענינים והטעמים מצאתי אותם כתובים בספר החכם השלם הר"ר דוד אבו דרהם ז"ל. P. 385 we read : כתב הר"ר יששכר זצ"ל וז"ל מצאתי קבלה זו ממהר"ר משה הדרשן ז"ל (v. ספר עיבור שנים by Issachar ibn Susan el-Maghrebi, Venice, 1579, p. 131 f).

Pp. 387–391, Calendar from 5665 to 5718 (=1905–1958).

Pp. 393–399, שער לידיעת הפקעת השערים.

Pp. 399–404, סוד התקופות in Arabic, headed : והאדה חסאב אכר.

Pp. 405–425, סימני העיבור ועיבור השנים.

Pp. 425–432, לקין המאורות in Arabic headed : באב כסוף אלשמס ואלקמר.

Pp. 432–435, סאדס צפר.

P. 436, סגולות, one by Isaac Luria Ashkenazi.

Pp. 437–462, פתרון חלומות, beg. וזה פתרון חלומות חברו הר"ר האיי גאון ז"ל על דרך הקבלה והגמרא ולפי שאין אנו בקיאים ואין לנו איש בקי בפתרון חלומות כמו שהיה קודם יוסף ודניאל ע"ה לכן ראינו עתה לעשות זה הספר וכו'.

Pp. 462–468, נוסח ברכת אירוסין ונישואין.

Pp. 468–472, נוסח הכתובות והגטין. The marriage contract is dated 2215 Sel. (=1904), probably in Ṣan'a.

Pp. 472–477, צלות אלמיית ומספדות. The latter contain : (1) אהוב הוא יי אלהים אמת וצדק ; (2) מפעלו ; (3) אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה שמים נתמרמרו (4) ; אהוב ירחמו שוכן ערבות אספוד בנהי ואקונן קינה אחר (5) ; וארין רעשה קינה (6) ; אבכה ואקונן קינה אחר קינה (7) ; אהוב ירחמו שוכן (8) ; אחינו הנאסף לבית עולמך מרומים (9) ; אהוב ירחמו שוכן שמים (10) ; בזכרי יום הדין לא נשאר בי כח אצריק (11) ; דין אהוב אשר דר בזבולו נעימה בנשים (12) ; בחייה ובמותה ; and (13) השכבה.

Pp. 478–481, ברכת המילה.

Pp. 481–484, שטרות, containing : (1) נוסח כתובה דאירכסא (2) ; למחויר גרושתו ; (3) כתובת יבטין (4) ; נוסח גט מיאון ; and (5) סדר גט חליצה.

The MS. is written in a very modern Yemenite curs. hand, and contains 484 pp. of 23 ll. to the p. The greater part of the MS. is furnished with the ordinary punctuation.

Paper, 10″ × 7″.

642

שירות ותשבחות

Liturgical poems in Hebrew and in Arabic. The first division (pp. 1–4), which is

headed נשוד, contains the following poems: (1) שפל רוח שפל ברך וקומה, acr. שלמה; (2) שלמה חזק, acr. שחי לאל יחידה החכמה; (3) אשירה לאהוב הבורא את הגוף אשירה; (4) לאהוב הבוחר בפנחס אהוב ממצרים ביד; (5) אהוב מהר המור נתן לי מורשה הוציאני; (6) אָהוב יוצר אדם חקק חוק לנישים אשירה; (7) לאהוב עבד לנא נסין בוא לשלום חתן; (8) ושמחה במתן בוא בשעת צדק, by David b. Joseph, who signs:

זה דברי ואני בן יהוסף דויד
המחכה ישע אל בכל יום תמיד

Pp. 5–6 contain an index of 88 poems in Hebrew and Arabic, headed: מפתח השירות והנשוד.

The next section is headed: ענין שבת (pp. 7–14), and consists of the following poems: (1) לנר ולבשמים נפשי מיחלה, acr. סעדיה, not in the index; (2) יקר יום השבת יום שבתון אין לשכוח, acr. תגדיל יהודה; (3) אם אשמרה שבת אל ישמרני, acr. יהורה; (4) שלום לבוא שבת, acr. אברהם; (5) שבח אומרים על אהבתיך אשתה גביעי, acr. שמואל בני אמוני; (6) שלם בן יוסף לאל חי גואלי, acr. בחירי אל ראו כי ה׳ נתן לכם השבת; and (7) שדי ביום שבת אשבח; (8) בוא בשלום חתן ושמחה בשעת צדק, by David b. Joseph, who signs:

זה דברי ואני בן יהוסף דויד
המחכה ישע אל בכל יום תמיד

the last strophe is in Arabic; and (10) בוא לשלום חתן ושמחה במתן שושבינים אתם, in Hebrew and Arabic.

Pp. 5–6 contain an index of 88 poems in Hebrew and Arabic, headed: מפתח השירות והנשוד.

The next section is headed: ענין שבת (pp. 7–14), and consists of the following poems: (1) לנר ולבשמים נפשי מיחלה, acr. סעדיה, not in the index; (2) יקר יום השבת יום שבתון אין לשכוח, acr. תגדיל יהודה; (3) אם אשמרה שבת אל ישמרני, acr. יהורה; (4) שלום לבוא שבת, acr. אברהם; (5) שדי שבח אומרים על אהבתיך אשתה גביעי; (6) ביום שבת אשבח בני אמוני, acr. שמואל; (7) שלם בן יוסף לאל חי גואלי, acr. בחירי אל ראו כי ה׳ נתן לכם השבת; and (9) בוא בשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק, by David b. Joseph, who signs:

זה דברי ואני בן יהוסף דויד
המחכה ישע אל בכל יום תמיד

Pp. 14–54, ענין חתנים, containing: (1) קצת יוסף אסבח אלאה אלערש, comprising the מאיר אלגון יבאת אלצדיק, in rhymes: (2) אשורר שיר לאל נורא יחדי, acr. יוסף; (3) א״ב דוד כהן ילוד תהלה, Hebrew-Arabic, acr. חזמק, the last lines read:

ילוד חזמק שהוא כהן לאלי. שמו דוד צעיר כל הקהלה
ושלום רב יסובבכם כללכם. בשפע רב ובברכה כלולה;

(4) באללה עליך יא טיר תבלג לי סלאם, acr. אלאה אלכל ויא רב; (5) יהודא בן חזמק סבא אלגלאלי, in Arabic-Hebrew, acr. א״ב, and at the end the name of the poet שלם ילוד יוסף; (6) ברק ברק אלמגארב, mentioning several places in Yemen, e.g. Ṣan'a, בלאד צעדה, and אלצאהרי חדוד אלסאמרי; (7) ספרי תמה תמימה ספרי נגיל בתמה, Hebrew-Arabic, acr. סעדיה בן עמרם; (8) מנאדי פי אלבוסתאן אלשבזי, acr. אהובי איך יסוד תשאל תחלה; (9) ידידי אם תבחר להבין סוד זוהר משתא; (10) אסבח באלקי רב אלכלאיק, acr. א״ב, the name of the poet is indicated in the last strophe, where it is said: ואם תדע בשם זה המחבר שמו שלום ויוסף יולדיהו, the poem is partly in Hebrew, partly in Arabic, and partly in Aramaic; (12) איומה בהר המור עלי לך ובשרי אלשבזי; (13) אני אשאל שבח האל תחלה אבדע במן הו עאלי; (14) חתני מה מאד יקרה מנתו אלשאן, acr. אני עאדד בן זכריא יבק, containing a rhymed קצת יוסף, v. above, Catalogue, p. 348, where the acrostic reads: עודד; (16) קאלת תעז אלעדינה גנת אלאוטאן, a dialogue between the cities תעז and יואל, in the course of which many other cities and countries are mentioned, e.g. דמאר, צנעא, מצר (old Cairo), אצטנבול (Constantinople), מכא, אב, מוזע, חצרמות, רדאע (אלצין), China, and אל המרומם על תהלה יענה; (17) צעדה והלויה (!) acr. אלשבזי משתא ש״ץ; and (18) חתן זה בהתעטפו בלבוש כלך מנהדר (!).

The next section (pp. 55–70), contains: (1) יא טאיר אלבאן ורתת פי קלבי אשגאן, acr. לבי לעלמה שלם (b. Joseph Shabazi); (2) יוסף בן ישראל, acr. הדורה תעוף כצפורה, the poet refers to חזמק גבירי and to the study of Talmud and Zohar; (3) סעי יונה ושמעיני שבח צורי אני אסדיר, Hebrew-Arabic; (4) לבבי יחשקה עפרה תהייא דאעי, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (6) שגאני בארק אלאעראם, acr. אלשבזי; and (7) שלם בן יוסף אלקבלה.

The next section (pp. 71–178), contains: (1) שבח אל חי אשר ברא לכל חי שלם, acr. אסלל שיר ותושבחות לאלי; (2) בן יוסף אברהם בן קפמק ארון הכל מחיה כל נשמה;

האת אלקלם יא צאפי (4) ; אלשבזי ש"ץ acr. ארון עולם יסוד כל (5) ; אלשבזי, acr. אלדאת היסודות, acr. אני דויד (6) ; אדיב אלעקל יא זין ישקף (7) ; אנא שמעון בן סאלם, acr. אלמתאני אלף (8) ; יהוסף, acr. אלהים ממעון קדשו ויך ימהר אל ויחיש (9) ; א"ב, acr. אללפת קלבי צביתן תן אשישה לי (10) ; יוסף בן משה, acr. הגאולה את בין עצי ערן הרס (11) ; ידידי, Hebrew-Arabic ; אלשבזי, acr. אייהו חצן אלמסמא (12) ; פורח אם ננעלו (13) ; לפלח הרמון אדמה רקתך (12 a) דלתי נדיבים, Hebrew-Arabic, acr. ; אלשבזי (14) יום שבת תשמח מאד נפשי, Hebrew-Arabic, acr. אסאלך יא עוהגי אלגולאן (15) ; ילוד יוסף שבזי בן acr. בארק בריק אלחמא (16) ; אברהם בריק אלימן ישעל בנצף אלליאל (17) ; ישראל משתא, acr. מהדר חתן וכלה (18) ; אלשבזי acr. יא מחיי אלנפוס סלם עלא גסמי (19) ; שבזי אפתחה שיר באל שדי (20) ; אלשבזי משתא acr. אסאלך יא שהוא חי מנום, Hebrew-Arabic ; (21) יהודה, acr. חור אלגנאני למה למה עדבתני אמור לגלעד הבכור (23) ; יא מחגה סאלתך באלנבי יקול (24) ; כי יה ה' לי שמור, Hebrew-Arabic ; יוסף בן acr. אלשאער אלנאצם אנא אלהאים והדא שירה עלא : (25) headed ; ישראל משתא יקול אבו מוסי צחיח מן beg. אלתתן ואלקהוה קאל, v. W. Bacher, Zur Rangstreit-Literatur aus der arabischen Poesie der Juden Jemens, in Mélanges Hartwig Derenbourg, Paris, 1906, pp. 133–134, where a dialogue between Tobacco and Coffee is also dealt with, but by a different poet, e.g. Salem Shabazi, beginning בריק (26) ; סאלם קאל רבי מקצודי אלימן ישעל בנצף אללאל, v. above, No. 17 ; סובחאן עאלי סמאהו ואלכל צנעהו (27) שרד (28) ; סאלם בן יוסף שבזי. שלם מנאמי עוהג אלחור, Arabic-Hebrew, acr. יושב בכסא הוד ברום ממשלת (29) ; שבזי אהבת הדסה על לבבי (30) ; יסראל בר משה נקשרה, acr. אלשבזי משתא, published in W. Bacher's שירי תימן, Budapest, 1910, p. 54 ; (31) בלבל צאח פי טלעת אלפגרי ; (32) headed : שרק beg. והולאי זפאת ללחתנים יע"א בצאת חתן בכום קידוש (33) ; יא נדמתי בברה Hebrew-Arabic ; (34) בצאת חתן למול כלה ; acr. ביצאך ציר לדרכיך עמוד תקין לבושיך (35) לם תרא יא צאח (36) ; שלמה בן שלום קאל אדיב נומי תישרד (37) ; דויד בן גד Arabic-Hebrew ; (38) יא מרסלי סר פי אלרסלה, shortened (for the full poem, v. חופת חתנים), Aden, 1925, No. 126 ; (39) יא שלמה בן שלם, acr. קלב מא בלך תפכר v. Bacher, שירי תימן, p. 30 ; (40) ברק בריק בן יוסף, acr. אלשמאל שוש עלא כמרי (41) ; בריק, Hebrew-Arabic ; (42) שדי לצעקתי שמע אי[ו]מה לדוד חכי (43) ; ברק אלהוא מופוק מלכי, Hebrew-Arabic, acr. ; אלשבזי (44) מסאן (45) ; יוסף רצא משתא, acr. כל יא מחבוב באלרצא ואלעאפייה ואלכיר דאים, Arabic-Hebrew ; (46) בריק אלימן ישרי, acr. בן יקול אב שמעון מנאמי שרד (47) ; יש[ר]אל אבו יהודה יקול פי ראי (48) ; אלשבזי מש[תא] מעקול, Arabic-Hebrew, acr. אבו שמעון שבזי אלא יא רבנא יא כיר מטלוב (49) ; משתא מא לי אנא אתוכל עלא אלאנסאני (50) ; (51) אלאהי יא ודוד אנצר לחאלי, Arabic-Hebrew ; אלשבזי, acr. אבו יהודה יקול קלבי תפכר (52) חאדי אלגניב אנבה ובאדר באלסלאם (53) ; משתא מגלות לבי מאד חרד (54) Hebrew-Arabic, טיר אלחמאם זרגם (55) ; משתא שבזי acr. יא מחיי אלגרום (56) ; בברגה מא ינאם Arabic-Hebrew ; and (57) יא מפתיין אלעלם ואלדין, acr. אלשבזי.

The next section (pp. 179–194) is headed : נשיד, and contains : (1) אהבת דוד חפצי וגם חשקי, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי, for the text v. Bacher, שירי תימן, p. 55 ; (2) מי נשקני מנשיקות אהבה, acr. שלם בן יוסף ; (3) אזכיר שבח צורי, Hebrew-Arabic, acr. אברהם ; (4) אלשבזי ילוד, acr. אויומה המשי שבטי המוני אם תחפצה בן איש לסודות נבחרו (5) ; משתא ריח הדם עלה ונפשי (6) ; אבו שמעון אלשבזי acr. שאו שלום (7) ; שלם בן יוסף שבזי, acr. נבהלה שמעתי קול תוף וקול מחול (8) ; למבחר החתנים יפה נוף משוש תבל קריה (9) ; שלם יוסף, acr. אני אשאל שבח (10) ; יהודה, acr. למלך רב יסוד הכל וגם הכל מכלכל (11) ; האל תחלה קאל אבן יוסף יא דוי אלעלאם סתעלמו (12) ; אני שלם, acr. אויל דמעותי כמטר יזלו (13) describing the persecution of the Jews in Ṣan'a ; (14) שדי אמור נא די לגלותינו (15) ; אסתיקצת עיני ואלנאם נאימין, by Salem Shabazi ; and (16) שלמה, acr. שמע האל עניני בתפלה

the last line reads: הלא בכיין אשיר שירו משלים. ילוד חזמק אני קל מנמלה.

The next section (pp. 194–223), is headed: ענין פסח, and contains: (1) אגיל ואשמח ולאל והללויה (2); אני סעדיה, acr. אשבח וכו' נפלו אויבי אלי אלי בנה לי מקדשי, of which only the first strophe is preserved; (3) אהבת יום שבת מנוחה תנחיני, Hebrew-Arabic, acr. אבו יהודה אל מה טוב ומה נעים חברת בני תורה (4); ישמרו, Hebrew-Arabic, acr. משתא; (5) ציידה בדת יא אייהו צבי אלשרוד, acr. (6); לון אכילי יא מחי אלגרום פרג עלא (7); אלשבזי משתא משה בן יא האגסי אנבה תרתב, acr. (8); קלבי בארק בריק אלנעאם, acr. (9); כמהר שלמה יצו אסבח לרב אלגוד מפייץ בנעמתה (10); יהודא, containing a version of the קצת יוסף הצדיק, acr. קאל אלמכא (11); סאלם בן יוסף משתא יא עדן אסמע ואתפכר, by עואין, a dialogue between the cities Mocha and Aden, v. about same, Bacher, Zur Rangstreit-Literatur, p. 143f; (12) פוע קמר אלבאן, Arabic-Hebrew; and (13) אלבם אלנור קטר אלתרייא, acr. אני יוסף בן ישראל.

The next section (pp. 223–249), is headed: לענין מועדים, and contains: (1) מי כמוך אלהי ישראל, acr. אברהם; (2) בליל שמורים אשיר לקוני, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי משתא; (3) יום מתן תורה ראשית שמחתי, Hebrew-Arabic, acr. יום בקול המולה (4); ילוד יוסף שבזי, acr. שמעו קול שופר רמז יש בו נעלם (5); יהודה, Hebrew-Arabic, acr. שלם בירב יוסף שבזי; (6) אל חי יפרוש בעבור שמו, acr. אברהם; (7) בן יוסף שבזי, acr. בחג הסוכות שמחו בנים שמיני עצרת שמחה ורנה ושר החסד, Hebrew-Aramaic, acr. חד (9); סלם אלשבזי משתא כי לך (10); גדיא חד גדיא דזבן יתיה לי אבא אשיר לאל רם ונשא (11); נאה כי לך יאה איומתי (12); השר אשר מושבך איתן תעורר אהבתי איומתי (13); אלשבזי ש"ץ, acr. (14); קאל תעורר הישנים, acr. אלשבזי משתא (15); סאלם אבן אבן משתא שית אסרך יא נדים, acr. יוסף (16); באללה באדר פי סלאמי, acr. סאלם סאלם, acr. סובחאן כאפי אלכל ובאסט פצלהו (17); שבזי, acr. אלף אלפת לחני ואלנצאם (18); by Salem Shabazi; (19) אבו יהודה נצם דא איומה (20); אלשבזי משתא, acr. אלקול אלאעצם יחי חתן (21); אלשבזי, acr. בת מלכים התיומה אסבח באלקי מא דמת (22); כמו עיש וכימה עאיש, acr. א"ב, perhaps by Salem Shabazi; (23) אסבח באלקי מא דמת באקי, Arabic-Aramaic, acr. א"ב; (24) חום אלהי ממעונך על יה ישיב שכינתו אל (25); חבצלת שרונך מעונו, which is followed by the ברכת האורח (pp. 250–251), and small poems (pp. 251–253), e.g. שער אשר נסגר קומה פתחהו וכו' ליום בואך שבת היום לה' מאד צהלו (2); שלמה, acr. עדי; בצל השבת מימי נח (3); שמואל, acr. ברנוני; and (4) והללויה מי ומי בלתך אהוב, acr. א"ב.

The last section (pp. 255–282) is headed שירות, and contains: (1) מה יקרה שבת ומה כבודה, by David b. Joseph, whose name is indicated in the last line of the poem: זה סוף דבר דוד ילוד יהוסף, v. Bacher, שירי תימן, p. 18; (2) שמעתי מפאתי תימן, acr. שלם לכל מדה מעולה השתיקה (3); שבזי משתא, acr. אני אשאל אלהי חזמק עוין (4); by David; יעזרני, a poem in honour of a man called Shalom, who is styled כהן ונשיא, alluding perhaps to Shalom I or Shalom II, either the grandfather or the grandson, who were known as נגידים among the Jews of Yemen, v. MS. No. 271, and Cat., above, p. 368, cf. מגלת תימן in Hazofeh VII (1922), p. 12; (5) אלהים אשאלה יחיש משיחו, dealing with the Decalogue; (6) אמדחי רוחי לרבי סבחי שרקי וגרבי, acr. אלשבזי, the last strophe is in Hebrew; (7) באללה באדר מא מדאם אלראזקי שא אנצם אלאביאת, acr. אני חים בן חזמק (8); קאל אלפתא אלצעדי תפכר, Arabic-Hebrew, describing persecutions suffered by the Jews of Ṣan'a; (9) יא אייהו צבי אלוטאן, Arabic-Hebrew, acr. א"ב משתא; (10) אלף אלפת נצמי ואלכלאם, acr. א"ב, by Isaac b. Sa'id Hakkohen; (11) אלף אלפת קלבי פי מדיח, Arabic-Hebrew, by Joseph b. Israel; (12) מי נשקני ואני גולה וסר משתא אלשבזי, acr.; (13) יא זין אזהאר אלמשאמים, acr. אלשבזי; (14) לאל חי ברכו נפשות חסידיו, acr. לוי; (15); רמאני עיטמום מן פוק וכרה יקול אב (16); שמעון מנאמי שרד, acr. אלשבזי משתא, and the name of the poet in the last strophe Salem;

(17) אקף יא צבי אלבר, acr. אלשבזי; and (18) למענך ולא לנו ולשוכני מערה.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and is partly vocalized, and contains 282 pp. of about 30 ll. to a p.

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 3\frac{1}{4}''$.

976

שירות ותושבחות

Liturgical Poems in Hebrew and Arabic according to the Yemenite Rite.

The title-page (p. 2) reads: אתחיל לכתוב שירות ותושבחות לאל אלהי הרוחות אוול שי מן דיואן ר' יהודה הלוי ואיצא שירות שבזייאת מן תאליף מ"ו סאלם אלשבזי זת"ל אמן.

The first section (pp. 4–11) is headed ענין שבת, and contains: (1) יקר יום השבת תגדיל, acr. יהודה; (2) שלום לבא שבת שלום ושמחה, acr. שרי; (2 a) לקראת שבת אצא בחבה, Hebrew-Aramaic, acr. דויד; (3) בחירי אל שבח אומרים (4) ראו כי ה' נתן לכם השבת על אהבתך אשתה (5) בני אמוני, acr. שמואל; גביעי; acr. יהודה; יום שבתון אין לשכוח (6) יום השבת כוכב דרוך (7) מה יקרה שבת ומה כבודה, acr. יהודה; and (8) מוצאי שבת: לנר ולבשמים נפשי מיחלה אם תתנו לי כום (1) מתי מתי מתי יבשר בביאת (2) סעדיה, acr. אברהם נגידי (pp. 12–13).

The next section (pp. 14–21) is headed: והולאי שירות שבזייאת לענין שבת, and contains: (1) ביום שבת אשבח לאל חי גואלי, Hebrew-Arabic, acr. שלם בן יוסף; (2) יום שבת תשמח מאד נפשי ילוד יוסף, Hebrew-Arabic, acr. אהבת דוד חפצי וגם חשקי (3) שבזי; acr. אהבת יום שבת מנוחה (4) אלשבזי; Hebrew-Arabic, acr. אבו יהודה אל ישמרו; and (5) שלומות יגיעו להדרת עם קדש, Hebrew-Arabic, acr. שלם, incomplete. The next poem (No. 17) is also wanted. No. 18 beg. אם ידידי למ"ו תבחר להבין סוד זוהר, and is headed יחיא אלצאהרי ז"ל. No. 19 beg. רוח שפל ברך וקומה, acr. שלמה (pp. 22–23).

The next section (pp. 24–158) is headed: לענין חתנים, and contains: (1) חתן תנה הודך חתני; (2) שר היקר אתה נסיכנו עלי כלה; (3) שער אשר נסגר וכו' ליום מה מאד יקרה מנחתו; (4) משוש חתן עלה עלי לבי בואך, acr. שלמה; (5) איומה משתא אלשבזי, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (6) לרוד חכי קאל אלשבזי משתא, acr. אייהו צבי אלשרוד סאלם יקול יא ודי; (7) אלאדיב אללה אלאכבר קף עגדי, Arabic-Hebrew, acr. סאלם; (8) מה טוב ומה נעים חברת בני תורה אלף אללפת לחני, Hebrew-Arabic, acr. משתא; (9) אב ואלנצאם, acr. א"ב, by Shabazi; (10) שמעון יקול יא באלקי כון בעוני, acr. א"ב, the last lines in Hebrew; (11) קאל אב שמעון מחברי משתא האת לי, Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי, incomplete; (12) אם ננעלו דלתי נדיבים, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (13) איומה בחר המור מעלות, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (14) גלגל וחשמל משתא ישבזי, Hebrew-Arabic, incomplete. There is a lacuna of Nos. 37 to 43. The last strophes of No. 43 are still preserved, reading: יא טן סמע קול אב שמעון; שלם בן יוסף acr שגאני בארק אלקבלה (18) אהבת רעיה רצוני, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (19) מסאן באלקבול ואלעו, Arabic-Hebrew, acr. שלם יוסף; (20) מסאן באלרצא ואלעאפיה, Arabic-Hebrew, by עואץ אבן אלנהיבי, v. Bacher, שירי תימן, p. 29; (21) לך אלחמד יא רבי לך אלחמד שמעו לי כל מקהלות דורי; (22) דאימא אהבת צביית חן, Hebrew-Arabic; (23) שישי גברת שמחי לליבי acr. אלשבזי; שבזי משתא שחרי וערבי, Hebrew-Arabic, acr. שלם שבזי; (24) שכלי ונפשי יהמו בלילה Hebrew-Arabic, acr. יא צאח לא תגבט, acr. אלבם אלנור נפסי ועקלי; (25) סאלם אבן יוסף Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי משתא; (26) אלבם אלנור קטר אלתרייא אני יוסף בן יא טאיר אלבאן ורתת פי קלבי; (27) ישראל אישגאן, Arabic-Hebrew, acr. סאלם שבזא; (28) אקף יא צבי אלבר, Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי; (29) בריק אלימן ישעל Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי; (30) בריק אלימן ישרי acr. בן ישראל; (31) איומה המשי דגלי המוני acr. אלשבזי, the third strophe mentions Ṣan'a in the following terms:

בליל חלמתי ואני באוזל הבנויה
ונתחברתי עם הישיבה השרויה
ואז שמחתי לשתות בחן כוסי רויה
ושמח לבי
במשתה ענבי
משומר אנבי
וגפן שבשי הוא כחצי גורן עגולה
איומה לבשי בגדי פאר שמחי כאולא

pieces: (1) לפלח הרמון אדמה רקתך; (2) בוא לשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק; (3) ישועה, acr. ידידים נחמדים ראיתים נצמדים; and (4) באסם אללה אנא טאלב רצא אללה.

The last section (pp. 164–227) contains: (1) שבח אל חי אשר ברא לכל חי שלם, acr. מי נשקני מנשיקות אהבה, acr. (2) בן יוסף; (3) מי נשקני ואני נגעלת שלם בן יוסף, acr. מי נשקני ואני גולה וסר, acr. (4) משתא אלשבזי; (5) אל המיוחד שם כבודו משתא אלשבזי, acr. אלשבזי משתא שומרי, Hebrew-Arabic, acr.; (6) אלשבזי משתא אהבת הדסה על לבבי, acr.; (7) אתן לאלי עוז, acr. א״ב-כ, v. Bialik-Rabnitzki, שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, Berlin, 1924, vol. I, p. 173; (8) ידעתני יפה נוף משוש בטרם תצריני, acr. יהודה; (9) יצו האל לחסדו מערבות תבל, acr. יהודה; (10) שדי אמור נא די יוסף בן ישראל, acr.; (11) יושב לגלותינו שמי דויד קטן אני, acr. ישראל בר בכסא הוד ברום ממשלת, acr.; (12) משה אשביעך דודי בחי האהבה; (13) ישקיף אלהים קריה יפיפיה משוש לעריך מחסדך תן ממעון קדשו יהוסף, acr.; (14) יעירוני בשמך רעיוני לי אדון שמים, acr. אלשבזי אדון הכל מחיה כל יהודה; (15) אמלל שיר ותושבחות לאלי ש״צ, Hebrew-Arabic, acr.; (16) אבי אברהם בן קפמק, Arabic-Hebrew, acr.; (17) אבי שמעון אלשבזי יהודה יעורר ציר תעודה; (18) אלשבזי ש״צ איומתי תעורר אהבתי, acr.; (19) שלם בן יוסף שבזי ריח הדס עלה, acr.; (20) אל המרומם על תהלה, Hebrew-Arabic, acr. חלום חלם ידיד נפשי אלשבזי משתא; (21) אם תחפצה בן בישחר חבור שבזי, acr.; (22) אבו שמעון אלשבזי איש לסודות, acr. אלשבזי אהבת הדסה על לבבי נקשרה, acr.; (23) את בין עצי עדן הדם פורח משתא; (24) אלשבזי משתא אני הדל ועזי עיר ומגדל, acr., the last lines read:

יקול משתא שית לבך מתא יא רעבוב, acr. (35) לחבר שיר נגינה; משתא שבזי, אפתחה שיר בשדי מחסי (36) Hebrew-Arabic, acr. א״ב; (37) אלף אלפת אלף אנבה וקם שד, acr. א״ב; (38) קלבי צביתן אלרחיל, acr. א״ב, the name of the poet is indicated in the strophe beg. סין אלף לאם טיר אלגון יבאת יחדי; (39) ומים שארד דליל האת אלקלם יא צאפי יוסף b. Israel, acr.; (40) יא זין אזהאר אלדאת, acr. אלשבזי; (41) אייהו אלחצן אלמשאמים, acr. אלשבזי; (42) אלמסמא, Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי; (43) משתא שבזי מהדר חתן וכלה זרחו נפשי, acr.; (44) אב שמעון קאל קלבי ינשרח פי דכר רבי אלשבזי משתא הקטן הקל, acr. the greater part of the poem is missing; (45) סבחאן עאלי סלם בן יוסף שבזי, סמאהו, acr. the beginning missing; (46) לבבי יחשקה עפרה, Hebrew-Arabic, acr. אלשבזי; (47) איומה בהר המור, Hebrew-Arabic, acr. אני יוסף סעד; (48) יקול אב סבאני עוהגי אלגולאן, acr. סאלם; (49) שמעון מנאמי שרד אלשבזי משתא, acr., part of the poem is missing; (50) ברק בריק אלחמא יא מאיר אלבאן אתרת פי; (51) בן ישראל, acr. קלבי אשגאן, Arabic-Hebrew, acr. סאלם שבזי; (52) פזע קמרי אלבאן, Arabic-Hebrew; (53) גזאל אלבר בלש טרפי סאלם יוסף; (54) יא מחיי אלנפוס אלשבזי, Arabic-Hebrew, acr. משתא; (55) אהוב לבי שמח במצות, Hebrew-Arabic, acr. תן אשישה אלשבזי משתא; (56) לי ידידי אשאל אלהי, Hebrew-Arabic; (57) יא מחגה אני יוסף; (58) יגאלה שבוים שמעתי מפאתי תימן, acr.; (59) סאלתך באלנבי סלאם אללה; and (60) שלם שבזי משתא באלחאני, acr. סעדיה.

The next section (pp. 159–163) is headed: והולאי זפאת לחתן, and contains the following

רזין למד ומים ביטמי
;ילמדו זכות עלי ועל חברת שביני

(29) אלשבזי acr. ,אהוב לבי משמח לעצבי
משתא, the last two strophes read:

נאם שלם יהוסף דל ואוסף
לשבח לצור קוני בשירות. פז'
ידיד חמק סגל שלום לחזמק
;יהא סובב כמימי הנהרות

(30) אלשבזי acr. ,איומה את פני דודך תחלי
(31) משתא; acr. ,ארון עולם יסוד כל היסודות
(32) אני דויד; (33) יקול אלמשתאי כלי גפאני
(34) יקול; חאדי אלגניב אנבה ובאדר באלסלאם
(35) אבו יהודה יקול; אלמשתאי טרפי שגאני
קלבי תפכר, Arabic-Hebrew, acr. אלשבזי משתא;
(36) acr. ,באללה באדר פי סלאמי יא רסול
(37) סאלאם, אבו יהודה יקול פי ראי מעקול
Arabic-Hebrew, acr. אבו שמעון שבזי משתא:
(38) Arabic-Hebrew, acr. ,אלאה אלכל ויא רב אלגלאלי
(39) רמאני עיטמום מן א"ב; acr.
(40) יא כל יא מחבוב וכם חל; פוק וכרה
(41) אלגפא, acr. ,באללה יוסף רצא משתא
יהודה בן חזמק, acr. ,באדר פי מדאם אלעאצמי;
(42) acr. ,באללה עליך יא טיר ובלג לי סלאם
(43) יהודה בן חזמק; קאל אבן יוסף יא דו
(44) אדיב אלעקל יא זין; אלעלם סתעלמו
(45) אלא; אנא שמעון בן סאלם acr. ,אלמתאני
(46) headed: על; יא רבנא יא כיר ממלוב
גלות מוזע, beg. ,אבדע ברב אלערש אלאהן פי
(47) א"ב סאלם acr. ,אסבח באלקי רב
אלבלאיק, Arabic-Aramaic, acr. א"ב, by Salem
b. Joseph Shabazi; (48) אסבח באלקי מא
איומתי תעורר; (49) א"ב acr. ,דמת עאיש
(50) אלשבזי משתא, acr. ,הישנים להתלמד
אלשבזי משתא, acr. ,אילת חן בגלות תסמכני
אלהים (52); אני אשאל שבח האל תחלה (51)
אגיל ואשמח ולאל (53); אשאלה יחיש משיחו
(54) אני סעדיה; acr. ,אשבח וכו' נפלו אויבי
acr. ,אגיל ואשמח ולאל אשבח וכו' ברוך אלהים
כ to א"ב; (55) acr. ,שמע האל עניני בתפלה
שלמה, i.e. Solomon b. Sa'id; (56) a poem
in Arabic, beg. ורא אלנוי סירה ויטף חמארה
and (57) אבדע בן אדעיך יא רבה יא גואה.

Pp. 228–230, indexes and a נשיד נאה, beg. לחתנים אברך שם כבוד שוכן מעונים.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 230 pp. of about 32 ll. to the p.

Scribe: *Aaron Sher'abi* (p. 1).

Owners: (1) *Abraham b. Shalom Sher'abi.* (2) *Jacob b. Ṭobee.* The entry (p. 1) reads: מנחה היא שלוחה לחמדת לבבי ידיד נפשי ואהובי אשר אהבתו מקננת בצפור במורשי לבבי המשכיל ובנון השה"ט הייקר כה"ר סי' סי' יעקוב טובי הי"ו לעד נצח סלה ועד. יוצלך כט בל פוסטה באורך ויעל אברהם מצוער ותכף ומיד נתגרשתי מגן עדן (כלומר שעזב עדן והלך לבומבאי) וכעת הנני בגיהנם אוי לי עוונותי הטו אלה מצפה ומקוה לצור משגבי ימחול לחובי אברהם שלום שרעבי. The second owner, Jacob b. Ṭobee, possessed also MSS. Nos. 42 (v. above, Catalogue, p. 341), 43 (v. above, Cat., p. 342), and 867 (v. above, Cat., p. 752). His name is also mentioned in letters and documents, v. MS. No. 215 E and F (v. above, Cat., pp. 390 and 757).

Paper, $8\frac{5}{8}'' \times 3''$.

849

פזמונים ופיוטים לאשר ישעיהו הלוי

Liturgical Poems and Hymns by Asher Isaiah b. Moses Isaac Hallevy.

The MS. consists of the following parts: (1) ספר אלה המצות, which is headed: ספר אלה המצות מאתי אשר ישעיהו הלוי הספר הזה הוא שני שירים גדולים על תרי"ג מצות שבתורה כעין אזהרות השיר הראשון מיוסד על שמי אשר הלוי שיר פשום והוא רוב המצות ככתוב בתורה השיר השני שיר שקול יחד וארבע תנועות כן בדלת, וכן בסוגר מיוסד על פי מנין המצות להרסב"ם ז"ל

beg. אשר הלוי, acr. ארים קולי לאל אלי. This part concludes with a poem beg. אראה נאות דשא יאות, acr. אשר ישעיהו הלוי; (2) headed: אלה המצות מנין המצות כפי דעת הרמב"ם ז"ל ע"פ השיר יו"ת יו"ת כן בדלת וכן בסוגר והם לשוכן שחקים אלהי, beg. אזהרות לשבועות עמקים; (3) headed: אלה המצות אזהרות לפורים, beg. אספר פלאות מאל נוראות, acr. אזהרות; (4) headed: א"ב מאת אשר הלוי לפסח מיוסד ע"פ א"ב תשר"ק א"ת ב"ש ואחר שמי, beg. אפתח להלל ואשיר מסלל; (5) headed: פיוט לר"ה ויו"כ מאר עתיק ימים מיוסד ע"פ א"ב ואח"כ יצחק אברגולוני יזכה לחיי העוה"ב הבא אכי"ר, beg. פחדתי מיצרי פחדתי מיוצרי; (6) headed: פיוט למנחה ר"ה ויו"כ אין לאיש, beg. אני שמויל בן במהה"ר פרחיה נכבד מנפשו, acr. פיוט ליום שיר ליום, beg. השבת סימן שמשון בבר חזק פיוט לשבת מנוחה שלמה, beg. קודם אין כאלהינו סמן חיים סדר תעניות סליחה היא לאלהינו; (9) headed: לצום גדליה, beg. אנא יי המציא סליחה וכפרה סליחה; (10) headed: חיים בן משה א"ב acr. מיוסד ע"פ א"ב ואשר ישעיהו בן משה יצחק הלוי, beg. אני אני המדבר בתפלה; (11) headed: סליחה לי"ג מדות, beg. שמע ישראל אתם קרבים היום; and (12) headed: תפלה על קבר האבות בער"ה, beg. אבי אבי עלית לרום שמיא.

The writer concludes this part with a colophon from which we gather some biographical details about his life and work. We read (p. 59): תם ונשלם ספר אלה המצות בעזרת בורא עולם מאתי המחבר והכותב אשר ישעיהו בן משה יצחק הלוי יצ"ו נולדתי בעיר גארליץ אשר בפולין הקטנה ובן ארבעה שנים נודדתי עם אבותי לבוקווינא וישבנו בעיר ווינציא ובהיותי בן שמונה שנים התחלתי לחבר את הספר הזה ואת ספרי מקל שקד את הספר הזה השלמתי בעודני בארץ הנ"ל בהיותי בן אחד עשר שנים ואת השני השלמתי בארץ גלותי ארץ הריסותי מרעת יושבי בה בן י"ב שנים הייתי בהשלימי את הספר הנ"ל ואח"ך לבשתי כלי גלה ונטלתי מעיר לעיר וממדינה למדינה ימים ונהרות מדבריות ארץ ציה וערבה ארץ תלאובות מגורי פראים בימים הרעים האלה חברתי ספר המחזה ספר הישר שומר הברית ספר תולדות אשר הלוי ואני תפלתי לך יי לבל אנדוד וליישב בטח ושחמציא לי די מחייתי ואוכל להגות בתורתך ולקיים את כל מצותיך כיר"א.

The MS. contains also ספר מקל שקד, which comprises the following poems: (1) beg. בן אדם הנרדם למה לא דמית; (2) headed: פיוט לאשר ישעיהו בן משה יצחק בן חיים זאב הלוי, beg. אדון עולם תן לכל חי חיים; (3) headed: פיוט לברכת המזון, beg. אבקש מאל חי ליתן די מחיותי, acr. אשר ישעיהו; (4) headed: פיוט לפרשת חקת קודם קריאת הפרישה, beg. אשר הלוי, acr. אבר זכרי אבר נצחי; (5) headed: פיוט ליחרית של ר"ה ויו"כ beg. את חמאי אני חולי, acr. מוכיר היום לשוב בתשובה; (6) beg. ארץ גדור פרץ, acr. חיים; and (7) headed: קינה לאשר ישעיהו בן משה יצחק הלוי מעיר יאם הבירה אשר במאלראווא המדינה מיילל ומקונן על אלי אלי למה עזבתני ואחרי, beg. מאורעיו הרעים אשר ישעיהו בן משה יצחק, acr. גויך השלכתני הלוי.

This is followed by a song in three parts, headed: שיר מוסרי לאחד מידידי. The first part beg. צבי חן שמע את מוסרי. The second part beg. אחי עמי השמעו לי, acr. אנכי הקטן הצעיר באלפי אשר ישעיהו בן משה יצחק נכד רבי חיים זאב הלוי. The third part beg. בני כל יום כאור הבוקר תתפלל לאל לבות חוקר אני עבדך בן אמתיך אשר ישעיהו בן יהודית, acr. תהיה נשמתה צרורה בצרור החיים אמן.

The rest of the MS. contains songs (שירות), elegies and hymns for various occasions, some of them in German. Attention may be drawn to one or two of them, e.g., p. 93, שמעו הרים שיר השירים חבר על ראיש הקמצנים, and p. 96 beg. אשירה לאל שיר על החדשים, חי שיר חדש ברחי ואספר מעשה גואלי חי.

The MS. is written in a sq. Polish hand of the 19th cent., and contains 107 pp. The MS. is vocalized all through.

Autograph.

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

1143

אלנאמע

Prayer Book for the Whole Year according to the Persian Rite.

The MS. contains the daily prayers beg. with עמו משובח ומפואר עדי עד שמו ברוך אתה יוי מלך מהולל בתושבחות (pp. 3–43), Sabbaths and Festivals (pp. 43–75), Ḳiddush and Habdalah for Sabbaths and Festivals (pp. 75–78), Grace after Meals and Berakhoth (pp. 78–92), Hosha'anoth by R. Se'adyah Gaon, beg. וקר רתב סעריה גאון ז"ל אלפאץ תקאל ענד מא ידורו עלי אלף בית והי אקאויל עלי סביל אלרעא מחכמה אלבנא וארא בכתבהא הנא למן אראד יגיבהא פליגיבהא: ולכל יום פצל ואליום אלסאבע יתנו אלגמיע (pp. 92–106), Order for Simḥath Hattorah (pp. 106–117), Blessings before and after the Reading of the Haftarah (pp. 117–119), Order for the Day of Atonement (pp. 119–120), סדר קריאת התורה (pp. 120–132), with סדר מאה ברכות, ברכת המילה, ברכת אירוסין ונשואין, ברכת הזימון, קריאת המגלה, and נר חנוכה (pp. 133–143), Haggadah for Passover with אתה גאלת הלבות (pp. 143–160), ספירת העומר (pp. 160–162), עירוב (pp. 162–165), Tractate Aboth with קצה אלדד הדני (pp. 165–194), פרק קנין תורה in Hebrew, beg. הדא אול כבר קצה אלדד הדני ישתבח שמו של הקב"ה מלך מלכי המלכים שבחר בישראל מכל האומות ונתן להם תורה והבדילם משבעים לשונות וצוה אותם לקיים שש מאות ושלש עשרה מצות ולעשותם ולקיים כל מצוה ומצוה בזמנה וכל זמן שישראל עושין וכו׳ and ends: ברוך המקום שהודיענו נחמות מאחינו עשרת השבטים המקום ב"ה יקבץ נדחינו במהרה לבנין בית המקדש כל ישראל חברים אמן וכן יהי רצון שיגר אגרות הללו מרינו נ"ע לקירואיו (צ"ל לקירואן) לאספמיא בשנת ארבעת אלפים ושש מאות וארבעים ושלש לבריאת עולם (=883) ושלום על כל בני ברית: נשלם (pp. 194–201), Rules for Prayers (אסתדראכאת אלצלאה, pp. 201–223), Calendar (תאריך חסאב אלעאלם), dated 5359 (=1599, pp. 223–238), Formularies for Documents, headed: נוכח הגטין והשטרות (pp. 238–248), which is incomplete, the Book of Esther, beginning missing (pp. 249–264), Judah Hallevy's Poem for Purim, headed: שירה beg. יא ר׳ יהודה הלוי זצ"ל עלי מגלת אסתר (pp. 265–272), the Book of Lamentations and Elegies (pp. 273–299), the 'Abodah for the Day of Atonement by R. Abraham ibn Ezra, headed: והדא קול לאברהם בן עזרא זצ"ל פיה נצאם סדר עבודת יום הכפורים יגאב בעד אן יתם שליח צבור תפלת טוסף והו מחכם אלבנא מקתפי לאתר אלהלכה סוא והדא הו beg, אוכירה סדר עבודה, acr. א"ב אברם, and סדר עבודה, beg. אמוני א"ב אברהם בן עזרא קטן חזק לבב הבינו, acr. which is followed by the direction כמל קול אשרי beg. אלמולף ז"ל חם יקול הארי אלאקאויל עין ראתה וכו׳ אע"ר קדש הקדשים (pp. 300–318), the Order of Penitential Prayers ascribed to R. Se'adyah Gaon (pp. 319–337), an Arabic Treatise on Repentance (pp. 337–343), other Penitential Hymns, some ascribed to Judah Hallevy, others taken from Diwans of Abraham ibn Ezra, Solomon ibn Gabirol, Moses ibn Ezra, Isaac b. Judah ibn Ghayyat, and others (pp. 344–419), another Order of Penitential Prayers ascribed to Se'adyah Gaon, headed: פאדי פרג מן אן יגיב מן הארי אלאקאויל פליגיב הדא אלרעא ואלתצרע והו מגמוע הבדלה לרבינו סעדיה זצ"ל (pp. 420–479), צדוק הדין (pp. 480–484), למוצאי שבת (pp. 484–487), Funeral Songs (מספדות) by Judah Hallevy, Judah el-Ḥarizi, 'Abd el-'Aziz, Solomon ibn Gabirol, and Baḥya b. Joseph ibn Paḳudah (pp. 487–506), רשויות (pp. 506–513), תוכחות ובקשות (pp. 513–534), מגלת בני חשמנאי in Hebrew, Aramaic, and Arabic, headed: האדי מגלת בני חשמנאי טקרא ותרגום ותפסיר (pp. 535–559), an Arabic Poetical Paraphrase of the Scroll of the Hashmoneans, headed: בשם עזר דלים מגלת בני חשמנאי עליהם אלסלאם תצניף אלטייד אלגליל אלמעלם פקיר ארונינו עזרא הכהן הסופר ע"ה רב אלדולה דוד אבן אבי עאמר תנצב"ה (pp. 559–572), an Arabic Poetical Paraphrase of the Book of Esther (pp. 572–602), Calendar (pp. 603–616), another Calendar, written in a different

hand, copied from סידור חלף, Venice 1527, p. 801 f, based on the work of Se'adyah b. Moses Haddayyan (pp. 617-624), our calendar is dated 1957 Sel. (=1646), and קצת משה (pp. 625-646), also in a different hand.

Attention may be drawn to p. 13, where the direction is given that only in public service the קדושה דיוצר may be read. The rule reads: ואליחיד יבטל אלקדושה בל יקול הכדא כולם כאחד עונים ביראה ואומרים לאל ברוך וכו' לאן לא תקאל אלקדושה אלא בצבור פקט. There are remarkable similarities between this MS. and the Aleppo Siddur. The hymn לאל ברוך נעימות (MS. p. 13) concludes כי לעולם חסדו והתקנת מאורות לשמח עולם, the same wording is to be found in the Aleppo prayer book, 2nd. ed., Venice 1546, p. 29 b. In the 'Amidah there are also many resemblances between the two rites, yet No. 12 reads in the MS. למשומדים אל תהי תקוה וכל המינים והמוסרים כרגע יאבדו ומלכות זדון תעקור ותכניעם והזדים כולם כרגע יאבדו במהרה בימינו ברוך אתה ה' שובר מלשינים ומכניע זדים, whilst the ed. has למלשינים בל תהי תקוה והמוסרים כולם כרגע יאבדו וכו'. P. 65, the כל נדרי is given in Hebrew and not in Aramaic. The ברכת המזון (pp. 78 f) differs in many respects from the other versions. The rite represented by this MS. agrees with the old Yemenite and Aleppo custom as described in my בואי תימן, Budapest 1924, pp. 4 ff (Hazofeh, VIII [5684], pp. 308 ff), namely, to replace the first Scroll before taking out the second Scroll on Sabbaths and festivals when two Scrolls are used. Meanwhile I found this custom also in the Avignon rite (v. MS. No. 1024, pp. 218 f, and above, Cat., p. 833). The rule in this MS. (p. 117) reads: וירד ספר תורה אלי מוצעה ויקול קדיש תם יכרג ספר תאני ללמפטיר וימם אלצלאה עלי אלנצאם אלמדכור. The title of this prayer book was אלמגמוע, which agrees with the title תכלאל used by the Yemenites for their prayer book. The entry (p. 120) reads: וסנכתב לך פי הדא אלמגמוע בעץ מן אלסליחות ודברי תחנונים ודברי כבושים מא חצר מנהא כפא. P. 140 we find the rules and benedictions about מילת עברים. In the order for the eve of Passover provision is made for five כוסות. The ספירת העומר (p. 161) is given in Aramaic, e.g. האידנא חד יומא בעמרא, v. also the Yemenite rite, e.g. MS. No. 634, p. 172.

The rite contains the following elegies for the Ninth of Ab: (1) אש תוקד בקרבי; (2) על [יום חובי ענה בי] ואנחה (3) נהרות בבל חשכה יונה מה לך מקוננת, acr. הציקתני יהודה לוי; (4) שמעו קולי אני זכריה בכו עלי acr. יהודה; (5) בת ציון שמעתי acr. יהודה, יום אכפי הכבדתי; (6) ארץ ממררת אסריה, acr. אליהו לוי חזק; (7) אהה ידועת צבי תפרש כפיה, acr. אברהם; (8) אמרה ציון איך יצאוני בני מכאובות, by Abraham ibn Ezra; (9) אח ועבד הרמוני זכור יוי מה היה לנו וכו' יום acr. אברהם; (10) אויב אז בבית שביינו צר לא הניח and (13) לנו, elegy on the Ten Martyrs, acr. א"ב.

The order of the Penitential Prayers is headed: והדה סליחות לרבינו סעדיה זצ"ל תגאב בשחרית כפור בער תמאם תפלת שחרית והי י"ג כי על רחמיך הרבים אנו, beg. קול והאולי הם בטוחים, and contains the following pieces: (1) אנשי אמונה נעלמו מדורות acr. א"ב; (2) אזון תשר"ק, acr. תפן [להקשיב מטעו]נים; (3) שלוש עשרה מדות מקוראי ויעבור acr. א"ב; (4) תשר"ק, acr. תאחר מיום זכרון חותם קריאה; (5) אשחר תישועתך נוצר חסדים acr. א"ב; (6) תשר"ק, acr. תהום השוטף על ראשי צפה; (7) אל תסתיר פנים ועין אל תעלים acr. א"ב; (7a) אל תתעלם מתחנתי כי דרשתיך acr. א"ב; (8) אביר יום העשור לכל המיחלים acr. א"ב; (9) אב אערוץ ביום צומי רוב המוני acr. א"ב; (10) הרחמים אשר הסליחה עמך acr. א"ב; (11) אחננה לך רחום כי בך אושע acr. א"ב; (12) אמרתי נגורתי בחרוב בית תפארתי acr. א"ב; and (13) a ודוי, beg. הרבינו לפשוע וביקש ציר בעדינו.

Another collection of סליחות contains the following pieces: (1) אנשי עורכי תפלה קומו בשם אלהי אברהם acr. א"ב; (2) לעמוד בתפלה, (3) headed: אקואל ליהודה אפתחה acr. א"ב; יהודה יעלו לאלף ולרבבה, acr. הלוי זצ"ל; (4) ישראל בחירי אל עבדיך ועדיך acr. יהודה; (5) משתחוים רחמיך שאלתי וכלו לישעך עיני

ישראל בחירי (53) ; יהודה acr., שמך ארוממך
ישראל עם (54) ; אל ילדי איתניך (incomplete)
המאיר (55) ; א״ב acr., קדוש ישמח ויגל לבו
אפתח שפתי (56) ; והמבהיר לארץ ולדרים
שובי נפשי למנוחיכי (57) ; אברהם acr., בנגינותי
עם יוי הושלחה (58) ; יהודה acr., וכו׳ יקרה מיקר
; שלמה acr., שבת משושי ורבו יגוני (59) ; לכם
יומם (61) ; רועה ישראל המפליא פלאות (60)
יצורים (62) ; יצחק א״ב acr., ולילה אפיל תחנוני
יה אנה אמצאך (63) ; יהודה acr., וצפון חובם
כמפעלי (64) ; יהודה acr., מקומך נעלה ונעלם
בצר לי (65) ; וצור גואלי אלי חוקי אל תמוד
שחר (66) ; יוסף acr., אקרא צור בכל מאר
מלא רחמים (67) ; שלמה acr., קמתי להודות לך
יום צעקתי מאישון (68) ; שלמה acr., ונושא עון
מה יתרון לאדם בעמלו (69) ; במעמדי הראשון
עת (71) ; יה איום זכור היום (70) ; ובכבודו
; יהודה ברב אלעזר ? acr., שערי צדק לעם פתחת
עת שערי רצון להפתח אהבתי בית אל (72)
(73) ; אהרן בן יוסף הרב חזק ז״ל acr., להשתבח
עת שערי שמים להפתח ליל יהי כפי לאל שוטח
and ; עבאס יהודה שמואל acr., וכו׳ באחרית
עת שערי רצון להפתח וכו׳ אני מזכיר היום (74)
אני משה בר מימון acr.

A third order of סליחות which is ascribed to Se'adyah Gaon, comprises the following items: שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו (1) ; א״ב acr., לך יוי הצדקה וכו׳ כיום הזה (2) ; א״ב acr., רחמנא רחם עלן בקל ויעבר (3) (4) ; א״ב acr., זכור יוי מה היה לנו וכו׳ את אנחתינו ; למה יאמרו הגוים איה [נא] אלהיהם (5) (6) ; acr., אלהינו שבשמים אל תעמוד לנו במדת הדין רחמנא דא היא אוריתך די יהבתה (7) ; א״ב רחום וחנון חמאנו לפניך רחם (8) ; להון לישראל רחמנא חטינן (9) ; א״ב acr., עלינו אב הרחמן ; אל רחום שמך אל חנון שמך (10) ; רחמנא אסכלנן (11) ; א״ב acr., אל אדיר ונשגב שמך (10 a) (12) ; א״ב acr., עשה למען אמתך בריתך גאותך ענינו אבינו מלכינו (13) ; עשה למען אברהם ומילתו (15) ; כשענית לאברהם אבינו (14) ; ע׳ מושיענו חמאנו צורינו (16) ; רחמנא ענינן בהדא שעתא רחמנא רחם על עמך (17) ; מחול לנו יוצרינו acr., ישראל דאפיקתא יתהון בחילך מבית עבדותא רחמנא רחם (18) ; א״ב דויד בן עמרם יזכה אמן acr., משה עע״י דאתן למסגד קמך וליבהון תבירי רחמנא רחם עע״י דסגילתינן (19) ; בר צמח

אלהים שיחרתיך (7) ; יהודה acr., להדרת קדש
יצו האל (8) ; יהודה acr., ונגדך אשפוך שיחי
ידי דלים נחשלים (9) ; יהודה acr., לדל שואל
; יהודה acr., יום להטיב תקרא (10) ; יהודה acr.
; יהודה acr., יונה נשאת על כנפי נשרים (11)
(13) ; א״ב acr., ישמעני אלהים בקראי לנגדו (12)
headed : מן דיואן אברהם בן עזרא זצ״ל beg.,
acr., יוי שמע נא את קולינו חוסה וגם רחם עלינו
אלהי הודיעני את ארח החיים (14) ; אברהם
acr., אל בית המלך לבוא נקראתי (15) ; אברהם
acr., אלהי קדם מעונה ישובב יונה (16) ; אברהם
אם אויבי יאמרו רע (17) ; אברהם acr., הגולה
לשלמה הקטן (18) headed : אברהם acr., לי
; סלימאן acr., סמר גבי צור משגבי beg., נע״ג
שופט (20) ; יוי מה אדם הלא בשר ודם (19)
; שלמה acr., כל הארץ ,שולמית בלי תרמית (21)
acr. ; (22) headed : מן דיואן משה בן שלמה
; משה acr., משאת שיר ומירות beg., עזרא ז״ל
; משה acr., מדמי הלבבות וחלבי הכליות (23)
(25) ; בלעם חזק acr., בזכרי על משכבי (24)
; דויד acr., דלתיך הלילה לשבי חמא הותרו
ירידיך (27) ; בעשור לחדש יום בו כפור עוני
; יהודה קטן acr., מאמש חין ותפלה סדרו (28)
(30) ; אשר יסר ארקים (29) ; מנומם בעת קומם
אני יצחק acr., יוי אתה הוא עד לא עולם נבראו
acr., יה למתי צפנת חזיון תנחומיך (31) ; בן יהודה
[יה]מלאך (33) ; לאם האל בעם נדכה (32) ; יהודה
אליך ואלכה ועיני (34) ; יהודה acr., שמך בקרבו
ילוד יעקב יצעק לאל (35) ; א״ב acr., למעוניך
יצרי ראשית (36) ; יהודה acr., שוכן גבוהים
ירושלים (37) ; יהודה acr., צרי התעני כשכור
יעירוני (38) ; יהודה acr., האנחי ודמעך ציון נסכי
; יהודה acr., רעיוני וסוד לבי ומשאלו
acr., ירושלים למוגיך השקי את כום מרוריך
; יהודה (41) ; שלומי עלין ישיני מכפלה (40)
יונה (42) ; שני חיי ומאויי לריק ספו בחבותי
לר׳ זמיריך הרבי (43) headed : משה acr., ;
(44) ; גיאת beg., יום לבי סבותי ,גיאת ז״ל
headed : ר׳ יצחק בן גיאת ז״ל beg., יה להלל
לך (45) ; יצחק acr., ביום וליל גדולתך עזריני
עיני צופיות ,acr. ; לוי חזק acr., ישן אל תרדם (46)
acr., יחו לשון חזות אישון (47) ; יהודה לוי
; יהודה (48) ; א״ב acr., מי אשש בלחך אדמה
(50) ; יעווב רשע נתיבו ויכניע רום לבבו (49)
ימינך נושא (51) ; יהודה acr., יונות הושטו שכם
יה (52) ; יהודה acr., עוני פשוטה לקבל תשובה

[מ׳] (57) דניאל ברבי פיומי, acr. את ניבי; [מ׳] שומר ישראל (58) מאחי ומסי ממית ומחיה; [מ׳] יושב בשמים (59) שמור שארית ישראל; and (60) headed: וידוי ומבים עד קצה מים; לנעילה, beg. רחום וחנון חמאנו לפניך רחם עלינו אהיה אשר אהיה, acr. א״ב.

The MS. contains the following poems and prayers for יבדיל (1) הבדלה למוצאי שבת האלהים כתם מחול, acr. יהודה; (2) the wording of the Habdalah reads: להקרים הודו ליוי כי טוב כי לעולם חסדו: קומי אורי כי בא אורך וכבוד יוי עליך זרח: הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם: באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו: באלהים נעשה חיל והוא יבוס קמינו: באלהים הללנו כל היום ושמך לעולם נודה סלה: סברו מרינן לחיים: בא״י וכו׳ בורא פרי הגפן: בא״י וכו׳ בורא עצי בשמים: בא״י וכו׳ בורא מאורי האש: בא״י וכו׳ המבדיל וכו׳, cf. Siddur Aleppo, 1st ed., Venice 1527, p. 133 b, and 2nd ed., Venice 1546, p. 93 a, נוסח ההבדלה קומי אורי וכו׳: כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה׳ וכבודו עליך יראה: והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך: אל ה׳ ויאר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח: הבה לנו וכו׳: באלהים נעשה חיל וכו׳: באלהים הללנו וכו׳: אנא ה׳ הושיעה נא: אנא ה׳ הצליחה נא: הצליחנו הצליח דרכינו ושלח ברכה בכל מעשה ידינו להקדים: הודו לה׳ כי טוב וכו׳, which has to be compared with the order of the Habdalah in the Yemenite rite, v. MS., No. 634, p. 138, which reads: אל יוי ויאר לנו הבה לנו וכו׳ באלהים נעשה חיל וכו׳ באלהים נעשה חיל וכו׳ באלהים אהלל דבר ביוי אהלל דבר באלהים הללנו וכו׳ כוס ישועות אשא ובשם יוי אק׳ קומי אורי וכו׳ הודו ליוי וכו׳ אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב. מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל. ישראל נושע ביוי תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר בא״י וכו׳, this is another instance in which the three rites agree; (3) אלהינו ואלהי אבותינו החל עלינו את ששת ימי המעשה and (4) אליה הנביא אליהו התשבי וכו׳ איש אשר קנא לשם האל, acr. א״ב.

The order for the funeral service contains

[מ׳] (20) סעיד בן מרחב (=יפת), acr. מכל אנשי רחמנא רחם עע״י דיתהון אפרישתא מכל אומיא, רחמנא רחם (21) ישועה בן י[ע]קב, acr. יזכה א״ב סעדיה, acr. עע״י דאינון יתבין בארע גלותא [מ׳] את הוא אלהא (22) בן יעבץ בן סעדיה חזק [מ׳] את הוא אלהא (22 a); ולית בר מנך מרן דבשמיא רבון (23) דשרי ברום רקיעיא [מ׳] מלך עלמין דגלגלותי שביבין (24); כל עלמיא [מ׳] יוי דסגיאין (24 a); מנצור, acr. דנורין, [מ׳] יוי דבידיה אסו לכל מחתא (25); רחמוהי [מ׳] (26 a); [מ׳] יוי דקריב לכל מן דקרי ליה (26) מרן דבשמיא (27); הא כעיני עבדיא קדם רבונהון [מ׳] אסתכל בעמך דגלא (28); מר על כל מרי [מ׳] אלהא דישראל ומרי (29); מניה יקריה [מ׳] אליך יוי נשאתי (30); א״ב, acr. נהוריה [מ׳] ירצה (31); א״ב, acr. עיני שמע קול תחנוני [מ׳] (32); ישועה יוכה אמן, acr. שוע קהל נועדו שעדיה בן, acr. שאו נא עיניכם אל אלהיכם [מ׳] אנוסה לעזרה בעמדי בצרה (33); מסעור [מ׳] אשא (34); א״ב סעדיה בן עואין, acr. עינים אקוד על אפים א״ב משה בן כתיר, acr. א״ב, acr. [מ׳] אזמרך עליון בשובי ברציון (35) [מ׳] אשוב אל ביתי אדרוש עדתי (36); סעדיה [מ׳] יגורתי מפני שמים קונה (37); א״ב, acr. [מ׳] אליך אתודה שוכן (38); יצחק בן קפיון, acr. [מ׳] (39); א״ב תמים בן יוסף חזק, acr. מעונים (40); א״ב, acr. אליך אתודה על עונות ופשעים א״ב משה, acr. [מ׳] אנוסה עדיך לבקש רחמיך [מ׳] אלהי אזכורה ושינה אסירה (41); בן כתיר [מ׳] אשא עיני אל ההרים באתי (42); א״ב, acr. [מ׳] אלהים יוי שוכן (43); א״ב, acr. לחלותך [מ׳] יה מתי תשבור (44); א״ב עזרא, acr. שמי שפרה ישועה בן יעקב יזכה נצח חזק, acr. קרן מצעירה; תשר״ק סהלול, acr. [מ׳] תעיתי כשה אובד (45) [מ׳] אודיעך חמאתי על פשעי בהתודי (46), acr. [מ׳] אפסו אמונים בעלי אמונה (47); א״ב סהלול, acr. [מ׳] יונה נודדת מקנך (48); א״ב ישועה, acr. [מ׳] אדרוש בוטחי בורא רוחי (49); ישועה, acr. [מ׳] יונת אלם קץ ישעה (50); א״ב סעדיה, acr. [מ׳] אנא אלהי הנאדר במרומי (51); ישועה, acr. [מ׳] דאתקרי אסתריאל ובחר (51 a); רומה ביקותיאל, acr. [מ׳] אליך אקרא יומם (52); דוד, acr. [מ׳] יוי אלהא דשבינתיה (53); א״ב, acr. ולילה [מ׳] רחום הנאדר במרומי (54); בשמי מרומי [מ׳] ליל זכרון עמדתי (55); א״ב, acr. מעונים [ט׳] דרכך הטיבי ושמעי (56); ישוע, acr. מרעיד

the following pieces: (1) headed: צדוק הדין, beg. שאילו רבנן מעמא ברוך דיין האמת וכו׳; (2) headed: והדא מספדות ינדב כל שכין כמא ינבגי לה אן כאן תלמיד חכמים ינדב בחסב עלמה ואן כאן שכין כשר ינדב בחסב אפעאלה ואלסגיר בחסב סנה ואלאמראה בחסב צלאחהא וההספד, beg. כבוד המת הוא: מן קול ר׳ יהודה הלוי ז״ל; (3) headed: אחרת, beg. מרעי ושבני ואחי ונאמני לחכם; (4) headed: בכו אחים בכו רעים, beg. אחרת לאשה; (5) beg. אספוד בנהי ואגדיל קינה, beg. אחרת לבשר אחינו הנאסף לבית עולמו, beg. אהוב ירחמו צדק (6); והנפטר מקהל עדתו ועמו מהלכיו; (7) אהוב הוא יוי אלהים אמת שופט (8); צדק אהוב (9); אהוב ירחמו אל חי וקיים אהוב ירחמו שוכן שמי (10); ירחמו שוכן מעלה (11); שפרה אהוב ירחמו (12); אהוב ירחמו שוכן מעונים אהוב ירחמו (13); אהוב ירחמו שוכן שמי שפר; אהוב הוא ונודה לו לפעלו (14); שוכן מעלה (15) headed: שבח לר׳ יהודה אלחריזי ז״ל, beg. ברכי נפשי וכו׳ ברכי אצולה מרוח הקדש בשם (16); א״ב יהודה הלוי בן שמואל נ״ע acr. יוי שמעתי (17); א״ב acr. יוי אפתח שפתי בשבח אוי לי כי (18); שמעך יראתי אם זכרתי ונבהלתי נדדתי ממך, acr. א״ב; (19) headed: בקשה, beg. יהי רצון ורחמים מלפניך יוי אלהי ואלהי אבותי שתפתח לבבי ותחנני וכו׳ acr. א״ב; (20) headed: שבח לר׳ עבד אלעזיז, beg. אנת אלאה אלואחד אלוחדאני, acr. א״ב, ending תמת קצידה אצעף אלצעפא: מפתקר ללעלם ואלעלמא: אלראגי רחמת כאלך (!) אלשיא: עבד אלעזיז אלקאדר אלרחמאני; (21) headed: בקשה לשלמה הקטן שובי נפשי למנוחייכי וכו׳ הלא מרוח, beg. נע״ג; (22) headed: תוכחה לרב בחיי בר׳ פיו נפתח; (23) headed: יוסף בר׳ פקודה ז״ל, beg. ברכי נפשי וכו׳ נפשי אבוא רשות, beg. עוז תדרוכי; (24) headed: בגבורות שם שוכן רקיעים, acr. א״ב; (25) headed: מאירת עינים, acr. תשר״ק; (26) headed: רשות תפלה, beg. תחיש אסף יבשר טוב כמו יקותיאל, acr. א״ב; (27) headed: רשות הודו, beg. אשחר לטלבי בכל ישועה לנו אלהי האלהים, acr. תשר״ק; (28) headed: אברהם בן יוסף חזק, acr. עת אסלדו אברך את יוי אשר לו הגדולה; (29) headed: אזהרה, beg. ברכי נפשי את יוי ואל תשכחי כל גמוליו וזכרי כי ממקום קדוש ברכי נפשי; (30) headed: תוכחות ובקשות מן דאלך ליהודה הלוי ז״ל, beg. אברך את יוי אשר יעצני אף לילות יסרוני שמע; (31) headed: חננתני נפש חנני דעה; (32) כליותי ברכי אביונה טרם תפרי; (33) בקולי יוי אלהי אל בית עולמיכי, acr. א״ב; (34) Arabic prayer, beg. תבארך רב אלכל גל גלאלהו עז אסמהו מא פי אלוגוד סואהו, acr. א״ב; (35) וידוי; and (36) headed: שירה עלא שלש עשרה עיקרים, beg. שלוש עשרה ארנים הם אחיבים.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 16th cent., and contains 646 pp. of 18 ll. to the p.

Owners: (1) *Ḥasan b. Jacob el-Ṣaghir* (p. 48).

(2) *Abraham b. Moses* (?) *el-Faranji* (p. 48).

Paper, $7\frac{11}{16}'' \times 5\frac{3}{16}''$.

Bibliography: For the קצת אלדר הדני, v. ספר אלדר הדני, edited by Eleazar b. Mari Aaron Se'adyah 'Iraḳi, Calcutta 1857, printed together with ספר בן סירא and מעשה תורה; as for the קצת זכריה, v. קצת ירמיה קצת חנה חרבן בית המקדש קצת זכריה, edited by Jeshu'ah Sason, Livorno 1851; תפלות ליום תשעה באב, edited by David Ḥai Raḥamim 'Einy, Livorno 1896, p. 118 b, under the title נדב קצת זכריה; a third ed. printed together with קצת חנה and קצת ירמיה [Aleppo 1897]; and a fourth together with קצת חנה [Bagh.], s.a., v. above, Cat, p. 481.

1144
אלגאמע

A Fragment of the Prayer Book for the Whole Year according to the Persian Rite.

The fragments contain the Arabic rules of the סדר מאה ברכות (pp. 1–12), Haggadah for Passover (pp. 13–16), תפלות הגשם והטל (pp. 17–20), beg. with the words נתן לכם את המורה לצדקה, ending with the prayer יהי רצון ורחמים מלפניך יוי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא השנה הזאת הבאה עלינו וכו׳, containing also under the heading מוריד הטל, the poem beg. מדכר עבדכן קדמכן דעבר זמן מוריד הגשם

ובא זמן מוריד הטל, which is to be found similarly in the rite of Aleppo and in the prayer book of the Baghdad Jews (v. above, Cat., p. 225, and my בואי חימן, Budapest 1924, p. 11), Tractate Aboth (pp. 21–36), the story of Eldad Haddani in Hebrew (pp. 36–42), הלכות ברכות of which only the first lines are preserved (p. 42), calendar dated 1912 Sel. (=1601, pp. 43–66), documents (pp. 66–78), עשר הדברות (pp. 78–86), מי כמוך for Purim by Judah Hallevy (pp. 86–90), קצת אסתר by Joseph el-Shamsani, headed: בשם עזור דלים פירוש מגלת מרדכי ואסתר תצניף יוסף אלשמסאני בלגת אלערבי (pp. 91–104), v. about this compilation, above, Cat., p. 481 and p. 516, מגלת אנטיוכס (pp. 105–106), and סיפת משה (pp. 107–134). Pp. 135–138 contain a fragment of a calendar dated 1919 Sel. (=1608), written in a different hand.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 16th cent., and contains 138 pp. of 19–21 ll. to the p.

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 6''$.

1151

ספר חיבור פיוטים

Collection of Poems.

The title-page (p. 3) reads: ספר חיבור פיוטים מבוייטי' לקרות בנעימות הקול קול לו קול אליו לקרות קודם הנשמת והקדיש לשבתות וי"ט ועמהם נמשכו שני הודאות טובים למחילה וסליחה לאומרם ביוה"ך וכמה פיוטים אחרים לאומרם קודם הזמירות של שבתות וימים טובים ביד ה' הטיבה לאומר וחרזן.

The MS. contains the following poems: (1) headed: שיר נאה להרב זלה"ה לנשמת, beg. אסדר שבחין לרוחא דרוחין, acr. אני פינחס; (2) בכה"ר יצחק פרגודא דצלותא ותרעין דרעותא; (3) headed: פיוט נאה יתפתחון, acr. פנחס; (4) headed: לשבתות ולימים טובים אלי מרום אומרים, beg. היללו, acr. א"ב; (5) headed: [פיוט נ]אה [ידידי] בחיי לכה"ר יצחק לוריא זלה"ה, beg. נפשך קום נלך למבריה, acr. יצחק ראוועט; (6) headed: פיוט נאה לכה"ר יצחק חרירי זלה"ה ליום שני של שבועות, beg. יקרה נעימה קוטי באימה, acr. יצחק בר שבח נאה ע"ד שיעור הקומה; (7) headed: להרב המופלא אריא דבי עילאי אבא מארי כמוה"ר פינחס חרירי זלה"ה והוא מזמור לתודה ומועיל למי שהוא בעל תשובה לאומרו בלילי סליחות וביוה"ך לסליחה ולכפרה וס' ג"ם ה' העביר חטאתך אלהים אלי אתה אקדמך בקדמות, beg. לא תמות, acr. א"ב פינחס בכהר יצחק חזק; (8) headed: ואחר יצא אחיו וידו אוחזת בשיעור הקומה העליונה והוא שבח נאה לאומרו בי"ט וביוה"ך ונקרא תהלת ה' וסימן גאל ישראל להרב כמוה"ר פינחס חרירי זלה"ה, beg. מי כמוך אחד מיוחד באחדות וקדמות ומציאות מוכתר בכתרי כתרים, acr. א"ב פינחס בר יצחק; (9) headed: פיוט נאה לנשמת לכה"ר יצחק חרירי זלה"ה, beg. אצלי צלותא קמיה דשכינתא, acr. אני יצחק חזק; (10) headed: פיוט נאה אמר סעריה הקטן, beg. לר' סעריה סירבאני זלה"ה יופי הזוהר כחתן, written in honour of the Zohar and Ḳabbalistic literature; (11) פיוט נאה אל נאזר בגבורה, beg. לכה"ר פינחס חרירי זלה"ה משביח שאון ימים, acr. אני פינחס; (12) headed: הבו, beg. פיוט נאה לרבי סעריה זלה"ה למגלה שירין ותושבחן בחילא למלכא די בשיריין דלעילא, acr. סעריה; (13) פיוט נאה לרבי יהודה הלוי ברכי אצולה מרוח הקודש את שם, beg. זלה"ה יהודה, acr. אדיר הנאדר בקודש; (14) א"ב headed: פיוט נאה לרבי שבתי זלה"ה לקדיש, beg. שבתי, acr. שדי צורי יה עניני; (15) headed: האל העירה, beg. פיוט נאה לאשה החכמה תנצב"ה וראה צר על עם שפל יראה, acr. השנירי; (16) headed: תיקון למוריד הטל קודם שיתפלל תפלת מדבר עבדכון, beg. מוסף אומר החזן זאת הבקשה קדמיכון דעבר זמן מוריד הגשם (incomplete), v. above, Cat., pp. 225 and 229, and further, MS. No. 1144, p. 19 which has to be added to the material given in my article בואי חימן, reprint from Hazofeh, vol. V (1924), p. 315; (17) ברוך אגודתו על ארץ יסדה, acr. א"ב; (18) headed: פיוט נאה לר' חייא חיאון ז"ל חשך ירח אורה מנוגה זרחך, beg. חייא; (19) headed: פיוט נאה לר' חיים בכה"ר חיאון אמר חיים הבהיר יופי זוהר יאיר, beg. פינחס, acr. חיים; (20) אשר יסד ארץ ושמים יזהיר

תנו שירה וזמרה עם סגולה לראש המגילה, beg. (45) headed: אמונים בכל לאחר המגילה, beg. יום בכל שנה ושנה מזכירים ברוך מרדכי הצדיק שבח נאה לכה"ר שמואל ברזאני (46) headed: אזכרה שיר ואשירה בטקדש הקדש זלה"ה, beg. פיוט נאה (47) headed: א"ב שמואל acr. אשנן מפעלות למועדים לר' אברהם זלה"ה, beg. טוב (48) אברהם א"ב, acr. דורש לעמו יעין בדת נאומו ברוך מרדכי הצדיק פיוט נאה (49) headed: א"ב from ת to ט, acr. אזמר זמירא ביומא לר' חיים בכהר"ף זלה"ה, beg. (50) headed: אני חיים בר פינחס יקירא, acr. פיוט נאה לראש הפסח להרב רבי שמואל ברזאני אשלל פתגמא בנהורא דיממא זלה"ה, beg. שבח לכה"ר פינחס (51) שמואל בר נתנאל הלוי אזמר שתיקן בישבח ובחשק אביו זלה"ה, beg. אני פינחס בר יצחק זמירא לאבא יקירא, acr. אגר כאהי כי באשי כוש (53) סגולה (52) שיר נאה לאבא מארי כמה"ר (54) headed: אזמר זמירא זמירנא בשירה חיים נר"ו, beg. (55) headed: אני חיים בכה"ר פינחס חזק acr. לך אלי פיוט נאה לכה"ר משה זכות זצ"ל beg. (56) יחידתי לך רוח ונשמתי פנה נא אל תחנתי headed: פיוט לר' משה א[ל]אשקר זלה"ה, beg. מרומם על כל ברכה ותהלה אנת היא סיבת כל פיוט נאה לר' אברהם בר מימון (57) סיבה אל מסתתר בשפריר חביון השכל זצ"ל, beg. הנעלם מכל רעיון אברהם מימון חזק, acr.; and שיר נאה להרב כמוה"ר פינחס זלה"ה (58) beg. אני פ[ינחס אסדר תושבחתא תגא דצלותא acr. בר י]צחק נר"ו.

Pp. 1–2 contain an index of the poems in this MS.

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 17th cent., and contains 88 pp. of 28 ll. to the p.

Scribe: *Ḥayyeem b. Phinehas Ḥariri*. The colophon (p. 82) reads: כתבתי לבני ותלמידי ואור עיני וידיד נפשי רוחי ונשמתי כ"מ מבכא נר"ו ה' ישמרהו וה' יזכהו לבנים זכרים ת"ח כי"ר אני הצעיר והזעיר חיים בכה"ר הרב האלהי כמוה"ר פינחס חרירי זלה"ה תנצב"ה מבע"ת אני הצעיר פינחס בכה"ר חיים נר"ו. For similar entries, v. p. 76: לבני ותלמידי ואור עיני כמ' מבכיה נר"ו ה' ישמרהו ויחייהו עם איחיו כמ' שמואל ומ' ירמיה כי"ר ועם חמיו עזר נר"ו . . .

אני חיים הקטן חזק acr., the last line concludes with the words יא רחמן רחם על עבדך בן הרב חרירי; (21) headed: פיוט נאה לר' בנימין בסיני ניתנה לעדה, beg. בר רבי אפרים זצ"ל עדינה, acr.; (22) headed: בנימן בר רבי אפרים אני לאלהים, beg. לר' חיים בכה"ר פינחס זלה"ה אני חיים הקטן, acr. אשירה נכל וכנור אעירה יונה עורי גם זמרי ושוררי לאל יוצרך (23) חיים קטן, acr.; חי חי הוא יודוך (24) חיים חזק ארוממך שוכן שחקים רחם לבנים מעונים (25) נאנקים, acr.; אני חיים חשקתי מראך יונתי (26) חי צורי כי אין (27) חיים בר פינחס חזק acr.; אני חולת אהבתך (28) חיים חזק בלתך, acr.; אני פי[נחס יונתי תמתי (incomplete), acr. (29) beg. missing, according to the index it reads אזמר זמירתא, acr. יצחק משה; (30) פינחס בר יצחק פתחה יחידה פיה בחכמה הקטן; (31) אל נשא ניסי בראש הרים, acr. אהללך אל נורא פדינו מכל (32) פינחס קטן צרה, acr. אני חיים חזק; (33) headed: דרש כתפוח בעצי ליוה"ך לר' אליעזר מפרקיו beg. היער כן דודי בין הבנים וכו' (pp. 49–60), being the Midrash of the Ascension of Moses with an addition from the Zohar, v. about it, גדולת משה, Ben Jacob, Thesaurus, p. 93, No. 67, and Wertheimer, בתי מדרשות, Jerusalem, IV, 22; (34) אגר כודא דחביני פור לרשתיה דכביני; (35) headed: אזהרות לשבת הגדול של הקבצו ושמעו בני יעקב דת יוצריכם, beg. פסח acr. אני יהודה הלוי בר שמואל; (36) headed: פיוט נאה לר' יוסף בן הרב לי"ט יוסף בן הרב, acr. יסר בסודו בורא לבנין; (37) headed: פיוט נאה לר' אביתר חזק לחתן אמת אתה חתנינו כמו סהר בתוכינו, beg. אתה חתני תמצא ברכה (38) אביתר חזק, acr.; ארבע כלילן נחתו מן שמייא (39) אביתר; (40) headed: פיוט נאה למורי כה"ר חיים נר"ו אני אהללך אלי צורי מהר קבץ את פזורי, beg. חיים חזק, the first strophe ends with the words אני בן הרב חרירי (41) אני חיים, the first strophe עדתך הסגולה, acr. ends with the words אני בן הרב הגולה; (42) אלעזר; (43) אל[ו]ר יזרח לעין כל חוסי בו, acr. with an alphabetic poem תוספתא של ויגש beg. איתא דנתווכח כחדא לדינא יא מצראה אמר יהודה, acr. א"ב כפול; (44) headed: פיוט נאה

לבני ותלמידי הצעיר חיים בר הרב זלה"ה ורוחי ונשמתי ואור עיני כמ' ממכא בן הזקן היקר ככא ברינא נר"ו, and p. 88: לבני ותלמידי ממביא נר"ו. With the help of this MS. we are able to establish that the scribe of MS. No. 766 (דרכי נועם ואם המלך) is identical with this scribe (v. above, Cat., p. 441).

Owners: (1) *Mamkha b. Kaka Barina.*

(2) *X. el-Lawi.*

(3) *Khoodadat b. Nisan.* The entry (p. 82) reads: זה שלי אני הצעיר כודדת בן ניסן נ"ע כל הגונב אותו ימח כל הקורא בה ישמח לקחתי אותה מן מ' אלווי, v. also p. 82.

(4) *X. b. Raḥamim* (p. 82).

Paper, $6'' \times 3\frac{7}{8}''$.

1054
דביר

A Commentary on the Prayer Book by David b. Ezekiel Raḥabi, the author of אהל דוד (Amst. 1791, v. Ben Jacob, p. 18, No. 362).

The introduction reads: הקדמת הרב המחבר שמעו רודפי צדק עם סגולה. הנה לכם התפלה. היא פאר התהלה. ונזר הגדולה. שצוה לנו הש"י שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם. ובזמן שבית המקדש קיים אדם היה מתודה ומקריב קרבנו ובזה היה מתרצה לפני אלהיו והנה עולה לו כאילו הקריב נשמתו. ועכשיו בעונותינו חרבה מקדשינו ובטלו קרבנותינו ולא נשאר לנו בלתי תפלותינו. ושיח שפתותינו כמו שאמר הנביא ונשלמה פרים שפתינו רוצה לומר נשלמה לאל בתפלה שהיא ניב שפתינו. וע"ז קמו אנשי כנסת הגדולה שהיו בתחילת בית שני שהם ק"כ חכמים גדולים וקצת מהם נביאים כמו חגי זכריה ומלאכי ותקנו לנו התפלות על פי חכמתן וקבלתן. לכן ראוי לנו בגלות המר הזה להבין ולכוון בתפלותינו ובתחנותינו ביתר שאת וביתר עז כדי שתהיה תפלתינו נרצית ומקובלת ובעונות הרבים אין כל אדם זוכה להבין ולידע הכונות על בוריין ולפתחות צריך כל אדם לכוין מה שמוציא מפיו כי זה השכל מחייב. ולא יהא כמאמר הנביא האנשים האלה אשר משליכים הכונה אחרי גיום ולבם בל עמם ר"ל כי אם דרך הרגל בפיהם ובשפתם לבד מבלי משים על לב פירוש כוונת הענינים. וע"ז אזרתי כגבר חלצי וחפשתי ולקטתי מספרי גאונים ראשונים ואחרונים ומכתיבת יד של אדוני אבי על כל המלות התמוהות פירושם וביאורם אשר לא עמלתי זולת המאמרים שלקטתי ואספתי וחברתי בלשון צח וקצר כדי שיוכל להבין בנקל ביאור הענינים ולכוין לבו מאד כדי שישמע תחנוניו כדיכתיב שמע קול תחנוני בשועי אליך בנושאי ידי אל דביר קדשך. דביר הוא שם מקום ונקרא קדש קדשים לפי שהיו בו הארון וכרובים ומשם היה הדיבור למשה שנאמר וישמע את הקול מדבר אליו. ועוד קלס הקב"ה לכנסת ישראל בדיבור שנאמר ומדברך נאוה. ומזה הטעם הואלתי לקרוא שם החיבור הזה דבי"ר כדי שדיבורם ותפילתם יכנס בהיכל הדביר. ועל טוב יזכר שמי ושם אבותי אשר חסדו עלי גבר וידי פרושות השמים להתפלל על העתיד. כי צמאה נפשי לראות הדביר. כי חסדך גדול לפדות אסירך מתי תנחמני הקם דבירך. תוך עם בחירך: הצעיר דוד רחבי.

The commentary deals with the daily prayers (pp. 8–19), Sabbath (pp. 19–28), New Moon (pp. 28–29), ברכות, &c. (pp. 29–32), סליחות (pp. 32–37), New Year and Day of Atonement with כתר מלכות (pp. 37–64), הושענות (pp. 64–70), Haggadah for Passover (pp. 70–72), Chapters of the Fathers (pp. 73–77), Azharoth for Pentecost (pp. 77–83), the fasts (pp. 83–98), notes on תרי"ג מצות and extracts from Abarbanel (pp. 99–102), another commentary on סליחות (pp. 103–104), vocabularies in Hebrew and Malabari (pp. 105–110).

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 19th cent., and contains 110 pp. of about 37 ll. to the p.

Owners: (1) *David b. Joseph Ḥaleguva* (p. 7).

(2) *Jonah b. David Raḥabi* (p. 8).

Paper (water-mark 1827), $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

974
משבית מלחמות

A Treatise on the Jews of Cochin, their History, and their Legal Status by Ḥayyeem Jacob Kohen b. Judah Dob. The MS. agrees with the קונטרס משבית מלחמות, printed to-

gether with the same author's אמרי שבת and חוק השמיטה, Jerusalem.

The MS. contains further a copy of a letter addressed to David Ḥay b. Elijah Raḥabi written by Ḥayyeem Jacob Hakkohen (p. 12), and copies of tombstone inscriptions (pp. 13–14), among others that of the poet Elijah b. Moses 'Adeni who died Friday, 27 Tishri, 5392 (=1631), v. about him, above, Cat., pp. 263, 267, and 578. Finally there is a שו"ת concerning the legal position of the Black Jews of Cochin, copied from שו"ת אהלי יעקב (pp. 15–18).

The MS. is written in two different curs. hands of the 20th cent.

Scribes: (1) *Naphtali b. Elijah Raḥabi* (pp. 1–14), v. about him, above, Cat., pp. 370 and 844.

(2) *Simeon b. Solomon b. Ezekiel b. Judah* (pp. 15–18), v. about him, above, Cat., p. 669.

Paper, $13\frac{5}{16}'' \times 8\frac{1}{16}''$.

934

היהודים בקוגין

The Jews of Cochin.

The MS. contains extracts from and copies of the following essays and studies written about the Jews of Cochin: (1) The Jews of Cochin By George Milne Rae in the Madras Christian College Magazine, Vol. VI, July 1888–June 1889 (pp. 1–18); (2) Letters From Malabar By Jacob Canter Vischer, Chaplain at Cochin, Printed (in Dutch) in 1743 By his brother C. J. Vischer, Chaplain at Pingjum, Translated from the original Dutch edition by Major Heber Drury and printed in Madras in 1862 (pp. 19–26); (3) Reminis[c]ences of Life and Sports in Southern India By Colonel Heber Drury (pp. 27–28); (4) Dr. Francis Day's Land of Perumals (pp. 29–68); (5) Epigraphia Indica, Vol. III, part II, page 66 of March 1894. Cochin plates of Bhaskara Ravivarma By E. Hultzsch, Ph.D. (pp. 69–79); (6) A quotation 'Curious Customs in South India' from the Liverpool Mercury in the Madras paper Hindu of Wednesday, April 29th, 1896 (p. 80); (7) The Indian Antiquary 1874, Vol. III, page 310 (pp. 81–96); (8) The Madras Mail Tuesday June 12, 1894. The Story of a Bell (pp. 97–103); (9) Transliteration of the Copper plates (pp. 104–105); (10) Malabar By William Logan M.C.S., Collector & Magistrate of the District, and Fellow of the University of Madras 1887 (pp. 105–133); and (11) Reverend Buchanan's Researches The Jews (pp. 134–143).

These copies were made by Isaac b. Elijah Ḥallegua (p. 148).

Paper, $7'' \times 4\frac{7}{16}''$.

1023

דברי הימים של קוגין

The History of the Cochin Jews by Yaḥya b Abraham Sharaf Hallevy, a native of Baghdad.

The author of MS. No. 935, Isaac b. Elijah Ḥallegua, says on p. 16 about the compiler of this MS.: 'The old record book "Sefer Hyashar" of the White Jews was destroyed with the destruction of their first synagogue (see pp. 14 of this letter). At the beginning of the 18th century the then chief Joseph Hallegua gathered all the informations he had heard from his elders, wrote them down in a book which he called "Kethoneth Joseph" i.e. Coat of Joseph, his brother-in-law Ezikiel Rahby got some Portuguese and Dutch records, concerning the Jews, translated into Hebrew. Both of these are not in existence now. The present manuscript is a copy of the above made by Jehiya Abraham Allevi (a Levite) by the order of David Rahby the son of the said Ezikiel Rahby, in the year 1781.' Our author refers to Ezekiel Rahabi (p. 1), saying: לפי שנתחלפו כל כתיבות ולשונות האומות ותבונת הקדמוניות. עד שקם איש משכיל חכם ונכון דעת הזקן הישיש הגביר המרומם האלהי כמהר"ר ארון יחזקאל רחבי נ"ע מכונה איש תכונה בספר דעת

ותבונה חפש ודרש מכל האומות בעלי חכמות בכתיבות ובלשונות שונות לדורות הראשונות ונתן ליד כה"ר דוד יצ"ו בכמהרר יחוקאל further רחבי נ"ע. והאדון דוד רחבי יצ"ו מסר אותו לידי כדי להעתיקו ללשון הקדש. אני הצעיר יחייא בן לאדוני אבי אברהם שרף הלוי נ"ע. אשר הנני גר ותושב במחניהם קודש בארץ (צ"ל וארץ) מולדתי הייתה עיר בבל יע"א. The work proper consists of 26 chapters with an additional chronology under the heading חרושים של קדמוניות copied from ספר מידעות של מלבר.

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 19th cent., and contains 14 pp. of 72 ll. to the p.

Paper, $14\frac{7}{8}'' \times 9\frac{5}{8}''$.

975

זכרונות ליהודים הלבנים והשחורים בקוצין

Geschiedkundige narichten betreffende de Blanke en Zwarte Jooden te Cochim op de kust van Malabar.

The MS. contains a copy of the famous letter written by Adriaan Moens to Adrianus 'sGravezande. The letter is often quoted as a source for information about the Cochin Jews.

Paper, $12\frac{5}{8}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

Bibliography: Selections from the Records of the Madras Government. Dutch Records, No. 2. Memoir written in the Year 1781 A.D. by Adriaan Moens, Extraordinary Member of the Batavia Council, Governor and Director of the Malabar Coast, Canara, and Vingurla, for his successor copied by the Rev. P. Groot, S.S.J., Madras: Printed by the Superintendent, Government Press, 1908; and Notisias dos Judeos de Cochim, mandadas por Mosseh Pereyra de Paiva, Novamente publicadas com uma introducçaô de Moses Bensabat Amzalak em Lisboa 1923. The original was printed Amsterdam, Estampado em caza de Vry Levy em 9 de Ilu 5447 (=1687).

981

חשבונות

Communal Accounts of the Jewish Communities on the Rhine.

The names of the places inhabited by Jews are given in alphabetical order, beginning with Oppenheim (אובנהיים) and ending with ישטעטי. Other entries are headed: מדינת לנדי, עלזום, מינץ, שפייריש, ורנקבורט, באלץ, and מיכלישטט. The accounts date from 1641–1687. The entries are mostly in Jewish-German.

The MS. is written in a curs. German hand of the 17th cent., and contains 117 pp.

Paper, $12\frac{15}{16}'' \times 4''$.

1025

ספר הזכרת נשמות

Memorbuch.

The MS. contains יזכור for R. Meir b. Barukh of Rothenburg, R. Perez [b. Elijah of Corbeil], R. Solomon and his wife Rachel of Mainz who תקנו קברות במענץ ובטלו שמדות, Rabbenu Gershon [b. Judah Maor Haggolah], R. Judah b. Eliezer שהאיר עיני גולה בפירושיו, Rabbenu Simeon [b. Isaac] the Great שביטל גזירות ויסוד שירות ותשבחות, R. Solomon b. Isaac, i.e. Rashi, R. Judah b. Meir שהרבין תורה בישראל, R. Samuel and Tam [b. Meir] שהרביצו תורה בישראל ועשו פירש על כל התלמוד, Rabbenu Israel (probably b. Pethahiah?), R. Judah Hannasi שהעמיד תלמידים הרבה וחתם סתם משניות, R. Judah b. Naḥman, and R. Judah b. Simeon, R. Judah b. Eliezer, and R. Rephael b. Joseph Hallevy שטרח בעד הקהילות ובטל שמדות ונתן צדקה לעניים.

The second part of the Memorbuch is arranged geographically and contains also names of scholars and martyrs. The יזכור are in the following order: Erfurt, R. Alexander Hakkohen and members of his school שמסרו עצמם על קידוש השם וכבלו יסורים קשים,

Mülhausen שנהרגו ונשרפו על קידוש השם, R. Eliezer and his school, Nordhausen הרוגי ושרופי קהילה הקודש נורטהויזן ויושביה, R. Solomon and his school, Magdeburg with R. Jacob b. Meir and his school שנהרגו ונשרפו ונטבחו ונתיסרו ביסורים קשים על קדושת השם, a general יזכור for the martyrs of Augsburg, Regensburg, Landshut, Esslingen, Frankfurt, Ueberlingen (אוברלינגן), Zürich, ווילמא, Krems, דערמינטא, Münster, Minden, Breslau, Cracow, Prague, Wien, and Tirnau, R. David and his school, R. Moses and R. Ephraim and their respective schools, R. Isaac, R. Aaron, and R. Isaac b. Abraham Hallevy and their schools, R. Solomon and his wife Rachel (v. above), R. Menaḥem Hassefardi, R. Moses, R. Joseph b. Israel and R. Joel Katz and their schools, a general יזכור for the martyrs of the following communities: Passau, Weisenburg, Schweinfurt, Neustadt, Constanz, Landau, Salzburg, Schaffhausen, Bamberg, Friedberg, Ofen, Wertheim. Wetzlar, Hagenau, Marburg, Butzbach, דאכוטיין (gloss), נייאצין, Colmar, Pilingen, Elze, דירמענאך (gloss), Dillingen, Winterthur, Braunschweig, Speyer, Mainz, Worms, Salzheim (gloss), Oppenheim, Strasburg, Coblenz, Nürenberg, and Basel, a general יזכור for the following countries: Mark, Rhine, Franken, Thüringen, Saxon, Bavaria, Schwaben, Holland, Brabant, France, Schweiz (gloss), Oesterreich, Steirn, Bohemia, Moravia, Poland, מיקין, Meissen, Westphalia, Alsace-Lorraine, Spain, Sefarad, and Landau, which is followed by the following יזכור: Mar Jacob שבנה בית הכנסת, R. Joseph, R. Solomon, R. Joel, and R Moses שמסרו עצמם על קדושת השם, R. Jacob b. Meir and his school שנהרגו ונשרפו על ייחוד השם, for the martyrs of Windburg, Halle, Nordlingen, and Ulm, R. Jonathan and R. Solomon of Oedenburg and his school, the martyrs of Frankfurt, דרמינטא, Münster, and Minden. The book concludes with a יזכור for Naphtali Hirz b. Isaac Hallevy שנהרג על שקר עלילה ונסר את נפשו על קידוש השם וסבל יסורים קשים ומרים. P. 13 contains the usual אב הרחמים prayer.

The MS. is written in a sq. German hand of the 17th or 18th cent., and contains 13 pp. of about 22 ll. to the p.

Paper, $7\frac{3}{4}'' \times 6\frac{9}{16}''$.

Bibliography: M. Weinberg, Untersuchungen über das Wesen des Memorbuches in Jahrbuch der Jüdisch-Literarischen Gesellschaft, vol. XVI (1924), pp. 253–320, where 29 Memorbuchs are described, partly agreeing with and partly differing from this MS.

991

דופי הזמן

A Chronology of the Jews in Ṣan'a by Se'adyah.

The name of the author is given in the introduction, where we read: זה עני קרא מטרדת הזמן. בלתי נאמן. אשר לא יתנוני השב רוחי. וכשל כחי מטורח עוליו. המוטל עלי ואיני יכול לעסוק בתורה כאשר בלבבי. אבל זאת נחמתי שאחד הטרבה ואחד המטעים וכו' נאם דל ורזה חדל אישים נבוה. כי הוא זה. בן מזה חזמק הקטן. ידעתי וגם ידעתי. מיעוט ערכי ושפלותי שעדיין לרועה בקר לא הגעתי שאין בי לא תורה ולא חכמה. לשלוח את לשוני לדבר ולעשות עדרים עדרים. תהי באמת נערת. וכל זה מרוב שיחי וכעסי אדבר שלא שקט לבי ולא נח ער אם דברתי דברי. ועל כל פשעים תכסה אהבה. According to El-Nedaf, חוברת שרידי תימן, Jerusalem, 1928, p. 8a, the work was compiled by Judah Ṣa'di (about whom, v. above, Cat., p. 202).

The title of the book is given on p. 7, where we read: ואמרתי שורת הדין נותנת על כל איש אשר בשם ישראל יכנה בין גדול בין קטן. יהה מי שיהיה. לכתוב לו מזכרת כזה שאם ישוב הרוח אף ה' ויחזור הדבר ליושנו. יהיה לנו למזכרת. ויעירני לבי כאיש אשר יעור משנתו ויאמר לי לבי מי יתן איפה ויכתבון מלי לכתוב לי קונטרים זה מדופי הזמן ומאורעותיו דשניין דא מן דא. וא"פ"י שהוא בקצור נמרין קראתי שמו דופי הזמ"ן שהוא מדבר מן הצער שהגיע לנו ומדגאות לבות בני אדם ואין המצוה נקראת אלא

על שם הגומרה. ומברכין על המוגמר וה' יהיה בעזרי ובעזר כל ישראל. Further we hear of the loss of the author's eldest son and his daughter (p. 10), which events are described in the following terms: גם אני הצעיר בעונותי הרבים ודרכי המקולקלים בדידי הוה עובדא. נפטר עלי בני בכורי מחמד עיני. יוסף בבת עיני ואחרון אחרון חביב. כי את חנ"ה אהבתי ותקם חנה אחרי אכלה בערב יוה"כ מבלי שום מיחוש מתה כרגע כמימריה. והנה בהלה וינחמיני ה' בחנ"ה אחותה. ששהתה כמו ד' שנים ואז הלכה אחר אחותה. וכבר אמר החכם טעמתי כמה מרורות ולא טעמתי מרורות כמיתת הבנים. ומעתה בס"ד לא אוסיף לדאבה עוד. The author lived in Yemen (p. 11), in the city of Ṣan'a (p. 11 יתבשר אדוני המלך מלכו של עולם היושבי בשמים בעבור האדם אשר חטא על הנפש ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושת עליו בעד כל קהל ישראל היושבים בארץ אלימן וכל העם רואים את הקולות וכו'), מי האמין לשמועתנו הוי עיר עיר הדמים פרוצה כאכסדרה בלי פציטין אשר אין ליוצא ולבא מס"ך בקרבה מזרם וממטר ובריח ודלתים אין לה הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי יושבת בצנעא איך היתה לשמה דמקדמת דנא נהירין לי שבילי שמיא ועכשיו רופאי אליל כולם מקטנם ועד גדולם כולו בוצע בצע).

The history of Ṣan'a extends from the year 2022 Sel. (=1711) to 2037 Sel. (=1726). The author chronicles the events of these years describing persecutions, plagues, and sufferings of the Jews in Ṣan'a. His work is a valuable source for the social and religious conditions of his period. He describes, for instance (p. 79), the sin of his fellow Jews who sell wine to the gentiles (v. also p. 114). He rebukes his contemporaries for smoking tobacco (טוטון, p. 164 f), frivolous behaviour, and working publicly on half festivals. The story of a man called *Salem b. Isaac* who fled from Ṣan'a to *Reda'* does not shed lustre on the Jews of Ṣan'a (pp. 108–109). The chronicler mentions a synagogue named after *Ḥayyeem Halleyy* (p. 24), quotes אזהרות של הר"ר שאול (p. 81) with the words: ואשרי עין ראתה חבור האזהרות של הר"ר שאול על הבא בבת אל נכר, and cites a poem (p. 64), beg. מילדי מרוד. acr. יום נפשי יגעה. We learn further that the Jews of Ṣan'a lived under an Exilarch (v. p. 88 בהגיע ח"ה שלפסח שלח ריש גלותא יצ"ו וקיבץ אנשים לישא וליתן מה לעשות באותה הארורה והביא אותם שנתיחדו עמה וכפרו שלהר"מ ובאו עליהם עידים ואז הורו ונידו אותם, and בשבת קרח נתעוררה מחלוקת קרח וכל p. 109 עדתו וגדלה עד לשמים על ריש גלותא יצ"ו ואמרו עליו שמעלים עין מן הדברים הנ"ל ועוד שאינו מקפיד על עוברי עבירה ורבו עליו בעלי דעות מזוהמות ומעופשות החוטאים בנפשותם). The chronicler further mentions another leader of the Yemenite Jews who is called a Nasi (v. p. 113 יען שלח לשונו ונגע בכבוד הנשיא בניבול פיו הטמא כמו שהוכיח סופו על ביום ז' תחלתו שנתקנא בנשיא, and p. 114 לחדש אב י"ל שלח שר המדינה אל הנשיא לכתוב לו פינקס מי הם המוכרי' יין לגוים ונתן לו זמן ג' ימים לא רצה למסור לו נפש א' מישראל שהיתה כוונת השר להרע עמהם וכמדומה שהנשיא פייסו במטון וכין שראו הטובה שעשה עמהם הנשיא שנעל דלת בפני השר נקהלו ביום ט"ב וחידשו הנשיאות וא"ל מה שעשית עשוי וכו').

The MS. contains further a dialogue between Man and Time: headed: ויכוח האדם עם הזמן וויכוח הזמן עם האדם המתלונן (pp. 115–134). This is followed by an extract of a work written by Phinehas b. Solomon Hakkohen, beg. וזה לשון כמוהר"ר פנחס בן מוהר"ר שלמה הכהן יהי שמל"ע (pp. 134–140). The answer of Time to Man is headed: תשובת הזמן לאדם וז"ל אחי וראש כמוהר"ר יהודה צעדי יויי"א יאמר קדוש (pp. 140–156). Pp. 156–174 supply the chronicle for the year 2037 Sel. (=1726). The writer remarks: ע"כ היה לפנינו לכתוב מכאן ואילך חסר אבל חבל על דאברין ולא משתכחין.

Another chronicle, in Arabic, extending from the year 2119 to 2216 Sel. (=1808–1905), is headed: וזה טמה שאירע בשנת בקי"ט הועתק מכתיבת יד סעיד ן' יו' אלעראסי הי"ו. Under the year 2170 Sel. (=1859) we read the story of the false Messiah שכר כחיל (v. about him, above, Cat. p. 404). The entry

הצעיר משה בלא"א שמעון בכ"ר יוסף בכהר"ר שמעון דויך הכהן יצ"ו בהיות שמקודם לכן בעיר הזאת כלכתא יע"א לא היה בית הכנסת קבוע ואחר זה בסיעתא דשמיא אחר השתדלות רב לשם שמים בהסכמת וברצון ק"ק הנמצאים בכלכתא יע"א קנינו בית אחד והוא נמרו ה' במקום הנקרא סוכתי התא בסך שישה עשר אלף רפייה סלה של כלכתא ביום שני בשבת חמשה ימים לחדש חשון שנת התקפ"ו (=1825) וקבלנו שטרות אנחנו הקינים הצעיר הנז"ל והר' יחזקאל אליאו מצליח יצ"ו והר' בנימן אברהם שלמה דור יצ"ו ופרענו למוכר ששמו גאן בוויר ששת אלפים רפייה סלה מעות מדודים ממעות הקדש שהיו קבוצים תחת ידינו ומשכננו השטרות בבית מיכינתאש ושותפיו על עשרת אלפים רפייה סלה ברבית קצוצה שמונה למאה בשנה ופרענו ג"ך עשרת אלפים הנז' לגאן בוויר המוכר הנז' ונשאר הבית ממושכן בבית מיכינתאש הנז' ושותפיו ובזה היום יום חמישי בשבת חמשה עשר יום לחדש אייר שנת התקצ"א ליצירה (=1831) פרענו כל הסך עם הרבית לבית מכינתאש ושותפיו וקבלנו מהם שטרי הבית הנז"ל והיה קורש וקראנו שם בית הכנסת הנז' נוה שלום תובב"א כדי שאחר כך נכתוב שטרי מכירה בערכאות של אנגליז יר"ה ממנו שלשתינו הנז"ל לשם בית הכנסת נוה שלום הנז' י"ר בס"ט עלינו ועל כל ישראל ובימיו תושע יאודה וישראל ישכון לבטח בנוה שלום מלך שהשלום שלו אכי"ר ולפי זה ראיתי לקבץ נוסחי כתובות הנמצאים אצלי שכתבתים קודם לכן כרת משה וישראל ולכותבם בזה הפנקס בפירוש אחת לאחת באופן אולי ושמא הק"ק יצטרכו להם או לאחת מהם ואחר זה בעזה"ו כל כתיבה שתהיה בס"ט ביומה נכתוב נוסחה בזה הפנקס. עוד צריך אני להודיע שיש בכתובות שעברו קודם נוה שלום תובב"א איזה כתובות שנכתבו חוץ לכלכתא בגינסרא וגנדרנגר אבל מאחר שהחתי[מות] הם מק"ק כלכתא יע"א כתבתים ג"ך כאן לעת הצורך. עוד בכתובות הקודמות לנוה שלום מאחר שהם מקובצים א' א' מהנוסח שלה לא מהעיקר ולא ידעתי שמות עידהן לכותבם כאן אבל מכאן ואילך בעזה"ו צריך לכתוב שמות העדים תחת כל כתובה וכתובה. עוד ראיתי לכתוב ענינים אחרים שעברו קודם נוה שלום עניני נשואין או כנגדם ושחרורי עבדים שהם לצורך ה[ק"ק] הי"ו ובראש זה הפנקס עשיתי מפתחות על שמות בני ישראל על סדר אלפא

בשנת בק"ע קם איש אחד שכר כחיל שמו ובלבל דעות בני אדם באמרו שהוא המשיח והיה נוסע ממקום למקום לכל מקום שנמצאים יהודים ואח"כ נסע למקום ששמו חריב וישב שם קרוב לי"ב חדש והפחיד כל נשיאי המקומות סביבו ומקצת היהודים האמינו בו ומקצתם לא האמינו. והיה נותן חתיתו על כל המאמינים בו ונותן להם ראיות מן המקרא או מן המשנה או מן הקבלה או מן הגמ' כל איש לפי מהללו. ולאוה"ע היה מביא ראיות מן הקוראן. ולאחר זמן עמדו עליו והרגוהו בשנת תרכ"ג תמוז בקע"ד לשטרי. According to this date the Pseudo Messiah was killed in Tammuz 1863, which cannot be correct since MS. No. 26 preserves a letter written by himself on the 17th of Iyyar 1870. The Messiah was expected in the year 5665 (=1905). The entry (p. 215) reads: וזו היא השנה צפינו אנחנו ואבותינו שהיא שנת הגאולה היא שנת התרס"ה אשר אמרו שנרמזה בסוף ס' דניאל אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה.

The MS. is written in a curs. modern Yemenite hand, and contains 231 pp. of 19 ll. to a p.

Paper, $7\frac{1}{8}'' \times 5''$.

897

פנקס צרכי צבור של כנסת נוה שלום

Memorandum containing Registers of Births, Marriages, and Communal Affairs of the Neweh Shalom Synagogue, Calcutta.

The register contains a list of 34 מצות פדיון הבן הבכור (p. 1). The first entry is dated 14 Ab, 5589 (=1829), the last 19 Tammuz, 5618 (=1858). This is followed by an index (pp. 3–19) to the marriage contracts and other documents (pp. 20–150). The introduction to this communal register is written and signed by Moses b. Simeon b. Joseph b. Simeon Dwek Hakkohen, the author of the work קנה מדה, which contains the history of the Jews in Calcutta (v. MSS. Nos. 878 and 961, Cat., p. 977), reading: בהנ"ו אמר הכותב

ביתא וציינתי סימנים על כל כתובה או שטר מסימן א׳ ואילך ובמפתחות אצל השם ציינתי סימנו למצוא המבוקש בנקל. גם העתקתי נוסח פסק דין ששולח לי מן בגדאד מבית דינו של מורינו ורבינו כמוהר״ר משה חיים משה עבדאללה נר״ו בהיתר בתי העגונה שמחה אשת יחזקאל דויך הנטבע בנהר גנגא. והן אמת כתבתי מקודם לבן כמה כתובות ושטרות אחרים ואבד נוסחם ממני ולא יכולתי להעתיקם כאן ומה שנמצא בידי העתקתיהו כאשר הוא באמת ומהיום הזה ומעלה אם יעזור ה׳ ויגזור בחיים כל מה שיבא לידי אעתיקהו דבר יום ביומו בעדיו ובחותמיו. והנני מוסר מודעא בחיים הנה בשמים עדי שמעודי עד היום לא קבלתי משום אדם על איזה כתובה או שטר או מילה או איזה עסק שעסקתי עם הצבור של ק״ק כלכתא יע״א אפילו פרוטה בעין או שוה פרוטה דרך מתנה אלא הכל בתורת חסד לפי שהשם ית׳ גבר חסדו עלי ולא הצריכני לכאלה והנני מתנפל ומתחנן לפניו ית׳ שלא יצריכני לכאלה כל ימי חיי והנני מוכן ומזומן להשתדל בצרכי צבור או יחיד בכל מאמצי כחי כיד השם הטובה עלי והוא הטוב יכפר בעד עבדו הצעיר משה בן לא״א שמעון דויך הכהן יצ״ו. הצעיר משה דויך הכהן ס״ט.

גם ראיתי לבאר המילות אשר מלתי מיום דעתי עד היום והנם כתובים מעבר השני דהיינו בסוף זה הספר כסדרן וסימנן והנימול בן כמה ימים או חדשים או שנים ובאיזה יום ובאיזו עיר כאשר עיני הקורא תחזינה משרים.

The first document is dated 26 Kislew, 5576 (=1815), and the last is dated 13 Siwan, 5620 (=1860). The majority of the documents come from Calcutta. There are others coming from the following places: Chinsura (גינסרא, pp. 21–22), Chandernagore (גנדר נגר, p. 23), Moulmein (pp. 112, 148, 150), Madras (p. 110), Singapore (pp. 105, 131), and Rangoon (pp. 133, 150). The MS. contains besides marriage contracts also other documents, e.g. כתובה דאירכסא (pp. 24, 64), כתובה למחזיר גרושתו (p. 44), שטר מזונות לבת או לבן (some in Arabic, pp. 49, 64, 87, 145), שטר שידוכין and שטר תנאים (pp. 58, 62, Arabic, 68, 82, 84, 86, 89, 91, 93), ביטול שטר שידוכין (pp. 61 Arabic, 68), שטר מחילת כתובה (pp. 71, 72), שטר צוואה (pp. 51, 81, 82, the last in Arabic), קיום השרוכין הראשונים (p. 69), and כתובה דאשתכח ביה טעותא (p. 56). Special attention has to be drawn to a גט שחרור for male and female slaves. P. 69, No. 147 contains a copy of such a document issued by David b. Sason b. Ṣaleḥ to Salem his slave, dated Thursday, 24 Siwan, 5603 (=1843), at Bombay, and signed by David b. Sason b. Ṣaleḥ, Moses b. Ezra b. Nissim, Samuel b. Sason b. Abraham, Moses b. Mordecai b. Ezekiel Gabbai, and David Ḥai b Ezekiel b. Abraham Maṣliyyaḥ, the latter four signing as witnesses. The text reads: בחמישי בשבת ארבעה ועשרים יום לירח סיון שנת חמשת אלפים ושש מאות ושלשה לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במתא בנבי דעל כיף ימא רבא מותבה איך אנא דוד בר המנוח כה״ר ששון צאלח נ״ע העומד היום במתא בנבי הנוכרת וכל שום אחרן וחניכא דאית לי ולאבהתי ולאתרי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא שחררית וחררית יתך לך אנת סאלם העומד היום במתא בנבי הנוכרת וכל שום אחרן וחניכא דאית לך דהות עבדי מן קדמת דנא וכדין שחררית וחררית יתך והרי את לנפשך ואנת לעצמך ואנת בר חורין ורשאי אנת למיעל בקהלא דישראל ולנסבא לבת ישראל ולהתערבא בהון ורשאין בנייך למילף אולפן דאורייתא מחמת דברעות נפשי שחררית יתך וחררית לך והרי אנת לנפשך ואנת לעצמך ואנת לגרמך והרי אנת בר חורין ואנש לא ימחא בידך ולא בברך ולא בברתך מן שמי מן יומא דנן ולעלם ודין די יהוי לך מנאי ספר שחרורין ואיגרת חרורין כדת משה וישראל והכל שריר ובריר ואמת וקיים. הצעיר דויד ששון צאלח יצ״ו. הצעיר משה עזרא נסים יצ״ו עד. הצעיר שמואל ששון ח׳ אברהם יצ״ו. הצעיר משה מרדכי יחזקאל גבאי עד. הצעיר דויד חי יחזקאל אברהם מצליח. P. 81, No. 172 gives a copy of a גט שחרור לאמה, issued by Ezra b. Ezekiel Maṣliyyaḥ to his female slave Ruḥanah (רוחאנה), dated Wednesday, 22 Ab, 5604 (=1844), at Calcutta. The document reads: ברביעי בשבת שנים ועשרים יום לחדש אב שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבע לבריאת עולם למנין שאנו מנין פה מתא כלכתה דעל כיף

נהרא גנגא דמשיך לימא רבא מותבא אנא עזרא בן יחזקאל מצליח וכל שום אחרן דאית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון די אבהתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ופטרית ושחררית וחפשית יתיכי את רוחאנה וכל שום אחרן דאית ליך דהוית אמתא דילי מקדמת דנא וכדו שחררית וחררית וחפשית יתיכי ליך דתהוי את לנפשיך את לגרמיך ואת בת חורין ורשאה את למיעל בקהלא דישראל למיסב בר ישראל ולהתערבא בישראל ורשאין בניך למילף אולפן דאורייתא מחמת דברעות נפשי שחררית יתיך והרי את לנפשיך את לעצמיך ואת לגרמיך והרי את בת חורין ואנש לא ימחא בידיכי ולא בבריך ולא בברתיך מן יומא דנן ולעלם ודן די יהוא ליך מנאי ספר שחרורין ואגרת חרורין כד' משה וישראל ואמרנא ליה לעזרא בן יחזקאל מצליח דנן נקני מנך ונכתוב גט חרות ונתן לרוחאנה דא ואבר הן וקנינן מן עזרא בן יחזקאל מצליח יצ"ו אכל מאי דכתיב ומפרש לעיל קנין גמור ושלם מעכשיו במדל"ב והכל שריר ובריר ואמת ונכון וקיים.

Of other documents we mention a קבלת מודעא רבא (p. 114), מעשה דין (p. 54), גיורת (pp. 63 in Arabic, 115), and חליץ ירושה (p. 57). Some of the documents are of importance for culture history, v. for instance No. 152, where Ezekiel Ḥayyeem b. Ṣaleḥ Hallevy promises to treat his wife decently, and to consider this document as if it were an act of Parliament at Westminster (וכאנהו אנחכם עליי פי אל פארליטינת אעני עדאלת אל עלייה אלדי פי לונדן). We gather also some material for the biographies of more or less known scholars and writers, e.g. Ḥakham 'Abdallah b. Khḍeir b. Sliman (v. p. 71, and above, Catalogue, pp. 88, 242, 246, 379, 391), and David D'Beth Hillel, the author of *The Travels of Rabbi David D'Beth Hillel from Jerusalem, Through Arabia, Koordistan, Part of Persia and India to Madras*, Madras, 1832 (v. about him, D. S. Sassoon, The History of the Jews in Basra, Philadelphia, 1927, reprint from the *JQR.*, NS., XVII, pp. 418 f, where the entry from our MS. p. 86 is published).

The MS. contains besides these various documents a copy of numerous letters bearing on the religious and communal life of the Jewish communities in the East, which were exchanged between Calcutta on one side, and Bushire (p. 102), Baghdad (pp. 45, 65, 66, 67, 70, 124, 126), Bombay (pp. 48, 66, 102, 125, 127, 137), Hebron (p. 77), Jerusalem (p. 112), כשן גנג (p. 90), מוכא (p. 66), Moulmein (p. 128), Muscat (p. 125), Cochin (pp. 54, 74, 75–76, 87, 108, 110), Rangoon (p. 52), and Shiraz (pp. 77, 101, 103), on the other.

P. 158 is headed סנדקות.

Pp. 159–167 contain a list of מילות performed by Moses b. Simeon Dwek Hakkohen. The list is headed: סדר המילות אשר מלתי הצעיר הכותב משה בלא"א שמעון דויך הכהן יצ"ו לשם יחוד קב"ה ושכינתיה וכו'. The list contains 343 numbers. The first entry is dated 6 Tishri, 5573 (=1812), and ends 20 Kislew, 5621 (=1860).

The author used the register of Eleazar 'Iraki Hakkohen (now MS. Sassoon, No. 835). according to an entry on p. 34, where we read: זאת הכתובה לא ראיתי נוסחה לפי שהכותב כה"ר אלעזר עראקי הכהן יצ"ו לא השאיר לה נוכח אבל היה לו מזכרת בפנקסו ומשנו העתקתיה מלה במלה, v. MS., No. 835, p. 2, No. 6.

The MS. is written in a Syrian curs. hand of the 19th cent., and contains 167 pp.

Autograph.

Paper, $12\frac{5}{16}'' \times 8''$.

1030

פנקס

Records of the Jewish Community of Cochin collected by Moses b. David Ṣarfathi.

The MS. contains accounts from the year 1831, headed: התקצ"א לפ"ק זו הפרק היו כאן במק' עניים שהיו נותנים להם איזה מעות לפרנסם מבית הקודש כפי ברכת אלקים שם, with the names of the poor and the salaries of the synagogue officials, headed: אלו הם העומדים

על טלאכת הקודש ולהם נותנים מקופת הקודש כפי כ"א (p. 4). Notes from the year 1793 and onwards (p. 5). The MS. contains further important material for the life and history of the Cochin Jews which will be catalogued here under the following headings to be found in the MS.: (1) אלו הם סדרי ילידי בית ומנהגיהם כשהיו להם מילה וההבדלה וחופתם, describing the various customs of the Cochin Jews in cases of birth, marriage, and death (p. 6); (2) a copy from David Raḥabi's book headed: אלו המאורעות והדברים העתקתי מספר העתקה של טם (3) דוד רחבי המנוח (p. 7); נחושת שנעתק מלשון מלבר ללשון הקודש (pp. 7–8); (4) מאורעות וחידושים (p. 9, so far are the copies from the work of David Raḥabi); (5) מנהג שאנו נוהגים היום בקוגין בגלילות אלו בין עניים ועשירים שנוהג במילה וחופה ואבילות (pp. 9–10); (6) formularies of documents, e.g. נוסח השטר שנתנים שחרור לילידי בית מאדונים ומבעלים, and נוסח כתובת ילידי בית שנוהגים פה עיר קוגין יע"א (pp. 11–13); (7) statutes of the Cochin Jews, which are headed: אלו הדברים והתקנות עתקתי משטר הקודש שכתבו ושכתבו ושחתמו כה"ר יחזקאל רחבי ויוסף חליגוא וחיים כהן הי"ו להנהיג החזנים ו[מ]למד תינוקות והשחט והשחטים, dated 1762, with a modification dated 1774 (pp. 13–16); (8) תרכה לערב יום כפור (p. 16); (9) geographical list of countries and cities inhabited by Jews, enumerating Amsterdam, The Hague, Rotterdam, Germany, Bamberg, Frankfurt, Prague, France, England, Italy, Poland, Tartary, Rajpur, Yemen, and others (pp. 17–18); (10) copies of early inscriptions on walls of synagogues, one by Barookh Hallevy b Joseph, and the other by Jacob b. David Castiel, v. above, Cat., pp. 577–578 (p. 18); (11) תקנות (p. 19); (12) the names of Dutch Governors in Cochin from 1663 to 1793 (p. 21); (13) מנהגות שהנהיגו ק"ק קוגין יע"א (pp. 23–24); (14) chronological notes from the 27th of Ab, 1790 to the New Moon of Marḥeshwan, 1805 (pp. 25–31); (15) הסכמה in Hebrew and Malabari (pp. 31–34); (16) documents and letters mostly in Malabari with Hebrew remarks (pp. 35–65); (17) זו המעשה מצאתי כתובה כך בפנקס של ר' אברהם זכאי (p. 66); (18) נוסחות (p. 67); (19) continuation of item No. 14 (pp. 71–75); (20) מנהגים, dated 1774 (pp. 79–84); (21) formulary of documents for משוחררים, and נוסח חרם (pp. 85–87); (22) historical extracts from the ספר דברי הימים של קוגין (pp. 89–91); (23) historical reminiscences of Moses b. David Ṣarfathi, dated 1874 (p. 94); (24) a document in Malabari (pp. 95–97); (25) a list of Cochin Jews made at the request of an English missionary Thomas דיכיין and his companion, Sinior Jan פאריסלוט (pp. 101–105); and (26) an English letter addressed to Major F. P. Stewart, Assistant Resident of Travancore, Cochin, and signed by Mosses (!) Sarphaty, dated 7 August, 1820 (pp. 110–112).

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 18th and 19th cents., and contains 112 pp.

Scribe: *Moses b. David Ṣarfathi.*

Paper, $11\frac{3}{8}'' \times 8''$.

829

רשימת המשפחות בכלכתה

A List of Calcutta Jewish Families by Samuel b. Ezra b. Eleazar b. Aaron b. Se'adyah 'Iraḳi Hakkohen.

The MS. contains a register of births and deaths in the writer's family (pp. 3–6), the names of the members of the Jewish community in Calcutta under the title אסאמי אהל כלכתה יהוד הי"ו (pp. 7–14), extracts from the דפתר צרכי צבור written by Moses b. Simeon Dwek Hakkohen (מנקולה מן דפתר צרכי צבור מאל המ' משה שמעון דויך הכהן נ"ע מסתנקה), meaning MS. Sassoon, No. 897 (pp. 16–19), and notes (pp. 20–21), v. above, Cat., p. 971.

Indian curs. hand, end of 19th cent., 21 pp.

Paper, $12\frac{3}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

1022

חס[אב] אל אסכול וחסאב אל קודש

Accounts in Arabic of Expenses incurred in respect of the building of the Maghen David Synagogue and School in Bombay buiit by David Sassoon.

Baghdad curs. hand, 19th cent., 12 pp.

Paper, $12\frac{11}{16}'' \times 8\frac{1}{4}''$.

1021

ספר הנוורוז

Diary (Nawrooz) by Shalom b. Aaron b. Obadiah Hakkohen of Aleppo.

The diary extends from the year 1789 to 1834, furnishing details of the author's journey from his native place Aleppo, via Baghdad, Basra, Bombay, Surat, to Calcutta. The diary accounts for the author's travels in Mesopotamia and India, his visit to Cochin, and relates family events. The diary furnishes a full register of births, marriages, and deaths in the family of the writer as well as among the Jews of Calcutta. The writer was Court Jeweller to the Nawabs of Delhi, and was greatly honoured by them. An entry dated December 19th, 1816, informs us that the Nawab Wazir Ghazi el-Din Ḥaidar at Lucknow invested him with the Robe of Honour (אתלאקית מע נוואב חיר גאזי אל דין חידר פי לכנאוו אל עצר ולבסני כלעה, p 12). On June 4th, 1920 he notes the death of King George III which occurred on the 17th of January 1820. The entries contain plenty of material for the earliest Jewish settlement in Calcutta. Pages 5–6 contain lists of weights and measures used in different countries (India, Muscat, Baghdad, Aleppo, and Lucknow), and a list of the ruling Nawabs of India between 1151 and 1243 A.H. (=1738–1827). At the end (p. 288) we read a Hebrew poem with the beginning אדם טרחי אל תדאג לממון, and an account of interest the writer paid at different times (חסאב אל סור, p. 290). About the author, v. above, Cat., pp. 372 and 405, where fuller particulars are given. Here we add that according to the inscription on his tombstone in Calcutta, Shalom Hakkohen was born Kislew, 1762 and died 25 Shebat, 1836. The inscription reads: מצבת קבורת השוע האציל הזקן נשוא פנים הנכבד הענו כה"ר שלום אהרן עובדיה הכהן נ"ע נלב"ע ליל ש"ק כ"ה שבט התקצ"ו ליצירה נולד בכסלו התקכ"ג תנצב"ה.

The name Nawrooz really indicates the Persian New Year's Day, and was used by the Jews in India as a title for their diaries or memoirs.

The MS. is written in a Syrian curs. hand of the 18th cent., and contains 291 pp.

Autograph.

Paper, $14'' \times 9''$.

Bibliography: David Ezra, 'The Earliest Jewish Settler in Calcutta', in South African Jewish Chronicle, Oct. 1929, pp. 13 and 15.

879

ספר הנוורוז

Diary (Nawrooz) by Shalom b. Aaron b. Obadiah Hakkohen of Aleppo.

This number is a typewritten copy containing extracts of the most important entries of the original MS. described in the previous number, and the poem beg. אדם טרחי אל תדאג לממון. For a fuller description v. previous item.

Paper, $10'' \times 8''$.

898-899

נוורוז

Diary of Moses b. Simeon Dwek Hakkohen.

The Diary begins Tuesday, 1 April, 1806, 13 Nisan, 5566, 11 Muḥarrem, 1221, and

206 Nawrooz, and ends Tuesday, 31 December, 1861, 28 Ṭebeth, 5622, and 112 Nawrooz. The first entry dated Wed. 28 Nisan, 1806, reads: אל יום טלעת מן חלב וסאפרת לבגדאד מע אל שכדמה ואסתכרית מע סליטאן אל עלי אל פקיר ואהרז ן׳ אברהם אהרן מטלון יצ״ו.

The entries furnish biographical details of the author's life and family, register more or less important details of the life in the Jewish community in Calcutta, and is full of information of a personal and general character. A few instances will suffice to illustrate this. I, p. 245, we read the entry: אל יום אל סאעה פי אל ס בעין אל צהר חתני השני ה״ה יחזקאל דויך הכהן נ״ע מבע בנהר גנגא בכלכתא שהלך לשוט וטבע מאחר שנתעלף. The death of Ezekiel Dwek Hakkohen under such circumstances gave rise to a very long Halakhic correspondence. Some of the Responsa bearing on this question are to be found in the קנה מדה (MSS. Nos. 878 and 961), and in the פנקס צרכי צבור של כנסת נוה שלום (MS. No. 897), both by the author of our diary. I, pp. 304, 445, II, pp. 151, 152, contain entries concerning the history of the Neweh Shalom Synagogue. The first entry refers to the naming of the Neweh Shalom Synagogue (28·4·1831). The second entry reads: אל יום תראיינא (1843 =) ר״ח אדר א׳ התר״ג מן בית די סוזה לאגל נכמל עלה קימת בית אל כביר אלדי אשתרינאה לל קודש פי מבלג רפייה ואל יום וצלתנא אל אוראק בחצחיה בית לכריסתין מן בעד מא בעתנא טלבנא וורקת וכאלה מן צאחבו מס׳ (= מסתר) פינתו מן לונדן והנו׳ ענד הר׳ יחזקאל יאודה [יעקב סליטאן] יצ״ו לאן הוא והר׳ דוד אהרן גבאי והר׳ דוד יוסף עזרה והר׳ משה משה [ח׳ יחזקאל] יצ״ו סדו ביע לבית די סוזה ו״רפ. The last two entries furnish information as to the preparations and the laying of the foundation stone of this Synagogue. They read: אל יום אל צבח בדו יכסרו בית אלדי אשתרוה מן עמנואל בלילום יצ״ו פי מחלת לימבו תולא אם פולאך אסתרית נמרו — חתא יבנוה בית הכנסת בס״ט הר׳ יחזקאל יאודה יצ״ו והר׳ דוד יוסף עזרא יצ״ו יז״ל אל יום אל צהר אל סאעה יז אסכנא בית הכנסת החדשה ואל פקיר כתבת על מרמרה מאל אל גין אשורי בזה הלשון: זאת בית הכנסת נוה שלום נתייסד בנינה יום ג׳ ט׳ רחשים שנת תורי זהב לפ״ק (1856 =): י״ר בס״ט ובשע׳ ברכה והצלחה אמן. ואל מרמרה הנו׳ חטינאה פי קרקע ההכל ובנו עליהא לשיק״ו: פי מחלת לימבו תולא: פולאך סתרית. A translation of this entry is given in a pamphlet entitled 'Judgment in the Synagogue Case, Suit No. 489 of 1916. D. E. D. Ezra and Others vs. E. S. Levy and Others, &c. Delivered by The Hon'ble Mr. Justice Chaudhuri on the 16th day of May, 1917', p. 38. There is further an interesting note (I, p. 452) about the life of a member of the Bene Israel community אל יום דאוד כרים. סליטאו יעקוב בני יכראיל. יחזקאל מרדכי כורדי ושלומו חלימה יצאו חיבים בניסוסי אנגליז יר״ה לסבב בוקת יעקב כישאני וחכמו עליהם לל גזירה כל ואחד סבע סניז ובאבוד ר״ר (= רשעים רנה).

We may also refer to a case of פדיון שבויים (II, p. 73), which reads: אל יום סווינא מבילה לאברהם ן׳ יצ״ו ליטם גרות והוא אצלו ישראל שבוי פי אל בצרה למא כאן צגיר סבוה אל ששתרייה לשיטחר ולכן מא חצלו עדים בדאלך להל סבב מבלאנה לשם גרות, v. D. S. Sassoon, 'The History of the Jews in Basra', Philadelphia, 1927, reprint from *JQR.*, NS., p. 425. Finally attention should be drawn to the numerous entries about the משוחררים and ילידי בית, whose sons were initiated in the Covenant of Abraham.

The MSS. are written in a curs. Syrian hand of the 19th cent., and contain 465 and 215 pp. respectively.

Autograph

Paper, $11\frac{1}{8}'' \times 7\frac{1}{4}''$; $12\frac{7}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

886

זכרונות

Register of Family Events by Ezra b. Isaac b. Solomon b. Benjamin b. Solomon b. David.

The writer registers the death of his father Isaac of Basra, his mother, brothers, and sisters, and other members of his family. He gives a list of births of his sons and daughters, and chronicles several events from 1840 to about 1900.

There are further calculations about the date of the appearance of the Messiah, and entries of important events in the writer's life, e.g. marriage, &c.

The MS. is written in a curs. Baghdad-Indian hand of the 19th cent., on 60 pp., and is bound together with ספר פסח מעובין, Cal. 1841. The printed work was in the possession of Isaac b. Solomon b. Benjamin b. Solomon b. David, 1845, and is provided with several glosses written in the handwriting of the owner, and contains a dedication to his son Ezra Isaac Solomon Benjamin, v. my The History of the Jews in Basra, *JQR.*, NS., XVII (1927), p. 423.

Scribe: *Ezra b. Isaac b. Solomon.*

Paper, $7'' \times 4\frac{1}{16}''$.

961

קנה מדה

Diary of Moses b. Simeon b. Joseph b. Simon b. Samuel Dwek Hakkohen of Calcutta.

The writer of this work says in his introduction ולפי שיש לי ספרי זכרונות על מה שמצאתי ראיתי וידעתי בטוב מיום צאתי מארצי וממולדתי ומבית אבי עד היום הזה ראיתי לכתוב הכל כסדרן א' א' ביומיו וקראתי שם חבורי זה קנה מדה שתקנתיו במדת צדק ואמת בלי דופי גם ראשי תיבות מר"ה הוא שמי משה דויך הכהן והן אמת אין מן הראוי לכמוני נער כסיל ובער לדחוק וליכנס במחיצה שאינו ראוי ליכנס בה ולחבר ספר. The diary begins with the year 5609 (= 1849). The author began his work at the age of 63. He came from Aleppo and settled in Calcutta. The diary depicts the journey from Syria to India via Baghdad and Basra. He was the founder of the Calcutta community, and describes in his diary the origin and development of the communal institutions, e.g. the Synagogue Neweh Shalom, school, &c. The diary registers faithfully all communal affairs, statutes of the Rabbinical and lay leaders of the community. The memoirs furnish a valuable source for the history of the Jews and the Jewish community in Calcutta.

Special Attention has to be drawn to the narrative of the strife between Shalom b. Aaron b. Obadiah Hakkohen of Aleppo in Calcutta (the author of the Nawrooz, extracts of which are to be found in MS. No. 879, the father-in-law of the writer) and Jacob b. Ṣemaḥ b. Nissim. The writer copies in the course of his narrative many Hebrew verses containing pasquils against Shalom b. Aaron b. Obadiah Hakkohen. The diary gives *in extenso* the earliest Constitution of the then recently established Jewish community at Calcutta, dated 1825, and subsequent statutes. Finally a Responsum by Moses Ḥayyeem b. Moses b. 'Abdallah of Baghdad in a matter of a תקנת עגונה concerning the writer's daughter.

The MS is written in a Syrian curs. hand of the 19th cent., and contains 36 pp. of 31 ll. to a p.

Autograph.

Owner: *Elias b. Moses Dwek Hakkohen* (died 12 Shebat, 1927, v. about him 'Jewish Chronicle', Feb. 11th, 1927, p. 10).

Paper, $10\frac{1}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

878

קנה מדה

Diary of Moses b. Simeon b. Joseph b. Simeon b. Samuel Dwek Hakkohen of Calcutta.

This typewritten copy was made by me in the year 1926 from the original manuscript, now in my possession (MS. No. 961).

Paper, $10'' \times 8''$.

992

מעשה רבינו משה בן מימון ע"ה בלי ערב

The History of Moses b. Maimun in Arabic.

The text of this MS. differs from the מעשה הרמב"ם in the מעשה שעשועים, edited by Elijah b. Joseph Guej, Liv. 1868 (pp. 71 b–73 b). The latter is, according to a remark on p. 73 b, copied from the writings of Joseph Guej (האדה אלמעשה וזדנא פי כתיבת אבא מארי מהרי"ג זיע"א). There is further an ed. [Baghdad 1912, Dangoor] under the title קצת הרמב"ם ז"ל, differing from both, the MS. as well as the ed.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 27 pp. of 23 ll. to a p.

Paper, $6\frac{9}{16}'' \times 4\frac{1}{2}''$.

874

תולדות אשר הלוי

An Autobiography by Asher Isaiah Hallevy.

The title of the MS. reads: זה ספר תולדות אשר הלוי המקרים והמסות והנסיונות והמסעות הגדולות וכל אשר עב[רו עלי] מיום הולדי עד היום הזה.

The introduction reads: הקדמה. אמר אשר ישעיהו בן משה יצחק בן חיים זאב בן משה הלוי הטובה הצפונה בספרי התולדות היא טובה אשר אין ערך לטובתה כי תולדות חיי האיש הפרטי ומקריו המה קשורים ומשולבים כשרשרת איש ברעיהו בחיי האומה בכלל והמה אבות המעשים וטורי הדרך וסדר להבאים אחריו לדרוש לדעת מה לרחק ומה לקרב על כן התאמצו חכמים רבים וכן שלטים לכתוב ספרי תולדות חיי איש פרטי או תולדות האומה. כללים ופרטים חכמות אמונות ודעות טובות ורעות. מקרים ונסיונות. מלחמות ומריבות. שלות השקט ופלגות וחלוקי דעות. אהבה ושנאה ואמת ורמיה. כאלה וכאלה. אשר יקרה בכל דור ודור בכל עם ולשון ובכל איש ואיש. והחכמים האלה בספריהם. האירו עיני רבים להסיר אולתם להבין ולהשכיל מה הוא התכלית המין האנושי. ועל מה אדני יסודותיו הטבעו ובהסק דרך תוביל לנקודת התכלית האמיתי. הדרך והמעשים אשר יאבדו את האומות בכלל ואת האיש הפרטי בפרט. והדרך המעשים והפעולות אשר תובילם לאמת וצדק לטוב להם כל הימים. דרכי חיינו בתבל נלמוד מספרי התולדה. ועין בעין נחזה כי האחדות ואהבה ואחוה ישרות וטובות וסדר ישר בחיי הבית ובכל תהלוכות תתן חוזק ואומץ ואושר לכל האומה בכלל ואיש ואיש בפרט וקנאה ושנאת איש מרעהו והמותרות ותענוגות החושים ובלי סדר ומיתר חיי הבית. תאבד את האומה בכלל לכל איש ואיש בפרט. אמנם לא רבים זכו להעצר ולהחסן בספרים המחוכמים האלה רק אנשים אנשי שם חכמים ופילוסופים גדולים מחוקקים מלכים ושרים גבורים אדירים אבירי התבל. אנשים אשר יצאו מהם תועלת להכלל לפי דעת הסופרים או גבורים אשר הרעישו את התבל ברעמי כלי נשקם והלכו למרחבי ארץ לרשת משכנות לא להם גבורת העם והריסות ארץ רבה. הם הם זכו להכתב בספרי החיים האלה. אבל תולדות וחיי איש פשוט לא זכה עוד עד היום הזה להחרת ולהכתב למען יעמוד עד דור אחרון. ומה גדלה התועלת לכתוב תולדות חיי איש פשוט ומקריו ופגעיו טובותיו ורעותיו דרכיו מידותיו למודיו ודעותיו טבעו וכל תהלוכותיו. ויהיו לעינים ולמורה דרך לאנשים כמוהו אשר רבים הם מן החכמים והגבורים רק אם הכותב יהיה איש חרוץ במלאכתו ודרך אמת יבחר וכל מגמתו יהיה רק להשכיל ולהיטיב וללמד ארחות יושר אז טובה כפולה ומכופלת יצא מן הספר הזה יותר ויותר מן תולדות הגבורים אשר תועלתם מעט לאיש המוני. על כן קמתי אני אשר הלוי וחברתי ספר תולדותי וכל מקרי ופגעי ותועלת אחי בני עמי אנשים כערכי אולי יפקחו עיניהם וידעו לחנך את בניהם ובנותיהם בדרך הדת והאמונה והישר והטוב בעיני אלהים ואדם. לא כמו שהוא עתה בימינו אלו בעונותינו. בעודי צעיר לימים כבר חברתי ספר תולדותי אבל לא הוטב בעיני כי כתבתי אז דברים רבים אשר ללא תועלת המה. ועתה וגם ברבות הימים נתוסף כמה מקרים ונסיונות ודברים רבים על כך חדשתי את הספר הזה ושניתי אותו מאשר היה מקודם והוספתי את אשר לא . . . הלא . . . ותקותי כי ימצאו בדברי תועלת וטובה רבה . . . ואם אחד מאלף ימצא חפץ בדברי ישמח לבי גם אני.

The work is actually more than an autobiography, for it contains, besides, biographical notes and historical descriptions of social and religious conditions in the author's age, to a greater extent theological speculations and exegetical treatises. The latter part of the MS. endeavours to depict the history of Israel. P. 1011 has the title: תולדות בני ישראל מהדורא תניינא פרק תר"א דף תתרכ"ח. The original pagination has 1045 pp., whereas actually we count 1030 pp. This is due to some leaves being missing, and also to mistakes in the original pagination.

The MS. is written in a curs. Polish hand of the 19th cent., and contains 1030 pp.

Autograph.

Paper, various sizes.

854

תולדות אשר הלוי

The Biography of Asher Isaiah Hallevy.

The MS. contains only chapters 55 to 62 of the fourth part of the author's autobiography (pp. 1–38). This is the first recension of the author's autobiography, for the second and more elaborate recension, v. MS. No. 874. There are two other works in this MS. One is the geography of the Himalaya Mountains in 36 chapters (pp. 44–81), under the title הררי הימאללאי, the second is a fragment of a work on the religions of the world with the title השקפה על הדתות (pp. 82–83). At the end there is the ספר חתן דמים (pp. 89–96), which beg. ספר חתן דמים מאת אשר הלוי הקדמה. אמר אשר ישעיהו הלוי בן משה יצחק הלוי בן חיים זאב הלוי בן משה הלוי בן יוסף הלוי ובלי ספק עד רחביה הלוי בן אליעזר בן משה בן עמרם בן קהת בן לוי בן יעקב בן יצחק בן אברהם עד בן אדם אשר הוא ראשית יחוסינו. This work, as all the others, contains a good deal of autobiographical material.

The MS. is written in a Polish curs. hand of the 19th cent., and contains 96 pp.

Autograph.

Paper, $7\frac{1}{8}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

Bibliography: The Geography is published with slight variants under the title הררי הימאלאייא, in the periodical מגיד מישרים, edited by Solomon Twena in Arabic and Hebrew, Calcutta, vol. VII (5656), No. 40 to vol. VIII (5657), No. 8.

928

רשות לשוחט

Qualifying Certificate for a Slaughterer.

The document is issued on behalf of Ḥalafta de Carcassone of Lisle (הבחור חלפתא דקארקאשונה תושב מעיר ליזלאיש), signed by Moses b. X, and dated Avignon, 18 Adar I, 5453 (= 1693).

The document is written in an Avignon hand of the 17th cent. on 2 pp.

Paper, $11'' \times 8''$.

967

סדר המילות

Register of Births compiled by Aaron Shalom b. Yaḥya b. Solomon Gabbai of Calcutta, with an Index of Names made by the present owner.

The MS. is a copy of the original register which is kept in the family of the scribe. The entries begin with the 5th of Tammuz 1859 and ends with the 9th of Shebaṭ 1908. For fuller details about the registrar, v. sub MS. No. 966.

The MS. was copied (typed) by me on 93 pp.

Paper, $9\frac{15}{16}'' \times 7\frac{13}{16}''$.

1042

דפתר מילות

'Jewish Boys' Circumcision Registry Book'. The first entry is dated Tuesday, 28 Kislew,

1906, the last, Tuesday, 26 Elul, 1911, at Calcutta. There are some items in the Register which refer to the circumcision of proselytes.

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 20th cent. on 3 pp.

Scribe: *Ben Ṣion b. Saul b. Aaron Lanyahdo* (d. 8 Dec. 1911, v. about the father, MS. No. 1041, v. Cat., p. 990).

Paper, $15\frac{1}{8}'' \times 9\frac{13}{16}''$.

1067

כתובה

Marriage Document between Haroon b. Jacob b. Joseph el-Aswad and Ḥamamah bath Joseph b. Suleiman el-'Adani, dated Tues., 5 Elul, 2009 Sel. (=1698) at el-Ṭawilah (במדינת אלטוילה דעל עינא דמיא אלווקל כותבה), and witnessed by Se'adyah b Shalom and Amram b. Se'adyah. Part of the document is written in Arabic and mentions the coinage of Ṣan'a. The *verso* contains a שטר חוב על הכתובה, an obligation on the part of the bridegroom for the amount ot the document.

Paper, Yemenite curs., $12\frac{1}{4}'' \times 6''$.

1068

כתובה

Marriage Contract between Absaud b. Daud el-Khawli and Salamah bath Suleiman b. Joseph el-'Adani, dated [Tues.], 5 Elul 2016 Sel. (=1705) at el-Ṭawilah, and witnessed by Joseph b. Solomon el-Ḳabali and Se'adyah b. Zechariah el-Kharbi. The *verso* contains the usual שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $9\frac{3}{4}'' \times 6''$.

1069

כתובה

Marriage Contract between Sa'id b. Abusa'ud el-'Ozeiri and Ḥamamah bath Joseph el-'Adani, dated Fri., 16 Tammuz 2028 Sel. (=1717) at el-Marwajah (במתא אלמרואגה דעל בריכתא דמיא ברך סכנדר מותבה), and witnessed by Abraham b. Se'adyah and Se'adyah b. Yeshu'ah.

Paper, Yem. curs., $13'' \times 5\frac{1}{4}''$.

1070

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Suleiman el-Kharbi and Badrah bath Sa'id Asfargal el-'Ozeiri, dated Fri., 26 Elul 2041 Sel. (=1730) at el-Marwajah, and witnessed by Solomon b. Shalom and Se'adyah b. Zechariah.

Paper, Yem. curs. $13\frac{1}{2}'' \times 5\frac{5}{16}''$.

1071

כתובה

Marriage Contract between Joseph b. Abraham el-Ṣabri and Zahrah bath Ghayyat b. Salem Makhbaz, dated Fri., 10 Siwan 2052 Sel. (=1741) at el-Marwajah, and witnessed by Se'adyah b. Abigad and Solomon b. Joseph, and provided with a correction signed by Ghayyat b. Salem and a note by the scribe, Solomon b. Moses el-'Ozeiri.

Paper, Yem. curs., $14\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

933

כתובה

Marriage Contract between Moses Jacob b. Menaḥem Foa and Sarah bath Isaac נווירה of Verona, dated Wednesday, 9 Siwan, 5511 (=1751) at Genoa (גיינובה) on the rivers ביוניו ופונסילוירה, and signed by the bridegroom and the following witnesses: Isaac b. Gershon Kohen Rapa (ראפא) and Isaac b. Meshullam Zalman פינקרלי.

The document contains also התנאים, which throw light on the social and economic conditions of the time.

The contract is written in a sq., the תנאים in a curs., Italian hand. The document is beautifully illuminated.

Vellum, $33\frac{5}{8}'' \times 21\frac{1}{4}''$.

1072

כתובה

Marriage Contract between Joseph b. Musa el-Shul and Ghana bath Yaḥya b. Sa'id el-'Ozeiri, dated Tues., 5 Siwan 2081 Sel. (=1770) at el-Marwajah, and witnessed by Shalom b. Isaac and Shalom b. Abraham. The *verso* contains the usual שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $11'' \times 6\frac{15}{16}''$.

1073

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Isaac Ḥabarah and Ḥabibah bath Suleiman el-Ḥamdi, dated Fri., 14 Nisan 2083 Sel. (=1772) at el-Marwajah, and witnessed by Daud b. Isaac b. Solomon and Shalom b. Abraham. The *verso* contains the usual שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $11\frac{3}{8}'' \times 5\frac{9}{16}''$.

1074

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Joseph el-'Ozeiri and Sa'idah bath Sa'id Haroon el-Kukhbani, dated Fri., 12 Tishri 2087 Sel. (=1776) at el-Marwajah, and witnessed by David b. Isaac b. Solomon and Yaḥya b. Shalom.

Paper, Yem. curs., $13\frac{3}{4}'' \times 6\frac{11}{16}''$.

1075

כתובה

Marriage Contract between Salem b. Musa b. David el-Ṣabṭani and Salwah bath Sa'id b. Joseph el-Jaboobah, dated Fri., 22 Ab 2106 Sel. (=1795) at el-Marwajah, and witnessed by David b. Isaac b. Solomon and another witness whose signature is illegible. The *verso* gives the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $8\frac{11}{16}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

1076

כתובה

Marriage Contract between Ya'ish b. Yaḥya b. Sa'id Haroon el-Kukhbani and Ḥamamah bath Jacob b. Judah el-'Ozeiri, dated Fri., 17 Adar I 2107 Sel. (=1796) at el-Marwajah, and witnessed by Suleiman b. Salem el-Dhamari, Yaḥya b. Sa'id Iddahri and Joseph b. Yaḥya el-Ḥelbah. The *verso* gives the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $8'' \times 5\frac{13}{16}''$.

1077

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Salem b. Isaac b. Solomon el-Te'ezzi and Rumiyyah bath Judah b. Sa'id Jacob, dated Tues., 13 Shebaṭ 2109 Sel. (=1798) at el-Marwajah, and witnessed by Se'adyah b. Abraham and Solomon b. Shalom.

Paper, Yem. curs., $12\frac{13}{16}'' \times 5\frac{9}{16}''$.

1078

Marriage Contract between Solomon b. Joseph el-Ashwal and Hannah bath Sa'id Musa el-Jahrani, dated Fri., 19 Shebaṭ 2114 Sel. (=1803) at el-Maṣne'ah (במתא אלמצנעה דעל עינא דמיא מאסייה מוחבה), and witnessed

by David b. Isaac b. Solomon and Sa'id b. Haroon el-Ḥaddi.

Paper, Yem. curs., $10\frac{3}{4}'' \times 6\frac{7}{8}''$.

1079

כתובה

Marriage Contract between Suleiman b. Joseph b. Musa el-Khawli and Badrah bath David b. Isaac el-Te'ezzi, dated Fri., 8 Elul 2114 Sel. (=1803) at el-Marwajah, and witnessed by Salem b. Isaac el-'Aroosi and Joseph b. Joseph.

Paper, Yem. curs., $8\frac{3}{4}'' \times 9\frac{3}{8}''$.

1080

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Jacob el-'Ozeiri and Zahrah bath Joseph b. Sa'id el-Jahrani, dated Mon., 14 Tishri 2117 Sel. (=1806) at el-Ḍabar (במתא אלעבר דעל עינא דמיא אלנוקאעה מוחבה), and witnessed by Isaac b. Haroon and Yaḥya b. Suleiman el- . . . .

Paper, Yem. curs. $10\frac{3}{4}'' \times 5\frac{3}{8}''$.

1081

כתובה

Marriage Contract between Salem b. Yaḥya b. Sa'id Haroon el-Kukhbani and Zahrah bath Sa'id b. Judah el-Kharbi, dated Fri., 17 Adar 2117 Sel. (=1806) at el-Marwajah, and witnessed by Isaac b. Haroon. The name of the second witness is gone. The *verso* has the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $12\frac{3}{4}'' \times 9\frac{1}{4}''$.

1082

כתובה

Marriage Contract between Abraham b. Joseph el-Ashul and Salamah bath 'Awaḍ b. Haroon, dated . . . Nisan 2118 (=1807) at el-Marwajah, and witnessed by Joseph b. Mas'ud and Abraham b. Se'adyah.

Paper, Yem. curs., $13'' \times 8\frac{3}{16}''$.

1083

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Joseph and Salamah bath Suleiman Wannah, dated Fri., 27 Elul 2127 Sel. (=1816) at el-Ma'zab (במתא אלמעוב דעל עינא דמיא אלחסאים מוחבה), and witnessed by Joseph b. Joseph and Suleiman b. Salem.

Paper, Yem. curs., $8\frac{13}{16}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

1084

כתובה

Marriage Contract between Haroon b. 'Awaḍ b. Sa'id Haroon and Lulwah bath Ya'ish b. Yaḥya b. Sa'id Haroon, dated Fri., 22 Ṭebeth 2128 Sel. (=1817) at el-Marwajah, and witnessed by Solomon b. Shalom אלתהלני and Joseph b. Jaramah el-Ḍahri.

Paper, Yem. curs., $6'' \times 5\frac{13}{16}''$.

1085

כתובה

Marriage Contract between Joseph b. Yaḥya el-Kukhbani and Badrah bath Joseph el-Shuwal, dated Thurs., 5 Siwan 2134 Sel. (=1823) at el-Marwajah, and witnessed by Solomon b. Joseph and David b. Yaḥya.

Paper, Yem. curs., $7\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

869

כתובה

Marriage Contract between Elijah b. Abraham . . . . and Sarah bath David, dated [55]84

(=1824) at Cochin, and witnessed by Mas'ud b. X and Moses b. Judah.

Part of the document is damaged.

Paper, Cochin hand, illuminated, $23\frac{3}{4}'' \times 9\frac{1}{2}''$.

1086

כתובה

Marriage Contract between Sa'id b. Joseph el-Ashul and Ḥabibah bath Salem b. Yaḥya b. Sa'id Haroon, dated Fri., 14 Adar 2139 Sel. (=1828) at el-Marwajah, and witnessed by Joseph b. Jaramah el-Ḍahri and Salem b. Sa'id אלירימי. The *verso* has the שטר חוב, and signed by the latter and Suleiman b. Musa.

Paper, Yem. curs., $9'' \times 9\frac{3}{4}''$.

1087

כתובה

Marriage Contract between Abraham b. Joseph el-Ashul and Sa'idah bath Salem b. Yaḥya Haroon, dated Fri., 24 Kislew 2145 Sel. (=1834) at el-Marwajah, and witnessed by Salem b. Sa'id Yarimi and Judah b. Yaḥya. The *verso* has the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $13'' \times 8\frac{9}{16}''$.

1088

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Abraham el-Ashul and Rumiyyah bath Yaḥya b. Musa el-Khawli, dated Fri., 14 Tammuz 2148 Sel. (=1837) at el-Marwajah, and witnessed by Shalom b. Ḥazmaḳ (i.e. Sa'id) Ghayyat and Joseph b. Salem 'Ozeiri. The *verso* has the שטר חוב.

Paper, Yem curs., $12\frac{9}{16}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

1089

טופס כתובה

Formulary of a Marriage Contract between Judah b. Nahum el-Aḥmari and Ḥamamah bath Salem el-Ḳoozi Iṣṣabṭani, dated Fri., 15 Iyyar 2152 Sel. (=1841) at el-Jabal (במתא אלגבל דעל עינא דמיא אלביר מותבה).

Paper, Yem. curs., $13\frac{1}{4}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

1090

כתובת מחזיר גרושתו

Renewal of Marriage Contract after Divorce between David b. Sa'id el-Ḳarwani and Turkiyyah bath Joseph el-Shaḥdhi dated Fri., 24 Ṭebeth 2163 Sel. (=1852) at el-Ḍabar, and witnessed by Salem b. Suleiman Nahar and another. The *verso* has the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $12\frac{9}{16}'' \times 6\frac{3}{4}''$.

904

כתובה

Marriage Contract between Ezekiel b. Joshua b. Ezekiel b. Abraham Gabbai and 'Azizah bath 'Abdallah Meir b. David b. Sason b. Ṣaleḥ, dated Monday, 8 Shebaṭ 5613 (=1853) at Bombay, and signed by David Ḥai b. Ezekiel b. Abraham Maṣliyyah and Moses b. Ḥakham Saul.

The bridegroom died 2 June, 1896 (v. מגיד מישרים, VII (1896), No. 32, the bride died 19 June, 1897.

Illuminated, sq. and curs. hand.

Paper, $19\frac{7}{8}'' \times 15\frac{7}{16}''$.

1091

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Shooker Aburoos Iḍḍahri and Salwah bath

Yaḥya Idhdhekhan, dated Fri., 16 Shebaṭ 2170 Sel. (=1859) at el-Marwajah, and witnessed by Sa'id b. Joseph b. David Tarki and Abraham b. Suleiman Masoori. The *verso* has the שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $12\frac{15}{16}'' \times 9\frac{1}{4}''$.

1092

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Yaḥya b. Salem b. Haroon el-Ṣabṭani and Ghana bath Salem el-Ḳoozi, dated Fri., 13 Tammuz 2172 Sel. (=1861) at el-Maḥwit (אלמחויית דעל עינא דמייא מאסייה מותבה), and witnessed by Yaḥya b. Musa and Abraham b. Joseph. There are further endorsements by other signatories.

Paper, Yem. curs., $13'' \times 9''$.

1093

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Yaḥya Musa el-Khawli and Sa'dah bath Salem b. Sa'id el-Sher'abi, dated Fri., 13 Kislew 2174 Sel. (=1863) at el-Marwajah, and witnessed by Joseph b. Daud el-Tarki and Salem b. Salem el Kessar. The endorsement on the *verso* is signed by Sa'id b. Yaḥya אלכרת and Isaac b. Yaḥya Haroon.

Paper, Yem. curs., $13\frac{1}{8}'' \times 9\frac{1}{8}''$.

1094

כתובת מחזיר גרושתו

Renewal of Marriage Contract after Divorce between Sa'id b. Salem Maḍmun and Badrah bath Yaḥya b. Musa [el-Khawli], dated Tues., 24 Elul 2174 (=1863) at el-Marwajah, and witnessed by Salem b. Salem el-Kessar and Sa'id b. Yaḥya אלכרת. The *verso* has the usual שטר חוב.

Paper, Yem. curs., $9\frac{1}{8}'' \times 6\frac{5}{8}''$.

1095

כתובה

Fragment of Marriage Contract between Joseph b. Abraham el-Ashul and Badrah bath Yaḥya b. Musa el-Khawli, dated Fri., 28 Iyyar 2175 Sel. (=1864) at el-Marwajah.

Paper, Yem. curs., $7\frac{3}{4}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

1096

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Yaḥya Haroon el-Ṣabṭani and Zahrah bath Abraham el-Ashul, dated Thurs., 5 Siwan 2175 Sel. (=1864) at el-Marwajah, and witnessed by Ḥayyeem b. Suleiman Nadaf and Salem b. Joseph Ṣaleḥ.

Paper, Yem. curs., $13\frac{3}{4}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

1097

כתובה

Marriage Contract between Haroon b. Musa Aḥsan and Ternagah bath Joseph Jaramah, dated Tues., 5 Adar II 2178 Sel. (=1867) at Adhra' (במתא אדרע דעל עינא דמיא אלעין מותבה), and witnessed by Nissim b. Zechariah and Zechariah b. Sa'id. The endorsement on the *verso* is signed by Nissim b. Zechariah and Ḥayyeem b. Shooker el-Ṭabib.

Paper, Yem. curs., $10'' \times 6\frac{15}{16}''$.

1098

כתובה

Marriage Contract between Salem b. Joseph el-Karbi and Rumiyyah bath Musa el-'Ozeiri, dated Fri., 4 Nisan 2179 Sel. (=1868) at el-Maḥawrah (במתא אלמחורה דעל עינא דמיא

אלמעטן מותבה), and witnessed by Daud b. Abraham and Abraham b. Salem.

Paper, Yem. curs., $9\frac{1}{4}'' \times 8\frac{13}{16}''$.

1099

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Shooker Aburoos el-Ḍahri and Badrah bath Yaḥya Musa el-Khawli, dated Tues., 5 Kislew 2182 Sel. (=1871), at el-Marwajah, and witnessed by Yaḥya b. Salem and Ḥayyeem b. Suleiman. The endorsement on the *verso* is signed by Yaḥya b. Salem el-Nejjar.

Paper, Yem. curs., $14'' \times 8\frac{5}{8}''$.

1100

כתובה

Marriage Contract between Salem b. Sa'id el-Dhekhan and Ḥamamah bath Shooker Aburoos el-Ḍahri, dated Tues., dated 5 Kislew 2182 Sel. (=1871) at el-Marwajah, and witnessed by Yaḥya b. Salem el-Nejjar and Yaḥya b. Salem אלעילה. The endorsement on the *verso* is signed by Yaḥya b. Salem el-Nejjar.

Paper, Yem. curs., $10\frac{1}{4}'' \times 8\frac{11}{16}''$.

1101

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Yaḥya b. Joseph el-Ṭabib el-Maḍmooni and Ghana bath Joseph b. Sa'id el-Maḍmooni, dated Thurs., 16 Shebaṭ 2184 Sel. (=1873) at Ḥafid (במאתא חאפד דעל עינא דמיא גיל חאפד מותבה), and witnessed by Jacob b. Sa'id el-Ḥagabi and Joseph b. Judah Ghazfan. The endorsement on the *verso* is signed by the same.

Paper, Yem. curs., $5\frac{11}{16}'' \times 6\frac{5}{8}''$.

1102

כתובה

Marriage Contract between Haroon b. Yaḥya Idhdhekhan el-Ṣabṭani and Zahrah bath Yaḥya b. Musa el-Khawli, dated Fri., 21 Shebaṭ 2190 Sel. (=1879) at el-Marwajah, and witnessed by Musa b. Abraham en-Na'ami and Yaḥya b. Salem el-'Ilah. The endorsement is signed by the last witness and Yaḥya b. Salem el-Ḳoozi.

Paper, Yem. curs., $13\frac{13}{16}'' \times 10''$.

1103

כתובה

Marriage Contract between Ya'ish b. Joseph el-'Adani and Sham'ah bath Salem b. Joseph Haroon, dated Fri., 12 Ab 2190 Sel. (=1879) at el-Marwajah, and witnessed by Salem b. Moses Damti and Judah b. Shooker. The endorsement on the *verso* is signed by the same.

Paper, Yem. curs., $13\frac{5}{16}'' \times 9\frac{7}{16}''$.

1104

טופס כתובה

Formulary of a Marriage Contract between Haroon b. Yaḥya el-Ashwal and Zahrah bath Yaḥya Haroon, dated Fri., 19 Ab 2190 Sel. (=1879) at el-Marwajah.

Paper, Yem. curs., $11'' \times 9\frac{1}{4}''$.

1105

כתובה

Marriage Contract between Sa'id b. Yaḥya el-Shebami and Salamah bath Joseph b. 'Awaḍ el-Ḍahri, dated Fri., 14 Ḥeshwan

2191 Sel. (=1880) at el-Marwajah, and witnessed by Abraham b. Abraham b. Manṣur and Judah b. Shooker.

Paper, Yem. curs., $13\frac{3}{8}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

1106

כתובה

Marriage Contract between Haroon b. Musa Aḥsan and Sa'dah bath Salem el-Ḳindil, dated Fri., 9 Kislew 2192 Sel. (=1881) at el-Marwajah, and witnessed by Suleiman b. Sa'id, Yaḥya b. Sa'id el-Dhekhan and Shooker b. Daud el-Hashshash. The endorsement on the *verso* is signed by the first and third witnesses.

Paper, Yem. curs., $13\frac{1}{4}'' \times 10\frac{1}{2}''$.

1107

כתובה

Marriage Contract between Salem b. Sa'id Maḍmun and Baniyyah bath Yaḥya Shooker Aburoos, dated Fri., 18 Shebaṭ 2194 Sel. (=1883) at el-Marwajah, and witnessed by Yaḥya b. Salem el-Ḳoozi and Yaḥya b. Haroon 'Ozeiri.

Paper, Yem. curs., $13\frac{5}{16}'' \times 9\frac{11}{16}''$.

1108

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Abraham Shoonam and Rumiyyah bath Abraham b. Suleiman el-Ḍahri, dated Fri., 28 Tishri 2196 Sel. (=1885) at el-Ḍabar, and witnessed by Judah b. Judah Nahum and Yaḥya b. Shooker Serri. The endorsement on the *verso* is signed by the two witnesses and Yaḥya b. Yaḥya el-Ḥarazi and Suleiman b. Joseph עינא.

Paper, Yem. curs., $11\frac{1}{4}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

1109

כתובה

Marriage Contract between Haroon b. Yaḥya el-Ashul and Lulwah bath Salem b. Joseph el-Ṣabṭani, dated Fri., 15 Siwan 2196 Sel. (=1885) at el-Marwajah, and witnessed by Yaḥya b. Yaḥya Ḥaddi and Sa'id b. Sa'id el-Ḍahri.

Paper, Yem. curs., $10\frac{3}{8}'' \times 8\frac{1}{4}''$.

1110

כתובה

Marriage Contract between Sa'id b. Yaḥya Aburoos el-Ḍahri and Lulwah bath Joseph b. 'Awaḍ el-Ḍahri, dated Fri., 11 Siwan 2198 Sel. (=1887) at el-Marwajah, and witnessed by David b. Moses Ṣafirah and Musa b. Abraham en-Na'ami.

Paper, Yem. curs., $14'' \times 9\frac{7}{8}''$.

1111

כתובה

Marriage Contract between Abraham b. Sa'id Swailam Maḍmun and Zahrah bath Shooker Aburoos el-Ḍahri, dated Tues., 14 Ṭebeth 2200 Sel. (=1889) at Raud (במתא ראוד דעל עינא דמיא אלעיאנה מותבה), and witnessed by 'Awaḍ b. Ḥayyeem and Yaḥya b. Yaḥya Haroon.

Paper, Yem. curs., $10\frac{5}{8}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

984

כתובה

Marriage Contract between Sa'id b. Maḥfuḍ and Faknah bath Sa'id el-Maḳlub, dated Fri., 15 Adar 2200 Sel. (=1889) at בית אלרבן

דעל עינא דמיא אלכואש מותבה. The names of the witnesses are not preserved.

Paper, $10\frac{3}{16}'' \times 5\frac{13}{16}''$.

1112

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Salem Aburoos and Zahrah bath Joseph Ḍabarah, dated Fri., 12 Adar 2200 Sel. (=1889) at Ḳarḍ el-Ḥajal (במתא קרץ אלחגל דעל עינא דמיא אלמעאין מותבה), and witnessed by 'Awaḍ b. Ḥayyeem ינאמי and 'Imran b. Haroon el-Jabra The endorsement on the *verso* is signed by the first witness.

Paper, Yem. curs., $13\frac{3}{8}'' \times 9\frac{5}{16}''$.

1113

כתובה

Marriage Contract between Joseph b. Yaḥya Shooker Aburoos el-Ḍahri and Salamah bath Yaḥya Musa, dated Tues., 20 Iyyar 2200 Sel. (=1889) at el-Marwajah, and witnessed by Isaac b. Suleiman el-Nadaf and Abraham b. Yaḥya Ḳaraḥ.

Paper, Yem. curs., $13\frac{15}{16}'' \times 9\frac{15}{16}''$.

1114

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Yaḥya b. Yaḥya Haroon and Ḥamamah bath Salem b. Haroon, dated Fri., 10 Shebaṭ 2201 Sel. (=1890) at el-Marwajah and witnessed by Joseph b. Sa'id and Abraham b. Yaḥya Ḳaraḥ.

Paper, Yem curs., $13\frac{13}{16}'' \times 9\frac{13}{16}''$.

1115

כתובה

Marriage Contract between Suleiman b. Abraham and Sa'dah bath Ḥayyeem b. Ghayyat, dated Fri., 9 Shebaṭ 2204 Sel. (=1893) at חוגמה מן קרא בני עואם דעל עינא דמיא ביר אלנגאר דילה מותבה, and witnessed by Salem b. Joseph el-Ḥaddad and Musa b. David el-Ḥimi. The endorsement on the *verso* is signed by the same.

Paper, Yem. curs., $14'' \times 8\frac{11}{16}''$.

1116

כתובה

Marriage Contract between Abraham b. Yaḥya Menaḥem and Salamah bath Yaḥya b. Shooker Aburoos, dated Fri., 17 Ṭebeth 2207 Sel. (=1896) at el-Marwajah, and witnessed by Salem b. Yaḥya.

Paper, Yem. curs., $13\frac{7}{8}'' \times 9\frac{7}{8}''$

1117

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Salem Aburoos Iḍḍahri and Zahrah bath Yaḥya Aburoos Iḍḍahri, dated Fri., 25 Tishri 2212 Sel. (=1901) at el-Marwajah and witnessed by Joseph b. Salem Phinehas.

Paper, Yem. curs., $12\frac{7}{8}'' \times 9\frac{1}{8}''$.

1118

כתובה

Marriage Contract between Yaḥya b. Joseph 'Awaḍ אצברה and X bath Abraham Aburoos, dated Mon., 16 Tammuz 2220 Sel. (=1909) at el-Marwajah, and witnessed by Joseph b. Ya'ish.

Paper, Yem. curs., $14'' \times 8\frac{15}{16}''$.

1119

גט

Letter of Divorce, dated Tues., 20 Tammuz 2181 Sel. (=1870) at el-Marwajah. The names of husband and wife are Yaḥya b. Abraham and Badrah bath Yaḥya. Witnesses: Ḥayyeem b. Suleiman and Yaḥya b. Yaḥya.

Paper, Yem. sq., $5\frac{3}{8}'' \times 5\frac{5}{16}''$.

1120

גט

Letter of Divorce, dated Tues., 10 Elul 2204 Sel. (=1893) at el-Marwajah. The names of husband and wife are Isaac b. Isaac and Badrah bath Salem.

Paper, Yem. sq., $5\frac{1}{8}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

1121

גט

Letter of Divorce, dated Tues., 19 Ṭebeth 2220 Sel. (=1909) at בית אלשאחדי דעל עינא דמיא אלמואהה דילה מוחבה. The names of husband and wife are Yaḥya b. Salem and Zahrah bath Yaḥya. Witnesses: Yaḥya b. Ya'ish and Suleiman b. Daud.

Paper, Yem. sq., $6\frac{3}{16}'' \times 7\frac{5}{16}''$.

1122

גט

Letter of Divorce dated Tues., 3 Ṭebeth 2222 Sel. (=1911) at el-Ḍabar. The names of husband and wife are Sa'id b. Suleiman and Zahrah bath Yaḥya. Witnesses: Yaḥya b. Ya'ish and Yaḥya b. Salem.

Paper, Yem. sq., $8\frac{5}{16}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

1123

גט חליצה

Document for Rumiyyah bath Ya'ish b. Isaac, the widow of Jacob b. Sa'id el-Ḥarazi stating that her brother-in-law Yaḥya b. Sa'id el-Ḥarazi refused to marry her and the ceremony of the חליצה was performed on the 6th of Shebaṭ 2220 Sel. (=1909). The document is signed by Yaḥya b. Ya'ish, Joseph b. Daud and Joseph b. Ḥayyeem.

Paper, Yem. sq., $11\frac{5}{16}'' \times 9\frac{3}{16}''$.

835

ביאן אלכתובות ואלקדושין

Register of Marriages.

The MS. supplies a register of 67 marriage contracts written in Calcutta between the dates 13 Nisan, 5589 and 30 Adar I, 5624 (=1829–1864). The entries contain the names of bridegrooms and brides, sometimes the names of the witnesses, and generally the particulars of the dowry. We give one instance of an entry in order to illustrate the character of the MS.: יום א' כ"ד סיון קצ"א (1831=) כחבתו כתובה וקדסתונו לשי' מלא אליהו שמואל הכהן למראתו שרה מב"ת בת שי' יאושע יצחק הלוי הי"ו בסך ארבעת אלפים וארבע מאות ושמנים ושתים רפי סכה של כלכתה ואל עדים שי' פרג חיים עבדאל' יוסף הי"ו ושי' יחזקאל אליהו מצליח הי"ו רפי ופ׳ נדוניא. ..פ כתב לה מוקדם ומאוחר. ואו תוספת. פ׳ עיקר. יו מתנה. (סך הכל) ופאר. Attention may be drawn to the fact that each entry contains the figure five, which is closely connected with the popular belief that this figure protects against the evil eye. A similar belief is current among the Jews of North Africa.

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 19th cent., and contains 17 pp.

Scribe: *Eleazar b. Mari Aaron 'Iraḳi Hakkohen.*

Owner: *D. S. & Co.* (i.e. *David Ḥai b. Solomon b. Musa*).

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 4\frac{1}{2}''$.

828

דפתר כתובות

Register of Marriages, compiled by Aaron b. Ḥakham Abigedor b. 'Azriel.

The register contains copies of 136 marriage contracts, giving the names of bride and bridegroom, witnesses, and of the registrar. The dates extend from the 30th of Shebaṭ, 5621 (=1861) to the 4th of Tishri, 5634 (=1874). The marriages took place in Calcutta, and other places, e.g. גורכפור (Gorakhpur, p. 10), הנכאן גֹ'ין (Hongkong, p. 18), סינגאפור (Singapore, p. 31), צאחב גנג (Sahebgunj, p. 28), and רנגון (Rangoon, p. 20). The register contains besides ordinary marriage contracts also other documents, e.g. כתובה דאירכסא (p. 19), תוספת כתובה (p. 9), חלוקת שותפות (p. 23, in Arabic), שטר הרשאה (p. 22), שטר מכירה (p. 25, about property in Baghdad), שטר מתנה (p. 37, also referring to Baghdad), שטר צוואה (pp. 29, 39, both in Arabic), and שטר שידוכין (pp. 26, 27, in Arabic, and p. 28 Aramaic). The text of these documents differ partly from those known from other sources. Special attention has to be drawn to an entry on p. 15 about קבלת גרים, which reads: בהנ"ו בשבטי ישורן נאמנה נודיע בעד מוביל כתבא דנא אומר נשמיע הלא הוא אברהם בן אאע"ה גר צדק והוא מאנשי הודו שבא מעצמו ומרצונו להתגייר ולהכנס תחת כנפי השכינה וניטול ואחר כך טבל בפני עשרה מישראל כדין והלכה וקבל עליו עול מצות מדאורייתא ומדרבנן כמנהג ישראל הקדושים והטהורים ולנהוג בעצמו אחריהם כדין והלכה ואנחנו עדים דחתימי למטה על כל אשר היה ונעשה בפנינו ולראיית האמת והצדק כתבנו וחתמנו שמותינו פה עיר כלכתה יע"א ונתננו ביד אברהם גר צדק הנז"ל להיות בידו לראיה ולזכות לפני קהלות עדת בני ישראל הקדושים והטהורים והיה זה שליש ראשון לחודש מרחשון שנת חמשת אלפים ושש מאות ועשרים וחמשה לבריאת עולם (1864=) והכל שריר ובריר ואמת וקיים: ה"ר מיכאל חיים צאלח יצ"ו. ה"ר סלימאן מאיר משה הי"ו. ה"ר אהרן שלום יחייא שלמה גבאיי הי"ו מוהל. The register contains the names of many female proselytes (שרה בת אברהם אבינו) who were married to Jews. About five bridegrooms were sons of משוחררים. P. 16 contains a letter addressed to the Rabbinate of the Jewish community in el-Saddah in Yemen (אל סדה), about a divorce, dated 21 Ṭebeth, 1865, and signed by David b. Joseph b. Ezra, Aaron b. Abigedor b. 'Azriel, Ezekiel b. Ṣaleḥ Gabbai, Reuben b. Shooker b. Isaac, Aaron Shalom Gabbai, and Sason b. Ezekiel b. Judah.

This MS. was produced before the Civil Apellate Jurisdiction in the High Court of Judicature at Fort William in Bengal, Appeal No. 49 of 1917, v. entries pp. 53 and 182.

The register contains also a list of 116 entries of births and Miloth, which is headed: סדר המילות אשר מלתי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. The first date is 20 Adar, 1859, and the last entry is dated 2 Elul, 1873.

The writer died 19 Adar, 1874 at the age of 45. The inscription on his tombstone reads: ציון של המרומם הנכבד אהרן ח' אביגדור ח' עזריאל נ"ע נלב"ע יום א' י"ט לחו' אדר תרל"ד תנצב"ה. An obituary notice is to be found in the Jewish Gazette מבשר, Calcutta, March 13, 1874, No. 28, p. 4, where he is described as פהים ומחבוב ענד אל נאם רופא חזן שוחט תוקע מוהל מקדש ר"ת רח"ש ת"ם. The author of the קנוטרים אמרי שבת, a treatise dealing with the Halakhic prohibition of using railways on Sabbath and festivals, Ḥayyeem Jacob Hakkohen of Safed (Calcutta, 1874, p. 2 b) writes about him in the following terms: וחבל על דאבדין ולא משתכחין על האי גברא רבה ויקרא (צ"ל ויקירא) המושלם במעלות טובות ובמידות ישרות אהוב לבריו' המ' אהרן ח' אביגדור עזריאל נ"ע אשר הכרתי אותו בשנת תרכ"ו (1866=) בהיותי כאן זה האיש היה מסומן בזאת העיר כלכתה יע"א

וכשבאתי לכאן עתה שאלתי על זה האיש ואיננו כי לקח אותו אלהים עכשיו כמו ג' חדשים ונקטף בלא עתו עודנו באבו והניח יתומים קטנים ולא זכה לגדל אותם לראבון ולשברון לב כל המכירים אותו וזה בעון הדור ובפרט חילול שבת כי כל ישראל ערבים זה בזה וכו' ואתה המ' אהרן ח' אביגדור נ"ע אשר לא זכיתי לראות פניך עוד תנוח בשלום על משכבך תנצב"ה.

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 19th cent., and contains 184 pp.

Autograph.

Paper, $12\frac{3}{4}'' \times 8''$.

966

סדר החופות

Register of Marriages compiled by Aaron Shalom b. Yaḥya b. Solomon Gabbai of Calcutta. The MS. is a copy of the original which is kept in the family of the registrar. The entries begin with the date of 22 Iyyar, 1866 and end 12 Adar II, 1908. The registrar was the owner of our MS. No. 362 (v. above, Cat., pp. 244-245). He was a pupil of Eleazar b. Aaron b. Se'adyah 'Iraḳi Hakkohen who qualified him as a שוחט (v. above, Cat., p. 376).

The MS. was copied (typed) by me on 41 pp. The entries are arranged in alphabetic order.

Paper, $9\frac{15}{16}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

1041

דפתר כתובות ומילות

Register of Marriages and Births.

The Register contains formularies of marriage documents (pp. 1–7), the first copied from the Register of Moses b. Simeon Dwek Hakkohen (v. MS. No. 897, above, Cat., p. 971), the second from the Register of Aaron b. Abigedor b. 'Azriel (v. MS. No. 828, above, Cat., p. 989), the others are headed: כתובות כתובות מאל בחור ואלמנה או, מאל בחור ובתולה, כתובות דארכסא, כתובות מאל אעזב ועזבא, גרושתא נוסח תוספת, שטר תוספות כתובה בסגנון אחר שטר שידוכין, מחזיר גרושתו, כתובה. Pp. 9–10 contain an English translation of the marriage document. The marriage contracts are given in full on pp. 13–285. The first document is a שטר שידוכין between Benjamin Jacob Mordecai Joshua and Diana bath Moses Aaron Lanyahdo, dated 13 Nisan, 5634 (=1874) at Calcutta, and signed by the father of the bridegroom, the bridegroom, the brother of the bride, called Saul b. Moses b. Aaron Lanyahdo, who is the writer of the Register, and also by the witnesses: Joshua b. Simeon Gabbai and Elijah b. Isaac b. Elijah. Most of the documents were written in Calcutta, some of them in other places e.g. סיראמפור, Penang, Singapore, Moulmein, Rangoon, פיזאבאר, בהגלפור, אכייאב, and גורכפור. The MS. contains 21 certificates for proselytes, many of whom were born in England, v. p. 162, &c. The majority however came from the East. P. 43 we read a שטר גירות of a freed female slave. Pp. 17, 34 and 40 contain public announcements made in the Beth El Synagogue of Calcutta. Pp. 17, 34, 42 and 46 preserve copies of letters exchanged between the writer of the MS. and the Rabbis of Baghdad and people in Bombay respectively. Pp. 328–336, copies of marriage certificates, signed by S. M. Lanyahdo, Minister of the Beth El Synagogue. P. 338, list of names given to new-born girls. Pp. 340–360, list of מילות with בקשה למוהלים קודם שימול. The first entry is dated 3 Nisan, 5634 (=1874), the last, 5 Ḥeshwan, 5682 (=1921).

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 19th cent., and contains 360 pp.

Scribe: *Saul b. Moses b. Aaron Lanyahdo* (died 17 Nov., 1921).

Paper, $12\frac{3}{8}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

Bibliography: This MS., p. 262, contains the marriage contract between Ḥayyeem Barukh b. Shalom b. Joseph Mingail (מנגיל) and Rachel bath David b. Moses b. Rephael Hakkohen, dated Sunday, 7 Tishri, 5678

(=1917), and witnessed by Benjamin b. Meir b. Isaac Shooker and David b. Elijah b. David b. Joseph b. Ezra. The bridegroom published the 'Jewish Cookery Book' under the name of H. Brooke, printed by K. P. Mookerjee & Co., 20 Mangoe Lane, Calcutta, 1912 (?).

859

ספר שטרות

Collection of Formulas according to the Usage of the Cochin Jews.

The MS. contains the following formularies: (1) נוסח שטר חוב; (2) נוסח שטר גט מיאונין; (3) מתנת שכיב מרע; (4) נוסח שטר עיסקא; (5) נוסח שטר שילוח שרוצה לעשות קורת רוח לעבדו או לשפחתו; (6) שטר הרשאה שבא מן צנעא יע"א; and others.

The dates are given according to the Creation (לבריאת עולם or ליצירה), which was about 3761 B.C.E., and not according to the Seleucidan Era.

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 18th cent., and contains 34 pp. of about 22 ll. to a p.

Paper, $5\frac{3}{4}'' \times 4''$.

1055

שטרות ואגרות

Documents and Letters.

(A) שטר חלוקת ירושה. Division of Property dated 27 Tammuz, 1973 Sel. (=1662) at Ṣan'a. The parties being Haroon and Salem the brothers of Daud b. Abraham el-Kohen el-'Iraḳi, and Yaḥya b. Abraham el-Kohen el-'Iraḳi as representative of Badrah the daughter of Judah b. Daud b. Abraham el-'Iraḳi.

(B) שטר מכירה. Deed of Sale dated Mon., 9 Kislew, 1978 Sel. (=1667) at Ṣan'a. The parties being Daud b. Abraham el-Kohen el-'Iraḳi on the one side and his brother Salem and his niece Badrah bath Judah on the other. Joseph b. Se'adyah el-Ledhani and Solomon b. Se'adyah el-Manzeli signed as witnesses.

(C) שטר מכירה. Part of a Deed of Sale in which the following persons are mentioned: (1) סלימאן בן יוסף בן אלמעלם אבו אלסעיד; (2) דאוד בן אבראהם אלכהן אלעראקי; (3) אבו אלסעוד [בן יוסף בן אלמעלם אבו אלסעוד]; (4) יחיא בן אלמעלם יוסף מעגו; (5) סעיד בן ישועה אלגמל; and (6) סלימאן בן בנימין אלעדני. The coinage is given as that of the Sultan Aḥmed bin Muḥammad of Ṣan'a.

(D) Part of a Document in which Isaac b. Yaḥya el-Busi and the date Elul, 1989 Sel. (=1678) are mentioned. The witnesses are Aaron b. David Hakkohen and Solomon b. Se'adyah el-Manzeli.

(E) Part of a Document which is signed by Se'adyah b. Joseph and verified by David b. Solomon.

(F) אגרת. Letter addressed to Moses Sidon in Baghdad by Joseph b. 'Abdallah of Mosul (אשור). The writer mentions R. Shalom Mizraḥi, his own brother Shooker, his sons Nahum, Mordecai, and Elijah, further, the Palestinian Messenger Elijah Aryeh and his son Isaac. *Verso* contains a copy of a letter to Isaac b. David by a messenger of Safed, dated 7 Adar, 5541 (=1781), at Cochin. The writer of the letter may be identical with the Messenger Elijah Aryeh mentioned above. The writer of the second letter refers to a legacy of 500 Rupees made for the benefit of the city of Safed by Moses Ṭobi, and describes his travels in the East, mentioning especially the city of Mocha and Basra. Greetings are sent to Abraham the son of the addressee and Yaḥya Caleb. Moses Sidon is known as a contemporary of Ṣaleḥ b. Joseph Maṣliyyaḥ, v. above, Cat., p. 399, and of Sadḳah b. Se'adyah Ḥuṣein, v. above, Cat., p. 676. Moses Ṭobi of Mocha is mentioned in a Responsum of R. Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ, v. above, Cat., p. 203. The messenger Elijah Aryeh may be identified with

the contemporary of Sadḳah Ḥuṣein mentioned above, Cat., p. 676.

(G) אגרת. Letter addressed to Yaḥya b. Joseph Ṣaleḥ by Abraham [b. Zechariah] Zakkai about the printing of the works on Sheḥiṭah and the Responsa of the addressee. We find a reference to this matter in MS. No. 1140, where the writer of this letter is mentioned in the author's preface. The writer of this letter mentions David, i.e. David b. Ezekiel Raḥabi (v. MS. No. 1140). The letter proves that there existed frequent communications between Cochin and Yemen. Yaḥya Ṣaleh sent formularies for גטין and חליצה to Cochin, and provided the Cochin Jews with תפלין and מזוזות. The letter is dated Thurs., 16 Kislew, 1784.

(H) אגרת. Letter addressed to Sliman Ḳaṣer at Cochin by Aaron b. Raḥamim Barzani of Surat, dated 15 Ṭebeth, 1786. The letter mentions Moses Ṭobi and Ezekiel סותון of Muscat. The *verso* contains some accounts.

(I) מופסי אגרת. Conceptions of Letters addressed to Sheikh 'Abdallah Joseph Faraj, Sason b. Ezekiel b. Mordecai and Asher b. Ṣaleḥ Gabbai. The writer arrived at Cochin on 14 Shebaṭ, 1787, and intends to travel to Madras and Bengal (בנגאלה). He mentions Ḥayyeem Gabbai, who travelled to Muscat (מסכת) in a boat belonging to Moses b. Ezekiel Raḥabi. Further, he reports the death of Elijah Rahabi.

(J) אגרת. Letter addressed to Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ at Ṣan'a from Cochin, dated Thurs., 9 Tebeth, 1788.

(K) אגרת. Letter addressed to 'Abdallah Joseph Faraj, Moses Dayyan, Nissim [b. Ṣaleḥ] Maṣliyyaḥ, Sason Maṣliyyah, and Eliezer Reshdi. The letter refers to the affairs of David Ḥiyyah of Bengal and his wife. Other persons mentioned in the letter are David Maṭalon, Benjamin Maṣliyyaḥ, and Abraham b. Aaron Hakkohen of Aleppo. The letter contains also a copy of a document which was signed by Meir Raḥabi, Ḥayyeem Gabbai, Naphtali Rothenburg, Judah Mizraḥi, Yaḥya Kohen, and Yaḥya Zabib. The *verso* contains a letter addressed to Nissim Ṭobi, dated 1797.

(L) מעשה בית דין. Legal Decision, dated Sun., 17 Tebeth, 1807, in the affairs of Sarah the widow of David Maṭalon and her son Ḥayyeem Maṭalon before the president of the community, Joseph Ḥaleguva, and the secretary Moses Ṣa'di. The widow of David Maṭalon signed her name in Malabari, שרה אשורי. The document is signed by Sason Ṣarfathi, Moses Ṣa'di, and Moses Ṭobi.

(M) אגרת. Letter addressed to Isaac b. Ḥayyeem Gabbai, dated Fri., 15 Ab, 1812 at Cochin. The letter mentions Abraham Ḥabshush.

(N) אגרת. Letter addressed to Benjamin b. Solomon Aṣlan, dated Tues., 21 Ab, 1810. The letter refers to the affairs of Ḥayyeem b Ṣaleḥ Joseph, who died Wed., 15 Ab, 1810, and mentions the Nesiim, Benjamin Ṭoba, his brother David, and Solomon David.

(O) אגרת. Letter addressed to Yaḥya el-Zabib at Cochin, and signed by Zechariah b. Raḥamim, Abraham b. Nathan Dayyan, Mordecai b. Elijah Aṣlan, Nissim b. Jacob b. Solomon b. David, Aaron b. Jacob, and Ezekiel b. Abraham Nissim, all of Basra, referring to the affairs of Jehiel b. Solomon Ṣa'di, whose mother died in Cochin, and being unable to travel there, he appointed Aaron b. Musa Hakkohen as his deputy to act on his behalf.

(P) אגרות. Letters addressed to Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ at Ṣan'a by Abraham b. Zechariah Zakkai. The letters refer to the printing of Yaḥya's works, to the wars between the kings of Malabar and India, to the Dutch rule in Cochin, and finally to the European war between England and Holland. Attention may be drawn to the passage which reads: אבל תלב"ה בעירנו קוגין יש נחת רוח מעט מפני שהיא תחת ממשלת הולנדי"ן וחוץ לחומה ממשלת מלב"ר ובתוך אלו שני המושלים יש נחת רוח בי שניהם יש קירוב דעת בעניני

הממשלה ובעיניני מנהגי העיר אבל הב"ה יצילנו ממלכות ישמעאל כי מקרוב רצה אחד ממלכי הודו והוא ישמעאלי ורוצה לבוא לעשות מלחמה עם זו העיר כדי למשול עליה ועדיין ידו במעל אבל מתפללים לב"ה שיצילנו כי אין בנו כח לסבול צרותם וגלותם וכו'. The writer refers to a ship belonging to Ephraim Kohen, which was confiscated by the English, and to Abraham, Judah, and Joseph, the sons of Yaḥya Ṣaleḥ.

(Q) אגרת. Letter written from Cochin to Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ.

(R) אגרת. Letter written to Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ in which he refers to the sad plight of the Jews of Yemen owing to the continuous wars in the East, especially in India and Yemen.

(S) טופסי אגרות. Formularies of Letters, one mentioning the wars between Turkey and Greece, and letters sent through Moses Sidon to Ṣan'a. The same writer objects to the poems beginning with the words תורת ה' תמימה, and שיר חדש בפי כלנו printed in the prayer book for the Cochin Jews, published by the firm Proops in Amsterdam 1769, in these terms: ועוד על שיר חדש המתוקן ליום מילה וכתב עליו פרופס המוכר ספרים וזה הלשון נפשינו חשקה לידע מי שיהיה המחבר במחזורים שרפסנו א' לשמחת תורה דף דב המתחיל תורת ה' תמימה והעיקור על הפסוק דרש בריתי וכו' ב' ביום המילה המתחיל שיר חדש בפי כלנו באותו הפיוטים נמצאים דברים אשר אינם ניתן לכתוב כי המה מחזק השילוש ח"ו ובאמת הוא דבר זר ואם המחבר עוד בחיים בקשתינו על התנצלותו וכו'. In one formulary the name of Salem Ṣa'di is given.

(T) טופסי אגרות. Formularies for Letters, one to Yaḥya b. Joseph Ṣaleḥ in which mention is made of the printing of Yaḥya b. Ṣaleḥ's זבח תודה.

(U) אגרת. Business Letter mentioning Joseph Zabib and the writer's sisters Sarah and Simḥah.

(V) שו"ת. Responsum about communal affairs, e.g. the election of a Ḥazzan and his exemption from taxes. The Responsum is most probably by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ, and is numbered 476.

(W) אגרת. Letter addressed to 'Abdallah b. Joseph Faraj in which the writers report the death of R. Jonah בריא, the messenger of the Jewish community at 'Aiṇṭab, who died at Cochin and left 234 Rupees. This sum was remitted to Isaiah Sittehon in order to send it to 'Aiṇṭab.

(X) טופסי אגרות ושטרות. Formularies for Letters and Documents.

(Y) אגרת. Letter addressed to Salem b. Suleiman Jamal in a matter of inheritance.

Different sizes, different writings, Cochin, Yemen, Baghdad, &c.

Paper.

1029

שטרות ואגרות

Documents and Letters.

(A) שטר מכירה. Deed of Sale. Jacob b. Elijah acknowledges that he sold his house in the Street of the Jews (ברחוב היהודים) with the adjacent land to Eliezer Levy for 500 Rupees, the receipt of which is acknowledged. The document is dated Friday, 18 Nisan, 5520 (=1760) at Cochin, and witnessed by Abraham b. Naphtali, Ezekiel [b. David] Raḥabi and Joseph Ḥayyeem Moses.

Cochin curs. hand, 18th cent., 1 p., $12\frac{1}{4}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

(B) שטר הרשאה. Power of Attorney given by the mother and sisters of Shabbethai b. Abraham of אקיסקא, who died at Muscat, to Jacob b. Daniel of אקיסקא to act on their behalf with regard to the execution of the estate. The document is signed by Solomon b. Elijah Pinto and Nissim b. Solomon, and confirmed by Jacob b. Ḥayyeem Joseph Elyashar, Zechariah b. Raḥamim, and Isaac Laniyado. The document is dated 5534 (=1774) at אקיסקא.

Persian curs. hand, 18th cent., 1 p., $12\frac{3}{8}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

(C) שטר הרשאה. Power of Attorney to Jacob b. Daniel of אקיסקה by Abraham b. David b. Daniel, dated Ḥeshwan, 5535 (=1774) at Basra, and verified by Jacob b. Ḥayyeem Joseph Elyashar, Zechariah b. Raḥamim, and Isaac Laniyado.

Baghdad curs. hand, 18th cent., 1 p., $12\frac{1}{2}'' \times 8\frac{3}{4}''$.

(D) שטר מכירה. Deed of Sale. David b. Mordecai of שנומגלם acknowledges that he sold his land to Sliman קארטה. The document is dated Thursday, 13 Shebaṭ, 5544 (=1784) at Cochin, and written by Joseph Zakkai, and signed as witnesses by Abraham b. Isaac Madai and Elijah b. Jacob.

Cochin curs. hand, 18th cent., 1 p., $12\frac{1}{2}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

(E) אגרת. Letter addressed to Abraham b. Meir Raḥabi by the leaders of the Jewish community of Safed, who appeal to the addressee through their Messenger Moses Maṣliyyaḥ for contributions to the charitable funds of their community. The letter is dated 5553 (=1794).

Sefardi curs. hand, 18th cent., $7\frac{9}{16}'' \times 6\frac{1}{16}''$.

(F) אגרת. Letter addressed to the leaders of the Jewish community at Cochin by the leaders of the Jewish community at Basra, dated 5560 (=1799–1800), and signed by Sason b. Ezekiel, Ezra b. Abraham Nissim and Ezekiel b. Abraham Nissim,[1] and endorsed by X. The signatories appeal on behalf of the Jews in Hebron, and mention R. Ḥayyeem Abraham Israel זאבי, who brought letters from Jerusalem describing the pitiful conditions prevailing in Hebron and the great distress caused by the misrule at that place.

Baghdad curs. hand, 18th cent., 1 p., $12\frac{1}{2}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

(G) אגרת. Letter addressed to the leaders of the Jewish community at Cochin by the Rabbis and leaders of the Basra community, namely, Zechariah b. Raḥamim, Nissim b. Jacob b. Solomon b. David, Ezekiel b. Abraham Nissim, Ḥayyeem b. Abraham b. Aṣlan, Ezra b. Abraham b. Nissim, Asher b. Ḥakham Ṣaleḥ b. Aaron Gabbai, and Sason b. Ezekiel. The letter refers to the property of Jonah בריא of 'Aintab who died in Cochin, and mentions the son of the deceased, Judah בריא and the brother-in-law of the departed, Nissim b. Ḥayyeem עוצין.

Baghdad curs. hand, 18th cent., 1 p., $6\frac{7}{8}'' \times 6\frac{11}{16}''$.

(H) אגרת. Letter in Hebrew-Arabic addressed to Meir Raḥabi, Sason Ṣarfathi, Ḥayyeem Gabbai, Barukh b. David, and Simeon Ashkenazi by the Rabbi and leaders of the Basra community, namely, Sason b. Ezekiel, Abraham b. David b. Daniel, Ezra b. Abraham b. Nissim, Joseph b. Abraham, Jonah b. Joseph Kohen, Ezekiel b. Abraham Nissim, Ezekiel b. Abraham Maṣliyyaḥ, Ḥayyeem b. Abraham b. Aṣlan, and Sason b. Abraham. The signatories recommend R. David מאימארן, the Messenger of the Jewish community in Tiberias.

Baghdad curs. hand, 18th cent., 1 p., $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

(I) אגרת. Letter addressed to the Jewish community at Cochin by the leaders of the Jewish community in Tiberias, appointing Joseph ibn Samoon as their Messenger, dated 28 Ab, 5562 (=1802).

Or. curs. hand, 19th cent., 1 p., $12\frac{3}{8}'' \times 8\frac{5}{16}''$.

(J) אגרת. Letter addressed to the Jewish community at Cochin, especially to Ḥayyeem Gabbai, Meir Raḥabi, Sason Ṣarfathi, Barookh Raḥabi, Meir Sa'di, Daniel b. Ephraim Kohen, Moses b. David Ṣarfathi, and Elijah b. Moses Raḥabi by Joseph ibn Samoon who appoints Ḥayyeem Gabbai and Meir Raḥabi to collect money on behalf of the Jewish community at Tiberias, dated 17 Iyyar, 5564 (=1804) at Basra. The letter mentions a previous Messenger to Cochin, namely Eleazar ibn Danan, and Abraham b. David Ṭweig at Basra, to whom the collected money should be sent.

Syrian curs. hand, 19th cent., 1 p., $12\frac{3}{8}'' \times 8\frac{1}{4}''$.

[1] v. above, Cat., p. 72 and p. 992.

(K–L) אגרות. Appeals to the Jews in Cochin by Samuel b. Aaron Dwek Hakkohen of Nisibis. The letters mention Mordecai b. Elijah Aṣlan and Ḥayyeem Gabbai, both of Basra.

Or. curs. hand, 18th cent., 2 pp., $9\frac{5}{8}'' \times 6\frac{7}{8}''$.

(M) תשובה. Responsum addressed to David b. Judah Ashkenazi of Bombay concerning the reception of slaves into Judaism (v. on this subject, above, Cat., p. 381) by Samuel Salant, dated 17 Ṭebeth, 5643 (=1883) at Jerusalem.

Sefardi curs. hand, 19th cent. 1 p., $10\frac{9}{16}'' \times 8\frac{7}{8}''$.

(N) Document in Portuguese, dated Cochin, 12 September, 1826, and signed oy Meir Ṣa'di and Hannah Surgeon as parties, and David Raḥabi as witness. The signatures are in Hebrew. About Meir Ṣa'di, v. A Sketch of the History of the Beni-Israel and An Appeal for their Education, Bombay, s.a., p. 24, 2 pp., $11'' \times 7\frac{9}{16}''$.

Paper.

930

ליעבעס בריעף

An Appeal by a German Jew to his Countrymen.

The work is attributed to Isaac Hekscher, and is identical with MSS. Michael Nos. 297 and 364, now in the Bodleiana (v. Ben Jacob, p. 261, No. 192).

The Liebesbrief is divided in 17 chapters, and is a most valuable source for the educational, religious, economical and social conditions among the German Jews in the middle of the 18th century. The writer vividly describes the misuses prevailing in cultural and religious life among his countrymen, and proposes several improvements. The descriptions and suggestions of the author centre around the three fundamental teachings of Judaism, e.g. the study of the Law, worship, and charity. The name of the author is nowhere indicated in the MS. itself. He mentions several places in Germany and Holland which indicate his German origin. The following places are mentioned: Amsterdam (p. 48, p. 89 ברם זכר אותו צדיק לברכה הגאון מהו' אברהם זצוק"ל דער אב"ד באמשטרדאם פרהער אבר גאר לאנג אב"ד אין האלברשטאט גוועזין), Goettingen (p. 65, פר עטליכה יאהר הוט עש החסיד פראפעסיר וועהנר צו געטינגן עבין פאלם דרוקן לאסין), Berlin (p. 56 אליין מאן וועלט מיר ניט אליין אין דיא גרעשטי קהלות קדושות אלז פראנקפורט. מענץ. פירדא. מנהיים. המבורג. ברלין. הלברשטט. זונדרן אין אנדרי גרוישה פלאצין ווינא. הנובר. אונ' דר גלייכן מעהר מוזן רעכט געבן. אונ' אן יעדן ארט בעוה"ר לעבינדי עקסעמפל פינדן), Halberstadt (p. 78 אלזו וויל איך מיך מחייב זיין לקהלה קדושה פראנקפורט דמיין אדר דיא מיר נאהנט ליגנדה קהלות ק"ק המבורג ק"ק בפרט אין זולכי ארטין וואור הלברשטט, p. 91 דיא רבנים גאר וויניג צו טהון האבין דש זיא מחויב זיין אלי אובינט איין שיעור בדברי מוסר אין דער שוהל צו זאגין גלייך עש הגאון מהו' אברהם אב"ד דק"ק האלברשטט ואמשטרדם גטאהן הוט וכו'), Hamburg, Frankfurt-a.-Main, and others. The MS. throws light on the position and activities of the contemporary Rabbis, the leadership of the Parnasim of the communities, the literary work of writers in this period, and on many spiritual movements in the age of Moses Mendelssohn. The work is written in Jewish-German. The author had dealings with the noblemen of his native country, acted as Hoffactor or Hofjude, and disputed with them on religious problems.

The MS. is written in a German curs. hand of the 18th cent., and contains 98 pp. of 28 ll. to a p.

Paper, $10\frac{3}{8}'' \times 8\frac{5}{16}''$.

979

אגרות

Letters written by Abraham Ishmael [Ḥayyeem] from Jerusalem to his father Solomon Ḥayyeem Sanguiniti of Modona.

The title reads: אגרת מפוארה ששלח הבן ידיד המשכיל הנבון כמה"ר אברהם ישמעאל נר"ו מירושלם תוב"ב למעלת אביו כמה"ר שלמה חיים סנגויניטי יצ"ו פה מודונא יע"א ובה תמצא כתוב כל המקומות וכל הסביבות שעשה מיום צאתו מליוורני עד ארץ הקדושה עם כל חבורתו ה"י ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם ניסים ונפלאות המה ראו מעשי ה' והיה היום ההוא אשר נסעו מליוורני יום ר"ח לחדש מנחם שנת תק"א (=1741) והגיעו למחוז חפצם לארץ הקדושה בחג הסוכות שנת תק"ב לפ"ק.

The letter describes the journey from Livorno *via* Messina (מסינה), also called Seville (שבילייא), passing the Vesuvius, Alexandria, Jaffa, Acre, Safed, to Jerusalem. The writer describes general as well as peculiar Jewish conditions which he saw on his journey abroad and on his pilgrimage through the Holy Land. He visited also the graves of the pious.

The second and the third letters describe more fully the impressions which the Holy Land made on the pilgrim.

The MS. contains further three sermons in Italian with a נטילת רשות and many quotations from Talmud, Midrash, and Zohar, in Hebrew.

The MS. is written in a curs. Italian hand of the 18th cent., and contains 40 pp.

Paper, $9\frac{13}{16}'' \times 7\frac{3}{8}''$.

Bibliography: The signature of this writer is to be found in documents, which are headed: (a) שטר ראשון התקשרות לאהבה את ה' ולעבדו בלב אחד הנעשה שנ' הבוקר (=1754) אור בין חו"ר תקיפי ארעא דירשת"ו יה"ר זי"ע, and (b) שטר שני מהתקשרות הנעשה בשנת תקי"ח (=1758), and published in the Hebrew periodical ציון וירושלם, ed. Badhab, I, pp. 17.

935

אגרת

A Letter addressed to J. H. Lord, Bombay, the author of the pamphlets 'Right Attitude and Action of the Church towards the Jews', and 'The White and Black Jews of Cochin', written by Isaac b. Elijah Ḥalleguva of Cochin, and dated 1895. The letter is full of useful information about the history and the literature of the Jews in Cochin.

Paper, $6\frac{15}{16}'' \times 8\frac{15}{16}''$.

929

ספר אגרות

Hebrew Letterwriter.

The title-page reads: בה"י ספר אגרות יפות וברורות תמות וישרות כסולת נקיות וברות אמרות טהורות מזהב ומפז רב הן יקרות לכתוב לאיש ואיש כפי מדרגתו וגדרו מעסקים שונים ולאנשים בעלי חמורות יהי רצון לפני יוצר המאורות שיהיו ללשוננו שגורות במטר השמים וכטל אורות.

There are 100 formularies in this MS. for various occasions, e.g. No. 15 המגלה למשפחתו, No. 16 החסד אשר קבלו ממנו אנשי לבב שלום, No. 22 ff ללבת המשלח דורון מדגי הים לאהובו, No. 29 המחלה אהובו ללכת בחופתו לחופה, No. 33 לבריח, No. 36 ולהיות דורש ברבים, No. 37 לחלות פני איש שנדר ללכת למוהל, No. 38 איש בשמחתו וישלח לו מרכבה להביאו הכותב לבנו ללכת בבית איש ששמו אליהו ללמד דרכי הכתיבה, and others.

The MS. is written in an Italian curs. hand of the 18th cent., and contains 43 pp.

Owners: (1) *Isaac b. Saul Karmi* (on cover).

(2) *Hananel b. Saul Karmi* (on cover).

(3) *De Milhaud Moses Leon Abraham* (p. 43).

Paper, $10\frac{9}{16}'' \times 7''$.

1047

מורה נבוכים

The Guide to the Perplexed by Maimonides.

The MS. beg. אמר שמואל בן יהודה אבן תבון זלה"ה לא מהיותי חכם בעיני השיאני לבבי לבא במשעול ההעתקה הצר הלזה אשר גדר מזה וגדר מזה, גדר צרך ידיעת הלשון המועתק ממנו

ואפני שמושיו והבנת דברי הספר ועניניו מהימין. The first book ends (p. 175) with the words: ואחר שהשלמנו תכלית דבריהם נתחיל גם כן בזכרון ההקדמות הפילוסופיות וזכרון מופתיהם על מציאות האל ית' ואחדותו והמנע היותו גשם עם מה שאקבל מהם מקדמות העולם ואעפ"י שלא נאמינהו ואחר כך אראך דרכנו אנחנו במה שהישירתנו אליו אמתת העיון מן השלמת המופת על אלו השלש שאלות ואחר כן אשוב להסתכסך עם הפילוסופי' במה שיאמרוהו מקדמות העולם בעזרת שדי. נשלם זה החלק תהלה לאל ית' יבא אחריו החלק השני והוא אשר תחלתו ההקדמות הצריך אליהם. The first book consists in the MS. of 75 chapters, whilst the ed. has 76 chapters, v. also MS. No. 341. This irregularity in counting the chapters was caused by the artist having skipped over ch. 27, and combined it with ch. 26.

The second book beg. (p. 177) ההקדמות הצריך אליהם בקיום מציאות האלוה ית' ובמופתים על היותו לא גוף ולא כח בגוף ושהוא יתע' שמו אחד כ"ה הקדמות כלם בא עליהם המופת אין ספק בדבר מהם כבר עשה ארסטו ומי שאחריו מן המשאי' מופת על כל אחת מהן, and ends (p. 310): והנה כבר התבאר לך איך יסופר על הזדמן הסבות הזדמנו על אי זה דרך שהזדמנו יהיו סבות בעצם או במקרה או בבחירה או ברצון הכל בשוה באלו החמשה לשונות והם ציווי אמירה דבור שליחה קריאה ודע זה והנהיגהו בכל מקום כפי ענינו ויוסרו רחוקים רבים ויתבאר לך אמתת הענין בזה הענין אשר יביא לחשוב בו שהוא רחוק מן האמת וזה תכלית מה שהגעתי אל המאמר כי בענין הנבואה ומשליה ולשונותיה וזה כלל מה שאזכרהו לך מזה הענין ונקדים על ענינים אחרים בעזרת שדי. נשלם זה החלק השני תהלה לאל ית' יבא אחריו החלק השלישי. Whilst the ed. contains 26 הקדמות, the MS. numbers only 24.

The third book beg. (p. 313) הקדמה הנה כבר בארנו פעמים שעקר הכונה היה בזה המאמר לבאר מה שאיפשר לבארו ממעשה בראשית וממעשה מרכבה כפי מה שיחובר לו זה המאמר וכבר בארנו שאלו הדברים הם מכלל סתרי התורה, and ends: ואל זה הענין רמזו חכמים במות משה ואהרן ומרים ששלשתם מתו בנשיקה ואמרו שאמרו וימת שם משה עבד [י] בארץ מואב על פי י' מלמד שמת בנשיקה. וכן נאמ' באהרן על פי י' וימת שם. וכן אמרו במרים אף היא בנשיקה מתה לא זכר בה על פי י' להיותה אשה ואין טוב לזכור זה המשל בה הכונה ששלשתם מתו בענין הנאת ההשגה ההיא מרב החשק ונמשכו, v. ed. Warsaw 1872, pt. 3, p. 68 a.

The MS. is almost complete, with the exception of a lacuna between pp. 304–305 (v. ed., pt. 2, p. 89 b לו נבואה, till p. 85 a שיטמון את האזור). The text agrees on the whole with that of the ed.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 14th cent., and contains 496 pp., in 2 cols. of 23 ll. to a col.

The MS. has 229 illuminations, a description of which is as follows: The title in heavy characters of gold edged with black on a large panel (about $7\frac{1}{2}$ by $5\frac{1}{2}$ inches) divided into oblongs of blue and dull-red colour covered with a diaper pattern, its corners finished off with heart-shaped decorations elaborated in gold. Extending from these is foliage in blue and red with gold-studded tracery, forming a decorative frame round the panel. Perched in the foliage are a peacock and two green birds. Over the panel is an ornament containing a gold lion rampant on a blue ground; below is a gold arabesque on a blue ground.

P. 8 is headed by a decoration consisting of a gold lion rampant on a blue ground within a pink and gold ornament. This gold lion rampant appears again in the foliage border at the foot of p. 9.

P. 312 contains a full-page decoration. This consists of a large panel (about $7\frac{1}{2}$ by $5\frac{1}{2}$ inches) containing a gold lion rampant, crowned, beneath a gold arch of Moorish design on a blue diapered ground; gold arabesques in the two top corners. The panel is edged by a band in dull-red containing ornamentations in gold and colours. Surrounding the panel is a border of red and blue foliage touched with gold. The lions represent the coat of arms of the Royal Family of Leon and Castile, for whom the

MS. must originally have been written and illuminated.

Besides the above-mentioned 4 pages there are 181 illuminations in thick characters of gold edged with black on blue or light terra-cotta grounds with white tracery. From the corners of the head-pieces emanates foliage painted in vermilion, ultramarine blue, green and light brown and studded with gold; and on 44 pages these off-shoots are drawn out to form borders down one, or more, margins. Variety has been given to these decorations by ingeniously introducing, here and there, realistic birds, fantastic dragons and grotesques, or by making foliage sprout from a tall character.

There are also 44 smaller headings with the characters in red or blue on fine pen-drawn backgrounds of red, purple, or green, having marginal extensions.

Owners: (1) *Daniel* באלנטין.

(2) *Bekhor Levy of Constantinople*, court physician to Sultan 'Abd el-Ḥamid, died about 1899.

Vellum, $11\frac{9}{16}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

989

כד הקמח

A Theological Lexicon by Baḥya b. Asher.

The MS. beg. הסחורה ומוצאין הכסף על סחורתם אם ייטב להם ערך הדמים לוקחין הכסף ואם לאו לוקחין סחורתם ומניחים הכסף ורובם עושין כן מפני אמונה לא מפני אימת מלכות והנה הנביאי' כולם פה א' מוכיחין ליש' במדת האמונה (v. ed. Warsaw 1878, p. 4 a), and ends: ועל הכוונה הזאת באה מצות הפסח כדי להתעורר ולקבוע בנפש שורש האמונה והעבודה וע"כ צוה הכת' לשחוט הפסח וכו' כי תועבת מצרים הן נזבח את תועבת מצרים בעבור שהיתה מגעת להם טובה גדולה מאד מצד הצאן יותר מכל שאר (v. ibid., p. 68 b).

The MS. is written in a Yemenite curs. hand of the 17th cent., and contains 320 pp. of about 33 ll. to a p.

Paper, $8'' \times 5\frac{13}{16}''$.

1148

מנורת המאור עם פירוש נפש יהודה

A Theological Compendium by R. Isaac Aboab, with a Commentary by Moses b. Simeon Frankfort.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 312 pp. of 2 cols to the p.

Paper, $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

1138

שערי תשובה

Ethics ascribed to R. Jonah b. Abraham of Gerona (v. Steinschneider, Cat. Bodl., col. 1422, No. 36, Ben Jacob, Thesaurus, p. 605, No. 1156).

The treatise is divided in four gates (שערים), the first gate (pp. 1–13) has 20 sub-divisions, the second gate in 5 ways (דרכים, pp. 13–23), the third gate is sub-divided in 10 grades (מדרגות), and divisions (חלקים, pp. 23–65), and the fourth gate, which contains a commentary on the prayer book (pp. 65–132), which, however, is incomplete.

The MS. begins with the words וזה ספר שערי תשובה שעשה רבי יונה גירונדי ז"ל, and ends: ואמנם נישב לפי זה מ"ש תחלה בהעלותך וכו' פי' כאשר תרצה להעלות ולהדליק את הנרות וקראם בלשון העלאה כ"ש רש"י ז"ל לפי שצריך להמתין עד שתעלה השלהבת מאליה לכך קראה העלאה ודיבר הכת' כפי האמת. אך כוונתו היא כאשר תרצה לעלות הדלקת הנרות הזהר שמהעת אשר יאירו תיכף.

The first gate dwells on the subject of repentance. The second is headed: השער השני להורות בדרכים שיתעורר אדם בהם לשוב אל יי. The third gate bears the heading השער השלישי נבאר חומר המצוות והאזהרות וחילוק העונשין. The fourth gate is headed: השער הרביעי בחלוקי הכפרה. The work proper finishes p. 69, where later collectanea are added. They quote Isaac Luria (v. p. 114

(ואתחיל ללקט קצר פשטים מהאר"י זלה"ה), Zacuto (p. 124 שמעתי טעם נכון משם החכם זאקוטו), and R. Uri (v. p. 129 ה"ר אורי בשם מורי זלה"ה).

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 132 pp. of 35 ll. to the p.

Paper $8\frac{5}{16}'' \times 6\frac{1}{8}''$.

840

דרך איש ישר

Ethics translated from the Chinese into Hebrew by Abraham ibn Rofe (v. Ben Jacob, p. 116, No. 394).

The title-page reads: דרך איש ישר המלמד לאדם דעת איך יתנהג כל ימי חייו לעצמו ולאחרים נמצא כתוב בגנזי מדינות טיבע"ט בקצה הודו המזרחי' ולבקשת המלך שינ"א יצא לאור ולרוב יופיו נעתק ללשון הקודש על ידי הצעיר אברהם אבן רופא יצ"ו פה לונדון בבית ובדפוס אלכסנדר בר יאודה ליב זצ"ל בשנת והו"א יש"ר אורחותיך לפ"ק (1778=) ועתה נעתק בכתיבת יד בשנת התקפ"ג (1823=) בעיר בלכתה יע"א.

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 19th cent,, and contains 43 pp.

Scribe: *Eleazar b. Aaron 'Iraḳi Hakkohen.*

Owner: *Samuel b. Ezra* [*b. Eleazar*] *Arakie* (*'Iraki*) [*Hakkohen*].

Paper, $5\frac{5}{8}'' \times 3\frac{3}{4}''$.

851

ספר חתן דמים לאשר הלוי

Essays on the Rite of Circumcision by Asher Hallevy.

The author treats the origin, the history and the rules of circumcision in 24 chapters, and is especially concerned about the מצות מציצה. The treatise is full of interesting material from the historical as well as literary point of view. The treatise was written in Darjeeling in the Himalayas, where surely no Hebrew library was at the disposal of the author, who quotes scores of new and old books. The epigraph (p. 61) reads: אחתום דברי גם אנכי יום ב' לסדר ולפ"ק קוֹל עֲנוֹת אנכי שמע (1902=) פה עיר דארגילינג על הר הימאללאיי בארץ הודו המזרחית אשר הלוי מילידי ארץ אסטרייך מעיר גארלין.

The MS. is written in a curs. Polish hand of the 20th cent., and contains 61 pp.

Autograph.

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 6\frac{5}{16}''$; $9'' \times 5\frac{1}{2}''$.

871-872

ספר כתב יושר חלק ב' והוא דברי אמת

Essays by Asher Isaiah Hallevy.

The introduction beg. אמר אשר ישעיהו בן משה יצחק בן ה"ר חיים זאב הלוי מילידי ארץ הגר: אני בארץ אוסטרייא נולדתי. ובערי רומענייען נתגדלתי: ובעודני באבי בחק אמי ואבי: והייתי אז נער ורך קטן ורך: גם אז על במותי ההצלחה לא עליתי ועל ברכי האושר לא התגדלתי ובחק השמחה לא השתעשעתי ובתענוגי הבחרות לא התענגתי.

This work is the second part of the author's כתב יושר, and is divided in 45 chapters, each chapter with a different title, e.g. שער ז' בית אלהים, and שער ח' שער הצדק.

The MSS. are written in a curs. Polish hand of the 19th cent., and contain 187 pp. and 40 pp. respectively.

Autograph.

Paper, $6\frac{5}{16}'' \times 3\frac{7}{8}''$; $8\frac{1}{8}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

853

משא גי חזיון

Visions by Asher Isaiah Hallevy.

The title-page reads: משא גי חזיון אשר חזיתי אני אשר ישעיהו הלוי שנת וחזיתי אני לבדי אֵת הַמַּרְאֶה הגדול הזה בלכתה (1892=).

The work is divided in 45 chapters, and

contains the meditations and ideas, experiences and events of the life of the author.

The MS. is written in a Polish curs. hand of the 19th cent., and contains 113 pp. of 28 ll. to a p.

Autograph.

Paper, $5\frac{15}{16}'' \times 4\frac{1}{16}''$.

856

ספר גיא חזיון

An Apocalypsis of the 17th Century.[1]

The name of the treatise is given on the upper margin, where also the name of the chapter, פרק משיח, is to be found. The name of the work is also alluded to on p. 2 (וזה במשא גיא חזיון והבן זה מאד). One paragraph beg. ואשה אחת מנשי בני הנביאים. אישה זו כנסת ישראל ולשון אחת מלשון אחת היא יונתי תמתי מנשי בני הנביאים ע"ש שהיא מקבלת מיכין ובועז למודי יי מלשון וכל בניך למודי יי צעקה אל אלישע רומז למדה שנקראת אל יהי שועה ע"י החסד. Attention may be drawn to p. 2 where reference is made to part of this work, called אהל לאה (כמו שרמזתי למעלה באהל לאה). Further, p. 3 תינוקות של בית רבן שהן יושבין בבית הכנסת אצל רבן אלא מפני אימת אבותם ורבם שאין רצונם אלא לשחוק בחוץ באשפתות. The date of the coming of the Messiah is given on p. 4 as 1582, in the following terms: והיא שנת משיחינו והתחלת התגלות בארץ ישמעאל והליכתו לרומי שנת לבש"י (=1582) עז ובבואו לעתיד בארץ תימן שנת אנ"י ש"ם יי אקרא (=1641). P. 5, the date 1665 is mentioned, ומשיח בן יוסף מדיין עם מלכי ישמעאל שנת ל"ץ תכה (=1665) ובשנת שלומי"ם ערב בקר ששלמו ימי אבל לנשמות (=1666) הנדחות לעולם. P. 8 refers to the Zohar, וכבר ביארו בוצינא קדישא בספר הזהר. P. 10, Rashi and Josippon are mentioned, ועיין ברש"י ז"ל ויוסף בן גוריון בענין גוגיים. In the last lines (p. 12) the date of the appearance of the Messiah is given as 1648.

[1] Probably identical with גי חזיון mentioned in MS. No. 998, v. above, Cat., p. 670.

Pp. 14–15 give the Aramaic poems, beg. אומר בשבחין למיעל גו פתחין and אסדר לסעו[ר]תא בצפרא דשבתא.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 15 pp. of about 33 ll. to the p.

P. 16 has the following entry: נולד הפרח הטוב הרומה לגן רטוב גם יי יתן לו הטוב וישכנהו בנוה טוב וינחילהו חלק טוב אמן כן יאמר האל הטוב במעלי בשבא דהוא עסרין ותלתא יומין לירח כסלו שנת בע"ד (=1763) סעריא בן משה ן' שלום ן' משה הלוי הידוע אלחמדי.

Paper, $7\frac{15}{16}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

841

ספר אגרת לקץ הימין

Eschatological Treatises.

P. 1 reads: ספר אגרת לקץ הימין קול מבשר מבשר ואומר דרוש מתי יתחיל קבלת השבת של הקב"ה וביאת משיחנו בעתה תכיל רמזים וסימנים מתנ"ך על דבר הגאולה הקרובה אשר יתענג נפש רעבים וגם צמאים לשמוע דבר ה' נלווה עליו דברים אחדים על דבר ישוב ארץ ישראל אשר נעשה בזמן הזה נלווה עליו מאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתה במשל ובמליצה הרמוים חבר הרב הקדוש המקובל מוהר"ר חיים וויטל ז"ל תלמיד מובהק של הרב הקדוש המקובל יצחק לוריא ז"ל.

P. 3 beg. מודעה רבה ובשורה טובה קול מבשר מבשר ואומר אחינו בני ישראל ראו נא הנני נותן לפניכם היום דבר חדש אשר מיום הלך ישראל בגולה עד היום לא נשמע כמוהו לטוב הוא ספר אגרת לקץ הימין אשר נמצא בכתב יד בארץ ישראל אשר נשאר מהרב הקדוש מוהר"ר חיים וויטל זצ"ל וכעת יצא לאור הדפוס בשלשה שפות. בלשון הקודש בלשון עברי טיטש ובלשון ענגליש. The book is divided in the following parts: (a) הקדמה אל הקורא; (b) הקדמה לפדות תשעה; (c) דרוש על גאולתינו האחרון; (d) סמני הקץ; (e) דברים אחדים על דבר ישוב ארץ ישראל; (f) חדשות נפלאות מעשרת השבטים; and (g) שמות הקאלאניות ובנין בית המקדש.

The MS. is written in an Or. Sefardi hand of the 19th cent., and contains 38 pp.

Scribe: *Nephew of Meir* מב"ד. The colophon reads: מצאתי את הרמזים בכתב יד אצל מו"ר דודי מוהר"ר מאיר מב"ד ז"ל בשנת תרכ"ה (=1865) בעיר הקודש חיפה ת"ו. הקורא יקר אל יביט על כמותו כי קטן הוא אך יביט על איכותו ואקווה כי ימצא בו דברים טובים ומועילים מאוד לכל איש ישראל. נדפס מאנטשעסטער יע"א בדפוס של יצחק איינדויל.

Paper, $5\frac{5}{8}'' \times 4''$.

925

ספר הקנה

A Fragment of a Ḳabbalistic Work ascribed to Elkanah b. Yeruḥam b. Abigedor.

The fragment beg. with the words ובלם כיסוד הוא הזכור. ובמלכות הוא השמור. וע"כ צריך לומר ה' אחד אלהינו בעין ה' אחר שמע ישראל ואחר שהזכיר דיינים עליונים שהם חסד ופחד והמכריע הוא תפארת והזכיר דינים התחתונים והם נצח והוד והמכריע הוא היסוד וצריך לקדש השבת עמהם היא השכינה וליחדה עם הו' יחים, and ends: ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן להם מתנות דברים חיצונים פועלים בטומאה ומפני זו השנאה לא עשו בישראל כדין כי היה די להם להניחם בארצם ודי להם גלותם שאין צער בגלות אבל הם הוסיפו יסורים ואנחות גדולות עליהם וגזרו גזירות מאשר לא כתוב אז צעקו בני ישראל כי אחר רוב צער רוב צעקה מיד עלתה נאקתם וצעקתם אל כנסת ישראל אם הבנים והאם רחמה על בניה. Some of the chapters beg. ע"כ דברי מכאן ואילך דברי נחום בני עם אבי (p. 1), והנה דברי אבן גדור אבינו פעם אחת הייתי הולך במדבר מקום אשר אין שם מים והנה ארי בא ואלה דברי נחום הצורה הואת (p. 3), אלי וכו' היא המם של שמע פתוחה למטה וכו' (p. 4), ואלה דברי אבן גדור בעל הגדר בתורת האל פעם אחת ירדתי עם ספינה בים והים הולכת והר גדול בא אחרינו בתוך הים ובראותי הדבר הגדול הזה אמרתי לאנשי הספינה מה אתם רואים וכו' (p. 5), ואלה דברי נחום בני ריש הוא יסוד עולם (p. 6), ואלה דברי אבן גדור למד וא' צורתם משונה ומעלתם שוה ופעולתם שוה שמותם טשונה ולשונם שוה וכו' (p. 7), ונחום אמר זו הלמד מאד גבור ונורא ואדיר ואלה דברי נחום ו' הוא בחיילותיו וכו' (p. 8), אלה דברי אבן גדור ח' חותם יעקב וכו' (p. 10), ואלה דברי הוא הוד ח' לאצילות וכו' (p. 11), אבן גדור אשר גדר גדר בתורה אעפ"י שהד' רומז גם בחסד ע"כ אין לו ציור מחובר וכו' (p. 12), אמר לנו אבן גדור בני שמעו בקולי והקשיבו לעצתי אם יפתו אתכם חטאים ויאמרו לכם בואו אתנו ונמסור לכם שמות להשתמש בהם אל תשמעו להם ואל תקשיבו לדבריהם וכו' (p. 13), ונחום אמר אם רצונך תן לי רשות ואוריד מפי נחלי מים על המדה הזאת ואל תפסיקני רק תקשיב כי אעפ"י שכל דבריך דברים עליונים מקובלים מפי מרע"ה כן כל דברי מקובלים מפי משה רבי' כתיב אלהים הבין דרכה אבל and (p. 16), וכו' לא מקומה והו' ידע את מקומה והכונה אלהים שהוא הבינה הבין דרכה וכו' (p. 18).

The fragment is written in a curs. German hand of the 18th cent., and contains 18 pp. of 42 ll. to the p.

Paper, $11\frac{3}{8}'' \times 8''$.

978

ספר מראות הצובאות

A Ḳabbalistic Commentary on the Pentateuch by R. David b. Judah Ḥasid.

The MS. begins with section אחרי מות with the following words: בעזרת ייי צבאות אתחיל לכתוב ספר מראות הצובאות. אחרי מות וידבר ייי אל משה אחרי מות שני בני אהרן ר' יהודה אמר כיון דכתיב וידבר ייי אל משה אחרי מות למה אמר פעם אחרת ויאמר ייי אל משה דבר אל אהרן אחיך שהרי בדבור הראשון די ומספיק אלא כך שנו חברייא כתיב וידבר ייי אל משה וידבר ייי אליו ואל משה אמר עלה אל ייי והעמידו חברייא הזה שבכאן בא במדרגה אחת ואח"כ מדרגה אחרת אף בכאן וידבר ייי אל משה מדרגה אחת ולבסוף ויאמר ייי אל משה מדרגה אחרת הכל לדבר אחת עולה ומשורש אלה אחד הכל מתחבר, and ends in sec. with the words: והשני הוא חסד עולם והוא הנקרא חסד אברהם שנא' תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ולפי שפחד יצחק הוא מדת הדין מתערבת עם חסד אברהם אין חסד אברהם חסד

פשוט אלא מעורב עם דין כי לפעמים מתגברת הגבורה ומסתתרת בתוכה חסד אברהם ולפי׳ נקרא חסד עולם כי לפעמים הוא מתעלם בסוד שתי מדות שבהם מתנהג העולם בסוד גלוי ונעלם בסוד מעלה ומטה ימין ושמאל פנים ואחור ולפי׳ חסד עולם יש בו דין ורחמים. השלישי

Leviticus ends with the words: אך בכור אשר יבכר לייי אך בכור שהוא חכ׳ הנקרא בכור לעולם היש. כי האין אין לו השגה לפי שהוא אין ואפס ותוהו והיש הוא בכור לכהן בשביל שהוא יש להשגה. והבן זה מאד ודום לייי אשריהם הצדיקים שהקב״ה הנחילם תורתו הקדושה וזכם לאור באור (פני מלך) החיים הה״ד מה רב וגו׳ (p. 68).

Numbers beg. with the words: ספר במדבר סיני ר׳ אלעזר פתח ויברא אלהים את האדם בצלמו. בא וראה בשעה שברא הקב״ה את אדם הראשון בראו בדיוקן של העליונים והתחתונים והוא כלול מן הכל והיה זיוו והודו מאיר מסוף העולם ועד סופו והיו יראים ממנו ומתפחדים ממנו עליונים ותחתונים כמו שכתוב בזוהר, and ends: והנה בהיות ספי׳ היובל עולם הרחמים נקראת נחלה בלא מצרים והיא נחלת יעקב אבי׳ ע״ה לא נחלת אברהם שהיו לו מצרים ולא נחלת יצחק שהיו לו מצרים ולפי׳ כל הרוצה להדבק בספי׳ היובל גאולה תהיה לו לפי שאין שם דבר מעכב וזהו סוד והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב נחלת קו האמצעי אשריהם ישר׳ בעולם הזה ובעולם הבא.

Deuteronomy beg. ספר אלה הדברים יתברך שמו ויתי׳ זכרו שלהקב״ה שכל הניסים שעשה לישראל במדבר כך עתיד לעשות להם בציון פנו וסעו לכם פי׳ תסעו למעלה להר האמרי שהוא אמרי.

Attention may be called to the length of the various sections in the book. Thus sec. אחרי קדושים extends from pp. 1–43, אמור אל הכהנים pp. 43–48, בהר סיני pp. 48–60, במדבר סיני אם בחוקותי pp. 60–65, נשוא pp. 65–68, בהעלותך pp. 68–78, שלח לך pp. 78–95, incomplete and missing, the whole of sec. קרח wanting, only five lines of the end given, which reads: העולם בין עולם החיים שהוא כח״ב ובין שאר המדרגות המחודשים העוברין בדין הויה והפסד לפי שכל הוה נפסד וכל נפסד הוה לפי שהם הוים ונפסדים בסוד השמטה כשיכנס בשבת נמצאים כעין מתים בנגד עולם החיים העליון אשר הם חיים לכל חיים כח״ב והם אור לכל המדרגות ונשמה לכל הנשמות לכן כתי׳ ויעמוד בין המתים ובין החיים והבן כל זה אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שנתן להם הקב״ה מה שלא נתן לשום אומה ולשון, sec. חוקת התורה pp. 119–127, בלק pp. 127–131, פינחס pp. 131–136, סדר ראשי המטות p. 136, and סדר אלה מסעי pp. 136–138. Sholem gives in קרית ספר, vol. IV (5687–88), p. 313, note 1, the pagination of MS. Cambridge, Add No. 664 of the same work. We see some sections are more elaborated and others very short.

The MS. is very important for the history of the Zohar and its origin, as pointed out by Dr. Sholem in his article, mentioned above. Dr. Sholem asserts that the author of our MS. never mentions his sources, neither under the name of Zohar nor under any other name. Our MS. does not bear out this statement, for, besides the numerous quotations without references, there are many quotations given with their sources. The Zohar itself is quoted several times, for instance, p. 37 בא וראה מי שעבר על דברי תורה התורה עולה ויורדת ועושה באותו בן אדם רשומין בפניו וגו׳ כמו שכתו׳ בזוהר, p. 68, v. above, introduction to the Book of Numbers, p. 129 בא וראה מן שהיה יורד לישראל במדבר הוא מן הטל העליון מעין הסתום שהוא של כל הסתימין וכשהיה יורד היה אורו מאיר בכל העולמות וממנו ניזון שדה של תפוחי׳ עליונים וכשהיה יורד למטה ושלט בו אויר של העולם נקרש ונשתנה מויו של אותו המן כך הוא זה מה עשה הקב״ה ראה שטעו בעולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל מה עשה השליך כמו שכתו׳ בזוהר. Most of the passages from the Zohar are given in Hebrew, very few in Aramaic. Other Ḳabbalistic works quoted in the MS. are: (1) ספר יצירה, e. g. p. 80 ואין קצב יותר על שש ומפני שהוא מעמיד הקצוות נקרא קצה ואינו אלא סובל ועל כן קראו בסוף בכפר יצירה היכל הקדש מכוון באמצע וכו׳, p. 110 על כן נאמר בספר יצירה דלת חכמה רמז לחכמת שלמה וחכמה בראש וחכמה בסוף וכל המרכבות שנבראו בצירוף האותיות p. 132

ורז"ל אמרו תפוס אומנותי ולביש לבושי, p. 101
בב"ר על יאמר נא ישראל ויושב תהלות ישראל
ישראל סבא ועוד אמ' וידר ישראל נדר לאמר
וידרו ישראל אין כתי' כאן אלא וידר ישראל
ובב"ר ויצא יעקב מבאר שבע ישראל סבא, ibid.
ר' יודן אמר מבארה של שבועה אמר שלא
יעמו' עלי אבימלך ויאמר השבע לי כמו שנשבע
זקינך ונמצאתי משהא בני שבעה דורות, p. 108
וחטאן של דור המבול נתפרש בתורה ובדברי
רז"ל בב"ר ובכמה מקומות וכו' ובב"ר אמרו
כתי' ישלחו כצאן עויליהם ר' לוי אמר לשלשת
ימי' היתה אשתו שלאחד מהם מעוברת ויולדת
א"ר לוי בערביא צווחין לינוקא עוילא ושעירים
ובב"ר ודברים ירקדו שם והמשכיל יבין, p. 109
אחדים שאמ' דברים על שני אחדים על כן אחד
היה אברהם ועל ייי שהוא אחד ד"א ודברים
אחדים הם הם אוחדים מה שביד זה ביד זה והבן
זה היטב, and p. 112 ופי' כימה שאז"ל בב"ר
מלאך זו מיכאל ר' יוסי הארוך אמ' כל מקום
שרואין אותו אומ' רבי' שם ; (2) ואלה שמות
רבא, p. 112 ובאלה השמות רבא והבית על
הצור אין כתי' כאן אלא והבית בצור ובענין
ודברתם אל הסלע שנא' למשה ולאהרן ; (3)
מכילתא, p. 102 ובמכילת' והנכם היום ככוכבי
השמים לרוב הרי אתם קיימים כיום מכאן אז"ל
שבע כתות של צדיקים בגן עדן מעלה על מעלה
ובמכילת' אומר כל קדושיו בידיך אלו, ibid. וכו'
נפשות של הצדיקים שנתנה עמו באוצר שנא'
והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, and וכו'
ובמכילת' למה היו של כסף כדי לעורר p. 105
צד החסד שהוא צד הכסף שהוא צד הרחמים
כדי שיסעו ברחמים הה"ד לי הכסף וגו' ; (4)
מכילתא דר' שמעון בן יוחאי, p. 98 ובמכילתא
דר' שמעון בן יאחי להראות את עבדך את
גדלך זה בנין אב לכל התורה את ידך החזקה
אלו עשר מכות שהביא הקב"ה במצרים שנא'
בהם נטה את ידך, p. 100 וכן במכילת' דר'
שמעון בן יאחי ייי איש מלחמה ייי שמו לפי'
כשנגלה הקב"ה על הים נראה להם כגבור עושה
מלחמה הה"ד ייי שמו נגלה להם בסיני כזקן מלא
רחמים שלא ליתן פתחון פה לומ' שתי רשויות
הם בשמים אלא ייי איש מלחמה וכו', p. 103
ובמכילת' דר' שמעון בן יוחאי ונכרתה הנפש אין
הכרתה אלא הפסקה מקרב עמה והבן כל אלו
העניינים היטב, p. 106 ובמכילת' דר' שמעון
ומשה נגש אל הערפל יכול ערפל הפנימי או

כאשר בא לך בקבלה מפה אל פה בספר יצירה ;
ויקח אחת מצלעותיו, p. 73 ספר אדם הראשון (2)
בספר אדם הראשון נמצא זאת ראשונה שהיתה
עמו ונתעברה עמו ולא היתה לו לעזר כמו בת
ספר הבהיר, p. (3) ; זוג אלא כמו עזר סובנת
ובסוד ג' קדושות שמעתי יש מהם שסומכין 110
על דברי יונתן בן עוויאל ז"ל קדיש במרומא בית
שכינתיה ומהם עומדים על דברי ספר הבהיר וזה
אז"ל בספר הבהיר מאי א"ז, p. 111 לשונו וכו'
מלמד שאין רשות לקרא לאלף לבדה אלא על
ידי שני אותיות הדבקות בה היושבים ראשונה
מדרש של ר' נחוניא בן הקנה (4) ; במלכות וכו'
ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה שאלו, p. 97
תלמידיו את ר' ברכיה נרצה דברינו לפניך לא
נתן להם רשות עד יום אחד בדק אותם אמר
להם השמיעוני חכמתכם פתחו ואמרו וכו', p. 98
ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה אמר ר' אמוראי
מאי דכתי' ייי איש מלחמה ייי שמו אמר לו ר'
רחמאי לא איבעי לי מילת' פשיטא שמע לי ואנא
אימליפנך משל למלך שהיו לו ד' דירות נאות ושם
לו לכל אחת ואחת וכו' ע"כ לשון המדרש, p.
ואז"ל במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה משל 101
למלך שהיו לו שבעה בנים ושם לכל אחד ואחד
מקומו אמר להם שבו זה על גב זה אמר התחתון
אני לא אשב למטה ולא אתרחק ממך אמר להם
הריני מסובב ורואה אתכם כל היום והינו דכתי'
מלא כל הארץ כבודו ע"כ. וטעם קצותם שיש
מקו' הנז' בספר יצירה הוא השביעי המקיף, p.
ובמדרש של ר' נחוניא בן הקנה אומ' אמ' 104
רבי רחמאי כבוד ולב הרי הם אחד ונקרא כבוד
על שם פעולת מטה והינו כבוד השם והינו לב
ובמדרשו של ר' נחוניא בן, and p. 106 השמים
הקנה משפטיך למלך תן וצדקתך ואמ' שני משפטים
הם החזק והרפה וש"ה החזק הוא הרפה.

Besides numerous anonymous quotations from the Midrashim, the author quotes by name the following works: (1) בראשית רבא, e.g., p. 94 ובב"ר אמ' ר' יהושע בן קרחה בהבראם
ובב"ר ויעש אברהם, p. 97 בזכות אברהם בראם
משתה גדול ר' יהודה בר סימון אמ' התורה
מטיילת שם ר' יהודה בשם ר' אסי אמר גדול
ובב"ר בכל מקום מקדים, p. 98 העולמים היה שם
כבוד אב לאם וכאן הוא או' איש אמו ואביו
תיראו ואת שבתותי תשמורו מגיד ששניהם שקולין
ובב"ר כתיב ואברהם זקן בא, p. 100 זה בזה
בימים א"ל הקב"ה אני אומנותי גמילות חסדים

אני קורא איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה וש"ה מקצה השמים מוצאו היא החופה הנזכרת שממנה יצא החתן וכו' and p. 104, ומצאתי סמך לדבריו במדרש תלים בפי' י"ג מדות אמ' ר' סימון י"ג בהקב"ה יי יי אל רחום וחנון רב אמ' י"א ורבנן אמרי עשר ועל אי זה מהן השתחוה רב אמ' על החסד שנא' וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו ר' אליעזר בן יעקב או' על ארך אפים רבנן אמרי על מדת רחמים פרקי (12); והמשכיל יבין סוד מחלוקת החכמים ובפירקי ר' אליעזר דאמר שזה ר' אליעזר p. 97, הרקיע שעל ראשי החיה שנא' ודמות על ראשי החיה רקיע והחיה אשר אמרו עליה ז"ל חיה אחת מדרש (13), p. 95; יש ברקיע ששמה ישראל ובמדרש מי כהחכם זה הקב"ה דכתי' יי בחכמה יסד ארץ ומי יודע פשר דבר שפי' תורה לישראל, ובמדרש ויהי ביום כלות משה להקים and p. 100 את המשכן כלת כתי' אמר ר' לוי ביומא דעאלת כלתא לגנונא וכו' ובפסיקת' עוד כתי' ביום חתונתו (14); חתונים היו וביום שמחת לבו זהו אהל מועד הוא שאז"ל בהגדה חסד ואמת p. 78, הגדה ועוד בהגדה שאל p. 98, נפגשו בימי הגאולה שמעון התימני את ר' זעירא שמעתי עליך שאתה בקי בסדרי תורה שאלה אחת אני שואל לך אמר לו כמה שני העולם אמר לו ששת אלפים שנה א"ל מנין לך אמר לו מפי' האותיות וכו'.

The author very frequently refers to, and draws from, earlier Ḳabbalists without mentioning their names, e.g., p. 94 אבל המשכילים מקבלי האמת בפה ויודעים ידעו יאמינו כי דברי אלה נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת ואין לחוש מאיש שוגה ומפתי אם אותם אחריו ישלך הלא דברי ישובו עם הישר הולך, v. also later on, sub Maimonides, p. 98 אמנם המקובלים הקדושים אשר לא יבצר מהם מזימות קבלו סדר תעלומות ויקראו להם שמות גם רמזו רבו' ז"ל לסוד סתרי שמותם וסודם בפסו' אשר קמטו ולא וגדולה מזו אמרו בעלי הקבלה p. 100, עת וכו' שהם התחלת מנין השביעית בקצת ענייניים אע"פ p. 101, שהיא ששית כמו שאמרנו למעלה וכו' ונחלקו בה קצת מאנשי הקבלה מקצתם אמרו סוד נפש ומכונה מן האלהים אשר נתנה ובהפרדה מן הגוף תשו' למקומה אם זכתה במעשיה ובחכמה ואמרו המקובלים הקדמונים אשר p. 102, וכו' היו לפנים קבלה בידם מפי ישישים וזקנים אנשים חכמים ונבונים מסרוה אבות לבנים ובניהם לבניהם לערפל התחתון החיצון ת"ל אשר שם האלהים אמור מעתה שני חומות של ערפל היו שם והיה משה מהלך ביניהם עד שמגיע לערפל הפנימי ובמכילת' דר' שמעון גר הייתי ע"כ, and p. 112 בארץ נכריה ר' יהושע או' ארץ היא לו ודאי וזהו ובמדרש p. 94, ויקרא רבא (5); סוד יי אלהינו ויקרא רבה אמז"ל על פסוק בואת יבא אהרן אל הקדש ר' יודן פתח קרא בכהן גדול בכניסתו לבית קדשי הקדשים חבילו' חבילות של מצות ובמדבר p. 78, במדבר רבא (6); היו בידו וכו' סיני רבא כתי' אספה לי שבעים איש זהו שכתו' הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה ובמדבר סיני רבא ובפסיקת' and p. 94, וכו' בחלונות אין כתי' כאן אלא בהחלונות מקטינות היו מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהיו מוציאים אלה הדברים רבא (7); אורה לעולם p. 103, ובאלה הדברים רבא ויאמר אסתירה פני מהם הריני מסלק שכינתי מביניהם ובמכילתא דר' שמעון לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אחרים באחרונה נעשו וכו' (8); פסיקתא p. 94, v. above, sub וראיתי p. 105, במדבר סיני רבא בפסיקת' דר' ברני עקרה תני ר' אליעז' בן יעקב עתידה ירושלם להיות רמה ועולה עד שמגעת לכסא הכבוד ואומרת להקב"ה אשב לי ואשבה ובפסוק דעשר תעשר א"ר יהודה p. 109, ע"כ בר אלעאי ע"ז עברה עם ישראל בים שנא' ועבר ובפסיקתא באתי לגני and p. 111, בים צרה אחותי כלה ר' אליעזר בשם ר' חייא משל למלך שבעם על המטרוניתא וטרדה והוציאה מתוך מדרש שיר השירים (9), p. פלטרין שלו וכו' כל אלו דברי אלהים חיים סתומים וחתומים 111 נראין כאלו אינם מוסכמים על כן ראיתי לכתוב דברי רבו' ז"ל במדרש שיר השירים ואלו דבריהם בלשונם וש"ה איומ' כנדגלות שדימה הקב"ה את ישראל למלאכים במלאכים נאמ' שרפים עומדים ממעל לו ובישראל נאמר אתם נצבים היום כלכם ובמדרש איכה ויבא p. 113, מדרש איכה (10) אל הגוים אשר אשר (!) באו שמה ויחללו את שם קדשי לא היה צריך לומר אלא ויבאו ואת אמרת ויבא אלא בביכול הוא עצמו בא וראה בשעה שמתברכת כנסת ישראל כל העולמות ובמדרש p. 78, מדרש תלים (11); מתברכין וכו' תלים אמר ר' לוי בשם ר' חמא כל זמן שזרעו של עמלק קיים לא השם שלם ולא הכסא שלם ובמדרש תלים p. 101, שנא' כי יד על כס יה כך אמ' דוד ע"ה אם אתה עונה מוטב ואם לאו

מן המקובלים שאומ' דא שבינת' דא יובלא. The author mentions his book ספר הגבול, p. 127 ודע כי על ידי הרצון יפיק כל חי צרכיו מאת הכת' והספי' הזאת נקרא' ראש הלבן כמו שפירשתי בספר הגבול לפי שהוא עולם הרחמים הגדולים והרצון והחפץ והיא מלבנת עונותיהם של ישראל בהתגלות פני הרצון והרחמים; p. 78 has a reference to either another work of our author on סדר בראשית, or perhaps to the first part of the מראות הצובאות, which reads: ואשמה הנפש ההיא כי האשם תלוי בנפש החוטאת שהיא הנפש החיה שהזכרנו בסדר בראשית. Other cross-references are introduced by כבר זכרנו (p. 100), כמו שאמרנו למעלה (p. 100), כאשר רמזתי (pp. 67, 107, 112, &c.), עוד יתבאר (p. 75).

There are a number of authorities mentioned by name, e.g. R. Elḥanan (p. 99 ובשם הרב ר' אלחנן ראיתי כתו' וזה לשונו מסורת בידינו מזקנים קדמונים כי הנקודה עולם התנועה המעורר עולם האותיות כמלך המעורר עם חייליו וגדוליו והכתרים הם סימני המלכים מוכתרים בכתר מלכות עכ"ל), R. Asher (p. 104 ואם תבין ותשכיל הפריש אזי תבין ההבדלים שבדבריהם והחכם המקובל רבי' אשר ז"ל פי' ארוך בסוד י"ג מדות ומשם יראנו המשכיל בספרו וכל הדברים יגיעים ואולם בחכמתו העלים ממנו דבש וחלב תחת לשונו), Maimonides (p. 94 וגם הרמב"ם ז"ל כבר הביא בספרו הנזכ' מפסוקים הללו שהגלגלים בעלי נפש ודעה הם מכירין את בוראם ומשתוקקין למניעם תנועתם הסובבת מה שאין צורך עתה להאריך בו והוא האמת אלא כוונתינו בזה נכוחה מכוונתו כגבוה שמים על הארץ ואל יחשבני השומע כי אני כמגביה עצמי ומדבר עתק אין זה כי אם בצמצום וכו' אע"פ שאנחנו מודים לרב ז"ל בקצת דברים ממה שכתב באותו פרק בענין הגלגלים והתחלתם ובפרק אחר במספרם ואני גוזר ומקיים שדוד הע"ה מתכוין לכוונתו במזמור זה חלילה לי אמנם כדי לגלות לך את לבי עתה באתי לישב פסוקי המזמור על נתיבו' דרכי החכמה העליונה כפי אשר תשיג ידי ושכלי הקצר), and Nahmanides (p. 103 ודעת הרמב"ן ז"ל שהלולב כנגד חוט השדרה, p. 104 ודעת הרמב"ן ז"ל שהעשר נפעלות לג' ראשונות לפי מה שכת' בפי' התורה, וכת' הרמב"ן ז"ל בפי' התורה הצור p. 106 תמים פעלו המשפט צדיק והצור ישר אלו דבריו ז"ל כי המשפט אינו דין מוחלט אלא דין בתוכו ובניהם לדור אחר כי שלשת אוצרות הם וכו' הכל בצירוף אותיות אשר חכמים הקדמונים יבינו וגם ראיתי לאחד מחכמי הקבלה, p. 103 לצרפם אמ' כי כל דיבור מן השמים וכל אמירה מן הארץ ואו' אני לפי דעתי ואולי יהיה הענין הזה ואני קבלתי ענין, p. 106 במשה ע"ה בלבד נפלא בפנימיות והוא ענין נפלא ונעלם מעיני רוב המקובלים ומקום אשר לא דרכה כף רגלם לפי שהוא נמשך משך חכמה אחרונה אל מקום תחת ויש, and p. 110 רגלי הבסא שנקרא הדום רגליו מן המקובלים שכוונתם באלף וחית ובלבד שלא יחטוף בחית ודלת וכו'.

Similarly some commentators are mentioned anonymously under יש מפרשים, e.g., p. 94 וראיתי קצת המפרשים נותני' חילוק גדול בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור והעולה מדבריהם כי כשהוא אומר מזמור לדוד מתכוין להמשיך רוח הקדש אליו וכשהוא אומר לדוד מזמור שכבר שרתה עליו שבינה ומכאן ואילך מדבר ברוח הקדש ואני בעניי לא זכיתי להבין ההפרש הזה שביניהם מדברי המפרשים והזכרתיו אולי ירגיש ויש, p. 105 בהם המבין מדעתו יותר ממני מפרשים כי ענין ג' הדסים כנגד השמים העליונים ומה שאו"ל במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה על, p. 108 שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל ויש אומרים שהפריד הימין מהשמאל כלומ' אצבעות היד האחת מן השניה וכו', and p. 110 ויש מפרשים בכל ביתי בית בראשי' ואיננו נכון כי כבוד הבית הזה האחרון גדול מן הראשון.

The author introduces Ḳabbalistic traditions or comments by the word קבלתי or שמעתי. Instances for the former are: p. 76 ועוד קבלתי בענין השם המיוחד תחשוב יוד שבה נבנה העולם ראשה נוטל סופה עד לאין תכלית, p. 95 וקבלתי כי ה"א בהבראם היא מאותיות, p. 99 וקבלתי בצורת קטנות לסוד נשגב ונפלא האותיות והנקודות והתגין דברים עמוקים ודעות פנימיות מורות על הדברים הפנימיים בצורתם, and p. 106 ואני קבלתי ענין נפלא וכו' וכו'. For the latter, v. p. 77 ועוד שמעתי בענין שמע ישראל הוא התפ' יי הוא כתר החכמה אלהינו כתר הבי' וא"ת והלא אמר כי התפ' ישראל, ibid. ועוד שמעתי בענין ה"א רבתי ומנאה תחלה של הליי תגמלו זאת היא בינה וה"א זעירא של בהבראם היא מלכות כלו' שבינה עילאה ושבינה תתאה ואלו הן שני ההי"ן של השם ית' וית' ויש

במלאך שליח אלא היה רחמים וכו', and p. 112 כמו שביארנו וכן כת' הרמב"ן ז"ל וחכמי הקבלה (שבמקומו מודים לו).

P. 104, a probably pseudepigraph sentence of R. Hai Gaon, which reads: וקבלנו בשם רבי' האיי גאון שהם נפעלות מעשר מעלות פועלות ומג' גנוזות ראשי הראשים מאורי אור וקדש הקדשים ויש מן המקובלים שאומ' כי ג' מעלות למטה מן הכסא נאצלו מאצילות רוחני אחד קדוש מתיחד במלכות ומחעצם בו וקבלנו שמותם הנרמז בטעם יי וכו' ודבריהם כולם דברי אלהים חיים. Here attention may also be drawn to the pseudepigraph מעשה שלמה mentioned on p. 11.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the 15th cent., and contains 138 pp. of 32 ll. to the p.

Paper, $11'' \times 7\frac{3}{8}''$.

Bibliography: קרית ספר, vol. IV (1927–28), pp. 312–320. There is no trace in our MS. of R. David b. Judah having been a grandson of Nahmanides and of the author's relationship to R. Meir of Rothenberg.

1064

אור זרוע

Ḳabbalistic Commentary on the Prayer Book by R. David b. Judah Ḥasid.

The beginning is missing, the first words read: הם הולכים בנתיבות התורה והמצות. אבל הרשעים הם נכשלים בנתיבות התורה. ולא די שאינן עוסקים בתורה אלא שהם מהבילים ומטפשים עצמם ואומרים מה לנו לעסוק בתורה אלא יותר טוב לנו לרדוף אחרי עסקי העולם לאכול ולשחות ולהרויח ולאסוף אוצרות זהב וכסף ולהשתדל אחרי תאות הגשמיות וכיוצא בהן ואינם רודפים אחרי חיי כל חי שהוא חיי העולם הבא, and ends: סוד הבכור לכהן חייב כל ישראל ליתן בנו הבכור לכהן לאחר שלשים יום הה"ד ופדויו מבן חדש תפדה וסוד הדבר כי הבכור רומז לחכמה שנקרא בכור להשגה הה"ד ראשית חכמה יראת יי והיא לכהן שהוא חסד שהוא מיכאל כהן גדול בשמים כעין דוגמא זה אנו צריכין ליתן הבכור לכהן והבן זה מאד תם ונשלם ש"ל בורא עולם.

The commentary deals with the daily prayers for the morning (pp. 1–168), afternoon and evening service (pp. 168–191), prayers for Sabbath (pp. 191–265), New Moon (pp. 265–283), Fast Days (pp. 283–287), Passover (pp. 287–290), and by a different hand, סוד בדיקת החמץ (pp. 293–294), סוד ההגדה (pp. 294–298), Musaf for Passover (pp. 298–299), סוד ברכת המזון (pp. 299–301), סוד פרקי אבות (pp. 303–321), other comments on Passover (pp. 322–326), on Pentecost (pp. 326–327). סוד הסליחות (pp. 327–330), סוד ראש השנה (pp. 331–356), סדר יום הכפורים (pp. 356–361), סוד ענין חג הסוכות המזמורים (pp. 362–368), and with סוד הושענא and סוד הברכות (pp. 368–393).

The MS. contains important material for contemporary history of the author's age. P. 24 we read: לכן צריך האדם ליזהר באלו האזהרות ויהדר עצמו בכל מיני הידורים כשיכנס לפני יוי להתפלל בביתו והסוד בזה שמור רגלך וכו' לכן החסידים והקדמונים ואנשי מעשה היו להם מלבושים מתוקנים כשהיו רוצים להתפלל היו מלבישין אותן ומתהדרין ומתקשטין בהם לפני בוראם. P. 25 לכן כל מי שהוא עומד לפני אדונו בבתי כניסיות ובבתי מדרשות בגילוח הראש באילו הוא מכחיש תיקון העליון וכופר בצורה העליונה ומבטל כל הכסוי שנתכסה בו הראש. P. 26 אבל מה שנוהגין מעט מאנשים שעומדים בבית הכנסת בגילוח הראש וזהו אומנות הגוים הארורים שנתערבו ביניהם ועוד בשביל שהם עושין זה משום גבהות הלב וגסות הרוח שעומדים לפני מלך העולם ומגלים ראשם וכו'. Ibid. ומנהג אנשי אשכנז וצרפת שאינן עוברין ארבע אמות בגילוי הראש אפי' בשוק וכל מי שרואה לחבירו שהולך בגילוי הראש בשוק או ברחוב אמ' לו פלוני למה אתה הולך בעל עבירה ומיד הוא מכסה ראשו למה כי קבלה בידיהם מיד אבותיהם הקדושים שהיו מתנהגים בזה המנהג. P. 27 אבל מי שאינן בכלל האמונה הם נכנסים בעזות פנים ויושבים במקומם ומתחילין לספר בהבלי העולם ובתחבולותיו ובשיחה בטילה לא דיין שאינן מתפללין אלא שהם מבטלים האחרים

השמים והיה כתוב בו ברוך שאמר והפתקא היא
וברוך P. 69. כנסת ישראל שנקראת פתקא
שאמר יש בו שבעה ושמונים תיבות וכו' כי כל
מי שמוסיף או נגרע מזה המספר ודאי הוא טועה
טעות גדול כי כן נתקבל הקבלה איש מפי איש עד
מרע"ה מפי הגבורה אבל אנשי ספרד שמוסיפין
בו בשבת ברוך שאין לפניו וכו' וכיוצא בזה מי
מונע בידם כי הם מוסיפין בלא סברא וכל
ועוד קיבלו אנשי Ibid. המוסיף נגרע וכו'
הקבלה שוה השבח יאמר בעמידה וכו' לכן בכל
ארץ אשכנז וצרפת אומר[י]ן ברוך שאמר בעמידה
כך קיבלו מן החסידים הראשונים ואנשי מעשה
בכל יום P. 83. שהיו אומרים אותו בעמידה
אברכך לא מצאתי פירוש לזה הפירוש בספר
לכן אותם האומרים P. 102. שהעתאקתי (!)
יחיד חי העולמים הוא טעות גדול כי חי הוא חוץ
מן העולמים אבל האומר חי העולמים הוא מחבר
המדות שהם חכמה ובינה ביחוד אחד לכן צריך
שאלה P. 104. לומר חי העולמים וכן הוא נכון
ששאלו בני האידורא למה כל האומות אומרים
אמן תמצא אמן בכל שבעים לשונות והשיב להם
החכמים ואמרו בזמן שבית המקדש קיום (!) היו
הכהנים מברכים לעם בשם המפרוש ואנחנו עכשיו
בארץ הטמאה אין לנו רשות להזכיר שם המפרוש (!)
כמו שהזכירו הכהנים ועל זה תיקנו לנו להזכיר
ותיקנו אנשי כנסת הגדולה באהבת P. 113. אמן
עולם מאה וחמשה ועשרים תיבות כנגד מאה
עולמות הנכללים בעשר קדושות וכ"ה הנותרים
רומזים לתכשיטי הכלה שהן כ"ד אדנים כמו
בספר שאני P. 135. שרמזתי לך בכמה מקומות
מעתיק ממי ולא היה פי' לזה הפסוק, v. also
above, p. 121. ויש כאן אחד עשר P. 143
תיבות כנגד חצי מנין של אלפא ביתא שהוא סוד
הקב"ה בדרך הגילגול והצירוף של האותיות כמו
שהראיתיך בספר מראות הצובאות שחיברתי, v.
about this, MS. No. 978. ד"א קיבלתי P. 172
מרבותי בצרפת לפי שהפושעים לוקין בין מנחה
לערבית ואומרים על המלקות שלשה פעמים והוא
רחום על כן מכריז החזן ואומר והוא רחום יכפר
למה יאמרו הגוים איה אלהיהם פי' P. 183. עון
למה יאמרו הגוים הארורים שאנו ביניהם ששם
אי"ה שהוא כ"ע חכמה ובינה סילק השגחתו ממנו
שכביכול הם אומרים שנסתם עין הפקוח ואינן
יודעים הארורים שעינו פקוח לעולם ומשגיח עלינו
מן החלונות העליונים אבל עין הטמא שלהם הוא
נקרא עין סתום ולא עין פקוח וכו' P. 193.

מתפלחם ויי להם ויי לנשמתיהם שהם יוצאים
מחלק האמונה ונטרדין מאור העליון P. 31.
ובשביל שראיתי אנשי העולם הם טועים ושוגגים
בתפלתם בכמה עניינים לכן שמתי לבי ללקט להם
אחרי הקוצרים שלבי חקלא כדי שיהא להם שום
תועלת בסודות התפלה כמו שתקנוהו אנשי כנסת
הגדולה במשקל כדין ובראוי התפלה וסודה כמו
שקיבלוה מחכמי המשנה שקיבלו אותה איש מפי
איש עד מרע"ה שקיבל תורה מסיני היא וכל
סודיה ורמוזיה וטעמיה והתורה שבעל פה וכל
רמיזותיה כי אין לך דבר בכל דברי רז"ל שלא
יש בו סודות ותלי תלים ממעשה בראשית וכיון
שראו אנשי כנסת הגדולה שנתמעטו בגלות
הלבבית ונתבטלו הקרבנות תקנו לנו התפלות
לכן אשריו השולוח (!) צבור שהוא צדיק וירא P. 32
שמים שהוא נאמן לשולחין ומליץ בעד קהלו בכוונה
שלימה כדי שיעלה תפלתו ותתקבל אשרי שולחיו
השולחים אותו ואם חס ושלום אם לאו בר הכי
אוי לו ואוי לשולחיו שהם נסמכין עליו לכן צריכין
למנות איש זקן וירא שמים כדי שיהא תפלתו
לכן החסידים ואנשי P. 34. נשמעת לפני הבורא ית'
המעשה היו מתנהגין בכל יום ויום להשלים מאה
ברכות ואע"פ שאם היה אנוס או דחוק שלא יכול
לסיים מאה ברכות מכל מקום צריך לכפול
סעודתו כדי שיברך ברכת המזון פעמים וכל זה
בדי שיסיים מאה ברכות בכל יום והבן זה P.
ואתה צריך לדעת שאין רשאי בן אדם ליכנס 41
לבית הכנסת אלא אם כן נמלך בראשונה כאברהם
יצחק ויעקב ה"ד ואני ברוב חסדך אבוא ביתיך
זה אברהם אשתחוה אל היכל קדשך ביראתיך זה
יצחק מיד ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך
ומי שמוסר אפי' אות קטנה מן P. 43. אתפאר
אותיות התורה לגוי כאילו הוא מחריב את העולם
כולו ומשקר בשמו הקדוש ועל זה מוסרין לתינוק
לכן P. 46. בשמחנכין אותו ללמוד אלף בית
החסידים הראשונים כשרוצין להעניש אדם רשע
היו קושרין התרנגול לכרעי המטה כדי שידעו
השעה שהקב"ה כועס בו כמו שמצינו מעשה
בתלמוד בר' יהושע בן לוי וכו' ועל זה צריך כל
אדם שיהא לו תרנגול מזומן לו בביתו כדי שידע
העתים והזמנים שבהם כועס הב"ה כדי שישוב
מחטאיו ויתודה לפני אדניו ודי למבין P. 68.
ואתה צריך לדעת כי ברוך שאמר הוא שבח גדול
ומהודר ומעולה על כל התשבחות כי אנשי כנסת
הגדולה לא תקנוה אלא חכמי המחקר ובעלי
תושיה קיבלו כך ממסורת הברית שפתקא נפל מן

ונסתרים דבריהם. ועתה שמע וחכם והט אזנך סוד שלש להבין ארחות היושר וכו׳ P. 257. סעודות ראיתי דעות המפרשים בענין סעודה שלישית של שבת ויש כוללים אותה בסעודת הבקר הבן בדבר וחכם וכו׳ P. 258. ואנשי אשכנז ואנשי צרפת המפסיקין סעודתם על שולחניהם כגון בימי החורף שהיום קצר ויוצאים מבית הכנסת קרוב לחצי היום אבל לא בימי הקיץ וכך מנהגם וקבלה מאבותיהם בידיהם P. 259. סוד תיקון של מוצאי שבת. ראיתי בירושלמי שאין מדליקין במוצאי שבת עד שיבדילו ישראל בתפלה כי עד אותו זמן שבת הוא וענין קדושת ענין להסתכל שבת שולטת עלינו P. 263. בצפורנים. ואתה צריך לדעת כי המסתכל בצפורניו במוצאי שבת לאור האש מתיש כח סבה אחרת המתפשטת באותה הלילה בעולם ואינו ניזוק כל אותו שבוע ובלבד שיאות לאותו האור P. 264. וראיתי עניינים בפירקי ר׳ אליעזר הגדול ובמדרשות רז״ל על ענין שצריך האדם להראות צפורניו והנה מה טוב ומה נעים בברכת האור P. 265. כל מה שאמרו ע״ה כל דבריהם דברי אלהים חיים אבל על דרך הפנימי סוד אשר הקדמונים הגידו ורמזו בסודותם כי ודאי צריך להראות הצפורנים לבד לפני אור הנר ולא האצבעות מבפנים בכף היד כפי מה שעושים הרבה דעות המטופשים כאשר לא יוכלו להבין העיקר Ibid. ואני ראיתי הרבה אנשים שפותחים היד מבפנים ומברכין וזהו לפי שגעונם וטפשותם שאינם מבינים עיקר הדבר אבל העיקר שאנו מסתכלים בצפורנים שהם מלבוש וכו׳ והבן זה מאד ודום לייי P. 289. ועל זה אנו צריכין להדמות ליוצרנו כדי שנסיר כל חמץ וכל טומאה שהם התמורות מן הבית להראות שאנו בני חורין, v. also p. 293. תפלת שחרית של פסח. לא מצאתי P. 298. פי׳ אותן פריצי בספר שהעתקתי ממנו P. 310. הדור שהם עוסקים במילי פריצותא ואין עליהם מורא הקב״ה כלל אלא מדברים נבלות הפה בן בג בג אומ׳ פי׳ ב״ג ושיחה בטלה P. 318. בן גר לפי שהיה גר. בן הא הא בן ה״א של אברהם שניתוסף לו. ובן הא של שרה שניתוסף לה להודיע לך שהיה גר ולא רצו חכמי המשנה לגלות משפחתם כדי שלא יתביישו לבן קראו קנין שמם ברמז בן בג בג בן הא הא P. 321. אחד פי׳ השגה אחת מאלו התשעה השגות וכל הענינים שהזכרנו בספר יצירה P. 324. והדברים אשר צונו לעשות בזה העולם כלם

ואתה צריך לדעת שאנו צריכין לומ׳ בערב שבת שלשה פעמים ויכולו אחד בתפלה ואחד של חזן ואחד בקידוש וכל מי שאומ׳ שלשה פעמים ויכולו באילו הוא מעיד שהב״ה ברא שמים וארץ וכו׳. ואתה צריך לדעת כי יש בויכולו ל״ה P. 197. תיבות וכשחוזר ואו׳ על השלחן בקידוש יש בו ג״כ ל״ה תיבות שהוא רומז לשם של שבעים של הב״ה כדי להתעטר בהם הכלה הכלולה P. 209. אני הכות׳ לא מצאתי פי׳ לזה הפסוק Ibid. אני הכות׳ לא מצאתי בספר שאני מעתיק פי׳ אבל יש לך להסתכל P. 224. לאלו הפסוקים באן על מה שאמרו ראה והקטין צורת הלבנה מה ראה כי לא הזכיר כאן מה ראה אלא יש לומ׳ קרא לשמש ויזרח אור שהחמה והלבנה היו משתמשים בכתר אחד והיו שניהם מאירים ביום הה״ד את שני המאורות הגדולים פי׳ שהיו שניהם גדולים וכיון שראה שבאתה הלבנה וקטרגה על החמה ואמרה וכו׳ ועל זה תיקנו אנשי כנסת הגדולה כך קרא לשמש ויזרח אור ראה והקטין צורת הלבנה והפסוק הזה יוכיח וכו׳ והרי אתה רואה שמזכיר גבי הלבנה הקטן ועל זה ראוי לומ׳ והקטין. ואותן הטפשין שאינם משגיחים ומבינים עיון התפלה ואומרי׳ והתקין מה הוא סברתם שהב״ה בא לתקן לא בא אלא לקלקל ולהקטין ועל זה אותם האומרים והתקין טעות הוא בידיהם והוא מחסרון הבנתם ומחסרון הסידורים שאינם מועתקים מסדורים של אנשי כנסת הגדולה ואני ראיתי באשכנז סדורים המועתקים מהם והיה כתי׳ בהם והקטין צורת הלבנה וכך הוא נכון לכל מביני דעת P. 230. וראיתי במדרש ירושלמי שעתיד הב״ה להחזיר עט׳ לבעליו ועתיד משה לשמות במתנת חלקו לעתיד לבוא ודי למבין P. 239. וכבר פירשתי לך ענין סוד הנבואה ותכונתו בספר מראות הצובאות שחברתי בשביל שלא אצטרך כאן לחזור ולפרש ועל זה קצרתי דברי ראיתי לגאונים אומרים כי אנשי P. 254. כאן המערב לא היו בוצעין על שתי ככרות ומעם שלהם כי אומרים כי האחת מהם מיום החול ועל דבר שהיא מן החול אין בוצעין בשבת וכו׳ וראיתי שאין עונין על הדבר זולתי שאמרו כך הוא מנהג המקומות אנשי מזרח בוצעין על שתי ככרות וכך מנהג בשתי ישיבות ואע״פ שאין להשיב אשר אריות גברו אמרתי בלבי כי ודאי הן לא קצרה יד ייי מהושיע וחבמתו גדולה ומי ישיגנה כי בעונותינו נתמעטו עמודי עולם ונסתמו מעיינות החכמה תדע לך כי דברי רז״ל עמוקים

ודמותו בצלם כדמות של גוי בשביל שזה קדוש וזה טמא לכן אותם הרשעים שהם הולכים בדרך מסוכן ומשנין מלבושיהם כדי שידמו לגוים בשביל שילכו בשלוה ובשלום ויי להם ויי לנפשם שהם גורמים לעצמם הסתלקות שם הקדוש מעליהם ובספרי הקדמונים אומרים אם P. 376 וכו' נחסר ראשו או ימות בנו או אשתו והני מילי שלא חזר כל אותו הזמן אח"כ אבל אם חזר P. בתשובה יטעום טעם מות ויתרפא וכו' אבל ראיתי בספר הקדמון ששתי מדרגות 378 Ibid. אלו שעומדים על מדרגת יצחק וכו' ובספר האגדה בטוב אמר שכל אלו הן אושפיזין שהן מזמנין אותם בזה היום אשריהם ישראל שיודעים דרכיו של המלך הקדוש ויודעים דרכי התורה לילך בדרך האמת לזכותם בעולם הזה ובספר האגדה ותתצב P. 381 ובעולם הבא אחותו מרחוק זהו באר מים חיים והכל קישור לכן החסידים הראשונים היו P. 388 אחד מכוונין לאלו הדברים הנפלאים כדי שידמו לעליונים בכל מעשיהם אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שהם יודעים לכוין כוונת אדוניהם והולכים בדרכיו הה"ד כי ישרים דרכי יי וצדיקים ילכו בם.

Besides these passages, which throw light on customs and usages in the age of our author, on cultural conditions and literary sources as well as literary activities of the writer, attention has to be drawn to the large extracts from Midrashic and Ḳabbalistic works, especially the Zohar which is quoted in Hebrew.

The MS. is written in an Or. curs. hand of the 16th cent., and contains 393 pp. of 22 and 32 ll. to the p. respectively.

Scribe: *Jesse b. Amram Hakkohen.* The first colophon (p. 290) reads: נכתב בעיר עמאדיא והשלמתי אותו בליל ר"ח מרחשון ל' לחדש תשרי שבת נח ליל ג' שנת אתתע"ז לשטרות (=1566) וכתב אותו העבד הצעיר מכל אשר בעיר הצעיר בישראל וקטן מהן ישי בר עמרם הכהן נר"ו אכי"ר אלעמאדיאני נר"ו. The second (p. 321) reads: נשלם זה הספר הנקרא אור זרוע על ידי אני הצעיר ישי בר עמרם הכהן נ"ע פה ירושלם עיר הקדש תוב"ב והיתה השלמתו ביום א' י"ח לחדש תמוז שנת השכ"ט ליצירה

רומזים לענין גדול וסוד פנימי כדי להיות שורש המחשבה מתפשט לסוד מעשה בזה העולם שהוא עולם המעשה תשלום המחשבה מהתחלת הבריאה עד סוף המעשה כאשר פירשתי בספר מראות נהגו הקדמונים P. 326 הצובאות שחברתי לחבירי ז"ל משרתי עליון שלא לישן בליל שבועות ועכשו בשתי לילות וכל הלילה קורין בתורה ובנביאים ובכתובים ומדלגין בתלמוד ובהגדות וקורין בחכמות של סתרי התורה עד אור הבקר וקבלת אבותיהם בידיהם והענין הזה הוא טוב ונכון ואשריהם בעולם הזה ובעולם הבא ואשרי העם שלו ככה וכו' ונכנסת אצל רום בעלה בליל החמשים אזי הוא זמן הייחוד ועל זה מאור הקדוש ר' שמעון בן יוחאי היה מקבץ החבריא לפניו באלו השתי לילות ואומ' להם בואו והתקינו תיקוני הכלה ותכשיטיה כדי שת . . . המלך יי והיו יושבים כל הלילה ועוסקים בתכשיטי הכלה הידועה אשריהם החבריא שהיו בדורו של ר' שמעון בן יוחאי הוא הלילה הזה לייי להתחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה ובניה מכניסין אותה לחופה והם נרשמים ונכתבים בספר זכרונות כי הם מרננים רנה וצהלה של נהגו P. 332 תורה בליל שמחת הכלה וכו' הקדמונים לאכול ראש של איל בערב ראש השנה בדבש כי קבלת אבותיהם בידיהם לפי שמנהגם רומזים לדברים נסתרים עליונים ואמרו בעלי המחקר כי האיל רומז למדת הגבורה שהוא אילו וכל אלו הדברים הם P. 333 של יצחק וכו' זכר לדברים פנימיים כדי שיתעורר דבר עליון כנגד הדבר התחתון כי מנהגם של ישראל היא הלכה למשה מסיני ולכך אין לך לנטות ממנהג האבות הקדושים ימין ושמאל אשרי העם שככה בקולות. פי' P. 354 לו אשרי העם שיי אלהיו כל המדרגות נקראים קולות כמו שפירשתי לך ועל זה צריך P. 356 בספר מראות הצובאות האדם באלו הימים שישוב בתשובה שלימה כדי שיזכה לאלו עשרה ימים הנעלמים בבינה ועל זה רוב בני אדם מתענין באלו עשרת ימי תשובה זכר לסוד היובל שבאותו זמן יתבטלו כל ההרגשות וכך פירש מאור הקדוש רבי P. 357 הגשמיות שמעון ואמ' כל אותן שבאו מצד הקשה ונתאחזו במינים הרעים בכתרים תחתונים וכו' P. 372 ד"א למה ששה ושלשים תנועות כדי לרמוז לך לאותיות הקדושות המתחברים והמצטרפים בתנועותיהם ובגלגוליהם ששה ושלשים תנועות כמו שכתבתי לך בספר מראות הצובאות P. ועל זה צריך בן אדם שלא יערב צלמו 375

כמו שאמרנו אמנם תורתו ית' המסורה בידינו ואמנם, and p. 8 מנצחת ומבטלת התולדת וכו' כי מצאתי לרב הגדול רבינו משה בר מימון זכר קדוש לברכה מדבר בעניינים אלו רחוק לדעתנו, Abraham ibn Ezra (p. 7 מי יתן והייתי עומר לפני בן עזרא ואומר לו אם יש מלאך שיגיע לתכלית מציאותו וחכמתו ית' ואז נשמע מה יאמר במשה וכו' ומי יתן שיתבונן בענין לא יראני האדם וחי ואשר דרשו בו חז"ל ואפי' חיות הקדש ואם משה ראיה לאשר אמר בן עזרא לא קיים ובזה (p. 4 פילוסופים, and מצות ראיה מימיו ראיתי לקצת הפילוסופים שאינם מודים וכך היה להם לעשות כי הם על עצמם אומרים האמת, and p. 8 מאחר שאין התורה מסורה להם ואשר דברו הפילוסופים שאין להם תורה שאי אפשר היות האדם נכבד מן הגלגלים קל וחמר מן המלאכים וכו'). This is followed by a note beg. להריר"ע ז"ל והטעם במדה אלהית.

(2) Commentary on the מעשה מרכבה (pp. 9–26). The treatise beg. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לנביאים. משה . . . ארון הנביאים דוגמת השמש שממנו מקבלת אורה הלבנה וכל . . . . . משה היה מדתו אספקלריא המאירה כי אספקלריא המאירה היא תפארת בראשו נתתה, and ends: שנא' בו כליל תפארת משבחת אותו בכל איבריו שנאט' ראשו כתם פז עיניו כיונים לחייו שפתותיו שושנים ידיו גלילי זהב מעיו עשת שן שהם עיקר הגוף והבטן שוקיו חכו ממתקים והוא משבח אותה בכל איבריה כעין זה מי זאת וכו'. The author refers to the מדרש ר' נחוניה בן ספר הבהיר (p. 14), and הקנה (p. 24).

(3) Extract from the מגן אבות by R. Simeon b. Ṣemaḥ Duran (pp. 26–28). The fragment beg. כתב ה"ר שמעון בן צמח ז"ל בספר מגן אבות בפרק שלישי מחלק שני הנקרא חלק שוסינו וז"ל החכם ראב"ע בפירוש שיר השירים דודי צח ואדום מעשיו זכים לישרים ואדום כאש אוכלה לרשעים, and ends: ואולי כי הוא זה שאז"ל כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואים אבל בשעת מיתתן רואים וכה"א לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה כי יהיו אז שכל בפועל. עכ"ל ז"ל.

(4) Extract (pp. 29–30), beg. ויאמר ייי לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר ויאמר . . . בזעירא. מכאן דבר בשם אומרו דעתיקא שתים . . . אתת"ף לשטרות את"ק לחרבן בק"ו שיבב"א (=1569) השם ית' יזכני להגות בו אני וזרעי חרע זרעי עד סוף כל הדורות ולהבין סודות תורתנו הקדושה לעבודתו ית' אכי"ר. The third (p. 393) reads: נשלם זה הספר הנקרא אור זרוע על ידי הצעיר ישי בר עמרם הכהן נ"ע פה ירושלם עיר הקדש תוב"ב היום ביום א' י"ח לחדש תמז שנת השכ"ט ליצירה אתת"ף לשטרות . . . . השם יזכני להגות בו אני וזרעי [עד סוף כל הדורות ולהבין סודות] תורתנו הקדושה לעבודתו ית'. P. 321 concludes with the poem להסופר תן מנוח רבו צידיו מני ארבה. ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה. The same poem is to be found on p. 393.

The first part of the book has many glosses written by the scribe of the MS., in some of them references are made to several books, e.g. the works of R. Isaac Luria.

Owners: (1) *Gabriel b. Isaac* (pp. 29 and 45).

(2) *Abraham b. 'Abd el-Raḥim b. Ḥasan* (p. 290).

(3) *Samuel b. Nathaneel Hallevy* (p. 290).

(4) *Isaac b. Moses* (p. 65) who signs a gloss on the same p.

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 6\frac{1}{16}''$.

Bibliography: Monatsschrift 71 (1927), pp. 39–48, and קרית ספר (5688), pp. 320–322, where other MSS. of this work are enumerated.

919

לקוטים מספרי קבלה

Ḳabbalistic Collectanea.

(1) Treatise beg. כתב ה"ר יוסף ב"ר אברהם בן גקטילה ז"ל בספר גינת אגוז, and ends: ואחר שביארנו כל זה הרי לך הענין מפורש בהיות צורות העולם מכוונות כנגד ישראל או צורות ישראל כנגד צורות העולם ודי. עכ"ל ז"ל. The author refers to Maimonides (p. 4 והנה ראינו את המאור הגדול רבינו משה בן מימון זכר קדוש לברכה מחזיק ומתחזק להודות שאין האדם נכבד אפי' כגלגלים וכל שכן כמלאכים וכל זה אמת היה מדרך התולדת ומערכת הדברים

אשר עמדי פן ישחיתוך ודקדקו חכמי הדור ההוא על זו התשובה ותמהו עליה ואמרו שמא יש לכתות האלו אלוה נכר שהם עובדים אותו וחקרו ודרשו אחרי חסיד אחד שהיה בדור ההוא זקן מופלג בחכמה ובפרישות והיה בקי עד מאד בכל מיני מסורות החכמה אבל כל ימיו היה נזהר מהשתמש בכל מיני תשמיש אזהרה גדולה והבריחוהו חכמי הדור למען כבוד אדון הכל ית' לשאול ולדרוש על תשובה זו ולהסיר מלבם זה הספק והתענה ט"ו ימים בתפלה בקדושה ובטהרה מהם ימים ומהם ימים ולילות ויום התענית האחרון השיב לו הממונה על השאלות הלא אב אחד לכלנו הלא אב אחד בראנו מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יי הלא כתוב בתורת משה בן עמרם אשר קבל מפי עוז הגבורה ובכמה מקומות חברת המנהיגים והדיינים בשם אלהים אלהים לא תקלל אשר ירשיעון אלהים והמלך החביב בשמים מלך ישראל כתב בספר תהלותיו אך יש אלהים שופטים בארץ ואנחנו קוראים לכל המושלים עלינו . . . כל יתר הממשלות אלהים. אמנם לא ניתנה הרשות והממשלה והמלכה זולתי לאדון הכל המושל על כלנו. ואם המערכות משתנות אלו מאלו הוא לא נשתנה ולא ישתנה לעולמי עד. זהו תוקף התשובה שהשיבו לאותו חסיד ז"ל זה השר המושל וכל חייליו ג"כ תחת ממשלת אשמראי מלכא רבה.

(7) Extract (pp. 39–44), beg. ועכשיו אסדר עשר ספירות שמאליות על הסדר, and ends: וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק בשיתיחדו כל הספירות ביחד ובדבוק אחד לקבל כלם שפע אחד מאדון אחד על הכל הוא עלת העלות וסבת הסבות ית' ויתי לעד אזי יסיר המצנפת וירים העטרה בכלל כל הכתרים ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד אמן. The writer refers frequently to רבינו יצחק החסיד (v. p. 39 הספירה הראשונה שהיא יסוד קבל רבינו החסיד כי כתב הרמב"ן ז"ל and p. 40, שמה תאומיא"ל שקבל זה השם בשם רבינו החסיד ז"ל כמה ענינים (p. 39 יהודה בר יקר, (נפלאים נרמזים בשם זה והרב הקדוש רבינו יהודה בר יקר גורס תומיא"ל . . . . (זו נראה שהיא והמעלה הראשונה אינן שוות אמר הרמב"ן ז"ל לפי (p. 39 משה בר נחמן גרסא זו קבלנו פירושה לפי שכח זה . . . . . בקבלתו מן הכח הידוע וכו' ויש גרסאות אחרות בספירה זו והם עגא"ל וגעא"ל והגאונים וחכמי הסתרים לא הבינו כוונת זו הנוסחאות בלי יו"ד

באדם דלעילא משום דבההוא רוחא דאתנסבא מתרין נוקבין . . . משיך לתתאי ובגין כך בעי פתח ימי עולם מאה ועשרים שנה, and ends: ר' חייא ואמר ברכו יי מלאכיו וגו' זכאין אינון ישראל וגו' כתוב תשלום זה במקום אחר בענין . . . תראנו משם ע"כ.

(5) Extract (pp. 31–34), headed: קצור יצחק ב"ר שמואל דברים מדברי הה"ר יר"ע ז"ל i.e. ואתה אמרת אלי אדני בושנו דמן עבו, beg. כי שמענו חרפה כסתה כלמה פנינו כי באו זרים על מקדשי בית יי. זרים ירמז למדרגות החיצוניות אשר נתעלו על נ וה ות וצ . . . שהם מקדשי הע' שהיא בית יי. זהו על דרך מקובלי ספרד אשר זכו לקבל קבלת המדרגות החיצוניות. אמנם על דרך מקובלי קתלוניא אשר קבלתם נכונה בע' הב' . . . קבלו דבר במדרגות חיצוניות. עליהם ר' טודרוס הלוי ז"ל אשר עשה ספר הרמ[זים] ואוצר הכבוד שלא ירדו למטה מעשרה ירמזו השלג זרים אלה לשפעים חזקים וכו', and ends: העליון שהוא משה שר הרחמים מלמד זכיותנו עמו בעזרתנו כי בית ביום בכח ביום השלג בכח יום השלג שכן סמאל סוד הלילה חשך ואפלה ומשה סוד היום ע"כ. The treatise expounds the different traditions of the Sefardi and Catalonian Ḳabbalists. This is followed by two smaller extracts on the name of Moses.

(6) Ḳabbalistic Work (pp. 35–38), headed: פירוש ע"ם שמאליות חיצוניות קלפות ערלות מי ימלל גבורותיו ונוראותיו, beg. טמאות שטפות ונפלאותיו ויישמיע כל תהלותיו, and ends: וכפי כח האצילות המגיע כן ממשלתם וכח פעולותם וכל התחתונים והעליונים כלם מאת ממשלת סמאל מלך מלכוון ואצילות מרכבותיו מחפשט על כל השרים ועל כל החיילים כלם רצים למאמרו עד עת בוא עת רצון לגלות העת ויום הנקמה אשר בלבו הכמוס והחתום באוצרותיו וישפיל ויכניע ממשלת הארום האדום וישמיד פרים ושרשם ממעל ומחחת אמן. The extract quotes ספר המלבוש (p. 36), and סדר לילית המסור (p. 37), the latter beg. לחכמים בשימושא דהיכלות. P. 38 we read: ונמצא בספרי מערבים שאיש אחד בארץ צור שהיה בקי בקבוץ השדים בכל מין ומין כפי ענייני וישאל . . . מאת השר הממונה על שאלות בני אדם והשיב לו זה השר הממונה מי הוא המטריח לנו השאלה שאין לי רשות להשיב חדל לך מאלהים

1 v. Ghirondi, HB., xxi, 104.

אבל יש בו טעם נפלא, p. 40, v. above, sub כתב הרמב"ן ז"ל קבלנו בפי', ibid. רבינו יצחק החסיד זה השם מן הרב ר' יאשיה הבבלי ז"ל כי מספירה זו תחלת עולם הגופי המתכסה מעיני בני אדם, כתב הרמב"ן ז"ל שקבל מפי רבו ומפיר' p. 41 רבינו החסיד החכם ר' יצחק ז"ל כי הספירה כתב הרמב"ן ז"ל ibid. הנזכרת היא המזרמנת כמה זמנים לא מצאתי פתרון לזה השם ואשתומם על המראה ואין מגיד לי עד שגרמו לי דברים הנסתרים להתעורר ולשוטט בשאלות מחשבותי עם מחשבות ספקותי בהויות התלמוד לשלוח לארצות רחוקים אשר יד שאלותי מגעת לרבותי בכל מקום שהם ולאחר ט"ו חדשים הגיע תשובת שאלתי בענין זה עם תשובות אחרות מאת אדוננו הרב הגדול רבינו יצחק ז"ל והאיר עיני ibid. כתב הרמב"ן ז"ל קבלנו כי הוא המעורר מדנים ומבלבל כל הישיבות מכל הספירות שהזכרנו, כתב הרמב"ן ז"ל קבלנו מחסידי עליון p. 42 ענייניים נוראים בענין הספירה הזאת ומי שיש לו להבין יבין וידע ויבקש במדרשי רז"ל ועוד [הג]יד לנו כי מצאו בעיר אבלרי[1] בישיבת הגאון הגדול רבינו סלמיה ז"ל מקובל גדול היה כתוב בהגדותיו מפורש מקטרג אחד יש בהמון מעלה גמליאל שמו וכו' והם מזומנים לבלבל האויר עד כאן הספירה p. 43 לשון . . . הגאון הגדול ז"ל העשירית שמה לילית והיא הנזכרת ברוב מקומות במדרשים . . . והרב הגדול הרמב"ן כתב בספרי קבלותיו שמצא במסורת הגאון הזקן הקדוש רבי[נו] אלחנן ז"ל כי בכל פמליאות של מעלה מעוררת יצחק הלבן (p. מדנים וקנאה ושנאה וכו', and כאשר כתב הגאון המקובל ר' יצחק הלבן 40 ז"ל).

(8) Extract (pp. 45–49), headed: ספירות קדושות והפכן שהוא כנגדן והן הקליפות החיצונות, beg. כתר הספירה הזאת היא נקראת אהיה, and ends: ממנה יוצאין י"ג מדות של רחמים פי' שיש לנו ולבנינו להשיג בהם ולחקור אחריהם . . . הנקודות שהם נסתרים וסתומים הם לעי' העילות ית' שמו בשכמל"ו לכן . . . יבין וידום לייי ויראה נפלאות מתורתו הקדושה עכ"ל ז"ל. The last paragraph is copied from the מראות הצובאות by Joseph Giḳiṭilia. P. 50 contains two extracts, one is headed: אמר החכם המקובל ה"ר יוסף בר שלמה ז"ל גלילי ממדינת צפת, beg. אמר הפילוסוף נשגבה ממנו דעת הישות. The author quotes Hermes (אמר דמוס והוא) and Socrates (וסקראט האלהי), and ends: (חנוך זקנו של נח אמר בתחנוניו אינך רחוק ממני להרים וכו'). The second extract, which is written in a later hand, is headed: ענין טוב לפירוש כי יקרא קן צפור.

(9) Extract from the Zohar (pp. 51–57).

(10) Fragment of a Philosophical or Ḳabbalistic Work (pp. 58–60), beg. העולמים משתלשלת מציאות העולם השכלי והטבעי עם כל מה שבתוכו עד שנמצא העולם הטבעי מתגשם ומצטייר משפע העולם הרוחני ועוד אבאר בחתימת המאמר בתכלית הביאור בע"ה, and ends: מן האיפשר היה אצלם לסמוך אליו ג"כ שהשכל הפועל במה שמשכיל מן הראשון שיתחייב ממנו השכל האנושי ובמה שמתעצם למהותו המיוחדת לו שיתחייב ממנו החומר הראשון ההיולי ונתינת הצורות הטבעיות המיניות אלה שזה. The fragment contains the end of chap. 11, the whole of chap. 12, and chap. 13 incomplete. Chap. 12 beg. הנני מוסיף להמשיל משל נראה מרתוק הנני, and chap. 13 beg. עם היותו קרוב וכו' כבר הראית לדעת כי הוא הראשון העליון הפשוט מושכל אצל השכל האנושי מצד שהוא מצוי בלבד.

(11) Extract from the כתר שם טוב of Shem Ṭob b. Joseph b. Shem Ṭob (pp. 61–63).

(12) Extracts from the Zohar and other Ḳabbalistic Works (pp. 63–66), the latter are in a rather fragmentary state.

(13) The Introduction to the שערי אורה of Joseph Giḳiṭilia (pp. 67–69).

(14) Extract from a MS. written by Joseph b. Solomon Jalili (pp. 69–70), which is headed: להה"ר יוסף בר שלמה גלילי ז"ל שהיה בארץ דרעה אמנם נקבר בתאדלה היא פשתאלה וזה לשונו מכתיבת ידו בעמוד אחר משלשת העמודים שהיה כותב בדף אחד בראשית, beg. ברא וגו' כלומר כתר עליון ברא בחכמה הבינה שנקרא אלהים ואמ"ר ז"ל המלה מוכתרת בכתר בית כלומ' כי עוקין הבית מורה על האלף וכו', and ends: והוא רוח הקדש שהוא המעין הנמשך

[1] Read perhaps ארלי, or ארלדי, v. above, Cat., p. 444 f.

ממקור החיים ומתברכת ומברכת הכל ומשך הברכה שלה הוא מן האלף המורה על האחדות והוא האחד המתייחד בחכמה על ידי המשך ההוא בלא הפסק והאחד הוא הנקרא עי' העי' וסבת הסבות על כן עכ"מ הי"ח.

(15) Fragment of a Commentary on the ספר יצירה (pp. 71–72), beg. בלימה בלי מאומה הוא עי' העי' שהוא אפיסה מוחלטת שלא יכולה והשלשה הדעת שתשיג בה מאומה, and ends: ראשונות אפי' המלאכים אינם משיגים אותם לרוב העלמתן והשבעה הנשארות בהם היו הנביאים מתנבאים ומשה היתה נבואתו בתפארת אז"ל כל האומר שם השם מדת רחמים ושם אלהים מדת הדין מחריב העולם. P. 72 contains notes, one beg. שמעתי מה"ר שמעון כהן ז"ל, and the other מראות הצובאות בפרש' שופטים ושוטרים.

(16) סוד שעיר המשתלח (pp. 72–76), beg. דע שהעולם ומלואו תלויים בעשר ספירות ועליהם מתקיימים, and ends: והחסד והגבורה כנגד הזרועות חסד כנגד הימין וגבורה כנגד השמאל שהיא מדת הדין והיא כנגד הצפון וכתי' מצפון תפתח הרעה וכו' ע"כ.

(17) Ḳabbalistic Fragment (pp. 77–78), beg. מה שאומרין בעלי הקבלה מדתו של אברהם מדתו של יצחק נראה לפרש שמנהגת אותו ובזה יתיישב לך מה ומגינה עליו, and ends: היה כי ענשם היתה בבליעת הארץ ולא במגפה ובהיות מחלקתם שלא לשם שמים כתי' בהצותם על ייי ע"כ. The fragment contained also a marginal note by *Mordecai b. David* הסבעוני, beg. אמר מרדכי בר דוד הסבעוני הנה החכם הזה השיג האמת בענין וכו' וכן ראיתי בספרי המקובלים כזה.

(18) Extract from the גנת ביתן (pp. 79–81), beg. מספר גנת ביתן שער יסוד החלקים לשמור וללכת בדרכי דת וחוקים על שם וכו', and ends: . . . . ולפני כסאו כ"ע הם מש החיצונים אל הפנימיים וכל הממשלות וו"ש אתה הוא ייי לברך אתה עשית [את] השמים ושמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה ואתה מחיה את כלם [וצבא] השמים לך משתחוים.

(19) Another Ḳabbalistic Fragment (pp. 83–84), beg. עומק רום עד אין סוף רומז לכ"ע והנה במלת רום לא יגיע לו תואר כלל כי אין יתואר האין, and ends: וכן הסוד אשר הוא מקול ייי על המים כשם שהוא סבה להויה כך הוא סבה להפסד והסוד ענין המבול במים לשחת כל בשר ורוח ייי בכח בינתו מכרעת מלמעלה ע"כ. The fragment quotes the ספר הבהיר (p. 83), and is followed by another fragment beg. במעשה בראשית רבא אומ' שג' אותיות הקדש הם ממונים להניע כל המרכבות בתנועות שם המפורש וכו'. The end is missing.

(20) The Introduction to a Commentary on the Ten Sefiroth by Abraham Saba', with Glosses by Mordecai b. David הסבעוני (pp. 85–89). The introduction is headed: הקדמת ה"ר אברהם סבע ז"ל בפירוש עשר ספירות שכתב לה"ר עלאל בן אלחאיך ז"ל מארץ תלמסאן וה"ר אברהם הנזכר היה מארץ אדום מקשטיליא, ויצא ממנה לארץ ישמעאל בגירוש היהודים משם כתוב בפרקי ר' אליעזר קודם שברא הב"ה, beg. את עולמו היה הקב"ה אחד ושמו אחד ויש לתמוה איך עלה על דעת ר' אליעזר לומר כן כי דבר ידוע הוא שקודם שברא הב"ה את עולמו היה הקב"ה אחד ואחר שברא הב"ה את עולמו היה הב"ה אחד כמו שתקנו בתפלה אתה הוא אחד קודם שבראת העולם ואתה הוא אחד לאחר ולפעמים ג"כ, and ends: שבראת העולם וכו' העינים הם במרת מלכות וזהו הסיבי עיניך מנגדי שהם הר[היבוני] הנאמר על השכינה וכן זאת המדה נקראת יד ייי והיא יד כהה לפי שהיא להט החרב המתהפכת לכמה גוונים. עכ"ל ז"ל כתב החכם ר' עזרא ז"ל תמצא במקומות רבים ברברי רז"ל אומרים אין לו חלק לעולם הבא. The gloss of Mordecai b. David הסבעוני throws light on the texts of the פרקי ר' אליעזר, and reads: הגהה. אמר מרדכי בר דוד הסבעוני הנה נראה שגרסת ה"ר אברהם סבע ז"ל בבריתאיא דפרקי ר' אליעזר הגדול היא כך קודם שברא הב"ה את העולם היה הב"ה אחד ושמו אחד . . . יעלה בידו מה שפים . . . אמנם כמה נוסחאות מדוייקות וישנות דפרקי ר' אליעזר וג"כ בספרי החכמים הביאוה בזה הסגנון עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו בלבד וכן בנוסחאות אחרות הביאו בסגנון אחר כך עד שלא ברא הב"ה את עולמו לא היה אלא הוא ושמו בלבד ושתי הנוסחאות עולות בקנה אחד מלאות וטובות אלא שאחת אחזה לשון [חיוב] ואחת לשון שלילה ושתיהן עולות

הפילוסופים והיה עם . . . תוריי וחסיד. וכן כת' במו"ל . . . ראיתי בספר ההוא יזכור עשר . . . הר"ם.

(21) Ḳabbalistic Comments on section בראשית (pp. 91–95), sec. נח (pp. 97–102), quoting Pirḳe R. Eliezer (p. 93), and Zohar.

(22) Fragment (pp. 103–106), beg. פרק י"ט נשוב לענין ראשון ויאמר אלהים יהי רקיע ענין אחר נקר' שתי טפות טפת הזכר וטפת הנקבה, and ends: וסוד שרק חסר ואו הוא ו' אחר י"ה הנקרא חלם והבן יה"ו וסוד חרק סודו ו"ה בו חיבור ה' אחרונה להיות השם שלם. Attention may be drawn to a few names of Ḳabbalists mentioned in this fragment. P. 104 we read: ענין אחר השאלה הראשונה על מה ששאלת הספירות אם הם נאצלות או נבראות אין אתה ראשון בשאלה זו שאחרים קדמוך כמו שתמצא בשאלתות ותשובות של ר' עזריאל הגאון החכם המקובל ששאלו חכמי המחקר אם היו הספירות וכו'. P. 106 contains a whole list of Spanish Ḳabbalists. We read: ובסוד א אמרו חכמי ספרד הרבה סודות אמר אברהם בר דור בסוד האלף לא אליכם כל עוברי דרך ענין החכמה הנוראה הזאת כי ליושבים לפני יי יהיה סחרה וגם אנחנו מורינו רבינו יצחק הפרוש בראותו ענין קבלתנו והנכון אצלנו כדין וכשורה בשעת פטירתו לבית עולמו הוצרך לגלות אלינו ענין קבלתו וסודותיו והנבונות (!) וראינו והנה הדעת אחד . . . התיעצו כל בעלי האמונה להתקבץ ביחד ולגלות כל סתומי המחקרות לאותם העומדים בפרצות רבינו יעקב בן הרב רבינו משולם מדמשק וגם ר' שלמה הכהן בר' יצחק הכהן וגם רבינו יעקב הספרדי וכמו כן לרבותינו נזירי הקדש וגם ראינו לגלות הסודות לאותם העומדים על מצפה יי האוכלים על שלחן המלך . . . ולא לרוב החכמים אשר בדור הרע הזה כי מאה ק' בקשנו ולא מצאנו . . . ואין איש לבא עמנו.

(23) Fragment of a Ḳabbalistic Commentary on the first words of Bereshith (pp. 107–109).

(24) סדר הנקודות (pp. 111–144), mostly collected from the גנת אגוז of *Joseph b. Abraham Gikitilia*. The treatise beg. סדר הנקודות. סגול רחמים. קמץ רחמים חרק רחמים.

יפה . . . ראיתי נוסח המורה ז"ל כאחת מהן . . . צ"ע בנוסח' הר"א סבע כי לא יש לה . . . P. 90 beg. כ"ב אותיות ג' שמות ז' כפולות י"ב פשוטות, and contains a letter written by R. Samson, the grandfather of Rabbenu Perez, which reads: משמשון הרב הגדול רבי' זל"ל זקנו של הרב ר' פרץ זל"ל וכבר הודעתיך מה שאמר אלי בייחוד מורי ה"ר נסים זל"ל כי הרבה יותר מדאי תקע עצמו הרמב"ן זל"ל להאמין בענין הקבלה ההיא ולזה איני תוקע עצמי באותה החכמה אחר שלא קבלתיה מפי מקובל חכם ואם ראיתי ביאורים על סודות הרמב"ן זל"ל גם שאינם מגלים שרשי אותה החכמה ההיא ומגלים טפח ומכסים טפחים וקרוב למעות . . . מהם ולכן בחרתי לבל יהיה לי עסק בנסתרות. ומה ששאלת הספירות למטה ממעלת המלאכים או למעלה מהם אין ספק כי הספירות הם למעלה והם נאצלו ראשונה ומן העשירית נאצלו המלאכים לדעת המקובלים וכן כתב בפירוש ר' שם טוב גאון זל"ל בתחלת ביאורו לסודות הרמב"ן זל"ל. ור' יהודה הלוי זל"ל כתב בסילוק אחד שעשה ליום הכפורים שהיו אומרין אותו בברצלונה בהיותה בשלותה כי דוד המלך ע"ה באמרו ברכו יי מלאכיו רמז לעולם המלאכים ובאמרו ברכו יי כל צבאיו רמז לעולם הגלגלים והוא עולם האמצעי ובאומרו ברכו יי כל מעשיו רמז לעולם התחתון. ובעולם המלאכים אמר בלשון הזה וכמה פנים לפנים הנוראים וכמה אחורים לאחורים הנראים. והספר ההוא אשר אמרת הוא לחכם ר' יצחק בן לטיף זל"ל קראו צורת העולם הנה הוא אצלי ובו כ"ז פרקים. וכן ספר לו קראו צרור המור ובו י"א פרק וענין הספר הזה מענין הספר הקודם. ועוד ספר אחד קטן מחזיק חמשה עלין קראו רב פעלים לפי שהוא מדבר במינים ש[נים] ולזה לא חילקו לפרקים כי אם למאמרים והם כ"ח מאמרים. עוד לו פירוש קהלת והוא פי' נאה ע"ד הפשט נוטה אל המושכל והחכמה הטבעית. עוד הספר הגדול והנאה שבספריו קראו שער השמים והוא כעין מורה הנבוכים חלקו לארבעה שערים. השער הא' יש בו . . . פרקים השער הב' יש בו כ"ה פרקים השער הג' יש בו . . . פרקים. השער הד' יש בו . . . פרקים. והספר הזה הוא נכבד מאד מדבר בו כפי המושכל . . . מבטלי דעותיהם במה שהם נגד תורתנו כי . . .

ראשי פרקים שאמרו חז"ל אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב בית דין וכל שלבו דואג בקרבו ומאלו הענינים יכול אדם להבין ב[כל] המצות שנצטוו ישראל וכל סתרי המרכבה שאלו הדברים הם כלל הכל וסתרי התורה לא יובנו ולא יושגו זולתי מפי מקובל לאזן מקבל מבין וישמע ויוסיף לקח וידע ידיעת הבורא ית' כמה היא גדולה ובאלו הכללים לא יסתפק לו לאדם מה שאנו אומרים שכינה וירושלם שלמעלה וכנסת ישראל והעולם הבא ודברים רבים שאין אדם יכול להודיעם אבל באלו הרמזים כגון האגדות הכתובים בתלמוד מנין שהקב"ה מתפלל וסוד התפלה וסוד הקרבנות ועוד כל המצות.

(29) Treatise on the מעשה מרכבה (pp. 172–173), beg. לחכם ה"ר יצחק הכהן תמ"ך זהו ענין גדול מבואר קצת ממעשה מרכבה בדברים מעטים וברמיזות גלויות לאנשי לבב, and ends: והרבה שם עוד מזה הענין ודי לנו במה שזכרנו להתבונן עילת העילות ית' נתנוצץ ממנו זיו ווהר. The author quotes the Pirḳe R. Eliezer, and mentions Abraham ibn Ezra and גם שמעתי ממגידי אמת בשם החסיד בן הרב ז"ל.

(30) טעם עשר ספירות (pp. 173–180), beg. מצאתי כתוב טעם אחד לעשר ספירות וזהו כתר עלין פירוש שכל השאר יש בו והוא מדה עליונה שאין למעלה היממנה לבן נקראת כתר עלין. The treatise has the following headings: (a) סוד ייי ליריאיו ובריתו להודיעם עיקר זה הפסוק מתחלק לעשרה ענינים; (b) עשר ספירות בלימה פירוש של; (c) מצאתי לך ייי הגדולה שלש עשרה מדות; and (d) והגבורה בענין זה פירש המפרש ענין ההויות הכלולות בספר מעשה בראשית. The treatise concludes with the words: כבר כתבתי כל זה אצל שאלות של ר' עזריאל פעם אחרת. זהו תשלום הענין המתחיל למעלה מזה סוד ייי ליריאיו וכו' עד ואשרנו מה טוב חלקנו מה נעים גורלנו שהנחילנו הב"ה ית' זכרו סוד זה לכבוד שמו של מלך מלכי המלכים הב"ה בשכמל"ו. Attention may be drawn to the passage which reads (p. 179): וכבר פירשנו בספר הנעלם הסוד הזה על כל פנים בדרכים הרבה לא היה ראוי להגלות אליו. This is followed by comments of Talmudic and Midrashic passages according to the Ḳabbalah by Mordecai b. David ibn Sab'un. The introduction reads: אמר העני הצעיר מרדכי בר דוד ז"ל בן סבעון פתח דין. צרי דין. קבוץ שפתים דין. שורק בינוני. שבא בינוני. חולם יש אומרין שהוא דין. וכוונת רב המנונא והיושבים ביבנה שהוא בינוני ומן הידוע הוא The reference to Giḳiṭilia reads: שכונת תורת מרע"ה להשלימנו שלימות אמיתי כולל בעניינים וסודות נפלאים מנבאים עתידות ובפרט בנקוד התורה וטעמיה אשר נעלמו תועלותיהם מעיני קצת המון העם אבל הם גלויים וידועים אצל וכו' בספר גנת אגוז לה"ר יוסף בן אברהם בן גִקטילה דר במדינת סאלם בקצה גבול קשתילה מארץ ספרד. The treatise ends with various poems which are introduced by the copyist with the following words: הנה כתבתי לך שירים חברם החכם ה"ר יוסף בן אברהם בשער היסוד ואני קבצתם שלא כתבתם במקומם והוא כתבם בחלק הניקוד מפוזרים כל אחד במקומו שער היסוד שער הבנין שער התנועה שער הייחוד. The first poem reads: ידיד נפשי דעה חכמה ובינה. The second beg. בשער היסוד דברי חמודות. The third beg. תעמוד לעולם ותהיה מוכן לחיים ותחיה. The last beg. דעה חכמה ובינה בסוד פתח תכונה.

(25) Extract from the מגן אבות of Simeon b. Ṣemaḥ Duran (pp. 145–148), which beg. כתב ה"ר שמעון בר צמח ז"ל בספר מגן אבות בחלק שלישי חלק יעקב בפרק רביעי ממנו, and ends: והנה נפל שבוש גדול בארץ הערביים בין היהודים לסבת הרגל בלשון הגרי שהם מרגילים בין תנועת הט' והת' דגושה ובין תנועת הש' והצ' והכ' הם משפילים אותם לעולם ולפי זה היהודים השוכנים ביניהם גורם להם שבוש כי במקום פתח קורין סגול ובמקום צרי חירק ובמקום חולם שורק והיהודים השוכנים בארץ העלגים נזהרים מזה מאד אע"פ שאיפשר שהמלות בעצמם מתחלפות במבטא שאין מבטא הקוף כמו הכף ולא השין בצדי ולא הטית כמו התיו דגושה ובזה אין יכולים להבדיל אבל אין לשנות התנועה כלל מפני הכרח זו, v. above, Cat., p. 1010.

(26) Ḳabbalistic Homily on the Staff of Moses (מטה משה, pp. 149–152).

(27) Extracts from Zohar, section משפטים, and גנת אגוז of Joseph b. Abraham Giḳiṭilia (pp. 153–158).

(28) Commentary on the Ten Sefiroth pp. 159–171). The treatise beg. אלו הם

הפשוט הראשון בלי תחלה האחרון בלי תכלה אשר חכמתו ודעתו וממשלתו נמשכת ומגעת בכל פעולותיו ונפשות כלם ושכלם משתחוים ומהללים ומשתוקקים אליו ית' ואני לתוקף עוצם התשוקה אל ההשגה הנשאה והנכבדת והידיעה והחכמה האמתית נכספתי ונשתוקקתי להשיג קצת סתרי החכמה ודרכי הפילוסופיא ודעת קצת ז"ל וכוונתם. The commentary extends to the end of the sixth chapter, and contains many diagrams and circles. The notes of the translator are introduced by איר"ע, and the words of the commentator by אמר המפרש, v. Steinschneider, Hebr. Übers., 405, and Arab. Lit., 170.

(34) Ḳabbalistic Comments on Talmudic and Midrashic Passages with an Extract from the ספר הזקן (pp. 203–206).

(35) A Ḳabbalistic Treatise by יד"ע (pp. 207–214). The paragraphs begin with the words אני היד"ע השתכלתי, or אני היד"ע ראיתי. He refers in one place to the poet R. Eleazar Habbabli in the following terms: אמר הקדוש המשורר ר' אלעזר הבבלי ז"ל אחלי אנשי לבבות. עם לדעת אל כמהים. ובסולם מחשבות יעלו אל האלהים. יבחרו להם נתיבות בין צבא כוכבי נגוהים. עזבו את שאול וכתבו לה גט כריתות. The author quotes R. Isaac the son of R. Abraham b. David (p. 211 אסר הרב ר' יצחק בנו של הרב הגדול הראב"ד ז"ל לכתוב את השם בצורת שלש יודין יי' וע"כ הורגלתי לכתוב אותו כזה יי'), and he speaks against the Ḥazzanim (teachers) in Moslem countries, in the following terms: ואוי להם ולמולם לחזני ארץ ישמעאל אשר יכתבום על הלוחים עם פסוקי התורה ומוחקים כותבים ומוחקים הם והדומים להם מעכבי המשיח מאריכי הגלות.

(36) Ḳabbalistic Notes by יד"ע (pp. 215–218). The first beg. להריד"ע ז"ל יום שבת ששה עשר יום לחדש זה אני וכו'. The second להריד"ע ז"ל יום אחד מימי חדש זה הוא אני הצעיר יד"ע יושב בחברת תלמידים ותיקים אוהבי חכמה פתח אחד מהם את פיו ושאל אותי לאמר מה בין בריאה ליצירה וכו'. The third beg. להריד"ע ז"ל כמה הרחקות וכמה עניינים וכמה יכודות מורים בעלי השכל על ידיעת הבורא ית' וכשראיתי שינוי ידיעתם סדרתי זה עיקר כל ידיעה על דרך קבלתינו.

(37) ענין הייחוד (pp. 219–223), beg. הנני כותב לך מאמרים מהתלמוד הבבלי יועילו לפתוח פתחי' מוסגרי' ונעולי' מהכל ולא יבינם רק איש חכם ונבון צדיק וחסיד חכם חרשים ונבון לחש נבוך בעיונו בשכלו ודמיונו בחזקו ורפיונו בצערו וצביונו בלבו והגיונו בציורו ורעיונו ואם יעזרוהו מן השמים כפי זכות חומרו ומעלות בנינו. מדות ושכליות זה בלבד הוא שיבינם לא זולת זה.

(31) Extract from the גנת אגוז by Joseph b. Abraham Gikitilia (pp. 181–184), beg. גנת אגוז לחכם המקובל ה"ר יוסף בר אברהם בן גקטילה ז"ל ממדינת סאלם בקצה גבול קשתילה מארץ ספרד. בחלק השני הוא חלק השמות מספרו הנזכר זהו יסוד ביאור היותו ית' ממלא את הכל, and ends: אשר השכל והמושכל נתהוו מאמתתו ומאחר שכן אין השכל והמושכל דברים חוץ לזה המשכיל כי הוא הגורם מציאות השכל והמושכל ודי במה שהתעוררנו בזה עכשיו עכ"ל.

(32) Extract from the דרך אמונה of R. Abraham Bibago, with an additional Note by יד"ע (pp. 185–186). The fragment beg. ובאחד השרים תפולו ר"ל מזה החלק השפל והעכור אשר בכם והוא מהיותכם מ . . מיסוד פחות פשוט וחשוך וכו', and ends: והתבארה כוונת התו' האלהית בנותנו הבדל בין ידיעתו ית' לידיעתנו באיכות ובמהות ותהיה שם הידיעה אז נאמרה בשיתוף השם כמו שרצה הרב ולא יתחייב הספק השני אשר ספק הר"ל על הרב ז"ל עכ"ל הרב ר' אברהם ביבאגי ז"ל בספר דרך אמונה. The note of יד"ע quotes Simeon Hakkohen b. el-Ḥaddad (p. 186) שמעתי מה"ר שמעון הכהן בן אלחדאד ז"ל שראה בספר שבעה עינים.

(33) A Translation into Hebrew of the Arabic Commentary by Judah b. Nissim b. Malkah on the Pirḳe R. Eliezer (pp. 187–202). The introduction reads: אני הצעיר יד"ע נזדמן לי ספר אשר הוא פירוש לפרקי ר' אליעזר הגדול בלשון ערבי וראיתי ללקוט מתוכו שבלים כמלקט אחרי הקוצר ולדבר בהם לפי מש"ש ולהוסיף תוספת ברכה על דרך האמת ומפני שמאד ערבו בעיני שבחי האל אשר אזכיר בתחלת הספר ראיתי לכתבם ולהעתיקם מלשון ערבי ללשון קדש. בשם האל אדון הדעת והחכמה אמר יהודה בר נסים ז"ל בן מלכה אמנם אחרי שבחי האל המהולל והמשובח האחד הנפרד

הייחוד דע כי כל הטובה הצפונה לעתיד אינה כי אם לבעלי אמונת הייחוד ודע כי אין הייחוד האמיתי חיוב או שלילה לפי שבאו שני השמות מתאחדים בפסוק שמע הראשון השם הגדול זהו מדת יום והשם השני יי הקטן הנקרא מדת לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד עד כאן מקוצר מספר הייחוד.

(38) Extract from the תולדות אדם by Isaac b. Farḥi (pp. 223–228).

(39) Extracts from the מדרש הגלוי, זוהר, and the Commentary of Abraham Saba' [צרור המור] (pp. 228–235).

(40) לשון הריד"ע ז"ל (pp. 235–237), beg. אמר יד"ע שאל את פי איש יהודי בפסוק שמע ישראל.

(41) לשון המפרש ה"ר שם טוב בר אברהם בפי' הרשב"א [לפירושי סודות] התורה להרמב"ן ז"ל (pp. 237–239), v. further on p. 1019, MS. No. B 17.

(42) Extracts from various Ḳabbalistic Works (pp. 239–242). The first beg. ואלו השני דרכים כן כתובים בספר האורה הנקרא ספר השם. The second beg. . . . לשון החכם המקובל תלמיד הרשב"א ז"ל והחסיד ז"ל ר"פ בספ' המערכת בספר השערים. The third is headed: לשון ה"ר משה די ליאון בענין ק"ש שעל מטחו של אדם. The fourth is an extract from the ספר התיקונין, and the last is headed: סוד אחד מועתק מספרי החכמים המקובלים ז"ל, beg. ידיד נפשי אבירי וקדושי השם יוציאך מעונות חפשי שאפרש לך . . . . חכמת הקבלה האותיות של אחד והרמזים אשר בהם.

P. 1 contains a list of books written in a late Maghrebi hand with a number of Bibles called מקדשיה, v. about this title, above, Cat., pp. 13, and 528, note 1, v. further קונטרים סימן טוב והוא סימני פסקי נביאים וכתובים ומשניות עפ"י סדר הפרשיות כפי מנהג ק"ק בגדאד יע"א (2 edd., both s.a.), where we read (p. 2 b) והראשונים היו קורין לכ"ד מקדש יה.

The fragments are written by two or three different curs. Maghrebi hands of the 16th cent., on 244 pp. of about 35–36 ll. to a p.

Paper, $10\frac{1}{2}'' \times 7\frac{1}{16}''$.

1139

מדרש חמדת ימים

A Ḳabbalistic Commentary on Genesis and Exodus by Salem b. Joseph Shabazi.

The MS. begins with the words: בשם יי אל עולם אתחיל לכתוב ספר בראשית ממדרש חמדת ימים בעזרת יה אלהי עולמים. בשם יי אל עולם אפתח פי בהגיוני. שומע תפלה בקראי, and ends: תנן שלם בן יושף הקטן .acr יעניני שור שהקריב אדם הראשון קרן א' הייתה לו במצחו רמז לשבינה דכ' אחת היא יונתי ולמה קרן א' פיר' בעקידה שהוא מורה על האחדות וכו', v. ed. Jerusalem 1883, vol. II, p. 66 b. For a fuller description of this work, v. above, Cat., pp. 84 and 670 ff, El-Nedaf, חוברת שרידי תימן, Jerusalem 5688, and Gershom Shalom, ספר חמדת ימים לר' סאלם שבזי in Kirjath Sepher, vol. V (5689), pp. 266–270.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 618 pp.

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 6''$.

1145

מדרש חמדת ימים

A Ḳabbalistic Commentary on Leviticus, Numbers, and Deuteronomy by Salem b. Joseph Shabazi.

The MS. contains the second part of Shabazi's work.

Leviticus, pp. 1–230; Numbers, pp. 231–442; and Deuteronomy, pp. 442–652. The MS. concludes with the words: לכל האותות והמופתים אלו י' מכות על ידי מטה סוד מ"ה הרפה הרמזה ביו"ד העשירית אשת חיל היא המלכות זוג של תפארת והיא תורה שבעל פה ובן אמ' קרא דודי לי ואני לו הרועה בשושנים פיר' בזוה' שושנא דורדא ביה תרי גווני סומק וחיוור דינא ורחמי ודא מבשם בדא יפה כלבנה ברה כחמה חמה רחמי, the rest is missing, v. ed., p. 186 a. For fuller particulars, v.

above, Cat., pp. 84 and 670 ff, and the preceding number.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 652 pp. of 27 ll. to the p.

Paper, $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

1137

תולעת יעקב

A Ḳabbalistic Commentary on the Prayer Book by R. Meir ibn Gabbai.

The MS. is copied from the ed. Const. 5320 (=1560), v. above, Cat., p. 435.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 234 pp.

Owner: *Zechariah b. Joseph el-Khalfi.* The entry (p. 233) reads: ברוך מי שזכני להעתיק ספר זה שהוא מוציא לאור סתרים נעלמים גנוזים ומובלעים לא יערכם זהב וזכוכית לא יסולם כתם אופיר. לכן שמתי מגמת פני להעתיק אמרות יי וכתבתי זה הספר כי כל אמריו אמרי שפר וכולו מחמדים חטוב באיטון מצרים ובמרבדים המדבר במעלות התפלות וסוד סתריהם ושרשיו סתומים וענפיו לרוחה פתוחים לפיכך האדם החפץ חיים נצחיים אל לבבו וממונו יבזה. לקנות ספר כזה. המדריך שמו ורזה. ניב זה ומלולו. ונסתלק לו. ויתדבק בדוד מלכו והנביאים העומדים בסודו במקום הקודש לומדים תורה מפיו ומפי אליהו ע"ה. וישיג בכוח גדול וביד חזקה אל עומק חכמה האמתית חכמת הקבלה המקובלת מפי משה אדון הנביאים. גם גודל שכרה אשכרה ויקרה בעולם הזה ובעו' הבא. ויי אלהים אמת יראינו נפלאות מתורתו תורת אמת אמן. מי שויכני להשלים זה הספר היקר יזכיני להשלים ספרים עד אין [קץ] אמן נצח סל' לע' ונכתבה על שם הבן הטוב זכריא בן יוסף אלכלפי יזכה להגות בה הוא וזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות ונשלמה יום ראש חדש ניסן שנת קפ"ו (=1827) יום מלאכת המשכן יום הקמתו בא' בניסן בהו"ש. The earlier colophon is dated 5436 (=1676), and reads as follows: ובזה נשלם מה שהיתה אליו הכוונה בספר זה והיתה השלמתו יום ר"ח ניסן שנת חמשת אלפים וארבע מאות ושש ושלשים לפרט יצירה. והנני מתחנן הידידים הנגשים אל יי לשמוע בסודו להביט בעין חמלה אל הספר הזה כי כל דרכיו נכוחים למבין מזוהר המנורה הטהורה מזהירים ממחצב הקודש חצובים וממעון החכמה שאובים בו כל אבן יקרה מאירה ואם עלתה בו שגיאה לי היתה למנה ואין לאשימיני מכמה סיבות. הא' כובד המלאכה ועומק החכמה וקוצר השגתי בחבור הדברים והבנתם ומעוט שנותי כי נער אנכי ומנוער מן הבינה כי חברתיו ואני בן כ"ו שנה. השנית כי גרמו עונות נעורים להצריכיני למעשה ידי והיתי טרוד בפרנסתי ופרנסת אנשי ביתי והמלאכה הזאת תצטרך לב פנוי ודעת צלולה. השלישית לא פסק פומי מגרסא באישון לילה ואפילה בהויית אביי ורבא ואמרינן בסנהדרין במחשכים הושי' זה תלמוד בבלי ובמדרש העם ההולכים בחשך אלו העוסקים בתלמוד ראו אור גדול לה' יושבי בארץ צלמות אור נגה עליהם. תושלב"ע בנלכואע"י אבי"ר, v. MS. No. 568 where the date is 5267 (=1507), and MS. No. 169 dated 5447 (=1687), v. above, Cat., p. 435.

Paper, $8\frac{3}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

817

ספר היכל ה'

A Commentary on the Book of Creation by Yeḥiel Ashkenazi of Jerusalem (v. Ben Jacob, p. 136, No. 292).

The beginning of the introduction is missing up to the words נגדינו סוגרו בתיה מבוא. והתורה הב' ההולכת למואל. היא חכמת הקבלה בידיעת האל וקבלת עול מלכותו ויחודו ליחדו. The treatise ends with the rhymes

מדרך מדריך לנהיב יושר
שמור מנטות לעיוני שוא
הט אזנך לחכמים כי
חזות זיו קדוש אז תחזה
באשורך אחוז ואל תרפה
פן בעונם מהר תספה
לצורך הם מזור ומרפא
שלו ושקט על הר נשפה

acr. משה חזק.

The reference to Solomon b. פטיר Kohen, the author of the work ממלכת כהנים (v. Ben Jacob, p. 335, No. 1382) is contained on p. 25.

The MS. contains besides the previous work, the following items: (a) סוד חג המצות; (b) סוד יין נסך; (c) Mysteries by Joseph Gikitilia; (d) סוד הציצית; (e) סוד שמע; (f) סוד המזוזה; (g) סוד השבת; (h) a commentary on the 'Amidah by Isaac Luria; and (i) Collectanea by Shem Ṭob b. Gaon, headed: פירוש ליקוטים שחבר כמהר"ר ש"ט בן הגאון נ"ע מפי הרב כמהר"ר שלמה בן אדרת זצ"ל לפירושי סודות התורה שחבר הרב רבי משה בר נחמן זכרו לברכה, v. also above, Cat., p. 1017.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 68 pp. of about 37 ll. to a p.

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

770

ספר הכוונות

Ḳabbalistic Compendium by R. Ḥayyeem b. Joseph Viṭal, with Glosses.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 324 pp. of 28 ll. to a p.

Owner: *Elijah b. Sliman b. Ezekiel b. Mordecai* (p. 324).

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 6\frac{3}{16}''$.

993

טעמי המצות בדרך הקבלה

A Ḳabbalistic Treatise.

Pp. 1–12 contain מפתחות numbered from 197 to 325, beg. קצ"ו קצ"ח טעם מילה ופריעה ופסוק ביום הגמל את יצחק ופסוק יוסף כי גונוב גונובתי (!) ופסוק רק בעיניך תביט שכ"ה פסוק אל ישוב דך נכלם ופסוק כדכד שמשותיך ופסוק למה הרגזתני ומאמר.

The treatise itself begins (p. 13) after a lacuna with the words באשר תדע במקומו פרט בפרט בעורת האל והוא בזה האופן שהאור אשר נקפל וצמצם עצמותה בתוכה מינה ובה להיות פנימי לכתר אותו האור עצמה יצתה ניצוץ ממנה ונעשה אור מקיף ופנימי לחכמה, and ends (p. 682): גם מה שאמר פום אמה הוא פירושו כי אלו החמש חסדים כבר ידעת אתה למעלה שירדו השני חסדים ושליש חסרים מכוסים ושני שלישים ושני חסדים מגולים גם ידעת שירדו כולם ליסוד ומשם יר (!) חזרו כולם באור חוזר מלמט' למעלה זהו סוד חסד דנפיק מפום אמה שהוא האור חוזר. The rest is missing.

Another treatise beg. (p. 683) זכור את בוראך בעוד יש בך יכולת הנה תשובת כל העונות שבעולם כי לא יש עון בעולם שפוגם אלא בארבע אותיות ההויה וכנגד זה הוא ארבע מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק וצריך לתקן האדם במקום שפגם כאשר יראו עיניך משרים בהי"ת, and ends (p. 718): ובצאתו יכוין בהבנת הפסוק שהקב"ה מבטנו של הקליפה יורישנו אל הזרע ויחזור אותו לטהרה והענין הזה הוא תשובה גדולה לכן הירא את דבר יי יחרד לבבו לעבודת קונו. The MS. ends with a treatise (pp. 719–732) headed: ביאור קצת ממאמר עשרה הרוגי מלכות which is incomplete at the end.

The MS. is written in two different curs. Or. Sefardi hands of the end of the 16th cent., and contains 732 pp. of 20 ll. to the p.

Scribe of the second treatise: *Moses b. X.* The colophon (p. 718) reads: נאום המקוה רחמי צור שוכן מעונה יפדה נפשי מיד שאול נשלם יום שני כ"ו לתמוז משנת הרש"ם (=1584) בקושטונדינה הצעיר משה . . . .

Paper, $6\frac{1}{16}'' \times 4''$.

862

ספר לחשים

Book of Amulets, Charms, and Primitive Medicine.

The MS. contains among others ספר תפלה נוראה וקדושה, שמות המלאכים, המזלות ותקופות, שאלת חלום, כשמגיע לשומע תפלה, and Of the charms, one to counteract witchcraft (p. 57) is given in the name of *Eleazar Ma'arabi*, another (p. 88) is ascribed to *R.*

Judah Haḥasid, a third (p. 106) in Arabic for נעים עבדו, a fourth is an extract from the מנחה חדשה of *Jacob b. Isaac* (not in Ben Jacob), beg. וכעין שמשי שבעת ימים מצאתי בשם המקובל האלהים ה"ה מורינו יעקב ב"ר יצחק ז"ל בספר מנחה חדשה (p. 156), a fifth by *R. Moses Haddarshan*, beg. לדעת שערי התקופות הנני מעמידך על שערי התקופות בשביל התבואה כפי מה שמצאתי כתוב בשם רבי משה הדרשן ז"ל בסימנים ברוקים בחכמת האיצטגנינות (p. 165), a sixth is a prescription, copied from *Aristotle* (ארסטוטילילום, p. 169).

The MS. is written by three different curs. Cochin hands of the 17th cent., and contains 281 pp. Malabari words are to be found throughout the MS. There are numerous Ḳabbalistic diagrams and alphabets.

Owners: (1) *Wife of Elijah Kooni.*

(2) *Joseph b. Yaḥya Ashoori.* The entry (p. 1) reads: לקחתי זה הספר מיד אשת כוני אלי' בערך מאה ועשרים פאנון קוגין. ששה פאנון לקשור את זה[1] ליונה מודליר אדר שנת התקפ"ב ליצירה (=1822) הצעיר יוסף בן יחייא אשורי יצ"ו, v. also p. 281.

Paper, $6\frac{1}{16}'' \times 4''$.

860

ספר גורלות

Geomancy.

The MS. contains: גורלות הקוביא (pp. 1–5, the beginning of which is missing, each sentence begins with בן אדם), ספר גורלות של אחיתופל ושאלותיו בדרך אחרת והם על פי האותיות מגידים ובנקל הם מודיעים כאשר עיניך תחזינה מישרים (pp. 5–8), שמוש האצבעות (pp. 8–9, beg. ואלו הן האותיות שישים אצבעו בהן פתאום), סדר הימים (p. 10), another version of the גורלות in 90 paragraphs (pp. 11–22), נפלאות וניסיונות לעשות צבעים (pp. 23–27), סגולות (p. 29), ספר גורלות ascribed to Abraham ibn Ezra (pp. 33–52), and חידות לוחות (pp. 53–60).

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 18th cent., and contains 60 pp. of about 33 ll. to a p.

Scribe: *Joseph b. Samuel Raḥabi.* The colophon (p. 52) reads: הצעיר יוסף שמואל רחבי ס"ט נשלם ביום ג' י"ז בטבת בשנת טֹבֹשׁ טוֹב לפ"ק (=1799).

Pp. 27–28 contain entries relating to births in the families of Raḥabi Ṣa'di, Mizraḥi, Ashkenazi, and Nurdin, which read:

היום ליל ג' ה' ואדר התקנ"ט ליצירה (=1799) שמחה אשת יחזקאל רחבי תלד בת נאה וחשובה.

היום יום ב' י' לניסן שנת התקנ"ט הנו' (=1799) חנה אשת מאיר צעדי תלד בן זכר נאה.

היום יום ה' כ"ג חשון התק"ס ליצירה (=1799) לולו אשת יהודה מזרחי תלד בת נאה.

היום יום ששי ארבע ועשרים לחודש מנחם רבקה אשת שלמה נורדין החולה ינצל (!) מחליה אבעבועות בזמן קרוב בע"ה.

היום יום ש"ק בראשית כ"ט לתשרי שנת התקס"א (=1800) רחל אשת דוד אשכנזי תלד בת נאה. שרה.

חנה אשת מאיר צעדי תלד בת נאה שמחה יום ו' ג' לטבת שנת התקס"א (1800).

תקס"ב (=1801) חשון כ"א שמחה אשת יחזקאל רחבי תלד בן זכר ונאה וימת.

תקס"ד (=1803) נו' י"א רבקה בת ברוך רחבי תלד בת נאה ויפה.

תקס"ה (=1804) טבת רבקה אשת דניאל כהן תלד בת נקבה נאה ומתה.

תקס"ה (=1804) לאה בת יחזקאל רחבי אשת אברהם משה רחבי תלד בת נאה.

שנת תק"ע (=1810) כ"ז לאדר א' ביום ש"ק נולד בן זכר לדוד אשכנזי ושמו שמשון הי"ו.

Paper, $4\frac{3}{8}'' \times 3\frac{9}{16}''$.

1002

מעשה ניחושים

A Description of Superstitions and Beliefs prevailing among the Jews of Baghdad.

[1] i.e. to bind the book.

The MS. (typewritten) describes in Arabic the customs and beliefs which exist among the Jews of Baghdad and superstitions practised among them on various occasions, e.g. births, weddings, deaths, illness, moving to a new house, exorcism, stories about demons, snakes, and protection against the Evil Eye. There are also notes about Ṣadḳah b. Se'adyah Ḥuṣein (v. about him, above, Cat., pp. 675 and 763), the author of ספר צדקה ומשפט, Jerus. 1926.

This folklore material was collected by me from the old people in Baghdad and written down in their own words. The collection contains 28 different items on 24 pp.

Paper, $8'' \times 4\frac{3}{4}''$.

834

מחברות עמנואל

The poetry of Immanuel b. Solomon of Rome.

The MS. is copied from the Constantinople edition of this work, printed in the year 5295 (=1535, v. Ben Jacob, p. 13, No. 880).

The MS. is written in curs. Indian and Baghdad hands of the 19th cent., and contains 247 pp. of 25 ll. to a p.

Paper, $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

995

ספר המוסר

Book of Instruction.

Essays by Zechariah b. Se'adyah b. Jacob el-Ḍahri.

The introduction to this work is published by H. Brody in his מטמוני מסתרים, Cracow, 1894, pp. 10–11 (קובץ על יד, vol. 9). Brody also published chap. 45 of these essays (ibid. pp. 20–26). In the MS. the passage beg. בשנה ההיא גבר הישמעאלי up to ואין אוסף לחרפתנו, v. ed. Brody, p. 10, is missing. Other extracts from this work appeared in print by M. Ḳehathi in ציון (1929), pp. 44–53. The introduction is followed by a table of contents.

The title of the book (p. 7) reads:

שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו:
ספר המחברת שחיבר ה"ר זכריא בן סעדיא הצידוני זת"ל
ספר המוסר כל קורא בו ילמד מוסר
ואם הוא מבין בע"ה לא יחסר
ואם אין לו בינה ה' מעליו סר
ולכן צריך להתפלל ולהתחנן לש"י שיתן לו בינה לדעת מוסר

The first chapter describes the author's journey to Damascus and Mesopotamia, beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי מנוא אמון (Alexandria) אל הר חרמון. ומגמתי לדמשק המדינה. אשר לכל המדינות עדינה. ואבוא אל מדינת נהרים בעת הצהרים. ואשכור לי שם בית ועלייה. אמר הצעיר להתעלם במחמדי נשייה, and ends: זכריא בן סעדיא כאשר השלמתי המחברת הראשונה וערבה לכל מליצתה הנכונה. אז עלה על לבי לזכור גלותינו. ואיך נפלה עטרת ראשינו. על דרך מליצתה. והיא כפורחת עלתה נצה. על פי שני האנשים המיוחסי' אלי בהגיוני. אבנר בן חלק התימני ומרדכי הצידוני.

The second chap. describes the persecutions in Yemen, beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי ממצרים המדינה. מגימת פני תימנה. סברתי ספינה בנהר פישון. ובטחתי במעביר ראשון ראשון. ובאותה הדרך אין לי פה ולא לשון. כי אבנר בן חלק הנצור באישון. נפרד ממני עוד לא ראיתיהו. בקשתיהו ולא מצאת'. אבל שמועה שמעתי. כי אבנר מודעתי. נשאר לו במדינת אוזל. תור וגחל. אז נסעתי להשיב הגולה אשר גזל. ועיני בדמעות וכראותו כי דברי אמת. ויקם, and ends: תזל ויטלא את החמת. ואתן לו בידי. מן הכסף והזהב אשר עמדי. ואומר לו רפואתך אם תשא עין. אל הממציא יש מאין. אולי ישמע על ידי נס ופלא. להוציא ממאסר אסיר מבית כלא. ונתראה פנים בירושלים המדינה. אז ימלא שחוק פינו ולשוננו

אחר אשר הייתי לברי. ויאמרו האנשים המתקרשים והמטהרים. מאחר ששמענו היום נוראות. בסודות הפליאות. בדברי נבואות. ועתה עוצו עצה. בדרך מליצה. לחבר שיר על ספר הזוהר. כעצם השמים לטוהר. מגיד שבחו ותפארתו. ואת יקר תפארת גדולתו. ושבח המאור הגדול. משיב נפש לכל חי. רבי שמעון בן יוחי. וכשמעי דבריהם. ונועם אמריהם. ויהי לבי נוטה אחריהם. אבל אמרתי סבת בטולי. כי השיר הראשון גורלי וחבלי. וזה היה חלקי מכל עמלי. ועתה ידבר אדונינו. בעל שמחתינו. המשביע בטוב עדיינו. There is further a reference (p. 28) to R. Abraham b. Ḥalafton, which reads as follows: ויגש אחד מהם כנר. ויאמר אל אבנר. אדוני רצוני שתחבר לי שיר בעל פיפיות. בנוי לתלפיות. יקרא באורך ורוחב. מרובע ככר נרחב. בלשון ערוכה. ביום שמחת הריגת בני המן. אספתה ודלפון. בספר ר' אברהם בן חלפתון. Finally this chap. devotes a whole biography, in rhyme and prose, to Se'adyah b. Joseph II (v. about him קרית ספר, vol. 3, pp. 168–171). Abner says about the latter: ויאמר להם דעו כי אני אודיעכם. סבת בכיי בארץ עניי. זכרתי אדם גדול בארצינו. והוא עטרת ראשינו. קבץ המדות החמודות. ולו בהן עשר ידות. עם מיטב מעללים. ולו שם בגדולים. סעדיא בן יוסף. לכל החכמות מאסף. לו יד ושם בארבעה ועשרים. ובלעדיו איש את ידו ואת רגלו לא ירים. ובשחה סדרי משנה בעל תבונה. ובשכלו טמון. חבור רבינו משה ן' מימון. והמאיר קצוי נשייה. אשר פירוש רבינו סעדיה. The poem beg. נטה והרקיע שחקים כספירים ראי מוצק חזקים.

Chap. 4 describes the author's journey from Ormuz to Baghdad via Basra, where he saw the Tomb of Ezra the Scribe, and via Kifl, where he saw the Tomb of the Prophet Ezekiel. The chapter beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי מהרמון המדינה אל בבל. אשר על נהר חדקל חונה. ובידי חמש מאות נבלים. לסחורה לשמח האמיללים והגולים. ואלך בים הגדול כארבעים יום. ובמדינת בצרה חשך היום. וממנה הלכתי בנהר חדקל. בשבר עשרים שקל. ועל הנהר העובר. קבר עזרא הסופר. ושם היודע רזי. נביאי וחוזי. קבר יחזקאל בן בוזי. ותהי ערך הדרך הסלולה. ארבעים יום וארבעים לילה. אז הצער והיגון עבר. כאשר נכנסתי אל מדינת רנה. וילך עם השומרים. ואני נסעתי דרך ים העברים. The chap. refers to the catastrophe of Uzal (=Ṣan'a) in the month of Tammuz, 5328 (=1568) with the words: אז ידעתי כי נפל המזל לקהל אוזל, and contains two rhymed compositions for this occasion. The first beg. עזבני אבי וגנב את לבי וחרשו על גבי בעת מני נבדל, and the second, containing an elegy, beg. ילוד צידון בינה לאמרי הקינה ושים לב לשמונה.

The third chap. describes the journey from Baghdad to Arbil, beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי מבבל לארבל. ואני עול הגלות סובל. והטוב והרע מקבל. ובדרך ההיא כמה מדינות. על נהר חדקל חונות. גדולות וקטנות. באחת מהם בית הכנסת. כמוהו לא נהיה. שם קבורים דניאל חנניה מישאל ועזריה. והיהודים העומדים שם. מלאים חטא ופשע ואשם, and ends: ויהי כאשר כלה אבנר שירו. ידעתי כי מאם ערי מגורו. בעת ההיא זכרתי זאת הברייתא הנסוכה. אסור לישב בקליעה. שאיש ואשתו שרויים בתוכה. ועליה אמרו הנביאים בספריהם. נשי עמי יגרשו מבית תענוגיהם. אז קמתי ואבנר חבקתי ונשקתי. ולעלייתי הלבתי. There are various traditions about the sepulchre of Daniel and his friends. Benjamin of Tudela (ed. Adler, p. מט) reports that Daniel's grave is in Shushan. The same tradition is preserved by Petachia of Regensburg (v. ed. Benisch, p. 38). The Jews of Baghdad however, believe up to this day that the grave of Daniel and his friends is situated in Kerkuk, near Baghdad. The Jews of Kerkuk use up to this day a liturgical composition which is read at the graves of Daniel and his three friends. The title of this booklet reads: מגלת הנביא דניאל וחבריו זיע"א אלדי יקרוהא עלא ציון הנו"ל אנשי ק"ק כרכוך יע"א פה בגדאד יע"א שנת התער"ב (=1912) ליצירה בדפוס ח' עזרא דנגור ס"ט. This tradition agrees with that of our author. This chap. contains rhymes and poems with reference to the Zohar. It will be interesting to copy the introductory words which precede the poem beg. אישים אקרא מהר אל הר בואו וישב האיש לצדי, which read: למדו ספר זוהר

ידעתי ערבי. ברחבי וארבי. והנה חסרתי כמה ענינות. וחסרון לא יוכל להמנות. ואתנכר בתוכה ורעיוני היו חלושות. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. לשמוע הדרשנים. הדורשים על כמה אופנים. כי הם יודעים כל סוד. מקירות הספון ועד היסוד. ובפרט המאור הגדול החכם ר' יוסף קארו. אשר מישיבתו חכמי צפת לא יסורו. כי בלבו התלמוד אגור. אחר ישיבתו שבע שנים סגור. וחוץ מכמה חכמות גלויות ונעלמות. בלבו חתומות. ואלך שבת אחת אל ישיבתו. לראות את יקר תפארת גדולתו. ואשב בפתח עם מזוזת השער. ורעיוני מן הסכלת אחזו סער. והחכם הזקן יושב על הכסא. בפיהו דורש על הנושא. במאמר יוציא את האדם מעול הזמן. להקריבו אל האל הנאמן. ולבישו בגדי חופש. בפסוק תורת ה' תמימה משיבת נפש. ונשא ונתן על דרך הפשט והקבלה. כי החכם היקר והנעלה. לפניו כמאתים תלמידים. יקרים ומעולים. יושבים על גבי ספסלים. וכאשר כלה דברי חכמתו. רמז לתלמיד אחד לעומתו. לדבר בנפש וכוחותיה ותכליתה ואודותיה. ויעמוד לפניו. בנועם הגיוניו. ויאמר כבר למדתנו רבינו. ולא מחכמתינו. כי לנפש עשרה כוחות נפשיים. חמשה תוכיים וחמשה חיצוניים. התוכיים שנים מהם בלחש הלחוש. והם כוח התנועה והחוש. והוא מה שתוציא החמימות. הטבעית ממנו. ותתפשט בגוף ותשאנו. ותועיל לו התנועה. בהעתקתו ממקום למקום בכל רגע ושעה. ובחוש יעשה פעולות מתחלפות מטובה עד רעה. והשלוש האחרות שוכנות במוח. כי לולא הן הלך שחוח. והם כוח המדמה והמחשב והזוכר. כי באמצעותן משבית וזוכר. בפאת פניו כוח הדמיון. ידע כל הצורות ואם הן ברום חבוין. ויקבע לשכל באמצעות כוח הראות. ויבין בו פלאי פלאות. ובאמצע המוח כוח המחשב. כי בו יהיה בדעתו מתיישב. וממול ערפו כוח השמירה. והיא הנקראת זכירה. יזכור האדם כול אשר עשהו. ובשמירתו לכל דבר ידעהו. ולכוח המחשב ארבעה ענפים. מביטים וצופים. והם כוח השומר והמקבל והרעה וההבדל. כי בהם כוח המחשב הולך וגדל. בכוח המקבל יקבל כל אשר יאות. כמו מכוח השמע והראות. וכוח השומר בו ישמור. כל אשר יתחיל ויגמור. וכוח הדעת יקבץ כל החלקים. שיצטרך להם כוח המחשב לפרקים. ויניח אותם לפני הכוח המבדיל. המקטין והמבדיל. והוא יבדיל בין האמת והשקר. ולגדולתו אין חקר. ואם ילחש אחד מן הכוחות וענפיהם. יזיק לחבירו ויהיו פרודות כנפיהם. ותועלת אלו הכוחות. להיות פועלים

ויאמר לי חי אהבתך החדשה. כבר, and ends: כי אני הולך לארץ הקדושה. ואומר לו ופני כנגדו. יעבר נא אדוני לפני עבדו. כי עדיין יש לי דמי עשרים נבל. במדינת בבל. ואני אבוא אחריך. והיה כי תלך אשריך. וה' אלהיך ירציך. והוא ישלים חפציך. ויאמר לי אין לי דמי נבלים. ולא הבל הבלים. ויקם וילך. מן הצבי נקל. וירכב אניה בנהר חדקל.

Chap. 5 describes a journey from Baghdad to Syria, beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי ממדינת בבל. בחמשים סבל. סחורה כוללת משובח ומגונה. אל סריא המדינה. ובדרך ההיא כמה כרכים. על נהר חדקל ופרת ערוכים. מהם אשור וארך ואכד וכלנה ונציבין. ושם קבר התנא הגדול ויהי ר' יהודה בן בתירא המבין, and ends: כאשר אבנר שירו השלים. אז פני הייתי מעלים. כי כך אמרו הנביאים. חמוקי ירכיך כמו חלאים. ואלך לדרכי. למכור ולקנות. ומיני סחורות לשמור ולמנות. ועודנו בשוק במאמרו. לא הכרתי סוף דברו. ואבנר ומפעלו. לא ידענו מה היה לו.

Chap. 6 offers a valuable source for the religious and cultural conditions at Safed in the author's time, v. ציון, l.c. p. 46. The chap. beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מסוריא המדינה. דרך גליל העליון אל מדינת צפת. ארץ כנען בן אחי יפת. ובדרך ההיא חמת ודמשק וארם נהרים. בהם מבני יהודה ואפרים. חוץ מכמה עיירות. בדרך הירדן אל המעברות. ואבוא אל המדינה. והנה בתוכה שרתה שכינה. כי בה קהל גדול רחוק מסלף. בארבעה עשר אלף. כשמונה עשר ישיבות בעיון התלמוד נצבות. שם ראיתי אור התורה. וליהודים ואמר החכם אשר באהל, and ends: היתה אורה החכמה יושב. אויל מחריש חכם ייחשב. ואמשוך את עצמי ללכת אל ירושלים המבורת (אולי צ"ל המבורכת). אבל עדיין היה לי רומח במדינתי היא צידון. ואעבור לקחת אותו. ואבנר לומד תורה בישיבתו. משמרת הברית שמר. על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר. Attention may be drawn to the author's reference to R. Joseph Ḳaro and to the method of learning in Safed. The continuation of the introductory words (p. 62) reads: כי הם גברו על כל הקהלות. ופרצו בגבול החכמה פרץ. תהלות לתה[לות]. מעולם לא נמצא בהם עם הארץ. ואתבונן בעיונם פנימי וחיצון. והנה לא הגעתי לרועה צאן. אז

והחסרון. ועוד נמצא לנפש החמודה עשרים מדה. הראשון הכבוד והגאוה. לעמתו הענוה. ואופן החכמה. העליונה בבריאותם. בנפש האדם נקבעו על פי מדותם. כי הכבוד הוא נשיאות הנפש ורוממותיה. ובו תגדל מעלתה. אם תנהוג סלסול בעשיית המצות כתקנן. אז תהיה כזית רענן. ותשמח במה שנתן לה הבורא. ולא ינועו אמות הספים מקול הקורא. כי לה שבר תמידי ונצחי. ולה אמר רני ושמחי. והמגונה ממנו הוא שיעשהו האדם מדעתו. ויכנס לפנים ממחצתו. וישב בזולת מקומו. ויעבור הדרך מטעמו. אז יצא מן העולם ריקם. וממנו השם ינקום נקם. ואופן החכמה הנואה. בנטיעתה בנפש מדת הענוה. בעבור שתהיה לאלהים נכנעת. וואת לבעליה מלפני השם מתנה. ועל ידיה חיי העולם בקנה. והאדם שואת המדה בקרבו. יהיה לפני אלהיו כעבד לפני רבו. ובשיגיע קצו ישיג רצונו וחפצו. והשלישי והרביעי הבושה והעזות. נבראו באדם על ידי זריזות. אמנם הבושה ותועלתה. למנוע הנפש מחטאתה. ואם יוכיח מוכיח לחוטא הנגרע. אז יכלם ויבוש מעשות רע. והעזות ותועלתה להתחזק אנשי האמת והשקר. ואם יכלמו ויבושו יהיו בענן בקר. והחמישי והששי האהבה והשנאה. להרחיק המעשה הבעור ולרדוף הנאה. ולאהוב האמת ודורשיו. ולשנוא השקר ומבקשיו. ואז ישוב הדבר אל הנפש אחר שהיה זנוח. ימצא מרגוע וינוח. והשביעי והשמיני. הרחמנות והאכזריות ואין עליהם כל כך אחריות. אבל היכול ירחם על הצדיקים. ויתאכזר על הרשעים החזקים. ואין להתנהג בהם ובהקבעם. אלא זכרונם מפני שהם קבועים בנפש בטבעם. והט' והי' הכעס והרציון. בזולתם יהיה אדם בעל רפיון. כי איך יוכל לנהג הכסילים והבנים האוילים בלתי באמצעות הכעס והרצון. לבל יהיו תמיד חומרי לצון. בעת יכעס עליהם. יחזרו ממעשיהם. והוא ברצונו יקבלם וישמחו מיגונם. ואז ירצו את עונם. וי"א וי"ב הגבורה והחלשות. לקבוע טהרה ופרישות. בעת שתשמע מאמר השם הנזכר. בעונש ושכר. ותגבר נפשו בשמעו דברי הכופרים. המכחישים עשרת הדברים. אז יעמוד נכחם. ויהיה חזק לעומת מצחם. ולא ירך לבבו. ולא ישיב צור חרבו. והג' עשר והד' עשר הכילות והנדיבות תועלת הכילות. לבל יהיה החכם מלמד ברגילות. לכל בעל סכלות. ובה יהיה הדבר בפיו עגון. לבלתי למד לתלמיד שאינו הגון. ועליה רמז בעל החכמה. כצרור אבן במרגמה. והנדיבות לבל ימנעו החכמים חכמתם והסכלים בעציבות. ויתיאשו מללמוד. ולא יוכלו לעמוד. אבל לחכמה בטוחות. והחמשה חיצוניים הראות והשמע והריח והטעם והנגיעה. כל אלה לנפש הצנועה. ושם ג"כ כוח המתואה (צ"ל המתאוה). יסתעף ממנו ארבעה כוחות כנגד מסתכך פורחות. והם כוח המושך לכל אוכל. והו[א] חם ולח. בזולתו הגוף לא יצלח. וכוח התופס אותו עד שיותך. והוא קר ויבש. עם הכוח הראשון מתלבש. וכוח המאכל אותו עד שישנהו למזג הראוי לגוף. בעוד בני רשף יגביהו עוף. והוא טבע האש. חם ויבש. וכוח המוציא למותרות מן הגוף והוא קר ויבש. ובהתערב הכוחות בהשוייה. לא יצטרך לרופא וחובש. ואלו הארבעה כוחות ואם הם כנשרים יעלו אבר. ירוצו בכל הגוף אשר עבר. אמנם באצטומכא משכנם ומעשיהם. והמעים רועות על ידיהם. ורישומם בהם יותר מכל צרכיהם. ומענפי אלו הכוחות ג"כ שלשה כוחות אשר עליהם הגוף יתכן. והם כוח המוליד והמגדל והזן המהנה. במצעותן רעה אליו תאונה. אמנם הכוח המוליד לקיום המין. כי בו תשלם בריאת המין והמאמין. וכוח המגדל הוא שיגדל גוף הנוצר ואיבריו. עד שיעמוד על שלימותו מכל עדיו. והכוח הזן הון (צ"ל הוא) שיזון את האדם אחר שלימותו. עד שיתוסף שיעורו וכמותו. כל אלה הכוחות מן התאוה מסתעפים. כי ממנה השרשים והענפים. ועוד ג"כ כוח הכעס מסתעף ממנה. והוא המביא את הנפש לידי סכנה. ועל ידו איבוד כל טובה צפונה. ועליו אמר הנביא הנעזר. לא יהיה בך אל זר. ותועלתו להתענג בו כל בהמה וחיה. להשיג טרפה מאפסי נשייה. ועל ידו יוסרו המשחיתים מבני אדם. על מעשה ידם. ולאלו השלשה כוחות רצוני לומר בכוח המחשב והמתאוה והכעס. חסרון ותוספת ואמצעות במעש. והחסרון והתוספת קלקול. ואמצעי מתוקן ושקול. כי תוספת המחשבה אינה לשכל טובה. וחסרונה ממנו נפיק חורבא. ותוספת התאו(א)ה מביא לידי עבירה ועזות וגאוה. וחסרונה מביא לידי י[א]וש. ולא תוסיף הנפש לחוש. ותוספת הכעס אילות וחסרונו כסילות ועצלות. כי הוא משרת כוחות הנפש החיצוניים. ובזולתו יהיו עניים. כי חוש הראות חוזר אל המוח. ויקבע לו הדמיון והמחשב והזוכר לפקוח. וחוש השומע קובע בלב האמונה. וחוש הריח להריח להשיב הנפש האנונה. וחוש הטעם לעזור לכוח הזן. ובו איבד הגוף מליאים מפיקים מזן אל זן. וחוש הנגיעה. מועיל לגוף לבל תבוא עליו רעה. אמנם הדברים יולדו מן הכוונה. אשר בחדרי הלב אמונה. והקול המשולח אשר לכל דבר עונה. הוא מן הקנה. כל זה מן הכוח האחרון. בעל התוספת

החמימות הטבעית העמוסה. ושלמותה מן הקרירות הטבעית הפרושה. וביאור זה ועילתו. ועל זה האופן מציאותו. כי סבתו אחד משני דברים, בראיות ברורים. והוא שלילת מנוחה. ונחת ורוחה. או כאב נוגע. בגוף פוגע. ולזה אם יחשב האדם במה שאזל ממנו. ומניעת דבר המשמחנו. אז תגבר החמימות. ויעלה הכוח הנפשיי כמעט ימות. לבקש הדבר האבוד מידו. ולא ימצאנו ויזכור אבודו. ואז יתיאש ויתחיל נודו. ותתחדש מיד הקרירות. כי החמימות אין לה אפשרות. ותתפשט בטבעה. ותהיה עשן. בעשן הכבשן. ותעלה לעינים. ואז יזלו דמעות. והוא הבכי אשר ממנו ועל ידו נובעות. עד שיפנה האדם כל אשר נתקבץ מחמימותו. כפי עוצם צרתו. ויתאנח אנחות מגופו. ואז יכבה רשפו. ותועלת היגון לדאוג האדם על עונו. וישוב לפני בוראו וקונו. ובכיו על חטאתו בכל שעה. אז יפתחו לו שערי דמעה. אלה הם כוחות הנפש ומדותיה. וכל ענינותיה. והיא הנפש הנשארת. לחיי עולם נשמרת. אם תהיה למצות אלהיה גומרת. כך למדתנו רבינו. ולעולם הבא זכיתנו. אמצתנו אף עזרתנו. ועל הנפש נתאזרתי. ועליה שיר חברתי.

הנדיבות תאזרם. ללמוד לאחרים תעזרם. ואז לא ימנע השכל. כפי אשר יוכל. והה' עשר והו' עשר הקנאה והחרטה. להעמיד הדין על פרוטה. כי לולא הקנאה לא עמד העצל ממטתו. להסתיר חרפתו. ולולא היא לא מלכו המלכים. זה לעומת זה נערכים. ולולא היא לא נתגאו בני אדם במעשיהם. טובים וחכמה. ובה יזכו הנפשות התמימות. בשני עולמות. והחרטה בה יתנחם האדם על מה שאירע. אם לאחרים הרע. בסיבתה ירצה את אחרים. ואז יהיה שלום מכל עברים. והז' עשר והח' עשר הפחד והבטחון. כי בפחד ילך הרשע על גחון. בעת ייעוד השם אליו. לשלם לו כפי רוע מעלליו. ואז ישוב הרשע מן העליזות. אל מדת הזריזות. והבטחון שיבטח האדם בלב שלם. שיתן לו שכרו וישלם. ולא יהיה לבו נוקפו. ויסתפק בהצרפו. אלא יאמין אמונה שלימה. כי טובתו עצומה. כאשר גזרה החכמה העליונה. לשלם לנפש האביונה. והט' עשר והכ' השמחה ויגון. באמצעותם לא יכלה הרגון. והשמחה נקבעה לבעלי הדעה. להיות מודים לשם על הטובה. אשר נתן להם ממקור האור חצובה. כי היא שמחה שאין לה קצבה. בספרי הנביאים כתובה. והיגון מדה בנפש כמוסה. תועלתה מן

נפש יקרה איך בתוך גוף תשכני. נסעת ממתקה במרה תחני
האת מטוהרה חצובת היקר. גלגל ערבות לך. ושם בית בני
עזבי לחושיך ושמה תלכי. שמעי עצתי זאת. אשר אומר אני
אל תשבי בגוף ואבלו תסבלי. רני ושמחי שם. ועינך חזני
למה תהי ביום קשורה עם אנוש. כי תפחדי תמיד כרוכב האני
מרוב חטאיך שאולה תרדי. לכן דעי בצעך. ואל תחלונני
מה תאמרי לאל. ביום הדין בעת. יזכור חטאיך ועוד מה תעני
שימי עלי לבך דברי ועשי. נגדך תשובך. ויום אל יום מני
יום הנסיעה קרבה קומי עשי. צידה לבית מועד. ונגד אל פני
תורה למול עיניך בעתות נתכנו. לא תשקטי יומם. וליל לא תישני
עד תיהיי שבה לארמון היקר. שם תמצאי נחת. ופוגה תתני

ויהי בבקר ויקם ויברח ממוקשו וילך ends: לנפשו ואני לויתי אותו בעלות האור עד שפת היאור ואצוהו להיות קרוב אלי בכל מקום ירחף עלי ואשקהו על צואריו כי זכרת[י] מתיקת אמריו ויקם וילך וירכב אניה ואני חזרתי בנפש מרה לעלייה. The chap. is of a polemical nature against Islam. It mentions the year of the Hijra (p. 72 תאלמנה שפתי שקר. כי היום תשע מאות ושבעה ושבעים שנה לנביאינו. המשביע בטוב עדיינו. ועודנו הולך וגדל לזכותינו. ואתם בחציר גגות כרגע יבישים. כי ימי מקדשותיכם

Chap. 7 describes the journey from Jerusalem to Egypt, and beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מירושלים עיר הצדק. לרדוף אחרי מחזקי הבדק. ואשים מגמת פני אל ארץ מצרים. כי שמעתי שם קהל גדול מבני יהודה ואפרים. ואלך אל יפו אשר על שפת הים. משם רכבתי אניה לילך בגליו ודכים. ואלך ימים שמונה עד בפתור. שם שמעתי קול הזמיר וקול התור. ומכפתור רכבתי אניה בנהר פישון. יש בתובה שמונת ימים עד הגיעי אל נמל מצרים הראשון. אז נכנסתי אל המדינה הגדולה, and

שמונה מאות ושלשים. ומיום שחרב אתם מחשים. בכל יום לכם ירידה. ואנחנו זכות הנביא לנו לעדה). The Muhammadan also refers to the founder of Christianity. The Jew in his reply gives his own version of the origin of Islam and the prophet whom he calls משוגע.

Chap. 8 describes the journey from Yemen to India especially to Cochin. He mentions Calicut (קאליקות) where he found no Jews, but in Cochin there was a Sefardi community and other congregations of the Black Jews. The chap. beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מארץ התימן אל ארץ הודו וכוש. למען היות לי קנין ומקנה ורכוש. ותהי דרכי נבחרה. בואכה ספרה. ממנה רכבתי בים הגדול בעשרים ימים. לפני חי העולמים. ואבוא עד מדינת קאליקות. קבלתי עלי בכניסתה מרדות עם מלקות. כי אנשי המדינה החיא כולם ערלים. עובדי אלילים. לא ימצא בה יהודי. להשקיט בו נועי ונודי. ואלך ממנה אל מדינת כושי. מצאתי את שאהב' נפשי. כי בה קהל ספרדים. מזרע היהודים. עם קהלות אחרים. אבל הם גרים. נתגיירו מימים קדמונים. מן הכושים והכנענים. יודעי דת ודין. ולדיני התורה מודין. וכאשר שמע אבנר, and ends: מלקין ומנדין שמח שמחה גדולה. ושב אליו שכלו ודעתו צלולה. וישב אלי ורעיוניו בשירו יגידו. עד נסעתי מארץ הודו. The chapter deals with the beliefs and superstitions of the Cochin Jews, and is of great folklore interest.

Chap. 9 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מארץ הודו בחדש תמוז. אל ארץ פרס למדינת הורמוז. רכבתי בים הגדול שבעים ימים. ובדרך החיא נפלו עלי אימים. כי רוח סערה גוברת. כמעט שהספינה נשברת. וישליכו המלחים כל אשר בתוכה, and ends: ואקבל מידו האבן היקרה. ואומר לו צדקתך לפני האל כתובה. ואמכרנה במ[א]תים פרחים. ואשב אצלו בהורמוז ששה חדשים. ואעזבהו ואלך למדינת בצרה. ולבי על פרידתו נתמלא עברה. כי הוא אבי התחבולות. בחברתו חתמלא כל שאלות. והוא שרבן ורענן בהיכליה. וכל רז לא אנים ל[י]ח.

Chap. 10 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מסוריא המדינה אל מדינת דמסק (!). על ידי מעט עסק. ובדרך הוא חמת מעינה תמיד לא יפסק. ויהי ערך הדרך עשרה ימים. עד אשר הגענו אל גנות דמשק העצומים. וכאשר באתי אל זאת המדינה הנזכרת. מקצה במחברת. אז תקנתי מושבי. על ידי איש כלבבי. ותהי ישיבתי בה עריבה. כי ויהי היא לארץ ישראל קרובה, and ends: כאשר השלים אבנר שירתו. לא ידעתי הליכתו. רחק ממני אנה ואנה. לא ראיתיו עד הנה. The chap. mentions a Syrian scholar named שמשון בן פרחיה (p. 98).

Chap. 11 beg. אמר מרדכי הצידוני בהיותי הומה וסוער. במחמדי הזמן גוער. שמת[י] אל לבי לשמוע דברי תוכחות. להנצל מפח ופחד ופחת. בעבור אהיה מבעלי המדות הנכבדות. להדמות בעלי החמודות, and ends: ויעמוד אבנר וישק לבל אחיו. ויקם על בריחיו. ויצא מאתנו לשוטט בדרכו. בעולם לרחבו ולארכו. ומן היום ההוא לא ראיתיו. בקשתיו ולא מצאתיו. This chap. is written in Sidon (p. 108 ויהי לימים ואני יושב בעירי היא צידון), and refers to a Yemenite preacher who visited Sidon (ibid. שמעתי כי הולכים לשמוע מאיש תוכחת אמרו כי הוא בא מארץ תימן), who describes in prose and rhyme the sufferings endured by the Jews of his native country (p. 111).

Chap. 12 describes the author's journey from Sidon to Egypt, and is devoted to Abner's narrative of the sufferings of the Yemenite Jews from 5329 to 5333 (=1569–1573). The chap. beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מצידון אל ארץ מצרים וכו', and ends with speculations about the expected Messianic Age (=1575), which reads (p. 117): אמר המגיד כשמעי שיח אבנר ושיריו. נפלאתי על חשמלי זהריו. ועל צחות אמריו. ואומר לו בחייך מה הבתים האלו היתרים על אלפ"א בית"א אשר ידך עשתה. ויאמר הם סימן לגאולה בסוף ענייני. כלומר חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'. כי אע"פ שמת המלך שטנינו. עדיין רחוקה ביאת משיחנו. אנחנו מהכים מאמר דניאל חבר הצדיקים השלשה. אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלוש מאות וחמשה. ואשרי ואחלי ואולי שהיא שנת השל"ה ליצירה (=1575). ויש לה סמך בתורה. עד כי יבא של"ה ויש אם למקרא. ומן השטים ירחמו עלינו. ינוחו אל מקדשנו. ויאמר די לצרותינו. ואל יגמלנו כמעשנו. כי הוא ארך אפים ומרבה חסדים. לעבדיו היהודים. ונגיע עד מצרים

אני ואבנר בן חלק התימני. ובחברתו לא ראתה עיני. כי השנין עלי ששוני. והבריח יגוני. עד אשר רתם רכבי הפרידה. אל ארץ ישראל ויהודה.

Chap. 13 beg. אמר מרדכי הצידוני אהבתי כל ימי. הליכת פעמי. בחדשי ושבתי ויומי. לקחת המוסר בדרכי ומנהגי. בשיחי במנוחתי ובהגיגי. והייתי שואל איה מקומו. להורידנו משמי מרומו בראותי כי אבנר הולך וגדול בארץ and ends: אשור. והיה לבו לאהבתי קשור. ואני רוצה לילך לסוריא. ואשוב אליו כעת חיה. הפקדתיהו מי שאמר לעולם והיה. והלכתי לצאת לפעלי. והוא מחזיק במעווי. יעשה שלום שלום יעשה לי.

Chap. 14 describes the author's travel to חדרך, and contains a poem beg. אל מסתתר א"ב אני, acr. למאד נעלם יודך אל עמים כולם אמר מרדכי. The chap. beg. זכריה בן שעדיה הצידוני. הנהיגני הצורך אל ארץ חדרך. כי שמעתי שם סחורות בתכלית הזלות. לצאת בקנייתם מן הדלות, and ends: אז הלכתי קדורנית. והתריתי. בעצמי שלא אוסיף עוד שנית. ללכת בדרכי אבנר בן חלק התימני. כל ימי ראות עיני. כי הוא איש מלשני. ולא אשיתהו עם כלבי צאני.

Chap. 15 beg. אמר מרדכי הצידוני. שליו הייתי בביתי ורענן בהיכלי. מודה לשם ית' על יושר מולי. ואהיה ישן ודשן. רוכב על מטות שן. and ends: כשמעי דברי אבנר ידעתי כי הוא לפני לפנים ואני חוצה. ואשב לנחמו ימים עשרים. ואפקידהו מתיר אסורים. ויצויני לבקרו בכל שלשה חדשים. ולהתפלל עליו בבתי הנפ"ש והלחשים. להצילו מיד הנחשים. אולי יחנן ה' ויתירנו. ולפליטה ישאירנו. ותהי ישיבתי אתו כחלום. ואלך מאצלו בשלום. This chap. also describes the sufferings of the Yemenite Jews.

Chap. 16 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מתפסח ועד עזה. והדרך עתים טובה ועתים קשה ועזה. והאל בכל מקום לא שקין ענותי ולא בזה. ויהי בדרך קרה לי מקום שמו תחפנחס, and ends: אמר המגיד לא מצאתי כזאת המחברת בכל המחברות. בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות. The chap. mentions שמואל בן פרץ and gives his biography. There are two alphabetical poems in this chap., the first beg. אודה לך צורי והנני אזכור חסדים שגמלתני, and the second beg. אל אל אקרא מראש צורים מקים לדל משפיל ומרים.

Chap. 17 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מהר שפר אל קרית ספר. עם חברה יפה פיה כולה שלישים. נערים ובחורים וישישים. מהם רוכבי עיירות, and ends: ומהם רוכבי אתונות צחורות ואתה אדונינו. התפלל בעדינו. לקבץ שאיריתנו. ולקרב קין גאולתינו. ואנחנו לא נרע מה נעשה כי עליך עינינו. ויפרוש אבנר כפיו השמימה. ויהיו שפתיו בדממה. וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה. ויט שכמו להתפלל בלילו ויומו. והקהל הלכו כל איש למקומו. The chap. refers to David Ḳimḥi (p. 151 וישאל אחד מבני החבורה. מפני מה נקרא שמו פרד במקרא. ויאמר אבנר מפני שהוא נפרד משאר בהמות בלידה. כך פירשו ר' דוד בן קמחי בשם ר' האיי גאון מורע יהודה. וישמח האיש על התשובה וכו' ויאמר וכו' קום וחבר שיר על דעתינו בשבח ר' דוד קמחי וספריו), and to Judah Hallevy (p. 153 כי זה כמה שאלתי. ולריק יגעתי. על אודות שיר חברו ר' יהודה הלוי. כאשר חננו הנותן ביכה לשבוי. למצוא מי שיחבר במשקלו. ועלי לשלם תגמולו. כפי טרחו ועמלו. וכו' ויען האיש בשיר החכם הנזכר. והנה בתוכו נכבדות מדובר). The poem in honour of David Ḳimḥi beg. לפני אלהים אערוך שיחי. אשיר במהללו כפי כוחי. עת אחזה יושר פעולותיו. The poem in honour of Judah Hallevy is headed: סליחה, beg. יקדישון ביום שלוש. מרי נפש עשוקה. את שם אל חי לדרוש, acr. זכריה. בעצה העמוקה. The remaining part of the chap. deals with the date of the Messianic Time. The date itself is given in a poem beg. אראה שריגי הזמן צומחים אביט עצי עדנו והם פורחים, where we read (p. 158): העם אשר גלו בסוד ימין. המה לקץ ימין משולחים. בשנת הת"ח שלוה ואל שדי ניתק לכל סוגר ולו חחים (cf. above, Cat., p. 522). The same poem mentions also Se'adyah b. Joseph and Zechariah b. Joseph (p. 159 הרב סעדיהו בנו יוסף. יהיו כמוץ אויביו וגם נמחים. גם לאהוב לבי זכריהו. אדון בנו יוסף ילוד קרחים).

Chap. 18 beg. אמר מרדכי הצידוני בהיותי במדינת רומה. מימים ימימה. עם דמדומי חמה. ואכנס אל בית התפלה. לתת לאל תהלה. כאשר ויתנו לו איש נזם זהב ואיש, and ends: בתחלה קשיטה אחת. עד אשר מלא האמתחת. ונשב כולנו בארץ רומה. שנה תמימה. עם חברתינו לרצון.

יהודה וישראל בימיכם. ויזריח שמש צדקה ומרפא בכנפיה עליכם. בנפשכם ובנפש העבד למלכי וקוני. מרדכי הצידוני ואבנר בן חלק התימני. רי"ת בגני This chap. contains a poem written in the year 5338 (=1578), beg. יונה ראיתיה בתכלית היפי שכלי עובתיהו להמון מליה. Then there is a correspondence between the people of דקלה, i.e. צערה (v. MS. No. 159, p. 21, where el-Susani writes: ואייאת הדוראם ואייאת צנעא ואייאת צעתא, MS. 831, p. 90 explains the names הדורם אוול ודקלה, v. Gen. 10, 27, in the following way: הדורם אומרים שהיא עיר דמא"ר. אוול ובספר הישר כתוב אזיל אומרים שהיא עיר צנע"א היא יוא"ל ראש (המלכות האלה. דקלה אומרים שהיא עיר צעד"ה and the author. The author mentions the following worthies of the place: יתר בן אברהם בן ישועה, and צדיק בן עובריה, סעריה. The bearer of the letter is *Mordecai b. David*.

Chap. 21 beg. אמר מרדכי הצידוני. אהבתי כל ימי היותי לרעות בגנים וללקוט שושנים. לפי רוב השנים. לחקור ולדרוש על כמה פנים. וייקר מקרי אל ארץ תוגרמה. לכוונה גלויה ונעלמה. ואבוא אל מדינת בורוצה. בלב שלם ובנפש חפצה ויקם לרכוב אניתו. ויברכם בשם and ends: ה' ראשונה. ואני סיימתי באחרונה. וילך מאתנו. וכמעט פג לבינו. על פרידתו. ווהב צחות רפידתו. והיינו שואלים בערו. כל אומיא ולישניא. וארו עם ענני שמיא. The author mentions Rabbenu Yeruḥam, the author of תולדות אדם וחוה, the year 1575 as the expected Messianic year, and a work of his own with the title ואם תרצה לידע אמתת צדה לדרך (v. p. 210 זה הענין לרוחב ולאורך. עיין בספרי שקראתיו צדה לדרך. בפרשת ויבלו. ותהיה מאשר ימיהם בטוב יבלו).

Chap. 22 beg. אמר מרדכי הצידוני נשאני לבי ללכת לירושלים עיר הקדש. לרעיון בקרבי נתחדש. ואלך דרך ים ואגיע עד יפו. ביום האירו כוכבי נשפו. ואלך תחלה לחברון. ומשמה לנחל קדרון. ומשם עליתי אל הר ציון. מקום ההיכל וכל ימי היותי בירושלם. and ends: ואפריון, אהגה בהם ערב ובקר וצהרים. ושוב לא נראיתי עוד לאבנר. פן עליו אהיה לטורח. ואשיש כגבור הרוג בקר ושחוט צאן. ולעדן מועדים וקצים. היה אבנר לראש ולקצין. לפניו יבוא כל בעל ריב. משלח מדון. ואני חזרתי לעירי היא צידון. The chap. contains four poems. The first in honour of the Ḥibbur of Maimonides, beg. סגולת אל מתי חכמה ודעה. לכו אל אור מנורה הקבועה. The second is written in honour of Obadiah Bartinora's Mishnah commentary, beg. לחם משנה לקטו ריעים. כל העתות גם לרגעים, acr. לזכריה בן סעדיה. The third is in honour of the מורה הנבוכים, beg. שבח אשיר לרוכב על פלכים. אשר שם לעבדיו מהלכים. The fourth is in honour of the Babylonian Talmud, beg. אור גבר חלציך מהרה. וקום עיין בדברי הגמרא.

Chap. 19 beg. אמר מרדכי הצידוני. אחרי אשר שמעתי חכמים רבים, נבונים וחשובים. משבחים את המחזר בארצות. לשמוע דברים נמרצות. ומשלים וחידות ומליצות. ויהי פעמי נכונות למרוצות. אשוטט סלעים וגבעות. ורגלי יעלו הרים ירדו בקעות. ותהי לי הנסיעה למנהג. ולבי פעמים דאוג ידאג. ופעמים שאוג ישאג. ועתים מסבול יאלה. ממראה עיניו אשר יראה. וארכוב אניות. ואדרוך בציות. בין החיות. ובמעונות אריות. עד הגיעי לחצר מות. שם בחרתי במות. כי בעת ההיא, and ends: לא נמצא שם יהודי רתמתי רכבי הנסיעה. ועל פרידתי כשור גועה. ויאמר לי לך אל המנוחה ואל המרגעה. ואני אלך אל ארצי ומולדתי ובה' חסיתי. ואתה תמיד לי ריע נאמן. ואם אתה תלך ארץ צפון. ואני דרך תימן. This chap. relates also the author's journey from Ormuz to India (p. 173 ועתה עשה אונך כאפרכסת לחידתי המתנוססת. כאשר הייתי בהורמוז המדינה. אשר לכל המדינות עדינה. שמתי לבי ללכת אל ארץ הודו בים. בקעתי גליו ודכים. עם חברת הישמעאלים. כאשר גזר הבורא והשלים. אחר שמונת ימים. נפלו עלי אימים), and contains a poem beg. אומר לפני אלהים אעמוד. ללבי עת סגוד, which is, however, ascribed to Judah Hallevy.

Chap. 20 beg. אמר מרדכי הצידוני באשר הייתי בימי הבלי. בגורלי וחבלי. מודה לשי"ת על מערכת מזלי. אליו אצעק ואשוע וישמע קולי. and ends: ועל זה כתבתי בחפזון. ורעיוני לא מצאו חזון. ואלהים יצמיח משרתכם. ויתמיד שמחתכם. וישים שלום פקודתכם. ויענה את שלומכם. ותושע

לפני נורא ואיום. כל ארבעים יום, and ends: ואני שמחתי עם אבנר בזמרה ושירים ורון. כל ימי הזכרון. ונטלתי ממנו רשיון. והפקדתיו בצל שוכן ברום חביון. וישלחני עד עכבוריא. בהמיית הקריה. ואלך לחלקי ומשכני. ארץ הזבולוני. The chap. contains a poem beg. בואי שנת אהבה, וצאי שנת איבה. למיחלים קצבה. יגדל שמיה רבא, acr. א"ב, and informs us of an exchange of letters between Tiberias and Ṣan'a. The occasion which gave rise to this correspondence is described (p. 243) as follows: ויאמר דעו בימים קדמונים. היתה ישיבתינו קרובה משבעים וקנים. הספקתם על ידי אשה נכבדת מקושטנטינ"א רבתי. לכל הנשים שרתי. והיתה קרובה למלכות. לנו ממליצי יושר וזכות. עד כי נתבקשה בישיבה שלמעלה. וכמעט ישיבתינו דקה וקלה. ואבדה תקותינו. ונכזבה תוחלתינו. ונשלח אל גלילות תוגרמה. ואל היהודים השוכנים ברומה. ואל בני נף ותחפנחס ומצרים. ואל ארם נהרים. לא היתה קריה אשר שגבה ממנו. למלאת את שאלותינו. ונשמח כי רב חילינו. וכי כביר מצאה ידינו. ואז שמענו על ידי אדם נאמן. כי נמצאו קהלות בארץ התימן. על כולם קהל מדינת צנע"א. בעלי שכל ודעה. ונשלח חכם אחד מחבירינו. להפיק רצונינו. וילך שמה בעזרת האלהים בעבור עם כמהים. וקירות לבו פוחדים ורוהים. ויהי לתקופת הימים. והנה בא וכבר נפלו עליו אימים. ויתן לנו מן העדה המקודשת. קבוצת זהב וכסף ונחשת. ונקח מידו ונברכם. יען האמינו לדברינו ובערכם. ויוסף שלוחינו. ויוציא מעט פרחי זהב. ונחלקם לאוהב ונאהב. לאיש כפי מעלתו. ומעשה תקפו וגדולתו. ויוסף ויוציא אבן טובה. לעיני כל רואיה חשובה. ונמכור אותה אל שר העיר. ויהללו אותה מגדול ועד צעיר. The letter of the Jews of Ṣan'a is addressed to the following leaders of the community in *Tiberias*: *Samuel Hakkohen*, *Jacob Hallevy*, *Moses Gedaliah*, *Abraham Gabriel*, and *Abraham*. The same names occur in a poem which is headed: ואלה דברי השירה השלוחה לטבריה המעטירה, and beg. אשר כיפת שחקים לו עלייה. פליאותיו בכל קצוי נשייה. The letter from *Ṣan'a* gives an account of the sad conditions prevailing among the Yemenite Jews.

Chap. 25 beg. אמר מרדכי הצידוני. הגד הגיד לרוץ אורח. ואשוב לעירי וארץ מולדתי. ואבנר יבוא בין הכרתי והפלתי. ויהי לי לאוהב ואדון. ואני יושב בצידון. The chap. mentions the date 1500 after the destruction of the Second Temple (p. 213 אז שבו לדרכם. בזכר החרבן. וביטול הקרבן. וסילוק השכינה. מקריה נאמנה. אלף וחמש מאות שנה. ופיזור הגליות), contains a poem beg. יחיד מרומם על כל גויה יסד בחכמה. אבן שתיה, acr. יחייא (v. however above, Cat., pp. 345, 346 and 946), and various prayers, v. ציון, l.c. p. 50.

Chap. 23 describes the conditions in Tiberias. The chap. beg. אמר מרדכי הצידוני אחרי שבעי משוט בקצוי נשייה. נכספתי ללכת אל עיר טבריה. כי שמעתי ששם עלו שבטים שבטי יה, and ends: ידעתי כי צידון לעיר טבריה קרובה. ועתה עשה עמי כמדתך החשובה. לחזק נחשלי. והיית קרוב אלי. ובאחלי ואולי יחנן ה' צבאות. ויקרב קץ הפלאות. ונעלה לציון חבירים. בעזרת המאיר לארץ ולדרים. ואקבל כל אשר צוה. לעשות ככל אשר אוה. וילויני עד עיבור העיר. ופירודו לבבי הבעיר. ויברכיני לכלות ממני כל איש משלח מדון. ואגיע לעירי היא ציידון. We read a poem beg. לקראת פני שבת אשיש, acr. ואגילה. אתעלסה כמשוש חתן עלי כלה לוכריה, a reference to the ספר המערכת by Judah Ḥayyaṭ (p. 229), and to the צרור המור by R. Abraham Saba' (p. 230). Special attention may be drawn to the following passage which we read on p. 235 f: אמר מרדכי הצידוני אחרי כל זאת. אמרתי לאבנר בפנים עליזות. ידעתי כי רעיוניך בשיר מלאים מפיקים מזן אל זן. ורצוני תודיעני מי שמך חזן. אחרי היותך מארץ רחוקה. איך היה בך לפני המקום הזה תשוקה. כי לשוננו קרוב לערבית. ולא תפנה לרוח מערבית. רוח הספרדים. כי הם מבחר היהודים. ולשונם בכל ענין מלוטש כחרב חדה. וחכמתם בלא משקל ומדה. ואנחנו עם שפלים. כסו פנינו חרולים. והם בקיאים בחכמת התלמוד והגמרא. כולם בעלי סברא, v. ציון, l.c. p. 50 f.

Chap. 24 beg. אמר מרדכי הצידוני אחרי הגיעי לשנת השל"ט ליצירה (=1578). נס ממני העצמה והגבורה. ושנסתי מתני לעבודת ה' הנכבד. כי הילדות והשחרות ממני אבד. ואהיה משתדל לקום בחצי הלילה. לבקש רחמים מלפני נורא עלילה. ובהגיע חדש אלול הידוע. אשר לסליחות ולתחנונים קבוע. ואוסיף על משמרתי עד אין חקר. מאשמורת התיכונה עד אור הבקר. ככה עשיתי

לי אבנר בן חלק התימני. דבר קרה לו בימי מאסרו. בארץ ערי מגורו. כי שמע יהודי אחד בא למחוז אלמכא. ולא היה לראותו זובה. על שהיה חכם חרשים. מבין לחשים. ועוד הביא ספרי הקרש. ובזה הענין נתחדש. שלא ביקש אלא דמיהם שיצא מתחת ידו. ועל זה הפקיד פקידו. and ends: ולא סר אל משמעתינו. וילך אל ארץ כבול. ובפרידתינו עבר הגבול. ונפקידהו ליד אל עילום. וילך לשלום. This chap. is especially important for the biography of our author. He refers to his travels in *India*, *Baṣra*, *Baghdad*, *Mesopotamia*, and *Syria*. He mentions the date 5322 (=1562), and gives a detailed account of the route to *Ṣan'a*, which he passed.

Chap. 26 beg. אמר מרדכי הצידוני קרה לי מקרא טוב. בארץ טוב. על אשר ראיתי אבנר בן חלק התימני, and ends: אז בירכתי לשם ה' ראשונה. ולו באחרונה. וקבלתי כל ימי להיותו לי לאדון. ופניתי אל ביתי לעירי היא צידון. The chap. is dated 5340 (=1580), and contains several liturgical pieces: (1) אלהי ואלהי אבותי ימי חלפו עם אניות איבה, acr. א"ב; (2) אל אל אדיר במרומי ערץ. acr. א"ב אבנר, אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ, acr. בן חלק אשר שת מרכבותיו על עננים (3); and (4) א"ב אבנר בן חלק ברכי נפשי, acr. א"ב, את ה' ברכי איומה מכל נוצר ונברא זכריה יש"ל בן סעדיא.

Chap. 27 beg. אמר מרדכי הצידוני מקרה הזמן אל ארץ נוד צנפני. וכמעט באש הגלות שרפני. ואהי כל ימי נודי ונועי נגוע. ובכל עתותי סגור לבי קרוע. ולחצי התלאות תקוע. ויקר מקרי אל עיר מערי סוריא. בקהליה תורה מצויה. אין ולמען ייטב, and ends: בערכם בכל קצוי נשייה לבו עלי. בכל היומים אשר אמצאנו ירחף עלי. ואעזבהו במקום ההוא דשן ורענן. רוכב על מטת שן. ואפקידהו ביד אל שדי. לברכה עד בלי די. The chap. contains poems for the twelve months of the year, and read as follows: (1) בתשרי אשמחה לקראת פני אל; (2) בכסלו אזכרה; (3) במרחשון יהי רוחש לבבי; (4) פלאי אלהים; (5) בטבת בעשירי בו יצומון; (6) שבט אכזר ועז מצח בקרחו לאדר אענה; (7) בימי ניסן לכל ימים חמודים; בסיון הזמן (9); באייר אהיה עיף בחומו (8); בתמוז אהמה כדוב לפשעי (10); פרחה לימים באלול (12) and (11); באב אבכה ואצעק ואקונן אחזיק לקום חצות ליל.

Chap. 28 beg. אמר מרדכי הצידוני נשאני הנדוד על אברתו. והכני בשבט עברתו. עד אשר רתמתי רכבי פרידתו. אל ארץ צבי צבאות גוים. תהלתה יספרו באיים. מארצות פרס ומדי. אשר היו לימים קדמונים קמי ורודי. ויקר מקרי אל מדינת תוריז. שם היגון קרא עלי והבריז. כי לא מצאתי ריע איש כלבבי. ויהי הכאב טמון בחובי. והיהודים השוכנים שם. מלאים חטא ופשע ואשם. קצתם להוטים אחר הזנות. וקצתם נוטים לצד מינות. ולהם ברשע עשר ידות. וכו'. ואשאל על אודות הסולת והפסולת. וימלאו לי כל משאלת. כי אלו בתחלתם יצאו מן הדת. ומשלו באש דת. ותהי להם זאת לפוקה. כי דתות הישמעאלים בלבם חקוקה. ואף כי חזרו חזרה רופפת. ועינם למה ונשמח במקום ההוא, and ends: שהורגלו שואפת שלשה ימים רצופים. ואויבינו לפנינו ניגפים. ואשכב בלילה השלישית לשמחתינו. ועין פקחתי אל אבנר ואינני. ואשבח מחנה חזיונו. דבריו ודברי בנו. The chap. speaks of a man called עדו בירב to whom a poem is dedicated, beg. אל ישע. מול השר אדר היקר. שלום שלום עד אין חקר. A second poem beg. לאיש נכאה זמן הגדיל באיבו. למי יגיד מרי נגעי לבבו.

Chap. 29 beg. אמר מרדכי הצידוני. נדרשתי ללא שאלוני. קצת מן החבירים החטובים. ואל משפחתי קרובים. לילך עמהם למחוז חפצם. על ידי סחורה למען אהיה יעצם. ונלך בכל גלילות ויהי בבקר, and ends: התימן. לפני האל הנאמן ונלך לדרכינו. ואבנר ליוונו. ושיחו מה אדבר ומה אצטדק. ועודני במלאכתי וכלי בפונדק. ואתם לכו לדרככם. כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם.

Chap. 30 beg. אמר מרדכי הצידוני הצריכני מקרה הזמן. לנסוע בכל גלילות התימן. לחפץ מזומן. למשוך משך המוסר ודלתותיו. ולהקים משכנות יריעותיו. ולשאוב מים ממעיני ישועותיו. וכו'. ואשוטט ארחות עקלקלות. ואלך במסלות. ואני בדרכי תועה. עד בואי אל מדינת צנעא. ואראה בתיה חריבה. ואנשיה שוכבים למעצבה. וחצותיה וישעריה לשממה. ויקיריה כדומן על פני האדמה. and, ואשאל על אדות העיר ובתיה וחרבנם ואמרתי מי יתן כי לא באתי אל אותה ends:

העיר. ולא היה אליה מעיר. כי שמחתי היתה בה בשמחת האבינן. ובשמחת יונה על הקיקיון. The chap. contains a poem beg. אדיר ונאור הוא נעלה על כל גבוהים, acr. אבנר, further a song translated from Arabic into Hebrew, beg. שמע התנצלות אומר דברים. האם צדקו ואם המה שקרים, a prayer, and a letter written by Abner.

Chap. 31 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מארץ מתים אל ארץ החתים. ושם פלשתים וארם נחתים. ואסובב לכל גלילות הארץ ההיא לשבתי וחדשי. אולי אמצא לי מנחם משיב נפשי. ואעבור מסלות. ואשוט עקלקלות. עד הגיעי לעיר אחת בה מבני ישורון. אשר לא ידעו בינה ולא יביטון ולא ישורון. ואלך בחוצות העיר ההיא כמתאניח על המאורע, and ends: ומחסור לחמי איך יגרע. וכו' ואני הלכתי אל מקומי ועל פרידתו נדהם. כי לבי על בני ועל פעל ידי ישאג וינהם. ואלך מאתו מחכה לשלומו בשובו למקומו. The chap. mentions Macedonia (p. 355 ודע כי היא בארץ מקדוניא. מצאתי במסכת ערלה משנה שנויה. שני אחים שוכנים בשתי עיירות. להסתיר מעשיהם בעניינים זרות. כי היו לסטים מזויינים. (גונבים בכל לילה מקרני ראמים ועד ביצי כנים), and a poem beg. אל אל קדוש חי נבדל אריך על שיחי ונירי.

Chap. 32 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מנוף אל יפה נוף ואצא מחברון. על דרך שומרון. ואבוא עד אושא ושפרעם. ולבי הולך כפעם בפעם. ואעלה לעיר צפורי במעונות אריות. ועקלקלות וציות. לראות מגדלה הבנוי לתלפיות. ואבוא בחוצותיה ורחובותיה. ומוצאיה ומובאיה, and ends: וימאן לקחת מתנותם לכבוש. ויפצרו בו עד בוש. ויברך אותם לאמר. החל וגמור. ואני עמדתי לבקש רפואות למחלתי וטרף לביתי. טרם יקרבו ימי גויעתי. ואברכהו עד בלי די. ואם היה לו מעט מחסדי. The chap. is dated 1500 years after the destruction of the Second Temple (=1568), and mentions in a poem, beg. שלום לבואיך קץ הפלאות, a date of the Messianic expectation (p. 371 נשמע בסוד הקץ. מלה נכוחה. יום בוא שנת השי"ן. דלת פתוחה. הער והישן. ישנה בשמחה. שובו לבצרון באלהים צבאות).

Chap. 33 beg. אמר מרדכי הצידוני משכני הזמן אל קרית ספר. והיו יושביה נותנים אמרי שפר. ואמצא בתוכה סופרים. חכמים גדולים אדירים. והעיר ההיא על נהר פרת יושבת. כגפן אדרת נצבת. בחוצותיה כל עץ עושה פרי למינו. על הנהר ניטעו אהלי אפרנו. וכל תבואה נזרעת. עד הקצח והכמון. ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון. ויושביה אנשי דרך ארץ וחכמה. בעלי בינה ושם שם לו, and ends: ודעה ומליצה וערמה חוק ומשפט ושם נסהו. ונכרות ברית בינינו. ונעיד אל עליון עלינו. אשר לא נבזה אדם סתום בענייניו. ולא נמאס חרב טמון בנדניו.

Chap. 34 beg. אמר מרדכי הצידוני נשאני מקרה הזמן. לחפץ מזומן. ללכת לתבין. ועלי מצנפת ואבנט וכתנת תשבץ. וארא בתוכם סופרים מבני יעבץ. בעלי עיון במקרא במשנה ובגמרא. יודעים לסבור סברא כפי דעות התנא והאמורא. ואחמוד הישיבה ביניהם. להבין קצת מדברי חכמיהם, and ends: אחר אשר שבעתי ממתק לשון אבנר וצחותו. השתחויתי לפני מעלת יקר תפארת גדולתו. ויושם לי בלבו משכיות. בנוי לתלפיות. או נסעתי מן המקום ההוא אל ארץ מולדתי. ופעמי רגליו דרכו אל ארץ החתי. In the chap. a letter is copied in which Abraham Hallevy is mentioned (p. 387 והנה בן נולד לבן הלוי אברהם שמו. הציב ציונים לחכמה מטעמו. בארץ התימן מטהו פרח. ואורו לבית הלוי זרח. ויצץ ציץ ההגיון. ויגמול שאלות הציע אותם על אפריון. סדורות עלי גליון). About Abraham Hallevy we read further on p. 391: הידיד אברהם בן זכריה הלוי. יבינה חנינו הנותן לשכוי. הדורש שלום עבדו. בכל לבבו ובכל מאודו. From the continuation we infer that Abraham lived in a place called גבלה, and *Se'adyah b. Joseph* belonged to his circle. Finally we learn further particulars about עודד בן ישע.

Chap. 35 beg. אמר מרדכי הצידוני בהיות כי היו עיוני חמושים. אחר עבור משני ארבע וחמשים. שמתי לבי לדרוש בבתי הנפש והלחשים. לקום בחצי הלילות. לערוך תפלות לאל נורא עלילות. ואקום לשוטט בארץ. וכו' ויקר מקרי אל ארץ יהודה. לשלם לאלהים תודה. ואבוא אל עיר וטרם עלה ציון, and ends: מקום היכל ואפריון עמוד השחר. קם אבנר לדרך אשר לו בחר. ואני נותרתי לבדי. וחצי נדודו פלחו כבדי. ותהי נסיעתי משם בנפש מרה. בעטלף מקוה לאורה.

Chap. 36 beg. אמר מרדכי הצידוני כאשר

בעבותות אהבה. והנה למולי אחי ורעי. אלופי וישלח אותי עד בברת ארץ. ומיודעי, and ends: וגדודי היגון בפניו פרץ. ויצו אותי לבקרו לעתים. כל ימי חיי בארץ החתים. The chap. contains a general account of the author's travels and adventures, mentioning especially his journies in *India* and *Persia*, *Chaldea* and *Syria*, *Damascus* and *Safed*, *Tiberias* and *Egypt*, and *Yemen*. The author reached the age of sixty when he compiled this chap. (p. 446 והנה עתה עברו עלי יותר מששים שנים. בדאגות משונים).

Chap. 40 beg. אמר מרדכי הצידוני הלאני דוחק הזמן. לסבב בארץ התימן. לראות באחלי ואולי. אמצא קורת רוח. ושם ינוחו יגיעי כח. וכו', and ends: הנה אתה לזמן אות. והיה טוב לך לשבת בארץ הקדושה. אמנם נפשך עתה לא חופשה. ומן השמים יתירו מאסרך. וימלאו מחסורך. ותזכה לשיר בציון משירך ומהללו. לעשות (צ"ל לחזות) בנועם ה' ולבקר בהיכלו. The chap. speaks of an Ashkenazi scholar who settled in Yemen by name *R. Abraham b. Isaac Ashkenazi*, also called קרא.

Chap. 41 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מארץ תוגרמה. אל עיר מגלילות רומה. אולי אשמע בקץ הימין. איש קבלתו מוסר. או אל ההרים רגלי מבשר. וכו' ויקר מקרי לעיר מערי הפרזים. היה רובה אשכנזים. מהם בכובבים חווים. ומהם יודעי' בחכמת הרזים. ומהם מחברי חרוזים. לפנים היו שרים בציון. ולשונותם מדברות שפת כנען, and ends: וערכתי לפני האל תפלות להודות. והורשיתי ממנו וישלחני. ויגדל חסדיו עלי ויברכיני. ואשמח כי רב חילי. בבקשת סודי. וכי כביר מצאה ידי. ואקח ברכתו לי לצדה. ואשים מגמת פני מדבר יהודה. The chap. was written in the year 5340 (=1580), and deals with the date of the Messianic expectation (v. p. 473).

Chap. 42 beg. אמר מרדכי הצידוני. נסעתי מנוא אמון. אל הר חרמון. בדרך עזה וקשה. ובנפש אז משכתי, and ends: אנושה. ועתים חלושה עצמי מאתו במחילה. ויראתי מלכת יומם ואלך לילה. וצויתי את ברכתי אליו ביד איש סודהו ואחוזת מרעהו.

Chap. 43 beg. אמר מרדכי הצידוני מימים קדמונים. לפי רוב הזמנים. זה כמה שנים. חפשתי ארכו לי הימים. לשבת בארץ העמים. עם כמה פנים בועמים. נשאתי רגלי לרוץ אל מקום שמחת לבי. להניח לי מרוגזי ומעצבי. להכין שם מושבי. ואשוט ארחות עקלקלות. פעם ברכסים ופעם במסלות. עד בואי אל עיר גלפר. שמה ראיתי אייל וצבי ועופר. מקהל עדת ישראל. אשר לא יגרעו שיחה לפני אל. ילדים אשר אין בהם כל מום, and ends: וטובי מראה. ואהי לחברתם משתאה ואני אמרתי לחבירי לכו לפני מי הוא. על הכל אדון. ואני אפנה לעיר מולדתי לצידון.

Chap. 37 beg. אמר מרדכי הצידוני נסעתי מכפתור אל פתרוס. והעיר ההיא לאיש אשר לו נושה מנוס. היא מקבצת חיילים שמה נידחים. כפתורים ופתרוסים וכסלוחים. וכמעט ההולכים שמה נשכחים. ושם יהודים משוטטים בכל פיאות. רוכבי אתונות צחורות. ומהם קהלות צרופות. בעלי אסופות. וביניהם מבינים משל ומליצה וחידה. לתורה ולתעודה. ויהי להם יד ושם במשניות. הבנויות לתלפיות. כגורי אריות. ואחמוד לשבת אתם. לעוצם תפארתם. וטעמי המשניות עמהם גלוי ונעלם. כל עומד עליו נאלם. ונימשך לפרקי אבות. על ידי סבות. נעימות ועריבות. בארץ תלאובות. עם פירושים בם מתחלפים. וכלם ככסף צרופים. מהם מרבני צוען. ומהם מדברות שפת בנען. אבל עלה על כולם פירוש נחמד ויפה. כמעט בעליו יהיה לצופה. שמו ר' יצחק אברבנאל. כמוהו לא נמצא בישראל. וארא בקצה הספר פליאות רבות. ושמו נחלת אבות, and ends: ואני הלכתי משם. לבלתי היות עלי אשם. אם ארחק מביתי. ותאריך נסיעתי. ואלך ולבי עמו. וספרתי כל אשר קרה לי משמו. The chap. copies a poem beg. מהר השיר, which the author saw in Abarbanel's אחצוב ניבות. לבנות השיר תשור בבות נחלת אבות.

Chap. 38 beg. אמר מרדכי הצידוני צנפוני קורות הזמן אל ארץ מרתים. מעבר לנהרי מצרים. והיה לבבי בין חנור וכירים. בעבור כי אנשי המקומות הם עונם נכתם. ורעיונם נסתם. ואורם נעתם. להבין משל ומליצה. דברי חכמים וחידותם. כלם יהירים וזדים. הישמעאלים והיהודים. מפני זה היה לבי שומם, and ends: ואז הלכתי בלב נשבר. ונפשי שבולה וגלמודה. אל ארץ ישראל ויהודה. לפני הגדול הגבור והנורא. נמצא בצרות עזרא.

Chap. 39 beg. אמר מרדכי הצידוני משכוני חבלי האדם. ואני נרדם. אל דרך רחוקה וקרובה.

בספרי הרבנים. חדשים גם ישנים. ולא ראיתי מקוף בכל הדינים הנוהגים בכל העניינים. זולתי הרמב"ם ז"ל לא הניח בחיבורו שום דבר בין בפני הבית, and ends: בין שלא בפני הבית. אחר שהיה לעפר משלי. ברוך תהיה כי הנחת לי. בדברים על הלב מתקבלים. ולא יאמרו הלא ממשל משלים. ברוך צאתיך ובואיך. ורוח ה' ישאיך. למחוז חפצך. ולמעון רבצך. וילך לדרכו עם השיירה. ואומר בפיו שירה. אנכי לה' אנכי אשירה. The chap. gives the biography and the works of Maimonides.

Chap. 44 beg. אמר מרדכי הצידוני הייתי מתהלך בכל גלילות התימן לאט. כי טוב מחכמה ומכבוד סבלות מעט. כי לא נמצא כאנשי התימן סבלים. לקחו תשעה חלוקים התולים. כסו פניהם חרולים. הבל הבלים. כולם נבלים. וכו' עד אשר הגעתי לעיר גבלה והיא בראשי ההרים. ובה יהודים משנים וסופרים. אבל עריבים מקדירים. כשמעי רובם כסילים ובוערים. וכו' and ends: דברי אבנר שמחתי עליו. וידעתי סבלות אנשי התימן בכל מושבותיהם והעברים להם עשר ידות בכל חכמה. והמליצה והערמה. ועל אבנר ושיחיו ונפלאיו. אמרתי ברוך שחלק מכבודו ליראיו.

The last chap. agrees with the text published by Brody in his מטמוני מסתרים, l.c. pp. 20–26. The MS. concludes with a poem which is headed: אשארה פי סואל מרמוז, and beg. תמה אחי עלי ידעי משלים מתוקים מדבש ונופת צופים.

The MS. is written in two different curs. Yemenite hands of the 16th cent., and contains 522 pp. of about 28 and 19 ll. to the page respectively. The first hand extends till p. 132, the second from p. 133 to p. 522.

Scribe: *Moses b. Se'adyah b. Joseph b. Judah el-Yeda'i.* The colophon reads: תושלב"ע בהו"ש נשלמה המחברת בעורת אשר לו הגדולה והגבורה והתפארת נשלמה יום ששי לחדש אדר שני שלשנת אשמ"ד (5345=1585) תהא סוף וקץ לכל הצרות כיה"ר כתיבת הצעיר המקוה ומצפה לרחמי שמים משה בכא"מ סעדיה בן בן
ב ן י
ן ש
א ב
יהוסף בן יהודה אלידאעי שלי"ט.
נ

Paper, $6\frac{7}{16}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

956

דרך חיים

Didactic Poem by Menaḥem b. Judah di Lonzano (v. Ben Jacob, p. 613, No. 1318 ד).

The author knew and used the prayer book according to the Aleppo Rite. P. 139 he writes וכן תמצא בסדור הנרפס בוניציאה למנהג הערביים שאומ' כמנהג קהל קדוש חלף.

The MS. contains also the end of the תוצאות חיים (pp. 261–262) by Moses b. Solomon b. Nethanel. This is followed by משלי מנחם, beg. גם אלה משלי מנחם והם שירים נפרדים (pp. 262–263), and פזמונים ובקשות (pp. 263–275). The latter contain the following pieces with comments: (1) אדוני רם ורב כח אילי, acr. אני מנחם בר יהודה; (2) מעוזי ומנוסי לי מר, acr. מנחם; (3) זכרה אלי מה היה לי, מתי לנפשי אמצאה מנוח; (4) אלי אלי למה מושי תעזוב, acr. מנחם; (5) על עלמות שיר בגיל נשיר אורך אורי; (6) בכנורי ובכלי נבל אשמחה היום באל איום; (7) אם עוני ענה בי ורוב כחשי אור; and (8) כבודך האיר. At the end there is the עבודת מקדש, the order of the Musaf service for the Day of Atonement, with a commentary by Menaḥem b. Judah di Lonzano, compiled in the year 1572.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 316 pp. of 28 ll. to a p.

Scribe: *Moses b. Joseph.* The colophon reads: נו"ה (נשלם זה הספר) יום ששי בחדש תמוז של שנת במ"ג לשטרות (1732=) במאחא קרית יהוד עמראן ת"ו ו"ת בעגלא וב"ק יתבני מקדשא חריב. הש"י את יריבי יריב. ושמשם תעריב. אזי את קרבני אקריב. אני הסופר משה בן כבוד אמ"ו יוסף תנצב"ה אזכה להיות בארץ החיים כי כתבתי ד"ח ות"ח ועבודת מקדש ימי נעורי בנשר תתחדש ואשב בבית המקדש כן יאמר האל הנקדש אמן וכי"ר.

Owner: *Solomon b. Joseph* (p. 316)

Paper, $5\frac{7}{8}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

888

מעשה בן סירא

The Story of Ben Sira.

The MS. contains the list of the Aramaic proverbs, the stories connected with them, and a second alphabet beg. כתיב עושה גדולות עד אין חקר.

The story of Ben Sira was preceded by the Midrash called פטירת משה, 14 lines of which are still preserved with the colophon תם ונשלם שבח לאל בורא עולם הסופר לא יוזק לא היום ולא לעולם: נשלמה פטירת משה ולא שלימו רחמי שמיא: תמת חזק. The last page contains the last lines of the Scroll of Antiochus (מגלת אנטיוכוס).

The MS. is written in a curs. Persian hand of the 17th cent., and contains 60 pp. of 21 ll. to a p.

Scribe: *Shabbethai b. Isaiah.* The colophon (p. 59) reads: כתבתי והשלמתי יום ה׳ בשבת כ״ד לחדש ניסן שנת אתתקנ״ו לשטרות (=1645) כתבתי אותה לעצמי אני הקל שבקלים סבתי בר כ״מ ישעיה זלה״ה הכותב עונו ימח והקורא בו ישמח ובן דוד במהרה בימינו יצמח ושם אויבינו ימח בנלכואעי אשובילאעי אווד.

Paper, $6'' \times 4\frac{1}{8}''$.

957

דפתר גנאני

Book of Arabic and Hindustani Folk Songs with Index.

Baghdad-Indian curs. hand, 19th cent., 87 pp.

Paper, $8\frac{9}{16}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

893

קצת יוסף הצדיק

The story of Joseph in Arabic.

The MS. is incomplete at the beginning and end. It begins with the words: ולידעשר כוואכב סאגדין לי קאם אבו וזברו קאל לו כודב אל חלם אלדי חלמת ולאכן יעקוב חפץ קאל לו מן בלד אל כלאם בקלבו, and ends: אל שאם גית מן ואדי כנען פי לם אן סמע יוסיף יאדי כנעאן פי וקע מתגשי עליה למן כלץ מן גשוותו מן בער סאעתין זמאן קאל יוסיף לל.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 18 pp. of 17 ll. to a p.

Paper, $5\frac{5}{8}'' \times 3\frac{15}{16}''$.

838

קצת חנה אל מרחומה וקצת זכריה הנביא ע״ה

The Story of Hannah and the Story of the Prophet Zechariah in Jewish-Arabic.

The MS. is written in a curs. Indian hand of the 19th cent., and contains 21 pp.

Scribe: *Aaron b. Ezra* [*b. Eleazar*] *'Iraḳi* [*Hakkohen*], *Calcutta*, 1878 (v. above, Cat., pp. 196 and 197).

Paper, $6\frac{1}{8}'' \times 3\frac{3}{4}''$.

907

קצת חנה וסבע אוולאדה

The Story of Hannah and Her Seven Children in Arabic.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 19th cent., and contains 16 pp.

Scribe: *Manasseh b. Jacob b. Elijah Sofer.* Illuminated.

Paper, $5'' \times 4''$.

Bibliography: Attention may be drawn to a lithographed edition of the קצת חנה ושבעה בניה, s. l. and a., to which are added קצת חנה סוליכה של עי״ת פאס יע״ה, and מעשיות, one about R. Yoḥanan b. Beroḳah, a second about Hillel and the proselytes, and a third about R. Simeon b. Laḳish.

673

חידושים מעשיות וקינות בלשון ערבי

Novellae, Stories and Elegies in Arabic.

The MS. is defective at the beginning and at the end. In the first section (pp. 1–11) we find headings: חידוש על פסוק. The second section contains: פטירת מרע"ה (pp. 11–23), מעשה משה רבינו ע"ה (pp. 23–30), תסביחא למשה רבינו ע"ה (pp. 30–32), למעלת משה רבינו עליו השלום זכותו יגן עלינו אמן (pp. 32–34), קצת אברהם אבינו עליו השלום (pp. 34–41), מעא נמרוד שחיק עצמות (pp. 41–50), תסביחא בלערבי קצת איוב עליה (pp. 51–57), and מעשה שלמה המלך אסלאם עליו השלום (pp. 57–62). The third section contains the following elegies: (1) תנו לבב נבכי ננוח עלא הזמן ומצאייבו למשא הידועה; (2) נכברכם יא כוואתי עלא מא גרא (3); יא (4); עיבאד שועלא מוחריקא אליום ואגב נחזנו (5); אני יהודה; acr. יא ישראל כולנא אסמעו (6); קולי אנא חנה אוחנא אלדי לאזמין בלחוזן (7); אני שלום בר יעקב בר סעיד בר שלום דויב חזק; and (8) אוחנא אלדי לאזם נכונו חאזנין אני פרגי שוואט בר אבי נסים שוואט חזק, acr. incomplete.

The MS. is written in a sq. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 92 pp. of 24 ll. to a p.

Paper, $8\frac{1}{2}'' \times 6''$.

850

ספר שמר הברית לאשר הלוי

A Story in 56 Chapters by Asher Isaiah Hallevy.

The epigraph (p. 77) reads: השלמתי ספר שמר הברית בעזר צורי ויוצרי יום א' לסדר במחנה (1886=) ולפ"ק אֶלֹהֵי וֹמוֹדֵי מְתְנַבֵּאִים פה כלכתה בירת הודו המזרחית שנת שבעה ושלושים לחיי אשר הלוי.

The MS. contains also another work of the same author with the title ספר כתב יושר דבר אמת מאתי אשר ישעיהו בן משה יצחק הלוי. The introduction (p. 78) contains many autobiographical details. It beg. אמר הצעיר שבצעירים אשר לבית לוי מדוכה ביסורים. כד הוינא טליא נער מהנערים. ישבתי שבת תחכמוני סגור בחדרי חדרים. והגיתי בתורת אל חי מתוקים מדבש ומנופת אמרים. דיני אסור והתר מלוה ולוה פקדון ודיני ארבעה שומרים. רבית וסעיפיה מקח וממכרים. וכל דברי רבותינו זכרונם לברכה הכול בספרים. בהגדות ובמדרשות ובספרי הגאונים המזהירים. ענדתים עטרות לראשי וכתרים. על לוח לבי חקקתים ובעט ברזל שלבתים בקרשי זהב והקשרים. The treatise is divided into six gates, and deals with different subjects.

The MS. is written in a sq. Polish hand of the 19th cent., and contains 122 pp. The interspersed poems are vocalised.

Autograph.

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

Bibliography: D. S. Sassoon, Asher Isaiah ha-Levy, The Jewish Chronicle Supplement, July 1930.

1044

אגרון

A Hebrew-Arabic Dictionary by 'Ali b. Israel Abu el-Ḥasan el-Lawi.

The introduction which contained the grammatical part begins with the words אלמד ואלבסט מתל כי אטה א' ידי: ואט א' ידי: ולא יטה לארץ מ': ואלו' מ' ינטק בה למעני אלצרב מ' וכי יכה איש: ויך א' האיל: ויך ש[רשיו]: ויך לב דוד: הכמכת מכהו ונט' (pp. 1–3). The next chapter is headed: ואלקסם אלתאני במף. The introduction ends: וקד אתינא בגמלה כואדם אלאלף ונבדו במא ינבני עליה במעונה אללה (pp. 3–9). The Lexicon proper beg. with בשם ייי אלהי ישראל נתחיל ונגמור. אב כבד את אביך וג' הלא הוא אביך קנך ונט'. אב ינקסם ג' אקסאם אב חקיקי והו אלואלד ומנשי וכאלק: אסתאד ואלאסתדה קסמין מאבי אבי רכב יש' והי פי אלעלם. Letter א extends to אגמון (pp. 9–10). The next fragment beg. with the article ז, and concludes with באב חי. The first words read: מזי רעב . . . ואלאחראק תפס' חרק אלגוע ופי אלסריא' למזיה למזה לאתונא נרכר מא ינתטם מנה מע גירה במעונה

אללה (pp. 11–22). The next fragment beg. with the words חמ, and contains the whole of ט and י, and extends to letters כה (pp. 23–42). The next fragment beg. with letters belonging to group מט, and ends with group נצ. The groups between נו and נם are partly damaged and partly missing (pp. 43–58). The last fragment contains all the articles from פם to תת (pp. 59–107).

The author often quotes Mishnah (p. 19 מן אלמשנה ישתק הגמונא שבסורא, p. 10 ויחגרו בפס' ויחגרו מסגרתיהם מן לגה אלמשנ' והי לפטה p. 31, והו אלאערג יסמוה חגר משנויה יקולון הזה על טהרו שלמזבח יענון בדן אלמשנה פי פרה אזוב שיש p. 59, אלמדבח ופי בו שלשה קלחים מפסגו ואוגדו p. 70, והאיש יסמון אלמשנה אלערק צפדא p. 90, משתאה פס' מרתקב מן אלמשנה, and p. 97 כי ישל זיתך מקא' ישר ינתתר מן לגה אלמשנה. Other sources are introduced by the following terms: (1) לגה אלאואיל (p. 61 לפרחות (2) לגה אלקדמא (p. 63 (פס' מן לגה אלאואיל, and p. 79 מן לגה אלקדמא פשט העני ידו בעץ אלעלמא (3) (ואלקדמא יקולון קרום שלביצה (p. 73 (ופס' בעץ אלעלמא והיה למקדש לבטש וקד טן בעץ אלמפסרין (p. 89 בעץ אלמפסרין (4) אן אלנקטה חקום מקא' האולי פי שילה עד כי שילה פפסרה אשר לו והדא גלט ויגי אלרד (p. 83 ופסר בעצהם (5) (עליה מן בעד פי שי (ופס' בעצהם וירד העים על ה' ותרך אלטיר and (6) אלמאסרה (p. 20 כחול רמל פכל הדה אללגה לא תנפך מן אלוז אלא ואחד וכחל ארבה ימים אסם טיר יעיש כתיר אעתמד עלי הדא אלתפסיר עלי קולין אח' אנה אצאב פי אלמאכרה וכחול תרין לשנין ואלאכר ק' אן מא יצח אן ימתל אנסן בקאה כאלרמל לאן הדא שי לם יצח מחלה וגיר' ק' אנה רמל ואנמא תמתל תגאיי מ' ויצבר יוסף בר כחול וג' עצמו לי אלמנתיו מחול ימים). The author very frequently makes use of the Targum (v. pp. 12, 19, 21, 31, 32, 33, 36, 63, 66, 71, 82, and 93), also of Syriac (pp. 11, 13, 14, 15, 19, and 49), and Coptic (pp. 10 and 29). Pp. 16 and 58 contain glosses, beginning with the words ופסר אלפיומי ז"ל. Persian words are mentioned on pp. 73 and 107. P. 19 gives the following information about the name of Damascus: בארץ חדרך קיל אן פי דמשק מכגד גליל יסמא מסגד אלכצרא פאסמי אלבלד בה וקיל אן אלכף זאיד אד לם יקול חדרך. Another reference to Islam is to be found on p. 65, where we read: ולא תקים לך מצבה פס' מנארה ללאדאן. The information about Damascus occurs also in the Lexica of David b. Abraham, also called Abu Suleiman Daud b. Abraham el-Fasi, and 'Ali b. Suleiman (v. Pinsker, לקוטי קדמוניות, Vienna 1860, vol. I, p. 209), respectively. The agreements between our MS. and those of the latter writers are remarkable, yet there are also great differences between them. Our writer may be dependant on the Lexicon of David b. Abraham el-Fasi and 'Ali b. Suleiman, yet we find new material, of which there are no traces in the Lexica mentioned above. As we have shown previously, the author of our Lexicon availed himself of Mishnaic and Rabbinic sources, it is most improbable that we have the work of a Karaite author before us. Since 'Ali Hallevy b. el-Ḥasan was a Karaite teacher, it is very doubtful that the epigraph at the end of the MS. (p. 107) which reads: תם אלכתאב ואלחמד ללה באייר שנת שעו (=1066) חצניף מרנו ורבנו עלי בי' ישראל אלאסתאד אבו אלחסן עלי אבן, meaning that the Lexicon was compiled by 'Ali b. Israel, is genuine. The words underlined are written in a different script from, and younger hand than, the MS., and its date. Since it is proved that 'Ali b. el-Ḥasan used in his Bible commentary the אגרון of Isaac b. Saul (v. Pinsker, l.c. II, pp. 64 f), it is most likely that this MS. preserves the long-lost Lexicon of this grammarian.

The last page (p. 108) gives the order of the Twelve Minor Prophets and of the Hagiographa with a mnemotechnic headed: מאסרה תרי עשר, and מאסרה אלכתובים, respectively. The former reads: הושע יואל עובדיה עמום יונה מיכה נחום חגי צפניה חבקוק זכריה מלאכי, and the latter דברי הימים משלי רות תלים איוב מגלה דניאל עזרא שיר השירים

קהלת קינה. Neither the order of the first nor that of the latter agrees with any of the known arrangements of these books.

The MS. is written in a sq. Or. hand of the 11th cent., and contains 108 pp. of 22–24 ll. to the p.

Owner: *Eliezer b. Joseph b. Meborakh b. Se'adyah b. Nathan.* The colophon reads:

ברוך ראשון ואחרון. המסיר אף וחרון:
ומושיע את עמו מכאב ומשברון. ויגאלם על ידי משה ואהרן:
נעתק זה ספר האגרון. שהקונה אותו ישמח וירון:
ולא ימצא לעולם חסרון. אבל יוסיף דעה ובינה וכשרון:
לכוחכה ישועת אל עליון. שהוא מחסה ומעוז לאביון:

אליעזר בר יוסף בר מבורך בר סעדיה בר נתן

המקום ברוך הוא יזכור להם זכות איתן. וכבוד תהי מנוחתם. ועם הצדיקים תהא מחצתם וישבינם בגנת הביתן. ולפני כסאו תמיד תהא עמידתם. בענין כה אמר יוי צבאות אם בדרכי תלך וג׳.

Paper, $7\frac{15}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

986

ערוך

The Rabbinic Lexicon of R. Nathan b. Yeḥiel of Rome.

The MS. begins with the words אותו מזיו השבינה שנ׳ והיו עיניך ראות את מוריך ואין הפרגוד ננעל בפניו שנ׳ ולא יכנף עוד מוריך למה נקראו החבלים (צ״ל החלבים) אמורים שהם מורים ואדונים על כל האיברים ועולים על גבי המזבח לחלק אדון העולם צפור דרור שאינה מקבלת מרות פי׳ שאינה מצויה בישוב שלא יתפשנה אדם ואם יתפשנה חונקת עצמה מרי חלמא לסנאך בילט׳ פריש׳ ואלה המשפטים שונאו שלנבוכד נצר מי הוא ישראל וכי תעלה על דעתך שדניאל מקלל את ישראל אלא תלה דניאל את עיניו למעלה ואמ׳ רבונו שלעולם החלום ופתרונו יתקיים בנבוכד נצר שנאך וערך שנתות. אלא אמ׳ רב כהנא שנתות כבר פי׳ בע׳ אדיפי (צ״ל אנדיפי) ב[פ]״ט במנחות שנתות היו בהין עד כאן לפר עד כאן לאיל פי׳ סימניות כעין שיצים כמו שעושין עץ זכרון חשבון שינים שינים כן שצים בולטין. The letter נ is numbered ערך י״ד, the letter ם beg. אתחיל ערך מ״ו.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 340 pp. of 28 ll. to a p.

Owner: *Se'adyah b.* ישע (p. 48).

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

1008

ערוך

The Rabbinic Lexicon of R. Nathan b. Yeḥiel of Rome.

The MS. begins with אחת משלבית טברינוס שהיתה נשואה ללוטס אחר. לול. ברא׳ גמ׳ דפ׳ הבונה העושה כתוב בלול שלתורנגלין וברא׳ גמ׳ דפ׳ כל הכלים ושללול שלתורנגלין לא נוטלים ולא מחזירים ובפ׳ חבית בגמ׳ אין נוקבין משום לול שלתורנגלים דעביד לעיולי אוירא ולאפוקי הבלא פיר׳ נקב חלול עשוי להכנס הרוח ולהוציא חמימות ולול הוא בית התורנגלין שהוא עשוי חלל לקנן בו התורנגלים כדכ׳ ובלולים יעלו שהן חלולין כגון ארובה להיות עולין ויורדין כתוב ברא׳ גם דפס׳ ורפת ולולין ומתבן, and ends in article בר׳ גמ׳ דפסח׳ תכף with the words תכף לאכילה שריפה בפ׳ שתי מידות מקום שסומכין שוחטין ותכף לסמיכה שח׳ בר׳ גמ׳ דפ׳ ואלו מגלחין תכפוהו. There are some lacunae in the middle of the MS.

The MS. represents the second part of the 'Arukh. The work was divided in עירכין. At the end of letter פ and at the beginning of letter צ we find the words: נשלם עירך י״ז אחיל עירך י״ח (p. 160), similarly at the end of letter ר and at the beginning of letter ש: סליק עירך עשרים אחיל עירך ואחד. Some readings agree with the readings of

MSS. used by Kohut, and differ from those in the editions, e.g. p. 238 זה פ׳ ר׳ דניאל בר׳ יחיאל זצ״ל בר׳ גמ׳ דפ׳ י׳ ייחוסין, v. ed. Venice 1531, p. 240 a, and ed. Kohut, VIII, p. 226. The margins contain many notes and explanations by a later hand.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 238 pp. of 25 ll. to a p.

Paper, $10\frac{9}{16}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

901

מחברת אלתיגאן

Hebrew Grammar in Arabic.

The MS. contains the Arabic treatise described above, Cat., p. 24 (MS. No. 329) and pp. 485–486 (MSS. Nos. 424 and 807), under the title מחברת הערבי. Our MS. knows the work under the name מחברת אלתיגאן. The text agrees with the MSS. described above, l.c. The MS. beg. בשם יי׳ אל עולם נעשה ונצליח באב פי כואין אלחרוף וואידהא ומחאלהא ודכר אלאפתקאראת וחכם בג״ד כפ״ת אלמסנד ויש פיסוק אחר באלו לאוי״ה וכו׳ הספרים שהוא כולל כל הטעמים השרים וזה הוא על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לישטף מים רבים אליו לא יגיעו: והדי מא ארדנא אתבאתה ואלחמד ללה סרמדא: כמלת אלמקדמה בעון אללה תבארך ותעאלי בילא״ו.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 32 pp. of 24–27 ll. to a p.

Paper, 10″ × 7″.

1048

מרשד אלכאפי

The Adequate Guide.

The Hebrew-Arabic Lexicon of the Mishnah and Maimonides by R. Tanḥum Yerushalmi.

The MS. contains part of the letter ב, beg. טרקאת מבניה ללחראם [וה]ו אלקטיות [פי חרף] אלאלף וצריפין פי חרף אלצאד. The division ends with the words: כמל מא אחתיג אלי גמעה מן חרף אלבא בחסב [גרין] הדא אלכתאב ושלום בריך רחמנא דסייען (pp. 1–7). The third letter, ג, is complete (pp. 8–65). The letter ד is fragmentary and ends: ד . . . דישה והזרייה והברירה . . . . אלגלה . . . . והו . . . . פי אלנץ כעגלה דשא [כ]הדוש מתבן ומנה (pp. 66–72). The letter ה beg. with the words: לאכותה היו המצרין סבורין שאני עבד ואתם הודעתם הוגנין שלי אי אצהרהם שרף אצלי ונסב, and ends: כמל מא אחתיג אלי גמעה מן חרף אלהא בחסב גרין הדא אלכתאב ושלום בריך רחמנא דסייען (pp. 73–87). The letter ו goes up to the first words of article ושם (pp. 88–94). The letter ח beg. with the words: בטרם יבוא חבל לה. טלק ומבאן . . קיל: אחווה צירים וחבלים אם פסקו החבלים ונחו דלך. חבילי עצים חבילי זרדים חבילות קטנות, and ends: with the article חתם (pp. 95–132). The letter ט beg. נהאר אכר וקד תם דלך ואמא קולה טבל ודמאי האובל טבל חייב מיתה, and ends with the article טרפש (pp. 133–156). The next fragment gives the articles of the letter, מ, e.g. מסר, חלת משרת, מסר, מסרק, and מע (pp. 157–158). The following fragment belongs to letter נ, and contains the articles נוץ, נוק, נזד, and נזל (pp. 159–160). The next part belongs to the letter ק, and contains the following items: קמקם, קנה, קונדס, קנבק, קנבס, קנב, קנן, קן, קמר, קנת, קגרס, קנקן, קנקל, קנף, קניא, קנטר, קנח, קסם, קסיה, קסט, קסה, קסד, קסס, קנתל, and (pp. 161–172). The letter ש extends from שוח to שפה (pp. 173–198). The last fragment contains the end of article תפח and the beginning of תפל.

The fragments are parts of MS. No. 410, v. above, Cat., p. 492, and originally belonged to the same MS. They are written in the same Or. curs. hand of the same age, i.e. the end of the 13th or beginning of the 14th cent., and contain 200 pp. of 18 ll. to the p.

Paper, $7\frac{7}{8}'' \times 5\frac{5}{16}''$.

1059

פירוש מלות זרות במדרש הגדול על ספר בראשית ושמות בלשון ערבי

An Arabic Vocabulary to Latin and Greek Words in the Midrash Haggadol in Genesis and Exodus arranged according to the Weekly Portions.

The MS. is wanting at the beginning and end. It beg. with the words: ביתך הנוהגים במנהג ובנימוס שלך. כל חלאלי דעלמא פ׳ תכשיטין כמו וחלי כתם כלו׳ כל דבר נכבד ויקר שבעולם. יצא בדימום פיר׳ כבוד ושכר טוב. דו פרצופין פ׳ שתי צורות לאן דו פי לגתהם אתנין. נוטל אפופסוסיא פיר׳ גזר דין, and ends: כי תשא. ארבע מאה אורנקי כיס. לא סיימוה קמיה לם יתממוא לה אלחכאיה כריסה שלחכינה סם אלתעבאן אלעצים. דהוה חליש ואיתפח. כאן מריץ ואסתראח. ליהוי נמי פרוונקא פ׳ שליח. קיזמו קלטורין פ׳ בלשון יון קוזמו עולם. קילטור תופס כלומ׳ מלכים שולטין. The author frequently refers to Greek, Latin, Arabic, Aramaic and Talmudic words. P. 6, different versions are noticed, e.g. ופי בעץ אלנסך תהא פרדנית דוארה אלשוארע מן מפוזר ומפורד. The compiler frequently makes use of the Targum, v. for instance, pp. 8, 9, &c. P. 14, he compares a Talmudic expression under the name לגהּ אלתלמוד. P. 16, R. Se'adyah Gaon is mentioned פ״א לא נפנה דרך כרמים שלא נלך דרך כבושה אלא בתוך הכרמים שנחריב הכל ור׳ סעדיה ז״ל פירש לא יפנה דרך ישוב אלא במדברות. ויש מפרשים הכף כף השמוש. והוא כמו רמים. P. 25, a variant is introduced by נ״א לא תשדי בה קלא ושרח קלא חגר. The glosses on Exodus are copied by the writer of the Midrash Haggadol on Exodus (MS. Sassoon, No. 152), Shalem b. Zechariah b. Shalem (?) b. Zechariah b. Moses el-Ten'ami, who wrote in the year 1575, v. above, Cat., p. 49.

The glosses are partly contemporaneous with the writer, and partly of a later date. They refer to the 'Arukh (p. 14), and to R. Se'adyah Gaon (p. 54).

The MS. is written in a semi-sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 86 pp. of 16 ll. to the p.

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

1153

אהל דוד

Catalogue of Sassoon Hebrew and Samaritan Manuscripts.

The MS. contains descriptions of 1152 MSS. as printed in this Catalogue.

The description is written in English and in Hebrew, partly by hand and partly in type.

Paper.

1036

ספר רפואות בלשון ערבי

Medical Work in Arabic.

The first treatise is headed: והדא נסיך מן כתאב אלקנון (pp. 1–28).

The second is headed: והאדא נסיך מן זאר אלמסאפר מן באב אלצדע באשיא מתקרבה (pp. 29–32).

P. 33, סגולות ורפואות, one headed: כתב כמהר״ר אברהם מבלמס זלה״ה שזה כתב עבר הנהר כפי מה שמצאתי בספר ישן נושן, and another entry beg. מצאתי כתוב בספר לוית חן בשער הג׳ בדף ל״א ע״ב בהגה מעתק מספר ישן, giving the dates of death of the following Rabbis: Isaac Alfasi 4863, Rashi 4865, Ibn Ezra 4925, Maimonides 4965, Moses of Coucy 5000. Arabic medicine (pp. 34–36). An Arabic glossary on a medical work headed: באב פי שרח לפץ אלמפארדת מן אלטב (pp. 37–54). A part of a medical treatise beg. ויקאל אן אלבאזי אדא אשתכא נופה עמד אלא טאיר מערוף יסומנה אליונייה דרנקו״ש, quoting Galen, and John of Damascus (יונס, pp. 55–56). The next treatise is headed: מן כתאב אקראבדין (pp. 56–58). The next treatise beg. באדוהר אסם

תריאקי אגודה אלמשטב אלזיתוני אלצארב אלא צפרה (pp. 59–61). P. 62 contains סגולות in Arabic. P. 63 is headed: מן בחאב מו' סאלם אלשבזי נע"ג, containing medical prescriptions in Arabic. The next extract is in Hebrew and is headed: זה מצאתי בספר חמדת ימים של הרב ר' מו' שלום אלשבזי בכתב ידו (pp. 64–66). The next item is an Arabic treatise on medicine. The first book is headed: אלבאב אלאול מן אלרסאלה אלשהביה, and the second אלבאב אלתאני מן אלרסלה אלשהביה (pp. 67–112). This is followed by fragments with the following headings: (1) פצל פי תבדיל אלאדויד מן אלרסלה אלהרונייד (pp. 113–114); (2) והדא דכר פמן דאלך וצף אלתריאק אלמערוף באלפארוק (pp. 115–117); (3) באב תכשיע ותוציע ותדליל (p. 118); (4) נעת אלחגאר (pp. 119–124); (5) והדה אלוציף מן טוביה (pp. 124–131); (6) מן מדרש הרופא זתע"ל (pp. 132–142); (7) לטוביה הרופא באש החפין (p. 143); and (8) פרסי ועל שמו נקרא חולי הצרפתים (p. 144). The MS. concludes with an extract from ספר שער השמים.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., with later additions of the 18th and 19th cents. respectively, and contains 144 pp. of 26 ll. to a p.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

985

כמאל אלצנאעה

The Perfection in the Art by 'Ali bin el-'Abbas el-Madjusi.

The beginning of the work is missing. The first treatise comprises 26 paragraphs, and ends: תמת אלמקאלה אלאולי ואלחמד ללה יתלוהא אלמקאלה אלתאניה (pp. 7–26). The second treatise has 58 paras., and ends: תמת אלמקאלה אלתאניה (pp. 26–43). The third treatise is divided into 24 chapters, and ends: תמת אלמקאלה אלתאלתה וללה אלחמד (pp. 43–78). The fourth treatise comprises 32 chaps., and ends: תמת אלמקאלה אלראבעה פי חפץ אלצחה ואלחמד ללה (pp. 78–99). The fifth chap. has 76 paragraphs, and ends: תמת אלמקאלה אלכאמסה וללה אלחמד (pp. 99–125). The sixth treatise beg. אלמקאלה אלסאדסה פי תדביר אלמסאפרין, has 19 chaps., and ends: תמת אלמקאלה אלסאדסה פי תדביר אלמסאפרין ואלחמד ללה (pp. 125–138). The seventh treatise beg. אלמקאלה אלסאבעה פי אלגבר ואלכראגאת, comprising 27 chaps., and ending: תמת אלמקאלה אלסאבעה ואלחמד ללה כתירא (pp. 138–164). The eighth treatise beg. אלמקאלה אלתאמנה בסם אללה אלרחמאן אלרחים, comprising 53 chaps., and ending: תמת אלמקאלה אלתאמנה אלחמד ללה כתירא (pp. 164–191). The ninth treatise beg. בסם אללה אלרחמאן אלרחים אלמקאלה אלתאסעה פי אלצדאע ואלשקאק, comprising 91 chaps., and ending: תמת אלמקאלה אלתאסעה ואלחמד ללה כתירא (pp. 191–244). The last treatise beg. בסם אללה אלרחמאן אלרחים ובהי נסתעין אלמקאלה אלעאשרה פי אלחמייאת, consisting of 33 chaps. (pp. 244–292).

Pp. 1–6 contain indexes of the book and medical prescriptions by later hands. P. 292 gives a poem beg. ברק ברק אלמגארב ושוק כאטרי (v. Bacher, שירי תימן, Budapest 1911, p. 39, No. 178, who reads: ברק בריק אלמגארב ושוש כאטרי). P. 293 contains an account by Joseph b. Sa'id el-Lawi describing the persecutions of the Jews which took place in Yemen in the year 1700, which reads: למא כאן פי סנת בי"א (=1700) לשטרי בחדש טבת עמד אחד מן המערב והיה בעל כשוף גדול והסית והדיח את היהודים ושמעו לעצתו כל האומות שבמערב ונשתמשו עמו הרבה יותר משני אלפים והתחיל לעשות מופתים פי בלאד . . . . . ועשו מלחמות ועלו המשוגעים אלי בלאד אלצלבה והחריבו והרגו בה הרג רב והרגו הערלים שהיו [בה] ובזזו כל מה שהיה להם ביום אחד ועלו באותו היום ונלחמו פי בלאד חגה וכבשו אותה והחריבו אותה ובזזו כל מ[ה] שהיה בה [וגזרו] על היהודים שהיו בה שימירו הדת וברחו ביום שבת ונהרג יהודי אחד והשאר ברחו ונחלקו המשתגעים לשתי כתות חצים עלה בואד בחלאן וצברה וחצים עלה אלי בלאד אלרגיל ובית עזאקה

והחריבו בתי שווקים פי אלרגיל ובית עדאקה ונ[פלו] הרוגים הרבה והיתה עת צרה על היהודים ואנסו אותם שימירו הדת והמירו רבים וכן עשו פי צברה וכחלאן הרסו בתיהם שליהודים ואנסו אותם והמירו דתם וכן פי בלאד אלסוד כרבו ביותהם והמירו רבים ועלו אותם המשתגעים אלי בלאד תלא ובקשו לעשות כן ונתחזקו אנשי תלא ועמדו כנגדם והרגו מן המשתגעים הרבה ולזמו מנהם כמו מאה איש והוליכו אותם אצל המלך אלנאצר והרגו אותם באוול ונפלה עליהם חולשה. ויש מן המשתגעים עלו אלי בלאד חבור וטלימה ואלי אלשרפה ואלי בלאד עדר ואנסו כל היהודים והמירו הדת כל אותן הערים איש ואשה וכדאלך בלאד וודעה המירו שתי ערים וחזרו ונתיהד[ו] וכדאלך אלסודה ובלאדהא יש מהם המירו ואחר כן חזרו לדת ועלו המשוגעים אלי בלאד אלצאהר והגיעו אלי כמר והיו היהודים בצרה גדולה והניח[ו] בתיהם וברחו אל הערים ובאו המשוגעים וכרבו ביות אליהוד ובזזו אותם וכל מה שיש להם לא הניחו דבר ונתפזרו בכל הערים. וכל זה מרוב עונותינו ודמינו שהיא חבלי משיח ולא ידענו מה יהיה בסוף ועינינו תלויות למי שאמר סוף ותכלית. ירחם על השארית ויקבץ נדחינו אל עיר ירושלמית. וימלוך עלינו עולמית. וישבור מעלינו עול בן המצרית. ויכרית מלכות אדומית. כן יאמר נאמן בבריה. הצעיר יוסף בן א"א סעיד אללוי מעלם כמר. הדא אנתקל מן ורקה קדימה.

The last words indicate that this report was copied from an old leaf.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 295 pp. of 27 ll. to a p.

Owner: *Sa'id b. Musa el-Jamal* (p. 295).

Paper, $9\frac{7}{8}'' \times 7\frac{5}{16}''$.

836

כתאב אל כנז אל מכתאר פי אכתשאף אל ארץ ואל אבחאר

Geography in Arabic.

The MS. is copied from a Malta edition of 1833, and is written in an Indian curs. hand of the 19th cent. Pp. 125–127 contain a translation from 'The Statesman' (Calcutta, 1st Dec. 1901), by *Samuel b. Ezra* [*b. Eleazar*] *Arakie* (*'Iraḳi*) [*Hakkohen*], the owner of the MS.. The MS. contains 144 pp.

Paper, $6\frac{5}{8}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

1052

ספר יסודות

A Fragment of a Geographical Work.

The MS. is missing at the beginning and at the end. The writer refers on p. 8 to the discovery of the New World in the year 1491 in the following terms: תדע בשנת אלף תצ"א למניינם שהיא הרנ"ב ליצירה שמצאו העולם חדש הנקראת אמריקא ופירו הנ"ל.

The work is divided in chapters. Chap. II beg. פרק ב' מאחר שהארץ הוא יסוד הראשון והתחתון מד' יסודות לפי זה ראוי לנו להתחיל ממטה למעלה מרכתיב סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ותמונת הארץ שהיא כדורית שכך גזרו התוכניים הארץ היא כדורית ולא חשו על ההרים הגבוהים והעמקים השפלים הנמצאים.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 26 pp. of 33 ll. to the p.

Paper, $9\frac{13}{16}'' \times 8\frac{1}{16}''$.

823

לוחות דיבוקים ונגודים אמתיים ולקויות

Astronomical Tables by Jacob b. David b. Yom Ṭob Fu'al.

The treatise (pp. 1–23) beg. אמר יעקב בר' דוד בר יום טוב פועל בעבור שהיתה החכמה הלמודית מבין שאר החכמות מיוחדת בחזק האמות המגיע בדרושיה להיות רוב מופתיה מופתים מוחלטים והחלק הכוכבי ממנה הוא יותר קרוב אל מה שיש לו מבוא בשלמות האנושי. These words are preceded by the title of the work and the poem composed by one

השלם מאישטרי בוניט דוי זלה"ה על אלו הלוחות נשא משלו אחד מתלמידי המחבר ויאמר:

ראו מועט אשר החזיק מרבה
אשר עמד בסור צבאות מרומים
זבול עלה וגם לוחות אלהים
לתתם אל בני חבל לדעה
וחיבורם וניגודם אמתי
ומי הוא זה אשר ערב ללבו
אבל רוח אלי"ם נוספה בו
שכרו אל הכי יתן ויקרא

לוחות: of the author's pupils, which reads דיבוקים ונגודים אמתיים ולקויות לחכם הנכבד

קהלת יעקב איש רב פעלים
וחיל שחק בעת יורדים ועולים
בידו מכבודו נאצלים
זמן קדרות מאורות הגדולים
בדקדוק לא בקירוב הם גבולים
עשות ככה וזה חבר במלים
ושבו נעלמים לו לנגלים
בימיו צור לישראל גאולים

The treatise is divided in two chapters. The first (הדיבור הראשון) beg. אם תחפוץ לדעת עת הדיבוק או הניגוד האמתי מאלו הלוחות הנה תמצאם מסודרים בם לל"א שנים שמשיים והתחלתם בחדש מארס שנת אלף ושס"א להשבון הנוצרים. The second chap. beg. וקודם שאבאר המכוון בזה הדיבור אודיע ענין הלוחות המיוסדות בבאורו והם שלשה אולם הראשון הוא לוח חלוף ההבטה באורך וברוחב. The names of the months are in Spanish (v. about the work and its author, Steinschneider, Hebr. Uebers., p. 614 f). The author refers in his introduction to the astronomical tables of Abraham b. Ḥiyya, Levi b. Gershom, and King Alphonso (p. 2 והנה יסוד החשבון כשיעור זמן התנועות השוות ומקומותיהם ושיעורי התיקונין בלוח אלו נבנה על דעת אחרוני המאמתים בחכמה הזאת אשר חברו בה לוחות כהחכם ר' אברהם בר חייא הנשיא ז"ל ונזר החכמים השלם ר' לוי בן גרשום ז"ל ודעת החכם המלך אלפונשו בלוחותיו).

The MS. contains also another work on astronomy, called ראשית חכמה (pp. 25–60). The introduction reads: בשם האל הנותן ליעף כח ולאין אונים ירבה עצמה אחל לכתוב ספר ראשית חכמה. ראשית חכמה יראת יי כי היא המוסר כי כאשר לא יתור האדם אחרי עיניו ולבו למלאת תאותו אז תנוח החכמה בקרבו ועוד שיראת השם תשמרנו מחקות השמים ומשטרם כל ימי חייו ובהפרד נשמתו מגויתו תנחילנו יש וחי לעולם והנה אחל לספר חקות השמים בדרך המשפטים כאשר נסו הקדמונים דור אחר דור ואחר שאשלים זה הספר אחבר בפירוש הטעמים ואל השם אתחנן לעזרני אמן. The treatise is divided in ten chapters (עשרה שערים). The first chap. beg. הגלגל נחלק לשלש מאות וששים חלקי' שוים יקראו מעלות ועל זה הסכימה דעת כל הקדמונים והאחרוני'. Attention may be drawn to the concluding words of the author in this chapter: ואני אזכור בספר הזה כל מה שהסכימה עליו דעת הקדמונים מן הבבליים וחכמי פרס והודו ויון שראשם במלמיום וכו' עד שיהיה ספרי שלם ולא תצטרך לספר אחר עמו בראשית החכמה הזאת. The second chap. beg. במזלות ומעלתם ומעשיהם וממסך הכוכבים העליונים שבהם, and deals with the 12 signs of the zodiac. The author very frequently refers to Ptolemy (בטלמיום), the אנשי הודו (p. 27 ויאמרו אנשי הודו כי שם ראש צורת כלב בידו השמאלי נר ובידו הימני מפתח ויאמר בנכה הוא ויאמרו אנשי הודו כי יעלה, ibid. החכם שלהם וכו' שם צורת אשה מתעטפת בבגדים ואדרת ויש לה ויאמרו חכמי הודו כי יעלה שם p. 28, רגל אחד וכו' אדם צהוב ושערו אדמדם והוא כעסן הולך בקרי וכו' ואנשי הודו אומרים שהיא אשה בעלת שער ויש p. 29 ועוד p. 32, לה בן והיא לובשת בגדים נשרפו מקצתן אמרו חכמי הודו כי יעלה שם בחור יפה צורה לבוש בגדים ועמו חלי ובפניו ואצבעותיו מעט עוות וגופו וחכמי הודו אומרים כי p. 33, דומה לגוף הסוס יעלה שם אדם ידמה רגלו לרגל חיה ויש על גופו ועל דעת חכמי (p. 28 חכמי מצרים, &c.), חיה מצרים כאב שבתאי בו החוה וצדק הלב ומאדים ואלה הם הגבולים על דעת, ibid. הראש וכו' והפנים p. 30, חכמי מצרים והבבליים וכו' חנוך, הראשונים לדעת חכמי מצרים ופרס, &c.) רק חנוך והקדמונים חלקו כח שנים עשר (p. 28 ועל דעת חנוך הוא מול p. 33, על דרך אחרת העולם, &c.). The third chap. beg. במבטי

מעלת הגלגל ואהבתם ושנאתם. The fourth chap. beg. בממסך שבעת המשרתים וכחם וכל אשר יורו עליו. The fifth chap. beg. בטובת המשרתים ורעתם וכחם ודלותם. The sixth chap. beg. בעניני המשרתים בעצמם ועניניהם מפאת השמש. The end of the sixth chapter, the whole of chaps. seven and eight, and the beginning of chap. nine are missing. Chap. 10 beg. במבטים ונהוגים דע כי המבטים גם הנהוגים הם על שני דרכים. The treatise ends in the MS. with the words: ונהוג הגורלות הפך המזלות כאשר הזכיר בטלמיוס בספר הפרי.

Pp. 61–68, contains: ספר המבחרים, which beg. המבחרים חכמי התורה מודים כי יש יכלת באדם לעשות טוב גם רע ומשה אדוננו אמר מפורש ובחרת בחיים ולולי זה לא היה אדם נענש גם אמרו קדמוננו ז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וידענו כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וכו'. Between pp. 62 and 63 there are about six pages cut off which were probably illuminated. P. 63 begins with the words: ואם שלש שלישית ואם ארבע החצי וככה יש לך לדעת כי יש במזלות העומדים שאינם נאמנים כל עת בעבור תולדת בעלי הבתים כמו עקרב, which belong to another treatise comprising eight divisions. The treatise contains extracts beginning with וחנוך אמר (p. 63), ויאמר משא אללה (p. 63, p. 64), דורניוס (p. 65), סעיד (p. 65), אבו עלי (pp. 66 and 67). The end of the treatise is missing.

Pp. 69–86, beg. בשם האל משפטי המזלות, עושה גדולות הגלגל הגדול הנכבד ששם צבאות השם הנכבד הוא הנקרא שמי השמים. The treatise mentions תלמי המלך (p. 73). P. 77 we read: ועתה אדבר על השבעה מבטים אשר עליהם יסוד כל המשפטים, and ועתה אחל לדבר על תולדת המשרתים. P. 81 is headed: ועתה אחל לדבר על משפטי המשרתים כאשר נסו הקדמונים ואין מחלקת ביניהם. P. 82 we read: ועתה אדבר על המנות ואחל ממנת השמש.

Pp. 86–93, beg. בשם אלהי, ספר העולם עולם אחל ספר העולם ומחברות המשרתים כולם. אם מצאת ספר אבו מעשר במחברות המשרתים לא תאבה לו ולא תשמע אליו כי הוא סומך על מחברות המשרתים במהלך השוה ואין חכם מודה לו כי האמת להיות המחברת כנגד גלגל המזלות, ואם ידעת המזל העולה בתחלת החולי and ends: דע תקופות השנה שתוסיף על המעלה הצומחת שבע ושמונים מעלות גם חמשה עשר חלקים ראשונים והסתכל איך יביטו הכוכבים אל המזל הראשון גם אל השני אע"פ שהעיקר היא השמש לכן גם אלה שניהם יוסיפו ויגרעו וכן תעשה שנה בשנה תם ת"ל. P. 87 we read: א"ר אברהם הנה אפרש לך טעם בטלמיוס. The author refers to Ptolemy, משא חכמי פרס (p. 89), אמ' דורוניוס (p. 91) דורוניוס (p. 90), אלה המלך כי מצא בספר הסודות של חנוך שצוה (שיסתכל), and חנוך (p. 91). The מזלות המדינות mention several geographical names as follows: בגדאד מזלה נ"א מעלה מסרטן. מצרים מזלה ה' משור. אלמהדיאה מזלה ג' מאריה. חוילה מזלה ט"ו מבתולה. טונים ד' מבתולה. פלירמו מעלה אחת מאריה. רומה ט"ו מאריה. פישא ג' מעלות מדלי. בדרש דגים. סרגושא ו' מעלה. אלמריאה כ' ממאזנים. בלנסיאה ו' מעקרב. קורטובה כ"ב מתאומים. שביליאה ז' מדגים. גירונדה עשירי מסרטן. אולסינה ז' משור. מדינת סאלם ו' מגדי. בוייה ז' מתאומים. ומדינת וושקא שור. וקבין ב' מדגים. ואלקרואן ט"ו מסרטן ככה נמצאו אלה כתובות בספר.

Pp. 93–228, ספר המבחרים לבטלמיוס with tables and remarkable coloured illustrations. P. 147 is headed: לוח מהלך חמה האמצעי ומהלך לבנה האמצעי ומהלך אמצע מנתה ומהלך שבתאי וצדק ומאדים האמצעיים ומהלך מנת נוגה וכוכב האמצעית ומקום ראש תלי האמתי לשנים פשוטות ומעוברות למלך דון פירו השלישי מלך ארגון כחצי היום במדינת ברצלונה.

The MS. which is beautifully illuminated throughout, is written in two or three different Spanish curs. hands of the 14th cent., and contains 228 pp. in two cols. of 37 ll. to a col.

Scribe: *Moses* (p. 2), where the letters משה are marked at the beginnings of the lines.

Vellum, $10\frac{7}{8}'' \times 8\frac{1}{4}''$.

848

ספר הישר והוא ספר החתום

Psychology by Asher Isaiah b. Moses Isaac b. Ḥayyeem Zeeb Hallevy.

The title-page reads: ספר הישר מאתי אשר ישעיהו בן משה יצחק [בן חיים זאב] הלוי הספר הזה ספר הישר מיוסד על רזי וסודות הנפש על פי יסודי הפילוסופיה האפלטונית והמשכיל אשר כל רז לא אנים ליה ויקרא בזה הספר תעלה נפשו למעלה למעלה ותתחבר בנשגב ורעיונות נשגבות תתעורר בו ורחץ נפשו במים טהורים מן התבונה והדעת וטהר.

The MS. consists of the following parts: (1) introduction, beg. הקדמה לספר הישר והוא ספר החתום. אמר אשר ישעיהו. אמר הכתוב בכל דרכיך דעהו. הוא בכל בינתך תבינהו. למען את ארחותיו תדע ותשכיליהו. ותזרח לך שמשו ואורהו. ואורך תגדל עד כי תראהו (pp. 2–12); (2) the first part beg. איש אחד היה ולו בן. ושמו ישר ובשמו כן היה. ישר שמו וישרים מעשיו. במעלליו התנכר הנער. הנער הזה. כי דבקה נפשו בבינת נבונים. ובמליצת חכמים ובמשוררים הנעימים (pp. 13–23); (3) the second part, called גי חזיון (pp. 24–49), which contains among others a dream of the author in which he visits in the 'land of the living' all the Patriarchs, kings, and prophets, Tannaim and Amoraim, Geonim, and Rabbis, grammarians and philosophers, codifiers and Ḳabbalists. A few lines will illustrate the style of this author (p. 27):

ובימיו היה מפרש רזי התורה
והיה לנו לעינים ולמורה
המה מתעדנים בעדן
ואצלם הרבנים חכמים ונבונים:
האחד אשר לעושר הזהב לא הסגיד
ואשר דרכי התלמוד לנו הגיד
ושמה יושב בישיבה של מעלה
ומרומם על כל ברכה ותהלה:
אשר מגאונו הארץ תרעש ותגאש
והעומר עליהם הוך הצורה
הוא מצותי ומחסי

ודרכה לנו הורה
הרב רבי אברהם בן עזרה:
במבחר הגן אשר בעדן:

הוא רבינו יוסף הנגיד:
הוא רבינו שמואל הנגיד:
הגאון מאר נעלה

הרב רבי יוסף מיגאש
ארי שבחבורה:
הרב ר' יצחק מאלפסי:

The colophon (p. 49) reads: השלמתי בעזר שדי ספר הישר בעבדי בבית בורסקי על לחם יבש לחם חוקי פה כלכתא אשר בארץ בנגאל הודו יום חמישי י"א אב תרח"ם (=1888) והוא העתקתי והספר נחבר שתי שנים קודם והוא ש' תרו"ם (=1886) והתחלתי שנת תרל"ז (=1877) ומחמת נודי ונועי וטלטולי ורעת זמני בחולי ברלות בעניות נמשך השלמת הספר הזה עד עתה אשר איננו טוב לי מאז ואשר זה הלקי מאת יי על אשר מריתי פיו.

The MS. contains also ספר המחזה, a drama in four scenes by the same author. The introduction (p. 49) reads: ועוד דע אהובי כי כל ספרי קשורים בתולדותי ולא תוכל לירד סוף כוונת ספרי עד שתקרא בספר תולדותי אשר חברתי בעניי: ועתה אכתוב ספר המחזה אשר כמו דראמא אבל משונה כי בולה קודש תפילות ושבחות להשי"ת והקורא ישתומם מה לדראמא שיר על במת משחק לתפלות ושבחות אשר ראוי לביהכ"נ אבל ידידי כשתקרא ספר תולדות אשר הלוי ובפרט חלק רביעי מן הספר הנז' אז תשכיל ותבין כי באמת מחזה על במת משחק ספר הלז אבל לעם קדוש זרע ישרון להם המחזה ועתה אחי בוא אתי אל בית המשחק ונראה את החזיון הקדוש הזה אשר יתעורר בקרבך אהבה ויראה ליוצרך. The drama ends: תם ספר מחזה טול מחזה ויקוים בנו נבואת כל חוזה וישלח לנו אשר מחזה שדי יחזה מזה בן מזה כאשר חזה לנו יואל בן פתואל להביא לנו המלאך הגואל.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. Polish hand of the 19th cent.,

and contains 104 pp. The poems are vocalised.

Autograph.

Paper, $7\frac{1}{2}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

Bibliography: D. S. Sassoon, Asher Isaiah Hallevy, The Jewish Chronicle Supplement, July 1930, pp. iv–v.

1149

צורת ציון אדוננו מרדכי הצדיק ואסתר הצדקת

Illuminated Plans of the Tombs of Mordecai and Esther in Shushan, and a Menorah.

The first plan contains the inscription commemorating the rebuilding of the tombs by Satem and the brothers, the doctors and communal workers Jamal el-Dawlat Yeḥizḳiah, Yeshu'ah, and Jemuel. The inscription reads: ראש זה הקבר צוותה לעשות האשה הכשרה הצדקת מרת גְמאל סאתם האחים הפקידים הרופאים הגבירים המשת[ד]לים הלא המה גְמאל אלדוולת יחזקיא וגְמאל אל דוולת ישועה וימואל נ"ע. We may suggest that יחזקיא is most probably identical with Ezekiel b. Ithamar Hakkohen who was a contemporary of R. Isaiah b. Joseph el-Tiflisi, v. above, Cat., p. 552.

The inscriptions on the tombs comprise genealogy of Mordecai, v. above, Cat., p. 557, and Biblical passages, about which see the essay of Israel Levy, Le Tombeau de Mardochée et D'Esther, in RÉJ., vol. XXXVI, pp. 236–255.

Sq. Persian hand, 19th cent., 1 p.

Owner: *Albert D. Sassoon.* The dedication reads: מינחה הוא שלוח (!) משושן הבירה לכבוד אדוננו הגביר והמרומם ראש תפארת ישראל כ"ב ה"ה עבדולא ששון בכהר אדוננו רועה ישראל צניור דוד ששון זצוק"ל ה' יזכה אותו בב"ח ומוור"ו וחי' ארי', with the stamp of the Jewish community of Shushan.

$15\frac{5}{8}'' \times 17\frac{1}{2}''$.

The second Plan is similar to that described in the preceding lines, without the dedication.

$23\frac{13}{16}'' \times 16\frac{11}{16}''$.

The third Plan, which is a Menorah, is headed: ואלה שמות הצדיקים הטמונים באה"ק אשר אחינו בני ישראל באים מחו"ל כל שו"ש להתפלל בעדם. The Menorah gives the pictures of the Wailing Wall, the Midrash of King Solomon, the Prophet Zechariah, the Prophet Samuel, Simon the Just, and others, mentions places in Hebron, Shechem, Haifa, Tiberias, and Safed. There is also a picture of the Synagogue, called: בית הכנסת של חב"ד, with the inscription: בית הכנסת של חב"ד אשר התחיל אהובי השר הצדיק המפורסם סיר דוד ששון זצ"ל וזה הגג הפנוי לבנות ביהכ"נ מפוארת ומצפה אני בעזה"י שיגמר ע"י אהובי כאבי השר והטפסר נשיא ישראל סיר עבדאלה הי"ו וכבוד אחיו הגבירים ונברך על המוגמר.

Sq. Palestinian hand, 19th cent., 1 p.

Scribe: *Senior Zalman b. Menahem b. Aryeh.*

Owner: *Sliman b. David b. Sason.* The dedication reads: וזאת המנורה מנחה לכבוד אהובי כאחי אור עיני וחמדת לבי הגביר השר והטפסר נדיב לב רודף צדקה וחסד סי' סלימאן הי"ו בן השר הצדיק ומפורסם סיר דוד ששון זצ"ל ממני אהובו המזכירו לטובה באמת שניאור זלמן ח"ר מנחם ס"ט נכד הרב הצדיק מוהר"ר ארי' זצ"ל חריף המחבר ספר קול אריה.

Illuminated.

$30'' \times 21''$.

Paper.

906

מכתב קבורת הצדיקים

Copies of Tombstone Inscriptions at אופראן in North Africa.

The first column mentions the following names: Joseph b. Maimun (died 3756), the 50 Martyrs who were burned, Joseph ibn Shabbath (d. 4364), Samuel b. Jacob (d. 4439), David b. יסו שריך (d. 5365), Solomon b.

'Abbu, Susan אמגאר בן אסבעוני ן', called and his sons, and יחייא ן' ואעים.

The second column gives the names of Eli Haggalili, supposed to be a pupil of Rashi, 'Azzuz ibn Shabbath (d. 4391), Mas'ud b. Musa (d. 4413), Solomon b. Mas'ud (d. 4506), יסו b. David (d. 4445), Ya'ish b. Moses (d. 4605), Judah b. מומו, Shalom אוחיון, and his son Makhloof, Naphtali b. Judah Afriaṭ (d. 5511), and Judah b. Naphtali Afriaṭ, one of the fifty martyrs who sanctified the Name of God.

The MS. is written in a sq. Sefardi hand of the 19th cent., on 1 p.

Vellum, $11\frac{7}{8}'' \times 8\frac{3}{8}''$.

Bibliography: J. M. Toledano, נר המערב, Jerusalem 1911, p. 4, note 10.

624

קובץ

Miscellanies.

The MS. contains the second chapter of a medical treatise in Arabic, beg. אלפצל אלתאני והו יעלמך באיין אלצעף אלדי הו מן אלדם וכו' (pp. 1–8), calendar by Abraham ibn Ezra, beg. אמר הצעיר דניאל הכהן לאהבת הקצור כתבתי לוח זה להר' אברהם ן' עזרא ז"ל (pp. 9–10), סגולות (pp. 10–16), רפואות in Arabic (pp. 16–23), in Hebrew (pp. 23–49), a theological medical treatise, beg. ישתבח ויתפאר האל הגדול הגבור . . . . . ראשונה לכל נברא קנה עולמו והמציאו ומ . . . . . ואחרי כן יצר האדם בחכמה עפר מן האדמה . . . . . נשמה ואותו תהא מחכימה לבוא אל הקודש פנימה . . . . . ולהראות לו גבורתו לעולמו הוציאו ולכבודו . . . . . עשאו ועל הכל נתן מוראו ונתן וכו' (pp. 51–58), documents, the first of which is dated 5510 (=1750) at Cochin (pp. 58–96), and letter-writer (pp. 96–116).

The MS. is written in a curs. Cochin hand of the 18th cent., and contains 116 pp. of 30 ll. to the page.

Scribe: *Daniel Hakkohen.*

Paper, $5\frac{7}{8}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

669

קובץ

Miscellanies.

The MS. contains ספר אורים ותומים, an astrological treatise (v. Ben Jacob, p. 80, No. 598, and ספר אורים ותומים, Bombay 1885). The treatise begins with ספיר, צדיק תשובת זה רשע אדם או, and contains a full לחש לעין השאלות (pp. 1–8). P. 12 gives הרע ברוק ומנוסה. Pp. 14–44, notes to and glosses on Bible, Talmud, and Midrash. Pp. 45–55, homiletical notes. Pp. 55–65, שמוש תהלים. Pp. 66–67, תפלת פדיון נפש כפי הרמב"ן ז"ל. Pp. 68–81, ספר גורלות לרב סעדיה גאון. Pp. 84–86, accounts. P. 87, homily. Pp. 92–97, טעמים. Pp. 99–101, formularies for addresses. Pp. 102–109, diary of a traveller, mentioning many places and countries. He travelled about the year 1843. Pp. 110–115, מפתחות הדרכים. P. 116, there is an address which reads: החיים והשלום כחדא למעלת החכם השלם והכולל עצו"ר כה"ר יוסף תהלות ישראל ה' ישמרהו ויחייהו ויאריך ימים אמן כן יהי רצון מינאי אני אהוב נאמן שלמה זלמן מירושלים תובב"א. Pp. 117–120, accounts, mentioning many names. Pp. 121–136, חדושים על תוספות מסכת עבודה זרה. Pp. 138–140, הכנסות, list of collections made by a traveller. Pp. 142–144, אגרות ארחית, letters of recommendation on behalf of Joseph el-Granaṭi, called Merḳado b. Rephael Ḥayyeem Solomon el-Granaṭi, dated Kislew, 5602 (=1841) at Smyrna (אומיר), and signed by Joshua b. Abraham b. Judah, Rephael b. Phinehas di Sigora, and Joshua b. Abraham Ḳrispin. A second letter of a similar nature on behalf of the same person, dated 27 Kislew, 5603 (=1842)

at Smyrna, and signed by Ḥayyeem Palagi, Nissim Abraham Ashkenazi, and Joseph b. Ezra. A third letter is signed by Reuben Barukh, Rabbi of the Turkish (ספרדי) community in Vienna, and dated 1842. A fourth, which contains also a long story of the collector's loss of all his collected money, and misadventures, is dated Ab, 5602 (=1842), and signed by Abraham Hakkohen and Jacob b. Abraham b. Yom Ṭob. The letters of recommendation mention Raḥamim Elijah Ḥazzan b. Rephael Joseph Ḥazzan, the author of חקל תפוחין קדישין, and לב חקרי.

The MS. which is written by three or four different Or. curs. hands of the 19th cent., contains 144 pp.

Paper, $11\frac{1}{2}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

768

ספר בינה לעתים

Ḳabbalistic Homilies and Rules on the Prayer Book, by 'Abdallah b. Khleif b. Yeshu'ah.

The title-page reads:

ספר בינה לעתים. שיר

ראו ספר בכל מיני מעדנים והוא בינ"ה לעתי"ם ולזמנים
בתעלומות חכמה לכל נבונים ולעקידה דברים הצפונים
עשות ככה לסדר מערכה וי"ג מדות חמודות לנבונים
להששי מעת שחרי לרמשי ושבתות ברוב אותות המבונים
לראשי החודשים הקדושים ולחנוכה לנסי הייוונים
לט"ו בשבט לציין פרח ונבט ולשקלים להשקיט החרונים
והזכור אשר יוקדם לפורים בעניינים השושנים מעונים
והמגלה רמזיה למעלה ולפרה אמרים ההגונים
והחודש והחמץ והמצה והגדה למועדים וזמנים
ולעומר יחו דעת ואומר ורמזי הספירה אשר הם לנבונים
ופרקי אבות לבנים ואבות וחג שבועות דעות מתונים
ומגלת רות חקוק תוכה וחרות רמזי נשמות הספונים
והסוכה ור' מינים כמו שושנים ומעשיות ללומדיה הגונים
אודה לאל עלי בינ"ה לעתי"ם חונן בינה ודעת לקטנים
אני עב"ד הש"ם קצר שכל ולשון בלא דבר ומענה ומלה
בן כליף ישועה יצו לי מאור שכל ולב מבין וחמלה

והוא נשלם יום ט"ו באב ובשנת ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. תר"ג (=1843)

The essays are divided under the following headings: עקידת יצחק מוסר גדול בדרך (pp. 3–8), סדר מערכה (pp. 9–12), רמז יום הששי (pp. 12–14), ברייתא דרבי ישמעאל (pp. 15–33), ראש שבת קודש (pp. 33–56), ט"ו חדש (pp. 57–68), חנוכה (pp. 69–78), בשבט הסכמה (pp. 79–82), שקלים (pp. 89–93), להמן, i.e. parody, beg. מה רב נקמתך אשר שבת צפנת לאויבין פעלת למורדים בך (p. 94), זכור לפורים (pp. 95–101), פרשת פרה (pp. 102–107), רמזי מגלת אסתר (pp. 107–114), שבת החודש (pp. 114–122), החמץ והמצה (pp. 123–125), הגדה, text and commentary (pp. 126–130), עומר (pp. 131–197), לשבועות (pp. 199–204), פרקי אבות (pp. 205–215), לימוד רות (pp. 216–223), ראשון לחג הסוכות (pp. 224–228), and מעשיות (pp. 229–234), (pp. 237–255).

The מעשיות contain the following items: (1) מעשה דבן סירא, beg. עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא וראה כמה גדולים מעשיו של הקב"ה, and ends: לפיכך נקרא נשר שהשרה הקב"ה שכינתו עליה לכך היא פורחת למעלה לרקיע שלא ישיגוה אויביה

שהלך מטבריה ללמוד תורה והיה הבחור נאה מעשה בחכם א׳ שהיו לו ב׳ בנים בני (30) זקונים ומרוב חבתם בהם היה מוליכם עמו לבית מעשה באדם א׳ שהיה עני ביותר (31); הכנסת מעשה באדם א׳ (32); והיו לו ה׳ בנים ואשתו שהלך לבבל והיה לו מעט ממון שהרויח בעמל מעשה באדם (33); גדול ויבוא ערב שבת לעיר; א׳ עשיר מעשירי ירושלים ושמו נתן דצוציתא מעשה בשני אחים הא׳ היה עושה צדקה (34) מעשה (35); וחסר והיה עני והשני היה הפך באדם א׳ שהיה מחכמי ישראל גנן והיה לו אשה מעשה היה בימי (36); ובנים והיה עני ביותר שלמה בג׳ בני אדם שהיו הולכים בדרך בע״ש אמרו (37); אמרו זה לזה נלך ונטמין הממון הזה רז״ל שרבי יהושע בן לוי צדיק גמור היה ובשהגיע זמנו ליפטר מן העולם אמר הקב״ה למלאך המות מעשה ברבי (38); עשה לו כל מה שיבקש ממך מאיר שהלך לבית המקדש ברגל והיה לו אכסנאי מעשה באדם א׳ (39); א׳ ושמו יהודה מטבריה מעשירי ירושלים והיה חושב בלבו ואומר מה יתרון; בכל עמלי ומה יועיל עשרי והוני בשעת מותי מעשה בעשיר א׳ שהיה לו עשרה בנים (40) וישבע שיתן יום פטירתו מאה דינרין לכל א׳ מעשה בחכם א׳ חסיד ועניו בקש (41); מבניו (42); מאלוהיו להודיעו מי יהיה חבירו בעה״ב מעשה ששאלו סנהדרין את שלמה ואמרו לו; מדוע אמרת פסוק זה אחד מאלף מצאתי וכו׳ מעשה שהלכו ר׳ אליעזר ור׳ יהושע (43) and לרגל לבית המקדש ויהי ערב כפור המה בהר הבית והנה מלאך בא לקראתם.

The writer refers to a MS. of the שבלי והנה להרב שבלי הלקט כתיבת יד (p. 176 הלקט שפי׳ בשם יש מפרשים לפי הני תנאי רבי יוסי הגלילי ורבי אליעזר ורבי עקיבא היו מעלין כל וראיתי להרב, and ibid. אחד ואחד בחשבון שבלי הלקט כתיבת יד שכתב עשה באלוהיהם תורת המנחה, to the (אצל הרג בכוריהם וכו׳ אפשר לפרש במ״ש of Jacob of Sicily (p. 190 רז״ל בספר תורת המנחה לחכם קדמון מאוד (הרב מהר״ר יעקב סיקלי זלה״ה פ׳ בשלח R. Ḳalonymos (p. 194 גם שמענו לימים ראשונים בתוך ירושלים עיר הקודש תוב״ב בימי רבינו קולונימוס הקבור שם זלה״ה שישמעאלים הרגו נער אחד ישמעאל ובלילה השליכוהו בחצר בית הכנסת והיו רוצים לעשות כליה בשונאי ישראל ורבינו קולונימוס עשה מה שעשה והתפלל לה׳ ויהרגוה ויבטל בריה מבריותיו של הקב״ה מהעולם באותה שעה אמר ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו מעשה באדם א׳ (2); וגילה עמוקות וסתומות שהיה לו בן והיה מלמדו בכל יום זרוק לחמך מעשה באדם א׳ שהיה עומד בדרך (3); במייא ברשות הרבים ובא לו גוי א׳ וא״ל ראית בבאן מעשה באדם א׳ שהיה הולך (4); חמור כולו לבן (5); לארץ ישראל נשא עיניו וראה ב׳ עורבים מעשה באדם א׳ שהיה אומר למחר אשב עם ארוסתי בחופה ואשמח עמה אמרו לו אמור אם מעשה באדם א׳ שהיה עשיר גדול (6); יגזור ה׳ (7); והיו לו קרקעות הרבה ולא היו לו שוורים פעם א׳ תרנגול א׳ הלך באשפה לבקש אוכל פעם א׳ תבע הכלב לרחילה לפני (8); לנפשו פעם א׳ היה הכלב מביא חתיכת בשר (9); הדיין פעם א׳ (10); ובהליכתו עבר הנהר על הגשר; העז והעגל והאריה והכבש עשו כולם ביחד חבורה פעם א׳ הזאב היה אוכל בשר ובאכילתו (11) פעם א׳ כלבתא א׳ נתאכס[נ]ה (12); בלע העצם פעם א׳ עכבר הביתי (13); בבית כלבתא אחרת פעם א׳ הארי והואב הארי (14); ועכבר היערי; הוא מלך שבחיות והיה לו ללכת בדרך רחוקה פעם א׳ הגמון א׳ וכלב וחמור ההגמון היתה (15) פעם א׳ הנשר והשועל (16); לו כלבתא א׳ קטנה פעם [א׳] (16a); לקח השועלים הקטנים מאמם היה השועל והעורב היה העורב מביא לבניו חתיכות פעם א׳ הארי והעכבר הארי שמילא (17); גבינה פעם א׳ הפרס (18); כריסו הלך למקום רענן ואמו הפרס הגנב הטורף גנב וגזל וטרף כל מעשה שהיה בימי דויד מלך ישראל (19); ימיו מעשה שבא מלך א׳ אל (20); שהלך יואב ירושלים בארבעים אלף גבורים ויצר עליה ימים מעשה בחסיד א׳ שלא נשבע מימיו (21); רבים (22); לשקר ואפילו שבועת אמת לא נשבע מעשה ביהודי א׳ שהיה לו פרה א׳ והיתה חורשת מעשה בחסיד א׳ (23); כל ששת ימי המעשה שהיה בן שבעים שנה ולא היה לו בן והיה לו מעשה בשני בני [אדם] שאמרו (24); ממון הרבה (25); נלך ונעמוד על אם הדרך ונהרוג שם מעשה ברבי מתייא בן חרש שהיה יושב ועוסק מעשה באדם א׳ שהיה לו ג׳ בנות (26); בתורה אחת עצלה ואחת גנבתא ואחת מספרת לשון מעשה בתגרים שהיו הולכים בספינה (27); הרע מעשה באדם א׳ (28); והיה שם עמהם חכם א׳ שהיה בימי דויד מלך ישראל והיה עשיר הרבה מעשה בימי שלמה המלך באדם א׳ (29); מאוד

ונעימות רב ומפוזים ומכרכרים לכבוד הדר שבת (מלכתא ללות אותה ביציאתה וכו׳, and p. 55 וכתב ח״י שמהר״ר אברהם הלוי ז״ל היה אפטרופוס גדול לשבת וביציאתו יותר מכניסתו, מהר״ם (p. 157), יוסף דוד (p. 147), דוד חזן בן חביב (p. 163), משה חיון (p. 191), and others.

The MS. is written in a Baghdad curs. hand of the 19th cent., and contains 255 pp. of about 45 ll. to a p.

Scribe: *'Abdallah b. Khleif b. Yeshu'ah.* The colophon reads:

יום זה אשר נשלם בטוב נגמר
היום לאור עולם מאור זיוה
יתר שאת לו חן ברוב יתרון
היום נהלל שם אדון עולם
עתה ראו אישים ואנשי שם
עב״ד הש״ם מעשה ידי אמן
יוסיף יי לו שנות חיים
הזיל בנדבת אל זהב כיסו
ברכת יי תעשיר ביתו
חזקו בני ציון בלב שלם
אז אל יקבצכם לעיר שלם
אז כוהני עליון ברוב חדוה
בינו״ת לעתי״ם כי טוב סחרה
יאיר ויזהיר ציץ נזר כתרה
על כל שאר ספר זכה וברה
השאיר ברכה זאת לנו עזרה
יופי כתיבה זאת המהודרה
נאמן גאון לו הוד תורה
עד בוא משיח אל לבנות בירה
בנייר ואותיות עשה יתרה
זרעו בהוד יפרח בזכות תורה
לדרוש בספר זה לכם סתרה
עליון אשר לו כוח וגבורה
יתרועעו בשיר ישאו זמרה

זצ״ל איש ירושלם תוב״ב ועם הגהת שולחן ערוך מהלכות שחיטה ובדיקות וטריפות רבי התועלות כאשר עיניך תחזינה משרים נעתק פה ק״ק אלמורח. The introduction informs us that the author left Palestine and came to Silistra, then in Turkey, where he acted as Rabbi. This work was published, Mantua, 1624, Amst., 1718, The Hague, 1777, and Lemberg, 1860, with many additions, v. Ben Jacob, p. 224, Nos. 263–265, to which has to be added ed. Calcutta, 1844.

(C) שיר. A Poem by David b. Solomon Vital, which is headed: הנה השירה זאת מורה בדיקת הריאה כפי דעת הרמב״ם ז״ל עבד אלפ״א בית״א ושם המשורר דוד בן שלמה ויטל חזק וברוך, beg. אני ריאה אני מראה (pp. 121–122), v. above, Cat, p. 718. This poem is to be found in edd. Amst. and Calcutta of ימין משה.

(D) זכרון לבני ישראל. A Halakhic Compendium on the same subjects by Abraham

והנער ההרוג פתח את פיו ואמר כל המעשה ומי הרגו ומי השליכו ושמעו כל הגוים והמושלים וניצולו ישראל וכך קורין לו רבינו קולונימוס בעל (ibid.), ר׳ גבריאל (p. 193), מהר״י זאבי, (הנם כתב הרב ח״י כי יום שבת (p. 21 הרב ח״י אע״גב שהוא יום מנוחה ועונג עכ״ו הוא יום דין כתב ח״י נכון כל איש להיות מהיר במלאכתו ibid. להקדים ולא לאחר התגלחת עד אחר חצות p. וכתב הרב ח״י משם הרמב״ן שכתב בפסוק 42 כתב הרב ח״י p. 54, כי דרך נשים לי וכו׳ מנהג חסידי גאוני אשכנז היה למשוך כל הזמן שמשקיעת החמה עד זמן ערבית בשירים ותשבחות

בריך רחמנא דסייען. מריש ועד כען. התהלה והתפארת לחי העולמים: יהי רצון מלפני אלוהי השמים שברחמיו יפתח לי עין השכל ואבתוב ספרים הרבה ואקרא בהם אני וזרעי וזרע זרעי עד העולם ותפתח לי ולבני עין השכל אכי״ר.

Paper, $8\frac{5}{16}'' \times 6''$.

819

קובץ

Miscellanies.

(A) טעמים וליקוטים (pp. 1–6), mostly from בחיי.

(B) ספר ימין משה (pp. 7–120). A Halakhic Compendium on שחיטה בדיקות וטריפות. The title-page reads: זה ספר ימין משה אשר חיבר החכם השלם כמהר״ר משה בן החכם הנעלה ירא אלהים כמה״ר יוסף וינטורה מטיבולי

Mizraḥi (pp. 123–150). For the title-page, v. above, Cat., p. 196. At the end of this treatise there is a פירוש בלשון הגרי, and a הגהה, beg. מעשה פעם אחת שמעו גאונים שהיה מר יעקב גאון ז"ל בודק סירכא דליבא נכנסו אצלו מר אסימי (צ"ל אבימי) ור' יצחק גאונים ז"ל וכמה תלמידים עמהם אמרו לו אמת ששמענו עליך שאתה מתיר סרכא דליבא, and ends: השיבו מיד רבי צדוק. יעקב חבירינו אם אתה עושה כך לך לשלום אחינו אתה אין אנו חולקים עליך. ע"כ.

(E) ליקוטין מספר צרור החיים (pp. 151–153). Ḳabbalistic Collectanea, beg. נתבאר בתיקון ע' שיש סימנין להכיר הגלגולים והוא בסוד כל הקורא קריאת שמע השרטוטין, and ends: על מטתו כאלו אוחז חרב של פיפיות בידו להגין עליו מן המזיקין.

(F) דין הלכות טרפות (pp. 153–154).

(G) פירוש אעתראץ לשבעים טריפות (pp. 155–164). Vocabulary to the 14 chapters of the Seventy Ṭerefoth.

(H) פירוש הלכות שחיטה למ"ו הר"ר יצחק [בר אברהם] ונה ז"ל. A Commentary on the Rules of Sheḥiṭah of Maimonides by Isaac Wannah (pp. 165–236). The treatise beg. בשם ה' אל עולם למה פתח רבי' מב"ם ז"ל בתחלת כל ספר בזה הפסוק לפי שבו פתח אברהם אע"ה ויש בו ד' תיבות כנגד ד' עולמות שהן עולם המלאכים ועולם הגלגלים ועולם היסודות ועולם השפל, and ends: ואני הקטן אומ' בקלות דעתי ממה שנראה שודאי שהחיות הטהורו' מעלתן גדולה ויתירה על הבהמה לפ"כ צוה הכתו' לכסו' דמן. ומפני שהן קרובי' במעלתם למעלת האדם עשאם כאדם מה האדם כיון שמת צריך קבורה כך חיה ועוף כיון שנשחטו שחי' כשרה צריכי' כיסוי וכיסוי דמן זו היא קבורתן. והבשר כשאוכלי' אותו עולה למעלה גדולה כמו שכתבנו למעלה בפ"א ע"ש. ומפני שהן קרובי' למעלת האדם שצוה על האדם ומוראכם וחתכם וגו' כלומ' תהיו בני חורין לעצמכם ולא תשלוט בכם בריה. כך החיה עשאה בת חורין לעצמה במדברות ולא ישלטו בה בני אדם ולכך קראה חיה כמ"ש באדם ויהי האדם לנפש חיה. והבהמ' עשה שמה שפלי ועשאה על האבום לשלוש (צ"ל לשלוט) בה הסכין בכל שעה. והעוף ופוריח בן חורין שמציל את עצמו מעט ע"כ: קדשי מזבח. הן הקרבנות. קדשי בדק הבית. כמו שאמרנו למעלה. לתקן בדמיו בקיעי הבית וכו'. כדאי' לעיל פ' י"ג קחנו משה ועיניך שים עליו לטוב ותנוח דעתך: נשלם זה הפירוש ממה שליקט הר"ר יצחק בכמהר"ר אברהם המכונה ונה זלה"ה: יזכה הכותב והנכתב לו לחזות בנועם יי ולבקר בהיכלו אכי"ר.

Attention may be drawn to a question on p. 197, which reads: שאלה מה תאמ' באלו הישמעאלי' שמניחין ידיהן ע"י הישראלי ושוחט' יחד אם רצונם לאכול מן הבשר ומפני שאין אוכלין משחיטת היהודים עושין כן כדי שיותר להם לאכול ממנה מה תהיה הבהמ' מותרת לישראל לאכול ממנה או אסורה.

(I) פירוש הגרי ליקוטין וטעמים (pp. 236–240). One of the המעי היתר אמ' הרב לקוטין beg. ר' דוד בר לוי ע"ה וז"ל מצאתי כתוב שמעשה בא שנמצא יתר במעי, and ends: וכל זה העידו שהתירו ג"כ חכמי לוניל ז"ל עכ"ל. The next item is headed: וראיתי לכתוב כאן טעם אגדה על עשר נקודות שבתורה ממוהר"ר שלמה בן הר"ר משה אשכנזי זלה"ה אע"פי שאינו שייך לכאן מ"מ תורת ה' תמימ' משיבת נפש שלהבת קשורה בגחלת.

(J) דיני חסר בריאה (pp. 241–258).

(K) הלכות סרכות (pp. 258–277).

(L) בית המטבחיים. Hilkhoth Sheḥiṭah in Rhymes (pp. 278–294), by Abraham b. Jacob פלאנייליאם. The title-page reads: בית המטבחיים להרב רבי' אברהם פלאנייליאם יצ"ו נעתק פה ק"ק אלמורח ת"ו שנת לישועתך קויתי יי. The introduction beg. לפ"ק אמר העני והדל בבור עוני גדל אשרי משכיל אל דל שפתי שפה אחת ודברים אחדים חדים כחרב פיות בנויים לט"ל פיות ממעונות אריות וכפטיש יפוצץ (!) סלע. The arrangement of the rhymes is explained by the author in the following words: לבן שלחתי ידי מן אחור ומעי המו עליו. ואפסול שני לוחות בשתי ידות. גם במנורה שבעים ידות ערכתי. בשרשים ואבות תיקנתי. ועל פי דרכי דרכתי. כי תולדותיהן ותולדות תולדותיהן עשר ידות. כי מנהגי המדינות. ודותיהם שונות. רבו מלימנות. איש לפי אכלו יחוסו על השה. הלכה למעשה. וכולם נאמרים למשה. ועשיתי לכל יד משקל ללמוד בנקל בתים. על כל יד יחתום. מגן הוא להולכי תם. למען תורת יי בפיך. מן

אברהם חזק וברוך אמן. This is followed by the figure of the Menorah and the remaining five fingers.

(M) טעמים (pp. 295–296), one by Jacob חאגז.

(N) שאלות ותשובות מהלכות שחיטה ומאכלות אסורות (pp. 297–312), incomplete, and שרח שלום, the beg. of which is missing (pp. 313–324).

(O) טעמים לקוטין ומעשיות (pp. 325–328), one is headed: טעם חזקוני, another ends with the words: עכ"ל צידה לדרך ז"ל, and the מעשה בעגל אחד שהוליכו אותו אצל beg. רבינו הקדוש לשחוט אותו ולא רצה העגל לשחט אצל רבי'.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and contains 328 pp.

Owners: (1) *Shalom b. Me'oded.* The entry (p. 3) reads: מקנת כספי בימי חרפי אני הדל באלפי והצעיר בבית אבי שלום בן אמ"ו מעודד תנצב"ה ר"ת המכונה שהבר נשלמה שנת ולו התק"י (=1750) עמים ליצירה. Other entries of this owner refer to the birth of his son and to the death of his father. The first reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב גם ה' יתן לו הטוב זכריה בן שלום בכ"א לחדש אב שנת בם"ו (=1755) יהא עליו סימן טובה וברכה יהי שמו לעולם אכי"ר. The latter reads: מנוחה נכונה נסתלק אמ"ו מעוזה בי"ח לחודש סיון שנת בם"ח (=1757) לקץ הימין יעמידהו ולטוב חיי העה"ב יזמינהו אכי"ר (p. 3).

(2) *Joseph b. Ḥasan b. Yaḥya* (p. 137).

(3) *Joseph b. Yaḥya Mari from el-Midan.*

(4) *Abraham el-'Asheri.* Their entry (p. 154) reads: בפנינו אנו העדים חתומי מטה חצר יוסף יחיא טרי מן אלמידאן ואבע קטעת ימין משה בתמן מעלום קרש חגר ונץ אלתמן ואסתופא אלתמן ולא בקא לה לא חק ולא דעוא ולא טלב ודאלך אללמרי אבראהם אלעאשרי בחצר אלעדים סלימאן אלצאהרי ויחיא אלכומימי ואל אלה כיאר אלשהדין.

(5) *Sa'id b. Yaḥya b. Ḥasan* (p. 296).

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 4\frac{3}{8}''$.

Bibliography: Ed. Mantua of the ימין משה in my possession is furnished with manuscript המותר לפיך. והוספתי לכתוב על שפת היריעה החיצונה החוברת הע' טריפות על סדר האיברים כסדר הטורים עם מורה מקום בתלמוד. והר"ם במז"ל והטור וספר הזהר כעצם השמים לטהר ומורה מקום מספר הקנון לבן סנא. כתבתי על יד המשנה. באופן כי הם שתי ידות. יד לשחוט ויד לבדוק ונסמכתי אקרא דכתי' וישלח אברהם את ידו. את לרבות אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו על כן קראתי שם הלוח שתי ידות לקרש האחד והיה כל מבקש דבר המשפט. אנוכי אערבנו מידי תבקשנו והצגתיו לפניך בדף ופרק וסימ' ותהי עליו שם יד ה'. כי אשא אל שמים ידי ואמרתי נצר מטעי מעשה ידי להתפאר ולהתחנן לפני כל יודעי דת ודין ויושבי על מדין להטות אלי חסד ואמת כי כמוני עני חשוב כמת ואל יחסדיני שומע והייתי בעיניו כמתעתע ואל יתן תפלה על חלומותי ועל דברי בדרך עראי באמרם אלי מי יתן איפה ויכתבון מלי מ"י בספר ויוחקו. כי שפע ימים ייניקו ואשיבה חורפי דבר טעמא דמסתבר פועל עתיד ועבר כי חנני אלהים וכי יש לי כל זמורה ואשכול ספר תורת הזבח. המכונה בית אברהם עם פני משה כפני חמה וספר תולדות אברהם על אכ"ו: וקמתי אני לפתוח לדודי וידי נטפו מור ואצבעותי מור עובר על כפות המנעול: על קירות מכון שבתו אשר פריו יתן בעתו. ואבן מקיר תחיל תזעק. חשיב אמרות יי אמרות טהורות בסידור מסודרות כי הספרים המאירים בספירים בשצף קצף לא זורו ולא חובשו. אכן מונחים בארון. ואין להם זכרון. בלוחות ושברי לוחות. הטבועות בשוחות. ביום אנחות. וידי אמונה מוכיחות מפותחות פיתוחי חותם כדרך שסידר רבי' תם התקופות על ידות שירים וחידות. וגם בסימנים י' ידות. לשמור לזכור ולעשות בחקירות ודרישות יד חרוצים תמשיל ויד חרוזים תעשיר. להטריף ולהכשיר. ולהאריך אין פנאי וזה סיני כי כום ביד יי: כה דברי אמרי זעירא ולא מטבחייא נרדף בקש נידף במאד נהדף נמאס ונואץ אברהם פלאניילייאם יצ"ו עבד לאדוני אבי הישיש כה"ר יעקב פלאנילייאם אסדר בקצרה. The poem beg. זצ"ל תנצב"ה. א"ב אני אברהם חזק וברוך, acr. זביחת אל נורא. This is followed by the form of five fingers and a note by 'Ali b. Joseph b. el-Ṣayyagh. The second part is headed: בית האסורים, beg. א"ב אני, acr. אספר טרפיות מתוקות לפיות

notes by previous owners, e.g. יהושוע דוד קולון, Isaiah Colombo (1773–1818), and Salvador David Colombo.

864

קובץ

Miscellanies.

The first work beg. איהא אלמאלב אלמסתרשד אנתבה להדא אלמעני אלשריף ואכלע חואסך תנאל אלפוז אלעצים פהדי מן אשרף אלחקאיק במעשה מרכבה ומעצמהא. פאלויל לה מן חרמה והדא שי לא ימכן אלאנסאן אלאוחד אלמחקק אן ילקיה אלי כל אחד ולו לא עז אלנאס ענדה אד לם יכון אהלא לדאלך ולא לה כוץ פי עלם אלמעקול. The work (pp. 1–44) deals with philosophical and exegetical questions, e.g. וקד עלמת קולהם עץ הדעת לא גלה אותו p. 3 הקב"ה לאדם ולא עתיד לגלותו. ולא ההני באלף ואמא קצה יעקב מע לבן p. 11, והו חרף נפי ועשו ומא גרא לה מעהמא וכדי מעשה שכם ויריד יוסף למצרים וכונך געלת תעתבר אלפסוק אלמדכור פי תרי עסרה ומא דרשו עליה אלחכ' ז"ל והו קול' כאשר ינצל איש מפי הארי ופגע בו ואמי סואלך עז תפוח עקיבו p. 28, הדוב וג' שלאדם הראשון וכונה מכהה גלגל חמה תם געלת תתעגב עלי דאלך הו אלצחיח מא קאלו אלאחק. The author essays to explain difficult passages in the Rabbinic Aggadah. He quotes Targum (p. 40 כמתל מן יקול בתרין משש אלדי הו תלת ואלתרשיש הו אלבדור עלי מא שרחה יונתן בן עוזיאל על' אלסל' פי יחזקאל וכדי אנקלוס הגר כמא קאל (על' אלסלא'), Se'adyah Gaon (p. 15 נעשה אדם בצלמינו כדמ' כלומ' צורה היודעת ומשגת הידועות קאל אלגאון רבינו סעדיה ז"ל פי תפסירה שבהא מסלמא וכו'), and philosophers (p. 20 וקד צרחת אלפלאספה בדאלך פי מא בעד אלטביעה קאלו ומא צפא מן אלעקול אלבשרייה כאלאנביא כאן גסם אלעאלם מסכר לה תחת אמרה). The end of the work is missing, and there is also a lacuna between pp. 32–33. The last words of the work before us read: פיגב אלחרץ ואלאגתהאד ואלפתש פי הדי אלעלם אלגליל לכונה מודי אלי מערפתה תע' ובמערפתי תחצל אהבתו ויראתו קאל אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת יי והדי אלתפתיש אלדי אמר בה אלנבי עלי אלחכמה הו אתבאע חקאיקהא עלי מא.

The second work (pp. 45–70) is also a fragment of a philosophical work, the beginning and end of which are missing. The work was divided in chapters, one of which beg. פצל פי אלעלה אלאולי אלדי הי אלגאיה אלקצוא והו אלחק תע' ודלך אן אלשריעה חרמת אן יחלף בחק מכלוק מן אלמכלוקאת. The fragment itself beg. with the words: לא תכתלף וכדלך אלעקול לו כאנת שי ואחד לכאנת עקול אלאשכאץ כלהא שי ואחד וכאן אדראך זיד הו וקד תסמא שבה אדראך עמר וכו', and ends: מביעה כמא ביינא פ ן (!) כאן יעני אן הדי אלדי קאלו נואועהא גיר אלגז אלנזועי ענדהם פקד ימכן. The author quotes Maimonides (p. 47 וכדי ינבגי קאל פדהב רב' משה בירבי מימון, פקד ביינהא רב' משה ואיצא אן פי אלמראחב p. 53 הדי אלקול רב' p. 62, אלנבויה אלדי דכרנא לכן קול ר' משה אנה אן כאנת p. 70 משה, and Abu Bekr ibn el-Ṣayigh (הי אלמחרכה וכו'), and Abu Bekr ibn Ja'far (p. 60 פאלפילסוף אלפאצל אביבכר אבן אלצאיג יקול וכו', ibid. ואמא אבובכר אבן געפר ומחמד אבן מוסי אלארדבילי פיקולאן אלגסמאניה אלדי פוק אלרתב אלעשר והו קד קאלו וכו', and p. 67 והו קול אבובכר אבן אלצאיג ואנא לא אעדל ען ראיה פי הדי אלמוצע אמא אביבכר אבן געפר יקול וכו'), philosophic books (p. 52 כמא קד תברהן פי כתב אלפלאספה), a Yemenite work called ספר חפיצה (p. 62 ולולא לקינא פי תלמוד תגיגה וספר חפיצה מא יסאעד הדי אלראי והדי אלרגל אלמגאוב, which was known to Salem Shabezi, the author of the חמדת ימים, v. above, Cat., p. 85, and חוברת שרידי תימן by Abraham b. Ḥayyeem el-Nedaf, Jerusalem, 1928, p. 8 b, and gives information about the intellectual conditions among the Jews in Yemen in his time, p. 62 והדי אלרגל אלמגאוב קאל פי גואבה אן ריאצה אהל אלימן צעיפה פי אלעלום אלפלספיה פהדי שבה אלדי יקול אדם קרוב אצל עצמו או מתכבד בקלן חבירו וכו').

The third work is partly in Arabic and partly in Hebrew (pp. 71–118). The Arabic part consists of 8 pages and deals with theo-

logical problems. The Hebrew part consists of ten chapters. The headings of the chapters are: ch. 1 beg. פרק ראשון במדרש תפיצה אמר מתוך שאמר ברא אלהים ולא אמר ברא ייי יראה כי לא היה שם יש קודם בריאת העולם; ch. 2 beg. פרק שני כבר ביארנו בלתי הקב"ה לך כי כשקדם במדע האל ב"ה בדרך האפשר; ch. 3 beg. פרק הניצלת להמציא העולם משמו שלישי כבר נתבאר לך מה שאמרנו לפי שדבריהם נתיעץ דומה לדבריהם משתכל והו שאמרו חכ'; ch. 4 beg. פרק אין הקב"ה עושה דבר וכו' רביעי הכוחות השומרים לגוף הן כוחות הנפש המוכנת לקבל צורה שתהיה תמימה וכו'; ch. 5 beg. פרק חמישי כיצד רפואה לגוף רפואה לנפש ברית לדעה. רפואה לגוף כיצד כגון משפטי התורה זה אסור וזה מותר וכו'; ch. 6 beg. פרק ששי ברית לדעה כיצד כמו שנתן לך רשות להבין ולהשכיל ולראות ולידע את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע; ch. 7 beg. פרק שביעי קחה עצה ודע בה כי כל מבין אהובה לפי שהוא יודע בטובה; ch. 8 beg. פרק שמיני תדע לך שהמצוי נחלק לשני חלקים חלק יש למציאתו תליאה בדבר אחר. וחלק אין לו תליאה בדבר אחר. חלק שאין לו תליאה בדבר אחר אמתת מציאתו חיוב; ch. 9 is in Arabic, the greater part of which is missing; ch. 10 beg. פרק עשירי בשאתה מחבונן באלו האותיות תמצא להן צורת נפרדות זו מזו ואין צורת זו דומה לצורת זו. The end of the chapter and of the work is missing. The author quotes Maimonides (p. 79), Plato (p. 87 והו אנה יקול אפלאטון אן אללה תע' לא יפעל שיא אלי אן ינצר פי עאלם אלעקול מדרש), and another Yemenite book חפיצה (p. 79), (והן מספר נמצא בתימן p. 104).

The fourth fragment (pp. 119–122) is also a part of a philosophical treatise, beg. אלעקול תחיט עלמא פיה לכאן דאכל תחת מלך אלעקול פסבחאן מן לא תדרכה אלעקול פבהדי קד באן אן וגוד אלבארי גל ועלי אכמל מן וגודהם, and ends: פקד קאלו ז"ל לא עליך כל המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להפטר פאסאל אללה תע' אן יעיננא עלי אדראך אלחקאיק ויצד ענא אלעואיק ויכלצנא מן אלשראיד חתי נבלג אלכמאל אלאכמל פכל מן בלג אלכמאל אלאכמל פקד פאז ונגא כמי קאל כי בי חשק ואפלטיהו ואשגביהו כי ידע שמי יקראני ואענהו בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה. The author quotes, Targum Onḳelos and Jonathan b. 'Uzziel (p. 119). The heading of the last chapter beg. פצל. כאתמה אלכתאב אעלם יא איה אלנאצר פי כתאבי הדי אני חדפת אלתטוילאת ולם אכתם מנך סרא אלי מא יגב כתמאנה מן כון אללגה מקצרה ען אלנטק פיה.

The fifth fragment belongs to a work which dealt with the 13 Attributes of God (pp. 123–129). The fragment preserves parts of the second, twelfth, and the thirteenth מדה. The author quotes Se'adyah Gaon (p. 127), and Maimonides (p. 127 כמי קאל רבי' סעדיה ז"ל יברי ולא יברי ורבינו משה ע"ה פי אלאסתאצאל ואסתאצאלא לא יסתאצל). The fragment concludes with the words: פקד באן אן קו' תע' פוקד עון אבות על בנ' אנהא מן מדות רח' בכונה לא יסתאצל ואלאצל אנהא מדת דין בעכס מא תקדמהא וקטע אהל אלשר מדת דין ולא מדת רחמים קאלו ז"ל ורחמים על זדים נקמה בעולם אלשפקה עליהם קסאוה פהי שרח שלש עשרה מדות שלרחמים.

The last fragment (pp. 131–132) is headed: לם קאל רבי' הלכות שקלים, beg. הלכות שקלים ולם יקול הלכות מחצית השקל. אלגוא' לאן קד אכתלפת אלשקלים וסמאהא רבי' מטבע ושקל. The fragment contains a commentary on Maimonides' הלכות שקלים in questions and answers (סואל ואלגואב).

The fragments are written in six different Yemenite hands ranging from the 13th to the 16th cent., and contain 132 pp.

Owner: *Ibrahim b. Suleiman.* The entry (p. 130) reads: אני אברהים בן סולמן תם וישר.

Paper, $7\frac{9}{16}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

876

קובץ

Miscellanies.

(A) מעשה בית דין about the affairs of Abraham b. Joshua b. Ezekiel and Moses Abba b. Abba, dated Ṭebeth, 5595 (= 1835) at Baghdad, and signed by Moses Ḥayyeem b. Moses b. 'Abdallah, Jacob b. Joseph b.

Jacob [Harofe], Jacob b. Fatḥi b. 'Abayyid, and Elijah b. Solomon Kohen.

Baghdad curs. hand, 19th cent., 1 p., photograph.

(B) סמיכה לשחיטת עופות. Qualifying Certificate to Ṣaleḥ b. Meir b. Sason by Meir b. Sliman b. Aaron Ḳindeel, Ḥazzan of the Maghen David Synagogue in Bombay, dated Friday, 20 Tammuz, 5621(=1861).

Baghdad-Indian curs. hand, 1 p., $12\frac{3}{4}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

(C) אגרת. Letter addressed to Reuben and Abraham Shalom the sons of David b. Sason b. Ṣaleḥ by Senior Zalman b. Menaḥem, the grandson of R. Aryeh Löb Ḥarrif of Hebron, dated 33 of the 'Omer, 5636 (=1876) at Jerusalem.

Or. curs. hand, 1 p., $15\frac{1}{2}'' \times 9\frac{3}{4}''$.

(D) אגרת ארחית. Appeal issued by the leaders of the Sefardi community at Safed, dated Ḥeshwan, 5677 (=1876). The name of the Messenger is R. Jacob Ḥayyun.

Palestinian curs. hand, 19th cent., 1 p., $11\frac{11}{16}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

(E) אגרת. Letter addressed to Elijah b. David b. Joseph b. Ezra at Calcutta by the leaders of the Sefardi community at Safed, dated Adar II, 5641 (=1881).

Palestinian curs. hand, 19th cent., 1 p., $10\frac{1}{4}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

(F) אגרת. Letter addressed to 'Awaḍ b. Sa'id [b. 'Awaḍ] at Calcutta by the leaders of the Sefardi community at Safed, dated Adar II, 5641 (=1881).

Palestinian curs. hand, 19th cent., 1 p., $10\frac{1}{4}'' \times \frac{1}{8}''$.

(G) אגרת. Letter addressed to Moses Meyuḥas, also at Calcutta, by the leaders of the Sefardi community at Safed, dated Adar II, 5645 (=1885). The name of the Messenger in the last three letters, Nos. E–G, is identical with that mentioned in No. D.

Palestinian curs. hand, 19th cent., 1 p., $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{1}{4}''$.

(H) אגרת. Letter addressed to Benaiah b. Benjamin b. Benaiah at Bombay by Solomon Bekhor Ḥuṣein, the well-known bookseller and publisher of Baghdad, dated 17 Ṭebeth, 5646 (=1885).

Baghdad curs. hand, 19th cent., 1 p., $10\frac{3}{4}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

(I) אגרת ארחית. Appeal on behalf of Benjamin b. Reuben b. Moses b. Ḥakham Simeon, dated Ḥeshwan, 5667 (=1906) at Baghdad, and signed by Ezekiel b. Moses Hallevy, Ezra b. Ṣaleḥ Ádam, and Moses Ḥayyeem b. Solomon b. David.

Typewritten.

(J) אגרת ארחית. Appeal on behalf of Abraham b. Ezekiel נקאש of Baghdad who is on his way to Bombay, dated Ab, 5669 (=1909), signed by the members of the Beth Din at Baghdad, v. previous number, and endorsed by David Papu, Grand Rabbin of Baghdad.

Baghdad curs. hand, 20th cent., 1 p., $10\frac{9}{16}'' \times 8''$.

(K) אגרת. A letter denouncing a newly-published book with the title אורות, addressed to R. Jacob b. Joseph Ḥayyeem and to the ecclesiastical court of Baghdad, signed by Isaac Jeruham b. Moses Joshua Judah Löb Diskin, Joseph Ḥayyeem Sonnenfeld, Moses Nahum Wallenstein, Mordecai Löb Rubin, Isaac Frank, Moses Joseph Hoffman, and endorsed by Jacob Ḥayyeem Sofer. The letter is dated 8 Elul, 5680 (=1920) at Jerusalem.

Typewritten.

(L) Letter addressed to Reuben D. Sassoon by the Secretary of the Spanish and Portuguese Jewish Community in London, Solomon Almosnino, dated 5 November, 1867, approving of the addressee's private Minyan. $8\frac{5}{16}'' \times 5\frac{1}{16}''$.

(M) Letter addressed to Albert David Sassoon by the Acting Chief Secretary to the Government of Bombay conveying the acceptance and acknowledgments of the Rt. Hon. the Governor in Council of a Clock in the tower of the Sassoon General Hospital in Poona, dated 22 February, 1868, Bombay Castle. $12\frac{3}{4}'' \times 7\frac{15}{16}''$.

(N–O) Acknowledgments by the Lieutenant Governor and the Secretary to the Government of Bengal to A. D. Sassoon for the receipt of a sum of 10,000 rupees for the Chief Charitable Institutions at Calcutta, dated 29 February, 1868, Belvedere, Alipore, and 3 March, 1868, Fort William respectively. $7\frac{3}{4}'' \times 5''$; $12\frac{3}{4}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

(P) Letter (copy) addressed to J. E. Oliphant, the Collector of Poonah by A. D. Sassoon forwarding a draft for 2,500 rupees for the purchase of a Clock for the Sassoon Hospital, Poonah, dated 4 March, 1868, Bombay. $11'' \times 7\frac{15}{16}''$.

(Q) Receipt of the above sum. $6\frac{5}{16}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

(R) Government Resolutions (copy) as to the status of the members of the Bene Israel community employed in public offices 'that they should draw Batta[1] according to the scale of Europeans', and should be classed with Europeans and Eurasians as their mode of living and habits agree closely with those of Europeans.

Typewritten.

(S) דברי היטים של בגדאד משנת התק"ג עד התרפ"ח. History of the Jews in Baghdad from 1743 to 1928, compiled by Ḥakham Ezra Reuben Dangoor.[2]

Typewritten.

(T) Inscription for a Parokheth, which reads: זה הפרוכת הקדיש אותה הר' אהרן חי משה מרדכי גבאי היו על נשמת אמו המ' מרת פרחה נ"ע תנצב"ה והיה זה בשבת זכור בסדר ויקרא אל משה וידבר יי אליו מאהל מועד לאמר י"ג לחודש אדר ב' שנת הנה אנכי שולח לכם את

Baghdad sq. hand 19th cent. (1872), 1 p., 7 ll. About the donor, v. above, Cat., p. 404. $4\frac{7}{16}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

(U) מודעה. Declaration by Aaron b. David Barzani, Chief Rabbi and Ḥakham Bashi of Mosul, dated 27 Ḥeshwan, 5662 (=1901), with an endorsement by Joseph Ḥayyeem Shreim of Jerusalem. Barzani gives his whole genealogy up to Samuel Barzani and Simeon (i.e. b. Jonah) Mizraḥi (v. above, Cat., pp. 441, 512, and 516), mentioning also Isaac Barzani of Baghdad and Yaḥya Barzani of Kirkook. The declaration refers to the appointment of the writer's son, David Barzani as preacher in the synagogue built by Sason 'Abdallah, which appointment was contested by Raḥamin 'Abdallah who endeavoured to see his own son officiating in that capacity. About other members of the Barzani family, v. above, Cat., pp. 123, 378, 380, 399, 405.

Baghdad curs. hand, 20th cent., 2 pp., $9\frac{3}{8}'' \times 8\frac{3}{8}''$.

Paper.

[1] An extra allowance on special grounds to English officers, soldiers, and others serving in India.

[2] Died 13 Ṭebeth, 5690, v. obituary notice in 'Jewish Chronicle', 14-2-1930.

877

קובץ

Miscellanies.

Pp. 1–4, הסכמה. Document relating to the earliest constitution of the then newly established Jewish community at Calcutta, dated Monday, 15 Elul, 5585 (=29 Aug., 1825), and signed by 36 members of the community. The document is copied from the original which was in the possession of E. M. D. Cohen of Calcutta. The document is also given in *extenso* in the diary of Moses b. Simeon Dwek Hakkohen (v. above, Ca ., pp. 372, 976, and 977).

Pp. 5–8, שטר גירות. Copies of four certificates for proselytes. The certificates are copied from the דפתר כתובות ומילות by Saul b. Moses b. Aaron Lanyahdo (v. above, Cat., p. 990).

Pp. 9–12, אגרת. Copy of Letter addressed to Joseph b. Elijah b. David b. Joseph b. Ezra, the leader of the Jewish community at Calcutta by the Rabbinate of Jerusalem, dated 11 Tishri, 5651 (=1890), and signed by Rephael Meir Panizel, Joseph b. Rephael Uzziel, and Jacob Saul Elyashar. The letter refers to the quarrels between the Maghen David and the Neweh Shalom Synagogues at Calcutta. Further material as to this

communal affair is supplied in Jacob Saul Elyashar's מעשה איש, Jerusalem, 1892, No. 1, and in Moses b. Mordecai Meyoḥas's מורה באצבע, Calcutta, 1894, where the קול שועת בת עמי, the appeal of the Neweh Shalom Synagogue to the Rabbinate of Jerusalem is printed in Hebrew and Arabic (v. above, Cat., p. 402).

Indian Baghdad curs. hand, 19th cent., 4 pp.

Pp. 18–19, Certificate and Passport issued by the Town Police Court of Madras and the Secretary to the Government of Madras respectively to Ezra Ezekiel Claiff (כליף), subject of the British Government. Both are dated 25 Sept., 1866. Ezra Khleif was one of the oldest members of the Jewish community at Calcutta.

Paper.

880

קובץ

Miscellanies relating to the History of the Jews of Cochin.

P. 1, שמות בתי כנסיות בושין ואגפיה ושנת בנינים. A list of Synagogues in Cochin and the years of their building. Cochin has two synagogues, one כדגובאגם built in the year 4890 Cr. (=1130), and the second טכובאגם built in the year 5385 (=1625). Arnakulam is represented by two synagogues, one built in the year 4960 (=1200) and the second in the year 5340 (=1580). The synagogue at Mala was built in the year 5357 (=1597), that in Parur in the year 4924 (=1164), and that of Shenot in the year 5374 (=1614). These synagogues belong to the Black Jews of Cochin, the one of the White Jews called Pardesi (פרתיסי i.e. foreigners) was built in the year 5338 (=1578). There is also an extract from ספר דבית הילל מארץ קשטיליא.

P. 3, Copies of inscriptions taken from the synagogues and cemetery in Cochin, v. for fuller details, above, Cat., p. 547 and pp. 577–578.

Pp. 4–5, עניין היהודים בהודו מזרחית מיוחסים ואינם מיוחסים. About the quarrels between the White and Black Jews of Cochin.

P. 6, Printed Copy of Address presented by the White Jews of Cochin to the Viceroy and Lady Curzon of Kedleston on the occasion of their visit to the synagogue, 19 November, 1900. A report of this visit, the address and the reply by Lord Curzon may be found in an article by Miss Mozelle (מזל טוב) S. D. Sassoon, Visit of the Viceroy of India to the Synagogue at Cochin, 'The Jewish Chronicle', Dec. 28, 1900, and leading article, Jan. 4, 1901.

Pp. 7–8, הנותן תשועה. Prayer for the Queen and Royal Family, and Prayer for the Governor (Lord Curzon). The Hebrew is written in a sq. Cochin hand, the English is printed.

P. 9, Translations of the Copper Plates, v. above, Cat., p. 370.

P. 10, Copy of Lord Curzon's Letter to the congregation of the White Jews, dated 20 Nov., 1900.

Pp. 11–12, Appeal to Mrs. Flora S. D. Sassoon from the Jewish community at Mala, Cochin State, South India, dated 10 Feb., 1914.

Pp. 13–46, Judgments by the Court of the District Munsiff of Irinjalakuda, dated Monday, 13 May, 1912, and in the District Court of Anjikaimal, dated Thursday, 27 Nov., 1913, about communal affairs.

Pp. 47–48, Appeal addressed to Mrs. Flora S. D. Sassoon by the Jewish Synagogue at Mala, dated 17 June, 1914.

Pp. 49–53, Judgment in the case which was filed in the District Court in 1880, and delivered 2 April, 1889, also of communal interest, with a list of the seven synagogues belonging to the Black Jews of Malabar.

Pp. 54–60, Judgment given in the Anjikaimal Zillah Court in the case of Samuel b. Abraham Kuchangadi and 27 others against Elijah b. Elijah Gadi and 5 others as respondents about communal affairs.

P. 61, Certificate issued by David Sassoon & Co., dated Bombay, 22 Nov., 1898 about the religious character of 'the so-called Black Jews' of Cochin.

Pp. 63–64, פסוקים. Biblical passages to be recited before and after reading from the Pentateuch, Prophets, Psalms, Job, Proverbs, Daniel, Ezra, Nehemiah, and Chronicles, and Rashi's commentary, copied from an old Cochin MS.

Paper.

881

קובץ

Miscellanies.

(A) סמיכה לשחיטת עופות. Qualifying Certificate to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ by Aaron b. Sliman b. Aaron Ḳindil, dated 23 Ḥeshwan, 1860 at Hongkong.

Indian curs. hand, 19th cent., 1 p., $12\frac{15}{16}'' \times 8\frac{1}{16}''$.

(B) הלכות שחיטה. Rules of Sheḥiṭah.

Baghdad-Indian curs. hand, 19th cent., 2 pp.

Scribe: *Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ.* $12\frac{5}{8}'' \times 8\frac{1}{8}''$.

(C–G) אגרות. Letters addressed to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ at Hongkong by Menaḥem Mendel b. Aaron Kaminitz, father-in-law of Sason b. David b. Ḥakham Aaron Gabbai, with greetings from Eliezer b. Menaḥem Mendel Kaminitz, dated at Jerusalem 1870–1873 respectively. Among the letters there is a poetic epistle, beg. סלו סולו בלבבי מסלותי, acr. סלימאן בנו דוד.

Palestinian Sefardi hand, 19th cent., 10 pp., $10\frac{7}{16}'' \times 8\frac{1}{8}''$; $14\frac{13}{16}'' \times 9\frac{1}{8}''$; $10\frac{9}{16}'' \times 8\frac{9}{16}$; $10\frac{9}{16}'' \times 8\frac{1}{2}''$; $10\frac{7}{16}'' \times 8\frac{1}{16}''$.

(H) אגרת. A Poetic Epistle addressed to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ by Abraham b. Solomon of Ṣan'a.

Or. curs. hand, 19th cent., 1 p., $9'' \times 7\frac{5}{16}''$.

(I) אגרת. A Poetic Epistle addressed to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ by Moses Debash of Safed.

Or. curs. hand, 19th cent., 1 p., $9'' \times 6\frac{9}{16}''$.

(J–K) אגרות. Letters addressed to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ by Senior Zalman b. Menaḥem, the grandson of R. Aryeh Löb Ḥarrif of Hebron. The writer of the letter edited ספר אם למסורת written by R. Aryeh Löb Ḥarrif, the author of ספר קול אריה, and compiled ספר זכרון ירושלים, Jerusalem 1876.

Palestinian curs. hand, 19th cent., 2 pp., $14\frac{1}{2}'' \times 9\frac{5}{8}''$; $14\frac{1}{2}'' \times 9\frac{1}{8}''$.

(L) אגרת. Letter addressed to Sliman b. David b. Sason b. Ṣaleḥ by the Sefardi community of Safed, introducing their Messenger, R. Jacob Ḥayyun, dated Adar II, 1881.

Sefardi curs. hand, 19th cent., 1 p., $10\frac{5}{16}'' \times 8\frac{3}{16}''$.

Paper.

911

קובץ

Miscellanies.

(A) שיר. Poem, the beginning of which is missing. The fragment beg. with letter ל, reading: לנו צוה. כל לב כתאווה. אלהים ציוה. א"ב הצעיר שלמה בן ר' דוד, acr. ביום הפסח בוחנו בן אהרן הכהן ס"ט תמ"ת, and ends: ומחברו הצעיר שלמה בן כה"ר דוד בן כ"ז אהרן הכהן ס"ט יום ו' בשבת ד' לחודש ניסן שנת התקמ"ד לפ"ק (1784=).

Persian sq. hand, 18th cent., 8 pp.

(B) הגדה של פסח. A Fragment of the Haggadah for Passover according to the Persian Rite, with Arabic Translation, v. description of MS. No. 1143, v. above, Cat., p. 959. The fragment beg. המצריים במצרים ירדו עמו חשעים אלף רבוא מהם מלאכי אש ומהם מלאכי ברד וכו', and contains besides the אמרו רבותינו the following pieces: (1) ומנין שנתן לנו את ; (2) אתה גאלת את אבותינו ממצרים ממונם ; (3) הלל אגיל ואשמח ולאל ; and (4) a poem beg. אשבח ואזבח זבח ביום הפסח ברוך אלהים, acr. א"ב, v. זמירות ישראל, Aden 1891, No. 45. The fragment ends with letter פ, reading: פרויים ברורים ושירו שירים ואויבים ארורים ביום הפסח.

Persian sq. and curs. hands, 19th cent., 8 pp.

(C) פזמונים. The beginning of the first is missing. The first words read: וסיהרא: פז' מאוד חרדו אביו על דברו. רץ לא אח מהם ואסרו. נגלה לו צורו ועזרו. ויהיב ליה נהר חסדא והדרא, acr. א"ב צוריאל, the letter ת reads: תם דברי אני הקל עבדכם. בן דויד מחלו לו בחסדכם. אמרו פי אשר יגיד נגדכם. זעיר יומין לכבודכם יהדרה, the language of the poem is partly Hebrew and partly Aramaic. The second poem beg. אלוה חי והוא נמצא והוא המציא כל נמצא, of which the first three and the beginning of the fourth strophes are preserved. The third poem is also fragmentary, beg. עולם לדורותם. וכענן מראיהו: פז' כל הדורות נולדו. ומזרעם נפרדו. לדור ודור יגידו. פועל אלהים ומעשיהו, and ends: פז' דגלי ישורון מקיפים, acr. א"ב אני דויד.

Persian curs. hand, 18th cent., 4 pp., about 23 ll. to a p.

(D) שירה מגלם, beg. פנימה כבודה בת מלך. מהודרת. חנויה בתוך ארמון. בחדר מסותרת, and ends: והוסיף שבטי ישורון וסנהדרין ועדה. מלא גם כל בהם. במים המאחרת.

Persian sq. hand, 18th cent., vocalized, 2 pp., 17 ll.

(E) קדוש לראש השנה.

Persian curs. hand, 18th cent., 2 pp.

(F) Ḳabbalistic Notes, one paragraph headed: סוד מילה.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 2 pp.

(G) סגולות וקמיעות, in Hebrew and Arabic, with Ḳabbalistic diagrams. The following headings are to be noted: באב עין אלמרא, באב לפוע אלליל, באב קטע אלחומא, אלחאמל באב, באב לרקיית אלצרוץ, באב לוגע אלפואד ללדגת, and לצדאע אלראס ואלגבין ואלעין אלעקרב ואלחייה.

Persian curs. hand, 18th cent., 10 pp.

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 5\frac{1}{2}''$.

913

קובץ

Miscellanies.

(A) תפלה. A special prayer in Arabic used by the Jews in Algiers before breaking the Middle Maṣṣah, beg. האגדא קסים אלה לבחר, for the text, v. ספר רנה וישועה, vol. I, Liv. 5616, p. 34 b. The prayer is written in a modern Maghrebi hand on the fly-leaf of the הגדה של פסח כמנהג ספרדים Orden de la Agada de Pesah, en Hebraico y Español, segun uzan los Ios, Españoles, y Portuguez.. traducido del Hebraico y Caldeo. Por Senior Jacob Meldula, de Amsterdam. $6\frac{15}{16}'' \times 4\frac{13}{16}''$.

(B) Fragment of ספר רעשים ורעמים.

Curs. Maghrebi hand, 19th cent., 2 pp., $7\frac{9}{16}'' \times 4\frac{9}{16}''$.

(C) מי שבירך for Raḥamim זעפראן.

Sefardi sq. and curs., 19th cent., 1 p.

Scribe: *Elijah Allouche*, *Jerusalem* (Dayyan at Constantine, North Africa, died in Jerusalem, 18 Ab 5651 [=1891], he edited ספר עת ללדת וקול ששון, published by Elijah b. Amozeg, Liv. 1871; 2nd ed. by Sion Uzan, Tunis 1911; he also edited ספר מחזור כמנהג קצונטינא . . . קטן, Liv. 1872; 2nd ed. Tunis 1913). $9\frac{7}{8}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

(D) רשימת אנשים. List of Men in Constantine, North Africa, and the sums of their respective contributions.

Maghrebi curs. hand, 19th cent., 2 pp., 3 cols., $11\frac{1}{2}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

(E) הספד. Funeral Oration for a scholar called R. Khalafallah, perhaps identical with Khalafallah Ghuzlan mentioned in the previous item.

Maghrebi curs. hand, 19th cent., 2 pp., 3 cols., $11\frac{1}{2}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

Paper.

973

קובץ

Miscellanies.

(A) Bible with Targum and Tafsir. The fragment beg. Num. 36, 4 to the end of the fourth book. The text and Targum are furnished with superlinear punctuation. The margins contain Masoretic notes.

Yemenite sq. hand of the 17th cent., 2 pp., of 25 ll. to the p.

Owners: (1) *Ma'uḍah b. Joseph el-Lawi el-Fariji.*

(2) *Joseph b. Salem.* The entry reads: קנה מעוצה בן יוסף אללוי אלפריגי ודאלך בקנין שלם מעכשו בגמיע שרוטה אלשרעייה ודאלך באנה אבאע מן יוסף בן סאלם אכוה הדה אלפרשה אלדי היא שלשה חומשין ויקרא ובמדבר סיני ואלה הדברים קרא ותרגום ותפסיר במא מבלגהו אתני עשר חרף אלדי צרף כל חרף ארבעין בקשה ולא בקא למעוצה דנן לא חק ולא דעוא ולא טלאב ולא אי זכות יסתחקהא פי הדה אלפרשה וזכן ואדרך בכל כלה תגתרי פיהא וכאן דאלך אלקנין בתלתא בשבא דהוא יום ראש חדש תמוז שנת אתתקפ"ט שנין לשטרי (=1678) במאתא צראב דעל בירא דמייא זבידה מותבה והכל קיים.

$10\frac{11}{16}'' \times 7\frac{9}{16}''$.

(B) הפטרות for לך לך and וירא. Text and Targum.

Two different Yemenite semi-curs. hands, 18th cent., 6 pp., about 27 ll. to the p., the last 2 pp., are pointed, $9\frac{1}{16}'' \times 6\frac{9}{16}''$.

(C) מדרש הגדול ויקרא, beg. וסתר הכל והרי הוא מטמא משכב ומרכב ואדם וכו' (v. MS. No. 151, p. 314, 5 ll. f.b.), and ends: תנן התם בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל מים טמא ר' יוסי אומ' בחולה ובזקן טמא בילד טהור ילד עד (v. ibid., p. 317, l. 2).

Yemenite curs. hand, 16th cent., 4 pp., 18 ll. to the p., $8\frac{11}{16}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

(D) כתאב אלאצול. Hebrew Lexicon in Arabic by Abu el-Walid Merwan ibn Janaḥ, containing the roots חרף up to חשל. The fragment beg. באשדוד ובפלשתים אי בלד פלשתים כאשר הייתי בימי חרפי פי וקת שהרת חשך ובתחפנחס, and ends: אסמי ואנתשאר דכרי חשך היום. פהו מתל חשך היום עלי אלבדל. חשל. The fragment belongs to MS. No. 542, v. above, Cat., p. 492.

Yemenite curs. hand, 16th cent., 2 pp, 28 ll. to the p., $10\frac{1}{4}'' \times 7\frac{1}{4}''$.

(E) ספר החרוזים. Rhyme Lexicon, beg. ריע תפריע את העם. הפריע ביהודה. עשב מזריע. איש מזריע תחלה. אשה כי תזריע. למה תריע. תוקע ומריע. בחורי יש' הכריע. מכריע פרק עול. לא הורק מכלי. את הכף, and ends: פרק פריש. העביר סרק. לא נח ולא זרק. בצרי לא דבר רק. נעור וריק. ורבור רק. ויטעהו שורק. שורק. חורק שיניו. מפרק הרים. פורק אין מירם. הוא מותיב והוא.

Italian curs. hand, 17th cent., 2 pp., 20 ll. to the p., $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{4}''$.

(F) ספר שושני הזבח. Fragment of Hilkhoth Sheḥiṭah, beg. כתב רבינו הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות שחיטה וז"ל זביחה זו האמורה סתם.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 2 pp., $4\frac{13}{16}'' \times 3\frac{9}{16}''$.

(G) פירוש על חולין. Commentary on Treatise Ḥullin in Hebrew and Arabic. The fragment beg. ארוכה. על מקום טבורו. בענן כסלע. כל העור בולו. כל היכא דמשתייר ההוא סלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותו. The commentary quotes Rabbenu Hananel (p. 1), Maimonides (p. 1), R. Nathan the author of the 'Arukh (p. 2), R. Judah Hakkohen סגלמאסי (p. 3), and Rashi (p. 4). The commentator uses Persian and Arabic words for his interpretations, v. p. 4.

The fragment is written in a curs. Persian hand of the 16th cent., 8 pp., 22 ll. to the p., $10'' \times 6\frac{7}{8}''$.

(H) בקשה, beg. שעה שועי ורפא מחלתי, acr. שמואל ברבי נסים משנו[ת חזק].

Maghrebi curs. hand, 18th cent., 4 pp., 18 ll. to the p., $5\frac{1}{4}'' \times 3\frac{13}{16}''$.

(I) פזמונים לקדיש, containing: (1) beg. missing, v. however MS. No. 808, p. 230, v. above, Cat., pp. 785 and 865 דורשי ומהללי, where the last two strophes agree with the parallel strophes in this MS.: (2) אחו על דל (incomplete); (3) אל משגבי ומנוסי (incomplete); (4) יה עם דל, acr. יעקב; (5) אל רם בהודך, acr. מנדיל, acr. מן די לכל בשרא; (6) אהרן הלוי חזק ברצות ייי דרכי איש; and (7) אב זמרא.

Maghrebi curs. hand, 16th or 17th cent., 8 pp., 22 ll. to the p., $8\frac{11}{16}'' \times 6\frac{7}{16}''$.

(J) שיר. Poem beg. אשירה כשירת משה.

Sq. Sefardi hand, 19th cent., 1 p., illuminated, $8\frac{1}{2}'' \times 9\frac{1}{16}''$.

(K) פסוקים, beg. לעולם ה' דברך נצב בשמים, which are read by the Jews of Baghdad at the חזרת ס"ת, v. ספר חיים טובים, vol. II, Baghdad 5652, p. 72 b.

Baghdad curs. hand, 20th cent., 1 p.

Scribe: *Joseph Raḥamim b. Ṣaleḥ b. Shooker b. Isaac* (1859).

Owner: *Judah Ḥai b. Moses.*

$5\frac{1}{2}'' \times 5\frac{5}{8}''$.

(L) תפלות לר"ה ויוה"כ. Special Prayers for the Days of New Year and Day of Atonement according to the Rite of the Cochin Jews, most of which are to be found in a booklet [סדר לימים נוראים כמנהג קוגין, Lebanon Press, Bombay 1899].

Cochin sq. hand, 19th cent., 9 pp., $6\frac{5}{16}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

(M) פתיחה שחבר הרב יחיא צהרי, beg. רבון עלמין אנת הוא עלאה על כל עלאין.

Yemenite sq. hand, 19th cent., 1 p., $3\frac{13}{16}'' \times 6\frac{13}{16}''$.

(N) סדור. The first 2 pages of the Yemenite Prayer Book with חדושין. The two pages belong to MS. No. 634, v. above, Cat., p. 942, where they are completed by a later hand.

Yemenite curs. hand, 17th cent., 2 pp. of about 58 ll. to the p., $10\frac{5}{8}'' \times 7''$.

(O) עבודה ליוה"כ, by Abraham ibn Ezra, beg. missing, the fragment beg. סיני יז כמצליף על הפרוכת אשר לפני ייי את דם זה בדם זה, and ends: לעדות הלכה למשה מסיני כי היה ייי עמו. קול נשאו שרי ונוגני שובע שמחות כגן רטוב. קול אומרים הודו לייי לעולם כי טוב. כמל קול אלמוולף זצ"ל. חם יקול הדה אלאקאויל.

Yemenite curs. hand, of the 16th cent., 4 pp., 17 ll. to the p., superlinear punctuation, $17\frac{13}{16}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

(P) פומונים, one beg. ירושלם למוגין, acr. יהודה, the other, beg. יה מלאך שמך בקרבו, acr. יהודה.

Yemenite curs. hand, 17th cent., 2 pp., 17 ll. to the p. Superlinear punctuation, $7\frac{1}{8}'' \times 5\frac{1}{8}''$.

(Q) פזמונים, containing: (1) חיים וטובים אלהים אשאלה יחיש משיחו; (2) יחיו במובה; and (3) עגלת שלישיה צרופה.

Yemenite curs. hand, 18th cent., 4 pp., 12 ll. to the p. Superlinear punctuation, $4'' \times 3''$.

(R) פומונים, containing: (1) יום שבתון אין לשבוח, acr. יהודה; and (2) בחירי אל ראו.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 4 pp., 15 ll., to the p., $3\frac{1}{2}'' \times 2\frac{1}{8}''$.

(S) פיוט, beg. אויל דמעותי כמטר יולו, acr. מדרש חמדת ימים, v. אני שלום, vol. I, Jerusalem 5643, p. 3 b. f.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 1 p., $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{16}''$.

(T) תפלות לתשליך, incomplete.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 8 pp., 19 ll. to the p.

Owner: *Abraham b. Phinehas b. Se'adyah.*

$4\frac{9}{16}'' \times 3\frac{3}{16}''$.

(U) גט. Letter of Divorce, dated Monday, 10 Iyyar, 5387 (=1637) at Sheherban (מתא שהרבאן וממימי דיאלה מסתפקא). The name of the husband is missing, that of the wife reads: משתהא בת דאוד.

Persian sq. hand, 17th cent., 1 p., $7\frac{5}{8}'' \times 5\frac{9}{16}''$.

(V) גט. Fragment of a Letter of Divorce for נצרה בנת סעיד.

Yemenite semi-curs. hand, 19th cent., 1 p.

(W) אגרת. Letter addressed to the leaders of the community at Sheherban about a financial affair between Sheikh Isaac Sliman and Yaḥya Hallevy.

Persian curs. hand, 17th cent., 1 p., $5\frac{13}{16}'' \times 5''$.

(X) שטר ביטול מודעא, dated . . . Ab, 5401 (=1641) at Baghdad, and witnessed by Naṣr-allah b. Moosa Ṣaleḥ and Shalom b. X, on behalf of חביב בן שינה, X b. Mordecai, Sarah the widow of Khojah Daud and her daughter Esther the widow of יאקו and her son חנן בן יאקו. Esther the widow of יאקו married Ḥabib b. Shinah.

Baghdad curs. hand, 18th cent., 1 p., $5\frac{5}{8}'' \times 3\frac{5}{8}''$.

(Y) אגרת. Letter dated Tuesday, 21 Ṭebeth, 1241 (=1730), written by Ṣaleḥ b. Yaḥya, and signed by his brother David b.

Yaḥya. The letter is written in Hebrew-Arabic, and mentions several names: סאלם אלבאכל, ... ן׳ מוסי עואץ׳, יחיא מצמון, . . . ן׳ בנימין, יחיא ן׳ סעיד, ישועה אלחראזי, מוסי ן׳ סעיד, יחיא אלצברי, יצחק מדינה, יחיא אלעדוי סאלם, and יוסף בן סעדיא.

Yemenite curs. hand, 18th cent., 1 p., $4\frac{3}{8}'' \times 3\frac{1}{16}''$.

(Z) אגרת. Letter addressed to the community of תאעז by the leaders of the Great Synagogue at Tiberias to introduce their Messenger, Isaac b. Samḥon, dated 1823.

Palestinian curs. hand, 19th cent., 1 p., $9\frac{7}{16}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

(AA) שאלה. A Halakhic Question addressed to חסן ן׳ סאלם המכונה אדערי, by Ibrahim b. Ya'ḳub.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 1 p., $4\frac{7}{16}'' \times 2\frac{11}{16}''$.

(BB) אגרת. Letter addressed to the leaders of the community of אלקאיימה by סאלם בן מתנא, mentioning Ibrahim צפר, Yaḥya Ṣaleḥ and Ibrahim עתיק in which the following phrase occurs: וביקש ממנו הנז׳ לעשות להם התר ועשינו להם התר גמור משך התנאי והזמן שבינינו.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 1 p., $2\frac{9}{16}'' \times 5\frac{1}{16}''$.

(CC) אגרת. Letter addressed to Sa'id b. Mari Yaḥya אלאבייץ׳. The letter is written in Jewish-Arabic and was sent from Aden to Ṣan'a.

Yemenite curs. hand, 20th cent., 2 pp., $7\frac{3}{8}'' \times 4''$.

(DD) אגרת. Letter written to עוץ ן׳ סאלם (whose name on the address is given as עודד בן שלום אלשתר), by Japhet b. Moses Levy, who speaks of persecutions in his country (שאנחנו ברחנו ממלכות הרשעה מהגזירה הקשה רח״ל) and his intention to go to Palestine having an aversion to settle at Aden which the writer calls ארץ אוכלת יושביה היא. The letter mentions Ḥayyeem b. Joseph קאפח and מר משומר.

Yemenite curs. hand, 20th cent., 2 pp., $5\frac{11}{16}'' \times 4\frac{5}{16}''$.

(EE) אגרת. Letter addressed to Ezekiel b. Joshua b. Ezekiel b. Abraham Gabbai by Samuel b. Abraham Ḥakham Ṣadḳah Ḥuṣein.

Baghdad curs. hand, 19th cent., 1 p., $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{3}{16}''$.

(FF) פיוט, beg. כל ברואי מעלה ומטה, acr. שלמה משה אלאשקר.

Baghdad curs. hand, 19th cent., 1 p., $7\frac{1}{2}'' \times 3\frac{11}{16}''$.

(GG) פיוט, beg. אודה שם אל נורא, acr. יעקב בן דוד בן יעקב, i.e. אני יעקוב ואעקנין חזק ואעקנין (1909).

Palestinian curs. hand, 20th cent., 1 p., $8\frac{3}{4}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

(HH) מאמרי חז״ל. Sayings by R. Joshua b. Levy and by R. Johanan.

Maghrebi curs. hand, 19th cent., 2 pp., $7'' \times 4\frac{1}{2}''$.

Scribe: *Isaac* אגווילום.

$7'' \times 4\frac{1}{2}''$.

(II) פסק דין. Decision of the representatives of the court at Ṣan'a, styled בשליחות ה׳ מריש גלותא בי דינא דק״ק צנעא, about communal affairs in the community of חפש, dated Sunday 24 Siwan 2196 (=1885), and signed by Yaḥya b. Ḥayyeem Sheikh and Ḥayyeem b. Salem Ḥabshush. The document mentions Sa'id b. Salem and Yaḥya b. Musa.

Yemenite curs. hand, 19th cent., 2 pp., $8\frac{1}{2}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

(JJ) מבוא התלמוד. Introduction to the Talmud in Arabic, probably by Joseph b. Judah ibn 'Aḳnin. The fragment beg. with the words: עלא תדוין ותקייד אצול אלפקה אלמ . . . פי כתאב סמאה משנה וכאן לה תלמידאן ואחד יקאל לה ר׳ הושעיה ור׳ חייא והמא אלדי אקתדיא במא פעל ר׳ ודיונא אלתוספת, and ends: ומתל דלך איצא אכתצרו פי תתבית בעץ אלאצול פי הלכות קטועות פי כל פן מן אלפנון באכתצאר והו מנסוב לר׳ יהודה ואיצא הלכות פסוקות אלמנסובה אלי ר׳ יהודאי ראש ישיבה זצ״ל אלכאין בבגדאד פי אול דולה אלערב תם מן בעדה כאן ר׳ שמעון קיארא צאחב הלכות גדולות אלפהא שנת אלף נ״ד למנין שטרות ובעד האולי אלגאונים ז״ל אכדו טריקה (=743)

אלתאליף ללמסתסעב אלדי פי אלתל׳ בתואליף ערבייה ארשדו אלאמה מן נתאיג עקולהם וצפא אדהאנהם לאן פי וקתהם חדתת חואדת׳ עלא אלאמה גהלו בה אוגה אלצואב פאחתאגו אלי אלאסתמדאד בראי אלגאונים פאמדוהם פי אלתשובות עלא חסב סואלהם וקד תולא גמעהם ונצמהם ר׳ יצחק החזן הגדול אללוסאני ומן כתאב אלעלמא. The author mentions his אלמדכל ונסתגני עז in the following terms: אלבאקי לאן שרחה פי כתאב אלמדכל ואצח ילתמסה אלטאלב מן הנאך. It seems that the author has compiled besides this work another treatise called Introduction. Further, the fact that the Babylonian Talmud is called by the name of אלגמר אלבגדאדי, and the Palestinian Talmud אלגמאר אלשאמי, may be of interest. The author gives a list of treatises which have no Gemara in the Babli or Yerushalmi. The date of the conclusion of the Talmud is given as 841 Sel. (=530). The writer has also a note about the שאלתות of R. Aḥai Gaon.

Yemenite curs. hand, 15th cent., 2 pp., 24 ll. to the p., $9\frac{13}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

(KK) פיוט. Poem, beg. עת שערי צדק היום נפתחו רהב וישמעאל וכולם ברחו, acr. סעדיה בן זכריה אלבדיחי.

Yemenite sq. hand, 19th cent., $10\frac{7}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

(LL) פיוטים, headed: והולאי חדויות, containing: (1) לפלח הרמון אדמה רקתך; (2) אזמר בוראי בצאתי ובביאי; (3) headed: נעים אבטחה באל, beg. אחר סימן אברהם בן יוסף יצו האל לחסדו מערבות; and (4) ואתבוננה.

Yemenite semi-curs. hand, 18th cent., 2 pp., superlinear punctuation, $8\frac{1}{2}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

Paper.

1000

קובץ

Miscellaneous Notes.

The notes are added to ספר חסד לאברהם (Mantua 1783, v. Ben Jacob, p. 196, No. 737, Steinschneider, Cat. Bodl., col. 711, No. 4320, who mentions an ed. Smyrna 1764) of Abraham b. Shalom Ṭubianah, in front of and behind the book. The notes may have been written by one of the two owners of the book, namely, either Judah b. M. Pereira, or David el-Ghazi.

The notes contain homiletic expositions, mostly in the name of the writer's father, Ḳabbalistic prayers and prescriptions. One is headed: סדר מצלאין שהעתקתי מן הספר של מוהרי״ף נר״ו שסידרו לומר בק״ק ראגוזא יע״א. This is followed by charms for various purposes, and extracts from several works. Interesting is the following entry: ש׳ התקע״ה לפ״ק (=1815) בחדש אדר שני בא לידי בתורת מתנה מאיש זקן ממדינת פרם ומדי זה שמו כמ״ר יוסף הכהן יצ״ו ספר מגלה עמוקות מהגאון מקובל האלדי מהר״ר נתן שפירא זצוק״ל ונתתי אל לבי לקרותו מתחילה ועד סוף ומידי עוברי באר״ש האומור״י באופנים שלו כאשר חנני ה׳ לחדש איזה גרגיר משלי עפ״ד הקדושים אמרתי לכותבם כדי שיהיו דבריו הקדושי׳ נגד פני תמיד (p. 19). Another note bears the heading: שמעתי מהרב ידי״ן אבי אבי נר״ו אשר קיבל מפי קדוש הרב חיד״א נר״ו (p. 32). There are, further, historical notes about the מצאתי כתוב כשנפטר הראב״ד ז״ל (ראב״ד הכהנים עשו את קברו), Maimonides, Nahmanides, and Asheri (p. 34), a prayer before putting on the Tefillin (p. 35), notes which the writer heard from a German scholar, introduced with the words: מפי השמועה ראה זה חדש אשר מצורבא דרבנן שמעתי, or שמעתי מפי צרמ״ר אשכנזי בשם חכמי אשכנז . . . ר׳ נתן בר יהודה וכו׳ שדקדק (pp. 36–38), and from a Ḥakham named Joseph Hallevy (p. 39). and the poem beg. שובו נא שובו אחים ורעים, acr. א״ב, by Israel Najara (pp. 40–41), Ḳabbalistic prescriptions, one by הרב הכולל דיין המצויין מקובל כמהר״ר אברהם יונה (pp. 42–44), Collectanea, headed: לקוטים שלקטתי מפי סופרי׳ וספרים, containing historical notes, mostly from the works of Ḥayyeem Joseph David Azulai (pp. 47–56), and a commentary on Pirḳe Aboth (pp. 67–95).

The notes are written by a Palestine curs.

hand of the early 19th cent., and contains 95 pp.

Owners: (1) *Judah b. M. Pereira.*
(2) *David el-Ghazi.*

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{9}{16}''$.

1005
קובץ

Miscellanies.

(A) ספר לחם שלמה. A Ḳabbalistic Treatise by Solomon b. David Hakkohen (pp. 1–142).

The introduction reads: אמר שלמה הכהן ברבי דוד הכהן[1] תמ"כ בצאתי בעקבי הצאן על משכנות הרועים ונתת[י] את לבי לתור בחכמה וארא והנה ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו טח מראות עיניהם בתורה שבכתב מהשכיל לבותם בתורה שבעל פה אשר באלה עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. אז יחלק העם לחצי כת יצאו למינות או . . . ין שר"י להטמא בספריהם שהם אלילים ודאי. וכת סמכו על סכלותם ובדו שקרים מלבם אשר לא תוכל הארץ להכיל אותם כי המשקר בורא עולמות שלשקר כדמוכח בספר הזהר. וכמעט אבדתי בעניי עם הכתות הרעות האלה עד שבחמלת ייי עלי הקרה לפני חבירים וימין לי ספרים ספר תולעת יעקב וספר ר' מנחם רקנאטי וספר שערי אורה ומערכת האלהות וספר סגולות וספר דרך אמונה וספר הכוונות ושורש יישי וספר הזהר והתקונים וספר חרדים ושערי גן עדן ומדרש רות מהנעלם וספר ר' בחיי וספר יצירה וארזי לבנון. ואבין בהם וארא והנה יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך ולא היתה בהם קריאה אשר שגבה ממני דרך כלל. אבל בפרטים שגבו עלי ועל רבים גדולים ועצומים. והכי איתא בפ' שביעי מערכת הסדר הפרטים אשר כתב משה רבי' הם עמוקים ורחבים מני ים ואין הקבלה מספקת בהם אפי' לחכמים הראשונים וכדרך שאמרו בפסוק ויעש אלהים את הרקיע כאן הרעיש בן זומא את העולם. לכל אדם בהתבוננו במשאו ובמתנו לטעות ולהיות דובר שקרים כענין אל תאמרו מים מים וכענין עדין בן זומא מבחוץ וכיוצא באלה. ומשה רבי' ע"ה הוא שהבין הכל כענין שאמ' וכולם נמסרו למשה ע"כ. The introduction also refers to Judah Ḥayyaṭ about whom he says (p. 4): ועוד הזהיר יהודה חייט ז"ל מספרים לבלתי קרב אליהם כגון אור השכל אמר כי בחשך הולך וספר מורה המורה והוא פירוש למורה הנבוכים מה שלא עלה על דעת הרמב"ם ז"ל וספר השם והוא פירוש לשם בן שבעים ושתים עשאו כולו עיגולים כדי להבהיל המעיין כי חשב להשלים חסרונו וכולו מלא צירופים בדויים ממוחו המטושטש ועשן כולו השמר מפניו ואל תשמע בקולו כי כל ספריו מלאים דמיונות כוזבים וזיופים והחכם המטוט אל ישט אל דרכיו לביך ואל תקרב אל פתח ביתו כי בידו מטה רשע להטות מן הישר אל המעוקל ובעל הספרים האלה אברהם המורה כלומר שוטה כענין שמעו נא המורים וזה הנזכר כבר כתב עליו הרשב"א לכל אהלות ישראל שלא לקרב אל ספריו. This is followed by another list of books, which reads (p. 4): ואלה הספרים אשר תקרב אליהם ספר יצירה מכונה לרבי עקיבה ע"ה וספר הבהיר לנחניא בן הקנה וספרי רבי יוסף גיקאטיליה וספר שם טב (!) דיליאון וסודות הרמב"ן וספר ר' מנחם רוקנאטי וספר המערכת עם פירושיו ואז תצליח את דרכיך ואז תשכיל אבל ספר הזוהר עם התיקונים בנגד כולם וגם זה לשון הרב רבי מאיר בר יחזקאל גבאי בתולעת יעקב אל יפתוך הבודים מלבם טעמים למצות וכו'. At the end of the introduction we read the following remark (p. 6): והיתה כונתי לעשות כל זה תוספת לספר סגולות אשר חיבר ר' שלמה בן יוסף הקרחי ולעשותם ספר אחד כי מה שביד זה אינו ביד זה וחזרתי בי שלא להשיג גבולו ואפרד מעליו לעשות זו האיגרת ספר בפני עצמו וקראתי שמו לחם שלמה ואפע"כ שחזרתי בי שלא להשיג גבולו העליתי אותם על ספר אחד כדי שלאחדים יהיו בידו. The treatise is divided in thirteen chapters under the following headings: שער היחוד (pp. 7–11), שער שמות המדות והצירופין (pp. 11–21), שער גן עדן האצילות ומטטרון (pp. 21–34), שער מעשה בראשית והעולם הבא (pp. 34–37), שער המרכבה (pp. 37–49), שער סוד המצות (pp. 50–59), שמות המלאכים (pp. 59–65), שער סדר היום with the remark (pp. 65–71), שער רוב זה השער מתולעת יעקב (pp. 71–81), שער התשובה ודברי סוד הגלגול (pp. 81–88), שער בחינות הזהר והתקונים כבושין (pp. 88–93),

[1] The commentator of the Yemenite Siddur, MS. No. 973 (N), v. above, Cat., p. 1060, refers to this author: שמעתי ממ' שלמה ביר' דוד הכהן.

divided into 50 paragraphs (pp. 93–137), and שער ההריסה (pp. 137–142).

The treatise concludes with the words: ועתה בני אל תשים לב ללעג השאננים בי כן דרך הכסילים יפטירו בשפה על בעלי מקרא. יניעו ראש על בעלי משנה יקרצו עין על בעל תלמוד. יטילו מום בחכמת הקבלה. ואין מספר לגדודי מוציאי דבה על שער החכמות אשר תבצרנה מהם: ולכן בני צלח רכב על דבר אמת הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחומות נחשת ואל ישט אל דרכי אלה השועלים קטנים מחבלים כרמי' לביך ואל תתע בנתיבות הקוטפי' מלוח עלי שיח וימירו את כבוד התורה לעסוק יומם ולילה בדברי ניאופים שחוק וקלות ראש ובילדי נכרים יספיקו הן הוא משוש דרכם. ואתה חגיל ביי לעסוק בפקודי יי ישרים משמחי לב. ברוך יי לעולם אמן ואמן. וילא"ו אבי"ר תושלב"ע.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent.

Scribe: *Isaac b. Abraham Wannah.* Isaac Wannah was the scribe of the original MS. from which a part of our MS. is copied. The entry (p. 1) reads: ספר לחם שלמה שחבר הרב רבי שלמה הכהן ברבי דוד הכהן תהא מזוחתו כבוד במאתא דאיאן על יד המעתיק הנעלה אברהם בן שלמה אלאביץ לפני שמש ינון שמו בסוף חדש אלול שנת וירכב אותו במרכב' המשנה ליצירה (1640=) על יד המעתיק החכם הנבון והנעלה הרב ר' יצחק בן אברהם ונה זצ"ל.

(B) Ḳabbalistic Fragment (pp. 144–145), beg. ימיו ותשלוט עליו מיתה אבל קודם החטא היה מתענג בגן ערן ומשתעשע כרצונו וזהו שאמ' ובפירוש נובלות, and ends: ויניחהו בגן עדן וכו' אורה שלמעלה גלגל חמה כי אורה שלמעלה היא מעלת נבואתו שלמשה גלגל חמה שהיא הנובלת היא קירון עור. The writer uses the terms: ועתה, and והנני אשבילך ואורך בתשובת דבר זה אודיעך ענין האור העליון שוכרתי למעלה ואחתום בו השער הזה.

Yemenite curs. hand, 17th cent.

(C) ספר שלחן של ארבע (pp. 146–189), ascribed to *Baḥya b. Asher* (v. Ben Jacob, p. 584, No. 690). The copyist of our MS. begins with the words: שלחן שלארבע לא ידעתי מה שחיברו מפני הכתב מטשטש ואני מתחיל ממקום שמצאתי והשם ימחול לי. כה אמר יי בורא השמים מורוקע הארץ אחלקהו לשלשה ראשים.

Yemenite curs. hand, 17th cent.

Paper, $8\frac{5}{16}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

1007

קובץ

Miscellanies.

(A) כסא המלכים. The Throne of the Kings by Rephael Moses el-Baz, Rabbi in Sefrou in Morocco (pp. 1–55). The MS. contains the history of the Moslem kings from 603 C.E. to 1884. The chronicle begins with the words: פוקאש הקיסר מלך רומי שנתקסר מעצמו בערמה שנת תר"ג לחשבון הנוצרים היא שנת שס"ד לאלף החמישי והוא היה רשע ואיש משחית והוא הרג את מאוריסיו הקיסר וימלוך תחתיו ובימיו נולד מחמד נביא הישמעאלים, and ends: ובשנת תרל"ג בחדש אלול מת המלך סי' מחמד במראקש וימי מלכותו ט"ו שנה ומלך אחריו בנו מו' אלחאסאן יר"ה ותנשא מלכותו. ובחשון התרמ"ד גזר המלך על היהודים שבפאס לפנות כל הקברות שבבית החיים כי הם סמוכים לחצר המלך. והוא צריך למקומם להושיב בו האלעסכר אנשי חילו וכן היה ונתגלגלו עצמות כמה חסידים קדושי עליון וכמה קברות נרמסו והושיב שם חיל גדול של האלעסכר. יה"ר מלפני מ"ה שבימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח. ויתקיים דברי איש חמודות. וביומיהון די מלכייא אינון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתביק תדיק ותסיף כל אלין מלכוותא והיא תקום לעלמיא. והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בעו"ק בילא"ו תושלב"ע.

The author used Hebrew and Arabic sources, of the former especially Abraham ibn Daud's ספר הקבלה, and the chronology of Se'adyah b. Maimun ibn Danan of Granada (1480). The latter is used by our author on p. 44, where he says: ובעת ההיא הרב והמורה לעדת ישראל בעיר גרנאטא הרב ר' סעדיה ן' מימון ן' דנאן. והוא היה מופת

הדור כאחד הרבנים אנשי השם. והוא אשר כתב שלשלת הקבלה בקיצור נמרץ מימי רבינו הקדוש עד הרמב"ם ז"ל. וכתב עוד סדר מלכי ישראל עד הורודום בלשון ערבי והועתק בלשון הקדש בסוף הדור להרמב"ם ז"ל. ובסופו כתב ח"ל. וכתב בכט ידיה אלנאקחא אלפאניא ענד אמר אללאה לנפשיה. תם למן שא אללאה בעדיה. סעדיה בבא"ר מימון בר' משה בר' מימון בכה"ר החכם הדיין ר' משה בר' מימון זלה"ה אבן דנאן יב"ץ וכאן אל פראג מן כתב האדא אל דפתר פי יום אל תלאתא אל תאני עשר מן סהר תמוז יל"ו שנא מאתין וארבעין וכמסא אלאף ללכליקא (היא ש' ה"א ר"מ ליצי') ערף אללאה ברכתיה וכיריה. ודאלך פי מדינא גרנאטא וקומהא מבהולין באהתין קד דהשת אפכארהם. ואכתלת תדביראתהם בחסליט אל רשעים ואל חניפים עלי גמהורהם. וכופהם מן אלמגפה אלתי קד טהרת. עפא אלאה ענהם וספק להם ברחמתיה ומנאתיה אבי"ר. עכ"ל

The writer gives known and unknown material concerning the history of the Jews in various lands, especially in Spain and Morocco.

The MS. is written in a curs. Maghrebi hand of the 19th cent., and contains 55 pp. of 27 ll. to a p.

(B) אגרת נחומים. Letter of Condolence and other notes (pp. 56–57).

Maghrebi curs. hand, 19th cent.

(C) פירוש על התורה. Homilies on the Pentateuch by Se'adyah b. Samuel ibn Danan. The homilies are on section לך לך, for שבת הגדול, headed: דרש נחמד לשבת הגדול מספר נפוצות יהודה, and for a bridegroom, headed: לחתן מספר גל אגוזים. All these homilies are in a fragmentary state. There is another fragment. beg. ראיתי אני הצעיר סעדיה אבן דנאן ס"ט לכתוב בכאן מה ששמעתי מחכם השלם ה"ר אברהם אבן חאגיז נר"ו על מאמרי ז"ל וכו' אבל מה ששמעתי ממנו הוא דבר נחמד ששמע אותו החכם הנז' מהחכם השלם כה"ר ישעיה בקיש זלה"ה שראה בספר הזוהר קדמון שנשמת יצחק אע"ה באה בסוד הגלגול בפנחס ע"ה וכו'. The note is dated and signed: ע"כ שמעתי מהחכמים השלמים הנז' לעיל ישמרם צורם ולבל ישתכח ממני מצד טרדות הזמן לזה רשמתים בכאן ביום חמישי כ"ד לתמוז שנת עם הקר"ש (=1744) גאולי ה' ליצירה הצעיר סעדיה אבן דנאן ס"ט.

Spanish curs. hand, 17th cent. (pp. 59–77).

Owner: *Jacob b. Moses Toledano* (v. his נר המערב, Jerusalem, 1911, p. 208).

Paper, $8\frac{1}{4}'' \times 5\frac{7}{8}''$.

1046

קובץ

Miscellanies.

(A) שערי ברכות. A Treatise on the Benedictions. The treatise is divided into 10 gates or chapters. The beginning of the first gate is wanting. The present beginning reads: עיקר נוהג בכל הברכות. כל ברכה שאין פתיחתה בהזכרת השם ומלכות כש[אמ'? בר'] את' יי אלהינו מלך העולם לא שמה ברכה [וזה] מה שאמ[רו] אמ"ר יוחנן כל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה זולת ברכה הסמוכה לחברתה. The first gate ends with the words: וכל דבר שהוא מנהג ואפי' שהוא מנהג הנביאים כגון נטילת ערבה בשביעי או קריאת היחיד את ההלל בימים שאין גומרין אותו בהן אין מברכין עליהם ומי שהוא מסופק אם ברך על דבר אם לאו אינו מברך זולת ברכת המזון וברכת מעין שלש אשר על ז' המינין מפני שהן מן התורה למה שאמ' בהם ואכלת ושבעת וברכת.

The second gate (p. 3) beg. השער השני בברכת הלחם וזימון וברכת מזון וראיתי להקדים על ברכות כל המאכלים ברכת הלחם מפני שהוא מזון הרגיל יותר מכל המזונות ועל סברת תדיר אבל כהן, and ends: ושאינו תדיר תדיר קודם תלמיד חכם חייב להקדים לברך אע"פ שיהיה תלמיד חכם גדול ממנו בחכמה למה שאמ' ז"ל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח בתורה ראשון ולברך ראשון רוצה לומ' ברכת מזון וליטול מנה יפה ראשון.

The third gate (p. 15) beg. השער השלישי במה שמברך עליו בורא מיני מזונות צריך שנסמוך לברכת הלחם אשר ביארנו הלכותיה בשער שלפני זה, and ends: כי עיקר יש לנו שנסמוך עליו כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה.

The fourth gate (p. 16) beg. השער הרביעי במה שמברכין עליו שהכל שהיא הברכה הצריכה להקדים על ברכות המאכלים והמשקים וברכת הלחם והרומה לו מהדברים שנזונין בהם שבארנו הלכותיהם בשני שערים הקודמין. The end of the fourth gate, the whole of the fifth gate, and a part of the sixth gate are missing. The end of the latter reads: והברכה מעין שלש בשיחלוף על העץ ועל פרי העץ על הגפן ועל פרי הגפן וחותם על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ועל פרי הגפן.

The seventh gate (p. 19) beg. השער השביעי בדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה דע כי כל מאכל שיביאו לבני אדם לזון להם מפירות וזולתם נקראים דברים הבאים בתוך הסעודה ובירושלמי נתנו טעם, and ends: מחמת הסעודה לזה משום סכנה ואמרו אין משיחין בסעודה לפיכך אין עונין אמן בסעודה שמא יקדים קנה לושט ואתי לידי סכנה ואמ"ר מונא הדא אמרה הדין דעטש גו מיכלא אסור למימר ליה אסותא בגין סכנתא דנפשיה.

The eighth gate (p. 22) beg. השער השמיני בברכות הצריכות על הריחות ונאמ' בכלל כי הראשונים שמו חיוב הברכה על הריח מכל ברכת הנהנין כי הנפש מתענגת בריחות הטובים כמו שמתענג החיך במאכל, and ends: ואמרו עוד אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של מתים ושל ע"ז והמוגמרות שעושין בסעודות הגוים אין מברכין עליהם שסתם מחשבת גוים לע"ז.

The ninth gate (p. 24) beg. השער התשיעי בדברים הנראים והנשמעים וזולתם מברכות השבח וההודאה היוצא לטייל בגנים בירח זיו וראה הפרחים יוצאים באילנות והציצים מברך וכו', and ends: אחר כך יברך בא"י אמ"ה המפיל חבלי שנה על אדם והמאיר לאשון בת עין יהי רצון מלפניך יי אלהי שתשכיבני לשלום ותעמידני ממטתי לשלום ואל יבהילוני חלומות רעים והרהורים רעים והאירה עיני פן אישן המות בא"י המאיר לעולם כלו בכבודו.

The tenth gate (p. 32) beg. השער העשירי בברכות המצות שאין להן זמן ידוע מן השנה וכבר סדרנו במה שהקדמנו בזה הספר הברכות המחויבות על שאר המצות הזמניות של כל השנה ועתה נסדר הברכות המחויבות על שאר המצות שאין להם זמן ידוע מן השנה ואפי' שזה אינו מכונת הספר כי כל זה כיון שסדרנו בקצת פרקיו קצת ברכות הזמניות ראיתי לסמוך להם בזה השער ברכות המצות הבלתי זמניות כדי שיהיה מקיף על כל הברכות, and deals with ברכת מילה, ברכת נישואין, ברכת אירוסין, with the blessing אשר צג אגו בגן עדן, which ends with הבוחר באברהם ובזרעו אחריו מקדש בני ישראל, followed by ברכת אבלים, ברכת פדיון, מקעה (צ"ל מעקה), מזוזה, ברכת ציצית, תפילין טבילת, ערובי תבשילין, ברכת עירובי מבואות הגר, and ברכת חלה. The work ends (p. 41): ובבאן נשלם זכר הברכות הראויות לברך על המצות שאין להם זמן ידוע מהשנה והאל ית' ויתי' יורנו וידריכנו דרך ישר לקיים מצותיו ויעזרנו לעשות רצונו בלבב שלם למען רחמיו וחסדיו תם ונשלם.

The author mentions also a chapter of his work on הלכות נטילת ידים (p. 5 וכבר ביארתי בפרק הראשון מזה החיבור הלכות נטילת ידים), used the Yerushalmi (v. pp. 13, 21, 22), quotes Rabbenu Hananel (p. 15 ופי' בו ר' חננאל ז"ל אדוני אל קסים אלתי תצטנע ללואים ר"ל אזני הגלח הנעשות בסעודות הגדולות בבתי משתה של חופה או כרומה לזה), Rashi (p. 15), וכת' בעל הלכות שאין חיוב (p. 5 נטילת ידים אלא על הלחם בלבד), and רבני ורבני צפרת (צ"ל צרפת) סברי שאין (p. 8 צורך בה הואיל שמלח סדומית אינו נמצא בזמן הזה ונסתלק העלול בהסתלק העלה). The author uses very frequently Arabic words (v. pp. 15, 16, 18, 22, 23, 40), and לעזים (v. pp. 18, 40). P. 20 the author describes a custom of his age אבל בזמנו זה שמנהגנו להאריך לשבת על השלחן אע"פ שכבר גמר לאכול והביאו לפניו מיני פירות נחשבו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה והן טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם.

The author of this treatise must have been a Provençal scholar of the 12th cent. The treatise is different from that on the same subject and the same title by R. Samuel b. Ḥofni Gaon, edited by Isaac Hirsch Weiss in the Beth Talmud, vol. II, pp. 377 ff. The latter is divided into 12 gates and differs from our treatise in many respects.

(B) מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד זצוק"ל. Introduction to the Talmud by Samuel b.

Joseph Hannaghid (pp. 42–49). The work beg. מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד זצוק"ל יזכיר בו כל מה שצריך המתחיל לדעת כדי להקיל מעליו קריאת התלמוד, and ends: בתראי שחברו התלמוד אינון רב אשי ורבינא וסיעתם

MS.

אמר המחבר התלמוד יתחלק לב' ענינים משנה ופי' המשנה ופי' הוא התלמוד והמשנה הוא יסוד התורה שהעתיקו ממשה רבינו עליו השלום על פה עד ימי רבי' הקדוש והוא ר' יהודה הנשיא שכתבו למען רבים ותשכח מלב הקוראים ויאבד והמשנה ג"כ תתחלק לב' חלקים יש ממנה הלכה מקויטת ויש ממנה הלכה דחויה

ובימיהם נסתתם התלמוד מר בר רב אשי הלכה כמותו בזמן שאין מחלוקת עליו לרבו. The text as well as the arrangement differ greatly from that of the ed. Vilna 1890 as can be seen from a comparison between ed. and MS.

Ed.

אמר המחבר התלמוד נחלק לשני חלקים משנה ופירוש המשנה המשנה היא הנקראת תורה שבע"פ והיא יסוד התורה שהעתיקו ממשה רבינו ע"ה עד ימי רבינו הקדוש ע"ה והוא רבי יהודה הנשיא ונקרא קדוש שמימיו לא הכניס ידו מן האבנט ולמטה כי כתבה למען תעמוד ימים רבים פן תשכח מלב הקוראים ותאבד והפירוש הזה יתחלק גם הוא לשני חלקים הא' הלכה מקויימת והב' חלכה דחויה

The arrangement of the 21 subjects in the MS. is as follows: והחלק השני משני חלקים שפי' המשנה יתחלק לאחד ועשרים ענינים אלו הן. תוספתא. בריתא. ופירוש. ושאלה. ותשובה. וקושיא. ופירוק. ותיובתא. וסיעתא. ורמיה. והצרכה. ואתקפתא. ואריא. ומעשה. ושמעתא. וסוגיא. והלכתא. ותיקו. ושינויא. והגדה. והוראה. ושיטה, cf. the order in the ed. The introduction is followed by a description of the degrees existing between the Geonim of Sura and those of Pumbaditha, which is ascribed by the author of the יוחסין to R. Nathan Habbabli, but may have been originally a part of the Naghid's Introduction. The paragraph beg. אלו המעלות שנשאו בהם ישיבות סוריא (צ"ל סורא) על ישיבות פום בדיתא, and ends: ורב בני ישיבת פום בדיתא ולא היה להם באותה שלישית עד שהסכימו ראשי הדור ביניהם להיות חולקים בשוה ויהי להם לחוק עד היום הזה תם ונשלם.

Earlier scholars, e.g. Solomon Judah Rapaport, in his biography of Rab Hai Gaon, note 2, and Isaac Hirsch Weiss in his study on the Introductions to the Talmud, v. Beth Talmud, vol. I, p. 86 f, pointed out that this work of the Naghid is incomplete, as published in our editions. This assertion is based on several quotations in our literature from the Naghid's introduction which are not to be found in the edd. They refer to Esthori ha-Parchi כפתור ופרח, ed. Luncz, p. 51, Abraham Zakkuth's Yuḥasin, ed. London, p. 18, and David Conforte's קורא הדורות, ed. Cassel, p. 3, containing quotations from the מבוא התלמוד which are wanting in all our edd. This MS. solves this riddle. We see that Abraham Zakkuth's quotation which refers to המעלות שנתעלתה בו ישיבת סורא על פומבדיתא, is to be found at the end of the first part of the מבוא (pp. 48–49). The other quotations, of Parchi and Conforte, are preserved in the second part of the מבוא which deals with the chronology of the Biblical, Talmudic, and Geonic ages.

(C) סדר הקבלה. Chronology (pp. 50–68), which beg. סדרי דורות מאדם ועד שת ק"ל ועד אנוש ק"ה סימן ככל"ה ועד קינן צ' סימן שכ"ה ועד מהללאל ע' סימן שצ"ה וכו', and ends: וכשנפטר רב יצחק אלפסי ז"ל ישב רב יוסף הלוי מיגש על כסאו מחדש סיון שנת דתתפ"ג ל"ח שנים עד איר שנת דתתק"א ורב ברוך בר ר' יצחק נפטר כמו כן נפטר שנת דתתפ"ו והאריך ימים אחריו רב יוסף כמו ט"ו שנה ודורם הוא דור שלישי ברבנות ולאחר פטירת רב יוסף הלוי שמו עולם מן הישיבות של תורה ולא יכלו בניו של רב יוסף להושיב מפני חרב השמדות שיצא לעולם בשנת דתתע"ב והכביד עתה והלכו משם למדינת טולי[ם]לא. הרי לך סדר

קבלותם עד שנת דתתק"א וקבלת הרבנין הולכת מרב האיי לרב ניסים ולרב יצחק אלפסי ולרב יוסף.

Since the quotations of Parchi and Conforte are to be found in our MS., e.g. that of Parchi (כמו שתראה בספר מבוא התלמוד לרבינו שמואל הלוי הנגיד ז"ל שכתב לאחר חרבן הבית ק"ן שנה שהוא שנת תק"ל למנין היונים (בימי רבינו הקדוש ירד רב לבבל להורות אחרי מות רבי' הקדוש ירד רב), v. MS., p. 56 לבבל, and that of Conforte (וכתב רבינו שמואל הלוי הנגיד במבוא התלמוד כי אלו הם סוף רבנן סבוראי וכ"כ הראב"ד בספר הקבלה), v. MS., p. 59 סוף רבנן סבוראי, further since the Naghid's chronology, or the second part of the מבוא התלמוד, was one of the chief sources of Abraham ibn Daud's ספר הקבלה, we may rightly see in this MS. the second part of the Nagid's מבוא התלמוד. Some later compiler, or scribe, completed the chronology till the death of R. Joseph Hallevy ibn Migash. Our chronology ends with the year 4872 (=1112), whilst that of Abraham ibn Daud has still later additions.

There are, further, also in other parts of the work, later insertions made by the scribe of the MS., e.g., p. 55 בין הדורות שיש מהלל ושמאי עד ר' יהודה הנשיא מצאתי חלוק הרבה בספרים דהא תניא הלל ושמאי גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה ומשם ואילך איני מוצא בהלכות גדולות אחריהם דור אחר דור כי רבינו הקדוש שהוא ר' יהודה הנשיא וגם רבינו משה אמ' כן במסכת אבות מסכמת גם לזה אבל בשאר ספרים מצאתי הדורות שזכרתי הנה. The headings are: סדרי דורות from Adam till the writing of the Mishnah in the time of Rabbenu Judah Hannasi in the year 3949 (=189), סדר נביאים from Moses till Ezra who died 3449 (=311 B.C.E.), סדר תנאים from Ezra till Rabbenu Judah Hannasi who died 3979 (=219), מקומות התנאים, סדר אמוראין האמוראין, the chronology of the Babylonian Amoraim from Rab to the pupils of Rab Ashi 4237 (=477), רבנן סבוראי from 4237 to 4449 (=477–689), סדר גאונים from 4449 (=689) to the death of Rab Hai Gaon 4798 (=1038), which is followed by the chronology of the Geonim in Sura from 689 till 1034. This is followed by the history of Samuel b. Ḥofni, Hezekiah, the Four Captives, R. Samuel Hannaghid and his son, and the generation of the Five Isaacs. The Post-Geonic period was supplemented by some later compiler (v. further as to the מבוא התלמוד, my מַעֲטַ דְּבֵשׁ, Oxford 1928, p. 4).

The chronology proper is followed by a description of Hebrew literature under the following headings: סדר תורה נביאים וכתובים, תלמוד ירושלמי, תלמוד בבלי, סדרי משנה, and סדר נביאים ונביאות סדר סתמים (pp. 68–74).

(7) מאמר על הקל וחומר לר' יצחק אבוהב. A Dissertation on the קל וחומר by R. Isaac Aboab, beg. זה הקל וחומר שעשה ר' יצחק אבוהב אור הגולה יצ"ו צורת הק"ו הוא נעשה מארבעה דברים והם למד ומלמד ומגלה ודבר הנלמד ונניח זה במשל כמו אם נאמ' אני רוצה לדעת אם לפלוני התלמיד אם יתנו בית מושב ללימודו אם לאו נעשה קל וחומר לגלותו ונאמ' ומה ראובן וכמה שאני רואה שהוא קל שלא רצו לתת לו מקום בבית הכנסת עם כל זה נתנו לו מקום ללימודו שמעון החמור ורואה אני שנתנו לו מקום בבית הכנסת לא כל שכן שיתנו לו בית מושב, and ends: בלל לעשייתו וזה הק"ו לא נעשה אותו מעיקרא בזה הסגנון רוצה לומ' ממקומות כי אם לאחר שהקשו לו קושיא ולצאת ממנה אומ' אני לא אדון אבל מעיקרא יותר טוב הוא ללמוד מק"ו הפשוט מליכנס (pp. 74–81).

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 16th cent., and contains 81 pp. of 24 ll. to the p.

Owner: *Isaac*. The entry (p. 41) reads: והדה אסדור לו יצחק ארור גונב הסדור ברוך שמר הסדור ואמן כן יהי רצון.

Paper, $8\frac{1}{8}'' \times 5\frac{11}{16}''$.

1060

קובץ

Ḳabbalistic Miscellany.

(A) Lexicon (pp. 1–20), beg. missing,

דבר חוצץ בינו לבין הקיר הטעם מפני שהמתפלל הוא מיחד את השם בשכינתו שאין קיצוץ ופירוד בין השם ושכינתו כך צריך האדם שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הקיר כשהוא מתפלל וכו', and ends: ודע בני שאע"פ שרוב בני אדם סבורין כי הקרבנות לשם יתברך אין הדבר כן חס וחלילה כי כל הקרבנות זולתי העולה שהיא באה על הרהור הלב דבת' והעלה עולות לייי כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם הרי מכאן נלמד כי העולה באה על הרהור הלב אבל כל הקרבנות לא.

(E) ספר יסוד הייחוד (pp. 556–558), beg. בשם ייי אל עולם אתחיל מקור החיים לכתוב את ספר עץ החיים: פתח המחבר ואמר פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה זה השער לייי צדיקים יבואו בו: סוד ייי ליריאיו ובריתו להודיעם: יהי שם ייי מבורך הנעלה על כל תהלה: ואין לקדמותו תחלה: לפי שהוא מחויב המציאות וכל הנמצאים בלעדיו הם אפשרי המציאות: הבורא יש מאין ולא תשורהו עין הבוחר באדם מכל נמצאיו והמעלהו על כל ברואיו בחכמה ובתבונה ובדעת ובדבור ורובי שלומות תושפע על נפש נביאיו האמנתי הוא מבחר הברואים: וראש המצואים ותחלת הקרואים: אדונינו משה ע"ה ועל שאר אנשי בריתו ושומרי תורתו ומחזיקי דתו אמן וכן יהי רצון:

פתיחת הספר פרי צדיק עץ חיים: קרב משכיל אלי גנה: זרעתיו בשושנים ומיני מעדנים: ותפשוט את כתונת גוף ותלבש כסות הבין וירבו לך ששונים: בעץ החיים הגה תמיד ותדריך אזי על ראש כלל אויבים ושונאים: ועת תעסוק בחבור רב ישעיה תהי מכיר ליוצר המעונים: אזי תזכה בטובת אל ועת זקנך תהיה דשנים ורעננים:

ends: תקיעה ימין תרועה שמאל תקיף חסד תרומה מלכות תרשיש חסד חסדים גבורה גבורות תשובה בינה יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. P. 20 is headed: שיר הכבוד אנעים, beg. לר' יהודה [בר שמואל] החסיד זצ"ל זמירות ושירים אארוג (incomplete), with superlinear punctuation.

(B) Ḳabbalistic Treatise on Prayers (pp. 21–48), beg. בשם ייי אל עולם את ייי אלהיך תירא ואותו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע: אמר ר' אלעזר גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים כמרע"ה ואפילו הכי לא נענה אלא בתפלה וכו', and ends: וזה ראיתי בזוהר שהיה בבית הכנסת של ירושלם תבנה ותכונן במהרה בימינו אוי"ר כתיב שם בענין התפלה הבי הוו עבדי חסידי קדמאי נטלא דמיא הוו קמיהו ובזמני דמתעלין בליליא וסחן ידיהו וקימין ולען באוריתא וכו' מן מרגיזי אל אינון דאיתין אלהא אחרא על ידוי ווי לדא דאתחייב מיתה לשמיא עכ"ל אם כן הזהיר יזכה לחיים ויקום וילמוד אם יש שעה ואם לאו ילך לבית הכנסת. ויאמר כסדר הזה ראשית חכמה יראת ייי שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד. At the beginning of the treatise we find the remark: זו השאלה תחלת השאלות הסמוכי' לספר שערי אורה.

(C) ספר שערי אורה, by R. Joseph ibn Giḳiṭilia (pp. 50–485). The copyist beg. בשמך רחמנא ועלך רחצנא לבריאת עולם שנת תכ"ן (1720=). The work proper beg. with the words: בשם רחמן מלא רחמים רבים. ספר שערי אורה אשר חבר החכם בחכמה האלהות כה"ר יוסף בן גיקאטיליה נע"ג ובו ליהודים היתה אורה שער לבא עד היכל פנימה הקבלה ולדעת אותה באמתות ברורה בשם האל הגדול והנורא אחל לכתוב ספר שערי אורה ועתה בני התבונן בחיבור זה ואם and ends: יזכנו השם ית' הנה הוא בבית שער להכנס לכמה חדרים שכוונתינו לבאר בע"ה למען רחמיו וחסדיו יזכינו להיות מן התלמידים לשמוע הלכה מאתו ויתקיים בנו מק' שכת' וכל בניך למודי ייי ורב שלום בניך וג' אכי"ר בריך רחמנא דסייען. בריך הוא ובריך שמיה. וביעמ"ר התהלה לנורא שזכנו להשלים שערי אורה שושר"ש.

(D) Ḳabbalistic Treatise on Prayers (pp. 485–556), beg. אחז"ל המתפלל צריך שלא יהיה

כאשר כתב בעל ספר (p. 580) ספר החכמה החכמה ר' יהודה הכהן ביר' שלמה הכהן הידוע בן מתקה בספרו הנזכר בפיר' פים' ויכלו השמים וכו', v. also above, p. 552), and Aristotle אמנם סדר הגלגלים עם כוכביהם כי (p. 591 מדוע שבתי למעלה מצדק וצדק למעל ממאדים וכן השאר למה הם ככה לא נודעה אפי' לראש הפילוסופים אריסטו היוני כאשר זכר החכם ר' יהודה הכהן ביר' שלמה הידוע בן מתקה בעל ספר מדרש החכמה ז"ל בספרו הנזכר בפים' (ספר משלי). The author mentions Kabbalistic comments given by his father (p. 592 וכבוד מורי ואורי ובתרי ומרי אולה"ה פירש לזה הענין מדרך חכמת הקבלה ראיתי כי ראוי הוא לכתבו להיות לי למשיב נפש והחכם ישמע ויוסיף לקח וברכות לראש משביר). P. 600 we hear of the author's intention of writing a work with the title עין הדעת (v. the next item): ואין זה מקומו להאריך בפירושו אבן בספר עין הדעת הבא אחר זה המאמר יתבאר פירושו אם יזכיני בוראי. The treatise ends: ואלו החרוזים חברם בסוף זה המאמר ברמז חולם ופתח וחרק וצרי צרי תן לצריי צורי: למען זכות ציר כפר עוני ומריי אמן חתימת הספר אמ' המחבר אחר אשר גליתי זה הסוד הנפלא אשר לא יבינוהו כי אם מזוכבי המוח ומחדודי השכל ועם כל זה שקצרתי בו אני רוצה להתנצל לזה הקיצור ואומ' כי אורך הדברים מביאים לחולשת השומע ולצאת מן הכוונה ובאותם הדברים לא יהיו לא תועלת ולא הבנה כמו שאמ' שלמה ע"ה ולהג הרבה יגיעת בשר ורבותי' ז"ל אמרו לעו' יישנה אדם לתלמידו דרך קצרה בעבור זה קצרתי ואני מתנצל מן המעיין באמרי שאל יאשימיני לקוצר המלים וידיניני לכף זכות ואם ימצא דבר שאינו מתוקן באמרי זה ידע ויאמין כי מידי היתה זאת ואל יתלה שגיאותי באחרים ויתקנם בלשון מוסר ויי אלהי הצבא' יעשה עמי אות לטובה להשיב בי משגיאות כמו שנ' עשה עמי אות לטובה וירא שונאי ויבשו כי אתה יי עזרתני וניחמתני לעו' הבא: יהיו לרצון אמ' פי והג' לבי לפ' יי צורי וגואלי: צורי בעו' הזה וגואלי לעו' הבא: עין חיים היא למ' בה וג' דרכיה דרכי נועם וג' קרא השר בספרי זה ודע לך: כי מים תבונות חיש משיתיו ושמך טוב על ראשו ככתם זהב אופיר יצרתיו אף עשיתיו: ברוך יי לעו' או"א נשלם ספר עין החיים בעזרת צור רם על כל רמים אשר מפריו אוכל כל בעלי חיים.

מחובר הוא עלי שם שר וגדול אליהו נבון כל הנבונים: הבי כל שי יהי יקר כמו זה מאד ראוי לשולחו אל קצינים: לו יה וים תבונה עם עם שרדה כלולים בו לזאת הוא ראש לגאונים: יחיה לו בנו משה אלהים ובנים יהיה רואה לבנים: ועל שאינו תהי (!) שוכן שוכן ענוה וסרו מאוהביו כל יגונים: ונודה לאדוני האדונים בקול עשור וקול עוגב ומנים: עלי כי פקח את עין עבדיו להבין את סתריו הצפונים: ונפשם חצבה מכם יקרו ואל תוך לב משרתיו לו מכונים: לזאת אומר רב ישעיה בן יהוסף הנה אל אל לאין כוח ואונים:

הקדמה יברכך יי וישמריך נאום ישיעיהו המכונה בשם רב בן הרב ר' יוסף ז"ל העו' הבא כאשר הפצרת חכם חרשים ונבון לחשים וראש השלישים ושר חמשים אשר משפחותיך בחכמות חגורים חמושים ומאמרך הוא תאות הנפשים ואיש האישים ובנן שלקדושים אשר אל אל נגשים: מרינו אליהו הלוי בר הרב הקדש מר' ור' חנגאל הלוי הדיין לחבר לך ספר נותן אמרי שפר מטעו עין חיים ופריו אשכול הכופר: ויכריחוני חסדיך היקרים לצלול במים אדירים ולעלות פניני אמרים והחלותי לעין בספרי החכמים הראשונים והפילוסופים הקדומים נתוספה לי בהם הבנה דקה לא יבינוה כי אם לטושי העינים ועלה בדעתי לחבר לך מהם מאמר אחד והוא זה להיות לכל המעין בו למשיב נפש אך לא יקוה המעיין בזה המאמר שיוכל להבין ממנו דבר אם אינו בקי בספר חכמת הקבלה אמנם מי שהיה בקי בספר הקבלה אדע בודאי שכשיעיין בו ימצא תענוג עולם ואכל וחי לעולם: ולזה נקרא שם המאמר הזה ספר עין החיים. This work of our author, Isaiah b. Joseph el-Tiflisi, is mentioned above, Cat., p. 552 in the same author's ספר הכבוד. Here is to be added that the ספר הכבוד appeared in print in our author's collected works, Jerusalem, 1891, edited by Solomon Musa of Bokhara at Jerusalem. The author quotes פרקי ר' אליעזר (p. 562), Maimonides' כאשר פירש מורה צדק (p. 567 מורה הנבוכים הרב רבי' משה ביר' מימון זצ"ל בספרו הנכבד מורה הנבוכים בחלק הראשון בפרק י"ח וגם פירש בענין הרהורי עבירה קשין מעבירה פיר' נכבר מאד בספרו הנזכר בחלק השלישי בפרק ח', וכו'), R. Judah Hallevy's Kuzari (p. 573 אלו דברי החכם ר' יהודה הלוי ז"ל בספר הכוזרי שחיבר), R. Judah b. Solomon Hakkohen's

(G) ספר עין הדעת, by R. Isaiah b. Joseph el-Tiflisi (pp. 610–661). The text agrees with the סוד עין הדעת, edited by Solomon Musa in the collected works of our author, which appeared under the title חיי הנפש, Jeru., 1892, pp. 1–16 b. The author quotes the following authorities and philosophers: Maimonides' מורה נבוכים (pp. 614, 646, 649), Aristotle (pp. 615, 620), Abu Naṣr el-Farabi (p. 615), Plato (pp. 628, 633), Targum Yerushalmi (p. 631), נימוסי השכל by Plato (p. 637), Abraham ibn Ezra's commentary on Psalms (pp. 644, 651), יסוד המורה (p. 646), and the Pentateuch commentary of Moses b. Sheshath Hassefardi (p. 651). There are two references to the same author's עץ החיים, e.g. pp. 627 and 643.

(H) ספר גן עדן, by Isaiah b. Joseph, the author of the two preceding treatises (pp. 661–745), for the text, v. the ed. mentioned above, Cat., p. 1070, Jerus. 1891, pp. 17a–38a. The work is based on some Aggadic passages in the treatises Berakhoth and Shabbath, respectively. In this dissertation our author refers to Maimonides' Introduction to Aboth (p. 669), to Maimonides' Pentateuch Commentary (p. 676, most probably Naḥmanides is meant), the מדרש החכמה by Judah b. Solomon Hakkohen (pp. 677, 714), the commentary on Canticles by R. Shemariah of Crete (p. 686), the יסוד המורה by Abraham ibn Ezra (p. 691), מורה נבוכים of Maimonides (p. 696), commentary on Psalms by Abraham ibn Ezra (p. 700), commentary on Psalms by David Ḳimḥi (p. 710), ספר התהלות הנמצאות by Abba Isaiah, called Abu Naṣr el-Farabi (p. 710), and Socrates (p. 712). P. 680 our author copies an interpretation given by his father, where the genealogy of the father is preserved, reading: יוסף ב"ר דוד ב"ר יוסף ב"ר מיכאל ב"ר אברהם.

(I) Commentary on Canticles by Shemariah b. Elijah of Crete (pp. 745–849), for a similar work, yet incomplete, v. above, Cat., p. 550 f. The commentary beg. בשם יי אל עולם נעשה ונצליח נאום שמריה בן הנדיב אליהו מאקריטי ז"ל לא מדעתי וטהר לבבי וזרחבי שפתי יעצוני רעיוני לשלוח ידי מחשבי ולשוני לבוא בעמקי הספר הנכבד הלז ומליצותיו לסקל אורחותיו ולישר נתיבותיו: כי מה האדם לבוא אחרי המלך במשיליו וחידותיו: ואיך יביטו העינים הכהות בזוהר שביבי מאורותיו, and ends: נמשך אחרי מאמר הקדושים רז"ל במדרש כל הנשמה תהלל יה הללויה איזה הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו הוי אומר זה הריח השם בטובו וחסדיו הרבים יאר פנינו ממאור פניו ויקים עלינו מקרא שכת' יאר יי פניו אליך ויחנך: נשלם פיר' שיר השירים הנותן אמרי שפרים שחיבר תאגא דאוריתא צורבא דרבנן מרינו ורבינו שמריה זצ"ל תנצב"ה אנס"ל.

(J) Commentaries by David Ḳimḥi. The first (pp. 849–875) is headed: בשם הנראה והנעלם. מפיר' רב' דוד קמחי הרב הגדול בישראל זצ"ל סוד יי ליריאיו ובריתו להודיעם: עתה אשוב לפרש הנסתר אשר מפסוק ויצר יי אלהים וכו'. For fuller particulars v. above, Cat., p. 551. The second is headed: פירוש מעשה מרכבה לר' דוד קמחי ז"ל (pp. 875–915), which agrees with the treatise described above, Cat.. p. 551.

(K) פירוש אחר ממערכת האלהות (pp. 915–920), beg. שושר"ש נו"ה מ"מ נתחיל פירוש אחר ממערכת האלהות. תא חזי מובח שלבית העולמים הוא ל"ב על ל"ב אמה היה רמוזה בל"ב נתיבות פלאות החכמה דהיא חכמה תתאה איקריא ל"ב וכו', and ends: ובאלו ג"כ אנו מעוררים חום שלחסד ולא יכלה אותו כפי שורת הדין אז נוכל לומ' בעבור נחש הקדמוני היונק מן הפחד והוא בחוץ ואם היה פותח אותו מבחוץ כאלו רב ממשלתו והוא ע"ז ממש וזה מבואר.

The MS. is written in two different Yemenite curs. hands of the early 18th cent., and contains 920 pp. of 22 ll. to a p. Pp. 1–19 and 49–209 dated 1720, and pp. 20–48 and 209 till the end dated 1733.

Scribe: *Moses b. Jacob* אצוראני. The colophon reads: שושר"ש שמ"י מ"נ נו"ה תו"ת לב"ע בנל"ך ו[א]ע"י נש' זה הכתב ב"ש ב"ה והכותב משה בן יעקב אצוראני ונכתב על שם החבר הטוב סעדיא בא"מ יעקב הש' ב"ה יזכהו להגות בו הוא וזרעו וזרע זרעו ויקים עליו מ"ש ל"י ס"ה הזה מוווו וכי"ר נ"ה תושלב"ע ביום שלישי

דהוא י"ו בירח מרחשון שנת במ"ד לשטרות (1733=).

Owner: *Se'adyah b. Jacob* אצוראני.

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

1065

קובץ

Miscellanies.

(A) פיוט, beginning missing, the first words read: חסדיו לעבדיו יפיק וגם יתן . . . . חופף עליהם ואל יניחם לקטוב מושיב, and ends: יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות אך סוררים שכנו צחיחה: מלכותך מלכות כל עולמים תמת (pp. 1–6).

(B) א"ב דבן סירא, headed: ש . . . . . שחיבר הרב בר סירא כ"ב אותיות הקדש (pp. 8–9), with the commentary (pp. 10–37).

(C) א"ב דר' עקיבה (pp. 39–51), beg. פירוש אותיות אמ' ר' עקיבה בה אלו כ"ב אותיות שבהן ניתנה תורה לעדת ישראל והיו חקוקים בעט שלהבת על כתר נורא של הקב"ה ובשעת שביקש הקב"ה לבראות העו' באו כולן ועמדו לפניו זה אומ' בי תיברא את העו' וזה אמ' לו הקב"ה אל אומ' בי תברא, and ends: תירא שאתה ראש בכולן ואתה אחד ואני אחד ותורה אחת שאני עתיד ליתן ל[ע]מי ישראל ובך אתחיל שנ' אנכי יוי אלהיך וג' ומניין שנקרא אלף אחד שנ' שמע ישראל ה' אי"א: תורה מניין שנ' תורה אחת ו"א: תם ונשלם.

(D) A note by R. Aaron Sefardi, beg. שמוע שמעתי מפי ר' אהרן ספרדי נר"ו שאל ממנו: למה אין מגלחים את ראשינו מיום טוב הראשון של פסח עד ל"ג לעומר מה דבר פשוט וכו'. The note is signed by Aaron b. Siman Ṭob b. Joseph (p. 52).

(E) שאלות ששאל קצת אנשים להרב ר' סעדיה הגאן (!) ז"ל (pp. 53–71).

(F) ספר הקרחה (pp. 72–176) The treatise is headed: זהו מלוקט ספר הקרחה שחיבר הרב הגדול ר' יהודה זצוק"ל, beg. יהי שם יוי מבורך. אשר בחר בנו מכל עוברי דרך. ושלחן תורתו לפנינו ערך. ובה לשוננו בקשת דרך. כי היא ארח סלולה בלי סרך. ודורשה לבו לא ימרך. וחוקרה תלמודו לעד מברך. וללהג הרבה ויגיעת בשר לא יצרך. נוחלה נרו סלה יערך. ומנחילה שמו יתברך, and ends: והאל הגדול ברוב גדול (צ"ל גדלו) יזכנו להגות בתורתו ולדקדק בה כראוי ולידע צפוניה וסודותיה ועיקרה ויסודותיה ויגלה לעינינו כל סתירה ויעזרנו ויזכינו לדעת וללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו באהבה וישים חלקינו עם עושי רצונו ויבנה עירו בחייינו ובימינו ויקבץ גליותינו וישפיע שלומינו וירבה דעתינו ונאמ' ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו [לו] וישועתנו זה יוי [קוינו לו] נגילה ונשמחה בישועתו זהו שראינו לכתבו מענין הג' חלקים אשר מנביאים וסופרים נעתקים וכל מי שאינו בקי בספר זה אינו ראוי לכתוב כ"ד ספרים כי הם עיקרים גדולים העתקת נביאים וסופרים: שמימ"נ בילא"ו תם ונשלם. The treatise is ascribed here in this MS. to R. Judah, the author of the ספר הקרחה who is known as the grammarian Judah Ḥayyuj. The treatise actually agrees with a treatise to be found in some Yemenite Bible Codices described above, Cat., pp. 604–610. It is quite likely that the writer of this MS. derived his information from a reliable source which is supported by the antiquity of the language.

The MS. was written, according to an epigraph, in the year 1312 (בחודש שבט ש' קוֹוֹנוֹ) by a curs. Persian hand, and contains 176 pp. of 16 ll. to the p.

Owners: (1) *Aaron b. Siman Ṭob b. Joseph* (p. 52).

(2) *Ishmael.* His entry (p. 38) reads: אז עמל כיש נדארם אומיד. בר כרם תוסת מרא אחתמיד. הצעיר אסמעיל.

(3) *Isaac* (p. 38).

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 4\frac{3}{4}''$.

1141

קובץ

Miscellanies.

The MS. contains: אגדתא דפסחא (pp. 1–16), prayers for New Year and Day of Atonement (pp. 19–54), Seliḥoth by R. Se'adyah Gaon (pp. 57–87), and ספר סגולות

by Shalom b. Joseph b. Solomon Haḳḳarḥi (pp. 89–198).

The Haggadah for Passover begins with the long Ḳiddush (קדוש הארוך, v. about this prayer, above, Cat., p. 874). There is further the ומניין שנתן לנו את ממונם, which is common to the Baghdad and Yemenite rite, as pointed out in my בואי תימן, Budapest 1924, p. 10, reprint from Hazofeh, vol. VIII (5684), p. 314.

The prayers for the New Year and Day of Atonement contain also an introductory poem, beg. אחות קטנה תפלותיה, acr. אברם חזק חזק.

The penitential prayers are headed: והרא סליחות לרבינו סעדיה גאון זצ"ל תגאב בשחרית כפור תמאם תפלת שחרית והי תלת תעשר קול כי על והם הולאי, and begins with the prayer רחמיך הרבים אנו בטוחים. The Seliḥoth comprise the following pieces: (1) אנשי אמונה נעלמו מדורות, acr. א"ב; (2) תפן להקשיב ממעונים, acr. תשר"ק; (3) אזן שלש תאחר עשרה מדות שלרחמים, acr. א"ב; (4) מיום זכרון חותם קריאה, acr. תשר"ק; (5) אשחר תשועתך נוצר חסדים, acr. א"ב; (6) תהום השוטף על ראשי צפה, acr. תשר"ק; (7) אל תסתיר פנים ועין אל תעלים, acr. א"ב; (8) אל תתעלם מתחינתי כי דרשתיך, acr. א"ב; (9) אביר יום העשור לכל המיחלים, acr. א"ב; (10) אערוץ ביום צומי רוב המוני, acr. א"ב; (11) אב הרחמים אשר הסליחה עמך, acr. א"ב; (12) אחננה לך רחום כי בך אושיע, acr. א"ב; (13) אמרתי נגרזתי (צ"ל נגזרתי) בחרוב בית תפארתי, acr. א"ב; and (14) הרבינו לפשוע ובקש צור בעדינו.

The ספר סגולות begins with the following introduction: בשם יי אל עולם נעשה ונצליח. ספר סגולות. זה השער ליי צדיקים יבואו בו. תפוחי זהב במשכיות. דבר דבור על אופניו: לפי שראיתי סודות יקרים מכל יקרה נבחרים נעלמים ונסתרים. והמה בכמה מקומות מפזרים. חפצתי לחברם יחד בספר אחד. ונכתבים בדרך קצרה למען יבין וידע מהרה כל בעל דעה קצרה מספר מערכת האלהות קיבצתיהו ומספר תקוני הזוהר גם מהזוהר עצמו חיברתיהו כי לנפשי בתבתיהו וספר סגולות קראתיהו והצור ב"ה יעזרני להשלימו אני שלום בן יוסף בן שלמה הקרחי. הקדמה. ראוי שיחפוץ האדם בחיים כדי לראות בטוב שנ' מי האיש החפץ חיים איל"ט. והטוב ההוא לא יושג כי אם באמצעות התורה שנ' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי א"ת. ואחז לשון לקח תקחו הטוב אם תורתי אל תעזובו: ויש למצוות טעמים נסתרים אשר טועמיהם טועמים בעו' הזה מהטוב הגנוז לצדיקים לעולם שעליהם נאמר מה רב טובך וגו' וכמו שהטוב ההוא גנוז לצדיקים בלבד עליו אמר הנביא הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו כך מגנזי התורה לא יתהנו אלא יחידי סגולה ראיתי בני עלייה והם מועטים.

The MS. is written in four different partly curs. and partly sq. Yemenite hands of the 18th and 19th cents. respectively.

Paper, $6\frac{1}{2}'' \times 4\frac{1}{4}''$.

1142

קובץ

Miscellanies.

The MS. contains short rules concerning Sheḥiṭah (pp. 3–6), שערי קדושה, a compendium on the rules of Sheḥiṭah and Ṭerefoth by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ (pp. 7–49), מנין הנבילות (pp. 49–54), פרי צדיק, another compendium in Arabic (pp. 57–71), בקשה לשוחט (pp. 71–72), זכרון לבני ישראל, by Abraham Mizraḥi (for a printed ed., v. above, Cat., p. 374), also a compendium on the same subject with Arabic comments (pp. 73–91), the beginning of which is missing; at the end (p. 89 f) we find the story about the meeting which took place between Jacob Gaon on the one side and Mar Abimi and Isaac Geonim on the other, and their discussions about סרכא דליבא (for a fuller report of this, v. MS. No. 1062, p. 25 f, v. further, Cat., p. 1082), בקשה, beg. דודי ירד לגנו, acr. א"ב (pp. 91–92), Halakhoth in Arabic about Sheḥiṭah, the beginning of which is missing (pp. 93–96), Halakhoth, headed: פסולי עדות מחמת קורבה ואשה ועבד (pp. 96–98), and נוסח ברכת אירוסין ונישואין לחתנים (pp. 98–103).

The MS. is written in about four different curs. Yemenite hands of the 18th cent., and contains 104 pp.

Owners: (1) *Shooker b. Shooker Aburoos* (p. 7).

(2) *Abraham b. Shooker Aburoos* (p. 2).

(3) *Yaḥya Aburoos* (p. 6).

Paper, $6\frac{3}{8}'' \times 4\frac{1}{2}''$.

1126

פירוש המשניות להרמב"ם על סדר מועד

Maimonides' Mishnah Commentary on the Order Mo'ed in Arabic.

The MS. contains the commentary on the following tractates: Shabbath, ch. 2, Hal. 1 to Hal. 3 (pp. 1–2), ch. 2, Hal. 5 to ch. 7, Hal. 2 (pp. 3–22), ch. 13, Hal. 2 to the end of the tractate (pp. 23–51), 'Erubin from the beginning of the tractate to ch. 3, Hal. 1 (pp. 51–62), ch. 3, Hal. 6 to ch. 4, Hal. 3 (pp. 63–66), chap. 5, Hal. 4 to ch. 8, Hal. 9 (pp. 67–86), ch. 9, Hal. 1 to ch. 10, Hal. 3 (pp. 87–90), Pesaḥim, ch. 1, Hal. 3 to the end of the chapter (pp. 91–94), ch. 2, Hal. 4 to the end of the chapter (pp. 95–96), ch. 6, Hal. 10 to ch. 7, Hal. 6 (pp. 97–98), ch. 7, Hal. 11 to the end of the tractate (pp. 99–112), Sheḳalim, ch. 1, Hal. 1 to Hal. 4 (pp. 112–114), ch. 2, Hal. 2 to ch. 6, Hal. 3 (pp. 115–130), ch. 6, Hal. 6 to ch. 7, Hal. 3 (pp. 131–132), Yoma, ch. 3, Hal. 8 to the end of the tractate (pp. 133–151), Sukkah, the whole of the tractate (pp. 151–173), Beṣah, likewise the whole of the tractate (pp. 173–193), Rosh Hashshanah, ch. 1, Hal. 1 to ch. 1, Hal. 2 (pp. 193–194), ch. 2, Hal. 6 to the end of the tractate (pp. 195–206), Ta'anith, ch. 2, Hal. 8 to ch. 3, Hal. 5 (pp. 207–208), Meghillah, ch. 2, Hal. 1 to ch. 2, Hal. 5 (pp. 209–210), ch. 3, Hal. 4 to the end of the tractate (pp. 211–218), Mo'ed, the whole of the tractate (pp. 218–228), and Haghighah, ch. 1, Hal. 1 to ch. 2, Hal. 1 (pp. 229–232).

It is highly instructive to compare the text of this MS. with the original handwriting of Maimonides in MS. No. 72 (v. above, Cat., p. 92). It would be out of place to give here a full investigation into the relation of the two MSS. to one another. Yet it may be useful to limit our comparison to tractate Beṣah. Here we find that the glosses in MS. No. 72 are incorporated in our MS. The text of the latter agrees almost entirely with the text edited by Herm. Kroner, Maimonides' Commentar zum Tractat Bezah, Munich 1898, based on MSS. Berlin, Oxford, and Bacher. We find that the gloss in the autograph, p. 93 beg. והדא אלנחו מן אלהכנה to פרלך אסור לדברי הכל is inserted in our MS. p. 174 in the text, v. also ed. Kroner, p. ב. The same is the case with the gloss on p. 95 of the autograph, beg. וכדלך איצא to והדא אצל צחיח יקולון, cf. our MS. p. 177, ed. K. p. ח. Further, gloss on p. 97 beg. מא אצף לך to הי אלתי תגוז, cf. our MS. p. 181 and ed. K. p. יז. Further, p. 99 beg. לים הו שברי כלים בל to פאל רחים שלמתכת יקבל טומאה, our MS. p. 183 f, ed. K. p. כ f. Further, on the same page, the gloss beg. שהן קדושה אחת to ומתי מא הביא הגוי פירות, cf. our MS. p. 184 f, and ed. K. p. כד. Further, glosses, p. 101 (cf. MS. p. 188, ed. K., p. ל). P. 189 of our MS. gives the corrected reading אלחכמים לא יגיזון אכד עוד צגיר לינקי בה אצראסה גיר מאבום שלבהמה פקט ולא יגיז קטעה ואצלאחה אלא אן כאן רמבא יצלח לתאכלה אלבהאים לאן מא יצלח לאכל אלבהאים יגוז קטעה בשבת ואין הלכה כר' אליעזר וקול אלחכמים אף מגבב מלפניו מענאה, אנה אדי מבך איצא בשדה יגמע מא חולה וידליק, v. ed. K. p. לב, the original reading, which is now struck out was והדה אלחצר אנמא הי דיאר אלמגאשר אמא דיאר אלמדינה כל שבהן מוכן לדברי הכל ואין הלכה כר' אליעזר (p. 102). There are, further, corrections in the autograph, which are not noted in the MS., e.g. p. 93 אן יכון דלך אלקאדום מגרוק, v. MS. p. 175,

ed. K. p. ד, yet in the gloss מגרון is corrected to מסמרא.[1] Similarly, p. 104, in the sentence לשני שועים או לשני בנים, the last three words are deleted, which neither MS. nor ed. K. records. Attention may be drawn to Maimonides' own correction between the lines on p. 97, compared with the text of the MS. and ed. K. The words in square brackets are later additions. The text reads: וכדלך מחבורה לחבורה הו אן יכון [כלי] טאהר ויאכל [בה] פי גמאעה [מעשר שני מתלא] פאן ~~ואחתאג~~ אראד יאכל [בה] פי גמאעה תאניה [יאכלון תרימה אלדי יחתאג דלך אלכלי], cf. with this text, MS. p. 180, and ed. K. p. יו. Most probably the copyist of our MS. used an already corrected text of Maimonides' commentary.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 13th or 14th cent., and contains 232 pp. of 22–23 ll. to the p.

Vellum, $9\frac{7}{16}'' \times 7''$.

1127

פירוש המשניות להרמב"ם על סדר נויקין

Maimonides' Mishnah Commentary on the Order Neziḳin in Arabic.

The MS. contains the commentary on the following tractates: Baba Ḳamma, ch. 8, Hal. 1 to the end of the tractate (pp. 1–15), Baba Meṣi'a, ch. 1, Hal. 1 to Hal. 8 (pp. 16–20), Baba Bathra, ch. 9, Hal. 6 to Hal. 7 (pp. 21–22), Sanhedrin, ch. 1, Hal. 3 to Hal. 5 (pp. 23–24), ch. 8, Hal. 7 to ch. 9, Hal. 3 (pp. 25–26), ch. 9, Hal. 6 to ch. 10, Hal. 2 (pp. 27–36, with lacunae between pp. 30–31 and 32–33), Shebu'oth, ch. 5, Hal. 1 to ch. 6, Hal. 6 (pp. 37–44), 'Eduyoth, ch. 2, Hal. 3 to Hal. 4 (pp. 45–46), ch. 3, Hal. 4 to Hal. 7 (pp. 47–48), ch. 7, Hal. 4 to the end of the treatise (pp. 49–59), 'Abodah Zarah, ch. 1, Hal. 1 to Hal. 3 (pp. 59–60), ch. 2, Hal. 2 to Hal. 3 (pp. 61–62), ch. 2, Hal. 7 to ch. 4, Hal. 4 (pp. 63–72), and Aboth, ch. 1, Hal. 18 to ch. 2, Hal. 5 (pp. 73–76).

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the 14th cent., and contains 76 pp. of 22 ll. to the p.

Vellum, $10\frac{13}{16}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

1057

מסכת אבות עם מבוא ופירוש הרמב"ם בלשון ערבי

The Mishnah of the Treatise Aboth with the Eight Chapters and the Commentary of Maimonides.

The eight chapters (pp. 1–46), beg. מסכת אבות קד ביינא פי צדר הדא אלתאליף מא אלסבב אלדי געל אלמדיון יחבת הדה אלמסכתא פי הדא אלסדר ודכרנא איצא עציים אלמנפעה בהדה אלמסכתא, and ends: והדי גמלה מא קצדנא תחציילה פי הדי אלבאב וקד אן לי אן אקטע אלכלאם הנא ואכד פי שרח הדה אלמסכתא אלתי להא קדמנא הדה אלפצול. The Mishnah and commentary comprise pp. 46–124.

The text and commentary contain only five chapters, the sixth chapter is not given. For an earlier MS., v. above, Cat, p. 93 f.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 124 pp. of 21 ll. to the p.

Scribe: *David b. I.* The colophon reads: שלים בעזרת שדי יום רביעי .... שנת אתשצ"א שהיא ש[נת חמשת אלפים ומאתים וארבעים] ליצירה (1480=) והכותב דויד ביר יש ..... ולקרב הישו[עה].

Paper, $7\frac{3}{4}'' \times 5\frac{3}{8}''$.

1050

פירוש פסחים

A Commentary on Tractate Pesaḥim.

The MS. contains a commentary on the

[1] The original reading must have been מגרוק according to the evidence of the autograph. This reading was, however, erased and changed to מגרון, a reading agreeing with all the MSS. used in ed. Kroner and our MS. None of these were aware of the final correction on the margin into מסמרא.

first four chapters and the last chapter of Pesaḥim (v. about this division, above, Cat., p. 98 ff, and p. 693), generally called מסכת פסח ראשון.

The first chap. beg. פירוש פסחים בס"ד אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר ה"ג בהלכות גדולות ר"ל הלילה שמחרתה י"ד ול"ג לאור י"ד דא"כ היה במשמע הלילה שעבר והא, and ends: יום י"ד והיא ליל ט"ו וכו' ראמרי' בפ' המדיר שנותן לה פת למזון ג' סעודות י"ל מפני שרגילות הוא לאכל פת בשלשתן וכדיהיב לה מזון סעודה אחת משו' ארחי ופרחי הבאין לה ובודאי אין ארחי ופרחי זקוקין לבא על כל פנים אלא מפני שהוא דרך לבא נותן לה עוד כנגדם. ובהא דר' אלעז' איש ברתותא נאריך בה לקמ' בס"ד. סליק פרקא בס"ד (pp. 1–20).

The second chap. beg. פרק כל שעה. כל שעה שמותר לאכל מאכיל לאפוקי מדר' יהוד' אתא דא' תולין כל חמש בדאית' בגמ'. עבר זמנו אסור בהנאתו. אוקימנ' בגמ' דלא נצרכה לו, and ends: אלא בשעות דרבנן דהיינו חחלת ששית וא"ת א"כ פשיט' אין זו קושיא דאשמעי' דאין צרי' שיהא כל פתו בלילה הראשון מצה שמורה דבעי שמור לשם מצה ונכרי אדעתא דנפשיה עביר אלא באכילת כזית מצה באחרונה דיו. יומא דעיבא כוליה שמיא שהשמש מתפזר על העבים אילך ואילך סליק פירקא בס"ד (pp. 20–49).

The third chap. beg. פרק אלו עוברין פרש"י ז"ל עוברין עליהן בבל יראה ובל ימצא. סובר הרב ז"ל דהלכ' כר' אליעז' דא' על עירובו בלאו ומפיק לה מדבת' כל מחמצת לא תאכלו והיל' כיון דבאכילה עובר בלאו אף הוא עובר בבל יראה דהא ב"ה ילפי ביעור מאכילה בריש פק' דביצה וכן דעת הרבה מן הפוסקים ז"ל דהלכ' כר' אליעז' והגאונים ז"ל פוסקים כרבנן, and ends: ויש מתרצים כשהיתה סיעת עמי הארץ הולכת שם ונפלה אבדה מאחד מהן. א"נ ה"ק אין מסייעין אותו לחזור אחר האבדה ולשאול אותה. כמאן כר' יוסי דאמ' במס' חגיגה מפני מה אמרו נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כלה כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה לעצמו. בגו' שהיה רץ אחר הזבור. פי' שאם לא כן לא היה מותר לנחרו ביום הכפו' שאין עושין בו אחת ממיתות ב"ד. סליק פרקא בס"ד (pp. 49–58).

The fourth chap. beg. פרק מקום שנהגו. מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין אבל מחצות ולמעלה אינו תלוי במנהג אלא לעולם אסור. ובירוש' אמ' המעם שאינו בדין שיהא קרבנו קרב והוא עסוק במלאכה ולפי זה כת' הר"ז ז"ל דהאידנ' דינו כשאר שבתות וימים טובים ומותר במקום שנהגו אפי' מחצות ולמעלה, and ends: וכן דעת בה"ג ז"ל מי' קשיא לי דהכא לא שרי' בחול המועד אלא לצורך ואלו בההיא דמס' ביצה שכתבנו אפי' שלא לצרך משמ' דשרי דהא שרי' התם לשדורי תפלין בי"ט והרי אין אדם צרי' אותן בי"ט ואולי בחולו שלמועד החמירו יותר מבי"ט עצמו כי היכי דלא ליתו לזלזולי ביה סליק פירקא בס"ד (pp. 58–68).

The last chap. beg. פרק ערבי פסחים סמוך למנחה. מנחה קטנה. לא יאכל אדם ער שתחשיך. כדי שיאכל מצה לתאבון. עד שיסב. כדרך חירות וכת' רב שמו, and ends: והוא רמז לגאולה הכהן ז"ל אסמכתא לכל הברכות שיהו מעומד ויברך את כל קהל יש' עומד. אורתא דשבסר נגהי תמניסר. לילה שעבר יום י"ז לחדש שמחרתה יהיה יום י"ח משום דהעומר קרב בי"ו דהינו מחרת יום טוב ראשון שלפסח וביון שאנו עושין שני ימים טובים מספק נמצא שאנו חוששין שמא יום טוב שני עקר ועד למחר שהוא יום י"ז לחדש אינו זמן הקרבתו וסבר לה כר' יהוד' דאמ' והלא מן התורה הוא אסור החדש כל יום הקרבתו דכת' עד עצם היום הזה דכל עיצומו שליום אסו' היל' עד שבסר נגהי תמניסר אסיר לן האידנא למיכל חדש. וצור יש' יחדש פנת יקרתנו בית קדשנו ותפארתנו יביאנו לגבולנו מקטננו ועד גדולנו. אמן אמן. סליק פרקא ומסכתא סליקא שבח למרי שמיא וארקא יתברך ויתעלה (pp. 68–93).

There is added a treatise with a heading: סדר פסח אל (צ"ל של) הרב ר' יונה ז"ל, which beg. ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך פי' עד שתחשך ממש דהיינו צאת הכוכבים דק"ל עד צאת הכוכבים לאו לילא אלה דמשקיעת החמה ועד צאת הכוכבים הוי בין השמשות ספק יום ספק לילה ופסח אינו נאכל אלא בלילה דכת' ואכלו את הבשר בלילה הזה, and ends: הכין מסתברא לן בטעמ' דהא מילת' והא דלא מברך אמרור ברכת הנהנין משו' דהוה ליה כדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה ביון דחייב הוא לאכל מרור ואחר מצה היינו דקרי'

אבל רבותינו הצרפתים ז"ל אפרים ז"ל, and p. 73 רבינו (4); (ורבי' אפר' ז"ל פסקו כרב חסדא (5); (וכן כת' הרב ר' אשר ז"ל (p. 69 אשר וכן דעת רוב הגאונים ז"ל (p. 3 גאונים, p. 5 ועוד דאפי' בעלמ' נמי דליכא מצוה השיבו רבותי' הגאונים ז"ל שאין מקח טעות אלא בגופן וכתבו הגאונים ז"ל דאין לו p. 13, של בתים וכו' גם בזו p. 14, לשוח מתחלת הביעור עד שיבטל כתבו הגאונים ז"ל דברכה אחת לכלן כשוחט וכת' p. 25, מאה בהמות דדאי לו בברכה אחת הרב הגאון ז"ל ומדלא יהיב שיעורא ש"מ במשהו וכן השיבו p. 27, וכן הסכימו כל הגאונים ז"ל וזה נרא' נכון כדי שלא p. 28, הגאונים ז"ל וכו' ויש מי שכת' p. 33, לשבור דברי הגאונים ז"ל משם הגאונים ז"ל דיורה שהגעיל בה צרי' לשפוך וכן דעת קצת הגאונים p. 45, המים בעודן רותחין ז"ל דאין צרי' שימור אלא משעת לישה ואילך וכן דעת הרבה מן הפוסקים ז"ל p. 50, וכו' דהלכ' כר' אליעז' והגאונים ז"ל פוסקים כרבנן וכן כת' משם רבים מהגאונים ז"ל שאסו' p. 72 לקדש בלא נר אלא שהתירו אם יש רח רע וכן אמ' הגאונים ז"ל p. 74, בבית וביוצא בזה וכן דעת מקצת p. 75, וכתבו עוד כלשון הזה ויש מן הגאונים ז"ל שכתבו p. 85, הגאונים ז"ל דבי"ט שחל להיות במוצאי שבת אינו צרי' שני תבשילין שאותו שהוא זכר לחגיגה אינו צרי', ורוב הגאונים ז"ל אמ' שהיא בטבול דהא p. 86 הלל שהיה כורכן ואוכלן ודאי מטבל היה p. 88, אבל מ"מ כך הסכימו כל הגאונים שאין מברכין ואמרו שכך נהגו בבל הגלילות וכך ירשו ישראל ורוב הגאונים ז"ל כן כתבו p. 89, מאבותיהן ויש מן הגאונים שסוברין כן ומקצתן נ"נ p. 91 הקשו א"כ אפי' בשכח יום אחד באמצע וכו' וקבלו הגאונים ז"ל אסמכתא and p. 92 לזה מדכת' מהחל חרמש בקמה מת"ל בקמה רב האיי גאון (6); (ללמדך שבקומה תספור ומ"מ רבי' האיי ז"ל השיב דכל שידוע (p. 28 שנפל שם חמץ אפי' משהו צרי' לבער p. 44 ותמה אני במה שראיתי לרבי' האיי ז"ל בתשובה וכת' רבי' האיי ז"ל מלוגמא p. 52, כלשון הזה שנסרחה אין זקוק לבער וכ"ש טוריאקא שמערבין p. 67 בו חמץ יבש עם בשר אפעה שמותר וכת' רבינו האיי ז"ל בתשובה אסו' להביא כלים שאינן נגמרין מבית האומן אע"פ שצרי' להן וכן and p. 91, וכן השיב רבי' האיי ז"ל p. 71 ר' זרחיה הלוי (7); (דעת רבי' האיי ז"ל p. 25) ליה במתני' פרפרת הפת היל' אע"פ שאכל קודם הסעודה כזית משאר ירקות וברך לבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן אין צרי' לברך אמרור ברכת הנהנין ברכת המזון פוטר על הגפן ועל פרי הגפן. תם ונשלם בעזר אל עולם (pp. 95–105).

The commentator quotes the following authorities: (1) הר"א, Abraham b. David (וכת' הר"א ז"ל דדוקא בשבטל שאם לא (p. 10 בטל אם יכול לשורפו במקומו שורפו במקומו ואם לאו מטלטלו ושורפו דאתי עשה שהוא מצוה לבערו ודחי טלטול דרבנן. וראיתי מי שחולק ומה שתקנו על ביעור חמץ ולא תקנו p. 14, בזה על בדיקת חמץ כת' הר"א ז"ל מפני שרצו כת' הר"א ז"ל יש p. 15, להכנים הכל בכלל וכת' p. 17, שפי' שהיא הפתילה שעושין משעוה הר"א ז"ל וכי אמרי' בחורי הבית העליונים דלא, בעו בדיקה ה"מ בשלא ידענו שיש שם חמץ וכו' כת' הר"א ז"ל ואע"ג דאמרי' בתנור p. 24, שהסיקוהו בכמון של תרומה הפת מותרת וכו' וכן כת' p. 34, וכן כת' הר"א ז"ל ועקר p. 26 הר"ם במז"ל אבל הר"א ז"ל כת' בהשגותיו בלשון הזה אפי' לא הגיע זמנו עד אחר הפסח ומשם הר"א ז"ל p. 39, אינו עובר עליו וכו' אמרו דדברי הרב הגאון ז"ל נכונים דאי לא אתא ריב"ל אלא לענין מצה עשירה למאי אצטרי' כמו p. 52, למי' מכאן ואילך לשו לי וכו' שכתבתי בפ"ק דמכלתין משם הר"א ז"ל וכן ומשם הר"א p. 54, נרא' שכת' גם בזו וכן עיקר ז"ל אמרו שלמדה הרב הגאון ז"ל מדאמרי' בירוש' על מתני' בשנטמאת עד שלא גלגלה p. 66, אבל גלגלה ואח"כ נטמאת יעשנה קבין ומשם הר"א p. 73, וכן כתבו משם הר"א ז"ל ז"ל אמרו דה"ה לשני מיני פת דמברך הטוב, והמטיב ואינו מחוור כלל דלא תקנו אלא ביין והר"א ז"ל פי' אף בברכה דהרי קבל p. 74 וכן נראה and p. 2, עליו לברך ברכת המזון וכו' רב אחא משבחא (2); (קצת מדברי הראב"ד ז"ל וכן כת' בשאלתות דרב אחא דלא נפיק (p. 45 אינישׁ ידי חובתיה אלא במצה דמינטרא מחמוץ, and p. 69 לשם מצה דלא יפלון מיא עילויה וכו' כנ"ל שפי' ברית' זו רב אחא ז"ל בשאלתות (p. 34 רבינו אפרים (3); (בפר' וישמע יתרו ודעת רבינו אפרים ז"ל דדוק' בשהזמן ההוא שקבע הוי קודם הפסח אבל אם אותו זמן אינו וכן דעת רבינו p. 46, עד אחר הפסח אסו'

(15) ; (לכאורה כן מלשון ה"ר יצ' בן גיאת ז"ל ונמצא בתשובה לרב כהן p. 46) כהן צדק גאון צדק ז"ל חטה הבאה בספינה בודקין אותה אם לחה היא או נשתנו מראיהן או שהן משונות עליונות מתחתונות בידוע שהגיע אליהן המים ואסור מפני שחמצו וחייב לבער כדאמרי' בארבא משה בר מימון (16) ; (רטבעה כחשתא ע"כ אבל הר"ם במז"ל כת' היו יש' וגוי שותפין p. 9) בעסה אם יש בחלק יש' כשיעור חייב בחלה ויש ובזה עמדו p. 10, לי להביא ראיה לדבריו וכו' וכן כת' הר"ם במז"ל p. 34, דברי הר"ם במז"ל וכן פי' משם הר"א v. also above, sub p. 66, הר"ם במז"ל ולפי זה נצטרך לומ' דהא דקת' עושין דמשמ' לכתחלה and p. 86, v. above, (p. 23) משה בר נחמן (17) ; (יצחק בן גיאת sub אבל הרב הגאון p. 34, כך כת' הר"ם ב"ן ז"ל אוסר להשתמש בהן אלא בצונן וכן דעת קצת הראשונים נ"נ משו' דכיון דחרס הוא אי איפש' דלא בלע פורתא וכן הסכים הר"ם ב"ן ומשם הר"ם ב"ן ז"ל תירצו דמשנתנו p. 62, ז"ל and, במנהג הנעשה לגדר ולסייג ודעתו לחזור ומשם הר"ם ב"ן ז"ל תרצו דשאני הכא p. 81 מתתיה (18) ; (שהוא מוכרח לעשות ד' כוסות נמצא בתשובת הגאונים ז"ל משם p. 87) גאון רב מתתיה ז"ל שמנהג הראשונים היה בכך ולא היו סוגרין דלתותיהם וכל שביניהם יש' והיו או' כן כדי לקבל שכר אבל עכשו יש שכנים גוים (19) ; (ולכן אנו מפרנסין תחלה עניי יש' וכו' וכת' רב סעדיה ז"ל דכל p. 88) סעדיה גאון ששותה כוס חמישי מניחין יהללוך עד אחר הלל ועוד התיר רב p. 70) עמרם גאון (20) ; (הגדול עמרם ז"ל לקדש בבית ולצאת למעום ולמעוד וכן כת' p. 72, בחצר אם רואה מקומו הראשון וכן כת' רב and p. 75, משם רב עמרם ז"ל צדוק (21) ; (עמרם ז"ל שנהגו בשתי ישיבות וכן אמ' מר רב צדוק ז"ל ומקצתן p. 75) גאון אמרו דמבדילין על הפת מדאמרי' בירוש' מבדילין כת' רב p. 87) צמח גאון (22) ; (בלא יין וכו' צמח גאון ז"ל נקט גומר לומ' שאינו מדלג כמו בראש חדש אבל אינו מברך בו לגמור ההלל דאע"פ שברך תחלה במקצתו אשר גאלנו לאחריו ורש"י ז"ל כת' בודקין p. 1) רש"י (23) ; (וכו' החמץ שלא יעבר עליו בבל יראה ולא נתכוון רבינו ז"ל לומ' שתהא הבדיקה מדאוריתא וכו' כבר תירץ רש"י ז"ל שרצה להשמיענו p. 3 אבל p. 16, במקום אחד שיספר אדם לשון נקייה

והר"ז ז"ל פסק כמאן דאסר בלוחשות מדגרסי' והר"ז ז"ל תפס על p. 39, בפ' כיצד צולין וכו' הרב הגאון ז"ל מאי ראיה מיתי מיהא והא שלא p. 40, וכן כת' הר"ז ז"ל ע"י מים היא וכו' וכן כת' הר"ז ז"ל ודברי הרב הגאון ז"ל 41 ולפי p. 58, נראי' עקר במה שפסק כר' יוח' זה כת' הר"ז ז"ל דהאידנ' דינו כשאר שבתות והר"ז ז"ל התיר לשתות אפי' and p. 89, וכו' (p. 73 רבינו חננאל (8) ; (יין אחר קריאת ההלל וכן פירשו הרב הגאון ז"ל ור"ח ז"ל ובתוספות אמ' שאין בכלל טעון ברכה לאחוריו במקומו ור"ח ז"ל פי' דהיינו and p. 84, אלא פת וכו' תולעת כדתניא בתרומות תולעת שבעקרי אילנות כת' מר רב p. 91) יהודאי גאון (9) ; (וכו' יהודאי ז"ל דכיון שכן אם לא ספר לילה הראשונה שוב אינו סופר דלא היו תמימות. ויש מן הגאונים יהורה (10) ; (שסוברין כן ומקצתן נ"נ הקשו וכו' אחר כן מצאתי לרב ברצלוני p. 16) ברצלוני וכן p. 53, ז"ל שפי' כדברי בענין אבוקה וכו' ושוב מצאתי לרב p. 72, פסק הרב ברצלוני ז"ל ברצלוני ז"ל שכת' שאסו' לקדש בלא נר דמשו' וכן and p. 76, הכי אמרי' הכי לא מתקדש לנו כת' הרב ברצלוני ז"ל אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל שכת' בשלהי מכלתין נרא' מפו' שהוא סובר ה"ר יהונתן (11) ; (שהוא בוצע מיד שאו' המוציא וכת' ה"ר יהונתן ז"ל ובמסכת שבת מפרש p. 3) מעמ' משו' דמשקה הזב מן הענבים קרוי יין אבל הרב אלפסי p. 30) רבינו יצחק (12) ; (וכו' ז"ל נרא' שאינו מתיר אלא אבן גלל. אבל משם and p. 32, רבי' יצ' ז"ל אמרו שאין צריכין כלל ודרך קצרה אני כותב כאן דיני ההגעלה מפני שכבר הארכתי בהן בפ' כל הבשר ואומ' כי דעת רבינו (13) ; (רבינו יצ' ז"ל דכל שמגעילין וכו' ומשם רבי' יצחק בר p. 13) יצחק בר אברהם אברהם ז"ל דכל מצוה דאי איפש' לעשותה ע"י שליח כגו' תפלין וציצית ואכילת מצה ומרור יצחק בן (14) ; (וכיוצא בהן מברכינן בלמד וכו' אבל ה"ר יצ' בן גיאת ז"ל פסק p. 6) גיאת וכת' ה"ר p. 49, להקל משום דספק ברבנן הוא יצ' בן גיאת ז"ל ומאי אסו' אסור באכילת מצה וה"ר יצ' בן גיאת ז"ל פי' לשבות p. 57, וכו' אצל רבו או אצל מי שגדול ממנו בחכמה ולא יש p. 86, נתבררו דבריו דהנהו מצוה נינהו מהגאונים ז"ל שהיו אוכלין אותה בטבול וכן כתבו משם הר"ם במז"ל וה"ר יצ' בן גיאת ז"ל וכן אמרו שנראה and p. 92, ולא נתברר למה

מתיר והיה נוהג בערב הפסח אחר ד׳ שעות p. 42, ובן לאכל עיסה שנלושה בבצים וכו׳ פרת״ם ז״ל ולפי זה דשאול״ש וקרשפיי״ש כלן חייבין בחלה וכו׳ p. 55, v. above, sub רש״י, וכן דעת רת״ם ז״ל דהא דחינן ליה לעין p. 76 אבל אם שכח מלספר p. 91, משו׳ שלום ביתו בלילה ונזכר ביום למחר דעת רת״ם ז״ל שסופר בלא ברכה וכו׳.

There are numerous references to the commentator's teacher who is quoted under רבינו נר״ו, v. p. 2, וכן תירץ רבינו נר״ו p. 16, ועל כן נוהג רבינו נר״ו בכל ערב פסח שמכנים שם תרנגלין כדי לאכל החמץ שבשולי הקרקע, ורבינו נר״ו תירץ לי דדיל׳ שערי טובא p. 27 הוו ביין וסלת מרובה בדבש וכו׳ p. 31, וכן דעת רבינו נר״ו p. 33, הורה רבינו נר״ו דעת רבינו נר״ו שהוא מותר שאין p. 46 הגרגרים ההם מחמיצין מחמת כן וכו׳ p. 48, וכן דעת רבי׳ נ״ר p. 59, וכן השיב רבינו נר״ו מדגרסי׳ בירוש׳ גרוסי צפרי דשושי עכו נהגו ולפי הנרא׳ p. 63, שלא לעשות מלאכה וכו׳ מדברי רבינו נר״ו בתשובה שהוא מתרץ בעקר זו היא p. 64, הקושיא הראשונה דמתני׳ וכו׳ p. 65, דעת רבינו נ״ר בתשובה וכת׳ עוד וכו׳ ולפי מה שכתבתי משם רבינו נ״ר נפק׳ מינה ורבנו נר״ו תירץ לי דמ״מ אינו p. 72, וכו׳ ואמ׳ רבינו נר״ו p. 77, מחוייב לאכלו בלילה הטע׳ מפני שצרי׳ הוא לחזור ולקדש על היין ורבינו נר״ו הקשה p. 81, מחמת חיוב ד׳ כוסות על זה א״כ אף בהבו ונבריך אין באן הכרח וכו׳ ורבינו נ״ר כת׳ דהילכת׳ כותיהו לא and p. 83 מטעמיהו דהא אין ברכת שלש פוטר וכו׳ זו היא שטת רבינו נר״ו.

Similarly, the commentator refers to הרב הגאון, by whom, in the majority of cases, R. Isaac Alfasi is meant, further to רבינו הגדול and רבינו ז״ל.

The commentator quotes the following books: (1) הלכות גדולות (p. 1 ה״ג בהלכות אבל בעל ה״ג ז״ל כת׳ לא נפיק p. 45, גדולות אינש ידי חובתיה אלא במצה דמנטר לה מחמץ הלכות (2); (וכן דעת בה״ג ז״ל and p. 68 כבר תירץ בעל הלכות ז״ל מפני שהוא (p. 30 רגילות להכניסו תוך הקדרה כדי להפך הבשר או ובהלכות ובלבד שלא יערים p. 35, להוציאו וכן פסק בעל הלכות ז״ל p. 76, and p. 85

רש״י ז״ל פי׳ שיכול להמתין ולבדקה ביום לאור שלה פרש״י ז״ל חוך המועד עד שש שעות p. 19, וכו׳ של י״ד יבדוק אחר המועד מו׳ שעות עד שתחשך והרב הגאון ז״ל פי׳ תוך הפסח ולאחר הפסח פרש״י ז״ל שאין דרך הנאה אלא p. 23, וכו׳ וצע״ג p. 26, בזתים שנתבשלו ועשה מהן שמן דדבר שיש לו מתירין בטיל בם׳ בשאינו מינו וכו׳ וכן דעת קצת מרבותינו הצרפתים ז״ל. ואף רש״י ז״ל אמרו שהשיב בתשובה הני חטי שנמצאו וכן נראה שפרש״י ז״ל p. 29, בתרנגלת וכו׳ עולשין p. 42, וכן פרש״י ז״ל p. 36, בפירושיו ליקצונ״ש בלע׳ תמכה מרוב״. חרחבינה הוא פניקל״ד כפי פי׳ הרב הגאון ז״ל. ורש״י ז״ל פי׳ כך מצאתי שפי׳ p. 47, סיב הגדל סביב הדקל מקצת המפ׳ נ״נ ופי׳ משובש הוא דבגמ׳ מוכח בהדיא דעם התבשיל היה מתערב והכי נמי מוכח התם די״א להקל הוא ורש״י ז״ל פי׳ שהיו נותנין כן נראה p. 49, קמח בקדרה לעבות התבשיל ורש״י ז״ל לא גרים ועוד p. 55, שפי׳ רש״י ז״ל ורש״י ז״ל הוסיף p. 73, ורת״ם ז״ל גרים ליה עוד דוק׳ בשהיין השני טוב מן הראשון ואינו וכת׳ רש״י ז״ל קפיד לכתחלא p. 78, מחוור משמ׳ אבל אם אין לו אלא יין פגום מקדש עליו p., וכן חביות של עץ גדולים שלנו אין להקפיד ורש״י ז״ל גרי׳ חולייה ופי׳ התפוחים שנותנין 86 וכן p. 87, בו משו׳ זכר לתחת התפוח עוררתיך ואף רש״י ז״ל כן כת׳ and p. 89, כת׳ רש״י ז״ל (24); (משום דשתיית יין לא מבטלא טעם מצה וכת׳ רב שמו׳ הכהן ז״ל p. 92) שמואל גאון אסמכתא לכל הברכות שיהו מעומד ויברך את שמואל (25); (כל קהל יש׳ עומד perhaps R. Samuel b. Meir (p. 88 וכת׳ ה״ר שמואל ז״ל דה״ה למצה לאחר שהתחיל לאכל חובת מצה וכענין זה תירץ p. 36) רבינו שמשון (26); (וכו׳ וכן כת׳ רבינו and p. 41, רבינו שמשון ז״ל וכת׳ p. 45) שר שלום גאון (27); (שמשון ז״ל רב שר שלום ולוקח קמח מן השוק בשעת הדחק (שפיר דמי דלא מחזקי׳ איסורא and (28); ומ״מ דעת רת״ם ז״ל דכל p. 14) רבינו תם חייבי טבילות טובלין ואח״כ מברכין p. 20, ורת״ם תירץ עוד דבסעודה שלישית לא בעי פת ואע״פ שרת״ם ז״ל חלוק בדבר אין p. 26, וכו׳ אנו סומכין עליו למעשה בזה אע״פ שנראין לבאורה דבריו להלכה וגם רת״ם ז״ל עצמו העידו עליו רבותינו הצרפתים ז״ל שלא היה עושה אבל רת״ם ז״ל היה p. 38, מעשה כדבריו בזה

וכענין שכת' בעל הלכות ז"ל גבי מצה פרוסה הלכות חלה (3); (כמו שאכתוב בסמוך בס"ד וכן מוכיח בירוש' וכן דעת רבינו (p. 42 לרבינו נ"ר בהלכות חלה אבל רת"ם ז"ל היה מחייב הלכות (4); (בחלה כל דבר שבלילתו קשה ונמצא בפסוקות המבריל על האור (p. 76 פסוקות ואין לו יין מברך בורא מאורי האש ואו' הבדלה (p. 28 ספר המצות (5); (ויוצא ידי חובתו וכו' ובספ' המצות משם רבי' יצ' ז"ל שחמץ אינו במשהו עד שיהא בכרת והינו בפסח אבל בערב והנכון דאכל הני דברית' (p. 49 פסח הוא בס' וכת' בספ' (p. 53 קאי. וכן פירשו בספ' המצות המצות נהגו העולם ליתן המצות בסל ונוגעות זו בזו מפני שאין בכל אחת כשיעור אבל אם יש בכל אחת שיעור וכו' ע"כ ורבים תמהים על הרב הגאון ז"ל למה אמ' דחד טעמ' אינון דמה ענין ובספ' המצות משם הר"ם (p. 55 זו אצל זו ז"ל שאם לשו יותר משיעור זה הפת מותרת וכן נוהגין במלכות אשכנז כתחלה עכ"ל); and (6) ומה שאסרוהו כאן בהנאה ולמכרו (p. 21 תוספות לנכרי. ה"מ לכתחלה אבל דיעבד וכו' וכן כתבו ובתוספות דמירי בשלא נשחט (p. 36 בתוספות וראיתי (p. 37 עליהן הזבח ולא הוקדשו וכו' בתוספות שנסתפק רש"י ז"ל במי בצים אם הם חשובים כמי פירות וכו' ובתוספות (p. 73 דהא דקת' ברית' לא הניחו שם זקן או חולה כשיוצאין טעונין ברכה למפרע וכו').

The author mentions very frequently commentators without giving their names (מפרשים, v. pp. 7, 8, 11, 20, 21, 28, 29, 32, 43, 56, 70, 75, 84, and 86), pays special attention to the readings of the text (p. 4 ה"פ המשכיר בית לחבירו נראה ביום י"ד באי (p. 22 זה רשות היה המפתח ויש גורסין בי"ג ויש גורסי' תהרג ואל תעבר כלו' אם אמ' לה (p. 34 אדם השמיעי לי תהרג היא ואל תעבר ובתוספת' ה"ג לה אם לא באתי קודם הפסח ויש ספרים שכת' (p. 76 חמצי מכור לך בהם כן בפירוש אינו מושבע מהר סיני הוא), and to the לעזים (v. pp. 15, 16, 35, 42, 44, and 50). The commentator wrote similar works on the following treatises: (1) ברכות (v. p. 87 וכבר הארכתי בזה בפ' ביצד מברכין and p. 91 וכבר הארכתי בזה בפ"ק דברכות (p. 91 מגלה (2); (ובמגלה ויש חולקין בזה (p. 12 קדושין (3); (ובמגלה הארכתי בזה בס"ד (4); (וכבר הארכתי בזה במס' קדושין בס"ד ולפי מה שכתבתי בשלהי בכל (p. 80 עירובין (5); (מערבין נרא' דדוק' כשהגיע לחנוך וכו' וכבר הארכתי בזה במס' (p. 22 סנהדרין (סנהדרין בפ' בן סורר); and (6) חולין (p. 21 ובפ"ק דחולין הארכתי בזה בס"ד, and p. 32 מפני שכבר הארכתי בהן בפ' כל הבשר).

The author likes to point out customs of his period and surroundings, v. for instance, ונהגו בגלילות אלו שלא לאכול בשר מליח p. 28 וגבנה ומרקחות העשויין תוך ימות השנה וכן נכון וזה שנהגנו אנו עכשו שאין p. 69, להורות מסלקין המפה הפרושה על השלחן עד לאחר קדוש וכו'.

The MS. was originally bound together with MS. No. 1027 (v. above, Cat. pp. 710–715) as seen from the pagination. MS. No. 1050 is paginated ff. 1–52, and MS. No. 1027, from ff. 54–142. In spite of the fact that the writing of the first part is different from the latter part, yet style and contents show that both parts are the work of one and the same author. The MSS. themselves do not offer any traces of the author's name. One may, however, rightly suggest that the author who must have been a contemporary of Nahmanides, R. Jonah Girondi and of R. Solomon ibn Adereth, is no other than R. Isaac b. Abraham Narboni, who, according to information gathered from the chronographical works of R. Menaḥem Meiri and Isaac de Lattas, compiled copious commentaries on Alfasi. The nature of the commentaries in the two MSS. tallies with that description. This accounts for the epitaph of Rabbenu Jonah in MS. No. 1027 (v. above, Cat., p. 715) and the סדר פסח of R. Jonah Girondi having been incorporated in these works. The latter quotes גאון, p. 96 וכת' גאון ז"ל בתשובה אם אפה פתו לצורך הפסח אפי' בי"ג אין אוכלין ממנו עד הפסח ואין מאכילין ממנו עד הפסח לקטנים מפני כבוד המצוה וחבתה, Geonim, p. 104 וכן כתבו הגאונים ז"ל דלית ליה למשתי חמרא בתר ד' כוסות וכו', and R. Isaac Alfasi, p. 95

הלא היא כתובה בהלכות רבינו יצ' אלפאסי ז"ל, p. 98 ודברי רבי' יצ' אלפאסי זצ"ל שכת' בהלכותיו מוכיחים על מה שפירשנו וכו', and p. 101 ורבינו יצ' אלפסי כת' בהלכותיו דכולהו ארבעה כוסות צרי' לברך בפ"ה על כל חד וחד.

The MS. is written in a curs. Spanish hand of the early 15th cent., and contains 105 pp. of 23 ll. to the p.

Scribe: *Siman Ṭob b. Elijah* גוארה. The colophon (p. 93) reads: כתבה סימן טוב בן כמ"ו אליה גוארה עד"י טוב יום ששי כ"ג לחדש אדר ראשון שנת הקע"ו ליצירה (=1416) והסימן בו יושב הכרובים הוֹפִּיעָה לפרט האלף הששי המקום למען שמו ימלא משאלות לבי למטובה אוי"ר.

Paper, $8\frac{1}{16}'' \times 5\frac{3}{8}''$.

1136

אלפס

Alfasi's Halakhic Code on Baba Meṣi'a and Baba Bathra.

The MS. contains Alfasi's work on B.M. f. 79b (לאיניש אחרינא ונחת הוא וסליק אידך בדוכתיה דשקיל להההוא פלגא דאגר), to f. 82b (מתני. המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין שומר חנם והנהיגה); f. 90b to f. 95b (from בקול ר' יוחנן אמ' חייב ור' שמעון בן לקיש אלא לומר לך היה עמו בשעת to אמ' פטור שאלה אינו צריך להיות עמו בשעת השוכר עושהו והא נמי); B.M. f. 101b to f. 108b (לא מעשה אומן הוא דאפשר בגובתא דקניא to מתנה לית בה משום דינא דבר בלילה. השב תשיב לו את) העבוט כבוא השמש זו כסות לילה שניתנה ליחבל אמר רב נחמן אחזיק להורדי אחזיק to ביום לכשורי לבשורי אחזיק להורדי לניטפי אחזיק לשיפכי לשיפכי).

The MS. is written in a sq. Or. hand of the 13th cent., and contains 26 pp. of 25 ll. to the p.

Vellum, $11\frac{7}{16}'' \times 9''$.

1062

פירוש על אלפסי למסכת חולין

A Commentary on Alfasi's Halakhic Code on Ḥullin.

The MS. beg. בעוף הואיל וכולו צוליהו אבל בהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך. תניא כוותיה דרב חסדא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט ושט ושני ורידין אמר ר' יוחנן ורידין לר' יהודה מנקבן בקוץ בשעת שחיטה ובשרין ומאי שנא בשעת שחיטה הואיל ודם חמים ונפיק שלא בשעת השחיטה דמקריר, v. Alfasi Ḥullin § 700, and ends: עד כמה משלחה אמ' רב יהודה כדי שתצא מתחת, § 875.

The author of this commentary was a native of Yemen, perhaps the first Yemenite Halakhic author known up to the present. This can be seen from a remark which appears on p. 119 ואלפכּד אלי שוי בערק אלנסי אלדי בה חֹבת לנא דאלך מן מקאלה שמואל אלדי קאל יקשר ויאכל אלי אן ידנו לאלגיד והדא לם נרתסמה נחן אל אלימן לאן מנהג אבותינו בידינו. There is another reference to Yemen on p. 145 where a Responsum written by R. Isaac el-Sefardi b. Samuel, i.e. el-Kinzi, who compiled a commentary on Ḥullin, addressed to Yemen, reads: ואעלם אן כאן חיי אסתאדנא רחמה אללה קד סאל רב יצחק אלספרדי ביר' שמואל זלה"ה מסאיל ופיהם מסאלה פי אמר אלכבד ואכלהא נייה למא תביין לה פי אלימן גמאעה יאכלונהא נייה ואכל לחם ני מן קבל תמליחה. פגאובה עליהא וראית אחצארי אלגואב פי הדא אלמוצע לאן ליס גמיע אלנאס יקפו עליה ולעל יכון פי דאלך וכיסה למן יפעל דאלך פאלי סאעה אסתרגע מן מדהבה והדא הו אלגואב. וסאלתני איצא ען קום פי דיאר אלימן מן אצחאבנא יאכלון אללחם נייא מן קבל תמליחה. וכדאלך יקטעון אלכבד והי נייה ויגמסונהא פי אלמלח ויאכלונהא הל הדא להם גאיז אם לא. אלגואב אעלם אן לא יגב לבר ישראל אכלה ולא טבכה אלא בעד תמליחה אלתמליח אלמוסתופא עלי סתה גהאתה ויקים מלחה עליה סאעה זמאנייה מקדר מא נעתקד אנה כאן ישתוי פיה ויכון מקדאר אלמלח אלדי יומלח בה כתיר

מא לו ראם אלאנסאן אן יאכלה ומלחה עליה לם יסתטיע דאלך לכתרה מלחה.

The commentator refers to Alfasi either by his name or by the title אלמולף. For the first, references may be made to p. 36 וקאל אלסייד אלפאצל רבינו יצחק, and p. 147 ואלדליל עלי צחה מא אורדתה פי דאלך הו מא קאלה רבינו יצחק בן אלפאסי זכרו לחיי עד פי אלהלכות אלדי לה קולא מסנדא ען אלגאונים ז"ל ושדרו ממתיבתא דהאידנא לא שרי למיכל כבדא שליקא וקד פסרתה פי אלהלכה אלתי אסנדת עליה הדא אלגואב. וגלב איצא הלכות קד פסרנאהא פי מא תקדם. וקאל פי אכר כלאמה פהדה אלאקואל כלהא תדלך אן מן אכלהא נייה לא יגוז אלבתה ולא מלחת במא עסא יכון מן אלמלח ואכלהא איצא מטבוכה ומסלוקה לא יגוז אלא בעד אעראצהא עלי אלנאר ותיתוי בעין שויהא פלא יגב אן יתעדא עלי דאלך ולא יתגאוז עליה ומן תעדא ותגאוז עלי דאלך בעד אנהאיה ותחדידה ילזמה אלנידוי ואלמלקות. ואללה יעידנא מן דאלך והמקום יאיר עינינו במאור תורתו וידריכינו בדרכיו הטובה והישרה אמן וכן יהי רצון. For the other title, v. קאל אלמולף, p. 33, p. 65, קאל אלמולף p. 20, ורחמה אללה אן ר' יצחק p. 77, אלמולף קד קטע עלי קול ר' יהודה וכו', p. 87 קאל אלמולף רחמה אללה ותבת לנא אן אלהלכה עלי קול אלראוי אלאול, p. 129, p. 131, ibid. וקאל אלמולף אן קד בין דאלך פי מסכת ברכות ומן תאליף תפסיר אלמולף ז"ל יסתדל p. 133 וכו' פלמא אחצרה רב' יצחק אלמולף פי גמלה פמן דאלך קאל אלמולף, p. 136 אלהלכות וכו' זלה"ה והדה אלדי גלבהא רב נחמן לם נתעלם מנהא, p. 141 קאל אלמולף רחמה אללה דרסנא עלי דאלך פי מסכת כריתות, p. 144, and p. 175.

The commentator has had access to many Geonic writings, which may be indicated here. He mentions Yehudai Gaon, p. 3 ורב יהודאי גאון הכדא איצא אעתקאדה עלי מקאלה רב אלדי קאל דבאחה חלאלה, and p. 4 ואעלם אן מן ידרס שחיטה העשויה בקולמוס אלדי קאל ר' יהודאי אנהא נבלה. The Halakhoth Gedoloth are referred to on p. 5 וקד קאל צאחב הלכות גדולות אן אלסכין אדא אנשבת פי ענק אלבהימה בטחת אלסכין עלי ערצהא ויכרגהא מן אלענק וכו', p. 66 ואעלם אן צאחב הלכות גדולות אכד אלשמעאת אלאולי מן אלתלמוד וואד פי אלשמאעאת כלאם יסיר וראית אחצאר תפסיר הדה אלשמעאת ההנא לעל יסתפאד מנהא בעץ שי, and p. 146 וקאל צאחב הלכות גדולות ז"ל ושיעור מימלח בישרא כל שאינו נאכל מחמת מלחו וכו' וקאל איצא אמ' שמואל אין מולחין וכו'.

Our author gives the following account on p. 25 f. of the often-mentioned discussion between Mar Jacob Gaon on the one side and Abba Mari and Ṣadoḳ Geonim on the other side about the בדיקת הריאה with reference to the custom of Andalusia and Fez. The report is derived from a Geonic writing, probably by R. Ṣemaḥ Gaon. It reads: קאל איצא בל אקואם מן אל אלאנדלס ואלפאס ימתחנו סרך אלקלב ולים הדא להם חלאל. ולאנהם יחלוה עלי עין אלמא באלאמתחאן. ואל אלאנדלס איצא יעלקון אמתחאנהא במר יעקב מדכור בכיר פיא ליית שערי הל מר יעקב כאן ענדהם או ענרנא או הל הם יערפו סירתה מא כאן יחל או מא כאן יחרם או נחנא כאנהם כאנו קד סמעו אנה יחל סרך אלקלב וכאנו אלעלמא ותלאמידהם מכאלפין עליה בהדא אלשי ולם יקבלוה פלמא סמעו אלעלמא אנה (אנה) ימתחן כרך אלקלב אנתקלו אליה אלסייד אלאסתאד אלפאצל ר' איבו מרי וצאחבה אלסייד צדוק מדכורין בכיר ומעהם גמאעה מן אלתלאמיד וקאלו לה איקינא אלדי סמענא מנך קאל להם ומא אלדי סמעתם מני קאלו לה סמענא מנך אנך תחל סרך אלקלב קאל להם חס ושלום ליס אלסרך אלמתעארף אלדי הו משתד מתל אלכיט אחלה ואלדין רוו דאלך עני לם יעלמו כיף הו דא אחל בל אעלמו אן בעץ אלבהאים קד תכון סמינה גדא ויכתר אלשחם עלי אלקלב וצאר כאנה מלתזק מא בין אלרייה ובין אלורדה ולים הו מלתזק עלי אלרייה נפסהא ולים הו מתבנך מתל אלדכיל ולים הו מתל אלכיט חס ושלום וצאר אדא אסמך אלקצאב בקצבה אלרייה וחרכהא תחריך סהל תפרק דאלך אלשחם מן אלרייה ולא יחתאג אלקצאב אן יפציה באליד אלא הו יתפרק מן דאתה והדא הו אלדי אחלאתה פאגאבה רבי צדוק יא יעקב אן כנת הכדי תעמל והדא מדהבך פלים נחן מכאלפין עליך בל נחן מתפקין מעך. קאל גאון ואלי וצלת הדה אלאגובה אלי מוצעכם ועצו האולאי אלמתגאוזין אלדי ימתחנו ואעלמוהם מא ביינא לכם ומא

כאן פי מא גלבה אלתלמוד כפאיה ואנמא אחצר הדא לאן לים גמיע אלנאס יקפו עלי הדין אלנסכתין פחרכנאהם אליהמא לחתי אן עארצהם מעארץ באנו לא יסתכרצו לה גואב מן ענדהם בל ינצרו אלרדוד אלדי קד רד בהא ראס קאל אלמפסר p. 131, אלמתיבה רחמה אללה לעמרי אן הדא אלכלאם . . . . למן יעאנד ויכאבר לכן קד וגד בעץ אלנאס כלאם לרבינו סעדיה ראס אלמתיבה נטר אליו וגהה פי p. 155, אלסידור אלדי לה והדא הו לפטה וכו וקאל איצא רבינו סעדיה זצ"ל וכדאלך אללחם p. 156, ואמא לא יחל אן יטבך קטע כבאר וכו קול רבינו סעדיה ז"ל באן תמלח כל קטעה וחדהא פהן כלאם רב שיות ולים הו כלאם מגמע עליה וקד באן לך סקוט דאלך פי מא תקדם p. 28, ואדא נצרת פי כתאב אלמנאיה לרבינו סעדיה תגד כלאם טויל פי הדא אלמעני פאתכדה ופי ibid., ולולא אלתטויל לאחצרתה ההנא תשובות לרבינו סעדיה קיל אן כתיר מן אלאוקאת קד נדבח דאבה ונגד אלאם מן אלרייה אעני (אלגזו אלכביר מנה מלתזק מע אלקלב וכו וקאל איצא רבינו שרירא Sherira Gaon (p. 2, מדכור בכיר אלדי ידבח במוצעין וג and p. 3 וקאל איצא רבינו שרירא וכדלך אדא דבחא (אתנין בסכינין ודבח אחדהמא וכו Hai Gaon, וקאל רבינו האיי אן צרב אלאנסאן ענק (p. 7 אלבהימה או אלטיר בסיף או בסכין פאלמדבוח לא כן קד וצל אלי אידינא p. 26, חראם וכו שחיטה מערופה לרבינו האיי דכיר לטב ופיה מדכור ואמא תעלק אלאדאן בגסם אלרייה פקום יגעלוה טרפה עלי כל חאל וכו פלמא נצרנא דאלך עמלנא עליה ואגרינאהא מגרא אלאדאן וקאל איצא p. 28, בעצהא מע בעץ כרבינו האיי רבינו האיי דכיר לטב אלרייה אדא אלתזקת אלי וקאל p. 31, אלגנב או אלי גשאוה אלקלב וכו רבינו האיי פאמא אן וגד שי מן אלקרח או אלנפאכאת פי חיאה אלבהימה או בצדמה יד קאל רבינו and p. 34, אלסלאך או אלסואר וכו האיי ואן אבתדא בלאדבאחה פלמא דבח אלחלקום קבל (קבל) דבאחה אלמרין חדתת גראחה באלבהימה וכו), Gaon (v. p. 26), Geonim (p. 154 קאל בעץ אלגאונים מדכור בכיר וכך הלכה למעשה (אן אללחם יגסל וימלח פי אתר אלגסל וכו and Rosh Yeshibah (p. 135 אעלם אן ראס אלמתיבה רחמה אללה לקי רואיה לרב נחמן והו קו' לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל רסמוה אלסאדה אלפצלא ומא אעלמנאכם מן מנאהג שתי ישיבות ואיצא קד אתינא מן ר' יעקב גאון אלדי הם מתעלקין בה ואעלמנאכם מא הו יחלו מא הו יחרם ולים כמא קאלו ואנדרוכם וחדרוכם אלא יעאודו ימתחנו סרך אלקלב ולא יתגאוזו עלי מא אפתוהם אל אלמתיבתין ואם חם ושלום תגאוזן אעלמונא לאן לנא מן טריק אלחק אן נסמתהם ונחדהם ואנתם פשדדו מדהבכם ומא אפתוכם עלמאיכם ועליכם סלאם אללה וברכאתה. וקאל איצא אדא כאנא אדנין מלתזקתין מע בעצהמא בעץ אן אלתזאקהא מן תפצילהמא ואלי כמאלהמא יושק בסכין בינהמא ולא ידנו באלרייה אלי איהמא ויצע בזאק במוצע אלשק פאן בצבץ פאלמרבוח חראם ואן לם יבצבץ פהו חלאל. This report is preceded by a paragraph beg. (p. 24) קאל גאון צמח דכיר לטב אלרייה אדא תעלקת בגשאוה אלקלב ולו כאן מתל אלשערה לים לה וכו, from which may be gathered that our report goes back to the same authority.

Other Geonim mentioned are: Naṭronai Gaon (p. 27 וקאל איצא ר' נטרונאי גאון אלרייה אדא כאנת מסנדה אלי אלגנב אן כאן אלתזאקהא מן אגל עלה באלגנב וכו ויסתר עלי אללחם וכן הלכה למעשה בישתי ישיבות הלכה (למשה מסיני, Sar Shalom Gaon (p. 28 continuation of the previous extract וקאל איצא שר שלום דכיר לטב והדא אלדי קאלו אלעלמא אן אלרייה אדא אנתקבת ואלגנב יסדהא פהי (חלאל, Kohen Ṣedeḳ Gaon (p. 155 וכאן איצא כהן צדק גאון קד סול ען דאלך פגאוב סאילה וקאל אלמלח אלדי תמלחו אללחם בה (וכו', R. Amram bar Sheshna (p. 3 ואעלם אן רב עמרם בר ששנא כאן לא יעתקד קול רב פי (הדא אלא קול שמואל וכו, Joseph Gaon (p. 29 וקאל איצא רב יוסף גאון וקטעת אלהלכה אן אליהודי אדא אשתרא לחם או ראס מן בהימה אלגוי דבחהא יהודי אן כליהמא יחתאגא יגרגא (אלרייה אלי ברא וכו, Se'adyah Gaon (p. 42 וקאל ריים אלמתיבה רבינו סעדיה נצר אללה וגהה. וחמאר אלוחש ועלי אן אללחם אלמגאור פקד p. 97, לעצעצה סדא פי לחזה פהו חראם אחתפל רבינו סעדיה פי מעני דאלך פי מוצעין פי פירוש ויקרא והו כתאב אלרד עלי אלמתחאמל עלי אלמשנה ואלתלמור. ודכר אן אלמקרבה צנפין אלואחד יסמא אימורין והו חלאל וכו' וקד

בין תבשיל לגבינה חובה פמא בקא, and p. 136 לך אתתחאג פי כלאם ראם אלמתיבה אד׳ ליס הו הלכה מעמיל עליהא). P. 103 there is a reference to Responsa beg. פאפהם וקאלת אלתשובות ומן דבח חמאם או וז ואראד אן ישויה באלנאר לא יחתאג אן ישקקה וימלחה וכו׳.

Attention may be called to the way of spelling certain Hebrew and Aramaic names which shows great resemblance to that of the Halakhoth Pesuḳoth, e.g. ר׳, ר׳ זורא חונא. The Talmudic בר is translated by ולד, and Neharde'a by אלאנבאר (p. 153).

This MS. was put on the market with the pretence as being the lost Commentary on Ḥullin by Maimonides, v. Sotheby & Co's Catalogue of Valuable Hebrew Books & Manuscripts, London, 1929, 23 and 24 May, No. 7, with a photograph of p. 138 as frontispiece. Our description leaves no doubt that the author was a Yemenite and that the commentary is not a commentary on the Tractate Ḥullin, but on Alfasi's Ritual Code on Ḥullin. Neither the work nor the glosses are those of Maimonides, especially since the red ink that was used by the writer of the marginal notes is the same as that to be found in MS. No. 1126, which was bound together with the first 16 pages of our MS. (v. further, my letter in 'The Jewish Chronicle', June 28, 1929). The sale of this MS. gave rise to false rumours and descriptions in various journals, like the 'Jewish Evening News', London, 27-5-1929, 'Daily Telegraph', London, 24-5-1929, 'Jewish Chronicle', 31-5-1929, 'The Times', 24-5-1929, 'Jüdische Presse', Vienna, XV, No. 19, &c.

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the 13th cent., and contains 180 pp. of 23 ll. to the p.

Vellum, $10'' \times 7\frac{1}{8}''$.

1043

יד החזקה להרמב״ם עם הגהות מיימוני

The Halakhic Code of Maimonides with the Glosses of R. Meir Hakkohen.

The MS. comprises the introduction (pp. 1–3), the beginning of which is missing, index (pp. 3–21), the first book ספר המדע (pp. 21–61), the second book אהבה (pp. 62–131), at the end of the second book a paragraph beg. בסדר רב עמרם מבר׳ ברכ׳ התור׳ וקורא פ׳ תמיד ושונה משנה איזהו מקומן ודורש י״ג מידות ור׳ ישמעאל. כך מצוי בתשובות. ומנהג כל ישר׳ שבאספמיא. וראיה דאמ׳ רב ספר׳ משו׳ ר׳ יהושע בן חנני׳ לעולם ישלש אדם שנותיו וכו׳ ותקינו רבנ׳ מדרש חלופי ע״כ מס״ע והנו ככל דברי רבי׳ המחבר ברוך, and ends: נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה חזק לשון, which is followed by a paragraph beg. מו׳ הר׳ רב׳ ז״ל כתאות לבו. ואגב ארחאי אני כות׳ הא דגר׳ פ׳ אין עומדין העובר לפני התיבה אם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו והטעם הזה יש לפר׳ כמו כן, and ends: וכו׳ על פנוי שאינו עולה לדוכן שכל השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה ובלא שמחה ומצוה להנהיג מצות ראשוני׳ שכן מצינו בתלמ׳ ירוש׳ מנהג עוקר את ההלכה ועל כל ישר׳ תבא ברכה (pp. 131–142), the third book, ספר זמנים (pp. 143–280), the fourth book, ספר נשים (pp. 281–361), with Responsa (pp. 362–383), the fifth book, ספר איסורי ביאה (pp. 385–463), with Responsa (pp. 463–470), and the following three treatises: (a) שערי טבילה, headed: שער הטבילה אשר חיבר הר״ר אב׳ ב״ר הספרדי (pp. 470–472), (b) שער המים (pp. 472–478), and (c) פסקי חלה by R. Meir Kohen Ṣedeḳ, which are divided into 32 chapters, beginning with the index and ending with the following words: שבח לנורא עלילה סיימתי פסקי חלה שיסדם וחיברם מאור עיני הגולה מו׳ ורבי׳ הר״ר מאיר כהן צדק. שרשין מעם בדק. שילי״ו א׳ א׳ א׳ סלה בריך רחמנ׳ דסייען (pp. 478–482), the sixth book, ספר הפלאה (pp. 483–521), with Responsa (pp. 521–526), the seventh book, ספר זרעים (pp. 527–588), the eighth book, ספר עבודה (pp. 589–651), the ninth book, ספר קרבנות (pp. 651–678), the tenth book, ספר טהרה (pp. 678–766), the eleventh book, ספר נזיקין (pp. 767–821), with Responsa, headed: תשובו׳ מו׳ רבי׳ מאיר זצ״ל אשר שלח להר״ר פלטיאל בר יעקב

להי' נזקי ממון, and an appendix, beg. זה שייך למעלה. זה הפרק אשר חבר הרב ר' משה מקוצי החולק על פרק שלישי של הלכות שלוחין, ושותפין שבספר קניין וחברו על פי קבלת רבותיו, ending: סליק פרק הצרפתי שחבר הרב ר' משה מקוצי על פי רבותיו והוא חולק על פרק ששי של הלכות שלוחין ושותפין שבספר קניין בנל"ך (pp. 821–830), the twelfth book, ספר קניין (pp. 831–904), with Responsa (pp. 905–922), the thirteenth book, ספר משפטים (pp. 923–1005), with Responsa (pp. 1005–1020), and finally the fourteenth book, ספר שופטים (pp. 1021–1080).

The Glosses are dispersed throughout the text of the Halakhic Code, and contain so many variants from the printed text, that a full investigation and a proper description of them would lead us here too far. The same applies to the Responsa added to the different books of the Code.

The MS. is written in a partly sq. and partly curs. German hand of the 14th cent., and contains 1080 pp. of partly 2 and partly 3 cols. of 57–59 ll. to the col. P. 1021, the beginning of ספר משפטים, is beautifully illuminated.

Scribe: *Jacob b. Joseph Hallevy* (p. 589). The colophon reads: ברוך הנותן ליעף כח. ומרבה לסלוח. וישלח לנו גואל. ויבנה לנו חומות אריאל. אא"ם חזק ונתחזק. הסופר לא יוזק. לא היום ולא לעולם. עד שחמור יעלה בסולם. אא"ם. אני יעקב בן הק"ר יוסף הלוי סיימתי זה הספר מיימוני לרבי מרדכי ברבי משה להגות בו ולזרעו אחריו. לחדוה ולשמח' בששי בשבת בששה יום לחדש טבת שנת חמש' אלפים ומאה ושש עשרה לבריאת עולם (=1355–6).

Owners: (1) *Mordecai b. Moses.*

(2) *Nissim.* His entry (p. 125) reads: קדש ליוי לכניסת מארדין הקדישו חכם ר' ניסים ממשפחת חזן יוסף סנת אתתע"ז לשטרות (=1566).

(3) *Moses and his brother Aaron* סערתי (1590).

(4) *Simḥah b. Silman.* The entry (p. 14) reads: האדא מא אשתרא שמחה בכ"ר סלמאן במבלג שכעת (?) מן משה סערתי והארון אכוה ואיש דעוא מן יגי עלי הל כתיב עליהם בשאהאדת ש' עבדאללה כהן וש' צדקה כהן וש' מוסי כהן וש' שמואל כהן וש' יצחק חזאן וש' הראיי לוי ויעיש כהו וש' משה אימדי נסים סערתי ויוסף סערתי ויעקוב לוי ועבד אלרחים גלאל וכאתב אלחרוף אלפקיר יעקוב בכ"ר נסים זלה"ה שנת אתתק"א לשטרות מארדין ארור מוכרו וארור גונבו וברוך הקורא בו.

(5) The *Synagogue of Mardin.* The entries (p. 14) read: קדש ליוי לסייד אליה[1] לכניסת מארדין ארור גונבו וארור מוכרו וברוך קדש ליוי לכניסת מארדין (p. 315), הקורא בו ארור מוכרו וארור גונבו וברוך הקורא בו. There is, further, an entry on p. 229, which reads: לזכרון כתבני (!) שמינו ביום א' פ' עקב שנת התרמ"ז (=1887) צבי הירש הכהן מירושלם תובב"א מילדי אונגרין צבי הירש לאבין מילדי צפת תובב"א.

Vellum, $19\frac{9}{16}'' \times 14''$.

Bibliography: Mrs. Flora Sassoon, Rashi, The Jewish Forum (1930), pp. 377–383.

1130

יד החזקה להרמב"ם

A Part of the Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains the introduction (pp. 2–11), the Commandments (pp. 11–45), the index (pp. 46–75), ספר המדע הלכות יסודי התורה (pp. 75–107), הלכות דעות (pp. 107–133), הלכות תלמוד תורה (pp. 133–154), הלכות עבודה זרה וחקות הגוים (pp. 154–195), and הלכות תשובה (pp. 195–220) which is incomplete. The last words in ch. 9 read: כל אותן הדברים אמת היו ויהיו ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה יגיע אלינו טובות העולם הזה כולן ובזמן שאנו עוברין עליהן.

[1] The Synagogue in Mardin was probably named after the Prophet Elijah, as is usual in the East, v. about them S. Krauss בתי כנסיות עתיקים בא"י ובארצות הקדם, Jerus., 1928, p. 16.

P. 1 contains a part of an Arabic dissertation on theological problems connected with the Code of Maimonides.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 16th cent., and contains 220 pp. of 21 ll. to the p.

Paper, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{5}{8}''$.

1133
יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains הלכות איסורות ch. 3, Hal. 11 to ch. 3, Hal. 23 (pp. 1–4), 13, 20–15, 7 (pp. 5–14), 15, 15–16, 12 (pp. 15–20), 16, 25–16, 31 (pp. 21–22), and 22, 34 to the end (pp. 23–44), הלכות גירושים ch. 1, 1–3, 11 (pp. 44–62), 4, 13–6, 19 (pp. 63–76), 6, 25–12, 20 (pp. 77–130), 13, 2–13, 13 (pp 131–132), and 13, 28 to the end (p. 133), the whole of הלכות ייבום וחליצה (pp. 134–190), and of הלכות נערה בתולה (pp. 190–202), הלכות שוטה, 1, 1–3, 7 (pp. 202–214), 3, 14–4, 17 (pp. 215–220, written by a later hand), and הלכות נחלות, 6, 6–7, 4 (pp. 221–222, also by a later hand).

The MS., with the exception of pp. 215–222, is written in a sq. Or. hand, most probably of the 13th cent., and contains 222 pp. of 18 ll. to the p.

Paper, $9\frac{7}{16}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

1132
יד החזקה להרמב"ם

The Halakhic Code of Maimonides.

The MS. contains the 3rd and the 4th book of Maimonides' Halakhic Code. The 3rd book comprises pp. 2–164, and the 4th book pp. 165–270.

The MS. is written in a semi-sq. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 270 pp., 2 cols., of 40 ll. to the col.

Scribe: *Solomon b. Israel b. Joseph.* The colophon (p. 270) reads: נשלם וברוך העוזר בהו"ש. יזכה הכותב והנכתב לו. לחזות בנועם יוי ולבקר בהיכלו. ספרא חלשא ומסכינא ישלמה בירב אבא ישראל רי"ת בירב אבא יוסף זלה"ה ונכתב לשם החבר הטוב הדומה לעין רטוב גם יוי יתן לו הטוב ויפתח לו את אוצרו הטוב ויזכיהו להגות בתורתו הקרויה לקח טוב אכי"ר והוא אדוני ומחמד עיני ורביד על גרוני האח והנעים ילד שעשועים ישמריהו שוכן שבעה רקיעים והו סיידי מוסא אבן מארי סעיד אלגבארי השם יזכיהו למהגי ביה הוא וזרעיה וזרע זרעיה מעתה ועד עולם. ותהי השלמת המלאכה מלאכת שמים יום ששי רביעי לחדש אדר שני שנת אתתקע"ב ש"ל (=1661) במאתא שעב אלחגר תתקיים לישראל דבגויה עד דייתי משיחא בר דויד וירושלם תתבני ותשתכלל. בחיינו ובימינו ובחיי עמו כל בית ישראל הרחמן יחיש הקץ ויקרב הגאולה אמן.

Owners: (1) *Musa b. Sa'id el-Jabbari.* His entry (p. 1) reads: בעבור תהיה לי לעדה וכתב ידי עלי מעידה אני הקל מישה בירבי סעדיה.

(2) *Se'adyah b. Moses.* The entry (p. 1) reads: בעבור תהיה לעדה וכתב ידי עלי מעידה אני הקל סעדיה בירב מישה.

(3) *Me'oded b. Sheth.* His entry (p. 1) reads: זכה וקנה זה החפץ מעודד בן שת וחייב אדם לכתוב שמו על ספרו שלא יבא אחד מן הישוק ויאמר שלי הוא.

Paper, $12\frac{1}{8}'' \times 8\frac{5}{16}''$.

1131
ספר המצות ויד החזקה להרמב"ם

The Book of Precepts in Arabic and the Halakhic Code of Maimonides.

The Book of Precepts (pp. 1–95) beg. with the words ותאמל תחריר אלכלאם ותדקיק אלנצר פיה כיף בתו אן הדי אללאו נפי לא נהי בקו' אין להם פדיון (v. Moïse Bloch, Le Livre des Préceptes par Moïse ben Maimoun dit Maïmonide, Paris 1888, p. 82, l. 7 f.).

The Halakhic Code ends with ch. 8 of הלכות ערכים וחרמים (pp. 97–576). The last paragraph reads: י"ג. מי שהחרים בזמן הזה

מטלטלין סתם הרי אלו ניתנין לכהנים הנמצאים באותו מקום אבל אם החרים שדה בארץ ישראל סתם או שהחרימה לכהנים אינה חרם שאין שדה חרמין נוהגת.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 576 pp., 2 cols. to the p., of 40 ll. to a col.

The scribe, whose name is not known, gives the following dates:

(1) dated 1651, reads: התחלתי לכתבו בעז' הש' יום שני עשירי בסיון שנת אתתקס"ב (p. 97).

(2) dated 1651, reads: נשלם בסיועתא דשמיא ביום שני שבעה ימים לחדש תמוז שלשנת אתתקס"ב שנין לשטרות במאתא רדאע בנל"ך ואע"י באש"ר במש"ל (p. 226).

(3) dated 1651, reads: נשלם בסיועתא די שמיא ביום רביעי ראש חדש אב י"ל שנת אתתקס"ב שנין לשטרות במאתא דראע. הרחמן ב"ה יזכינו להשלימו ולקרות בו אנס"ל באש"ר (p. 365).

(4) dated 1651, reads: נשלם בסיועתא דשמיא ביום חמישי ראש חדש אלול שלשנת אתתקס"ב שנין לשטרות (p. 527).

(5) dated 1652, reads: נשלם בסיועתא דשמיא יום שני שמונה ימים לחדש מרחשון שלשנת אתתקס"ג שנין לשטרות במאתא רדאע תחרוב וחצדי וירושלם תחבני בעגלא ובזמן קריב אכי"ר יזכה הכותב והקורא בו לחזות בנועם יוי ולבקר בהיכלו במש"ל בהו"ש באש"ר בנל"ך ואע"י (p. 95).

Paper, 12″ × 8″.

1058

ספר המצות

The Book of Precepts by Maimonides in Arabic.

The book begins with a table of the commandments (pp. 2–11). The book itself begins with the words בשם רחמן מלא רחמים מגני על אלהים קאל כבור גדולת קדושת מרינו ורבינו משה הרב הגדול בישראל הפטיש החזק יהי שמו לעולם בר כבור גדולת קדושת מרינו ורבינו מימון הרב הגדול החכם והנבון תנצב"ה, and ends with the words: פלדאלך אכפא אללה עללהא ולים מנהא ולא ואחדה אלא ולהא עלה וסבב אכתר דאלך, v. Moïse Bloch, Le Livre des Préceptes par Moïse ben Maimoun dit Maïmonide, Paris, 1888, p. 334, 5th line f.b. The text agrees on the whole with that of ed. Bloch.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 246 pp. of 27 ll. to the p.

Owners: (1) *Salem ibn Sa'id ibn Yaḥya.*

(2) *Yaḥya ibn Joseph el-Ḥarazi.* The entry (p. 11) reads: אשתרא הדא אלכתאב יחיא אבן יוסף אלחראזי מן סאלם אבן סעיד אבן יחיא אלחראזי בתלאתה חרוף וכמס דראהם נאצרי צרף כל חרף ארבעין בקשה ובעד מא קבצהא אדן לנא אן נשהד עליה אן מא בקא לה לא חק ולא דעוא ולא שום אונאה מכל באי עולם והכל קיים דוד בכא"מ משה יצ"ו.

P. 1 contains many entries with several names, e.g. Suleiman b. Isaac, Sa'id b. Daud, Sa'id b. Jacob and his brother Aaron, Yaḥya b. Musa, Daud b. 'Awaḍ, Salem el-Yatim, Yaḥya b. Abraham, and Abraham el-'Adwi. An earlier entry has the name of Daud b. Isaac, and Joseph el-Ḥajabi. A third entry refers to 'Awaḍ b. Maḥfuḍ, Yaḥya b. 'Imran, Yaḥya b. Maḥfuḍ, and Wahab b. Sa'id.

Paper, $10\frac{1}{2}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

963

ספר המצות

The Book of Precepts by Maimonides in Spanish Translation.

The MS. beg. Cap. XLVIII Muestra como en La 3a 4a y 5a classe de Preceptos presumio tambien elatre vimiento humano deperfeccionarse mas que la doctrina de El Dio Bendito y las maldades que resultan deestas sus imaginadas perfecciones.

The MS. is written in an 18th cent. Spanish hand, and contains 504 pp. of 18 ll. to a p. At the end there is a table of contents of chaps. 48–71.

Paper, $9\frac{13}{16}'' \times 7\frac{1}{2}''$.

1134

שלחן ערוך אורח חיים ויורה דעה

The first two parts of the Halakhic Code compiled by Joseph b. Ephraim b. Joseph Ḳaro.

The MS. is copied from the first ed. (v. p. 460) where we read: תם ונשלם בליל ד' שנים לירח תמוז שנת השי"ו (=1556) בצפת תוב"ב, v. Ed. Pr., Venice 1574, pt. 2, p. 128 d.

P. 461 contains a Charm (סגולה) headed: לפתיחת הלב. The beginning of the Yoreh De'ah up to ch. 69 contains on the margins the glosses of Moses Isserles by a later hand than that of the scribe of the MS.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 17th cent., and contains 464 pp., 2 cols. to the p., of 40 ll. to the col.

Scribe: *Phinehas b. Gad b. Solomon Hakkohen.* The colophon (p. 460) reads: תם ונשלם בחסד אל וברחמיו בה' בשבא ר"ח אדר שנת אתתקע"א שנין לשטרי (=1660) במאתא דמאר תתקיים לישראל די בגוה עד דתתבני קרתא ירושלם רבתא ב"ב אנס"ל ספרא חלשא ומסכינא קל הקלים המתאבק בעפר רגלי החכמי'

רי"ת נע"ג ש ש
פינחס בן גד בן שלמה הכהן יצו"ע. אלהים
ש ש

ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי וגרעתי והוספתי ונסתר מעיני בדכתי' שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני. והקורא בו ומצא טעייה בו אני אשאלו שיסיר המכשול אשר בו ואל יניח אותה לאחר יכשל בה וידבר דברים על כותבה ואינו יודע כי הזמן שגרמה ואין לנו פה לאכול מפני טורח העול הב"ה יחיש משיחינו ויבנה ב"ה ב"ב אנס"ל. ונכתב ע"ש החברים הטובים ילדי שעשועים דודי דוד בן שלמה הכהן ש"צ זקן

רי"ת
ונשוא פנים הוא הראש וגם בניו אברהם אחי
ש
וגם סעדיא אהובי הב"ה יזכה אותם להגות בו
צ
ולדקדק בענינו הם וזרעם וזרע זרעם עד סוף כל הדורות אנס"ל כת"ר מ"ש יח"ל ציח"ו. Another date is given at the end of Oraḥ Ḥayyeem (p. 239), where we read: שושר"ש תם ונשלם בעזרת השם יום אלב' כ"ב אב יל"ו אתתק"ע דמאר (=1659).

Owners: (1) *Abraham b. David b. Solomon Kohen.*

(2) *Se'adyah b. David b. Solomon.*

(3) *Sa'id b. 'Awaḍ* (p. 464).

(4) *Sa'id b. Suleiman* (p. 1).

(5) *Sa'adi Sa'id.*

(6) The Synagogue named after *Suleiman Yaḥya.* The entry (p. 239) reads: בפנינו העדים חתומי מטה הקדיש סעאדי סעיד זה הספר הנקרא שלחן ערוך אורח חיים ויורה דעה עם ההג"ה של שני הטורים ברצונו ומדעתו בדעתא תריצתא ועשה רח"ם כל מן ערער פיהן מן אליורשים וכן אנחנו הסכמנו עמו בתקנת רח"ם כל מן ערער עליהן וכאן דאלך אלהקדש לכניסת מ"ו סלימאן יחיא יש"ל וכאן דאלך יום א' ד' ימים לחודש תמוז בקע"ד (=1863) והכל קיים הצעיר עוץ ז' מ"ו סלי[מאן] יש"ל. הצעיר אהרן ז' משה ....

Paper, $11\frac{15}{16}'' \times 8''$.

1128

שלחן ערוך אבן העזר

The Third Part of the Shulḥan 'Arukh with Notes and Comments by David Mizraḥi and Additions by Suleiman b. Suleiman 'Amar, under the title שתלי זתים.

The title-page reads: ספר אבן העזר והוא טור ג' מד' טורים שחיבר רבי' הגדול ר' יעקב ז"ל בנו של הרא"ש זלה"ה וקם אחריו הרב הגאון המפורסם מהרי"ק ז"ל ועשה לו בית גדול ויקרא שמו בית יוסף וליקט אמריו בדרך קצרה ונאה ללומדים וקרא שמו שלחן ערוך. ואחריו קם הגאון רמ"א ז"ל וערך מפה על השלחן בהגהותיו כאשר עיניך תחזינה מישרים ואני הצעיר עשיתי זר זהב סביב על השלחן פירושים וטעמים מפי סופרים וספרים וקצת אמרים במקצת מקומות מאשר נראה לעניות דעתי שהוא דבר פשוט כביעתא בכותחא וקראתי שמו שתלי זתים כאשר העירותי בהקדמתי ומאל צורי אשאל יקיים בי

מקרא שכתוב בניך כשתילי זתים סביב לשלחנך וראה בנים לבניך שלום על ישראל ונכתב פה ק"ק צנעא יע"א. והכותב הצעיר והזעיר סלימאן בן לא"א סלימאן עמר יצ"ו.

The introduction by Suleiman b. Suleiman 'Amar refers to the sources used by David Mizraḥi as well as to his own, e.g. the Responsa of Yaḥya Ṣaleḥ, namely פעולת צדיק, v. above, Cat., pp. 201 ff. and 993. The editor defines his relation to David Mizraḥi's work, v. also el-Nedaf, חוברת שרידי תימן, Jerusalem 5688, p. 15 a.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 392 pp.

Paper, $9\frac{1}{4}'' \times 6\frac{7}{16}''$.

1140

זבח תודה

The Rules of Sheḥiṭah and Ṭerefoth (chaps. 1–61) of R. Joseph Ḳaro with the Notes of R. Moses Isserles and a Commentary by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ of Ṣan'a.

The MS. agrees with the ed. Calcutta 1850 (for the full title, v. above, Cat., p. 374). The last paragraph of the introduction has undergone some alteration. The names of David b. Ezekiel Raḥabi and of the poet Abraham Zakkai are not mentioned in the ed. The paragraph reads: במעמקי נבונים כוכבים מאירים הדרת רוזנים. דועים וחכמים ספונים פניני ספיר גורתם חפשתי והעליתי דינים נכונים. ועל כל דין ודין רשמתי זכרונים. מבטן מי יצאו הדברים נמעי נאמנים. בפי קוצר ידיעתי ואעידה לי עדים. וחברתים אחת אל אחת והיו לאחדים. ויחדיו יהיו תמים צמודים. עם כל הטרדות אשר מצאוני. וימי עוני אשר קדמוני. ובפרט מן הפרט ראיתי כתב פתוחי חותם מעשה ידי אמן ידידי ואדוני עטרת ראשי ואור עיני אשר בכתבו רגעים הבטיחני וידו פרש ש"ר בכתב אמת לעוריני להעלות על מזבח הדפוס קונדריסי זה מנחת עני ותכף מיד נערתי חצני ולהשלים כוונתם לטובה נדדתי שינה מעיני ולילות בימים שמתי לכבוד קוני ומנייהו ומני יתקלם עלאה במענה לשוני הלא הוא החכם השלם שר וגדול בישראל ראש גולת אריאל משכיל ונבון רודף צדקה וחסד הן גביר כמהר"ר דוד בן כמהר"ר יחזקאל רחבי ישמרהו אלהי אבי וכצנה רצון יעטרהו הוא ובניו כאשר עם נפשי ולבי ועיניו תראינה בקום נפלי כאריה ולביא שופריה דהאי דור ינהר לעלמין אכי"ר זכרה לי אלהי לטובה לאיש חסיד עמיתו אשר הוא היה לי לעזרת מש"ר חכם ונבון ונעים זמירות ישראל כמהר"ר אברהם זכאי נר"ו יאיר הוא ובניו בקרב ישראל ועיני לשמיא נטלית יאריך ירומם ישגיא יגדיל כסא רום תורתם ומעלתם בחיי נפישי וזרעם נכון לפניהם בביתם ובחומותיהם מורי הוראות בישראל צדיקים יושבים ועטרותיהם גדולי גדולים סמוכים לעד לעולם כסדר תולדותיהם זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם כה עתרת איש צעיר מקוה חסדי אהיה הקטן יחיא ן' לא"א כמהר"ר יוסף ן' כמהר"ר צאלח יצ"ו היום יום שנכפל בו כי טוב שני פעמים ב"ך יברך ישראל לחדש טבת בסדר ושנת (v. above, Cat., p. 993). The words which are underlined are not in the ed. The paragraph is taken from a rhymed prose which beg. ישישו השוחטים ויגילו הבודקים המומחים הבקיאים, acr. יחיא צאלח בן כמה"ר יוסף.

P. 124 has two notes, one beg. מצאתי כתוב בז"ת בראש [הספר] היקר בסימן מ"ד ס"ה ס"ק י"ז אמר הצעיר שלום בן יודא אלמנצורה דמעשה היה בעיר אלמחאבשה מערי אלשרף ובהגיעי שם שאלני כמ"ו משה ינאעי נ"ע לענין כוליא שהקטינה עד בעניבה וכו' והישבתי לו בין כך ובין כך וכו' אמר לי זה הדבר לא יתכן ולא ערב לי. אמר' לו כבר פי' מהרי"ן בז"ת בעניבה ממש וכו' וכיון ששתם מהרי"ן נ"ע ש"מ[1] סתמו כפירושו מיד פתח לי ספר שה"ם בסימן זה וכו'. אז הישבת[י] ואם כן והלוא מהרי"ן הקיף כל הספרים וכל רז לא אנים ליה ולא זכר מזה הפירוש כלום ובודאי שהוא בעצמו ראה חדוש זה ואן סבירא ליה הוה מסיק לישניה דמר בספרו אלא ש"מ דלא סבירא ליה בהא מפני שכל הפוסקים פה אחד מפרשים כעניבה ועוד נמצא בספר ממש, and the second beg. הנזכר וז"ל בסימן מ"ח ס"ב סס"ק ב' לענין בית

[1] i.e. שושנת המלך, v. about it El-Nedaf, חוברת שרידי תימן, Jerus., 1928, p. 15 a.

הכוסות שניקב ונפתם בטרפש לא הוי סתימה ומצאתי תשובה על זה למו' יחיא מזרחי בן הרב האד"ם[1] נ"ע בעל ראשי בשמים והרב יחיא הנזכר היה דיין דק"ק צנעא יע"א ונתווכח עם הרב הגדול מהרי"ץ בעל ז"ת בזקנותו במעמד כמה זקנים מרבני העיר יע"א וז"ל בקיצור מעשה שהיה כך היה שחט הרב יחיא הנזכר בהמה וכו' וכיון שהגיע הדבר אצל מהרי"ץ נע"ג הקשה לו עד מאד וישלח ויקרא לחכם הרי"ם ולכל חכמי העיר ושאל לו מה זה וכו' שכבר עיוהו חכמים בספריהם לאסור וגם אני שמרת"י את להק"ת חכמי ישראל בספרי ז"ת ויען הרב לומר הבה לי בוני"ם ואדעה היש לי מעמד בהתר זה וכו', which throw light on Yaḥya b. Ṣaleḥ's activities and influence.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 124 pp.

Owners: (1) *Sa'id b. Ma'awḍah Garidi.*

(2) *Sa'id b. Manṣur.* The entry (p. 2) reads: זכה וקנה מ"ו סעיד ן' מ"ו מנצור זצוק"ל זבח תודה אלדי הוא האדא מן סעיד ן' מעוצה גרידי י"ן . . . . . ברצונו ומדעתו בלי שום אונס כלל ופי דאלך אלמביע כטי שאהד עלייא יום ה' ד' שבט בק"ס (1849=) וקיים.

(3) *Shalom b. 'Oded* (p. 1).

(4) *Nissim b. 'Oded* (p. 1).

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 6\frac{1}{2}''$.

1152

זבח תודה

The Rules of Sheḥiṭah and Ṭerefoth (chaps. 1–61) of R. Joseph Ḳaro with the Notes of R. Moses Isserles and a Commentary by Yaḥya b. Joseph b. Ṣaleḥ of Ṣan'a.

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 181 pp. of 40 ll. to the p.

Owner: *Joshua b. Meir b. Moses b. Joseph b. Ezra Baḥer*, v. above, Cat., pp. 31 and 836.

Paper, $8'' \times 5\frac{3}{4}''$.

[1] i.e. David Mizraḥi, v. ibid., p. 14 b.

926

קונטרים

Halakhic Writings by R. Ishmael Hakkohen, the author of the Responsa זרע אמת.

The first division is headed: זה שיך לקו' בפ"ע בפרק להתיר ב' עגונות מבורגו שנת קל"ב (1732=). Another paragraph (p. 5) is headed: זאת ההשמטה שייך לקו' קכ"ט סי' י"ח. A third (p. 20), זאת ההשמטה שייכא לקו' ההוראות ח"א סי' מ"ה. There is further קונטרים ג' (p. 45) containing a Responsum, further השגיטות מא"ח, an Italian list headed: Lista delli Isri. del קהל della scuola usiglia, containing 31 names, קונטרים א', סדר נתינת גט ע"י שליח קבלה, and a Responsum dated 21 Adar I, 1799.

The MS. is written in an Italian curs. hand of the 19th cent., and contains 99 pp.

Autograph.

Paper, $11\frac{1}{4}'' \times 7\frac{13}{16}''$.

870

טעמים

Notes collected from various sources.

The MS. contains notes under the following titles: טעם הפגם, טעם מבת מרדות, טעם לחם שלמה, מספר כל בו, בראשית רבה (by R. Solomon b. David Hakkohen, v. above, Cat., p. 1064), טעם סולת בלולה, הלכות פגם הברית וזה התקון מצאתי בראשית חכמה טעם למה מראין ספר תורה, מספר יכוד יוסף סוד, טעם על ההשכבה במעיל שמואל ז"ל, לעם הישם שמסר הקב"ה לנח.

P. 8 contains an אזהרה, beg. שובי נפשי למנוחיכי כי יי גמל עליכי הלא מרוח פיו נפחך, by Solomon ibn Gabirol.

The beginning and the end of the MS. are missing.

The MS. which is written in a curs. Yemenite hand of the 18th cent., and is furnished with superlinear punctuation, contains 32 pp. of about 28 ll. to the p.

Paper, $6\frac{7}{16}'' \times 4\frac{3}{16}''$.

1037-1040
תורה

Pentateuch with Masorahs, and the Pentateuch Commentary of R. Jacob b. Asher (בעל הטורים).

A few peculiarities of this Bible Codex may be pointed out here. The Codex is written after the model of the Holy Scroll. The ווי העמודים are marked throughout, v. for instance, MS. No. 1037, p. 50, where the Waw in ויוצא אתו החוצה is marked on the margin ר"ה י"ד, i.e. here begins in the Scroll the 14th column. This may be observed throughout in all parts of this MS. A later hand marked the numbers of the Tetragrammaton, counting from the beginning to the end 1814, giving the following note at the end of Deuteronomy (MS. No. 1040, p. 120): סך שם ההויה והמכונים בשם אלהים והווין וההין ולמדין וכל שם הויה אלף ותתי"ד. A glossator, who lived in Cochin and compared the ראשי הדפים with the Holy Scroll of Paru, probably identical with the Cochin town Parur, notes MS. No. 1037, p. 143 מן הנא עתיק פי ספר עיר פרו אלצגיר, and MS. No. 1040, p. 33 ר"ה גדיד הזה (דברים ח' י"ז) פי ספר פרו. The Masorah (MS. No. 1037, p. 49) mentions העשרתי תירץ מר שמואל בר שילת בנהרדעא. The same passage occurs in MS. No. 964, v. above, Cat., p. 605. P. 91 we read in the Masorah Parva כן נמצא בספרי אספמיא ובשם הח"ר שמשון וכן דינו. P. 89 and in many other places תיקון ס"ת is referred to, the passage reads: אהלה. בתיקון ס"ת וגם בספרים מדוייקים ראיתי אהלו בוי"ו אבל בעל המסר' אומר אהלה בה' ויש חילוק גם במסרא שיש קצת ספרים שאינן מונין זה בחשבון. A gloss by the same hand mentions (p. 85) R. Isaac Ashkenazi, i.e. Isaac Luria.

MS. No. 1037 contains the Book of Genesis on pp. 11–181. Pp. 1–6 contain Masoretic notes written in the form of diagrams. P. 10 contains the introduction of R. Jacob b. Asher to his commentary.

MS. No. 1038 contains the Book of Exodus on pp. 1–143.

MS. No. 1039 contains Leviticus (pp. 2–103), and Numbers (pp. 104–244).

MS. No. 1040 comprises the Book of Deuteronomy written on pp. 1–120. Pp. 121–122 give the numbers of Biblical verses, Sedarim, חצי הפסוקים, and פתוחות וסתומות, according to the Ben Asher Codex which was in Egypt.

The text of the Pentateuch is written in a sq., and the Masorahs and commentary in a curs. Yemenite hand of the 17th cent. on 691 pp. of 17 ll. to the p.

Scribe: *Moses b. Se'adyah b. Judah b. David el-Ḳaṭi'i.* The colophon (MS. No. 1040, p. 121) reads: נשלמה זאת התורה התמימה הטהורה אשר היא לעיני כל רואיה מאירה בעזרת האל הגדול הגבור והנורא בחמשה בשבא דהוא כ"א יומין לירח סיון שנת אתתק"ן לשטרות (=1679) תהא סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדות נפשינו ונכתב במאתא מדאב יחרוב ויצדי וירושלם תתבני ותשתכלל במהרה בימינו אמן. והכותב הצעיר משה בן סעדיא בן יהודה בן כמהר"ר דוד אלקטיעי ומחלה אני פני המעיין אם ימצא טעות יתקנהו וידינו לכף זכות כי בעונותינו הרבים רבו עלינו הצרות עד שתשש כחינו ורבו יגוננו וחשך מאור לבנו כי בואת השנה נחרב קודש כניסת צנעא וגלו ישראל והש"י יעשה עמנו למען שמו ולמען שכינתו ויאמר לצרותינו ולצרות עמו כל בית ישראל די ויקיים בנו ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יי אלהיהם והדן לכף זכות ידינהו המקום לכף זכות. ואם שגיתי במעשי. ירחמני אלוה עושי. צופה עלומי ובוחן מעשי. בו חסיתי. מכל שוסי. תוכן לבבות ומרים נסי.

Owners: (1) *Se'adyah b. Abraham el-Dhamari* (MS. No. 1037, p. 10).

(2) *Isaac b. David b. Jacob,* His entry (MS. No. 1037, p. 10) reads: ואני גואל אחרון הצעיר יצחק דויד יעקב יצ"ו הקורא בו ישמח והגונב אותו ימח, v. also MS. No. 1039, p. 1.

(3) *Jacob b. Abraham el-Ten'ami* (MS. No. 1037, p. 10). His entry reads: ואני גואל

אחרון מקנת כספי בימי חרפי מהוני ומיגיע כפי אני הצעיר יעקב בכ"ר אברהם אלתנעמי י"ץ ס"ט. The same entry occurs in MS. No. 1039, p. 1, v. also MS. No. 830, v. above, Cat., p. 614.

There are a number of entries which may be copied here.

(1) *Salem b. Yaḥya Ḥaddad* (MS. No. 1040, p. 122), סאלם ן' יחיא חדאד נשא אשה בקוגין בכ"ה סיון קע"ג (1813=).

(2) *Abraham Shaḥab* (MS. No. 1039, p. 1), בסימן טוב וברכה נולדה לאברהם שחב מרבקה אשתו בת יום ש"ק ו' אדר ב' פק"ד לפ"ק הי"ו (1824=).

(3) *Joseph b. Isaac Mingéli* (ibid.), יוסף ן' יצחק מנגילי נשא אשה בת דניאל כהן י"ז אדר ב' קע"ח (1818=).

(4) *Daniel Kohen* (ibid.), נסתלק דניאל כהן יום ש"ק ו' אדר ק"עז (1817=).

(5) *Samuel Ṣarfathi* (ibid.), נסתלק שמואל צרפתי יום א' ט' אדר א' קע"ח (1818=).

(6) *Sason Ṣarfathi* (ibid.), נסתלק ששון צרפתי יום ש"ק ב' אדר ב' קע"ח (1818=).

Paper, $11\frac{1}{8}'' \times 7\frac{3}{4}''$.

1135

תורה

Leviticus, Numbers and Deuteronomy with Targum, Arabic Paraphrase, Commentaries by Rashi, Nahmanides, Baḥya b. Asher Ḥalewa, מנחת יהודה, צידה לדרך, אור החיים, שני לוחות הברית, Recanati, ליקוטי תורה, מדרש תנחומא, and Masora. The MS. contains also the weekly Haftarah with Targum.

The text and Targum are fully punctuated and vocalized. Leviticus comprises pp. 1–118, Numbers pp. 119–252, and Deuteronomy pp. 253–379.

The text is written in a sq., the commentaries are in a curs. Yemenite hand of the 19th cent., and contains 379 pp.

Paper, $13\frac{1}{8}'' \times 9\frac{1}{4}''$.

1061

נביאים ראשונים

Former Prophets.

The MS. contains Judges 4, 12 b – 11, 25 a; 12, 9 b – 21, 6; I Samuel 1, 9 – 2, 13; 3, 5 – 11, 9 a; 12, 19 b – 14, 49 a; 17, 46 a – 19, 12 a; 22, 7 b – II Samuel 9, 7 a; and II Samuel 11, 1 b – II Kings 19, 12 a.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 234 pp. of 2 cols. to a p. and 22 ll. to a col. The text is fully vocalized and punctuated.

Vellum, $12\frac{1}{8}'' \times 8\frac{5}{8}''$.

1049

נביאים אחרונים

The Latter Prophets with the Masorahs and the Introduction to the Hebrew Bible.

The MS. contains the order of the Prophets, the chronology of the books of the Hebrew Bible, the Alterations of the Scribes (תקון סופרים), the writers of the Biblical Books, and סדר המקרא והנביאים (pp. 2–15).

The books are divided as follows: Isaiah (pp. 18–116), Jeremiah (pp. 116–243), Ezekiel (pp. 243–353), and the Minor Prophets (pp. 353–441).

The titles of the books are marked at the top in red, similarly the Haftaroth are noted in red, and the Big Masorah is written in many places in the form of animals, birds, fishes, &c.

The MS. is written in a beautiful sq. Spanish hand of the 13th or early 14th cent., and contains 441 pp. in 2 cols. of 18 ll. to a col. The text is punctuated and vocalized. The Masorahs are written in the upper, lower and outer margins.

Owners: (1) *Yaḥya ibn Daud el-Basel.*

(2) *Daud ibn Salem el-Ḥammami.* The deed of gift (שטר מתנה) reads (p. 17): אלדי נשהד בה נחן אלשהוד אלראסמין כטוטנא פי

ספל הדא אלכתאב ודלך אנהם חצרו אלא חצרתנא יחיא אבן דאוד אלבאסל ודאוד אבן סאלם אלחמאמי והם צחיחין אלעקול ואלאבדאן גאיזין אלתצרף שרעא חיניד אן יחיא אלמדכור נטק וקאל אשהדו עלייא יא איה אלשהוד וקנו מני קנין שלם בלפץ מעכשו ואנא לא מקהור ולא מגצוב בל בצחת עקלי וצפא דהני ודלך באני מקר ומעתרף ומצאדק מעכשו באני והבת לדאוד אלמדכור הדה אלקטעה אלדי הי נביאים אחרונים וחומש תורה וחמש מגלות ואפטריות קטעה תאנייה מתנה על מנת שלא להחזיר ברצוני ומדעתי ומא עליה מטאלבה ולא אונאה ולא ערעור אלא אן קד הן אלקטעתין אלמדכוראת מתנה בידה ולורתתה מן בעדה מני ומן ורתתי מן בעדי כען אנן סהדי קננו מן יחיא דנן על כל מאי דכתיב ומפרש לעיל קנין שלם חמור גמור מעכשו בכלי הכשר לקנות בו בביטול כל מודעי ותנאי עד סופהון ברצונו בלא אונס כלל וענה אמן וכאן דאלך אלמתנה יום אלרבוע ששה ימים לחודש כסלו שנת [א]תתקפ"ב ש"ל (=1671) למניאנא דירגילא לממני ביה במדינת גיבלה ומא כאן פי מחצרנא יא איה אלשהוד וצענא ורסמנא אד עלא דלך וקפנא ובדלך שהדנא ושלום על בני ברית. סעיר אבן אברהים נחום. יעקוב אבן אברהים אלאחמר יש"צ. יצחק בא"מ דוד. מוסא אבן דאוד עמראן.

(3) *Isaac b. Jacob Slaniḳ el-ʿAṭṭar el-Tedhki.* The entry (p. 17) reads: האדא אלכיתאר ליצחק אבן יעקב סלאניק אלעטאר אלתדכי.

(4) *Joseph b. Yaḥya b. Ṣaleḥ*, who was also the owner of MS. No. 994, v. above, Cat., p. 904.

(5) *Jacob Levy Saphir.*

(6) *David Ḥai b. Ezekiel b. Abraham Maṣliyyaḥ.* The entry (p. 17) reads: משתרה מן ח' יעקב לוי ספירא הי"ו הצעיר דוד חי יחזקאל אברהם מצליח. The last owner possessed also MSS. Sassoon, Nos. 52, 167 and 550. About his library and his connection with Jacob Saphir v. Eben Saphir, vol. II, p. 41 (v. above, Cat., pp. 31, 437, and 510).

Illuminated.

Vellum, $6\frac{13}{16}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

1150

צנצנת המן

A Critical Dissertation on the Targum Onḳelos ascribed to ʿAzriel Dienna with Glosses by Tam b. Gedaliah ibn Yaḥya.

The title-page (p. 33) reads: צנצנת המן. חבור זה נעשה לבאר כמה מלות וספקות בתרגום אונקלוס וגם לבאר מקצת טעמי חלופי נוסחאות שבתרגום איזה חומש משאר נוסחאות הנמצאות. שמעתי שחברו מהר"ר עזריאל מיינא ז"ל וכנראה מדברי המחבר בהרבה מקומות מזה הספר שהוא מהדורא קמא. וכן נראה מדבריו שהיה אשכנזי. וכלל גדול יהיה בידך כי בכל מקום או ברובם לפחות שיאמ' המחבר כן תרגום. תמצא כן בדפוס סאביוניטה ולהבדיל בין נסחא לנסחא ובין הנקודות תראה בשאר ספרי הדפוס וכתיבת יד ואז תבין ההפרש שביניהם. העתקתיו לי לשמי תם אני בוניצייאה הבירה אשר תחת ממשלת השררה יר"ה והספר אשר ממנו העתקתי היו בו טעיות רבות לאלפים ורבבות ותקנתי מקצתם ולא מחקתי רק כתבתי מה שנר' לי בגליון.

The treatise begins with rules which are headed: זכרון השמות אשר הביא המחבר בזה הספר ותרגום שלהם בכללות (pp. 35–37). This is followed by a long introduction (pp. 43–45). The work proper extends from pp. 46–232, on Genesis (pp. 46–121), Exodus (pp. 122–156), Leviticus (pp. 156–179), Numbers (pp. 179–207), and Deuteronomy (pp. 207–232).

The text of the work agrees with the so-called יאר, alleged to be a Masorah on the Targum, which is printed in the Pentateuch with the נתינה לגר, Vilna 1874 and after. Accordingly, the anonymous author of the Targumic commentary was no other than ʿAzriel Dienna, which settles the authorship of this work.

The glosses contain valuable material for the history of the Bible MSS. and prints. Tam ibn Yaḥya used, besides the Sabionetta ed. of the Pentateuch, also the Ixar and other editions as well as a number of MSS., e.g. p. 49 והידים ידי עשו שאין להם תרגום כן ברפוס סאביונימה אבל בשאר ספרי הדפוס וספרי כתיבת יד הם מתורגמים. The glossator

refers often to תרגום שלנו (p. 50), to Naḥmanides (pp. 52 and 62), David Ḳimḥi (p. 56), and others.

At the end (pp. 233–240) there is a dissertation by Tam ibn Yaḥya on the Targum in which he gives a long extract from the מסורת המסורת, with a criticism of the whole passage. Further, we learn from it that he intended to write a grammatical work on the books of Daniel and Ezra with the title גן נעול. Whether he wrote it or not cannot be verified. He used three MSS. of the Targum, one in Constantinople belonging to the community, a second belonging to his uncle, Don Aaron Yaḥya, and a third in the possession of David ibn Shushan. He supplies us further with information about Bible MSS. which he saw at various places. One dated 1457, which Tam saw in Venice and describes as מדוייק ומדוקדק נקוד כהלכתו ורפויים ודגושים; a second MS. written in Barcelona 5126 (=1366); a third one which was kept in the Genizah of the Talmud Torah at Salonica described as כמעט שלא נכרו בו רשומי האותיות; and in Ferrara he found a fourth MS. in the library of Don Judah b. Isaac Abarbanel. Coming to Constantinople he saw four most beautiful Bible MSS. in the library of Moses Hamon, two of them containing the Pentateuch with Targum, and the others the whole Bible with Targum.

Pp. 1–25 contain grammatical notes and rules on the Targum.

The MS. is written in a curs. Sefardi hand of the 16th cent., and contains 240 pp. of 28 ll. to the p.

Scribe: *Tam b. Gedaliah ibn Yaḥya.* The colophon (p. 232) reads: היתה השלמת כתיבתי הספר הזה לי לשמי אני תם ן' יחייא בכמהר"ר גדליה בן יחייא זלה"ה ביום הששי י"ד לחדש זיו משנת יודו שמ"ך (1600=) גדול ונורא קדוש הוא לפ"ק ה' יזכני להגות בו אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אכי"ר (v. about him also above, Cat., pp. 459 f).

Owner: *Isaac Sason,* 5668 (=1908, p. 2), v. above, Cat., p. 760.

Paper, $9\frac{1}{4}'' \times 6\frac{3}{4}''$.

1124

שרח אלתורה

Arabic Paraphrase of the Pentateuch by Se'adyah Gaon.

The MS. contains Genesis 9, 18 b–17, 11 a; 19, 14 b–24, 21 a; 25, 25 b–31, 41 a; 35, 16 b to the end of the book; Exodus, 1, 1–9, 2 a; 10, 3 b–32, 12 a; 34, 26 b till the end of the book; Leviticus 1, 1–18, 17 a; Numbers 3, 13 b–15, 40 a; 17, 3 b–18, 13; and 26, 34 b–27, 18 a.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 164 pp. of 23 ll. to the p.

Vellum, $12\frac{1}{2}'' \times 8\frac{1}{2}''$.

1056

שרח רות ותהלים

Arabic Paraphrase of Ruth and the Psalms with an Introduction to the Psalms by Se'adyah Gaon.

The paraphrase of Ruth (pp. 1–19) gives the Hebrew text with superlinear punctuation beg. אן אבון הדה אללילה זגאת בעל ואיצא אלד אולאדא הלהן תשברנה עד אישר יגדלו הלהן תעגינה לבלתי [היות לאיש] אל בנותי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יוי, and ends: וישלמה הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד ברוך ה' לעולם אמן ואמן. This is followed by an introduction to the commentary on the Psalms (pp. 20–25) beg. בשם רחמן מלא רחמים התחלתי לכתוב ספר תלים בעזרת פודה ענוים ועוזר דלים פתרון רבינ' סעדיה ז"ל תבארך אללה אלאה אסראיל אליאחד אלעזין אלאולי אלחכים אלקדים. אמא בעד פאן אצטלאח אלנאסקין למא כאנו בפנון שתא מן אלכלאם אוגב אלחכים גל תנאה אן יגעל כתבה אלמקצוד בהא אצטלאחהם במתל תלך אלפנון ותקסימהא פמן דאלך יצטלה אלנאס בעצהם בעצא, and ends: וכדי סאיר מעאני הדא אלכתאב אלכל כלאם אללה ליס פיה מן כלאם אללה שי למא שהד בדאלך אלנאקלון אלצאדקון פארא קד

קרמנא לה הדא אלצדר באכתצאר פלנבתדי אלאן בתפסירה בעון אללה תבארך ותע' ואקול

The Tafsir proper beg. p. 27 and gives the text with superlinear punctuation. The MS. contains besides the Tafsir, at the end of each chapter, a short commentary, and a longer treatise at the end of the whole book divided into 20 paragraphs. The latter (p. 481) beg. והדה ענואנאת אלתילים והי תנקסם עלי כ' קסמא אצפהא באכתצאר פתנכשף מעאניהא בעון אללה עז וגל.

The Tafsir on the Psalms is almost complete. There are only two leaves missing, one between pp. 160–261 and another between pp. 184–185. There are glosses by older and younger hands throughout the whole commentary. P. 494 contains a poem headed: לענין פסח, beg. מי כמוכה אלהי ישראל ומי דומה לך מושיע, acr. אברם.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 494 pp. of 16 ll. to the p.

Scribe: *Moses b. Zechariah b. Isaac Hallevy*. The colophon reads: נשלם זה הדפתר בעזרת שדי בחד בשבא דהוא שבעת עסר יומין בירח כסלו שנת אתשע"ב שנין לשטרי (=1461) פי קרית אלחשפה להיים ארוכים למריה סעדיה בירב משה אלהים ישמרו ויחיהו ואורך ימים ישביעהו ומטובו אל יחסרהו ומכל רע יציליהו ויברכו ויזכיהו לחזות בנועם ייי ולבקר בהיכלו אמן נצח סלה לעד. ויתקיים עליו מקרא שכתוב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה אנ"ס. והכותב משה בירׁ אבא מרי זכריה הלוי בן יצחק הלוי בירב אברהם הלוי אלהין[ם] ימחול לי על כל מה ששגיתי וט[עיתי] והוספתי וגרעתי כדׁ שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני...

Owners: (1) *Se'adyah b. Moses* (1461), v. above.

(2) *Salem* בעתרה (before 1763).

(3) *Joseph b. Solomon Sher'abi*. His entry (p. 27) reads: זה ספר תלים שלי קניתי אותו מן סאלם בעתרה יום ו' י"ט לחודש שבט שנת ברוך עזור לילים לשטרי (=1763) במאתא כוכבאן בריכת אלמוסעדה מותבה והכל שריר וקיים אני הצעיר יוסף ן' באמ"ו שלמה ישרעבי הב"ה ילב(א)[ה]וו"ז עסכ"ה אכי"ר

(4) *Me'oded b. Joseph* (p. 19).

P. 26 contains the following entries of births of the owners' children: (1) Shalom and his sister Hannah who were born in the years 1757 and 1761 respectively, before the sale of the book to Joseph b. Solomon Sher'abi. The identity of the writing of the entry of birth with that of the ownership suggests that in spite of the dates, the entry refers to the children of the later owner and not of the former. The entry reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב גם ׳י יתין הטוב בני שלום יצ"ו יום ו' לחודׁ טבת שנת ברוך עזור בניו (=1761) השם ישמרהו ויחייהו ויאריך בימיו ושנותיו ויגדלהו לעבודתו וידריכיהו בדרכו הישרה ויזכינו ללמדו תורה ולראות בחפתו ולראות בניו ובני בניו אכי"ר ונולדה אחותו חנה יצ"ו קודם לו דׁ שנים השם ישמרה ויחיה נולדה ביום שבת כ"ה בכסליו שנת ברוך סומך חסידיו (=1757) אכי"ר; (2) reads: נולד הפרח הטוב הדומה לעץ רטוב גם ׳י יתין הטוב יו' ו' חודש אדר ראשון ו' בחודש שנת ברוך עזור האביונים (=1764) יזכיהו השם להגות בתורה הוא ווז"ז מו"ע אכי"ר ויזכה אותי ללמדו תורה ולהשיאו אשה הגונה לו הקב"ה יאיר מזלו אכי"ר; (3) reads: נולד הפרח הטוב בני משה ביום ז' שבת שמות י"ח חודש טבת שנת ב פדה עמו ישראל (=1773) השם יזכיני ללמדו תורה יקיים עליו מקרא שבתוב לימווז"ו א"י מו"ע אכי"ר.

Paper, $7\frac{1}{4}'' \times 5''$.

1125

שרח תהלים

Arabic Paraphrase of the Psalms by Se'adyah Gaon.

The MS. begins with the words עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע (תהלים כ"ב כ"ה). לאנה לא יזרי באלצעיף לצעפה ולא ינסאה ולא יחגב רחמתה ענה ואד אסתגאת אליה סמע הבט ימין וראה ואין לי מכיר, and ends: לה אבד מנוס ממני אין דורש לנפשי. ואן אלתפת ימינא (תהלים קמ"ב ה'). There are a few blanks between pp. 2–3, 18–19, 36–37, 98–99, 236–237 and 238–239.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 13th cent., and contains 250 pp. of 19 ll. to the p. The Hebrew text is furnished with superlinear punctuation.

Vellum, $10\frac{3}{4}'' \times 7\frac{7}{8}''$.

1051

תהלים עם שרח

Psalms with Arabic Translation.

The translation fully agrees with that of MS. No. 842 described above, Cat., p. 614 f, where also the bibliography of these translations is given.

The MS. is written in a curs. Baghdad hand of the 18th cent., and contains 778 pp. of about 14 ll. to the p.

Paper, $4\frac{13}{16}'' \times 3\frac{1}{4}''$.

1146

שרח תהלים ואיוב

Text and Arabic Paraphrase of the Psalms and the Book of Job by Se'adyah Gaon.

The book of Psalms begins with the Arabic paraphrase of ch. 51, v. 19, and ends with the סכום הפסוקים (pp. 1–137). The book of Job extends to ch. 39, v. 16. There are many lacunae in both books.

The MS. is written in a sq. Yemenite hand of the 15th cent., and contains 210 pp. of 21 ll. to the p. The Hebrew text is throughout furnished with superlinear punctuation.

Paper, $9\frac{5}{8}'' \times 6\frac{3}{4}''$.

1063

שרח איוב ומשלי

Arabic Paraphrase of Job and Proverbs by Se'adyah Gaon.

The Book of Job beg. with the words: התימני ויאמר. פאגאב אליפז התימני וקאל הנסה דבר אליך תלאה ועצר במלין מי יוכל. הל אדא אמתחנת באמר תעגז ענה חתי תקול הבס אלכלאם מן דא יתי ה (ch. IV, 2), and ends (p. 72): ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה וירא את בניו ואת בני בניו ארבעה דורות. תם עאש איוב בעד דאלך מאיה וארבעין סנה חתי ראי בניה ובני בניה ארבעה אגיאל. וימת איוב זקן ושבע ימים. חם מאת איוב שיך טויל אלעמר.

The paraphrase on Proverbs is preceded by a long introduction (pp. 73–87), beg. כתאב טלב אלחכמה צדר מעברה אולא באן קאל תבארך אללה אלאה אסראיל אלפרד עלי אלחקיקה ואלואחד אלקדים עלי מעני אלאוליה אלדי חכמתה הו אנה עאלם באלכל ומעני קדרתה הו אנה קאדר עלי כל שי אלמריד בנא אלביר ואלסעאדה וראסמהא ומפתאחהמא אלמערפה. אמא בעד פאן אלנאטקין אנמא פצלו עלי סאיר אלחיואן במעני אלנטק אלדי להם אלדי הו אלעלם כמא אן גמיע אלחיואן אנמא שרף עלי סאיר אלנאמין במעני אלחיואניה אלדי פיה, and ends: ואלה' מדה אלזמאן יחתאג טאלב אלחכמה אליהא ליצם פי כל גז מנהא כלמה אלי אכרי קאל פיהא אשרי אדם שמע לי לשקוד על דלתותי פמן סעד באגתמאע אלה' וכמאלהא פטובאה פאנה קד ואפק אלביר ואלרצא והו לא מחאלה יגד אלחכמה וינאלהא ופיה יקול אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה תם אלצדר. The שרח proper beg. (p. 87) נסק אלכתאב מישלי שלמה בן דוד מלך ישראל. אמתאל סלימאן אבן דאוד מלך אלאסראיל. לדעת חכמה ומוסר וכו', and ends (p. 328) with the words: ואלג' גמלתהו טוב ולא רע אלתי . . . . . יקצד מא ירבח פיה לא מא יכסר ולא יוטן נפסה.

P. 196 מגדל עז שם ה' (ch. XVIII, 10) is marked as the middle of the book (פלג דסים'), whilst in our Masorah ch. XVI, 18 is marked as such.

The MS. is written in a semi-curs. Yemenite hand of the early 15th cent., and contains 328 pp. of 21–23 ll. to the p. The Hebrew text is throughout furnished with superlinear punctuation.

Owner: *Amram b. Se'adyah el-Ṣabri* (p. 92).

Paper, $9\frac{1}{2}'' \times 6\frac{1}{4}''$.

Bibliography: M. Steinschneider, Arabische Lit. der Juden, p. 57 f.

1034

שרח

Arabic Translation of Proverbs and the Ethics of the Fathers.

The Arabic translation of Proverbs is given on pp. 1–35, and that of the Ethics of the Fathers on pp. 41–76. Pp. 78–79 contain a further translation of ch. 1 of Proverbs, and ch. 1 of Daniel. For full bibliographical details of similar translations, v. above, Cat. pp. 34, 36, 37, and 614–615.

The MS. is written in a curs. Baghdad-Indian hand of the 19th cent., and contains 79 pp.

Paper, $8'' \times 5\frac{13}{16}''$.

1066

פענח רזא

Commentary on the Pentateuch by R. Isaac Hallevy b. Judah with many glosses and commentaries on the Former Prophets and the Hagiographa.

The MS. contains the commentary on Genesis (pp. 1–63), Exodus (pp. 64–152), Leviticus (pp. 153–214), Numbers (pp. 215–277), Deuteronomy (pp. 277–327), Joshua (pp. 328–333), Judges (pp. 333–339), Samuel (pp. 340–345), Kings (pp. 345–355), Jeremiah (pp. 355–361), Isaiah (pp. 361–368), Psalms (pp. 369–388), Proverbs (pp. 388–390), Job (pp. 391–422), Daniel (pp. 423–430), Canticles (pp. 430–434), Midrash Ruth (pp. 434–437), and Lamentations (pp. 437–440).

The first lines of the first book are obliterated. The first book ends: ד"א השביעו שלא יגילו הקץ אע"פ שלא גילה יעקב לבניו מ"מ ליוסף גילהו לכך אמ' מן הארץ הזאת. כי גילה להם שיבא משיח. יבא במהרה בימינו אמן. חסלת ויחי. נשלמתי ספר בראשית. תהילה ליוצרי אשית. ובאחלת ספר שמות. אתן לו שבח ורוממות. חזק.

Exodus begins with the words: ואלה שמות מה כת' למעלה וישם בארון וסמ' לי' ואלה מכאן רמז שבותבי' שמותן של מתים על מצבה. ולכך עושי' מצבה לציון שלא יטמאו הבהני', and ends: כיון שנתכהן אהרן היה משה בזר. ולא היה לו רשות ליכנס במקום שאין זרים נכנסי' אלא אותו אם שנתכהן נכנסו עמו. להורות וללמדו על סדר העבדה. חסלת פקודי. נשלמתי ספר שמות. שבח ליוצר נשמות ובאחלת ספר ויקרא. אתן לאל תהילה נורא. חזק.

Leviticus beg. ויקרא א' מאותו' קטנות. לפי שמשה מקטין עצמו לפני הק' ולפני ישר'. מה כתי' למעלה ואש תהיה לילה בו וסמי' ליה ויקרא כו' לומ' שפניו של משה בוערות באש ט"א ומאירות כחמה כדבור עמו, and ends: בקמחי כל חרם אשר יחרם מן האדם מות יומת. בלומ' ההולך למיתה לא יפדה. מקרא הפוך. מזרע הארץ לרבות שום ושחליים וגרגיר. אשר צוה יי' את משה בדיי השליח לשלחו אל בניי שידבר השליח למי שנשתלחו אצלו. אל בני ישראל. זבות בני ישר' גרמה לו. חסלת בחקותי. חסלת ספר ויקרא. שבח לאל גדול ונורא.

Numbers beg. וידבר באן מתחיל חומש הפיקודי' ומתחיל בוי"ו כשתאמר ראשי אותיות של חומשי תורה עולי' כ"א כמניין שם של הבורא אהיה, and ends: עד מות כהן הגדול. משום הכי נקט עד מות הכהן שלא יהו העולם מרנני' כשיראו הרוצח יוצא חוץ לעיר מקלטו ראיתם את הרוצח שהרג את הנפש ואין הכהן עושה בו נקמה. ועליו מוטל לעשות דכת' ובאת אל הכהן אשר יהיה בימי' ההם ודרשת והגידו וכו' אבל לכהן הבא אחריו אי' לדין עליו ממה שלא נעשה בימיו. חסלת מסעי. נשלמתי ספר במדבר. ש[בח] לו לצור מושיע ידובר. ובשם משפיל ומרים. אתחיל אלה הדברים.

Deuteronomy beg. אלה הדברי' כלמ' אלה הן הדברים המיוחדי' מלמד שסידר משה לפניהם גם התלמוד. דאלה מסכתו' הן שיש להם גמרא שנ' הלכות עולם לו אל תקרי הלכות אלא הלָכות ושאלנו לחסיד עולם לו כמניין ל"ו, and ends: מפני מה סיים התורה בברכת ישר' והיו שפתותיו נוטפות מור ודרשה לפי שהעולם לא נברא כי אם בשביל ישר' לכך מתחיל התורה בבראשית ומסיים בישר' לומ' ראשית ואחרית לא נברא כי אם בשביל ישראל. חזק.

The commentator refers to and mentions the following authorities, which are enumerated in alphabetical order:

(1) שרי מקנה פי׳ אברהם אבן עזרא, p. 49; פי׳ אבן עזרה על הסוסים ועל הגמלים p. 189; רבי׳ אבן עזר׳ בבאן סוד שחגיע לשלישי׳ ושלש ור׳ אבן עזרא פי׳ רבבה and p. 213; ותדעו היינו שני אלפי׳ וכו׳.

(2) ר׳ אהרן, the grandfather of our compiler, p. 66 וזקיני הר״ר אהרן פי׳ ויעיש להם בתים כשאמ׳ לפרעה כי חיות הנה. חשבן במתעתעות דמסבר׳ היה הדין עמה׳.

(3) ור׳ אליאב פי׳ דלכך ר׳ אליאב, p. 301 אמ׳ שלישה לומ׳ שבטוב יוכלין לכוון אפי׳ מאה.

(4) ומר׳ ר׳ אליעזר פי׳ ר׳ אליעזר, p. 258 לכך כת׳ באברהם כי אברהם הלך בענוה עם נעריו וצניעות היה ולא היה ניבר שהוא אדון והם עבדי׳.

(5) ותי׳ הר״ר ברוך שירפונטין, p. 204 ברוך שירפונטין דמיירי כגו׳ שנתעבר׳ באמבטי כמ׳ שאמ׳ בחגיגה גבי שמואל עיברה באמבטי מהו.

(6) סלי חורי פי׳ הגאון חורי סל הגאון, p. 34 של לחם לבן, v. also p. 227.

(7) תיר׳ משמ׳ של ר׳ דוד בר ענן, p. 133 דוד בר ענן שהפיצול הששי היה משמ׳ לתת עליו ועל חבירו.

(8) תיר׳ מר׳ חיים דאילו ר׳ חיים, p. 82 ותיר׳ מהר״ר חיים דצריכי דאי הוה כת׳ רק כי יולד לא הוה ידענ׳ דאיצטרי׳ לדרש׳ לומ׳ לידה לידה ממעשר. דיואל היו זה אחר זה and p. 204;

(9) מפי החסיד, p. 320; and p. 327 ושאלנו לחסיד מפני מה סיים התורה וכו׳.

(10) ותיר׳ הר״י לפי שלאדם ר״י, p. 110 ופי׳ אמ׳ כי שמעת לקול אשתך וכו׳ p. 119; הר״י מה שאמ׳ שנותן רשות לרופ׳ לרפאותו אבל מהר״י p. 177; ה״מ חלאים הבאים מעצמן ז״ל אמ׳ לי דזהו מה שאמ׳ בבכורות נולדה בה׳ רגלים כשיר׳ ה״מ ברגל אבל ביד לא. טריפה הרי״א לא קש׳ וה״פ אם בהרת and p. 181 לבנה היא בעור בשרו ועמוק וכו׳.

(11) ריב״א הקי׳ מה ראה יוסף ריב״א, p. 43 לצער בנימין אחיו וכו׳.

(12) ר״ח פי׳ שפרה ר׳ יהודה חסיד, p. 65 ופועה מצדיו׳ היו ונתגיירו דאם לא כן תימ׳ היאך ציוה להם להרוג יהודי׳ וכו׳, v. also above, No. 9, sub החסיד.

(13) ותיר׳ הר״ר יוסי הכהן יוסי הכהן, p. 88 דשמ׳ אותו דסביר׳ לי׳ נשי׳ בראשו חוב׳ סביר׳ לי׳ דמלת עבדא מעכבתו בפסח וכו׳.

(14) הר״ר יוסף בכור שור יוסף בכור שור, p. 21 שור שהמרמה היית׳ ממה שאמרו להם סברא גדולה מאחר שאין אנו עם אחד איך נתחתן לכם הר״ר בכור שור פי׳ שהיא p. 28; p. 35 וכו׳; p. 84 לשון כיסוי כמ׳ ולא יבאו לראו׳ כבלע שרי אלפי׳ אמר הר״ר בכור שור שחלק p. 102 כל ישר׳ לאלפי׳ והעמיד אחד מכל אלף שר על ה״ר בכור p. 111 אלף והרי שרי אלפים וכו׳ וגר׳ לפי׳ ר׳ p. 182; p. 170 שור פי׳ הפריש׳ בכור שור שהדבר תלוי בפלוגת׳ דר׳ יוחנ׳ ור׳ יאשעי׳ למא׳ דאמ׳ משמ׳ שניהם כאחד שייך שני אבל להר״ר בכו׳ שור נר׳ p. 183; סימני וכו׳ p. 191; לפי שאי אפשר בלא כיבוס בגדים וכו׳ כי ה״ר בכור שור כת׳ כי על ידי בקע p. 215 לגלגולת שידעו במניין הראשון כללן של ישר׳ וגר׳ לר׳ בכו׳ שור דזהו מעשה של בשלח p. 252 דכת׳ בי׳ והיכית׳ בצור אלא שלשם מפר׳ איך נר׳ להר״ר p. 318; פרנס ישר׳ במן ובשליו וכו׳ בכיר שור שזהו הקין ביב״א שנרמז באלפא בית׳ בתשר״ק. תשר״ק הם אלף. וצפע״ס הם ג׳ מאות והוא י׳ שנים אחר ביאת משיח לאלף ר״ין ואז יהיה נמלך ויחשב מלך יטח״ז הם ל״ד הרי אלף ושל״ד והיינו אשרי המחכה וכו׳ and p. 323; וה״ר בכור שור פי׳ בישעה שהק׳ מחבב את עמים ומוסר ישר׳ בידם וכו׳.

(15) כך קבל הר׳ יוסף ר׳ יוסף, p. 198 כהן מן ר׳ עזריאל שאכלו בפני ר״ש רבן כהן.

(16) וימצאהו איש ג׳ מלאכי׳ ר׳ ינאי, p. 26 נזדוגו לו שנ׳ וימצאהו איש ויאמר האיש נסעו כו׳ וישאליהו האיש מר׳ ינאי.

(17) ה״ר יעקב פירש ומאה ר׳ יעקב, p. 213 מכם מאה פעמים ה׳ רבבה ירדופו ואז החשבון וישמעתי בשם ה״ר יעקב מכוון; and p. 311 מקדשן הכי ושכב בשמלתו וברכך ולך תהי׳ צדקה וג׳ מיכן לבעל חוב שקונה משכון וכו׳.

(18) הק׳ ה״ר יעק׳ ר׳ יעקב מאורליניש, p. 88 מאורלינצא מאן דאמ׳ נשי׳ חייבו׳ בראשו׳ מהו דכת׳ ולבני כל מקו׳ שנ׳ לבניך למעוטי נקיבות; and p. 317 וה״ר יעקב מאורלינשא אומר לפי שקרא את התורה לעיני כל ישר׳ והיה כל ישר׳ במעמד לכך חלק לו כבוד וכו׳.

(19) ור׳ יצחק פי׳ שאהל ר׳ יצחק, p. 13 רחל ואהל לאה (בין השורות: יעקב) הכל אחד ועל שם שהיה עיקר דירת׳ אצלה וכו׳.

(20) הקש׳ הר״ר ר׳ יצחק בר מאיר, p. 319 יצחק בר מאיר מה נשתנה שירה זאת מכל

שירות שבעולם לפי שכל שירות האמורות בתורה שם האומרה נזכר וכו׳.

(21) ואתם עלו p. 43, ר׳ יצחק בר שמואל לשלום י״מ שאמ׳ בחמיה וכי כדבריכם כן הוא ח״ו אלא מי שבידו הגניבה יהיה לי עבד ואתם עלו כו׳ יצחק בר שמ׳.

(22) וא״ת למה הפציר p. 42, ר׳ יצחק לוי יהוד׳ כל כך נגד יוסף והלא פסק בעצמו אשר ימצא אותו ומת אלא א״ל ודאי הדין עמך אלא זכור שאמרת האלהי׳ אני ירא ועשה לנו לפנים משורת הדין ה״ר יצחק ז״ל לוי.

(23) וה״ר יצחק p. 79, ר׳ יצחק ממארט ממארט אמ׳ שכך היה הסדר כתו׳ על מטה של משה (v. Zunz, ZGuL., p. 93, who reads מוראט, and H. Gross, Gallia Judaica, p. 338, who reads Isaac de Moret).

(24) ופי׳ ר׳ מאיר דכת׳ p. 204, ר׳ מאיר פרק ליה ומתרין לה והכי אתי (על הגליון: הת׳ ויהיה אותו ואת בנו דחיה מק״ו ומה שור) שאינ׳ טעון כיסוי נוהג בו אותו ואת בנו (על הגליון: חיה שטעון כסוי אינו דין שאותו ואת בנו) נוהג ותימ׳ לר׳ מאיר דאמ׳ p. 250 and; בו וכו׳ בקידושי׳ ולא אמרינ׳ לאו כו׳ וי״ל אפי׳ מאן דלית לי׳ מכלל לאו אתה כו׳ ה״מ לעניין ממונא. אבל באסורא אית ליה.

(25) ואמ״ר משה דהדין p. 181, ר׳ משה היה עם רש״י שפי׳ לא ידעת׳ לפי שאמ׳ בשבועו׳ דבהרת עזה כשלג כלומ׳ לבינ׳ ועמוק יותר מכל המראות וכאן הוא אומר ואם בהרת לבנה היא וכו׳.

(26) ותימ׳ p. 153, ר׳ משה במהר״י[וסף] למר׳ ה״ר משה במהר״י היאך משמע יותר מאליו וכו׳.

(27) p. 35, ר׳ משה מפריש.

(28) p. 317, ר׳ מתתיה בן הקדוש ר׳ יצחק בשם הנ״ר מתתיה בהק״ר יצחק וה״ר יעקב מאורלינשא אומר לפי שקרא את התורה לעיני כל ישר׳ והיה כל ישר׳ במעמד לכך חלק לו כבוד ואמר כי אתה תביא (v. about him Gross, Gallia Judaica, pp. 123 and 187).

(29) ורב ניס[ם] גאון p. 227, ר׳ נסים גאון פשט המקראות שש מאות אלף כלומ׳ אמרת באף ובחימה שנ׳ עד אשר יצא מאפכם.

(30) p. 196, ר׳ נתן כן השיב רש״י לר׳ נתן.

(31) p. 251, ר׳ סעדיה גאון והגישמים טובי׳ לאילנות. ורעים לאילני תאינה כך אפר הפר׳ כו׳ רב סעדי׳ גאו׳.

(32) ר׳ יוסף כהן ר׳ עזריאל, v. sub.

(33) הקדוש מדרוייש (i.e. Solomon, v. Zunz, ZGuL., p. 37 ff., and Gross, Gallia Judaica, p. 176), p. 135 ואמ׳ הקו׳ מדרוייש ליישב הבריית׳ ומסכ׳ שב׳ שהעמודי׳ (בין השורות: שהפרוכת) תלוי עליה׳.

(34) ותיר׳ הקדוש p. 211, הקדוש מרומא מרומא שמא מהכא לא שמעי׳ אלא מצות אבל דיני׳ לא להביא איצטרי׳ ויו דואלה המשפטי׳.

(35) ט״א בקמחי כל חרם p. 214, קמחי אשר יחרם מן האדם מות יומת כלומ׳ ההולך למיתה לא יפדה. מקרא הפוך.

(36) הקש׳ הר׳ p. 135, ר׳ מטרמטין מטרמטין לפי בריית׳ דמ״ט מידו׳ שהיו היריעו׳ מכסו׳ עמודי דמזר׳ אמ׳ א״כ מאי חצי היריע׳ העודפ׳ תסרח על אחורי המשכן שהרי לא היו תלוי על אחורי המשכן כ״א אמ׳ ודוק ותשכח.

(37) ותרי׳ הרא״י דשאני הכא p. 199, רא״י לבד משום כבוד תורה אינו יכול להערים כדאמ׳ בפר׳ שבועות העדות דכבוד תורה עדיף.

(38) והקש׳ הרר״ב מאינצ׳ p. 198, רב מאינצ׳ מהאי דאמ׳ מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה משמע דמורת להערים כדי לפטור עצמו מן המצוה.

(39) p. 123, ר׳ עבדיה הספרדי.

(40) פי׳ ה״מ p. 15, ר׳ שלמה בר אברהם שלמ׳ בר אברה׳ כל מקום שנ׳ עד בתור׳ גבי כריתות ברי׳ על ידי העד עצמו נפרעי׳ ממי העובר.

(41) רבינו שמואל, pp. 23, 79, 96, and 101, v. also רשב״ם, pp. 27, 58, 67, and 126.

(42) וה״ר שניאו׳ מפ׳ p. 235, ר׳ שניאור דפליגי.

(43) רבינו תם, v. pp. 213 and 311.

The glosses contain a number of other names which may be indicated here: (1) פי׳ הר״א שתיקן שכל גולגולת יתן p. 65, ר״א מנה וחישב פרעה קודם שיתנו מנה מנה מכל p. 76, ר׳ אברהם (2) גולגולת ימנעו מתשמיש מכת בכורות פי׳ כמ׳ בכיר ולקיש ומלמד ששקולה מכת בכורות דהיינו רעב שבא על ידי ברד שקולה כנגד כל המכות מר׳ משה אבל מ״ר אברהם אמ׳ לי שראה בפי׳ שרש״י כתב בעצמו כתוב מכאן שמכת בצורת שקולה כו׳ וכן נר׳ p. 61, ר׳ אהרן (4) ; p. 96, ר׳ אברהם הלוי (3) מה״ר אהרן: שמות אנכי אלהי אביך נגלה עליו

ומקש' הספר בנדרי' בפ' נערה המאורסה בסופו ג"ש דאהרן ובניו וכל ישר' דפרש' נדרי' למאי הילכת' וכו' עכ"ל הגמר' ופרש"י לשם והאי דנקט ג' משום דהוי כב"ד וכו' עכ"ל רש"י ופרי' הספר והא ראשי כתי' ומתרין כדאמ' רב חסדא ואיתמ' רב יוחנן ביחיד מומחה וכו' עכ"ל הספר, and p. 297 where the glosses made use of another book of this kind חיזרתי על כל צדדי' ונפלית בעיני עד שמצאתי בספר אחד שנהגו ישר' להפריש שני בכורות האחד היה מפריש בפטר רחם אותו בכור נאכל לכהנים והשיני היה מפריש שנולד תחילה בעדרו וכו'.

The text as well as the glosses quote the following books: אבות דר' נתן (p. 322), ספר הגן ברייתא דמ"ט מדות (p. 134), (pp. 159, 167, 179, 201, 283, and 293), ספר ויקרא רבא (p. 7), השוהם (pp. 226, and 258), יוסיפון (p. 23), ירושלמי (pp. 99, 108, 116, 124, 198, 304, and 321), לקח טוב (pp. 80, 84, 95, 98, 101, 253, 257, 259, 260, and 261), מדרש (pp. 15, 35, 40, 42, 48, 99, 226, 232, 248, 289, and 316), מיימוני (p. 283), ספרי (pp. 127, 226, and 294), ס"ג (pp. 156, 172, 192, 218, 222, and 229), סמ"ק (pp. 160, 169, 202, and 311), ערוך (pp. 94, 128, and 137), פייט (pp. 72, 94, 103, 269, and 281), פרקי ספר רזים (p. 60), רזא (p. 64), ר' אליעזר (p. 105), שוחר טוב (p. 59), שכל טוב (pp. 65, 125, 211, and 256), תוספות (pp. 54, 119, 243, and 249), תנחומא (pp. 56, 181, 199, 282, and 284), תרגום (pp. 53, and 143), and תרגום ירושלמי (p. 46).

Special attention must be drawn to the numerous German לועזים to be found in this MS. P. 26 פושרין דא מאן דען ווצא מעכט צער גנא. P. 143 פידגוג צוכטמיישטיר האומן תרג' פדגוגא. עראי רוכלוש. שארשה ל' רשות. י"ג מדות הוא יי רחום וחנון. מחצבי שטיינין הגיר והזרנך P. 94. גרובא. מווחר ביר צייט קולר P. 128. בא גולדין קרוט כ"פ הערו' האלז איזין בגיהנם יסבלו העון. בשדה לבן פי' ועזים P. 130. חבואה וי"ם גמירגלט ב"א פרש"י לכך תרג' אנקלום ומעזי לפי' טועה המתרגם ומעזי. עיבודן גערבין. מפוצלין גקרביט. סניפין יתידות ארוכות. חוליות גלידיר P. 187.

ר' אליעזר (5) p. 257; בקולו של עמרם אביו ותי' ה"ר אליעזר ע"ה אמנם שידעו אומנותו שהיו קוסמי' קרא שרים דכתי' וילכו זקני מדין וקסמי' בידם אבל שרים רבים ונכבדים שאינן ר' אלעזר (6); יודעין לקסם קסם קרא עבדים נכת' משמו של רבי' אלעזר p. 304, בר נתן בר נתן ז"ל רבי' מנחם יוני פי' אותו קרקע שלא ר' אלעזר הדרשן p. (7); כיבש יהושע בימיו ביני ר"ת בשבת יש נישמה יתירה בשם ר' 141 שלחו גאוני אולבינא p. 297 (8); אלעזר הדרשן גאוני אולבינא להר"ר משה ממחבאי מאי דכת' ואכלת לפני יי אלהי' מעשר דגנך תירו' ויצהריך ובכורות בקרך וצאנך היאך מצינו שור אוכל בכור ר' יהודה (9); התנן הבכור נאכל לכהנים וכו' כהן, p. 203; (10) מהרי"ח, p. 278; (11) ר' ומה"ר יחיאל מפרש' p. 258, יחיאל מפריש ר' יקותיאל p. 239 (12); שהוא ל' זנות וגנאי שמעתי לתרין מפי הרב ר' יקותיאל שיש במדרש דדריש לדורותם דור שהוא תם כלומ' שקיימו כל ר"ם, pp. 13 and 249; (14) המצות וכו' ותי' מהר"ם ר' מאיר מרוטינבורק p. 78 מרוטינבורק ז"ל דאי לאו אמ' במים הוה דרשי' אין לי אלא בישולו טיגנו מניין ת"ל ובשל מבושל ר' מנחם יוני ר', v. above, sub (15); מ"מ אלעזר בר נתן ר' משה, v. above, sub (16); ר' אברהם, and p. 170; (17) רמב"ן, p. 189 ואומ' מה"ר משה בר נחמן אני הולך רכיל ומגלה סוד וכך רוצה אבן עזרא לומ' הפיר' פרש"י ר' משה הדרשן p. 265 (18); וכו' שמצא ביסודו של ר' משה שמבני לוי חסרו ד' משפחו' וכו' עד והרביעי' לא ידעתי מה היא וקש' אמאי היה מסופק ברביעי וכו' לכך נר' לי (19); דעתו דרש"י דלא מנה כאן שמעי ועוויאלי וכו' ר' משה ממחבאי, v. above, sub גאוני אולבינא; (20) רש"י, is quoted on nearly every page, and the glosses look more like a super-commentary on Rashi's Pentateuch commentary than an independent work; (21) R. Simon b. R. Meir b. R. Ḳalonymos of Speyer, p. 198 ובסדר זרעי' כתב רבי' שמעון בן הרב ר' מאיר בר קלונימוס משפירא שהוא חיה ושמה ידוע וכמין חבל גדול יוצא משורש שבארץ שבו גדלה אותה חיה בעין אותו קשואין ודלועין אלא שהידוע צורתו כצורת אדם בכל דבר בצורת פנים בגוף בידים ורגלים; and (22) ר"ת, v. pp. 53, 61, &c. The glosses refer p. 270 to a commentary in these terms:

נתינה גבעונית טרטיאות ואיצטדיאות זהו ב"א קלושטר וקלוזן פ"א שווקים גדולים וירידות שנקראי' על צלמיהם שקורין קירמשין P. 258 מי יחיה משומו אל. וע מך זך איר לעבין בן צו דון הא דיש.

The author often refers to customs and usages of his time and country, some of which may here be pointed out. P. 64 מכאן רמז שכותבי' שמותן של מתים על מצבה ולכן עושי' מצבה לציון שלא יטמאו הכהני' ומה שנוהגי' עתה לילך עם האבל לבית הכנסת ויושבי' שם שכן בפר' דר' אליעז' יש וכו' P. 263 ובבית המדרש כת' הנה משמני הארץ יהיה מושבין כי בתחילה היו רגילים ראשי הישיבה לישב על הקרקע דורשי' וכל העם עומדי' ועולים עלי גיגין ועלי ספסלין לשמוע הדרשה ועל כך אמר משמני הארץ יהיה מושבין מן היושבין ודורשין ולא מן השומעי' את הדרשה. P. 265 ולכך מושיבי' ב' קיתדראות בברית מילה אחד לבעל ברית ואחד לאליה זכ[ו]ר לטוב. There are several references to public and private disputes between Jews and non Jews. This is proved by the phrase וזה נכון לומר למיני, v. pp. 58, 179, 213 gloss, and 326. On pp. 63, 68, 140, and 166 we find the abbreviation למבי"ן.

The MS. contains besides the פענח רזא other commentaries, e.g. Joshua (pp. 328–333), Judges (pp. 333–339), Samuel (pp. 340–345), Kings (pp. 345–355), Jeremiah (pp. 355–361), Isaiah (pp. 361–368), Psalms (pp. 369–388), Proverbs (pp. 388–390), Job (pp. 391–401), another commentary on the same book (pp. 401–406), a third commentary on the same book (pp. 406–412), a fourth commentary (pp. 412–422), Daniel (pp. 423–430), Canticles (pp. 430–434), Midrash Ruth (pp. 434–437), and Lamentations (pp. 437–440). All these commentaries are surrounded by glosses which require a separate description.

The Book of Joshua beg. יהושע ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו כיון שאמ' שני האנשים היה ראוי לומ' ותצפנם אלא אמרו חכמים כלב ופנחס נעשה עמוד וכלב נצפו לכך וילכדה עתניאל בן קנז, and ends: נאמ' ותצפנו אחי כלב והלא כת' כלב בן יפונה אמ' רבא אחוהי דכלב הוה עתניאל מן אימיה והוה ליה כלב חורגיה דקנז. קשיטה הם רחלים ומתרגמ' חורפן חסלת יהושע. The commentary frequently quotes Targum (pp. 328, 330, 331, and 332). Attention may be drawn to p. 330 where we read: נטה בכידון זה הנס ויהי אחרי שקורי' גונפטן. The glosses beg. מות משה וגו' משרת משה לאמר בגימ' שלשת אלפים הלכות משה עבדי מת ועתה בגימ' אלף נסתפק ושכח לכך סמך לעיני כל ישר' ויהי אחרי, and ends, p. 337: גם כי שלחם יהושע בר' לאחר שחילקו בסוף י"ד שנה באו בני ראובן וגד ונטלו רשות מיהושע ללכת לאהליה' ושהו שם עוד ימי' וחזרו ונטלו ממנו רשות עוד פעם שנייה האחרונה גדולה מן הראשונה שנ' ויאמר אליהם בנכסים רבים וגו' סליק. Most of the glosses are marked by the letter ק' which may indicate the source of the material collected in the margins. The glossator was a German Jew, cf. p. 335 ובל' קורי' זול אומרינגלין, and made use of Midrashim, e.g. בראשית רבא, v. p. 34, and p. 333 וכן הולך גם במדרש רבותי' שיהושע לא שלט בחמה אלא על ידי תפילתו. P. 330 we read a remark טעות ועיין במקרא אחר. On the same page R. Menaḥem bar Ḥalabo is quoted in the following way: תצפנהו ר' מנחם בר' חלבו פי' ותצפנו לדבר שלא פירסמה שהם מרגלים ותצפנו בגי' זה הוא פנחס עומד לפניו וטמנו ודוק הכל. The comments are given sometimes in questions and answers, v. for instance p. 333 תימ' בדבר היאך לא ידעו אנשי בית אל מיושבים מים לעי דכת' בית אל מים והעי מקדם ויש תשובה אפי' לא היו רואין לא היו יכולין ללכת להגיד לעי. Some passages are indicated as originating from שער החילוק, v. pp. 330 and 331. P. 332 the following question and answer have to be noted: הגאונים כתבו היכי נסב יהושע לרחב דהא אמרינ' בגיותן לית להן חתנות לשבעה עממים ותירצו הני מילי כי מיגירו לאחר שנכנסו ישר' לארץ רחב משנכנסו מרגלים דיהושע נתגיירה ועדיין לא נכנסו ישראל לארץ. Targum Jonathan is mentioned on p. 335 in the following way: ואת עמלון בדברי הימים ואת עלמת הוא בחורים ש[ו]נתן תירגם אותה

עלמת ותדע שכן הוא מונה אותה משל בנימין ולשם הוא אומ' והנה עמך שמעי בן גרא בן הימיני מבחורים.

The commentary on the Book of Judges begins with the words: שופטים ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישר' ביי שאלו באורים ותומים שהיו ביד פנחס ויאמר יי יהודה יעלה למי אמר לאתניאל (!) בן קנז שמינוהו נשיא א"ר הונא פשפשתי בכל עליהן, and ends: המקרא ולא מצאתי יי שהוא עומד במקום פסל בר מן דין מאי טעמ' רחמ' אמ' בסיני אנבי יי אלהיך וכת' לא יהיה לך אלהים אחרים עמד מיכה וביטילו מיכן אמר' חבמ' אנכי ביטל מיכה מה שנפלו ישראל לפני שבט בנימין לפי שעל פסל מיכה לא קנאו כמו בפלגש בגיבעה אמ' הק' לכבודי לא מחיתם לכבוד בשר ודם מחיתם כתרו את בנימין המתינו כמו כתר לי זעיר ואחוך חסלת שופטים.

The commentary on the Book of Samuel beg. שמואל צופים מהר אפרים מתרגמ' מחלמידי נבייא מטורא דבית אפרים ויהי היום ויזבח אלקנה זה יום ראשון של סוכות כת' הבא היום וכת' התם ולקחתם לכם ביום הראשון, and ends: כך כיון שהגיע לאוריה החתי והוא מת על ידי דוד ולא הזכיר יותר ויחר אף יי בישר' ובכה הרי מתורין הכל שעל כן סמך זה לזה ועל כן כעס הק' ועל כן לא הזכיר יותר אלא בדברי הימים הזכיר כולם כדי לידע מניינם ומי הם חסלת שמואל. The commentator used אגדה פסיקתא, p. 340, שוחר טוב, p. 345, דשמואל רבתי, ibid., and very frequently the Targum. The לעז is in French. P. 341 has a gloss with references to Midrash and Rashi's Pentateuch commentary.

The commentary on Kings beg. מלכים ולא יחם לו כשעשה תשובה ממעשה אוריה שכב שנה אחת על אבן שתייה לפני הארון ונכנם קור בגופו ונצטנן ונשחף ומתרג' ולא שחן לה, and ends: בית גדול זה בית המקדש והטוב בעיניך עשיתי א"ר לוי שגנז ספר רפואות פי' סתם הבורות וי"א שסמך גאולה לתפילה ושוכן מעלה יתנ[נ]ו לשם ולתפארת ולתהילה ויעמוד רי[ו]ח והצלה אא"א סלה. חסלת מלכים. This is followed by an addition beg. מצאתי ויקחו לנו פרים כו' גבי אליהו אומ' במדרש שאותם פרים היו בני הפרות שמשכן הארון וכו' mentions ה"ר יהודה. Pp. 348–349 contain further glosses by the German hand beg. גם לי גם לך לא יהיה גזורו הכלה אמרה כך לחמותה לפי שהיתה צריכה להמתין לנער כדי ליבם אותה לפיכך היתה רואה ברצון שיהיה המלך ישלמה גוזרו כ"ש, and ends: כה"פ יונה טוב מותי מחיי בן השונמית היה והכיר בין זה לזה. The writer of the gloss quotes R. Eleazar of Pforchheim (p. 348 כך הגיד לי ר' אלעזר מוורכהיים משם אבי ואחרי כן שאלתי לאבי (בעצמי ואמרתי לו למה שבע פעמי' וכו'), and R. Abraham Hannabi (p. 349 יש מפרשי' כוחרים ר' אברהם הנביא שאל לאליהו פירושו ואמ' לו והעורבי' טעות סופר הוא הרי"ש קודם הבי"ת אך דינו לכתוב והעוברי' כלומ' אותם העוברים נותנין לו לחם ויין). The gloss quotes further the Palestinian Talmud (p. 349 ומצאתי בירושלמ' שמצאו נגלל כנגד פרש' יולך יי אותך (ואת מלכך וגומ'.

The commentary on Jeremiah beg. דברי ירמיהו וגו' בפ"ק דבב' בתר' אמ' סידרן של נביאים ירמיה אחר מלכים דמלכים סופיה פורענותא וירמיה כוליה פורענותא כו', and ends: וחלה היא נקראת ראשית ה' לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה ה' לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה כל אוכליו יאשמו האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש רעה חבא עליהם נאם יי ולכל ישר' חיים ושלום. חסלת ירמיה, which is followed by an additional remark: מצאתי על מה תוכו עור תוסיפו וגו' לפי הפשט על מה תוכו כלומ' על איזה אבר אכה אתכם וכו', belonging to the next commentary. The commentator uses a number of Midrashim, e.g. מדרש, v. p. 355 במדרש ירמיהו לא מת ועדיין הוא חיי להכי סמך חיו חיו כת' המצפה לשולחן אחרים חייו אינם חיים, p. 358 and p. 359, Genesis Rabba, p. 355 ע', p. 357 בב"ר פרש' ואלה תולדות יצחק בב"ר גבי ויי פקד את שרה, Pesiḳta, p. 355, כדאית במדרש מדרש שוחר טוב, p. 360 and ובשוחר טוב מזמור ה'. The commentator refers to Ḳalir, p. 358 וכן יסד הקלירי כשלי רמז והארץ היתה תוהו ובוהו וכן יסד ששים שער, and to ריבוא מזיקין ככת' לעיל בסמוך החילוק, p. 357. The לועזים are in French.

The commentary on Isaiah beg. חזון ישעיה

מיכאן יסד לו ר׳ שלמה יען סרחנו נרזונן משמן רזה ר׳ מאיר שליח ציבור, (כי רבת הטומאה ואין מזה ור׳ מאיר שליח ציבור יסד לפי המכה p. 371 גדולה מלוגמתך תזומן), and poets without mentioning their names (v. pp. 371, 373, and 388) The following Midrashim were used by our commentator: אגדה דשמואל (p. 384), מדרש חזית (p. 382), מדרש אבכיר (p. 382), מדרש מכילתא (p. 370), פסיקתא (p. 370), שוחר טוב (p. 374), פסיקתא רבתי דחנוכה (p. 381), (pp. 374, 376, 383, and 385), and ירושלמי (p. 372). Special attention may be drawn to some of the liturgical customs pointed out in this commentary. P. 369 למה אנו כפולים כל הנשמה תהלל יה הללויה לפי שהוא בסוף תילים וחוזרין על הפסוק כמ׳ הדרן עלך וכמו כן אנו עושין בכל שבת בשחרית כשחוזרין על הפרשה כשמסיימין אותה וחוזרין על פסוק האל[ח]רון כלומ׳ הדרן עלך. P. 376 וזה שאומ׳ מגדיל ישועות וגו׳ לכך אנו אומרי׳ מגדיל רמז שחישב הספר י׳ תולדות מפרין עד דוד ומגדיל דחשיב ו׳ דורות מפרין ועד בועז שלא וכנגד זה אנו אומ׳ ג׳ P. 380. הוצרכו כלל קדושות נשמות כל חי ובמקהלות והכל יודוך. The writer of the glosses mentions Rashi and R. Simeon Haggadol (p. 374 פרש״י מדרשו לעניין הזוגות וכו׳ וזהו שיסד רבי׳ שמעו׳ הגדול שוקל במאזנים יחל עלות המה מהבל). P. 384 we read: ולפי שמזמור יי׳ מלך מוסב על אותו של מעלה כאשר פרשתי באנו לאומרו אחריו יהי כבוד יי׳ לעולם במדרש חכמים שאמרו פסוק זה על שהשר העולם אמרו כשבראַ הק׳ את העולם וכו׳.

The commentary on Proverbs beg. משלי תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות תחנונים ידבר רש זה משה שבסוף תיבות רמזו משה תחנונים רש יענה. ועשיר יענה עזות זה יהושע שכן בא״ל ב״ם ועשיר עולה זה יהושע, and ends: ועצת ה׳ היא תקום. ועצת ר״ת ספירת העומר ציצית תקיעה הם צריכים להיות בעמידה. גומל נפשו איש חסד נפשו עצמו ועובר שאירו בשרו. שקר חן והבלקה חלה נידה כשהוא שקר אז הבל היופי. The commentator mentions R. Abraham Kohen (p. 388), and R. Judah, who is indicated either as the son of R. Meshullam, or as quoting a R. Meshullam (p. 389 ר׳ יהודה מה״ר משלם זצ״ל), and בן אמוץ וגו׳ סדרן של נביאים ישעיה אחר יחזקאל סופיה ניחמתא וישעיה כוליה ניחמתא נחם כל, and ends: סמוך ניחמתא לניחמתא חורבותיה לרבות גלגל שילה נוב וגבעון אינמי עתידין כל בתי כנסיות ובתי מדרשות בפ׳ בת׳ דמגילה ובפ״ק וטרטיאות וקרקסייאות כו׳ ילמדו שרי׳ יהודה בהם תורה ברבים. חסלת ישעיה. This is followed by a note beg. כתי׳ ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וכת׳ בדבר יי׳ שמים נעשו וכו׳. This commentary quotes Midrash, p. 361, Pesiḳta, p. 364, Masorah, p. 362, and שער החילוק, p. 367.

The beginning of the commentary on Psalms is missing. The remaining part beg. עניים. אלא לשו׳ בזיון הוא כמו אל תראוני שאני שחרחורת כלומ׳ כשראיתי צדיק נעזב ומ״ל לא ביזיתי אותם לא אמרתי עבור עוונותיכם נעשה אלא הייתי אומ׳ עבור עווני נעשה והייתי מקבלם לכך יסד הפייט אור ישע, and ends: ומעניקם בתחילת יוצר של פסח אך טוב לישר׳ אך בגי׳ אהיה פי׳ הק׳ יבא טוב לישר׳ תשב אנוש עד דכא ר״ת דם כפירה אשת איש. חסלת תהילים. The name of this commentator may be found on p. 374, where we read: וששתי אני יב״א על אמרתו כמוצא שלל רב, referring to an explanation quoted before in the name of R. Eleazar (פי׳ מה״ר אלעזר). The abbreviation יב״א is to be found in other places as well. The commentator mentions further a teacher of his by name of R. Ḥanan (v. p. 387 זה שמעתי מרבי חנן). Other authorities mentioned are R. Moses Haddarshan (v. p. 387 במקום אחר פי׳ ר׳ משה הדרש׳ אחר תורתו מאנו ללכת כי לא היו רוצים ללכת אחר תורתו פי׳ אחר הארון שהיו בו הלוחות וכו׳, and p. 372 שהרי רש״י פי׳ בחנוכת הנשיאים בשם ר׳ משה הדרשן קטרת בגימ׳ תרי״ג רק תחליף ק׳ בד׳ בא״ת ב״ש), R. Samuel b. Meir (p. 369 כי חסיד אני פי׳ רשב״ם כנגד הבריות חסיד אני שלא עשיתי רעה לשום אדם, v. also p. 370 פי׳ ה״ר שמואל נביא לבהמה לחמה בגי׳ באצבע וזהו הדוב דהנקבה אין לה דדין וכו׳). The commentator refers often to liturgical writers and their compositions, e.g. R. Solomon (p. 371 וזה שיסד ר׳ שלמה גזר גמור, ibid. וביטני נגדך מתוח גול אליך כיונת שער פתוח

בגימ' כלום' תוכל להחליף מושכות שהם ה' תוכל לשנותם להיות שבעה וזהו או' תוספ' כך מצאתי בפי'. The commentator refers in one place to Rashi (p. 404) and in another place (p. 403) he indicates Ḥanan as his source.

The third Job commentary begins with the words איש היה בארץ עוץ איוב שמו ג' ספרים שיש להם ניגון אחד חילים איוב משלי לפי שלכולם אירע ביזה איוב עשיר ועני ועשיר. דוד מלך וירד שברח לפני אבישלום ולסוף חזר למלכותו, and ends: שלמה מלך והדיוט ומלך לא אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ע־כו. נדרש על אברהם אבינו אמ' הק' לא אחריש בדיו של אברהם אבינו לפיכך סופי תיבות שור כי באברהם נאמ' אל הבקר רץ אברהם. פסוקים שבסוף ה' חומשים יש בהם ג"ן תיבות. הוא שנ' לי עיצה ותושיה אני בינה שהתורה עצה היא בינה. סליק טעמי איוב מלקוט' הר"ש בן הר"ב. This is followed by a remark beg. המוב לך כי תעשוק כי תי"כ וער"ה כלום' אמ' איוב להק' ג', and ending: שותפין באדם אתה ואביו ואמו וכו' מי יתן בישאול תצפנני תימ' וכי היה איוב מבקש להצפינו בגיהנם אלא י"ל בקבר ולפי הפ' בישאילתי ר' יצחק גר. The commentator introduces a number of Midrashim by the term אמרו רבותינו, and refers to a liturgical custom that may be pointed out here (p. 407): עושה גדולות עד אין חקר וג' עד אי' מספר ולמעלה כת' ואין חקר דרשו רבותי' זה המענה על מצריים לפיכך תיקנו זה הפסוק במעריב בנקמת פרעה.

The last Job commentary beg. בארץ עוץ בארץ שנוטלין ממנה עצות רעות על הק' שנ' מן הארץ ההיא יצא אשור ומתרגמ' מן העיצה ההיא, and ends: לא יגיד עליו בעון שיגיד אדם על לשו' הרע וגם חבירו מגיד עליו מעלה קנאת אף וחמה להק' ומתוך כך שמים נעצרים. סליק. To this is added an extract from tractate Sabbath, beg. וא"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הק' בא סטן ועמד לפני הק' וכו'. The commentator quotes ירושלמי (p. 419), ויקרא רבה (p. 419), and מסורת (p. 419), and mentions R. Menahem (p. 419), Rashi (p. 420), and יב"א (p. 420).

The commentary on Daniel beg. דניאל. נבוכד נאצר מלא א' שהביא כלי בית אלהים ויקרא רבה (p. 388). The glosses quote Rashi (p. 390 באהבת' תשגה תמיד פרש"י על פי המחברת כמ' לבקש שגויה והוא לישו' עכק בלשו' ערבי ולא ידעתי איפה נשנית כן פרש"י, ibid. תשגה לש' עסק באהבתה תעסוק תמיד (ורש"י פי' שגיון ושגיונות שם כלי שיר), R. Joseph (Ḳara?, p. 390), a poet (p. 389 חהו שיסד הבבלי בחטאנו אז קשתי וחרבי קנה קיימת (וישרוש קמיך עולים כברוש ומשנאיך נשאו ראש), and the גורלות דאחיתופל (p. 390 ואני מצאתי בגורלות דאחיתופל בתחילתן לבקש שגויה פי' הרוצה לעניין בגורלות לבקש עסק והגורלות הם (לשון ערבי).

The first commentary on Job beg. בטב גדא אתחיל דא. תם וישר. וא"ת דווק' עם הבריו' לכך נאמ' ירא אלהי' אפי' בינו לבין קונו יש תם בלי ערמומי' לכך נאמ' וישר. עבודה לי עברים. בני האלהים הם בני ישר' הקטני' ששחט מלך מצרים ורחין בדמם ואיוב היה באותה עצה, and ends: לכן הגדתי פי' על כן העלמתי עצה והרבתי כי לא הבנתי כחך ונפלאת ממני ולא ידעתי לכן אמרתי שמע נא ואנכי ארבר וכו' אבל עתה לשמע און שמעתיך והרי הוא כאילו עתה ראתך עיני ונחמתי ל' ניחמתי פי' כי המלכתי שאול ברוזון. על עפר ואפר פי' על שדימיתי עצמי לאברהם שאמ' עפר ואפר אני. סליק. The chief sources used by the commentator are: (a) לקח טוב (v. pp. 391 and 393), (b) קרא (v. pp. 391, 392, and 395), and especially (c) חנן (v. pp. 392, 393, 395, 396, 399, and 400 כן הולך החיבור חנן, v. also ibid. ל"א ובצלצל הם שקורי' רחין כל זה חנן). Besides these the commentary mentions Rashi (pp. 392 and 393), רשב"ם (p. 393), and R. Isaac (p. 396). The לעזים are in German.

The second commentary on Job beg. והיה האיש ההוא תם למה לי ההוא י"ל כשהיה בן ההוא פי' בן י"ז אז היה עומד בי"ח שנים מיד היה תם וישר ההוא בגי' י"ז, and ends: ובברית' דר' שמו' מצא' כי ז' כוכבים יש לו לכימה וה' כוכבים יש לו לכסיל ואמ' לו הק' לאיוב כלום תוכל לשנות ולהחליף שיהו כוכבי כימה ה' שהם ז' וכן תחליף מושכות כסיל שהם ה' תוכל לשנותם להיות ז' וזהו התקשר כלומ' תקשרם להיות ה' וכן או' מושכות עולה שבעה

א"ר יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוצדק גילים גילים חבורות וחבורות הק' מביא לעולם מת אחד מן הגיל ידאג כל הגיל מת אחד מן החבורה ידאג כל החבורה, and ends: ותאמ' שש השעורים האל' נתן לי כאאת רקם אל חמותך. לא כרקם של מצרים ולא כרקם של עולי רגלים ולא כרקם של עבד עברי אלא כהדא דתניא הראייה מעה כסף. ותאמ' לה חמותה מי את בתי וכי לא היתה מכירה אלא כיון שרא[ת]ה אותה חמותה שהיתה נצימה (אולי צ"ל נעימה) ומעשיה נעימים אמרה לה מי את בתי . . וגו'. אם יגאלך טוב יגאל שם הגואל היה טוב.

The commentary on Lamentations beg. איכה ישבה בדד העיר רבתי עם פתרו' אשר היתה רבת עם לשעבר איך עתה נהפכת להיות יושבת בדד ואין בדד לשון יחיד שאם כן היה לו לומ' בדודה אחר העיר שהיא לשו' נקיבה אלא בדד שולמנטיר בלע' כיוצא בו אני מליאה הלכתי וכו'. The last page of the MS. is obliterated. The commentary is incomplete. The לעזים are in French.

The MS. is written in a Franco-German hand of the 14th cent., and contains 440 pp. of 25–28 ll. to a p. The glosses are written in a characteristic German curs. hand of the same period.

Scribe: *David b. Meir Hakkohen*. The colophon (p. 327) reads: אני דוד בר מאיר הכהן סיימתי הפענח רזה ויש בו קצת טעמי לקח טוב ושכל טוב ובכור שור ותנחומ' ושאר פירושי' וטעמים ודרשו' ופשטי' וסיימתי אותו בכ"ו בירח טבת וביום שלישי שנת קי"ו לפרט לאלף השישי (=1356)

באוצר בית אלהיו. נבובד נוכח ככלב וגדול ככד, אמה אחת נצר כמ' נצר נתעב וכמ' צרצור קטן, and ends: צפית סדורה וארוחה על חבקוק שהושלך דניאל לגוב וחבקוק בא לאכול עם הקוצרים שקיצרו לעומר והשולחן היה ערוך לפניו ועוגות מצות ובא מלאך ותפשו בציצית והשליכו לדניאל לגוב אריות שהיה שם וסעדו יחד והחזירו לביתו. חזק שבח לאל נשלם ספר דניאל. This commentary refers to Rashi (p. 429), and R. Obadiah (p. 428 ה"ר עובדיה פי' על שם הפשט שלא היה יכול לומ' לדניאל להשתחוות לצלם שהוא עצמו רצה לעשותו אלוה).

The commentary on Canticles beg. שיר השירים לפעמים מדבר נגד עצמו ולפעמים נגד אחרים. וכן אורחי דמקרא ויישמן ישורון ויבע', and ends: שמנת עבית כשי' ויט' אלה עשהו נופת מתחיל בנו"ן ומסיי' בנו"ן לפי שהתורה ניתנה לנ' יום והכלה בנ' כסף הכתובה. חסלת שיר השירים. The commentary gives the source for the Ten Songs of the Bible in the following books: מכילתא, מדרש חזית, and מדרש ויכולו (p. 433 כי יו"ד. השירים לית מלא יו"ד שירות הן והוזכרו במכילתי' וקצת במדרש חזית ובמדרש ויכולו ובזולות אי פתרום פייט כולם ושיר זה למעלה מכולם ולמעלה מספר תילים שנ' על פי י' זקנים), quotes מדרש באבכיר אין פרשה מתחלת כי (p. 434 אבכיר אם ויקהל ומדבר משבת מלמד שבשבת מקהילין הציבור ודורשין במתק נופת טעמי תורה), and used Ḥanan as one of his sources (p. 434 נלינה בכפרים ר"ת בבל כשדים פרס דמי יוון מדי חנ"ן).

The commentary on Ruth is headed:

ואשא משלי ואומ'

דעת חוכמה	וסוד רזה	מפענח	בלקח טוב
ונמצא חן	ושכל טוב	בעין הא'	למי יקטוב
דרוש אחרי	בכור שורו	בשמו טוב	כעץ רטוב

צפירה ותמן אלכתאב הרא נץ קרש חגר סלם באלמעיאנה דאלך יום א' ל' לחדש אדר ראשון ב"ר (=1889).

Entries by earlier, German, owners are to be found on p. 327. The first reads: ביום א' כ"ב ימי' למרחשון שנת הרמ"ו לפ' (=1486)

Owners: (1) *Joseph Ha-Abel* כטריקי (p. 327).

(2) *Musa b. Sa'id.*

(3) *Salem b. Musa Ṣafirah.* The deed of sale (p. 90) reads: חצר מוסא סעיד ובאע אלכתאב אתנחומה בחצר אשהור יוסף יחיה וסאלם יוסף אלגיאר ולמשתרי סאלם ן' מוסי

והשיב לב אבות להב"ה. הנבואות, and ends: על בנים על ידי בנים. ואמ' לבנים על דרך אהבה ורצון. לכו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום וכן לב בנים על אבותם כך שמעתי משמו של ר' מנחם ודרישוהו רבותינו במסכת עדיות שלום לשום בעולם. סליק מלאכי וסליקו להו פירושי שמנת הנביאים העריבים. ובעוז הצור אחל פירושי הכתובים אשר נפש מיטיבים. ויקיים עלינו מקרא דכתיב ופדויי יי' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמח' וישיגו נסו יגון ואנחה. ובטרם החלי לכתוב את פירושי הכתובי' יסייעני צור עולמים ואחל בדברי הימים.

Psalms beg. בעוז אל אלים אחל פירוש תהלים. אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאי' לא עמד. כנגד אבשלום וסיעתו היה מדבר אחיתופל הגילוני ודואג הארומי ועליהם פתח דוד ואמ' אשרי האי' וכו', and ends: בזיקים. שרשרות. משפט כתו'. ונתתי נקמתי באדום. ואם תאמ' עדיין לא נולד יחזקאל בישאמ' דוד זאת. נתנבא דוד על קין הגאולה וכישיבוא הקין כבר כתוב המשפט זה ימים רבים. במנים ועוגב. כלי שיר הם. צלצלי שמע. מצלתים המשמיעים קול. שמע שם דבר הוא. כמו שֶׁמע. ומפני האתנחא הוא נקוד קמין גדול. ולכך טעמו למעלה תחת השין. סליק ספר תהלים. בעוז אל אלים.

Job beg. ובספר איוב אתחיל. ולגומרו לו אוחיל. איש היה בארץ עוץ. עוץ זה איוב. דכתי' את עוץ בכורו ואת בוז אחיו. עוץ זה איוב. ואת בוז. זה אליהוא בן ברכאל הבוזי. והדא היא דאמ' איוב ובוז משפחות יחיתני. זה משפחתי שמחתה דברי. והיינו דאמ' אינשי מיניה וביה ליכול בה נרגא (כ"י קדמון גורם במקום ליכול: אעא ליזיל), and ends: מפיו לפידים יהלוכו. ועל שאמר בפיו במה אדע נראה לו בין הבתרים גירות ארבע מלכויות במקום שלפידים יהלוכו. כד"א ולפידי אש. וכן כידודי איש. כמראות דודי אש. מנחיריו יצא עשן מן העגלה ועז והאיל שננחרו ונבתרו. יצא עשן שהראה לו זבחים שהיו עתידין להקריב על גבי המזבח והעשן יעלה מהם.

Since a full comparison between this MS. and the editions will appear, I hope, with God's help in another place, and the lengthiness of the subject forbids me here to do full justice to the importance of this MS., I have to limit my description to these few observa-

ואחל חבקוק. המשא אשר Habakkuk beg. חזה. מטול נבואתא. מה שנשא וקיבל ברוח הקדש. עד אנא יי' שועתי. צופה היה ברוח הקדש שעתיד נבוכדנצ' למלוך ולהיות מיצר ליישרא' בעיניין שנ' בנבואתו הנני מקים את הכשדים בנגינותי. הוא לשו' נעימות קול: and ends, וגו' להרים ולהשפיל. ד"א כי תאנה לא תפרח שידעתי שלא יוותר מהם איש ולא יעשו שורש למטה ולא פרי למעלה. ואני כנסת ישרא' ביי' אעלוזה. סליק חבקוק.

ואחל צפניה. אסף אסף לשו' Zephaniah beg. כילין. ואספת נפש דמיכה. ואל"ף חסיר' בתיב' שנייה שהיה לכתוב באסוף. אבל יש כאלה הרבה. כמו לא יהל שם ערבי. שהוא כמו לא יאהל, and ends: נוגי לשון הוצאה עושה ת"י הא אנא עביד גמירא. ויש לפותרו לשו' עישוי כמו ועסותם רשעים. בכל הארץ ברושתם. בכל מקום אשר היו שם לבשתם שם אתנם לשם ולתהלה. סליק צפניה.

ואחל חגי. בשנת שתים לדריוש. Haggai beg. הוא דריוש מלך פרס אשר היה אחר אחשורוש. ומצינו במדרש אגד' בויקר' רבה שבנה של אסתר ושמתיך כחותם. כלפי שנגזר הוא, and ends: על יכניה אביו. חי יי' אם יהיה בניהו בן יהויקים חותם על יד ימיני. כי משם אתקנך. ואומר כתבו את האיש הזה ערירי. לומר שהועילה לו תשובתו ונולד לו זרובבל והושם כחותם. סליק חגי.

ואחל זכריה. נבואת זכריה Zechariah beg. סתומה היא מאד כי יש בה מראות דומות לחלום הניתן לפתרון. ואין אנו יכולין לעמוד על אמיתת פתרונו. עד יבוא ויורה צדק. ולפי היכולות אתן לב ליישב המקראות אחד אחד מן הפתרון הדומה על מצילות הסוס. הניקשות לו, and ends: שתולין לסוס לנוי בין עיניו. אף אותם יקדישו לעשות כלי שרת למזרקים ולדם ולסירות לבשל בשר. הזבחים לרוב. והיה הסירות. שהם לדשן את הדשן. אף הם יהיו של כסף ושל זהב כמזרקים שלפני המזבח. מצילות הסוס טינטין בלע'. ולא יהיה עוד כנעני. ולא יצטרכו לסחורה. כמו כנעניה נכבדי ארץ. איכא דאמ' אין כאן עני. סליק זכריה.

ואחל מלאכי. משא דבר יי'. Malachi beg. נבואת דבר יי' נמסר למלאכי לשאת אותו אל בני ישר' ביד מלאכי. כבר היה מסור בידו זה ימים רבים. מכאן דרשו רבותי' בברייתי' דמכלתא שכל הנביאים עמדו בסיני ושם נמסרו להם כל

tions. I will select a few instances which will give a clear idea of the character of this MS. and its relation to the printed text. P. 17 (Jer. 12, 13) זרעו חטים וקוצים קצרו. בספר אלסודרא טעה הנקדן שנקד זרעו והכי הוא נקוד זרעו. ובשהשיבותים על שאלתם לא היה הכפר בעיר טרייש. This passage also occurs in the מדרש אלציאני of Abraham b. Solomon (v. above, Cat., pp. 57–60; about a third MS. of this Midrash acquired by the University Library in Jerusalem, v. now I. N. Epstein in תרביץ, II, p. 1). M. Steinschneider, HB., XX, 40, copies it as follows: וקצים קצרו בספר אלטורדא (!) טעה הנקדן וכו' לא היה בעיר טרייש. Surely אלסודרא is the right reading instead of אלטורדא. Steinschneider is inclined to read אלצורא (Auxierre), v. also Maarsen, איצר חיים, VI, 4, and Mrs. Flora Sassoon, Rashi, in The Jewish Forum, vol. XIII, No. 10, pp. 377–383. P. 32 (Jer. 31, 20) ד"א נקיבה תסובב גבר. ישראל שהן חלשין בנקבה. תסוב להם חוזק וגבורה כמו לגבר. י"א גבר זה נבוכדנצר שהוא גבר יסוב נקבה. והיינו דכתי' ושוד בהמות יחיתן. שנעשה חתן לכל בהמה. כך שמעתי משם ר' יהודה הדרשן. Attention may be drawn to the following very interesting passage on p. 33 (Jer. 32, 12) לעניין חנמאל עד עכשיו קראו בן דודו שמא שנים היו ואם אין זאת לא ידעתי מהו. ואני יהודה שמעתי שהיה דודו ובן דודו כגון ראובן שנשא את בת שמעון אחיו והוליד ממנה ימואל והיה לו לשמעון בן ששמו ימין. הרי ימין דוד של ימואל שהוא אחי אמו וגם הוא בן דודו שהרי הוא בן שמעון ושמעון דוד אחי ראובן אביו. ובשם שימין דודו ובן דודו של ימואל כך היה חנמאל דודו ובן דודו של ירמיה הנביא. ומורי המפרש אומר כל זה ידעתי להבין. אך לא מצאתי בכל המקרא אח מן האם נקרא דוד. P. 49 (Ezek. 27, 17) בחיטי מינית שם מקום. שחיטיה יפות. כמו עד בואך מינית. ומדר' אגד' חיטים גסין הנמכרין במנין. וי"ת בחיטי דחושלא. ולא ידעתי מהו. ואני הסופר מצאתי במקרא תרגו' ירושלמי בחיטי מינית דחושלא וקולייא. שערי דחושלא שבתלמוד אנו שונין שעורים קלופים, v. ed., where the scribe's remark is quoted in the name of R. Simeon. P. 238 (Job 9, 17) פצעי. מכה מוציאה דם וליחה. מיכן ר' מנחם שאמ' משום ר' עזריה שמעתי מפי ר' יוסי. הטוב לך כי תעשוק. ג' שותפין היו ביצירתי אתה ואבי ואמי את חלקם הפקדת וחלקך הזהרת שאמרת רק את נפשו שמור. אין זו עצת צדיקים כן השומע כרם חבירו עם כרמו נזהר בשלו ומפקיר את של חבירו אין זו כי אם עצת רשעים. ואתה לאוחה עצה הופעתה.

The MS. is written in a curs. German hand of the 12th or 13th cent., and contains 266 pp., 2 cols. of 25–29 ll. to the col.

Scribe: *Ephraim*, v. pp. 31, 99, and 136, where the name Ephraim occurs with dots.

Paper, $11\frac{1}{2}'' \times 8\frac{7}{16}''$.

1147

פירוש על שיר השירים בלשון ערבי

An Arabic Commentary on Canticles.

The commentary beg. with the words ..... באלחם פצלא ען גירה לכן פיה ..... מו, ואמא אלקווה אלמעדנייה אי אלפאיצה . . . תכוין . . . מעאדן פאבער אלמראתב ען אלעקל לדלך, לם יכון פיהא נמו פצלא עז אדראך, and ends: תם בעד דלך מן יפאע מרתפעה לכנהא ליס באר תפאע אלגבאל והו אלעאלם אלפלכי פקאלת קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפין על הג' אלהרים אעלא מן אלגבעות וארפע. ומדלג ומקפין מענאהמא מתקארב כתקארב.

The author refers to his own commentaries on Ecclesiastes (p. 2 כמי יבין פי קהלת and Job (פי שרח עיר קטנה ואנשים בה מעט, p. 3 כמי ביינא פי איוב), R. Hai Gaon's כתאב אלחאוי is mentioned on p. 14, where we read: ורבי' האיי ז"ל קאל פי אלחאוי אנה צפה לאלאסנאן נפסהא לא לאלגנסאי אן אלאסנאן מנתצמה כאלמה מן אלסקוט ואלכלל והו מחתמל ואלמעני ואחד לכן אללפץ כנה ען אלגנם אצהר לקו' ושכולה אין בהם והו מוונת כרוב שכול במעני אנהא ליס פיהא שי קד אכתל ולדה מתל לא תהיה משכלה ואלאסם שכול ואלמן. The author often quotes the Targum, pp. 2, 6, 12, and 26, Mishnah, p. 7, and Midrash, pp. 6 and 12. On p. 26 we find a general

remark as to the author's views about the Aggadah. It reads: ובאלגמלה אין נקשין בהגדה לאן הדי לים שרח אלנצרן ואנמא הו מדרש מסנוד אלי אלנין כמי קאלו ז"ל פי כא ישאבה דלך מן אלאקואל קרא אסמכתא בעלמא: וקד בינא פי צדר אלכתאב טריקה' אלמדרש וכיפייה' מקצודהא ואי שי כאן כאן אלגרץ פיהא ובינא קולהם מקרא לחוד ומדרש לחוד: והדה אלטריקה מא סלכת פיהא פי גמלה אספאר אלמקדמא סוי פי הדי אלספר לאנה עצים אלשאן רפיע אלמעאני וחקיקה' אגראצה צעבה' אלפהם עכרה' אלתצור אלא עלי אחאד וצאהרה פגיר לאיק אן יכון הו אצל אלגרץ פלדלך ראית אן אתי בהדה ואלכואץ בתלך ינתפי עץ אלגמלה כו אלכתאב אראד בה שלמה מא ידל עליה צאהרה מן אלאקואל אלשערייה ואלאלפאץ אלכטבייה ואלתמתילאת אלגזליה ויתהקק קו' ז"ל כל הנביאים קדש ושיר השירים קודש קדשים ועאדה' אלשארחין אן ישרחו פי מתל הדה אלמעאני כלמה כן אלנין ויתרבו בקיתה או פיסוק ויתעדו עלי אכר חכב מא ינתצם להם אלכלאם: ואמא אנא פאני נצמת כאיר אלנצוץ עלי מעאני וכאיר אלאלפאץ עלי מטאבקה קריבה לינחצם אלגמיע עלי אלמעני אלמדכור ולא יקאל אן הדה אלכלמה או הדי אלפיסוק לם יכן להם מענא פלם דכרו או יקאל אן הדי אלשרח ליס בצחיח ולא הדי הו אלמקצוד פלדלך לא יעתב מן יטאלע פיה וירא אן פי אלמואצע מסאמחה או מקארבה או לפץ ירל פי אלצאהר אנה עלי לסאן אלמדכר וישרחנאה עלי לסאן אלמנת או באלעכס או מא ישאבה דלך פאנא קרבנא פיה גאיה' מא קדרנא עליה חתי אנתצמת אלמעאני ולם יכרם מנהא שי ליס הו דאכל פי אלמעני או פצל מנהא שי לם יחתאג אליה ורחמנא לבא באעי וכו'

The MS. is written in a curs. Yemenite hand of the 14th cent., and contains 28 pp. of 22–23 ll. to the p.

Paper, 10″ × 7½″.

753

דרשות

Fragments of Homilies.

The first fragment beg. פרשת י"א. מאמר. ר' יהחנן ור' שמעון בן לקיש ר' יוחנן אמר מפני מה נגזרה מיתה על הרשעים אלא כל זמן שהרשעים חיים הם מכעיסים להקב"ה ה"ד הוגעתם ה' בדבריכם וכו' יש לעורר בזה המאמר א' וכי קשיא מפני מה נגזרה מיתה על הרשעים וכי המעט מהם עונותיהם וזרוניהם שהוצרכו לבקש לפי כך אמר צריכין טעם אחר וכו', and ends: להנאתן ולטובתן כדי שיזכור אותם הקב"ה ויצילם תמיד מכל צרה וצוקה עוד יש להקשות בזה המאמר שלמה בשתים הראשונות או' בלשון רבים יורדי הולכי ובשתים האחרונות או' בלשון יחיד חולה וחבוש. עוד יש להקשות למה אינו או' יורדי הים ועלו הולכי מדברות ובאו ליישוב כמו שאומר חולה שנתרפא וחבוש שיצא מבית האסורין. ונשיב לראשונה שביורדי הים לפיכך אמר בלשון רבים. Some of the sermons are headed: מאמר בב"ק פרק ואלו מגלחין (1); מאמר מועד קטן פ' ואלו מגלחין לחופה (2); בך יברך ישראל (3); ולפרשת חיי שרה (4); פ' מאמר (5); ואבאר מזמור אשרי כל ירא וגו' נושא (6); and ע"ד המזמור הכתיב למעלה לפרשת תולדות בס"ד. The preacher addresses his audience in Ladino. There are three leaves missing between pp. 4–5.

The second fragment beg. (קונטרים ל"א) יושב בשמים ישחק וכו' יש להקשות למה אמר ראשונה יושב בשמים ואח"כ אדוני תלעג למו, and ends: ג' מאי מלכי נסכתיהו למלך מבעי ליה. ד' אם כונת הגויים מפני שעד עכשיו היו מפוזרים.

The third fragment beg. שהרג הגבעונים שהיו מספיקין להם מים ומזון או שהרג את הגבעוני' ממש כפי סברת הירושלמי וישראל ילקו י"ל שהבורא, and ends: בעוונו טוביא חטא וכו' גזר שיענישו בנים על אבות להיותם חלק מהאב עצם מעצמיו ולפעמי' שאפי' אחרי מות החוטא יענישו וירחקו בניו מישע ויש לחוטא צער בצערם ונפשם עליהם תאבל וח"ו שיעניש הבן הצדיק בעון האב אלא בהיות כי הבנים אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם יענישם על חטא אבותיהם מצורף לזה שיכלה קוצים מן הכרם וזה אינו נמסר אלא ית' ולכן יהיה בזמן כי לא יעניש.

The fourth fragment beg. (קונטרים כ"ו) שאין בחטאו חילול כל כך ומה שתלה התשובה בדור משום שהיתה תשובה שלמה וכמחל לו העון אמנם הרשע לא די שאינו, and ends: לגמרי מתיישר אפי' במיישר חיצוני כי בדברים לא יוסר רשע אלא שגם צריך יסורין וזהו רבים

מכאובי' לרשע ואפי' רשע זה אם ישוב ויהיה בוטח ביי חסד יסובבנהו. The headings of the sermons read: מאמר למת רבה קהלת. ואגב פסוק זה נפרש, and פרשת ויקהל גם כן שמנה אלא (צ"ל אלה) פסוקי קהלת המתחילים בטו' שענין אחד להם להדריך האדם לעבודת יוצרו ולהכנע ולשוב בתשובה שלימה. (למת אמר קהלת טוב שם וכו'). The preacher likes the expression והותרו ספקות.

The fifth fragment beg. אותו (קונטרים כ"ו) לבד. ואמר מאחיו שלא תאמר כי להיותו האיש ההוא קרוב אליו או אהובו עשה כן כי לא היה אי נמי: כי אם איש עברי שוה לכולם שמוראם ישאר במקום אשר ידרכו כמו מורה הכלי מלך אעפ"י שאין שם מקדש ואמר באשר דבר לכם כמו שאמר את אימתי אשלח לפניך בכאן אותה המתנה אתננה לכם שאימתכם תהיה מוטלת על פני כל הארץ בעצמה שתברכו והיא בעצמה מדרגה תשיעית והכל מדה כנגד מדה כמו שאתם מניחים על עסקיכם אפי' לחשוב בענייניכם ואתם. The homilies are headed: (1) פרשת ויקהל. וימלא אותו רוח אלוהים עד סוף העניין ק' לפי ששבח באהוליאב בן אחיסמך גר' שהוא עשה הכל ואיך אומר שבצלאל עשה את כל אשר צוה ה' וכן אם תעיין באלו הפסוקים; (2) beg. פרשת תמצא שהם מתנגדים זה לזה נשא. פרשת הנשיאים. הרמב"ן ז"ל הקשה לו דלא שייך בעגלות הקרבה. ויש מתרצין לקושיא זאת כי כן מצינו באנשי הצבא וכו'; (3) beg. פרשת חוקה. וישלח משה מלאכים עד סוף העניין קשה למה יחד השלמות הזה למשה ולסיחון יחס השלמות לישראל דקאמ' וישלח ישראל מלאכים אל סיחון. אחרי שגלוי וידוע לפניו יתברך את דברים. ונסע מחורב ונלך את כל המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם וכו' ק' א' כיון שכוונת משה היה להוכיחן על עניין המרגלים א"כ מה צורך לומר ונסע מחורב ונלך וכו' יתחיל מונבוא עד קדש ברנע וכל הנמשך; (5) beg. פרש' ואתחנן. ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי וכו' ק' כיון שכל הפרשה בלשון רבים למה התחיל ראה בלשון [יחיד] וכו'; (6) beg. ואתחנן. ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וכו' ק' א' למה אמר ועתה ומה עניינו אצל מה שכתב למעלה ונשב בגאי (!) מול בית פעור, and (7) beg. פרשת עקב. כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת וכו' קשה לשון כי אם בהתחלת ענין אינו מתיישב בעל מה יתן טעם. P. 59, a scholar by name R. Isaac גומא is mentioned in the following terms: הביאור אמר כי אם שמור תשמרון שמעתי מפי החכם הר' יצחק גומא ז"ל דהוה דריש ליה אדלעיל כיובא.

The five fragments are written in five different curs. Sefardi hands of different ages (16th to 18th cent.), and contain 12, 2, 4, 16, and 30 pp. respectively.

Paper.

1053

תורה נביאים וכתובים

Bible, Prophets, and Hagiographa with Masorahs.

The MS. contains: Genesis, beg. ch. 11, v. 1 (pp. 1–39), Exodus (pp. 39–82), Leviticus (pp. 82–111), Numbers (pp. 111–153), Deuteronomy (pp. 153–190), Joshua (pp. 191–217), Judges (pp. 217–243), Samuel (pp. 243–306), Kings (pp. 306–373), Isaiah (pp. 374–419), Jeremiah (pp. 419–475), Ezekiel (pp. 475–526), Minor Prophets (pp. 526–565), Chronicles (pp. 566–632), Psalms (pp. 632–686), Job (pp. 687–708), Proverbs (pp. 708–725), Ruth (pp. 725–728), Canticles (pp. 728–731), Ecclesiastes (pp. 732–739), Lamentations (pp. 739–743), Esther (pp. 743–751), Daniel (pp. 751–766), and Ezra including Nehemiah (pp. 766–792).

The order of the Latter Prophets agrees with many MSS. and early editions, but differs from that of the Talmud B.B. 14 b, where the order is Jeremiah, Ezekiel, Isaiah, and Minor Prophets. Similarly does the order of the Hagiographa differ from Talmudic and other orders, but agrees with MS. Leningrad, dated 1009, and that of the 'Adath Deborim.

The Masorahs refer to the מדנחאי and מערבאי (v. e.g. p. 117, p. 190, and p. 413). further to the Schools of Sura and Neharde'a, and to the מחזורא רבא, p. 751.

The MS. is written in an ancient sq. Or. hand of the 10th cent., and contains 792 pp. of 3 cols. of 28–29 ll. to the col. The text is fully vocalized and punctuated. The Masorahs are written on the upper, lower, inner, and outer margins. The letters He, Yod, Lamed, and final Nun are archaic.

Owners: (1) *Khalaf b. Abraham.* About Khalaf b. Abraham, v. MS. Bodl., No. 2874, 8, who lived about 1030. Members of the family called el-Ṣirfi are mentioned about the year 990 in MS. Bodl., No. 2805, 2.

(2) *Isaac b. Ezekiel el-'Aṭṭar.* The entry (p. 373) reads: אחצרני כלף בן אברהם צאחב אלשיך אבי סעיד עלי בן חנניה אלצירפי נ"נ ואשהדני עלי נפסה באנה אבאע הרא אלמצחף והו ארבעה ועשרים ספרים למר יצחק בן יחזקאל אלעטאר ואנה צאר מלכא לה דונה ודון מאלכיה אלאולין אלדין וכלוה עלי ביעה ודון אלנאס אגמעין באלתמן אלדי אתפקא עליה ואן אלבאיע קבצה מן אלמבתאע ואבראה מן גמיעה ובדלך אטלקת כטי ללמבתאע והו רב יצחק בן יחזקאל אלעטאר האלהים ישכילהו בתורתו ובדברי נביאיו ויראהו בניו ובני בניו הוגים בארבעה ועשרים ספרים ויתקים עליו מקרא שכתוב וכל בניך למודי יי ורב שלום בניך: וכתב צדקה בי דניאל הירושלמי: חצר דלך מבארך בי והיב כהן.

(3) *Ezekiel b. Isaac b. Ezekiel el-'Aṭṭar.*

(4) *Maimun b. Isaac b Ezekiel el-'Aṭṭar.* The entries read (p. 373): קדש ליי על יחזקאל ומימון שהקדישו עליהם יצחק בן יחזקאל אביהם לא ימכר ולא יגאל ארור מכרו ארור גנבו אלהים יתקים עליהם ועל אביהם ותגזר אמר ויקם זה, and (p. 792): לך ועל דרכיך נגה אור המצחף [קדש ליי על יחזקאל ומימון בני יצחק בן יחזקאל] שהקדישו עליהם [א]ביהם קד[ש]ת עולם אלהי ישראל יתקים ע[ליהם] מקרא שכתוב לא ייגעו ל[ריק ולא ילדו] לבהלה כי זרע ברוכי יי המה וצאצאיהם אתם.

(5) *Community of Makhsin.* The entry (p. 792) reads: וצל אלי סלאמה אבן אבי אלפכר עלי כביל אלודיעה פמתי מא אנעמרת מאכסין עאד אלי מא כאנה ואן מאת סלאמה כלף אולאד כאן ענדהם עלי הרא אלשרט ארור גונבי ארור מוכרו והו קודש ליי לכניכה מאכסין, and p. 587.

Vellum, $13\frac{3}{4}'' \times 11\frac{1}{2}''$.

שלים בסיעתא דשמיא דבריך הוא ובריך שמיה עד לעלם והוא ברחמתיה יסייעינן על מה דאשתאר. בתרין בשבא חמשא עשר יומין לירח שבט דהוא ריש שתא לאילני שנת חמשא אלפין שית מאה ותשעין וחד ליצירה. תהא שנה זו סוף וקין לכל צרה. תחלה וראש לבשורת אומה מפוארה. ישמיעה קול קורא שובי לבית הבחירה. וישלח לה אליהו הנביא במהרה. כמו שנאמר הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. ויקיים עלינו ועל כל עמו בית ישראל מקרא שכתוב והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולתיהם ובחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים אמן. והכותב הקל והצעיר דוד בן לאדוני אבי עטרת ראשי סלימאן בן דוד בן ששון זכר צדיקים לברכה. השי"ת יזכני להיות ממצדיקי הרבים ויקויים בי מקרא שכתוב ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. הקב"ה יכחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי וגרעתי והוספתי ונסתר מעיני כמאמר מישיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל שגיאות מי יבין מנסתרות נקני: גם מזדים חשך עבדך אל ימשלו בי אז איתם ונקיתי מפשע רב: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. אמן

ואמן

רשימות

INDEXES

I. Authors	א. מחברים
II. Scribes	ב. סופרים
III. Owners	ג. בעלי ספרים
IV. Witnesses	ד. עדים
V. Mentioned	ה. נזכרים
VI. Poets	ו. פייטנים
VII. Censors and Non-Jewish Owners and Mentioned	ז. מבקרים, בעלי ספרים ונזכרים מאומות העולם
VIII. Family Names	ח. משפחות
IX. Titles of Works	ט. ספרים
X. Geographical Names	י. מקומות
XI. Poems	י״א. פיוטים
XII. Samaritans	י״ב. שמרנים

א. מחברים

I. AUTHORS

אבו בכר מחמד בר זכריא אלראזי 505, 506.
אבו געפר אחמד בר אברהים בר אבי כאלד אלאפריקי אלקירואני אבן אלגזאר 503.
אבו חאמד אלגואלי 410, 420, 496.
אבו סהל דוניש בר תמים (עי' דוניש בר תמים).
אביגדור כהן צדק 286.
אבי עזרי אשבנזי 249.
אברהים אבן חידרה 506.
אברהם בר חייא הספרדי הנשיא 508, 516, 660, 1042.
אברהם בר חסדאי הלוי 461.
אברהם בר יהודה מברצילונא 424.
אברהם בר יהודה ליב 894.
אברהם בר יעקב בר אברהם אבן טווא 765.
אברהם בר יצחק מרמון ספרד 431.
אברהם בר מאיר אבן עזרא 192, 342, 448, 460, 513, 529, 1020, 1043, 1046.
אברהם ישמעאל בר שלמה חיים סנגוויניטי 995, 996.
אברהם בר שם טוב ביבאגו 675, 1016.
אברהם בר שמואל זכות 365, 510.
אברהם מזרחי 196, 1049, 1073.
אברהם נתן הנביא 840.
אברהם סבע הספרדי 1013, 1017, 1029.
אברהם סלימאן אלישע בר דוד חי בר יחזקאל צאלח מצליח 429.
אברהם רומאן 426, 461.
אברהם ששון 423.
אהרן בר אביגדור בר ע'ריאל 989, 990.
אהרן שלום בר יחיא בר שלמה גבאי 979, 990.
אהרן בר עזרא בר אלעזר עראקי הכהן 196.
אלואל בר נדרגל הלוי 543, 544, 545.
אליהו בר משה גאליגו 539.
אליהו בר פרין מקורביל 706.
אליהו אבואלעפייא 205.
אליסף בר שמואל הנגיד 457.
אלישע בר אברהם בבנישתי קרשקש 6, 7, 13.
אלישע בר גבריאל גאליקו 472.
אשר בר יחיאל 719.
אשר ישעיהו בר משה יצחק בר חיים זאב בר משה בר יוסף הלוי 667, 957, 978, 979, 999, 1035, 1044.
בחיי בר אשר אבן חלאוה 73, 420, 998, 1064.
בחיי בר יוסף אבן פקודה 409, 553.
בטלמיוס אלפלודי 509.
בן אדוניהו (עי' יעקב בר חיים בר יצחק אבן אדוניהו).
בנימן בר מישאל מזרחי 548.
בנימן מוספיה 537.
דוד בר יהודה החסיד 74, 1001, 1006.
דוד בר יוסף קמחי 426, 493, 551, 665.
דוד בר יחזקאל רחבי 966, 974.
דוד בר מרדכי ברזאני 399.
דוד בר משה אבן צור 537.
דוד מזרחי 1088, 1089.
דוד פארדו 194, 755, 756.
דוניש בר תמים 551.
דניאל הכהן 537, 538.
זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי 1021.
זכריה בר שלמה הרופא 50, 543, 649, 650, 651, 652, 703.
חטר בר שלמה אלדמארי 544, 545.
חיים בר ואעיש כנאפו 537.
חיים יעקב בר יהודה דוב כהן 966, 967.
חיים בר יוסף ויטאל 435, 437, 438, 439, 440, 447, 1019.
חיים בר שמואל דאנון 201.
חיים יוסף דוד אזולאי 249, 678.
חלפון בר ישעיה עטייה 86.
חנין בר אסחק 506.
י' אלגאזי 516.
יהודה בר בנימן העניו 286, 718.

יהודה בר דוד חיוג 1072.
יהודה בר יעקב חייט 433.
יהודה בר נסים בר מלכה 1016.
יהודה בר שלמה 654.
יהודה בר שלמה אלחריזי 448, 471.
יהודה בר שלמה צעדי 947.
יהודה צעדי 969, 970.
יהונתן בר דוד הכהן מלוניל 691.
יהוסף בר שמואל הלוי הנגיד 451, 459.
יום טוב בר אברהם אשבילי 103, 192, 689.
יונה בר אברהם גירונדי 471, 536, 998.
יונה אבן גנאח 484, 492.
יונה מזרחי 442.
יוסף בר אבא מארי כספי 493.
יוסף בר אברהם גיקטילייה 427, 432, 1010, 1012, 1014, 1015, 1016, 1019, 1069.
יוסף בר אברהם ששפודטש 768, 769, 770, 771, 772.
יוסף חיים בר אליהו בר משה בר חיים בר משה בר עבדאללה 89, 204, 205, 569.
יוסף בר אפרים קארו 441, 745, 746, 748, 1088, 1089, 1090.
יוסף בר דוד מנזלי 757.
יוסף בר יהודה דובשרי 518.
יוסף בר יהודה אבן עקנין 1061.
יוסף בר יוסף החברוני 678.
יוסף בר יצחק קמחי 426, 484, 665.
יוסף בר סעיד אללוי כמר 1040, 1041.
יוסף בר שלמה גלילי 1012.
יוסף בר שם טוב בר ישועה 537.
יוסף אלטבראני 328.
יוסף טיטצאק 84.
יוסף יחזקיה דמונטיליין 840.
יחיא בר אברהם שרף הלוי מבגדאד 967, 968.
יחיא בר יהודה בר יחיא בדיחי 756.
יחיא בר יוסף בר צאלח בר יחיא 195, 201, 336, 339, 340, 341, 342, 486, 756, 757, 945, 947, 948, 1073, 1089, 1090.
יחיא בר יעקב בר צאלח 757.
יחיא בר סלימאן אלאסראילי (עי׳ זכריה בר שלמה הרופא).
יחיאל בר ידידיה מארפטשוק 1106.
יחיאל אשכנזי מירושלם 1018.
יעקב בר אשר בעל הטורים 25, 254, 525, 896, 897, 1091.
יעקב בר דוד בר יום טוב פועל 1041.
יעקב בר חיים יוסף בר אהרן אלישר 399, 400, 518.
יעקב בר חיים בר יצחק אבן אדוניהו 487, 488, 537.
יעקב בר חנאל סקילי 623.
יעקב בר יונה בר בנימן בר אברהם מזרחי 510, 511, 512.
יעקב בר מכיר הררי 510.
יעקב בר מרדכי מבולדא 448.
יעקב בר שלמה אבן חביב 682.
יעקב ממרוויש 159.
יעקב צמח 437, 438, 440, 522, 549.
יצחק בר אבאמארי 719.
יצחק בר אברהם אבן פרחי 422.
יצחק בר אברהם ונה 1050.
יצחק בר אברהם מטרוקי 426.
יצחק בר אברהם נרבוני 1080.
יצחק בר דוד ניטו 519.
יצחק בר יהודה הכהן 516.
יצחק בר יהודה הלוי 1097.
יצחק אייזק בר יעקב הלוי שו״ב 436.
יצחק בר משה יודי 678.
יצחק בר פרחי 1017.
יצחק בר שאול 1036.
יצחק בר שלמה כהן 666.
יצחק בר שלמה אבן סהולא 460.
יצחק בר שלמה לוריא אשכנזי 435, 436, 437, 438, 439, 440, 449, 951, 1019.
יצחק בר שמואל דמן עכו 1010, 1011, 1016, 1017.
יצחק אבוהב 1068.
יצחק אלקבץ 201.
יצחק גיקיטיליא 472.
יצחק העקשער 995.
יצחק הכהן 1015.
ישועה בר יוסף הלוי מתלמסאן 690.
ישטעאל הכהן (ממודינא) 762, 1090.
ישמעאל כהן גדול 856.
ישעיה בר אליהו מטראני 732, 733, 740, 741.
ישעיה בר יוסף אלתפליסי 552, 1070, 1071.
ישעיה בר מלי הזקן מטראני 103, 351, 697.
ישראל איסרליין 854.
ישראל די קוריאל 84, 85.
יששכר בר מרדכי אבן סוסאן המערבי 63, 71, 511.

מאיר בר יחזקאל אבן גבאי 435, 857, 1018.
מאיר בר עזרא 530.
מאיר הכהן 1084.
מאיר סנגווינטי 677.
מזל טוב בר משה בר אברהם ידידיה 751.
מזל טוב בת סלימאן בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 1056.
מימון בר רפאל בירדוגו 753, 754.
מנחם בר בנימן ריקאנטי 74, 84, 666.
מנחם בר יהודה דילונזאנו 441, 442, 1033.
מנצור בר סלימאן אלדמארי (עי' חטר בר שלמה אלדמארי).
מרדכי בר הלל 172.
מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 224.
משה בן אהרן אלקיסי 522.
משה בר בנימן 442.
משה בר דוד צרפתי 973, 974.
משה בר יוסף 200.
משה בר יוסף וינטורה מטיבולי 1049.
משה בר יוסף קמחי 286, 662.
משה בר יעקב אבן עזרא 410.
משה בר ישראל איסרלש 745, 746, 1088, 1089, 1090.
משה בר מימון 92, 93, 195, 280, 290, 417, 507, 516, 526, 679, 699, 700, 701, 702, 718, 996, 1074, 1075, 1084, 1085, 1086, 1087.
משה בר מרדכי זכות 447.
משה בר נחמן 275, 293, 426, 427, 444, 506, 682, 770, 1046, 1092.
משה בר שלמה בר נתנאל 1033.
משה בר שם טוב דילאון 431, 1017.
משה ברוך בר שמואל הכהן 420.
משה בר שמעון בר יוסף בר שמעון בר שמואל דויך הכהן 372, 376, 971, 972, 973, 974, 975, 977, 990.
משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 86, 226.
משה אבן חביב 104.
משה הלוי 752.
משה מקוצי 1085.
משה הנקדן 485.
משה מרוטנבורק 193.
משולם בר יעקב 553.
משולם האזובי 485.
מתתיהו היצהרי 531, 536.

נח בר שמעון מליסא 403.
נסים בר ראובן גירונדי 689.
נפתלי בר אליה בר דוד בר ברוך בר דוד בר יחזקאל רחבי 370.
נפתלי הירץ בר אליעזר טרוייש 441.
נתן בר יחיאל מרומי 491, 527, 1037.
נתן שפירא 1106.
נתנאל בר ישעיה 645, 647, 648.

סלימאן בר סלימאן עמר 1088, 1089.
סעדיה 969.
סעדיה בר יוסף גאון 25, 27, 33, 61, 425, 605, 788, 791, 794, 1046, 1094, 1095, 1096.
סעדיה בר שמואל אבן דנאן 1065.
סעיד בר דאוד 542.
סעיד בר יוסף אלערוסי 970.

עבדאללה בר אברהם בר יוסף בר יחזקאל סומך בר אליהו בר נסים 248, 836.
עבדאללה בר ישועה כליף 1047.
עזרא בר ראובן בר משה בר חיים בר משה בר נסים דנגור 32, 197, 524, 1055.
עזרא הכהן הסופר 959.
עזריאל דיינא 1093.
עלי בר ישראל אבו אלחסן אללאוי 1035, 1036.
עלי בר מחמד אבן יוסף אלמדאני 506.
עלי בר אלעבאס אלמגוסי 1040.
עלי בר רזין אלטברי 506.
עמנואל 485.
עמנואל בר יעקב 460.
עמנואל בר יעקב בעל כנפים 508.
עמנואל בר שלמה מרומי 1021.

פינחס בר יצחק חרירי 441, 442.
פינחס בר שלמה הכהן 970.
פינחס הכהן עראקי 947.
פירו השלישי מלך ארגון 1043.
פרץ בר יצחק הכהן 433.

צאלח בר עבדאללה בר אברהם סומך 205.
צבי הירש בר אהרן שמואל קיידינובר 423.
צדקה בר סעדיה חוצין 675, 763.
צדקיה בר אברהם הרופא 159, 745.

קלונימוס בר קלונימוס 472, 514.

רפאל בירדוגו 753, 754.
רפאל משה אלבאז 1064.

ש' בר הרב 1104.
שאהין 473.
שבתי בר משה הלוי 471.
שלום בר אהרן בר עבדיה הכהן 975.
שלום בר יוסף בר שלמה הידוע הקרחי 1073.
שלום מזרחי שרעבי 780, 782, 796.
שלום שבזי (ע' שלם בר יוסף אלשבזי).
שלום שרעבי (ע' שלום מזרחי שרעבי).
שלם בר יוסף אלשבזי 84, 670, 1017.
שלמה בר אברהם אזראר 796.
שלמה בר דוד הכהן 1063, 1064, 1090.
שלמה בר יהודה גבירול 553, 662.
שלמה זלמן בר יהודה אריה מהענא 525.
שלמה בר יהושע בר דוד בר בכור בר צדקה חוצין בר סעדיה 667.
שלמה בר יצחק 18, 19, 21, 25, 26, 73, 102, 159, 178, 191, 309, 613, 660, 664, 745, 1092.
שלמה בר יצחק חיים 836.
שלמה בר משה אשכנזי 1050.
שלמה בר שלום 319.
שלמה בר שמואל מגורגנג 500.
שלמה בר שמעון בר צמח דוראן 769.
שלמה די אליוירה 537.
שלמה פרחון 282.
שם טוב בר אברהם אבן גאון 1017, 1019.
שם טוב בר אפרוט 537.
שם טוב בר יוסף בר שם טוב 1012.
שמואל בר דוד אבן שוהם 75, 81.
שמואל בר חיים ויטאל 437, 438, 439.
שמואל בר חנינה אמואלג 883.
שמואל בר יוסף אבולביר 763.
שמואל בר יוסף הלוי הנגיד 1066.
שמואל בר סעדיה אבן מוטט 515, 516.
שמואל בר עזרא בר אלעזר בר אהרן הכהן עראקי 974.
שמואל צרפתי (מפאס) 361, 363, 364, 754, 764.
שמעון אבן אלחראד הכהן 1016.
שמעון בר יונה מזרחי 441.
שמעון בר צמח דוראן 426, 716, 765, 794, 1010, 1015.
שמעון בר שלמה בר יחזקאל בר יהודה 669, 967.
שמריה בר אליהו הפרנס האיקריטי 550, 551, 1071.
ששון בר יחזקאל בר מרדכי בר יחזקאל גבאי 34.
ששון בר ירוחם בר יעקב 518.
ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 86, 87, 89, 197, 667.

תלמי המלך 1043.
תם בר גדליה אבן יחיא 1093, 1094.
תנחום ירושלמי 59, 62, 492, 493, 664, 1038.

ב. סופרים

II. SCRIBES

אב"א 447.
אבנר בר נר השרוני 90.
אברהם בר אברהם בר דוד אלחאזי 339, 341.
אברהם בר אליהו בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 517.
אברהם בר חיים הספרדי 516.
אברהם בר טוביה בר אברהם הלוי 429.
אברהם בר יהודה אלגמוח 665, 857.
אברהם בר יוסף עטון 904.
אברהם חי בר יוסף חי בר אברהם סעדיה 262.
אברהם בר יחיא גזפאן 757.
אברהם בר מרדכי גיג 846.
אברהם בר מתתיהו טרייוש צרפתי 292.
אברהם בר נחמני סוראקי הסופר 908, 912, 915.
אברהם בר שלמה אלאבייץ 1064.
אברהם בר שלמה כונת בר ברוך כונת 22.

אברהם בר שמואל אפלאלו 365.
אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 516.
אהרן בר בנימן זאב מגיביטש 223.
אהרן בר דוד דוקרקר 252.
אהרן בר סאלם 232.
אהרן בר עזרא בר אלעזר עראקי הכהן 196, 197, 1034.
אהרן וואלף 28.
אהרן שרעבי 957.
אליהו חיים בר הלאלי בר שלמה בר יעקב בר שלמה בר דוד 233.
אליהו בר יוסף הפרסי 432.
אליהו בר משה רחבי 547.
אליהו בר משה בר אליהו בר משה דוויך הכהן 373.
אליהו בר משה בר יעקב 197.
אליהו חיים יעבץ 815.
אליהו עלוש 1058.
אליעזר בר יהודה מצליח 559, 561, 562.
אליעזר חיים בר מרדכי מילה מריגייו 472.
אלישע בר אברהם בבנשתי קרשקש 6.
אלישע בר ששון בר אברהם בר עזרא סופר 570.
אלעזר בר אהרן בר סעדיה עראקי הכהן 988, 999
אפרים 1109.
אריה ליב בר דניאל מגורייה 558.

בן ציון בר שאול בר אהרן לאניאדו 980.
בניה בר זכריה אלמרגוי 700.
בניה בר סעדיה בר זכריה הלוי 606, 608.
בנימן בר דוד בר בנימן בר שלמה בר דוד 834.
בנימן חיים 403, 483.

גמליאל 311.

דוד 171, 549.
דוד בר אברהם 899.
דוד בר אברהם בר יוסף בר יחזקאל סומך בר אליהו בר אברהם בר נסים 837.
דוד בר זכריה בר שלמה 746.
דוד בר יש . . . 1075.
דוד בר מאיר הכהן 1105.
דוד בר משה אבן צור 538.
דוד צורף מוירונה 833.
דניאל הכהן 1046.

וידאל בר שאול סטורי 14.

זכריה בר זכריה 340.
זכריה בר משה בר שלם אלועלאני 73.
זכריה בר סעדיה בר חוטר 432, 435.

חבאבה אשת שלמה בר דוד בר משה 479.
חיים בר ואעיש בנאפו 538.
חיים בר יוסף 523.
חיים בר פינחס חרירי 965.
חיים בר צפת הלוי 755.
חיים אלמלח 431.
חיים עשעאש 894.

יהודה 800.
יהודה בר אברהם מילי 699.
יהודה ביר דניאל הלוי חזן 94.
יהודה בר יוסף בר משה בר שלמה בר דוד בר סעדיה בר יחיא מכונה קרואני 369.
יהודה בר יחזקאל בר אליהו 245.
יהודה בר שלום (משיח שקר) 404.
יהודה טולידאנו 860.
יהודה מאבאבינלו 305.
יהוסף בר יהודה מבית פרץ 461.
יהושע בר אברהם בר אליהו בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 194.
יהושע בר יעקב כהן הבבלי 103.
יוסף 446.
יוסף בר אהרן בר יוסף בר אהרן בר תודה בר סעדיה אלאכלופי 26.
יוסף בר בנימן דמיאיראַרגוש 257.
יוסף בר דוד מנזלי 757, 758.
יוסף בר יהודה בר יוסף 29.
יוסף בר יהודה אבן מרואם 2.
יוסף בר יוסף בר שלום הכהן 25.
יוסף בר יחזקאל בר יוסף 233.
יוסף בר סלימאן בר אברהם מעתוק 691.
יוסף בר סעדיה בר שלמה בר אברהם בר כלב בר אברהם אלחאזי 652, 653.
יוסף בר פ׳ בר אהרן 228.
יוסף רחמים בר צאלח בר שכר בר יצחק 30, 230, 447, 1060.

יוסף בר שכר 195.
יוסף בר שלמה חליגואה 259.
יוסף חיים בר שלמה בר יצחק בר יוסף 229.
יוסף בר שמואל רחבי 1020.
יוסף זכאי 994.
יחזקאל בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי 227, 243, 837.
יחזקאל בר עזרא בר עזרא 477.
יחיא בר יוסף 345.
יחיא בר משה בר יוסף הדיין 447.
יחיא בר סעיד ושצי 345.
יעקב 666.
יעקב בר אברהם בר יוסף אלתנעמי 614.
יעקב בר בנימן בר אליהו 479.
יעקב בר יוסף הלוי 1085.
יעקב בר יצחק לביא ליואן 437.
יעקב בר משה ממונציליצי 740, 745.
יעקב בר משה הסופר 608.
יעקב אהרן בר פרג חיים בר עבראללה בר יוסף 481.
יעקב בר שמואל אבן יעיש 437.
יעקב בר שמואל יהושע מומיליאנו 501.
יעקב דרעי 752.
יעקב מרקריאה 511.
יצחק בר אברהם ונה 1064.
יצחק בר אליהו חליגוא 967, 996.
יצחק בר דוד דוואלאבריגוה 257.
יצחק בר יחזקאל מרדכי ארזוני 481.
יצחק בר מוסי 341.
יצחק בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 365, 426, 678, 749.
יצחק בר ראובן בר צדקה בר משה חוצין 557.
יצחק שאול בר שאול 235.
יצחק אגווילום 1061.
יקותיאל בר יחיאל מביתאל 287.
ישי בר עמרם הכהן 1009, 1010.
ישעיה בר יצחק נחום 612.
ישראל בר יצחק הסופר 2.
ישראל ליאון 840.

לוי בר אהרן חלפן 193.
לוי בר שם טוב חליגואה 25, 259, 260.

מאיר 296.
מאיר בר שמואל דשלויש 902.
מאיר מב"ד 1001.
מכלוף אבן ריבוח 528.
מנשה בר יחזקאל מצליח 89.
מנשה בר יעקב בר אליהו סופר 1034.
מנשה בר עזרא בר יחזקאל בר עזרא בחר 834, 835.
מנשה בר ראובן בר יחזקאל בר יהודה 560, 563.
מעודד בר שלום 74.
מעודד בר שלום בר יפת אלגהסי 34.
מרדכי בר אברהם מעתוק 835.
מרדכי בר ברוך בר דוד בר משה בר בנימן 29.
מרדכי בר דניאל 437.
מרדכי בר יהודה אבן שבת 435.
מרדכי בר יוסף אבן אדרעי 112.
מרדכי חיים בר נסים 234.
מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 224, 436, 838, 839.
משה 47, 1043.
משה בר זכריה בר יצחק בר אברהם הלוי 1095.
משה בר יהודה ליב שפירא 510.
משה בר יוסף 1033.
משה בר יוסף מטרוטיאל 16.
משה בר יעקב אצוראני 1071.
משה בר יעקב בר מרדכי בר יעקב בר משה 425.
משה בר סעדיה בר יהודה בר דוד אלקטיעי 1091.
משה בר סעדיה בר יוסף בר יהודה אלידאעי 1033.
משה בר פ' 1019.
משה בר שכר אלצאיר 948.
משה בר שמואל 745.
משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 227.
משה מאנדילו 439.

נחמיה כהן 898.
ניסן בר יוסף בר ראבון משיראז 246.
נסים חזן 549.
נפתלי בר אליהו בר דוד בר ברוך בר דוד בר יחזקאל רחבי 967
נתן בר שמשון ממעזריטש 223.

סאלם בר יחיא אלדהבאני (עי' שלום בר יחיא בר אברהם אלדהבאני).
סאלם בר סלימאן ונה אלתנעמי 756.
סימן טוב בר אליהו גוארה 1081.
סלימאן בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב בר צאלח בר דוד 1057.
סעדיה בר אברהם בר סעדיה בר מעודד הלוי 699.
סעדיה בר יצחק המכונה חבארה טוב 682.
סעדיה בר מעודד הידוע אלמעברי 324.
סעדיה בר שלום בר זכם (עלי) 651.
סעדיה בר שלום בר סעדיה בר יוסף בר שלמה אלקטיעי 421.
סעדיה בר שלמה אלקיסי 644.
סעיד 335.

עבדאללה בר ישועה כליף 1049.
עבדאללה בר כציר בר סלימאן חנין 835.
עזרא בר יצחק בר שלמה בר בנימן בר שלמה בר דוד 248, 480, 839, 976, 977.
עזרא בר נסים בר מרדכי חזן 31, 37, 227.
עזרא בר ראובן בר משה בר חיים בר משה בר נסים דנגור 32, 205, 391.
עזרא עטייה 215.
עמנואל 427.
עמנואל בר גד דמיליאב 216, 218, 840.

פ' בר מנצור אלביחאני 651.
פינחס בר גד בר שלמה הכהן 1088.
פינחס בר סעד בר שלמה הכהן 25.
פינחס בר צבי גרייבסקי 565.
פינחס הכהן 1106.
פרג בר מיה בושויה 851.
פרחה בת יחזקאל בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי (אשת סלימאן בר דוד בר ששון) 247.

צדקה בר דניאל הירושלמי 1112.
צדקיה בר משה הרופא 161.

רחמים בר אברהם מאזגוכר 252.
רחמים בר גדליה 519.
רחמים בר דוד בר יצחק לצאם עיני 446, 520.
רחמים בר ראובן בר מרדכי בר אברהם 613.
רפאל בר יחזקאל בר שאול 837.

שאול בר אברהם בר יחזקאל מכמל 835.
שאול בר מיה בר אהרן לאנייארו 386, 546, 990.
שבתי בר דוד 236.
שבתי בר ישעיה 1034.
שכר כחיל (עי' יהודה בר שלום).
שלום בר אברהם אלסיאני 195.
שלום בר אברהם ערשי 746.
שלום בר אברהם שעריה 26.
שלום בר יוסף בר שלמה הידוע הקרחי 748.
שלום בר יחיא בר אברהם אלדהבאני 346, 347.
שלום בר מיה אלגמל 342.
שלם בר זכריה אלתנעמי 49, 1039.
שלם בר מעודד בר יחיא בר מעודד אלבשארי 334.
שלמה 710.
שלמה בר אברהם אזראר 529, 773, 776, 782, 796, 797.
שלמה בר אברהם חזן 252.
שלמה בר דוד בר מיה 527.
שלמה בר ישראל בר יוסף 1086.
שלמה בר סאלם הידוע אבן אלראבעה 745, 747.
שלמה בר סעדיה 56, 341.
שלמה בר שלום קנדיל 31, 32.
שלמה טובי 764, 765.
שם טוב 74.
שם טוב בר אברהם אבן גאון 4.
שמואל בר זכריה רפאל 515.
שמואל בר חנינה אמזאלג 858, 883, 892.
שמואל בר יוסף אבולכיר 763.
שמואל בר יעקב 539, 540.
שמואל בר יצחק בר ניסן בר אברהם בר יוסף 500.
שמואל בר מנשה בר שמואל הכהן 855, 856.
שמואל בר ראובן בר צדקה בר מיה בר צדקה חוצין 28.
שמעון בר מרדכי גנאסייא 848.
שמעון בר רחמים שוחט 194.
שמשון בר הוד זירטקר כאזי 252.
שניאור זלמן בר מנחם נכד ר' אריה חריף 1045, 1054, 1057.
ששון בר זכרי סופר 436.
ששון בר יחזקאל בר מרדכי בר יחזקאל גבאי 430, 431.
ששון בר מרדכי בר מיה בר מרדכי שנדוך 224, 231, 512, 513.
ששון בר שמעון בר אצלאן בר יוסף בר אצלאן 234.

תם בר גדליה אבן יחיא 459, 460, 1093, 1094.
תם בר דוד אבן יחיא 416.

ג. בעלי ספרים

III. OWNERS

אבי סעיד עלי בר חנניה אלצירפי (ע' כלף בר אברהם).
אברהים בר אברהים 327.
אברהים בר יצחק אלשמ . . . . . 611.
אברהים בר סלימאן 1053.
אברהם 101.
אברהם בר אהרן 538.
אברהם בר אליהו בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 104, 517, 691.
אברהם בר אליעזר בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 517.
אברהם בר אפרים 260.
אברהם בר אצלאן 74, 509.
אברהם בר דוד בר שלמה הכהן 1088.
אברהם שלום בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 557.
אברהם בר חיים בר מרדכי 450.
אברהם בר יהודה אבן טווא 768.
אברהם בר יהודה מרעלי 786, 787.
אברהם בר יוסף 746.
אברהם בר יוסף אבן קרשפין 608.
אברהם בר יעקב סמיא 16.
אברהם בר יצחק אייזק בר אפרים 312.
אברהם בר מנחם 450.
אברהם בר מנשה בר אלישע 836.
אברהם בר משה 450.
אברהם בר משה אלפרנגי 963.
אברהם בר משולם בר אברהם וולרשטיין לייבש 612.
אברהם בר נינאר בר דוד שאול 476.
אברהם בר נסים בצרי 435.
אברהם בר נתנאל בר אביגד 33.
אברהם בר סעדיה בר שלום חלפון 520, 757.
אברהם בר סעיד כלף 203.
אברהם בר עבד אלרחים בן חסן 1010.
אברהם בר פינחס בר סעדיה 1060.
אברהם בר צאלח 948.
אברהם בר שבר אבורום 1074.
אברהם בר שלום שרעבי 957.
אברהם בר שלום בר משה אלקטיעי 613, 614.
אברהם בר שמואל ויזמאן 667.
אברהם בוני 746.
אברהם בוקאיה 864.
אברהם גוזלאן 852.
אברהם גראשייאן 828.
אברהם חכים 94.
אברהם לוי 876.
אברהם לקנוי 867.
אברהם סטורא 449.
אברהם אלעאשרי 1051.
אברהם פאלק 269.
אברהם פרג 101.
אהרן בר אברהם ויזמאן 493, 666.
אהרן בר דוד בר יעקב טובא 239.
אהרן שלום בר יוסף בר צאלח בר יהודה בר יעקב בר סלימאן מעתוק 450.
אהרן שלום בר יחזקאל בר יעקב בר צאלח 559.
אהרן שלום בר יחיא בר שלמה גבאי 245.
אהרן שלום בר יעקב גבאי 615.
אהרן בר סימן טוב בר יוסף 1072.
אהרן בר עבדאללה בר אברהם בר יוסף בר יחזקאל סומך 249.
אהרן בר שמואל כובלי 460.
אהרן בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 516.
אהרן אלטראס 437, 446.
אהרן מבנפרי 288.
אהרן חיים הכהן 831.
אהרן הכהן 440.
אימיליא פינצי 902.
אליהו בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 104.
אליהו בר דוד 540.
אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא 28, 1054.
אליהו בר יוסף תושום 446.
אליהו בר יחזקאל בר צאלח גבאי 478.
אליהו בר יצחק מפאנו 156.
אליהו בר יצחק בר אדו 441.
אליהו בר מנחם 312.

אליהו בר מנשה בר אלישע 836.
אליהו בר משה בר חיים בר משה בר עבדאללה 439, 559.
אליהו בר משה בר ישראל בר אליהו 23.
אליהו בר משה בר שמעון דויך הכהן 977.
אליהו בר סלימאן בר יחזקאל בר מרדכי 1019.
אליהו בר עבדאללה בר רחמים 30.
אליהו בר ש' רחבי 844.
אליהו בר שאול 476.
אליהו בר שבתי 81.
אליהו בר שלמה איש רווינה 292.
אליהו בר שמואל 269.
אליהו גראסיאן 828.
אליהו זמירו 789.
אליהו כוני (אשתו של) 1020.
אליעזר בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 517.
אליעזר בר יוסף בר מבורך בר סעדיה בר נתן 1037.
אליעזר בר יעקב בר אהרן גבאי 422.
אלישע בר אברהם 836.
אלעזר בר שלמה הכהן הראש 102, 521.
אלעזר אשכנזי 418.
אנשיל לוי 612.
אפרים דוראן 750.
אפרים מישחרר 260.
אפרים פיסו 2.
אצלאן בן יוסף עגמי 71, 72.
אצלאן בר יחזקאל בר אברהם בר נסים בר שליים בר צאלח בר דוד גבאי 194.
אשר אנשיל האמיל סגל פ"פ דמיין (גאלדשמידט) 172.
אשתרוק בר יצחק בר שלמה אבן אדרת 14.

באבאי בר יוסף בר זכריה 475.
בבור לוי (מקושטא) 998.
בנימן בר דוד בר בנימן בר שלמה בר דוד 37.
בנימן בר ראובן בר משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) 224, 563.
בנימן בר שלום 1106.
בנימן בר שמואל בר משה 450.
בנימן דוראן 904.
ברוך בר שמשון 504.

גאלה בת יוסף נסים 519.
גבריאל בר יצחק 1010.
גראמה 319.

דאוד בר אברהם אלגבארי 329.
דאוד בר גראמה 319.
דאוד בר סאלם אלחמאמי 1092, 1093.
דאוד בר סעיד אלמהדמי 653.
דוד 623.
דוד בר אברהם משוחרר 270.
דוד בר ברוך 312.
דוד בר גד דריניאה 257.
דוד בר חיים כנאפו 538.
דוד בר יוסף חליגואה 966.
דוד בר יוסף בר עזרא בחר 613.
דוד בר יוסף בר צאלח בר יהודה 450.
דוד חי בר יחזקאל בר אברהם מצליח 31, 437, 510, 1093.
דוד בר יעקב טובא 239.
דוד בר יצחק 564.
דוד בר יצחק מפולדא 18.
דוד בר מהללאל 446.
דוד בר מנס 423.
דוד בר מרדכי 752.
דוד בר משה 450.
דוד בר משה דקארקאשונה 218.
דוד בר משה די קאשטרו 21.
דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 435, 608.
דוד חי בר עזרא בר ראובן בר משה 29, 240.
דוד חי בר רחמים בר דוד בר יצחק לצאם עיני 520.
דוד בר שכר אלקנדיל 25.
דוד בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה אלעזירי 701.
דוד בר שלום בר דוד 520.
דוד בר שלמה בר יעיש 447.
דוד חי בר שלמה בר מוסא 989.
דוד בר שמואל זנוויל סגל 313.
דוד אלגאזי 1062, 1063.
דוד גראסייאן 828.
דוד דושיד 608.
דוד חעלמר 312, 313.
דניאל בר ישמעאל מפירושו 292.
דניאל באלנטין 998.

האהרון בר יחיא הלוי 347.

הארון סערתי 1085.
הלל בר רחמים בר שמעיה בר אהרן 559.
הירש בר משה סגל 312.

וואלף לוי 612.
וויטא פינצי 902.
וידאל דוואלאבריגוה 220.
וידאל שלום אשכנזי 828.

זכריה בר יוסף אלכלפי 1018.
זכריה בר יוסף בר סעדיה בר אברהם בר זכריה הלוי המכו' אלאחמר 432, 435.
זלמן 612.
זלמן חזן מקאשל 612.
זנויל בר שמואל 18.
ירחיה בר יהודה מרעלי 786.

חביבה בת יהודה בר סלימאן בר הארון אלמרעי 682.
חזקיה גראסייאן 882.
חיים בר אברהם אלגיגאש אללושי 671.
חיים בר אברהם בר חיים בר אליהו 448.
חיים בר גרשון 15.
חיים בר יוסף 486.
חיים בר יוסף אלצאהרי 746.
חיים בר יוסף קרח 671.
חיים בר מרדכי לבטון 81, 106.
חיים בר מרדכי בר יוסף דאנא 2.
חיים בר משה גבאי 435.
חיים בר משה פיגוטו 112, 470, 772.
חיים פרג עבדאללה יוסף (ע' פרג חיים בר עבדאללה יוסף).
חיים בר שלום 486.
חיים בר שמואל דאנון 201.
חיים אלארקון 429.
חיים גראשייאן 828.
חיים מודעי 200.
חיים משה ריינהאלד 103.
חלפון בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
חלפון בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה בר דוד בר יוסף אלעזירי אלנגאר אלחמדי 701.
חמאמה אשת סאלם אלבייאט 74.
חנה אלמנת סעיד אלשיך 747.
חנה כתון בת משה עזרא נסים 37, 378, 480.
חננאל בר שאול כרמי 996.
חסן 421.
חסן בר אברהם 61.
חסן בר יעקב אלצגיר 963.
חסן אבן חסן אלרביע 50.
חפציה מנורצי 22.

ידידיה 945.
יהודה אבן זמרא 892.
יהודה ליב בר אברהם סגל 312.
יהודה בר דוד שאול 476.
יהודה בר יוסף 856.
יהודה בר יוסף בר יהודה דובשרי 518.
יהודה בר יוסף בר צאלח בר יהודה בר יעקב בר סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 450.
יהודה בר יעקב בר סלימאן בר דוד מעתוק 34.
יהודה בר יצחק שבירו 423.
יהודה בר יצחק חיים בר משה בר אברהם בר נסים בצרי 435.
יהודה בר יצחק בר צאלח פתחי חיים 30.
יהודה בר מ' פירירה 1062, 1063.
יהודה זינדל בר מאיר סגל 311, 312.
יהודה רחמים בר מנחם הלוי (ליוויאי) 429.
יהודה בר משה הרופא מן העגום 287, 288.
יהודה חי בר משה בר מרדכי בר שבר 36, 1060.
יהודה בר סלימאן בר הארון אלמרעי 682.
יהודה בנבנישתי 438.
יהודה גנון 908.
יהודה זגביב 511.
יהודה אלחגבי 758.
יהודה חיים הכהן מצפת 432.
יהודה דמיליאב 218.
יהודה מרעלי 786.
יהודה עייאש 786, 787.
יהודה קצין 409.
יהודה משראגן 612.
יהושע בר מאיר בר משה בר יוסף בר עזרא בחר 31, 836, 1090.
יהושע דוד קולון 1052.
יואב בר משולם 161.
יואל לוי 612.
יום טוב בר עבדיה 520.
יונה בר דוד רחבי 966.

יונה בר יוסף צאלח 240.
יוסף 623.
יוסף בר אביגד בר מימון בר אביגד הידוע . . . 608.
יוסף בר אברהם חסן 927.
יוסף בר אברהם אללוי אלסודי 609.
יוסף בר אברהם בר יעקב אצלאן 560.
יוסף בר אברהם חליגואה 259.
יוסף בר אברהם עמבר 424, 667.
יוסף בר אפרים 20.
יוסף בר גבריאל 472.
יוסף בר חיים אלארקון 429.
יוסף בר חסן בר יחיא 1051.
יוסף בר יהודה אשבנזי 450.
יוסף רחמים בר יהודה רחמים הלוי (ליוירא) 429.
יוסף בר יחיא 342.
יוסף בר יחיא מרי מן אלמידאן 1051.
יוסף בר יחיא אשורי 1020.
יוסף בר יחיא בר צאלח 904, 1093.
יוסף בר יעקב אלמאליח 365.
יוסף בר יצחק גאליקו 508, 509.
יוסף בר מרדכי שונצינו 608.
יוסף בר משה דרויש 836.
יוסף בר משה בר דוד בר בנימן 558.
יוסף בר נסים 654.
יוסף בר נסים בר עזרא בר צאלח נאווי 562.
יוסף בר סאלם 642, 1059.
יוסף בר סאלם קרח 904.
יוסף בר סלימאן 196, 516.
יוסף בר סלימאן בר אברהם מעתוק 435, 608.
יוסף בר סעדיה הכהן 49.
יוסף בר סעדיה בר יפת הידוע אלגזי 486.
יוסף בר סעיד אלתנעמי 643.
יוסף בר עמרם בר יוסף בר משה הלוי אלחביבי אלערוסי 925.
יוסף בר פ' 86.
יוסף חיים בר פ' 161.
יוסף רחמים בר צאלח בר שכר בר יצחק 231.
יוסף בר שלמה שרעבי 1095.
יוסף שמואל בר שלמה רפאל 75.
יוסף בר ששון 19.
יוסף אבודרהם 750.
יוסף האבל כטדיקי 1105, 1106.
יוסף אזוביב 787.
יוסף אלבטיל 749.
יוסף בלילוס 815.
יוסף גראסייאן 828.
יוסף גרגו 37.
יוסף דיטא פאנו די פיזארו 855.
יוסף חדאד 609.
יוסף טביט 621.
יוסף טובי 369.
יוסף הלוי 609.
יוסף די מודינה 81.
יוסף מזרחי 439.
יוסף מנורצי 161.
יוסף עייאש 787.
יוסף קאראקאני 460.
יוסף רומירו 612.
יוסף שאול נאטאנזאהן 103.
יחזקאל בר אברהם בר שינה בר יעקב 561.
יחזקאל בר אברהם מצליח 74, 510.
יחזקאל בר אברהם בר נסים 72.
יחזקאל בר אליהו בר משיח בר אפרים 562, 564.
יחזקאל בר בנימן הכהן 450.
יחזקאל בר יוסף בשי 561.
יחזקאל חיים בר יוסף בר יהודה בר אהרן בר יהודה 246.
יחזקאל בר יצחק בר יחזקאל אלעטאר 1112.
יחזקאל בר יצחק בר שלמה בר בנימן 563.
יחזקאל בר מוסא בר עזרא כליף עבדוש 509.
יחזקאל בר משה בר משה בר ח' יחזקאל 248, 480.
יחזקאל בר צאלח בר שלום 559.
יחזקאל בר ראובן בר מנשה 435, 438, 440.
יחזקאל בר שלום בר אליהו בר יחזקאל . . . יוסף בציף 30.
יחזקאל בר שמואל 450.
יחזקאל בר ששון בר יחזקאל בר יהודה 234.
יחזקאל בגאי 525.
יחזקאל הפרסי 433.
יחיא 948.
יחיא בר אברהם 61, 334.
יחיא בר דאוד 320, 654.
יחיא בר דאוד אלבאסל 1092, 1093.
יחיא חסן מסל בר חסן 749.
יחיא בר יוסף 74.
יחיא בר יוסף האדום 432.
יחיא בר יוסף אלחראזי 1087.
יחיא בר יוסף אתרכי 682.
יחיא בר יוסף בר יחיא אלתרואני 491.

יחיא בר יחיא 699.
יחיא בר ישועה אללוי 643.
יחיא בר ישועה בר מחפוץ אללוי 643.
יחיא בר מוסא 701.
יחיא בר מרדכי בר ששן 21.
יחיא בר משה 85.
יחיא בר סאלם בר יהודה אללאני 643.
יחיא בר סאלם בר מעוצה אלמיעאיר 699.
יחיא בר סלימאן אלחגבי 758.
יחיא בר צאלח בר סאלם 608.
יחיא אבורום 1074.
יחיא אלנגאר 948.
יחיאל מיכל בר אבוש סגל 313.
יחיאל בר יעקב 194.
יחיאל בר מהללאל 446.
יחיאל בר מתתיה מן הכנסת 902.
יחיאל בר שלום בר מהללאל 446.
יחיאל חיים ויטרבו 357, 432.
יעיש בר אברהם בר יחיא אלדמול אלכמרי 431, 437.
יעקב בר אברהם אלטוויל 642.
יעקב בר אברהם רשתי 450.
יעקב בר אברהם בר יוסף אלתנעמי 1091, 1092.
יעקב בר אליהו 608.
יעקב בר אליהו מזרחי ירושלמי 439.
יעקב בר טובי בר עואץ בר אהרן 341, 342, 752.
יעקב בר יונה מזרחי 448.
יעקב בר יוסף 505.
יעקב בר יוסף אלבלסי 73.
יעקב בר יוסף אלמאליח 365.
יעקב בר יוסף אלעוזירי 33.
יעקב בר יוסף בר צאלח בר יהודה 450.
יעקב בר יחזקאל בר דוד נאוי 834.
יעקב בר יחזקאל חיים בר יעקב בר משה 560.
יעקב בר משה בטייט הלוי 47.
יעקב בר משה טולידאנו 1065.
יעקב בר נסים מצליח 235.
יעקב בר סעדיה 610.
יעקב בר ראובן בר יחזקאל בר יהודה 559.
יעקב בר רחמים שמאש 246.
יעקב בר שאול חי בר יוסף בר משה בר דוד בר בנימן 227.
יעקב בר שלום אלאבין 607.
יעקב בוקריה 71, 72.
יעקב דהאן 439.
יעקב חיים לוי 831.
יעקב מחווישוף 500.
יעקב ספיר 1093.
יעקב אלעדני 33.
יעקב ענתיבי 689.
יעקב קסטרו 549.
יצחק 1068, 1072.
יצחק בר אברהם ונה 319.
יצחק בר ברוך 223.
יצחק בר דוד בר יעקב 1091.
יצחק בר יהודה בר יעקב בר סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 34.
יצחק בר יוסף בר ישועה 906.
יצחק בר יחזקאל אלעטאר 1112.
יצחק בר יחזקאל מרדכי ארזוני 197.
יצחק בר יעקב 476.
יצחק בר יעקב סלאניק אלעטאר אלתדכי 1093.
יצחק בר ישעיה דיין 47, 101, 106, 417, 460, 470, 689.
יצחק בר משה 1010.
יצחק בר סעדיה 612.
יצחק בר עזרא בר יצחק בר שלמה בר בנימן בר שלמה בר דוד 615.
יצחק בר פ' 854.
יצחק נסים בר מולא רחמים 501.
יצחק בר שאול כרמי 996.
יצחק בר שבתאי מהזקנים 509.
יצחק בר שלום 30.
יצחק חיים בר שלום בר יחזקאל בר יצחק בר אצלאן גבאי 231.
יצחק (בר שרה) בר שלמה בר יצחק בר שלמה בר בנימן 615.
יצחק אזוכב 597.
יצחק אפרייאט 877.
יצחק אשטרושק 434.
יצחק דוב הלוי באמבערגער 18.
יצחק הלוי 828.
יצחק סבני 112.
יצחק קאספי 829.
יצחק שניאור 21.
יצחק שקהון 439.
יצחק ששון 762.
יקותיאל בר יצחק 612.
ישועה פייט בר שמואל זנוויל סגל 312.
ישועה אטלאן 752.
ישמעאל 1072.
ישמעאל בר משה מפירושו 292.

ישעיה קולומבו 1052.
ישראל 511.
ישראל צמחון בר אברהם 617.
ישראל בר יוסף לארי 476.
ישראל בר מנחם 312.
ישראל בר פ׳ 161.
ישראל בר פ׳ מטוליטלה 608.
ישראל דדיניאוה הבחור 257.
ישראל ליאון 840.
ישראל עבאדי 93.
יששכר בר שמואל זנוויל סגל 312.

כאתון אשת ראובן בר דוד בר ששון בר צאלח 477.
כודדת בר ניסן 966.
כלף בר אברהם צאחב אלשיך אבי סעיד עלי בר חנניה אלצירפי 1112.

לאה אשת אבראהים סעיד 61.
לאה בת משה רחבי 259.
לוי בר פ׳ 86.
לוי בר שם טוב חליגואה 845.

מאיר בר יהודה אבולעפיא 2.
מאיר בר מנחם נחום סגל 312, 313.
מאיר בר נתן סגל בר שמואל זנוויל סגל 311.
מאיר בר שלום בר אליהו בר יחזקאל בחר 30.
מונטיפיורי קורקוס 440.
מוסא בר סעיד 1105.
מוסי בר עמראן בר יחיא בר יוסף אלאסתאר אליוספי 505.
מוסי בר שמואל 484.
מחפוץ בר דאוד אלדהבאני 608.
מחפוץ בר דאוד אלמגרבי 334.
מיכאל בר משה בר גבריאל אש 22.
מיכאל בר רחמים בר מיכאל 439.
מימון בר יצחק בר יחזקאל אלעטאר 1112.
מלאכי יצחק 161.
מלכיאל 112.
ממכיה בר כנא ברינא 965, 966.
מנחם בר בנין 340.
מנשה בר יחזקאל בר אברהם 437.
מנשה בר סלימאן בר מנשה בר יוסף מעתוק שהרבאני 450.
מנשה בר עזרא בר יחזקאל בר עזרא בחר 834, 837.
מנשה מצליח 438.
מסעוד בר יוסף אמסלם 438.
מסעוד אבן שבת 752.
מעודד בר יוסף 1095.
מעודד בר שת 1086.
מעוצה 319.
מעוצה בר יוסף אללוי אלפריגי 1059.
מעוצה בר סאלם אלכייאט 74.
מענדלן 612.
מצליח 222.
מראד בר לזם 696.
מרדכי בר אברהם מעתוק 835.
מרדכי בר יהורה אבן שבת 440, 864.
מרדכי בר יהודה מוליטרי 288.
מרדכי בר יואב מבנפרי 287, 288, 289.
מרדכי בר יצחק בר דוד בר ישועה גבאי 439.
מרדכי בר יקותיאל זלמן בר מרדכי יולאך 312.
מרדכי בר משה 1085.
מרדכי בר משה בר מרדכי בר יהודה אבן שבת 440.
מרדכי בר צארש 311, 312.
מרדכי בר שלמה מעתוק 608.
מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 434, 516.
מרדכי זכור 367.
מרדכי כהן שולאל 789.
משה בר אברהם 34.
משה בר אברהם גבאי 435.
משה בר אברהם פאלק 262.
משה בר אברהם דקרקאשנו 216, 218.
משה בר אליהו סופר 439, 485.
משה נסים בר אליהו שוחט 561.
משה בר דוד קאנדיוטי 429.
משה בר דניאל 608.
משה בר יוסף בועזיז 782, 789.
משה הנשיא בר יוסף יהודה בר ישראל בר משה 2.
משה בר יחזקאל בר אברהם 501.
משה בר יעקב עזיר 563.
משה בר יצחק 193.
משה בר יצחק בר משה מזרחי 562.
משה אריה בר יצחק דוד הלוי באמבערגער 18.
משה בר ליאון בר אברהם דמיליאב 996.
משה שמעון מוסא בר מאיר בר יוסף בר שלמה הלוי 642.

משה בר מרדכי שנדוך 549.
משה בר מרדכי אבן שבת 435.
משה בר נסים בר עזיר 234.
משה בר סעדיה 546.
משה בר סעדיה אלגבארי 1086.
משה בר עזן 229.
משה בר ראובן בר יחזקאל בר יהודה 450, 560, 563.
משה בר ראובן הכהן 472, 856.
משה בר שמואל הכהן 20.
משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 197.
משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 432.
משה די ואלאבריגוה 511.
משה ממונצ׳ליצי 740, 745.
משה סערתי 1085.
משה עלוש 848.
משה פואה 422.
משה שביתו 438.
משולם בר אברהם 287.
משולם בר אברהם וולרשטיין לייביש 612.
משיח בר ראובן בר יעקב 450.
מתתיהו בר נתן 22.

נחום בר משה סגל 312.
נחמו בר יוסף 440.
נסים בר יוסף מצרי 561.
נסים בר יצחק בר שמואל 562.
נסים בר משה גבאי 435.
נסים בר סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 34, 549, 691.
נסים בר עודד 1090.
נסים בר עזרא בר צאלח נאווי 562.
נסים בר צאלח בר יוסף מצליח 512.
נסים ממשפחת חזן יוסף 1085.
נסים שלום אשכנזי 828.
נפתלי בר אליהו בר דוד בר ברוך בר דוד בר יחזקאל רחבי 844.
נפתלי הירץ בר דוד משינתוור 312.
נתן בר יוסף 553.
נתן גיאן 864.

סאלם 623, 644.
סאלם בר אברהם 33.
סאלם בר אברהם בר שלום בר משה אלקטיעי 614.
סאלם בר גראמה 319.
סאלם בר הרון 347.
סאלם בר חסן 422.
סאלם בר יהודה 856.
סאלם בר יוסף בר סאלם עזירי 24, 319.
סאלם בר מוסא עמראני 746.
סאלם בר מוסי צפירה 1105.
סאלם בר מעודד 48, 74.
סאלם בר מעוצה (עי׳ סאלם בר מעודד).
סאלם בר משה 342.
סאלם בר סלימאן חלפון 520.
סאלם בר סלימאן אללאוי 324.
סאלם בר סעיד מכך 607.
סאלם בר סעיד בר יחיא אלחראזי 1087.
סאלם אבן מנצור אלשיך 747.
סאלם בעתרה 1095.
סביתי בר עבר אלרזק כהן 696.
סלואדור דוד קולומבו 1052.
סלימאן (ממשפחת דוד אלעזירי) 948.
סלימאן 319.
סלימאן בר אהרן 236.
סלימאן בר דאוד בר פינחס 621.
סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 34, 434, 510, 516, 550, 691.
סלימאן בר יוסף 699.
סלימאן בר יחיא (כניסת סלימאן בר יחיא) 1088.
סלימאן בר סאלם מגחת 34.
סלימאן בר סעיד אלדמארי 643.
סלימאן בר פ׳ 609.
סלימאן בר צאלח בר יחזקאל 450.
סלם בר יחיא ארצבי 26.
סעאדי סעיד 1088.
סעדיה בר אברהם אלדמארי 1091.
סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלענסי 605, 606
סעדיה בר דוד בר שלמה הכהן 1088.
סעדיה בר יעקב 73.
סעדיה בר יעקב אצוראני 1071, 1072.
סעדיה בר ישע 1037.
סעדיה בר מעודד 747.
סעדיה בר משה 1086, 1095.
סעדיה בר פ׳ 607.
סעדיה בר שלמה בר דוד אלטביעה 654.
סעדיה בכור חוצין 676.

סעוד בר יוחאי בר שמיל מנצור 342.
סעיד בר אבראהים 319.
סעיד בר אבראהם 334.
סעיד בר אברהים בר ישועה אללוי 643.
סעיד בר דאוד 654.
סעיד בר יוסף 930.
סעיד בר יחיא בר חסן 1051.
סעיד בר מוסא אלגמל 1041.
סעיד בר מנצור 1090.
סעיד בר מעוצה גרידי 1090.
סעיד בר סאלם אלחאזי 653.
סעיד בר סלימאן 1088.
סעיד בר עוץ 1088.
סעיד דנוך 508.
סעיד אלכהן 546.
סעידה בת יהודה בר סלימאן בר הארון אלמרעי 682.

עבדאללה בר אברהם בר יוסף בר יחזקאל סומך בר אליהו בר נסים 439.
עבדאללה בר אברהם בר יחזקאל בר יחיה הלוי 558.
עבדאללה בר אליהו בר משה בר מנשה 558.
עבדאללה מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 33, 228, 232, 1045.
עבדאללה בר יעקב בר יחזקאל עזרא מצפי 450.
עבדאללה בר יצחק בר עבדאללה בר שמואל 29.
עבד אלנבי בר יוסף בר נסים בר בנימן 450.
עבד אלרואק 516.
עואץ בר מוסא 701.
עודד בר עמרם (עמראן) בר מחפוץ 700.
עוץ 319.
עוץ בר אברהם 61.
עזרא 101.
עזרא בר אברהם משוחרר 547.
עזרא בר אלעזר בר אהרן עראקי הכהן 756.
עזרא בר יהודה בר יעקב בר סלימאן מעתוק 34.
עזרא בר יוסף 472.
עזרא בר יוסף בר נסים בר מנחם גבאי 835, 836.
עזרא בר יצחק מפאנו 485.
עזרא בר משה בר נסים בר יוסף 232.
עלי בר חנניה אלצירפי (עי׳ כלף בר אברהם).
עמנואל ח״י 161.
עמנואל חי בר אברהם ריקי 740.
עמראן בר מחפוץ 700.
עמרם בר סעדיה אלצברי 1096.
ענתר בר יצחק 800.
ענתר בר משה בר יהודה בר מושי 800.

פ׳ אשת . . . יהודה אללוי 609.
פ׳ בר אליעזר 193.
פ׳ בר גרשון בר דניאל שוני . . . 15.
פ׳ בר דאוד 505.
פ׳ בר משה שאנטאדולי 16.
פ׳ בר רחמים 966.
פ׳ זגביב 847.
פ׳ אלווי 966.
פינחס אליהו בר יואב 287.
פרג חיים בר עבדאללה יוסף 509.
פרחה אשת דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 479.
פרחה בת יחזקאל בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי (אשת סלימאן בר דוד בר ששון) 579.
פרחי (משפחת) 14.

צאלח בר אהרן 642.
צאלח בר יוסף מצליח 235, 512.
צאלח בר יצחק בר צאלח בר שיטון 423.
צאלח בר כצורי בר יחזקאל 61.
צאלח בר נסים בר דוד בר בנימן 30.
צאלח בר סלימאן נאווי 564.
צאלח בר עמר 505.

ראובן בר אצלאן בר יצחק בר אצלאן גבאי 231.
ראובן בר יונה בר יעקב 479.
ראובן בר יחזקאל בר יהודה 559, 563.
ראובן בר משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 224.
ראובן בר שמעון 512.
ראובן בר ששון בר יחזקאל 450.
ראינה אשת פינחס אליהו בר יואב 287.
רחל אשת אליהו רחבי 32.
רחל אשת דוד בר אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא בחר 563.
רחמים בר אברהם מאזגובר 252.
רחמים בר גדליה 519.
רחמים בר מוסי 240.
רחמים בר שלמה 856.
רפאל בר גרשון 16.
רפאל בר יהודה מצליח 222.
רפאל בר שלמה הלוי 690.

רפאל בר שמואל ליבראני 447.
רפאל חיים בר שמעון חיים בר יצחק 835.
רפאל אבן צור מפאס 765.

שאול 101.
שאול בר שמעון בר יצחק 450.
שאול בר שמשון 223.
שאול בר ששון 540.
שבע בת יוכבד 559.
שבתאי בר יוסף מפיפירנו 287.
שבתי בר משה חמוי 414.
שבתי צבי 446.
שוע בר מאיר בר משה (ע' יהושע בר מאיר).
שכר בר יוסף 749.
שכר בר שכר אבורוס 1074.
שלום 476.
שלום בר יעקב אמזאלג 864.
שלום בר מעודד שהבר 1051.
שלום בר מרדכי אבן שבת 752.
שלום בר משה אליעזר 856.
שלום בר עודד 1090.
שלום בוסטא 829.
שלם בר עודד 33.
שלמה 367.
שלמה בר אברהם 538.
שלמה בר אברהם בר ששון מעתוק 608.
שלמה בר אהרן בר שלמה אלמרעי 682.
שלמה בר דוד חליגואה 261.
שלמה בר דוד בר משה 480.
שלמה בר דוד בר סעיד אחסן 25.
שלמה בר יהודה 261.
שלמה בר יהושע בר דוד בר בכור בר צדקה חוצין בר סעדיה 764.
שלמה בר יוסף 1033.
שלמה בר יחזקאל רחמים 480.
שלמה בר יחיא צאלח 33.
שלמה בר יעקב בר שלמה 29.
שלמה בר יצחק בר שלמה בר בנימן 615.
שלמה בר מוסא 778.
שלמה בר מוסא בר דוד 614.
שלמה בר מנחם 161.
שלמה בר משה עמאר 754.
שלמה בר עזריאל 17.
שלמה בר שמואל בר משה בר שמואל 450.
שלמה בר ששון מעתוק 608.
שלמה אהרן וורטהיימר 675.
שלמה דוויך הכהן 212.
שלמה דיין 617.
שלמה חליגואה 262.
שלמה הלוי 827.
שלמון בר יוסף כרמי 304.
שם טוב חי בר אברהם חליגואה 547.
שם טוב גגין 740, 768.
שמואל בר אברהם הכהן 312.
שמואל רפאל בר אברהם מפאנו 509.
שמואל זנוויל בר יהודה זונדיל סגל 313.
שמואל בר יוסף משוחרר 261.
שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.
שמואל בר נתנאל הלוי 1010.
שמואל בר עזרא בר אלעזר בר אהרן הכהן עראקי 492, 756, 839, 999, 1041.
שמואל בר רובי בר יוסף בר רובי 829.
שמואל בר שלמה דוויך הכהן 212.
שמואל אבוחזיזה 439.
שמואל אזן הום 612.
שמואל גראשייאן 828.
שמואל לנייאדו 732.
שמואל ריקאנטי 855.
שמחה אשת או בת ששון בר סלימאן 478.
שמחה בר סלימאן 1085.
שמעון בר יונה מזרחי 516.
שמעון בר משה לוי 642.
שמעון יארגאן או יפרגאן 528.
שמעון לקנוי 867.
שמריה בר נתנאל בר אביגד 33.
שמשון בר יצחק 223.
שניאור בר יוסף המכונה זוסקינט 17.
שר שלום הנשיא בר פינחס 3.
ששון בר דוד 438.
ששון בר דוד בר ששון בר צאלח 478.
ששון בר יהודה ראגוואן 448.
ששון בר יהודה בר ראובן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 559.
ששון הלאלי בר יוסף רחמים בר יהודה רחמים הלוי (ליוראי) 31.
ששון בר יצחק בר צאלח בר ששון 450.
ששון בר מרדכי ברזאני 123.
ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 432, 439.
ששון בר משה בר עזרא בחר 834.

ד. עדים

IV. WITNESSES

אברהים בר יוסף אלמהדמי 653.
אברהים בר סעיד אלמהדמי 653.
אברהם בר אברהם בר מנצור 986.
אברהם בר אהרן 386.
אברהם בר אהרן הכהן 380.
אברהם בר יוסף 984.
אברהם בר יחיא קרח 987.
אברהם בר יעקב הלוי 386.
אברהם בר יצחק מדאי 994.
אברהם בר משה 386.
אברהם בר סאלם 985.
אברהם בר סלימאן מסורי 984.
אברהם בר סעדיה (1717) 980.
אברהם בר סעדיה (1807) 982.
אברהם בר סעדיה בר שלום חלפון 390.
אברהם בר סעיד בר הרון 379.
אברהם בר פ׳ 385.
אברהם שלום בר יוסף בר עבד אלרזאק 379, 388, 389.
אברהם בר צאלח בר אברהם חוצין 388.
אברהם בר שם טוב 380.
אברהם לב אריה 387.
אברהם מושבוני 384.
אהרן בר דוד הכהן 991.
אהרן בר משה . . . . 1088.
אהרן חי בר משה בר מרדכי גבאי 404.
אהרן בר משה בר צאלח 389.
אהרן בר שלמה 377.
אלדנהובן בר ר׳ גולבא 169.
אליהו בר אליהו 380.
אליהו בר בנ[ימן] די מורפורגו 383.
אליהו בר דוד חלגואה 379.
אליהו בר יהושע בר עבדיה 379.
אליהו בר יוסף רזפורכר 381.
אליהו בר יוסף בר אהרן 383.
אליהו בר יעקב 994.
אליהו בר יצחק בר אליהו 990.
אליהו בר יצחק בר משה שמאש 379, 383.
אלישע בר פ׳ אטובי 392.
אלישע קם 382.
אפרים בר אברהם הימאן 385.
אצלאן בר אברהם 379.
אריה בר אליעזר זלמן 288.

בן יהודה אבן אלבאבי 608.
בנימן בר מאיר בר יצחק שכר 991.
בנימן בר סעיד בר אהרן 385.
ברוך שבתי שד״ר ירושלם 382.

דאוד בר אברהם 985.
דאוד בר סאלם אלמוגאני 653.
דאוד בר סעיד הלאל 654.
דוד בר אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא 991.
דוד בר בנימן 386.
דוד בר יהודה 380, 383.
דוד בר יהודה שמאש כהן 389.
דוד חי בר יחזקאל בר אברהם מצליח 382, 972, 983.
דוד חי בר יחזקאל בר בנימן בר אברהם 383.
דוד בר יחיא 982.
דוד בר יצחק 378.
דוד בר יצחק בר שלמה 981, 982.
דוד בר מרדכי ברזאני 378.
דוד בר משה 1087.
דוד בר משה צפירה 986.
דוד בר שלמה 991.

והב בר חסן 386.

זכריה בר יוסף 74.
זכריה בר סעיד 984.

חיים בר יוסף 390.
חיים בר נפתלי 383.
חיים בר סלימאן 985, 988.
חיים בר סלימאן נדאף 984.
חיים בר שבר אלטביב 984.
חיים בורג 381.
חיים . . . חליגואה 380.

יהודה בר גרשון 288.
יהודה בר דוד 386.
יהודה בר יהודה נחום 986.
יהודה בר יחזקאל 380.
יהודה בר יחיא 983.
יהודה בר יעקב 762.
יהודה בר ישראל 476.
יהודה בר מרדכי 288.
יהודה בר שבר 985, 986.
יהודה בר שמעון גבאי 990
יהודה חאדידא 877.
יהודה אלסים 749.
יום טוב בר אברהם בר תרית 287.
יונה בר משה בר שלמה 379.
יוסף בר אהרן 385.
יוסף בר דאוד 988.
יוסף בר דאוד אלתרכי 984.
יוסף בר דוד פיפרנו 385.
יוסף בר זכריה . . . . 329.
יוסף בר חיים 988.
יוסף בר יהודה גזפאן 985.
יוסף בר יוסף 982.
יוסף בר יחיא 1105.
יוסף בר יחיא אלחלבה 981.
יוסף בר יעיש 987.
יוסף בר יעקב בנבנישתי 392.
יוסף בר מסעוד 982.
יוסף בר סאלם עזירי 983.
יוסף בר סאלם פינחס 987.
יוסף בר סלימאן בר יחיא בר צאלח 378.
יוסף בר סעדיה אללדאני 991.
יוסף בר סעיד 987.
יוסף בר עזרא בר יצחק בר מנצור 387.
יוסף בר פ׳ 377, 384.
יוסף בר שלמה 386.
יוסף בר שלמה אלקבאלי 980.
יוסף בר שלמה שוחט 378.
יוסף בשארי 749.
יוסף חסן הלאל 654.
יחזקאל בר אברהם דיויכר כמודן מוכאדם 381.
יחזקאל בר אברהם מצליח 378.
יחזקאל בר אליהו בר יחזקאל 387.
יחזקאל בר אליהו מצליח 988
יחזקאל בר דניאל 380.
יחזקאל ידגאר 388.
יחיא 699.
יחיא בר הארון עזירי 986.
יחיא בר יחיא 988.
יחיא בר יחיא הארון 986.
יחיא בר יחיא חדי 986.
יחיא בר יחיא אלחראזי 986.
יחיא בר יעיש 988.
יחיא בר מוסי 984.
יחיא בר סאלם 334, 985, 988.
יחיא בר סאלם אלנגאר 985.
יחיא בר סאלם אלעילה 985.
יחיא בר סאלם אלקוזי 985, 986.
יחיא בר סלימאן אל . . . . 982.
יחיא בר סלם הלאל 654.
יחיא בר סעיד 386.
יחיא בר סעיד אדהרי 981.
יחיא בר סעיד אלדכאן 986.
יחיא בר שבר סרי 986.
יחיא בר שלום 981.
יחיא אבן אללוי 948.
יחיא אלקומימי 1051.
יחיאל בר סעדיה 747.
יעקב 382.
יעקב בר אברהם אלאחמר 1093.
יעקב בר אברהם גבאי 287.
יעקב בר יוסף אלספרגל 643.
יעקב בר יוסף בר יעקב הרופא 379.
יעקב בר יצחק בר יחזקאל בר אברהם 388.
יעקב בר כלף 643.
יעקב בר סעיד אלחגבי 985.
יעקב כלאגי בצל 382.
יפת בר ישועה 203.
יצחק בר אליהו בר יצחק שמאש 384.
יצחק בר גרשון כהן ראפא 980.
יצחק בר דוד 1093.
יצחק בר דוד בר שלמה בר רחמים 378.
יצחק בר הארון 982.
יצחק בר יחיא הארון 984.
יצחק בר משה שמאש 378.
יצחק בר משולם זלמן פינקרלי 980.
יצחק בר סלימאן אלנדאף 987.
יצחק חליגואה 380.
יצחק מהאצדי 746.
יקותיאל בר גרשון 288.
ישועה אשכנזי 381.
ישראל בר יחזקאל בר ששון 380.

כציר בר דוד בר צאלח 391.

לויס גיפסון 383.

מאיר בר סלימאן קנדיל 381, 382, 383.
מבארך בר והיב כהן 1112.
מוסא בר דאוד עמראן 1093.
מוסא בר שמעון 699.
מוסי בר אברהם אלנעאמי 985, 986.
מוסי בר דוד אלחימי 987.
מנחם בר בנין 383.
מסעוד בר פ' 983.
מעודד בר יוסף 608.
מעודד בר סעדיה אלבשירי 329.
מרדכי בר אליהו שיראזי 380.
מרדכי בר חנניה הכהן 382.
מרדכי בר יצחק שמאש 378.
מרדכי בר משה גבאי 385.
מרדכי בר ששון 378.
משה בר אלייע 391.
משה בר דוד ברזאני 380.
משה בר יהודה 762, 983.
משה בר יוסף 643.
משה בר יצחק בר אזכלזי 379.
משה בר יצחק בר מרדכי שמאש 377.
משה בר מנחם גאסטער 385.
משה בר מרדכי בר יחזקאל גבאי 972.
משה בר סעדיה 33.
משה בר עודד 383.
משה בר עזרא בר נסים 972.
משה בר שאול 983.
משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 384.

נחום בר משה בר נחום בר יהודה 388.
נסים בר זכריה 984.
נצראללה בר מוסא צאלח 1060.

סאלם בר אברהים 334.
סאלם בר יוסף 334.
סאלם בר יוסף אלגיאר 1105.
סאלם בר יוסף אלחראד 987.
סאלם בר יוסף צאלח 984.
סאלם בר יחיא 987.
סאלם בר יצחק אלערוסי 982.
סאלם בר משה דמתי 985.
סאלם בר סאלם אלכסאר 984.
סאלם בר סלימאן 643.
סאלם בר סלימאן נהאר 983.
סאלם בר סעיד 643.
סאלם בר סעיד אלירימי 983.
סאלם בר שלמה 386.
סלימאן בר דאוד 988.
סלימאן בר דוד בר ששון 404.
סלימאן בר יוסף עינא 986.
סלימאן בר יחיא חבשש 384.
סלימאן בר מאיר בר אליהו בר בנימן 389.
סלימאן בר מוסי 983.
סלימאן בר סאלם 982.
סלימאן בר סאלם אלדמארי 981.
סלימאן בר סעיד 986.
סלימאן אלצאהרי 1051.
סלם הלאל 654.
סעדיה בר אביגד 980.
סעדיה בר אברהם 981.
סעדיה בר זכריה 980.
סעדיה בר זכריה אלכרבי 980.
סעדיה בר יוסף 33, 74.
סעדיה בר ישועה 980.
סעדיה בר שלום 980.
סעדיה סמאגא 392.
סעיד בר אברהים אלמגאני 653.
סעיד בר אברהים אלמחזרי 334.
סעיד בר אברהם נחום 1093.
סעיד בר הרון אלחדי 982.
סעיד בר יוסף בר דוד תרבי 984.
סעיד בר יחיא אלברת 984.
סעיד אלכאשת בר יחיא אלעמרי 682.
סעיד בר מוסא 749.
סעיד בר סעיד אלצאהרי 986.
סעיד חסן 654.

עבדאללה בר שלמה למבאר 378.
עואץ בר חיים ינאמי 986, 987.
עואץ בר משה 379.
עוץ בר סלימאן 1088.
עזרא חיים בר מאיר ששון בר משה 404.
עזרא בר ראובן בר מרדכי 380.
עזרא בר ראובן בר משה בר חיים בר משה בר נסים דנגור 391, 392.
עזרא בר רחמים בר חיים בר שלמה בר משה גרגי 388, 389.

עמראן בר הרון אלגברא 987.
עמרם בר דוד בר עודד 609.
עמרם בר סעדיה 980.

פ׳ בר עמרם הלוי 609.
פרג חיים בר עבדאללה יוסף 988.

צאלח בר דוד בר יעקב בר צאלח בר דוד 377.
צאלח בר דוד בר ישועה גבאי 377.
צאלח בר יוסף מצליח 377.

קלונימוס בר אליקים מסנגלי 377.

ראובן בר דוד בר ישראל 382.
ראובן בר יוסף בר יעקב 383.
רחמים בר ישראל בר רחמים הלוי 389.
רפאל בר צאלח בר חיים בר אליעזר גבאי 387.

שאול בר יצחק בר שלמה בר אמראד 380.
שכר בר דאוד אלהשאש 986.
שלום בר אביגד 609.
שלום בר אברהם 981.
שלום בר חזמק גיאת 983.
שלום בר יעקב בר יחיאל אבן בכרן 385.
שלום בר יצחק 981.
שלום בר מעודד 74.
שלום בר פ׳ 1060.
שלם בר עאוין 385.
שלמה בר יוסף (1741) 980.
שלמה בר יוסף (1823) 982.
שלמה בר סעריה 643.
שלמה בר סעריה אלמנזלי 991.
שלמה בר שלום 980, 981.
שלמה בר שלום אלתהלני 982.
שמואל בר אליהו 382.
שמואל בר אליהו ורולבר 381.
שמואל בר בנימן 382.
שמואל בר יצחק 382.
שמואל בר ששון בר אברהם 972.
שמעון בר רפאל חיים בר יצחק 380.
שמעיה בר אברהם בר יוסף 392.
שמריה בר דוד אל . . . 608.
שמריה הבהן 379.
ששון בר יצחק מצליח 377.
ששון בר מרדכי ברזאני 379.
ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 377, 378.

תמר בר ופיט 169.

ה. נזכרים

V. MENTIONED

א׳ 711, 1099.
א׳ אבן חיים 678.
א׳ יצחק 530.
א׳ שליצטט 761.
אבא בר אליהו דלמדיגו 352.
אבא רופא בר יוסף 354.
אבא בר מנחם דלמדיגו 354.
אבא בר שמריה דלמדיגו 350.
אבא דלמדיגו 354, 356.
אבא דלמדיגו הזקן 350.
אבא חסאן 452.
אבא עמאר (עי׳ אבי עמאר).
אבאמארי אביו של בעל העיטור 729.
אבאמארי בר יוסף 712.
אבאמרי גאון (עי׳ אבימי גאון).
אבו אבראהים אבן בארון 60, 410.
אבו בכר מחמד בר זכריא אלראזי 413, 507.
אבו בכר בר עבד אלמאלך . . . 419.
אבו בכר אבן געפר 1052.
אבו בכר אבן אלצאיג 1052.
אבו געפר אבן מחמד אבן מוסי 506.
אבו געפר בר אבי מושי 452.
אבו געפר 84.
אבו הרון 410.
אבו אלוליד 410, 647, 655, 662, 665, 698, 1059.
אבו אלחסן 396.
אבו יהודה (עי׳ שלם בר יוסף אלשבזי).

אבו מדין 452.
אבו אלמנא 396.
אבו מעשר 1043.
אבו אלמפצל בר סלאמה 395.
אבו מרואן אבן זהר 506, 507.
אבו נור 455.
אבו נצר אלפראבי 410, 417, 424, 496, 506, 544, 1071.
אבו סהל דונש בר תמים (עי׳ דונש בר תמים).
אבו סיפין 391.
אבו סעוד בר דאוד אלבאולי 980.
אבו אלסעוד בר יוסף בר אבו אלסעוד 991.
אבו אלסעוד אלעדוי 609.
אבו עלי 1043.
אבו עלי אבן גזלא 504.
אבו עלי חסאן 410.
אבו אלפרג הארון 585
אבו אלרבוע בר סטלון 395.
אבו רובין (עי׳ ששון בר צאלח בר דוד).
אבזו בר אלוזי הורמכר 370.
אבי בכר 504.
אביגד בר חלפון בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 607.
אביגדור בר אליהו הכהן 179.
אביגדור בר יצחק קרא 759, 760.
אביגדור כהן צדק 75, 160, 161, 175, 176, 275.
אביגיל בת אליהו 378, 385.
אביגיל בת בנימן הלוי 519.
אביגיל בת שמואל 380.
אבימי גאון 1050, 1073, 1082.
אבי עמאר 454, 456.
אבן חסדאי 673.
אבן מוייאל 530.
אבן סאקויה 410.
אבן סינא 417, 496, 506, 508, 655.
אבן עבאס 452.
אבן עבדאללה 454.
אבן העזר 75.
אבן רשד 417, 419, 494, 496, 498, 513.
אבנר בר חלק התימני 1021.
אבנר בר נר השרוני 605.
אברהים בר יעקוב 1061.
אברהים צפר 1061.
אברהם 75, 397, 892, 1099.
אברהם (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
אברהם (שיך) 676.
אברהם בר אברהם אבינו 989.
אברהם בר אהרן הכהן מארם צובה 992.
אברהם בר אהרן בר עבדיה הכהן 405.
אברהם בר אלוזי נאגוכר 370.
אברהם בר אליהו 353, 550.
אברהם בר אליהו כ״ץ 760.
אברהם בר אליהו בר אברהם סופר 561.
אברהם בר אלימלך 870.
אברהם בר אלכסנדר מברעדועלד 943, 944.
אברהם בר אפרים 179.
אברהם בר אשר 759.
אברהם בר גבריאל מטבריה 1029.
אברהם בר דוד 75, 106, 108, 111, 159, 176, 177, 303, 304, 433, 685, 690, 708, 712, 717, 1014, 1062, 1077.
אברהם בר דוד בר דניאל 994.
אברהם בר דוד טוויג 994.
אברהם בר דוד מלוניל 176.
אברהם בר זכריה הלוי 1031.
אברהם בר זכריה בר זכאי 974, 992, 1089.
אברהם בר חיים אלנדאף 390.
אברהם בר חיים עראקי הכהן 385.
אברהם בר חלפון בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה בר דוד בר יוסף אלנגאר אלחמדי אלעזירי 702.
אברהם בר חלפתון 1022.
אברהם בר חסראי הלוי 398.
אברהם בר יהודה אלקוסטנדין הרופא 355.
אברהם בר יהושע בר אליעזר בר עזרא 388, 392.
אברהם בר יהושע בר יחזקאל 1053.
אברהם בר יוסף אלאשול 982, 983.
אברהם בר יחזקאל (מאצפהאן) 204.
אברהם בר יחזקאל נקאש 1054.
אברהם בר יחיא מנחם 987.
אברהם בר יחיא בר יוסף בר צאלח 758.
אברהם בר יחיא בר צאלח 993.
אברהם בר יעקב גבישון 750.
אברהם בר יעקב דווקר 370.
אברהם בר יעקב כהן 297, 352, 353.
אברהם בר יעקב סופר (מאצפהאן) 204.
אברהם בר יעקב פלאנייליאם 1050, 1051.
אברהם בר יעקב בר אברהם אבן טווא 844.

אברהם בר יצחק אשכנזי קרא 1032.
אברהם בר יצחק בדרשי 796.
אברהם בר יצחק בר דוד 991.
אברהם בר יצחק אלחדב 691.
אברהם בר יקותיאל 75.
אברהם בר ישועה 1028.
אברהם בר מאיר אבן עזרא 8, 57, 62, 73, 75, 84, 200, 424, 433, 462, 485, 487, 488, 497, 510, 511, 512, 516, 552, 611, 666, 672, 1010, 1015, 1039, 1044, 1071, 1098, 1100.
אברהם בר מאיר דבלמש 1039.
אברהם בר מאיר רחבי 994.
אברהם בר מוסי 541.
אברהם בר מנחם נחום סגל 313.
אברהם בר מרדכי מבנפרי 288.
אברהם בר משה 384.
אברהם בר משה הלוי 391.
אברהם בר משה בר הלל 205, 389, 392.
אברהם בר משה בר מיימון 57, 65, 92, 93, 397, 461, 465, 516, 545.
אברהם בר משה אלמרגאני 394.
אברהם נין הרמב"ם 350.
אברהם בר משולם אלשרעבי 404.
אברהם בר נפתלי 993.
אברהם בר נתן דיין 992.
אברהם בר נתן הירחי 425.
אברהם בר סאלם מורי קטיעי 376.
אברהם בר סלאמה 340.
אברהם בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
אברהם בר סעדיה בר שלום חלפון 390.
אברהם בר סעיד סוילם מצמון 986.
אברהם בר עזריאל מבייהם 179, 205.
אברהם בר פ' 976.
אברהם בר צדקה 393.
אברהם בר רימוך 361, 363.
אברהם שלום בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 383, 477, 577, 1054.
אברהם שלום בר יוסף בר עבד אלרואק 391.
אברהם בר שלום טובייאנה 1062.
אברהם בר שלמה 551.
אברהם בר שלמה עטייה 390.
אברהם בר שלמה מצנעא 1057.
אברהם בר שמואל זכות 512, 999.
אברהם בר שמול 393.
אברהם אב בית דין 685.
אברהם אב"ד האלברשטאט ואמ"ד 995.
אברהם אבן דאנן 364, 764.
אברהם אבן דיין 364.
אברהם אבן סוסאן הלוי 364.
אברהם אבן צור 359.
אברהם אבן רופא 999.
אברהם הרופא אביו של ר' צדקיהו הרופא 160.
אברהם אגואילוש 358, 362.
אברהם אזולאי 528, 894.
אברהם אישו 529.
אברהם אלבערט הכהן 446.
אברהם אלמושנינו 358.
אברהם מארם צובא 805.
אברהם אלעדוי 1087.
אברהם אלקביץ 364.
אברהם אמלאי 71.
אברהם באלנסי הסופר 358, 359, 362.
אברהם ביטון 358, 361, 362.
אברהם בנימן ברגמאן 670.
אברהם דאדון 774.
אברהם דיספאנייה 855.
אברהם זאירי 530.
אברהם זמירו 750.
אברהם חאגיש 358, 364, 1065.
אברהם חביב 351.
אברהם חבשוש 547, 992.
אברהם חסון 850.
אברהם טוביאנא 774.
אברהם יונה 1062.
אברהם יצחקי 751.
אברהם ירושלמי 512.
אברהם הכהן 312, 855, 1047, 1103.
אברהם הכהן הרופא 360, 361, 362.
אברהם לב אריה 676.
אברהם לובו 855.
אברהם הלוי 75, 896, 1049, 1099.
אברהם מטבריה 1029.
אברהם מאמאן 774, 850.
אברהם מאנאנין 364.
אברהם מיינו 443.
אברהם הנביא 1102.
אברהם נקאש 850.
אברהם עוזיאל 358, 359, 361, 362.
אברהם עטייא 530.

אברהם עתאלי 850.
אברהם פאלקון 855.
אברהם פינטו 876.
אברהם פרץ 201.
אברהם צולטאן 879, 892.
אברהם צרולייה 855.
אברהם קאבאליירו 363.
אברהם קאשטרו 367.
אברהם קדמון 487.
אברהם מקולונייא 156.
אברהם קיצינגן 760.
אברהם קלוזנר 761.
אברהם רוזאנים 528.
אברהם רוטי (רותי) 359, 361.
אברהם שוואט 850.
אברהם שחב 1092.
אברהם שניאור 843.
אגניאה 187.
אדנים 661.
אדרכם 511.
אהוגיניא לויגיא בת אקילי פרוגיא 383.
אהרן 75, 407, 1099.
אהרן בר אביגדור בר עזריאל 989.
אהרן בר אברהם בר אהרן מטלון 976.
אהרן בר אברהם מיכאל ממודינא 377.
אהרן בר אלישע בר אברהם בר אלישע 388.
אהרן בר אשתרוק הכהן 895, 897.
אהרן בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 577.
אהרן בר דוד ברואני 1055.
אהרן בר חיים 358, 363, 530.
אהרן בר יוסף 187.
אהרן שלום בר יחיא בר שלמה גבאי 376, 989.
אהרן בר יעקב 992, 1087.
אהרן שלום בר יעקב גבאי 243, 244.
אהרן בר יעקב כרמוש 575.
אהרן בר יעקב צרפתי 353.
אהרן בר יצחק 398.
אהרן בר יצחק אזולאי 392.
אהרן בר מוסא הכהן 992.
אהרן חי בר משה בר מרדכי גבאי 1055.
אהרן בר משולם מלוניל 397.
אהרן בר סימן טוב בר יוסף 1072.
אהרן בר סלימאן בר אהרן קנדיל 1057.
אהרן בר סעדיה עראקי הכהן 573.
אהרן בר צאלח 401.
אהרן בר צאלח בר יוסף גבאי 387, 399.
אהרן בר צאלח בר יחזקאל בר אברהם בר מרדכי 562.
אהרן בר רחמים ברזאני 992.
אהרן בר שמואל הלוי 398.
אהרן בר שמואל בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 388.
אהרן בר ששון (מברכוך) 204.
אהרן בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
אהרן אבן עזרא 465.
אהרן ברזאני 527.
אהרן (זקנו של בעל פענח רזא) 1098.
אהרן טולידו הרופא 460.
אהרן יחיא (דודו של תם בר גדליה בר יחיא) 1094.
אהרן הכהן 774.
אהרן הלוי 444.
אהרן מועטי 774.
אהרן ספרדי 1072.
אהרן עלוש 848.
אהרן (מפאריש) 173.
אהרן מקירקיש 364.
אהרן ראש ישיבה 969.
אהרן אלישעבי הסופר 203.
אורי 999.
אורי בר יואל בעל שם 523.
אחא 75, 694.
אחאי גאון 112, 159, 447, 685, 719, 731, 1062, 1077.
א"י 1099.
א"י מזרחי 487.
איכל 761.
אילאדיוס 504.
איספינו פואה 156.
אלאסכנדר 672.
אלבשגדי 649.
אלדד בר גחלי 189.
אלוז בר אבזי הורמבר 370.
אלוויז יושטיניאן 356.
אלחנן 75, 171, 181, 712, 719, 903.
אלחנן (המקובל) 1005, 1012.
אלחנן בר נתן 75.
אלחנן מפאנו 157, 158.
אליאב 1098.
אליאב מווידונא כהן 164.
אליהו (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
אליהו בר אבא דלמדיגו 351, 353.

אליהו בר אברהם 982.
אליהו בר אברהם אזראר 529.
אליהו בר אברהם מזרחי 750.
אליהו בר אברהם בר סעדיה בר שלום חלפון 405.
אליהו בר אברהם מקלגולאן 399.
אליהו בר אליהו בר אהרן 392.
אליהו בר אליהו גדי 1056.
אליהו בר אליקים 351.
אליהו בר אלקנה קפשלי 349, 352, 353, 354, 355, 357.
אליהו בר אשתרוק דלאל 353.
אליהו בר אשתרוק בר שלמה 353.
אליהו בר גרשום 351.
אליהו בר דוד 380.
אליהו בר דוד כולי 353.
אליהו בר דוד תיפאחה 380.
אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא 382.
אליהו בר דוד בר שׁשׁון בר צאלח בר דוד בר יעקב 389, 576.
אליהו בר חיים מישיני 352.
אליהו בר הנאל הלוי דיין 1070.
אליהו בר יהודה 351.
אליהו בר יהושע בר עבריה 389, 392.
אליהו בר יואב מוינאני 288.
אליהו בר יוסף 378.
אליהו בר יחזקאל דהאן 391.
אליהו בר יחזקאל הכהן 387.
אליהו בר יחזקאל בר צאלח 401.
אליהו בר יצחק אזולאי 390.
אליהו מאיר בר משה בר יוסף בר עזרא כליף 384.
אליהו בר מיכאל כהן לאגו 353.
אליהו בר מנחם 406.
אליהו בר מסעוד אזולאי 390.
אליהו בר מרדכי חזן 568.
אליהו בר משה מלונדריש 172, 175, 192, 445.
אליהו בר משה דלמדיגו 352.
אליהו בר משה סידון 991.
אליהו בר משה עדני 967.
אליהו בר משה קפשאלי 351.
אליהו בר משה רחבי 994.
אליהו בר משה בר חיים בר משה בר עבדאללה 388.
אליהו בר משה בר שמעון דויך הכהן 1055.
אליהו בר נסים 399.
אליהו בר סלימאן חנין 402.
אליהו בר סלימאן מני 88.
אליהו בר עבדיה 393.
אליהו בר פ׳ 449.
אליהו בר צאלח בר דוד בר יעקב 676.
אליהו בר צדוק 309.
אליהו הפרנסי בר ראובן מנהיג 349.
אליהו בר שאול בר יצחק 393.
אליהו בר שלמה כהן 1054.
אליהו בר שלמה נחום 355.
אליהו בר שמואל כהן אשכנזי 354.
אליהו בר שמואל הבהן 988.
אליהו אבן מוייאל 390.
אליהו אדהאן 390.
אליהו אריה שד״ר מארץ ישראל 991.
אליהו מארם צובא 805.
אליהו בהור 487.
אליהו גלימידי 356.
אליהו מוורואיק 176.
אליהו זגביב 850.
אליהו הכהן 187.
אליהו מדי 270.
אליהו מזרחי 105.
אליהו מישיני 351.
אליהו אלמאליח 390.
אליהו נומיקו 350.
אליהו נחום 355, 356.
אליהו סופר 388, 399.
אליהו מפריש 75.
אליהו פרנס 350.
אליהו קשתיי (?) 686.
אליהו רחבי 992.
אלימלך צורף מסטאניסלאב 579.
אליסף בר שמואל הנגיד 456.
אליעזר 400, 444, 1098, 1100.
אליעזר טרושלין בר אברהם כהן 352, 353.
אליעזר בר אהרן מבורגוניא 397.
אליעזר בר בנימן 564.
אליעזר בר גרשון מרטימו 351, 352, 353.
אליעזר בר דוד קפשאלי 350, 352.
אליעזר ליפמן בר דוד בר שמואל זנוויל סגל 313
אליעזר בר יהודה 352.
אליעזר בר יהודה אשכנזי 525.
אליעזר בר יהודה כהן 352.
אליעזר בר יואל הלוי 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 189, 190.
אליעזר בר מנחם מענדיל בר אהרן קאמניץ 1057.
אליעזר בר נתן 173, 175, 176, 177, 179, 182, 185, 187, 189, 190.

אליעזר אשתרוק בר שלמה 353.
אליעזר בר שמשון 179.
אליעזר אבן שאנגי 426.
אליעזר האזובי 485.
אליעזר אשכנזי כ"ץ 351.
אליעזר הגדול 177.
אליעזר מוורדון 188.
אליעזר מטוך 187.
אליעזר לוי (מקוגין) 993.
אליעזר דלמדיגו 355, 356.
אליעזר ממיץ 75, 167, 173, 176, 183, 184.
אליעזר מפאנו הרב בלוגר 156.
אליעזר מפראגא 191.
אליעזר קפשאלי 350.
אליעזר רישדי 992.
אליעזר השמעוני 843.
אליקים בר יוסף 177.
אליקים תמיו של ראב"ן 188.
אלישע בר אברהם בבנשתי קרשקש 547.
אלישע בר נסים בר ששון 389, 391, 392, 406, 526.
אלישע בר עבדיה 398.
אלישע בר ראובן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
אלישע אשתרוק 350, 352.
אלישע חביליו 249.
אלכסנדר הכהן 968.
אלעזר 1103.
אלעזר בר אהרן בר סעדיה עראקי הכהן 373, 573, 973, 990.
אלעזר בר אליעזר 333, 945.
אלעזר בר יהודה כוגרמייזא 75, 84, 163, 425, 428, 444, 445.
אלעזר בר משה הכהן 398.
אלעזר בר משולם 947.
אלעזר בר מתתיה הצרפתי 349, 350.
אלעזר בר נתן 1100.
אלעזר בר תמים 398.
אלעזר אבן דנאן (שד"ר מטבריה) 994.
אלעזר אבן זקין 850.
אלעזר אבן יוחאי 85.
אלעזר הגדול 19.
אלעזר הדרשן 1100.
אלעזר מוורכהיים 1102.
אלעזר מערבי 1019.
אלעזר ריש כלה 719, 726.
אלפונשו המלך 1042.
אלפונשו מלך קאשטיליא 511.
אלקנה בר אבא דלמדיגו 352.
אלקנה בר דוד קפשאלי 352, 353, 354, 356.
אלקנה בר ירוחם בר אביגדור ממשפחת רם 434, 1001.
אמו של ששון בר מרדכי בר משה 513.
אמורוד 454.
אנאבאי בדראכר 370.
אנה באי פוגוכרא 370.
אנוידאל בונ־יטור' 469.
אנוידאל די טולושא 469.
אנשאלתיאל מאגראפונט 469.
אנשלמה 469.
אסחאק בר סלימאן אלאסראילי 410.
אסטרוק רמוך 469.
אסי ראש ישיבה מבבל 301.
אסמאעאל בר עבאד 452.
אסתר אמו של יוסף האבל בטדיקי 1106.
אסתר בת (בוגה) דאוד 1060.
אסתר בת יוסף שתרוג 381.
אסתר בת יחיא 380.
אסתר הצדקת 1045.
אסתרוק דלוניל 398.
אפלאטון 411, 418, 498, 539, 654, 655, 1053, 1071.
אפרים 75, 176, 178, 303, 686, 695, 712, 718, 719, 1077.
אפרים בר יוסף 759.
אפרים בר יצחק 186, 190.
אפרים בר ישראל יפה 400.
אפרים בר ראובן בר אלישע בר ראיבן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
אפרים ברוך 564.
אפרים דלמדיגו 350, 352.
אפרים כהן 993.
אפרים עויזראת 850.
אפרים קארו 104.
אפרים ראש ישיבה 969.
אפרים תלמידו של אלפסי 159.
אקא מחמד רפיע בר הארון 382.
אקלידס 411.
אקריטס 504.
אריה מירושלם 393.
ארסטו 410, 411, 418, 496, 498, 504, 506, 513, 525, 655, 672, 743, 1020, 1070, 1071.

אשוה 370.
אשוי גמרלבר 370.
אשטרוק 469.
אשיל פולט 447.
אשר (המקובל) 1005.
אשר בר יחיאל 75, 673, 1062, 1077.
אשר ישעיהו בר משה יצחק בר חיים זאב בר משה בר יוסף הלוי 574.
אשר בר צאלח 401.
אשר בר צאלח בר אהרן גבאי 992, 994.
אשר אשבנזי 425.
אשר עלוש 850.

באי בילאברא 370.
בדרה בת דוד בר יצחק אלתעזי 982.
בדרה בת יהודה בר דאוד בר אברהם אלעראקי 991.
בדרה בת יוסף אלשואל 982.
בדרה בת יחיא 988.
בדרה בת יחיא בר מוסי אלכאולי 984, 985.
בדרה בת סאלם 988.
בדרה בת סעיד אספרגל אלעוזירי 980.
בונפוס 469.
בונשאל דון לביא 467.
בחיי בר אשר אבן חלאוה 84, 487, 488, 1063, 1092.
בחיי בר יוסף אבן פקודה 411.
בטלמיוס אלפלודי 511, 1042, 1043.
בילו בת יוסף דקארקאשונה 218.
בינדיט כ"ן 759.
בכאזי גלסואבר אולדר 370.
בכור מכלוף אביטבול 406.
בלומה בת מאיר בר נתן סגל בר שמואל זנוויל סגל 312.
בלוי בר שמוי גרצורביר 370.
בלימלא בת מנחם נחום סגל 313.
ב"ן 75.
בן אביקרה 454.
בן אשר 1, 3, 7, 14, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 488.
בן אלבקאל 395.
בן אלחיפיה 396.
בן חלפון 368.
בן חסראי 925.
בן יהוצדק 76.
בן ישעיה 543.
בן כלפון 452, 453.
בן נפתלי 1, 3, 14, 15, 17, 21, 22, 23, 488.
בן עבאם 452.
בן ציון צרפתי 944.
בן אלקבאוי מפאם 395.
בן קפרון 452.
בן קציב מפאם 395.
בן תאלוית 395.
בן אלתלמיד 395.
בנדקלם 411.
בנוזי בר יטוי גרבאר 575.
בני יפראן 455.
בניה בר בנימן בר בניה 1054.
בניה בר סעדיה בר זכריה הלוי 488, 490.
בנייה בת יחיא יכר אבורום 986.
בנימן בר אברהם בר שלמה בר דוד 971.
בנימן בר דוד 870.
בנימן בר יהודה 351.
בנימן בר יונה מטולידא 517.
בנימן בר יוסף בוגופצו 349.
בנימן בר יוסף בר יחזקאל בר שמעון 383.
בנימן בר יוסף בר מוסי 541.
בנימן בר יוסף בר משה 527.
בנימן בר יעקב בר מרדכי בר יהושע 990.
בנימן בר יצחק 379.
בנימן בר משה בר ישראל מפאלצק 401.
בנימן בר ראובן בר משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 1054.
בנימן בר שלמה אצלאן 992.
בנימן זאב וואלף בר שמואל דרשן 221.
בנימן בר שמשון אשטמכר 384.
בנימן בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 560.
בנימן אתאג 360.
בנימן הגדול 759.
בנימן טובא 992.
בנימן מאסף 348.
בנימן מצליח 992.
בנימן נהון 362, 363.
בנימן עלוש 850.
בנימן קמחי 449.
בנימן מקונטברוגא 172, 192.
בנת זכרי 396.
בפוי בר יטוי גרבאר 370.
בקראט 411, 504, 506.

ברוזי בר יטוי גרכאר 370, 575.
ברוינה בת מאיר בר נתן סגל בר שמואל זנוויל סגל 311, 312.
ברוך 443.
ברוך בר דוד 994.
ברוך שמואל בר יהודה בנימן לוי 579.
ברוך בר יוסף הלוי 578, 974.
ברוך בר יצחק הצרפתי 349, 350.
ברוך בר משה טולידאנו 530.
ברוך בר שמואל 720, 723.
ברוך בר שמואל מויניציאה 944.
ברוך אלי־קאר 364.
ברוך הגדול מטליטלה 425.
ברוך מוירבורק 184.
ברוך מן חלב 57.
ברוך ממגנצא 76, 173, 184, 189, 1099.
ברוך מרוטנבורק 175.
ברוך רחבי 994.
ברוך שירפונטין 1098.
ברכה בת מנחם בר יעקב 383.
בשר בר עלי בן אלסלובי 568.

גאלה אשת מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
גאלה בת יצחק בר יוסף בר עזרא כליף 384.
גאלינוס 411, 504, 506, 507, 508, 655, 1039.
גבריאל 1049.
גד בר דן 759.
גוזבא כרליכר זמאדר 370.
גוייאה 187.
גומפרעך 761, 762.
גיאת בר סאלם 980.
גליל (ע' יוסף בר גליל).
גנא בת יוסף בר סעיד אלמצמוני 985.
גנא בת יחיא בר סעיד אלעוזירי 981.
גנא בת סאלם אלקוזי 984.
גראציאה אשת אליהו מפאנו 156.
גרשום בר יהודה (מאור הגולה) 76, 169, 170, 182, 187, 190, 722, 968.
גרשום דמשקי 445.
גרשון 76, 351.
גרשון מנחם 356.
גרשון מנחם בר משה 355.
גרשון המוהל (הגזור) 191.

דאוד בר אברהם הכהן אלעראקי 991.
דאוד בר יצחק 1087.
דאוד בר עוץ 1087.
דאוד אבן אלגיאת 545.
דבורה בת מרדכי מבנפרי 288.
דבורה בת שלמה 546.
דב"ם 530.
דגיאנים 411.
דדיבאי דיוכרה כמודנה 370.
דוב בער בר יהודה ליב הלוי שפירא 401.
דוד 76.
דוד (הי"ד) 759.
דוד (בזמנו של ר' שמואל הנגיד) 453.
דוד בר אברהם אלפאסי 1036.
דוד בר אברהם כולי 355, 356.
דוד בר אברהם בר יחיא בר צאלח 758.
דוד בר אהרן ברואני 1055.
דוד בר אהרן גבאי 976.
דוד בר אהרן הכהן עראקי 202.
דוד בר אליהו כולי 353.
דוד בר אליהו קפשאלי 351, 352, 353.
דוד חי בר אליהו רחבי 967.
דוד בר בבה גיג 850.
דוד בר ברוזי גרכאר 575.
דוד בר ברוך כהן 892, 894.
דוד בר גרשון 527.
דוד בר חזקיה המכונה זעליקמן 762.
דוד בר חלפון בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
דוד בר יהודה אישבנזי 995.
דוד בר יהודה החסיד 778.
דוד בר יהודה הנשיא 349, 351.
דוד בר יהודה שמאש כהן 388, 389, 391.
דוד בר יוסף אבודרהם 320, 673, 951.
דוד בר יוסף קמחי 3, 7, 59, 73, 76, 84, 396, 487, 488, 489, 496, 497, 611, 666, 678, 895, 1027, 1071, 1094, 1099.
דוד בר יוסף בר אליהו באבא 400.
דוד בר יוסף בר עזרא בחר 976, 989.
דוד בר יחזקאל רחבי 967, 968, 992, 1089.
דוד בר יחיא 1060.
דוד בר יסו שריך 1045.
דוד [בר יעקב] טובא 992.
דוד בר יצחק בר שלמה 203.
דוד בר לוי 1050.

דוד בר מיכאל 351.
דוד בר מכיר כהן ספרדי 355, 356.
דוד בר מרדכי (משנומגלם) 994.
דוד בר מרדכי כהן הנשיא 675.
דוד בר משה 351.
דוד בר משה הכהן 398.
דוד בר משה צפירה 390.
דוד בר נחום בר יצחק מרדכי (מכרכוך) 204.
דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 399.
דוד בר סלימאן אבן שמון 362.
דוד בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
דוד בר סעיד אלקרואני 983.
דוד בר עמרם הנגיד איש עדן 488.
דוד בר ענן 1098.
דוד בר קלונימוס 188.
דוד בר שאול 396.
דוד בר שבתי קפשאלי 352.
דוד בר שלום אבן שמעון 390.
דוד בר שלום אפרייט 528.
דוד בר שלמה אלדמרמרי 330.
דוד בר שלמה כולי 356.
דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב בר צאלח בר דוד 372, 388, 401, 546, 568, 571, 576, 577, 578, 972, 975, 1045.
דוד אבן אבי זמרא 354, 356.
דוד אבן אמוויג 363.
דוד אבן זכרי 470.
דוד אבן זמירו 360.
דוד אבן חיים 362.
דוד אבן מיירא 356.
דוד אבן מרגי 870.
דוד אבן שושאן 1094.
דוד אבן שנגו 356.
דוד אמאמדו 447.
דוד מאגאר 200.
דוד מאנארז 892.
דוד אופנהיים 530.
דוד מאימארן (שד"ר מטבריה) 994.
דוד דבית הלל 973.
דוד דוראן 850.
דוד חזן 249, 671, 1049.
דוד חייה (מבנגאלה) 992.
דוד חרבון טבעי 356.
דוד יעקב גאקו 686.
דוד מירושלם 393.
דוד הכהן 361, 365.
דוד כהן בקרי 850.
דוד כהן צדק 428.
דוד כליפה 850.
דוד הלוי 896.
דוד הלוי מאדרע 892.
דוד מאיר בראנפלד 405.
דוד מוורוגונטו 350.
דוד מטלון 992.
דוד מכויין 191.
דוד נאבת 850.
דוד נחיש 855.
דוד עלוש 850.
דוד עמום 670.
דוד פאפו 1054.
דוד די פומים 501.
דוד פיזאנטי 670.
דוד צדיקאיירו 855.
דוד קוקומריל 771.
דוד הקטן 671.
דוד מקסטאלתארי 397.
דוד קפשאלי 350, 351.
דוד קרשקיש 850.
דוד ראובן 855.
דוד ראש ישיבה 969.
דוד רוגיינו 218.
דוד רחבי 995.
דוד ששון וחבריו 1057.
דולציטה בת אלעזר אשבנזי 419.
דונה מיאורה 855.
דונש בר תמים 60, 411.
דוסא בר סעדיה 722.
דוראן מלוניל (עי' שמעון בר יוסף מלוניל).
דורניום 1043.
דיאסקורידס 504.
דייאנה בת מרדכי מבנפרי 288.
דינה בת יצחק (מאצפהאן) 204.
דינה בת משה בר אהרן לאנייאדו 990.
דינר אנכאווי 360.
דמום 1012, 1042, 1043.
דן 444.
דן בר יהושע 759.
דניאל (הנזכר בערוך) 491.
דניאל בר אברהם 245.
דניאל בר אפרים כהן 994.
דניאל בר יוסף טלכר 384.

דניאל בר יחיאל 1038.
דניאל בר עזריהו ראש ישיבה 456.
דניאל וחבריו 1022.
דניאל טלכר 370.
דניאל כהן 1092.
דניאל עוזי ריש מתיבתא 687.

האי גאון 57, 76, 117, 159, 168, 169, 170, 174, 179, 181, 186, 191, 242, 307, 333, 411, 432, 445, 452, 464, 471, 488, 498, 537, 542, 551, 661, 687, 690, 695, 713, 714, 720, 722, 723, 724, 728, 735, 742, 896, 951, 1006, 1027, 1077, 1083, 1109.
הארון בר אברהם הכהן אלעראקי 991.
הארון בר יחיא אלאשוול 985, 986.
הארון בר יחיא אדכאן אלצבטאני 985.
הארון בר יעקב בר יוסף אלאסוד 980.
הארון בר מוסא אחסן 984, 986.
הארון בר עואץ בר סעיד הארון 982.
הדאי לוי 1085.
הושע מקולונייא 156.
היילמן 171.
הילאי גאון 129, 159, 724.
הינדל בת שמואל זנוויל סגל 313.
הלל 335, 759.
הלל בר אברהם אלפקאעי 394.
הלל בר אליקים מארץ יון 76, 106, 108, 724, 727.
העשיל מדמשק 393.
הרמס 411.

ואעים אבן יחייא 1046.
ואצל שר צבא האנדאלוסים 453, 455.
והב בר סעיד 1087.
ווברארמגי בר דאדאגי פיזרכר 370.
וורדימס 76.
וידאל הנרבוני (עי' משה בר יהושע בר דוד נרבוני).
וידאל הצרפתי 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 754.
וידאל שולם 470.
וידאל שלמה (עי' מנחם בר שלמה מאירי).
ורדיל בת מאיר בר נתן סגל בר שמואל זנוויל סגל 312.
ורדיל בת שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.

זי בונא 759.
זבלון ריש מתיבתא 870.
זהרה בת אברהם אלאשול 984.
זהרה בת גיאת בר סאלם מכבז 980.
זהרה בת יוסף צבארה 987.
זהרה בת יוסף בר סעיד אלגהראני 982.
זהרה בת יחיא 988.
זהרה בת יחיא אבורוס אלצאהרי 987.
זהרה בת יחיא הארון 985.
זהרה בת יחיא בר מוסא אלכאולי 985.
זהרה בת סעיד בר יהודה אלכרבי 982.
זהרה בת שכר אבורוס אלצאהרי 986.
זוהמיר אדון אלמחסה 452.
זונדיל בר מאיר מק"ק קרעמניץ 311.
זוסיל 759.
זוסקינד 761.
זיאד אבן כלפון 504.
זיתון אלחכים 504.
זכריה בר יוסף 1027.
זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי 523, 758.
זכריה בר רחמים 992, 993, 994.
זכריה בר רחמים משיראז 399.
זכריה בר שלום בר מעודד 1051.
זכריה פרוטו 350.
זלמן 404.
זלמן אולמן 404.
זלמן כהן מנורנבערק 759, 761.
זרחיה בר יצחק הלוי 687, 690, 714, 1076, 1077, 1078.
זרחיה גוטה 527.

חבאבה בת יחזקאל בר אברהם בר מרדכי 378.
חבאבה בת משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 383.
חבאבה בת רחמים עבד אל עזיז 378.
חביב 3, 23.
חביב בר שינה 1060.
חביב טולידאנו 764.
חביבה בת דינה (אשת עזרא בר יצחק בר שלמה בר בניימן בתו של יחזקאל בר יוסף כליפה) 839.

חביבה בת סאלם בר יחיא בר סעיד הרון 983.
חביבה בת סלימאן אלחמדי 981.
חביבה בת סלימאן בר מנשה בר יוסף מעתוק שהרבאני 546.
חביבה בת צאלח 389.
חגי בר שלמה 770, 771.
חושיאל 451.
חזקיה 179.
חזקיה בר מרדכי (מאצפהאן) 204.
חזקיה בר שר שלום הנשיא 4, 5.
ח"י (ע' חמדת ימים).
ח"י לורייא 519.
חיוי אלבלכי 411.
חייא בר יצחק הצרפתי 187.
חייא הספרדי 76.
חיים 76, 687, 1098.
חיים אביו אל ר' יעקב בינגא 76.
חיים בר אברהם 893.
חיים בר אברהם בר אצלאן 994.
חיים בר אברהם בר ישראל זאבי 994.
חיים אברהם בר ישראל ענתיבי 526.
חיים בר אליהו 351.
חיים בר דוד מטלון 992.
חיים בר דוד צורגאנא 205.
חיים בר דוד בר חיים 578.
חיים בר יוסף ויטאל 549, 1000.
חיים בר יוסף קאפח 1061.
חיים בר יעקב אבן חיון 392.
חיים בר יעקב אבן יקר 400.
חיים בר יצחק ביבאס 364.
חיים בר יצחק רפאל אלפאנדארי 426.
חיים בר ישׂשכר חאגוויל 390.
חיים בר מאיר בר ששון 388.
חיים בר מנחם מענדל 401.
חיים בר מרדכי וואעקנין 390.
חיים בר משה (מאצפהאן) 204.
חיים בר משה מאיורא 168, 176.
חיים בר משה גבאי 399, 992, 994, 995.
חיים בר סאלם חבשוש 1061.
חיים בר עזרה 399.
חיים בר עמרם מדמשק 243.
חיים בר פינחס חרירי 442.
חיים בר צאלח יוסף 992.
חיים בר שאול מגדולי המכונה וידאל סטורי 15.
חיים ברוך בר שלום בר יוסף מנגיל 990.
חיים בר הרשב"א כ"ץ עראקי 203.
חיים אבו אלעאפייא 248, 530.
חיים אבן וואליד 764, 765.
חיים אבן עטאר 530, 678.
חיים אנפראז 892.
חיים גאלוני 850.
חיים דיואן 892.
חיים טולידאנו 364, 764, 859.
חיים יוסף דוד אזולאי 404, 690, 774, 1062.
חיים כהן 167, 173, 185, 519.
חיים כהן מקוגין 974.
חיים לוי 400, 970.
חיים אלמושנינו 530.
חיים מישיני 350, 351.
חיים משה מזרחי 196.
חיים סטורה 766.
חיים עוזיאל 358.
חיים עלוש 850.
חיים עמאר 774.
חיים פלאגי 389, 1047.
חיים ראטרדאם 403.
חיים שאמי 564.
חכאיה בת סאלם 623.
חלפתא דקארקאשונוה 979.
חמאי גאון 431, 444, 448.
חמאמה בת יוסף בר סלימאן אלעדני 980.
חמאמה בת יעקב בר יהודה אלעזירי 981.
חמאמה בת סאלם אלקווי אלצבטאני 983.
חמאמה בת סאלם בר הארון 987.
חמאמה בת סעיד 386.
חמאמה בת שכר אבורוס אלצאהרי 985.
חנה אשת מאיר צעדי 1020.
חנה אשת צאלח אברהם עיני 204.
חנה בת אלעזר אשכנזי 418.
חנה בת בנימין 387.
חנה בת דוד אבן משנתף 387.
חנה בת דינה 839.
חנה בת יהודה בר יעקב בר סלימאן מעתוק 560
חנה בת יוסף בר שלמה שרעבי 1095.
חנה בת סעדיה 970.
חנה בת סעיד מוסא אלגהראני 981.
חנה בת צלחה 560.
חנה בת רחל בת מעתוקה 839.
חנה דוקרא 370.
חנה סרגון 995.

חנוך (עי' דמוס).
חנוך בר משה הספרדי 459, 771.
חנין בר אסחק 411.
חנינה אבן אסבאג 362.
חנן 1103, 1104, 1105.
חנן בר יאקו 1060.
חננאל בר חושיאל 84, 102, 161, 178, 179, 181, 189, 192, 487, 687, 695, 698, 708, 714, 716, 721, 722, 723, 724, 730, 731, 737, 742, 896, 1059, 1066, 1078.
חנניה בר דוד בר יוסף 883.
חנניה בר יהודה גאון 724.
חנניה ליפמן בר שמואל זנוויל סגל 313.
חנניה ארובאש 360, 363.
חנניה גאון 724.
חסדאי 347, 444.
חסדאי בר ישועה 23.
חסדאי אלמושנינו 364, 365.
חסדאי תלמידו של הר"ן 531.
חסו באי גרכרה 575.
חסן 203.
חסן בר סאלם 386.
חסן בר סאלם אדערי 1061.
חסן בר עוץ בר חסן 422.
חסן בר פצלאן 567.
חפני 724.
חפץ בר יצליח 58.
טובה בת עזרא בר ששון בר צאלח בר מנחם 391.
טובה בת שמואל בר חיים תורגמאן 378.
טוביה 76, 163, 164, 166, 186, 192.
טוביה בר יוסף 351.
טוביה מבירונא 170, 191.
טוביה הרופא 1040.
טודרוס הלוי 1011.
טוטי כאנם בת אסמאעיל 382.
טמסתיוס 410, 418.
י' 1098.
י' אבן מלך 342, 488.
י' אופנהים 762.
י' זאבי 1049.
י' לומברוזו 24.
י' מולכו 400.
ימ"ץ 760.
י' הנחור (הבחור ?) 77.
י' סמוט 751.
י' עכברי 337.
י' פאלקון 530.
י' פיגון 751.
י' קופיו 530.
יאקו בעלה של אסתר בת כוגה דאוד 1060.
יאשיה הבבלי 1012.
יאשיהו בר שר שלום הנשיא 4, 5.
י"ב עטאר 530, 754.
יב"א 688, 1098, 1103, 1104.
יב"ם 77.
יב"ם מבייהם 179, 184.
יב"ן 179.
יבר"א 179.
ידידיה 171, 189.
ידי"ן 1062.
יריר 453, 455.
יהודאי גאון 76, 117, 128, 129, 130, 159, 184, 186, 188, 189, 542, 714, 724, 731, 1061, 1078, 1082.
יהודה 347, 818, 1102.
יהודה בר אבא דלמדיגו 355.
יהודה בר אברהם גיג 846.
יהודה בר אברהם חביב 350, 352.
יהודה ליב בר אברהם יהושע העשיל 401.
יהודה בר אברהם בר שלמה בר יהודה כלאין 766, 895.
יהודה בר אלימלך כהן 353.
יהודה בר אליעזר 968.
יהודה בר אליעזר הכהן 351.
יהודה בר אלעזר אשכנזי 418.
יהודה בר אשר 511.
יהודה בר בלעם 62.
יהודה בר בנימין 351.
יהודה ליוא בר בצלאל 944.
יהודה בר ברוך 309, 698.
יהודה בר ברזילי ברצלוני 713, 714, 724, 1078.
יהודה בר דוד הכהן אשכנזי 314, 933.
יהודה בר דוד חיוג 485, 487, 488, 496, 498, 662, 665.
יהודה זונדל בר דוד בר שמואל זנוויל סגל 313.
יהודה ליב בר זאב וואלף 401.
יהודה בר חסדאי 398.
יהודה בר יהודה החכם 687.
יהודה בר יונה בריא 994.
יהודה בר יוסף 204.

יהודה נסים בר יוסף חברוני 678.
יהודה בר יוסף הכהן 394.
יהודה בר יוסף הרופא 351.
יהודה בר יוסף אחי ר׳ שמואל הנגיד 451.
יהודה בר יחיא בר צאלח 993.
יהודה בר יעקב אבן חיון 392.
יהודה בר יעקב בר סלימאן בר דוד מעתוק 387.
יהודה בנימן בר יעקב 360.
יהודה בר יצחק 166.
יהודה בר יצחק אברבנאל 1094.
יהודה בר יצחק כדידא 390.
יהודה בר יצחק דלמריגו 353.
יהודה בר יקר 1011.
יהודה בר מאיר 76, 968.
יהודה בר מומו 1046.
יהודה בר מנוח סיד 200, 201.
יהודה ליב בר מנחם שניאור מבלאחוב 436.
יהודה בר משה מרטימו בר שמריה 351.
יהודה בר משה כהן 185.
יהודה בר משה פרוטו 351.
יהודה בר משולם 1103.
יהודה בר נחום אלאחמרי 983.
יהודה בר נחמן 968.
יהודה בר נפתלי אפריאט 1046.
יהודה בר נתן חותנו של רש״י 193.
יהודה זונדיל בר נתן 311.
יהודה בר נתנאל 925.
יהודה בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
יהודה בר עוזיאל 358, 359, 360, 361, 362, 363.
יהודה חן בר עמנואל 355.
יהודה בר פרחון 394.
יהודה בר פריגא 386.
יהודה בר קלונימוס 76, 189.
יהודה בר קלונימוס הכהן אב״ד דק״ק אמ״ד 755.
יהודה בר קלונימוס בר מאיר 185.
יהודה בר רפאל 86.
יהודה בר שלום (משיח שקר) 970, 971
יהודה בר שלמה כהן בלבו 354.
יהודה בר שלמה חנון 386.
יהודה בר שלמה אלחריזי 58, 64, 424.
יהודה בר שלמה הכהן 552, 1070, 1071.
יהודה בר שלמה הלוי 875.
יהודה בר שמואל כ״ץ אשכנזי 355.
יהודה ליב בר שמואל זנוויל סגל 313.
יהודה בר שמואל החסיד 1098, 1100.
יהודה בר שמואל הלוי 1027, 1070.
יהודה בר שמעון 968.
יהודה בר שמעון הנשיא 968.
יהודה אבן ווירגא 365, 511.
יהודה אבן זכרי 877, 893.
יהודה אבן כולאט 360.
יהודה אבן עוליל 874.
יהודה אבן עטאר 361, 362, 363, 364, 754, 764.
יהודה אבן אלפכאר 398.
יהודה מאגאר 200.
יהודה אדרעי מקאוא בלאנבה 670.
יהודה אויטריל 400.
יהודה אלטינסי 527.
יהודה אלמאליח 875.
יהודה אלנקאוה 769, 771, 772.
יהודה אלרוטי 769.
יהודה אנטולי בר הרב 349.
יהודה מאניאן 445.
יהודה אשכנזי 201, 763.
יהודה גיאן 470.
יהודה מגרמייזא 425.
יהודה דלמריגו 355.
יהודה הדרשן 1109.
יהודה זאבארה 421.
יהודה זדוש 850.
יהודה חייט 84, 1029, 1063.
יהודה חלאוה 766.
יהודה חן הרופא 353, 356.
יהודה החסיד 76, 159, 160, 162, 164, 179, 186, 425, 444, 445, 448, 1020.
יהודה כהן 76, 160, 185, 352, 1100.
יהודה כהן אשכנזי 354, 355.
יהודה הכהן סגלמאסי 1059.
יהודה כהן מפאס 530.
יהודה מועטי 774.
יהודה מזרחי 992.
יהודה נאבת 850.
יהודה נחמד 393.
יהודה הנשיא מטלושא 19.
יהודה עוזיאל 764, 877.
יהודה עייאש 774.
יהודה עלוש 850.
יהודה עמאר 774.
יהודה מפאריש 160, 164, 182, 188, 191, 192.
יהודה פיימינטה 360.
יהודה צעדי 202.

יהודה צרפתי 510.
יהודה קארקושא 9.
יהודה קורקוס 354.
יהודה רבו של בעל שבולי הלקט 160.
יהודה הרופא קנדיוטי 351.
יהודה שוואט 850.
יהודה שושנה 850.
יהודה משימוייש 170.
יהודית אשת משה יצחק הלוי 958.
יהונתן 8.
יהונתן בר דוד הכהן מלוניל 396, 717, 1078.
יהונתן בר יהודה הלוי 501.
יהוסף בר שמואל הלוי הנגיד 1044.
יהושע 76.
יהושע בר אברהם קריספין 1046.
יהושע בר אברהם בר אליהו בר אברהם בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 372.
יהושע בר אברהם בר יהודה 1046.
יהושע ישישבר בר יהונתן הלוי 501.
יהושע בר יחזקאל בר אליהו 405.
יהושע בר יצחק מפאנו 157.
יהושע בר מאיר הלוי 895.
יהושע בר משה 670.
יהושע בר עבדיה הלוי 349.
יהושע העשל בר שמואל זנוויל סגל 313.
יהושע אבן שועיב 673.
יהושע כהן גדול 564.
יהושע לורקי 669.
יהושע הנגיד 542, 703.
יהושע סורייאנו 550.
יהושע קורקוס 358.
יהושפט אזולאי 390.
יואל בר אורי בעל שם מזאמוישט 523.
יואל כ"ץ 969.
יואל הלוי 176, 177, 178, 182, 184, 185, 189, 190, 192.
יואל מפריש 188.
יודיטה בת אליעזר אשכנזי 377.
יודיטא בת ויטוריא 855.
יודלין בלצא 356.
יודלין בר מנחם דלמדיגו 354, 355.
יוחנא אבן מאסויה 504, 1039.
יוחנן 3.
יוחנן בר מתתיה 759.
יוחנן מזרחי 323.
יוחנן מפאנו 156.
יוטא בת אלעזר המכונה ויבש 759.
יום טוב 77, 163, 182, 530.
יום טוב בר שלמה הנקרא ליפמן מולהוזן 759.
יום טוב אבן יעיש 461.
יום טוב טובייאנה 676.
יום טוב מיוני 177, 179.
יונה 396, 759.
יונה בר אברהם גירונדי 165, 531, 714, 715, 770, 1076, 1080.
יונה בר יהודה בר משה אבן דלאל 353.
יונה בר יוסף כהן 994.
יונה בר יחזקאל שראבי 379.
יונה בר ששון 243.
יונה אבן גנאח 51, 58, 62, 65, 485, 488, 496, 542, 543.
יונה אבן פ' 360.
יונה אישכנזי 678.
יונה בעל הגהות על הסמ"ק 165.
יונה בריא שד"ר מענתאב 993, 994.
יונה מטולייטא 189, 192.
יונה מודליר 1020.
יונם מדמשק (עי' יוחנא אבן מאסויה).
יונתן 76.
יונתן בן עוזיאל 3.
יונתן בעל הגהות על הסמ"ק 167.
יונתן ראש ישיבה 969.
יוסטא אשת מרדכי מבנפרי 289.
יוסי 1109.
יוסי דון יחיא 915.
יוסי הכהן 1098.
יוסף 203, 204, 348, 687, 1046.
יוסף בר אבא מארי כספי 58.
יוסף בר אברהם 895, 994.
יוסף בר אברהם מאורליינש 708.
יוסף בר אברהם מאלימנה 445.
יוסף בר אברהם אלאשול 984.
יוסף בר אברהם גיקטיליה 364, 428, 444, 896, 1012, 1015, 1063.
יוסף בר אברהם מדאי 547.
יוסף בר אברהם מזרחי 196.
יוסף בר אברהם אלצברי 980.
יוסף בר אברהם שליח בורגוש 896.
יוסף בר אהרן צרפתי 754.
יוסף בר אליהו 244.
יוסף בר אליהו גבאי 204.
יוסף בר אליהו ירושלמי 434.

יוסף בר אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא 1055.
יוסף בר אפרים קארו 104, 356, 526, 718, 749, 750, 1023.
יוסף בר גליל 469.
יוסף בר גראמה אלצאהרי 982, 983.
יוסף בר דוד בר יוסף בר מיכאל בר אברהם אלתפליסי 1071.
יוסף בר דניאל טולידאנו 530.
יוסף בר זכריה פרוטו 351, 352.
יוסף בר חבשש (?) 384.
יוסף בר חזמק 970.
יוסף בר חנן האזובי 238, 242, 248, 517, 537.
יוסף בר חסדאי 454.
יוסף בר יהודאי גאון 130.
יוסף בר יהודה 58, 688.
יוסף בר יהודה אבן מרואס 776, 910.
יוסף בר יהודה אשכנזי 381.
יוסף בר יהודה גאון 725.
יוסף בר יהודה חכים 406.
יוסף בר יום טוב אשבילי 896.
יוסף בר יוסף חמאמי 488, 491.
יוסף בר יושת 198.
יוסף בר יחזקאל 401.
יוסף בר יחזקאל סומק 387.
יוסף בר יחיא 522.
יוסף בר יחיא אלכוכבאני 982.
יוסף בר יחיא שכר אבורוס אלצאהרי 987.
יוסף בר יחיא בר צאלח 993.
יוסף בר יעקב אבן צדיק 465.
יוסף בר יעקב פינטו 892.
יוסף יקותיאל קפמן בר יעקב יהודה סגל 944.
יוסף בר יפת הלוי 522.
יוסף בר יצחק 176, 203.
יוסף בר יצחק אבן אביתור 445.
יוסף בר יצחק מנגילי 1092.
יוסף בר יצחק קמחי 3, 58, 499.
יוסף בר ישראל 969.
יוסף בר ישראל בר יוסף בר משה בר סעדיה בר דוד בר אברהם בר מעודד 327, 328.
יוסף בר לאביטש 468.
יוסף בר מאיר 190.
יוסף בר מאיר אבן מגש 395, 465, 719, 723, 724, 725, 730, 731, 738, 1044.
יוסף בר מוסא אלשול 981.
יוסף בר מוסי 541.
יוסף בר מימון 1045.
יוסף בר מנחם בר סלימאן בר מנחם בר דניאל 575.
יוסף בר מצמון 543.
יוסף בר מרדכי מקראקא 426.
יוסף בר משה 393, 738.
יוסף בר משה מינדה 358.
יוסף בר משה איש רומי 288.
יוסף בר משה בר יעקב בר סלימאן 407.
יוסף חיים בר משה 993.
יוסף בר נסים בר מנחם גבאי 569.
יוסף בר נסים בר סלימאן 387.
יוסף נין לנסים בר סלימאן בר דוד מעתוק 244.
יוסף בר סעדיה 1061.
יוסף בר סעדיה בר דוד בר חלפון בר דוד בר סעדיה בר עמרם בר סעדיה אלטוילי אלענסי 606.
יוסף בר סעיד 758.
יוסף בר עבדאללה בר אליהו 569.
יוסף בר עבדאללה מאשור 991.
יוסף בר עבדאללה מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 576.
יוסף בר עזיר מואזאן 892.
יוסף בר עזרא 1047.
יוסף בר עזרא כליף 392.
יוסף בר עזרא בר יצחק 387.
יוסף בר עזרא בר יצחק בר מנצור 387.
יוסף בר עמראן דיין סגלמאסה 394.
יוסף בר עמרם 361, 362, 363, 364.
יוסף בר רפאל עוזיאל 1055.
יוסף דמתקרי מירקאדו בר רפאל חיים שלמה אלגראנאטי 1046.
יוסף בר שאול קולמאר 399.
יוסף בר שלמה דילמידיגו 512.
יוסף בר שמואל הדיין 452.
יוסף בר שמואל הלוי הנגיד (ע׳ יהוסף בר שמואל הלוי הנגיד).
יוסף בר שמעון קרא 18, 19, 76, 1104.
יוסף בר שמריה אגורא 351.
יוסף בר ששון בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 576.
יוסף בר ששון בר צאלח 387.
יוסף אבולכיר 774.
יוסף אבן בגאטי 465.
יוסף אבן גיאן 771.
יוסף אבן דנאן 768.
יוסף אבן מלאל 395.
יוסף אבן סאמון 994.
יוסף אבן שבת 1045.

יוסף אדרעי 530.
יוסף אוהב 855.
יוסף אזוביב 774.
יוסף אלבו 673.
יוסף בארבירו 530.
יוסף בושושה 850.
יוסף בירדוגו 390.
יוסף בכור שור 76, 169, 1098.
יוסף בנדיט 170.
יוסף בקרי הכהן 786.
יוסף ברזאני 448.
יוסף ברצילון 855.
יוסף גאביזון 361.
יוסף גאון 159, 542, 1083.
יוסף גבאי 362, 764.
יוסף גיטליא (צ"ל גיקיטיליא) 468.
יוסף גנדוריין 519.
יוסף גרגי 405.
יוסף דוד 1049.
יוסף דון 445.
יוסף דלריינא 444, 445, 539.
יוסף ורדאי 855.
יוסף זביב 993.
יוסף אלחגבי 1087.
יוסף חיון 930.
יוסף חיים זאננענפעלד 1054.
יוסף חיים שמריה 218.
יוסף חיים שרים 405, 1055.
יוסף חליגוא 967, 974, 992.
יוסף טוב עלם 166, 187, 188, 308, 309, 710.
יוסף טובי 358.
יוסף יחיאל 76.
יוסף ישועה מסיסיליא 467.
יוסף כהן 1098.
יוסף הכהן מפרס 1062.
יוסף הכהן מרמתה 892.
יוסף מכונזותי 180.
יוסף כליפא 850.
יוסף הלוי 1062.
יוסף הלוי אבן מיגאש 64, 197, 200.
יוסף אלמושנינו 359, 361.
יוסף מישיני 350.
יוסף מלכו 855.
יוסף מניר המכונה לחסיד 850.
יוסף מצליח 874.
יוסף מרקוש 425.
יוסף משתאי 84, 85.
יוסף נהון 361.
יוסף נחמיאש 360.
יוסף נקדן 4.
יוסף סערתי 1085.
יוסף סתהון 211.
יוסף אלעטאר 395.
יוסף עראקי הכהן 203, 369.
יוסף מפאטי 173.
יוסף פאנו 156.
יוסף פאפו 855.
יוסף פחל 850.
יוסף פיתוסי 850.
יוסף פראנקו 360.
יוסף קינון 187.
יוסף קלצון (קצון) 189, 193.
יוסף קלצין איש ירושלם 708.
יוסף ראש ישיבה 726.
יוסף רבן 370.
יוסף שלוניקו 356.
יוסף שליח צבור מטרוייש 170, 186.
יוסף שנהרג במיורקה 76.
יוסף שנהרג על קדושת ה' 969.
יחזקאל 676.
יחזקאל בר אברהם מצליח 994.
יחזקאל בר אברהם בר נסים 992, 994.
יחזקאל בר אברהם ערבה 391.
יחזקאל בר אהרן דויך הכהן 972, 976.
יחזקאל המכונה כואגה שמס אלרין בר אהרן בר איתמר הכהן 552.
יחזקאל בר אליהו מצליח 971.
יחזקאל עזרא בר אליהו 206.
יחזקאל בר באוכם מקלגולאן 399.
יחזקאל הנביא בן בוזי הכהן 558–564, 568, 569, 1022.
יחזקאל בר דוד נאוי 557.
יחזקאל בר דוד רחבי 574, 575, 966, 967, 974, 993.
יחזקאל בר יהודה בר יעקב בר סלימאן 976.
יחזקאל בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי 376, 983, 1061.
יחזקאל בר יוסף בר עזרא כליף 388.
יחזקאל בר יצחק בר שלמה בר בנימן 839.
יחזקאל בר מאיר בר יצחק שכר 387.
יחזקאל בר מרדכי כורדי 976.
יחזקאל בר מרדכי הנשיא 675.

יחזקאל בר משה הלוי 205, 389, 391, 392, 1054.
יחזקאל בר משה בר יחזקאל טלכר 382.
יחזקאל בר נסים בר אברהם 391.
יחזקאל בר עבדאללה אבן מדלאל 387.
יחזקאל בר עזרא כליף 392.
יחזקאל בר עזרא בר יוסף גבאי 400.
יחזקאל בר עזרא בר יצחק בר שלמה בר בנימן 839.
יחזקאל חיים בר עזרא בר רחמים בר שלמה גרגי 391, 392.
יחזקאל בר צאלח גבאי 989.
יחזקאל חיים בר צאלח הלוי 973.
יחזקאל בר ראובן בר מנשה 393, 404, 575.
יחזקאל עזרא בר רחמים 696, 697.
יחזקאל בר שלמה 401.
יחזקאל בר שלמה בר דוד 391.
יחזקאל חיים בר ששון גבאי 205.
יחזקאל בר ששון בר מרדכי 579.
יחזקאל מאפרקייא 444.
יחזקאל סותון 992.
יחזקאל תופאחה 86.
יחזקיהו ראש גלות 456.
יחזקיהו הרופא 1045.
יח"ט 530.
יחיא בר אברהם 988, 1087.
יחיא בר אברהם אלאשול 983.
יחיא בר אברהם הכהן אלעראקי 991.
יחיא בר אברהם שונם 986.
יחיא בר אליהו 400.
יחיא בר דוד מזרחי 1090.
יחיא בר חיים שיך 1061.
יחיא בר יהודה (?) 758.
יחיא בר יהודה צעדי 203.
יחיא בר יוסף 982.
יחיא בר יוסף מעגז 991.
יחיא בר יוסף אלעזירי 981.
יחיא בר יוסף עואין אצברה 987.
יחיא בר יוסף בר צאלח בר יחיא 369, 554, 992, 993, 1089, 1090.
יחיא בר יחיא בר יהודה 340.
יחיא בר יחיא בר יחיא הארון 987.
יחיא בר יחיא מוסי אלכאולי 984.
יחיא בר יחיא בר יוסף אלטביב אלמצמוני 985.
יחיא בר יחיא בר סאלם בר הרון אלצבטאני 984.
יחיא בר יעקב אלעזירי 982.
יחיא בר יעקב בר צאלח 671.
יחיא בר יצחק חבארה 981.
יחיא בר כלב 991.
יחיא בר מוסא 1061, 1087.
יחיא בר מחפוץ 1087.
יחיא בר מצמון 1061.
יחיא בר עמראן 1087.
יחיא בר משה 203.
יחיא בר סאלם 988.
יחיא בר סאלם אבורום אלצאהרי 987.
יחיא בר סאלם בר יצחק בר שלמה אלתעזי 981.
יחיא בר סלימאן אלחגבי 758.
יחיא בר סלימאן אלכרבי 980.
יחיא בר סעדיה אלצאהרי (ע' זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי).
יחיא בר סעיד 1061.
יחיא בר סעיד אלחראזי 988.
יחיא בר סעיד בר דוד בר שלם בר אביצור רוצאבי 548.
יחיא בר עוץ 386.
יחיא בר עמראן 1087.
יחיא בר צאלח 547, 1061.
יחיא בר ראובן ברזאני 405.
יחיא בר שכר אבורום אלצאהרי 983, 985.
יחיא בר שלום הכהן עראקי 203.
יחיא אודאי 364.
יחיא ביזרדוגו 358, 359, 363.
יחיא ברזאני 1055.
יחיא אלבישירי 202, 203, 487, 488, 758.
יחיא דיין 876.
יחיא זביב 992.
יחיא כהן 992.
יחיא כלב 203.
יחיא אללוי 203.
יחיא הלוי 1060.
יחיא מזרחי 404.
יחיא אלעדוי 1061.
יחיא אלצאהרי (ע' זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי).
יחיא אלצברי 1061.
יחיא תרני 418.
יחיאל בר אברהם ספלמן 762.
יחיאל בר יוסף מפריש 163, 166, 168, 169, 171, 173, 179, 180, 182, 185, 189, 191, 1100.
יחיאל בר מנחם נחום סגל 313.
יחיאל בר שלמה צעדי 992.

יחיאל מיכל כ"ץ 312.
יטו בר יוסף גרכאר (ע' יטזי בר יוסף גרכאר).
יטזי בר יוסף גרכאר 370, 575.
יינט 759.
י"ם 530.
ימואל הרופא 1045.
ינאי 1098.
יניא בת אידוארד רפאל 385.
יסו בר דוד 1046.
יעב"ץ 176.
יעיש בר אברהם בר יחיא אלדמול אלכמרי 384.
יעיש בר יוסף אלעדני 985.
יעיש בר יחיא בר סעיד הרון אלכוכבאני 981.
יעיש בר משה 1046.
יעיש כהן 1085.
יעקב 675, 760, 1098.
יעקב בר אבאמרי אנטאלי 662.
יעקב בר אברהם 401.
יעקב בר אברהם בר יום טוב 1047.
יעקב בר אברהם אבן ימין 364.
יעקב בר אהרן 399.
יעקב בר אליהו 993.
יעקב בר אליהו בר דוד בר ישׁשון 236, 406.
יעקב בר אליעזר 487, 488.
יעקב בר אסחק אלכנדי 411, 504.
יעקב בר דוד 401, 402.
יעקב בר דוד בר יעקב הרויש 875.
יעקב בר דוד בר פורנא 426.
יעקב בר דוד קיטטיאל 577, 578, 844, 974.
יעקב בר דניאל 993, 994.
יעקב בר חיים בינגא 76.
יעקב בר חיים יוסף בר אהרן אלישר 400, 993, 994.
יעקב בר חננאל סקילי 1048.
יעקב בר טובי בר עואין בר אהרן 390, 757.
יעקב בר יהודה בר קלונימוס 76.
יעקב בר יונה בר יעקב 376, 405.
יעקב בר יוסף אבן דנאן הסופר 358, 359, 360, 361, 362, 363.
יעקב בר יוסף אלמאליח 874.
יעקב בר יוסף פאריינטי 875.
יעקב בר יוסף חיים בר אליהו בר משה בר חיים 206, 1054.
יעקב בר יוסף בר יעקב הרופא 88, 388, 1053.
יעקב בר יוסף בר מלכא 361, 362, 363, 364, 365, 753.
יעקב בר יצחק 76, 1020.
יעקב בר יצחק אלכבאש 874.
יעקב בר יצחק בר אצלאן גבאי 389.
יעקב בר יצחק בר נסים הכהן 383.
יעקב בר יקותיאל בירדוגו 753.
יעקב בר יקר 170, 190, 304, 309, 698, 896.
יעקב (עקובא) בר ישועה אטלאן 752.
יעקב בר לוי 897.
יעקב בר מאיר (רבינו תם) 110, 164, 166, 175, 176, 177, 181, 182, 184, 185, 189, 351, 688, 695, 698, 708, 715, 729, 730, 731, 738, 763, 968, 1051, 1079, 1099, 1100.
יעקב בר מעוצה 203.
יעקב בר משה בר סאלם 399.
יעקב בר משה אבן עכסאי 65.
יעקב בר משה טולידאנו 501.
יעקב בר משולם 725.
יעקב בר משולם מדמשק 1014.
יעקב בר נסים 1085.
יעקב בר נסים גאון 511, 725.
יעקב בר סעיד אלחראזי 988.
יעקב בר פ' הלוי 879.
יעקב בר פתחי בר עבייד 387, 1054.
יעקב בר צמח בר נסים 204, 389, 391, 405, 575, 977.
יעקב בר ראובן אבן צור 359, 361, 362, 363, 364, 537, 538, 764.
יעקב בר הרב 351.
יעקב בר שמואל אבן נאים 774.
יעקב בר שמול 774.
יעקב בר שמעון בר שלמה בר יחזקאל בר יהודה 670.
יעקב בר שמעוני 386.
יעקב בר שמשון 179.
יעקב אבן גיאת 390.
יעקב אבן סיניור 360.
יעקב ארעי מערבי 669, 670, 770.
יעקב מאורלנייש 76, 187, 1098, 1099.
יעקב אחי אביו של שלמה הכהן 394.
יעקב אלבוט 203.
יעקב אלבלג 468.
יעקב מאראגי 438.
יעקב אשכנזי 772, 892.
יעקב בדראבר 370.
יעקב בזיז 771.
יעקב בירב 750.
יעקב גאון 725, 730, 748, 1050, 1073, 1082, 1083.

יעקב גבישון 750.
יעקב גיג 850.
יעקב גיקטיליה 360, 361.
יעקב דואכר 370.
יעקב מדורדאן 169.
יעקב דרעי 770.
יעקב ווילא 759.
יעקב חאגיש 105, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 1051.
יעקב חיים סופר 1054.
יעקב חיים שד"ר מצפת 1054, 1057.
יעקב מטאנא 188.
יעקב טובה 203.
יעקב טולידאנו 364, 530, 764.
יעקב יעיש 774.
יעקב ישראל 184.
יעקב כהן 76, 855.
יעקב כהן מארם צובא 805.
יעקב הלוי 363, 754.
יעקב הלוי מטבריה 1029.
יעקב הלוי (מהרי"ל) 354.
יעקב לוי 1085.
יעקב לומברוזו 489.
יעקב ללוש 850.
יעקב מולין 759, 761.
יעקב מונטאלבאנו 855.
יעקב מוצו 855.
יעקב הסופר 893.
יעקב סורגאנה 243.
יעקב סיד 200.
יעקב סימו 200.
יעקב סלטון 204.
יעקב ספיר 372, 376.
יעקב הספרדי 1014.
יעקב סרקוסי 425.
יעקב עבאס 353.
יעקב עדא 850.
יעקב עויזראת 850.
יעקב עכים 350.
יעקב עלוש 850.
יעקב עמאר 787.
יעקב פיתוסי 774.
יעקב פרונטי סופר 358.
יעקב הפרסי 432.
יעקב צבאח 850.
יעקב צראף 667.
יעקב קורביל 76.
יעקב קלעי 688.
יעקב ראיינה 157.
יעקב רותי 358, 362.
יעקב שאול אלישר 1055, 1056.
יעקב שבנה בית הכנסת 969.
יעקל 760.
י"ף 1062.
יפת בר משה לוי 1061.
יצחק 76, 818, 1098, 1104.
יצחק בר אבאמארי 188.
יצחק בר אברהם 398.
יצחק בר אברהם (בעל התוספות) 76, 166, 177, 178, 180, 182, 184, 714, 1078.
יצחק בר אברהם וגה 203, 323, 337, 342, 671, 947.
יצחק בר אברהם הלוי 969.
יצחק בר אברהם מתרניאל 397.
יצחק בר אברהם בר דוד 1016.
יצחק בר אליהו אריה שד"ר מארץ ישראל 991.
יצחק בר אלקנה קפשאלי 354, 355, 356.
יצחק בר אצלאן 676.
יצחק בר בנימן בר שלמה בר יחזקאל בר יהודה 670.
יצחק בר ברכיה הלוי 396.
יצחק בר דוד 203.
יצחק בר דוד אלאשקר 893.
יצחק בר דוד מקוגין 991.
יצחק בר דוד יהודה אברבנאל 489, 1032.
יצחק בר דוד בר יעקב 387, 578.
יצחק בר דוד בר ישועה גבאי 242, 243, 401, 675.
יצחק בר דוד בר שלמה בר רחמים 31.
יצחק בר דורבלו 159.
יצחק בר וידאל הצרפתי 360, 361, 363.
יצחק בר חיים גבאי 992.
יצחק בר יהודה 58, 76, 102, 179, 183, 308, 398, 896.
יצחק בר יהודה גיאת 303, 411, 445, 688, 695, 712, 714, 1078.
יצחק בר יהודה מזרחי 548.
יצחק חן בר יהודה חן הרופא 355.
יצחק בר יוסף נהון 358, 359, 361, 362.
יצחק בר יוסף מקורביל 161, 163, 169, 185, 190, 192, 690.
יצחק בר יוסף אחי ר' שמואל הנגיד 452.
יצחק בר יוסף בחור 349, 350.
יצחק שלום בר יוסף בר עבדיה 408.

יצחק חיים בר יחזקאל ברוך 571.
יצחק בר יחיא אלבוסי 991.
יצחק בר יעקב הכהן 297, 444.
יצחק בר יעקב אלפסי 65, 77, 159, 166, 167, 169, 170, 197, 199, 303, 304, 688, 694, 698, 712, 713, 714, 716, 721, 722, 723, 724, 725, 729, 730, 731, 737, 1039, 1044, 1076, 1078, 1080, 1081, 1082.
יצחק בר יעקב בר יצחק בר אצלאן גבאי 389.
יצחק בר יצחק 988.
יצחק בר מאיר 714, 1098.
יצחק בר מכלוף יונס 381.
יצחק בר מנדיל אביזמרא 888.
יצחק בר מנחם 18, 401.
יצחק בר מנחם נחום סגל 313.
יצחק בר מרדכי 190.
יצחק בר מרדכי מבנפרי 288.
יצחק בר מרדכי כהן 378.
יצחק בר משה 76.
יצחק בר משה עראמה 464.
יצחק ירוחם בר משה יהושע יהודה ליב דיסקין 1054.
יצחק בר נוריאל 401.
יצחק בר נתן מאשטיבא 418.
יצחק בר סלימאן 1060.
יצחק בר סמחון 1061.
יצחק בר עמרם זוראפה 365.
יצחק בר פינחס חרירי 442.
יצחק בר פרץ 181.
יצחק פרג בר ראובן בר יעקב 387, 404.
יצחק בר רפאל בר שאול הכהן 400.
יצחק בר שבתי אטליוטי 354, 357.
יצחק בר שלמה 398.
יצחק בר שלמה בר יצחק אלחדב 510.
יצחק בר שלמה דיויכאר קומדן מוכאדם 381.
יצחק בר שלמה לוריא אשבנזי 400, 429, 489, 530, 549, 550, 898, 998, 1000, 1010, 1091.
יצחק בר שמואל 183, 194, 708, 1099.
יצחק הזקן בר שמואל 65.
יצחק בר שמואל אבן דקון 390.
יצחק בר שמואל הספרדי 58, 1081.
יצחק בר שמואל דמן עכו 895.
יצחק בר שמואל בר מאיר 175.
יצחק בר שמול 774.
יצחק בר שמעון בר אבא בר אבא אגאסי 670.
יצחק בר שניאור 168.
יצחק (בר שרה) בר שלמה בר יצחק בר שלמה בר בנימן 839, 977.
יצחק בר ששת 772, 773, 774, 777, 781, 796, 850.
יצחק אבוהב 421, 512, 998.
יצחק אבולכיר 774.
יצחק אבורדיאל 361.
יצחק אבן אלדיטי 453.
יצחק אבן זמרה 359, 363.
יצחק אבן כלפון (עי' בן כלפון).
יצחק אבן לטיף 1014.
יצחק אבן עמאר 470.
יצחק אבן עמראן 504.
יצחק אבן עראמה 421.
יצחק אבן צור 358, 359, 360, 361, 362, 363.
יצחק אבן שלם 359, 361.
יצחק אברבנאל 2.
יצחק מאיברא 708, 709, 710.
יצחק איינדזיל 1001.
יצחק אלנקוה 460.
יצחק אסמאגא 393.
יצחק אצאבאן 753.
יצחק בי רב 355.
יצחק ביבאם 530, 753.
יצחק ביבי 363
יצחק מבייאנא 186.
יצחק בלילו 364.
יצחק בעל החוטם 76.
יצחק ברזאני 1055.
יצחק גאון 160, 570, 1050, 1073.
יצחק גומא 1111.
יצחק גנז כ"ץ מפפד"ם 424.
יצחק גר 1104.
יצחק מדנפיר 159.
יצחק דונדון 358, 362.
יצחק מוויינא 178, 185, 186.
יצחק חזן 1085.
יצחק החזן הגדול אללוסאני 1062.
יצחק חיים 86.
יצחק החסיד 1011, 1012.
יצחק טייאר 774.
יצחק הכהן 428.
יצחק כהן סופר 354.
יצחק כפוסי 769.
יצחק לאניאדו 676, 764, 993, 994

יצחק הלבן 1012.
יצחק הלוי 170, 176, 309, 362, 688, 896, 1099.
יצחק הלוי מאנגלהיימא 353.
יצחק לוי תימני 669.
יצחק לונגוברדו 742.
יצחק מדינה 1061.
יצחק ממארט 1099.
יצחק ממולינש 688.
יצחק מועטי 774.
יצחק ממורטנ' 77.
יצחק מנוח 170.
יצחק נחום 355.
יצחק נחמיאום 855.
יצחק נרבוני 774.
יצחק סגן לויה 180.
יצחק איש פורטו 156.
יצחק פנצי 444.
יצחק פראנק 1054.
יצחק הפרוש 1014.
יצחק הפרסי 432.
יצחק צרפתי 425, 444.
יצחק קאמנרו 405.
יצחק קארו 84.
יצחק ראש ישיבה 969.
יצחק מרוסיא 76.
יצחק דלריינא 444.
יצחק שלאל 510.
יצחק שליח ארץ ישראל 530.
יצחק שליח ציבור 168.
יצחק שלמא 356.
י"ק 530.
יק"א 758.
יקותיאל 347, 708, 1100.
יקותיאל בר סתיתה 425.
יקותיאל זקנו של רבינו משולם 177.
יקיר 175, 184, 185, 189.
יקר 182.
ירוחם 77, 84.
ירוחם בר אברהם 761.
ירוחם בר משולם 895, 1028.
ירמיה בר אליהו נומיקו 351.
ירמיה בר אליהו קפשלי 353.
ירמיה בר ככא ברינא 965.
ירמיה בר משה קפשלי 350, 352, 353.
ישועה בר חיים פינטו 400.
ישועה בר מסעוד שודאדה 365.
ישועה בר צדקיה בר משה 398.
ישועה זין 203.
ישועה אלחראזי 1061.
ישועה סידון 392, 724.
ישועה קורקוס 360.
ישועה הרופא 1045.
ישי בר חזקיה בר ישי הנשיא 397.
ישמעאל בר אברהם 893.
ישמעאל בר מימון הרופא 349.
ישמעאל בירביניאה 355.
ישמעאל כהן צדק 248.
ישמעאל לגו 356.
ישע בר דוד 623.
ישע בר יוסף 623.
ישעיה 77, 160, 181.
ישעיה בר חיים מישיני 352.
ישעיה בר חנניה (אבן זכרי) 753.
ישעיה בר יהודה הכהן 351.
ישעיה בר מלי הזקן מטראני 719, 735, 741.
ישעיה מארם צובא 805.
ישעיה בלבו כהן 351.
ישעיה בקיש 358, 359, 363, 1065.
ישעיה זגביב 850.
ישעיה מירושלם 393.
ישעיה סתהון 993.
ישעיה ראש ישיבה בזמן ר' שמואל הנגיד 453.
ישראל 77, 183.
ישראל בר אברהם זכות 510.
ישראל בר אורשראגו 183.
ישראל בר יהודה חן 355, 356.
ישראל בר יוסף אבן סעיד 399.
ישראל בר יעיש 754.
ישראל בר מאיר 356.
ישראל בר פתחיה 968.
ישראל בר צאלח מצליח 399.
ישראל בר שמואל משקלוב 404.
ישראל בר שמואל בר חפני גאון 453.
ישראל בר שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312
ישראל איסרלין 220.
ישראל ברונא 761.
ישראל הדרשן 530.
ישראל הדרשן מקרעמניץ 436.
ישראל דוואלאבריגוה 218.
ישראל יעקב כולי 356.
ישראל הכהן 84.

ישראל מייסטריל 760.
ישראל מרפורק 759, 761.
ישראל פואה 105.
ישראל קוטפוס 762.
יששכר בער בר ישראל ליזר איילנבורג 944.
יששכר בר מרדכי אבן סוסאן המערבי 916, 951.
יששכר דוב בר נח 403.
יששכר גיג 850.
יתר בר סעדיה 1028.

כ' אינשטיט 761.
כאתון אשת ששון בר מרדכי בר מישה שנדוך 513.
כאתון בת משה בר אברהם סומך 559.
כהן צדק גאון 117, 725, 730, 1078, 1083.
כילא בת מאיר סגל 311.
כלב בר אלקנה מאגריפון 351, 353.
כלב בר יהודה 351.
כלובי בת דוד אבספכר 370.
כלפא חסון 850.
כלפא נקאיש 850.
כלפא עוואט 850.
כלפאלא עדא 850.
כלפאללה גוזלאן 1058.
כציר 407.
כרושולי קטלן 350.

לאה אשת אברהם בר משה רחבי 1020.
לאה באי רזפורכרני 370, 573.
לאה בת אברהם גיג 846.
לאה בת יחזקאל רחבי 1020.
לוי 77, 725.
לוי בר אליהו נומיקו הרופא 353.
לוי בר גוריון 84.
לוי בר גרשום 418, 423, 510, 532, 666, 673, 1042.
לוי בר דוד הלוי נקדן 20.
לוי בר יעקב אלתבן 467.
לוי בר משה אבן אליד 896.
לוי אבן חביב 85.
לוי הכהן 361.
לוי נומיקו הזקן 356.
לוי נומיקו הקטן 356.
לוי הסופר 19.
לוי שקריניאו 356.
לולו אשת יהודה מזרחי 1020.
לולו בת מרים אשת מנשה בר סלימאן בר מנשה בר יוסף מעתוק שהרבאני 546.
לולוה בת הארון בר יוסף מדינה אללוי 384.
לולוה בת יוסף בר עוץ אלצאהרי 986.
לולוה בת יעיש בר יחיא בר סעיד הארון 982.
לולוה בת סאלם בר יוסף אלצבטאני 986.
לורה בצורי 405.
ליאון 722, 725.
ליאון בר טוביה רופא 352, 353, 354.
ליאון בר הרב 352.
ליאון בר שמואל נומיקו 351, 352.
ליאונטין ממיינצא 725.
ליב סרוואל 944, 945.
ליבה בת שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.
ליביצא בת דן 759.
ליבלומל בת מאיר סגל 311.
ליבשן בר שמואל זנוויל סגל 313.
ליפמן אליעזר בר אהרן סופר 404.

מ' 1100.
מ' מאיגרא 186.
מ' מלונדרש 180, 182.
מ' שלמה 77.
מאיר 77, 698, 1099.
מאיר בר אברהם אבן עקנין 392.
מאיר בר אליהו בר שלמה בר דוד 576.
מאיר בר אלעזר 444.
מאיר בר אצלאן בר יחזקאל בר אברהם גבאי 378.
מאיר בר ברוך מרוטנבורק 77, 165, 173, 174, 176, 183, 185, 191, 192, 716, 968, 1084, 1100.
מאיר בר דוד 759.
מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח (ע' פרג חיים בר דוד בר ששון).
מאיר בר טודרוס הלוי אבולעפיא 2, 396, 397, 532.
מאיר בר יחזקאל אבן גבאי 1063.
מאיר בר יחזקאל גארח 575.
מאיר בר מנחם בולדא 171, 172.
מאיר בר סלימאן קנדיל 1054.
מאיר בר ראובן בר יחזקאל בר יהודה 563.
מאיר בר שלמה אסתרוק 352.
מאיר בר שלמה בר יהודה בר מאיר אבולעפיא 2.
מאיר בר שמואל זנוויל סגל 313.
מאיר בר שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.
מאיר בר ששון בר מרדכי בר משה שנדוך 513.

מאיר בר ששון בר צאלח בר מנחם 391.
מאיר אבן עמרם 360.
מאיר מאיינגלאטרא 176, 178.
מאיר אנגיל 530.
מאיר אשכנזי 444.
מאיר בנבנשת 421.
מאיר מזניים 760.
מאיר יחיאל מצפת 370, 573.
מאיר הלוי 360, 760.
מאיר מזרחי 196.
מאיר עפשטין 944.
מאיר פורינץ 319, 947.
מאיר צעדי 994, 995.
מאיר רחבי 992, 994.
מאיר שליח צבור 1103
מאיר משפירא 187.
מבורך בר דוד 180.
מבורך הנגיד 59.
מבורך עוואט 850.
מבשר אלבגדאדי 411.
מגהאד 454.
מוחה 23.
טוכתאר שר חיל אשביליא 455.
מוסי בר בנימן 1061.
מוסי בהן 1085.
מוסי אלצפירה 335.
מוסי קטיעי 203.
מופק שר צבא האנדאלוסים 453, 455.
מזל טוב אשת אליהו בר דוד בר יוסף בר עזרא 570.
מזל טוב בת אהרן טלכר סוגלי 384.
מזל טוב בת סלימאן בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 572, 573.
מזל טוב בת עבדאללה בר דוד בר ששון 382.
מחמד אבן מוסי אלארדבילי 1052.
מחמד אלתוריד 418.
מטלוב בר רחמים בר מרדכי מארם צובה 398.
מייר עתאלי 850.
מיכאל (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
מיכאל בר אליהו כהן 353.
מיכאל בר דוד בר ישועה גבאי 377, 401.
מיכאל בר חיים צאלח 989.
מיכאל בר שבתי בלבו הכהן 352.
מיכאל בר שבתי כהן 350, 352.
מיכאל בר שבתי כהן ירושלמי המכונה בזורו 353.
מיכאל בר שבתי דוד בר אליהו כהן קפשאלי 352.
מיכאל אליעזר הכהן 404.
מיכאל מוורוגונטו 356.
מימון 59, 896.
מימון בר יהודה 893.
מימון אדהאן 363, 764.
מימון אפלאלו 363, 764.
מימון יאפיל 754.
מימון נגאר 850.
מימון שבשושן 444.
מכיר בר אברהם משריטי 356.
מכיר בר אליהו 353.
מכלוף בר אברהם אבן גנו 876.
מכלוף בר יעקב אבן אסולין הסופר 358, 359, 360, 361, 362.
מכלוף בר שלום אוחיון 1046.
מכלוף אבן שארקי 365.
מכלוף ללוש 850.
מכלוף עדא 850.
מלאח בת עואץ 203.
מלכה בת יצחק בר שלמה בר מראד 379.
מלכי צדק הנשיא בר שר שלום 4, 5.
מלכיאל בר אליהו מאני 404.
מלכיאל בר מאיר אשכנזי 351.
מלכיאל בר משה קואני 350, 351, 355, 356.
ממלכה בת יוסף 623.
מנחם 73, 159, 1104.
מנחם (חכם בבגדאד) 676.
מנחם (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
מנחם בר אבא דלמדיגו 355.
מנחם מענדיל בר אהרן קאמניץ 1057.
מנחם מענדיל בר אפרים זלמאן מזולקיוב 436.
מנחם בן ציון פאנו 156.
מנחם בר בנימן ריקאנטי 433, 444, 1063.
מנחם בר גריב מנחם 378.
מנחם בר דניאל גרגי 244.
מנחם בר חלבו 1101, 1108, 1109.
מנחם בר יהודה דילונזאנו 486, 489, 490.
מנחם בר יואל חותנו של ר' ברוך 349, 443, 350.
מנחם בר יעקב הפרנס 349.
מנחם בר יעקב שלם 759.
מנחם בר יצחק נהון 364.
מנחם בר סלימאן בר דוד בר מנחם 407.
מנחם בר סלימאן בר מנחם בר דניאל 575.

מנחם בר סרוק 665.
מנחם בר צאלח בר מנחם בר דניאל 405, 569.
מנחם בר שלמה דילמדיגו 353.
מנחם בר שלמה מאירי 398, 462.
מנחם בר שמואל 169.
מנחם בר שמואל דלמדיגו 352, 353, 354.
מנחם בר שמואל קווּלי ממיוטרא 355.
מנחם אשכנזי 433.
מנחם דלמדיגו חן 353.
מנחם חגאג 850.
מנחם מיואני 77, 175, 1100.
מנחם סירירו 360, 362, 363, 753, 754, 764.
מנחם הספרדי 969.
מנחם עטיאה 364.
מנחם הקדוש 855.
מנחם אלשיך 393.
מנצור בר חסן 422.
מנשה בר אלישע בר ראובן בר מרדכי בר ששן בר מרדכי בר משה שנדוך 513.
מנשה בר זוסיל 759.
מנשה בר יחזקאל בר מנשה 393.
מנשה בר מאיר בר מנחם בר דוד גבאי 236.
מנשה בר מטלוב סתהון 526.
מנשה בר רפאל 400.
מסעוד בר אברהם אשריקי 754.
מסעוד בר יצחק אבן יפלח 392.
מסעוד בר מוסא 1046.
מסעוד בר שלמה אבן מאמאן 390.
מסעוד אבן גנון 774.
מסעוד אבן הרוש 364.
מסעוד אבן חקון 360.
מסעוד אבן מוייאל 754.
מסעוד אנקאווא 390.
מסעוד בטיטו 850.
מסעוד בעבאלו 879, 892.
מסעוד זגביב (הריין) 850.
מסעוד נקאש 850.
מסעוד מקסניטנה 766.
מסעוד שמלא 850.
מסעודה אשת מאיר בר יחזקאל גארח (עי׳ מסעודה בת אהרן בר יעקב ברמוש).
מסעודה בת אהרן בר יעקב ברמוש 575.
מסעודה בת חביבה בת צאלח 389.
מעודד 348.
מעוצה אביו של שלום בר מעודד 1051.
מעתוקה בת מאיר אליהו 204.
מעתוקה בת משה בר מרדכי בר ישראל 380.
מצליח בר פלטיה גאון 444.
מקנין בת ר׳ לוי הכהן 361.
מר משומר 1061.
מרדכי 77, 179, 180, 184, 185.
מרדכי (חכם) 527.
מרדכי בר אברהם מעתוק 387.
מרדכי בר אברהם בר ששן 21.
מרדכי בר אליהו אצלאן 992, 995.
מרדכי בר דוד 1028.
מרדכי בר דוד הסבעוני 1013, 1015.
מרדכי בר דוד בר מרדכי הכהן 377, 389.
מרדכי בר יוסף האבל כטריקי 1106.
מרדכי בר יוסף בר עזרא בר אליהו 379.
מרדכי בר יחזקאל בר מרדכי בר יצחק (מכרכון) 204.
מרדכי בר יצחק 243.
מרדכי בר משה סידון 991.
מרדכי בר שלום 386.
מרדכי בר שלמה מקאדיי 174.
מרדכי בר שמואל 171.
מרדכי בר ששן בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
מרדכי אשכנזי 527.
מרדכי בירדוגו 529, 754.
מרדכי גיג 850.
מרדכי גיסו של ישמעאל מפירושא 292.
מרדכי זגביב 850.
מרדכי חזן 675.
מרדכי יולאך מקראקא 312.
מרדכי כומטינו 418.
מרדכי הלוי 425.
מרדכי ליב רובין 1054.
מרדכי מאמאן 526.
מרדכי עלוש 850.
מרדכי עתאלי 850.
מרדכי הצדיק 1045.
מרדכי הצידוני 1021.
מרים בת אברהם 386.
מרים בת אברהם גיג 846.
מרים בת אהרן 381.
מרים בת בשה 561.
מרים בת יצחק אשכנזי 381.
מרים בת משה בר עזרא בר נסים 379.
מרים בת שלמה 386.
מרים בת שמואל זנוויל סגל 313.

מרקוש 445.
משא אללה 1043.
משבי"ר (עי' משה בירדוגו).
משה 351, 1099, 1100.
משה (בן דורו של אבטליון הפייטן) 818.
משה (הנפטר במגפה בבגראד) 675.
משה בר אבא דלמדיגו 350, 351.
משה אבא בר אבא 1053.
משה בר אברהם 385.
משה בר אברהם חקון 390.
משה בר אברהם בר צאלח 399.
משה בר אהרן 401.
משה בר אליהו 380.
משה בר אליהו הכהן הרופא 351.
משה בר אליהו דלמדיגו 352, 353, 354.
משה בר אליהו קפשלי 350, 352.
משה בר אליעזר רושו 356.
משה בר אלישע בר אברהם בר אלישע 389.
משה בר אלעזר 467.
משה בר אלעזר כלץ 895.
משה בר גדליה מטבריה 1029.
משה בר דוד 530.
משה בר דוד צרפתי 994.
משה בר דוד בר ישועה גבאי 401.
משה בר הלל מואמויטט 436.
משה בר חביב 351.
משה בר חיים בר משה בר עבראללה 243, 387, 388, 407, 972, 977.
משה בר חלאוה 666.
משה בר חמו 360, 530.
משה בר חנוך הלוי 404.
משה בר חנוך מקרטבא 459, 725.
משה בר טובי מקוגין 578.
משה בר טודרוס הנשיא 725.
משה בר י' סוויד 204.
משה בר יהודה 350, 688.
משה בר יהודה בלבו 351.
משה בר יהודה הכהן 398.
משה בר יהודה דלמדיגו 351, 352, 353, 356.
משה בר יהושע בר דוד נרבוני 419.
משה בר יום טוב מלונדריית 192.
משה בר יוסף 401, 688, 1099.
משה בר יוסף אבן נחמיאש 361.
משה בר יוסף אברהם 387.
משה בר יוסף אליהו מונטיזיורי 389, 402, 406, 872.
משה בר יוסף כיטראני 356.
משה רופא בר יוסף 352.
משה בר יוסף רחמאני 400.
משה בר יוסף בר שלמה שרעבי 1095.
משה בר יחזקאל 387.
משה בר יחזקאל רחבי 992.
משה בר יעקב כהן 380.
משה בר יעקב הלוי 359, 361, 362.
משה בר יעקב מקוצי 714, 897, 1039.
משה בר יעקב בר משה שוחט 399, 400.
משה בר יצחק אבן תבון 353.
משה בר יצחק גמלי 468.
משה בר ישמעאל מפירושו 292.
משה בר ישעיה 380.
משה בר ישראל 77.
משה רופא בר לוי 353.
משה בר מוחה 3.
משה בר מלכיאל קואני 354.
משה בר מנחם נחום סגל 313.
משה יעקב בר מנחם פ'אה 980.
משה בר מימון 59, 64, 77, 84, 166, 168, 170, 192, 202, 303, 304, 342, 348, 396, 397, 410, 418, 425, 428, 464, 470, 489, 511, 516, 532, 539, 541, 542, 543, 544, 551, 552, 614, 654, 655, 662, 672, 688, 690, 712, 714, 717, 725, 736, 737, 738, 742, 748, 749, 750, 752, 758, 763, 786, 896, 897, 947, 1005, 1010, 1014, 1022, 1028, 1033, 1039, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1059, 1062, 1070, 1071, 1077, 1078.
משה בר מסעוד 386.
משה בר מרדכי 187, 569.
משה בר מרדכי חיים מיוחס 402, 1054, 1056.
משה בר מרדכי מייזלש מווילנא 400.
משה בר משה חלואה 870.
משה בר משה בר יחזקאל 976.
משה חיים בר משה בר עבראללה 1053.
משה בר מתתיה 353.
משה בר נדיבה 368.
משה בר נחום 387.
משה בר נחמן 3, 77, 84, 396, 397, 398, 418, 422, 433, 434, 489, 516, 532, 673, 690, 712, 713, 714, 716, 763, 767, 895, 1005, 1011, 1012, 1014, 1017, 1019, 1049, 1062, 1063, 1071, 1078, 1094, 1100, 1111.
משה בר נסים ישק 353.

משה בר נתן בונשיניור 351, 352.
משה בר עזרא בר נסים 388.
משה בר פ' 979.
משה בר פרנס 351.
משה בר פרין נומיקו 353.
משה בר צאלח בר יוסף 387.
משה בר צדקה 245.
משה בר קשבייא 759.
משה בר רחמים בר יחזקאל בר יחיא 526.
משה חיים בר שלמה בר דוד שמאש 205, 206, 403, 1054.
משה בר שם טוב דילאון 445, 895, 1063.
משה בר שמואל 519.
משה בר שמואל כהן אשכנזי 353, 354.
משה בר שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.
משה ברוך בר שמואל הכהן 420.
משה בר שמעון מפפד"ם 421, 998.
משה בר שמעון בר יוסף בר שמעון בר שמואל דויך הכהן 1055.
משה בר שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 379, 391.
משה בר שמריה דלמדיגו 350, 352.
משה בר שניאור 77.
משה בר ששון בר מרדכי בר משה שנדוך 377, 407.
משה בר ששת הספרדי 1071.
משה אבן חביב 1049.
משה אבן צבי 766.
משה אדהאן 753, 875.
משה אוריגה 361.
משה מאיברא 163, 167, 708, 709.
משה אימדי 1085.
משה אלברט 104.
משה אלעזר 360.
משה אלאשקר 354, 355.
משה אתיגאר 364.
משה באלנסי סופר 358.
משה בושושה 850.
משה ביבאס 364.
משה בירדוגו 361, 530, 753, 764.
משה מביירנא 188.
משה בצראווי 203.
משה בקרי הכהן 766.
משה גאון 159, 725.
משה גאלנטי 530.
משה גבאי 393.
משה גיאקיל 363.
משה דבש 1057.
משה דיין 992.
משה דמו 355.
משה מדרוייש 187.
משה הדרעי 688.
משה הדרשן 77, 513, 951, 1020, 1100, 1103.
משה המון 1094.
משה מורצבורק 187.
משה זמור 850.
משה חוצין 400.
משה חזן 412.
משה חיון 1049.
משה חיים גורגי 205.
משה טאשטיגול 362.
משה טובי 203, 991, 992.
משה טולידאנו 753.
משה יוסף האפמאן 1054.
משה ינאעי 1089.
משה ישראל 530.
משה הכהן 363, 892.
משה הכהן מקצה 892.
משה כהן הרופא 351.
משה כוליף הלוי 86.
משה כנייאן 850.
משה כ"ץ 760.
משה דלמדיגו 354.
משה לאלום 850.
משה מזרחי 850.
משה ממחבאי 1100.
משה מילאן 368.
משה מצליח (שד"ר מצפת) 994.
משה מישיח 364.
משה נאבת 850.
משה נחום וואללענשטיין 1054.
משה נקאש 850.
משה נרבוני 444.
משה סבאג 670.
משה סידון 399, 676, 991, 993.
משה ספרדי 354.
משה עאטיה 362.
משה עאקיל שליח ארץ ישראל 530.
משה עטאר 530.
משה עמאר 850.
משה פאצו 855.
משה מפאריש 1099.

משה מפביאה 698.
משה מפונטוויזא 27 180.
משה צעדי 992.
משה צרפתי 77.
משה קוין 351.
משה מקוצי 166.
משה קורדוירו 489.
משה מקורטובה 688.
משה קורקידי 356.
משה קטיעי 342.
משה מקירקיש 364.
משה קפשלי 350.
משה דקרקאשונו 218.
משה ראש ישיבה 969.
משה רומי 485.
משה שאנאנים 360.
משה שונצינו 843.
משה אלשיך 248.
משה שלאל כהן 769.
משה שטלא 850.
משה שפירה 243.
משה שרים 387.
משה תאבת אבן טיבי 850.
משה תקו 77.
משולם 177, 184, 185.
משולם בר דוד 176.
משולם בר משה 178, 396.
משולם בר קלונימוס מרומי 160.
משולם בר קלונימוס 398, 725, 726.
משולם בן בנו של ר' יקותיאל 177.
משולם הכהן רב מזוורונו 436.
משולם מנרבון 77.
משולם צרפתי 444.
משתהא בת דאוד 1060.
מתתיהו 77.
מתתיה בר אלעזר הצרפתי 349, 350.
מתתיה בר דוד שפנייולו 355, 356.
מתתיה המכונה דונין בר יעקב 169.
מתתיה בר יצחק 1099.
מתתיה בר מרדכי 382.
מתתיה גאון 542, 726, 1078.
מתתיה קאינון (קינון) 188.

נגח 454.
נגמא בת שמעון 386.
נהוראי בר סעריה אזוביב 774.
נונה בת מישה גבאי 389.
נועם בת יוסף צעדי 385.
נועם בת יעקב בר צמח בר נסים 388.
נח גיטליא (צ"ל גיקיטיליא) 468.
נחום בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי 392.
נחום בר יונה 405.
נחום בר יוסף 527.
נחום בר משה סידון 991.
נחמה אשת חכם פלוני 527.
נחמיה בר יוסף 384.
נחמיה בר יעקב 295.
נחמיה גאון 180.
נחמיה מיארא 850.
נחמיה נחום 356.
נחמן 877.
נחמן אבן שושאן 530.
נחמן אבן סונבאל 358, 362.
נחשון גאון 173, 179, 445, 714, 726, 727.
נטרונאי בר הילאי 726.
נטרונאי גאון 159, 160, 164, 181, 190, 284, 304, 306, 351, 445, 690, 698, 713, 714, 719, 726, 896, 1083.
נירטודוסה אשת אליהו כפאנו 156.
נסים (רבו של ר' שמשון זקנו של ר' פרץ) 1014.
נסים בר אברהם אשכנזי 1047.
נסים בר אהרן בר אליהו כהן 389.
נסים בר חיים עוצין 994.
נסים בר יחזקאל 405.
נסים בר יחיא 405.
נסים בר יעקב 60, 77, 107, 179, 180, 181, 182, 192, 451, 453, 726, 1099.
נסים בר יעקב בר שלמה בר דוד 992, 994.
נסים בר משה בר נסים 379.
נסים בר עזרא בר יוסף 373.
נסים בר צאלח בר יוסף מצליח 387, 399, 400, 992.
נסים בר ראובן גירונדי 489, 532, 673.
נסים בר שלום בר נסים חוצין 391.
נסים בר שלמה 993.
נסים בר שמואל דקון 390.
נסים בישי 387.
נסים חנוכה 393.
נסים טובי 992.
נסים חי לוי 204.
נסים נקאש 850.

נסים סערתי 1085.
נסים ענ"י 406.
נפתלי בר יהודה אפריאט 1046.
נפתלי הירץ בר יצחק הלוי 969.
נפתלי רוטנבורק 992.
נצרה בת סעיד 1060.
נתן בן דורו של רב סעדיה גאון 726.
נתן בן דורו של רש"י 1099.
נתן דודו של הר"מ 183.
נתן בר יהודה 1062.
נתן בר יוסף 77.
נתן בר יחיאל מרומי 1059.
נתן בר מאיר 308.
נתן בר מרדכי שבאת 392.
נתן בר סלימאן בר משה בר אברהם 389.
נתן אוטולינג 944, 945.
נתן איגר 759, 760, 761.
נתן הבבלי 1067.
נתן בוסתה 769.
נתן נטע 579.
נתן שלאל 769.
נתן שפירא 342, 1062.
נתנאל 170, 348, 708, 709.
נתנאל בר ישעיה 748.
נתנאל בר משה הלוי גאון 272.
נתנאל קרשקיש 774.

סאבור 504.
סאלם בר אברהם הכהן אלעראקי 991.
סאלם בר יוסף אלכרבי 984.
סאלם בר יחיא 745.
סאלם בר יחיא חדאד 1092.
סאלם בר יחיא בר סעיד הארון אלכובאני 982.
סאלם בר יעיש בר אברהם אלדמול 431.
סאלם בר יצחק 970.
סאלם בר מוסי בר דוד אלצבטאני 981.
סאלם בר מתנא 1061.
סאלם בר סלאמה 449.
סאלם בר סלימאן גמל 993.
סאלם בר סעיד 1061.
סאלם בר סעיד אלדכאן 985.
סאלם בר סעיד מצמון 986.
סאלם נסים בר סעיד נחום הלוי 547.
סאלם אלבאכל 1061.
סאלם אליתים 1087.
סאלם עבדו של דוד בר ששון בר צאלח 972.
סאלם צעדי 993.
סאלם שבזי (עי' שלם בר יוסף אלשבזי).
סאתם 1045.
סגולה אשת שלום בר דוד אומרדיכר 576.
סוסאן אבן אמגאר 1046.
סטוארט מ' שמואל (עי' אליהו בר מנחם).
סלאמה בת יוסף בר עואץ אלצאהרי 985.
סלאמה בת יחיא מוסי 987.
סלאמה בת יחיא בר שכר אבורום 987.
סלאמה בת סלימאן ונה 982.
סלאמה בת סלימאן בר יוסף אלעדני 980.
סלאמה בת עודד בר מנחם 385.
סלאמה בת עוזן בר הארון 982.
סלאמה אבן אבי אלפכר 1112.
סלאמן בר דניאל כרלכר 370.
סלאמן טלאכר 370.
סלאמן ששולאכר 370.
סלוה בת יחיא אדכן 983.
סלוה בת סעיד בר יוסף אלגבובה 981.
סלימאן בר אברהם 987.
סלימאן בר אליהו בר יונה 393.
סלימאן בר בנימן אלעדני 991.
סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 570, 1045.
סלימאן בר דוד בר ששון 89, 402, 450, 515, 521, 549, 572, 577, 1057.
סלימאן בר יוסף חזן 385.
סלימאן בר יוסף אלמשרקי 608.
סלימאן בר יוסף בר אבו אלסעיד מרגז 991.
סלימאן בר יוסף בר מוסא אלכאולי 982.
סלימאן בר יחיא אלגמאל 501.
סלימאן בר יעקב 405.
סלימאן בר יעקב (בני ישראל) 976.
סלימאן בר יעקב בר סלימאן בר דוד 388, 547, 579.
סלימאן בר יצחק 1087.
סלימאן בר מאיר בר משה 989.
סלימאן בר מנחם 388.
סלימאן בר מנחם בר דניאל 563.
סלימאן בר סעיד נחום הלוי 547.
סלימאן בר צאלח 202.
סלימאן אבאיוב 892.
סלימאן בקתון 850.
סלימאן עלוש 850.
סלימאן פאשא אלכביר 244.
סלימאן קאצר 992.

סלימאן קארטה 994.
סלמון בר ירוחם 276.
סלמיה מארלי 1012.
סעדאל בר אברהם 398.
סעדה בת חיים בר גיאת 987.
סעדה בת סאלם אלקנדיל 986.
סעדה בת סאלם בר סעיד אלשרעבי 984.
סעדיה 347.
סעדיה בר דוד זוראפה 365.
סעדיה בר חלפון בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה בר דוד בר יוסף אלעזירי אלחמדי 702.
סעדיה בר יוסף 1022, 1027, 1031.
סעדיה בר יוסף גאון 3, 50, 51, 59, 62, 63, 64, 77, 84, 162, 170, 186, 203, 342, 411, 412, 425, 434, 489, 499, 532, 537, 542, 543, 585, 655, 662, 664, 665, 688, 726, 731, 758, 921, 959, 1036, 1039, 1052, 1053, 1072, 1078, 1083, 1094, 1096, 1099.
סעדיה בר יוסף הכהן 471.
סעדיה בר יעקב משתאי 84, 85.
סעדיה בר מיכון אבן דנאן 1064, 1065.
סעדיה בר מרדכי 386.
סעדיה בר משה הדיין 960.
סעדיה בר משה בר שלום בר משה הלוי אלחמדי 1000.
סעדיה בר שמואל אבן דנאן 359, 360, 361, 362, 363, 364, 764, 894.
סעדיה אבן מוטוט 666.
סעדיה אבן עמרון פציצה 361.
סעדיה אבן ריבוח 358, 359, 360, 361, 362, 363.
סעדיה בקיש 359.
סעדיה סוראקי 530.
סעיד בר אבוסעוד אלעזירי 980.
סעיד בר דאוד 386, 1087.
סעיד בר יוסף אלאשול 983.
סעיד בר יוסף אלעוכאשי 747.
סעיד בר יחיא 699.
סעיד בר יחיא אלאבייין 1061.
סעיד בר יחיא אלשבאמי 985.
סעיד בר יחיא אבורום אלצאהרי 986.
סעיד בר יעקב 1087.
סעיד בר ישועה אלגמל 991.
סעיד בר מחפוץ 986.
סעיד בר סאלם 1061.
סעיד בר סאלם מצמון 984.
סעיד בר סלימאן 988.
סעיד בר סעיד 203.
סעיד דרין 433, 421, 921.
סעיד קטיעי 203.
סעיד אלשמאע 203.
סעידה בת סאלם בר יחיא הארון 983.
סעידה בת סעיד הארון אלכובאני 981.
סקראט 412, 1012, 1071.
סרח בת מיכאל בר דוד בר ישועה גבאי 377.
סרח בת משה בר ישראל 570.
סרח בת עאבד 391.

עאבד בר ששון בר אליהו הלוי 391.
עבאד שר העיר באשבילא 456.
עבד אלמומן אלסוסי 394.
עבד אלרחים גלאל 1085.
עבדאללה בר אברהם בר יוסף בר יחזקאל סומך 204, 405.
עבדאללה בר אליהו אלייאס 408.
עבדאללה מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 378, 389, 404, 576, 1054, 1055.
עבדאללה בר יוסף פרג 243, 244, 992, 993.
עבדאללה בר כציר בר סלימאן חנין 88, 379, 391, 973.
עבדאללה בר משה חיים בר משה בר עבדאללה 388.
עבדאללה כהן 1085.
עבד אלעזיז בר מרדכי 399.
עבד לעזיר בר אברהם בר אליהו בר יצחק 402.
עבדיה 348.
עבדיה בר אברהם מברטנורא 614, 1028.
עבדיה בר אברהם הלוי 388, 389.
עבדיה בר יונה 5.
עבדיה בר יוסף מזרחי 399, 763.
עבדיה בר ישמעאל 398.
עבדיה הספרדי 1099, 1105.
עבוד אחי אביו של שלמה הכהן 394.
עדו בר ישע (ע' עודד בר ישע).
עואץ בר פ' 1061.
עודד בר ישע 1030, 1031.
עודד בר שלום אלישתר (ע' עוין בר סאלם).
עוין בר מחפוץ 1087.
עוין בר סאלם 1061.

עוץ בר סעיד בר עוץ (עי' עוץ רחמים).
עוץ רחמים בר סעיד בר עוץ 521, 1054.
עוץ צפר 203.
עזז אבן שבת 1046.
עזיזה בת חביבה בת צאלח 389.
עזיזה בת יהודה 386.
עזיזה בת עבדאללה מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח 983.
עזיזה בת שלמה בר יחזקאל בר אליהו 377.
עזר בקתון 850.
עזר חמיו של ממכיה בר ככא ברינא 965.
עזרא בר אברהם נסים 994.
עזרא בר אליהו סופר 387.
עזרא בר אליהו בר יצחק שמאש 391.
עזרא בר יוסף בר נסים בר מנחם גבאי 400.
עזרא בר יחזקאל 401.
עזרא בר יחזקאל כליף 1056.
עזרא בר יחזקאל מצליח 972, 973.
עזרא אלשיך צדקה בר ישראל הנודע בבן עתירא 567.
עזרא בר מאיר קנדיל 382.
עזרא בר מאיר מר משה הלל 385.
עזרא בר עבדאללה מאיר בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 576.
עזרא בר עלי הכהן 204.
עזרא בר צאלח אדם 206, 1054.
עזרא ששון בר ראובן בר משה בר חיים בר משה בר נסים דנגור 405, 406.
עזרא בר רחמים בר חיים בר שלמה בר מישה גרגי 391, 392.
עזרא מארם צובה 211.
עזרא וינטורה 386.
עזרא הבהן (המקובל) 434, 444, 1013.
עזרא מלבי 248.
עזרא הסופר 211, 564, 569, 805, 1022.
עזריאל 1098, 1099.
עזריאל (המקובל) 428, 444, 445, 1014, 1015.
עזריאל בר יחיאל 192.
עזריאל בר יעקב 200.
עזריאל מבייהם 179.
עזריאל ירושלמי 530.
עזריה 189, 1109.
עזריה בר פרץ נומיקו 353.
עזריה זאב 527.
עזריה פיגו 421.
עלאל אבן אלחאיך 1013.
עלי בר יוסף בר אלציאג 1051.
עלי בר סלימאן 1036.
עלי הגלילי 1046.
עמאם 570.
עמאם אשת ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב (עי' עמאם בת אברהם בר דוד).
עמאם בת אברהם בר דוד בר ישועה גבאי 387, 393, 579.
עמאם בת אהרן בר ישועה בר יחזקאל 385.
עמנואל בר יעקב 352.
עמנואל בר יעקב בעל כנפים 510.
עמנואל בר רפאל בלילוס 976.
עמנואל חן לבית שאלתיאל 352, 353, 354.
עמנואל סירירו 360, 362, 363, 764.
עמנואל ספרדי הרופא 353.
עמראן בר מוסי 541.
עמרם 77.
עמרם בר חיים דיואן מואואן 892.
עמרם בר יצחק נגארי 768, 769, 770, 771.
עמרם בר יקותיאל 351.
עמרם אבורביע מערבי 670.
עמרם אבן שמול 392.
עמרם גאון 159, 190, 303, 499, 688, 690, 698, 714, 723, 726, 896, 1078, 1083, 1084.
עמרם חימי 390.
עמרם מרואם 2.
ענן הקראי 412.
עקובה בר ישועה אטלאן (עי' יעקב בר ישועה אטלאן).
עקיבה יוסף שלעזינגער 405.
עשובאי מזגמכר 370.

פ' בר זמירו 892.
פ' בר מוסי 1061.
פ' בר מרדכי 1060.
פ' בר מורי סעיד 609.
פ' בר מר פרחון 394.
פ' בת אברהם אבורוס 987.
פ' מזגיש (הנשרף) 850.
פ' נוגהארכר 370.
פ' פינכר 370.
פורפוריאוס הצורי 418.
פינחס בר מיכאל בר עבדאללה 390.
פינחס בר נחמיה כהן 360.
פינחס בר שלמה 203.
פינחס בר שר שלום 4, 5.

פינחס זגביב 850.
פינחס ראש ישיבה 3, 22, 23.
פיתאגורס 412.
פכנה בת סעיד אלמקלוב 986.
פלטוי גאון 190, 308, 688, 690, 713, 714, 727.
פלטיאל בר יעקב 1084.
פרג חיים בר דוד בר ששון בר צאלח 385, 577.
פרג בר משה בושושה 850.
פרג חיים בר עבדאללה יוסף 387.
פרג עלוש 850.
פרוטו בר יוסף בר זכריה 352.
פרוטו בר עלי בוקי 351.
פרוטו בר שמריה בוקי 351, 352.
פרוטו שפטאל 350.
פרחה אמו של אהרן חי בר משה בר מרדכי גבאי 1055.
פרחה אשת אברהם בר יעקב אצלאן 560.
פרחה בת יחזקאל בר יהושע בר יחזקאל בר אברהם גבאי (אשת סלימאן בר דוד בר ששון) 406, 483, 573, 1056.
פרחה בת שכר בר זכריה 379.
פרחי בת דוד 386.
פרחיה 59.
פרחיה בר נסים 398.
פרנס קאפשאלי בר שלמה בר יוסף 349.
פרץ בר אליהו מקורביל 163, 164, 169, 170, 175, 189, 706, 968, 1014.
פרץ אשבנזי 763.
פרץ עלוש 850.

צאלח (מתימן) 758.
צאלח 203, 561.
צאלח תלמידו של ר' שלום צבטאני 489.
צאלח בר אהרן 675.
צאלח בר אהרן בר צאלח בר יחזקאל בר אברהם בר מרדכי 562.
צאלח בר אלישע בר בנימן בר ששון 389.
צאלח בר דוד בר יעקב 243, 387.
צאלח בר יוסף מצליח 388, 398, 399, 400, 676.
צאלח בר יוסף בר נסים עבייד 392.
צאלח בר יחזקאל 764.
צאלח בר יחזקאל מזרחי 670.
צאלח בר יחיא 195, 201, 203, 524, 1060.
צאלח בר מאיר ששון בר משה בר עזרא בר נסים 382, 1054.
צאלח בר סלימאן בר אברהם מעתוק 691.
צבי הירש בר בערוש בר יעקב יהושע 436.
צבי הירש בר שלמה זלמן לפשיץ 400.
צבי מירושלם 393.
צבי הכהן 201.
צבי הירש הכהן מירושלם 1085.
צבי הירש לאבין 1085.
צבי (ממצר) 204.
צבי הירש מתיתירו במדינת מכלנובור שווירין 557.
צדוק 77, 173.
צדוק גאון 173, 727, 735, 742, 1050, 1078, 1082.
צדיק בר עבדיה 1028.
צדקה 349.
צדקה בר סעדיה חוצין 1021.
צדקה כהן 1085.
צדקיה בר אלעזר 398.
צדקיה הרופא 77.
ציין בר יעיש בר אברהם אלדמול 431.
צלחה בת שמעון בר משה בר ששון 379.
צמח בר יוסף דוראן 365.
צמח בר פלטוי 727.
צמח בר שלמה 727.
צמח בר שלמה בר שמעון בר צמח דוראן 769, 771.
צמח גאון 159, 160, 542, 698, 726, 727, 735, 1078, 1083.
צמח לאלום 850.
צמח קרשקיש 774.
צמח תלוף 850.
צפורה בת אהרן 384.

קובלין מוורצבורק 188.
קטרינא אשת מתתיה בר ר' יעקב 169.
קילה בת שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.
קלונימוס 111.
קלונימוס בר יהודה 220.
קלונימוס בר יצחק 189.
קלונימוס בעל הנס מירושלם 1048.
קלונימוס הנשיא 727, 894.
קלונימוס מרומי 160, 171, 185.
קריינדל בת שמואל זנוויל בר מאיר סגל 312.

ראובן 201, 804.

ראובן (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
ראובן בר אלישע בר ראובן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
ראובן בר ברוך 1047.
ראובן בר דוד נאוי 387.
ראובן בר דוד בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 402, 576, 1054.
ראובן בר חיים 894, 896, 897.
ראובן בר יחזקאל בר יהודה 568.
ראובן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה שנדוך 407, 513.
ראובן בר מנשה 401.
ראובן בר משה בר חיים בר עבדאללה 559.
ראובן בר צאלח בר אהרן 676.
ראובן בר צדקה בר שלום חוצין 392.
ראובן בר שכר בר יצחק 989.
ראובן בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 579.
ראובן הנקדן 15.
ראובן צרפתי 77.
ראנאבאי בת פינבאגי פוגאוכר 370.
רבה בר הונא גאון 728, 732.
רבקה אשת אברהם שחב 1092.
רבקה אשת דניאל כהן 1020.
רבקה אשת שלמה נורדין 1020.
רבקה בת ברוך רחבי 1020.
רובין בר אלוז ברזקיר 370.
רוחאנה שפחתו של עזרא בר יחזקאל מצליח 972, 973.
רומייה בת אברהם בר סלימאן אלצאהרי 986.
רומייה בת יהודה בר סעיד יעקב 981.
רומייה בת יחיא בר מוסא אלכאולי 983.
רומייה בת יעיש בר יצחק 988.
רומייה בת מוסי אלעזירי 984.
רופים אלחכים 504.
רחל אשת דוד אשכנזי 1020.
רחל אשת וואלף 579.
רחל אשת שלמה ממגנצא 968, 969.
רחל בת אברהם בר דניאל 383.
רחל בת דוד בר משה בר רפאל הכהן 990.
רחל בר יעקב 380.
רחל בת יצחק אבן זכרי 876.
רחל בת סאלם 379.
רחל בת צאלח עבד לעזיר 526.
רחמה בת יוסף בר שאול 380.
רחמה בת יעקב בר צמח בר נסים 388.
רחמה בת מוסא בר יעקב גבאי 378.
רחמה בת ששון בר עזרא בר אברהם 389.
רחמה הזרשולכרני 370.
רחמיאל 310.
רחמים בר דוד בר יחזקאל 380.
רחמים בר עבדאללה 1055.
רחמים אליה בר רפאל יוסף חזן 1047.
רחמים בר שלמה שוחט 387.
רחמים זעפראן 1058.
ריזל בת שמואל זנוויל סגל 313.
רייזל בת מאיר סגל 311.
רייציל אשת מאיר סגל 311.
רימה בת יצחק בר אהרן לאנייאדו 380.
רימה בת יצחק בר שלמה בר בנימן 839.
רימה בת נסים בר ירוחם בר רחמים בר יוסף 392.
רימה בת סלמאן בר מנחם בר דניאל 560.
רנובאי בורפכרא 370.
רפאל 803.
רפאל בר אליהו מדיני 526.
רפאל בר אליהו קצין 89, 246, 388.
רפאל אבן הרוש 390.
רפאל בר יוסף הלוי 968.
רפאל אלחנן בר יצחק מפאנו 157.
רפאל בר מאיר פניזיל 1055.
רפאל בר עזרא 86, 805.
רפאל בר פנחס די שיגורא 1046.
רפאל אנקאווא 390.
רפאל אצבארו 892.
רפאל מגרינאס 364.
רפאל דלישבונה 398.

ש' אלגוי 530.
ש' עמנואל 530.
ש' צרפתי 530.
ש' הכהן 360.
ש' קטן 360.
שאול בר אליעזר בר יעקב גבאי 387.
שאול בר דוד סתהון 406.
שאול בר יוסף בר משה בר עזרא בר נסים 383.
שאול בר יצחק טוויג 408.
שאול בר משה כ"ץ 352, 353, 354.
שאול בר משה בר אהרן לאנייאדו 194, 380, 1055.
שאול בר עבדאללה יוסף 406.
שאול בר שבתי 461.

שאול אב"ד מאמשטרדם 520.
שאול אבן דנאן 530.
שאול טריסטי 550.
שאול מועטי 392.
שאול סרירו 358, 359, 360, 363, 364.
שבתאי 727.
שבתי בר אברהם (מאקיסקא) 993.
שבתי בר אברהם דונולו 542.
שבתי בר אליהו ברביניאה 350, 355.
שבתי בר אשתרוק קואני 352.
שבתי בר דוד קפשאלי 351, 353.
שבתי בר דוד קשטרייאנו 434.
שבתי בר ישמעאל ברבינייא 350, 352.
שבתי בר ישעיה כהן 352.
שבתי בר ליאון קוזין 354.
שבתי בר מאיר כהן מווילנא 365.
שבתי בר מלכיאל קואני 351, 353, 355.
שבתי בר משה קואני 352, 353.
שבתי חן 356.
שבתי טייאר 774.
שבתי קואני 350, 351.
שואל בושוה 850.
שוע 401.
שושנה בת שלמה 382.
שילא בר יצחק מסימפונט 727.
שילה בת שמואל זנוויל סגל 313.
שירמאן פירומאל 370.
שכורי נשיא מחלה 567.
שכר אחיו של משה סידון 991.
שכר כחיל (ע' יהודה בר שלום).
שלום 550.
שלום בר אברהם כהן 383.
שלום בר אהרן בר עבריה הכהן 372, 405, 977.
שלום בר דוד אומרדיכר 576.
שלום בר חלפון בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה בר דוד בר יוסף אלעזירי אלנגאר אלחמדי 701.
שלום בר יהודה אלמנצורה 1089.
שלום בר יוסף פינכר 384.
שלום בר יוסף בר שלמה שרעבי 796, 1095.
שלום בר מסעוד אצאייג 390.
שלום בר שבתי אשתרוק 353.
שלום אוחיון 1046.
שלום איטליא 558.
שלום בושוה 850.
שלום גיג 850.
שלום מזרחי 991.
שלום נאבת 850.
שלום (נייאשטט) 760, 761.
שלום הנשיא מתימן 954.
שלום עלוש 850.
שלום פורטוגיס 774.
שלום פחל 850.
שלום צבטאני 489, 524.
שלום צעדי 203.
שלום שושנה 850.
שלומית בת כלב הרופא 23.
שלם בר יוסף הלוי 362.
שלם בר יוסף אלשבזי 369, 1040.
שלם בר עודד בר שלם 385.
שלם אבן דיין 364.
שלמאן בר נסים רזפורכר קאוי 370.
שלמה 347, 348, 766.
שלמה (שנהרג על קדושת ה') 969.
שלמה (הנפטר במגפה בבגדאד) 675.
שלמה בר אברהם 78, 1099.
שלמה בר אברהם אבוהב 364.
שלמה בר אברהם אבן אדרת 173, 174, 398, 433, 470, 489, 532, 715, 770, 771, 895, 1017, 1019, 1063.
שלמה בר אברהם אבן עקנין 392.
שלמה בר אברהם שוחט 388.
שלמה בר אברהם בר שמואל 396.
שלמה בר אורי 383.
שלמה בר אליהו פינטו 993.
שלמה בר דוד 992.
שלמה בר דוד אצפאוני 679.
שלמה בר דוד הכהן 319, 393.
שלמה חיים בר דוד קשטיאל 265.
שלמה בר דוד בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה אלעזירי אלנגאר אלחמדי 702.
שלמה בר וירגא 365.
שלמה בר חלפון בר שלום בר אברהם בר דוד בר יהודה בר דוד בר יוסף אלעזירי אלנגאר אלחמדי 701.
שלמה בר יהודה בר אברהם בר שלמה בר יהודה כלאין 718.
שלמה בר יהודה גבירול 413.
שלמה בר יהודה מרואם מטרוויש 2, 397.
שלמה בר יוסף אלאשוול 981.
שלמה בר יוסף סיריליו 671.
שלמה בר יוסף הקרחי 1063.

שלמה בר יוסף בר צאלח 202.
שלמה בר יחזקאל בר אברהם 387.
שלמה בר יחייא בר נחום 378.
שלמה בר יצחק 3, 8, 59, 63, 64, 78, 81, 85, 110, 111, 166, 175, 179, 181, 184, 303, 304, 309, 310, 342, 421, 434, 487, 489, 531, 532, 551, 611, 660, 662, 666, 672, 688, 690, 695, 698, 704, 708, 714, 719, 727, 738, 742, 763, 896, 947, 998, 1000, 1039, 1057, 1059, 1066, 1076, 1078, 1079, 1080, 1099, 1100, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106.
שלמה בר יצחק הכהן 1014.
שלמה בר יצחק הלוי 875.
שלמה בר יצחק עפיא 468.
שלמה בר היתום 698.
שלמה בר כתינא 407.
שלמה בר מאיר לאניאדו 670.
שלמה בר מנחם דלמדיגו 352, 354.
שלמה בר מסעוד 1046.
שלמה בר מרדכי אשתרוק 352, 353.
שלמה בר משה אלעזירי 980.
שלמה בר משה בר שלמה בר מראד 379.
שלמה בר עאבד בר שלמה בר משה תווינא 546.
שלמה בר עבדאללה בר אליהו 389.
שלמה בר עבו 1045.
שלמה בר פ' 353.
שלמה בר פטיר כהן 1019.
שלמה בר שלום כלפון 546.
שלמה בר שמעון מזרחי 510.
שלמה בר שמעון בר צמח דוראן 768, 770, 771, 774, 777, 781, 796.
שלמה בר שמשון 78.
שלמה אבודרהם 362, 364.
שלמה אבוהב 875.
שלמה אבן דאנן 364.
שלמה אבן מלך 489.
שלמה אבן עולייל 874.
שלמה אבן שמול 365.
שלמה מאדינבורג 969.
שלמה אלמושנינו 1054.
שלמה אלמנזלי 338.
שלמה אלפאסי 850.
שלמה מארם צובא 805.
שלמה אשכנזי 530.
שלמה בבלי 78.
שלמה בכור חוצין 1054.
שלמה בלבו כהן 354.
שלמה גבאי 363.
שלמה מדרואש 78, 1099.
שלמה זלמן שד"ר ירושלם 376, 1046.
שלמה חזן 526.
שלמה חייא גבאי 688.
שלמה חיים סנגוויניטי 995, 996.
שלמה חלימה 976.
שלמה חנינאי 468.
שלמה מטרוייש 190.
שלמה יחייא 855.
שלמה יצחקי 751.
שלמה כהן 394.
שלמה הכהן אלחדאד 360.
שלמה כהן מצי 356.
שלמה לנייאדו 342.
שלמה ממגנצא 968, 969.
שלמה דלמדיגו 352, 354, 356.
שלמה מועטי 774.
שלמה מחנם 892.
שלמה נחש אגוורם 855.
שלמה נרבוני 676.
שלמה סורנאגה 670.
שלמה עוויאל 360, 361, 362.
שלמה עקריש 364.
שלמה די פאס 404.
שלמה פינטו 855.
שלמה צעדי 202.
שלמה צפג 850.
שלמה צרור 774.
שלמה מקאליי חמיו של ישמעאל מפירושא 292.
שלמה קאשטיאל 530.
שלמה רחמים שיראזי 204.
שלמה השוחט הדיין 678.
שלתיאל בר עמנואל 354.
ש"ם 159.
שם ט"ב בר אברהם אבן גאון 1014.
שם טוב בר יעקב אמיגו 358, 361.
שם טוב בר סלימאן בר אליהו 391.
שם טוב ביבאש 361.
שם טוב פלכו 897.
שם טוב פלקון 444.
שמואל בר אביגדור קרא 760.
שמואל בר אברהם 397.

שמואל בר אברהם אבינו 546.
שמואל בר אברהם זרהפורכר 370.
שמואל בר אברהם כושאנגאדי 1056.
שמואל בונפוש בר אברהם הלוי 188, 190.
שמואל בר אברהם בר צדקה חוצין 1061.
שמואל בר אהרן דויך הכהן 995.
שמואל בר אורשרוגו 183.
שמואל בר אלוזי נוגמכר 370, 573.
שמואל בר אלעזר אשכנזי 418.
שמואל בר אלקנה דלמדינו 352.
שמואל בר אשזי הורמכר 370.
שמואל בר ברוך 182, 190.
שמואל בר גותזי (?) בונקיר (?) 370.
שמואל בר גמליאל בר שם טוב 349.
שמואל בר דוד הלוי 896.
שמואל בר חנינה אמואלג 883.
שמואל בר חנניה הנגיד השני 462, 464.
שמואל בר חפני גאון 59, 78, 176, 180, 182, 188, 413, 698, 727, 1066, 1076, 1079.
שמואל בר י' 78.
שמואל בר יהודה אבן חבון 65, 417, 418, 424, 444, 499, 662, 996.
שמואל בר יהודה הכהן 177.
שמואל בר יהוסף 398.
שמואל בר יוסף הלוי הנגיד 65, 398, 727, 1044.
שמואל בר יוסף רודיטי 354.
שמואל בר יחזקאל דיויכר קומדן מוכאדם 381, 574.
שמואל בר יעקב 1045.
שמואל בר יעקב עבאם 353.
שמואל בר יצחק אלגזי 355, 356.
שמואל בר ככא ברינא 965.
שמואל בר מאיר 78, 107, 176, 182, 183, 184, 189, 532, 727, 730, 742, 968, 1079, 1099, 1103, 1104.
שמואל בר מימון אבן דנאן 358, 359, 360, 361, 362, 363.
שמואל בר מנחם דלמדיגו 353.
שמואל זנוויל בר מנחם נחום סגל 313.
שמואל בר משה כהן אשכנזי 352, 353, 354.
שמואל בר נטרונאי 180, 184.
שמואל בר סעדיה אבן מוטוט 1063.
שמואל בר עזרא בר אלעזר בר אהרן הכהן עראקי 376.
שמואל בר עזריה 371.
שמואל בר עלי גאון 542.
שמואל בר פרין 1027.
שמואל בר קלונימוס 78.
שמואל בר שבתי נומיקו הרופא 353.
שמואל בר שבתי קואני 356.
שמואל בר שילת 605, 1091.
שמואל בר שלמה 177.
שמואל בר שלמה מזגווכר הוולדר 384.
שמואל בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך 513.
שמואל אבן גאמע 413.
שמואל אבן דאנאן 753, 876.
שמואל אבן חביב 359, 360, 362, 363.
שמואל אבן סונבאל 362.
שמואל אבן עטאר 758.
שמואל אבן צור 359.
שמואל מאונטרנטו 78, 727.
שמואל מאיברא 165, 168, 169, 170, 171, 186, 188.
שמואל אסוסי 875.
שמואל מארם צובא 805.
שמואל הבגדאדי ראש כלה 453.
שמואל מבומבאי 548.
שמואל מבינבירק 179, 184, 187, 190.
שמואל בינישתי 774.
שמואל מביצבורק 187.
שמואל ברזאני 1055.
שמואל גורמיזא 530.
שמואל גייאסקון 855.
שמואל דויך הכהן 399.
שמואל מוורדום 176.
שמואל וזאן 850.
שמואל חאגיש 358, 362.
שמואל חי שליח כולל 478.
שמואל יפה אשכנזי 530.
שמואל כהן 85, 185, 1085.
שמואל כהן מטבריה 1029.
שמואל כמים 368.
שמואל הלוי 176, 354.
שמואל הלוי אבן יולי 894.
שמואל מרינא 751.
שמואל נאגוכר (?) 370.
שמואל נין הרמב"ם 350.
שמואל הנקדן 485.
שמואל נרבוני 444.
שמואל סאלאנט 995.

שמואל סרירו 360.
שמואל מפליא 78.
שמואל מפלייזא 78, 185, 190, 191.
שמואל פראנקו 427.
שמואל צרפתי 1092.
שמואל צרפתי (בעלי התוספות) 78, 102.
שמואל צרפתי (מדפיס) 233.
שמואל צרפתי (המקובל) 444.
שמואל קארו 364.
שמואל מקורביל 397.
שמואל קוואני 356.
שמואל קרבליס 368.
שמואל מרונבורק 187.
שמואל ריש כלה 128, 129, 724, 727.
שמואל המכונה שירא מורייל הזקן 177, 186, 191.
שמואל שליח חברון 530.
שמואל שלישטאט 759, 760, 761.
שמחה 160, 176, 178, 179, 182, 189.
שמחה אשת יוסף בר צאלח בר יהודה 560.
שמחה אשת יחזקאל רחבי 1020.
שמחה אשת יחזקאל בר ישעיה בר מרדכי (ע' שמחה בת סלימאן בר יעקב בר סלימאן).
שמחה אשת ראובן בר מרדכי בר ששון בר מרדכי בר משה שנדוך 513.
שמחה בר יוסף הכהן 351.
שמחה בת אברהם בר נתן 383.
שמחה בת מאיר צעדי 1020.
שמחה בת משה דויך הכהן אשת יחזקאל דויך 972.
שמחה בת סלימאן בר יעקב בר סלימאן 579.
שמחה בת פ' 993.
שמחה מויטרי 175, 305, 896.
שמחה משפירא 78, 191.
שמעה בת סאלם בר יוסף הארון 985.
שמעון 78.
שמעון חי בר אברהם נתן 382.
שמעון בר יונה מזרחי 512, 1055.
שמעון בר יוסף מלוניל 398.
שמעון בר יצחק בר אבון הגדול 968.
שמעון בר מאיר משפירא 1100.
שמעון בר משה 187.
שמעון בר משה בר ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 371, 378, 388.
שמעון בר צמח דוראן 421, 767, 770, 773, 774, 777, 781, 792, 850.
שמעון בר רחמים שוחט 391.
שמעון בר שמואל 188.
שמעון אגורא 349.
שמעון אטליקי 205.
שמעון אשכנזי 994.
שמעון הגדול 445, 1103.
שמעון הזקן 855.
שמעון כהן 1013.
שמעון מימי 363.
שמעון עלוש 850.
שמעון קיירא 541, 688, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 1061.
שמעון אלראהב 504.
שמעיה חסאן 360.
שמריה 8, 78, 351.
שמריה בר אלחנן 198.
שמריה בר אליהו הפרנס האיקריטי 59, 1071.
שמריה בר אליהו דלמדיגו 355.
שמריה בר יהודה 351.
שמריה האיקריטי בר שלחיה בר הרב 349.
שמריה בר שלמה בר יצחק הכהן 349.
שמריה בר שמואל 351.
שמריה אגפולי 354.
שמריה דלמדיגו מאגריפון 351, 354.
שמשון 1079.
שמשון (זקנו של ר' פרין) 1014.
שמשון בר אברהם 397, 715.
שמשון בר דוד אשכנזי 1020.
שמשון בר פרחיה 1026.
שמשון בר שמשון 174.
שמשון מינבילייאה 187.
שמשון הנקדן 78, 1091.
שמשון מפלייזא 188, 191.
שמשון מקוצי 168, 169.
שמשון משאנץ 110, 168, 171, 174, 186, 191.
שניאור 1099.
שניאור אבן מאיור 469.
ש"ם 530.
שעביל 761.
שפרה בת שמואל זנוויל סגל 313.
שפרינצה בת מנחם נחום סגל 313.
שר שלום גאון 159, 542, 723, 727, 728, 745, 1079, 1083.
שרה 1106.
שרה אלמנת דוד מטלון 992.

שרה אלמנת כ"ג דאוד 1060.
שרה בת אברהם אבינו 989.
שרה בת אליהו בר מוסה 378.
שרה בילינה בת אליהו מפאנו 156.
שרה בת דוד 380, 982.
שרה בת דוד אשכנזי 1020.
שרה בת יהודה 383.
שרה בת יהושע בר יצחק הלוי 988.
שרה בת יצחק נווירה 980.
שרה בת יצחק בר שלמה בר בנימן 839.
שרה בת ישועה בר ברהן 379.
שרה בת מנחם נחום סגל 313.
שרה בת פ' 993.
שרה בת צאלח בר אהרן גבאי 377.
שרה בת צאלח בר ששון 389.
שרה אשורי (עי' שרה אלמנת דוד מטלון).
שרה ברזקרא 370.
שרהבאי גרכרה 370, 575.
שרהבאי נוגוכרא 370.
שרהבאי פנספורכרה 370.
שרהבאי ששולאכרה 370.
שרהנאבאי אשת הארונא בר סילימאן ואנובאגי סנכר 370.
שריה בר יוסף הכהן 899.
שרירא גאון 57, 59, 65, 159, 168, 445, 511, 533, 551, 688, 722, 723, 726, 728, 895, 1083.
ששון בר אברהם 405, 994.
ששון בר אליהו בר משה הלוי 388, 389, 405.
ששון בר בנימן בר שלמה בר דוד 388.
ששון בר בנימן בר ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב 389.
ששון בר דוד בר אהרן גבאי 1057.
ששון בר דוד בר ששון בר צאלח 246, 576.
ששון הלאלי בר יוסף רחמים בר יהודה הלוי ליוראי 31, 32.
ששון בר יחזקאל 243, 994.
ששון בר יחזקאל בר יהודה 989.
ששון בר יחזקאל בר מנשה 393.
ששון בר יחזקאל בר מרדכי בר יחזקאל גבאי 992.
ששון בר יעקב בר סלימאן 406, 502.
ששון בר יצחק מצליח 387, 992.
ששון בר ישראל 406.
ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדיך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 225, 387, 388, 391, 513, 554.
ששון בר עבדאללה 1055.
ששון בר צאלח בר דוד בר יעקב בר צאלח בר דוד 244, 387, 389, 393, 570, 676.
ששון צרפתי 992, 994, 1092.
ששת בר חנוך 729.
ששת הנשיא 728.

תאבת בר קרה אלחראני 410, 413.
תאשפין (אמיר) 394, 395.
תם (עיין יעקב בר מאיר).
תם בר דוד אבן יחיא 355.
תם מקינון 167, 187.
תם ריצבורק 188.
תרבייה בת יוסף אלשאחדי 983.
תרנגה בת יוסף גראמה 984.
תשבי כ"ץ 353.

ו. פייטנים

VI. POETS

אאליון 264.
אבאמארי 866, 909, 913.
אבאמארי בר יוסף אבן כספי 785, 786, 790.
אבו יהודה (עי' שלם בר יוסף אלשבזי).
אבו נצר 785.
אבו שמעון שבזי 343, 346.
אבון בר שאול 216, 217.
אבטליון בר מרדכי בר אבטליון 207, 209, 213, 237, 239, 244, 245, 267, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 806, 807, 808, 809, 811, 813, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828.
אביגד בר חלפון 318, 932, 942.
אביגדור בר יצחק קרא 263, 266, 844.

אבן 237.
אבינדב 898.
אביתר 239, 242, 245, 247, 518, 965.
אבנר בר חלק התימני 1030, 1031.
אברהם 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 217, 220, 232, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 258, 259, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 271, 273, 274, 280, 290, 340, 343, 348, 529, 538, 539, 773, 775, 777, 778, 779, 781, 782, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 820, 831, 832, 833, 842, 843, 852, 854, 856, 857, 858, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 885, 886, 887, 888, 890, 891, 893, 898, 900, 901, 905, 906, 909, 910, 912, 913, 914, 915, 916, 918, 919, 926, 935, 936, 937, 946, 947, 949, 950, 952, 953, 954, 955, 960, 965, 1095.
אברהם בר דויד (ג"כ אברהם בר קפמק) 343, 344, 348, 952, 956.
אברהם בר חיון בר שלמה 241, 247.
אברהם בר חיים 220, 787, 790, 793.
אברהם בר חכם 863, 874.
אברהם בר חלפון 921, 925.
אברהם בר יאסת 347.
אברהם בר יוסף 963, 1062.
אברהם בר יעקב בר אברהם ן' טווא 767, 773, 776, 780, 784, 789, 790, 792, 793, 795, 906, 911.
אברהם בר יצחק בדרשי 461, 462, 463, 464.
אברהם טויל בר יצחק חסיד 297.
אברהם בר ישי 862.
אברהם בר מאיר אבן עזרא 216, 217, 219, 225, 242, 255, 256, 266, 267, 268, 269, 279, 282, 284, 285, 289, 290, 292, 295, 296, 297, 299, 300, 302, 315, 316, 317, 318, 321, 322, 323, 324, 326, 327, 331, 332, 335, 340, 347, 348, 414, 416, 465, 548, 659, 660, 661, 768, 784, 787, 789, 793, 795, 833, 841, 842, 843, 846, 849, 861, 862, 864, 876, 879, 888, 896, 903, 905, 907, 916, 917, 919, 920, 921, 922, 924, 925, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 934, 936, 940, 941, 946, 949, 950, 959, 960, 961, 1060.
אברהם בר מוסא 859.
אברהם בר משה 285.
אברהם בר משה בר מיימון 418, 460.
אברהם בר משה בר שמואל טחאן 236.
אברהם בר נחמני סוראקי הסופר 911.
אברהם בר קפמק (עי' אברהם בר דויד).
אברהם בר שלום טובייאנה 856, 887.
אברהם בר שלמה בר יעיש 718.
אברהם בר שלמה חיון 817.
אברהם בר שלמה הצרפתי 784, 790.
אברהם בר שם טוב בלליה 263, 267.
אברהם בר שמואל 216, 217, 297.
אברהם אדהאן 537.
אברהם אצבאן 860.
אברהם בישלמור (עי' אברהם בר מאיר אבן עזרא).
אברהם דיין 811.
אברהם המון 808.
אברהם אלועדי 872.
אברהם חזן 217, 256, 331, 772, 780, 906, 917, 937, 949, 1073.
אברהם חזן גירונדי 316.
אברהם טולידו 815.
אברהם ידיד 810.
אברהם הכהן 868.
אברהם מימין 224, 230, 242, 340, 867, 945, 965.
אברהם סלאמה 867, 912, 915, 916.
אברהם סתהון 210, 803, 805, 810, 812.
אברהם עמיאל 875.
אברהם פארינטי 874.
אברהם קוריאט 857, 861, 863, 873, 881, 882, 887, 890.
אברהם קרטבי 785.
אברהם קשטיאל 267.
אברהם ראובן 816.
אברהם שר שלום באסולה 501.
אברהם ששון 423, 801, 813.
אבשלום בר אברהם הלל רופא 420.
אהרן 207, 209, 210, 211, 237, 238, 239, 240, 244, 245, 258, 265, 266, 267, 343,

518, 799, 801, 802, 807, 809, 810, 811,
812, 813, 814, 827, 828, 857, 858, 867,
878, 885, 887, 888, 890, 910, 914, 922,
928.
אהרן בר יוסף הרב 961.
אהרן בר יצחק אלידי 815, 816, 827.
אהרן בר יצחק המון 810.
אהרן בר מסעיד 878.
אהרן בר שלם 265.
אהרן אלוף 318, 919, 923, 927, 929, 932, 942.
אהרן חבר 317, 918, 922, 927, 928, 932, 937.
אהרן חי וולטירא 303.
אהרן הכהן 207, 208, 212, 274, 282, 797,
798, 800, 808, 809, 812, 814.
אהרן הלוי 235, 785, 893, 1059.
אהרן מלטי 238, 245.
אהרן עדני 267.
אהרן עלי הכהן 805.
אלגת[י] 267.
אליהו 207, 208, 209, 210, 219, 238, 244,
246, 258, 263, 264, 265, 267, 279, 281,
290, 296, 297, 797, 798, 799, 801, 804,
805, 806, 807, 808, 811, 812, 813, 814,
819, 820, 822, 824, 825, 827, 828, 854,
864, 874, 878, 881, 902.
אליהו בר אברהם זכאי 263, 267, 844.
אליהו בר אלקנה קפשלי 349.
אליהו בר יהודה 310.
אליהו בר יונתן 244.
אליהו בר משה 264.
אליהו בר משה עדני 263, 267, 578.
אליהו בר סעיד 263, 267.
אליהו בר עודד 347.
אליהו בר צאלח הכהן 236.
אליהו בר הקדוש 282.
אליהו בר שמעיה 295.
אליהו ואליד 826.
אליהו הזקן 297.
אליהו חיים 863, 873.
אליהו כהן 812.
אליהו לוי 336, 838, 960.
אליהו הלוי המאסף צלבי 463.
אליהו סדבון 892.
אליהו עדני (עי׳ אליהו בר אברהם זכאי).
אליהו רבא 265, 267.
אליהו ששון 210, 801, 802, 805, 807, 810, 811.
אליעזר 210, 244, 263, 266, 267, 813, 814.
אליעזר בר יעקב 238, 461.
אליקים 247, 283, 299, 463, 864, 867, 911,
914.
אלישוב 911.
אלישע בר שמואל 331.
אלעזר 210, 231, 238, 240, 242, 243, 244,
247, 252, 284, 285, 310, 345, 346, 348,
796, 799, 806, 813, 817, 830, 844, 845,
874, 880, 891, 892, 898, 902, 911, 914,
925, 926, 965.
אלעזר בר חיים 793.
אלעזר הבבלי 1016.
אלעזר בהלול 860.
אלעזר כהן 197.
אלעזר קליר 75, 82, 83, 271, 272, 281, 283,
284, 285, 290, 297, 298, 784, 829, 853,
1102.
אמיתי 282, 296.
אנדריש 838.
אנהורי 858.
אנטולי בר יוסף 285, 291.
אניה (עי׳ חניה).
אפרים 264, 267, 775, 802, 831, 886, 907.
אפרים בר יצחק בר אברהם 232, 316, 830,
903, 918, 939, 949.
אפרים בר צלח 252 .Add, 263, 265, 267,
546, 548, 844.
אפרים בר שלמה 808.
אפרים אלנקאוה 907.
אריה יהודה הירחי בר לוי 216, 220.
אשר בר יעקב 817.
אשר ישעיהו בר משה יצחק בר חיים זאב בר
משה בר יוסף הלוי 958.
אשתרוק די פאלאקיירה 462.

בוניט דוי 1042.
בחיי 886.
בחיי בר יוסף אבן פקודה 271, 330, 788, 791,
794, 933, 939, 959, 963.
בכיין בר חזמק (עי׳ שלמה בר סעיד).
בלעם 284, 317, 919, 927, 928, 939, 949,
961.
בנימן 224, 242, 280, 291, 296, 327, 527,
773, 830, 838, 863, 864, 900, 901, 916,
936.

בנימן בר אפרים 965.
בנימן בר זרח 279, 281, 282, 283, 284, 285, 289, 295, 830.
בנימן בר שמואל 309, 829, 831, 853.
ברוך 243, 245, 247, 258.
ברוך בר דוד אשכנזי 267.
ברוך בר שמואל 830.
ברכה 881.
ברכיה 788, 791, 794.

גבריאל 210, 812.
גד 219.
גליל (עי' יוסף בר גליל).
גרשום 267.
גרשם בר יהודה (מאור הגולה) 281, 295, 829, 830.

דואד בר איאמי (עי' דוד בר בנימן).
דואד חזן 787, 793.
דוד 86, 207, 208, 209, 210, 211, 217, 237, 240, 244, 245, 263, 297, 300, 317, 322, 332, 345, 346, 782, 783, 784, 790, 797, 799, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 838, 843, 851, 858, 859, 861, 863, 865, 866, 867, 869, 870, 871, 874, 876, 877, 878, 880, 881, 882, 885, 886, 887, 889, 890, 891, 905, 907, 909, 912, 913, 914, 915, 918, 923, 925, 928, 929, 931, 932, 936, 937, 939, 942, 946, 949, 953, 955, 956, 961, 962, 964, 970, 1058.
דוד בר אברהם עטון 777.
דוד בר אהרן בר חסין 209, 240, 247, 248, 537, 755, 805, 814, 859, 860, 861, 862, 863, 865, 869, 871, 872, 873, 876, 877, 879, 881, 882, 883, 887, 889, 892, 893, 910, 911, 913.
דוד בר אלעזר בקודה 259, 296, 297, 316, 331, 336, 338, 339, 918, 929, 936, 941, 948.
דוד בר אלעזר סררי 939, 949.
דוד בר בנימן 318, 919, 932, 942.
דוד בר גד 346, 943, 953.
דוד בר ד . . . 257.
דוד בר הונא 280, 283, 289, 853, 901.
דוד בר זבריה אללוי 541.
דוד בר יוסף 344, 952, 954, 955.
דוד בר יוסף בר חיים אלצאיירי 418.
דוד בר יעקב 874.
דוד בר יעקב בר ישועה 852.
דוד בר יעקב הרוש 874, 875.
דוד בר יעקב פרדום 246.
דוד בר יעקב צבאח 873, 875.
דוד בר יעקב קשטיאל 263, 267, 844.
דוד בר ישועה 849.
דוד בר ישע הלוי 946.
דוד בר ישעיה 925.
דוד בר הנישיא 925, 942.
דוד בר סעדיה הכהן 329, 333, 952.
דוד בר עמרם 923, 942, 961.
דוד בר שלמה ויטאל 718, 1049.
דוד בר שם טוב 548.
דוד בר שמואל קשטיאל 263, 265, 267, 844.
דוד אבן אבי עאמר 959.
דוד בליליה 267.
דוד בנימן 318.
דוד חזן 817.
דוד הכהן 216, 788, 789, 791, 792, 795.
דוד הלוי 867, 873.
דוד סירירו 860.
דוד קיים 863, 875, 894.
דוד רחבי 267, 269, 463.
דונש 237, 240, 247, 905.
דניאל 317, 332, 813, 876, 893, 898, 919, 920, 927, 928, 932, 937, 949.
דניאל בר יחיאל 279.
דניאל בר פיומי 318, 923, 927, 929, 942, 962.
דניאל מהר אלצינו 281.

האי גאון 225, 332, 336, 773, 777, 896, 937.

וידאל אבן לביא 464, 469.

זבלון 539, 878, 879, 880, 881, 889, 891.
זבלון פרץ 889.
זכריה 244, 245, 326, 332, 333, 347, 830.
זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי 332, 336, 949, 950, 955, 1027, 1028, 1030, 1060.
זכריה כהן 297.
זרחיה 238, 241, 244, 245, 246, 781, 785, 786, 797, 799, 815, 907.
זרחיה בר יצחק הלוי 176, 178, 219, 297, 463, 787, 788, 790, 792, 793, 794, 842, 936.

חביב 32.
חזמק בר יוסף ירושלמי (עי' סעדיה בר יוסף).
חזמק בר עוץ (עי' סעיד בר עוץ).
חזקיה 246.
חיון 909, 913.
חייא 216, 302, 854, 855, 920.
חייא בר יוסף (עי' בחיי בר יוסף אבן פקודה).
חייא חיאון 964.
חיים 207, 211, 237, 240, 241, 244, 246, 247, 266, 267, 299, 332, 538, 539, 540, 773, 785, 786, 801, 802, 810, 812, 814, 815, 827, 857, 858, 860, 861, 862, 864, 866, 867, 869, 870, 871, 872, 876, 878, 879, 880, 885, 886, 888, 890, 892, 909, 911, 912, 914.
חיים ידידיה בר אברהם אשכנזי 211.
חיים בר חזמק (עי' חיים בר סעיד).
חיים בר יוסף 859.
חיים בר מסעוד 871.
חיים בר משה 958.
חיים בר סעיד 954.
חיים בר פינחס חרירי 964, 965.
חיים בוחבוט 879, 892.
חיים טולידאנו 860.
חיים יוסף בוחבוט 871, 873.
חיים הכהן מארם צובה 230, 335, 339.
חיים כהן מצפת 945.
חיים הלוי 816, 827.
חיים מודעי 244, 800.
חיים מחפוט 885.
חיים פינטו 862, 873, 879, 887.
חלפון 210, 238, 245, 463, 659, 801, 812, 814, 867, 881, 925.
חנניה 217, 842, 885, 909, 910, 912, 914.
חנניה בר ישעיה 911.
חנניה אבן יקר 464.
חסאן 916.
חסדאי 216.
חסן אלחמרי 344.

טודרוס הלוי אבן אבו אלעאפיה 462.

ידידיה 207, 208, 210, 211, 212, 801, 802, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 811, 812, 813, 814.
ידידיה אשכנזי 802, 803, 805, 812.
ידעיה בר אברהם בדרשי 462.
יהודה 209, 211, 213, 216, 221, 224, 231, 238, 241, 242, 244, 247, 248, 261, 263, 264, 266, 267, 271, 285, 290, 291, 299, 331, 345, 346, 540, 773, 776, 779, 780, 782, 783, 784, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 804, 805, 807, 810, 813, 814, 818, 829, 831, 838, 842, 844, 845, 846, 848, 851, 854, 858, 860, 861, 862, 863, 865, 866, 867, 868, 869, 871, 872, 874, 875, 876, 878, 879, 880, 881, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 892, 893, 900, 903, 905, 906, 909, 911, 912, 913, 914, 916, 917, 918, 919, 922, 923, 925, 927, 929, 935, 937, 945, 946, 952, 953, 954, 956, 962, 1035, 1060.
יהודה שמואל עבאס בר אבון 24, 285, 291, 296, 780, 840, 843, 846, 852, 903, 906, 916, 927, 928, 937, 949, 961.
יהודה בר אברהם 877, 886, 888.
יהודה בר אברהם בר שלמה בר יהודה כלאיז 718, 749, 750.
יהודה בר אלעזר 961.
יהודה בר דוד 316.
יהודה בר זרבבל 316, 321, 931, 949.
יהודה בר חזמק (עי' יהודה בר סעיד).
יהודה בר לוי 809.
יהודה בר מנחם 279, 281, 285, 290, 900, 901.
יהודה ליב בר מנחם שניאור מבלאחוב 436.
יהודה בר מסתיה הכהן 281, 901.
יהודה בר מיטה 799, 854.
יהודה בר נח 241, 802.
יהודה בר נתנאל השנירי 238, 241, 266, 267, 464.
יהודה בר סעיד 343, 344, 756, 952, 957.
יהודה בר רפאל 812.
יהודה בר שאול 806.
יהודה בר שלמה אלחריזי 242, 343, 462, 463, 465, 550, 659, 946, 959, 963.
יהודה בר שמואל החסיד 1069.
יהודה בר שמואל הלוי 24, 32, 58, 217, 218, 219, 255, 256, 264, 266, 267, 268, 269, 279, 282, 293, 295, 296, 297, 300, 301, 302, 315, 316, 317, 320, 322, 323, 324, 326, 327, 330, 333, 336, 340, 344, 346, 347, 348, 465, 773, 774, 775, 777, 778,

779, 780, 781, 787, 788, 790, 791, 793,
794, 795, 841, 842, 843, 845, 846, 847,
848, 849, 858, 859, 876, 882, 892, 900,
903, 905, 906, 907, 908, 916, 917, 918,
919, 920, 921, 922, 923, 924, 926, 927,
928, 930, 931, 932, 933, 936, 937, 938,
939, 940, 941, 942, 945, 946, 949, 950,
955, 959, 960, 961, 963, 964, 965, 1014,
1028.
יהודה בנימן 817.
יהודה גיאת 271.
יהודה יחיא 838, 936.
יהודה כהן 265.
יהודה מועטי 893.
יהודה שוואט 848.
יהוסף 207.
יהוסף האזובי 217.
יהושע 209, 224, 242, 244, 279, 815, 845,
854, 882.
יהושע סרירו 859, 865, 872, 874, 911.
יהושע קארו 815, 816, 817.
יואב 282, 296, 854, 916, 926.
יואב בר בנימן 285.
יואב בר יחיאל מן הכנסת 280, 283, 285, 901.
יואב בר יחיאל מרומי 279, 290.
יואב מביתאל 280.
יואל 802.
יוחנן הכהן 284.
יום טוב 210, 215, 237, 240, 244, 463, 539,
798, 799, 801, 803, 811, 868.
יונה 237, 241, 245, 797, 806.
יונה ראובן 238, 464.
יונתן 297, 540.
יוסי בר יוסי הכהן 847, 849, 851, 917.
יוסף 207, 208, 209, 210, 211, 219, 237, 238,
240, 241, 242, 244, 248, 258, 263, 264,
265, 266, 267, 268, 269, 272, 273, 282,
283, 285, 291, 297, 317, 336, 346, 347,
464, 540, 541, 548, 775, 778, 780, 782,
783, 784, 785, 786, 788, 789, 791, 794,
795, 796, 797, 798, 801, 802, 803, 804,
805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812,
814, 815, 816, 828, 831, 832, 836, 838,
841, 845, 846, 847, 851, 854, 857, 858,
860, 862, 864, 865, 866, 868, 872, 877,
878, 881, 882, 886, 887, 889, 890, 893,
903, 905, 907, 908, 909, 911, 913, 915,
917, 921, 936, 938, 939, 946, 953, 956,
961.
יוסף בר אבא מארי כספי 462, 463, 768, 912,
915.
יוסף בר אברהם גיקטיליה 1015.
יוסף חיים בר אליהו בר משה בר חיים בר משה
בר עבדאללה 231, 236.
יוסף בר אריה 420.
יוסף בר גליל 783, 785, 792, 794.
יוסף בר דוד אבן שולי 32, 217, 256, 301, 941.
יוסף בר יהודה אבן עקנין 418, 464, 470.
יוסף בר יעקב 296, 298, 309, 310, 859.
יוסף בר יעקב בר אהרן אלישר 236, 246.
יוסף בר יצחק 783, 788, 789, 791, 792, 794,
795, 831, 832, 847, 849, 852, 900, 907,
908.
יוסף בר יצחק אבן אביתור 273, 279, 425, 843.
יוסף בר יצחק קמחי 219, 461, 787, 790, 793.
יוסף בר ישראל משתא 319, 331, 343, 344,
348, 916, 937, 946, 949, 952, 953, 954,
955, 956.
יוסף בר לוי 217.
יוסף בר מאיר 853.
יוסף בר מאיר בר עזרא 833.
יוסף בר משה 343, 786, 857, 880, 953.
יוסף בר משה הקדוש 776, 910.
יוסף בר סלימאן 224, 241, 246, 248, 262.
יוסף בר סלעי 905.
יוסף בר הרב 965.
יוסף בר שאול 240, 245, 247, 539.
יוסף בר שלום 864, 865, 938.
יוסף בר שלום כספי 785, 786, 866, 909, 912,
913, 915.
יוסף בר שמואל 298, 310, 829.
יוסף אבן אבי זמרה (עי' מנדיל בר אברהם בר
אבי זמרא).
יוסף אבן חסדאי 464.
יוסף בוחבוט 863.
יוסף אלבנסולי 301, 302.
יוסף גבאי 882.
יוסף דוד 207, 208, 209, 210, 211, 802, 804,
805, 806, 809, 810, 811, 812, 813, 814,
817.
יוסף דיליאון 462.
יוסף חיון 857.

יוסף חלפון עטיה 86, 805.
יוסף טוב עלם 298, 310.
יוסף יונה 813.
יוסף כהן 810.
יוסף הלוי 529, 859, 876, 911, 914, 939.
יוסף ממאן 911, 914.
יוסף אלמראדי 463.
יוסף סעד 956.
יוסף סתהון 807, 810.
יוסף עטון 777.
יוסף פארדו 911, 914.
יוסף רחבי 258, 268.
יוסף אלשמסאני 481, 516, 964.
יוסף ששון 207, 801, 804, 805.
יחיא 273, 394, 905, 1029.
יחיא בר יאשיה 216.
יחיא בר יוסף בר צאלח בר יחיא 1089.
יחיא בר סעדון 923.
יחיא בר סעדיה 923.
יחיא בר סעדיה אלצאהרי (עי' זכריה בר סעדיה בר יעקב אלצאהרי).
יחיא בר צאלח 336.
יחיא בר שלום 346.
יחיאל 267, 345, 346, 946.
יחיאל בר אברהם 279, 282, 285.
יחיאל מונדולפו 336.
יניי 871.
יעקב 32, 208, 210, 237, 238, 240, 241, 242, 244, 248, 257, 261, 264, 266, 268, 271, 291, 297, 299, 463, 539, 768, 777, 783, 784, 785, 789, 795, 796, 797, 798, 799, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 812, 813, 816, 819, 821, 822, 824, 827, 832, 844, 847, 849, 854, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 865, 866, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 905, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 935, 939, 1059.
יעקב בר דוד חוסן 862.
יעקב בר דוד בר יעקב ואעקנין 1061.
יעקב בר חיים 217.
יעקב בר חיים יוסף בר אהרן אלישר 208, 237, 240, 243, 518, 799, 809.
יעקב בר יהודה 869.
יעקב בר יונה 240, 244, 247, 538.
יעקב בר יוסף אלמאליח 859, 863, 874, 876.
יעקב בר יוסף בר מלכא 859, 860, 893.
יעקב בר יצחק אלכבאש 862, 869, 872.
יעקב בר יקותיאל בירדוגו 859, 872, 874, 876, 887.
יעקב בר מאיר 309.
יעקב בר מרדכי 539.
יעקב בר משה אדהאן 859, 862, 864, 865, 866, 868, 878.
יעקב בר ראובן אבן צור 857, 858, 859, 860, 866, 869, 876, 882, 911, 912, 913, 914.
יעקב בר שלום 911, 914.
יעקב בר שמואל אבן נאים 856.
יעקב אלקבין 879.
יעקב זכות 870.
יעקב חדאד מקאבים 483.
יעקב חי 207.
יעקב יוסף 805.
יעקב הלוי 539, 873, 877, 911, 914.
יעקב מנייר (מנוי) 289, 916, 926, 935.
יעקב משען 209, 805.
יעקב הסופר 877.
יעקב עבאדי 801, 802, 807, 808, 809, 810, 811.
יעקב עמרון 816, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828.
יעקב פארינטי 860.
יפת 347, 348.
יצחק 32, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 217, 220, 224, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 258, 264, 266, 268, 271, 274, 284, 285, 290, 291, 336, 340, 470, 518, 538, 539, 548, 773, 776, 779, 781, 782, 783, 784, 785, 788, 789, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 820, 828, 829, 831, 832, 833, 835, 841, 842, 843, 845, 846, 847, 848, 851, 852, 857, 858, 860, 861, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 871, 877, 878, 879, 880, 882, 884, 885, 886, 887, 889, 890, 892, 893, 894, 898, 900, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 923, 926, 934, 935, 936, 938, 939, 941.

יצחק בר אברהם אבן עזרא 462.
יצחק בר אברהם הפרנס 854.
יצחק בר אהרן אדרעי 893.
יצחק בר דוד 846, 847.
יצחק בר זרחיה הלוי גירונדי 216, 295, 463, 787, 789, 790, 793, 794, 796, 907.
יצחק בר חזקיה רומאן 461.
יצחק בר יהודה 922, 927.
יצחק בר יהודה גיאת 178, 216, 219, 220, 256, 274, 279, 284, 289, 296, 301, 302, 322, 327, 462, 463, 777, 779, 849, 851, 903, 907, 918, 920, 941, 959, 961.
יצחק בר יהודה גירונדי 773, 776, 777, 779, 780, 781, 841, 846, 847, 848, 849, 906.
יצחק בר יהודה בר נתנאל השנירי 216, 217, 218, 219, 267, 464, 788, 791, 794, 832, 904, 964.
יצחק בר יוסף 264, 788, 791, 794.
יצחק בר יעקב 909, 913.
יצחק בר יעקב אבן מרן חזן 786.
יצחק בר יעקב רומאן 464.
יצחק בר ירוחם 239.
יצחק בר ישראל 302, 778, 782, 908.
יצחק בר לוי אבן שאול 282, 317, 332.
יצחק בר מאיר נרבוני 281, 295.
יצחק בר מרדכי 304.
יצחק בר משה חרירי 964, 965.
יצחק בר משולם 282.
יצחק בר נון 212.
יצחק בר סלח 264.
יצחק בר סעדיה 873.
יצחק בר סעיד 344, 954.
יצחק בר קפוהרש 318, 919, 942.
יצחק בר קפיון 962.
יצחק בר קפרון 924.
יצחק בר ראובן אלברצלוני 958.
יצחק בר שלמה 786.
יצחק בר שלמה לוריא אשכנזי 314, 320, 327, 904, 916, 933, 934, 964.
יצחק אבן שקרון 874.
יצחק אמיגו 803, 820, 823, 828.
יצחק בעל התוספות 464.
יצחק ברכה 799.
יצחק דבח 208, 209, 210, 237, 239, 241, 244, 246, 268, 539, 797, 798, 799, 800, 804, 807, 810, 814, 910, 914.
יצחק אלחדב 691.
יצחק חכוא 275.
יצחק אלחקון 908, 912.
יצחק כהן 240.
יצחק הכהן החבר 831.
יצחק כלפון 868.
יצחק כנזי 217, 332, 919, 922, 928, 941.
יצחק הלוי 849.
יצחק מועטי 777.
יצחק מסיני 461, 462.
יצחק עזיאל 876.
יצחק קרית 857.
יצחק ראואט 892, 964.
יקותיאל 463, 788, 791, 794.
ישועה 207, 800, 801, 802, 803, 805, 808, 898, 923, 925, 927, 929, 942, 943, 956, 962.
ישועה בר יעקב 318, 919, 924, 942, 950, 962.
ישועה פאואה 322.
ישועה ששון 209, 211, 801, 809, 810, 814.
ישעיה 207, 208, 209, 210, 211, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 538, 797, 798, 799, 800, 801, 803, 804, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 865, 910, 914.
ישעיה בר מלי הזקן מטראני 282.
ישעיה דבח 245, 803, 814.
ישעיה עטיה 805, 811.
ישראל 207, 208, 209, 210, 211, 212, 224, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 252, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 332, 540, 541, 548, 786, 796, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 820, 821, 824, 825, 826, 827, 828, 835, 836, 844, 845, 854, 855, 856, 857, 860, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 874, 877, 878, 880, 881, 882, 884, 885, 886, 889, 890, 892, 893, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 945, 946.
ישראל בר יוסף קשלרי הלוי 220.
ישראל בר יוסף בר ישראל משתא 343, 346.
ישראל בר יוסף בר ששון 207, 801, 803, 812.
ישראל בר משה בר לוי 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 246, 247, 248,

263, 265, 266, 267, 268, 340, 343, 344,
446, 515, 523, 538, 539, 797, 798, 799,
800, 801, 802, 803, 804, 806, 808, 809,
810, 813, 815, 816, 822, 828, 836, 837,
845, 857, 860, 893, 899, 920, 953, 956,
1062.
ישראל בר שלום 802.
ישׁשכר בר אהרן 858.

כלפון בר יעקב 923, 925, 942.

לוי 197, 219, 264, 266, 773, 775, 776, 777,
778, 779, 780, 781, 784, 788, 789, 790,
791, 792, 793, 794, 795, 796, 841, 845,
846, 847, 848, 849, 890, 907, 918, 921,
939, 941, 949, 954, 961.
לוי בר גרשום 294, 304.
לוי בר דוד בליליה 268.
לוי בר ישראל 212, 264.
לוי בר משה 786, 844, 884, 886.
לוי בר משה בליליה 263, 264, 265, 266, 267,
268, 269.
ליאונטי בר אברהם 280, 281, 290, 901.
ליאונטי בר משה 281, 283.

מאיר 238, 240, 244, 246, 247.
מאיר חי בר יחזקאל 236.
מאיר בר יצחק 309.
מאיר בר משה 281.
מאיר דיוידאש 857, 860.
מאיר ציר נאמן 283.
מוסא 885.
מיכאל 238, 240, 244, 797, 799, 800, 801,
804, 807, 809, 810, 811, 812, 814.
מיכאל הכהן 211, 239, 268, 799, 807, 811.
מימון 217, 296, 859, 867, 869, 877, 886,
911.
מימון בר יעקב 872.
מימון נגאר 848.
מכיר 786.
מכלוף 462, 880, 888.
מלגוירי 464, 795, 796.
מנדיל בר אברהם בר אבי זמרא 462, 785,
786, 858, 860, 865, 866, 884, 886, 888,
890, 909, 912, 913, 1059.
מנחם 209, 237, 240, 242, 244, 266, 268,
538, 539, 798, 799, 802, 803, 804, 807,
808, 811, 854, 886.
מנחם בר אפרים 943.
מנחם בר יהודה דילונזאנו 898, 1033.
מנחם בר יעקב 297.
מנחם בר מרדכי הפרנס 854.
מנחם דבח 239, 241, 245, 247, 802, 810,
812.
מנצור 240, 247, 867, 911, 914, 919, 923,
928, 932, 934, 942, 949, 962.
מנצור אבן אלהבא 346.
מנשה בר ברוך הלוי 524.
מנשה בר יוסף 857.
מנשה בר סלימאן בר מנשה בר יוסף מעתוק
שהרבאני 546.
מסעוד 858, 862, 863, 867, 869, 870, 871,
872, 873, 877, 879, 881, 884, 885, 887,
888, 889, 891, 892, 910, 911, 913.
מסעוד בר יוסף 517, 862.
מסעוד בר יחיא 943, 950.
מסעוד בר מרדכי סבעוני 869.
מסעוד בר שלום 886.
מסעוד ארואח 541.
מסעוד לוי 863.
מסעוד סוסי 865.
מרדכי 207, 208, 209, 210, 211, 237, 238,
240, 244, 245, 247, 798, 799, 801, 802,
803, 804, 806, 808, 809, 811, 812, 813,
814, 815, 816, 853, 856, 859, 861, 863,
865, 868, 870, 873, 874, 878, 879, 882,
886, 901, 909, 910, 912, 914.
מרדכי בר אברהם 862.
מרדכי ירא בר ברכיה ראובן 319, 336.
מרדכי בר חנין בר נתן 833.
מרדכי בר סעדיה 197.
מרדכי בר שבתי 831.
מרדכי ברוך 878.
מרדכי גיג 867.
משה 207, 208, 209, 210, 211, 213, 216, 217,
224, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242,
243, 245, 246, 262, 264, 268, 271, 279,
284, 285, 291, 332, 463, 515, 540, 541,
767, 773, 776, 780, 781, 782, 783, 784,
786, 787, 789, 790, 792, 793, 794, 795,
797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804,

805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812,
813, 814, 815, 816, 817, 819, 820, 821,
822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829,
838, 841, 842, 843, 845, 847, 848, 851,
852, 858, 859, 860, 862, 865, 866, 868,
869, 870, 871, 873, 876, 877, 878, 880,
881, 882, 884, 885, 886, 887, 888, 889,
890, 891, 892, 893, 900, 903, 906, 907,
908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 917,
918, 919, 922, 923, 925, 927, 928, 929,
931, 932, 937, 939, 940, 942, 949, 950,
953, 961, 1018.
משה בר אהרן 858.
משה בר אהרן חלואה 859, 872, 873, 885,
888, 889, 890.
משה הסופר בר בנימן מרומי 284, 296.
משה בר דור קאנדיוטי 429.
משה בר חייא 282, 295.
משה בר יוסף 818, 819, 820, 821, 822, 824,
825, 826, 827, 828.
משה בר יוסף מרומי 284, 295.
משה בר יעקב 873, 874, 877, 913, 914.
משה בר יעקב אבן עזרא 32, 60, 216, 254,
255, 256, 282, 302, 316, 317, 461, 462,
464, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781,
782, 842, 846, 847, 849, 851, 907, 909,
918, 935, 941, 959, 961.
משה בר יעקב אדהאן Add. 246, 796, 860,
865, 867.
משה בר יעקב בר מרדכי בר יעקב בר משה
425.
משה בר יצחק משיש 784, 790.
משה בר כתינא 943.
משה בר כתיר 919, 923, 929, 942, 962.
משה בר מאיר אבן אלצבי 784, 790.
משה יהודה בר מאיר 213.
משה בר מימון 773, 777, 779, 781, 841, 845,
848, 906, 961.
משה בר מרדכי זכות 224, 230, 241, 340,
914, 965.
משה בר נחמן 340, 775, 778, 780, 782,
842.
משה בר נסים 841.
משה בר צמח 961.
משה בר שבתי 853.
משה בר שלמה 344, 345, 954.
משה בר שלמה גירונדי 464.
משה בר שמואל בר אבשלום 282, 295, 829,
830.
משה ברוך בר שמואל הכהן 420.
משה אבן צור 866, 887, 913.
משה אלאשקר 330, 965.
משה אלשיך 335, 339.
משה אשכנזי 267.
משה בליליה 268.
משה גנו 867.
משה חוסן 211, 236, 238, 242, 244, 247,
803.
משה חוצין 239, 242, 246, 248, 817.
משה ידיד 804.
משה יעקב 236.
משה ישראל 807, 816.
משה ישראל זכות 799.
משה הכהן 880, 891.
משה כליף 802.
משה הלוי 235, 236, 240, 241, 242, 245, 246,
247, 248, 538.
משה מיטראני 815, 816.
משה משבונא 815, 816.
משה עבאס 816.
משה ערני 267.
משה צולטאן 867.
משה רחבי 266.
משה שני 810.
משה שניף (שנעף) 264, 266, 269.
משה ששון 804.
משולם 860, 901.
משולם בר אברהם 280, 281.
משולם בר קלונימוס מרומי 284, 830.
משולם בר שלמה 461.
משולם הסופר 281.
מתתיה בר יצחק מבולוגנא 285, 290, 291.

נהוראי בר סעדיה אוזביב 856.
נחום 463, 786, 884.
נחמיה בר אברהם מוטא 547, 844, 845.
נסים 208, 210, 211, 236, 237, 238, 240, 241,
243, 244, 245, 247, 269, 538, 539, 798,
799, 800, 802, 803, 804, 806, 808, 809,
811, 812, 813, 814, 861, 865, 868, 876,
881.

נסים בר אלישע בר זכריה 236.
נסים בר יוסף 244.
נסים בר עזרא 245.
נסים בר צאלח בר יוסף מיצליה 242, 243, 244.
נסים מישען 799, 814.
נסים ראש ישיבת בבל 319, 775, 778, 781, 846, 849, 907, 937.
נתן 865, 866, 882.
נתן בר יוסף החזן 903.
נתן בר יעקב בלחן 785, 786, 866, 893, 909, 910, 913, 914.
נתן בר יצחק 219.
נתן בר מכיר 309.
נתן בר משה אסייג 865.
נתן גיאן 866, 867.
נתנאל 463.

סאלם 785, 910.
סאלם בר יוסף 347, 921.
סאלם בר סעיד 348.
סבתיאל 239, 241, 244, 538.
סהאל 238.
סהל בר נחמיה 923, 942.
סהלול 919, 923, 932, 962.
סלאם 863.
סלימאן 246, 322, 515, 538, 539, 776, 780, 927, 941.
סלימאן בר דוד בר סלימאן בר אברהם מעתוק 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 247.
סלימאן בר סאלם 346.
סעדיה 197, 239, 242, 245, 328, 345, 346, 348, 518, 786, 857, 860, 866, 870, 909, 911, 913, 914, 919, 923, 924, 927, 929, 932, 942, 946, 947, 952, 955, 956, 957, 962.
סעדיה בר דוד בר שלמה 919.
סעדיה בר זכריה אלבדיחי 331, 937, 1062.
סעדיה בר חטר 943.
סעדיה החזן בר חמיד 301.
סעדיה בר יוסף 232, 307, 347, 899, 945.
סעדיה בר יוסף גאון 264, 318, 324, 328, 926, 929, 937, 940, 960, 961, 1073.
סעדיה בר יעבץ בר סעדיה 923, 927, 942, 962.
סעדיה בר מסעוד 318, 919, 924, 929, 932, 962.
סעדיה בר מעודד 942.
סעדיה בר עואץ 317, 919, 923, 927, 929, 932, 942, 962.
סעדיה בר עמרם 952.
סעדיה בר שלמה 945.
סעדיה בר שלמה אלרמרמרי 330.
סעדיה זראפה 775, 777, 781, 906.
סעדיה אלטויל 331, 342.
סעדיה מראגי 869, 881.
סעדיה סירבאני 964.
סעדיה שוראקי 865, 867, 868, 873, 874, 877, 890, 911, 913, 914.
סעיד 328.
סעיד בר יצחק ונה 345.
סעיד בר כיסעוד 924, 943.
סעיד בר מעודד 326.
סעיד בר מרדכי 318, 942.
סעיד בר מרהב 923, 924, 942, 962.
סעיר בר עון 954.
סררי 316.

עבאם 336, 827, 838.
עבאם יהודה שמואל 331.
עבאסי 332, 941.
עבאייה 231.
עבדאללה 238, 245, 246.
עבדאללה בר כציר בר סלימאן חנין 242, 246, 515, 546, 568, 570, 575, 835.
עבד אלעזיז 959, 963.
עבדיה 219.
עבדיה הרופא הבבלי בר אהרן בר עוזיאל הכהן 239, 261.
עואץ 345.
עובד 874.
עודד בר זכריה 348, 952.
עון 954.
עזוז 796.
עזרא 239, 240, 243, 538, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 962.
עזרא בר שלמה סילוירה 546.
עזרא בר ששון בר עזרא 245, 246, 817.
עזרא אליה 240, 245, 247.
עזרא אפרים 806, 814.

עזרא סתהון 801.
עזרא עטייה 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 801, 807, 812, 813.
עזריהו הנשיא בר יהללאל בר עזריהו 5.
עייש 872.
עמור 874.
עמנואל 866, 909, 911, 912, 913.
עמנואל סרירו 859.
עמרם 861, 862, 867, 871, 872, 873, 874, 885, 886, 889, 890, 891.
עמרם בר סעיד 943.
עמרם בוב 891.
עמרם עמאר 865, 892.

פינחס 211, 238, 810, 812.
פינחס בר יוסף הלוי 841.
פינחס בר יצחק חרירי 442, 964, 965.
פרגי 865, 866, 867, 868, 871, 873, 879, 893, 910, 911, 912, 913, 914
פרגי בר נסים שוואט 868, 1035.
פרחיה 197.

צאלח 209, 210, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 258, 538, 539, 800, 805, 806, 807, 856, 860.
צאלח בר יוסף מצליח 242.
צאלח בר יחיא 336.
צדוק 941.
צוריאל 1058.
צורף 791.
צמח 785.
צמח בר משה 462.
צמח בר שלמה דוראן 768.

קלונימוס 867.
קלונימוס הנשיא 303, 787, 791, 794, 830, 852.
קציר 210, 241, 244, 799, 813.

ראובן 216, 219, 890.
רחבי 240.
רפאל 807, 808, 813, 872.
רפאל אהרן 874.
רפאל שלמה 208, 807, 808.
רפואה בר אלעזר 538.

שאול 264, 269, 804, 806, 807, 810, 811, 813, 903, 970.
שאול עבוד 814.
שאמי 265, 783, 795.
שאפע בר סעיד 923.
שבת בר פכית 799.
שבתי 799, 815, 816, 820, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 854, 855, 865, 912, 964.
שבתי בר משה 280, 289, 901.
שכר אבו סאלם 335.
שלום 803, 804, 805, 807, 809, 813, 854, 860, 867, 878, 881, 885, 911.
שלום בר דור 878.
שלום בר חיים 801.
שלום בר יוסף 346.
שלום בר יוסף ענבי 279.
שלום בר יעקב בר סעיד בר שלום דויב 1035.
שלום אבן צור 537, 858, 860, 861, 863, 876, 884, 889.
שלום חנון 856.
שלום מזרחי שרעבי 197.
שלום סלים 804.
שלום שרעבי (עי' שלום מזרחי שרעבי).
שלם 540, 870, 871, 881, 882, 946.
שלם בר יוסף אלשבוי 335, 338, 340, 343, 344, 345, 348, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 1017, 1060.
שלם בר יצחק 788, 791, 794.
שלם בר מעודד בר יחיא בר מעודד אלבשארי 333.
שלם גיג 845.
שלמה 197, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 224, 227, 232, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 247, 258, 262, 263, 264, 265, 266, 273, 290, 291, 322, 323, 340, 345, 346, 347, 538, 539, 773, 775, 776, 779, 780, 783, 784, 785, 786, 788, 791, 792, 793, 794, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 816, 817, 827, 830, 831, 838, 841, 845, 846, 847, 848, 849, 851, 854, 857, 858, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 874, 876, 877, 878, 879, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 892, 893, 898, 903, 904, 907, 908, 909,

911, 912, 913, 915, 916, 917, 919, 925,
936, 937, 939, 942, 946, 950, 952, 954,
955.
שלמה בר אבון 284, 295.
שלמה בר אברהם 348.
שלמה בר דוד הקנזי 941.
שלמה בר דוד בר אהרן הכהן 1057.
שלמה בר יהודה הבבלי 279, 284, 289, 1103,
1104.
שלמה בר יהודה גבירול 217, 219, 254, 255,
256, 257, 259, 262, 269, 279, 282, 283,
290, 293, 295, 296, 297, 300, 301, 302,
304, 315, 316, 317, 321, 323, 324, 327,
331, 335, 339, 463, 464, 467, 521, 775,
777, 778, 779, 780, 781, 782, 788, 791,
792, 794, 795, 832, 839, 841, 842, 843,
846, 847, 849, 851, 852, 853, 854, 894,
901, 903, 905, 906, 907, 917, 918, 921,
922, 923, 927, 928, 929, 935, 938, 940,
941, 946, 948, 949, 950, 956, 959, 960,
963, 1090.
שלמה בר יהושע בר דוד בר בכור בר צדקה חוצין בר סעדיה 236.
שלמה בר יצחק גירונדי 216, 255, 257, 281,
297, 336, 773, 776, 779, 780, 829, 840,
841, 851, 906.
שלמה בר ישכר חלואה 863.
שלמה בר לוי 860.
שלמה בר מזל טוב שרביט 262, 263, 264, 266,
269, 464, 786, 844, 854, 884.
שלמה בר מרדכי 914.
שלמה בר מרדכי גוזלאן 911.
שלמה בר משה 322, 919, 924, 932, 942,
950.
שלמה בר משה אלקבין 320, 916.
שלמה בר משולם דיפיאירה 464.
שלמה בר סעיד 954.
שלמה בר ראובן בונפיד 467, 469.
שלמה בר רבן 917.
שלמה בר שלום 953.
שלמה בר שלם ידיע אבן אלראבעה 322, 342,
943.
שלמה בר שמואל 309, 799, 807.
שלמה בר שמשון 310.
שלמה בר שר שלום 927, 942.
שלמה מאימארן 874.
שלמה כהן 258, 265, 269, 863, 875, 879,
880, 881, 882, 884, 885, 886, 887, 888,
889, 890.
שלמה לנייאדו 238, 244, 259, 266, 268.
שלמה משה אלאשקר 1061.
שלמה נזיר 243.
שלמה סתהון 214, 215.
שלמה עמרם 869, 878, 887.
שלמה רב הונא 807, 816, 817.
שלמה רמאק 936.
שלמה שני 816.
שם טוב 263, 264, 265, 796, 844, 860, 870,
907, 915.
שם טוב בר אברהם בליליה 263, 267, 796
844.
שם טוב בר ארדוטיאל 775, 778, 782.
שם טוב קשטיאל 267, 269.
שם טוב רבן זכות 263.
שמואל 32, 207, 210, 211, 213, 216, 224,
237, 239, 240, 241, 244, 247, 264, 272,
274, 279, 289, 290, 292, 311, 316, 326,
345, 424, 783, 784, 786, 788, 791, 792,
794, 795, 798, 802, 803, 805, 807, 809,
810, 811, 812, 813, 814, 835, 838, 846,
849, 852, 853, 854, 858, 860, 873, 877,
880, 886, 888, 891, 893, 900, 905, 907,
911, 914, 916, 918, 921, 931, 935, 936,
939, 946, 949, 954, 955.
שמואל בר אברהם 282.
שמואל בר דוד קשטיאל 269.
שמואל בר הושענא השלישי 274.
שמואל בר חיים מללול 911, 914.
שמואל בר יהודה בר נתנאל 219, 936.
שמואל בר יוסף הלוי הנגיד 398, 451, 767, 947.
שמואל בר יעקב 538, 539.
שמואל בר יצחק לבאז 874, 911.
שמואל בר מיו 279, 289, 900.
שמואל בר נסים מישנות 775, 781, 1059.
שמואל בר נתנאל ברזאני הלוי 965.
שמואל בר פרחיה כהן צדק 958.
שמואל בר ראובן 309.
שמואל ארוליו 889.
שמואל בדרשי 462.
שמואל חזן 905.
שמואל הכהן 942.
שמואל הנשיא 462.

שמואל עבו 576.
שמואל עטיא 893.
שמחה 909, 913.
שמעון 783, 866, 874, 890, 913.
שמעון בר יונה מזרחי 441.
שמעון בר יצחק בר אבון 283, 296, 311, 829, 830.
שמעון בר לביא 861, 864, 867, 877, 890.
שמעון בר צמח דוראן 767, 775, 777, 778, 782, 785, 788, 795, 796, 842.
שמעון בר שלם אלשבזי 335, 953, 957.
שמעיה 208, 224, 316, 340, 858, 860, 864, 911, 914, 917, 931, 939, 949.
שמעיה קוצון 241, 867.
שמריה 282, 322, 919.
שמריה כהן 318, 322, 920, 925, 932, 942, 950.
שמשון 210.
שמשון בבר 958.
שנירי (עי' יצחק בר יהודה בר נתנאל השנירי).
ששון 231, 243, 949.
ששון בר ישראל 89, 197, 232.
ששון בר מרדכי בר משה בר מרדכי שנדוך (הנשיא) בר אברהם בר ששון 226, 242, 243, 246, 247, 446, 477, 479, 515, 521, 834.
ששון בר משה הלוי 263, 264, 267, 844.
ששת 464, 783, 788, 792, 795.

תמים בר יוסף 318, 919, 923, 929, 932, 942, 943, 962.

ז. מבקרים, בעלי ספרים ונזכרים מאומות העולם

VII. CENSORS AND NON-JEWISH OWNERS AND MENTIONED

(א) מבקרים

(A) CENSORS

Alessandro Scipione, 485.
Antonius Francisco Enriquez, 304, 609.
Camillo Jagel, 22.
Domenico Hierosolymitano, 161, 289.
Franciscus Josephus Ludovicus Arberger, 221.
Fr. Mich. Longus, 15.
Giovanni Domenico Carretto, 103, 485, 944.
Giovanni Domenico Vistorini, 161.
Hipps. Purgallit, 158
Laurentius Frangellus, 22, 161, 485.
Laurentius Vanguella, 158.
Luigi da Bologna, 103.
Marchion, 296.
Philipo Peruzzotti, 22.
Pietro de Fiones, 289.

(ב) בעלי ספרים מאומות העולם

(B) NON-JEWISH OWNERS

Amherst of Hackney, Lord, 585.
Crawley, George A., 607.
de Sacy, Silvestre, 585.
Sussex, Duke of, 298
Vernon, R.N., Lieut. Lord. 15.

(ג) נזכרים מאומות העולם

(C) NON-JEWS MENTIONED

'Abbas, Shah of Persia, 476.
'Abd el-'Aziz, Sulṭan of Turkey, 383.
'Abd el-Ḥamid I, Sulṭan of Turkey, 233, 377.
'Abdallah, Sulṭan of Fez, 358. 359.
'Abd el-Ḥamid II, Sulṭan of Turkey, 384.
'Abd el-Mejid, Sulṭan of Turkey, 379.
Abu Barakāt (apostate) 371.
Abu Ḥāmed, 496.
Abu el-Mush'ar the Scientist, 371.
Aḥmed Pasha, 367.
Albert of Saxe Coburg and Gotha, Prince Consort, 577.
Alexander, George, the son of Mark, 392.
Alexander, Matthew, the son of Mark, 392.
Alfonso, Don, of Portugal, 365.
'Ali Beg, 368.
'Ali Pasha, 517.
'Ali Sa'id, 701.
Balbe, Bernardo, Duke of Candia, 350.
Bowers, John, 971.
Brooke, H., 991.
Buchanan, Claudius, 967.
Carolus, Emperor of Austria (1727), 220.
Casimir, King of Poland, 313.
Charles Felix, 501.
Clerk, Sir George, Governor of Bombay, 401.
Cyril, Patriarch, 461.
Day, Dr. Francis, 967.
Dondo, Duke of Candia, 350.
Drury, Heber, 967.
Dusian, Thomas, 974.
Ellis, Sir Barrow, 401.
Erskine, A. J., 401.
Ferdinand, King of Bohemia, 311.
Francis I, Emperor of Austria, 805.
Francis I, Emperor, Grand Duke of Tuscany, 678.
Frere, Sir H. B. E., Governor of Bombay, 401.
George III, King of England, 975.
George V, King of England, 262.
Ghazi el-Din Ḥaidar, 975.
's Gravezande, Adrianus, 968.
Griselini (engraver), 558.
Ḥadri ibn 'Ābid, 452.
Ḥākim, Caliph of Egypt, 371.
Ḥamadiyyah b. Ṭulun, Caliph of Egypt, 371.
el-Ḥasan, Sulṭan of Marakesh, 1064.
Homar Dzini, Sidi, 390.
Hultzsch, E., 967.
Ibrahim el-Kharkemani, 368.
Jānem el-Ḥamzawi, 368.
John of Damascus, 504.
Ḳara Musa, 368.
el-Kindi, 371.
King, Secretary to Government of Bombay, 402.
Lackersteen Brothers, 976.
Lapeen, John, British Consul at Salee, 390.
Leon, Duke of Candia, 350.
Logan, William, 967.
Lord, J. H., 996.
Luke, Henry Edward, 401.
Lumsden, J. B., 401.
Mackintosh and Co., 971.
Macpherson, John, 402.
Maḥmud, Sulṭan of Turkey (1733), 477.
Maḥmud, Sulṭan of Turkey (1815), 378.
Mami, official in Fez, 362
Mansfield, Sir W. R., Commander-in-Chief, India, 401.
Marriott, W. F., 401.
Moens, Adriaan, 968.
Muḥammad Beg, Emir, 368.
Muḥammad Najib Pasha, 517.
Muḥammad Sa'id, Wali of Baghdad, 407.
Muḥammad ibn Sa'id, Governor of Salee, 390.
Muḥammad, Sulṭan of Marakesh, 1064.
Muḥsin b. 'Abd el-Bāḳi, 408.

Muḳtafi, Caliph of Baghdad, 371.
Murad IV, Sulṭan of Turkey, 476.
Mustaḍi, Caliph of Baghdad, 371.
Muṣṭafa Kharbandar, 407.
Muṣṭafa, Sulṭan of Turkey, 377.
Mu'tamid b. Mutawakkil, Caliph of Baghdad, 371.
Muwaffaḳ, Caliph of Baghdad, 371.
Naẓim Pasha, Wali of Baghdad, 405.
Padislut, Jan, 974.
Pentland, Lord and Lady, 262.
Phocas, Emperor of Byzantium, 1064.
Pinero, 976.
Pinto, Edward Octavius, 976.
Quin, H. O., 382.
Rae, George Milne, 967.
Rae, W. E., 401.
Reeves, Henry, 401.
Remington, G. F., 402.
Sabastian, King of Portugal, 529.
Selim, Sulṭan of Turkey, 377.
Sharaf el-Dawla, Caliph of Egypt, 371.
Stewart, F. P., 974.
Ṣufi, Shah of Persia, 476.
Suleiman, Sulṭan of Egypt, 368.
Suleiman Pasha, Wali of Baghdad, 244, 407.
Sulṭan el-Dawla, Caliph of Egypt, 371.
el-Ṭahir el-'Aziz Din Allah, Caliph of Baghdad, 371.
Tahmasp, Shah of Persia, 477.
Temple, Sir Richard, Governor of Bombay, 401.
Tipu, Sulṭan, 577.
Ṭulun, Caliph of Egypt, 371.
Victoria, Queen of England, 376.
Vischer, C. J., 967.
Vischer, Jacob Canter, 967.
Wadia, Hormusjee, 391.
Wajhi Pasha, Wali of Baghdad, 30.
Werner, Professor of Göttingen, 995.
Westropp, Sir Michael R., 402.
Wilkins, H. St. Claire, 578.

ח. משפחות

VIII. FAMILY NAMES

מ = מחבר = AUTHOR
ס = סופר = SCRIBE
ב = בעל ספר = OWNER
ע = עד = WITNESS
נ = נזכר = MENTIONED
פ = פייטן = POET

אבאיוב ע' סלימאן נ.
אבו אלחסן אללאוי ע' עלי מ.
אבו רובין נ.
אבואלעפיא ע' אליהו מ; חיים נ; טודרוס פ; מאיר ב, נ; מאיר בר טודרוס נ; מאיר בר שלמה נ; שלמה נ.
בודרהם ע' דוד נ; יוסף ב; שלמה נ.
בוהב ע' יצחק מ, נ; שלמה נ; שלמה בר אברהם נ.
אבוחזיזה ע' שמואל ב.
אבולכיר ע' יוסף נ; יצחק נ; שמואל מ, ס.
אבורדיאל ע' יצחק נ.
אבורום ע' אברהם ב; בנייה נ; סלאמה נ; פ' נ; שבר ב.
אבן אבי זמרא ע' דוד נ; יוסף פ; יצחק נ; מנדיל פ.
אביטבול ע' בבור נ.
אביין ע' אברהם ס; יעקב ב; סעיד נ.

אבן אבי עאמר ע' דוד פ.
אבן אבי אלפכר ע' סלאמה נ.
אבן אביתור ע' יוסף נ, פ.
אבסכר ע' כלובי נ.
אברבנאל ע' יהודה נ; יצחק נ.
אגאסי ע' יצחק נ.
אגווילום ע' אברהם נ; יצחק ס.
אגוורס ע' שלמה נ.
אגורא ע' יוסף נ; שמעון נ.
אגפולי ע' שמריה נ.
אדהאן ע' אברהם פ; אליהו נ; יעקב פ; מימון נ; משה נ, פ.
אדהרי ע' יחיא ע.
אבן אדוניהו ע' יעקב מ.
אדם ע' עזרא נ.
אדערי ע' חסן נ.
אדרעי ע' יהודה נ; יוסף נ; יעקב נ; יצחק פ; מרדכי ס; משה נ.
אבן אדרת ע' אשתרוק ב; שלמה נ.
אוראי ע' יחיא נ.
אוהב ע' יוסף נ.
אוחיון ע' מכלוף נ; שלום נ.
אוטולינגי ע' נתן נ.
אולמן ע' זלמן נ.
אומרדיכר ע' סגולה נ; שלום נ.
אופנהיים ע' דוד נ; י' נ.
אוריגה ע' משה נ.
אזובי ע' אליעזר נ; יהוסף פ; יוסף נ; משולם מ.
אזוביב ע' יוסף ב, נ; יצחק ב; נהוראי נ, פ.
אזוכב ע' יצחק ב.
אזולאי ע' אברהם נ; אהרן נ; אליהו בר יצחק נ; אליהו בר מסעוד נ; חיים נ; חי"ד מ; יהושפט נ.
אזן הום ע' שמואל ב.
אזראד ע' אליהו נ; שלמה מ, ס.
אלאחמר ע' זכריה ב; יעקב ע.
אלאחמרי ע' יהודה נ.
אחסן ע' הארון נ; שלמה ב.
אטובי ע' אלישע ע.
אטלאן ע' יעקב נ.
אטליוטי ע' יצחק נ.
אטליקי ע' שמעון נ.
איגר ע' נתן נ.
איטליא ע' שלום נ.
איילנבורג ע' יששכר נ.
איינדזיל ע' יצחק נ.
אינשטיט ע' כ' נ.
איסרלין ע' ישראל נ.
איסרליש ע' משה מ.
איישו ע' אברהם נ.
אלאכלופי ע' יוסף ס.
אלבו ע' יוסף נ.
אלבוט ע' יעקב נ.
אלבוסי ע' יצחק נ.
אלבלג ע' יעקב נ.
אלברט ע' משה נ.
אלטראס ע' אהרן ב.
אבן אליד ע' לוי נ.
אלידי ע' אהרן פ.
אליוירה ע' שלמה מ.
אלייאס ע' עבדאללה נ.
אלישר ע' יוסף פ; יעקב מ, נ, פ; יעקב שאול נ.
אמאמדו ע' דוד נ.
אבן אמגאר ע' סוסאן נ.
אמדי ע' משה נ.
אבן אמוזיג ע' דוד נ.
אלמושנינו ע' אברהם נ; חיים נ; חסדאי נ; יוכף נ; שלמה נ.
אמזאלג ע' שמואל מ, ס, נ; שלום ב.
אמיגו ע' יצחק פ; שם טוב נ.
אמלאי ע' אברהם נ.
אמסלם ע' מסעוד ב.
אנגיל ע' מאיר נ.
אנכאווי ע' דינר נ.
אנפראז ע' חיים נ.
אסבאג ע' חנינה נ.
אלאסוד ע' הארון נ.
אסולין ע' מכלוף נ.
אסייג ע' נתן פ.
אסמאגא ע' יצחק נ.
אלאסראילי ע' אסחאק נ; יחיא מ.
אסתרוק ע' אלישע נ; מאיר נ; שלום נ; שלמה נ.
אפלאלו ע' אברהם ס; מימון נ.
אפרייאט ע' דוד נ; יהודה נ; יצחק ב; נפתלי נ.
אצאייג ע' שלום נ.
אצבאן ע' אברהם פ; יצחק נ.
אצבארו ע' רפאל נ.
אצוראני ע' משה ס; סעדיה ב.
אצפאוני ע' שלמה נ.
אלארדבילי ע' מחמד נ.
ארובאש ע' חנניה נ.
ארוואח ע' מסעוד פ.

ארוליו ע׳ שמואל פ.
ארזוני ע׳ יצחק ס, ב.
ארצבי ע׳ סלם ב.
אלארקון ע׳ חיים ב; יוסף ב.
אשבילי ע׳ וידאל ב; יום טוב מ; יוסף נ.
אלאשול ע׳ אברהם נ; הארון נ; זהרה נ; יוסף בר אברהם נ; יוסף בר מוסא נ; יחיא נ; סעיד נ; שלמה נ.
אשורי ע׳ יוסף ב.
אשטמכר ע׳ בנימן נ.
אשטרושק ע׳ אלישע נ; יצחק ב.
אשכנזי ע׳ אבי עזרי מ; אברהם נ; אליהו נ; אליעזר בר יהודה נ; אליעזר כ״ץ נ; אלעזר ב; אשר נ; ברוך פ; דוד נ; דולציטה נ; חיים ידידיה פ; חנה נ; ידידיה פ; יהודה נ; יהודה בר אלעזר נ; יהודה בר דוד הכהן נ; יהודה בר שמואל נ; יהודה כהן נ; יודיטה נ; יונה נ; יוסף ב, נ; יחיאל מ; יעקב נ; יצחק נ, פ; יצחק בר שלמה מ; ישועה ע; מאיר נ; מלכיאל נ; מנחם נ; מרדכי נ; מרים נ; משה נ, פ; נסים ב, נ; פרץ נ; רחל נ; שלמה מ, נ; שמואל בר אלעזר נ; שמואל בר משה נ; שמואל יפה נ; שמואל כהן נ; שמעון נ; שמשון נ; שרה נ.
אלאשקר ע׳ ברוך נ; יצחק נ; משה נ, פ; שלמה פ.
אשריקי ע׳ מסעוד נ.
אתאג ע׳ בנימן נ.
אתיגאר ע׳ משה נ.

אלבאז ע׳ רפאל מ; שמואל פ.
אלבאכי ע׳ בן יהודה ע.
אלבאכל ע׳ סאלם נ.
באלנטין ע׳ דניאל ב.
באלנסי ע׳ אברהם נ; משה נ.
באמבערגער ע׳ יצחק ב; משה ב.
באסולה ע׳ אברהם פ.
אלבאסל ע׳ יחיא ב.
בארבירו ע׳ יוסף נ.
בבלי ע׳ אלעזר פ; יאשיה נ; יהושע ס; נתן נ; עבדיה פ; שלמה נ, פ.
בגאטי ע׳ יוסף נ.
בגאי ע׳ יחזקאל ב.
אלבגדאדי ע׳ מבשר נ.
בדיחי ע׳ יחיא מ; סעדיה פ.
בדראכר ע׳ אנאבאי נ; יעקב נ.
בדרשי ע׳ אברהם נ, פ; ידעיה פ; שמואל פ.
בוב ע׳ עמרם פ.
בוחבוט ע׳ חיים פ; חיים יוסף פ; יוסף פ.
בולדא ע׳ מאיר נ.
בוני ע׳ אברהם ב.
בונפיד ע׳ שלמה פ.
בונופצו ע׳ בנימן נ.
בונשיניור ע׳ אנוידאל נ; משה נ.
בוסתה ע׳ נתן נ.
בועזין ע׳ משה ב.
בוקאיה ע׳ אברהם ב.
בוקי ע׳ פרוטו בר עלי נ; פרוטו בר שמריה נ.
בוקריה ע׳ יעקב ב.
בורגל ע׳ חיים ע.
בורפכר ע׳ רנובאי נ.
בושושה ע׳ יוסף נ; משה נ; פרג ס, נ; שוואל נ; שלום נ.
בזין ע׳ יעקב נ.
בחר ע׳ דוד ב, נ; יהושע ב; מאיר ב; מנשה ס, ב; רחל ב; ששון ב.
בטיטו ע׳ מסעוד נ.
אלבטיל ע׳ יוסף ב.
בטיש ע׳ יעקב ב.
ביבאגו ע׳ אברהם מ.
ביבאש ע׳ חיים נ; יצחק נ; משה נ; שם טוב נ.
ביבי ע׳ יצחק נ.
אלביחאני ע׳ פ׳ ס.
ביטון ע׳ אברהם נ.
בילאכר ע׳ באי נ.
בילילו ע׳ יצחק נ.
בירביניאה ע׳ ישמעאל נ.
בירדוגו ע׳ יוסף נ; יחיא נ; יעקב נ, פ; מימון מ; מרדכי נ; משה נ; רפאל מ.
בית הלל ע׳ דוד נ.
בכר ע׳ שמשון פ.
בכרן ע׳ שלום ע.
בלב ע׳ יחיא נ.
בלבו ע׳ יהודה נ; ישעיה נ; מיכאל נ; משה נ; שלמה נ.
בלחן ע׳ נתן פ.
בלילוס ע׳ יוסף ב; עמנואל נ.
בליליה ע׳ אברהם פ; דוד פ; לוי בר דוד פ; לוי בר משה פ; משה פ; שם טוב פ.
אלבלכי ע׳ חיוי נ.
אלבלסי ע׳ יעקב ב.
בלצא ע׳ יודלין נ.

בנבנישתי ע' יהודה ב; יוסף ע; מאיר נ; שמואל נ.
אלבנסולי ע' יוסף פ.
בנפרי ע' אברהם נ; אהרן ב; דבורה נ; דייאנה נ; יוסטא נ; יצחק נ; מרדכי ב.
בעבאלו ע' מסעוד נ.
בעתרה ע' סאלם ב.
בצראווי ע' משה נ.
בצרי ע' אברהם ב; יהודה ב.
בקורה ע' דוד פ.
בקיש ע' ישעיה נ; סעדיה נ.
בקרי ע' דוד נ; יוסף נ; משה נ.
בקתון ע' סלימאן נ; עזר נ.
בראנפלד ע' דוד נ.
ברביניאה ע' שבתי בר אליהו נ; שבתי בר ישמעאל נ.
ברגמאן ע' אברהם נ.
ברונא ע' ישראל נ.
ברזאני ע' אהרן נ; אהרן בר דוד נ; אהרן בר רחמים נ; דוד מ, ע, נ; יוסף נ; יחיא נ; יחיא בר ראובן נ; יצחק נ; משה ע; שמואל נ, פ; ששון ב, ע.
ברזקיר ע' רוובין נ; שרה נ.
אלברצלוני ע' יהודה נ; יוסף נ; יצחק פ.
אלבשארי ע' יוסף ע; שלם ס, פ.
בשי ע' יחזקאל ב; נסים נ.
אלבשירי ע' יחיא נ; מעודד ע.

גאביזון ע' יוסף נ; יעקב נ.
אבן גאון ע' שם טוב מ, ס, נ.
אלגאזי ע' דוד ב; י' מ; ש' נ; שמואל נ.
גאלאנטי ע' משה נ.
גאלדשמידט ע' אשר ב.
גאלוני ע' חיים נ.
גאליקו ע' אליהו; אלישע מ; יוסף ב.
אבן גאמע ע' שמואל נ.
גאספטער ע' משה ע.
גאקו ע' דוד נ.
גארח ע' מאיר נ; מסעודה נ.
גבאי ע' אהרן ע; אהרן חי בר משה נ; אהרן בר צאלח נ; אהרן שלום מ; אהרן שלום בר יחיא ב, נ; אהרן שלום בר יעקב ב; אליהו ב; אליעזר ב; אצלאן ב; אשר נ; דוד נ; חיים ב, נ; יהודה ע; יוסף פ; יוסף בר אליהו נ; יוסף בר נסים נ; יחזקאל ס; יחזקאל בר יהושע נ; יחזקאל בר עזרא נ; יחזקאל בר צאלח נ; יחזקאל חיים בר ששון נ; יעקב ע, נ; יצחק ב; יצחק בר דוד נ; יצחק בר חיים נ; יצחק בר יעקב נ; מאיר נ; מיכאל נ; מנשה נ; מרדכי ב, ע; משה ב, ע, נ; נונה נ; נחום נ; נסים ב; סרח נ; עזרא ב, נ; עמאם נ; פרחה ס, ב; פרחה אמו של אהרן נ; פרחה בת יחזקאל נ; צאלח ע; ראובן ב; רחמה נ; רפאל ע; שאול נ; שלמה נ; שלמה חייא נ; שרה נ; ששון מ, ס; ששון בר דוד נ; ששון בר יחזקאל נ.
אבן גבאי ע' מאיר מ, נ.
אלגבארי ע' דאוד ב; משה ב.
אלגבובה ע' סלוה נ.
גבישון ע' אברהם נ.
אלגברא ע' עמראן ע.
גגין ע' שם טוב ב.
גדי ע' אליהו נ.
אלגהסי ע' מעודד ס.
אלגהראני ע' זהרה נ; חנה נ.
גוזלאן ע' אברהם ב; כלפאללה נ; שלמה פ.
גוטה ע' זרחיה נ.
גומא ע' יצחק נ.
אלגזאלי ע' אבו חאמד מ.
אבן אלגזאר ע' אבו געפר מ.
גוארה ע' סימן טוב ס.
אלגזי ע' יוסף ב.
אבן גזלא ע' אבו עלי נ.
גזפאן ע' אברהם ס; יוסף ע.
גיאן ע' יהודה נ; נתן ב, פ.
גיאקיל ע' משה נ.
אלגיאר ע' סאלם ע.
גיאת ע' דאוד נ; יהודה פ; יעקב נ; יצחק נ, פ; סעדה נ; שלום ע.
גיג ע' אברהם ס; דוד נ; יהודה נ; יעקב נ; ישטבר נ; לאה נ; מרדכי נ, פ; מרים נ; שלום נ; שלם פ.
גייאסקון ע' שמואל נ.
גיפסון ע' לויס ע.
גיקטיליה ע' יוסף מ, נ, פ; יעקב נ; יצחק מ; נח נ.
גירונדי ע' אברהם פ; יונה מ, נ; יצחק בר זרחיה פ; יצחק בר יהודה פ; משה פ; נסים מ, נ; שלמה פ.
גלאל ע' עבד אלרחים נ.
גלילי ע' יוסף מ; עלי נ.
גלימידי ע' אליהו נ.
גלסואכר ע' בכאזי נ.
גמוח ע' אברהם ס.

אלגמל ע' סאלם נ; סלימאן נ; סעיד ב, נ; שלום ס.
גמלי ע' משה נ.
גמרלכר ע' אשזי נ.
אבן גנאח ע' יונה מ, נ.
גנאסייא ע' שמעון ס.
גנדוריין ע' יוסף נ.
גנו ע' מכלוף נ; משה פ.
גנז ע' יצחק נ.
גנון ע' יהודה ב; מסעוד נ.
גנץ ע' יצחק נ.
אבן געפר ע' אבו בכר נ.
גראמה ע' תרנגה נ.
אלגראנאטי ע' יוסף נ.
גראשייאן ע' אברהם ב; אליהו ב; דוד ב; חזקיה ב; חיים ב; יוסף ב, שמואל ב.
גרגו ע' יוסף ב.
גרגי ע' יוסף נ; יחזקאל נ; מנחם נ; משה נ; עזרא ע, נ.
גרידי ע' סעיד ב.
גרייבסקי ע' פינחס ס.
גרכאר ע' בנוזי נ; בפוזי נ; ברוזי נ; דוד נ; חסו נ; יטזי נ; שרה נ.
גרצורכיר ע' בלזי נ.
אלגשאש אללושי ע' חיים ב.

דאדון ע' אברהם נ.
דאנא ע' חיים ב.
דאנון ע' חיים מ, ב.
דבח ע' יצחק פ; ישעיה פ; מנחם פ.
דבש ע' משה נ.
אלדהבאני ע' מחפוץ ב; סאלם ס; שלום ס.
דהאן ע' אליהו נ; יעקב ב.
דובשרי ע' יהודה ב; יוסף מ.
דוי ע' בוניט פ.
דויב ע' שלום פ.
דויך הכהן ע' אליהו ס, ב, נ; יחזקאל נ; משה מ, נ; שלמה ב; שמואל ב, נ; שמואל בר אהרן נ; שמחה נ.
דונדון ע' יצחק נ.
דונולו ע' שבתי נ.
דוקרקר ע' אהרן ס.
דוראן ע' אפרים ב; בנימן ב; דוד נ; צמח פ; צמח בר יוסף נ; צמח בר שלמה מ, נ; שלמה מ, נ; שמעון מ, נ, פ.

דושיד ע' דוד ב.
דיואן ע' חיים נ; עמרם נ.
דיויכר ע' אברהם נ; דריבאי נ; חנה נ; יחזקאל ע; יעקב נ; יצחק נ; שמואל נ.
אבן אלדיטי ע' יצחק נ.
דיין ע' אברהם נ, פ; יחיא נ; יצחק ב; משה נ; שלם נ; שלמה ב.
דיינא ע' עוריאל מ.
דיסקין ע' יצחק נ.
אלדכאן ע' יחיא ע; סאלם נ; סלוה נ.
אבן דלאל ע' יונה נ.
אלדמארי ע' חטר מ; סלימאן ב, ע; סעדיה ב.
דמו ע' משה נ.
אלדמול אלכמרי ע' יעיש ב, נ; סאלם נ; ציון נ.
אלדמרמרי ע' דור נ; סעדיה פ.
דמשקי ע' גרשום נ.
דמתי ע' סאלם ע.
אבן דנאן ע' אברהם נ; אלעזר נ; יוסף נ; יעקב נ; סעדיה מ; סעדיה בר מימון נ; סעדיה בר שמואל נ; שאול נ; שלמה נ; שמואל נ; שמואל בר מימון נ.
דנגור ע' עזרא מ, ס, ע, נ.
דנוך ע' סעיד ב.
אבן דקון ע' יצחק נ; נסים נ.
דרויש ע' יוסף ב.
דרין ע' סעיד נ.
דרעי ע' יעקב ס, נ.

האפמאן ע' משה נ.
אבן אלהבא ע' מנצור פ.
הורמכר ע' אבזי נ; אלוזי נ; שמואל נ.
הזרשולכר ע' רחמה נ.
הימן ע' אפרים ע.
המון ע' אברהם פ; אהרן פ; משה נ.
העקשער ע' יצחק מ.
הרוש ע' מסעוד נ; רפאל נ.
הררי ע' יעקב מ.
אלהשאש ע' שכר ע.

אבן וואליד ע' אליהו פ; חיים נ.
ואעקנין ע' חיים נ; יעקב פ.
וואלאבריגוה ע' וידאל ב; יצחק ס; ישראל נ; משה ב.
וואלענשטיין ע' משה נ.
וואלף ע' אהרן ס.
ווילא ע' יעקב נ.

וולטירא ע׳ אהרן פ.
וולרשטיין ע׳ אברהם ב; משולם ב.
וורטהיימר ע׳ שלמה ב.
וזאן ע׳ שמואל נ.
די וידאש ע׳ מאיר פ.
ויזמאן ע׳ אברהם ב; אהרן ב.
ויטאל ע׳ דוד פ; חיים מ, נ; שמואל מ.
ויטרבו ע׳ יחיאל ב.
וינטורה ע׳ משה מ; עזרא נ.
אבן וירגא ע׳ יהודה נ; שלמה נ.
ונה ע׳ יצחק מ, ס, ב, נ; סאלם ס; סלאמה נ; סעיד פ.
אלועדי ע׳ אברהם פ.
ועלאני ע׳ זכריה ס.
ורדאיי ע׳ יוסף נ.
ורולכר ע׳ שמואל ע.
וישצי ע׳ יוסף ס.

זאבי ע׳ היים נ; י׳ נ.
זאברה ע׳ יהודה נ.
זאירי ע׳ אברהם נ.
זאננענפעלד ע׳ יוסף נ.
זביב ע׳ יוסף נ; יחיא נ.
זגביב ע׳ אליהו נ; יהודה ב; ישעיה נ; מסעוד נ; מרדכי נ; פ׳ ב; פינחס נ.
זדוש ע׳ יהודה נ.
אבן זהר ע׳ אבו מרואן נ.
זין ע׳ ישועה נ.
זירטקר כאזי ע׳ שמשון ס.
זכאי ע׳ אליהו פ; יוסף ס.
זכור ע׳ מרדכי ב.
זכות ע׳ אברהם מ, נ; יעקב פ; ישראל נ; משה מ, פ; משה ישראל פ; שם טוב פ.
אבן זכרי ע׳ דוד נ; יהודה נ; ישעיה נ; רחל נ.
זמור ע׳ משה נ.
זמירו ע׳ אברהם נ; אליהו ב; דוד נ; פ׳ נ.
אבן זמרא ע׳ יהודה ב.
זעפראן ע׳ רחמים נ.
אבן זקין ע׳ אלעזר נ.
זראפה ע׳ יצחק נ; סעדיה נ, פ.
זרהפורכר ע׳ שמואל נ.

חאגוויל ע׳ חיים נ.
חאגיש ע׳ אברהם נ; יעקב נ; שמואל נ.
חאדידה ע׳ יהודה ע.
חאוי ע׳ אברהם ס; יוסף ס; סעיר ב.
אבן אלחאיך ע׳ עלאל נ.
חבארה ע׳ יחיא נ.
אבן חביב ע׳ אברהם נ; יהודה נ; יעקב מ; לוי נ; משה מ, נ; שמואל נ.
אלחביבי אלערוסי ע׳ יוסף ב.
חביליו ע׳ אלישע נ.
חברוני ע׳ יהודה נ.
חבשש ע׳ אברהם נ; חיים נ; יוסף נ; סלימאן ע.
חגאג ע׳ מנחם נ.
אלחגבי ע׳ יהודה ב; יוסף נ; יחיא ב, נ; יעקב ע.
חדאד ע׳ יוסף ב; יעקב פ; סאלם ע, נ; שלמה נ; שמעון מ.
אלחדב ע׳ אברהם נ; יצחק נ, פ.
חדי ע׳ יחיא ע; סעיד ע.
חוסן ע׳ משה פ.
חוצין ע׳ אברהם ע; יצחק ס; משה נ פ; נסים נ; סעדיה ב; צדקה מ, נ; ראובן נ; שלמה מ, ב, נ, פ; שמואל ס, נ.
חזן ע׳ אברהם פ; אליהו נ; דואד פ; דוד נ, פ; יצחק נ, פ; מרדכי נ; משה נ; נסים ס, ב; סלימאן נ; עזרא ס; רחמים נ; שלמה ס, נ.
אבן חידרא ע׳ אברהים מ.
חיוג ע׳ יהודה מ, נ.
אבן חיון ע׳ אברהם פ; יהודה נ; יוסף נ, פ; חיים נ; משה נ.
חייט ע׳ יהודה מ.
אבן חיים ע׳ דור נ.
אלחימי ע׳ מוסי ע; עמרם נ.
חכוא ע׳ יצחק פ.
חכים ע׳ אברהם ב.
אלחלבה ע׳ יוסף ע.
חלואה ע׳ בחיי מ, נ; יהודה נ; מישה נ, פ; מישה בר משה נ; שלמה פ.
חליגואה ע׳ אליהו ע; דוד ב; חיים ע; יוסף ס, ב, נ; יצחק ס, ע; לוי ס, ב; שלמה ב; שלמה בר דוד ב; שם טוב ב.
חלימה ע׳ שלמה נ.
חלפון ע׳ אברהם ב, ע, נ; אליהו נ; סאלם ב.
חלפן ע׳ לוי ס.
אלחמאמי ע׳ דאוד ב; יוסף נ.
אלחמדי ע׳ חביבה נ; סעדיה נ.
חמוי ע׳ שבתי ב.
אלחמרי ע׳ חסן פ.
חנוכה ע׳ נסים נ.
חנון ע׳ יהודה נ; שלום פ.
חנין ע׳ אליהו נ; עבדאללה ס, נ, פ.

חנינאי ע׳ שלמה נ.
חסאן ע׳ שמעיה נ.
אבן חסדאי ע׳ יוסף פ.
חכון ע׳ אברהם נ; כלפא נ.
חעלמר ע׳ דוד ב.
אלחקון ע׳ יצחק פ; מסעוד נ; משה נ.
אלחראזי ע׳ יחיא ב, ע, נ; יעקב נ; יישועה נ; סאלם ב.
חרבון ע׳ דוד נ.
אלחריזי ע׳ יהודה מ, נ, פ.
חרירי ע׳ חיים ס, נ, פ; יצחק נ, פ; פינחס מ, פ.

טאשטיגול ע׳ משה נ.
טביב ע׳ חיים ע; יוסף ב.
אלטביעה ע׳ סעדיה ב.
אלטבראני ע׳ יוסף נ.
אלטברי ע׳ עלי מ.
טובא ע׳ אהרן ב; בנימן נ; דוד ב, נ; יעקב נ.
טובי ע׳ יוסף ב, נ; משה נ; נסים נ; שלמה ס.
טובייאנא ע׳ אברהם נ, פ; אברהם בר שלום נ; יום טוב נ.
אבן טווא ע׳ אברהם מ, ב, פ.
טוויג ע׳ אברהם נ; שאול נ.
אלטויל ע׳ אברהם פ; יעקב ב; סעדיה פ.
אלטוילי ע׳ אביגד נ; אברהם נ; דוד בר חלפון נ; דוד בר סעדיה נ; חלפון ב; יהודה נ; יוסף נ; סעדיה ב.
טולידאנו ע׳ ברוך נ; חביב נ; חיים נ, פ; יהודה ס; יוסף נ; יעקב ב, נ; יעקב בר משה נ; משה נ.
טולידו ע׳ אברהם פ; אהרן נ.
טחאן ע׳ אברהם פ.
אבן טיבי ע׳ משה נ.
טיטצאק ע׳ יוסף מ.
טייאר ע׳ יצחק נ; שבתי נ.
אלטינסי ע׳ יהודה נ.
טלכר ע׳ דניאל נ; דניאל בר יוסף נ; יחזקאל נ; מזל טוב נ; סלאמן נ.
טרוייש ע׳ אברהם ס; נפתלי הירין מ.
טריסטי ע׳ שאול נ.

יאפיל ע׳ מימון נ.
אלידאעי ע׳ משה ס.
ידגאר ע׳ יחזקאל ע.
ידיד ע׳ אברהם פ.
אבן יחאי ע׳ אלעזר נ.
יולאך ע׳ מרדכי ב, נ.
אבן יולי ע׳ שמואל נ.
יונם ע׳ יצחק נ.
אליוספי ע׳ מוסי ב.
אבן יחיא ע׳ ואעיש נ; תם בר גדליה מ, ס; תם בר דוד ס, נ.
אבן ימין ע׳ יעקב נ.
ינאמי ע׳ עואין ע.
ינאעי ע׳ משה נ.
יעבץ ע׳ אליהו ס.
אבן יעיש ע׳ יום טוב נ; יעקב ס.
יפה ע׳ אפרים נ.
אבן יפלח ע׳ מסעוד נ.
יפראן ע׳ שמעון ב.
יצהרי ע׳ מתתיהו מ.
אבן יקר ע׳ חיים נ; חנניה פ.
ירושלמי ע׳ אברהם נ; חזמק נ; יוסף נ; מיכאל נ; עזריאל נ; צדקה ס; תנחום מ.
ירחי ע׳ אברהם נ; אריה יהודה פ.
אלירימי ע׳ סאלם ע.
ישק ע׳ משה נ.
אליתים ע׳ סאלם נ.

אלכאולי ע׳ אבו סעוד נ; בדרה נ; זהרה נ; יחיא נ; סלימאן נ; רומייה נ.
אלכבאש ע׳ יעקב נ, פ.
כדידא ע׳ יהודה נ.
כובלי ע׳ אהרן ב.
אלכוכבאני ע׳ יוסף נ; יעיש נ; סאלם נ; סעידה נ.
אבן כולאט ע׳ יהודה נ.
כולי ע׳ אליהו נ; דוד בר אברהם נ; דוד בר אליהו נ; דוד בר שלמה נ; ישראל נ.
כומטינו ע׳ מרדכי נ.
כוני ע׳ אליהו ב.
כונת ע׳ אברהם ס.
כוסטא ע׳ שלום ב.
כחיל ע׳ שכר ס, נ.
כטדיקי ע׳ אסתר נ; יוסף ב; מרדכי נ.
כורדי ע׳ יחזקאל נ.
כושאנגאדי ע׳ שמואל נ.
אלכייאט ע׳ חמאמה ב; מעוצה ב.
כלאגי בצל ע׳ יעקב ע.
כלאץ ע׳ יהודה נ, פ; משה נ; שלמה נ.

כליף ע' אליהו נ; גאלה נ; יוסף נ; יחזקאל בר יוסף נ; יחזקאל בר עזרא נ; משה פ; עזרא נ.
כליף עבדוש ע' יחזקאל ב.
כליפה ע' דוד נ; יוסף נ.
אבן כלפון ע' זיאד נ; יצחק פ; שלמה נ.
אלכלפי ע' זכריה ב.
כמים ע' שמואל נ.
כמר ע' יוסף מ.
כנאפו ע' דוד ב; חיים מ, ס.
כנזי ע' יצחק פ.
כנייאן ע' משה נ.
אלכספאר ע' סאלם ע.
כספי ע' אבאמארי פ; יוסף מ, נ; יוסף בר אבאמארי פ; יוסף בר שלום פ; יצחק ב.
כפוסי ע' יצחק נ.
כצורי ע' לורה נ.
כציף ע' יחזקאל ב.
אלכרבי ע' זהרה נ; יחיא נ; סאלם נ; סעדיה ע.
כרליכר ע' גוזבא נ; סלאמן נ.
כרמוש אהרן נ; מסעודה נ.
כרמי ע' חננאל ב; יצחק ב; שלמון ב.
אלכרת ע' סעיד ע.

אבן לאביא ע' וידאל פ.
לאבין ע' צבי הירש נ.
לאגו ע' אליהו נ; ישמעאל נ.
לאניאדו ע' בן ציון ס; דינה נ; יצחק נ; רימה נ; שאול ס, נ; שלמה נ, פ; שלמה בר מאיר נ; שמואל ב.
לארי ע' ישראל ב.
לבטון ע' חיים ב.
אללדאני ע' יוסף ע; יחיא ב.
לובו ע' אברהם נ.
לומברוזו ע' י' נ; יעקב נ.
לונזאנו ע' מנחם מ, נ, פ.
לורייא ע' ח"י נ.
לורקי ע' יהושע נ.
אבן לטיף ע' יצחק נ.
ליאון ע' יוסף פ; יעקב ס; ישראל ס, ב; משה מ, נ.
ליבראני ע' רפאל ב.
ליוראי ע' יהודה ב; יוסף ב; ששון ב, נ.
ליפשיץ ע' צבי הירש נ.
ללוש ע' יעקב נ; מכלוף נ; משה נ; צמח נ.
למבאר ע' עבדאללה ע.
לקנוי ע' אברהם ב; שמעון ב.

מאזוכר ע' עשובאי נ; רחמים ס, ב; שמואל נ.
אבן מאיור ע' שניאור נ.
מאירי ע' מנחם נ.
מאכאבינלו ע' יהודה ס.
אלמאלח ע' אליהו נ; חיים ס; יהודה נ; יוסף ב; יעקב ב, נ, פ.
מאמאן ע' אברהם נ; מסעוד נ; מרדכי נ.
מאגדילו ע' משה ס.
אבן מאסויה ע' יוחנא נ.
מאסף ע' בנימין נ.
מארלי ע' סלמיה נ.
מארפטשוק ע' יחיאל מ.
אלמגאני ע' סעיד ע.
אבן מגאש ע' יוסף נ.
אלמגוסי ע' עלי מ.
אלמגרבי ע' מחפוץ ב.
מדאי ע' אברהם ע; אליהו נ; יוסף נ.
אלמדאני ע' עלי מ.
דלמדיגו ע' אבא נ; אבא בר אליהו נ; אבא בר מנחם נ; אבא בר שמריה נ; אליהו בר אבא נ; אליהו בר משה נ; אליעזר נ; אלקנה נ; אפרים נ; יהודה נ; יהודה בר אבא נ; יהודה בר יצחק נ; יודלין נ; יוסף נ; מנחם נ; מנחם בר אבא נ; מנחם בר שלמיה נ; מנחם בר שמואל נ; משה נ; משה בר אבא נ; משה בר אליהו נ; משה בר שמריה נ; שלמה בר מנחם נ; שמואל בר אלקנה נ; שמואל בר מנחם נ; שמריה האיקריטי נ; שמריה מאגריפון נ.
מדינא ע' שמואל נ.
מדלאל ע' יחזקאל נ.
מהאצרי ע' יצחק ע.
אלמהדמי ע' אברהים בר יוסף ע; אברהים בר סעיד ע; דאוד ב.
אלמוגאני ע' דאוד ע.
מודליר ע' יונה נ.
מודעי ע' חיים ב, פ.
מוטא ע' נחמיה פ.
אבן מוטוט ע' סעדיה נ; שמואל מ, נ.
אבן מוייאל ע' אליהו נ; מסעוד נ.
מולהוזן ע' יום טוב נ.
מולכו ע' י' נ.
טומיליאנו ע' יעקב ס.
מונדולפו ע' יחיאל פ.
מונטאלבאנו ע' יעקב נ.
מונטיפיורי ע' משה נ.

אבן מוסי ע' אבו געפר נ.
מוספיה ע' בנימן מ.
מועטי ע' אהרן נ; יהודה פ; יצחק נ, פ; שאול נ; שלמה נ.
מיוחו ע' יעקב נ.
מיורפורגו ע' אליהו ע.
מישכוני ע' אברהם ע.
מזרחי ע' אברהם מ; א"י נ; אליהו נ; אליהו בר אברהם נ; בנימן בר מישאל מ; דוד מ; חיים נ; יהודה נ; יוחנן נ; יונה מ; יוסף ב, נ; יחיא נ; יחיא בר דוד נ; יעקב מ; יעקב בר אליהו ב; יעקב בר יונה ב; יצחק נ; לולו נ; מאיר נ; משה ב, נ; עבדיה נ; צאלח נ; שלום נ; שלמה נ; שמעון מ, ב, נ, פ.
מחוושוף ע' יעקב ב.
אלמחזרי ע' סעיד ע.
מחפוט ע' חיים פ.
מטלון ע' אהרן נ; דוד נ; חיים נ; שרה נ.
מיארא ע' נחמיה נ.
מיוחס ע' משה נ.
מיטראני ע' משה פ.
מיזולש ע' משה נ.
מיינו ע' אברהם נ.
מייסטריל ע' ישראל נ.
אבן מיירא ע' דוד נ.
מילאן ע' משה נ.
מילה ע' אליעזר ס.
דמילייאב ע' יהודה ב; מישה ב; עמנואל ס.
מימי ע' שמעון נ.
מימין ע' אברהם פ.
אלמיעאיר ע' יחיא ב.
מישיני ע' אהרן נ; אליהו נ; אליהו בר חיים נ; חיים נ; יוסף נ; ישעיה נ.
מכבז ע' זהרה נ.
מכמל ע' שאול ס.
אבן מלאל ע' יוסף נ.
מלמי ע' אהרן פ.
מללול ע' שמואל פ.
אבן מלך ע' י' נ; שלמה נ.
מלכו ע' יוסף נ.
מלכי ע' עזרא נ.
ממאן ע' יוסף פ.
מנגיל ע' חיים נ; יוסף נ.
מנזלי ע' יוסף מ, ס; שלמה ע, נ.
מני ע' אליהו נ; מלכיאל נ.
אלמנצורה ע' שלום נ.
מסירי ע' אברהם ע.
מסיני ע' יצחק פ.
מסך ע' כאלם ב.
מסנוח ע' שמואל פ.
אלמעברי ע' סעדיה ס.
מיערבי ע' אלעזר נ; יישיבר מ, נ; עמרם נ.
מעתוק ע' אהרן שלום ב; דוד ב, נ; חביבה נ; חנה נ; יהודה נ; יהודה בר יוסף ב; יהודה בר יעקב ב; יוסף ס, ב, נ; יצחק ב; לולו נ; מנשה ב, פ; מרדכי ס, נ; מרדכי בר אברהם ב; מרדכי בר שלמה ב; נסים ב; סלימאן ב, נ, פ; עזרא ב; צאלח נ; שלמה בר אברהם ב; שלמה בר ששון ב.
מצי ע' שלמה נ.
מצליח ע' אברהם סלימאן מ; אליעזר ס; בנימן נ; דוד ע; דוד חי ב; יוסף נ; יחזקאל ב, נ; יחזקאל בר אברהם ע; יחזקאל בר אליהו ע; יעקב ב; יישראל נ; מנשה ס, ב; נסים ב, נ, פ; עזרא נ; צאלח ב, ע, נ; רוחאנה נ; רפאל ב; ששון ע, נ.
אלמצמוני ע' גנא ג; יחיא נ.
מצפי ע' עבדאללה ב.
מצרי ע' נסים ב.
אלמקלוב ע' פכנה נ.
מראגי ע' סעדיה פ.
אלמראדי ע' יוסף פ.
אבן מרגי ע' דוד נ.
אלמרגאני ע' אברהם נ.
אלמרגזי ע' בניה ס; סלימאן נ.
מרואס ע' יוסף ס, נ; עמרם נ; שלמה נ.
מרטימו ע' אליעזר נ; יהודה נ.
אלמרעי ע' חביבה ב; יהודה ב; סעידה ב; שלמה ב.
מרעלי ע' אברהם ב; זרחיה ב; יהודה ב.
מרפורק ע' ישראל נ.
מרקוש ע' יוסף נ.
מרקריאה ע' יעקב ס.
משיח ע' משה נ.
משיש ע' משה פ.
משכונא ע' משה פ.
משנתף ע' חנה נ.
משען ע' יעקב פ; נסים פ.
משריטי ע' מביר נ.
אלמישרקי ע' סלימאן נ.
מישתא ע' יוסף נ, פ; ישראל פ; סעדיה נ.

נאבת ע׳ דוד נ; יהודה נ; משה נ; שלום נ.
נאגובר ע׳ אברהם נ; שמואל נ.
נאווי ע׳ יוסף ב; יחזקאל נ; יעקב ב; נסים ב; צאלח ב; ראובן נ.
נאטאנזאהן ע׳ יוסף ב.
אבן נאיים ע׳ יעקב נ, פ.
אלנגאר ע׳ יחיא ב, ע; מימון נ, פ; עמרם נ.
נדאף ע׳ אברהם נ; חיים ע; יצחק ע.
נהאר ע׳ סאלם ע.
נהון ע׳ בנימן נ; יוסף נ; יצחק נ; מנחם נ.
נוגהארכר ע׳ פ׳ נ.
נוגובר ע׳ שרה נ.
נוגמכר ע׳ שמואל נ.
נווירה ע׳ שרה נ.
נומיקו ע׳ אליהו נ; ירמיה נ; לוי נ; לוי בר אליהו נ; ליאון נ; משה נ; עזריה נ; שמואל נ.
נורדין ע׳ רבקה נ.
נחמד ע׳ יהודה נ.
נחמיאש ע׳ יוסף נ; יצחק נ; משה נ.
נחש ע׳ דור נ.
ניטו ע׳ יצחק מ.
אלנעאמי ע׳ מוסי ע.
אלנקאוה ע׳ אפרים פ; יהודה נ; יצחק נ; מסעוד נ; רפאל נ.
נקאש ע׳ אברהם נ; כלפא נ; מסעוד נ; משה נ; נסים נ.
נקדן ע׳ יוסף נ; משה מ; ראובן נ.
נרבוני ע׳ וידאל נ; יצחק מ, נ, פ; משה נ; משה בר יהושע נ; שלמה נ; שמואל נ.

סאלאנט ע׳ שמואל נ.
אבן סאמון נ.
סבאג ע׳ משה נ.
סבני ע׳ יצחק ב.
סבעוני ע׳ מסעוד פ; מרדכי נ.
סגלמאסי ע׳ יהודה נ.
סדבון ע׳ אליהו פ.
אבן סהולא ע׳ יצחק מ.
אלסודי ע׳ יוסף ב.
סוויד ע׳ משה נ.
סומך ע׳ אהרן ב; דוד כ; יוסף נ; כאתון נ; עבדאללה מ, ב, נ; צאלח מ.
אבן סונבאל ע׳ נחמן נ.
אבן סוסאן ע׳ אברהם נ; יששכר מ, נ.
סוסי ע׳ מסעוד פ; עבד אלמומן נ; שמואל נ.
סופר ע׳ אברהם נ; מנשה ס; משה ב; עזרא נ; ששון ס.
סוראקי ע׳ אברהם ס, פ; סעדיה נ, פ.
סורייאנו ע׳ יהושע נ.
סותון ע׳ יחזקאל נ.
סטורא ע׳ אברהם ב; חיים נ.
סטורי ע׳ וידאל ס; חיים נ.
אלסיאני ע׳ שלום ס.
סיד ע׳ יהודה נ; יעקב נ.
סידון ע׳ אליהו נ; ישועה נ; מרדכי נ; משה נ; נחום נ; שכר נ.
סילוירה ע׳ עזרא פ.
אלסים ע׳ יהודה ע.
סימו ע׳ יעקב נ.
אבן סיניור ע׳ יעקב נ.
סירבאני ע׳ סעדיה פ.
סירילו ע׳ שלמה נ.
סירירו ע׳ דוד פ; יהושע פ; מנחם נ; עמנואל נ, פ; שאול נ; שמואל נ.
סלאמה ע׳ אברהם פ.
אבן אלסלובי ע׳ בשר נ.
סלטון ע׳ יעקב נ.
סמאגא ע׳ סעדיה ע.
סמוט ע׳ י׳ נ.
סמיא ע׳ אברהם ב.
סנגוויניטי ע׳ אברהם ישמעאל מ; מאיר מ; שלמה נ.
סנכר ע׳ שרה נ.
אבן סעיד ע׳ ישראל נ.
סערתי ע׳ הארון ב; יוסף נ; משה ב; נסים נ.
ספיר ע׳ יעקב ב, נ.
אלספרגל ע׳ יעקב ע.
ספרדי ע׳ אברהם מ, ס; אברהם סבע מ; אהרן נ; דוד נ; חייא נ; חנוך נ; יעקב נ; יצחק נ; מנחם נ; משה נ; משה בר ששת נ; עבדיה נ; עמנואל נ.
סקילי ע׳ יעקב מ.
סרגון ע׳ חנה נ.
סרוואל ע׳ ליב נ.
סרקוסי ע׳ יעקב נ.
סררי ע׳ דוד פ.
סתהון ע׳ אברהם פ; יוסף נ, פ; ישעיה נ; מנשה נ; עזרא פ; שאול נ; שלמה פ.

עאקיל ע׳ משה נ.
אלעאשרי ע׳ אברהם ב.
עבאדי ע׳ יעקב פ; ישראל ב.

עבאס ע׳ יעקב נ; משה פ.
עבו ע׳ שמואל פ.
עבייד ע׳ צאלח נ.
ערא ע׳ יעקב נ; כלפאלא נ; מכלוף נ.
אלעדוי ע׳ אבו אלסעוד נ; אברהם נ; יחיא נ.
אלעדני ע׳ אהרן פ; אליהו פ; חמאמה נ; יעיש נ; יעקב ב; משה פ; סלאמה נ; סלימאן נ.
עוואט ע׳ כלפא נ; מבורך נ.
עויזראת ע׳ אפרים נ; יעקב נ.
אלעוכאשי ע׳ סעיד נ.
אבן עולייל ע׳ יהודה נ; שלמה נ.
אלעזירי ע׳ אברהם נ; בדרה נ; גנא נ; דוד ב; חלפון ב; חמאמה נ; יוסף ע; יחיא ע; יחיא בר יוסף נ; יחיא בר יעקב נ; יעקב ב; סאלם ב; סלימאן ב; סעדיה נ; סעיד נ; רומייה נ; שלום נ; שלמה נ; שלמה בר דוד נ; שלמה בר חלפון נ.
אבן עזרא ע׳ אברהם מ, נ, פ; אהרן נ; יצחק פ; משה מ, פ.
אלעטאר ע׳ חיים נ; י״ב נ; יהודה נ; יוסף נ; יחזקאל ב; יצחק ב; מימון ב; משה נ; שמואל נ.
עטון ע׳ אברהם ס; דוד פ; יוסף פ.
עטייה ע׳ אברהם נ; אברהם בר שלמה נ; חלפון מ; יוסף פ; ישעיה פ; מנחם נ; משה נ; עזרא ס, פ; שמואל פ.
עייאש ע׳ יהודה ב, נ; יוסף ב.
אלעילה ע׳ יחיא ע.
עינא ע׳ סלימאן ע.
עיני ע׳ דוד חי ב; חנה נ; רחמים ס.
עכברי ע׳ י׳ נ.
עכיס ע׳ יעקב נ.
אבן עכסאי ע׳ יעקב נ.
עלוש ע׳ אהרן נ; אליהו ס; אשר נ; בנימן נ; דוד נ; חיים נ; יהודה נ; יעקב נ; מרדכי נ; משה ב; סלימאן נ; פרג נ; פרץ נ; שלום נ; שמעון נ.
עמאר ע׳ חיים נ; יהודה נ; יעקב נ; יצחק נ; משה נ; עמרם פ; שלמה ב.
עמבר ע׳ יוסף ב.
עמום ע׳ דוד נ.
עמיאל ע׳ אברהם פ.
עמר ע׳ סלימאן מ.
אבן עמראן ע׳ יצחק נ.
עמראני ע׳ סאלם ב.
עמרון ע׳ יעקב פ.
אלעמרי ע׳ סעיד ע.
אבן עמרם ע׳ מאיר נ.
ענבי ע׳ שלום פ.
אלענסי ע׳ אלטוילי.
ענתיבי ע׳ חיים נ; יעקב ב.
עפשטיין ע׳ מאיר נ.
אבן עקנין ע׳ יוסף מ, פ; מיאיר נ; שלמה נ.
עקריש ע׳ שלמה נ.
עראמה ע׳ יצחק נ.
עראקי ע׳ אברהם נ; אהרן מ, ס, נ; אלעזר ס, נ; בדרה נ; דאוד נ; דוד נ; הארון נ; חיים נ; יוסף נ; יחיא בר אברהם נ; יחיא בר שלום נ; סאלם נ; עזרא ב; פינחס הכהן מ; שמואל מ, ב, נ.
ערבה ע׳ יחזקאל נ.
אלערוסי ע׳ יוסף ב; סאלם ע; סעיד מ.
ערשי ע׳ שלום ס.
עשעאש ע׳ חיים ס.
עתאלי ע׳ אברהם נ; מייר נ; מרדכי נ.

פאואה ע׳ ישועה פ.
פאלאקיירה ע׳ אשתרוק פ.
פאלק ע׳ אברהם ב; משה ב.
פאלקון ע׳ אברהם נ; י׳ נ.
אלפאנדארי צ׳ חיים נ.
פאנו ע׳ אליהו ב; אליעזר נ; גראציאה נ; יהושע נ; יוחנן נ; יוסף ב, נ; מנחם נ; נירטודוסה נ; עזרא ב; רפאל נ; שמואל ב; שרה נ.
אלפאסי ע׳ דוד נ; יצחק נ; שלמה נ.
פאצו ע׳ דוד נ; יוסף נ.
פאצו ע׳ משה נ.
פארדו ע׳ דוד מ; יוסף פ.
פארינטי ע׳ אברהם פ; יעקב נ, פ.
פואה ע׳ ישראל נ; משה ב, נ.
פוגוכר ע׳ אנאבאי נ; ראנאבאי נ.
די פומים ע׳ דוד נ.
פועל ע׳ יעקב מ.
פורטו ע׳ יצחק נ.
פורטוגיס ע׳ שלום נ.
פורינץ ע׳ מאיר נ.
פחל ע׳ יוסף נ; שלום נ.
די פיאירה ע׳ שלמה פ.
פיגו ע׳ עזריה נ.
פיגוטו ע׳ חיים ב.
פיגון ע׳ י׳ נ.
פינטו ע׳ אברהם נ; חיים פ; יוסף נ.
פיואנטי ע׳ דוד נ.

פיזרכר ע׳ וואבאראמגי נ.
פיימינטה ע׳ יהודה נ.
פינטו ע׳ ישועה נ; שלמה בר אליהו נ.
פינכר ע׳ פ׳ ; שלום נ.
פינצי ע׳ אימיליא ב; וויטא ב; יצחק נ.
פינקרלי ע׳ יצחק ע.
פיסו ע׳ אפרים ב.
פיפירנו יוסף ע; שבתאי ב.
פירירה ע׳ יהודה ב.
פיתוסי ע׳ יוסף נ; יעקב נ.
אלפכאר ע׳ יהודה נ.
פלאניליאם ע׳ אברהם נ.
פלגי ע׳ חיים נ.
אלפלודי ע׳ בטלמיוס מ.
פלכו ע׳ שם טוב נ.
פלקון ע׳ שם טוב נ.
פניזל ע׳ רפאל נ.
פנספורכר ע׳ שרה נ.
פציצה ע׳ סעדיה נ.
אלפקאעי ע׳ הלל נ.
אבן פקודה ע׳ בחיי מ, נ, פ.
אלפראבי ע׳ אבו נצר נ.
פראנק ע׳ יצחק נ.
פראנקו ע׳ יוסף נ; שמואל נ.
פרדום ע׳ דוד פ.
פרוגיא ע׳ אהוגיניא נ.
פרוטו ע׳ זכריה נ; יהודה נ; יוסף נ.
פרונטי ע׳ יעקב נ.
פרחי ע׳ פ׳ ב.
אבן פרחי ע׳ יצחק מ.
אלפריגי ע׳ מעוצה ב.
אלפרנגי ע׳ אברהם ב.
פרנס ע׳ אליהו נ; אליהו בר ראובן נ; יצחק פ; מנחם נ, פ; שמריה מ, נ.
פרסי ע׳ אליהו ס; יחזקאל ב; יעקב נ; יצחק נ.

אלצאהרי ע׳ זהרה בת יחיא נ; זהרה בת שכר נ; זכריה מ, נ, פ; חיים ב; חמאמה נ; יוסף בר גראמה נ; יוסף בר יחיא נ; יחיא ע; יחיא בר סאלם נ; יחיא בר שכר נ; לולוה נ; סלאמה נ; סלימאן ע; סעיד ע, נ; רומייה נ.
אבן אלצאיג ע׳ אבו בכר נ.
אלצאיירי ע׳ דוד פ.
אלצאיר ע׳ משה ס.
צבאח ע׳ דוד פ; יעקב נ.
צבארה ע׳ זהרה נ.
אלצבטאני ע׳ הארון נ; חמאמה נ; יחיא נ; לולוה נ; סאלם נ; צאלח נ; שלום נ.
אבן אלצבי ע׳ משה נ, פ.
אצברה ע׳ יחיא נ.
אלצברי ע׳ יוסף נ; יחיא נ; עמרם ב.
אלצגיר ע׳ חסן ב.
צדוני ע׳ מרדכי נ.
אבן צדיק ע׳ יוסף נ.
צדיקאירו ע׳ דוד נ.
צולטאן ע׳ אברהם נ; משה פ.
אבן צור ע׳ אברהם נ; דוד מ, ס; יעקב נ, פ; יצחק נ; משה פ; רפאל ב; שלום פ; שמואל נ.
צורגאנא ע׳ חיים נ; יעקב נ; שלמה נ.
צורף ע׳ דוד ס.
אלציאג ע׳ עלי נ.
אלצירפי ע׳ אבי סעיד ב; בלף ב; עלי נ.
צלבי ע׳ אליהו פ.
צמחון ע׳ ישראל ב.
צעדי ע׳ חנה נ; יהודה מ, נ; יהודה בר שלמה מ; יחיא נ; יחיאל נ; מאיר נ; משה נ; נועם נ; סאלם נ; שלום נ; שלמה נ; שמחה נ.
צפג ע׳ שלמה נ.
צפירה ע׳ דוד ע, נ; מוסי נ; סאלם ב.
צפר ע׳ אברהים נ; עזין נ.
צראף ע׳ יעקב נ.
צרוליה ע׳ אברהם נ.
צרור ע׳ שלמה נ.
צרפתי ע׳ אברהם פ; אהרן נ; אלעזר נ; בן ציון נ; ברוך נ; וידאל נ; חייא נ; יהודה נ; יוכף נ; יצחק נ; יצחק בר וידאל נ; משה מ, נ; משה בר דוד נ; משולם נ; מתתיה נ; ראובן נ; ש׳ נ; שמואל מ, נ; ששן נ.

קאבאליירו ע׳ אברהם נ.
קאמנדו ע׳ יצחק נ.
קאמניין ע׳ אליעזר נ; מנחם נ.
קאנדיוטי ע׳ יהודה נ; משה ב, פ.
קאפח ע׳ חיים נ.
קאצר ע׳ סלימאן נ.
קאראקאני ע׳ יוסף ב.
קארו ע׳ אפרים נ; יהושע פ; יוכף מ, נ; יצחק נ; שמואל נ.
קארטה ע׳ סלימאן נ.
קארקושא ע׳ יהודה נ; משה נ.
אלקבאלי ע׳ יוסף ע.

אלקבץ ע' אברהם נ; יעקב פ; יצחק מ; שלמה פ.
קוולי מציוטרא ע' מנחם נ.
אלקווי ע' גנא נ; יחיא ע.
קוזין ע' משה נ; שבתי נ.
קוטפוס ע' ישראל נ.
קילומבו ע' ישעיה ב; סלואדור ב.
קולון ע' יהושע ב.
קולמאר ע' יוסף נ.
אלקומימי ע' יחיא ע.
קופיו ע' י' נ.
קוצון ע' שמעיה פ.
קוקומריל ע' דוד נ.
קורדוירו ע' משה נ.
קוריאט ע' אברהם פ.
קוריאל ע' ישראל מ.
קורקוס ע' יהודה נ; יהושע נ; ישועה נ; מונטיפיורי ב.
קורקידי ע' משה נ.
קואני ע' מלכיאל נ; משה נ; שבתי נ; שבתי בר אשתרוק נ; שבתי בר מלכיאל נ; שבתי בר משה נ; שמואל נ; שמואל בר שבתי נ.
אלקטיעי ע' אברהם ב, נ; מוסי נ; משה ס, נ; סאלם ב; סעדיה ס; סעיד נ.
קטלן ע' ברושולי נ.
קייארא ע' שמעון נ.
קיידינובר ע' צבי הירש מ.
קיים ע' דוד פ.
אלקיסי ע' משה מ; סעדיה ס.
קיצינגן ע' אברהם נ.
קלוזנר ע' אברהם נ.
קמחי ע' בנימן נ; דוד מ, נ; יוסף מ, נ, פ; משה מ.
קנדיל ע' אהרן נ; דוד ב; מאיר ע, נ; סעדיה נ; עזרא נ; שלמה ס.
קנזי ע' שלמה פ.
קס ע' אלישע ע.
קסטרו ע' אברהם נ; דוד ב; יעקב ב.
קפשלי ע' אליהו בר אלקנה נ; אליהו בר משה נ; אליעזר נ; אליעזר בר דוד נ; אלקנה נ; דוד נ; דוד בר אליהו נ; דוד בר שבתי נ; יצחק נ; ירמיה בר אליהו נ; ירמיה בר משה נ; מיכאל נ; משה נ; משה בר אליהו נ; פרנס נ; שבתי נ.
קצין ע' יהודה ב; רפאל נ.
קרא ע' אביגדור נ, פ; אברהם נ; יוסף נ; שמואל נ.
קרבליס ע' שמואל נ.
קרואני ע' דוד נ; יהודה ס.
קרח ע' אברהם ע; חיים ב; יוסף ב.
קרחי ע' שלום מ, ס; שלמה נ.
קרטבי ע' אברהם פ.
קריספין ע' יהושע נ.
קרית ע' יצחק פ.
אבן קרישפין ע' אברהם ב.
קרישקש ע' אלישע מ, ס, נ; דוד נ; נתנאל נ; צמח נ.
קשטיאל ע' אברהם ע; דוד בר יעיב פ; דוד בר שמואל פ; יעקב נ; שלמה נ; שלמה חיים בר דוד נ; שם טוב פ; שמואל פ.
קשטרייאנו ע' שבתי נ.
קשלרי ע' ישראל פ.
קשתיי ע' אליהו נ.

אבן אלראבעה ע' שלמה ס, פ.
ראגוואן ע' שטון ב.
ראואט ע' יצחק פ.
אלראזי ע' אבו בכר מ, נ.
ראטרדאם ע' חיים נ.
ראיינה ע' יעקב נ.
ראפא ע' יצחק ע.
רבא ע' אליהו פ.
אלרביע ע' חסן ב.
רבן ע' יוסף נ.
רובין ע' מרדכי נ.
רוגיינו ע' דוד נ.
רודיטי ע' שמואל נ.
רואניס ע' אברהם נ.
רוטנבורק ע' נפתלי נ.
רומאן ע' אברהם מ; יצחק בר הזקיה פ; יצחק בר יעקב פ.
רומירו ע' יוסף ב.
אבן רופא ע' אברהם נ.
רוצאבי ע' יחיא נ.
רושו ע' משה נ.
רותי ע' אברהם נ; יהודה נ; יעקב נ.
רזפורכר ע' אליהו ע; לאה נ; שלמאן נ.
רחבי ע' אברהם נ; אליהו נ; אליהו בר משה ס, נ; אליהו בר ש' ב; ברוך נ; דוד נ, פ; דוד חי בר אליהו נ; דוד בר יחזקאל מ, נ; יונה ב; יוסף ס, פ; יחזקאל נ; לאה ב; לאה אשת אברהם נ; לאה בת יחזקאל נ; מאיר נ; משה נ, פ; נפתלי מ, ס, ב; רבקה נ; רחל ב; שמחה נ.

רחמאני ע' משה נ.
אבן ריבוח ע' מכלוף ס; סעדיה נ.
דלריינא ע' יוסף נ; יצחק נ.
ריינהאלד ע' חיים ב.
ריקי ע' עמנואל ב.
ריקנטי ע' מנחם מ, נ; שמואל ב.
רמאק ע' שלמה פ.
רשדי ע' אליעזר נ.
רשתי ע' יעקב ב.

אבן שאול ע' יצחק פ.
שאחדי ע' תרכייה נ.
שאלתיאל ע' עמנואל נ.
שאמי ע' חיים נ.
שאנאנים ע' משה נ.
אבן שאנגי ע' אליעזר נ.
שאנטאדולי ע' פ' ב.
אבן שארקי ע' מכלוף נ.
שבאמי ע' סעיד נ.
שבזי ע' אבו שמעון פ; שלם מ, נ, פ; שמעון פ.
שבירו ע' יהודה ב.
שביתו ע' משה ב.
אבן שבת ע' יוסף נ; מסעוד ב; מרדכי בר יהודה ס, ב; מרדכי בר משה ב; משה ב; נתן נ; עזוז נ; שלום ב.
שהבר ע' שלום ב.
שוראדה ע' ישועה נ.
אבן שוהם ע' שמואל מ.
שוואט ע' אברהם נ; יהודה נ, פ; פרגי פ.
אלשואל ע' בדרה נ.
שוחט ע' יוסף ע; משה ב, נ; רחמים נ; שלמה נ; שמעון ס, נ.
שולאל ע' מרדכי ב.
שלאל ע' יצחק נ; משה נ; נתן נ.
אבן שולי ע' יוסף פ.
שולם ע' וידאל נ.
שוני ע' פ' ב.
שונם ע' יחיא נ.
שונצינו ע' יוסף ב; משה נ.
אבן שועיב ע' יהושע נ.
אבן שושאן ע' דוד נ; נחמן נ.
שושנה ע' שלום נ.
שחב ע' רבקה נ.
די שיגורא ע' רפאל נ.

אלשיך ע' חנה ב; יחיא נ; מנחם נ; משה נ, פ; סאלם ב.
שיראזי ע' מרדכי ע; שלמה נ.
אבן שלם ע' יצחק נ.
שלמא ע' יצחק נ.
שלעזינגער ע' עקיבה נ.
אלשמאע ע' סעיד נ.
שמאיש ע' אליהו ע; דוד ע, נ; יעקב ב; יצחק בר אליהו ע; יצחק בר משה ע; מרדכי ע; משה ע, נ; עזרא נ.
אבן שמול ע' עמרם נ; שלמה נ.
אבן שמון ע' דוד נ.
שמלא ע' מסעוד נ; משה נ.
אלשמסאני ע' יוסף פ.
אבן שמעון ע' דוד נ.
שמעוני ע' אליעזר נ.
אבן שנגו ע' דוד נ.
שנדוך ע' אברהם בר אליהו ס, ב; אברהם בר אליעזר ב; אברהם בר ששון ס; אהרן ב; אהרן בר שמואל נ; אהרן בר ששון נ; אליהו ב; אליעזר ב; אלישע נ; אפרים נ; בניימן ב, נ; חבאבה נ; יהושע ס, נ; יצחק ס; באתון נ; מאיר נ; מנשה נ; מרדכי מ, ס, ב, נ; משה מ, ס, ע, נ; משה בר מרדכי ב; משה בר שמעון ב; משה בר ששון ב; ראובן ב; ראובן בר אלישע נ; ראובן בר מרדכי נ; שמואל נ; שמחה נ; שמעון נ; ששון מ, ס, ע, נ, פ; ששון בר יהודה ב; ששון בר מרדכי ב.
שני ע' משה פ; שלמה פ.
שניאור ע' יצחק ב.
שניף ע' משה פ.
השנירי ע' יהודה פ; יצחק פ.
אלשעבי ע' אהרן נ.
שפטאל ע' פרוטו נ.
שפירא ע' דוב בער נ; משה ס.
שפנייולו ע' מתתיה נ.
שקרון ע' יצחק ב, פ.
שקריניאו ע' לוי נ.
שראבי ע' יונה נ.
שרביט ע' שלמה פ.
שרוני ע' אבנר ס, נ.
שריך ע' דוד נ.
שרים ע' יוסף נ; משה נ.
שרעבי ע' אברהם ב, נ; אהרן ס; חנה נ; יוסף ב; משה נ; סעדה נ; שלום מ, נ, פ.
ששולאבר ע' סלאמן נ; שרה נ.

ששפורטש ע' יוסף מ.
אלשחר ע' עודד נ.
שתרוג ע' אסתר נ.

אלתבן ע' לוי נ.
אלתהלני ע' שלמה ע.
תווינא ע' שלמה נ.
תופאחה ע' אלידו נ; יחזקאל נ.
תורגמאן ע' טובה נ.
אלתוריד ע' מחמד נ.

תושום ע' אליהו ב.
אבן תיבון ע' משה נ; שמואל נ.
תלוף ע' צמח נ.
אלתנעמי צ' יוסף ב; יעקב ס, ב; סאלם ס; שלם ס.
אלתעזי ע' בדרה נ; יחיא נ.
אלתפליסי ע' יוסף נ; ישעיה מ.
תקו ע' משה נ.
אלתרואני ע' יחיא ב.
אלתרכי ע' יוסף ע; יחיא ב; יצחק ב; סעיד ע.
תרני ע' יחיא נ.

ט. ספרים

IX. TITLES OF WORKS

א"ב 1, 8.
א"ב דבן סירא 78, 81, 520, 1034, 1047, 1072.
א"ב דר' יוסף דלריינא 445.
א"ב דר' עקיבא 444, 471.
אבודרהם 422, 895.
אבות 34, 91, 92, 614, 679.
אבות דר' נתן 107, 185, 195, 533, 624, 1100.
אביאסף 191.
אבי העזרי 193.
אבינו מלכנו כמנהג קוגין עם תרגום מלבארי 260.
אבני זכרון לבני ישראל 369.
אבני שוהם 87.
האגדה 1009.
אגדה דשמואל (עי' מדרש שמואל).
אגדת איכה 108.
אגדת ארבע הן משפחות 108.
אגדת הלל מצראה 108.
אגדת ר' יהושע בן לוי 523.
אגדת משלי 59.
אגדת קהלת 107, 108.
אגדת שיר השירים 108.
אגדתא דמגלה 333, 650.
אגדתא דפסחא כמנהג תימן 521, 1072.
אגודות 192.
אגודת אזוב 485.
אגרון 1069.
אגרון לעלי בר ישראל אבו אלחסן אללאוי 1035.
האגרון לשלמה בר שמואל מגורגנג 500.
אגרות 200, 387, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 396, 398, 400, 401, 402, 403, 404, 515, 526, 527, 876, 967, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 1046, 1054, 1055, 1057, 1060, 1061.
אגרת ארחית 390, 464, 469, 826, 943, 944, 945, 1046, 1054.
אגרת בלשון פרסי 541.
אגרת המתפצלת בציין המטה 77.
אגרת חי בר יוקטאן 419.
אגרת לר' יחיא בר יוסף בר צאלח 945.
אגרת לקץ הימין 1000.
אגרת מגיד מיצרים 89.
אגרת נחומים 1065.
אגרת צורת העולם 662.
אגרת השבת 451.
אגרת התשובה 192, 714, 715.
אדם וחוה 895.
אדם קדמון 435, 437.
אדם הראשון 1003.
אדרא 429, 433.
כתאב אל אדרא זוטא 429.
אדרת 192.
אהל אל איצא 402.

אהל דוד (רשימה) 1039.
אהל לאה 1000.
אוצר הכבוד לר' טודרוס הלוי 1011.
אוצר נחמד 855.
אוצרות חיים 436, 437.
אור זרוע לר' דוד בר יהודה החסיד 173, 188, 191, 192, 778, 1006.
אור חדש 201.
אור החיים 670, 1092.
אור יקרות 87.
אור ישר 670.
אור נערב 270.
אור השכל 1063.
אור תורה 489, 490.
אור תורה (עי' סברות אור תורה).
האורה 78, 433, 1017.
אורות 1054.
אורח חיים 533.
אורח לחיים 87.
אורח סלולה 510.
אורים ותומים 422, 513, 549, 1046.
אוריתא בכנשתא דסוירוס 9.
אות הברית 442.
אותות המשיח 528.
אותות עליונות 498.
אותיות גדולות 8, 17, 522, 605, 610.
אותיות מנוזרות 8.
אותיות המתחלפות 9.
אותיות דר' עקיבא (עי' מדרש א"ב).
אזהרות אליהו 281.
אזהרות לאשר בן ישעיהו הלוי 958.
אזהרות דרבנן 281.
אזהרות לר' שאול 970.
אזהרות לר' שלמה בן גבירול 200.
אזהרות לר' שלמה בן גבירול עם תרגום מלבארי 262.
איוב 302, 335, 857.
איכה 31, 32, 36, 320, 327, 328, 331, 335, 557.
איכה רבתי 48, 176, 331, 533, 634, 650, 664, 673, 936, 1004.
אכבאר חרב אל גין בקצור 527.
כתאב פי אכלאק אלנפס 411, 413.
אכלה ואכלה 3.
אלדד הדני 472, 543, 959, 963, 964.
אלה המצות 957.
ספר האלהות 417, 418.
אלף לילת ולילה 482.
אלף המגן 87, 446.
אלף המגן (הלכה ברדך שיר) 718.
אלפסי 155, 175, 176, 177, 185, 187, 188, 192, 662, 1081.
אלשיך 87.
אם המלך 441, 966.
אם למכורת 1057.
כתאב אלאמאנאת ואלאעתקאדאת 412, 413.
האמונה והבטחון 670.
אמר יוסף 87.
אמרי קהלת 32.
אמתחת בנימן 548.
כתאב פי אסמא אלאדויה אלמפרדה 506.
אסף המוכיר 517.
אספמיא 4, 1091.
אסתר 32, 321, 333, 557, 558, 929.
אסתשהאר 430.
אפודי 85.
אפיק נחלים 671.
אפריון שלמה 432.
אפשרות הדבקות בשכל הפועל 419.
כתאב אלאצול 60, 492, 1059.
כתאב אלאקראבאדין מן אלאדויה אלמאלופה 504, 506.
כתאב אקראבדין 1039.
כתאב אלאקתצאין 413.
ארוחת תמיד 87.
ארזי לבנון 85, 1063.
ארחות חיים לר' אהרן הכהן 894, 895.
ארחות חיים לר' אליעזר הגדול 471, 517, 520, 549.
ארכו של עולם 10.
ארץ יהודה 87.
האשכול 78, 303.
אשל אברהם 87.
אשרי 192.

בא ישועה ונחמה 87.
באב לקיון הירח 522.
באב פי מערפת אלכסוף 522.
באב נעם אלנעאמי באלצם 649.
באר ארמינאם 413.
בדיקות ערבי לחכמי התימן משנת השט"ו 758.
בדיקת הריאה 651.

בבלי (אנשי בבל, בבליים) 3.
הבהיר 50, 78, 85, 427, 428, 433, 516, 625, 895, 1003, 1010, 1013, 1063.
כתאב בולס אלטביב 504.
בחיי 73, 670, 1049, 1063, 1092.
בטלמיוס אלפלודי 509.
ביאור ההגדה 200.
ביאור הכפל 451.
ביאור מלות זרות 441.
ביאור על סודות הרמב"ן 1014.
ביאור ספרי להראב"ד 106.
ביאור של ספר השמע הטבעי 513.
ביאורי רש"י 422.
ביאורים של מהר"ן על רש"י 1106.
ביאן אלכתובות ואלקדושין 988.
בינה לעתים 421.
בינה לעתים לר' עבדאללה בר בליף ישועה 1047.
בית אברהם 1051.
בית האסורים 1051.
בית דוד 446.
בית הלל 1056.
בית יעקב 754.
בית מועד 670.
בית המטבחים 1050.
בית פרץ 87.
בית תפלה 833.
כתאב בלעם 539.
במדבר רבה 673, 1004.
בן המלך והנזיר 461.
בן משלי 451, 457.
בן פרהצור 87.
בן קהלת 451, 456.
בני יצחק 87.
כתאב בסתאן אלנסא 471.
בעל הטורים 25, 26, 75, 85, 525, 1091.
בעל הנפש 189.
בעלי חיים 425.
כתאב אלבצירה 504.
בקשה לשוחט 1073.
בקשה נאה 565.
בקשות 864, 1059.
בקשות ושירות כמנהג קוגין 269.
בקשות כמנהג תימן 339.
בר יוחאי נמשחת אשריך 519, 864, 934.
בר יוחאי נמשחת אשריך עם תרגום מלבארי 259.
בראשית זוטא 78.
בראשית רבה 59, 78, 108, 111, 424, 433, 499, 533, 551, 626, 655, 663, 673, 1003, 1090, 1101, 1102.
ברייתא דר' אליעזר (עי' פרקי ר' אליעזר).
ברייתא דל"ב מדות 634, 649.
ברייתא דמ"ט מדות 1100.
ברייתא דר' שמואל 1104.
ברייתא דשנו בלשון משנה 111.
ברית מנוחה 431.
ברית שלום 671.
ברכה להאפיפיור 833.
ברכות המגלה כמנהג קוגין 262.
ברכת אליהו 87.
ברכת טוב 87.
ברכת המזון כמנהג קוגין 269.
בת מלך 670.

אלגאמע 959, 963.
הגבול 1005.
גבול בנימן 670.
גביע הכסף 493.
גבעת עולם 87.
כתאב גד אלמנאפע 506.
גדולת משה בל"ע (עי' מדרש כתשוה בעצי היער).
גורל דנפק 530.
גורל החול 448.
גורל החול בל"ע 448.
גורל קודש 447.
גורלות 81, 233, 333, 445, 448, 449, 539, 856, 1020.
גורלות של אבן עזרא 232, 448, 529, 1020.
גורלות של אחיתופל 232, 1020, 1104.
גורלות של חזקיה 233.
גורלות למהרח"ו 447.
גורלות של רב סעדיה גאון 1046.
גורלות הקוביא 1020.
גורלות לרבינו הקדוש 232.
גט 386, 988, 1060.
גט חליצה 988.
גי חזיון 670.
גי חזיון לר' אשר ישעיה הלוי 1044.
גיא חזיון 1000.
גל אגוזים 1065.
הגלוי 947.
גלי רזא 670.
גליון 488, 489.

גליון תג 488.
גמטריאות 12, 81, 524, 539, 757.
גמלת אלשיעורין 757.
אלגמר אלבגדאדי (ע' תלמוד בבלי).
אלגמר אלשאמי (ע' ירושלמי).
גן 78, 1100.
גן חיים 195.
גן נעול 1094.
גן עדן 1071.
גנזי חמודות 423.
גנזי יוסף 87.
גנת אגוז 427, 1010, 1014, 1015, 1016.
גנת ביתן 1013.
גרבאת ן' סינא 506.

דביר 966.
דבר בעתו 87.
דברי אמת 999.
דברי ימי היהודים בקוגין 370.
דברי הימים של בגדאד 1055.
דברי הימים למלכי הישמעאלים 371.
דברי הימים של משה 472.
דברי הימים של קוגין 967, 974.
דברי חכמים 539, 670.
דברי נחמיה 87, 670.
דברי שב"ח 667.
דברי שלמה 670.
דברים אחדים 87.
דברים רבה 1004.
דוא לאלבואסיר 506.
דופי הזמן 969.
דורש טוב 87.
דורש רשומות 660.
דיואן אסתר ומרדכי אל יהודי 480.
דיואן מגאמס 478.
דיואן אלפרמנד 478.
דיואן שמא וסרחאן 480.
דיואן ר' שמואל הנגיד 451.
דיני גטין 520.
דיני גרושין 523.
דיני חסר בריאה 1050.
דיני הכריעות 523.
דיני מטונות 763.
דיני עריות 523.
דיני קריאת התורה לימים טובים 16.
דיני שחיטה 752.
דיני השחיטה בקיצור 196.
דיני שחיטת העוף בקיצור 196.
דיני שחיטת עופות בקיצור 196, 197.
דינים 519.
דינים ע"ס א"ב 516.
ספר הדינין 176.
דכר אבדאל אלאדוייה 506.
דכר שי מן אלאבד 506.
דלאלת 654.
דפתר אלביות מאל אלזהירי בל ערבי ועתאבא ופסתאת 478.
דפתר גנאני ערבי 476, 477, 1034.
דפתר גנאני ערבי והנדסתאני 1034.
דפתר חכייאת 478.
דפתר אלחסאב 407, 408.
דפתר כרגייאת 407.
דפתר כתובות 989, 990.
דפתר מילות 979, 990.
דפתר עתאבאת 477.
דפתר אלצמאיין 408.
דפתר צרכי צבור (ע' פנקס צרכי צבור).
דקדוק בלשון עברי 486, 537, 538.
דקדוק בלשון ערבי (ע' מחברת הערבי).
דקדוקי הטעמים 610.
דראשים כתאב או תפסיר תורה מן כלם מוולאנא שאהין 473.
דרוש 515, 524, 1046.
דרוש לבר מצוה 200.
דרוש להספד 200.
דרוש לזכור 471.
דרוש מטה משה 1015.
דרוש עברית וערבית 915.
דרוש הקצוות 433.
דרוש שמואל 87, 670.
דרוש על התשובה בלשון ערבי 940.
דרושי הנשמות והגלגול והעיבור והייבום 440.
דרושים 443, 677, 1035, 1046.
דרך איש ישר 999.
דרך אמונה 1016, 1063.
דרך ארץ רבה 626.
דרך חיים 1033.
דרכי לשון הקודש 286.
דרכי נועם 441, 966.
דרשות 85, 86, 87, 89, 520, 527, 671, 676, 754, 1062, 1110.

דרשות בלשון איטלקי 996.
דרשות בלשון ערבי 521.
דת ודין 87.

אלהאם אליהוד 371.
הבדלה דר' עקיבה 425.
הבלעי 233, 448.
הברית 426.
הגבורה 431.
הגדה 108, 111, 273, 663.
הגדה של פסח כמנהג אשכנז 221, 223.
הגדה של פסח כמנהג בגדאד 234, 235, 236, 518, 836, 837.
הגדה של פסח כמנהג ספרד 303, 904.
הגדה של פסח כמנהג פרס 898, 1057.
הגדה של פסח כמנהג תימן 340, 341, 521.
הגדות גדולות 85.
הגהות 192.
הגהות מיימוניות 749, 1084, 1100.
הגיון הנפש 663.
הגלגולים 440.
אלהדאית אלי פראיץ אלקלוב 409, 411.
הואיל משה 442.
הון רב 87.
הושענות כמנהג תימן 341, 342.
הזהיר 177.
הזכרונות לדרושים 201.
הזכרת נשמות 968.
ההטעאה 498.
היהודים בקוגין 967.
היכל ה' 1018.
היכל הקדש 670.
היכלות 551, 1011.
הישר שומר הברית 958.
הכשדים 443.
הליכות עולם 690.
הלכאתא גבראתא 455.
הלכות 285, 696, 710, 715, 730, 1073, 1079.
הלכות בחרוזים 749.
הלכות עם תרגום מלבארי 194.
הלכות אבלות 176, 177, 178.
הלכות אלפסי 155, 687, 694.
הלכות ארץ ישראל 191.
הלכות בדיקה שחיבר רבינו שמואל בן חפני 697.
הלכות בדיקות 525.
הלכות גדולות 78, 174, 175, 176, 177, 180, 182, 184, 188, 189, 190, 191, 542, 687, 688, 690, 696, 697, 710, 715, 738, 1061, 1068, 1076, 1079, 1082.
הלכות דרך ארץ 533, 536.
הלכות חלה 1080.
הלכות הטמנה 183.
הלכות טריפות 1050.
הלכות טריפות בלשון ערבי 527.
הלכות טריפות דארץ ישראל 124.
הלכות ר' יצחק אבן גיאת 696.
הלכות מאכלות אסורות 747.
הלכות מגלה 200.
הלכות נדה ומקואות 159.
הלכות סוכה עם שרח ערבי 155.
הלכות סרכות 1050.
הלכות פסוקות 123, 687, 688, 710, 1061, 1080.
הלכות ציצית 159.
הלכות קבועות 189.
הלכות קטועות 177, 189, 1061.
הלכות קצובות 90.
הלכות קצובות דבני מערבא 730.
הלכות השחה למהר"ם 183.
הלכות שחיטה 525, 526, 542, 718, 751, 752, 1057, 1073.
הלכות שחיטה לרב האי גאון 1083.
הלכות שחיטה לר' יהודה הענינו בר בנימן הרופא 286, 718.
הלכות שחיטה להרמב"ם 195, 421, 526, 718, 747.
הלכות שחיטה לר' שמואל הלוי 196, 753.
הלכות שמחות לר' צדקיה בר אברהם 160.
הלכות ר' שמעון קיארא 696.
הלכות תרומות וחלה 688.
הלאל 488.
הללי 1, 3, 487, 488, 611.
הלצות 539.
ההנהגה לאפלטון 498.
הנהגת הבקר ברכת הנהגין סדר תולדות סדר חופה וסדר אבלים כמנהג בני ישראל 253.
הנותן תשועה 1056.
הנותן תשועה עם תרגום מלבארי 262.
הנייר 192.
הנקוד ניקוד החולם 472.
הסכמה 387, 403, 426, 436, 529, 1055.
הסכמה להמן (עי' השכבה).
הספד 1058.

הפטרות 6, 9, 15, 16, 18, 19, 21, 25, 33, 540, 614, 1059, 1092.
הפלת ההפלה 420.
הקבלה 512.
הקדמה למגלה 472.
הקדמת בן אדוניהו למסורא רבתא 487.
הרי בשמים 87.
הרכבה 487, 489.
הררי הימאללאי 979.
השבעה 448, 515, 860.
השבת העבוט 530.
השגות הראב"ד על הרמב"ם 712.
השכבה 747, 773, 774, 777, 781, 782, 796, 850.
השכבה להמן הרשע 519, 1047.
השכבה לנחמיה בר אברהם מוטא 547.
השמות 539.
השמים והעולם לארסטו 418, 498.
השקפה על הדתות 979.
התחלות הנמצאות 1071.
התחלת הנמצאות לאבו נצר 417, 424.
התרת נדרים במנהג בגדאד 230.
התרת נדרים במנהג קוגין 844.

ואסילת נציחה ועלא כל כאנת תריד וסילה 478.
ויאמר משה 86.
וידוי הגדול 233, 775, 778.
ויכוח בין דון אלפונסו ודון יוסף בר יחיא 365.
ויכוח הרד"ק 426.
ויכוח הרמב"ן 426.
ויקהל משה 670.
ויקרא 540.
ויקרא רבה 79, 533, 1004, 1100, 1104, 1108.
ונראתה הקשת 529.

ז' ליושע 271.
זאד אלמסאפר 503, 1039.
זבח פסח 340.
זבח השלמים 83.
זבח תודה 756, 757, 993, 1089, 1090.
זובח תודה 751, 754.
הזוהר הארוך 22, 59, 85, 201, 421, 422, 428, 433, 489, 522, 653, 670, 673, 895, 1000, 1002, 1009, 1010, 1012, 1015, 1017, 1022, 1051, 1063, 1065, 1069, 1073.
זיג אלפארסי 655.
זכר רב 537.
זכרון 484.
זכרון לבני ישראל 196, 1049, 1073.
זכרון ירושלם 1057.
זכרונות 528, 529, 976, 1046.
זכרונות ליהודים בקוגין 968.
זמירות כמנהג קוגין 269.
הזקן 895, 1016.
זקן אהרן 87.
זר זהב 670.
זרובבל 471, 500.
זרע אמת 1090.
זרע בירך 87.
זרע יצחק 87.
כתאב אלזרקי 504.

כתאב אלחאוי 57, 1109.
חבור בלשון ערבי 520, 521, 525, 527.
חבור הלבות נטילת ידים 1066.
חבור העבור 663.
חבור פיוטים 964.
חבור של הרב הבבלי 730.
חבור תפילין של ר' משה מקורטובה 688.
חבקבוק 472.
חדשים לבקרים 817.
חובות הלבבות 85, 553, 663.
חוט המשולש 87.
חומת אנך 87, 670, 671, 678.
חופת אליהו 626, 627.
חופת אליהו רבה 628.
החוש והמוחיש 417, 498, 672.
חותם שלמה 444.
חזון עבדיה 87.
חזוק אמונה 426.
חזקוני 78, 489, 670, 947, 1051.
חידושי הרח"ו 670.
חידושי כתובות להריטב"א 103, 689.
חידושי מועד קטן להריטב"א 689.
חידושי פסחים ומועד קטן להר"ן 689.
חידושי הרמב"ן 682.
חידושי תורה 8.
חידושי תנ"ך תלמוד ומדרש 1046.
חידושים 201, 527.
חידושים ותשובות 669.
חידושים על טור ובית יוסף 690.
חידושים על מסכת גטין 541.

חידושים על תוספות מסכת עבודה זרה 1046.
חידושים על התורה 9, 25, 200.
חידושים של קדמוניות 968.
חידושים של הרמב"ם 764.
חידה 537.
חידות 1020.
חידות שלמה (עי' ג"כ שאלות טובות ששאלה מלכת שבא) 50, 57, 432.
חיי עולם 471.
החכמה 175, 182, 183, 187, 188, 191, 192.
כתאב אלחכמה 506.
החכמה לר' יהודה בר שלמה הכהן אבן מתקה 1070.
חכמת השרטוטים 537, 538.
חלום מרדכי 17.
חלום הראב"ע 460.
חלוף מנהגים 797, 1008.
חלוף מנהגים שבין בני א"י ובני בבל 178.
חלופים שבין בני אשר ובין בני נפתלי 537, 604.
חלוקי ע' טריפיות 757.
חלק הדקדוק 486, 524.
חלק הדקדוק קדמון 488.
חלק הדקדוק קדמון מכ"י הרב בניה הלוי 490.
חלקי אבנים 87.
חלקי יעקב 87.
חמדת ימים 520, 529, 898, 1017, 1040, 1049.
חמדת צבי 201.
חמש מגלות 16, 18, 19 21, 28, 29, 36.
חנוך 428, 895.
חסאב אלאסכול וחסאב אלקודש 975.
חסד לאברהם 670.
חסד לאברהם לר' אברהם בר שלום טובייאנה 1062.
חסידים 201, 421, 670, 895.
החפיצה 85, 1052, 1053.
חקל תפוחין קדישין 1047.
חקרי לב 1047.
חרב אליהוד 368.
חרבא דמשה 443.
חרדים 1063.
חרוזים 515, 1059.
חשבונות 527, 1046.
חשבונות רינום 968.
החתום 1044.
חתן דמים 979, 999.

כתאב טבאיע אלאשיא 412, 413.
כתאב טבאיע אלחיואן 413.
כתאב אלטביעייה 542.
הטבע 499.
טוב הארץ 422.
טוביט 471.
טופס מה"ר איכל 762.
טופס מהר"י מולין 759.
טופסי כתובת 1046.
טופסי שטרות 432, 548.
טור 489, 1051.
כתאב אלי טימאוס 411.
טעם הערכים 8.
טעם עשר ספירות 1015.
טעם על תהלים משלי ואיוב 8.
טעמי אבני חשן ואפוד 8.
טעמי איוב 1104.
טעמי הטעמים 537.
טעמי הלכות שחיטה 752.
טעמי המצות 422, 522.
טעמי המצות בררך הקבלה 1019.
טעמי שחיטה וטריפה 757.
טעמי תורה 8.
טעמים 472, 521, 522, 523, 679, 1046, 1049, 1051, 1090.
טעמים וחדושים 9.
טעמים נחמדים 196.

יאיר נתיב 413.
יגל יעקב 88.
יד החזקה 156, 158, 526, 699, 700, 701, 702, 1028, 1053, 1084, 1085, 1086.
יד יוסף 88.
יהודה אריה 422.
יוחסין 365, 371, 1067.
יוסיפון 60, 498, 663, 1000, 1100.
יוסיפון עם תרגום מלבארי 349.
יוסף לקח 88.
יוצרות כמנהג מצרים 271, 272, 274.
יורה חטאים 670.
יושב אהלים 88.
הייחוד 1017.
יין המשומר 670.
ילמדנו 60, 78, 85, 543, 628, 663, 673.
ילקוט 421, 422, 522, 670.
ילקוט אסתר 522.

ילקוט דוד 670.
ילקוט חדש 446.
ילקוט ראובני 530.
ילקוט התורה 670.
ילקוט תלמוד תורה 52, 623, 703.
ילקוטים ישנים 670.
ימי הארבעאניא 513.
ימין משה 1049.
יסוד יוסף 1090.
יסוד היחוד 1069.
יסוד המורה 1071.
יסוד הניקוד 489, 525.
יסוד עולם 459.
יסוד רב פרץ 175, 191.
יסודו של ר' משה הדרשן 1100.
יסודות 1041.
יערות דבש 88.
יפה מראה 104, 421.
יצירה 74, 79, 91, 413, 428, 433, 489, 523, 551, 1002, 1008, 1063.
יקהל שלמה 88.
יראים 183, 191.
ירושלמי 52, 60, 106, 107, 108, 115, 116, 163, 166, 168, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 184, 202, 421, 491, 533, 663, 671, 906, 1008, 1062, 1066, 1078, 1100, 1102, 1103, 1104, 1110.
ירושלמי (מסורה) 488, 489.
ישעיה 540.
הישר קורות היהודים בקוגין 967.
הישר לר' אשר ישעיה הלוי 1044.
הישר לר"ת 738.

אלכאפי 421.
הכבוד 552, 1070.
כבוד חכמים 421, 422.
כ"ד גדול 488.
כד הקמח 420, 998.
הכוונות 438, 439, 440, 522, 1063.
כוונות האר"י ז"ל 85, 522, 670, 1019.
כוונת הברכות 898.
כוונות תפלה 523, 550.
כוזרי 663, 1070.
כולא ביה 895.
כל בו 1090.
כל חי 895.
כלי חמדה 489, 670.
כלי יקר 489, 670.
כתאב כלילה ודמנה 411, 413, 674.
כלל לשבעים טריפות 528.
כתאב אלכמאל 504.
כמאל אלצנאעה 1040.
כתאב אלכנז אלמכתאר פי אכתשאף אלאר"ץ ואלאבחאר 1041.
הכנסות 1046.
כנפי יונה 512, 670.
כסא דויד 88.
כסא המלכים 1064.
כסא שלמה 57.
כסף משנה 524.
כסף נבחר 88, 670.
כסף נבחר החדש 249, 530.
כפאית אלעבארה 65.
כרוז (ע' מודעה ואזהרה, ואהל אלאיצא).
כרם חמר 88.
כתב יד הרב בניה הלוי 488.
כתב יד יוסף בר שלמה גלילי 1012.
כתב יד יחזקאל בר דוד רחבי על כל המלות החמורות בסדור 966.
כתב יד יחיא בר יעקב בר צאלח 671.
כתב יד בתהראן אצל מ' ר' יצחק 678.
כתב יד יצחק ונה 671.
כתב יד ישן מאוד בבר גזינא 80.
כתב יד מרדכי רבי 679.
כתב יד סעיד דרין 421.
כתב יד סעיד בר יוסף אלערוסי 970.
כתב יושר 999, 1035.
כתבי הר' אברהם באלאנסי 359.
כתבי האר"י 88.
כתבי יד של תורה ותרגום 1094.
כתובה 251, 377–386, 980-987.
כתובה לחג השבעות 899.
כתובים 612.
כתובת התורה 523.
כתונת יוסף 967.
כתנת פסים 88, 248.
כתר מלכות 197.
כתר שם טוב 433, 670, 1012.

לב אריה 88, 249, 530.
לב דוד 446.
לב חיים 389.

לב מלך 224.
לבנת הספיר 74, 85.
לוח 254, 508, 510, 513, 1046.
לוח לר' אברהם ן' עזרא 513.
לוח ארז 441, 442.
לוח לקות הירח והשמש 513.
לוח המדות 486.
לוח מולדות 513.
לוח המחוברת 513.
לוח של ע"ב שנים 529.
לוח העבים 6.
לוח עיבור השנים ויומיי 373.
לוח הקיבועים 6.
לוח הקיצורים 501.
לוח התקופות והמולדות 513.
לוחות 1020.
לוחות לר' אברהם זכות 510.
לוחות דיבוקים ונגודים אמתיים ולקויות 1041.
לוחות לרלב"ג 510.
לוית חן 88, 487, 489, 670, 1039.
לועזים 17, 112, 165, 180, 185, 187, 188, 190, 191, 193, 696, 710, 715, 719, 1100, 1101, 1102, 1104, 1105, 1107.
לחם דמעה 88.
לחם חמודות 490.
לחם שלמה 1063, 1090.
לחם תודה 756.
לחשים 1019, 1046.
ליעבעם בריעף 995.
כתאב אללולו 411, 413.
כתאב אללמע 484.
למוד זוהר של פסח 899.
למוד לחודש ניסן ולחודש סיון 230.
לקוטי אמת 678.
לקוטי ר"א 85.
לקוטי מהר"י ן' יעיש חמדי 671.
לקוטי מהרי"י 671.
לקוטי מהר"ן 760.
לקוטי שבט מוסר 670.
לקוטי שושנים 670.
לקוטי תורה 1092.
לקוטים 671, 679, 1049, 1050, 1051.
לקוטים ממגלת אסתר 472.
לקוטים ממדרש הגדול 1039.
לקוטים מסדור גדול 472.
לקוטים מספרי קבלה 526, 549, 670, 671, 1062.
לקוטים מענין שחיטה 757.
לקות החמה (ע' ג"כ לוח) 445.
לקח טוב 60, 79, 179, 663, 698, 738, 1100, 1104.
לקט מן מדרש 652.
לקט מצמח דוד 501.
לקט הקמח 490.
לקט שכחה 670.
לקיון הירח 523.
לשון למודים 490.
לשונות הרמב"ם 200.

המאור 78, 176, 178, 192, 696, 715.
מאורי אור 670.
מאזנים 486.
מאיר לארץ 670.
מאיר נתיב 487, 490.
מאירת עינים 433, 670.
מאמר אסתר 670.
מאמר יקוו 663.
מאמר כלל החכמים 663.
מאמר מרדכי 88.
מאמר קטון 419.
מאמר על הקל וחומר 1068.
המאמרות 499.
מאמרי הזוהר 440.
מאמרי חז"ל 1061.
מבוא המשנה בדרך פזמון 34.
מבוא שערים 438.
מבוא התלמוד לר' יוסף בר יהודה ן' עקנין 1061.
מבוא התלמוד לרב שמואל בר חפני 727.
מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד 1066.
המבחרים 1043.
המבחרים לבטלמיוס 1043.
מגדול דוד 670.
מגיר חדש 670.
מגילה עיפה 365.
מגלה המגלה 516.
מגלה עמוקות 516, 1062.
מגלת אנטיכס 302, 519, 964, 1034.
מגלת אסתר ומרדכי היהודי 557.
מגלת בית ששון 565.
מגלת בני חשמנאי 316, 321, 324, 326, 327, 328, 333, 335, 916, 926, 929, 931, 959.
מגלת יהושע כהן גדול 564.

מגלת יחזקאל 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564.
מגלת מערב 529.
מגלת מצרים 367.
מגלת סאראגוסה 564.
מגלת סתרים של ר' יוסף אבן מגש 730.
מגלת סתרים דרבינו נסים 179, 180, 191.
מגלת עזרא הסופר 564.
מגלת פרס 518.
מגלת תימן 368.
מגלת תענית 10, 50, 665.
המגן 530.
מגן אבות 1010, 1015.
מגן דוד 670.
מגן להריד"ע 895.
כתאב אלמגסטי 413.
ספר המדות 496, 498, 672.
ספר המדידות 509.
מדינחאי 1, 3, 7, 14, 23, 487, 1111.
כתאב אלמדכל 1062.
מדרש 3, 24, 47, 79, 111, 173, 176, 179, 470, 472, 490, 533, 652, 653, 656, 673, 915, 947, 1004, 1008, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1109.
מדרש א"ב 655.
מדרש אבכיר 472, 670, 679, 1103, 1105.
מדרש אבן שעיב 333.
מדרש אגדה 79, 178.
מדרש האור 85.
מדרש אותיות גדולות 16.
מדרש אחשורוש 421.
מדרש איוב 52, 653, 666.
מדרש אל יתהלל 650.
מדרש אלפא ביתא רבתי ועירא 10.
מדרש אסתר 471, 472, 634, 650, 938.
מדרש אשה אחת מבני הנביאים 472.
מדרש הגדול 48, 49, 50, 85, 545, 642, 643, 644, 645, 653, 670, 947, 1059.
מדרש הגלוי 85, 1017.
מדרש הפטריות 654.
מדרש השכם 542.
מדרש ואני תפלתי 79.
מדרש ויושע 470.
מדרש ויכולו 1105.
מדרש חבוט הקבר 679.
מדרש חזית (עי' מדרש שיר השירים).
מדרש החכמה 425, 1070, 1071.
מדרש חמדת ימים 84, 670, 671.
מדרש חסירות ויתירות 8.
מדרש חפיצה (עי' החפיצה).
מדרש החפץ 50, 85, 543, 649, 650, 651, 652, 670, 1040.
מדרש ילמדנו (עי' ילמדנו).
מדרש ירושלמי 1008.
מדרש כתפוח בעצי היער (בעברית) 965.
מדרש כתפוח בעצי היער בל"ע 471.
מדרש נור אלצלם 645, 647, 648.
מדרש נחוניא בן הקנה 1003, 1005, 1010.
מדרש הנעלם 85.
מדרש סדור השבטים 8.
מדרש אלסקלי (עי' ילקוט תלמוד תורה).
מדרש הענינות 650.
מדרש עשר גליות 10.
מדרש פטירת אהרן (עי' פטירת אהרן).
מדרש פטירת משה (עי' פטירת משה).
מדרש פליאה 528.
מדרש אלציאני 57, 1109.
מדרש קהלת 428, 634, 655.
מדרש קינות 664.
מדרש רבה 616, 641, 673.
מדרש רבה (עי' ג"כ בראשית רבה, שמות רבה, ויקרא רבה, במדבר רבה, דברים רבה).
מדרש רות 85, 433, 634, 1101, 1105.
מדרש רות מהנעלם 1063.
מדרש שיר השירים 79, 533, 634, 655, 703, 1004, 1103, 1105.
מדרש שמואל 490, 1102, 1103.
מדרש שמעון הצדיק 444, 445.
מדרש תדשא 79.
מדרש תהלים 85, 634, 664, 895, 1004.
מדרש התורה 649.
מדרש תלפיות 670.
מדרש תנחומא 38, 79, 85, 179, 617, 1092, 1100.
מדרשים נלקטים 653, 673.
מה שאחר הטבע 414, 498.
מהלך שבילי הדעת 486.
כתאב אלמואזנה 60, 413.
כתאב מוגור משהור 506.
כתאב אלמוגז 504.
מודעה ואזהרה 390, 393, 402, 403, 1055.
מודעות של מלבר 968.

מולדות 195.
בתאב אלמולף פי אללגה 412, 413.
מוסדי ארץ 371.
המוסר לר׳ זכריה בר סעדיה אלצאהרי 1021.
המוסר לר״י כלין 895.
מוסר ה׳ 441.
מוסר על פי החידה 520.
מוסר השכל לרב האיי גאון 242, 432, 471, 537.
מוסרי של״ה והגהות 670.
מוסרה רבתא 488.
מוסרי החכמים 533.
מוסרי הפילוסופים 533.
מורא מקום 754.
מורה באצבע 1056.
מירה המורה 1063.
מורה נבוכים 417, 499, 996, 1028, 1070, 1071.
מושב זקנים 75.
מזלות 539.
מזמור לאסף 197.
מזמור לתודה 442.
מזרק כסף 493.
בתאב אלמחאצרה ואלמדאכרה 60, 413.
מחברות עמנואל 1021.
מחברת 488, 490.
מחברת הערבי 24, 485, 486.
מחברת התורה דבן אשר 488.
מחברת התיגן 1038.
המחזה 958, 1044.
מחזור 522.
מחזור איטליא 298.
מחזור אפ״ם 829.
מחזור בית הכנסת של הרב נהורי 772.
מחזור ויטרי 163, 170, 174, 175, 179, 180, 190, 192, 220, 305.
מחזור ספרד 299, 300, 305.
מחזור קאטאלוניה לנוסח ברצלונה 841.
מחזור קורפו 852.
מחזור קטן 778, 780.
מחזור קצונטינא 845, 848, 851, 852.
מחזור רומי 276, 289, 293, 296, 899.
מחזור כמנהג תונס 915.
מחזור כמנהג תלמסאן 906, 908.
מחזור התקופות 523.
מחזורא רבה 3, 23, 490, 1111.
מחלקת בין אשר ובין נפתלי 8, 15, 21, 490.
מטה אהרן 248.
מטה אשר 88.
מטה יהודה 754.
מטה הלוי 88.
מטה משה (קבלה) 442.
מטה משה (הלכות שחיטה) 752.
מי כמוך ואין כמוך לשבת זכור כמנהג קוגין עם תרגום מלבארי 261.
מי שברך 1058.
מילי דאבות 930.
מים חיים 490.
מימרבוך (עי׳ הזכרת נשמות).
מכילתא 107, 108, 534, 619, 634, 656, 895, 1103, 1105, 1108.
מכילתא דר׳ שמעון בן יוחאי 1003, 1004.
מכירי 185.
מכלול 85, 485, 489, 490.
מכלל יופי 488, 490.
מכתב קבורת הצדיקים 1045.
מכתב תחייה 421.
מכתצר התלמוד 65.
המלבוש 444, 445, 1011.
מלות ההגיון 499.
מלחמות ה׳ 532.
מלחמת בני יעקב 85.
מלחמת חובה 426.
המליץ 538.
מליצה 500.
מלכי אוה״ע 11.
כתאב אלמלכי פי אלעלם 504, 507.
מלמד 663.
ממלכת כהנים 1019.
כתאב אלמנאיה לרב סעדיה גאון 1083.
כתאב פי מנאפע אלאעצא 506.
מנהג (סדור גדול של התימנים) 924.
מנהג בית הכנסת הגדולה באלגיר 796.
מנהגי מתא צפרו 754.
מנהגי מהר״ש יצחקי 754.
מנהגי שחיטה וטריפות כמנהג מראכש 753.
מנהגים 550.
מנהגים של בדיקות הריאה 753.
מנהגים של שחיטה וטריפות 528.
מנהיג 895.
מנורה 450, 546, 840, 1045, 1051
מנורת כסף 493.
מנורת המאור 421, 998.

מנחה בלולה 197.
מנחה חדשה 1020.
מנחת יהודה 85, 88, 1092.
מנחת יהודה פירוש על מערכת האלהות 433.
מנחת שמואל 88.
כתאב אלמנטקיין 411, 414.
מנין האותיות 605, 610.
מנין הנבלות 1073.
מנין הפסוקים לרב סעדיה גאון 3.
אלמנצורי 505.
מסאיל אלראהב לאבו בכר אלצדיק 512.
מסורה גדולה וקטנה 1, 3, 7, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 60, 79, 446, 487, 490, 499, 526, 530, 605, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 1036, 1091, 1092, 1103, 1104, 1111.
מסורת ר' אלחנן 1012.
מסורת המסורת 1094.
מסורת שמואל בר שילת בנהרדעא 605, 1091.
מסכת אבות 91, 525, 1075.
מסכת אבות עם תרגום פרסי 236.
מסכת כלה 533, 634.
מסכת סופרים 3, 168, 670, 717.
מסכת ספר תורה 634.
מסכת פורים 472.
מסכת שכורים 472.
מסכת שמחות 642, 711.
מסכת שמחות של הר"ם 181.
מסעות בנימן 517.
מספר שנים של ספרים 9, 610.
מסרתא דר' סעדיה גאון 489, 524.
מסתרי הרמב"ן 427.
כתאב מעאני אלנפס 409.
מעבר יבק 670.
מעין הברכות להרשב"ץ 716.
מעין החכמה 671.
מעיל שמואל 1090.
מערבאי 1, 3, 7, 490, 1111.
מערבות כמנהג מצרים 271.
מעריב לליל פורים 472.
מערכת האלהות 85, 433, 523, 1017, 1029, 1063, 1071, 1073.
מעשה אברהם 229, 471.
מעשה איש 1056.
מעשה אלמנה 860.
מעשה בית דין 389, 992, 1053.
מעשה בן סבר 94.
מעשה בראשית רבא 1013, 1015.
מעשה בת שבע 57.
מעשה המן הרשע 36.
מעשה חולדה ובור 651.
מעשה חרבן 481.
מעשה יהודית 471.
מעשה יניח 74.
מעשה בר' יצחק לוריא 650.
מעשה ישו 426, 920, 921.
מעשה לשם שמים 522.
מעשה מרכבה 418, 1015.
מעשה משה רבינו 1035.
מעשה רבינו משה בר מימון ע"ה בלשון ערב 978.
מעשה בר' מתיא בן חרש 529.
מעשה ניחושים 1020.
מעשה נס טהמאם 476.
מעשה נערות 537.
מעשה סליק בנו של רב כהנא 651.
מעשה עשרה הרוגי מלכות 481.
מעשה רב 443.
מעשה רוקח 88.
מעשה שלמה 1006, 1035.
מעשה שמחזאי ועזאזל 8.
מעשה תורה 517, 520, 522, 523.
מעשיות 333, 470, 472, 529, 650, 674, 678, 679, 1047, 1051.
כתאב אלמעשיות 60, 101.
מעשיות בל' ערבי 479, 481, 868, 915, 1035.
מעשיות מתלמוד 101.
כתאב אלמפתאח 60.
מפתח דינים לשלחן ערוך 749.
מפתח חבוריו של הרשב"ץ 765.
מפתח הרעיון 424.
מפתחות הדרכים 1046.
מצבה 465, 547, 567–579, 715, 967, 974, 975, 989, 1056.
מצות גדול 759.
המצות להרמב"ם 78, 158, 688, 703, 1086, 1087.
המצות להרמב"ם בלשון ספרדי 1087.
המצות של הרב מקוצי 78, 165, 168, 177, 185, 191, 193, 534, 689, 714, 1080.
המצרניות של רב האי גאון 730.
מקאלה פי אצלאח אלאדויה 506.

אלמקאלה באלחדיקה פי מעני אלמגאז ואלחקיקה 410.
מקאלה פי ישרצו המים 410, 413.
מקאלה מנאפע אלאעצא 411, 414.
מקאלה נציחה אלאבראר ללמכתריין מן אלאגמאר 414.
מקאלה אלציא ואלטלאם 413, 414.
מקדשייה (תנ"ך) 13, 528, 1017.
מקומן של זבחים 755.
מקור ברוך 88.
מקור חיים 195, 757.
מקח וממכר 722, 723, 730.
מקל שקד 958.
מקנה אברהם 486, 490.
המקצועות 191.
מר דרור 668.
מראות אלהים 490, 515.
מראות הצובאות 895, 1001, 1007, 1008, 1009, 1012, 1013.
מרדכי אושטריך 762.
מרדכי הגדול 172.
מרשד אלכאפי 60, 65, 492, 493, 643, 1038.
משא גיא חזיון 999.
משבית מלחמות 966.
משובב נתיבות 516.
משוגע 85.
משחא דרביתא 754.
משכן העדות 431, 895.
משל הקדמוני 460.
משל על התרנגול 195.
משלי 28, 35, 36, 37, 302.
משלי חכמה ומוסר 670.
משלי מנחם 1033.
משלים בלשון ערבי 37.
משנה זבחים עם פירוש הרמב"ם 679.
משנה סוכה 197.
משנה שבת 227.
משנה תמיד ומדות 12.
משניות 90, 91, 92, 93.
משנת ר"א 88.
משנת חסידים 670.
משנת רבינו עבדיה 422.
משפטי המולות להראב"ע 448, 1043.
מתיבות 719, 724, 725, 730, 731.
מתלאת 482.

נאות יעקב 200.
כתאב אלנבאת 412, 414.
נביאים אחרונים 611, 1092.
נביאים ראשונים 611, 1092.
נגיד ומצוה 270, 670.
כתאב אלנגח 504.
נהרדעי 23, 490, 507, 1111.
נואמיסה אלעקליה 411, 414.
נוורוז 975.
נוסח חרם 195.
נוסח שטרות 446.
נוסחאות 490.
נוסחי דוקי 3.
נועם אלימלך 88.
נזר הקדש 670
נחל אשכול 671.
נחל קדומים 88, 446, 670.
נחלת אבות 1032.
נחלת ה' 442.
נחלת יעקב 88.
נחש על חיקון י"ח ברכות 539.
ניסוסי השכל 1071.
ניסוקי ר"ת 708.
ניקוד התרגום 490.
כתאב נסך אלשרע 413, 414.
נסכה אלקואעד לרבינו משה הספרדי 329, 333.
הנעלם 1015.
נפוצות יהודה 1065.
כתאב אלנפס לארסטו 505, 654.
הנפש 424, 498.
נפש דור 670, 671.
נפש יהודה 421, 998.
נפתולי אלהים 441.
נפתלי שבע רצון 670.
נצח ישראל 88.
הנקוד 485.
נקודת הכסף 671.
נר השבלים 85.
נשוד 343.
נשמת שמואל 530.

כתאב סביל אלכיראת 414.
סבירין 3, 14, 17, 23.
כברות אור תורה 486.
סברת התנאים 90.
ס"ג 1100.
סגולות 195, 233, 333, 432, 444, 445, 446.

448, 513, 519, 523, 525, 529, 538, 539,
550, 876, 905, 951, 1039, 1046, 1062,
1063, 1072, 1088.
סגולות בל' ערבי 1040, 1058.
סדור (ע' סדר).
סדר אבלים פיוטים והבדלה למוצאי שבת וסדר
חופה כמנהג בני ישראל 251.
סדר אבלים קרית שמע של לילה וסדר ברכות
כמנהג בני וישראל 249.
סדר אליהו הנביא 515.
סדר אליהו זוטא 634.
סדר אליהו רבא 634.
סדר לארבע פרשיות כמנהג אויגניון 219.
סדר ארבעה צומות סליחות תפלת ר"ה ויה"כ וסדר
הרחמים כמנהג תימן 335.
סדר אשבנזי כ"י 1008.
סדר האשמורות מנהג אויגניון 216.
סדר ביעור חמין דשבת הגדול שסידר ה"ר יוסף
ט"ע 166.
סדר ברכות ותשליך והתרת נדרים כמנהג בני
ישראל 251.
סדר ברכות סדר חופה סליחות סדר אבלים ולוח
לשבעים שנה כמנהג בני ישראל 253.
סדר ברכת המזון כמנהג בגדאד 519.
סדר ברכת המזון ברכת הנהנין וק"ש על המטה
כמנהג אשבנז 221.
סדר הגאונים 735.
סדר גדול כמנהג תימן 313, 320, 323, 324,
327, 328, 329, 334, 338, 525, 915, 922,
925, 928, 930, 932, 948, 1060.
סדר גדול כמנהג תימן עם פי' עין חיים 947.
סדר הגט 522, 759, 762.
סדר הגט של ר' איכל 761.
סדר הגט לארוסה 762.
סדר הגט של ז"ך 761.
סדר הגט וחליצה 762.
סדר הגט של ר' יונה 761.
סדר הדורות 371, 670, 671.
סדר ודוי של יסביב מרע 839.
סדר חג הסכות 520.
סדר של חג הסכות כמנהג אויגניון 831.
סדר חופת חתנים כמנהג קוגין 262.
סדר ה"ר חיים בן ה"ר משה מאיורא 168.
סדר ליום הכפורים כמנהג קרפנטרין 257.
סדר הימים 1020.
סדר כל נדרי 546.
סדר כמנהג פרס 897.
סדר כתיב ולא קרי 8.
סדר הלוח 519.
סדר לי"ו בתמוז וט' באב 837.
סדר לילית 1011.
סדר המולדות 6.
סדר המזלות 81.
סדר המילות 979.
סדר מלכי ישראל לר' סעדיה אבן דנאן 1065.
סדר מנחה וערבית כמנהג בגדאד 227, 228,
834, 835.
סדר למנחת שמחת תורה כמנהג קוגין 261.
סדר מצלאין 1062.
סדר המקרא והנביאים 1092.
סדר הנהגת ספר תורה חדש 529.
סדר הנקודות 1014.
סדר סוד התיבות 8.
סדר לסימנא טבא דריש שתא 233.
סדר רב סעדיה גאון 270, 1083.
סדר ספירת העומר 231.
סדר עבודת יוה"ך למהרי"ק 670.
סדר עבור 524.
סדר עולם 9, 60, 108, 111, 634.
סדר רב עמרם 180, 895, 1084.
סדר ערב יום הכפורים 529.
סדר העשייה בלילי הפסח כמנהג תימן 521.
סדר לעשרת ימי תשובה 519.
סדר פורים כמנהג אויגניון 219.
סדר פסח לר' יונה בר אברהם גירונדי 1076, 1080.
סדר הצומות כמנהג אויגניון 219.
סדר הקבלה 1067.
סדר ק"ש על המטה 519.
סדר של ראש השנה כמנהג אויגניון 218.
סדר ראש השנה כמנהג בגדאד 228, 834.
סדר לראש השנה כמנהג קרפנטרין 256.
סדר לראשי חדשים וסדר ברכת הלבנה 519.
סדר שירות סדר בקשות סדר שמחת תורה מילה
וחופה כמנהג קוגין 262.
סדר של ר' שלמה הבבלי 179.
סדר שלש רגלים כמנהג בגדאד 229.
סדר לשמחת תורה כמנהג קוגין 260, 261.
סדר תפלה כמנהג בגדאד 223, 224.
סדר התפלה לבני המקרא 276.
סדר התפלה לשבת כמנהג ספרד 14.
סדר תפלות לכל יום ולליל שבת 298.
סדר תפלות כמנהג אלגיר 782.

סדר תפלות כמנהג מערב 876.
סדר תפלות כמנהג ספרד 902, 903, 904.
סדר תפלות כמנהג קוגין 259.
סדר תפלות לראש השנה וליום הכפורים כמנהג קרפנטרין 254.
סדר תפלות כמנהג תימן 339.
סדר התפלות לכל השנה כמנהג אשכנז 220.
סדר תקון גט של ר׳ יוסף טוב עלם 188.
סדר תשליך 233.
סדרי התורה 1.
סדרים 45, 554, 555, 604.
סוד החשמל 670.
סוד מילה 1058.
סוד רב כהנא 432.
סוד העיבור 5.
סוד שעיר המשתלח 1013.
סודות 523, 1019.
ספר הסודות של חנוך 1043.
סודות המורא 424.
סודות התורה להרמב״ן 1014, 1017, 1019, 1063.
סודי רזא 670.
אלסודרא 1109.
סוראי 3, 23, 1111.
סימני ההפטרות 1, 3, 15.
סימני ימות החדש 446.
סימני הפרישות 16, 21.
סימני פרישות מחוברות ונפרדות בפיוט ובמשקל 537.
סימנים 524.
סימנים לפיוטות ולמעוברות 537.
הסיפורים 499.
סיפרא 107, 108, 526, 634.
סיפרא דבי רב 107, 108.
סיפרי 107, 108, 634, 1100.
סיפרי דבי רב 107, 108.
סיפרי זוטא 79, 107.
כתאב פי אלסירה אלפאצלה 410, 414.
סירת אבא בכר 481.
סיפת משה (עי׳ פטירת משה).
סליחות 273, 274.
סליחות כמנהג קוגין 260, 547, 844.
סליחות כמנהג קוגין עם תרגום מלבארי 260.
סליחות כמנהג תימן 341, 1072.
סלע המחלקות 426, 461.
כתאב אלסמא ואלעאלם 414.
סמיכת שחיטה ובדיקה 288, 519, 525, 548, 758, 979, 1054, 1057.
ספור הנס של מרדכי ואסתר 471.
ספר תורה 554, 555, 556.
ספר תורה של משיח 554, 838.
ספרא דבי ילתא 3.
ספרי מקובלים 895.
ספרי ספרד 490.
ספרי העזרות 3.
ספרי תימן 490.
ספרים של ארץ ישראל 491.
ספרים חיצונים 190.
סראג אלעקול 545.
סתירת אמונת הנוצרים 426.
סתרי קבלות להרמב״ן 1012.
סתרי תורה 85.

עבודה ליוה״כ לראב״ע 1060.
עבודת הצדקה 675.
עבודת הקדש 715.
עבודת מקדש 1033.
עבור השנים 24, 254, 511, 538, 651, 659.
עברונות 511.
עגול דר׳ נחשון גאון 511.
עוללות אפרים 88, 670.
העולם להראב״ע 448, 1043.
עט סופר 538.
עטור 688, 715, 719.
עטרת צבי 670.
העיון 444.
עין יוסף 88.
עין יעקב 85, 104, 200, 421, 522, 523, 643, 682.
עין משפט 90.
עיר בנימן 221.
עיר גבורים 490.
עיר דוד 88, 249.
עיר מקלט 670.
עלם אלחסאב 513.
עמודי גולה 161, 220, 762, 1100.
עמודי הטעמים 537.
עמודיה שבעה 530, 670.
עמק המלך 670.
ענין היהודים בהודו מזרחית 1056.
ענין הייחוד 1016.
ענין ז׳ כוכבי לכת 538.

ענינים 85.
עץ הדעת 1070, 1071.
עץ חיים 88, 552.
עץ חיים לר' חיים ויטאל 437, 438.
עץ חיים לר' יעקב בר יהודה חזן מלונדריש 174, 192.
עץ חיים פירוש על התפלות כמנהג תימן 335, 339, 341, 342, 490.
עץ החיים 105, 670.
עץ החיים לר' ישעיה בר יוסף 1069.
עקידת יצחק אבינו ע"ה כפי מנהג בגדאד 231, 232, 233, 836.
עקרי הדת לבני ישראל הצינים 426.
ערוגת הבושם 422, 488, 490.
ערוגת הבושם לרמב"ע 410.
ערוך 79, 85, 107, 108, 111, 165, 179, 183, 189, 421, 487, 490, 491, 527, 542, 543, 696, 698, 703, 710, 715, 731, 738, 1037, 1039, 1100.
ערוך של מלות זרות שבמשנה 91.
ערוך של מלות זרות בתלמוד ובמדרש עם העתקה מלברית 525.
ערך לחם 549.
עשר ספירות 427, 1011.
עשרה פרושים 34.

פזמונים 207, 212, 214, 797, 801, 815, 854, 899, 1033, 1059, 1060.
פזמונים בל' ארמי 1058.
פזמונים בלשון ערבי 91.
פזמונים בלשון פרסי 236.
פזמונים כמנהג בגדאד 237, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 517.
פזמונים כמנהג בני ישראל 252.
פזמונים כמנהג מצרים 272, 273.
פטום הקטורת בזמן המגפה 529.
פטירת אהרן ומשה 328, 333, 470, 916, 945.
פטירת משה רבינו ע"ה בלשון ערבי 31, 333, 470, 916, 945, 964, 1034, 1035.
פיוט למילה 342.
פיוטים 858, 860, 864, 867, 869, 873, 877, 883, 892, 908, 912, 1061, 1062, 1072, 1100.
פיוטים למוצאי שבת 521.
כתאב פימא בעד אלטביעה 414.
פירוש אבות 85, 93, 94, 500, 531, 536, 614, 1062.
פירוש אזהרות 777.
פירוש איוב 530, 666.
פירוש איכה 83, 327, 320, 664.
פירוש אלפאסי 691.
פירוש על אלפאסי הלכות ברכות 716.
פירוש על אלפאסי חולין בלשון ערבי 1081.
פירוש אסתר 73, 84, 321.
פירוש אעתראץ לשבעים טריפות 1050.
פירוש רבינו אפרים 178.
פירוש אצטרלאב 509.
פירוש מסכת ב"מ 103.
פירוש על מסכת ביצה 102, 710.
פירוש בן סירא 678.
פירוש בראשית 551, 666, 669, 1071.
פירוש ההגדה 248, 305, 520, 836, 898.
פירוש הלכות שחיטה 1050.
פירוש הזוהר 440.
פירוש הפטרות 19, 73.
פירוש חולין בעברית וערבית 1059.
פירוש חמש מגלות 19, 29.
פירוש הטעמים 11.
פירוש מסכת יומא 710.
פירוש ספר יצירה 424, 516, 551, 670, 1013.
פירוש מסכת כתובות (עי' חידושי כתובות להריט"בא).
פירוש מסכת מועד קטן 710.
פירוש מלות זרות במדרש הגדול בל' ערבי 1039.
פירוש המלות הזרות בתרגום ה' מגלות וספר דניאל ועזרא 1106.
פירוש מסורה 520.
פירוש מעשה מרכבה 551, 1010, 1071.
פירוש ספר המצות להרמב"ם 543.
פירוש משלי 81, 525, 663, 665.
פירוש משנה זבחים להרמב"ם 679.
פירוש המשניות להרמב"ם 92, 93, 1074, 1075.
פירוש נ"ך 73, 1106.
פירוש מסכת נזיר לבעלי תוספות 703.
פירוש מסכת פסחים 1075.
פירוש סודות התורה להרמב"ן 1019.
פירוש העמידה 525
פירוש עשר ספירות 1013, 1015.
פירוש פרקי ר' אליעזר בלשון ערבי 1016.
פירוש קהלת 32, 613, 671, 1014.
פירוש הקינות והפיוטים 270.
פירוש קנין תורה 536.
פירוש רות 421, 613.
פירוש למהרי"ב 487.

פירוש על ס' שארית יוסף 538.
פירוש שבעים טריפות 195.
פירוש שיר השירים 550, 613, 895, 1010, 1071, 1109.
פירוש שמואל 525.
פירוש אלשרח עלי גמלה הלכות אלחבור 543.
פירוש תהלים 84, 664, 665, 1071.
פירוש התורה 18, 19, 21, 25, 26, 524, 526, 527, 660, 1065, 1071, 1092.
פירוש התנועות 6.
פירוש התפלה 304, 526, 894.
פירוש התפלות בדרך הקבלה 1069.
פירושי תנ"ך 493, 494, 1097.
פירושים נ"ך 1101.
פירושים על הספרי 106.
אלפלאחה לאנבטיה 412.
פלוגתות דבין אשר ובין נפתלי 1.
ספר הפליאה 434.
פני דוד 88, 670.
פני יצחק 88.
פני משה (הלכות שחיטה) 1051.
פני משה (פירוש ירושלמי זרעים) 104, 202.
פנקס של ר' אברהם זכאי 974.
פנקס צרכי צבור של כנסת נוה שלום 971, 974, 976.
פנקס ק"ק קוגין 973.
פסוקי האותיות 522.
פסוקים 1057, 1060.
פסיקתא 79, 634, 1004, 1102, 1103.
פסיקתא רבתי 1102, 1103.
פסיקתא שבמוסרה רבתי 490.
פסק דין 1061.
פסקי חולין לר' ישעיה די טראני הזקן 697.
פסקי חלה לר' מאיר כהן צדק 1084.
פסקי רבינו יחיאל מפאריש 192.
פסקי מהר"ם 192.
פסקים לרבינו ישעיה בר אליה 732, 740.
פעולת צדיק לחיים 201, 993, 1089.
פעמון זהב 314, 323, 330.
פענח רוא 530, 1097.
כתאב אלפצאיח 410, 412, 414.
פקודת המלך 88.
אלפרגני 642.
ס' הפרדס 738.
פרח לבנון 88.
הפרי לבטלמיוס 1043.
פרי חדש 490.
פרי עץ הדר 231, 835.
פרי צדיק 1073.
פרישת ראב"ד על תורת כהנים 708.
הפרנס 193.
פרק משיח (עי' גיא חזיון) 1000.
פרק הצרפתי 1085.
פרק שירה 229, 522.
פרקי אברהם אבינו 655.
פרקי ר' אליעזר 79, 107, 108, 111, 177, 433, 523, 534, 620, 635, 895, 1004, 1008, 1013, 1015, 1070, 1100, 1101.
פרקי היכלות 81, 433.
פרקי רבינו הקדוש 472, 490, 621.
פרקי שירה 221.
פרקים לר' יוסף בר אבא מארי בספי 494.
הפרשיות 782.
פתח דברי 486, 490.
פתחי עולם מפתח לספר הכוונות 438, 439.
פתיחה לר' יחיא צאהרי 1060.
פתרון חלומות לרב האי גאון 333, 422, 446, 447, 896, 951.

צאבה 499.
צדה לדרך 670, 1051, 1092.
צדה לדרך לר' זכריה בר סעדיה אלצאהרי 1028.
הצווי להרמב"ם 516.
צורת הארץ 508.
צורת הבית 365.
צורת העולם 1014.
צורת ציון אדוננו מרדכי הצדיק ואסתר הצדקת 1045.
צחות הלשון 486, 487, 490.
ציוני 670, 895.
צמח דוד 88.
צמח דוד לר' דוד די פומיש 501.
צנצנת המן 1093.
צפנת פענח 79.
צפת אלניקור 757.
צרור החיים 1050.
צרור המור 670, 677, 1017, 1029.
צרור המור לר' יצחק בן לטיף 1014.

כתאב אלקאנון 504.
קאנון לאבו עלי אלחסין אבן סינא 508, 1039, 1051.

קאנון אלברכות 414.
קאנון אלעבראניין 414.
קאנון אלצלאה 410, 414.
כתאב אלרד עלי אלמתחאמל עלי אלמשנה ואלתלמוד 1083.
קב הישר 423.
קבוצי שרים 539.
קביעת המועדים 522.
קביעות שנים 27, 513.
קבלה 1064.
קדוש לראש השנה 1058.
קדיש שלם כמנהג קוגין עם תרגום מלבארי 259, 265, 266.
קדיש שנגילי 265.
הקדמון 1009.
קהלת 32, 36, 302, 328, 557, 613.
קהלת יעקב 440.
קהלת יעקב לר' יעקב מזרחי 512.
קובץ 1046, 1049, 1052, 1053, 1055, 1056, 1057, 1058, 1062, 1063, 1064, 1065, 1068, 1072, 1073.
קובץ כ"י מהר"ר שמואל ן' עטאר 758.
קובץ הפטריות 490, 614.
קוואנין בה"כ בית אל 407.
קוואנין בה"כ מגן דוד 407.
קול אריה 1045, 1057.
קול מבשר 423.
קול שועת בת עמי 1056.
קומץ מנחה 670.
קונטרס של אלדד הדני 369.
קונטרס סימן טוב 1017.
קונטרס הראיות 735, 741.
קונטרסים 1090.
קץ 483.
קינות 32, 796, 857, 858, 905, 1035.
קינות לבני המקרא 275.
קיצור ארבע תעניות כמנהג קוגין 259.
קיצור רמ"א 670.
קמיע 60, 425, 443, 444, 445, 448, 449, 538, 539, 541, 550, 565, 1058.
הקנה 434, 1001.
קנה מדה 372, 976, 977.
קערת כסף 234, 242, 248, 517, 537.
קצה 482.
קצה על הבתולה שקדשה שם שמים בעיר פאס 857.
קצת אברהם אבינו ע"ה 1035.
קצת איוב עליה אלסלאם 1035.
קצת אלדד הדני (עי' אלדד הדני).
קצת אסתר המלכה 480, 519, 964.
קצת אסתר ומרדכי 327.
קצת בנת רבי עקיבה 333.
קצת דניאל 512.
קצת זכריה הנביא ע"ה 1034.
קצת חנה וסבע ולאדה 481, 1034.
קצת חנה אלמרחומה 334, 471, 480, 839, 857, 1034.
קצת יוסף הצדיק .Add 345, 479, 517, 868, 952, 954, 1034.
קצת יוסף אלשמסאני 481, 516.
קצת אליתאמה 482.
קצת מישה 960.
קצת עשרה הרוגי מלכות 857.
קצת פטירת אהרן הכהן 333.
קראן אלערב 414.
קרבן שבת 670.
קרוב"ן 776, 782, 787, 789, 847.
הקרחה 1072.
קרן אור פני משה 88.

ר'אש דויד 88.
ראשי בשמים 1090.
ראשית חכמה 778, 1042, 1090.
ראשית חכמה להראב"ע 448.
רדה עלי בן סאקויה 414.
רוואית גנאם וסנאן אליאסר 478.
רות דוד 670.
רוקח 176, 183, 186, 188, 189, 191, 194, 297.
רות 31, 36, 302, 557, 613.
רזא 1100.
רזא מהימנא 436.
רזיאל 444.
הרזים 425, 443, 444, 1100.
רחמנא לבעלי ההקדש 778.
ריקאנטי 74, 666, 670, 1063, 1092.
הרמזים 59, 490, 670.
הרמזים לר' טודרוס הלוי 1011.
רסאלה אלאבאנה פי אצול אלדיאנה 58.
אלרסאלה אלאפצליה 506.
אלרסאלה אלהרונייד 1040.
אלרסאלה אלטבייה פי אלבואסיר 507.
רסאלה קאנון אלעבראניין 410.

אלרסאלה אלשהאבייה 504, 1040.
רסאלה תחיית המתים 60.
רעמים ורעשים 449, 511, 529, 894, 920, 1058.
רעיים ורעמים (עי' רעמים ורעשים).
רפואות 500, 505, 1046.
רפואות בעברי ובלאדינו 826.
רפואות בלשון ערבי 37, 233, 508, 1039, 1046.
רפואת הגויה 448, 471.
הרפרוף 446.
הרקמה 496, 663.
רשות לשוחט (עי' סמיכת שחיטה ובדיקה).
רשימת אנשים בקצונטינא 1058.
רשימת המשפחות בבגדאד 371.
רשימת המשפחות בכלכתה 974.
רשימת ספרי תורה 393.
רשימת ספרים 501, 502, 527, 528.
רשימת פיוטים 817.

כתאב שאהין 473.
שו"ת 197, 200, 201, 204, 527, 529, 545, 763, 768, 895, 995, 1053, 1061.
שו"ת למהר"א אבן טווא 765.
שו"ת אהלי יעקב 967.
שו"ת לרבינו אפרים 718, 720.
שו"ת לר' אשר בר יחיאל 719.
שו"ת דב"ש 490.
שו"ת להלכות שחיטה וטריפות 755.
שו"ת מהלכות שחיטה ומאכלות אסורות 1051.
שו"ת יעקב הלוי 363.
שו"ת על עשר הספירות 516.
שו"ת מרבני פאס ומארכוס 764.
שו"ת לר' צדקה חוצין 763.
שו"ת להרשב"א 895.
שו"ת להרשב"ץ 765.
שאלות חלום [שו"ת מן השמים] להר"ר יעקב ממרוויש 159.
שאלות טובות ששאלה מלכת שבא 539.
שאלת חלום 447, 529, 539.
שאלתות 112, 163, 176, 178, 181, 182, 184, 187, 188, 189, 697, 738, 895, 1062, 1077.
שארית יוסף 512, 537, 538.
שארית יעקב 88.
שארית ישראל 371.
שבולי הלקט השלם 159, 745, 895, 1048.
שבט יהודה 88, 365.
שבט מוסר 422.
שבילי אמונה 523.
שבעה עינים 1016.
שבעים שמות 539.
השוהם 1100.
שוחר טוב (עי' ג"כ מדרש תהלים) 105, 1100, 1102, 1103.
שומר הברית 1035.
שורש יהודה 490.
שורש ישי 1063.
שושן סודות 670.
שושני הזבח 1059.
שושנת המלך 1089.
שושנת יעקב 448.
שושנת עמקים 671.
שטר אדרכתא 386.
שטר בטול מודעה 1060.
שטר גירות 1055.
שטר הודאה 387, 388, 389, 391.
שטר הרשאה 388, 390, 392, 759, 993, 994.
שטר חלוק מתנות וצדקות 391.
שטר מכירה 389, 392, 993, 994.
שטר שותפות 392, 394.
שטר של שחיטה (עי' סמיכת שחיטה ובדיקה).
שטר שחרור 548.
שטר שליחות 386.
שטר תנאים 876.
שטרות 391, 392, 469, 519, 826, 991, 993, 1046.
שטרות לרב סעדיה גאון 726, 731.
שיח יצחק 670.
שיטה מאיורא 170.
שיטת רבי' אפרים 178.
שיטת מר"ף 169.
שיעור קומה 79, 444, 545, 654, 895.
שיר 483, 521, 1049, 1057, 1059.
שיר ידידות 668.
שיר השירים 29, 30, 31, 37, 328, 517, 548, 557, 612, 613.
שירה מגלם 1058.
שירות 958.
שירות בלשון ערבי 877, 883.
שירות סדר ברכת הלבנה זבד הבת סדר פורים והשכבות כמנהג קוגין 261, 264, 266, 269, 844.
שירות שבזיית 344.
שירות שנאמרו בשמחת פורים 472.
שירות כמנהג תימן 343, 345, 346, 347, 951, 955.

שירי פרס 478.
שירים ומירות 461.
שכל טוב 762, 1100.
שלחן ארבע 1064.
שלחן השכל 445.
שלחן טהור 194, 755, 756.
שלחן ערוך 422, 745, 746, 747, 748, 1088.
שלש מגלות 29.
שלשלת הקבלה 1065.
השם 1017, 1063.
שם המפורש 420.
שם שמואל 679.
שמוש תהלים 425, 523, 1046.
שמוש תפילין ועשייתן של רבינו שלמה 159, 1011.
שמושא דהיכלות זוטרי 445, 1011.
שמושי רבה 168.
שמות 449.
שמות רבה 673, 896, 1003.
שמות בתי כנסיות כושין ואגפיה 1056.
שמות הנשים הקדמוניות 6.
שמן הטוב 88.
שמנה שערים 537.
השמע 418, 500, 672.
שמע יעקב 88.
שמע שלמה 88, 490.
שמע שלמה (הלכות שחיטה על דרך שיר) 718.
שנות חיים 88.
שני לוחות הברית 490, 1092.
שער דקדוק המלות 485.
שער החילוק 1101, 1102, 1103.
שער הטבילה לר׳ אברהם הספרדי 1084.
שער היסוד 1015.
שער מאמרי רשב״י 440.
שער המים 1084.
שער הנגינות 537.
שער השמים 1014, 1040.
שער שמעון 670.
שער התקופות 342.
שערי אורה 427, 432, 670, 1012, 1063, 1069.
שערי ברכות 1065.
שערי גן עדן 1063.
שערי דורא 192.
שערי טהרה 945.
שערי ירושלם 442.
שערי מוסר לר׳ אביגדור כהן צדק 286.
שערי צדק 86.
שערי צדק לר׳ לוי בר משה אבן אליד 896.
שערי ציון 422.
שערי קדושה 195, 756, 757, 1073.
שערי שבועות 173.
שערי השנים 6.
שערי תורה 342.
שערי תשובה 998.
השערים 1017.
שערים דר׳ שמואל בר חפני 176, 182.
שפתי ישנים 490.
שפתי כהן 488.
כתאב אלשראיע 58.
שרביט הזהב 670.
שרוטאת ישיבת יחזקאל הנביא 390.
שרח אבות 614, 679, 1097.
שרח אחשורוש 36.
שרח איוב 1096.
שרח איכה 36, 37, 329.
שרח אסתר 329, 519.
שרח מסכת ברכות 542.
שרח דניאל 36.
שרח אלהלכות 155.
שרח אלחבור 541, 703.
שרח כתובים 34, 36, 37, 614.
שרח לפין אלמפארדת מן אלטב 1039.
שרח מי כמוך 34, 36, 519.
שרח אלמרכבה להרמב״ם 654.
שרח משלי 36, 37, 1096, 1097.
שרח עלי אלמשנה 544.
שרח אלסוסאני 63, 71.
שרח אלעופות הטמאים 369.
שרח עמידה 248.
שרח עסר מן אלחבור 543.
שרח עשרת הדברות (עי׳ תפסיר עשר כלמאת).
שרח פרקי רבינו הקדוש 621.
שרח פרשת ואתחנן לרב שמואל בר חפני גאון 413, 414.
שרח קהלת 36.
שרח אלקואעד 544.
שרח רות 36, 37, 1094.
שרח שלום 747, 1051.
שרח שלש עשרה מדות של רחמים 1053.
שרח תהלים 1094, 1095, 1096.
שרח אלתורה לרב סעדיה 33, 61, 62, 616, 1094.

שרשי המלות בספר ישעיה עם ביאור בלשון פרסי 522.
שרשי השמות 447.
שרשים 7, 493, 499.
שרשרות כסף 493.
שתי אחיות 3.
שתי ידות 490, 670.
שתלי זתים 1088.

תאג 487, 489, 490.
תאג שבתב יחיא אלבשירי 488.
תגי 3.
תדבר אלסנין 525.
תהלה לדוד (זכרונות) 372.
תהלה לדוד (פירוש על תהלים) 667.
תהלות ישראל 667.
תהלים 28, 221, 335, 612, 1096.
תוכחה 273.
התולדות 85.
תולדות אברהם 1051.
תולדות אדם 524.
תולדות אדם לר' יצחק בר פרחי 1017.
תולדות אדם וחוה 1028.
תולדות אשר הלוי 958, 978, 979, 1044.
תולדות בני ישראל 979.
תולדות האבות 9.
תולדות יצחק 85.
תולעת יעקב 334, 435, 670, 857, 1018, 1063.
תומר דבורה 88.
תוספות 79, 111, 184, 186, 191, 192, 421, 487, 490, 688, 715, 717, 896, 1078, 1080, 1100, 1104.
תוספות אייברא 175, 191, 709.
תוספות ר' אליעזר 534.
תוספות ב"מ 185.
תוספות ר' ברוך 189.
תוספות דבי רב 107.
תוספות דברכות בכ"י רבינו יהודה 167, 171, 180.
תוספות דגטין מכ"י ר"ת מקצין 167.
תוספות מסכת חופה 169.
תוספות ר' חזקיהו 182, 191.
תוספות ריב"ה 190.
תוספות ריב"ם 176, 178, 738.
תוספות רי"ד 103.
תוספות יום טוב 490.
תוספות ר' יחיאל 168.
תוספות הר"ר ישראל 192.
תוספות מהר"ם איגרא 186.
תוספות נזיר 704, 708.
תוספות דע"ז של רבינו אלחנן 165.
תוספות דערבי פסחים לר' יצחק בשיטת ר' יחיאל 168.
תוספות דפסחים של ר"ת 168.
תוספות שאנין 165, 170, 180, 192.
תוספות שיטה 192.
תוספות רבינו שמשון 190.
תוספתא 534, 642, 696, 1080.
תוספתא של ויגש (עי' תרגום).
תוצאות חיים 1033.
תורה 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 525, 604, 607, 608, 609, 610, 611, 1058, 1091, 1092.
תורה אור 670, 943.
תורה כתובים והפטרות 15.
תורה נביאים וכתובים 1, 2, 6, 14, 15, 422, 525, 1111.
תורת הבית 192.
תורת הזבח 1051.
תורת המנחה לר' יעקב סיקלי 1048.
תורת כהנים 663.
תחנות בלשון ערבי ועברי 840.
התיגאן 202, 487, 489, 490.
אלתכלאל 422, 525.
תלמוד בבלי 95, 98, 896, 1062.
תלמוד כתיבת יד 421, 679.
תלמוד מסכת כלים 492.
תלת עשר קאעדה 748.
התמונה 85.
התמיד 894, 896.
כתאב אלתמייז 412, 414.
כתאב פי אלתנקיח 414.
תנקיח אלבחאת 5.
תסכראת 407.
תפארת ישראל 88.
תפלה בלשון ערבי כמנהג אלגיר 1058.
תפלה לחולה ולמת 839.
תפלה מר' ישמעאל כהן גדול 856.
תפלה למשה 225.
תפלה למתים 839.
תפלה לצום בפור לבני המקרא 275.
תפלה בדרך קבלה 549.

תפלה לתפלין 1062.
תפלות 449.
תפלות כמנהג איטליאה 274.
תפלות כמנהג אלגיר 796, 856.
תפלות כמנהג בגדאד 229, 796.
תפלות כמנהג מערב 892.
תפלות כמנהג קוגין 1060, 1072.
תפלות לנשים כמנהג איטליאה 855.
תפלות לסעודות שבת 898.
תפלות לתשליך 1060.
תפלת י"ח כמנהג קוגין עם תרגום מלבארי 259.
תפלת כל השנה כמנהג קוגין 257.
תפלת מוסף ליום הכפורים 273.
תפלת פדיון נפש 1046.
תפלת שבת כמנהג בני ישראל 252.
תפלת שחרית וערבית כמנהג בני ישראל 252.
תפלת שחרית כמנהג ספרד 14.
תפסיר איכה 31.
תפסיר חנין אבן אצחאק 506.
תפסיר משלי 28.
תפסיר עשר כלמאת 61, 328, 333, 916, 945.
תפסיר שיר השירים 29, 30, 31, 612.
תפסיר תהלים 612.
תפסיר בלשון ערבי על התורה 25, 26, 27, 61, 62, 515, 540, 610, 611, 1058, 1092.
כתאב תקדמה אלמערפה 504.
כתאב תקום אלאבדאן לצאחב אלמנהאג 504.
תקון הגט 731.
תקון הגשם 521.
תקון הושענא רבא 225, 226.
תקון לחדש אדר וימי פורים 519.
תקון חלומות לרב האי גאון (עי' פתרון חלומות לרב האי גאון).
תקון חנוכה 226, 228, 519.
תקון חצות 519, 521.
תקון חצות כמנהג קרפנטרין 840.
תקון חצות כמנהג תימן 339.
תקון חצות ותקון הנפש 230.
תקון ט"ו בשבט 225, 226, 518, 835.
תקון הטל כמנהג בגדאד 225, 226, 229.
תקון למגפה 230.
תקון מדות הנפש 553.
תקון המזוזה כמנהג רבני צרפת 444.
תקון הנפש 339.
תקון סופרים 8, 414, 1092.
תקון סליחות 226.
תקון כפר תורה לר' יוסף נקדן 4, 1091.
תקון הפלסופים 410.
תקון פסח 229.
תקון שבועות והושענא רבה 422.
תקון שבת 445.
תקון שבת כמנהג בגדאד 227.
תקון שלש סעודות 523.
תקון תעניות 905.
תקוני הזוהר ספר ישרים 429, 433, 446, 1017, 1063, 1073.
תקוני שבת כמנהג אשכנז 221.
תקופות ומזלות 512, 522, 529.
תקליד פי מחסום 546.
תקנות הגאונים 736, 741, 742.
תקנות רבינו גרשום מאור הגולה 353.
תקנות של ר' יעקב אבן מלכא 363.
תקנות כתב מוהר"ר יעקב אבן צור (יעב"ץ) 359.
תקנות ק"ק מגורשים קאשטילייא אשר בפאס 357.
תקנות ק"ק קנדיאה 349.
תקנות להרשב"ץ 765.
תרגום 79, 85, 107, 109, 111, 490, 500, 610, 611, 654, 663, 1036, 1058, 1059, 1092, 1100, 1101, 1102, 1109.
תרגום אנקלוס 3, 11, 16, 17, 18, 19, 21, 25, 26, 27, 28, 60, 85, 540, 542, 1052, 1053, 1093, 1100.
תרגום על אסתר 321.
תרגום על ההפטרות 16, 17, 33.
תרגום חמש מגלות 17, 18, 29.
תרגום יונתן 342, 542, 551, 613, 1003, 1052, 1053, 1101, 1107, 1108, 1109.
תרגום על יחזקאל 525.
תרגום ירושלמי 85, 107, 109, 111, 321, 965, 1071, 1100, 1109.
תרגום מלבארי 30, 31, 32, 48, 91.
תרגום שיר השירים 29, 30, 31, 34, 37, 328, 612.
התרומות 168, 169, 187, 188, 191, 193, 738.
תשב"ץ 192.
תשובות 177, 180, 1084, 1085.
תשובות הבבלים 698.
תשובות הגאונים 159, 160, 175, 179, 180, 181, 183, 185, 190, 191, 197, 697, 713, 720, 721, 731, 732, 735, 748, 1084.
תשובות רבינו גרשון מאור הגולה 173, 187.
תשובות רבינו חננאל 724.
תשובות ר' מאיר בר ברוך 1084.

תשובות לרב סעדיה גאון 1083.
תשובות רב סעדיה גאון על בן סאקויה 414.
תשובת הר"ר אליהו מלונדריש 192.
תשובת ר' אליעזר בר שמעון 192.
תשובת הגאונים ממגנצא 192.
תשובת רב האיי גאון 179, 488.
תשובת ר"י 186, 192.
תשובת הר"ר יהודה בן רבינו משה כהן 185.
תשובת רב כהן צדק 186.
תשובת מיימוני 79, 1084.
תשובת מהר"ר מרדכי 174.
תשובת הר"ר משה בהר"ר יום טוב מלונדריש 192.
תשובת הר"ר עזריאל בן החסיד ר' יחיאל 192.
תשובת הקדמונים 179.
תשובת רש"י 192.
תשובת רבינו שמואל 176.
תשובת שמשון בר אברהם 192.
תשמישי הקדש 537.
כתאב תשרח אלאעצא 543.
ת"ת 192.

י. מקומות

X. GEOGRAPHICAL NAMES

אב 952.
אבושהר 387, 399, 973.
אבלרי (עי' ארלי).
אגאר ? 200.
אגיגא 892.
אגראפונט 469, 351, 353, 354, 469.
אדינבורג 969.
אדרע (במערב) 892.
אדרע (בתימן) 984.
אובידא 905.
אובן 759, 760, 969.
אובנהיים 968, 969.
אוברלינגן 969.
אודרנטום (עי' אונטרנטו).
אוזל (עי' צנעא).
אויגניון 216, 218, 219, 220, 511, 831, 833, 979.
אוישטריך 999.
אוישפורק (אויגשבורג) 761, 969.
אולבינא 1100.
אולם 969.
אונטרנטו 78, 727, 854.
אופראן 1045.
אורלנייש 76, 187, 708, 1098, 1099.
אורמיא 433.
אושא 1031.
אזאווייה 362.
אזמיר 205, 516, 1046, 1047.
אזנהום 612.
אי 176, 178, 974, 992.
אי קריט (עי' קנדיאה).
איברא 163, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 176, 186, 188, 708, 709, 710.
איגר 186, 759, 760, 761.
איטלייא 83, 549, 974.
אימאראן 870.
אינגלטירה (עי' אי).
אינשטיט 761.
איסטרייך 969.
אירינגאלאבודא 1056.
אישונה 455.
אכייאב 990.
אלי אסנה (עי' אליסנה).
אליג 864.
אלימנה 445.
אליסנה 456, 905, 1043.
אלכסנדריא 465, 996.
אלמאנייא (עי' אשכנז).
אלצה 969.
אלצורא 1109.
אמשטרדם 520, 755, 974, 995.
אמת 892.
אנאניין 364.
אנארז (אנראז) 892.
אנבאר 1084.
אנגוונם 370.

אנגיבייאמאל 1056.
אנגלהיימא 353.
אנדלס 395, 453, 456, 465, 1082.
אנדרינופלה 112, 201, 751.
אניאן ? 445.
אנקונה 855.
אנתקירה 454.
אסדה 24, 319.
אסטי 829.
אסכנדריה (ע' אלכסנדריא).
אספי 879, 892.
אספמייא 1084.
אסתגה 454, 455.
אפ"ם (ע' אסטי, פוסאנו, מונקלוי).
אפריקה 198, 444.
אפרנאי 173.
אצבארו (ע' אצוירא).
אצוירא 392, 892.
אצטנבול (ע' קושטא).
אצטפה 455.
אצפהאן 204, 679.
אקא 862, 879.
אקיסקא 993, 994.
אראגי ? 438.
אראצי אלבאשיה 567.
ארבאט (ע' רבאת).
ארביל 393, 1022.
ארגונה 453, 455, 857, 1043.
ארגיל (ע' אלגזאייר).
ארלדי (ע' ארלי).
ארלי 444, 445, 726, 902, 1012.
ארם נהרים 1023.
ארם צובה 57, 58, 94, 204, 207, 209, 211, 230, 335, 339, 511, 512, 526, 546, 797, 802, 803, 805, 815, 833, 975, 976, 977, 992.
ארנכולם 1056.
ארץ ישראל 530, 787, 991, 996, 1061.
ארץ הצבי 465.
אשבילייא 15, 16, 103, 192, 364, 394, 455, 456, 514, 689, 857, 896, 905, 1043.
אשור 378, 379, 380, 399, 405, 524, 549, 991, 1020, 1023, 1055.
אשטיבא 418.
אשכנז 80, 83, 166, 170, 179, 352, 363, 445, 549, 763, 974, 995, 1006, 1007, 1008, 1049, 1062, 1080, 1106.
אלאשעב 748.
אשקושייא 83.

באזל 969.
באיסא 905.
באלין 968.
באמבורג 969, 974.
באשיר 198.
בבל רבתי (ע' בגדאד).
בגאיה 395, 769, 770.
בגדאד 28, 33, 78, 86, 103, 194, 199, 204, 205, 206, 225, 226, 227, 231, 234, 239, 243, 244, 249, 261, 279, 284, 289, 301, 319, 365, 371, 372, 377, 378, 379, 383, 384, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 398, 400, 402, 403, 404, 406, 407, 408, 411, 426, 443, 446, 453, 476, 477, 485, 516, 518, 519, 524, 526, 527, 548, 557, 568, 570, 571, 575, 576, 578, 579, 675, 691, 696, 763, 764, 775, 778, 781, 796, 833, 834, 836, 837, 838, 839, 846, 849, 896, 907, 937, 967, 968, 972, 973, 975, 976, 977, 990, 991, 1012, 1016, 1017, 1020, 1022, 1023, 1030, 1043, 1053, 1054, 1055, 1060, 1061, 1067, 1103, 1104.
בגלילאה עלאה 398.
בדרש 396, 445, 461, 462, 463, 464, 1043.
בהגלפור 990.
בודון 314, 933.
בוייה 1043.
בולדא (ע' פולדא).
בולוגנא 285, 290, 291.
בומבאי 31, 37, 205, 369, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 389, 390, 401, 402, 482, 515, 546, 548, 554, 569, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 957, 972, 973, 975, 983, 990, 995, 996, 1054.
אלבום 456.
בוסק 312.
בוצבאך 969.
בורגו 1090.
בורגוניא 397.
בורגוש 896.
בורוצה 1028.
בטאויא 405.
בייאנא (ע' ווינא).

בייארין 969.
בייהם 179, 184, 205.
בירנא 188.
בינבירק 179, 184, 187, 190.
בינגא 76.
בירות 2.
ביתאל (ברומי) 280, 287.
בית אנעם 699.
בית עדאקה 1040, 1041.
בית אלרכן 986.
בית אלשאחדי 988.
בלאחוב 436.
בלאשקי 403.
בלגיט 467.
בלים 454.
בלנסיאה 1043.
בנארס 197.
בנגאלה 992.
בנפרי 287, 288, 289.
בערלין 995.
בצרה 72, 86, 243, 399, 400, 405, 410, 411, 435, 518, 564, 569, 575, 839, 975, 976, 977, 991, 992, 994, 995, 1022, 1026, 1030.
בראוואנד 969.
ברוייאש (באוריש) 189.
ברונא 761.
ברונשוויג 969.
ברזאן 312.
ברזאנה 512.
ברטנורא 614, 1028.
ברטנייא 83.
ברעדועלד אצל ק״ק שנייטיך 943, 944.
ברעסלא 969.
ברצילונא 275, 420, 424, 470, 713, 714, 724, 841, 855, 905, 958, 1014, 1043, 1078, 1094.
ברשך 769.
בשאר 195, 196.
בתר רשפור (עי׳ רשפור).

גאבס (עי׳ קאבס).
גאין (עי׳ גיאן).
גאליפול 828.
גארליץ בפולין הקטנה 574, 667, 669, 958.
גבאלטאר 364, 905.
גבל 983.
גבלה 1031, 1033, 1093.
גוזראת 402.
גולה 455.
גורגנג׳ 500.
גורייה 558.
גורכפור 989, 990.
אלגזאייר 365, 386, 392, 529, 754, 770, 771, 772, 776, 778, 780, 782, 784, 796, 797, 856, 892.
גחאף 202, 203.
גיאן 160, 454, 905.
גיביטש 223.
גיינובה 980.
ג׳ינסרא 971, 972.
גירונא 165, 216, 255, 257, 281, 295, 297, 316, 336, 463, 464, 471, 489, 531, 532, 536, 673, 698, 714, 715, 770, 773, 776, 777, 779, 780, 781, 787, 789, 790, 793, 794, 796, 829, 840, 841, 846, 847, 848, 849, 851, 906, 907, 998, 1043, 1076, 1080.
גירים 905.
גלפר 1032.
ג׳נדרנגר 971, 972.
געטינגן 995.
גרבה 766.
גרינאס 364.
גריציה 944.
גרמייזא 75, 84, 163, 176, 178, 179, 425, 428, 444, 445, 530, 725, 969.
גרן מן ער בני אלאעצב 653.
גרנאטא 395, 431, 750, 857, 905, 1046, 1064, 1065.
גשקוניא 83.

דאיאן 1064.
דאבוטין 969.
דארג׳לינג 574, 667, 669, 999.
דאשה 453.
דובדו 364, 896
דובניצו (דופניצו) 200, 201.
דורדאן 169.
דילינגן 969.
דיניאוה 257.
דירינגן 969.
דירמענאך 969.
דלאג 34.
דלהי 975.

דמאר 324, 544, 545, 643, 952, 981, 1028, 1088, 1091, 1106.
דמנאת 530.
דמשק 58, 71, 243, 393, 397, 399, 437, 445, 512, 1014, 1021, 1023, 1026, 1027, 1032, 1036.
דנפיר 159.
דעסוי 221.
דערמינטא 969.
דקלה (ע׳ צעדה).
דראח 73.
דרוויש 78, 187, 1099.
דרעא 394, 752, 896, 905, 1012.

האג 974.
האגנויא 969.
האלה 969.
האלנד 969, 992, 995.
הגר 999.
הודו 402, 605, 975, 992, 993, 999, 1026, 1028, 1030, 1032, 1056.
הימאללאי 667, 669, 979, 999.
הית 526, 838, 839.
הל 762.
הלברשטט 995.
המבורג 995.
הנד 60.
הנובר 995.
הנבאן 527, 989, 1057.
הענא 525.
הר הזתים באשבילא 455, 456.
הר חרמון 1032.
הר פומיש 455.
הראדנה גדולה 1106.
הרמון 1022, 1026, 1028.

ואד אלחגארה 431.
ואד כחלאן (ע׳ כחלאן).
ואזאן 850, 892.
ואלאבריגוה 257.
והראן 394, 766, 770.
וואדנון 528.
וואדשויא 403.
ווידונא 164.
וויסיבורג 969.
ויזניצא בבוקווינא 958.
ווילטא 969.
ווילנא 365, 400.
ווינא 178, 185, 186, 223, 760, 995, 1047.
ווינאני 288.
ווינטבורג 969.
ווינטרטור 969.
וועצלר 969.
וועראטהיים 969.
וועשטפוילן 969.
וורדון 176, 188.
וורדיאווה 399.
וורואיק 176.
וורכהיים 1102.
וושקא 1043.
וחסי (?) דעל בריכתא דמיא אלקארונייה 747.
ויאינה 75.
ויטרי 175, 305, 896.
ויליטרי 288.
ויניציאה 944, 945, 1093, 1094.
וירבורק 184.
וירונה 170, 191, 833, 980.
ועדה 1041.
ורנקבורט (ע׳ פראנקפורט דמיין).
ורצבורק 18, 187, 188.

זאבו 393.
זאלזהיים 969.
זאמושט 436, 523, 524.
זאקסין 969.
זוואוה 766.
זורוונו 436.
זולקיוב 436.
זלין בורג 969.
זניים 760.

חאפד 985.
חבור 1041.
חברון 243, 400, 530, 678, 863, 870, 881, 973, 994, 1028, 1031, 1045, 1054.
חגה 202, 203, 1040.
חדרך (ע׳ דמשק).
חוגמה מן קרא בני עואם 987.
חוילה 1043.
חיפה 1001, 1045.
חלב (ע׳ ארם צובה).

חלי (חלא) 399, 400, 558, 567, 568.
חמת 1023, 1026.
חנם 892.
חסן נורן 432.
חעלם 312, 313.
חפש 1061.
חצרמות 952, 1028.
חראת 382.
חריב 971.

טאנא 188.
טאנגאר 528, 529.
טבריה 206, 393, 501, 786, 805, 856, 861, 879, 880, 881, 893, 913, 994, 1029, 1032, 1045, 1061.
טוטשין 312.
טוילה 980.
טוך 187.
טולושא 19, 469.
טטריא 974.
טיבולי 1049.
טיבעט 999.
טיטוואן 362, 364, 365, 528.
טירנא 969.
טכובאגם 1056.
טליטלה 2, 189, 192, 425, 460, 487, 488, 517, 608, 715, 815, 905, 1067.
טלימה 1041.
טראני 103, 282, 351, 356, 697, 719, 732, 733, 735, 740, 741.
טרוטיאל 16.
טרויז 760
טרוייש 2, 170, 186, 189, 190, 292, 397, 441.
טרוקי 426.
טרטושה 395.
טריאסטי 383.
טרמטין 1099.

יאם במאלדאווא 958.
יון 76, 106, 108, 724, 727, 993.
יזאל 952.
יזד 402, 406, 678.
יזור 340.
ייוני 77, 175, 177, 179, 1100.
אלימן (עי' תימן).
ינבילייאה 187.
יפו 1025, 1028 .
ירושלם 196, 204, 205, 243, 363, 376, 382, 390, 392, 393, 402, 405, 406, 434, 437, 439, 443, 445, 454, 465, 467, 509, 516, 522, 550, 571, 573, 696, 697, 708, 760, 973, 994, 995, 996, 1009, 1010, 1018, 1021, 1023, 1025, 1028, 1031, 1046, 1048, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1085.
ירחי (עי' לוניל).
יריחו 6, 495.
ירים 202, 203.
(ארץ) ישמעאל 1016.

כאו 203.
כאף 892.
כבול 1030.
כבר 1023.
כדגם פאגם 406, 577, 578, 1056.
כוג'גאדי 577, 1056.
כוכבאן בריכת אלמוסעדה 1095.
כונזותי 180.
כחלאן 1040, 1041.
כיפאנגפו 404, 426, 554, 555.
כלכתה 197, 233, 372, 373, 380, 386, 392, 402, 405, 407, 447, 478, 519, 546, 573, 756, 839, 971, 972, 973, 974, 976, 977, 979, 988, 989, 990, 999, 1035, 1044, 1054, 1055, 1056.
כמר 1041.
כנדקא 350.
כנען 83.
אלכפל 546, 558, 568.
כפר סורדש (עי' סורדש).
כפתור 1025, 1032.
כראג' 576, 579.
כראנגנור 370.
כרז 892.
כרכוך 204, 402, 1022, 1055.
כשדים 1032.
כשנגנג 973.

לאנדויא 968, 969.
לבוב 312, 436.
לונדון (עי' לונדרייש).
לונדרייש (לונדון) 172, 173, 175, 180, 182, 192, 194, 376, 385, 445, 519, 571, 572, 756, 839, 973, 976, 999, 1054.

לוניל 176, 216, 220, 396, 397, 398, 425, 444, 445, 460, 691, 717, 1050, 1078.
לונקה 454.
לורקה 454, 905.
ליאון 997.
ליוורני 996.
ליזלאש 979.
ליידינא 905.
ליסא 312, 403.
לישבונה 398.
לכנאווו 975.
לנדי (עי׳ לאנדויא).
לנצהוט 760, 969.

מאווראן 400.
אלמאידה 330, 334.
מאכסה 905.
מאכסין 1112.
מאלא 1056.
מאלקה 454, 455, 769, 905.
מארדין 1085.
מארוויכום 360.
מארט 1099.
אלמאריאה 905, 1043.
מארמארה 826.
מארשילייא 386, 404.
מגדלא מכבאן דעל ברוכתא דמיא בריכה אלכלב 609.
מגדלה 1031.
מגנצא 67, 173, 178, 184, 189, 191, 725, 759, 760, 968, 969, 995, 1099.
אלמגרב (עי׳ מערב).
מדאב 73, 1091.
מדאי 370.
אלמדייא 754.
מדראם 972, 992, 1056.
מהדיה 199, 1043.
מודונא 751, 995, 996.
מודור 455.
מודינה 81, 377, 762, 1090.
מוזע 368, 952, 957.
מולהוזן 759.
מולטאן 402.
מולינש 688.
מולמין 194, 380, 972, 973, 990.
מונדוווי 501.
מונדולפו 336.
מונטאלבאנו 855.
מונטאלצינו 281.
מונטיליין 840.
מונפראטו 501.
מונצילצי 740, 745.
מונקלוי 829.
מוסתגאנים 770.
אלמורח 1049, 1050.
מורטנ׳ 77.
אלמחאבשה מערי אלשרק 1089.
מחבאי 1100.
מחוית 984.
מחזרה 984.
מחמרה 405.
מיאיראדגיט 257.
אלמידאן 1051.
מיורקה 76.
מיזיטרא 355.
מייסן 969.
מיכלשטט 968.
מילהויזן 969.
מינדן 969.
מינישטר 969.
מין 75, 167, 173, 176, 183, 184.
מיקן 969.
מכא 202, 203, 952, 954, 973, 991, 1030.
מכה 504.
אלמכואגה דעל בריכתא דמיא בריכת סכנדך 643.
מכלנובור שווירין 557.
מבנאס 362, 364, 394, 529, 882.
מלבאר 370, 968, 992, 1056.
מליאנה 766.
מנבב 453.
מנגסתר 557, 1001.
מנדלייה 205.
מנהיים 995.
מסייב 575.
מסינה (נקראת ג״כ שביליא) 996.
מסכת 973, 975, 992, 993.
מספוטמיא 1030.
מעהרן 969.
מעזב 982.
מעזריטש (מעהרן) 223.
אלמעיאנה 1105.

מערב 180, 394, 455, 456, 541, 718, 875, 876, 1008, 1011.
מצנעה 981.
מצנעת בני קיק 649.
מצר 204, 952.
מצרים 354, 395, 445, 725, 1025, 1026, 1032, 1043.
מקדוניא 1031.
מקדיבורג 969.
מקראנה 505.
מראכים 363, 395, 470, 528, 753, 754, 764, 873, 879, 883, 891, 1065.
מרבורג 969.
מרו 500.
מרואגה 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988.
מרוש 159.
מרפורק 759, 760, 761.
מרק 969.
מרתים 1032.
מתא מחסיא 720, 721, 731.
מתעף 651.

נברה 431.
נהר ביירין 760.
נהר גנגא 972, 973, 976.
נהר אלמרבבי 643.
נהר שנלי 452.
נהרדעא 1084, 1091.
נהרים 1021.
נוא אמון 1021, 1032.
נווירה 980.
נורטהוין 969.
נורנבורק 759, 760, 761, 969.
נורצי 22, 161.
נייאצין 969.
נייאשטט 759, 760, 761, 969.
ניקופול על נהר טונה 441.
נערלינגי 969.
נציבין 995, 1023.
נרבונא 77, 182, 190, 191, 281, 295, 299, 419, 444, 445, 676, 687, 726, 727, 732, 771, 774, 1080.

סאלי 362, 390, 754.
סאלם 1015, 1016, 1043.
סאמאקוב 201.
סאמר 952.
סגלמאסה 198, 394, 905, 1059.
סדה 989.
סודה 203, 1041.
סורא 1067.
סורדש 763.
סוריא 1023, 1026, 1027, 1030, 1032.
סורת 430, 431, 578, 975, 992.
סחאר 762.
סטאניסלאב 579.
סיבטא 470, 905.
סימפונט 727.
סין 952.
סיסיליא (עי׳ סקילי).
סיראמפור 990.
סמרקנד 500.
סנגלי 377.
סנגפור 236, 383, 972, 989, 990.
סנגק 763.
סעואן 203.
ספורנו 161.
ספרד 83, 165, 170, 266, 269, 275, 304, 467, 549, 858, 860, 969, 1007, 1011, 1014, 1015, 1016, 1065, 1107.
סקילי 467, 623, 1048.
סרוירה 14.

עאנה 400.
עגם (עי׳ פרס).
עדן 379, 383, 385, 386, 390, 404, 488, 501, 545, 954, 957, 1061.
עדר 1041.
עזה 1027.
עכבוריא 1029.
עכו 86, 275, 895, 996, 1010, 1011, 1016, 1017.
עלזום לאטהרינגען 968, 969.
עמאדיא 1009.
עמק אובדה 455.
ענתאב 406, 993, 994.
עסלינגן 969.
עקאר 700.
ערפורט 968.

פאטי 173.
פאלור 370.

פאלצק 401.
פאנו 156, 157, 158, 485 509.
פאניטב 312.
פאס 63, 198, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 395, 404, 437, 469, 510, 530, 551, 718, 722, 752, 753, 754, 764, 765, 769, 850, 857, 882, 896, 905, 1064, 1082.
פאסויא 969.
פארפינאן 398, 420.
פביא 698.
פולדא 18, 171, 172, 448.
פולוניה 363, 969, 974.
פומבדיתא 1067.
פונה 382, 385, 429, 479, 571, 578, 1054, 1055.
פונטוויזא 27, 180.
פוסאנו 829.
פטרין 354.
פיהם 311, 969.
פיורדא 995.
פיזאבאד 990.
פיימונטו 501.
פילינגין 969.
פינאנג 990.
פיסרו 292, 855.
פיפירנו 287.
פיראדה 156, 157, 1094.
פירושא 287, 292.
פירינצי 423.
פישאה אשר בטושקאנה 902, 1043.
פלגנה 455.
פלוטא 370.
פליא 78.
פלייזא 76, 78, 185, 188, 190, 191.
פלירמו 1043.
פלנדריא 83.
פנגאב 402.
פראג 191, 510, 759, 760, 944, 969, 974.
פראנסיא 397.
פראנקין 969.
פראנקפורט דמיין 172, 421, 424, 968, 969, 974, 995, 998.
פרו 1091.
פרובנצא 170, 396, 444, 687, 688.
פרומישטה 427.
פרוסניטין 312
פרור 578, 1056.
פרטוגאל 857, 858.
פרידבורג 969.
פריול בארין איטאליאה 944.
פריש (פאריש) 75, 160, 163, 164, 166, 168, 169, 171, 173, 179, 180, 182, 185, 188, 189, 191, 192, 310, 404, 1099, 1100.
פרישבורק 761.
פרס 71, 72, 204, 382, 393, 402, 433, 492, 764, 1026, 1030, 1032, 1062.
פרעווארסק 312, 313.
פרעמשלא 312, 436.
פשתאלה 1012.
פתחה 203.
פתרוס 1032.

צאהר 952, 1041.
צאחב גנג 989.
צאלע 202.
צבר 982, 983, 986, 988.
צברה 1040, 1041.
צוען 1032.
צופייא 751.
צור 1011.
צחאר 855.
צידון 1026, 1030.
ציון (ע' ירושלם).
ציץ (ע' סין).
צירך 969.
אלצלבי מן ואדי עאשר 435, 1040.
צנעא 195, 202, 318, 339, 341, 431, 487, 524, 606, 643, 756, 757, 948, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 969, 970, 991, 992, 993, 1021, 1028, 1029, 1030, 1041, 1057, 1061, 1089, 1090, 1091.
צעדה 202, 925, 952, 1028.
צעכאיינצי 312.
צפורי 1031.
צפרו 364, 754, 1064.
צפת 63, 71, 72, 204, 206, 320, 339, 355, 360, 370, 404, 405, 406, 429, 432, 438, 512, 526, 573, 748, 881, 945, 991, 994, 996, 1023, 1032, 1045, 1054, 1057, 1085.
צפת (במערב הצפוני) 873.
צראב דעל בירא דמייא זבידה 74, 1059.
צרפת 3, 78, 80, 83, 176, 183, 189, 192,

304, 308, 396, 397, 418, 454, 456, 469,
687, 898, 906, 969, 974, 1006, 1007, 1008,
1077, 1079, 1107.

קאבס 483, 1043.
קאדיי 174.
קאט ביר אלעזב 384.
אלקאיימה 1061.
קאליי 292.
קאליקות 1026.
קאליש 403.
קאלמר 969.
קאמניץ 1057.
אלקארה ממדינת אלסודה 746.
קארמונה 454.
קארקאשנו 216, 218, 979.
קאשאן 406.
קאשטאניץ 969.
קאשטילייא 357, 510, 511, 512, 530, 750, 754,
755, 766, 857, 858, 860, 997, 1013, 1015,
1016, 1056.
קאשל 612.
קואינקא 905.
קובלענץ 969.
קוגין 32, 265, 349, 370, 380, 381, 383, 385
547, 548, 574, 575, 578, 614, 844, 966,
967, 968, 973, 974, 975, 983, 991, 992,
993, 994, 995, 996, 1020, 1026, 1046,
1056, 1060, 1091, 1092.
קוטפוס 762.
קוטריני 81.
קולוניא 156, 174.
קולמאר 399.
קונטברוגא 172, 192.
קונייאן 944, 945.
קוצי 166, 168, 169, 714, 897, 1039, 1085.
קורביל 76, 161, 163, 164, 169, 170, 175, 185,
189, 190, 192, 397, 690, 706, 968, 1014.
קורון 354.
קורייא 905.
קורנא 399.
קורפו 351, 852.
אלקוש 393.
קושטא 405, 426, 446, 476, 826, 952, 998,
1019, 1029, 1094.
קטאלוניא 549, 688, 767, 841, 843 1011.

קינון 167, 187, 188.
קיצינגן 760.
קירואן 511, 1043.
קירקיש 364.
קלגולאן 399.
קלצון 189, 193, 708.
קמיונקא 312.
קנדיאה 59, 349, 351, 357, 425, 429, 550,
551, 1071.
קסטאלתארי 397.
קסטיללו 292.
קסנטינה (עי' קצונטינא).
אלקצאר 364.
קצה 892.
קצונטינא 766, 845, 847, 848, 851, 852, 1058.
קראקא 311, 312, 314, 426, 933, 969.
קרטבא 395, 452, 453, 454, 459, 465, 688,
725, 785, 905, 1043.
קרטרש 309.
קריה בני עמר מן ואדי עאשר 651.
קריטי (עי' קנדיאה).
קרימזא 969.
קרית אלחשפה 1095.
קרית יהוד עמראן 1033.
קרית לדאן 857.
קרית ספר 1031.
קרית צראב 948.
קרעא 905.
קרעמניץ 311, 436.
קרפנטרץ 256, 840.
קרץ אלחגל 987.
קשטיל 350.
קשטיל נובו 350, 355.

ראגוזא 1062.
ראור 986.
ראטרדם 223, 403, 974.
ראמשגאטע 389.
רבאת (רבאט) 390, 528, 859, 882.
רגוולטי 22.
רגיל 1040, 1041.
רגנשפורק 188, 190, 759, 760, 969.
רדאע 48, 50, 202, 203, 745, 747, 952, 970,
1087.
רוואנדוז 442.
רווינה 22, 292.

רוטנבורק 77, 165, 173, 174, 175, 176, 183, 185, 187, 191, 192, 193, 716, 968, 992, 1084, 1100.
רומא 160, 171, 185, 279, 282, 284, 287, 288, 290, 295, 296, 418, 491, 527, 830, 1021, 1027, 1029, 1032, 1037, 1043, 1059, 1099.
רומניה 999.
רוגדה 455.
רוסיא 76.
רזה 455.
ריגיו 472, 473.
ריה 456.
רינוס 174, 177, 969.
רמון ספרד (עי' גרנאטא).
רמתה 892.
רנגון 205, 385, 839, 972, 973, 989, 990.
רשפור 252, 974.

שאהל 26.
שאול 252.
שאלאמאנקה 510.
שאללוקאר 905.
שאנין 110, 165, 168, 171, 174, 186, 191.
שאפהויזן 969.
שהרבאן 1060.
שוואבין 969.
שוויינפורט 969.
שוויין 969.
שוריא 4.
שושן (בספרד) 455.
שושן (בפרס) 1045.
שזינא 186.
שטייארין 969.
שטעטי 968.
שטראסבורג 969.
שיביליאנוש (עי' אשבילא).
שיזיליא 857.
שימוייש 170.
שינגילי 266, 269.
שינתוור 312.
שיראז 204, 246, 380, 399, 973.
שירפונטין 1098.
שכם 1045.
שלויש 902.
שלוניקי 200, 204, 356, 357, 751, 754, 843, 761, 760, 759 שליצטט.
שלשיטרה 1049.
שמנתאן 455.
שמרון 1031.
שמתאן 453.
שנגהאיי 406, 502.
שנוט 406, 1056.
שנומגלם 378, 406, 994.
שסתר 976.
שעב אלחגר 1086.
שפירא (שפייארש) 78, 187, 189, 191, 243, 342, 968, 969, 1062, 1100.
שפניא 969.
שפרעם 1031.
שצב קרית אלראם 746.
שקלוב 404.
שראגורא 354.
שראגן 612.
שריטי ? 356.
שרפה 1041.
שרקוסטה 425, 464, 467, 468, 553, 564, 1043.

תאבעה 455.
תאדלה 1012.
תאזה 364.
תאמגרות 896.
תאעז (עי' תעז).
תאפילאלת 363.
תבין 1031.
תדף 802, 805.
תהראן 678.
תוגרמה 815, 993, 1028, 1029, 1032.
תוואת 750.
תולין 864.
תונס 381, 510, 873, 882, 892, 915, 1043.
תורין 1030.
תורקיא (עי' תוגרמה).
תחפנחס 1027.
תטאוול 882.
תימן 758, 833, 915, 952, 954, 970, 974, 992, 993, 1000, 1021, 1026, 1027, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1040, 1052, 1061, 1081.
תינזולין 896.
תיקומבאגם 577.
תיתירו 557.
תלא 682, 1041.

תלמסאן 394, 510, 690, 750, 765, 766, 768, 769, 770, 771, 772, 877, 879, 905, 1013.
תסכרנה 455.
תעראי 74.
תעז 952, 1061.
תפלים 552, 1070, 1071.
תפסח 1027.
תקו 77.
תרניאל 397.

י״א. פיוטים

XI. POEMS

אאדה עד חוג שמים 281, 290, 297, 902.
אאמיר אביר אונים 264, 267.
אאמיר אותך סלה 285.
אאמיר אמיץ עוטה עוז וגאוה 832.
אאפיד נזר איום 829.
אארי מתילי ואחיון מתקלין 901.
אב אתה לאביונים 799, 824.
אב החמולי אל ישמחת גילי 814.
אב הטומאה משנכנם שמחה אין להרבות 297.
אב המון גוים הביר יחודו 810.
אב המון גוים לוקח מארם 773, 776, 779, 780, 846, 847, 848, 906.
אב המון השליך עליך יהב 310.
אב המון יזבור לעבדו 824.
אב המון מל בשר יחידו 291.
אב הרחמים אשר הסליחה עמך 318, 924, 940, 960, 1073.
אב הרחמן אשר הסליחה עמך (עי׳ אב הרחמים).
אב הרחמן קרב זמן 211, 814.
אב חי יתום שמע קולי 263, 267.
אב ידעך מנוער 285, 291.
אב לא חמל 283, 291.
אב לא חס 283, 291.
אב רחמן מביט את השפלים 797.

יש להעיר כי רוב ראשי הבתים של שירי ר׳ שמואל הנגיד ז״ל (כ״י סי׳ תקפ״ט) לא נזכרו במחלקת הפיוטים בהרשימה (עמודים תנ״א–ת״ס). אולם מפני גודל ערכם וחשיבותם ולהיות שפרסמתים כבר בשלמותם ב„רבעון האנגלי״ כרך כ״א, שנה 1930, עמודים ק״ז–ק״ן, ראיתי לנכון שלא יעדר אחד מהם במפתח הזה.

* מורה על יתר הפיוטים אשר לא נזכרו במחלקה הנ״ל.
ב״ת ר״ל חלק „בן תהלים״ בהדיואן.
ב״מ ר״ל חלק „בן משלי״ בהדיואן.
ב״ק ר״ל חלק „בן קהלת״ בהדיואן.
המספר הנלוה אל הר״ת הנ״ל מורה על מספר הפיוט בחלק המתאים בהדיואן.

Though most of R. Samuel Hannaghid's poems are not mentioned in the section 'Poetry' of the Catalogue (pp. 451–460), yet, owing to their great literary importance, and to the fact that I have given a complete list of them in the *Jewish Quarterly Review*, New Series, vol. XXI (1930), pp. 107–150, I thought it advisable to include the first lines of all these poems in this index.

* indicates the poems omitted in the above mentioned section in the Catalogue.
ב״ת = 'Ben Tehillim' in the Diwan.
ב״מ = 'Ben Mishle' in the Diwan.
ב״ק = 'Ben Ḳoheleth' in the Diwan.

The number accompanying any one of the abbreviations above indicates the number of the poem in the respective part of the Diwan.

אב רחמן מושיע חוסים 821.
אב רחמן נקראת חנון 821, 816.
אב רחמן פדותי קרב 798, 809.
אב רחמן רחם עלינו מבור גלות העלנו 809.
אב רחמן שוב לנוה ועדי 798.
אב רם על כל רמים 210, 804.
אב שור לקול תור 883.
אב שיר לער יאתה לך 883.
אב שמעון יקול יא כאלקי כון בעוני 343, 344, 346, 348, 955.
אב שמעון קאל קלבי ינשרח פי דכר רבי 344, 956.
אב תעודה זיוה והודה 210, 812.
אב תשים מוקד צפו לעיים 882, 890.
אבא חסאן תרומיית נדיבים ובן ראשים ואנשי שם וטובים 452.
אבאר קצת פלאי אלהים 317, 322, 332, 918, 926, 928, 931, 941, 950.
אבארה דת שעשועים יום אוחילה לאל 848, 851.
אבד זכרי אבד נצחי ביום יפקוד יוצר רוחי 958.
אבד ממנו כהן ונביא 297.
אבדה מפינו אמונה 216, 219.
אבדנו מארץ טובה 829.
אבדע בואחד פי אלסמא 345, 922.
אבדע בך אדעיך יא רבה יא גואה 957.
אבדע במן הוא עאלי אלשאן 348, 952
אבדע ברב אלערש אלאהן פי אלסמא 348, 957.
אבדע ברבי די כלק עידאן 922.
אבדתי קשוטים והוכיתי כהושך בסערה 298.
אבו חזמק יקול 344.
אבו יהודה יקול פי ראי מעקול 343, 953, 957.
אבו יהודה יקול קלבי תפכר 343, 346, 953, 957.
אבו יהודה נצם דא אלקול אלאעצם 954.
אבוא אל בית אל ברנה 813.
אבוא בגבורות ה׳ אלהים אזכיר צדקתך לבדך 842.
אבוא בגבורות אלי 786, 810.
אבוא בגבורות שם שוכן רקיעים 963.
אבוא בהודאה בכל יומי 821.
אבוא בית אל במקהלות 810.
אבוא ביתך אשתחוה 824.
אבוא ברוב חסדך פניך לבקר 263, 267.
אבוא בשיר ערב לפני דבירך 263, 265, 267, 826.
אבוא שערי ירושלם 240, 242, 245, 247, 810.
אבוא שערי תשובתך 242.
אבואה ברשיון מחוללי 843.
אבואה ואשתחוה ואכרעה 831.
*אבוי לך לבך פריץ ופיך תמים שיח ואין זה חק מתי תום (ב״ק 4).
אבות העולם קדושינו קומו 340.
אבותינו בשלותם בעטו 290, 900.
אבחנת מומים מלהגיש בעל מום 901.
אבטח ביום צר לי 462, 921.
אבטח בך צורי 816.
אבטחה באל ואתבוננה 347, 1062.
אבטחה באל ואתפללה 347.
אבטחה על פועלי 462.
אבי אבי עלית לרום שמיא 958.
אבי אלי שור בחבה 826.
אבי בך שמתי שברי ותקותי 785.
אבי חום נא וחמול 890.
אבי חיל כל בני עבר 811.
אבי חנון מצוארי הסר 819.
אבי חש להתארך (עי׳ אבי עד חש לתארך).
אבי יבחן עד נצח 212, 813.
אבי יהודה יעורר ציר תעודה 343, 956.
אבי לבני תענה 821.
אבי מבין שיחי 785, 893.
*אבי מדע אלי כמה תשוטט לחפש אחרי צדק ואיה (ב״ק 8).
אבי סוכו אלף המגן 814.
אבי עד חש לתארך 784, 796, 832, 833.
אבי עד שר שלום 210, 798, 812.
אבי צורי וצירי ויוצרי 207, 802.
אבי ראה גם ראה 819.
אבי רוחי אל שור בטובה 826.
אבי רובב שמימה יצר הכל בחכמה 893.
אבי שוכן שחק בצר עזרתה לי 867.
אביא לו זמיר מטוב זמירי 826.
אביון אשר כפיו לך שוטח 285, 291.
אביון המשוע ויתום ואין עוזר לו 282, 284.
אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמיך 317, 321, 327, 931.
אבינו אב הרחמן קרב לי את זמן 814.
אבינו הגמול הזה קוינו אללי 857, 860.
אביע אומר בעזר צור פודה 875.
אביע אחוה בקול שיר 910, 913.
אביע ית חדוותא גו עמא הדין 873.
אביע רנני לעוטה כשלמה אורה 893.
אביע שיר וזמרה 872.
אביע שירים ורננים 872.
אביעה כתם עוני 284, 291.

אביעה שיר ותהלה 826.
אביעה שירים בתוך עמי וגם אחי 873.
אביר אזרחים לאור עולם כיצא 254.
אביר הרועים אדוני 807.
אביר יום העשור 318, 924, 940, 960, 1073.
אביר יעקב חסדך הפק 784, 790.
אביר ישראל עד אנה יחרה אפך 858, 860.
אביר לביאת משיחי ובנין קדשי עיני תלויה 768.
אביר נאמן רחמן נחמן 821.
אביר רועים תמים דעים 208, 808.
אבירי לב לי תשמעו 810.
אבכה ואקונן קינה אחר קינה 931, 951.
אבכה ולבי אשפכה 297.
אבכה ועל שור זבולי 336, 838, 936.
*אבכה לחפצי אשר בנתי אמתו כי בא מאויי והסתיר את אמת חפצי (ב"ק 37).
אבכה לילי ויומי על חללי בת עמי 906.
אבל אנחנו חטאים ואשמים 830.
אבל אשמים אנחנו 317, 918, 932, 940, 950.
אבל חטאנו ועוינו ופשענו 316, 321, 931, 949.
אבל חטאתי בדבר פי 217.
אבלה נבלה תמה 296.
אבלה נפשי וחשך משחור תארי 296, 333, 336, 917.
אבליל אלף שמני מכמס 854.
אבן אלמעלם קאל 345.
אבן בוחן פינה מיוקרת 211, 301, 808, 846, 847, 849, 907.
אבן חוג מצוק נשיה 829.
אבן ישראל רועה ציר 211, 810.
אבן כיאסו ראשי הבונים 208, 238, 814.
אבן מעמסה עמוס ואל תמאסה 285, 291, 831.
אבן סוחרת ודר 886.
אבן שתייה בית הבחירה 285, 310.
אבני אקדח שים שערי 210, 238, 241, 247, 258, 813.
אבני יקר על הר צבי התפרקו 347, 921, 946.
אבני קדש מצוקי ארץ 302, 907.
אבקש מאל חי ליתן די מחיותי 958.
אבקת רוכל אשכול כופר 210, 804, 814.
אברהם וזרעו יהללו 862.
אברהם יצחק יעקב כולם 862.
אברך ה' בראשית כל מלין 869.
אברך אל אשר יצר בחכמה 785.
אברך אל עליון אודה אדיר הוא 862.
אברך אל צור ישראל על היין 219.
אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי 920, 945, 963.
אברך את ה' אשר לו הגדולה 963.
אברך את שם ה' בחבה 210, 239, 269, 270, 799, 813, 817.
אברך את שם ה' הנעלם מכל נמצא 862, 911, 914, 916.
אברך את שם האל הגדול והנורא 877.
אברך בורא נפרדים 941.
אברך ואהלל לסבת כל 331.
אברך ואהלל שמו 210, 798, 811, 825.
אברך צור היוצר היצורים 768.
אברך שם כבוד שוכן מעונים 957.
אברך שמך וארוממך בתוך עיר הדומך 209, 239, 798, 809, 823.
אברכה את ה' תמיד בכל עת בתפלה 815.
אברכך ה' אל אמונה 328.
אברת אל תסוככני 211, 811.
אבשרה בקהל רב 279, 289, 900.
אגגי אז בהעמיק מחשבת זממו 219, 333, 336, 903, 905, 917, 938.
אגגי בהעמיקו מחשבת זממו (עי' אגגי אז בהעמיק).
אגדלה את המלך 462.
אגדלך אלהי כל נשמה 238, 241, 247, 263, 327, 812, 813, 865, 867, 877, 883, 909, 916.
אגור בין שלולה 296.
אגורה באהלך בשמחה ובשירים 824.
אגורת כסף תכסוף נפשי 211, 811.
אגיד מפלאות אל בעודי 823.
אגיל ואשמח בלבבי 269, 327, 926.
אגיל ואשמח גלות אשכח 340.
אגיל ואשמח ולאל אשבח ואזבח זבח ביום הפסח ברוך אלהים 346, 946, 957, 1057.
אגיל ואשמח ולאל אשבח ואזבח זבח ביום הפסח נפלו אויבי 346, 348, 929, 946, 954, 957.
אגיל ומה אגיל 469.
אגילה בך ואשמחה 210, 809, 812.
אגלי טל מברי ירדו 819.
אגן הסהר נוקשת שער 829.
אגן סהר לבנת ספיר 813.
אגר כאהי כי באשי כוש 965.
אגר כודא דחביני פור לדשתיה דכביני 965.
אדבר מישרים משפטים ישרים 280, 289, 853, 901.
אדברה וירוח לי פני סולחי ומוחלי 847, 849, 851
אדברה תחנונים כרש 830.

אדום אמרה אין קץ 281, 290, 902.
אדום דודי דגול וצח 803.
אדום לי מה זיראני 861.
אדום עד מתי תהי מולכת 271.
אדון אביר במעשיו כביר 284.
אדון אל מני אל תרחק 820.
אדון אמנני אצלו 296.
אדון אשר לו תאות מלוכה 784, 790.
אדון אשר שלומים עושה במרומים 903.
אדון בעזו יוצר אורה 465.
אדון בעזו יוצרי 868.
אדון בפקדך אנוש לבקרים 831.
אדון בשפטך אנוש רמה 830.
אדון דין אם ידקדק 830.
אדון האדונים מעוותי סלח 785.
אדון הביטה משמיך 216.
אדון הזן את העולם חיש בנה מקדש 865, 912.
אדון היושב על חוג הארץ 256, 776, 780, 782, 843.
אדון הכל בחמלתו ורב חסדו וטובתו 898.
אדון הכל ויוצר כל 898.
אדון הכל וכל הכל מכלכל 330.
אדון הכל חי בלי שום תמורה 824.
אדון הכל מחיה כל נשמה 343, 344, 952, 956.
אדון המושיע בלתך אין מושיע 285, 310.
אדון הסליחות רצה ניב 816.
אדון העולמים בעל הרחמים גדול העצה 340.
אדון חכמה אשר עליו 466.
אדון חסדך בל יחדל 29, 219, 279, 289, 333, 338, 900, 903, 938, 959, 964.
— עם שרח ערבי 34, 36, 519.
— עם תרגום מלבארי 261.
אדון יצרו אסיר יוצרו 418, 464.
אדון כביר במעשיו אביר 291.
אדון למה זר אני 863, 875, 883, 887, 889, 890.
אדון נעלה קבץ מעונה 889.
אדון עוזינו מגן ישענו 875.
אדון עולם אל תתעלם 819.
אדון עולם אשר מלך 232, 239, 243, 247, 261, 269, 270, 289, 299, 773, 776, 903, 916, 945.
אדון עולם אשר נעלם 907.
אדון עולם השר 328.
אדון עולם ובורא כל יצורים 540.
אדון עולם ולו אותות באותות קריעת ים ודום שמש וסהר 458.
אדון עולם ומבין תעלומות 273, 345.
אדון עולם ומלואה 869.
אדון עולם ומלך חי 207, 802.
אדון עולם יסוד כל היסודות 346, 953, 957.
אדון עולם יצוה לחתנים 866, 909, 913.
אדון עולם ישועתי צקלאג סן דן שאלתי 210, 238, 266, 267, 799, 813.
אדון עולם לאברהם יחידו 718.
אדון עולם לך אודה פשעי 878, 887.
אדון עולם לך אשיר 328.
אדון עולם נגלה לאיתן מימים 943.
אדון עולם נגלה עלי בחור מעמים 943.
אדון עולם תמים דעים 798.
אדון עולם תן לכל חי חיים 958.
אדון על כל אדון 876.
אדון צור ישעי 310.
אדון רעיה צביה 878, 885.
אדון שמע קולינו 273.
ה' אבוא באימה לשאול סליחתך 255, 775, 778, 779, 781, 907.
ה' אבכה על עיר הקדש 300.
ה' ה' רם על כל אל רמים 907.
ה' ארוננו מה אדיר 301.
ה' אדיר השוכן 217.
אדני אודך צורי ונורא 263, 267.
ה' אויב גבר על עם קדוש 336, 905, 917.
ה' איה חסדיך הראשונים אשר ספרו לנו אבותינו 326, 331, 916, 949.
ה' אלהי אודה שמך 863.
ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך 878, 879, 882, 888.
ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת שחק כדוק נטית 782, 784, 788, 792, 794, 867.
ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים 281.
ה' אלהי הצבאות יושב הכרובים 281, 316, 781, 842, 846, 851, 907, 917, 939, 949.
ה' אלהי הצבאות נורא בעליונים 829.
ה' אלהי ישראל שוב מחרון אפיך והנחם על הרעה לעמך ה' איה חסדיך (עי' ה' איה חסדיך).
ה' אלהי ישראל שוב מחרון אפיך . . . ה' אם גדל עוני מנשוא (עי' ה' אם גדל עוני מנשוא).
ה' אלהי ישראל שוב מחרון אפיך . . . ה' יחיד לבות (עי' ה' יחיד לבות).

אדני אלהי עזור נא בצרה 263, 265, 267, 844.
ה' אלהיכם לכל קוראיו עונה 773, 776, 779, 781, 841, 846, 848, 906.
ח' אלהים נתן לי לשון מודים 659.
ה' אלהינו יחיד הוא ושמו 846, 847, 848.
ה' אם גדל עוני מנשוא 316, 321, 327, 918, 931, 939, 949.
ה' אצתי להסתופף בבתי משכנותיך 216.
ה' אתה הוא עד לא עולם נברא 922, 927, 941, 961.
ה' בקול שופר יזכור לאב המונו 773.
ה' בקול שופר יקבץ נפזרים 773.
ה' בקול שופר ישמיע ישועה 254, 256, 317, 322, 331, 777, 779, 841, 842, 846, 848, 906, 937.
ה' בקר אערוך לך גם בקר תשמע קולי בחסדך 242, 912, 915.
ה' דלו עיני למרום 331, 918, 939, 949.
ה' דרך עדותיך הביננו ומיד חטא פדנו והצילנו 217.
ה' דרכי חמה ושבילי לבנה 905.
אדוני האדונים השקיפה ממעונים 322, 332, 842, 851, 919, 922, 940.
ה' הוא בורא כל בחכמה 907.
ה' היה לי עוזר 828.
ה' הקשיבה ועשה אל תאחר זועק בקראו נחר (עי' זועק בקראו גרונו ניחר).
ה' הרימה יד מהומות והעיר כאיש מלחמות 219.
ה' זעקתי בחבלי 219.
ה' זעקתי בצירי 219, 297.
ה' חזקי ארחמך 775, 778, 782.
ה' חננו והקימנו ובספר חיים זכרנו וכתבנו 232.
ה' יגוני קראוני 219, 300, 905.
ה' יואל צפות 787, 790, 793.
ה' יום לך אערוך תחנה 216, 254, 293, 773, 902, 949.
ה' יחיד ומיוחד 810.
ה' יחיד לבות כל בני אדם חוקר 316, 321, 327, 918, 931, 939, 949.
ה' יחיה שאירית אביוניו 787, 790, 793.
ה' יסדת שחקים 851.
ה' יערב לך שיר הגיגי 263, 267, 845.
ה' ישעי ואורי כי אתה הוא תאיר נרי 867.
ה' ישפות לנו שלום 290, 295, 901.
ה' ישראל עמך נושאים עין למרומיך 903.
ה' לי ה' לי ולא אירא 239, 242, 518.
אדני לך בנועם פה להלל 263, 267, 844.
ה' מה אדם הלא בשר ודם 302, 332, 842, 918, 927, 928, 940, 961.
ה' מה אדם ומה אמונתו 231.
ה' מושיב יחידים שעה נא לעומדים בבית ה' בלילות 316, 321, 326, 327, 918, 931, 939, 949.
ה' מי יגיע עד תכלית חכמתיך 336, 950.
ה' מי יכיל עצמתך 293.
ה' מלך גאות לבש ולבושו הדור 209, 237, 239, 263, 798, 809, 828, 868.
ה' מעון אתה אתה אמון קנית 332, 922.
ה' נאמי יקרב אצלך 843.
ה' נגדך כל תאותי ואם לא אעלנה על שפתי 224, 255, 316, 773, 776, 777, 779, 842, 845, 848, 849, 902, 906, 939.
ה' נין בוזה 219.
ה' נשאתי עיני 321.
ה' סלח נא לעון העם הזה 316, 321, 931, 949.
אדוני עד אן בין אדום אנא שחל 885.
ה' עד כמה תהיה כתובה 273.
ה' עזרה בצרות מאד נמצא 214.
ה' ענני ושמע לישועי רצני 785.
ה' עשה למען שמך 300, 316, 931, 939.
ה' צבאות שם כבוד מלכותך 254, 301, 843, 849, 907.
ה' צורי וגואלי יהיו לרצון אמרי פה 768.
ה' רבו משערות ראשי 219.
אדוני רם ורב כח אילי 1033.
אדני רם על כסא יה הוא יושב בעלייה 207, 803.
ה' רצה נא מחמד הלולי 842.
ה' שארית פליטת אריאל 326, 916, 949.
אדוני שב לימיני 210, 812.
ה' שרי צבאות חסדך קוינו 828.
ה' שועת עמך הקשיבה 316, 321, 327, 918, 931, 939, 949.
ה' שטופה חטופה 336, 838, 917.
אדני שיר וזמר לך יחדש 263, 267, 844.
ה' שמע בקולי וקבל תחנוני 307.
ה' שמע נא את קולינו 322, 332, 927, 940, 961.
ה' שמעה תפלת הלילה 829.
ה' שמעתי שמעך יראתי אם זכרתי ווחלתי ונבהלתי 330, 933, 963.
ה' שעה נודד מקנו 316, 321, 327, 918, 931, 939, 949.

אדוני תקנה עדה עניה 887, 888, 889.
אדיב אלעקל יא זין אלמתאני 344, 953, 957.
אדיר אדירנו ה׳ אדוננו 221.
אדיר אל דע לך 855.
אדיר אל חי נעלה אל דר רום (עי׳ אדיר אל נעלה).
אדיר אל נעלה 209, 798, 807, 821, 868.
אדיר אלי מנת חבלי 821.
אדיר אלי שמחת גילי 817, 819.
אדיר אשר עולם בראת 256, 775, 778, 780, 782.
אדיר אתה אדון עולם 800, 809.
אדיר בורא לכל נברא 799.
אדיר גדול ונורא נאור בגבורה 871.
אדיר דרכו תמים 211, 813.
אדיר היקר הן אל כביר (עי׳ אדר היקר הן אל כביר).
אדיר ונאור בו שברי 805.
אדיר ונאור בורא דוק וחלד 780, 849.
אדיר ונאור הוא יוצר אור 824.
אדיר ונאור הוא נעלה 1031.
אדיר ונאור עוטה אור 309.
אדיר ונאור צור 828.
אדיר ונעלה בשמי שמי מרומך 540, 786, 864, 866, 909, 913.
אדיר טובתך תמימה רמה 767, 784, 790.
אדיר יושב בסתר אודה בשבחי 873.
אדיר לא ינום ברוך לא יישן 854, 865, 892, 909.
אדיר מושיב יחידים 208, 238, 808.
אדיר מראש קורא 271.
אדיר מרומם על כל ברכה 866, 909, 913.
אדיר נאור תן לי 245.
אדיר נוטה עליות רקע ממדי נשיות 941.
אדיר נעלה דיר תנני 828.
אדיר נעלה דר רום מעלה 238.
אדיר סור עוני 884.
אדיר רם עליון ניב הגיון 872.
אדיר שוכן מעונים 939.
אדיר שוכן שמים 872.
אדיר תנני תנה 822.
אדירי איומה יאדירו בקול 272, 829.
אדירי ישורון יברכו בקול 773, 776, 778, 780, 784, 795, 841, 847, 848, 849.
אדלג שור כאל 207, 801, 808.
אדם איך יקנה 284, 291.
אדם הראשון ברא בחכמה 267.
אדם ובהמה בשר ורוח ונשמה 285, 310.
אדם טרחי אל תדאג לממון 975.
*אדם ילוד אשה חסר כח יצר למקרה יום אשר הוא בו (ב״ק 18).
אדם להבל דמה 231.
אדם עוצבי אל תאנח 242.
אדמה מארר בהמה ממשכלת 310.
אדמוני עם יפה עינים 210, 241, 811.
אדמת קדש אשר תאשר 815.
אדני רגובה עד לא הטבעו 296.
אדע אני אור הלעד תעזב נורא ונאור 890.
אדפוק דלתיך בכל יום 823.
אדר בתואר נבון 284, 291.
אדר היקר הן אל כביר 208, 808.
אדר היקר העיר מובולו 841.
אדר והוד אתן בצביון 829.
אדר יקר אלי 830.
אדרוש לאל איום 882.
אדרוש לך אלי על מה 210, 798, 910, 914.
אדריינום מלכא מהדר 285.
אה בתי השכחת משכנך 938.
אהב גר ואל תונה מדוכה אשר אין לו איל והיה סתר לגולה ונדחת 458.
אהבה אשר נתלה בדבר כשוחד היא אשר תוליך לאדם חשוב 458.
אהבה בתענוג יונה תשורי 209, 237, 241, 242, 245, 807.
אהבה נוספה בי 788, 791, 794.
אהבה נתתה בי 463.
אהבוך משרים דודיך טובו 210, 804.
אהבוך נפש להודך 853, 901.
אהבת בני אדם פרי לענוה ופרי לשמח בחלקו מנוחה 458.
אהבת בת נדבה 323.
אהבת דוד חפצי וגם חשקי 338, 344, 953, 955.
אהבת הדסה על לבבי נקשרה 343, 346, 953, 956.
*אהבת חסידים כבף זהב אשר תקום הרבה ואם נשברה תשוב בתקנה (ב״מ 95).
אהבת יום שבת מנוחה תנחיני 344, 954, 955.
אהבת כלולים גן נעול 209, 802, 806, 807.
אהבת עזז ותוקף חבה 830.
אהבת עליון אל חי יבוא אלייה 890.
אהבת צביית חן 955.
אהבת צדק ותשנא רשע 283, 291.

אהבת ראשית בכורי 813.
אהבת רעיה רצוני 955.
אהבתו יודיע לכם 290, 901.
אהבתי מעון ביתך 819.
אהבתך לי מה נפלאת 814.
אהגה באשמורות אביע אומר 211, 811.
אהגה בתורתך ובמצותיך 798, 806, 816, 822.
אהה אלהים כמה אחרו ישועותי 216.
אהה בא חביב ידו בא בי 925.
אהה ידועת מכאובות 321, 327, 960.
אהה ירד על ספרד רע מן השמים 315, 321, 905, 936.
אהה לחימה שבענוה וכוס רעל שכרנוה 297.
אהה נפשי הכרע 217.
*אהה רבו אשר ירדו בצאן האל בעליזות (ב״ק 55).
אהה שבתי בצר רוחי אלהים יחנך אחי 453.
אהה שומרים מצאוני והכוני פצעוני 457.
אהוב ה׳ מלכנו בחסד ומשפט 931.
אהוב דר עליה עד אן בגלות המר 862.
אהוב הוא ה׳ אלהים אמת ועצומים נסיו 931.
אהוב הוא ה׳ אלהים אמת וצדק מפעלו 931, 951.
אהוב הוא ה׳ אלהים אמת רוכב על עב קל 931.
אהוב הוא ה׳ אלהים אמת שופט צדק 963.
אהוב הוא ונודה לו לפעלו 963.
אהוב ונחמד בך לבי עלץ 886.
אהוב יברך החתן 346, 347.
אהוב יוצר אדם חקק חוק לנשים 952.
אהוב ירחמו אל חי וקיים 963.
אהוב ירחמו צדק מהלכיו 963.
אהוב ירחמו שוכן מעונים 963.
אהוב ירחמו שוכן מעלה 963.
אהוב ירחמו שוכן מרומים 931, 951.
אהוב ירחמו שוכן ערבות 931, 951.
אהוב ירחמו שוכן שמי שפר 931, 963.
אהוב ירחמו שוכן שמי שפרה 931, 951, 963.
אהוב ירחמו שוכן שמים 931, 951.
אהוב לב עד אנא תשכח דך בין האומות 890.
אהוב לבי שמח במצות 344, 956.
אהוב מבטן לתהלה ולצבי 773, 777, 779, 781, 846, 847, 848, 906.
אהוב מהר המור נתן לי מורשה 333, 346, 347, 952.
אהוב ממצרים ביד הוציאני 952.
אהוב נגלה על הר סיני 347.
אהוב נחמד וטוב 866, 909, 913.
אהוב נם חי 346.
אהוב נם סימנן 347.
אהוב נפשי ומאויי וחפצי שלומים לך אני הולך לארצי 453.
אהוב נפשי חמדו אל וכן לבי חמדהו 452.
אהוב עושה נסים 346.
אהוב צוה לשמח 347.
אהובי איך יסוד תשאל תחלה 952.
אהובי אני לכם עבד 869, 886.
אהובי חביבי אבי סביבי 798.
אהובי מפורש שמו 211, 814.
אהובים ישראל ברוכים ישראל 242.
אהובת נוער באבות משולשת 831, 832.
אהובתי ארשתיך לי 825.
אהודה משירי לאל חי 805.
אהול מנוער אהל בתומתו 254.
אהי כופר לעופר קם בליל לקול כנור ועוגבים מטיבים 457.
אהי כופר צבי הפר בריתי ואהבתו בתוך לבי שמורה 457.
אהיה אשר אהיה זכרה ברית אבות 345.
אהל ישרים מה טובו 209, 807.
אהל מועד לנטותו בחסד 901.
אהל נכון ונשא נחלת עשר נוסה 290, 901.
אהל נע ודור 304.
אהלי איכה גילו קדשים 281, 290, 902.
אהלי אני עבטתי 281, 902.
אהלי בת נשיא ערב החרבים יצקו בם בני נשיאים רביבים 457.
אהלים וקורקסיהם עד לא רקעת 296.
אהלים וקנמון בן פורת אצלך אמון 208, 814.
אהלך אין תם לישב 284, 291.
אהלך באמתך לבבי תן ליראתך 827.
אהלך יסוד גבל 890.
אהלל אהלל בקול שירים 911, 912.
אהלל אל אשר אין לו דמות ותמונה למען פעולתו אשר נאמנה 454.
אהלל אל אשר יצר יצורים 785, 865, 886, 912.
אהלל אל במינים ועוגב 279.
אהלל אל בשיר נבל תהלה 861, 885, 890.
אהלל אל חי נצח 873.
אהלל אל לשם ולתפארת 813.
אהלל אל מהולל 212.
אהלל אל צורי 263, 265, 267, 844.
אהלל אל שומר את הבטחותיו 876.
אהלל בנעימה לשוכן רומה 993.

אהלל בקול שיר ורון יהיה לשם ולזכרון 880, 891.
אהלל בקול תודה 887.
אהלל בשיר ורון אקרא לך בגרון 862.
אהלל בשיר יפה 876.
אהלל לאל ושיר אחדש 209, 805.
אהלל לאל מלך וגואל 521.
אהלל לאל צורי בנחת בעלמא הדין 822.
אהלל לבורא את הים ואת היבשה 346.
אהלל לך תמים דעים 821.
אהלל לכבוד יקר יוסף 870.
אהלל למלך גואל צור ישראל 346.
אהלל למלך עולם 815.
אהלל לצור יחיד ומיוחד 346.
אהלל לצור קדושי 797, 815, 822.
אהלל לשם תפארת 211.
אהלל מושיע חוסים 870.
אהלל שם ה' אלי וגואלי 862, 878.
אהלל שם האל צור עוטה אורה 862, 885.
אהלל שמך וארוממך 263, 265, 267, 844.
אהלל תהלה לנורא עלילה 893.
אהללה אלהי אשירה עוז 218, 254, 829.
אהללה בתודה לכבוד מבחר העדה 862.
אהללה לאל בקול תודה 798, 824.
אהללה שם אל בשיר 210, 812.
אהללה שמך לעולם 210, 811.
אהללך אל בניב שפה 244.
אהללך אל נורא פדנו מכל צרה 965.
אהללך אלי צורי מהר קבץ את פזורי 965.
אהללך בטוב מענה 244.
אהללך בניבי בכל שחרי וערבי 463.
אהללך בעודי חי 858.
אהללך בקול רם 284, 291.
אהללך יוצר נשמה 862, 880, 891.
אהללך צור נעלה תוך עדתך הסגולה 965.
אהלת מתוחים אמצת נמלחים 291.
אהמה בנודי לדודי 875, 878, 888.
אהרן קדוש ה' ישיש 870.
אוגר שוא ושקר 823.
אודה ה' אל רם בצדקו 823.
אודה ה' גדול ונורא 873.
אודה ה' כצדקו ואזמרה שם ה' עליון 818.
אודה ה' מאד בכל כחי 856.
אודה אוזר חיל לי 209, 806.
אודה אל חי חסדו 462.
אודה אל חי נותן לנו חוקים 802.
אודה אל חי שיר שבחי 207, 797, 803.
אודה אל מחוללי 812.
אודה אל רב עצמה 801.
אודה ביום הזה האל הטוב 869.
אודה בך רון יה ענני 828.
אודה בלב שלם 822.
אודה בלבי לצור משגבי 911, 914.
אודה גמלנו כל טוב 208, 808.
אודה יה ארוממנהו 872.
אודה יה תוך קרייה 210, 812.
אודה לאל איום מה רבו מעשיו 881.
אודה לאל בכל לבי 808.
אודה לאל בקול נעים 877.
אודה לאל בשירה 886.
אודה לאל הגואל בעת צרה 767.
אודה לאל ואברך 872.
אודה לאל חי נאמן 866, 909, 913.
אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בקר יוסף ה' על עמו 911, 914.
אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בקר שימו לב על הנשמה 224, 241, 269, 270, 340, 864, 867, 914.
אודה לאל לבב חוקר ברון יחד כוכבי בקר שמע אלי הקשב קולי 911, 914.
אודה לאל עושה גדולות 333.
אודה לאל צור קדושי 239.
אודה לאל רב מה רבו מעשיו 892.
אודה לאל רם ונעלה 799, 808.
אודה לאל שיר נעים וזמרה 862, 871, 881, 885.
אודה לאל תוך אמוני 209, 798.
אודה לו בשבחי וגם סתרי טוחי 860.
אודה לך אל עליון 825.
אודה לך ואחזור ואודה 827.
אודה לך חזקי נצח 273.
אודה לך צורי והנני אזכור חסדים שגמלתני 1027
אודה למארי די ברא נשמתא 785.
אודה לצורי רפא צירי 807.
אודה לשם באפי נשמה 831.
אודה לשמו המרומם 821.
אודה עלי פשעי לה' דרכי על פני אודיע 217.
אודה צור משגבי 812.
אודה שם אל נורא 1061.
אודה שמך אדון כל היצורים 446.
אודה שמך אלי כי טוב 820.
אודה שמך במקהלות 798.
אודות נפלאותיך בזוכרינו 282.
אודך ה' בכל לבבי 256.

אודך ה׳ כי אנפת בי הראיתני צרות 284.
אודך ה׳ כי אנפת בי שמת משפט חשן 823.
אודך ה׳ כי אנפת ותשוב אזנך (עי׳ אודך כי אנפת).
אודך ה׳ צור בזמרתי 820.
אודך אורי בכנורי ובכלי נבל 1033.
אודך אל בניב שפתי 799, 807, 827.
אודך אל ברוך עושה נפלאות 867.
אודך אל יוצרי 237, 263, 267.
אודך אל כי דליתני 802, 826.
אודך אלהי מבין רעיוני 825.
אודך ביום השביעי 783, 792, 795.
אודך בכל לבי אבי 821.
אודך בניב שפה 209, 805.
אודך בעמים ה׳ ואזמרך בלאומים בצאתך לפני עמך 800, 806.
אודך בקול ערב 284, 291.
אודך ברנתי במקדשך 822.
אודך יום חדותי 258, 263, 265, 267.
אודך כי אנפת ותשוב אונך הטיתה שועי לקשוב 279, 289, 900.
אודך מוראי צורי רואי 803.
אודך על כי דליתני 237.
אודך על כי נוראות נפלאתי 945.
אודך פעמים ה׳ ואזמרך בלאומים 538.
אודם ברקת ופטדה 209, 807.
אוהב חכמה אב ישמח 809.
אוהב כסף כלתה נפשו 210, 812.
אוהב מוסר לשמור חקה 665.
אוהבי אהב אבן הראשה 211, 813.
* אוהבי ימים על גב ארץ הידעתם כי חייכם שוא (ב״ק 15).
אוהבי כצבי ומשנאי כאריה 878, 888.
* אוהבך מעציבך על עונך וחובך (ב״ק 66).
אוחזה בסנסני תמר 806.
אוחזי ארבעת מינים תבנית ארבעתם מכוונים 321.
אוחזי בידם ארבעה מינים באים לסלדך בעוגב ובמינים 309, 310.
אוחיל יום יום אשתאה לאל חי צור דר מעון 875.
אוחיל יום יום אשתאה עיני תמיד צופיה אעברה נא ואראה אדמת קדש טבריה 209, 240, 247, 248, 805, 861, 865, 879, 880, 889.
אוחיל יום יום אשתאה עיני תמיד צופיה אעברה נא ואראה חברון צפת טבריה 881.
אוחיל יום יום לך דומיה 811.
אוחיל יום יום צור אקוה 871.
אוחיל ירצה אל ניבי הגיון פה אליו ירון 880.
אוחיל כל יום בתוחלת ממושכה 887.
אוחיל צור אשיר 873.
אוחילה לאל אחלה פניו 291, 775, 829, 830, 845, 846, 853.
אוחנא אלדי לאזם נכונו חאזנין 1035.
אוחנא אלדי לאזמין בלחוון 1035.
אוי כי אוסרתי בזיקים 281, 290, 298, 902.
אוי כי בית קדשנו נשרף בגחלי אש 857.
אוי כי ירד אש מן השמים 32, 336, 838, 936.
אוי כי מחלוקת 281, 290, 298, 902.
אוי כי מלון צדק 297.
אוי כי פקד אל 297.
אוי כי קינת רבת 219, 297, 838, 917, 936.
אוי לגופי וגם לנפשי 911, 914.
אוי לי גרתי משך ואיחלה לאור והנה חשך 300.
אוי לי כי ביום זה לבי עלי הומה 297, 300.
אוי לי כי בליל זה (עי׳ אוי לי כי ביום זה).
אוי לי כי נדדתי ממך 920, 945, 963.
* אוי לך התריב בבנך אם יעות לך (ב״ק 34).
אויב בעת נכנס להיכל 298, 902.
אויב ענני הקשיבה לקול שועתי 885.
אויב צר בא בתחבולה 819.
אויבי השקם רעל בסף 798, 812.
אויבי וצרי לעמי שבו 825.
אויבי טורף נקי 816, 824.
אויבי יאמרו אלהים נטשו ועזבו 217.
אויבי לי שם גאות עשן 826.
אויבי שם פח לרגלי 822.
אויבי שמני לו מרמס 823.
אויה לי כי גרתי משך אויה אשכון מאפליה 905.
אויל כהכנים תרף בהיכל 281, 290, 298, 902.
אוילי בלויל עלא מא זראני 857.
אוילים מדרך פשעם זכרו 254, 774, 777, 779, 781, 846, 847, 849, 907.
אוירי ערץ עד לא נאהלו ה׳ מלך 829.
אויתיו אל יונת אלם 821.
אויתיך קויתיך 217.
אוכיח בפי רוחי 216.
אול זאנוכי נגר 538.
אולי אולי אולי ישקיף ה׳ 854, 866, 913.
אום אשר בך דבוקה 279, 289, 854, 900.
אום באישון ננצרת 285, 292.
אום נצורה כבבת 310, 789, 938.
אומה נבחרה עדה טהורה 862.
אומללה יולדת השבעה 336.
אומללנו בנפש אנושה 843.

אומן אמונים יכון 284.
אומן ומיניקת בך מתעסקים 296.
אומני חוקה נסוכה 321.
אומץ ארירי כל חפץ 829.
אומץ גבורותיך הפלאת 900.
אומץ חיל אזורים 922, 943.
אומץ ישעך בא קול דודי הנה זה בא 285, 310.
אומץ קצות דרכיך 285, 292.
אומר אלי בכל בקר 820, 827.
*אומר אליכם מתי חיל ואנשי כבודה ועשירים אשר חפצו בהון (ב״ק 35).
אומר אני וכו׳ (עי׳ מראש מקדמי עולמים).
אומר האוינה נורא איום 892.
אומר לה׳ מחסי ומצודתי 798, 811, 824, 869, 873.
אומר לאל פורה גואל 807.
אומר לאל שיר זמר 208, 810.
אומר לך נטע נעמן 210, 813.
אומר לצפון תני חילי 465, 768, 784, 788, 790, 791, 794.
אומר עוון נוראות 209, 809.
אומרה לאל סלעי למה 809.
אומרה לאל סלעי שלח לי 868.
אומרים לאדרך באים לברכך 285.
אוסיף במוסף להתודות 302.
אוספו אבות ובנים 282.
אוספו יחד כל עדתי 784, 790.
אופר מאז לשפט היום 829.
אופל המוני נגה לעיני 280, 290.
אופני עוז וחייה 231.
אופני שחק לרכבו האל רתם בחכמה 943.
אוצר חביב גם סגולה 212, 814.
אוצר מים ישמחך 420.
אוצר נעזב תפתח בחסד 889.
אוצרו הטוב יפתח לך 809.
אור בית על ניטל זר 863, 881, 885.
אור בית על נתן זר (עי׳ אור בית על ניטל זר).
אור הגנוז בלובן המחשוף 224, 230, 340, 519.
אור השכל מעין המליצה חכם חרשים ונבון עצה 684.
אור זרוע לצדיק ולישרים לב 213, 800, 802, 819.
אור חסד רבי יהודה 876.
אור יום הנף 309.
אור יזרח לעין כל הוסי בו 965.
אור יקרות בהיר בשחקים 209, 806.
אור ישע מאושרים 280, 289, 853, 901, 1103.
אור ישראל קדושי 281, 290, 901.
אור כבודך האיר 1033.
אור כשלמה יה עוטה 210, 812.
אור לבבי צורי 833.
אור מפני חושך גוללי 811.
אור מתוק וטוב לעין 211, 811.
אור נוגה עטיית מעילו 284, 291, 830.
אור עולם אוצר חיים מאורות הגיה מאופל 255.
אור עיני אהוב בחכמתו 862.
אור עיני בית המקדש מתי יבנה חדש 914.
אור עיני כחי ואוני 859, 893.
אור עיני קרב הנביא 888.
אור עיני ראה בעיני 819.
אור עיני תיסדי אור עיני קרית מלך 885.
אור פני מלך יקו 465, 814.
אור פניך נסה 809.
אור צר וכוכבי נגוהים 820.
אור תורה האיר זרח 870, 880.
אורה ושמחה יקר וששון 210, 812.
אורות גדולים שנים 289.
אורח זו אלך 285.
אורח חיים תודיעני 822.
אורח לצדיק מישרים 811.
אורי אל קדושי 826.
אורי בחושך יזהיר כזוהר 212, 814.
אורי בירושלם העלה אלי 824.
אורי חתום בגן עדן 209, 239, 798, 809, 824.
אורי יהל אל עושני 821.
אורי ישעי לך אקרא 211, 810.
אורי לי ואור ישעי 821.
אורי קומי כל כבודה בת מלך 208, 237, 538, 804.
אורך ואמתך ינחני לגלילי עם רכא ובר רכא 814.
אורך שני איש במרה ועניות בלי הטיב לנפשו ולידידיו קצר ימים 458.
אות אלף מאולפת חכמה 209, 807.
אות זה החודש 279, 289, 900.
אות לטובה עשה 814.
אות מבראשית הוכתרה 311.
אות קידושיך אימנתי 284, 291.
אותה נפשי אל מקום נפשה 254, 257.
אותה נפשי לך דודי 813.
אותה נפשי על משכבי לחלות את פניך אבי 209, 237, 800, 804.
אותות אל אזכור 209, 797, 807.
אותות מעשה אלהים 216.

אותותינו התמהמהו איה אלהי אליהו 322, 327, 921, 946.
אותי זרי משל בי 824.
אותך אדרוש ואליך אתודע 829.
אז איש ענו כשעלה אל הר העברים 784, 793, 796.
אז אמרתי הנה באתי 829.
אז אפצח שיר ידידות 212.
אז אשירה שיר ידידות 815.
אז בבגדי (עי׳ אזי בבגדי).
אז בבוא אויבי ומתי 854.
אז בבוא יום פקודת גיא המחזה 300, 333, 336, 905, 917, 938.
אז בבית שביינו צר לא הניח לנו 316, 321, 331, 336, 916, 926, 928, 930, 936, 949, 960.
אז בהעביר סוררים 853.
אז בחטאינו חרב מקדש (עי׳ ג״כ עד אנה מספר בירושלים) 219, 281, 290, 297, 902, 905, 936.
אז ביום כפור סליחה הורית 283, 291, 830.
אז בעזבי מקרא 290, 900.
אז בעלות מקטרת מר 465.
אז דברת חמים דעים, 255, 907.
אז ימלא פינו רנה ולשוננו 881.
אז ימלא שחוק פינו 210, 804.
אז ירנן עץ היערים 231.
אז ישיר ישראל עם ונשיא 807.
אז ישיר משה אל נאדר אלים 814.
אז ישיר משה וישראל לאל אשר ראה עגים 882.
אז ישיר משה ישראל עת וזמן 807.
אז כל בריות נוצרו מאדמה 285.
אז כעיני עבדים 285, 310.
אז לפנות ערב 831.
אז לקהל המוניך 854.
אז מאז כל מפעל סקרת 829.
אז ממעי הורתי בי נתגרו 272.
אז מני חוללת כל במאמרות עשרה 271.
אז מראשון בחר לו 310.
אז מרחם אמי 285.
אז ענו בעלה אל הר העברים 833.
אז רוב נסים הפלאת 900.
אז תפיל בנעימים חבלך 270, 867, 911, 914, 934.
אז תשמח במחול בתולה 210, 812.
אזהרת ראשית לעמך 901.
אזן שלש עשרה מדות 318, 924, 940, 960, 1073.
אזן תחן והסכת עתירה 282.
אזור ארבע ביחוד 265, 267.
אזור חלציו צדק ואמונה 806.
אזור שק אחגורה בת עמי 796, 860.
אזי אמר לפרעה 236.
אזי בבגדי אמרי דר מעוני 219, 300, 333, 336, 838, 917.
אזי בהר המור 301, 846, 847, 849, 907.
אזיל דמי לבי 466.
אזיל דמעותי כמטר יזלו 953, 1060.
אזכה לראות פניך 822.
אזכור ימים מקדם 217.
אזכור מעללי יה ואתן לו הורייה 279, 289, 900.
אזכור מעללי יה שוכן גבוהים 859, 873.
אזכור מקדם פלאי אל 281, 290, 296, 901.
אזכיר גבורות אל אמת ושלוחו 921, 929, 946.
אזכיר גבורות אלוה נאדרי 848, 849, 851.
אזכיר היום נגינתי 208, 805.
אזכיר חסדי אל אמוני 241, 247, 810, 816, 817, 911.
אזכיר טובו גמלני 207, 801.
אזכיר יגונות אשר רבו 297.
אזכיר מעללי יה שוכן גבוהים 882.
אזכיר סדר עבודה אזכיר תהלות ה׳ 284, 920, 924, 927, 929, 940, 950, 959.
אזכיר שבח צור קוני מגני 348.
אזכיר שבח צורי ולו אפאר לשמו אזמר 953.
אזכיר תהלות ה׳ בכל ימי וכל שני 822.
אזכיר תהלות אל חי 859.
אזכיר תהלות אלי כי הוא אל שמחת גילי 804.
אזכירה דודך שפתי שושנים 797, 807.
אזכירה סדר עבודה אזכירה תהלות ה׳ (עי׳ אזכיר סדר עבודה).
אזכירה שמך בשמחה 816.
אזכר סלה לשם פה לאדם 284, 291.
אזכרה ואתאנחה את קורות האל 273.
אזכרה כל חסדי לאומתי רבתי עם 884.
אזכרה מצוק אשר קראני 219.
אזכרה נא שמא דאלהא 659.
אזכרה נגינתי בלילה 823.
אזכרה שיר ואשירה במקדש הקדש 965.
אזלו ימותי וכלו ברשע 275.
אזלת בכיתא בכל מדינתא 285.
אזלת יוכבד מפייסת למצרים 285.
אזמר אל נקרא אדון הכל 925.

אזמר בוראי בצאתי ובבואי 1062.
אזמר בנעים זמירים 878.
אזמר בשבחין למיעל גו פתחין 327, 550, 904, 916, 934, 1000.
אזמר בשירה זמירים עריבים 893, 910, 913.
אזמר בשירה לאל קדוש ועליון 893.
אזמר בשירי באלהים אהלל 819.
אזמר זמירא בחגא דפטירא 442.
אזמר זמירא ביומא יקירא 965.
אזמר זמירא זמירנא בשירה 965.
אזמר זמירא לאבא יקירא 965.
אזמר זמירתא . . . 965.
אזמר כבוד מושיע חוסים 815.
אזמר לאל בעודי הוא מרים ראשי וכבודי 211, 236, 241, 805, 810.
אזמר לאל המיוחד 832, 843.
אזמר לך אל ידידי וגואל 263, 265, 267, 844.
אזמר לך בנעים זמירים 878.
אזמר לך בשיר חדש בשרים 818.
אזמר על גאות עשה 825.
אזמר שיר חתנתי 821.
אזמרה לאל סלעי דר עליה 875.
אזמרה למפיק מאויי 843.
אזמרה שמך עליון 211, 814.
אזמרך אל בניב ברורה 800, 806, 820.
אזמרך אלהי כל יצורים 263, 267, 844.
אזמרך בלאומים בתוך משכן נותך 823.
אזנו יצורי אלי 284, 295.
אזנך לי הט ושמע 823.
אזעק אל ה' קולי תוך אמוני 821.
אזעק בלב נמס ופיק ברכים 465.
אזעק ואהמה בלב נשבר 825.
אזעק על שברי אנוש מכאובי 858.
אזר גבר חלציך מהרה 1028.
אזרח רענן פרח כשושנה 255, 775, 777, 779, 781.
אזרחי היה יחיד בין לאומים 893, 908, 912.
אזרת עוז מלפנים 291.
אח ועבד הדמוני 315, 321, 936, 960.
אח למה נולד לצרה 879.
אח עוזב בדין נין 885.
אחביר במלים בניב שפה 816, 824.
אחבר חמודות משלים וחידות 659.
אחד ואין לו שני 876.
אחד ונורא איום שעה שוע עדתך 768.
אחד יחיד המיוחד קורא הוא הדורות מראש 813.
אחד יחיד וטיוחד אל נדרש לבר לבב שואל 263, 266, 44
אחד יש ואין שני 210, 238, 798, 812.
אחד לבדו באין סמוך 843.
אחד מי יודע 234.
אחד מיוחד אתה 785.
אחד קדוש אש אוכלה 829, 830, 831.
אחד קדוש היה עזרי 810.
אחדה בשמחה שובע שמחות 808.
אחדש לקדש אבירי זמירי 218.
אחו על דל מהלל 785, 865, 909, 1059.
אחו פלא תמים דעה 239, 261.
אחות קטנה אשר לך קצפת 296.
אחות קטנה תפלותיה 217, 218, 256, 316, 331, 336, 772, 780, 841, 906, 917, 937, 949, 1073.
אחות רעיה הגלי ציון הלא תשאלי 858.
אחות שושנת עמקים 901.
אחותי כלה צהלי רני שמחי גם גילי 802.
אחותי רעיתי מה לך אמרי נא 884.
אחז אחת ולא תאחז ותנח ואל תרף בדבר עד לכלות 458.
אחז בישרי פלצות ומן המצר קראתי 856.
אחז עמי אויב צר 874.
* אחזה משטיני ואנשי שלומי דברו בי יחד ואכלו לחומי (ב"ק 48).
אחזה נעימות בית קדשי 813.
אחזיק נא לי יגון 796, 857, 860.
אחזני אויב צר נא אל ובזה אותו 863.
אחזתני היום רעדה 915.
אחי בדבר בני אדם באדם שתוק אתה 458.
* אחי בינה הלא תבין כבר קרבו ימי ישע עלי בן איש בצרות ודבר רע (ב"ק 54).
אחי בשירה רוממו 872.
אחי הקבצו ושמעו מורשי 904.
* אחי התתמה בתלאות אשר באות שונות עלי בן איש בצרות ודבר רע (ב"ק 25).
אחי מדע אשר לבב יהי בו לבבו בעבור לבו יריבו 458.
אחי מוסר ובר תורה לך שמחה לך אורה 453.
אחי משרה אשר נמצאת עצתו כישמיש מכסות אוה ערומה 458.
אחי נפלאתה לי אהבתיך 871.
אחי עושר היה רפה ותחיה חסר נועם היה קשה ותמות 458.
אחי עמי השמעו לי 958.

* אחי קבורה יעשו לי או אעשה קבר לאחי (ב״ק 63).
אחי קנאה ידבר בך בביתך ואם יחריש ידבר בך בלכתו 458.
אחי ראו משלי וניאומי 243.
אחי רון ושיר ערכו 880, 891.
אחי חבל שאל 463.
אחינו הנאסף לבית עולמו (עי׳ אחינו הנאסף לבית עולמך).
אחינו הנאסף לבית עולמך 951, 963.
אחינו ישראל הסעורים 282.
אחל גדלך אל חי 209, 805.
אחל תת מזמור לאסף 804.
אחלה את פני צורי 874, 891.
אחלה בתחנון לרוכב ערבות 833.
אחלה יושב שמים 870.
אחלה פניך באימתה 775, 777, 779, 781, 842.
אחלי אנשי לבבות עם לרעת אל כמהים 1016.
אחלי שרעפי נעזר 267.
אחלמה ולשם שבו 207, 802.
אחמור בעוד רוח בו 750.
אחננה לך רחום 318, 960, 1073.
אחר אכילה ברכו אלהים זה השלחן אשר לפני אלהים 346.
אחר אשר יגמול חסדים כסיל ישוב מהר ותגמולי חסדיו ברע יוביש 458.
* אחר דבריך ואז תיישיר את כל אמריך ולא תחטא (ב״מ 55).
אחר כל אלה הדברים אחשורוש את המן הרים 219, 333, 338, 938.
אחר כל אלה הדברים באו עלינו נוצרים וצרים 784, 790.
אחר כל הדברים האל ויקם ה׳ שטן לגולת אריאל 220.
אחר נוגנים אשיר שירה 263, 266, 786, 844, 854, 866, 884, 909, 913.
אחר פלא תמים דעה 243.
אחרי עושי אלה 831.
אחרי שובי נחמתי ולשאת פני נכלמתי 842.
אחרית ותקוה יתן אלהיכם 256, 908.
אחשוק ולא אדע מקום 789, 792, 795.
אחת שאלתי מאת אל 208, 805.
אט לי מעט שחר 469.
אטו דייו דיל אלטו 828.
אטיב נגן בקהל רב 208, 806.
אטע אהולי אפדנו 207, 801.
אי גבורתך ימין אל אך באזני אז שמעתיך 462, 946.
אי גבורתך ימין אל הן בכל לבי דרשתיך 946.
אי ימציא ומיא 309.
אי ישן מחדש גילים 925.
אי פתרום 1105.
אידא נזי נכתב המי מא יקדני כאגיט וחבר 857.
אידא צאחך האד למאליח 863.
איה אשר חזה 819.
איה חסדיך תפתח שערי חן לשבים 878, 881.
איה כבוד אל בהיכלו 219.
איה כבוד האל ומוראו 465.
איה עפרים בבני עברו שחר ואיכה אחרי נשארו 457.
איה צבי עלג ואנה פנה עופר מקוטר מר דרור ולבונה 457.
איה רחמים נואמים מבקשי רחמים 283.
איהל בעוז גבורותיו 279, 900.
איהל כהיום ברחמים 829.
איום אדיר ונורא הוא 815, 823.
איום אלהינו שעה 285.
איום ונורא במה אקדם פניך 856.
איום ונורא משגב שמו לבדו 816.
איום ונורא צום העשור 284, 291.
איום תמים דעים 829.
איומה אמרתך לוקחת 321.
איומה את פני דודך תחלי 957.
איומה בהר המור עלי לך ובישרי 344, 952, 955, 956.
איומה בת מלכים התיומה 954.
איומה המשי דגלי המוני ממצולה (עי׳ איומה המישי שבטי המוני).
איומה המשי שבטי המוני ממצולה 346, 953, 955.
איומה יחידה רעייה 212, 797, 814.
איומה כנרגלות בשרי לך תהלות 207, 803.
איומה לדוד חבי 346, 953, 955.
איומה ממקור שכל אצולה 463.
איומה מראיך הראיני 211, 814.
איומה נאוה ושחורה 219.
איומה נועדה שפוך למולך עתרת 832.
איומה נחבסת ומופרכת בקרב לבאים 310.
איומה נכונה בשחר 901.
איומתי תעורר אהבתי 343, 345, 954, 956.
איומתי תעורר הישנים להתלמד 954, 957.
איומתך סודרת קילוסך 309, 310.
איזל משה וקום על ימא 280, 901.
איזן ציר ממים מומשה 274.
איחד רם היכולת 813.

איחד שם ה' בתחלה 898.
איחד שם שוכן תרשישים 311.
איחדת יום זה בישנה 830.
איחל לך שוכן מרומים מלך יושב בכס רמים 768.
איחל תמיד נפשי לאל שברה 863, 882.
איחר מועדי עד אימתי 807.
איחרה עת מועד מועדים וחצי 946.
אייהו אלחצן אלמסמא 343, 344, 953, 956.
אייהו אלצבי אלשרוד 343, 344, 346, 347, 954, 955.
אייהו אלקומרי 344.
אייהו אלקצר אלימאני 343.
אייהו חצן אלמסמא (עי' אייהו אלחצן אלמסמא).
איך אבלה ואומללה 297.
איך אוכל לבוא עדיך 873.
איך אוכל שברי להחביא 297.
איך אחריך אמצאה מרגוע 464.
איך אשא ראש וארים פנים 830.
איך בין הגבורים לשונם עט סופר 883, 886.
איך בעוד יום בא שמשי וחרב היכל קדשי 300.
איך ברח חביב נאזר 881, 882, 886.
איך בתי הקרואה 297.
איך היה כמו ציה 297.
איך היתה נשמה בגוים עיר קדשי 857.
איך זרים אכזרים 219, 333, 336, 917, 938.
איך ידידות נפש 301, 336, 905, 936.
איך יעמוד לבב בבוז ובשנאת דרך ושנאת אח עלי תוכחה 458.
איך לבאר חסדי ה' (עי' אין די באר חסדי ה').
איך לזמר הגיון 902.
איך מעינות עיני אוכח במוסרי 323, 946.
איך מפי בן ומבת 905.
איך משכני עליון לשמה נתנו 32, 935.
איך נוי חטאתי השמימה 297, 300, 336, 838, 906, 917, 936.
איך נוי שודד 301, 336, 838, 905, 936.
איך נחרב ברוב כחשי 297.
איך נפתח לפניך דר מתוחים 281.
איך עירי שרתי במדינות 821
איך קדר מאד הדר המקדש הנוה 219.
*איך תהי מאמין בימים מטיבים לך ומחרת בך ימרודו (ב"ק 46).
איך תנחמוני הבל 281, 902.
*איך תערץ מות וכל אומר לך ועשה חיל תהי ממר (ב"ק 22).
איכה אהובים נאמנים 281, 290, 297, 902.
איכה אלי קוננו מאליו 281, 290, 298, 902.
איכה אצתה באפך 281, 290, 297, 902.
איכה אשפתו פתוח בקבר 281, 297, 902.
איכה בסכלותי אעלוו בישלותי 463.
איכה יועם הוי הוי 297.
איכה יחידה בבנות 297.
איכה יעיב באפו ה' את בת ציון 857, 858.
איכה יעיב ברגזו 298.
איכה ישבה אקרא בבכיה רבא 857.
איכה ישבה בדד העיר ושוממה 905.
איכה ישבה חבצלת השרון 281, 290, 902.
איכה מאורי מראותיהם כהו 219.
איכה עטרת צבי עדו עדניך 464.
איכה צאן ההריגה מרבציהן נפוצות 300, 315, 320, 336, 838, 905, 936, 949.
איכה שפתי אהיה פותח 282.
איכה תפארתי מראשותי 281, 290, 297, 902.
איככה אוכל פני להרים 829.
איל אין לך להחיות לב נמלה ולשאת מעפר ארץ נמוכים 458.
איל נווסטרו סיור אלדינו קריו אה משה רבינו 854.
אילות טל למחנניו 271.
אילותי בגלותי לך נשאתי את עיני 219, 297, 905.
אילותי בחסדיך ראה נא 274.
אילותי חיש לעזרא 209, 806.
אילי הצדק עברו בשערים 256, 776, 782, 843.
אילי מרום אומרים הילולו 284, 291.
איללה ואלבה שולל ויחף 860.
אילת אהב מחצבת רהב 807.
אילת אהבים חבשי פארך 921.
אילת אהבים נגידי אומר תצביא 255, 775, 778, 779, 781, 843.
אילת חן בגלות תסמכני 957.
אילת שחר חן יעלת 813.
אימות עלי נפלו 302.
אימיך נשאתי חן בערכי 830.
אימפיסאר קיירו קונטאר 875.
אימת מלך רם 807.
*אין אח לנוטר ולכסיל רגל ביום רע כלואה (ב"ק 62).
אין אלה צור בלתי צייר 826.
אין באוילים כמו עושה אשר לא יצוה לעשותו ומתעבר עלי ריב זר 458.
*אין בין מנוחם על דבר צרה ובין מאן להתנחם בצרתו (ב"ק 42).

אין בלתך אל רב וגואל 824.
אין בלתך מעלמות 207, 801.
*אין בעולם לבד חליפות כשנאה באהבים וכרפואה בנתק (ב״ק 45).
אין דורש ואין מבקש 257.
אין די באר חסדי ה׳ עוזי ומעוזי ומנוסי 258, 548, 863, 878, 881.
אין די באר שבח נצח 861.
*אין טוב אם ארכו לי ימי כי כל היום כעס אראה (ב״ק 17).
אין טוב באיש אם יצעקו אליו דלים ברע יעט עלי שפם 458.
אין טוב ביועד לעשות עמך חסד ומצריכך להגבותו 458.
*אין טוב לבד שם ויין הטוב ושר מטיב וחבר טוב שתו כוס שחרו (ב״ק 44).
אין כל בני ארץ יכולים לתקן את חבר אשר רוחו כמו עיר באין חומה 458.
אין כמוך באדירי מעלה 830.
אין כמוך באלהים ה׳ ואין כמעשיך 290, 295.
אין לאיש נכבד מנפשו בשגם הוא בשר ודם.
אין לבאר חסדי ה׳ (עי׳ אין די באר חסדי ה׳).
אין לי בטחון כי אם עליך 281, 295, 900.
אין לך בנחים מדאגה כארבעה נורד אשר שב אל מחוזו בשלום 458.
אין לך תקומה אחרי נפלך חלל באלפי מכלאות זהב 458.
אין מי יוכל לספר פלאות כולם 863.
אין מלה בלשוני 216, 256, 302, 842, 907.
אין מנחה רקוחה 302.
אין מספר לגדודי צבא חילו 830.
אין ערוך אליך חנון 284, 291, 819, 830.
אין פה נאוה לעדה 854.
אין פלא אם צור המושל 462.
אין צור כאלהינו 209, 800, 804.
אין קדוש חנון בלתך 820.
איניש דאשתבע בשמי לשקרא 901.
*אינק מרורה משדי אפעה ולחור בני פתן אהי מובל (ב״מ 59).
איסב רשו מן קדם אלהא רבא 783, 788, 894.
איסרה אתכם אמוני 783.
איפה מלכך יונת אלם 807.
איש אשר הוקרן לו אורה 285.
איש אשר רוח אלהים בו 823.
איש בא דודי נא לי 820.
איש בו חפצתי אל שלח 825.
איש גר יה אומן 822.
איש הלחמי הוא המולך 820.
איש הרע לי יום צרתי לא אושיעו מיד שונאיו 458.
איש טוב אשר יתרע לאיש חלף בו או פגשהו עלי אורח 458.
איש יהודי נודע לשם ולתהלה 220.
איש לו הטיבות נדבה והרע לך אל תגמלהו רע והוסיף בטובתך 458.
איש מלאכי חפצתי בו 280, 295, 901.
*איש מצאה ידו גדולה והבין ערכה יחזק יד עלי מה בידו (ב״מ 97).
איש נחש שם על נם במופת 860.
איש נכשל באשתו 212.
איש שלומי זה בטחתי 822.
איש תם יושב באהלי חושיה 302, 846, 847, 849, 907.
אישי אלי שובה 822.
אישים אקרא מהר אל הר 1022.
*אישים בהבלם ילדו בנים לריק ויגילו בעת ירבו (ב״ק 20).
*אישים בעולם כמו זונים ועולם כמו אשת זנונים (ב״ק 31).
אישים יחלו פני עשיר אשר לו רכוש גדול ובבד בעת שעה תשחק לו 458.
אישים למפעלים ונשים למפעלים כל זה לעומת זה אלהים כבר כונן 458.
אישיר שירת דודי 271.
איתא דנתווכח כחדא לרינא יא מצראה אמר יהודה 965.
איתגבר בחייליה אדניה בן חגית 281, 901.
איתו ברועו לצלמי לולבי דתמר 281, 901.
איתן אוהביך בטובך ערבת 773, 776, 779, 781, 846, 847, 848, 906.
איתן הכיר אמונתך 830.
אך אומרים לפניך חנון ורחום לכל פועל 284, 291.
אך אתים בחין לפניך 830.
אך בך לדל מעוז 831.
אך במתח דין 830.
אך זה היום יום פקודת חובי 219, 336, 838, 905, 936.
אך טוב לישראל בנין הבית הר בית אל 211, 810.
אך שירי בלבי לאלי צורי 827.
אכזר אהבו אביהו (עי׳ קומה אלהים עזרתה לי וענה בצרתה).

אכין מעולם זה צידה 819.
אכלו משמנים ושתו ממתקים 267.
אכלו רעים שתו ושכרו וימי הפורים 219, 333, 338, 938.
אכלו רעים שתו ושכרו חברים 784, 790.
אכף ואך כף אל כף 219.
אכף לאלהי מרום 211, 810.
אכפרה פני מלך רב 830.
אכר אלליל יא כליל 347.
אכר אלליל יא נדים 343.
אכר אלליל יא פתא 343.
אכרע אקוד לפני מלכי 283, 290, 296.
אכרע לאל ברך 822.
אכתיר זר תהלה לנורא עלילה 285, 291.
אל אבושה כי קראתי לך גילי 823.
אל ארון אחד בורא מרומם 768.
אל ארון אחד נערץ בורא עולם 768.
אל ארון ברצותו לטהרינו 869, 882.
אל ארון החנון שמע קול תחנון 264.
אל ארון יוצר רוח אדם 906, 907.
אל ארון סלח נא על כל זדון 846, 847, 849.
אל ארון על כל המעשים (עי' שמחים בצאתם).
אל ארון על כל מעשים בתוך עמים בחר בנו 825.
אל ה' לעזרתה צורי ולבה לישועתה 878, 892.
אל אדיר במרומים 869.
אל אדיר הבט וגם שור 824.
אל אדיר ונאור יחיש ישועתו 866, 871, 912.
אל אדיר ונשגב שמך 961.
אל אדיר חיי אל אגדיל 827.
אל אדיר יושב בכסא 263, 267.
אל אדיר מהררי טרף 210, 238, 812.
אל אדיר נעלה 820.
אל אדיר רב חילו 284, 291, 831.
אל אדיר תוך עיר שלם 823.
אל אהבת ללאומיך בצר אתה עניתם 213, 237, 802, 819.
אל אהיה הוא יהיה לי 826.
אל אהלי שובה 822.
אל אוצר בלום 824.
אל אורי ישעי הוא אל חי רועי 820.
אל אורי צורי בטובה 820.
אל אחד ואין זר אתו 925.
אל אחד ואין שני 279, 289, 900.
אל איום ונורא מכין הרים בכחו 841.
אל אין חקר לגדולתו 798.
אל אין כמוך באלהים ה' 822.
אל אישי מלך על כל עולמים 825.
אל אל ה' אתחנן 821.
אל אל אדיר במרומי ערץ 1030.
אל אל אלי אל אל אלי 823.
אל אל אמת אין ערוך 462.
אל אל אפצחה רעים 860.
אל אל אקרא מראש צורים 1027.
אל אל אשא דעי 849.
אל אל אשחר ואפללה 873, 877.
אל אל אשר יצרני בחכמה 869, 886.
אל אל בדברו ברא 267.
אל אל במהרה יחיש 824.
אל אל ברוך ומבורך אקרא מאויבים וקמים 947.
אל אל ברוך לך בקראי 823.
אל אל גדול ומהולל אצעק מעניי וצירי 324, 947.
אל אל הנורא הנקרא ממערב וממזרח (עי' אל הנורא הנקרא).
אל אל וטובו יפחד וינהר עם קרובו 946.
אל אל חי אשיר שירים 825.
אל אל חי גואלי סלח לי 802.
אל אל חי לבי 207, 801.
אל אל חנון אקריב אשכר 826.
אל אל יקוו זרע אמת 831.
אל אל נאור בגבורות 264.
אל אל נבר לו אתודה 819.
אל אל נשיאי מהרה 820.
אל אל ערבי נפשי 210, 812.
אל אל קדוש ומיוחד 324.
אל אל קדוש חי נבדל 1031.
אל אל שירי בגיל ורון 209, 805.
אל אל שמחת גיל עם קדושים נאמן 807.
אל אל שפוך סיני דמע לשוד תורה 263, 267.
אל אלוה דלפה 302.
אל אלהי אבותיכם האמירכם זרע אמוני 778, 779, 781, 907.
אל אלהי הצבאות יושב הכרובים 832.
אל אלהי הרוחות שת חכמה בטוחות 216, 219.
אל אלהים ה' ארים קול 832.
אל אלהים אשיר בשירתי לו תברך 785, 866, 867, 886, 909, 913.
אל אלהים אתפלל ולו אשים דברתי 878.
אל אלהים בך יצדקו 843.
אל אלהים חילי שמך משושי 783, 789, 792, 795.
אל אלהים חנון רם ונשא 827.
אל אלהים ניב לשוני אערוך שיח 465.
אל אלהים נצחי זכרו פארי וציץ על מצחי 788, 794.

אל אלהים עזר לי 821.
אל אלהים עולם ועד 815, 827.
אל אלהים עזנו הרנינו כבוד תנו 872.
אל אלהים צור מנתי 821.
אל אלהים שוב פרץ אל ללאומי 821.
אל אלי הבו כבוד הודי 820.
אל אלי חושה חבנה 819.
אל אמונה אל אמונה לו נקוה בבל זמנא 207, 803.
אל אמונה ליונה הושיעה נא 822.
אל אמן את מעלי כפר 827.
אל אמר לעם לו כמהים 822.
אל אמת הקשב את שיחי 822.
אל אמת כי שמי שפקי תום 827.
אל אמת נאור בורא כל יצור 885.
אל אמת תתקדש לנצח נצחים 900.
אל ארה לעם נכרי 823.
אל ארוממך אודה שמך 824.
אל ארמון נוטש 208, 808.
אל ארץ וים כוננת 820.
אל ארץ יפה נוף משוש 823.
אל ארץ עזובה שלח נגיד 541, 866, 867, 877, 890, 913.
אל אשר הוד לבשת 825.
אל אשר יצרני בחכמה 878.
אל אשר לו הגדולה והממשלה יברך חתן עם כלה 346.
אל אשר לעד פודי 825.
אל אשר מעשיו עצומים 783, 784, 789, 795, 833.
אל את שאהבה נפשי 821.
אל אתי נא מלא חפצי 826.
אל באפך פן תמעיט 831.
אל בגיל וחדוה 797.
אל בדתך האמרתנו 465, 783, 788, 792, 794.
אל בורא נשייה 889.
אל בחמתו לבן אמה 821.
אל ביד כל יחתום 825.
אל בית אלהי נאספו חכמי ונבוני 856.
אל בית המלך לבוא נקראתי 217, 302, 322, 332, 918, 940, 961.
אל בית יעקב לכו ונלכה 824.
אל בית מסבך קרבם 824.
אל ביתי בא סורה אלי 822.
אל ביתך רצתי 842.
אל בן יקיר כי נגרש 819.
אל בנה את בית נותך 819.
אל בנה ביר לארץ רבה 823.
אל בנה ביתי הוא חמדתי 825.
אל בנה בקדם זבולך 820.
אל בנה עיר היתה למם 815, 822.
אל בנפשך תאמרי רעיתי 886.
אל בעדן יעמידני 826.
אל בעוזו ים פורר 806.
אל בפלשך כל מעשים 285, 291.
אל בקראי לי יענה 820, 827.
אל בקראי מהרה חיש יה עננו נא קוני 822.
אל בקראי עננו ומפי אל ימש 824.
אל ברוב חסדו וטובו 462.
אל ברוב חסדך החיה רוחי 237, 264, 265, 267, 854.
אל ברוב עצות תיכן את הרוח 284, 291, 830.
אל ברוך גדול דעה יחיד אין זולתו 869, 882.
אל ברוך יום יום יעמום 211, 799, 810, 824.
אל ברום יחיד לך אקו תמיד אל חנון 238, 798, 807.
אל ברית מילה אלהים זכור 893.
אל ברכת לתמימך 819.
אל בשמים המון מים 784, 795, 833.
אל בתורתו צוני 869.
אל גבוה על גבוהים 823.
אל גבור אבי עד עזרך 786, 865, 909, 913.
אל גבור יועץ פלא 239, 241, 808.
אל גדול ה׳ ומהולל מאד 798, 825.
אל גדול ה׳ על כל העמים 207, 800, 808, 809.
אל גדול אתך מי רב 812.
אל גדול דר על שחקים 798, 816, 822.
אל גדול ונורא בוחר בשירי זמרה 210, 238, 240, 240, 258, 261, 265, 267, 799, 813.
אל גדול ורם אלי 814.
אל גדול מאוד נשגבת 800.
אל גדול נורא נאזר בגבורה 875, 909, 912.
אל גדול עצות רוקע ארצות 859, 882, 911.
אל גדול רם מתנשא 872.
אל גואלי יוצרי 815.
אל גוחי מבטן 820.
אל גוי לא ידע שמך 819.
אל גוים לא ידעוך 825.
אל גילי אח כביר קולי העתר 821.
אל גלה קץ נסתר וסתום 819.
אל גנת אגוז ירדתי 209, 808, 815
אל דודי אורי בירושלם 815.

אל דודי עד אן ישב עמי באוני 826.
אל דור תוך נותך 819.
אל דמי לכם ילדי איתני 317, 332, 918, 941.
אל דעות סיבה 207, 237, 240, 539, 801.
אל דר בשחק חסדך לעד יוחק 872.
אל דר מעונה יה הצליחה נא 871.
אל דר ערץ חן וחמלה לבש 890.
אל דר רום שוכן עד 874, 881.
אל דר שחקים צו חסדך 462, 876, 889.
אל האדיר ובשיר זמרה 862, 889.
אל האלהים לעיר תהלה 827.
אל הבט לצר 824.
אל הביטה דל כבודי 910, 914.
אל הגיגי בינה 811.
אל הדר בשמי שמיא 825.
אל ההרים אשא עיני מאין יבא עזרי 237, 240, 261, 263, 267, 802, 867.
אל הוא מלך הכבוד 210, 811.
אל הוא שומע תפלה 823.
אל הכרת גוי השים חמן 819.
אל הכרת כל צרים 827.
אל המיוחד שם כבודו שומרי ברוך שמו לעד 343, 956.
אל המרומם על ההלה יענה 343, 344, 952, 956.
אל המתנשה לכל לראש בחר בדלת ראש 279, 289, 900.
אל הנורא הנקרא ממערב וממזרח 255, 775, 777, 779, 781, 842.
אל הנקדש לו שיר 211, 814.
אל העולם דר הנעלם 828.
אל הצדיק הפרח 808.
אל הצל עם מיד גולין בטיט 822.
אל הצל עמך מיד צר 818.
אל הקם נא דבריך 822.
אל הקשב מאמרי 801.
אל הקשה את רוחינו 822.
אל הקשיבה לעם לך צפר 773, 777, 781, 842.
אל הר בת ציון 820.
אל הר הטוב הזה באתי 864, 865, 875, 892.
אל הר זה קנתה ימינו 809.
אל הר קרית מלך רב 821.
אל הרם לי בקדם 826.
אל השב לשונאי אונם 823.
אל השוכן מעונה 807.
אל השיבה רגלי בעדותיך 824.
אל ואדוני מורי אויב גבר ואחז 887.
אל זבול אפרוש 264, 267.
אל זיוך תנה לי 885.
אל חביב בנך חוסה 863.
אל חביב לי הזריחה שמשי 874, 877, 887.
אל חביב לי חבתו 863, 871, 875, 881, 882, 887.
אל חון את עם לך כלו עיניהם 823, 827.
אל חון כל עוברי דרך 805.
אל חון נא בניך 816.
אל חום נא בסהר 890.
אל חורפי תשריש 862.
אל חזון סתום חיש גלה 820.
אל חי אדיר שוכן רומה 862.
אל חי אהבתך 819.
אל חי אותי העלה 822.
אל חי אין ערוך אליך 821.
אל חי אלהי האלהים 255.
אל חי אמין לעם 823.
אל חי את נפשי ינעם 826.
אל חי בנה את בית זבול 820.
אל חי בקראי יה חנון 821.
אל חי בקרבי בשמו ירנן לבי 783, 789, 792, 795, 831, 946.
אל חי הושיעני בכל זמן 821.
אל חי השוכן במעוני 827.
אל חי וקים חסדו יצוה 540, 864.
אל חי וקיים עת קין יגלה 867.
אל חי חיילים יגבר 825.
אל חי חנון שוכן ברום חבין 817.
אל חי יברך לעם 826.
אל חי יואל ומנה תפלתינו 323, 921, 946.
אל חי יוריש ים ודרום 819.
אל חי ילט את דיר אויבי 819.
אל חי יסודי יעמיד 819.
אל חי יעלה חנון 824.
אל חי יפרוש בעבור שמו 324, 326, 921, 929, 946, 954.
אל חי יפתח אוצר מעלה 783, 793, 795, 833.
אל חי יפתח אוצרות שמים 316, 784, 789, 795, 917, 920.
אל חי יפתח השמים 285, 292, 296.
אל חי יפתח ידו לאצילים 784, 789, 793, 795, 833.
אל חי יקים את טוב חזון נביאים 826.
אל חי יראני נפלאות 819.
אל חי יריק את ברכתו 825.
אל חי ירצה שיר הגיוני 823.

אל חי ישועתי קרב פדות 868.
אל חי ישלח גואל 824.
אל חי ישמע לקול קוראיו 822.
אל חי למה תישן 825.
אל חי מבטחי 799, 813.
אל חי מהולל מאד 819.
אל חי מי כמוך חסין 823.
אל חי מעוז ומחסה 859.
אל חי מפח מוקשים ישמור צעדי 823.
אל חי משוש לבי 784, 789.
אל חי נאזר בני אב יחכמו 861.
אל חי נורא השיבני 827.
אל חי נורא שמע נאקי 879, 881, 892.
אל חי עושני חי עושני 821.
אל חי עשה עמי טובות 820.
אל חי פורה צור וגואל 827.
אל חי פועל ישועות 808.
אל חי צוה אב המון 882.
אל חי קדוש לך יאתה שיר ושבח והלולים 869.
אל חי ראשון ואחרון אזמרך בשיר ורון 798.
אל חי ראשון והוא אחרון חי אלי 813, 826.
אל חי רם ונשא נפלאות לנו עשה 872.
אל חי שבטי ומשענתי 828.
אל חי שוכן זבול 263, 267.
אל חי שיריך יהגה חכנו 785.
אל חי שית אויבך הדום 821.
אל חי שמע קול נאומי 819.
אל חי שמעה בקולי 822.
אל חי תן ממך מענה 821.
אל חכם אהבתו גדלה 872.
אל חלץ ידידים 207, 803, 814.
אל חלץ נדודי 826.
אל חלצם מיד שונא 821.
אל חנון אחרי תשאיר ברכה וענני 823.
אל חנון דר עלייה עריץ 888.
אל חנון וברוך שמו 822.
אל חנון קרא ללאומי 826.
אל חסדך יחלנו 217, 832.
אל חפץ למען צדקו 823.
אל חשבי האר 826.
אל חתן הטוב רך טוב 869.
אל טוב וסלח אדמתינו הצלח 285, 310.
אל טוב וסלח אשם לי 814.
אל טובך לבבי דורש 828.
אל טור אקדחי בנה בית קדשי 820.
אל טור תור בצבור 825.
אל טיר הוללה 238, 263, 267, 798, 806, 815, 822, 824.
אל טיר רחבת ידים 823.
אל יאמר לעם המונו 819.
אל יבול ארץ רבה 820.
אל יבנה מקדשי 784.
אל יבשר את עם אביון 816, 824.
אל ידיד טוב מיין 870.
אל ידידות לשוני מהללת 875.
אל ידידי ורועי 825.
אל ידידי יהושע לך דודי איש נחמד 871.
אל ידידי לאויבי זרה 821.
אל יה אל יה לעמך חון יה 801.
אל יה הוא לי חשקי סלה 821.
אל יה לעזרי 823.
אל יה נמצא צאנך תפרה 890.
אל יה שוכן מרום 888.
אל יה שור אויבי גר אתי 820.
אל יודע תעלומות 827.
אל יום זה יאות קינה 858, 860.
אל יונה נעתמה 879.
אל יוציא ממסגר נפשו 822.
אל יוצר אורה וחושך 823.
אל יוצר בראשית 869.
אל יוצר נשמתי 828.
אל יחדש ששוני 822.
אל יחיר ומיוחד בלבב ידידים 784, 790.
אל יחיד יושב שמימה 265, 267.
אל יחיד צורי רפא נא שברי 861.
אל יחיד רב העליליה 887.
אל יחיד רם נעלה 869.
אל יחיש חוסן ישועות 822.
אל ילחם לוחמי 823.
אל ים גלותינו הולכים כל נחלים 796, 857, 860.
אל ימס למרמס לאנשי חמס 819.
אל יניף שלוי בעדן 828.
אל יעלה שם לנפשי 823.
אל יציל עמו מחרץ 821.
אל יקבץ פזוריו 820.
אל יקשיב לקול תחנוני 213, 802, 819.
אל ישגיב בכחו ציון 823.
אל ישוב דך ממך נכלם 236, 240, 246.
אל ישועתי חנני 825.

אל ישועתי לא יכלה בו אבטח לא אשגה 819.
אל ישועתנו חסדך הראנו 462.
אל ישיב היכלו על מכונו בשלומי אין דורש 263, 784, 844, 893, 911.
אל ישים בפי שיר ותהלה 211, 810.
אל ישלח לי משיחי 823.
אל ישלח לנו ידידו 822.
אל ישמע קול תחנוני 824.
אל ישמעם ויענם 821.
אל ישעי ומגני 910, 914.
אל ישפוט תבל בצדק 800.
אל ישראל נקראת לפנים 281, 290, 296.
אל יתן עוז לטלטלו 823.
אל כביר ממרומי 820.
אל כביר רם מחולל 887.
אל כי אין זולתך עליון 819.
אל כי הוא ראשון 816.
אל כפופים זוקף 820.
אל כפעלם לעמים תתן 823.
אל לא יישן רם ומתנשא 910, 914.
אל לא ימאס נאקת כביר 819.
אל לא ינום ולא יישן 816, 825.
אל לאויבי נא ימחצם 820.
אל לאסורים יפקח קוח 821.
אל לבניך תן להם מה תתן 824.
אל לו יאתה שירה וזמרה 870.
אל ליונתך המעונה 815.
אל לישראל אהב 824.
אל לך יאונה להלל 825.
אל ללב עגום שמחהו 821.
אל למה דחיתני מביתך 874.
אל למושעות בארבע שבועות 285, 310.
אל לעמך רצה כמו אב את בנו 823.
אל לפי טף חנני 825.
אל לרחוק ולקרוב 821.
אל לשונאי חיש יגרשם 821.
אל מאיר נרי ישעי 211, 814.
אל מהולל אויבי העמק 824.
אל מהולל שוכן רומה 827.
אל מול אל מול פני שוכן דר עליה 803.
אל מול הדרת אהובי 872.
אל מול השר אדר היקר 1030.
אל מורי רום יה 828.
אל מושיעי לך ינהם לבבי 798.
אל מושל ברום שמים 798, 806.
אל מחולל את ישראל 821.
אל מחזיק כל ברק 804.
אל מי אקרא לי ברישי שיעזור לי בצרתי 827.
אל מי הים כנד כונס 210, 812.
אל מי מגואלי דם אזעק 216, 297.
אל מי נמשילך ואין ערוך אליך 919, 922, 928, 941.
אל מי תדמיוני ואשוה 750.
אל מכון בית תפארתך 821.
אל מכת הצאן עינך צור פקח 888.
אל ממעון קדשך השקיפה 872.
אל ממרום רוחו עלי יערה 822.
אל ממרומו יקרא לעמו 868.
אל מן רע חלו עצמותי מצר גר אתי 826.
אל מנת חלקנו הנמצא רצוניך 254.
אל מסתתר בשפריר חביון השכל הנעלם מכל רעיון 224, 230, 242, 340, 519, 867, 945, 964.
אל מסתתר בשפריר מעוזו ושם חביון עוז 322, 324, 326, 330, 472, 920, 926, 929, 932, 933.
אל מסתתר למאד נעלם יודוך אל עמים כולם 1027.
אל מסתתר מאד נעלה תן לתהלה עיר המהוללה 86, 211, 266, 267, 799, 810, 815.
אל מסתתר ממראה וגלוי 324, 330, 933.
אל מעי מעי מאד מאזרי 824.
אל מעלה נשיאים 784, 793, 795, 833.
אל מעמדי שבתי לעמוד על אל כי שמו עלי נקרא 255, 302, 843.
אל מפניך לא נעלם 821.
אל מקום נורא קדמתי 893.
אל מרום הבט שואלים 821.
אל מרומם צור משגבי 208, 808, 889.
אל מרומם שמו 343.
אל משגב ומחסה 828.
אל משגבי ומנוסי גורלי 785, 1059 .
אל משגבי חי וקיים 799.
אל משנאיך נשאו ראש 821.
אל מתנשא לכל לראש ולנו בושת הפנים 939.
אל מתנשא לכל לראש לבניך היום תדרוש סליחתם 208, 808.
אל נא אוצרך הטוב פתח 783, 789, 792, 795.
אל נא איום נורא 888.
אל נא אתה הוא אלהינו 829, 830, 831.

אל נא הבט את אויבי 808.
אל נא הבט לבן מבין 822.
אל נא זו שוני אל ראשי אוני 820.
אל נא רפא מחלת עמך 768.
אל נא תראבי רעיה יפיפיה 863.
אל נא תעינו כשה אובד 285, 310.
אל נא תראוני חונה באהלי קדר 893.
אל נאדר בקדש נורא תהלות 821.
אל נאדר זרם לאויבך 822.
אל נאור האר מאורי 823.
אל נאזר אומר גזר 210, 812.
אל נאזר בגבורה משביח שאון ימים 964.
אל נאמן אב רחמן 777.
אל נאמן אל נאמן אורי ישעי אל תמן 828.
אל נגלה במדות שלש עשרה בסיני 216, 255, 257, 840, 851, 852.
אל נגלה בסיני 280, 901.
אל נגלית בסנה 797, 823.
אל נדבות שפתי תרצה תואל 871.
אל נוה איתן ישיב צור 210, 812, 814.
אל נוה ביתך מהרה נרוץ 212, 814.
אל נורא בלבי אהבה נשקה 861, 877, 879, 881, 882, 887.
אל נורא ואיום יצו עזו לתיום 903.
אל נורא ואיום עמי כקדם שוב בית אולמי 209, 807.
אל נורא כל יה תדין 878, 888.
אל נורא מלכותו מלכות כל עולמים 785, 865, 909, 913.
אל נורא עלילה המציא לנו מחילה 256, 332, 776, 780, 782, 843, 852, 854, 908, 937.
אל נסי מנת חלקי וכוסי 803, 806.
אל נעלה דר מעלה 820.
אל נעלה שלח לקהלה 886.
אל נעלית . . . 274.
אל נערץ בסוד גלגלו וקדושיו בידו 465, 786, 831, 946.
אל נערץ בסוד כל בריות מלאכים וחיות 946.
אל נערץ בסוד קדושים גדולים מעשיו דרושים 806.
אל נערץ בסוד קדושים רבה ברך אום מיחדת 831, 832.
אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו
אל חסין יה חנון 824.
אל נערץ בסוד קדושים רבת מזמור שיר ליום השבת 321, 938.
אל נערץ בקדושה אליו תכרע כל ברך 859.
אל נפשי לא תדמה רחשי 820.
אל נקדש בצדקה ולנו בושת הפנים מתרצה בתחנונים 939.
אל נשא ורם שוכן עד 806.
אל נשא נסי בראש הרים 965.
אל נשגב בהודו ברא משרתיו 946.
אל נשגב בהודו ברוך שם כבודו 462.
אל נתן לנו תרופה 826.
אל סמוך ימיני 822.
אל עוטה אורה נורא 872.
אל ערך דין 284.
על עושני ומאור עיני 810, 824.
אל עיר חמדה בא עמי חיש 825.
אל עיר כי נעה היא 827.
אל עיר קדשי חמדת חמודי 810.
אל עיר רחבת ידים 209, 239, 266, 267, 798, 806.
אל על כל עולם הוא מלא 821.
אל עליון אדוני נתן לנו דת יקרה 891.
אל עליון בתעצומו 871, 878, 887.
אל עליון שוכן מעונים 873.
אל עם דל עני והלך 820.
אל עם הוצא מבית כלא 824.
אל עם זה כי שח ממועקה 819.
אל עם שבים לך הקשב 819.
אל עמו יחידו נגלה צור מהודו 880.
אל עמי השב ידידי 823.
אל עמי ישור ויבט 824.
אל עמי עם חמודי 822.
אל עטך יה הרם 820.
אל עקוב צר עלי רדה 820.
אל עקוב צר שלי כלה בחימה 827.
אל עשה ים ויבשה 826.
אל פדה ערת נבאה 819.
אל פדה עם חביב 871.
אל פודה מיד צר 878, 888.
אל פודה מכל צרה 869, 885.
אל פעליו גברו 462, 784, 789, 793, 796.
אל פעלך השבם וצא ימלו מטוב כנפיך ורישך תמש 458.
אל פקח קוחי 808.
אל צדיק הפרח 814.
אל צו בחסדו 873.
אל צוה לחברים 816, 822.
אל צוית פקודיך 821.

אל צור ארוממך כי דליתני 210, 238, 239, 812.
אל צור אשר אין לו דומה 823.
אל צור גאוני 798.
אל צור הצל אותי 826.
אל צור חבלי 816.
אל צור חושה בעת צר ענני 827.
אל צור חלקי 807.
אל צור קדושי בכל יום ראשי 820.
אל צור קדושי גלה חזון 819.
אל צורי יעזור לכל הנחשלים 820.
אל צורי נא בזכות משה 815.
אל ציון עיר תהלה 213.
אל צירי שלח רפואה 821.
אל צר חת לטובים 825.
אל צר מגר בא באהלי 826.
אל קבץ עם נדודי 822.
אל קבץ צאנך 821.
אל קדוש בצדקה נקדש 875.
אל קדוש יושב תהלות 799, 824.
אל קדש עדה מה נאוה 861, 879, 881, 887.
אל קול עמי דל ועני 816, 826.
אל קול עמי נא הקשיבה אל 824.
אל קול צלצלי שמע ומינים 866, 909, 913.
אל קולי תשמע עתה 819.
אל קומם סוכתך 243.
אל קורא הדורות חוקר כל תעלומות 939.
אל קח נא מפי שיר 821.
אל קיים במלכותו 872.
אל קנא שמו גואלי 807.
אל קרית חנה בנאות דשא ירביצני 824.
אל ראי בן טוב ראי נא 828.
אל ראש איבי מהר יכסום 826.
אל ראשון ואחרון אזמרך 806.
אל רב הודו מי מלל 825.
אל רב עילה במעלה 810.
אל רב עצמה 798, 809.
אל רואי אלהים חיים 824.
אל רוחי באש תוכי טומן 822.
אל רוחי תן לי למנה 820.
אל רום שוכן ערין 826.
אל רועי ואבי 826.
אל רחם שמך 232, 326, 924, 927, 928, 941, 950, 961.
אל רם בהודך לגאול עדה 785, 1059.
אל רם בי רומם 865.
אל רם בכל נודעת 859, 865, 893, 912.
אל רם גדול שמך 819, 854.
אל רם דר בעליה 863.
אל רם דר רום 798.
אל רם היה והוה ויהיה ירינם 824.
אל רם ונשא צור עולמו סובל 882, 886.
אל רם ונשא שוכן עד 809.
אל רם יקבץ את כל עם נדודו 827.
אל רם כרם קן צר 869, 878, 881, 885, 890.
אל רם משגבי אבינן עשקו 884.
אל רם מתנשא על כל הארץ 821.
אל רם נאזר בני אב יחכמו 861, 879, 884.
אל רם עורה 816.
אל רם על כל אלהים 828.
אל רם על כל רמים 823.
אל רם ערוך אליו מי בשחק 801.
אל רם צור דר עליה 861, 863.
אל רם שוכן מעונה 211, 810.
אל רם שוכן עד 807.
אל רצני פדני 826.
אל שגיא יקר יחנה 823.
אל שדי יוצר אור 823.
אל שוב אל היכלי שן 820.
אל שוב בקדם למעוני 819.
אל שובה לעם הם נבזים 819.
אל שויתי לנגדי 797.
אל שוכן בשמי שמים 210, 798, 811.
אל שוכן גבוהים 881.
אל שוכן מעלה 826.
אל שוכן מרומים 853.
אל שוכן רום ותחתייה 803.
אל שוכן שמים אל ארך אפים 872.
אל שוכן שמים ואחר כתלינו 207, 213, 237, 258, 265, 267, 801.
אל שוכן שמים לך נאור 939.
אל שומע צעקה אומר בי נשבעתי 939.
אל שועתי האזינה יום קוראי 809.
אל שור כי בא איש חתי 825.
אל שור כי בחרתי 820.
אל שור לצר בנך עולב 825.
אל שור לשונא קם לנגדי 820.
אל שור לתפלת בניך 825.
אל שור משמיך 824.
אל שור נחלת צבי 811.
אל שור צר רחש כזבים 822.

אל שים עמך לראש פנה 824.
אל שבון חביון חוג זבול עליון 263, 267.
אל שלח איש ביתך לבנות 815, 822.
אל שלח את בן יעבץ 823.
אל שלח את תשבי 211, 811, 820.
אל שלח בן איש אפרתי 816, 822.
אל שלח ציר ללמד 825.
אל שמור תם וראה ישר 803.
אל שמחת גילי שוכן הדביר 467, 784, 788, 790, 791, 794, 833.
אל שמטי דלה נא היעול 825.
אל שמע ניאומי 813.
אל שמע שועתי בקראי בבית מגורי 820, 827.
אל שמתי בך מעייני 822.
אל שעה את ניבי 818.
אל שת מאז מעונו 284, 291.
אל תאלם בצעק עמך ובהגד מומם האלם 458.
*אל תאמינו בפקדון ומקחות אדם אשר לאחרים סוד יהי חושף (ב״מ 93).
*אל תאמן אשה עלי סוד ואל תנח אשה להלך עם אנשים והתייחד (ב״ק 26).
אל תאמן פותה שפתיו רע יעש ומראה כי מצחק הוא 458.
אל תבטחו יותר באלוף 831.
אל תגל נפשי באיתן 823.
אל תהדר אנוש גביר 878, 888.
אל תהיה עצל לבקש לך מחיה 242.
אל תהלות על כל תהלות 833.
אל תושע עם זו 861.
אל תחיש בעתה 825.
אל תטשני צורי וגואלי 868.
אל תיראי תולעת יעקב 868.
אל תלבש לבהן חוזה 825.
אל תמים דרכו 207, 801.
אל תמנע טוב אל נא מזרע כוצל 884.
אל תן ארוחה ומשאת 825.
אל תן חבלי יה חוך עירי 823.
אל תן לי כירחי קרם 823.
אל תן למחתה בן מלך גזר 825.
אל תן לנו מחיה 825.
אל תן לעמי צרי 825.
אל תן ניר לבני ישראל 822.
אל תן רחח וגם קמל 822.
אל תן שלומך 815.
אל תן תקומה 819.
אל תנחמני ערשי 824
אל תניף גשם נדבות 820.
אל תסעדו אל אמונה 887, 888, 889.
אל תסתיר פנים ועין אל תעלים 318, 924, 940, 960, 1073.
אל תסתר פניך ממני 802.
אל תעזבני ה׳ אלהי 281, 289, 900.
אל תעירו אל תעוררו 210, 813.
אל תעלה על לב אשר אין יכולת בך לעשות ואל תעש דברים ללא הועיל 458.
*אל תעמיד עצמך בצומך על צום אחד וצומה לך חמשה צומים (ב״ק 38).
אל תצרה יום חק טרפך יהי נבצר 462.
אל תקום תרחם ציון 824.
אל תקיף מכניע זדים 808.
אל תקצוף ה׳ עד מאד ואל לעד עון תזכור 317, 321, 326.
אל תשבח כל צורריך 825.
אל תתהלל אדם גביר 814.
*אל תתמה מן שפל משכיל יעשה לו שם לא יכרת (ב״מ 51).
אל תתעלם מתחנתי כי דרשתיך 318, 924, 940, 960, 1073.
אלא יא רבנא יא כיר מטלוב 345, 346, 957.
אלאה אלהך קורמך עלא לעדא תרפע ידך 893.
אלאה אלכול ויא רב אלגלאלי 344, 952, 957.
אלאהי יא ודוד אנצר לחאלי 953.
אלבם אלנור נפסי ועקלי 955.
אלבם אלנור קטר אלתרייא 343, 954, 955.
אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה 219, 316, 331, 336, 831, 838, 905, 917, 936.
אלה דברים יש בשוע ובן שוע ישמור ברית רעים ותתן כעב ידו 458.
אלה מהימן די ברא זמן 775, 907.
אלהא דבשמיא פרוקינן 262, 264, 938.
אלהא מקמא בעינא רשותא 309.
אלהא פרוק עמא הדין 209, 807.
אלוה אתה אמרת 316.
אלוה חי אשר יצר בחכמה 785.
אלוה חי והוא נמצא והוא המציא כל נמצא 899, 1058.
אלוה ישוב אל היכלי 823.
אלוה מאד נעלה 907.
אלוה מתימן יבא ארץ מלאה תהלתו 783, 788, 792, 795.
אלוה נאמן בברית 242.

אלוה נורא הנקרא ממערב וממזרח (עי׳ אל הנורא הנקרא).
אלוה עוז ואל קנוא ונורא מרומם את עלי כל שיר ושירה 452.
אלוה פקד גפן פוריה 255, 775, 777, 779, 781.
אלהי אבי מבין מחשבי 785.
אלהי אזמרך לך בכנור 819.
אלהי אל תבישני בריני 282, 295.
אלהי אל תדינני בעברה ביום צרה היה נא לי לעזרה 216.
אלהי אל תדינני כמעלי 216, 224, 256, 282, 293, 773, 776, 841, 845, 848, 902, 906, 949.
אלהי אלי יה שלח גשם מחיה 263, 267.
אלהי אליה שלח טל למחיה 263, 267.
אלהי בושתי וגם נכלמתי 294.
אלהי בושתי ונכלמתי מפני גודל . . . 768.
אלהי בעמדי לפני עו 301.
אלהי האלהים הושיעה נא בוחן לבבות הצליחה נא 290, 901.
אלהי האלהים ואדוני האדונים 296.
אלהי הודיעני את אורח החיים 322, 332, 918, 927, 941, 961.
אלהי העברים נקרא בכל דברים 831.
אלהי הצבאות חי בפי שים ניב 804.
אלהי הרוחות לכל בשר אתה 254, 462.
אלהי ואלהי אבותי ימי חלפו 1030.
אלהי חי אשר יצר בחכמה 540.
אלהי חי והוא נמצא (עי׳ אלוה חי והוא נמצא).
אלהי חשוף היום זרוע ימינך ומבת אדום חלץ בני אב המונך 454.
אלהי יעלה זכרי לטובה 242.
אלהי ישועתי שעה שועתי 816.
אלהי ישועתנו שעה שועתינו 219, 300, 333, 336, 838, 917.
אלהי ישראל אאדירה 846, 847, 849.
אלהי ישראל אל תפן 231.
אלהי ישראל באהלי 823.
אלהי ישראל כפר 216.
אלהי ישראל רומה היום והופיע 255, 755, 778, 779, 781, 907.
אלהי לא כמעלי תגמלני 898.
אלהי לטובה לי זכרה 208, 808.
אלהי מעוזי ומנוסי ביום צרה 806.
אלהי מעשיו מה נפלאים 256, 773, 776, 778, 780, 841, 847, 906.
אלהי נפלו פני בזכרי 285.
אלהי נשמה שנתת בי מושבה 210, 237, 240, 242, 538, 799, 810.
אלהי נשמת אנוש נרך 851.
אלהי סוד אחדותך שמעתיו 462.
אלהי עוז תהלתי 247, 269, 270, 299, 346, 864, 867, 911, 914.
אלהי עולם ה׳ קצות הארץ בורא 807.
אלהי עולם פדה דך נכלם נאלם 885.
אלהי עזרא לי שובה שובה לי 215.
אלהי צורי איחדו 829.
אלהי קדם הדר במעונה 239, 242, 518.
אלהי קדם מעונה ישובב יונה הגלה 284, 291, 295, 297, 322, 332, 851, 852, 900, 918, 927, 928, 940, 950, 961.
אלהי קדם מעונה נורא עושה פלא 939.
אלהי שא נא עונותי וכפר 921.
אלהי תהלות על כל תחלות 831.
אלהי תהלתי בך אחסה 462.
אלהי תהלתי בשמך אשחרך 273.
אלהי תהלתי קומה לעזרני 866, 909, 913.
אלהי תהלתי קומה לעזרתי (עי׳ אלהי תהלתי קומה לעזרני).
אלהיכם אני זוכר הברית 221.
אלהיכם יביא משיחו 221.
אלהיכם יוסיף ידו 221.
אלהיכם יזריח שמשו 221.
אלהיכם יחשוף זרועו 221.
אלהיכם ישיב שלם סכו 221.
אלהיכם ישכיל עבדו 221.
אלהיכם שכנו שם כם 221.
אלהים אודה שמך ואספרה תעצומיך במקהלים ארוממך 832.
אלהים אודה שמך ואקוה תעצומיך 915.
אלהים אזן בטובך 783, 792, 795.
אלהים אל דמי לך 298.
אלהים אל מי אמשילך 254, 301, 843, 846, 849, 907.
אלהים אל נורא ואיום אזן הטה 846, 847, 849.
אלהים אלהי אתה אדון ואני עבד 330, 933.
אלהים אלי אשפוך לך שיחה 804.
אלהים אלי אתה אקדמך בקדמות אלהותיך 442, 964.

אלהים אקראה עליון 876.
אלהים אשאלה יחיש משיחו 954, 957, 1060.
אלהים את נפשי תפדה 820.
אלהים אתה ידעת לאולתי 316, 321, 326, 931.
אלהים באו גוים להכרית 856.
אלהים באשמורות השקיף בזעם ועברה 767, 784, 790.
אלהים בהנחילך דת מורשה 281, 290, 901.
אלהים בטרם נהיה אדם 833.
אלהים בישראל גדול נודעת 831.
אלהים בעלונו אדונים 282.
אלהים בקדש חזיתיך 317, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 941.
אלהים ברא עולם בנאמו 943.
אלהים בשיר חדש אשיר לך אדון כל יצור 885.
אלהים בתורה ותהלה תעננו 529.
אלהים דר מרומיך 285, 291.
אלהים האריך לי פה בתורות ופקודים וזכני להורות 455.
אלהים חי אדוני פנה אלי חונני 861, 887.
אלהים חי הושיעני 825.
אלהים חי ומחסה 875.
אלהים חי נורא אתה 869, 875.
אלהים חיים אשר מי כמוהו 274.
אלהים חיים שוכן שמי מעלה 898.
אלהים חפץ חסד הוא 819.
אלהים יסעדנו ברכה 258.
אלהים יקבוץ פזוריו 822.
אלהים יריב ריבי 823.
אלהים כוננה אשר נעשה 279, 289.
אלהים למדתנו מנעורינו 282.
אלהים למשפטיך עמדנו היום 255, 775, 778, 779, 781, 843.
אלהים לנו מחסה 283, 295.
אלהים מלבי . . . הנפישי 273.
אלהים מכוכן שחק עלי עבדך חמול 785, 910, 913.
אלהים מקדם מלכת 919.
אלהים נורא האר אורה 816.
אלהים נפלאת מבא בסודיך 218, 254.
אלהים נצב בעדת אל 841.
אלהים עד מאד קדוש 197.
אלהים עדר צאנו ביקר 219, 333, 938.
אלהים על כל יכול 878, 888.
אלהים על שבח רמת 784, 790, 878, 881, 888.
* אלהים עמך שב לך בביתך ושם תצוד לך עגור ואקו (ב״מ 6).
אלהים צבאות השיבנו 815.
אלהים צבאות לך יאות הודאות 213, 801, 818.
אלהים צדיק אחלה פניו 871.
אלהים צמאו לך נפש גולים 220, 256, 787, 793.
אלהים שחרתיך ונגדך אשפוך שיחי 216, 217, 254, 317, 322, 332, 918, 926, 928, 931, 940, 949, 961.
אלהים תאבד זרים משלחי מגל 273.
אלהים תמים דעים 826.
אלהינו אלהים אמת 279, 292, 900.
אלהינו אמצו לבל יכשל במלה 779.
אלהינו בושנו במעשינו ונכלמנו (עי׳ אלהינו בושנו ונכלמנו).
אלהינו בושנו ונכלמנו להרים אלהינו פנינו אליך 231, 919, 928, 950.
אלהינו ואלהי אבותינו אל תעש עמנו כלה 260.
אלהינו ואלהי אבותינו בגשמי אורה תאיר אדמה 920.
אלהינו ואלהי אבותינו בגשמי אורות תאדר אדמה 833.
אלהינו ואלהי אבותינו בטללי אורה תאיר אדמה 935.
אלהינו שבשמים אל תעמוד לנו במדת הדין 919, 923, 927, 928, 932, 950, 961.
אלהינו שבשמים חוס ורחם עלינו א״ש קבל ברחמים את תפלתנו 842.
אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל ברחמים וברצון את תפלתינו א״ש אל תאבדנו באורך גלותנו 260, 316, 321, 326, 849, 852, 931, 939.
אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל שועתינו א״ש אל תאבדנו באורך גלותינו (עי׳ אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל ברחמים וברצון את תפלתינו).
אלהינו שבשמים שמע קולינו וקבל תפלתינו ברצון א״ש אל תאבדנו באורך גלותינו (עי׳ אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל ברחמים וברצון את תפלתינו א״ש אל תאבדנו באורך גלותנו).
* אלו אנוש יעשה לו הון בחייו וחיל רב ויקן בני בית כחול (ב״ק 32).
אלו המון עמים יבאני 466.
אלון עלי בנים אשר אין בם אמון 466.
אלוף מסובל בהוד אפודים 296.
אלוף נעורי לא ימאס 207, 803.
אלוף נעורי מתי תרחם 856.
אלופי גבירי קהלי קדושי 423.
אלופי דת וחכמי דורות 279, 289, 900.

אלופי ומיודעי דן ידין דיני למזור 807.
אלופי מסובלין לאלהא מצלין 208, 808.
אלופי עלה ריש דיש ושלח שורש 861, 887.
אלופים שאננים כלל שרי עברים 322, 342, 920, 926, 943.
אלטו דייו דאברהם 263, 267.
אלי אביר גבר גביר למכביר אשוררה 264.
אלי אדיר נא יחיד בנה נא 208, 797, 809.
אלי אהובי דודי מבטחי 871.
אלי אהללך בבור לבב 832.
אלי איך תוך גלות החיל מרמה ותוך 862.
אלי אין זולתך לגאול 825.
אלי אין כמוך נאדר 825.
אלי אל ישוב דך נכלם 208, 538, 800, 804.
אלי אלי אל תנשה 328.
אלי אלי אל תעלים 328.
אלי אלי אל תרחק 328.
אלי אלי אלי אלי למה עזבתני שמתני בשביה 258, 263, 265, 267, 270, 844.
אלי אלי בנה לי מקדשי 954.
אלי אלי למה מושי תעזוב 1033.
אלי אלי למה עזבתני ואחרי גויך השלכת 958.
אלי אליה הנביא הבא נא 269, 314, 331, 866, 916, 926, 935.
אלי אליה יבוא אלינו 893.
אלי אליך בקרב היכלך 217.
אלי אמור קומי אורי 816.
* אלי אני ירא בקומך יום משפט ונפשי בי כמבכירה (ב״ק 53).
אלי אסוף פזורה 462.
אלי ארוממנהו אין יחוד כיחודו 873.
אלי את ארץ כנעני 819.
אלי את השב חיש אתה תאיר 819.
אלי אתה תאיר נרי 823.
אלי בו בטח לבי 820.
אלי ביום חילי בך אוחילה וביום גאולתי בך אגילה 456.
אלי בים נעין 211, 811, 820.
* אלי בית יוצרך השכם והערב להתפלל ועבדהו בחילה (ב״ק 11).
אלי בך בטחתי מהר סלח חטאתי 785, 912, 914.
אלי גואלי אשאל ממך 810.
אלי גוי עני 821.
אלי דיר תן לעיר שלם 824.
אלי דר מעונה 799, 809, 821.
אלי הבט גוי בא אלי 823.
אלי הוא אנויהו 263, 267.
אלי הוא נאדר ביה שמו 824.
אלי הוד נורא 211, 813.
אלי הפוך נא לבב גוזל אשר גזל נומי וייטיב לעפעפי מעט שינה 457.
אלי הצדק מטע חשובה 832.
אלי הצל עמך 238.
אלי הקשב לי ושמע נא קולי 243, 252.
אלי הקשב לעמי 881, 883.
אלי הרם לעם עני 823.
אלי וגואלי הקשב ושמע קולי 237, 859, 864, 865, 868, 878, 890.
אלי והודי מרים כבודי 539.
אלי וצור ישועתי 208, 238, 804, 814.
אלי זה הוא ואנוהו והראיני את נוהו 813.
אלי זה ואנוהו אבי וארוממנהו 238.
אלי זרה צר הוא נגדי 824.
אלי חי וקיים אל דר בסנה 820.
אלי חי לנגדי 825.
אלי חי שב על כסא דין 819.
אלי חנון ריוח תשים 820.
אלי חנון שובן סנה 827.
אלי ישור בן גבירה 823.
אלי כבתולה נפשה מרה לה 857.
אלי כל יודעי עיתים 511.
אלי כל נפשות ונשמות 819.
אלי כל עונות מוחל 822.
אלי לאלפי מנשה 819.
אלי לו לעדה בחר לנו 824.
אלי לך אל דומי 801.
אלי למה עזבתני וכמת מלב נשכחתי 875.
אלי למה עזבתני זכור כמה שכחתני 238, 799, 814.
אלי לעזרתי חושה 823.
אלי לתפלתי הקשב בארץ לא זרועה 208, 797, 808, 822.
אלי מה מתקו ניביך 821.
אלי מלכי אשאל ממך 805.
אלי מנת חבלי אפתח פי 854.
אלי מקדם מעונה מי כמוך 820.
אלי מקדם קדושי 819.
אלי מרום אומרים הילולו 846, 847, 849, 964.
* אלי מתי ייפה הזמן לך להולך לבך בנתיב זדונך (ב״ק 5).

אלי מתי תלמד דת לבער ותבין לב ללב הוחל ונוטש 458.
אלי נא הבט את אויבי 821.
אלי נאזר בגבורה 825.
אלי נדבות שפתי נא תרצה 872.
אלי עד אן אני נתונה ביד זרים 812.
אלי עד אן יתגר בי אויבי 826.
אלי ערתי והלילי 300, 336, 838, 905, 936.
אלי עוזי אלהינו 785.
אלי עשה לי למענך לא למעני 921.
אלי צור ישיעתי למה עזבתני 817, 875.
אלי צור מחסי 805.
אלי צורי אחסה בו 808.
אלי צורי וגואלי 809.
אלי ציון ואפריון 297.
אלי ציון ועריה 297.
אלי צפן חסדו 208, 799, 808.
אלי קומם כוכתך הנופלת 873.
אלי רם דר בעליה 879, 880, 881, 884, 885.
אלי שוב נא משמים 815, 815.
אלי שובה איומתי 283, 291.
אלי שויתי לנגדי 823.
אלי שחק חצובי להבים 830.
אלי שים ארחי בשלם 825.
אלי שירי קח נא מפי בכל יום לך אתודה 825.
אלי שלח לעמך גואל 819.
אלי תן ניר לי תן 811, 825.
אלי תפרח בת עמי 884.
אליה גואלי תבשר במהרה 877.
אליה התשבי נפשי חשקה 869.
אליה זכרו זכרי הודו 264, 267.
אליהו אליהו אליהו אל יענהו 346.
אליהו הנביא אליהו הנביא אליהו הנביא מהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד איש אשר קנא לשם האל 250, 314, 320, 331, 916, 926, 935, 962.
אליהו הנביא עם משיח בן דוד (עי׳ אליהו הנביא אליהו הנביא אליהו הנביא מהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד איש אשר קנא לשם האל).
אליהו זכור לטוב יבוא יבוא בסימן טוב 893.
אליהו זכור לטוב יבוא לנו בסימן טוב 867.
אליו ארבה תחנונים 309.
אליו מי הקשה וישלם 238, 240, 247, 269, 347, 856, 867, 911, 914.
אליו צבא מעוני 833.
אליום ואגב נחזנו יא ישראל כולנא 1035.
אליום כתמנא ספר שריעת אלחייא 784, 796.
אליך ה׳ אקרא אל עליון שוכני סנה 819.
אליך ה׳ אקרא בכל דור ודור שמך אזכירה 281, 289, 296, 900.
אליך ה׳ אקרא הישיבה לי שיבת ציון 801.
אליך ה׳ אקרא חנון תצילני 803, 825.
אליך ה׳ אקרא מיגגב לעתות בצרה 326, 949.
אליך ה׳ נשאנו עינינו 295, 941.
אליך ה׳ שועתי 825.
אליך אדרוש צור ישועתי 802.
אליך אור עיני נשאתי את עיני 804.
אליך אלהים ה׳ נשאתי וארים את עיני 784, 790.
אליך אלכה ועיני למעוניך 317, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 941, 950, 961.
אליך אעטירה ברוח נשברה 869.
אליך אעתיר רפא שברי 869, 879, 887.
אליך אקרא ה׳ בכל יום 820.
אליך אקרא אנא ה׳ 881.
אליך אקרא אתחנן 814.
אליך דודי אני נשאתי עיני 798.
אליך האל עיני כל יציר תלויות 830, 831.
אליך הצוחה והזעקה 273.
אליך ואלכה ועיני למעוניך (עי׳ אליך אלכה).
אליך ועדיך יבוא כל בשר 284, 291, 830.
אליך נפשי אשא נאדר בקדושה 873.
אליך נפשי חסיה 812.
אליך נפשי כמהה 861, 881, 887.
אליך נשאתי את עיני 284, 291.
אליך עינינו אל חנון וחומל 907.
אליך צורי אורי אשא את עיני 866.
אליך צורי אקרא 875.
אליך צורי שוכן עלייה 862, 871, 878, 883.
אליך קוני נשאתי עיני שמע קול ששוני והסר את עוני 852.
אליך קוני עיני כל היום תוחיל 238, 241, 864, 867.
אליך שועתי בישמך בטחתי 239.
אליך תערוג נפשי 814.
אליכם אישים אקרא ודין ערב פסח אם בישבת היה וקרה 303.
אליכם אישים אקרא זכרו האל הנורא 946.
אליכם אקרא זרע אמוני 915.
אליכם אקרא נמהרים 843.
אליכם נאמני אזכרה ברנני 867, 911, 914.
אליכם עדה קדושה 32, 219, 336, 917, 936.
אלילה אלכה שולל ויחף 796, 857.

אלים בלוד עמד 310.
אלים ושרפים בכו בילדה 272.
אלך כל ימי ושני בצל שדי 825.
אלך לי אל הר המור 799, 808, 824.
אלכה ואשובה אל אישי הראשון 216, 217.
אלכט יבקא זמאנה בעד כאתבהו 71, 72.
אללה תעאלא יעז נצר מולאנא ומאלכנא אלצולטאן 342.
אללי אללי צרי סמך עלי 315, 321, 936.
אללי לי אללי על רוע מעללי 219, 297, 301, 336, 838, 906, 936.
אלמד ארחות אלהי יום יום 842.
אלמשיח חין יסאעא יזמע ישראל פי סאעא 866, 882, 893.
אלעזב ואלמזוג אגמעין 345, 347.
אלעזר בן חביב יקבוץ נודד 884.
אלף אברע כלאמי 345.
אלף אלהים נשגב לבדו 866, 909, 913.
אלף אלפת לחני ואלנצאם 344, 954, 955.
אלף אלפת לחני פי מדאח רב אלאנאמא 346.
אלף אלפת נצאמי 344, 954.
אלף אלפת קולי 346.
אלף אלפת קלבי ואלנצאם 348.
אלף אלפת קלבי פי מדיח 954.
אלף אלפת קלבי צביתן 344, 953, 956.
אלף אמלל גודל יקרו 786.
אלף אמללה שם כבוד מלכותך 881.
אלף אנבה וקם שד אלרחיל 348, 956.
אלף אשורר לאל 750.
אל״ף בי״ת אליף בינה 892.
אלף מגן יגן עלי 808.
אלפי ישראל מבטן עמוסים 209, 805.
אלפי מנשה שירו 209, 805.
אלפים שמונים פרחים 298.
אלפתנו להטהר על כן נודה לך ארון כהור עינים 220, 787, 790, 793.
אלקאת ואלקהוה יסאלוני 344, 345, 346, 347.
אלתאני אבראהם פאלך פאל אלנבי 700.
אם אדם אלף שנה יחיה 861.
אם אוהבך הוכיחך הט אל שיחיו לבב חרד ואוזן תשמע 458.
אם אויבי יאמרו רע לי 317, 322, 332, 918, 927, 940, 950, 961.
אם אזכור ימי קדם 887.
אם אין בך כח להשיב גמול רעים שא את אשר עשו לנפשך בענותך 458.
אם אין לחכם בין כסילים יקר נמצא כן אין מחיר נמצא במדבר לברקת 458.
*אם איש יחי כחיות שת ואדם לא יחזה ראיש ועומד בפרין (ב״ק 51).
אם אמרתי אספרה בלשוני 861, 865, 874, 885, 890.
אם אסדרה שבח ותודה לאל חי 887.
אם אספרה כמו ופי ימלא 882, 890.
אם אפס רובע הקן 226, 232, 316, 327, 903, 918, 939, 949.
אם אשמינו כתולע האדים 327, 949.
אם אשמרה שבת אל ישמרני (עי׳ כי אשמרה שבת אל ישמרני).
אם אשמרה שבת נפשי שמורה 946.
אם אשר בצדק נתישנה 829.
אם את הקילות כבוד חבר ותעבור על דת ומוסר אב 458.
אם את תהובייש איש במומיו אשר הוא הודיעך בהם ומזר צפנם 458.
אם את תהלל איש במדות ואינם בו יצדק בעד נפשו במעשיו ותכלם 458.
אם את תשרת את אשר בו איל יותר ממך עלי דבר אשר בו תשרתהו 458.
אם את תשרת את גביר אל תשוה לו בלבוש אשר ילביש וענגו ומרכבו 458.
אם בא לקריה איש ולא תדע מי הוא בהארחו היה זנב 458.
*אם בלבך בעד עונות נעורים כמו יקוד (ב״ק 65).
אם בליל גלותי מאד ארכו שני 214.
אם גדול עוני מנשוא (עי׳ ה׳ אם גדול עוני מנשוא).
*אם האריך הזמן לך חבליו בפקוד ידידים לבבך יפולל (ב״ק 49).
אם הבנים גלות יושלם 868.
אם הזמן הטיב לך 242.
אם הזמן יעצרני ירבה נדודים וצבא 785.
*אם התרשת אתה יכול דבר אחר שהחרשת (ב״מ 54).
אם הנדוד מכל שכם שכמי 467.
אם השמים גוילים והיער לקנים 864, 877.
אם חטא בן נאוה לך אל הוה רפא עושק דוה 888.
אם חכם לבך בני 211, 814.
אם חסדך שכחנו 217, 841.
אם יהיה אלהים עמדי 824.
אם יהיה אסף וידותון 878, 881.
אם יום פדותי איחר 788, 791, 794, 808.

*אם יחפוץ איש לחיות לעד יעש חסד בימי חלדו (ב"ק 16).
*אם ימותי שנו קווצות בראשי שחרו מורשי בהתלבנמו (ב"ק 47).
אם ימנעו את שאלתך ריב עם נפשך ועם מונעך אל תרב 458.
*אם יעלה אדם לשחק או ישים תהום רבה מעונתו (ב"ק 19).
אם יצחק מתנבים מן יימר קודמך שמע ישראל 231.
*אם יצר לך קוה אל צור ממציא רוח מן הצרות (ב"ק 14).
אם ישאלך בנך מחר אל מי היא זאת האגרת 765.
*אם ישפיע אל טובה לך הודה לו ועשה בה טובה (ב"מ 53).
אם יתמהמה אל חי עושי 828.
אם כח אנוש ככח ארי ונמר 285.
אם לא יהי לבך בקבר לסורך איך תריב ברע לא קברו בתוך קרבו 458.
אם לא תוקיר מסחר שירך 461.
אם לאלהיך לבד תוחילי 465.
*אם לבך לא בעתו מורא מות מעט וישבון ויבעת (ב"ק 41).
אם מעוה תהר ותלד כסילות ואבי מתום יהר ויוליד ישרה 458.
*אם נדברו החכמים על פליאה ולא תדע שחק ואמור זה לא ידעתיהו (ב"מ 91).
אם ננעלו דלתי נדיבים 343, 344, 348, 953, 955.
אם סוף לקץ הנחתם 861, 862, 879, 886.
אם עברנו תורות וחלפנו חקים 830.
אם עונות יענו בנו 317, 332, 919, 922, 940.
אם עוני ענה בי ורוב כחשי 1033.
אם עוננו ענו בנו 823.
אם פגע בך האי מנוול 340, 856.
אם פי צרק שינה כפר לי כאלו לא היה 239, 265, 267, 797, 809.
אם צבי נד ממעוני חן ברית שם לי ערובה 462, 786.
אם קמי לחרדתי 784, 790, 866, 886, 909, 913.
אם קמי עלו על ראשי 867.
*אם רעך שגה במבטא שפתיו או מעשיו כסה חטאיו בבגד (ב"מ 96).
אם שחה איומתך ודלה 274.
*אם תאבל נפשך על חרדה באה תאבד שכרך ותשפל (ב"ק 50).
*אם תאהב את חיות והרחיק את רגלך מנתיב עלוקה (ב"ק 24).
אם תאהב בין את ילודי ימים מחר לך הבן בבן קהלת 460.
אם תאהב דרך אמת ללמוד 300, 317, 321, 327, 788, 791, 794, 918, 931, 940, 949.
אם תאהב הרבות שלומים לך על תאותך הארך מענית 458.
*אם תאהב נפשך בהיום להנצל מפח כמו רשת בעולם לרגלך הוא (ב"ק 27).
אם תאכלנה נשים פרים 281, 290, 298, 902.
אם תאנף על איש סגור פה על מומיו ובו לא תענה סרה 458.
אם תבך עין גולה אשר דלפה מנוד ויעל את נדוד על שפה 456.
אם תבעיון אבנה עיר דוד חנה 239, 245, 807.
אם תחפון בשלומך טהר למוסר עצמך 947.
אם תחפצה בחכמה הט אזנך 947.
אם תחפצה בחכמה טהר לבבך הכון 947.
אם תחפצה בן איש לסודות נבחרו 346, 953, 956.
אם תחשוב מטיב כמריע הן אתה הולך במחשך 458.
אם תעירו תלונותיכם 281, 902.
*אם תעמול הרבה ואם תמעיט תאכל בעולמך ארוחתך (ב"ק 21).
*אם תעשה טובה לטוב לא ישקוט עד עת אשר ישיב לך תגמולך (ב"מ 104).
*אם תפגשך תלאה השם בלבך כויה (ב"ק 61).
אם תקיימי מצותי 901.
אם תשוב לפני מלכך 823.
אמאם חיי בכל עת בעת שמעי חרפה 858.
אמגן מומי לא תשחבע 281, 901.
אמרחי רוחי־לרבי סבחי שרקי וגרבי 954.
אמול עזור רוחך 876, 878, 879, 888.
אמולה לבת כאישון בת 805.
אמון הנה ישעך בא 793.
אמון יום זה נחלו עם זה 259, 296, 297, 331, 338, 917, 929, 948.
אמון ישמח כי קץ פדותו קרוב 261, 266, 267, 921.
אמונה בידועים כמו נר במנורה 943.
אמונה יוצרה אצלו אמנה ועד לא נוסדה ארץ הבינה 605, 607.
אמונה יצרה יסוד היסודות 342.
אמונות אל עד שחקים 208, 809.
אמונות יהגה חבי ואצדיק את דין מלכי 938.
אמוני ארץ אמונתך 310.

אמוני חוגגי תקופת השנה 310.
אמוני לבב הבינו מה נורא סור נעלם (ע' אמוני לבב הבינו מה נראה).
אמוני לבב הבינו מה נראה סור נעלם 284, 920, 924, 929, 940, 950, 959.
אמוני נבונים בתקעם בירח איתנים 283, 310, 829.
אמוני עם ישורון 261, 263, 267, 844.
אמוני עם סגולה מהר אורכם יזריח 871.
אמוני עתים אפסו 282.
אמוני עתים ישולח לקדים 830.
אמוניך קוראים בגרון 271.
אמונים אהובים מראשית יצירתו 943.
אמונים באמונה קיימו דת נאמנה 943.
אמונים בכל יום בכל שנה ושנה מזכירים ברוך מרדכי הצדיק 965.
אמונים בני מאמינים 829.
אמונים בעל לאל שועם 272.
אמונים נוצר אומן יוצר (ע' אמונים נוצר צייר יוצר).
אמונים נוצר צייר יוצר 209, 807.
אמונים ערכו שבח 208, 234, 797, 808.
אמונים רגזו וחלו 444.
אמונים שיחרו פני אדוניהם 217.
אמונת אומן עצות מרחוק 831.
אמונת השרש באמירו 842.
אמונת יה נפשי חכה 217, 907.
אמונת עתים אצלו אמון 280, 290, 901.
אמונתך אצחצחה אלהותך אשוחחה 908.
אמונתך בעליונים בריתך בתחתונים 830.
אמונתך חוסן ישועות 810.
אמונתך יודיעו ויחד יכוננו 919.
אמור יאמר עבד אברם 210, 813.
אמור לגלעד הבכור 953.
אמור לי מה אבוקה על מנורה מריקה על פני מלח כמלח 455.
אמור לשילה אגוז זו 854.
* אמור מה טוב לך אחי בהשקט והוא דרך נתיבה אל כניעה (ב"מ 7).
אמור מה צפרים אין בם נשמה נתונות על מדורת אור לעולם 455.
אמור נא לאשר אתאו ראותו וידי שלחוהו באבדו 453.
אמות ולא מת מחלי האהבה חושק לפני 465.
אמין שיתין לרומא 281, 901.
אמיץ אשר לו הגדולה 257, 332, 941.
אמיץ גוזר ומקים 841.
אמיץ לבו בגבורים 210.
אמיצי שחקים ממעל 284, 291, 830.
אמירותיו מה יקרו 881.
אמלא פי תוכחות 216, 217.
אמלל גבורות אלי 211, 811.
אמלל פתגמא בנהורא דיממא 965.
אמלל שיר ותושבחות לאלי 343, 344, 348, 952, 956.
אמן אמן אמן שם נורא 854.
אמן יוכח ודרכו תמימה 842.
אמנם אלהי הרוחות 297.
אמנם אלהי עולם 830.
אמנם אנחנו חטאנו 829, 830.
אמנם כי דברך לדור ודור קיים 302.
אמנם לברך שם נורא 786, 910, 913.
אמנם שפת לשון ודבת עם 396.
אמץ אום עגומה 832.
אמץ בן רצוי הגלה 842.
אמץ גואלי ברכים כושלות 819.
אמץ זרועי וידי 821.
אמץ לבי כגבורים 813.
אמצא חן גם שכל טוב לרוב ידידי 880, 891.
אמצה ממנו אשמתנו 217, 775, 778, 779, 781, 848, 851, 903.
אמצני אלהי ביום מועדי וחגיגי 783, 792, 795.
אמצת עשור לכפור תמה 830.
* אמר אדוני האמת ואדוני צדק ומשפט הנני אל זדון (ב"ק 40).
אמר ה' ליעקב אל תירא עבדי יעקב 230, 269, 521.
אמר ה' צבאות במקום זה אתן שלום 799, 824, 868.
אמר אויב אאסור מרכבה 280.
אמר אויב ארדוף כאריה 219, 787, 790, 793.
אמר אויב בבוא גזרותיו 858.
אמר חיים הבהיר יופי זוהר יאיר יזהיר 964.
אמר יצחק לאברהם אבוהי 281, 901.
אמר לה לבת באישון בת חביבת עם רבת 209.
אמר סעדיה הקטן יופי הזוהר כחתן 964.
אמרה גולה וסורה 332, 941.
אמרה ציון איך יצאוני בני 316, 321, 916, 926, 930, 936, 949, 960.
אמרה ציון מצאוני עוני 219, 336, 838.
* אמרה שמח בעבור הגיעך אל אלי שנים חמשים בעולמך (ב"ק 36).
אמרו אל איש מאין מוסר 466.

אמרו בני אלהים במה אתן לפיעלי צדק 323, 788, 791, 794, 865, 909, 912.
אמרו לאלהים אל ארך אפים 830.
אמרו לאלהים אל מלך בעולמו 851.
אמרו לאלהים מה מאד נורא 284, 291, 798.
אמרו לבת ציון הנה ישעך 868.
אמרו לנחלת צבי 297.
אמרו מליצי לצבי 463.
אמרו עדת אל מרעית ימינו 898.
אמרו עם אל תחשו 823.
אמרו רבותינו זכרונם לברכה 234, 1057.
אמרוט ראשי על התורה מרים ראשי שובת ממני צחוק 18.
אמרות ה׳ חשקו לבי 785.
אמרות אל אמרות טהורות 462.
אמרות אל ותפלותיו 828.
אמרות האל טהורות מפנינים הם יקרות 220, 467, 784, 789, 793, 795, 796, 922.
אמרי בינה וגם רינה 809.
אמרי האזינו עדת אמוני 217.
אמרי האזן הט לי אוזן 208, 808.
אמרי יושר מה נמלצו 210, 812.
אמרי כזב ומען בחשים 296.
אמרי לו שקלתם בכספים 466.
אמרי נא בינה האזינה אלי דר מעונה 822.
אמרי נא האזינה בינה אלי הגיגי 825.
אמרי פי אל והגיון 825.
אמרי פי והגיוני שעה נא 806.
אמריו חושך איש דעת 821.
אמרים עמכם קחו 775, 777, 779, 781, 842.
אמרך בבבי יום שאג אריה 297.
*אמרר על יחידתי ואשתעה להותה (ב״ק 57).
אמרת רנן אערוכה 285, 293.
אמרתי אודה עלי פשעי 217.
אמרתי לפושעים אכלה פשעים 284, 291.
אמרתי לרב האיכות 825.
אמרתי נגזרתי בחרוב בית תפארתי 318, 924, 940, 960, 1073.
אמרתי צורי מגני עוי זמרתי 865.
אמרתי שמעו אמונים 298.
אמרתך אלי הקם לשבויה כלבבי 462.
אמרתך צרופה ועדותך צדק 829.
אמרתם כי לכבבים פעלים גבוהים כאשר המה גבוהים 458.
אמת אבאר הלכות סוכה 831.
אמת אל שמך מקדם 819.
אמת אתה חתננו 239, 241, 247, 518, 964.
אמת בספרך בראת עולמך 831, 852.
אמת בשמך מקדם 801.
אמת האל נגלה לאברהם אבינו 943.
אמת ואמונה בשביעי קיימת גזרת דברת 900.
*אמת כי אדמה קערה למכביר וכלא למשכיל ומצרף לברים (ב״ק 52).
אמת כי צבי לוקט ורדים בגנך אהבתיו לכן עלי תשלח חרונך 457.
אמת כפור כפור אל חי 827.
אמת לאל אשר אין לו תחלה ואין לו אחרית תאות תהלה 453.
אמת מה נהדר כהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש 849.
אמת מורה נתיב יושר 420.
אמת נעלה מלכי בדרכו ובמלאכתו ומה נבדלו כל חשבוניו ומחשבתו 456, 459.
אמת עלי לספר מאמרות 783, 788, 791, 792, 794.
אמת קנה אמרי בינה 207, 801.
אמת קשה וקין מהיר וחכמה ודין רבים ודרכיהם רחוקים 458.
אמת תעש שפטים 271.
*אמת תעשיר בעליה וצדק בלי כזב לאיש יעש חילים (ב״מ 5).
אמתי שם המפורש בשבעים בו נוסדו 296.
אמתיך בכלי נבל תוף 208, 808.
אן חנה דודי ברח 861, 881, 914.
אן לי בלתיך מי לי 814.
אן פנה פניני ממעוני 464.
אן תחנה יעלת חשקי 876.
אן תלכי או תדרכי אגרת 469.
אנא אב רחמן חנון חנני 801.
אנא אדון עולם אברח ממך (עי׳ אנה אדון עולם אברח).
אנא אדון עולם וברא הברואים כולם 933.
אנא ה׳ הושיעה נא . . . אלהי האלהים הושיעה נא (עי׳ אלהי האלהים הושיעה נא).
אנא ה׳ הטיבה חתימה 852.
אנא ה׳ המסדר כוכבים 908.
אנא ה׳ המציא סליחה וכפרה חיים וחסד 958.
אנא ה׳ חתמנו לחיים 843.
אנא ה׳ רחמיך יראו 232, 301.
אנא אור עיני החלימני והחייני 889.
אנא אזון חין תאיבי ישעך 285, 310.
אנא אזון נא שועני והעבר מריינו ורשענו 217.

אנא אזון נצורים 832.
אנא אזון שוועת חינון 284, 291, 830.
אנא אל אחד הנקדש בקדושות שלשה 321, 926, 929, 930, 937, 950.
אנא אל אחד ומבייש 321, 783, 789, 792, 795, 832, 926, 929, 930, 937, 950.
אנא אל אחד ושמו אחד 321, 783, 789, 792, 795, 831, 926, 929, 930, 937, 950.
אנא אל אחרון וראשון אמץ עם 789.
אנא אל איום ונורא שדי נאזר בגבורה 866, 882, 893.
אנא אל אלוהי אבי 812.
אנא אל בוראי 826.
אנא אל גואלי מנת חבלי וגורלי 803.
אנא אל חי ואדיר מגלות פדני 911.
אנא אל נאור האירה פניך 843.
אנא אל ניבי תבחר 887.
אנא אל נפשי מלטה 824.
אנא אל ראשון נצור נצורים כאישון 795.
אנא אל שוב שביתנו 819.
אנא אל תחרש לדמעת ענייה 872.
אנא אל תן לי אות 825.
אנא אלהים חיים תכתוב דבקיך לחיים 830.
אנא אלהינו הוריהו לברכה 833.
אנא אלי נורא עלילה 811.
אנא אשר למולך מפילים תחנה 768.
אנא בקראנו לקול שועינו 217, 232, 301, 843, 851, 907.
אנא האל המיחד לכבודו (עי׳ אנא המיחד לכבודו).
אנא האל הנקדש בקדושות שלשה 783, 789, 792, 795, 832.
אנא האל חיש השיבה 822.
אנא הבורא עולמו בימים ששה 321, 783, 789, 792, 795, 832, 926, 929, 930, 937, 951.
אנא הבורא עולמו ביסודות ארבעה 789.
אנא הואל סלוח לעבדיך 830.
אנא הושיעה נא בני עפר מי מנה 285.
אנא הושע מאור עיני 240, 241, 519.
אנא החק זמן חירותינו ימים שבעה 930, 937, 951.
אנא המיחד לכבודו שמות חמשה 321, 783, 789, 792, 795, 832, 926, 929, 930, 937, 951.
אנא המנחילנו שבת לימים שבעה 930, 937, 951.
אנא המקדים לעולם דברים שבעה 321, 783, 789, 792, 795, 926, 929, 930, 937, 938, 951.
אנא המקדים עולמו ימים שבעה 832.
אנא הנראה בלבת 792, 795.
אנא הנשא והעיר פלאות 317, 918, 937.
אנא הפודנו על יד שביעי לרועים שבעה 930, 937, 951.
אנא השם בכסאו חיות ארבע ופניהם ארבע 321, 783, 792, 795, 832, 926, 929, 930, 937, 951.
אנא השם הנכבד והנורא 830.
אנא זכור אב הבטחתו 930, 937, 951.
אנא זכור יחיד בשרת בו לקץ נסים שבעה 930, 937, 951.
אנא זכור תם המשתחוה אפים 783, 792, 795, 930, 937, 951.
אנא זכרני פקדני חי השב לי על כני מחמד עיני 211, 811.
אנא חטא העם הזה חטאה גדולה 830.
אנא חיש נא ישעי 321, 789, 938.
אנא חמלת קוני והנה נפרד הרבה 885.
אנא יה הודי ברח ממני אל רם 861, 877, 889.
אנא יוצרי דורשני 789, 792, 795.
אנא יוצרי וקדושי 789.
אנא יסד יסוד מקדשי 789, 795.
אנא יערב לך 789.
אנא ישר עם בא בהושענא רבה 783, 789, 792, 795.
אנא כעב זדוני תמחהו 302, 316, 851, 852, 917, 939, 949.
אנא מלבי וקדושי פדני 795.
אנא מלבי וקדושי שעה 795.
אנא משה רחימא ספרא דמלכא 316, 926, 929, 931, 938, 951.
אנא סלח נא לשבים עדיך 216, 217.
אנא עלי צרים גברו 863, 881.
אנא ענה דוד יפה 809.
אנא צור מושיעי 795.
אנא צור שבותי שוב 825.
אנא רחום אל תיפן 285.
אנא שא נא לטחלי מושי 806.
אנא שלח לנו גואל 823.
אנא שלח על מוני איש אלייה 889.
אנא שעה שה פזורה 217, 832.
אנגלי מרומא פתחון 281, 901.
אנה אדון עולם אברח ממך 255, 330, 775, 778, 779, 781, 843, 848, 851.

אנה אלך ואזיל דמעות כמים 281, 298, 902.
אנה אלך מרוחך 213, 241, 247, 290, 811.
אנה הלך דודי ממני חמק עבר מחניים 889.
אנה הלך דודי עבר בקרבי אש חשקו גבר 242.
אנה הלך דודך תאבד לעולמים שרקו שן 271.
אנהבתני יא טאיר אלבאן 348.
אנהים במר יחידתי 281, 290, 902.
אנובב בשיר חרש 862.
אנוסה לעזרה אמצא נגדי 218, 254, 829.
אנוש איך יתכפר 284, 291.
אנוש אישי סעדי 823.
אנוש ברא המציא אורה 804.
אנוש גביר אל תאנח 878, 888.
אנוש הלא תבוש ותכלם 864, 890.
*אנוש יוום בלבו מאויים להגיעם ביום מחר יקוה (ב״ק 7).
אנוש יעשיר בחכמתו ואחר כמותהו בחכמת לב מדולדל 458.
*אנוש ירוץ ותר אחר שרירות לב ולא אחר (ב״ק 58).
אנוש לא יחטא אין ולבן לחטאך אל תהי מגיד לנקלה 458.
אנוש מה יזכה 284.
אנוש מכתם נופך 209.
אנוש תם יאהב תמים וישר ישרים וחבר צדיק אהובו 458.
*אנוש תר אחרי לבו וימיו צל עלי תבל (ב״ק 56).
אנושי לב כארי 255, 775, 778, 780, 782.
אנחנו בני גלות דכאנו העוני והדלות 216, 257.
אנחנו החומר עפר ואפר 851.
אני אבכה ברוב יגוני 301.
אני אבכה היום ואקונן קינות 939.
אני אברך אל עליון 880, 891.
אני אברך לקהל בצרא 86.
אני אגיד נפלאות אל כי לך תהלה נאוה 790.
אני אדרוש אל אל ברית כרת ליקותיאל 216, 217.
אני אודה גדלך רב יפה נאוה 885.
אני אודה לאל שוכן מעונים 785.
אני אזכיר חסדי ה׳ מחסי 879.
אני אחבירה זמרה 872.
אני אל אל אדרוש הוד והדר 860.
אני אל אל שדי אשחר 264.
אני אל אלהים אקרא אשירה ואזמרה 86.
אני אל מעמקים קראתיך ה׳ 298.
אני אמה לאמה על כן דברי לעו 462.
אני אמרתי אל מוציאו 310.
אני אני המדבר בתפלה 958.
אני אפתח פי בשיר זמרה לכבוד אהוב 880.
*אני אראה ישני הקברות ואת לבי תנומתם מעירות (ב״ק 9).
אני אראה ציון 826.
אני אראך עופר וידיב לבבך בעיניו כעיניך לבבי מדיבות 457.
אני ארים בקולי בשיר מהללי 870, 876, 880, 891.
אני אשאל אלהי יעזרני 954.
אני אשאל שבח האל תחלה 345, 346, 952, 953, 957.
אני אשוב ארעה צאני 804.
אני אשיר אזמר תוך עם ישרים 872.
אני אשיר אזמרה לכבוד תורה 880.
אני אשיר בזמירים 870, 872.
אני אשיר במצלתים 871.
אני אשיר בפי ולשוני מהללי 891.
אני אשיר בשירה וקול זמרה 870.
אני אשיר בשירה לאל גדול ונורא 871.
אני אשיר בשירה לאל רם גדול נורא בגבורה 872.
אני אשיר בשירה לכבוד מקל תפארה 870, 880, 891.
אני אשיר בשירה לכבוד ספיר יהלום 871.
אני אשיר בשירה לעוטה אורה 882.
אני אשיר בשירי לאלהי אבי 873.
אני אשיר בשירי לאלהים חי 880.
אני אשיר וארנן ביום חתונה 802.
אני אשיר עוזו 824.
אני אשיר שיר וזמרה 872 880, 891.
אני אשיר שיר ושבחה 86.
אני אשיר שיר ותהלה 86.
אני אשיר שיר חתנים 86, 805.
אני אשיר שירה בקול צהלה 880, 891.
אני אשירה אזמרה 870.
אני אשירה בקול שיר וזמרה 872.
אני אשירה בשיר בתום לב ובכושר 872.
אני אשירה לאל גדול ונורא בשפה ברה 873.
אני אשמתי והרביתי לחטוא נגדך 282.
אני אשר לאהובי אהבתו עלי 540.
אני את פי אפצח בשיר נאה 889.
אני את פי אפצחה בקול נעים 880, 891.
אני את פי אפצחה בקול שמחה 870, 880.
אני את פי אפצחה ברנה וגם שמחה 880, 891.
אני את פי אפצחה בתהלה וקול זמרה 911.
אני את פי אפצחה למשאת וארוחה 870, 880.

אני את פי אפתח בשיר נאוה 861.
אני בחסדך בטחתי 825.
אני בחפשי את רוחי הבינני מה שיחי 216.
אני בינה שוכנה מעונה ואמונה בחיק אל וצפונה 304.
אני ביער הלכתי 263, 267.
אני בך אעלווה 211, 814.
אני בעודי במאסרי 282.
אני בפי אשירה 871.
אני בשיר אזמרה ברנה ושפה ברורה 891.
אני בשירה אומרה תוך עדה טהורה 872.
אני בשירה וגם בזמרה אחלה לאל רם 910, 913.
אני בשירי זמרה אפאר צור עולמים 911.
אני בשמחה אומרה 870.
אני בתחנה לאל דר מעונה 872.
אני גבר יגון פרוד דחפו 462.
אני הגבר אקונן בליל זה 300, 905, 917, 936.
אני הדל ועזי עיר ומגדל 956.
אני הוא המדבר וקרבי משתבר 830.
אני הוא השואל בעד בית ישראל 830.
אני היום אבכה בנפש מרה 906.
אני היום אשירה ארנן אזמר לדוד מקל תפארה 872, 874.
אני היום לאל אשירה לאלהי בעודי אזמרה 755.
אני היום מצאוני משחרים 509.
אני הייתי בעיר ארגיל 856.
אני חבצלת השרון שושנת העמקים 287.
אני חולת אהבה 208, 804, 808.
אני חולת אהבתך יונתי תמתי 965.
אני חומה ושדי כמגדלות 279, 289, 900.
אני חטאתי ואשמתי 282.
אני חכמה ראש דרכו אל קנני 801.
אני ישנה אכן לבי ער 844.
אני ישנה בגלות בבל 853.
אני ישנה הייתי ולבי ער בקרבי 877.
אני ישנה שוכבת על ערש 210, 811, 820.
*אני כאשר תראה יצוקי זהב למען נשיכה מחסר לב ארהב (ב"ת 118).
אני כדל שואל 827.
אני לאל אביע רננה וקול שירים 873.
אני לאל אפצחה היום הלל ושבחה 874.
אני לאל דעות אערוך אמרים 859.
אני לאל חי אשירה 872.
אני לאל חי נצחי 878, 879.
אני לאל נורא תוך עם קדוש נטהר 873.
אני לאל רם נשא בתחנה ובבקשה 891.
אני לאלהים אקרא 800.
אני לאלהים אשירה נבל וכנור אעירה 965.
אני לביתך שיחרתי 912, 915.
אני לגבר שירים עליו אחבר 871.
אני לדודי אשירה 874.
אני לדודי ובלבי היתה חשקת אהבתו 884.
אני לדודי ודודי לי 207, 798, 803, 808.
אני לדודי תדברנה שפתי ישינה 271.
אני לי נאה לברך לאל 803.
אני לי נאה להודות 911.
אני לך אהלל 242, 512.
אני לך אל אהלל (עי' אני לך אהלל).
אני לך דוד אזמר 243.
אני לפני אלהים אקרא 804.
אני לצור גאוני 911.
אני מפקיד יחידתי 340.
אני נפלאות אל אזכיר כי לו תהלה נאוה 767, 784.
אני פי מלך שמור ופקודיו אגמור 304, 801.
אני צעיר בפנות השרידים 465.
אני קטון מאד מן החסדים 785.
אני קמתי הדל והחלך 529, 773, 776, 867.
אני ראיתי עיר בנויה 529.
*אני רואה זמן הפוך וימים משונים אין אני בהם מחמד (ב"ק 12).
אני ריאה אני מראה כשירותי וטריפותי 718, 1049.
אני שיר אחבירה 880, 891.
אני תוך אום נסוכה 870.
אני תוך קהל עם אפצחה 870.
אני תמה יפת צמה 462.
אנכי ה' אלהיך נעים שמענו 259, 264, 266, 267.
אנכי אדיר באדירים 901.
אנכי אחת דבר בקדשו 310.
אנכי אל מעוך מרחם גוזיך 296.
אנכי אנכי אנחם 281, 290, 902.
אנכי אשיח אשיר אשבח 872.
אנכי אשיח בלב שש שמח 870, 876, 880, 891.
אנכי אשירה בשפה ברורה 910, 913.
אנכי אשמח אגיל על ראש שמחתי 802.
אנכי היום אשירה לאלהי הרוחות 869, 878.
אנכי שמעתי ונתקיימו עולי קבלו ולא תאשמו 296.
אנסוך אני מהר 208, 808.
אנסיכה מלכי לפניו בהתהלכי 829.
אנסכה לו בשמחה 814.
אנעים זמירות בלשוני 871.

אנעים זמירות ושירים אארוג 539, 1069.
אנעים חידושי שירים 280, 289, 900.
אנעים שיר מהללי 870.
אנצח בנגינות שיר השירים 212, 814.
אנצח על השמיני 309.
אנצח על נחילות 212, 813.
אנשי אמונה אבדו אמונים פסו וחרדו 949.
אנשי אמונה אבדו באים בכח מעשיהם 216, 219, 256, 260, 297, 300, 316, 321, 326, 336, 336, 842, 846, 849, 851, 852, 907, 917, 931, 939, 949.
אנשי אמונה נעלמו מדורות 318, 924, 940, 960, 1073.
אנשי אמנה עברו רוב עוניך גברו 216.
אנשי חסד הנושאים קולם 256, 302, 776, 780, 782, 843.
אנשי לבב שמעו לי 842.
אנשי לבב שמעו שיר ידידות 812.
אנשי עורכי תפלה קומו לעמוד בתפלה 960.
אנשי שם יורשים את עדן 823.
אנשים הנדיבים הנדיבים יתנו רב בחייהם במתת השחקים 458.
* אנשים יעלו מרום בחכמה ובלתה אל תהום ירדו גבוהים (ב״מ 4).
* אנשים יש לכל מפעל וכל איש מקודש לאשר חפץ ובוחר (ב״מ 3).
אנשים לתגמולים מהירים אברר גם רחקים בהרחקי מצואים בהמצאי 458.
אנת אלאה אלואחד אלוחדאני 963.
אסאלך יא חור אלגנאני 344, 953.
אסאלך יא עוהגי 343, 344, 348, 953.
אסבח אלאה אלערש 952.
אסבח אסם ואחד אלעאלי 471.
אסבח כאלקי מא דמת באקי 343, 954.
אסבח כאלקי מא דמת עאיש 957.
אסבח כאלקי עאלם בסרי 343.
אסבח כאלקי רב אלכלאיק 346, 952, 957.
אסבח לרב אלגוד 345, 954.
אסבלה נדודי אגילה בגלותי 784, 789, 796.
אסדר בקצרה זביחת אל נורא 1051.
אסדר לסעודתא צפר דשבתא 916, 934, 1000.
אסדר נהי וקינה לנוד שכינה 860.
אסדר שבחא לאלה כל רוחא 234, 236.
אסדר שבחין לרוחא דרוחין 442, 964.
אסדר תושבחתא גו עמא קדישתא 874.
אסדר תושבחתא תגא דצלותא 442, 965.
אסוף אל קנוא ונוקם 823.
אסופים אסופי אשפתות 283, 291.
אסור בכלוא מצוקה 216, 217, 257.
אסיר מעל יצף פועל 842.
אסיר משחר פני רבו 256, 847, 848.
אסיר תקוה לקין ימין 841.
אסיר תקותך אני והמוני 922, 928, 941.
אסירי תקותם מכלוא מעצבה 255, 775, 777, 779, 781, 907.
אסירים המקוים למלאך הבשורה 220.
אסלד לקורא הדורות 829.
אסמעו קולי אנא חנה 1035.
אספ יבשר טוב כמו יקותיאל 963.
אספוד בנהי ואגדיל קינה 963.
אספוד בנהי ואקונן קינה אחר קינה 951.
אספי יונה את בניך 822.
אספי יונה לדוד שלח 826.
אספר אעורר פאר צדקות אלהינו 833.
אספר גבורות אל נורא עלילה 257.
אספר טרפיות מתוקות לפיות 1051.
אספר נסי אל ואנובב 873.
אספר נסי האל צור במרומים דר 875.
אספר נסי צור מחסי 873.
אספר פלאות מאל נוראות 958.
אספר תהלות אל בגבירה נאור 872.
אספר תהלות אל בקדש נאדר 859, 873, 874, 876.
אספר תהלות אל ויקרו 863, 874, 878, 882, 885.
אספרה אל חק אל צוה 220, 787, 790, 793.
אספרה אל חק ומדרשים 220.
אסר רכבו בשלישי חילו 854, 901.
אסתופף באולמך ישעי ואורי 829.
אסתופף בבית גינת ביתן 211, 811.
אסתיקצת עיני ואלנאס נאימין 953.
אעבור בסך אדרם 806.
אעורר בכיי ואגיד דמעי 297.
אעורר טוב מחשבתי 941.
אעורר ילות בימים ולילות 297.
אעורר לשמיע קול תהלה 844.
אעורר רוח ונשמה 238.
אעורר שיר רנני 875.
אעורר שירה חדשה 209, 213, 807.
אעזבה מחשבות און 842.
אעיר את רחשי בשיר נעים 870, 872, 876.
אעיר יגוני עם יום אשר הלאוהו 297.
אעיר כנשר קני מאושר 914.

אעיר לבי משנתי 242.
אעיר רנה בתוך עם בחירי 812.
אעיר רנה לאל גדול רם על כל רמים 210, 811.
אעיר רנני לך שוכן עליון 814.
אעיר שוחרי אל צור 820.
אעיר שיר לאל עושני 815, 819.
אעיר שירי בניב שפה 821.
אעיר שירי למול צירי 263, 267.
אעירה שחר את עיני 241, 282, 295, 776.
אעירה שנת עיני 216.
אעלוז אלהי בזכרך 462.
אעלום בכנפי רננים 803.
אעמוד במשמר מנעמי 255, 775, 777, 779, 781, 846, 847, 849, 907.
אעמוד היום בתוך קהלי 785, 865, 912.
אענה לזמירות בסיבה 913.
אעניד לך תפארת והלל 309.
אערוך את דבירי 871.
אערוך ביום צומי (עי' אערוץ ביום צומי).
אערוך בישבחי לאל 788, 791, 794.
אערוך לאל ואצפה אהודהו משירי 211, 810.
אערוך לאל שיר חדש 825.
אערוך לך הלכות שחיטה 267.
אערוך לך ואצפה 810.
אערוך מדברי דתי 302, 336, 339, 775, 778, 779, 781, 849, 851, 907.
אערוך מהלל ניבי לפני אלהי אבי 814, 861, 869, 882, 893.
אערוך נא שיחי בעזר מבטחי 875.
אערוך ניבי לאל צורי 823.
אערוך צהלה בתוך עם סגולה 869, 872.
אערוך שועי בית שועי 310.
אערוך שיר ומזמור לכבוד דודי צרור מור 871, 880, 891.
אערוך שיר זמרה בפי ולשוני 870.
אערוך שיר כפי כחי 813.
אערוך שיר שבחי 820.
אערוך שיר תהלה ברנה וצהלה 871.
אערוך שיר תהלה בתוך קהל סגולה 869.
אערוך שיר תהלה לצור אשר אין בלתו 869, 909, 912.
אערוך שיר תוך קהלה 910, 913.
אערוך שירה ותהלה לאל צור נורא עלילה 236.
אערוך שירה ותהלה לכבוד דוד אהוב נעלה 874.
אערוך שירים לאדיר אדירים 910, 913.
אערוף כמטר לקחי 903.
אערוץ ביום צומי רוב המוני 318, 924, 940, 960, 1073.
אערכה שירי אומרי ברון ודיצה 870.
אעשה למען שמי 284, 291.
אעתיר לך בארץ שביי 825.
אעתיר לצור אלי 207, 802, 819.
אעתיר נאמן כי בא דין 819, 821.
אף אורח משפטיך 829.
אפאר ואמליך בכל יום תמיד 784, 795.
אפאר למלכי בקדיש 831.
אפודי שש לאל שונא שש 301, 849.
אפוכי סדרא מידרא חוינא הכא 881.
אפחד במעשי אדאג בכל עת 218, 254, 829.
אפטיר בשיר שפה 267, 344.
אפטיר שפה שחר עיפה 237, 239, 798, 809.
אפידת חבור הכל ודבור אמירת הכל 604.
אפיל תחנתי לפניך אולי אמצא חן בעיניך 217, 842.
אפננת ערוגים באומר נערגים 284, 291.
אפס גאון עזי 842.
אפס מוזי מחבב ומכפר 830.
אפסו אשים ובטלו קרבנות 830.
אפסי ארץ ברברו הקים 218, 254, 830.
אפפו והקיפו עלי אויבי בנפש 282.
אפפוני חבלי זדוני 275.
אפצה שפתי בקול רננות 827.
אפצח בשירה ואודה זמרה 777.
אפצח בשירה ערוכה 786.
אפצח זמירות לאל קנא 856.
אפצח פי וניבי 874.
אפצח רנה וצהלה ואומר הלל 801.
אפצח שיר בגרון 872.
אפצח שיר ורון אערכה 875.
אפצח שיר מהללי 894.
אפצח שיר עתה לידידי 910, 913.
אפצח שירה ערוכה לאל בתעצומו 871.
אפצחה פי אברך ציר ישעי שם דרך בים יום שביעי. נעלית אל נערץ בקדושה 859.
אפצחה פי אברך צור ישעינו שם דרך בים יום שביעי. יחיד עוטה אורה 859, 878.
אפצחה פי אזכיר עשר נסים 882.
אפצחה פי בשירה וקול רנה וזמרה 880, 891.
אפצחה פי בשירה ערוכה ושמורה 870, 872, 874.
אפצחה פי בשירים לאל יוצר הרים 870.
אפצחה רון ברשות אל נורא 866, 909, 913.
אפצחה רון וצהלה אל צור נפלא 785, 868.

אפצחה רנה ותודה אצהלה בגאון ה' 783, 789, 790, 792, 793, 795, 865, 886, 909.
אפצחה רננים לנמצא בכל עת שעה 872.
אפצחה שיר בהגיוני לכבוד תורה היקרה 876.
אפצחה שיר וזמרה לאל אדיר ונורא 870, 880, 891.
אפצחה שיר וזמרה לכבוד מקל תפארה 862, 880, 891, 910, 913.
אפצחה שיר ושבחה 872.
אפצחה שיר תוך עם נקיים 871.
אפצחה שירה וזמרה לחכם האבן מאירה 862, 880.
אפצחה שירי עתה 872.
אפצחה תודה וקול זמרה 866.
אפרוש כפי בירושלם 824.
אפריון לי יעשה 208, 806.
אפרש אני תורת אל תוך קהל עדת ישראל 873.
אפתח את פי וארנן 820.
אפתח בחידה קינה ערוכה 858.
אפתח בכנור זמרת יה 810.
אפתח בשירה בענין פסח 348.
אפתח להלל ואשיר מסלל 958.
אפתח נא את פי להלל 209, 805.
אפתח נא שפתי ואענה ברון 285, 290, 292.
אפתח פי בקול גילה 872.
אפתח פי בקול שירה 880, 891.
אפתח פי ברשות שמים 748.
אפתח פי בשיר ובזמרה להודות ולהלל 285.
אפתח פי בשיר ומזמור ורשות 862, 865, 870, 874, 909, 913.
אפתח פי בשיר יערב 880, 891.
אפתח פי בשיר יפה 870, 880, 891.
אפתח פי בשיר לכבוד חג הפסח 882.
אפתח פי בשיר נעים 862, 880, 891.
אפתח פי היום בשירה 894.
אפתח פי היום בשפה נעימה 869, 882.
אפתח פי ואביעה חידות 878, 888.
אפתח פי להודות בשיר ידידות כי בך חסיתי 237.
אפתח פי להודות וגם אצרח בקול מר 32, 935.
אפתח פי להלל לאל 823.
אפתח פי שיר לאל אביר 871.
אפתח שירה וזמרה לאל רם שוכן שחק 870.
אפתח שירה ערוכה 880, 891.
אפתח שפתי בנגינותי 322, 918, 927, 940, 961.
אפתחה את פי במשל 828.
אפתחה ואברך שם יקרך 868.
אפתחה פי בשירה לכבוד מקל תפארה 875.
אפתחה פי ואגידה תהלות 826.
אפתחה פי וצורי אשאלה רם ונשא ושוכן מעלה 899.
אפתחה פי וצורי אשחרה בנועם שיר 899.
אפתחה פי לך להודות 819.
אפתחה שיר אומרה 344.
אפתחה שיר באל שדי 344, 345, 953.
אפתחה שיר בשדי מחסי 956.
אפתחה שערי חיים 332, 941.
אפתחה שערי רנני 317, 322, 918, 926, 928, 931, 941, 950.
אצדיק דין אהוב אשר דר בזבולו 951.
אצולה לפנים בכסא ערבות 342, 921, 937, 951.
אצולה מלפנים קדומת הזמנים 323, 342.
אצילי בני ישראל כבוד שימו לאלהיכם 803.
אציתו ושמעו עממיא 261, 264, 267.
אצלה צלי אנוש נבון וחכם 466.
אצלי צלותא קמיה דשבינתא 964.
אצלצלה ברכותיך אלהי מערכות 843.
אצלתיך קנוייתי כסלת נקייתי 853.
* אצפה אלי שחק וכבביו ואבים בארץ את רמשיה (ב"ק 23).
* אצפה ימי שיבה לקיצי אשר קרב וארוץ אלי צדק ואל הין ואל שוע (ב"ק 29).
אצפה לאל ישעי 209, 809.
אצפצף שיר ככום עגור 208, 805.
אצרח במר נפש אצוח על עיר קדשי 860.
אצתי יום כפור לכלות פשעים שובה ישראל 284, 291.
אקדם את הוד פניך 825.
אקדם בהגיון לאל עליון 817.
אקדם לפניו בשיר נאה להללו 825.
אקדמך בלב נשבר 263, 267, 844.
אקדמך נורא עלילות 815.
אקו לאור כבוד קוני 798, 804.
אקוד ואכרע לך ברך 823.
אקוד ואשתחוה ואכרעה ואתפלל 945.
אקוד לפניך קדושי 213.
אקום דוד לראש אשמורות 911, 914.
אקום להודות בכל בקר 819.
אקום להודות לך אלהי כל עוד בי נשמתי 255, 775, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 849, 907.

אקום להודות לך יום בחצרות בית קדשך 832.
אקום להודות לך כל יום ולילה 823.
אקום להפטיר ברשות אל 866, 909, 913.
אקום לשורר וזמר אעורר 768, 773, 776, 780, 906.
אקום נא באשמורות 820.
אקומה נא ואבקשה את דודי אסובבה ברחובות על חמודי 800, 806.
אקומה נא לראש אשמורות 800.
אקונן בכל שנה ודמעתי אתמיר 936.
אקונן במר ואהימה במתני שק אשימה 905.
אקונן במר נפשי 905.
אקח רשות ואשא נם 517, 540, 889.
אקף יא צבי אלבר 344, 955.
אקרא אברך לפני חתן 809.
אקרא אני אל עליון 823.
אקרא בבכיה רבה איכה ישבה 796, 860.
אקרא בגרון לאל יה 804.
אקרא לאלהים עליון 290.
אקרא לעם נאמני 819.
אקראך בליל ראשון 219.
אקריב לאלי שי מנחה 823.
אקריב מזמרת שירי 872.
אקריב מפרי פי שי ותשורה 885.
אקריב קרבן לך אל נורא 820, 854.
אקריב שי לאלהים חי 873.
אקריב שי שירי 854.
אקריב תשורה לפני גדול ונורא 872.
אקריב תשורת זמרת שבחי 879, 887.
אקריב תשורתי בשיר וגיל 870.
אראה אור יהל בתוך אהל 813.
אראה בעז כפה אח לא ינום 890.
אראה יומי ומתרחק 911, 914.
אראה כבוד תבל כעש יבול 466.
*אראה לך הדר כשמש זהרו ויקר כרקיע יהי לו סהרו (ב"ק 43).
אראה נאות דשא יאות 958.
אראה שריגי הזמן צומחים 1027.
אראלי מעלה אומרים ה' אדוננו 300, 849.
אראלים בשם תם ממליכים 830.
אראלים וחשמלים זה אל זה שואלים 852.
אראלים חמשה עמדו על אביגדור 296.
ארבה אגדיל שבחי 872.
ארבו לעמי שבאים 828.
ארבע ברכות הוסיף 274.
ארבע כלילן נחתו מן שמיא (עי׳ ארבעה כלילין).
ארבע שנא ארץ מלחה ועוד תשנא רע ביום טובה ובוגר ביום שואה 458.
ארבעה כלילין נחתו מן שמיא 258, 261, 964.
ארבעים יום הם 281, 290, 901.
ארה בעמך פער פיו לא ינום 862.
ארובה מארץ מדה 296, 825.
ארומם אל חי כי לי דל 810.
ארומם אל נאדר בין הכרובים דר 903.
ארומם זה אלי ואנוהו 871.
ארומם ידידי פארי הדרי 893.
ארומם צור יציר נברא 267.
ארומם צור מעון המציא 263, 267, 844.
ארומם צור קדושי בסוד עדת ישרים 860.
ארומם שמך אל אהיה 827.
ארוממך אודה שמך צדקתך 860.
ארוממך אל כי בשמחה 821.
ארוממך אל רם דלה דלים 827.
ארוממך אלהי המלך אסליך 784, 790.
ארוממך אלהי המלך מלך שדי 217, 841.
ארוממך אלהי ואגדלה שמך 856.
ארוממך אלהי כי דליתני 875.
ארוממך חזקי וחלקי 302, 336, 339, 849, 851, 907, 917.
ארוממך יה כי דליתני 886.
ארוממך כי נשגב כבוד שמך 462.
ארוממך שוכן שחקים רחם לבנים מעונים נאנקים 965.
ארוסת אמונה ארוסת צדק ומשפט 279, 289, 900.
ארזי הלבנון יפריחו בחסדיך 869.
ארחות אראלים יאדירו 854.
ארחמך מרחמי כי רחמתני 290, 902.
ארי שבחבורה עלה לתורה 870.
אריאל בהיותו על מכונו 830.
אריב עם רעיוני 216.
אריד בשיחי ואהימה 217, 256, 301, 941.
אריה מסובבו בעת עלה 290, 298, 900.
אריה שאג ועלה באפו 32, 935.
ארים את קולי למול אלי צור 267.
ארים לקונן קול על שאוני 464.
ארים על שפאים קולי בבביתי 796, 857, 860
ארים קולי במרה 571.
ארים קולי בשפה ברורה 870.
ארים קולי לאל אלי 958.
ארים קולי למול אלי בנועם 263, 267.
ארך אפים ורב חסד נוצר לאלפים חסד 298.
ארכון בר נון כד מטא ליה 285.

ארכין ה' ית שמייא לסיני 281, 901.
ארנינה בהגיון גם בשיר ובצהלה 880.
ארנן במעשה יד אל 209, 806, 808, 813.
ארנן בצל כנפי אל 814.
ארנן בקול רם 843.
ארנן לאלי ויומי ולילי 263, 267, 844.
ארנן לך שיר רננים 809.
ארננה בהגיון גם בשיר ובצהלה 862, 891.
ארעא ורקיעא וריבהון 901.
ארעא רקדא שמיא זמרו 901.
ארעד ואפחד באימתה ופחד 829, 830.
ארעדה ואפחדה מיום דרישת עלבון פקודה 282, 291, 295.
ארץ אשר עפר עפריה 464.
ארץ הקדושה יקרה חמודה 240, 867, 912, 915, 916.
ארץ התמוטטה והתפוררה 302.
ארץ ודריה יצפו לדין 829.
ארץ ורום בהבראם 237, 240, 247, 261, 266, 267, 269, 347, 519, 798, 911, 914.
ארץ חפץ לך קראתי 810.
ארץ חפץ נדחיך 858.
ארץ כילדה היתה יונקת 465.
*ארץ לאדם בית כלוא כל ימיו לכן אני אומר אמת לסכל (ב״ק 39).
ארץ מה לך עוד נבוכה 462.
ארץ עשיתי ואדם בראתי 296.
ארץ צבי תפרש כפיה 906, 960.
ארשת שפתי בל תמנע 802.
ארשת שפתי נא אל תבזה 863, 878, 890.
ארשת שפתי פציתי ואפער 908.
ארשת שפתינו תאזין אב הרחמן 844.
אש דת אשר נתן לעמו 866, 913.
אש היא עד אבדון אוכלת 297.
אש תוקד בקרבי 297, 300, 315, 320, 331, 336, 906, 916, 926, 930, 936, 949, 960.
אשא בבי ואל אחשה 272.
אשא בפי בתחנה אליך דר מעונה 885.
אשא דעי בצדק 829.
אשא דעי לחי רואי 211, 811.
אשא דעי למרחוק 284, 291, 830.
אשא עיני אל אדון שמים 868.
אשא עיני אל ההרים לאל עליון 263, 267, 844.
אשא קול על מה אני במר 887.
אשא קולי וארים 280.
אשא קינה כאלמנה כי לפני אויב שחוח הלכתי 857.
אשאב בששון ממעיני הישועה 806.
אשאל ארון עולם אשר ברא 418.
אשאל אלהי יגאלה שבוים 956.
אשאל מאל יושב שחק 812.
אשאל מאל עליון יעלנו לציון 911.
אשאל ממך מענה 865, 911, 912.
אשאל צורי ואדוני ימחול חטאי ועוני 327.
אשאלה גאולה מאלהי אבי 890.
אשאלה כל יום מאל הוא אור עיני 863.
אשאלה צורי ואבי ישמעה קול התחנה 348.
אשאלה שלום אור עיני ירושלימה 888.
אשאף אל כביר יורני 878, 888.
אשב בבבי ואנחה 219.
אשבח אזמר לצור 873.
אשבח ליוצר כל נשמה 865, 909, 912.
אשבח למול קרוש 267.
אשבח מעשיך ה' ניסי 211, 810.
אשבח צורי יוצר מאורות על הנסים ועל הגבורות 946.
אשבח שם נורא נאזר בגבורה 259, 266, 267, 548.
אשביעך דודי בחי האהבה 343, 956.
אשוט כהלך עלי גבעת לבונה ואדביק את לחיי אל מדרך הליכיכי 457.
אשורו צרף והפליא פעלו 254.
אשורים עמך בזו 822.
אשורר בניב טוב לידיד רך וטוב 910, 913.
אשורר בשיר זמרת זמרת שבחי 879.
אשורר בשיר נעים לכבוד נטע שעשועים 872.
אשורר בשירה לאל נאזר בגבורה 893.
אשורר בשירה תוך רוזני ונסיכי 872.
אשורר בשירים לאל רם 881.
אשורר בשירים שקולים ספרים 243.
אשורר לאל ואהללה 812.
אשורר לך ידידי שיר והלול 263, 267.
אשורר שיר ורננים 870, 880, 891.
אשורר שיר ותהלה יקר מאד ונעלה 869.
אשורר שיר יפה לכל בשר מרפא 242.
אשורר שיר לאל נורא תהלה 952.
אשורר שיר לך דודי 893.
אשורר שיר לשר וראש קהלה נשיא הדור והוא נזר לגולה 243.
אשורר שירה וזמרה לכבוד דוד אבן יקרה 871.
אשורר שירה חדשה לאל נערץ בקדושה 859, 860, 882, 911.
אשורר שירים חדשים 870.
אשורר שירים מרים ראשי 865.

אשוררה לאל איום 874.
אשחר למלכי בכל עת אסלרו 963.
אשחר ערתי ולמאר עניה 297, 331. 935.
אשחר פני אורך צור בשחר 264, 267.
אשחר תשועתיך נוצר חסדים 318, 924, 940, 960, 1073.
אשחרך כי טוב חסדיך 237, 800, 854.
אשיבה בית תפארתך 890.
אשיבה גיל חתן 540.
אשיחה במר נפשי 868.
אשים סוד ימתיקו 807.
אשיר אני בבית מעוני 811.
אשיר אפצח בליל פסח 807.
אשיר אשבח לאל אדיר חסין 872.
אשיר את שמו הגדול 822.
אשיר בהגיוני בשיר והודאה אשירה לה' 859.
אשיר בחן וכבוד 871.
אשיר במישרים את שיר ה' (עי' אשיר במישרים את שם ה').
אשיר במישרים את שם ה' 867, 873, 914.
אשיר בפי ולשוני 874.
אשיר בקול נעים שירה בחיבת לאל אשר יבת 867.
אשיר בקול ערב 265.
אשיר בקול שיר ותהלה 874.
אשיר בשיר השירים 874.
אשיר בשיר חדש יקר נעים 871.
אשיר בשירה חמודה 872.
אשיר בשירה לשוכן שחק 870.
אשיר בשירה תוך קהל עדה טהורה 872.
אשיר בשירי בתוך עם יקירי 870, 871.
אשיר בשירי בתוך עם רמו 872.
אשיר בשירי לדר עלייה 872.
אשיר בשירי עוגבי בעוד אלהי אבי 875.
אשיר בשירי עוגבי לכבוד דוד גבור כלביא 874.
אשיר בתהלה לכבוד מבחר קהלה 891.
אשיר בתופים ומחולות 874.
אשיר בתחנה בשפה נכונה 870.
אשיר ואהללה לכבוד גביר נעלה 875.
אשיר חדשים שירים 827.
אשיר לאהובי אהבתו עלי 893.
אשיר לאל איום 209, 246, 539, 799, 807.
אשיר לאל אשר שבת 235, 245, 247, 515, 538.
אשיר לאל בזמרה חמורה 869, 871.
אשיר לאל בשיר נועם 804.
אשיר לאל בשירה לכבוד מקל תפארה 870, 871, 880, 891.
אשיר לאל גאה גאה 235, 236, 240, 242, 246.
אשיר לאל רם ונשא 946, 954.
אשיר לאל שוכן במעונים 863.
אשיר לאל שיר תהלות 821.
אשיר לאל שירים 208, 805.
אשיר לאלהים אמת 821.
אשיר לאלהים בכל כחי 868.
אשיר לאלי בנעים חלילי 786.
אשיר לאלי כי לעשות לי הפליא 921, 946.
אשיר לדוד שירתו 197.
אשיר לדודי נגיד ורודה 866.
אשיר לדר עלייה הוה והיה 873.
אשיר להלל לו כי יספר גורלו 207, 802.
אשיר לך צורי מאיר את אורי 815.
אשיר לך שיר חדש 823.
אשיר נשיר לאבי 894.
אשיר עוז אל לב חוקר 242, 519.
אשיר עוזך ואודה שמך 876, 878, 883.
אשיר עוזך וארנן 210, 803.
אשיר עם עם לו כמהים 819.
אשיר שבח ותהלה 880, 891.
אשיר שיר בגילה 880, 891.
אשיר שיר בטוב הגיוני לאל שוכן דר מעוני 207.
אשיר שיר במצלתים 869.
אשיר שיר בניב הגיוני 802.
אשיר שיר בניב שפתים 891.
אשיר שיר וזמרה לרם במלוכה 869.
אשיר שיר חדש בגילה 871.
אשיר שיר חדש זה היום לפני אל איום 263, 267.
אשיר שיר לאל בנעימה 246.
אשיר שיר לאל ותודה 880, 891.
אשיר שיר לאל ידידים 824.
אשיר שיר מכתם 870.
אשיר שיר נאה ומתוקן 209, 241, 247, 798, 822.
אשיר שיר עליון אנגן בנבל שיר הגיון 844.
אשיר שירה בניב שפתים 880.
אשיר שירה בעניין המן ומרדכי 539.
אשיר שירה וזמרה בתוך עדה טהורה 871.
אשיר שירה וזמרה יקרה 872, 876, 880, 891.
אשיר שירה וזמרה לאל גדול ונורא 546.
אשיר שירה וזמרה לכבוד תורה היקרה 891.
אשיר שירה וקול זמרה 880, 891.
אשיר שירה חדשה לכבוד אבן הראשה 880, 891.
אשיר שירה חמודה בתוך קהל ועדה 891.
אשיר שירה כלולה 870.

אשיר שירה לה׳ ואומרה 880, 891.
אשיר שירה לאל נורא 817.
אשיר שירה לאלהים חי 241.
אשיר שירה נעימים 872.
אשיר שירה ערוכה ושמורה 870.
אשיר שירי לפני יוצרי 870.
אשיר שירי עליון 263, 267.
אשיר שירים בליל שמורים 806.
אשיר שירים כחוללים 824.
אשיר שירים לאל בביאת הגואל 211, 245, 246, 814.
אשיר שירים לנורא עלילות 265, 267.
אשיר שירתי בפי ולשוני 872, 877, 891.
אשיר שירתי בתוך עם קהלתי 872.
אשירה אפצחה תודה וקול זמרה 913.
אשירה אשירה אל צרור המור 822.
אשירה בעוז שירתי 235.
אשירה בקול זמרה 869, 873.
אשירה בקול נעים לכבוד חכם הנעים 870.
אשירה בקול נעים לכבוד נטע שעשועים 871.
אשירה ואומרה שמך גואלי 216, 256.
אשירה כשירת משה שיר לא ינישה 865, 881, 892, 1059.
אשירה לה׳ בכל כחי 861.
אשירה לה׳ שירה חדשה 825.
אשירה לאהוב אלהי ישראל 346.
אשירה לאהוב אשר גמל 333, 347.
אשירה לאהוב הבוחר במשה 346.
אשירה לאהוב הבוחר בפינחס 346, 952.
אשירה לאהוב הבורא את הגוף 952.
אשירה לאהוב ואנעים 333.
אשירה לאהוב והשיר לו אסדיר 346, 347.
אשירה לאהוב להוציא הכלה 347.
אשירה לאהוב נתן את התורה 346.
אשירה לאהוב עבד לנא נסין 346, 952.
אשירה לאל חי שיר חדש ברוחי ואספר מעשה גואלי חי 958.
אשירה לדוד שיר לא ינישה 870.
אשירה לך גואלי 874, 885, 891.
אשירה לך ידידי 820.
אשירה מלא כל העולם כבודו 874, 878, 879, 882, 885.
אשירה נא ביום כלת על כל ברכה ותהלה 208, 806.
אשירה נא חסדי אל 876.
אשירה נא לידידי בשירה עשורה שמורה 880.
אשירה נא לידידי הדרי הודי 208, 803, 806.
אשירה נא לידידי זה דודי וזה הודי 862.
אשירה נא לידידי זה רעי וזה דודי 870, 880, 891.
אשירה נא לידידי שיר נבחר 909, 912.
אשירה נא לידידי שירה ושבחה 827.
אשירה נא לידידי שירת חן בעודי 870, 884.
אשירה נא לידידי שירת חן לדודי 910, 914.
אשירה נא שיר ורננים 803.
אשירה נא שיר נעים מזוקק שבעתים 871.
אשירה שיר אל נעלה 812.
אשירה שיר חדש לאל רם עוטר עמו בתפארה 909, 914.
אשירה שיר נאה נחמד למראה 816.
* אשיש בדבר אשר אל יאהב לביא עלי ואם ברוב מכאוב ומעצבה (ב״מ 94).
אשיש ואשמח בשיר שבחה 805.
אשיש כגבור לרוץ אורח 211, 814.
אשיש על אמרתך אלי 803.
אשכו אילא אלה מן אמד 37.
אשכול הכופר דודי אהובי חמודי 875.
אשכול הכופר דודי לי ישמע מהיכלו קולי 86.
אשכול הכופר דודי לי עלה לספר תוך קהלי 862, 880.
אשכול הכופר דודי שרביט הזהב 870, 893.
אשכול הכופר דומה לעופר 866, 871, 909, 913.
אשכול הכופר לי דודי קבץ צאן נדה 816.
אשכול כופר דוד מלך במסבו 209, 807.
אשכולות שדים כנכונו לכבודה 852.
אשכון אל מקום אהלך 824.
אשכח שיר ונגינות אשכח שיר 857.
אשכח שיר ורננה אשכח שיר 857.
אשכים ולבי שש ותלין בלי תוגה נפשי אשר נעה בערשה ונמוגה 456.
אשכים לבית השר 864.
אשל צדק היום 831.
אשלח בכנפי שחרים ספרים בישעי ולא על כנף הנשרים 456.
אשלם לך נדר נדור 821.
אשלש תפלות החוק למלאת 302, 843.
אשם ווע מזדונהו 777, 782.
אשמור שבת אלהי אשמור 946.
אשמורות עיני קדמה אל בית אל 209, 237, 241, 805.
אשמח אל בגורלי 798.
אשמח בה׳ אל נאדר בכח 911, 914.

אשמח ביום אוסיף בצדק על אתמול ואם לא אוסף
אז אחמול 458.
אשמח בך חי ואעלין 802.
אשמח בך כי רב חילי 209, 805.
אשמח במועדים מיום ליום נצמדים 946
אשמחה ברודי אמרה איומה 316, 926, 929,
931, 938, 951.
אשמחה בחלקי בראות אורך לנגדי 822.
אשמחה היום באל איום 1033.
אשמחה כי אפתחה פי להודות 263, 267, 465,
785, 862, 889, 910, 913, 947.
אשמינו תבלע במצולות שועל 291, 775, 779.
אשמנו אבל אנחנו אשמים 316, 931.
אשמנו באומר ובפועל 931.
אשמנו וחטאתינו נרשם 316, 931.
אשמנו ותורתך זנחנו 302.
אשמנו מכל עם בושנו מכל גוי 838, 931.
אשמע מכנף ארץ זמיר 806.
אשנן מפעלות אל אנשאו ולו אייחל 965.
אשנן עוזך בעם נועז 279.
אשען במעש אזרח 284, 291.
אשפוך את נפשי מול קדושך 823.
אשפוך כים מי דמעות ואלבש פחד וזוועות
217.
אשפוך לך שיחה 801, 818.
אשפוך שיחי ברוב אחי 799, 816, 828.
אשפוך שיחי לפניך צורי 830.
אשפוך תחנה ביום זה ברינה 284, 291.
אשפיל לך לבי ועיני 888.
אשפכה לפניך שיחה 284, 291.
אשפכה שיחי באנחות 297.
אשר אומץ תהלתך 830.
אשר אימתו בחיצי ברקים 284.
אשר אימתך באראלי אומץ 284, 291, 830.
* אשר אין לו רכוש יחליק אמריו למען כי לשון
רכה נדיבות (ב"מ 46).
אשר בגלל אבות בנים גדל 267, 311, 316, 926,
929, 931, 938, 951.
אשר בגלל אבות דר בשמי ערבות 833.
אשר בנה בשחק מעלותיו 465.
אשר גלה חכמה ליעקב 320, 331, 335, 935.
* אשר הולכים ולא שבים שלשה צפון קבר ויום
אתמול והצל (ב"ק 3).
אשר היה לעד הוה ויהיה 263, 267.
אשר הסעד בהצלחה מעוות אשר יעש יהי עושה
כתקנו 458.
אשר חלף עלי פחים ונוצל וישוב לחלוף על פח
ופוקה 458.
אשר חמל על עמו 879, 887.
אשר חסדו נישמר 846, 847, 849.
* אשר חפץ קנות עושר מחפש בעד עושר ועצל
נח ושוקט (ב"מ 48).
* אשר טבע בצולת התעיה כבר באה לך עת
העליה (ב"ק 6).
אשר יאכל אכלים הראוים לגופתו יהי לו מאכלו
458.
* אשר יאמר בך כי איש אמת את ולא בן איש
אמת מאיש חמסים (ב"מ 34).
אשר יאריך לעמוד עלי שערי מלך ויסבול סאון
שריו ורגשת המולותיו 458.
אשר יבזה דבר שונא מחתה בפתע מאשר בז
תפגשהו 458.
אשר יבחן עלי חטאות חבריו ופשעיהם מרגל הוא
עליהם 458.
אשר יגע וקנה הון וטמן כמטיל נוולים מבור אלי
בור 458, 767.
אשר יגע וקנה לו ספרים ולבו מאשר בם רק
ורקם 458.
* אשר ידאג בעת יראה פגרים עלי חוצות כבר
עשה נבלה (ב"ק 2).
אשר יהיה חכם לבב בעיניו תעייתו יהי חושב
נכונה 458.
אשר יחטא לך הרבה סלח לו בעת יש בך לשלם
לו יכולת 458.
אשר יחלוף עלי כבשן ונוסר בניצוציו יחולץ מלהבו
458.
* אשר יחריש ולא יקרא חבריו לעזרתו בצוק דמו
בראשו (ב"מ 33).
אשר יחשוב כי איש בשם טוב יהי טוב או נקרא
בשם רע יהי רע כבר נתן 458.
* אשר ייקר וימנע לבקש לנפשו מבני איש מאויים
(ב"מ 32).
אשר יסד ארץ ושמים 964.
אשר יסד ארקים 322, 332, 919, 928, 940,
961.
אשר יסלח עון עמו וייגע להועילם ויתן הון לרשים
458.
אשר יעלוץ בנפול אנשים ועל כל איד אשר יאתה
ישמח ויאמר בגיל האח 458.
אשר יעש לנפשו תאותה תמיתהו ואחרת תבקש 458.
אשר יפה לרשע את יצריו כמותו הוא בפלם אם
ישוקל 458.

*אשר יצעד בדין יין ויכשל בתפוחים ערוכים במסבה (ב״ת 123).
*אשר יצר וברא את לבב איש בקרבו למדו לברוא חדשים (ב״ק 10).
אשר יקח נחיב אות לבבו כמתהלך בחיך בין בארים 458.
אשר יראתך באומין מלאכים בך נמלכים 284, 291.
אשר ירצה לשרת המלכים וימצא בם אשר נפשו מקוה 458.
*אשר יש לו עדן בעיר שררה רדוף צדק בפועל ואמירה (ב״ק 13).
אשר ישב בצל מרמה מהרה יקימהו אמת אל חום גמולים 458.
אשר ישים עוניך לנגדך ויוכיחך עליהם איך תתאב 458.
*אשר ישמן בהמרות אל זמן ישלח וירזה (ב״ק 59).
אשר ישקוד ללקט מום אנשים ויגידו לך היום רמיה 458.
אשר כחש בטובה נעשה לו כמו כחש בטוב אל שבראו 458.
אשר כיפת שחקים לו עלייה 1029.
אשר כרת את אברהם 333.
אשר כתב לך סודו אמונה קרע ספרו ורגע לא יקויים 458.
אשר לא יחזיק טובה לנפשו אדונים הוא למתגדל במה בו 458.
אשר לבי וכליותי וטוחי 263, 267, 844.
אשר לו ים וחרבה 322, 332, 918, 928, 940.
אשר לו כל תפלה 336.
אשר מי יעשה כמעשיך 829.
אשר משיג וחמר נבדל 832.
אשר נגלה למשה בסיני 320, 335, 935.
אשר נטה והרקיע שחקים 1022.
אשר נתן לך חבל לאספרו והוא שונאך לכדו בחבלו 458.
אשר עמד וערה כד בכוס אקדח וכה אמר 457.
אשר צג אגוז בגן עדן 1066.
אשר רוצה להשמיע אמריו ולקום כל אשר יחוק ויגזר 458.
*אשר שבת בתוגה פן יהי מחר ברע בחר (ב״ק 60).
אשר שכן בצר בסנה 263, 267, 578, 844.
אשר שת מרכבותיו על ענגים 1030.
*אשר תאחז בו מיגיעך לנוחלך יהיה ויקן כל רכושך בקול נהי (ב״ק 30).
אשרי אדם מצא אשה 207, 803.
אשרי אדם מצא את החכמה 827.
אשרי איש מעורר שחר 823.
אשרי איש נותן לב על ציצית הכנף 869.
אשרי איש רודף אמונים 824.
אשרי איש שוקד דלתותיו 823.
אשרי איש שם אל לבו 216.
אשרי אנוש יעשה זאת 209, 798, 809.
אשרי העם יודעי תרועה 824.
אשרי העם ראתה שכינה עמו 899.
אשרי כי תקרב בבית בחירה תבחר 824.
אשרי כל עין ראתה עת נתלה המן האגגי 872.
אשרי מואסי ערלה 893, 908, 912.
אשרי מי שתמו אויביו ואינם 891.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר ארון הקדש . . . גודל עשרה כיורות 843.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר ארון התפארת 849.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר ארץ צבי וגוי אחד 302, 849, 917.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר כהן בהוד ועטרת 302, 917.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר מכהן וחק דתותיו 775, 778, 779, 781.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר קדש הקדשים 920, 959.
אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אזן דאבה נפשנו אע״ר שושנת השרון 302, 917.
אשרי עין ראתה נוה צדק 833.
אשרי עין ראתה קדש עמו בקרב 833.
אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך 893.
אשרי תבחר לשכון חצריה 821.
אשרי תמימים נוחלי תורה 349.
אשריך הר העברים 548, 784, 789, 793, 796.
אשריך ישראל מי כמוך אשלי מטע גן 285.
אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה׳ מגן עזרך הוא תהלתך 832.
אשריכם ישראל אשריכם ישראל אשריכם ישראל שבכם בחר אל והנחילכם התורה 285, 833.
אשריכם ישראל כי בכם בחר אל (עי׳ אשריכם ישראל א״י א״י שבכם בחר אל).
אשת כסילות הומיה 296.
אשת נעורים חמודה 863, 874, 878, 881, 886.
אשתחוה אל היכל קדשך 825.

אשתחוה אפים ארצה 211, 216, 257, 297, 799, 846, 949, 903, 907.
אשתחוה אפים לך 237, 810, 816, 828.
אשתחוה לך אדון עולמים 886.
אשתחוה לך צור חבלי 816, 824.
אשתחוה מלכי לך ארצה 821.
אשתעשע במשל קרמון 862, 890.
את ה׳ בהמצאו לדרשו קרמתי 295.
את אויבך אל תשמיד 32, 935.
את איש חבר אל נא הרם 824.
את איש ימיני אל נא רפא 826.
את בין עצי ערן הרס פורח 326, 344, 953, 956.
את גומל מערבות לחיים טובות 317, 322, 336, 918, 922, 927, 928, 932, 937.
את גר עד עשרה דרי 824.
את דברי ספר החתום 826.
*את האלהים ירא כי איש ירא אל ואם ידל בהונו יהי ירוא לכל משפחות (ב״ק 33).
את השמיני בטוב יזמני 309.
את חטאי אני מזכיר היום לשוב בתשובה 958.
את חטאי אני מזכיר רוחי כל יום 820.
את חטאי נכח פני שמתי 255, 775, 777, 779, 781, 842, 848, 852.
את חשכי אבי אלי 822.
את יום השביעי ברך וקדש 941.
את יום פדותכם אחיש 281, 290, 902.
את כבוד אל אדירים 821.
את כרוב ממשח השב יונה 812.
את כרוב ממשח ומתערה באורח רענן 464.
את כרוב סוכך בכנפי מעלותיך 461.
את מועדי ה׳ אליכם אקרא (עי׳ את מועדי ה׳ אקרא אליכם).
את מועדי ה׳ אקרא אליכם 303, 787, 791, 794, 852.
את מי זנחת 216.
את מי מגואלי 217.
את מלחמות ה׳ 219, 787, 790, 793.
את נתיבי רעיון אבונן 317, 322, 918, 922, 927, 928, 941, 950.
את עוז אלהים 832.
את עמי טובות אבשר 285, 292.
את עמך תוך עירך כנס 827.
את עצבי אגיד ויחרד אויבי 462.
את פי בשיר לא אחסה 826.
את פני ה׳ יום תיראו 283, 291, 296.
את פני מבין צפוניי 282, 291, 295.
את פניך אל אבקשה 822.
את רוחי אוכיחה 216.
את רוחי תפדה 869, 881, 887.
את רחמיך אשאל 783, 792, 795, 832.
את רעיה טובו דודיך 208, 241, 808.
את רעיה נאוה יפה 813.
את רצונך אקו 240, 806.
את שאהבה נפשי חי חי אתן דודי לך 209, 806, 814.
את שביי בעוצמה בטוב קבצם לעיר קדש 824.
את שה פזורה איך מרית במוריך 833.
את שם המיוחד שלא לקלל 901.
אתא ורוגמא בריבותא 309.
אתא חיל יום פקודה 829.
אתאנו לבקש ממך כפרה איום ונורא משגב לעתות בצרה 327.
אתאנו לחלות פניך 321, 775, 781, 848, 849, 851.
אתאנו לך יוצר רוחות 281, 290, 901.
אתאנו לפניך אבות ובנים 264, 844.
אתאנו לפתחך אל תסגור דלתיך ממנו 231, 298.
אתאנו על שמך אדיר במרומך 321, 919, 923, 929, 942.
אתגבר חיש כלביא 828.
אתה אב עליון גדול ונורא 885.
אתה אבדת פרעה נכה 281, 290, 902.
אתה ה׳ חלקי 815.
אתה ה׳ מחסי 816.
אתה אהובי צורי משגבי 211, 232, 246, 810.
אתה אורי ישעי 797.
אתה אל בבית מקדשי 825, 828.
אתה אל חי עשה אתי 822.
אתה אל חיי צור קדושי 827.
אתה אל חכם מומן 890.
אתה אל מנת כוסי 819.
אתה אל נורא מעוז 874.
אתה אל עושה פלא 211.
אתה אל רחום וחנון 284.
אתה אל רם חנון 821.
אתה אל שמע נא יונה כי נעשקה 861, 879, 881, 883.
אתה אלוה נהיית אתה אל רם נעלית 922, 941.
אתה אלהי האלהים אשר אליו נועד 255, 775, 778, 779, 781, 907.
אתה אלהים לבדך 301.
אתה אלי דר בעדן 821.

אתה אלי מגן בעדי 798.
אתה אלי צורי משגבי 813.
אתה אמון קנית 941.
אתה אמרת אבקש אובדים 780, 843, 847.
אתה אמרת עמי לקרבה 274.
אתה בקרבנו מלך 829.
אתה גאלת את אבותינו ממצרים 234, 521, 935, 948, 959, 1057.
אתה האל דר רום 209, 807.
אתה האל הנהדר 245.
אתה האל נורא 209, 806.
אתה האל עושה פלא 218, 279, 289, 810, 900.
אתה הארת יומם ולילה לפני מחני 280, 854, 901.
אתה הוא המעלנו מים 901.
אתה הוא ידידי 211, 814.
אתה הוא מלכי יא אלי 801.
אתה הכנת צרי לכשולי 296.
אתה המאזין עתירה 279, 289.
אתה הנחלת תורה לעמך 290, 296, 901.
אתה הקילות ענוים ושתקו לך מה אחריתך בהקילך בליעל 458.
אתה חתני תמצא ברכה 239, 964.
אתה ידיד נפשי טהור לב 659.
אתה יצרתני שוכן עליה 462.
אתה כוננת מישרים 256, 773, 778, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
אתה כוננת עולם ברוב חסד 830.
אתה כוננת עולם מראש 302, 336, 339, 775, 907, 917.
אתה כל מיד פגול נתנני בין הרים נדה 887.
אתה מאור זהורי 800.
אתה מגן בעדי 211, 814.
אתה מחסי יום ולילה 888.
אתה מלך אדיר 321.
אתה מנוסי ומפלטי בצר 273.
אתה נורא אתה ומי יכילך 783, 791, 905.
אתה נורא אתה ומי יעמוד לפניך 945.
אתה נזיר אנשי מופת בישראל 461.
אתה נרי איך יחשך מאורי 274.
אתה על קמי קום למשפט נורא 865, 877, 878, 888, 909.
אתה תאיר נרי 208, 808.
אתה תכבד מעלתך לא מעלותיך תכבדך 242.
אתה תקום תרחם ועל הרעה תנחם 295, 900.
אתה תקום תרחם ציון שדודים נדודים (עי׳ שדודים נדודים לציון תקבץ).
אתה תשמע מן השמים 295, 900.
אתודה ליוצר אור 302.
אתודה על עבירות קלות 302.
אתורע מהר לבת המנוסה 888.
*אתור מציא עונג ולא אשיג עונג בלי מכאוב ומאין חיל (ב״מ 56).
אתחנן לאל עליון 801.
אתחנן לפניך אל 825.
אתחננה לך רחום 919, 924, 940.
אתי כלה מלבנון 210, 813.
אתי למקדשא אודה לקדישא 263, 267.
אתיו אמונים ביחד 280, 292, 317, 322, 332, 937.
אתיו אנוה זה אלי 798, 807.
אתייא וגם תמהייא 237.
אתית יום גאלתני 853, 901.
אתיתי לחננך בלב קרוע ומורתח 829.
אתיתי מתחנן מבקר ועד ערב 255, 775, 778, 780, 782.
אתכם אזכיר נזם ורביד ביד משיח בן דוד 292.
אתלונן בצל מחורב 285, 298.
*אתם בבית תבל שיירה רצה בכל מסחר וסוחר (ב״ק 64).
אתמיד בבכיה ואקונן בגעיה 298.
אתן הלל אל אל 208, 809.
אתן זמירות ותהלה 810.
אתן לאלי יומי ולילי 213.
אתן לאלי עוז וגם תפארת 956.
אתן לך אל רעיוני 817, 819.
אתן לפועלי צדק 829.
אתן רוממות לאל 309, 310.
אתן שבח ברוב גילה 210, 812.
אתן שבח למלכינו 806.
אתן תהלה לאל המהלל 830.
אתן תודה למול עדה 207, 803.
אתנה בבכי ואקונן 298.
אתנפל לפניך עליון 816.
אתקינו סעודתא לחכימי מתא 911.

בא הד אויבי חרה בי 827.
בא וגע חנוך שכלול אפריון 853.
בא זמן ציר נאמן 864.
בא לשוב יה 827.
באב אבכה ואצעק ואקונן 1030.
באו ימי פקודתכם 216.

באייר אהיה עיף בחומו 1030.
* באין יומך חנית וחץ וכל רע לא בך שלט (ב"ק 91).
באל אחד אשר יחיד יצרך ומלבי ומורשיו גזרך 454.
באל אמן הן ירום לי ראש 213.
באלול אחזיק לקום חצות ליל 1030.
באללה באדר פי מדאם אלעאצמי 343, 954, 957.
באללה באדר פי סלאמי 343, 344, 348, 921, 954, 957.
באללה עליך יא טיר 343, 344, 756, 952, 957.
באנף לא תאניפנו בבהל לא תבלעינו 284.
באסם אללה אנא מאלב רצא אללה 956.
בארק אלמגרב ובארק אלקבלה 345.
בארק בריק אלהוא 344, 953.
בארק בריק אלחמא (עי' ברק בריק אלחמא).
בארק בריק אלנעאם 344, 954.
באשמורות ערב לבבי בי ירב ותוכחת הרב במוסר הכתירם 454.
באשמורת הבקר עמדתי מרעיד 340, 945.
* באתי בים ששים ועמדו רגלי עלי שפה לשבעים (ב"ק 95).
באתי לגני צביה באתי לגני לפקוד גפן פוריה 240, 245, 247.
באתי לחלות פני צור 861, 876.
באתי לחלותך ברשיון עמוסיך 829.
בבוא שבט נגיר הנה לחברון 547.
* בבין משלי אבות חכמות ומועצות תהי מוצא (ב"מ 174).
בבכי יונת אלם 256, 776, 780, 782, 843.
* בבן חכם שלשה מעללים שגיותיו מתי מספר וסכלו (ב"מ 112).
בבקר בבקר בתום לבבו איש יעור מתנומת מחשבו 217.
בברית דם הטילה נודה לשמך 893, 908, 912.
* בגד ומרד בך זמנך הרע הרבה וטמן על סביבך ארבו (ב"ק 87).
בגדי אל נחל אויב 885.
בגיל אזמרה וברנה ותודה 911.
בגר ובלוי וביתום שמחו לחגם יוצאי פיתם 466.
בדביר ה' כי הלמוהו 815, 822.
בדומה תן כל עובדיך באמונה 885.
בדמע יפה נאוה 889.
* בדעת מבוסה מגולה ופלא ואוצר ממלא (ב"מ 205).
בה שעתא גזר נבוכדנצר 281, 901.
* בהביטך בעיני שוא לך הון וקנין רב וממשלה עצומה (ב"ק 73).
בהגיע האל זמן בא הגואל 833.
* בהוכיח לך אדם חקור מיליו בעין דעה (ב"מ 186).
* בהון ירביון אוהבי עשיר ואת פניו יחלו גדולים ובו יצא ובו יבא (ב"מ 158).
* בהוקר פעמים יש מהירות והדבק את חפצים ומכמורת פרושה לרגלי אין (ב"מ 152).
בהזכירי ימי עבדות 328.
* בהיות אלהים עמך כל עין יער במגדנות לך צצים (ב"מ 146).
בהיכלך שמיר ושית 230, 335.
* בהסתכל בשהיה אשר יהיה יהי נראה (ב"מ 189).
* בהעלותי עלי לבי בערשי שאון מות אשר מחר יהי בא (ב"ק 70).
* בהצר לך ואין מציל ולא נום אל מעון ציים (ב"מ 190).
בהר ציון עיר שבתי 824.
* בהרזות בשר אחד יהי אחר שמן בשר (ב"ק 92).
* בהתכן לך השקט ושלם גוף וספוקך (ב"מ 188).
בו לבד אבטח בעודי 864.
בוא בשלום חתן ועלה למקומך 925.
בוא בשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק 347, 925, 952, 956.
בוא בשלום חתן ושמחה במתן שושבינים אתם (עי' בוא לשלום חתן ושמחה במתן שושבינים אתם).
בוא יבוא נא ידיד נפשי 879.
בוא יבוא נושא ברנה הילד במקהלות 258, 261, 267.
בוא לשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק (עי' בוא בשלום חתן ושמחה במתן בוא בשעת צדק).
בוא לשלום חתן ושמחה במתן שושבינים אתם 346, 952.
בואו נספר מעלת ישראל 814.
בואי נא כלה נעימה 258, 261, 267.
בואי שנת אהבה וצאי שנת איבה 331, 949, 1029.
בוגד בנפשו מי גנבו ממך 461.
* בווה לנפש הגדולה אשר בך תעל ותתנשא למושב גדולים (ב"מ 159).
בוחן לבות יצורים 939.
בוקר אעיר אקראך 280, 289.
בורא דר מעוני 877.
בורא כל יש מלא יש 832.
בורא נשמות ונוטה מרומות 945.
בורא עד אנה יונתך במצודה 838, 936.
בורא עולם במדת רחמים 928, 941.

בוריק בוריק אלחמא (עי׳ ברק בריק אלחמא).
בוש מלהקריב נבדל 881, 885.
בזה זמן בוגד ואל תאמין בשחקו לך 457.
* בזה זמן בוגד ואל תאמין בשחקו לך (ב״ק 89).
בזכות אהרן רון ירון 319, 541, 783, 789, 795, 832, 951.
בזכות משה אל תנשה (עי׳ זכות משה אל תנשה).
בזכות משה בר בחייא 810.
בזכרי אותות קדומים 946.
בזכרי יום הדין לא נשאר בי כח 931, 951.
בזכרי למשא גיא חזיון 332.
בזכרי על משכבי זדון לבי ואשמיו 317, 322, 919, 927, 928, 939, 949, 961.
בחג הסוכות שמחו בנים 954.
בחג זה נעשה מופת ונס 859.
בחג פסחי אפצח 464.
בחדש החמישי אנו ואבלו פתחי מעוני 300, 336, 905.
בחדש החמישי הו הו בכל חוצות הוקרא 936.
בחדש החמישי יעטו הרים להוציא דבות (עי׳ בחדש החמישי יעצו תרים).
בחדש החמישי יעצו תרים 300, 336, 838, 936.
בחדש החמישי נתק אזור כחי 300, 936.
בחדש העשירי אאנח בשברון מתנים 219, 335.
בחדש הרביעי זעם צור נשאתי 219, 300, 336, 905.
* בחוזק יד ונוד רגל וזעת אף יקר יכון (ב״מ 182).
* בחי עולם בהבל יהלוך איש עלי ארץ ולא יבין הבלים (ב״ק 81).
בחייכם תנו שכר לאובד 466.
בחיר רוזנים שאול קהל אל בו בחר 461.
בחירי אל ראו כי ה׳ נתן לכם השבת 340, 344, 921, 952, 955, 1060.
* בחכמה את אחי למוד ובמפעל אחי מרי (ב״מ 175).
בחכמה יסדת עולם יחידי בלי מאחר תתבונן 274.
בחסד אל ינוחם איש חטאיו הניחם 216.
* בחסותך בצל אנשים בגרות אם זמנך ינידך ממקומך (ב״מ 171).
* בחר בוכים לחברה וחסידים וסור משוחקים ומתי שגיאות (ב״ק 68).
* בחר לך למשכבך באשה יראת אל ודומה לתפוח מהולל במעשהו (ב״ת 132).
* בחר לך לסודך בור וקבר לשיחך איש אמונות בשעושה וצדיק בשנואם (ב״מ 151).
* בחר לך מבני אדם אשר באו לשרתך (ב״מ 194).
* בחר משכיל ולו אחד לחברה וחברתך מאת סכל הבלים (ב״מ 121).
בחשקתי שחר אנובב 889.
בטבת בעשירי בו יצומון 1030.
בטבת לחרישה רגלך מן מאור בקר אלי ערב מהירה 459.
* בטח ישוכן מישר שלשה דרך מצוא חק לנפשו ובניו (ב״מ 172).
בטל אצור לברר וללבן 788, 791, 794, 894.
בטרם אמון תחלת כל תחלה 775, 777, 779, 781, 843.
בטרם נסיעה שאלתי בעד לכת ועת הפרידה תאותי מעט שבת 454.
בטרם שחקים וארקים נמתחו 915.
בטרם שמש בחדרו וחופתו ייאמש 285, 291.
בטרם שמש יבוא בהיכלו במעונים 285, 291.
בטרם תקונן אנוש מתאונן עמור והתבונן 938.
בי אבי חון נא אמי 879, 886, 887, 890.
בי אבי קבין נפזר לך אתחנן 890.
בי אל דבר בי אל דבר 212, 238, 813, 910, 914.
בי תמכה ימיניך 197.
ביאור דברי נכוחות 284, 291.
* ביד אל אתה אנה תפנה ואין לך לברוח מדיניו (ב״ק 82).
* ביד אל כל ולו חפין אזי צוה זמן מגעיש (ב״ק 90).
* ביד אל נהרס ארמון כבית רש ובה נבנה כארמון בית עניים (ב״ק 71).
* [ביד מושל תשועת הגדולים ולא נושע אשר מושל גזלו] (ב״מ 107).
* בידך לעקור איבת לבבים ולטעת בתוך לבב אהבים (ב״מ 108).
בידך עיתותי הצילני 863.
ביום אחד תמהר אל מלאכתך ותרוץ אל קצירה וחרישה 459.
* ביום ארשע ואפר חק ומשפט יחידתי תחיתני במיתה (ב״ק 75).
ביום הוקם גביר 880, 891.
ביום הלבנת פשעי 284, 291.
* ביום הצר לאיש משכיל והרע זמנו לו והעבידו לשונאיו (ב״מ 119).
ביום השמיני אשפוך לב 309.
ביום כלות ארק ושחק 271.
ביום כפור זדונינו 941.
ביום כפרת עוני 291.

ביום עשור קראתיך 284, 291.
ביום צאתי ממצרים אורה ה׳ 859.
* ביום רעה תהי מכיר בפנים גבורת איש ומורך הלבבות (ב״מ 120).
ביום שבת אשבח לאל חי גואלי 344, 952, 955.
ביום שבת לאל ארנן 867.
ביום שבת קדש השב נא ישעי 321, 789.
ביום שבת קדש השב עם סגולה 938.
ביומי פוריא קרישא 872.
* ביחל לבן איש מחלת לב ועל בכה לאל דום ומיחל לאיש לבך יאש (ב״ק 84).
בימי יקותיאל אשר נגמרו אות 463.
* בימי רעבון עת רעב דלים ואם הון לך רעב ובעת אשר שבעו שבע (ב״מ 169).
בימים ההם ובעת ההיא 281, 290, 298, 902.
בין בדי אל אח הוא אומן 823.
בין הנשיאים קום ומיד נשיאה קח כום כברקת ומסה מלאה 455.
בין כרובים נועד אל 214.
בין מים ויין ריב אין במוהו 899, 912, 946.
בין שבת ומועד מלחמה ערוכה 899, 913, 946.
בין תבינו לקנות בינה 211, 813, 828, 854.
בינה על ראש שבעה 832.
בינו ברת משה 324.
* בינך ובין אדם כמו מאה אב כלם כבר לבש בשרם רמה (ב״ק 86).
* ביפות לדבר היה מדבר ובעת יהי מחשה תשה שם (ב״מ 147).
ביצאך ציר אלי דרך חזק פן יקרך מורך 324.
ביצאך ציר לדרכיך עמוד תקין לבושיך 953.
* ביקר וטוב לב שרת שר לא בבוז ובכובר (ב״מ 207).
בישימון עלי הר 863.
בית יעקב לכו ונעלה 870.
בית תאניה אבנה 297.
בך אעיר זמירות כל ימותי 466.
בך אשמח אדון עולם 861, 878, 879, 885.
בך בטחתי אל חי עולם 862.
בך בטחתי צור עולם 861, 886.
בך חסה נורא אוהב תורה 887.
* לך נפש מגלה לך יפי רוץ מצא עולם ומומיו החבאתה (ב״ק 67).
בך שברי ואתה תאותי 466.
* בכה זקנה בעודך רך ויושב בתוך אחים כשושן בין הדסים (ב״ק 77).
בכו אחים בכו רעים 963.
בכו בכה לגבר תם וישר 461.
בכו עמי במרה 301.
בכו עמי וחגרו שק 464.
בכור אמי בכור מות חמסך ומזה עת נטות שמש יניסך 452.
בכל און אוסיף אומין 830.
* בכל הועץ כי עצה נמצאת בחכם לב ובער (ב״מ 142).
בכל חדש גיל חדש 269.
בכל יום אקו לך צור חילי 878.
* בכל יום בעבור טרפך אלי הר תעלה עלה (ב״מ 199).
בכל מצוה ומעשה העבודה 446.
בכל מקום אשר שמי אזכיר 831.
* בכל עת אל תהי נוטר וכל עת לא תהי חוטם (ב״מ 198).
בכסלו אזכרה פלאי אלהים 1030.
בלב חרד מאד רועד סליחות אל שאלתי 217.
בלב שלם התחננו 832.
* בלב תהי מבין אשר בין טוב לרע ולבן לב שקור וקנה (ב״מ 164).
בלבב בר מאד נשבר 216, 254, 255, 908.
בלבי חום למפקד הנעורים ועל הגלת יהודה אור ואורים 455.
בלבי לך נטעים נעמנים 466.
בלבי סוד ואולם את נביאו 466.
בלבל צאח פי טלעת אלפגרי 344, 345, 348, 953.
* בלחם ושמלה די לכל ולבוש ופת מאלהים נשאלו בשפת קדומים וצדיקים (ב״ק 88).
בליל זה בראש השנה נדדנו שנתינו 317, 322, 331, 916, 927, 937, 949.
בליל זה יבכיון ויולילו בני 297, 336, 838, 917, 936.
בליל זה נפלה חומה 906.
בליל כפור ועשור 829.
בליל על משכבי עצות בנפשי שמתי 282, 291, 829.
בליל עשור להתכפר 254, 775, 779, 781, 842, 907.
בליל שמורים אשיר לקוני 954.
בלילה ההוא נדדה שנת מקין נרדמים 220.
בלילי על משכבי 216.
* בליעל ושח לב שאלותיו ממך רבות (ב״מ 192).
בלכתי לחזות אחי בדבר אנשים כי בחלייו דך והומך 452.
* בלין סימן מרי נשקו וקוב כל מוצאו שלחו (ב״מ 193).

במה אקדם לה' אבף לאלהי מרום ועונותי עברו ראשי 296.
במה אקדמה אלי 831.
* במהלך למוכיחים אנוש יתוכח ומהלך לנודעים ברע ירע איש (ב"מ 168).
במוצאי יום גילה 297.
במוצאי יום מנוחה המציא לעמך רוחה 269, 279, 289, 314, 331, 916, 925, 935.
במוצאי יום מנוחה רבתה בנו אנחה 297.
במוצאי מנוחה תהלות תצמיח (עי' במוצאי שבת תהלות).
במוצאי שבת צררוני רבת ונגרזתי חפזי 463.
במוצאי שבת תהלות תצמיח 216, 253, 256.
* במורש לבבך תאצור את סודך ואולם שלשה אל שלשה גלה (ב"מ 165).
במותי ימותון ידותון והימן 467.
* במיתת נבוני לב ודבר תמיד במומם והתמעטם משוש חכם רע (ב"מ 167).
במכת אהלה אמרתי 281, 902.
* במלאה אנוש ירום וזעת אף ורם ממעט יגול וישפל (ב"מ 206).
במצות אל ישר מעגלך 859.
במצחי חוקקו צלמך 469.
במצרף שים גוי הזלים בסף 798, 822.
במקדש אל והיכליו 284, 291.
במקהל במצער אחוזי סער 908.
במקום אשרי העם איכה זהב יועם 319, 838, 949.
במקום שי שיר יותן 869.
במר שיחי תאניה 297.
במרומי ערץ בסא שבתך 302, 849.
במרחשון יהי רוחיש לבבי 1030.
במשפט עמך אל תרשיע (עי' יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו).
* במתן יד נטה גרון ומעלה מעלה רומה (ב"מ 180)
בן אדם אל תאשם 330, 946.
בן אדם אל תשכח 340.
בן אדם אלות אנח בשמעך 279, 290, 900.
בן אדם אלות אנך בשמעך (עי' בן אדם אלות אנח).
בן אדם בן אדם מה לך נרדם (עי' בן אדם מה לך נרדם).
בן אדם הנרדם למה לא דמית 958.
בן אדם מה לך נרדם 215, 316, 321, 326, 917, 931, 939, 949.
בן אדם שמע בקולי איעצך 875.
בן אדם תדוד שינה 340.
בן אדמה יזכור במולדתו 332, 782, 908, 950.
בן אמה ואח לקולם רמו 870.
בן בשר ודם מה כחו להלל 811.
בן דוד בא לרחק ולקרב 870.
בן זוכר מלכות 832.
בן חכם ישמח אב מים בששון ישאב 862, 880, 891.
בן לוי ירון בנעים הגרון 878, 881.
בן לקראתו בחיל שודד עתק רענן 889.
בן נדה מביתי אכפיד 890.
בן עמרם משה הנביא 873.
בן פורת וסנסן רטוב 208, 802.
בן פרת יפה עין 323, 921.
בן ריוך בטוב מהלל 881, 889.
בנאות דשא אורח חיים יציץ ופרח 863.
בנה המקדש ויסד אולם 527.
בנה לי זבול משכני 808.
בנה לי מישכן שילה 209, 807.
* בני אדם בנבלות או נדבה עלי דרך אבותם הסלולה (ב"מ 109).
* בני אדם עלי דת מושליהם ובמושלי בני עמו תלואים (ב"מ 110).
* בני איש בראשיתם פחיים בכל חיה ולמוד ישומו חכמי[ם] וגבורים (ב"מ 149).
* בני איש נכונים לעלים צדק אשר בך פקידים לחקור מומך (ב"מ 163).
בני אל חי תנו זמרה ותודה 886.
* בני אל תהי חורש עלי רעך רעה בלבך ואל תביא חברך לבזיון (ב"מ 148).
* בני אל תחקור ממסך ואסר עלי נפשך חמת יין ושכר (ב"מ 118).
* בני אל תט אלי יין בעת יתן בכוס עין (ב"מ 196).
* בני אם סוגרו דלתי תבונה בדור גברו עלי בינה התולים (ב"מ 115).
* בני אם תאהב למשול בנפשך תנה אותה במתנה לשכלך (ב"מ 116).
* בני אם תעזוב ארצך ותעשה אחי גרים (ב"מ 195).
* בני אם תרחם ירחמוך אנשים ואם תצור לשונך ביום צרה תהי נצור (ב"מ 155).
בני היכלא דכסיפין למחזי 320, 916, 934.
בני חוצב להב 462.
* בני ישב וישבתי לצדו אני לשמור לשונו בשערים (ב"מ 113).
בני כל יום כאור הבוקר תתפלל לאל לבות חוקר 958.

* בני לא תעמוד מלכות בעול ולא חברה במדיינים ופרץ (ב"מ 117).
בני עורה והקיצה ורוצה שמע מוסר ותוכחה 896.
* בני עושר מעטים הם וכבה מתי שכל מעטים הם כמוהם (ב"מ 111).
בני עליון בגבהי שחקים 851.
בני ציון היקרים איש באחיו יליצו 284, 291.
בני ציון שמעתי ממררת אמריה (עי' בת ציון שמעתי ממררת אמריה).
* בני שור עד אשר כסתך בראש כימה תהי שומה (ב"מ 197).
בני שמעו קולי 874.
בני שמעוני ואצוה אתכם 859, 911.
בני תמימים משכימים לחצרות אלהיהם 216, 255, 257.
בנים שמעו לי ילדי איתני 787, 791, 794, 894.
בנין יפה כל הארץ 905.
* בנך יסר בשוט ולטוב יהי שב ולא ישוב בשוט זקן אלי טוב (ב"מ 114).
* בנסיון הדברים יש ללב ריוח והרגע (ב"מ 176).
* בנפול אויבך אל תשמח גם אל תגל יום הכשלו (ב"מ 143).
בנפש לך שוקקה 216.
בנפשי אח אשר היו כתביו כמו מים בעת צמאה ללבי 453.
בנפשי יעלות ביופי כלילות 464.
בנשף קדמתי ולבית אל עליתי 256, 302, 317, 322, 332, 336, 776, 780, 782, 843, 851, 852, 908, 918, 923, 927, 932, 937, 950.
בסוד עם מיודעי 833.
בסיון הזמן פרחה לימים 1030.
בסימן טוב ובמזל טוב והצלחה 880, 891.
בסימן טוב זכור לטוב אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבוא אלינו עם מלך משיח בן דוד איש אוהב שומרי תורה 894.
בס"ט זכו"ל . . . איש אשר קנא לאל עליון 894.
בס"ט זכו"ל . . . איש אשר קנא לשם שוכן מעונה 894.
בסיני לי וברפידים רפידה 464.
בסיני ניתנה לעדה עדינה 965.
בסם אלאה לעזיז וביה נבדאיו 893.
* בסם יראה תרפא את חלי לבך ועיניך (ב"מ 178).
בספרי תחזה דברי קדומים ואחרונים ולא תטרח לחפש 455.
* בעברך על קבורות המלכים אשר היו ככבים בפלך (ב"ק 76).
בעוד אדני אפדני וכל צבא רום נטעו 217, 254.
בעוד איש יהלוך ברצון בני איש 466.
בעוזך תבנה נא נוה הושם 863, 884.
בעזרה הרעם לעמך השיגום 823.
* בעיני לבך תראה אשר לא חזו בבות (ב"מ 181).
* בעלונו אדונים קום ראה מה נעשה לנו (ב"ק 93).
בעלי שכל יודעי דעת 418.
בעלת אוב וקסם מהרי 783, 789, 792, 795.
* בעצלות איש מחיתתו ומחיתו פעולתו (ב"מ 185).
בעשור לחדש ביום בו כפור עוני 317, 322, 332, 919, 923, 928, 941, 950, 961.
* בעת בא ציר ויש רעים לעזרה בזה צירך עלי לבך והקל (ב"מ 122).
* בעת יאמר לך מלך עשה לי מלאכה היא נמבזה וחסרה (ב"מ 138).
* בעת יטה עמיתך מן ידידותך וישתנה (ב"מ 203).
* בעת יעל נדיב לבב למשרה ידידיו יעלה עמו בחסדו (ב"מ 137).
* בעת יענו עמך שבחיך בפיהם תנה לבך למלתם (ב"מ 161).
* בעת יקצוף אלהים על יצוריו גדולים על קטניהם תפושים (ב"מ 136).
* בעת יקרא עמיתך כי ברע הוא באזניך וכי הושב במחשך (ב"מ 140).
* בעת ירבו גברים בדברים יסוגר על אשר נכון בדלת (ב"מ 123).
* בעת ירבו חלוקות בין אנשים ישלח אל משיח החלוקות (ב"מ 124).
* בעת יריב בך ריעך ויקצוף ויתעבר ותרצה להשיבו (ב"מ 139).
* בעת כבדך מושל שקוד לעשות רצונו ואל תבטח בכבודו (ב"מ 162).
* בעת רעך יקנא בך וישטום לך כמו עשו (ב"מ 204).
בעת רצון תחנתי 316, 321, 326, 917, 931, 939, 949.
* בעת תדל רכב על גב ארי אל מזונך ואל תשאל לאישים (ב"מ 131).
* בעת תוכל ענה צועק בישע ובנתינה פתח דלת בבוא דך (ב"מ 134).
* בעת תזכור ימי נוער אליהם לבבך כארי שואג ונוהם (ב"ק 69).
* בעת תזרח עלי טוב וישומח ביפעתך ויהדרך כרבו (ב"מ 133).

*בעת תחזה גוול ונואק חרד פן יאתה יום ותגזול ותאנק בהאנקו (ב"ק 83).
*בעת תחסה באל במה יעריצך משנא בסף ביתו בצל יוצרך שכב (ב"מ 153).
*בעת תלך עלי מסלול ... במסלולך (ב"מ 202).
*בעת תעש שאלת טוב יהי שוקד לגומלך (ב"מ 200).
*בעת תעש שררה על קרובים אשר היו כמותך במדינה (ב"מ 130).
*בעת תעשה הון עשהו מנתיב צדק ותמנו ביושר ועל דרך מאוהבה (ב"מ 157).
*בעת תראה אנשים הללוך עלי דרך ישרה נראתה בך (ב"מ 129).
*בעת תרצה לדעה את עמיתך שאל על מעשהו לחברים (ב"מ 126).
*בעת תרצה להביט מה בלב איש לך מטוב ורע הבט בעיניו (ב"מ 125).
*בעת תרצה להרחיק איש ותבוש לדבר לו רחק מני ב:הו (ב"מ 127).
*בעת תרצה להתחכם דרוש את דבר תמים ואת דברי מעקש (ב"מ 128).
*בעת תשאל בכל יישר ליוצרך היה שואל (ב"מ 201).
*בעת תשאל לאיש נבל יאמין יחידתו ואם הונו כמי עב (ב"מ 132).
*בעת תתרע לאיש מרמה היה סר ונשמר פן יצודך בערמות (ב"מ 135).
*בעתות עצבך חזק לבבך ואם תעמוד עלי שער הרגה (ב"מ 141).
בפה צח אפצח 866, 877, 889, 909, 913.
*בפי משכיל עצת יושר ונזהר פן יהי חוטא (ב"מ 179).
בפי שב ועולל שמך יתהלל 271.
בפיהו מר ויין הטוב אגורים וצפיחית ונופת צוף אצורים 452.
בצאת חתן בכוס קידוש 953.
בצאת חתן למול כלה 953.
בצאת חתן תנו חדוה 347.
*בצור תמצא אשר תוחיל ותנים אשר תירא ומה תלאה לסובלו (ב"ק 72).
בצל השבת מימי נח 261, 266, 267, 269, 340, 921, 954.
בצל חורש מצל 208, 238, 240, 798, 808, 812.
בצל שדי אחסה 783, 788, 792.
בצר לי אקרא ה' לפניו אשפוך את שיחי 253.
בצר לי אקרא צור בכל מאד 961.
*בצר לך הנח בני אדם ובשם אלהיך תהי נעוז (ב"מ 144).
בצר מנוסי אשימה תורת ה' תמימה 465, 784, 788, 792, 794, 795, 866, 893, 913.
בצר פקדנוך זוכר ברית אבות 788, 791, 794.
בצרה עמה אגרה נדה 828.
בקול זמר אביע אומר 858, 882.
בקול שופר תשלח מבור 885.
בקולו נא יפה איש תם 889.
בקצף לא תשפוט 291.
בקר אעיר אקראך 280, 296, 900.
בקר התנפלתי אתודה על עוני 216.
בקר וערב נעים להודות 302.
בקר וערב שם אל להודות 843.
בקר ערכתי ואקראה עדיך כל צופה ורואה 281.
*בקש חכם לבב נשוא פנים עשיר ולך ושכון לעומתו (ב"מ 145).
בקשו כל משנאי את לבבי ליאש 831.
*בקשור זמן אל תייאש את לבך מן רוחה (ב"ק 94).
בר זך וחזקי יה 801, 819.
בר יוחאי בוצינא קדישא 865, 879.
ברא בגבוהים סדרים 833.
*בראשית מלוכה תהי אוה לשכל כמו אמה קנויה בלי חופש מכורתת (ב"מ 154).
*ברבות דברים תהי האמת לא נמצאת ובפרוש דברים מצואה (ב"מ 173).
ברביעית עורכת תמה תפלה 908.
ברה חיש תן אל לה נאוה 822.
ברוב יגוני מספד ארים מר 858.
*ברוב עם תרומם ותגבה לא כנפשך על ראש גבירים ואדירים תהי חזוי (ב"מ 156).
ברוח נשברה הסתופפתי 829.
ברוך אגודתו על ארץ יסדה 964.
ברוך אדון עולמים 324, 330, 933.
ברוך אל אדיר במרומים ולא יכלכלהו 915.
ברוך אל עליון אשר נתן מנוחה לנפשינו פריום 243, 245, 247, 258.
ברוך אל ראשון בלי תחלה 846, 847, 849.
ברוך אשר אשש דוק וחוג 775, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 849, 877, 907, 915.
ברוך אשר הפליא חסדו לי 868.
ברוך אשר חלק לאיש כבוד 324, 346.
ברוך אשר יצר שחקים וארקים בעשרה מאמרות 915.

ברוך אשר כבודו מלא עולם 346.
ברוך בא בשם ה' שבת קדש מאור עיני 240, 243, 246, 247, 515.
ברוך האל יוצר בריות בצורה 826.
ברוך שם כבוד מלכותך בשמי שחקים בחר שבתך 267.
ברוכים אתם קהל אמוני 345, 880, 891.
ברום גלגל סובב עלי מעגל 465, 788, 791, 794, 831, 861, 877, 884.
ברח דודי אל שבן שאנן נוה 901.
ברח דודי ודמה לך לצבי 901.
ברח דודי עד שתחפין אהבת כלולינו 901.
*ברח מן גביר מרחיק למוכיחים ושוקד ומכחיש את אשר יכשר (ב"מ 160).
*בריא אשר בקר שכנו בחלייו ימות לעת ויחיה שכנו (ב"ק 85).
בריך אלימן ישעל 344, 347, 953, 955.
בריך אלימאן ישרי 344, 347, 953, 955.
בריך אלימאן כוא לך 344.
ברית נפקד אשר נעקד 319, 783, 789, 795, 832, 951.
ברך אותם בעצמה והזמינם לחופה 884.
ברכו ה' בכל מקומות ממשלתך (עי' ה' צבאות שם כבוד מלכותך).
ברכו לאל בשירה ברכו על הספירה 858, 911.
ברכות רבות לאלפים ולרבבות 903.
ברכי אביונה טרם תפרי אל בית עולמיכי 963.
ברכי אמונת לבב 340.
ברכי אצולה מרוח הקדש (עי' ברכי נפשי את ה' ברכי אצולה מרוח הקדש).
ברכי נפשי את ה' ברכי איומה מכל נוצר ונברא 1030.
ברכי נפשי את ה' ברכי אצולה מרוח הקדש 254, 264, 267, 282, 324, 326, 330, 340, 774, 777, 779, 842, 846, 849, 907, 920, 923, 926, 928, 932, 933, 963, 964.
ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו זכרי כי ממקום הקדש 324, 330, 920, 933, 963.
ברכי נפשי את ה' והתחברי אל מלאכיו 963.
ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו ברכי נפשי את ה' ופחדי משביב אשו 322.
ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו נפשי עת תדרוכי וחין לפניו ערוכי 330, 933, 963.
ברכי נפשי את ה' וכל קרבי הלליה 867.
ברכי נפשי לאל יוצרך 750.
ברכי נפשי צור עושי 332, 941.
*ברמז יעשה שוט עט אשר לא יעשה לשון (ב"מ 184).
ברפיון נאסף בוקרט 463.
ברצות ה' דרכי איש 785, 1059.
ברק בריק אלהוא (עי' בארק בריק אלהוא).
ברק בריק אלחמא 344, 348, 953, 956.
ברק בריק אלשמאל 953.
ברק ברק אלמגארב 952, 1040.
ברק ברק בעין לבי 659.
*ברר חילך ממום גולה ומעושק ומכל דבר דופי וריק נפשך תגאל (ב"מ 150).
בשאר שמחות שירים תענו 197, 239, 242, 518.
בשגיון פי ירון 863.
בשוב עם עמי ביהודה 822.
*בשוקלך איש בכף דעתך והוא נכבד ברוב גדלו (ב"מ 187).
בשחר אהלל שם אל גדול 861, 879, 886.
בשחר אקום לשחר את פני אדוני 879, 885.
בשיר אפתח יסודתו 880, 891.
בשיר ורון אקרא בגרון 880.
בשיר חדש אקדמך 263, 266, 267, 798.
בשיר מכתם תהלות 828.
בשירתי תשיר יחידתי 785, 866, 909, 913
בשם ה' אל עולם אפתח פי בהגיוני 1017.
בשם ה' אל עולם אפתח שפתי בשבח 324, 330, 933, 963.
בשם ה' אל עולם בשם ה' אדמות ומרומות נקראו 919, 922, 928, 941.
בשם ה' אפתח שפתי בשבח (עי' בשם ה' אל עולם אפתח שפתי).
בשם אל אשר אמר 414, 451, 460.
בשם אל חי אשר לבש 333.
בשם אל חי הגיון לשוננו 783, 789, 792, 795, 832.
בשם אלהי אברהם אבטחה 231, 317, 321, 332, 918, 926, 928, 931, 940, 949, 960.
בשם אלהי אברהם אפתחה (עי' בשם אלהי אברהם אבטחה).
בשם בן יאיר יושר השיר 946.
בשם ברוחו עולם שפרה 422.
בשם האל אפתח בשיר חדש 888.
בשם האל יסוד כל היסודות אני מזכיר שלש עשרה יסודות 896.
בשם יחיד שהוא נורא 333.
בשמהא אלהא רחמנא אל רחים דקריב יתנא קודם טורא דסני 818.
בשמחה ובגיל בשמך האל 881.

בשמי יהיו שפלים רום 821.
בשמיה אלהיה רחמנא אל רחים רב בעלמין חסידוהי 818.
* בשנאתך לעולמך הנחה בראשיתך ומרגוע בסופך (ב״ק 74).
בשנה או שנתים לילד רחישה יש כצפעוני נחשים 459.
* בשנות באולת כסילות כאשר יקיה אשר אכל וישוב על קית בטנו (ב״מ 170).
בשנת בקר בעלות בקר 784, 790.
בשער היסוד דברי חמודות 1015.
* בשערך פליאה את מקורא שוער בנפשו וישער תם וישער בער (ב״מ 166).
* בשפתותיו דבש מתוק ונופת שונאן צק (ב״מ 183).
בשר בחונה כתשבי תפרח 888.
בשר עניה גולה 881, 887.
בשרנו יחיש חביא 252, 269, 546, 548.
בשרפי קדש באהבה 832.
בששה לחדש נתנו לישראל עשרת הדברות 297.
בת אהובת אל קמה בשחר 224, 226, 232, 242, 253, 270, 327, 773, 864, 916.
בת ברורה נאוה ושחורה 285.
בת יפת מראה נאוה לעבוד לשמך חשקה 889.
בת ירושלם רני 328.
בת נאוה בת ידיד נפשי 888.
בת נדיב חגורת שק על בעלה 939.
בת נעימה קרתוהא ובזהבים עטרתוהא 805.
בת עמי לא תחשה 284, 291.
בת עמי תיליל ביגוניה 838, 905, 917, 936.
בת ציון שמעתי ממררת אמריה 297, 300, 315, 321, 336, 838, 905, 916, 926, 930, 936, 949, 960.
* בתוך לבך שמור את סוד אשר גלה לך מלך (ב״מ 191).
בתוך קהל אהלל אל 882.
בתולות על שירתן 323, 326, 921.
בתורה ידיו חולילה כל יציר 868.
* בתורה יש משל צדק בפי כהן ונביא הוא (ב״מ 177).
בתי רעיה מה לך עצבה 863.
בתמוז אהמה כדוב לפשעי 1030.
בתשרי אשמחה לקראת פני אל 1030.

גאה אני כי אותך אהבתי 469.
גאולי אל תנו שבח 234, 836, 837.
* גאון עשיר בלי צדק בעת עת תשחק לו והעולם ירנן (ב״מ 217).
* גאל תום ממצוקת ריק וקרבה אלי דת מן יקושי שוא גאלה (ב״מ 224).
גאני תנאם בגלאלא 476.
* גבה לב ואין רוח בקרבו שפל ונכאה יקר רוח ונפש עליון (ב״מ 238).
* גבה לב יחולק על שנים גבה לבב יקרא למשתרר עלי אח בלב שובב (ב״מ 234).
* גבוהה על אנשים תאהב שא כבדה משלשת מעשיה (ב״מ 211).
גבור יוצא לא בחנית 461.
* גבור תשובח משלשה גבורתו וללב חכם לבב כסילות בסות חסך (ב״מ 237).
* גבורה יש בארץ הרחבה וחיתה וכל נוצר אשר בה (ב״מ 216).
* גבורה יש בתהלוכות פלכים וכל ככב אשר להם יחובר (ב״מ 215).
* גבורה לאלהים כי שלם גוף כרגע מת וחולה חי בחליו (ב״ק 97).
* גבורות שכלך על מאמרי חכך חכמה (ב״מ 246).
* גבינה קפאה ממי אנשים ולא היתה בראשיתה גבינה (ב״ק 98).
* גביר הסיר מלוכת האמת מעל מרינתו (ב״מ 243).
* גביר יוסיף כהוסיף הון ענוה ויעוזו בהרבות הון שפלים (ב״מ 227).
* גביר יישר בשלש גם בעיני עם יהי חנו (ב״מ 244).
* גביר יעל בישלש באמור הן ואורך אף והתחזק ברע לו (ב״מ 210).
* גביר מלין בשלוה . . . ואביונים יהי שלו מעונו (ב״מ 226).
גביר תורה וגבור התעודה 465.
* גבך למדוש תנה לרשי קהלך וישמור לישונך וחום בעודך עלי מך (ב״מ 241).
* גבר אשר הטיב לו הרבה ולבו השחת (ב״מ 250).
* גבר אשר חלק זמנו עלי שלש חלק לאל ושני חלקים לדת ומזון פיהו (ב״מ 235).
* גבר אשר חרף לך ותחריש מגמלו (ב״מ 249).
* גברים בחמשה נבחנו אם בם לשכל חק (ב״מ 247).
* גברים כאוכל יש אשר כל צריכים לו וגבר כמו מרפא למחלה ולנגע (ב״מ 233).
* גדודי צר מגולי חץ ישיבם ורומח או עשות שלום ואיבה (ב״מ 213).

גדול ה' ומהולל הזן מיונק עד עולל 238, 797, 823.
גדול עוני ולחטא הוספתי 830.
*גדולים יתנו יפה וגדול בקנין מהלל גדול ויפה (ב"מ 220).
*גדולים מעשי משכיל ומדבריו וחוקות חק (ב"מ 245).
גדולת יום זה נכוחה בארבע קצוי נשיה 867.
*גדור לבך בחין מחקר בעתות לאות נפשך להתבונן ותלמד (ב"מ 223).
*גדל על כל חבריך בשלש בלב נבון ושיח טוב ומפעל (ב"מ 209).
*גדע קרן גאון יצר יעצך עשה תועה ועצמותיו תגרם (ב"מ 225).
גואלי פדני יה 259, 263, 266, 267, 548, 800, 804.
גואלנו מעולם בצדקתך הואל 832.
גודר גדור גדר 465.
גוי אחד אשר נבחר 866.
גוי גוזל שבני ברית אל היפר 889.
גוי גר כני ליה עד מה 825.
גוי מאיש שדה 827.
גוי מעבר הירדן 820.
גולה כמה היא תוך פחדה 886, 888.
גומל חסדים הט לשוועתי 878, 889.
*גומל חסדים יש וחסדו יכופל אם לא שח במפעליו לא ישים ולא מלל (ב"מ 236).
*גומר בראש עולם וסופו ספרד בהם וביניהם בני איש כחול ים (ב"ק 102).
גור ארי גם זה לי בן 828.
גור אריה יהודה אברהם אהובי 862.
גור ביתי דור 820.
*גור מחמת הזמן ושוח לימים המעריבים לך מרורים במתקך (ב"ק 103).
גור מלבך הרב אם נח ואם גער 458.
*גורה חמשה בחמישה יובא לך טוב בנוער גור מבוא השיבה (ב"ק 101).
*גורה מאל ובטח בו כי לעשות לך טוב הפלא יפליא (ב"מ 228).
גורי גורי יונה גורי 241, 263, 266, 267, 548, 815, 844.
*גורלי להשבית ריב וכן הפשרה תעביר ותרחיק מאנשים מריבה (ב"מ 242).
גואל אלבר בלש טרפי 956.
גזלו שנתי ואני אגזול תנומתם ואורם כאשר בי יורו 457.
*גזרה היא תמותה על גברים ולכן יעשו זכים ספרים (ב"מ 222).
גיל זה לאב בן אגגי 824.
גילה רינה האוינה 210, 812.
גל מעלי ראשי צניפים ומטפחות וקרע חליצותי לאמות ולטפחות 454.
גל עיני ואביטה 807.
גלגל חוזר בסבות ארבע 833.
גלגלי זבול למסבות 833.
גלה נא זוהר פניך אהובי 869, 878, 887.
*גלה נכבד והסתופף בסוכת ארי ובחר בחור פתן למלון (ב"מ 214).
*גלויי הדברים יאחז ראש ירא צורו ולכן לא יזוכב (ב"מ 212).
גלות ספרד בכל לבבכם ברכו 858, 860.
גמול אותי חנון דר עלייה 873.
*גמולה למוציא מאחרים גזלה יש ויותר למוציא ממעונו ורב שבר (ב"מ 231).
*גמולה לצר הנח ואם ארכו ימים אלי עת אשר כח להרגו בך נמצא (ב"מ 232).
*גמל טובה לעושה טוב לך אם לך לבב כעיט מרום ולא דך (ב"מ 218).
*גמלה חברך בטוב עלי רע וענוה צדק תשוה לצד תבונה אשר לך (ב"מ 240).
גן נעול אוספו אראלים 289, 853, 901.
גן נעול אושר בחצובי להבים 289, 901.
גן עדן חלקי 823.
גנון יה לי 823.
*גנוך חמדת מלך נעשק מבלול שלח ונשק (ב"מ 230).
*געה מיומך או לך יגע בעבור אכלך והתנבל בשוקך (ב"ק 99).
*געל במרי ותהפוכות ועל קרוב וזר תשרע (ב"מ 248).
*גער את לבך עד יעוב מאווי רע אשר חפין ובחר (ב"ק 100).
*גער רוחך עד תעזוב מאוויים והכאיב לבבך על נטוש תאותו (ב"מ 239).
*גערו חכמי לבב בבניהם להיטיבם לנתיב טוב (ב"מ 229).
גרושים מבית תענוגיהם 301, 336, 838, 905, 936.
*גריעות יש בלב איש אין כמותה בבטחונו ברוה סכסכה בו (ב"ק 96).
*גרש מגלה סוד חברים מתוך חברה למרחוק ואז תנוח (ב"ת 131).
גשה הודי חשקי 825.

גשה וגורה אל הר המור 826.
*גשה תשמע נגידים מעבידים נגידי עם לישרת לב ולאמת (ב״מ 221).
גשו אחים לגן שכלי ארו את עצי תום מפרי חיים טעונים 458.
*גשמים את פני ארץ מחיים ואם ירבו ימיתון מה יחיו (ב״מ 219).

ד״א מה בעתן דת 827.
*דאג מפשעך ובעת עליצות ועת בעם אלהים נגדך שים (ב״מ 253).
*דאגה על אשר תירא מבואו ללב תכאיב ושמחה מערבה (ב״מ 259).
*דאגה תערכנה מחשבות איש במורשיו ואת נפשו מניאה (ב״ק 104).
דאך לחאביב למוצאפר 882.
דאקת רוח לוחשבייא ולעמר מצא ופנא 893.
*דב יעמד לשחוק בלמוד ועגל יובן עלי תלם עבותו בדרבן (ב״מ 280).
דביר ואולם והיכל מי יחיד 806.
דביר והיכל ואולם ובית ישב עולם 804.
*דבקה בחבירים ועת צרה רבים קרא לעזור ולא אחד (ב״מ 275).
דבקה נפשי אחריך 208, 804.
*דבקי לב שנים הם בישנם להחליפם באחר אל תשחר (ב״מ 258).
דבר ה׳ אשר היה 805.
*דבר אדם בלא עתו ועל לב לא שמעהו (ב״מ 284).
דבר אחד ידבר עמים 208, 237, 804.
דבר אל יאמן שפר עובדייה 811.
*דבר אל שמעה ארץ ועשת ומי יסיר אשר דובר וכורת (ב״ק 106).
דבר אמת וענוה לביתך נאווה תהילה 208, 808.
*דבר אשר ילאה ולא תוכל לעשותו קוץ והנח (ב״מ 289).
*דבר אשר צוה לבואהו אל נפשך יבא כמו צוה (ב״ק 114).
דבר בחזון בצדקות פרזון 813.
דבר בי אלהים בעוז 820.
דבר בי דר עלייה 210, 812.
*דבר בעתו כגופה רקוחה זכרה בכסות לבוש לא יבולע (ב״מ 282).
*דבר בפי צרכך בפיך אל יוסיף דבר פיך עלי צרכך (ב״מ 268).
דבר בקדשו האלהים 804.
דבר דבור על אופניו 804.
דבר הטוב רחש לבבי 812.
דבר ויקרא ה׳ מסיני 812.
דבר ויקרא ארץ ושמים 873.
דבר טוב נעים לבבי חרץ 871.
*דבר לאדם יולדיו טובים בעם והוא לא טוב בתוך עמו (ב״מ 269).
דבר נא אל אמונה 812.
*דבר נודע יביא אל רובץ בבית את מחסורו (ב״ק 111).
*דבר ספר בלי צפון זמן יודיעך סתרו (ב״מ 285).
דבר סתר גלה 804.
*דבר סתר לרעך אל תדבר בבית מלך ואל תורה ותקרוץ (ב״מ 255).
*דבר עולם ודרכו לעשות רוש דבש מתוק ולשום את דבש מר (ב״ק 107).
דבר פי שבח ותהלות 814.
דבר צורי אל לעם קדוש 211, 811.
דברו נא לבת מלכים כבודה האמונה עלי קציעות וקדה 457.
*דברי אישים באיש אם הוא בטוב יודו לו מפעליו (ב״מ 265).
דברי למואל יבנה ההראל 209, 807.
*דברי משכיל לא ידעתי ודבר ארע מפיו גדע (ב״מ 264).
דברי נביאים העתידות ידעו 32, 935.
דברי שיר הלל שבח 210, 813.
דברי שיר ושבח למלכנו זמרו 863, 878, 881.
דברי שיר חדש מגדי אלבארי סבחו לה 925.
דברי שירות ותשבחות 801.
*דבריך אשר תשכח ותזכור ספורות ועלי ספר חרותות (ב״ק 105).
דבריך בתוך לבות נטועים ומדיך בתחבולות שרועים 453.
דבריך כמו גשם נדבות ונדיב את ותקום על נדיבות 451.
*דברים יש כמים לצמאים בתלאובות מחיות הלבבים (ב״מ 256).
דברתי אני אל לבי 210, 813.
דברתי צדק במקהלות עם 806.
דבש וצוף אמרי נועם 211, 814.
דבת נאוה שמעה בגלות תצריחי 863.
דגול מרבבה רבבות עם 806.
דגול שוכן מעלה 939.
דגולים עבדו אל והללו שם ה׳ 946.
דגל מחנה יהודה ירום 871.
דגלו עלי אהבה 209, 805.

דגלי הרם שדי בגיל 822.
* דגנך בא בחצרך אכול ועבוד נותן לך דגן וצידה (ב״ק 108).
דדו עבים והורידו רביבים 465.
* דואג ממה תדאג אם מן מות מי זה חיה לעד (ב״ק 112).
* דובר בפה אחת ואחרת בלב ושיחו לא כמעבריו (ב״מ 271).
* דובר לך טובות ותירא פן ארב לך רעה בתוך לבו (ב״מ 270).
דובר צדק ומישרים 939.
דובר צדק יבא נא אל עיר קרית חנה 797, 809.
דובר שלום ידו הדה 208, 809.
דובר שלום לעמו אל יאיר פניו ישא 889.
דובר תמים ידבר עמים 207, 806.
דוד אהוב בוחן לבבות 875.
דוד בחלום נטה ללון 323, 921.
דוד בך אבטחה 263, 267, 548, 844.
דוד הבא איש מחוקק 820.
דוד הצילני מבור גלות העליני 806.
דוד ואהוב איך שכחתני 889.
דוד יפה הוא אף נעים 803.
דוד ליפה תן שלוה 879.
דוד למה תישן 863, 890.
דוד מלכי אלי יקרב 863.
דודי אוגר בי גרותו 825.
דודי אתן לך דודי אשיר שבחי ברחובות 208, 804.
דודי דופק מבשר טוב 208, 797, 799, 808.
דודי חיש הראינו האות נוראות נפלאות 209, 806.
דודי חלף עבר 799, 808.
דודי יפה הנך נעים 803.
דודי ירד לגנו לערוגות בשמו (עי׳ ירד דודי לגנו).
דודי ירד לגנו לרעות בגנים להשתעשע וללקוט שושנים 330, 339, 347, 541, 945, 1073.
דודי לבש עוז וגבורה 813.
דודי לי צרור המור 211, 813.
דודי ליפה תן שלוה ותרופה 885.
דודי מני נסע נגלה (עי׳ דודי מני נסע נגלה).
דודי פנה ולא פנים 807.
דודי צח אם נטה פנה 212.
דודי צח ואדום דגול מרבבה 548.
דודי קנה בינה 659.
דודי שוב אל מעונו 805.
דודיך נזכירה מין 211, 814.
* דודך ובן דודך בעת יצר אל לבך זה פה וזה מפו (ב״מ 276).
* דודך צפון בחדר אהבתך כל מומיו לך נצפנו (ב״מ 266).
* דום אל תוכח קין בתוכחה גם אל תרב לו תוכחת (ב״מ 267).
דום לה׳ והתחולל 813.
* דומה אשר דר בין משנאים לסר לצפעונים לדירה (ב״מ 288).
דומה דודי לצבי על ארץ רבה 964.
דומה לך דודי לצבי תפארת צבי 811.
דומי נפשי לאלהים 813.
דומיה לך תהלה 207, 802.
* דופי ומום באנשים אנשי נבלה ישימום (ב״מ 286).
דופק על דל חיש לפדות עם דל 208, 808.
דוק וחוג רעיטו 300, 336, 838, 905, 936.
דור ישרים כבירים 208, 809.
דור לדור ישבח עושיו 810.
דור קורא משמי מעל ומים מדד בשעל 801.
* דורה בעיר דרו אבותיך כי איש כבוד הודו בקנו הוא (ב״מ 272).
דורי מני נסע נגלה 210, 812.
דורך בים אוני 814.
דורך על במותי עב 804.
דורך פורה בעוז וגבורה 806.
דורש אז ידרוש 272.
דורש טוב אל ידרשנו 806.
דורש טוב הוציא את עמך לרוויה 810.
דורשי אתי שם בארץ גושן 825.
דורשי ומהללי אשיר לך 785, 865, 1059.
דורשי ומצילי מצר וצוק 787, 790, 793.
דורשי תורה יתהלכו 786.
* דוש במתי מדבר במזל ותמצא שבעך ותטרוף עלי ארצך עב (ב״מ 281).
* דותה בך נפש למען רב כי ברב ממך רגילה (ב״מ 291).
דחתה קרוביה וזרים תבחר להנשא בסילה 458.
די בת נאוה שבעה בגלות 880, 881, 883, 884.
די למבין כי זה חלקו באלהיו 878, 879.
די נדהי לל ולד נדהי 476.
דיו קין קומי אטי 240.
* דין בדרך האמת יקים שמות ומהרסות בישוא שאו (ב״מ 273).
דין אדון אני אל לבני 826.
דין ודברים שמעתי תוך עדת קדשי 874.
דין ומדון יה שוממה לאיש זדון 893.

דין ומדון רם ואדון 867.
דין לעשוקים ותקים עלינו רועה 820.
דין עני אביון 211, 813.
דינר קוצר דינר בוצר 876.
דיצה חדוה צהלה 208, 808.
דיר דיר תן כל אלין 826.
דיר תנה לביתך 207, 801.
דל דר מרומים 814.
דלה דלים האביונים 86.
דלה חנון נות קדשי חי 825.
דלה יונה אל הר ציון 803.
דלה יונה העגונה 813.
* דלה מאיש באישוניו צפוניו וטעמו טעמו מבין בבותיו (ב״מ 254).
* דלות באיש חכם מכסה יושרו ותהי מעשיו שוא (ב״מ 290).
דלותי לי יהושיע 813.
דלים וכבירים בצלו 831.
דלני יה מבור שאון 208, 809.
דלנו יה מחטאה 778.
דלנו מבור תחתייה העלינו לקריה עליזה 812.
דלת חסד ושערו יום יום דופקים אישים 216.
דלת פתח נא לבאי ברנה 833.
דלתות רם אשקודה 889.
* דלתי פריצות אין בריח עליהם פריץ יבואמו בנחת ולמבוא (ב״מ 279).
דלתי שים זהב 209, 807.
* דלתי שפתך סגר אז תמצא שמחות ומרפא (ב״מ 287).
דלתי תהלות בזמן נפתחו 898.
דלתיך דפקתי לא אחשה 210, 812.
דלתיך הלילה לשבי חטא הותרו (ע׳ דלתיך הלילה לשבי פשע).
דלתיך הלילה לשבי פשע הותרו 283, 317, 322, 332, 336, 829, 918, 923, 928, 932, 937, 961.
* דמו לאבני אש חכמים בעין כל לכן מעט פשעם בעין כל מגדל (ב״מ 278).
דמות כסא כבוד 832.
* דמות תמצא לאיש משכיל בבניו וגור שרף תמורה מפתניו (ב״מ 257).
דמינו אלהים חסדו 207, 802.
דמינו לך אלהים כי המשפט הוא לאלהים 211, 811.
דמיתיך רעיה בשושנה 211, 810.
דממו שרפים מזמר 300, 336, 838, 905, 917, 936.
דמתה קומתך לתמר 210, 813.
דן ידין אלהים במעון 811.
דן נא ודין נא 816, 824.
* דע כי בדברך בפה מי יתן ולא אמצא מצרים (ב״ק 117).
* דע כי ימותיך שלשה היום ויום אתמול ומחר (ב״ק 118).
* דע כי לך יותן ויוקח ממך בעודך חי לעולם (ב״ק 116).
דע לבבי וחקרני אל 801.
* דעה בלא יראה כאשה בלא גבר יראה בלא דעה כגבר בלא אשת (ב״מ 277).
דעה חכמה ובינה בסוד פתח תכונה 1015.
דעה חכמה וסוד ינעם לנפשך 74.
דעה חכמה וסוד רזה 1105.
* דעה כי אחרית כל רום לשפל באין קצה וסוף שפלות להרים (ב״מ 262).
* דעה כי אין בשלטונים כמושל אשר אפסו עלי עול מריבו (ב״מ 261).
* דעה כי אין גדול הגוף מעבד אבל גדול בשבתו בין חברים (ב״מ 260).
* דעה כי אין רכושך לך למען כבר היה לפניך לזרים (ב״ק 109).
* דעה כי בוערים שוכחים משנאים וצעדיהם משנאם יספרמו (ב״ק 110).
* דעה כי הזמן אשת נעורים לך מעוברה (ב״ק 113).
* דעה כי רגלך תחטיא חפצים אשר קרבו ותשיג את דחוקים (ב״מ 263).
דעה צורך בלב שלם ועל טוב ורע הודה ועובדהו בחדוה 458.
דעו כי ה׳ הוא האלהים אין מלבדו 879.
דעו כי אלהינו הוא 209, 806, 813.
דעי אשא לחי עושה 812.
דעי הולך לנחות דרך 420.
דעני לעניי ענינן 232, 326, 931, 939, 941.
דעת וכשרון חכמה ויתרון 803.
דעת ומזימה ואמרי חכמה 208, 804.
דר בשמי שמי מרגליתא 208, 809.
דר בשמי שמי עליה 208, 809.
דר וסוחרת אתי אל חונה 210, 811.
דר מרום חן חן אלי נאוה 863
* דר נחמד גנוז ביום צרה נמאס בעיני איש גנזו לו (ב״מ 274).
דר עליה בת נאוה 861.
דר רום השובן שמימה גבור 806.

דר רום רוכב ערבות 209, 809.
דר רום שמימה ראה גם ראה 797, 801.
דר שמים נערץ בקרושה 861.
דרור יקרא לבן עם בת 237, 240, 247.
דרור יקרא צורי 813.
דרור עמך ידידי רם ונשא 861, 873.
דרוש דרש עמו 810.
דרוש ציון השכולה 209, 806, 808, 810.
דרך אמונה לי הקרא 813.
*דרך זמן אם יעשה טובה היום לאיש ממחרת יחדל (ב"ק 115).
דרך כוכב ויפין אור 211, 811.
דרך לו האיש 209, 806.
*דרך נכוחה בגבעת צרורים גבהה ושחה ללבות בשרים (ב"מ 283).
דרך ערבה לקחו כל בעלי רנה 541.
דרכי נפשי עוז 208, 809.
דרכי סיפרתי מהר עניני אל 812.
דרכי שבעה רועים 317, 322, 332, 919, 920, 927, 928, 932, 937, 949.
דרשו ה' דברו שיר 208, 804.
דרשו ה' ועוזו כי לו נאוה כל תהלה 813.
דרשו אל בגיל וחדוה 797, 807.
דרשו היש כזה אנוש 267, 548.
דרשו לאן הלך אהובי (ע' דרשו לי אן הלך אהובי).
דרשו לי אן הלך אהובי 868, 878, 889.
דרשו שמי המוני תמיד 879, 886.
דרשתי אל בכל לבי 814.
דשא בנאות ירביצני 207, 801.
דשן מעגלותיך ירעפו בגיל 211, 269, 810.
דשנים יהיו כל רודפי דוברי שלום ואמת 822.
דת אלהים צלך 788, 791, 794.
דת ודין לפני ישובני סנה 209, 810.
דתו וחקו הנחיל לנחלתו 833.

האד למאדיח אלאדי סאבאני 882.
האדיר בשמי עליות 830.
האדרת והאמונה לחי עולמים 830.
האוחז ביד מדת משפט 829, 830, 831.
האומרים אחד ה' אלהינו הבוטחים בך עונים ה' אחד 284, 291.
האומרים בקול שירים אלו פינו מלא 848, 851.
האזינה ה' תפלתי והקשיבה 781.
האחרי חדש למות אחי ארחץ ואתענג ואתרפק 453.
האימן כיפי שחקים והקציבם 830.
האל המאודר המבורך המגודל 284.
האל הנערץ בסוד בהמולה 878, 879.
האל הנקרא ממערב וממזרח (ע' אל הנורא הנקרא ממערב וממורח).
האל העירה וראה 238, 241, 263, 266, 267, 464, 548, 788, 791, 794, 806, 844, 861, 881, 904, 964.
האל התולה עולם באשכול 866, 909, 913.
האל התולה על בלימה תבל ובאשבול דולה אותה 255, 302, 866.
האל חשקי גואלי 887.
האל יסלח לכל זדון ובשטן מגרה מדון 216, 217.
האל למושעות לעם נושע בה' 783, 789, 832.
האל מעון לכל נברא 216, 217.
האל נתן לי נקם כי על הבוגדים ריקם 219.
האעצור נחלי עיני ואנוחה ובני חמת נחלו חמת וינוחה 455.
*הארך במחשבתך ואחר כן שיח יהי שיחך כפז ערוך (ב"מ 330).
האת אלקלם יא צאפי אלדאת 343, 344, 348, 953, 956.
הבאים עמך בברית חותמך 909, 912.
הבה לבי הבה קום דודי 866, 877, 890, 912.
הבו נא זה עמי 820.
הבו שירין ותושבחן בחילא למלכא 964.
*הבול והכחש לפני אשר יכול (ב"ק 158).
*הבזקונים לך מרפא להשקיט בך יצר לקנין יחרידך (ב"ק 122).
*הבזקונים תהי בוכה והמה מצורים מן ידי מות פרושים (ב"ק 125).
*הבט אלי ראשי ואל תבט בגדי החמודות (ב"ק 155).
*הבט בעת שמש בלב מרום קצור הצל וארכו עת חנות או עת נטות היום ועברו (ב"ק 147).
*הבט מפעל רמים ועשות יותר מהם לבך יבר (ב"מ 328).
הבט משמים וראה מזבול קדשך 230.
*הבט שנים ואמור ברוך אשר דיניו אמת (ב"ק 157).
*הביאך הזמן במבוא שעריו ולמד יצרך רע מנעוריו (ב"מ 303).
*הביט במראה וראה הלבנים כבר פשו בראשו כגחלים באש בערו (ב"ק 139).
הבכום הלבנה יין אדמדם הורק 323, 921, 946.

* הבל בני אדם ביום הולך ויום בא ובה יהבל אלי יום תום זקוניו (ב״ק 131).
הבמות פלילה ומקבר תרומייה 452.
* הבסתר תענה דל ולו צור אשר כל מעשיך לו גלויים (ב״ק 119).
* הבשכל ימלא איש ימינו וסכלות תחסיר מאיש המונו (ב״מ 306).
הבת שחרה פניך 881, 883.
* הגה תמיד בטובת אח זכרתו ומומיו אל תהי זוכר בלכתו (ב״מ 301).
* הגה תמיד בספרי חק ותמצא אשר יכשר עשוהו בשערים (ב״מ 302).
הגיון דל ואבין לפניו כמנחה רם לתתו עליון 220.
הדור אין לו גוף אין לו דמות 889.
הדרו שמשי מחסי יה 889.
ההוא יקרא עמק החרוץ (עי׳ יראי ה׳ הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו).
הוא אלהים חיים ומלך עולם 941.
הואל חכם לבב שמעני 464.
* הוגה במום בני אדם יהגו במום יש בו ומום אין בו (ב״מ 331).
הוד זיוך תגלה 881.
* הודה בעת אין לך גמולה יען מודה לבבו מגמולה פודה (ב״מ 354).
הודו ברכו ידידים 212, 241.
הודו מול חביב יומם יוצר אור 887.
הודע רב חיליך 886.
* הוחיל ותמצא חפצך . . . (ב״מ 376).
הוחיל לצורך אם אינך לצור נתעב 458.
הוי אריאל קרית דוד חנה 796.
הוי הלומדים חכמת עצלות 467.
* הוכח אויל יוסיף לעות ארחו הוכח נבון דבר ויוסף לקח (ב״מ 349).
* הוכיחך ברע חסר לב שמור את פיו כאשר נשמר חרוץ הכלבים (ב״מ 347).
* הולך אמת ישנא איש יהלוך קרי (ב״מ 379).
* הוסף בכל דבר לבד מירוא אלהים יאביר אדם ויורישו שכול (ב״מ 359).
הוצא מנרחקה אל חרב נוקמת 832.
הוצא שבויים מידי מציקים 832.
הזהרו בשם יה בו מאמין 885.
* הזכיר לנדיב את אהבים קדומים ביניו ובינך ימלא עצתך (ב״מ 346).
* הזמן יעריב מרירות במתק ואנחות בגיל וקול הי בקול תוף (ב״ק 148).
* החזק בחרב ירוא האל ושריון לבש מתום ויושר ואת אריה בסוכו פגש (ב״מ 343).
החרשים שמעו מפי נוראות 225, 302, 775, 777, 779, 781, 842, 846, 849.
החתן הזה קום קדש את אשתך 333.
היא שלחה בינות לחומי אש ואיך אוכל להכיל אש יכלה לחמי 457.
* היגונב דעתך ערום מרמה בפה אוהב ולב מורה וסורר (ב״מ 313).
הידידים ישתוון לך מקצה כוס לקצהו ואתה תחצה 457.
הידעו הדמעות מי שפכם 465.
* היה אוהב ללא יופי ולא מום ואל תבכה במה יוביש אהבות (ב״מ 298).
* היה איום בלב אישים ומתוק על לשונותם (ב״מ 370).
היה בך שברי ועל ידך כבר ראו משנאי את אשר בי שברו 457.
* היה חושב רכוש ידך רכושך למען אין רכוש מיפקד רכושך (ב״מ 299).
* היה נועץ באיש שכל ואוהב ואל תבטח בנפשך אל עצתך (ב״מ 296).
* היה נמוך ומתרצה כחוטא ואם כשרו פעליך למלכך (ב״מ 294).
* היה קל ראש בשבת בין חברים וכבד ראש בישבת בישערים (ב״מ 300).
* היה קרוב למלכות לא תהי מלך וראש מבצר (ב״מ 371).
* היה רע לשר עמו אלהיו ואל תתרע לשר עת סור צלליו (ב״מ 295).
* היה שומר אמונתך והנה אני אגיד לך כל האמונה (ב״מ 297).
* היה שומר ברית רעים ואל תקוץ ברעתם (ב״מ 372).
* היה שש בבין ששים ובוכה בבין בוכים ודבא בנדכאים ורם במרומים (ב״מ 341).
* היה תמים וקבל יום אשר בא ברעתו ויום יבא בטובו (ב״ק 126).
* היו אנשים בעולמם כמתים ולא ידעו והיו בלא שמע ומאין ראות (ב״ק 142).
* היודו לך עלי צדקך אנשים בכח לא תהי צדיק בכחך (ב״מ 315).
* היודע איש בחטאו כי נמקה נדיבה האהובה בחטאה (ב״ק 127).
היוכלון פגרים היותם חדרים 467.
* היוליך איש אלי קברו לבד מסות עלי פגרו (ב״ק 151).

היום אשכח נגינתי 858.
היום ביני ובינך ולא אטה לחלותך 453.
* היום בשבתי באוהלי סביבותי רעים לכבוד ותפארת למודעים (ב״ק 143).
היום הרת עולם 291.
היום יודע אל רם על כל אל 775, 778, 780, 782, 843, 850, 851, 907.
היום יום בש[ו]רה לנו 464.
היום יזל מים מעיני 857, 860.
היום ילך וירחיק נאמני ויום יבא ויקריב את זקוני 454.
* היום ילך וירחיק נאמני ויום יבא ויקריב את זקוני (ב״ק 129).
היום לכם ינעם קול נהי וקינות 796, 858.
היום מחר תמישון אהליכם תנו נא את לבבי בין כליכם 454.
היום מקודש הוא 328.
* היום פשוט את לבוש אתמול בהתחלפו כל יום לבוש לו ומה יכשר ליומך לבש (ב״מ 344).
היום תישע שוחריך שחרית 907.
היטבת חסדך בתי 831.
* הייטב לך עמיתך אחרי מכרך את אהבתו לצמיתות (ב״מ 312).
* הייטיב לך איש והרעות לו כל איש יהי נספה ברע יצרך (ב״מ 348).
הייטיב לנדיבים טוב פעלים ומות נדיב כמו מות הנבלים 453.
* היישירו מלכים עם מעוקל והם עצמם פתלתולי פעלים (ב״מ 314).
הייתי מושל על צרים 875, 877, 879, 889.
היך שפירתה בגולה אזלה 858, 860.
היכל ה׳ היכל ה׳ היכל ה׳ העל שאונו רבו זדוני 32, 935.
היכל ה׳ ומקדש הדומו 332, 919, 941.
היכלי שן חיש אל נאמן 823.
הימים יחרידו יום חרדה ואם ישיב זמן שובב אברה 454.
הירהב הזמן ברבי ורבא ואם ביניו ובין תלמוד מריבה 398, 453.
היש גשם נדבות עוד בעבים והארץ צמאה מנדיבים 453.
* היש יתרון ואין חרב בתער ובתבונה מלומדה לבער (ב״מ 311).
* היש לך אב אשר בנה לך הוד ומת העל לבנינו ארוכה (ב״מ 309).
* היש לך לבב משכיל ותכרת ברית עם מפירים את בריתם (ב״מ 374).
היש עשוק כבוכה מכאבו ורעיו נקבצו לשחוק סביבו 453.
* היש פתי כמו בעל נשמה בנומה מן רמיותיו נחויה (ב״ק 123).
* היש פתי כמו מערים עלי רעו ברוב כזבו (ב״מ 368).
* היש צרה כמו צרת שלשה חכם לבב שפטוהו סכלים (ב״מ 307).
* היש שמחה כשמחת איש מנשא מיודעיו ומשפיל שר וקושר (ב״מ 310).
* היש תמה במגדיל פה בחברה ולא דבק אלי חכו לשונו (ב״ת 127).
* היש תקוה בבין רעיו בני שכל והוא חסר (ב״מ 369).
* הישוה איש מרצה שר בזכר חטא בני אדם (ב״מ 366).
* הישר בעת קצפך להניח גבירים ותתגרה בדלתם (ב״מ 355).
* הישתוה אויל מחריש וחכם אשר שתק להמעיט באמרים (ב״מ 316).
* הך אשתך מכת בלי סרה אם תמשול בך כאיש ותרים ראשה (ב״מ 351).
* הכה בפתחי ודבר מהרה צא כי בני סוד אמת לא בחנתה (ב״מ 362).
* הכחשת את כחך כי שמנת עבית כשית (ב״מ 329).
* הכי אתה תאמין את לבבך בבא שואל ותקפוין את ימינך (ב״ק 128).
הכימים בחרתם במרדים וכלילות חפצתם בבגדים 451.
הכל אנתו במבוכה 281, 290, 902.
הכל היום נסיעה וחנייה וכל ליל מעון עיפה ואיה 451.
הכן לבך לעבודת שמים 432.
* הלא אחרית כל חי למות ואם יחי בטובה ואם ישגו ימותיו וירבון (ב״ק 140).
* הלא אירא מבוא יומי ולא אדאג למיתתי (ב״ק 149).
הלא טוב לי אשר אדום 466.
הלא מאז נטעתה וכבת עין נצרתה 240.
הלא ענני עם צייתו בי 881.
* הלא תביט לאויבת מכסה ברשת שלחה רגליו וסבכה (ב״ק 130).
* הלא תחשוב לאחיך ברכה אשר נתן לך רעו בשלו (ב״מ 308).
הלא תעננו בהמותי בלי דמי בשלמי הרעות לעבדך בשלמי 457.

* הלב לפנים הוא מצפה ולפה וכפי רמיזתם בתוכו ישאיר (ב״מ 353).
הלבין שער ראשי 767.
הלי תעש בכל שנה פעלים כפעלך לאבות ואצילים 452.
הלילו הה ליום חושך ואפלה 860.
הלילו עמי וקרחו זקנכם 905.
הלילי בבכיה הלילי אוי לי כי נגרשתי 858.
* הלינותי גדוד כבד בבירה הרסוה ימי קדם קצינים (ב״ק 132).
הלכושל ולנופל תקומה ולנודד ולאובד תנומה 452.
הלל תמלל למלא לא יחסר 345, 865, 909, 912.
הללו אדיר אדירים אדיר ומהולל ה׳ 239.
הללו אל שומר הבטחותיו 869.
הללו את שם אחד 239.
הללו האל בשירה 868.
הללויה הללויה . . . הללו אדיר אדירים (עי׳ הללו אדיר אדירים אדיר ומהולל ה׳).
הללויה הללויה . . . הללו את שם אחד (עי׳ הללו את שם אחד).
הללויה והללויה הללויה והללויה אשמחה בדודי (עי׳ אשמחה בדודי).
הללויה כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאוה תהלה יהיו לרצון אמרינו לפני אל נורא עלילה 208, 238, 242, 799, 807.
הללויה קול ששון וקול שמחה 324.
הללי אזורה בעוז אלי מלכי בקדש 264, 267.
הללי אמונה תחת כסא כבוד 264, 267, 549.
הללי הללי רעיתי הללי אהובה אהבתיך מעמים בחרתיך 242.
הללי הללי רעיתי הללי יחידה סגולה אהובה הללי 240, 247, 538.
הללי נפשי את ה׳ הללי אזורה (עי׳ הללי אזורה).
הללי נפשי את ה׳ הללי אמונה (עי׳ הללי אמונה).
הללי רעיתי הללי (עי׳ הללי הללי . . . יחידה סגולה).
הללתיהו ישקה אדמה 881, 887, 890.
הלנופלים תקומה מבור עוני 32, 219, 935.
הלעד אני שוכן באהל כמו ערב ותחת יריעה כל ימותי מדורי 457.
הלצבי חן גבורת עוז ועצמה להתעטף רדיד אופל כשלמה 454, 464.
* הלשכון עד בלי ארץ באריץ בכל יש לך חסרתך מקוה (ב״ק 121).
* הם אהבוני בנערותי אך היום כצר נחשבו ואכזרו (ב״ק 137).
המאיר והמבהיר לארץ ולדרים 961.
המאמירים באימה ואומרים ה׳ אלהינו 284, 291.
המבדיל בין קדש לחול חטאתינו ימחול . . . יום פנה 269, 289, 331, 866, 894, 916, 926, 935.
המבדיל בין קדש לחול חטאתינו ימחול . . . יצוה ה׳ חסדו 256, 782, 843, 852, 908.
המהולל לעולם ולעולמי עולמים 324, 326, 331, 920, 926, 929, 932, 934.
המו גוים גאוני 833.
המון חסדו וטובו 217, 256, 257, 832.
המונים באו הלום 832.
המכירים אומצך באמונים 284.
המכירים את המון רחמיך 291.
המכירים תהלות תעצומיך 284, 291.
המל לבבך והסר זה בקרבך 659.
המלך ה׳ רום ותחת קונה 331, 336, 841, 906, 916, 937, 949.
הממני ואסר אותי במלכודתו 861, 879, 892.
הממשלה השלישית וחיליה (עי׳ ה׳ צבאות שם כבוד מלכותך).
הממשלה השנית צבא השמים (עי׳ ה׳ צבאות שם כבוד מלכותך).
המן נלחץ ומרדכי נושע 787, 790, 793.
המעט מכם אותי צרור 833.
* המעיט זמן הועיל לך הונך מדי זמן קבצך אשר יש לך (ב״מ 332).
* הן אגלה לך סוד ברואים שכנו בית הבלים ותהו (ב״ק 156).
הן ידיעתי חשקה ברה כחמה 885.
הן כוכבי שחק יענו 786, 910, 914.
* הן כל ימותיך שלשה הם מאין רביעי בא שמע איכה (ב״ק 135).
הן מאד מר לי מר 857, 860.
הן סתיו כבר הוה אל היונה אל תחמילי 885.
* הן צוררי דבא לבבי אוהבי אל תחרש (ב״מ 378).
הנה אל ישועתי בו אבטח ולא אפחד 239, 240, 246, 247.
* הנה בידך לעשות ובפי אם יש עצה (ב״מ 377).
* הנה בפח מעותי נלכד ורשעי עבותי (ב״ק 152).
* הנה זדוני ושקרי כתוב וחתום בספרי (ב״ק 153).
הנה יחידתי בגיליה תרבה לצורה מהלליה 451.
הנה ימי הקור כבר עברו ויומי רבעה הסתו קברו 457.
* הנה כבר עמד לדור כוזב דובר בצדק רב להושיע (ב״ק 136).
הנה כחומר ביד היוצר 281.

הנה בעיני עבד אל יד אדונו 915.
הנה מקום אתי 833.
* הנה קברי אישים מתו אך לא נודע עת גנוז בם (ב״ק 134).
* הנה תאוה ליום מחר ותאמר מי יתן ומחר אשר יבא יהי לי נא (ב״ק 144).
הנותן לנו תשועה 549.
הנחתי כעב עברה ואנחתי משומרה 453.
* הנמצא בלב נואף חבונה הלא יירא נאוף זר למחר את בנותיו כמו ינאף (ב״מ 342).
הנמצא ברעי מר לבבו למרותי 456, 459.
הנני כורע ומשתחוה 945.
הנקדש באלפי אלפים 830.
הנרפא הזמן ממחלתו וחודש אחרי ארך בלותו 452.
* הנשך זה בחפוז שגגה מבלי דעה (ב״ת 122).
הס ידיד אל תזכריני 345.
הסתו ארח ארח מעצבי 463, 786, 878.
הסתיו עבר ארח ארח מעוצבי (עי׳ הסתו ארח ארח מעצבי).
* העברת אמת בריבך באיש את העברתו על עקלקול בכשלו (ב״מ 358).
* העל בחשכך נר והאירה מן אורה ואל תקרב להכוות בו (ב״מ 352).
* העל לבבך תבונות למיניהם ולמד לך מהם אשר יאהב לבך (ב״מ 338).
* העם בלי ראש וקצין יישר דרכם כצאנה בהרים נפוצות (ב״מ 361).
העם קניתו נחלה 865, 909, 912.
העתר יום תעתר 832.
* הפך במלך כמו הפך בשבורים ירצה מקום אף ויתאנף מקום רצון (ב״מ 345).
* הפך עצת לבך עלי איש בחייתך תהגה במועצה נכונה מבושלת (ב״מ 337).
הפרה עוד יגל 220, 787, 790, 793.
* הצאן ברועים וגבר ברעים ועם ותועיו ובריו בשועים (ב״מ 360).
הצור תמים פעלו אמת ויישר מפעלו 839.
הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא אני אבכה היום (עי׳ אני אבכה היום ואקונן קינות).
הצור תמים פעלו . . . הצור תמים פעלו אמת וישר מפעלו (עי׳ הצור תמים פעלו אמת וישר מפעלו).
הצור תמים פעלו . . . יא קלב מא לך חיראן משגול (עי׳ יא קלב מא לך חיראן משגול).
הצור תמים פעלו . . . מא שאן דמועי תדרי אליום (עי׳ מא שאן דמועי תדרי אליום).
הצור תמים פעלו . . . מרעי ושכני ואחי (עי׳ מרעי ושכני ואחי).
הצור תמים פעלו . . . תנוח בשלום תמצא שלום (עי׳ תנוח בשלום תמצא שלום).
הציקתני תשוקתי לאל חי 465.
הקבצו ושמעו בני יעקב דת יוצרכם 965.
הקבצו ושמעו בני יעקב כולכם 230, 335, 339, 948.
הקבצו ושמעו רעי וחברי 340, 945.
הקולך זה אחי אחוה 465.
הקל ידידי מפרידת אח 465.
* הקלה אצלך שנאת ערומים מחוכמים והם רעים אשמים (ב״מ 305).
הקם בגוי ירים משתעבד אל גוי אדום 819.
* הקצף למרעך וישור אם יהי עומד עמך עלי יושר באפו ואם ישטה (ב״מ 339).
הקשב חוסני יה אור לי פורקן 816, 824.
* הקשה במוסר בן ומוסרו הקל בהגיעו אלי פרקו (ב״מ 333).
הקשיבה רנתי האזינה תפלתי 828.
הר שניר תבור וחרמון 263, 265, 267, 548.
הראית ארי נוהם ודוב שוקק טרפו עז 452.
הראיתם אחי בעוצם כאבי 301, 857.
הראיתם ברק בא מעוני 323, 344, 921, 947.
הרב משה הנחיל אנשי קדש 464, 470.
* הרב צדקות יעשמו אדם ואין בהם צדקה (ב״מ 373).
* הרבה דרכים יש לעול וליושר דרך יחידה לא הבינה נסוג לבב (ב״מ 340).
הרבינו לפשוע ובקש ציר בעדינו 273, 924, 940, 960, 1073.
הרגת ביום אפיך 336, 838, 936.
הרחמן אל תעש עמנו כחטאינו 927.
הריעו לפני מלככם 283.
הרנין עם קדש במזמור נעים 768.
* הרע אשר אמר זמן הרע ולא דן באמונה (ב״ק 154).
* הרעותה ללבך אם מנעתו להתלמד מליצה וחסרתו (ב״מ 304).
* הרעיון לבך עבר עלי גופך והכחישך (ב״מ 367).
הרף בוני חקי בתים 467.
* הרצה בני אדם בטובתך יהיו לך עזרה ברעתך (ב״מ 334).
* הרצה גביר חזק ואל תחוש בדבר משרתיו בחרות אפם (ב״מ 335).

* הרק מעט שמן עלי גחלת עמדה להכבות ויגה אורה (ב״מ 350).
* הרשע אני עושה בגמלי רעה לרשע אשר החל ועשה לי רע (ב״מ 357).
* הרשעים צדקות אשר לך מעלימים והם מגלים לפשעך (ב״מ 375).
* השב גמול מטיב ומריע על מעשה רע או פרי לשון (ב״מ 336).
השב השומר גריל 822.
השב עלובה שבט יהודה 865.
השומרים הסובבים כולם היו עלי לאויבים 816.
השיב מלוכה שבט יהודה 864.
השיר אסף והימן המשורר 466.
השכל והדת כשני מאורות 467, 784, 788, 791, 794, 795, 833.
השכם והערב לצורי 302, 843.
השמיעי קולך וגדור פרצת דחויה 885.
השפילו שבו והעמיקו שפל 219, 297.
השר אשר מושבך איתן 954.
השתחוו בהדרת קדש עם מטרומו 832.
השתחוי וברכי לפני צור מעוני 783, 784, 788, 790, 791, 792, 794, 795.
התאזרי וחזקי בת 271.
* התבהל להנפש ותרבה להניח ותטה אל נשיאה (ב״מ 320).
התבוננו ונדעה כי נלכה ונסעה 216, 255.
* התבוש מאנוש נכבד בגלוי ומזקן ושיבה ההדורה (ב״מ 317).
* התבטח על זמן ימשוך צלליו אשר ארכו לך הרבה לאפלו (ב״ק 120).
* התדאג ואשר גזר אלהים להשפיע לך מטוב יבואך (ב״ק 124).
התדע את פעלי לחכמים ולזקנים באורחותם תמימים 454.
* התדע כי זמן שלל רכושך בהשאר לך חכמה אשר בך (ב״מ 325).
התדע מעבר החול בעברי בך חרד וברח במקלי 454.
* התהיה בך בבוא מות גבורה ואם מיד שאול נפשך שמורה (ב״ק 133).
התזכיר אל יפת מראה לבונה וגלגלתך כמו חלב לבנה 454.
התחננו גוי וצדיק 231.
* התיגע ותחישוב כי יגיעה תרב נכסים לבן אדם ועצבון ידיו (ב״ק 146).
התיכן מתחת זרועות עולם 830.
התיר מטאסר מלך כהן ושר 869.
* התירא מגאון רעים וכי עצמו ורב כחם (ב״מ 363).
התכין לך חצים שנונים בבבות עלי קשתות עפעף ותורה לבבות 457.
* התכעים איש למען כי מצאתו בהבחנו רחב לבב וענו (ב״מ 319).
התכעים מלכך במרי וחטאת ותוחיל כי יהי שב מכעסיו 458.
* התלעג משפל רוח באשפות מעני שוכב (ב״מ 365).
התמה והיקרה מה טוב בנך 823.
התנחומים תדבר על לבבי ואיכה אחריו נחם ושבר 452.
התנערי התנערי וביום פרות התבשרי 457.
התנערי מעפר קומי 230.
התעוררו אבותי ועמדו על עמדכם 849.
התעוררו תמהים ראות מבלי מחזה 255, 775, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 849, 907.
התקבצו חכמים ועמדו על עמדכם 748.
התקבצו מלאכים זה אל זה 833.
* התרגז כי מצאתך תלאה והתרגז עלי צורך חטאה (ב״מ 323).
התשאל מחציר גגות שאלה 466.
* התשאל מן ילוד אשה ישיבך שבע קלון ומגערת ובוזות (ב״מ 327).
* התשאל מן ילוד אשה כמותך היש לך היש עמך מזימה (ב״מ 326).
* התשב לך בביתך עד פקדה במסע יעשה משכיל עבדה (ב״מ 318).
* התשוב עשות חטא העציבך מחר ולא תעמוד מחטא לעצבון החטא (ב״ק 145).
* התשמח לבבי או התיטב ביינך ותרוין לבית משתה ותנשה עונך (ב״ק 141).
* התשעה אלי חלקת לשון חנף ותשבח רעות לבו ורעיוניו (ב״מ 356).
* התתוכח באמרי פה ולא הוכיחך שבלך (ב״מ 364).
* התתחנן לאיש אין לו מזמה ואין לבו בשכל טוב כלבך (ב״מ 322).
* התתמה מאנוש נבל אחי הון ועז מצה אשר טוביו מנועים (ב״מ 324).
* התתעלם ולא תודה למיטיב בחסדו וחסדיו בך לעדים (ב״מ 321).
* התתעצב בהרחק אשר אל ממ הנע (ב״ק 150).

ואהיה שכונה בחביון עוז ארמון 296.
ואודך על כי נוראות נפלאת 816.
* ואומר אחזה שערה חדשה עלי ראשך כחוט כסף נתונה (ב״ק 165).
* ואומר אמור מי כל יאשרוהו עניתיו אשר ייטיב במלוליו (ב״מ 398).
* ואומר אשר לו לאות כל . . . עניתיו המבקש לו תפוש כל (ב״מ 396).
* ואומר בידי הון . . . עניתיו קנה שכן ואחר קנה חצר (ב״מ 402).
* ואומר במה יהיה בטוב איש ימי חייו עניתיו בהמעיט משבות לב ואין בינה (ב״מ 401).
* ואומר היש דבר מכלה איבה ומוסיף באהבת לב עניתיו מנחה (ב״מ 407).
* ואומר היש מום בחכמת נבון לב עניתיו שכחה (ב״מ 412).
* ואומר היש מי לא ייחל אדם עניתיו אשר יחל אלהי אדם (ב״מ 406).
* ואומר היש נולד ואין רוח בו ונפש ומבטן בלא לב יצא (ב״מ 408).
* ואומר היש סימן בבעל נפש עניתיו אשר נקל בעיניו עולם (ב״מ 404).
* ואומר לי בשמעי את בכותי בליל לא טעמו עיני שנתי (ב״ק 164).
* ואומר לי היש חיים במות ובבלי לב עניתיו הפתיות (ב״מ 393).
* ואומר לי היש מות לאיש חי ובו רוח עניתיהו תנומה (ב״מ 395).
* ואומר לי התועיל התבונה עניתיו אל תהי אצלך . . . (ב״מ 383).
* ואומר לך מי המיילד עצים ואבן ענהו המאזר זיקים (ב״מ 411).
* ואומר לעופות פח היש פח לוכד עונות וחטאות עניתיו שפלות (ב״מ 405).
* ואומר לפתאום לי היש אדם עצב בלי מחסור יבואהו (ב״מ 400).
ואומר מה יחזק עם ענהו יד גדוליהם 459.
* ואומר מה לך טוב לעובד ארץ להקנות לאיש שדה עניתיו צאנה (ב״מ 409).
* ואומר מה לך קל בעת המצאו ויקיר בהאפסו ענהו מים (ב״מ 410).
* ואומר מה שחורים נאהבים ונשנאים לבנים או צהובים (ב״מ 394).
* ואומר מה שני אחים כאחד במקום לא יהו נראים שניהם (ב״מ 388).
* ואומר מה שנים נלחמים זה בזה בכל יום ואוהבים הם שניהם (ב״מ 392).
* ואומר מה תבואה עם זריעה יד ליד תהי (ב״מ 415).
* ואומר מה תרועה אחריה רויה מלפניה בזעם (ב״מ 389).
* ואומר מי אשר יאיר בצאת ממקום ארב (ב״מ 417).
* ואומר מי בחורף נח והוא נחום בלי נחת (ב״מ 416).
ואז אלים יאדירוך 830.
* ואלה אשר זוכות לטובה בפעלם אשר תחשבנה יום חמאה כיום שכול (ב״ק 167).
* ואלה אשר זוכים לטובה באחרית אשר ישכבון במר עלי חטא מעט וחוב (ב״ק 166).
ואלה התורות תמימות וישרות 833.
ואלה מעלות בינה ומדות אשר המה בקו יושר נכונות 459.
ואליום ואוב נחואנו יא ישראל כולנא 857.
* ואמר לי עלי מה תבך אומר למען אזכרה תפתה בנפשי (ב״ק 163).
* ואמרו דברה לנו גבוהות ותוכחות כדברי האלהים (ב״מ 384).
* ואמרו לי היש רעים כגלדי בצלים זה לזה יחד דבקים (ב״מ 387).
* ואמרו מה אשר שמחה ואבל כאחד בו ומרמה ואמונה (ב״מ 390).
* ואמרו מי באין תחת ומעלה ומאין צד השיבותים אלהים (ב״מ 386).
* ואמרתי לשח מה טוב לברים הבימי חום ואם בימי גשמים (ב״ק 160).
ואמרתם כה לחי 246.
ואנא דאכלת עליך גיר בסאיידנא ברהים לבאליל 891.
ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו אתאנו בחינונים 282.
וארץ אקוד ואשתחוה 842.
וארץ אשפיל ואפיל תחנתי 301, 846, 847, 849, 907.
וארץ התנפל לפני דר גבוהי 773, 776, 779, 780, 846, 847, 848, 906.
וארץ שפל רומי וגדל שברי 335, 917, 938.
וארץ שפל רומי ונקלה כבודי 219, 300, 838, 905, 917, 936.
וארץ שפל רומי יום דמה צר להכניעי 300, 333, 838, 905, 917.
ואתה ונחת ותמאם 298.
ובבוא אהרן אל קודש 284, 291.

ובכל תוקף יאמן עוז הלולך 831.
ובכן אגדיל מלך כל מלך . . . מלך כל מלך יושב במרום משגבו (עי' מלך כל מלך יושב במרום משגבו).
ובכן אזכור מעללי תבל . . . החרשים שמעו (עי' החרשים שמעו מפי נוראות).
ובכן בחכמה יסדת עולם (עי' בחכמה יסדת עולם).
ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו לך יאתה יקר (עי' יאתה לך יקר תפארת המלוכה).
ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו מלך מוחל וסולח אל אל הנורא הנקרא (עי' אל הנורא הנקרא).
ובכן למדני צור דתך בזכרי סדר עבודתך מעשה שמרתי במו פי (עי' מעשה שמרתי במו פי).
ובכן למדני צור דתך בזכרי עבודתך שעה זכרון דתי כמעשה (עי' שעה זכרון דתי כמעשה).
ובכן מי חכם ויבן אלה מי תמים יעיר לבבו (עי' מי תמים יעיר לבבו).
ובכן קרוב ה' לנשברי לב אפיל תחנתי לפניך (עי' אפיל תחנתי לפניך).
ובכן שמעו נבונים ואזרחים פירושי הלכות פסחים 903.
ובכנפי החלום אעוף 465.
ובעדנא ההיא זקף עינוי 231.
ובעמדך תשמח בין אוהבים 862, 864, 868, 869, 880, 891.
וברוב גאונך מהודר בכם תפארה 854.
והדרך יחזה בן נאמן על שמך יבטח 864.
והזרוע החזקה לך אום המחושקה 939.
והחלש בעת יהיה בביתו 242.
והללויה אהלל לבורא (עי' אהלל לבורא את הים).
והללויה אהלל למלך (עי' אהלל למלך וגואל צור ישראל).
והללויה אהלל לצור יחיד ומיוחד (עי' אהלל לצור יחיד ומיוחד).
והללויה אלי אלי בנה לי מקדשי (עי' אלי אלי בנה לי מקדשי).
והללויה ברוך אשר כבודו מלא עולם (עי' ברוך אשר כבודו מלא עולם).
והללויה החתן הזה קום קדש את אשתך (עי' החתן הזה קום קדש).
והללויה וישרוק להושיענו (עי' וישרוק להושיענו מלך עליון).
והללויה מה נהדר חתן זה ביופיו בהתעטפו (עי' מה נהדר חתן זה).
והללויה מי ומי בלתך אהוב (עי' מי ומי בלתך אהוב).
והללויה פועל ישועות (עי' פועל ישועות בקרב הארץ).
והללויה צהלו ידידי חתן (עי' צהלו ידידי חתן).
והללויה קול ששון וקול שמחה . . . קראו ידידים (עי' קול ששון וקול שמחה . . . קראו ידידים).
והשתחוו אמונים לפני דביר 271.
ווי קדשי תפסג לי 263, 267, 549.
וזאת איים ציר נאמן 273.
וזאת הברכה אימן יונקי מעדני 272.
וזאת הברכה אשר ברך משה 859.
* וזה לכם דבר חידות פליאות בעת חדום חכמים לי פתרתים (ב"מ 385).
וזכור לנו ברית אבותינו 870, 880, 891.
וזכור לנו ברית אברהם אבינו (עי' וזכור לנו ברית אבותינו).
וחיות ארבע נושאות כסא 284, 291.
וחיות אשר הנה מרובעות 829.
וחיות בוערות לכסא 831.
ויאמן אומר גולה אזנים אל יונה שנית מן השמים 255.
ויאתיו כל לעבדך ויברכו ויכרעו לפניך 830, 831.
ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה . . . יה מושיע ומקוה (עי' יה מושיע ומקוה).
ויהי בעלות המנחה (עי' רבונו של עולם ויהי בעלות המנחה).
ויהי כי ארכו הימים 518.
ויהי לתקופת השנה 518.
ויום זכרון תרועה 832.
ויושע ארון איומה מכף מעניי 310.
ויושע ה' אום למושעות 310.
ויכון עולם על מליאתו 281, 290, 298, 902.
וירד אב לנביאים 290, 901.
וירד אביר יעקב 296, 298, 310.
ויש אישים מתוקי ניב ושפה 242.
וישרוק להושיענו מלך עליון 346.
ויתן לך ראש כל ברכותי 878.
וכד שמע מלך מלכייא 231.
וכל חדש מאד יערב 243.
וכל לוהטו משלהביותיך 901.
* וכמה יש אשר אחז בחידת חכם לבב אשר הפטיר בשפה (ב"מ 382).
וכן שומרי תעודה ודת ותורה 893.
ולב נכזב ותושיה סתומה 463.
ולך יאתה מלכותיך בקר אגיד חסדיך 939.

* ולשואל היש אתת ובה כל רצון האל וכל סור מתעיה (ב״ק 161).
* ולשח רש אני במה ארצה אלהי שיצרני בקומו (ב״ק 162).
ומאהבתך ה׳ אלהינו שאהבת את ישראל עמך 900.
ומאל עליון בפתחי 833.
ומגרי נשיכת לץ ופתי במו כסף מזוקק נעשיתי 455.
* ומה נופת תניפיה ונשמה אשר לך מקרביה נתונה (ב״מ 391).
ומה תשאל בעד דוה לנודך 466.
ומיום הנדוד הרבה פצעי 466.
ומנין שנתן לנו את ממונם 234, 1057.
ומצנפת בראש נבל קשורה 242.
ומרדכי ידע את כל אשר קרה 220.
ונזמת אצבאח בהזא עדימא 882.
וניני אם אשר דמו לניני עש ברעתם 453.
ונתנה תוקף קדושת היום 283, 291, 829.
וסום קשור וסובב 877.
ועד מתי תענה 887.
ועמי לבלה זמם 887, 889.
ועמך תלואים בתשובה 829.
ועתה בנים שירו למלך מפואר 296.
ופרש לילה על יום כנפו 465.
וקום ועלה משה לשם שבו 833.
ורא אלנוי סירה ויטף חמארה 957.
וראה כוכבים כמה רמו 879.
וראשית לכל נברא 460.
ורוצנא לווטנגא ומיחלם יגאלו 864.
* ושואל בעד בן שלשים חיותו בחצים נכונה (ב״מ 414).
* ושואל בעד פארה בלי שורש וענף אמור לו הבמהים הם (ב״מ 399).
* ושואל בעד צח מורי וארוני בפניו דברים כתובים (ב״מ 413).
* ושואל למי אקרב עניתיו אלי ישר חכם לב אשר יטיף עלי לומדים צופו (ב״מ 403).
* ושואל מי אשר שמחה במותו עניתיו איש אשר אין בו תעלה (ב״מ 397).
* ושואל על נקיים נאמנים וזדונים עניתים הנקיים (ב״ק 159).
* ושואלך בעד כרות בראשו כף אשר כורתים (ב״מ 418).
ושלח מרפא לצירי צור שוכן עלייה 884.
ושם הטוב קנה לו אחי טוב 891.
ושמח ועלוז כי אתה מבחר החתנים 864.
ושמך מרומם על כל ברכה ותהלה 830.

ותאמר לנחם איומתך 902.
* ותפוח יפה תואר וטוב ריח וטוב פריו (ב״ת 129).
ותפוח מלא ראשי בשמים עשוי כסף ובזהב מצופה 456.
* ותפוחים בתוך טנא כמו אורים על חשן (ב״ת 125).

זאב יטרף בעד אכלו וחונק בדי גורות וללבאות שחלים 459.
זאבי ערב וכל דוב אורב 936.
זאת עולה יפיפיה 868.
* זברך אל בזבר טוב בבא בך חלי ותסבלהו בנעימים (ב״ק 168).
* זבוב יפול בתבשילך ותמאס לאכלהו (ב״מ 426).
זבוד יה זבד טוב 219, 787, 790, 793.
* זבח זבח להלך בא ולעם במילה וחנוכה וחתונה (ב״מ 434).
זד בן זרה שפחת אמי 887.
* זד המגולה ברע אל תחשוף פעליו באמש (ב״מ 458).
* זדון איש כמו משגה יחושב בעת ירצה חברו אשר זד בו ויאמר שגגה הוא (ב״מ 441).
זדון בנים ומרייהם 297.
* זדוני לב יפתוהו להרע ואחר כן בחוצות יענו בו (ב״מ 423).
* זדונך יעלה נבלות שפתך . . . (ב״מ 422).
* זדים אשר מנעו לך יינם ומנעו לחמם (ב״מ 461).
זה אל זה ישאלון 843.
זה אלי זה אלי זה אלי ואנוהו 239, 242, 247, 518.
זה אלי מאוד נעלה 238, 246.
* זה בית נסיעה אשר בו תרבו ותוכו תניבון (ב״ק 185).
זה היום אישש להאמיני 285.
זה היום עשה ה׳ אגדיל ששוני 859.
זה היום עשה ה׳ כבוד לו הבו 880.
זה הים בבי גדול ונהרות דמעות אל 833.
זה כמה שנים יונה צופיה 888.
* זהב וכסף מעט לך או רב קנה בו תהלות (ב״מ 457).
* זהב חרוץ ברוב משא ומתן יהי נקנה ומשתמר בזעה (ב״מ 425).
* זוהר לרקיע ולשיבה זוהר ועל דברי אמת זוהר (ב״מ 449).

* זולת רכוב לב נערים תרכב אלי כל מאמרים (ב״מ 459).
זון בולי זבול צור יה 826.
זון זון בולי בזבולי ציה 823.
זון זון בנך העני 887.
זועק בקוראו גרונו ניחר 254, 842.
* זוקן יברך אל ולשיבה כופר תהי לה שחרות ופדות (ב״ק 179).
זחלתי בזכרי למעלי 332.
זיו כבודך חמוץ בת משכלת 219, 787, 790, 793.
זיו פני קדשך יחיני 886, 888.
* זית לאכלו מר ואם נכתש יעש בהכתשו פרי מאיר (ב״מ 447).
זך הקיר לי מקור 220.
זך שוכן מעלה יושבי חשך וצלמות 939.
* זכה אשר נצל ונמלט מן אישים לבד מחטא אשר חטא (ב״מ 448).
זכור ה׳ איך כלה יקר עמי 300.
זכור ה׳ ליהודה ואפרים 32, 300, 336, 838 917, 936.
זכור ה׳ מה היה לאבותינו 316, 321, 949.
זכור ה׳ מה היה לנו אוי הביטה וראה את חרפתנו אוי מה היה לנו אקונן בכל שנה ודמעתי אתמיד 32, 300, 336, 917.
זכור ה׳ מה היה לנו הביטה וראה את חרפתנו זכור ה׳ יום בא אויב וגרודו 327, 936, 960.
זכור ה׳ מה היה לנו הביטה וראה את חרפתנו והמה״ל הביטה וראה את אנחתינו 317, 919, 923, 924, 927, 928, 932, 950, 961.
זכור ה׳ מה היה לנו הביטה וראה את חרפתנו נחלתנו נהפכה לזרים כחנו לנכרים 219.
זכור אחי ביום שבתי בשמחה 324.
זכור איכה אנו שפתינו 281, 290, 297, 902.
זכור אשר עש צר בפינים 281, 290, 902.
זכור את אשר עשה ויהיה לבז ולמשיסה 279, 289, 297, 900.
זכור את יום שמור את יום השבת 289.
זכור ברית אברהם 281, 289, 295, 900.
* זכור טובה לאח קדמה ותשכח את כבר תעה (ב״מ 455).
* זכור ימי נוער אשר היו כלא היו ובכה על חלוף טוב פעלו (ב״ק 176).
* זכור כאשר תעש ומה . . . טרם עלות לדין חקור בלבבך (ב״מ 439).
זכור לבי בטוב זוקן ושיבה ואל תזכור ימי נוער בטובה 454.
זכור לטוב בסימן טוב אליהו הנביא אליה התשבי . . . איש אשר קנא לשם אלוה עושהו 894.
זכור לטוב יאיר נרי 881.
זכור לנו ברית ראשון 833.
זכור נא אלהינו ברחמיך לרחומיך 848, 851, 852.
זכור סגן אשר נגן 319, 783, 789, 795, 832, 951.
זכור עניי ועמלי 799.
* זכור עת שאול דל ממך מחיל לך כי כבר היה לאחר חילך (ב״מ 438).
* זכור עת תעלה על לב עשה ריק במסתרים והכסות בכחיש (ב״מ 427).
זכור רחמיך ה׳ וחסדיך אמיץ גוזר ומקים (עי׳ אמיץ גוזר ומקים).
זכות משה אל תנשה 319, 783, 789, 795, 832, 951.
זכות נשמר וברית שמר 789, 832.
זכות פינחס המיוחס 319, 783, 795, 951.
זכר פורים לא יעבור 787, 790, 793.
זכר תחלת כל מעש 829.
זכרה אחי אמון 461.
זכרה אלי מה היה לי 1033.
* זכרה אשר פנה במה תרצה שיזכרך באשר פנה (ב״מ 444).
זכרו אותות קדמוניות והאמינו בם לאותיות 921, 946.
זכרון לדור אחרון 220.
זכרון לפניך בשחק (זה חתימת הפיוט אם אפס רובע הקן, עי׳ שם).
* זכרים יאוה איש להוליד ובזכרים יהי מעמד ארץ לעולם ובנקבות (ב״מ 443).
זכרנו ה׳ ברצון עמך ה׳ דרך עדותיך (עי׳ ה׳ דרך עדותיך).
זכרנו ה׳ ברצון עמך אנא אזון נא שועני והעבר מריינו ורשענו (עי׳ אנא אזון נא שועני והעבר מריינו ורשענו).
* זכרתם את חתת מות במות המת ויום שברו (ב״ק 180).
זלו עלה דרב אל זלו חתא תמר אל חייאיא 476.
* זמורה היבשה תעשה את פרי צדק אנשים יחדו בו (ב״מ 429).
* זמיר גפן יקציץ בה נטישות וזלזלים וירבה בה תבואה (ב״מ 435).
זמיר ושיר אביעה אל ברוך גדול דעה 879, 892.
זמיר ושיר ומהלל 786, 866, 878, 886, 909, 913.
זמיר פצחי נפשי בחג ישעי 859.

זמירות אפצחה בתוך מקהל אמוני 462, 788, 791, 794, 833.
זמירות ותהלות נהלל בפינו 797.
זמירך בזמן חרות בעט ברזל 463.
* זמם אדם אשר צפן בלבו לעשות מחר (ב"מ 453).
* זמן ארם לאדם כארי או דוב בצלהו (ב"ק 183).
* זמן אם דעתך לקצור בני איש אשר תזרע עלי מה זה זרעתם (ב"ק 172).
* זמן אם שח לך מות או חיה רש או אחי שפלות (ב"מ 451).
* זמן בוגד בלי מלך ונבל ישית את בני נבל מלכים (ב"מ 421).
זמן בוגד עלי מה זה ולמה אלי אחי אחי תאב וצמא 453.
* זמן דבר יום ביומו חק אל ליומך בראו (ב"ק 184).
זמן הבלי ימי סבלי 216, 255, 317, 322, 907, 922, 928, 941.
זמן הישועה קרב נא 815.
זמן העז כצור פניו ומצחו 466.
* זמן טוב אשר גלה וקנה ישריו אל כאורג ומי יתן ושבן ולא גלה (ב"ק 178).
* זמן יבין עצת משביל ושעה לו משחקת (ב"מ 450).
* זמן יחליף מתוק ברוש ויבלה חדשים אשר לאיש ויסיר ערנה (ב"ק 174).
* זמן יש להבשל אמרות ומה טעם באמרה אשר לא בשלו את נתחיה (ב"מ 442).
זמן לאנשים ישק את כוס וקובעת מלאות בתרעלה מרוה ומשבעת 456.
* זמן סורר ומורה על גבירים ומניע לכל נשא ומרום (ב"ק 170).
* זמן עות והשוה עם לכהן במקהלות ועבד לאדוניו (ב"ק 173).
* זמן רע זמננו ולכן הזהיר לבבך ועיניך מהתולים השע (ב"ק 175).
זמן רע יציקך בפחזו וחפזוניו ושמך כמטרה לחיציו וכידוניו 456.
* זמן רע יציקך בפחזו וחפזוניו ושמך למטרה לחיציו וכדוניו (ב"ק 177).
* זמן תמה ואם נביא יהי בא אלי עולם באות אין מאמין אות (ב"ק 171).
* זמנך לך ואין לך כל זמן כי אם אשר בזמן (ב"ק 182).
זמר אפצח בקול נעים 859.
זמר ושיר אביעה (עי' זמיר ושיר אביעה).
זמר ושיר ומהלל (עי' זמיר ושיר ומהלל).
* זמר יגוני גוף . . . (ב"מ 446).
זמר שאי נפשי 886.
זמרו לאל חסידיו 263, 267, 549.
* זמרת גביר אחיו והם ידו אשר בה נערץ (ב"מ 460).
זמרת יה ורננים ישוררו 539.
זמרת שפתי אקריב 241, 245.
* זנבות לאנשים אין ואולם אנוש יוציא בלי תוכן אשר נב (ב"מ 428).
* זנות אחרי לבב עלי פנים יש ואם תחזה זונה לשנות מצוה (ב"מ 440).
* זנות שוחה קראוה חכמים ופי זרות ידמה צור לשחת (ב"ק 169).
* זנח מלת חברך השנואה אשר שוטן באוניך הביאה (ב"מ 424).
זעף כאב רודפים 297.
זעק אויל ממם גביר על עם בעול העביר 459.
* זקונים מחלה באה בחלש רב ולא תחסר (ב"ק 181).
* זקן אדם הדר פניו ופתי אשר יוציא הדר פנים לבושה (ב"מ 436).
* זקן יהודר לא לשערות איש לבנו וכי נם רוב מאור עיניו (ב"מ 445).
זקנים אדירי מישיבת לופתו ונופתו מישיבת 297.
* זקף את כפופי אוהבים ממשכב עניות וכף את שונאים על עוני (ב"מ 437).
זר חולה ברוב תאוה 878, 881, 883.
זר ענה מלך נורא צופה יה 863, 884.
* זרה את גרנך בחום בעת רוחך תרחף בנחת על אדמה (ב"מ 430).
* זרה הונך וכל נברא יהללך בפה אחד (ב"מ 452).
* זרוע לך דחה בו צר ואויב אשר צרה לך באה למענו (ב"מ 433).
* זרוע רע סבל כמעט וחיש תיבש יבוש חציר (ב"מ 456).
* זרוק על עבדך אימה ועת תזרוק היה לו רך (ב"מ 454).
* זרוק פיח בעיני המשענים (ב"מ 431).
זרח לי ישעך אלי 326.
זרחך ינשא נישא ושפל 831.
זרים נכרים צרים עמדו למוני 858.
זרני צוררי ורצה ככה יוצרי 887.
* זרע את זרעך הטוב ביורה ובמלקוש ותבחר את זריעה (ב"מ 432).
* זרע בלי חק הכסיל הרבה ולא קצר מעט (ב"מ 462).

זרע חכמים אבות התמימים 239.
זרע ישורון צבאות מחנים 322, 921, 946.
זרע קדש פצחו שירה 867.
זרש יום בלב מר תצרח על אישה תקונן 463.
זרת בשדה על אמת טוב ממקום בור נאנם 459.

חאדי אלגניב אנבה ובאדר באלסלאם 344, 953, 957.
חבוש מחלה ומלך שום חשום עלינו 888.
חבוש מחלה ידידי 861.
חבי איש חוגר חרב 824.
חביב אללה אליהו עזיז אללה אליהו פינחס אבן אלעזר יתסמא 242, 245, 816.
חביב חביב שוכן עליה 862, 871, 876, 884.
חביבי יא רוחי קולי ועלאש גאפית 864, 882.
חבלו בני עבים בנות גפן והולידו בני אשכל 457.
חבצלת בארץ לא נטועה יפפיה ובניה יפפים 455.
חבצלת השרון שושנת העמקים בדעת ובבשרון 86.
*חבר המנוחות תחשוב כי בך יכולת סבל רעה כחץ חרה (ב״מ 507).
*חבר כבד רוח גם בעל מוח וכבד פה (ב״מ 530).
חבר נפשך תרעהו לנפשך ואת והוא ביראת אל תאומים 459.
*חברי האכיל שיי לפיהו אשר מפי ארי הציל ביער (ב״מ 469).
*חברי שעזבתים על שלשה מצאתים נחלקו עלי בימי (ב״מ 480).
*חברים החפצים לעמוד על ידידותם בלי כחש וכחד (ב״מ 481).
*חברים לעזר טוב . . . (ב״מ 511).
חברים נכבדים אתם 868.
*חברך אשר נכל בך שא כמו עשר חטאיו ואם ישוב ויוסיף לך לנכול (ב״מ 496).
*חברת אחי רשעה כריתות בין אדם יחובר לו ובין יושר (ב״מ 490).
*חברת חכמים כמים קרים ועתים כשכים (ב״מ 529).
*חברת מלא שכל שקולה עם סור מאשר סכלו ובערו (ב״מ 489).
חג המצות תעשה לך 859, 874, 911.
חג הסוכות תעשה לך ושמחת בחגך נדיבי עמים ישורון סגולה 911.
חג הסוכות תעשה לך ושמחת בחגך שמור ועשה מצות סוכה 911.
חגור הניב אזור והרבה שבין 463.
חד גריא חד גריא 234, 954.
*חדה ושמח בחלקך ושוכבת בחיקך (ב״מ 518).
חדו חדו רבנן 316, 926, 929, 931, 938, 951.
*חדל מאיש אשר היום ישמח בדבר רק ויום מחר יבכה (ב״ק 187).
*חדל מאיש אשר רוח באפו ולא ידע אלי כמה יהי בו (ב״ק 186).
*חדל מאף ולא תיגע . . . (ב״מ 519).
*חדל מאשר גבה בעזות מצחו וגאה עלי אחים בהכרתו (ב״מ 509).
*חדל מחטא בהתיפות חטאים בשנים הם כמותך רעננים (ב״ק 188).
*חדל מלו ומליתן ומהפצר במשאלך (ב״מ 520).
חדל מסור מרעים ועשה טוב וצור וישיעך משור וקטוב 683.
*חדל נא מחשוב און . . . (ב״מ 479).
חדש ובנה עיר רבתי נחלה 883.
חדש כמאז אבי ששוני 785.
חדש רוחי נשיר כל עת 827.
חדש ששוני אל נא והביא את אליהו הנביא 269, 314, 331, 916, 926, 935.
חדשים משני רוגז חרוצים וחיים כאשר צרי חפצים 454.
חובי איש חוגר 816.
חודש ישועה חדש 242.
*חולה אני בקש לי אמן ירפא חליי (ב״ק 193).
חולי ארץ גדור פרץ 958.
חולת אהבה אני 238, 463, 867, 881.
חולת צבי למה לבך כים סוער 463.
*חומה עצורה על אנוש . . . (ב״מ 495).
חון אל דלים 821.
חון נא איזי חביבי 210, 812.
חון סגולתך ונחלתך 832.
חון על יונה חון על יונה 875.
חון עלי בזמן קדום 827.
חון תחון על בניך (זה חתימת הפיוט בת אהובת אל קמה בשחר, עי׳ שם).
חום אלהי ממעונך על חבצלת שרונך 954.
חום נא אלי ממעון שמיך 876, 878, 888.
*חום על הדרך לא רכושך תהי נדיב הום על רכושך לא הדרך תהי כילי (ב״מ 493).
חום על שארית עמך 854.
חוסה ה׳ על עמך אשר היום כמה מיחלים רחמיך 216.
חוסני נא חי יה לי אורי 820.
חוסני תנני כאז עמך 819.

* חוסר אשר תחסיר באשר לך יותיר הדרך וירבה כבודך (ב"מ 513).
חופף עלינו כל היום 783, 788, 792, 795.
חופש חדרי צפוני 216.
חוקר כליות ומבין 207, 213, 802.
חוקר תעלומים וצופה נעלמים 832.
* חושב אשר קנו אנשים חדל מן חשבון אשר אין לך חק ומנה (ב"מ 498).
חושה חבוש חבל 464.
חושה לעזרתי אמיץ ונהדר 263, 267, 549.
חושו בני איתנים 832.
חזק חתני יה צוה 868.
חזקו ואמצו עדתינו 893.
חזקי חי לי דוד לבי 820.
חזקי רפת לב וחכי 832.
* חטא לך אח עזוב את גמולו פעם ופעם כתוב על שמותיו (ב"מ 514).
* חטאים בחזות אישון תלואים ומכשול כל אחי עין בעיניו (ב"מ 467).
חטאנו ה' מה רבו צרי בקום עלי 273.
חטאנו צורנו מחול לנו יוצרנו 961.
חטאתי כמו ארץ רחבה ופשעי לא מכפרת תשובה 453.
חי ה' אלהי עולם 878.
חי ה' וברוך אלי 780.
חי אני תמים דעים 255, 843.
חי דר שמים ענני 881, 886.
חי העולמים הדרך רכב 866.
חי חי הוא יודוך 965.
חי חי קומם הרי 828.
חי מדבר משיג 833.
חי צורי בי אין בלתך 965.
חי שעה קול ניב דל 816, 827.
* חיה אלף יהי לך שיג ושיח בהליכיך (ב"ק 189).
חיות ישוררו וברוך יאמרו 851.
חיי נפש הם נצחיים 424.
חיים בלא ריש ותחלוא טוב לנפשי ונפלו 455.
חיים וחסד נא המציא 871.
חיים וחסד עשית 801.
חיים וטובים יחיו בטובה 1060.
חיים ועושר יוסיפו לך 862, 880.
חין מאמרך מה מאד 832.
חיש בו גיל אל יה חדש 819.
חיש הגאולה ללאום ברית החזיקו 786.
חיש יחיש ובא ישעכם 883.
חיש נגילה ונשמחה 246.
חכה נא לימים קץ פלאות 885.
חכי ישיר לאל עילום 827.
חכיתי אל דם אויבי עיניי 863, 879, 884, 887, 888, 889.
* חכם אשר יביט ויכין לשובה מאת הליכותיו בטרם נסיעה (ב"מ 499).
* חכם אשר יוביש בגאות פתיים שגה למען אין בגאות נכונה (ב"מ 501).
* חכם אשר ישב במושב לצים נחשב ואם לא לין באחד מהם (ב"מ 504).
* חכם בדעתו יחפש גדולה לא באסוף הון וירבה תהלה (ב"מ 515).
* חכם ומשתמר אשר נלכד פתאום ביד רעה כמו נגע (ב"מ 492).
* חכם חשוב פתי בילד אשר לא גדל בחוזק יד אבל בחנינה (ב"מ 502).
* חכם לב אהוב הכל ואוהב לכל באיו וסכל שנוא הכל ושונא לכל רואיו (ב"מ 497).
* חכם לב יעזוב נוח עדנים ובקרא בספרים לו מנוחה (ב"מ 486).
* חכם לב מלא ערמה אשר הוא נוח ואשל במרחקים בעצות יצרם (ב"מ 510).
* חכם לבב אהב אותו והסתופף באברתו (ב"מ 526).
* חכם לבב אשר יבטח במועצות ותחבולות (ב"מ 524).
* חכם לבב אשר יותיר פעולתו ומלתו (ב"מ 525).
* חכם לבב אשר יעזוב חפצים אשר חשק ויטוש את אהבים (ב"מ 472).
* חכם לבב במתח אל וחלק אשר חלק לנפשו רב ששונו (ב"מ 484).
* חכם לבב והוא חשוך יגיעו ותוחלתו וכל מעשיו לבושה (ב"מ 485).
חכם לבב מה גדלו מעשיך 873.
* חכם לבב עלי דרך שפלים ואת דכא יבקש לו שררה (ב"מ 483).
* חכם לריק לא יעמיק את . . . (ב"מ 503).
חכם נתעלה מכל אחיו 870.
חכם עלה במורא 870, 880, 891.
* חכמה בעין מים ובשואב לומדה בכל פנים וכל ענין (ב"מ 491).
חכמות נפלאו מני 659.
חכמי וזקני הגו בשתי תורות 866, 913.
חכמי תום דרך המיחלים לבון 830.
* חכמים בחנו מה טוב לאדם ולא מצאו לאיש טוב מידידים (ב"מ 487).

חבמים פירשו דברי שמועה 324, 346.
*חלה פני יועץ ואחר כן חלה פני מושל וירצץ (ב״מ 488).
חלו פני אל פורשי כפים 921.
חלום חלם ידיד נפשי בשחר 956.
*חלוש מכה יחי בסעוד אלהים . . . (ב״מ 471).
חליפי אזברתו תכון בהקטרתו (זה חתימת הפיוט אם אפס רובע הקן, עי׳ שם).
חלפו ימי לא ראו טובה 858, 860.
*חלפו שערות תכלת בפשתי עץ בראשי ואחריש כמפתה (ב״ק 190).
*חלק הונך אשר נתן לך אל עלי שלש ויהיו לאחדים (ב״מ 475).
*חלק ימותיך בין קנין ובין מתנה (ב״ק 194).
חלקי חזקי אל משעול סור 819.
חלקי לך דלפה עיני 799, 808.
חלתה פני אדוניה 832.
חמה בעד רקיע צמה 323.
חמול על עמך הם פזורים 827.
חמסי על ילדים 466.
*חמשה מעט יהיו ולא יעמדו לא רכוש רב וצל ענן ואהבת נשים (ב״מ 512).
חן חן אליו נגלה 873.
חן חן עלי שפתי ידבר 870.
חנון ארך אפים ולנו בושת הפנים 939.
חנון ורחום ה׳ על עם כבוד גלה 219.
חנון לבם אמצת 832.
חנון להודות לך נגד כל פני 865, 873, 876, 879, 881, 885, 886, 909, 912.
חנון עד מה רחם איומה 910, 914.
חנן פני דר מעל 832.
חננו אלהים כחסדך 295.
חנני אבי חנני 893.
חננתני נפש חנני דעה 946, 963.
*חם על רחוקים וסעד לנכרים פתי והיה לאחיו כאכזר (ב״מ 516).
חסד ה׳ מלאה תבל 817.
חסד אל אני אספר 855.
*חסד יחסר מן רכושך ויוסיף על הודך וכל עונש לאחים אשר יוטל (ב״מ 494).
חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳ כעל כל אשר גמלנו ה׳ 207, 213, 826, 841.
חסדי ה׳ אשירה כי גמל בעדי חי 266, 267, 800.
חסדי אל אזכור לא אשי נכספה גם כלתה נפשי 86.
חסדי אל אשיר בחיבה 812.
חסדי אלהי אחמוד 786.
חסדיך אל כל יום 237, 238, 240, 538, 811.
*חסדיך וטובתך לאדם יהללך מלא לשון ושפה (ב״מ 476).
*חסדיך ליום כזה אקו לא היותם באוצרך צפונים (ב״מ 477).
חסדך יוחק צור שוכן שחק 870.
חסדך תמיד יראה עלי צללים 831.
*חסום פי עמך כי עם בעת יאמר יהי פועל (ב״מ 522).
*חסום פיך ומרעך כמו נפשך צפון סודך (ב״מ 521).
*חסידים כהרדים אך בהרים עקלקלות וחסיד לא יסלף (ב״מ 478).
חסין יה מי כמוך מחסינו 859.
חסין נושא שחקים על זרועו 863, 878, 886.
חסיני ודודי חון על דך נכלם 863.
*חסר לבב אשר קורץ בשיניו בתפוחים אדמדמים ומושך (ב״ת 126).
*חסר לבב זנח אותו ואל תחסה באברתו (ב״מ 527).
חפין חסד מרבה להטיב 814.
*חפץ לדעה אם לאיש על חברו יתר ואם שוו בטובה וחובה (ב״מ 500).
חפצו אלי מלא 815.
חפצי שללו ימים 466.
*חפש ואם תובל צאת מחוג ומתוך גלגל (ב״ק 192).
*חפש ודבר ואל תחשוף סוד לבבך לצלך (ב״מ 528).
חצבי לנהרא דמיא 212, 238, 240, 247, 539.
חצות לילה אקום להודות לך לך אמר לבי בעודי 217.
*חצי נדיב יחושב המחונן אשר שאל במתנה גדולה (ב״מ 474).
חצר בית קדשך קמתי 550.
חקיק מתוקים דתך צוף ומן 832.
*חקר תמצא בעירך איש בביתו הון כבית מלך (ב״מ 523).
*חקרתיך וסרתי מן מקום שבתך במקראים (ב״מ 517).
*חרב למות שלופה אין בה לנכבד חליפה (ב״ק 191).
חרבן מקדשי בחדש החמישי 300.

חרדו רעיוני כי אלהי משפט 255, 256, 841.
חרדי לב הדחתים מנויהם ומשכנם 921.
חרדים לבית תפלתם 216, 255, 775, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 849.
חרדתי ופחדתי מתגרת ידיך 332, 922, 940.
* חרוצי כספים יקראו עמים גבירים ואין זה באמת יושר (ב״מ 508).
* חרש היה הולך בדרך בקיש עצמה בלב חרש (ב״מ 505).
חרשו חורשים על גבי 822.
* חשב הוה בשהיה ועבר ויגלו לך כל הסתרים (ב״מ 473).
חשב המלך לאמר 862, 870.
חשב משנאי עלי רעה וכספיר המה 459.
* חשוב ראש אוהבים רע אהבך אהבים לא בדבר הם תלויים (ב״מ 482).
* חשוב רע ואיש אל תאמן כי טוב ונפשך תחי ממך מנוצרת (ב״מ 506).
חשוב תבל כבית סוהר 469.
* חשוך חברה אשר החשיך בעולו ימותיך שמור בו את שתים (ב״מ 468).
חשוקים נאמנים נאהבים 832.
חשך ירח אורה מנוגה זרחך 964.
חשקה נדודה עדת יהודה 887.
חשקי אני לעם נדה עזרו 885.
חשקי את חרפתי היה צופה מתגרת צר 213.
חשקי תשפוך דם על צרים 885.
חשקך לב חושקים ישרוף 462.
חשקתי מראך יונתי 965.
חשתי ולא התמהמהתי 270, 299, 773, 864.
* חתך עלי תם והוא בעל מומה אשר יריבו לעול בו עוילים (ב״מ 470).
חתמנו לחיים ותן לנו אל עילום החיים והשלום 302.
חתן ביום חתונתו 880, 891.
חתן וכלה אל צור גאוני 862.
חתן חתן שמש לך זרחה 898.
חתן יהי ברוך מקוריך 898.
חתן יהי לעד אל שומרך 786, 866, 909, 913.
חתן יוצא לקראת כלה 864.
חתן יפריח יוריח 869.
חתן נעים עלה בתוך עם אמוני 333.
חתן נעים שמח היום 862, 880, 891.
חתן קרא נא בספר תורת אלהים 786, 866, 909, 913.
חתן שנות חיים יוסיף לך האל 865, 909, 912.
חתן שתיל אורח יגיל 866, 909, 913.
חתן תנה הוד ועצמה 540, 786, 864, 866, 909, 913.
חתן תנה הודך על רעיה 323, 324, 346, 866, 909, 913.
חתן תנה הודך עלי כלה 921, 955.
חתני מה מאד יקרה מנתו 323, 324, 921, 952, 955.
חתני מפז ומיהלום אתה יקרת בעיני 865, 909, 913.
* חתר לשיב משנאך אל נכונה בחכמת לב נכונה או בסבה (ב״מ 466).

טאיר אלגון יבאת יחדי 952.
* טבעה בעז רוח ספינה וברוב גשמים איר לגנה (ב״מ 549).
טהור יוסיף ידו 831.
טהור לב אשר השלים לאישים ושיחותיו וטוחותיו שלמות 459.
* טהור לבב היה אוחז באביו . . . (ב״מ 536).
* טהור מפעל דעה כי התמותה שפלה ממגורים אחריה (ב״ק 195).
טהור עינים בצוותו נביאיו במחזות 220.
* טהר לבב התשיא על לבבך יגון מחר אשר תירא ולא בא (ב״ק 196).
טוב דורש לעמו יעץ בדת נאומו 965.
* טוב היין בימי שלוה וביום רוגז לין היין (ב״מ 541).
טוב וחסד ירדפוני 868.
טוב ימינך וחסדך 273.
טוב להודות אל אל ישועתי 867.
* טוב לי אחי תום ואב שח מוד אשר יולדו על (ב״מ 550).
* טוב לי מעט הטוב ביראת הצור ואם אין די לביתי (ב״מ 548).
* טוב לך היותך ברע מן סור מן חפצים ודעתם (ב״מ 551).
טוב רש הולך אמונים 826.
* טובה אשר יש לך תנה בה חלק לאיש יהללך ולאיש הדל (ב״מ 546).
* טובה לאיש לבב לשון רכה מתת יהירים לו לבוש מלך (ב״ק 200).
טובות לאל עלי ונסים מכופלים רבו כמו ארבה וגדלו במגדלים 454.
טובות מאל אזכירה ברוב ששון וגילה 263, 267, 549, 844.

טובייה דברייה קרייה מהימין ביתיה 784, 793, 796.
טובך אל תצפון 302.
טובך יה לגמור 786, 914.
טודוש ביריאדוש די אריבה אי באשו 264, 267.
*טורד ולא הרבה הן ובא כאלו לא בא (ב״מ 553).
טורי השב אל מתנשא 815.
טיר אלגון יבאת 344, 956.
טיר אלחמאם זרגם בברגה 344, 953.
טיר הוללה אדיר תן 825.
טיר שלם תנה לי 263, 266, 267, 815, 822.
*טירת נבלים נבנה ומעון נדיבים (ב״מ 552).
טל עתה תוריד יה 879.
*טל שחרות יש לך רוה בו כי הזמן יסוב באחרית ויכלא (ב״מ 544).
טל תחשור לאום נמוגה וענוה 271.
טל תן לרצות ארצך 853.
*טלא פאת בגדו ונפרם באחרת משכיל ושח כה יקרני בגופתי (ב״ק 201).
*טמא לב יש וכף עושה בתרמית ולב נקי וכף מאין רמיה (ב״מ 535).
*טמא לבב התזעף על אלהים ביום עשה לך רעה ושרע (ב״ק 198).
*טמא מפעל עלי מה זה תקלל בפה שטן אשר תרע למענו (ב״ק 197).
*טעה מכבה אש בקש לא רב או רב אשר מוסיף להבעיר הוא (ב״מ 543).
*טעמים יש למשרה החדשה ואיננה כמשרה הירושה (ב״מ 533).
*טעת אילן על מבוע תעש פרי כלבב נוטעו (ב״מ 538).
*טפש לבו וידע כי טפש מרע העבירהו (ב״מ 540).
טר עם ענך יה דצלי קדמך 827.
*טרח ושקוד עלי דלתי מבוסה תבונות עד יהי אצלך מגולה (ב״מ 534).
*טרחי למען לא אהי נדח על כל ארצות ממקום רבעי (ב״מ 542).
טרם אדבר אני שוגג 231.
*טרם ירה החץ ימלא אשפה מבין להנצל ביום מלחמה (ב״מ 547).
*טרם קחתך בית על שכן הקרוב אליו תדרוש (ב״מ 539).
טרם תהי ממטיר טובה היה בודק 459.
*טרף באף נפשו ואמר השתמר מני איד אח למען כי הקילך במלתו (ב״מ 545).
*טרף ביתה אשת חיל תתן ומאור שמש אין (ב״מ 537).
*טרפך הזמן לא על לבב מלכך עלתה להרע לך מזימה (ב״ק 199).

יא אייהו צבי אלוטאן 954.
יא אייהו צבי אלקיפאר 347.
יא אייהו צבי אלשרוד (עי׳ אייהו אלצבי אלשרוד).
יא אילאה אהרון פרז עלא קאומך 882.
יא אילאה אילי מא יוצפא וואצא 913.
יא בית אבו גאני כביר ובנונו 476.
יא גמאעת אטאלייב 893.
יא גנת חייתי ביך יגפר אדנוב 865.
יא האגסי אנבה 345, 954.
יא זין אזהאר אלמשאמים 344, 954, 956.
יא טאיר אלבאן ורתת פי קלבי אשגאן 343, 344, 348, 952, 955, 956.
יא כל יא מחבוב וכם חד אלגפא 346, 953, 957.
יא כמלת למואעיני 882.
יא מא צעב אל פירק 864.
יא מחגה סאלתך באלנבי 346, 953, 956.
יא מחיי אלגרוס פרג עלא קלבי 953, 954.
יא מחיי אלנפוס סלם עלי גסמי 343, 344, 348, 953, 956.
יא מן דם מרא חאיידה 882, 914.
יא מן צעאב לפיראק יא קלבי 882.
יא מפתיין אל עלם ואלדין 344, 953, 955.
יא מרסלי סר באלרסאלה 343, 953.
יא משפי אלאלים 345.
יא עיבאד שועלא מוחריקא 1035.
יא ערפין אצוות יא פהאמין 865.
יא צאח לא תגבט 343, 344, 348, 955.
יא קלב מא בלך תפכר 953.
יא קלב מא לך חיראן משגול 939.
יא רב יא עאלי 345.
יא רבי יא אללה וסמע דעוואתי 866, 882, 893.
יאדירוך יאמירוך יברכוך יבארוך 284.
יאור עיני שכה 212.
יאושר באשר יפנה בכל מסע וכל מחנה 898.
יאות לבן למקרע לבבון כולי האי קהלא קדישא 858.
יאות לכם להודות לה׳ 518.
יאות לתת הוד וגדולה 211, 814.
יאזין צורי חן קולי ברנני 773, 776, 779, 781, 846, 847, 848, 906.
יאיא כחזוא שפירא 214.

יאיר כמו מנורה 213.
יאיר מקדשו בלהב אישו 798.
יאכל אש נדוד קרבי 263, 266, 268.
יאמר נא ישראל יום צור 787, 790, 793.
יאמר נא ישראל שירה לאל איום 238, 241, 269, 881, 889, 908.
יאמר נא לצרותי די 263, 266, 267, 845.
יאמר שומר מה מליל 813.
יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר 236, 836, 837.
יאמרו גאולי ה' על הנסים להמוני 518.
יאר צור גואלי 803.
יאריך ימים על ממלכתו 208, 237, 798, 803, 806, 809.
יאתה לך יקר תפארת הטלוכה 773, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 848, 906.
יאתה תהלה לבקדש נאדר 830.
יבדיל האלהים בתם מחול 269, 962.
יבוא גוי צדיק שומר אמונים 802.
יבוא דוד צח ואדום 207, 213, 802.
יבוא דודי אל הדומו 806.
יבוא דודי אל זבולו 209, 266, 800.
יבוא דודי יכין צעדיו 246.
יבוא דודי לגן עדניו 237, 262, 803, 811, 862, 880, 881, 884.
יבוא דודי תוך דבירי 845.
יבוא ידיד לנוה ידיד 812.
יבוא ידידי לעיר תהלה 812.
יבוא מאין עזרי כי בו שמתי שברי 804.
יבואו ותבשרם סלחתי פשעיך 907.
יבואונו חסדיך צורי שוכן שחק 254, 832, 906.
יבואונו רחמיך לשועינו הקשיבה 939.
יבואוני רחמיך ואחיה 797.
יבורך גואלי אשר נשגב בהורו 788, 791, 794.
* יבורך המרפא בשלומים שאט נפשו ושומר את לשונו (ב"מ 574).
יבורך צור אשר ירחיק קרובים 466.
יבושו כל עובדי פסל 859.
יבושר עם לא אלמן 317, 332, 918, 922, 932, 940.
* יבטח כסיל עריץ בעולמו על כחו ועל רעה ועל רוב חילו (ב"ק 216).
יביא אדיר במהרה 521.
יביא ישועתי יחיש מנוחתי 263, 266, 267, 845.
יביע אומר אמרותיו 809.
יביעון שיר וינובבו שפתי 210, 804.
יביעון שפתי שירה 238, 241, 248, 539, 813.
יבכיון על נדוד חברים ויום נדוד יקללו אחרי רננו ביום הפרידה יצהלו 457.
יבלו בטוב ימיך 827.
יבן כמו רמים 209, 240, 797, 806, 910, 914.
יבנה אל סף על גורן 213.
יבנה דביר המדויק במעלות הקדים 209, 799, 806.
יבנה חומתה לעיר המנהירה 219.
יבנה מלאכי מגדל עוז 833.
* יברך אל אשר יולר למתן כפי עשרו והמוחיל בעניו (ב"מ 573).
יברך כל בשר יאמר ברוך חכם הרזים 213, 802.
יברך עמו בשלום 811.
יברכך צור אהיה 874.
יבש בעצר מי צדקי 462.
יבשו עלי וספו אילי 219, 297.
יגדל אלהים חי וישתבח 269, 289, 327, 773, 776, 916, 930.
יגדל יקר נורא 463.
יגדל כחך הדר מלא 884, 885.
יגדל נא חסדך לעם מלא פחדך 841.
יגדל נא מהר כח 884.
יגדל שם אל חי עושני מבינתו יעננו 207, 237, 238, 241, 266, 268, 800, 807, 814.
יגדל שם האל בפי כל היצור 869, 878, 886.
יגה שביב אישו 211, 799, 801, 810, 811.
יגוני לב כמו חצים שנונים ולא היה בלבי כן לפנים 454.
* יגונך יחליא גופך ולא ישיב לך מתך (ב"ק 222).
יגיל וישמח קהלינו 880, 891.
יגיל זה לאיד בן אגגי 816.
יגל ישמח לבי 209, 239, 804, 809.
יגל ישמח קהלנו 909, 912.
יגל ישראל בגיל וששון 805.
יגל לבי בבא התשבי 801.
יגל לבי עם בן ואח 208, 797, 799, 808.
יגלה כבוד מלכותך על עם דל ועני והלך 210, 238, 241, 263, 266, 268, 446, 799, 804, 845.
יגלה צור ישועתו 254, 832, 906.
יגן בעדי יספור נודי 812.
יגן על העיר הוא אלהינו 208, 805.

* יגע ולמד אשר הפקד בספרך ואל תהיה חמור נושא לפרש (ב״מ 564).
* יגעל במתת בעלי הון ומקנה איש נפש ויבחר בעבודה וטיט יבוס (ב״מ 584).
יגעתי באנחתי ראה צור 816, 824.
יגעתי בקראי ניחר נגדך גרוני 797.
יד המרבה לבדוק משובחת 871.
יד וורוע אל חי עורי 236, 836, 837.
יד מעללי הכבידה 940.
יד על כם יה חושה 815, 824.
יד על כם יה נשבע אביר 816, 824.
יד עמך לראות אפקח עיני 853.
יד צר התם יושב קדם 211, 240, 241, 266, 268, 799, 810, 816, 824, 911, 914.
יד צר ואויב אם היום נצבה 820.
יד צרי נחתה בי ברוב מריי 922, 928, 941.
ידבו פי שיר ותהלה 802.
ידבר לך עושק וגם משנאים 820.
* ידבר לך שערך הפתלתול ואותך לך בקש אהבות (ב״ק 210).
ידד ידידי יברח כצבי 213, 237, 241, 259, 263, 266, 267, 802, 844, 854.
ידד מעיני ישנתי 212.
ידד שנת עיני ואסער כאוני 211, 237, 241, 539, 811, 911, 914.
ידהו ואלאסוואק מחלייה פי אלפז 347.
ידו פרש צר עלי 815.
ידודון שנות מעיני 211, 814.
ידוע רב חלי 832.
ידועת אמונות דחי השקרים 467, 783, 789, 792, 795.
ידוץ חתנא עם כלתא 311.
ידור עמי הדור בלבושו 214, 800.
ידי אשא לדבירך 209 538, 807.
ידי דלים נחלשים 254, 255, 317, 321, 332, 773, 776, 778, 780, 841, 848, 906, 918, 927, 928, 931, 937, 949, 961.
ידי דלים נחשלים (עי׳ ידי דלים נחלשים).
* ידי זרים בהון שוע פשוטות ואף כי יד חכם לבב קרובו (ב״מ 562).
* ידי חרוץ במכלול לבשו גופו ובשנים (ב״מ 600).
ידי סמוך אל מקים הדלים והעניים 823.
ידי צרי ניחתה בי (עי׳ יד צרי).
ידי רשים נחלשים (עי׳ ידי דלים נחלשים).
ידיד אמריו מה נעמו 871.
ידיד אשכול כופר נרדי 801.
ידיד אשר נחמד 540.
ידיד בכבודך עמוד על עמדך 870.
ידיד בלתך שלוי 213, 258, 263, 266, 800, 804.
ידיד במה אכף לך או אפרוש כף 463.
ידיד גאוני נא פרני 210, 238, 241, 799, 806, 808, 813.
ידיד גילי בא 214.
ידיד האל מקבציאל 870.
ידיד התציא לאסירים 215.
ידיד הלך לו 263, 845, 854.
ידיד השב את שבותי 210, 239, 241, 538, 797, 804.
ידיד ואם לא אשורך 210, 798, 799, 803, 808, 812.
ידיד חונני חונני אתה לי אהוב החש 210, 241, 803.
ידיד חשקי שוכן רומה 806.
ידיד לב סורה אלי 214.
ידיד לך אערוך שיחי 801.
ידיד לך אשא ידי 826.
ידיד לעדתך זכור 210, 812.
ידיד לריעי בן כל דרכי הסכן 802.
ידיד נאוה שמעה 862.
ידיד נאור הורח 207, 802.
ידיד נפש אב הרחמן 232, 269, 347, 429, 519, 864.
ידיד נפש טוב עין 862, 870, 871, 880, 891.
ידיד נפשי אהובי עד אן השבחני 862, 865, 885, 890.
ידיד נפשי אסדר לך כללים 749.
ידיד נפשי בך חשקי 519, 815.
ידיד נפשי דעה חכמה ובינה 1015.
ידיד נפשי השיבני 239, 241, 538.
ידיד נפשי ודור חשקי גבירי 285.
ידיד נפשי ותקותי 798, 811.
ידיד נפשי לך אשר במלים 518.
ידיד נפשי מלך רם 803.
ידיד נפשי מקור שרשי 856.
ידיד נפשי משוש לבי שלמה 718.
ידיד נפשי קחה מילים ערבים 691.
ידיד עד מתי אתה תתמהה 879.
ידיד עורה כישן 822.
ידיד עליון שמע הגיון 322, 332, 922, 927, 940, 950.
ידיד עמוד קום בגילה 871.

ידיד צור גואלי 821.
ידיד צור נעלם אייכה 214.
ידיד צח ואדום 211, 814.
ידיד צח לך אפצח שיר ורנה 208, 808.
ידיד צפון בסוכתו לעמו צאן מרעיתו 811.
ידיד צרור המור ריחו לא נמר 207, 238, 239, 245, 797, 799, 803, 869, 878, 881, 890.
ידיד צרור מר אשכול הבופר 871, 874.
ידיד קום בלב תמים 862, 870, 880, 891.
ידיד ראה עמך שדוד 238, 241, 800, 808.
ידיד רוחי ונשמתי 876, 889.
ידיד רם נורא 261, 266, 268.
ידיד שוב עמי 804.
ידיד שובה למעונך 807.
ידיד שור זמנא מטא לך 813.
* ידידות אשר קדמה בריב תהפך לשנאה כשן אוכל בחומין תקהה (ב״מ 596).
ידידות משכנותיך השב אותי 211, 799, 811.
ידידות שיר במסבי 870.
ידידותך בתוך לבי יצוקה ואין ביני ובינך רין חלוקה 453.
ידידי אל בני איתן 911.
ידידי אל ברכוהו 284, 291.
ידידי אל הללו לו 809.
ידידי אל ישראל יקדישו את ה׳ 265.
ידידי אל עדת לאומו 310.
ידידי אל עליון שוכן רום מעוני 217.
ידידי אם תבחר להבין סוד זוהר 330, 346, 952, 955.
ידידי אמור לנדודי אתכם מגו מר גאלתי 264, 268, 800, 808.
ידידי את אהוב לבי 263, 268, 845, 854.
ידידי בגבורה בעון וסבראו 880.
ידידי בחיי נפשך קום נלך לטבריה 786, 892, 913, 964.
ידידי בחשקך אני נלהב 800.
ידידי ברח כצבי 825.
ידידי די באהבת בת כרמים 340, 925.
ידידי די באהבת כל חיים (ע׳ ידידי די באהבת בת כרמים).
ידידי דר עליה יצילך מכל בריה 871.
ידידי הזמן חודש וחיו 466.
* ידידי הכמוני תפתו כילודים ואם תזכרו לי עוד אהבים ודודים (ב״ק 214).
ידידי הקשיבו לי 881.
ידידי השכחת חנותך בבין שדי 219, 467.
ידידי חתני שמחו במסיבו 866, 909, 913.
ידידי ידידי אדיר נאזר נאזר בגבורה 910, 914.
ידידי כל שנותיך תנומות וטובתם ורעתם חלומות 452.
ידידי לך נכספה כלתה נפשי שאפה 870.
ידידי מה לך עלית לזבול 213.
ידידי מכם בקשתי 259, 268, 548, 845.
ידידי מרוב עמלי עיני נגרה כמי ירדן 826.
ידידי מתי תשוב 797.
* ידידי נכספה נפשי לכיון כבר קדמה שנת הקם שבועה (ב״ק 208).
* ידידי סמכוני באשישות מלאות פז יסודתו זמורה (ב״מ 576).
ידידי עורה קומה במהרה 871.
ידידי עם תנו שירה וזמרה 539.
ידידי קבץ נדודי 798.
* ידידי קדשו עמי עצרה ואשפוך על עונותי עתרה (ב״ק 205).
ידידי קנה חכמה קומה נמלא לאמתחת 947.
ידידי רועי מקימי 211, 240, 247, 248, 266, 268, 800, 810, 892, 911, 914.
ידידי שובה למעוני 238.
ידידי שמח בשמחה 869.
ידידי שמעו קולי 873.
ידידי תן הוד לשוכן ערץ 871.
ידידי תרחיב צעדי 827.
ידידיך בך ירבו ששונים וצריך יניקון ראש פתנים 453.
ידידיך מאמש חין ותפלה סדרו 302, 317, 322, 332, 336, 851, 852, 908, 918, 923, 927, 928, 932, 937, 950, 961.
ידידים העומדים פני רב העליליה 833.
ידידים לאל נבחרו 209, 212, 238, 539, 798.
ידידים לבית אל חשו ואל דלתיו דפקו 255, 842.
ידידים נבחרים בגיל ורעדה 860.
ידידים נחמדים ראיתים נצמדים 323, 346, 956.
ידידים נצבאו ובאל פגעו 927.
ידידים עם נבחרים ישר יחזו פנימו 872.
* ידידים קנה בי ידידים מצואים כמעוז ביום צרה (ב״מ 607).
* ידידך אשר תשמור לך רעותו שמור לו כמו חלב עלי אש בסיר (ב״מ 595).
* ידידך ידבר בך צדק ויכאב לציר קרך וצרך יפה רע בעיניך (ב״מ 586).
* ידידך יחזה עול בך במעט ויוכיחך (ב״מ 601).

ידידך לבך המר ואל בו כל יפי גמר 457.
ידיכם קדש תשאו 332, 918, 923, 941.
ידים רפות תחזק 213, 800.
ידך אל תרום בחילה 868.
ידך אלהים יסדה ארץ 783, 789, 792, 795.
ידך בעורף אויבך 211, 811.
ידך גלה אל 826.
ידך גלה דור מחמד עיני 855, 910, 914.
ידך הראה דודי 819.
ידך לי עזרה 263, 266, 268.
ידך לעם נשאת שמך יאהבון (עי׳ ידך נשאת).
ידך נשאת לעם שמך יאהבון 219, 787, 790, 793.
ידך פשוט ופתחה 284, 291.
ידך תזריח ער חי לא ינום 825.
ידך תחיש לישא בפרשת כי תשא 219, 903.
ידך תנחני אל חי עושי 211, 237, 240, 241, 266, 268, 538, 799, 802, 811, 812, 824, 828, 864, 865, 868, 881, 882.
* ידל ויאבד רכוש מפזר הונו בלא חק ולא אמונה (ב״מ 578).
* ידמה חכם לב ידי כילי מלאות בהון לעב אשר לא ירווהו טלליה (ב״מ 587).
* ידמה כבד לשון בעת דבר לך כי כבר בנה והוא יחריב (ב״מ 593).
ידע לבבי כי בלי ידע 794.
ידעו הבנים השובבים 843.
ידענו אלהים עונותינו 302.
ידעתי אל כי כול תוכל 213.
ידעתי אלי אלי חי גואלי 823.
ידעתי שבתי וקומי 799, 810.
ידעתיך בשם נשא וגאה 463.
ידעתיך נדוד מימי עלומים 466.
ידעתני בטרם תצרני 344, 956.
יה אדון אין בלעדיו 871.
יה אדון על כל אדון 863, 881.
יה אדון תשלח תשבי 890.
יה אדיר באדירים 854.
יה אדיר כונן חומייה 887.
יה אולי ממרחק חיש פדני 799, 812.
יה אור מסות אור 787, 790, 793.
יה אור עטה כשלמה נטה 861, 879, 884.
יה אורך קומי אורי 826.
יה איום זכור היום 255, 257, 332, 775, 778, 779, 783, 789, 792, 795, 832, 840, 842, 845, 846, 848, 849, 907, 920, 940, 951, 961.
יה איום נורא לך כמה בשרי 210, 812.
יה איש תמים פרה מגן 828.
יה אל את קץ גלה 820.
יה אל בקולות וברקים 820.
יה אל ברוך שור 208, 798, 803.
יה אל בששון ושמחה 826.
יה אל ההרים אשא עיני 821.
יה אל הנני עבדך 299.
יה אל השוכן רום מעלה 210, 803.
יה אל זירי כל בני נכריה 862.
יה אל חי איום נורא 861.
יה אל חשכת גלותי 209, 803.
יה אל טוב אשר גמלני מכל צרה הצילני 800.
יה אל יוצרי וצורי (עי׳ יה אלי יוצרי).
יה אל מבין כל מורשי 824.
יה אל מגן להולכי תום 213, 237, 802.
יה אל מלך צור גואלי 825.
יה אל מני גוי ארור 824.
יה אל משמים השקף 820.
יה אל נוטה כדוק 237.
יה אל סלעי ומצודתי 210, 213, 804.
יה אל צורי ישועתי 823.
יה אל צורי רפה צירי 237, 241, 261, 263, 266, 268.
יה אל קרן דודי תגדיל 827.
יה אל רם ברחמיך מלך יושב כרובים 878.
יה אל רצה קול מהללי 863.
יה אל שוכן ברוב חביון 213.
יה אל שלח ינון ותשבי 822.
יה אל שמע בקולי 825.
יה אל תשב חרב 213.
יה אלה מלכות עלם 239, 241, 262, 519.
יה אלוף נעורי 825.
יה אלי אהלל לו (עי׳ יה אלי נהלל לו).
יה אלי אל נא חייני 822.
יה אלי אל שמחת גילי 826.
יה אלי אמץ גואלי 824.
יה אלי דר במות יוצר עולמות 823.
יה אלי דר סנה נחם לב עגום 820.
יה אלי יוצרי וצורי 207, 797, 802.
יה אלי נהלל לו בזמירות נריע לו 211, 236, 241, 245, 814.
יה אלי קריב זמן 888.
יה אלי רפא צירי 828.
יה אמת אלהי אבי 812.
יה אמתך ואורך 208, 804.

יה אנה אמצאך מקומך 290, 317, 332, 833, 918, 928, 931, 940, 950, 961.
יה אראה אור צר כי יהל 803.
יה ארי רם על אמה קל במהרה 888.
יה אשא עיני אל רום שמיך 210, 237, 798, 804, 812.
יה אשאל ממך אחת 208, 805.
יה אשאלה ממך צור 814.
יה אשר אשפוך לפניו 775, 778, 780, 782, 843, 851, 852.
יה אשר גאה גאה 283, 291.
יה את עמך ברך 822.
יה אתה שמת לשבחך מכון 783, 795.
יה אתפלל לפניך 472.
יה בהר כונן זבולי 827.
יה בורא ים ואגמים 815.
יה בורא ניב שפה 213.
יה בל ינום נעלה 879, 883.
יה בל ינום שוב למסבי 887.
יה בן אמה שקט מס נגמר שאנן 889.
יה בן דוד תן לעם לו ימתין 867.
יה בנה לעמך את היכלו 802.
יה בנה נא יה בנה נא לעיר ציון 207, 803.
יה בנה ערי יהודה 821.
יה בניך חיש תפדם 869.
יה בפי קדושים קדוש יאמר לו 467, 832.
יה בצבאות נקראתה 271.
יה בצל יונה מחכה 241.
יה ברצונך קבץ נידחי 262.
יה בשיר אקדם לך 827.
יה בשירים אסלסלך 819.
יה בשר שר צבאיך 311.
יה גדל נטרדה בין מדיין ומדן 884, 891.
יה גוזלי חנם הרדני 885.
יה גוזליך מוכה מה לך 879.
יה גומל לי חסדי עולם 815, 828.
יה דבירי וגם סוכה בנה צורי 883.
יה דגל קהלי תקים 820.
יה דודי למה עזבתני 817.
יה דליני מבור 263, 268, 806.
יה דר ערבות עונה בצרה 807.
יה דר רום מעל 911, 914.
יה האזין רנני 540, 914.
יה הבט בצר לי 887.
יה הדבר בן עולה 214.
יה הדרש לעדה 217.
יה הוציא מאנחה 832.
יה הושיע את מקנתי 888.
יה החיה לב עניים 803.
יה הט אוזן לשועתי 824.
יה הלבן חטא נאדם 799, 810.
יה הן אל כביר 821.
יה הסר טני עולמין הגלות הדן 820.
יה הצל יונה מחכה 163, 238, 247, 248, 813.
יה הקם ברכות אבי 802, 827.
יה הקשב את שיחי 819.
יה השב לבצרון חבצלת השרון 548, 796, 883, 893.
יה השקיף על עם הוקם על 861, 886.
יה זכור אבות שלשה 819.
יה זכור ברית דור והבט 870.
יה חביבי הט לעולבי 861.
יה חדשך לטוב תחדש 299.
יה חון בעדינו 809, 816, 822.
יה חון למען שמך 810.
יה חון נא בעדי 819.
יה חון על עם דל ואביון 804, 812.
יה חונן דל 212, 801.
יה חונן צור בחמלתו 812.
יה חוש אל נר טרם יכבה 797, 809.
יה חוש לשפלים 825.
יה חושה שלח נא לי איש תשבי 827.
יה חיש איש טוב רואי 821.
יה חיש איש משרה על שכמו 822.
יה חיש בימינך פשוטה 824.
יה חיש גאולה 827.
יה חיש הושיעה 816.
יה חיש לעשות נקמה 823.
יה חמול חם שעה עם 884.
יה חנה שדי בבין שדי 821.
יה חנון אל גדול דעה 803.
יה חנון ואב הרחמים 209, 806.
יה חנון רב אור הנערב 804.
יה חנון רב חסד 214, 800, 806.
יה חננו לך קוינו כי שמך נקרא עלינו 210, 804, 809, 813.
יה חסין מלך 798.
יה ידמו לשאול 821.
יה יהיה לעם הומה בגלותו 831.
יה יודע מסתרי שמרני 864.
יה יוצר ארץ 824.
יה ישועות עדן 208.

יה ישועתך תגדיל 821.
יה ישיב שבינתו אל מעונו 954.
יה יתן ויתן ויחזור ויתן 798, 808, 828.
יה יתרבה אבי איש נבר 887.
יה כבודי מרים ראשי 239.
יה כבלי תתיר 212.
יה כמה יהיה עבד משל בי 868.
יה כמה לבי תשפיל אויבי 863, 878, 881, 884, 888.
יה בקדם שמחני 797.
יה כרם שהיה לידידי 209, 809.
יה לאב המון בחרו 890.
יה לבי אל רפה 862.
יה להלל ביום וליל 327, 332, 918, 941, 961.
יה לואת יכהו עינים 905.
יה לי קרא בן בכורי 214.
יה ליונה הלביש סות 873, 889.
יה לך נכספה נפשי וכלתה 785.
יה לך נפשי כלתה 785, 868, 876, 886.
יה לך רוחי כלתה 859.
יה למועדי לבן ארמי אובד אבי 890.
יה למתי ברחוק תעמוד 275.
יה למתי צפנת חזון תנחומיך 282, 291, 295, 317, 321, 332, 918, 928, 931, 940, 950, 961.
יה לספר אודות פעולותיו יהינו 216.
יה לעבדך זכור ברית 785, 878, 886.
יה לעגום לב 827.
יה לעם נדח יוצרי 893.
יה לרוב חסדך ארוממך 783, 789, 792, 795.
יה לשועי מרום הבט 827.
יה לשועת מתענה מיחל כפורך 254.
יה מה ליונה הומה 878, 885.
יה מהר לעמך פדיון 816.
יה מהר קוני 824.
יה מהרה חושה עליון 819.
יה מוסרך נאוה 218, 254.
יה מושיב ביתה יחידים 811.
יה מושיע ומקוה 261, 266.
יה מושיעי וצור סלעי 868.
יה מושיעי פודה ורועי 906.
יה מושלי תקיף לבבם 890.
יה מזלי דל מצפונית 883.
יה מזלי מאז מלך 886.
יה מחשבת צוררי השבית 870.
יה מי הים כנד כונס 825.
יה מלא חומות חילות ירושלימה 862, 887.
יה מלא חון קומה צפני 887.
יה מלא כל משאלי 875, 878, 883.
יה מלאך שמך בקרבו 317, 321, 332, 841, 918, 922, 927, 928, 931, 940, 950, 961, 1060.
יה מלאכי חן שלחה 463.
יה מלך נאמן 798.
יה מלך על כל מלך 821.
יה מלך רחמן אל רחמן 811.
יה מלך רחמן תחונני 210, 799, 804.
יה מלכי וקדושי 216.
יה מלכי מנעה מבכי 285, 290.
יה ממסגר חיש 799.
יה ממציא מאין 209, 805.
יה ממרומו לעמו רחומו 271.
יה מן רב גלותי 208, 808.
יה מנת חלקי וגורלי 799, 814.
יה מסי כבין רחמנא 238, 246, 799, 808.
יה מעין לבי תמחה דמעתי 861.
יה מציל לי מנבבי ים 821.
יה מר לי מר לי 874.
יה מרומם ומתעלה 939.
יה מרימי בא נא 798, 809.
יה מרימי קום 798, 809, 823.
יה משגבי שרפו לבי 861, 879, 886.
יה מתי יבוא הגואל 889, 893.
יה מתנשא הודי 827.
יה נא בנהר שלום נט 826.
יה נא שמע שיר רנתי 808, 821.
יה נגדך בשיר שגיון 821.
יה נהל בחמלה לקטן 873, 876, 878.
יה נהלך ברגש 825.
יה נותן לחמי ומימי 263, 268, 804.
יה נטע משכן ישראל 820.
יה נמצא ולו נרצה 285.
יה נעלם שועתי לך הושע אני 877.
יה נפלת אביון ירוד 888.
יה נשא ורם 798.
יה נתן לשכוי בינה 212.
יה סביבי היה חונה 210, 238, 240, 269, 812.
יה סעיר ית עמי 826.
יה עבדך אנא אלהא רבא 211, 237, 241, 814, 826.
יה עד אן אשתוקק 879.
יה עד אן בי רדה 873.
יה עד אן כיולדה אפעה 822.

יה ער מתי קץ הפלאות 891.
יה עוז התאזר נאור בגבורה 208, 239, 241, 538, 797, 810.
יה עוטה כשלמה אורה 209, 800, 804.
יה עטרת שנת טובתך 212.
יה עיני למרום דלו 828.
יה עינך פקח בשופבי לקח 889.
יה על אמה בוז תן אסוף 885, 889.
יה על בתי כשרים ומקום מקרא ברים 271.
יה על מוני איים חיש הביא מלך שלם 889.
יה על מתה סוריד יה 861.
יה עם דל מנוד לבבו נאנש 785, 1059.
יה עם הנקרא עמך השמיע ממרומיך 302.
יה עמך באהבה 820.
יה עססה מכעס עיני 826.
יה פדה יונה בצדקה 213.
יה פדות הניף לחוכים 219.
יה פלט נא פלטי פליטיך 854.
יה פנה את כל לב שבור 826.
יה פתי ממציא בסלי 803.
יה צאתי ובואי ישמור 831.
יה צבאות צור משגבי 800.
יה צבאות שמעה לקול רחשי 910, 914.
יה צוה הנחה לאום 851.
יה צור נאדר 911.
יה צור עולמים 284, 291, 847, 848, 849.
יה צור שוכן במרומים 803.
יה צור תפארתו 871.
יה צורי ואור נרי 915.
יה צורי וגואלי 812.
יה צורי מהר ענני 912, 915.
יה צורי רפא את מחלי 890.
יה ציץ ויפרח ככוכב יזרח 809.
יה צר התם יושב קדם (עי׳ יר צר התם).
יה קבץ את צאניך 869, 879, 887, 889, 890.
יה קבץ את קול צאני 825.
יה קבץ בן ידידך 890.
יה קדוש יושב תהלות 208, 803, 809, 814.
יה קום למה תנח את בן ניתן 889.
יה קומה לשוטני 863.
יה קומה תראיני בעין חן כי גזל 881, 882.
יה קומם נפוך נגלה הודם 890.
יה קציני אל תנשהו 866, 893.
יה קרב לנקמה 271.
יה קשה כשאול קנאתי 799.
יה ראה גואלי 821.
יה ראה כי אכלו צרים 823.
יה ראה כי כל יום גולמי 823.
יה ראה לעני דלתיך חבט 824.
יה ראה עושיקה 868.
יה רב בנה בית עליון (עי׳ יה רם בנה).
יה רב שאב כי צרור עלי דודי 822.
יה רבון עלם ועלמייא 241, 247, 263, 269, 270, 340, 347.
יה רבון עלמין אלמה כל יתבין 860.
יה רבי לבית עליון 861.
יה רוחי ויה שולטני 237.
יה רוחי שעה ניאומי 209, 240, 798, 802, 803, 812.
יה ריב את יריבי 805.
יה ריב ריבי מני גוזלי 859, 874, 881, 886, 910, 914.
יה רכובו עבים 210, 813.
יה רם אל תאטר 884.
יה רם בנה בית עליון 879, 881, 885.
יה רם ועליון דר חבין 881.
יה רם על רמים 871.
יה רצה לקול אום סוערה 892, 893.
יה רצני וחלצני 939.
יה שבותי השב לדביר 825.
יה שדי קומם עמך 828.
יה שוב מגן בעדי 822.
יה שובה בצבי בא ממרחק 886.
יה שוכן בשמי עליה מחקרי לב את מבין 797, 798, 807.
יה שוכן בשמי עליון קרב קין פדותי אב רחמן 812.
יה שוכן מעוני אשורר לפניך 541, 785, 802, 864, 865, 887, 912.
יה שוכן מרומים אל אל דוד נעלם מרעיון 210.
יה שוכן עד לעד עיניו יחמון עד מרחקים 208, 799, 809.
יה שוכן שחק חי השב ממרחק 798.
יה שומעי פסקי שורה חנון 828.
יה שונא דתך 831.
יה שועתי עד אן אני הלך הלום 828.
יה שור אום נטושה 857.
יה שור מצרים ירד עמי ראשונה 803.
יה שור עניה הדחויה 892.
יה שימה פדיון מעול מריב 216.
יה שימני בעדן 819.
יה שכינתך בינות אנשים 788, 791, 794.
יה שלח אורו 280, 854, 901.

יה שלח חוסני כי שירה עלי עשור ישורר 824.
יה שלח מרפא כאבי 819.
יה שלח נא ביד תשלח 821.
יה שלח נא ציר חוסני 819, 873.
יה שלח צור לי יסיר צור 212.
יה שלם שלים באיש גיאלי 807.
יה שמך ארוממך 256, 285, 290, 296, 317, 322, 332, 773, 776, 779, 780, 841, 845, 848, 906, 918, 928, 932, 940, 949, 961.
יה שמך בית מצדות 832.
יה שמע אביונין 302, 782, 852, 908.
יה שמע לקולי והסר כל חולי 875.
יה שמע ניבי 862.
יה שמע קולי ורחם את לבב עבדך תנחם 346.
יה שמעה הקם דגל 212, 239, 240, 247, 264, 266, 268, 538, 805.
יה שמעה קול אמרי פי 861.
יה שעה אל ניבי והגיוני 812.
יה שעה ניאומי 809.
יה שעה צורי 256, 797.
יה תאיר אורי 821.
יה תן לחם לפי הטף 826.
יה תן לצירי צורי 827.
יה תעמיד דגל היונה 887.
יה תקים לעדת נעמה 861.
יה תשועתי עד אן יעבור עידן 808.
יהב חכמתא לחכימין 210, 237, 238, 242.
יהגה חכי שיר 212.
יהגה לשוני צדקות אל 214.
יהודה אל צבא חלד 854.
יהודה וישראל דעו מר לי מאד 838, 936.
יהודה וישראל עם אל מקורא הצדיקו דין 906.
יהודה וישראל רבים כחול 211, 243, 811.
יהודה לתורה ולתעודה 862.
יהודה פי לבורא כל נשמות 264, 268.
יהודה שירו ידידים בשיר ותודה 862.
יהודון כל נישמיה 309.
יהוסף יט לבב אביו במלה למשאלת כבדה או נקלה 456.
יהוסף כל אשר אשא ואסבול וכל אבא בצרה בעבורך 454.
יהוסף קח לך ספר בחרתי לך מטוב לישן קדר ועיפה 454.
יהי אור ויום הולך ואור 210, 812.
* יהי יועץ מחמץ את עצתו ואל יבטח בעצה הנחוצה (ב״מ 560).
יהי כופר עון יש בי 212.
יהי כל איש בעין לבך מכובד ואל תבזה בלי מבחן באישים 459.
* יהי לבך בך מרום תכובד ותקל אם תהי רוחך נכאה (ב״מ 558).
* יהי לבך שאול סודך והשמר לגלותו (ב״מ 602).
יהי נא השרב אגם 820.
יהי נא מהלל פי לך רצוי 213.
* יהי נמצא מחולץ משאונים ביום רעה ורופא מיגונים (ב״ק 206).
יהי עמנו שוכן רומה 807.
יהי פסת בר מצוי לבר 214, 241, 800, 806.
יהי רצון ורחמים מלפניך יאו״א למהר מערכי רעיוני 324, 330, 933.
יהי רצון ורחמים מלפניך יאו״א שתהא השנה הזאת הבאה עלינו 963.
יהי רצון ורחמים מלפניך יאו״א שתפתח את לבבי 330, 933, 963.
יהי שלום בחילנו ושלוה בישראל 209, 224, 241.
יהיה אלהים עמדי 800, 810.
יהיה השיר לנו ביום גילת תורה 805.
יהיה לבבי בי אז איתן 224, 237, 240, 241, 539, 798, 813.
* יהיו בגדיך נקיים לבנים כי על כבוד אדם יעידון לבושיו (ב״מ 589).
יהיו כטוין עובדי כמוש 209, 213, 241, 538, 800, 806, 827, 868.
יהיו לרצון אמרי פי עת אעורר 810.
יהיו לרצון רנני 241, 266, 268.
יהיו לרצון שבחי 890.
יהיו נא אמרי פי לפניך ערבים 256.
יהיו עמים משרפות סיד קוצים 807.
* יהיו שעריך לכל שואל פתוחים ואמור טובה לכל הולך ובא (ב״ק 217).
יהיר לץ אריב אליך 801.
יהירה שחרי בית אל וספיו 24.
יהירים קמו בכל דור 333, 336, 903, 905, 917, 938.
יהלום ותרשיש תלבשי עוד 864, 884.
יהלל ניב שפתינו 208, 239, 240, 515, 798, 800, 804.
יהלל פי ביומי חרפי 797.
יהלל פי בקול רנה 239, 797, 810.
יהלל פי בשיר חדש 869.
יהלל פי בשירים 803, 828.
יהלל פי ולשוני 814.

יהלל פי יראה שמי 806.
יהללו אל במחול 207, 213, 237, 802.
* יהללך אהוב נפשך בשער בטובות לא ידעתמו בנפשך (ב"מ 575).
יהללך ניב שפתי 238, 240, 258, 262, 446, 539, 802.
יהמה לבבי בראותי 855.
יהמה לבבי על נדוד כרובי 783, 788, 792, 795.
יהמה לבי בתוך קרבי לנדודך אלי 237, 241, 814.
יהמה לך לבי אלי בתוך קרבי יכסוף נותך 258, 855.
יהמו מעי לך 799, 807.
יהמו נא רחמיך רחם אל 814.
יודו בכלי נבל 798.
יודו הגיוני לצור 210, 798, 812.
יודו כל החיים חסדו 799, 807.
יודו לה' חסדו לבני אדם נפלאותיו 882.
יודו לה' חסדו מיחדו 881.
יודו לשמך עליון 291.
יודו צבא מרום 828.
יודו שמים פלאך 211, 802.
יודו שמך גדול ונורא קדוש ונאדר 237, 240, 241.
יודו שמך עושה פלא 211, 814.
יודו שמך רב עליליה 212, 813.
יודו שפתי בעודם 212.
יודוך חי חי כמוני 211, 814.
יודוך כל המיחלים עלי מחול מחוללים 207, 802, 817.
יודוך כל מלכי ארץ 804.
יודוך כל מעשיך 811.
יודוך רעיוני ה' רועי 212, 240, 247, 261, 265, 268, 269, 867.
יודוך רעיוני וסוד לבי 232.
יודוך רעיוני כל תולה עולם באשכול 891.
יודוך שפתותי יום 212.
יודע כל תעלומה הנחיל תורה קדומה 208, 238, 911.
יודע כל תעלומה לריב ריבי 213, 800, 802, 807.
יודע מכאובינו ומחבש לעצבותינו 300.
יודע מצפוני לבי 816.
יודעי דעת אלהיכם 787, 790, 793.
יודעי הפיצוני ימי עוני 317, 322, 918, 931, 940, 950.
יודעי יגוני יספו באש 317, 322, 332, 467, 940.
יודעי מכאובי אל תתמהמהו מהביא 921.
יודעי פדותי אחקור 467.
יוזכרו לרחמים גוע רחומיך 274.
יוחיל עמך להסתופף 209, 239, 799, 809.
יוטל עם אל בדד לאולם 876, 878, 889.
יום אדיר ומיוחד לכפרת גוי אחד 284, 291.
יום אדיר יחזון עיני 213.
יום אהבה לישראל 855.
יום אזכרה דעי לבי מאד חשק 947.
יום אזכרה חטאי 343.
יום אזכרה חסדים ופלאי אל חי 859.
יום אזכרה נפשי נוריך מעמי 857.
יום אחד בשנה יום בואו לפניו ברננה 851, 852.
יום אידם חיש אל עם איש שרה החריב אולמי 213.
יום אכפי הכבדתי 297, 301, 315, 320, 336, 905, 917, 336 949, 960.
יום אמיץ זה לאוהבי אמרים 284, 291.
יום אמר אדון העולם אל משה ידידו 946.
יום אשחר אל אל ואהללהו 207, 801.
יום אשיר שירה ותהלה 811.
יום אשר אשמינו יוצלל ויוסגר 284.
יום אתא לכפר פשעי ישינה 284, 291.
יום באתי ליחדך שעה נא יוצרי 915.
יום באתם לחלות פני אל רמים 217, 219, 322 332, 783, 795, 919, 922, 928, 941.
יום בדינך אעמוד 217.
יום בקול המולה נגד עם סגולה 322, 324, 326, 921, 929, 932, 946, 954.
יום בשורה היום הזה 893.
יום בשורה לישראל 208, 804.
יום גילה יום גילה 892.
יום גשתי להללך בתוך עם דל והלך 915.
יום הבכורים בהקריבכם 296, 298.
יום הבכורים זמן הקרב החדש 310.
יום הגלתי מחדרי משכני 297, 300, 858, 860.
יום הודך גדול מבצר עוז ומגדול 212.
יום הנדור המר והנמהר 466.
יום הנסים והפורקן היה לסעודה מתוקן 210, 236, 241, 797, 813, 816, 817, 824.
יום הנסים יום הפורקן יום הפורים זה לנו הוא 248.
יום הנסים יום הפורקן כי הוא לסעודה מתוקן (עי' יום הנסים והפורקן היה לסעודה מתוקן).
יום הפורים יום הפורים צור לעמו קרן ירים 241, 817.
יום הפילי תחנתי 788, 791, 794, 894.
יום השבת אין כמוהו 240, 247, 269, 270, 867, 911, 914, 934.

יום השבת האל עשאו 946.
יום השבת כוכב דרוך 955.
יום וליל הודה ברננה עליון שועי האזינה 827.
יום וליל לך אשיחה 208, 809.
יום וליל רוחי תודה ברננה אל האלהים אשר נתנה 268, 519, 863, 880, 885.
יום זה אשר נשלם במוב נגמר 1049.
יום זה באנו מעירנו 405.
יום זה השיגנו פרעה בשפת ים סוף 859, 893, 911.
יום זה לישראל אורה ושמחה 270, 773, 934.
יום זה למרום שאו בלב נכון עיניכם 332, 941.
יום זה לנו יום בשורה 867.
יום זה מאז הבנתו 256.
יום זה מבובד מכל ימים 845, 877.
יום זה מכל יום מבובד אל השית 264, 268, 289, 845.
יום זה מספר אגדילה 857.
יום זה נהלל אל שוכן שמים 859, 882.
יום זה עמוסי מעים שפתותם פצחו 859.
יום זה עשה ה' רם על סיני 872.
יום זה פסח וגם שבת 539.
יום זה שיר מפינו אל יושבת 873.
יום זה שמחה ובו ננוח 348.
יום חביב נסתר אור עיני האר 885.
יום חובי ענה בי 297, 315, 320, 936, 949, 960.
יום חרפי יחיש צורי 263, 268, 821.
יום יום אביע ולילה אשירה נא לאל 810.
יום יום אגיד פלאיך 814.
יום יום אודה לאל אשר בחר בנו 208, 224, 238, 241, 247, 258, 266, 268, 801, 804, 806, 835
יום יום אודה צור משגבי 215.
יום יום אל שדי אוחילה לו תמיד 811.
יום יום אעתיר אל שוכן על 237, 799, 811.
יום יום אקום להודות בלב ונפש מיוחדת 912, 915.
יום יום אשאל ממך 215.
יום יום ידרשון לך רעיוני 265, 268.
יום יום יחידתי הוי הודרת 322, 919, 941.
יום יום יעמוס דוד על לבי עול 213, 800.
יום יום לך יקרא עמי 263, 266, 267, 845.
יום יום לכל העוברים 750.
יום יום ממך אשאל 809.
יום יום שם קדשך אודה 212.
יום יום תמיד אליו אוחיל 813.
יום יום תמיד לך אתפלל 801.
יום יעלה נקראה לאלהים בנדבה 283, 291.
יום יצאה כלת עדנים 788, 792, 794.
—— פירוש על זה הפזמון להרשב"ץ 794.
יום כלו כמו עשן 872.
יום כמו נד עמדו דמעי 32, 935.
יום לאל צמאתי 216.
יום לבי סבותי 327, 918, 920, 941, 961.
יום להיטיב תקרא 317, 321, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 940, 950, 961.
יום ליבשה נהפכו מצולים 348, 788, 791, 794, 859, 876, 882, 892, 919, 946.
יום ליום אביע אומר (עי' יום ליום יביע אומר סלח נא).
יום ליום אודה לשמך אל 241, 263, 266, 268, 845.
יום ליום דר נשה 212.
יום ליום יביע אומר לך נפשי 822.
יום ליום יביע אומר סלח נא על קל וחומר 207, 802.
יום ליום שמחה ויום זה ששון 347.
יום לריב תעמוד 773, 776, 779, 781, 841, 845, 847, 848, 906, 941.
יום מאורי יום מאורי חשך 858, 860.
* יום מבלי עצב וחוגה בעולם ואין ואם רבו עלי איש עליצות (ב"ק 215).
יום מימים הוחם 284, 291, 830.
יום מנוחתי שמרו מרעיתי 813.
יום מסיני זרח לנו האיר אל עבר פנינו 211, 810.
יום מעמד סיני עת בא ברעיוני 296, 463, 788, 791, 794.
יום מתן תורה ראשית שמחתי 954.
יום נוסדה בי אהבתיך 869.
יום נושעו גאולים 259, 264, 266, 268, 921, 946.
יום נכספה נפשי לבית הועד 465.
יום נלחמו בי יחד 32, 219, 297, 936.
יום נסעך שלוי נס אביר 815, 820.
יום נעקד יצחק לקרבן 319, 331, 916, 937, 949.
יום נפלא בן עמרם 788.
יום עירום אעמוד מצדקתי 332, 918, 941.
יום עמי הגלה יום ארצי אבלה 858, 860.
יום פרות איחל כל ימי בעודי 862, 881, 884.
יום פדותי בעדו כל שואלי יעציבוני 462, 540, 788, 791, 794, 864, 868, 886, 890.
יום פוריא יומא דנן 220, 787, 790, 793.

יום צבי עדיו לגאול שמהו 857.
יום צדו צעדי 255, 257, 301, 907.
יום צעקו שבים 255, 257, 302, 832, 842, 846, 847, 849, 907, 941.
יום צעקי מאישון במעמדי הראשון 322, 332, 941, 961.
יום צעקתי בלילה נגדך 799.
יום צר ומצוק אני זוכר בשורתך טוב את וצדק במו פיך ובלבבך 457.
יום צרו צעדי (עי׳ יום צדו צעדי).
יום קינה היום אל תבוא רננה בו 796, 857, 860.
יום קראתי תעננני 804.
יום קרב אל תן לנעוה 882, 886, 887.
יום רחתי נס 824.
יום רם חוסן אב מלך 890.
יום שאת ויתר קיימו לדור דורים 787, 790, 793.
יום שבת וכפורים איש באחיו דבקו 284, 291.
יום שבת עונג ומנוחה אכפרה 856.
יום שבת תשמח מאד נפשי 345, 953, 955.
יום שבתון אין לשכוח 322, 340, 344, 921, 946, 952, 955, 1060.
יום שבתון אין לשנות (עי׳ יום שבתון אין לשכוח).
יום שלט גאה קר קרבי 823.
יום שמחה הוא לישראל גילת ורנן 208, 805.
יום שמחה יום שמחה יום שמחה לישראל אהובים ישראל ברוכים ישראל (עי׳ אהובים ישראל ברוכים ישראל).
יום תאוה יגלה יחישה 783, 789, 793, 795, 878, 889.
* יום תחזה מוכה עלי חטא הרשת בו ולהיות כמותו חבר (ב״מ 592).
* יום תחזה שונא ולא תוכל להרע לו לבוש רכות ותחנונים לבש (ב״מ 597).
יום תשעה לחדש אב הוד מדבירי נגרש 858.
יומא דמטרתא חד לתלתין יומין 212.
יומי ולילי אהלל יוצרי 878, 888.
יומם וליל אל דר סנה 820.
יומם ולילה אפיל תחנוני 941, 961.
יומם ולילה ילדי אש תמים 831.
יומם ולילה תכבד עלי יד 798, 816.
יומם יצוה אל חסדו 212.
יומם עיני תלויות (עי׳ יומם עינינו תלויות).
יומם עינינו תלויות 281, 295, 332, 900, 941.
יונה איך תרמי 789, 792, 795.
יונה אלי לאלי מחוללי מצירי 213.
יונה את קולך שמעתי 823.
יונה בפח מצדים בין אויבים וצרים קנה עזבה 467.
יונה מצלמון בהשליגה 787, 790.
יונה בשמחה מהרי 828.
יונה בת מלך רב כביר חילך 869.
יונה דומי אומללים רשים 877, 888.
יונה הבלועה שוחרת מצפר וחותמת תשעה 218, 256.
יונה הומה מה תהמי נפשי 209, 213, 239, 241, 266, 268, 800, 805, 865, 893, 912.
יונה הומיה ומה תהמה נפשי (עי׳ יונה הומה מה תהמי נפשי).
יונה הומיה מספר מר אעירך 857, 860.
יונה העלי אבר 214.
יונה העלי קולך צהלי 862, 869, 880, 881, 891.
יונה ואיך תרבצי 239, 240, 247, 868.
יונה ומה תהמה נפשי 867.
יונה זמיריך הרבי 317, 918, 941, 961.
יונה חן נכספה 797.
יונה יונה כי בי תוחלתיך 868.
יונה יושבת בציון 816.
יונה יפפיה לדבירי מתי תשוב 866, 875, 878, 909, 913.
יונה יפפיה נאוה כתרצה 878, 888.
יונה יפת עין צביה נעמה 786.
יונה יקושה תוך פחים 210, 240, 798, 811, 868.
יונה ישנה בשביה 863, 878.
יונה כבודה בת מלך 785.
יונה מה לך הומיה יקרה חמודה 799, 809.
יונה מה לך מקוננת 297, 301, 315, 320, 336, 905, 936, 949, 960.
יונה מה תהגי ומה תהמי 263, 321, 332, 467, 785, 845, 854, 918, 926, 928, 931, 940, 950.
יונה מנהמת דוה היא 213.
יונה מעונה מה תען בשיחיה 462, 788, 791, 794, 904.
יונה מצפצפת בקול ערב 907.
יונה נדה מקינה על גוזלה תרחף 214.
יונה נכאבה נפשה דאבה 32, 935.
יונה נכספה למצוא מנוחה 463, 788, 791, 794, 868.
יונה נעה נדה לה רעדה במקום גילה 207, 802.
יונה נענה נדה מן קינה שבחי קול רנה 212.
יונה נשאתה על כנפי נשרים 317, 321, 332, 918, 922, 926, 927, 928, 931, 940, 950, 961.

יונה עד אנא חלכי 861, 865, 879, 884, 912.
יונה עופפי בואי לגני 210, 804.
יונה עורי גם זמרי ושוררי לאל יוצרך 965.
יונה על אפיקי מים 323, 326, 786, 921.
יונה פותה יקושת כל מעבר 317, 321, 918, 922, 927, 931, 940, 950.
יונה קומי מה תהמי 538.
יונה ראיתיה בתכלית היפי 1028.
יונה רני וצהלי 828.
יונה שובי בואי אצלי 817.
יונה שובי למלכך 862, 880, 891.
יונה שובי לעיר צבי 812.
יונה שובי שבי בעיר קרית חנה 802.
יונה שוכבת בינות שפתים 907.
יונה תכסוף אל צירה 800, 814.
יונה תמה אחותי שבי בצל סוכתי 209, 806.
יונה תמה ברה כחמה 237, 539.
יונה תמה יפה ברה 801.
יונה תמה שרך אגן 817, 911, 914.
יונה תמימה מתי תשובי 213, 802.
יונה תמימה רעיה איומה 893.
יונה תקנן על אמריה 466.
יונות הושתו שכם 317, 321, 332, 927, 928, 931, 940, 950, 961.
יוני גיאיות הומות 317, 322, 332, 918, 922, 927, 928, 931, 940, 950.
יונת אלם מוח האור (עי' אדר היקר העיר מזבולו).
יונת חן מר תצרח 813.
יונת חן נכספה 266, 268.
יונת רחוקים נגני היטיבי 324, 326, 466, 922.
יונתא בכן תרים קל יללה על חנה ועל שבעה בניה 858.
יונתי בחגוי סלע וצביה 785, 811.
יונתי בשיר הרניני 208, 808.
יונתי זיו יפעתך דמה לכסיל וכימות 237, 240, 252, 263, 265, 268, 539, 845.
יונתי חיש התנערי 800, 804.
יונתי חיש קומי 211, 810.
יונתי יונה יונתי שובה (עי' יונתי שובה גבעת לבונה).
יונתי יונתי יונתי יונה יונה (עי' יונתי שובה גבעת לבונה).
יונתי יונתי יונתי יונת שובה (עי' יונתי שובה גבעת לבונה).
יונתי כגפן פוריה 801.
יונתי לשם תפארתי תני תהלה וגדולה 892.
יונתי מה לך נודדת 261, 263, 266, 268, 845, 865, 867, 878, 909.
יונתי ממך כל חדק 811.
יונתי מקצוי איים אקבצך אל תצעקי 213, 826.
יונתי עמדי וצפי 819.
יונתי שובה גבעת לבונה 865, 873, 880.
יוסד ארץ וקונה 939.
יוסד ארץ על בלימה 268, 800, 804.
יוסיף ה' שנית בגבורה 858.
יוסיף דוד שנית ידו 236.
יוסיף ידו אלהי הצבאות 787, 790, 793.
יוסיף לקח לעמו 807.
יוסיף לקנות מקנה עדר נגש ונענה 219, 787, 790, 793.
יוסיפו לך שנות חיים 803.
יוסף ה' עליכם ככם שר שרים שרי וסגני 86.
יוסף אשורך שיר ורננים 862.
יוספים שנית לעמור 255, 302, 775, 778, 779, 781, 843, 848, 850, 851, 907.
יופי קולך אהוב 886.
יוצא צבא על צר 798.
יוצאת אל החרבה מים סוף ומים מענים 300.
יוצאת חפשית עולך נשבר 300.
יוציא אסירים יה הוציאני 211, 799, 810.
יוצק יום יום לחשו 787, 790, 794.
יוצר אור בהיר 239, 241, 538, 800.
יוצר אור וצר אשר יצר 806.
יוצר אור שובן מעוני 808.
יוצר אורי ממי אירא 238.
יוצר את הכל מחולל כל 814.
יוצר בחכמה רוחי בקרבי 269, 340, 912.
יוצר הארץ ועושה 804.
יוצר הכל וכל מכל הוא ברא 767.
יוצר הכל למי יחפוץ 237, 240, 241, 247, 538, 800, 811, 821.
יוצר הרים בורא רוח 211, 810.
יוצר התבל ומלאה 828.
יוצר יחידתי לו אתנה דודי 241, 519, 877, 914.
יוצר יצרנו לשמור תמיד 209, 799, 806.
יוצר כל היקומים 939.
יוצר כל מבשר תשלח 866, 868, 882, 893.
יוצר כל ממציא יש מאין 212, 814.
יוצר מידו הון עושר וריש (עי' יוצר מידו עושר וריש).
יוצר מידו עושר וריש 865, 887, 892.

יוצר מרומות ונגהם ישר לב עקוב 254.
יוצר נשיה ונוטה שמי עליה 216.
יוצר נשמתי מה רטוב טובו 213.
יוצר עולם ובורא כל בחכמה 867.
יוצר רוח איש בקרבו 214.
יוצר רום בבינה 841.
יוצר רום ונשיה צופה אל תחתיה 216.
יוצר רומה ותחתיה 805.
יוצרי אורי ממי אירא 207, 213, 802.
יוצרי וצור ישועתי 939.
יוצרי יה ויגן בעד חתני 884.
יוצרי יסור יסרני ולמות לא נתנני 212.
יוצרי לגבולם תשיב בניך 785.
יוצרי נא חושה 798.
יוצרי שוב נא 827.
יוצרי שוכן כרובים 879, 881, 882, 886, 889.
יוצרני עושיני מאיר הוא עיני 211, 810.
יוקם דם עבדיך 333, 336.
יוקם לטוב איש תם 886.
יורה דיעה יבין שמועה 210, 811.
יורה שמש ואור נגנו 821.
יושב בכסא הוד ברום ממשלת 343, 344, 953, 956.
יושב בנוה שלום 207, 803.
יושב בניות ברמה 804.
יושב בסתר חדרי חדרים 802.
יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן צבאת צא ורצה 824.
יושב בסתר עליון מלך דר ברום חביון 807.
יושב בסתר עליון על מצע ואפריון 327.
יושב בצל שדי בטח ויתלונן 463.
יושב ברומו של עולם 809.
יושב בשמי אשכול כופר 211, 814.
יושב בשמי מרומיך 327.
יושב בשמי מרומים וצופה כל נעלמים 939.
יושב בשמים יאמר 209, 239, 538, 797, 806, 865, 910, 914.
יושב בשמים שעה באי באש ובמים 300, 333, 336, 905, 917, 938.
יושב הכרובים וחוצב להבים 208, 804, 819.
יושב הכרובים על כנפי שחקים 788, 791, 794.
יושב התהלות צור נורא עלילות 268, 804, 820.
יושב מקשיב לקול תהלה 856.
יושב נענה שיר חדש ענה 304.
יושב עד וכל יסעד 939.
יושב על כסא חנון 819.
יושב על כסא ישראל 803.
יושב על כסא נעלה 808.
יושב על כסא רם ונשא 208, 238, 241, 799, 801, 816.
יושב עליה דר אנא ידידי 872.
יושב עליון ירים אביון מאשפות 240.
יושב קדם אבחרנו 281.
יושב קדם איום ונורא 783, 789, 792, 795, 832.
יושב קדם בחביון מרומיו 217.
יושב קדם צור חמדתי 824.
יושב שמי שחק בנה חצרותי 239, 240, 799, 803.
יושב שמים חונינו 809.
יושב תהלות מאין תחלות 466, 787, 790, 793, 794, 893.
יושב תהלות מלכנו 800, 804.
יושב תהלות [צוה] (צמטיה) יום כלות 801.
יושב תהלות צור מחסי 825.
יושבי על כסא שתה בגבהי מרומיך 467.
יושבי שער ישיחו בי 210, 812.
יושבת בטח עדינה 207, 797, 803.
יושבת בנדוד שאלי כל עובר 785, 886.
יושיע וישיב כליל 841.
יושיע עמו מיד צר 211, 813.
יושיע ציון ויבנה 266, 268, 798, 800, 806.
יושיעם ויחתום ספר פדיוננו 908.
יושעון ידידיך אשר לשמך הם צועקים 217.
יושעון קהליך העומדים בבית ה' בלילות 332, 941.
יושר אמריו מתקו מצוף 872.
יותן לך שלום כפרת ופישון 786, 910, 913.
יותן לעמל אור 801.
יזהירו משכילים בחשמלים 805.
יזכור אל חי איש כל יום וליל 268, 797, 798, 810.
יזכור גבר בימי שבתו 469.
יזכור לי אלי חסד נעורי 207, 802.
יזכרו פלאך צבא מרום 263, 268, 788, 791, 794, 831, 865, 885.
יזל מים ולא תדום בת עיני 873.
יזל עיני כמו דלי 820.
יזם אגגי לחלק שלל וחיל כבד 219.
יזרח מאור עליון 540, 785, 866, 909, 913.
יחגור חן אוגר 828.

יחד בני עליון רננו 783, 789, 792, 795.
יחד בקהל אמוני 871.
יחד גזע האיתנים 866, 909, 913.
יחד כל בני אלהים 832.
יחד כל המוני שירו שיר ותודה 910, 913.
יחד עם בן ישי 827.
יחד עשיר ואביון 216.
יחד קרבי כי תצהלנה 463, 783, 792, 795, 832.
יחדו גדודי לטל חרמון 258, 265, 268.
יחדו ייחודו יחיד ואין בלעדו 784, 790.
יחדו לי על טובותי 888.
יחדו נא כל איש 913.
יחדוך יה נעלם 888.
יחדי חי עולם יחידתי 786, 866, 909, 913.
יחדי יוצרך יחידתי 786.
יחו לשון חזות אישון 317, 322, 332, 918, 927, 928, 932, 940, 950, 961.
יחונן צור בחמלתו 345, 921.
יחונן צור להשיב את שבותי 786, 866, 867, 909, 913.
יחזו פנימו היום קהלתכם 256, 773, 778, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
יחזיק רטט נורך לבי ובקרבי ביתר 213, 237, 800, 802.
יחזיק רטש (עי׳ יחזיק רטט).
יחי חתן כמו עיש וכימה 954.
יחיד אדוני רם אדון על כל חי 212, 814.
יחיד אב המון הוא וראש למולים 807.
יחיד אודך בקול רנה 208, 239 538, 809.
יחיד אין בלתו 209, 210, 806, 813.
יחיד אין לו ערך 862.
יחיד אין ערוך אליך 810.
יחיד אלהי אמן שעה חן סורה וגולה 773, 779, 780, 906.
יחיד אליך אדרשה 208, 806.
יחיד בארבע נשוי על ארבע 878, 911.
יחיד בגאונו וחסדו 788, 791, 794.
יחיד בחלדו ימלוך לבדו 879, 892.
יחיד במלוכה מקור הברכה 881.
יחיד ברחמיך האר אפלתי 785.
יחיד גאה רם ונעלה 211, 811.
יחיד גלה אור 798.
יחיד הוא ואין בלעדו 808.
יחיד הנערץ והנעלה 868.
יחיד השיבנו ומבור דלות העלנו 906.
יחיד ואין בלתו אחר 237, 519, 802, 863, 888.
יחיד ומיוחד ואין לו שני 869.
יחיד ומיוחד וקדמוני 882, 887.
יחיד ומיוחר לו לבדו תיאות המלוכה 868.
יחיד ומיוחד צדיק ונושע 845, 846, 847, 848, 849.
יחיד ונורא קח נא תשורה 870, 880, 891, 910, 913.
יחיד ורם לו הגבורה 785, 866, 909, 913.
יחיד ורם נמצא וגם יכול 785.
יחיד ורם על כל גאה על כל רמים ומתגאה 237, 240, 539, 801.
יחיד ורם על כל תולה כמו אשבול 785.
יחיד חי לעולמים צדקה עשה עמנו ואל תפן לאשמים 939.
יחיד חי נקרא נורא 867.
יחיד חי קיים ונורא 208, 808.
יחיד מאב ואם 273.
יחיד מרומם בורא נשמה 946.
יחיד מרומם על כל גוייה יסד בחכמה אבן שתיה 345, 346, 946, 1029.
יחיד נורא האזין לשועתי 886.
יחיד נמצא קדמון 207, 212, 268, 801.
יחיד עיר ציון בנה נא 812.
יחיד על כל ברואים 807.
יחיד עני אני צופה 207, 213, 800, 803.
יחיד פסח בליל פסח 210, 804.
יחיד קרן משיחו ירים 814.
יחיד רב מושל 213, 828.
יחיד רוחי ונשמתי חשקה 886.
יחיד רם בשלום פדה נפשי 863, 865, 874, 878, 881.
יחיד רם יכול 238, 245, 797, 814.
יחיד רם מלך ונורא 809.
יחיד רם צור תעודה 879.
יחיד רם שמך 797, 809.
יחידה בבור גלות 868.
יחידה החטאה ביום דין הנה באה 216, 217.
יחידה החכמה יפה נאוה מה לך איומה 876, 878, 890.
יחידה יפה משולה לאל חי 861, 876, 879, 884.
יחידה לחנות מחנה אל מערש ואישון 216.
יחידה מעלמות יפו דודיך 874.
יחידה עקבך כרוך 216, 295, 907.

יחידה קומי נא 210, 799, 813.
יחידה רעיה גל נעול 874.
יחידה רעיה הוללה 237, 241, 813.
יחידה תמה כדמות חמה 237, 799, 910, 914.
יחידים הקדימו פניך מאמש 831, 908.
יחידים קדמוך לפניך מאמש (ע׳ יחידים הקדימו פניך).
יחידתי אל תגורי 798.
יחידתי בואי בית אל 331.
* יחידתי בעת תשוט מהומה נטי מעל דרכיה ושחי (ב״מ 561).
יחידתי התאנחי והתאונני 922, 941.
יחידתי לבבך יפת חידה תהי בדבר נדוד אחים יחידה 452.
יחידתי עבוד את יוצרך 750.
יחיה צבאיו אל דעות 773, 777, 779, 781, 846, 847, 848, 906.
יחיה צדיק באמונתו 263, 268, 828, 845.
יחיל לבבי והומה 219.
יחיל לבי בקרבי 799, 810.
יחיש אל סוכת עם אביון 212, 814.
* יחיש לאף סבל ויחיש להתרצות כחום ובצנה יחישון אלי גוף רך (ב״מ 582).
* יחל בשאון יריעה על לב דוה לב שרועה (ב״מ 605).
יחל לבי בקדוש 861, 876, 878, 887.
יחלוף עלי ידידי 210, 518, 779, 813, 816.
יחלצון ידידיך ממושליהם אנשי לצון 209, 800, 806.
יחלת עבריך בחזיוני כתביהם 333, 336, 903, 905, 917, 938.
יחלתי לאל אתחנן 210, 797, 811.
יחלתי לדברך יום יום 877, 893, 910, 914.
יחלתי לדברך עורה לא תישן 875.
יחציני סביב נדוד דודי 811.
יחרד לבבי ממקומו יתר 212.
יחרוק שן צר 243.
יחשוב לבי אעיר ניבי 861, 863, 879, 884, 892.
* יחשוק בעשק איש כסיל לא הבין כאב צרור בחשקו (ב״ק 219).
יטה אזנו לי מחוללי 210, 213, 237, 539, 802, 804, 826.
יטיבו נגן בתרועה 263, 265, 268, 802, 845.
ייחדו נא כל איש וטוב רחשו 866, 909.
ייטב יפרח בצרה זמני דודי 863, 881, 884.
ייטב לבב הוגה במלכיות 946.
יימר כל שיר מחודש על חורבן המקדש 858.
יין הטוב רטוב השקיני 238, 239, 246, 266, 268, 800, 805, 865, 868, 882.
יין חמר ישקני 213.
יין ישמח אנשים 877.
* ייקר סחר רע ימי תרדה ולרע יהי הון ורב תבואות (ב״מ 579).
יישר חילך דחיל חמאין 212, 239, 240, 241, 539, 798.
* יישר לבבי עצתי לזרים וישקור בשלי (ב״מ 606).
* יכבד עלי נבל לשלם טוב על טוב ויחיש אל סליחת חטא (ב״מ 577).
* יכון לך היום באור שמש ויבא על דבר (ב״ק 220).
יכון שירי לפניך 212.
יכון תמיד מהלל נאוה 877, 890.
* יכחש בן באביו עת יריבהו עלי הבלו (ב״מ 604).
יכילון עצמך לשאת תהלות 463.
יכסוף לבי ירחי קדם 263, 266, 268, 845, 854.
יכספו אישים לאישים 831.
יכרת אל שפתי חלקות 212.
יכרת אלהים בעלי גאון 242.
יכתידני אל חי בחכמה 262, 266, 268, 798, 806, 816.
ילאה נשוא לב עול שביה 237, 828.
ילביש בושת אויביו וביגד בוגדיו 802.
ילבש נקם על צר 799, 811.
ילבש צדקה כשריון 787, 790, 793.
ילבשו בושת וכלמה 207, 213, 237, 801, 868.
* ילוד אשה שתי מרות בהבלך בטוב פעם ופעם בשאונים (ב״ק 207).
ילוד יעקב יצעק לאל שוכן גבוהים 317, 322, 332, 918, 927, 931, 940, 949, 961.
ילוד צידון בינה לאמרי 1022.
ילוה אישי אלי 213, 800, 827.
ילחמוני חנם דוד אויבים ומראים חנם 268.
ילידי צבא שיבה 469.
ילין בבי ערב בלב חרד למוגיו 219.
* ילכו אלי קוסם אנשים להודיעם היום אשר יוליד זמנם למחרתם (ב״מ 583).
ילפך שבל יהי איש רך 213.
ים הגדול מלא גבולו 296.
ים ליבשה נהפכו מצולים (ע׳ יום ליבשה).
ימהר אל ויחיש הגאולה 953.
ימהר יום פרידתי ויאבד יום ילידתי 452.

ימות עולם בעול סבלם 297.
ימותי קלו כצבאות 828.
* ימותיך בהמשך זמנך יבואון ביום (ב״מ 556).
ימחו מרשעים שרשם 823.
ימחין אל ראש אויביו 797, 813.
ימי האדם צבא 216, 255, 257, 296, 775, 778, 779, 781, 843, 907.
ימי חדות מעוזכם 903.
ימי חופש קרב לי 810.
ימי חלדי והבלי קמו לאורבי 857, 860.
ימי חנוכה גואלי 258, 261, 816.
ימי חרפי אהבתני 211, 240, 241, 259, 264, 266, 268, 538, 540, 797, 811, 812, 816, 856, 863, 865, 868, 912.
ימי חרפי זכרתים בצוקתי 317, 322, 332, 918, 932, 940, 950.
ימי מלך אחשורוש הפטיר שפה 813
* ימי נוד מן ימי שבת יקרים בריאות גוף לך טוב מנעורים (ב״מ 572).
ימי ניסן לכל ימים חמודים 1030.
* ימי עני מעט המה ורעים והעני בכל חבל מחונק (ב״ק 204).
ימי פרישה וזמן קדושה 219, 787, 790, 793.
ימי קדם לבן רודם 783, 789, 793, 795.
ימי קדם תחדש לי 420.
ימים והלילות אשב 815.
ימים קדומים אזכור 467.
ימימה תמימה ונעימה 213.
ימין ה׳ רוממה על אחת כמה וכמה 248.
ימין עזך אי ואי חסדך 463.
ימין צדקך תמכתני 801.
ימינך ה׳ רוממה חי מנת חלקי 801.
ימינך אל נגלתה בנוף 303, 787, 791, 794, 867, 894.
ימינך מלאה צדק 209, 798, 809.
ימינך נאדרי רמה 209, 239, 268, 800, 806.
ימינך נושא עוני 317, 322, 332, 919, 923, 927, 928, 940, 950, 961.
ימינך תסעדני אדיר נאזר בגבורה 263, 265, 268, 845, 884, 911, 914.
ימינך תסעדני אדיר נורא בגבורה (עי׳ ימינך תסעדני אדיר נאזר בגבורה).
ימלא אז שחוק פינו וגם לשוננו רנה 237, 240, 798, 803.
ימלא חצין פי צר רצין 213.
ימלא פי כל היום תהלתך 816, 822.
ימלא פי רב תהלות 804.
ימלא פי שירה כים 809.
ימלוך מבין נעלם 218.
ימלט אי נקי ארץ צבי חשקי 212.
ימן אל מן אל עם אומל 212.
ימנה עדר נפוץ 219, 790, 793.
ימם לבי ימש חשכים מאמש לנור נור 237, 241, 263, 268, 539.
ימסו הרים כדונג 213, 263, 268, 804.
ימתק לפי יין חכך 214.
ינהלני על מי מנוחות 208, 239, 798, 800, 804, 825.
ינהם לבבי ככפיר 820.
ינוב פי לב יקשיח (עי׳ ינוב פי ניב לב יקשיח).
ינוב פי ניב לב יקשיח 224, 238, 263, 266, 268, 799, 815, 827.
ינוב פי שירה וזמרה 236.
ינוב פי שירה חדשה 209, 239, 807, 809.
ינובב פי בשירה בתודה וקול זמרה 862, 871, 880, 891.
ינובב פי שיר נעים לכבוד נטע שעשועים 862, 865, 870, 880, 891.
ינום גבר ישן גבר על מסתר 808.
ינון ליפה שלח רחמן 889.
ינון שמו הוא מנחם 211, 810.
ינון תשלח רוכב על עב קל 856.
* ינוסה לבב נמהר וגבור במלחמה וסוחר במקחות ורובה במשרה (ב״ט 585).
ינחני במעגל צדק רחמיו סלה 804.
ינחני לחצרותיו אבואה משבנותיו 819.
ינטו צללי כבודי 813.
* ינסה אל בחסד רב גברים ויש גבר ברוב עושר ינסה (ב״ק 209).
ינעם שיר לחכי 239, 263, 266, 268, 803, 845, 867.
ינפש בן אמתיך ממשא מלך ושרים 240, 799.
ינשא גיא עמוק מאד 797, 810.
ינתן לי נפשי בשאלתי נפשי ועמי בבקשתי 219.
יסד ארץ גם חקרה 207, 801.
יסד בסודו בורא לבנין 539, 965.
יסוד הכל אשר אין לו תחלה 219, 461, 787, 790, 793.
יסוד הכל וגם הכל מכלכל 953.
יסוד הכל והוא בכל ואין כל 783, 789, 790, 792, 795, 831.
יסוד הסוד וסוד היסוד 906.

יסוד טעם סתרי חוק 220, 903.
יסוד עולם ומזמין גיל ופדיום 463.
יסיר הודך שנת עיני 820.
* יסיתך רע בשיחים כחלומים ורברי שיר לרמותך יעורר (ב״מ 563).
יסמר שערת בשרי 212, 800, 812.
יסף יגון יוספים אומץ 219, 317, 322, 918, 931, 940.
יספר כבודי בחסדי האל נאמן 208, 811.
יספת אלהים לנחלתך 302.
יסר אנוש גאה והראהו 464.
יסרוני רעיוני בחזות צבאות המוני 831, 833.
יסתופף בביתך נוח לי 826.
יסתר אל מעיני 208, 209, 239, 798, 809.
יעבור עלי רצונך 466.
יעדה עדי זהב 214.
יעוף חלומי וידד חזיוני 241, 266, 268, 538.
יעורו מורשי לבי עוד לא ינום 798.
יעורר לבבי לאלהי אבי 263, 821.
יעירר נאם חוזה לפדות השבויה 903.
יעזוב רשע נתיבו 322, 332, 843, 846, 847, 849, 928, 940, 961.
יעידון יגידון כלם כאחד ה׳ אחד ושמו אחד 293.
יעידון כל עבדיך לגדלך אין חקר להילולך ושירך 285, 290, 832.
יעיר רנה ניב לשוני 803.
יעירו לבי ושפתי 827.
יעירוני בשמך רעיוני 466, 788, 792, 794, 956.
יעירוני ימי קדם 519, 853.
יעירוני רעיוני וסוד לבי ומשאלו 217, 252, 284, 291, 295, 316, 322, 917, 918, 927, 928, 932, 939, 949, 961.
יעירני לבבי משנתי 785.
יעל דודי אז הר אלי 805.
יעלה בצר וידך גברה 861, 878, 888.
יעלה הן נתנו בחבלי אידם 878, 889.
יעלה ויבא אצלך זכרון 467, 773, 776, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
יעלה חתני מבחר אמוני 862, 880, 891.
יעלה יעלה בואי לגני 237, 241, 539, 812, 864, 874, 881.
יעלה לקרוא חתני 258, 262, 268.
יעלה מעולה כלה כלולה 881.
יעלה מעולה על כל 863, 879, 881, 890, 892.
יעלה קומתך דמתה לתמר 263, 268, 845.
יעלה שוע עמך 217.
יעלה שפל רומה 212.
יעלה תחנונינו מערב 283, 291.
יעלו לאלף ולרבבה 317, 321, 327, 331, 773, 778, 780, 841, 906, 918, 926, 928, 931, 937, 949, 960.
יעלו על לב יושבי אדמה 833.
יעלוז ישרון בהתחוללו 462.
* יעלים עיניו ירא אל לבלתי בוא בריבות כי מריבות תנוטש (ב״מ 608).
יעלם שבני נעלם זמני 209, 214, 241, 258, 263, 266, 268, 800, 804, 815, 819, 878.
יעלם שכני נעלם זמני (עי׳ יעלם שבני).
יעלצון צאן תנשא צאן פזורה 879, 886.
יעלת אהבים רעיה בת נדיבים 786.
יעלת אהבים שמחי ורנני 463, 783, 784, 789, 792, 795, 861, 862, 865, 868, 886, 909, 913.
יעלת המור ומדברך נאוה 263, 265, 267, 845, 874, 890.
יעלת חן איילת אהב 207, 803.
יעלת חן איילת שחר 211, 811.
יעלת חן העלמה 878, 883, 892.
יעלת חן יפיפיה אל תראבי 890.
יעלת חן קומי אורי 467.
יעלת צבי איומה 212.
יעלת צבי כלילת יופי 786, 865, 912.
יעלת צבי תכסוף לשוב לארץ הצבי 462.
יעמוד לקרוא דת לבב כוסף 870.
* יעמוד מלך בראשית בשקדו לאביר רעים ואמיץ קדושים (ב״מ 609).
יענה את מהלל יוצרו אסיר נענה 467.
יענה בבור אבות (עי׳ יענה כבור אבות).
יענה ותנים צעקו צעקה מרה 858, 860.
יענה כבור אבות 255, 256, 301, 842, 846, 847, 849, 907.
יענה כבור אבות (עי׳ יענה כבור אבות).
יענה פי אומר אני 212.
יענה פי הדרך 886.
יענה פי מהלל יוצרו ואם הרחיק נדוד 461, 462.
* יענך לבך מה לא יעצך אשר שכלו כמו שכלך בשוה (ב״מ 557).
יעף בלב זעף 212.
יעץ הצר תחבולות 219, 787, 790, 793.
יעצור בעמי מבית הלחמי 804, 867.
* יעצני אחי עצלה ואמר עלי מה זה תהי מואס בנופש (ב״מ 565).

יעקב בחר יה לו 869.
יעקב יתר צור חבלי קשריך 787, 790, 793.
יעקב נשקה בי אש אהבתך 862.
יערב חין ערכינו הגיגינו אל תבזה 284, 291.
יערב לו שיח דלה ונבזה 803.
יערב לך ה׳ אלהינו 813.
יערב לך מהללי דודי מנת גורלי 798.
יערב לך צור קוני 816, 822.
יערב לך קול עבדך 911, 914.
יערב לך שיר בן אמונים 238, 797, 809, 811.
יערב לפניך כמו קרבן 907.
יערב לפניך מעמד השחר 255, 907.
יערב לפניך תפלת המנחה 908.
יערב מהללי בשפתי רננה 209, 238, 809.
יערב מנופת צוף שיר 871.
יערב על מלכי שיחי 819.
יערב שיח נדח ותחנוניו 768.
יערב שירי לך דודי 812.
יערה עלינו רוח מרום 813, 826.
יעריצון אלי מלכי בקדש 783, 789, 792, 795.
יערת דבש על לשונך 237, 240, 263, 267, 539, 802, 803, 845, 859, 865, 868, 874, 881, 909.
יעשה שלום לי גואלי 237, 798, 800.
יעשה שלום לי ידריכני 806.
יעשה תבואה ופרי 842.
יפאר מקום מקדש 209, 806.
יפג לבי המו מעי 876.
יפג לבי כי לא האמין 212.
יפדה אל ממצוקותי 212.
יפה אשימך עמי בחברה 804.
יפה את חבלי וגורלי 808, 810.
יפה את יונה תמה 827.
יפה את יעלה עיניך יונים 261.
יפה את רעיה יונתי 811.
יפה בגלות רני צהלי 889.
יפה בואי אל גינתך 207, 213, 237, 539, 801, 803, 806, 807, 810, 814, 867.
יפה בנשים הן אזכור זכור 208, 804.
יפה ברה אשר אורה 799.
יפה ברה כחמה רעיתי 801.
יפה דוד לך אשא ידי (עי׳ יפה דוד לך אשא עיני).
יפה דוד לך אשא עיני 213, 802.
יפה דודי אף נעים 797, 809.
יפה דמעתך ראיתי 242, 798, 813.
יפה היא אומה טהורה 881, 882.
יפה היא ידידי יפה היא 890.
יפה העבירי מורך 798.
יפה הראיני מראיך 538, 797, 809.
יפה ונעימה איומה 209, 805.
יפה חכמה נעימה קולך נא השמיעיני 862, 880, 882, 891.
יפה יפעתך צר בשחקים 237.
יפה נאוה הדורה 874.
יפה נאוה מה לך דוה 886.
יפה נאוה נעימה 886.
יפה נוף אנופף 783, 789, 792, 795.
יפה נוף משוש תבל 219, 346, 921, 953, 956.
יפה עוד פניך קרן 213.
יפה ענף חורש מצל הייתי 238, 240, 242, 259, 263, 266, 268, 798, 813, 825.
יפה קול ומטיב נגן 207, 239, 806.
יפה רביד ועטרה שים כבת עין 884.
יפה רועי יקר חוסני 826.
יפו דודיך נעימה ברה כחמה 210, 239, 240, 798, 803, 880.
יפו לי פעמיך 798, 809.
יפו לי רגלי מבשר 213, 237, 241, 262, 266, 268, 802, 819.
* יפו נכסים אך בבא רעה אישים עלי הונם ינוגפו (ב״ק 211).
יפוצו אויביך בנסוע הארון 854.
יפחד וירהב לבבי 833.
יפטירו שפתי לאל שיר תהלה 213, 263, 268, 818.
יפטירו שפתי תהלה לאל קדוש 208, 239, 800, 804, 890, 910, 914.
יפיפיה לבבתיני המתיני עד אור בוקר 211, 237 240, 241, 263, 538, 800, 810, 886.
יפיפית צבי עופר 540, 541.
יפית ונעמת צבית חן עין לשם שבו 258, 262, 263, 265, 268, 799, 816, 845.
יפעתך תמה מביש חמה 799.
יפצחו רנה והלל 827.
יפקוד אל אלהי הרוחות 798, 813.
יפקחנה עיני עורים 213.
יפר מחשבות דורשי אובות 213, 867.
יפרוש כנף על בת ציון 801.
יפרוש כנפיו דוד חמדתי וישאיני על אברתו 239, 241, 804, 828.
יפרח חתן כשושן 323, 326, 345, 346, 921.

יפרח כתמר ציץ 207, 238, 242, 800, 803, 806.
יפת מראה נאוה 862.
יפת נועם ובין אמות 832.
יפת נשים כלה נעימה 862.
יפת עינים ובבות 210, 239, 804.
יפת פעם ובין אמות נדוחה 873.
* יפת תאר ובת חיל ואבות זמן בידי בליעל נתנה (ב"מ 566).
יפתה עלמת חן ומעין נעלמה 785.
יפתח איש את ידו 237,208, 808.
יפתח פי בשיר לחי נעלה 866, 909, 913.
יפתח פי שיר ותהלה 804.
יפתח שמים לתפלתינו 188.
יצא חוטר מגזע ישי 210, 804, 819.
יצא לך מים מאש אשר תחתה 459.
יצא למלוך מבית סורים 208, 213, 241, 247, 248, 538, 808, 863.
יצא ציץ וימל 209, 268, 807, 865, 866, 868, 913.
יצאו בני ישראל חמושים 788, 791.
יצאת לישע רעיה ואחות 787, 790, 793.
יצב גבול שמם 783, 788, 792, 795.
יצבתי עמודים באבני פז מוכנים 918, 941.
יצו אל ממרומו 302.
יצו אל שלומים לחברת חכמים 242.
יצו האל חסד גדול מעל שמים 811.
יצו האל לדל שואל 224, 231, 284, 291, 295, 317, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 940, 950, 961.
יצו האל לחסדו מערבות 956, 1062.
יצו לי צור רויה 832.
יצר סמוך תצור שלום שלום כי בך בטוח 208, 238, 800, 808.
יצורי כצל כלם בזכרי הליכות עולם 784, 789, 793, 796, 833.
יצורי שורו מתי תשובן אל אל 217.
יצורים וצפון חובם 317, 322, 332, 918, 922, 928, 931, 940, 950, 961.
יצמית מבלבל המוני 803.
* יצפון בכל כחו אנוש ענינו ובסוף בני איש יחפשו מצפוניו (ב"מ 590).
יצפר ינהר להר גלעד 800.
יצר האדם לכבדו 813.
יצר עוב חטא ומעל ומאס פשע נעורים 842.
יצרי ויצורי ממך היו 218, 254.
יצרי ראשית צרי 216, 256, 302, 317, 321, 332, 918, 927, 928, 931, 940, 950, 961.
יצרפנו ככסף צרוף 797, 813.
יצרתני והסכנת ברכי ונפחת נשמה בי 470.
יקבון מפוזר בגבורה נאזר 816.
יקבוץ נדים הנפרדים 801.
* יקבץ איש דברים בהגיגו לכל נפוץ במלולים ונדח (ב"מ 567).
יקדישון ביום שלוש מרי נפש עשוקה 1027.
יקדישון ביום שלוש שרפי אש נשקה 317, 322, 332, 918, 932, 940, 950.
יקו לאור לב ואין 258, 262, 263, 265, 267, 844.
* יקוד אש לא יכבהו כמותו ומים את יקוד האש יכבו (ב"ק 203).
יקוד זיו פני אדיר כאש בוערה 889.
יקוד חשקך לבי דלק 213.
יקודי אור בלי כיאור יצרם אל במעלותיו 271.
יקול אב שמעון מנאמי שרד 343, 346, 953, 954, 956.
יקול אבו מוסי צחיח מן קאל 953.
יקול אלמשתאי טרפי שגאני 345, 957.
יקול אלמשתאי כלי גפאני 344, 957.
יקול אלשאער אלנאצם 344, 348, 953.
יקום דוד אורהו על כל הוניחום 214.
יקח צפצוף חן קוראי איה 907.
יקים אל חי טירי 822.
יקים דבר עבדו 808.
יקירון מי ברכות תהלות הגיוננו 833.
יקירים אדירים משרתי אל 317, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 940, 950.
יקר אדון הנפלות 467.
יקר בית אל נחפר בגאון צר מתגאל 207, 237, 801.
יקר האל אנובבה לשוני ארחיבה 903.
יקר חסדך אלהים מאזין משמי גבוהים 264, 265, 268, 845.
יקר יום השבת תגדיל 322, 324, 326, 340, 344, 921, 929, 932, 946, 952, 955.
יקר מזולל מוציא 808.
יקר מחרוץ מפז 809.
יקר נאומי ולי חוק 821.
יקר שנאן בשמי קדם 819.
יקר תבל עגול הבל ודומה 469.
* יקר תן למכבדך לרעתו או לפי תומו (ב"מ 603).

יקרא אלהים חי דרור 810.
יקרא דרור ראש מור דרור 264, 268, 800.
יקרה דת אל קדומה מיומים 833.
יקרה היא מפנינים ומעטרות חתנים 207, 237, 241, 539, 803.
יקרה מיקר יוצרה לקוחה 922.
יקרה נעימה קומי באימה 964.
יקרה רב עוזה 828.
יקרה תהלתך גילי 465, 788, 791, 794.
יקרו לי כל רעיך אל 799.
יקרו נסיך לאום בך נושעת 788, 791, 794.
יקרים אליהם הם קורים 888.
יקרת הלת כבודך 886.
יקשיח לב צר 816.
ירא את ה׳ וסור מרע ועצום עינך מראות ברע 328.
*ירא את האלהים ראש לחכמה והראשית בכל דבר יקרה (ב״מ 571).
*ירא האל בחקתו והמלך במצותו (ב״מ 598).
*ירא האל התדע כי במכרך לעולם זה בעולם שיהי בא (ב״ק 202).
ירא חרד קמתי מלכי באתי לדפוק דלתיך 212, 802.
ירא לבי ורועד 282.
*ירא משגה עצתך על משנאך כמוראך עצת שונאך ויותר (ב״מ 570).
*ירא צורך ירא הורך וארבעה במו ארבע (ב״מ 599).
יראה אל חי בעונינו 207, 797, 803.
יראה אל חי שיר שבחי 208, 809.
יראה ויוקשב סוד עמך 841.
יראה זרע דודי יאריך ימים 207, 237, 241, 266, 268, 539, 801, 802.
יראו ישמחו ישרים זקנים עם הנערים 236.
יראו ישרים וישמחו באין יוצאת ואין פרץ 804.
יראי ה׳ הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו 218, 256, 773, 778, 780, 841, 845, 847, 848, 906, 937.
יראי אל חי לכם ילדי יום אל יבעת 213.
יראי אל שומרי מצותיו 799.
יראיו בתום מנחה ברית שם לא ימחה 219.
יראים מבקשי פניך 829.
יראים שלחוני לבקש מלפניך 332, 336, 949.
יראך אדון פועל למענך פעלת 830.
יראנו נפלאות כקדם נוראות 211, 814.
יראת האל היא אוצרו 211, 811.
ירביצני רשא בנאות 811.
ירד אל חי על הר סיני 258, 259.
ירד דודי לגנו לערוגות בשמו 259, 264, 266, 268, 523, 845, 899.
ירד צוה אז מענה 219, 787, 790, 793.
ירדו שמי כבודי הה לי 317, 467, 918, 932, 940, 950.
ירדתי לתחתיות ואבד נצחי 300, 905, 936.
ירה בי נדוד בן קשתו דוד 214, 238, 799, 808.
ירה חציו אל תוך לבי 297.
ירהב הנער בזקן 212.
ירוחם בך יתום אסיר תקוה 467, 788, 791, 794, 868.
ירוחם יתום אבי חי 214.
ירויון דשן ביתך 808.
ירויון מדשן עמי 821.
ירום אל ויתעלה 855.
ירום אלהי ישעי מרום רותי ושועי 213.
ירום ויתעלה שמך 809.
ירום ונשא גבה מאד 224, 237, 240, 264, 266, 268, 827, 855, 866, 913.
ירום ראשי וגם כבודי 806.
ירום ראשי עתה על כל אויבי סביבותי 238, 240, 800, 806, 808.
ירומם יתנשא אדון עולם 212.
ירומם צור דגל עמו 224, 242.
ירון פי הלל לשומר מה מליל 804.
ירונו יושבי סלע 213.
ירונו יחדיו כל אפסי ארץ 805.
ירופפו קירות לבי 800, 824.
ירוץ ינהר ניב 208, 799, 808.
*ירוצון מלאי יד וכף על רחוב פיהם וירוץ אחי נער מלא לב באותו (ב״ק 213).
ירושלם האנחי ודמעך ציון נסכי 297, 317, 321, 332, 918, 926, 927, 931, 940, 961.
ירושלם למוגיך השקי את בום מרוריך 317, 918, 923, 927, 932, 940, 961, 1060.
ירושת נחלה לשם טוב ותהלה 845.
ירוה משמן בשרי 263, 268, 845.
ירח יאהיל מתוך צעיפה 826.
ירח יקר מלא בן יומו 865, 866, 868, 871, 880, 891, 913.
ירח למועדים בעשותך כתרץ 787, 790, 793.
ירחיב ה׳ גבולך ודמשק מנוחתו 207, 803.
ירחיב אלהי בגבול חתני 785, 866, 909, 913.
ירחיב לי את ידי 799.

ירחיק נדוד דוד נעמן 211, 238, 241, 262, 266, 268, 539, 800, 814, 868.
ירחם יונה תמה 239.
ירחש לבי ולשוני 810.
יריבוני אשר ידעו אבותי למען יחזו נפשי מכורה 452.
יריבוני עלי עזבי בריחם 881.
יריבי עז כפה אחי לא ינום 862.
יריבי ריב והפל שן 207, 212, 801, 803.
ירים הוד המוניו 219, 787, 793.
ירימון מסלותי והעקוב יישר 833.
יריעה עודפת כהיום קצרה 905.
יריעות שלמה בתוך אהלי קדר שכנתם 219, 297, 466.
ירכב על כרוב ויעוף אל מלך נאמן 208, 238, 799, 807.
ירננו צדיקים בעוז ומגדל האל להם יקים 209, 798, 802, 803, 806.
ירננו אל אל חי לבי ובשרי יעלזו לבי 807.
ירננו בך יחד עמוסיך ולא ישכחוך 256.
ירננו צדיקים לשוכן בשחקים 867.
ירעד לבי עת שיר יהגה 211, 238, 240, 241, 247, 810.
ירעו עמים בטוב מרעם 211, 237, 240, 241, 247, 538, 799, 810.
ירעם אל קולו נפלאות יתן רעמים עצומים 214.
ירפאני רופא אמן נאמן 803.
ירצה לפניך מעמד השחר ובמעמדי שעה 255.
ירצה ניבי כמו קרבן ועולה 810.
ירצה עם אביון אשר פניך שחר 254, 829.
ירצה צום עמך אשר דמו לך מזה 255.
ירצה צור אין כערכו 256, 773, 778, 780, 841, 846, 847, 848, 906.
ירצני אהוב שוכן 211, 799, 810, 814.
ירשו זרים משכן זבולי 863.
ירשו כשרים גבול נחלתי 858.
ירתח כסיר לבי 799, 809.
* יש אח לרחוק יהי חלק ואם אשים ידי להסעדי עליו יהי שעיר (ב״מ 588).
* יש איש אשר דובר בכבוד גם יש איש יחטוף שיחה . . בז (ב״מ 591).
יש ארוכה ומרפא יש צרי עלי כאבי 467, 832.
* יש בן מפזר הון ונדיב חלוקה כי נדיב נדיבותיו נתונות במשוררים (ב״מ 580).
יש זהב ורב פנינים 208, 797.
* יש יום חשבתיו רע מצאתיו טוב ביום בא אחריו (ב״ק 221).
יש לאל יד חזקה 464.
* יש לך באויבך תעלה למען כי מומים אשר בך יענה בך ותרחיקם (ב״מ 581).
* יש לך שני אחים ילוד אמך אחד והשני ילוד אהב (ב״מ 594).
יש לכל תכלה 212, 809.
יש לפעולתך שכרים 901.
* יש שנים ויש עקב זה מאחז יעבור זה וזה ימהר ויבוא (ב״ק 218).
ישא איש עינו לשמי מרום 214.
ישא הוד לי וירומם 211, 814.
ישא לבי בגילה 827.
ישאבון מי ששון 797.
ישאו עיניך תשואות חן 263, 266, 268, 845, 854.
ישאו קולם חרדים 216.
ישאל היום מאלהי ישראל 239.
ישאל זר בעצו 819.
ישאלו עמי כי חילו אל חי דקה 888, 889.
ישבחונך שפתי בוחן לבי וכליותי 828.
ישבעון ידידיך מאוצרות שמים 316, 917, 937.
ישגיב אל עולם בכחו 207, 213, 237, 800, 803.
ישדר אלה פורקניה 239, 241, 811.
ישוב כאז אל הר המור 822.
ישוב לאחור צל נטה 831.
ישוב צבי חן אל בית דביר קדשו 785.
ישוב צבי חן אל בית מנוחו 865, 909, 912.
ישוב צבי חן אל בית מעון קדשו (עי׳ ישוב צבי חן אל בית מנוחו).
ישועות כיום לנדחת 272.
ישועתך אלהים תשגבני 815.
ישורר פי בניב שפה ברורה 859.
ישורר שירה פי וגם רנה 854.
ישי אשר עומד לנס עמים אליו המון כל גוי 213.
ישי הוא שי מאוי לחמי 212.
ישיב דוה לעיר נאוה 799.
ישיב הרע לשוררי כי נועצו 208, 241, 247, 248, 808.
ישיב שבות ציון 807.
ישיבוני כל שעיפי 799.
* ישיבת המדינה בחמשה במלך עז ורופא טוב יאלף (ב״מ 559).
ישימך אלהים חיים כמנשה וכמו אפרים 211, 810.
ישימני צור אלי לסגולה 821.
ישיר ישראל שיר נועם 236, 242, 246, 247, 264, 266, 268, 835, 845.

ישיר ישראל שירה ותהלה 804.
ישיר לוי על דוכנו 870.
ישירו דודים שירים 868.
ישירו לדר שחקים 823.
ישיש עלינו אלהינו 210, 797, 813.
ישישו השוחטים ויגילו הבודקים 1089.
ישישו ישמחו בך 826.
ישבון בהרי קדשיך 207, 802.
ישבון כבוד אל בעירם 212, 241, 799, 810.
ישבון כבודי בבית ועדי 814.
ישלח אל ממרום ויקחני 822, 827.
ישלח אלהים אל חנון חסדו וישיעני 208, 809.
ישלח פדות לעמו 805.
ישלים חקי מנת חלקי 798.
ישמח אבי שמחת גילי 211, 811.
ישמח החתן וכלתו חי חי דוד 802.
ישמח הר ציון ותגלנה בנות יהודה 836.
ישמח חתן בכלה וכלה תשמח בחתן 311.
ישמח חתני בקהל אמוני 866, 878, 909, 913.
ישמח יגל כבודי 212, 238, 814.
ישמח ישראל בעושיו 799.
ישמח לב מבקשי ה׳ 799.
ישמח לבי גואלי 798.
ישמח לבי גם כבודי 811.
ישמח צדיק בה׳ בו יתהללו כל ישרי לב 826.
ישמח צדיק יוסיף לקח 548.
ישמחו אהובים ישמחו ברוכים ישמחו גאולים 239, 242.
ישמחו עם קדושים עם בחר לנחלה 538.
ישמחו שמים עם ירושלם 805.
ישמע האל תחנתי כי עד מאוד דלותי 207, 801.
ישמע לקול שועתי 910, 913.
ישמע מהיכלו קולי 207, 213, 801.
ישמעו ענוים שירה 208, 212, 237, 538, 802, 826.
ישמעו קול בשורה 871.
ישמעני אלהים בקראי לנגדו 282, 317, 332, 918, 932, 941, 961.
ישן אל תרדם 216, 232, 291, 295, 316, 317, 321, 775, 778, 779, 781, 843, 917, 918, 927, 928, 931, 939, 949, 961.
ישן בכנפי הנדוד 467, 884.
ישן על מטות שן בזבולי 238, 798, 825.
ישנה בחיק ילדות למתי תשכבי 218, 254.
ישנה בחיק תאוה מתנומתך עורי 258, 262, 263, 265, 799.
ישני לב מה לכם 216, 217, 842, 907.
ישע ועז שגבני פלטני 907.
ישע חיש שלח ופדה 862, 880, 891.
ישע יבשרו אום גולה 921.
ישע יעורהו מעם משגבו (עי׳ ישע יעטרהו).
ישע יעטרהו מעם משגבו 255, 775, 778, 780, 782.
ישע קדושי תמיר אקוה 750.
ישעי בך נפשי חסיה 800.
ישעי ואורי אבי למיחלים חיש הביא 912, 915.
ישעי ומושיעי אתה בעת צרה 272.
ישעי מנוסי אתה נסי 210, 798, 811, 812, 814.
ישעי צמח והצלח ופרח ומאורי זרח 921, 925.
ישעך אל תלביש לעלוב 907.
ישעך אקו בגלותי 783, 788, 792, 794.
ישעך ועוזך שפתי פצו 908.
ישעך יוכירו עם בך יכתירו 317, 322, 332, 467, 918, 931, 940, 950.
ישעך לבבי דורש 263, 268, 864, 868, 892.
ישעך תמיד צפיתי 815.
ישעך תשלח אל עם גולה 831.
ישעשעו נפשים שירים 213.
ישפוט תבל באמונתו 799.
ישפילנה ישפילנה שוכן רום 214, 816.
ישפר משור פר לפני אל אמן 214.
ישקום ישראל ושאנן ישב 890.
ישקני מנשיקות יוציאני ממצוקות 207.
ישקף אלהים ממעון קדשו ויך 344, 953, 956.
* ישר דרך התרצה לחזות לך כמותך בן קחה אשה נברה (ב״מ 568).
* ישר לב וכל הנאמן פי שעו מאת בני איש ואל תשעו במסה ובבחינות (ב״ק 212).
ישראל אשר בך אתפאר 213, 238, 239, 806.
ישראל בחירי אל ילידי איתניך 283, 291, 322, 332, 653, 919, 927, 928, 940, 961.
ישראל בחירי אל עבדיך ועדיך 317, 332, 783, 793, 795, 918, 927, 928, 931, 940, 949, 950, 960.
ישראל גפן פוריה 865.
ישראל חביבי שמע והסכת 814.
ישראל יושיע אל 220, 787, 793.
ישראל להשית חלקם בחיים 256, 773, 778, 780, 841, 845, 848, 906.
ישראל מי כמוהם נחלת אל 802.
ישראל מי כמוך עם נושע בדת אל מושיעם 240, 247, 258, 539.

ישראל משתחוים להדרת קדש (עי' משתחוים להדרת קדש).
ישראל מתוך הגולה 826.
ישראל נושע בה' עלה תוך קהל אמוני 262, 264, 268, 845.
ישראל עבדיך לפניך נאספים 255, 302, 322, 332, 775, 778, 779, 782, 849, 851, 907.
ישראל עבדיך שופכים שיחם ורחשם 941.
ישראל עם אל אשריכם 208, 241, 247, 538, 797, 810.
ישראל עם קדוש אל יגל וישמח לבו 291, 919, 937, 961.
ישרה מעגלי צור וישעך אלי קרבה 467.
ישרו בעיני כל דרכיך 261, 266, 467.
ישרו סלו מסלה סוד ישרים 464.
* ישרים יזכרו חסד משיבים ומומי כל בני אדם שכחים (ב"מ 569).
ישרים ישכנו ארץ 208, 797, 804.
ישרני אל רם אל עיר אודם פטדה 863, 875.
ישתבח דר בשמי ערץ 816.
ישתבח שם אל בכל שירה מיופה 785.
ישתבח שמו וזכרו וכבוד מלכותו 330, 933.
ישתבח שמך לעד רם 529, 867, 873, 877.
יתאו לבי חשקה ידידי 878, 882, 887.
יתאו לבבי ישוב דבירי 868.
יתאזר עיני ויגל לבי 212.
יתברך אל חי מגיד מראשית אחרית 869.
יתברך צור חנון קדוש 867.
יתברך שם כבודך אל רם נשא ידך 258, 266, 268.
יתברך שם קדשך נורא עלילה 237, 242, 801.
יתברך שמך לעד מלכנו אלהי הרוחות ואדון התושבחות 342.
יתבשר אסיר שביה 214.
יתגדל וברוך צורי 214.
יתגלגן רזין סתימין 820.
יתומים היינו באריץ נכריה 336, 838, 936.
יתון בני עממין למישאל בשלמין 309.
יתחמין יום יום לבבי 211, 811.
יתיב פתגם לאת ודגם בריבוא ריבוון עירין 309.
יתן בפי שיר חדש 210, 812.
יתנו בברותי ראש 212.
יתנו צדקות יה 292, 900.
יתנו שבחך באלפי שנאני 262, 266, 268.
יתנשא כארי יקום כלביא שר מזהיר 214, 800.
יתעדן עמי בחנם 824.
יתעל בשריונו נצב כמטרה לצר 463.
יתעלף לב נחשל בחזות קשות 214.
יתר לבי ומחשבי 799, 810.
יתר שאת תתן אל עם בך שם תקותו ושברו 263, 265, 268.
יתרומם עושה גבורות 859.
יתרועעו אף ישירו כל זרע ישראל 208, 539, 797.
יתרועעו אף ישירו לך בניב שפה 224, 241, 246, 248, 262.

כאב מתני גדל ער כי לא חדל 464.
* כאור אשר ישנו פרי שמש עת זרחה וזיקות תולדות גחלת (ב"מ 636).
כאור עיני תשבי אהבתו 887.
* כאל עליון אשר יחד בחסדו ותוכחותיו ואין מטרה בנגדו (ב"מ 615).
* כאש תוקד בתוך תנור לתנורה מבערת (ב"מ 646).
* כבד אלהים בהונך אם את רצונו רצונך (ב"ק 234).
כבד לשון ואח לבני קטורה 468.
* כבד מאד את שבנך כי כל שכן איש שארו (ב"מ 650).
* כבד קרוביך ולמשרתך קרב ותן לו את אשר חשך (ב"מ 629).
* כבדה וכבוד על כסילים עוטים ומעשי כסילים את חכמים מנוים (ב"מ 640).
* כבוד לאיש שבת מריב לנפשו בו עומד לריב (ב"מ 626).
כבוד מלך בקהל רב ובווו במשיב על דבר פיהו בקהל 459.
* כבוד שכן עלי שכן נדבה והשמר בשכן חק ולכן (ב"מ 620).
כבודו אופד ועטה מלוכה 272.
כבודו איהל היום ברחמים 283, 290.
כבודו אמין בסגולה 901.
כבודו לא יודעים אופנים 901.
כבודו טלא רום ושלש שלישי 854.
כבודי במקומי ואם אשפיל שבתי 462.
כבודי מדאגה חל וחלה ודורי מנדוד נגלה וגלה 454.
כביר אוני חיש גואלי 885.
כביר מלך עלי רמים 888.
כביר נהדר נאדר חובב 884.

* כבן עים אשר מצא בקנו מזון פיהו ולא טרח לבקש (ב״מ 624).
כבר אבד בנו עבאם וריעיו ומודעיו לאל הלל יחודש 452.
* כבר אמרה לך נפשך וצדקה בשיחה עם לבבך מבלי קול (ב״ק 223).
* כבר בא יום להגלות צדקות ועוז רלים ומשלוח רצוצים (ב״ק 228).
* כבר היה רכושך לאחרים ובקנין שללתמו בעודם (ב״ק 227).
* כבר היטיב לנפשו רין לחולים ודוים לא אלי תמים ושותים (ב״ק 226).
כבר הלבישך השיר שרדו 466.
* כבר צדקו אשר הגו וחכמו והשכילו ולא אמרו כזבים (ב״מ 619).
כבר שלמו ימי אבלי ולא שלמו ימי חבלי 453.
כבר שלמו שנים עשר חדשים ואין מנוס לך מפח יקושים 453.
כגן שתול עין דעת 219
* כדלת אשר תלה עלי פרין ויש בו להסגר ולפתוח (ב״מ 639).
* כהגות אחי פה יאריך שאהב פיהו וישנא בפיו ידלג (ב״מ 637).
כהושעת אלים בלוד 285.
כהישעת יגיעי נשם 789, 792, 795, 832.
כהושעת ידידים מכף מעבידים 783, 789, 792, 795, 832.
כהושעת יהודה ואפרים 792, 795, 832.
כהושעת יוצאי פתרוס 789, 938.
כהושעת יושבי פתרוס (עי׳ כהושעת יוצאי פתרוס).
כהושעת ילידי אהב 789, 832.
כהושעת יפה נוף ממכלאי נוף 795.
כהושעת יקושי מלבן 789, 795, 832.
כהושעת יקיר משוד 832.
כהושעת ירויי היאור 789, 792, 795, 831.
כהושעת ניני אב המון 795.
כהושעת צפיעי איש תמים 795.
כהן ונביא עומדים לימיני 879.
כון בחשקך בית וחדר 884.
כון ירושלם שמם 827.
כוני תו סר פראום 538.
כונן תכונן אלהים מעבדינו 256.
כופר פדיון נפש פדה מטביעת רפש 291.
* כזאת יעשה האל לאיש גבה בנערותו בטוב שערו וביפות תארו (ב״ק 230).
* כזמן יש לתפלות אישים בו לא כל עתים ירצו (ב״מ 627).
כח לא עצרתי לפני המלך 255, 775, 777, 779, 781, 842.
כחגבים נחשבו בעינם ידועיך 256, 776, 780, 782, 843.
* כחפון לבבך לענות צורך שיחך ככה ענה שיח אשר אצלך שופך (ב״מ 630).
כטל עתה תוריד יה 883, 885.
כי אדוקי אש באימה יאפדוך 830.
כי אחרי שובי נחמתי 270.
כי אין בתבל איש אשר יכול לאמר פגע בוה ולא אומר 452.
כי אלי חבלי אמיר לגילה 219.
כי אמרתך לא תפיל 284, 291.
כי אשמרה שבת אל ישמרני 239, 240, 247, 256, 261, 269, 289, 299, 340, 344, 773, 786, 831, 864, 867, 873, 911, 914, 946, 952.
כי אתה אל עולם מן העולם ועד העולם 790, 794.
כי אתה יוצר נגוהים 787, 790, 793.
כי בשם אדיר תצאון 316, 926, 929, 931, 938, 951.
כי בשמחה תצאון (עי׳ כי בשם אדיר תצאון).
כי גיאותם בהשתחוייתם 945.
כי יה כי ישוב וישיב 798, 806.
* כי יתן לך . . . (ב״מ 625).
כי כשמך כן תהלתך 830.
כי לו נאה כי לו יאה 864, 865, 867, 892, 900, 954.
כי לך איחילה למוני וצרי תגעל 885.
כי לך נאה כי לך יאה (עי׳ כי לו נאה כי לו יאה).
כי לך שחרת יונה 881, 883.
כי מיה חשקי יה רוחים 890.
כי מקדישך בערכך קדשת 831.
כי על רחמיך הרבים אנו בטוחים 940, 960.
כי רכובו בערבות 831.
כי שבת היום לה׳ 332.
כי שומע אל אביונים ה׳ אשפוך כים . . . פחד וזוועות (עי׳ אשפוך כים מי דמעות ואלבש פחד וזוועות).
כי תודה יתנו לך שבים 830.
* כי תשכבי נפשי וכי תתעוררי אל תחשובי מתת לאל תודה ושיר (ב״ק 233).
כיום ולחי כל ימי עולמך 788, 791, 794, 904.
כימי הנעורים מי יתנני 783, 784, 788, 792, 794, 795, 865, 893, 909, 912.

כימי חרפי בית זבול 820.
כים המלא יבריא חולה 242.
כירח יכון עולם 214.
כירי רם כירי רם שיר ושבח ומכתם 810.
ככב משחקים ירד החריד רום והרעיש 462.
ככב עוך הן עלה 869.
ככב תאומים בזמן יגה ברק 462.
ככבי תבל היום חברו 466.
*ככבב אשר יצא וככב יבא ויאיר כסיל עתים ועתים יחשך (ב"ק 231).
ככלות ייני תרד עיני 243, 264, 786.
ככלות עיני (עי' ככלות ייני).
*ככפיר אשר הלך לשוף עם ארי שליט אשר ילך בדרך יועציו (ב"מ 644).
*כל אב אשר על בנו חמל ולא יסרו דומה בנפשו כאב חמל ולא יחמול (ב"מ 632).
כל אור חסרה במלוני 905.
כל אחינו בני בריתנו האזינו 859.
*כל איש אשר יעש חפציו בהתאמץ אח הוא לאיש משכיל וחבר למצליח (ב"מ 631).
*כל איש אשר שכל יהי בו ובינה . . . (ב"מ 634).
כל אשר עלה במחשבת מעין דעתנו נכסה 255.
כל בני אדם בחסדך קום הושע ופדה 885.
כל בני השיר בשיר מתנבאים 461.
כל ברואי מעלה ומטה יעידון 218, 232, 241, 256, 269, 299, 529, 773, 776, 831, 902, 916, 1061.
כל היום אשבר לאל רם בעצמה 861, 879, 886.
כל היום שמח עמך 887.
כל הימים לחי נזרו בצדק ארבה 887.
כל הימים לך אקרא אדירי 887.
כל היצור יאבדו וצור יעמוד 785, 851.
כל היצורים יחדוהו כאחד 912, 915.
כל המיחלים לישע 302, 842.
כל הנשמה תהלל במליה 784, 788, 789, 791, 794.
כל הנשמה תהלל מעשי יה 884, 911, 914.
כל חסדים נגדך תנם 885.
*כל טוב בלי ביד הון מהלל בפי הון וכל יופי בעין הון ומאין הון יהי חי כמת (ב"מ 633).
כל יושבי תבל ושוכני ארץ 397.
כל יושבי תבל ישאלו איך צר ואויב בי רדה 857.
*כל ימי איש יהי למות מצפה כי מבואו עלי אנשים בפתע (ב"ק 232).
כל ימי צבאי אוחיל טוב גמולי 788, 791, 868.
כל מדברי תבל לבניה כזב 462.
כל מחנות כרוביו ברכו אל 864.
כל מעשה ה' מאד נורא הוא 255, 302, 775, 777, 779, 781, 846, 847, 849, 941.
כל מעשה ה' נורא הוא (עי' כל מעשה ה' מאד נורא הוא).
כל עלמות אהבוך 212, 213, 240, 800, 810.
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך אשאל נא 529.
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך יה מושיע 264, 268.
כל פה בפסח יפצח 464, 788, 791, 794.
כל פה יערוך מהללו 832, 833.
כל צבאות המוני יודו צור במיהם 879, 884, 886.
כל רם ועני בשרם 887.
כל שנאני שחק באומר מאמירים 829.
*כלאך בהונים רב . . . (ב"מ 643).
כלה היא יה לך שאפה 890.
כלה זמן הנדוד 868.
כלה כגפן פורייה 239.
כלה לך כמהה 888.
כלה מהוללה שושנת העמק 862, 880, 891.
כלה מהוללה שושנת עמקים (עי' כלה מהוללה שושנת העמק).
*כלכל במשפט את דבריך אם תדל ואם תעשיר וייטב לך (ב"מ 628).
כלנו נשורר בשמחת התורה 197.[1]
*כמאה אם תחי סופך למות והון תעש כחול סופך לדלה (ב"ק 225).
כמה אביר יעקב נפשי לך צעקה בבכי וכמעט עלי כוס ישעך צחקה 454.
כמה אדוני אדוני תביט מעוני 868.
כמה אל נא ישעך יתאוו 888.
*כמה אשר רץ לעשות דבר תשחית באחריתו ולא נשכר (ב"ק 229).
כמה במאסרי עוך לך אשמור 832.
כמה הגונה נעימה 911.
כמה הוא נטמע 886.
כמה היונה בין מתי המון היא דרוכה 890.
כמה וכמה טובה כפולה ביום זה 880.
כמה טובות כמה טובות כמה טובות אלהי גמלתני 865, 912.

[1] הפיוט הזה נרשם פה בטעות. התחלתו היא: אלהי קדם הדר במעונה, עי' לעיל עמ' קמ"ב.

כמה ירדפני יום יום אויבי 783, 788, 792, 794.
כמה לי תשוב לבית נאוה 889.
* כמה לשון בעט סופר מליצים שניהם בלבבך ספרו חק (ב״מ 616).
כמה נעימה ויפה 911.
כמה צור טובות גמלתני 868.
כמה רב טובך לעמך הורמי 887.
כמה תעה דל בין זר 884.
* כמו אחת אשר יהגו בני איש בפה אחד בטובה אין שניה (ב״מ 614).
* כמו גאה אחי יופי ומראה ומלא פיו וחפא על אלוהו (ב״ק 224).
* כמו גוף מבלי רוח וכיסודות בלי בנין (ב״מ 648).
כמו זאת תהי חידה ממושלת וככה תהי גאות וממשלת 454.
כמו יום זה תשלח מוכה במחלהו 888.
כמו עון אח וכסה מומו ועת שאלו הב 459.
כמכת אהלה אמרתי יש פליטה 290.
* כמסחר טוב ביד מאין שוקים מלא חכמה ואין דורש להבין (ב״מ 623).
כמפעלי צור גואלי אלי חיקי אל תמוד 317, 322, 332, 919, 941, 961.
כמראה השמש באדר וזוהר 775.
כנדה היתה תבל לפני 446.
כנה נטעתה תוסיף לדעתה 889.
כנישתך במרירו בכייא גיו עממייא 858.
כנס שה פזורה 887.
כנסת ישראל צועקת בקולה 281, 290, 902.
* כנען טוב אשר לא שב בשכר שב בראש ממון (ב״מ 647).
* כסיל השחקים נחזה כי קרוב לעין והוא תלוי בחדרי מרום (ב״מ 642).
* כסיל יבחר מכורותיו ובמקום אשר נברא בשרו מעפרו (ב״מ 622).
* כסיל יטעה בכל סתום אשר נעלם ארחו ויזיד במבואר (ב״מ 621).
* כסיל נעצב ללא דבר ומהבל יהי גילו (ב״מ 649).
* כפור על אדמה רב והוא שטוח בצנה ותמסהו בחומה שמש (ב״מ 641).
* כפי אהבת מיודעך וטרחו לפניך וקדמתו תנה לו (ב״מ 618).
* כפי צורך אנשים לי אני מוצא ידידותם (ב״מ 645).
כפלח הרמון אדמה רקתך 264, 268, 463, 865, 873, 909.
* כראש נשא בגוף מלך ורביו כידיו וחיילותיו כזנב (ב״מ 612).
* כרוכב הארי עובר מלכים ומי זה הארי יעל עלי גב (ב״מ 613).
כרם אשל ידיד משמח 901.
כרמי שלי לפני 901.
* כשטף בליל בא כמו כן מעשה אל ואמרתו אשר גומר (ב״מ 638).
* כשל חכם לבב והשכיל לקומם נפשו ולא יקום חסר לב בכשלו (ב״מ 635).
כשענית לאברהם אבינו בהר המוריה ענינן 919, 923, 928, 932, 961.
* כתב ידך לזר נקרא ואת חי ויקרא . . . ואת שוכב בקבר (ב״מ 617).
כתיבתך מהודרת כברקת מסופרת 453.

לא אהלך במעקשים 833.
לא אומר אמרת ונפל דבר 830.
לא אמות ועל מה אני מת 285.
לא אעשה חרון אפי 271.
* לא ארדפה אחר מלכים בעבור אכלי מעט ירק ימלא בטן (ב״מ 700).
* לא אשר נוצרו בשוה יצורים יש אשר לו שמאל בימין לזרים (ב״מ 701).
* לא בחפש מעט תחכם כי אם בהוגע ללבב ואישון (ב״מ 715).
לא בכל בני זקנה לתפארת 767.
לא האמין אמון עלי תולעת 467.
לא העננים הם אשר נבקעו 466.
* לא יחזה אדם אשר יחפוץ בלי מעש ולא ימצא מנוחה בחובה (ב״ק 254).
* לא יעבידך מושלך עד יקוה כי ישקוט ואת תיגע ותיעף במעבדיו (ב״מ 689).
* לא יש בכל ארץ גנזים מגולים גם לא בכל עתים מציאה מצואה (ב״ק 253).
* לא כל אנוש באמת נספה ולא כל אנוש ימות בעתו וכל איש על מרי נענש (ב״ק 249).
* לא כל אשר תלמר לך טוב לכן לך למד תורת אמת (ב״מ 712).
* לא כל יהי נאוה לחברה לכן אשר נאוה לך שור (ב״מ 687).
לא כמשפטי תדינון עלימו חפשו היטב ודינום כשלמה 457.
לא לנו רק לשמך 832.
לא מתמול פיות שחוק נמלאו 466.
לא קם אחר כמשה 833.
לא שלותי ולא נחתי 892.

* לא תמצא חכמה רבה בחסר לבב וחסר אוכל (ב״מ 683).
* לא תעמוד על סור אשר העלימו ערום בתוך לבו חמם עשוהו (ב״מ 696).
לא תענה לזה על דבר זה כל אנוש האכיל אשר לש 459.
לאביון מרודה כמה נסה 885.
לאדון אדון האדונים שוררו שירים 882.
לאדון כל נודה בקול גילה 866, 867, 909, 913.
לאדר אענה בשבח ושירים 1030.
לאם האל בעם נדכה 317, 322, 332, 918, 922, 927, 931, 939, 949, 961.
לאם הולכים בני אמוני 332.
לאם כי אין כמו ברזל לבבי ולא אוכל נשוא קצף אהובי 457.
* לאיד המת בעודו רך ולא בא בימים כל אנוש יחום ויחמול (ב״ק 244).
לאיש דמעו כנחל ישטוף 332.
לאיש האדמוני עם יפה עינים 264.
* לאיש טוב ואשר לא טוב היה טוב ועשה טובות (ב״מ 707).
לאיש כמוני רשעי וצדקתי 332, 918, 940.
לאיש נכאה זמן הגדיל כאיבו 1030.
לאל אדום וצח 859, 882, 911.
לאל ברוך אני אנעים 34, 330.
לאל חי אשורר בנגינתי 262, 264, 265, 268.
לאל חי ברכו נפשות חסידיו 266, 268, 324, 921, 954.
לאל חי מגמתי 553.
לאל חיי תפלתי 462.
לאל טוב זמרה 833.
לאל יוצרי אשבח בשירי 264, 268.
לאל כל חי בידו 831, 832.
לאל מוכתר אשר לו עוז והדר 518.
לאל סודר דין 829.
לאל עורך דין 829.
לאל עושה גדולות אשיר שיר למעלות 874.
* לאל על איש פקודים נאמנים יעידון לו ובו מחר בפי תום (ב״ק 235).
לאל צור עולמים שירים אחדש 874.
לאל רם בגבורה אשיר שיר וזמרה 881.
לאלהיך תשיר במצלתים 859, 874, 882, 911.
* לאמיץ נאוה לרדוף באמיץ וצעיר בגביר לא ירד כבה (ב״ק 236).
* לאשה בעלה ולבן אבותיו ושוט לכסיל ולבני איש מלכים (ב״מ 657).
* לאשה נעשו קירות וטירות ותפארתה פרוש מטה ומטוה (ב״מ 654).
לב אישים כליל לאישים 798, 808.
* לב האדם אוצר אחיו מה נתנו בו ימצאוהו (ב״מ 682).
לב חלל כחליל יהמה ממרי 788, 792, 794.
לב יתר מהיותי נד מאוהבי 806.
* לבב אשר פארו האל ברוחב ובשכל ביום אף יהי נמצא אחי צהלה (ב״מ 694).
* לבב זריז בעינים ממולא ואישון ער בהמלאו בנומה (ב״מ 665).
* לבב חבר למתגולל כלב אביון בבוא נושה (ב״מ 708).
* לבב טוב לב בדבר לא ישונה ולב רע נעצב מכל שמועה (ב״מ 666).
* לבב מלשין כבור מלא רמיה ושיחותיו כמו מים גנובים (ב״מ 664).
לבבוני עיני צבי לי שרת לב אדוניו יצוד בלא מכמורת 457.
לבבי אליהם סגולת נדיבים 925.
לבבי בקרבי חם ועיני מדמעת למען אני נכסף לחמת ומפעת 455.
לבבי יאשה לך מחיותו ומראות אחרי היום דמותו 452.
לבבי יחשקה עפרה 344, 348, 952, 956.
לבבי מלא יגון כי צר בי רודה 858, 860.
לבבי נענה במצוד יגונו 461.
* לבבי ערירי מצדקות נתתני ופשע וחטאות לבשת כסיתני (ב״ק 246).
לבבי קץ ומאס את יריבו והזניחו ולא שמע לקולו 451.
לבבי תוך קרבי עיר סגורה בתוכו אהבת רעי נצורה 452.
* לבבך נאלח מה יעשה לך מלמד לא הבינך דת חכמים (ב״מ 663).
לבדו היה בטרם יומים 833.
לבי בקרבי כאש בערה דמי וחלבי 462.
לבי ובשרי וטוחי ירננו 238, 241, 292, 798.
לבי ובשרי ירננו אל אל חי צמאה נפשי (עי׳ צמאה נפשי לאלהים לאל חי).
לבי ומעי יהמו 264, 265, 268, 798, 800.
לבי חשק וגם אהב 871.
לבי יחיל בקרבי 322, 918, 941.
לבי יעורר שבח 785.
לבי ישיר וגם יעירה וימלא שיר 946.
לבי לעלמה . . . גבירה 946.

לבי לעלמה הדורה תעוף כצפורה 952.
לבי לעלמה יפה הדורה כחמה 346.
לבי לעלמה תאיר כסהר 347.
לבי לפרעוש חלל יצוע 242.
לבי קוה עד יעבור זעם 264.
לבי רוץ מצא כופר ופדיון 767.
לבי תאב וגם נכסף 874.
לבית היה גלים מזור לה קרב 888.
לבית ישראל יחיש ישועתו 773, 778, 780, 906.
לבית לוי ומשפחתו 197.
* לבך שאל על נאום גדולים . . . (ב״מ 686).
לבל ימוט נצח כלל סדר פסח 234, 236, 837.
לבן דודי חיש תקוה 861, 877, 879.
לבן דוה וחיש תקוה (עי׳ לבן דודי חיש תקוה).
לבן משה נביא אל או קרובו אשר אביו לחכמתו אהבו 455.
לבנה אשר נבראת בארץ לממשלת ביומם וליל על לבבות לאט משלי 457.
לבנה כסהר מאירה כחמה 881, 886, 888, 889, 890.
לבנים מאברנו נפלחו 460.
לבעל התפארת מתקן רום בזרת 311.
לבשי זרוע עז וחיל 464.
לבשי עוזך יפה כולך 873.
* לגביר נבראו כובע ומגן וקשת יד וכן קשת לרובה (ב״מ 670).
לגוזר ים סוף כבוד בנהר 860.
לגן רענן ומתערה 212.
לדוד ה׳ אורי וישעי 301.
לדוד אשכול כופר 879.
לדוד משכיל שיר וזמרה 878.
לדוד נדד שנה ידד 855, 856, 893, 910, 914.
לדוד נעים מבחר רעים 871.
לדוד נפשי שוכן רומה 264, 301.
לדוד שיר ומזמור בתוף ובמצלתים 240, 245, 862, 891.
לדוד שיר ומכתם לאל חי אין בלתו 875.
לדוד שיר ותהלה 874.
לדוד תהלה ברון וצהלה 870.
לדלתי ביתך הנני 911, 914.
להדליק נר קנוי שמן זית ורביד 815, 822.
להודות אל לבי חפץ 214, 262, 264, 265, 268.
להודות טוב לאל כביר 862.
להודות לשמך שחר קמנו 919.
להודות מה טוב בחיבת 877.
להודות מה טוב כי היום לה׳ 539, 873, 877, 911, 914.
* להיות לך שם טוב . . . (ב״מ 695).
* להלך על שבילים נם ותכיר עקלקול מנתיבה הנכונה (ב״מ 675).
להלל אל אין יערך אל 214.
* לו אמצאה מים אשר רותחו לדון בהם בגהינם רשעים גמורים (ב״מ 691).
לו חכמו אישים ולו יבינו צרה לדרכם בזמן יכינו 469.
לו חכמו ימים ולא סכלו 465.
לו יסיעך אל ויניעך או יסגור ויעצור 304.
לו ישקלו רעי מהומתי 219, 935.
לו באן צוקי כפיר עני ידעך 863, 881, 884.
* לו תהי משאול עליה ומזוקן תשובה ברב מחיר אל נעורי (ב״ק 250).
* לו תעלי את אמת ונכון בלבך נפשי ותנשי הבל אכילה והשקות (ב״ק 252).
לובש מלבוש צדקה ונורא על כל סביביו 939.
לוטפי שר לי יקומם 824.
לוכד חכמים בערמם 219, 787, 790, 793.
לולב ומיניו לעם אמונים 859.
לולב ומיניו נוטלים כאחד 875.
* לוקט אנוש אבן יקרה מן הים ועל פחד יהי בא בו (ב״מ 714).
לואת דמעת עיני תרד כמו נהר 857.
לזכור גדליך כדאי איני 210, 213.
לזמן הזה צור הגיענו 254, 907.
לזמר לשמך עליון 828.
לחוץ ומחוץ ירימנו 768.
לחי ברצפת אש ברצפת שש 466.
לחכם אספה נפשו תבונות 466.
* לחם בחץ ובחרב עלי הונך ואם תאבה (ב״מ 710).
לחם משנה לקטו ריעים 1028.
* לחמך אכול סלה בלי שובעתך ושכב עלי ארץ ושכנה דומם (ב״מ 698).
לחסרון כים אקלל בנברים 242.
לחרבן עיר הקדש ושוד בית תפארתנו 905.
לחרד ממבוא רע טוב יהי בא ולנשמה אשר ירא ודואג 459.
לטמון בחבי עמלי חפצי ועטי רבילי 467.
* לי אוהבים כל איש ואיש שם לבי אוצר לסודו עד אשר הוא מלא (ב״מ 697).
לי אור קדושי 832.
לי דוד נדד שינה 868.

לי הזמן אגיל בתוך אהלי בא גואלי שלמו ימי אבלי 457, 460, 947.
לי זמני אגיל בתוך אהלי (עי׳ לי הזמן אגיל).
לי מה רע חלו בוגדי טוב 816, 824.
לי צביה עלמה היא דמות הסהר 925.
לי רד לי רד 881.
לי שמעה גואלי 212, 264, 268.
לי תנה מדור תוך מעון 816.
לידך בני עולם מצפים בעד אכלם 302.
ליהודים היתה אורה בשלשת קני המנורה 323, 326, 333, 347, 946.
ליום זה צרי ונוגני נגן 867.
ליחד בלב אחד אל אחד 831.
ליל אופד לגאולה אומץ ישועה לנדגלה 271.
ליל בואך עדי תלין בבין שדי 882.
ליל שמרים אאמין עז גדולות 309.
ליל שמורים אדיר ונאה 309.
ליל שמורים אור ישראל 309.
ליל שמורים אור עולמו 309.
ליל שמורים אותו אל חצה 280, 309, 787, 791, 794, 853, 900.
ליל שמורים לשומר ישראל 309.
ליל שמורים פסח אכלו פחוזים 309, 787, 791, 794.
* לין בקברך מעט ויפתח קברים אל אלהים לדין ויפתח סדרים (ב״ק 255).
ליערות חושף שירה אצפצף 874.
* ליפות מלאכתך שקוד לא למהר מלאכתך ואם שלמה לשנה תמימה (ב״מ 702).
לירושלם עיני עיני יורדה מים 905.
ליש דורש ואין דורש 212.
לך אבות גבירים לא עממום וגבורי קרבות לא הממום 454.
לך ה׳ הגדולה לך ארוממה ואגדלה 271.
לך ה׳ הצדקה ולנו בושת הפנים כהיום הזה 231, 919, 923, 928, 950, 961.
לך ה׳ הצדקה ולנו בושת הפנים מה נתאונן 326.
לך ה׳ הצדקה זאת אשיב אל לבי 781, 907.
לך ה׳ הצדקה תלבושת 831.
לך אדר נאה מכל פה 830.
לך אודה אדון עולם 264.
לך אל חי תכסוף יחידתי 785.
לך אלחמד יא רבי לך אלחמד דאימא 345, 346, 348, 955.
לך אלחמד יא רבי לך אלחמד קרים אלאה 345.
לך אלי יחידתי לך רוחי ונשמתי פנה נא אל תחנתי 965.
לך אלי תשוקתי 319, 332, 336, 773, 777, 781, 907, 937, 949.
לך אמר לבי בעודי אתה הוא מגן בעדי 217.
לך אני מלך נורא אשיר 814.
לך אקרא יה חביבי 888.
לך אקרא נא צמח קום שלח 885.
לך אשאג בנו לביא כלביא 469.
לך אשאלה נא אנא שוב ובנה אולמי 886.
לך אשיר אדון נורא 345.
לך דור גזרת יהלום 862, 871, 880, 891.
לך דור ריכא בר ריכא 875.
לך האל לך כתר וחכמה 861, 876, 890.
לך השר לך חן חן תשואות 466.
לך חי אשאלה קום 890.
לך יאתה יקר תפארת המלוכה (עי׳ יאתה לך יקר תפארת המלוכה).
לך ידידי אכול בגיל לחמך ובלב טוב שתה דמי ענביך 457.
לך יהגה חכנו הט לנו אזנך 256.
לך יום שבת תכסוף 340.
* לך לבה בתוך גופך יחידה ובארץ לך הרבה עצבים (ב״מ 662).
לך לשלום גשם 315, 788, 791, 794, 917, 935.
לך לשלום טל 833.
לך מכלות זהב שכל ובם יין 461.
לך מלכי צופיה 886.
לך מעטה בכנפותיו גדילים 466.
* לך נפש התוציא אשתך אל מריבת צר ואת כר ממריבה (ב״מ 656).
לך עושר ומטלטלה והעוז מלפניכה 452.
לך עיני צופיות 918, 941, 961.
לך צור גאוני כלתה רוחי וקרבי 264, 268, 800, 845.
לך צורי בשרי במה לך אשיר ואזמרה 212.
לך שאפה ברם תבנה 887.
לך שדי איומתך מחכה 467, 831.
לך שיחים כמו נופת מתוקים לך חידות ידועות בשוקים 453.
לך שלום חדל ממני והרף 466.
לך תהלה יאתה צור נורא 870, 875.
לך תהלה צור נורא (עי׳ לך תהלה יאתה צור נורא).
לך תכלה עיני 264, 266, 268, 811, 816.
* לך תקוה באח . . . (ב״מ 660).
* לך תקוה להשלים צוררך לך בים עומד ושוקט משאונים (ב״מ 661).

לכבוד אהוב ונחמד 876.
לכבוד חתן מקל תפארה 870.
לכבוד פטדה חמודה 880, 891.
לכבוד שבת אקום בגילה 331.
לכבוד תורה ההדורה אשיר ברון וצהלה 859, 864, 865, 870, 880, 892, 909.
לכבודך דוד אשיר לך 869.
לכבודך דוד רם ונעלה 869, 880, 891.
לכבודך דוד שיר אערכה 862, 871, 875, 880.
לכבודך ידיד אשירה 862.
*לכה אל מחוכמים בפחדך ויורוך אמת תשמרך כי אמתם כשריונות (ב״מ 692).
לכה דודי לקראת כלה 916, 934.
לכו בנים שמעו לי אל דברי הטו אזניכם 879, 886.
לכו נפיל פנינו בנפשות נאנחות 920, 941.
לכי שירה ליד ראש החברים 243.
*לכל אזרח נדידה ממקומו וכל ארז ושטה אל נחישה (ב״ק 241).
*לכל איש אשר יכיר אלהיו וידע כי בראו לעבדהו ביושר ותום יאות (ב״ק 247).
*לכל דבר בעולם אחרית יש וסוף תמצא לכל רעות וטובות (ב״ק 243).
*לכל דבר זמן יישר ויכשר עשוהו בו ועתים נאהבות (ב״מ 679).
לכל זמן ולכל נדוד קצה ושפה אך אין לנודי קץ וקצה עד אסיפה 452.
*לכל חי קץ ולדבקי אהבים אם חברו זמן רחוק וארוך (ב״ק 238).
*לכל יורד אלי מים עליה בצמאון בקרוב או רויה (ב״ק 237).
*לכל יצוק מקום מוצא ולזב מקום משמר כמו שמן בתוך פך (ב״ק 240).
לכל מדה מעולה השתיקה 954.
*לכל מכה וכל מחלה אני אמציאך רפאות (ב״מ 703).
*לכל משאל ובקשה זמן יש להעשות ואישים לא מבישים (ב״מ 680).
*לכל נברא בעולם יש חליפה ואין לו עם חליפתו אסיפה (ב״ק 242).
*לכל נגע תהי מוצא רפואה ויין מרפא ללב אדם חמדך (ב״מ 678).
*לכל נטע פרי נודע . . . פרי שכל (ב״מ 704).
*לכל נכבד משנאים לא ידעם שנאוהו בחנם עד למותם (ב״מ 681).
*לכל רעים יהי בא יום פרידה ועל כל הי גזר דין יום תמותה (ב״ק 239).
לכם בני ציון הכואבים 219, 317, 321, 332, 467, 918, 922, 926, 931, 940, 950.
לכם יגיעי הזמן קומו משחו 540, 864.
ללבי חיש מזורהו 209, 800, 807, 816, 855.
לם תרא יא צאח נסל אלכראם 345, 346, 953.
*למד לשונך לענות טוב בכל אדם כי מענה טוב חק ומצוה מלומדה (ב״מ 690).
למדו נדעה נרדפה 858, 867, 877, 911, 914.
*למה אהי חפץ בחיי ובנכסי אם לא אהי קונה תבונה ורב מדע (ב״מ 688).
*למה אהי מריב ברעי על כי עמד וגילה סוד בלבו שמתיו (ב״מ 699).
למה אלהים זנחת את ישראל הרחקת ישעו 216.
למה בדה עם מגבולי בחרתי מבני אנישא 881.
למה דוד לנצח תמיד תשכחני 264, 265, 797.
למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם 317, 923, 924, 927, 932, 950, 961.
*למה ימי נוער תצפה יפיך ויסיתך לחטוא צפה בו עת כלות (ב״ק 251).
למה לך איבה עם זרע אברהם 931.
למה לנצח תאבד תקותי 858, 860.
למה נגידה בצר הגה וחרדה (עי׳ למה עדה בצער).
למה עדה בצער הגה וחרדה 863, 881, 884.
למה עזבת יפה 882.
*למה שחורים משחור נעשו לבנים כלבנה (ב״ק 258).
*למה תבקש נשוא עולם באשר לעזרהו תהלך בתוך אופל ובחשכה (ב״ק 248).
*למה תהי יום קרב מן נשק מפחד ואיום (ב״מ 711) (ב״ק 257).
למודך וגם ידידך 319, 783, 789, 795, 832, 951.
למוני עוד יה למלחה 875.
למורה כמורה עלי עין ודשא 420, 465.
למי אבכה וכף אבה 319, 331, 332, 336, 838, 855, 917, 936, 948.
למי אמרת מכל בני אב 281, 298, 902.
למי חרדו עיני צבאים חנית למי לאט לך לאט סמכי לבבי ורחמי 457.
*למי לא יחזה את סוף דבריו בראשיתם תהי אחרית לבושת (ב״מ 676).
למי נתן צור מתן 784, 793, 796.
למכאפתו מן כל גאף עצה צורת נפסי הכרא מן פצה 455.
*למלביש נעלו ראשו ושת כתרו עלי רגלו (ב״מ 709).

* למעט כלכל על חק טוב יותר מרב כלכל לבלי חק (ב״מ 685).
למען אב ידעך מבין מנאצים 321, 926, 929, 930, 937, 950.
למען אב מאור כשדים 783, 792, 795.
למען אב נוסה בקח נא 832.
למען אב נם יוקח נא 321, 929, 930, 937.
למען אב עקד בן 321, 926, 929, 930, 937, 950.
למען אברהם האהוב 321, 929, 930, 937.
למען אוהל ארמוניך 310.
למען אומץ בו שלשלה להבירך 310.
למען אמתך הושענא למען בריתך הושענא 285.
למען אכף אוכל 832.
* למען מעשה אבות ילדוך שמך בן שר (ב״מ 706).
למען תהלות שם קדשך 281, 290, 902.
למען תמים בדורותיו הנמלט ברוב צדקותיו 285, 310.
למענך אב ידעך מבין מנאצים (עי׳ למען אב ידעך).
למענך אדיר באדירים 321, 783, 789, 792, 795, 926, 929, 930, 937, 938, 950.
למענך אום נצורה כבבת 321.
למענך אל נערץ בסוד 310.
למענך אלהי האב למען אב ידעך (עי׳ למען אב ידעך).
למענך אלהי האב למען אב עקד בן (עי׳ למען אב עקד בן).
למענך אלהי האלהים הושענא 285.
למענך אלהי הצבאות 832.
למענך אלהי קדם מעונה 937.
למענך אלהי רצה עם לך שחר 232, 301, 782, 846, 849, 907.
למענך אלהינו הושענא למענך בוראנו למענך גואלנו
למענך דורשנו למען אמיתך למען בריתך 310.
למענך ולא לנו ולשובכי מערה 224, 240, 247, 340, 854, 955.
למענך תקיף אלהי קדם מעונה 321, 926, 929, 930.
* למצליח יישר אל רכסיו וממציא הון ומחזיקו . . . (ב״מ 659).
למקדש מוריה עיני בוכיה 219.
למשפט אמרתו ישלח שלח 255, 775, 777, 779, 781, 842.
למשפט כונן כסאו 256, 773, 778, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
למתודה חטאתיו ומודה על רוב אשמיו 316, 321, 326, 918, 931, 939, 949.
למתי אל נערץ תעורר אהבה 857, 860.
למתי אל תבנה ביתך 858.
למתי זרוע אל יהי מאנוש פחדי 467.
למתי לא אקו פריונך 858.
למתי קצי אשיג קין משיחי 857.
* למתעשר והוא אביון ברוב . . . (ב״מ 677).
לנדודך ידיד נעלה שינה מעיני נוזלה 241.
לנודך בקרבי אור וגופי בחוך יאור בשטפו ומי יוכל נשוא אור וזרם 457.
לנין תם צור למה יעטוף פריום 881.
* לנכרי לא אגלה ציר מכוסה בלבי אך אני סובלו בעניי (ב״מ 671).
* לנעים אין בחברה כעון רק בכתליהם ומקיא על פניהם (ב״ת 130).
לנקמות חגור חמות 832, 833.
לנר ולבשמים נפשי מיחלה אם תתנו לי כוס יין להבדלה 327, 344, 346, 952, 955.
לנר ולבשמים נפשי מיחלה דודי תנה לי כוס יין להבדלה 346, 946.
* לסובל כאב חוחים נטועים יפי שושן אשר ציץ ומריח בחוח בתוך גניו (ב״מ 693).
לעד ארוממך מלכי כי חסדך גדול עלי 865, 879, 884, 888, 909.
* לעדה לא תהי תקוה ואחרית אשר תתן מלוכתה לאשה (ב״מ 655).
* לעזר נבראו נשים ונוח ואין אדם בלי עזר והוא נח (ב״מ 653).
לעינינו עשקו עמלינו 316, 321.
לעם מישר דרכו 831.
לעם נאמני צוה ה׳ 862.
לעמו ישראל יצו שדי סליחה 255, 907.
לענג יום מנוחה 831.
לעניי ראה שוכן סנה 827.
לערוך שיר באנו 851.
לעת זמר זמן קול תור 238, 241.
* לעתות האמת תדרוש ותמצא אשר קנתה לנפשה יד עמלה (ב״מ 658).
לעתותי אלהים יוכרני ולרגעי בחסדו יפקדני 456.
לפדות עם דל בגלות מוני 32, 935.
* לפי נכון היה מביט ואל תביט אלי מדיו (ב״מ 705).
לפלח הרמון אדמה רקתך 346, 347, 953, 956, 1062.
לפני אל חי כורעים 266, 268.

לפני אלהים אעמוד אומר ללבי עת סגוד 1028.
לפני אלהים אערוך שיחי אשיר במהללו כפי כחי 1027.
לפני המלך אשפוך עתירתי (עי׳ לפני המלך אשפוך תחנתי).
לפני המלך אשפוך תחנתי 919, 941.
לפניו ילין בבי 787, 790, 793.
* לפנים והיום יש למשל בפי כל אנשים ודבר הוא מבואר בשחר (ב״ק 256).
* לפנים טוב מעט יין בלב רע וברוב מר לבב טוב לב ועגם (ב״מ 672).
לפתחך באה קרואה 231.
לצור גואלנו אשיר במצלתים 859, 882, 911.
לצור עוטה אורה 869.
לצור קדושי שירו שירה חדשה 869.
לצפור ביתך לבי מקנא 464.
לקדושים אשר בארץ המה 319.
לקהל רב אביע עזוז ה׳ 256, 775, 778, 780, 782.
לקוט היום לך המן ועוד תבקש 465.
לקחו במי זהב אשר יקרו בסף ולא ידעו אשר מברו 457.
לקחי זאת חידה יחידה (עי׳ לקחי סוד לקחי יחידה).
לקחי סוד לקחי יחידה אחודה נא לבי חידה 238, 240, 241, 269, 539, 798.
לקראת אב המונים 831.
לקראת אלהיך הכון ואל תרפה 463.
לקראת מלך רב מלכי צדק צדקות אהב 446.
לקראת מקור חיי אמת ארוצה 832.
לקראת מקור חיי אשים מגמתי 832.
לקראת פני שבת אשיש ואגילה 333, 1029.
לקראת שבת אצא בחבה 344, 946, 955.
לקראת תורת שעשועי 911.
* לראש יהיה אחי עצה ואוה וראש תמחין כמהלומות ותדק (ב״מ 669).
* לרב מספר משנאים אל תישו לב ואל דעתם ודעתך לבך שים (ב״מ 673).
לרעיוני באזני קול העלה 397.
לשאת על ירושלם מספד 857, 860.
לשובב נות בית 783, 789, 792, 795, 831.
לשוכן שחקים אלהי עמקים 958.
* לשון אדם כציר ללב . . . (ב״מ 668).
* לשון רכה תשיב קצף מלך כאש אפו בוער (ב״מ 684).
לשוני אלהי כוננת ותבחר (עי׳ לשוני כוננת).
לשוני אשאלה ממך שאלה בחיי העלי נא קול יללה 452.
* לשוני את בפה עצור ועקוד אלי גרון ועליך דלתות (ב״ק 245).
לשוני כוננת אלהי ותבחר 316, 917, 935, 937.
* לשונך יעלך אל מרומים ויורידך אלי שחת פעמים (ב״מ 667).
* לשוק סחרים יש ולו יובא יום שוק במרוץ אל אנוש חפצו (ב״מ 713).
לשכינה עלתה ויללה כי רבתה 301, 336, 838, 905, 936.
לשמוע רנה והתחנה 881.
* לשמחה נבראה גפן ואת יגון להבריח (ב״ת 124).
* לשנאה מלאכי נוד נאמנים ומשכילים להפריד נאהבים (ב״מ 674).
לשערי חסדיך צעירי הצאן 928.
לשר רבי נסים כתב ריב ותוכחת מאת ידידו עם ידידו משולחת 451.
לתורה ולתעודה אשיר מזמור לתודה 871.
לתורה ולתעודה לכבוד פטדה חמודה 880.

מא דא זארא פי זמאני 882.
מא לאלמשאמים ואלעורופאתי 347.
מא לי אנא אתוכל 344, 953.
מא שאן דמועי תדרי אליום 939.
מאד הוי נזהר יום לילי 805.
מאד יגדל ששון לבי 816.
מאד כל יצר יהים ויושפלו הגבוהים 217.
מאד מושך נצח חסד מיחליו 254.
מאדם במראהו וערב לשותהו ומזוג באספמיא וזכרו אלי הודו 457.
מאה ברכות תחשוב היטב 446.
* מאהבי רש מעטים באדמה וחרפתו בפי רבים עצומה (ב״מ 730).
מאויבי תחכמני מצותיך 819.
מאור שמשי היה לעמי מגן 831.
מאין כמוך באמצך שמים 831.
מאין סוף נפשי תעירני 344.
מאיר פניו על בניו 876.
מאיר שחרים האירה חשכי 871.
מאל אני שואל לקרב ביאת גואל 886.
מאל ראשון מאיר אישון 484.
מאמץ אבירי שמי 820.
מאמרי בחזותי תארך יגדל ה׳ יערך ליל ופניך מאור היום בעיני 457.

מאן די לכל בשרא ברא 785, 865, 1059.
מאן כוותך אריא נהמא 280, 901.
מאנס תציל הדרת עם 891.
*מאס בזמן משלח שאונים בכל לבב וכל טובה מרחק (ב"ט 726).
*מאס הונך ובלשון כל בני איש מהלל תקרה (ב"מ 773).
מארוד וארפד ואבד ואלופיהם 321, 926, 929, 930, 937, 950.
מארץ שפלנו ברבי עונינו 255, 775, 777, 779, 781.
מאש אהבת דת בלבבי 786.
מאת אחותך הן כתוב לך ספר 785.
מאתך תהלתי אליך אשים 813.
מבול חיש אני בראות עיניני 887.
מבורך אל מעון שואל 854.
מבורך זה היום מכל הימים 778, 842.
מבורך שבת מפי אלהים 867, 873, 877, 914.
מבטח כל היצור ומעוזם וצלם 903, 917, 935.
מבטחי אל חי ובו רוחי 785.
מבטחי ואור עיני ה' צבאות 878.
מביט במימי טהרה לא נכזבו 462.
מבית און שבת מדני 299, 304.
מבית חשוק חשוק מבית 865, 875, 909.
מבית מלוני קמתי בצוקי 253, 317, 321, 327, 918, 931, 939, 949.
מבית עבדים צור פדיתנו 859, 882.
מבכי מעיין מי דמעות אשאב 857.
*מבקש דת ודין הכון והכן לך והתקדש (ב"ק 277).
*מבקש שור בחר חברת מלכים ולא תבחר לך מעלת מלכים (ב"מ 737).
מברך רחמנא מברך רחמנא מברך רחמנא מהשנא עידנא דאמטי לן זמנא 342, 951.
מגדל עוז שם ה' (עי' אתה כוננת מישרים).
*מגורות יש למיניהם בעולם ולא תראה בעולמך מגורה (ב"מ 723).
*מגיד אמת יואר פעמים כי לא כל אמת יכשר לחוותו (ב"מ 746).
*מגלה מום אשר בו לאחרים יגלוהו בנפשו החטאה (ב"מ 731).
מגלות לבי מאד חרד 344, 953.
מגן הוא לכל החוסים חי מתלאות עמוסים 207, 801.
מגן ומחסה ועזרה לעתות בצרה 213.
מגן ישעי האל רועי 209, 812.
מגן עווי דר רומי 820.
מגן עזרי ה' רועי ואורי 813.
מגני צור ישעי חיש ומהר הביא 864.
מגני ראה עוני 211, 813.
מגר עורכים לגר 825.
מגר עם תורקי 826.
מדבר לך בפיו טובה ירא פן יהי שומר בלבו רע ביהוא 459.
מדור פז מספיר יהלום 816.
מדי עבור דודי אחזתיו 785, 861, 886.
מדי שנה בשנה קינה בליל זה מזומנה 32, 297, 300, 336, 936.
מדי שנה קינה (עי' מדי שנה בשנה קינה בליל זה מזומנה).
*מדינה בה חכם לבב ועשיר ובא שודד וצבא למדינה (ב"מ 740).
מדכר עבדיכון קודמיכון 225, 229, 963, 964.
מדלג על ההרים מבשר 813, 816.
מדם בשרי ארים תרומה 869, 873.
*מדמה בי לבבי בחזותי נדור טוב מאשר עושים צדקה (ב"מ 720).
מדמי הלבבות וחלבי הכליות 255, 302, 317, 322, 332, 775, 777, 779, 781, 846, 918, 941, 961.
מדרך מדריך לנתיב יושר 1018.
מדת ימי וצבא שני 541, 865, 876.
מה אאמין בזמן אשר אין בו אמת 466.
*מה אדבר בקום אל להשיב על חסדים ועל מרדים גמולים (ב"ק 271).
מה אהבתי תורתך ועדותיך 821.
מה אקדם ואגביר 822.
מה בערו האומרים כי בערו דברי חמודות יקרו מזהב 418, 460.
מה בצע לי בקרא לי אב 466.
מה גדלו מעשיך ה' נגדך רם ונשא 785, 865, 868, 909, 912.
מה גדלו מעשיך אל נעלה 816.
מה דודך מדוד בחורה מעלמות 853.
מה זה אשלם לדודי על כי יפלח כבדי 457.
מה זה דמות דודך 785, 869, 909, 912.
מה חשב נבזה בלבו 872.
מה טוב דודך הנך יפה 209.
מה טוב ומה נעים חברת בני תורה 344, 345, 954, 955.
מה טוב חג שמו פסח 911.
מה טוב יום שמו פסח 859, 882.

מה טוב יום שמו שבת 867, 877, 911, 914.
*מה טוב לבן אדם אשר לו מדע נמצא ולו בינה לשבל נפלה (ב״ק 269).
מה טוב מה מתוק שם יה בפי וגרוני 872.
מה טוב מפז קנה חכמה 207, 803.
מה טוב שמו שבת (עי׳ מה טוב יום שמו שבת).
מה טובו דודיך אהובה 914.
מה טובו דודיך הנך יפה 806.
מה טובו דודיך רעיה 242, 246.
מה טובו צביה דודיך לדוד 865, 890.
*מה יעשה איש ירמו אותו זמטיו ויש לו (ב״ק 280).
מה יפו אחות פעמיך 785, 866, 909, 913.
מה יפו לי דודיך 807.
מה יפית בת אם מטוב רשת 818.
מה יפית ומה נעמת אהובה 884.
מה יפית יפה שחר נשקפה (עי׳ מה יפת יפה).
מה יפית כלה אחותי 801.
מה יפת יפה שחר נשקפה 866, 869, 912.
מה יקר חסדיך מלכי אלהים חי נאמן 209, 809.
מה יקרה שבת ומה כבודה 344, 954, 955.
מה יתרון לאדם בעמלו 317, 322, 332, 918, 923, 931, 941, 950, 961.
מה יתרון לשמי כבודך 831.
מה לאהובי כי יקצוף ויתגאה 461.
מה לאסיר תקוה בבור נאלח 862, 876, 879, 886, 889.
מה לבנים מבית אביהם דחופים 857.
*מה לי ולכם ימי נעורים איכה תיפו לשב שקרים (ב״ק 279).
מה לידידי מעמדי נד 867.
מה לך איומתי בקינה 214.
מה לך אל צבי גבוה נעוריו שת לנגדו ומי לך בחצריו 455, 459.
מה לך בן אדם נשמה באפו 846, 849.
מה לך דוה בת נאוה 264, 268, 799, 868, 893, 910, 914.
*מה לך ולגאות בבינה וכל גיא שנוא ובינתך כמשא עמסתו (ב״מ 756).
מה לך יחידה תשבי 208, 463, 808.
מה לך יחידתי קום להלל 867, 877.
מה לך יפיפיה ככה שחרחורת 785.
מה לך יצרי תמיד תרדפני 270, 340, 867.
*מה לך לכנוס הון באוצר או לצניעו קרב פחת (ב״ק 266).
*מה לך ממבא חליפה מפחד אין לך מפני חליפה בריחה (ב״ק 272).
מה לך צבי עופר לרחוק כל כך נדוד 236.
מה לך צביה כי תמנעי ציריך 466.
מה לך רעיה יחידה ישבה סורה גלמודה 209, 798, 807.
מה לך שבולה גולה וסורה וגלמודה 858.
מה לך שבינה כי תזעקי בקינה 858.
מה לעבדים מואסי הבן אשר שורק נטעתו 832.
מה לצביה נאמה למה בגלות אשכבה 876, 878, 879, 886.
מה לקוני נד וארח ממעוני 868.
מה מר השקני אויבי 812.
מה נאה חוקה לבת אהבים 862, 863, 879, 883.
מה נאוה על הרים מבשר מגיד מישרים 810.
מה נאוו לחיי עלמה 541.
מה נאוו על ההרים חנון רגלי מבשר מרום חי חי 816.
מה נאוו על הרים רגלי מבשר שלום משמיע אליהו משוש גילי 540, 865, 868, 912.
מה נאמר לפניך יושב מרום 231, 928, 941.
מה נבהלה נפשי ואזן צללה 465.
מה נהדר חתן זה ביופיו בהתעטפו 347, 952.
מה נחשב נבזה 890.
מה נכבד היום חתן 804.
מה נכבד מקרא ומדרש 833.
מה נמלצו אמרותיך מאד אהבתי תורתך 266.
מה נמלצו אמרי חכמה 209, 237, 240, 266, 268, 539, 804, 811.
מה נמלצו לחכי אמרתיך מדבש לפי 798, 825.
מה נעמה שבת ומה כבידה 946.
מה נעמו דודיך רעיה 867.
מה נעמו ספרי דת 796, 893, 912.
מה נעמו עלי ידידות קוני 862, 863, 889.
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות בכל הלילות אנו שמחה 906.
מה עמי שואלים לי מה 821.
מה ערבו לי ימי חברה ומתקו 462.
מה רב טוב אהבתך עטרות אענדך 876.
מה רבו חסדיך אל 810.
מה רבו פלאיך 332, 941.
מה רם שמך סיבה עילה 212, 826.
*מה תחזה תעש ודבר אנוש אין (ב״מ 785).
מה תספרו אל דודי 467.
מה תעלה שמש ומה תופיע 324, 466.
מה תעשי רעיה כי שני תלבשי 786.

מהדר זיו עם סגולה 345.
מהדר חתן וכלה 344, 347, 953, 956.
*מהלך בדרך טוב ודבק בדרכו ברעים יהי סופו להרע כמו הם (ב"מ 768).
*מהלך בעצת מקיל משנאיו בו יהו רואים (ב"מ 770).
מהלל ה' לספר 833.
מהלל אל שוררו נא כל צבא רום ותחת 210, 239, 241, 247, 810, 812.
מהלל אפצחה כי טוב להודות 785, 868, 884.
מהלל אקרא ה' שמע אל קול תחנוני 239, 241, 242, 266, 268, 538, 802.
מהלל אשיר לך 879, 883.
מהלל בקהל ועדה 828.
מהלל יכון נאמן היום 886.
מהלל מועד בקרבן 890.
מהלל צור אחוה ואסדר 785, 861, 879, 884.
מהלל שם ה' מחמד אור עיני 236.
מהלל שם האל אקרא 878.
מהללי לך אשירה 800, 804.
מהללת לך אל דוד 818.
מהר אל צורי התם צורי 242.
מהר ביום פורים קומה ופתח חבית הסתומה 248, 817.
מהר בקש זמן והעלה כל מס 820.
מהר השיר אחצוב ניבות 1032.
מהר יונתי אבנה ארצך ברוחה (עי' מהר יונתי תמתי אבנה עירך ברנה).
מהר יונתי תמתי אבנה עירך ברנה 213, 819.
מהר כנס שה פזורה 816.
מהר נשמתי אל דורשי 818.
מהר עמי אל עירכם 208, 817, 827.
מהר עמי בא נא אצלי 825, 828.
מהר עת ארים יפצחו רנה 238.
מהר שלח את בן ישי 816.
מהר שלח פדות לעמך אל 768.
מהרה חיש בנה את סף 236, 245, 246.
*מהרה לעשות ואם הון מעט יש לך צדקה וחוק לדל בו תכונן (ב"מ 767).
מהרו כל שרים וברוב און 208, 809.
מהרו כל שרים לשורר 208, 803, 822.
מהרו להשיג תשובה 217.
מהרי בת יונת אלם 828.
מהרי יונה לקרן היה שברי 818.
מהרי נשמתי אל דרשי 213.
מהררי שכני אשדרנא מעיר התמרים 526.
מודה לאל ברוב חבה 804.
מוחץ רופא רפיאני 208, 809.
מול דר שחקים שירו כל חדש בחדשו 798.
מוליך לימין משה 810.
מולן בהיכל אלורא פאהו לא עמדו בסודו 925.
מונה מספר לכוכבים 800, 808, 821.
מוסר בו נבחר ודבר ה' יקר 867.
מוסר קבל מתוכחת 86.
מוציא אסירים בכושרות 868.
מוציא לאור תעלומה 786, 884.
מור דודי לי עין חכלילי 207, 802.
*מורה אשר יורה ילמד וינח כי לב אנוש ילאה שמוע דברים (ב"מ 757).
מורה חטאים סלול להתהלך 830.
מורה לצדקה הורינו 806.
מורה צדק צדק אל נאדר רופא רחמן 210, 803.
מורי קוב מורי קוב מורי קוב 828.
מורך בלב ישים יגון וחיל 459.
מורשה ירושת עדן 822.
מורשיו יהיה הוא ובניו יורשיו 845.
מושיב ביתה יחידים 813.
מושיב יחידים התיחדו ביתה 785.
מושיב יחידים רב אונים ממך אשאל רוב ששונים 242.
מושיעי לעתות צרה 281.
מושך חסד ליודעיו 311.
מושכי עול עונים 302, 775, 778, 780, 782, 850, 851, 908.
מושל בגבורתו עולם 798, 816, 822.
מושל בעוז אדון עולם 862.
מושל בקצוי ים עם דרום 466.
מושל ברום עולם 271.
מושל בשיר קח הנזר 468.
מושל תבל על כל פנה 826.
מושלי סוערה ענייה 868.
מושלי תקיף לבם 862.
*מות יבואך כמו בא על כל מתי נפש ויבא (ב"ק 278).
מזולזלת בנבכי ים 861, 868, 879, 885.
מזל עמך סעד 863, 884.
מזלות וגם כוכבים שירו שירה לאלהים 822.
מזמור לאלי אשיר 213.
מזמור שיר היומן 816.
מזמור שיר והודאה 264, 266, 268, 803.
מזמור שיר ידידות 813.
מזמור שיר ליום השבת 255.

מזמור שיר שירו זמרו 875.
מזמותי תקלענה לבבי כנס ינים ביום סער ספינה 452.
מזמרת שיר הלולי 824.
מזמרת שירתי הבאתי מנחתי 256, 778.
מחבש עצבות שרידי פאות 255, 775, 779, 781.
* מחה חטאת ביד טוב הפעלים ובידי תום דרכים ומלה (ב״מ 725).
מחולל כל רב בחכמה 809.
* מחונן אנוש חכם בעיניו בעצה ונותן למלך בהלו אל תשועה (ב״מ 769).
מחטאתי אדאג תמיד 843.
* מחלת לבבות וחיל נפשות בטובה הנערכה ברע והנאחרה (ב״מ 766).
מחמס טובי מידי צוררי 827.
מחנות עליונים כלם באחד קדושה עונים 783, 788, 791, 792, 794, 795, 831.
מחסדך תן לי אדון שמים 956.
מחסה ומגן בעדינו 804.
מחסה מסער לעמך 799.
מחסי נפשי לך 239, 803.
מחסי עזרי בירח ניסן 804.
מחסי שמתי בך ידידי נעלה 236, 243, 245, 246.
מחסי שעה לדורשיך 827.
מחץ את ראש ארץ רבה 207, 801.
* מחר ימהר אוהבך לשאת את פגרך וישליכך בקבר חפר (ב״ק 268).
מחרב היונה לא מצאה היונה מנוח 832.
מחשב תבונתי מיום יקיצני 463.
מטה עוז מקל תפארה 868.
* מטיט אתה במה תיקר מחר תמות למה תגאה (ב״ק 265).
מטע ה׳ להתפאר 207, 801.
מי אדיר אפסך 830.
מי אל בשמים כאלהים 238, 821.
מי אל כמוך אדיר המלוכה תשב אנוש עד דכא 298.
מי אל נסתר מפני נראה לרעיוני 255.
מי אשש בלחך אדמה 922, 961.
מי האיר ממזרח אשר הכרית מי הירדן 815.
מי הדרו יראה לקמים 832.
מי הוא חכם ויבין שמי 871, 911.
מי העיר אור ממזרח 811.
מי ומי בלחך אהוב 954.
מי ומי בלחך יוצר 238, 240, 246, 247, 264, 266, 268.
מי זאת בבגדי אלמנות תתכם 461.
מי זאת הנשקפה כשחר יפה תפטיר בשפה 210, 811.
מי זאת עולה יפפיה 798, 812, 859, 865, 868.
מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת 892.
מי זה במר יפצה פיהו 858, 860.
מי זה ימלל גבורות צפן (עי׳ מי זה ימלל גבורות שפן).
מי זה ימלל גבורות שפן 786, 862, 889.
מי זה מלך בא מארום 866, 913.
* מי יאהב את שם טוב הכרת ישרים תומך (ב״מ 784).
* מי יאהב למלאת בשלום ימיו מעשיו יקרבו או ירחקו יומו (ב״מ 761).
מי ימלל גבורות אל ברוב דברים 816.
מי ימלל גבורות חיליך 284, 291, 830.
מי יספר השחקים שבעתים מזוקקים 809.
מי יעבור לנו לעבר ים 467.
* מי יעזור נכרים בצרתם ובבוא מהומות אוהביו תעב (ב״מ 744).
מי יעלה לי השמים 216, 217.
* מי יערב לבו לגשתו אלי ימצא לשוני רך וידי קשים (ב״מ 762).
מי יערוך אליך מענה לספר 284, 291.
מי יפתח שערי רחמים 231.
מי יתן ראשי מים 297.
מי יתנה תוקף תהלתך 830.
מי יתנך כאח לי 812.
מי יתנני עבד אלה עשני 256, 467, 773, 776, 779, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
מי כמוך אדון עולם אקו לך 867.
מי כמוך ה׳ אלהי ישראל בנה ושכלל אריאל 854.
מי כמוך אדיר במרומים 830.
מי כמוך אומר ומקים 290, 901.
מי כמוך אחד מיוחד באחדות 442, 964.
מי כמוך אל נאדר 824.
מי כמוך אל עושה פלא 208, 809.
מי כמוך אלהי ישראל מי דומה לך מושיע וגואל 264, 266, 268, 322, 324, 326, 348, 921, 932, 946, 954, 1095.
מי כמוך באלים ידידים קדמוך 790, 793.
מי כמוך ואין כמוך מי דומה לך ואין דומה לך אדון חסדך (עי׳ אדון חסדך).
מי כמוך ואין כמוך . . . אדיר טובתך (עי׳ אדיר טובתך).

מי כמוך ואין כמוך . . . אודה ה' מאד בכל כחי (עי' אודה ה' מאד בכל כחי).
מי כמוך ואין כמוך . . . אלהים בטרם נהיה אדם (עי' אלהים בטרם נהיה אדם).
מי כמוך ואין כמוך . . . אשריך ישראל . . . הוא תהלתך (עי' אשריך ישראל . . . הוא תהלתך).
מי כמוך ואין כמוך . . . את מועדי ה' (עי' את מועדי ה' אליכם אקרא).
מי כמוך ואין כמוך . . . ינון תשלח (עי' ינון תשלח).
מי כמוך חסין יה 815, 853.
מי כמוך יוצר 219.
מי כמוך יחיד הנסתר מאישון 919, 941.
מי כמוך ממליך כל מלך 332, 918, 941.
מי כמוך מרום משים פה 816.
מי כמוך שתים בגבורה מורכבים מחומר וצורה 854.
מי בעמך ישראל מי גוי גדול מעוז ומגדול 210, 813.
* מי לא ישא נפשו לרוץ כצבי לעשות חפצו נכבד (ב"מ 743).
מי לא ישלח יום פרידה עלי פניו מבול ישלח אל תבלול באישוניו 457.
מי נשקני ואני גולה וסר 954, 956.
מי נשקני ואני יושנת 343.
מי נשקני ואני נגעלת 343, 956.
מי נשקני ואני עומדת 343.
מי נשקני מנשיקות אהבה 344, 953, 956.
מי נתן למשפה יעקב בקצוי חבל 297.
מי עלה למרום מי עלה למרום מי עלה למרום ומי הוריד עוז מבטחה 285.
מי צור צייר באלהינו 214.
* מי רדפו ידידו ידומה לאשר נחנק לו במים (ב"מ 781).
* מי שח לאיש מפה ולא מלב יבין לבב האיש ויכחישו (ב"מ 745).
מי שם בעיני יום נסיעתכם מעין אשר מימיו כעב ירעפו 457.
מי שענה אברהם אבינו בהר המוריה 833.
מי תמים יעיר לבבו 255, 832.
מיד עושקי פדני דר עליה 885.
מיהרו להשיג תשובה 217.
* מיודעי בהחברו לשונאי ומשטיני כשונאי הוא בעיני (ב"מ 734).
מיודעי הבינני למתי אשקך ייני 457.
* מיודעי חמסי על עמיתי ומה אומר ומה זה אעשה לו (ב"מ 741).
מיודעי סבבתנו מחיצה וגלגלים אשר אין בם פריצה 452.
* מיודעי סבבתנו מחיצה וגלגלים אשר אין בם פריצה (ב"ק 261).
מיוחד באהיה אשר אהיה 316, 321, 326.
מיוחד מלך מהלל 814.
* מיוחש אשר יעש כהוריו גדלה לו כשרה ויתפאר בנפשו ובגללם (ב"מ 755).
מיום נדוד מלבי תמיד עיני בוכיה 213.
מיום רחק נדוד דודי 815.
מיוקרה מיושרה מכותרה מטוהרה 290, 295.
מיחד כל יום שם האל 843.
מיחל ומצפה ליום בשורה 881.
מיטב מהלל אענה לכבוד ידיד וגם נעלה 910, 913.
מיטב מהלל יעלה זמרי בקול צהלי 885.
מיין הרקח אשקיך מעסים 869.
* מיישיר נלוז דבר בתוכחות שפה תדמה לנוטע באדמה נצר (ב"מ 760).
מילדי יום נפשי יגעה 970.
מים עמוקים סוד 833.
מימי זמירך מצפון צחות גביר 462.
מימי יריב נפשי כבודם תתקוד 462.
מימים ימימה לבנות יענה אדמה 858, 860.
מירושלם תצא שארית 816.
מישרים אל חפץ 820.
מכין תבל ברוב חכמתו 208, 806.
מכל הימים יום זה קדשת (עי' מכל הימים יום שבת קדשת).
מכל הימים יום שבת קדשת 207, 213, 237, 802, 819.
מכלוא מאסר יגוני יה פדני 264, 268, 786, 845.
מכלכל חיים ויברכם וירבו בבר 207, 237, 802, 809.
מכלל יופי אל הופיע 807.
מכניסי רחמים הכניסו רחמינו 264, 318, 925, 927, 929, 932.
מכניסי רחמים זכרו במרומים 232.
מכנף הארץ זמירות שמענו אזננו 219, 787, 790, 793.
מכסה שמים בעבים ומלבישם 316, 521, 917, 920, 937.
מכספך אל כספך הן קצפך 464, 767.
מכתב וכותב וקורא ספרים שבחו יסופר בפתחי שערים 425.
מכתב כתב צור אל עולם 890.

* מלא חכמה ומעשיו מעשי רע פעולותיו כמו פתי ישוה (ב״מ 719).
* מלא חכמה מלא תוגה בחייו ויתעה איש כסיל חמיד בגילו (ב״ק 259).
מלא חסדים הצילו מפחדים 888.
מלא כל הארץ כבודו 804.
מלא מחמדות ישרות 871.
מלא משאלות לבי לעובדיך 806.
מלא עולם מקום אהיה חנון 800, 810, 824.
מלא רחמים ונושא עון 919, 941, 961.
מלא רחמים יקדמונו רוב רחמיך 264.
מלא תהלה עם תפארתי 888.
מלאה צבא אל עיר צבא 818.
מלאו גביעים מדמי אשכול 785, 865.
מלאך שמך בקרבו (עי׳ יה מלאך שמך בקרבו).
מלאכי צבא מעלה ירננו בקול 773, 777, 779, 842, 907.
מלאכי רום יעריצו באימה 271.
מלאכי רום לא יכילון גדלך 799.
* מלבוש בקור ערום . . . תעשה אתו (ב״מ 751).
מלהב וכל זעם לעלוב הנכלם 890.
מלהבות אש חוצבו מימי מקור חכמה 462.
* מלוכה בהחילותה תקש כי לכל ממרה בראשיתה מבלה (ב״מ 739).
* מלוכת איש בראשיתה בצדק וחרב לאשר ימרה תלויה (ב״מ 738).
מלילו מליל אפיק יחנא בבעו מנך אל חנון רחם עלנא 252.
מליץ טוב העמד מפנה צר ואורב 255.
מלך אדיר במרומים בשפטו עמים יזכור רחמים 283, 310, 326.
מלך אדיר ונורא אמיץ בגבורה 283, 291.
מלך אדיר מלך ברוך מלך גבור 326, 931.
* מלך אהבך כי בך טוב אשר לעד יקום כמו כן אהבותיו מקויימות (ב״מ 752).
מלך אונים דר מעונים 238, 799, 807, 816, 821.
מלך אזור גבורה 283, 290, 829.
מלך איום מושל ים ואיים 808.
מלך אין בלתו שגבה מחשבתו 903.
מלך אמון מאמרך 829.
מלך אמיץ ואיום 283, 290.
מלך אמיץ כח רב עלילה 298, 310, 829.
מלך אשר דמותו מעין כל יצורים נכסה ונעלם 254.
* מלך אשר חיה בטובו אנשים חיים לעד יהיו והוא מת פעליו (ב״מ 758).
* מלך אשר יישר במעבדיו עמו ישרים על עבודתו (ב״מ 748).
* מלך אשר יתן ויקח על פי חק ופי שכל ופי תורה (ב״מ 749).
מלך אשר משל במכמני מענה 461.
מלך אשר רם גאותו סותו 831.
* מלך אשר שרים ועם יעמוד בדין טוב משנת שובע לעמו ולשרים (ב״מ 753).
מלך בורא את העולם 208, 224, 240, 242, 538, 804.
מלך ביופיו אחזה 211, 811.
מלך במשפט יעמיד ארץ 272, 829.
מלך ברא עולמו נתן תורה 546.
מלך גואל ומושיע אל נערץ בסוד קדושים 236, 242, 245, 247.
מלך דר בשמי עליה 799.
מלך המפואר ברום הודו 208, 242, 808.
* מלך ואם יעשיר שנאוהו רעים בטרם שיראוהו (ב״מ 750).
מלך זוכר ראשונות 773, 777, 781, 842.
מלך יה נסי מזבחי שלם 825.
מלך יצא מלבן 768.
מלך יקר מאין מחקר 868, 893.
מלך ישראל ראש גולת אריאל 446.
מלך כל מלך יושב במרום משגבו 254.
מלך מהלל בתשבחות רוכב בערבות 783, 868, 905.
מלך מישרים אז צוה לישרים 816, 824.
מלך מלך עולם אין בלעדו 239.
מלך מקשיב לשועת דל 208, 799, 808.
מלך מרומם ונעלם מעין נביאים ורואים 786, 866, 886, 909, 913.
מלך מרומם על כל נעלה 886.
מלך נעלה דלה גולה 266, 268, 803.
מלך נעלה דר מעלה מושיב יחידים (עי׳ מלך נעלה דר רום מעלה מושיב יחידים).
מלך נעלה דר רום מעלה מושיב יחידים 211, 239, 797, 811.
מלך נערץ מכני אל תחרש 890.
מלך עוטר ישראל דרכם נגה 211, 810.
מלך עולם דר מעלה לו אשיר שיר ותהלה 208, 809.
מלך עולם יחיד שוכן שמימה 873, 879, 886.
מלך עולם יסד ארץ בחכמה 873.
מלך עולם שוב ובנה נא 812.
מלך עולם שוכן רום 815, 822.
מלך עומד בשחק 816, 819.

מלך על יצוריו דיין 828.
מלך על כל בני שחץ 808.
מלך עליון אל דר במרום 829.
מלך עליון אמיץ המנושא 829.
מלך עליון ארתיבי תרשישים 829.
מלך עתיק ימים יום זה מימים 283, 290.
מלך רב ורם על כל רם 786, 878, 889.
מלך רחמן רחם עלינו 429.
מלך רם הנאדר לובש הוד והדר 868.
מלך רם ורם על כל רם (עי׳ מלך רב ורם על כל רם).
מלך רם כי אין לו שני 816.
מלך רם ניב 855.
מלך רם שוכן שחק מהר לי וענני 208, 797, 799, 809, 811, 812.
מלך רם שור עם בשמך קראו 819.
מלך שוכן שמי רומה 828.
מלך שלם הושיעני 818.
מלך שמור חתן נעים 211, 814.
מלך תצמיח לדוד וחורש נצר ישליח 832.
מלך תר כל סתרי גנזים 830.
מלכה רשעה ממלוך התאחרי שרה שנואה על משנאיך שרי 457.
מלכותך מלכות כל עולמים שוכן עד מאו 217.
מלכותך מלכות עולמים שוב ברחמים 825.
מלכי אהובי היה בעזרי 889.
מלכי אהובי חמדת לבבי 861, 881, 892.
מלכי אל עולם שוב וקבוץ אביונים 820.
מלכי אלי צור מוט רגלי 827.
מלכי אריכה קולי 239.
מלכי ארץ וכל לאומים 799, 807, 816, 821.
מלכי את שוטני חיש 213.
מלכי בי שוב נא 815.
מלכי בן דוד אויבינו ישמיד 881.
מלכי דר מעונה צור יונה מעונה 212.
מלכי דר על מרומי קדם עמך שים הלום 211, 811.
מלכי דר רום אל חי מרום 237.
מלכי השב ניני 827.
מלכי חשקי מעוזי 827.
מלכי יאיר את אור 213.
מלכי יצוק מי ישע 786.
מלכי לזמר כל שחר 828.
מלכי לך יכרע כל ברך בתוך ארצך וחבלך 827.
מלכי לרומם את שמך בתורתך האר עיני 819.
מלכי מלא מאווי 827, 828.
מלכי מצד פעלותיו ניכר 803.
מלכי מקדם אלהים מלכותו בכל משלה 859, 882, 911.
מלכי מקדם מציאותו מיוחד 464.
מלכי עד מתי תראה צרותי 281, 296.
מלכי עולם בורא 776, 782, 851.
מלכי עלי עמו יחמול 786.
מלכי פתח שערי אורה 819.
מלכי צדק מלך שלם 208, 807.
מלכי קום בנה ההראל 822.
מלכי קום הודך יחון 816, 819.
מלכי רצני ומשכני 816.
מלכי שוב הרק שוב בזבולי 818.
מלכי שוב חנה לנגדי 827.
מלכי שובה את שבותי 238, 259, 266, 268, 799, 866, 913.
מלכי שמח העגימה 818.
מלכי תחיש תפדה מצר 890, 892.
מלכי תן עם אלה רם בתהלה 826, 828.
* מלכים יסלחו חטא רב ופעם עלי חטאת נקלה ראש מסירים (ב״מ 727).
* מלמד את דבר חכמה לקץ בה כמעדה את בנות קופים בדולח (ב״מ 742).
מלפני אלהים מלך רב ורם 786, 866, 912.
ממיטב זמיר אשירה לידידי 785.
ממיטב זמרתי מנחה 785.
ממיץ אף הנה אצעק אלה 822.
ממך אלי ישועתי השב 801, 814.
ממך גואלי יוצרי אשאלה גאולה 890.
ממך מענה לשון מרומם על כל ברכה 939.
ממלכות הארץ שירו לאלהים 208, 809, 816, 828.
ממעונות אריות מהררי נמרים 210, 798, 812, 865, 868, 909, 912.
ממעלות גבהי זבול הופיעה 921.
ממצר יה קראתי לאל אדיר ונאור 859, 888.
ממצרים גאלנו ברוך אשר בחר בנו 859, 911.
ממצרים הוציא האל את עמו בכח ואל 236, 242, 246.
ממרום לבן ערום מתום ומהור יחף 255, 842, 907.
ממרום ענוני אל יתן לו לחם חוקו 824.
ממרום קדישך בעין חמלה על סגולה חמול 785, 885.
ממרום תשלח גואל 886.
ממשא מלך ושרים 810.
ממשוש אתיאש 860.
ממשכבי קמתי להודות 868.

* ממשל לחכם לבב משלים יבינמו בלי הרבות דברים (ב״מ 729).
ממשלה תן לי 826.
מן ההדס על הדכה 831, 833.
מן ונופת עם יערת צוף 786, 862, 889.
מן עמקים חיש תרעה נא 877.
מן פז ובוץ ומשי 213, 264, 266, 268.
מנאדי פי אלבוסתאן 952.
* מנהג זמן נעוה להרע לדבק אליו ולנוטשו ייטיב ימותיו (ב״ק 270).
* מנוה שר אשר רע בעיניו טובך נוס והרחק שבילך (ב״מ 780).
מנוחה ושמחה אור ליהודים 264, 268, 877.
מנוחה שלמה היא לאלהינו 958.
מנוחת יום שבת לבבי תעירה 345.
* מנוחתך בנוד בער ורפואתך בפירודו (ב״מ 771).
מנומי קמתי ובאתי לבית קדש תפארתי 217.
מנומם בעת קומם להמליכך בני רחומים 217, 322, 327, 331, 846, 847, 848, 919, 937, 961.
מנוס בשבי שאלי 831.
* מנוע רצונו שיש כמו תשיש בהשיגך דבר אשר תרצה (ב״מ 764).
מנחה טהורה אקריב לפניך 784, 793, 795.
* מניעת שואלך נעים וטוב מלך לך ושוב (ב״מ 776).
* מנע משלשה חסדך מכסיל יען בסיל לא יבונן את אשר תעניק אותו (ב״מ 754).
* מנע רגלך ועינך מעבור על נוה שכן ואל תקרב לביתו . . . (ב״מ 728).
מנשיקות ידידות חמדתי לחצרות 865, 909, 912.
מנת חלקי בך חשקי 878.
מנת חלקי וחוקי צור מעוני 785.
מנת חלקי וכוסי אתה 801.
מסא באלכיר ואלסעדי 347.
מסא באלכיר יא מחבוב 347.
מסאון באלנעים ואלגור לכל עדה איומה 347.
מסאן באלקבול ואלעז 955.
מסאן באלרצא ואלעאפייה 345, 953, 955.
מסיבה עריבה לאנוש אחרי בא לאכול פת חריבה 242.
* מסיתים יש אשר אצלך ייפו ויישירו לך את מעשה שוא (ב״מ 736).
מעוז לדל ומגדל 809.
מעוזי את ומנוסי 211.
מעוזי באלה מן כל שעתא ורגעי 818.
מעוזי ומנוסי לי מר 1033.
מעון אשר בידו רוחי 864, 892.
* מעון כילי ומלבושו יחוון נבלה נמצאה בו לחברים (ב״מ 733).
מעונה אלהי קדם אזכיר פלאיו מקדם 208, 809.
מעונה אלהי קדם כי אזכרה ימים מקדם 236.
מעוני שמים שחקים יובלוך 297.
* מעט המה אשר זוכים ביום דין ואולם רחמי האל נחכה (ב״ק 260).
* מעט ישב אשר יגאה ברוב שניו אשר יגאה (ב״ק 276).
* מעט תשעה ותראה שק עלי לובש לבושי שש (ב״ק 274).
* מעט תתן בהזדמן לך חסר לבבו רע (ב״מ 772).
מעי יהמו לך דודי 812.
מעין גנים מים חיים 798.
מעין כל חי נעלמת 274.
מעלות גלגל וחשמל 955.
מעלות השחר קראתיך 302, 843.
מעלות תורה יה בה עמו פרה 885.
מעם ה׳ עזרי לי אורי 803.
מענה איחלה בניב שיחי 810.
מערב עד ערב 291.
מערי הצל לי אל אמת 816.
מעשה אלהינו אדיר בויעודו 284, 291, 830, 851.
מעשה אלהינו אין בשחק יערוך לו 830.
מעשה ידי אומן אראה 462, 786, 861, 884.
מעשה ידי אתם לי לעם 825.
מעשה שמרתי במו פי 255.
* מעשים שנים לעולם זה באור יש ויש מעשה לעולם כמו ליל ומראהו (ב״ק 267).
מפאתי היכל איש הסנה 323, 921, 946.
מפאתי היכל דמעי כמו נחל מרוב חלי 946.
מפאתי זמני . . . דרום קומי שאי יונה לרב שלום 947.
מפאתי מזרח לבני חלוף זרח נוגה ואור 464.
מפאתי מזרח לי אמשכם 833.
מפז חרוץ וכלי יקר 868.
* מפז עשיתיני כמו תחזה אותי פן ישבני בן משולח ואיש פתי (ב״מ 119).
מפי אל מפי אל יתברך ישראל אין אדיר כה׳ 212, 239, 242, 259, 264, 268, 810, 854, 860, 865, 868, 878, 893, 913, 951.

מפי אל מפי אל יתברך ישראל אין אהוב כה׳ 346, 951.
מפי רם מפי רם 346.
מפי שיר אומר המור 821.
מפיל אני תחנתי 841.
מפלט בת תמימה 821.
מפלט השוכני גבוהים 819.
מפלטי אלי צורי 830.
מפלטי מאויבי וגם מרודפי 237, 801, 819.
מפר אותות בדים 806.
מפרי שפתיו זבח ומנחה 255, 775, 778, 780, 782.
מפתח שפתי מישרים בטוב הגיון 785.
מצא אשה מצא טוב 862.
* מצדק ללא נודע מהולל וכוסה עלי בריא בשמא (ב״מ 779).
מצה שמורה דומה למורא 880, 891.
* מצוא ישע בה שמר והשמר במועצה (ב״מ 777).
מצולה את בלא עבר ומלאך אל ולא גבר 451.
מצוק זמני אבחנה מעלות זמנים עברו 462, 861, 888.
מצור יהיה שבוע הבא 946.
מציאותו בארבעה עולמות 877.
מציאותו ואחדותו ואין גוף 877.
מציב אדמה וכל גבוליה 851.
מציל מעיר נשיה חרדים מחיה 218.
מציקי מגלה בנך בת יחידה 881.
מצלאין אנחנא ותבעין רחמי מן קדם אלה שמיא 333.
מצמיח ישועה רב להודיע 238, 240, 268, 799, 807.
מצעק מעלות השחר 256, 302, 776, 780, 782, 843, 848, 851, 852, 908.
מצרה אשא בשיר משלי 861, 874, 890.
מצרי ערי יצרי 284, 291, 295.
מקדים וראש לקוראים זוכה ועומד וקורא 311.
מקדש מלך וכסא כבוד מראשו 255, 775, 777, 779, 781, 842.
מקום שלום יצורי גשם 833.
מקול צרינו דר נעלם 815.
מקום עולם ואין עולם מקומו 785.
* מקום קבר ויום מות גזורים והאדם אלי יומו משחר (ב״ק 262).
מקור חיים חי עמך 816.
מקור עיני על עוני 302, 941.
מקורא סתימא ואבא ואמא אבהן דעלמא 898.
מקימי מעפר דל ואביון 210, 238, 812, 828.
מקשיב מענה שועת שבויים 255, 775, 778, 779, 781, 843.
מקשיב שועם וועקתם היום תכבוש עונותם 255.
מר לי מר כי חזות קשה הוגד לי 857, 860.
מראות בינה לעם אמונה 863, 879, 880, 885.
מראן דבשמייא (עי׳ מרן דבשמיא לך מתחננין).
מראש אמנה תשורי 801.
מראש הר שניר וחרמון 811.
* מראש חקר דבר ומראש כבם פני דבר כבורית (ב״מ 778).
מראש מקדם נסכתי 804.
מראש מקדמי ארץ נסוכה 833.
מראש מקדמי עולמים נמצאתי במכמוניו החתומים 775, 778, 780, 782, 842.
מראש צורים יוצר הרים 809.
מרגיזי עמים עולות יפעלון 833.
* מרדף שלומים אחרי רבו מריבות ומדינים בסבתו (ב״מ 763).
מרום אל חי רם ונשא 827.
מרום אלי מקוממי 815.
מרום אם גברו חטאים 833.
מרום וקדוש שעה שועת שבויים 216, 255, 775, 777, 779, 781, 783, 792, 795, 842, 848, 851, 852, 907, 941.
מרום יערב לך שירה ערוכה 881, 887.
מרום לעמך גאלת 784, 790.
מרום מבני קראתם 828.
מרום נורא עלילותיה 218, 256, 841.
מרום קדוש צור 239.
מרום שור ממרומך 821.
* מרומות שכנה נפשך תהי רם בסיל חושב עליה בירידה (ב״מ 721).
מרומם בעז חבין 785.
מרומם הוא עלי כל האהובים 244.
מרומם ונעלה עלי כל תהלה 329.
מרומם לך אפטיר שירה 827.
מרומם על כל ברכה ותהלה אנת הוא סיבת כל סיבה 965.
מרומם צור חשקי במעלות 828.
מרומם צור מחולל 828.
מרומם שעה הוד המוני אמוני 818.
* מרוצת איש אלי קובה ומים אל תהום רבה (ב״ק 275).
* מרי על רעך ראשית רגינה ותוכחתך חבריך אמונה (ב״ק 264).

* מריב איש עלי משרה בשכמו חנית יקח ויצא אל מריבו (ב״מ 724).
מרים לראשי שלח לחפשי 209, 240, 247, 811, 856, 861, 864, 865, 868, 877, 881, 882, 889, 910, 914.
מרן אבדו ישרי חומותי ושורי 942.
מרן אבלה יהודה והיתה נדודה 923, 942.
מרן ה׳ איה חסדיך הראשונים בעלונו אדונים 923.
מרן ה׳ אלהא את אמרת לכנשתא דישראל עתידנא לנחמותך 332, 923, 942.
מרן ה׳ אלהא די כורסייה שביבין דנורא 332, 923, 924, 942.
מרן ה׳ אלהא דכל דמטמר קדמוהי גלי 318, 322, 919, 932, 942.
מרן ה׳ אלהא דשבינתיה בשמי מרומי 332, 942, 950, 962.
מרן ה׳ אלהא מלך על כל עלמיא 924, 929.
מרן ה׳ את הוא אלהא דשרי ברום רקיעיא (עי׳ מרן את הוא אלהא דשרי).
מרן ה׳ את הוא אלהא רבון כל עלמיא 927.
מרן ה׳ דבידיה אסו לכל מחתא 923, 924, 929, 942, 950, 962.
מרן ה׳ דסגיאין רחמוהי 318, 322, 919, 923, 925, 927, 932, 942, 962.
מרן ה׳ דקריב לכל מאן דקרי ליה 318, 919, 923, 932, 942, 950, 962.
מרן ה׳ למה תישן עורה 923.
מרן ה׳ מחי ומסי (עי׳ מרן מחי ומסי).
מרן ה׳ מלך עלמין גלגלוהי שביבין דינורין (עי׳ מרן מלך).
מרן אדיר בקדושה הפך ים ליבשה 919.
מרן אדיר האדירנו ברוך ברכנו 924, 925.
מרן אדרוש בוטחי בורא רוחי 317, 322, 919, 923, 924, 927, 929, 932, 942, 962.
מרן אודיעך חטאתי ואתודה על עונותי 919.
מרן אודיעך חטאתי על פשעי בהתודי 318, 919, 923, 932, 942, 962.
מרן אוחילה לקדוש בעד עם קדוש 317, 322, 919, 927, 929, 932, 942.
מרן איל מעין דמעות 318, 919, 932, 942.
מרן אזמרך עליון בשובי ברציון 317, 322, 919, 924, 927, 932, 942, 962.
מרן אחזתי בסאתי אשר הייתי מודד 925, 942.
מרן אחלה בתחנוני אליך ה׳ 923.
מרן אכן אתה אל מסתתר וגולה רזים בנהורא את שרי 318, 322, 919, 923, 924, 929, 932, 942, 950.
מרן אכן אתה אל מסתתר וגולה רזים בשמך יגילון 318, 322, 919, 932, 942.
מרן אל גדול ונורא עוטה תפארה 919.
מרן אל שוכן רומי 318, 322, 919, 923, 927, 929, 932, 942.
מרן אלהא דישראל ומרי נהורי 318, 919, 932, 942, 950, 962.
מרן אלהי אזכורה ושינה אסירה (עי׳ מרן אלהי אזכורה ושינה אעירה).
מרן אלהי אזכורה ושינה אעירה 942, 962.
מרן אלהים ה׳ שוכן שמי שפרה 962.
מרן אליך ארון אקרא בגרון 923.
מרן אליך ה׳ נשאתי עיני 321, 923, 931, 949, 962.
מרן אליך אלי אשמיע קולי 923.
מרן אליך אקרא בוטה מצרה 919.
מרן אליך אקרא יומם ולילה 943, 962.
מרן אליך אתודה על עונות ופשעים 942, 962.
מרן אליך אתודה שוכן מעונים 318, 322, 919, 929, 932, 942, 950, 962.
מרן אם עונותינו רבו מלמנות 919.
מרן אם עונינו ענו בנו כעדים 942.
מרן אם עונינו רבו והפשע גבר 332, 942.
מרן אמנם אם עונינו הגדולים 318, 919, 932, 942.
מרן אמרתי אוי נא לי כי יסף מוטה עולי 942.
מרן אנא אל הנאדר במרומי רומה 332, 925, 942, 962.
מרן אנא אל הנישא בוחר באב נוסה 923.
מרן אנא אלהי הנאדר (עי׳ מרן אנא אל הנאדר).
מרן אנא הבורא בורא כל במאמרו 332, 924, 942.
מרן אנוסה לעזרה בעמדי בצרה 317, 322, 919, 923, 927, 929, 932, 942, 962.
מרן אנוסה עדיך לבקש רחמין 919, 923, 929, 942, 962.
מרן אנת הוא אלהא דגלן קדמך עמיקתא 318, 322, 919, 932, 942.
מרן אסדר תחנתי 332.
מרן אספכלנן קמך והדרנן לתרעך 923.
מרן אספו אמונים בעלי אמונה (עי׳ מרן אפסו אמונים).
מרן אסתכל בעמך דגלא מניה יקריה 322, 919, 923, 924, 929, 942, 950, 962.

מרן אפוא רחמיך אלהי הקדמונים 923.
מרן אפסו אמונים בעלי אמונה 322, 942, 962.
מרן אפסו בעוני עצי המערכה 322, 942.
מרן אראלי מרומים בשיר ושבח קמים 318, 322, 920, 925, 927, 929, 932, 942, 949, 950.
מרן אשא אל ביתי (עי' מרן אשוב אל ביתי).
מרן אשא עיני אל אדון האדונים 332, 942.
מרן אשא עיני אל ההרים באתי לחלותך 318, 322, 929, 942, 962.
מרן אשא עיני אל צור קוני (עי' מרן אשא עיני אל צורי וקוני).
מרן אשא עיני אל צורי וקוני 923, 943.
מרן אשא עיני אל רם ונשא 318, 322, 919, 923, 925, 929, 932, 942.
מרן אשא עינים אקור אפים 923, 943, 962.
מרן אשוב אל ביתי ואדרוש עדתי 322, 919, 923, 929, 942, 962.
מרן אשפוך לפניך שיחות אלהי הרוחות 923.
מרן אשפוך לפניך שיחי בטחוני ומרויחי 318, 924, 942.
מרן אשפוך עתירתי לפני אל אילותי 919.
מרן אשפוך שועי בחסד מושיעי 923.
מרן אשרי כל חוסה באומר ועושה 919.
מרן את הוא אלהא דגלן קדמך עמיקתא (עי' מרן אנת הוא).
מרן את הוא אלהא דשרי ברום רקיעא 317, 322, 919, 923, 924, 925, 927, 932, 942, 950, 962.
מרן את הוא אלהא ולית בר מנך 927, 962.
מרן את הוא אלהא לכנשתא דישראל 950.
מרן אתאנו מתודים שעריך נקדים 942.
מרן אתאנו על שמך (עי' אתאנו על שמך).
מרן אתחנן בבקשה בדברי מורשה 929, 942.
מרן אתפלל אתודה אתחנן ואקודה 923, 925, 929, 942.
מרן במאי פומא נפתח 924, 925, 942.
מרן גליא קמך דכחיש לן חילן 923, 942.
מרן דאתקרי אסתריאל ובחר ביקותיאל 962.
מרן דאתקרי חוסיו 318, 919, 923, 925, 942, 949.
מרן דבשמיא לך מתחננין אנן כעבדא דמתחנן למריה 232, 317, 321, 322, 327, 919, 931, 942, 949, 950.
מרן דבשמיא מר על כל מרי אלהא מהימנא 318, 322, 919, 923, 924, 927, 929, 932, 942, 950, 962.
מרן דבשמיא קדמך מתחננין 924.
מרן דבשמיא רבון כל עלמיא 924, 942, 962.
מרן דרכך היטיבי 318, 322, 923, 927, 929, 942, 962.
מרן הא בעיני עבדיא קדם רבונהון 332, 942, 962.
מרן חיים שאלנו ממך 931.
מרן יגורתי מפני שמים קונה 318, 919, 924, 942, 962.
מרן יה מתי תשבור קרן מצעירה 318, 919, 924, 942, 950, 962.
מרן יום ישבתי להודות כחשי 318, 322, 919, 923, 929, 932, 942.
מרן יונה נודדת מקנך 317, 322, 919, 923, 925, 927, 929, 932, 942, 962.
מרן יונת אלם קץ ישועה 943, 962.
מרן יושב בשמים ומביט עד קצה מים 318, 322, 919, 924, 927, 929, 932, 942, 949, 962.
מרן ים ליבשה נהפכו מצולים (עי' יום ליבשה).
מרן ירצה שוע קהל נועדו 318, 924, 942, 950, 962.
מרן להודות באתי על חטא סתרי 317, 322, 919, 923, 925, 929, 932, 942.
מרן לילי זכרון עמדתי מרעיד 318, 942, 962.
מרן לך אלהא דאבהתי אנא קרי בבעותי 919.
מרן מה לי ללכת אחרי ההבל 943, 950.
מרן מחי ומסי מטית ומחי 318, 322, 919, 924, 927, 929, 931, 932, 942, 949, 950, 962.
מרן מכניסי רחמים הכניסו רחמינו (עי' מכניסי רחמים הכניסו רחמינו).
מרן מלך עלמין דגלגלוהי שביבין די נורין 322, 919, 923, 925, 927, 932, 942, 949, 950, 962.
מרן מתרצה ברחמים 931.
מרן נא אלהי שוכן רומה 929.
מרן סאבי כולה מאתא דעלתון לצלותא 924.
מרן סדר חטאתי וחטאת עדתי אדבר בשפתי 924, 942, 943.
מרן סולח ומוחל מחול ושבוק לחובי עמך 924.
מרן סומך נופלים עוזר דלים 919.
מרן סיבור ישראל ופרקיה 924.
מרן סלח ומחול לאום בך מתרחצא 924.
מרן סמיך וסעיד הוי לן (עי' מרן סעיד וסמיך הוי לן).
מרן סעיד וסמיך הוי לן שובן רומה 924, 942.
מרן ספו חסידים ופסו אמונים מעולם 318, 942.
מרן רחום הנאדר במרומי מעונים 962.

מרן רחמים בקשנו מנך 931.
מרן שאו נא עיניכם אל אלהיכם 318, 322, 919, 924, 929, 932, 942, 962.
מרן שבת משושי ורבו יגוני 322, 332, 929, 942.
מרן שומר ישראל שמור שארית ישראל 232, 832, 923, 925, 931, 949, 962.
מרן שירה חדשה חדשו גאולים 332, 924, 929, 942.
מרן שלמא לכון שארא דישראל 318, 322, 919, 924, 927, 929, 932, 942, 950.
מרן ששים ושמחים לקראת יום איום 919.
מרן תבר גיברי שמע בקלא דתבירי 332, 923, 942.
מרן תורתא דמרביא בטולי וברגבי 318, 919, 923, 925, 932, 942, 949, 950.
מרן תעיתי כשה אובד 919, 962.
מרנא דבשמיא . . . והב לן (עי׳ מרן דבשמיא לך מתחננין אנן בעבדא).
מרעי ושכני ואחי ונאמני 938, 963.
מרעיד פני צורו 217, 776.
* מרעים ישכרו זרים להוציא מום עלי טובים (ב״מ 775).
מרפא אין ציר נאמן 858, 860.
מרפא ומזור אל תנה 861, 885.
מרפא יהיה דבר פי ועניניו 255, 775, 777, 781.
מרפא לכל לב 816.
מרפא תנה אל נא 863.
מרשות האל הגדול הגבור והנורא ומרשות מפנינים ומפז יקרה 285.
מרשות שוכן עד וקדוש המחולל ארץ ותבל 311.
מרשות שם האל אל פודה וגואל 903.
משאת כפי מנחת ערב 831.
משאת שיר וזמירות 317, 332, 918, 923, 941, 961.
משביח שאון האחים בנה לנו בית האחים 816.
משביח שאון ימים נטה עלינו שלומים 269, 279, 289, 331, 916, 926, 935.
משגב לעתות בצרה 799, 807.
משגבי שרים רדפוני 208, 803.
משגיח ומופיע צופה כלל ופרט 861, 874, 878, 890.
משגיח על עמו יחיד רם מוכתר 873.
משה אמר איכה אשא לבדי 298.
משה ואהרן משיבי החרון 862, 870, 880, 891.
משה ידבר בניב שפה יחבר 803.
משה ידבר יה הצור תמים פעלך 833.
משה יה אסור בן חביב 884.
משוכני סנה אשאל מענה לי יענה 785.
* משול עול אשר שנא נכונה עלי קהל בהאפס ישריו (ב״מ 735).
* משול על יצרך תמשול עלי עמך ועל זרים (ב״מ 774).
משוקעת בין גלים 238, 241.
משוש החתן ישיש עליך 802.
משוש חתן עלה עלי לבי 955.
משוש לבי במשגבי 802.
* משח ראש אשר תשנא בשמן ראש אם יש בקרב לבך כרתו (ב״מ 765).
משיח וגם אליהו 854.
משים למישור כל עקוב 797, 809.
משירי אהודה יה תחלה 785.
משירי אודה אל נורא 808.
משירת אמרי פי שבח מהדרת 819.
משך אל נא איל יצחק מנחתהו קרב 888.
משך חכמה מפנינים 814.
* משכיל בחברת אישים מואם ומרחיק אותם (ב״מ 783).
* משכיל מעות יתקון וכסיל מתוקן יעוה (ב״מ 782).
משכיל ערוך ערך יקר אין לו ערך 420.
משכיל שיר הידידות ונעים זמירות 859, 889.
משכני תבנה ברנה 888.
משכתיני כלילת חן 463.
משמים עונימו שוכן מעוני 255, 775, 778, 779, 781, 843.
משמיע ישועה יאמר לציון 801.
* משנאי המבקש את כבודי וסוף דבר מסרו אל בידי (ב״מ 732).
* משפט יסוד מלכות והמלכות עליו ועל גבו כמגדל רב (ב״מ 747).
משפתי יקשיב שיחי 828.
* משרת משאלות לבו ימלא ימותיו בין שני מיני הבלים (ב״מ 722).
משתה שמחה ויום טוב 910, 914.
משתחוה אני לך 264, 268, 797.
משתחוים להדרת קדש הר אריאל 254, 301, 317, 322, 332, 775, 779, 781, 829, 842, 846, 907, 918, 928, 931, 941, 950, 960.
מת אב ומת אלול ומת חומם גם נאסף תשרי ומת עמם 457.
מתא יא רעבוב 956.
מתגרת כפך רופפו שמים 832.

מתוק דבר תורה ממן בפי ודבש 845.
מתוק נפש מרפא אערוך לו ואצפה 209, 807.
מתי אבא ואראה פני אבי 810.
מתי יבא משיחי ויגאלני 864, 866, 868, 889, 893.
מתי יבושר עם עיניו כדל שואל 264, 519, 845, 854, 892.
מתי יבושר עני נאלח 886.
מתי יבשר בביאת נגידי 327, 346, 921, 946, 955.
מתי יסיר צור שבטו 858.
מתי יצרי זר לפני יוצרי 809.
מתי ירעה צור שבטו 858, 860.
מתי לנפשי אמצאה מנוח 1033.
מתי לשמה דלה עגומה 857, 860.
מתי מתי יבשר בביאת נגידי (עי' מתי יבשר בביאת נגידי).
מתי נשמה דלה עגומה 796.
מתי עם גלו צור במהומה כל צר בו 885.
* מתי שוא יעשו חיל בשוא רב ויעשוהו בשכל טוב אנשיו (ב"מ 718).
* מתי שכל אשר שומעים ורואים עלו אשמיעכם היום פלאים (ב"ק 263).
מתי שכל ויודעי דת ובינות וחכמה אלפוני הנגינות 455.
מתי חבל התקוששו 217.
מתי תפסח ונעשה פסח 271.
מתי תרחם קוני עדינה ונצורה 873, 885.
מתי תשים עיניך בי 815.
* מתן בלא דבר ולא על שכר הטוב אשר נתן וחסדו גבר (ב"מ 759).
מתן משמי ערץ 824.
מתני אחזו חלחלה 284, 291.
מתנשא השוכן במעוני 819.
מתנשא מהרה נא כגבור קומה 213.
מתקוממי תחרם כמו קש רוח תזרם 815.
מתרצה בתחנונים ובנעים זמירי מלות 217.
מתתיה גבר לאויבים 822.

נא אלי יוצר רוחי 868.
נא גן נאוה יהי ביתי 825.
נא זכרו לטוב אליהו 864, 894.
נא חתמנו לחיים 832.
נא לי מושלי תן 827.
נא לניב שפתי הוד שיחי 825.
נאדרי במה אקדם פניך 813.
נאוה בעוז התאזרי כי עור מעט תעזרי 463.
נאוה כמו תפדה דודי 884.
נאוה מיין רקתך 210.
נאוה קדש בית משכני 804.
נאוה קומי מבור שבי 238, 799, 808.
נאוה תהלה לך אני 798, 811.
נאוה תמה מיין רקתך השקיני 813.
* נאום חכם בעיניו לנבונים באולתו אני אדע צפונים (ב"מ 790).
* נאום חכמות ומוסרים בניב רם שמואל מבני מושי אמרם (ב"מ 795).
נאור אור לי 853.
נאור אתה אדיר אל 803.
נאור אתה אדיר שמך 866.
נאור יסר בחכמה 833.
נאור מקור חיים 255, 775, 778, 779, 843.
נאזר בעוז ובגבורה 210, 812.
נאם יהודה הקטן 871.
* נאם מאמץ ידו שיר שר משוה נבלו (ב"ק 293).
* נאם מצפה אתרית שר איש ממלא נבלו (ב"ק 294).
נאמירך באימה נברכך בבינה 830.
נאמר בהבר לבבות נודע בשלושים ושתים נתיבות 915.
נאמר שירה בשירים 266, 269.
נאסף אביר רועים ועדר ה' תועה 939.
נאקי אל שמע וגם ראה 803.
נבוכדנצר אכלני הממני 298.
* נבון לב פקח עין ראה שעוריה בקרב לבבך אש לחמלה אזי תוקיד (ב"ק 285).
* נבונו הלא הכל חקרתם ולמה לא תבינונו פלאים (ב"מ 789).
* נבוס לבבך ברפש עצב שתה מי ענבים (ב"מ 814).
נבכי ננוח עלא הזמן ומצאיבו 1035.
נברא מן עוני אבד צור לבב כפר לי עוני 887.
נברך שם כבוד שוכן מעונים 898.
נגד מלכים אעמודה 866, 913.
נגדך אפצחה מהלל 861, 886.
נגדך אשים מגמתי 783, 788, 789, 791, 792, 794, 795, 868.
נגדך ונגדך אפצחה מהלל (עי' נגדך אפצחה מהלל).
נגדך יה עזי וזמרתי 785.
נגדך צור כליל אהלל בחליל 845.
נגדך צור מרומם ונעלה 786, 866, 909, 913.
נגדעה קרן עדינה היא גברת כל מדינה 464.
נגוהי משכני טירי 819.

*נגידים תארה מפי חכם לב ונכבדים ומשפטים ישרים (ב״מ 792).
נגיל נשמח באלהינו עת ישלח את משיחנו 238.
נגינות אעיר ושיר אחבירה 869.
נגינותי ושירותי אעורר 845.
נגניתי אזכיר לילה 238.
נגלית ישרה בלי צניף ומצנפת ודבר צדקה למול פנים כטוטפת 456.
נגן טוב עלי עשור 540, 863, 864, 866, 909, 913.
נגנו ספר רפואות למכאובי וחובי 858.
נגע קשה פשה בלב 466.
נדבות פי אלי רצה נא 238, 804.
נדבות פי והגיוני 814.
נדבות פי רצה ולחשי 238, 539.
*נדבר לאנשים שברו את זדון לבב ויצר רע ותזכו (ב״ק 281).
נדה מן עם רוב בת קין 890.
נדחו קבץ מאז הווה 883.
*נדיב יהי נותן לאוהב נדבה רבה ובמעט את משנאו משכך (ב״מ 806).
נדיב לב יעזוב אחיו וילך בסעדו שואלו הלוך וסעוד 459.
נדיבותך רחבה ועמוקה וצדקתך כהררי אל חזקה 453.
נדיבי עם גשו הנה מהרה ראו ספר בטיב זמר ושירה 244.
נדיבי עם נדיבים נאספו 468.
*נדיבים יש ואין כל איש אשר ימנע שמו כילי (ב״מ 807).
*נדיבים קבלו מאל רכוש רב ואולם לא לאוצר יעלוהו (ב״מ 788).
*נדמה אשר ישתו במושב ויהבלו ובינם אשר לא ישת ישמע ויחקור (ב״מ 804).
*נדמה זמננו אשר בא ברע וטוב לדיין בגזרתו וטעמו לטעמו (ב״ק 286).
נדר חובי לאל בעון 825.
נדרי לך אשלם 804.
*נהג חילך באור פנים ומתן יד ומוראה (ב״מ 811).
*נהג עצמך מראש עלי חק אמונתך למען אלי רעה תהי אחרית נוכל (ב״מ 802).
נהדר כל מוני אויבי 888.
נהלל אל חי במכתם 208, 799, 808.
נהלני אל היכלי שן 802.
*נואם שקרים יחשוב כי לו ריוח בלי קרן והוא שקר (ב״מ 800).
נוגה ויראה לך לאור 833.
נוגנים שרים שירו שירים 845.
נודה בלישוני לקוני 866.
נודה ונהלל אל חי חלקנו 859.
נודה ונהלל ונפאר אל חי חלקנו 882.
נודה לאלהינו בשירים נעימים 872.
נודו לאיש גדל מאד צירו 466.
נודע בכל המון גם בהמוני 467, 784, 789, 793, 795, 796.
נוה האולם קומם על כל נסתר ונעלם 256.
נוה הר קדש עיר דוד חנה 238.
נוה קדש בית משכני 799.
נווארת אלגסאן פי אינשידאח 882.
נוטה שמים שובה לי 538.
נועם מם מלכי של פורץ טירי 822.
נועם שיר אביא לאבי 832.
נופת ניב תטופנה לאל שפתי דל 801.
נופת קנות מוסר ובין שואלת 242.
נופת תמור מרור ידשן קהלו 271.
*נוצר דעה אחת ואם אין אתה בעולמך כמו חולם (ב״מ 797).
*נוקש פעמים זך עלי אורח ישרו ונאמנו דרביה (ב״מ 796).
נור לאומים מני עול 820.
נורא אדיר נעלם דוד מרעיון 538.
נורא אל נדרש לכל דל שואל 866, 868, 871, 878, 909, 913.
נורא אתה אלהי המשפט 255, 775, 777, 779, 781, 842.
נורא אתה יוצר רוחי 814.
נורא אתה צורי גואלי אל מלך נאמן 861, 876, 881, 889.
נורא אתה קבץ עתה יונתך תמה תמימה 237, 240, 247, 538.
נורא בי עמרם גרם 867, 881.
נורא בעם רם גרם (עי׳ נורא בי עמרם גרם).
נורא האזינה אמרי 800.
נורא ואיום סוב נא נחני 856.
נורא מכל ואיום הדרש לשועתי 255, 842.
נורא תדין אנם 887.
נושא עון ופשע ולנו בושת הפנים 939.
נושא רב פשע ורב חובות מה נתאונן 939.
נות נדיב בשמיך ונרדך 483.
נותן דרך ונתיבה בים ובמים רבים 208, 269, 798, 799, 808.
נותן ליעף כח ועצמה 892.

נותן תורה ברה לאום טהורה 890.
* נזכר שאון מות עלי קבר ועת נביט למת (ב״ק 290).
נזם וחח וחלי תלבשי 886.
נזמר שיר בנועם פה ומלה לשר גדול וטפסר בקהלה 243.
נזמר שיר בנועם פה וניבי לשר גדול והוא חמדת לבבי 243.
נזמר שיר ושבח בתהלה לרב גדול והוא כתר לגולה 243.
נזמר שיר ושבח גם תהלה לאל עליון והוא שוכן זבולה סביביו נשערה 244.
נזמר שיר ושבח גם תהלה לאל עליון והוא שוכן זבולה סמכנו בחסדו המרובים 244.
נזמר שיר ושבח גם תהלה לשר גדול והוא כתר לגולה 243.
נזמר שיר לאחי טוב אהובי שמו יוסף והוא חמדת לבבי 244.
נזמר שיר לאל שוכן זבולה אשר נתן לתורה זו כלולה 244.
נזמר שיר לשר וגביר בעמו נגיד עמי והוא השר שלומה 243.
נזר נזירי עם וציץ מנזר 464.
נזר ראשי נפלה ירדתי לתחתיות 857.
* נח ממהומה ובאה בעת אשר נח מהומה (ב״מ 813).
נחבר שיר לשר ורב במעלה והוא נין לנשיאים בקהלה 243.
נחה עם צאן מרעיתך 211, 237, 240, 241, 538, 799, 811, 865, 868.
נחלה לי אל אברך 813.
נחלי זרים אם יעלו 833.
נחלתי נחלת דודים 539.
נחם תנחם וגם תרחם 871.
נחמה תעש כטוב בעיניך 331.
נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כופר . . . אשא נם לגוים 301, 838, 905, 917, 936.
נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כופר . . . על חללי בת עמי 301, 319, 331, 336, 838, 917, 936.
נחמו נחמו עמי יאמר אשכול כופר . . . שמחו בני ציונה 328.
נחמתי על זדוני ונכלמתי מעוני 256.
נחני דר רום עלייה 811.
נחר בקראי גרוני דבק לחכי לשוני 464, 467, 858.
נטה אל בית ידידיך 323.
* נטה אל מה תהי נוטה זמנך יחזק ויפתח לך שערים (ב״ק 283).
* נטוש עונג ובית מדות ושב תחת יריעה צם (ב״מ 812).
נטע קדוש מרחם 871.
נטרי תרעי פתחו תרעי 231, 836.
ניב באה עזרתה לי 820.
* ניב רך אשר יורק עלי לב קשה לב הרבה כחמאה יחליק לו וירך (ב״מ 805).
ניב שפה כי הוא לדוד 819.
ניחות נפשן ושביקות עויין 778.
ניצחן קרבייא ומרי מלבייא 309.
נכברכם יא כוואתי עלא מא גרא 1035.
נכון לבו איש הוא יראי 236, 539.
* נכונה יש בלב אישים צנועים חשבנוהם במעשיהם עניים (ב״ק 282).
נכספה נפש עניה 786, 866, 909, 913.
נכספה נפשי וגם כלתה לך 785.
נכספה נפשי וכמה לך בשרי 800, 804.
* נכרי מקבל שי שלחו לו אחר להעזר באהבתו (ב״מ 798).
נלאה להליל על שברנו 32, 838, 935.
נם למשה יה בסיני 786.
* נמבזה יחרש אם ירעו לו בעת שיחלוש לגמול וידל (ב״מ 794).
נמוגותי בדרכי הרשעה ונמסרתי ביד כבד פשיעה 453.
נמתי לצר יגון 466.
ננסא לביר ולפורחה ננסא לביר 858.
נסה במטעם חכך יין וגם קדה באח 459.
נסל אבראהים צאר אלמנא אכלצו אלתובאת אלא רבנא 345, 346.
נסעו ונסעה עב עלי ראשם כמו כפם במתן או כעיני בבבי 457.
* נסת ממות נצלת מנהו כי לא קרב יומך (ב״ק 284).
* נעורים העמיסו חטא ופשע על צלעיך (ב״ק 289).
* נעורים מביאים אל ידי שלש לזכר ולזהירות ולדעה (ב״ק 288).
נעים דודי יפה 799, 807, 821.
נעים זמיר וישבח לשוני 867.
נעים שיחי לך אל חי 833.
נעים שמך להודות 788, 791, 794, 886.
נעימה בין השמשות בכל לשון 539, 883, 911.
נעימה בנשים בחייה ומותה 931, 951.

* נעימות אל ביד אזרח כהלך רץ למסחרו (ב״מ 808).
נעלה ברום מה לו שבייה 878.
נעלם בשחק היה למסך ענני 885.
נעמו עלי ידידות קוני 867.
נעמת ויפית יעלת חן 862, 880, 891.
נערוך זמירים ונהלל שם אלהים 831.
נערץ בסוד רבה יתגדל ויתקדש שמיה רבא 264, 266, 269, 463.
נעשה ונשמע אמרו בסיני 788, 791, 794.
נעשק בין הגזלן צבי צעיר ניתן בין הצרים 889.
נפוצותינו כנס אל עיר נאמנה 264, 845, 880.
נפלאה לי אהבת אל 856.
נפלאות אל בארץ חם 806.
נפלאותך אשיחה כי עמך הסליחה 211, 813.
נפלאת אהבתך לי צורי ואורי 867.
נפלה עטרת כתר ראשינו 857, 860.
נפש חיה תהלל יה 826.
נפש יקרה איך בתוך גוף תשכני 1025.
* נפש יקרה תדושן ממעט הון ויד נבל תמלא בטוב ביתו ועוד יתבע (ב״ק 287).
נפש מבכה מי בכי על מעלה 464.
נפשי אויתיך בלילה אותה נפשי אל מקום נפשה (עי׳ אותה נפשי אל מקום נפשה).
נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחריך 212.
נפשי אל צור ילדך 843.
נפשי אשא למעון קדשך 809.
נפשי באלהים כל מאווי 213.
נפשי בילדת גפנים אתן ונצי כרמים 464.
נפשי בעודך בי נודה יוצרנו 212.
נפשי הללי אל נורא 785.
נפשי כאיל על אפיקי מים 832.
נפשי לאל חי הומייה 878, 886.
נפשי לאלי הלולי פתח 828.
* נפשי לצורך הללי ודבר נעימות מללי (ב״ק 291).
נפשי לראות חכם שוקקת 862, 870, 880, 891.
נפשי נהרי שחרי בית אל דר רומה 213.
נפשי נפשי וחפשי בקשי וקושי כחשי משיא 832.
נפשי עורי שוררי שירך 268.
נפשי עלי תהמה 867.
נפשי תזמר בניב לשונה 462.
נפתי משבבי ידידי מור ואהלות 237.
נצדיק דין אהוב אשר דר בזבולו 931.
נצדיק דין אהוב מוליך השבעה 931.
נצור עמי מצוה ירשתה מחורב 467.
נצח לך נדרש לכל שואל 785.
נקלותי היות עבד אנשים 645, 648.
נקלותי ודלותי בפרוד 466.
נקם בבצרה עשה 879, 887.
נקם ילבש צור משגבי 210, 803.
נר לרגלי דבריך השמר והכרת עריך 245.
* נראה דבריך בצרי את כל מכאוב ואת כל תחלוא יכפה (ב״מ 799).
נרד וכרכום ציץ בגני 463, 786, 884.
נשאו נהרות לך דכים 803.
נשאל לאליה מתי התבשר עם 856.
נשארנו ריקים צועקים ממעמקים 848, 849, 851.
נשבח נומר שיר לתורה 244.
נשבח נפאר גם להודות לאל עליון 244.
* נשה חטאות חבריך וימשכו באהבתך (ב״מ 810).
* נשוא חטא ללץ משחית וישגה בחטא אבל נשוא חטא חכם לבב לעלם יישרו (ב״מ 803).
נשורר שיר לשר גדול בשרים וחוא בן לנסיכים לגבירים 244.
* נשיא לבב ייטיב אל קטנים בלבתו עם גדוליהם בקרי (ב״מ 791).
נשיכת פרעושים כעקרבים ונחשים 517, 810.
* נשים לעזר נבראו אך יש במקצתן מרי (ב״מ 815).
נשיר לאל בחר בנו מכל העמים ותורתו הנחיל לנו 237.
נשיר לאל חי מטוב שבחי 244.
נשיר שירים לאל צור גואל 845.
נשמה מאשר תתאו גרועה ונפש מאשר תשאל מנועה 452.
נשמת אבות ובנים ממלכת בהנים 264.
נשמת אחדים בני איש אחד 264.
נשמת אמונים רגזו וחלו 32, 935.
נשמת אסירי עונות שבויי אשמים 255, 775, 777, 779, 781, 842, 846, 847, 849, 907.
נשמת אסתר הדסה 264.
נשמת השמחים בשמחת חתן וטובו 866, 909, 913.
נשמת חוגגי חג המצות 788, 791, 794, 904.
נשמת חתני הבוטח באל חי מנת חלקי 866.
נשמת חתני הבוטח באל מנת חלקי 866, 910.
נשמת חתני הבוטח באל רם 785, 866.
נשמת חתני הבוטח הנכסף לאהבתך 866.
נשמת חתני החוסה באל רם וגדול 866, 910.
נשמת חתני החוסה בשמך 866.
נשמת חתני המחכה רובי חסדיך 866.

נשמת חתני המיחד שמך 866.
נשמת חתני המיחל רחמיך 866.
נשמת חתני המקוה רחמיך ישעי ואורי 866, 910.
נשמת חתני המקוה רחמיך קדוש ישראל 866, 910.
נשמת חתני המתחנן 910.
נשמת חתני הנכסף לאהבתך 910.
נשמת חתני הנעים בחור מעם מורם 866, 910.
נשמת חתני הנעים במעשיו 866.
נשמת חתני העובר לפניך בפחד 866.
נשמת חתני השמח במצותיך 866.
נשמת חתני יפה עין מחלה פניך 866.
נשמת ידועי חלאים 219, 787, 790, 793.
נשמת ידידי עליון שוכני ציון 256, 773, 776, 780, 841, 845, 847, 848, 906.
נשמת ידידים זרע איתני מארם נהרים 264, 788, 791, 794.
נשמת ידידים מקום כוס תנחומים תיחדך 831.
נשמת ידידים פליטת זרע איתני תיחדך אדיר צוה להמוני 783, 789, 792, 795.
נשמת ידידים פליטת זרע איתני תיחדך יום קדמתי לאל 258, 264, 266, 268, 783, 792, 795.
נשמת יוספים להודות לך 833.
נשמת יושבים כואבים 831.
נשמת יושבת נבדלת 256.
נשמת יחידים (עי' נשמת ידידים זרע איתני).
נשמת ילד בחוץ 219.
נשמת ילדים שוממים 32, 935.
נשמת יריאיך עורכי הגיון רנניך 773, 776, 779, 780, 845, 847, 848, 906.
נשמת ישורון החוגג שבעת ימי חגיגתו 783, 788, 792, 795.
נשמת ישורון יום זה מדינך רועד 841.
נשמת ישורון ממטיף ממתקי חכו 782, 788, 794.
נשמת ישראל ישירו 832.
נשמת ישראל עמך הקוראים מן המצר ייחדונך 258, 264, 266, 268, 784, 788, 789, 791, 794.
נשמת להקת איתנך הנושאים לבם אל כפים 258, 264, 266, 268.
נשמת להקת עם אל מיחדים 258, 264, 266, 269, 784, 789, 793, 796, 833.
נשמת לוית חן עדת אריאל 258, 264, 266, 268.
נשמת מחנות מקהלות פלאיך ימליכוך 258, 264, 266, 268, 783, 789, 792, 795.
נשמת צבאות נוחלי אש לבת 255.
נשמת שאר יעקב 254.
נשמת שרודים נרודים 32, 935.
נשמת שומרי משמרת חג פסח מסח 788, 791, 794.
נשמת שוופת שמש שולמית 788, 791, 794.
נשמת שמחים ביום זה 832.
נשסע הגדי שסע לבבי 465.
נשפטי ערום מטובה חנון 825.
נשקה בי אש אהבתיך 870.
* נתון חטא את פני נער כהוקיד אש בבית יער (ב"מ 809).
נתונה לבנים קדושים 323.
* נתיב כל זעיר לפרוץ וגדול להחסר כנולד כצומח כנקלה כמו נכבד (ב"מ 801).
* נתינת יד מגנת לב לנבל ומתן יד לנדיב כנגינות (ב"מ 793).
* נתלה בשר נספה יום יסוף ועמו יגבר (ב"ק 292).
נתן בקולו גילו ציין וגם פרח 866.
נתן לך האל אב רחמן 864.
נתן עוז לעמו ולראשם פאר 863, 864.
נתני זמני ביד איש שדה 879.

* סאה מאשר יועיל ונח אכלו ואכול את משורה מאשר יחליאך (ב"מ 834).
סאלם יקול יא ודי קף ענדי 955.
* סבא את אשר ישן ביניך למשתה שבר את אשר חרש בפתך לאכלה (ב"מ 836).
סבאני עוהגי אלגולאן וגלא כרבתי 343, 345, 348, 956.
סבבוני גוים רבים קמו עלי עדת אויבים 239, 241, 538.
* סבה למות חולה בתעות רופאו האמן (ב"מ 841).
* סבוא מלכות משכר את עוילים וינחמו עלי עולם בסורה (ב"מ 819).
* סבול מהזמן טוב יעשה לך ושא רעת זמן קשה יבואך (ב"ק 298).
* סבול רע מצרים כי אשר יסבלמו ויוחיל אלהים יעבידו בצריו (ב"מ 835).
סבחאן דא אלמלך 345.
סבחאן עאלי סמאהו 343, 344, 953, 956.
סבחו אלרחמאן די דא אלחצור 346.
סבחו אסם אללה יא גמיע אלחצור 346.
* סביב חכם ענגים מתהלה וכבוד כאשר לבו מאוה (ב"מ 821).
* סבל בקיעי הר שניר על שכם חולה נקל עלי, נפשי וטוב מסבול פתי (ב"מ 827).

סבת כל סבה ועלה אל חי פועל כל פעולה 239, 241, 538.
סגולת אל מתי חכמה ודעה 1028.
סגולת הכנסת אורחים גדלה 871.
סגולתי ואור עיני 785, 861, 863, 876, 878, 879, 884, 886, 910, 913.
* סגנים ישבו יחד למשפט ולא ישבו שני מושלים בשער (ב״מ 822).
* סדין חכמה לתלמיד טוב ילובש ובלמוד נערות ח׳סן ונועם (ב״מ 818).
* סדין כלה יפיפיה וסיר אמן בתבשילו (ב״מ 838).
סדרי בראשית נוצרו וביום שביעי נגמרו 867, 873, 877, 911, 914.
סוב דמה לצבי והרחק לך פן אחמוד יופיך ותלקה בעיני 457.
סוב נפשי וגוחי חולי 911, 914.
סובחאן כאפי אלכול 344, 954.
סובחאן עאלי סמאהו (עי׳ סבחאן עאלי סמאהו).
* סוד בא בתוך אונים ארבע ולשון אחד (ב״מ 840).
* סוד לאלוה בהון כי רב ביד רוב עוילי עם והוא על ידי רוב הנדיבים מעט (ב״מ 828).
* סור שתכסה ותעלים ממשנאיך מאח ומבן ושוכבת בחיק העלם (ב״מ 830).
סורך לא נחקר ומעשיך מעידים 784, 787, 789, 790, 792, 793, 796.
סובה ולולב לעם סגולה 246, 248, 859 875, 911.
סולם במעלות גדולות 866, 909, 913.
סומך נופלים סומכני 911, 914.
סומך נופלים עזור דלים 240, 241, 538.
* סוסך ואם עז בהרבות מרוצה נוקש ומשכיל בהניד שפתות (ב״מ 837).
סוערה עניה שואפה וצופיה 322, 921.
* סור מאכול יען למכאוב תחלוא נופש ואין לכאב אבלים נופש (ב״מ 831).
* סור מאשר מושל חסדו ואיש קצף עליו ואל תבוא בריבו ראותו (ב״מ 826).
סור ממצוה לעשות צדק והוא איש עולה 459.
* סור מעשות רע וסורה מחבור רע למען לא יחושב בך כי את כמותהו (ב״מ 829).
* סור מקשה לבב אשר עזותו ארכה כבין צפון ובין הדרום (ב״מ 832).
סורה אדוני סורה לכלה 882.
סורה חתני סורה לכלה 864.
סח בתוא מכמר (עי׳ שח בתוא מכמר).
* סחר ידך בנחת ואמונה משובח מעבודת האדמה (ב״מ 823).
סי יבקא אלכט מני פי אלכתאבי ויבלי אלכף מני פי אלתראבי 72.
סיב דקלים לי ארגה 865, 868, 874, 881, 890, 913.
סימן טוב בפי כלנו 345.
סימן טוב סימן טוב ס״ט יהיה לכל אתי מלבנון כלה 316, 926, 929, 931, 938, 951.
סימן טוב סימנו אהוב גם סימנן 926.
* סכוכים הם באברת אל אנשים ביום עצמה מהומתו וגברה (ב״ק 299).
סלאם אללה באלחאני 956.
סלו לרוכב בערבות 832.
סלו מסלה בית אל עלות דרך גבולה 464.
סלו סלו בלבבי מסלותי 1057.
* סלח את חטא חבירך ויסלח אל חטאיך (ב״מ 839).
סלח ורב חסד לך אוחילה 231, 836.
סלח חובי וישר את לבבי 832.
סלח לבן ולאשה מריהם ושובה עוד וצוה בן ואשה 459.
* סלח לי כי תבונה אין לנפשי כעין עף ושואף מפראים (ב״ק 295).
סלח סלח אל טוב וסלח 808.
סלח רשעתי וקח דמעתי 775, 777, 781, 906.
סלסול ברכות עניו לשבטי ישורון 272.
סלסלו בנים ביחד 911, 914.
סמר גבי צור משגבי 264, 269, 322, 773, 776, 780, 918, 927, 941, 961.
סנסן הנעימים ישרים ותמימים 786, 866, 909, 913.
* סעד את לבך על שוא מהומות יבואך ותרויח לנפשך (ב״ק 300).
* סעד בנך בלמד דת ועם אל נתון לו לב לשמעה או למדיה (ב״מ 820).
סעד נא צאנך נגזל 889.
סעדני אושעה ללב נדכה אלי לא תבוזה 237, 240, 539.
* סעו ממנוחות אל אדמות כי טוב במסע ומסע משאלות לב תלד (ב״מ 833).
* סעו ממשכנות עון ופשע שכורים בחטאות לא ביין (ב״ק 296).
סעי יונה ושמעיני 345, 952.
ספדי והלילי תורת יקותיאל 838, 906, 949.

* ספק בנסתרות לחלמיד טוב נולד ולפתי בכל גלוי (ב״מ 824).
ספר ה׳ ספר ה׳ בכה תבכה 906.
ספר אמרי שפר התפלשי עפר ואפר 858, 860.
* ספר יהי רעך עלי דרך ובביתך ספר יהי עמך (ב״מ 825).
ספרי תמה תמימה ספרי נגיל בתמה 952.
סקלי עם בא למשול בעמי 889.
* סרוחים על יצועיהם באוצר אשר יציץ וישגיח באשנב (ב״ק 297).
סתרי ענה לדל נענה 515.

עאל הודאלי חלאה סאווארסין 863.
עב קל ממרומיך 336.
עבד אשר יעיר לשחרך 466.
עבד אשר נרצע לעבדני 470.
* עבד בבוז יכשר למעשה ומצבת ובשוט יהי נכון כמרוץ ומרכבת (ב״מ 864).
עבד יאמר בלב נשבר 209, 807.
עבדי ה׳ הללו אתי אל גדלו 811.
עבדי זמן עבדי עבדים הם 465.
* עבודתך כמלוה היא בידך ומלוה להשיבה לו מצווה (ב״ק 303).
* עבודתך לרעיך שררה ושמרך את בריתותם סחורה (ב״מ 858).
* עברה מדבש תמתק בראשה וסופה רוש ומכאוב לב אסופים (ב״ק 306).
* עברתי על אלה אמרו כי מימי קיסר נטעה (ב״ק 312).
* עברתי על מבנה רם לא נראה בעולם כמוהו (ב״ק 313).
עברתי על שב שח כי הוא בן מאה ושש ושלשים 459.
* עברתי על שוק טבחים בו צאן ושורים על ידם (ב״ק 315).
* עגלה אשר פסלו חרשיה מן תאשור ועין ארז באופן חסבון (ב״מ 872).
עגלת שלישיה צרופה 1060.
עד ה׳ אלהיך שובה 214, 801.
עד אן אהיה שדוד 805.
עד אן אויבי יהי דשן 812.
עד אן אני הולך ודל 812.
עד אן יפה הומה 811.
עד אן יצעק בן אמה 806.
עד אן ישמע עמי משבע בן משא 213.
עד אן צבי מודח 32, 935.
עד אן קריה עליזה היתה למם ולבזה 858.
עד אנה אהי נגוע ומעונה 214, 802, 804.
עד [אנה] אני הולך ודל ואויבי הולך וגדל 210.
עד אנה בכיה לציון ומספד בירושלם 298.
עד אנה מספד בירושלים תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים. אז בחטאינו חרב מקדש ובעוונותינו נשרף היכל 309.
עד אנה תשכחנו נצח עד אנה תסתיר את פניך ממנו למה זנחתנו ותמאם 216.
* עד יעבור זעם שטה מעל דרכו ובחדרך תהי נעלם (ב״מ 863).
עד מה כבודי לכלמה 297.
עד מה צורי לא תשים על אום לך קוית 861, 889.
עד מה רזון ער מקרוא 828.
עד מתי ה׳ ביום זה לעומתך 219, 336, 339, 838, 905, 936.
עד מתי הצור תמים תשוב שבות מלקוחי 858.
עד מתי עוך בשבייה 814.
עד שהמלך תרגלני הלות 271.
עד שוכן וקדוש שמו 215.
עד שיפוח היום ונסו הצללים קול דודי צח ואדום 264, 269.
עד שיפוח היום תלאות להסיר וישמן גלולים 271.
עדה הוד ככב שבתי כי אור הלך 461.
* עדה נפשך בהתאפק בצוקה והתראה לצרים בנעימים (ב״ק 302).
עדות ה׳ נאמנה למשה היתה למנה 215.
עדות ה׳ קהל אמוני 245.
עדי את בגדי תפארתך 215.
עדי זהב וחלי כתם ודרים 243.
עדר צאן הנהלאה מצרות מעובה ונדכאה 217.
עדת אל נא בכינה 796, 860.
עדתי מבלי חקר 827.
עובר על פשע ונושא חובה 941.
עובר עמור פה ינוח מבחר האצילים 571.
* עוד אעזוב טובי ותנום רוחי ואישן בוש ונכלם (ב״ק 321).
עוד יזרח עלי כבוד מלכי 833.
עוז אל חי נורא תהלות 215.
עוז אל מעידים הכל באימה תמיד 833.
עוז וזמרת יה לאל דר עלייה 215.
עוז וחדוה במקומו יעש למען שמו 215.
עוז ועצמה תן יה לישראל ושלח גואל 215.
עוז לי תן ורפא נא לחבלי 215.

עוז טפי עוללים ויונקים יסדת 214, 801.
*עוזב נוכל אותי בימי חיי ובמותי לי יספוד (ב״מ 861).
עוזי אליך אקרא 215, 807.
עוזי בך אשען 801.
עוזי ומעוזי יה אלי נאמן 811.
עוזי ומשגבי רחם זרע אברהם אוהבי 214.
עוזי חשקי דר במרומי 823.
עוזי מעוזי ומנוסי את מנת חלקי וכוסי 215.
עוזך אשיר וארנן 211, 813.
עוזך הראה יה אלי 214, 803.
עומה אור מאיר בשלמה 215.
עול נהיה לאלפי עד מה 816.
עול שוחי מן עמים 827.
עולם מושל בגבורתו 214, 801.
*עון יחושב על נקי כף אם לא גלה במקהלות רמית מערים (ב״מ 870).
*עונה לזועם במאמרות חלקות שיחיו לרצון חרון זעמיו מסיבים (ב״מ 874).
עוני נא געה בנקיון 817.
עונינו ארוכים ורחבים וגבוהים 281, 290, 902.
עופר בפיהו שני טורי ענק 925.
עופר על פניו 466.
עורה ה׳ ימינך רמה (עי׳ עורה נא ימינך רמה).
עורה אנוש תם 238.
*עורה ואל תישן לאויב ואם יש מאצלך מרבית מזונו וטוביו (ב״מ 868).
עורה כבודי עורה ואל תאחר 331, 945.
עורה כבודי עורה לאמר כי הנה בא יום 811.
עורה כרוב ממשח יקר 397.
עורה לבבי עורה 264, 266, 269.
עורה לקראתי יה שוכן סנה 910, 913.
עורה נא ימינך רמה 32, 230, 300, 905, 936.
עורו שירו שיר אילת אהבים 215.
עורי יונתי יפתי צאי נא ב[ו]אי לקראתי (עי׳ עורי יונתי תמתי).
עורי יונתי תמתי עמדי נא וצאי לקראתי 816, 827.
עורי יחידה מתנומה הללי 786.
עורי יחידתי לגעור בנשמתי 273.
עורי מאירת אישוני 237, 241, 912, 915.
עורי מצפון ובואי 214.
עורי נא אחותי רעיתי 887.
עורי נא בשיר יפתי 874.
עורי נאה וחסודה 812.
עורי נצורה כחמה ברה 215.
עורי עורי דבורה דברי שיר כי הוד והדר ירשת 212.
עורי עורי לבשי עוזך עיר ציון 809, 823.
עורר חמלתך לשארית המוני 322, 941.
עוררי משל וחידה אקונן 858.
עושה אורים גדולים 215.
עושה ארץ בכוחו 215.
עושה חסד לאלפים 215.
עושה כל בצדקה ולנו בושת הפנים 939.
עושה משפט לעשוקים 215.
עושה נפלאות בורא נוראות 784, 790.
עושה נפלאות לבדו רוקע הארץ מי אתו 215.
עושה עש כסיל וכימה 809.
עושה פלא חי וקיים 835.
עושה צדקה בה נפשו דבקה 872.
עושה שמים בתבונה 215.
עושני גם לי אור חזקי 823.
עושק יבולע תוך כף הקלע 214.
עזבני אבי וגנב את לבי 1022.
עזבתני ולמה שכחתני זה כמה 812.
*עזוב ביתך והתרחק ומלא מרכוש תשוב (ב״מ 880).
*עזוב דבר משמח בראשו ואם נשמע בסוף עצבך (ב״מ 847).
*עזוב שלש יבורך מסחרך אל תהי חבר לאיש השיך ורבה (ב״מ 855).
עזוז נורא לשה פזורה 214, 802.
*עזור אחים ואל תשב לך פן תהי נגף למען הגברים (ב״מ 856).
*עזור רעך בצר ותמצא לך עוזרים בצרה והאמן במסחר ותמצא און (ב״מ 866).
עזר מצרי היית 245, 246, 817.
עזרי אלי לדין עם דין 820.
עזרי אתה נחמד למראה 812.
עזרי ברצונך קבץ את עדתי 215.
עזרי ומגני שוב בנה ארמוני 238, 242.
עזרי ומשגבי מלא משאלי 891.
עזרי חוס עלי לטובה 215.
עזרי עד אנה תשכחני 215.
עזרי עליך נסמכתי מרחם 215, 813.
עזרי שוב דור עמי 214.
עזרי שוכן ברום חביון 215.
עזרי שוכן על נאמן לעמך שים תעל 215.
עזרי תן טוב לי תן 824.
עזרי תנה חלקי 824.
עזרך מקודש ישלח 215.

עזרנו אלהי ישענו 216.
עזרנו בשם ה׳ עושה שמים וארץ 822.
עזרתי ומפלטי לי 215.
*עט אחוז כי בעט יקובץ הון ועט יעלה נמוכים (ב״מ 883).
*עט אני חסדך אספר כי בך מלאה . . . ני (ב״מ 884).
עטרה ליושנה יה חזר 215.
עטרת פז ראשית לראש קאציני 246.
עטרת צבי וצפירת תפארה 215.
עטרת תפארת שיבה 214.
עין בלי נומה היא גלתה סודי 462.
עין חן עלי בניך פקח 886.
עיני אליך תמיד צופים 815.
עיני אשא אל ההרים מאין יבא עזרי משגבי ומבצרי 214.
עיני אשא מבור שבי 215.
עיני ולבי כאבלים אבלו 863, 882.
עיני כל ישראל אליך 323, 326, 921.
עיני לגור בארץ צבי הם בחרו 861.
עיני עיני יורדה מים על חרבן ירושלם 336, 936.
*עיני עלי רשעי ועל רוב מעלי אל תחני פוגת ונחת מבכות (ב״ק 319).
עיני ראתה איש תם 886.
עיני ראתה לבבי יחד 870.
עיניך ברכות בחשבון 214.
עיניך יונים יעלה 215.
עיניך יונים צביה 214, 801.
עינים מאירת ברה 215.
עינינו לך צופיה ענגו משמי עליה 851, 852, 920.
עיר חשקי חיש בנה אל רם 821.
על אהבתך אשתה גביעי 299, 340, 344, 911, 914, 921, 946, 952, 955.
על אהלה שוממותי ושופר להט שמתי 300.
על אודות ימי הפורים 787, 790, 793.
על אח בערוני עבד ואח בים נערוני 462.
על אריאל כי נתן הודו לאחר 905.
על ארמון כי נוטש 298.
על בן אשר שם את פניו ביראתך 273.
על היכלי אבכה יומם ולילה 230, 253, 319, 331, 336, 838, 936, 949.
על הכל יתגדל לפניו עוז 833.
*על הכסיל דברי פיהו אשר שופך (ב״מ 886).
על הנסים ועל הנפלאות הראת אלינו עמוסי התלאות 840.
על הר המוריה משא גיא חזיון 857, 860.
על הרי בשמים בעלי לכותשה 901.
על הרי בשמים סוב דמה לך דודי 901.
על הרים מה נאוו רגלי נאמן מבשר 215.
על זאת תאבל הארץ 296.
על זה היה דוה לבנו 32, 300, 336, 936.
על חרבן בית המקדש 309.
על חרבן פעמים ארץ צבי ירושלם 905.
על חרבן ציון אתחלחל 858.
על חרבן ציון יהמה לבי ועיני יבכיון 796, 857.
על ידי רחמיך הרבים סלח לנו אבינו 936.
על יום חרבן היכל מקודש 32, 300, 336, 936.
על ישראל אמונתו על ישראל ברכתו 830.
על מה אל נטשתני 215.
על מה היא נסתה גבירה שרה העברית 863.
על מה הנסתה גבירה 881, 885.
*על מה ולמה בוערים חיל להרע תאזורו (ב״ק 323).
*על מה זמן תעמוד להרבות יקר איש פעם ופעם להחליף את יקרו (ב״ק 320).
על מה צבי עופר תעמוד למרחוק 240.
על מה קול הקריה הומיה 297.
על מי נטשת הצאן 890.
על מצות מילה לבי חורש 869.
על מרום קדשך כמגדל בנני ועלי לבך בחומם תנני 457, 460.
על משכבי בלילות אויתי במיטב רחשי 270, 299.
על נהרות בבל חשכה יפעת אורותינו 315, 320, 331, 335, 906, 916, 926, 930, 936, 948, 960.
על עדה הנבחרת קוננו היקרים 858.
על עלמות שיר בגיל נשיר 1033.
על צבי עופר תעמוד למרחוק 538.
על ציון זה יש מצבה 570.
על שבר בת עמי אשא קינה 858, 905.
על שוד היכלנו וחרבן בית מחוללינו 297, 300.
על שוד עיר עדינה בעת אזכירה 857.
עלבון הבת היקרה 865, 892.
עלה לספר תורת ה׳ 871.
עלה אלי ועזרני ידידי עלי ימים גזלוני נדודי 452.
*עלה על משברי מות לחפצך למען לא תמלטך זכירות (ב״מ 846).
עלו אחי בני אל חי כבודו מקום נביא יחזקאל וחדרו 575.
*עלו . . . מרוב חטאו ועולו (ב״מ 843).

* עלו נעלה ציון כי בא עת בניין אפיריון 215.
* עלו תראו חצר נדיב הייתם מחלים כי שעירים שם נחיתים (ב״ק 305).
עלוז יעלוו חסידים בנים ידידים 215.
עלין שמח חתן נעים 214.
עלי גנים סודי היטב 826.
עלי חזמק דבר שירים וזמרה 326.
עלי כואת תבבנה שאננות ותהמנה 938.
עלי כל איש יעידון מאמריו וחייו בין שפתיו או קבריו 452.
עלי כל אכילה ברכו ה׳ זה השלחן אשר לפני ה׳ 269, 340, 346.
עלי מה אקרעה מלבוש ומדים ולבתי כבגד עיט ועדים 452.
* עלי מה זה אהי סובל קשי חברך אם לא אהי מוצאך ברעים (ב״מ 844).
* עלי מה זה תאחר רגלך מן נתיב ריוח ודרך ההנחה (ב״ק 308).
* עלי מה זה תהי מרחיק נדודים ואתה נע אלי תימן ומוצא (ב״ק 309).
* עלי מה תהי נוטר ואתה אשר יכול להרע למי עשה לך רע ואין משיב (ב״ק 316).
עלי עין הוא בן פרת 515.
עלי עשור עלי נבל 215.
עלי עשור שיר תהלה 238.
עליון בך אתהלל 874.
עליון גדול שוכן ודר במעונים 215.
עליון דר עלייה קבין עם נידח 215.
עליון דר רום שמימה 214, 801.
עליון ונורא נאזר בגבורה 215.
עליון זכרה ברית יצחק עקידך 884, 886.
עליון חי מאוד נעלה 215.
עליון יוצר רום ותחתיה 214.
עליון מוחץ ורופא 215.
עליון נעלה מטה ומעלה 909, 912.
עליון על כל רמים יוצר עולמים 215.
עליון רם גדול ונורא הבוחר בשירי זמרה 215.
עליון רם מושיב יחידים 214.
עליון שוכן שמימה 871.
עליך ישיש אל אלהי ישראל 215.
עליכם בני תורה ותופשיה עליכם לגלות את כמוסיה 453.
עליכם לפועלכם לישר פעליכם ולכם יהי עליו לשלם גמוליכם 457.
עלילותיך אשיחה בקול ששון ובקול שמחה 215.
עלינו כבוד אל יזרח 214.
עלינו לשבח לאדון הכל על מעשה הימן וכלכל 460.
עלמה תמימה רעיה איומה 864.
עלין בך צור נעלה 885.
עלין בשיר מהלל 875.
עלין לבי בך משגבי 245.
עם ה׳ השלחה לכם היום בשורה 317, 322, 332, 336, 918, 923, 927, 928, 932, 937, 950, 961.
עם בחר יה נחלה לו 215.
עם בחרתם עת נגאלו 783, 788, 792, 794.
עם בני ישראל עדה נאמנה שירו לאל שירה על סיום המשנה 910, 914.
עם דל ישכון בקרוב בבית הבחירה 861, 862, 879, 881, 885.
עם דל מקוה פדות 887.
עם הזה למס אומללים בין שודד 879, 887.
עם זו אשר לך יצרת 215.
עם זו דלה גם ירדה 824.
עם זו נאלח שודד בין עמים 879, 880, 883.
עם חביב נחמד נעים 215.
עם טוב ויקיר בן זרח 215.
עם מדוכא רחמן 885, 887.
עם נחלתך ונלאה 801.
עם נחלתך יה אלי 214.
עם נקרא הוא בטוב כתיר 886.
עם סודי נפשי ירעה לו 808.
עם עצמו יה אנחה למו 879, 883.
עם צבי לכו ונלכה 786.
עם צוק עתי עטי נשבר 468.
עמדו עמוד וקט מעט 465.
עמדי יחידתי עלי משמרת 332, 941.
* עמדתי על הר גבוה מהרים מאז יולדו (ב״ק 314).
עמו עוז ותושיה 215.
* עמוד אלי ומלא את דברך ואל עמים הפוך שפה ברורה (ב״ק 310).
* עמוד בברית ודבר טוב והקם דת וחק השלים (ב״מ 878).
עמוד כמעט צבי צבאות צבאים 466.
עמוד לקרוא דת יקותיאל 875.
* עמוד עולם אשר בו נאספת ורוחך שבתוך גופך עצורה (ב״ק 307).
עמי בהר אל שוב 824.
עמי בואו מיודעים 824.
עמי במחנה חיילים 815.

עמי חבי עד יעבר זעם חבי על ראש שניר שכני כעופר או צבי 457.
עמי חיש מול יוצרכם 827.
עמי מעללך לא הטיבות 300.
עמי קרא בצר יה 827.
עמי שירו אל אלהיכם 822.
* עמידה תאריך לאיש ישיבה והקיץ תעשה נומה ערבה (ב״מ 859).
עמית בתורה הורה היתר הבגירה 867.
* עמיתי ערום כי אין כערמה תרים שפלים וערמה את מרומים תשפיל (ב״מ 871).
* עמיתי שאהבני כנפשו פריתיהו בבן אמי ואבי (ב״מ 849).
עמך ארון האדונים 862.
עמך אשר יהיה יום רע וטוב עמך 459.
עמך באומין באומר באישור יאמרו 846, 847, 849.
עמך בית ישראל חטאו לפניך אל 217.
עמך מיחל קץ 863, 881.
* עממים אל יסיתוך בדתם ואל תתע ותשתה יין נסיכם (ב״מ 854).
עמקי ים ירדו בניך בגלות 861.
ענה אוחזי ארבעת מינים 926, 929, 930, 937, 950.
ענה אומני חוקה נסוכה 926, 929, 930, 937, 951.
ענה איומה אמרתך לוקחת 926, 929, 930, 937, 951.
ענה איומה קוראה בתחנוני 321, 929, 930, 938 951.
ענה איומים בעוז ברוכים 321, 929, 930, 937, 951.
ענה אל כביר לא ימאס 211, 810.
ענה אתויים בשמך רצים 321, 926, 929, 930, 937, 950.
ענה הבת היקרה 874.
ענה יונה סורה וגולה עתה 809.
ענה עני שפל כל השפלים 852.
ענה תואבי ישעך שוכן שחקים 321, 926, 929, 930, 937, 950.
* ענו אשר יכבד הונו ויכפל (ב״מ 885).
ענו הבת היקרה מאישה עצמי חרה 889.
ענו לאל במהלל ושירים אשר זיכה נדיבי עם ישרים 89, 546, 568.
ענו שירים ומהללים 239, 243.
ענוים פאר בישועה 215.
עניה וסורה נא גואל 881.
עניה חולת במר אספי הנדחיה 886.
עניה יה קין בה הולל 879, 881, 883, 889.
עניה מסורה ביד זר אויבי 885.
* עניות לעשירי לב עשירות ועושר עם עניות לב עניות (ב״מ 857).
ענך בחמלתו מאז ועד הלום 256, 776, 780, 782, 843.
* ענן הגשמים בעלותו בקהל ירועם לבשר אדמה באשר לה בתוך אידו (ב״מ 867).
ענני אבינו מלכנו ענני מושיענו (עי׳ ענני אבינו ענני ענני אלהינו ענני).
ענני אבינו ענני ענני אלהינו ענני 317, 924, 927, 950, 961.
ענני אבינו ענני ענני בוראנו ענני 300, 316, 321, 326, 923, 931, 939.
ענני יה חיש פדני 215.
ענני יה ענני בזכות אליהו נבי[א] 521.
ענפי עץ חיים מה טוב צלכם 785.
עסים יטפו ההרים 214.
* עפרת נשים תצוד אישים ונאום חלק יצוד ראשים (ב״מ 860).
* עצה בלי אוה בראש דבר תראה אשר יהיה באחריתו (ב״מ 862).
עצות נמרצות רובצות מתחת 501.
עצל עד מתי תהיה נרדם 876.
עצמו פלאיך מספר 271.
עצמי מלאו צירים ותוגות ועיני נגרה מאין הפוגות 452.
* עצת משכיל ומחשבתו נבואה באין חזון ודברי פיו נגידים (ב״מ 845).
ערב וכל בקר וצהרים אשיחה 827.
ערבה תגל ותפרח 215.
ערבים עלי דברי דוד 879, 881.
ערוך אין אליך ה׳ אלהי כי רב גדלת 826.
ערוך אערוך שיר שבחי 215.
* עריץ יכחש טוב מטיבים למען לא יאמר אנוש לו רוץ ושלם גמולתם (ב״מ 865).
ערכו שיר בני אתנים 210, 812.
ערכו שירים גם רננים 806, 814.
ערכו תהלות עוז בני אפרים 231.
עשה אחי בחייך שאלה ששאלתיך 452.
* עשה . . . ובן דודך (ב״מ 876).
* עשה ועשה טרם נסיעה בלי שובה וטרם ירומון מבשרך בגדיך (ב״ק 317).

* עשה חיל וקבץ הון בצדק פעמים איש יקבץ הון ולא לו (ב״ק 301).
* עשה טובה בעת תמצא לנפשך והשבע בחסרונך בקומץ (ב״מ 853).
* עשה טובה כדי צורך ואל תעש כדי ארבה (ב״מ 879).
* עשה טובה כמו תוכל ואל תרע כפי יבלך (ב״מ 877).
עשה ירח כבוד אלהים 787, 790, 794.
* עשה כושר והכבד ואם יש לך אבות מתי כבוד ובשרון (ב״מ 850).
* עשה לאל ויצילך והודה לו ויוסיף לך (ב״ק 322).
* עשה לגביר בימים שעזבך כמעשיך בימים שאהבך (ב״מ 852).
עשה למען אברהם ומילתו 928, 961.
עשה למען אמתך 932, 961.
עשה למען חזה סולם 211.
עשה למען קדושת שמך 919.
עשה למען שמך 232, 300, 316, 321, 326.
עשה למענך ולא למעניני ברגז רחם תזכור 919.
* עשה מה תעשה רע לא יבואך בלא עתך ואתה מת בעתך (ב״ק 304).
עשה עבור שמך קבץ עדתך 805.
עשה עמנו אות לטובה 215.
עשוקים הצל אל רועי 816.
עשות חסד וצדקות עוז שמורים לאיש נדיב ומגן לישרים 546, 569.
* עשיר התרע במי עשרה ימינך הלא אל העשירך ובו חיל לך כונן (ב״ק 318).
* עשירות לב לך טוב מן עשירות הון וקנינות (ב״מ 881).
* עשירות על פני מי לא ידעה . . . כיפיפיה בקרעים (ב״מ 851).
עשירים בראותי עלי הר וגבעות 242.
* עשירינו הטוב כי תקפצו יד עלי טובות אשר אתם חיים (ב״מ 848).
עשר נסיונות 231.
עשרה מספרם ולא אחד עשר 889.
עת דודים בלה בואי לגני 207, 241, 247, 346, 539, 540, 786, 801, 863, 864, 865, 867, 869, 877, 887, 909, 912.
עת יעדתו לאמר יען זאת לגמור 833.
עת יקבץ אלי שה פוורה 882.
* עת לא למשכילים פני דבר כמו שמש יאירון מעשות יתמהמהו (ב״מ 873).
* עת לכל מעשה ואם נבזה בעת אל מעט טיט ונוצה (ב״מ 882).
עת נפתחו דלתי בטני 796.
עת שערי צדק היום נפתחו 331, 937, 1062.
עת שערי צדק לעם פתחת 961.
עת שערי רחמים להפתח ליל יהא כפי לאל שוטח ואקרבה לפניו קרבן ריח אומר זכור לי אל ביום הוכח עוקד והנעקד והמזבח. באחרית נוסה בסוף העשרה (עי׳ עת שערי רצון . . . באחרית נוסה).
עת שערי רצון להפתח אהבתי בית אל להשתבח 961.
עת שערי רצון להפתח יום אהיה כפי לך שוטח אנא זכור נא לי ביום הוכח עוקד והנעקד והמזבח.
אני מזכיר היום חסדי אבותי 773, 777, 779, 781, 841, 845, 848, 906, 961.
עת שערי רצון להפתח יום אהיה כפי לאל שוטח אנא זכור נא לי ביום הוכח עוקד והנעקד והמזבח.
באחרית נוסה בסוף העשרה 232, 254, 256, 285, 296, 302, 317, 322, 327, 331, 336, 773, 776, 780, 840, 843, 846, 848, 849, 852, 903, 906, 916, 927, 928, 937, 949, 961.
עת שערי שמים להפתח ליל יהי כפי לאל שוטח (עי׳ עת שערי רצון להפתח . . . באחרית נוסה).
* עת תאוה ואמת בך יריבון הלב שאל בעבור הנכונה (ב״מ 875).
* עת תחזה בער חננו אל הון הלל לנותן לבהמה לחמה (ב״מ 869).

פאסיאבה סי אוויזו פורטודה סיכייא 876.
* פאר בא לבן אבות ולא רם לבבו בו כהר לא יטולטל יום סערה תניעהו (ב״מ 903).
פאר גאי הוא גן עדן 219.
פארות פרה מעמך 826.
* פגע שרף בלא לחש בלא עת יחידתך ותשלם לך יחידה (ב״ק 326).
פדה יפדה עם בחין צורי 867.
פדה מר עינה דמעה 821.
פדני חי ינהר שמשי 885.
פדני רע ודור בשמו ובמעשיו 865.
פה רש תרומם אל ושמור 828.
פורה ה׳ נפש עבדיו 868, 881, 882.
פורה ומציל יענה 877, 881, 886.

פוחזים ריקים לצלעי 541.
פועל גבורות יקומם דלים 868.
פועל ישועות בקרב הארץ 346.
פורים פורים פורים לנו 911, 938.
פוע קמרי אלבאן 347, 954, 956.
פחדתי מיצרי פחדתי מיוצרי 958.
פי העשירות ירון בחוץ וירים קולו 459.
פי יגיד מישרים 862, 880, 891.
פי יענה זמרה 868.
פי ישבח לאל חי 865.
פיה תקפוץ עולה 868.
פיהו ישקני דוד כי טובים דודיו 867, 893.
פיהו ישקני כי טובים דודיך 862.
פיו פתח להם בשאלתו 890.
*פיך אשר שאל תפור אותו בחוט ואם רעבו ילדיך (ב"מ 899).
*פיך יחו מות ולבך ידע מה אחרי מות ופעלך לא בן (ב"ק 331).
פירוש לשמעון בנו צמח קחה להגות 716.
פלא הדרך נצב לעולם 540.
פלא עושה עלה לדין 815.
פלאות בנבוני לחשים יעמודו 461.
פלאך קויתי דגלי רוממה 868, 910, 914.
פלג אלהים אלפים 827.
*פלח בשר אשר תותיר במלח וירפא ולא יבאש כחומה (ב"מ 889).
*פלט בכתך מן ידי רעה רעים ותפלט בבוא רעות (ב"מ 898).
*פליאה בלב אדם צפונה ומרברי לשונו בבינתך תגלה פליאתו (ב"מ 900).
*פליאות דת אבדות לנבונים ואל צוה להשיב האבדה (ב"מ 894).
פנה אל ברחמיך והופיע 939.
*פנה אל מאמר טוב ואמור רע זנח ושקוד עלי טוב הפעולה (ב"ק 325).
פנה אלי וחנני יה אלי כי יחיד ועני אני 211, 810, 812.
פנה אלי וכבוש את כובשי ה' 867, 890, 912, 915.
פנה אלינו ברחמים 912, 915.
פנה בעוד יום שמשי קדושי מרים ראשי 860.
*פנו אמרו במקהלות היגבה עלי אישים אנוש יעש רמיה (ב"ק 324).
פני אדום וצח 323, 324, 326.
*פני אדם משולבים ללבו וצד קרש לראוי לו ישולב (ב"מ 891).
פני הלך אשר יבא לביתך ולבו עד אשר יברה בבריה 459.
*פני נדיב בעת מתן כשמחת נבלים עת מצוא הון יעלוצון (ב"מ 895).
*פני נער אלי מורו ומפעלו בלבו נח (ב"מ 907).
פני תבל כצואר המצורע לכן הרק בפניה צדקה 453.
פניה כפני חמה 238.
פניו דוד בלילי יאיר על קהלו 868.
פניני שיר אשר לבי חרטן 462.
פסח אכלו פחווים 900, 904.
פסח אמונים שיר שוררוהו 310.
פסח הוא זכרון טוב זכרוהו 859.
פסח מצרים אסירי יצאו חפשים 299, 304.
פעולות אל מה נוראות 868.
*פעולת חום וקור הוביש והפרות ומעשה הזמן המת והרו (ב"ק 329).
*פעולת טוב זקונים למדוני בעת חנו והשוני פתיות (ב"ק 327).
*פעולתך תמהר על מעלותיך להרגיעו (ב"מ 908).
*פעלים נהוגים בין אנשים ולא ישרו ואולם עליהם עם ועם נועצו יחד (ב"מ 901).
*פעמים ירחקו ממך חפצים אשר קרבו ויתקרבו רחוקים (ב"מ 892).
*פעמים יש אמת כאור נכונה מעוררת רננים כסלעים (ב"מ 890).
*פצה לאשר יעץ חברו בעת אחת בעצה וחלופה עצתך בזאת תופר (ב"מ 902).
*פצוע העני יסבול כאב עוני בתוך לבו (ב"מ 909).
פצחו ברנה גזע אמוני וברוך הבא בשם ה' 893, 909, 912.
פצחו גזע אמוני רנה ושיר לאלהינו 872.
פצחו ורננו תודה וקול זמרה 874.
פצחו רון ותהלה 197.
פצע מה לי בפישע 274.
פקוח פקח אוהבי עין רחמים 868.
*פקח עין וקום ורדוף אמת אל ואל תרדוף לך נפתל ועקש (ב"ק 328).
פרגודא דצלותא ותרעין דרעותא יתפתחון 442, 964.
פרוח תפרח מטה לבית לוי 242.
*פרוץ עת הזמן ישחק לך ברכוש ובמלוכה (ב"מ 906).
פרח פרח ציץ מטך 868.

*פרי חכם משוש אביו ויש בן באולתו נחירי אביו מעשן (ב״מ 893).
*פרי סובלך שאון פירוד ששון שובך לרבצך (ב״מ 904).
פרי עץ הדר קודש הלולים 870.
*פריצים יערימו סוד בסרה ויעמיקו עשה רעה ורה (ב״מ 896).
פרשו אל זוואלי 476.
פרשז עלי מזיו שבינתך 264, 269.
פשעו ואשמתו יעביר בחמלתו 831.
*פת קח לך מיד אשר היה עשיר והונו הועבר כעב (ב״מ 897).
*פתאים יחזיקו טוב למושחמו בפך רקם (ב״מ 910).
פתה זמן לכל יושבי תבל 466.
*פתח אשפה בטרם צר יהי דורך לך קשת (ב״מ 905).
פתח שמים לתפלתינו 231.
*פתח שתי ידיו ועזב רכושו נבל ומן רעיו בחייו מנעו (ב״ק 330).
פתחה יחידה פיה בחכמה 441, 965.
פתחתי אמרי האזינה 271.

צא נא לישע עמך ולייטע את משיחך 239.
*צא שאל שוכני קברים יחוו לך אשר הוטלו לרצון בפחת (ב״ק 339).
*צאה וראה אשר תשבון בביתו והוא שוכן בתוך בתי קברים (ב״ק 336).
*צאה למלאכתך צא ומהר ואל תעש שני מעשים בפרק (ב״מ 916).
צאו אחי ראו שיר לא יסולה בכתם טוב 243.
*צאו וראו היש רעה כרעת זמן שונא לנפשי העניה (ב״ק 332).
צאי נא לקראתי יונה ושכחי יגונים 237, 241, 539, 806.
צאינה בנות נוא אמון 921.
צאינה וראינה אוהלת תלפיות 271.
צאינה וראינה דרך מישרים (עי׳ צאינה וראינה שמחת דרך מישרים).
צאינה וראינה משכיל שיר ידידים 289, 853, 901.
צאינה וראינה שמחת דרך מישרים 289, 853, 901.
צאינה וראינה שמחת יום חתונה 289, 901.
צאן אובדות בגלות 921.
צאן מרעיתי השב 239, 241.
*צבא מרום אשר עמדו עלי חק לעת זרחם ועל חק נאספים (ב״מ 924).
*צבא על שורריך יום מצוא כי זמן על יום מצוא יסוב ויגמור (ב״מ 918).
צבאות אות עשה עם שה פזורה 805.
צבוחי דלפקיה עמר 863.
*צבור כחול רכוש חמדה מכובד כבר היה לאיש אחר ויהיה (ב״מ 917).
צבי החן חיש במהרה פדה יונה גולה סורה 247, 258, 269, 539.
צבי החן ערוגות הבשמים 243.
צבי החן קחה שירה 237, 240, 243.
צבי חברת חברים הנבונים דבריו יקרו לי מפנינים 243.
צבי חן החליף גילי 343.
צבי חן שמע את מוסרי 958.
צבי נחמד לשם ויקר תהלה 397.
צבי נחמד מראיך יקר מפנינים 786.
*צבי נמלט ברגלים וצפור בעינים ובן אדם בלשון (ב״מ 915).
*צבי נמלט ואם קלע לנגדו אשר לא יחטיא שערה ורמה (ב״ק 335).
צבי נעים נתנו אל ברכה בארצו העלני משבכה 454.
צבי עופר קחה היום תשורה 690.
צבי קחה מני תשורה 243.
צבי רעים ומבחר האהבים 462.
צבי שת מעונו וארמונו 271.
צבית חן במור תגמור ראיתיה במזל שור 333, 347.
צבית חן לבנה כלבנה 343.
צבית חן שביתיני בצביך 467.
צדוני אויבי כצמר בפח 863.
צדיק אתה ה׳ וישר משפטיך יתבשרו אמוני בסליחותיך 336.
צדיק בלב כל איש לו שטן כתנור לוהב (ב״מ 943).
צדיק כתמר כלבנון 210, 798, 799, 812.
צדיק נורא ואיום 939.
*צדק כמו ירח נכון אשר לא יכלה (ב״מ 944).
צדק לפועלי אתנה 256, 775, 778, 780, 782.
*צדק רדוף כי בצדק יעלו העבדים אל מקומות אדוניהם וינוחו (ב״מ 932).
צדקה יש בפרס פת לרעב ודומה לה לחזק יד במלוה 459.

צדקות אלהי אזכירה אשר לו העוז והמשרה 336.
* צדקות נעור שכל בצדקו ומרי אדם חכם לבב בחטאו רבות (ב״מ 935).
צדקנו אלהינו במשפטיך ואל תשפוך עלינו חרון זעמיך 336.
* צהל בעזוז סום יום יש לאפים מיץ (ב״מ 945).
* צהלה בלב אויב בבוא יום אידי שמחה בתוך נפשו ופניו בכיה (ב״מ 936).
צהלו ידידי חתן ביום חתונת ריעכם 346.
צהלי יונה בתולת ישראל 336.
צהלי נשמה רוממי בעצמה 785.
* צוהר להביא אור במחשך נפתח ולהערים פתי חכם לב דורש (ב״מ 937).
* צוחה אמונה עלי קרת אבוי לאשר שמים אפלה בשקריהם לאור בקר (ב״מ 934).
* צוחה תאריך בלב אניה וציר לא יעבור על פה כויה (ב״מ 914).
צוחתינו תשמעה וממעון קדשך תופיעה 336.
* צומד ישר לב קשי לבב . . . עוצם (ב״מ 933).
* צועה בכח ורודף על שוח וחיל מרבה (ב״מ 942).
* צועה . . . לשם טוב לתתה (ב״מ 941).
צופה ליד נבל ראוי להתחלל 459.
צור אשר לו המשפט שעה נא את שועתו 939.
צור אשר תבין בסוד חובי 939.
צור בוזין אותי ריקים 885.
צור חילי אלי למה עזבתני 859, 874, 881.
צור חילי כי אתה אלי 863, 879, 884, 892.
צור יושב ברום זבולה 939.
צור יעקב קדושו גואל ישראל הדרש ברחמים 217, 832.
צור ישועתי ענני יה ענני 208, 239, 240, 247, 538, 806.
צור ישעי מושיעי אשר צופה כל רזה 219.
צור ישראל קדושו דרשי ויחמול עליך 336.
צור לבבי רב חסדים 784, 788, 790, 791, 794, 888.
צור לבבי שוכן עלייה 237, 241.
צור מכל צר גאלנו ובטובותיו גמלנו 800.
צור ממעונו צדיק הוא וצדיק דינו 936.
צור מעין ברואיו נחבה 860.
צור משלו אכלנו ברכו אמוני 247, 264, 269, 347, 910, 914.
צור נעלה עמך נעשקו ביד מוני 861, 873, 879.
צור עון מריי סלח (עי׳ צורי עון מריי סלח).
צור עלילה תן רוב גילה 821.
צור רם על כל רמים 239, 240, 247, 538, 805.
צור שוכן עלי שמים 855.
צור שוכן שמו מעונה 939.
צורי בתתו תעודה 910, 914.
צורי גואלי בקראי עניני 239, 538.
צורי גואלי יה צורי גואלי יה מהר והחש פדות 208, 240, 247, 539, 809, 815.
צורי דמעת עיני דרוש 884.
צורי היה לי לעזרה 884.
צורי חלי סלח מריי 241.
צורי משגבי אהודנו בעודי 831.
צורי עד מה אויבי בי רודה 863, 876, 884.
צורי עון מריי סלח 786, 866, 909, 913.
צורי קנא לשמך 881.
צורנו הקשיבה וקבלנו בתשובה 336.
צורת עופר ולבב נמר 866, 878, 889, 909, 913.
צורת שלם הוא כולל יופי תואר צורתו 873.
צח ואדום דגול מרבבה 240, 538, 874.
* צחוק יש בבכי עתים ודבר בצחות לאשר קרץ ורמז (ב״מ 913).
צחות לדבר על שפת מכתב ועט 159.
* צחק עת בוא מהומה או עבור נגף ובא כפן (ב״מ 940).
* ציר בחפש בא וישב והיושר נמצא במדרש רב ולבב אשר חרד (ב״מ 930).
צירה בדת לון אכילי מן ראם גבל לא תזגלי 347, 954.
ציון אעורר בכי לפני גבוריך 297.
ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך דורשי שלומך והם יתר עדריך 297, 465, 860.
ציון הלא תשאלי לשלום אסירים בלי תקוה והוסר חלי צואר עפריך 297, 858.
ציון וירושלם עד מה לא תרחימה 336.
ציון לציון יקר חמדת חדרייך 297.
ציירה בדת לון אכילי (עי׳ צירה ברת).
ציין הוד לראשי 243.
ציין פרח בגננו 862, 873, 893.
ציר אמונים שלח לעם אמונים על מעדנים 238, 240, 241.
ציר עם זו רפא 820.
צירי נדוד אחזוני 912, 914.
* צלה מה תאכילני והבא מהרה אין אני צריך לתבשיל (ב״מ 923).
* צלח מדבר וים עד שתארש יפיפה בחצר שיש ובית סיד (ב״מ 922).

* צמא מים שתה כל מר ותפל רעב לחם אכול כל רע וטמא (ב״מ 927).
צמאה לך רוחי כמה בשרי 239, 245.
צמאה נפשי לאלהים לאל חי 225, 242, 327, 331, 472, 659, 861, 879, 888, 934.
צמח בימינו תביא אלהינו כי ספו שנותינו באורך גלותינו 336.
צן אלסר ען כל מסתכברן 659.
* צנח ורוך למתקשה והורם בנחת בן והנישה עונו (ב״מ 926).
* צניעות תעשה לך שם בגלוי ושפלות תעלה אותך למרום (ב״מ 919).
* צער או שב כבר נכתב ונחתם אשר לא בא ושבא לימים (ב״ק 333).
* צער על במתי הר מפני מות ואל תשב ותבחר מות נדיבים (ב״מ 921).
* צעדות תעדה רעיה במראה ואסרוני יפת תאר צעדות (ב״מ 925).
* צעק ירבו מניאיך וחדד לשונך תאלים את פי מגדף (ב״מ 920).
צעקה יובבד מכאב מר וקשה 833.
צעקי במר ערה מהוללה 857.
צפה בבת תמותה 291, 830.
* צפה בעין לבך ודעתך מעלת אישים והשיג כל במעלתו לבד (ב״מ 938).
* צפון סוד איש וסודך אל תגלה לו כמו גלה (ב״מ 939).
* צפור או נח לכל בעל נשמה בטובות הברואות יש מניות (ב״ק 334).
צפירת אהובו לראש וחלי בו 243.
צפירת הוד וגדול התבונה 243.
צפיתי יומי ולילי 209, 239, 241, 258, 807, 856.
* צפן בפיהו משפתו חכם לבב שיחיו ולא העביר בשפה אשר חשב (ב״מ 931).
* צפן משנאי כי הוא לו באון משא (ב״מ 946).
צפרנך ברעוף שרידים ירקדו 461.
צפרתי משחר כחליל הומה 907.
צר דמה לשפוך דמה 828.
צר השקני לענה 237.
צר ומצוק מצאוני וקורות הזמן סבבוני 336.
צר חשב כי נטש 238, 240.
* צרה מביאה את יגון לב ויגון לא צרה יצוריך ישנה וצורתך (ב״מ 929).
* צרופה היא עצת האל ורצה על מסילתה (ב״ק 338).
* צרור דבר האל וחתום אמרו על כל אשר תרצה ומה לא תרצה (ב״ק 337).
צרור המור דודי ילין בבין שדי 864, 867.
צרור המור ראיתיך חתני 540, 785, 865, 909, 912.
* צרור יכאיב בנפלו אך באבו למניע צרורות בסלעים (ב״מ 928).
צרי נדוד אחזוני 867.

קאל אב ישמעון באלאקואל 347.
קאל אב שמעון האת לי 347, 955.
קאל אבן יוסף יא דו אלעלאם אסתעלמו 344, 953, 957.
קאל אבן משתא שית אסרך 344, 954.
קאל אלאדיב אללה אלאכבר 955.
קאל אלאדיב נומי תשרד 347, 953.
קאל אלמכא יא עדן 345, 346, 954.
קאל אלפתא אלצעדי תפכר 954.
קאלת תעז אלעדינה גנת אלאוטאן 345, 346, 347, 952.
* קבל כל כסף שתים יקרות מן כסף דבר שלום לרעים ואור פנים (ב״מ 966).
קבל תחנונים קדמתי לדבר אליך רכות 832.
* קבע את יום אשר יאמר לך קום שתה בי ואכול כי הנני נם (ב״מ 964).
קבץ סוערה עניה 886.
קד תשווק קלבי שוקהו אזעגני 925.
קדום חלקי אמת ובריר 819.
קדוש אדיר בעלייתו 284, 291, 830.
קדוש האדון מפי שרפי צבאות 782.
קדוש יעקב וגואלו 866, 909, 913.
קדושתך אואל אבאר 775, 778, 781, 907.
קדמו עיני אשמורות אל אל נאזר בגבורות 269.
קדמו עיני אשמורות להודות לך אל במשמרות 264, 269.
קדמי נפשי שירים ורננים 861, 891.
קדש תפארתנו כימי חיותנו 255, 775, 778, 780, 782.
קדשו אקדש כי הוא קדוש 775, 778, 779, 781, 842.
קדשו שם איום ונורא 866, 894.
* קהלה מבלי שליט ויראת אל באין תורה (ב״מ 980).
* קובץ עלי הון לא יהי כמכלכל הון כי זה ילקט בר אנשים כאפרוחים (ב״מ 971).
* קוה והוחיל כי למו חיל אחרית טובה תהי (ב״מ 984).
קויתי בצלך לשבת שלישית 831.

קול אדיר וחזק יפוצץ הררי עד 845, 847.
קול אהלה תתיפח קול משבי מר צורח 32, 936.
קול בנעים זמירות אשיר 910.
קול ברמה אזעק אהימה 860.
קול ברמה נשמע ביללה 230, 335, 339, 796.
קול בישורת קמה יונתי 862, 863, 881, 884.
קול דודי הנה זה בא בא באלף ורבבה 540, 541, 866, 867, 893, 909, 913.
קול הולך ומגיע 871.
קול זעקי יה שמע נא 879, 883, 888.
קול יללה אשמיע 297, 300, 336, 905, 936.
קול יעקב יקרא ממעמקים 907.
קול מבשר מבשר ואומר אומין ישעך בא (עי׳ אומין ישעך בא).
קול מהלל יגדל 788, 791, 794, 888.
קול עמי ישא בנאומי 822.
קול צעקי יה שמע נא 862.
קול רחמים תחיש לעם 768.
* קול רם ורב לאוילים בשערים ואיש נבון בשכלו בשער יאלים פיו ב . . . (ב״מ 976).
קול שופר הדרור קל מהרה יזומן 779, 841, 845, 847, 848, 906.
קול שיר אשיר לאל אדיר 879.
קול שמחה וקול ששון נשמע בחדש ראשון 264, 266, 269.
קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה יה תני טל כטל ניתן 879.
קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קראו ידידים 346.
קול תם וקול איש שדה 879, 881.
קול תפלה קול תחנה 870.
קולי במוסר ארים 216.
קולי בנעים זמירות אשיר 786, 914.
קולי לצור מקודש 861, 878, 882, 883.
קולי צורי מקודש (עי׳ קולי לצור מקודש).
קום ועלה חתן בין שושביני 866, 909, 913.
קום ועלה משה לשם שבו 239.
* קום ועשה מבלי פחד למען לך ימים למבצר ויען חלדך מקדש (ב״מ 975).
קום חון נא לי 879, 886, 887, 888.
קום חשוב זרע ישרים 871.
קום חתן לקרוא בתורה 869.
קום חתני במהרה (עי׳ קומה חתני).
קום ידידי בבקרים ושכחה הבלי אדמה 348.
קום ידידי בשחרים ועזוב חבלי תנומה 347.
קום ידידי הבא פת וחמרא טבא 210, 241, 799, 813.
קום יה ענני ומאורך אנהר עלי 868.
קום יחידתי להלל אל 867, 873, 877, 911, 914.
קום כהן לאט ועלה בשובה 866, 909, 913.
קום נא אהובי ושמע נוגה 878.
קום נא אסיר תאוה והנצל כצבי 469.
קום נא כלי פז ופטדה 910, 914.
קום עלה גזע כל נבוני 866.
קום עלה נזר כל חתני 786, 865, 866, 909, 913.
קום תלמיד נעים לקרוא בתורה 869.
קומה ה׳ אלהים למנוחיך אתה וארון עוזיך כהניך ה׳ אלהים ילבשו תשועה וחסידיך ישבעו בטוב ה׳ אלהים 868.
קומה ה׳ למנוחתך אתה וארון עוז תפארתך 548.
קומה אלהים עזרתה לי וענה בצרתה 219, 465, 787, 790, 793, 872, 911.
קומה דודי אל היכלי שן 259, 264, 266, 269, 911, 914.
קומה חתני במהרה ועלה וקרא בתורה 786, 866, 909, 913.
קומה ידיד רעים אל עמך 786, 866, 909, 913.
* קומה כלולה בשלם גוף ובילדות גבהה וחזקה למען כל כבדה בם (ב״ק 343).
קומה לצירי תחבש 883.
קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך אמתך כי רב נפלאתה 828.
קומה רעי שמע קול רנני 786.
קומה שאב מים סביביו שלהבות 645, 648.
קומה שם תכה צר מיד דין 821.
קומו ברנה ערת אמוני 548.
קומו השרים הגבורים 220, 463.
קומו תראוו יא נאיימין 865.
קומי אחותי רעיתי 878.
קומי ונלך לירושלם 246.
קומי וספדי תורה 301, 331, 838, 906, 949.
קומי יונה יקושה 237, 240, 247.
קומי יעלת הישר אהוב ושר ופצחי רני בצהלה 862, 866, 871, 909, 913.
קומי יעלת השר נגיד ושר (עי׳ קומי יעלת הישר).
קומי לבשי עוז 239.
קומי לך רעיתי שמחתי וגילי 833.
קומי רעיה שקדי שערי אל 867.
קומי רעיתי שובי מגלותיך לנחלתיך אל תוך ירושלימה 862.
קומי שם נורא 874.

קומתך לא מזקונים שפלה 469.
קון גראן פלאזיר סיניורים 874.
קוני בנה נותי 819.
קוני תן ניר ניר תן 823.
*קון בנדוד אם יש אלהים עמך וקון בנדוד אם יוצרך עזב לך (ב״מ 979).
*קוצה במצע בין תפריו קוצים ושכב עלי ארץ בלי מצעות (ב״מ 978).
קורא טוביהם עד מה פעמיו תאחרו ביאתו 889.
קוראי מגלה הם ירננו לאל 323, 465, 787, 790, 793, 921, 946.
קוראי עונג שירו יחדיו 867.
*קח את אשר תקח בישוקך ואל תקח נושן ולשתים אשר נושנו הכיר (ב״מ 968).
קח מאמרים מפי מורים 767.
*קח מחברך את אשר יראה לך אל תעלה רע במאזני מסה (ב״מ 977).
קח מצבי כוס ואמור לו קחה בקבוק ורוץ לכד ומלא והביא 457.
קח מצביה דמי ענק באקדחה ברה כמו אש בתוך ברד מלוקחה 457.
קחה מוסר נעלה ושום שכל נפלא לך מבין משלי שמואל הנגיד 458.
*קחה מן הפרי בכור לאכלה הנח תאות לבך ואת לח (ב״מ 951).
קחה מני תורה צרופה וטהורה 833.
קחה מפי גאונים דת עליות ומיד נושאי משאות מניות 682.
קחו שרים נוגנים זמירות ורננים 826.
*קטן בנחת יסרה כי לפניו את בנת נתיב מוסר והוא לא הבינהו (ב״מ 967).
קיטור קטרת תמיד יעלה באפך 469.
קין איי אין לוש שילוש קומי איל דייו 827.
קינות ארבה על עדר ה׳ 858.
*קל במחיר כל רב וכל ימעט במכרם יקרו (ב״ק 345).
קל מרירא מחציפא אוריך לי כל יומייא 858, 860.
קם זר עלי יה הדור מלך 885.
קם מלבי ניב חבי 832.
קמו ימי רעה . . . חכמי זמן טוב כעסו 459.
קמי קם נושא מגוי 824.
קמתי באשמורת לבקש על עוני 253.
קמתי ותדד שנתי 316, 321, 326, 917, 931, 939, 949.
קמתי להלל לשם האל הנכבד 270, 331, 773, 867, 873, 914, 916, 934.
קנה בושם בטוב טעמו וריחו 465.
קנה בושם לאפים בנוער וגיל בלב וטוב מראה בעין 459.
*קנה חדר לנשיך ומסגר ואל תביא לך אשה בסודך (ב״מ 961).
*קנה חיל ותהיה טוב ונכבד ונמלט מגעור מחפיר ומבאיש (ב״מ 960).
*קנה חכמה ואל תרף והפך בה ולא תחדל (ב״מ 981).
*קנה לך לב אשר לא יט לפתותך או לאסור אותך ברשתו (ב״מ 965).
*קנו לב תחזו כי בזרעים אשר צמחו עלי ארץ גברים (ב״ק 341).
*קנות הון לישר טוב למען בהון עשה חסדים לשם האל והרבה בתגמולו (ב״מ 972).
*קנין יאמין את שררה לבן אבות יען בהון יוסף במתן ובנדיבות (ב״מ 969).
*קנין לבן נבל פעמים יקלהו אם יעשה קנין ויעשר ולא יעשיר (ב״מ 970).
קין בת נאוה בתוך מצוק נשברה 862.
קין ישעי ראי 831.
*קצין עם אשר יפר פעולת אשר שרו לפניו יפירון אחרונים פעולתו (ב״מ 974).
*קצין עם יכבד את אנשים אשר קרבו לשרתו והאשה תשרת דבקיה (ב״מ 973).
*קצת . . . ממך חכמה . . . (ב״מ 986).
*קרא באגרתו חכם לבב אמרים נעמו (ב״מ 985).
*קרא לחכם רע ושמע כל חבריו יענו (ב״ק 344).
קרא נסים ותן לאל תהלה לשעבר ולעתיד תפלה 683.
*קרא ספרי תבונתך והלמד בכל שעה (ב״מ 982).
*קרא על יצרך קורת רשעים בעת יגבר והתמשל ביוסף (ב״מ 954).
*קרא על כל אשר פתו נעורים ולא שב מעשות עון וחובה (ב״ק 340).
*קרא צעיר למשאלים צעירים ולגדולות קרא את הגדולים (ב״מ 962).
*קרא שם שונאך אוהב וצודו אלי עת תחזה חמשו בקול רך (ב״מ 959).
קראו מלאכי שמים אלפי הצבאות 467.
קראוני ליסר איש 466.
קראתו רב ישעיהו ושם רב לאיש כזה יחותך ממריבה 453.
קראתי מצרה לי אל ה׳ 848, 852.
קראתי מצרה למצוא היום רוחה 256, 302, 775, 778, 782, 907.

* קרב אל איש אשר הצלח ותצליח בקרבתו (ב״מ 983).
קרב אלוף קץ ליונה צר מענה 881, 890.
* קרב דומה בראשו אל יפיפה אשר כל איש לשחק בה יאוה (ב״מ 963).
* קרב ישקוט במשלי מים ושלום ואין משלים ואין שלום לרעים (ב״מ 953).
קרב פדות וזמן 861, 881, 883, 884.
קרב קץ וזמן הנטמן 894.
קרבת אלהים לי טוב אחרי שובי נחמתי (עי׳ אחרי שובי נחמתי).
קרוב ה׳ לנשברי לב אפיל תחנתי לפניך (עי׳ אפיל תחנתי לפניך).
* קרוב אדם בעולמו ידידו אשר ישמח בעת ירב כבודו (ב״מ 957).
* קרוב אדם קראו אל בדתו שארו ואויל עובר קרובו (ב״מ 956).
קרוב לכל קוראיך היה נא קרוב לשועתנו 217.
* קרובי כל מבא עונג בילדות אשר חלפה וכל מכאוב בשיבה (ב״ק 342).
* קרובי לי ואם יש לי רבבה חברים מאדום ומפלשת (ב״מ 955).
קריה יפיפיה משוש לעריך 956.
* קרע חלון בבותיך ועורה בליל להגות חכמה ודעת (ב״מ 958).
* קרע ליל יריעות מדברי אל אשר ארכו ושב תחת קלעים (ב״מ 950).
קשוב אלי וזכר לחשי 873, 878, 891.
* קשי נוער סבול כי . . . (ב״מ 949).
* קשתות יש לבת עין וקשת ללוחם וחנית לחם שניהם (ב״מ 952).

ר״א דיכראכום עינדי מן זומלאתי 862.
* ראה אחי בתפוח מהודר כמו נגע אשר אין לו ארוכה (ב״ת 121).
* ראה אנוש כי אין אשר לא ימות גם אין לבד אל מי שמו לא נעלם (ב״ק 358).
ראה היום בצרתי שמע ושעה עתרתי 452.
ראה הלכות יקר יעלו פרחים באהלים לתושיות מתוחים 683.
* ראה זקן יראי האל בשבתו בשער להגות אמרי תבונה (ב״מ 992).
ראה יאסמין אשר בדיו ירוקים כמו פטדה ועליו ואגפיו 456.
* ראה כי מקום השכל עלי רוב מקום המטון (ב״מ 1028).
ראה לרוב בעם רואי נכונה והתעור בעם כלו מעור 459.
* ראה מה טוב במראות דעתך ועשה ולדרכך שימו לצידה (ב״מ 989).
* ראה מה נפלאו שוע וכילי לזה וזה חטובות יש ואטון (ב״מ 991).
ראה מלכי לעולם כי בך שם עמך כסלו 269.
* ראה מרמת זמן הולך כמים לאט וכאש מלהטת מלהב (ב״ק 348).
ראה סוסים בלב ימים משחקים 469.
ראה עדה לך מודה 832.
* ראה עצמך עבד לעושה לך טובה ובקש בהודות לו דרור מעבודתו (ב״מ 1016).
ראה שחק כלבי סר וזעף 464.
ראה תבל כבית סוהר 469.
* ראה תמיד בעין לבך אשר נעלם ממומך מן היצורים (ב״מ 993).
ראו אגן סהר בתוך הגן 786, 861, 865, 877, 884, 912.
ראו בחור והוא יקיר 244.
ראו דודים ברית קדש פנימה 468.
ראו חופה ראו ערש רבודה 324, 921.
ראו מועט אשר החזיק מרבה 1042.
ראו משכב באפדנו וכנו 464.
ראו ספר בכל מיני מעדנים 1047.
ראו עם גבורת ים סוף 921.
ראו צפור אשר נפל לתוך הפח 242.
* ראיה לשואל בחזותו בטוב פנים שאולו עלי מוצאו הפצים וטוב יפין (ב״מ 1015).
* ראיתי את שמש גברה על ככבים בשמים (ב״ק 350).
ראיתי בחלום עלמה נקייה 345, 346.
* ראיתי הר גדול רם לא נגעו הרים אל מחצתו (ב״ק 349).
ראש הממשלה גולת הכותרת 446.
ראש הממשלה הראשונה חייליהם (עי׳ ה׳ צבאות שם כבוד מלכותך).
ראש למולים מלל לאב למולים 209, 807.
ראש נגעים אב 469.
ראשו כתם פז תג עטור כתר 853, 901.
ראשון לציון ישעה 807.
ראשי מקור דמעה ועיני שאבו טימיו עלי דודים לדמי ארבו 457.
* ראשים כמותך יש ועל שפלך ראשים לראשם נשאו אותך (ב״מ 1009).
ראשית כל קניין ה׳ קנני והוא אמר אלהיך אני 238.
* רב לך כבר שלטו קדושים בהם ירא אל ירא כחשים (ב״מ 1008).

רבבות אלפי ישראל 827.
רבו חסדיך עלי 831.
רבו נסי פלאיך בראש מלכי זמן 881.
רבון עלמין אנת הוא עלאה על כל עלאין 1060.
רבון עלמין רבוננא 862, 880.
רבונו של עולם בראותי בחירותי סר הלם 907.
רבונו של עולם ויהי בעלות המנחה 302, 908.
רבונו של עולם יחיד שוכן ברום שמי ערץ 920.
רבונו של עולם קורם כל דברי 302, Add. 907.
*רגלך בני ממך ועל שמך נקראת כמו קלה בסגרת (ב״מ 1004).
*רדוף על רגלך ודרוש במי רוש אשר ייטב לך ובפת חרבה (ב״מ 995).
*רואה דבר הכלם ובושה אחי פנים בושים כמו רומח בלבו וכן קשת (ב״מ 1011).
רואי תמהים ושואלים מה חרי האף 465.
*רוב עם הדר מלך ואולם המעט מהם ישרתו גם מעטם ישפטו (ב״מ 1021).
*רודה בפרך ועניים מרודים עריץ ונושה בי הסיתו כבודו (ב״ק 357).
רוזנים למדו לקח שתו יין רקח 436.
רוח בוראי יסד שורשי 552.
רוח ובשר נצמדו ואת חקיך לא למדו 217.
רוח יקר בנו תחלוף ולא נבין 464.
*רוחי אשר בו אחרי אל אסמוך ולא איגע ואטרח (ב״ק 360).
רוחי בלום בפיך 925.
רוחי יה אלי לך תתחנן למולך 207, 258, 266, 269, 800, 802.
רוחי מה לך נדהמה 858.
רוחי נדהמה איך ציון תהיה שמה 858.
רוחי נדהמה הומה עגומה 860.
*רוחש לבב משביל דבריו ויתאמץ לתקון אשר יעש בלבו בלי גלות (ב״מ 1012).
*רוכב כפיר רע מלכים יראוהו רואיו ויראתו יתרה למרכבו (ב״מ 1010).
*רום ואל תעמוד בין שחקים ארצות אבל רום לעיש (ב״מ 1026).
רומה אלהים שמך לקדש 317, 322, 327, 331, 916, 918, 927, 932, 937, 949.
רוממו אדיר ונורא 830.
רוממו אל מלך נאמן 830.
רוממו עם יחידו 831.
רוממות אל בהמולות 875, 878, 879, 881.
רון וצהלה אבקש בשיר חדש 785.
רון וצהלה ארחש בשיר חדש 866, 868, 909, 913, רון עלמות נוטרים 861.
רועד בלב ימים בלב רגז 465.
רועה ישראל האזינה 216, 231, 848, 851, 852.
רועה ישראל המפליא פלאות 961.
רועה נאמן יפקוד אב רחמן 808.
רועי חוסני שים כערן 827.
רועי לי את ניב הלולי 825.
רועי מרבעי אשקוטה וגבורותיך אביטה 455, 459.
רופא חולים רפאל חזק רפאל 813.
*רוץ אל עשותך את צדקה וטובה כי טוב ואין טובה כטובה תאוחר (ב״מ 1017).
*רוצה בתום ראש יהי בעמו וגביר וישגו באהבתו (ב״מ 1007).
*רוצה להנצל היה נועץ את איש אשר שבל יהי עמו (ב״מ 1006).
רחבה מני ים צור תרים אותה 885.
רחום בך אתגברה 831.
רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו אב הרחמן 317, 919, 924, 927, 932, 950, 961.
רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו אדון הסליחות 300, 316, 321, 326, 931, 939.
רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו אהיה אשר אהיה 962.
רחום וחנון חטאנו לפניך רחם עלינו ארך אפים 923, 941.
רחום יראת איום 888.
רחום כמאז כונן ניסך 218.
רחום פרוש כפיך 833.
רחם נא עליו אל אלהים חיים ומלך עולם 936.
רחם נא קהל עדת ישורון 792, 795.
רחם תרחם שוכן שמים 874.
רחמי ידיד כליל הוד 464.
רחמיו נגדי נתנם 864.
רחמיך שאלתי וכלו לישעך עיני 317, 322, 332, 918, 927, 928, 931, 941, 960.
רחמנא אדכר לן קיימיה דאברהם רחימא 260, 300, 316, 321, 326, 775, 833, 840, 842, 849, 852, 931, 939, 949.
רחמנא דא היא אוריתך דיהבת להון לישראל 317, 919, 923, 924, 927, 928, 932, 941, 950, 961.
רחמנא חטינן קמך רחמנא אסכלנן (ע׳ רחמנא חטינן רחמנא אסכלנן).
רחמנא חטינן רחמנא אסכלנן 317, 919, 924, 927, 928, 932, 941, 950, 961.
רחמנא לך יאי הודה והדרה 231.

רחמנא מא נתיב ומא נימר 919, 923, 924, 932.
רחמנא על ויעבור אסמכתינן 231.
רחמנא ענינן בהדא שעתא 924, 927, 928, 941, 950, 961.
רחמנא ענינן רחמנא פרוקינן 923.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאנון יתבין בארע גלותא 923, 927, 942, 962.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאנון קיימין קמך בתחנונא וצלו 317, 919, 923, 924, 928, 932, 942, 950.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאפקתא יתהון בחילך 923, 927, 942, 961.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאת הוא אלהא רבון כל עלמיא 927, 942.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאתן ובען בעניא על דשי 942.
רחמנא רחים על עמך ישראל דאתן למסגד קמך 942, 961.
רחמנא רחים על עמך ישראל דיתהון אפרישתא מכל אומיא 962.
רחמנא רחים על עמך ישראל דסגילתינון מכל אנשי 961.
רחמנא רחים עלן בדיל ויעבור (עי׳ רחמנא רחם עלן בקול ויעבור).
רחמנא רחים עלן בקל ויעבור 231, 317, 919, 923, 924, 927, 928, 932, 941, 950, 961.
*רחין אישונך מפוך תנומה ויקוץ גבך ערש מנוחה (ב״מ 994).
רחק אוהבי עד אנה 887.
*רחק מאחי לצון אשר כל פעולתו לחלל בכל כחו לרעיו ולזבוח (ב״מ 1014).
*רחק מאיש אשר יעבור שארו ודבת אוהבו יוציא בשפה (ב״מ 996).
*רחק מעצת מהיר להשיב למען כי נכוחה במועצה אשר חומצה כשאור (ב״מ 1013).
*רחק מריב ואליו אל תמהר וסורה ממקום פחים ורשת (ב״מ 997).
רחקו במעלי יום פרות וחופש 858.
*רחקי איש רחוקים מסתריו ורעיו ישמרו את מאמריו (ב״מ 1000).
רחש לבבי בראותי פני מלך לקראתי 810.
רחש לבי דבר טוב 876.
רחש שר המשקים למלכו ידיעת יוסף וערכו 245.
רחשי לאלי יה יודה אז שם בהר קדום 825.
ריב אני אין בחכי מריבה וחרוף אין בפי לעופר תשובה 457.
ריב ריבי יה בחדוה 885.
*ריבים נטוש אבן בעת תובא אל ריב בעל כרחך מעט הרב (ב״מ 1005).
ריח הדם עלה ונפשי נבהלה 344, 953, 956.
*רכב עיפה וחפש בנסיעה חפציך ועל רגל יגעה (ב״מ 998).
*רכוש אדם יגלה טוב פעליו ויסתרון במתן יד התולים (ב״מ 999).
*רכוש יוקיר בזוי אישים וסכלות הכסיל מפץ (ב״מ 1023).
*רכוש יקר והון עתק ביד בן הבליעל (ב״מ 1022).
רכוש צר וחילו לסוף בבית איש מנסה לנים 459.
*רכושך לך בתתך לו למי יישר בעיניך (ב״ק 359).
רם אל תן לישורון עיר מגרש ביהודה 827.
רם אלי דון נגש 827.
רם אשר מרומו יראה 467.
רם הנקדש בקדושות שלשה 773, 777, 781, 842.
רם על רמים צור עולמים תבנה שלם עיר ציון 264.
רמאני עיטמום מן פוק וכרה 344, 954, 957.
*רמיתך בראשיתך חזקה ויתחזק באחריתו נכונך (ב״מ 1002).
רמת על כל רמים מושל בגבורתך ולנצח עולמים 540, 864.
רן גם מילין בן אולי בם ביתי יכונן 816.
רנה ושיר שיר ידידות אערכה 869.
רנו איתנים ועלזו לפני ואמרו פסח הוא לה׳ 348.
רני ושמחי בת ציון שמחי ורנני 462.
רני ושמחי כי הנני בא אראך חיי עולם הבא 946.
רני ושמחי כי הנני בא ועל כל פשעים תכסה אהבה 921, 946.
רני יעלה בת איש חלק 238, 240, 247, 264, 266, 269, 910, 914.
רני עקרה צהלי שכולה 213.
רני שמחי ערה נבחרת 874.
רננו לאל שוכן מעוני 833.
רננות אמר שלמה 208, 241, 808.
רנני בת הבתולה כי אני היום בעלתיך 465.
רנתי לפניך צורי תערב ותשפר 216.
*רעב כמעט טובה למעדנים תהי אוכל (ב״מ 1024).
רעה בעמך עם מקום פדיום (עי׳ רעה בשבטך עם יקוה פדיום).

רעה בשבטך עם יקוה פדיום 254, 773, 776, 780, 841, 845, 84, 906, 949.
*רעי התזכה לעולם בא ורגלך אלי תענוג אשר טיב בעולם זה ממהרת (ב״ק 355).
רעי התישן קום והעירה שחר ובשמי מעלה שורה 454, 460.
רעי התתאונן ותדוה על זה הזמן כי השקך רעל 452.
*רעים אשר אהבתם חורה כלובן ברד (ב״ק 361).
*רעים קראוך לעזרה עזרם וסמוך בני אדם בך נסמכים (ב״מ 1019).
רעית צבי מבור שבי התפתחי ריח בגדיך לבשרי שלחי 457.
רעיתי הנך יפה חשקתי לראות פניך 881, 885.
רעיתי רעיה גפן פוריה 875.
*רעת אחי כעם ואף על יודעיו ובכל רוחה והנחה עזבם (ב״מ 1020).
רפא אותי ממכתי פדה אותי מגלותי 538.
רפא נא יוצרי את מכת יצרי 547.
*רפאני צרי הכנעני ואהודה לרופא וגם לו (ב״מ 1025).
רפדוני כל מתי סודי 799.
*רפואה אין לארבעה ולהם צרי על יד כנען לא יהי בא (ב״מ 1003).
רץ לבי להיות רושם 889.
*רץ לעזוב עולם נדב כי כל עזבו לאיש חסד בהנדבו (ב״ק 353).
*רץ לעשור ויעמוד לקנות המון כמו נמר בדרך שר (ב״ק 354).
*רץ סום ואם כחוש הוא וחץ יאחרו סער (ב״מ 1027).
רצה אל חי בשפל ברך 886.
*רצה אשר כעם ואל תרגן עמו והרך קול לשכור ירב (ב״מ 1018).
רצ(א)[ה] לא רוחמה בין הדר ותימא 219.
רצה נא תשובת שבים יה צור נורא עלילה 939.
רצה רנת מתודים 217, 941.
רצה שיחי וקבל יה לניבי 343.
רצוי האל יפה תואר בחכמה 898.
*רצון באים בלי רצון לעולם לבלתי שוב לעולם בא כמו צאן (ב״ק 347).
*רצון צורך עשה לך ועזוב את רצון רעים אם חרה לרעים (ב״מ 1001).
*רצוני לו אהי שב אל נעורים כקדם אחרי זוקן הניעם (ב״ק 346).
*רצונך לעשות כל איש רצונך ולהיותם מאוים אהבתך (ב״מ 990).
רקע שחקים ממעל שמים כראי מוצק 879, 886.
רש ודל הן גוי אל דורשי 825.
*רשע באחריתו אלי מאכל אש ילך וישחת לעולם וצדק (ב״ק 356).

שא אל רואי שיר לך אתן 827.
שא את ראש בני ישראל שפוני 801.
שא לניב שא לניב 816, 825.
שא נס למטה בין חיצונים 889.
שאו עיניכם וראו אור בהיר 576.
שאו קינה בקול מרה לבית מקדש שרפו יה 336.
שאו שלום למבחר החתנים 466, 953.
שאו שלום לרב הדור נשיאו 466.
שאו שערים ראשיכם הנשאו פתחי עולם יבוא ברנה מלככם 262, 264, 269, 854.
שאוג ישאג דודי מארקים 862, 880, 891.
שאי עין יחידתי ליוצרך (ע׳ שאי עין יחידתי לצורך).
שאי עין יחידתי לצורך 898, 912, 915.
שאי קינה במגינה בת ציון ונודי 300, 336, 838, 905, 936.
שאילו רבנן מעמא ברוך דיין האמת 963.
*שאל אחרית כל חי ולו מחיה טרם עלותו לגורל קץ ימינו וזכרוניו (ב״ק 377).
*שאל במעט ואל תפצר ושמרה הדרך יום שאלה מגברים (ב״מ 1036).
*שאל חכם ויאמר לך ואתה הפוך מליו בתוך לבך והכן (ב״מ 1034).
שאל להודות לך לבי ולא יכול 463, 788, 791, 794, 890.
*שאל מאיש אמת עצה ולא מאיש אשר ירחיש (ב״מ 1081).
*שאל מתים ויגידו לך סוד יצירתך וחטאך קום ובקר (ב״ק 366).
*שאל רבים ויאמרו לך עצתם והראה את עצתם על בחינה (ב״מ 1033).
שאלה אחת אני שואל 804.
*שאלה מנדיב לבב רפואה היא מניעתו (ב״מ 1086).
שאלו דוה לבב באמרי שפר 466.
שאלו ידידי בערי 783, 788, 792, 795.
שאלו תבל הראו אם שמעו שבר כשברי 857.
*שאלוך להעביטם אנשים השיבותם והשמעתם גערה (ב״מ 1037).

שאלוני בליל נדוד רעיוני 264, 265, 269, 783, 793, 795.
שאלוני מתי סודי אשר אהב למי אתה מאסף הון ורוב זהב 242.
שאלי יפפיה מה תשאלי מני 346, 463, 865, 909, 912.
שאלתי מאת ה' בפי זך מענה לשון 828.
* שאלתני היתן אל ברכה לנבל בכלוא שמה אסירה (ב"מ 1035).
שאננים שנאננים (עי' שנאנים שאננים כנצוצים ילהבו).
שאפה רעיתי תבנה חריבתי 879, 888.
* שאר אוכל שאר קרוב בסתר וקרוב את בשר אחיו יפלח (ב"מ 1049).
שאר יעקב שאו קינה 297.
שארית אום נעצבת לפניך נצבת 219.
שארית פליטת אריאל (עי' ה' שארית פליטת אריאל).
שב אמץ אל דבר גאול 826.
שב דון יורים זה עול 820.
שב הזמן על קו וכל אח לא יעקב 466.
שב מן הפסילים כווני שומרי הבלי שוא שנא 773, 776, 779, 780, 841, 906.
שבה בעת צר 826.
* שבה עד תחזה ערות משנאים כפורש פח לנגדו שר ורואג (ב"מ 1046).
שבו שמחות לימי עלומים 864, 865, 909, 913.
שבויה עניה לארץ נכריה 852.
שבוע טוב לנו ולכם 864, 866, 893.
שבועה קבועה פנה נא אליה 322, 332, 918, 941.
* שבור את לבך מתאנתו ושים חכמה ומועצה מנתו (ב"מ 1041).
שבח אומרים בני אמוני 340, 344, 921, 946, 952, 955.
שבח אחביר ביום שמחה לאל אדיר 208, 805.
שבח אל חי אשר ברא לכל חי 343, 344, 952, 956.
שבח אל חי בו שש אני 797.
שבח אלי אני אזכיר 348.
שבח אשיר ואודה ואהלל ואתודה עלי יקר וזולל 343.
שבח אשיר כפי קוצר לשוני 343.
שבח אשיר לרוכב על פלכים 1028.
שבח אתן בכל לילי 343.
שבח אתן בנעימה 807.
שבח אתן דוד 811.
שבח אתן לבורא כל יצורים 898.
שבח אתן ליוצר כל 801.
שבח ותהלה לאל גדול רם ונעלה 884.
שבח לו יאתה 828.
שבח לרב עולה כי הוא אל אדיר 805.
שבח נשיר לאלהינו 236.
שבח צורי אני אסדיר 952.
שבחא דאתא ממלה יאתה 875, 876.
שבחה תצרף ערכה לבי שירות 887.
שבחי איומה ה' מלך לזדי דרכיו בשנים עשר ואחד 846, 847, 849.
שבחי לך מלך העולם 886.
שבחיו גדלו רבו ועצמו 870.
שבחיך לספר לא יכילון 241.
שבחך צרף עבדך בדברו 879, 886.
שבט אכזר ואז מצח בקרחו 1030.
שבט יהודה בדוחק ובצער הישאג אריה ביער 232, 316, 321, 326, 852, 917, 931, 939, 949.
שבטי יה שבטי יה אמרו נא הללויה אשורר שיר לאלי זה 197, 239, 242, 518.
שבי אלמנה בית אביך 855.
שביבי אש תשוקתך 466.
שביה עניה בארץ נכריה לקוחה לאמה לעמה מצרייה 282, 291, 295.
שבים אליך בכל לב 300, 931.
שבע ביום הללתיך 239, 798, 803.
שבעה שחקים לא יכלכלוך 264, 269, 788, 791, 794, 854, 878.
שבק בי שם אלאה פי וסאמך 863.
שברי עליך דר שחקים 887.
שבת בצלו אחמוד 831.
שבת היום לה' מאד צהלו ברנוני 954.
שבת ויום חג יגשו 323, 921, 946.
שבת זה שבת הגדול 242, 245, 247.
שבת כאישון בת עין 867, 877.
שבת מנוחה היא לבני סגולה 345.
שבת משושי ורבו יגוני 918, 941, 961.
שבת סורו מני שמעוני עוברי 281, 902.
שבתי בבית ה' כל ימי חיי 828.
שבתי בבית נאוה קדשי 801.
שגאני בארק אלקבלה 347, 952, 955.
* שדה אדם כמניקתו ועירו כאמו יחסה תמיד בצלה (ב"מ 1048).
שדודים נדודים לציון תקבץ 217, 322, 918.
שדי אומר ועושה מחה פשעי 939.
שדי אח שא לניר 826.

שדי אל מה נורא יקבצכם במהרה 197, 242.
שדי אמור נא די לגלותינו 344, 953, 956.
שדי אשיר יצור עולם 867.
שדי אשר יקשיב לדל ויעתר 463.
שדי בית מקדש הוד עוזי 827.
שדי בן אבטח 274.
שדי בסעדי יגן בעדי 883, 887.
שדי ברך ארוס נעים 814.
שדי הדרת עני תחזיר הוא אהבתי 889.
שדי הוא משה ישראל מסבל 863, 882, 884.
שדי לי גאל 890.
שדי לצעקתי שמע 953.
שדי מה רם שמך דחיל 822.
שדי מי כמוך על סין בלהבי אש ירד 824.
שדי נעלה על זבול כבודו 264, 266, 269.
שדי נשגב לבדו שוכן עליה 805.
שדי עולם סובל 939.
שדי פדה עם מסבול 884, 887, 889.
שדי פנה עשוקים 827.
שדי צורי יה עניני 964.
שדי קדושי וישמחת גילי 833.
שדי שדי אמר לעולמו כן הוא יאמר די לצרות עמו 208, 238, 240, 808.
שדי שמע קול קוראים אליך משתחוים לפני דביר קדשיך 343.
שדי שמע שועתינו שעה שיח שפתותינו 802.
שדי שעה קול צועקים אליך משתחוים לפני הדום רגליך 343, 577.
שה נתונה ביד צר 863, 884.
שה פזורה אל תכונן בעיר שלם 828.
שה פזורה ישראל לו הבכורה 211, 810.
שואב בששון מעיני הישע 441.
שואל שמי ועצמותי מה לי ושואלי 833.
שואף כמו עבד ישאף ליד רבו 224, 227, 256, 773, 776, 779, 780, 841, 845, 848, 851, 906, 949.
שוב אל מקומך דודי ורעי 786, 866, 909, 913.
שוב אל רואי תביא רועי 824.
שוב אל תורתך הבט 855.
שוב אשוב אליך שוכן עד רומה על כי אין לי אלהים בלתך 817.
שוב דמה לשמי נאומי 885.
שוב חשקי כי כמס 820.
שוב לגני קרב זמן 890.
שוב לרין אל רב אונים 820.
שוב למבצרך אלייה גלה יבנה היכלי נוטה עלייה 884.
שוב לעמך רם וחביב 883.
שוב לפדותיה למה לבדד עזבתיה 863, 890.
שוב לציון חרב 887.
שוב לקריה האל מועדי ונביא 885.
שוב נא ידיד חשקי 820.
שוב רעי רוחי 826.
שוב שבת אל חי נעלם 868.
שוב שוכן זבול 828.
שובב לציון את המוני אמן ה׳ 259, 264, 269.
שובבה לא שבה 297.
שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל בקדם תן אלי פילולי 828.
שובה אלי קבל שירה 821.
שובה ותמהר ינון שלח 888.
שובה זמן נער והשתונן 468.
שובה חתני שובה לכסא 786, 862, 880, 891, 910, 914.
שובה למעונך וקבוץ קהלי 810.
שובה לעירך שובה ושבות עמך אשובה 238.
שובה עבד עולם וספוק על ירך 938.
שובה שביתנו ובגיל ובשמחות 785.
שובה שביתנו נשוב כימי עולם 851.
שובו בנים שובבים לאומר ועושה 217.
שובו נא אחים ורעים (עי׳ שובו נא שובו אחים ורעים).
שובו נא שובו אחים ורעים שובו נא שובו מדרכיכם הרעים 332, 1062.
שובי בתולת ישראל 813.
שובי יחידה אל מנוחך שובי 466.
שובי לעירי בנך נאמן 890.
שובי נפשי למנוחיכי כי ה׳ גמל עליכי הלא מרוח פיו נפחך 326, 946, 963, 1090.
שובי נפשי למנוחיכי כי ה׳ גמל עליכי יקרה מיקר יוצרה לקוחה 317, 321, 332, 918, 927, 928, 931, 940, 950, 961.
שובי נפשי לקונך 302.
שובי שובי צביה 893.
שובנו אלי שובנו אלי שובנו 854.
* שובע וכפן בך רבו ונם כפן אם תעוה ישוב על שבעך אופן (ב״מ 1093).
שוחרי אל חי הרנינו 213, 865, 912.
שוטר בעגום עם 816, 824.
שוכן בבור שביה לך 786.
* שוכן בית ספון בארז מחר תשכון בעיים (ב״ק 370).
שוכן בציון העלני אל 816, 827.

שוכן ברום חבין קדוש ורם חי העולמים 786.
שוכן בשמי עליה ישעך הראנו יה 807.
שוכן מעונים עבדך לך יצעקה מבעלי עולה אשר רדפוני 345.
שוכן עד וקדוש שמו אל חי ואמת 819.
שוכן עד תשב באיתן 208, 269, 799, 807.
שוכן עליה חביבי צורי אחה ריב את ריבי 211, 814.
שוכן עליה רחם על שבויה 269.
שוכן עליונים מלך מסבית עתר 279, 289, 900.
שוכן רום דר רחם על דל 811.
שוכן רום חוצב להבים 878.
שוכן רומה מעון קודש 210, 812.
שוכן רומה תבנה ותרדה בן אמה 890.
שוכן שחקים חון ורחמה 333.
שוכן שחקים ענני זכרה לנאם הנני 238.
שוכן שמי עליון נורא עלילה (עי׳ שובן שמי שחק עליון).
שוכן שמי ערץ ובורא חיליה 851.
שוכן שמי שחק עליון נורא עלילה 211, 786, 809, 862, 869, 880, 891.
שובני בתי חומר למה תשאו עין 257, 284, 295, 297, 316, 775, 778, 780, 782, 839, 843, 851, 852, 854, 907, 938.
שוכנת בשדה עם אהלי כושן 864, 892.
שולחנו בקצוי מדורה 272.
שולחתי במלאכות סגל חבורה 829.
שולטני הב לי יה 804.
שולמית בלי תרמית למולך תפיל תחנה 322, 918, 941, 961.
שולמית בשיר יספה לפני צור גאון ישראל 868, 874, 878, 882, 887.
שולמית שובי נא שובי 264, 269, 854, 878, 890.
שולמית שחרחורת בתוך עלמות 788, 792, 794.
שום תשים עליך מלך אלהים חיים ומלך 243, 477, 479, 521.
שוממתי לרוב יגוני 217.
שומע תפלה צור נורא עלילה 816.
שומר אמונים ואם נטשת חננת אמוני 464.
שומר ישראל (עי׳ מרן שומר ישראל).
שומר כל ישראל מה מלל באורך נראה אור 207, 803.
שומר נפשות חסידיו 939.
שומר פתאים יה 238.
שומר שבת ומהללו (עי׳ שומר שבת מחללו).
שומר שבת ומכבדו 877, 911, 914.
שומר שבת מחללו 867, 911.
שומר שבת מצוה רבה 867, 911, 914.
שומרי שערים פתחו שערים 231.
* שונא חלק פה פתי יסית ברכות יאמר (ב״מ 1090).
* שונא כסיל פניו יעידון בו והערום ישחק בך ויראה לך לבן שניו (ב״מ 1074).
שועתי נא מהר הקשיבה וגאלני כי מלאה צבאה 238, 798, 807.
שופט אוהב משפט 939.
שופט הארץ הנשא 808.
שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד 255, 257, 284, 291, 295, 317, 322, 327, 331, 336, 775, 778, 779, 781, 830, 907, 917, 918, 922, 928, 937, 941, 949, 961.
שופר המבשר משמוע 254.
שוקיו עמודי שש 852.
* שוקים יש לכל ממכר וקנין ומושב החכמים שוק לתורה (ב״מ 1047).
שור ה׳ וראה כי צר לי 858, 860.
שור אלי לחיבת עין 813.
שור בדמעתי תרד על לחיה 887.
* שור ביריעה ורע היש בה מדך ואחר קרע יריעה (ב״מ 1064).
שור בנך נרמס 885.
שור כי איומה בישחקים 343, 922.
שור לעם טב 825.
שור צור את שירי ומאמרי 238, 340.
שורה אדוני פה שבא 911.
שורה עלי עוז תן אל חנון 827.
שוררו נאמני הללויה 846, 847, 849.
שוררו שיר לאל נאדר בבח 882.
שורדי יחידה לאל עליון הגביר שיר 878.
שורש בנו ישי עד אן תהי נקבר 264, 269, 540, 788, 791, 794, 853, 861, 865, 877, 884, 909, 912.
שורש ישי מחמדי הצמח 827.
שורש ישי שלח צורי אל תדום ידידי 887.
שוש אשיש במחולת יפתי 813.
שושן בבין חוחך ומלוחך 463.
שושן עמק איומה 284, 291, 830.
שושנת העמקים שובי שובי השולמית 807, 816, 827.
שושנת עמקים ספיר ויהלום 786.
שזופת שמש לחוצת פתרוסים 315, 788, 791, 794, 894, 903, 917, 935, 948.

שח בעבור כי אין לענוגה ורכה דת עד אשר תהיה מלכים מדכה 457.
* שח הן לבית בך צדק אני דורש (ב״מ 1092).
* שח כל דעביד רחמנא טב צדק ואם בו רע לנפשו בא (ב״מ 1062).
שח כתיא מכמר 861, 873, 879, 885.
* שח לי בבוא שואל שאלה לבי פעם מנע כי אין לזה חוב אצלך (ב״ק 379).
שח ציר נאמן למה אני מת 285.
* שח רש הלא תראוני בכל נמבזה אני (ב״מ 1091).
שחה לבי לרם שוכן מעונה 290.
* שחוק המעט למען כי שחוק יסיר הדר פנים (ב״מ 1085).
שחורה ונאוה כאהלי קדר 317, 322, 918, 941.
שחורה ונאוה נשוקתו 901.
* שחורי שערי לבנו וכפף זמן קומה אשר היתה בווים (ב״ק 362).
שחי לאל יחידה החכמה 283, 345, 346, 347, 785, 886, 952.
שחק וכל המון זבול לאל מסלותם ירימון 788, 791, 794.
* שחקי נער והקילותיו שח לי ואהיה לבושת (ב״מ 1060).
שחר אביע תהלה לאל רם על כל מהללו 340.
שחר אבקשך צורי ומשגבי 269, 270, 346, 519, 773, 864, 867, 916.
שחר אעיר מתנומות אקום להודות אל אל לא ינום 237, 241, 262, 519, 798.
שחר אקום להודות לך צורי ישעי רם נורא 292, 854.
שחר להודות לך קמתי ומרוב עוני נכלמתי 241, 269, 270, 519.
שחר עלה אלי דודי ולך עמי 237, 814.
שחר קמתי וגם נכלמתי לשאת לך פני 776.
שחר קמתי להודות לך אלהי תהלתי וארנן לבקר 217, 284, 291, 295, 317, 322, 332, 918, 941, 950, 961.
שחר תודה לך נפשי 209, 798, 806.
שחרי את יחידתי 290.
* שחת עמוקה נבונה לאחי שפלות ושאול פתוחה לבן אדם במסבנות (ב״מ 1069).
* שחתי בלבי בעת יעצו בליל זכרון תמותה וקם לחפש ולתור (ב״ק 383).
* שחתי לשח לי תנה עצה ותוכחת לי לעבוד אל ואשמע לך ולא אפרע (ב״ק 378).
* שטה מאיש אשר ימרוד ברעיו וסורה ממחוסר האמנה (ב״מ 1042).
* שטה מבית חסר לבב ואל תבחר צמידתו (ב״מ 1089).
שטפוני דמעותי ונגרו עלי עיני 282, 322, 332, 919, 928, 940.
שטר עלי בעדים וקנין 254, 257, 282, 775, 777, 779, 842.
שי אונות כפי לו ניבי 854.
שי למורא שי למורא 868.
* שיח לשון אוהב אשר יצא מן לבו יהי חי עם לבבי עלמות (ב״מ 1073).
שיחו שפתותיו שירים 871.
שיחי ירום בפי אודה בו מלך מרומם 885, 889, שיחי לאל יחידה החכמה (ע׳ שחי לאל).
שיחך מאד יערב עלי 462.
* שיחך שמור בלב ועל שיח אשר אין בו לך הועל שפתיך אסוף (ב״מ 1075).
שיחרנוך ביקשנוך יוצר הרים 282.
שים בדת אל רעיונך 828.
שים בולי וזבול הצג יה 825.
שים בולי ציה בזבול השם יה 821.
שים בחצר יונה כי נעשקה 883, 888, 889.
* שים לבך כלא לסודך ואל יוחר לחוץ בניד שפה ויהיה בך שמור (ב״מ 1066).
שים נא מענה אל בלשוני לערוך לך שיחי וניבי 239, 538.
שים נקם על צר 807.
שים שלום ועל עמך אור נהר 238.
שימה אל יה אלי 806.
שימה ימינך על צלעי תשיב אלי צלעי לבבו 457.
שימי רעייה בעצבון עיניך בריכות בחשבון 857.
שימני ראש על כל אויבי ותשמחני 29, 224, 239, 241, 246, 247, 258, 817.
שיר אהבה חדש שירו לאל נאמן 464, 787, 790, 793.
שיר אהודה לאלהי אבי 811.
שיר אומר לאל חי 828.
שיר אמרי שפר לצבי ועופר 871, 875.
שיר אעיר בקול נעים יום תשביר גאונים 807.
שיר אענה כי הנה מבשר טוב חיש יסעד 269, 289, 314, 331, 916, 926, 935.
שיר אשא בסוד ישרים לאל חי משפיל ומרים 232, 236.

שיר אשר נואמו אדון עולמו לישרי אומו אשר לשלמה 280, 290.
שיר ביתי כון באר דת 820.
שיר דברו צופיו וקול נשאו 465.
שיר דוד עבדך רצה וקבל 814.
שיר הדר לאל נאדר 824.
שיר המעלות אל ה׳ בצרתה אמרה איומה עת בעסתה צרתה 863.
שיר השיר לשלמה מלך שלום שמו 899.
שיר השירים אקדם לאל 868.
שיר השירים דרשוה אספירי הגולה 271.
שיר ושבח ותהלה ישירון לפני כסא כבודיך 939.
שיר חדש אומר על נסי האל 946.
שיר חדש אפצחה לעילת כל עילות 882, 893, 909, 912.
שיר חדש אשורר לך מבין רעיוני 865.
שיר חדש אשיר ושם אל אקדיש בעדת אריאל 207, 224, 237, 240, 241, 247, 269, 538, 803, 809, 814, 835.
שיר חדש אשירה לך אל גדול ומהולל מאד 239, 264, 266, 269.
שיר חדש בפי כולנו 921, 993.
שיר חדש וזמר ארנן 806.
שיר חדש ותהלה אשיר לדר מעלה 869.
שיר ידידות אנובבה 911, 914.
שיר ידידות לך אשירה 207, 213, 801.
שיר יחודש לי במקדש לשם האל הנקדש 264.
שיר לאילת אהבים יעלת חן בת נריבים 242, 262, 264, 269, 786, 869, 876, 884.
שיר לידידי כנגד בית קודשי 811, 812.
שיר ליום השבת לשם ה׳ לשבחו 958.
שיר לך נשיר ברוב חבה חי חי רעי ודודי 800, 805.
שיר מהללי אל שמחת גילי 874.
שיר מזמור למנצח לשלמה 871, 880, 891.
שיר מזמור למר 806.
שיר מזמור לתודה קהל וגם ערה 890.
שיר מעלות לזכרון בצל הכסף ויתרון 212, 807, 814.
שיר שבח אזכירה לך אל אלהים בזמרה 828.
שיר שבח אשירה בשפה ברורה 871.
שירה אמורה במורא 870, 880, 891.
שירה אמורה בנעים קול זמרה 870.
שירה בפי תמיד מסודרת לאל זבול תכן במו זרת 453.
שירה ורנה אעורר 866, 909, 913.
שירה חדשו הללו יה 271.
שירה לידידי אשירה נא 809.
שירה מלא פינו אל ארך אפים 873.
שירה נעימה אני אשירה 871, 876.
שירה נרננה נגילה 239.
שירו בנים ואבות 832.
שירו בשיר חדש ותנו זמירים 911, 914.
שירו גאולים שירה נאה 921, 929.
שירו דודים עם ידידים 801.
שירו השרירים שררו שיר חדש בלב תם 833.
שירו וזמרו לאל ברנה 786, 866, 909, 913.
שירו ידידים קהל ישראל 870.
שירו ילדי איתני ואמוני (עי׳ שירו ילדי אמוני).
שירו ילדי אמוני שיר תהלות העומדים בבית ה׳ בלילות 317, 332, 842, 941.
שירו לה׳ כי גאה גאה על פרעה וצבאו 827.
שירו לאל נבוני 242, 269, 291, 911, 914.
שירו לצור חותם תכנית 874.
שירו נא מן תושבחות אל אבי עד שר מבטח גואל 290.
שירו שיר ושבח קהל עם אמוני 859.
שירי לך יערבו 879, 886.
שירי קודש היום איש בריעו נתאחד 291.
שירים נאים זמירו עם קדושים 859.
שירים נעים אומר בלשוני כל יום 891.
שירתי תערב צור בנה ציון 887, 890.
שירתך עלי הכי תערב ירבה כאגלי טל ביום שרב 464.
שישו בני משרה כי נירכם זרה 946.
שישי גברת שמחי ללבי שחרי וערבי 955.
שישי נות יושר 852.
*שית לבך תבין קלון שמחת לב בין שתי בריות לך נמצאת (ב״ק 381).
שיתה בחסדך לעם נוצרי פקודך 890.
שכב ועור וקום ושב והלך ובוא והדר פעולת אל תחוה 459.
שכולה אכולה למה תבכי 918, 941.
שכולה עכורה מה לך בוכה 918, 941.
*שכון בטח והשיא את חברך עלי שלום והפק מאוייו (ב״מ 1032).
שכונת אהלי חרשי אדמה 463.
שכורת ולא מיין 301, 336, 905, 936.
*שכח טובה אשר תעש בלבך ואל תגדיל אשר תיטיב בפיכה (ב״מ 1044).
שכח עופר קרית חנה 863, 879, 884.

שכחי יגונך נפש הומיה 302, 908, 941.
* שכיבה תערב אחר מעוף נום ושוב אל אוהבים אחר נדידה (ב״מ 1031).
שכינה צועקת בהרע 297, 300, 336, 838, 905, 936.
* שכינת איש ברחם אם שכינה במקום צר אלי עת היציאה (ב״ק 364).
שכינתא קדישתא כד אסתלקא רחימתא 858, 860.
* שכל אשר נוצר בך יכון עם שכל אשר תקנה ותלמד למוד (ב״מ 1072).
שכלי ונפשי יהמו בלילה 347, 955.
* שכלך בעת ימנעך מעשות רע הוא שכלך ולב אמר עשה רע היה ממרה (ב״מ 1065).
* שכן אשר ראה וידע את טוב ורע אשר יש בך ובבני ביתך (ב״מ 1070).
שכן בביתך עדה עניה 887.
שכן ברמה את צאני עדרי 887.
שכן ריעך ביתו ואהלו 296.
שכר עוסקים עם הצבור 825.
* שלו הלנת על רב טוב לאין חקר (ב״ק 388).
שלום בך נשבעתי 947.
שלום בפי ולבי חולה 219.
שלום וצדק נשקו 805.
שלום ידבר אל חסידיו 804.
שלום ירושלם עיר שלומי 827.
שלום לבוא שבת 262, 322, 324, 326, 340, 344, 921, 929, 930, 946, 952, 955.
שלום לבואיך קין הפלאות 1031.
שלום לבן דודי הצח והאדמון 242, 519, 785, 854, 863, 864, 865, 871, 881, 909, 912.
שלום לחתנים שלום לחתנים שלום לחתנים בכל מיני שלום 346.
שלום לי כנהר הטה 823.
שלום לך דודי הצח והאדמון (עי׳ שלום לבן דודי).
שלום לך הר העברים 833, 921.
שלום לך מכל עבריך 898.
שלום לך עופר צבי 786.
שלום לנימול שלום לנימול שלום לנימול ולבל ישראל 324, 345.
שלום לעוריך וצור צלך 659.
שלום לעיר ה׳ שמה 463.
שלום ציון אשאל ממך 799, 811.
שלום רב מזבול הנערב 846, 847, 849.
שלום שלום רב לשלמה 466.
שלומות יגיעו להדרת עם קדש 955.
שלומות נקבצו כים המונים 921.
שלומותי מסוכים בדמעות 466.
שלומי אל אמוני 832.
שלומי עליון ישיני מכפלה 282, 317, 321, 332, 918, 926, 928, 931, 949, 961.
* שלח אדון לעם ישב בחשך והורידום לצלמות חשוכים (ב״ק 368).
שלח אורך וגם לאמתיך 803.
שלח אורך לעיני רם ונשא 888.
שלח גואל שוכן סנה 820.
שלח דודי תשבי על ההר 887.
שלח דר עליה גואלי עם ישאפו מהר 885.
* שלח ידך בחברת מי בנגלות לו מסותרים (ב״מ 1088).
שלח יונה מבשרת ואם אינה מספרת 454.
שלח ינון ואליה עזבוני 889.
שלח לחולים צרי 258, 265, 269.
* שלח לחמך כי טוב שלח לחם ופתח ידך תצלח (ב״ק 372).
שלח לנו גואל מנחם 335.
שלח לנו משיחנו 211, 814.
שלח מלך יבנה מכוני 887.
שלח נא ביד תשלח 863, 879, 892.
שלח נאדר הדור מלך 890.
שלח רוחך הטוב להחיות גויינו 788, 791, 794, 894, 903, 917, 935.
שלח רצים דחופים 911.
שלח תשבי לי חביבי 890.
שלח תשבי צור נאמן 888.
שלחיך פרדס שפר נאים 901.
שלחן הכינותי ומנחה השיבותי 831.
שליט אשר יחמוס עמו באש תכוה וגביר אשר שופט צדק כעב תרוה 459.
שלישית שוקדת שלישיה משתטחה 907.
* שלש הם כמדבר כל המחזיק בהם זכה בהם (ב״מ 1061).
שלש עשרה אדנים הם אחיבים 963.
שלש עשרה מדות גמר העניו 333.
* שלשה אין ברעתם ברעות חכם לבב יקלוהו נבלים (ב״מ 1059).
* שלשה יגעו אישים גדולים להשיגם ומי ישיג גדולות (ב״מ 1057).
* שלשה יעשמו כל מסכן בחייתו וכל רמי לבבות (ב״מ 1056).
* שלשה לא יסירם ממך צר בחוזק יד ולא אויב במרמה (ב״מ 1058).
שם ה׳ הודו וחסדי ה׳ עם ה׳ זכרו 912.

שם ה׳ צבאות יה אייחד 851.
שם אל אודה חי בעודי 237, 538.
שם אל אשר אין לו ערך 462, 783, 788, 792, 795.
שם אל ונשגב לעד הכל פעל מאין כלי 832.
שם אל חי יהיה בעזרנו 345, 346.
שם אל חי רם ונשא 827.
שם אל נורא אודה 210, 812.
שם אלהינו נהלל 786.
שם אלי מנת גורלי 462.
שם אשכונה עם איש תם 887, 890.
שם בגדו בי אלהים למה מאוס מאסתנו 298.
שם גדלך אדוני נאה נעים בקרבי 888.
שם הוא טיר גילי 815.
שם טוב ושכל קנה ודבר גדולה חנה 262.
שם ישי חביבי תשלח עם אליה 885, 886.
שם כבוד נעלה סולו סלה 264, 266, 269.
שם כבוד שוכן מעוני ברכו זרע ברוכי ה׳ 831.
שם נורא קוב רד רוד מרום 874.
שם נפזר חביב 890.
שם נקלס טוב תוך ארמוני 888.
שם שבנו עלי כסא 832.
שמאל ימין ימין קבין דל עני 882, 886.
שמאלו איבדה לנוף גבורי לגיון 271.
שמה כי עמי את 828.
שמו לעד נרומם 784.
שמו מפארים עדת חבלו 829.
שמו נקרא ה׳ נסי 817.
שמואל קרמה יושב כרובים בנדבת פה כמטר על עשבים 454.
שמועות טובות ובשורות תתבשר 862.
* שמור אהבת רעים ולך על נתיב לבות אנשים כמי נהר ונחל בהלכם אט (ב״מ 1067).
* שמור הון לעתיו ומנהו חון דל וכבד להלך (ב״ק 386).
שמור לבי מענה 280, 290, 296, 315, 788, 792, 794, 917, 929, 948.
* שמור לוליו מכל צר תהי שמור במו לולא (ב״מ 1083).
שמור לך אל בית אל 209, 805.
שמור נשמתי כי שמתיה אל חי נקי 879, 890.
* שמור פיך ומלתך בתוכו שים במאסרת (ב״מ 1084).
* שמור פתחי דבריך יהו רבים בעזרך (ב״מ 1082).
שמורה בתשרק נתונה בברק 873, 886.
שמח בחור חתן נעים 805.
שמח בטוב ובין 324.
* שמח במעט אשר נתן לך כי מרוצתך בעד רב תעציבך (ב״מ 1039).
שמח בת יפית מקווה 883.
שמח דודי ביום פורים 324, 326, 921, 946.
שמח חתן בכלתך בשמחת אב המון 868.
* שמח כי דברו חומדים בך כי לך שם טוב בפי אישים משימים (ב״מ 1040).
שמח לבי בך חי רום 239.
שמח לבי ויגל כבודי 816.
שמח מפטיר ביום הזה (עי׳ שמחו נא שמחו נא במפטיר וברכתו).
שמח נפש דאבה 807.
שמח נפש עבדך אל מחוללי 238, 240, 245, 518.
שמח שא נס למטה בין חיצונים 863, 881.
שמחה וטוב נתנם יה 888.
* שמחה כל יחידת איש בחילו ורע ישמח בחיל שגולו (ב״ק 363).
שמחו את ירושלם אמר אל אדון שמים 827.
שמחו בה׳ וגילו קדושים 858.
* שמחו בני אדם בבוא מועד ואיך לא דאגו (ב״ק 387).
שמחו בשמחת תורה כי היא אורה 311, 316, 926, 929, 931, 938, 951.
שמחו בשמחת תורת משה 316, 926, 929, 931, 938, 951.
שמחו נא שמחו נא בברכת הלבנה 246.
שמחו נא שמחו נא במפטיר וברכתו 197.
שמחו נא שמחו נא בשמחת החתן 346.
שמחו נא שמחו נא בשמחת התורה ישמחו אהובים ישמחו ברוכים (עי׳ ישמחו אהובים ישמחו ברוכים ישמחו גאולים).
שמחי בת יפיפיה כי ישעך ממרחק בא 865.
שמחי בת ציון מאד וגילי 813.
שמחי נפשי ורנני 246.
שמחים בצאתם ובביאתם 783, 848, 868.
שמחני כימות עניתני 816.
שמחת גילי גואלי 240, 539, 816.
שמחת לבי מפלטי צור משגבי חיש קל בצבי שלח איש תשבי 807, 816.
שמחת עולם תן על ראשם 828.
שמי השמים לא יכלכלוהו אף כי הלבבות יכילוהו 330, 933.
שמי רעיה בעצבון עיניך ברכות בחשבון 796.
שמים בצהלם ובני אדמה בגילם 946.
שמים וחילם ובני אדמה למולם 462.
שמים ושמי שמים לא יכלכלו את גדלו 880.

שמים נתמרמרו וארץ רעשה 951.
שמיני חג עצרת חג ה׳ אבונן בו 264, 269, 541.
שמיני עצרת שמחה ורנה ושר החסד 954.
שמך אהלל בעודי 804, 811.
שמך אודה בכל לבי 210, 797, 798, 800, 803, 812.
שמך אוחיל בברק 884.
שמך אזכיר ויערב 274.
שמך אחלה אלי גביר המעולה 871.
שמך אל איום נדרש 890.
שמך אל יתגדל על כל גדולה 809.
שמך אלי רם תרומם 814.
שמך ברנה עניה יה תודה 879, 881, 890.
שמך גדול בגבורה 807.
שמך הטוב כגן רטוב 215.
שמך יה אלהינו הגדול הנורא 859.
שמך יחיד ואין לו שני 889.
שמך נסי אל חי רואי 823.
שמך צור אפאר בעודני חי 892.
שמך צור נעים הט לנפשי 885.
שמך שמן טוב תורק שמן רענן נרדי דודי הודי 238, 797, 806.
שמם הר ציון בעונות אבותינו 302, 917.
שמן מור מבושם מכל בשמים ראש מן לך שם 208, 797, 799, 808.
שמן ששון ומעטה תהלה 827, 828.
שמן ששון שמן ששון שמן משחתיך אברך עמים קראתיך 269.
שמע אל רועי שועתי 827.
שמע בן נאמן על כל נעשק 863, 884, 888.
שמע בני מוסר אביך חג המצות תעשה לך 859, 874, 911.
שמע בקולי ה׳ אלהי ואלהי אבותי ורחם עלי 264.
שמע האל עניני בתפלה 344, 953, 957.
שמע השר אשר כל שר בך נקרא ונתבנה 454.
שמע התנצלות אומר דברים 1031.
* שמע ועמוד מעשות רע כעקוד ברגליו חבליו (ב״ק 385).
שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד . . . מי יחבר ושמו אחד הן הלב יגבר מה האחד 273.
שמע ישראל אתם קרבים היום 958.
שמע לבד מבובד המרנן קול 890.
שמע לחש מעוז השליט 846, 847, 849, 907.
שמע לקול אנקת אסיר 801, 855.
שמע מהללי נפשי לך כמה 813.
שמע מכל עבריך דברי 432.
שמע נא אל אדיר צפצופי 879, 881.
שמע ניבי אל כי שת בינה 826.
* שמע עצת אוהב אשר יעץ למודעיו בעצה יולדיו לו יעצו (ב״ק 382).
שמע צעקת דל השואל סליחה 864, 912, 915.
שמע קולי אשר ישמע בקולות 225, 332, 336, 773, 777, 781, 841, 902, 907, 917, 937, 949.
שמע קולי וזמרי 809.
שמע קולי צור גואלי 213, 877.
שמע רופא אשר הנים כאבי היש אצלך צרי לנדוד אהובי 453.
שמע שועי ראה עניי אל עליון 862, 880, 891.
שמע שירי איש הדל תפדה יה 863, 874, 880, 881, 884.
שמע שירי אל שדי תפדה יה (ע׳ שמע שירי איש הדל).
שמע שירי אלהים חנני 811.
שמעה אדון עולם שמעה תחנתי 273, 846, 847, 849, 865, 912.
שמעה האל תפלתי בעת רצון 879, 880, 881, 883.
שמעה תפלתי ה׳ ושועתי האזינה אל דמעתי יה צפה ובינה 864, 912, 914.
שמעה תפלתי אל פורה וגואל 855.
שמעו אהובים דבר 346.
שמעו הרים שיר השירים חבר על ראש הקמצנים 958.
שמעו והאזינו וארברה אני 32, 935.
שמעו ותחי נפשכם בנים לאלהיכם 217.
שמעו זאת ישבי על מדין 810.
שמעו לי כל מקהלות דורי 955.
שמעו לי רעי וחברי הקשיבו לתוכחתי 945.
שמעו נא תוכחת בטרם תרדו שחת 217.
שמעו נגידי שיר שרי זמן מאל 461.
שמעו נגידים אמרי נואש 833.
שמעו נסי אל חי ומפעליו רוגע הים ויהמו גליו 859.
שמעו קול שופר רמז יש בו נעלם 954.
שמעו קולי אני זכריה 297, 858, 905, 960.
שמעון בנו צמח הואיל לבאר את פיוט אשר אשש מפתח ליום כפור 777.
שמעי קולי כי הוא בחשקה 883.
* שמענה העצמות הרקומות בגיד עפר ועור אפר קרומות (ב״ק 367).
שמעתי מפאתי תימן 347, 954, 956.

שמעתי קול מפל בית בטח שוכן בו ביסודו 460.
* שמעתי קול סופת סער מתחולל מארץ עיפה (ב"ק 375).
* שמעתי קול שטף בא אחר עב כיאור כן שפכה (ב"ק 374).
שמעתי קול תוף וקול מחול 345, 953.
* שמעתי רעם בגלגל נבלי עבים בו נבקעו (ב"ק 376).
* שמר הלך אשר בא לך ומכל אשר תעש יספר בעבורך (ב"מ 1038).
* שמרה ברית רעים ואל תכרית בין רע ובינך את פתיל מחברת (ב"מ 1071).
שמרו שבתותי 262, 264, 266, 269.
שמרון כלביא צעקתה 796, 858, 860.
שמרון קול תתן מצאוני עוני 297, 301, 336, 838, 905, 917, 936.
שמרני באישון עין 816.
שמש אשר פנה וצל המעלות 466.
שמש בגבעון דום לראות צבי החן 947.
שמש ודילו כצבי 820.
שמש יודיע דעת וחשבון 787, 790, 794.
שמש עושה חון עזובת ואסורת עיני לך שוקקה 889.
שמש צדקה ומרפא מקוצר רוח ומרפה 207, 798, 803, 810.
שמשי היום זרחה 881.
שמת גבול לים בל ישוב 890.
שמת מחלה אל אמונה 885, 888, 889.
שמתי פני לנגדיך אין לי גואל בלעדיך 240, 515, 539.
שמתני לך אודה עוז גאל בן המובתר 887.
שנאנים שאננים כנצוצים ילהבו 327, 851, 949.
שנה בשנה אהגה כיונה 32, 935.
שנה שחונה תהיה וגשומה 272.
שנה שנה האל יוצר בראשית 218, 254.
שנותינו ספו בקלות ודלות 317, 322, 332, 918, 922, 941.
שני אחים אזרחים משולחים בשביה 832.
* שני אחים לאב ואם זריזים יחבק זה שתי ידיו ויישן (ב"מ 1053).
* שני בונים בעולם איש בהשכל יהי בונה ויש בונה מהולל (ב"מ 1051).
שני חיי ומאויי לריק ספו בחובותי 322, 907, 918, 923, 927, 928, 941, 961.
שני ימים מקויימים נועדו לעמוסים 256, 768, 773, 778, 841.
שני לחת אבנים הם כתובים 424.
* שני עורים ואין מהם אשר חסר מאור עיניו (ב"מ 1080).
* שני רעים גדולים אין כמותם בכל רעות וכמות חשובים (ב"מ 1052).
* שני רעים לזה שער שחרור וזה אדום וזה לזה שכנים (ב"ק 365).
שני שדיך כשני עופרים תאומי צביה 210, 804.
שניור אפיד אבוש דימי פור קי 854.
* שנים אשר באו לדיין וכל אחד ואחד אמת חפץ בשלום יהי צאתם (ב"מ 1068).
* שנים הם שמור אותם ומה שתאהב תחזה (ב"מ 1076).
* שנים יבשרו לכל עשות חיל ומעשה טוב (ב"מ 1078).
* שנים יסמכו לבם בצורם ובו בטחו בלי מרמה ונבול (ב"מ 1054).
* שנים כל אשר יבלו ייטיבון מאד גם יתנו ריח כמוגמר (ב"מ 1055).
* שנים נחשבו על איש לחובה לו ולא לזכות (ב"מ 1079).
* שנים נפלאו מכל מתי שפה וממחריש (ב"מ 1077).
שנת יש"א ברכה נתקן לבית תפלתי 768.
שנת ישע החישה נא 807.
שעה בא באימות וצועק בגרון 197, 226, 518, 834.
שעה זכרון דתי כמעשה 842.
שעה מני עמיתי וחברי והט אוזן ולב אל מאמרי 453.
* שעה מצר כסיל יען פעולת כסיל עליו מחתתו מעירה (ב"ק 369).
שעה נאסר אשר נמסר ביד בבל וגם שעיר 219, 297, 300, 333, 336, 838, 917.
שעה ניב דל מאהלו נבדל 788, 791, 794.
שעה ניבי צור עליון אמור לצרה די 807.
שעה עבד לך יכתיר 820.
שעה עליון לעם אביון ושועתו אל תבזה (עי' שעה עליון לקול אביון ושועתו אל תבזה).
שעה עליון לקול אביון ושועתו אל תבזה 300, 333, 336, 905, 917, 938.
שעה עליון לקול אביון מכסא כבודך 217.
שעה קול באימות (עי' שעה בא באימות).
שעה קולי בהתעטפי 255, 843.
שעה שועי ורפא מחלתי 775, 781, 1059.
שעה שועת דלים ומלולם 849.

שעה שועתי בשקדי אלהי בית מעוניך בערב צום העשור 254, 907.
שעה שיחי מחיה כל נשמה 333.
שעו מני אקונן על עוני 846, 847.
שער אשר נסגר קומה פתחהו וצבי אשר ברח אלי שלחהו יה קבץ את צאנך 861.
שער אשר נסגר קומה פתחהו וצבי אשר ברח אלי שלחהו ליום בבוא עדי 242, 346, 347, 519, 539, 540, 785, 797, 807, 854, 864, 865, 868, 869, 878, 879, 884, 885, 909, 912, 954, 955.
שער אשר נסגר קומה פתחהו וצבי אשר ברח אלי שלחהו מה זה דמות דודך 886.
שער האיתון באקדח תאר 908.
שער הרחמים לעם בך בוטח 241, 270, 331, 347, 867, 912, 914, 916, 945.
שער פתח דודי קומה פתח 861, 879, 886.
שער שיבה בעת בואו יחידי 767.
שער שפתיך ראיתיה בצביונו 464.
שערי נהרות נפתחו 854.
שערי פדות אפתחה מי ינעלם 264, 269, 868, 886.
שערי ציון הקם אל 828.
שערי שמחה יפתחו 272.
שעריך בדפקי יה פתחה 270, 322, 921, 946.
שערים פתח לבבי לבבי ותאניה 464.
שערך רעיה אדמה לחריר מודהבי 865, 893.
שפה לנאמנים מסיר 800, 801, 826.
שפט צור במעללי 300.
שפטוני דמעות (עיין שטפוני דמעותי).
שפיר קאמר מעלות עוזך יקרו 888.
שפכו בבית אל שיחה ביום אמרתו שלוחה 217.
שפל מאוד בעיניו ונכלם מעוניו 257.
שפל רוח אני אומלל ודכא 216.
* שפל רוח בבוא רעה ישלם ורם לבב יחלל או יענה (ב״מ 1050).
שפל רוח בכמותה צעירה 446.
שפל רוח שפל ברך וקומה 224, 241, 247, 269, 345, 346, 347, 784, 793, 795, 862, 865, 879, 885, 886, 889, 909, 912, 917, 949, 952, 955.
* שפלות תעלה לאיש וגבהות תוריד אנוש אלי שאול עמוקה (ב״מ 1063).
שפעת רביבים יוריד מזבוליו 316, 521, 917, 937.
שפר טובך יורח לי 890.
שפת יתר לאנשי ריב ומצה 396.
שפת לקחך מר נטף 825.
שפתי אפתח ברנני לברך שמך בהמוני 832.
שפתי זמרה ישאו על ידיד רב פעלים 871.
שפתי ישבחונך אל ברום חבין מסתתר 827.
שפתי רננות פי יהלל לך אלי הקשב 827.
שפתי שיר הללו 862.
* שקדך לקנות עולם זה על דרך עולם בא ענין רע (ב״ק 371).
* שקוד לשמור כטוב פעל ידידך ואל תשחית אהביו בפשיעה (ב״מ 1043).
שקט ריב ולבן עוני 887.
שקי יה שא וראה צוקי 819.
שר בשירים לב נכאה 464.
שר היקר אתה נסיכנו 347, 955.
שר ונגיד על כל שרים בחר בזרעי ישרים 246.
שר ישראל קום ופדה עם בחר 239, 240, 245.
שרד מנאמי עוהגי אלחור 347, 953.
שרוננו וגליל מעוננו 833.
שרי קרש היום איש בריעו נתאחד 284, 830.
שרים ושרות כולם נהפך לאבל מחולם 860.
שרפי רום לאל עולם קדוש לענות אצים 831, 833.
שרפרף הוכנה לשני מלכים ועליה כלי צמר שטוחים 345.
שרק יא נדמתי בכרה 953.
* שרש לכל גוע ולבני איש אבות והם להם כמו שרש (ב״ק 380).
שש נגזרו לצאת עבד פדות רוצה 463.
ששון בא לעדר 824.
ששון ויקר יתאמר 884.
ששוני רב בך שוכן מעוני 925.
ששתי בתורה בעדן 238, 799, 827.
* שתה יין כמדת טוב לבבך לטוב לבב הותר שתוהו (ב״מ 1045).
שתה ימי גלותי חלילה ויאריכו ימי אבל 796, 858, 860.
שתול יהיה בית אל 798, 807.
שתי בה׳ מחסי כי הוא אלי 827, 828.
שתי עיניו הורגים בלי שלח 884.
שתי רעיוני לשוכן במעוני כנם אנכי ה׳ יום ירד בסיני 296.
שתיל אזרח רעננה כפתו 909, 912.
שתיל נעים וחמדת שעשועים 785.
שתיל עלה כגן רטוב ומצא חן ושכל טוב 869, 891.
שתיל עמיאל ושרשו לנם עמים הפרישו 317, 941

* שתים הם אמת ותום תמוך בהם וחייתה (ב"ק 384).
* שתים הם ברית מלח בבית משחה עלי אחים (ב"ת 128).
* שתיקה ראש לכל חכמה ואחריה שמיעתה (ב"מ 1087).

תא שמע מארי עלמא צלותא שפירא 464.
תאבה נפשי כמה לך בשרי 878, 886.
תאבתי הרבה מלך ינון יאיר אישוני 886.
תאות אדם המון ובניין גונב וגוזל ומגדל קניין 282.
תאות כל נפש בידך תנוח 832.
תאות נפש לשמך ולזכרך שקוד לרחם מברכי זכרך 830.
תאחר מיום זכרון חותם קריאה 318, 924, 940, 960, 1073.
תאיר נוגה תאיר נוגה תאיר נוגה נוגה תאיר ותגיה 290, 295, 901.
תאלת זו כהפץ להתעיל 829.
תבארך רב אלכל גל גלאלהו עז אסמהו 963.
* תבונה תהי נמצאת בגוף נודד כצפור ולב יצוק כמו ארז (ב"מ 1117).
* תבונה תשוה נרד מצחנת מת ובמעט מלא בטן ליד מתכלכל (ב"מ 1115).
* תבונת איש במכתבו וכל שכלו בפי עטו (ב"מ 1123).
* תבונתך תיפה טוב רעותך לאחים ואבור הלך תחיב (ב"מ 1097).
תבורך יה אדון עולם בפי כל היצור כלם 463.
תביאמו ותטעמו ותקל כובד נוגשים 791.
* תביט באישון ער אבל ישן ונרדם לבבה (ב"ק 407).
תביט בעונינו אלהי עולם 868.
תבל כאשת פתיות הבל הדרה והודה 464.
תבל מקור דמעה נחבל חבל עד אן תפתיני בחמדת הבל 469.
* תבנית זמנך שית מלאכתך יען לא כל זמן תכשר מלאכה אחת (ב"מ 1113).
* תגדל את בני אחר ותחזיק ביד נכר ותשכח את אשר לך (ב"ק 393).
* תגודל בעבור עושרך ותגאה ראה כי עב אשר עלתה חשכה (ב"ק 391).
* תגמול ברע וטוב אשר תעשה לעד יהי לכן חשק חשקך (ב"ק 399).
תגרת יד אסוף וכעס הפר 830.
* תדאג בלדתך ותבך יגעך ותאמר מה טוב ליולד לריק ויגע לבושת (ב"ק 405).
תדביק לשון למלקוח בלי לזכרו 296.
* תדבר יכפר אל פשעים ומעות ויש לו ליסר על עונך מעט ורב (ב"ק 400).
* תדבר כי הצירך מות ידידך ולבך צר לאח בשאול נתתו (ב"ק 394).
תדיר תן דיר לי תן גדולה גאולה תן 798, 806, 822.
* תדמה כי שאול לא תצפנך ותרוץ אל אשר תתאו כעיר (ב"ק 390).
תדע בני כי צור יצרך נורא לכן ירא אותו וחקיו שמרה 456, 460.
תהום השוטף על ראשי צפה וחסיל שם גפני לקצפה 318, 924, 940, 960, 1073.
* תהי ידך ברעים מחזקת ואל תמר במודעך למשגה (ב"מ 1096).
* תהי כל עצתך משגיות נקיה למען בעצה אין כמוס שגיה (ב"ק 406).
* תהי משיג בנחת את אשר לא תהי משיג ברוב מרוץ ויעף (ב"מ 1101).
תהי נא זאת לזכרון לנין נושאי הארון 239.
* תהי עינך יום אד מיודעך בוכה ואונך אטומה מגדופת חבריך (ב"מ 1111).
* תהי עצה ישרה על לבבך משלטת והלך על נכונה (ב"מ 1102).
* תהי צרת לבבך בעבוד אל וכל צרה תהי ממך רחוקה (ב"מ 1100).
תהייא דאעי אלאעראם 952.
תהינה עיניך פקוחות ואונך קשבת 290, 900.
תהלה יש לשומע תפלה בפי לעד ולו נאוה תהלה 453.
* תהלה יש לשומע תפלה בפי לעד ולו נאוה תהלה (ב"ק 396).
תהלות כבודך אמצך 829.
תהלל פצחי נא אה יא אל אלי שבח ומהלל 801.
תהלתך לבת מלך כבודה אדמה או לתענוגות ושדה 453.
תודות אל וניחוחי תהלות נשמת כל חי 321, 327, 881.
תודיעני אורח חיים אמרי האזינו עדת אמוני (עי' אמרי האזינו עדת אמוני).
תוחבים לתוך פיך אוכלים ומשקים 297.
תוכחת אהוב ומוסר יראים 296.
תוכלת באסם אללה באעת לחיותי 344.
תוצאת משרת אל מחוץ למחנה 901.

תורה היא יה מאירת עיני 863, 879, 881, 890.
תורה הקדושה התחנני בבקשה פני הצור נערין בקדושה 283.
תורה ומנחה כשבה ושעירה 901.
תורה לשמור תעורה לנצור 901.
תורה צוה לנו משה מורשה מפי אלהינו 894.
תורה צוה לנו משה נכספה וגם כלתה נפשי 866, 912.
תורה תמימה הנקראת מאירת עינים 963.
תורת ה׳ תמימה הנחיל לעם נאמני 911.
תורת ה׳ תמימה משיבת נפש עדות ה׳ נאמנה מחכימת פתי אהלל בנעימה לשוכן רומה (עי׳ אהלל בנעימה).
תורת אל חי אחי מה רב טובה 859.
תורת אמת נתן לנו ברוך אשר בחר בנו 540, 784, 795, 864, 865, 880, 893, 913.
תורת אמת רוחי דברי 827.
תורתי אל תעזובו כי לקח טוב היא לכם 910, 914.
תזכור סלה לעם מטה 885.
תזמור ותותיר שורק ובצור והנח אשבול 459.
תחבושת אילפת למור מוקטרת 829.
* תחום בעודך בשלותך עלי הון אישר אתה קניתו וגם תחום עלי בן כבת (ב״ק 401).
תחי נפשי ותהללך אברכה ואגדלה שמך 216.
תחיה ותאריך ימים 862, 880.
תחיש ישועה לנו אלהי האלהים 963.
תחלת אורח אבותינו נישאו באורח שלותם 281, 290, 902.
תחלת דברים עצת חברים 242.
* תחלת זנות לבב ראות עינים וראשית מרי באה עלי אונים (ב״מ 1116).
* תחלת ילוד אדם ושמחת לבו ומעמד כבודו בו בהבן הונו (ב״מ 1120).
תחסום פיך נבלה 297.
תחת אשר לא עבדנו אבדנו ותחת אשר לא שמרנו מצותיך לא חיינו 298.
תחת אשר לא עבדתי את אלהי באיוויה עבדתי את בוגדי בבתיהם בבכיה 298.
תחת כנפך עבדך יחסה 466.
תחתיות ארץ כדונג נמקים 296.
תטה כמו תמר בסנסניו ותתנשא כמו ארז והסב כצבי 457.
תיאמת אור בקודש ביום שבת וחדש אורות גדולים שנים 279, 295, 900.
* תיטב הנחה באין חרדה לאיש וטוב לב בלי קפדה (ב״ק 398).
* תכה נפשך בך אם תחסום פה עלי שלחן ואם תאכל לבדד (ב״מ 1098).
תכון תפלתי לאל ישועתי כמו הקרבתי עולת התמיר 217, 257.
* תכיר ותבין כל עלומה אולם תוכן זמנך מתבונך נעלם (ב״ק 404).
תכלה ממנו אפך וחמתך תכלה ממנו בזה ושביה 284, 291, 294.
* תכלים נערים אשר הנערות עולה אותם ותנח הזקנים שמחו לחזות (ב״מ 1112).
* תלונתי עלי ילדות ווקן שניהם כאשר אשכיל עצומה (ב״ק 395).
תלונתי עלי נפשי אשר מאסה במוכיח 466.
* תלך במדבר לעשות קנין ובים ותדרוך במתי ליל (ב״מ 1104).
* תלמד לזרים לעשות טוב ולא תעש עשה כאשר תאמר אליהם ולא תהיה (ב״מ 1110).
תם אהל צדיק (עי׳ תם אהל צדק).
תם אהל צדק 255, 775, 777, 779, 781.
תם הזהב ויועם זהבנו 745.
תמה אחי עלי ידעי משלים 1033.
תמה בואי לגני אתי לקטי שושני 207, 802.
תמה בלוית עדנה 284, 291.
תמה ברה חוס נא אל עלייה 887.
תמהים מחובם שבתם וקימתם 255, 775, 778, 779, 781, 843.
תמהנו מרעות תשש כחינו מצרות 257, 260, 300, 316, 321, 326, 336, 846, 849, 851, 852, 918, 931, 939.
* תמוך מה תעלים אם טוב ואם רע בלב עלי אני אבין עלומים (ב״מ 1103).
תמיד אמיר בנהי שירי 905.
תמיד תחלונן בידך כל נפש 284, 291, 830.
תמים פעלך גדול העצה 829.
תמימי אורח חיל אזרו 302, 907.
* תמצא משוש כלי בנבלותו רב על משוש שועים בנדבתם (ב״מ 1107).
תן אשישה לי ידידי 345, 346, 347, 953, 956.
תן ברכה בעוז ידך 855.
תן גיל תן גיל דר מעונה 827.
* תן לעניך כברכת אל אשר נתן לך וכמו אשר תתן קבוץ (ב״מ 1121).
* תן מאשר יש לך במשפט למי אין לו ירבה למען כי מניעה תחסרהו (ב״מ 1109).

* תן מאשר יש לך ולא תהיה נותן כאיש אין מעצור אתו (ב״מ 1105).
תן שארית מרובה 826.
תן תנה ליהודים אורה 799, 812.
* תנה כבוד והוד לשאר בשרך ויותר משארך תן לחלך (ב״מ 1099).
* תנה לבך אל פי חכמים תלמד מליצות כמו הרים בשיחים רכים (ב״מ 1119).
* תנה לבך לשמע כל בני איש אשר היו ואל תבטח באוה (ב״ק 392).
תנה לבך לתורתי ושור אם נכונה היא אתון אותה ותחיה 459.
תנה תנה דיר דיר תן ניב תנה לאלם 826.
תנו לבב למשא הידועה 1035.
תנו לי כום אשר ינים יגונים 880, 882, 891, 910, 913.
תנו קול רקיעים ונודו מניעים וחרדו קטבים במרום נטועים 468.
תנו שיר על זמיר ליחד אל אמונה 868.
תנו שירה וזמרה עם סגולה 965.
תנו תודה לאל גאל ידידים ביום זה יום בשורה ליהודים 340.
תנוח בשלום תמצא שלום 939.
תנומה בעין מביר אלהיו עצלתים ושפלות שחוק משיר ליושב בשמים 456.
תנון שבחיה דשליט על כל קוזמום ה׳ מלך 280, 901.
תנני דוד תנני דוד תנני תדיר נא 820.
תנני דיר נא דיר תן אלה דיר תנה 819.
תסתר לאלם תרשישים מרון 281, 290, 902.
תעה לבבי אחרי התהו ותושיה נדחה ממני 254.
תעופינה נפשות עזובות 469.
תעלה תפלתינו למעון שמיך 831.
תעמוד לעולם ותהיה מוכן לחיים ותחיה 1015.
תען לשוני כי בי שמת ה׳ גדול אתה 213, 808, 823, 865.
תענה אמונים שופכי לב כמים והושיעה נא 285, 310.
תענו ותעתרו ברחמים מן השמים תקבל צעקתכם 232.
תענו ותעתרו מן השמים בשר נא לעמך אשר בגלות 937.
תערב לפניך תפלת המנחה כשלמים ועולות וזבח ומנחה 256.
תעש כטוב בעיניך לאין למו מעשים 316, 936.
תעתועים המה מוסר הבלים 296.
תפול עליהם אימתה אוכל חלב ודם 767, 784, 790.
תפלה למשה עשה תעשה 910, 913.
תפלה לעני יעטוף רוחו וישיחו נאלם 285, 291.
תפן במכון לכם שבת 829.
תפן להקשיב ממעונים 318, 924, 940, 960, 1073.
תפן להקשיב ממרומים (עי׳ תפן להקשיב ממעונים).
* תקבוץ לך ולבנך אולם לפזר תשבות (ב״מ 1125).
* תקוב ותאור את עצי גנה אם ימנעו פרים בכל שנה (ב״מ 1106).
תקותי ואור עיני 893, 908, 912.
תקע בשופר גדול לחירותינו אל איום ונורא (עי׳ אל איום ונורא מכין הרים בכחו).
תקעו בחדש שופר לאדיר נורא תהלות 841.
תקרא כיום מועד לשכיני השודדים 273.
תקרב ותרצה ותבחר ערך תפלת השחר ועשה אל תאחר 255, 257, 842.
* תרב גדולת סר לחברת קצין עמו חגדל מנוחת רץ אלי בית תפלתו (ב״מ 1108).
תרום נפשי תרום עיני 524.
תרומה הרמנו שיר לאל 787, 790, 793.
תרומם בת רמה וחון אהליבה 264, 269, 854.
תרומם שפלה תקומם נכשלה 949.
תרופה בפניה ועל חוט שפתיה ומות בעיניה ותחת למדיה 457.
* תרע ותוחיל טוב דעה כי הטוב ילד לטוב ופרי חטאה חובה (ב״מ 1114).
תשבי צרי לבבי זכרו כצוף ומן 463, 861, 873, 876, 878, 883, 884, 893.
תשבי שלח לי אלי לרפא מחלי 326, 921, 932.
* תשוה ברעך מום ודופי כי במשפט אשר יש לו וחק יתן (ב״מ 1118).
* תשועה בקרב תכון בתחבולות ורב נכל (ב״מ 1124).
תשורת שיר שלחתיה לאישים חסירי בין ושכל עם תמימות 242.
* תשחק בי בילדותך למען ראיתני אחי זוקן ושיבה (ב״ק 389).
תשלום כל פועל וגמר מלאכה שבת מנוחה וקדוש ברכה 296.
* תשמח להפשיטך בעולם מעלי עורך סדין (ב״ק 408).
תשמח לוי ביום שמחתך 901.
* תשמח למען כי כבר בא יומי אויה לנפשך הלעולם תחיה (ב״ק 402).

תשמע אתהלל לעת מצוא אתפלל כל חסיד אליך 833.
* תת את ידידוחך למשתקל באחותך במאונים ומתמודד בבת (ב״מ 1122).
* תתי אני לבני חוק עולם ושחתי כי נם (ב״ק 409).
* תתי אני לבני חוק צדק ואין בו עוה (ב״ק 411).
* תתי דבר מועצה לבני בעת משאלו (ב״ק 410).
תתכן ישראל ויהודה סוחחי פעולה 908.
* תתמה לאיש יגע מצוא אות נפשו וביגעו יהי שברו (ב״ק 397).
תתננו לשם ולתהלה תשיתנו אל החבל ואל הנחלה 310, 832.
תתעב מתי גנבים וסיעתם 296.
תתפרקון ותשתזבון מן חרבא מן כפנא מן בזתא מן שביא 321.

סכום רישי פיוטי דהדין רשימה עשרת אלפים ושמנה מאות חמשים ושנים. סימן ואלה המשׂרדים ראשי אבות ללוים. בריך רחמנא דסייען

י״ב. שמרנים

XII. SAMARITANS

מחברים

AUTHORS

אבו אלברכאת בן סעיד אלבצרי אלסריאני 585.
אבו אלחסן אלצורי 592, 593.
אבו יצחק שמס אלחבמא 586.
אבו סעיד בן אבי אלחסין בן אבי סעיד 586, 592.
אבו סעיד בן דרתה 586.
אבו אלפרג מנגה בן צדקה בן גרוב 594, 595.
אבו אלפרג נפיס אלדין אבן כתאר 587, 592.
אבו אלפתח בן אבי אלחסן אלסאמרי אלדנפי 596.
אברהם בן יעקב דמבני דנפתה 592.
אברהם בן יעקב בן מרגאן אלדנפי 586.
אברהם אלקבאצי 587, 595.
אלעזר בן עמרם הכהן 596.
יוסף בן סלאמה בן יוסף אלעסכרי 588, 589, 591.
ישמעאל בן נדר בן אבו אלעז אלרמיחי 595.
מרקה 595.
פינחס בן יצחק בן סלאמה בן גזאל אלכהן (הוא כצר בן יצחק) 593, 595.
שמס אלדין 602.

סופרים

SCRIBES

אב נצענה בן צדקה בן יעקב בן צדקה בן אב חסדה בן עבד ה׳ דמבני מונים 581, 582.
אבו סעיד בן אבי אלחסין בן אבי סעיד 585.
אבו אלסרור בן יוסף בן אבי אלסרור בן אבי סעד אלאסראיילי אלסאמרי אלעסקלאני 591.
אבי ברכהתה בן אב זהותא בן אב נפושה בן אברהם צרפתאה 580.
אבישע בן פינחס בן אבישע בן פינחס 596.
אברהם בן יוסף בן עבד אללטיף אלצראוי אלדנפי 588.
אברהם בן יעקב דמבני דנפתה 596.
אברהם בן פינחס הכהן 601.
ברהון בן יוסף אלסראוי 591, 594.
גזאל בן כצר בן יצחק בן סלאמה בן גזאל הכהן (עי׳ ג״כ טביה בן פינחס) 587, 588, 595.
חסן בן פרג בן יעקב בן ישמעאל בן צאלח בן סרור אלצבאחי (עי׳ ג״כ יפת בן פרג) 587, 595.
טביה בן פינחס (עי׳ גזאל בן כצר).
יהושע בן לוי דמן כהני גרר 603.
יעקב בן אהרן בן שלמה בן טביה בן יצחק בן אברהם בן יצחק בן צדקה בן טביה בן אברהם בן יוסף בן טביה הכהן 583, 584.
יפת בן פרג בן יעקב אלצבאחי (עי׳ חסן בן פרג).
יצחק בן עמרם בן שלמה בן טביה בן יצחק הכהן 586.

מסלם בן מרגאן בן אברהם בן ישמעאל בן צדקה אלדנפי (הוא מסלם בן אבסכוה אלדנפי) 597.
מרחיב בן יהושע בן מרחיב המרחיבי 599.
נאגי בן כצר בן יצחק בן סלאמה בן גזאל בן יצחק בן אברהם הכהן 586, 588, 593, 596, 602, 603.
סלאמה בן סרור בן יוסף אלצבאחי 592.
עבד אללטיף בן יעקב בן צדקה בן צפי מן בני רמיח (הוא עבד הטוב) 596.
עבד העזין בן יעקב בן צדקה הדנפי 585.
עזת בן ישמעאל בן ישראל בן ישמעאל בן אברהם אלדנפי 593.
עמרם בן יצחק בן עמרם בן שלמה בן טביה בן יצחק הכהן 587.
עמרם בן סלאמה בן גזאל בן יצחק הכהן 589, 590, 591.
שלום בן שלם בן עבדאללה בן משלמה דמבני דנפתה 595.
שלמה בן אברהם בן יוסף צרפתאה 603.
שלמה בן טבה בן יצחק הכהן 600.

בעלי ספרים
OWNERS

אב חסדה בן אב זהותה בן אב חסדה דמן דיארי גרר 580.
אבי ברכאתיה צדקתה בן אב חסדיה אברהם בן חדותה 603.
אברהם בן פרג צדקה אלצבאחי 582.
אברהם בן צדקה בן אברהם דמבני עבדה 581, 583.
אלעזר בן פינחס בן אלעזר הכהן 581.
חביב צדקה 582.
חלר בת צדקה בן אברהם דמבני עבדה 583.
חסן בן פרג צדקה אלצבאחי 582.
טביה בן צדקה בן עבד ה׳ דמבני דנפתה 580.
יוסף בן אברהם בן עבד יהובח דמבני התנך 582.
יוסף בן חביב צדקה 582.
יוסף בן עבד רחמנה בן אברהם דמבני רחמה 583.
יוסף בן עבדאללה בן יצחק דמבני איקרה 581, 582, 584.
יוסף בן צדקה בן אברהם דמבני עבדה 581, 583.
יוסף בן צדקה בן אברהם בן אב רוממותה דמבני איקרה 581.
יושע בן צדקה בן יושע 584.
יעקב בן אברהם בן עבדאללה דמבני מונים 583.
יעקב בן מתנה בן אבי הפתח בן אברהם דמבני שפט 581.
יעקב בן עבדאללה בן יצחק דמבני איקרה 581, 582.
יעקב צדקה בן פרג צדקה אלצבאחי 582.
נאגי בן כצר בן יצחק בן סלאמה בן גזאל בן יצחק בן אברהם הכהן 587.
עבד העשיר בן אברהם בן העבד העשיר דמבני עבדה 584.
עבד הרחום בן אברהם ברכה דמבני אנציר 584.
עבדאללה בן יצחק דמבני איקרה 581.
עבדאללה בן עבדאללה בן אבי הפתח מבני רמח 582, 583.
עבדאללה בן צדקה דמבני רמח 583.
פועה אשת עבדאללה 584.
פרג צדקה אלצבאחי 582.
פתח אללה בן חביב צדקה 582.
צאלח בן חביב צדקה 582.
צדקה בן אבי הפתח בן אברהם בן אבי עזי דמבני יתרנה 580, 581.
צדקה בן אברהם דמבני עבדה 583.
צדקה בן טביה בן צדקה דמבני דנופתה 580.
צדקה בן יושע בן פתוחיה בן טביה בן אברהם בן ברכה הלוי 584.
שרה בת אברהם הלוי 584.

עדים
WITNESSES

אב זהותה בר נגמה בר אב זהות דמבני דנופתה 580.
אבישע בן פינחס בן אבישע בן פינחס 584.
אברהם בן יצחק הדנפי 599.
אברהם בן מפרג 600.
אברהם בן עבדאללה הדמבני צפר 599.
אברהם אלקבאצי 581.
זהרה בן אביעזי בן רמח 581.

זהרה בן יוסף בן זהרה דמבני פיגמה 580.
יהושע בן מפרג אלמפרגי 600.
יוסף בן אב זהותה דמבני צפר 599.
יוסף בן אברהם בן עבד ה׳ בן יפת מבני מונס 584.
יוסף בן יהושע בן מרחיב המרחיבי 599.
יוסף בן עבד חנונה דבני התנך 584.
יוסף בן צדקה בן יוסף 581.
יעקב בן יוסף בן עבדה 583.
יעקב בן צדקה הדנפי 600.
יעקב הכהן 582.
יפת בן יעקב הסופיר 583.
יצחק בן יהושע המרחיבי 600.
ישמעאל בן יוסף בן יהושע בן מרחיב המרחיבי 600.
כצר אלכהן (הוא פינחס בן יצחק) 582.
מרגאן בן אסעד אלסראוי אלדנפי 582.
מרגאן בן לטיף בן יעקב דנפי 600.
מרגאן אלמרגאני אלדנפי 599.
מרחיב בן אברהם המרחיבי 600.
סלאמה בן אב זהותה דמבני צפר 599.
עבד הטוב בן יעקב בן צדקה דמבני רמח (הוא עבד אללטיף בן יעקב) 581, 583.
עבד הרחמן בן עבד עשר הדנפי 600.
עבדאללה בן מסלם בן מרגאן אלדנפי 599.
עזי בן איתמר בן עבראל בן עמרם בן עזי 580.
עמרם בן סלאמה בן גזאל בן יצחק הכהן 600.
צדקה בן יושע בן מתוחיה בן טביה בן אברהם בן ברכה הלוי 583.
שלח בן יצחק הדנפי 599.
שלמה בן מרגאן 600.

נזכרים
MENTIONED

אבו אלחסן אלצורי 585.
אבי אלפרג הארון 585.
אברהם בן יעקב דמבני דנפתה 599, 601.
אברהם בן יעקב אלמפרגי 594.
אברהם בן יעקב בן מרגאן אברהם בן ישמעאל 594.
אברהם בן ישמעאל בן יוסף בן יושע בן מפרג בן יושע אמפרגי 590.
אלעזר בן פינחס בן אלעזר הכהן 589.
אסעד בן יעקב בן שלבי בן יעקב אלדנפי 598.
בקר בן כאביה בת שלבי בן יעקב אלדנפי 598.
גזאל בן אבו אלסרור בן גזאל אלצופי אלטביב 590.
גזאל בן יצחק בן אברהם בן יצחק בן צדקה בן גזאל הכהן 590.
זינב בת יוסף הכהן הגדול 589.
חנוניה בת יצחק בן עבד חנונה מן בני דנפתה 600.
יוסף בן הבה בן מעין הכהן 594.
יוסף בן חסן בן פרג בן יעקב בן ישמעאל בן צאלח בן סרור אלצבאחי 587.
יוסף בן יהושע בן מרחיב המרחיבי 600.
יוסף בן סרור בן יוסף אלצבאחי 592.
יוסף בן שלבי בן יעקב בן מרגאן בן צדקה אלדנפי 598.
יעקב בן הרון אלכהן 593.
יעקב בן שלבי בן יעקב בן מרגאן בן צדקה אלדנפי 598.
יצחק בן בנימן בן עבראללה בן יוסף בן צדקה בן יצחק אדמבאני לוי 597, 598.
יצחק בן יעקב בן סרור בן יוסף אלמטרי 598.
יצחק בן סלאמה בן גזאל (עי׳ יצחק בן שלמה).
יצחק בן עמראן בן סלאמה בן גזאל בן יצחק הכהן 597.
יצחק בן שלמה בן טביה הכהן 590.
ישמעאל בן נדר בן אבו אלעז אלרמיחי 589.
כאביה אחותו של יעקב בן שלבי בן יעקב אלדנפי 598.
כתובה בת אברהם בן ישמעאל דמבני מרחיב 600.
לוי בן אברהם הכהן הלוי 590.
ליבי הכהן 590.
מסלם בן אבסכוה אלדנפי (הוא מסלם בן מרגאן אלדנפי) 596.
מרגאן בן אברהם אלדנפי 601.
מרגאן בן אסעד אלסראוי אלדנפי 586.
נגם בן יעקב בן נגם 602.
סוך בן אברהם הכהן 590.
סוך סרור בן יוסף בן סרור אלמטרי 590.
סלאמה בן גזאל בן יצחק הכהן הלוי אלנאבלסי 590.

סער אללה בן שלמה אב זהותה דמבני צפר 600.
סר בת ישמעאל בן אברהם דמבני דנפתה 599.
עאבד בן חסן בן פרג בן יעקב בן ישמעאל בן צאלח בן סרור אלצבאחי 587.
עבד אלבאקי בן צדקה בן אברהם אלדנפי 601.
עבד חנונה דמבני דנפתה 600.
עבד אלרחמת בן יעקב בן צדקה אלדנפי 602.
עבראללה בן אבו אלסרור 602.
עבראללה בן אבסכוה בן אברהם דמבני דנפתה 601.
עבדאללה בן אברהם אלקבאצי 589, 590.
עבדאללה בן אלעזר בן פינחס בן אלעזר הכהן הגדול 589, 590.
עבדאללה בן יוסף בן עבד חנונה 599.
עבדאללה בן יעקב בן צדקה אלדנפי 602.
עבדאללה אלחפתאוי 589.
עמרם בן אהרן בן שלמה בן טביה בן יצחק בן אברהם בן יצחק בן צדקה בן טביה בן אברהם בן יוסף בן טביה הכהן 584.
עמרם בן סלאמה בן גזאל בן יצחק הכהן 594.
פינחס 584.
פינחס בן יצחק בן סלאמה בן גזאל אלכהן (הוא כצר בן אסחאק) 597.
פינחס הכהן הגדול 592.
צאלח בן אברהם בן צאלח 598.
צדקה בן אברהם אלדנפי 601.
שלבי בן יעקב בן מרגאן בן ישמעאל בן יוסף בן צדקה אלדנפי 597.
שלח בן ישמעאל בן שלח דמבני דנפתה 600.

פייטנים
POETS

אבו אלברכאת רמיח 601.
אבישע בן פינחס בן אבישע בן פינחס 602.
טביה הכהן (ע׳ צבי הכהן).
צבי הכהן 599, 600.

משפחות
FAMILY NAMES

מ=מחבר=Author
ס=סופר=Scribe
ב=בעל ספר=Owner
ע=עד=Witness
נ=נזכר=Mentioned
פ=פייטן=Poet

איקרה ע׳ יוסף בן עבראללה ב; יוסף בן צדקה ב; יעקב ב; עבדאללה ב.
אנציר ע׳ עבד הרחום ב.
אלבצרי אלסריאני ע׳ אבו אלברכאת מ.
אלדנפי ע׳ אבו אלפתח מ; אברהם מ, ע; אסעד נ; בקר נ; יוסף נ; יעקב ע, נ; כאביה נ; מסלם ס, נ; מרגאן בן אברהם נ; מרגאן בן לטיף ע; מרגאן אלמרגאני ע; עבד אלבאקי נ; עבד העזיז ס; עבד הרחמן ע; עבד אלרחמת נ; עבראללה ע, נ; עזת ס; צדקה נ; שלבי נ; שלח ע.
דנפתה ע׳ אב זהותה ע; אברהם מ, ס, נ; חנוניה נ; טביה ב; סר נ; עבד חנונה נ; עבדאללה נ; צדקה ב; שלום ס; שלח נ.
התנך ע׳ יוסף ב, ע.
אלחפתאוי ע׳ עבדאללה נ.
יתרנה ע׳ צדקה ב.
כתאר ע׳ אבו אלפרג מ.

מונים ע׳ אב נצענה ס; יוסף ע; יעקב ב.
אלמטרי ע׳ יצחק נ; סוך נ.
אלמפרגי ע׳ אברהם בן יעקב נ; אברהם בן ישמעאל נ; יהושע ע.
המרחיבי ע׳ יוסף ע, נ; יצחק ע; ישמעאל ע; כתובה נ; מרחיב ס, ע.
אלנאבלסי ע׳ סלאמה נ.
עברה ע׳ אברהם ב; חלר ב; יוסף ב; יעקב ע; עבר העשר ב; צדקה ב.
אלעסכרי ע׳ יוסף מ.
אלעסקלאני ע׳ אבו אלסרור ס.
פיגמה ע׳ זהרה ע.
אלצבאחי ע׳ אברהם ב; חסן ס, ב; יוסף בן חסן נ; יוסף בן סרור נ; יעקב ב; יפת ס; סלאמה ס; עאבד נ; פרג ב.
אלצופי אלטביב ע׳ גזאל נ.
אלצורי ע׳ אבו אלחסן מ, נ.
צפר ע׳ אברהם ע; יוסף ע; סלאמה ע; סעד אללה נ.
אלצראוי אלרנפי ע׳ אברהם ס; ברהון ס; מרגאן ע, נ.
צרפתאה ע׳ אבי ברכהתה ס; שלמה ס.
אלקבאצי ע׳ אברהם מ, ע; עבדאללה נ.
רחמה ע׳ יוסף ב.
אלרמיחי (או רמח) ע׳ אבו אלברכאת פ; זהרה ע; ישמעאל מ, נ; עבדאללה בן עבדאללה ב; עבראללה בן צדקה ב; עבד הטוב ע; עבד אללטיף ס.
שפט ע׳ יעקב ב.

ספרים
TITLES OF WORKS

ארהותה קדישתה 580, 581, 582, 583, 584.
ארהותה התרגום 584.
בטאקה 601.
כתאב אלדלאיל פי יום אלמיעאד 595.
דליל אלסאיל עלי אלמסאיל 585.
חשבן קשטה 596, 601.
כתאב אלטבאך 592, 593.
כתאב אלטלאק 591.
כתאב אלטקוסאת 593.
ספר יהושע בן נון 596.
כתאב אלכאפי 588, 591.
באשף אלגיאהב 585, 586.
כתאב אלכלף 586.
כתבה קדישה 603.
מולד משה 595.
כתאב אלמירי 593.
מכתב הזבוג 599, 600.
מסאיל אלכלאף 594, 595.
מקאלת פי אלמקרא 586.
אלמקניה פי אכתצאר אלתוטיה 586.
סדרי מקרתה 582, 586.
סיר אלקלב אלי מערפת אלרב 595.
עאדת ארבעת אלענצרה 588.
עאדת אלארבעת עשר יום ואלפסח 587.
עאדת חג הקציר 588.
עאדת אלכמאסין 588.
עאדת מוסם אלציאם 588.
עאדת אלמוסם וראס אלסנה 587.
עאדת סבעת איאם הסבות וצלאת יום השמיני 588.
עאדת אלעשרת איאם הסלחיות 588.
כתאב פי מקאלת אלאתנין 592.
ספר פליאתה למרקה ומימר מרקה 595.
כתאב אלפראיץ 592.
צורת המשכן 603.
צורת ספר כריתית 591.
צלואת אלשבת ואלראש חדש 587.
צלאת חג המצות 588.
צלות שבת צמות ופסח 587.
כתאב אלקואנין לארשאד אלמתעלמין 586, 592.
קמיע (עי׳ השמות המתפרשים).
כתאב אלרד עלי אליהוד 602.
השמות המתפרשים 603.
כתאב אלשרח 593.
שרח אם בחקותי 587, 595.
שרח כי אפשם 587.
כתאב אלתאריך 596, 598.
אלתולידה 596.
כתאב אלתרגמאן 603.
תרגמת אלתוראת אלמקדסת 582, 585.

מקומות

GEOGRAPHICAL NAMES

גרר 580, 603.
מצרים 581, 582, 583.
נאבלס (עי׳ שכם).
עצאפה 603.
שכם 581, 582, 589, 590, 592, 594, 596.

פיוטים

POEMS

אבישע הקצף במקטל הנאפת והנף 602.
אהיה אשר אהיה אלהים הרב 601.
אציגו לי אה קהלה בסוד דן ממללה 602.
אציתו אה צמידים מן האב[ות] וילידים 602.
החל בשם אלה בעל היכולה 599.
יתרבי דקרא שמו ה׳ אלה[ינו] ה׳ אחד 602.
לאלהים ארימת קולי וארוממת 602.
נישרי ביום ה׳ הצדיק המלך אל ישר 591

LIST OF MANUSCRIPT NUMBERS WITH CORRESPONDING PAGE NUMBERS

"*Ohel Dawid.*" *Catalogue of the Sassoon Hebrew and Samaritan Manuscripts.*

To be inserted at the end of Volume II.

LIST OF MANUSCRIPT NUMBERS WITH CORRESPONDING PAGE NUMBERS

MSS.	PAGE	MSS.	PAGE	MSS.	PAGE	MSS.	PAGE
1	557	50	341	99–100	385	154	517
2	558	51	338	101	385	155	29
3	515	52	509	102	407	156	239
4	483	53	261	103	407	157	236
5	37	54	404	104–105	257	158	23
6	37	55	25	106	231	159	63
7	480	56	424	107	253	160	71
8	480	57	240	108	249	161	422
9	477	58	227	109	252	162	484
10	248	59	298	110	252	163	237
11	480	60	227	111	253	164	371
12	247	61	90	112	251	165	437
13	197	62	380	113	251	166	438
14	230	63	379	114	261	167	436
15	558	64	383	115	31	168	437
16	14	65	384	116	31	169	435
17	448	66	380	117	32	170	441
18	158	67	74	118	262	171	439
19	515	68	478	119	259	172	438
20	340	69	234	120	91	173	440
21	194	70	228	121	260	174	440
22	221	71	585	122	261	175	440
23	289	72	92	123	261	176	440
24	299	73	93	124	196	177	439
25	447	74	603	125	196	178	439
26	404	75	25	126	196	179	439
27	429	76	91	127	269	180	519
28	339	77	27	128	260	181	85
29	195	78	28	129	260	182	432
30	583	79	423	130	103	183	74
31	584	80	57	131	229	184	439
32	584	81	29	132	516	185	84
33	603	82	2	133	517	186	450
34	603	83	200	134	517	187	448
35	586	84	86	135	235	188	231
36	596	85	201	136	233	189	448
37	377	86	37	137	196	190	558
38	513	87	440	138	235	191	197
39	419	88	381	139	73	192	232
40	73	89	384	140	260	193	248
41	421	90	385	141–145	25	194	512
42	341	91	378	146	342	195	559
43	341	92	379	147	340	196	560
44	486	93	381	148	423	197	560
45	515	94	380	149	324	198	563
46	515	95	383	150	50	199	21
47	223	96	384	151	49	200	224
48	378	97	385	152	48	201	225
49	24	98	383	153	262	202	86

MSS.	PAGE
203	34
204	377
205	377
206	383
207	379
208	378
209	379
210	377
211	386
212	407
213	372
214	245
215	390
216	270
217	271
218	271
219	273
220	272
221	273
222	271
223	272
224	273
225	275
226	275
227	276
228	478
229	398
230	408
231	408
232	408
233	407
234	407
235	407
236	478
237	477
238	234
239	37
240	478
241	37
242	409
243	512
244	232
245	477
246	477
247	478
248	441
249	31
250	260
251	478
252	49
253	158
254	26
255	91
256	472
257	195
258	342
259	385
260	386
261	460
262	50
263	123
264	320
265	328
266	201
267	195
268	370
269	61
270	243
271	368
272	447
273	220
274	524
275	194
276	33
277	493
278	218
279	216
280	257
281	256
282	16
283	161
284	378
285	378
286	379
287	379
288	380
289	33
290	443
291	561
292	561
293	559
294	559
295	561
296	561
297	561
298	561
299	561
300	561
301	561
302	562
303	562
304	562
305	562
306	562
307	562
308	562
309	562
310	563
311	558
312	559
313	559
314	559
315	559
316	563
317	559
318	560
319	563
320	561
321	560
322	560
323	560
324	563
325	563
326	563
327	564
328	563
329	24
330–331	24
332	33
333	28
334	48
335	49
336	49
337	323
338	313
339–340	329
341	417
342	343
343	343
344	73
345	84
346	347
347	345
348	346
349	564
350	564
351	564
352	564
353	472
354	28
355	557
356	557
357	557
358	557
359	560
360	558
361	558
362	244
363	234
364	197
365	229
366	482
367	30
368	6
369	18
370	565
371	327
372	595
373–374	585
375	585
376	586
377	595
378	587
379	587
380	595
381	595
382	593
383	598
384	598
385	591
386	592
387	603
388	601
389	596
390	584
391	587
392	587
393	587
394	588
395	588
396	588
397	588
398	588
399	588
400	588
401	586
402	580
403	581
404	582
405	276
406	431
407	349
408	274
409	75
410	492
411	93
412	410
413	599
414	158
415	112
416	254
417	156
418	478
419	482
420	334
421	335
422	345
423	343
424	485
425	519
426	247
427	194
428	508
429	431
430	447
431	378
432	383
433	437

MSS.	PAGE
434	440
435-436	26
437	431
438	93
439	305
440	558
441	380
442	380
443	30
444	32
445	91
446	259
447	48
448	349
449	259
450	260
451	259
452	259
453	265
454	269
455	262
456	426
457	382
458	26
459	406
460	227
461	75
462	230
463	270
464	520
465	266
466	262
467	378
468	385
469	423
470	30
471	477
472	477
473	230
474	478
475	447
476	508
477	293
478	557
479	446
480	234
481	520
482	29
483	231
484	89
485	476
486	479
487	15
488	233
489	37
490	480
491	300
492	298
493	296
494	221
495	219
496	554
497	228
498	252
499	15
500	406
501	383
502	385
503	385
504	223
505	85
506	19
507	22
508	1
509	596
510	596
511	221
512	220
513	30
514	303
515	87
516	21
517	102
518	207
519	205
520	501
521	95
522	47
523	91
524	91
525	155
526	101
527	155
528	520
529	61
530	62
531	90
532	485
533	521
534	172
535	305
536	158
537	394
538	400
539	159
540	339
541	432
542	492
543	158
544	478
545	477
546	479
547	481
548	480
549	479
550	31
551	564
552	481
553	31
554	369
555	565
556	247
557	103
558	372
559	81
560	83
561	305
562	94
563	304
564	522
565	513
566	27
567	523
568	435
569	525
570	429
571	34
572	410
573	505
574	262
575	32
576	391
577	484
578	371
579	371
580	204
581	204
582	526
583	159
584	223
585	380
586	386
587	405
588	204
589	451
590	461
591	429
592	104
593	197
594	98
595	396
596	427
597	38
598	106
599	409
600	367
601	193
602	403
603	483
604	526
605	246
606	699
607	745
608	212
609	214
610	486
611	716
612	768
613	689
614	473
615	479
616	503
617	473
618	373
619	439
620	689
621	433
622	719
623	852
624	1046
625	703
626	621
627	612
628	647
629	702
630	435
631	752
632	860
633	482
634	932
635	948
636	675
637	666
638	493
639	482
640	420
641	617
642	951
643	556
644	440
645	527
646	912
647	817
648	864
649	864
650	665
651	776
652	787
653	611
654	610
655	797
656	753
657	780
658	858
659	906
660	897
661	857
662	877

MSS.	PAGE
663	904
664	789
665	778
666	892
667	449
668	883
669	1046
670	908
671	793
672	528
673	1035
674	855
675	796
676	796
677	529
678	752
679	852
680	851
681	530
682	753
683	840
684	718
685	847
686	845
687	848
688	749
689	511
690	382
691	381
692	676
693	427
694	666
695	461
696	751
697	815
698	856
699	509
700	530
701	660
702	671
703	764
704	689
705	697
706	691
707	732
708	740
709	382
710	500
711	947
712	873
713	394
714	765
715	357
716	588
717	594
718	594
719	592
720	595
721	593
722	601
723	586
724	600
725	600
726	593
727	592
728	601
729	601
730	595
731	587
732	598
733	602
734	603
735	603
736	837
737	869
738	801
739	554
740	555
741	556
742	556
743	556
744	554
745	556
746	555
747	555
748	556
749	555
750	555
751	555
752	556
753	1110
754	682
755	365
756	470
757	434
758	899
759	762
760	836
761	384
762	386
763	392
764	404
765	678
766	441
767	423
768	1047
769	439
770	1019
771	442
772	438
773	667
774	537
775	558
776	432
777	876
778	690
779	836
780	835
781	676
782	563
783	623
784	594
785–786	438
787	448
788	538
789	448
790	436
791	392
792	365
793	426
794	855
795	749
796	678
797	690
798	501
799	510
800	565
801	610
802	611
803	611
804	611
805	643
806	505
807	486
808	782
809	677
810	540
811	502
812	679
813	438
814	644
815	644
816	644
817	1018
818	748
819	1049
820	755
821	642
822	841
823	1041
824	747
825	644
826	650
827	541
828	989
829	974
830	613
831	669
832	492
833	840
834	1021
835	988
836	1041
837	756
838	1034
839	839
840	999
841	1000
842	614
843	833
844	834
845	840
846	835
847	612
848	1044
849	957
850	1035
851	999
852	667
853	999
854	979
855	836
856	1000
857	837
858	856
859	991
860	1020
861	844
862	1019
863	844
864	1052
865	678
866	834
867	752
868	751
869	982
870	1090
871–872	999
873	837
874	978
875	664
876	1053
877	1055
878	977
879	975
880	1056
881	1057
882	546
883	616
884	547
885	839
886	976
887	669
888	1034
889	898
890	752
891	763
892	898

MSS.	PAGE
893	1034
894	797
895	899
896	554
897	971
898 899	975
900	649
901	1038
902	915
903	836
904	983
905	549
906	1045
907	1034
908	782
909	899
910	898
911	1057
912	796
913	1058
914	762
915	763
916	608
917	765
918	679
919	1010
920	616
921	894
922	493
923	491
924	718
925	1001
926	1090
927	762
928	979
929	996
930	995
931	905
932	757
933	980
934	967
935	996
936	501
937	867
938	699
939	701
940	645
941	679
942	607
943	612
944	620
945	925
946	745
947	857
948	653
949	610
950	700
951	699
952	748
953	746
954	922
955	924
956	1033
957	1034
958	609
959	550
960	835
961	977
962	660
963	1087
964	604
965	755
966	990
967	979
968	834
969	829
970	854
971	682
972	772
973	1058
974	966
975	968
976	955
977	592
978	1001
979	995
980	915
981	968
982	651
983	702
984	986
985	1040
986	1037
987	652
988	670
989	998
990	700
991	969
992	978
993	1019
994	904
995	1021
996	609
997	643
998	645
999	746
1000	1062
1001	930
1002	1020
1003	746
1004	928
1005	1063
1006	586
1007	1064
1008	1037
1009	648
1010	648
1011	699
1012	700
1013	700
1014	654
1015	610
1016	614
1017	902
1018	652
1019	903
1020	908
1021	975
1022	975
1023	967
1024	831
1025	968
1026	1106
1027	710
1028	899
1029	993
1030	973
1031	817
1032	759
1033	703
1034	1097
1035	756
1036	1039
1037–1040	1091
1041	990
1042	979
1043	1084
1044	1035
1045	897
1046	1065
1047	996
1048	1038
1049	1092
1050	1075
1051	1096
1052	1041
1053	1111
1054	966
1055	991
1056	1094
1057	1075
1058	1087
1059	1039
1060	1068
1061	1092
1062	1081
1063	1096
1064	1006
1065	1072
1066	1097
1067	980
1068	980
1069	980
1070	980
1071	980
1072	981
1073	981
1074	981
1075	981
1076	981
1077	981
1078	981
1079	982
1080	982
1081	982
1082	982
1083	982
1084	982
1085	982
1086	983
1087	983
1088	983
1089	983
1090	983
1091	983
1092	984
1093	984
1094	984
1095	984
1096	984
1097	984
1098	984
1099	985
1100	985
1101	985
1102	985
1103	985
1104	985
1105	985
1106	986
1107	986
1108	986
1109	986
1110	986
1111	986
1112	987
1113	987
1114	987
1115	987
1116	987
1117	987
1118	987
1119	988
1120	988
1121	988
1122	988
1123	988
1124	1094

MSS.	PAGE	MSS.	PAGE	MSS.	PAGE	MSS.	PAGE
1125	1095	1133	1086	1140	1089	1147	1109
1126	1074	1134	1088	1141	1072	1148	998
1127	1075	1135	1092	1142	1073	1149	1045
1128	1088	1136	1081	1143	959	1150	1093
1129	1106	1137	1018	1144	963	1151	964
1130	1085	1138	998	1145	1017	1152	1090
1131	1086	1139	1017	1146	1096	1153	1039
1132	1086						